

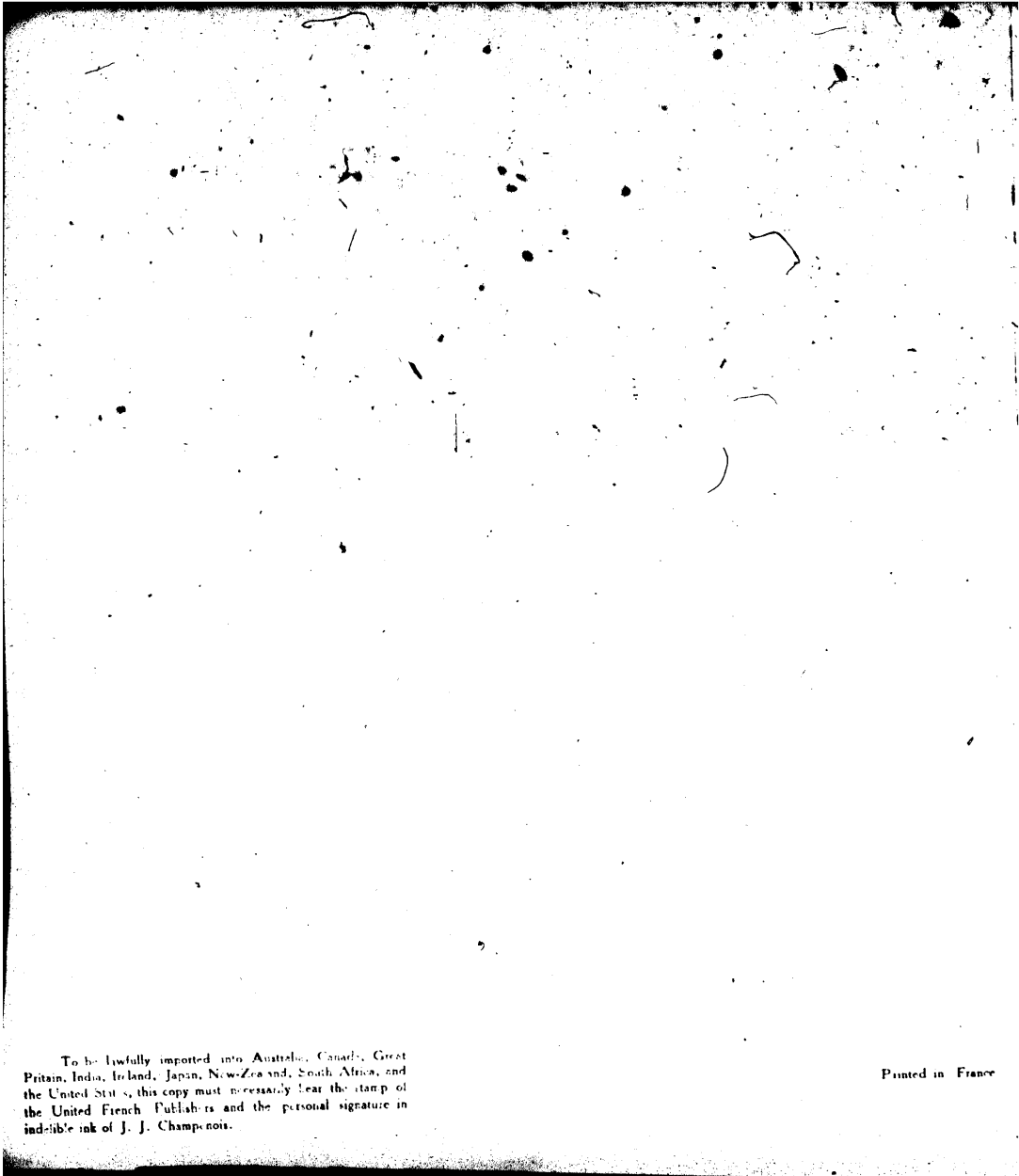
IDC

GLOSSARIUM
MEDIÆ ET INFIMÆ LATINITATIS

TOMUS IV.

To be lawfully imported into Australia, Canada, Great Britain, India, Ireland, Japan, New Zealand, South Africa, and the United States, this copy must necessarily bear the stamp of the United French Publishers and the personal signature in indelible ink of J. J. Champenois.

Printed in France

GLOSSARIUM
MEDIÆ ET INFIMÆ LATINITATIS
CONDITUM A CAROLO DU FRESNE
DOMINO DU CANGE

AUCTUM
A MONACHIS ORDINIS S. BENEDICTI
CUM SUPPLEMENTIS INTEGRIS
D. P. CARPENTERII

ADELUNGH, ALIORUM, SUIQUE
DIGESIT
G. A. L. HENSCHEL

SEQUUNTUR
GLOSSARIUM GALLICUM, TABULÆ, INDICES AUCTORUM ET RERUM, DISSERTATIONES

EDITIO NOVA aucta pluribus verbis aliorum scriptorum

▲
Léopold FAVRE
Membre de la Société de l'Histoire de France et correspondant de la Société des Antiquaires de France.

—
TOMUS QUARTUS.

Nouveau tirage

PARIS
LIBRAIRIE DES SCIENCES ET DES ARTS
106 bis, Rue de Rennes
1938

G. Rönnell, Antikvarisk Bokhandel
Stockholm

GLOSSARIUM

AD SCRIPTORES

MEDIÆ ET INFIMÆ LATINITATIS

G

G

G. LITTERA numeralis, quæ 400. denotat; unde versus:

G. quadringentes demonstrativè tepabit,
seu ut habet Ugutio:

Ergo quater centum, G. nunc caudata...

Eidem literæ si linea recta superaddatur, quadraginta millia significat.

G. seu g. in Codd. MSS. mediæ ætatis usurpatur pro Senario. Vidè libros Sacrament. Eccles. Rom. pag. 201. 205. 207. 209.

G. In superscriptione cantilenæ, ut in gutture gradatim garruletur, gemine guttatur. Ita Notkerus Balbulus Opusc. Quod singule literæ significant in superscriptione cantilenæ. Vide A.

G. Litera a T. tracta est, cognationem habet cum C, et quando ponitur ante U, vocali sequente, amittit U cum suam nec cum A, ut Anguis, quis. Glossar. vet. ex Cod. rep. 7613.

G. nonnunquam mutatur in B, sicque a Figula, Fidula dicta est. [Quod etiam in Gallia observare est. Lit. remiss. ann. 1388. in Reg. 133. Chartoph. reg. ch. 417. L'exposant prist un baston ou Gaston de bois de laditte charrette, etc.] Pluries pro C. scribitur, ut max. videre est in Gabata, Gabia [Gabbata, Gambium, Ganera, etc.] Apud

GAA

Gallos in D. sæpius a Plangere, Gallie Plaindre, a Piagere, Peindre, etc. derivantur. Apud Hispanos frequentius in H. ut Hermano pro Germanus. At nulla familiarior hujus litteræ mutatio quam in V. ac præsertim in W. et vicissim. Willelmus et Guillelmus perinde scribuntur, et alia bene multa vocabula, quæ passim occurrunt.

G. sæpiissime pro J. et vicissim. Magestas, pro Majestas; Gajare pro Gajare, etc.

GAGNABILIS TERRA, Ager culture aptus, qui coli et seri potest, nostris Terre goagnable. Vide in Gagnagium. Charta Phil. Aug. ann. 1311. apud Menag. in Hist. Sabol. pag. 186. Juhello de Meduana, in augmentum feodi sui, datus apud Lebesion hospites, terram Gaagnabilem et vicarium. Vide infra Gaagnagium.

GAGNAGIUM. Vide Gagnagium.

GAGNERIA. GAGNERIA, Prædium rusticum, agris colendis, occasionibus aliisque ad culturam necessariis instructum, nostris Gagnerie et Gagnerie, hodie Métairie, Chartul. S. Jean. Angeriae fol. 161. r. Willelmus, cognomento Rossellus, habebat Gaagneriam terræ ad Henestam et ad podium Morellum, etc. Infra fol. 177. v. Gahagneria. Charta ann. 1233. ex Bibl. S. Germ. Prat.: Pe-

GAA

trus de Gorgeio, dominus de Meille, con fessus est se vendidisse... fructus, exitus et levatas totius Gahagnerie sue de Meille. Alia ann. 1333. in Reg. C. Chartoph. reg. ch. 37. Laquelle rente lui assignet et assigne... sur sa Gaignerie, appellée la Gaignerie feu Turpenay. Charta ann. 1343. in Reg. 37. ch. 341. Item une Gaignerie seant en la paroisse de S. Gire sur Layre, avec deux maisons de leur arpen de vignes. Alia ann. 1355. in Reg. 148. ch. 321. Lesquels Bertius eussent pris jusques à certain temps de Jehan Buaier esnier sa Gaignerie et terres, a les labourer a moitié. Lit. remiss. ann. 1482. in Reg. 208. ch. 163. Cellu Jehan avoit certaine maison... joignant une petite Gaignerie ou mestairie, Gaignage, eodem sensu, in Lit. ann. 1371. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 475. art. 4. et in aliiis ann. 1439. ex Tabul. S. Joan. Laudun. A verbo Gallico Gaagner, Gaigner vel Gagner, pro Arare, colere, serere. Charta Phil. de Nemours ann. 1296. ex magn. Pastor. Paris. fol. 178. Seachent fait que je ay bailli mes terres de Guicheville a Gaagner a moitié, a religieux homme frere Hubert trésorier du Temple. Alia pro habitat. de Vandœuvre ann. 1271. in Reg. 72. ch. 188. Le cheval paiera cinq moiteons de bief, moitié fourment et moitié avoine, et deux soule; et

est qui n'aura, ou n'a Gaaigners de beste, un quartier, etc. Lit. admort. ann. 1412. in Reg. 196. ch. 272 : Une terre, qui souloit estre bruyere, et n'a gueres la en encomencee à Gaaigner. Hinc Gaaignerres et Gaaignerres. Arator, qui agrum suum vel alienum proscondit et serit. Chartul. Lattiniac. fol. 159. v. : S'il est ouvrier ou Gaaignerres; de quelque mestier qu'il soit, il doit trois deniers. Codex S. Vict. Paris. 14. sec. serm. 44 : Chays estoit Gaaignerres en terre; se li commanda Notre Seigneur que la digne de son blé li ruidist. Mirac. Mes. B. M. V. lib. 2 :

U. in, ce trait, un laboureur. Un Gaaignerres, un foverres, etc.

Gaaigneur, Gaigneur et Gaignent, eodem significatu. Charta ann. 1257. in Chartul. S. Corn. Campend. fol. 122. r. : Li quatrez mi serunt de lid sec et moitien de le veue et au temoignage de Gaaigneurs de Verberie. Lit. remiss. ann. 1418. in Reg. 170. ch. 232 : Jaques Lobet du lieu de Mainarès en la seneschauce de Thoulous, Gaaigneur ou labourneur. Alia ann. 1460. in Reg. 190. ch. 172 : Guichart Trafoy Gaignent et affaineur de bras, etc. Vide Gagnagium 1.

GAAGNIUM. Præstatio, quæ ex agri fructibus percipitur. Reg. Phil. Aug. de Feud. Norman. ex Cod. reg. 4633. A. fol. 183. : Habit... medicamentum calongit et quartam partem campipartii de Roncieras... et Gaagnia, que canonici de Marchesio Radulphi tenent de domino rege. Gayn, eadem notione, ut videtur, in Charta ann. 1313. ex Chartul. Capel. ad Planchas : Nous Jehans de Lancastre, sire de Blaufort, et Aalis de Jaiuville dame de ce même lieu... donnons à l'église de Notre Dame de la Chapel; aux Plaiches... un grand sextier d. Gayn... Vide infra Gaaignagium.

GAAGNIUM. Præstatio, quæ ex agri fructibus percipitur. Reg. Phil. Aug. de Feud. Norman. ex Cod. reg. 4633. A. fol. 183. : Habit... medicamentum calongit et quartam partem campipartii de Roncieras... et Gaagnia, que canonici de Marchesio Radulphi tenent de domino rege. Gayn, eadem notione, ut videtur, in Charta ann. 1313. ex Chartul. Capel. ad Planchas : Nous Jehans de Lancastre, sire de Blaufort, et Aalis de Jaiuville dame de ce même lieu... donnons à l'église de Notre Dame de la Chapel; aux Plaiches... un grand sextier d. Gayn... Vide infra Gaaignagium.

Et se plains sans-champs et de sis, Es Gaignes et senes.

Vide Gaagnabilis et Gagnagium 1.

GAAGNIA. Vide infra Gaagnia.

GAAGNIUM. Præstatio, quæ ex agri fructibus percipitur, nostris Gaaigne. Charta ann. 1236. in Chartul. eccl. Lingon. ex Cod. reg. 5188. fol. 47. r. : Item triginta minas bladi... quarum viginti sunt in redditibus et decem in Gaaignagiu. Alia ann. 1303. ex Chartul. monast. de Escur. : Avois donné à l'abbé d'Escurey un moult et deux quartiers de froment, et six septiers d'avoine en nos rentes de Paroy, que on dit Les Maiseres, et y prendront terrages et Gaaignes. Vide supra Gaaignium.

GAAGNIUM. Eodem intellectu. Charta Hugon. comit. Vaudimont. ann. 1215. in Chartul. Arremar. ch. 81 : Habet ecclesia memorata in eadem villa

grangiam suam, Gaannagium suum, medietatem furni.

GAANNERIA, GANNARIA, Eadem notione. Tabular. Absiense ch. 236 : Ugo de Pontis et uxor ejus Audeardis, Willielmus de Turra, et Hugo et Godfridus fratres ejus dederunt quartum decimum de Gaanneria Christiano clerico. Reg. Phil. Aug. de Feud. Norman. ex Cod. reg. 4633. A. fol. 189 : Tenet... quartam partem Gaanneria et campipartii. Infra : Gaanneria. Vide in Gagnagium.

GABA. Vin. quasi Caus; quomodo rugam hodie dicimus quod rugæ frontis formam effingat. Charta ann. 1216. apud Ughellum tom. 2. Ital. sacr. pag. 770 : Et limites tales esse censentur, videlicet a pede via, venit rursus a massaria de Fetralongo, et respicit ad flum cum Gaba, seu via, que vadit, etc. Charta Ital. ann. 1345 : Si aliquis solaverit aliquas cavas, vel scilicet, seu spoliaverit, caligerit salices, ulmos, vel alias arbores, et super alienas Gabas, solat pro peno sol. 1. et totidem pedes.

GABIA, idem quod Gaba, Via, platea. Charta Philippi. Episc. Anapli. Ital. ann. 1281. apud Ughellum tom. 7. Ital. sacr. pag. 301 : Et quia providimus, salis esse decens et conveniens, ut in vigilia translationis ipsius novem Ecclesie nostre civitatis inferius subscripte deferrent arbores cum floribus et magnis columbis rosarum, induximus Rectores predictorum Ecclesiarum, ut in vigilia ipsius translationis quelibet ipsarum Ecclesiarum deferret et offerret nobis in Gabia Ecclesie, quam propter hoc fieri fecimus, arbores sicut et columbras rosarum, etc.

GABAEUS, Italis, Gabbæo, Hypocrita, fraudulentus, simulator. Barelet. serm. in festo S. Thomæ Cantuar. : Quatuor sunt generationes personarum, que gaudent in hoc mundo. Primi sunt mansueti, secundi adulatori; tertii fatui; quarti Gabbæi, qui mundum deludunt, cum velis deludi. Vide infra Gabator.

GABALLA, pro Cavalla, Equus. Gall. Cavale, juneh. Charta Primisial reg. Bohem. ann. 1211. inter Probat. tom. 2. Annal. Præmonstr. col. 731 : Conjuges predicti comitis hanc possessionem ergaverunt, villam Zaratic, Basos cum armento viginti quinque Gaballarum.

GABALLUS, in charta Caroli Simpl. apud Scheppin. Alsat. Diplom. tom. 1. pag. 108. nunt. 129.

GABALUM. Vide Gablum.

GABALUS, GABALA. Cruz. patibulum. Laurentius in Amalthæa. Vide Gabulum 1.

GABANUM. [Italis Gabbano, Gallice Caban : « Gabano de panno viridi, longo ad terram, vel quasi, grosso etiam et duplicato. (Diar. Burchard, II. 111, ann. 1497.)]

GABANUS. [Italis Gabbano, Gall. Caban : « Tanquam noviter veniens cum Gabano vel breviori mantello et capucino ac capello consueto. (Diar. Burchard. ed. Thuasne, II. 74, an. 1493.)]

GABAR. Gl. MS. Regium : Galonis, Gabar militum.

GABARA, GABARES, GABARUS. Vide Gabbara.

GABAROTUS, GABAROTUS, Cymba, navicula amnica species, nostris, Gabarre. Charta ann. 1239. in Reg. 72. Chartoph. reg. ch. 545 : Quod sit jus dictis consulis et universitati... cum Gabarotis per dictum locum (de Bianhaco) transundi. Lit. Lancelotti de Roya ann. 1394. in Reg. 146. ch. 121 : Dicit querentes cum suis Gabarotis et parvis navibus navigando per flumen Guarone...

libere transire poterant, que valbant; et quod non erant ausi cum dictis coram Gabarotis et parvis navibus, etc. Lit. miss. ann. 1442. in Reg. 170. ch. 11 : Invenimus unum Gabarotum seu unum batellum, cum quo festinaverit siserunt flumen Garone. Alia ann. 1 in Reg. 155. ch. 300 : Comme les plians feussent en un vaisseau, noi Gabarre, estant sur eau en un nommé (saler du port de Corasse, pri ladie ville de Saint-Jehan d'Angely, icellui Guillemot se transporta sur la viere du N4, ou il trouva une Gabar in allis Lit. ann. 1451. ex Reg. 185. c. 198. Unde Gabarrier, qui ejusmodi naviculam ducit, in Lit. remiss. ann. 147 ex Reg. 205. ch. 17 : Une autre Gabarrier, lequel amarra es Gabarre joignant celle du suppliant. Vide Gabarrus.

GABATA, GAVATA. Isidorus lib. 20. cap. 4 : Lancis, Gavata, quasi cavata, g. pro c. littera posita. Perperam Gravata editum. Papias : Gabata, Pitena, vas, quasi cavata. Ugutio : Simputium, genus poculi, quod et Gabata, vel Gravata dicitur. Joan. de Janua : Gavata, vas escarium, quasi cavata; et differt a concha, quia hæc est cavata, illa concava. [Quibusdam tamen idem ac concha, fuit, ut videre est tom. 4. SS. Junii pag. 756 : Oblata Gabata seu Concha ex auro purissimo, pensante libras xxx. repetitis vestibus.] Gloss. Lat. : Gavata, Vaisseau à garder viande [in Sangerman MS : Vaisseau ou vaisia à metre ou porter viande.] Glossæ Basil. : Kxxxv, yáctz. Theophrasti verba, etc. τὸν χρυσοῦν φρεν, verit Miscela. In Gabata bibiati. Est igitur Gabata, seu Gavata, lancis gens Gabatam dixit Martialis lib. 7. Epigr. 48. Gavatum recentiores aliqui. Fortunatus lib. 11. Poëm. 9 :

Carnes domæ tamens argentea Gavata perferi.

Exstat Epigramma Ennodii, dicitur est 9. cum hoc lemma : De composite habente septem Gavatas, hoc est, lances, vel discos. Glossæ Pitheceæ, ex quibus emendandæ Isidorianæ : Paropis, Gavata, catinus.

GABATE, ἄβητος, apud Hesych. Vide Maffei Observat. liter. tom. 2. pag. 271.

GABATE non semel inter ministeria sacra reponuntur a Scripioribus : Gabate medianæ anactæ, Gabate libiate, Gabate collinellate, vel potius collinellate occurunt etiam crebrus in Hist. Episcopor. Autisdor. cap. 31. Gabate electricæ, apud Anastasium in Vitis PP. pag. 71. 165 : Gabate interrasiles, pag. 121 : Gabate aureæ Salsicæ, pag. 72. 165 : Gabate interrasiles, pag. 121 : Gabate aureæ fundate, pag. 122 : Gabate aureæ purissimæ interrasiles, filopares, pag. 165. 174. Sunt autem hoc loco Gabate, lances seu disci in Ecclesiis, a laquearibus pendentes, cereis vel lampadibus instructi. Idem Anastasius pag. 138 : Necnon et Gabatas fecit, ex auro purissimo, que pendentes in pergula ante altare. Pag. 181 : Fecit Gabatas sex cum Cruce ex argento purissimo, que pendunt ante arcum majorem. Guillelmus Bibliothecarius in Stephano VI. pag. 236 : Gabatas argenteas cum lampadibus obtulit, et continuam vigiliis ardere præcepit. Adde eundem Anastasium pag. 118. 165. 174. et Ademianum (C. Theophrasti in Chron. apud Labeum pag. 179. [Ademar Histor. lib. 3. cap. 56. ap. Pertz. Script. tom. 4. pag. 141. lin. 21.]

GABATHA, in Actis SS. Maii tom. 3. pag. 333. Junii tom. 2. pag. 130. et pag. 573.

GABATUS, apud Anastasium pagina 46. **GABATOR**, sive *Gabitor*, dicitur homo jocosus, in Glossario Cambronsi. Etiamnum se *Gaber de quiqu'un*, dicitur pro aliquo irridente. (Etymon a Britanico *Goap*, vel *Goab*, Irisio, jocus: *Goapa*, Jocari, fridere: *Goapaer*, Jocosus, Irrisor. Velus Poëta MS. e Bibl. Coislin.)

Le torneret à Gaberie,
N'a celui qu'il ne s'en rie.]

Ita, *Gabator*, a verbo *Gabbara*, quod Decipere, contemnere, irridere, jocari isdem sonat, ut *Gabar* et *Gabaire* Poëta Provincialibus. Nostris *Gabois*, Jocus, Irisio, fraus. Hugo *Plagon* in Contin. Hist. Guill. Tyrri apud Martien. tom. 5. Ampl. Collect. col. 711. *Avesau de Brie*, ne veut croire les espees, ains en fiat son *Gabois*. Phil. Mousket in Carolo Stimpf.

Et cil Rollans et dit ancous
A hastenc tout par son Gabois
Que il deslooit la bataille.

Gap, eodem sensu, in Vita J. C. Ms.:

Reçorés li son or sans Gap,
Et il vous rende vostre drap.

Ibidem:

Il ne fu mie fais par Cap.

Gas, apud Bellom. Ms. cap. 15. Chron. Franc. apud D. Le Beuf tom. 1. Dissert. pag. cxvii.]

Li cuens de Bar n'en revint pas
Qu'il y fu pris, ce n'est pas Gas.

Le Roman de Robert le Diable Ms.:

A Gas et a melancolie.

Ejusdem originis atque notionis *Gabusier*, Iriridere, in Lit. remis. ann. 1446. ex Reg. 154. Charloph. reg. ch. 176. *Le suppliant voyant que lellui Maior se se vouloit moquer et Gabuser de son pere et de lui. Le suppliant dist a icellui Bailain qu'il ne se faisoit que Gabuser de lui, in altis Lit. ann. 1467. ex Reg. 199. ch. 17. Hinc *Gabuserie*, Deceptio, impostura. Lit. remis. ann. 1448. in Reg. 178. ch. 191. *Lequel (bateleur) faisoit arasoillier les bonnes gens dedant lui, et leur preschait plusieurs Gabuseries et museries.**

Degaber, eadem acceptio, dixerunt, sed et pro Denegare usurpari videtur in Reult. comit. Namurc. ann. 1285. ex Reg. sign. Papier velu Cam. Comput. Insul. fol. 9. v. *Et se on les Degabe, il s'en doivent valer. Unde Degabement*, pro Contemptus, opprobrium, in Chron. S. Dion. lib. 2. cap. 25. tom. 8. Collect. Histor. Franc. pag. 206: *Sigbert li rois de Metz savoit bien si freres estoient en reproche et el Degabement du monde pour le pechié de luxure. Vide supra Gabades.*

GABBARA, GABBARIS. Ita vocabant Aegyptii mortuorum condita cadavera, que alii Mumias. Papias *Gabbari*, incluisi barbari: unde *Gabbares*, mortuorum corpora condita. Gloss. Isid. *Gabarus*, insulius, barbarus, unde *Gabares*, mortuorum [Eadem Glossæ: *Gabbares*, Mortuorum condita corpora. Scribe Gabares.] Ita etiam iunctio cum univo b. S. Augustinus de diversis Serm. 120. cap. 12. *Aegyptii sola credunt resurrectionem, quia diligenter curant cadavera mortuorum: morem enim habent siccare corpora, et quasi senes reddere, Gabbaras ea vocant.* Vide Scaligerum Epist. 198. et in verbo Mumia.

GABBARUS, Squilla, piscis. Gloss. Gr.

Lat. *Kapic*, Scilla, *Gabbarus*. Ita in MS. Editum habet, *Gabacus*. Joan. Archiretensis lib. 1.

In his quibus pedes produci Gabbarus arius.

In Consuetudine Burdegalensi art. 116. *Gabarre* est navicula amica, *Gabarrier*, navicularius. Cujus vocis etymon ab Hebræo accessit Steph. Guichartus. Computum Barth. Du Drach, Thesauri Guerrarum ann. 1588: *Mises et depenses pour prendre, amener et assembler plusieurs nefz, Gabarras, et autres choses necessaires aus ports et passages sur la riviere de Garonne.* [Vide Gabbara.] [et Gabarotus.]

1. **GABBIA**, Carcer. Vide in Gabia.
2. **GABBIA**, vox Italica: Corbis, qualis sed et pro Malo, cui *Gabbia* imponitur, in Charta Contr. II. reg. Sicil. pro Pisau. ann. 1267. apud Lam. in Belle. erudit. Inter not. ad Chron. Imper. Leon. Urbevet. pag. 273: *Si navis vel lignum fuerit de duabus Gabbis, (solvere debet) medium augustorem tauri tantum; et si fuerit unam Gaboiam, tantum duos tarenos auri; et lignum quod Gabiam non habuerit cum cuperta, unum tarenum auri tantum.* Vide in Gabia.

GABELISIO. Vide *Gambeso*.
GABELLA, pro Præsido militari, *Garrison*, non semel usurpatur a Raimundo Montanerio in Hist. Catalana Regum Aragon. cap. 275. 208. 207. 249. Vide alia notio in *Gablum*.

GABELLARE, GABELLERIUS. Vide in Ga in *Gablum*.

GABELLOTUS, Moneta species, denarius, drachma, Ital. *Gabellotto*. l. b. cens. eocl. Rom. In episcopatu Minatensi, unum *Gabellotum*.

* **GABENA**. [Archæ. DIEF.]
* **GABENO**, Ludicrus, facetus, Ital. *Gaberole*. Cereemon. Rom. fol. 42: *Domus ac familia cum omni honestate et modesta gubernent* (Cardinales), non sint in ea luxores, rixantes, *Gabeones* et viri infames, etc. Vide supra *Gabator*.

* **GABERINA**, Arca, in Gloss. Isid. scilicet qua mortuorum corpora conduntur. Vide *Gabbara*.

* **GABERNA**, pro *Gaberina* legitur apud Martinium in Lexico.

GABETTUS. [F. Vasis genus ad instar naviculæ. Vide supra *Gabarotus*] Visitatio Thesaurariae S. Pauli Londinensis ann. 1285: *Item una reliquia cristallina, cum duobus Gabettis argenti decoratis, quam supportant duo Angeli, etc.*

GABIA, Cavea, unde vocis etymon: Italis *Gabia*, et *Gabbia*, nostris, *Cage*. Gloss. Gr. Lat.: *Γαβία*, *Gabia*. Occitanis *Gabio*: ex quo *Gabiones*, urbium et castrorum munimenta ex pluribus sportulis terra oppletis educia et erecta. Petrus de Crescentiis lib. 10. de Agricult. cap. 4. *Accipitres... ponantur mense Martio vel Aprili in Gabia magna.*

Sumitur etiam pro carcere. Vetera Acta de Jacobo ultimo Rege Majoricarum: *D. Jacobus per annos 8. et ultra in tristissimis et durissimis carceribus fuit per Regem Aragonum, et in Gabia ferrea noctibus et diebus, cum dormire volebat, reclusus.* [Chron. Veronense ad ann. 1200. apud Murator. tom. 8. col. 624: *Et post paucos dies conducti fuerunt in palatio Communæ Veronæ, et in Gabis carcerati.*] Petrarca part. 1. Son. 4:

In così tenebrosa, et stretta Gabbia
Rinchiusi fummo.

1. **GABIA**, Eadem notione. *Posuerunt ipsum in quadam Gabbia de ligno, de*

duabus partibus compeditatum, in Chronico Astensi apud Murator. tom. 11. col. 145.

1. **GABIA**, Carchesium, Gall.: *La hune ou la cage qui est au haut du nid du nestre.* Bartholomæus Scriba lib. 6. Annal. Genuens. ad ann. 1381. apud Murator. tom. 6. col. 682: *Erant autem naues tres, una quarum major erat aliis, et tardis magis cum Gabis, parazonis unus, galas due, et cogites una.* Aliud est in Litteris ann. 1212. apud Rymert. tom. 1. pag. 103: *Cum balistaris, et ventibus, et duabus Gabiis suis.*

GABIOLA, diminutivum a *Gabia*, Carcer, Gall. *Goole*. Gloss. Gr. Lat.: *Zappiov*, *Caviola*. Charta ann. 1222. in Tullario Campaniæ Thuano: *Erant ibi a talia et tota, et custodia totius ville, turris, et Gabiote, neque ibunt in chevaucheiam, etc.* Occurrit ibi pluries. Habetur alia ejusdem tenoris ann. 1209. apud Pitheum ad Consuet. Trecentis. art. 2. Observat Salmasius ad Vopiscum, ubi apud hunc Scriptorem hæc legitur in Trobo: *Negue enim erat bestiarum impetus ille, qui esse e cavetis egredientibus solet; Palatinum Codicem preferre, a cabeis: nam ita, inquit, scribebant, a beam, vel cabiani, unde diminutivum Gabiola, et Gabiola.* Vide *Gaba*.

* **GABIDUS**, *Frijido*, in Glossar. Lat. Ital. Ms.

* **GABINETUM**, *Cimelium*, apud Laurentium in Amalthea, Gall. *Cabinet*. [et Ital. *Gabinetto*, Penetræ.]

* **GABINUM**, Vivarium, cavea, Ital. *Gabbia*, eadem notione. Charta Frider. II. ann. 1223. pro monast. S. Cassar. Arelat. ex sched. Pr. de Macaugues: *Sicut jungitur... et Gabino et stagno de Vacares.*

* **GABIOLA**. Vide *Gabia*.

* **GABITOR**. Vide *Gabator*.

* **GABLAGIUM**. Vide in *Gablum*.

* **GABLERIUS**, est qui agillone ascendit ad *Gabiam* super navis arbore consistentem. Rursum: *Gablierius*, qui ascendit ad *Gabiam* arboris navis cum expedit. Barber. in Gloss. ad *Docum. d'amor* pag. 237. et 239. Ital. *Gabbiero* et *Gabbiere*, nostris *Gabier*. Vide supra *Gabbia*.

GABLUM, Censur, tributum, reditus: ex Saxonicis *gafol*, vel *gafel*, eadem notio: illud verum Hebræo *Gab*, quod idem sonat, s; Guichartum addimus. [Rectius a *Cabal*, recipere, deducitur. Chartularium SS. Trinitatis Cadomensis fol. 27. verso: *De hantone receperunt firmari 26. virgas terræ et dimid. decem et septem harum ad opus, 9. et dimidiam ad Gablum.*] Domesdei: *Wallingford continet 276. hagas, reddentes 9. libras de Gabio. Alibi: Oxford. Hæc urbs reddebat pro theloneo et Gabio Regi 20. lib. et sextarios mellis Comiti Alpharo 10. lib.* Occurrit ibi non semel, et in Legib. Ina Regis cap. 6. 25. et Henrici I. cap. 56. in Charta Guillelmi Notii Regis Angl. ann. 1082. pro fungat. Abbat. S. Trinitatis Cadomensis apud Acherium in Notis ad Vitam Lanfranci pag. 34. in alia Edw. Confessoris apud Seldenum de Titul. honor. 2. part. cap. 5. pag. 618. in Monastico Angl. tom. 1. pag. 20. 437. 500. 624. tom. 2. pag. 369. apud Will. Thorn. ann. 1343. apud Somnerum in Tractatu de *Gavelkynd* pag. 177. etc.

GAULUM, pro *Gablum*. Charta Philippi Comitis Flandriæ ann. 1178. apud Buzelinum in Gallo-Flandr. lib. 2. cap. 22: *In eodem pago villam Sallicum cum vivario, molendino, furno et Gauto: villam etiam Gaugiacum... et totum Gaulum ejusdem ville... In pago Atrebatensi vil-*

lam Bariacum, et Gaulum cum omni in-
tegritate.

o Nostris etiam Gaule. Charta Guid.
de Castel. Comit. S. Pauli ann. 1234. ex
magna. Charta, nig. Corb. fol. 181. v.
Et eissons le Gaule de Centeleu, iques
Gaules vaut par an six sestiers et plainne
mine de ble et sis sestiers et plainne mine
d'aveine. Charta Ludov. X. ann. 1315. in
Reg. 32. Chartoph. reg. ch. 186: Comme
le Gaule de Cambrai et de Cambrais avec
toutes les droitures, rentes, revenus, es-
plois et emolvens appartenans audit
Gaule, lequel soloit tenir Robert jadis
quens de Flandres, nous soit venuz en
commis par le meffait et forfaiture douit
Robert; et celui Gaule o tous ses droits et
appartenances, etc. Reg. Corb. 21. fol.
96. v. C'est ce que la vidame de Chartres
a Monchy ou bos, a Granville et a
Wailly et es terroirs desdites villes. Pri-
mo, il y a le visconté, laquelle l'advoue de
Ransart tient de lui les Gaules, les ad-
voeries et le travers de Wailly, dont le
grand Gaule de Monchy, de Wailly et de
Granville vault a Arras liere le Jouedi, le
Vendredi, le Samedi prochain apres la S.
Remy iij. et xviij. mencaus d'aveine et
iij. vj. quelines... et xl. mencaus pour
les eschevins des trois villes, lesquels sont
a recueillir les Gaules les trois jours des-
sus dits. Item il y a une autre Gaule,
que on paie au jour Nostre Dame en
Mars, et monte a xviij. mencaus d'aveine.
Ex quibus Gaule. Idem videtur hic atque
prestatio illa, que a vassallis et subdi-
tis domino pro ejus protectione pensi-
tabatur.

GABLAGIUM. Idem quod Gablum. Ta-
bularium Fiscanense ann. 1291. fol. 51.
Et manent in ea debent ire ad furnum,
et molendinum ipsius Abbatis, et debent
Gablagium, et alia jura per annum Fol.
58. Et cunctis meos in die Veneris proximo
post festum sancti Martini fiscalis,
quando Gablagium colligebatur per vil-
lanos. Occurrit preterea in Charta
Henrici II. Regis Angl. pro Abbata S.
Marie de Voto.

o Charta Unfredi de Rohan confirmata
a Carolo IV. ann. 1324. in Reg. 64. Char-
toph. reg. ch. 42. Concessit Roberto
Postello... domum suam... ab omni ser-
vicio quietam... exceptis istis, quatuor
nummis Gablagii et quatuor estalagii,
etc.

GABLAGIUM. Polyptychum Fiscan-
ense ex Charta ann. 1255. Dominus
Radulfus de Argentis tenet unum mas-
agium... unde reddit sex denarios de
Gablagio et sex denarios de porprestura.
o GABLAGIUM. Eadem significatione.
Charta anni 1300. apud Rymer. tom. 6.
pag. 215. Absque custodia, subsidio, pe-
dagio, fiabalo, aut alia redeventia, seu
impositione quacunque.

GABLAGIUM. Eadem pariter notione,
apud Will. Thorn. pag. 1788. 2078. 2130.
in Monastico Anglie. tom. 1. pag. 57.
694. etc. Charta MS. M. Abbatis S. Vedasti
Atrebat. ann. 1245. Cum nota esset
contentio... super Gabulo Atrebatensi et
receptione ipsius. Infra. Insuper dicitur
Bujulus ordinavit, quod Gabulum supra-
dictum mansurari debet ad talem mensu-
ram, ad quam homines vendunt et emunt
in foro Atrebatensi. Ibidem. Si autem
homo non manens super terra debent
Gabulum ahancare, ipse potest quamlibet men-
suratam terre ahancare pro uno boistello
aveine, etc. Ubi Gabulum sumitur pro
prestatione agraria, et blado, quod ex
Formulare Anglie. pag. 313. Sciatis

quod nos concessimus Abbati et Conventui
de Brueria ahancare et elongare Gabulum
boveris sue. Vide Gavulum.

o GAVELUM, GAVULUM. Chartularium
S. Vedasti Atrebat. notatum V. pag.
143. Abbas hujusmodi conradia pro Ga-
vuli commutatione redemit. Ibidem. De
Consuetudinibus Gavuli. In villis igitur
S. Vedasti que Gavulum solvent, debent
singula curtilia duos manucaldos aveine,
unum denarium ad arduktionem, unum
panem ad canes et unum gallinam ad
aves Comitii; carruca modium aveine,
dimidia carruca dimidium modium, terra
ad unum jumentum quatuor manucaldos.
Feodi liberi sunt, terre dominicali S.
Vedasti libere sunt a Gavelo.

GAVULUM. Idem quod Gabulum.
Monasticum Anglie. tom. 2. pag. 32.
Habent et dicti Canonici... 51. acras terre
in libera elemosyna, salvo Hagabulo Do-
mini Regis, que solvunt singulis annis
Ballivis Dom. Regis... 51. sol. Occurrit ibi
semel ac iterum.

GABULUM, Gabulo, seu gaslo obho-
xii. Monasticum Anglie. tom. 1. pag.
1030. Et omnia prata... eidem concedo,
salva communitate Gabulariorum meorum
de Pulla post fenum collectum et abduc-
tum. Vetus Charta Anglo-Gallica apud
Spehmannum in Villanus. Franke te-
nante, ceteris, sive Gabulatores.

o GABELLA. Vox ejusdem originis et
notionis ac Gablum. Nam qui aliunde
etymon accessunt, toto caelo aberrant.
Varias horam sententias colligit et
expendit eruditus Monachus in Origin.
Gallicis et Italicis, quem fugit Saxoni-
cum etymon, ceteris ab eo allatis longe
probabilibus. Walsinghamus in Richardo
II. pag. 233. Et quod aliens non tam
apertissent, quam despoliassent patriam
diversis taxis, quas Gabelias appellant.
Dotte vel Gabelle, apud Sanctum lib.
3. part. 15. cap. 25. extremo. Lozes nove
Reip. Genensis ann. 1576. cap. 2. Pu-
blica vectigalia, quas Gabelias passim
nuncupamus [Littere ann. 1289. tom. 2.
Hist. Dalphin. pag. 49. Item nobilis in
subsidium expensarum, quas eum propter
hec et suam et suorum defensionem fa-
cere oportebat, quedam pedageum in terra
sua de novo auctoritate propria impositi,
et tam pedagea ipsa sic imposita, quam
quoddam aliud genus pedagei quod Ga-
bella vulgariter appellatur haecenus per
praedecessores suos communitate imposi-
tum. Littere Humberti Dalphini V. ann.
apud Stephanotium Fragu. hist. tom.
7. In tota terra nostra sint immunes et
franchi ab omnium pedageorum. Gabella
et tributorum prestatione, etc. Hist. libe-
rationis Messanie a Comite Rogero
apud Murator. tom. 6. col. 623. Nullo
uouquam tempore... tallia, collecta, angu-
ria, perangaria, cehoma, Gabelle, m-
tuum, cetero faciat, impositio. Vide
Gabella.] Ita usurpatur pro quavis tri-
buto in Charta Rogerii Regis Sicilie
ann. 1129. apud Bonhium Constantium
in Hist. Sicil. part. 1. lib. 4. ut et apud
Scriptores Italicos, Joan. Villanum lib.
6. cap. 60. lib. 8. cap. 9. lib. 9. cap. 16.
lib. 10. cap. 19. 194. Matth. Villan. lib.
7. cap. 81. etc.

o Stat. Montis-reg. pag. 488. Statu-
tum est quod qualibet prava, que pas-
charet aliquas bestias in alphis dicti
civitatis, tenentur solvere dictam Gabel-
lam dicto gabellatori de fructibus factis
in dictis alphis.

o GABELLA. Interdictio. Charta Pe-
tri II. reg. Aragon. ann. 1284. Intep-
tum et inhibitionem predictam ad non
extrahendis mercibus quibusdam et rebus

de terra nostra et ad partes alienas dese-
rendis vocatam a pluribus Gabeliam,
abolivimus, relevamus atque totaliter re-
vocamus.

o GABELLA. Locus, ubi Gabella seu
vectigal percipitur. Stat. Vercei. lib. 1.
pag. 21. v. Qui quartarom signori
debet singulis annis signo potestati Ver-
cellarum... ad similitudinem et magni-
tudinem cujus quartarom, fiant duo
quartarom, qui stare debeant ad Gabel-
lam blave.

o GABELLA. Pensitatio Clericalis.
Vita S. Bernardi Menthonensis tom. 2.
Junii pag. 1078. Gabeliam in sodo pa-
ratam ministrando atque vera judicia
facientia.

GABELLA VINI. Gabelidus Persona in
Cosmodromio etate 8. cap. 79. Gabelium
in vulgo dicitur certa quota, que datur
de certis vasis vel menuris Vini ven-
dendi, domino terre vel Communi civita-
tis. Occurrit etiam in tom. 2. Spicillegii
Acheriani pag. 576. [et in Epist. Nicolai
Pape V. Carolo VII. Franc. Regi. Sta-
tuta Arceat. MS. art. 171. De Gabelis
vini... Quilibet Arceatensis solvat pro
singulis modis vini, quo 1. vendet, XII.
den.; Gabelle de Vini, in Statutis Ducis
Bullionensis art. 572.]

GABELLE DES DIAPS. Rotulus ann.
1322. Lou soubait recorde de l'imposition
de la Gabelle des Diaps de la Senchaussée
de Carcassone 1300. lie. T. par an, la-
quelle fu abatué l'an 1333. parmi France.

GABELLA PISCARIE. Lex scripta
que continet Gabelias ab his qui ven-
debant pisces, exsolvendas. Statuta
Marsil. lib. 1. cap. 49. Item, Statutum
quod aliquis extraneus vel eius non
potest vendere pisces nisi in piscaria
communis, vel ante bruyens in scario na-
vium, secundum quod continetur in
Gabella Piscarie.

GABELLA SALIS. Consuetudines Muni-
cipales Aquarum mortuarum appello
concesse a S. Ludov. anno 1246. Sed
neque Gabelle Salis, seu alteras merci-
monii possunt ibi fieri contra homines
ville. Ex quibus docetur, Gabeliam,
que vox hodie salis tributo male aus-
cribitur, longe ante Ludovicum Ma-
gnum, seu Longum, existisse, quem
illius auctorem quidam vocant. Con-
sule Probationes Hist. Montem. pag.
58. Habetur in Regest. Camera Com-
ptorum Parisiens. Signato B. in mente
ab anno 1294. et desuente in ann. 1310.
c. 136. Statutum Philipp. Regis ann.
1331. qua, ut hostibus suis obsteret,
ad levius subditorum gravamen, aliquo
sacmaria horrea intra regni fines insti-
tuit, quorum procuratores, commissari-
um, ac supremi iudices, superius
Consuetudines Gaudetens. et Epistola
Johannis de Jussiers et Gabelle benefici-
fieri Mag. Guillemus Pinchem. Archi-
diaconus Abrincensis, Petrus de Villan
Archid. Parisiensis, Mag. Philippus de
Tire, Thesaurarius Bagoensis, Magister
Hospitalit. Hospiti. Mag. Bernardus
Clarius, Guido Clericus, Artus de
Provins, Milites, et Mag. Jacobus de
Boulon. qui quidem procuratores, in
alio Statuto 2. Octob. ann. 1312. deum-
tur les Deputez sur le fait du sel. Joan.
Abbas Lambin. in speculo Hist. MS.
lib. II. cap. 21. En ce royaume au 1312
est le Roi une exaction au Sel, laquelle
est appelle Gabelle, dont le Roi acquist
l'indignation et malice tant des gens
communs des peites, et de tout le peuple.

Postmodum vero, cum succurrerit
Francie ordines, ne ejusmodi saliarum
vectigal, fiscale perpetuumque foret, et

Principis variario in posterum adscribatur, pollentus est idem Rex Edicto 15. Febr. ann. 1315. sc. cum primum Regnum ab ingruentium bellorum metu vacaret, illud sublaturum. Exstat praeterea Statutum aliud Joannis Regis 28. Decemb. ann. 1335. in Regesto Memorialium Camerac. Comput. Paris. signato C. 1. 281. equas meminit Foissartes 1. vol. cap. 133. quo ex universorum ordinum consensu carum in toto regno impositum ac exactum est salarium tributum, pro bellorum impensis.

Rege postmodum in Pictacensi archiepo ab Anglis capto, rursum, inter cetera sine temporis ad illius redemptionem imposta tributa, *Gabella Salis* a Parisiensiibus ad annum permissa Carolo Delphino, infra Vicecomitatus Parisiensis limites, 11. Augusti ann. 1338. in quo totus salis, quod Parisiis tum existit, infra 13. ejusdem mensis recognitionem, 30. Octobr. subsequentis salis modio 60. scutorum aureorum pretium est impositum, quorum 26. essent mercatoris, 34. Ducis et Edilium urbis: ac Ducis quidem 26. Edilium vero 8. Decembris ejusdem anni salis modio centum scutorum pretium, fuit indictum, quorum 26. essent mercatoris, 56. Regis, et 18. urbis, quod auctam postmodum fuit 1. Febr. subsequentis.

Into demque ad Brettinacium cum Anglis febere, quo Joannis redemptioni satisfieret, ab eodem Rege litteris 5. et 18. Decemb. ann. 1349. varia fuisse indicta tributa, atque in his salarium, vectigal, quod *Aide sur le sel*, appellatum fuit, ut in Chronico Flandriae cap. 111. extremo. Describuntur et in 8. Regesto Memorialium Camerac. Comput. Paris. fol. 12. et 13.

Exinde *Gabella*, seu salarium istud vectigal, ut cetera pene tributa, quod in regni necessitate ex trium ordinum consensu, solebat indici, in fiscalem et perpetuam pensationem transit, quo pro arbitrio Principis in immensam postea excrevit. Jo. Fortes m. de Laidibus Legum Angliae cap. 35. *Portraia non patitur Rex* (Francie) *quemquam regni sui saltem edere, quem non emat ab ipso Rege, p. eto ejus saltem arbitrio assero. Et si casualiter pauperis quavis manvill edere, quam saltem excessivo pretio comparare, nec compellitur ille cantua de sale Regis ad ejus pretium emere, quantum congruet tot personis, quot ipse in dono sua fovet.* Tradit Egidius de Roya ann. 1149. Philippum Ducem Burgundiae et Comitem Flandriae, *more Regum Francie petisse a suis de Gandavo, concedi sibi Gabellam Salis, quam ab his denegatam idem scribit. Sed et ab Andronico Seniore Imper. CP. exactam referit Paulymores lib. 10. cap. 9. Vile Constil. Saeculis lib. 1. tit. 87.*

Hujus seu granariarum salis, ut verius dicam, institutionem Philippo Caesario adscribit Auctor Chron. abbat. Corb. Ms. fol. 70. v. Anno 1343. cum Philippus Valens multis bellis occupatus contra Eduardum Anglorum regem pro jure regni Francie, quod Eduardus reclamabat ad se spectare, cum re pecuniaria laboraret, novam inventionem erigenda pecunie excogitavit, qua sine discrimine cujuscumque conditionis omnia regnicola tenerentur. Nam prohibet sal, quo nemo abstinere potest, comparari aliunde, quam ex publicis granariis qua instituit. Quae exactio vulgariter dicitur *Gabella salis*. Id genus tributi, etiam grave nostris etiam est, tamen usque ad hanc aetatem penditur, a quo nemo liber est.

Vide hac de re ejusd. reg. Literas et ad easd. observat. de *Lauciere* tom. 2. Ordinat. reg. Franc. pag. 170.

1. *GABELLARE*, Gabellam exigere. Littere Johannis Franc. Regis ann. 1341. tom. 3. Ordinat. pag. 683. *Quod dictum sal semel duntaxat debeat et possit Gabellari et non ultra, uno ex quo fuerit senel Gabellatum, emptor satis possit dictum sal ubique libere portare et vendere, vel aliter modo quolibet exceptare.*

2. *GABELLARE*, Gabellam seu vectigal pendere. Ital. *Gabellare*, nostris *Gabeller*. Lit. ann. 1367. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 103. *Mercatores et mercatores salis, qui sal capere consueverunt et mercatores de salinis regni nostri, et ibi dem Gabellare, etc.* Lit. remiss. ann. 1380. in Reg. 138. Chartoph. reg. ch. 37. *Item d'avoir vendu à leur profit ledit sel ainsi dit que sont Gabeller. Cetero Gabelliers et officiares stabili sur le sel, in Lit. Phil. VI. ann. 1340. ex Reg. B. 2. Cam. Comput. Paris. fol. 84. r.*

3. *GABELLERI*, Vectigalia, tributa solvere. Charadularium Cadomense. *De ipsis qui Gabellat libere. Et abibi: Ibi sunt qui Gabellat libere. De operariis Lemius pro una riqata debet operari quaque a sine Sabbato, etc.* Vide *Gablam*.

4. *GABELLARIUS*, *Gabelle* seu vectigalium auctor, publicanus, Ital. *Gabelliere*, nostris, *Gabeller*. Stat. Versol. lib. 3. pag. 70. r. *Et fiat ipse scriptum prorege Gabellario seu salero, et aliter non bullitur.* Lit. remiss. ann. 1373. in Reg. 165. Chartoph. reg. ch. 121. *L'expontant mist main à la face de Drouet le Gabellier, et en emporta plain son poing de monnaie.*

5. *GABELLARI BAJULI*, in Constit. Sicil. lib. 1. tit. 57. *Bajuli, qui in Gabellam vel credentiam Bufalationes suas administrandas suscipiunt, tit. 59. § 1. qui preposituras suas ad firmam tenent.* Statuta MSS. Caroli I. Regis Sicil. cap. 49. *Tant le Chambellane et le Bailly, puis qu'il auront receu annuellement les Bajulations en Gabelle, que il facent seroent, etc.* *Gabellato*, Italis est, quidquid tributo et prestationi est obnoxium Matth. Villanus lib. 7. cap. 81. *L'altre cose, che entrano con l'omme, a con carra, tutte erano Gabellate.*

6. *GABELLATORIS*, Idem qui infra *Gabellati*. Extractum comput. *Gabelle* S. Simphoriani anni 1321. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 159. *Libraverunt Gabellatores in pretio triginta novem duodenarium fleturum magnarum.* Ibid. ex Instrum. ann. 1347. pag. 255. *Eisdem adcomptatoribus responderi facere possunt per bayllivos, judices, castellanos, Gabellatores, etc.* Instr. ann. 1371. apud Rymor. tom. II. pag. 727. *Gabellati ibas, casto iuris, scrutatoribus, etc.*

7. *GABELLOTI*, *Gabellarii*, publicani, vectigalium et tributorum redemptores, in Constit. Sicil. lib. 1. tit. 59. 76. Charta Frederici Regis Siciliae ann. 1196. pro mercatoribus. *Majoretibus MS. Quilibet mercator solvat tantummodo Gabellotis, seu Credentioris dohanarum maris terrarum locorum ejusdem insulae Siciliae. Gloriatum auri, etc.* Occurrunt *Gabelloti* in alia ejusdem Frederici ann. 1298. apud Borchum Pirram in Archiep. Messan. pag. 349. [Instr. ann. 1380. ex Archivis S. Victoris Massil. Maria Regina Jerusalem et Siciliae arrendatoribus et credentioris regie *Gabelle*. *Gabellieri* dicuntur Joanni Villaneo lib. 19. cap. 196. lib. 12. cap. 91.

8. *GABRIHEL*, Laudes puerorum in med. Quadrage. ex Cod. ecd. Camerac. B. sac. *Exeant pueri de scola ad novum arguacolum, pueri mei, pueri boni, quam multi estis, multi et boni, in campo Marthi erant belles, isti sunt septem dies in Gabriheli.* Sensum querat, cui per tempus licet.

9. *GABULA*, [Purca, patibulum. Dier.] 1. *GABULUM*, pro *Gabalum*, Nomen cap. 2. *Gabalum*, Crucem, dicit veteres colunt, etc. Althelmus de Laud. Virg. cap. 29. de Christo.

Quando Crucis Gabulum, sacro corpore scandit.

2. *GABULUM*, pro *Gabalum*, Frontispicium, frons aedificii, ex Anglico a *Gablehead*, Belg. *Gachel*, Chartvero *Gable*, Will. Thorn. ann. 1276. *Comparavit etiam putram pulpiti in Ecclesia, et Gabuli in refectorio.* Vide *Gabulum*.

3. *GABULUM*, pro *Gabalum*, Frontispicium, frons aedificii, ex Anglico a *Gablehead*, Belg. *Gachel*, Chartvero *Gable*, Will. Thorn. ann. 1276. *Comparavit etiam putram pulpiti in Ecclesia, et Gabuli in refectorio.* Vide *Gabulum*.

4. *GABUSIA*, Caulis species, quam *Choue Gabus* *Gabus*, dicitur, apud Petrum de Crescentis lib. 6. de Agricult. pag. 321.

5. *GABUTA*, Pedum episcopale in Actis SS. Junii tom. 5. pag. 313. Vide *Cambuta*.

6. *GACARI*, Haeretici Valdensium sectatores. Stat. synod. Reat. ecd. Mess. *Anathematizamus omnes haereticos Patavenos, Gacaros, Pauperes de Lugduno et omnes alios haereticos, cujuscumque sectae et quocumque nomine censentur.* Vide infra *Gacari*.

7. *GACHA*, *Gachia*, Vigil, speculator, custos. Regestum Belloquadre et Neomausi ann. 1317. fol. 288. v. in Charta Comput. *Item quod homines debent Gachare dictam villam et domus Rex turriam, quam habet ibi et Gacha illius terris debet exitare et reesther Gachas dictae ville Computum Castellani Avisan. inter Computa Vreni. in Delphin. ann. 1318. Pro expensis 13. Nobilium et vi. popularium quos tenuit dictus Castellanus in custodia dicti castri a die Martis 25. mensis Januarii, qua die decessit dominus Montis-Albani, usque ad diem Dominicam sequentem, qua die dictus D. Bal-hinus venit apud Avansonem, cum duobus Gachis, que continue steterunt ibidem IV. lib. IV. fol. IX. den. Vreni. Vide *Gachas* et *Wacta*.*

8. *GACHARE*, *GACHARE*, Excubias agere. Gall. *Faire le guet*. Lit. ann. 1381. inter Probat. tom. 2. Hist. Norm. pag. 27. col. 1. *Compellere mittitur de facto compoentes ad mittendum et eorum propriis sumptibus et expensis tenendum unum hominem armatum ad Gachandum, pernoctandum et vigilandum infra castrum predictum Simodri. Angulis diebus.* Comput. ann. 1372. ibid. pag. 316. col. 1. *Solvi nominato Pope et Jacobo Roverie, qui steterunt supra cloquiritia pro Gachiando nocte et die.* Vide *Gacha*.

9. *GACHERARE*, Agrum prosicendere, agrorum nostris *facherer*, alias *facherer*. Charta Odon. archiep. Rotomag. ann. 1255. ex Cod. reg. 1245. fol. 167. r. *Terras nobis restituet in eo statu, in quo recipiet eas, videlicet Gacheratas et binatas.* Chartul. Corb. sign. *Erechel* ad ann. 1415. fol. II. r. *Trente journées de terre binotés et Gacherés.* Terra *gacherte*, Ager prosicissus, non satus, in Lit. remiss. ann. 1404. ex Reg. 159. Chartoph. reg. ch. 198. *Un varlet de l'église de S. Jehan au mont les Terrens cha-*

riant parmi certaines terres Gacheres de saton, etc. Vide infra Gascheria et in Wabertum.

° **GACHILLIS**. Specula, turricula editior, unde Gacha seu vigil speculari potest. Inquisit. super destruct. bastidæ Sabran. ann. 1863. ex Cod. reg. 5956. A. fol. 82. r. Item euannamentum turris factum circumcirca... devastatum... cum Gachile dicta turris. Vide supra Gachare et infra Guachile.

° **GACHUM**. Recensio facultatum Monasterii S. August. Cantuariensis apud Will. Thorn. pag. 2010: De daciis et placillis 3390: de scopis et Gachis 8. lib. 4. de puce, caso, etc. Nostri Gachorum et rutabulum vocant. Vide, an hæc notiones huc referri possint.

° Vel Gacha, f. Sera aut pars seræ, lamina scilicet pessulæ receprix, Gall. Gache; quod sera custodis vices agat, fortean sic dicta. Gache autem est Remus, in Lit. remiss. ann. 1376. ex Reg. 109. Chartoph. reg. ch. 113: Jehan Gri-neaul, qui estoit à un port de la riviere de Loire... print un aviron, nommé Gache, et a'força d'en sc'rir ledit Perrin. Gache, eodem sensu, in aliis Lit. ann. 1391. inter Consuet. Genovef. Mss. fol. 24. r. Sur chaisne: à trois piez de quinze cens en laine ronde, dont l'en fait petit draps et gros, appellez Gachiers? An pannus crassus seu ex crasso filo contextus, ut ager primo proscissus?

° **GACTUS**, Navis species, eadem que infra Gatus, vel Machina Bellica, de qua in voce Gatus. Chron. Sicilia ad ann. 1323. apud Marten. tom. 8. Anecd. col. 90: Preliabantur fortiter dicam urbem tam a porta Thermarum infra usque ad Cantonariam maris... ac scatas, castella, ignaminum Gactos, et innumerabiles quadrellos de balis unius pedis, duorum pedum levis et torvi, quam in cathena portus dicte urbis volentes eam frangere cum cockis, thopis, galeis... et non poterunt obsesse ipsi urbi, immo reportaverunt inde ignominiam et damna personarum, scalarum, Gactorum et reorum, (remorum.)

° **GADAGNARE**, ab Italico Guadagnare, Lucrari, acquirere. Pactum ann. 1126. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 42: Et ego prenommatu Bernardus Atonis vicecomes et uxor mea Cecilia vicecomitissa, donamus vobis ad fevum tibi supradicto Wilhermo de Minerba prenommatum castellum de Laurano, et totum quantum de te ibi adquisitum et Gadagnatum habemus, et donamus tibi ad fevum totum quantum ibi antea adquisitum vel Gadagnatum habemus de Arnaldo de Laurano. Vide Guadanare.

° **GADALES**. Capitulare de Ministerialibus Palatinis, nuper editum a Baluzio cap. 3: Similiter de Gadalibus et meretricibus volumus, ut apud quemque invente fuerint, ab eis portentur usque ad mercatum, ubi flagellanda sunt. Ubi Gadales videntur fuisse, qui Ignoti dicuntur cap. 1: Si aliquem per eos vel apud eos Ignotum hominem vel meretricem latitantem invenire possit.

° **GADALIS**. Armoriis Gadali est libidinosus, impudicus, immodestus. Davies in Diction. Cambro Britanno: Gadales, Meretricis; Gadalus, Libidinosus, Gadaleda, Luxuria, hoc est Lascivia, incontinentia.

° **GADDIUM**, f. Testamentum, ut Ga-

dium accipitur in voce Vadium. Tabular. Conchense in Ruthenis Ch. 27: Nihil retines tibi, nisi solummodo Gaddium et penitentiam de illis hominibus, qui mansos vel appendiaris de parrochia mea tenuerint, hoc est unum denarium pro Gaddio et medaculam pro penitentia. Vide Gadiator.

° **GADERS**, ut mox Gades. Privilegium Caroli IV. Imp. ann. 1873. apud Ludewig. tom. 1. Reliq. MSS. pag. 375: Prout in eorum iuris, Gaderibus et limitibus circumferencialiter sunt distincta.

° **GADIS**, f. Sepe, Gall. Haie; Gadir enim Penorum lingua Sepe est, ut habet Papias apud Laurentium in Amalthea. Charta anni 1337. apud Ludewig. tom. 6. pag. 41: Quod ipsa civitas Fruburg habere debeat omnia jura civitatis plenarie et perfecte usque ad Gades et gravioras ville Gunzendorff. Ibid. pag. 42: Jonacum etiam prefate Civitatis... unum rubum liberum in omnibus metis, Gadiribus et graniciis sicut jacet et jacuit ab antiquo in usua proprios. Charta ann. 1834. ejusdem tom. pag. 510: Prout etiam in suis metis, terminis, Gadibus e. graniciis dicta villa et bona limitata sunt circumferencialiter et distincta. Altera anni 1836. tom. 5. pag. 578: Oppidum suum de Plaven cum villis, territoriis... et cum omnibus et singulis metis, Gadibus, iuribus, jurisdictionibus, etc. Et tom. 2. pag. 111. in Chronico Wormat.: Concremata sunt domus omnes mercatorum, et veteres Gades usque ad hospitale. Hic puto intelligendum locum quemdam septimentis clausum, ubi merces venales exponebantur.

° Ex supra allatis et maxime ex sequentibus certa est hujus vocis significatio: idem est nimirum quod Limes, terminus, meta, Charta Boleslai ducis Oppol. ann. 1300. inter Probat. tom. 1. Annal. Præmonstr. col. 490: Desiderantes itaque quod eadem ecclesia Bosidom in metis sive Gadibus ipsius perpetua pace usufructus, metas sine Gades dicte ecclesie Bosidom sic, prout subsequitur, duximus ordinandas. Dipl. Rudol. I. princ. elector. Saxoph. ann. 1329: Dissensio, que movebatur inter eos de merca sita ad civitatem, amabilius fuit sopita, et Gades ejusdem merice, que dicitur Marchschede, personaliter equitavimus. Vide infra Gadis. [° Plura apud Haltausium voce Gaden, col. 582. Apud Graffum in Thesaur. Ling. Franc. tom. 4. col. 175. est vox Germanica Gadam, Conclave, domus, tabernaculum, septum. Notit. sec. XIV. apud Gudenum in Cod. Diplom. tom. 2. pag. 785: Denariorum census solventur de domibus, sitis retro Gades, in quibus rasores et aurifabri sedere consueverunt.]

° **GADIS**. Sic a præcedenti voce forte dicti sunt stipatores Principis, quod eum septiant et custodiant. Vita SS. Cyrilli et Methodii tom. 2. Martii pag. 24: Quapropter in Frontosum principem Swadopluk et suos satellites et in omnes ejus Gades ercommunicationis fulminavit sententiam. [° Forte limites, terras.]

° **GADDIUM**. Stipendium, Gall. Gages. Charta Gattonis Vicecom. Bearn. ann. 1283. apud Rymer. tom. 2. pag. 257: Promittimus... recipere in solutum stipendium vel Gadgii hospitii nostri. Vide Vadium.

° **GADIARE**, [Pignus dare.] Vide Vadium.

° **GADIARIUS**, Fidejussor, ibidem.

° **GADIATOR**, Curator testamenti. Obitus et fundationes e veteri Martyrologio MS. Eccl. Aquensis: Ipso die Pontius

Murator obiit, pro cuius anniversario Gadiatores ejus dederunt Ecclesie S. Salvatoris XL solidos. Testament. Florenti de Castellana ann. 1398. ex Schedis Præsidis de Mazaugas: De quibus Misas sit executor et Gadiator D. Episcopus Forojuliensis. Occurrit hæc notio in Testam. Rogerii Vicecomitis Biter. ann. 1138. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 500. in Statutis Massil. lib. 1. cap. 26. § 4. lib. 2. cap. 41. et infra in Vadium.

° Testam. Romæ de Villan. ann. 1250. ex Tabul. D. Vencis: Item constituo et ordino Gadiatores meos ad omnia legata et debita solvenda... dominum Grassensem episcopum et Patrum de Camerata canonicum Forojuliensem, de quorum conscientia plenius confido, quod sint fideles et utiles, zelatoque salutis animæ meæ. Vide infra Gaggiarius 2.

° **GADIERIUS**, ut Gadiator, Curator testamenti. Litteræ Bernardi Abb. Fontis-Frigidi ann. 1323. inter Anecd. Marten. tom. 1. col. 1849: Profitemur et in veritate recognoscimus a vobis Gadiaris Johannis Biatani (civis Narbon. defuncti) videlicet Guillelmi Fabri, etc.

° **GADILUM**, ut Gaida 3. Chart. Margar. Comit. Flandr. ann. 1332. apud Jappenb. Init. Hansæat. pag. 63: Centena garbarum Gadildi, quod est Waude, 4. den.

° **GADIS**, ut supra Gades, Limes, meta. Charta ann. 1106. apud Præ. tom. 6. Anecd. Part. 3. pag. 127. col. 1: Cum omnibus villarum Harum agris... limitibus, Gaditibus, graniciis, etc. Stat. Casimiri ann. 1347. inter Leg. Polon. pag. 44: Tutor ipsorum (puerorum) non potest hereditatem ipsorum vendere nec Gade, limitare.

° **GADIUM**, Vadum, Gall. Gué. Charta Willelmi Vicecom. Massiliæ apud Guenauum in Annalib. Massiliensib. pag. 289: Ubi Gerrenus fluvius cadit in bedale de supradicto molendino ad Gadum Havellum... per quod iur ad Coranhanum, etc. [Vide Gadun.]

° **Garchas**, eodem sensu, in Lit. remiss. ann. 1448. ex Reg. 176. Chartoph. reg. ch. 670: Quant œuils volutiers furent au Garchas ou qu' du champ des pres, etc.

° **GADIUM**, Vadimonium, fidejussio, pignus. Vide in voce Vadium.

° **GADIUM**. Testamentum, infra in Vadium. Hinc Gadum Spiritale, ni fallor, in testamento Florenti de Castellana ann. 1398. ex Schedis Præsidis de Mazaugas: Legavit pro suo, Gadum spirituali denarios tredecim. [° Vide Gadus spiritualis.]

° Consuet. Carcass. in Reg. L. Chartoph. reg. ch. 3: Et si filius vel filia, que non fuerit maritata vel hereditata moribatur sine Gadio et sine liberis, bona eorum revertentur filiabus maritatis vel hereditibus eorum. Sed tamen unaqueque persona potest sacre Gadum de suo jure.

° **GADIUS SPIRITUALIS**, quis intelligendus in Testam. ann. 1338. et in alio Raim. de Villanova ann. 1149: Item legavit pro suo Gadio spirituali denarios tredecim semel tantum; doct. Testam. Girardi de Villanova ann. 1181. in quo Pater spiritualis nuncupatur, qui in alio dicitur Gadus spiritualis. Legavit Patri suo spirituali denarios tredecim parvorum uno semel tantum. Quo significari videtur sacerdos, qui a confessionibus est. Vide in Pater. [° Germanis superioribus Gad, Gæte, Gætel est Susceptor, fidejussor spiritualis, vulgo Pathe, Gall.

Parraia. ANEL. Vide Gadiator et Gadiatoris.

° **GADRIGALIS**. Baculus, fustis crassior. Lit. remiss. ann. 1482. in Reg. 199. Chartoph. Reg. ch. 287: *Dicti fratres irruerunt contra dictum Petrum... et eundem cum patris et Gadrigalibus percusserunt... Cum dictis patris seu baculis magnis et grossis... dampnificaverunt dictum Petrum.*

† **GADUS**, ut Gadum I. Vadum. Codex tensusalis Calomontis Clodellum prati quod laterat iuxta guttam auz Durands, et terminat ad Gadum qui est prope.

° **GAGGIUM**. Penna, multa pecuniaria. I. libet. bastida de Monachorier (Caturc. dioc. ann. 1247. in Reg. 44. Chartoph. reg. ch. 95: *Et nisi oblit predicta soluta fuerint predicto termino, qui que solidi nobis solventur pro Gaggio, et oblit predicta.* Vide infra Gaigium et in Vadum.

° **GAIGNIA**. Dicitur de causa superiore suo adjudicata, nostris Gains de cause, alias Gaagne. Scarar. Pascha ann. 1277. ex Cod. reg. 4653. A: *De iudicio facta in scarario et assisiis finem cause facientibus in proprietate rei salina. Concordatum fuit quod littere darentur Gaignie facte partibus petentibus sub sigillo ballivae, cuius erunt. Ita quoque legitur in Cod. 461. ubi tamen habetur semel. Gaignia. Lit. remiss. ann. 1387. in Reg. 151. Chartoph. reg. ch. 300: *Comme Pierre Berrier eust eu certain procs a Vencontro de Richard Hudebourt... et tant y eust este procedé, que ledit Berrier eust fait Gaagne et ataine de laditte cause a Vencontro dudit Richard, etc.* Eo etiam spectare videntur alie Lit. ann. 1391. ex Reg. 141. ch. 20: *Combien, que ledit poure prisonnier eust fait son poure de gaingnier, et ne pouoit sa Gaaigne pour soutenir les personnes desuadites. Nisi idem sonet quod infra in Gaingium 2.**

° **GAGERIA**. Lucrum, redditus, nostris Gaaigne. Chartul. S. Sulpit. Bitur. fol. 21. v: *Ego magister Petrus de Vico canonicus ecclesie beati Austregisii Buriensis, concedo ad opus duarum ricariarum, quas constituit in eadem ecclesia, Gaeriam quam habeo in decima S. Ambrosii super Arnonem. Charta Joar. dona. de Cravanilla ann. 1389. ex Chartul. S. Vine. Laudun. : *Dicoient encor ledit religius qu'il avoient et devoient avoir la Gaaigne de la dime de nostre moulin et de nostre four et de nos yaues de la Freseit... Reconnoissons encor que ledit religius doivent avoir la dime de la Gaaigne de nostre four, de nostre moulin et de nos yaues de la Ferté Bliart.* Vide infra Gaingium 2. et Gaingium.*

† **GAENAGIUM**. Vide Gagnagium.

° **GAFANUS**, **GAFANS**. Vide Gaphans.

° **GAFARE**, **GAFFARE**. Manus in aliquem injicere, quasi unciis arripere. Hispani *Gafar*, eadem notione dicunt, a *Gafa*, uncius: unde *Gaffe*, Contus ferro uncinato armatus, in Lit. remiss. ann. 1455. ex Reg. 188. Chartoph. reg. ch. 61: *Ing baston, nomme Gaffe, ayant ung croc de fer au bout. Lit. remiss. ann. 1593. in Reg. 103. ch. 35: *Item quod maliciose et injuriose Poncium del Seret filium magistri Ponci cepit seu Gafavit ad gulam suam. Instr. ann. 1373. ex Tabul. Mas-sil. : *Sciputus fuit cum et Gaffavit eum fortius. Haud scio an inde *Gafne*, qua voce locus unci tortuosus significari videtur, in Lit. remiss. ann. 1466. ex Reg. 200. ch. 138: *Atini que le suppliant et ung nomme Archambault furent yseu hors du bois bien par l'espace d'un trait d'arba-****

*leste en une restridisse des appartenances de la plaigne... Jusques dedans une Gafne tenant de laditte restridisse (sic) et suls estans dedans laditte Gafne, etc. Gaffellement vero est Tectorii species. Gall. *Enduit*, in Stat. Agulorum ann. 1456. ex Reg. 187. ch. 138: *Aprés ce qu'ilz auront enfornez leurs potz et estouppé leur four de Gaffellement, etc.* A verbo *Gafare* fortassis *Gaforium*.*

° **GAFARIA**. Testamentum Sancti I. Reg. Portugalie eræ 1217. apud Brandaon. t. 4. Monarch. Lusitan. pag. 260. v: *Dedi pro anima mea Abbati Alcumpe. di area mea 10. Morabitinos, de quibus faciat unam Gafariam in Colymbria. Hispanis, *Gafari* et *Gafari*, est malum granatum. Erit igitur *Gafaria* locus idoneus malis granatis plantandis. [° *Gafaria*, Lusitanis Domus leprosororum.]*

† **GAFFERGARIA**. Charta ann. 711. pro S. Willibrordo Episc. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 18. [° *Bregu. num. 275.*] *Tibi dono, quidquid ego jonas laborare visus sum, hoc est, casu, curtis, clis, campis, pratis... mobili cum immobili cum mansibus ibidem aspicientibus, X. servienter, Gafergarias, hofhofinnas, cum ingressu et egressu, cum omnibus adjacentiis, etc.*

° **GAFORIUM**. Exactio, tributum haud debitu, per vim et contra jus surreptum. Charta ann. 1027. inter Monum. eccl. Aquilej. cap. 54. col. 501: *Dicat D. Adalberto dux. si de cortis, sive castellis, vel de villis, aut de aliquaparte Aquilegie vis ecclesie visis, aut per fodum, aut per ullum superius dictum Gaforium, vel te vis dicere aut inquietare vult, aut non?* Vide *Gafare*.

† **GAFRANO**. Heres. Vide *Gaphans*.

° **GAFULLAND**. Census terra, ex Saxon. ga fe l. census, et la n d, terra. Fædus Aluredi et Gotthurni Regum Angl. cap. 2: *Præter corium (rusticum), qui in Gafulland manet.*

° **GAGELLI**. Gloss. MS.: *Bracteoli, ornamenta eorum, que dicuntur Gagelli.*

° **GAGERIA**. Pignus, res oppignerata, interdum sequestro data ad plenam securitatem. Gall. *Gaga*. Charta ann. 1231. in Probat. Gall. Chr. tom. 4. col. 30: *Ego Amedeus Dominus de Coloniaco... promissis Abbati et Ecclesie nominatæ, quod quidquid boni vel adversi mihi contigerit pro Gageria, quam Abbas et Ecclesia S. Eugendi habebant apud Jasseron a bonæ memoriæ Amedeo de Coloniaco arunculo meo: quam Gageriam dominus Bernardus de Toria, tunc temporis Bellicensis Episcopus et Abbas S. Eugendi domino Stephano de Villars nepoti suo dedit et concessit. Testament. Roberti I. Comitis Clamont. ann. 1262. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 288: *Si contingeret quod dictus Robertus filius meus posset redimere Gageriam veteris Brivaie et Gageriam ville Brivatensis, quas habet et tenet a me Capitulum Brivatense in pignus, etc. Statuta Eccl. Meld. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 900. art. 51: *De Vadis non accipiendis: Præcipitur Sacerdotibus districte, ne accipiant Gagerias vel admolationes, nisi de decimis, quæ species est negotiationis. Plura vide in Vadum.***

° **GAGERIUS**. Qui ad *Gagia* seu stipendia alicujus est, Gall. *Gagier*. Charta ann. 1312. in Reg. 48. Chartoph. reg. ch. 4: *Gagerii nostri ibidem hactenus assignati in dicta communia (Pristiaci) manere poterunt et gaudere franchisia, qua gaudebant ante datam presentium litterarum.*

° **GAGGA**. Gall. *Jauge*. Mensura, ad quam

exiguntur dolia vinaria. Iter Camerarii Scotici, cap. 39. § 46: *De Gaggia, seu mensuris pannorum et vinorum, qualiter observantur. Vide Gago. [et Gaugia.]*

° **GAGGARE**. Anglis *Gagad*, Suffocare. [° *Mellus, Ori lignum indere, ab Anglico Gag, eadem notione. Gall. Bailonner.*] Jo. Fortescutus de Laude Legum Anglis cap. 24. ubi de reorum torturis, in Francia unitatis, contra quam in Anglia: *Quidam vero in aquuleis extenduntur, quo eorum rumpuntur nervi, et vena in sanguinis fluentia prorumpunt; quorundam vero diversorum ponderum pedulis dissolvuntur compagines et juncturae: et quorundam Gaggantur ora, vaque dum per illa, tot aquarum infunduntur fluentia, ut ipsorum venter montu tumescat more, quo nunc venter ille, forosio vel simili percussus instrumento, per os aquam illam evomat, ad instar balneæ, que cum halecibus et aliis pisciculis mare absorbit, aquam desumpat ad altitudinem arboris pomæ. Deinde pluribus invenitur in Francicum hunc reos torquendi morem: Sed quis tam duri, inquit, animi est, qui semel ab atroci tanto torculari laturus, non potius innocens ille omnia lateretur scelerum genera, quam acerbitate sic experti iterum subire tormenti, et non semel morti mallat, dum mors sit ultimum terribilium, quam toties occidit, et totidem gehennales furias morte amarioris sustinere. Quo pertinent ista ex Quintiliani Declam. Confessionem appellas vocem tortoris? Vide Thomam Smith de Republ. Anglor. et infra in verbo *Tortura*.*

° **GAGIAMENTUM**. Sponsio, fidelissio, vadimonium, alias nostris *Gagement*. Charta Phil. Pulcr. ann. 1309. in Reg. 41. Chartoph. reg. ch. 63: *Item ne quis sine nostri licentia in regno nostro catum, co-hetem, vel aliquam congregationem faciat armatorum; ne qui contra Gagementum attemptet, vel pacem nostram regni nostri qualibet modo infringat. Lit. ann. 1381. tom. 6. Ordin. Reg. Franc. pag. 568. art. 10: *L'en doit avoir un petit seel ou signet, qui sera tout propre et perpétuel à signer... les Gagementes, que l'en fera des plats et des causes. Gagement. Pignus, in Lit. remiss. ann. 1463. ex Reg. 152. ch. 339: *Icellui Gardin gaiga pater dudit Robert les huit blancs en la main du curé dudit Beaumont;... après ledit Gagement, etc. Guaignere, eodem sensu, in Lit. Joan. reg. ann. 1382. ex Memor. D. Cam. Comput. Paris. fol. 48: *Avons atroyé dudit chevalier, pour ce que apressent negli avons bailli laditte somme de xxxv. mille florins, qui ait et tieigne en Guaignere, ou nom ce nous et pour nous, nostre chastei de Cuisery. Ita et *Gagor*, nude, pro Fide data promittere. Charta ann. 1294. ex Chartul. episc. Carnot. *Je Guace de Loygni... fais assavoir à tous que je ay Gagé à réverend pere en J. C. et seigneur monseigneur Symon... évesque de Chartres, à faire toute sa volonte haut et bas de la finance du rachat du sie et des appartenances de la terre de Loygni. Unde *Gagier*, qui *gagium* datum de re promissa, in Charta ann. 1263. ex Chartul. S. Joan. in valle. Vide in Vadum.*****

† **GAGIARE**. Pignerari, pignus auferre. Consuetudines Solemniac. MSS.: *Creditor qui habebit domum apud Soligniacum, poterit ibidem debitorum suum auctoritate propria Gagiare ratione debiti ibidem contracti. Notandum hanc pignoris ablationem fieri propria creditoris auctoritate: quod consentaneum est Edicto Ludovici VI. Franc. Regis ann. 1184: *Burgenses (Parisienses) de rebus debitorum suorum, qui de justitia nostra**

sint, ubicumque et quocumque modo poterint, tantum capiant, unde pecuniam sibi debitam integre et plenarie habeant, et inde sibi invicem adjuvatores existant; et si aliquando de rebus quorumlibet ceperint, et illi aliquid se eis debere non cognoverint, si legitime inde convinci a Burgensibus non poterint, Burgenses nullum erga nos forisfactum incurrent, sed expensam et damnum, que illi propter hoc faciunt et habebunt, illis cum lege qua vivunt, reddent et emendabunt. Hissimilia leguntur in Charta ann. 1190. apud de Lauriere tom. 1. Ordin. Reg. pag. 6: Si in solutione aliqua harum viginti librarum aliquo tempore deficiet vel cessari contigerit, predictus Capellanus auctoritate propria absque nostra vel successorum nostrorum licentia, poterit licite pro dictis viginti libris Taron... necesse sibi pigora capere. Littere Johannis Fr. Reg. ann. 1355. apud D. Scrovasatom. 3. Ordin. pag. 29. *Se il étoient mis en default par vertu de tels adjoinnements, et l'en vouloit gager ou exécuter pour cause ou occasion deffaus, il n'y seroient tenu de réder, mais ne pourroient recourir et résister de fait. Interdum Gagiare idem est quod Pignere, pignus dare. Vide in Vadium.*

* GAGIARE EMENDAM, Multam solvere, vel pro ea pignus dare. Charta ann. 1296. ex Chartulario S. Johan. Angriae. Pro ipsa injuria prefatus magister Capellanus Gagiavit emendam honorabilem Domini Abbati et Conventui. Vide Emenda 1.

* GAGIAMENTUM, GAGIARIUM, Pignoratium, Gall. Gagerie. Processus Massilienses inter et Arelatenses ann. 1381. e Regesto 73. vol. 2. MSS. Petrescianorum. Quæstio vertebatur, utrum civis Arelatensis possent marcham, sive repræsalias, seu Gagiaria contra Massilienses facere, vel imponere. Infra. Possunt laxari seu concedi marchamenta seu Gagiamenta.

* Hinc Gagiabile, qui pignori capipotest, in Charta Joan. ducis Lothar. ann. 1382. in Chartul. ecel. Romanæ. ch. 36: Que ladite terre enuy appartenent à ladite englise, comme dit est, ne puet, ne doit pour aucunable, peussable, etc.

* 2. GAGIARE, Multam decernere, statuere, quod ad judicem pertinet. Charta ann. 1234. ex Tabul. capit. Carnot. Constituerunt se fidejussores... super emendis ad eodem proposito Gagiatis: de qua gagatione habetur mentio in litteris aliis. At vero Gagner l'ameude, est Multam solvere, in Lit. ann. 1373. tom. 5. Ordin. reg. Franc. pag. 682. art. 21.

* 1. GAGIARIUS, Edictus, cui cura est pedis sacre, Gall. Gager. Statuta Ecel. Meld. ann. 1395. inter Anecd. Marten. tom. 4. col. 327: Ecclesie Rectorem, et Clericum, Matricularios, seu Gagiarios et parochianos, etc. Vide Gagiarius, et Matricularius.

* Quis res et bona ecclesie curat. Charta ann. 1329. in Chartul. S. Maglor. Paris. ch. 137. Cum discordia seu materia questionis vertebatur... inter religiose viros abbatem et conventum monasterii S. Marglorii... et Guillelmum Garnerii, Simonem eius fratrem et Stephanum Londum, matricularios seu Gagiarios dicte ecclesie de Merico... Gagiariis seu matriculariis superius nominatis suis nominibus et parochianorum dicte ecclesie... comparantibus, etc. Alia Phil. episc. Carnot. ann. 1418. ex Tabul. Capit. Carnot. Declatantes jus patronatus dicte ecclesie S. Saturnini, et ipsam ecclesiam... matricu-

larios seu Gagiarios et provisores fabricæ ipsius ecclesie, dictis decessoribus, et ad eorum jus et proprietatem perpetuo spectare et pertinere. Gager, eadem acceptio, in Lit. remiss. ann. 1406. ex Reg. 180. Chartoph. reg. ch. 287: Par les Gagiars dudit monastier icellui messel fu trouves le Vendredi saint.

* 2. GAGIARIUS, Testamenti curator, alias nostris Gager. Scard. apud Cadom. ann. 1284. in Reg. S. Justif. Cam. Comput. Paris. fol. 29. r. col. 1: Mortuo aliquo in vigilia S. Remigii, quando census solvuntur, scilicet in festo, Gagiarii nichil habebunt in redditu illo, immo cum habere habebit heres ejus. Gagiars ou testaments, in Testam. Joan. ducis Brit. ann. 1302. tom. 1. Probat. Hist. Brit. col. 1190. Vide supra Gagiarius.

* GAGIATA, [* GAGIATIO.] Solutio, in Chartis S. Albini Andegavensis non semel. Charta ann. 1253. ex Lib. albo episc. Carnot. Ita sane quod per hujusmodi redditionem seu Gagationem emendarum, vel tolerantiam negotiantium, nullum jus acquiritur domino episcopo Carnotensi. Vide supra Gagiare 2. Gagiare vero, pro Abalienatio, oppignratio, vulgo Abienatio, engagement, que fit ex vi contractus obligatori, in Charta homag. ann. 1328. inter Probat. ult. Hist. Trenorch. pag. 243: La tierce partie des lous, que l'on doit pour raison des rendues et des Gages, que l'on fait à Tournus dedans les termes de la chambre. Engageris, eodem sensu, in Libert. ville d'Aigueperse ann. 1374. ex Reg. 192. Chartoph. reg. ch. 340: Qui sa maison ou sa chose... mouvant de nous engageroit, nous... n'en devons avoir vente, ne autre prouffit, se le Engagerie n'estoit oultre cinq an. Vide Gageria in Vadium.

* GAGIDA, L'asta della sagitta. Glossar. Lat. Ital. MS. Vide Gaid.

* GAGERIUS, GAGERIUS, Prædator, direptor, a Gallico Gage, Gain, Præda, vulgo Butin. Lit. remiss. ann. 1363. in Reg. 101. Chartoph. reg. ch. 82: Yeo Britonis conducebat Gagerios et nunnulos alios emulos subditorum regni nostri... Ideo Yeo et nunnuli Gageris patrie circumstantes multas injurias intulerant et inferre nitabantur. Alia ann. 1411. in Reg. 185. ch. 263: Après ce que lesdiz gens de guerre furent loez, alerent... porter leurs Gages es villages d'entour ledit lieu de Loric, afin de avoir des rieres pour eulx et leurs chevans. Villiard. paragr. 124: Assemblez fu li avoires et li Gams, etc. Gaing, Gaeng et Gaigne, eodem sensu. Hugo Plagon in Contin. Hist. Gall. Tyri apud Marten. tom. 5. Ampl. Collect. col. 508: Le Maître du Temple... fist crier parni la cité, que tui cil qui armes porroit porter, dressent après lui au Gaing, car il avoit les Turcs desconfit. Gesta Ludov. Pii tom. 6. Collect. Histor. Franc. pag. 133: Il degasterent tout et alerent jusques à une tyrant leur cité, qui a non Vilerouge; moult i firent grant Gaeng, et en amenerent grant proies. Stat. ann. 1355. tom. 3. Ordin. reg. Franc. pag. 35. art. 30: Nos officiers demandent et reclaiment aucuns droitz, parts et portions ex Gaignes, es es pilles faites sur nos ennemis. Hinc Pais de gaignage, Terra hostilis, quam jure belli depraedari licet, in Lit. remiss. ann. 1405. ex Reg. 180. ch. 215: La suppliantie cuidoit que lesdiz biens feussent prins en pais de Gaignage, pour ce que c'estoit en frontieres de nos ennemis. Unde

Gaignari, Prædo, nebulo, in Mirac. MSS. B. M. V. lib. 2:

Un moine, qui et non Galar,
Qui moult estoit fat et Gaignars, etc.

* GAGIO, Silva densior. Vide Gajum. 1. GAGIUM, ut Gagio. Vide in Gajum.

* 2. GAGIUM, [Vadimonium, pignus, fidejussio, Gall. Gage. Sic Gagiium duelli dicebatur Res quævis ab eo, qui provocabat, data vice pignoris et projecta coram judice: qua de re plura in Duellum et Vadium. Privilegium Johannis de Castellone Comitiss Hispanens ann. 1365. ex Chartul. S. Johannis Carnot.: Si... dari contigerit Gagiium duelli in curia dictorum Abbatis et Conventus, tradetur et judicabitur per mandatum illorum solimmodo, et non poterunt recipere Gagiium in terra seu justitia dicte Comitissæ, nec in banleuga Carnotensi.] Vide Vadium.

* Hinc Gagiium duellare appellabant rem quamvis, qua coram judice in medium projecta, accusatus ab objecto crimine innocuum se esse duello probaturum profitebatur. Charta ann. 1322. in Reg. 12. Chartoph. reg. ch. 72: Helias Gelas burgensis castri Lemouensis alias delatus fuit... ad finem Gagi duellaris. Vide in Duellum.

* [* Si quis hominem de communia suum esse clamaverit et homo ei negaverit se esse suum hominem, per Gagia duelli hominem a domino convinci oportebit, nisi miles se tercio militum et per quatuor armigeros probaverit hominem esse suum. * (Cart. communal. de Fismes, an. 1227, mus. arch. dep. p. 119.)]

* 3. GAGIUM, Mu'cta domino vel judicis solvenda. Littere ann. 1357. apud D. Scouasse tom. 3. Ordin. Reg. pag. 308: Item, Bailivus dicti Domini nostri non debet recipere justiciam seu Gagiium quousque solvi fuerit judicatam rem parti adversæ que obtinuit.

* 4. GAGIUM, Pretium, merces, stipendium, Gall. Gage. Consuetudo Bracteyci art. 13: Gagus quidem est seu gardiaris erit Gagiium quatuor solidorum. Occurrit in Bulla Bonifacii VIII. PP. tom. 3. Concl. Hisp. pag. 536. in Chron. Dominici de Gravina apud Murator. tom. 12. col. 576. 587. 676. etc. Vide Vadium.

* 5. GAGIUM, Idem quod Vadium, Stipendium, res militare, Ital. Gaggio, Gall. Gage. Stat. Nicæ sac. XIV. inter Mon. Hist. Patr. Taur. tom. 1. Leg. Munic. col. 156: Quod officiales maiores dietas non recipient. — Item quod nullus ex officialibus maioribus cum 160 per comitatus Provincie et Forealquieri pro negotiis curie, ultra Gagia stabilita recipiat aliquid, nec ab alio quam thesaurario ipsa Gagia faciat sibi servare. (Fr.)

* 1. GAGNAGIUM, WAGNAGIUM, WANAGIUM, Peculium agricolæ, quo nomine, ut auctor est Cowellus, comprehenduntur omnia tam junctura, quam alia instrumenta, que ad cultum agrorum, et fruges colligendas sunt necessaria. Mattheus Paris pag. 179: Villanus eodem modo americietur, salvo Wannagio suo.

Sed præsertim id vocabuli usurpationem solet pro agro culto et satto. Gloss. Lat. Gall. Agricultura, Gaignage. Historia Francor. MS. vernacula ex Biblioth. Memmiana, in Philippo Aug.: Les gens, qui soioient les blés es Gaignages, etc. Ita passim Poetæ nostrates agros

proscissos et satos vocant. Willel. Guiart in S. Ludovico :

Par jardins et par Gaingages.

Alibi :

Et en traitant le sanc des chaires, C'on espant par les Gaingages, Trancor nés, et foudre visages.

Idem ann. 1304 :

De mors sus sanglans les visages A plusieurs par les Gaingages.

Atque La Wainagium usurpant Matth. Paris pag. 281. Brompton lib. 9. cap. 9. 3. Flota lib. 1. cap. 48. 1. 2. etc. Wainagium, idem Matth. Paris pag. 179. et Rogerus Hovedensis pag. 779. 785. Gaingagium, vetus Charta in Regesto Herouvallano Philippi Aug. f. 9. In memorie, in plano, et in Gaingagium. [Charta ann. 1241. Inter Instr. Gall. Chr. tom. 1. col. 102. Assignamus in perpetuum monasterio dictis Abbatis Gaingagium de Cerviduno pro septem libris redditibus in censu dictis ville. Pluries occurrit in Tabulario Meldensi.] Charta ann. 1288. in Taular. Abbat. Jardi prope Meldunum : Cum... deditur medietatem Gaingagii sui de Borda, etc. Gaingages, Consuetudines Aurelianensis art. 152. Stampensis art. 183. Heseusis art. 222. et Menetovensis art. 8. 25. Gaingerie, Consuetudo Pietavenensis art. 177. Britann. art. 401. Charta ann. 1183. apud Gallandum de Franco alodio pag. 69. 71. Denique Gaingia, idem Regesto Philippi Aug. : Et Gaingiam, quam Canonici de Marchesio Radulfi tenent de Domino de Montcheveul. [1. Roman de la Violette MS. :

Qu'il a une terre trouvée, Qui de tous biens est entourée, Car il ne y aoit que Gaingages, Et rivières et boucages.]

Jorro Gain, et olim Gaing, [Gaigne, in Litteris ann. 1345. apud D. Secusse tom. 3. Ordin. pag. 35.] appellabant nostri, quod Latini Lucrum. Unde Terrae Lucrabiles et non Lucrabiles, cu'ne et inculat, in eodem Regesto Philippi August. fol. 9. et in Monastico Anglie. tom. 1. pag. 287. et tom. 2. pag. 132. 275. 383. [Terres Gaingables et non Gaingables, in Chartulario S. Vanregisill tom. 2. pag. 181. Gaingables terre, in Litteris ann. 1354. tom. 4. Hist. Harcur. pag. 164.] Ita Lucrati, pro arare, aut agrum proscindere, serere, usurpat Charta ann. 1107. apud Augustin. du Pas in Stemmate Pentevrens. pag. 7. Concessit Monachus S. Albini, in quantum eis necessarium foret de terra illa, et de silva, scilicet de Lannor, ad Lucrandum cum carucis, et ad pascu' animalium, equarum, porcorum, et aliorum animalium in perpetuum, etc. Sed et Hugo Plagon in Versione MS. Willelmi Tyrri ad lib. 3. cap. 19. Agricultura opam dare, his verbis vertit : Gaigner les terres ; et ad lib. 6. cap. 1. Sed et suburbanorum incolis, hisce : Li vilain, qui estoient Gaigneur en la terre. Ita le Cato en Roman MS. :

Se il veus labourer en terre, Vergile doit lire et enquerre, Ch'il te sara bien enseigner, Qu'es terres tu dois Gaignier.

Le Roman de Vacco MS. :

Les vilains face arer, et les terres Gaignier.

[Idem verbum occurrit in Stabilim. S. Ludovici lib. 1. cap. 163.] Historia vernacula Bellorum sacrorum MS. : Cil puis estoit tout enkeus et empris, et si

IV

Gaignoit-on par desus, et labouroit, si ke à peine reseroit jamais trouvé.

GAANNERIA, ex Gallie. Gagnerie, Ager cultus. Tabular. Absiense f. 51 : Ut jam dicti fratres Gaanneriam suam de Mescingne in perpetuum habeant. Vide suis locis Gaanneria, Gaingagium, etc.

* GAGNERIA, Eadem notione. Charta ann. 1351. ex Regesto 81. Chartoph. reg. ch. 927 : Acquisierint unam Gaingariam nuncupatam le Plessu garnier... arpenta frumentalis et siliginalia seu siliginan portantis. Recurrit ibidem.

GAGNAGIUM, interdum Fructus ipse in agro. Ita Gagnage usurpant Consuetudines Meldensis art. 70. Durdanensis art. 56. Claromontensis art. 101. 106. [Gaingages de terre, in Scabillimentis S. Ludovici lib. 1. cap. 39. Sed cap. 38. ejusd. libri Gaingage nude dicitur pro Lucro, utilitate, quibus Gall. Profit : Se aucuns gentisks avoit hons qui tenesat terres à terrages de batar, et il ne len rendissent autres coutumes, que les terrages, li sires les porroit bien prendre à son Gaingage, mes il ne les porroit pas bailler à dire. Hunc in usum qui in quibusdam locis vigat consule notam de Lucris tom. 1. Ordin. Reg. pag. 190.]

* GAENAGIUM, Ager cultus. Charta Odensis Episcopi Paris. ann. 1263 : Ad ipsius domus obedientiam, que appellatur Etzemostin, hac que secuntur ab antiquo fuerant deputata, scilicet valla de Villenese cum appendiciis eius et granchia et Gaenagium.

* GAGNAGIUM, Charta ann. 1226. Histor. Eccl. Meld. pag. 119 : Fratres domus Dei de Creveco quitaverunt... granchia de Heronita versus Villam novam cum toto Gaingagio.

* GAGNAGIUM, Agri fructus. Chartular. Meld. fol. 65 : Gaingagium ad unam granchia apud Bihorium trahere tenebantur ibidem. Nec idem Miles vel heredes eja poterunt aliquid levare de granchia vel de Gaingagio duarum culturarum. Granchia Gaingagii, in Cod. MS. redditum Episcopatus Antissiod.

Denique autumnus ipse, seu anni tempus, quod demoustrat in agris fruges, Gain olim nostris dicta. Gloss. Lat. Gall. : Autumnus, Automne, Gain. Aliud : Autumnus, le Temps de lever les bleds, le Gain. Etiamnum dicimus vulgo, Les Pigeons en vont aus Gains, et auc Gaingages, id est, in messes, quod plerique non percipiunt. Sed et Prae Gaingageur vocant Consuet. Pietavenensis art. 196. Juliodunensis cap. 19. art. 1. S. Aniani art. 3. Turonensis art. 267. et Sanonensis art. 126. prata, quae orotantur serantur. Ne vocis etymo vide Oct. Forarium in Gaggio.

* Charta ann. 1308. in Reg. 40. Chartoph. reg. ch. 64 : Item chascune des dites quatre villes doit à la maison de Espuilli une journée en Gain, une journée en trement, et deux journées en sombre. Libert. ville de Chaceaur ann. 1312. in Reg. 60. ch. 230 : Chascuns qui ara autres bestes à charrue porra mettre ses chevaux à la charrue un tor au Gain pour coullier ses sourbées. Gain, in Charta Hen. de Chaisel milit. dom. de Bourboane et de Vercoeur ann. 1310. ex Reg. 59. ch. 423. Gaingia, in acta ann. 1321. ex Reg. 61. ch. 123. Mirac. MSS. B. M. V. lib. 2 :

Por ce en yver, en Gain, Et en printans et en este.

Le Roman de Cléomadès MS. :

Par cele pomme croit en Des quatre tens le verid, Si com de printans et d'esté, Et de Gays qui après vient, Et puis d'hyver.

* Ex frequenti vero mutatione g in v occurrit saepe Vain vel Vayn, eadem acceptione. Charta ann. 1330. in Reg. 56. ch. 439 : Les corvées des bestes trausmes... et des hommes, c'est assavoir des bestes trois fois en l'an, une fois en Vayn, une en tramois et une en sombre, et des hommes une fois de leurs cors en la moisson. Consuet. Castell. ad Sequanam ex Cod. reg. 1038. 2. Tous les habitants d'icelle ville de Marrigney... doivent trois courvées, l'une en Vain, l'autre en tramois, et l'autre aux sombres. Voyin, in Ch. ann. 1367. ex Invent. Chart. castri de Jaucourt ann. 1392. fol. 16. v. Voyin, in Lit. ann. 1357. tom. 6. Ordin. reg. Franc. pag. 130. art. 2. Eodem praeterea nomine designatur annona seu hordei species, in Charta ann. 1246. ex Chartul. Arremar. ch. 271 : Duo sextaria bladi, quorum medietas esse debet ordeii, et alia medietas de Vain. Vombery, pariter pro Autumnus, in Libert. ville de Braour ann. 1339. ex Reg. 84. ch. 422 : Corvées de charrues à trois saisons de l'an ; c'est assavoir en Vombery, en tramois et en sombre. Vomly edium tom. 4. earum. Ordin. pag. 385. art. 4. Vide Wainyale.

* GAGNAGIUM, GAINGNAGIUM, Lucrum, quæstus, ipsa etiam merces quotidianæ, que canonicis aliisque choro presentibus tribuitur, nostris Gaingage et-Gaigne. Occurrit Gaingagium in Arest. celeb. Andegav. lib. 1. cap. 6. Stat. MSS. eccl. Brioc. cap. 21 : Omnes capellani et clerici chori Briocensis ecclesie interest in processibus singulis diebus Dominici facendis in dicta ecclesia Briocensi ; alioquin primum anniversarium sui quolibet aliud Gaingagium quilibet deficiens amittat, nec de eo aliquid recipiet commodum, etiam si in dictis anniversariis vel Gaingagio presentes fuerint. Gaingagium, ibid. cap. 31. Unde Gaingage, in Arest. capitul. ejusd. eccl. ann. 1498. Ubi etiam hæc leguntur : Gain ordinaire. Nota quod lucrum ordinarium est quolibet die vj. sol. videlicet pro primis vespereis, matutinis et magna missa, pro quolibet prædictarum horarum vij. scilicet et duplicantur per totum Adventum usque ad diem Nativitatis Domini exclusive, etc. Charta ann. 1300. in Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 125. v. col. 2 : Et li autre petite gent sour leur purvovance et leur Gaingage. Lit. remissæ ann. 1374. in Reg. 106. Chartoph. reg. ch. 228. comme ledit Gilet, pour les petites Gaingages, qui lors estoient ou il demouroit... se feust departis du payz, etc. Alia ann. 1402. in Reg. 157. ch. 257 : Rollui Couchet dist audit Paille que li lui donast de sa Gaigne un lot de serroise. Vide Gaingagium.

* Hinc Gaignepain appellabant ensis genus, quo milites in torneamentis utebantur, ut discimus ex Statuto hac de re edito a Cansio in Dissert. 7. ad Joiv. VII. Item un Gaignepain pour maître de mains de chevalier. Cujus appellationis rationem docet Guinevilla in Peregrinat. hum. gener. MS.

Tel contenance ensi double, Dont il est Gaignepain nommée ; Car par li est gagnée li pain, Dont remplis est tous coeurs humains.

2

Et infra :

Et che frant les Gagnepais,
Dont il avoit armé ses mains.

† **GAGNAPES.** Vide *Galmabia*.

† **GAGNEARIA, La taverna, etavernara,** in Glossar. Lat. Ital. MS.

† **GAGNIA, f.** Idem quod *Gagnagium*, Ager cultus, Gall. *Gagnerie*. Codex MS. redditum Episcopatus Autissiod.: *Decima circa octo modios bladi vacat, quia erat Gagnia, que redempta est: quod illa potest intelligi: Decima illa non percipitur amplius ex illo agro cultu, quia redempta est.* Vox abbreviata et male lecta, ut opinor, pro *Gageria*, pignus, oppigneratio. Vide supra in *Gagiatio*.

° **GAGULA, Avis, graculus, quallia,** quam quidam *colurnicem* dicunt. Glossar. medic. Simon. Januensis. ex Col. reg. 6960. Vide infra *Gaga*.

° **GAGNERIA.** Vide supra *Gagneria*.

° **GAHANA.** Sentent. arbitr. inter Petr. de Casuelo dom. Ecclesie novae et abbat. monast. Vallis de Fener. ann. 1327. in Reg. 65. Chartoph. reg. ch. 47. Ascendendo de aqua de Sira per dictum rivum de Condat ad Gahanam et mortiam, que sunt inter manuum del Giole sobeira, et a dicta Gahana et mortia, prout labitur aqua, descendendo ad Gahanam, que est in fine dels angles.

1. **GAIA, GAUIS, Galice Jay, Pica.** Papias: *Pica, Gaia, Pica, Gaia.* Gloss. Elfrici Saxonici, cap. de Avibus: *Gaia, vel Catanus; Higerre.* Forte *Gaius*, aut *Gaius*. Vide *Goropium Becanum* lib. 2. Origin. Gallic.

° **Alias Gay.** Lit. remiss. ann. 1390. in Reg. 136. Chartoph. reg. ch. 37. Sur la mot du moulin de l'ospital d'Oisenont on faisoit celui jour l'estatement du nit du Gay. Vide supra *Gagula*.

2. **GAIA, idem quod Cavea, Galice Gage.** Jus Vicentin. lib. 1. §. Si quis fuerit inventus asportando de alienis fructibus in Gaia, vel in cista, sive sinu, etc. Vide *Gaia*.

° **GAIGIUM, Pignus vel Mulcta pecuniaria.** Charta Rob. abb. S. Joan. Laudun. ann. 1280. ex Tabul. ejusd. monast. *Advocatus de placitis illis nihil habebit, nisi ubi Gaigia data fuerint; tunc enim ibi advocatus tertiam partem habebit.* Vide supra *Gaigium*.

† **GAJAMENTUM, GAJARIUM.** Vide *Gajaris*.

° **GAJANUM, a Gallico Gage,** Lucrum, redditus, fructus. Dipl. Caroli C. ann. 844. inter Instr. tom. 6. Gall. Christ. col. 5: *Cum omnibus ad se pertinentibus vel appenditiis atque adjacentibus seu terminis suis, nec non et cum Gajano villa, sive cum rebus, que Ausimirus et monasterio contulit.* Vide supra *Gajaria*.

° **GAJARDUS, Nomen carroci seu curus bellici, in quo vexillum exercitus imponebatur, apud Cremonenses.** Chron. Parm. ad ann. 1284. apud Murator. tom. 9. Script. Ital. ubi de restitutione *Carroci Parmensis, quod vocabatur Gajardus*. Nostris vero *Gayar* vel *Gayard* est Uncus vel Contus ferro uncinato armatus. Lit. remiss. ann. 1397. in Reg. 151. Chartoph. reg. ch. 287: *Qui Bonitus tenebat tunc in manu sua quemdam baculum, vocatum Gayar sive crocui, cum quo trahitur fenum de fenario pro animalibus, quando fenum est nimis contasatum.* Alie ann. 1415. in Reg. 169. ch. 470. *Lequel sergent courrent une granche de certain instrument, appelle Gayard,*

sans faire en icelle ouverture autre, fraction, ne violence. An inde *Gayer* vel *Wayer draps* dixerunt nostri, pro Pannos ad ejusmodi contum suspendere? Lit. remiss. ann. 1445. in Reg. 177. ch. 63: *Une grant baston à wayer ou Gayer draps.* Vide supra in *Gafare*.

° **GAJARE, [Solvete.]** Vide in *Vadium*.

° **GAJARIA, Pignus, res oppignerata,** Gall. *Gage*. Charta ann. 1323. ex Tabul. S. Vict. Massil.: *Recepta informationis summaria de pignoratione facta in loco et territorio Giniaci, prout lignarandi, pascayrandi, fuit de facto Gajaria concessa per homines dicti loci, fuit deinde Gajaria revocata, et pignora capta restituta.* Vide *Gajare* 1.

† **GAJARIUS, Aditus, Gall. Gajier.** Statuta Milonis Episc. Aurel. ann. 1314. art. 5. apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. col. 1286: *Statuimus, ut quotiens aliquis Rector in aliqua Ecclesia de novo fuerit institutus, faciat triplex inventarium super bonis dicti presbyteratus, de quibus inventarius Rector dicte Ecclesie unum, Archiepiscopus loci unum, et Gajarii seu provisores dicte Ecclesie tertium penes se fideliter servabunt.* Vide *Gajarius*.

* **GAIBUM, Isatis tinctoria, idem quod Gaudum et Gaydum, vide in his vocibus: Ital. Gaiastro.** Gall. *Gaude*. Stat. Bonon. ann. 1250-1267. tom. II. pag. 223: *Statuimus quod nullus debeat extrahere de civitate et districtu garas, lanam, telas, cinerem, quodcumque corniculam, vel Gaibum, vel aliquid pertinens ad artem lane.* (Etc.)

° **GAIBUS, Jus Vicentin.** lib. 3. *Copia aquarum fuentium per Gaibos, et alveos consuetos, etc.* Ex Ital. *Gabbio*, locus cavus, subterraneus.

° **GAID, vel Gisele, Ferrum, hastilia.** Gloss. Pith.

° **Nihil commune habent Ferrum et hastilia cum Gaid vel Gisele.** Duo sunt articuli prorsus distinguendi. *Ferrum* et *hastilia* eisdem notis esse palam est. *Gaid*, ut existimo, idem est qui *Fidejussor*, et *Gisele*, certo idem qui *Testis*. Leges Rotharis [20 cap. 25] apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 34. col. 1: *Si quis servum suum proprium dimiserit, voluerit tradat non prius in manum alterius hominis liberi, et per quartum ipsum confirmet, et illa secundum tradat eum in manu tertii hominis eodem modo, et tertius tradat eum in quartum, et ipse quartus dicat eum in quodrum, et tingat in quadra (hoc est, si bene conjecto, Tradat in manus fidejussorum) et Giseles testes ibi sint, et dicant sic: De quatuor vus ubi volueris ambulare liberam, habere potestatem. Adnotat doctissimus Editor in Cod. Esten. scriptum esse: *Et tingat in Guida ad Gaid, et sic dicat: De quatuor, etc.* In Cod. vero Cathedr. Mutin.: *Et tingat in Guida et Gisal, et sic dicat, etc.* Nihil necesse est in eam Glossariorum Pithreanum ad has Leges aliasve similes attendisse, et ipsi *Gaid* idem fuisse, quod hic *Guida* vel *Quadra*, et *Gisele* idem quod *Gisiles, Gisel* vel *Gaid*. Vide *Gisiles* et *Vadium*. Glossar. Longobard. in cod. Vatican.: *Gaida et giseleum, ferrum, hastilia sapie.* *Gaida, cartula.* Glossar. Cavense: *Gaigisili i. e. liberi homines. Gaida, i. e. Donare in publico.* Paul. Diacon. lib. 1. cap. 13: *Plures a servili iugo ad libertatis statum perducunt, utque rata eorum haberi possent libertas, sanctum more solito per sagittam, immurmurantes nihilominus ob-**

rei firmitatem quedam patria verba. Vide Grimm. Antiq. Jur. Gerin. pag. 162. 332.

† **GAIDA, Fidejussor.** Vide *Gaid*.

† **GAIDA, Fimbria seu plicamentum muliebris vestis, que ad talus usque descendit.** Ital. *Gheda*. Vide *Gaydes*.

† **GAIDA, Glastum, Gall. Guesde, Pastel.** Species plantae infectioribus, seu tinctoribus nota. Tabular. Galense pag. 77: *Per definitum sententiam pronunciamus decimas Gaidarum debere Abbatibus et Priori predictis de terris illis de quibus decimas aliorum fructuum percipere consueverunt Præceptum Philippi Pulcri Franc. Regis ann. 1301. *Granas ad tingendum alumen, Gaidas, bresil, ceram, etc.* Vide *Gaida*.*

* **GAIDA, GAYDA, Vox vernacula Italicorum subalpinorum, que idem significat ac apud nos Bononienses *Gada*, vestis, aut agri segmentum cuneatum, Ital. *Gherone*, Gall. *Péce de terre*, ubi terra ingaidata est agri pars, que cum more, alio latiori inhaeret. Stat. Bonon. ann. 1250-1267. tom. I. pag. 143. Si autem puncta, vel *Gaida*, *Gayda* 65, vel *ingambatura*, vel *cocha*, que sit una tornatura, vel nimis unius tornature in vineis, etc. (Etc.)**

† **GAIDIA, ut *Gaida* 3. Præceptum Philippi Pulcri ana. 1302: *Lakhemus ne quis... lanas seu animalia lanigera, Gaidias, garancias... de regno nostro extrahere... prorsumat.***

° **GAIDIA, Vestibul, tributum** Charta Joan. dalph. ann. 1312. tom. 8. Ordinat. reg. Franc. pag. 110. art. 25: *Concedimus eisdem, quod de aliquibus que ibidem adveniunt vel per aliquos adduci faciant, vel apportari, et ibidem venditur ad mercatum, ne ipsi nec ementes Gaidias vel gabellam excoptatum vel excoptandam, nobis vel nostris dabo, prestare vel solvere teneantur.*

† **GAJE, Silva densior.** Vide *Gajum*.

† **GAJERIA, Pignus, Gall. Gage.** Res pignori acceptæ. Statuta Castore. ann. 1181. apud Marten. tom. 4. Annot. col. 1252: *Qui Gagerias receperunt, si accipiunt sortem suam recepisse, deditis expensis, usque ad Pascha eas resistent, nisi sit possessio, que ad jus Monasterii pertinet. Qui aliter retinuerint, et tunc Abbas et Prior et Cellararius a decimo officio sint suspensi, nec sensus impositionum patient hujusmodi pignoratitice.* Statuta ann. 1184. col. 1255: *De Gageris, sicut annis preteritis statutum est, teneantur, quod non licet alieni censum, vel terrarum, vel aliquid fructuum terre in Gageria recipere, qui non computatur in sortem, nisi decimas de propriis laboribus, et usum memoris, et usus piscuorum.* Vide supra in *Gagiatio*.

† **GAIFANDA, Colares.** Vide *Gaphans*.

† **GAIFERIUS, Gesta Guillelmi Episc.** Andegav. apud Mabillonium tom. 3. Analect. pag. 373: *Hinc autem Ecclesia dedit tertium aureum... anulus aureus pontificalis quatuor unum cum smaragdino, alterum cum topasio, tertium cum hyacintho, quartum cum saphiro, qui Gaiferius nuncupatur, etc.* Quartus autem hic anulus Gaiferius appellatur, ibid. pag. 389. docetur: *Idem Episcopus habebat anulum, qui a nomine quondam Regis Gaiferius vocatus, ab infirmis requerebatur: qui cum anulum illum bona intentione gratis sue prostrationis accipissent, a diversis infirmitatibus auctore Domino curabantur. Necminus autem utrum per gratiam divinam ex merito personæ anulum illum possidentis, et pauperibus misericorditer accommodantis,*

exemplo B. Petri cuius in uirga infirmi restituebantur, an ex potentia lapidis, an ex utroque illa curatio gratia prove- nit.

Non de una re dictum fuisse docet Codex reg. 2897. fol. 3. r. *Dutranus iussit fieri hannum, qui vocatur Gaeferius, et curcubantum aureum, et unum manipulum aureum cum chillis.*

GAIGERIUS. Vide supra Gagerius.

GAIGERA, a Gallico *Gagure*, Pi- gius, sponso, nostris alias *Gageaille*, et *Gaigaille*, res ipsa in pignus data. Lit. remiss. ann. 1385. in Reg. 98. Chartoph. reg. ch. 6. 7. *Idem Galliotus respondit quod hoc in veritate sciebat, et de hoc multatenus ambigebat, subijungendo quod ipse contra Johannem d'Escouffleaut centum francos curi in fermatis vice Gaigeura poneret.* Alia ann. 1388. in Reg. 133. ch. 493. *Leclui Santon dist audit Berthelot que il esconvenoit que il lutast audit Hannant son varlet par Gaigaille d'un pot de vin.* Rursus alia ann. 1451. in Reg. 283. ch. 148. *Un pot de vin par manoir de Gageaille.*

GAIGUM. Gaium. Muleta pecunia- ria. Libert. bastide de Monchabrier ann. 1267. in Reg. 41. Chartoph. reg. ch. 95. *Item curia non debet recipere justitiam seu Gaigium, quosque solvi fecerint rem iudicantem periti, que obtinuit.* Consuet. ville de Buzet ann. 1273. Miss. art. 21. *Et tunc praffatus locator vel acomodator in predicto Gaigo punitur. Quid sit autem apud Normannos Gaige ptege, aperte docent Lit. remiss. ann. 1451. in Reg. 185. ch. 151.*

Secundum usum et costume du pays de Normandie, chacun seigneur qui tient noblement, tous ses subguez sont tenus de venir aux plaiz de Gaige-plege, bailler ptege au seigneur de lui paier ses rentes et denars seigneuriaux; ou la cueillette est acquise au seigneur du fief, se il ne fait son devoir dedans temps, que costume donne Gaige-lege, eadem ac- ceptione, in alia Lit. ann. 1478. ex Reg. 266. ch. 12. *Le Marly precedent le jour du saint Sacrement, que on avoit tenu les plaiz ou Gaige-lege de la Truise- bontiere, etc.* Vide supra Gaegium et in Vadum.

GAIGNAGIUM. Vide Gagnagium.

GAILLARDUS. Vide Gallardus 2.

GAINA. Vagina, theca, Cambro Bri- tannis *Gwain*, Gallis *Gaina*. Tudebodius lib. 3. extremo. *Balthus quocumque ejus et Gaina, id est, vagina, fuerant adpretati.* 60. *Disant.*

GAIGNAGIUM. Agri culti et sati. Charta ann. 1223. instr. tom. 12. Gall. Christ. col. 244. *Burgus Panteneri, qui est ultra aquas Icanæ juxta Clamata- cum, cum Gainagio territorii, cum pertinentiis ejusdem Gainagii.* Vide mox 2.

GAINARE. Arare, agrum proscin- dere, sere. unde *Gaymer*, qui hanc praestitit, in Lit. remiss. ann. 1490. ex Reg. 286. Chartoph. reg. ch. 158. *Cer- tains Gaigniers et autres gens de mestier, etc.* Chartul. S. Joan. Angeriae. fol. 91. r. *De omnibus quocumque Gainerit, habet S. Joannes medietatem, et dabit illi se machus de Merone tres boves, qui nunquam moriantur.* Hinc *Pre gainedeu*, dicitur pratium, quod arari potest in Recognit. feud. ann. 1366. Vide supra Gaaigner.

GAINGNA. Qui redditus seu Gaingna- gia exigit. Charta ann. 1332. in Reg. 66. Chartoph. reg. ch. 947. *Item ad pe- tendum, habendum et recipiendum ratio- nem et computum ab omnibus hominibus dicti castri de Genestariibus, qui...* Gain-

gne dicti castri emolumenta et commo- ditates receperunt et ministrarunt.

GAINGNAGIUM. Vide supra Gagna- gium 2.

GAJO. Silva densior. Vide Gajum.

GAIOIA, Carcer Gallis alias *Goite*. Charta Henrici Regis Angliae. tom. 3. Hist. Harcur. pag. 151. *Sciant me red- didisse et presentem carta confirmasse Bal- duco... servienti mei... custodiam Gaioie meæ Rothomagensis et portæ cas- telli mei; et pro sua custodia habet uno- quoque die duarum solidorum usuali moneta in meo redditu vicecomitatus mei Rothomagensis, pro custodia Gaioie meæ decem et octo denarios, et pro custodia portæ sex denarios.* Vide Gabia.

Unde Enguolier, in carcere destrudo, sed et pro Gavea, Gaioie dixerunt. Mirac. Miss. R. M. V. lib. 2.

Per l'emprisonne et Egaioie.

Plus que de son gas en Gaioie.

GAIRETHIX, [Dnum.] Vide Gara- thix.

GAIRIE, pro Garrier, Terra inculte vel loca dumis obsita. Preceptum Car- oli C. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 30. *Curi molendinis, terris cultis vel incultis, vineis, Gairicis, pratis, pascuis, silvis, aquis aquarumque decursibus, eritibus et cypressibus, etc.* Charta ann. 1183. *Cum dextis, Gairicis, memoribus, quartis, vaticis, alberguis, etc.*

GAIRUS, Modus agri. *Gairium terra, qui abiacet de uno latu, etc.* apud Ste- phanotium tom. 3. Antiquit. Pictav. MSS. pag. 213.

GAISDA, Isatis, Glastum, vulgo *Gaude*. Marbodius lib. 2. de Virtutibus herba- rum cap. 39.

Isatis a Graecis est vulgo Gaisda vocata.

GAISDO, Eadem notione. Vide Guais- dum.

GAINDUS, [De familia.] Vide Gasin- dus.

GAITA, Excubia, vizil ipse, specula- tor, Gallis olim *Gaitte*, nunc *Guet*. Ho- magesium ann. 1257. tom. 1. Hist. Dal- pini. pag. 19. *Concessit eisdem ut primo annuali captum habebant precipuum ad opus Gaitte sue de prela capta, pro primo insultu, etc.* Libertates S. Georgii de Esperanchia ann. 1291. ibid. pag. 28. *Item omnes Burgenses præter Religiosos, Sacerdotes et Clericos debent excubias et Gaitte dicte ville.* Charta ann. 1211. ubi Prior S. Eusebii queritur de Preposito Altissiod. super gagiis panetiariorum, qui decuebant panem suum in furno S. Eusebii: *Que gagia cepi et vel capi fecerit, occasione Gaitte in e commu- nis.* Ibidem declaratur, quod *si qui de- cequabant panem suum ad furnum præ- dicti, quando cantant ad Gaitam, non gaitent.* Plura vide in Waete.

Alia notione *Gaitte*, nimirum pro Ur- bis regione, in Lit. ann. 1405. tom. 9. Ordinat. reg. Franc. pag. 101. *De six parties ou Gaittes, esuelles ladite ville (d'Alby) est divisée, etc.*

GAITAGIUM, Excubiarium onus, vel census pro custodia urbis vel castri Li- bert. Dominied. ann. 1246. tom. 7. Or- dinat. reg. Franc. pag. 632. art. 29. *Nul- tus laicus potest manere in villa, qui non debeat Gaitagium.* Vide in Waete.

GAITANUM, Zona, cingulum. Marce- lus Empir. cap. 8. pag. 56. *De tribus cerasis lapillis pertundos, et Gaitano lino inserto pro phylacterio uteris.* Cyrillus in Lexico. *Τὰ γαίωνα, καὶ τὰ γαίωνα, καὶ γαίωνα; σκεπὰς ἀγρονικῆ καὶ τὰ γαίωνα καὶ ἀρὰν πλέγαν.* Vide Meursium in hac voce

[et Glossarium mediæ Græcitatibus, in Append. col. 46.]

GAITARE, Excubias agere, Gall. *Guet- ter*. Occurrit in *Gaita* et in *Waete*.

Gaitam seu excubias facere, Ital. *Guatate*, Gall. *Faire le guet*. Charta ann. 1125. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 429. *Et ipsam urbem custodias et bene custodire facias et Gaitare.* Alia ann. 1223. in Chartul. Campan. fol. 190. *Item dicit quod homines nostri ad subventio- nem suam Gaitent villam.* Vide in Waete. *Egaiter* vero, est Speculari, insi- dari, in Lit. remiss. ann. 1411. ex Reg. 165. Chartoph. reg. ch. 175. *Leclui Gui- chart sen ala à tout un baston en les Es- gaitant et espiant.*

GAITUM, Excubia, Gall. *Guet*, Gais, in Lit. ann. 1371. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 467. Protocol. velus ex Cod. reg. 181. fol. 50. v. *Conquesti sunt nobis Robertus Ortun, serviens noster eques de Gaito neri (i. noctis) Parisius, et Johannes ejus frater, quod, etc.* Vide *Gaita*.

GAJULARIUS, Custos carceris. Vide *Geola*.

Libertat. de Retom. statute ad sca- car. ex Reg. 34. bis Chartoph. reg. fol. 46. r. *Gajularius turris ejusdem xxvij. lib. et ij. sol. et vj. den.* Sed legendum *Gaiularius* vel *Geolarius*, Carceris cus- tos. Vide supra *Geola* et infra *Geola*.

GAJUM, Excerpta Pithouæ. *Gajo*, vel *Gajo*, silva densissima. *Gajio*, i. *Gualdus*, vel *Gajo*, silva densissima. Ita *Gajum* Regis usur- patur in Loge Longob. lib. 1. tit. 25. § 37. 38. 109. Rothar. 321. 325. [apud Mura- tor tom. 1. part. 2. pag. 42. col. 2. ex Codice Esten. legitur. Excerpto *Gajo* Regis.] Charta Caroli M. apud Ghellum tom. 5. pag. 1265. *Prætere et Gajum nostrum, qui in eodem loco juxta res ip- sius Ecclesie in Lutaria coniacet, et nunc noviter excolitur, etc.* Alia Hugonis Regis Italiae ann. 927. apud eundem tom. 2. pag. 195. *Molendinosque ibi sitos duos, seu et Gajum unum, nec non in Bergante mansos 3. etc.* Occurrit adhuc infra Alia in Chronico Farfensi pag. 658. *Vaccariis, alpidus, Gajus, molen- dinis, etc.*

GAJUM, Eadem notione. Charta Desiderii Regis Longob. in Bullario Casi- nensi tom. 2. pag. 14. *Largimur in Jura de ipso Monasterio ex Gajo nostro Re- gense, que nuncupantur terra, silva, pascua, et pila, etc.* 92. *Kathus*, in Leg. Bajuv. tit. 21. § 6. Vide Grimm. Antiq. Jur. German. pag. 506. Mytholog. pag. 48. et Graf. Thesaur. Ling. Franc. tom. 4. col. 781. voce *Hac*.

A *Gajo* parvo nata videtur vox *Gay* nostris, *Gajo* Italis, pro *Læto*, Gaudente, ab his scilicet, qui in silvas pergunt, vel venandi, vel oblectamenti gratia, ut curas abiciant omnes, ac sese ab his liberent. *Gajo* etiam pro *læto* dicitur *Bantes* Paris. 6. Vide Octav. Ferrarium in Orig. Ital. v. *Gaj*, et infra in *Gual- dus*.

GAJUS, Pica, Gall. *Jay*. Vide *Gaiia*.

GAIVUS, RES GAIVA, Res delicta, et que a nomine repetitur ut sua, nos- tris, *Gaif* et *Gay*. Charta Phil. III. reg. Franc. ann. 1280. in Reg. 66. Chartoph. reg. ch. 126. *Offerebant (abbas et conventus S. Petri super Divam) præbatoros se usos fuisse dicta justitia in casibus seu articulis qui sequuntur, videlicet de rebus Gaitois, de dividendo cursum agorum, etc.* Lit. remiss. ann. 1373. in Reg. 104. ch. 322. *Es mettes de la sergenterie fut venu et escheu d'aventure un cheval de Gaif ou*

espave, etc. Instr. ann. 1366. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 716. Et ont les héritages que eulz tenoient, laissez guerre et Gays, etc. Vide Wayf.

o **GALA**, Wallia. Princeps Galorum, Gall. Le prince de Galles, non semel in Lit. ann. 1368. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 285.

GALABRUNUS, et **ISENBRUNUS**. Pannonum species. Statuta Petri Venerab. cap. 16. Nullus fratrum nostrorum panis, qui dicitur Galabruni, vel Isebrunum, capitatur. S. Bernardus de Vita et morib. Religiosor. cap. 9. Putane, ibi cuiquam Galabrunum aut Isebrunum querebatur ad induendum? Statuta vetera Domus Dei Parisiensis MS.: Sorores habebunt singule 3. caniceas, et 3. succam salares, unum pellicum agnium novum et suum velus, si opus fuerit: tunicam unam de saquo nigro vel subrufo pretii unius 5. solid. ad plus, supertunicale agnium ejusdem coloris et pretii, pallium nigrum de Yaembruno, vel Galebruno, vel de saquo, et caligas albas, vel nigras, et botas rotundas. Regestum Parliamenti dictum Olim fol. 32. verso: Prepositus Parisiensis arestaverat Galebruna, que Everardus de S. Laudo paraverat seu tinxerat Parisius, fori-facta, ut dicebat, occasione cujusdam constitutionis, facte inter textores et fulones de panis, factis extra villam Parisius non parandis, . . . dictum fait, quod nihil actum erit contra constitutionem, que Galebruna non sunt panis, etc. Regestum Parliamenti Paris. Tiretaine, Galebrun, et tout autre diap ourdis, etc.

o **VALENBRUNUS**. Rainardus Abbas Cisterciensis in Instit. Capitul. General. Cisterc. cap. 83: Panamus delicatas vestes et nullus decerpit Isebruna, saia, Valenbruno, vel ejusmodi aut etiam subtilioribus panis ulatur.

o **GALACTEA**, Lacteus porcellus, apud Simon. Januens. in Glossar. m. dic. ex Cod. reg. 859.

o **GALACTIAS**, Via lactea. Vide Galaxia.

o **GALEA**, Tirenica, in Amalthea. Legitur in Vita S. Catharina Sen. tom. 3. April. pag. 339, et in Vita S. Angeli Carmelites, tom. 2. Mail pag. 824. Vide Galea.

o **GALAEUM**, Bona. Vide in Galaeo.

o **GALAMBORA**, GALAMBORA. Stat. Montis-reg. pag. 211: Quod nemo debeat cavare in via communibus faciendo rittanam seu fossatum, causa ducendi aquam, vel alio modo, dando damnum vis, nisi fecerit et manutenerit pontem vel Galamboram de supra illam rittanam seu fossatum. Et pag. 233: Occasione aliquarum aquarum spargentium in vis, aut occasione pontium seu Galamborum, etc. Vide mox Galandra.

o **GALAMBRUNUS**, pro Galabrunus, legitur infra in voce Scalfarius.

* **GALAMINA**, [Velamen candidum mulierum. Dige.]

o **GALANAS**, Vox Wallica, Inimicitia, homicidium, item pretium homicidii. Boxhornio in Lexico Wallico. Occurrit in Legibus Hoelli Boni Regis Walliae cap. 8.

o **GALANDRA**, Testudo, sic, ut videtur, dicta quod testa sua tucatur, a verbo *Garantir*, mutata, ut saepe fit, littera r in t, unde etiam Galand nuncupatum id, quod defendit. Lit. ann. 1875. in vol. 6. areator. parlam. Paris.: Item breteches et manteaux epournez ou Galandiz de tours soutendront d'asselles seulement sans gros. Dialog. creatur. dial. 119: Aquilla volans per aerem et videns mo-

vere testudinem, id est Galandram, deponit se super ipsam, accipitque in pedibus, etc.

o **GALANDRAVUM**, Vestis Virilis. Statuta MSS. Massiliensis lib. 2: De Galandravo sine penna et freno. Galandravum et caputium de panno grosso. [Edita praefertur: De Galandravo sine penna et freno.]

o Et quidem vestis rusticorum. Inq. ann. 1288. ex schedis Pr. de Mazaugues: Requirunt a quibus habuit bannum, respondit quod a Bertrando Roscollano civis Arelati habuit unum Galandravum, pro eo quia vacce suae intraverat dictum territorium. Rursum ibid.: Item dicit quod pignavit sororium Pontis Majora de Arelate, cum quibusdam aliis, quia invenerunt oves suas infra dictos confines, sine licentia dom. Barrali, de uno Galandravo.

o **GALANGA**, Radicis arboris species, apud Jacobum de Vitriaco in Hist. Hierosol. cap. 81. apud Murator. tom. 6. col. 383. et de Lauriere tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 422. Vide Rob. Sephanum de Latinis et Graecis nominibus arborum in Cyperus, et Dictionarium Trevoit in Galanga. Vide Galongar.

o **GALANTES**, Sperantes, in Glossis antiqui. MSS.

o **GALANUS**, La calcolaro, in Glossar. Lat. Ital. MS.

o **GALARDONARE**, Hisp. Galardonar, Remunerare, retribuere, nostris alias *Guaredonner*. Vide infra Guardonum. Testam. Alph. II. ann. 1241. tom. 1. Probat. hist. geneal. domus reg. Portug. gal. pag. 35: Mando adhuc quod dent hominibus de ordine de domo mea et laica, quibus non Galardonarero suum servitium, sicut viderunt.

o **GALARE**, Indulgere genio, dare so juncunditati. Ita. *Far ylla*, nostris, *Galer et Mener gale*. Lit. remiss. ann. 1351. in Reg. 80. Chartoph. reg. ch. 361: Fugimus predictum ad domum Guillemi le Coucheis portavit causa quiescenti, Galandi vel dormiendi illa nocte supra famum predictum. Alie ann. 1390. in Reg. 118. ch. 43: Lesquels respondrent, que il danceroient et menoroient quant Gale. Rursum alie ann. 1409. in Reg. 161. ch. 143: *Je le feroie dire a son mary: vous ne faites que dire par pays et Gale par les tavernes. Je suppliait sea dia jouer et esbatter a la tavernes. ou il demoura buvant, mangant et menant Gale avec les autres. Galere*, eodem sensu in Lit. remiss. ann. 1462. ex Reg. 198. ch. 516: Lesquels compaignons, apres soupper, menaout grande Galere, tellement que on les oyoit en la rue. Water, eadem notione, in Mirac. MSS. B. M. V. lib. 1.

o **GALARE**, Indulgere genio, dare so juncunditati. Ita. *Far ylla*, nostris, *Galer et Mener gale*. Lit. remiss. ann. 1351. in Reg. 80. Chartoph. reg. ch. 361: Fugimus predictum ad domum Guillemi le Coucheis portavit causa quiescenti, Galandi vel dormiendi illa nocte supra famum predictum. Alie ann. 1390. in Reg. 118. ch. 43: Lesquels respondrent, que il danceroient et menoroient quant Gale. Rursum alie ann. 1409. in Reg. 161. ch. 143: *Je le feroie dire a son mary: vous ne faites que dire par pays et Gale par les tavernes. Je suppliait sea dia jouer et esbatter a la tavernes. ou il demoura buvant, mangant et menant Gale avec les autres. Galere*, eodem sensu in Lit. remiss. ann. 1462. ex Reg. 198. ch. 516: Lesquels compaignons, apres soupper, menaout grande Galere, tellement que on les oyoit en la rue. Water, eadem notione, in Mirac. MSS. B. M. V. lib. 1.

o **GALARE**, Indulgere genio, dare so juncunditati. Ita. *Far ylla*, nostris, *Galer et Mener gale*. Lit. remiss. ann. 1351. in Reg. 80. Chartoph. reg. ch. 361: Fugimus predictum ad domum Guillemi le Coucheis portavit causa quiescenti, Galandi vel dormiendi illa nocte supra famum predictum. Alie ann. 1390. in Reg. 118. ch. 43: Lesquels respondrent, que il danceroient et menoroient quant Gale. Rursum alie ann. 1409. in Reg. 161. ch. 143: *Je le feroie dire a son mary: vous ne faites que dire par pays et Gale par les tavernes. Je suppliait sea dia jouer et esbatter a la tavernes. ou il demoura buvant, mangant et menant Gale avec les autres. Galere*, eodem sensu in Lit. remiss. ann. 1462. ex Reg. 198. ch. 516: Lesquels compaignons, apres soupper, menaout grande Galere, tellement que on les oyoit en la rue. Water, eadem notione, in Mirac. MSS. B. M. V. lib. 1.

o **GALARE**, Indulgere genio, dare so juncunditati. Ita. *Far ylla*, nostris, *Galer et Mener gale*. Lit. remiss. ann. 1351. in Reg. 80. Chartoph. reg. ch. 361: Fugimus predictum ad domum Guillemi le Coucheis portavit causa quiescenti, Galandi vel dormiendi illa nocte supra famum predictum. Alie ann. 1390. in Reg. 118. ch. 43: Lesquels respondrent, que il danceroient et menoroient quant Gale. Rursum alie ann. 1409. in Reg. 161. ch. 143: *Je le feroie dire a son mary: vous ne faites que dire par pays et Gale par les tavernes. Je suppliait sea dia jouer et esbatter a la tavernes. ou il demoura buvant, mangant et menant Gale avec les autres. Galere*, eodem sensu in Lit. remiss. ann. 1462. ex Reg. 198. ch. 516: Lesquels compaignons, apres soupper, menaout grande Galere, tellement que on les oyoit en la rue. Water, eadem notione, in Mirac. MSS. B. M. V. lib. 1.

o **GALARE**, Indulgere genio, dare so juncunditati. Ita. *Far ylla*, nostris, *Galer et Mener gale*. Lit. remiss. ann. 1351. in Reg. 80. Chartoph. reg. ch. 361: Fugimus predictum ad domum Guillemi le Coucheis portavit causa quiescenti, Galandi vel dormiendi illa nocte supra famum predictum. Alie ann. 1390. in Reg. 118. ch. 43: Lesquels respondrent, que il danceroient et menoroient quant Gale. Rursum alie ann. 1409. in Reg. 161. ch. 143: *Je le feroie dire a son mary: vous ne faites que dire par pays et Gale par les tavernes. Je suppliait sea dia jouer et esbatter a la tavernes. ou il demoura buvant, mangant et menant Gale avec les autres. Galere*, eodem sensu in Lit. remiss. ann. 1462. ex Reg. 198. ch. 516: Lesquels compaignons, apres soupper, menaout grande Galere, tellement que on les oyoit en la rue. Water, eadem notione, in Mirac. MSS. B. M. V. lib. 1.

o **GALARE**, Indulgere genio, dare so juncunditati. Ita. *Far ylla*, nostris, *Galer et Mener gale*. Lit. remiss. ann. 1351. in Reg. 80. Chartoph. reg. ch. 361: Fugimus predictum ad domum Guillemi le Coucheis portavit causa quiescenti, Galandi vel dormiendi illa nocte supra famum predictum. Alie ann. 1390. in Reg. 118. ch. 43: Lesquels respondrent, que il danceroient et menoroient quant Gale. Rursum alie ann. 1409. in Reg. 161. ch. 143: *Je le feroie dire a son mary: vous ne faites que dire par pays et Gale par les tavernes. Je suppliait sea dia jouer et esbatter a la tavernes. ou il demoura buvant, mangant et menant Gale avec les autres. Galere*, eodem sensu in Lit. remiss. ann. 1462. ex Reg. 198. ch. 516: Lesquels compaignons, apres soupper, menaout grande Galere, tellement que on les oyoit en la rue. Water, eadem notione, in Mirac. MSS. B. M. V. lib. 1.

o **GALASTRA**, Reinard. Vulp. lib. 4. vers. 247.

o Villanus cribro pronascitur atque Galastra. Rex ceteri et piperi, caribus atque mero.

o **GALATHA**, Edictum ann. 1338. apud D. Secousse tom. 3. Ordinat. pag. 337: In camera Comptorum superius ad Galathas, ubi erant Domini de Montenoventiaci, etc. Locus hodie incognitus in Camera Comptorum. Contignationem tegulis proximam hodie dicimus *Galesta*: quam vocem recessunt quidam ab Arabico Calata, Arcis vertex, Gall. *Donjon*.

o **GALATHEA**, Via lactea. Vide Galaxia.

o **GALATIA**, Species navis. Vide in Galles.

o **GALATICARI**, Galatarum nomine agere, apud Tertul. lib. de Jejun. cap. 14.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

o **GALATINA**, Willelm. Brito lib. 10. Philip.

* 2 GALBA, γαλβία, in Glossis Lat. Gr. Sangerman. MSS. Galbanum.

3. GALBA, Gallis veteribus, Pinguis, obesus. Sueton. in Galba cap. 3. Strabo lib. 4.

* GALBACUS, pro Gabbarus. Vide in hac voce.

* GALBAGIUM, pro Gablagium, Census, tributum, redditus. Charta ann. 1206. in Reg. 38. Chartoph. reg. ch. 37. Concessit etiam dictus Juellus... viginti solidos Canoniarum in Galbagio et maresium Garsitari. Vide supra in Gablum.

* 1 GALBANUM, Johan. de Janua, Genus pinguis, et succus, vel sine ferule; unde Galbanum quidam color inde factus: et hinc Galbanus, a. um, et Galbanus quoddam genus vestium dictum a Galbano colore, qui est sublimidus et subalbus sub pallore. Gloss. Lat. Gall. Sangerman. Galbanum, une maniere de pigment, ou de retement, ou de couleur. Utitur avarialis pro Vestis specie, Suetonius pro Succo nostris etiam dicto Galbanum, quam vocem Martinus ab Hebraeo Chelbenach, Pinguedo, adducit. Si tam, est hinc Lexicographum consule et vide Galnaba.

* GALBANS, pro Galbanum. Succus, in Rhythmicis descriptione Verone ann. circiter 794. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 105.

* GALBARES, pro Gabbara, ut ibi dicitur.

* GALCEA, f. pro Calcea, saltem eo sensu, ut videtur, Agger, via strata: quia ex calcibus fit: nostris alias Gal, pro Callio. Lit. remiss. ann. 1379. in Reg. 116. Chartoph. reg. ch. 126. Icellus Colis print une pierre ou Gal de mer, et le getta à la teste du suppliant par tele maniere qu'il le porta à terre. Charta Girard abb. S. Germ. Prat. ann. 1278. ex Charul. AD. ejusdem monast. fol. 81. r. Item apud Cachant tam in pratia, vineis, Galceus, quam terris arabibus quingoginta libratis. Nisi agros ea culis opulos atque adeo Esculis, at Ge lapidina. Gall. Carriere, intell. gas. Vide Galcalarium et Calcatum.

* GALCHERE, Proscissio sive aratio veracorum. Gall. Jachères. Chart. Ramerii abbat. mon. S. Winvaloe, ann. 1090. apud Guerd. post Trmino n. pag. 33. In unopuque anno debet habere comes tres coronetas, ad Galchere, ad remotiones, ad arenas. Vide fascaria.

* GALDUM, Fascis lang certi ponderis. Gall. Gal. Comput. ann. 141. ex Tabul. S. Vuif. Abbavil. fol. 13. r. Petrus le Sage firmarius de Vaacelles redemit decem Galda lanae, quolibet Galdum 222. sol. Altus ann. 1382. fol. 10. v. Firmarius de Noucion redemit quinque Gault, pro Gald. xxvij. sol. Plures ibi. Stat. pro ponderibus in Lib. alba domus publ. ejusd. urbis fol. 97. v. Item de leur lieres de laine ou de aguelins jusques à deni Gal, sans plus avoir, se paient comme de deni Gal. Item s'il passe le Gal ou le deni Gal, et il ne monte jusques à cinq lieres, etc. Lit. remiss. ann. 1379. v. Reg. 116. Chartoph. reg. ch. 117. Lesquelz eussent en celle maison prins huit ou neuf Gaux de laine ou environ... montans en valeur à la somme de xxx. francs ou environ. Alie ann. 1408. in Reg. 162. ch. 317. Lesquelz prendrent quatre Gault de laine... dont il en y ot trois Gault vendus, chascun Gal quarente quatre sols Parisis.

* GALDUUS, (Glaucus: a Aliud (stendardum campum habens glaucum sive Galdum et duos monticulos pares.

(Diar. Burchard. ed. Thuasne II, 165. an. 1401. s.)

1. GALEA, Will. Britoni in Vocabol. MS. Est genus navigii velocissimi. Ebrardus in Graecismo:

Armo caput Galea, pelagus percorro Galea.

Alius Poeta apud Mathæum Paris ann. 1243.

In terra Galeas, in aquis formido Galeas.

Galea, Louge naves dicuntur Assero ann. 877 et Will. Tyrio lib. 20. cap. 14. Naves rostrate, eadem lib. 10. cap. 28. et Matthæus Paris. Liburnæ, ut Toni Frising. de Gestis Friar. lib. 1. cap. 31. et veteri Interpreti Vegetii Catalanico MS. lib. 4. cap. 37. Hæc notione utuntur passim Scriptores, Radulfus de Diecto ann. 1198. 1199. etc. Malaterra lib. 4. cap. 32. Willelm. Britto lib. 7. Philipp. pag. 174. Hugo Falcandus pag. 618. Rogerus Hovedenus pag. 498. 492. Godefridus Mon. in Chron. Petrus de Vineis lib. 1. Epist. 8. 9. lib. 3. Epist. 67. Gosuinus de Espignat. Alacon. etc. Galea de Traffo, apud Bernardum de Breydenbach Itiner. Hierosol. pag. 301. Galea, Vilhadrino n. 11. 121. etc. in Chron. Flandr. cap. 78. 82. et aliis Scripturibus. (Le Roman de Blanchandin X.S.)

Pardevant l'isle de Logie Gouvernerent c'est Gale.

Falx: etiam hæc notione usurpant Græci Scriptores recentiores, et Falx, ut Continuator Theophan. lib. 4. num. 37. Vide Notas nostras ad Alexiadem pag. 316.

A Galea, tutela, et παραρτια, quod in nostris erat, sic ejusmodi navigia vocata censent viri docti, ut fuit illud quo vectum se in Pontum scribit Ovidius:

Est mihi, sique precor, dæm tutela Minervæ Navis: et a pietæ casside nomen habet.

Philippus Pigafetta in Notis Italicis ad Leonis Tacitæ pag. 282. ubi varias hujusce vocis originationes expendit, videtur existimare, sic appellatum hujusmodi navigium ab eo pisce, quem Xiphium, et γαλβίον vocant, ejus, inquit, formam ac figuram omnino representat. Ejus verba proponam. Il pesce spada del quale ho preso conoscenza a Constantinopoli, ha nel muso una spada più d'un braccio lunga, che si confa col becco della Galeotta vascello: onde Etiano, che fu persona militare, ponendo forse mente a ciò, aueritace nel 14. libro de gli animali (cap. 23.) che quella spada così nel naso postagli somiglia a becco d'une trave, usando massimamente la trave di ferre con lo sprone il nemico, a guisa del pesce spada. Le piene che il pesce Galeotta tiene al ventre di qua, et di là, disingano li remi della Galeotta vascello: et la coda parimente di quel pesce rappresenta li timoni et la poppa, usando li antichi Greci di chiamar la poppa de' navili coda. Alii a γαλβίον deducunt, quæ vox Hesychio est ἰσθιακός. Vide Vossium, Menagium, Ferrarium, et Glossar. med. Græc. col. 285. etc.

* Gallee, in Glossar. Lat. Gall. ann. 1332. ex Cod. reg. 4120.

* GALEASIA, Navis longior depressioris oræ. Gall. Galeasse. Littere ann. 1478. apud Rymer. tom. 19. 494. 59: Patroni unius Galeasie de Neapoli, modo cristentis in portu.

* Galice, apud Monstrel. 3. vol. ad ann. 1148. fol. 5. v. Arriverent onze fustes, tant Galices, galées, que Galioites,

et chargerent de viaille une partie d'icelles.

* GALEATIA, Eadem notione, in Chron. Astensi apud Murator. tom. 11. col. 370. et in litteris ann. 1481. ex Archivio Massil. De Galeatis plura erudite scribit Carolus de Aquino in Lexico Militari.

* GALEIDA, Minor Galea. Albertus Aquensis. lib. 9. cap. 19: Duodecim Galeidas descendunt cum multis armatis militibus. Cap. 23: Dum naves, quarum altera minor, quam Galeidam vocant. Adde lib. 11. cap. 3. 27. lib. 12. cap. 17.

* Galio, GALIO, Minor galea, vulgo nostris Galion. Hist. Hierosol. pag. 1167: Minor cymba, quam vulgo Galionem nominant. Infra: Quod autem antiqui dixerunt Liburnam, moderni Galeam, media producta, nominant, quæ longa, gracilis, et parum emissa, lignum a prore profertur habet, et vulgo Galcar dicitur, quo rates hostium transfiguntur percussæ. Galiones vero uno remorum ordine contenti, brevitatis mobiles, et facilius flectuntur, et levius discuntur, et ignibus jaculantibus aptiores existunt. Epistola Joannis Episcopi Acconenis tom. 8. Synodali Acheriani pag. 377: In burgis pueris et Galionibus multitudinem pugnantium... posuerat. Synodus Florentina: Ἰδιὸν ἔτι περ' αὐτοῦ καὶ τρεῖς περὶ κστερῶν, 3 οὐραῖονες γαλιόνων. Galeones, apud Albertin. Mussatum lib. 5. de Gestis Italicor. rubr. 2. (in Breviario Hist. Pisatorum ann. 1172. apud Murator. tom. 6. col. 185. et in Actis SS. Maii tom. 7. pag. 376.) Willelm. Guizart. in Historia Francor. MS. ann. 1304.

L'Amirant en un Galioit Fait entour ô li sans atele Arbalétriers entour quarale.

Infra: Font Gallios virosos braire.

* Galeonem sic describit Joan. Simo-neta in Hist. Franc. Sfortis apud Murator. tom. 21. Script. Ital. 408: Sunt autem Galeones tritremibus breviores, sed latiores ac sublimiores: Surgunt namque in tabulata ad summum puppibus et proris altius sublati. Aguntur tum velis, tum remis. fluminum navigiorum solum accommodati, feruntque super malos latiores pilulas, ex quibus armati homines jaculis, sudibus ferreis, et omni telorum jactu occideri subjectos oppugnant hostes. Hinc

* GALEUNCULUS, dimin. a Galeo, apud eund. Simon. ibid. col. 430: Multis fluminibus armatis naviculis duobusque Galeunculis... expugnare ceperunt. Galippe, eodem sensu, in Lit. remiss. ann. 1460. ex Reg. 192. Chartoph. reg. ch. 71: Icelur ailleurs estoient sur la riviere de Dordogne dedans une Galippe barbotarde, en laquelle il pensoit estre la plus grant partye du pillage.

* GALEO, Navis oneraria. Ital. Galeone. Pogatus lib. 8. Hist. Florent. apud Murator. tom. 20. Script. Ital. col. 275: Centum ad eam rem onerarias naves, quas Galeones appellant... in alioo fluminis statuit. Gamle, eadem notione, in Hist. contin. Guill. Tyrii apud Marten. tom. 5. Ampl. Collect. col. 781: Et i oc xv. galies et autres vessiaus menus, sailies et Gamles dies cinquante.

* GALIONUS, Eadem notione. Galeus dicitur et unus Galeonus in cursum, apud Jacobum Aurium lib. 6. Annal. Genevens. ad ann. 1282. Rursum utitur ad ann. 1283. 1286. et 1290.

* GALIONUS, in lisdem Annalibus Ja-

et chargerent de viaille une partie d'icelles.

* GALEATIA, Eadem notione, in Chron. Astensi apud Murator. tom. 11. col. 370. et in litteris ann. 1481. ex Archivio Massil. De Galeatis plura erudite scribit Carolus de Aquino in Lexico Militari.

* GALEIDA, Minor Galea. Albertus Aquensis. lib. 9. cap. 19: Duodecim Galeidas descendunt cum multis armatis militibus. Cap. 23: Dum naves, quarum altera minor, quam Galeidam vocant. Adde lib. 11. cap. 3. 27. lib. 12. cap. 17.

* Galio, GALIO, Minor galea, vulgo nostris Galion. Hist. Hierosol. pag. 1167: Minor cymba, quam vulgo Galionem nominant. Infra: Quod autem antiqui dixerunt Liburnam, moderni Galeam, media producta, nominant, quæ longa, gracilis, et parum emissa, lignum a prore profertur habet, et vulgo Galcar dicitur, quo rates hostium transfiguntur percussæ. Galiones vero uno remorum ordine contenti, brevitatis mobiles, et facilius flectuntur, et levius discuntur, et ignibus jaculantibus aptiores existunt. Epistola Joannis Episcopi Acconenis tom. 8. Synodali Acheriani pag. 377: In burgis pueris et Galionibus multitudinem pugnantium... posuerat. Synodus Florentina: Ἰδιὸν ἔτι περ' αὐτοῦ καὶ τρεῖς περὶ κστερῶν, 3 οὐραῖονες γαλιόνων. Galeones, apud Albertin. Mussatum lib. 5. de Gestis Italicor. rubr. 2. (in Breviario Hist. Pisatorum ann. 1172. apud Murator. tom. 6. col. 185. et in Actis SS. Maii tom. 7. pag. 376.) Willelm. Guizart. in Historia Francor. MS. ann. 1304.

L'Amirant en un Galioit Fait entour ô li sans atele Arbalétriers entour quarale.

Infra: Font Gallios virosos braire.

* Galeonem sic describit Joan. Simo-neta in Hist. Franc. Sfortis apud Murator. tom. 21. Script. Ital. 408: Sunt autem Galeones tritremibus breviores, sed latiores ac sublimiores: Surgunt namque in tabulata ad summum puppibus et proris altius sublati. Aguntur tum velis, tum remis. fluminum navigiorum solum accommodati, feruntque super malos latiores pilulas, ex quibus armati homines jaculis, sudibus ferreis, et omni telorum jactu occideri subjectos oppugnant hostes. Hinc

* GALEUNCULUS, dimin. a Galeo, apud eund. Simon. ibid. col. 430: Multis fluminibus armatis naviculis duobusque Galeunculis... expugnare ceperunt. Galippe, eodem sensu, in Lit. remiss. ann. 1460. ex Reg. 192. Chartoph. reg. ch. 71: Icelur ailleurs estoient sur la riviere de Dordogne dedans une Galippe barbotarde, en laquelle il pensoit estre la plus grant partye du pillage.

* GALEO, Navis oneraria. Ital. Galeone. Pogatus lib. 8. Hist. Florent. apud Murator. tom. 20. Script. Ital. col. 275: Centum ad eam rem onerarias naves, quas Galeones appellant... in alioo fluminis statuit. Gamle, eadem notione, in Hist. contin. Guill. Tyrii apud Marten. tom. 5. Ampl. Collect. col. 781: Et i oc xv. galies et autres vessiaus menus, sailies et Gamles dies cinquante.

* GALIONUS, Eadem notione. Galeus dicitur et unus Galeonus in cursum, apud Jacobum Aurium lib. 6. Annal. Genevens. ad ann. 1282. Rursum utitur ad ann. 1283. 1286. et 1290.

* GALIONUS, in lisdem Annalibus Ja-

rubi Aurie ad ann. 1285. et Ogerii Pa-
nia ad ann. 1293.

† GALIONUM, neutro genere, apud
eundem Jacobum Auriam ad ann. 1285.

† GALEOTA, Eodem intellectu, in An-
nal. Genuens. ad ann. 1196. et ad
ann. 1242.

† GALLIOTHA, in Actis SS. Julii tom.
1. pag. 589.

† GALEAMII, Nautæ, qui in galeis ope-
ram suam collocant, nostris Galerians,
apud Thomam Walsinghamum pag.
243. 244. Le Roman de Garin MS. :

N'en l'ont mès par terre ne par mer.
Bien les forai à Galies garder.

† Chron. Angl. Th. Otterbourne pag.
153 : Quotquot autem ex Januensibus Ga-
leariis reperire poterat, occidit.

† GALIOTI, Eadem notione. Annal.
Victor. Mss. ad ann. 1281. ubi de pugna
navali inter Carolum Salernæ principem
Caroli reg. Sicil. filium et Neapolitanos,
qui licet victores extiterint, multi tamen
ex eorum parte sunt occisi : sed quis
vires erant Galioti nulliusque nominis,
non fuit damnum æquale. Galiot vero,
pro Pirata, Ital. Galeone, nebulo. Gest.
Ludov. Pii cap. 12. tom. 6. Collect. His-
tor. Franc. pag. 145 : Entre ces choses
vindrent noveles de cors que s'ist, nés plai-
nes de Galios et de robers et estoient par-
ties de Normuie. Et cap. 15. ibid. pag.
151 : Pour rencontrer, se aventure fust, les
Galios et les robers, qui en cele tale de
Corse faisoient souvent grantz domages.

Hinc Galliotage, Piratica, in Lit. remis-
sion. ann. 1411. ex Reg. 185. Chartoph. reg.
ch. 287 : Comme le suppliant eust delais-
sié son labour, . . . et fust aidé sur la
mer en escumerie ou Galliotage, où il eust
demouré grant temps, etc. A Galeonibus
haud dubie, quibus in ejusmodi grassa-
tionibus utebantur, accersenda vocis
origo. At minus aptum est cur Galio-
tote nuncupentur in ecclesiâ S. Petri
Insulensis juniores clerici, qui vicario-
rum seu cantorum officia absque ulla
mercede agunt, donec locum ipsum,
cum vacaverit, obtineant.

† GALEOTE, Remiges galearum, vel ga-
liotarum. Falco Beneventanus pag. 323 :
Universam quidem substantiam civium,
et Ecclesiarum ornatus, Galiothe Reys et
turba innumera prædonum, que eum se-
quebatur, comprehendit, rapuit, despolia-
vit. Romualdus in Chron. MS. : Et mon-
tem Arobanum, quem ipse de novo edifi-
caverat, a Galiothe suis capi fecit et
destruit. Joan. Brompton : Centum galeas
armatas cum toto apparatu, et cum victu
Galeotarum ad Juos annos. Infra :
Galiothe Regis. [Bern. de Breydenbach
Galiothe Regis. Hierosol. pag. 37 : Quidam ex
Galeotis galearum piscatum euntes, etc.
Pag. 294 : Viginti Galeothe infirmati in
Alexandria de aquis ibi potatis, etc.]

† GALIOTTUS, in Annalibus Genuens.
apud Murator. tom. 6. col. 305. 472. 515.
640. etc.

† GALIOTUS, apud Rymerum tom. II.
pag. 449.

† GALYOTA, apud Bern. de Breyden-
bach pag. 28.

† GALESTROBUS, Eodem significatu.
Idem de Breydenbach pag. 228 : Ita quod
Galestroli cogantur vela tempestatibus
apta appendere. Et pag. 243 : In navi . . .
Galestroli . . . plus solito laborantibus.

† GALEATOR, Galeæ patronus, ut vocant.
Occurrit apud Nic. de Trivetto in Chron.
ann. 1191. pag. 586.

* 2. GALEA. [Legitur in thesauro ec-
clesiæ Claromont. mus. arch. dep. an.
980, p. 40. : « Pomos argenteos, . . . que

fuerunt perditæ in Galea. » — Id. p. 41. :
« Galeas tria paria ». Quod dicitur de
vestibus sacris, nam enumerat inter
gontanones et gantos.]

† GALEAGIUM, an pro Galbagium, Cen-
sus. tributum, redditus? Vide supra in
Galium. Charta Phil. Aug. ann. 1207. in
Reg. 34. bis Chartoph. rpg. part. 1. fol.
52. r. col. 1. : Assignamus in feodum et
homagium viginti libras redditus
annuatim percipiendi. In Galeagio Los-
duni 17. libras. Vide supra Galbagium.

† GALEARE, Galea, l. capitis armatura,
Gallice Casque, defendere. Acta SS. Julii
tom. 2. pag. 374. de S. Godoleva : Pales-
trians in palestra, Galeante Dei dextera
seca, arsitur brachium.

† GALEARIA, Vide Galaria.

† GALEARES, Gloss. Lat. MS. Regium :
Crædæ, Galeares Perperam Glarcæes.
Papias : Cipiga, Galea.

† Glossar. vet. ex Cod. reg. 7841 : Ga-
learum (sic) Jubæ, crini, idem pileum
pastorale ex junco factum. Leg. Galerum.
Vide Galeum.

1. GALEARIA, Pileus, sive tiara, Pa-
pie. [Apud Festum : Galearia, a Galea-
rum similitudine dicta.]

2. GALEARIA, Vicus, ubi habitant
galearii seu galearum artifices. Lit. re-
miss. ann. 1363. in Reg. 91. Chartoph.
reg. ch. 234. Cum Johannes de Sargiaco
una cum pluribus aliis sociis de Galearia,
Gallice de la Heaumerie, Parisius ad
ecclesiam Villetarum Parisius assessis-
sent (leg. accessissent).

† GALEARI, Lixæ, calones Vegetius lib.
1. cap. 10 : Lixas, quos Galearios vocant.
lib. 3. cap. 9. Et ipsis calonibus, quos
galearios vocant, idoneos ac peritos usu
legebant. [Gloss. Isidor. : Calones, Galea-
rii militum.] Eusebius in Chron. : Πα-
μοιοι τῶν ἁλίων περιπέζαζεν ἐπὶ τοῖς τετρακο-
σίοις ἀνέθωον, τοὺς δὲ σιχηλοῦτους κίτων
καταβόλαιον. Ἐπιμαρτοὺς ἀπόβυτες ἀ-
ποῦς. Boethorius, ut solet, ab Hebræo
deducit, Galeare, vel Gular, quod idip-
sum est. Unde nostrum Goujar, lixa.
Vide Salmasium ad Hist. Aug. pag. 35.

† GALEARIUS, f. Qui facit galeas capi-
tis armaturas, Gall. Casques. Computus
ann. 1292. apud D. Boussel de Feodorum
usu tom. 2. pag. c. lxxxix. col. 2. : Er-
pensa. . . Gauderus Galearius xli. s. et vi.
d. Petrus de Argasia de xli. diebus. . .
vi. lib. et iii. sol. Vide alia notione in
Galea.

† GALEASIA, Galeatia. Vide Galea.
† GALEATUS, pro Milite galea armato.
Inventar. Chart. reg. ann. 1482. fol. 98.
v. : Transcription litterarum originalium
domini Johannis regis Boemie, per quas
... promissit servire regi Francie et suis
liberis cum ijs. Galeatis contra regem
Anglie.

† GALEBRIMUS, Vide Galabrunus.

† GALECTUM, Ital. Galotto, Canalicu-
lus. Gall. Robinet. Charta ann. 1281.
apud Murator. tom. 2. Antiq. Ital. med.
Galotti, etc. Galectum, in Stat. Ripor. cap.
12. fol. 3. v. : Galecte vero est placentæ
species, in Reg. sign. Pater Cam. Comput.
Paris. fol. 155. v. col. 2. : Douze grans
eschauder et trois petites Galectes, etc.
† GALEDELLUS, Navis species, ac forte
minor galea. Itafanus de Capresinis in
Chron. MS. ann. 1379 : Hostibus autem
cum Galedellis, paralandrinis, gancarolis
et bardais, (f. bargis) viriliter resistenti-
bus, etc. Infra : Ad 38. galeas et aliquot
Galedellos. Vide Galedellus.

† GALEIDA, GALEIA, Vide Galea.

† GALENGA, pro Galanga, Radix aro-
matica Indica. Stat. Astæ ubi de Intrat.

portari. Galeaga solvat pro quolibet rubo
libras .xv. Vide in Galiqua.

† GALENUM, Vas vinarium. Romani
antiqui dixerunt Calenum vinum. Gloss.
Isid. Calenum vinum, Calena vitis Ho-
ratio nota a Caleni Campani oppidi
celebri vino sic dicta. Pro Galenum, Vas
vinarium, haud immerito credit Gra-
vius quod Calena legatur in fragmento
Varronis xpi. ufo?, de vasis genere : Do-
lia atque apothecas triclinares, melicas,
Calenas obbas, Cumanos calices. Attamen
in Glossis Sangerman. MSS. n. 501.
etiam habetur : Galenum, Vas vina-
rium.

† GALEO, Vide Galio in Galea.

† GALEOLA, Vide Galo.

† GALEONUS, GALEOTA, GALEOTUS.
Vide in Galia.

† GALERA, Liburna, piovica, simplicis
ordinis remorum navis, nostris Galea.
Guill. Apuliensis lib. 5. Rer. Norm. pag.
50 :

Quamque magis colorem cognoverat esse Galaram,
Scandit.

Charta Alphonsi Reg. Aragon. apud
Martinezium in Hist. Pinnatensi lib. 5.
cap. 9. Facta carta in illo anno, quando
Rex fecit naves et Galeras in Bayona, ut
caperet illam æra 1188. Vide Galea.

† GALERANNUS, Avis species, de qua
Friedericus II. lib. 1. de Venat. cap. 28.
[99 Germanis olim Galander, Galander,
Galateria, Galendram. Vide Galandrus.
ADEL.]

† GALERIA, Anastasius Bibl. in S. Ha-
drano pag. 11 : Alias vero tres domos
cultas, videlicet Galeria posita via Aure-
lia, . . . reliquis vero duas, id est, Gale-iam
positam via Portuensi, etc. Occurrit ibi
non semel, et apud Ughellium tom. 1.
pag. 121. 136. [Concil. Compostell. ann.
1031 : Ita æquum est, ut omnibus intra
Galariam stantibus spacis oculum sibi
inspicere tribuere. Et in omnibus commu-
nionibus majoribus Navitatis Dmni,
Pasche et Pentecostes, quisquis de quo
habuerit, munera offerat.] Nescio, an
inde orta sit vox Gallaria. Ital. Gale-
rie nostris, pro longiori porticu, seu,
uti vocatur a Sidonio lib. 2. Epist. 2.
Cryptoporicu, quam vocem ortum qui-
dam volunt, quod abhona sit instar
Galææ, seu navis. Alii alia opinantur.
Vide Jacob. Bourgoing lib. de Orig. et
usu vulgar. vocum pag. 81. Octav. Fer-
rarium in Orig. Ital. [Et Monagium in
Gall. ubi vocis Galerie antiquitatem pro-
bat ex Bardino Senatore Tolosano, qui
florebat ann. 1440. apud quem legitur :
Ambulacrum, quod nos Galericum voca-
mus. Galeria sive corrodor domus, in
Charta ann. 1471. ex Schedis D. Lance-
lot. Ead. notione sumitur in Instru-
mento anni 530. apud Rymerum tom.
14. pag. 366. col. 1. : In quadam superiori
ambulacro sive quadam superiori Galeria
ex parte australi adium sive hospitii il-
lustrissimi Principis et Domini nostri
Henrici VIII. Vide Galitæa.]

† Memor. D. Cam. Comput. Paris. ad
ann. 1370. fol. 100. v. : Rex 21. Junii 1370.
in hospicio suo de S. Paulo in galeria
dixit, etc. Charta ann. 1387. inter Probat.
tom. 3. Hist. Nem. pag. 143. col. 2. : Con-
sulde. Nemaus per aliquos singulares
ejusdem ville dirruit fecerant Galeriam
dicti orti sive viridarii. . . et lapides, fus-
tas ac tegulos dicte Galerie, et ejusdem
camere juxta dictam Galeriam. . . capi et
portari fecerant, etc.

† GALLERIA, Eadem notione, in Com-
put. MS. fabr. S. Petri Insul. ann. 1481 :
Jacobus du Terre carpentari, quis cum

ruis sociis fecit... *Gallerias, Gallice Galeries, existentes juxta campanile, etc.*

° **GALERIUS**, Pileus. Stat. crimin. Ripper. cap. 12. fol. 16. v. Quod si quis acceperit capucium *Galerium* vel biretum de capite alicuius personae, condemnatur in libra duabus parsonum. Vide *Galerus*.

GALERUS, Insigne Ducalis potestatis, in Ceremoniali Rom. lib. 2. pag. 186.
° Latinis est Pileus rotundus a *Galea* sic d'ctus juxta Varronem. Gloss. Isid. *Galeum, Pileum pastorale, quod de juncis fit*. Sed lib. 19. Orig. cap. 30. ait. *Galerium esse Pileum ex pelle caesa hostiae factum*. Eadem habet Papias cum addito. *Pastoralis Pileus*. Turnebus Advers. lib. 28. cap. 6. ex veteri Lexico: *Galerus, Galamancus*. Lege et vide *Camelaucus*. Synodus Valentina ann. 1390: *Ne ullus clericus in sacris constitutus, publice et ut plurimum absque necessitate, Galerum gesserit*; hoc est, Comam adscitiam. Simili notione Juvenalis dixit:

Sed nigra t'avo crinem abscondente Galero Intravit, etc.

Vide S. Hieronymum Epist. 128. ad Fabiolam, ubi de Vestimentis Sacerdotum.

GALERUS CARDINALIUM RUBEUS, lis ab Innocentio IV. primum concessus in Concilio Lugdunensi ann. 1244. in privilegio Natalis Domini, creatis 13. Cardinalibus. Ut porro conferatur vel mittatur *Galerus* novo Cardinali, habetur in Ceremoniali Romano lib. 1. sect. 8. pag. 99. Vide Theophilum Ramm. dum de Pileo sect. 13. ubi et de *Galea*. viridi Episcopo.

° **GALASTROLOS**. Vide in *Galea*.

° **GALETA**, **GALTEUS**. Vide *Galo*.

° **GALETA**, Vasis genus in ministeris sacris. Acta Abrah. episc. apud Meich. libec. tom. 1. Hist. Frising. pag. 189. *Galeta argentea* i. p.iris argentea i. albam auro paratam unam, etc. Vide in *Galo*.

° **GALETA**, Mensura frumentaria. Charta ann. 1106. in Chartul. S. Joan. Laudun. ch. 117. *Concessimus etiam eis terram quandam ad trium Galetarum sententiam jura hereditario ad terrogium, et aliam ad duorum Galetarum sententiam in allodium*. Vide *Galeus* in *Galo*.

° **GALETA**, ditin. a *Galec*. Navis species. Locus est in *Galea* sub *Galo*, ubi minus recte de Mensura vinaria exponitur.

° **GALTEUM**. Vide supra *Galectum*.

° **GALTEUNCULUS**. Vide supra in *Galea*.

° **GALGA** Nux. *Galla*, Gall. *Noir de Gale*. Charta Theob. episc. Ambian. in Cod. reg. 4184. fol. 14. r. *Quadrige fructu onerato, sive nucibus Galgie cum uno equo vel pluribus, duas nummatas ejusdem fructus dedit*.

° **GALGAGO**, Herbæ genus. Vide supra *Baccaris*.

° **GALGIARE**, pro *Gagiare*, *Solvere*. Diploma Ludovici VII. Regis Franc. ann. 1143. apud Marten. tom. 1. Collect. Ampliss. col. 774: *Per nos communiter inquitiam suam recognoscens, nobis et Uaoni predicti (S. Petri Carnot.) Monasterii Abbati in manu ipsius rectitudinem fecit, et factam ibidem expensam Galgiarum*. Vide *Vadium*.

GALGO, [Puteus.] Vide *Putatorium*, [et et Graf. Thesaur. Ling. Franc. tom. 4. col. 185.]

° **GALGULUS**, *Baca*, *καρυς*. Gloss. Isid. *καρυς* esse nucleus. Glossator videtur scripsisse *Galgulus* pro *Galbulus*. Varro de Re Rust.: *Non enim Galbuli qui nas-*

centur, id est, tanquam pilei parvi cortice, id semen, sed iis intus primigenia semina dedit natura

° **GALLIA**, pro *Galea*, Navis de qua supra, apud Rymerum tom. 5. pag. 427. D. Brussel tom. 2. de Feud. usu pag. 115. et in Libro nigro Scaccarii pag. 382.

° **GALIARDUS**. Vide *Goliardus*.

° **GALIARIA**, *Negotii alieni mercator*, Papias MS. Editus habet *Gallaria*; alius MS. *Galearea*. Lectionem MS. tuentur Glossæ antique ex Biblioth. Sangermanensi.

° **GALIATOR**, *Nebulo, flagitiosus*, Ital. *Galeone; Galou*, in Lat. remiss. ann. 1400. ex Reg. 164. Chartoph. reg. ch. 99: *Le suppliant courroucé de ce que icellui Thomas avoit appellé son compaignon Breton larron ou Galou, etc.* Rursum infra. Stat. Verrol. lib. 3. pag. 94. r. *Neque scienter hospitentur, mercatores, Galitatores vel bannitos*. Vide supra *Jalioi* in *Galea*.

° **GALICIA**, pro *Gallæcia, Galice*, Hispaniæ provincia. Consuet. Norman. part. 2. cap. 34. ex Cod. reg. 461: *Notandum est quod si quis ultra mare Jerusalem, vel Galicia, vel alia perigrinatio nibus, de egerit, etc.* Ubi in Gallico: *Len doit savoir que se aucun meurt Oultrême, ou à S. Jacques, ou en autre pelerinage, etc.*

° **GALIBA**, Vaseinum. Vita S. Fidoli Abbat. *Quæro, Domine, et obsecro, ut Gallidam vini liquor abstracto, unde pariter haurimus, tua inclita pietas repleti jubeat*. Vox formata ex *Galo*, de qua infra.

° **GALIBALPENS**, Pecuniæ genus una cum *Suskis*, et *Doitkins* abolitum Statuto primo ann. 3. Henrici V. cap. unico. Spelman.

° **GALILEA**, Bernardus Mon. in Consuetud. Cluniacensib. MSS. cap. 34: *Similiter cum redeunt ad introitum Ecclesie; ad exitus vero Galilee sunt parati duo famuli Elemosynarii, etc.* [Idem cap. 34: *Exiter ab omnibus usque in Galileam; cum autem prope corpus, quod ad Galileæ introitum positum esse debet, venerit Prior cum processione... Prior vero aspergit aqua benedicta... rediit in Ecclesiam.*] Idem cap. 70. § 26: *Si in dominica cum fit processio, defunctus fuerit in Galilea, interim statim fit, ipsius candelabris et thuribulo, vadit ad eum Prior cum cruce et aqua benedicta et incensat eum, et post processionem offertur in Ecclesiam, nec fit alia processio ad suscipiendum*. Guidonis Disciplina Farfensis l. 1. cap. De Dominica Palmarum: *Exercentibus omnia signa pulsantur: duo majora tandem prolongentur sonitando, quoque reveratur processio in Galileæ. Idem lib. 2. cap. 1. De mensuratione officinarum: *Galileæ longitudinis LXV. pedes, et due turres ipsius Galileæ in fronte constituta; et subter ipsas atrium est, ubi laici stant, ut non impediatur processio... Juxta Galileam constructam debet esse palatium longitudinis CLV. pedum, latitudinis xxx. ad recipiendum omnes supervenientes homines, qui cum equitibus advenauerint Monasterio. Et infra: *Nam inter istam mansionem et sacritiam atque Ecclesiam, nec non et Galileam sit cimiterium, ubi laici sepeliuntur*. Hist. Monasterii S. Florentii Salmur. tom. 6. Ampliss. Collect. Martenii col. 1133: *Multa edificia facti, ut pote introitum Ecclesie cum Galileæ, resectorium, etc.*] Statuta antiqua Ord. Cartusienis l. part. cap. 13: *Dum vero ipsarum Horarum persolutio fit in callis a cæteris, Sacerdos induitur, sic ut facto***

spatio congruo post eum indutum, statim secundum signum poste pulsetur per Galileam, indutusque Monachus sedendo, donec ingredi incipiant, expectat. Part. 3. cap. 28. n. 86: *In Galileæ, et a primo ostio coquinae usque ad portam signi, et usque ad ostium cellarii, nullus loquitur*. Et n. 44: *Quando conventus vadit, vel redit ab Ecclesia, causant Conversi, ne in Galileæ appareant*. Charta Edw. I. Regis Angliæ ann. 24. apud Gul. Pryneum in Libertatib. Eccl. Anglic. tom. 3. pag. 698: *Et insuper, inveniunt unum Sacerdotem missalem de predicto sancto in Ecclesia memorata, in loco, qui dicitur la Galileæ, dictus singulis celebrantem, etc.* Rupertus Tuitiensis l. 5. de Divin. Offic. cap. 8: *Locus ille, quo processionem superna statione terminamus, recte a nobis Galileæ nuncupatur*. Hemerius lib. de Academia Parisiensis cap. 2. *Galileam porticum hoc loco interpretatur, quam nostri Galie vocant; qui sane nollone videtur usupasse Hugo Flaviniacensis in Chronico Virdunensi pag. 198: *Et defunctus, in Galileæ turulari meruit*; id est, in claustrum porticum. [Mabil. tom. 4. Annal. pag. 167. Interpretatur Ecclesie navem. Alterutrum potest intelligi, mea quidem sententia, si namque allegatos locos omnes perpendas, alios de porticu, alios de Ecclesia; navi perspicies intelligendos.]*

° **GALILEA** dicta Græcis feria tertia Paschatis. Leo Grammaticus in Consuetudine Porphyrog. pag. 486. [et Anonymus Combesianus num. 13]: *Και η̄ ἡμέρα τῆς ἑσπερίας τῆς Πάσχατος ἐκταραταῖς καὶ ἐπιφανέται, etc.* Ubi Scytilzes pag. 617. [et Symeon Logotheta in eod. Porphyrog. num. 14.] habent nudo *ἡ ἡμέρα τῆς Πάσχατος*; Zonaras vero *ἡ ἡμέρα τῆς ἑσπερίας*; unde conficitur, id appellatum Græcis feriam tertiam Paschatis. Aliter tamen censet Flesacus lib. de Quadrages. cap. ult. extremo, atque intelligi tertiam a Paschate hebdomadam se existimare, cui id nominis adscripsit Græci, quod circa hocce tempus nusquam semper esse post resurrectionem discipulis conspiciendum præbuerit Christus, ex Matth. 26. 28. et Marco 14. 16.

° Sententiam firmat D. Cangius in Glossario mediæ Græcitatibus in *Γαλιλαία*; quam ibi interpretatur *Hebdomadam Paschalem*, quod in ea legatur *Matthæi Evangelium*, quo jubentur Discipuli ire in *Galileam*, ipsaque illic Christi Apparitio; nam inquit, et recte, ab ejusmodi Evangelis quæ in singulis hebdomadis leguntur, eæ nomen assumunt apud Græcos.

° **GALILEA**, Nomen collis in Palestina, de quo hæc habet Bernard. de Brydenbach in Itiner. Hierosol. pag. 52: *Venerimus in collem quemdam cui nomen est Galilea; et est locus ille de quo Angelus Christi annuncians Resurrectionem dixit Discipulis: *Præcedet vos in Galileam... Nam et ante Passionem suam Christus eis promiserat dicens: *Præcedam vos in Galileam, id est, locum jam memoratum, non regionem Galilee, que longe distat, a loco isto*. Hinc scriptori parum concidunt Interpretes Evangelii.**

° **GALILEOS**, Christianos appellari præcepisse Julianum Parabatam scribit Gregorius Nazianz. Orat. 1. in Julian. et Chrysostom. contra Gentiles.

° **GALINERUS**, Gallinarum venditor. Lit. remiss. ann. 1384. in Reg. 126. Chartoph. reg. ch. 165: *Guillelmus Marscani Galinerius Carcassone, etc.* Vide *Galinarii*.

† **GALINGA**. Vide *Galiqua*.
GALIO, **GALIOIA**. Vide *Galea*.
GALIOIA. Vide *Galea*.
† **GALIONUS**, **GALIONUS**. Vide *Galea*.
† **GALIONI**. Vide in *Galea*.
† **GALIOIA**, seu *Gallica nux*, *Galla*, vulgo *Noix de Galle*, apud Hugonem Farsitum de Miracul. S. Marie Suesion. cap. 19. [Haud scio an eadem notione] M. Justinus Lippiensis in Lippiflorio pag. 130 :
Hic piper atque crocus, hic pinguis atque Galinga, Assuet, et faciant arte placere cibos.

[* Vide *Galenga*, *Gallingar* et *Galla nux*.]

GALIT, *Perit*, *Gallivit*, *peritit*. Ita Glossæ antiq. MSS. [Papius : *Gallit*, *Perit* : *Gallivit*, *Peritit*. Gloss. Isid. : *Gallivit*, *Peritit*. Grævis scribendum censet, *Gallulat*, *Pubescit*. Nonius : *Gallulare*, *Pubescere*. Novus Exodii apud eundem Nonium *Gallulascere* utitur : cuius locutionis hanc reddidit rationem Perottus quod pubescentes vocem grand'orem ad galli gallinacem similitudinem faciant. Gloss. vet. : *Gallulo*, *gala*.]

† **GALLITUM**, Moletrina fulonica, Gall. *Moulin à foulon*, in quibusdam veteribus tabulis Dumbeusibus, *Ganz à gaucher les draps*. Charta Tarari prope Lugdunum ann. 1147 : *Iuxta Gallia domini de la Fay, etc.*

† **GALLA**, pro *Galea*, ut arbitror, Navis species, de qua superius. Oberti Cancellarii Annal. Genevens. apud Murator. tom. 6. col. 341 : *Et quia gravissimum erat et evitans periculum in tanta temporis brevitate grandem exercitum constituere, et maxime quum mille militibus, clientibus et peditibus multis cuncta necessaria, non apud Lucam, sed per totam Thusciam viz labore nimio possent inveniri : et Gallæ et gatti ad terminum illum facti esse non poterant, citataverunt exercitum tam maris quam terre voluntate Consulum Lucæ esse faciendum in futura estate. Vide *Galea* et *Gatus*.*

† **GALLA**, Scabies, Gall. *Galle*, Jordanus Rufus Calaber MS. lib. 1. de Medicamentis eorum cap. ult. : *Galla est quedam tumefactio mollis ad modum vesicæ, magna ut Galla, vel avellana, etc.* Eadem habentur apud Petrum de Crescentis lib. 9. de Agricult. cap. 10. qui a Jordano hausit. Adde cap. 43. [Vide *Gallarius*.]

* **GALLA**, Vox italica, ut *Galloza* et *Gallozza*, Glandis fructus arborum glandiferarum, cuius usus est cortis perficiendis et lanis nigro colore tingendis : *Gallis Noix de galle*. Stat. Bonon. ann. 1250-1267. tom. II. pag. 44 : *Et addimus... quod aliquod molendum rami reni non maxime Gallam, vel vallaniam, etc.* Et tom. II. pag. 190 : *Placet quod nullus... debeat vendere arnia, vel fulizellos, nec setam tractam, nec Gallam arborum nostri districtus alicui, qui non sit de nostro districtu. (Fr.)*

† **GALLADELLA**, sic mox *Galladellus*. Continuatio Chronici Andree Danduli, apud Murator. tom. 12. col. 446 : *Cum 28. galeis et duabus Galladelis. Rursum habetur col. 449. et 455.*

† **GALLADELLUS**, Navicula species. Carrelius : *Dum Niemenem Insulam oppidasset, viso uno Galladello, una ex galeis ipsum cepit. Vide *Galedellus*.*

† **GALLANDA**, Coronula, sertum, idem quod *Garlanda*. Vide in hac voce. Stat. pro aurifab. Anic. ann. 1397. tom. 5. Ordin. reg. Franc. pag. 7 : *In cassella vero ex Gallandia, et aliis grossis operibus argenti, etc.* Lit. remiss. ann. 1409. in Reg. 163. Chartoph. reg. ch. 262 : *Le*

suppliant... trouva un petit coffre ouvert, ouquel il trouva deux Garlandes, l'une boutonée et l'autre plaine... Dans l'un des petits coffres avoit trois Gallandes ou chappeau d'argent.

† **GALLANDUS**, f. Instructus, munitus, a veteri Gallico *Galendé*. Histor. Episcoporum Autissiod. apud Labbeum tom. I. Bibl. MS. pag. 511 : *Petrus de Villanis... loca fortaliciorum... munitis machinis Gallandinis et fossatis. Le Roman de la Rose :*

Belle fu et bien storée, D'un fl d'or estait Galendé.

† **GALLANDUS**, Circumcinctus, circumdatus, Gall. *Entouré, bordé* : quo sensu *Galendé* intelligi debet, a *Gallanda*, corona.

† **GALLANGA**, Piscis genus. Tract. MS. de Pisc. cap. 46. ex Cod. reg. 6838. C. : *Hana piscatrix... a Burdegalesibus petcheteau, Monspali Gallanga.*

† **GALLARDUS**, Jocularior, mimus, scurra, ut *Gollardus* I. Vide in hac voce. Stat. synod. eccl. Attrebat. ann. 1425. ex Cod. reg. 1610 : *Intelleximus... quod quamplures curati eorumque vicegerantes aut clerici... incedunt... cum capucis, quorum corneta circa colla seu corum facies habent tortas, adeo quod melius videntur et apparent seculares seu Gallardi, quam presbyteri seu clerici. Vide infra *Galliardus*.*

† **GALLARIA**, Vide *Gallaria*.
† **GALLARIUS**, *Cerdo*. Gloss. Isid. Sic dicitur sutor, quod, ut est apud Macrobium lib. 2. Saturn. sutor *Galla* subingat, seu terat. Est autem *Galla*, Joanni de Janua, Instrumentum cerdonum, quo coria purgantur et dealbantur. *Galla etiam dicitur quedam herba et fructus quercuum : unde fit cussi pulvis ad aptanda coria, qui similiter *Galla* vocatur. Gallarius et Gallicarius *cerdo* : qui in *Galla* operatur. Gallarius, Gallicarius, a, um, quod pertinet ad *Gallam*. Gloss. La. Gall. Sangerman. : *Gallarius, Gallicarius, Parateurs de cuirs. Galla, Instrument à appareiller cuirs. Vide *Gallarius*.**

† **GALLAWIDENSES**, Provincie Scotiæ, quæ *Galloway* appellatur, habitatores. Charta Davidis I. reg. Scot. ann. 1153. inter Probat. tom. I. Annal. Præmonstr. col. 383 : *David rex Scotorum, episcopi, abbatibus... et omnibus hominibus totius terre sue, Francis, Anglis et Scottis, et Gallawidensibus, salutem.*

† **GALLEA**, Navis genus, de quo in *Galea*. Pluries scribitur in Vita Martini IV. PP. apud Murator tom. 3. pag. 610.

† **GALLERIA**, Vide supra *Galeria*.

† **GALLERS**, Navigi genus, idem quod *Galea*. Equiv. Xenophon. ubi de Olymp. *Hinc sage, apud quos navigio salvatus est et creptus (Argyres) ratem vocant Galleram, quod undis salvet.*

† **GALLESCERE**, γαλλεσσειν, i. Gaudere. Glossar. Latin. Græc. MS. Sangerman. Supplem. Antiquarii : *Gallesco, γαλλεσσειν. Lætor, vitulor. D. Cangius legit, Gausici. Vide in hac voce. [9 Vide supra *Gallare*.]*

† **GALLETA**, [Mensura vinaria.] Vide *Galo*.

† **GALLETA**, Radicis aromaticæ species. Stat. Astæ ubi de Intra portar. : *Galleta ponatur et solvat pro quolibet rubo libras tres. Vide alia notione in *Galo*.*

† **GALLETUS**, Henricus Knighton ann. 1342 : *In quarum prima (acie) fuit Dominus Galfridus Charnis cum multis Galletis, qui statim, victi sunt ab Anglis. Ubi Galleti non sunt viri galeati, uti vult*

Sommerus ; sed *Gallenses*, quos *Galois* vocat Froissartes I. vol. cap. 121. et alibi non semel, quibus nostris contra Anglos semper militarunt. Chronicon Bertrandi Guesclini MS. :

Ainsi disoit Bertrand, qui bon Galeis estoit.

Quibus verbis alludit ad Gallensium virtutem bellicam : vel certe quod ita nuncupari ambirent viri nobiles, qui in Walliam pro Gallensibus militandi causa expeditionem susceperant, ut apud Duchesium in Hist. Monmorenciacæ pag. 291. 514. et alios.

† **GALLOIS**, Robustus, vegetus, fortis, Itali *Galliaro*, eodem sensu, dicunt, nostris *Galois* : unde milites strenui, *Galois* nuncupati. Lit. remiss. ann. 1337. in Reg. 151. Chartoph. reg. ch. 813 : *Certaine quantité de gens d'armes, qui lors estoient appellez Galois, se fussent logiez en la ville de Lorriz en Gastinnois.*

† **GALLOIRE**, vero appellatur Mensa ad ludum lapillorum, vulgo *Galeis*, apta, in Lit. remiss. ann. 1413. ex Reg. 167. ch. 85 : *En une rue de la ville de Villera, où sont les Galloires à jouer aux galés.*

† **GALLIA**, pro Germania, non semel occurrit apud Lambertum Scarnburgensem in Annalibus : eum vide ad annum 1072.

† **GALLIARDUS**, ut supra *Gallardus*. Concil. Frising. cap. 4. apud Labb. tom. 13 : *Statuimus ut clerici, maxime beneficiati, quacumque dignitate præfulgeant, mimis, jocularibus, buffonibus, Gallardis seu hominibus artis ludicre... quidquam largiantur. Vide infra *Gollardus*.*

† **GALLICA**, **GALLICULA**, genus calceament. quo utuntur Galli, *Galloche*. A. Gellius lib. 13. cap. 20 : *Lacernis induti, et Gallicis calceati. Tertullianus, sive S. Cyprianus, ad Senatorem :*

Gallique remota Gallica sili pedibus molli redimita pappo.

GALLICANÆ CALIGÆ, in Vita S. Eugendi Abbatis cap. 8. S. Hieronymus in Regula S. Pachomii cap. 4. 66. 81. inter monachicos habitus, *metotem, balteotum lineum, et Gallicæ* recenset.

† **GALLICARI**, Galliarum confectores, apud eundem Hieronymum in eadem Reg. cap. 6. ex quo corrigenda Glossæ Isidori : *Gallarius, cerdo* Malim *Gallarius*, etsi Gallarios cerdones dictos voluit a *Galla*, instrumento cerdonum, quo coria purgantur et dealbantur. [Vide *Gallarius*.]

† **GALLICIANALE** TEMPUS pro *Gallicianale*, [seu *Gallicianale*, et habetur in Actis SS. Aprilis tom. 2. pag. 43.] Galli cantus, *Gallicianum*. Occurrit apud Felicem Gyrvensem Monachum in Vita S. Guthlaci cap. 20.

† **GALLICULA**, Idem quod *Gallica* Glossæ antiquæ MSS. *Gallacula, Calceamenta pastorum. Gallacula, signum vestis. Vetus Gloss. Gallicula, γαλλικουλα. Sunt autem Hesiychio, γαλλικουλα ἀπὸ γαλλοῦ ἰσχυροῦ, Sandalia ex caprino corio. Aliud Gloss. : γαλλικουλον, *Gallacula*. Sic interpretatus est Rufinus Josephum lib. 4. Antiq. cap. 8 : *Ἰσχυροῦ δὲ αὐτοῦ ἡ γυνὴ τοῦ ἀλλοῦ ἢ γαλλικουλα. Solvens unum fratris Galliculæ illius viri. Vetus Interpres Juvenalis Trechedipnus Poeta, Galliculas Gratas currentium ad cenam interpretatur. Monachus Sangall. lib. 2. de Carolo M. cap. 11. [99 8.] : Sed frustrato ictu Galliculam Regis et fasciolam ferus immatissimus disumpens, libaniquus illius summo licet cornu perstringens, etc. Mox : Cumque ad obsequium Domini cuncti hostes suas vellent extrahere, etc. [Vita S.**

Johan. Gauberti, tom. 9. Julii pag. 968: Gallinulam tanti predicti Patria fiducia- liter tetigit, mox sanissimus effectus.]

* **GALLICULA**, pro Gallieula. Glossæ antiq.: Gallieula, signum vestis. Passio SS. Perpetua et Felicitatis: Qui erat vesti- tibus distinctam candidam, habens multi- plices Gallieulas. Infra: Exiit vir quidam nixæ magnitudinis, discinctus pur- puram inter duos clavos per medium pectus, habens Gallieulas multiformes ex auro et argenteo factas. Vide Calligula in Caliga.

* **GALLICULA**, vice pilei. Monachus San- galensis lib. 1. de Carolo M. cap. 20. Excepit uno pauperculo valde rufo, Gal- licula sua, quia pileum non habuit, et de colore suo nimium erubuit, caput induto, etc. Et mox: Voca ad me pileatum illum hominem, etc. Vbi quidam MS. Gallieula habent.

* **GALLIGESUS**. Vide Cassum.

* **GALLINA** significat Christum, sapien- tiam, animam. Glossar. vet. ex Cod. reg. 763.

* **GALLINA**, nude, pro Censu ex gal- linais, Gallinagium. Charta Libertatum Bellomont ex Cod. MS. Colsin.: Libe- rates et paritus absolventes, ab omni tallia, mortalita, extorsione, Gallina, treusa, etc. Charta ann. 1277. apud Ste- phanotum tom. 3. Antiq. Pietav. MSS. pag. 927: In quibuscumque rebus et locis consistant, vive in herbergamentis, vive in vineis, terris cultis et incultis, accinis, ageribus, terragiis, quintis, quartis, Gallinis, redencantiis, etc. Charta S. Vincentii Conman. f. 81: Contentio que vertebatur... super Gallina et mestiva, quam dicitur Willelmus petebat, etc.

* **GALLINA LECTI**, Censu ex gallinis a seris ecclesie debitus, forte cum ma- trimonium contrahunt. Jura eccl. par- roc. de Thoisiaeo Eduens. dice. scripta ann. 1383. ex Cod. reg. 5329. B.: Qui de- bent costumas ecclesie... reputant se ho- mines ecclesie liberi et sine servitute, presertim quia in dictis mansis non possunt nec debent capi Galline lecti, et similia per servientes loci, prout in aliis locis talliabilibus faciunt.

* **GALLINACII**, (Homines imbecilles. HEE.)

* **GALLINAGIUM**, Censu ex gallinis, Geline de consuetudine, que in Christo Nat- alitio domino exsolvitur, in Consuetud. locali Castell. novi in Biturig. art. 6. et de Way in Biturigib. art. 7. Geline nude in Consuet. Marchensi art. 76. 174. Ge- line de baronie, in Charta ann. 1390. in Hist. Vergic. pag. 241. Chron. Maurina- ciæ lib. 1. par. 308: Alii sibi minaciter crepabant fufuragium, alii Gallina- gium, alii tutamentum. Occurrit apud Argentor. Hist. Bbitan. pag. 207. ult. Edil. ubi perperam gabragium legit Spelmanus. Vide Sangerium lib. de Adm. sua cap. 11. Regalia Gallinarum, apud Andr. Dandum in Chron. MS. ann. 1205. [Consuetudinales Galline, in Ta- bulario Celsinaciensi.] [?] Vide Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 271.]

* **CENSUS GALLINARIUM**, dicitur in Li- bertatibus ville de Villerey ann. 1258. charta Ottonis Imp. pro Monasterio Gemblac. ann. 948. in Chronicon Gem- blaecensi: Porro subadvocatus nihil juris habebit in villa ad Abbatiam pertinenti- bus, nisi per singulos annos de unquam- que domo decarium unum, Gallinarum unam, avena restitutum unum. Chroni- con Andree ann. 1203. pag. 53. Perspi- cius D. Hierus Abbas primum unum in hac parochia inolevisse, Dominum scilicet Comitum Gismensem ratione Advocationis

antique a singulis hospitibus nostris sin- gulas Gallinas accipere, in die diem Ci- nerum precedente, ut se et familiam suam exinde pasceret, etc. Charta Bal- duini Comitiss Guinensis ann. 1303. apud Duchesium: Ne idem mansionarii de cetera Gallinas aut alias consuetudines reddant. Fori Bigorrenses art. 14: Nus- quam ponat ab eis Comes agnos vel Gal- linas, nisi festivitatem Paschalem cast- Natalis Domini ipse vel uxor sua fecerit. Tunc unusquisque Gallinam in Natali, agnum vero si habuerit, mittat, in festi- vitate Paschali: si autem non habuerit agnum, Gallinam. Restidius Gallinarum, caponium, in Charta Caroli II. Reg. Si- cilie ann. 1303. apud Ughellum in Epis- cop. Casertanis. [Vide Diaria Trevol- tiana ann. 1709. pag. 2179.]

* **GALLINARIUM**, Gallinarum venditores, apud Ambr. Dandulum in Chron. MS. circa ann. 1175. Glossæ vet.: Gallina- rium, vulvisipoc.

* **GALLINARIUM**, Locus ubi galline insident, Gall. Pouliller, alias Gelnier. Charta Guic. episc. Eduens. ann. 1350. inter Probat. tom. 1. Hist. Burg. pag. 114. col. 1. Item Gallinarium, quod est juxta gratiam. Alia ann. 1381. in Reg. 119. Char. oph. reg. ch. 323: Unum Gal- linarium et unum stabulum ad pon- dum porcos clausos. Lit. remiss. ann. 1380. in Reg. 154. ch. 684: Le suppliant mont en un Gelin'er ou il y avoit deux gelines, lesquelles il tua.

* **GALLINATUS**, Pullus gallinatus, Gall. Poulet. Saisimentum Comitatus Tolose n. 22: Item de quolibet focu- lente gallinas unam gallinam ad festum Natalis Domini, et circa festum Natalis B. Joannis Baptista unum par Gallina- torum.

* **Alias Galinac**. Charta ann. 1319. in Reg. 61. Chartoph. reg. ch. 164: Item pro decem gallinis et viginti Gallinatis censualibus, viginti solidos Gaturcenses. Lit. remiss. ann. 1418. in Reg. 173. ch. 113: Ainsi que le suppliant cuiddoi frap- per d'icelle arbaleste, d'un materat qu'il y mit, ung pole ou galinat, qui estoit en ladite place, etc. Vita SS. MSS. ex Cod. 28. S. Viet. Paris. fol. 28. v. col. 1. ubi de S. Hilario: Quant Hylaires fu entree ou concile, li pape li dist: Tu es Hylaires li Gauz; et Hylaires li respondi: Je ne suis pas Galt, c'est a-dire pois: mais Je suis de France, et ne suis mie nez de geline. In Invidiam ergo tunc vocabatur Galli appellatio.

* **GALLINGAR**, GALLINGAN, ut supra Galanga. Inter cinamomum et Gallinjar et corioflo uncia una, in Fragm. 22. Po- lypt. Sithiens. pag. 405. post. Irmino- nem. Cinamomum lib. 15. Galingan lib. 10 in Adjtam. ad Constit. Corb. A.ial. lib. 1. p. g. 386. Galigan Belgis et Ger- man. inf. r. Vide chart. ann. 1359. et 1360. apud Lappemb. Imt. Feder. Hans- seut. pag. 448. not. 2. et 493. Arabibus dici catevijam scribit Capmany, de Bar- cinon. Mercatura tom. 3. pag. 172. num. 23.

* **GALLININUM**, ut Gallinagium, Censu ex gallinis. Assign. facta Ludov. comit. Claromont ann. 1329. in Reg. 59. Chartoph. reg. ch. 692: Item pro corso gis. Gallinis, que faciunt certi homi- nes dicte ville, vj. lib. x. sol. vj. den. Turon. Vide mox.

* **GALLINIUM**, Prestatio gallinarum, Gallinagium. Charta Occitanica ann. 1311. ex 47. Regesto Tabularii n. 114: Item Gallinium tam gallinarum, quam pullorum (estimatum) 30. Turon. Item tertiam partem messagerie dicte loci as-

timatam valere 24. solid. Turon. etc. Vide Thomasserium in Consuetud. localib. Bituricensib. cap. 11. 68. [?] Charta ann. 1318. in Reg. 56. Chartoph. reg. ch. 511: Item pro Gallino (sic) debito ante de- misso regi, scilicet super quolibet hospicio unam gallinam, 21. solidos... In quolibet foco unam gallinam pro Gallinio valente xx. sol. vij. den.]

* **GALLINUS**, f. Gallinaceus. Collectio antiqua Canonum Pienit. Inter Anecd. Marten. tom. 4. col. 43: Si casu porci comedent carnem morticinorum aut san- guinem hominis, non abiciendos credi- mus. nec Gallinos.

* **GALLIOLUM**, Ornamentum ecclesias- ticum. Tradit. Fuld. ann. 800. apud Schimnatum pag. 67. Anno 800: Unus tintinabulum, altarium vestimenta IX. Galliola IV. reliqua vestimenta altarium IX. manicæ VI. auro paratæ, oraria purpurea IV. etc.

* **GALLIOLUS**, GALLIOTHA Vide in Galea. * **GALLIQUERCUS**, Normannis Cop- cheme, Quercus species. Lit. ballivi de villa Tierrici ann. 1321. in Chartul. E. S. Germ. Prat. fol. 59: Compositum est quod dicti homines in predicto nemore capient gepestam... Galliquerum, tron- num, retorem ad usus aratorum.

* **GALLIRE**, Petre, apud Papiam. Vide Galii.

* **GALLO**, Pœna Presbyterorum concu- binariorum. Statuta Joannis Episc. Tre- cor. apud Lobuclum tom. 2. Hist. Britan. col. 1039: Districtius inhabentes, ne quis Presbyter focariam habeat... alio- quia sciatur se prius monitus Gallonis sententia alligatos, et eo facto suis benefi- cibus privatos.

* **GALLODIUS**, Mensura frumentaria, f. Eadem que Galeus, de qua in voce Gale. Charta ann. 1184. e Chartulario S. quintini in insula pag. 65: Pro una ser- tellata terre... quinque Gallodis forensis frumenti peralberet.

* **GALLOFERO**, Acad. Hispan. Vagus homo mendicans: an inde Gallium Gallofre, pro Equo vilis pretii, apud Guill. Guiart. ad ann. 1286:

Vint il rois Edouart en France,

Ne mens mie e lui Gallofre,

Mes grans destriers, soumiers et coffes.

* **GALLONNUM**, Instrumentum plecten- dis et intertexendis crinibus aptum, a verbo Galonner, Crines ea ratione concinnare. Vide in Trica. Lit. offic. Senon. ch. 22. in Reg. 82. Chartoph. reg. ch. 22: Item quatuor paria treconorum seu Gallonorum ad pellas, chaotonos, et Gallice esmaur. Croissart. 2. vol. cap. 17: Yoain de Galles venoit peigner et Galonner le chef. Vita J. C. MS.:

Scot i voit une patele,

Qui moult estoit genoues et bele;

Elle ses cheveux Galonnait

A deus fious d'or qu'elle tenoit.

Vide in Galo.

* **GALLONUS**, ab Italicis Galone, Latus. Hinc Galellus de Gallone, id est, qui ad latus deferitur, inter arma prohibita re- censetur in Stat. crimin. Cumanæ cap. 138. ex Cod. reg. 4622. fol. 92. v. Vide infra Galonus.

* **GALLUNG**, Mensura annonaria apud Goringnos, eadem que Galeus, n. fallor. Vide in Galo. Charta ann. 1336. Inter Acta SS. tom. 4. Sept. pag. 729. col. 1: Primo predictum in Tyranens in parochia Matrayensi, quod Omersaet colit, pendet duas (sic dictas) Gallung hordei.

* **GALLUS SILVESTRIS**, Fasianus, Mat- thæo Silvatico, [et in Vita S. Cælestini

Pape V. apud Murator. tom. 3 pag. 638. coh. 1.]

o Nostris Cocq-Limoges dictus Lit. remis. ann. 1451. in Reg. 184. Chartoph. reg. ch. 189 : Le suppliant et Jehan Baudet dirent qu'ilz troient voir dedens le bois des Sars du lieu de Sorel, se l'on y trouveroit aucuns qui chassaient aux Cocq-Limoges, autrement nommez faisans.

GALLUS CAMPANARI. Vide Campanarium.

GALLUS, pro Gallieno. Vide in Pullus.

o GALLI DIES. Vide Dias Gallii.

o GALLORUM PUGNA, Ludi genus inter pueros scholares, non in uno loco usitati.

Lit. remis. ann. 1888. in Reg. 184. Chartoph. reg. ch. 37 : En ce Karesma-entrant...

à uns feste ou dance que l'en faisoit lors d'enfans pour la feste des cocq, ainsi qu'il est acoustumé (sic Dauphiné). Lib. rub. fol. parvo domus publ. Abbavil. fol. 214. v. ad ann. 1458 : Sur le desord et differend meu... entre les maire et eschevins d'Abbeville et les doyen et le cappite de l'église de S. Vulfram...

Lesdies parties sont d'accord en la maniere qui s'ensuit : c'est assavoir que ledit doyen et cappite accordent que dorshnavant ilz souffriront et consentiront, que celui qui demoura roy de l'escole, le nuit des Quaresmiaux, apporte ou fache apporter devers le maieur de ladite ville ou camp S. George, le Cocq, qui demoura ledit jour ou autre jour victorieux, ou autre cocq ; et que ledit roy presente audit maieur, pour d'icellui faire le choille en la maniere accoutumée. Que ultima verba explicant Lit. remis. ann. 1355. in Reg. 84. ch. 278 : Petierunt a magistro Erardo Maguri magistro scoliarum ejusdem ville de Rameris, quatenus liberaret et traderet eis unum Gallium, quem, sicut dicebant, idem magister scoliarum debebat eis die ipsa (carniprivii) ut jacerent baculos ad Gnilum ipsum, more solito, pro eorum exultatione et ludis. Vide Duellum Galorum et infra in Jasia.

o Cog de paroisse vulgo nuncupatur, qui primatum inter suos obtinet ; sed deteriori sensu, pro eo scilicet, qui suos verax expoliatur, accipitur, in Lit. remis. ann. 1467. ex Reg. 194. ch. 275 : Icellui Godaffroy dist au suppliant : Vous estes ung tres mauvais homme, et n'estes que ung pileur de gens, et estes droitement ung Cog de paroisse. Coc en pleu, idem quod Arrogans, confidens, in Mirac. MSS. B. M. V. lib. 1 :

A grant paine l'ovens ou, Meist l'aboit le Coc en pleu li papiers, li ypoicis.

GALNABIS, GALNAPÉ, Læna, stragulum villosum, apud Smaragdum. Regula S. Isidori cap. 14. de veste et lecto Monachi : Cujus stratus erit stiva et stragulum, pellesque lanæe chæe, Galnabis quoque et facistergium, geminusque ad caput pulvillus. S. Fructuosus in Regula cap. 4. habet hoc loco, Galnaben rillatum. Menardus in MS. Isidori Vindocinensi legit ali galnabis.

GALNAPES, apud Isidorum lib. 19. cap. 26. nude, et apud Smaragdum.

o Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657 : Galnapes, cervical, Aureliher, Prov.

GALNAPÉ, in Testamento S. Cesarii Arelatensis : Cum casula villosa, et tunica, vel Galnape, quod melius dimisero.

Charta Hispanica seræ 1060. apud Antonium de Ypes in Chronico Ord. S. Benedicti tom. 5. pag. 435 : De raupa sive quidem Galnape 2. itra pulmaricos, (plumarios) duos pares de sabanes, etc. Alla

seræ 1016. ibid. pag. 44 : Panos gratiacos, (Græcicos) et 18. Ganapes paleas, et 80. panos optimos, etc. Quæ quidem vox depravata legitur in Charta Sisnandi

Episcopi Iriensis, seu Compostellani, seræ 934. apud eundem Ypez tom. 4 : Scala argentea una, Venapes 4. plumarios 5. tapetes 1. lectos 6. cathedras 10. mensas 8. etc. Et in alia Rudestadi Episcopi Dumiensis seræ 980. apud eundem tom. 5 : Adicimus etiam estramina lectulorum, Gagnapas paleas, antiquum 7. subminoros 8. plumarios digniores paleas 10. alios subminoros 8. etc. Utrobique enim legendum Galnapes. [Pro Antiquum, tom. 8. Concl. Hisp. pag. 181. legitur Antionum. Vide Antio.]

Voces efflata, ut quidam putant, a Galbanum. Dicuntur autem Papiæ, Galbani, genera vastium a galbano colore, qui est sublividus et subalbus cum pallore : quod vocabulum occurrit apud Juvenalem Sat. 2. ut Galbanatus apud Martialem lib. 8. Epist. 40. et alios. Sed videtur potius confecta ex Gausape, vel, Gausape, stragulum. Glossæ Isid. : Regium : Gausapa, causapa. Ex Gausapa, factum Galnapa vel Galnape.

GALNES, Species satisfactionis pro delicto, apud Scotos. Reg. Majest. lib. 4. cap. 24. § 1 : Reddet pro homine mortuo et taliter occiso, croo et Galnes, quasi eum propriis manibus occidisset. Ubi Skenasus, quid sit Galnes, ignoro. Adde cap. 36. § 7. cap. 38. § 5. et eundem Skenasum de Verbor. significat.

GALNUS Hariulfus lib. 3. cap. 8 : Canule castaneæ 40. sericeæ nigre 5. Galnes sericeæ 5. melas sericeæ 4. ubi Editor Galnas casulas, favi coloris, esse opinatur. Certe Picardi etiamnum Gane, pro Javne dicunt. Sed malis legere Galus, pro Galbæ. Glossæ. Lat. Gr. : Galvus, Χάλυξ. Vide Salmasium ad Lampridium pag. 227. Vide infra Gaunus.]

o GALO, GALONA, Mensura liquidorum apud Anglos, quarum unaquæque octo continet pintas Anglicanas, ut modius eorum 8. galones. A Galon, his vulgo, ut est in Monastico Angi. tom. 1. pag. 903. 904. a Gelo, seu Gilo vel Gillo, quod est baculus, lagena, seu vas vinarium, deducit Spelmanus. Papiæ Galeota est vas vini : vox nota Varroii lib. 1. de Vita Pop. Rom. Sed videtur potius orta vix a Gr. γαλό, quæ in Glossis Gr. Lat. γαλονικὸν ἄγγειον, sinum, Hesychio πομπικὸν τοῦ γαλακτοῦ ἄγγειον sonat. Suidas : Γαλόξ, διπρόβον ἄγγειον ἐκ τῆων κατασκευασθέν, ἢ ἱταλὸν κρητὴν ἀποκαλεῖται. Ubi vir doctus reponit, γάγγειν, ex veteribus Glossis : Cupa, seu vagna, Βοιωτικὴ μὲγαλη, ἢ τινος γαλόξιν καλοῦσι. Eadem habentur in voce Vagna. Nicolaus Trivetius ann. 1194 : De amphoris seu metretis quas vulgo Galones dicimus. Matth. Paris. ann. 1236 : Mensuras vini sive cervisie, quas Lagenas vel Galones appellamus. Monasticum Anglic. tom. 2. pag. 1010 : Quandam mensuram, quæ vocatur Lagena, vel Galo. Ordinarius MS. Ecclesiæ Rotomagensis : Et debent habere quilibet unum Galonem vini de Cellario Archiepiscopi. Septem Galones vini, in Tabulario Fiscanensi fol. 88. et alibi 4. Galones cervisie, apud Joann. Westerhamium. [Liber niger Scaecarii pag. 354. Unum Galum vini expensabilis.] Usatica MSS. vicecomitatus Aquarum Rotomagi : En temps que l'en monte, et de vendanges, de 19. sestiers un sestier et un Galon de tonnes et de rechaus, c'est assavoir de toneaux qui sont sur le bout 5. z. etc. Adde Bromptonum pag. 1258.

Will. Thorn. pag. 1044. Brittonem pag. 38. 75. 78. Monast. Angl. tom. 1. pag. 419. 420. etc. Vide Lagena. Incertum potro an ab ejusmodi Galonum forma nostri voces Galon, et Galoner hauserint. Le Roman de Garin MS :

Ben fu vestes d'une propre robe, A un fil d'or s'a crigne Galonée.

JALO, Eadem notione, in Fieta lib. 2. cap. 5. § 6. et cap. 11.

o Hujus capacitatem indicant Lit. remis. ann. 1881. in Reg. 120. Chartoph. reg. ch. 243 : Combias que ledit Jehan le Norrois eust justement perdu un Galon de vin, comme dit est, ledit Robert son cousin et autre, à qui la gageure touchoit, le quitterent pour un pot de vin, moitié de ce qu'il avoit perdu. Apertius aliam Lit. ann. 1450. in Reg. 180. ch. 188 : Ung Gallon, qui sont deux pots, de caitre. Galote, eadem acceptione, in Fabul. tom. 2. pag. 9 :

Je vous doerai de meilleur vin, Qui soit cœux, une Galote, Par covenant que vengé on s'ait.

JALEIA, Tabular. S. Albini Andegav. : Vigniti Jaleias de vinage de vineis de Pisciaco. In Consuetud. Aurellanensi art. 492 : Chacuns Jaleias de vin contient seis pintes de la grande mesure. In Turon. art. 63. Continet 12. pintas. In Consuetudine Lodunensi cap. 5. art. 5 : Et tiendra chaque pips 38. Gealloies. Will. Guiart ann. 1236 :

Si chargés d'armes et de robes, Tantes de sac, et toailles, Que sont des cotes gambées, Porteront-ou enyir maintes Jalleis.

Hinc JALAGIUM, quam vocem idem valere ac Foragium scribit Raguellus. Tabular. S. Albini Andegav. : Donavit... in opus pauperum consuetudinem illam quam habebat in Eleemosyna S. Albini, id est Banagium de proprio cellario Eleemosynarii. Dedit etiam consuetudinem Jaleias, quam habebat in Cellario dominico Monachorum. Charta Ludovici VII. ann. 1177. pro Communia Laudunensi : Rotagii, telonei, cambii, lardarii, Jalagii. Ubi Jalagium videtur esse quod nostri vocant Droit de Jaugeage, id est jus mensure, ad quam exiguntur decia vinaria. Vide Galagium.

JALO sumitur in eodem Fieta libro 2. pro mensura frumentaria, cap. 12. § 1. Pondus octo librarum frumenti facit mensuram Jalonia, et 8. Jaloniae frumentii faciunt bussellum, de quibus octo consistit commune quarterium.

GALETA, GALLETA, Mensura pariter vinaria. Tabularium S. Albini Andegav. : Galenæ vini 24. pro arpenno vineæ redditæ. Regula Magistri cap. 21 : In uno Galletæ vase mensurate potiones ab eis calida mivesantur. Cap. 27 : Aut Galletæ, aut calices sicutibus porriganur. Mox : Ad calices, aut Galletæ, aut caucelli bibat mensuram. Denique : Aut duo aut tres oportet calices aut Galletas mensuram ministerio deservire. Jacobus I. Rex Aragon. in Foris Osce ann. 1247. fol. 25 :

Si alicui fuerit adjudicatum sacramentum, et juraverit se non debere, vel esse in culpa, nihil solvat parti vel iudici, nec Galletam vini, nec Galletas. Tabularium S. Nicolai Traguriensis in Dalmatia, apud Jo. Lucium lib. 2. cap. 16 :

A hæc autem stabilimus, si habuerint navigia, sive commercia cant et rodant, piscatores gyrrum, sibi Galletam præbeant unam. Alii autem piscatores singulos, cum habuerint, deferant pices.

GARLETA, pro *Galea*, habet Thwroc-
zias in Carolo Rege cap. 97: *Pabulum*
etiam equis, quod per singulos dies viginti
quingus Galeas. In Ludovico cap. 4:
Habuit etiam secum de florinis fere cum
media Galea.

GALETUS, Mensura frumentaria. 14.
Galeos bladi annui reditus, octo modios
frumenti et tres Galeos, in Chartis dioc-
cesis Laudun. ann. 1246. In Probat.
Hist. Guinensis pag. 358. [Charta ann.
1158. apud Belottum in Observat. ad
Ritus Eccl. Laudun. pag. 20: *Premons-*
tratis Ecclesia nobis persolvit singulis
annis septem modios et quatuor Galeos
frumenti. Chartularium Aquicinctense
fol. 45: *Sub anno censu concessit tres*
modios frumenti, et octo Galeos pise.
Idem fol. 48: *Dedit Ecclesie nostrae duos*
compos, unum in valle Gilemi sex Ga-
leos seminis continentem, alterum qua-
tuor Galeorum.]

GALLETUS TERRÆ, Modus agri. Charta
ann. 1259: *Ad quatuor Galeos Terre*
aitos in via de Chiure, i in quibus tol-
dem galei frumenti seruntur, aut per-
cipi possunt, quo modo Modium terre
dicebant olim.

° Eiusdem originis *Géloingnie* et *Gé-*
loinie, pro mensura salis, in Lit. Guill.
episc. Angon. ann. 1338. inter Ordinat.
reg. Franc. tom. 8. pag. 657. art. 13:
Oppressores nostros ventiers les marchans
estranges amenans ou vendans sel en
nostre dite ville, en exigeant excessivement
les debites acoustumées pour les chevaux,
chers et cherrettes, Géloinie ou mesure.
La Géloingnie de sel, ibid. pag. 639. art.
11. Infra Géloingnie. Pro mensura
avenne legitur in Charta convent. inter
prior. et habit. S. Belini ann. 1461. ex
Reg. 138. ch. 191: A chacuns beste trai-
nant, qui sera à faire les dites corvées une
Géloingnie d'avoine. Vide infra Jalotus.

° **GALO**, Fornix, concameratio. Sen-
tent. ann. 1204. apud Murator. tom. 4.
Antiq. Ital. med. evi col. 212: *Et per*
illam viam usque ad voltam sive Galonem
Pasarit.

° **GALOCHEA**, Genus calcamenti, idem
quod *Gallioz*, vulgo *Galocha*. Lit. remiss.
ann. 1382. in Reg. 121. Chartoph. reg.
ch. 232. *Quandam Galochiam, quam in*
 suis pedibus gerebat accepit, ac in manu
 sua posuit ad resistendum et defenden-
 dum se de dicta Galochia contra dictum
Ferratum.

° **GALOER**, *GAULOER*, Bona mobilia
aut immobilia, ab Armorice *Gallu*, *Gal-*
lued, vel *Gallout*, Potestas, potentia, val-
lor. Charta Rotonensis apud Lobinellum
tom. 2. Hist. Britan. col. 99: *Alanus*
comes omni Britannice imperans regioni,
ad Monasterium S. Salvatoris veniens,
interpellatus a Monachis dedit S. Salva-
tori Gualoer totius Abbatie per totum
Britannicæ regnum diffuse, illam scilicet
partem, quæ Principibus usque ad illud
tempus solvi consueverat, pro mercede
eterna et pace totius Britannicæ. Charta
Kemperleer. Ibidem col. 130: Præterea
res hominis, qui absque liberia obierit in
 ipsa triu, et alieni etiam de aliena terra
 ibi defuncti Gualoer proprium est S.
 Amandi. Alia S. Gregorii ibid. col. 127:
 Ad corpora vero profectum de bannis ac
 de causis in iudicio ante eum prius con-
 victis, ac de Galoeris octavam partem ei
 in remuneratione permisit. Alia Majoris
 Monasterii ibid. col. 215: Stabilierunt
 enim invicem, atque concordaverunt, ut
 pro eo Monachis darent... omnem totius
 parochie bannum, unam aream moten-
 dini super Cosonion fluvium, Galorum
 omnium albanorum. Litteræ Johannis

Ducis Britannicæ ann. 1386. ibid. col.
681: *Toutes costumes, passages, trespas,*
 espaves, Galois, droit de desherance, bris
 et briffes par mer, par terre, etc.

° *Seu ius in bona defunctorum sine*
 hærede legitimo, vel qui de his testa-
 mento disponere non possunt, vulgo
 Galoy. Charta ann. 1254. tom. 1. Probat.
Hist. Brit. col. 936: *Dicemus nos ha-*
 bere et debere habere in terra prefati
 Guillelmi militis, ita in feodo nostro de
 Thoreo, latronem et le Galoy. Alia ann.
1410. in Reg. feudor. Pictav. ex Cam.
Comput. Paris. fol. 87. v. *Je Jehan de*
 Craon, sire de la Suze, advoûe à en-
 nir... à foy et hommaige lige... mon her-
 bierement de Charvace, aveques toutes
 ses appartenances et appendances... pes-
 cheries, aeffens, Galloys, astangs, etc.

° **GALONUS**, Ital. *Galone*, Latus, Gall.
Cost. Chr. Modocense apud Murator.
tom. 12. col. 1124: *Caute ad modum assas-*
 sinatoris iuri, et cum uno cultello a Galono
 eum in collo percussit.

° Chron. Piacent. ad ann. 1388. apud
Murator. tom. 10. Script. Ital. col. 581:
Et dicta indumenta sic curta, aliquantul-
 lum suæ plus longa de retro et de antea,
 quam à Galono. Annal. Mediol. ibid.
col. 733: *Cum una corrigia supra decau-*
 rata supra Galonos, etc. Vide supra
Galenus.

° **GALOPEDIUM**, *Calopodium*, ligneus
calceus, Gall. *Sabat*; vel Forma lineæ,
quæ sutores utuntur in calcæis faciendis.
Lit. remiss. ann. 1400. in Reg. 185. Char-
toph. reg. ch. 58: *Cum supplicans ante*
 hostium domus suæ pacifice et quiete op-
 eraretur de Galopediis, cum securi et aliis
 instrumentis ad hæc necessariis, etc. Vide
Calopades.

° **GALOPINUS**, Le Roman de Garin MS.:

Il n'en torna maintenant sans respit,
Et la taverna hastivement en vini,
Lac trouva menest Galopin.
Les le tonnel on sa meit, trois des tint,
Quatre ribous tra l'estrumentz rostie, etc.

Infra
Il n' demande, dont es tu, biaux amis ?
De Clermont, sire, si si non Galopin.

[*Galopin* vulgo dicimus famulum culi-
narium similisve conditionis adolescen-
tulum.] ° Lit. remiss. ann. 1399. in Reg.
154. Chartoph. reg. ch. 174: *Jehan Li-*
 gier Galopin de nostre cuisine, etc. Vide
infra *Galoppus*. ° De etymo vide
Glossar. med. Græc. voce *Kálm*, col. 557.]

° **GALORIUM**, Vide *Galoer*.
° **GALORS**, viri soror, in Glossis Sanger-
man. MSS. num. 501. in Amalthea. Fes-
tus habet: *Glos*. Viri soror, a Græco
Γάμος. Nomen: *Glos* appellatur mariti
soror atque eadem fratris uxor. Vide
Isidorum lib. 10. Orig. cap. 8. et Lexicon
Juris utriusque.

° **GALSTADIO**, Vide *Gastaldus*.
° **GALVANUS**, f. Qui reditus exigit,
Gall. *Receveur*. Comput. ann. 1373. ex
Tabul. S. Petri Insul. Primo pro expen-
sis Galvanti, euntis de mandato capituli
pro quodam informatione faciendâ, occa-
sione decimæ cuiusdam. Vide supra in
Gabium.

° **GALUM**, Charta Longobardica ann.
774. tom. 8. Italicæ sacræ pag. 35: *Nec*
non Ecclesia S. Abundi, quæ sita est in
 Galo nostro de Palins. Occurrit ibi non
 semel, et pag. 573. 574. 582. Sed verior
 re legendum sit Gajo: vide Gajum.

° **GALUM**, Mensura vinaria. Vide
Galo.

° **GALUMMA**, Capitis operculum, ex Gr.
καλόμμα. S. Agathe Martyris *Galumma*,

apud Thietfridum Epternacensem in Flo-
rib. Epitaph. SS. lib. 3. cap. 4.

° **GALUNNA**, *Velamen candidum, a*
Gala, id est lac, derivatur. Papias. Vide
Galumma.

° **GALUPPUS**, Ital. *Galuppo*, Militis
species, lixa, calo. Comment. Jac. Picin.
lib. 1. apud Mutator. tom. 20. Script.
Ital. col. 75: *Hi expeditorum omnium*
 equi ex equestri ordine militum, qui Sci-
 pioni aderant, occisi sunt; hos vulgo levi
 erritura inditos Galuppos Insabres vo-
 cant. Idem lib. 5. col. 104: Domesticos
 ejus milites et Galuppos capere quæ
 imperat, etc. Vide *Galearii*.

° **GALVUS**, Vide *Galvus*.

° **GALYOTA**, Remex. Vide in *Galea*.
° **GAMA**, Musicum diagramma, Gall.
Game, vel *Gammag*, apud Lobinell. tom.
1. Instrum. Histor. Paris. pag. 417. Vox
orta a Græco γ. Vide Menagii Etymolog.
Gall.

° Chron. Turon. ad ann. 1033. apud
Marten. tom. 5. Ampl. Collect. col. 990:
Clarebat in Italia Guido Aretinus mira-
 bilis musicus, qui Gammam et regulas
 cantus composuit, et sex uocibus, quæ so-
 las musica recipit, nomina imposuit. Nam
 prius quasi per unum cantabant.

° **GAMACHA**, Pedulis lanci species, quæ
etiam superiorem pedis partem tegit,
vulgo *Gamache*. Occitanis *Garamacho*,
gamacho, vox ut videtur deducta a *com-*
 pagus, vel *campagus*. [Apud Autissiodo-
 censes Gamache est vestis vilioris pretii,
 qua utuntur rustici.] Vide Campagus et
Garnachia.

° **GAMACTA**, *GAMACTUS*, Ictus, percus-
sio. Lex Bajwar. tit. 2. cap. 4. § 6: *Cor-*
 ram duce hostium discipline subiaceat, vel
 ante Contem sumo 60. Gamactas, id est,
 percussiones accipiat. Editio Heroldi ha-
 bet Gamactos. [Martinius in Lexico sus-
 picetur Gamacta deduci a Macht, Ge-
 macht, German. Vis, potentia, potestas,
 ut si violenta percussio, aut aliena po-
 testate et mandato facta: aut a Kam-
 niem, Depectere.] ° Conter. Graff. Thes.
Ling. Franc. tom. 2. col. 601. voce *Mu-*
 jan, Agitare, fatigare, quassare, flagel-
lare.]

° Hinc forte *Gamafrer*, pro Percutere,
vulnerare, ut videtur, in Pennis ducat.
Aurel. apud Thaumasser. ad calcem Assis.
Hieros. pag. 467: *Qui Gamafrer bestie*
 pariet (id est, prise en dommage) et
 plainet en est, doi cinq sols d'amande, et
 rand te domage sans loyer.

° **GAMADIUM**, Vide *Ganimadium*.
° **GAMAGA**, ut *Gamagoga*, Lena, Lit.
remiss. ann. 1379. in reg. 115. Chartoph.
reg. ch. 153: *Ipsa fama orla fuit et est*
 ab Yaubelli et Perrota matris et filia, in-
 honestis, vitibus et diffamatis mulieribus,
 meretricibus, ribaldis et etiam Gamagus
 publicis. Vide mox Gamagoga.

° **GAMAGAGA**, Lena, quasi ex Græco γα-
μαγῆ, nuptiarum conciliatrix. Reges-
tum rerum criminalium Parliamenti
Paris. ann. 1375. fol. 90: *Super eo, quod*
 dictæ Agnetis imponebatur et imponitur
 ipsam fuisse et esse Gamagagam publi-
 cam, Gallice, Maquerelle publicque. Vide
Nuptie.

° **GAMAGIUM**, Jugum boum. Dicitur
de bobus aliisve animalibus ad aratum
simul junctis, a γάμος, Nubo, simul
jungo: quod non minus recte dicitur,
quam istud Catull. *Jugare puellas juve-*
 nem. Charta Libertatum Montis Brito-
nis tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 88: *Pro*
 quolibet fœco agricolæ, seu gaviatorum
 dicti mandamenti tenente Gamagium
 boum, seu aliorum animalium unam he-
 minam frumenti.

◦ **GAMAGOGUS**, *Houlier, vel maquerel*. *Gamagoga, idem ad feminam*. Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7692. Lit. remiss. ann. 1862. in Reg. 91. Chartoph. reg. ch. 418. *Robinus Barberi, qui dicebatur fore homo male vite famque ac conuersionis inhonestus, et Gamagogus seu leno, vel macchus, licet conjugatus esset*. Vide *Gamagoga*.

◦ **GAMAHALI**. Vide *Gamales*.

◦ **GAMAREI**, Rocho te Bailiff in Dictionario Spagyrico, *Sunt Lapides in quibus imagines iuxta corporum superiorum constellationem insculptae sunt*.

◦ **GAMALADIONI**, Idem qui mox *Gamales*. Præceptum Karolomanni pro Monasterio Prunienfi apud Marten, tom. 1. Ampless. Collect. col. 38. *Gemitor meus Pippinus gloriosissimus Rex, predicto Dirodino vel suis Gamaladionis de ipsa silva manu vestita fecisset, dum de hac causa sic ante nos fuit ratio deducta, et suam vel suis Gamaladionis tam perocagos homines, quamque per confirmationis Regum cognouimus, iustitiam et reddidimus, etc.*

◦ **GAMALES**, *GAMAHALI*. Lex Longob. lib. 2. tit. 55. § 7. [Rothar. 367.] *Si aliquis de sacramentalibus mortuus fuerit, potestatem habeat ille qui pulsat, in loco mortui stipulam aliam nominare, et de proximo legitime, aut de naturalibus, aut de Gamahibus, id est, confabulatis. Edictum Regis Rotharis tit. 109. § 7. habet hoc loco: Auf de natis, aut de Gamahalos, id est, confabulatis. Ubi viri docti Gamales esse volunt, filios et legitime nuptis procreatos, ad discrimen naturalium: Ita ut confabulati dicantur, qui ex fabula, seu pacto ac federe nuptiali orti sunt. Plautus Arg. Cistellar.*

◦ **GAMALUS**, *Vide Hamallus*.

◦ **GAMASUS**, *Fortis, agilis, Papiæ*. [Vide *Gamasus*.]

◦ **GAMAU**, Gemma species, eadem que *Gamgeus*. Vide in hac voce. Invent. ann. 1887. tom. 7. Sept. Act. SS. pag. 865. col. 2. *In capite tumbæ, in parte inferiori sunt due imagines de Gamau, videlicet imperatoris et imperatricis*. Ibid. pag. 865. col. 2. *Duodecim monilia et tres Gamau cum imaginibus et quatuor gemmas*.

1. **GAMBA**, Vegetus lib. 1. Veterin. cap. 56. de equo. *Post quod admonitus injuria, tollit alius crura, et inflexione geniculorum atque Gambarum, moliter vehit*. Ubi Salmastius *Gambam* interpretatur *capere* *exhibere*, que tibiam pedis jungit. *capere* enim Græci appellant omnem artuum articulorumque commissuram et inflexionem, quod et Petronius observat lib. de Gallicæ linguæ origine. Occurrit apud eundem Vegetium lib. 1. cap. 27. lib. 2. cap. 49. lib. 3. cap. 19. 20. 22. lib. 4. cap. 1. Inde Italicum *Gamba*, et nostrum *Jambe*, seu ut Picardi efferunt, *Gamba*, deductum plerique censent, id est, ita ut pars pro toto sumpta deinceps fuerit. [*Gamba* pro crure frequenter usurpat Auctor Hist. Veterin. et post ipsum alii non pauci.] Vide Oct. Ferrarium in Orig. Ital. [90 et Diez. Grammat. Roman. tom. 1. pag. 81.]

Hinc etiam Italis *Gambiera*, nostris *Gambieri*, crurale, cruris armatura, de qua mox.

◦ Pro ea parte, que est inter genu et pedem, occurrit in Stat. Cadubr. lib. 3. cap. 68. *Pes dexter sibi sine redemptione aliqua amputetur, ita quod a Gamba penitus separetur*. A Gallico, *Jambe*, *Jambayer*, dixerunt nostri, pro *Marcher*, se *pponiener*, Ambulare. Cærem. MS. eccl. Brioc. *Ceulz qui sont restuz en chappe de souz, ne doibuent pas aller, ne venir Jambayan par l'église*. *Secourra jambe*, Certa ratione in signum gaudii vel irrisionis tibiam movere. Lit. remiss. ann. 1474. in Reg. 185. Chartoph. reg. ch. 1053. *Lequel Caron disant adieu print à se courre la jambe en disant, Carniquet; qui est un mot que icellui Caron disoit iouentier, quand il estoit en joyuseté*.

◦ **SUBIAMBÆ**, nostris *Soujambe*. Pars pedis, que gambæ subjacet, apud eund. Veget. lib. 4. cap. 4.

◦ Hinc *Esjamber*, pro *Enjamber*, distentionis cruribus transire, in Lit. remiss. ann. 1855. ex Reg. 148. ch. 170. *Gamme le suppliant vouloit Esjamber la forme pour y aller, etc.* Ita quoque forte an legendum est, pro *Amber*, in aliis Lit. ann. 1492. ex Reg. 206. ch. 865. *icellui Boulay s'en ala en la maison de Estienne Turquier, en Ambant le suel de luyz, le pié lui foute et cheut à terre*.

◦ Eiusdem originis *Jamber* vel *Faire le jambet* et *la jambete*. Crus crure implicare ad aliquem prosternendum; quod et metaphorice usurparunt, pro *Fallere*, *decipere*. Lit. remiss. ann. 1458. in Reg. 189. ch. 283. *Pierre Dufour Jambetoit avec ung nommé Jehan Duguesne, etc.* Alia ann. 1874. in Reg. 105. ch. 367. *Le suppliant fist le Jambet audit Tousset, tant qu'il le fist cheoir à terre*. Rursum alia ann. 1881. in Reg. 124. ch. 187. *Jehan Robin prist ledit Drouel par la cheuesaille en voy efforçant de lui faire le Jambete et le faire cheoir*. Donique alia ann. 1407. ex Reg. 161. ch. 221. *Jehan Grun-deau, qui estoit costumier de faire le galant et des semilles, fist plusieurs fois le Jambet au suppliant pour le faire cheoir*. Miræ. MSS. R. M. V. lib. 2. ubi de Diabolo.

◦ Topal fera par son abet
Un tel torpé, un tel jambet.

Inde etiam *Jambière*, *ocrea*, *hote de cuir* ou *Le fer* in Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7694. *Jambe du pouz* vocant Anatomici duos nervos brachiales. Lit. remiss. ann. 1475. in Reg. 206. ch. 124. *Le suppliant blessa icelle Marie au bras senestre, en la main dextre et parmi la Jambe du pouz*.

2. **GAMBA**, Morbi species. Constantinus African. lib. de Chirurgia cap. 13. *Duquantum ad sanandus Gambas et omnes plagas*.

3. **GAMBA**, Charta ann. 1145. apud Puericellus in Ambrosiana Basilica, pag. 702. *In prima appositione pullos frigidos, Gambas de vino, et carnem porcianam frigidam, etc.* Vide *Gamba* 3.

◦ **GAMBACIUM**, Vide in *Gambeso*.

◦ **GAMBAGUS**, [Genus calcamenti Ponticibus proprium.] Vide *Campagus*.

◦ **GAMBARIUS**, Vide in *Gambesio*.

◦ **GAMBARON**, Ordericus Vitalis lib. 4. pag. 545. de Roberto D. Normannia. *Erat facie obesa, corpore pinguis, brevique statura: unde valgo Gambaron cognominatus est, et Brevis ocrea*. Ex Gallico *Jambes*, seu *Gambes* *ocrea*. Vide *Gamba* 1.

◦ **GAMBARUS**, *Canes*, *astacus*, vox Italica *Gambaro*, nostris *Ecrevisse*. Ex Lat.

Gammarus. Vide Oct. Ferrarium in *Gambaro*. *Conductor dacti piscium et Gambarorum*, in Computo Thesaurariae urbis Bononiæ in Italia ann. 1864. ex Bibl. Regia.

◦ Stat. Placent. lib. 6. fol. 79. v. *Item Gambaros grossos, pro quolibet centenario xj. den. Jamble, eodem sensu, in Lit. remiss. ann. 1460. ex Reg. 188. Chartoph. reg. ch. 470. *Icele femme bailla entre deux escailles ou coquilles de Jambles, qui croissent en la mer, une chose ressembant de couleur à triacle ou metridat*.*

◦ **GAMBARUTIUS**, Vide infra *Gosengula*.

◦ **GAMBASIUM**, [f. pro *Bambasium*.] Vide *Bombar*.

◦ **GAMBATORIA**, Modus agri Stat. Bonon. ann. 1854-57. tom. 1. pag. 143. *Si autem gaida posita in Gambatoria vel cocha, que sit una tornatura, vel minus unius tornature in vineis et diabus in terris, fatiam totam Gambatoriam vendi ei iuste, etc.* (F. H.)

◦ **GAMBAYCRO**, Vide in *Gambeso*.

◦ **GAMBELLA**, Cingula, forami, vel stapes, cui insistunt *gambes* equitanti. Stat. Montis-reg. pag. 275. *Item statutum est, quod quilibet basterius... teneatur ponere borram pro denariis quatuor pro libra, de Gambeglis, et illam de paratoro, pro denariis quinque, tam in bastis, quam in saltis*.

◦ **GAMBERGA**, ut mox *Gambiera*. Charta Henrici de Solano ann. 1631. *Tenebitur habere lorican vel loricate, et capite ferreum et lanceam et Gambergam*. Et apud Thomassarium in consuetud. Bituric. pag. 121. *Qui minus de viginti librarum habeat de nobilitate, tenebitur habere Gambegam et capulum ferreum et lanceam*.

1. **GAMBERIA**, *GAMBRIA*, Italis *Gambiera*, nostris *Jambiera*, crurum armatura. Auctor Mamotrecti ad L. Reg. cap. 17. *Ocrea, Gambiera*. Otto Morena in Hist. Berum Leopoldinum pag. 60. *Dona vit autem Imperator Leo densibus ultra trecentas loricas, et multas tur besias quas de suis hostibus habuerat* [computus anni 1333 tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 274. *Per manus Magist. aresto un quod Dominus receperat multo pro Gambieris, cosseris, quantalibus, etc.* unc. IV. Ibid. pag. 274. *Item, Barthol. Lupo mercatori pro uno paro de platis cum cosseris et Gambieris, unc. II. taron. XII.] Nicolaus Epitonus lib. 2. de Militari officio cap. 8. de duellatoribus. *Sed utrum habere possunt loricas et galeas in capibus, neque lege, neque consuetudine interdicuntur*. Regestum Beogorum Bapadine. *Lex Gambieres ou hanas de gambes de fer*. Vide in *Armatura*.*

2. **GAMBERIA**, *Ocrea*, tibialis armatura, ab Ital. *Gambiera*; altera de platis, id est de laminibus metallicis confecta, altera de magis, h. e. lamis conserta. Stat. Bonon. ann. 1264-67. tom. II. pag. 22. *Ex cuicumque est impositum hosbergum habeat tempore guerre Gambieris de platis, vel de magis; et ille qui habet pauca non habeat Gambieris de pagano, vel de ferro*, (F. H.)

◦ **GAMBESIO**, Cento, contumeliosus, *Theocomachus*. Vestimentum coactile, ex coactili lana confectum, seu restamenti genus, quod de coactili non mensuratur et Intellam pectoris humani conficitur, de molibus lauis, ut hoc iudicia primum lorica vel citharus, aut his similia, fragilitatem corporis ponderis asperitate non lederent, ut est apud Anonymum de Rebus bellicis Notitia Imperii subiectum. Sed et ita describitur a Scholiaste Thucydidis. *Ilkov to è tpiou artoz evdopaz*.

Gambes, *gambes*, *gambes*, *gambes*, *gambes*, *gambes*. Et Constantinus Porphyrius in Tacitibus pag. 5. *Etiam in ipsis gombes adol* *regibus sui regere solent, quibus exi* *zoo. Subarnale appellatum quidam volu* *unt. Vide in hac voce. Neque alia* *videtur Chlamys canabina, in Epistola* *Juliani Praefecti Provinciae Britan* *niae ad Sabinum Solumem in veteri* *Marmore laudat in eodem detorto in Ba* *poensis. Licet plura merenti a me* *paucis, tamen quod honoris causa offero,* *velim accipis libenter. Chlamydem can* *abonam Julianicam Laodiceam, foudam* *auream cum gemmis, laernas duas, etc.* *GAMBESUS. Wilhelmus Brito lib. 11.* *Philippidos.*

Pectora tot conis. Et Gambesibus armant.
In Rotulo ann. 1322. Camerae Comput. *Par. Ade armamentario lib. sol. 4. den. pro* *fectione Gambesonorum. Computus Bail* *ivorum France ann. 1238. Expensar.* *Pro cendatis, bouera ad Gambesonos, ta* *pets, etc.*
GAMBESUS. Idem Wil. Brito lib. 3. *Philippidos.*

Gambesurque aulæ forat, et thoracæ trilecom.
GAMBESUS. Computus ann. 1292. apud *D. Beusel de Feudorum usu tom. 2.* *ad ceterum pag. CXXV. Pro balista et* *Gambesonibus portandis in Marciani* *LXI. 8.*
GAMBESUS. in Charta Henrici D. Sol. *facti ann. 1391. de Libertatibus ville* *ABB.*

GAMBESATA LONICA, in Testamento *anni 1286. apud Marten. tom. 6. Anecd.* *col. 123. Gambes ca tunica, in alio* *Testamento ann. 1297.*
GAMBESITUM, in Libe Matibus ville *Mons. ann. 1281. apud Thomassinian in* *Consuetud. localibus Bituricens. cap. 65.*

GAMBALUS, forte pro Gambacius, in *Charta Libertatum Lutinae apud euri* *Jem. cap. 56.*
GAMBAY. Consuetudo Brageriaci *art. 28. Item armature, ut pote ances* *lenceae, scita, boglaru, lince plate, pi* *leus ferreus, ste capellus, perponcha, si e* *Gambaycho, guarina, nec alia genera* *armorum necessaria ad tuitionem corpo* *ris. pro illis debito pignorentur.*

GAMBUSO, in Ficta lib. 1. cap. 2. § 12. *Gambison, apud Joannillam pag. 46. Le* *Roman de Gaydon MS.*
A ces paroles li savours arma *D'un Gambison vier enfame qui il.*

Infra :
Desor vesti un Gambison faitis.
Le Roman de Jordan MS. :
Chascuns avoit son Gambison vestu.
Will. de Gaignavilla in Peregrinatione *andree MS.*
Li sont beames et haubergons, *Gorgettes et Gambisons.*

Infra :
Le Gambison vesti Jesus, *Quant par ti en croiz fu pendus.*
COTES GAMBOISEES. Will. Guiart. *ann. 1298.*
Que seul des Cotes Gambesies *Pouvoit-on emplier maintes jaillies.*
Et ann. 1384 :
Espées d'estes et de taille, *Cotes Gambesies, ventailles.*
Statuta MSS. : *Des armoiers et couste-*

pointiers de Paris : *Item se l'en fait Cotes* *Gamboises, que elles soient couchées de* *ment sur naufes estoifes et pointées, en* *fermes, faites à deux fois, bien et nette* *ment emplies de bonnes estoifes, soient de* *cotton, ou d'autres estoifes, etc. Infra: Hou* *pellandes Gamboises. Alia Statuta ann.* *1286. Item, que nul dorsnavant ne puist* *faire Cote Gamboisee, ou il n'ait 3. livres* *de coton tout net, se elles ne sont faites* *en frenes, et audessus soient faites en* *tremains, et que il y ait un ply de vieil* *linge, enprez l'endroit, de demie aulne et* *demy quartier devant, et autant derriere.* *Contrepointes vocantur in Charta ann.* *1286. in 24. Inverso Archivi Regii Cl.* *115. Praterca unent in dictis bonis que* *que albergen et unum alber, et unam* *Contrepointe. Vide Williomarum, seu* *Josephum Scaligerum, in Titium pag.* *16. 4. et 84.*

WANBASUM, apud Rogerum Hovede- *num ann. 1181. Wanbas, apud eundem* *que est. Ingerdum Hanbas, sic enim* *in MS. Historia. Le Roman le Rou et* *des Ducs de Normandie.*

Plusour ourent vestus Hanbas *Coyeur ost cham et carquis, etc.*
GAMB. ISEX, in Charta Philippi Puleri *ann. 1301. in 36. Regesto Chartophylaci* *Regii ann. 115. Et sont armez de por* *pas et de haubergons, ou de Gamboisons.* *Philippus Cluverius lib. 1. German. an* *tiq. cap. 16 ad Strabonis locum, ubi* *Belgas ait 2. a gromos ferre gromos* *gromos, hic quid aliud interpretaris* *gromos, illos gromos ad lingua et* *na ea usque denotans, nisi eam vestium* *partem, quam vulgus nunc Latinorum* *Thoracem appellat, patria vero lingua* *Wammes, et inferiori Germania dialec* *tus Wambeis. Danica Wames, Hispani* *Jubon. Itali Giupone. Galli pourpoint,* *Angli et Leodiceses, ad Mosam amnem* *Doblet. Chersicon Colmarieense ann.* *1288. Armati reputantur, qui galens* *ferreas in capitibus habebant, et qui* *Wambasta, id est, tunicam spissam ex* *lino et stippa, vel veteribus pannis consu* *tam, et desuper caniam ferream, etc.* *Albertus Argentin. pag. 101. Ubi man* *icas Wambasti sui fractas cum novis pec* *ciis reparans, etc. Et pag. 112. Quidam* *caruifer Episcopus super dextrario in* *rubea Wambasia circumventum, cuspid* *perforavit. Culctra de gambasio, apud* *Ravmundum de Agilis.*

Gamboston, in Lit. ann. 1268. tom. 1. *Ordinat. Reg. Franc. pag. 281. art. 2.* *Gambosium in Libert. Castivil. ann.* *1286. apud D. Houquet tom. 1. Jur. publ.* *Franc. pag. 412. Si tamen bene lectum* *est.*

GAMBESON, et GAMBISON, apud Bo- *rellum. Liber Du pelerinage de came.*
Et tout ainsi comme fait est *Le pointours le Goubisson.*
qua vox etiamnum viget apud Occita- *nos, teste eod. Borello.*

WANBIZUS, Statuta Ord. Premonst- *rat. Dist. I. Pap. 18. In dormitorio nullus* *rectus lectum ascendat, sed residens* *per spondam divertat : super Wanbizus* *et lanceos jacere licet, etc. Ubi Wanbi* *zius, idem quod lodur.*

WANBIZUS, eadem notione, in Bulla *Innoc. IV. PP. pro Premonst. Abates* *quoque in dormitorio, cum aliis super* *Wambizos jaceant, omni prorsus excusa* *tione cessante.*
WAMBOSUM, f. pro Wambasium, *apud. Adr. de Veteri Busco in Reb.*

Leod. tom. 4. Ampl. Collèct. Marten. *col. 1322, et 1333. Vide Wamba.*
GAMBESATUS, Ex coactilliana far- *tutis, nostris Gambosid. Tabul. Fosnat.* *fol. 4. Habentes valorem xxx. libras* *et amplius, habent tunicas Gambosatas* *sive Gambosones. Comput. Rob. de Seris* *in Reg. 5. Chartoph. reg. fol. 5. r. :* *Une selle de la taille d'Allemaigne, et le* *suge de cendat vermeil, Gambosid et* *pourfilles d'or. Ita legendum, pro Gam* *borat, in Lit. Phil. Palc. ann. 1294. In* *ter Probat. tom. 1. Hist. Nem. pag. 136.* *col. 2. Gambaiseurs, Stragulum equi* *num eodem modo confectum, dicitur in* *Lit. Joan. reg. ann. 1353. ex Memor. C.* *Cam. Comput. Paris. fol. 143. r. Que* *chascun ait le plus qu'il pourra de che* *vauz, couvers de mailles et de Gambai* *seurs.*

WANBASARIUS, in Monastico Anglie. *tom. 2. pag. 1010. Wambasiorum artifex.* *Vocis etymon a veteri Germanico* *quidam accersunt, Wan-bon, venter,* *vel Wamba, ut habet Willeramus, in* *Cantica ; vel a Saxo. lico Wamb, quod* *idem sonat, unde Angli Wombs acce* *perere : ita ut Wambasium fuerit ventrale,* *vel ventris, ventris et pectoris tegmen,* *quod Germani Wambegs vocant. Vide* *Genio, Thoraomachus, et Notas ad Vil* *hardum pag. 224. et ad Joivillam* *pag. 74. [et de Caseneuse in Etymol.* *Gall.]*

GAMBETTA, diminutivum a Gamba : *Baculus, qui claudo vel infirmo vicem* *gambæ, seu cruris prestat, Janbette.* *Processus de Vita S. Thome Aquin.* *num. 11. Dum claudicasset propter mor* *bum pedum, ita quod sine sustentatione* *baculorum, seu Gambettarum stare et* *ambulare non poterat. [Miracula B. An* *geli tom. 2. Junii pag. 1101. Et posuit se* *in oratione sequestratus, retro tribulam* *Ecclesie, retro in pedibus cum una Gam* *betta subter tibiam.]*

GAMBEZA, Caudex, Ital. *Gambale.* *Stat. Vercei. lib. 7. pag. 191. r. : Item de* *barocis anium et Gambazarum, unde* *cumque ducatur intus, Pap. quatuor.* *Vide infra Gambocia.*

GAMBISO, Vide Gambeso.
GAMBITIO, Permutatio. *Chartula* *Gambitionis, in Tradit. Sangali. ann.* *848. apud Neugart. Cod. Alem. tom. 1.* *pag. 28. num. 389. Vide Gambium.*
GAMBUM, pro Gambium, Permutate *pecunie usura. Constit. Caroli reg. Sic.* *MS. : Item quod recipiatur quacun* *que pecunia, pecunia scilicet que commu* *niter expenditur in regno, et nichil ultra* *retineat ponderis vel Gambi exigatur.*

GAMBO, Perna, petaso, Gall. *Jam* *bon. Dua paria Gambonum porci, in Lit* *ter Innocenti IV. PP. apud Illust.* *Fontaninum in Appendice ad Antiquit.* *Hortæ pag. 404. Vide Gamba 1.*

GAMBOCIA, ut supra Gambeca, Ital. *Gambone. Stat. Montis-reg. pag. 812.* *Item pro media dozena Gambociarum,* *solvat denarios sex.*

GAMBROISINI, Moneta Cameracen- *sis, que et Gambriensis, dicta, mutato* *e in g. Reg. Cam. Comput. Paris. in* *Bibl. reg. sign. 8409 fol. 147. r. ubi de* *monetis : Esterius d'Angleterre et d'Es* *cocæ, Gambroisins ac Philippe... sont à* *27. den. ob. argent le roy. Vide infra in* *Moneta Haronum.*

GAMBOSUS, Qui nodos habet in *Gamba, seu crure. Veget. lib. 8. cap. 20.* *Si Gambosum factum fuerit animal, et* *recens passio est, de tibia sanguinens* *emittit, lanam succidam circumligato.*

GAMBRIA, [Orurum armatura.] Vide *Gamberia*.

GAMBUTA, [GAMBUCTA] Baculus superne rostratus, incurvatus; Pedum pastorale. Petrus Diac. Casin. in Vita S. Guinonis, tom. 6. SS. Mail pag. 452. *Respondere se omnino nihil diu vidisse, nisi quemdam hominem solitum discalceatis pedibus Gambuctam in manu portantem.* Vide *Cambuta*.

GAMELUM. Sanctus lib. 2. part. 4. cap. 22. ubi machinas jeculatorias describit: *Ac capta bonum debet habere Gamelum, quod capsum impellat versus exteriorem partem.* In lib. vernaculo de Contractibus maritimis, *Gamelus* dicitur disci ligni, in quibus reponuntur obsonia nautarum.

¶ Vel *Gamelus*, *Funis*, *rudens*: Vide enim esse pro *Gamelus* 1. Vide in hac voce.

¶ *Gamel* vero inter supellectilem mensariam, forte Cochlear, Gall. *Cuillier*, in Inventar. ann. 1806. tom. 1. Probat. Hist. Brit. col. 1202. *Item ij. petits Gameluz, e une forche d'argent à trois soups.*

¶ **GAMERA**, pro *Camers*, Cubiculum, ubi custos ecclesie manebat. Vita S. Joan. episc. tom. 3. Aug. pag. 511. col. 1. *Invidus bonorum diabolus, ... predictum sacerdotem sub amore carnis in tantum, quod super ipsam ecclesiam, id est in Gamera ejusdem ecclesie quadam cum ganea concubuit.*

¶ **GAMERE**, *Nubere*, apud Paplam et Johannem de Janua. Est a Græco γαμίζω.

¶ **GAMERUS**. Vide infra *Gammarra*.

¶ **GAMEUS**, Vestis species, cujus usus est in sacris Ordinarij. vet. eccl. Bisunt. inter Probat. tom. 1. Hist. Sequan. pag. 24. ubi de festo SS. Innoc. Dom. archiepiscopus, si cantaverit missam, non accingitur pallo. *Duo presbyteri induuntur Gamæo.*

¶ **GAMINULA**. Charta Athelstani. Reg. Angl. in Monastico Angl. tom. 8. pag. 130: *Cujus etiam inconcussa Armilatis auctoritati, his testibus roborata constat, quorum nomina subius Gaminulis depicta annotantur.* Forte *grammulus*. Vide *Gamula*.

¶ **GAMMA**, æ, vox Agrimensorum: Limes utramque agri partem complectens, ita ut litteræ Γ. formam efficiat. Siculus Flaccus: *Arbores in versuris que notate sunt, aut decusses inveniuntur aut Gamme, ut manifestum sit versuris suis signis observari debere.* Alibi: *Gamma de petra sicca constructa. Rursum: Terminis si tranversis positus fuerint, Gammam faciunt.* Ita *Gamma* litteram feminino genere extulit Ausonius:

..... Et Gamme vios functa prius C.

¶ **GAMMATUS LINES**. Incertus Gromaticus: *L. si in termino inveniatis, sum forme factura designat Limitem Gammatum.* Innocentius de Casis literar.: *Limes Gammatus currit, hoc est tortuosus.* Παρομοιωθη τινος ομοιωτα, apud Leonem in Tactic. cap. 19. § 61. Vide Gloss. med. Græc. in *Γαμα*.

¶ **REGAMANS Via**, *Limes*, *Lines*, apud Aggenum de Limitib. agror. et Latium et Mysrontium pag. 79. 261.

¶ **GAMMA**, Idem quod *Gammadium*, ornamenti genus ad litteræ Γ formam effectum. Charta ann. 1019. tom. 1. Hist. Cassin. pag. 80. col. 2: *Feci autem scribere... textum S. Evangelii... et mantiliam unum, quas (sic) vestium ex sericeis indumentis, ex desuper cruce argentea, et Gammas, et bullas, et fibulas similiter argenteas.* Censur eccl. Reatin.

MSS.: Sanctus Flavianus unum par *Gammurum*. Sanctus Fortunatus unum par *Gammurum*.

¶ **GAMMA**, Musicum diagramma. Vide supra *Gama*.

¶ **GAMMADIUM**. Anastasius in Leone III. pag. 123: *Columnas argenteas 8. et Gammadia duo, et arcus duos cum crucibus argenteis, etc.* Infra pag. 137: *Fecit vestem de stauraci cum cruce et Gammadiis, simul et paratrapetis suis.* Pag. 189: *Travilla rubea alvithina quatuor, habentia cruce cum Gammadiis, et in circuitu periclystis de Tyrio.* Pag. 140: *Arcum argenteum unum cum Gammadiis suis.* Pag. 151: *Fecit etiam in circuitu altaris, vela serica quatuor cum Gammadiis, et cruce de quadrapulo.* Pag. 182: *Fecit vestem sericam albam sigillatam cum Gammadiis et periclystis, etc.* Denique pag. 205: *Obtulit vestem de fundato unam habentem in medio cruce, cum Gammadiis de quadrapulo.*

¶ **GAMMADIA**, die. Idem Anastas. pag. 149: *Super quem constituit arcus duos de argento, et Gammadias quatuor, quæ simul pensant, etc.* Idem in Gregor. IV. pag. 181: *Vela alba serica 4. unum habens undique Tyrium, et in medio cruce et Gammadias de chrysoclavo.* Et pag. 184: *Fecit vestem de fundato, et Gammadias de octapulo.* Ex his videtur emendanda Charta ann. 1197. apud Ughellum tom. 7. Ital. sacr. pag. 1275. *Quis etiam obtulit eidem Ecclesie unam planetam de zameto Jalino, unum amicum cum friso magno, unum camisium (perperam casuam) cum Gramatis et frisis, etc.* Legendum enim forte *Gamatis*. Sed ex locis

istis vix percipitur, quid sit *Gammadium*, nam virorum doctorum de hujus vocis notione conjecture non arident.

¶ Vide *Salsasium* ad Poillonem pag. 343. *Donnicum Macrum* 1. Hier. lexico, [et Bollandistas tom. 3. SS. Mail pag. 688.]

¶ **GAMMARRA**, *GAMORA*, Vestis mulieris, palla, Ital. *Gammurra*, Stat. Placent. lib. 6. fol. 9. r. *Item de aliquo mantello, sive tabarro, sive Gamarr drapi integri, sive schietti ... et si de cendali fuerit inforatus ipse mantellus, sive tabarrus, sive Gammarra, etc.* Consi. Bert. J.C. tom. 1. cons. 298: *Post factum sermonem de omnibus vestibus, Gamora et jocalibus, etc.*

¶ **GAMMATUS**. Vide *Gamma*.

¶ **GAMMULA**. Vide *Gamula*.

¶ **GAMMUS**, Γαμμα, in Gloss. Gr. Lat. Est autem γαμμα; Plinio lib. 11. cap. 37. Dioscoridi lib. 2. et aliis, animal, quod cervorum generi annumeratur, licet cervo minus: nostri *Dain* vocant: unde nescio, an non legendum sit *dammus*. Sed repugnat Codex MS. S. Germani Parisiensis, qui *Gammus* etiam prefert. (Reipsa præferendum suadet infra vox *Gamus*, eadem notione.)

¶ **GAMULA**. Anastasius in Benedicto II. Similiter et in Ecclesia B. M. ad Martyres aliud cooperitorium porphyreticum cum cruce et Gammulis quatuor, etc. Ubi Codex MS. cum cruce et Gamulis, cooperitorium porphyrium et Gamulas quatuor. Alius denique, et Gamulas et clavos quatuor auroclavos. Quidam etiam *Ganulas*. Forte diminut. ex *Gamma*. Vide in hac voce.

¶ Idem videtur quod supra *Gamma* 2. Vide in hac voce.

¶ **GANADO**, vox Hispanica, Grex, pecus, armentum. Charta Adelf. reg. Castel. ann. 1173. inter Probat. tom. 2. Ansal. Psemonstr. col. 93: *Dono ut omnes vestri Ganados per omne regnum meum*

secura et absque omni inquietatione, excitatione et montatico libera habedint pacem. Vide *Ganata*.

¶ **GANADO**, Voluntas, consensus, ab Hispanico *Gana*, eodem sensu. Charta ann. 1096. tom. 1. Probat. hist. general. domus reg. Portugal. pag. 2: *Et istas calumpnias non respondeat sine rancuro, et rancuro non valeat sine chermone, sine testimonium bonorum hominum et vestro Ganado.*

¶ **GAMURDRIT**. Lex Bajw. tit. 18. cap. 2. § 3: *Si servus furtivo modo, supradicto, more occisus fuerit, et ita obconatus, quod Gamurdrit dicunt, etc.* Editio Heroldi cap. 28. § 8. *Garmordrit* habet. At Spelmannus observat *ga* et *ge* particulas esse prepositivas præteriti temporis et participii ejusdem. Proinde *Gamurdrit*, idem est ac *si murdrus* *agrit*. Vide *Murdrum*.

¶ **GAMUS**, Cervus, ex Hispanico *Gamo*: nostris, *Dain*. Fori Alcaconenses: *De coyro de cervo et Gamo tres Morabit.* [Vide *Gammus*.]

¶ **GANAFUS**, Fortis, Agilis. Gloss. MSS. Sangerm. num. 501. Vide *Gannus*.

¶ **GANAGIUM**, ut supra *Gagnagium*, Agri culti. Fundatio Chartusis Vallis S. Georgii ann. 1235. inter Instrum. tom. 4. novæ Gall. Christ. col. 98: *Item (dono) omnes terras quas habeo nomine Ganagii, vel alto modo, (hoc est, ut intelligo, terras omnes, tam cultas quam incultas) in villa de Pagus, etc.* *Item omnes terras Ganagii villæ de Mani cum pratis meis, etc.*

¶ **GANANCIA**, vox Hispanica, Lucrum, redditus, Gallis *Gagnage*. Vide *Bragalia*.

¶ **GANAPE**, *Acquirere*, Hispan. *Ganar*, apud Anton. de Yopez in Chronico Ord. S. Bened. tom. 5: *Dum essemus in adolescentia, Ganavimus et emimus villas et hereditates, etc.*

¶ **GANATA**, ex Hispanico *Ganado*, Grex, armentum: *Canadero*, Pastor. Fori Jacenses: *De appellitis ita statuumus. Cum homines de villis, vel qui stent in montanis cum suis Ganatis, audierint appellitum, omnes capiant arma, et dimissis Ganatis, et omnibus aliis suis faciendis, sequantur appellitum, etc.* Infra: *Ganata, cum descenderint, nullus audeat furare vel rapere vel pigriorare ulla occasione, et non jaceant in venatis militum, nisi per unam noctem. Certo loco sint, in quibus Ganata bibant, ne coeguis frangantur.* Eximius Salanova: *Fi tales non pellant in aliquo cum hominibus signi Regis, nec pro Ganatis, neque equis, ut quidam dicunt.* Charta Garcia Fernandi Comitis pro Ecclesia S. Petri de Gardenna æra 1010. apud Yopez in Chron. Ori. S. Benedicti: *Ita Ganato Ecclesia S. Petri talem fore habeat etc. illis de illas villas ad pascendum per omnes terminos in montes, et in fontes, in paludibus, defensas etiam, et in molinariis, etc.* Alia Sancti VII. cogn. Sapientis, apud eundem: *Si vero Ganatum vestrum cum alio extraneo mixtum fuerit, et hac de causa illud nobis dare voluerit, mando in fide unius Monachi vel Fratris vestri Ordinis, sine alio sacramento donet vobis, quantum duxeritis esse vestrum.* Infra: *In omnibus locis, in quibus meum Ganatum et aliorum debet pascere, etc.* Passim in Chartis Hispanice. Ita porro hanc vocem Hispani usurpant, quomodo olim nostri et Angli vocem *Gagnage* pro omni apparatu rustico, in quo recensentur animalia, atque adeo oves ipsas.

Vide *Gagnagium*, et *Michaelen del Molino* in Repertorio Fororum Aragonie.

† **GANATI**, Eadem notione. Charta Aldefonsi Regis Castellæ ann. 1181. apud Haluz. Hist. Tutel. col. 495 : *Concedo... ut vestri Ganati proprii... pascant sine omni montagio per montes et omnia pasura per quemcumque regii Ganati pascere habent per totum regnum meum.*

† **GANCARE**, Per vim auferre. Coronatio Henrici Regis Portugallie. Quando aliquis Gancaverit averse alienum, vadat querelous ad Alvaiz, et ponat querelam, et Alvaiz restituat illi suum averse. Ubi Anton. Brandeion. lib. 10. Monarch. Lusitan. cap. 18 : *Quando aliquis per forza tomar a fazenda alheia, etc. Rursus : Qui in bello mataverit Regem inimicum, aut eius filium, et Gancaverit ejus pendonem, sit nobilis.* [Vide S. Rosa de Viterbo Elucid. tom. 2. pag. 8. vocib. Gança et Gancar, obtinere, Hispanis Alcanzar eodem sensu.]

† **GANCES**, Anseres silvestres, in *Gante* 2.

° **GANDA**, f. Acervus. Charta ann. 1260. ex Chartoph. Occit. : *Ita septimam partem totius salis, quod fit et fiet in antea in dictis terris et infra, etiam in gaudis seu Gandas, et tres denarios Turon. in quolibet modis dicti salis, etc.*

† **GANDARGIUM**, Tributi species. Charta ann. 1300. apud Columbum lib. 3. de Episcop. Vivariensibus pag. 228 : *Non poterit D. Rex deinceps aliquid de novo acquirere in terra D. Episcopi... non advariationes novas, vel nova Gandargia recipere.*

† **GANDEIA**, Genus navigii, Afris familiare, apud veterem Interpretem Juvenalis Sat. 5. v. 88.

† **GANDENGA**, Vestis species. Chron. Vostense cap. 73. de Deformatione religionis : *Cucullus clausus pro froccis, ocreas pro Gandengis, froccos capellatos atque cuculla... insectatur.*

† **GANEA**, [Meretrix. Osbernus in Vita S. Dunstani, tom. 4. SS. Mall pag. 368. *Reperitur insuper cum adultera simul et filia illius Principem a machali thoro violenter abstraxit... At Ganea sanguinea intorquens oculos, Tu, inquit, sic. Latinis Ganea Lupanar est, non ipsa meretrix.] Inquisit. ann. 1340. ex Cod. reg. 5130. fol. 72. r. : *Dictus dominus Petrus non vivebat caste ; sed inter alium, quando sibi placebat, habebat de nocte Ganecas, quas usque ad mane tenebat.] Vide Glavea.**

° **GANEARE**, Obtinere, Hisp. *Ganar*, Gall. *Gagner*. Leg. Lusit. sub. Alph. reg. tom. 1. Probat. hist. general. domus reg. Portug. pag. 11 : *Qui in bello... Ganeaverit ejus (regis) pendonem, sit nobilis. Vide Gancare.*

† **GANEARIA**, pro *Ganea*, Ugutioni. Vide *Clepedraria* in *Clepydra*.

† **GANEARIUS**, Ganeo. Gloss. Lat. Græc. Sangerman. MSS. *Ganearius, Libidinosus, Luxuriosus, zalyx.*

† **GANELO**, Insignis proditor, sic dictus a Welfone seu Guenilone, voce paululum inflexa, Archiepiscopo Senonensi, qui beneficiorum a Carolo Calvo acceptorum immemor, ad partes transit Ludovici germanici : ex qua pessima actione labe et æternum mansit : ita ut insignes Proditores *Ganelones* vocati sint. Hinc Matth. Paris ad ann. 1218. loquens de Comite Nivernensi ait eum fuisse de Guenilone genere proditoris : sicut et *Barn* in usaticis Barcinonensibus vocatur ille, qui fidem datam non servat, ex eo quod Bera Comes Barcinon. fidem datam Ludovico Pio

violaverat. Vide Marcam Hispan. Nb. 8. pag. 21.

° **GANELON**, Eadem notione. *Ganelon et Ganelon*. Lit. remissæ. ann. 1277. in Reg. III. Chartoph. reg. ch. 8 : *L'expozant respondi : Tu mans comme faux garçon, traître, Ganelon, et Dieu et toy le savez bien.* Alim ann. 1257. in Reg. 89. ch. 171 : *Et plusieurs autres injures en l'appellent Ganelon, traître.* Cantil. 40. tom. 2. Poem. reg. Navar. pag. 98 :

Trop cest fol et mal pensant, Pe valent que Ganelon.

° **2. GANELO**, Acervus lapidum anti-qui cemeni. Vide Chifflet. in Vesunt. Inter voces Celticas.

† **GANELO**, Gulo, popinator, tabernio, hasta vel jaculum, lingua Gallica. Gloss. MS. Reg. 1012. Latinis *Ganeo* est *λύγος, γάλακτος, λαπάριος* ut est in Gloss. Gr. Lat.

† **GANEONIUM**. Vide *Gannium*.

† **GANERII**, **GANERBINATUS**, de quibus exscribam, quæ habet Spelmanus, cuius sunt, quæ sequuntur.

† **GANERII**, *Ganerbiorum* societas, quam *Ganerbini* vocant, apud Germanos ampla potius, et antiqua est, a nobilitate conditione parum distans. Nobiles enim et *anerbios* sic conjungit Jus Saxonicum *Burgher oder Burgmann heissen die Ganerben und Edelweu*, etc. Id est, *Cives et Castrenses* (qui in Castro habitant) dicuntur *Ganerii et Nobiles*, qui olim sub dominio Castri in castro habitabant, et tunc temporis vocabatur *Burghburger*, i. cives castrenses. Item alibi *Burghknecht* (i. castrense feudum) est *Hujusmodi feudum, ubi multi Nobiles vel Ganerii (ut nunc dicuntur) unum idemque castrum simul habent a Principe et Domino, cujus est castrum illud. Et quidem nulla inter ipsos et alios vassallos feudales fere differentia est, nisi quoad pacta et conditiones societatis et fœderis inter ipsos mutui. Quæ res tunc exiit in Germania, quando vis erat jure, da das Faust Rechte im Schwanz gang.* Tum enim ante factam et promulgatam pacem publicam, i. dem *Landfrieden*, cum passim itinera essent minus secuta, et latrones in arcibus apud sui generis sive farinæ homines, latrones latitarent : alii quidam Nobiles, quibus virtutis potius, quam rapinæ studium carum erat, confecerunt sibi arcem munita, in quibus cum familiis suis et rebus pretiosioribus, ab aliorum invasionibus violentis, tuti essent. Et ut potior feret hæc conjunctio, eoque major et constantior, suisque viribus se et sua fecius defenderent, fraternitates et confederationes quasdam, certis legibus et conventionibus contraxerunt, *den Burghfrieden*, id est, *Pacem castrorum* appellatas. Confederatos hos *Ganerbios* vocant *die Ganerben*, quasi *pe meins Erben*, id est, communes hæredes et condominos. Sed dilabitur splendida hæc confederatio in deteriorem partem. Nam et ipsi *Ganerii* viribus suis et arcibus confisi, etiam rapere et opprimere coeperunt : aut alios sum societatis confratres, aut condominos, quando delinquerent, receptorunt, et protexerunt. Eique tandem audacia et furori pervenit, ut publicis legibus et imperiali Constitutione coercedatur. Imperator enim Maximilianus in Comitibus Augustanis ann. 1500. inter alia edixit, *ne Ganerii, sive condomini, bannitum ab Imperio in arcem intromittant, licet etiam ea sui communis et cum aliis, sed potius a sua societate excludant : quod si vero se-*

cus factum fuerit, ut ipsi quoque acceptatores, in pacem publicam violata debent declarari et prosequari. Fraterrea in Comitibus Wormaciensibus anni 1495. quadruplex est constituta pœna : *Das ihr Leib und, etc.* Id est, 1. *Primo ut illorum corpora et bona omnibus sint concessa, et nemo illis abuti possit.* 2. *Ut omnia illorum jura, quæ contra alios habent, cessent et sint mortua.* 3. *Ut assistant feudum.* 4. *Ut habeantur inhonesti, seu infames.* Renovatur hæc Constitutio ailiis Comitibus Wormaciensibus ann. 1591. deinde Augustanis ann. 1548. et inserta denique Ordinationi Cameræ anno 1555. part. 2. tit. 18. Petrus Denais in *Jure Cameræ tit. 283. verb. Receptatores. n. 2.*

Arces et munitiones alioquot quæ vocantur *Ganerbienhäuser*, hæc recensetur. Primo arx Rotenburgensis, non procul a Norimberga disita. Deinde est *Friburgum* in Veteravia, quæ arx etiam est celebris *Ganerbiana*. Tertio est arx *Salzburgum* ad alam in Francia orientali, ubi et Imperatoris Conradi (qui cognomen *Salici* inde adeptus est) Regia olim fuit : et *Lex Salica* primum ista est a *Pharamundo*, ejusque *Conradus* quartus, *Wisoast*, *Arogast*, *altas* et rectius *Bosogast*, *Salagast*, *Vindogast*, qui et in *Prologo Legum* illarum nominantur, et a *Sigeberto* in ann. 422. de quo vide plura hic infra in verb. *Lex Salica*. Hæc autem arx etiam hodie est domus *Ganerbica* : et habent aliqui singulos quos *Burgravios* iudicis loco, suasque leges et regalia *Rotenburgensis*, quæ ab antiquis dominis ad *Coronam Bohemiam* pervenit, et tandem ad *Electorem Palatinum*, reservato tamen recto domino, condominos, numerat plusquam septuaginta Nobiles.

Sunt et nonnulla civitates *Ganerbica*. *Crutzenacum*, oppidum situm ad *Rhenum*, condominos habens *Electorem Palatinum*, et *Marchionem Badensem*. Item *Smaicaldia*, dum viverent *Comites ac Principes Hennebergenses*, ex parte dimidia ad ipsos, ex altera pertinuit ad *Landgravia Hessia* : hodie *Landgravia* ea solus potitur. Tale olim fuisse *Hebron*, de quo in *sacris Literis* habetur, et in *Decreto Gratiani*, l. *Hebron* 11. *quæst. 2.* notat. *Conradus Ritterhusius in partitionib. jur. feud. lib. 1. cap. 17.*

Constituuntur autem *Ganerii* et *bona Ganerbica*, pactis et conventionibus ipsorum inter se condominorum : accedente plerumque confirmatione et protectione Superiorum, puta Imperatoris et aliorum Principum. Et dari possunt in *Ganerbini* non solum bona allodialia et patrimonialia, sed etiam feudalia : dum tamen non inferatur tertio præjudicium, uti agnatis in antiquis feudis : illibus, (si hoc dictum sit) in aliis tamen rebus non mutatur persona ejus, nec vassallus esse desinit prioris domini sui, nec privilegia et regalia, quæ ab Imperatoribus totum obtinuerit condominorum collegium, singulorum sunt, sed pariter omnium.

Solet autem plerumque inter eos, qui *Ganerbini* constituantur, eo convenire inter se, ut maximus natus in ea gente sit administrator bonorum : et pro onere administrationis partem ali-

quem fructus sibi habeat precipuam: reliqui fructus dividantur æquis portio- nibus inter omnes gentiles et agnatos, qui quidem sunt puberes, maxime si vel studii, vel rei militari dent operam.

Denique fraternitati et confederationi inter condominos renuntiare potest ab eo, cui non amplius libet in illa societate et communione stare: uti quælibet societas renuntiatione tollitur, *manet. Just. de societ. Similiter etiam a rectore sive domino illius arvis, in qua Ganerbinatus est constitutus, liberabitur renuntiatione, Conrad. Rittersh. d. cap. 17. per tot. Ubi simul tradit, discernendum esse Ganerbinatum à pacto, vocato Erbainigung, quod receptum est inter familias quorundam Principum, de quo Gall. 2. obs. 127. Itemque a majoratu et legato familiae, ut idem explicat. Vide Hotomannum in Lexic. feudali verb. *Heredes accelerantes*, ubi allegat locum juris Saxonici Artic. 17. Et Modestinum Pistensis p. 1. consil. num. 43. et 52. Hæc et Matthia Steph. Pomeran. Tract. de Jurisdic. lib. 2. part. 1. cap. 2. memb. 3. at non suis ubique verbis; sed alias amplius, alias contractus, ut nostro magis conveniret instituto. Ad dam vero quod Glossographus ad 17. artic. Speculi Saxonici assertit, Ganerbinos, dici, quod illorum hereditas descendit, non ascendit, etc. Hæc Spelmanus. [Vide Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 478 not. 479. n. 2. 481. n. 1.]*

¶ GANERLOTUS, perperam pro Gaverlotus. Vide infra in hac voce.

¶ GANETTA, Forsan ballista quedam: Johanni Theonico magistro ballistarum, dicti, quod illorum hereditas descendit, non ascendit, etc. Hæc Spelmanus. [Vide Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 478 not. 479. n. 2. 481. n. 1.]

¶ GANEA, An Ganea pro Refectorio? Vide Ganysia 1. Reinard. Vulp lib. 3. vers. 1858.

Ganepus pro feno lanam constra ævum
Acipiat; feno est non spoliando videtur.

¶ GANGLIA, Occulta loca. Vide Gangia.

¶ GANGALIZARE, *Tullare*, in Glossis Antiq. MSS. et apud Papiam.

¶ GANGAMON, Rete sinuosum variis plexibus involutum. Laurent. in Amalthea. Vide Gangulo.

¶ GANGANUM, Charta Heccardi Comitiss Augustoli, ex Tabulario Perslaecensi apud Perardum in Burgundicis pag. 26. Et quicquid de gemmis habemus, et Gangana sive, cum spondale, et tapete uno.

¶ GANGAYES, Dies lustrationis, vox Saxonica, in Concilio Gratiano ann. 1228. cap. 12. in Concil. Auglie. Somero, gang-dagaa, dicuntur Rogationes.

¶ GANGIA, Occulta loca et subterranea, Gangagia Greci vocant. Ita Glossæ MSS. In Glossis Isid.: *Gancia, Occulta loca et subterranea. Legendum Ganeo, ut lib. 10. Orig. Festus: Ganeum antiquum locum aditum ac velut sub terra dixerunt. Terentius: Ubi illum queram? Credo abductum in Ganeum. Hoc est in tabernam meretriciam seu meretriciam subterraneam et latentem.*

¶ 2. GANGIA, pro Gagia, Pignus: unde *Gangiare*, pro *Gagiare*, Pignerari Charta ann. 1228. ex Tabul. S. Germ. Prat.: *De quibus duodecim denariis, si differret in solutione eorundem, . . . pro dicta emenda nometipos poterimus Gangiare seu facere Gangiam per nos vel gentes nostras.* Vide supra *Gagiare* 1.

¶ GANGIATOR, Vide Gaggia.

¶ GANGILION, vel GANGILION, Tuber-

colum, Gall. *Loupe*, Antonius Gallonius in Vita S. Philipp. Neri, tom. 6. SS. Mail pag. 515: *Artemisia chelæ durum ac remansens tuberculum in sinistra manus articulo ortum erat. Id morbi genus Ganglion Medici seu nodum vocant. Tuberculum ex parvulo incipit, et diu paulatimque adeo increvit, ut nuda magnitudinem nedom exlerat, . . . excederet, ovigis ferme æquaret.* Legitur apud Celsum. Eadem notione apud Plinium lib. 6. cap. 18. Quibusdam sunt tubera, sicut sunt in carne Glandia.

¶ GANGUAGIUM, Vide infra *Ganguagium*.

¶ GANGULO, Species retis. Statuta Piscatorum Massil. MSS.: *Nulla persona cuiuscunque status aut conditionis existat, audeat, seu præsumat piscari cum illo rete vocato gangulo in insulis marium Massilæ.* Vide *Gangamon*.

¶ Vulgo *Bregin*. Charta ann. 1307. in Reg. 47. Chartoph. reg. ch. 130. *De cetero in aliquo stagnorum predictorum cum erit, vocata ganguli, nullus ausus erit piscari.*

¶ GANGULA, pro Glandula, Struma, Ital. *Gangola*. Miracula S. Zite, tom. 3. Aprilis pag. 516: *Habuit semper inflatam gulam et plenam de Gangulis.* Vita B. Luchesii, tom. 3. April. pag. 609: *Quidam adolescens de Monte Voltratio cum paralyti percussus gravissima varicis multas, que vulgo *gangule* nuncupantur, per totum insuper corpus haberet, voto a parentibus emissio, etc.* Vide *Varica*.

¶ GANIAGIUM, a Gallico *Gain*, *Gangage*, Lucrum, Merces quotidiana que Beneficiariis choro presentibus tribuitur. Compendiosa Beneficiorum expositio fol. 11: *Ad dispensationem pertinet questio, qua agitatur, an dispensati de non residendo fructus gaudeant, que finitur hac distinctione, ut dispensati fructus percipiant, quos vulgo nomine grossi indicat, diarii vero et manibus, etc. Ganiagii priventur [¶ 1. pro Gcinagium. Vide supra *Gagnagium* 2.]*

¶ GANIFVETUS, Ensis brevior, vel cultellus. Charta ann. 1316. Inter Probat. tom. 4. Hist. Occit. col. 153: *Ad recipiendum ab hæreditibus seu successoribus felicit memorie Clementis V. pape quandam Ganivetum seu cultellum, quem olim . . . D. Gasto Furi comes . . . SS. patri dicto Clementi pape V. commodavit.* Vide infra *Ganiveta*.

¶ GANILATIO, Irrisio, idem quod *Gannatura*. Lit. remiss. ann. 1453. in Reg. 181. Chartoph. reg. ch. 276: *Infra quandam turrim dictum Bernardum intravit et compeditavit, et sic compeditatum . . . per diversa loca transduxit. . . Dolens de tractatione, vexatione, transportatione et hinc inde ignominiosa Gantatione de dicto Bernardo, etc.* Vide *Gannum*.

¶ GANIPULA, GANIPULUS, Ensis brevior, cultellus. Lit. remiss. ann. 1416. in Reg. 169. Chartoph. reg. ch. 377: *Johannes respiciens se ipsum vidit cuspidem Ganipule seu gladioli sui, quem pendentem in zona . . . portabat, vaginam transgradientem.* Ahe. ann. 1457. in Reg. 187. ch. 334: *Oddo de Reupia . . . evaginavit unum parvum gladium vel Ganipulum, quem portabat, etc.* Vide infra *Ganiveta*.

¶ GANITA, Anser silvestris. S. Ludam. episc. Catalaun. ex Cod. XIII. sæc. c. 118. eccl.: *Habuit etiam beatus Leodanus culturam apæ ab aribus, qui Ganite vocantur, depastam.* Vide *Gante* 2. et mox *Gantua*.

¶ GANIVELUS, Eadem notione atque *Ganipula*. Barelet. serm. de paucitate

salvatorum: *Sactus (status) virginum. Ubi sunt? O quot Ganiveli? O quot filii in latrinis!*

¶ GANIVETA, GANIVETUS, ut supra *Ganipula* et *Ganipulus*, nostris *Ganivet*, *Guanivete* et *Gayete*. Lit. remiss. ann. 1382. in Reg. 98. Chartoph. reg. ch. 233: *Ipsum cum quadam Ganiveta ferri de cupidie juxta mamillam sinistram vulnere ravit.* Inventar. Ms. ann. 1378: *Item due Ganivete in una vagina, viratæ de argento.* Acta MSS. Inquisit. Caruss. ann. 1308. fol. 36. r.: *Videbat quod dicti homines portabant in zona suis cultellos seu Ganivetos.* Lit. remiss. ann. 1400. in Reg. 155. ch. 312: *Le suppliant sachæ uns Guenivete ou coustel petti, etc. Le saint Ganivet, Cultellus scilicet, quo sacram Hostiam Judæus percussit, in Diar. regni Caroli VII. pag. 624. Lit. remiss. ann. 1410. in Reg. 165. ch. 383: *Le suppliant de sa Gayete ou coustel à tailler pain donna un cop seulement par le corps à icellui Domange.* Hinc *Ganivier*, *Ganivetorum* faber, vel mercator. In aliis Lit. ann. 1390. ex Reg. 139. ch. 41: *Jehan le Veil pour Ganivier, mist en vente sur un estal plusieurs ganives, petit couteaux, etc.* Vide supra *Ganiveta*.*

¶ GANNACHA, Toga, vestis talaris, pro *Gannachia*. Vide in hac voce. Inventar. Ms. ann. 1379: *Item panni unius Gannachæ pennis de vara.*

¶ GANNARE, GANNATOR. Vide *Gannum*.

¶ Pactum inter Soldan. et Pisan. ann. 1174. apud Lam. in Delic. erudit. Inter not. ad Bonincont. Sicul. pag. 200: *Et non debet nocere nullum mercatorem Sarracenum, nec tradere, gannare nec de pecunia.* Vide *Gannum*. Nisi sit pro *Gagiare*.

¶ GANNARIA, GANNERIA. Vide supra *Gannaria*.

¶ GANNATUM, Grex, armentum, ut supra *Ganata*. Vide locum in *Majoralis*.

¶ GANNATURA, Vide *Gannum*.

¶ GANNINARE, *Gantare* Papiæ.

¶ GANNITURIUS, Irrisorius. Cum *cachinno* et *Gannitaria vituperatione*, in Actis MSS. S. Judicæalis. Vide *Gannum*.

¶ GANNIUM, Taberna, Papiæ, pro *Ganneonium*. Alibi: *Ganea, taberna, popina, etc.*

¶ GANNIUS [Locus subterraneus ad luxuriandum aptus. Dief]

¶ GANNUM, GANNATURA, Irrisio, Italis *Gannare*, et *lgannare*, est fallere, decipere: ut Latinis *Gannare*, irridere. Glossar. Lat. Græc.: *Gannat, γαννατ, Gannator, γαννατω, Gesta Regum Francor. cap. 41: Qui respondit cum Ganno dicens, Vos mentitis, etc.*

¶ GANNATURA, Eadem notione. Bala- nus Maurus lib. 1. de Insti. Clric. cap. 3/ *Postremo ut idem Apostolus (S. Petrus) qui inventor fuisse dicitur corone Clericalis) sui que successores et sequipedes ridiculosum Gannature ludibrium in populo Romano portarent, quæ et horum Barones hostes exercitus superatos sub corona rendere solebant.* Eadem verba habentur in Epist. 44. Bonifacii Moguntini Archiep. Candidus Mon. in Vita Eligii Abb. Fuld. cap. 12:

Cujus judicium, et si non zaholica falli

Gannatura, tamen laqueos hinc timoris

Non facile superat graves, etc.

Aldhelmus de Laudibus Virginitatis: *Quid mirum, si Apostolorum oracula et jurisperitorum scita præfatas frivolorum æmias abominantur, cum etiam gentiles gentilibus, et pagani pagani quasi ridi-*

culorum subannantis Gannature opprobrium legatur improperasse hoc modo, cum infami praeiorum elogio cachinantes ac carillantes. Scio, hic viros doctos Gannaturam, turpe lucrum interpretari, quia Hispanis Ganar est lucrar: sed potior videtur nostra conjectura.

GANNUS, [Chirothea, Gant.] Vide Wantus.

GANS. Inventarium ornamentorum S. Martialis Lemovic. ann. 1227: *Item v. Gans gaisfers*. Quid sit, ignoro: sed *Gans, tis*, pro *Anser*, mox videre est in Gante 2.

GANS. Anseres. Vide Gante 2.
GANSAPICH. Acceptor, seu accipiter, qui *anser* comedit. in *Leg. Bajwar.* tit. 20. cap. 1. ex *Germ. Ganp*, anser, et *hap-pen*, corrumpere, capere. [Baluz. legit *Gans-lapuch*.] Glossar. Elfrici: *Auca, gans*. *Ascarus, goshafruc*. [Vide Graff. Thesaur. Ling. Franc. tom. 4. col. 755. voce *Habuk*, Accipiter.]

GANTE. Castus. Gall. *Gantelets*, Digitalia ferrea, quibus antiqui in miltantibus manus ad pugnandum Computum anni 1286. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 323: *Item, quatuor paria Gantarus de ferro sine braccillis*. II. s. VIII. d. q. Item, quatuor paria de Gantis cum braccillis pro II. s.

GANTE. Anseres silvestres. Gloss. Lat. Graec. *Ganta, γαντα*. Gloss. Saxon. Gottonianum: *ΓΑΝΤΑ, Ganta*. Anglis, *A grei Goose*. Fortunatus lib. 7. Poem. 4.

Aut Moss dulcis sonans, quo grus. Ganta, anser, olorque triplice merce ferax, alio, pisce, rale.

Vita S. Pharaonis Virg. num. 13: *Aves quandam aggregatas reperit, quas alii Feles, alii Miletas, vulgus vero Gantas nuncupat*. Liber Miraculor. S. Genulii r. 46: *Conspicit innumerabilem multitudinem avium, quas vulgus Gantas vocat*. Goscelinus Monachus in Vita S. Werburgae Virg. num. 10. ubi avis speciem prodit: *Agros eius solito infanta avarum indomitarum, quas Gantas vocant, depopulabat. multitudine. Sunt igitur Gante, anseres silvestres, vel etiam domestici, qui*

Gansa vocantur a Plinio lib. 19. cap. 22. qui esse Morinis attribuit: unde patet, vocem esse veterem Gallicam. [Gozscil. ut scribit Petronius pag. 391. Antiq. Gall.] quam retinent etiamnum Germani, quibus *Gans, Gansa*, dicuntur, ut Anglis *Goosen* et *Geesen*. Hispanis [et Italis] *Ganso*, id generis avium nominatur. Adso in Actis S. Waldeberti Abbat. Luxoviensis num. 5. videtur, has aves appellatas a voce, quae abedinem significat, veteri forte Gallica: Nam cum in alio Vir iste felicissimus, tum quoque rebus pollicetur: et hunc quoque agrum anseres agrestes, quos a candore, vel sonitu vocis more rustico Gantas vocant, agrum collecto frequentu raptione ab ipso factu seminis et rationis incremento vastabant. Potius tamen videtur alterum Plymon. Vide Pontanum lib. 8. Item Danicorum pag. 491. [Vide Graff. Thesaur. Ling. Franc. tom. 4. col. 220.]

GANGES. Vita S. Amalbergae Virg. tom. 3. Julii pag. 98: *Ecce late omnia albicant pennatis volucris, quos communi vocabulo Gances appellari solet*. Mabill. sec. 3. Bened. part. 2. pag. 243. habet: *Qua communi vocabulo Gantas appellari placet*.

GANTES. Silvester Giraldus lib. 1. de Topogr. Hibern. cap. 18: *Aucæ minores albæ, quæ et Gantes dicuntur*. [Acta S.

Samsonis MSS.: *De Gantibus in custodia traditis. Diversas aves innumerabiles circa Monasterium, id est, anseres farum et albigantes, conveniebant, quæ inolestant fratribus inferebant. Dixit S. Samson: Praecipio vobis, ut ante me pergatis ad Monasterium. Itaque illi in uno grege congregati in Monasterium intrarunt, et usque in crastinum diem reseratae sunt.*] Le Roman de Garin MS.:

Grues, et Gentes, et oes, et pascias.

Alibi:

Grues et Gentes occit à log plessir.

GANTLA, diminutivum a Ganta. Vetus Interpres Alexandri Iatrosofistae lib. 1. Passionum: *Manducet ex domesticis gallinis, fustianos, et de anseribus, alas, collum, caput, pedes, et Gantulas, et aves omnes præter eas, quæ in paludibus deponit*. Ubi glossæ: *Gantulas, aves esse observant*. Idem lib. 2. cap. 47: *Gantulae quoque, merula, tortura, ardi, etc.*

GANTARE. Vide Gannar.

GANTELETUS, GANTELETTUS, Gall. *Gantelet*. Manuum armatura, chirothea ferrea. Charta offit. Autiss. ann. 1338. in Reg. 72. Chartoph. reg. ch. 40: *Item cepit quendam cusion, quendam magnam culturam sive cultellum, quosdam Ganteletos, etc.* Inventar. Mss. ann. 1373: *Item duo paria de Ganteletis*. Charta ann. 1377. ex Cam. Comput. Aquens.: *Item paria Ganteletorum ferri modici valoris tria*. Vide Chirothea et Wantus.

GANTELLUS. Eodem intellectu. Lit. rotiss. ann. 1361. in Reg. 91. Chartoph. reg. ch. 26: *Johannes Mensart ex Ganteletis ferreis vel calibris et ense suis factum Johannem le Borgnet... percussit*.

GANTERIUS, Digitalium opifex. Gall. *Ganter*, in veteri catalogo sodalium confraternitatis B. Mariae deauratae MS.

GANTER, in Charta pedag. Divion 2.

GANTIA, Vide Gante 2.

GANTUA, Anser silvestris. Stat. Avenion. ann. 1248. cap. 107. ex Cod. reg. 4830: *Sunt duo alii homines constituti ad figandum Gantas et anseres*. Vide Gante 2.

GANTULUS, Chirothea. Charta ann. 1488. in Reg. 197. Chartoph. ch. 39: *Relento per ipsum dominum episcopum (Montis-albani) et monachos, hominibus unitis paria Gantulorum pontificalium*. Vide Gantus.

GANTUS, Chirothea, Gall. *Gant*. Occurrit apud Mabill. tom. 2. Annal. Bened. pag. 712. col. 2. Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 64. Marterium tom. 1. Anecd. col. 57. Vide Wantus.

* Occurrit in thesauro eccl. Claramont. Mus. arch. dep. an. 1800. p. 41. *Gantos parias III. s.*

GANZARA et **GANZEROLEM**, Navigii genus, in Statutis Veron. lib. 1. cap. 97.

Chron. Tarvis. apud Murator. tom. 19. Script. Ital. col. 861: *Er diabus unam magnam præmittit Ganzaram quadrivrem*.

GANZAROLA, Species navis, ex Ital. *Ganzara*, eadem notione. Occurrit apud Rafanum de Caracinis ann. 1373. pluries.

GANZATOLUS, Eadem notione, in Andree Danduli Chronico, apud Murator. tom. 12. col. 381. 475. etc.

GANZERRA, in Opusculo Gualvanei Fiammar. apud eundem Murator. tom. 12. col. 1428.

GANZIRRA, Eadem notione. Vita S. Rayner. tom. 3. Jun. pag. 457. col. 2: *Erant decem et octo Theonici, de Sardinia redeuntes, in quadam Ganzirra, cum aliis Ganzirris vento magno flante,*

ventus magnus factus est in mari, et naviculae ab invicem separatae sunt.

GANZIUM, pro *Ganeum*. Vide in Gantia.

GAD, Silva densior. Vide Gajum.

GAOLA, [Carcer, Gall. *Geole*.] Vide Geola.

GAOLA, Locus palustris, carectis seu gladiolis abundans. Chron. Joan. Wethamst. pag. 384: *Et quod omnimode concessiones... de aliquibus Gaolia vestris, sive de aliquo herbagio, etc.* Vide Juncaria.

GAPRANS, GAFANS, GAFANDUS, voces Longobardicæ. Excerpta Pith.: *Gafandus Heres, in Leg. Long. Gafanda, co-lyper*. Legutio: *Gafans, Heres*. Lex Longob. lib. 2. tit. 21. §. 3. [Vide Iothar. 21.] Nulli liceat alium pro alio pro qualibet debito pignovare, excepto illo, qui Gaphans esse invenitur, id est, cohæres ejus proximator, qui ad illius hereditatem, si casus evenit, venturus est. Ubi Edictum Rotharis Regis tit. 10. §. 4. habet *Gafand*. [Vide Graff. Thesaur. Ling. Franc. tom. 3. col. 520. voce *Fan*.] Videtur tamen hæc vox usurpata pro vade et fidejussore. Charta Friderici II. Imp. ann. 1219. pro civitate Norimbergensi apud Goldstam tom. 1. Constit. Imper. pag. 291. Nullus Norimbergensis sit alius hominis Gaphant de jure, nec unus mercator pro alio. [Vera vocis origo Gafand, Cognatus, ut Schillerus docet in Graphans.]

GAPU, Clavus, unicus, nostris *Crampon*. Gaius Flammus in Chron. majori in Ottone III. Et dicit *Chronica Dati*, quod cum ad Imperatorem accederet, equum suum magnum aureis Gaponibus, et argenteis clavibus ferratum superponium aureum in domo Imperatoris collocavit. Apud Ughell. tom. 4. pag. 137.

GAPRA, Fossa, locus ubi piscari potest. Charta ann. 1301. ex Tabul. S. Petri de Regula: *Petrus de Geriaco... concessit... Gapras piscatorias propinquiores nasæ monasterii de Regula in flumine Garone*.

GARA, Modus agri. Charta ann. 1123. in Monastico Anglie. tom. 8. part. 2. pag. 23: *Et in prato juria Berford sex acras, et duas Garas, et in prato de Atefort sex acras et duas Garas, etc.* [Charta anni 1402. apud Thomam Madox Formul. Anglie. pag. 106. *Sciatis quod... dederit... reverentem quandam pascu pasture et bosci vocati Coliarcopy, et unam Garam in insula predicta*.] Vide Wara, et Oct. Ferrarium in Gara.

GARA, s. Willelmi Constitut. Hirsaurg. lib. 2. cap. 9: *Pro signo casei, utranque manum coniunge per obliquum, quasi caseum qui premit. Pro signo generali Garre, signo casei premissio, adde, etc.* In hunc locum D. Herrgotius in veteri discipuli. Monast. pag. 387. Gara, nescio quis ribus, qui de caseo lit. aut in quo caseus adhibetur. Idem forte qui Flato, qui ex caseo et pane conficiebatur: certe hujus signum immediate sequitur signum casei in Ordine MS. S. Victoris Paris. cap. 25. Hæc ille.

GARACHINX, Donum. Vide Garathin.

GARACHIUM, Novalis ager, Provincialibus *Garach*, Gall. *Gachere, Gueret*. Libertates de Calma tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 19: *Volo tamquam quod qui debent mihi cum bobus suis servire, cum eis per tres dies in anno mihi serviant, scilicet ad movendum Garachia per unum diem, ad seminanda hiemalia per alium, et ad semina trimensalia per alium*. Rursus occurrit in Charta ann. 1403. ex

Schedis Præsidis de *Macaugues*: qui probabilis conjectura vocem hanc deducit a Græco γάρ, Sulcus terræ aratro aliove instrumento excavatæ, fossa. Vide *Waractum*.

† **GARACIA**, pro *Garricia*, Ager incultus, Chartularium Ecclesie Aptensis fol. 92. *Propterea cedo tibi ad ipsas casas Dei, id est; edificia, casis una cum solterris Garacia, et ex eis pratis, vineis, campis, etc. Vide Garricia.*

† **GARACTUM**, Ager suis frugibus vestitus, nostris *Garact*. Charta ann. 1209. ex Bibl. reg. col. 17: *Completis vero viginti annis continuis, tunc ipse honor ad nos libera revertatur, cum omni suo melioramento et augmento, levato tamen a vobis Garacto vel blado seminato, si ibi tunc fuerit. Hinc Garison, vel Warison, pro ipsis agrorum fructibus, in Charta ann. 1358. ex Reg. 90. Chartoph. reg. ch. 157: Si doti liti consiers touz les fourrages de toutes les Warisons... convertir en fens, et yeulz mener sous les dittes terres. Lit. remis. ann. 1408. ex Reg. 193. ch. 233. *Que icellui Requin ne saroit si bien garde de ditte Warison, que ledites bestes n'y aillissent... mais pour esquivier a la destruction et perte d'icelle Garison, ala ledit Requin pour garder ledites Garison en certains nuit, en laquelle ledit feu vint en la terre ou croissent ledites Garisons, et y cachoit plusieurs de ses bestes... Ledit Requin leur vault defendre qu'ilz ne gastassent eaditte adventure et Warison... Il print bien garde a saditte Warison. Vide infra Garrigus.**

† **GARAGANGI**, Advæne. Vide *Warangang*.

† **GARAGETHENGI**. Vide *Garathingi*.

† **GARALIS**. Glossarium Saxonum *Elfrici*: *Acetabulum, vel garale, i. acetii scyphus. Leo Ost. lib. 1. cap. 24: Scatones 8. Garales 2. Cap. 28: Tuli: in coronis ac basis, atque hamulis, Garalibus, et cochlearis argenti simul quingentas. Testamentum S. Everardi Comitis, apud Miræum in Codice Bonat. par. cap. 21. et Lucam Acherium tom. 12. Spicilegi: Vas ad bibendum marmoreum unum cum argento et auro paratum, Garalem argenteum 1. cyphum argenteum 1. pallia duo, Garales argenteas cum cochlearis duas. Occurrit ibidem semel ac iterum.*

† **GARAMIA**. Privilegium Johannis de Castellone Comitis Blesensis ann. 1265. ex Chartulario Abbatis S. Johan. Carnut.: *Nec licet dicitur Comitisse... cloacam vel aliquod indecens habere, nec in ipsa fossatis Garamiam vel edificium facere. Puto legendum Garannam, de qua mox.*

† **GARANCIA**, ut mox *Garancia*, Rubia. Statutum Comitatus Furi Carcassone actum ann. 1382. apud de *Lauriere* tom. 2. Ordinat. Reg. pag. 90: *Inhibuit fuerat, quod grana, gauda, gayda, Garancia trincte, necnon pastellum... nullatenus extraherentur. Alium locum vide in *Gaidia*.*

† **GARANCIA**, [Auctoritas, cautio, defensio, Gall. *Garantie*. Charta Johannis Abbatis S. Genovefæ ann. 1202. ex Tabulario S. Germani Paris.: *Præfate Ecclesie vendidit, et de quitatione, elemosina et venditione plenam Garanciam fide interposita se portaturum promisit. Charta Adami Porci ann. 1197. e Chartulario Montis Martyrum: Garanciam ferre præstiterunt. Charta Curie Archidiaconi Remensis ann. 1262. ex Tabulario S. Nicasi Rem.: Pro Garancia ferenda dedit in contravadium et assi-*

gnavit dictam Ecclesiam ad omnia bona sua. Charta Officialium Remens. ann. 1257. ex eod. Tabular.: *Pro legitima Garancia ferenda dedit in contravadium et assignavit eidem Ecclesie omnia bona sua. Similia prorsus habentur in aliis ejusdem Tabularii Chartis ann. 1250. 1253. 1269. etc. Adde Lobinell Glossar. tom. 8. Hist. Paris.] Vide [Garancia 2. et] *Warantus*.*

† **GARANDIARE**, Cavere, spondere, prestare, defendere, auctorem esse, Gall. *Garantir*. Charta Gaufridi Episc. Meld. ex Tabulario Sangerman.: *Retiam habendam et Garandiam promiserunt.*

† **GARANDIRE**, Ead. notione. Charta ann. 1259. e Chartulario S. Vandregesill tom. 1. pag. 99: *Si contigerit dictos Religiosos ad aliquo seu aliquibus molestari in aliquo foro... ego et heredes mei tenemur ipsos servare indemnes et contra omnes Garandire. Charta Curie Noviom. ann. 1270: Premissa vendita idem Petrus eidem Ecclesie Garandire tenetur.*

† **GARANDISARE**, ut *Garandiare*. Charta Hugonis Militis Dom. de Rumignia ann. 1250. e Tabulario S. Nicasi Rem.: *Et quod non Garandisabam dictam Ecclesiam contra fratrem meum. Charta Curie Noviom. ann. 1273: Illud Garandisabunt et defendent dictis Abbati et Conventui contra omnes. Charta Curie Suesion. ann. 1267: Voluerunt se cogi et heredes suos quocumque quoties eidem Ecclesie necesse fuerit, ad faciendum et implendum et Garantizandum pactiones predictas.*

† **GARANDISIA**, Tutio, protectio. Chartularium Montisfortis apud D. Brussel de Feudorum usu tom. 2. pag. 859: *Johannes de Montepinson asscuravit domum suam de Eglencort, cum magno auxilio et parvo, et Comes debet et custodire terram suam de Eglencort. Dominus Hugo de Mesalant asscuravit domum suam de Villers, et in Garandisia domini Comitis et garda ipse et terra sua.*

† **GARANDIZATOR**, Qui alteri tenetur ad evictionem, auctor, assertor. Charta ann. 1219. e Chartulario S. Martini Pontislar.: *Theobaldus de Geniaco Miles fecit se Garandizatorem pro se et suis participibus in conventionibus cum Abbate S. Martini Pontislar.*

† **GARANDUS**, Gall. *Garant*, Ead. notione. Edictum Philippi VI. Fr. Regis ann. 1344: *Ad eum Garandum, quem nominabat, faciendum adjornari. Charta ann. 1359. tom. 3. Hist. Harcur. pag. 75: Præfatus defensor petens dilationem suos Garandos adducendi et summandi. Regest. Parlamenti ann. 1404. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 342: Ad quos quidem dies suos Garandos... tenebitur adjornari facere. Frequenter occurrit in Tabulario S. Vedasti Atribat. et in Edicto ann. 1263. tom. 8. Ordinat. Reg. pag. 652. Vide *Warantus*.*

† **GARANDIZATIO**, Auctoritas, cautio. Charta ann. 1256. ex Chartul. Maurign.: *Et de dicta Garandizatione dictis abbati et conventui a dicto milite faciendo, vel de dicta pena centum librarum dictis abbati et conventui reddenda, si dictus miles in dicta Garandizatione faciendâ defecerit. Vide *Garancia*.*

† **GARANEUS**, Color in equis, qui ad rubram accedit, cujusmodi est cervorum: *Couleur de cerf, garance*. Ugutio: *Equus cervinus, qui vulgo Garaneus dicitur. Vide *Warano*.*

† **GARANNIA**, Vivarium cuniculorum

vel leporum, etc. Gall. *Garanne*. Diplomata Philippi Franc. Regis ann. 1277: *Item quod dictus Vicecomes per violentiam in terra... ipsorum Monachorum... nititur facere et facit Garannam, et fecit clamare in foro... ne quis dicens Garannam intraret, seu caperet cuniculos. Charta ann. 1210. in Tabulario Caleni pag. 180: Intra vero ambitum domus... non erit Garanna... quod si in Garanna inestus fuerit canis consuetus facere dampnum ibi post defensionem meam, vel mei servientis, ductor canis reddet quinque solidos pro emenda. Occurrit alibi non semel. Vide *Warones*.*

† **GARANNIA**. Eadem notione. Codex Legum Norm. cap. 8. apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS.: *Ad bosci etiam forisfactum, Garannis, vel aqurum, defensionem, vel costumam, etc.*

† **GARANNIAR**, *Garanne* custos, nostris *Garannier* vel *Garennier*. Chartul. Celsinlan. ch. 475: *Dono... tres mancos in Boisillo, quos tenent Garannones.*

† **GARANTANDIRE**, pro *Garandire*, in Charta anni 1219. ex Chartulario B. M. Magdalens Castrodenensis fol. 8. Magdalens Castrodenensis fol. 8. Charta ann. 1068. apud Lobinellum tom. 2. Hist. Britan. col. 216: *Pepigit etiam quod hoc contra Harceodum Vicecomitem Garantare.*

† **GARANTHINX**, Donum. Vide *Garathinx*.

1. **GARANTIA**, Rubia, ἰσὺβόδων, Gall. *Garance*. Glossarium vetus: *Sandix, herba tinctorum quam vulgus *Varantiam* vocat. Sunt, qui scribunt *Varantiam* corrupte dici, pro *verantia*, quæ serasium color verus est, sive verus, hoc est, vere ruber et coccineus: verare enim est ἀλβύου. Charta Dagoberti Regis, apud Doubletium pag. 656: *Qui veniunt de litra mare pro vino, mille, vel *Garantia* emenda. Alia Childberti Regis apud eundem pag. 688: Et quidquid *Acus* noster tam de *Garancia*, quam de *mercuria* ibidem obtinuit. *Teloneum *Garantie*, apud Sugerium lib. de Adminstr. sua cap. 1. Teloneum S. Audomari in Tabulario S. Bertini: *Caruca de vado 2. den. Caruca de Warance 2. den.****

† **WARENTIA**, in Capitulari de Villis cap. 43. Vide *Salmasium* ad Hist. Aug. cap. 169. 170. et ad Solin. pag. 1152.

† **Galance**, in Ch. Guill. episc. Lingon. ann. 1359. inter Ordinat. reg. Franc. tom. 8. pag. 637. art. 14.

2. **GARANTIA**, ut *Garancia*, Cautio, auctoritas, Gall. *Garantie*. Charta Willielmi Archiep. Rem. ann. 1198. de Commutatione: *Quod si forte adversus Rainaldum aliqua insurrexerit calumnia, Ecclesia S. Remigii in nostra curia *Garantiam* portabit... si adversus Ecclesiam inde aliqua calumnia emerit Rainaldus Ecclesie *Garantiam* portabit. Hoc est auctorem se profecturum et ad evictionem cavebit. Charta ann. 1204. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 78: *Ego Guillelmus de Firmatate... fidem interposui me servaturum hoc in perpetuum et *Garantiam* latitum. Vide *Waragius*.**

† **GARANTIARE**, ut *Garandiare*, Gall. *Garantir*, in Charta fundationis Marci-Hiaci prope Avalonem, inter Instrum. tom. 4. Gall. Chr. col. 101. Vide *Garantire*.

† **GARANTIFICATIO**, ut *Garancia*. Decretum S. Ludovici ann. 1284. apud de *Lauriere* tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 55. et Marten. tom. 1. Anecd. col. 964: *Si aliqua vadia penes ipsos inventa fuerint,*

de quibus bonam Garantificationem non habuerint, catalane eorum amittant.

† GARANTINX, Donum. Vide Garathinx.

† GARANTIRE, ut Garandiaro. Gall. Garantir. Auctorem se profiteri, cavere de evictione. Charta ann. 1214. apud Lobinell. tom. 8. Histor. Paris. pag. 79. Hanc autem eleemosinam... Ade interposita, se in perpetuum Garantire promisit. Vide Garantia.

† GARANTISARE, Eadem notione. In Charta Capituli Bellovacensis ann. 1292.

† GARANTISSIMO, ut Garantissia, in Chartulario S. Vandregesilli tom. 1. pag. 237.

† GARANTISSARE, GARANTISSATIO, in Charta ann. 1329. ex Archivo B. M. de Bononuncio Rotomag.

† GARANTITIUS CONTRACTUS, quo quis spondet se aliquid garantissaturum, apud Hymerum tom. 13. pag. 88. Vide Garantitiuus.

† GARANTITOR, Auctor, assertor, qui cavet de evictione, in Chartulario Meld. fol. 69.

† GARANTIZARE, in Chartis ann. 1222. et 1283. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 44. et 45. in alia Bertini de Ponte ann. 1244. et in Chartulario S. Vincentii Cechoman. fol. 109.

† GARANTIZATOR, ut Garantitor. Plegius et Garantizator, in Tabulario nostro Sangerman. Confirmator, et Garantizator. Hist. Harcur. tom. 4. pag. 2179.

† GARANTUS, Eadem notione. Gall. Garant. in libro Scacarii ann. 1218. et 1215. apud D. Brussel tom. 2. de Usu feudorum pag. 983. et alibi. Vide Garandus in Garandis.

† GARANTUS, Qui sub alterius garantia seu tutela est. Scacar. Pascha apud Fales. ann. 1211. ex Cod. reg. 451. Judicatum est quod avia moriente post ultimam Augustum, nepos ejus infra statem, qui in vita avie Garantus erat, sui namq. dotis habebit donec erit infra statem; et post faciet quod debet. Alia notione, vide in Garantis.

† Apud Monstreil. vol. 8. fol. 43. v. Se mettre à garant est sibi consulere. Messire Jean bastard de Remy... laissez choir la barrière du Duc, qu'il portoit; et se mit à Garant tout le plus tost qu'il put. Aller à garant, eodem sensu, in Chron. S. Dion. tom. 8. Collect. Histor. Franc. tom. 183. En diverses parties fuioient, li un aloient à Garant es villes et es repoustailles des bois.

† GARARE, pro Garantire, ut videtur. Libert. Vernol. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 642. art. 45. Si burgensis clamitat ad prelatum de debito, quod debeat extraneis, et cognoscatur, Garatur debitum burgensi, etc.

† GARARIUS, Officium monasticum. Adarvatus in Statutis antiquis Monasterii Corbelesis lib. 1. cap. 1. Ad Cellarium et dispensant portarii duo: ad domum infirmorum, unus, Gararit duo ad lignarium, in pistrino unus. Custodes forte, nam Garit, et Garer, pro Custodire dicebant nostri.

† Acherius tom. 4. Spicil. pag. 2. eos appellat Gararier, qui memoribus secundis preerant: potius ipsos sectores intelligo, et lignorum fascium confectores; olim enim nostri Garras vocabant lignorum et virgultorum fascis. Vetus Poëta MS. e Bibl. Coislin.

Un jar estoit Travers alez
Au bochet liueques delz,
Pour faire amener des Garrs.

Pro quo, si bene interpretor, infra:

Seigneur fat ele il est el boz
Por faire amener des Pages.

† GARATHINGI, vox Longobardica, cujus notio habetur in Lege Longob. lib. 1. tit. 7. § 15. [Rothar. 71.] Tunc ille, qui plagaverit eum, componat qualiter in Garathingi, id est, secundum qualitatem personæ. [Seq. scribitur Garathingi, id est, secundum qualitatem personæ; ut et tit. 9. § 3. [Rothar. 14.] Si ingenuus fuerit (occisus), qualiter in Garathingi (componitur) ipsum homicidium componat (homicida) ubi Editio Heroldi tit. 5. § 2. tit. 30. § 9. habet in. angar o thungi; [Muratori tom. 1. part. 2. pag. 19. col. 1. Gargakangi in textu; in notis vero, in angar gathingi, ex MS. Estensi: in agaryathing, ex Mutinensi. Schiltnerus autem in Glossario Teutonico pag. 228: Gargathingi, Gargathungi, et Garthungi;] Muratori tom. 1. part. 2. pag. 19. col. 1. Gargakangi in textu; in notis vero, in angar gathingi, ex MS. Estensi: in agaryathing, ex Mutinensi. Schiltnerus autem in Glossario Teutonico pag. 228: Gargathingi, Gargathungi, et Garthungi;] jure verba exponit per iudicium seu placitum ordinarium, solenne, principale, paratum ipso jure, a vocibus Gara, Paratus, et Thing, Judicium. Hæc notio apprine convenit loco tituli 9. postremum relato. [Glossar. Longob. in Cod. Vaicano: Ingargathungi, secundum arbitrium regis, sicut appetitatus fuerit iur. a qualitatem personæ.]

† GARATHINX, vox perinde Longobardica. Papias: Garathinx, donum. Editus perperam præfert Garethinis, ut alius MS. Garethinis. Gloss. vet. : Garathinx, donato universitatis. Alim: Garathinx fecerit, id est, donatum quid fecerit extraherem. Ex voce thing, donum, munus, et German gar, prorsus, omnino. Lex Longob. lib. 2. tit. 1. § 8. [Rothar. 223.] Si quis ancillam suam propriam matrimoniarie noverit sibi ad uxorem, sit licentia, tamen debeat eam liberam thingare, et sic facere liberam, quod est Widerboran, et legitimum per Garathinx, id est, per libertatis donationem, vel per gratuliam donationem, id est, morgengab, etc. Boerius ad d. § 1. Nota, quid sit quidderiona, que est res libera, et Garathinx, id est, legitima. Tit. 14. § 1. Per Garathinx, id est, donationem. Tit. 35. § 6. [Liutpr. 54. (G. 1.)] Charta donationis per Garathinx facta. Adde tit. 14. § 11. tit. 15. § 1. 3. tit. 84. § 1. [Rothar. 167. 172. 174. 225.] Editio Heroldi tit. 60. § 2. tit. 82. § 4. tit. 83. § 2. tit. 91. § 1. Garathinx semper præfert. [Apud Muratorium tom. 1. part. 2. pag. 34. 47. 61. legitur Garantinx, Garanthinx, et Garanthinx.] Glossar. Longob. in cod. Vat. : Garethinx, obligatio; in cod. Cavens. : Garethinx, qui recipit donum.]

† GARATUS, pro Garotus: quod vide. Computum anni 1336. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 326. col. 2. Item sunt in Castro duo millia carellorum ad unum et ad duo pedes pro xv. sol. gross. Item de carellis, qui dicuntur Garati, xii. carellis, qui computantur in dictis quindecim solidis.

† GARAVELLA, Glarea, arena. Stat. Aste collat. II. cap. 61. pag. 32: Si quis de cetero veterit alicui capere nasonas, vel Garavellam, vel sabionum, etc. Vide Garavella.

† GARAYUM, Terra novalis, que æternis annis quiescit, Gall. Gueret. Pluries occurrit in Instrumentis Piperaci. Sic etiam vocat Forislienses rustici arabilem terram amplorem. Charta Domini Luyriaci in Foesio ann. 1417: Quemdam Garayum terræ vocatam Cortali. Vide Garachium et Warectum.

† GARBA, Spicarum manipulus, Gallis Jarbe, Gerbe, Picardis, Garbe; Occitanis,

Garbo. Mathæus Westmonaster. pag. 195: Postea ad caput ejus frumenti manipulo, quem pedira lingua Scafractimus, Gallica vero Garbam. [Charta Blanchæ Comitissæ Trecentis ann. 1212. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 823: Concessimus etiam nos Comitissæ, et Abbas B. Maris, Silvas majoris hominibus jam dictæ villæ, quam terram suam ad terrarium quartæ decimæ, Garbe, etc. Manipulus seu Garba, in Chartulario S. Vandregisilli tom. 2. pag. 1818.] Vita Balduini Lutsemburg. Archiep. Trevir. lib. 2. in prologo: Quia secundum Gregorium, si non possum Garbam integram ad horreum importare, non debeo tamen vacuus remeare. S. Althelmus de Laude Virgin. pag. 302:

Sic denam decies metens ex meore Garbas,
Teqas accipiet, qui vincit jugula sacris.

Vide Ordericum Vitalem lib. 5. pag. 585. etc.

† GARBA DECIME, Pars decimæ. Charta Caroli Boni Flandriæ Comitis ann. 1119. apud Miræum tom. 1. pag. 690: Abbati et Monachis ad locum Aldenburgensem condonavi duas partes decimæ, id est, duas Garbas totius solitudinis seu deserti. Charta Balduini Comitis Gisenensis ann. 1180. ibid. pag. 711: Clemens de Ardes dedit Deo... tertiam partem decimæ, que dicitur tertia Garba. Chartularium SS. Trinit. Cadom. fol. 2: Annuitio domino meo Rege emi... duas Garbas Decimas quam habebat in eadem villa. Ibid. fol. 31: In Vallibus habemus Ecclesiam ejusdem villæ et duas Garbas Decimæ, et de tertia dat Clericus xx. sol. per annum. Charta ann. 1261, ex Archivo B. M. de Bono-Nuncio Rotomag. Possident... totam decimam scilicet duas Garbas et tertiam de omnibus terris, etc. et etiam totam decimam Garbam de duabus Garbis ad feodum suum pertinentibus. Dux Garba Decimæ rursus memoratur in Charta R. Rotomag. Archiepiscopi ex eodem Archivo, in nova Gall. Christ. tom. 3. col. 522. in Archivo Montis S. Michaelis, etc.

† Charta ann. 1407. ex Chartul. 28. Corb.: Les deux Garbes que lesdits religieux prenent en le dime.

† GARBA DILLIGATA, vel cujus vinculum rumpebatur, ad majores seu prepositos ecclesiarum sæpe pertinebat. Charta ann. 1239. in Chartul. S. Corn. Compend. fol. 144. r. col. 2. Recognovit... vendidit bene et legitime Compendiensi ecclesie Garbas diligatas et omne jus, quod habebat... in grangia ecclesie premonstratæ, Alia ann. 1255. in 1. Lib. sig. S. Yulfr. Abbati: fol. 8. v. Cum controversia vertetur inter decanum et capitulum S. Wulfranni de Abbativilla ex una parte, et Renoldum prepositum de Rienviter ex altera, super homagio et servicio et pluribus aliis rebus, quas ipse Renoldus ad feodum suum pertinere dicebat... compositum est in hunc modum, quod dictus Renoldus homo ligius remanebit ecclesie et serviens liber... et nichil habebit de pastu quem reclamabat, nec de Garbis, unde rumpebantur vincula, vel que erant resolute. Vide infra in Groium.

† GARBA DE PASTU, id est, vice pastus, vel Pastus ob garbas ad horreum adductas: quod carionis officium erat. Charta ann. 1248. in Chartul. 21. Corb. fol. 110: Et si tenoit le carion, c'est-à-dire le dime de le dime, et si le doit acarier, et doit avoir le jour qu'il carie une Garbe de past. Vide Cario.

† GARBA, Præstatio garbarum, idem.

quod Garbagium. Lit. ann. 1193. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 77. art. 81: Nullus hominum Boscom. abentium domum... iusticiabit se pro abbate S. Benedicti, vel pro eius serviente; nisi pro Garba vel pro censu suo forefaceret. Vide mox Garba.

GARBA. Fieta lib. 2. cap. 12. quod inscribitur de ponderibus et mensuris, § 5: Centena vero ferri ex quinquies viginti petiis. Garba vero aeris fit ex 80. petiis. Quo loco garba pro manipulo videtur usurari. Garba ferri et aeris. In Privilegio Ledulni Abb. S. Vedasti Atrib. ann. 1088. ex Chartulario V. ejusdem loci. In Statutis secundis Roberti I. Regis Scotiae cap. 27. § 4. Garba sagittarum dicitur constare 21. sagittis. [Viccomes Gloucestris provident infra ballium suam de milia Garbis sagittarum, etc. apud Rymerum tom. 5. pag. 245. Plures occurrunt ibidem.] Vide Skenæum de Verbor. significat.

Leuda minor. Carcass. Mss.: Item de homine onerato circumlorum semialium, unam Garbam... Item de 'taumata' cadonum, unam Garbam. Gerbe, eadem notione, nostris. Pedag. Divion. 11. saec. La charrette d'oignons en Gerbe, paiera chascune charrettes une Gerbe de paige.

GARBAGIUM. GERBAGIUM. Prestatio garbarum. Charta fundationis Abbatie Bellelandensis ann. 1151. apud Columbum: Et decimam Garbagii, omnium denariorum, etc. Alla ann. 1218. in Hist. Monorenciac.: Posui messoras de novo et loci Garbagium per vim. Liber Chirographorum Abatis fol. 138.: Et Garbagium suum pro 12. nummis sibi circa festum B. Michaelis reddendis dimisit. [Chartularium SS. Trinit. Cadom. fol. 83: Omnes supradicti veniunt ad precarias... reddunt xx. garbas frumenti, et xx. ordii, et xx. avenae de Garbagio.] Garbage in Consuetudine Hannoniensi cap. 87. Regestum censuum Comit. Bigorre ex Camera Comput. Paris. fol. 81.: Le Gerbage des ports, es del Seigneur de Lords. Garba vel censu, in Consuetudine Loricensi apud Gallandum de Franco alodio pag. 37. Garbas et fennum solvere, apud Will. Thorn. pag. 1884. Prestatio Garbarum, pag. 1922. Garbas decimales, in Provinciali Eccl. Cantuariensi lib. 8. tit. 16. quas pro decima Ecclesiastica assignatas sunt. Leges Edwardi Confess. cap. 8: De omni annona Decima Garba Deo debita est.

GERBERIA, GERBARIA, Idem quod Garbagium. Charta Gerardi Comitis Matiscan. ann. 1189. in Bibl. Cluniac. et Sebustiana cent. 1. cap. 72: Dicitur est, quod Comes in villa de Domenja et de Iggi habeat Gerberiam, videlicet in fossore unam Gerbam, et in aratore duas. Arestum mens. Febr. ann. 1277. in Tabular. Cluniacensi Thuano: Et quod nos in dictis locis habebamus Gerbariam, quas est in castellanis recognoscimus iustitiam: visis attestacionibus, pronuntiatum fuit per Curiam nostram iudicium, iustitiam predictarum villarum et hominum ad ipsos Abbatem et conventum pertinere.

GERBERIUM, Gerbarum aeris, vel tectum sub quod messes subiciuntur. Gall. Grange. Charta Libertatim ann. 1201. tom. 1. Histor. Dalphin. pag. 28: Quicumque infra terminos franchise in domo, Gerberio, aut fenno incendium fecerit, in nostro arbitrio est.

GERBAIRONUS, Provincialibus Garbairon, Cumulus Garbarum. Instrum. ann. 1890. ex Archivo S. Victoris Massil.: Solvant teritiam decimam garbarum... divisio fiat per molanos seu Garbaironos.

Statutum Massil. Incerit anni: Apponentes in eisdem areis biada sive Garbas, teneatur facere Garbaironum. Vide Garbera.

GARBALE, Prestatio garbarum, idem quod Gerberia. Charta Inger. de Marign. pro fundat. canon. in eccl. Escotar. ann. 1310. in Reg. 47. Chartoph. reg. ch. 64: Premissis Garbalibus, grossis decimis, funerum luminari, mediaque parte ignarum exceptis. Vide in Garba.

GARBEIAR, In manipulos alligare, in fascies struere, Hispan. Garbas. Provinc. Garbejar, nostris Engerber. Stat. Balneoli Mss. ann. 1344: Item quod nulla persona, cujuscumque conditionis existat, sit ausa pelare per itinera trossas feni, nec Garbeiros de vocis. Charta notat. d'Audagne ex schedis Pr. a S. Vincentio: Fuit de pacto quot dictus... debeat ad nuverare a Garbejar. Garber vero, fit et Hispan. Garbeas, pro Manipulos spicarum auferre, furari, in Lit. remiss. ann. 1389. ex Reg. 117. Chartoph. reg. ch. 100: Comme Jehan Raoul fut souspeçonné d'avoir enblé plusieurs biens... et aussi de avoir Garbe plusieurs fois: En Août en la jurisdiction du chapitre de Therouenne, etc.

Hinc etiam apud Divionenses Praergerbero nuncupatur, Instrumentum rusticum, quo apprehenduntur gerbe. Lit. remiss. ann. 1425. in Reg. 173. et. 308. Un baston ferré aux deux bouts, appellé un Praergerbero, à porter gerbes à dismeurs.

GARBELARIA, f. Calcita straminea, Gall. Paillass, sic dicta a voce Garba Constructio castr. Saphet apud Batavium tom. 6. Miscell. pag. 358: Sed non habuerunt ubi caput reclinerent nisi Garbelarias quas portant servientes fratrum, ubi faciunt lectos dominorum suorum (Templariorum).

GARBELLARE, ex Italico Garbellare, Garbo succernere, purgare. Statuta MSS. urbis Massiliensis ann. 1282: Ordinamus et statimus, quod amodo que cumque grana cujuscumque terre fuerit vel de Romania, vel de Provincia, Narbonensis, sive de Cathalonia, vel Hispania... que venditur et emetur deinceps a quocumque in civitate Massilia, seu ejus districtu, debeat Garbellari illis duabus Garbellis ad id specialiter constitutis, vel faciendis: qui autem aliter fecerit, puniatur, etc... et hoc quidem intelligimus de grana araxonada, que emetur pro panis impendi... et taliter Garbellabant, et tali modo granam, quod folium et frusta, lapidea et pulvis ejiciantur. [Nostris Pharmacopola Graeca vocant particulas aromatum a ceteris pro vilitate separandas.]

GARBERA, Congeries garbarum, Garbera Petrus Rex Aragonum in Constitut. Catalanie MSS. ann. 1290. Addit etiam et fimitur mandavit, quod nullus esset ausus mittere ignem, vel supponere in messem, neque in congerie fragum, quod vulgo dicitur Modolon, sive Garbera.

GARBERINA, Area, in gloss. Isidori et Pithei: ubi forte garbe triturantur, nam et Garbo Patavini aream, in qua manipuli spicarum, seu garbe, trunantur, appellant. Statuta Patavina tit. 11. § 80: Nisi emat de novo unum Garbum, vel unam domum. Et infra: Edificet in eo Garbo, vel domo.

In glossis tum Isidori tum Pithei, quas consulere licuit, Garberina legitur, non Garberina, et Area, non Area nisi in Pitheanis tantum. Est autem Garberina, ut supra dictum est,

Area qua mortuorum corpora conduntur. Vide Gabbara.

GARBERIUS, Congeries garbarum. Charta ann. 1311. in Reg. 72. Chartoph. reg. ch. 230: Et quodlibet aliud genus clausurarum ad claudendum ortos, pratis, biada, fenerios, palterios, Garberios, et alia. Vide infra Gerberius.

GARBEKE (CARTA DE). Vide Carta 5. (Fr.)

GARBINA, f. Radices aromatica species. Stat. Asta ubi de Intrat. portar. Garbina ponatur et solvat pro quolibet rubo fibris. etc. Vide supra Gallega.

GARBINUM, Mensura species. Stat. Taurin. ann. 1390. cap. 29. ex Cod. reg. 4622. A: Si quis molendinarius... furatus fuerit granum vel farinam usque ad unum Garbinum et ultra, solvat dampnum solidum ex...

1. GARBINUS, Ventus Africanus. Libs. Sudouest, Italis Garbino, Raimundo Montanpio in Chronico Aragon. cap. 140. Garbi, apud Sanitum lib. 2. part. 4. cap. 25. Jomvilla in S. Ludovico: Parung venit, quod appellat Garbum, qui n'est pas des quatre vents que regnans en mer. De vocis etymo vide Menagium in Origini. Italiae pag. 431. 1082. [in Gall. v. Garbia] et Oct. Ferrarium.

2. GARBINUS, Manipulus fasciculis. Stat. Avellae ann. 1191. cap. 172. ex Cod. reg. 421: Quod aliqui pegolati... non debeant... ire hostiatim per locum Avellane... ad vendendum merceris... portando sacculos vel Garbinos per villas, prout aliqui facere attemptant in praevium fore sui mercato. Vide supra fa Garba.

GARBITTIS (CARTA DE). Vide Carta 5. (Fr.)

GARBO (CARTA DE). Vide Carta 5. (Fr.)

GARBG (LANA DE). Vide Lana. (Fr.)

1. GARBOLA, Instrumentum molendini. Stat. Montis-reg. pag. 273: Molendinarii teneantur et debeant ita facere aptare et tenere Garbolas ad valanbrum circa molas, quod ex omni parte Garbola non distet a mola superiori minus unum digitum pollicis, etc. Garbouteau f. pro Garbouteau; nam, ut supra monuimus, g pro b interdum adhibetur, Pisciculi species, in Lit. remiss. ann. 1409. ex Reg. 164. Chartoph. reg. ch. 57: Ilz leverent plusieurs nasses, ou ilz trouverent barbilles et Garbouteaux, qui poissent bien valoir six blancs.

2. GARBOLA, Signum tabernarium. Stat. Bonon. ann. 1290-97. tom. II. pag. 282: Statuimus et ordinamus pro ut nullus tabernarius... debeat retinere aliquem ranum alive, nec aliquem arboris fructiferi, sed circumum et Garbolas cum ramo arboris non producentis fructum debeat retinere. Sed varie almodum in aliis colonibus legitur Caybolam et Garbulam. (Fr.)

GARBUM, Vide Garberina.

GARÇA, Vide Carta. (Fr.)

GARCAGIUM, Charta ann. 1390. in 9. Regesto Philippi Patrici Reg. Franc. ex Tabulario Regio Ch. 27: C'est assavoir en complans, en Garceges, en gardez, en recep, en rentes, en terrages, etc. Occurrunt eadem verba infra.

GARCETA, Forti edita per Jacobum Regem Aragon. Caesarauguste ann. 1301: Pro eo, quod Saraceni in Regno Aragonum et Ripacuria non incedunt signati, et valant ad modum Christianorum... statuit Dom. Nar. quod omnes Saraceni incedant sine Garceta, circumcisio capillis circumcisura rotunda, ut pro Saracenis cognoscantur, etc. Ita etiamum Garsettes

dicimus capillos in frontem propendentes.

GARCIA. Vide **Garcio**.

GARCIANUS, ut **Garcio**. Vide **Papas**.

GARCIFER. Vide in **Garcio**.

GARCINUS. Impedimenta castrorum, *le Bagage d'armée*, a **Garcionibus** forte seu militum famulis. Thomas Walsinghamus in Ricardo II. pag. 242: *Cum certam nostram elegerent stationem... curragium quoque (quod Garcinas appellamus) a feo locassent.* [Regest. Comput. Dalphinat. Grailivod. ann. 1348. fol. 18. Item pro expensis equorum D. Joannis de Gelyo Militis Commissarii ad visitandam castra esponderia... 2. *Garcinas*. Haud scio an hic sit species mensurae.]

GARCIO. Ugutio et Will. Brito in *Vocabulario*. *Lias mercenarius, Garcio qui sequitur curiam et portat aquam in castris exercituli.* Joan. de Janua: *Papas, Garcio, qui circa culinas papando incedit.* Vide **Garcinus**.

GARCIONES pro famulis, maxime his, qui castra sequuntur. Ingulfus pag. 288: *Liabdeus Glercicus seu Garcionem suo servitio semper attendentes.* Richerus Monachus in Chronico cap. 76: *Volebat enim Rex ut semper secum in mensa esset, in hoc tantum Garcione contentus, qui et pallium suum ad curiam deferrebat.* Willelm. Brito lib. 10.

Hunc precedebat cum parva **Garcio**, sub qua, etc.

Et lib. 11:

Abiit o famulus Electi Garcio quiliam, etc.

Adde S. Bernardum de vita et moribus Religiosorum cap. 10. Lambertum Ardensensem pag. 119. 250. Joan. Sarisber. lib. 4. Policrat. cap. 12. Matth. Paris pag. 145. Albertum Argentini pag. 136. Nangium in S. Ludov. pag. 367. 387. 388. etc. Le Roman d'Arthur MS.

Bais vi vi mie en guise de Garçon.

Ains fu armez en puz de Baron

Guill. Guart ann. 1297:

Et cil d'amez de chevan saillent, Li Garçon le saucz leur bailient.

Idem ann. 1213:

Houliers, et ribaus, et Garçons.

Et ann. 1204:

Garçons ne sont en trop grand paine, De jouchier fait et avaine.

[Le Roman d'Arthur MS.:

Ne furent pas ce jour Garçon, Car vauder lient mainz arçon.]

Charta ann. 1170. in Chartul. S. Corn. Compend. fol. 110. r. col. 2: *Si autem... aliquem, qui in comitatu abbas ad aliquam predictarum villarum est, vel ibi maneat, nisi sit scutifer vel Garcio, percusserint, ita quod sanguis, vel humor, vel liquor, et aliqua aciesura veritum manifeste appareat, stabunt iudicio Compendensis capituli, scutiferis vero vel Garcionibus de injuriis sibi infatis apud Extrahum in domo ecclesie fiet iudicia.*

GARCIO. Qui artefici operam suam locat. **Garcion**, eodem sensu, dicimus Guall. Hemingford. de Gest. Eduardi I. reg. Angl. ad ann. 1289. pag. 18: *Ascendit plumbarius ecclesiam cum duobus Garcionibus suis, ut foramina plumbi veteris de novo signo consularer, etc.*

GARCIONES, **Garciones**, **nebulones**, homines nihili, cujusmodi sunt calones, qui sequuntur castra, quos vulgo **Mauvais Garçons** appellamus. Ordericus Vi-

talis lib. 13. pag. 904: *Et multos nebulones, indomitosque Garciones ad strages hominum et latrocinia quotidie peragenda sibi adducebat.* Vita sancti Theodardi Archiep. Narbon.: *Propter nimiam Garcionum recationem, qua jugiter predicti Episcopatus territoria devastabantur, veniri distulit.* Matth. Paris ann. 1146: *In contemptum dicti Richardi (Regis Angliæ) quem Garcionem esse asserbant, etc.* An. 1265: *Vitis personas, quas Garciones vocant.* Innocentius III. PP. in Epist. ad Marchionem Monferratensem, in ejusdem PP. Gestis pag. 95: *Virgines Deoque dicatas exposuerunt spurcitiæ Garcionum.* Chronicon Montis Sereni pag. 190: *Ita verbis in audientia totius Cleri et populi in eundem inuictus est, ut Garcionem, et sicut plerique se audivisse falcabantur, Leccatorem publice appellaret.* Adde Decretales Gregorii lib. 3. tit. 29. cap. 11. Robertum de Mente in Chron. ann. 1163. Lambertum Ardensensem pag. 162. 164. etc. Froissartes 2. vol. cap. 77: *Et iudat, Baile moi celle espee. Non ferai, li l'Escuier, c'est l'espée du Roy, tu ne vus pas que tu l'ayes, car tu n'es qu'un Garçon.* [Vide Haultaus. Glossar. German. col. 1764. voce *Spiel-leute*.]

Garcionem sectatores, nostris **Garcion**, eodem acceptione, unde **Garcionner**, **Garcioniser**, et **Agarçonner**. Aliquem eo significatu **Garcionem** dicere, appellare. Lit. remiss. ann. 1354. in Reg. 82. Charlot. reg. ch. 198. *Dictus Johannes Jirit ipsi Richardo, quod erat prates Garçon, Gallicæ, manens garçionem.* Alie ann. 1356. in Reg. 119. ch. 182. *Et avoc ce lui dist plusieurs injures et vilenies, en l'appellant Garçon.* Alie ann. 1358. in Reg. 87. ch. 41: *Pour ce, sanz autre cause, ledit Jehan desmentit et Garçonna plusieurs fois ledit Alezume.* Rursum alie ann. 1386. in Reg. 150. ch. 252. *Icelui Estienne s'en ala en usant de haultaines et injurieuses paroles, et en Garçonisant et vilennant ledit: Mago; et leurs amis, et dient qu'il n'estoient que merdailles et Garçonnailes.* Et pour ce, ledit Jehan Mago... dist audit Estienne qu'il avoit tort de les ainsi Agarçonner sans cause. Denique alie ann. 1416. in Reg. 169. ch. 399: *Je ne suis point Garçon et vous me Garçonnez... vous ne me Garçonnez: plus: car ma femme est trespaesee.* **Garchonnier**, eadem notione, in Bestiar. MS.

Si vilains et si Garchonnier, Si mauvais et si pestonneur.

Varie porro hæc vox scripta reperitur:

GARCHIO, apud Sugerium Epist. 47. Gualterum in Vita S. Caroli Comitis Flandriæ n. 56. Theobaldum in Vita S. Guillelmi Eremitæ n. 25. Matth. Westmonast. ann. 1249. Rigordum pag. 63. Nangium in S. Ludovico pag. 368. in Philippo III. pag. 347. Albertum Argentini pag. 161. Gaufridum de Belio loco de Vita et Conversat. S. Ludov. cap. 7. in Concilio Londoniensi ann. 1321. cap. 8. in Statut. antiq. Cartusienis. 2. part. cap. 6. § 43. cap. 30. § 32. et alibi passim.

GARCIO DE CAMERA, in Testamento Rothemani Eborac. Episc. ann. 1488. ex Libro nigro Scaccarii pag. 679.

GARCIO, in Chron. Reichersperg. ann. 1155. et apud Gerhohum Reichersperg. cap. 18.

GARSO, apud Gaufridum Vosiensem part. I. cap. 74. [Marten. tom. 8. Ampliss. Collect. col. 1035. et in Statutis MSS. Ecclesie Auxitanæ.]

GARZO, apud Pillichdorffium contra Valdenses cap. 18. *Garzone*, Italia.

GARSIO, apud Petrum Blesens. Epist. 102. Lewoldum Northowium in Chron. Marcano ann. 1278. in Vita S. Theodardi laudata pag. 759. [Testam. ann. 1344. ex Archivo Eccl. Massi.: *Residuis aitem spritoribus meis testamentariis quam Garsionibus et portorio satisfactum est pro quolibet mense.* Occurrit passim.]

GARTIO, in Constit. Ottonis Legati in Anglia pag. 31. Joannes Sarisberiensis in Carmine de Membris corporis, præfixo libris Policratici in veteri Edit.:

Villa leso, procaz Gartic, scorta vagaz.

GARCIO, in Vita Garneri Præpositi S. Stephani Dionensis pag. 130.

GARCONES, in Concilio Marciensi ann. 1529. cap. 38. et apud Albertum Argentini pag. 136.

GARCONNES, Vincent. Bellocac. lib. 30. cap. 71: *Onhes etiam minimi Garconnes equis vel bobus insident, etc.* Ita et cap. 76.

GARCONIUM, in Charta ann. 1268. tom. 5. Hist. Francor. pag. 436. De vocis **Garcio** etymo, quedam attigimus in Descriptione ædis Sophianæ num. 21. Adde Octav. Ferrarium in Orig. Italiæ. verbo *Garzone*, [et Menagium in Gall. voce *Garçon*.]

GARCUS. Litteræ Capituli Aquisanis ann. 1275. apud Hymerum tom. 2. pag. 59. *Præpositi et Ballivi Senecalis Regis Angliæ imo quod est deterrus, horum Garki, seu servientes bona episcopalia... diripiunt.*

GARLE et **GARZONE**, *Garcea*, rusticis nostris, Puellæ, quæ vox postea ad meretrices translata, quod ut **Garciones**, ita hæc nebulonum more vitam agerent. Libertates oppidi Montis regalis apud Guichenonum in Probat. Hist. Bress. pag. 263: *Si leno vel meretrix, si gartio vel Gartia alicui Burgensi consuetum dixerit Charta Libertatum oppidi Seiselli ann. 1285: Si Gartia dicat aliquid probo homini et mulieri, etc. Gartzoni et Garzone, apud Sanctum lib. 2. part. 2. cap. 6. [Garcia, in Computo anni 1253. apud D. Brussel tom. 1. de Feudorum usu pag. 467. et in Vita S. Ivonis. tom. 4. Mail pag. 558. et alibi non semel.]* Assisim Hierosol. MSS. 2. part. cap. 31: *Il pa'ra de peine, avavoir dou vilain 299. bezans, et de la vitaine 100. bezans, et de garçon, ou de Garce, 50. bezans, etc.*

Testam. Hierardi de Novocastello ann. 1308. in Cod. reg. 981. 2. fol. 142. v. *Item doit Estacence la Garce de Cusante xx. sol. d'Estevanens.*

GARCIFER. Idem qui **Garcio**. Lambertus Ardensis: *Garcifer quoque, qui cum jugulaverat... quasi hujus rei necius in cojanam suam adhuc sanguine commaculatus Domini recipitur.* Gaufridus Vosiensis lib. 2. Chron. cap. 9: *Ultionem Dominus paulo post libera egit, cum Guarcianum illum, qui Monachos apud Sanctum accusaverat, in manibus Petri de Petrabuffera tradidit, qui et vitam extorrit, Guarcifer vocabatur Guido de Jos, etc.* Charta ann. 1313. in Regesto Tabularii Regii signato 49. n. 12. *Garcifer suus.* Alia ann. 1323. Prioris Rellane in Provincia: *Retinuit etiam duas procuraciones anno quolibet cum 4. ambalibus, duobus Garciferis, et uno summario.* Occurrit præterea in Legibus Burgor. Scotie. cap. 66. et tom. 5. Hist. Francor. pag. 437. [Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 306. Capitulis Generali. MSS.]

S. Victoris Massil. ann. 1818. 1822. Fragmentis Hist. Stephanotti tom. 1. Hist. Arvern. Baluzii tom. 2. pag. 505. 531. etc.]

† **GARDYER**, in Capitulis General. MSS. S. Victoris Massil.

† **GARDA**, [Custodia.] Vide *Warda* et *Guarda*.

† **1. GARDA**, Custodia, tutio, Testam. Raym. Trencavel. ann. 1154. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 561: *Omnia vero ista suprascripta relinquo in Dei Garda et meorum hominum, meam uxorem et meos infantes et omnes meos honores et meos bajulos. Et omnes meos homines relinquo in Dei mercede, et in Garda, et in baillia comitis de Barsalona. Garda, sensu opposito, scilicet pro Damnum, incommodum, in Chron. S. Dion. lib. 2. cap. 6. tom. 8. Collect. Histor. Franc. pag. 183: *Li pois Theoderic li manda (a Hermentrois) que li venist parler à lui à un chastel, qui est apeles Tulbic, et l'assura que li n'aurait Garda de lui. Et lib. 8. cap. 25. Ibid. pag. 247: *La cité hardi, et celle chapelie n'ot garde.***

* [Retenito nobis... relevatis feodorum loricis integrorum et partitorum, forefactoris, Gardis et jure patronatus.] (Litt. Lud. IX. pro monasterio de Sily, an. 1259. mus. arch. dep. p. 187.)

† **2. GARDA**, Custodia pupilli. Tabul. S. Ebrulphi: *Cum de consuetudine Francie, illi qui Gardas habent minorum, de terris et tenementis eorum fidelitates, homagium, redditus et redemptias facere teneantur*, etc. Vide in *Warda*.

† **3. GARDA**, Arx, munio, castrum. Charta Raym. Roger. comit. Fuxi ann. 1199. inter Probat. tom. 3. Hist. Occit. col. 187: *Concedo tibi Stephano de Carviano et suis podium seu Gardam de Valrano, cum pertinentiis suis... In predicto vero castro vel forcia, ego predictus viccomes retineo mihi et meis potestativum meum et justitiam sanguinis. Prescriptum vero podium seu Gardam affrontat ex una parte, etc.* Vide *Guarda* 8.

† **4. GARDA**, Obligatio, qua vassallus tenetur custodire castrum domini sui, idem quod *Stagium*. Vide in hac voce. Charta Gall. de Ardellis ann. 1381. in Chartul. Campan. ex Cam. Comput. Paris. fol. 361. r. col. 2: *Cum Theobaldus Campanis et Brin comes palatinus diceret, quod ego ei debebam Gardam in castello Viurici per tres menses annuatim; et ego dicerem e contra quod Gardam illam non debebam, etc.* Alia Alidie domina de Possessa ann. 1361. ex eod. Chartul. fol. 426. v. r.: *Li sire de Possesse qui qui il soit, doit à Viuri la Garda un an et un jour. Gardabien, eodem sensu, in Ch. ann. 1270. ex Chartul. S. Mich. de Eremo. Vide in *Warda*.*

† **5. GARDA**, Praestatio pro tutela. Tabul. S. Vict. Massil.: *Et quia predicti milites sine ratione defendebant, quod debebant ibi habere Gardam et albergam, etc.* Vide *Guarda* 1. et in *Warda*.

† **6. GARDA**, Segetum et vinearum custos. Libert. Montifer. ann. 1391. in Reg. 181. Chartoph. reg. ch. 154: *Quod consules... Gardas seu gasterios, quos et quot sibi placuerit, ad custodiendum Montisferandi existentes, ut exigit officium gasterii seu gardatoris seu custodis, Prædium rusticum, ubi animalia custodiuntur et nutriuntur. Lit. remiss. ann. 1409. in Reg. 163. ch. 290: *Le suppliant se transporta en une Garda ou mestorerie, ... en laquelle avoit plusieurs bestes sumailles, et illecques prist deux**

beufs, lesquels il mena à Saint Lo. Hispan. Guardis, Animalium receptaculum.

† **7. GARDA**, Molendini repagulum, Hispan. *Guarda*. Reparat. facta in senescal. Carcas. ann. 1485: *Pro faciendis et ponendis in dicto molendino unum bel-fagus, ... et unam Gardam negam.*

† **8. GARDA**, pro *Carda*, Gall. *Carda*, Ferrum pecten, quo lana carminatur. Stat. militarii *Cardarum* art. 1. in Lib. rub. fol. magn. domus publ. Abbavil.: *Que nul ne faice, ne faice faire Gardes, qui ne soient de l. vergues, de nouef cuir et de nouef fil.*

† **GARDACORSIUM**, Pars vestis muliebris, quae pectus constringit, *Garda corpe*, *Garderobe*; Occitanis, *Gardaraube*. Statuta Massiliensis MSS. ann. 1276: *Gardacorsio muliebris sine fresco de panno coloris... Gardacorsium muliebre de panno vario cabrionato cum penna... Gardacorsium fresatum... Gardacorsium vel super-tunicale cum capucio vel almucia cum pennis... Gardacorsium vel super-tunicale vel turgesium, vel garnachia cum penna filiorum vel filolarum.* [Alia ejusdem urbis Statuta MSS. ann. 1338. ubi de Sartoribus: *Gardacors dominis cum fresco et penna II. sol. et sine fresco VIII. den.* Item de *Gardacors*, vel de *turquesio*, vel *garnachia*, vel *subpocot frovalis* cum penna vel serico, vel aliter sine fresco VIII. den.]

† **GARDAGIUM**, Custodia castellorum vel oppidorum ad quam tenentur incolae. Vide in *Warda*.

† **GARDAGIUM** PORCORUM, inter officia civit. Laudun. ex Memor. D. Cam. Comput. Paris. fol. 57. v. Vide in *Warda*.

† **GARDARIUS**, Custos, vigil. Tabul. Massil. ad ann. 1381: *Eligunt Gardarios sive scous ad standum in montana dicta de Rieu... pro tuitione civitatis, propter infideles Sarrazenos discurrentes per mare Massilie... Gardias ponere in locis suprascriptis.*

† **GARDAMINGERIUS**, Vide *Guardamanzierus*.

† **GARDARE**, Custodire, Gall. *Garder*. Vide in *Warda*.

† **GARDARIUS**, Custos, etc. Gall. *Garde*, *Gardian*. Vide in *Warda*.

† **GARDAROBIA**, ut infra *Garderoba* 1. in Computo anni 1302. apud D. Brusel. de Feudorum usu pag. cxciv. col. 2.

† **GARDATOR**, Custos messium. Vide supra *Guarda* 6.

† **GARDECORSIUM**, ut *Gardacorsium*, Vestis seu tunica superior, quae pectus constringit et custodit, nostris *Gardacors*, Ital. *Guardacorsore*. Comput. Ms. ann. 1244: *Pro manchiis dominis comitissae, ... et pro suo Gardacorsio similiter largiendo, ex sol. Arest. parlam. Paris. ann. 1318. in Reg. Olim fol. 891: *Dictus Hugo restinet unum Gardacorsium et unum colabum (leg. colobum.)* Inventar. ann. 1301. inter Consuet. Genovef. Mas. fol. 105. r.: *Unes chaucos, deus pere de soliers, un Gardacors de vert.* Memor. E. Cam. Comput. Paris. ad ann. 1394. fol. 317. v.: *Pourpoins, Gardacors et mancheulz doubles à chevaucher.* Vide infra *Wardacorsium*.*

† **GARDELA**, Vide infra *Gardeta*.

† **GARDELANDA**, Vestis species. Lit. remiss. ann. 1417. in Reg. 179. Chartoph. reg. ch. 86: *Una Gardelanda de chambriere mise en gaige pour la somme de trente sols.*

† **GARDELLUS**, Carduelis, Ital. *Gardello*.

Gall. *Chardonneret*, apud Murator. tom. 15. col. 349.

† **GARDENAPPA**, Ital. *Guardenappa*, nostris *Gardenape*, Orbiculus ligneus, vel ex alia materia, in quo vasa mendaria reponuntur, ne sordescat mappa. Chron. Placent. ad ann. 1398. apud Murator. tom. 16. Script. Ital. col. 588: *Utiuntur Guardenapis, quae a paucis utantur. Lit. remiss. ann. 1395. in Reg. 149. Chartoph. reg. ch. 18: *Le suppliant prist en l'hotel de Vionnet Asserode, demourant à Paris, quatre Gardenapes et une sauciere d'estain.* Alim. ann. 1471. in Reg. 135. ch. 535: *Isclius Mathieu getta au suppliant un Gardenape à la teste, le cuidant fraper. Une Gardenape de bois, ou on met le pot sur la table, in alim. Lit. ann. 1477. ex Reg. 308. ch. 85.**

† **GARDERIUS**, Custos, etc. Gall. *Garde*, *Gardian*. Vide *Guardarius*.

† **1. GARDEROBIA**, *GUARDEROBA*, Vestiarium, locus in quo asservantur vestes et robis. *Garderoba*. Kero Monach.: *Vestiarium Walthuse, ex Waleis, vestire, ibidem, et huse, domus. Matth. Paris. ann. 1245: Apud Lugdunum quadam Domini Pape Camera, quae Conclave, id est, Guarderoba dicitur, cum omnibus, quae ibi ipsa continentur, combusta est.* Matth. Westmonaster. pag. 454: *Cum adesset apud Westmonasterium... admissuri singulis omnem ornatum militarem, praeter equitaturam, de regia Garderoba. Confluentibus itaque trecentis juvenibus filii Comitum, Baronum, et Militum, distribuabantur purpura, lyncus, syndones, cyclades auro lactis effluvisis, prout cuique competebat. Occurrit praeterea in Concilio Nicomiciensi ann. 1298. cap. 4. [et in Charta ann. 1398. apud Lohineil. tom. 3. Hist. Paris. pag. 391.]*

† **2. GARDEROBIA**, in Aula Anglicana, est locus Clericis tantum assignatus, qui in Francia Camera Clericorum appellatur. Inquit auctor Flete lib. 3. cap. 14. § 1. in ea asservantur Chartae regiae, ipseque Thesaurus Regius. Regestum Constabularum Burdegal. ex Camera Comput. Paris. fol. 1: *Rogerus de Northingham custos Gardarobe D. Regis (Angliae) liberavit per manus Clerici sui... per mandatum ejusdem... registra, monumenta et memoranda infra scripta Ducatum Vasconiae tangentia, etc.* Fol. 148: *Fet à remembrer que il faicent enscherir les registres, et portent oustes ex toutes choses que touchent la Duché, en totes ou en parties, et soient enquis ces choses en tresorie, ou en Garderobe, ou ailleurs là où il porront estre trouvet, etc.* Adde fol. 159. 240. et Parliamentum de depositione Regis Ricardi II. cap. 31. Gull. Prynneum in Libertatibus Eccles. Anglic. tom. 3. pag. 570. et alibi.

† **GARDEROBARIUS**, *Vallit de garderoba*, in Pieta lib. 2. cap. 6. § 1. Vide *Garderoba* 2.

† **GARDETA**, Collis, clivus. Charta ad mort. ann. 1415. in Reg. 168. Chartoph. reg. ch. 328: *Pro tribus eymantis terris maillolati, sitis ad collum sitis ad Gardetam, et Gardelam. Nisi idem sit quod vox Gallica *Garde* supra in *Guarda* 6.*

† **1. GARDA**, Custodia, depositum. Lit. ann. 1365. in Reg. 84. Chartoph. reg. ch. 306: *In Gardia, deposito seu commenda habere, etc.* Vide in *Warda*.

† **GARDIAGIUM**, Ead. notione. Vide in *Cotus* 1.

† **GARDIANATUS**, Officium *Gardiani* apud Fratres Minores. Occurrit in Ne-

crologio MS. FF. Min. Silvanect. et alibi.

† **GARDIANA**, Officium Gardiani, seu Custodie apud Anglos. Littere anni 1548. apud Rymer. tom. 15. pag. 179: *Prepositurus, magister, presidentis, Gardianus sociatum, seu officia in locis predictis habentium, etc.* Vide *Custos*.

GARDIANUS, Custos, ex Gallico *Gardien*. **GARDIANUS** terra Anglia, **Gardianus** regni, apud Knyghtonum ann. 1264. 1287. 1321. [*Gardianus* marchiarum orientali et occidentali versus Angliam, apud Hauluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 570. *Gardianus* Flandriae, apud Martenium tom. 2. Anecd. col. 423. *Gardianus* Burgundiae, apud Acherium tom. 8. Spicil. pag. 265. *Gardianus* Normanniae in Hist. Harcur. tom. 4. pag. 1100.] Vide *Custos*. Hodie, ut et jam olim, *Gardiani* dicuntur apud Fratres *Minores* Prepositi Monasteriorum. Brevis. *Gardianus* dicitur, quis est superior inter Fratres *Minores*, custodiens continentem.

† **GARDIANUS ECCLESIAE**. Vide *Warda Ecclesiarum* in *Warda*.

† **GARDIANUS NAVIUM**, in Statutis Massil. MSS.

† **GARDIANUS**, **GARDIARIUS** **BESTIARUM**. Pecorum custos, pastor. Ordinatio Caroli Regis Siciliae ann. 1278. et MS. D. Brunet fol. 68: *Super factio bestiarum foratandum et extraneorum et Gardianorum... ordinatum est... Si aliquis pastor, seu Gardianus non possit habere in gardia sua aliquam bestiam extraneam, etc.* Transactio ann. 1301. ex Schedis Praesidis de Masayges.

† **GARDIARE**. Conservare, confirmare; tueri, defendere. Concordia Inter Episcopum Eudensem et Priorem S. Symphoriani ann. 1335: *Propter quod procurator dicti reverendi Patris auctoritate regia se fecerat Gardiani in iurisdicione omnimoda criminali et civili Religiosorum ipsorum. Diploma de Jurisdictione Canonico-rum S. Aredii apud Stepanonium tom. 2. Fragm. Hist. MSS.: *Officiales predicti in suis institutione jurabant Decanum et Canonicos Gardiare et defendere cum bonis suis a quoviscumque, prout in Litteris regis et privilegii continetur.* Vide *Warda*.*

† **GARDIATOR**. Protector, defensor. Charta Philippi Pulcri ann. 1317. apud Menester. Hist. Lugdun. pag. 41. col. 1: *Nos et successores nostri Francorum Reges custodimus, Gardiavimus et defendimus, prout bonus Princeps et bonus Gardiator facere potest... dictos Archiepiscopum et Capitulum. Rex Fr. dicitur Fundator et Gardiator Studii Parisiensis in Epistola gusdem Academiae. tom. 1. Anecd. Marten. col. 1383. Chartul. Latiniac.: *Gardiator dicti Abbatis et Monasterii ad defendendos ipso ad iniustitias, violentias, etc.* Vide Lobinell. Glossar. tom. 3. Hist. Paris. 129 et Italicus. Glossar. German. col. 1629. voce *Schirmer*.*

* **Gardeor**, alicujus societatis religiosae prepositus. Charta ann. 1271. in Chartul. Campan. ex Bibl. reg. fol. 78: *Frere Hugue Rect. Gardeor des Pources de Crist, etc.* Vide infra *Gardianus*.

* **GARDIATOR REGIS**, Qui iis iuribus, quae ad regem spectant, servandis invigilat, nostris alias *Gardier*. Charta ann. 1333. ex Tabul. Flamar.: *Dilectis nostris Amalvino A. timo curae nostrae jurato, Mayo de passu Gardiatori regio, etc.* Alia ann. 1406. in Reg. 165. Chartoph.

reg. ch. 226: *Pierre Coustan, dit Mortier, nostre Gardier a Vienna... pour garder nos droitz et jurisdiction a l'encontre de l'archevesque dudit lieu de Vienna.* Vide infra *Gardire*.

GARDIATORES, Tutores. Charta Beatrix Comitissae Provinciae, apud Guesnatum in Annalib. Massiliens. ann. 1242. num. 10: *Nos Beatrix juvenis D. C. Comitissae et Marchionis Provinciae, filia et haeres D. Raymond Berengarii Comitissae quondam et Marchionis Provinciae, assistentibus et consentientibus nobis Romae de Villanova et Alberto de Tarascono administratoribus et Gardiatoribus datis nobis a Berengario patre, etc.* [Vide alia notione in *Warda*.]

GARDIATORES REGALIARUM. Vide *Custos Regaliarum* in *Regalia*.

† **GARDIATRIX**, Tutrix. Testam. Bertrandi de Turre ann. 1328. apud tom. 2. Hist. Arvern. pag. 709: *Volo et ordino, quod Margarita uxor mea sit tutrix et Gardiatrice liberorum meorum et admistratrix eorumdem... et quod habeat tutelam, gardam et administrationem eorum liberorum meorum... quandiu ipsa a secundis nuptiis abstinbit.*

* 2. **GARDIA**, Praestatio pro custodia agrorum. Tabul. S. Vct. Massil.: *Donamus decimas et Gardias vinearum, quantum habemus et appellamus in vinea de Gogator et in vinea de Gendalber.*

* 3. **GARDIA**, Praestatio pro tutela, idem quod *Commenda*. Charta ann. 1067. ex Tabul. Gellon.: *Pontius de Madrias in extremo vite suae positus, quod ipse in tota terra sua, sive in honore S. Guillelmi neque bailiam, neque vicariam, sive Gardiam habebat... recognovit. Deinde Raimundus Pontius ejus filius... abbati de bailia, et vicaria, et commenda, quas in honore S. Guillelmi requirebat... quipitorem fecit.* Vide in *Warda*.

* 4. **GARDIA**, praestatio pro Gaidia, *Glastum*. Reg. sign. Pater Cam. Comp. Paris. fol. 135. r. col. 2: *Item quod inhibico Gardiarum et aliarum tincturarum fieret, ex qua possit haberi per totum regnum xx. m. lib. Turon.*

* 5. **GARDIA**, quae aliter *Warda*, Cura servandi ac tuendi aliquid. Est etiam locus, ubi aliquis custodie causa manet. Stat. Niclae sac. xiv. inter Mon. Hist. Patr. Taur. tom. 1. Leg. Munic. col. 76: *Item cum Camperii colligent bladum et messes, medietas ipsorum colligent tantum, et alia medietas custodiet suas Gardias et Gardias aliorum, qui colligent; et ante natale Domini non colligent denarios, vel ficus pro Gardiis suis.* (Fr.)

* **GARDIAGIUM**, Praestatio pro custodia agrorum. Vide supra *Colagium* et *Dechi*.

* **GARDICA**. Vide infra *Gradica*.

* **GARDIENS** **TESTIS**, Qui fidem de re aliqua prestat. Inquisit. ann. 1217. apud Spon. tom. 2. Hist. Genev. pag. 111: *Dicit quod credit multos esse discolatos, quia sunt ibi plurimi sacerdotes, qui palam habent concubinas. Requisitus quomodo scit. Dicit quod vidit testes Gardientes.* Vide *Garens*.

* **GARDIGNAGIUM**, ut infra *Gardinum*, Gall. *Jardin*, seu Collectio plurium *Gardiorum*. Gall. *Jardinage*: quae tamen ex Gallica sumitur etiam pro rebus quibusvis hortensibus, atque interdum pro loco ad hortum faciendum accommodato. Chartularium S. Vandregesili tom. 1. pag. 719: *Mihi donaverunt... duas masuras terrae... cum Gardignagii eorundem masuris adjacentibus.*

† **GARDIGNUM**. Eadem notione. Idem Chartularium tom. 1. pag. 28: *Unam*

masuram terrae cum edificio supraposito et Gardigno ad dictam masuram spectante. Ibid. pag. 832: *In Gardigno Abbatie S. Vandregesili.* Occurrit iterum tom. 2. pag. 1707. et in Charta Officialis Rotomag. ann. 1282. ex Archiv. B. M. de Bono-Nuntio.

* **GARDIGNUM**, Hortus, pomarium, viridarium, nostris alias *Gard* et *Gardin*. Charta Math. comit. Pontiv. ann. 1241. in 1. Lib. nig. S. Vulfr. Abbavil. fol. 8. v.: *Terra inter murum et aquam, ubi est Gardignum scabini.* Lit. remiss. ann. 1412. in Reg. 167. Chartoph. reg. ch. 27: *Comme le suppliant se aloit esbatre tout esul autour du Gard ou Jardin, etc. Une mesure, Gardin, chailier, lieu et tenement seant en la villa de Corbie.* in Charta ann. 1478. ex Chartul. 28. Corb. Vide *Gardinum*.

GARDINARIUS, Hortulanus, *Jardinier*, seu, ut Picardi efferunt, *Gardinier*. Officium monasticum, cui hortorum cura incumbit, in tom. 1. Monicli Applic. pag. 147. Ortolanus, in Consuet. Floriacens. apud Joan. a Bosco pag. 892.

† **GIARDINARIUS**, Eadem notione, Ital. *Giardinaio*, in Bulla Joannis XXII. PP. apud Lobinell. tom. 8. Hist. Paris. pag. 184.

* **GARDINGATUS**, Dignitas *Gardingi*. Hist. Wambae Regis, et Lucas Tudensis pag. 60: *Hildegiso sub Gardingatus adhuc officio consistentis.*

GARDINGI, apud Gothos Hispanos, accensentur optimatibus et majoribus Palatii Officialibus, (tametsi quae fuerit eorum dignitas, non omnino percipitur) in Lege Wisigoth. lib. 9. tit. 2. § 9: *Si majoris loci persona fuerit, id est, Dux, Comes, sive etiam Gardingus. Ubi Fori Hispanici Gardingum, per Ricome, seu Ricum vel Divitem hominem efferunt.* Lib. 2. tit. 1. § 1: *Videntibus cunctis Saeculatis Dei, senioribusque Palatii, atque Gardingis.* Lib. 9. tit. 2. § 8: *Seu sit Dux aut Comes, Thyuphadus aut Vicarius, Gardingus, etc.* Vide Hist. Wambae Regis pag. 833: *Optimates Palatii atque Gardingi, in Concilio Folet. XIII. cap. 2. et in Lege Wisigoth. lib. 12. tit. 1. § 3. Gardingi Palatii, apud Lucam Tudensem pag. 68. Gardingus Regis, in Vita S. Fructuosi Episcopi Bracarensis a Sandovallo [et Mabilonio Sac. 2. Benedict.] edita cap. 16. et apud Victorem Tunnessem ad 4. Consulatum Justinian.*

Vicem effectam a *Garda*, custodia, quidam volunt, ut *Gardingi* custodes fuerint Principis, vel Palatii, ex honoratioribus.

* **GARDINIUM**, ut *Gardinum*. Praeceptum Caroli Calvi ann. 849. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 117: *Inter vineam et edificia et Gardinium, etc.* Rursus occurrit apud Madox Formul. Anglic. pag. 241.

GARDINIUM, **GARDINUS**, Hortus, pomarium, viridarium, Ital. *Gardino*, Picardis *Gardin*, Germanis *Gart*, Danis *Gaart*, nostris *Jardin*. Polypychus S. Remigii Remensis: *Habet mansum dominicum, casam cum solaro et cellario, et caminata, laubia, horrea 2. quinquina, stabula 2. hortum, ac Gardinum, forcular, etc.* Occurrit apud Bracton. lib. 2. cap. 84. § 1. in Fleta lib. 1. cap. 28. § 6. etc.

JARDINUS, puriori enuntiatione, in Gestis Ludovici VII. cap. 19. 21. in Bulla Honorii III. apud Ughellum tom. 1. Ital. Sacrae pag. 822. etc. De vocis *Gardin*, vel *Jardin*, origine quaedam habent Cluvertius lib. 1. German. antiq. cap.

18. Brodeus in Consuetud. Paris Claudius Mitalerius, Menagius, et alii.
GARDIO, Piscis, qui nostris Gard, vel Gardon, apud Silvestrum Giralduum in Topogr. Hibern. Dist. 1. cap. 7.

¶ **GARDIOLA**, Idem, reor, qui Gardiarus, Gardiator, Gall. Gardien, Custos. Arestum ann. 1322. tom. 3. Hist. Harcur. pag. 241. Procurator Domini. Flori predicti, et Gardiola terre, captus fuit per nonnullos familiares ipsius Vicecomitis cum armis in itinere regio.

¶ **GARDIRE**, Custodire, Gall. Garder, Charta ann. 1328. et Chartul. Latinlac. Et erant (Monachi) et fuerant soli et in solidum in possessionem... dicitur nundinas Gardiendi per se, etc.

¶ Charta ann. 1330. in Chartul. S. Maglor. ch. 154. Erant in possessione et saisina Gardendi certum festum... Praepositus monachus S. Maglorii una cum gardatore regio... accessisset ad dictam villam de Isacco in vigilia dicit festi, causa custodiendi dictum festum, fecit, propter mala et pericula evitanda pro bono pacis, ibidem proclamari sub certa poena, ne aliquis in dicto festo in iurisdictione equum portaret arma prohibita.

¶ **GARDITIO**, Jus gardie seu custodie. Charta ann. 1320. apud Lohinell. tom. 8. Hist. Paris. pag. 164. Quidquid... proprietatis, Garditionis, possessionis habebamus. Vide Warda.

¶ **GARDO**, f. Opilio, Custos pecorum, a Gallico Gard. Epistola apologetica Laurentii Abb. S. Vitoni ad Canonicos Virdunenses apud Mabill. tom. 5. Annal. Bened. pag. 684. Nonne scandalum lingue erat, quando fratres nostros, non Monachos, sed rusticos, Gardones, pantonarios et advenas penuria congregatos vocabatis.

¶ Ubi legendum puto Garcones Vide in Gardio. At si retinendum Gardo Homo nihil significari videtur, forte a Gardio, Pisciculus. Gardoner vero, pro Maledicere, in Mirac. Mss. B. M. V. lib. 2.

Quand cil ne set plus que respondre,
 Pour l'absolur, pour le confondre,
 A Gardoner et a mesdire
 Se preat, et li coumenche a dire, etc.

¶ **GARDOIRA**, Vas coquinarium. Inventar. ann. 1320. ex Tabul. S. Vict. Masill. Item unam Gardoiram ferream.

¶ **GARDONIUM**, pro Gardinum, Gallice Jardin, apud Mabillonum tom. 5. Annal. Bened. pag. 649.

¶ **GARDOPIA**, Idem quod Garderoba 2. Henricus Knvghton. ann. 1381. Juravit quod credidit, quod non esset aliquis Rex Christianus habens meliorem Gardropian... nam, ut dixit, tanta copia erat vasorum, et jocalium de argento, etc. Ex Gallico truncato Gardrole.

¶ **GARDUM**, ut supra Gardignium. Vide ibid. Charta ann. 1265. ex Tabul. S. Auberti Camerac. Quingue modiatas terre... contiguas Gardo domini de Walaicourt.

¶ **1. GARDUS**, Charta ann. 1327. in Chartul. Boni-port. Item de sex solidis... percipiendis per uno Gardo in parrochia Portus gaudii. Sed leg. Gardo. Vide Gordus.

¶ **2. GARDUS**, Glossæ Cæsar. Helsterbac. tom. 1. Hist. Trevir. Joan. Nic. ab Honheim pag. 671. col. 1. Gardi sunt instrumenta torcularis, que appellantur pullen et dis.

¶ **GARECINUS**, Vide Garathinz.

¶ **GARECTUM**, Poples, Italis Garetto, Gall Jaret Garectum, apud Petrum de Crescentis lib. 9. de Agricult. cap. 7.

86. 87. Vide Egidium Menagium et Oct. Ferrarum in Orig. Italic.

¶ **GAREGIA**, pro Coregia. Charta ann. 1819. in Reg. 69. Chartoph. reg. ch. 818. Item pro Garegia saunerium in estate, videlicet a quolibet habente saunerium, unum jorale. Vide supra Corregia.

¶ **GAREGNA**, Vide Garennia.

¶ **GARENARIUS**, f. Custos, Gall. Garde. Vide locum in Gangerium.
 ¶ **GAREDA**, Jus venandi cuniculos vel lepores. Charta Henr. de Simleio dom. de Alneto. ann. 1208. in Reg. 66. Chartoph. reg. ch. 834. Ego prænominatus Henricus in quibusdam de terris predictis reclamabam Garendam seu jus venandi. Vide Warennia.

¶ **GARENDARE**, ut supra Garandire, Cavere, spondere, prestare. Gallice Garandir. Vide locum in Statutus equus.

¶ **GARENDIA**, ut Garandia, Cautio, Gall. Garantie. Charta fundationis Abbatii E. M. de Bellisus ann. 1234. Inter Instrum. tom. 2. novæ Gall. Christ. col. 72. Nos vel successores nostri Domini Magduni tenemur... et perias, et missas, si quas habuerint pro defectu Garendie nostre, dicitur Monialibus jenerie restituerent. Occurrit in Charta donationis Domsine de Margartille pro conventu S. Leodegarii Sueslion. ann. 1205.

¶ **GARENDIRE**, Tueri, spondere, prestare, in Charta ann. 1289. ex Chartul. S. Joan. in valle. Vide Garentare.

¶ **GARENERE**, Tueri, prestare, Gallis Garandir. Littere Officialis Lemov. pro Archambaldo Abb. Solemiac. ann. 1270. ex Archivo ejus Monasterii. Promisit se defensurum et Garenturum eidem Abbati et Monasterio premissa, etc. Lubentius legorem Garenturum a Garentare, vel Garenturum a Garentare.

¶ **1. GARENNA**, GARENA, Vivarium cuniculorum leporumque, Gall. Garenne. Lira in caput. 15. Julith. In terra ista in una Garena possunt cito capi trecenti cuniculi. Occurrit apud Miræum tom. 1. pag. 181. Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 171. in Litteris Officialis Andegav. ann. 1269. ex Archivo S. Albini, in Actis MSS. S. Ivonis, etc. Vide Warennia.

¶ **2. GARENNA**, Vivarium piscium, ubi nulli licet pisces capere, nostris etiam Garenne, eadem acceptione. Recognit. feud. Ms. ann. 1386. pro castel. de Buri. L'eau appellee l'estan de Buri... et la Garenne ouidit estan de touz poissons, qui y sont et y chient. Lit. remiss. ann. 1401. in Reg. 183. Chartoph. reg. ch. 524. Ilz avoient pesché et prins du poisson en une fosse, que on nomme ou pays Garenne. Vide Warennia.

¶ **GARENAGIUM**, Prestatio pro jure habendi Garennam, vel venandi cuniculos aut lepores, Gall. Garannage. Vide supra Gareda. Reg. S. Justi in Cam. Comput. Paris. fol. 291. r. Quinquaginta gerla pro Garenaggio. Charta ann. 1300. in Lib. rub. ejusd. Cam. fol. 130. v. col. 2. En cens et en garannes et en Garannages, et en hommes et en home-nages.

¶ **GARENARIUS**, Custos garenne, Gall. Garennier. Lit. remiss. ann. 1301. in Reg. 69. Chartoph. reg. ch. 703. Johannes de Marchia Garenarius seu custos garenne Caticampi, etc. Vadia offic. reg. ex Reg. sign. Noster Cam. Comput. Paris. fol. 412. r. Indecim servientes et quatuor Garenarii foreste Resti. vi. den. per diem.

¶ **GARENNA**, Jus garenne. Charta E. abbat. Paracl. ann. 1233. ex Chartul.

Campan. fol. 893. col. 1. Et sciendum quod idem comes retinet in illis sexaginta arpentes memoris totam justitiam et Garennam suam.

¶ **GARENS**, Vas, cautio, Gall. Garant. Leges Ottonis Imp. [cap. 7.] apud Murator. tom. 1. part. 2. col. 2. Si quis equum suum, vel cetera animalia, suo rem suam super aliquem reperit, et ipse se Garentem dare dixerit, statim ut ad certum Garentem eum conducat, et super tertium Garentem et tertium comitalium non procedat. [Ubi vulgo legitur Warrentem.] Macer legit Garrens in Hiero-lex. Vide Warantus.

¶ **GARENARE**, Tueri, defendere, spondere, prestare, Gall. Garantir. Charta Ludovici Reg. Fr. ann. 1165. in Chartulario Montis Martium. Ragnaudus venditionem Garentabit, et si non poterit Garentare... hanc summam coram nobis fiduciamur de redditibus. Defendere et Garentare, in Tabulario S. Victoris Massil. Vide Warantus.

¶ **GARENARE**, Eadem notione, apud Marten. tom. 6. Ampl. Collect. col. 321. Vide Garentiare.

¶ **GARENATICUS CONTRACTUS**, Quo quis spondet se aliquid garenturum. Bis occurrit in Litteris anni 1493. apud Rymer. tom. 12. pag. 22.

¶ **GARENTIRE**, ut Garentare. Charta Medii Monasterii Bituric. ann. 1307. Ab omni feodo, retrofodo, rachatu... servitutibus et servitiis Garentit et defendit. Alera anni 1360. apud Rymer. tom. 6. pag. 218. col. 1. Dominus fideles suos auditos tenetur defendere ac etiam Garentire. Occurrit rursus in alia Charta anni 1364. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 357. et in Litteris anni 1190. apud D. Secousse tom. 8. Ordinat. Reg. pag. 548.

¶ **GARENTIGIA**, GARENTIGIATUM INSTRUMENTUM, Margalit in Stat. Aquens. curie submiss. lib. 2. cap. 3. Garentigia licet tali dictione Cicero forsitan usus non fuisset, dicitur Contractus habens executionem paratam jussu notarii habentis jurisdictionem ex forma statuti... equiparatur sententia unde merito Italia instrumenta Garentigata vocantur, et executionem perinde ac si essent sententia, que in rem judicatum transissent. Vide Garentigia. Alter Calvinus post Bald. et Tiracquel. Garentigiam debuit in Lex. jurid. Italica Garentigata est Defensio, tutela, nostris vero Garentage, idem quod Auctoritas, cautio. Charta ann. 1276. Inter Probat. tom. 2. Hist. Burg. pag. 44. col. 2. En Garentage de verité, nos... avonamis nos tres seels à ces presentes lettres. Alia ann. 1310. in Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 389. v. col. 1. Et en Garentage de ce, nous en avonamis à ces lettres no: seauc. Lit. Joan. ducis Brit. ann. 1422. ex Cod. reg. 4512. 3. Promettons fermement et loyamment en parole de prince ainsi de lui tenir et accomplir, et à lui faire Garentage des choses que pour ce lui ayons baillées. Engarentie, eodem sensu, in Charta ann. 1311. ex eod. Lib. rub. fol. 522. v. Nulli ne c'est trait avant pour enchieir lesdites choses, ne pour plus y offrir, ne donner Engarentie. Ubi significari potissimum videtur denarius, qui in artham emptiois dari solet.

¶ **GARENTITOR**, Præs. sponsor, auctor, Gallis Garant. Conventio Comitum Nivern. ann. 1215. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1123. Et inde litteras suas patentes ad instantiam meam confecerunt, et insuper fidejussionis Ga-

venitorum, et prescriptarum conventionum, ab utraque parte dominum meum Philippum Regem constituit.

¶ GARENTEUS, ead. notione. Codex Leiman. Norim. apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. pag. 190: Si quis bovem vel asinum vel aliquam rem suam adaverit, que ab aliquo vana fuerit, inuenta, si defensor eam suam esse asserit... Garentium suum debet adducere. Decretum Philippi Augusti de Judæis apud Acherium tom. 6. Spicil. pag. 472: Si Judæus id probaverit per testes legitimos Christianos, Bullivus compelli debitorum et Garentis repositos ad faciendam recodationem et intolulationem tam debiti quam assignamenti. Vide Warantus.

¶ GARENZA, Cautio, auctoritas, fidejussio, Gall. Garentie. Tabularium S. Petri Vostensis f. 68. v. De Widone vetulo Castano cognato suo convenerunt Garentiam facere, et si factam in terra fecerit, ipsi emendent. Vide Garandia.

¶ GARETINUS, Donum. Vide Garathine.

¶ GARENIZARE, Tueri, spondere, prestare. Charta ann. 1261. apud Spon. tom. 2. Hist. Genev. pag. 57: Nos dicit Simon et Leoneta uxor nostra, promittimus sub eodem juramento omnia supra dicta Garentizare contra omnes, et defendere in iudicio et extra. Vide Garentiare.

¶ GARETTA, Turricula, Gallice Guerite. Libera anni 1402. apud Hymertum tom. 8. pag. 271. col. 1: Villam predictam per costeram maris, cum quodam muro terre, Garetis, aliisque modis, quibus poterant, in parte fortificare proponant et intendunt. Vide Garite.

¶ GARTUM, Suffragio, popes, Ital. Gartto, Gall. Jarret. Mirac. S. Ziti tom. 3. Apr. pag. 525. col. 1: Una serpens mortis sibi in calcaneo et Garetto cruris dexteri, et ipsa statim tota fuit inflata. Garet, eadem notione, in Lit. remiss. ann. 1454. ex Reg. 184. Chartoph. reg. ch. 859. Icelui Garet tenent unq. Garet. Et mouct en sa main. etc. Vide Garetum.

¶ GARFALES, Navis onerarie species. Arest. ann. 1348. 14. Aug. in vol. 3. arrestor. parlam. Paris: Quod de predictis mille florentis dicitur Petrus ereret Garfales, nomine dicitur Guillemi, Azoret, quod mediocritatem navis, quod haberetur a mercatoribus pro ipis et eorum mercibus transfretandis. Vide supra in Galea.

¶ GARGABANGI, Vide Garathingi.

¶ GARGALLUS, Doli umbilicus, seu foramen majus per quod vinum infunditur. Statuta Massil. lib. 2. cap. 17: Omnes doli bularum sine vegetum, que venduntur de cetero in Massilia a dictis boteris sint bironati, et quod Gargallus sit caratus. Vide Gargalia.

¶ GARGALLA, Pars gutturis et canne palmarum. Mathias Silvaticus, Gurgulio, [Holosatisbus Gargallol, vel Gargante est Guttur, Gallice Gosier: quod Montalbanenses lou Gouladou, Wascones lou Gargavilla, alii Gargamele vocant ut est apud Borellum: quem, si vis, consule.]

¶ GARGALIA, Lapidem aque pluvialis emissarium, Gall. Gargouille. Comput. Ms. fabr. S. Petri Insul. ann. 1481: Item Johanni Wagnon, pro... mundatione nocuerunt et Gargaliarum. Vide infra Gargoula.

¶ GARGALIO, Guttur, ex Gloss. ad Alex. Entroph. Ms. lib. 2. Passion. cap. 109: Adhuc magis existinandum est duobroim in Gargale locis in venis factam. Ubi Gloss. Gargalos, i. fauces, et dicitur a loquendo. Ibid. cap. 115: Sic requiescere

faciat calorem, qui trahit ex inferioribus partibus, et adducit ad se et transmittit Gargalioni. Glossæ: Guttur. Gargamele, eadem notione, in Lit. remiss. ann. 1468. ex Reg. 197. Chartoph. reg. ch. 59: Le suppliant coppa la gorge audi Guillaume, ou quoy que soit, la Gargamele ou gosier. Vide Gargalia.

¶ GARGANGI, Advens. Vide Waren-gang.

¶ GARGARARE, Alius et voce inflatori aliquid effutire: a γαργαρίζω, Gurgulio: que est pars oris hominis propria, que facit ad vocis modulationem, ideoque γαργαρίζω a quibusdam dicta est. Malp. Paris ann. 1252: Sed hæc verborum deturamenta Francis innata Gargarando superbia et jactantia reboavit. [Italis Gargaliare.]

¶ GARGARISMUS, Gr. γαργαρισμός, Nov. Gall. Gargarisme, Iniquis ore hausti repetita ad guttur revocato. Vetus interpres Horat. edictus a Crisculo ann. 1579. in Epist. 15. lib. 1. ubi de Ant. Musa medico Aug.: Hic postea in contrarium versus omnibus, non solum perfusionibus frigidis, sed etiam Gargarismis Ciceronis aque, que est Aelle, in dono Cæsaris peronibus usus est, ita ut intra breve tempus eum curaret. Vide Gargarizare.

¶ GARGARISMUS, Gutturis seu vocis modulatio. Vita S. Rose tom. 5. Aug. pag. 331. col. 1: Pergabat avicula modulari, variabat lepidæ vocis argutias, duplicabat Gargarismos.

¶ GARGARIZARE, γαργαρίζω. Vox Medicis notissima. Glossæ MSS. ad Codic. Theodos. Colluo, Gargarizo. Martianus Capella lib. 3. pag. 49: Pectusque cujusdam medicaminis adhibitione Gargarizando purgabat.

¶ GARGATA, Guttur, jugulum, Ital. Gargatta, nostris Gargate. Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684: Gargate, garion, rucia. Lit. remiss. ann. 1317. in Reg. 76. Chartoph. reg. ch. 236: Interfecerunt dictos duos nuncios, quos invenerunt dormientes, sciendando Gargatam: et deinde cepervit dictos duos equos. Le Roman de Vayces Ms.

O grant couleuz et o coignis Lor ont les Gargates troucis.

¶ Gariete, eodem sensu, in Lit. remiss. ann. 1413. ex Reg. 167. ch. 388: Le suppliant frappa icelui Jaquet d'un petit coustellet par le coul auprès de la Gariete. Vide supra Gargatio.

¶ GARGATA PORTUS, Os portus, Gallis L'entree du port. Charta Massil. ann. 1438: Navis Januensis cum esset in portu Massiliensi in Gargata. Littere Renati Comitiss Provincie ann. 1477. in Statutis piscato. um Massil.: Nullus piscator audeat neque possit calare certam artem piscandi appellatam Tonaira de Posta a loco de Lestaro in mari usque ad Gargatam portus Massil. Pluries occurrit ibidem.

¶ GARGATHINGI, Vide Garathingi.

¶ GARGATHUM, Medicis, Lectus, in quo mente devii, spiritibusque offlati immundis detinebantur. Laur. in Amalthea.

¶ GARGILLUS, pro Gurgillus. Vide in hac voce. Acta S. Sebaldi tom. 8. Aug. pag. 773. col. 1: Sed modernis temporibus factum est, quod quedam advena mulier in die solennitatis sue fuso et Gargilla intenderet.

¶ GARGOCIL, f. Guttur, Gall. Gosier. Bibera ad Gargocil, in Statutis Cisterc. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1316. est immoderatus bibere. Vide Gargalia. [Vide infra Garsallum.]

¶ GARGOULA, GARGOULLIA, Lapidem aque pluvialis emissarium, Gall. Gargouille, alta Gargoule. Comput. fabr. S. Lazari Eduens. ann. 1283. ex Cod. reg. 5529 B: Pro lapidibus, qui vocantur Gargoules, quadrigandis, nij. lib. 2. sol. 12. den. Comput. Ms. fabr. S. Petri Insul. ann. 1367: Item datum pro Gargouillis dicti pilaris, etc. Item... pro mundando Gargoulas superiores et inferiores, in altero ann. 1468. Rursus alius ann. 1468: Datum item... pro mundatione per eos facta in nocueris et Gargouillis arcum tendentium circa chorum ecclesie; etc. Gargouille, Draconis figura appellatur, in Stat. pro auribus ann. 1378. tom. 6. Ordinat. reg. Franc. pag. 389. art. 13: Et en tous petis ymages, feuilles, Lyons, Gargouilles, etc. Vide supra Gargalia.

¶ GARGULA, ut supra Gargata. Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7692: Gargoula, Gargate.

¶ GARGUE, Terre inculta, vel dumis obsita. Vide Gargice.

¶ GARILLOLI, an. Subditi, qui sub tutela et protectione sunt? Charta Arnulphi III. Mediol. Archiep. ann. 1066. apud Murator. tom. 5. Antiq. Ital. med. ævi col. 267: Homines autem de Belari, qui Gariloli vocantur, que nostris curie antequam periolera delenti, periolera.

¶ GARILLE, Charta ann. 811. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 100: Tradunt predictus Sigofridus et uxor sua Erleuba ad ipsam casam Dei S. Victoris... villam que dicitur Garvilia, id est, eandem astantibus ad dirutis, terris cultis et incultis, vineis, pratibus, piscis, silvis, montibus, Garillis, hortis, etc. Sed ex similibus locis ibidem et alibi passim relatis, conjicio legendum Garicis. Vide Gargice.

¶ GARIMENTUM, Auctoritas, cautio de evictione. Gall. Garentie, Garinent. Charta ann. 1270. apud Stephanoium Antiquit. Santon. MSS. pag. 270: Promittimus dictis Priori et Monachis nos eisdem prelatibus super predictis omnibus perpetuum Garimentum. Charta Oliverii Abb. S. Johannis Angeriac. ann. 1283. e. Chartul. ejusd. Monast. pag. 221: Promittimus in super nos... contra omnem perturbatorem... facere Garimentum. Alia Prioris de Mirabello ann. 1285. ex Archivo Verzelliac: Promittentes... plenarium facere Garimentum bona fide. Occurrit in Charta ann. 1316. apud Jobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 470. Vide Gariz. Guarimentum et Warantus.

¶ GARIOFILUM, GARIOFILUS, etc. pro Caryophyllum, Gall. Girofle, in Vita B. Lidwina, tom. 3. April. pag. 283. apud Marten. tom. 2. Itiner. pag. 284. et 385. Gariofilii clavus. Gall. Clou de Girofle, apud Madax Formul. Anglie. pag. 227. Gariofolium, in Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 284. Gariofolium, in Vita S. Francis de Paula, tom. 1. April. pag. 126. Gariofilium, apud Will. Briton. lib. 10. Philipp. et Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 245.

¶ Galiophida, pro Girofle, ex Cod. 218. colleg. Navar. tom. 1. Dissert. D. Le Roy pag. 210. Vide infra Gariofolium.

¶ GARIOLA, Lydio. Pica glandaris, Germanis Hær, vel Heizer. Lex Aleman. tit. 100. § 13. Edit. Heroldi: Aneta, Gariola, ciconia, corvus, cornicula, etc.

¶ GARIOLA, in Testamento S. Cesarii Episcopi Arelatensis extremum, aliud sonat. Agria puella inca propria libertissime. Monasterio et Cesario Abbatibus serviat, et vere Gariola, quas illis vel parentibus eorum, confirmo. Vide an sit vox ulca, veregariola.

GARIOFILUM. Vide *Gariofilum*.
GARIOR, pro *Garitor*. Præs. sponsor. Lit. offic. Bitur. ann. 1217. In Chartul. eccl. Miserac. *Noverim universi quod Guillelmus terragium ecclesie Miseracensi dedit, et hujus rei se defensorum, et Gariorem ab omnibus constituit.* Vide mot *Garitor*.

GARIRE, Tueri, protegere, *Garir*, *Garantir*. Regestum Tolosanum. Camera Comput. Paris. f. 87: *Et Do. Comes debet Garire supradictum usaticum affectatoribus predictis, etc.* Tabular. Abtense fol. 52: *Et concessit Garire et defendere secundum posse meum ad opus eorumdem Monachorum.* [Charta ann. 1280. apud Stephanotium tom. 3. Antiquit. Pictav. MSS. pag. 819: *Tenantur Garire et reddere helmosinam antedictam.* Alia ann. 1227. ibid. pag. 849: *Firmiter promittens idem Philippus, fide data in manus nostras, se de cetero in dicto feodo nichil petiturum, immo pro posse suo eidem Monasterio Garitulum, etc.*] Occurrit præterea in Charta ann. 1318. apud Duchesnum in Hist. Familie Castaneris pag. 76. Alia Guillelmi D. Surgeriarum ann. 1268: *Sommes tenus ausdite homes et à lors hairs Garir et defendre lesdites terres à tot empentremment, et aus garder de domage.* [Similia leguntur in Charta Gallica ann. 1291. tom. 3. Antiquit. Pictav. MSS. pag. 972.] Le Roman d'Alexandre MS.

Onques n. pot Garir chassiaus ne fermetes.
 [Le Roman de Guillaume au Court nez: Garizans mol de mort et de torment.]

Hinc *Gariment*, pro protectione, tuitione, seu *garantitione*, in Consuetud. Labourensi tit. 17. art. 2. tit. 18. art. 2. *Tenir en Gariment*, in Consuetud. Pictavensi art. 99. 106. 118. 136. Inculmensi art. 20. et Angeriensi art. 22. cum primogenitus secundogenitis feudi partes præstat: tunc secundogeniti eas tenere in *Garimento* dicuntur a primogenito. Vocis origo eadem, quæ *Warrantire*. Vide *Warrantus*, Oct. Ferrarium in *Garire*, [de Casense, Menagium in *Guarir* vel *Guarir*, et D. de Lauriere tom. 2. Ordin. pag. 177. ubi docetur nostrum *Guarir*, *Sanare*, idem esse, quod a morte tueri, defendere, vel morbum propulsare, Gall. *Garantir de la mort*, *Preserver de la maladie*.]

GARISCERE, Tueri, præstare, Gall. *Garentir*. Charta ann. 1123. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 424: *Et laudavit domum, quod parentes ejus olim fecerant, et pro suo ordine firmavit, et teneat et legaliter Gariscat ipse et filii sui omni tempore.* Vide *Garire*.

GARISMATUM. Senator lib. 12. Epist. 22: *Hec loca et Garismatia plura nuntiant, et piscium ubertate gloriantur.* Vide *Gorrei* Deffn. Medic. in l'apov.

GARITE, **GARITTE**, Turriculæ editiores in lectis domorum, vel in castrorum muris, Gall. *Garites* vel *Garites*: Ita dicitur, quod eos, qui intus sunt, ab hostium insultibus servant. Will. Brito lib. 2. Philippus:

Non nisi raris erat qui muris staret in altis,
 Omnibus ad latus fugientibus ultro *Garitas*.

Et lib. 7:

Hi cryptas, illi curvas subiere *Garitas*.

Continuator Nangli ann. 135. . . *Castrum, quod incolæ ipsi munitionum fossatis et *Garitis* tenebant.* Chron. Flandriæ cap. 118: *Et fuit la *Garite* assésée vingt fois*

l'une après l'autre. Chr. Bertrandi du Guesclin:

Et tincil le monastier qui estoit sans armes,
 Et de bonnes *Garites* estoit bien garnies.

Sebastianus Cobarruvias, *Garita*, la *Ca-silla pequinna*, o celdilla que se haze sobre la muralla para que alli esten los que hazen la vela. Es nombre Arabigo, y vale tanto coma cuevepuela, o chozilla, de gar, o gara, que vale cueva.

Unde *Gariter* et *Garitier*, Castrum *garitis* munit. Lit. remis. ann. 1358. in Reg. 88. Chartoph. reg. ch. 137: *Damoiselle Jehanne de Vendome, dame de Bertecourt, nous a fait exposer que . . . pour la garde et defense de son chastel . . . elle a fait empèrer et Gariter et enforcier son dit chastel.* Alia ejusd. ann. ibid. ch. 612: *Les compaignons avient fait enforcier ladite esglise Gariter du mieulx qu'il avoient peu.* Occurrit præterea apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 1410.

GARITOR, Præs. sponsor. Gall. *Caution*. Charta ann. 1118. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 405: *Legales sibi Garitores erimus per directum, et propter hoc accepimus a te vigentias solidatas.* Vide *Garentitor*.

1. **GARLANDA**, Coronula, sertum, strophium: Ital. *Ghirlanda*, nostris *Guirlande*, Anglis, a *Garland*. Ordo ad benedicendum Ducem Aquitania: *Princeps debet venire Baronum comitatus ceteros, et capite suo Garlanda redimitus aurea, cujusmodi circulus aureus a capite ejus, cum ibi advenit, amovebitur, etc.* Matth. Paris ann. 1247. de Rege Angliæ: *Coronula aurea, que vulgariter Garlanda dicitur, redimitus.* [Testamentum Yzeu Domine d'Anio an. 1238. apud Baluzium tom. 2. Histor. Arvern. pag. 704: *Item sepulturam meam eligo in cimiterio FF. Minorum Viennæ, quibus Fratribus jocula mea, videlicet laqueos et Garlandas do et lego.* Charta ann. 1344. ex Sciedis D. Lancelot: *Nulla mulier vana portet aliquam Garlandam neque velum in capite. Garlande argenteæ, in Consuet. Lemovic. art. 42.] Garlande d'argent, in Consuet. Dissatensi, et Proussatensi: *Chappel d'argent, in Consuetud. de Marignus, et aliquot aliis in Arvernis, in quibus sic potissimum nuncupatur id, quod uxor post mortem mariti, præter dotem, consequitur, æstimaturque prelo lecti nuptialis. De vocis etymo vide Oct. Ferrarium.**

GARLANDIUS, Eadem notione. Consilium Massil. ann. 1381: *Audita detentione Domine nostre Regine, statuit quod nulla mulier aliqua audeat de cetero seipsum, cujuscumque sit conditionis, preeminente vel status, portare coronas, Garlandellum, frontieriam, nec capellum auri, etc.* Vide *Garlanda*.

2. **GARLANDA**, Circuitus, ambitus. I. bert. Petrasissis ann. 1341. in Reg. 74. Chartoph. reg. ch. 647: *Item quod omnes habitantes hospitia seu ayria in Garlanda seu circuitu platee dicte basilice, possint edificare cohoptas impune.* Unde *Garlandez* dicebatur Corona vel pars muri seu ædificii superigr. Lit. remis. ann. 1450. in Reg. 186. ch. 49: *Les supplians monterent sur la masse du pont du chastel de la Bruyere, et de là accrocherent un crochet au Garlandez d'une tour, et par le moyen dudit crochet, eschielles, ou autrement, ils monterent sur ladite tour.* Hinc.

GARLANDERIUS, *Garlandarum* seu *repagulorum* ad munimentum constructor. Comput. ann. 1255. ex Cod. Reg.

4656: *Guillelmus Mauricius et Durantus Saorninus Garlanderii, pro quingus cannis ambarri et quingue cannis vallati, quingus solidos Turon.* Vide supra *Ambarium*.

GARLETA, [Mensura vinaria.] Vide *Galo*.

GARNACHIA, pro *Garnachia* 1. Statuta Ecclesie Meldensis inter Anecd. Marten. tom. 4. col. 836. et tom. 2. Hist. ejusd. Eccl. pag. 484: *Ne (Sacerdotes) habeant Garnachias vel vestes inordinatas omnino prohibetur.*

GARMASIA Conclium Albense ann. 1254. cap. 18: *Prohibemus quoque districtius, ut nulli regulares cum balandranis, seu Garmasiis, vel aliis vestibus laicorum equitent.* Pluto scribendum, *Garmasiis*, vel *Garnabhis*. Vide *Garnachia* 1.

GARMINARE, pro *Carminare*, Lanam pectendo purgare: Ital. *Scardassare*, Gall. *Carder*. Stat. Bonon. ann. 1250. 67. tom. II. pag. 363: *Et nulla persona abluat pannos vel Garminet (Carminet) 52: — Gramet 59, 60, vel battat pelle, vel lanam, vel aliam turpitudinem faciat, vel proliciat juxta aliquem puteum.* [F. a.]

GARMORDRIT. Vide *Garmurdrit*.

GARNA, Rami porinorum, quibus furni calefiunt, Arvernis *de la Garna*. Occurrit in Charta Tabulari S. Crucis Savigniacensis.

GARNACHA, Togo, vestis talaris, Ital. *Guarnaccia*, Gall. *Garnacha*, quomodo etiam legendum, pro *Geruacha*, inter Instr. tom. 10. Gall. Christ. col. 492. Stat. ant. Florent. lib. 1. cap. 66. ex Cod. reg. 4621. fol. 35. r: *Dantiores communis Florentis . . . debeant induere se expensis propriis . . . tunica et Garnacha.* Neque alia forte est vestis superior, quam *Gavardine* nostri appellarent. Lit. remis. ann. 1482. in Reg. 208. Chartoph. reg. ch. 241: *Icelui de la Selle despoillia sa Gavardine, qu'il avoit sur lui, et se mit en prepoint, et print une javeline en sa main.* Vide mot *Garnachia* 1.

1. **GARNACHIA**, **GARNACIA**, **GUARNACIA**, Ital. *Guarnaccia*, Toga, vestis talaris. Sic autem describitur a Gaufredo Vostensi 1. part. cap. 74: *Notissime uni sunt amplis quadam veste, instar Monachi, sine manica, quod Franci vocant Garnacha: ubi perperam edit. *Garnacha*. Urbanus IV. PP. in Regula Militiæ Ordinis S. Mariæ, apud Girardiaceum in Hist. Bononiensi tom. 1. in Indice: *Habeant tunicam interiore de panno laneo albo vel pignolato, super quo uti possint Guarnacia similis coloris, aut de camelino.* Rollandus in Chronica lib. 5. cap. 20: *Cullellum arripuit, quem portaverat in sarcofo, (forte sarcofo) sive Guarnacia, inter pannum, et pellicium suum.* Statuta Massil. ann. 1274. MSS. lib. 2. *Garnachia cum penna et frecio 2. sol. et 6. denar. Garnachia muliebris de sendato, vel de camelotto cum penna.* [Statuta Ecclesie Avenion. inter Anecd. Marten. tom. 4. col. 573. *Illa Garnachia que manicas non habent, olim per aliquos (Clericos) ferri consueta ab eadem, et eorum quolibet sub excommunicationis pena, dimissa penitus et rejecta.* Statuta Cisterc. ann. 1230. ejusd. tom. col. 135: *De Montibus de Moleges, que deferunt vela alba et Garnachias, et surriunt crines longos, precipitur ut ordinate se habeant, vel ab ordine absiciantur.*] Constit. Joannis Archiep. Nicosiensis ann. 1820. cap. 4. de Canonici: *Scilicet ut nullus extra domum suam portet Guarnachiam de antipisciam, seu**

apertam per terram. Regula Ordinis S. Marci de Mantua: Una Guarnacea pellucida, et pellucida. Adde Concilium Bundenense, editum a Rainaldo post 14. tom. Annal. pag. 4. Computum Stephani de la Fontaine Argentarii Regis ann. 1351: Pour 20. aunes et demie de fin veluau vermeil des fors, pour faire une Garnache, ou long mantel fendu à un costé, et chapperon de meisme, tout fourré d'ermine. . . pour 2. pieces de fin veluau blanc pour faire une cote et une Garnache fourrée d'ermine pour le Roy à ladite feste de l'Estoil. Et cap. Des penes: Pour fourrer un surcot, une Garnache, un mantel à parer, et un chaperon, que le Roy ot de fin blanc de Froisselles. Alibi: Pour 80. ermines à fourrer les manches d'une Garnache blanche pour ledit Seigneur.

1. **GARNACHIA**. Eodem intellectu. Computus ann. 1333. Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 281. Item, Gerardo pro Guillelmo Bastardi, quando fuit factus Miles pro tribus infoderatur Guarnachiarum. . . XXIII. forem. Hispanis Garnacha. Italis Guarnacca. Veste longa che si porta di sopra forse imarra. Vide Menagium in Orig. Gall.

2. **GARNACHIA**. Eadem notione. Testamentum MS. Marie Regine Aragon 29. Apr. ann. 1213. Gassendus Camerarie mee lego 25. lib. . . et capam meam, Guasnaciam, pallium, et tunican, et pelliciam novam scarlateam, et mantellum, et Guasnaciam de viridi panno: Guillelma mulieri servienti mee Guasnaciam de bruneto, etc. Vide Meursium in Episcopi et Ferrarium in Guarnacca.

3. **GARNACHIA**. Potus species, seu vinum, quod vernacium appellatur a Petro de Crescentis lib. 4. cap. 4. cuius interpretis vetus Gallice Vin de Garnache vertit. Computus Thesauri Regis Francor. ann. 1312. Richardus de Archemino Lombardus pro 3. sextariis cum dimidio de Garnachia, captis ab eo per Nic. de Gabour Scacionem Regis pro recipienda quadam cauda vini de Garnachia, que erat Parisiis Impositiones urbis Parisiensis ann. 1349. In Regesto Memorialium Camerarie Comput. Parisiensis, sign. C. Pour le tonnel de vin . . . pour la queue de Garnache payera 80. sol.

4. **GARNACHIA**. Garnache Ordinat an 1415. In Reg. 170. Chartoph. reg. ch. J. Item quant on expoera en vente aucuns vins estranges en la ville de Paris à détail ou tavernne, comme Garnache, malvoisie, etc. Froissart voi. 2. cap. 77: Beuvoient à la Galvache et à la malvoisie sur les Lombars. Cap. 102. Galrigaches, malvoisies, et autres vins estranges. Melius cap. 183. Malvoisie et Garnache. Vide Vernachia.

5. **GARNAMENTUM**. Toga, vestis talaris, idem quod supra Garnacha. Testam. ann. 1345. inter Instr. tom. 10. fol. 31. Christ. col. 492: Insuper legamus Margareta quondam uxori Juceti, quondam fratris nostri, quondam Garnamentum, nuncupatum Garvache (i. Garnache) cum caputio et furraturis. Garnement, eodem sensu, sed pro qualibet veste, in Lit. ann. 1372. tom. 5. Ordin. reg. Franc. pag. 539. Son meilleur Garnement à vestir. Le Roman de Robert le Diable MS.:

Tous armés des blans Garnimens,
Et de tols appareillemens,
Con li blans chevalliers estoit.

6. **GARNAMENTUM**. Quidquid rei cuiuslibet instruenda vel ornanda conve-

nit. Charta ann. 1321. in Reg. 75. Chartoph. reg. ch. 833: Quod ipse marescallus et sui heredes tenentur . . . providere quod palefredi et equi de sella prioris et familie sue secum equitantis sint, tam in Garnamentis quam in ferris et aliis, bene muniti. Vide in Garnire.

7. **GARNARIA**. Idem videtur quod Garnacia, nisi ita legendum sit, in Constitutionibus Catalanie MS. In Mantellis, similiter et cotts, sive Garnariis. Vide Loqueat Vestes.

8. **GARNARIA**. Piscina aquam receptaculum, Gall. Reservoir, Angl. Waterhouse. Littere anni 1443. apud Rymer. tom. 11. pag. 83. col. 1: Diversos aquarum recentis conductus, cum standardis ceterisque machinis et pipis plumbeis, que ultra tria miliaria sub et supra terram decurrerunt et decurrunt, construere et erigere, ac quadam comunem Garnariam de novo fabricare, et quadam eucem spectabilem in Westchepe dictæ civitatis, pro quadam augea eisdem conductibus, tanquam mater, deservitura, que sine summa plus in nobilitate ac operariis eisdem operibus necessariis exequi non valeret, etc.

9. **GARNARIA**, ut Garnachia 1. Computus anni 1333. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 283. Item, pro infoderatura unius Garnarie et caputis pro domino Andrea Dalphinio de virgata, quam dominus portavit de Francia. vr. lib. vr. s. Vienn.

10. **GARNATUS**, Carbunculus, lapillus, Gall. Grenat. Invent. S. Capelle Paris. ann. 1391. ex Bibl. reg.: Item duo tabelli conjuncti ad invicem, ornati gemmis, in quibus . . . deficiunt duo saphiri et unus Garnatus, ac de tempore predicti Buchet deficiunt etiam ibidem duo alii saphiri et unus Garnatus. Ubi in alio incerti anni: Garnatus. Vide in hac voce.

11. **GARNELES** dictione populari, pro Grenetis, olim Garannelis, diminut. a Garnata, teste D. Le Bruf tom. 2. Hist. Paris. pag. 397. Charta ann. 1311. ex Tabul. S. Germ. Prat.: Ipsi autem pro bono pacis statuerunt quod totum territorium, quod continetur a tornella Philippi Hamelini supra Sequanam usque ad metan, que dividit terram S. Germani ex una parte, et terram S. Genovefe ex altera versus Garneles, etc.

12. **GARNERIA**, f. Ornatus linteus, Gall. Garniture. Computus ann. 1333. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 276: Soluti pro octo Garneriis emptis ibidem per Dominum a Monachibus Monasterii S. Trinitatis taren. XII.

13. **GARNERIA**, f. Presidium, Gall. Garnison. Littere anni 1417. apud Rymer. tom. 9. pag. 529: Assignavimus vos ad omnes et singulas tertias nobis de quibuscumque Capitaneis de Garnesia nostra de Vernulle, etc.

14. **GARNESTURA**, ex Gall. Garniture, Garnison. Qua voce intelliguntur victualia, arma, et cetera, que ad oppidi vel castri defensionem, necessaria sunt. Matth. Paris ann. 1291: Significavit Soldanus Regi Francorum, ut sedatis omnibus civitatibus Damiate cum sustentamentis, que Garnesturas vulgares appellant, consultus resignaret, etc. Infra pag. 532. Institutiones vocat. Historia castelli Doverensis tom. 2. Monastici Anglicani pag. 1: Et enforca le Chastel de Doure de fosses et de mins et de Garnesture contre les Romains, s'il venissent. [Vide Garnistura]

15. **GARNETTUS**, Carbunculi species rubri coloris instar granorum mali granati, Gallis Grenat, Angl. Garnet. Cum

aliis saphiris, Garnetis et perlis, apud Rymer. tom. 5. pag. 60.

16. **GARNIAMENTUM**. Vide in Garnire.

17. **GARNIARE**, Vox pannificorum, in Stat. pro arte Parator. pannor. Carcass. renovatis ann. 1496. in Reg. 201. Chartoph. reg. ch. 121: Item quod paratores dictæ ville Carcassone seu ministeriales (i. ministeriales) ejusdem debent et tenebunt bene, decenter et sufficienter parare et aptare dictos pannos, tam in Garniando, quam in versando et embroendo.

18. **GARNIMENTUM**, Pellitium, Gall. Fourrure. Lit. ann. 1277. tom. 4. Ordin. reg. Franc. pag. 670. art. 4: De quolibet Garnimento pelliperie factæ, duos denarios. Consuet. Paris. ex Reg. sign. Noster Cam. Comput. fol. 86. r. Item Garnemens de gris qui vient de hors, tuden la piece. Garnissement, Munimen. in Charta ann. 1297. ex Tabul. S. Vandreg.: Avons confirmé ches présentes lettres du Garnissement de nos seaus. Vide in Garnire 1.

19. **GARNIRE**, Ornare, Instruere, parare, munire, Gall. Garnir, Ital. Guarnire, a Teutonico Garen, Saxon. Gearvian, Parare, preparare. Concilium Turon. ann. 925. inter Anecd. Marten. tom. 4. col. 72: Ad omnem legem examinandam, quamcumque et Synodus indicasset, semper Garnitus adesset: id est, instructus et preparatus. Lectus Garnitus, Gallice Lit. Garni, Lectus instratus, in Testamento ann. 1392. tom. 2. Maccariarum Insulæ Barbare pag. 672: Lecti muniti sive garniti, in Charta ann. 1500. De vocis etymo vide Oct. Ferrarium in Orig. Ital. Menagium in Gall. et Schillerum, quem secuti sumus, in voce Gar.]

20. **GARNIAMENTUM**, Instructus, quidquid ad instruendam vestem, vel adornandam confert, vulgo Garniture d'habit. Monasticum Angl. tom. 2. pag. 321: Et cuiuslibet eorum per annum tres vigas tele, . . . et unum Garniamentum laneum quolibet anno. Computum Stephani de la Fontaine Argentarii Reg. anni 1351: Pour 8. pieces de drap d'or de Damasque, pour faire à M. le Dauphin une robe de trois Garnemens qu'il ot le jour des Espousailles de la Reine de Navarre sa sœur. Cap. des penes et fourrures: Pour fourrer les robes et Garnemens, que lesdits Seigneurs ont euz en ce terme, etc. Pour fou rer une robe de 6. Garnemens, etc. Pour fourrer deux paires de robes de 4. Garnemens, et de 6. Garnemens, qu'il ot la veille de Noel. Le Roman de la Rose:

Belle robe et beau Garnement
Amendat les gens durement.

21. **Le Roman de Siperis de Vineaux:**

Hardement ne vient mie de noble Garnement,
Ains vient de gentil cuer ou pousse se prout.

22. **Guillelmus Guiart:**

La veissire à l'impressier,
Armes accores lessier,
Sus Garnemens bruns sans tache,
Comme espees, costiaus, et baches.

23. **[Le Roman d'Athis MS:]**

Moult furent chier leur Garnement
E riche atours, en beaux dras.]

24. **Vide Rastellum verbo Garnishment.**

25. **GARNIMENTUM**, Instructus et ornatus quivis rei cuiuslibet convenientes. Statuta Massil. pag. 361: Balistæ sint bene garnite de omnibus Garnimentis sibi necessariis, et sint ad c. lib. carrulli pro singulis balistis. Testamentum anni

1398. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1807: *Exceptis tamen... cassilomentis meis argenteis omnibus, totalibus, quocumque habeam, utensilibus, et aliis Garnimentis hospitiorum meorum, etc.* Charta anni 1390. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 238: *Cum dictarum terrarum, locorum et castrorum mandamentis, Garnimentis, feudis et retrofeudis, justitiis aliis et basis.* Testamentum anni 1392. in Maceris Insula Barbarae tom. 2. pag. 671: *Item domum pridem dicti carissimi fratris sui... una cum toto Garnimento et vasta vinariis infra eandem domum existentibus.* Occurrit rursus in Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 408.

GUARNIMENTUM. Constituit. Siculae lib. 3. tit. 96. § 1: *Et quod sellas et scuta munire debeant necessariis, et fortibus Guarnimentis.*

GUARNIMENTUM. Apparatus bellicus. Ital. Guarnimento. Hollandicus Chron. lib. 10. cap. 5: *Et cognitio per Ecelinum, quod quantum in numero personarum, Guarnimento Ecclesie suo Guarnimento comparari non poterat, etc.* [Titur rursus lib. 1. cap. 4. et 14. lib. 6. cap. 6. lib. 8. cap. 1. ut et Bartholomaeus Scriba lib. 8. Ansal. Genuens. ad annum 1288. Ogerius Panis lib. 4. eorumd. Ansal. ad ann. 1204. et 1206. Auctor Chronici Parmensis ad annum 1235. etc.] Adde Hist. Corsusior. lib. 1. cap. 5. 20. lib. 5. cap. 6. etc. Garnisement, apud Littletonem sect. III. Vide Pergaminum in Guernis.

GUERNIMENTUM. Chron. Parmense ann. 1305. apud Murator. tom. 9. col. 554: *Item eodem tempore de mense Augusti... quum diceretur Parma, quod domini de Rubens faciebant Guarnimenta Sagalaris dominus Ghibertus de Corrigia Defensor predictus mitti illic quendam suum famulum nomine Zenardum, ad sciendum si erat verum de dictis Guernimentis.*

1. GARNISIO, Comestus, Instructus, annona, vinum, arma, et quidquid ad muniendam urbem necessarium est. Vincentius Belvacens. lib. 92. cap. 98: *De victualibus autem Garnisio, licet multa per ignem deperierint... multa tamen remanserunt ex eis.* Charta Philippi Pulcri anni 1304. apud Buzellinum lib. 2. Gallo-Fr. cap. 28. [et Miræum tom. 2. pag. 322.] *Item quod ad opus Garnisio nostrarum bona eorum... eis in vitis non rapientur.* Nangius in Chronic. ann. 1295: *Fugati de prelio omnem Garnisioem, quam ducebant cum bellico apparatu, totaliter amiserunt.* Vide eundem ann. 1249. et in Philippo III. ann. 1274. [Littere Johannis I. Regis Franc. ann. 1352. apud de Lauriere tom. 2. Ordinat. pag. 541: *Pro bladis, aliisque granis, vini, animalibus, lignis, aut aliis munitionibus, sive Garnisioibus suis quibuscumque, quas et que pro victu et necessariis eorumdem, ipis in servicio nostro existentibus, in domibus et hospitibus, per terram, sive aquam deventi et deferri faciunt, seu adduci, ad pedagium... minime teneantur.* Vide Litteras ann. 1361. tom. 8. eorumd. Ordinat. pag. 448. etc.] Chronicon Fland. cap. 39: *Et fait prendre toutes les Garnisioes, qui en la ville estoient, et les fait mener au chasteil.* Occurrit passim ibi, et apud Froissartem, Monstreletum, et alios. Garnison eadem notione dixit le Roman de Gar-

Jusqu'à la fin de ce sont arceat,
Le Garnison en ont à nous porté,
Le pain deccist, et cher solé mède.

[Reg. episc. Nivern. ann. 287: *Garnisio torcularium.* Necrol. Bitur. Ms.: *Item tota Garnisio Bellioci venditur quantum vendi potest, de quibus quilibet habebit sex denarios Paris.* Garnison, eodem intellectu, in Lit. ann. 1360. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 435. art. 21. et Garnison, in alius ann. 1371. Ibid. pag. 462.] Hinc Garnisioes dicta ipsa praesidia militaria in castris, quomodo vocem hanc hodie usurpamus. Nangius in Vita S. Ludovici ann. 1265: *Estimantes... Garnisioem munitionis egressam pro foribus exercitum invasisse.* [Instrum. ann. 1430. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 64: *Magna quantitate victualium, artille-rie et tractus ibidem dimissa, que erat sufficiens ad custodiam dicti castris spatio pugnantium Garnisioe.*]

Sed et sic appellata nostris apothecae seu loca, in quibus asservabatur et recondebatur quidquid ad domum regiam necessarium erat, verbi gratia vestes, vasa aurea et argentea, etc. Computum Stephani de la Fontaine Argentarii Reg. ann. 1351. cap. *Des draps de laine: Des draps de suetudis l'en a delivré à chascun pour ceste hardie et houce six aunes et demie, etc. et le demurant est demeuré es Garnisioes de la tailleurie, etc.* Des Garnisioes de l'argenterie et de l'inventoire C. de Monstrelet pour deux aunes de drap d'or matabas et 4. aunes de velours violet, c'est assavoir le drap d'or prins edites Garnisioes, et le velours dudit inventoire, etc. Garnisioes du Temple, ibidem.

GARNISONES SERVIENTIUM, Apparitores in domum debitoris, a Judicibus missi, qui ibi vivunt, usque dum solvatur debitum. Vide Comestores.

GARNISO, Species armaturae. f. eadem quae Italica Garzerino, Lorica, Gallis Jaseran. Statuta Massil. pag. 461: *De Garnisioibus de habitibus portandis. Generales decernimus observandum quod omnes mercatores portantes in aliqua nave Massilie... valens duc. libr. vel amplius portant Garnisioem, et pro servitibus suo aushergotum, veccurellum.* Ibid. pag. 466: *Statuimus quod... unusquisque Judaeorum (navigantium) habeat semper et portet secum unam Garnisioem ferream in eundo et redeundo in stagio.* Forte posset intelligi armatura perfecta, suis constans partibus omnibus, quae totum garniat seu ornet hominem. Vide Garnisio.

GARNISTURA, ut Garnestura, Quidquid ad munitionem castris vel oppidi necessarium est. Item quisvis ornatus cuivis rei conveniens, Gall. Garniture. Littere anni 1408. apud Rymor. tom. 8. pag. 321: *Pro munitione et Garnistura castris vestris, etc.* De Garnistura miræ. in Inventario Ecclesiae Noviom. an. 1419.

2. GARNISIO, Instructus, ornatusve cuivis rei conveniens, unde Garnitor dicitur, qui illos accommodat. Arrest. parlam. Paris. ann. 1388. in Reg. Olim fol. 106. r. *Cum forbissatores gnisium villae Parisiensis curiae nostrae coqueasti fuissent, dicentes quod... Garnitores forellorum ensium opera... ad officium dictorum forbissatorum... pertinentia, etc. assercebant... Per wrestum nostrae mercaturae suae bonae ensium et forellorum ac Garnisioem eorumdem.*

Garnison, pro Panno vesti assuto, vulgo Douburs. Inventar. ann. 1316. in

Reg. A. Cam. Comput. Paris. fol. 84. r.: *Item cinq issus de soie, sans Garnison.* Lit. remiss. ann. 1304. in Reg. 143. Charthoph. reg. ch. 223: *La moitié d'une Garnison d'une piece de robe, garnie de toile.* Sed et pro qualibet, quomodo Cosa usurpamus, occurrit in alius Lit. ann. 1390. ex Reg. 117. ch. 188: *Icellui Hugues print un sac, où il avoit plusieurs Garnisioes, desquelles ledit suppliant ne sçet, ne ne sçeut onques la quantité, ne queles elles estoient.*

GARNITURA, Eadem notione. Inventar. Ms. honor. Joan. de Madalhano ann. 1450. *Item unam payrolam cuppi parvi valoris sine Garnitura, continentem unam crugam aquae.* Vide Garnimentum in Garnire.

WARNITUS, seu Garnifus, Instructus, Garni etiamnum nostris, Warni, Picardis. Capitularia Caroli C. tit. 26. § 6: *Unusquisque infra patriam cum pace et sine oppressione pauperum... et in hostiam, vel ad placitum, sive ad curiam veniens, de suo sit Warnitus, et de dono suo moveat, ut cum pace venire... possit.* Adde lit. seq. pag. 248. Eadem Cap. tit. 46. § 25: *Nobis in adjutorium, prout citius poterimus, veniant, et ad hoc omnes semper Warniti sint.*

2. GARNIRE, Instituire, educare. Testam. Raym. Trencavel. ann. 1154. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 551: *Et relinquo eimeum filium pro Garnire, et pro facere militem.*

GARNIRE, Praesidium militare, Gall. Garnison. Inquisit. ann. 1210. inter Probat. tom. 1. Hist. Nem. pag. 49. col. 2: *Et Garnisioes quas intus invenerint, armarent se et socios suos.* Vide Garnisio in Garnire.

GAROFFOLUM, Caryophyllum, ut Garofolium. Stat. Aste ubi de Intrat. portar. *Folia Garoffolorum ponantur et solvantur pro quolibet rubo, et si aliter fuerit plus vel minus pro rata, lib. xxv.* Vide Garofolum.

GAROPHANUM, Pari significatu. ab Italico Garofano. Stat. Genuis lib. 4. cap. 12. pag. 89. r.: *Dum tamen pecuniam intendant in dictis bonis implicare non possint, nisi in mercibus infrascriptis, auro, argento... Garophanis, nucibus muscatis, etc.*

GAROSSA, Species viciae, Gall. Jarrouse. Computus Vieni. ann. 1318. *Computat de recepta annonae, bladi, ordi, avenae, fabarum, pisorum, Garoarum, milii, vini, amigdalorum, olivarum, etc.* Vide Jarrossia.

GARPE, vox Italica, Morbus equinus, in junctura crurium circa pedes, ex Petro de Crescentiis lib. 9. cap. 44. ubi vetus ejus Gallicus Interpres habet Grappes, quomodo mulomedici etiam vocant.

GARPIRE, ut infra Guerpire, Possessionem rei alienius dimittere. Chartarum Ecclesiae Austriacae cap. 64: *Vendidit sine aliqua retentione Dno et B. Marix... totam terram supradictam, et Garpivit prebendam.* Occurrit etiam apud Miræum tom. 1. pag. 370. col. 1. et 2.

GARRE, Miracula S. Amalberge, tom. 3. SS. Julii pag. 106: *Dum levaverunt eum de curru, ponentes super Garras atrii, statim auxilio B. Amalberge resumpsit ibidem omnium membrorum sanitatem.* An scamna, an repostaria, inquit Editores eruditi: crediderim esse repagula, et Garras dictas fuisse pro Barras. Non una haec esset B. in G. mutatio. Vide Barre.

GARRAFOSSUS, Fossa, canalis, rivus. Stat. Placent. lib. 3. fol. 38. v. *Ita quod*

ipae stratae non devastentur vel impediantur, et etiam facere aptari omnes malos apellos et Garrafosos, et ingravari, quod fiat de aptandis apellis et Garrafosos expensis illorum, seu perillos, qui utuntur ipsa strata a quatuordecim miliaribus usque versus civitatem. Vide mox Garranerius.

* **GARRALIUM**, Novalis ager. Charta Massil. ann. 1486. Dedit 12. Foietates terre, quorum pars erit in Garraliis. Vide Garachium et Garatum.

* **GARRANDARE**, Tueri, praestare. Gall. *Garentir*. Charta Joanne comit. Fland. ann. 1241. In Suppl. ad Mirum pag. 104 col. 2: Qui (domini terrae) praefatam domum specietis hegginis debent Garrandare. Vide supra Garentizare.

* **GARRANDIA**, Cautio, tuitio, Gallia *Garrantie*. Praestare Garrandiam, in Charta anni 1244 apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collect. col. 189. Vide Garandia.

* **GARRANDIRE**, Tueri, protegere. Gallis *Garentir*, *Defendre*. Leges Balduini Flandriae Comitiss anni 1200 apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 767: Si homo fugitivus, qui hominem interfecerit... nulla villa libera, nullusque dominus, vel homo, illum tueri vel Garrandire poterit.

* **GARRANERIUS**, ut supra Garrafosus. Charta ann. 1398. In Reg. 158. Chartoph. reg. ch. 485. Cum duo malefactorum... commisit certa crimina... videlicet inter quendam fenorarium et unum Garranerium in itinere publico, etc. Infra pro Garranerium, habetur num.

* **GARRAPATA**, vox Hispanica, (Genus pedicularum, qui canes et catos mordere solent. Acta S. Prudentii Episcopi Garrenensis, apud Bivaritum: Illico facta benedictio, cecidit super sceleratos Garrenenses, quoddam genus pedicularum, qui apud Hispanos Garrapatae nuncupantur. Alud sonat apud Italos, quibus est, rucos, harpago. Vide Oct. Ferrarium in Orig. Italic. verbo *Garatte*.)

* **GARRATUM**, ut *Garratum*, Novalis ager. Recognitio anni 1207. facta Abbati S. Tiberii apud Stephanotium tom. 1. Antiquit. Occitan. MSS. pag. 406: *Tamen si in tempore solutionis in con ianina, quam habeo in ipso vestro termino, que conjungitur ad allano cum via, que moiet a villa S. Tiberii et ducit ad pcpum (f. campum) de Majano, fuerit factum Garratum saspationum vel bladum seminatam huc omnia in pace et sine inquietudine inde trahatis.* Vide Garachium.

* **GARRATUS**, Lapis, silix, cementum, Gall. *Moillon*, *caillou*. Comput. ann. 1263. Inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 261. col. 1: *Soleit magistro Guilermo de Remohnia pro una libra pulveris ad opus Garratorum extrahendorum, vij. grosos.*

* **GARRARE**, pro *Guerrare*. Bellum inferre, facere. Charta Guld. de Castell. ann. 1221. in Chartul. Campan. fol. 193. v. col. 1: *Praeterea si comes Campanie vellet Garrare aliquem hominum meorum, qui sunt de feodo suo, etc. Vide infra in Guerra.*

* **GARRENS**, Gall. *Garant*. Vide *Garrens*.

* **GARRERIA**, Herbae species, f. Carectum. Stat. Vercei. lib. 4. pag. 85. v: *Item quod aliqui testor non debent lixare telas, mantilia, vel toalias cum gladio Garreria, nisi re aliqua super telario.*

* **GARRICE**, **GARRICIE**, etc. Terrae incoltae, Gall. *Garriges*, *Garice*, *Garrices*, in Usaticis Barcinonensibus, in Testam. Götfridi Comitiss Certan. tom. 6. Spicil. pag. 488. 484. in Charta Sancti Reg.

Arag. ann. 1083. apud Catellum in Comitibus Tolosan. pag. 89. in aliis apud Ruffum in Histor. Comitum Provinc. pag. 54. Mabillonium tom. 5. Vitar. SS. Ord. S. Benedicti pag. 89. etc. *Garrices*, in Chartis ann. 1088. et 1073. apud Joffridum in Nicta pag. 162. et in Chronologia Lirimensi tom. 1. pag. 35.

* **GARRICIE**, Eadem notione, in Chartulario Ecclesiae Aptensis. fol. 92. ubi etiam habetur *Garice*, et *Garricie*.

* **GARRIGAS**, in Chronol. Episc. Lodovens. pag. 224. 228. et apud Garieillum in Episcopis Magalonsib. pag. 196. Vide Galland de Franco alodio pag. 182. *Garrigie*, in Charta ann. 1283. apud eundem Garieillum in Episcopis Magalonsibus pag. 263. Petrus Roboriensis Poeta Provincialis apud Joann. Nostradamum cas. 56:

Petit m'ai valget mox pascis, ny mox pascis,
Ni jousmes d'aveul, ni fleur d'eglay.
Ni lou pascis que Dies tressent es may,
Qued on vey verda lous prats, ni lous Garrics.

* **Ager pascuus**, ut supra *Garricus*. Charta ann. 1144. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 507: *Ego Bernardus Atonis, vicecomes Nemausi, dono et in perpetuum concedo ad patuum populo Nemausensi omnes Garrigas, que sunt infra terminos quos modo dico n. Garric Petro Roboriensi seu de Ruere, cujus laudati a Cango versus v. Garrice, Ita legi debent, euctore illi. Pr. de Mazaugues:*

Petit m'ai valget mox pascis, ni mox pascis,
Ni jousmes d'aveul, ni fleur de glay, etc.

Vide in *Garrice*.
* **Oritur hinc** vox ab Occitano *Garric*, *Ilex*: unde Occitanis *Garrigues*, ut et Provincialibus *Garriguo*, Agri sunt virgultis obstiti, praesertim herbis minoribus, quas vocant *coccigeras*, *cocciglandiferas* et *aculeatas*, haecque propria notio est vocis *Garrice*, que pluribus in Chartis ab agris nude incultis distinguitur: unam alteramve in exemplum profero. Charta ann. 845. Marces Hispan. col. 781: *Vendo illas villas... cum pratis et pascuis, silvis, Garricis... cuius et incultum.* Alia ann. 879. col. 509: *Ildegericus Presbyter dimisit ad Abraham clericum fratrem suum terras cultas et incultas, silvis et Garricis.* Multo plures praeterea ne longior sim in re manifesta. Si lubet, vide Probat. Histor. Tutel. pag. 329. 330. Chartam ann. 688. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 20. col. 2. etc. Cum autem hujusmodi loca, ubi crescunt illices, fere spargantur thymo, amarago aliisque similibus herbis seu plantis virentibus, hinc eorum viriditas non male pratis comparatur a P. Roboriensi in versibus mox laudatis.

Vide de *Gasensive*, et *Menagium* in suis Origin. Gall. ac praesertim *Garidelum* in suo Tractatu de plantis in Aqueensi territorio nascentibus pag. 248.

* **GARRICUS**, Ager incultus et pascuus. Charta ann. 1819. in Reg. 61. Chartoph. reg. ch. 196: *Ascendit dicta combe uagus ad Garricum signatum... et sicut dictus Garricus vadit apud Garricum, qui est ante domum Bernardi Laura.* Vide mox *Garrigua*.

* **GARRIFICARE**, Vide infra *Guerrigare* in *Gerra*.

* **GARRIDOR**, Auctor, qui cavet de evictione. Gallice *Garent*. Charta ann. 1125. apud Stephanot. tom. 1. Antiqu. Vascon. MSS. pag. 707: *De isto dono debemus esse Garridor et authorgardor.* Vide *Garent*.

* **GARRIGERIUS**, Qui messibus servandis invigilat. Vide mox in *Garrigua*.

* **GARRIGUA**, Ager suis frugibus vestitus: nam agro inculto *talas* seu *dampna* inferri nequaquam potest. Charta pro consul. de Genest. ann. 1408. in Reg. 157. Chartoph. reg. ch. 364. *Quando contingit in dicta Garrigua talas aliquas fieri per aliquem seu aliquos, hujusmodi talas extimandi et extimare faciendi per juratos Garrigeros, etc.* Cui interpretationi omnino favet Joinville in S. Ludovico munitis apte laudatus a Cango ad v. *Carretum* 2: *L'un des admiraux d'un Souldan estoit venu fauciller et degasier les blés d'un Karet estant illoques pres. Hinc, ager etiam spoliatus, et in quo stipules tamen remanent, *Garet* dicitur, in Lit. remis. ann. 1470. ex Reg. 193. ch. 280: *Ainsi que les supplicans faisoient pasturer leurs beufs arans en une estouble ou Garet.* Unde *Temps de Gares* vel *Gareot*, appellatur anni tempestat, qua fruges demetuntur in agris. Charta ann. 1350. in Reg. 80. ch. 17: *Chascun qui a charrue doit trois courrees, une ou temps de Garet, une ou temps de semelles, et l'autre ou Mars.* Alia ann. 1385. ex Reg. 128. ch. 51: *Est tenu faire certias services, appellees courrees, par trois fois l'an... a la saison de fromens... a la saison de Mars, et autant a la saison de Gareot.* Neque aliunde repetens mensis Augusti appellatio, in Charta Guill. comit. Hannon. ex Cod. reg. 10196. 2. 2. fol. 36. v: *Donné l'an de grace m. ccc. xxiii. ou mois de Geskerech Flandris, Geschied, eadem notione.* Vide supra *Garatum*.*

* **GARRIRE**, Inconditum et horrendum clamorem edere, more Turcarum jamjam praetium commissurorum, ad terrandum hostem. Barthii Glossarium ex Anonymi Hist. Palest.: *Tunc videntes Comites et Boemundum venientes et conducentes illam gentem, mox ceperunt strigare et Garrire ac clamare vehementissimo clamore... Alii qui remanerant viri, jam non amplius audebant clamare vel Garrirre.* In Actis S. France Abb. tom. 3. April. pag. 187. *Clamare est pro nimio dolore: Comprahenderunt eam dolores immensi: quibus angustata clamare coepit et Garrire tam fortiter, ut mirarentur praesentes.*

* **GARRITUS**, Clamor bellicus, in Glossario Barthii ex Gilberti Historia Palestinae.

* **GARRITUS**, Cautione assertus. Gall. *Garenti*. Chron. Forjul. in Append. ad Monum. eccl. Aquilej. pag. 85. col. 1: *Dominus comes factus fuit capitanus per quinque annos, et omnes redditus patriarchatus et Garritum debebat agere: ita quod patriarcha nihil habebat agere, nisi accipere a domino comite tria millia Garcarum in determinatis taxis.* Vide supra *Garrandars*.

* **GARROBIS**, ut *Garossa*, Species vicis. Gall. *Jarrousses*. Charta ann. 1407. in Reg. feud. comit. Pictav. fol. 246. r. ex Cam. Comput. Paris: *Item habeo (ego Johannes Babaudi) cogritum seu largier in bladum que seminantur terris superius contentis et declaratis, scilicet de bathargia, de Garrobs, de vesse, de pisco bruno, etc.* Idem forte est, aut pisi genus, *Warpois*, in Consuet. ferlar. Trecent. ex Cod. reg. 812. 5. fol. 148. r: *Li sos de pois et de Warpois, iij. den.* Vide infra *Jarrossia*.

* **GARROFA**, Siliqua edulis. Gall. *Carrouge*, Hispan. *Garroca*. Concl. Tarrac. ann. 1591: *Nec de frugibus dumtaxat, frumento, hordeo, avena, spelta, milio, Indico tritico Mahis dicto... ac virgilio-rum fructibus solvi precipimus (decimas),*

ut de pyris, pomis, prunis, ficis, cannis meliis... siliquis sive Garrofa, castaneta, etc.

† **GARROLIUM**, **GARULLIUM**, f. Repagulum, Gallice *Barriere*. Computus anni 1902. apud D. Brussel ad calcem tom. 3. de Feudorum usu pag. CCIX: *Magister Ricardus pro opere Paciati III. f. Pro Garriolo Vermonis reficiendo III. f. et VIII. vol. Ibid. pag. CXLVIII: Pro veteri Garullio reficiendo et pro litiis LII. solis. Si veram notionem d'vinando pronotavi, vox effingi potuit a Vara, unde Varolium, dein Garolium, Garrolium. Vara autem Isidoro in Glossis, ut jam dictum est in Garra, sunt Periticae dum inter se colligunt, quae assarem sustinent. An inde dictum nostrum Ferrouil, Obex, quod a Veruculus non satis certo dedit Menagius? [Vide Jarolium et Legariol.]*

° **GARROSCA**, Ager incultus et pascuus, ut videtur. Charta ann. 1828. in Reg. 86. Chartoph. reg. ch. 53: *Dictum nemus, situm in parrochia de Yrques, confrontatum a parte superiori cum Garroscis, vocatis de l'Escarrais, et a parte inferiori cum Garroscis de la Brossa, et cum Garroscis mansi de la Veraha. Vide supra Garriga.*

° **GARROSERIA**, Ascia, securis, Gall. *Coigne, hache*. Lit. remiss. ann. 1414. in Reg. 169. Chartoph. reg. ch. 19: *De quadam securi vel Garroseria ferrea, cum qua scindebat ligna, etc.*

° **GARROTEUS**, pro *Garterianus*, Gall. *de la Jarretiere*. Ordinis militis *Garrotei*, apud Rymer. tom. 12. pag. 780. Ordo militaris apud Angios celebris. Vide *Garterium*.

° **GARROTUS**, Spiculum arcus ballistarum, Gall. *Garrot*. Continuator Nangii ann. 1856: *Munitentes turres ballistis, Garrois, canonibus, et machinis, etc.* [Computus Castellani de Grasyvod. ann. 1848. Regest. Probus fol. viis. XIX: *Et pro II. Garrois emfethonatis et empannatis folio cupri, etc. Garroium inter et Quadrellum seu Carrellum aliquic fuisse discriminis patet ex his verbis proxime precedentibus: Pro IV. carrellis tam de uno pede quam de duobus garnitis fethonibus et empannatis, et pro II. Garrois, etc. Guillelmus Guiart ann. 1304:*

Sus le pont et en la broche
Quarrens valent ou cliquer:
Et font l'espingle piece.
Le Garrot, qui lors de la list,
Les plus vigoureux esbatist.

Infra:

Et font jeter leurs espingales
Li Garrot empann d'altrais.

Vide plura ex eodem Poeta ad vocem *Quadrelli*; ex quibus conjicio *Garrois* esse Spingardarum tela, quibus pennae aere aptantur utpote grandioribus, *Carrellis* vero pennae plumatiles tantum.]

° Est et nostris Fustis species, Hispan. *Garrois*. Lit. remiss. ann. 1461. in Reg. 189. Chartoph. reg. ch. 517: *Le suppliant trouva d'avanture ung Garrot ou lever, à quoy on levait le branle du moulin*. Alis ann. 1473. in Reg. 187. ch. 381: *Icelus Hartson print ung Garrot ou gros baston, etc.*

° **GARRULARE**, [Garrire, blaterare, clamare, Gall. *Causer, crier, caqueter*.] Regula Templariorum cap. 47: *Præcipimus omni fratri professo, ne in bosco cum arcu et ballista jactatus eundem, nec cum cane sit ausus clamare vel Garrulare, etc.* [Vita S. Nicetii Episc. Lugdun. tom. I. April. pag. 97: *Sanitati redditus mun-*

quam ausus est ea verba... Garrulare. Vita S. Guthlaci tom. 2. April. pag. 44: *Hirundines dum... cantulosis vocibus Garrulantes*. Statuta MSS. S. Audomari: *Nullus presumat per chorum discurrere, seu alta voce Garrulare.*

† **GARRULATRIX**, Muller loquax, in Actis SS. Aprilis tom. 2. pag. 320.

† **GARRULATUS HIRUNDINUM**, ut *Garrulus*, in Actis SS. Aprilis tom. 3. pag. 991. † **GARRULITAS BRITANNICA**, Idioma Britannicum, apud Mabilonium tom. 3. Annal. Benedict. ex Monacho Floriacensi.

° **GARRULUS**, Verborus, nugator, ingeniosus, argutus, lætus, blandus vel nimiosus, Glossar. vet. ex Cod. reg. 7841.

° **GARSA**, Statuta Ordin. Praemonstratensis Dist. 1. cap. 19. ubi de minutione: *Qui vero de vastosis et Garsis minui voluerint, ante cenam minuentur, cum materia custodia sibi deputata. Vox confecta ex *Caracter*. Glossar. MSS. Reg. Cod. 1701: *Garzazare, Garser*. Est igitur *Garza*, idem, quod *scarificatio*, quam Medici *tyxiat*, appellant, cutis scilicet et subjectae carnis per scalpellum dissectiono multis foraminibus. Differt autem a *phlebotomia*, quod hæc uno vulnere venam aperiat, illa multis vulneribus cutem carnemque dividat. Ita *Gorreaus*, ubi plura de scarificatione, de cujus utilitate legendus Galenus lib. I. *tyxiat*, *tyxiat*, *tyxiat*, *tyxiat*. Alias *Jarsa* dicitur in libro Ordinis S. Victoris. Locum vide in hac voce.*

† **GARSAGUINI**, Sic a Siculo appellati sunt Catalani interfecti in quadam expeditione, de qua Chronicon Siciliæ apud Marten. tom. 8. Anecd. col. 52.

° **GARSALLUM**, Gall. *Garsoil*. Guttur, ut opinor. *Potare ad Garsallum vel ad Garsoil*, est immoderatus seu usque ad satietatem bibere. Reg. v'sitat. Odon. archiep. Rotomag. ex Cod. reg. 1245. fol. 481: *Rogerus canonicus erat vinolentus et frequenter immoderate potabat: ipsi vero inhihuitus ne amplius potaret ad Garsallum*. Ibid. fol. 11. v: *Presbyter de Ribouf frequenter tabernas et potat ad Garsoil*. Vide *Garsoil*.

° **GARSIO**, **GARSIA**. Vide *Garcio*.

° **GARSO**, Famulus, minister. Testam. Ms. ann. 1816: *Ego Sibilla de Tritis, domina dicti loci, legamus cuilibet Garsoni et solmenlerio et pedisecco, quicumque sint et qualicumque nomina nuncupentur, qui in nostro servicio tempore nostri obitus fuerint, ultra mercadem xx. solidos. Vide in *Garcio*.*

† **GARTERIUM**, Cruris ligula, periscelis, Gall. *Jarretiere*, ab Anglo *Garter*. Notissimus Ordo est Equitum de *Garterio* apud Angios ab Edwardo III. anno 1350. institutus. Collegium militare de *Garterio*, in Litteris anni 1419. apud Rymerum tom. 9. pag. 711. *Milites de Fratemitate Garteriorum*, in Litteris anni 1416. pag. 335. *Milites de la Garter*, in Litteris anni 1410. tom. 8. pag. 657. V. Acta SS. April. t. 8. p. 159. etc.

† **GARTHINGI**. Vide *Garthingi*.

† **GARTHULA**, f. pro *Chartula*. Rotharis Leges [° 228] apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 83. col. 2: *Si quis ancillam suam propriam matrimoniarie voluerit ad uxorem, debeat eam thingare, et sic liberam, quod est Widarbora, et legitimare facere per Garthulam, id est, quod intelligatur libera et legitima uxor*. Codex Ambros. habet *Garsthinz*. Vide *Garsthinz*.

† **GARTIA**. Vide *Garcia* in *Garcio*.

° **GARTIO**, in Comput. Ms. ann. 1239: *Decano Turonensi pro sex Gartionibus*

*comitis Bolonia reparandis, xvij. lib. Turon. Leg. f. Gartionibus. Vide *Garcio*.*

† **GARTIO HOSPIITI**, in Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 226. Gall. *Garçon de l'Hotel*. Vide *Garcio*.

° **GARTUS**, *Guillelmus Grunniendi armiger et Gartus regis asinorum reensor inter commissarios Anglicos pro treuga ineunda ann. 1463. apud Marten. tom. 9. Ampl. Collect. col. 1470. Sed suspectam habet lectionem.*

° **GARYARIA**, Vestis seu tunica species. Constit. Jac. I. reg. Aragon. ann. 1284. in Append. ad Marcam Hispan. col. 1490: *Et in mantellis similiter et cotis sive Garvariis. Ubi legendum puto *Garnacia*. Vide *Garnacia* 1.*

° **GARUCA**, Ager incultus et pascuus. Charta ann. 1051. ex Tabul. S. Vict. Massil.: *Raymundus episcopus dat S. Victori et ecclesie de Salata unum manuum, cum omnibus... pratis, Garucia, arca et planis. Vide supra *Garriga*.*

° **GARULLUM**, *Garullium*. Glossar. Lat. Ita. Ms. *Latinitas vero condimenti genus sonat, cujus mentio fit in Dipl. Chlp. II. ann. 716. tom. 4. Collect. Histor. Franc. pag. 694: *Garo modios triginta, etc. Idem fortasse quod sequens.**

° **GARUM**, Potionis species. Precepta S. Pachom. tom. 8. Mail pag. 346. col. 2: *Sed neque Garum, neque vinum bibant.* [° Vide H. Stephani Thesaur. Ling. Gr. Edit. Didot. tom. 2. col. 697. voce *Γάρων*, in fine.]

° **GARWITE**, Monasticum Anglic. tom. 2. pag. 283: *Et sint quieti... de sire, de Hundredo, de Danegeldis, de blodwite et Garwite, de ferswite, etc. Videtur idem quod *Wardwite*. Vide in hac voce.*

† **GARYOPOLUM**, pro *Garyophilum*, Gall. *Girofle*, Ital. *Garofano*. Utilitur Rolandinus Patavinus lib. 1. de facis in Marchia Tarvisina cap. 18. apud Murator. tom. 8. col. 181.

† **GARYOPHIUM**, Eadem notione, in Notitia Ecclesie Diniensis pro Gassen-sendum pag. 83.

* **GARSA**, Vox italica, Panni species bombycini tenuis acrispe texture. Stat. Bonon. ann. 1260-67. tom. II. pag. 273: *Statuimus quod nullus debeat extrahere de civitate Bon. et districtu Garças, lanam, telas, etc.* [Fr.]

† **GARSAOLA**, Species navis, in Chronico Danduli, apud Murator. tom. 14. col. 515. Vide *Ganzarola*.

° **GARKARE**, Pannos carminare, togdere. Stat. Mantus lib. 1. cap. 148. ex Cod. reg. 4620: *De pannis non conducendis extra civitatem Mantus pro Garkando. Omnes panni, qui sunt in dicta civitate, comitatu et districtu Mantus, Garkari debeat ad Garkariam communis Mantus. Vide *Garkaria* et *Garkator*.*

° **GARZARIA**, in Statutis Patavinis tit. 80. § 67. Locus, ubi panni polliuntur. De vocis etymo vide Orig. Italic. Octavii Ferrarii.

° **GARKATOR**, Panni tonsor, carminator, in Statut. Veron. lib. 2. cap. 187. a *Carduis*, etc.

° **GARZATURA**, Tomentum, Gall. *Boûre*. Stat. crimin. Ripen. cap. 225. fol. 29. v: *Nulla persona audeat... in ipsa pannis ponere... Garzaturam, vel carmaruram. Convent. Saonæ ann. 1536: *Burra et Garzatura pro bastia, etc.**

† **GAREIO**. Vide *Garcio*.

° **GASA**, pro *Casa*, Tugurium, edificium rusticum. Acta fundationis Muren-

sis Monasterii apud Ecardum de Origine familiae Haburgo-Austricae col. 251: Prædium autem ipsum devastatum fuit... ita ut nec Gasam nec vitis nec aliquid incolatus solum in eo inveniremus, nisi solum terram.

° GASACHIO, Adversarius, cum quo quis litigat, a Saxonico sac, causa, lis, dissenso; unde sacan, dissentire et gesaca, adversarius, gesacen, accusator. Etiam Germanis Saack, est causa, lis, res, negotium. Inde Gasacker, cui mecum lis est communis. [Conf. Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 855.] Glossa Interlineares Cod. Th.: Gasachio, causator. Lex Salica tit. 52. § 2: Rogo te iudex, ut hominem illum denominatum, Gasachionem meum de debito tali denominato secundum Legem Salicam mihi inde suo astringas. Adde tit. 53. § 1.

° GASALIA, vox Occitanorum, qua significatur contractus, vel pactum de tenendo animalia ad medietatem, ut vocant apud quos, *Bailia en Gasalho est bailier le détail à moitié: Gasalho, Metair, Laboureur. Regestum Tolosanum Camerae Comput. Paris. ann. 1247. fol. 48: Vel etiam pro aliquibus mandamentis, vel convenientiis, vel Gasalio, vel depositis, etc. Consuetudines Tolosanæ 4. part. Rubr. de hominibus art. 2: Hominibus, qui habent dominos, possunt bona sua mobiliter vendere et alienare, et tenere Gasalio, et recipere nomine Gasalio animalia, que prius habebant propria, et etiam sine consensu dominorum suorum. Est titulus in Consuetud. Sciens, de Gasalio et mixte godanheris de bestiaris, qui est viceimus. In Consuetud. S. Severi tit. 8. art. 13: Les habitants de chascune Jurisdiction peuvent tenir et prendre détail estrange, en compagnie paritaire, vulgairement appellez Gasalio, pourveu qu'ils soit vraye, et non feinte.*

° GASALIA, GAZALIA, Idem. Charta ann. 1304. in Reg. 198. Chartoph. reg. ch. 353: Hominibus de sancto Porquario possint ibi tenere et habere depascendo animalia sua propria... dum tamen per modum Gasalio, vel alias, in dicta foresta fraudem non committant. Invent. ann. 1478. ex Tabul. Flamar.: Item plus quandam Gasaliam quinquaginta capium animalium bovinarum, et hoc mediante publico Gasalio instrumento, per me notarium, supra et infra scriptum sumpto. Ibidem: Item plus unum par bovum in Gasalio in manibus et posse Patri de Porceto. Neque aliud mihi videtur Gasalio in Ch. ann. 1800. ex Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 180. r. col. 1: La valus et la quantité du chastiau de Rochefort dessus dit et de la forest du Mareis, des prairies, des terres, des prez... des champs, des gardes, des receps, des Guareches, des rivages, des cens, etc. Vide Sociata.

° GUABALIA, Eadem notione. Charta ann. 1461. in Reg. 4. Armor. gener. pag. vij. Dedit et legavit omnes et singulas Guabalias, quas ipse de Ruppe habebat. Pluries ibi. Hinc

° GAZALHANUS, Qui tenet in Gazalio. Inventar. ann. 1476. iam laudat.: Qui quidem de Rivati Gazalhanus debebat eisdem pupillis dictam solidatam dicti bovis, de duobus annis ultimate presentis. Item plus in manibus et posse dicti de Rivati Gazalhani, quindecim capita caprarum.

° GASANAGIUM, ut supra Gaagneria, Prædium rusticum, Gall. *Métairie*, a veteri Occitanico *Gasakar*, *Gagner*, ut legitur inter voces Occit. ab Anonymo circa med. sæc. xiv. explicatas tom. 3. Hist. Occit. Charta ann. 1360. in Reg.

188. Chartoph. reg. ch. 267: Item stiiij. lib. ix. sol. Turon. censuales in termino comitatus Narbonensis ad Gasanagium den Castel, in dominio dicti vicecomitis. Vide supra Gaingar.

° GASARNIA, Idem quod Gasarna, quomodo etiam forte legendum est, Gasum, spiculum. Charta ann. 1312: Guillelmus de Stapo bajulus civitatis Albim... cum multitudinis hominum armatorum, equitum et pedum, portantium arma discoperta, videlicet lanceas et ballistas, cadrellos, scuta, Gasarnias. Infra: Cum armis discopertis, videlicet lanceis, ballistis, cadrelis, scutiis, Gasarniis, etc. Vide Gasarnia.

° GASARIA, Ager proscissus, necdum satus. Gloss. Lat. Gall.: *Novale, Gaschiere*. Tabularium Eccles. Ambian.: *Unusquisque equus, qui laborat in terra ejusdem villarii, id est, in Gasariis, et in Martio*. [Idem Tabular.: *Corveam etiam debent episcopo carrucam tam Veteris villam quam Novus tribus diebus in Gasariis, exceptis carrucis predictorum hospitem*.] Charta Philippi Episc. Bellouac. ann. 1188. in Tabulario Fregidi Montis pag. 218: Si autem ipse Odo aliquo alio modo poterit interim terram illam redimere, licebit ei, ut tamen, ut eam redimat, salvus catalis Ecclesie, id est blado vel Gasaria. V. Illeimus Guari in S. Ludovico:

Mais, es qui mort per les Gaschiers.

[Descriptio honorum Domini de Eska ex Archivo de S. Audomari: *Eam (terram) debeant. Gascherer, dinner et semer. id est, arare, aratrare et serere*.]

° GASCHA, Charta ann. 1322. apud V. Ch. Dionysium Salsingum Bolsium lib. de Usu feudor. cap. 39: *Eundem Guillelmum Regis, ejus heredes et successores, et bona manumissit, francum hominem, liberum, quitum, et immunem ab onere tollis, tallis, manopera, carucata, compatiens specialis vel generalis, Gasche, clausura castri, banus missus, tache, vileni, etc. Ubi forte gascha est agri proscissio, quam nostri Gaschere dicunt, ita ut servi glebe hinc oneribus agrum proscindendi obnoxii fuerint.*

° GASCHERIA, ut Gascaria. Tabularium S. Cornelli Compend.: *In Gascheria similiter debent corvetam, et debent habere panem et vinum*. [Libert. Domini med. ann. 1246. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 698. art. 41: *Quilibet juratus qui carrucam habet, debet tres corveas per annum; scilicet ad avenas, unam; ad Gascherias, secundam*. Vide supra Gaschere.]

° GASCONIENSES, Vascones, Gascons. Scacar. S. Mich. ann. 1277. ex Cod. reg. 4658. A: *De Gasconensibus, qui dicebantur esse in seipsum transendi vino, que in ipsorum propriis vineis creverant, aliquos modicatione, etc. Equi Vascones omni in pretio, ut discimus ex Poem. Alex. Ms. part. 1:*

Non secus est h' or à un vermeil lion, Et son cheval ferrant, qui vaet tous les Gascon.

Chron. Ms. Bertr. Guesclini:

Motés furent à pié, et il n'ont Gascon.

Infra:

Qui devant sa bataille venoit sur un Gascon.

° GASENDIUS, ut mox Gasindus, apud Mabillonium tom. 2. Annal. Benedict. pag. 156.

° GASIDIUM, Vide Gasindium in Gasindus.

° GASINDUS, Qui ex familia alicujus est, vel domo, familiaris, famulus honoratior;

cujusmodi sunt, qui in Lege Longobard. Principi deservire dicuntur, lib. 1. tit. 9. § 21. [Conf. Luitpr. 62. (6, 9)]: *De Gasindis vero nostris volumus, ut quicumque ex minima occisus fuerit, in tali ordine pro eo, quod nobis Gasindus videtur; etc. Papias: Gasindus, honor sub judice*. Glossa vet.: *Gasindus Regis, servientis, vel esmerario*. Bignonio ex MSS. Gasindi dicuntur *Ministres de intus casa*. Spelmannus a Saxonico hinc famulus, et Casa Gallico, Casa, domus, etymon accerit. Cluverius lib. 1. German. antiq. cap. 8. a Gasatia conductitibus militibus, de quibus Polybius lib. 9. vocem confectam putat, atque, etiamnum hodie Wallos Britannicos *Gasatia* famulos conductitios appellat, et Germanos omnem familiam, seu omne conductitiorum corpus, *das Gasinde*. Froberus ad Constitut. Adolphi Imp. de Insulis Rheni observat, etiamnum Germanos *Gasinde*, et *Hofgasinde* vocare aulicos, curiales, palatinos: ut *Hausgasinde*, familiam, servitium domesticum. [Vide Graff. Thesaur. Linguæ Franc. tom. 6. col. 389. radice Sine, Iter.] Denique Wendelinus ait, Papias *Gasindus* dici *coheredes*, a Theutonico *sine*, et *gasind*, congregatio, coetus, *Ausgasind*, congregatio domestica, seu familia. Marculfus lib. 1. Form. 99: *Omnes casus sui (res) suorumque amicorum, aut Gasindorum*. Form. 24: *Cum omnibus rebus vel hominibus, aut Gasindis vel amicis, etc.* Form. 82: *Ut dum predicti viri illi, vel reliqui pares aut Gasindi, etc. Denique lib. 2. formula 86. titulus sic concipitur: Si aliquis servo suo Gasindus aliquod concedere voluerit, Et mox: Ego in Dei nomine illo, fidelis nostro illi. Pro respectu fidei et servitutis, quam circa nos impendere non desistis, etc.* [Præceptum Childeberti I. Regis Franc. ann. 686. apud Marten. tom. 1. Collect. Amplias. col. 5: *Et ipsum Monasterium una cum omnibus rebus vel hominibus suis, Gasindis, amicis, susceptis, vel qui per ipsum Monasterium operari videntur, etc.*] Adrianus PP. Ep. ad Carolum M. in Cod. Carolino: *Quatenus pro hoc amplius ammonimus per Gunifridum et alios Gasindis vestris epistolam dirigentes, etc. Gasindi suscepti, in Charta Godofredi I. Regis, si genuina est, apud Roverium in Reoma pag. 80. Vide novam collectionem Formular. Stephani Baluzii formul. 88.*

° GASINDIUM, Familia, seu potius Familiaritas, de qua voce supra. Lex Longob. lib. 1. tit. 18. § 2. [Conf. Rach. 8]: *Vicentiam quidem et sustinuerit aliquis a iudice suo, aut ab alio homine, et iudex neglexerit iudicare, aut forsitan attendere ad Gasindium, aut ad parentes, aut ad amicum suum, etc. Id est, si illi rationem habuerit, cuius Gasindus est. Similia habentur in lib. 2. tit. 52. § 14. [Conf. Pippin. 8.] Eodem lib. tit. 14. § 17. [Conf. Roth. 228.]: *Si aliquid in Gasindio [Codex Esten. apud Murator.] Gasidio Duci aut priorum hominum obsequio donum vel munus adquisierit: unde colligitur, Gasindium fuisse proprium Magnatum ac Procerum, ut obsequium, cæterorum. Atque ex his percipitur, quid velit Papias: *Gasindus, honor sub judice*, i. Comitæ, cuius Gasindus erat, familiaris vel domesticus. De *Gasindio Regis*, agit lib. 2. tit. 69. § 1. [Conf. Rach. 7.] Charta Desiderii et Adelchii Regum Longobard. in Bullario Casinensi tom. 2. pag. 8: *Occisus in eisdem Manspore Gasindum gloriosum Anse excellentissimus Regine, etc.* Apud Marculfum et alios,**

Gasindi, amici, fideles, homines domitorum indignitatem. [Vide Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 818. num. 28.]

GASIONGABER, interpretatur consilia viti significat.

GASPACHOS, Hispanis *Gaspacho*, ut ex Sobrino annotant dicti Haglographi, vocatur Jusculum sive pulmentarium ex oleo, aceto, sale, pane tosto, aliisque rebus confectum. Vita S. Rosae tom. 5. Aug. pag. 914. col. 1: *Præcipue tamen scizus feris, velut ex aceto, et eodem sale et panis crustula sibi componebat electuarium, mordaci aceto et copiosis lacrymis stillatim superfusis; suo idiomate Gaspachos appellabat hoc genus embammatis, quæ frigidum sumebatur.*

GASPALEUM, i. Purpamentum frumenti post ventilationem. Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 12: *Abbas et Monachi tertiam partem decimæ supra dictæ ad Presbyterum pertinentem recenserunt deserit (defertur) facient apud Becherel.* Vide *Gaspandum*.

GASPALIUM, Charta ann. 1321. ex Lib. albo episc. Carnot.: *De porcis episcopi dicimus, quod semper possunt ire per curiam granicie, absque dampno Gaspatii et pilloni, qui sunt majoris.* Vide *Gaspalum* et infra *Vaspaia*.

GASPILLO, Eadem notione, i. a Gallico *Gaspiller*, Dissipare quod maxime de prodigo dicitur bona sua dilapidante et abiguerente. Diploma Philippi Regis Franc. ann. 1221: *Anselmus de Boterwiller quitat Abbati Floriacensi redactionem, episcopus, Gaspiiones, terratas, etc.* Vide *Gaspandum*.

GASQUERIA, Terra novalls seu requieta, ut supra *Gascheria*. Charta Joan. episc. Novion. ann. 1331. in Reg. 81. Chartoph. reg. ch. 538: *Quarum pectuarum una existens ad presentem in Gasqueria, continet quatuor modios. Gasquiere, in Reg. 8. Petri Insul. Vide *Waractum*.*

GASSA, An pro Italico *Gassa*, Pica? Funus Joan. Galeaz ann. 1402. apud Murator. tom. 16. Script. ital. col. 1085: *Alia duo (scuta) cum divisa imperatoria, videlicet una capisergio cum una Gassa.* Vide infra *Gasa*.

GASSACHIO, in Leg. Salica tit. 58. § 2. edit. Eccardi, pro *Gasachio*. Vide in hac voce.

GASARINA, Securis, Gall. *Hache*. Lit. remis. ann. 1398. in Reg. 69. Chartoph. reg. ch. 320: *Raymundus de Putho... erupnavit hospitium Jordani Pictavini et portas ejusdem clausas cum magnis pigasitis et Gasarinis fregit.* Vide supra *Garosaria*.

GASTADONUS, unica voce, nostris *Gastemason*, Domus diruta, Gall. *Masure*. Lit. remis. ann. 1372. in Reg. 103. Chartoph. reg. ch. 198: *Le suppliant par temptacion de l'ennemi priet ledit sac et la porta tout seul en une Gastemason ou maurs. Alte ann. 1411. in Reg. 165. ch. 483: *Icales bestes furent logies en une Gastemason estant en la ville de Coours.**

GASTALDUS, **CASTALDUS**, **GASTALDIO**, **GASTALDIUS**, **GASTALDEUS**. Sic appellabant Longobardi locorum, prædiorum, ac villarum præfectos, rerum dominicarum actores, procuratores, administratores, villicos. Urutto: *Gastaldeus, ractor loci*. Petrus Crescentius lib. 1. de Articul. cap. 7: *Custos, qui vulgo Castaldio nominatur*. Spelmannus a Saxonicis *gast* deduct. id est, hospes, et *haldian*, custodire, quasi *Custos hosp-*

plum: vel a *gast*, et *aldius*, i. famulus, quasi hospitium famulus, vel qui hospitium curam gerit, curator hospitii. Amerbachius a German. *Gast*, hospitium, et *Halden*, tenere: [Sed perperam, ut videtur Eccardo in suis notis ad additiones Legis Salicæ pag. 183. Nihil enim inquit, negotii cum hospitibus habuit *Gastaldus*. Deinde subicit: Vera tamen nominis significatio et ratio apud nos restat in verbo *Stellen* et *Gastellan*, pro quo nunc usitatus *Bestellen*, Constituere, præponere. Inde enim veteri *Gastaldus* est Constitutus, præpositus alicui nempe rei a domino. Hæc ad verbum *Vic* doctissimus.] Alias originationes suggerit Oct. Ferrarius. [Vide Grimm. Gramm. Germ. t. 2. pag. 627. Sed forte composita vox est ex *Chasto*, Arca, granarium, et *Walto*, Regens. Vide eund. Grimm. ibid. pag. 333. et Graff. Thesaur. Ling. Franc. tom. 1. col. 818. tom. 4. col. 530. Halthaus Glossar. Germ. col. 1067. vocibus *Kastalter* et *Kastvogt*.]

Gastaldorum munus et officium varium fuisse et diversum pro temporum et Principum ratione, docent Scriptores. Nam apud Longobardos, qui officio isti nomen indiderunt, *Gastaldi*, primidicti videntur, qui quasi custodes, actores sive procuratores prædiis aut villis regis imponebantur, velut *œconomi* aut *villici*. Lex Longob. lib. 1. tit. 34. § 1. [Vide Luitpr. 59. (6. 8.)] *Si quis Gastaldus aut actor Regis Curtem Regis habens ad gubernandam. Leo IV. PP. de Cura Pastoralis: Nullus Presbyter sub potestate Laicorum Minister aut Gastaldus fiat. Eadem Lex Longob. lib. 2. tit. 17. § 1. [Vide Rothar. 379.] *Si Gastaldus aut quislibet actor Regis, post susceptas et commissas sibi ad gubernandam curtes aut casas Regis, etc. Et § seq. [Vide Lothar. 1. 78.] *Gastaldus nostris curtes nostras providentibus. Petrus Crescentius lib. 1. de Agricultura cap. 7: Potest quis Gastaldio nominatur. Hebuere etiam olim Ecclesie suos Gastaldos, cap. 8. Salvator § 2. causa 1. quest. 8. qui Scriptoribus, Œconomi, Advocati et Vicecomini passim appellantur. Brevilox: *Gastaldus est major Dominus, qui habet curam exteriorum rerum Episcopi. [Vide Rudolphus comes de Habispurc et Castaldus (sic) Morbacensis monasterii, in Chart. ann. 1199. apud Hergott. Geneal. Habsb. tom. 2. pag. 205.] Boherius Castaldos id muneri egisse vult, quod Thesaurarii et Generales in Francia.****

Sed præsertim ita appellatos constat regionum et urbium Præfectos. Hinc *Gastaldus Tuscanensis*, apud Anastasium in Vita PP. pag. 78. *Gastaldus Beneventanus, Capuanus*, apud Leonem Ostiensem lib. 1. cap. 21. 36. *Castaldus*, seu *Castaldus civitatis*, in Chartis Almannicis Goldasti, num. 90. [Vide Scilicet civitatis *Clusa* hodie *Clusa*, ad Athesim, in tribus Longobardorum. Chart. Tusc. tom. 1. pag. 435. in subscript.: *Ego Eldepert in civitate Gastaldus, etc. scil. Pistorii.*] [*Gastaldus civitatis* in Vita S. Thomæ Abb. Farfensis, sæc. 8. Benedict. part. 1. pag. 287. Hacque notione ubi Ducibus et Comitibus adjungitur, ut in seqq. Charta. Epistola Gregorii II. PP. qua commendat S. Bonifacium Mart. in Actis SS. Bened. sæc. 2. pag. 88: *Gregorius Episcopus servus servorum Dei, universis... Coepiscopis, religiosis*

*Presbyteris, seu Diaconibus, gloriosis Ducibus, magnificis Castaldis, Comitibus etiam, vel cunctis Christianis Deum timentibus. Aistulfus Rex Longobard. in Diplomate ann. 753. pro S. Anselmo Abb. Nonantuli in Actis SS. Bened. sæc. 4. part. 1. pag. 9: Nullus Comes, sive Gastaldus, seu quilibet nobilis vel ignobilis cum canibus aut quocumque ingenio occasione exercere presumat, etc. Infra: Nullus... Episcopus, aut Comes, aut Gastaldus, vel respública proxiimæ, in quilibet prædicta invasionem facere audeat, etc. Pag. 10: *Dux, Comes, Gastaldus, vel Actionarius noster, aut quicumque magnus parvusque Gasindus, contra hoc nostrum firmitatis præceptum audeat ire quodcumque Diploma Conradi II Imper. ann. 1027. apud Illust. Pontaninum in Append. ad Antiquit. Hortæ pag. 888: Præcipientes ergo jubemus, ut nullus Dux, Marchio, Episcopus, Comes, Vicecomes, vel aliquis noster Missus discurrens, Scaldassius, Gastaldus, nullaque imperis magna parvusque persona, etc. Similia prorsus habentur ibid. pag. 888. in Diplomate Henrici III. Imp. Privilegium Benedicti VIII. PP. in Appendice ad Dissert. de Comitatu Comacini pag. 7: *Nulli unquam Pontificum, vel Archiepiscoporum, sive Episcoporum, aut Marchionum vel Ducum, sive Comitum aut Castaldionum, etc.***

Muneri adjuungebatur iurisdicctio. *Gastaldorum* enim præcipue officium erat, subjectis populis jura reddere iudicantibus præses. Idque patet ex Constitutione Pipini Regis (90 cap. 81) in Lege Longob. lib. 2. tit. 52. § 14: *Ut de universali populo, qui ubicumque iustitiam quaesierint, suspiciat tam a Comitibus suis, quam etiam a Gastaldis. Non tamen absque unius sive plurium Jurisperitorum consilio hanc exercebant: unde idem quod *Bailivii* apud nos obliisse officium videntur. Exstant porro non pauca *Gastaldorum* iurisdicctiois exempla in Lege Longobardorum.*

Eorum tamen iurisdicctio in plebem solummodo, et villosa capita porrigebatur, non vero in nobiles, aut vassos dominicos, qui Ducibus aut supremis Provinciarum Præfectis subiecti duntaxat erant. Atque inde forte *Gastaldiones, Tribunos plebis*, interpretatur Albertinus Mussatus lib. 2. de Gestis Henrici VII. Imp. pag. 9: *Magistratus cum Tribunis plebis, quos Gastaldiones appellant.* Hunc in locum sic Pignorius apud Murator. tom. 10. ccl. 85. Apud nos, inquit, remansit hæc appellatio, præfecturam urbanam et iusticiam designans: urbana est in collegiis et *fratris*, quas *Frataldes* appellamus, quarum Præfecti etiam nunc *Guardiani* et *Gastaldi* appellantur: rustica villæ custodum est. Regimina Paduæ apud eundem Murator. tom. 8. col. 385: *Per fratralie fuit consignatum veritum fratralie ad eum perinentis.*

Intererat placitis cum Comitibus et aliis iudicibus. Chronicon Farfensis Monast. cap. 62: *Et iudicatum exinde factum est per iustitiam Theodorici Ducis, per manum Degarini Gastaldi et Herferendarii. Et mox: Degarus Gastaldus dixit: Ego interfui, et ad partem palatii causa victa est, et ipse iudicatum manibus meis scripsi. Tabularium Casuarie 1. part. cap. 93. ann. 988: *Notitia... dicat: Residentes nos Ato Comes, una cum Alberto et Rotone iudicibus, una cum Joanne et Sifredo Castaldis in placito, etc.* Vide Camillum Peregrinum de Du-*

catu Beneventano pag. 81. [Quod inferiori etiam aetate usitatum legitur in Correct. statut. Cadubriti cap. 10: *In Sylvis et Pischulo eis et esse debeat, et ibi habitare unus Gastaldus, qui sit civis Cadubriti; cuius officium dures ad beneplacitum et voluntatem consilii Cadubriti, qui habeat potestatem ius reddendi in civibus inter homines ditorum locorum.*]

Si bellum esset, subditos in exercitum conducebant: nam et horum quoque munus militare fuisse, docet Lex Longob. lib. 1. tit. 14. § 9. [Roth. 38.]: *Si Gastaldus exercitum suum contra rationem molestaverit Dux eum solvet, quoquoque veritatem suam inveniet.* Et Anastasius in Gregorio II. pag. 68. tradens Longobardos paene trecentos cum eorum Gastaldone interfectos a Neapolitano Duce in Cumani Castris recuperatione. Vide Erchempertum in Hist. Longob. rum. 15. et 62.

Gastaldorum officium, licet feudi nomine donetur a Feudistis, non erat perpetuum, sed ad tempus, cum in praesens tantum constitueretur Gastaldus, non ut perpetuo munere fungeretur. Itaque Paulus Diaconus lib. 5. Histor. Longob. cap. 11. cum scribit, *iusu Grimoldi Longobardorum Regis in Italia certas possessiones atque Ducis Bulgariorum, ita tamen ut non Dux, sed Gastaldus vocaretur*, hoc significat, inquit Cujacius, iure Gastaldus datus, non perpetuo proprioque feudi iure. [Vide Feud. lib. 1. tit. 3.]

Habuerunt etiam Avars, seu Hungari, suos Gastaldos, ut auctor est Theophanes pag. 296, qui eos primariis viris accenset. *Οι Αγαυοι, οὗ Αγάβου, και οι Ικζαβα Παις, Ηεγγοι τε και Κασαλδοι, και οι Ηεγσικαροι.* Sed et Angli Ordricus Vitalis lib. 10. pag. 778: *Episcopus, aliquo Regis satellitis, et Gastaldi Angliam spoliabant.* Et lib. 12. pag. 876: *Volentes, quod tanta rabies Gastaldorum super incolae grassaretur.* Denique Franci ipsi, ut ex Charta Herimanni Episcopi colligitur, apud Meurissiam pag. 378: *Idem advocatus per se, seu per civitatis Gastaldos providens, ne quid tempore praenominato detraheretur.* [Charta fundationis Abbatie S. Marini apud Santonas inter Instrum. tom. 2. nove Gall. Christ. col. 481: *Ut plane nulla humana potestas Regis, Ducum, Comitum, Vicecomitum, Gastaldionum (Gastaldionum) Scavionum, Archiepiscoporum, Episcoporum, audeat, pertinet aliquid de rebus et facultatibus auferre Monasterio B. Marie, quod ego Gaufridus Comes et Agnes Comitissa de propriis sumptibus construximus.*] [Neque infrequens haec dignitas apud Bavaros. Vide Grimm. Ant. Jur. Germ. pag. 754.]

GASTALDITUM, GASTALDATUS, Gastaldi iurisdictionis territorium completens plura oppida ac castella Gastaldi imperio subjecta. Capitulare Radelchisi Principis Beneventani ann. 851. cap. 1: *Concedo tibi... pacem de integra parte Principatus Beneventani Provinciae, que tibi nominatim venit per singularia integra Gastaldata seu Ministeria, que hic descripto sunt.* Cap. 9: *In parte vestra... sunt ista Gastaldata et loca integra cum omnibus habitatoribus suis.* Erchempertus cap. 69: *Quando Atenuifus Gastaldus regendi iura adeptus est.* [Chron. S. Benedicti apud Pertz. Scriptor. tom. 3. pag. 202: *Atenuifus ex Capuano Gastaldato iam comes; ubi pro Gastaldato accepisse Chron. auctor videtur.*] Chronicon Farfensis Monast. ann. 980: *In Castaldatu Restino.* [An. 890. apud

Murator. tom. 2. part. 2. col. 410: *In Castaldatu Adriano.* in *Castaldatu Restino* et in *Castaldatu Amiterino.* Ann. 1067. col. 578: *In Castaldatu Pontano.*]

GASTALDIATICUM. Eadem, arbitrator, notione. Charta anni 865. apud Murator tom. 2. pag. 421: *Ad alia coeres et de una parte predicto Episcopo, de alia parte terra que pertinet de Gastaldatico, de tertia parte percurrit Gambina, etc.*

CANTALDICUM. Idem quod Castaldatus. Bulla Benedicti PP. apud Ughellum tom. 1. pag. 198: *Item concedimus vobis... totum Castaldatum Portuensem.* Et mox: *Val de jam dicto Castaldico abstulerint.* Occurrit tibi non semel.

CASTALDATICUM, in Charta Lotharii Imper. in Chronico Farfensi pag. 64. videtur esse tributum, quod Castaldus pensitabatur: *Sine omni datico, Castaldatico, escatico, herbatice, etc.*

GASTALDIANI. Gastaldiatu incolae. Charta Ludovici Imp. ann. 875: *Ipsam castellum... una cum omnibus Gastaldiatu ibi commorantibus.* Apud Ughellum tom. 8. pag. 64.

GASTALDIÆ CENSUS, Tributum, quod Gastaldus pensitabatur. Item de et pro censu Gastaldie, in Charta ann. 1400. inter Statuta Perusie pag. 38.

GASTARE, Prædare, exilare, Gall. Piller, alias Gaster. Annal. regni S. Ludov. edit. reg. pag. 167: *Entrerent par force d'armes en la terre la roy Loys de Mardat. Phil. VI. ann. 1387. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 98. ccl. 2: *Certum mandamentum... de capiendis omnibus Lombardis usurariis et eorum bonis, pro eo quia ipsi infringunt ordinationes regis in casu usurarum, et detraherent regis in casu usurarum, et detraherent regis in casu usurarum, et detraherent regis in casu usurarum.* Facere talham vel Gait, est Damnum inferre, in Charta ann. 1291. ex Tabul. archiep. Auxit. *Gaster* vero rursum nostris alia notione, scilicet absumere. Lit. ann. 1335. tom. 3. Ordin. reg. Franc. pag. 686. art. 8: *En cas que les deniers, qui seront levez de ladite aiaie, ne pourroient touz estre, ne se seroient Gaster au besoing desusdit.* Avant que ses garnisons soient Gaster, in Lit. ann. 1337. tom. 4. ead. Ordin. pag. 478. Hinc Gasterment, pro Expensum, iactura, in Vita J. C. Ms. ubi de Maria unguento perfundente pedes Salvatoris:*

Four pas souffert tel Gasterment
De ce precieux oignement.

Unde Agaster, pro Etatem consumere, consensescere, in Chron. S. Dion. lib. 1. cap. 4: *La demoura et Agasta le renanant de sa vie en une dignité que li empereours li ot donnée.* Ubi Eginhart. ad ann. 774. habet: *Ibique in patritiatu ordine atque honore consensus.* Vide Vastum I.

Gasteboise, vox ad rem monetariam pertinet, in Lit. remis. ann. 1408. ex Reg. 163. Chartoph. reg. ch. 288. *Comme cellui Gravelle faisoit servir le suppliant d'un marial sur la matre, nommé Gasteboise, il s'aperceut que la monnoye n'estoit pas bonne.*

GASTELLARIUS, pro Castellarius, Castellanus. Almoinus lib. 5. de Gestis Franc. cap. 46: *Tempore Roberti Regis Atho filius cujusdam Castellarii de castro Ramardo militari honore se facti subitari, ipse firmavit castrum Cortinaci.*

GASTELLARIUS, Qui Gastellos seu p.acentas facti, nostris Gastellier, Lit. remis. ann. 1363. in Reg. 81. Chartoph.

reg. ch. 800: *Jaquetus Taupin de Remis Gastellarius, etc.* Alim ann. 1357. in Reg. 80. ch. 336: *Ex parte Johannis de Masso, Castellani commorantis, passim Gastellarii, arpositum fuit quod, etc.* Neque alio sensu intelligendus Almoinus lib. 5. cap. 46. supra laudatus. Lit. remis. ann. 1375. in Reg. 107. ch. 195: *Le suppliant pris des gasteaux d'une Gastellierie, qui les vendoit, Gastellier et Gastellier, Præstatio, que a Gastellieris domino loci pensitatur pro facultate faciendi et vendendi gastellos.* Charta admodiat. major. Castel. ad Sequanam ann. 1380. in Reg. 116. ch. 243: *Tout le droit des commendes, salmesleries, Gasteles, messeries, etc.* Terrear. ejusd. loci ex Cod. reg. 9898. 2: *Nuls ne peut faire en la ville de Chastillon gasteaux a vendre, ne vendre iceulz sans levain; et qui le fait, il est amendable de Lxx. soit Tournois, et ladite Gastellierie peut diez valoir au seigneur chacun an xx. soit Tournois.* Vide Gastellus.

GASTELLUS, [Placante genus, Gall. Gâteau. Consuetudines MSS. Monasterii Solemniac. in Capa Domini... ad cenam vero dimidium Gastellum, et duo Gastelli sunt de uno pane parvo, et caritatem de vino. Menotti Sermones Quadragesimae fol. 97. v: *Si mater emit parvum Gastellum pro puero, an dabit primo cani? Non.*] Vide Wastellus.

GASTER, [vel ut quidam legunt Gasterum.] Vas anatum cum fundo angusto, in Gloss. Arabico-Lat. Dioscoridi yacopa, Marcel. Empir. cap. 8: *Etiamdemque (concham) supra Gastrum loti virilis ea ea parte, qua melle illita est, superpone ad lotium versus.* Gloss. Gr. Lat. ex Reg. Cod. 85: *Εὐγαστρον, genus vasu, exsuo.* Vide glossas. med. Græcæ. in Fortpa.

GASTERIARIE, Gasterii seu messium et vinearum custodis officio fungit. Libert. villæ Castri-pont. in Arver. ann. 1318. in Reg. 68. Chartoph. reg. ch. 534: *Quos Gasterium et custodem nos ad requisitam ditorum consilium recipere debemus, et potestatem eis... concedere officium suum custodiendi et Gasterandi.* Vide Gasterius et mox.

GASTERIUM, Gasterii salarium. Charta Henr. episc. Claromont. ann. 1382. in Reg. 158. Chartoph. reg. ch. 109: *Item gasterium pro animalibus dampnum inferentibus, quando se capiunt in dampno, salarium sive Gasterium suum assebit solum.* Vide Gasterius.

GASTERIUS, qui vineas et messes servat, Messier, [Gastier, in Consuetud. Arver. cap. 81. art. 69. et alibi.] Libertates Solemniac. in Arvernis ann. 1372. MS.: *Volumus, quod Bajulus non teneatur recipere in Gasterium apud dictam villam, et infra fores parochia dictæ villæ, quando cumque Consul dicit villæ et presentaverint, volentes militomines, quod dicta Communitas habere Gasterium teneatur, scilicet tempore messium et vindemiarum.* Tabular. Brivatense fol. 197: *Gasterii vero seu bannerii in villa et territorio Brivatensi, etc.* [Charta Bernardi de Turre ann. 1308. apud Bajuluz. tom. 2. Hist. Arver. pag. 289: *Si inveniat res vel aqua, vel assus in forefacto alterius, priusquam gastum precomitalium fuerit, solvet quatuor denarios Gasterio, aries vel cuius unum denarium, hædus vel capra duos denarios.* Ibid. pag. 784: *Volumus... quod dicit Consules... possunt eligere unum Gasterium ad custodiendum res eorum, presentandum nobis, vel Bajulo nostro... S. Amaniti, qui jurabit in manu nostra, vel Bajuli*

nostris, bene et fideliter custodire res et bona eorumdem. Et levabit gastum supradictum, et de parto nihilominus tres denarios.]

GASTIA. Constantinus Afric. lib. 5. Pantechn. cap. 82. quod de naturis vestium inscribitur: Linea calefaciunt et explicant, et indurant membra. Gastia calefacit et tenerat, frigiditati renem est optima.

GASTINA. Depopulatio, vastitas, Gall. Degast; Item Terra inculta, silvestris. Charta Vallerii Ties circa ann. 1180: Concessi fratribus Ecclesie B. Marie Villari Gundonis... usus necessarios Gastine omnes, et mel et ceram et pasturam tam memoria quam plane terre. Charta Bernardi de Turre ann. 1286. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 510: Item ballivus debet bannisare quicumque fuerint bannisanda... sicut vindemias et Gastina bladorum et vinearum et aliarum rerum... Item si quis captus in Gastina, vel in banno, vel in alia jurisdictionibus dominorum fuerit, vel alias condemnatus, pecunia quam exinde ballivus habebit, etc. Item si quis captus fuerit in Gastina, debet primo satisfacere passo injuriam, et postea solvere pecuniam appositam a Ballivo. Item si quis extraneus captus fuerit in Gastina, illi pecunia quam exinde habebitur, soli Domino S. Amantii est distribuenda. Charta anni 1184. ex Archivio Monialium S. Salvatoris Massil. : Rex Balduinus Militibus Templi... contulit Gastinas cum omnibus pertinentiis suis, quorum nomina sunt Aec, Bethapet, Maxor, etc.

Non una est hujusce vocis notio in locis que hic allegantur: primo enim Agrum pascuum significat: in altero Agrum suis frugibus vestitum: dehinc pro Prædio rustico accipi videtur. Vide supra Garigius. Pro terra inculta et silvestri, vide in Vastum I. Gastine vero, pro solitudine et loco deserto, in Serm. 21. ex Cod. MS. S. Vict. Paris. Si decipie ille responderent et si dicerent: Qui porrit sceler castis genti in castis Gastine? Quæ verba sunt S. Marci cap. 8. v. 4. Et responderunt et discipuli sui: Unde silos quis poterit sic saturare panibus in solitudine?

GASTINEDUM. Corvæ seu operæ species, f. illa, qua subditi silvas et dumeta succedere, et in culturam redigere tenebantur. Charta Phil. Aug. ann. 1187. pro habitantibus villis de Capella regine in pago Wastin. ex Reg. 185. Chartoph. reg. ch. 476: Concessit itaque et constituit (genitor noster rex Ludovicus) ut omnes apud Capellam manentes, liberi sint et quieti ab omni consuetudine et Gastinado, etc.

GASTOLDUS. Idem quod supra Gastaldus. Gastoldo Regis ingentia promiserunt dona, in Actis SS. Julii tom. 1. pag. 396.

GASTRIMARGIA. Ventris voracitas, vel gula concupiscentia. Papias: a Græco γαστρίμαργος, quod idem est. Occurrit in Anecd. Marten. tom. 8. col. 1667. et tom. 4. col. 1518. 1641. in Anecd. Pezianis tom. 1. part. 1. col. 412. et in Actis SS. Benedict. sec. 6. part. 1. pag. 132. Vide Gastrimargia.

GASTRIMARGICUS. Helluo, gulosus. Frugalem non Gastrimargicum, in Charta anni 990. apud Acherium tom. 8. Spicil. pag. 155.

GASTRIMARGIUS. Eadem notione, a Græco γαστρίμαργος.

GASTROMAGIA. pro Gastrimargia. Agnellus in Vita S. Reparati apud Murator. tom. 2. pag. 148. col. 2: Non fuit

cupiditate plenus, tumidus, non elatus, non invidus, non Gastromagus amator, etc.

GASTRUM, Genus vasis. Vide Gaster.

GASTUM. Vastatio, Gall. Gast, Degast; Item Mulcta pro Gasto seu vastatione. Charta Roberti Delphini Comitis Claromontani ann. 1283. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 299: Item in terris quas habet dictum Monasterium... posemus nos Abbatissa et Consensus prædicti Gasterium; et Gastum poterimus statuere et levare. Faire ravage et Gast, in Consuetud. Turon. art. 163. Alii loci sunt in Gasterius.

GASTUM, ut Vastum, Ager incultus, Terra ex Gast. Charta anni 1136. ex parvo Chartul. S. Victoris Massil. fol. 188: Super Gasto quod ruperat IV. Bernardi. Infra: De malo fossato præcipiunt quod esset patium et Gastum, ita quod defensum ibi nullum sit, excepto eo quod ibi ruptum vel excultum est. Litteræ Caroli Regis Sicilia ann. 1270. ex Archivio ejusdem S. Vict.: In motendis, terra culta et Gastia. Occurrit alibi non semel, ut et Gastia terra.] Vide Vastum.

GASTUS, veteribus Francis, Dominus: ita auguratur Wendelinus, cujus conjectura hæc ratio est. Lex Salica in Prologo dicitur condita et dictata a quatuor Legislatores, Wisogast, Bodogast, Salegast, et Windegast, qui quidem Francorum rectores fuerunt in locis Bodoheim, saleheim, Windeheim, a suis, ut apparet, sua singuli nomina sortiti: ut proin Bodogast obtinuerit locum Bodoheim, Salegast, Saleheim, Windegast, Windeheim. Unde conficitur Gastum idem esse, quod dominus et toparcha. Henricus Meibomius in Nodis ad Witikindum, ait Gast vocabulum Germanicum, non ut hodie, hospitem, sed quemvis hominem ad omnia promptum et habillem significare: [a qua opinione non multum abest Schillerus, activam significationem tribuens voci Gast, qua indicatur curator et custos alicujus rei. Sic Arbogast dicitur, inquit, quas hæreditatis curator alique custos. Illi porro quatuor viri Francorum fuerunt quatuor pagorum sive provinciarum eorumque mallorum Rectores atque Præsides, Bodogast, Bodonum, i. e. Batavorum, Salegast, Sallorum Francorum Isalæ accolarum, Wisogast, Widonum ad Widrum, et Wisogast, Visonum ad Visurgin. Hinc usque vir doctus, qui etiam consulti potest in Præfat. ad Legem Salicam.] Camerarius vero tom. 3. Horarum succisivarum cap. 63. Gastos, Germanico nomine a sapientia et scientia rerum, atque ingenii perspicacia dictos existimat. [Sic etiam Borellus in addit. ad Thesaurum Gallicum. Alitèr omnino Eccardus, qui Gast vult esse compositum ex Gau vel, Ga, Pagus, provincia, et Ist, est: ac significare eum qui est ex provincia, sive provinciale aut provincie incolam. Magis aridet Schilleri sententia.] ⁹⁹ Confer Graffii Thesaur. Ling. Franc. tom. 4. col. 338.] Vide Vastus.

1. GATA, [Navis vel Machina.] Vide Gatus I.

2. GATA, Placenta, Gall. Gâteau. Charta anni 1135. Hist. Harcur. tom. 3. pag. 135: Ad faciendum Gutas ad mandatum Canæ. Vide Gastellus.

3. GATA, Mensura frumentaria species apud Anglos. Vide Mina.

GATBERIA, Pignus, prædium aut allud quodvis pignori datum. Charta Delphini Comitis Arverrorum ann. 1198.

apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 261: Fructus supradictæ Gatberie in sortem non computabimus, sed eos tibi mera libertate donamus. Dispositio rei familiaris Cluniacensis facta a Petro Abb. Cluniac. apud Baluz. tom. 5. Miscel. pag. 432: Camerario... injuriam, ut trabucos et pedules fratribus proderet de trecentis solidis Gatberie Humberti Ungri, quam nobis, dum Jerusalem iret, pro quatuor milibus solidorum, quos a nobis accepit, in vadimonio dedit. Illam Gatberiam ego Decano de Loredano concessi tali modo, ut omnes fructus et redditus jam dicte Gatberie acciperet, et inde præfatos solidos ad ea, que supra nominata sunt, Camerario redderet. Vide Gatum et Gatberia in Vadum.

GATBIAMENTUM, Stipendium, Gall. Gages. Charta ann. 1308. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 78: Item servientes bajuli dicti castri vel domini non debent recipere pro Gatbiamento suo nisi tantum duos denarios. Vide in Vadum.

GATHARE EMENDAM. Idem quod supra Gathare Emendam, Emendam seu multam solvere pro multa pignus dare. Charta ann. 1308. mox citata ibid. pag. 781: Item nullus tenetur Gatbiare Emendam, nec pro re confessata vel iudicata per iudicem vel per bajulum, nisi adeo esset factum notorium quod nulla posset tergiversatione celari.

GATHIUM. Pignus. Eadem Charta ibid.: Item Quilibet potest vendere in dicto castro post octo dies Gathium sibi impignoratum. Vide Vadum.

GATHIUM, Pignus, mulcta pecuniaria. Consuetudines MSS. Lemoic. fol. 14: Ipsa die (S. Augustini) Præpositus debet recipere juncum qui debetur ex consuetudine ad parandum chorum et capitulum, et eos qui debent, si non solverint ipsa die, debet compelli ad solvendum sibi Gathium. Consuetud. Brageriaci art. 16: Item si colarius de dictis fructibus accipiat, sive sint de vineis sive de hortis, sive de die sive de nocte, eo quod tenetur eos custodire, ut supra dictum est, puniatur, et ultra hoc in Gathio sexaginta solidorum versus dictum dominum condemnatur. Vide in Vadum.

GATHIURA. Idem quod Gathiera. Instrum. ann. 1310. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 142: Terram Gathiardani tradidit seu tradi fecit dicto Comiti Fuzi, eo modo quo eam tenebat pro summa pecunie predicta, vel partem ipsius Gathiaræ seu terre.

GATHARE. Pignori capere. Gall. Saisir. Vide in Pignorare.

GATHA. [Præco.] Vide in Vacta.

GATHIA, Vigil, excubiitor, speculator. Libert. Figiac. ann. 1318. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 92 art. 11: Paterunt insuper dicti consules (institutores) gardas, Gathias seu scubias pro tubicando et clamando, tam de die quam de nocte. Leg. Gathias. Vide Gacha et supra Gachare.

GATHINGI. Vide Garathingi.

1. GATTA, Felis. Otto Moronia in Hist. Rer. Laudensium pag. 28: Janus suarum domorum claudentes, rotis canibus ac Gattis ibi relictis. Vide Gatta 2.

2. GATTA, Machina bellica, Vineæ vel pluteus: de quo plura in Gatus 2. Chron. Pisanum apud Murator. tom. 6. col. 102: Composita autem ab ingeniosis Pisanorum artificibus, manganis, Gattis atque ligneis castellis, urbem fortiter expugnabant, et cum his machinis urbis mania et mœnium turres potentissime rumpebant. Annal. Genuens. ejusdem

tom. col. 287: *Machinas scilicet et castella et Gattas ordinare preceperunt.* Memorantur iterum huiusmodi Gattis seu machinis in Continuatione Chronici Andree Danduli apud Murator. tom. 12. col. 401. 408 etc. Vide *Gatus* 1.

1. *GATTUS*, Uncus ferreus trididus, nostris *Chat*. Hist. Franc. Siorbis ad ann. 1447. apud Murator. tom. 21. Script. Ital. col. 420. Musculis quibusdam, quos vulgo *Gattos* appellant, clavos nostrarum nauum apprehendissent, eollereque admitterentur, etc. Vide alios notiones in *Gatus* 1. et 2.

1. *GATUS*, *GATTUS*, Navis species. Will. Tyrus lib. 12. cap. 22. *Erant sane in eadem classe quedam naves rostratas, quas Gatos vocant, galias majores, habentes singulis remos centenos, quibus singulis duo erant remiges necessarii.* Quae sic verit Hugo Plagon ejus Interpres Gallicus MS. Et 28. *autres vaisseaux qu'ils appelloient Chat.* Infra. *En celle navire, si comme je vous ai dit, avoit nef, que l'on clame Chas, qui ont bec devant ainsi come galies, mais elle sont greigneurs, et chascune a deux gouvernaux et cent naageurs.* *Chat*: dicitur id navigii genus Alberto Agerensi lib. 9. cap. 9. *Cum galeis 20. et carinis 13. quas vulgo appellant Chas, occurrerunt.* Vide Jal. Arch. col. Naval tom. 1. pag. 411.

GATTUS, Monachus Florentin de Expugn. Acon: *Gattos et arietes fieri jussere.* Laurentius Veronensis de Bello Balaerico.

Gattis, *Dromones*, *Carabi*, *colaresque Galae*, *Borca*, *Currabi*, *Lintrea*, *grandaeque Sagitte*, *Et plures alie varietates huiusmodi naves.*

Andreas Dandulus: *Appositis scalis et Gattis diris, et variis insulibus idem capitaneus impugnare non desinit.* Vide eundem ann. 1148. Rafanus de Caresinis ann. 1878: *Et combustis ejus Gattis, aliisque edificis, vigorose fugatur.*

2. *His in locis omnibus Gattis non sunt Naves, sed interdum Machinae jellioze, vinee scilicet vel plutei, de quibus supra dictum in Gatum 2. Hac posteriori notione, mea quidem sententia, vocem *Gattus* usurpant Monachus Florentin. Dandulus et Rafanus de Caresinis. Simili modo Annales Mutin. apud Murator. tom. 11. col. 68. *Combuserunt Gattum, qui erat versus Botaciam, et post paucos dies similiter combusserunt acium Gattum cum via cooporta, que erat versus Serevalle.* Dominicus de Gravina in Chronico apud eundem Murator. tom. 12. col. 644. *Fecitque fieri Palatinus ibidem multa ingenia lignea, pontes, scalas et Gattos, trabucosque erexit ante muniti civitatis.* Hist. Cortusiorum cod. tom. col. 887. *Fiant vinee sive Gattis, pontes et scale, machinae et alia artificia ad oppugnandum.* Annal. Casenates apud eundem Murator. tom. 14. col. 1156. *Ad expugnationem dicte Rochae, cum Gattis et castris leguminum et aliis edificis, duobus pluribus laboravit.* Vide *Gatta* 2.*

3. *GATA*, Eadem notione. Usatius Barcion. MSS. cap. 84. *Debellare cum ingenio, quod, rustici dicunt Fundibula, et Gosa et Gata.* Vide *Gata*.

GATA, Navis Chron. Anonymi Baronis, ann. 1071: *Et comprehensa est chelandia, in qua erat Gozolino cum auro... et alium Gata Imperatoris demerit in mare.*

GATTUS, Anonymus Barensis, ann. 1071. *Cattus, qui pergebat Durvachio... perit in petago.* Albertus Aq. lib. 11. cap. 27. *In galeidis, in biremibus et triramiibus, dicitur vulgariter Gattis, turritis et*

bello compositis. Lib. 12. cap. 17: *Gentiliam navis, que dicitur Cattus, ab eorum manu defensa et elapsa est. Caudis perperam pro Cattus habetur apud Fulcherium Carnotensem lib. 3. cap. 56: Exceptis his, qui naves interim conservaverunt, quarum 22. trirames, vel Causos nuncupant.*

GATTA, Willelmus Heda ann. 1428: *Immergitur ingens navis in flumine Hena ad impediendum introitus Trajectinorum, quam Cattam nominabant.*

Ab ejusmodi *Gattis*, orta vox apud nostros, *Geate*, seu ut Picardi efferunt, *Gate*, pro vase rotundo largiori ac minus profundo. Ordinaris MS. Ecclesie Romanensis, ubi de Mandato pauperum: *Et debet Arcinepiscopus facere distribui cuiuslibet Canonico presentis, et custodi vestiaris unum lineum, Gallice Devantel, unam cocham, Gallice Guate, unam oilam terre, etc.*

2. *GATUS*, *GATTUS*, Felis, *cattus*. Jacobus I. Rex Aragon. in Foris Osca anno 1217. fol. 31: *Quicunque Gatum furatus fuerit, et dominus Gati euri invenerit cum latrone, etc. Infra Murilegus appellatur. [Libellus de remediis peccatorum ante annos 800. exaratus apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. col. 47: Qui comedit vel bibit intinctum a familiari bestia id est, cane vel Gatto, et scit, c. *Psalmos cantet.* Breviarium Histor. Pisane ad ann. 1174. apud Murator. tom. 6. col. 130: *Et ad tantam penuriam civitatis rediit, ut canes et Gattos et corpa animalium mortuorum comederent.* Pro *Mure* sumitur, vel *Mus*, pro *Felis*, in Donatione anni 996. apud eundem Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 353: *Descendit de Mus comestus, id est, Gato mantibit, et perverit, etc.* Vetus Poeta MS. e Bibl. Coislin.]*

Una grex Gato demando. Sic un. table le dents]

Vide *Gatta* 1.

1. *GATUS-MAYMO*, Simia species, Ital. *Gatto-Mammone*, *Species di simia che a la coda, Seropithecus*, Ital. *Guemon*. Comp. ann. 1333. Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 278: *Item pro emendis duobus papagallis et uno Gatto-Maymone, unc. 11. tare.* VI. Occurrit apud Muratorium tom. 15. col. 348.

2. *GAU*, *GAU*, Ensiculus. Supplem. Antiquaril. Ausonius utitur pro *Gaudio*. [Vide Gloss. Græc. Lat.]

3. *CAVAGIUM*, ut supra *Cavagium*. Censum quem homines de corpore seu capite quotannis præstant Domino suo. Charta Rogerii Episc. Rothemitianni ann. 1223: *Hec est elemosyna, quam Guillelmus Comes Nivern. dedit Ecclesie de Bethsem, apud quam corpus ipsius sepultum est; videlicet burgum qui vocatur Pantenon, qui est juxta aquas Icaune juxta Glamiacum cum Gavagio territorii qui vocatur territorium de Gembos, et cum pertinentiis ejusdem Gavagii, et villam sitam sub Cerciacio que vocatur Domus Dei cum Gavagio et vineis.* Vide *Capitale* 3.

4. *CAVALDATUS*, Servitium militare cum equo, pro *Gavalcatu*. Vide supra in *Caballus*. Libert. bastide de Thoron. in Obit. ann. 1307. ex Reg. 44. Chartoph. reg. ch. 54: *Item expressum exercitum et Gavaldatum, ut in aliis villis nostris illius terre, retinemus.*

GAVALUM, [*GAVALIUM*, Censum, idem, qui supra *Gabulum*.] Appendix ad Vitam Lietberti Episcopi Cameracensis ex Cod. MS. Alexandri Petavii: *Dedit... cambam unam, et in bolengria furnum unum, et*

in foro Gavalum unum. [Littera Philippi Flandrensiis Comitis ann. 1183. Inter Instr. tom. 2. novæ Gall. Christ. col. 3. et 4. *A majore Ecclesia B. Virginis et aliis conventualibus Ecclesiis, per earum villas in Comitatu Cameracensi receptimus Gavalium, et factis Sanctorum pignoris nublice juravimus, quod in Ecclesia dicitur Deo servientes et res eorum, si depremerentur injuste, pro nostro posse, contra quoscumque conservaverimus; et hoc beneficium non ad alium, quam ad legitimum heredem Flandrie transferemus... Hec est autem colligendi Gavalii mensura et ordo. Carruca debet dare dimidium modium frumenti et dimidium avenæ; manu operator qui terram cultivam non habet, debet unum mencaudum frumenti et unum avenæ ad mensuram Cameracensem; Cameracique suum tenentur comportare Gavalium ad locum eis prædictum. Chartular. Aquincinctense fol. 40: Nobis solvitur dimidium modium frumenti et avenæ de Gavallo Pluries occurrit ibid. et alibi.] Vide *Gabulum* in *Gabium*. [Vide infra *Gavena*.]*

1. *GAVALIUS*, Eadem notione. Litteræ Guidonis Flandriæ Comitis ann. 1257. Inter Anecd. Marten. tom. 1. col. 1066: *Castellania de Cameraco et Gavalus de Cambuis sunt de pertinentiis Flandrie.*

GAVANUS, Tonsilla, glandula, Italis *Gavigne*. Miracula S. Thomæ Aquinat. [Puella a nativitate gutturosa, qua tres Gavanos habuit.]

2. *GAVARBIUM*, f. Ager cultus et salus, vel Prædium rusticum. Charta ann. 1207. apud Stephanol. in Antiq. Bened. Lemov. MSS. part. 1. pag. 518. *Guillelmus de Cheyro domicellus confessus fuit se tenere in homagium legitum ab abbatisa (H. M. de Règula) alberganentium suam de Cheyro... et omnia terragia, decimam, arregragia, census quos habet in parochia S. Martini de Corvo, et Gavarbium suum et vineas suas. Vide supra *Gasanagium*.*

3. *GAVARIUS*, Nomen fluvii, Gabarus, vulgo *le Gave*. Charta Arn. Raim. vicecom. Avortiz ann. 1234. ex Tabul. Cagnot. *Dedi decimam piscium nasam d'Apromont, que ad me pertinet, de salmonibus et troitis, qui in Gavaris capiuntur.*

4. *GAVARRETUS*, Officium in Aula Regum Sicilie sub Normannis Principibus, penes quem non modo Cura et Custodia Palatii sub Castellano incumbat, sed et illius erat eos, qui per diversos Palatii carceres tenebantur inclusi, frequenter inspiciere, eorumque statum visum, aperuisse, prout et visum erat, commutare, et prout vellet, custodes singulis designare carceribus. Ita Falcaudus in Hist. de Sicil. calamitat. pag. 659. 670. 685. Simile fuit in Aula Cypolitana Magni Papie officium, ut in Notis ad Cinnamum docuimus. Chronicon Richardi de S. Germano ann. 1232. *Magistri Justitiarum Bajuli Imperiales, qui Gavarreti vocantur... amoverunt.* Eiusdem nominis habentur Vicecomites in Beneharnis, qui Vicecomites de Gavarreto dicuntur, de quibus Marca in Histor. Beneharn. lib. 5. cap. 28.

5. *GAVASUS*, pro *Gavibus*, Potius, in Instrumento anni 1316. apud Rymerum tom. 3. pag. 550.

6. *GAVATA*, Species vasis. Vide *Gabata*.

7. *GAUCHATORIUM*, *GAUCHORIUM*, *MOLENDIUM* fallonarium, quo panis poliantur et dealbantur. *Galcheur*, in Charta ann. 1184. ex Chartul. eccl. Vienn. fol. 81. v. col. 2: *Licit... batenoria et Galcheurs edificare sine dampno*

et detrimento Bernardi de Miribello. Gaudichoir alibi in Dalphin. Gau in Bressia: a verbo Gaudichire, vulgo Gaucher, pro Fostier; Pannos densare, desquamare. Factum ann. 1816. inter Johán. dalph. et Petr. Barral. Concedentes... omnibus habitantibus... quod in ripariis et ripariis fluentibus per villam et vallam de Alavardo possint facere, construere, seu fieri vel construi molendinum vel molendina, batorum vel batoria, Gaudichorium vel Gaudichoria... in proprietatibus suis pro libito voluntatis. Charta Henr. Dalph. Met. episc. regent. Dalph. ann. 1822. in Reg. 101. Chartoph. reg. ch. 105: Concedentes eidem Soffredo, quod ipse ac heredes et successores ipsius, soli et in solidum possint molendina, batoria, Gaudichoria... que aqua mediantem operantur, in dicto loco et ejus mandamento... construere... Quod dicti Soffredo, heredes ac successores ipsius... possint compellere omnes habitantes in dicto castro et ejus mandamento molere, bannire (i. baptire), Gaudichire et trulliare ad molendina, batoria (i. Gaudichoria), strolitoria predicta. Recogn. feud. ann. 1845: Item unum Gaudichorium, unum batorium, etc. Charta ann. 1445: Duo molendina una cum domo, baptorio, Gaudichorio, et aliis edificis ibidem existentibus, etc.

GAUCHIRE. Vide supra in Gaudichorium.

GAUCHO. Instrum. ann. 1269. Hist. Dalphin. tom. 1. pag. 185: Item molendina sua, Gauchones, batoria, prata, et totum territorium de Charuis, et prata de Veneris cum pertinentiis eorumdem. [Idem quod Gaudichorium supra. Vide in hac voce.]

GAUCHORIUM. Vide supra in Gaudichorium.

GAUDA, a Gallico Gauda, Luteola. Stat. ann. 1817. in Reg. A. Cam. Comitatus. fol. 185. v: Grana inuener, Gauda, gauda, garenia, etc. Aliud pro pannif. Carcass. notatum ann. 1486. in Reg. 201. Chartoph. reg. ch. 121: Item quod nullus possit... iungere scu tingi facere aliquem pannum brunetum... nisi cum pestilla, rogia eius ruis, et Gauda, et cum alumina, sive alum. Vide infra Gauda.

GAUDATICUM, Jus possessione acquisitionum. Charta super negot. marchar. in regn. Franc. et Aragon. ann. 1406. in Reg. 128. Chartoph. reg. ch. 823: Si pirata... reperitur cum preda, vel sine preda, in altero ditorum regnorum, quod statim facta notificatione per partem et requisitione, abique alia informatione, nullo suffragio eis Gaudatico, aut fide data... capiat. Vide Gaudentia.

GAUDENS. Spontaneus. Charta ann. 1888. inter Probat. domas de Caban. pag. 66: Gaudens et Petrus Delmonet, qui pro se et suis Gaudentes et scientes recognoverunt se debere annualiter, etc.

GAUDENTE. Latine, cum gaudio, apud Johann. Sarisber. Epist. 187. et alios inferioris ævi Scriptores non semel.

GAUDENTES FRATRES. Vide Fratres.

GAUDENTIA. Possessio, fructus, usus, fructus, Gall. Jouissance. Litteræ ann. 1485. apud Rymér. tom. 10. pag. 705: Hucusque dederunt et concesserunt, cum omnibus proficiis, emolumentis et Gaudentiis ejusdem. Litteræ ann. 1525. apud eund. tom. 14. pag. 84: Et de dicti dotatibus, douaris sive donationis propter nuptias possessione et Gaudentia in futurum pacifice. Chartularium Eduense ex Decreto Curie Paris. ann. 1446: Ipsi Gaudentiam dicta temporalitatis dicto

actori faciebant. Ex Regesto Parlamenti ann. 1452. apud Baluz. tom. 3. Hist. Arvern. pag. 466: Interim autem et donec alias fuerit ordinatum dicta Curia nostra per idem iudicium dictarum rerum contentiosarum Gaudentiam abque processibus et partium ante dictarum prejudicio... adjudicavit et adjudicat. Vide Glossarium juris Gall. voce Gaudence, et mox Gaudia.

GAUDEOLUM, Gemma, monile, allave res hujusmodi pretiosa, Gall. Joyau. Donatio ann. 1896. apud Lubinell. tom. 8. Hist. Paris. pag. 227: Unum jocale sive Gaudolum aureum pretiosum, in quo est clavus parvus seu pars clavi, de quo D. N. J. C. fuit crucifixus.

GAUDERE, Frui, potiri, Gall. Jouir, posseder. Litteræ ann. 1208. apud Rymér. tom. 3. pag. 70: Mandatum est Vicecomiti Davon. quod Margaritam que fuit Margareta tenet in dotem. Ex regesto Parlamenti ann. 1452: Et eisdem (bonis) per ultimas annatas et expleta ultima pacifice et quiete usi et Gavisi fuerant. Occurrit sequitur.

GAUDES, [ut mox Gaudia.] Vide Pre-cula.

GAUDIA, Rosariorum aliorumque hujusmodi piorum Instrumentorum globuli, quos percurrimus recitando Ave Maria. Unde et pro ipsa salutatione Angelica eadem vox videtur usurpata. Testament. domini Le Scrop ann. 1415. apud Rymér. tom. 9. pag. 276: Item lego ascuculo meo unum par de Pater noster de auro cum Gaudiis de curallo... et unum par de Pater noster de curallo cum Gaudiis de ambra. S. nodus Valentini. ann. 1594. tom. 4. Collect. Conc. Hispan. pag. 710: His accedit quod ad simiam solitudinem jam redactis Ecclesiis parochialibus, sabbathodivinis, erasce, et ad profanas Salve Regina, Gaudia et alie predicatioes a cantoribus et choristis decantantur quasi in sacris adibus.

GAUDIUM, Sponsio, fidejussio. Charta apud Ughell. tom. 1. Ital. sacr. edit. 1717. col. 580: Ille audiens talem contentionem fecit nobis dare Gaudium... ut pensandi inter nos... ut si voluissent proinde pugnari ad spotham, etc. Vide infra Gaudia.

GAUDIALLIS, [Ad gaudium pertinens. Apud 8. Mss. Gaudiales instruunt dapes. Adde 2. ibid. et II.]

GAUDIARE, Multam solvere, vel pro multa pignus dare. Historia MS. S. Cypri. Pictav. pag. 141: Postea vero Presbyteri cum verecundia Gaudaverunt, quod injuste rem fecerant, et illorum exstitit fidejussor Launo Abbas, Vide Gadiare in Vadum.

GAUDIATA, Codex MS. Abbatie S. Joannis de Vineis, laudatus a Griso pag. 287: Hodie Dominus Abbas debet vinum Gaudiatum Canonici S. Gervasii. Vox formata a Gaudium, idemque sonat quod Caritas, extraordinaria scilicet pastio Monachorum, Gallice, Vin de joyeusé.

GAUDEBUNDUS, Lætabundus. Occurrit apud S. Cyprianum Epist. 77. in Actis S. Martini Mart. num. 31. apud Juhanum Pacensem in Chronico æra 750. etc.

GAUDICHETUM, Armaturæ genus. Testam. Odonis de Rossillone Militis ann. 1208. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1808: Item, do et ego domino Petro de Monte... unam integram armaturam

de armaturis meis, videlicet meum Heaume à visseris, meum basingnetum, meum porpoinctum de cendallo, meum godberium, meam gorgretam, meas bucclas, meum Gaudichetum, etc.

GAUDIFICARE, reperire, in Gloss. Græco-Latinis, Lætificare.

* GAUDIFICO, [Idem ac lætifico. Gloss. Philox.]

GAUDIFLUUS, Perflusus gaudio. Gaudiflus regna, Aeterna Sanctorum felicitas in Chartulario Landevenecensi fol. 149.

GAUDIMENTUM, ut Gaudentia, Fructus, Gall. Jouissance. Charta ann. 1188. apud Stephanot. tom. 1. Antiquit. Occitan. MSS. pag. 431: Donamus predictis fratribus de Ardoretto ad substantiationem videlicet et Gaudimentum eorum qui in Ecclesia predicta, etc.

GAUDIMENTUM, Fenus, usura. Gall. Intérêt. Charta ann. 1188. in Chartul. monast. Caun. Illos (septingentos solidos) vobis post unum annum ad Martiorum percolam. Quod si non fecero, deinde per quemque annum, pro Gaudimentis illorum denariorum, dabo vobis cxx. solidos Melgorenses, et predictos cxx. quos pro Gaudimentis annualim dare debeo, laudo vobis in illa pignora, quam de me in villa de Bayolis habetis.

GAUDIMONIUM, Gaudium, letitia, Gall. Rejouissance: Gaudina, Occitanis. Epist. II. ex Tegernseensib. In omnibus vos prosperari nostri scilicet esse Gaudimonia. Theodericus Mon. de Invent. S. Celsi Episc. Trevir. num. 17: Immenso perfusus Gaudimonia, Vincentius Belvac. lib. 30. Spec. Histor. cap. 71. In luctationibus et in sagittationibus delectantur tanquam in potissimis Gaudimonia et asperitationibus. Occurrit etiam in Fragu. Petronii, apud Nizonem in Vita S. Basini Arch. Trevir. n. 20. et apud veterem interpretem Prophetæ Baruch cap. 4. n. 34. ubi Græca yapiaque habent.

GAUDIMONIUM, pro Vadimonium. Judicium anni 997. pro Abbate Farfensi apud D. le Blanc in Dissert. Hist. de monestis pag. 90: Cui et dixit: Hodie non ezies de isto placito, nisi legem feceris. Fristerum Abbas: Ego non contradico legem, sed si permisisset Gaudimonium tibi dabo justa legem meam, donec vadam ad meum Monasterium, et revertar cum advocato simul et iudicibus.

GAUDINA, Vide Gaudia.

GAUDIOSE, Hilare, gaudendi animo. Gall. Joyusement. Lit. remis ann. 1372. in Reg. 101. Chartoph. reg. ch. 380: Ipsa domicella anam capiebat eundi, supra muros locutura cum dicto Thonelino, et cum eo gaudiose loquebatur. Instr. ann. 1452. inter Probat. tom. 8. Hist. Nem. pag. 265. col. 1: Ideo Gaudiose inter nos proferimus esse permittebam. Nostri, Gaudier, Gaudere, gesta Briton. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1464:

Dehors les murs de leur cité
Où il se voit subvenir
Aucuns foiz, et Gaudier.

GAUDIOSUS, Gaudens, lætus, ex Gallico, Joyeux: Occitanis Gaujosus. Gaudioso, apud Jacob. Passavantum Italum pag. 258. Utiur Baldricus lib. 2. Chron. Camer. cap. 5. lib. 3. cap. 37. hinc Gaudiosus quidam apud Vopiscum. [Vide Spell.] Acher. tom. 6. pag. 116.]

Gaudiosus vero et Gaudiosus, pro Mulierum sectator et corruptor. in Lit. remis: ann. 1465. ex Reg. 194. ch. 72: Le suppliant demanda à sa femme quel

argent alle devoti, en lui disant que s'estoit pour ses puissiers et Gaudisours. Alie ann. 1475. in Reg. 186. ch. 1350: Icellui Estienne dist au suppliant: Tu m'as appellé Gaudisour, etc.

• Aliud vero sonat Gaudir, nimirum defectere, declinare, vulgo Gauchir, in Lit. remis. ann. 1401. ex Reg. 156. ch. 800: Icellui Richard le cuido ferrir d'isoc, mais ledit Ertin se Gaudy et fony au cop. Ex mutatione g in v. Vaudir legitur in alia Lit. ann. 1478. ex Reg. 208. ch. 146: Le suppliant d'un espieu qu'il tenoit darda contre un arbre, et pour ce qu'il ne le ataigny pas, ledit espieu Vaudy ou royally contre ledit Peit Jehan et le frappa. Waudir et Waudis, eodem sensu. Lit. remis. ann. 1475. in Reg. 186. ch. 1557: Icellui Alain s'efforce plusieurs fois frapper le suppliant de sa congnee, sans que ledit suppliant le vouloit frapper: mais Waudisot seulement aux coups dudit Alain, et n'y eussit si bien evader, que ledit Alain ne le frappaist. Alie ann. 1478. in Reg. 208. ch. 1058: Le suppliant eust esté ataint d'icelle fache, se n'eust esté que de grace de Dieu il Vaudist au traict. Vide infra in Guillator.

GAUDITA, Ususfructus, Gallis, Jovianice. Charta Raimundi de Monte Olivo: Et concedo tibi, ut Gauditas et obventio nes omnes tu et tui titulo dominacionis habeatis Gaudence, in Consuetud. Burdegal. art. 101. Gaudida, in Testamento Herengari Comitis Provinciae ann. 1288. apud Ruffum pag. 100.

• Charta ann. 1210. ex Tabul. Montis-mal. Omnesfructus et Gauditas, quos et quas ex prefata villa pertusit. Gauditas, etc. Alia ann. 1305. in Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 270. r. col. 1. Dicitur Johannes percipiet et leuabit omnes fructus, proventus et Gauditas ex dicta jurisdic-tione proventus. Vide infra Gaudida.

• **GAUDIVIGENS**, Gaudio gestiens. Vetus Inscript. Capuens. in Sorber. ad cal-cem epist. Graverol. 2. edit.: Ex IPI-CUREIO GAUDIVIGENTE CHORO.

• **GAUDIS**, Pignus, vadimonium, Gall. Gape. Charta ann. 1139. ex Archiv. s. ci-vitatis Massil. Ego R. D. G. sanctissimus Nativitatis D. N. J. C. que est in Bath-leem devotus Episcopus, assensu et volun-tate totius capituli nostri... recepimus de mutuo Communi Massilie 1211. bizantios Saracenos, de quibus nos mittimus in Gaudium dicto Communi Massilie casale nostrum quod vocatur Romandei et domos nostras que sunt in Acun. Et si debita non esset soluta tam cito que esset requinta dicto communi Massilie, debet habere po-terestatem vendere cui placuerit dictos Gau-dios et pagare se.

• Charta ann. 1078. ex Tabul. S. Viet. Massil.: Quemdam meum campum in Gaudium misi, tali ratione ut si ipsum in perpetuum venundare non potuissem, imbi-darem eis scambium tantumdem valentem ad ipsorum voluntatem. Vide supra Gau-dia 2.

• **GAUDO**, Gallice, Tincture, in Glossar. Lat. Gal. ann. 1348. ex Cod. reg. 4120. Vide supra Gauda.

• **GAUDUM**, ut infra Guaisidium, Glas-tum, Gall. Gueda. [? Nequaquam: est enim Gauda, luteola. Vide supra in hac voce.] Statutum Comitatus Fuxi ann. 1382. apud D. de Lauriere tom. 2. Ordi-nat. pag. 90: Pannum crudum, grana, Gauda, gauda, garancie tincte, etc.

• **GAUDUS**, [Nemus, silva.] Vide Gual-dus.

• **GAVEDA**, Scutella lignea, qua remi-ges utuntur ad cibum, Ital. Gaveda.

• Quia cavata. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. Reg. 7637: Gaveda, Prov. cavata.] Sententia Senescalli Provinciae ann. 1484. ex Archiv. Piscatorum Massil.: Grassa-lia lignea et Gaveda, aut alia qucumque vesicula.

• **GAVELBRED**, Vetus Charta apud Som-nerum in Tractu de Gavelkind pag. 25: Allocantur per annum pro Gavelbred ad-herentes 8. sum. dimid. Rursum: In pane ad Gavelbred, et consuetudine arantium et mactatum 2. sum.

• **GAVELDUNG**, Vetus Charta apud Som-nerum in Tractu de Gavelkind pag. 21. Item respondet de consuetudine extra-hendi Annum debita per customarios te-mentis 27. virgatas, dimid. et 1. farling. in Borg de Gote, Middleham, ... in una sep-tima post festum S. Michaelis cum auxilio Molmanorum, quod servitium vocatur Gaveldung.

• **GAVELERTH**, Vide Gavel-herie.

• **GAVELERTH**, Vetus Charta Cantua-riensis Ex libris apud eundem Somnerum pag. 35: De Gavelnoht vel Gavel-ther de Otreland.

• **GAVELSIDA**, quod gablo, censui, ac pensationi obnoxium est: a Saxon. gafel, census, tributum, et gildan, solvere, pensare. Leges Inae Regis West-Saxon. cap. 6. Si autem in Gavel-gida, id est, in gablum radente domo (pug.ia) fiat, vel in gebures, 3s. sol. culpa judicetur. Monasticum Anglic. tom. 8. pag. 155: Idem Radulphus tenet unam toffam, ... et non dat Gavelgild, etc. Vide Gablum.

• **GAVELHERTE**, Charta Cantuariensis Ecclesie, in Tractu de Gavelkind pag. 17: Item respondet de 3s. acris de con-suetudine arandi Gavel-herie. Alia ibi-dem: Item sicut ibi 5. juga, quodlibet arabit unam dimidiam acram ad semen frumentis, et seminabit, et herciabit, ... et vocatur usud opus Gavelerth. Vide ibi Somnerum.

• **GAVELKIND**, GAVELETUM, est Consue-tudo, que in Comitatu Kantie in Anglia obtinet, qua hereditas tenens in anti-quum socagium equaliter inter filios masculos dividitur, et qua heres anno-rum 15. potest alienare suam terram. Charta de Prerogativa Regis ann. 17. de Edw. II. cap. 17: Et in Kancia in Gavel-kind, ibidem omnes heredes masculi parti-cipabunt hereditatem sorum, et similiter femine: sed femine non participabunt cum masculis, etc. De vocis etymo censet Rastallus vocem confictam ex Gyn et Kinde. Id est, inter masculos; nam Kinde masculinum sonat. Lambertus Gavelkind dictum vult quasi gifeal cyn, id est, omnibus cognatione proxima datum. Spel-mannus denique et Somnerus, quasi da-bitum vel tributum soboli, pueri, generi: hac enim cyn, et kynd significare: illa gafel, seu gafol. Vetus Charta apud Somner. in tractatu de Gavelkind pag. 173: Et prior dicit, quod predictum manerium non est Gaultikend, neque par-tibile. Alia ibid. pag. 180: Ita quod manerium illud nunquam fuit Gaultikenda, nec partium. Alia ibidem pag. 177: De-dimus Jordano de Serres et heredibus suis ad Gavelikendam 40. acras de marisco nostro, tenendas de nobis jure hereditario in perpetuum. Adde pag. 184. 185. 194.

Hac hereditas feudalibus Legibus non regitur, nec confiscationi ex felonis ob-noxia est: domino tamen censum prestat et servitium. Laudimium in vendi-tione aut alienatione non solvitur. Uxor dimidium refert in dotem: sed amittit, si vel ad alias nuptias transferit, vel

staprum vidua commiserit. Vide Glan-villam lib. 7. cap. 1. Bractonum lib. 4. tract. 6. de Act. dot. cap. 15. § 1. lib. 5. tract. 1. cap. 6. § 18. tract. 3. cap. 6. § 1. Statutum de Prerogativa Regis edit. ann. 17. Edw. II. cap. 16. Littletonem sect. 210. Christophorum de S. Germano de Legibus Angl. cap. 9. 18. Cambdenum in Kanto, Rastallum, Jacob. Waræum in Antiquitatib. Hibern. cap. 7. et Som-nerum in eo Tractu, quem de Gavel-kind edidit ann. 1620. Traders terram in Gavelkenda, apud Wllh. Thorn. ann. 1060.

• **GAVELKIND** dicitur etiam juris pro-cessus huic addictus tenere, si quando tenens in Gavelkind, redditus et servitia ultra modum subtrahit, quod et Londoniensibus ceditur Statut. ann. 10. Edw. I. de Gavelito. Vetus Charta Cantuariensis Ecclesie apud Somnerum loco citato pag. 31: Et postea per quamdam consue-tudinem, que vocatur Gavelito, unitatem in Comitatu isto de terra et tenementis de Gavelkind, pro redditibus et servitiis, que a retro fuerint, de eadem per plures annos deventurunt eodem terra in manus cujusdam Abbatis, etc. Alia ibidem: Item de defectu redditus cujusdam curtisgii jacentis Gavellets quod fuit Alicia Ham-meri per annum in manu domini 4. den. Vide Fletam lib. 2. cap. 55. § 2. et Ras-tallum verbo Gavelit.

• **GAVELLA**, Merges, spicarum manipu-lus, ex Gallico, Gavelle, seu Gavelle, uti Picardi efferunt: Gabel et Gabelo, Occi-dentibus. Occurrit in Fleta lib. 2. cap. 81. § 2.

• Reg. forestæ de Broton. ex Cod. reg. 4658: Et predicta avens illorum, videlicet qui debent sextarios, debent reddi ad primas Gavelles, quando gentes illius se-cant communiter. Unde nostris Engeso-leir. Spices in manipulos componere, alligare, Glossar. Lat. Gall. ann. 1462. ex Cod. reg. 4120: Alligare, Engeso-leir. Vide infra Gavelle.

• **GAVELLI**, Sarmenta, seu fasciculi sarmentorum. Charta ann. 1543: Promi-sit eidem Monasterio (S. Victoris Mas-sil.) dare medietatem vini, quam aliorum fructuum et Gavelorum proventus in dicta vinea.

• Provincialibus Gaveou. Stat. Aven-ion. ann. 1248. cap. 85. ex Cod. reg. 4659: Operarius ultra conventionem non audeat accipere ligna, vel vites, vel uvas, vel Gavellos, vel quodcumque aliud. Tes-tam. ann. 1480. inter Frobat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 806. col. 1: Item legavit eadem uxori et sorori suis... Gavellos sive sermentes vinearum suarum.

• **GAVELLOND**, Idem quod Gavelkind, in Charta apud Somnerum pag. 189: Te-mentes de Gavelkind de octodocim jugis, pro cariagio 88. Caractatas feni de pra-ta de Redhamns, etc. Occurrit rursum pag. seq.

• **GAVELLUS**, Acervus, ut videtur. Vide supra Gauda.

• **GAVELMAN**, Tenentes gabulo obnoxii. Vetus Charta apud Somnerum in Tractu de Gavelkind, pag. 88: Et de 8. sol. 6. den. de incremento redditus de Simone Theodulfi, de una virgata et dimid. cum uno messuagio in Salwenton, ... traditis eidem Simoni hoc anno in servitium de Gavelman, quantum Gavelman debet de tanto tenemento. Alia ibidem: Villani de Terring, qui vocantur Gavelmanni.

• **GAVELMED**, Vetus Charta apud Som-nerum in Tractu de Gavelkind: Con-suetudo falcandi, que vocatur Gavelmed. Ibid.: Et pro una septimana dum falca-tur stipula, que vocatur Gavelmed.

GAVELNOY. Vide eundem Somnerum pag. 26.

GAVELOES. Spicula, jacula: ex Gall. *Javelot*: nam ibi *ga*, liquidum est, valetque *ja*: *Javelot* vero videtur formatum ex *Jaculum*. Math. Paris. ann. 1266: *Frisones igitur... ipsum Willelmum cum jaculis, qui vulgarijter Gaveloes appellati, quorum maxime notitiam habent et unum, Danicus securibus et gestis... hostiliter insequuntur. Joco de Brookland pag. 10. apud Spelmannum: Baculum meum accusi ad modum teli, quod vocatur Gavelot.*

GAVEL-RIIP. dicitur consuetudo metendi, in veteri Charta apud Somnerum in Tractu de *Gavelkind*, pag. 21. Ibidem pag. 19. ex Charta Ecclesie Cantuar.: *De Consuetudine metendi 40. acras et dimid. de Gavel-rip in autumno 40. sol. 6. den.*

GAVELROD. Vide Burghard.
GAVEL-SESTER. [vox Saxonica, Thome Blount in Nomolexico, Sextarius vectigalis: cervisiam scilicet sextarius manerij vel pradii domino ab usufructuariis cervisiam coquentibus, census vel vectigalis nomine.] Vetus Charta apud Somnerum ibid. pag. 24: *De Gavelsester, cujuslibet bractis bracti infra libertatem maneriorum, videlicet unam lagenam et dimidium cervisiam.*

GAVELTYMBER. Vetus Charta apud Somnerum ibid. pag. 22: *Et de 200. restere de Gaveltymber, de redditu, qui libet de longitudine 18. ped. de quibus proveniunt de tenemento de Barwafeyls 100. et de tenemento de Monyden 100. etc.*

GAVELUM. Vide in *Gabium*.
GAVELWERCK. Vetus Charta apud eundem Somnerum pag. 24. *Arabi unam acram 6. pedes, et metet unam acram, dimid. et 9. pedes, de Gavelwerk. It. alius dicitur Werk-gavel.*

GAVELWOOD. Vetus Charta apud eundem Somnerum pag. 28: *Et de 18. sol. 3. den. ob. de fine carandi Gavelwood de consuetudine.*

GAVERNA. a Flandrico *Gave*, *Gaven*, i. donum, seu munus, ut annotat Carpentarius in Hist. Camerac. part. 8. cap. 6. qui subdit, existitisse olim in pago Cameracensi Officialem, *Gaverarium* dictum, qui a Comite Flandrie institutus, illius nomine jus quoddam annuum muneris gratui vice in eo percipiebat, pro advocacione seu protectione Ecclesiarum. Saxonibus, etiam *gafel*, tributum, census, vectigal sonat. Vide *Gabium*. Charta Conradi Imp. ann. 1146. apud eundem Carpentarium et Miræum in Diplom. Belgic. pag. 122: *Præterea novam illam consuetudinem, que vulgo Gavena dicitur, quam solet Comes Flandrensis exigere, etc.* Ubi idem Miræus *gavenam* jus esse ait, accipiendi certas mensuras granorum ex singulis jugeribus terre. Feodi nuncupati *la Gavena*, in Castellania Duacensi, meminit Charta Joannis Regis Franc. ann. 1263. in Hist. Guinens. pag. 628: et Hist. Monmorenc. pag. 156. 157. 174. 226. 318. 323. Vide *Montrelletum* I. vol. cap. 144.

¶ *Gavenam* explicat Tuscan. *Carette* capellanus S. Petri Insul. in Lib. MS. de Rob. memor. sui temporis scripto ann. 1576: *Gavena, droit de certains quantités de grains, que le gardien lève sur les charrires et manouvriers de Cambrenis: si comme de chacune charriere, deux muids de froment et demi muid d'avoine, et de chacun manouvrier, qui*

*n'a point de terre à labour, un mencault de froment et un mencault d'avoine; le tout mesure de Cambrey. Hinc Gaverarius in Charta ann. 1286. et Gavenier in alia ann. 1416. dicitur comes Flandrie, ad quem honorum ecclesiarum Cameracensium cultio et custodia pertinebat, et cui eam ob rem illa pensatio exsolvatur: Le duc de Bourgoigne comte de Flandre, nostre gardien et Gavenier des églises de Cambrey. Vide *Gavalum*.*

¶ **GAVERLOTUS.** Spiculum, jaculum, ensis brevior, nostris *Gavelot*, *Gavrolot* et *Javrolot*. Stat. senescal. Bellicad. ann. 1230. inter Probat. tom. 4. Hist. Occit. col. 162: *Item quicumque portaverit lanceas, Gaverlotes (male editum Gaverlotes) tela, ballistas, ... et hujusmodi arma mortifero, etc.* Lit. remiss. ann. 1277. in Reg. 111. Chartoph. reg. ch. 276: *Lequel Couvreur print une fourcheferre, et son fils un demi glaive ou Gavelot.* Alim. ann. 1455. in Reg. 188. ch. 80: *Isidius Bruns de son Gavrolot féry Phalipot en la cuisse, et la perça tout oultre.* Ibid. ch. 83: *Gravelot. Javeline, que l'en appelle ou pais (Flandre) Gavelot, in aliis Lit. ann. 1460. ex Reg. 189. ch. 462. ubi bis, Gavrolot. Denique alim. ann. 1490. ex Reg. 306. ch. 581: Le suppliant ambassadeur d'une sacrevisse en sa poitrine par desoubz sa robe, etc. Le Roman de Robert le Diable MS.:*

Gaverlotes et maches li roest, C'est merveillez qu'il ne le toest.

Le Roman de Cleomades MS.:

Et maint Gavrolot pour lander.

Neque aliud est *Gerbie*, in Lit. remiss. ann. 1288. ex Reg. 159. ch. 187: *Isidius Cayphas vint contre le suppliant à tout une lance ou Gerbie, et la cuida frir par la poitrine.* Eodem quoque sensu intelligenda, vox *Gouffour*, licet varie scripta, *Gouffort*, in Lit. remiss. ann. 1276. ex Reg. 109. ch. 816. Alim. ann. 1277. in Reg. 111. ch. 281: *Le suppliant emen de ce que dist lui, de un court glaive, que il tenoit, appellé Gouffour, l'en féry et gela par terre et le navra. Gouffour ou gros baston ferré au bout, in aliis ann. 1384. ex Reg. 126. ch. 87. Alim. ann. 1395. in Reg. 149. ch. 72: Isidius Perrot mis audevant du cop demi-glaive ou Gouffour, ... et frappa duduit demi-glaive ou Gouffour ledit Nace.* Rursum alim. ann. 1387. in Reg. 152. ch. 183: *Le suppliant print en sa main un baton ferré, appellé Couffour, ... ledit suppliant tenoit sondit Couffour, audevant duquel Gouffront ledit Riviere s'enferra. Gouffour, in Lit. ann. 1408. ex Reg. 158. ch. 124: Couffort ou javeline, in aliis ann. 1454. ex Reg. 187. ch. 212. Vide *Gaveloes* et infra *Glaivius*.*

¶ **GAVERSTLUN.** Charta Frider. II. Imper. ann. 1156. in Chron. Viti Arenpec. apud Hex. tom. 1. Script. rer. Austr. col. 1196: *Et potest in terris suis omnibus tenere Judeos et usurarios publicos, quos vulgo vocant Gaverstlun, sine impedimento et offensâ. Gawestechin pag. 82. [Gawerischin, apud Pertz. Leg. tom. 2. pag. 101. lin. 7.] et Gawestechin apud Miræum. Vide in hac voce.*

¶ **GAVESCERE.** Vide *Gavisci*.

¶ **GAUFFRA.** Piacente genus, Gall. *Gaufr.* Chartul. Floriac. fol. 330: *Item dabit viccomes duas Gaufras in Carnoprivo. Gaufr.* pro *Gaufrifer*, Forma, in

Inventar. Ms. ann. 1279: *Item unum ferrum, vocatum Gaufr.*

¶ **GAUFFRA.** Gurgis, ex Gall. *Goufre*, seu potius sinus maris. Vincentius Belvac. lib. 31. cap. 143: *Satellia, ubi est sinus maris, qui dicitur Gaufr.* *Satellia.* De eodem sinu Willel. Tyrus lib. 16. cap. 26: *Totus ille maris sinus... Attalicus dicitur, qui vulgari appellatione Gulphus Satellia nuncupatur.* Villharduinus num. 167. de Nicomedia: *Et si sis sor un... Goufre de mer. Ubi alium Astaceum intelligit. Vide *Gulphus*.*

¶ **GAUGATUM.** Examen doliurum vinariorum, Gall. *Jaugeage*. *Officium Gaugati*.... castri regii Burdigalensis, in Charta ann. 1266. ex Cod. reg. 8287. 4. fol. 88. r. Vide in *Galo* et *Gaugettum*.

¶ **GAUGETTUM.** GAUGETTUM. Tributum pro *Gaugia* seu examine doli vinarij exsolutum, Gall. *Jaugeage*; item mensura, ad quam dolum exigitur. Litteræ anni 1400. apud Rymer. tom. 8. pag. 127: *Item Gaugettum, quod pro nobis castro Burdigalensi percipitur, videlicet de et super quolibet dolo vini, custumato infra castrum pradictum, quoddam sterlingum Aquitanie, vel quinque denarios pro valoribus dicti sterlingi.* Litteræ anni 1417. apud eundem. tom. 9. pag. 481: *Dicta officia Gaugati, turragii, et portagii... exercere permittatis.* Alim. litteræ ann. 1420. ejusd. tom. pag. 838: *Item quod de quolibet dolo vini Gaugato, sicut venditor vini quod de Gaugato defuerit supplere tenebitur, sic eidem per emptorem de eo quod ultra Gaugatum superfuert, iuxta pretium ad quod dolum vini venditum fuerit, satisfiat.*

¶ **GAUGIAGIUM.** Examen doliurum. Arest. ann. 1346. 80. Jan. in vol. 2. ares tor. parlam. Paris: *Dictum officium Gaugagii vinorum Situanensium, etc.* 1 GAUGIA, Norma doli vinarij, Gall. *Jauge*. Sententia arbitraris ann. 1440. ex Tabular. Corbelensi: *Collegii vel habitus in vindemiis anni 1444. per se. septem modia vini ad modium et Gaugiam Suesionensem.* Vide *Gaggia*.

¶ **GAUGIATORES.** Horum officiorum erat, signare pannos, pases, dola, sigillo officii sui, ut est in *Itinere Camerarij Scotiel* cap. 14. *Jaugeurs*, in Consuet. Claramontensi art. 288. Norman. art. 24. et Aurelian. art. 108. Perperam *Gaugiatores* habet Skeneus de Verbor. significat. Vide *Gaggia*.

¶ **GAUGIA.** Mensura, ad quam dola vinaria exiguntur, Gall. *Jauge*. Arest. parlam. Paris. ann. 1322. 23. Jan. in Reg. Olim: *Predicta viginti dola fuerunt gaugata... ad Gaugiam Burgundie.* Vide *Gaugia* in *Gaugettum*.

¶ Vox vero Gallica *Gauge* lignonem præterea, vulgo *Becke*, et quantum altum est illius instrumenti ferrum aliquando significat. Posteriori notione legitur in Charta ann. 1361. ex Reg. 96. Chartoph. reg. ch. 75: *Item les habitans (de Ponpoling) peuent et porront fourir une Gauge en parfent en leurs diz mares: pour mareschier et mettre en leurs mares, partout ou il leur plaira.* Prima vero accipi videtur in Lit. remiss. ann. 1405. ex Reg. 160. ch. 1: *Isidius prisonnier poubleva le toit de la tour et le sous-tint et fut soutient en estat par une Gauge, qu'il mist entre la maçonnerie et le toit.*

¶ **GAVALTO.** Lex Salica tit. 76. § 1. Edit. Heroldi: *Similiter et alii tres testes dicant, quod in 40. noctibus sole ei collocato, et ille militatus de intrusione Gavalto estre legibus dixisset.* Id est, ut interpre-

tatur Wendelinus, nolle antrusionem stare sibi iudicio; sed declinare forum tanquam incompetentem. Ubi *Gavialio*, idem valere vult ac Flandris, *Ghevillich*, unde et ortum putat, i. volens, iudens, paratus. Fides sit penes Scriptorem, quem consule, si lubet.

¶ *Gavialio* esse idem est quod Teneri, obligatum esse vel devinctum, pro quo Germani dicunt *Gehalten seyn*; hincque *Gavialio* corruptum esse evidens est Ecardo, qui conjicit *Gehalten* primitivum scriptum fuisse. Estre vero pro esse a tertia praesentis *Est* formatum esse opti ne animadvertit idem Ecardo. Haud etiamnum Galli retinentur: Estre Itali efferunt, quod jam apud Plautum occurrit. Sensus ergo legis est Antrusionem nullatenus legibus obligatum esse. Aliter divinat Schillerus: quem, si vis, consule.

¶ *GAVIARE*, Pignerare, pignori dare, Gall. *Engager*, *Hypothequer*. Statuta Alberti Abbatis Cassi Dei ann. 1372, pro reformatione Parthenonis S. Andreae de Cumbis, apud Stephanotum tom. 4. Fragm. Hist. pag. 480: *Ordinamus quod nec Procuratores, nec Priorissa* (valeant) *Gaviare* aliquod mutuum, quod xx. solidorum summam excedat, aut etiam quamlibet obligationem contrahere aut facere usque ad quinquennium. Vide Vadum.

¶ *GAVIATOR*, Pignerator, conductor. Dicitur de Agricola seu colono qui praedium pignori accipit, seu sub annuo censu, in Charta Libertatum Montis Britonis ann. 1376. Hist. Dalph. tom. 1. pag. 82 et 83: *Item quod quilibet agricola seu Gaviator anno quolibet quilibet sit et esse debeat erga Dominum praedictum pro quatuor corvatis boum et personis suis... Item a quolibet alio homine tenente focum, seu a quolibet feo habente animalia equina, asinina, vel alia ad bastum, qui tamen non esset agricola, seu Gaviator, quatuor corvatas de se... Pro quolibet feo agricolae seu Gaviatorum dicti mandamentum, tenente gamagium boum, seu aliorum animalium unam heminam frumenti ultra census Domini debitor.*

¶ *GAVILE*, Canthus. Papias MS. Bituric.: *Canthus, Ferrum circa rotas, vel ligna, vulgo Gavile.*

¶ *GAVILIUM*, Clavus ligneus aut ferreus, Gall. *Cheville*, Guido de Vigev. Ms. de Modo et pugna. T. S. cap. 12: *Et ad hoc ut rote carri possint in petiis oportari, ponantur Gavilia in axis ab una parte et ab alia, ut possint in una bala colligi; et ad contrarium ponantur duo grossa catenacia, et pro quolibet Gavilio una caviga ferri. Haud scio an idem sit Gavio, in Lit. remiss. ann. 1378. ex Reg. 104. (Chartoph. reg. ch. 878: *Comme le capitaine de laditte ville de Crespy eust chargez audit exposant le gouvernement d'un canon, et lui (eust) fait commanement que pour ledit canon esprouver, il cuidast un Gavio, dont il avoit de piece este chargez, etc.* Vide supra *Cavie*.)*

¶ *GAVINA*, Species vestimenti, super humeros habens purpuram. Ita Papias. Forte ex *Scavina*. Vide in hac voce.

¶ *GAVINAE*, Tumores similes tonsillis seu glandibus gutturis, Ital. *Gavina*. Acta R. Benigni Abb. tom. 4. Julii pag. 344: *Quaedam tota gula plena Gavina turpiter ad eum perrexit, et confestim liberata cessavit.* Vide *Gavo*.

¶ *GAVINUM*, Toga, la veste. Glossar. Lat. Ital. Ms. Vide *Gavina*.

¶ *GAVISCI*, Gloriosi, gaudere, gestire. Glossar. Lat. Gr.: *Gavescite, xaipts. Ga-*

vio, xaiptu, Gavio, (ita lego, pro *Galesco*) *xaiptu, xaiptu*. (Gloss. Lat. Gr. MS. Sangerman.: *Gavescere, xaiptu*.) Regula Magistri cap. 81: *Si quis vero frater in specie sua sibi visus fuerit acemari, vel scitis Gavisci, etc.*

¶ *GAVISIO*, Usus, possessio, Gall. *Jouissance*; a *Gaudere*. Statuta Massiliensia in Annalib. Massiliensibus Guesnail ann. 1294. n. 9: *Ita quod amplius pro civibus non habeantur neque reputentur, sed indigni sint Gavisione illorum, etc.*

¶ *GAVISORUS*, Latus, plenus gaudio. Mirac. S. Adal. tom. 1. Jan. pag. 121. col. 1: *Resonat ipsa ecclesia vocibus Gavisoris: nemo in ea cessat a laudibus et hymnis.* Vide *Gaudiosus*.

¶ *GAVIUS*. Gloss. Gr. Lat. MS.: *Ουάτις, ήτοι ουάτις, επαυτιωρό, Gavius*. Editum habet *Gravius*. Hinc forte nostris *Goujst*, Calones dicti.

¶ *GAVIUS* inter varias suppellectiles recensetur in Stat. Verceil. lib. 3. pag. 102. r.

¶ *GAULA*, in pro *Gaido*, Glastum, Gall. *Guede*, Ancl. Wood? Littere anni 1376. apud Rymar. tom. 7. pag. 116: *Concessimus vobis, quod stipula nostra lanarum, coriorum et pellium lanatarum, nec novocasi, butiri, plumae, Gaulae, melis, feiparis, et cepi, etc. Similia bis repetuntur ibid. pag. 118. Vide *Gaida* 8. et *Guaisidium*.*

¶ *GAULIKEND, GAULIKENDE*. Vide *Gavikind*.

¶ *GAULINA*, pro *Gallina*. Charta anni 1281. e Chartulario S. Vandregesilii tom. 2. pag. 1506. *Ad festum S. Remigii unam Gaulinam*. Occurrit ejusdem tom. pag. 1457. Duo capones et una *Gaulina*, in Tabulario Compendiensi.

¶ Charta ann. circ. 1300. in Reg. 4. Armor. gener. pag. 49: *Et pro una Gaulina, quam idem Rogerius et heredes sui debent reddere michi et heredibus meis ad natale Domini. Gueline, eadem mentione, in Ch. ann. 1390. ex Lib. rub. Camp. Comput. Paris. fol. 56. v. col. 1. et in alia ann. 1397. ex Reg. 21. Corb. Gaulis vero, est Instrumentum, quo aqua ex puteo hauritur, in Lit. remiss. ann. 1451. ex Reg. 185. Chartoph. reg. ch. 115: *Une Gaulis à quoy l'en tiroit l'eau d'un puits.**

¶ *GAULUM*, [Census, tributum.] Vide *Gabulum*.

¶ *GAULUM*, Idem quod supra *Gavina*. Bulla Eugenii PP. III. ann. 1147. ex Tabul. eccl. Camerac.: *Novam illam et novam consuetudinem, que vulgo Gaulum dicitur, quam injusta usurpatione solent comes Flandrensis exigere, etc.* Vide *Gaulum*.

¶ *GAULUS*, Merops, avis apibus infensa, unde et *Apiatra* vocitur. Papias: *Merops, Genus avium, idem et Gavi, qui parentes suos recondere, et alere dicuntur, sunt autem virides, et vocantur Apiatre.*

¶ *GAUMA*, *επιτα τεινωξι, Instrumentum fabrile*. Supplementum Antiquarii. ¶ Adde ex Castigat. in utrumque Glossar. leg. Gruma, *επιτα τεινωξι*. Vide *Scaliger*. ad Festum in *Groma*.

¶ *GAUNACA, Gausapa*. Gloss. Isid. Alii scribunt *Gannaca* ex Greco *γαννακα*. Uti Varro lib. 4. de Ling. Lat. Terentius Scaurus in Orthogr.: *C. cognationem habet cum G. et ideo alii dicunt Gaunacam, alii Gaunacam*. Vide *Galnabis*.

¶ *GAUNAPE*. Vide *Galnabis*, [Lena, stragulum.]

¶ *GAUNATRICES*, Duorum fratrum

uzores. Gloss. Isid. Lege et vide *Janifrice*.

¶ *GAUNCARIUS*, Officii vel artificii nomen, in Inscript. Don. pag. 381: *C. PERTIUS CILER GAUNCARIUS*.

¶ *GAUNUS*, Fluvius, Gall. *Jaune*. Lib. nig. S. Vulfr. Abbavil. fol. 39. v.: *Dux viridis capae. Dux capae Gauna. Vide Galvus*.

¶ *GAVO*, Struma, ab Italico *Gavone*, Species tumoris. Acta SS. Junii tom. 3. pag. 463. de S. Raynerio: *Strumam, id est, Gasonem habens in gula, etc.*

¶ *GAVOTUS*, Montanus, Gall. *Montagneux*, Provincialibus et Occid. *Gavot*. Inquisit. ann. 1388. ex scheda Fr. de Masseques: *Interrogatus quorum esset dicit bestia, dicit quod quorundam Gavotorum, qui morabantur Arlesia. Comput. ann. 1489. inter Probat. tom. 4. Hist. Nem. pag. 20. col. 1: Item solverunt octo Gavotis, qui avem praedictam portarunt a domo consularis ad domum sine diversorium beati Jacobi, j. col. 147. den.*

¶ *GAURANS*, Color equi. Bestiar. Ma. cap. 44: *Qui (equi) frontem albam (habent) calidi (appellatur) cervinus est, quem Gaurantem dicunt.*

¶ *GAURIA*, Navigii genus, scapha. Vide *Gaurulus*. Charta sub Phil. I. reg. Franc. ex Chartul. Molism.: *Simon comes Barrensiem dedit... piscaturam cum Gaurea. In alia ibid.: Dedit... piscaturam et Gauream et omnes consuetudines, quas rustici praedicta villa et debebant.*

¶ *GAURUS*, Navigii genus, scapha. Vide *Gaurulus*. Charta sub Phil. I. reg. Franc. ex Chartul. Molism.: *Simon comes Barrensiem dedit... piscaturam cum Gaurea. In alia ibid.: Dedit... piscaturam et Gauream et omnes consuetudines, quas rustici praedicta villa et debebant.* Aliud vero est *Gaurus*, Vinum nempe misticis acinis aliisque modis renovatum, vulgo *Rapé*, in Stat. ann. 1624. tom. 3. Hist. Leod. pag. 456: *Ordinans que nulle vendans vine ne puit faire Gaural por remplir ses vins, ne ainsy pour gaurier avecques son resploit, de quoy il doit remplir ses vins.*

¶ *GAURI, GAURINI*. Sic a Turcis appellatur Christiani, ceterique omnes a superstitione Muhamedana alieni, testis Leunclavio Hist. Musulman. lib. 1. Pacificatio ann. 1604. apud Ludewig. tom. 6. pag. 306: *Nec es (Turcas) ad Christianorum postulata, quos contumeliose nomine Gaurinos appellabant, vel aliquid facere.* De vocis etymo consule Hoffmanni Lexicon ad v. *Gauri*.

¶ *GAURIZARE*, ut *Chorizare* 2. ni fallor. Per choros concinere. Prosa de S. Aredio circa fin. ex Cod. S. Mart. Lemov. s. n. 800: *Quo jubilando lirica modulamina ovans, Gaurizans cum agmina purpureata, cantant per pulcherrima praemata.*

¶ *GAURULUS*, Scafa, cancle vel locustior, lembus, apud Papiam, a *Gaulus*, ut puto, quod Festo est *Genus navigii rotundum*.

¶ *GAURUM*, in chart. Hacon. reg. Norveg. ann. 1816. apud Lappenb. Init. Hanseat. pag. 297. Vide *Garum* 1. et Glossarium medicis Graecis. in Papo.

¶ *GAUSAPE*, [apud Papiam, Mappa, que in mensis gonitur, vel jua tergitur. *Gausapa* et *Gausapum* antiqui dicebant.] Ugutlo: *Gausape, mantille, et invenitur pro quodam genere pallii*. Gloss. Lat. Gr.: *Gausapa, βαρβαρικον κελλιον*. Gloss. Elfrici Saxonici: *Gausape*. Beodri s. g. i. vestis mensis. Gloss. Lat. Gall. MS. Thuanum: *Gausape, napa*. Lulthrandus in Legat.: *Hac eadem die convivam me sibi esse fuisse... quintus decimus ab eo absque Gausape sedi. Vox prisca nota, sed ut plurimum pro vestis militaris sui straguli specie.*

¶ Glossar. vetus ex Cod. reg. 521: *Gausape dicitur mantille, et invenitur pro*

quodam genere pallis. *Gausapa*, *Gausapia*, *Gausapium*, in eodem sensu. Hinc, ut nonnullis placet, vox *Gallia Gausappa*, pro Meretrix, scortum, quod hae veste mulieres huius farinae uti solebant. Lit. remiss. ann. 1401. in Reg. 156. Chartoph. reg. ch. 28: *Perrin Chabot dist a tellui Jans: Villain tu as appellé Agnes, qui est icy, Gausappe et as dist villenis d'elle.*

SEDERE AD GAUSAPAE allicujus, in Consuetud. MSS. Catalanae, l. ad mensam. Locum damus in *Soldataria*.

GAUSAPATUS, in Fragmento Petronii: *Solebat sic canere, quo modo Rex, apros Gausapates, opere pictoria, viscocos, pistores*. Id est, inappa circumductos.

GAUSARIUS, *ivopocia*, Vestimentis generis, in Supplemento Antiquarii. Poll. lib. 3. *ivopocia*; sunt Calcamentorum quoddam genus, quo cursores utebantur.

Ita in Gloss. Gr. Lat. et Lat. Gr. sed legendum *Gausappus*, ut in Castigat. ad utrumque Glossar. notatur. Vide Salmas. ad Tertul. de Pallio pag. 272. Casaubon. ad lib. 5. Strabon.

GAUSCAPPA, Vestis species. Ital. *Gauscappa*, eadem quae *Gausape*. Stat. Ferrar. ann. 1279. apud Murator. tom. 3. Antiq. Ital. med. aevi col. 424. *De Gauscappia et cappetta cum tribus custuriis, quinque solidos Ferrarienses*. Vide *Gauscappus*.

GAUSIDA, GAUSIDIA, Usufructus, Gallice *Soussance*, Provincialibus, praesertim Arelatensibus *Gausido*, Reditus, fructuumque perceptio, Gall. *Recolite, moisson*. Transactio ann. 1229. inter Abbatem S. Victoris et Universitatem Massili. ex parvo Chartulario ejusd. S. Vict. fol. 102: *Concedimus quod dicta Universitas percipiat fructus et Gausidas universas et obventiones*. Charta ann. 1220. ejusdem Chartul. f. 107: *Fructus et Gausidas inde provenientes, etc.* Perceptio *Gausidarum*, in Charta anni 1223. ex eod. Chartulario. Gassendi Notitia Ecclesiae Diensis ex Charta anni 1308: *Constituit se vendidisse fructus et Gausidas eisdem praesentibus*. Occurrit in Hist. Dalphin. tom. 1. pag. 18. et alibi. *Gausidia* vero supra in voce *Gaudida*.

A verbo *Gaudere*, Frui, uti. Testam. ann. 1490. inter Probat. tom. 8. Hist. Nem. pag. 306. col. 1: *Item legavit eisdem Petro et Egidio, uxori et sorori suae, usufructus, Gausidas, et emolumenta, etc.* Vide supra *Gaudida*.

GAUSITA, Eadem notione. Charta Archiepisc. Aquisgranensis ann. 1306. inter Instrum. tom. 1. Gallie Christ. pag. 72. col. 2: *Omnes fructus, Gausitas et obventiones, etc.* Ibid. pag. 79. col. 1: *Ita quod ex dictis fructibus et obventionibus et Gausitis possint facere pro suo libito voluntatis. Tempore trium annorum, trium Gausitarum et trium annorum, in Charta ann. 1549.*

Charta ann. 1254. ex schedis Pr. de *Matagyas*: *Et si forte contingat, quod abis, quod guerra esset talis, quod fructus et Gausitas dictae ecclesiae et tenementi ejusdem percipi non valerent, etc.*

GAUSTARIUS, Perperam scriptum aut lectum pro *Cantharius* aut *Cantharius*, Gall. *Chanter*. Signa super quaedam collocantur. Libert. Dominimed. aen. 1246. tom. 7. Ordin. reg. Franc. pag. 691. art. 23: *Dominus habet vinum ad praecium quanti custat burgeni super Gausarios*. Vide supra *Chanterius*.

GAUTA, *Maia*, *maxilla*, Ital. *Gota*, nostris, *Joue*; unde *José et Jousé*, *Alapa*, *colaphus*. Lit. remiss. ann. 1363. in Reg. 94. Chartoph. reg. ch. 35: *Contens et riote de parler se mut entre eulz, et tant*

que ledit Brison donna une José audit Symoné. Ait. ann. 1378. in Reg. 114. ch. 38: *Le suppliant firi ledit Jehan une Jousé de la paume seulement*. Glossar.

José de la paume seulement. Glossar. Provinc. mala. *Gautada*, Prov. alapa. *Gautetar*, Prov. alapara, *alapiara*. Monum. Irenaeus. tom. 6. Jun. pag. 268. col. 1: *Habuit partem capitii S. Bartholomaei, quae maxilla seu fauce, vel Gauta vulgariter dicitur*.

GAUTOCUS, Arca elemosynaria, vulgo *Gautau*. Alect. de S. Mari. tom. 5. Jun. pag. 567. col. 2: *Oblationum vero tanta copia fluxit, ut arca sepulcri Apostolici, quae vulgo Gautau appellatur, praeter alias, plana redundaret*.

GAWETSCHIN, Vide supra *Gaverstium*.

GAVALUM, Census, tributum. Vide *Gabulum*.

GAVUS, *Levis* in verbis, Ugutioni. [Gallie *Gay*, *Latus*, *hilaris*.]

GAVITA, ut *Gavata*, in Statutis Massiliensibus lib. 2. cap. 1. §. 86.

GAYA SCIENTIA, Ars Poetica, apud la Faile in Additionibus ad Annal. Tolos. pag. 18. ex Hieronymo Zurita: *Ut vernacula lingua celebris Poetae in Hispaniam ex Narbonensis provinciae scholis traducerentur, studia Poeticae, quam Gayam Scientiam vocabant, instituerentur*; etc.

GAYARE, Pignori capere, Gall. *Pren- dre en Gage*, *Saisir*. Charta ann. 1408. ex Archiv. S. Victoris Massil.: *Quilibet homo possit et valeat banari et Gayare pro bono opere quoruncumque exonium grossum vel minutum*. Vide *Vadium*.

GAYDA, Limbus, *ambria*. Vita S. Nic. Tolent. tom. 3. Sept. pag. 665. col. 1: *Cum Gaydam unius suae tunice altius vellet consuere, etc.* Vide *Gayde*.

GAIDES, Limbi, *ambriae*, ex Ital. *Glode*. *Iste delle camise di donna, o d'altre suoi sottanelli, le quali sono strette di sopra, e larghe a basso, e servono per allargare le fimbrie delle camise, et delle sottane, e guarnacchie*. Otto Morena in Hist. Rum. Laudunensium pag. 29: *Sed qui tunc viderent mulieres parvulorum suorum alium in collo, alium in brachiis suis deferentes, alioque ad Gaydas vestium suarum se tenentes, etc.* [Apud Murator. tom. 6. col. 1001. habetur *Gaidas*.]

GAYDUM, f. Species glastii. Vide *Gaudium*.

GAYETA, Speculator, excubitor. Lit. term. anni 1340. tom. 2. Hist. Dalph. pag. 415. col. 1: *Ut autem dicto officio Castellani de salario et custodia dicti castri sit opportune provisum, constituimus vobis salarium pro persona vestra viginti quinque solidos grossos, pro duobus clientibus Gayeto et Gayeto per annum*. Vide *Gayta*.

GAYETUS, Officium militare. Vide *Gaytus*.

GAYLATOR, Speculator, excubitor. Libert. bastide Vallis-reg. ann. 1329. in Reg. 66. Chartoph. reg. ch. 128: *Consue- tus possint in portibus aut turribus... gaytam seu Gylatorem libere ponere*. Vide *Gayta*.

GAYMARIA, Monasticum Anglican. tom. 1. pag. 608: *Ita quod nihil ex nunc remanet in manu dicti Prioris in sustentationem sui, et hospitalitatem Prioratus predicti, et solutionem firme sue, nisi tantum Gaymaria manerii predicti, cum proficuis praeminatis, etc.* Sed videtur legendum *Gaymaria*, ex Gall. *Gagnerie*. Vide *Gagnagium*.

GAYNA, Involucrum, integumentum, Gall. *Couverture*. Comput. ann. 1413. inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 205.

col. 1: *Solverunt Petro de Lernaco censu- bessorio... pro suando Gaynam dicti va- cilli, etc.*

GAYNAGIUM, Praedium rusticum agris colendis, mansionibus aliisque ad culturam necessariis instructum, Gall. *Maisie*. Charta ann. 1358. in Chartul. Buxer. part. 9. ch. 5: *Guido miles et do- minus de Chaudenay recognovit se debere solvere... annis singulis abbati et conventui Buxeris duos sextarios bladi... in Gaynagio suo de Chavannay. Quod Gay- nagium movere noscebatur de capite praedictae domini Agnetis*. Vide supra *Ga- gnaria*.

GAYNERIUS, Vaginarum offer, Gall. *Gainier*. Occurrit in Catalogo MS. Sodali- um Confraternitatis B. Mariae Deu- rate Tolosane.

Cujus ars *Gaynerie* dicitur, in Stat. ann. 1413. ex Reg. 167. Chartoph. reg. ch. 6.

GAYOLA, Carcer, *Gayole*. Vide *Goala*.

GAYRANTIA, in Chartulario B. Ma- riae Accincti pag. 54. Idem quod supra *Garantia*, Gallice *Garantia*.

GAYSA, Vicia, Gall. *Veece*. Statuta Arelat. MSS. sub Raimundo Archiep. art. 18: *Communis accipiat in singulis sextariis annone siliginis et cicicis... et Gayzarum*.

GAYTA, Speculator, excubitor, custo- tos castri, oppidi, etc. Gall. *Guet*, *Senti- nelle*. Visitalio castrorum Dalphini ann. 1347. tom. 1. Hist. Dalph. pag. 98. col. 2: *Item injusserunt dicto Castellano quod muelam, quae est super portale de burgo dicti burgo de Monte faciat preparari, ita quod Gayta possit facere desuper et quod sit defensibilis cum expensis Domini*. Et pag. 97. col. 1: *Item cum in portibus dicti burgo turri non possit aliquid ad defensam stare neque Gayta jacere, ordinauerunt, etc.* Infra: *Item petierunt quot Gayte vigilant in castro: dixit quod sex*. Ibid. col. 2: *Item quod quatuor Gaytas et duas Echargaytas in dicto burgo constituta faciat, quae nocturnum temporibus ibidem in dicto burgo Gaytent et etiam echargaytent*. Hic notandi sunt *Gayta* et *Echargayta*; cum enim periculum erat ab hostibus, *Gayta* addebatur *Echargayta*, qui munitiones prominen- tiores custodirent. *Gaytare* et *Echarch- gaytare* fere munus erat vassallorum: de quibus saepe in Chartis libertatum civibus concessarum haec vel similia le- guntur: *Habitatores castri et burgo de- bent Excubiare et Gaytare, ut habetur in Franchesis habitatoribus Belli-visus de Marco ann. 1265. concessis tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 59. col. 1: Illi de castro et mandamento debent Gaytare et Echalgaytare castrum, et illi de burgo burgum, in Inquisition. Morasii Regest. Probus fol. 42* Quibusdam in locis *Gay- tare* debebant incolae quidam peculia- res, isque certa merces assignabatur. Inquisitio Morasii jam laudata: *Fariolat et Petrus Daet, vel uxor ejus Dulcis, de- bet custodire specialiter januas castri in nocte, vel facere custodiri jacedo hic ad januas, qui habent speciales redditus bladi pro hoc et quaedam res alias simi- liter*. Iis ex Hist. Dalphin. tom. 1. pag. 21. de promissis addo quod de *Gayta*-*S. Boniti* legitur in Charta ann. 1275. et Ta- bulario Case Del, quam refert Step- hanus tom. 5. Fragm. Hist. MSS. Huic *Gayte* ibi conceditur *locorum et convi- tatoribus predictorum locorum et convi- vium nuptiale facientibus et supitis ra- habentibus, qui Gayta nihil aliud petere possit, nisi quod comedat simpliciter sicut unus extraneus* (f. ex ceteris) *discumbon-*

tibus; vel det convivium faciens Gayte denarium unum usualis moneta; si comedere nolit. Vide Vactr. Le Roman de Pyramus et Tysbé MS.:

La froie omne o non mains faite, Que sans vous de nos Galtes, etc.

Infra:

Montent les Galtes sur les murs.

† GAYTARE. Excubare. Passim occurrit.

† GAYTIA, ut Gayta. Anthuit. Recognit. Albon. Regest. Probus fol. 78: Gofredus de Montargis est homo ligius Comitum... et quando Gaytia est in castris debet unam eminam siliginis ad sustentationem ipsius.

† GAYTUS. Excubis. Gall. le Guet. Charta Bernardi de Turre ann. 1908. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 788: Item Consules dicti castris debent mandare Gaytum sive excubias ad custodiendum villam de nocte. Pro officio militum Saracenis noto sumitur in Gaytia.

GAZA, GAZERA, Pica, avis, Italis Gazza, et Gazera: occurrit apud Petrum de Crescentiis lib. 10. de Agricult. cap. 4 et 20.

o Gage Provinciales appellant avem, quam Geay dicimus. Vide supra Gaza et mox Gazera.

o GAZALHANUS, GAZALHIA. Vide supra Gazalia.

† GAZALIA. Vide Gazalia.

† GAZARA. Saga, venetica, Gall. Sorciere, Devinress, ab Hebraico גזר, Scidit: unde גזר, Auspices, quod scindendo victimas divinare. Memoriale Poleslatum Regentium ad ann. 1278. apud Murator. tom. 8. col. 1148: Fratres Praedicatorum omnes qui erant in civitate Parme, recesserunt et venerunt Regium, quia Armenes contra eos insurraxerunt occasione cujusdam mulieris, que dicebatur quod erat Gazara, et comburi eam fecerunt.

† GAZARENUS, ex eodem fonte. Papias: Gazarenus Hebraice, Latine Aruspex dicitur.

o GAZARI, GAZERI. Idem qui Cathari, Haeretici Valdenses sectatores. Ejicit. Otton. IV. Imper. ann. 1210. apud Murator. tom. 5. Antiq. Ital. med. aevi col. 89: Sancimus omnes Haereticos Ferrariae commorantes, Pathurenos sive Gazaros, vel quocumque alio nomine censeantur, imperiali banno subjacere. Stat. Ripet. cap. 106. fol. 12. v. : Poestas Riperis teneatur et debeat expellere de communitate omnes Gazaros, haereticos, et Patarios inimicos fidei Christianae. Stat. Astue pag. 2. r. : Juro ad sancta Dei Evangelia bannire omnes haereticos, videlicet Gazeros, Waldenses, Paupteres de Lugaduno, et alios quocumque haereticos. Vide supra Gageri.

o GAZARIA. Thesaurus. fiscus. Charta ann. 1340. tom. 4. Cod. Ital. diplom. col. 1386: Quod si commune Januae seu officiales robarie vel Gazarie haberet seu haberent suspectum vel suspectos aliquem vel aliquos, etc. Vide Gazatum.

† GAZARNIA, ut Gisarma, Gesum, spiculum. Statuta Arelat. MSS: Non deferatur sine licentia Consulum... per Arelatem pergeriam accutam, vel Gazarniam, vel fulsonum, longum, vel aliam arma, nisi cutellum, nisi portaret dacam ereundi civitatem. Vide Gisarma.

† GAZATUM, pro Gaza. Thesaurus. Odo de varia fortuna Ernesti Ducis Bavariae apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 340.

Dumque suam quivis lenio mitteret in eam Esuriam, via alla ubi vestigia praece
Utendit d'vix plenis opulentis mensis,
Multaque mirari que viz natura crescent
Concilio simili, non ardentibus auro
Cor quatuor geminis, non ad Gazata resolvunt
Ampla manus, sed d'vixis aerealibus intrant
Uaque passu planas, et vix veterina cellas
Gaudentes, etc.

GAZELA, GAZELLA, Equus Saracenicus cursu praevalens. Albertus Aq. lib. 7. cap. 66: Ipse vero ascendens equum, qui lingua Saracenicam Gazela appellatur, eo quod ceteris equis sit cursu potentior, etc. Ordericus Vital. lib. 10. pag. 784. de Balduino Rege Hierosol.: Inde Rex cum suo commilitone Gazellam suam ascendit, etc. Supra, celerem equam fortissimamque vocat. De hisce equis forte Vegetius lib. 4. Art. veter. cap. 6: Africa Hispani sanguinis colossissimos praestare consuevit ad usum scellae.

1. GAZERA. Idem videtur quos Gazalia. Vide in hac voce. Statuta Synodalia Odonis Episc. Parisiensis cap. ult. 80: Prohibetur districte Sacerdotibus, ne accipiant Gazeras vel admolationes, nisi de decimis, quoniam esset species negotiatio.

2. GAZERA, Pica. Vide Gaza.

o Hinc forte Gasillier et Gaziller, pro Colloqui, sermonem conferre, Gall. S'entretenir, discourir. Le Roman d'Alexandre Ms. part. 2:

Si vous vieillies, biau sire, entre nous conforter, Entre ces damoiselles Gasillier et jouer.

Poema vetus Ms.:

Or si frons de chambres mol et vous deporter, Avec les damoiselles Gasillier et jouer.

o GAZERI. Vide supra Gazari.

1. GAZETUM, Vinum a Gaza Palestinae, olim in pretio. Gregorius Tur. de Glor. Conf. cap. 65: Gazatum, sectarii vini praebit in sacrificium Basilicae sanctae. Sed Subdiaconus nequam reservans gule Gazatum, acetum... offerebat in calice Vinum porro Gazeticum commendant Sidon. Carn. 17. ad Ommatium. Corippus lib. 3. vers. 88. Senator lib. 12. Ep. 12. Fortunatus lib. 4. de Vita S. Martini pag. 296. et Isidor. lib. 20. cap. 3.

2. GAZETUM, Gazarum repositorium, Jo. de Janua. [Lieux d'garder richesses, in Gloss. Lat. Gall.]

o GAZUFUM, idem quod Gagium, Pignus. Stat. Vallisser. cap. 92. ex Cod. reg. 4619. fol. 124. r. : Poterat dare sacramentum... si ipsa ligna accepit in Gazio, vel ne.

o GAZOPHYLACIUM, a Graeco γάζου-λαξίον, Arca in qua reponebantur eroganda pauperibus, Lucae cap. 21. v. 1. et alibi.

GAZUM, pro Gaza, vel gazophylacio, usurpat Commodianus Instruct. 55. et 72.

GAZZATUM, Linum vel sericum subtilissimum, vulgo Gazza, forte quod Gaza Palestinae urbe primitus advectum sit. Concilium Budense ann. 1278. cap. 61: Statuimus, quod omnes in Monasterio, vel regulari Canonica, indifferenter uno et eodem vestiario induantur: prohibentes expressis, ne quis eorum vestes aliquas alijus coloris, nisi tantummodo albi, vel nigri, seu grisei habere praesumat, in quibus brunetam nigram, Gazzatum, et alium quocumque pannum notabiliter delicatum, interdiximus universis.

GEASPECIA, Charta Privilegiorum Novi Castrum in Anglia renovata ann. 8c. Eliz. Sturgesones, balenas, cetos, porpicias, del-

phinos, riggos, Geaspecies, etc. Ubi Spelmanus: Sic quidam legunt, mihi autem videtur Scaspecies, quasi maris piscis. Valde barbare, ut etiam porpicias, pro piscibus ad similitudinem porci, Lat. phocenis, Angl. porpices. At ego malim Geaspecies, ut intelligatur Graeci piscis, vide Craspius.

o GEDA, La valle, in Glossar. Lat. Ital. Ms.

† GEBARA. Vide Floega.

† GEBELLINA PELLIS, [Pellis martis seu mustela. Gall. Mars.] Vide Sabelum.

o GEBENNA, Onus, ut videtur, Gall. Charge Charta Phil. comit. ann. 1163. in Chartul. 1. Fland. ch. 385. ex Cam. Comput. Insul.: De Gebenna malia, quatuor denarios. De Gebenna cinerum, duos denarios. De Gebenna calidia, id est stili, quatuor denarios.

† GEBULSKINI. Lex Bajwar. tit. 3. § 4: Si in eo venam parussent, ut sine igne sanguinem hagnare non possit, quod athargrati dicunt: vel in capite istis adparet, quod Gebulskini vocant. Editio Heroldi cap. 5. § 4. habet Gebulskim. Alii Cod. uti monitum a Baluzio, Gebukin, Gebuchini, Scoppolain.

† GEBURCIA, Vicinia Lambardo, seu potius paganorum conventus, Friborga: vox Saxonica, a gebure, colonus, rusticus, villanus, et scip, adjectitia particula apud Saxones, quam posteri mutarunt in Ship, Belgae in Schap. Leges Edwardi Confess. cap. 1. de perjuriis § 1: Vel jurandum inveniat, si non possit, in quo repetenti satisfiat: si non possit, nominentur ei sex homines de eadem Geburcipsa, in qua ille residens est, etc. Vide Deuria, Friborga.

† GEBURUS, vox Saxonica in Legib. Ino Reg. West-Sax. art. 6. apud Brompton. Villanus, paganus, uti supra annotatum.

o GEECYA, f. Amblius, Gall. Encensie. Charta Phil. V. ann. 1318. in Reg. 56. Chartoph. reg. ch. 441: Usagia et franchitias quacumque nobilibus herbergamentum habentibus in Geceya dicta foresta concessi. Nisi forte legendum sit Griaria. Vide infra in Gruarus 2.

† GEDEOLA. Matth. Silvaticus: Sima, concavitas est hepatis amplexans stomachum: sed ejus gibbus dicitur Gedeola, ut in lib. Urinarum Isaac.

o GEBERTING, Saxonica vox, cujus sensum docet Statutum ann. 1506. Inter Leg. Polon. tom. 1. pag. 342: Nullus sine licentia suorum heredum, sine iudicio bonitio, quod Saxonice dicitur Gegerding, potest dare proprietatem suam vel suos homines. [Vide Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 851.]

† GEBENNAE nomen in veteribus non invenitur: sed primum a Salvatore ponitur. Hujus sermonis occasio fuit Idolum Baal. Juxta Hierusalem, parva campi planities irrigua et nemorosa fuisse legitur, et locus in ea Idolo consecratus, qui appellatur Gehennon, id est, vallis filiorum Henon. Hoc in loco deserta templi Dei victimas hostias immolabant filii Israel, et comminatus est Deus, se locum illum impleturum cadaveribus mortuorum. Futura ergo supplicia, et poenae perpetuae, quibus peccatores puniendi sunt, hujus loci vocabulo denotantur. Duplicem autem gehennam nimis ignis et sulphuris et frigoris plenissime in Job legitur. Ita Papias ex Isidoro lib. 11. cap. 9. S. Hieronymus de Locis Hebraicis: Gehennon, quod interpretatur Vallis Ennon, et ad hac quidam putant appellatam Gehennam.

o Hinc Gehiner, pro Tormentis rem ab aliquo querere, in Lit. remiss. ann. 1389. ex Reg. 134. Chartoph. reg. ch. 98:

Il fit prendre ledit Audriet et mettre au Chastellet... le fit très inhumainement Ghiner deux fois, et tant qu'il en fut et est impotent. Unde fortassis Gêhir, pro Confiteri. Gall. Confesser, anouer, maxime cum quis ad id vi adigitur. Guill. Tyrri contin. Hist. apud Marten. tom. 5. Ampl. Collect. col. 645: Deus homines vindrent contre lui (Hemer) à cheval por lui occire... Il furent pris et esuiliez, ne onques ne voderent Gêhir qui ce lor voloit faire faire. Le Roman de Garin:

Je lo ferai par la queue Gêbir.

Le Roman du Chevalier au Barizel:

Qui par force me volés faire
Gêbir chas, dont ge n'ai que faire.

Inde etiam Agener, Lædere, offendere. Crimen de majesté agénée, læsæ majestatis crimen, vulgo Crimen de leze-majesté. Chron. S. Dion. lib. 1. cap. 8: Il commanda tantus que si fussent pugni de crime de conspiration et de majesté Agéné. Et lib. 3. cap. 25: Li rois l'encusa (Leudemont) de crime de conspiration, comme corpable de majesté Agéné.

GEHENNALE INCENDIUM, in Anecdotis Martenianis tom. 1. col. 1739.
GEHENNATIO, Jurisdiclio, districtus: vox, ut videtur, sumpta à Germanica Ghenachte, vel Ghe-nachte, Concilium, placitum. Unde Ghe nacht houden, jus dicere, forum agere, apud Kilianum. Capitularia Gregorii II. PP. pro Bavaris cap. 8: Ut consideratis locorum spatiis, juxta violationem cujusque Ducis, Episcopia disponatis et subjacantis singulis scilicet terminetis. Forte Gubernationem.

GEHETI, Genus hominum ceteris odiosum. Vide Gogoti.

GEIBA, Cespes, Gall. Gazon. Charta pro hominibus de Stigello ann. 1301. in Reg. 69. Chartoph. reg. ch. 174: Posent facere alveum seu rechum ad de-lucendum dictam aquam, reclusam seu reclusas facere, et eam seu eas reficere seu reparare, quotienscumque opus esset, nec non lapides, ramam, clastantes, glebam et Geibam, et alia necessaria ad dictam reclusam et dictum rechum, in quacumque parte termini catri predicti, recipere. Ubi Gleba a Geiba distinguitur, quomodo Gallicæ voces Motte et Gazon. Unde in Geiba, non Gleba, sed Geiba restituendum videtur.

GEINFARRE, [Signum apponere rei, cujus possessionem quis adit iudicis auctoritate.] Vide Wifa.

GEISBART, Factionis cujusdam nomen. Vide Pavoniet.

GEISCARTA, GEISCARTA, Eadem que Charta factiva, qua scilicet quis placito excidisse ob defectum edicitur. Vide in Abjectire.

GEIST, GIETIVUS, [Qui vadimonium deseruit et defect.] Vide in Abjectire.

GEISTUM, GEITUM, Vide in Gistum.

GEIADA, Prov. Præmia. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 787.

* GELASIANUS, [Mimos, schenobatas, Gelasianos.]

GELATOR, pro Zelator, Italis Zelatore, zelo plenus. Andreas Dandulus in Annal. ann. 1114. de Alexio Comn. Imper.: Quia comprobaverat sui Imperii Venetos fuisse intimos Gelatores.

GELBA, Charta Alberonis Episcopi Leodi. apud Chapeavillum in Notis ad Egidium aureæ vallis Monachum cap. 40: Recognovit supra dictam traditionem idem Manasses tertio Domnica Quadragesimæ... Gelbas et ramos de singulis altitudinis super altare S. Petri... ponens.

Videtur legendum Glebas. Vide Waso. [Vide supra Geiba.]

GELDONIO, GELDUM, etc. Vide Gildum.
GELIA, In lib. reg. 2. S. Vulfr. Abbat. fol. 21. r. exstat Charta ann. 1162. qua Philippa comitissa Gelie, filia Simonis comitis Pontivi, ut domina de Transleto, confirmat decano et capitulo S. Vulfranni decimam territorii de Transleto, quam adquisiverant a Joanne dicto Teltari. Ubi restituendum Gelie: nam in Ch. ann. 1277. ibid. fol. 84. v. legitur: Jou Philippe contesse de Guelre, etc.

GELEA, Coloquintida. Papias.

GELFI, GELFINI, Vide Gibelini.

GELGEL, Relatio, apud Papiam. Vox, ut puto, ducta ab Hebræo גלגל Galgal, quo rem significat volubilem, ut rotam, que semper in se refertur seu revolvitur.

GELI, Charta Caroli C. ann. 812. inter Instr. tom. 8. Gall. Christ. col. 411: Placuit... fiscum nostrum, qui dicitur vicus-Levandricus, alio autem nomine Pomponna, cum sancta Marienta, nauda et Geli, cumque omni exactione, que de ponte ipsius loci partibus fisci seu vavibus comitatus exiguntur, a jure nostro in domum (leg. dominium) eorum transferendum. Que, quanquam ficta non sit vox Nauda, emendanda sic opinor: cuncta et quicumque omni exactione, etc.

GELIBA, Manipulus, Gall. Gerbe. Instrum. ann. 946. tom. 3. Gall. Christ. col. 126: Pro decimis predialibus de centenario non nisi tres Gelibas, seu garbas, aut manipulosolvere consueverint. Vide Gelima.

GELICIDARE, Vide mox in Gelicidium.

GELICIDIUM, Gela cadens, Joanni de Janua. Florentinis, Gelicido, i. stagion fredde et gelata. Regula Magistri cap. 69: Sive in hieme, sive in estate, si gravia Gelicidia camporum, aut ferventes ætus viarum, etc. Id est, cum tenuis glacies ex leviori imbri concreta campos operit, nostris Verglas. Ubi etiam Gullelmus Parisiensis Episcop. lib. de Rhetorica divina cap. 50. et alibi.

Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 521: Gelicidium, Gallice Vereglaz. Inde, Gelicidare, Vereglacer, Gallice Altud ex Cod. 7692: Gelicidium, Verglas. Lit. remiss. ann. 1381. in Reg. 119. Chartoph. reg. ch. 58: En sachant (son couste) et s'efforçant ainsi, pour ce qu'il avoit lors un petit Verglacie, et que la terre couloit, ledit Guillaume cheu.

GELIGNAGIUM, Præstatio seu census ex galliis, nostris Gelines: unde Gelinage, eodem sensu, in Charta ann. 1316. ex Reg. 53. Chartoph. reg. ch. 80: La chastellenie et baronie de Chastiau Giron, si comme ele s'estant et poursiet, tant en rentes par deniers, fromentages, aveuages, Gelinages, etc. Libert. Rollin. ann. 1343. tom. 8. Ordin. reg. Franc. pag. 162. art. 21: Liberi et immunes ab omnibus tollis, talliis, polvoragis, de somey, de charre, Gelinagis, etc. Vide Gallinagium.

GELIMA, Manipulus. Jo. de Janua: Gelima, a genu, et ligo, as, et manu componitur, i. garba, vel coma segitis, que cum manu ligatur super genu. Ebrardus in Græcismo cap. 9: Dicitur Gelima genibus manibusque ligata. Joannes Hocsemius in Adolpho à Marca Episcopo Leodi. cap. 11: Cum pro quibusdam speltæ Gelimis, forestariis suis dari solitis... esset exorta dissensio. Infra: Armigeri petitasolvere Gelimas promiserunt. Perperam utrobique gelunus et gelunas editum. Flandri Gheluyus vocant, quod alii Glemam, et Gelimam: unde nostri Glui et Gluis etiamnum vocant frumen-

tarlos calamos, paleam, stipulam: præterea fasciculos ex his confectos.

Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7692: Gelima, Gerbe. Mirac. S. Genov. ex Cod. reg. 4182. apud D. Le Beuf tom. 3. Dissert. pag. 111: Si meterent et manipulos in campis extendarent, messis acclivis in germinaret, si ligarent in Gelimas, et in horrea ducerent, etc. Lit. remiss. ann. 1397. in Reg. 158. Chartoph. reg. ch. 284: Item quod postmodum dictus præventus hujusmodi literas... posuit... subitus quasdam Gelimas, et ibi fuerunt reperite.

GERINA, Eadem notione, Gall. Gereme. Charta Girardi de Vallengoiari in Tabul. Abbatie S. Victor. Paris. num. 21: Omnes alii proventus predictarum terrarum præfate sunt Ecclesie, sicut campiparis, et venditiones, investiture, metationes, relevationes, et dona Gerimarum. In alia Charta ejusdem Tabularii, Donum garbarum appellatur, quod in priori Donum Gerimarum.

GELINA, GLENA, ut Gelima. Transactio anni 1433. ex Archivo S. Justi Lugdun.: Debent decimam de decem Gelinis, Glenis seu gerbis unam Gelinam seu garbam et Glenam.

Charta Radicam. Laudun. episc. ann. 1139. tom. 2. Monum. sac. antiq. pag. 18: Statuerunt parochiani utriusque illie matricularium honestum imponere, et in singulis domibus de meliori annona laborum suorum et annuatim Gelinam persolvere.

GELIS, Gelu, Ital. Gelo, Gall. Gêlée, glace. Chron. ex Reg. parlam. apud Labb. tom. 2. Miscel. pag. 72. Ultima Januarii (ann. 1408.) tanta tempestas viguit inundatione aquarum ex resolutione nivium, glaciernum et Gelium, quod pontes Parisius ceciderint.

GELLA, Lagena, vas vinarium. Chronicon Amfigemense apud Acherium 10. Sept. pag. 87: Henricus II. (Abbas) anniversariorum symposia sustulit, et in moderatam eamque quotidianam vini portionem converti soluit... tertiam nempe partem Gelle per diem constituit. Vide Gillo.

Item mensura vinaria, Gall. Gelle. Consuet. Mss. S. Cruc. Burdegal. ante ann. 1305: Pro quolibet missa cujusbet mortui, que dicitur in altari parochie, vicarius recipit duos solidos cum dimidio, et pro Gella unum solidum... et clericus saceriste et ceteri, qui sunt presentes, quilibet pro Gella unum solidum, etc. Charta ann. 1332. in Reg. 8. Chartoph. reg. ch. 61: Comme les doien et chapitre de l'eglise de Chalou sur la Saone... aient esté en saisine et possession de avoir en la terre d'icelle eglise... prez de nostre dite ville de Chalou, une Gelle ou un vassel à mesurer les vasseaux, ou les vins que l'en vent à détail en icelle ville, etc. Hinc Gellagium, pro Jure ejusmodi mensuræ. Vide in hac voce.

GELLAGIUM, Idem videtur quod Jallagium, de qua voce in Gato. Charta de Jure D. Noeriarum apud Chabeias in Tabulario Campanie Thuano fol. 190: Item Comes habet quatuor presentes in villa, qui non justifiant se nisi per Comitum, et illi non reddunt, nec Gellagium, nec minagium, nec aliam costumam in villa. Alia S. Bernardi Abbat. Claresvallis, ann. 1145. in Tabulario Episcopus Autissiod. fol. 1: Si Episcopus vinum aut annonam comparaverit, nihil Gellagii, vel alterius consuetudinæ ab eo erigetur. Habetur etiam hac Charta apud Sammarth. in Episcop. Autissiod. pag. 274.

GELLO, GELLUNCULUS, GELLUS. Vide Gillo.

GELLONIA. Vide Gilda.

GELMUS. [Cassis, galea conus.] Vide Helmus.

* **GELOSIA.** (Gall. *jalousie, Grillage*: Habebant (due principisse) coram se *Gelosiam* propter obitum regis Ferdinandi. (Mar. Burchard. éd. Thuausne, II. 182. ann. 1491.)

GELOSITAS. ex Italico *Gelosia*, vel ex Gallico *Jalousie, Zelotipia*: unde et vocis etymon. Monasticum Anglican. tom. 2. pag. 67: *Conepiens Gelositatem inter uorem suam et dictum Willielmum, proditorum ipsum Willielmum fecit suspendi. Philippus Moukes, de Alligen-sibus.*

Le loin Evêque de Toulouse, Qui leur avoit sauvé Geloisse, Nacèrent il for de la terre.

o Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657. *Gylona, Prov. Zelotipia. Gylas, Prov. Zelotipia.*

* **GELSIMINUS FLOS.** Ital. *Gelsimino*, nostris, *Jasmin*. Mirac. S. Gandolph. tom. 5. Sept. pag. 710. col. 2. *Dum mane sequentis diei vas illud requireret, totum fere reperit floribus Gelsiminis quasi undique cooperitum.*

* **GELTA.** Mensura vinaria, eadem, ut videtur, quae infra Gillo, Marten. in Glossario ad calcem teni 5. Anecd. *Vinea nostrae... de quibus debebat domus duas Geltas uti omni die distribuendas.*

o Lang. *Gelta*. Vide supra in hac voce.]

* **GELTINA.** piscium est, quando pisces coquantur in aceto, et putrea congelatur coquantur cum quo coquantur: et eadem modo fit cum carnibus. Matth. Silvatic. 192. Gall. *Gélatine*.

GELUNA. Manipulus. Vide Gelma.

* **GELNARIUM.** Frumenti ex gelunis seu manipulis excussis acervis, unde dubitari licet an legendum sit *Gelma*; pro *Geluna*, uti monet Cangius in hac voce, utrumque enim in usu fortean fuit. Vita S. Whelli tom. 1. Aug. pag. 282. col. 1. *Perrexit dein abbas, comitante cellario, ad granarium de Haldun; et ingressus horreum, baculum quem manu gestabat, Gelunario insitit, etc.*

* **GELUS.** pro *Geu*. Apud Pertz. Script. tom. 1. pag. 16. in Annal. S. Amandi ad ann. 764. *Gelus pessimus*, ubi Annal. Lambec. *Zelum magnum.*

* **GEMA.** Charta Agnetis Comitisse ann. 1050. de consuetudinibus Villa S. Johannis Angeriae. Inter Instrum. tom. 2. Gall. Christ. col. 468: *Ut de redditibus Ecclesie concederent nobis pro ipsa pro-curatione manigium, fornagium, prapo-sitarum, credentiam quinquidem denarum... poquam quoque de sale et Gema, et causa tendendi transferatur, aliter autem nec peti debet, nec dari.*

o Pix, Gall. *Pois* vel *Goudron*, alias *Geme*, unde *Gemer*, Pice illinere. Ex-pense pro mun. ejusdam castelli ann. 1281. *Item pour xij. livres de Geme et de roussin, et vij. livres de suif pour Gemer la liasse des dix engins.* Lit. remiss. ann. 1409. in Reg. 164. Chartoph. Reg. ch. 28: *Eccele Dapinique avoit fait prendre trois quartiers de pois noire, aliter nommez au pays (Lanzuedoc) Geme ou pegue, etc. Jame, in aliis ann. 1447. ex Reg. 179. ch. 61: Pois rafine, que aucuns nomment Jame. Goutron quoque nostris, eadem notione: unde Goutronnes effinxerunt. Lit. remiss. ann. 1457. in Reg. 181. ch. 196: *Eccele Cardine dehoura avecques son frere ou dit pressouer pour lui aidier à Goutren-**

ner et empiger la meth d'icellui pressouer. Pour ce que ses mains estoient souillées dudit Goutron, etc. l'bi proprie *Azungia*, vulgo *Vieux oing*, significatur.

GEMATA. Confectiones liquidae, quas mulieres faciunt ad liniendum faciem. Matth. Silvatic.

* **GEMATICUM.** Perperam, ut opinor, pro *Gematicum*, Pradium rusticum, ut supra *Gaynagium*. Charta Joan. Aquilej. patriar. ann. 1015. inter Monum. ejusd. eccl. cap. 15. col. 494. *Cum eorum (hominum) mustaricis, rineis, herbaticis atque pabulaticis, necnon Gematicis, sine eorum amesser.*

* **GEMBA.** Crus. Gall. *Jambe*, apud Stephanot. in Fragm. Hist. MSS. Aurelian. pag. 328. Vide *Gamba*.

* **GEMEBUNDUS.** [Gemens. Hier. Epist. 18. Ad Eustoch. *Vulneraberis, nudaberis Gemebunda* narrabis. (L. Culcherat.)]

1. **GEMELLA.** Vasis genus, idem forte quod *ovidio Camella*, vel quod in Ordine Rom. *Gemello*, de quo infra. Agnellus in Vita S. Martini Pontif. apud Murator. tom. 2. pag. 182. col. 1. *Talis fuit in suo corpore, ut dixi, vastus, ut praedictos et vos, quos ego et in Gemella porrexi, in sola conclusi lava.* Vide *Gamelum*.

2. **GEMELLA.** La amaritudine. Glossar. Lat. Ital. Ms. Vide *Gementia*.

GEMELLE. Eridogodus in Vita S. Wilfridi cap. 15:

Alque Gemellis Cœde aurato conepas gramate scriptis.

Visitatio Thesaurariae S. Pauli Londinensis ann. 1285. *Amictus de lato auri-frigio, cum nigris Gemellis strictis.* Inventar. Capelle Regalis Westmonast. *Item una pax de eburneo Gemellato, cujus cooperitorium frangitur.* [o Forte diminut. a *Gemma*, lapis pretiosus.]

GEMELLARS. Gemellos, geminus, *gemelos*. Hieronymum Hierosolymitanum et Burdepaense: *Interius vero civitatis sunt piscinae Gemellares quinque porticus habentes, etc.*

GEMELLARIUM. apud S. Augustinum in Ps. 81. Vasis genus, quod, ut quidam volunt, geminum mensuram contineret. Neque aliud est.

GEMELLIO. in Ordine Romano: *Aquammanus, patenam quotidianam, calicem, scyphos, et pugillares, et alios aureos, et Gemelliones argenteos, cum calatorio aureo et argenteo, etc.* Vide *Gemellarium*.

GEMMILIONES dixit Anastasius Bibl. in Gregorio IV. pag. 166: *Fecit omnes argenteas t. quae praecedunt per omnes stationes, pens. lib. 13 scyphos duos pens. singuli lib. 10. Gemmiliones 8. pens. singuli lib. 2.*

* **GEMMILIFERA.** Quae geminos parit, Johanni de Janua. *Qui enfente jumaux, c'est qui a deux enfans d'une ventrée*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.

* **GEMENTIA.** Gemitus, Gall. *Gemissement*. *Gementia spiritus ac cordis anxietas... non permittunt, etc.* apud Rymer. tom. 2. pag. 1075.

1. **GEMINA.** Porto cibaria monastica duplicata: *Double pitance*. Adhalarus lib. 2. Statutor. Corbeiensis Monasterii cap. 3: *Cellarius junior omnibus fratribus Geminum suam sub equali mensura anteponat.*

2. **GEMINA.** Peristromata, in Glossis Isidori.

3. **GEMINA AETAS.** f. 60. anni. Aetas enim pro 30. annis apud Horatium Epod. 18. ut explicant Lambinus et

Torrentius: quos consule. Flettwoodus in Sylloge antiq. Inscript. edit. 1691. part. 2. pag. 419:

Et Gemina vitam foliis Aetate peragit.

GEMINARIUM. Lavacrum, in Gloss. Isid. Vide an *baileum* *ἐξουπος* intelligat. Etiam, quia duo lavacra seu balnea publice jungebantur, inquit Grævius, virorum unum, aliud mulierum. Varro lib. 8. de Lat. Lingua: *Item contra primum balineum novum et Græcum introit in Urbem, publice ibi concedit, ubi bina essent conjuncta edificia lavandi causa, unum ubi viri, alterum ubi mulieres lavabantur.*

* **GEMINATIO PUNCTI.** Iteratio cantus seu verbi, Musicis familiaris aetud. ornandi gratia. Antiqua Conectationem conferunt, amputentur, ut est fractio et inventio vocis et *Geminatio Puncti*. Vide *Punctatum Canere*, in *Punctum*.

* **GEMINATISSIME.** Dupliciter. Mirac. B. Rayn. Lullii tom. 5. Jun. pag. 690. col. 1: *Sciens et attendens, ut a majoribus acceptum est, antiquissima traditione, tam verbo quam scripturis fide dignis, Geminatissime confirmata, etc.*

* **GEMINI.** Tertium Zodiaci signum. Testam. Renati reg. ann. 1474. *Item ledit seigneur veut et ordonne que chacun an toujours soient dites et célébrés deux messes solennelles à note audit autel, et les vigiles solennelles des trépassés, le jour decant Gemini à vespres. Id est, vicesima dies Mali: nam sequenti sol Gemino intrat.*

* **GEMININUM.** Dent. Versus:

Fortie mecum vinum nunquam fregit Geminium.

Ita Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7632. Vide mox *Geminus*.

* **GEMINITAS.** Geminatio. Magister Giraudus in Vita S. Johannis Episc. Valentin. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1702: *Sicque sancta illa anima corpore soluta est... ut de stole Geminitate jam certi ferent presentes, quam in corpore et anima daturus est et justus Judoz Dominus Jesus, cui est honor et gloria per infinita secula seculorum.*

* **GEMINITUDO.** [Pacuv. apud Non. 2. 366. Habeo ego istam qui distinguam inter vos, *Geminitudinem*, h. e. discrimen inter *Geminus*.]

* **GEMINUS.** Lo dent maxillare. Glossar. Lat. Ital. Ms.

* **GEMIPUNCTUS.** Geminum punctum, apud Italos olim qua ratione in usu fuerit, docet Libellus de ratione punctandi ex Diplom. Mabli. laudatus in novo Tract. diplom. tom. 3. pag. 478: *Sunt etiam praeterea punctus qui describitur per duos punctos planos, quo solent uti in epigrammatis et titulis epistoliarum loco propriorum nominum, vel brevitalis gratia, vel in nominis quod ignoramus supplementum. Sunt autem horum punctorum formae tales... Gemipunctus... semi-punctus.*

* **GEMITIOSUS.** ut *Gemitosus*, apud Marten tom. 1. Anecd. Col. 1672.

GEMITIOSUS. Gemiturus, tristis, in Chr. Abb. S. Trudonis lib. 3. semel atque iterum pag. 377. 379.

GEMMA. Vita S. Joannis Abb. Reomaensis lib. 1. cap. 3. apud Bollandum, apud Beverium vero cap. 10: *Conspicit per vinum stare Joannem... Gemmam Eucharistiae dextra forentem, id est, particulam.* Vide *Margarita*.

* **GEMMADES.** Mulieres luce dominice, lingua Gallica. Gloss. Isid. Haec corrup-

tissima sic emendat Grævius: *Gymnades, Mulieres Lacedæmonie, lingua Græca*. Γυμνάς; Helene, dicitur Luciano. De exercitiis puellarum Laconicarum videndus Plutarchus in Lycurgo, Crægius, et Meursius qui de Republica Lacedæmoniorum scripserunt.

• Hinc *Gemma*, pro Puellæ educatrix, in Vita J. C. Ms.

Joseph garde, vit une femme, Une pucelle et une Gemme.

• **GEMMARE**, *Resplendre, ou courner de pierres précieuses*, in Glossis Lat. Gall. Sangerman/Joan. de Janua: *Gemmarum, Gemmis abundans*. Sed hac voce usi sunt Ovidius Pliniusque. Aliis *Gemmæ* est Gemmas in vitibus et arboribus emittente.

• **GEMMARIA**, Palma agrestis. Acta S. Calogeri, tom. 3. Junii pag. 580. Qui olim Mons Gemmariarum, quæ palmæ sunt agrestes, dicebatur.

• **GEMMARIUM**, Gloss. Gr. Lat.: Τριφυλον, τριφυλον, τριφυλον, *Triphyllum Gemmarium*. Lego Gemmarum, ut præfert Cod. MS. Galli dicerent, un Collier de trois rangs de perles. Ita monolium, pro una linea gemmarum, dixit Capitolinus.

• **GEMMARIUS**, Gemmarum mercator, artifex, Gall. *Lapidaire, Jouailler*. Occurrit Exod. 28. 11. et in Jacobi de Voragine Chronico. Januensis apud Murator, tom. 9. col. 32. *Arx Gemmaria*, Exod. 39. 6. *Opus Gemmarium*, ibid. v. 29.

• **GEMMATIM**, Disserere, Quasi gemmis sermonem ornare et distinguere, in Vita S. Dunstani tom. 4. Maii pag. 316.

• **GEMMOSUS**, Pieno de pianto. Glossar. Lat. Ital. Ms. Vide *Gantuosus*.

• **GEMOTUM**, Conventus publicus, concilio, concilium, conciliabulum, comitia, mallum, forum; vox Saxonica, remota, et motè simpliciter, (q̄e enim, particula est verbis et verbalibus serpe addita) a gem et tan, convenire, quippe provinciarum, urbium et villarum incolæ nebantur interesse mallis istis et placitis publicis; iisque in eundo et redeundo securitatem omnimodam sancunt. Leges Canuti cap. 107. et Edwardi Confessor. cap. 35. *Omnia homo pacem habeat eundo ad Gemotum, vel rediens de Gemoto, nisi fur probatus fuerit*. Gemotorum autem seu molorum variz sunt species, quas in verbis sequentibus videre est, *Barymotus, Folcmotus, Hundredgenotus, Halimotus, Sciregemotus, Witenagemotus*.

• **GEMUND**, Jura Advocatiæ Ecclesiæ Bambergensis in Metropoli Salisburgensi tom. 3. pag. 50. *Si homo Episcopi Collegam suum occiderit, reddet hominem longum ad mensuram 7. Gemund, secundum judicium Collegarum ejusdem conditionis*. [Vide GRAFF. Thes. Ling. Franc. tom. 2. col. 815. voce *Munt, Palma, cubitus*.]

• **GEN, GHEN** vel **GHION**, Celtica lingua, Littus, arena, si fides D. Le Beuf tom. 2. Comment. pag. 230. apud Bullet. in Comment. ad linguam Celtic. Monticulum, collem significat, ut ut est, nostris, *Gen* vel *Genne* vocatur Scopus uvarum, racemorum, vulgo *Marc*, in Lit. remiss. ann. 1394. ex Reg. 146. Chartoph. reg. 361. *Jelle Yaabeau venant d'un p̄souseur, et estant chargés d'une hots plaine de Gen ou marc, etc.* Aliis ann. 1384. in Reg. 125. ch. 211. *Depuis en rapportant le marc ou Genne de leur-ditte vendage, etc.*

• **GENA**, Facies, vultus. Epitaph. In-

ger. in eccl. Ham. quam construxit et et dotavit ann. 1100.

Hic duo militis, Peridis Gena, sensus Ulisis, Eodem pietas, Hectoris ira jacet.

• **GENÆCIUM**, Vide *Gynæceum*.

• **GENEALIS**, Natalis. *Genealis solum, Pays natal*, in Chron. Blanc-ford, pag. 86. *Vix tres complevit annos, ad Geneale solum, et ad curiam Romanam pro exequendis regni, ut credebatur, negociis transfrastravit*.

• **GENEALOGIA**, Gens, genus, familia. Vita S. Boniti Episc. Claromont. cap. 4. *Virum industrium, atque excellentissimum, Genealogique nobilitate apice clarum*. Testamentum Fulradi Abb. S. Dionysi: *Pro anima mea, et genitore meo Riculfo et genitricis mea Ermene garde, et pro germano meo Gausberto, et pro Genealogia mea, etc.* Harmerus de Miracul. S. Maurili Episc. Andeg. MS. *Ornata filiorum Genealogia, sololumque propagine*. Adrianus PP. in Epist. ad Carolum M. tom. 3. Hist. Franc. pag. 780. *Et pro nobilissimis atque excellentissimis natibus, necnon et pro omni Christo dilacta Genealogia vestra, etc.* Charta Edwini Regis Angl. tom. 2. Monast. pag. 841. *Ego Eduvinus præpotens Angli-gene Genealogie sceptro fretus*. [untur passim, diurnus Roman. cap. 7. tit. 9. Capitul. 3. ann. 811. cap. 9. Hincmarus Opusc. 14. n. 18. Specul. Saxoni. lib. 1. art. 19. Wichibid Magdeburg art. 4. Liber Donationum Ecclesiæ Salzburgen-sis cap. 5. Itinerar. S. Willibaldi in præfat. Appendix Patriciacensis ad lib. 5. de Miraculis S. Benedicti n. 3. vetus Schedæ apud Ughelium tom. 2. pag. 247. vetus Epitaph. apud Camillum Per-grinum lib. 1. Hist. Longob. pag. 245. Notitia 6. ad Capitula Caroli Cal. Cosmas Pragensis part. 2. Chron. Avile regiz cap. 1. Hermann. Stangefol. in Annali-bus Westphalic. lib. 2. pag. 185. etc.]

• **Componere secundum Genealogiam suam**, in Lege Baywar. tit. 1. cap. 8. tit. 2. cap. 4. § 2. tit. 7. cap. 14. § 2. tit. 14. cap. 8. 1. est componere juxta genus suum, ita ut si injuriam passus liber et ingenui, si servus, servi Capitul. Caroli M. lib. 5. cap. 184. [§ 38]. *Si quis ministros Ecclesiæ... injuriaverit, aut percusserit, vel plagaverit, componat hoc tripliciter, sicut solent componere parentes ejus... Reliquorum autem Clericorum inuria componatur sicut parentum eorum. Monachorum quoque, qui secundum regulam in Monasterio vivunt, injuria dupliciter componatur, secundum Genealogiam suam, etc.* Ubi sicut parentes, et secundum Genealogiam suam, idem sonant.

• **GENEALOGIA**, Familia. Lex Alaman. tit. 81. *Si que contento orta fuerit inter duas Genealogias de termino terre, etc.*

• **GENEALOGIA**, Proprietas, bona avita. Charta Caroli Calvi apud Joan. a Bosco in Vienna pag. 55. *Nos votum Deo fecisse, ut si Davidicam divites optatam misericordiam fecisset, ... donarem prædicto Sancto de Genealogis regalibus apud Arelatam civitatem nobilium, de quibus Metropolitanus Viennensis cum sub-jectis sibi Deo famulantibus Clericis, haberet stipendia vitæ in servitio Ecclesiæ Dei usui cotidiana, etc.* Infra: *Alodium de nostris Genealogis propriis... cum villis et Ecclesiis, subjectis... teneat et possideat, etc.* [Præceptum Bosonis Regis Burgundiæ pro Episcopo Mauri-aciensi ann. 887. apud Marten. tom. 1.

Ampliss. Collect. col. 221. *Donatus eidam sancto Domini Baptistæ refugium de nostris propriis Genealogis, castrum scilicet in ejusdem territorio S. Johannis positum, etc.*

• **GENEARCHIA**, Princeps vel caput totius generis, Joanni de Janua, a Græco γενάρχης, *Primas ou chef de generation ou de lignage*, in Glossis Sangerman. Latino-Gall.

• **GENEATH**, vox Saxonica. Villanus, colonus, inquilinus. Leges Ina cap. 19. *Regis Geneath, id est, colonus, fiscalinus, etc.* Cap. 21. *Si tuus Geneath, id est, colonus vel villanus furatus fuerit, etc.* Ubi perperam utrobique *Generat* editum apud Bromptonum, observat Somnerus.

• **GENEATICUS**, pro *Genethiacus*, occurrit apud Rodericum Toletan. in Hist. Arab. cap. 1. 2. et alii semel.

• **GENECRIUM**, Scribium, areula, theca, nostris *Genecier*. Glossar. Lat. Gall. ann. 1352. ex Cod. reg. 1131. *Genecrium, Escrignet*. Lit. remiss. ann. 1453. in Reg. 184. Chartoph. reg. ch. 370. *Le suppliant tira un petit coustel ou guarniet qui avoit dedans son Genecier*.

• **GENECIUM**, **GENECIARIUS**, Vide *Gynæceum*.

• **GENECTUM**, Charta Joannis Archiep. Cantuar. apud Wilhelm. Thorn. pag. 2112. *Perceptant decimas agnorum, lanæ, ... lini canapi, Genecti, caprarum, piscationum, pasturarum, etc.* Ubi Sumnerus, *genistam seu spartum intelligi putat*.

• **GENELLA**, nostris *aitas Genelle*. Prunus silvestris, ut opinor, vulgo *Prusselle*. Lit. remiss. ann. 1382. in Reg. 121. Chartoph. reg. ch. 236. *Un buisson d'es-pines chargé d'un fruit appelle Genelles, dont aucunes gens nourrissent leur porc-ceaulx*.

• **GENENPIROS**, Papie in MS. Cod. Lingua Gothorum Antichristus vocatur, quod interpretatur *Dissipator gentium, et seductor*. Abest vox hæc ab Editione Veneta, que *Gotorum* habet, ubi MS. *Gotorum*. [§ In cod. reg. 789. ut ex Remigio: *GENENPIROS, Lingua Gothorum, etc.* Genereus, Conf. Graff. Thesaur. Ling. Franc. tom. 4. col. 306. radice *Gais*.]

• **GENER**, Agnatus, affinis, maxime sororis maritus, *Basfrere*. Arnobius Lubec. lib. 2. cap. 41. de Henrico Leone Duce Saxoniz: *Profectusque est ad generum suum Rogem Angliæ cum uxore et liberis*. Abbe lib. 3. cap. 2. Charta Gerhardi Archiepisc. Bremensis ann. 1288. *Decimas... quas dominus Gener noster Adolphus Comes Holsatiz de manu nostra tenuit*. Sic passim, Witkindus pag. 4. 6. 27. 29. 41. 1. Edit. Dittmarus pag. 20. 46. 76. Gualfredus Materra lib. 2. cap. 23. 36. Sed et e veteribus *Probus* in Palsama, et Justinus lib. 18. ut observatum a Jacobo Cujacio lib. 6. Observ. cap. 17. Petro Fatro lib. 3. Senest. cap. 13. et Bougarsio: prætere Victor in Epitome, qui Antoninum Pium ab Adriano in filium adoptatum, cuius *Gener* fuerat, scribit, neque enim Adriano filia fuit, quam in uxorem duxerit. Ita etiam *γαιζος* apud Græcos Script. in Testamento Gregorii Nazianzeni, apud Theophanem pag. 38. 137. et alios. Hinc *γαιζος*, affinitas J. C. Græcis, et *γαιζος*, Matth. 22.

• **GENER**, *Intiugan*, *Gener, Intiugan* foris. Glossæ Antiq.

• **GENERA**, Profes, genus, Formulæ excoisimorum apud Baluz. tom. 2. Capitul. col. 663. *Ad revocandum examina*

apum dispersum. Te adjuvo ut non te autum letare, nec longe polare, sed quam cito potest ad arboram venire. Ita te allicias cum omni tua Genera vel cum a castra.

Genère, pro Genre, in Penit. Adami Ms. cap. 21. Et se par eade Dieu juge nostre Genère, etc.

GENERALE, ubi communia dantur conditionibus personarum, in Glossis antiq. MSS. Apud Monachos vero quid sit docet Udalricus lib. 2. Consuetud. Cluniac. cap. 85. Generale appellamus, quod singula in singulis datur scutellis, Pitanca, quod in una scutella duobus: verbi gratia, aliquando pro pitancia unum crudi casei fructum, vel quatuor ova: pro Generali ova quinque, et caseus nunquam nisi octus. Sed si quid est Generale, a novissimo incipit administrari, et ad hoc acta sunt ad olera uisatur. Pitanca vero a Priore, et de hac hebdomadaria coquina nihil omnino se ex debito intronitunt, sed Cellarius, quibus ad hoc inveniunt, non his eam administrant; quidquid est Generale, hoc appointant, et nisi piscem, quos Cellarius ipse singulis ex suggerentibus appoint. si est alius Generalis, adhuc inus eorum scillam sonat, scutellas colligit eas solas, in quibus fabae olivaeque sunt administrata, etc. Bernardus Mon. in Consuet. Cluniac. MSS. cap. 48. Omne Generale a novissimo incipit administrari, nec olera: presentia vero a primo. Liber Usuum Cisterciensis ordinis cap. 41. De molle autem nunquam et nusquam fiat Generale. Matth. Paris. ann. 1251. Promisit enim Conventus dater alia, quod Generale suum et piam neg. quas primus omniam ad Cameris suas attraxerat, omnino remitteret, etc. Cotidianum fratrum Generale, in Chartis Sigerii Abbatis S. Dionysii apud Douv'elut pag. 861. et 871. Tabular. Celsimianense. Ita auctorat ut Cellarius Celsimianensis eam (appendicium) semper ad Generalia fratrum facienda habeat. Testamentum ejusdem Sigerii. Frater etiam Cellarius Generale suum more solito proponat. Charta ann. 1291. Abbatis et Conventus S. Maglorii Parisiens. in Tabulario ejusdem Monas. l'ca fol. 116. Latroni presentium donatus et donamus panem, potum, cibum, lectum et vestitum, tanquam quidam percipit, et percipere consuevit, et eadem ex gratia concedentes, quod dictus burgensis prebendam seu Generale integrum singulis diebus percipiat, tanquam Monachus profate Ecclesie, et comedere valeat in refectorio, etc. [Necrologium MS. B. Martini de Argenteo fol. 27. Pro procuratore sua habebit tres panes albos, duas justas vini, cenam, potagium et Generale, quale Conventus habebit, et etiam pifantiam, si pitancia fuerit in Conventu. Occurrit passim apud Guidonem in Disciplina Farnesi, in Statutis Gerardi Abb. S. Theodorici ann. 1283. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 974. in Charta ann. 1396. S. Crucis de Talmundo, etc.]

GENERALE PISCUM, etc. apud eundem Udalricum lib. 3. cap. 3. 8. 12. 18. 24. 32. in v. c. Consuetud. Fioriacensis Conventu apud Joan. a Bosco pag. 322. 42. 49. in Hist. S. Marie Suevion. pag. 49. in Chron. Frudonensi lib. 12. pag. 48. etc. cum scilicet in singulis scutellis piscis singulis Monachis appointur. Tabularium Prioratus de Paredo fol. 16. Stabilitur et jussit, ut molina, que in stagno Tolon constructa, vel construxerit, Pices ex stagno in Generali fratrum decernant.

GENERALEM REFECTIONEM, que omnibus Monachis ex cibo aliquo præbetur, dixit Charta Caroli C. apud Doubletum in Hist. Sandionys. pag. 865. Præterea ut omni mense ex jam dicta villa fratres Generalem de omni re Refectionem habeant, decernimus atque sancimus, ita tamen ut hæc refectio non diebus festis, neque loco aliarum refectioem, quas fratres ex aliis rebus habere debent, tribuantur. In his ergo Generalibus Refectionibus generalis pro nobis fiat commemoratio, neque hæc generalis oratio specialem præpediat supplicationem, que pro nobis fieri debet ex aliis rebus a nobis collatis, etc.

General et Génerez Gallicæ dictum. Charta ann. 1263. ex Chartul. 21. Corb. fol. 77. v. Pour une provende montai, c'est assavoir deux pains de convent et demy scellar de vin chaque jour, de tel vin que ly convent boit, et deux sesters de poiz l'an, et un denier le jour pour leur General. Alia ann. 1361. ex Chartul. S. Magl. Paris. Tenetur (præpositus) administrare ad horas corasetas Generalia Gallicæ le Génerez.

1. GENERALES, Prefecti regionum. Scribit Constantinus Porphyrogenitus lib. 1. de Thematibus cap. 1. Provincias Orientis ab Imperatoribus subactas, eas sic in sex divisas, xai rypovixi, xai doxata, xai rous xaxovixov, hovaxapov, rousiv Broxovix, Hovaxi xai rous, xai Hovaxix, etc. Et totæ rous hys rypovixov: xaxapovixi, xai rous xai rypovixi. Ubi quidam scripturam restituunt. Sed scribuntur nusquam Provinciarum Prefecti fecere malum igitur legendum rypovixov, Generales, quomodo exercituum Prefectos ac Duces Generalis appellamus, tamen: vox hæc pro Prefecto Provincie nescio an repperitur.

2. Domini Generales appellantur in Chron. Pet. Azar. ad ann. 1332. apud Murator tom. 16. Script. Ital. col. 323. 2. GENERALES, Prefecti erario, Gall. General des Finances. Statuta Sacra Capellæ Paris. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 150. Item, si negotia Ecclesie in deliberatione, scriptura erga Regem, Cameram computorum, Parlamentum, Thesaurum, Generales... legitime fuerit occupatus, bene merito fuerit excusandus.

3. GENERALES, Omnes. Liturgia MS. Fontanell. Oratio sive collecta, Fidei Deum omnium conditor, etc. pro Generalibus.

4. GENERALITAS, Universitas, Communitas. Charta Roberti Regis Franc. ann. 1019. tom. 4. Gall. Christ. Inter Instrum. col. 228. Cum Ecclesia superscripta Baugiacæ ville, quam a S. Lupo datam et ab aliis abstractam de Fratrum Generalitate, habeant, teneant. Vita S. Gregorii Pape tom. 2. Martii pag. 134. At ubi decretum Generalitatis evadere nequit. Epist. Hormisdæ Pape ad Episcop. Hispanis tom. 2. Collect. Conc. Hispan. pag. 232. Documenta queque de Ecclesie scriptis assumemus ad Concilium vestrum pro Generalitate instructione direximus, ut ex illis plenius que sunt acta discentes, ab omni vos errantium communiione separatis. Instrum. publicum ex Archiep. B. M. de Bono-nuntio Rotomag. Ita tamen quod Generalitas specialitatis non deroget nec e contra. Anastasius in Vita Sergii PP. Egredias vero idem beatissimus Pontifex foris basilicam domini Theodori Pape apertis januis in eadem que vulgo appellatur sub Apostolis, Generalitatem militum et populi qui pro se occurrerant

honorifice suscepti. Occurrit apud Martinum Capellam et Symmachum.

5. En générale, pro En général, in universum, generalim, in Charta ann. 1270. ex Tabul. S. Mich. in Eremito.

6. GENERAMEN, Generatio. Strabo Gallus in Rosa:

Plus tibi scoprigero vanti Generamine Jesso.

7. Engendraure et Engierure, eodem sensu, nostris a verbo Engener, Engerare. Bestiar. Ms.:

Quant li oisins propriet arriere Sengendroure au li poudriere.

Vita J. C. Ms.:

Calc fu femme Zebédée, Calc fat boire: oisiers, Femme ne fat tel Engierure.

Ibidem:

Et hom brehains ne doit estre O chins qui possent Engerare.

1. GENERATIO, Gradus cognationis et affinitatis, intra quem matrimonia contrahi videntur Canones, et agnatio computatur. Cognati generis matrimonia, (verbis utitur Sirmundi) et divines Leges coequeverunt, et humanæ, tum civilis, tum canonice. Ac sacris quidem literis apud Hebræos de paucis, hisque proximis cautum fuit: nec longius fere processit interdictum, quam ne fratris sororisve filia copularetur: quod terrenis legibus in Republica Romana obtinuisse innuit Gregorius M. lib. 12. Ep. 31. ad Augustinum, firmatque lex 23. et 24. D. Cond. instit. (28. 7.) lex. penult. de Ritu nupt. (35. 2.) lex. 19. C. de Nupt. (5. 4.) Imperatores Christiani etiam consobrinæ jungi veterunt, ut Theodosius, tantum, ut ait Sext. Victor, pudori tribuens, ut consobrinarum nuptias vetuerit tanquam sororum. Quare sine Principis venia ducere non licebat, quod declarat Cassiodori formula, qua consobrinæ legitima fiat uxor. lib. 7. Ep. 46. Atque divinæ istæ et Imperatoris leges dispositis obtinuerunt, quod colligere leges di. Synodo Agathensis can. 61. Epauensis can. 30. Aurelianensis III. can. 10. Turon. II. can. 21. et ex Ennodio lib. 5. Epist. 34. Vide Cujacium lib. 8. Observat. cap. 28. lib. 16. cap. 37.

Primus autem Gregorius M. videtur induxisse, ut cognationis gradus, intra quem matrimonia veterentur, ad septimum produceretur, lib. 12. Epist. 32. ad Felicer: Progeniem, inquit, nam unumquemque de his, qui fideliter edocui, et jam firma radice plantati stant inconculsi, usque ad septimum observare decernimus Generationem, et quamdiu se cognoscunt affinitate propinquos, ad Augustus copulæ non accedere societatem. Quibus consona deinceps decrevere Gregorius III. PP. Epist. ad Bonifac. Mogunt. Zacharias PP. in Epist. ad Pipinum, Nicolaus PP. in Ep. Capitularia Caroli M. lib. 6. cap. 80. Hincmarus Opusc. 55. Concilium Wormaciense sub Adriano PP. cap. 82. Concilium Duilacense II. ann. 874. in synodica Epistola, Romanum ann. 8068. cap. 9. Londoniense ann. 1102. cap. 14. Londoniense ann. 1125. cap. 16. etc.

Cognationis vero gradus, non a fratribus et sororibus, ut quidam volebant, sed ab eorum filiis numerari debere, sanxere Concilium Salegunstadiense, cap. 11. et Alexander II. PP. apud Ivo-nem part. 2. cap. 6. et 89. q. 5. c. 2. Verum an septimus cognationis gradus ad matrimoniorum interdicta io-

cum ubique et semper habuerit, dubium facit, quod Concilium Wormacense sub Adriano PP. can. 82. in *copulatione fidelium Generationis numerum non definit; sed id statuit, ut nulli Christianorum liceat de propria consanguinitate uxorem accipere, usque dum Generatio recordatur, cognoscitur, aut memoria tenetur.* Mox cap. 78. ad quartam generationem ejusmodi interdictionem reducere videtur, hisce verbis: *In quarta Generatione nullus amplius conjugio copuletur.* Quae habentur etiam in Concilio Moguntino l. ann. 817. cap. 30. Capitulare Compensiense ann. 757. cap. 1. Si in quarta progenie reperti fuerint conjuncti, non separamus; in tertia vero si reperti fuerint, separantur, etc. [Eadem habet Rogino lib. 2. cap. 212.]

Apud Wisigothos infra sextum gradum interdicta erant nuptiae, lib. 3. tit. 5. § 1. ut et apud Gravos, ex Georgio Paelymore lib. 6. Hist. cap. 6. lib. 9. cap. 4.

Sed tandem hunc Canonem rigorem temperavit Innocentius III. PP. in Concilio Lateranensi ann. 1215. cap. 50. in quo prohibitionem copulae conjugalis infra quartum consanguinitatis et affinitatis gradum colubuit. Vide Habasum in Ep. ad Humbertum Episcopum tora. 6. pag. 165.

Raro autem in ejusmodi cognationibus *Dispensationem*, uti vocant, indulgisse summos Pontifices, argumento est, quod de Philippo Pulcro Rege Francie narrat hisce verbis Joannes Hoesmeus in Joanne Guilonis Episcopo Leodiensi cap. 14: *Nec sine mysteria est, quod Rex Philippus istam Johannem (haerodem Regni Navarrae) dispensative duxit uxorem, quia antea in tali gradu consanguinitatis, (et tamen non attinentis ad interdictum in tertio) non fuerat dispensatum cum Regebus Francie, de quo tempore memoria habetur, ut nec tunc tanta necessitas videbatur, ut dispensari debuisset: quam dispensationem Honorius PP. IV. difficulte concessit, et nihil boni ex illa provenire praedixit: quod impleri videtur, quia nullus heres in regno ex isto conjugio existit, qui ad posterum filios masculos perduxerit, quoniam ipsi tres filii eorum, scilicet Ludovicus, Philippus et Carolus, sibi successore per obitum masculum genuerit, tempore tantum filias reliquerunt, sicut praesentia tempora oculis manifestant.* Dispensationum ejusmodi exempla longe antea producit Scriptores, Otto de S. Blasio cap. 51. et alii. Vide Guil. Frynneum in Libertat. Angl. tom. 1. pag. 454. tom. 3. pag. 301. 303. 1157. 1165.

GENERATIO. Speculum Saxonium lib. 1. art. 51. § 4: *Si quis in quatuor suis Generationibus, (scilicet in Germ. von sinen vier anen.) hoc est, ex duobus avibus, et duabus avibus, ac patre et matre, indiffamati juris est, illum in jure suo nemo infamare potest, si non solus et personaliter prius derogavit.* Adde § 5. et art. 1. § 19. Hinc forte ortum habuit nobilitas, quae quatuor generationibus nobilibus fulcitur et probatur, quam *Noblesse de non et d'armes* appellant nostri, de qua copiose egimus ad Joinvillam Dissert. 10. § Libert. Clarim. ann. 1248. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 601. art. 19: *Omnes autem hereditates eorum, haereditibus suis propinquioribus remanebant usque ad quartam Generationem.*

GENERATIO, Temporis Generatio, pro

saeculo, apud Liberatum Diaconum cap. 8.

2. **GENERATIO,** apud Cistercienses, pro Familia vulgo *Filiatione* Stat. ejusd. ord. Incerit anni cap. 9. ex Cod. Hardenh. Item cum propter guerrarum disturbia et malitiam temporis complures abbates ordinis nostri ad solvendum cotas contributionum sibi impositas sint plurimum impotentes, domino Cisterci et quatuor primis, cuiuslibet in Generatione sua, committet capitulum generale, ut inspectis necessitatibus ejusmodi, etc.

3. **GENERATIO,** Genus, species, Gall. *Sorte, espece.* Barel. serm. in festo S. Th. Cantuar. Quatuor sunt Generationes personarum, quae gaudent in hoc mundo. Primi sunt mansueti, secundi adulatores, tertii fatui, quarti gabadei.

4. **GENERATORIUM,** Facultas generandi. S. Ambrosius lib. de Noe et Arca. Non est dubium, quin rationate anime nostrae in quinque sensus dividatur, et vocem, et Generatorium.

* **GENERATORIUS,** [Ad generationem, vel ad generatorem pertinens. Tertull. advere. Valentini, 27. Generatorio more.]

1. **GENERODDUM,** Vide *Gernoboda*, in *Grani*.

2. **GENEROSA MULLER,** Famula honoratior, Gall. *Femme de chambre.* Testam. Radulfi de Newil Comitis Westmerland. ann. 1410. apud Madoc Formul. Anglie. pag. 433. *Hec do et lego cuiuslibet mulierum Generosarum cum hore mea ad tunc existentium x. marcas; et cuiuslibet mulierum Generosarum alterius status in nutitorio infantium meorum ad tunc existentium xl. s.*

GENEROSITAS, Idem quod infra *Genus*, *Generositas*, Familia, genus. Synodus Romana II. sub vestro cap. 4. Constituit hunc ordinem, ut si quis de Clero transierit ex hoc mundo, si neminem de sua Generositate habet et consuetem, quicquid paupertas ejus habet, conferret Ecclesiae. Occurrit praeterea cap. 11. in Leg. Longob. lib. 1. tit. 9. § 4. [§ 10th. 75.] in Legibus Henrici I. Reg. Ang. cap. 88. etc.

GENEROSUS, Urbanus, officiosus. Expedi. liter. secur. concessarum a rege et ducibus Bitur. et Burg. ann. 1301. inter schedas Mabill. vol. 9. fol. 97. r. Post plura reverentiales salutationes et verba Generosa inter eos proloquuta et habita, etc.

GENESIS, Genitura, fatum. Glossae antiquae MSS. *Genesis, decretum, Genes, fatum, decretum, vel generatio.* Genitura, Spartiano in Vero, Severo, et Geta, cujus, inquit, plerique Afrorum peritissimi fuerunt. Horoscopus. Commodianus Instr. 16: *Et dicitis fata Genesis adscribere vobis.* S. Audoenus in Vita S. Eligii lib. 2. cap. 15: *Nullus sibi proponat fatum, vel fortunam, aut Genesim, quod vulgo Nascentia dicitur, etc.* Ordericus Vitalis lib. 2: *Neque Deus, neque cultus, neque providentia in mundo, sed fortuitus casus et Genesis agunt omnia.* Infra: *As esset aliquid in nobis, quod nec Genesim, sed Dei judicium gereret.* Vide Fragmentum Petronii pag. 17. Joan. Chrysost. Sermon. 5. *περὶ εὐχαρίστητος*, et Isidorum Pelusiotam lib. 3. Epist. 191.

* **GENESPOTA,** La predicatione. Glossar. Ital. Ms.

* **GENESTIUM,** Aegifgeniatis consitus, vel etiam arbor ipsa, nostris *Genet*, alias *Genestays, Genestre et Geneste.* Reg. S. Just. in Cam. Comput. Paris. fol. 231. r: *Viginti septem (aeræ) et dimidia bosci in stagio Genestio, quae debent remanere in bosagio sine tertio et dan-*

gerio. Lit. remiss. ann. 1372. in Reg. 103. Chartoph. reg. ch. 382: *Ilz trouvent près d'un champ plain de Genestays; ... se mist encorres en plus fort Genestays.* Alia ann. 1410. in Reg. 185. ch. 72: *Jehan des Roches dist qu'il vouloit aler cueillir des balais, ou Genestes, en un boys.* Phil. Mouskes:

De Génères et de Geneste
Fist une loge, etc.

1. **GENESTERIUM,** Locus genestis oblitus, in Chartulario Genestensi cap. 408.

* **GENETA,** Viverra seu feretris species, Hispan. *Geneta.* Gall. *Genette*, alias *Geneste.* Comput. Ms. ann. 1244: *Pro capta dominus comitissae de castella violeta fouranda et orla de Geneta.* Iz. lib. Stat. monast. Beccens. ex Bibl. S. Germ. Prat.: *Non habeant (monachi) cooperoria varia, grisa, aut de cirogrillis, aut Geneta, aut alius pelibus preciosis, etc.* Pedaq. Paris. ex lib. 2. stat. art. Paris. in Cam. Comput. fol. 28. r: *Peaux de faynne, peaulx de chat sauvage, ... peaulx de Genestes, etc.*

1. **GENETALIACUM,** Nativitas, Johan. de Janua: *Nativites;* in Gloss. Lat. Gall. Sangerm. pro γενετικῶν, Ad nativitatem diem pertinens.

2. **GENETALIACUS,** Eidem de Janua: *Genetalicus,* in Gloss. Sangerman. Lat. Gall. pro *Genethiacus*, quo Gilius utitur pro eo, qui conatur praedecere quo quis nato sit.

* **GENETEARIUS,** GENETECUM. Vide *Gynaeceum*.

* **GENERERIA,** Lancea seu jaculi species, Hispan. *Geneta*, nostris *Genetaire.* Monstra Ms. facte apud Chassagniam ann. 1511: *Franciscus Carbonerius dixerunt habet unam Geneteriam; in iunctum est quod habet unum bragamardum infra quinquedecim dies.* Ibidem: *Unam Genetesiam; sed minus bene Lit. remiss. ann. 1474. in Reg. 135. Chartoph. reg. ch. 1031: Le suppliant tout en riant print une lance Genetecire ou javeline qu'il trouva en son chemin.* Lancea genetaire, in Lit. ann. 1478. ex Reg. 285. ch. 86. Alia ann. 1480. in Reg. 285. ch. 141: *Une javeline ou une Genetaire, autrement appellée javeline d'Esaigne.* Janetaire, eodem sensu, in alius Lit. ann. 1477. ex Reg. 206. ch. 1159: *Le suppliant, ensemble Jehan Barriere son cousin, prindrent chacun une arbalète garnie, et avec ce ledit Barriere cousin une Janetaire.* Quod ejusmodi lancea potissimum uterentur Hispanici equites levis armatura, sic appellata, ab Hispanico *Genete*, dexter equitator; unde nostris *Genetaires*, Equites levis armatura, *Genetaire loyere.* Guill. de Villanova in Hist. Belli Ital. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 753: *Lequel roy (Ferrant) estoit bien accompagné tant d'hommes d'armes, que de gens de pie, et d'un grant nombre de Genetaires, que le roy d'Espaigne lui avoit envoyé.* Vide mox *Genetton* et infra *Genetherva*.

* **GENETTEN,** Equus Hispaniensis, nostris etiam *Genet.* Hist. desponsat. Frid. III. imper. et Eleonoræ Lusit. ann. 1451. Portugal. pag. 618: *Habebant equos velocissimos et saltantes ut capreae hinculorum, nomen Genetten. Et sunt in magno pretio.*

* **GENEVRIUS,** Juniperus, Gall. *Genevrier.* Charta ann. 1351. in Reg. 81. ch. 47: *Possint habitatores predicti de juniperis seu Genevris, quantumcumque colluerint, scindere.*

1. **GENGIBLE,** Οὐζὸν ὀσπύριον, Gingivæ.

Supplem. Antiquarii. [° Ita et, Gloss. Lat. Gr.] Vide *Gingula*.

° **GENHARE**, vel **GERHARE**, Consilium dare, aliquid suadere, Gall. *Conseiller*. Charta ann. 1341. in Reg. 66. Chartoph. reg. ch. 102. *Premissa idem Helys Greguandi fecerat, vel alius seu alius ejus nomine, ipso Helys procurante, Genhante (sic) seu figri faciente*. Alia decani eccl. Ischiac. ann. 1310. in Reg. 49. ch. 3. *Helias de Sancto Desiderio dudum maligno motus spiritu, malitiose et proditorie tractavit et terhaunt mortem seu interfectionem prædecessoris nostri murto interfecti*.

° **GENIALIS**, Lectum, quod nuptiarum die steritur, vel ingeniosus. Glossar. vet. ex Cod. reg. 7641. Vide *Geniatius*.

° **GENIALITAS**, [Festivitas, Juranditas, Amniam. 30. 1. sub fin. Genialitas mense.]

° **GENIATUS**, Gratus, delectabilis, Joanni de Janua. Gloss. Lat. Gr. : *Genialis, incomp. γενιτικός*. Gloss. Isid. : *Geniatius, Genialis, Gratus*. Senator. lib. 6. Ep. 3. *Offitium plane Geniatum, effixar, instructum, etc.* eod. lib. Ep. 6. *Offitium vero ejus tanta Geni prærogativa decoratur, ut militie perfunctus muneribus, ornatur nomine Principatus*. Epist. 12. *Magnam quidem militis, et inter viros videtur esse Geniatum publice utilitati probe actionibus occupari*. Ep. 20. *Vultus quæ etiam regnantium Geniata obsequii pompa præmittit*. Ex his forte restituenda hæc vox apud Capitolinum in Verō : *Fuit decorus corpore, vultu Geniatius*. Editi *gemmatius* præferunt. Vide *Salmasium*.

° **GENIATUS**, contraria notione. Idem Senator lib. 12. Ep. 11. *Sicuti dispunctio nationibus non... destinaveris quantitate. Degeniatus in provincia velociter reddes, que te male distulisse cognoscis*.

° **GENIUM**, GENICAMIA, etc. Vide *Gynæceum*.

° **GENICLINARE**, Genibus inclinatim adrepre. Miracula B. Simonis de Lipnica, tom. 4. Julii pag. 541. *A crata chori... usque ad sepulcrum... humillima Geniclinavit*. Vide *Geniculare*, et *Genulare*.

° **GENICULA**, Juvencia, Junix, Gall. *Genisse* Codex Irminonis Abb. Sangerman. fol. 93. v. [° Br. 17. sect. 49.] *Solvunt ad tertium annum ad nostem Geniculas VIII. multones XIII.*

° **GENICULA**, Vestis, ut puto, brevior, ad genua tantum pertingens. [° Vel potius, Calcamenti genus, idem quod infra *Genualia*.] Cilticum S. Germani et *Genicula ejus*, apud Mabill. sæc. 3. Benedict. part. 1. pag. 102.

° **GENICULARE**, Adorare, in Gloss. Sangerman. Glossæ Cyrilli Pavonera, *Genicula, Genicular, genua adulo*. Occurrit in Actis SS. Bened. sæc. 3. part. 2. pag. 53. sæc. 4. part. 1. pag. 718. apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 163. et alibi. Plinio *Geniculare* dicitur segres cum pervenit ad articulum et *genicula* accipit. Vide *Geniculum* 1.

° **GENICULARIS**, Pertinens ad genu, et hic *Genicularis* quedam herba que obrepeller jam vim scorpionum sternitur. Jo. de Janua. *Una herbe qui vult contre exorptionis*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerman.

° **GENICULARIUS**, Ad genam seu faciem pertinens. Mirac. S. Walburg. tom. 8. Febr. pag. 532. col. 2. ubi de puella cæca: *Subito patascensibus Genicularis thecis, visus rediit ad pupillas, eadem prolixo jam tempore viduas*. Vide supra *Genam*.

1. **GENICULUM**, Idem quod *Genesis*. Or-

dericus Vital. lib. 9. pag. 738. *Colligebat etiam multa de constellationibus mulier sortilega, et Geniculorum multarumque disciplinarum conscia*. Vide *Genus* et *Geniculum*.

° 2. **GENICULUM**, in Leg. Salica tit. 47. § 3. edit. Eccardi, pro *Geniculum*. Vide in hac voce num. 2.

° 3. **GENICULUM**, Vita S. Alchardi tom. 5. Sept. pag. 86. col. 2. *Erat itaque infans decennalis, quando resedit in scolari, primo Geniculo*. Id est, ut notant docti Editores, in primis scholarum rudimentis.

° **GENICUS**, γενικός, Generalis, in Supplemento Antiquarii.

° **GENIEM**, apud veterem Bibliorura Interpretem, Job. cap. 31. v. 12. Proverb. cap. 8. v. 19. et alibi non semel. Papias: *Genimina, germina*. Glossæ antiquæ: *Genimen, Generatio*. Henricus Rosia in Herlingsberga:

Hæc incinnona, parcas stirpi, Genimeque quod illo Stipite descendit, calcari non patiaris.

° **GENIOLUS**, Qui habet ingenium. Papias, et Glossæ Antiquæ MSS.

° **GENIOSUS**, Plenus genio, scilicet Genio deo, vel genio, id est, ingenio, Joanni de Janua: *Engigneux, soublis*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerman.

° **GENIPERETA**, Locus, ut arbitror, juniperis obsitus, Gall. *Genavier*. Chartularium Matisconense fol. 100. *Terminat a medio die ab ipso Aldoni et Genipereta increpita*.

° **GENISCUS**, Genus. S. Eligius Episc. Noviom. apud S. Audoenium in ejus Vita lib. 2. cap. 15. dum paganas, seu paganorum superstitiones recenset. *Nullus nomina demonum, aut Neptunum, aut Orcum, aut Dianam, aut Minervam, aut Geniscum, aut ceteras hujusmodi ineptias credere, aut invocare presumat*.

° Homel. ex Cod. reg. 5600. fol. 101. *Sunt aliqui rustici homines, qui credunt aliquas mulieres, quod vulgum dicitur strias esse debant, et ad infantes vel pecora nocere possint, vel duciolus vel aquatiquus, vel Geniscus esse debeat*.

° **GENISIDIUM**, Generatio, Papiæ, et in Glossis Antiquæ MSS. ex Gr. forte γενεῖδον a γενεῖν.

° **GENISTE**, Hæretici Judæorum dicti, quia de genere Abrahæ se esse gloriantur. Papias.

° **GENITALIA**, Unde vir generat, aut mulier creat, parit, vel loca verecundiora. Glossar. vet. ex Cod. reg. 7641. Unde *Genitiles, et Genitaires*. Testiculi, scrotum. Lit. remiss. ann. 1388. in Reg. 123. Chartoph. reg. ch. 152. *Certaine maladie de roupture, que ledit Colegon avoit lonc temps avant la dite bateure en ses Genitiles*. Bestiar. MS. ubi de Castore:

Se fait on de ses Genitaires Mechines à plusieurs autres.

° **GENITARE**, Gignere, Gignere, in Supplemento Antiquarii.

° Ita et in Gloss. Lat. Gr. Vide supra *Generames*.

° **GENITESIA**, Vide *Genetaria*.

° **GENITIA**, Juvencia, Gall. *Genisse*. Charta Odon. archiep. Rotomag. ann. 1255. ex Cod. reg. 1245. fol. 167. r. *Item due vacce, due Genitias, et unus bouvelus. Item tres Genitias*. Vide *Genita* 1.

° **GENITALIUM**, nempe dies, τὰ γενεῖα, Dies, quo quis in lucem editus est. Capitolinus in Pertinace: *Circenses, et Imperii natalis additi, qui a Severo postea sublati sunt*,... et *Genitalii, qui manent*. Hinc

° **GENICIALES FEMINE**, Quæ hominum

genituras inquirunt, Incantatrices, sortilege, venefice: *Guenochas* Bituricensibus, ut auctor est Pithæus. Hincmarus de Divortio Lotharii: *Quidam autem a lamia, sive Genicialibus feminis debilitatus... quos per acorcismos et antidota Catholica restituit sanitati*. Vide *Genesis*, et *Gynæceum*. [° Confer Grimmii Mythol. German. pag. 594.]

° Unde nostris *Geneschier* et *Genicier*. Lit. remiss. ann. 1414. in Reg. 168. Chartoph. reg. ch. 103. *Le suppliant dist à icelle Adips: Ne vous conseiliez pas à un Geneschier*. Alia ann. 1455. in Reg. 101. ch. 188. *Icele femme avoit en renom d'estre sorciere et Geneschiere*. Hinc emendandæ Lit. ejusd. ann. in Reg. 187. ch. 103. ubi legitur: *Sorciere et Gueschiere*. In aliis Lit. ann. 1478. ex Reg. 296. ch. 38. Denique alia ann. 1464. in Reg. 199. ch. 474. *George Vernoy fut accusé de crime de heresie et de faire mourir et languir par sort et art magiques plusieurs gens et bestail... Le suppliant dist qu'il estoit vray qu'il l'avoit appelle Genicier*. Vide in *Genitalia*.

° **GENITARIE**. Vide *Gynæceum*.

° **GENITIUM**, Dominium hæreditario jure possessum. Charta Eberhardi Comitiss pro dotatione Monasterii Morbac. apud Eccardum de Origin. familiae Habsburgo-Austriacæ col. 115. *De mancipio nostro acupulicolas, quas in Genitio nostro habuimus*. Vide *Genealogia*, *Proprietas*.

° **GENITOR**, Proavus, Gall. *Biaveul*. Sic Philippus cognomento Longus S. Ludovicum proavum suum *Genitorem* vocat apud D. Secousse tom. 3. Ordinat. pag. 676.

° *Genieur*, proprio sensu, pro Patre, in Testam. ann. 1187. apud Menag. in Hist. Sabol. pag. 159.

° **GENITURA**, Ortus, origo, Gall. *Naisance*. Lit. legitim. ann. 1351. in Reg. 80. Chartoph. reg. ch. 414. *Quia decus virtutis Genituræ maculam ostergit in filiis, etc.*

° 1. **GENIUM** est vigor, potentia, opinio, honor, vel ordinatio, in Auctario Janssonii ad Glossarium Isid. Joh. de Janua: *Genium, honor privatus; Genius, honor publicus; Papias vero dicit: Genium, honor aut dignitas, vigor, ordinatio; Genialis, gratus, propinquus et affinis*.

° 2. **GENIUM**, Charta Phil. Pulc. ann. 1298. inter Probat. tom. 4. Hist. Occit. col. 11. *Singulas personas Tolosæ et Albiensis senescallie... in vicibus aliquod jur habemus... ratione vel occasione servitutis... adscriptitatus, vel Genii, seu libertinitatis*. Vocem ab editore hactenac emenda ex Reg. ejusd. Phil. in Chartoph. reg. ch. 18. ubi legitur: *vel quasi*. Vide *Casalagium* in *Casalaticum*.

° 3. **GENIUM**, ut *Ingenium* 4. Ratio. Chart. Longob. ann. 716. apud Brunett. in Cod. Dipl. pag. 454. *Donatum vel quoquo genio alienatum, aut traditum*.

° **GENIUS**, Anaxelus. Hermas in Pastore lib. 2. cap. 6. *Duq sunt Genium homine, unus æquitatis, et unus iniquitatis... æquitatis Genius tener est, lenis et verecundus, mansuetus et quietus. Cum ergo in cor tuum ascenderit, continuo loquitur tecum de justitia, de pudicitia, de castitate, etc.* Ex Herma S. Antiochus Homil. 61. *Δὸς γὰρ εἰσὶν ἀγγελοὶ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τῆς δικαιοσύνης, εἰς τῆς πονηρίας, etc.*

° **GENIZARUS**, Pedes Turcicus, Gall. *Janissaire*. Occurrit in Sententia Sigismund. Regis Poloniæ ann. 1616. apud

Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 132. Vide Janitarus.

GENIZEUM. Vide Gynaceum.

GENNALE, i. roscum vel de germine. Ita Glossæ MSS. ad Alexandrum Iatro-

soph. GENNATUS, Panni species. Inventar. 1407. tom. 2. Hist. Monast. Cassin. pag. 539. col. 1. Item planctus alia cremonina, cum tunicalis de Gennato, . . . pluciale de Gennato rubeo.

* GENO, [idem quod gigno, genero. Varr. apud Priscian. 10. p. 896. Putsch. Hæc loca aliquid Genunt. Id. 1. R. R. 40. Semen, quod est principium Genendi. et 2. ibid. 6. Similes parentum Genuntur. Id. apud Gall. 8. 16. Si mihi filius unus pluresve in decem mensibus Genuntur. Lucr. 8. 799.]

GENOARDUM. Vide Grani.

* GENOBODUM, Barbe. in Glossar. Lat. Gall. et Cod. reg. 521. pro Genorbadum. Vide hanc vocem in Graeci.

* GENOCIALES, Genum armatura. Gall. Genouilleres. Testam. ann. 1349. apud Cl. V. Garamp. in Ind. ad Hist. B. Chlaram pag. 511. col. 1. Gurgieriam, barbunt, Genociales et quantos, que arma nunc habet, etc. Vide infra Genualia.

* GENOSUS, Habens grossas genas, in eod. Glossar. 521.

1. GENES, Gentiles, Pagani. Hinc Patrum libri scripti adversus Gentes. Concilium Carthagin. III. can. 12. Genibus, vel hæreticis, aut schismatibus matrimonium non jungatur. Concilium Laodicenum cap. 89. Οὐ βίαις οὐδὲν οὐνοπλάταις, καὶ κοινωμέναις, ἀδελφοὶ ἀναίτων. Passim apud veteres Scriptores Christianos. Vide Gentiles 2.

2. GENES, Militum copia, exercitus. Gall. Gens de guerre. Baribius in Glossario ex Histor. Palest. lib. 4. cap. 3. Invenerunt quoddam castrum, cui nomen Esoporge, quod erat vacuum gente. Ibid. Tandem inveniit eos occideres Gentes suam. Et cap. 4. Rogerius Comes reatus in Siciliam dolebat et rorabat Gentes suam amittere. Ibid. cap. 13. In Saracenorum terram nemo intrare audebat, nisi cum magna Gente. Denique cap. 20. Rex Damasci eo venit cum maxima Gente. Occurrit eadem notione in Brevario Hist. Pisane ad ann. 1175. apud Murator tom. 6. col. 191. et apud Rymerum non semel.

* GENES ARMIGERA, in Tractatu confederationis anni 1314. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 150. col. 1.

* GENES ARMORUM, in Miraculis S. Ludovici Arelat. Archiep. apud Slepbanotium tom. 10. Fragm. MSS. pag. 310. et in Litteris ann. 1358. apud D. Secousse tom. 8. Ordinat. Reg. pag. 241. Gentes Armorum, Britones et pillardi, in Charta depositiois testium ann. 1385. ex Archiv. B. M. de Bono Nuncio Rotomag.

* GENES IN ARMIS, supra in voce Borratura, Vadum.

3. GENES, Servi, vassalli, subditi, unde Gallice dicitur les Gens d'un tel. Excommunicatio lata a Simone Tornac. Episc. ann. 1190. In hac siquidem excommunicatione omnes illos concitavit, qui Gentes S. Mariæ extra propriam legem ponentes, iniuste raptiunt, etc. Gentes Rogit. Agentes, procuratores, in Litteris ann. 1324. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 351. Gens du Roi, in Parliamentis dicitur Procurator et Advocatus Regis in curiis inferioribus. Gentes Sacristæ, i. e. Famuli Sacristæ servientes, in vel. Ceremoniali MS. B. Mariæ Deaurate.

* 4. GENES, Domini feudalis justitiarii. Charta ann. 1268. in Chartul. Cluniac. ch. 326. Mutlandus vel damnatus ad mortem per mandatum prioris de Marciaco, debet rogari domino Sineguri vel ejus mandato, præsensentia, a Gente dicit prioris prolata, executioni tantum mandanda. Vide in Gens 3.

* 5. GENES, Homines. S. Berh. serm. 4. in Quadrag. edit. Mabil. pag. 821. Volo eos curare tanquam Gentes, que peccatum fecerit. Cum Gens hi aient fait péchet, in Gallico. Vide Gentes.

1. GENTA, γαπρόε, Gener. Gall. Gendré, in Supplemento Antiquarii.

* 2. GENTA, Anser agrestis, in Miraculis S. Genumbi tom. 2. Januarii pag. 108. et sec. 4. Benedic. part. 2. pag. 286. pro quo superius legitur Genta. Vide Gentes 2.

GENTARE, GENTACULUM. Will. Brito simplices dicit Gentiari, pro Jantari. Thwrocz. in Salomone cap. 50. Priusquam Rex et Dux cum exercitu suo de Gentiaculis capita levassent. Vide Jantaculum.

* GENTES, Homines, hominum multitudo. Litteræ anni 1413. apud Rymerum tom. 6. pag. ult. Dum tamen peregrini illi de amicis nostris et Gentes laice existant. Vetus Ceremoniale MS. B. Mariæ Deauratæ. Elevat Sacerdos Hostiam et Calicem in quantum potest bene et deservit totum insimul pro monstrando Gentiabus, id est, Populo astanti. Ibidem: Cantantes predictum Flanctum (H. Virginis, Stabat Mater) non possint videri a Gentiabus, nec ipsi videant Gentes, ut securus possint cantare sine timore, quia forte videndo Gentes turbarentur. Gentes in hoc se cognoscunt et experte, in Arresto Parliamenti Paris. a. n. 1372. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 71. col. 2. Vide Gens.

* GENTES COMPOTORUM, Magistri ceterique Judices regalium rationum. Litteræ Johannis Regis Franc. ann. 1352. apud Acherium tom. 10. Spicil. pag. 220. Mandantes dilectis et fidelibus Gentiabus Compotorum nostrorum, Theaurariisque nostris Parisius, et omnibus Receptoribus et Justitiariis regni nostri presentibus et futuris, etc.

* GENTIA, Capitulare de Villis cap. 31: Ut hoc, quod ad paraverendarios vel Gentes dare debent, simili modo unoquoque anno separare faciant. [90 Pertzius habet Gentiis, i. e. Gynæcea.]

* Canthus, ut videtur: nostris etiam Gentes, pro Jante. Lit. remiss. ann. 1381. in Reg. 119. Chartoph. reg. ch. 281: Jehan Honoré faiseur de Gentes, etc.

* GENTILE FEODUM, Quod ab ingenis tantum possideri potest. Hinc sine commate legendum, Oblas, fenda gentilia ac redditus, in Lit. ann. 1339. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 312. art. 7. Vide supra in Feodum.

* GENTILHOMO. Vide Gentilis 1.

1. GENTILES vocabant Romani, quos ipsi etiam interdum Barbaros, qui Romanis militabant, eorum federati, vel qui in leges Romanas ultro, vel deditione transibant. Ita Gentiles intelliguntur in Cod. Theod. tit. de Nuptiis Gentilium, et alibi, apud Ammianum, Ausonium, et in Notitia Imperii, ubi Schola Gentilium, Schola Gentilium seniorum, qui sub dispositione Magistri Officiorum militabant, de quibus idem Ammian. lib. 15. 16. 20. 26. et Synaxaria 7. Octob. in SS. Sergio et Baccho.

2. GENTILES, Ugitio: Gentiles proprie, qui non circumcidiuntur, nec bapti-

zantur, ut pagani, unde et Gentiles dicuntur, quia tales existunt, quales sunt gentii. Sed Christiani non ita sunt ut fuerint gentii, quia sunt baptizati; similiter Judæi mutantur, quia circumcidiuntur. Adde Isid. lib. 8. cap. 10. S. Augustin. in Psal. 28: Gentilis ille est, qui in Christianum non credit. Idem de Opere Monach. cap. 11: Quis utique non nri Gentiles, quos Paganos dicimus, vult intelligi. Lex 46. Cod. Th. de Hæreticis (16, 5): Gentiles, quos vulgo Paganos appellant. Lex 21. eodem Cod. de Pagan. (16, 10): Qui profano pagani riuus erroris seu crimine polluantur, hoc est, Gentiles, etc. Adde leg. 48. et 63. eod. tit. Commodianus Instr. 26:

Gens et ego fui, perversa mente mortalis, Et vitam istius sæculi verum esse petebas.

GENTILITAS, Paganismus. Sulpitius Severus lib. 1. Hist.: Erit quibus plerique divinas ceremonias respereperunt, reliquis in errore Gentilitatis perseverantibus.

* 3. GENTILES, Terms indigenæ, incolæ antiqui, apud Bartholum in Glossario ex Guiberti Hist. Palast.

* GENTILIA, Nobilitas, nobilium mos, Gall. Noblesse, alias Gentilice et Gentilise. Charta ann. 1314. in Reg. 50. Chartoph. reg. ch. 77: Qui Humbaudus juramento prestito de veritate dicenda, dixit quod in predictis stititiciis, seu joustes, joustaverat cum dicto Guillelmo Legitime, amicaliter et fideliter, et exerendo Gentiliam et armigeriam, et jus suum servando. Alla ann. 1317. in Reg. 61. ch. 155. Et si ha promiss (Renars de Choseuil) presatio sires de Bourbonne) en Gentilice, comme lauzx chetiers, que jamaiz encontre les choses d'assusiditæ ne verra. Lit. Joan ducis Brit. ann. 1317. in Reg. 69. ch. 263. Que Raymon Gilbert et Alan son frere puvant user et exploier en tous cas, comme gentils hommes et nobles personnes, et joir de tous privilèges de Gentilice, tant en Bretagne, que en tous autres lieux. Gentilisse, Nobilitatem appellatione in Lit. remiss. ann. 1322. ex Reg. 148. ch. 279. Icilius Gidouin s'en commença à fourir parmi les jardins, et à cruer. Gentilisse, je suis mort.

1. GENTILIS, Nobilitas, ingenuus Gentiles Q. Mutius definitivus ingenuus ab ingenuis oriundos, quorum majorum nemo servitute servit. Radulfus de Dicitio in Imag. Hist.: Christiani, qui a nobis detent sunt, sunt Gentiles et nobiles viri. Le Roman de Rou MS.:

Mont fu beaus, moult fu Gens, Gents loins ressembli.

Alibi:

Elle fu de Chartres Contesse Espousee au Comte Estevanes, Gentilloimme, noble Baron.

Philippus Moskes MS. in Philippo Aug.: Et main franc baceler illec. Feist chevalier avec son fil, Qui furent franc one et Gentil.

Galterus Metensis in Mappamundi MS. cap. 14:

Gentil et vilain, tout y portait, Mult se puet bien plaindre du mains, Qui chi est Roi, et là vilains.

Le Reclus de Molens in suo Miserere MS.:

Par le pere sont serf li fil, Qui or fussent franc et Geodil.

GENTILHOME, GENTILFAME, in Statutis S. Ludovici lib. 1. cap. 70. 71. Gentilhom de langage, apud Petrum de Fontaines in Consilio cap. 8. § 5. Gentilhomines, apud Gobelium lib. 8. Com-

ment. Pii II. PP. Nunquam Gentilhomines aut clares urbis obtinebunt, aut magistratum, quem populi Capitaneatum appellamus. *Masonis nobles vulgarement dits Heritages Gensoux*, in Consuet. Aquensi tit. 2 art. 1.

† GENTILIS DOMINA, Nobilis matrona, in Regiminibus Paduae ann. 1325. apud Murator. tom. 8. col. 466.

† GENTILIS ET SERVILIS TERRA, in Charta ann. 1245. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britann. pag. 394.

† GENTILIS Formosus, elegans, urbanus, Gall. *Gentil*. Occurrit in Actis SS. Mail tom. 7. pag. 833.

† Ut nolitem decet. Hinc Froissart. vol. 1. cap. 17. ubi de Eduardo III. rege Angl. *Le gentil d'Angleterre pour mieux festoier ces seigneurs et toute leur compagnie tint une grande court le jour de la Trinite*.

† GENTILIS, Qui ex eadem gente est. S. Athan. seu alius quibus laudatus tom. 6. Sept. Act. SS. pag. 601. col. 2. *Secundum nomine, Gentilem quidem hereticum, sed non ejusdem fidei, calcitrando verum occiderunt*.

† GENTILES et GENTILES PERFORINI, Falconum species, nostris *Gentils*. Describuntur a Friderico II. lib. 2. de Arte venandi cap. 24. 27. et a Jac. Aug. Thuanus lib. 1. de Re accipitr. pag. 18. cul. ut et Alberti M. lib. 23. de Animalibus cap. 17. *Nobiles* dicuntur.

† GENTILITAS, Paganismus. Vide *Gentilis*.

† GENTILITER, Gentilium more seu Paganorum, in Barthii Glossario ex Balduini Hist. Palest.

1. GENU, Generatio, ex Gr. γένος, Gradus generationis, Concilium Vermerense ann. 752. can. 1. *In tertio genu conjuncti separantur*. Capitulare Haytonis Episcopi. Basil. cap. 21. *Ut nullus sibi accipiat uxorem, usque in quinto genu. Mox: Et non separantur in quarto genu, sed in penultima cunctis diebus conjunctionis suas perseverent*. Willelmus Malines lib. 1. Hist. Angl. cap. 4. *Successi Ethelbudo Offo quinto genu. Eod. cap. Kenulphum quinto genu nepotem*. Cap. 5. *Apud Orientales Anglos Rex fuit Redwaldus a Wodeno, ut scribunt, dicitur genu nactus*. Vide *Leges Hen. vel I.* cap. 26. Et infra in *Genuculo* 2. [Confer Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 468.]

2. GENU, Cubitus, Vitruvius *geniculus*, Gall. *Coudes*. Charta ann. 1319. in Reg. 61. Chartoph. reg. ch. 428. *Et de dicta pascua tenendo quoddam vallum conerotorium, quod tendit recte usque ad quoddam genu carrerie orbe, et de dicto Genu dictae carrerie, etc.*

† GENUA, Vestis genus, quae ad genua descendebat. [Vide idem quod *Genicula* 2. Vide *Genualia*.] Bonifacius Magunt. Ep. 74. *Caliga, et perispinnata, ovarium, et coculum, et Genuum brevem nostro more consulam*.

† GENUALE, Γενουάλειος, in Gloss. Lat. Gr. *Jarritiere*, [Periscelis, vinculum tibialium.]

† GENUALLA, Armorum genus, quo genua defenduntur, calcementi specus. Glossar. Lat. Gall. ann. 1348. ex Cod. reg. 4130. *Genualia, Gallice Genouillier, Genouilleres*, in alio ex Cod. 7673.

† GENUARIUM, Modus agri, a forma, ut videtur, sic dictus. Vide supra *Genu* 2. Memoratur ex Charta ann. 1087. apud Murator. tom. 2. Antiq. Ital. med. aevi col. 1038.

† GENUARIUS, γενουαίης, Qui genua

flectit, in Gloss. Lat. Graec. MSS. Sangerman.

† GENUBIUS, Papiæ. *Intimus, interior, domesticus, naturalis*. [Legendum *Genuinus* pro *Genubius*. Gellius lib. 9. cap. 9. *Quod Homericus quidem Axyo gaudium gaudet Genuinum et Intinum, atque in ipso penetrat cordis et anime vigens: ad qua Glossatores alluisse manifestum est*.]

† GENUCA, ad Juvenca, Gall. *Genisse* Testamentum Hengeroni de *Budlecs* apud Mador. Formul. Anglie. pag. 424. *Balduno filio Personæ v. s. de denariis, quos Petrus le Wager debet eidem Hengerono Item filii Madoci de Witespon unam Genucam*.

† GENUCLARE, γενουκλιον, a Genua flectere: in Gloss. Lat. Graec. MSS. Sangerman. Vide *Genuculationes* in *Genuculum* 1.

† Genoiller, in Poem. Alex. MS. part. 1. *Li chevus se Jenoille qui fu de cotz chargié*.

Vide supra *Aggeniculare*.

1. GENUCULUM et GENCULEUM, diminutivum a Genu, unde nostrum *Genoulet*. Gall. Lat. Gr. *Genucula, Genuata, Indumenta super Genucula elevata*, in Lege Bajwar. tit. 7. cap. 4. Lex Frison. tit. 22. § 60. *Si iitia sidtus Genuculo media incisa fuerit, etc.* Gregorius Turon. lib. 2. Hist. cap. 37. *Percussus in Genuculo claudicat*. Rodolphus Tortarius Floriacensis lib. 4. de Miracul. S. Benedicti: *Credulus hic dictis sese trahit ille Genucula*.

De *Genuculis adorare, orare, γενουκλιον*. Tertullianus lib. de Corona militis: *Die Dominica nefas ducimus de Genuculis orare, eademque immunitate a die Pascae in Pentecosten usque gaudemus*. Titur et S. Hieronymus adversus Luciferianos cap. 4. Le Roman de Garin MS.

A Genoulls s'est devant les Seins mis.

Hinc

† GENCULATIONES, apud eundem Tertullianum ad Scapulam: γενουκλιον, in Nomocone edito a Joan. Bapt. Coteliero can. 86. 39. 230. *Geniculare, Genua inclinare, flectere*. Glossae antiquae: *Geniculare, adorare, Geniculat, Genibus flexis adorat*. Ita etiam Bapianus Glosse aliae MSS.: *Genuculo, genua flecto*. S. Augustinus: *Qualis est magnitudinis supernae gloria, ad cuius pannos Angeli exubant, Reges trepidant, vel tripudiant, sidera obsecundant, et sectatores sapientiae Geniculant*. Gloss. Lat. Gr.: *Genuculat, genua flecto, Genouiller*. Littletoni sect. 85. *Ingeniculare*, apud Lamprid. in Helio Galbalo et Vitruv. lib. 9. cap. 6. In Calendario Maronitarum apud Allatum in Symmetris pag. 301. observat Gabriel Sionita, *Genuum positionem* appellari penitentiae causam, duas, tres, ac plures factas genuflexiones publicas: ita ut flexis genibus, et exoculati terram, illic resurgant. Vide *Metanica, Venia, Genuflexum*.

† GENCULARITER, Genibus flexis, apud Stephanum Tornacensem Episc. 231.

2. GENCULUM, et GENCULUM, idem quod Genu 1. Gradus generationis Lex Salica tit. 46. § 10. *Usque ad sextum Genuculum*. Lex Rip. tit. 56. § 3. *Usque quintum Genuculum*. Vetus Charta exarata Conrado Imperante, apud Ughellum in Taurinensib. Episcopis: *Et sic fiat quousque nobis propinquus usque quinto apparuerint Genuculo*. Lex Longob. lib. 2. tit. 14. § 1. [Roth. 153.] *Omnia parentela usque in septimum Genuculum numeretur*. Ubi vetus Inter-

pres: *Geniculum ponitur hic pro generatione: et duo generate persona faciunt generationem, sive Geniculum, verbo Francorum, qui hoc modo dicunt: Mun cuin de ter Genuculo*. Occurrit praeterea in Legibus Canani cap. 7. et Henrici I. cap. 70. apud Bonifacium Moguntinum Ep. 1. ad Zachariam PP. cap. 5. *Burchardum lib. 7. cap. 9. in Concilio Eshamensi ann. 1103. cap. 8. in Charta Conradii Imp. apud Augustinum de la Chiesa in Hist. Pedemont. cap. 20. in lib. 1. Frodore. tit. 1. § 4. etc.* Ita Genouit eadem notione usurpavit vetus Consuetudo Normanniae MS. 1. part. sect. 3. cap. 27. ubi de Paragiis: *Les puines seront tenuz à fere feallé à leurs aînezés, ou à leur successeurs, quant le lignage sera ale et descendu siques au sime Genouit*. Ibidem: *Et si de non savoir que le lignage s'estent desiques au nouvième Genouit ou degré*.

† GENCULEUM, pro quovis gradu, in Vita S. Aicadi Abbatis Gemeticensis cap. 2. *Erat itaque infans decennalis, quando resedit in scholari primo Geniculo, i. in primis Scholarum rudimentis*.

3. GENCULUM, Alia notione usurpat Anastasius in Stephano IV. PP. pag. 32. *Cum Longobardi Romanam urbem ingressi sunt, et per muros civitatis cum flammula ascendebant, metuentes populum Romanum, et nunquam de Genuculo ipsi Longobardi auti sunt descendere*. Idem in Hadriano pag. 112. *Ex qua (forma) diversae moles in Genuculo machinabantur (al. macinabant) aqua ex eadem forma, etc.* Mox: *Verum etiam et intus civitatem, id est, in Genuculo, ubi moles machinabantur, sicut antiquitus, abundantiter decurrere fecit*.

† GENUFLECTILE, Pluteus ad orationem, Gall. *Prie-Dieu*. Appendix ad Vitam B. Augustini Novelli, tom. 4. Mail pag. 622. *Et ante versus altare... est proportionatum Genuflectile longitudinis ardui praediti*.

† GENUFLEXORIUM, Pulvinus, super quo genu flectitur. [Idem quod *Genuflectile*, pluteus ad orationem.] Ceremonialis Episcoporum lib. 1. cap. 2. *Genuflectet iterum super pulvino ibidem parato in Genuflexorio, et orabit*. Cap. 12. *Præparandum est faldistorium seu Genuflexorium ad genuflectendum ante altare... panno viridi... coopertum*.

† GENUFLEXUM, Genuflexio. Vita S. Aicadi Gemetic. cap. 27. *Semperque quousque finis Palmi evenerat, Genuflexum faciens, etc.* Synodus Compendiensiis: *Diebus Dominicis et aliis praecipuis festivitibus, sive inter Pascha et Pentecosten genuum flexio nequaquam debet fieri*. Penitentiale Andegav. apud Morinum: *Item pro uno mense, quem in pane et aqua pantere debet, Psalmos 130. genuflectendo, vel sine Genuflexo 1670*. Foucaux in Vita S. Nili Junioris pag. 28. *Τὸ ψαλτήριον στήθων, καὶ κοῦν γουνακίας χεῖρας*. Pag. 32. *Τὸ λαῖνον ἄπαν εἰς πλῆροσιν τοῦ ψαλτηρίου, καὶ πεντακοσίων γουνακίων ἑτέρον, τὸν τε μεσονυκτικὸν καὶ ὀρθρινὸν ἀντιπαικτο ὄμων*. Vide Concil. Neocesari. cap. 5. [Pura in Glossar. med. Graecit. col. 258. sqq. et Append. col. 50.]

† GENUFRAGIUM, Instrumentum ad frangenda genua. Acta SS. Junii tom. 3. pag. 80. de S. Cyrico: *Fec capiti-fragium et uncinus ad oculos evellendos, et fortiter dentium, et Genufragium*.

† GENUINO, Jure natalium. Vita sancti Willelmi Gellon. tom. 6. Mail pag. 810. *Et quoniam nobilibus natalibus ortus, nobiliorem se fieri Christi amplectendo pauperiem studuit, et summum quem*

Genuino percepit, pro Christo abiecit honorem.

1. **GENUINUM**, Nativitas. Natale Genuinum, in lib. 3. Sacrament. Eccles. Roman. cap. 53. ut distinguatur a Natali dignitatis inite. Martyrol. Rhabani. V. Kl. Febr. Romæ S. Agnetis Virginis Genuinum, hoc est, de Nativitate. Genuinus natalis dies, in leg. 11. et 17. Cod. Th. de Proximis, Comitib. etc. (6, 28.) quo quis in lucem editus est. Ita etiam usurpat Silivius in Laterculo apud Bollandum. Vide Dissertationem nostram de Nummis Imper. Byzant.

2. **GENUINUM**, Quod generat. Otto Frising. Episc. lib. 1. de rebus gestis Friderici I. Imp. cap. 5. apud Murator. tom. 5. col. 642: Quicquid est, Genuinum est, aut nativum, sicut autem Genuinum non potest esse non simplex, et. ut ita dixerim, non singulare, non solitarium; ita nativum non potest esse non conceptum, non conforme, non concretum. Primo ergo videamus quid Genuinum, quid nativum appelletur, ut ex hinc horum sensus verborum faugetur appareat. Genuinum dicitur tanquam generans, et non genitum, ut est, carens generatione. Nativum vel natum aut genitum descendens a Genuino, unde Plato: Et igitur, ut mihi videtur, in primis dividendum, quid sit quod semper est, carens generatione; quod item quod gignitur, nec est semper.

3. **GENUINUM**, Sextus Platonius lib. 1. de Medicina Animal. cap. 1. n. 14: Patellam cervinam, hoc est, Genuinum, si tecum habes, non surgunt inguina, etc. Cap. 5. n. 22: Genuinum capræ si stercore commisceas, etc. Ubi Humelbergus per Genuinum, testiculos, aut naturam, aut tale quid intelligi putat: observatque a Celso lib. 8. cap. 1. patellam appellari commissuram ferorum osse parvo, molli et cartilagineo tectam. Vide Patella.

GENUISCISSIO. Vide Expediatio.

1. **GENUITAS**, Genus, natales. Monachus Emonensis in Vita S. Eusebii: Virg.: Quantum ad Genuitatem, nobilitatis conditionis.

2. **GENUITAS**, pro Ingenuitas. Leges Caroli M. apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 102: De maniere vero nisi de Genuitate aut de hereditate non sit opus observare, et ceteris vero causis per distinctionem Comitum ad mallum veniant, et iuste examinentur ad justitiam faciendam. Codex Estens. habet: De maniere vero nisi de ingenuitate, etc. [Caroli M. 77. e. Capitul. Mabill. 1. cap. 13. et 3. cap. 8. ubique Ingenuitate.]

GENULLUM. Idem quod Genuculum 2. Filii, posteritas, hæredes, etc. Jacobus I. Rex Aragon. in Foris Osca 1247. f. 8: In introitu iudicii debet dare secundum Forum illi, qui possidet hereditatem illam, bonam et sufficientem fidantiam de reddita per se, et per suum Genullum, talem, qualem iudicat Forus. Quod si illo iudicio fuerit victus illa petitor, ipse aut aliquis de suo Genullo nunquam petat, nec moveat causam in hereditate, quam petit, etc. Fol. 15: Ille qui petit, debet dare sufficientem fidantiam per se, et per suum Genullum.

1. **GENUS**, Exemplar ad quod pondera et mensura exiguntur, unde alla quasi generantur, Gall. Etalon. Libert. Montisoliv. ann. 1312. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 500. art. 11: Quod consules possint et debeant tenere in domo communi Genera pensorum seu mensuratum, etc.

2. **GENUS**, Gener, Gall. Gendre. Reg.

feud. Aquit. sign. JJ. rub. in Cam. Comput. Paris. fol. 28. v: Rex mandabat exercitum Aldeberto vel suo generi; idem Aldebertus vel suum Genus mandabat uni de Clayrac vel de Podio acuto, quod iret secum, quia rex mandaverat sibi exercitum.

GENIVA, Gingiva, ex Galileo Gencive. Warnerius MS. in Caprum Scottum Poetam:

Stercore Genivas atque habes humidæ.

Infra:

Conginas perdas frustra terendo tass.

1. **GEODUS**, vel **GYODUS**, Alexandro-Humanus est terrenus Glossar. medic. Simon. Januens. ex Cod. reg. 1859.

2. **GEOGRAPHARE**, Describere terre, in Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684.

GEOLA, GAOLA, Carcer, nostris Geole, vel Gayole, qua voce Carcam, qua includuntur aves, etiam Picardi nostri nuncupant. Sed et Geola ex Gaveola formatum supra indicavimus in Cæci. [Præceptum Caroli Pulcri Franc. Regis ann. 1322: Per Nos etiam ordinatum fuerit, ut scripture, sigilla, scribanie, stili, memoralia processuum, Geole... et alia ejusdem... ad firmam et cum incharamento tradenda exponantur et vendenda. Occurrit rursus infra.]

GAOLA, Monasticum Anglicanum tom. 1. pag. 242: Justitarius Regis per breve Regis deliberavit Gaolam Ramesie... de multis latronibus, etc. Occurrit apud Will. Thorn pag. 2822. Bractonium, in Fleta, et apud J. Anglos passim. Le Roman de Rou MS.

Fa trouve mort en la Geole Gramout, si en fat grant peole.

GAOLA, apud eundem Thorn pag. 1345. Gayole, in Charta Gallica ibid. pag. 2265. Gayole d'un moulin à vent, in Consuet. Atrabatenis art. 145. Charta Philippi Ebroicensis ann. 1320. pro Nicolis Mollenti in Tabulario Prioratus S. Nicasii fol. 72: Les habitants de la ville de Meulent et de Muriaux ne seront pas tenus à gaitier la ville, mais s'ils veulent ils la gaiteront: et si n'est pas nostre entente, que ils gaitent, ne soient ténus gaitier nos prisonniers estans en nostre Geole de Meulent ou des Muriaux, etc. Avis cantans in Gayola, in Foris Aragon. Oscensibus ann. 1247. f. 36.

GAOLA, DELIBERANTIA, Practicis Anglis dicitur, cum iudex in carcere publicum pergebat, ibique incarcerationum causas discutebat, et a carcere liberabat. Vide Brittonum pag. 2. 18. 44. 72.

GEOLARIUM, Carcerarium, seu, quod Commentariensi vel Geolario præstatum ab incarcerationis pro victu et potu. In Edicto Ludovici Hutini 1. April. anno 1315. pro Occitania incolis, cavetur ne quis innocens probatus, in carceribus detineatur. Occurrit etiam in Concilio Bituricensi ann. 1336. cap. 12. Vide Carcerarium.

GEOLARIS, Custos geole, seu carceris, nostris Geolier. Charta Decani Auliod. ann. 1290: Solvere tenebuntur Geolario nostro, sive custodi carceris, 100. sol. etc. qui etiam Geolarius habebit 4. denarios a quolibet, qui ibi incarcerationitur, qui incarcerationis custodiet nomine nostro, et periculo suo. [Rursus occurrit in Edicto Caroli Pulcri Franc. Regis ann. 1325.] Jacobus Gothofr. ad Cod. Theod. perperam quasi Janicularium dictum putat.

1. **Cum viario** apud Silvanectum con-

funditur, ex Charta Ludov. X. ann. 1314. in Reg. 50. Chartoph. reg. ch. 118. Nuper defuncto viario seu Geolario geole Silvanectensis, qui iure hereditario viarium seu geolam loci ejusdem tenebat, officium viarie seu geole hujusmodi curiam aiti concessimus. Vide in Geola.

GAJULARIUS, Eadem notione, in Registro Philippi Aug. Herouvalliano fol. 86.

1. **GEOLARIUS**, Eadem notione. Lit. ann. 1316. tom. 6. Ordinat. reg. Franc. pag. 344. art. 3: Dicit iudex et bayulus deputabunt communiter notarius, scriventes, Geoleros, et alios officiales et ministris regimini predicto necessarios. Vide infra Gerlerius.

2. **GEOLARIA**, Jus, quod ex geola seu ab incarcerationis dominio feudi pensabatur, nostris Geollage. Charta ann. 1342. in Reg. 74. Chartoph. reg. ch. 341: Hassam jurisdictionem loci Agrifoli... dominus noster rex tenebat et possidebat, cum... emolumentis, dveris... notaria, sergentaria, incantatura, geolaria, mesaguaris, et omnibus aliis juribus. Alta ann. 1316. in Chartul. Latiniac. fol. 241. r: Le Geollage dudit Lagny, qui vocit par an die lures Tournois. Vide Geollagium in Geola.

3. **GEOMANTIA**, yevavticia. Divinatio e terra, Isidoro lib. 8. cap. 9. Vide Geomantia.

4. **GEOMANTICS**, Qui divinat e terra, in Chronicon Richardi de S. Germano apud Murator. tom. 7. col. 1023: In his enim nobiscum concordos sunt omnes Astrologi et Geomantici, etc.

5. **GEOMETRICALE** OPS, Geometricum, ad geometriam pertinens, apud Lambertum Ardensem tom. 8. Reliq. MSS. Ludewig. pag. 559.

6. **GEOMETRICARE**, Mensurare ibidem.

7. **GEON**, Chronicon Fontanel. apud Achericum tom. 3. pag. 191. cap. 6. Ab austro item maximus fluviorum Geon, qui et Sequana, commercis vastum gloriosus, abundantia piscium præstantissima, distans ab eodem Conobio passus octingentos. Sic rursus appellatur sequana ibid. pag. 190. per Elisionem, ut puto, ad fluvium Gehon, de quo Gen. 2. 13.

8. **GEORGERIA**, pro Gorgeria, Armatura, qua gurgur legitur. Vide in hac voce. Libert. Briane ann. 1343. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 727. art. 12: Et omnes de dicto numero cum proprietate, Geogeries, bacignets alberjonatis, etc.

9. **GEORGIANI**, Christiani populi, Persis, Medis, et Assyris contentim, sic nuncupati, quod S. Georgium, quem in prælis suis contra gentem incredulam advocatum habent, et patronum, et tanquam signiferum, cum summo reverentia colunt et adorant, et præ aliis sanctis specialiter honorant. Ita Jacobus de Vitruaco lib. 1. cap. 79. ubi plura de Georgianis. Adde Lunelavium in Pandecto Turco n. 3.

10. **GEORSE**, Libert. S. Marcell. ann. 1331. tom. 9. Ordinat. reg. Franc. pag. 381. art. 12: Qui Georse degenerent requisitus super aliquo verdatum confiteri, vel quilibet, arbitrio iudicis retinatur. Hic cavere me fateor: an pro in iudicio, vel coram iudice? [E. Forte vero etc.]

11. **GEPTUS**, CÆTUS, ab Ital. Gato, Lat. queus, quo pedes accipitrum illicantur, Gall. Jet. Stat. Bonon. ann. 1204. tom. 11. pag. 157: Quicumque cepert avem habentem Geptos (Cetos 31. 37), reg. so-nagios, teneatur illam portare vel portari facere apud massarium comunis bon. [Fr.]

12. **GEQUARIA**, Κοδινάρα ἔπιβοα, in Glossar. Gr. Lat. forte Ziteria.

13. **GERA**, pro Hiero, ἱερά, dicta quasi

divina, confectio medicinalis est. Papias.

Vide *Gerapigna*.

* Vita S. Joan. Laudun. episc. tom. 3. Sept. pag. 163. col. 2. Sic quod nequit *pigna*, perfecti *Geru*. Adagium est, inquit docti Editores, quo auctor videtur dicere voluisse: Quod non potuit amara medicina seu increpatio, efficit suavis, sancta scilicet humilitas.

* 2. **GERA**. *La zanza*, in Glossar. Lat. Ital. MS. Culex, Gall. *Cousin*.

* **GERACIS**. a Graeco γράζω, Accipitor. Aeneidus in Vita S. Theodori Pontif. apud Murator. tom. 7. pag. 150. col. 2. Ite in sua sede, ut lupus in grege, leo inter quos quaedam, *Geracis* inter volatilia, porcella, in maturis fructibus.

GERADA. Speculum Saxonicon lib. 3. art. 15. Qui expeditorias res, huc est, arma bellica, postulet, agnatus ex parte gladii esse debet, ad utensilia vero seu *Geradam*, cognatus, i. ex parte fusi seu mulieris *Auntarat* admittitur. Quod vero hic *Gerada* appellatur, Wiebild Magdeburgense art. 23. 26. 57. 58. Paraphrasin nomine donat, atque, eo vocabulo intelligi omnes reates multibres, incisos pannos, et tela tamen *Geru* ad usum mulieris, et ea, quae pro ornatu *Geru* solent mulieris, etc. Vox orta ex Germano, *Gerעד*, apparatus. Exstat porro tractatus Andreae Goldberti de successione *Gerade* Saxonica Edit. Jenae 1607. Vide praeterea Joan. Steinhookum lib. 2. de Jure Saxonum actus pag. 180. [In Echhorn. Instit. Jur. priv. Germ. § 338. Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 596. Haitaus. Glossar. Germ. voce *Gerade*, col. 690.]

* **GERADICE**. res. idem quod *Gerada*. Omnisque peris utensilia usui ornatiueque mulieris necessentia, sic appellari solent in Jure Saxonico. Vide Acta Hispan. 1718. pag. 95. *Gerathe*, utensile, supplex apud Eccard. in notis ad Ley. Rinar. tit. 64.

* **GERALODIUM**. [Unguentum sacrum, electuarium reddens vocem deperditam per caducum morbum amissam ad restorandam vocem, etc. DUFF.]

* **GERAMEN**. Paltr. Chron. Austr. ad ann. 1380. apud Pez. tom. 1. Script. rer. Austr. col. 728. Fuit in Austria uram *Geramen*, hoc est, consilium secretum, ita quod convenerunt nobiles et villanos superiores ad unum locum, etc.

* **GERANIUM**. Grus, machina. Graecis recentioribus γέρανιον. Chron. Noves. ad ann. 1380. apud Marten. tom. 4. Ampl. Collect. col. 588. Eodem tempore primum *Gerania* vel *lympana* in usum apud Rhenum veniebant, quando una vel alia ad clerum necessaria ex navibus in litus extrahabant, mercedem posebant. Jus *Gerani*, apud J. H. Born de Jure staple tom. 6. Bibl. Germ. pag. 176.

* **GERANNOSUS**. Sacerdotalis morbus, is et *Comitatus* dicitur. Papias. In MS. Bituric. Geranosus. Gr. γέρανος, Sacer morbus.

* **GERANOPEPAN**. Vide *Pipico*.

* **GERAPICRA**. *GERAPLEGA*. Vide *Girapigna*.

* **GERARCHA**. pro *Gerarcha*, apud Petrum Diacon. lib. 1. Chr. Casin. cap. 123. Habetur etiam apud Joan. de Janua. Ita Itali *Gerarca*, et *Gerarchia* offerunt. Glossae MSS.: *Gerarchia*, Sacerdotii principatus.

* Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7081: *Gerarcha*, saint prince. *Gerarchia*, seigneurie de saint prince. *Gerarchia*, pro Hierarchia, in Lit. procurat. abb. et convent. B. M. de Castriels dicit. Catal. ann. 1311. Itali, *Gerarca* et *Gerarchia*, isidem notionibus. *Geraucie*, pro

Hierarchie, Theologis, Angelorum chori seu ordinis, in Chron. Bert. Guescl. MS.

De per moi leur dicit, et de ce vous deprie.

Que du pousoir de Dieu, et de sainte Marie, De saintes et de saints qui sont en trombe, D'Angles, d'Archanges, et de la Gerarchie, etc.

* **GERAVERA**. Vide *Floesga*.

* 1. **GERBA**. f. pro *Herba*. Locus herbosus. Charta anni 1041. apud Aug. de la Chiesa in Histor. Eccl. Podem. cap. 19: Cum silvis, montibus, collibus et vallibus, *Gerbis*, capus, montibus, lacibus, paludibus, etc. Alta Conrad. Imper. apud eundem pag. 224. Et vineas cum arvis suis, terris arabilibus, pratis, *Gerbis*, silvis. Sicut continentur in *Gerbinibus*, locis, vineis cum arvis suis, terris arabilibus, capellis, pratis, *Gerbis*, pascuis, silvis. Alta anni 1029. apud eundem pag. 241: Sicut continentur in *Gerbinibus*, locis, vineis cum arvis suis, terris arabilibus, capellis, pratis, *Gerbis*, pascuis, silvis. Alta anni 1042. apud Guichenonum in Bibl. Seb. Cent. 1. cap. 84: Mensura terrae hujusmodi est, tam de vineis, et terris arabilibus et pratis quingenta et 24 jugera suis lucis *Asposita*; de *Gerbis* et silvis sexcenta *jugera*. Pactum inter Thomam Comitem Sabaudie et Albatum Pinaroleus, ann. 1246: Terre, prata, nemora, *Gerbi*, etc. Adde tom. 3. *Gerbi* pag. 115. et Franciscum Marian. in Mathidi Comitissa lib. 3. pag. 157.

* 2. **GERBA**. Spirarum manipulus, Gallice *Gerbo*. Occurrit passim. Hinc *Gerbagium*, *Gerbaria*, etc. Vide *Garba*.

* **GERBA** LIBERTATIS. Quae in signum concessae libertatis domino a manumissis praestabatur. Charta capit. Aurel. pro manibus hom. Stamp. ann. 1224. ex Cod. reg. 8542. 6. [ex Ordinat. reg. Franc. tom. 11. pag. 322.] Unam *gerbam* habeamus a nobis numerandam et eligendam, et per cultorem agri ad nostram gratiam deportandam, quae appellabitur *Gerba* Libertatis.

* **GERBAGUM**. pro *Gerbagium*. Praestatio *Gerbarum* in pecuniam conversi. Reg. S. Just. in Carta. Comput. Paris fol. 186. v. Item *l. gallinae* et pro *Gerbagio*, etc. sol. Vide in *Garba*.

* **GERBARIA**. *GERBERIA*. Vide *Garba*.

* 1. **GERBERIA**. Eodem intellectu. Locus est in *Garba*. Nostris *Gerberia*. Charta Odon ducis Burg. ann. 1325. in Reg. 39. Chartoph. reg. ch. 43: Item la *Gerberie*, c'est assavoir de characun feu deux *gerbes*; et se il a une beste à charue, il en doit trois; et se il a trois beufs, il doit trois *gerbes*; se il en a six, il en doit six.

* 2. **GERBERIA**. Congeries et acervus *gerbarum*. Stat. Perus. pag. 51: Si quis ignem imposuerit malitiose in tecto, vel feno, vel in giavelis, vel in *Gerberis*, solvi pro hanno libras decem. Vide *nox*.

* **GERBERIUS**. Pari significatu, nostris *Gerber*. Lit. tenuis. ann. 1380. in Reg. 118. Chartoph. reg. ch. 462: Cum die quadam Haymundus Albesii in quodam campo quaedam animalia lanosa custodiret, Bernardus et Deodatus Martini venerunt ad ipsum, iuxta huc quendam *Gerberium* frumentum, sedebant. Alta ann. 1480. in Reg. 190. ch. 172. Guischart Traffoy..... *sen ala en unq champ, ou estoient quatre Gerbers, esquelz il mist le feu*. Vide supra *Gerberus*.

* **GERBIDA** TERRA. f. pro *Herbida*. Id est, Terra ubi herba vel gramen solum crescit. Charta commutationis ann. 985. apud Murator. tom. 2. pag. 421. Tradidit dominus Luitprandus Episcopus eidem Pauloni negotiatori in commutationis causa, id est, petia una de Terra *Gerbida*: quae posteriora verba rursus

repetuntur inferiori, nullo adjecto, unde vera notio certo possit erui. Vide *Gerba* 1. *Herbida*.

* Ager pascuis. Charta ann. 1033. apud eund. Murator. tom. 1. Antiq. Ital. med. sevi col. 16: Ubi vitis estant seu pratis atque terris arabilibus, *Gerbidis* et *buscalis*, seu silvis cum arvis illorum. Vide *nox*.

* **GERBINA** TERRA. Eadem notione, in Stat. Avelle ann. 1486. cap. 178. ex Cod. reg. 4621. Omnes, habentes possessiones seu terras *buschinas* et *Gerbinas*, tam in montibus quam in planicie, etc. Vide infra *Gerbum*.

* **GERBORA**, idem quod *Gerba*, Reliquisvis manipulus, fasciculus. Stat. Montis-reg. pag. 312: Item pro quolibet centenario *Gerborarum* scatorum, solvat duos denarios.

* **GERBUM**. Ager graminosus et pascuis. Stat. Taur. ann. 1360. cap. 119. ex Cod. reg. 4622. A: Item quod homines Taurini et districtus possint sine aliqua pena pascuere cum eorum animalibus in paschis et *Gerbis* illorum de *Drasco*, lib. 1. cap. 139. Illi qui dicta *Gerba* vel *paschia* tenuerint, teneantur dare communi pro singulis et singulis *jugeribus* *Gerborum* et pascuarum denarios duodecim. Vide supra *Gerbina* terra.

* **GERCIS**. Agna, ut mox *Gergia* et *Germgia*. Chartularium SS. Trinit. Cadom. fol. 45: Instauramentum hujus villae est VIII boves, septem viginti oves matres adpreciatas IV. den. et LX. et XII. inter *Gerces* et hogastres. Vide *Jercia*.

* **GERDIUS**. Textor. Hesych.: γέρδιος, γέρδιος; Gloss. Lat. Graec.: Textor, γέρδιος; Glossae Gr. Lat.: γέρδιος, γέρδιος, γέρδιος; Textor, Glossae altae, cap. de Navigatione: Textorium, γέρδιος; Lexic. Gr. MS. Reg. Cod. 2032: γέρδιος, δ γέρδιος, xxi xxi γέρδιος γέρδιος. Eadem habet Suidas. Infra: γέρδιος, γέρδιος, xxi xxi γέρδιος, δ γέρδιος, xxi xxi γέρδιος, δ γέρδιος. Rursum ex Psello, δ γέρδιος, δ γέρδιος. Jul. Firmicus lib. 8. Math. cap. 25: Textores faciet, *Gerdiusque*, sed quorum animi insanie valetudine quantiar. Vide Gloss. Meursii, et mediae Graecit. col. 245. voce γέρδιος.

* **GEREFA**. Anglo-Saxonibus, Vicecomes. Ita Hicestus Dissert. Epist. pag. 4. Sed in Lagibus Edwardi Confess. cap. 35. ut et ipsius aetate, per hanc vocem designabatur quicumque fungebatur officio alicujus praefectura, sicut, inquit modo vocantur *Greve*, qui super alios praefecturae habent.

* **GEREN**. Gloss. Caesar. Heisterbac. tom. 1. Hist. Trevir. Joan. Nic. ab Hontheim pag. 671. col. 1: Solvi... periticas, virgas, cc. *Gerem* vel *kembeln*, quibus venna paratur. Vide infra *Gerlen*.

* **GEREOTINUS**. [Nugatorius. DIER.]

* **GERFALCUS**. *GERFAUCUS*. Esalonis seu accipitris species major, Gallis *Gerfaut*. Instrum. anni 1318. tom. 2. Hist. Dalph. pag. 177. col. 1: Item Galio falconerio suo *Gerfaudus* datur, et viginti quinque libras. *Gerfalcus* legitur apud Spelmann. in v. Accipitor. Vide *Gyrfalcones*.

* **GERGENNA**. Vasis species, apud Adamnanum in Vita S. Columbae, [vel potius, ut exponunt Bollandistae tom. 2. SS. Junii pag. 217. Ferrum aut lignum teres, quo per duas ansas transmissio operculum firmatur ne excidat. In dorso portans vasculum novo plenum lacte..... quod illico valde concussum est, *Gerгенаque* operculi per sua bina foramina retrusa longius projecta est; operculum terra tenuis cecidit, lac ex majore mensura

in solum defusum est. Glossa Saxan. MSS. apud Semneram: Sticca, Gergenna.

GERGIA, ut infra Gerggia. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. fol. 128. v. col. 1. [Br. 25. sect. 3.] Pro hoc accipiunt ad tertium annum Gergia, et de curia dominica trahit fimum.

GERGOMETUM, Vappo. Vinum deterioris conditionis, f. pro Gergometum. Acta B. Jac. Mevanat. tom. 4. Aug. pag. 729. col. 2. Ordinaverat ut de quadam vegete, que sola vinum bonum continebat, aliis Gergometum (distribuens), nulli daret. Cum beatus vir ab ea vinum pro edificatorio ecclesie postulasset, illaque diceret, quod totum Gergometum erat una vegete excepta, etc.

GERGONIUS, Agillimus, Papias: Gergos, Agilis; Gergonius a Græco γοργος. Legendum Gergonius a Græco γοργος.

GERHARE, Vide supra Genhars.

GERIA, Vide Geronikon et Flacium lit. Est etiam placitum exactio, etc.

Gery, Arboris nomen apud Normannos. Lit. regiss. ann. 142. In Reg. 166. Chaptoph. reg. ch. 384. Un arbre, appelle ou pays Normandie Gery.

GERICONTINUM, Murum, mundi ambitum, apud Papiam. Gloss. MSS. Sangerman.: Gericontinus, Murus, mundi ambitus.

GERIMA [Manipulus.] Vide Gelima.

GERITTE, Gloss. Cesar. Heisterbac. tom. 1. Hist. Trevir. Joan. Nic. ab Hontheim pag. 670. col. 2. A primis ecclesie nostræ fundatoribus, id est, Pippino et Karolo Magno eju: filio, possessiones nostræ ecclesie ac bona ab omnibus potestatibus vulgaribus appellatur pelline, Gerite. Forte jus utensilia et suppellectilem extendi. Vide supra Geradice res.

GERLA, Laguna, vas vinarium: item, Corbis species, Ital. Gerla, ea notione. Testam. Ponell de Prato Comit. an. 1402. in Reg. 3. Amor. gener. par. 2. pag. 11. Idem do et lego. Inam meam et Gerlam meam et omnia vasa vinaria mea. Charta ann. 1404. inter Probat. tom. 8. Hist. Nem. pag. 180. col. 2: Debeat levari et exigi pro qualibet saumata Gerlarum dimicarat unus denarius. Vide supra Gella et infra Gerula 2.

GERLANDA, ut Gerlanda, Gall. Guirlanda. Constitutiones Frederici Regis Sicilia cap. 95. Item uxores tantum militum possint portare Gerlandam imperlatam et cum gemmis et auro, sicut voluerint; non tamen ultra mensuram digitorum duorum per latitudinem, et quod in Gerlandis ipsis non sint aliquæ mergule sub pena unc. 12.

GERLENDIA, Coronula, sertum, ornamentum muliebre, idem quod supra Gallanda Nist. Rain. MSS. ann. 1344. Item quod nulla mulier una sit ausa portare aliquam Gerlandam, neque velum in capite, etc. Vide Gerlanda.

GERLERIUS, perperam pro Geolarius, vel Gerularius, Custos geolæ seu carceris. Parag. inter reg. et episc. Nimat. ann. 1306. inter Probat. tom. 1. Hist. Nem. pag. 157. col. 1. Illi vero baillivus et iudex eligent subvicarios, Gerlerios, servientes, et alios officiales seu ministros ad executionem communis jurisdictionis, quos novimus oportunos. Vide supra Geolarius et infra Gerularius.

GERLONUS, Corbis species, Ital. Gerla. Comput. ann. 1405. inter Probat. tom. 8. Hist. Nem. pag. 182. col. 2: Pro uno Gerlono cum corda pro reclusa, ij. solidos, viij. denarios. Vide supra Gerla.

GERMANI, Arinanni. Vide Savin.

Histor. Jur. Rom. tom. 1. § 56. infra Herinanni.

GERMANICA FRACTURA, Scripturae genus. Vide Scriptura.

GERMANITAS, Titulus honorarius in Epistolis. Episcoporum invicem sibi scribentium, apud S. August. Epist. 19. 97. 108. Vide Fratritas. [Inde Germanitas episcoporum pro Cœtu episcoporum in Annal. Hildesh. apud Pertz. Script. tom. 3. pag. 100. Generali ibidem sinodo pressedit, in qua Germanitas episcoporum priora dectia redintegravit.]

GERMAITAS, Societas, compunio bonorum, qualis est inter germanos vel fratres. Observantia Regni Aragon. lib. 5. tit. de iure dotium, § 19. Propter Germanitates factam inter virum et uxorem, superstes non amittit viduitatem nisi expresse renuntiet. eadem. Lib. 9. tit. Declarationes Monetarie § 3: Si duo faciant de bonis que habent, vel in posterum habebunt, instrumentum Germanitatis, et solvet unum Morabetinum, quoa ex quo semel fratres bona dividerint, licet postmodum inter se fecerint conventionem bonorum, et societatem, tenetur quilibet unum Morabetinum solvere.

GERMANITIA, Rhythmi de S. Osmaro apud Pertz. Script. tom. 2. pag. 5. Cœpse junguntur. Germanitas inde colitur.

Ubi glossa: quasi duo germani.

GERMANITUS, ἀδελφός, in Gloss. Græc. Lat. [Alicui amicus esse Germanitus, apud Nonium num. 381. Germanitus suscipi, apud Mabil. tom. 3. Annal. Benedic. pag. 189.]

GERMGIA, Agna, ovis que nondum parit, Picardis, Germe. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. fol. 3: Habet in Gausiaco mannos ingenuiles XII. qui solvunt... multones c. ad tertium annum Gergias LXXXVIII. ad quartum annum porcos de denariis quatuor LXXXVIII. Fol. 24. v. Sunt in Vedraridis... qui solvunt ad tertium annum multones CLVIII. ad tertium annum Gergias LXXVIII. Fol. 73. Solvit... propter herbatiscum Gergia 1. Et fol. 98. v. Gergia 1. cum agno. Vide Gercia, [Gergia, Jermgia, et indie. Polypt. Guerdard est Ovis que semel tantum peperit. Brev. 16. sect. 22. pag. 182. Ad tertium annum Gergia 1. cum agno.]

GERMIA, Eadem notione. Idem Codex fol. 22. v. Winejaris... solvit ad hostem multonen 1. ad tertium annum et herbatie dimidiam Gergiam. Ibid. fol. 20: Propter herbatiscum Gergia 1.

GERMIA, Eadem notione. Hannon. ann. 1285. ex Cam. Comput. Insul.: Et s'il n'avoit castre, le Germe antenoise; et s'il n'avoit Germe, le hrebis.

GERMINABILIS, Qui Germinare potest. Ibid. Or. II. 2.]

GERMOTA, f. Manipulus, fascis, vel mensura species. Arest. ann. 1341. 15. Jun. in vol. 5. arestor. parlam. Paris.: Plena mina avene ad mensuram avene de Ayaco, cum ducentis et quinquaginta Germotis vassie. Vide supra Gelima.

GERMUNDUS, Navis species, Germe, nautica. Gaufridus Malaterra lib. 2. cap. 8: Nostri denique tantummodo Germanos et Galeas, Sicilienses vero catos, et golafros, et dromundos, sed et diverse fabricæ naves habebant. Σιπροντι, naves sic dictas memorat Anna Com. in Alexiade pag. 91. Sed an eadem cum Germanis, non ausim definire. Vide Lincarium Vincentii le Blanc ult. Edit. Paris. part. 2. pag. 117. Rabauus Maurus in Poemate ad Gerhoun alludens ad ejus nomen, videtur vocem Gerhoh, sagittam priscis Teutonibus dictam, indicare, qua etiam, nostris, navis genus appellatum constat, uti in voce Sagittadocemus.

GERMARIATA, apud Petrum de Crescentis lib. 9. cap. 68: Et eorum finis teroprandis agris et arboribus vineis, et inbuendis Gernariis, et quibusdam vasibus et canistris. Ubi vetus Gallicus Interpres: Et est aufer Gerniers et autres plusieurs vaisseaux. Unde videtur legisse Gernariis.

Vocem non intellexit vetus Gallicus Petri de Crescentis Interpres, ut opinor: Gernaria enim vel potius Gerlaria, fasis genus videtur, quod Jarre et Garre appellamus. Vide supra Gerla.

GERNARIUM, ut infra Granarium, Gall. Grenier. Charta Thome Adam in Chartulario S. Fromondi: Tenetur reddere annuatim... Priori et Conventui S. Fromondi xiv. boissel. frumentati ad magnam mensuram Gernarii sui.

GERNARIUM, Ossuarium, locus ubi ossa mortuorum reponuntur. Gernarhuus, Gall. Charrier. Charta ann. 1280. ex Lib. sal. eccl. S. Thom. Arentor. fol. 41: Et ossa in Gernario positurum, etc.

GERNATUS, Hians. Processus de Vita S. Yvon's tom. 4. Mail pag. 560: Et adveniente circa mediam noctem, idem levitius evigilans vidit in camera, per ostium apertum et Gernatum, tantum lumen et claritatem, quod visum fuit ei, quod incenditur tota domus.

GERNOBADA, GERNOBADIATUS. Vide Gerla.

GERNOBITA [Imberbis non habens barbam. DIFK.]

GERNUS, Gener, ni fallor. Gall. Gendre. Charta ann. 1148. inter Probat. tom. 2. Annal. Præmonst. col. 427. Ipse vinces sunt in pugo, qui vocatur de Medina, quas plantavit ad medias Zuleina et suis Gernus Mafmar Dantudo. [Hisp. Yerno.]

GERO, Zanzatores. Glossar. Lat. Ital. MS. Vide supra Gera 2.

GEROCOMIUM, ex Græco γερωνομιον, Locus ubi aluntur senes, in Vita S. Euphrosyne Virg. n. 8. in Vitis Patrum: Glossa MSS.: Gerotomium, vel Gerocomium, domus, in qua pauperes, ac propter senectutem infirmi homines, curantur Anastasius in Gregorio II. pp.: Hic Gerocomium. [MS. apud Murator. Gerocomium] quod post absidam S. Dei Genitricis ad Præsepe situm est, Monasterium in titulo, etc.

GEROTOCOMIUM, γερωνομιον, Locus venerabilis, in quo pauperes et propter senectutem solam infirmi homines curantur [lib. 2. Capitul. cap. 20. et apud Julianum Antecess. Constit. 7. Et ex hausit, que in hac voce habet Papias, [et Joan. de Janua, qui habet Gerontocomium. Gloss. Lat. Gall. Sangerm.: Gerontocomium, Hospital pour vieilles gens.] Gregorius M. lib. 12. Epist. 18. Cognovimus lectos vel lectissimos in Gerontocomio, quod a quondam illic lauro constructum est, deesse. Atque sic accipienda vox Gerocomium, in Vita S. Euphrosyne cap. 7. in Vitis Patrum, ubi perperam Rossæidius existimavit locum esse, ubi curabantur, qui tibi vicia laborabant. Diversorium senum in Monasterio agnos cit Petrus Diaconus lib. de Miracul. S. Benedicti Casini patris num. 23. Discrimen vero inter γερωνομιον, et γερωνομιον, ponunt Grammatici, quod istud amplius, hoc minor ædes sit, in qua aluntur senes. Lexicon Gr. MS. Reg. Cod. 2062: γερωνομιον, πύλα, γερωνομιον,

μυρόν. Sed videtur legendum γερρόπιον. Hesychius: Γερρόπιος, γερρόπιος. De Gerontocomis, et Gerotrophis Constantinopolitanis agimus in nostra CP. Christiana.

GEROFALCO. Esalon, Gall. Gerfaut, apud Hymerum tom. 2. pag. 1075. Vide Gyrofalones.

GEROFANTES, pro γερρόαντες. Vide in Chaldæis.

GEROFUTILIS. Gloss. Gr. Lat. Γεροφύτιος, Iaufulis, incommodus. Gerofutilis. Edijum habet tantum fulitis; sed legendum, Gerro, fulitis.

GEROLDINGA. Mali seu pomi species, in Capitulari de Villis cap. 20. [Poma Geroldinga in Ecbas. vers. 1025.]

GEROLUS, pro Gerulus, Qui gerit, apud Mabillonium Liturg. Gallicæ pag. 316.

GERONTES, ex Gr. γέρων, Senex. [Jo. de Janua. Geron, Sacrum vel sanctum; unde hic Geron, tis, et hæc Geronta, tis, Senex vel Sacerdos; unde Gerontes et Geronticus, Senilis vel sacerdotalis. Perperam confundit Iepov, Sacrum, unde Iepov, Sacerdos, et γέρων, Senex. Irrepsit eadem confusio in Glossas Lat. Gall. Samselman.] Dominio lib. 4. de Vita Matildæ. cap. 2. de Presbytero.

Forsan trahet hinc nos Domne Geronta.

Fidæogodus in Vita S. Wilfridi cap. 9. de Monachis:

Ter centum memini ter senos atque Gerontas Vide Abbas, Senior Monasterii.

GERONOPEAN. Vide Pipizo

GERONTECOMIUM. Vide in Gerocomicum.

GERONTEUS. [Senilis. DIFF.]

GERONTICON. Liber, continens vitas Patrum, seu Seniorum, de quo ita Johannes Actiochenus, editus a Cotelierio Regio Lingua Græcæ Professore, cap. 5. "H πρότος ἐν Αἰγύπτῳ συνέθετο καὶ μετὰ τὸ βιβλὸν τῶν ἀγίων γερόντων τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ἄλλοι τὰ ἐξῆς συνέθετο, καὶ ἀποθήκευται ἄριστος κατὰ στοιχείον ἐκτετυγμένος. Hujus libri Latine editi a Rosweido. Græcæ exemplar nactus idem vir doctissimus publicavit in tomo primo Monumentorum Ecclesiæ Græcæ, quem præterea consule in notis pag. 335. Vide Glossar. med. Grævic. col. 247. in hac voce.] Charta Sisnandi Episcopi Irensis aetæ 952. apud Anton. de Yper. tom. 4. Chronici Ord. S. Benedicti: Libros, unum Ordinarium, et unum Sacerdotalem, et unum Geronticum, tertium cum officio Passionis et Missæ ipsius Martyria, etc. Charta Ordini Regis Navarrae aetæ 1060. apud eundem tom. 3. Tertium Evangeliorum, Librum Regularium, Gera et officium Synonymiarum, Epistolarum, et alium laterculum. Ubi puto legendum Geronticum. Alia Sisnandi Episcopi Irensis seu Compostellani aetæ 952. apud eundem tom. 4. Libros ordinum Sacerdotium, primo Jeronico (melius Jerontico) I. tertium cum suo officio. Alia Rudesindi Episcopi Dumniensis aetæ 980. tom. 4. Bibliotheca. Moraliū, Dialogorum, Pastoralis, Escheleū, Ethimologiarum, Sententiarum, Epistolarum, et Ingeriarum, et geraræ. [Ingeriarum, geræ, tom. 3. Concl. Hisp. pag. 181.] Historia Ecclesiastica, Epitamarum, Gerontico, Expositio Trinitatis, et Colationum.

GERONTECOMIUM. Vide Gerocomicum.

GERONTUS, Senex, a Græca γέρων.

GERONTUS, Senex, a Græca γέρων.

GERONTUS, Senex, a Græca γέρων.

GERONTUS, Senex, a Græca γέρων.

GERONTUS, Senex, a Græca γέρων.

GERONTUS, Senex, a Græca γέρων.

GERONTUS, Senex, a Græca γέρων.

GERONTUS, Senex, a Græca γέρων.

GERONTUS, Senex, a Græca γέρων.

GERONTUS, Senex, a Græca γέρων.

GERONTUS, Senex, a Græca γέρων.

GERONTUS, Senex, a Græca γέρων.

GERONTUS, Senex, a Græca γέρων.

GERONTUS, Senex, a Græca γέρων.

GERONTUS, Senex, a Græca γέρων.

GERONTUS, Senex, a Græca γέρων.

GERONTUS, Senex, a Græca γέρων.

GERONTUS, Senex, a Græca γέρων.

GERONTUS, Senex, a Græca γέρων.

GERONTUS, Senex, a Græca γέρων.

GERONTUS, Senex, a Græca γέρων.

GERONTUS, Senex, a Græca γέρων.

GERONTUS, Senex, a Græca γέρων.

GERONTUS, Senex, a Græca γέρων.

GEROPAPA. Digno sacerdote, in Glossar. Lat. Ita MS. Vide Geroprepes.

GEROPREPES, ex Græco γεροπρεπής, Sacer. divinus. Miracula S. Remacii cap. 6. Retulit se vidisse quendam Geroprepem, cultum angelicum ac fulgidam speciem gerentem. Lucianus Presb. de Inventione corporis S. Stephani: Vidit virum senem, longum, Geroprepem, hoc est, dignum Sacerdotem, canum, barbam prolixam habentem. [Hieroprepes, apud Mabillonium in Onomastico part. 2. s. 3. c. 3. Benedict.]

GERPIRE, Vide Guerpire.

GERRA, pro Guerra, Bellum publicum vel privatum. Charta ann. 1166. apud Spoul. tom. 2. Hist. Genev. col. 44. Tibi concedimus ut omnia feoda, que a manu tua tenebat, tibi judicialiter abdicata, in potestatem tuam libera regillias, et parsem ex eis strenuus et fidelibus viris, qui Gebennensem ecclesiam debeant, et possint defendere, et absque omni dissimulatione predicto hosti nostro Gerram facere, etc.

GERA, Errabunda, vagans. Comed. sire nomine act. 2. sc. 5. ex Cod. reg. 8163: Excitant ancilla) faritate, sicut Gerra, agant inertia.

GERRA, Clathrus. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657. Gerre, circa altaria foras. Prov. Gleda.

GERRE, Crates viminea, Athenienses cum Syracusas obsiderent, et crebro Gerras poscerent, irridentes Siculi Gerras claudabant, unde factum est, ut Gerra pro nugis et contemptu dicantur. Ita Festus a γέρων, Scutum Persicum e vimine contextum. Vide Martinium et Carolum de Aquino in Lexicis suis.

GERRA, Vide Jarræ.

GERRIRE, Gestire, Luxuriari. Gloss. Lat. Gr. Sangerman. MSS. Gerrio, Gestio, reseris.

GERRO, [Nugator apud Fest. Ter. Heeyr. 5. 4. 10. Gerro, iners, fraus, heluo.]

GERRULLI, Piscis genus. Tract. de Pisc. cap. 68. ex Cod. reg. 6584. C. Smaris, quem Plinius et Martialis gerrenem appellant, Venetis hodie giroli et Gerulli, in Gallia nostra et Hispania picarel vocatur, ob id quod salitus et fumo succatus linguam pungit quadam acrimonia.

GERSA, GERSARE. Joannes de Garlandia in Synonymis Chymicis: Gersa, id est, cerusa. Joan. de Janua: Gersa, blatea, unde Gerso, as, Ingero, as, infuscare faciem, vel aliud. Gersa, Catholicon Armenicum: Habouness au visage. Gallice, Goncher le visage. Lat. Gersare, ingerare. [Gloss. Lat. Gall. Sangerman: Gersa, la loze ou fange des soulies. Gersare, Torcher le visage. Alibi, Ingersare, Embouer, souiller.] Nostri Gersæ, vermiculum vocant, qui vestes ac libros rodit. Terebinthum Latini. Vide Garsa.

GERSA, Equorum morbus. Jordanus Rufus Calaber MS. de Medicamentibus eorum lib. 1. cap. ult. Gersa est quadam molli inflatio ad magnitudinem ori, aut amplius, que tam interiori, quam exteriori parte nascitur in garetis.

GERSINNA, perperam pro Gersuma his legitur tom. 11. Gall. Christ. inter Instr. col. 315. Locum vide in voce Gersuma.

GERSUMA, GERSOMA, et Saxonice gærsum, sumptus, expense, premium, compensatio, opes, thesaurus, hæc enim omnia id vocabuli sonat. Sed apud Fossos Anglicos ut plurimum usurpatum legitimus pro fine, seu pecunia, data in pactionem, et rei emptæ vel conductæ

compensationem. Unde in venditionum formulis, et locationum chartis, hæc aut similis verba pro more inserta: Pro tot solidis, vel tot libris, in Gersumam solutis vel traditis. Vetus Charta apud Sommerum in Tract. de Gavelkind pag. 177. Et pro hac concessione dedit nobis predictus Jordanus 100. sol. sterling. de Gersuma. Charta Fundationis Abbatis S. Stephani de Fonteneto in Normannia, in Regesto 108. Tabular. Reg. Ch. 870. Liberas et quietas ab omnibus servitiis et consuetudinibus atque Gersumis, et aliis querelis, etc. Monasticum Angl. tom. 2. pag. 920: Pro hac autem emptione dedit predicto Radulpho usam marcam argenti in Gersumam, et singulis eius fratribus 12. den. Ubi legendum Gersumam. Idem Monasticum tom. 3. pag. 126: Pro hac autem donatione... dedit mihi dictus Dominus Gilbertus Gersumam Episcopus 113. lib. 6. sol. 8. den. pro manibus in Gersumam. Adde pag. 228. Vite Abbatis S. Albani pag. 28: Datus ab ipso eidem Abbati... marcia auri in Gersoma. [Occurrit iterum apud Kennettum Antiqui. Ambroden. pag. 125. 178. 194. 225. 325. et Madox Formul. Anglic. pag. 182.]

GERSUMA, præterea pro delicti compensatione interdum capitur. Hostallus in verbo Childuit: Gersumam capere de nativa vestra impragnata sine licentia vestra, quod dicitur Childuit. Interdum pro quavis exactione. Idem Monasticum Anglicanum tom. 2. pag. 978: Absque retinentia cujuslibet consuetudinis siue serviti, seu aliquid Gersumæ, aut succularis exactionis.

GERTEN, Germ. Virga, pertica. Gloss. Cesar. Heisterbac. tom. 1. Hist. Trevir. Joan. Nic. ab Honheim pag. 669. col. 1: Curia de Denabure et Hermansbunde adducunt palos, id est, quod vulgare dicitur stehohen, et perticas Gerten, etc.

GERULA, Gestatorum instrumentum, quod ad dorsum gestatur, nos vulgo Hottes dicimus. In Chronico Windesemensi lib. 2. cap. 81: Trahas atque Gerulas et similia fabricando. Lib. 2. cap. 46. Arenam et lapides ad structuram in Gerula comportando. [Hofmanno Gerula, Vas vini est aut cujuslibet humoris capax, unde, inquit, Gerulas hodie Burgundi vocant vasa ampla lactis aut aque Gerula ex ligno facta. Isid.: Ursi agrestes hodie sunt in Germania, habentes cornua in tantum protensa, ut regis munitis insigni capacitate ex eis Gerulas fiant.] Alias Gerula dicitur nutritia. Joan. de Janua. [Hanc a nutritice distinguit Hieronymus Epist. ad Lutiam: Nutrix ipsa non sit terulenta, non lactica, non garrula, habet modestam Gerulam, nutritricum gravem.]

GERULA, Vas vinarium definitis capacitatis atque adeo mensuræ species. Stat. crimin. Ripæ. cap. 316. fol. 21. r. Tenentur et debent justare et dullare... unam mensuram de quolibet genere mensurarum... unam quartam a vino et mediam quartam, siue unam Gerulam, in qua sit media Gerula. Vide Zerth.

GERULANUS, Gerulus, Gall. Portefaiz. Corpus Gerulanorum, apud Gudium ex vet. Inscript. xxxj. 6. Vide indices pag. xxv.

GERULASISTA. [Gall.: Sommier. DIFF.]

GERULIFIGULUS. [Vox ficta a Plauto Bacch. 3. 1. 11. Affines tuos tua infamia fecisti Gerulifigulus flagiti, A. e. docentes, et patranes flagitia.]

GERULPHUS, Αὐξὺρῶπιος, Gall. Lougarou. Gervaisus Tilleberiensis in Ottilii Imperiali, part. 1. Viduus enim frequenter in Anglia per lunationes homines in dupos mutari, quos hominum genus Gerulphos Galli nominant. Angli vero Werewulf dicunt. Were enim Anglice virum sonat, wulf, lupum. Sic Lougarou, dicitur quasi Loup-warou, lupus homo. Vide Grimmii Mythol. Germ. pag. 321.

* **GERURIA**. [Senectus. DIFE.]
 * **GESA**, [GESARA, GESATE. Vide Gesum.]

† **GEDIDIUM**, Isatis, glastum, Gall. Gade. Polyptychus. Fiscamin. ann. 1285. In duabus Ecclesiis de colle Rodolii percipit Abbas Fisanensis annuam in tribus festis annualibus medietatem panum et oblationum in denariis, et quarta partes decimarum bladurum, et Presbyteri quintam, et similiter de Gedidis. Vide Guaisidium.

† **GESI**. Fortes viri. Vide Gesum.
 † **GESINA**. Puerperium. Gallis pilas Gesine, ab antiquo verbo Gesie, Idrege, Tabular. S. Serzid Andekav. Et promissit ut faceret concedere urori suo, cum a sua Gesina levaret. Inventar. Ecclesiam Noviom. ann. 1419. Calix qui est de capella Gesine nostrae. Ibidem. Ibidem: Pro imaginibus Dei et B. Virg. Matris sue Marie a le Gesine.

Quo etiam nomine appellabatur convivium, quod in sua purificatione puerpera exhibebat. Lit. remiss. ann. 1414. In Reg. 167. Chartoph. reg. ch. 359. L'apponit ou dire que icelle femme avoit esté a une Gesine, autrement nommée au pays (Coutance) cufferre. Ab antiquo verbo Gesir, Jacere; quo etiam ad significandum puerperium et sepulchrum utebantur. Joinvil. in S. Ludov. edit. reg. pag. 105. Nul ne pout entrer ens (non puerperum) que il ne se veat Gesir en mon lit. Libert. ville de Tannay ann. 1352. tom. 6. Ordin. reg. Franc. par. 60. art. 9. Se aucune femme bourgeoise... travaille ou Gist d'enfant, etc. Lit. remiss. ann. 1376. In Reg. 169. ch. 372. En laquelle ville (de Taruel) ladite Marion avoit Jeu d'enfant, pour raison de sa Gesine, etc. Laquelle femme a Geu de enfant souvent, in aliis ann. 1380. ex Reg. 138. ch. 204. Testam. Helvid. uxoris Joan. dom. de Insula ann. 1274. ex Tabul. Vallis N. D. Je veit Gesir ou Vat Nostre Dame. Bestiar. MS.:

Car nus n'a terne de sa fa.
 Teus est mort, puis Gevi matin,
 Que on pout trouver erroir
 Plain de santé et de poir.

Vide infra Gisare et Jacere 1.

* **2. GESINA**. Cessatio, Gall. Chomage. Redit. Ebroice in Reg. 34. bis Chartoph. reg. part. 2. fol. 106. r. col. 2. Gesina molendinorum per cretinam aqua evensens, debet restaurari illi, qui tenet molendina. Vide infra Gesina.

† **GESMA**, pro Gesina. [Uti etiam legitur in Cod. MS. earum. Leg. Norman.] Leges Norman. cap. 37. apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. pag. 242. Concessa sunt autem dilationes, que manifeste necessitate excusationem preterdunt, ut viduitas, exercitius, Gesma et hujusmodi. Ibid. cap. 48. Puerperii autem infirmitas, que Gesma vocatur, terminationem querelarum prorogat ac proleat.

* **GESSA**, Gallice, Jussarme, et dicitur a gesna. In Glossa. Lat. Gall. ann. 1348. ex Cod. reg. 4190. Vide Gesum.
 * **GESIA**, a Gallico Gesse, Cicercula,

leguminis species. Chartul. S. Joan. Angeriac. fol. 118. v. Debit... de feodo prepositi... panios, et Gessias, et Gessias, etc. Lit. remiss. ann. 1457. In Reg. 169. Chartoph. reg. ch. 163. Le supplant trouva en une piece de terre... qui avoit esté nomme de Gesse, les chieures et herbes de Bernard Garnier.

* **GESSIDO**. Hostis, inimicus. Grad. Albiense XI. sac. in festo Pasche. sched. D. Le Reuf; Christus Patri obediit usque ad mortem, et antiquum triumphavit Gessidowem.

† **GESSARA**. Vide Gesum.

† **GESSEL**. Vide Gisel.

† **GESSIE**. Duntaxat, in Glossis Isid. In Excerptis additur Gaze: pro quo mendose scriptum putant Gessie.

† **1. GESSUM**. Gessum, Gallis veteribus hasta. Isidorus. Gessum, hasta, vel jaculum, Gothic. [apud Grevium, Gesum, asta, etc.] Servius: Pilius proprie est hasta Romana, ut Gessa Gallorum, Sarissa Macedonum. S. Augustinus Locut. de Josue lib. 6. Septuaginta Interpretes, qui posuerunt Gesson, [Josue 8. 18.] nati sunt, et in Greca lingua hancam vel lanceam Gallicanam intelligi voluerunt, ea quippe dicitur Gessa. [Paplas: Gessa, gladius; Gessaris, lanceis. Moss. Sangerman. MS. : Gessara, lancea.] Suidae γέσσα et γέσση, est ἄσπερον: Αἰθιο γέσσον, ἄσπερον γέσση, est ἄσπερον ἄσπερον, Jaculum totum ex ferro. Pollux lib. 7. ἄσπερον, ἄσπερον ἄσπερον, καί τε γέσση, καί τε γέσση. Ita apud Pausaniam in Atticis legendum moment viri docti, γέσση ἄσπερον ἄσπερον. [Uti perperam γέσση, Moschopolis: Γέσση, το σπυρίον. Porro hinc gesa in manibus gestasse Gallos, scribit Nonius. Virgilius, Ovidius, Claudianus. Will. Brito lib. 5. Philipp.]

Clavam cum jaculo, venabula, Gesa, bipennem.

Matth. Paris ann. 1274. Cum jaculis... Danisque securibus et Gessis... hostiliter insequuntur. Vide Gisarin. Gesi jaculum missile etiamnum a Vasconibus vocari, auctor est Oyenartus in Notitia Vascon. pag. 42. In Consuetud. Britan. art. 712. Goutiers ou Gesse pour porter les eaux communes.

GALLIGESIS. Fir fortis. Gesa hasta Gallorum lingua. Ita Glossa. MS.

* **GESATE**, Mercenarii milites; Gesi Fortes viri, apud Sussannam in Vocabulario.
 * **2. GESSUM**, GISSUM. Gypsum: e In laborandis parvis capellis ecclesie S. Marci cum Gtaso. (Edit. publ. 1467-71. f. 43. arch. Vatic.) — e occasione manufacture 22. nicularum de Gesso per eum in capellis ecclesie S. Marci facta rum. (Edit. public. 1467-71. f. 54. arch. Vatic.)

† **1. GESTA**. Acta publica, in qua referantur donationes, aut quavis instrumenta. Gloss. Lat. Gr. Gesta, ἀποφύξις, ἀποφύξις, ἀποφύξις. Viziulus Venerandi Principis sacra, que lecta est, Gesta indatur. Papianus lib. Resp. lit. 24: Gesta autem secundum locorum consuetudinem fieri placuit: nec interest, apud quem Defensorem fuerint celebrata, etc. Occurrit non semel in Cod. Theod. et Justin. [99. Vide Savin. Histor. Jur. Rom. med. temp. tom. 1. cap. 2. § 27. sq.]

GESTA MUNICIPALIA. S. Augustin. Epist. 228: Legem... qua concessum est eis, qui precipiuntur ab aliqua Potestate judicis exhiberi, ut ad Gesta Municipalia

perducantur, atque illic interrogentur. Adde Epist. 294. Vetus Charta apud Doubletum pag. 738. Presentem vero donationem nequaquam a curialium civitate Gestis Municipalibus alligare curavimus. Adde Gregor. M. lib. 2. Epist. 9. lib. 7. Ind. 1. Epist. 6. Ind. 2. Epist. 72. 88. lib. 10. Epist. 12. lib. 12. Epist. 10. Vide Allegare.

GESTA EPISCOPALIA, quae ab Episcopis conciliantur, apud S. August. Epist. 90.

GESTA ECCLESIASTICA, quae in Ecclesia sunt, apud eundem S. August. Epist. 75. 106. lib. 10. lib. 2. Retract. cap. 8. Vide Gestus 2.

GESTA PROCONSULARIA, apud eundem S. August. Epist. 172. 255. lib. 1. contra Parmen. cap. 11. lib. 3. contra Petilian. cap. 16. quae Proconsularia Archidia dicitur eidem, lib. 3. contra Crescon. cap. 62.

GESTA JUDICIA, apud eundem S. August. lib. contra Parmen. cap. 12.

GESTA PREFECTORIA, apud eundem S. August. Collat. 3. cap. 4.

† **2. GESTA**, e. Historia de rebus gestis. Versus Vitae Caroli M. ab Eginhardo editae subiecti, interduum praepositi, in Cod. Moissiacensi et Casaruo.

Hinc praedens Gestam non tu scribere. Lector, Euhardum Magni magnificum Caroi

Guillelmus Bibliothecarius in Stephano VI. p. 237. Sermo unum, Evangeliorum librum unum, Epistoliarum librum unum, Pauli supra Prophetarum librum 1. Gestarum rerum libros duos. Vide formulam 12. ex Balazianis, et Capitul. Caroli C. tit. 51. initio, et ibid. ejusdem Baluzii Notas pag. 128.

* **3. GESTA**, e. Charta donationis. Privilegium Wifredi Comitis Barcinon. tom. 3. Concil. Hisp. pag. 165. Haec est Gesta, sive Charta, que fieri jussit Wifredus Comes de Alaudes S. Marie Monasterii Ripullensis ad diem consecrationis S. Marie ibid. pag. 195. Charta Presbyteri qui hanc Gestam vel donationem scripsit.

* Charta Sancti comit. pro fundat. S. Severi in Vascon. Ipsi vero sapientes inquirebant si sanctus Severus Gestam vel provisionem haberet scriptam. Inventum est a legentibus, quatenus qualiter a Francigenis hominibus fuerat destructum.

† **3. GESTA**, GESTUM. Flos, seu purgamentum recentis cervisiae, quo pistores panes leviores reddunt, Anglis Gest, Theutonice Ghest et Ghist, est Fax. Matth. Paris ann. 1302. Ita quod pistores poterunt sic vendere, et in quilibet quarterio lucrari 3. denarios, exceptis brenno et 2. panibus ad furnarium, et in sale obolum, et in candela quadranten, etc. Floa lib. 2. cap. 10. Pistor lucrari poterit in quolibet quarterio frumenti unum obolum pro sale emendo, et unum obolum pro Gesto vel levano. Nos etiam Lechin appellamus.

† **4. GESTA**, pro Gistum, ut puto. Charta Libertatum Bellimontis ex MS. Cousin: Absolventes... ab omni tallia, mortallia, angaria, perangaria, Gesta, etc. Vide Gistum.

* **5. GESTA**, Instrumentum juridicum, in quo testimonia de gestis alicujus continentur. [99. Vide Gesta 1.] Consuet. Neapolit. MSS. Salvo tamen, quod licet volenti se opponere contra id quod in ipso instrumento, quod dicitur Gesta, continetur, quod potest dicere contra personas et dicta testium, quorum dicta et

testificatum dictum instrumentum, quod dicitur Gesta, confectum est.

° G. GESTA, Una arma, in Glossar. Lat. Ital. MS. Vide supra Gessa.

† GESTABILIS, Qui facile geri seu portari potest. Gestabile corium, apud Cassiodorum lib. 1. Epist. 45. hoc est, parva machina cuiusdam representans, Gall. Globe celeste.

† GESTAMEN, Σαμαρον, in Gl. Lat. Gr. Septuagint.

° GESTAMEN CUNALE, GESTATORIUM CUNALE, Cuna, Incunabula, Gall. Berceau, Vita Ludov. PII, cap. 4. tom. 6. Collect. Hist. Franc. pag. 80. Ludovicus eius filius, cunarium adhuc utens Gestatorio. Qui usque Aurelianam civitatem cunale est vectus Gestamine. Ubi gesta ejusd. Gall. ibid. pag. 129. L'enfant fist porter ensi comme en berceul. Vide Gestatorium.

† GESTANTES, Patritii qui baptizandos infantes brachiis gestant, et, Sacerdoti baptizatum offerunt. S. Augustinus lib. 4. contra Julianum Reole, quemadmodum in Ecclesia Christi baptismatis mysteria celebrantur, et invenies quod abrenuntiant et lavant per ora Gestantium, sicut per ora Gestantium, credunt. Idem Epist. 23. Offeruntur quippe parvuli ad percipiendam spiritalem gratiam non tam ab eis, quorum Gestantur manibus, quam ab uni. ersa societate Sanctorum atque fide- lium. Adde Epist. 106. et Ep. 107. cap. 8. Rabanus lib. 1. de Instit. Cleric. cap. 30. Parvulus qui per etiam adhuc abrenuntiat diabolo, nec credere in Deum possunt, per corda et ora Gestantium salus adimpletur. Vide Tenere.

† GESTARE, Continere, Gall. Contenir, Porter: ut cum de scripto dicitur. Et cecidit porte, etc. S. Eulogius de Concilio cordub. tom. 3. Concil. Hisp. pag. 149. Non tamen inculpabile illud fuisse putamus simulationis consilium, quod aliud Gestans et aliud sonans, quasi a discursu martyriali plebem con-pescere videbatur.

† GESTARE CANTICUM, Canticum componere, offerre, vel canere. Nicetius Episc. de Psalmidia bono tom. 3. Sp. cil. Acher. pag. 7: Si autem queramus, quis omnium primus hoc genus invenit, non invenimus alium nisi Moysen, qui Canticum Deo inigne Gestavit, quando percussa Aegypto decem plagis et Pharaone demerso, etc.

† GESTARI, Lectica, vel equo vehi. Vetus Interpres Moschionis: ὄχημα, Gestatio. Δακτυλοτα. Gestari Gloss. Lat. Gr.: Gestator, γωνυατα. Gestor, γωνυατα. Gesto, γωνυατα. Gestatio, γωνυατα. Alexander Iatroscopista lib. 1. Passio- num. Palestra exercere feci et Gestari, et maxime ante cibum: Gestari autem non solum pedibus, sed et cum caballo. Celsus Aurelianus lib. 2. Chron. cap. 11. Quo fiet ut priusquam cibum sup- plexerit agrotantes, Gestatione sunt no- venti, secunda etiam deambulatione. Passim ibi, et apud ceteros Medicos. Vide Mercurialem lib. 3. Artis gymnast. cap. 10. †

† GESTARIUM, pro Gestatorium, Alber- tus Aquensis lib. 10. cap. 5. Miltia Hu- gonis corpus extinctum Gestario imposi- tum, in civitatem Nazareth... attulerant. [Vita S. Bernardi inter ejus Opera tom. 2. col. 1219. Edit. 1680. Itaque Gestario inter duos equos composito, in eo colloca- tur. Vetus membrana apud Ludewig. tom. 8. pag. 223. Cum nec equo nec curru propter morbum vehemementem vehi posset, a viris in Gestario ad hoc ip- sum composito portabatur.]

° GESTARIUS, Cibus, quia ferculo ges- tatur. Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7682: Gestarius, mangier. Vide Gestorium 1.

† GESTATIO, γωνυατα, i. Exercitatio, in Glossis Lat. Græc. MSS: Sangerman. Vox antiquis haud ignota tum ad ven- tionem, exercitationis et valetudinis ergo, designandam, tum ad significan- dum locum ipsum ubi hujuscemodi gestationes celebrabantur. Vide Fabri Thesaurum et supra Gestari.

† GESTATORIUM, Lectica, Joan. de Ja- nua, Gestatorium, illud in quo aliquid portatur, ut ferculum Papias et Gloss. Lat. MS. Reg.: Gestatorium, Ferculum, vel Ferculum. Julius Africanus lib. 6. Hist. Apostol.: Quicumque alicujus re- capit esse possessor, non magnopere Ges- tatorium, sed ipsum, quod gestatur, spaci- at. [Uti Suetonius in Claudio cap. 17. Solitus atiam in Gestatorio ludere.]

Sed sepe pro ferculo, in quo Sancto- rum parent reliquie, usurpant Scripto- res. Liber Miraculor. S. Adalardi Abb. Corbeiensis cap. 3. Comes ad ferculum Sancti accessi, et sumpto manibus Ges- tatorio. In Exercitatio fuit, Algradus Mo- nachus in Vita S. Ansberti Archiepisc. Rotomagensis n. 43. Cum tetigisset paltium, quo legebatur Gestatorium, etc. Adde Balericum Dolens. in Hist. de Capite S. Valentini n. 6. Theodoricum in Hist. Translat. S. Celsi Episc. Trevir. n. 20. V. tam S. Almanni Episc. Pata- viensis pag. 61. Ermannicum in Vita S. Soli cap. 7. etc.

° Gestatorium, civere, hoste, in Gos- sar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684.

° GESTICULARIUS, Gesticulator, qui gestibus mentem exponit. Ammian. Marcell. lib. 24. cap. 10. Mutum pugnam ablatam ubi suscepit Gesticularium, multa, que callebat, nutibus venustissi- mis explicante. Gesticularia, Gesticu- lans et saltatrix, apud Gellium lib. 1. cap. 5.

† GESTICULATIO, Habitus Corporis. Alexander III. PP. in Appendice ad Con- ciliū Lateranense III. part. 6. cap. 6. Manifestum est, cum puberem esse, qui de Gesticulatione sub-corporis talis est, ut jam procreare possit, licet ad metas legi- bus diffinitas non pervenerit.

° GESTIO, Superbia. Monach. Sangall. de Gest. Caroli M. lib. 1. cap. 22. Tunc ille inani Gesticione perlatus, dicit coram omnibus, etc.

† GESTIUM, Vide Gestum.

† GESTIUNCULA, Minuta res, in Glos- sis Isid. Gesticione, inquit Gravius, est Gesticioncula, γωνυατα. Cicero lib. 1. de Invent.: Negotia autem que sunt attributa, partim sunt continentia cui- ipso negotio, partim in negotii Gesticione considerantur.

† GESTOR, γωνυατα, i. Praefectus puer- ris docendis. Gloss. Lat. Græc. Sanger- man. MSS. An ex hoc loco Plinii non satis intellecto. Delphinus Gestor colli- sorque puerorum. Vide Gestari.

† GESTOR NEGOTORUM, idem qui Agens, Gall. Agent, Procureur, apud Mador Formul. Anglic. pag. 351. in Charta anni 1342. apud Ludewig. tom. 5. pag. 489. Instrum. concordie ann. 1387. ex Chartular. Eduensi, Charta ann. 1482. ex Archivo B. Mariae de Bono-Nuncio Rotomag. Vide Agentes. Apud Plautum, Gestores linguis, Delato- res, accusatores.

† GESTORIUM, Ferculum, Ugitioni et Jo. de Janua. Meis de viande, in Gloss. Lat. Gall.

† GESTORIUM, alia notione usurpat

Hieronymus Monachus Camalud. in Vita S. Romualdi n. 81. [° Nempse pro Lectulius, Gall. Grabat. Vide Grabatium.] Cum jam senex fuit, Gestorium debilitato corpori substravit, et capiti modicum paleam clementer indidit.

° GESTRE, Ligni species, f. Ebenus. Inventar. S. Capel. Paris. ann. 1335. in Reg. I. Chartoph. reg. ch. 7: Item una cruz de ligno, dicto Gestre, munita de argento deaurato cum Crucifixo de ebore. Vide Gestum.

° GESTURA, Agendi ratio. Elmham. in vita Henr. V. reg. Angl. edit. Hearn. cap. 81. pag. 73. Regnorunt Anglia et Francia nobilitates, modos et Gesturas, quorum fama laudabilis digno laudis praecio, multorum assertionis fidei, suis auribus frequenter insonabat, cognoscere et vitare desiderat. [Sigismundus.]

† GESTUS MONACHALES, Archivum seu Hecstium monasterii. Charta ann. Leges Palatinae Jacobi II. Regis Majoric. inter Acta SS. Junii tom. 8. pag. LV. Attendendum fore judicamus, quod in omnibus Gestis nostris, sicut regale fastigium non modicum expositi, honeste et temperate nos habeamus.

† GESTUS MONACHALES, Archivum seu Hecstium monasterii. Charta ann. 2. Pipini reg. ex Cod. reg. 9312. T. Ad hoc mihi inserendum complacuit voluntas, ut cessio ista Gestibus monachalibus obligetur, et sic obtineat firmitatem, quasi gesta fuisse obligata. Vide Gesta 1.

° GESTUM, Lancee seu spiculi species. Protes. Epid. de Ruse ann. 1449. fol. 180. v. ex Bibl. reg.: Vidit Aegidium reum tenentem in manu sua unum Ges- tum, vulgariter dictum Gisarme. Infra: Jerum. Vide Gessum et Jusarme.

1. GETA, [pro Conjecta, Collecta, con- tributio.] Vide Conjecta.

2. GETA, Gothus. Gloss. Isid. Goti, Gotthi, ibidem. Infra Papias: Geta vel Getes, i. Gothus. Vide Acta SS. Februarii tom. 2. pag. 611. et Sheringamium in Originibus Britannicis, ubi multis probat Gothos olim Getas dictos fuisse.

† GETABA, Chartularium S. Stephani de Vallibus cap. 1: Datum die Jovis post Getabas, sexto. ° Sevini anno Domini mcccxliv. forte legendum post Octabas sancti Sevini. Vide Octava.

† GETAGEA... T. Gothice loquitur, in Glossis antiquis MSS. [Emendatus in Glossis Isid.: Getage, garrir, Gothice loquitur. Papias: Geta garrir, Gothice loquitur. Post Grævium lubens scribe- rem Getice, garrir, pro Getage videtur: quod rosterius tamen ferri potest, quasi ductum a Geta pro Gothus.]

† GETIA, Malficiorum doctrina. Glosses antiq. Forte pro yentia. [vel forte a Geta mago celeberrimo, quem diu in Aegypto commoratum fuisse narrat Strabo lib. 7. Papias editus et MS. habet: Getitia, malficiorum doctrina, Gheticus, Thra- cicus. Vide Githa.]

° GETIA, Donauicula vel taberna pro- recta vel projecta. Charta ann. 1382. tom. 3. Cod. Ital. diplom. col. 1572: Possit in dictis logis et Gettis ludere, vel tenere ludum.

† GETUS, Laqueus accipitris. Vide Jactus 2.

° GETURA, La nutrice, e imperatrice. Glossar. Lat. Ital. MS. Vide Garula.

† GETUS, Idem, ut conjecto, quod su- pra Calcium, i. e. Calcatio frumenti dum mensuratur: dicitur autem Getus seu Jactus, quia mensura quasi Jactus, seu agitatur vel percutitur ad calcandum in ea frumentum. Hist. Dalphin. tom. 1. pag. 96: Anno Domini mcccxlvi. Odo Alamanni et Ugo de Grangis dederunt

Juvenio de Hospitali Clerico, sub annuo censu unius scilicet frumenti censuali... quamdam vineam... quod frumentum est solvendum ad mensuram legalem sine Getis. Item... dicitur D. Odo... dedit... sub annuo censu unius hemine frumenti solvendi ad mensuram legalem de Vivisine Getis, scilicet sicut solvendum est altud frumentum superius nominatum ad mensuram legalem sine Getis. Vide Jactus 3.

◦ **GEVELINA**, Hastæ seu spiculi species, nostris etiam *Geveline*, pro *Javelina*. Lit. remiss. ann. 1455. in Reg. 187. Chartoph. reg. ch. 126: *Petrus de Fabro pœmunitus una Gevelina... cum cuspidate illius Geveline supplicatum in collo percussit. Espiott, lancea-gayes, Gevelines, etc. in aliis ejusd. an. ibid. ch. 140. Comput. ann. 1504. inter Prybat. tom. 4. Hist. Nem. pag. 80. col. 1: Plures alios excessus in prædictis cum ensibus, spatia evaginatis, Gevelinis, et aliis arnesis commiserunt. Vide Javelina.*

◦ **GEULERIUS**, pro *Geolarius*, Custos *geole* seu carceris. Charta ann. 1827. in Reg. 65. Chartoph. reg. ch. 55: *Dicitur notarius fecit dictum Remondum... poni in dictis carceribus, et cum clavibus dictorum carcerum recessit, quia noluit confidere Geulero pro ejus militiam. Vide supra Geolarius.*

◦ **GEUMANTIA**, Arse terra vaticinandi, a Græco γῆ, Terra, et πνευμα, Vaticinatio. Rolandinus Patavinus lib. 10. de factis in Marchia Tarvisina cap. 11: *Et unis per puncta quædam unius artis, quam dicunt nescio quam Geumantiam, dicere videbatur, quod Padua non poterat hinc temporibus capi. Idem lib. 12. cap. 2: Nam Mercurius Deus sapientiæ ponitur et septima domus, sive in astrologia seu in Geumantia, (Geumantia) semper adæstantibus assignatur. Vide Geomantia.*

◦ **GEUSIE**, Genæ, unde Gall. *Jouis*, Picardi *Jouis*. Marcellus Empir. cap. 12. pag. 98: *Atque ita affecte maxillæ ad sedandum dolorem dentium, et gingivarum, et Geusiarum adhibentur.*

◦ **GEUSI**, Gall. *Les Gueux*, Flandris nuncupati Galvinistæ vel Lutherani xvi. sæculo: qua etiam appellatione donati primi ex Hollandiâ, qui pro tuenda libertate societatem inierunt. Vide Stradam. Corn. *Van Gestel* tom. 1. Hist. Mechlin. pag. 340. ubi de prior. Vallis P. M.: *Quam (clausuram) huc usque inviolabiliter omnino, oppido a Geusis possesso, servaverunt, ac sædem suam nunquam deseruerunt, quamvis monasterium etiam a Geusis militibus fuerit inhabitatum. Adde H. Languet in Epist. ad Synd. passim. Vide Gueuxii.*

◦ **GEWERE**, Species monete apud Belgas. Charta anni 1284. apud Miræum tom. 2. pag. 879: *Sub annuo censu... denariorum Flandrensium monetæ quæ dicitur Gewere, etc.*

◦ **GEWERTSCHIN**, Charta Friderici I. pro erectione Ducatus Austriæ ann. 1156. apud Miræum lib. 2. Donat. Belg. cap. 52: *Et potest in terris suis omnibus tenere Judæos et usurarios publicos, quos vulgus vocat Gewerteschin, sine Imperii molestia et offensa. Vide supra Gaverditum.*

◦ **GEWINEDA**, in Legibus Ethelredi Regis cap. 1. [Concil. Wanet.] apud Brompton: *Et paz, quam Aldermanus vel Prepositus Regis in quinque burgorum Gewineda dabit, emendetur 12. libris. Ubi somnerus rescribit Gethincetha: vox Anglo-Saxon. ex Gine, causa: re autem præpositio est. Itaque pincerna idem valet ac mallus, placitum.*

◦ **GEUWITNESSA**, in Legibus Ethelredi Regis cap. 8. apud Bromptonum, vox Saxonica testimonium significans.

◦ **GETUM**, Jus hospitii. Vide Gistum.

◦ **GHERA**, Vide supra Gen.

◦ **GHERRA**, Locus virgultis obstitus, terra inculta. Stat. Placent. lib. 4. fol. 44. v: *Quilibet anno per totum mensem Martii teneantur omnes habentes facere in Gheris Trebis duas Gheras et busconos existentes prope stratas quibus iter ad castrum S. Joannis. Vide Jarris.*

◦ **GHERSA**, Vide Gersuma.

◦ **GHESCOT**, Charta Ludovici Imper. pro Trajectensi Ecclesia, apud Wilhelmum Regem pag. 228. l. Edit.: *Ut nec bannum aut fædum, aut conjectura, quos ab ipse Verschat vocatur, contingere aut exactare præsumeret. In Charta Zuenteboldi Regis pag. 244. ubi eadem verba recitantur. Ghescot, in alia vero Henrici Imp. pag. 258. Ghescot, in Charta denique Ottonis, Gescot. Ubi Buchelius annotat in MS. ad marginem scribi *Veerschot*. Sed legendum procul dubio *Gheschot*, contributio, ex *Ghe*, præpositiva verbalibus adjici solita, et *Schot*, quod idem valet. Vide Scot.*

◦ **GHIARIA**, Ital. *Ghiara*, Glarea, locus arenosus, Gall. *Gravier*. Chron. Estense ann. 1302. apud Murator tom. 15. col. 348: *Die Martii combustus fuit Aynulupus, qui prius vocabatur S. Armannus, in Ghiaria Padi de Ferraria de nocte per Inquisitionem FF. Prædicatorum.*

◦ **GHIÄZERINO**, Species vestis militaris. Vide Jazera.

◦ **GHIBELLINI**, GHIBELLINI. Vide Ghibelini.

◦ **GHIGETUM**, GHIGETUS, Repagulum, arger quo aqua continetur ne in agros excurrat. Stat. Montis reg. pag. 247: *Item statutum est quod aliqua persona non audeat vel presumat frangere seu frangi facere aliquod Ghigetum seu begetum in toto vel in parte. Ibidem: Quod quilibet teneatur defendere juxta possessionem suam repagium et aqueirolos seu Gighetos, ita quod dicta aqua non vadat seu discurrat in possessionem suam.*

◦ **GHILDA**, Societas collegium. Fland. Gild, nostris alias *Gheude*. Charta Phil. comit. Fland. ann. 1211: *Omnes qui Ghildam habent et ad illam pertinent, et infra angulum villæ suæ manent, liberos omnes facio. Lit. ann. 1355. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 309. art. 1: Et ne puet nulz ne nulle faire boulenherie, s'il n'est en le Gheude? et ne puet nulz entrer en le Gherde pour faire le mestier, s'il n'a esté varlez, etc. Vide in Gildum.*

◦ **GHILDHALLA**, GHILLEOLA. Vide Gildum.

◦ **GHILTALDA**, Locus, in quo exponuntur merces nundinarie, vulgo *Halla*. Charta Rob. comit. Attrabat. ann. 1248. in Reg. 80. Chartoph. reg. ch. 90: *Concedimus tales immunitates et libertates in nova Ghitalda... quales habere soletis in veteri Ghitalda, et volumus quod in nova Ghitalda, etc. Ghitalda, ex cad. Ch. in Reg. 96. ch. 97. editum tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 256. Vide in Gildum.*

◦ **GHION**, Vide supra Gen.

◦ **GHIRLANDA**, vox Italica, Corona, sertum, Gall. *Guirlande*. Chron. Parmense ad ann. 1393. apud Murator tom. 9. col. 847: *Domini de S. Vitale, et Domini de la Porta, et alii omnes tam ban-niti quam confinati de dicta parte Episcopi, cum Ghirlandis in capitibus redierunt Parmam sani et salvi, et abique aliquo rumore. Acta S. Franciscæ Rom. tom. 2. Martii pag. 1129: Et hæc corona erat*

candidissima et ornata fulgentibus et al-bissimis rosis, cujus Ghirlanda inferior denotabat firmisimum virginis fidem. Vide Garlanda.

◦ **GIRO**, Vide Giro. [Fr.]

◦ **GHISELE**, vox Belgica, Suspectus, a Fland. *Gisem*, suspicari: unde et pro Obses, fidejussor, vulgo *Otaes*, quod de aliquo crimine suspectus et insinuatius fidejussorem exhibere teneretur. Lit. ann. 1410. tom. 9. Ordinat. reg. Franc. pag. 586: *Que pour cas civils, Pen, ne pourra dorénavant en noitredictes châtellenies prendre à hostage, nommé Ghisele, fors seulement les deux principaux ou les complices... Et se le cas estoit tel... que avec les principaux ou les complices, leurs parents et amis fussent mis en ostage ou Ghisel stip. Leg. Ghisel-scip. Charta ann. 1839. in Chartul. 2. Fland. ch. 526. ex Cam. Comput. Insul.: *Jou Riguewars li Rende vallez à M. le comte de Flandre, de Nevers et de Rethes, commisaire de ses Ghisele, etc. Vide Ghisele.**

◦ **GHISTALLA**, GHITALDA. Vide supra Ghitalda.

◦ **GHILLUS**, Flavus, Teutonice *Ghesl*, Gall. *Jaune*. Acta SS. Mail tom. 6. pag. 175. de S. Jacobo Philippo: *In quo copioso super dicto corpore, super uno velamine albo tanquam nix, ego vidi multas violas coloris Ghilli virides, quæ ab omnibus tunc presentibus judicabantur esse de recentis abate ab ejus platis. Violæ vulgares luteæ non sunt, sed purpureæ. Illic intelligo violas serotinas seu flores Jovis, Gallis *Penedes*, inter quas exstant luteæ.*

◦ *Academ. Crusc.: Giallo, luteus, croceus, flavus, color simile a quello del sole, d'ell'oro.*

◦ **GHIALNISCO**, Generosus, Neapolitanus equus, Sambuco in Gloss. ad Leges Hungaricas, un *Genes* de Naples, d'Espagne.

◦ **GHARA**, Ital. vasis species. Epistola Bajuli Regis Majoris ad Massilienses ann. 1327. ex Archivo S. Victoris: *Fecit carricari LXII. Giaras alquitrans et tris pondera de mostayla et duas sarris de orchica, etc.*

◦ **GIARDINARIUS**, Hortulanus. Vide Gardinum.

◦ **GHAVARINA**, Telum missile, jaculum, Ital. *Giavellotto*. Stat. Catur. Imper. cap. 12. fol. 5. r: *De quolibet conciliaris hastarum a Ghavarina, pro introitu soldii duo. Vide supra Gevelina.*

◦ **GHAVELLA**, Merges, spicarum manipulus, Gall. *Javelle*. Stat. Perus. pag. 51: *Si quis ignem imponerit maturoe in tecto, vel feno, vel in Ghavella, vel in gerberis, solvat pro banno libras decem. Vide supra Gavella.*

◦ **GHIAVELLOTUS**, Ital. *Giavelotto*, Telum missile, jaculum, Gall. *Javelot*. Stat. Verrel. lib. 4. pag. 71. v: *Item quod nullus major decem annis trahat per civitatem... Ghiavelotum vel pennam archatam. Vide supra Gaverlotus.*

◦ **GIBA**, Capsa, arca, theca Reliquiarum, arcuata, sic dicta. Charta ann. 1348. ex Tabul. Floriac.: *Nonnullas alias reliquias sive sanctuaris de quadam capsâ sive Giba antiqua et lignea in altam capsam novam argenteam et superauratam translataimus.*

◦ **GIBA**, Onus, fascis statuta quantitas, nostris *Balot*, alias *Gibe*; si arderent Græcæ originationes, vocem deducendam proponerem a Gr. *κίβη*, sacculus, quod merces sæculo involvi solent. Arist. parlam. Paris. ann. 1301. in Reg. Olim fol. 52. v: *De qualibet charygia seu Giba, pro numero trossellorum, dicitur pedagiarii compellabant ad*

solsendum... tres solidos. Pedag. Peron. ann. 1289. in Chartul. 21. Corb. fol. 1389: Item la charrette qui manne sayes d'Angleterre, ly robezauzle doit iij. s. vj. d. ob. et s'il y a plus de xx. pieces de saye, c'est Gibe, et doit xlvij. sols. Infra fol. 341. v. : S'il y a xx. draps ou plus en le plaid, c'est Gibe, et doit la Gibe xlvij. sols Paris. Consuet. Aurel. apud Thugmass. ad calcem Assis Hierosol. pag. 471. La Gibe de draps chargés à Oriens, doit iij. sols au roy. Lit. remiss. ann. 1377. in Reg. 112. Char.oph. reg. ch. 88 : Pierre de Poitiers lieur de Gibes et de fardeaux, pour homme, etc. Reg. feud. comitat. Charit. ex. cap. Comput. Paris. fol. 16. r. Chacun marchant regardant draps par ledit travers à char ou à charrie, soit en Gibe ou en fardeaux, etc.

Alud vero Gibe et Gibe sonat, Instrumentum scilicet ferreum ad usum rusticorum: unde et pro Báculo ferro ad defensionem unumhū non semel occurrit. Lit. remiss. ann. 1408. in Reg. 161. Chartoph. reg. ch. 243. Lors icellui Pauvauc tira un serment qu'il avoit, nomme Gibe, et en frappa ledit Bernard sur les espauls. Alia ann. 1451. in Reg. 185. ch. 111. Une Gibe ou baston ferré. Eng. baston ferré en façon de sarpe, nomme Gibe ou pays de Périgot, dont on coupe les matles herbes des champs. in alia ann. 1457. ex Reg. 187. ch. 164. Alia ann. 466. in Reg. 200. ch. 174 : Une Gibe faite en la façon d'une guarme. Gibe, eadem acceptio. in Lit. remiss. ann. 1473. ex Reg. 195. ch. 1000. Guillaume Versavauc tenant un volant, que l'on appelle Gibe. Neque aliud est Gihaut, in alia Lit. ann. 1477. ex Reg. 206. ch. 1159 : Ung Gihaut enmanché d'une grant manche de bois. A forma Gibbosæ seu recurvæ res tenenda haud dubie vocis origo.

GIBACARIA, Gibacaria, Marsupium, bursa, nostris Gibaciere, Gibacior, Gibacier, et Gibessier. Lit. offic. Senon. ann. 1338. in Reg. 82. Chartoph. reg. ch. 22 : Item quatuor Gibaciers de velueto; operuite et ornate de brodura, quatuor Gibaciers, Gallice de tartaire, operuite et ornate de brodura. Comput. Steph. de Font. argent. reg. ann. 1350. Pour six Gibaciers brodéés et estoffés à boutons de perles, données aux chevaliers, qui servent laditte dame à son dit sacre, vij. l. pour la piece. Lit. remiss. ann. 1372. in Reg. 118. ch. 238. Jehan Bourrebas avoit à sa senture un petit Gibacior, duquel ledit Richier couppa les pendans, et avoit au dit Gibacior huit solz Parisois environ. Alia ann. 1457. in Reg. 187. ch. 274. Le suppliant... print ung Gibacier de cuir, ouquel avoit une esdale, etc. Icellui Genothac ouvrit son Gibessier et mist sur la table aucune quantité de monnoie, in alia ann. 1476. ex Reg. 195. ch. 104. Vide infra Gibessierus.

GIBASSERIUS, Marsupium, Gall. Gibaciere, a GIBBO, gibba, ut quidam volunt, Pera, sacculus, bursa apud Hesychium, vel kibon, quod idem est apud alios: vel tandem, ut vult Menagius, a Gibacaria, a Gibbus derivata. Capitulum (con. MS. S. Victoris Massil. ann. 1306 : Ne portet... Gibasseros aut bursas apparetentes supra vestem.

GIBBA, Gibbus, tuber, tumor, Galfridus Monachus in Vita S. Godefrici, tom. 5. SS. Maii pag. 84 : Gibbam in capite repertens stupēbat.

GIBBATUS, Gibbosus, apud Glabr. Rodulph. tom. 10. Collect. Histor. Franc. pag. 55.

GIBBETUM, [Pattibulum] Vide Gibetum.

GIBBOROSUS, pro Gibborosus, quæ vox postrema habetur in leg. 8. D. de Adilit. Edict. (21, 1.) et apud Firmicum lib. 8. Math. Glossæ antiquæ MSS. Gibbi, Gibborai. Leg. Gibborosi. Gloss. Saxon. Etfrici: Gibborosus, vel strunosus, Hofrede, i. gibbosus, a Gibbus et Gibber, tumor. Unde versus:

In dorso Gibbus, in pectore Gibber habetur.

Mirac. S. Jac. major. tom. 6. Jul. pag. 63. col. 2 : Quondam mulier... suum filium contractum et Gibborosum, i. a quod caput fere genibus inhærebat, secum assumptum, etc. Verumtamen in dorso adhuc apparet signaculum Gibbi illius.

GIBBITAS, Gibbi deformitas, tumor. Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684. Bossueti, Gibbitas.

GIBBITI, Cogal, in Glossis MSS. ad calcem Collectionis Canonum, e Bibl. D. Chauvelin Custodis Sigillorum Regiorum. [Vide Graff. Thesaur. Ling. Franc. tom. 3. col. 65.]

GIBBONI, et **GUEBRI**, Factiones binguarum dissiliis diu Germanis, atque Italia confecerunt: priores a Suevia, altera a Welphis Bajoriæ in Alemania Ducibus nomina mutuate. Nam cum Conradus imp. de Weibelingen cognominatus in Chronico Laurishamensi pag. 73. Imperii diadema adeptus ann. 1138. Welphonem VI. Henrici II. Junioris Bavarie Ducis fratrem, eodem Ducatu, quem in Leopoldum Austriæ Ducem transulerat, privasset: Welpho, Rogeri Sicilia Regis armis adjutus, in Conradum bellum movit: quod est non semel pactis identidem interuentibus sedatum, dissidorum semina diu inter utramque familiam fovit, quæ Italian potissimum diu affixere, ubi Gibbellinorum et Guelphorum factionum nomina esse audita, dum summi Pontifices Guelpham alii contrariam amplectuntur, ac urbes singule alterutri sese adiecit. A Conrado igitur de Weibelingen, Gibbelliti, ac deinde Gibellini: a Welphone vero, familie Bavarie Principe Guelpho, appellati sunt. Otto Frisingensis lib. 2. de Gestis Frider. cap. 2 : Dum in Romano orbe apud Gallie Germanique fines famose familie hactenus fuere. Una Henricorum de Guebelinga, alia Guelphorum de Aldorffio: altera Imperatores, altera magnos Duces producere solita. Iste ut inter viros magnos, glorieque avidos anset fieri, frequenter sese invicem emulantes, republice quietem multoties perturbant, etc. Albertinus Mussatus in Ludovico Bavaro pag. 5 :

In duas partes secta Christianitas erat nostra, et paucos invenisse contingens fuerit per hanc præcipue nostram Italiam, quos una ex duabus optio non inquinaerit, aut illa, quam aiunt. Gibolenæ, vel Gelfæ. Hæc enim a tempore Friderici II. vocabula duo inseparabilia germina, seu potius pestifera schismata pullularunt, atque invaserunt, quæ semper tenuere Italiam inquietam. [Chronicon Parmense ad ann. 1207. apud Murator. tom. 3. col. 260 : Quidam vero de Guidonis et quidam de Bochetis et de Rangonibus, cum certis suis sequacibus, dicentes se esse partis Guelphæ, seu Ecclesie, sive Agnonum antiquitus dicte et vocate, spontanea fecerunt contra illos qui dicebantur ab antiquo partis de Grisulphis, seu Imperii, sive Gibellinis, etc.] Procul a vero absunt, qui secus scripsere de harum factionum nomine et origine, ut Bartholus in tract. de Gelfis et Gibellinis, Ricordanus Malaspinus cap. 104. Joan. Villanus lib. 5. cap. 38. et Morigia de Reli-

gionib. pag. 206. Sed de his copiose egere Felix Osius ad Hist. Mussati pag. 140. et seqq. Hieronymus dalla Corle lib. 5. Hist. Veronensis, et alii passim.

De his consulendus imprimis Muratorius part. 1. cap. 31. Antiq. Estens. et in Dissert. 51. tom. 4. Antiq. Ital. med. sævi col. 604. Chartoph. reg. ch. 72 : Charle Grimaultz chevalier, capitaine de nostre armée Guelphæ, que nous avons eu derrenement en la mer. Alia ejusd. reg. cod. ann. 1374. ch. 73 : Gylton Doire (Doria) capitaine de nostre armée Gibelline, que nous avons eu derrenierment en la mer, etc. Ex quibus colligitur Philippum regem utriusque parti eodem anno favisse.

GIBOLENGI, Idem qui Gibellini, Albertino Mussato lib. 5. de Gest. Henrici VII. rub. 1. et alibi.

GIBELLINAS, Gibellinorum factio. Anonymus de Rebus gestis Friderici II. Imp. ann. 1238 : In Tuscia pars Gibellinorum, et civitas Senarum præcipue, quæ Gibellinitas senescens in fide, tunc temporis semper erga Imperatores... devota manebat. Occurrit rursum pag. 865.

GIBELLINÆ PELLIS, [Pelles martium seu mustelarum, Gall. Martes Zebellines.] Vide in Sabelum.]

GIBERIA, pro Gibecerie, Marsupium, Gall. Gibaciere, Statuta Cisterc. ann. 1456. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1621 : Abbatibus et personis regularibus Ordinis universi præcipitur, ne a cetero bireta seu bireta rubeca, vel ad minorem rubedinem tendentes gestare præsumant, nec stiam Giberias seu capellas. Vide Gibassierus.

GIBESSERIUS, ut supra Gibacaria. Comput. ann. 1402. inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 170. col. 1 : Pro quadam zona et uno Gibesserio, iij. solid.

GIBETUM, ex Gall. Gibet, Farca patibularis : Gibeto, Danti in Inf. cant. 13. Will. Britto lib. 5. Philippid :

Valibus orellis sursum tollente Gibeto
Digna Jovi sunt oblatio, jure levati
A tellure proci, etc.

Matth. Paris ann. 1239 : Ignominiose super machinam illam pœnalem, quæ Gibet appellatur, suspensio traditur. Idem ann. 1242 : Et inde usque ad illam pœnalem machinam, quæ vulgariter Gibetus dicitur, distractus, etc. Et ann. 1247 : Horribile patibulum, quod vulgus Gibetum appellat. Chron. Flandrie cap. 96 : Et le fait le Roy Philippe decoler à Paris sur un eschafaut, et fet le corps pendre a Gibet de Monfacon. Vide Meursem in Mœvicia. Alia notione vocem Gibet usurpat Vaces au Roman de Rou MS. :

Endementiers que cil versa,
La lance chai et froissa,
E il a le Gibet saisi,
Qui a son destre bras pendu.

[Vetus Poeta MS. e Bibl. Coislina.]

Qui en son lit s'ala bouler,
Pour le moins desbarbar,
En sa main porta un Gibet,
Qu'il ot emprunté d'un valet.

Et infra :

Prenez le volt, mais cil li cone
Tel cop du Gibet, qu'il l'estone.]

Gallicam vocem Gibet, altera notione Canglio ignota, explicat Glossar. Lat. Gall. ann. 1348. ex Cod. reg. 4120 : Fundibula, sunt quedam parve machine cum funda in baculo dependente, Gallice Gibet. Sed et ab alterutra forte orta vox Re-

giber, seu *Regimber*, pro recalcitrare, quia qui ad patibulum excutuntur, illud pedibus propellunt. Le Roman de Garin MS. :

En un estable ont mené le destrier.
Froche et benist, et Regibe des pies.

• A motu fundibull, nuncupati *Gibet*, orta fortassis vox *Giber*, pro Membra jactare, vel collectari. Lit. remiss. ann. 1381. in Reg. 119. Chartoph. reg. ch. 246. *Icellus Gieffroy et icelle Gervaisote s'entreprendent à jouer et Giber ensemble l'un à l'autre publiquement devant les dessuidis, et le cuida ladite femme en eulz jouant abatre à terre.* All. ann. 1382 in Reg. 121. ch. 96. *Prindrent ledit Girart a Giber par maniers d'esbatement par les pies et par les mains... Un jeune valet... en leur compaignie Gibait, etc.*

Unde *Regiber*, pro *Regimber*, recalcitrare. • Ejusdem originis videtur vox *Dégibier*, pro Agitare se festive, oblectare se, in Lit. Femiss. ann. 1399. ex Reg. 154. ch. 196. *Comms à un certain jour ledit Alais feust venu esbatre et Dégibier en to ville de Therouenne, etc.*

• *GIBICERE*, Aucupari, Gallis olim *Gibecer*, a voce *Gibier*, Præda venatica: quod ultimum derivant a *Cibarium*. Constitutiones Cluniac. MSS. ex Archivio S. Maris Deaurate ann. 1301. *Prescripius districtus et districta, quod nullus Abbas nullusque Prior aut Monachus accipitres, (accipitres) (alcomas aut alias aves ad Gibicendum habeat aut teneat, nec canes ad vendendum, his dumtaxat exceptis, qui in aliquibus suis locis usum et usagium habent vendendi: quocirca canes et permitimus ad vendendum.* Ex his palam est *Gibicere* de aucupio proprie, non de qualibet indiscriminatum venatione esse intelligendam. Sic Poeta vetus apud Borellum :

Tant que un seul Chevalier vit,
Qui Giboit d'un espiervier,
Et pré devant le Chevalier.

Vide *Gibostare*.

• Nostris *Gibeier*, *Gibeier*, et *Giboyer*. Chron. S. Dion. tom. 8. Collect. Histor. Franc. pag. 346. *Et quant il enfes fa venus de Gibeier et de jouer, etc.* Ubi Willet-Gemetic. lib. 4. cap. 8. ibid. pag. 283. habet: *Puerum ad aucupio-regredientem, etc.* Lit. remiss. ann. 1478. in Reg. 136. Chartoph. reg. ch. 921. *Le supplians s'en ala tout Gibéant jusques à Nogion. Paulo ante. Estant sur champs en gibier.* All. ann. 1474. ibid. ch. 1219. *Jehan Dujardin... ayant un hutour et plusieurs levriers... ala vers les parties de Villiers pour Giboyer. Aler en giber vel gibier, eodem significatu.* Lit. remiss. ann. 1383. in Reg. 38. ch. 479. *Si avint que environ le dernier jour d'August, ledit Jehannin du Caable... fust alé en Giber, comme gentils hommes ont acoustumé.* All. ann. 1390. in Reg. 140. ch. 27. *Marin le Cordien escuier alant en Gibier, un espiervier en son poing, etc. Aller au Gibier avec ses chiens et oyseaulz, in alis ann. 1474. ex Reg. 136. ch. 1520. Vitæ Patrum MS. :*

Un jour d'August après mangier
Alerent tout trois en Gibier.

• *GIBIETTUM*, Tempus aucupandi. Charta Phil. Pule. ann. 1283. ex Chartoph. reg. Attrebat. *Volentes et concedentes, ut idem comes aut heres suus prædictus ipsum episcopum quem prædicere seu cholere maluerit ipse accutiva vel comitatus nostra, dum tamen presens fuit in eadem, durante Gibeito, an-*

quis annis semel solum sine difficultate quacumque possit capere et habere.

• *GIBILINA*, Hasta seu piculi species, idem quod supra *Gevelina*. Lit. remiss. ann. 1461. in Reg. 192. Chartoph. reg. ch. 19. *In dicto confictu et rixu unus castranus seu capotus dicti de Fontaraiac volens interficere nobilem Johannem spurium de Andonis cum quadam Gibilina.*

• *GIBOLENGI*, Vide *Gibellini*. • *GIBOSTARE*, ut *Gibicere*, Gall. *Giboyer*. Statuta Johannis Abb. Cluniac. *Nullus de Ordine nostro accipitres et falcones ad Gibostandum habeat. De feris prædantibus verbum Giboyer jocose dicit La Fontaine in Fabulis :*

Le Roy des animaux se mit un jour en tête
De Giboyer.

• *GIBUS*, γίβος, γενόβιος. Gloss. Lat. Gr. Vulc. emendat. *Gibvus, γίβος, εκνοβίος.*

• *GIDOMALA*, Papias MS. : *Canamale, id est, Gidomala. Vide Canamelle.*

• *GIESENSIS MONETA*. Vide in *Moneta Baronum*.

• *GIEIVIVUS*, Qui vadimonium deseruit. Nottia Judicati ann. 870. apud Perardum in Burgundicis pag. 149. *Mallatus fuit ipse Hildebertus, et Sacramentum arramavit, unde Gieivivus remansit. Vide Abjectors.*

• *GIEFUS*, idem quod *Gistum*, Jus divertendi ad domum vassalli, atque illius hospitio utendi. Charta ann. 1254. in Chartul. Lingon. ex Cod. reg. 5188. fol. 229. v. *Symon de Brione miles... vendidit Guidoni episcopo Lingonensi et successoribus suis Gistum suum, quem habebat apud Gevrolas anuatum ad septem equas, duos homines pedites et duos canes.*

• *GIEZ*, Charta Joan. Dalph. Vien. ann. 1316. in Reg. 87. Chartoph. reg. ch. 84. *Sicut profertur via publica a dicto trucheto versus fontem Geneveyti... usque ad Giez de la cunna (sic) et a dicto Giez de la cuma usque ad summitatem rupis. In Prominentia, vel idem quod infra *Jactus 7 Giez vero; Limer sonat, in Lit. remiss. ann. 1409. ex Reg. 163. ch. 381. A l'aide d'un levier ou baston, le suppliant osta le Giez ou pierre de dessous l'uis.**

• *GIEVERINA*, Hasta seu jaculi species. Decret. Piacent. ad calcem Stat. fol. 108. r. *Primo pro una lancea, sive Gieverina, seu lanzono lib. 1. Idem forte est *Girvie*, in Lit. remiss. ann. 1442. ex Reg. 176. Chartoph. reg. ch. 182. *Le suppliant demanda quelz harnois ilz portioient, auquel icellui Albert respondi que deux espées, deux Girvies et deux boucliers. Vide supra *Gaveriotus* et *Gevelina*.**

• *GIESIA*, Crimen *Giezi*. Petrus Cantor lib. 1. Summæ Ms. cap. 102. *Simonia preventit contractum aut sequitur. Illa dat causam contractui, et specialiter appellatur simonia: hæc autem nititur vitare contractum. Baitum, et specialiter dicitur *Giezia*. Vide mox *Giezota*.*

• *GIESITA*, Qui ut alter *Giezi* munera accipit, apud S. Bernardum lib. 4. de Consid. cap. 6. n. 22.

• *GIEZOT*, *Giezi* discipulus et imitator. Fr. Benzo episc. Albens. Comment. de Reb. Henr. IV. Imper. apud Ludewig. tom. 9. Reliq. MS. pag. 284. *Negue enim Giezote illi statum constabilem aliter voluissent erigere, nisi prius conducerentur infinita summa pecunie. Vide *Giezota*.*

• *GIFARDUS*, Herodius, falconis, spe-

cies, in Libro incerti Auctoris de Natura rerum.

• Nescio unde *Giffarde*, pro Ancilla coquinaria, ut videtur, in Mirac. MS. B. M. V. lib. 1 :

N'i a torke-pot, ne Giffarde,
Tant ait desose poure fardel,
N'i ai cœuvrache, manche ce hardel.

• *GIFFARE*, Titulum seu signum apponere. Leges Ludovici Imp. cap. 34. apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 133. col. 2. *Nam et iterum contentores axiant, et per publicam auctoritatem domus vel casæ eorum Giffentur, id est, signo quodam sequestri apprehendantur a Curia sive Fisco. V. Wifa.*

1. *GIGA*, Rigordus pag. 18. *Trahentis equi Gigas possim per campos, tam homines quam equi totius exercitus, conculcaverunt messes. Sed ibi procul dubio legendum *bigas*.*

2. *GIGA*, Italis, *Gigue* et *Gige* nostris, est instrumentum musicum. Reinard. Vulpes lib. 3. vers. 615 :

Sonnails entes bis crispes tertie phibones,
Et vos alle talles, sannaque chorde Gige.]

Guifolus Pruviniensis in sua Biblia MS. :

Cil Prince nous ont fait la Gige.
En harpe, en viole, et en Gigue.

Le Lusidaire MS. :

En instrumens oïr sonner
Psalteres, harpes, et violes,
Giges, et chifones beles.

[La Bataille des sept Arts MS. :

Madame musique as clochetes,
Et li clerc plus de chanoines
Portoient Giges et violes,
Salleries et Flustes.]

V. Menag. et Ferrar. in Orig. Gall. et Italic.

• Unde *Gigueour*, qui *giga* canit. Le Roman de Cleomades Ms. :

Et des flouteurs de Bebalgne
Et des Gigueours d'Allemagne.

• S. *GIGA*, Gall. *Guiche* vel *Guige*, Cotgravio et Borello, Ansa, ea scilicet scuti pars, qua suspendebatur, Italis *Guiggia*. Le Roman de Floire Ms. :

Et l'en li aporte un secc...
La Guiche li d'un pelle bois
Bien taillie d'or Sarrazinois.

Infra :

Li oiz est veal desceudo,
Coupe li Guiche de l'ecce.

Le Roman d'Alexandre Ms. part. 1 :

Si bert Emmeidas sus la targe florie
Que desous la bouche li e fransé et percé,
La Guiche en est routé et l'anarme saillie,

Le Roman de Garin :

Ecu et d'or à un liocel bis,
Parmi la Guige à son col le pand.

Vide infra *Inarmare*.

• *GIGANS*, pro *Gigas*, Gall. *Geant*, apud Mabillonium pag. 456. Liturg. Gallic.

• *Jaiant*, in Chron. S. Dion. tom. 7. Collect. Histor. Franc. pag. 148.

• *GIGATOR*, f. *Edituus*, Gall. *Gagier*, vel *Domesticus gagio* seu mercede conductus. Chartam anni 1184. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 181. subscribitur inter alios plures, *Nantelmus Claviger, Chabertus Clericus, Petrus de Malumeris, Armulphus scriptor Episcopi et Gigator qui hæc Cartam scripsit.*

• *GIGRETUS*, Vide supra *Gigatum*. • *GIGILLA*, *GIGILLUM*, ut *Girgillus*. Glossar. Lat. Gall. ann. 1848. ex Cod.

reg. 4130: *Gigilla, Gallice Gerouaide, (altera manu Escourseuse) et dicitur a Giro, quia vadit in girum, dum flum ex eo evolvitur. Aliud ann. 1352. ex eod. Cod. Gigillum, Gerouaide. An inde vox Gallica Gien, quæ de eo quod obliquum est, dici videtur, in vet. poemate Gall. ann. 1376.*

*Quant on veut fourir une vigno,
De sa ve mie tout à ligno,
Il faut fourir de Gien ou Gien.*

GIGLIATI, Nummi, ut quidam volunt, argentei, in quibus liliū, quod insigne est Gallorum, insculptum erat. Itali enim liliū *Giglium* appellant, quorum sex *Florenum Rhodi* constabant. Nonnulli tamen eum nummum a Fratre Roberto de Juli Magistro (Ordinis Hierosol.) appellationem sumpsisse arbitrantur, quod ab eo institutum putent, ut singuli *Gigliati* singulis fratribus secunda quinquagesimæ feria distribuuntur, quod quidem minime constat. Ita Statuta Ordinis S. Joannis Hierosol. tit. 19. de Verbor. signif. § 31. Ex quibus patet, *Gigliatos* in insula Rhodo etiam fuisse cognitos. Vide tit. 3. § 14. Borghinus in P. ssertatione de Moneta Florentina existimat, nescio an vere, *Gigliatos*, appellatos nummos Regum Neapolitanorum ex gente Francica, quod in eis effectum esset scutum liliatum. Certe Caroli I. Regis Sicilia aureum vidimus in Gazophylacio Regio, in cujus antica sedet Rex ipse dextra sceptrum liliatum, sinistra globum crucigerum tenens, cum hac inscriptione: CAROLUS DEI GRATIA SICILIE REX. In postica scutum liliatum cum *Labello* effigitur, cum inscriptione: DUCATUS APULIE PRINCIPATUS CAPUE. Hunc descripsit Antonius Rufus in Comitibus Provinciarum. Constat etiam in posteriorum ex eadem gente Regum moneta expressa fuisse horum liliata insignia, quæ ab eodem Rufo exhibentur. Neque, opinor, alii sunt.

GILLATI, de quibus Charta ann. 1138. Dominorum Canneli in Provincia: *Copiat monetam per Curiam regiam stabilitam, videlicet monetam albam pro denario 15. et nigram pro denario 2. et ob et Gillat. argenti pro denario 22. et Turon. argenti Regis Francie pro solidis 2. Et Charta pro matrimonio Ferrandi Majoricani cum Isabella filia Guillelmi Principis Achate, scripta Messane ann. 1318. tom. 8. Spicilegii pag. 274. Et tradere ex causa dotis predictæ Parparos 40. millium, computato Parparo pro Gillatis quatuor. Alla Petri d'Acigne Militis Dom. Mayranicarum Senescalli Provincie ann. 1405. Ducatorum 20. milia ad rationem Carlanorum, seu Gillatorum decem pro quolibet ducto. Unde patet, *Gillatos* appellatos Caroli Regis Sicilia aureos nummos. Vide Tarenus. Nescio, an eadem sit moneta cum *Gillatis*, quæ *Guillot* dicitur in Regesto Parlamenti Paris. 12. Julii ann. 1378. *Après que le Duc d'Anjou, et les nobles bourgeois et habitants du Mans ont baillé par declaration les cas particuliers, les Evesques du Mans, Doyen et Chapitre illec et autres dirent, que la plupart des diemes appartient aux nobles du pays, et non aux gens d'Eglise. Dient... que les Curés et gens d'Eglise n'ont aucunes diemes, au moins peu, comme dit est, et sont les gens du pays de petite devotion, et vont à l'offrande très enuis une fois ou deux l'an, et quant ils y vont, n'offrent plus qu'un Guillot, dont les six ne valent qu'un tournois, et ont exhibé à la Cour la**

monnoie que les gens du pays offrent. Sed hæc moneta longe minoris videtur fuisse pretii.

GILIATI, Eadem notione. Supplicatio ann. 1328. ex Archivo S. Victoris Massil.: *Quidam exstitit condemnatus Gillatorum argenti sexaginta pro uncia computata.*

GIGNA, Lo exercitio de gignasio. Glossar. Lat. Ital. Ms. Vide *Gignasia* 1.

GIGNACIUM, Generalis locus exercitiorum. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657. Vide *Gignasia* 1.

GIGNADIUS, Joann. Sarisberiensis lib. 1. Policrat. cap. 8: *Hinc mimi, salii, vel editores, balatronei, et Emiliani, gladiatores, palæstritei, Gignadii, prestigiatores, etc. Idem lib. 8. Metalogici cap. 10: Ad occultationem vero propositi, imo ut uterque Gignadiorum voti compos facilius sit, idiotismus et orthoionismus, perutilis est. [¶ Qui hominum gignentias inquit, incantator, sortilegus, idem qui supra Gencialis. Vide in hac voce.] [¶ Gignadii sunt qui se in gymnasio exercent, unde in Metalogico metaphrice ita Disputantes dicuntur. Vide *Gignaria* 1.]*

GIGNARIUS, id est, delirus. Ita Gloss. Arabico-Lat. ubi *Ignarus* reputantur.

GIGNASIA, GIGNASIVM, pro *Gymnasia*, et *Gymnasium*. Ugutio: *A gignas, hæc gignia, i. exercitium, quod fiebat in Gignasio et hæc Gignasia... Locus studii Gignasium, et quandoque ipsum studium. Gignasarches, Gignosista, i. doctor. Si Gignasarches, Gignosista, i. doctor. Si Gignasarches, Gignosista, i. doctor. MS. Gregorius PP. apud Matth. Paris anno 1239. de Friderico II.: *Gignasia animas avertentia construit. Joan. Brompton: In cujus pectore, ut quidam aiunt, omnium liberalium artium erat Gignasium. Alibi: Ad Gignasium Lanfrancus magna sociorum et epuorum pompa pervenerat. Ubi Gignasium idem valet ac Monasterium. Vide *Gymnasium*. Occurrit præterea in Chron. Windesem. lib. 2. cap. 41. 54.**

GIGNASIVM, Knighton: *Et ibi habuerunt Gignasium magisterium dogmatum et opinionum. Infra: Ac si essent de uno Gignasio educati.*

GIGNASIA, La taverna, e bagno. Glossar. Lat. Ital. Ms.

GIGNENTIA, Generatio. Epistola Thegani Antistitis circa ann. 800. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 84: *De divina natura ac de essentia, de eterna Gignentia Dei Patris, de eterna nativitate Filii Dei, de eterna processione Spiritus Sancti, etc. Vide *Nascentia*.*

GIGNIA, Gingiva, pro *Gingia*; qua voce eodem sensu utuntur Itali. Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7692: *Gignia, Gencive. Vide infra *Gingiva* et alia notione in *Gignasia* 1.*

GIGNUS, Nudo, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

GIGOTTUS, Monetæ Cameracensis minutissima species. Reg. actor. capitul. eccl. Camerac. sign. R. ad 23. Mail. ann. 1499: *Dicitur magister monetæ... raport un fecerat sive compositum de grossis quos egerat, sed non de florenis duplicitibus, simplicibus, stiferis, nec non Gigottis.*

GILBOGUS, quid sit, docent Statuta Synodalia Episcopi Sodorensis in insula Maniæ ann. 1229: *Et si pauper fuerit, et nullum mortuarium perolverit, accipiantur vestes sicuti sunt, et quintus quinquæ denarius ex liberis et de Gilbogus in*

bonis possessio ad mortuarii valorem se extendentibus mortuarium Ecclesie persolvatur. Mox: Et si quaeratur quid sit Gilbogus, dicendum est, quod Gilbogus est quis, et unus tantum socius status existerit, et ad habendum bonæ ordinatus, aut in bonis possessus existat, si, ut dicitur est, obierit, Ecclesia tunc suum debitum obtinebit.

GILBOSUS, pro *Gibbosus*, habetur in Capitulis General. MSS. S. Victoris Massil.: *Surdus monoculus, deformis, salter Gibbosus, etc. [¶ Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7692: *Gibbosus, Bochu.*]*

GILBUS, pro *Gilvus*, in vet. Glossar. ex Cod. reg. 7613: *Gilbus, color in equo melinus. Vide supra *Gibus*.*

GILDA, GILDARE, etc. Vide mox in *Gildum*.

GILDUM, GELDUM, ex Saxonico *gild*, Solutio, præstatio, vectigal, tributum. [¶ Vide Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 649. num. 8. pag. 601. 611. et Graff. Thesaur. Ling. Franc. tom. 4. col. 191.] *Leges Henrici I. Regis Angliæ cap. 2: Terras quietas ab omni Gildo et ab omni opere. Gilde cap. 81. Charta Eadredi Regis apud Ingulfum: Et volo, quod dicti Monachi sint quieti et soluti ab omni scotto, Geldo, auxiliis Vicecomitum, hidagio, etc. Habetur eadem fere formula non semel in Chartis Anglicis in Monastico Anglic. tom. 1. pag. 62. 211. 379. tom. 2. pag. 161. 162. 163. [Formul. Anglic. Madox pag. 38.] Sed et obtinuit ea vox hæc notione in Francia nostra. Bulla Urbani III. PP. ann. 1188. pro Eccl. Barbellensi in Tabular. ejusd. Abbatie: *Prohibemus, ne quisquam hominum, vos aut Monasterium vestrum murdris, assisus, placitis, querelis, scutagiis, Geldis, passagiis, paggiis... audeat infestare. [¶ Singulis annis census solvat, id est servi unius Geldum, in chart. ann. 849. ap. Neugart. Cod. Dipl. Ateq. tom. 1. pag. 367. Vide *Gildro*, et *Haltus*. Glossar. German. voce *Gilt*, sqq. col. 72.]**

GELDUM etiam sæpe sumitur pro multa judiciaria, compensatione delicti, et pretio rei. Capitulare 3. ann. 813. cap. 23: *Quicquid intolavit, novem Geldos componere faciat. Cap. 25: Quicquid in Amore in alterum furatum habent, in duos Geldos componere faciat. Atque inde *Wergeldum*, dicitur quasi valor seu pretium viri: *Orfgild*, pecoris pretium: *Angild*, simplex rei valor: *Thwrigild*, duplex: *Trigild*, triplex: *Octogild*, octuplex: *Novigild*, novemplex. Sunt et voces alie complures, quibus in fine additur vox *Galdum*, quæ species quasdam pensationum designat: verbi gratia *Danegeldum*, *Vodageldum*, *Penigeldum*, *Hornegeldum*, *Soigeldum*, *Penigeldum*, et alie id genus, de quibus sigillatim suis locis agimus.*

GELDUM REGIS, Tributum vectigal, quod Regi exsolvitur: vel, ut censet Spelmanus, tributum, quod *Danegeldum* vocabant, de quo supra. Liber Rames. sect. 288: *Geldis autem Regis communia, que per omnem Comitatum currunt, solum Ebronius, etc. Monast. Angl. tom. 1. pag. 878: Excepto Geldo Regis, libera et quieti condonavit. Gelda ad coronam Regis pertinentia, tom. 2. pag. 883. De Geldis regis, intelligendus Liber Domesdell: In burgo de Warwic habet Rex in dominio suo 118. domus, et Barones Regis habent 112. de quibus omnibus Rex habet Geldum suum. Henricus Huntingdonensis pag. 878. et Matth. Paris pag. 87. de Rege Guillelmo Rufo: *Vicinos vicinis, suos exercitiis frequentissimis et Geldis continuis vexabat. Idem pag. 380:**

Hoc anno pro necessitate Regis Geldis creberrimis et exactionibus variis Ecclesia compressa est. Adde Monastic. Anglic. tom. 2. pag. 118. [Annal Waverl. an. 1088. Prohibuit omnes injustos Geldos.]

GELDARE, ex Saxonice. gildan, Solvere, præstare, præbere, vel geldum exsolvere. Domesdei in Hantoniensi pago: Hugo de Port tenet Cardefort, et Willelmus de eo. Duo liberi homines in alodium tenuerunt pro 2. maneriis de Rege Edwardo. Tunc et modo Geldabat pro 5. hidis. Infra: Tunc et modo Geldabat pro 2. virgatis et dimidio. Passim. Vide tom. 3. Monastiel Anglici ex eodem Domesdei pag. 181. et seqq.

GILDARE, in Legib. Adelstani Regis § 5: Et si fuerit postmodum, vera sua Gildat eum, vel reddat similiter incarcerationum, l. solvat pro eo veram, seu forsactum emendet. [Madox pag. 73. Formul. Angl.: Willelmus vero juravit. Monachis, quod eis fidelis esset, et quod pro dimidia hida ulterius Gildaret, cujus hida antea injuste retinuerat.]

GELDABILES TERRE, Geldo obnoxie, seu geldi pensationi, tom. 2. Monast. Anglic. pag. 89. Geldabiles ad Wapentactium, semel ac iterum, id est, quæ geldum exsolvere tenentur, quo tempore tenentur Wapentactium. Ita passim in Domesdei, et alibi in eodem Monastico tom. 3. pag. 154. 181. etc.

GILDA, Fratemitas, sodalium, contubernium, curia, collegium, et Saxonice. gild, vel Gildum, solutio, præstatio, quod qui ejusmodi sodalium et confraternitates inveniunt, pecuniam ad communem usum conferant et exsolvant. Capitula Carolomanni Regis tit. 2. cap. 14. Voluntas, ut Presbyteri et ministri Comitibus villanis præcipiant, ne collectam faciunt, quam vulgo Geldam vocant, contra illos, qui aliquod rapuerunt. Epistola Trajectensis Ecclesie, edita a Finganello, de Tanchelino seductore quodam: Fratemitatem quandam, quam Gilda vulgo appellant, instituat, in qua 12. viros in figura 12. Apostolorum, et unam tantum feminam in figura B. Mariæ constituit. Sanctus Anselmus lib. 2. Epist. 7. De Domino Henrico, qui Camerarius fuit, audio, quia in multis inordinate se agit, et maxime in bibendo: ita ut in Gildis cum ebriosis bibat, et cum eis inebrietur.

Infra: Ex Dei et Sanctorum ejus, et nostra auctoritate prohibeo, ne postquam hanc nostram prohibitionem cognoverit, amplius in Gilda aut in conventu eorum, qui ad inebriandum solum conveniunt, bibere audeat. Charta Guillelmi Comitis Flandrie ann. 1227. pro Confirmatione Consuetudinum villæ S. Audomari: Omnes, qui Gildam illorum habent et ad illam pertinent, et infra cingulum villas suas manent, liberos omnes a theloneo facio, etc. Infra: Et quicquid in eo habere debet, ad restitutionem damnorum, et Gildæ suæ sustentamentum constituo. Communia vel Gilda, in Regiam Majestatem lib. 2. cap. 12. § 17. Gilda mercatorum, in Tabulario Fisanensi f. 15. Gilda mercatoria, in Statutis Willelmi Regis Scot. cap. 35. et in Legib. Burgorum Scotior. cap. 39. Gilda generalis, particularis, etc. passim in Statut. Gildæ Scoticæ. Charta Henrici I. Regis Angliæ. In Regesto Normannico sign. P. in Camera Comput. Paris. Sciatis, nos concessisse Willelmo Canuto et Osberto filio Huardi, et sociis Cordovanariis et Corvensariis Rotomag. ut habeant Gildam suam ita bene et honorifice et plenarie de ministerio suo, sicut e. n. habuerunt, etc.

Vide Monast. Angl. tom. 1. pag. 277. tom. 2. pag. 81. et quæ de hac voce commentatur Willelmus Dugdalis in Antiquit. Warwic. pag. 119. 122. sed et vocem Gelda hac ferè notione usurpat Vaccæ in son Romano de Rou MS.:

See herons apris, les fist touz arrier, Detraire nos vol ne sai queles puz hastier, Ne sai se par bataille nos veillat destorbier, Notre Geldæ et nous homes faites avant aler, Et la prové cachier, et les sonniers mener.

Alibi:

Chevaliers et borjois, et archiers, et Geldon.

o Nostris Gilda. Lit. Guld. comit. Fland. ann. 1282. tom. 4. Ordinatio reg. Franc. pag. 290. art. 1: Touz tel qui ont leur Gilda et à quelle appartenent, etc. Vide supra Ghilda.

GILDA, Idem quod Gilda. Tabularium S. Albini Andeg.: Si duxerit Dominus Monasterioli (vadens ad exercitum) secum milites suos et Gildie, homines Monachorum custodient castrum.

GILDALLES, Societates. Synodus Wigorniensis ann. 1240. cap. 38. de Clericis: Ne intersint ludis inhonestis, nec sustineant ludos fieri de Rege et Regina, nec arietes levare, nec palestras publicas fieri, nec Gildales inhonestas, et præcipue mercatorum peregrinorum, quas omnino fieri prohibemus.

GILDAGIUM, Charta Alfonsi Comitis Pictav. anno 1200. Super saisina vel possessione albergementi, quod vulgariter nuncupatur Capella Bertrandi, et pariter super saisina Gildagii de Pertignaco, etc.

GULDA, ex Theutonico Gulde, quod idem sonat ac Gilda Statuta Communie Mechliniensis MSS.: Nulla confraternitas, neque Gulda, neque aliquod singulare signum de ipis, nisi sola communitatis confraternitas in Machlinia esse poterit, vel debet.

GULDA, Eodem intellectu. Consulibus opidanis, burgenibus, universitatibus et Gildis opidi nostri Wystock. Sic in Schedis lego: sed unde excerptum sij, non memini.

GULDAGIUM, pro Guldagium, tom. 2. Monast. Angl. pag. 283.

GILDONIA, GILDONIA, Eadem notione. Papias. Geldonia, adunatio Capitulari ann. 779. cap. 16. [Gellonia in Capit. ann. 789. apud Pertz. Leg. tom. 2. pag. 15.] Capit. lib. 5. cap. 20. et Addit. 4. cap. 124. De Sacramentis pro Gildonia in cap. 124. De Sacramentis, ut nemo facere presumat. [Pertz. Ghildonia] Paulo aliter Lex Longob. lib. 1. tit. 17. § 7. [Carol. M. 13.] De sacramentis per Gildoniam ad invicem conjurandis, etc. Hinemarum Rem. in Capitulis ad Presbyteros parochias suis cap. 16. De collectis, quas Ghildonias, vel Confratras vulgo vocant, etc.

GILDONIA, Eadem significatio, apud Muratorium tom. 1. part. 2. pag. 35.

GILDESCYRA, Sodalium. Concilium Londinense cap. 12. post Concilium Grateleum ann. 128. Et diximus etiam omnibus illis, qui in nostram Gildescyram vadium dederunt, si contingat eum inori, omnis congildo dat unum panem, et conpanagium pro anima ejus, etc.

GONGILDONES, Contubernales, contribules, ejusdem gildæ socii, in hoc laudato ex Concilio Londinensi. Leges Inæ Regis cap. 23: Si quis alienigena vel iggulus sine via vadat in nemus, ut nec ore clamet, nec cornu sonet, pro fure sit occisus: et solvatur ipsius occisus Congildonibus vel Domino suo. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 75. Si tunc copulationem maternam habeat, reddat ipsam tertiam

partem vere, tertiam Congildonas, pro tertia fugiat. Occurrit ibi semel ac iterum, eademque habentur in Legibus Aluredi cap. 84. Ubi etiam

GILDONES, qui Confratres gildæ dicuntur in Curia 4. Burgor. Scotior. cap. 1. § 5. et in Statutis Gildæ Scoticæ: Fratres Gildæ, ibid. et in Itinerario Camerarii Scotici cap. 21. § 4. Guldbroeder, Theutonibus. Hermannus de Lerbeke in Chron. Comit. Schawenburg. pag. 42. Decem magistros Gildonum seu unoniam partibus suspendebant. Utiliter ante semel ac iterum. [V. Fratres de Gilda.]

CONGILDA, Eadem notione. Leges conviviæ Erici Rigstadiensis: Quod si quis Congilda ad confratrem suum ledendum in domum conviviæ securum aut gladium, sive aliquod telum portaverit, etc. Occurrit ibidem pluries.

GILDEPANT ad Gildam legendam meminere Wenceslaus et Joanna Duces Brabantie ann. 1373. in Privilegiis Lovaniensium, apud Miræum, tom. 2. pag. 1025. ubi multa de Gildis earumque beneficiis et Fratribus, ut et pag. 1027. 1250. etc.

GILDHALLA, GUIHALA, GUILHAULA, Locus, in quo exponuntur merces nundinarie, vulgo Halla. Vox composita, ex gilde, collegium, fraternitas, societas, et hall, domus, quasi domus confraternitatum. Vetus Gloss. Saxon: Frithgildatum, Vetus Gloss. Saxon: Frithgildatum, Ildhall: legendum Gildhall. Charta Theodorici Comitis Flandrie in Hist. Guinensi pag. 282. 283. Terram, in qua Ghildhalla cum scopis et appenditiis suis tam lignis quam lapideis apud S. Audomurum in foro sita est. Et ad omnem mercaturam tam in appenditiis, quam in Ghildhalla exercendam tradidi. In alia ann. 1151. scribitur Ghildhalla. Scribit Spelmanus Londini et tiamnum Gildhallam Teutonorum appellari Hanseaticarum urbium mercatoribus additam eadem. Vide Gul. Fryneum in Libertat. Eccl. Angl. tom. 3. pag. 484. 485. et Gloss. Watsii in Huntingue.

GUILHAULA, Tabul. Fisanense ann. 1260. fol. 51: Et quod bolengarii, qui sunt homines mei, nullam aliam quantiam habent in Guilhaulla, vel in mercato de Argentina.

GUIHALA, Eadem notione. Charta Willelmi Comitis Pontivi ann. 1210. in Bibl. Sebuz. Cent. 1. cap. 6. Contuli in perpetuum in elemosinam Canonici S. Mauriti de Chablais 13. libras Paris ad Guhalam meam in Abbatis villa, quæquis eam tenuerit, annuatim recipiendus in mundanis Trecurum, etc.

GUIHALDA, Personaliter compareant in Guihalda civitatis, apud Rymrum tom. 11. pag. 521. semel et iterum.

GUILPOLA, Lambertus Arlonensis pag. 115. Dum in A. dea forum auvarum, et mercatorum Ghilleolan nuper edificasset, et plumbeo tabellam superaddidisset, etc. Ubi forte legendum Ghildhala.

GILERUS GALLINARIUM, τὸ ἄρπον τῶν ἀρπυγιῶν. Gloss. Lat. Gr. Lex. ex Salmas. Gigerus, ἀρπυγῶν, in Castigat. ad utrumque Glossar.

GILIO, Germanus, Mabill. tom. 3. Annal. Bened. pag. 600. ex Instrum. ann. 889. Tenet et Baldo atque Azo Gildones fratres, filii quondam Bruti bone memorie Silvestro bone memorie Præbitero et Monacho, atque coanagelio Abati de venerabili monasterio SS. Cosmæ et Damiani, quod nuncupatur Mira aurea, donant Ecclesiam Dei Genitricis Mariæ, etc. Vide Gilling in Gurgio.

GILUUM, Lilius, Ital. Giglio. Chroni-

con Estense apud Murator. tom. 15. col. 341: *Omnes palafreni coperti scarlato, et per totum arma Giltorum auri et aquilorum albarum argenti.*

° **GILLA**, a Gallico *Gille*, Fraus, mendacium, illusio; unde pro Ludus aleatorius vel mimicus. *Luosores alcarum et Giltorum*, apud Menof. in Serin. Quadrag. fol. 191. v. Vide infra *Giltator*.

GILLATI, GILTIANT. Vide *Gigliati*.

° **GILLEAGIUM**, in Charta Alfonsi comit. Pietav. ann. 1293. ex Reg. II. Chartoph. reg. fol. 22. v. pro quo *Gildagium* legit Cangius in v. *Gildum*. Sed leg. *Jalleagium*, ut habet alia Charta in Reg. laudato fol. 2. v. Vide infra *Jalagium*.

GILLO, GILLO, GILLUS, GILLO, Laguna, vas vitinarium. Papias: *Gelenis, Baucalis*, vas. Hinc emendandum Glossarium Græc. Lat.: *Ποδόκοκον, Aquale, Gello*. Perpetam enim editum *Aquale-gelle*. Codex MS. S. Germani Paris. ibi præfert *Aquale, Gelle*.

GILLO, Eadem notione. Epigrammata vetera Pithœana lib. 4. pag. 150:

Gilo vomit gelulum vastis singulibus ammen,
Va alios cui figura addi opem.
Nani tepidum laticem curvili claudere testis,
Ut mensa indignis unda niveat equis.

GILLO, Vas fictile, in Glossar. Cambrensi MS. Gloss. vetus: *Gillo, βαυκάκιον*. Gloss. Afric. *Gille*, wægel. Uguilio: *Gillo, et Gello, dicitur rusticus, insep-tus alter, Baucalis, vel Bacalans*. Aristophani in *Equis*, et ejus Scholiastæ, pag. 890. γίλιον δicitur ἀπίσιον σπυριτακόν, ἢ ὁ τὰς σπυρὰς ἀγώτας ἢ σπυριτακόν. Hebræis γὺλλא, est vas rotundum instar phialæ aut crateris, unde *Gallonen* dedit Guichartus. Cassianus lib. 4. Instit. cap. 16. *Si quis Gilonem fictilem, quem Baucalem nuncupant, casu aliquo frugerit.*

GILLO, Rufinus lib. 8. de Vitis Patrum cap. 14. *Gello cum aqua, quem ad potum sibi preparaverat, etc.* Infra,

GELLUNCIUS, Eadem notione. **GILLUS**, Glossæ MSS. ad disticha Magistri Cornuti. *Batus, il, Gellus, bichos, vel vaseis, vel Jures.*

GULLO, apud Paulum Diacon. Emeritensem lib. de Vita et miraculis Patrum Emeritensium, in S. Renovato: *Si ripiens vascula ornata, que mutato nomine Gullones, aut Flascones appellam. Vide Giltariatus.*

De vocis γίλλא apud Græcos recentiores notione, eruditè ac copiose suo more J. Bapt. Cotelerius tom. 1. Monumentor. Ecclesiæ Græc. pag. 744. egit.

° **GILLOMICHAEL**, id est, Pater Michaelis, in Translatione S. Cuthberti cap. 22. in Actis SS. Benedict. sæc. 4. part. 2. pag. 291.

GILLONARIUS, Officium palatinum apud Wisigothos, idem videtur qui apud nos *Bucularius*. Vide *Gilo*. Lex Wisigoth. lib. 2. tit. 4. § 4. *Ut non immerito palatinis officia liberaliter honorentur, id est, Stabulariorum, Gilonariorum, Argentariariorum, Cogitorum quoque præpositi. Neque hoc loco P. Pantini conjecturam probò, qui Gilonarios puerosum fuisse præfectos contendit, quod ut ait, apud Wisigothos *gilen* sit lascivire quod proprium est ejus ætatis; unde *Giel*, lascivus.*

° **GILSTRIO**, Tributarius, qui *gildum* solvit. Goth. *gilstr*: vide Grimm. Antiq. Jur. German. pag. 230. Chart. Ant. 856. apud Neugart. in Cod. Diplom. Alem. tom. 1. pag. 284. *Recepti a nobis, tertiam partem unius curtis, quam a quibusdam Giltariis nostris, Gundwino*

scilicet et Liudone emerat. Neugart. Giltariones iidem videntur ac *Giltari*.

GILTWITE, vox Saxonica, *Emenda pro transgressione*, Bromptono: ex vite, mulctia, et gill, reatus, peccatum. Vide *Gyltwite*.

GIMARESTA, Vitis species, de qua Petrus de Crescentis lib. 4. cap. 4.

° **GIMBOSUS**, pro *Gibbosus*, tom. 2. SS. Junii pag. 380.

° **GIMBUS**, pro *Gibbus*, in Onomastico ad calcem tom. 3. SS. Junii.

° **GIMECTA**, pro *Guvetta*. Vide in *Guvus*.

GIMEL, Smaragdus in Grammatica MS. Et, ut *Mel, Fel, Gimel*: ubi Glossa superlinearis, i. plenitudo.

° **GIMETTA**, pro *Guvetta*. Vide in *Guvus*.

GIMNAREMUS, Vitis species, de qua Petrus de Crescentis lib. 4. cap. 4. ubi vetus interpres Gallicus legit *Gumvareco*.

° **GIMNASIUM**, Vide *Gymnasium*.

° **GIMNOLOGIZARE**, Vide *Gymnologizare*.

GIMUS, pro *Guvus*; vide in hac voce.

GINA, Vide *Guna*.

GINATIUM, pro *Gymnasium*. Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7832: *GINATIUM, Est de vel lute*. Vide supra *Gignacium*.

° **GINBON**, Species panni. Charta ann. 1377. ex Archivo S. Victoris Massil.: *Unam casulam de purpura, floratam de Gindone ruboo*. Sed puto legendum *Sindone* et floratam. Vide *Sindon*.

° **GINECIARIUM**, GINETIUM. Vide *Gynecium*.

° **GINESTUS**, pro *Genista*, Gallice *Genest*. *Genesta cum fulgeria*, apud Baluz. Hist. Tutel. col. 436.

° **GINETA**, Genista, facultas sciendi genistas, vel eis utendi. Reg. de Feud. Norman. ex Cod. reg. 4853. A. fol. 176: *Galterus de Fadesvillia tenet feudum Auberti Ranel... unde debet unum mensem de custodia et qui quis solidos Ginetæ*. Vide supra *Genestum*.

° **GINETHERIA**, Lances seu jaculi species, nostris *Genetaire*. Lit. remiss. ann. 1362. in Reg. 83. Chartoph. reg. ch. 136: *Accepti Ginetheriam alterius fratrum predictorum, et ipsam trahendo dirupit et abstraxit eandem a corrigia sua*. Vide supra *Genetaria*.

° **GINGIBER**, Zinziberis, Gall. *Gingembre*. Comput. ann. 1334. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 84. col. 2. *Item pro quadam libra Gingiberis pulcherissimi... vj. sol. vj. den. Stat. Genuæ lib. 4. cap. 12. pag. 80. Dum tamen pecuniam ingentem in dictis bonis implicare non possunt, nisi in mercibus infrascriptis, auro, argento, seta, pipere, Gingibere, etc. Gingenbre de Meche*, in Chartul. Corb. sign. *Ezechiel* ad ann. 1422. fol. 180. re. *Gingembrat*, in Stat. ann. 1312. tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 513. art. 10. Vide *Gingibrum*.

° **GINGIBRETUM**, Gallis *Gingembre*, Zingiberi, in præcepto Philippi Pulcri Franc. Reg. ann. 1304. Vide *Gingimber*.

GINGILPHUS, Fragmentum Petronii: *Cæteri convive circa labrum manibus navis currebant, et Gingilpho ingenti clamore exornabant* [Legendum *Gingilpho* a γίγγαλιος, quod Hesychio est. Trillatio manuum risum ingentem et clamorem acutum excutiens.]

° **GINGIMER**, ut *Gingibrum*, tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 365. et in Præcepto Philippi Pulcri Franc. Regis ann. 1304.

° **GINGINA**, Johanni de Janua et Glos-

satori Lat. Gall. Sangerm. pro *Gingiva*, ut habet Celsus, Gallice *Genève*.

° **GINGIPEDIUM**, Sic vocatur scorbutus a Reinerio Sado, quod tenet gingivas et pedes. Hæc post D. Falconbet.

° **GINGIVI**, GINGIVI-CINOGLOSIUM, A *Gingiva*, in qua dentes collocati, quemadmodum inclusa in molaribus pars molarum, de qua hic agit. Glossar. Lat. Gall. ann. 1348. ex Cod. reg. 4120: *Storobella, Gallice Chevilles; et sunt quidam nodi incloti rota; qui movent furum molendini aut dentes auxiliares, (i. maxillares) qui alio modo dicuntur Gingivocinoglosium, Gallice Escoteres. Molares dicuntur magni lapides rotandi; et nodus est, quod est equivoce ad magnos lapides et ad dentes molarum, qui alio nomine dicuntur Gingivi.*

GINGIVUS, Constantinus African. lib. de Gradibus, de Pipere: *Cujus fructus sunt sicut siligua faseoli, et dicuntur Piper longum, cujus concavitas parvis granis sicut milium impletur; que cum tempus maturandi fecerint, sunt in eis quasi Gingivi pleni seminibus, que dicuntur Piper.*

GINGLA, Πάρωτις, in Glossis Græco-Latinis.

° **GINGNASIUM**, Vide *Gignasium*.

° **GINGNIA**, Genchius, Gallice, in Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 521. Vide supra *Gignia*.

° **GINGRIBA**, εἶδος φωνῆς σάλπιγγος, Species sonitus tubæ, in Glossis Lat. Græc. MSS. Sangerman. Legendum *Gingrina*. Festus: *Gingrina, Anserum vocis proprium est, unde genus quoddam tibiarum æquiarum Gingrinæ*. Hæc fiant ex arundine quadam Siciliensi et breviores licet, subtiliores tamen modis insonabant, ut habetur apud Solinum capite 5. de Sicilia.

° **GINGRITUS**, Clangor anserum, apud Arnob. lib. 6. Vide *Gingriba*.

° **GINGRUM**, Eadem notione. Glossar. Lat. Græc. Sangerm. MSS.: *Gingrum, φωνὴ γινῆς*. Vide in *Gingriba*.

° **GINGULA**, οὐλα τῶν ὀδόντων, *Gingivæ*. Supplem. Antiquar. Vide *Gingibum*. [In Gloss. Lat. Gr. *Gingula*, singulare non habet.]

° **GINIA**, Vide *Guna*.

° **GINIBRERA**, Locus juniperis constitus, Ital. *Gineprato*, Reg. recognit. feud. ann. circ. 1430: *In territorio de alpiibus, loco dicto in plano, versus la Gindrera*. Vide supra *Generus*.

° **GINICIUM**, Vide *Gymnocium*.

° **GINOCRIUM**, Genticulum, Gallice *Genu*, Ital. *Ginocchio*. Miracula B. Henrici Bœucensis, tom. 3. Junii, pag. 376: *Joannes... guttosus in Ginocriis et in anchis, etc.*

° Hinc forte *Gutgnocis*, baculum recurvum vocabant nostri, cujus forma sic describitur in Lit. remiss. ann. 1456. ex Reg. 189. Chartoph. reg. ch. 97: *Ung baston de houx fourché et reployé par le bout, vulgairement appellé Gutgnocis, que le suppliant avoit fait pour soy esbaire et getter des pierres ou moles de terre au loing.*

° **GINOFLATA**, Flos carvophyllæus, Gall. *Giroflée*. Procc. crimin. ann. 1488. ex Tabul. D. Vencie: *Item inveniant multos lapides in fenestra, ubi sunt Gino-flata.*

GINOVAGIUM, Vide *Guionagium* post *Gunda*.

° **GINPLA**, Peplum, Gall. *Guimp*. Computus anni 1302. apud D. Brussel ad calcem tom. 2. de Feudorum usu pag. cci. Pro XII. *Gimplis ad opus dominarum, etc.* LXIII. sol. [° Vide *Gump*.]

* GIO, Italis, Vox incitantis equum. Dialog. creatur. dialog. 100: Et cum sic gloriaretur et cogitaret cum quanta gloria diceretur ad illum virum super equum, dicendo: Gio, Gio cepit pede percutere terram, quasi pungeret equum calcariibus, etc.

1. GIOIA, Ital. Gaudium, Gallice *Jote*, in Actis S. Franciscæ Rom. tom. 2. SS. Martii pag. 181.

2. GIOIA, Gemma, lapis pretiosus, vox Italica, nostris *Joyau*. Stat. ord. S. Joan. Hieros. ann. 1584. tom. 2. Cod. Ital. diplom. col. 188: Ut libentius et abacius fratres nostri in armis se exercent, precipimus quod dum Giois, sive bravis, singulis duobus mensibus apponantur: hoc est uno mense, una pro ludo ballatarum; altero mense, altera pro ludo scoloporum.

* GIORNEA [Italis, *Giornæa*, Manteau militare: Tubicines XII. domicelli armati suis *Giordis*. (Diar. Burch. II. 326. ann. 1497.)]

* GIORSUM. Vide *Gorsum*. GIOSTRA, Monomachia ludica: vox Italica, nostris *Jouste*: *Gosopia*, Nicephoro Gregora lib. 10. et Cantacuzeno. Historia Cortusorum lib. 5. cap. 7: Fuerunt etiam hastiludia, *Giostra*, *tornea*, et omnia solatia cogitata. Ullur rusum lib. 10. cap. 9. (Chronicon Danduli apud Murator. tom. 12. col. 516: *Certa- nina equestris, que Giostras appellant, sunt celebrata*.) Vide Dissertat. 6. ad Joinvillam et Salmasium ad Hist. Aug.

* GIOSTRARE, vox Italica, Hastis con- certata, decurrere, Gall. *Jouter*. Annal. Mediol. ad ann. 1358. apud Murator. tom. 16. Script. Ital. col. 729: Tunc in Mediolano fuit Giostratum et bagordatum, et facte fuerunt magne letitiae. Chron. Bergom. ad ann. 1335. apud eund. ibid. col. 830: Multas alias festi- vitates fecerunt in Giostrando et tripudiando. Vide *Giostra*.

* GIOTA BLADI, idem atque *Mensura- ticum*, quod pro mensura frumenti a domino fori exigitur; sic dictum, quia mensura quasi jacitur seu agitatur ad calcandum in ea frumentum. Vide *Ge- tus*. Lit. ann. 1275. tom. 3. Ordinat. reg. Franc. pag. 61. art. 7: Quod consuetudi- nes et usages, que dicta Maria (vicecom- it. Lemov.) et vir suus ejus nomine, habent in castro seu villa predicta et pertinentiis, in pedagiis, ledis ac usagiis, ledis panis et salis, ... Giota bladi, etc.

* GIOVA, Supplicii genus in blasphem- os, f. quo lingua ex ore protrahitur in contumeliam et irrisionem contineba- tur. Stat. Mantum lib. 1. cap. 42. ex Cod. reg. 4620: Ordinamus quod si quis de cetero Deum et B. V. M. blasphemaverit, vel maledixerit, seu turpiter de ipsis lo- cutus fuerit, puniatur pena decem libra- rum parvorum: et nihilominus lingua ejus ponatur in Giova, et sic per unam diem stet super berlinam.

* GIOVATICUM, Commodum, fructus, emolumentum, Ital. *Giovatico*, utilis, fructuosus, Charta Valt. Brenno comit. ann. 1143. Inter Probat. tom. 1. Annal. Præmonstr. col. 149: *Dono concessit . . . decimam reddituum suorum de Brenna castello, videlicet Giovatici sui et venditi- onis fori ac minagii*. Vide supra *Gau- sita*.

GIPPO, Porpoint, Gallice et Britanice, in Catholico Armoric. Expressit nos- trum *Jupon*. (Proclamatione Consilii Mas- sil. MS. 13. circiter sæculi Inter Schedas D. le Fournier: Nullus homo cujuscum- que conditionis existat in civitate Massi-

lie de cetero portare audeat super tunicale, tunicam, cotardiam, jaquetum, Gipponem; quando desuper portabitur, vestis illa su- genu, nisi sit marinerius navigando, cur- sor, leno vel latro, aut alius brevis condi- tionis, que vestis superior sit in rotundi- tate sex palmorum ad minus. Deinde prohibetur, ne Magistri Gipponum, allive ceteros aliter vestes conlincant, quam hic statuitur. Quod si quis contraierit rogabitur Episcopus, ut excommunicatione coerceret delinquentem. Ea tum erat Massiliensium sollicitudo, ne quid parum decens esset ac modestum in vestibus. De eadem re audiendi Patres Concilii Aptensis ann. 1365. apud Mar- ten. tom. 4. Anecd. col. 334: *Item* (In- quunt) *nos nostri domicelli seu scutiferi, qui ex nobis aliquid tenent in numero excessivo ultra quem eis esset expediens, calamitratim incedunt ut femina, et cum vestibus seu diploidibus, hoc est, Gipponis tertia brevibus, ut femoralis et signa posteriora eis appareant . . . . . duximus auc- toritate presentis Concilii providendum, ut nostrum quilibet vestes suis domicellis seu scutiferis, quos tenent, fieri jactat longitudinis competentis sic quod saltem subius genu quatuor digitos protendantur, quarum manice nodum attingant brachii, etc.* Plura etiam statuunt Cis- tercienses de Gipponibus Monachor. apud eundem Martenium laudati tom. col. 1577. 1580. 1585. et 1590. Solis nunc mulieribus apud Gallos nota est vox *tuniculam* interiorum. Vide *Jupa*.

* GIPONUS, idem quod *Gipo*, vestis superior, eadem que *Displaye*. Inventar. ann. 1478. ex Tabul. Flamar. *Item plus duas disploydes sive Giponos circi nigri, vocantur valos*. Vide infra *Gippo*.

* GIPPOSUS, Vide *Gibborosus*.

* GIPPALICANA, Scripturæ genus. Vide *Scriptura*.

* GIPPECIUS, pro *Gypsiarius*, Gallice *Pitrier*, in Charta Massil. ann. 1432.

* Occurrit in Instr. ann. 1366. Inter *Jupon*. tom. 2. Hist. Nem. pag. 300. col. 1. et in Comput. ann. 1489. Ibid. tom. 4. pag. 49. col. 2. Vide mox *Gippum*.

* 1. GIPPO, ut supra *Gipo*, in Inventar. Ms. ann. 1379: *Item unus Gippo de circo rubeo*. Hinc *Gipponnari*, ejusmodi vestium sartor. Stat. ann. 1309. tom. 8. Or- dinat. reg. Franc. pag. 365: *Cousturiers pourpointiers ou Gipponniers de la ville et fourbours de Troyes, etc.*

* 2. GIPPO, CUPPO, ZUBO. Vide *Zubo*.

* 1. GIPPONUS, ut supra *Gipo*, Gall. *Ju- pon*. Habetur apud Rymerum tom. 7. pag. 826.

* GIPPUM, pro *Gypsum*, Gall. *Platre*. Inquisit. super destruct. battide Sabran. ann. 1263. ex Cod. reg. 5656. A. fol. 81. v: *Item domus dirrupta supras et supra solium de Gippo, etc.* Vide supra *Gippusius*.

* 1. GIPPUS, pro *Gibbus*, Althelmus de Laude virginum cap. 27:

Idcirco pedibus constructis merito consilium Parvobis Gippum, quod vascula ferre papaveri.

* 2. GIPPUS, Papias MS. Bitoria: *Cleptes, Fur, Græco, vel Gippus, a cle- pendo*.

* GIPSARIUS, GIPSUM, pro *Gypsiarius* et *Gypsum*, in Stat. Avenion. lib. 1. pag. 13. 50. 101. et 129. et alibi passim.

* GIPSUM, *Lo sesso*, in Glossar. Lat. Ital. Ms.

* 1. GIPSUM, Vide *Gypas*.

* GIRACULUM, est illud, cum quo pueri

ludunt, quod in summitate canum vel baculi voluitur, et contra ventum cum impetu defertur. Joan. de Janua: *[Mou- linet que les enfans mettent au bout d'un baton pour tourner contre le vent, in Glo- sis Lat. Sangerman.]*

* GIRATA, Nabis species, Camelopar- dalls, Ital. *Giraffe*, nostris *Giraffe*. Tract. Ms. de Re milit. et mach. bellic. cap. 16: *Girafa equis fugam facit, et contra eos irruit timentis; nec equi vadunt obviam Girafe: sed illius fugam accipiunt*. GIRAFIGA, GERAFIGA. Will. Britto lib. 12. Philippius pag. 256:

Respectus episcopi sui macumbet, et ipse De la compoite mordas Girapiga libelle. Horum et similia macumbet labore postea.

Hic se cœcutire fatetur Gaspar Barthius, mendumque subesse suspicatur. Sed quid sibi velit hæc vox indicat Joannes de Janua: *Gera pigra, Gera compositur cum pigra, quod est Medicina: et dicitur hæc Gerapigra, vel Gerapigra, quasi sacra vel sancta pigra, propter ejus utilitatem; est enim optima medicina; [Una materia de bonis medicinis, ut habetur in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.] Est igitur Gerapigra, quod Græcis *lepa* sicut dicitur, medicina, que ex aloë paratur, que etiam et sicut simpliciter tempore Ga- leni appellata est, ut pluribus scribitur Corrois in Definitionibus medicis, et Gabriel Humelbergus in Prefat. ad Anton. Musam. Hispani *Gerapigra* di- cunt. S. Hieronymus Ep. 151: *Vidi ego nauseam et capitis vertiginem antidoto, que appellatur sicut, sicut sanari, etc.**

* 1. GIRARE, Funda lapidem mittere gy- rando. [Neyquam; ibi enim Am- bibe, circumdare sonat.] Chronicon Sicilicæ inter Anecd. Marten. tom. 8. col. 8: *Sarraceni dederunt eidem fratribus tantum spacium loci de terra et solo, quantum Giravit corrigia una facta de uno corio bovis*. Infra col. 89. accipitur pro Circumire. Glossar. Lat. Gall. Sangerman. *Girare, Tourner, Girer, Vide Gyrate*.

* Apud Gualter. Hemingford. de Gest. Eduardi I. reg. Angl. ad anr. 1207. pag. 127: *Nunc ergo tradantur nichil quin- genti equites et modica pars pedum, Girabimusque hostes a tergo et debilitabi- mus eos*: Idem est quod Gall. dicitur, *Tourner les ennemis*. [Vide *Liudprand*. Antapod. lib. 2. cap. 45.]

* GIRATA, Bulla Honorii III. PP. in Bullario Casinensi tom. 1. pag. 32: *Sanctam Mariam in Casis, cum Girata, id est, piscaria in Fucino*.

* GIRCA, Testamentum Ranimiri Regis Aragon. æra 1099. in Hist. Pinnstensi lib. 2. cap. 88: *Et vasos de auro et de argento, et de Girca et cristallo, et ma- cano, et mace vestitus, etc.* Ubi Martine- zius in versione: *Vases de oro, y de plata, de alabastro, de cristal, y de macano*. Est ergo *Girca* Martinezi Alabastrum.

* GIRDELLA, Cingulus, zona, ex Saxo- nico *girdl*, et Anglico *Girdle*. Leges Burgorum Scoticorum, cap. 126. § 1: *Hæres habebit ad domum suam lata uten- silia, ... patellam, cratem ferream, Gir- dellam, mortarium, etc.* At quid zona commune habet cum instrumentis culi- nariis? Vide igitur, an legendum sit *girdillum*, id est, rotam hauritoriam, uti vocem interpretantur Isidorus lib. 1. cap. 15. et veteres Glossæ. Nihil tamen temere definio.

* GIRELLA, Piscis genus. Vide supra *Donzella*.

* GIRENS, Auctor, qui cavet de evic- tione, Gallis *Gerani*. Chartarium Ecclie-

sine Auxiliis cap. 157: Sed erit bonus Girens et defensor dicti domini in omnibus... ut possit ab Ecclesia Auxiliis pacifice possideri. Vide Girrens.

† **GIRSEUS**, f. Purgus, fritillus, sic dicitur, quod in eo tessere gyrentur antequam jaciatur. Statuta S. Jacobi Hospitales ann. 1388. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 339: Inhibemus etiam ne aliquis de dicio loco ad taxales seu Girseum ludat.

† **GIRFALCO**, **GIRFALCUS**. Vide Gyrofalcomes.

† **GIRGATHUM**, Lactus, in quo amertus et spiritibus viciis immundis vincis detinetur, in Amalthea. Vide Gyrgathus.

† **GIRGILLUS**, Rota, in Gloss. Arabico-Lat. Joan. de Janua: Gyrgillus a Girus (Gyrus) Instrumentum femininum quod alio nomine dicitur Volutorium: quia vertendo in girum inde fila devolvuntur... Item, Girgillus est lignum mobile ex quo funis in puteum cum situla dimittitur ad hauriendam aquam; et dicitur Girgillus, quia in girum vertitur. Gloss. Gall. Girgillus: Girgillus, Desoideur à file, il veut dire aussi une potie, en quoy tourne la corde à puiser l'eau. Vide Girgilla [et Evolutorium].

† **GIRLANDA**, Coronula, sertum. Ital. Girlanda. Annal. Mediol. ad ann. 1389. apud Murator. tom. 16. Script. Ital. col. 877: Capellatus unus sive Girlanda una lapidum et perlarum cum sapphiris vj. Vide supra Gerlanda.

† **GIRLO**, Pars vestis, Gall. Giron. V. Gyro.

* 8. **GIRO**, **GHIRO**, **GIRO**, Cingulum, Ital. Cintura, Gall. Ceinture. Stat. Bonon. ann. 1250-87. tom. 1. pag. 286: Famosum autem latronem dicitur quem de Janua probari poterit latronem esse hoc modo, quod fur vel latro sit furando de die vel de nocte, vel quod sit truncator burarum, vel dispropator Gironum (Gironum 62: — Gironum 68). — Huius notioni firmamentum adiungit hic locus Edicti sumptuarii ann. 1300, quod extat in tabulario nostro crimin.: Item quod aliqua domina, vel mulier non debeat habere nec portare gonnellam vel garnationem vel guarimaccam, que habeat plus tribus chironibus ex parte posteriori et uno ex parte anteriori, scilicet a summo usque ad dorsum, nisi solum a collarina usque ad Gironem, sive corrigiam. Vide Toselli, Mss. P. II. fasc. 7. pag. 342. [Fr.]

† **GIROFALCO**, **GIROFALCUS**. Vide Gyrofalcomes.

† **GIROLI**. Vide supra Geruli.

† **GIROVAGI**. Vide infra Gyrovagi.

† **GIROVDONUS**, Minister in palatio Dalphini. Ordinatio anni 1336. pro Hospitio tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 310. col. 1. Item unus solia-dus coquina pedes, unus volletus panatragie: unus in botellario, quorum aliter sit Girovdonus, et custodiat cupam nostram. Vereor tamen ne sit nomen proprium: id suadet Computus anni 1337. ibid. pag. 331. col. 2. Item, de charnagio habito per eum in baillia sua, pro dicta cavagata assignavit Girovdono Eregino de Gratianop. c. mutones, i. x. animalia bovina et vi. bacones, pro quorum animalium et bacorum delatorum in Burgundia solvi dicit Girovdono xx. s. gross.

† **GIRPISCERE**, Rei alicujus possessionem dimittere. Charta anni 1235. ex parvo Chartulario S. Victoris Massil. fol. 136: Dicimus quod W. de Turris de-

sistat et Girpiscat domino Abbati et Priori de Gisors dictum cavallaticum, etc. Vide Guarpisc.

† **GIRSITE**, [Testis, obses.] Vide Gisites.

† **GIRUM**. Vide Gyrum.

† **GISARE**, a veteri Gallico Gésir, Jacer. Charta ann. 1315. ex Cod. reg. 4184. fol. 30. v: In bona possessione, usagio et saisina capiendi, levandi... boscum siccum stando vel Gisando, etc. V. supra Gaisus 1.

† **GISARMA**, Gesum, spiculum. Joan. de Janua: Gese, a gero, i. e. genus armorum, quod Gallice dicitur Gisarma. Gloss. Lat. Gall.: Gese, Jusarme, Maniere de glaive. Fieta lib. 1. cap. 24. § 12: Et qui minus habuerit quam 40. solidos, reditus, tunc ad fauces Gisarmas, cultellos, et alia arma minuta sunt jurati. Eadem habentur in Additament. ad Matth. Paris pag. 149. ut et in Statutis Willelmi Regis Scotiae cap. 23. § 4. ubi vox restituenda Gysarm. pro Gysarum: Et qui minus habet quam 40. solidos habebat Gysarm, quod dicitur Handaxe, i. Anglis, anceps securis. Quis quidem Spelmani conjecturam firmant, qui putat Gisarmam fuisse securis speciem. [Guisarma, nec alia generis armorum necessaria ad tuitionem corporis... pro ullo debito pignorentur, in Consuetud. Brageriaci art. 28.] Le Roman de Rou MS:

Et vras avas Lances apues,
Et Guisarmes bien serவில்.

Idem:

Heaches et Guisarmes tenoient.

Baldunus de Condato MS:

A cope de dards et de Guisarmes.

Bellomanerius MS. cap. 58: Portans armos, ne sajesitas, ne armos, ne espées, ne Guisarmes, ne autres armes defendend.

Guillelmus Guizart:

Pionniers fermement tenues,
Fascheos, Jusarmes escoltes.

Idem ann. 1214:

Les reçoivent sans fers de lances,
Aus heaches, aus espées sues,
Et aus Jusarmes escoltes.

Vetus Poëta MS. de Alberico Burgundo:

Sive, dit-il, por pou vas voil profer,
Cune Jusarme me faites sans targie.

Octavianus de S. Gelais in Viridario honoris:

Lances, bastons, espées, et Guisarmes,
Harnois complez pour bien mil hommes d'armes.

Charta Vetus ex Camera Computor. Paris: Il lui semble que ceulz, qui por-

tevoient bouges, les devoient avoir molen-

nement long, et qu'ils eussent un peu de ventre, et aussi qu'ils fussent tranchans,

et bon estoc, et que lesdits Guisarmiers aient salades à vieilles, gantelets, et grans dagues sans espées. Occurrit præterea non semel apud Frolssart, Monstrelet, Berrum, Auth. de Obsid. Aurelian. etc.

Idem quod Bisarme videtur in Consuet. S. Severi tit. 18. art. 5. ubi restituendum forte Guarme. Vide Skensum de Verbor. significat. in Gysarum.

† **GISARME**, gese, in Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7694. Jusarme, in Lit. remis. ann. 1426. ex Reg. 173. Chartoph. reg. ch. 560: Ung baston à une grande alumelle, appellé Jusarme. Alim ann. 1460. in Reg. 133. ch. 65: Icellit Vincent dist que s'il trouvoit le suppliant à son avanta-

ge, qu'il lui croveroit et poucheroit les deux yeux;... et commença à porter cucuffiez une Zirarme. Infra: Girarme. Vita J. C. Ms.:

Il ne venoit pas sans armes,
Haches portoit et Guisarmes.

† Hinc stimulus, quo boves instigantur, quia spiculi species est, Gise appellatur, in Lit. remis. ann. 1388. ex Reg. 121. ch. 98: Il lui gestas l'agullon, appellé la Gise, à quoy il poignoit et cassoit le pied brusle.

† **GISCCELLUS**, **GISTELLUS**, **VISCCELLUS**. Charta Conradi Imper. ann. 1209. in Metropoli Salisburgensi tom. 1. pag. 143: Cum salinis et sartiginibus, aquis aquarumque decursionibus, piscationibus, stationibus, id est, Giscellis piscium, quos Husones dicimus, etc. Alia Henrici Imp. ann. 1089. pag. 147: Stationibus, id est, Viscell. piscium, quos Husones dicimus. In aia ann. 1057. pag. 151. habetur Gistell. [Gistellis etiam in chart. ann. 1029. in Histor. Frising. tom. 1. pag. 228.]

† Idem videtur quod nostris Guidel, Locus scilicet in fluvio coarctatus piscium capiendorum gratia, Gall. Gord. Charta ann. 1383. in Reg. 123. Chartoph. reg. ch. 62: Comme nostre art et feal Bernard de Thernecourt escuyer, capitaine de nostre ville, chastel et chastellerie de Guidel, eust naguerres adués et ymagind'un Guidel ou gort à prendre poisson estre fait en la riviere d'Oise. Un essuy à Guideaus pour la pescherie sur l'arche, in Charta ann. 1332. ex Reg. 66. ch. 1104. Nisi hic idem sit quod infra Guida et Guadellum.

† **GISEL**, Testis. Vide Gisites et Gaid.

† **GISELON**, Lo ferro, o asta de sagitta. Glossar. Lat. Ital. Ms.

† **GISIA**, Charta Friderici II. Imp. ann. 1210. pro Ecclesia Panormitana apud Rocchum Pirrum tom. 1. pag. 148: Comcedimus omnes Judaeos, civitatis nostre Panormitane, ut de cetero homines vestri sint, et... Ecclesiam subditi in omnibus existentes de Gisia et omni servitio et jure et aliis rationibus eorum vobis et Ecclesie respondeant. Alia ann. 1211. ibid. pag. 144. de Hædem Judais: Homines sicut Ecclesie, et vobis in omnibus redditis et tributis Gisia, vini, macelli, et aliis servitiis respondeant.

† **GISILES**, Testes sive obsides in munimentum alicujus pacti, aut traditionis. Papias Edit. Venetæ: Gisia testes. [Alter Papias: Gisia, i. e. Testes.] MS. Navarrei Collegii Parisiensis, Gisia, infra, Gisia. Ex Germanico Ghisel, obses. [Gisel, apud Schilterum.] Boërius, Gisiles, testes. [Vide Graff, Thesaur. Ling. Franc. tom. 4. col. 267.] Lex Longob. lib. 2. tit. 15. § 1. [Vide Roth. 173.] Si quis res suas alii thingare voluerit, nos abecone, sed ante liberò homines ipsum garathinz faciat, quateus qui thingat, et qui Gisiles fuerint, liberi sint, ut nulla in posterum oriatur contentio. Ubi Editio Heroldi tit. 62. § 1. et alibi, habet, qui Gisia fuerint. Adde lib. 2. tit. 34. § 1. [Vide Rothar. 225.] Chronicon S. Sophia Benevent. pag. 637. et Wendellinum in Gloss. vocum Atualicar. Verbo Salici. [Vide Gaid.]

† **GISMA**, Anguis, in Glossis Isid. Papias et Constantiensis. In Excerptis additur Græce Grævis emendat: Gonia Angulus, Græce Iovia.

† **GISMANUS**. Vide supra Diemamanus.

† **GISSIUM**, Labium, terminus, finitio. Papias: Gissus, Diffinitio. Gissus, Labium vel terminus. Prohabiliat conficit Grævis legendum Gilos pro Cimlos, Labium vel terminus. Quia vero et littora maris, inquit, et annium dicuntur xila, inde

quia extremi sunt continentes termini, zetao notantur esse terminum.

GISSUM, pro *Gypsum*, [Ital. *Gesso*, Hispan. *Yesso*.] Charta Alfonsi I. Regis aera 1157, pro Caesarugustanis, apud Mich. del Molino in Repertorio Foror. Aragon. pag. 265. col. 4. *Et absolvo vobis litas petras, et illo Gisso, quod prendatis et faciatis, ubi melius poteritis.*

† **GISSUS**. Vide *Gissium*.
 † **GISTA**, Jus hospitii. [Pactum inter reg. et abbat. S. Tiber. ann. 1273. inter Instr. tom. 6. Gall. Christ. col. 338. *Super annua alberga seu Gista, am vicecomes Biterrensis quolibet anno, semel cum palea, et semel cum herba in dicto habere monasterio dicebatur, etc.*] Vide in *Gistum*.

GISTA AQUÆ, *Jest*, vel *Gest d'eau*. Monasticum Anglic. tom. 3. pag. 60. *Et sedem molendini... ad faciendum molendinum, et vivarium, cum Gista aquæ, et toto subitu. Vide Gistellus.*

† **GISTELLUS**. Vide *Gistellus*.
 † **GISTUM**, Eadem notione. Charta ann. 1190. ex Tabul. Nivern. *Publice professi sunt (Will. comes Nivern. et filius ejus) se nullum penitus Gistum vel arberjagium in locis S. Cyrici habuisse. Alia ann. 1203. in Chartul. Campan. fol. 301. v. col. 1. Comes Theobaldus et hæredes sui habent et habebunt in perpetuum Gistum suum in burco S. Memmi. Vide Gistum.*

GISTUM. Hospitium susceptio. Gall. *Giste*: Jus, quod dominis feudallibus competeat in vassallorum suorum prædiis, qui status, ac conductis vicibus eos domibus suis hospitio et conviviliis excipiunt. Quod quidem Jus Mansionaticum, sub prima et secunda Regum nostrorum stirpe, sub tertia vero *Gistum*, procuratio, Canonicum, *Comestio*, *Pastus*, *Prandium*, dictum suis locis observatum Charta Philippi Augusti ann. 1184. pro Abbate S. Petri Catalun. *Exactionem neque Hospitalitatem, que vulgo Geiste appellatur, in Regesto Philippi Aug. Herouvallano fol. 187. [Si idem Hugo habuerit guerram et accepit Geiste in Andelou, in Charta ann. 1198. ex Archivo Monasterii S. Urbani.] Alia Hugonis Ducis Burgund. anno 1235. in Probat. Hist. Burg. pag. 78. Neque in procurationibus, que Gallice Giste nominantur, tenentur me in aliquo procurare Charta Ludovici VII. ann. 1198. in Tabul. S. Dionysii: *Hospitium et procurationem per duas vias, que consuetudo vulgariter Gista vocatur. Hist. Episcoporum et Comitum Engolismensium cap. 85. extremo: Et cum nec aliquem Capellanum nec Gistis, nec quæstis, nec hospitium exarasset, etc. Procuratio aut Gistum, in Charta Jo. Comit. Matiscon. ann. 1287. apud Guichenonum in Biblioth. Sebusiana pag. 102. Nangius in S. Ludovico pag. 363: *Gista sive procurationes. Adde Galliam Christianam in Archiepisc. Turon. pag. 775. Doubletum pag. 909. Statutum Philippi Pulcri pro reformat. regni art. 86. etc. Vide Procuratio.***

GISTUM CANUM ET VENATORUM, in Charta ann. 1232. apud Perardum in Burgund. pag. 124. Vide *Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 98. [Hoc iure, ut nobis assertum est, etiamnum potitur Princeps de Croy in monasterio Lesclensi in Hannonia, ubi certum dierum numerum cum toto suo venatico comitatu, si libet hospitari. Vide Bren.]*

GISTUM, pro *Gistum*, in Chartis aliquot Burgundicis apud Roverium in Reomaio pag. 216. 221. 228.

† **GISTUS**, Eadem notione. Charta Willermi Archiep. Rem. e Tabulario S. Medardi Suesion. ann. 1190. *Item Gistus habebit Advocatus de Donchery in eadem terra... et de omnibus Gistis adversus Comitem Registensem, etc.*

GISTUM, in Charta ann. 1218. apud Perardum in Burg. pag. 321. [et in Præscripto Caroli V. Franc. Regis ann. 1388. e Chartulario Eduensi.]

† **GEIXTUM**, in Charta Hugonis Militis ann. 1227. ex Archivo Monast. S. Urbani. apud eundem Perardum pag. 309. 438.

GISTUM, Charta Philippi Reg. Franc. ann. 1298. in Hist. MS. Remensi Joan. Rogerii: *Significaverunt nobis cives banorum civitatis Remensis, quod propter obscuritatem levandi Gistas coronamentorum Regum Francie, damna et gravamina passi sunt in immensum, etc.* Porro ut *Je Gisto* aliquod observemus, ad hoc inductum videtur, ut dominus per terras vassallorum iter faciens, in publica diversoria divertere non cogeretur, quod indecorum arbitrabatur. Unde eo tantum casu oblinebat, si dominus do num in illo loco non haberet, ut est in Historia Monasterii S. Nicolai Andegav. pag. 92. Sed ne ejusmodi dominorum exceptionibus, seu, ut vocabant, *procuracionibus*, nimium fatigaretur vassalli, eorum in anno numerus, ut plurimum, quod passim adstruit veteres Chartæ, [æque in primis quas sæculis XII. et XIII. actas reperimus, eo scilicet tempore quo feudorum usus maxime invaluit.]

Regestum 31. S. Ludovici in Archivo Regio: *Petrus Archiep. Turon. et Capitulum recognoverunt assensu communi se Archiepiscopum et successores suos Archiepiscopos Turon. Regi Francie et ejus successoribus debere procuracionem unam seu Gistum in vita cujuslibet Archiepiscopi Turon. semel. Idemque Rex ad petitionem dicti Petri sibi et successoribus concessit, quod dicta procuratio sine Gistum 100. libras Paris. non excederet. Sane nuper Dom. Rex Ludovicus apud Turones constitutus, Dominica scilicet intrante Passionis Domini, debitam sibi ab eodem Petro Arch. procuracionem sumpsit. Actum an. 1255. Interdum famulorum comitatum, et obsequium, cum quo dominus in domum vassalli divertere posset, definitum legitimus, ut apud Hemenrum in Augusta Viromand. pag. 166. 286. 287. Exista Charta in Tabular. S. Germani Paris. que restringit procuracionem Archiepiscopi Senonensis ad 40. equituras ad plus, et 44. homines, etc.*

Interdum denique procuracionem expensæ ipsæ definitæ, que postmodum in nudam præstationem abiere, quod perinde docent veteres Tabule. Quinetiam Ecclesiæ ipsæ ab istis procuracionibus non erant immunes. Quippe cum Principes aut magnates Monasteria extruebant, ab his ea fere semper conditione dotabantur, ut status in anno vicibus in eisdem hospitari, et Jus potissimum Regibus ipsis, non in Monasteriis duntaxat, sed et in Ecclesiis Cathedralibus, quarum prædia et dotes Regalia dicuntur, competiisse privilegii sibi reservasse videntur. Certe testatur Monachus S. Galli lib. 1. cap. 15. 16. 17. Carolum M. in itinere non semel in Episcoporum domos divertisse, et ab his convivio exceptum. Cujus quidem Juris studiosi adeo fuerunt, ut etiam expeditionem et exercitum, pie-

tatis gratia, Episcopis Indulsisse legantur, raro tamen *Gistum* aut *procuracionem* dimiserint, quod in Historia nostra Comitum Ambianensium pluribus observamus. [90. Pag. 367. edit. ann. 1840.]

Legimus tamen in 31. Regesto S. Ludovici, ex Tabulario Regio, Matthæum Episcopum Carnotensem cum eodem Rege composuisse super gistis et procuracionibus, quas apud Carnotum et Fresneum villam Episcopi petebat, et pro quitatione ejusmodi gistorum eidem concessisse 500. lib. Turon. annui redditus in perpetuum, M. Aug. ann. 1250. præterea R. Belvacensem Episcopum cum eodem Rege composuisse ita, quod pro gistis et procuracionibus, quas ei a Belvacensi debebantur Episcopo, quoties apud Belvacum ipsum ire contingerat, 100. lib. Paris. singulis annis in Ascensione Dom. Parisiis sibi persolveret, quatenus esset, ann. 1248.

Ad hoc porro in Ecclesiis et Monasteriis id Juris sibi reservabant Principes, ut ubi regis ac publicæ deesset *villæ*, (de quibus suo loco) in quas diverterent, in ipsarum Ecclesiarum domos, ex ipso *regalium* jure secederent.

Quinetiam nuntius ac missis Regis idem Juris erat, adeo ut in Episcoporum palatia diverterent. Hinc Fridericus I. Imp. apud Radevicum lib. 4. cap. 34. *Nuntios nostros non esse recipiendos in palatiis Episcoporum asserit* (summus Pontifex.) *Concedo, si forte Episcoporum aliquis habet in proprio solo, et non in nostro palatium. Si autem in nostro solo et allodio sunt palatia Episcoporum, cum profecto omne quod edificatur, solo cadit, nostra sunt et palatia. Injuria ergo esset, si quis nuntios nostros a Regis palatiis prohiberet.*

Id porro Juris procuracionis in Ecclesiis omnino regum existum est, quod præ cæteris docet Arestum ann. 1275. in Regesto Parlamenti signato Olim. fol. 29. Nam cum Regina Francie negaret, Regem filium suum in villis dotallit sui Jus gisti habere, pronuntiatum fuit, quod idem Rex capere potuit *Gistum* suum, cum ipsum Jus in ipsam non possit cadere, sed solummodo in Regem, nec in aliquo propter hoc Jus deperit Regine.

Intenti fuere viri ecclesiastici ad ejusmodi onus evitandum: ita ut honore regem excipientes privatos se mauerint, quam ut hujus Juris privilegio ad eorum domos vel prædia ipsum divertisse existimari posset. Quamobrem, si id casu evenisset, non ex Jure, sed excipientium beneficio et spontanea voluntate se hospitatum literis declarare, aut expensis satisfacere rex cogebatur, tantæ erat regum in ecclesiis reverentia. Singulare hæc de re factum, cujus testem oculatum se profiteretur, narrat Stephanus Paris. in Comment. ad Regul. S. Bered. cap. 35. in Append. ad tom. 6. Anna. Bened. pag. 700. col. 2. *Vidi etiam quod volens Ludovicus (VII.) quadam die venire Parisius, detentus est in via. Receptis se propter noctis instantiam, que eum prævenerat, in quadam villa canonicorum Parisienium: locus ille Christolium vocabatur; ibi jacuit, ibi ab hominibus loci data fuit sibi expensa. Summo mane nuntiatum fuit canonicis; contristati sunt valde, diverunt ad invicem: Destructa est ecclesia; fracta sunt privilegia; aut rex iste expensas restituit, aut cesset universa ad nos respiciens ecclesia Parisiensis. Venit rex eadem die Parisius; sic de consuetudine, qualemcumque esset tempus, semper habebat, ad majorem ecclesiam; foris stetit*

6. tit. de Munerib. : In aliis vero tam vicinalibus, quam aliis, non isentur cum eis contribuere, debent tamen vocari terrarum tenentis in compartimentis, ut mittant unum vel duos homines ad videndum, qualiter ordinatur Gita, vel falca quod debent fieri pro predictis. Hinc notris et Hispanis Geron, calculus.

• **GITA**, *Géta*, *Géte* et *Gétois* : unde *Giter* et *Getter*, impositionem partiri, quod calculus, Gall. *Gét*, *Gétoier* et *Gétoivoir* nuncupatis, putaretur. Liberr. villis de Braucq ann. 1381. tom. 4. Ordin. reg. Franc. pag. 835. art. 2 : Nous quittons à toujours lesdiz habitans de Braucq et leurs hoirs vint solz de Tournois, qu'il nous doivent chascun an pour une redévance que l'on appelle *Géta*. Aliis pro Jonvil. ann. 1354. ibid. pag. 236. art. 26 : Auront auctorité hâit eschevin de faire traire et Geis et provision sur lesdiz habitans, pour faire cloisons et fermes. *Jetter*, eodem intellectu, in Libert. de Bourlemont ann. 1367. tom. 6. earund. Ordin. pag. 690. art. 1. *Jetteront* sur culpa lesdiz habitans leurs dictes tailles. Libert. villis d'Aigueperse ann. 1374. in Reg. 198. Chartoph. reg. ch. 860. Item voulons et octroyons que lesdiz consouls et conseillers... puissent et leur soit leu de leur propre auctorité indire et imposer... taille, queste, Geis, etc. Aliis pro villa de Bure ann. 1371. tom. 5. Ordin. pag. 475. art. 5 : Leur part et porcion du Geis et taille, qui leur sera imposé. Charta ann. 1280. ex Chartul. Campan. fol. 588. col. 1 : Quant ceste taille sera faite, elle sera Gitée, es somme faite pardevant ille, les homes davanidiz. Lit. ann. 1239. tom. 4. Ordin. pag. 891. art. 5 : *Getter* nostre rents de blé... A ceulz qui Giteroient le blé, etc. *Tapis* pour couvrir comptoirs, *Giz*, *chandeliere*, in Charta ann. 1323. ex Reg. sign. Noster Cam. Comput. Paris fol. 168. r. Lit. remis. ann. 1404. in Reg. 158. ch. 418 : Le suppliant beatus audit Pierre certains quantités de *Gétoivoirs*, pour mettre ou il avoit prins ledit argent. Aliis ann. 1407. in Reg. 161. ch. 268 : Deux petits *Gétoiers* à compter et sommer, etc. Une *Géte* d'argent à Gitecques, qui bien pouvoient valoir environ six deniers, in aliis Lit. ann. 1378. ex Reg. 109. ch. 267. Vide infra *factus* 8.

• **GITAGIUM**, Exactio, impositio quævis, idem quod *Gita*. Conc. Narbon. ann. 1327. ex Cod. reg. 1615. De nois *pedagis* et *Gitagiis* statuit concilium, ut per ecclesiasticum iudicem, si necesse fuerit, prohibeantur omnino. *Gitaige*, eadem acceptione, in Chartul. Corb. sign. Cesar fol. 88. r. : *Compté de mettre ses chevaulz paistre es grant bot : on doit deux poulles et le Gitaige*.

• **GITARE**, Expellere, Provinc. *Gitar*, Gall. *Jetter dehors*. Inquisit. ann. 1268. ex schedis Pr. de Mazaugues : Nec inveniebant aliquos, qui eos viserent seu *Gitarant*. (An *Gitarant* ?) *Getter canon*, Tormentum bellicum emittente, in Lit. remis. ann. 1408. ex Reg. 163. Chartoph. reg. ch. 207. *Gétoire* vero, Pala lignea est, in Lit. ann. 1411. ex Reg. 165. ch. 247 : Une grant paille, appellée *Gétoire*, qui estoit ferrée. Une *Gétoire* ou pelle de bois, in aliis ann. 1454. ex Reg. 184. ch. 450.

• **GITELA**, Projectura, Gall. *Saillie*, *avance*. Charta ann. 1248. in Chartul. S. Dion. pag. 206. col. 2 : Super *Giteiam* domus Andree charronis, ij. denarii ; ... super *Giteiam* etiam domus Richardi barbaris, ij. denarii.

• **GITERNARIUS**, Qui pulsat instrumentum musicum, quod Angli vocant

Gittera. Littera anni 1363. apud Rymer. tom. 6. pag. 418. pro *Giternario* Regine : *Rece universis, etc. Sciatis quod de gratia nostra speciali concessimus dicto nostro Andree Desher de Bruges, Giteruario Philippo Regine Anglie, consortis nostre, etc.* (Vide infra *Guiterra*.)

• **GITE**, *Gargaria*, in Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7692.

• **GITTA**, Leges Balduini Flandriæ Comitæ ann. 1200. de homicidio, apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 768 : In iuramentis illis nullas occasiones amissionis sunt, que *Gitta* dicuntur. Editor laudatus in Glossario ad calcem tom. 5. coniectat *Gitta* idem esse quod *Géta*, *Præstigia per manuum invocationem, maleficia*. Quid in tantum astutia, dolus, ab Anglico *Wit*, vel Belgico *Gita*, quod interdum id significat ? Vide *Géta*.

• **GIUDICIUM**, ab Italico *Giudicio*, *Judicium*, *Jur-torquet*, in Stat. Blacenc. lib. 3. fol. 83. v.

• **GIUGLIARIUS**, inter ministros archiepiscopi Mediolanensis recensetur, in Chron. Mediol. ad ann. 1310. apud Murator. tom. 1. Antiq. Ital. med. ævi col. 687. An qui potiones ex zizypho, l. a. *Giuggiola*, parabat ?

• **GIZERIA**, pro *Gigeria*, Gall. *Gesier*. Vide locum in *Sauvenculus*.

• **GLABELLA**, Joanni de Janua, *Græci capiti, gula nuda est, sine pilis, a Glaber, Glabellus*. Nudus sine pilis, interstitium est illud sine pilis, quod supercilia supra nasum determinat. Martianus Capella lib. 2. § 132 : *Quarum una deseculata Philologia frontem illis, ubi pubem ciliorum discriminat Glabella medicata*. Forte melius legitur *Glabella medicata*. Apuleius non semel utitur *Glabellus* adjective.

• **GLABELLA**, *Græc.* in Glossar. Lat. Gall. ann. 1352. ex Cod. reg. 4130. An a *Gr. γλαβρα*, vetula ? Aliud ex Cod. 7692 : *Glabella, Græc.* Et quidem arena glabra est, seu sine herba.

• **GLABER**, [Calvus. *Dirx.*] **GLABRIO**, Vetus Charta in Chron. Reuensi pag. 569 : *Omnium noverrit industria, quod Aymo, qui erat Glabrio, concessit, etc. Glabrones* Latinis dicuntur, qui corpus pilis nudum habent. Gloss. Lat. Græc. *Glaber, γλαβρ.* Sed hic imberbem et eunuchum vel spadonem intelligi arbitror. Joan. de Janua : *Glabrio, calvus, vel imberbis*. Vide tom. 3. Histor. Francor. pag. 638. [et Reinard. Vulp. lib. 2. vers. 394.]

• **GLACIA**, Gall. *Glacé*. Glossæ vet. : *Glacies et Glacia, Κρῆταλλος, κρύον.*

• **GLACIARE**, *Gelasere*, Gall. *Se glacer*. Chron. Andr. presbyt. apud Murator. tom. 1. Antiq. Ital. med. ævi col. 47 : *Fuit gelu gravissimum, et vinum intra vascula Glaciavit.*

• **GLACIOLA**, dimin. a *Glacies, Glas*, Prov. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. 7637.

• **GLADALITER**, Vita B. Coletæ tom. 1. Martii pag. 361 : *Pluries in manibus et pedibus de latere sibi videbatur clavus et lancea se fora Gladialiter perforatam, id est, tanquam gladio.*

• **GLADIARE**, Gladio cedere. Vita S. Martyrii sustinuit, et amore justitiæ et Jesu Christi Gladius fuit. [et Benedicti Chronicon cap. 84. ap. Periz. vol. Scriptor. 3. pag. 717 : Qui mox Albericus apprehensus super et scriptis episcopis, et alii ceteris gladiatores, alii berberati, alii Gladiati, alii in carcerem retrusi. Vide Virgil. Grammat. pag. 80.]

• **GLADIARIUS**, Qui facit gladios. Gloss. Græc. Lat. *Γλαδίαρος, Gladiarius.*

• **GLADIATOR**, Homicida, iatro. Gasparis Barthii Glossarium ex Baldrici Hist. Palest.

• **GLADIATOR**, Dignitas et officium in curia ducis Bohemiæ. Qui gladium ducis portat. Chartam Henrici et episcopi Bohemiæ ann. 1196. in Henri Probat. tom. 2. Annal. Præmonst. col. 45. subscripti inter alios *Macevat Gladiator ducis Bohemiæ*. Vide *Gladsfer*.

• **GLADIATORIUM**, *puvoqvia*, Singulare certamen. Gloss. Lat. Gr. MS. Sangern. Livio *Gladiatorium* est premium vincens gladiatoria.

• **GLADIATURA**, Congressus gladiatorum, iudicium equestre pugnae. Lambertus Ardens. apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. pag. 397 : *Cum ergo ventum est ad locum Gladiaturæ vel tornamenti, iusto Dei iudicio actum est ; ut in primo belli concursu accepto in umbilico vulnera Comes de villa periclitaretur. Haud absimili notione Tacitus dicit : Et servis Gladiaturæ destinati. Et Sidorius in Paneg. Antheii :*

Ad Gladiatum la, Spartaco victo, parati.

• **GLADIFER GRACOVENSIS**, Vita B. Kingæ auctore Joanne Longino Canonico Cracoviensi tom. 5. Julii pag. 74 : *Erat pro ea tempestate Gicolasus Seraphin... Gladifer Cracoviensis... genere nobilis*. Ubi Solterius adnotat : *Gladifer Cracoviensis*, dignitas atque officium aulicum erat, principii, quoties in tra tractum illum in publicum cum pompa procederet, gladium præferre ; idemque est de aliis per idem regnum Gladiferis ; quamquam nunc (ita de suo tempore scribit Cromerus lib. de Republica et Magistratibus Polonorum) solum nomen vidualibus honorum retinetur.

• **GLADIOLI**, a figura vocantur vel *Sapie*, vel *pittoria pisciculi*. Sussanneus in Vocabulario.

• **GLADIOLUM**, vel *GLADIOLUS*, Carex, vel *Carecum*, [Gall. *Glaiou*], Anglis *Sedge*, in Capitulari de Villis cap. 70. Math. Paris ann. 1256. *Martius presert Gladiolum, Cespites, et alia ignis pabula*. [Miracula S. Barnardi Episc. Vien. sæc. 4. Bened. part. 1. pag. 569 : *Herbæ vulgo dictæ Gladiolus, flores unius adulescentis capite memorati Pontificis tabebundus imposuit. Le Roman d'Atis MS.*

Parati la sale empicanté
De lils de Glaioure enjochés,
De roses fraiches et nouvelles.

Plinius utitur voce *Gladiolus* hac notatione] Vide Ruellium lib. 8. de Stirpib. cap. 87.

• **GLADIOSUS**, *επίρρις, Ensis, siccarius*, apud Janum in Supplemento Antiquarii.

• **GLADIUS**, pro sexu virili, ut *Fusus*, pro muliebri. Schedæ MSS. : *Colus est instrumentum flandi, et appellatur a rusticis Gladius mulieris*. Spectulum Saxonicum lib. 1. art. 45. § 1 : *Et in progenie equalis et proximior agnatus ex parte Gladii tutor ejus erit*. Lib. 3. art. 15. § 3 : *Qui expeditorias res, hoc est, arma bellica, postulet, agnatus ex parte Gladii esse debet : ad utensilia vero seu geradam, cognatus, id est, ex parte fusi seu mulieris duxat admittitur*. Vide *Fusus*.

• **GLADIUS**, Jus gladii, merum Imperium. Charta Roberti Ducis Normanniæ, filii Richardi, in Regesto Norman. sign. P. in Camera Comput. Parisiens. : *Habens tantum in domo et liberationibus reguardi et panagii, quantum unum ex magistris reguardiorum et panagatoribus meis per totam Normanniam et bustorum*

meorum ad justitiam Gladii mei pertinentium. Antiquæ Schedæ apud Camdenum in Britannia Comitatus Flint perinatad Gladium Cæstris Charta Henrici VI. Regis Angl. apud Seldenum de Titulis honorar. pag. 640: Curiam suam liberam de omnibus placitis et querelis in Curia Comitatus motis, exceptis placitis ad Gladium ejus pertinentibus. In veteri Charta Hugo de Abrincis dicitur Comitatum Westrensem possessisse adao liberum ad Gladium, sicut ipsa Rex totam tenebat Angliam. Inde fortean Comes in Angliam um inaugurabantur, accingebantur Gladio, veluti jurisdictionis sue symbolo. Matth. Paris ann. 1188. de Hugol du Paisat Dunelmensi Episc. Northumbrensi Comite creato: Qui a Rege Gladio Comitatus accinctus, nomen sibi Comitatus usurpavit: quo Gladio accincto, Rex cum cachinno astantibus dixit: Juvenem feci Comitem de Episcopo veterano. Matthæus Westmonaster. ann. 1227: Quo etiam anno Nonis Februar. Hubertus, Anglus Justitarius Gladio accinctus est a Rege Comitatus Cantie. Rogerus Hoveden. pag. 789: Eodem die Coronationis Rex accinctus Willelmum Marescallum Gladio Comitatus de Strigui, et Glaufridum filium Patris, Gladio Comitatus de Essex; qui hiet ante oculos essent Comites, et administrationem suorum Comitatum habuissent, tamen non erant accincti Gladio Comitatus: et ipsi illa die servierunt ad mensam Regis accincti Gladio. Capitulinus in Gordiano: Fitiuque Legatus Patris... Gladii potestate succinctus est. Lampridius in Alexandro Severo: Honores juris Gladii nunquam vendi passus est, dicens: Necesse est, ut qui emit, vendat. Stallus lib. 5. Silv. 2.

Felis qui magno jure non sub Præside jeras, Cuique sacro primam trahit Germanicus Rases.

Aide Firmum lib. 5. Matth. cap. f. S. Augustin. Enist. 61. præter JC. Vide Placitum Spatus. Hinc

GLADIUS SANGUINOLENTUS, in Charta Frider. II. Imper. ann. 1214. tom. 4. Cod. Ital. diplom. col. 165: Nos attendentes fidem et devotionem et obsequia multa, que Aquilejensis ecclesie, et specialiter principis nostri Wolcherus jusdem ecclesie patriarcha nobis et in perio laudabiliter exhibuit... ducatum et comitatum Forojulii... cum omnibus ad ducatum et comitatum pertinentibus, placitis, collectis, fodro, sanguinolento Gladio... confirmamus. Vide Sanguis.

GLADIUS SPIRITUALIS, Jurisdictio ecclesiastica. Reg. actor. capit. eccl. Lugdun. in Cam. Comput. Paris. ad ann. 1837. fol. 23. r. Constituerunt iudices Gladii spiritualis et claustris Lugdunensis dominus Guillelmus de Cheneluc custodem et Guillelmum de Thureio canonicos.

GLADI DEDITIO, seu positio. Libellus de fundatione Monasterii Bigaugiensis pag. 236: Consuluerunt illi, ut religionis habitum suscipere: qui promptus obediens, in presentia eorum Deditioe Gladii tam militaria omnia, quam secularia adiciat. Vide Cæsarium Heisterb. lib. 1. cap. 37.

3. GLADIUS, Mors. Isidorus Patensis Episcopus era 749: A Toledo fugam arripientem Gladio patibul jugulat, etc.

4. GLADIUS, Lamina gladii vel cullælli, Gall. Lame. Lit. remiss. ann. 1352. In Reg. 81. Chartoph. reg. ch. 288: Prohibuit existere ne quis portare præumeret... armaturas aliquas vel cullællum,

cujus alumella sive Gladius esset longior uno pede.

GLADIUS CATHALANATICUS, vulgo Epée de Catalogne, olim in pretio. Lit. remiss. ann. 1385. in Reg. 148. Chartoph. reg. ch. 99: Causa sue defensionis evaginavit Gladium suum Cathalanaticum. Espée à hault taillier, Major gladius, vulgo Espadon, in Testam. Th. de Failly ann. 1478. ex Bibl. reg. Espée batue, cuius usus est in pugnis ludicris. Alus Lit. ann. 1382. in Reg. 122. ch. 117: En eulz esbatant lezdi: Lucas et Brulé sachierent deux espèces batues qu'il avoient, dont l'en jouoit au bouclier. Vide supra Ensis. Ecclesiam ingredients gladium deponerat. Lit. remiss. ann. 1401. in Reg. 158. Chartoph. reg. ch. 401: Après ce que le suppliant et mis son cheval en l'estable chiz le secretain dudit lieu, il vint à yeulle église, et laissa son épée en garde à un homme, nommé Bertaut, à l'entrée de ladite église.

GLADIUM per mucronem tenere, signum erat deditiois in arbitratum victoris, ut colligitur ex Poen. Alex. Ms. part. 2.

Donis furel per cocto, chascun au pain tenoit l'espée per la poisse, que bien serveit. Misericorde ou mort, ou il s'accolloit.

5. GLADIUS CREUS, Candelæ cereæ majoris species. Calendar. eccl. Camerac. Ms. fol. 22. r. ubi de Benedictione cereorum in die Purificat. Debent esse paratæ candelæ super gradus presbyterii, cum Gladiis creis pro paribus.

GLAËPTA Lampridius in Severo: Sed summa illa oblectatio fuit, ut... aut perdicis inter se pugnant, aut Glaëptæ parvule sursum et deorsum volitarent. Ita præferre Codd. MSS. monet Casaubonus, ubi editi habent aves parvule.

GLAËPTA, sive Glaë, in Supplemento Antiquarii. Infra legitur Glaëvo in voce Glaë.

GLAGA, Fleta lib. 2. cap. 79. § 2: Præsepia ac sua ovilia bonis Glagis calide furatis, palisque grossis parari faciat atque muniri. [Idem puto quod Glasa, Crates, tabula, viminibus aut virgulis contexta, Gall. Glaye. Vide Glia.]

GLAÏOLIA, Gall. Glayeu, Gladiolus, seu Carectum, locus gladiolis obsitus. Chartular. S. vandregesii tom. 1. pag. 781: Pro quadam pechia terre... site apud Glaiolias, juxta terram Nicolai, etc.

GLAÏUS, Vide mox in Glaius.

GLAÏVUS, a Gallico Glave, Gladius, lancea, hasta, quo Eques lancea armatus perinde significatur. Lit. remiss. ann. 1380. in Reg. 118. Chartoph. reg. ch. 104: Ipse arponens de quodam Glaiis, quem tunc secum portabat, se defendit, de quo Glaiis ad evitandum periculum mortis... eundem Dominicum taliter percussit uno ictu, quod inde dictus Dominicus diem suum clausit extremum. Charta ann. 1358. inter Probat. tom. 4. Hist. Occid. col. 245: Concedimus quod eligatur per communitates cujuslibet senescallie unus probus vir... qui recipiat vadia quatuor Glaiorum... pro sui tamen persona vadia duorum Glaiorum, quos Glaius habet tenere de facto. Et col. 248: Item notamus et concedimus quod numerus dictorum mille Glaiorum et pedum, sit et serviet de facto. Instr. ann. 1358. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 238. col. 1: Communitates lingue Occitane mille Glaios et mille servientes obtulerunt domino comiti Pictavico. Lit. Caroli V. ann. 1369. in vol. 6. arrestor. parlam. Paris: Plusieurs gens d'armes, jusqu'à quarante Glaves ou environ, es-

loient venus devers les parties de Lorraine, etc. Lit. remiss. ann. 1380. in Reg. 118. ch. 190: Giroz Varendin... trouvoit plusieurs gens d'armes, jusques au nombre de douze Glaves ou environ, qui se disoient estre ordonnez et appareilliez pour aller à S. Sauveur le vicomte, pour grever et dommager nos ennemis. Consulte Cangiam in not. ad Joinvil. pag. 61. Vide infra in Glave.

GLAMA, in Gloss. Græc. Lat. edito et MS. Azur, l. Lippitudo. [Adde ex Cod. reg. in Castigat. Sordes oculi, Hippus.]

GLANA, Pugillus spicarum, aliorum, etc. Gall. glaner, spicas legere in agro. Tabul. Maurigniacense ch. 68. ann. 1266: Et rex Glanas, sive glabas aliorum, tres de grossioribus, et 8. de minoribus. Occurrit ibi pluries.

GLAINE, in Gloss. Græc. Lat. edito et MS. Azur, l. Lippitudo. [Adde ex Cod. reg. in Castigat. Sordes oculi, Hippus.] GLAINE, Pugillus spicarum, aliorum, etc. Gall. glaner, spicas legere in agro. Tabul. Maurigniacense ch. 68. ann. 1266: Et rex Glanas, sive glabas aliorum, tres de grossioribus, et 8. de minoribus. Occurrit ibi pluries. Alias etiam Glaine. Lit. remiss. ann. 1427. in Reg. 174. Chartoph. reg. ch. 126: Ainsi que le suppliant batou un pou de Glaines ou gerbes de blé, etc. Hinc Avoir glane, Jus spicas colligendi habere, in Charta locumten. ball. Gisort. ann. 1316. ex Reg. 56. ch. 468: Divoient aucuns d'iceux que il y avoient Glave en Aoust en leur enfance. At vero Avoir quelqu'un en sa glanne, est aliquem sibi devinctum tenere. Guillel. Guiart. ad ann. 1267. ubi de Henr. de Coances, Joan. de Cleri et Guillel. l'Estendart.

Cas trois ont Lombars en leur Glanne. Prouvençians et ceus de Toussane.

Vide infra Glana.

GLANCELLA, Libellus de remedis peccatorum apud Marten tom. 4. Anecd. col. 22: Penitentia bibentis quod intinzerat Glancella (id est ancilla in utero habens filium) vel cohabitatiois (i. cohabitatio) cum ea, XL. (dies) in pane et aqua. Vide Glancella.

GLANDA, Glandium pastio, Gall. Glande. Charta Theob. comit. Campan. ann. 1225. in Reg. 131. Chartoph. reg. ch. 121: In pasturagio et ad Glandem habebunt usuarium suum homines de Lantiage. Vide in Glandis 2.

GLANDACIUM, Præstatio pro facultate porcos glande pascendi in silvis. Cens. eccl. Rom. Mss.: Glandacium solvunt in festo S. Martini. Vide Glandaticum in Glandis 2.

GLANDARA, Aviculæ species, de qua Petrus de Crescentis lib. 4. de Agricult. cap. 4. 20.

GLANDARETUM, Locus glandibus abundans, in iisd. Cens.: Fundum Rapacesarum cum silvis, Glandaretis et terris sacionatibus, situm in via Aurelia.

GLANDARIUM, GLANDARIA, etc. Vide Glandis 2.

GLANDELLA, Idem quod Glancella. Libellus de remedis peccatorum inter Anecd. Marten. tom. 4. col. 27: Penitentia bardicationis Glandelles post obitum lacti vel laice l. dies in pane et aqua. Si post Glandeliam morientem in partu vel cohabitatore, vel cohabitricem idem habentem xl. dies in pane et aqua.

GLANDEMIA, Eodem intellectu atque supra Glanda. Charta ann. 1507. inter Probat. tom. 2. Annal. Premonstr. col. 222: Propria sylve... cum Glanemia et cæsurâ private pro suo jure pro se utatur et fruetur.

GLANDES, Pars superior valli in munitionibus urbium. Sugerius in Vita Ludovici cognomento Grossi Regis Fr. apud Duchesnum tom. 4. Hist. Franc. pag. 291: Castrum munitissimum vallâ, arte et rigido superius Glande, inferius torrentis profunditate pene inexpugnabili,

aggredditur. Ibid. pag. 292. dicitur de turri lignea, qua castrum illud oppugnabatur: *Herbat machina eminenti pons ligneus, qui se exaltius porrigens, cum paulisper dimitteretur super Glandem, faciens descenditibus pararet ingressum.* Et pag. 301: *Qui enim milites velocissimis equis castrum defensionem circumdabant, manualiter Glandi insidentes, inopinata dum supervenirent, cadebant, detruncebant, et ab alto fossati imo graviter decidebant.*

2. **GLANDIS**, Gallis, *Glandée*. Chrodegangus Metensis in Regula canonicor. cap. 8: *Et si contingerit, quod illo anno Glandia vel fagina non sit, etc.* Vide Leges Wisigoth. lib. 8. tit. 5. *Glandis nomine*, inquit Bracton. lib. 4. tr. 1. cap. 88: § 13. *continentur glans castanea, fagina, ficus, et nuxes, et alia quaeque, quae edi vel passim possunt praeter herbam.* Vide leg. 1. D. de Gland. leg. (43. 24.) et leg. Qui venenum, de Verb. signif. (lib. 50. tit. 16. fr. 236. § 1.)

GLANDARIE, JUGLANDARIE, in veteri Charta apud Ughell. tom. 9. pag. 304.

GLANDIATICUM, Quod pensatur pro facultate porcos immittendi in silvam, et glande pacendi. Charta Caroli M. in Actis Episcoporum Cenoman. pag. 266: *De pascationibus et pascionaticis, id est, Glandaticis, etc.* Chronicon Farfensis Monasterii pag. 657: *Sine datico, herbatice, scatico*, [apud Murator. *escalico*] vel Glandaticis. Charta Alamannica Goldasti Ch. 90: *Quod vidissent Monachos S. Galli ibidem residere, et Glandaticum tollere.* Vide Vitam Aldrici Episcopi Cenom. pag. 31. [Vitam S. Joachimi Abb. tom. 7. Mail pag. 127. Chartam anni 1138. apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collect. col. 107.] et Italiam sacram tom. 1. pag. 117. 236.

[**GLANDAGIUM**, Transactio Honorati de Castellano Domini de Masalguis cum incolis ejusd. loci ann. 1490. ex Archivo Praesidis de Masalguis: *Pascuis sive pascionia de Glandagia et relargueria quae cumque vendantur*] Glandage, in Consuet. Britanniæ art. 255. S. Severi tit. 3. art. 19. Solensi tit. 13. art. 1. *Glandée*, in Andegav. art. 497. etc.

1. **GLANDATORIUM**, Eadem notione, apud Mabilonium tom. 3. Annal. Benedict. pag. 500. n. 19.

1. **GLANDATIO**, *βανδαντις*, Glandium collectio, apud Martinum in Lexico.

1. **GLANDIARE**, Porcos in silvis glande pascere. Vide locum in *Euplencha*.

GLANDO, *dina*, Glans. Vitmarus lib. 1. pag. 8: *Triticum et avena, et Glandina referuntur.* [Vett. Glossæ: *Glandine*, *βανδαντις*. *Cibus aspera Glandis*, apud Avienum in Descript. orbis v. 285. Rursus ultitur v. 1289.]

1. **GLANDIUM**, Pari notione. Chartul. S. Sulpit. fol. 63. v. *Ego in Dei nomine, Erchenbaudus princeps inclitus, tactus divina inspiratione, dono et trado S. Leopardino et monachis ibidem Deo servientibus ad suum locum construendum omnes decos meos, ubicumque visus sunt habere, et ad omne bastimentum, et a porcos eorum pacua et Glandia.*

1. **GLANNUS**, pro Glavius, ni fallor, Spiculum. Comput. ann. 1383. inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 54. col. 1: *Pro uno arreato posito in hasta Glanni pennonis, et palaca.* Vide infra *Glare*.

1. **GLANS**, Glandula, tumor. Mirac. S. Niceæ tom. 4. Sept. pag. 8. col. 1: *Qui bonus medicus, cum non modica vehementia ferrum impulit in Glandem, volendo de loco evellere.* Vide mox *Glantia*.

1. **GLANTIA**, Idem quod *Glans*, Fragm.

hist. ad ann. 1348. in Append. ad Motum. eccl. Aquilej. pag. 45. col. 2. *Pasitentia, de qua loquimur, in triplici forma visa est, videlicet in Glantia, carbunculo et spulo sanguinis. De carbunculo et Glantia quamplures evaserunt, de spulo sanguinis nullus.*

1. **GLANTUS**, *Albus, Blanc*, P. o. o. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. Reg. 7657. f. Glancia.

1. **GLARA**, pro *Glarea*, Arena, sabuletum. Gall. *Grere, Gravier*. Utitur Parisiensis de Cereta in Chronico Veron. ad ann. 1231. apud Murator. tom. 8. col. 627. Rursus occurrit tom. 13. col. 32. Vid. *Grera*.

1. **GLAREOTA**, quid sit, explicat Anonymus Leob. ad ann. 1391. apud Pez. tom. 1. Script. Rer. Austr. col. 95. *Quem (omitem) dux Otto sibi in familiaritatem militaris contubernii contulit, galceque suae deus, quod pisanam, sive Sageram, vel Glareotam dicitur, in bellis, torvis et hastidudis utendum contradidit, coronam scilicet auream respexit lentis galce circumdulam.*

1. **GLARETUM**, *Glarea*, Gall. *Gravier*. Stat. Avellæ ann. 1198. cap. 130. ex Cod. reg. 1924. *Nulla persona capit, in aliquo alieno Glareto, aliqua ligna, vel lignamina sibi arrestata, vel ducta ex impetu vel inundatione. Durax vel Mehecie.*

1. **GLAREUS**, Argillosus. Stat. Placent. lib. 5. fol. 101. v. *Que testa est terra Glarea vel gerbida, que non consistit laborari.*

1. **GLARIA**, perperam pro *Guaria*, notat Cangius in v. *Guarium*, apud Doubletum pag. 889. It. tamen legitur in Chartul. S. Dion. ex Bibl. reg. pag. 159. col. 1.

1. **GLARIS**, *βελβητος*. Qui narrat fabulas. in Gloss. MSS. S. Germerani. et in Supplemento Antiquarii.

1. **GLASIACUS**, Certa pulsandi campanas ratio. Stat. MSS. eccl. Tull. ann. 1457. fol. 5. v. *In diebus autem solemnitatibus pulsatur cum Glasiaco et fessello per majores campanas.* Vide mox

1. **GLASIUS**, Eodem significatu. Charta Phil. Pulc. ann. 1267. inter Consuet. Genevæ. MSS. fol. 9. v. *Item (jus) habendi duodecim denarios Paris, nomine emende ab illis qui operantur Sabbato post Glastium Vesperarum.* Vide *Gladius*.

1. **GLASSANUS**, Trutta species, apud Hibernos. Vide Giraldum in Topogr. Hibern. dist. 1. cap. 7.

1. **GLASSUS**, *GLASSES*, Pulsatio omnium Campanarum, Gall. *Glaz* vel *Glais*. Rituale Sionense apud Marten. de antiqua Ecclesie Disciplina pag. 340: *Debet omnia signa Ecclesie pulsari, et tandum quod omnia consecratis sapeducti christiani compleatur. Post Glassum autem istum nemo presumat in tota civitate signum aliquod pulsare.* Consuetud. Sangerman. ad calcem Hist. ejusdem Monasterii pag. cxxxvii. *Tunc juniores Monachi pulsabunt le Glais in parva turri. Ibid. pag. cxlvi. Debet primo pulsari omnes grosse campanæ in magna turri; secundo due, tertio omnes in pulsatione que vocatur le Glais.* Item pag. cxi. *Dupliciter notiones pulsantur in magna turri cum Glazo.* Vide *Glascium*.

1. **GLASTUM**, Gallis herbae genus, quo Britanni tingendis corporibus usi, ut auctor est Cæsar lib. 5. de Bello Gall. et Plinius, lib. 20. cap. 27. lib. 22. cap. 1. *Guesdum*, vel *Pastellum* nostri appellant: cujus inficiendis lanis maximus

usur. Vide Petr. Victorium lib. 19. Var. lect. cap. 3.

1. **GLASUS**, Pulsatio campanarum. Vide *Gladius*.

1. **GLASUS**, *Butyrum Glasum*, in Instrumento anni 1219. apud Lobinellum tom. 2. Hist. Britan. col. 234. Creditur esse nomen loci. Aremoricis *Glas* est Glancus, rivulus.

1. **GLATIA**, Plantis, Gall. *Glacis*, *Esplanade* Instrum. ann. 1270. apud Monestierum Hist. Lugdun. pag. 14. *Item fecerunt Glatiam subter turcetam, que est in ripa Rhodani et fossata fecerunt ibidem.*

1. *Nostris Glichy*, Solarium, vulgo *Plat reforme* Lat. remiss. ann. 1476. in Reg. 36. Chartoph. reg. ch. 1565. *Et si fallunt abatre une engine ou uny arc boutant, qui estoit appointé contre ledit clochier... a l'uyal du Glichy, en une noe desus ledit Glichy.*

1. **GLATILARE**, *GLATIRE*, Vox canum, nostris *Glair*. Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684. *Glatilare, Glair, crier comme chien, Glative, catulorum*, in Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. 7657. Lat. remiss. ann. 1386. in Reg. 127. Chartoph. reg. ch. 87. *Teclius Guillaume enciron heure de minuit ont ses chiens abatre et Glair a sa bergerie.* Occurrit etiam in Chron. S. Dion. ubi et *Glatissement*, tom. 3. Collect. Hist. Franc. pag. 255. et 276. Gualt. Genart. ad ann. 1249.

Sarrasin comme chiens Glatissent.

Hinc *Glas* et *Glaz*, nostris, Glamor inconditus aut præ immoderata letitia, aut ex furore. Lat. remiss. ann. 1370. in Reg. 110. ch. 75. *Tecluz Souleille et Perrote alerent en ladite ville de Beau, ou ils venaient grant Glaz, dismerent et barent et demourent jusques près de la nuit.* Le Roman d'Athia MS.

Et dist Les dez leur changery,

Ja neo auront jole de Glaz.

Vita J. C. MS. :

Anchos s'ecrirent à un Glas, Que rendus leur soit Barrabas.

1. **GLAVA**, ut mox *Glarea*, in Litteris ann. 1356. tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 102.

1. **GLAVANEUS**, Glancus, ut 700. Agnellus in Vita S. Martiniani Pontif. apud Murator. tom. 2. pag. 129. col. 1. *Martinianus, Glavaneus fulgebant oculo et in omnibus valde decorus, etc.*

1. **GLAVARINA**, Telum missile, jaculum. Stat. castri Redaldi lib. 2. pag. 30. v. *Declavimus quod arma vestita stat infra scripta, videlicet lancea, spata, Glavarina, etc.* Chron. Tavis. apud Murator. tom. 19. Script. Ital. col. 886. *Et pedibus stando rectus propiciebat unam Glavarinam a dicta portica usque in curiam domus anguli plateæ.* Vide supra *Glaverrina*.

1. **GLAUCICOMANS**, Glaucum comam habens Juvenc. 3. 622. *Matth. c. 21. Ordibus lucentibus Glaucicomans olive.*

1. **GLAUCITARE**, Vox canorum, in Carm. de Platon. ad calcem Cod. reg. 6816. Vide supra *Glatilare*.

1. **GLAUCITAS**, *βλαυκασια*, Glaucoma, Pimus, Vitium oculi, quo crystallinus humor in glaucum transmutatur. Occurrit in Miraculis B. Symonis de Lipnica, tom. 4. Julii pag. 506.

1. **GLAUCOMEN**, Eadem notione, in Translatione S. Sebastiani tom. 2. Januarii pag. 283.

1. **GLAUCOMEUS**, pro *Glaucis*. Vita S. Maroli Abbatis in Prologo lib. 2.

Lat. hinc nostra talis, reliquosque
Lancea Glaucaque agna in umbra, etc.

° **GLAUCUS**, Piscis genus, de quo Ita
Tract. de Pisc. cap. 29. ex Cod. reg. 6838.
C. Latine, servato Graeco nomine, *Glau-
cus* dicitur; a nostra verbo, a Romanis
lechia, a Provincialibus *biche* et *cabrolle*
et dano, ab Illyricis *potanda* *Pictus* a
colore *Glauca*. Et cap. 30. *Secunda*
Glauri est species, quam *Provinciales*
luche, Romani *pacatores stellam*, nostri
palamde vel *edigo* appellant.

GLAIVE Gervasius Dorobernensis
anno 1144. *Quod cum vidisset quispian*
de Castella, et ad eorum agnoscat, telo
gracili, quod Glauca dicitur, cum jam co-
munis pontum petiti, quo testam cepit
ipsum male nudati perforavit. Ubi Gull-
lelmus Neubrig, Hovedenus, et Matth.
Westmonast. sagittam habent. Sed le-
gend Glavea, qua voce expressit nos-
trum Glave, seu Angl. a Glaves spicu-
lum, franca, vel lancea. Chron. Flandr.
cap. 41. Et puis le ferirent de Glaves
parmi le corps. Et cap. 111. Il y en avoit
grand plante de mal armes, qui ne pou-
voient souffrir les coups de Glaves ne de
daques. Vide cap. 46. 119. Froissart 1.
vol. cap. 49. L'Allemand Escuyer l'at-
teignit tellement de son Glave rouge et fort,
qu'onques ne brisa. [Kilianus: Glave,
Hasta, lancea, Gallis gladius dicitur.]
Cambrobritanis Glaf, est falx. Anglis
Glavea. Vide Gloss. ad Villeharduinum,
verbo Glave, et Notas ad Joinvillam.
[Adde Schilterum voce *Glefa*.]

° **Lancea**, hasta, ut supra *Glavus*, nos-
tris etiam *Glave*. Lit. remiss. ann. 1382.
in Reg. 88. Chartoph. reg. ch. 117. *Inva-*
dendo in eos cum Glaveis seu lanceis.
enibus et gladiis eraginati, etc. Alie
ant. 1386. in Reg. 139. ch. 57. Quendam
lanceam sine glavi, quam dicitur famulus
securus portabat, eadem violenter abstulit.
Tuum Glave de decem palmis. in Comput.
ann. 1245. inter Probat. tom. 2. Hist.
Nem. pap. 181. col. 1. Charta ann. 1319.
in Reg. 53. ch. 29. Item trois paires de
vans de moustou et une Glave sans fer.
Lit. remiss. ann. 1445. in Reg. 176. ch.
443. Robin Duhamel, qui tenoit en sa
main une longue Glave bien de xij. a xij,
piez de long, etc. Ung baston, nomme
Glave, in alius Lit. ann. 1461. ex Reg. 189.
ch. 513.

° **GLAVIA**, Eadem acceptio. Lit. rem-
miss. ann. 1333. in Reg. 88. Chartoph.
reg. ch. 284. *Cum eorum enibus, boche-*
ria et Glavis accesserunt.

° **GLAVIUM**, **GLAVIUS**, Eodem sensu.
Inventar. MS. ann. 1373. *Item duo Glava*
ferrata. Lit. remiss. ann. 1377. in Reg. 111.
Chartoph. reg. ch. 7. In unte publico ob-
viatore dicto Richardo armato uno
magnio cucllo et una lancea seu Glavo,
etc. Hinc

° **GLAVIUS**, nostris *Glave*, Eques glario
seu lancea armatus. Epist. scripta vicario
et consil. Massil. *Remanet archi-*
presbiter ultra Durentiam, cum ducentis
Glavis vel circa. Lit. remiss. ann. 1393.
in Reg. 98. Chartoph. reg. ch. 284. Lie-
baud sire de Beffromont devant Paris nous
seer. a sire et cum Glaves a sex propres
franz et despens, et y despendi bien mil
florins et plus, sans aucune restitution
avoir; et avec ce fu en la bataille devant
Troies a trente Glaves, et lu se combati
contre les Anglois. Vide supra Glavea.

° **GLAVIOLUS**, **GLAVIOLUS**, nostris *Gla-*
velo et *Glaviol*, diminut. a *Glavus*, Lan-
cea, hasta. Glossar. Provinc. Lat. ex
Cod. reg. 7657. *Glaviel*, Prov. *Glaviolus*.
Lit. remiss. ann. 1405. in Reg. 159. Char-
toph. reg. ch. 312. *Quadam lancea seu*

Glaviolo eam (mulierem) invasit, et in
capite ac in diversis aliis sui corporis par-
tibus percussit. Charta ann. 1390. in Reg.
141. ch. 31. Quod idem dominus viceco-
mitem nobilem Bernardum de Sancta Ge-
nera. cum quodam Glavo atrociter vulne-
raverat, et cum cauda dicti Glavi tres cos-
tis sui lateris fregerat. Cum quodam Gla-
violo tam de plato quam de burs, cum
cauda pluribus et diversis scibus atroci-
ter... percusserat. Lit. remiss. ann. 1378.
in Reg. 112. ch. 370. Icellus Picart prist
en sa main une fourcheferre, et son fils
un demi glave ou Glaviol. Ita etiam leg-
pro Glavelot, in Lit. remiss. ann. 1411.
ex Reg. 165. ch. 408. Alie ann. 1488. in
Reg. 157. ch. 333. Lun desdis jeunes
gens... deguisé tenant, comme un messa-
ger, un Glaviol en sa main, boua icellus
Glaviol une fois seulement ou visage de
Raoullet Estrillart au dessus de l'oil, en
telle maniere que trois jours après ou en-
viron il termina sa vie par mort. Vide
supra Glavelotus.

° **GLAVIS**, quid sit explicant Glossae
Caesar. Heisterbac. in Reg. Prum. tom.
1. Hist. Trevir. Joan. Nic. ab Hontheim
pag. 633. col. 1. *Quilibet manus tenent*
Prumiam adducere Glaven, id est, ligna-
rium sive acerum lignorum. Ubi Editor
addit, id est quod Germani vocant Glaf-
ter, item Lachter. Alio sensu Glaves, id
est, Claves, et tunc forte dicendum po-
tius Glavas, ibidem pag. 633. col. 1.
Glaves tres, circa dominicum cartem alas
tres, circa broni quinque pericas habentes
longitudinem.

° **GLAVIUM**, **GLAVIUS**, Vide supra in
Glavea.

1. **GLEBA**, Fundus, praedium, in lege
2. Cod. Th. de Decurion. (12. 1.) *Servi*
Gleba, Praedium adscripti. Vide Servus
Glebae.

GLEBA, *Gleba Senatoria, Glebalis func-*
tio, pensio, praestatio, etc. Certum vecti-
gal, quod pro possessionibus, ac postmo-
dum in modum oblationis, Imperatori a
Senatoribus pensitabatur, de quo J. et
epiose praeter ceteris Juretus ad Symmach.
lib. 4. Epist. 62. et Jacobus Gotofredus
ad tit. de Senator. et de Glebali Collat.
Huc forte spectant verba Hesychii, γλέ-
βα, συγκλήτου. Vide *Follis*.

GLEBA, Cowello et Praticis, peculiari
significatione sumitur pro terris illis,
quae pertinent ad beneficium ecclesiasti-
cum, et Parochiale; vel quae Ecclesiae
date sunt in dotem, ut habet Lindwo-
dus, et ex eo Cowellus. Flea lib. 3. cap.
2. § 18. *Gleba propria est solum datum,*
sui advocatia Ecclesiae est annexa. Atque
ita sumitur vox Gallica Glebe, in Con-
suetudine Normanniae art. 142. 157. ut
apud Anglos Glebe, et Glebeland. Ingu-
lus: In primis totam insulam Croivandis
pro Gleba Ecclesiae et pro situ separati
ejusdem Monasterii. dono. Charta Si-
monis Archiepiscopi Cantuariensis. Item
habebit vicarius duas acres terrae arabilis
de dote sibi de Gleba ipsius Ecclesiae juxta
ipsam Ecclesiam jacentes.

° **GLEBALES TERRE**, Eadem notione,
apud Rymor. tom. 14. pag. 746. col. 2.

GLEBATIA, et *transmissibilis servitus*,
in Testamento Perpetuo Turonensis
Episcopi. Vide *Servus Glebae*.

2. **GLEBA**, pro pugillo vel fascie spica-
rum aliorum, etc. Vide in *Glana*.

3. **GLEBA**, Corpus, cadaver. Gregorius
Turon. de Vita. PP. cap. 7. *Ad virtuti-*
feram sancti Gleban, nemine retinente,
pervenit. Goscelinus in Vita S. Were-
burgae virg. n. 17. Placuit Regi... quate-
nus sacrosancta ipsius Gleba de tumulo
elevaretur. Nicolaus Rivallensis.

Semper hic et eris, non hepes, et incola, eques
Nos penes est dalcado rancu, sacra Glaba, repulati
Gratu, defuncti cinera venosorum abasit.

(Charta anni 847. inter Instrum. Hist.
Meld. pag. 5. *Sanctissima corporis illius*
(Pctentiani) *Gleba, hac interveniente*
causa, per diuissam est honorabiliter
translata clementiam.) Occurrit passim.

° 4. **GLEBA**, Glossar. Provinc. Lat. ex
Cod. reg. 7657. *Glava*, Prov. *Gleba, glo-*
riola.

° **GLEBALIS**. Vide *Gleba 1.*

° **GLEBARIE**, Chartul. Latinac. Scien-
dam est iterum quod Radulphus aut alius
pro eo quociens in eis molendinis diem
integrum operatus fuerit, excepto cum
Glebaverit, hoc est glebas imposuerit, etc.
Suspicio *Glebas* hic esse argillam subac-
tam, Gall. *Courroi*, qua utuntur ad
aquam continendam, ne effluat.

° **GLEBARIIE**, Turbe, seu carbonem ex
glebis. Charta ann. 1199. *Monastium*
Anglic. tom. 1. pag. 920. In silvis, cham-
pis... vis, semitis, moris, Glebaris, lapi-
dibus, metallis, aribus, etc. Vide Turba,
Niger cespes.

° **GLEBARI**, Servit *glebas* seu praedio
adscripti. Vide in *Galovus*. Varroni au-
tem *Glebarii* dicuntur boves valentes ad
proscindendas glebas.

° **GLEBATICUS**. Vide *Gleba 1.*

° **GLEBO**, Arator rusticus, in Gloss. MS.
Reg. Cod. 1013. Isidori, et Papiz. Gloss.
Lat. Gr. *Glavo*, *glavo*. Ubi *glavo*, vel
glava, restituunt viri docti. Candidus
Monachus in Vita Eigilis Abbatis Fui-
densis in Praefat.:

Quapropter rogat hic quoque Glebo.
Prumptoque et residus quoque legimus
Formicae et tanquam ferris acervum
Hujus non tenere denie perosa
Malum dilacerat, etc.

° **GLEBOCEBOS**, Pactum inter dominos
de Lisignaco et de Pedenacio ann. 1381.
in Reg. 88. Chartoph. reg. ch. 180. *Suc-*
citata materia conguerendi, ex verbis ve-
nitur ad verbera, et ex verberibus ve-
nitunt Glebocebos (sic) ut puta lites, con-
troversiae. Ubi de limitibus praediorum
sermo est.

° **GLEBULENTUS**, pro *Glebovus*, apud
Apuleium de Deo Socratis: *Terra Gle-*
bulenta.

* **GLECOMA** [= *Glacoma hederacea.*]

Ap. Dier. sub *ACERA: oselle.*

° **GLEGELLATUS** Visitatio Thesaurariae
aedis S. Pauli Londoniensis ann. 1236:
Item cal. argenteus deauratus intus et
exterius, cum pede Glegellato, etc. Forte
legerdum Nigellato. Vide in hac voce.
° **GLEIFATUS**, Moneta aureae species.
Diploma MS. Friderici III. Regis Sicil.
ann. 1366. pro mercatoribus Majoricens:
Solvat... Gleifatum unum auri valentem
Tarenos auri 8. ponderis generatis. Nes-
cio an Scyphatum legendum sit. Vide in
hac voce.

° **GLEINATOR**, Spicarum legulus, ex Gall.
Glanneur. Charta Libertatum oppidi
Jasseronis ann. 1288. apud Guicheno-
num in Hist. Bressensi: *Si quis Gley-*
natore vel resinatore vulneraverit, etc.
Vide *Gallia*.

° **GLEISAGE**, Charta ann. 1188. pactum
contingens inter Bernardum Archiep.
Narbonensem et Guacerandum de *Ca-*
pestant pro Ecclesia Castelli ejusdem
loei, in Tabulario Ecclesiae Narbon:
Dicobatque Guacerandus, quod Ecclesia
memorata jure feudi, quod ab Archiepi-
copo Narbonensi tenere debebat, ad se,
suaque pertinebat, sicut ad aliquam la-
icalem personam aliqua Ecclesia digno-
sentis patrie, in qua jus obtinet, quod

Gleisage ab hominibus vocatur. Itaque, sicut ipse dicebat, avia sua *Guilietta* et parentes sui in manu sua tenuerunt *præfatam Ecclesiam*, etc.

† **GLEBA**, Gall. *Glans*, Fasciculus spicarum derelictarum. Exstat inter Anecd. Marten. tom. 2. col. 461. Epistola Clementis IV. PP. qua prohibetur, *Ne de Glenis pauperum Clerici decimas exigant*. Vide *Glana* et *Gelina*.

† **GLENA** ALLIORUM, Fascis alliorum, in Codice MS. reddituum Episcopatus Attisiod.

◦ Hinc *Faire ses glennes*. Spicas colligere, in Lit. remiss. ann. 1377. ex Reg. 112. Chartoph. reg. ch. 156: *Iceite Mabilia avoit embé et fait ses Glennes en temps d'Avoust, etc.* *Glenon* et *Glennon*, pro Cujusvis rei fasciculo. Lit. remiss. ann. 1406. in Reg. 169. ch. 413: *En hayne de ce que les jumés en poulain avoient mené deux Glencns de ses pois, etc.* *Deux Glennons de charnier*, in allis Lit. ann. 1410. ex Reg. 164. ch. 240. Pedag. prior. S. Gondulf. in dice. Bitur. ann. 1314: *Des aus lo Gleno, ob. Le glenon*, in altero ejusd. prior. ann. 1375. Vide supra *Glans*.

◦ **GLENIAGIUM**, Ager cultus et satus, ut opinor. Charta ann. 1404. in Reg. feud. comitat. Pictav. ex Cam. Comput. Paris. fol. 232. r: *Item Gleniagium contiguum prato dictorum les Villedous*. Vide *mox*.

◦ **GLENUM**, Frumentum. Charta Guid. comit. Nivern. ann. 1173. inter Instr. tom. 12. Gall. Christ. col. 133: *Concessi in elemosynam monialibus de Crisenone unum bichetum Gleni in molendinis suis de Autisiodoro*.

◦ **GLEPAS**, Dissensiones, in Gloss. Regio MS. Cod. 1197. forte legendum, *Glebas*, possessiones. Vide *Gleba* 1.

† **GLERA**, An *Glara*, *Glarea*, arena, sabuleum, Gall. *Greve*. Chronicon Mo. doet. apud Murator. tom. 12. col. 1115: *Elegit... quinque milia equitum, ut trent obitum Philippo, qui juxta civitatem Vercellarum in Glera Sargii se posuerunt*. Vereor ne sit pro *Gleua*: quod vide.

◦ **GLESCERE**, Glebescere. S. Althelmus de Læde Virgin. pag. 806:

Ut fuerit imbris uberim ex æthere fævo,
Glesceret et rursus fraxendo germine tellus.

◦ **GLESIATICUM**, Beneficium, quod ad ecclesiam pertinet. Charta ann. 1093. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 333: *Donamus atque reddimus Domino Deo et Beate Mariæ et monasterio Soriceniensi... omnem illam integritatem decimarum, que vocatur Glesisticum ecclesie S. Saturnini de Drulia*. Vide in *Gleba* 1. et *mox Gleya*.

◦ **GLESUM**, Glesum, veteribus Gallis Succinum. Tacitus de Morib. German.: *Succinum, quod ipsi Glesum vocant inter vada atque in ipso litore legunt*. Plinius lib. 37. cap. 3. de Succino: *Certum est gigni in insulis Septentrionalis Oceani, et a Germanis appellari Glessum itaque et a nostris unam insulam ob id Glesiarum appellatam*. Quo loco censent quidam, glessum nihil aliud esse, quam quod Anglo Saxones *glæs*, Gall. Germani, et Angli *Glasse* vocant, hoc est, vitrum: neque enim succinum, quod sit succus arboris, uti vult Plinius, appellatum, sed a voce Hebraica, que seu *galea* seu vitrum, vel *galea* et *galea* sonat. Vide præter Fullerum, Joan. Ruellium lib. 1. de Natura stirp. cap. 39. Cluverium lib. 3. Germ. antiq. cap. 44. Kilianum verbo *Gleyepot*, [et Schillerum in *Glaz*.]

◦ **GLETLUS**, Smaragdus in Grammatica MS.: *Altare, mare, astile, mantile*. Ubi Glossa interlinearis, 1. *Gletlus*. Vox Franca vetus.

† **GLEVA**, Charta ann. 1007. Marcæ Hispan. col. 961: *Et de meridie adicimus ei terminum in ipsa Gleva, et vadit per ipsam terram que vadit per Bacteros*. An *Gleba*. Fundus, prædium, vel *Greva*, Gall. *Greve*? Vide *Glera*.

† **GLEVARIA**, f. Idem quod *Graveria*, vel *Greva*, Locus glareosus, Gall. *Gravier*, *Greve*; vel f. Agger, moles aquis continendis, voce detorta a *Gleba*, eo quo in *Glebars* dictum est, intellecta accipienda, scilicet pro Argilla subacta, ex qua hujusmodi moles conficiuntur. Charta ann. 977. Marcæ Hisp. col. 918: *Molendinos vel molinarios cum capitavit, cum suis diversis et resclosis et Glevaris, et axis et regressis eorum*. Alla ann. 1027. ibid. col. 1042: *Molendinaria cum capitavit et Glevaris, ductus et reductus aquarum, etc.* Vide *Gravero*.

◦ **GLEVUS**, La tondeza delli liquoris. Glossar. Lat. Ital. MS.

◦ **GLEVA**, Prov. Ecclesiæ, ipsa propria consuetudo fidelium, sacellum, basilica. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7857. Vide supra *Glesiasticum* et infra *Glesius*.

† **GLEYNATOR**. Vide *Gleinator*.

† **GLEINUS**. Vide *Glizum*.

◦ **GLIBA**, La sculputura, in eodem Glossar. Lat. Ital.

◦ **GLIBATIUS**, Ignis. Papias.

◦ **GLICOSA**, GLIRIZA, La recolica, in Glossar. Lat. Ital. MS.

† **GLICUS**. Vide *Glizum*.

† **GLIDIUM**, γλιδίον, Rigidum, in Supplemento Antiquarii et in illis Glossis, ubi Vulcanius annotat: *Quod aliter Gladium in scutis Martini emendat Gelidium*.

† **GLIDSUM**. Vide *Glizum*.

◦ **GLIFIA**, Abstrusus sermo, apud Virgil. Grammat. pag. 43. *Glifi*, ibid. pag. 101.

† **GLIMA**, pro *Gleba*, mendose, ut connecto, Corpus, cadaver. Permutatio ann. 926. apud Marten. tom. 1. col. 281: *De hereditate S. Marimini Trevericæ urbis Episcopi, cujus Glina oratorium S. Johannis in sinistro latere predictæ urbis fulgentibus decorat miraculis*. Ecclesia S. Maximini primarium patronum agnoscit S. Joannem Evangelistam.

† **GLIMERE**, Addere. Supplementum Antiquarii: *Glimerit, ερροίθευ*, Addit. [Ex Castigat. utrumque Glossar. leg. *Glomerat, ερροίθευ*.]

† **GLINGLIO**. Vide *Gurgo* et *Gilio*.

† **GLIO**, Mollities, apud Papiam.

† **GLIPHATICUS**, quasi *Glizaticus*, ut videtur, a *Glizum*. Linteum majoris pretii, nisi forte *Gliphaticus*, scriptum sit pro *Griphaticus*, adæque altaris dicta fuerint *Griphatica*, quod *Griphi* in eis acu picti cernerentur. Guidonis Disciplina Farfensis cap. 17: *Custos Ecclesiam adornet, presbyterium atque chorum; altaria sericis Gliphaticis*.

† **GLIRUS**, Somolentus. *Glirum*, Torpentem, stupidum, in Gl. Isid. a *Glire*, qui inter mures habetur maxime somolentus. Italis alias *Glirio* idem erat quod *Stultitia*, stupiditas, et etiam *Stultus*, stupidus, ineptus.

† **GLIS**, GLITIS, *Humus tenax*, in Glossis Isid. f. a Græco γλίς, Gluten, γλίς-γος. Lentus, viscosus, tenax, glutinosus. Gallis. *Terre Glaise*, Argilla. Papias: *Glis, Glisis, Incrementum. Glis, glitis, Carduus. Glis, glitis, Terra tenax. Glis, Glitis, Herba*: que omnia Johan. de

Janua deducti a *Glisco*, Cresco; tum addit:

Glis, Animal. Glis, Terra tenax; Glis, Lapa vocatur. Ris primam; Glitis tenax altera; tertia Glisla. Ris, Animal; Tis, Terra tenax; Sls, Lapa vocatur.

Demum adjicit: *Glis, glidis, Muffa panis vel vini; id est, Mucor; qua notione vocem Glis, glidis Livius usurpavit.*

◦ **GLISCA**, La mensa, in Glossar. Lat. Ital. MS. Vide *Glissera*.

† **GLISCERE**, est *Cupere vel desiderare, respicere, crescere, ardescere, pinguescere, tumescere, superbiere vel indignari*, apud Johann. de Janua, qui verbum illud derivat a γλίς, Dulcis; *Quæ enim dulcia sunt, inquit, desiderare solentur*. Papias: *Gliscit, Crescit, ardescit, augmentatur, desiderat*. Nonius: *Gliscit est Congelascit, et colligitur, vel crescit, vel ignescit*. Vide locos ab eo laudatos, et si vacat, Lexicon Martini. Id unum observabo veteres nusquam usos fuisse verbo *Gliscere* pro *Desiderare*; recentiores vero frequenter. In Hymno Martyrum canimus:

Gliscere fert animus promere canibus
Victorum genus optatum.

Sic in Statutis Canonicoorum Regul. art. 64. apud Duellium lib. 1. Miscell. pag. 98:

Sed non plus tenet quam scilicet sibi quisque accessit
Utque Deo placeat, Gliscat sibi multa desere.

Vide Rymerum tom. 8. pag. 237. col. 1. etc.

◦ Charta Radulf reg. ann. 932. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 68: *Oui pro amore omnipotentis Domini sancium Dei ecclesiam construere et reedificare Gliscit, etc. Goulouer*, eodem sensu, Poetis nostratibus. Pnil. *Mouskes* in Phil. Aug.:

De bois evaques de Tolouse,
Qui leurs armes sauvet Goulouer,
Kacierent li fors de la tierre.

Guill. Guilart. pag. 25:

Richard qui guerroit Goulouse,
Assaut le conte de Thoulouse.

Froissart. in Poemat. MSS.:

Tres que n'avoie que douze ans,
Estois forment Goulouans
De voir danses et carolles.

◦ **GLISCERIUM**, *Amie*, in Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7692. a Terentio desumptum, ubi nomen est proprium.

◦ **GLISCHROMARGA**, [Species terræ candidæ. Gall. *Marne*.] Vide *Merge*.

◦ **GLISCYWA**, Leges Adelstani Regis cap. 12: *Et diximus etiam omnibus hominibus illis, qui in nostram Glisciam vadum dedit, si contingat eum mori, omnia congildo det unum panem et companium pro anima ejus, etc.* Ubi Spelmanus tom. 1. Concil. Angl. pag. 407. restituit *Gildacyram*: *Somnerus vero Gliscyppam*, ex textu Saxonico, quod habet *gegyldscypum*, id est, tribunalium collegium.

◦ **GLISDUM**. Vide *Glizum*.

◦ **GLISERIA**, Charta Will. Com. Pembrochii in Monast. Angl. tom. 1. pag. 721. 722: *Cum omnibus libertatibus et pertinentiis in domibus, virgultis, boscis, planis, pascuis, pratis, pasturis, vivariis, piscariis, Gliseris, aquis, wreccis, etc.* Occurrit ibi *fursum*, et pag. 733: *In bocco et plano, in sabulis et Gliseris, cum omni warach, quod in terram illorum venerit*. [Litteræ M. Natalis Canonici Paris. ann. 1250. e Tabulario S. Clodoaldi:

editam a Steph. Baluzio post Agobard. Epist. Vigilii Arelat. apud Baron. ann. 588. n. 27. Epist. Judaeorum ad Reccovinum Regem in Lege Wisigoth. lib. 12. tit. 2. § 14. Gesta Dagoberti cap. 85. Historiam Wambae Regis pag. 883. Epistolam ex Francis tom. 1. Hist. Franc. 19. Epist. Nicolai I. PP. 8. 27. 30. 31. Joannis VIII. PP. 2. etc. Hinc

GLORIOSI dicti praecipui Magistratus. Idem Anastasius in Joanne PP. pag. 50: *Quomodo nobis suggestit Platon Gloriosus Patricius, et Euphrasius Gloriosus.* Adde Gregor. M. lib. 7. Epist. 11. 22. 30. 82. 70. lib. 8. Epist. 8. lib. 9. Epist. 35. 36. Reges interdum ita compellatos multis probat Bivarius in Commentat. ad Pseudo-Maximum pag. 85. et seqq. qui ejusmodi titulum affectasse Wisigothorum Reges observat. [Vide Glossar. med. Graecit. voce *Μεγαλοπρεπτατος*, col. 886.] Le Roman de Blanchandin MS. ubi de Regis filio:

*Derris le filz Alimodee
Garde la tor et le palais
Moult oi il Gloe riche messieus.
Fait avoir une chevalerie.*

3. **GLORIA**, Hymnus Gloria in excelsis. Statuta Ecclesiae Aquensis ann. 1376. MSS: *Statuerunt quod licet per dant tales distributiones, quas lucrati fuissent, si ante gloriam vel Epistolam cantatam in choro venissent, nihilominus in choro intrare valeant, sed distributiones non lucentur.*

4. **GLORIA PATRI**, *Glorificatio Trinitatis*, Versiculus, qui Psalmos claudit, Cassiano 1. 2. de Cenob. Instit. cap. 8. *Strophis Graecis.* Gregor. Turon. lib. 1. de Mirac. cap. 38: *Postquam dicta Gloria Trinitati. Joannes Abrincensis Episc. de Offic. Eccles. In his tribus horis bis tres Psalmos cum trina Glorificatione sanctae Trinitatis cantamus. Alibi: Quod vero in primo nocturno in Dominica diebus 12. Psalmos cum trina Glorificatione sanctae Trinitatis canimus, et quatuor una Glorificatione et una Antiphona copulamur, etc.* Scribit auctor Chronici Richersperg. ann. 388. Damasum PP. constituisse, ut in fine cuiuscumque Psalmi Gloria Patri cantaretur: quem morem sua invaluisse aetate refert idem Cassianus loco citato, et si secus uteretur Orientalis Ecclesia, ubi cum silentio omnium, finito Psalmo, oratio succedebat. Sed longe ante Damasum Hymnum istum glorificationis, immo ab ipsis Apostolorum temporibus obtinuisse, pluribus contendunt Baronius ann. 325. Durandus de Ritibus Eccles. lib. 3. cap. 15. et alii. [Consulte Constantium tom. 1. Ep. Rom. Pontif. col. 612.] Vide Concil. Vasion. I. sub Julio cap. 8. Vasense II. cap. 5. Narbon. I. cap. 2. Toletan. IV. cap. 13. Vigilium PP. Ep. 2. Walafridum Strabon. lib. de Rebus Eccles. cap. 25. Bernonem Augiens. cap. 2. Micrologum cap. 81. Durandum lib. 5. Itation. cap. 2. num. 17. et seqq. [Vide Glossar. med. Graecit. voce *Δοξολογια* col. 324.]

GLORIA, nude vel *Gloria Psalmi*. Tres Psalmos dicere sub una Gloria, in Regula S. Benedicti cap. 17. 8. *Gloria primi Psalmi*, cap. 48. *Psalmos definire cum Gloria*, vel cum una Gloria complere, in Regula Magistri cap. 83. *Gloria Invictorij*, *Gloria primi Psalmi*, in Charta ann. 1394. apud Ughellum tom. 7. pag. 338. *Ad gloriam Psalmi inclinare*, apud Hubertum de Miraculis lib. 1. cap. 11. et in Statutis Ord. de Sempringham pag. 741. *Occurrere ad primum Gloria*, in eisdem Statutis pag. 784. 726. Adde Johan-

nem Episc. Abrincensem de Eccl. Offic. pag. 8.

5. **GLORIA** Sic vocatur una, octava scilicet, e novem partibus hostie divisa in Missa Mozarabica: *Et sumit illam particulam, gloriam, et omnes reliquas per ordinem, et sumit calicem dicendo, etc.*

6. **GLORIA**, Specimen, in vet. Glossar. ex Cod. reg. 7641. Perperam pro *Glossa*. Vide in hac voce secunda notione.

GLORIABILIS, *Κορυφαία*, in Gloss. Graec. Lat. Superbus. *Glossa* aliam MSS. *Gloriatio*, *κωρυφαία*.

GLORIANTISSIMUS, Titulus honorarius, concessus archiepiscopo. Charta ann. 855. in Chartul. eccl. Vienn. fol. 40. v. col. 2: *Domino honorantissimo et gloriantissimo patri Agelmaro archiepiscopo, etc.* Vide Gloria 2.

GLORIARI pro *Gloriari*. Supplem. Antiquarii: *Gloriat, exzu, Gloriatur.*

GLORIARI, Fulcinius de Gestis Abbat. Lobensium tom. 6. Spicil. Acheiriani pag. 588: *Unum hoc ultimum et omnibus praedicatum, pluribusque sui comperto notissimum dicemus: quod videlicet nullus qui Ecclesiae illi unquam intulit damnum, Gloriatu sit in animum: et si forte pro quolibet, ut assolet, injuste illato damno Monachi ex majori Monasterio, quod quidem inferius est, moniem S. Uramari scandunt reclamaturi, credatur, nec vana spes est, nunquam inultum iri. Ubi Gloriarum idem est ac eo, quod quis intulit, damno minime fruit, nec ob id inultum manere.*

GLORIATIO Crucis. Vide Cruz.

GLORIETA, Edificium altius, nostris *Gloriette*. Statuta Mediolanensia 2. part. cap. 348: *Si quis de cetero construere vel consari fecere voluerit aliquam balneam, ponticellum, vel Glorietam, in ejus domo, super muro propiti, vel communi, per quam immediati prospici possit in domum vicini, hoc ei liceat, etc.* [Computus ann. 1383. tom. 2. Hist. Dalph. pag. 274: *Pro tabulis necessariis in Gometta domini. Le Roman de Partonopex MS.*

*Une moult bien peinte Chambrelle,
Urabe nome Gloriete.*

1. **GLORIFICARE**, Collaudare, Gall. *Rendre gloire*. Epist. Nicolai I. PP. ad Carolum C. ann. 883. tom. 7. Collect. Histor. Franc. pag. 333: *Quapropter ejus (Dei) misericordiam Glorificamus, etc.*

2. **GLORIFICARE**, Celebrare, illustrare, Gall. *Rendre célèbre*. Chron. Herman. ad ann. 288. tom. 6. ejusd. Collect. pag. 226: *Reliquis S. Marcellini Aquigranti allatis, plurimis Glorificantur miraculis.*

GLORIFICATIO TRINITATIS. V. Gloria 4.

GLORIFICUS. [Gloria plenus. Imp. Justin. Cod. 2. 8. 6. Relicta observatione *Glorificae* tuae sedis.]

GLORIOLARI, *Gloriola* et vanitate afflicti, Gozechini Epistola apud Mabill. tom. 4. Analect. pag. 366: *Ergo arguis in me levitatem vanitatis animi qui velut hac illac fluitans vacare desideret et Gloriolari, pro eo quod Leogium nostrum tantopere laudaverim.*

GLORIOSE, Honorifice, Gall. *Honorablement*. Lit. remiss. ann. 1355. in Reg. 84. Chartoph. reg. ch. 509: *Cum dictus exponens die festi Assumptionis B. Mariae Virginis... aliquos ex amicis suis in dono sua, ob dicti festi reverentiam, invitasset, et eisdem de bonis et epulis suis dare Glorioso et festivo proposuisset, etc.*

GLORIOSI. Vide in Gloria 2.

GLORIOSITER, Glorioso. Occurrit apud Eulogium Cordubensem.

GLORIS, ris, pro *Gloria*. Fridegodus in Vita S. Wilfridi cap. 63:

Pignere Sanctorum, multa quoque Gloe venustus.

[Vide Virgil. Grammat. pag. 123: *Gloria a Glorificatione. Apud philosophos Glories dicuntur.*]

Ita et nostris *Gloer*, pro *Gloire*, ut non semel legitur in Poem. Rob. Diaboli Ms.

*A tant a esquis de son lestre,
Que che ne peut carnesse horse lestre.
De Gloer vient, an Gloer valt,
Et de Gloer vienment si fait.*

2. **GLOS**, *ἀλόγη ἀλόγη*. Reg. Lewis, *Glos, ἀλόγη, γλωττή, ὄσι, ἡλατρω*. Cujac. Ita in Castigat. ad utrumque Glossar. Aliud Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657: *Glos, soror vri.* Vide Analecta Mabill. edit. in fol. pag. 326. [Vide et Forcellin. in hac voce. Pro uxore fratris occurrit in chart. ann. 1300. apud Guden. in Cod. Diplom. tom. 2. pag. 238.]

3. **GLOS**, *Le legno putrido*. Glossar. Lat. Ital. Ms. Vide supra *Glos*.

GLOSA, pro *Glossa*. Interpretatio, Gallice *Glose*, in Regesto Parlament. ann. 1408. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 597. [Vide Savin. Histor. Jur. Roman. med. temp. tom. 3. cap. 24. § 207. not. e.] Vide *Glossa* 2.

[Legitur in thesauro ecclesiae Claramontensis. (Mus. arch. dep. an. 980, p. 42: « Breve de libris sanctae Mariae... Glossarum 1. »)]

GLOSARE, pro *Glossare*. ut Infra. Appellatio universitatis Paris. a Benedicto XIII. PP. dicto apud Acherium tom. 6. Spicil. pag. 148: *Fuitque dictum per nonnullos suorum quod Glosari debebat illud juramentum.*

Interpretari. Slat. castr. Redaldi lib. 1. pag. 8. r: *Quod statutum praedictum sit, et non possit Glosari et interpretari, nisi ut in litera jacet.*

* **GLOSATIO**. Vide mox *Glossatio*. [Fr.]

GLOSATURA, ut *Glossa*. Interpretatio. Vita Anastasi PP. IV. epud Murator. tom. 3. pag. 440. col. 1: *Hic etiam Glosaturam super Psalterium et Epistolas Pauli ab Anselmo pro Glosulis interlineantes marginalesque distinctam, post a Gliberto continuative productam latius aperitiusque explicavit.* Similia sunt in Chronico Trivetti apud Acherium tom. 8. Spicil. pag. 417.

GLOSCHOMUM, Feretrum, locus, Græc. *γλοσχομ*. Agnellus in Vita S. Joannis Pontif. apud Murator. tom. 2. pag. 189. col. 2: *Alii salicem vimine intezabant crates, alii tondabant salicem ramos, qui operiebant Gloschomum: ubi Jacobat corpus defuncti.*

[Vide Sepulchrum. Minus bene *Gloschomium*, tom. 7. Jul. pag. 183. col. 2.]

1. **GLOSSA**, Lingua, idioma ex Gr. *γλωσσα*. Fridegodus in Vita S. Wilfridi:

... Nota peregrinæ cui famina *Glossa*.

2. **GLOSSA**, Imago exemplum rei. Vide *Glossa*. Alanus pag. 419.

Nostrum statum pingit rosa,
Nostris status decens *Glossa*,
Nostræ vitæ lectio.

* **GLOSSA**, VOCABULI, Vocis etymon. Mirac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 606. col. 1: *Præsigno namque muneris celestis eum intra *Glossam* sui vocabuli statuerim permansurumque prævidens, Altumulare vocaturus.*

* **GLOSSA**, Petra, lapis similis lingue humane. Glossar. vet. ex Cod. reg. 7613.

* **GLOSSALE** super tres libros Salomonis et lamentationes Jeremie. Ita ins-

eribitur. Codex membranaceus in Bibl. Heilsbr. pag. 12.

GLOSSARE, Denudare, aperire, ut glossa vim verbi detegit. Idem Alanus l. 3. extremo Anticlaud. :

Hac igitur vestis virgo nictat, immo virago
Glossat in hac mentem, virgo dans otia, fabrum
Indulit, etc.

Idem de Planctu naturæ :

Nec se justitie luce colorat,
Nam sese vitium Glossat aperte,
Fit fraud ipse aut lingue furoris.

GLOSSARIUM, Papiæ, dictum quod omnium fere partium glossas contineat. Vide Prefationem nostram.

* **GLOSSATO**, Idem ac Glossa, Interpretatio, Italis Chiosa, glossa et glossa Gall. Glose. Stat. Bonon. ann. 1257-67. tom. III. pag. 326. Sicutimus et ordinamus quod nulla absolutio, dispensatio, interpretatio, Glossatio (reglosatio 50, 52), reformatio statutorum... fiat super aliquo statuto preciso, etc. [FR.]

* **GLOSSATOR**, Glossarum scriptor, Interpres, Gall. Glossateur. Passim occurrit apud recentiores.

* **GLOSSATUS LIBER**, Glossis elucidatus, in Gestis Abbatum Lobensium apud Acher tom. 6. Spetii. pag. 684. et alibi non semel.

* **GLOSSELLA**, Parva Glossa, annotatiuncula, in Actis SS. Mali tom. 7. pag. 822.

GLOSSES, Gerardus Presbyter in Vita S. Adalrici Augustani cap. 18: *Eccliam autem S. Africi, que a paganis fuerat crehana, adhuc reedificata non erat, sed tugurium Glossibus tectum altaria ab imbribus et intemperiebus defendebat. Incertum, an culmos vel scandulas intelligat.* [Vide Gladius.]

* **GLOSSOGRAPHUS**, ut Glossator, passim.

* **GLOSSULA**, Mitæ, Dictio, in Supplemento Aniquarij. Vide Glossarium.

* **GLOTONUS**, Scurra, mimus, ganeo, homo libidinosus, quo seuso Glotonin et Glout nostri dixerunt: unde Gloutine, pro Libido. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7857: *Glota, Proc. lecoatrix, lena, parasita. Glotoniar. Proc. securari. Stat. Vercel. lib. 3. pag. 84. r: Neque scienter hospitantur Glotonos, avertentes, basclaceros, meretrices, galiatores vel bannitos.* Lit. remiss. ann. 1374. in Reg. 105. Chartoph. reg. ch. 459: *Isclia Robert, qui estat puiasant homme de corps, mauvais Glout et de mauvaie renommee, etc.* Alia ann. 1400. in Reg. 155. ch. 329: *Isclie femme par sa mauvaie Glotonine, commist et perpetra adultere, et se abandonna a un sten voisin.* Le Roman de Cleomades Ms. :

Ne d'arguel, ne de Glotonie,
Chil sont capiel de double.

Unde Malegloute, de muliere immunda et inhonesta, in Lit. remiss. ann. 1385. ex Reg. 128. ch. 173: *Lors Marois dist a ladite femme, va-t-an Malegloute, je ne veil a ton point de tencion.* Hinc Gloute parole, pro verbum injuriosum, convicium, in Lit. remiss. ann. 1379. ex Reg. 105. ch. 3: *Isclius Regnaud dist au suppliant tant d'autres Gloutes paroles, que tous ceulz qui estoient presens en estoient esbaiz.* Haud scio an a veteri Gallico Glete, Sordes, spurcitia, corruptio. Bestiar. Ms. :

Le carogne que la mer gete,
Homme, beste, ou poisson, ou Glete.
Le Desprement du Corps Ms. :
Vies es, et ens a mourir se,
Si deviens Glete et pourriere.

Inde fortassis, Glous pro vulgari Eggut, Gloaca, per quam purgamenta effluunt, in Lit. remiss. ann. 1387. ex Reg. 132. ch. 283: *Isclius Robert estoit audit Gilles qu'il lui avoit occupé et occupoit Glous et parois a lui appartenans, estans en ladite ville de Saint Pol, de mortier ou ordure, que ledit Gilles devoit mener ou faire mener aux champs.* Vide infra Gallicum Glossar in Goterius.

* Sed et Glout, pro Helluo, vorax, vulgo Glouton, occurrit in eodem Bestiar. Ms. :

Si Glout de boire et de mangier.

Unde Gloutement, pro Gloutonnement, voraciter, avide, in Hist. Caroli VI. pag. 177: *Et quant il mangeoit, c'estoit bien Gloutement et louissement.* Godon, eadem acceptione, Cotgravo: que vox occurrit apud Anonym. in Carolo VII. pag. 512. Alia, idem est quod Homo diviliis rebusque omnibus abundans. Eiusdem originis est vox Seglout, Frustum quod unc haustu deglutitur, in Mirac. B. M. V. Mss. lib. 2. :

En mer chal et mort l'engloist,
Tout saizal com un Seglout.

Vide Gluta.

* **GLOTORARE**, Κλύττω, Clangere, voce conione. Auc. or Poemat. de Philomela :

Glotorat immenso de turre cocoon rostro.

Plinius dicit ciconias inter se commurmurare, Solinus vero, fere linguas non habere, verum sonum, quo crepitant, oris potius, quam vocis esse. [Vide supra Glotolares.]

* **GLUVIENUS**, Vide Gluivendus.

* **GLUDERE**, [Concutere, detrahere ex-corticare. DIEF.]

* **GLUEN**, GLUIUS, a Gallico Glui, Pales, calamus, vulgo Chaume. Charta ann. 1822. Inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 31. col. 1: *Item percipit in dicto loco domus Gluivendus pro annuo censu, Juri petit, a quolibet habentis animal deferes bastum, duas sarcinas de Gluen.* Comput. Ms. fabr. S. Petri Insul. ann. 1870: *Item datum pro Gluis, gluyos (sic) et Gluyorage, v. lib. 2. sol. Lit. remiss. ann. 1384. in Reg. 146. Chartoph. reg. ch. 323: Un fessau de chaume, autrement appellé Glui. Reg. Corb. 18. sign. Habacuc ad ann. 1510: *Les Gluyos pour faire les festus a leyer lesdites vingnes.* Sed et Gluy dixerunt, pro Spicarum scallitove manipulo et fasciculo herbarum. Lit. remiss. ann. 1385. in Reg. 128. ch. 182: *Un Gluy de feves, ou il avoit environ un boisseau de feves.* Alia ann. 1405. in Reg. 160. ch. 150: *Le suppliant print furtivement aux champs neuf Gluyes ou farbes de seigle.* Charta ann. 1476 in Chartul. Latinac. fol. 246: *Trois bons Gluyes de jonché vert, chacun Gluy la charge d'un homme.* Gluyon, eadem notione, in Lit. remiss. ann. 1457. ex Reg. 189. ch. 192: *Jehanin Boistel porta aux champs ung Gluyon de feurre, pour d'icellui l'yer le die que ses gens soyient.* Hinc Gluier et Gluyeter, Calamus colligere, vel in fascem colligare. Lit. remiss. ann. 1871. in Reg. 102. ch. 27: *Pierre Hermart ayant envoié Jehan Hermart son filz et Gillon sa fille Gluier du gluy aux champs, etc.* Comput. Ms. fabr. S. Petri Insul. ann. 1369: *Item cuidam mulieri pour Gluyeter estrain pro duabus dietis, tiij. sol.**

* **GLUNNIRE**, in Sermon. Hildeberti Cenom. pag. 698. pro Grunnire. Vide in hac voce.

* **GLUERE**, GLUVERE, pro Glubere, Corticem detrahere. Papias in MS. Bitu-

ric: *Glueri, Cutem detrahere, excoiare. Gluier, Excoriat.*

* **GLUFA**, Gall. Gluße, Species ferri fusi, in Usaticis Vicecomitatus Aquarum Romanæ MSS.

* **GLURA**, Simia, Clurg, vel Glura, Simia, in Glossis MSS. Sangerni. Apud Papiam MS. habetur: *Clura vel Glurum, Simia.* Vide Clura.

* **GLUTEN**, Fel taurinum, Joanni de Garlanda in Synonymis Chymicis. [Roche le Barif in Dictionario Spagyrico, *Gluten album, vel Synonia, est pars corporis nobilissima, subtilis, pura, alba, perspicua, sal dulcis, et humor naturalis, et est locus tartari et podagre.*]

* **GLUTINATORIUM**, Glutinum, Gloss. Grec. Lat. Κολλώπιον, Glutinatorium.

* **GLUTINUM** FAMILIARITATIS, Necessitudo, qua quis cum altero conjunctus est. Vita S. Abbon. Floriac. tom. 10. Collect. Histor. Franc. pag. 840: *Charitativus laudabilis in Domino familiaritatis Glutino ei in omni sua conjunctus vita.*

* **GLUTINUS**, Coagulatus. Vita S. Guthl. tom. 2. Apr. pag. 49. col. 2: *Illa ergo partem Glutinam salis, a S. Guthlaco ante consecratam arripient, etc.* Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7884: *Gluyer, conjoindre, Glutinare.*

* **GLUTIRE**, Epousissier, sive uzorare. Glossar. Lat. Gall. ann. 1382. ex Cod. reg. 1190.

* **GLUTIS**, Terra tenax, in Glossis MSS. ad Alexandrum Introsoph. in Glutis. [Vide Glis et Glutum.]

1. **GLUTO**, GLUTTO, λυγῶπος, in Gloss. Gr. Lat. Papias: *Ambro, devorator, profusus, luxuriosus, Glutto, consumptor patrimonij.* Idem, *Elitio, prodigus, Gluto, ambro, etc.* Gl. Lat. MS. Reg. : *Lurconem, Devoratore, vel Gluttonem, Vetus Interpres Juvenalis Sat. 4: Dicitur, Gluttones.* Et infra: *Neronem dicit Gluttonem.* S. Ambrosius: *Sic amat diabolus filios suos ut perdat, sicut amat Gluto porcellum ut comedat.* Acta S. Sebastiani cap. 8 de Vita presentis: *Ipsa dat edacitatem Gluttonibus, ipsa ebrietatem ingerit temulentis.* S. Eligius Homil. 14: *Qui erat commessor, id est, Glutto, aut ebrius, fit parvus et sobrius.* Diltmarus lib. 4: *Glutto et simulator.* Matth. Paris. ann. 1105: *Et quos desides vocat, et Gluttones concubare desiderat.* [Ratherus Veron. in Sermon. 1. de Quadrage. tom. 2. Spicil. Acher. pag. 281: *At contra Gluttonum ista solet esse defensio, licet non per omnia falsa: Melius est, aiunt, abstinere a vitis, quam a cibis. Sed quomodo abstinet a vitis qui quis deseruit?* Adde Regul. Magistri cap. 1. 18. 69. V. Glotonus. Le Roman de Gaydon MS. :

Va Gloss. dit Nain, Dex te dolet encombrer.

* 2. **GLUTO**, ut GLOTONUS, a veteri Gallico Glout, Ganeo. Stat. Secus. ann. 1197. Inter Mon. Hist. Patr. Taur. tom. I. Legum Munic. col. 6: *De Gluttonibus et meretricibus.* [FR.]

* **GLUTORIUM**, Le lieu où l'en plus, in Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7692. Vide supra Gluen et Glutinus.

* **GLUTTUUS**, pro Glutius, quod legitur apud Persium, Guttur. Vox facta ex imitatione soni, quem edit liquor means per angustum trahit. Gloss. Isid.: *singultum, Qui loquitur per Glutuos.*

* **GLUTUM**, GLUTIS, solis, Glutem, in Supplemento Antiquarj. Vide Glutia.

* **GLUTUS**, [Unctus, bene subactus, coherens, instar eorum, qua glutino conjuncta sunt. Cato R. R. 45. Locus bipallo subactus, beneque Glutus siet. Eadem verba habet Plin. 17. 18. 20. Pro

Glutus, quod et Glutus scribunt, dicitur etiam Glitus, seu Glitus. Hinc Festus: Glitis, subactis, laevibus, teneris.]

GLUVIERE. Vide Gluere.

GLUIDENUS, GLOUIDENUS. Ennodius lib. 5. Epist. 4: Accipe ergo risum motura poemata, et Gluidenium tuum se solum agnovisse contentus a publico rigore me subtrahit. Idem in Praefat. carminis ad Faustum: Ad camanalem tamen ignominiam, quibus nunquam Gluidenus deest, versus adjecti. Notio vocis perspicua; pro imperito enim usurpatur, sed origo incerta. [Forte leg. Gnovidenus, ab Italico Gnocco, insulsus, imperitus.]

GNABAT. Natus, generatus, filius, creatus, vel enizus, lingua Gallica. Gloss. Isid. In Glossis MSS. ut jam dictum est in Creare 1. pro Gnatat habetur Gnatat. Hanc genuinam esse lectionem probabilissimum est. Forte tamen possent alia ratione corrigi Glossae Isidoriana, legendo scilicet Gnat vel Gnaba pro Gnatat; Gnat enim apud veteres Gallos significasse videtur filium puerum seu amulum, ut hodiernum Knab vel Knabe apud Germanos. Vide Graevium et Martinium.

GNAFUS, GNAFUS, Ludii taxillorum species. Stat. Bonon. ann. 1250-67. tom. 1. pag. 302: Statuimus... quod nullus in civitate seu burgis vel comitatu debeat ludere ad aliquem ludum taxillorum, seu bescaparie, seu murbiole, ad apardum, seu Gnaffum (Gnaffum 59, 60), seu ad raguetum, etc. [F. B.]

GNANUS, pro Nanus, Pygmaeus, in Archirentio lib. 2. cap. 12. [Vide supra Cobalt.]

GNARAT, in Supplemento Antiquarii, vel Gnarrat, ut est apud Martinium, Byzicau, Narrat. Hinc Martinus Narrare deducit a Gnarus, quasi Narrare sit Gnarus facere.

GNARIFICATIONES, Sermo, Papiae.

GNARITUR, γναριτεται, Cognoscitur, in Supplemento Antiquarii. Vide Gnoritur.

GNARUM, Inventar. ann. 1383. apud Murator. tom. 16. Script. Ital. col. 83: Tabolierium unum laboratum ad Gnara et de jaspide cum scacchis et merellis.

GNARURAT, γναριουται, Gnarus seu notum facti, in Glossis Lat. Gr. Sangerman. MSS. et in Supplemento Antiquarii.

GNARURIS, Gnarus, notus. Gloss. Lat. Gr. Sangerman. MSS.: Gnarruris, γναριουται; Ausonius: Non cultor instans, non arator Gnarruris.

GNATARE, γνατοροισαι, Gnatos seu filios procreare, in vet. Glossis; Supplementum autem Antiquarii praefert: Gnatate, γνατοροισαι, Libertis operam dare.

GNATICA, Guillel. Armoricus de Gestis Philippi Aug. pag. 82: Sed inclusi parum curabant hujusmodi jactus lapidum et sagittarum... tuto latentes in cryptis et Gnaticeis.

GNATICIDIUM, Γνατικιδιον, in Gloss. Gr. Lat. Codex MS. S. Germani Paris. habet Gnatium. [Genuinum est Gnatidium, Gnatiorum seu liberorum caedes, parricidium.]

GNATONICUS VIR, ut Gnatho, Parasitus, vel Vir impurus et nihili. Henricus Huntindonensis apud Acherium tom. 8. Spicil. pag. 191: In Sicestris vero sedit Radusius: in cuius loco sedit Pelochion vir Gnatonicus, et ob hoc depositus. Johan. de Monasterio apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collect. col. 1451: Quibus ipse Gnatonicus blandiri conten-

debat. Gnatonico ritu cantare, l. e. more Gnatonum eid. Johann. ibid. col. 1402.

GNATUS, Vide Creare et Gnatat.

GNAVARE, pro Navare, Operam dare. Gloss. Isid. Gnavat, Fortiter exequitur.

* GNEPHOSUS, et CNEPHOSUS. Vide mox

GNETONSUS, γνετονς, γνετονς, in Glossis Sangerman. MSS. Lege Gnephosus. Festus: Gnephosum, Obscurum; videlicet ex Graeco, quod est xvtas.

o Vide H. Stephanum in Praefat. ad Thes. Ling. Gr. pag. 14. ut et Scaliger. ad Festum in hac voce.

* GNITUS, et GNIZUS [a genibus prisca dixerunt Fest]

* GNOLIS, [Idem quod nobilis, apud veteres. Festus: Nobilem antiqui pro nota ponebant, et quidem per G litteram. Accius ibidem. Ego me Argos referam: nam hic sum Gnobilis. Liv. Andron. ibid. Ornamento incedunt Gnobili.]

GNOMOLOGIA, γνομολογια, Sententiarum prolocutio. Legitur apud Rochum Pirrum pag. 261. Sicilia sacra.

* GNORITUR, Cognitum sive compertum est, apud Papiam. Vide Gnaritur.

* GNOSCO, [Nosco, cognosco. Caecil. apud Diomed. l. p. 378.]

GNOSOCOMIUM, pro Nosocomium. Glossae MSS.: Gnosocomium, domus infirmorum. Gnosos, infirmitas.

GNOSTICI, Haeretici, quorum haeresis a Nicolao Antiocheno fluxit, ut auctor est Philastrius.

* GNOSTICUS, Doctus, peritus, a Graeco γνωστικος. Charta Eadgari Regis Britan. apud Madox Form. Anglic. pag. 174: Cuidam ministro mihi oppido fideli, qui ab hujusce patrie Gnosticia nobili Mangoda appellatur onomate.... largitus sum, etc.

* GNOT, f. vox abbreviata pro Gnotit, Novit. Gl. Lat. Graec. Sangerman. MSS.

Gnot, οτις, επιγνωστικα, quod posterius verbum omittitur in Supplemento Antiquarii.

* GNOTUS, επιγνωστικος, γνωστικος, Cognitio. Supplem. Antiquarii. Festus habet: Gnotu, Cognitio.

* GNOZ, Vim vocis explicat Charta Rudol. I. imperat. ann. 1274. apud Ludewig. tom. 10. Reliq. Mss. pag. 154: Ecclesia S. Martini in Pullingen quosdam habet homines censuales, tam in eadem villa, quam alibi residentes, qui nobis et imperio ratione advocatiae seu dominii sum. subjecti, qui vulgariter Gnoz appellantur, quorum bona immobilia, qua pro (f. per) se possident, non consueverunt hacenus, ut dicitur, aliis quam praedictis hominibus, qui Gnos appellantur, dari, vendi, vel aliter alienari, nisi per alia bona immobilia aequalentia, vel meliora dicta hominibus restaurantur. [Vide Haultaus. Glossar. German. voce Genossen, col. 659.]

* GOA, GROA, GROX, Mensura 3. palmorum. Informationes Civitatis Massil. de passagio transmarino in MS. Sangerman.: Primo ad navem habentem quindecim palmos in sentena expedit habere arborem de Pora longitudinis xlv. Griaorum et grossitudinis, seu rotunditatis novem palmorum et medii: et est ad sciendum quod quilibet Griaos continet tres palmos. Item ipsa eadem navis habebit etiam arborem in medio habentem in longitudine xliiii. Goas. Quae postrema vox Goa passim ibidem occurrit; semel autem tantum Griaos et Groa, eadem notione.

* Contract. navium Massil. in Reg. Cam. Comput. ex Bibl. reg. sign. 8408. fol. 201. v: Et habebit (navis) a xxxvij.

Gois usque ad xxxvij. Goas de roda in roda.

* GOBEL, Calix, poculum, culullus: Gall. Gobelet. Necrologium Parthenonis S. Petri de Casis: 29. Sept. ob D. Ysabel de la Touz, quae dedit unum calicem et unum Gobel. Efformatur ex Cupa, Cupella, Gall. Coupe.

* GOBELLETTUS, GOBELLETUS, Eadem notione, in Inventario anni 1347. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 555. et 556. Gobelletus, in Testamento ann. 1373. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 183. in Actis SS. Julii tom. 1. pag. 608. in Testamento anni 1364. inter Instrum. Hist. Meld. pag. 215. etc.

* GOBELINUS, Daemon, qui vulgo Faunus, nostris Gobelin, Demon foliastre. Vide Folletus, in Follis, Stultus. Ordericus Vitalis lib. 5. pag. 556: Demon enim, quem de Diane sano expulit, adhuc in eadem urbe degit, et in variis frequentior formis apparet, neminem ledit. Hunc vulgus Gobelinum appellat, et per meritum S. Taurini ab humana lesione coercitum usque hodie affirmat. De ejusmodi demonibus sic Cassianus collat. 7. cap. 32: Nonnullos eorum (imundos spiritus) quos etiam Faunos vulgus appellat, ita seductores et ioculatores esse manifestum est, ut certa quaeque loca seu vias jugiter obsidentes, nequaquam tormentis eorum, quos praeterentes potuerint decipere, delectenter, sed de risu tantummodo et illusionis contenti, fatigare eos potius studeant quam nocere, etc. Vide Covaleus et Gobat.

* A veteri Gallico Gobe, Latus, Liliaris, officiosus. Mirac. B. M. V. Mss. lib. 1.

Riches hom. ses de grant or. Se dois estre coisales et Gobel.

Guiartus ad ann. 1298: Menés vers Bergues liés et Gobel, Si charges d'armes et de robes, etc.

Hinc Goban, Laetitia, hilaritas, in vet. Poem. apud Thaumasser inter notas ad Assis. Hieros. pag. 251:

Dans son Gofan mie n'est close La spursenne emphiteose.

Eo etiam spectat vox Gallica Gogue, qua Delectatio, facetia, jocus significatur. Lit. remiss. ann. 1361. in Reg. 92. Charlotph. reg. ch. 30: Jellus Guillaume lui dist par Gogues: Belle mer, vous ne seriez pas digne de tenir terre, se testis pignon cuisie: en l'eau. Guille. Guiartus.

* Not. giv. de ris, festa, ne Gogue.

* GOBELLETUS, ut Gobeletus, Gall. Gobelet, Poculum, calix, in Computo Johannis Humberti sub Guigone Dalphino ann. 1328.

GOBELLES, Eadem notione. Vide Picherium in Bicarum.

* GOBELLES, Cyathus, Gall. Verre, Gobelet. Stat. eccl. Castr. ann. 1348. ex Cod. reg. 1592. A fol. 76. r: Item deux pitaphos terreos et quatuor Gobellos vitreos. Comput. ann. 1362. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 246. col. 2: Item solvi pro... tribus duodenis Gobelorum perditorum sive fractorum, etc.

* GOBIA, Pagus, regio, ex Germ. Goe, quod idem sonat, ut ex aliquot Chartis docet Goldastus ad cap. 1. Eckardi. Hinc vox eadem Goe addita, passim apud Germanos locorum designationibus, quod pluribus probat Cluverius lib. 1. German. antiq. cap. 13.

* GOBINETUS, pro Gobelletus. Hist. Monasterii S. Laurentii Leodiensis apud Marten. tom. 4. Ampl. Collect. col. 1129:

Inventa fuit summa mille griffonum, et scyphi argentei 24. cum sex Gobinetis deauratis, duodecim cochlearia argentea, etc.

° **GOBUS**, Vintoria falcula, Gall. Serpente. Joan. Germ. episc. Cablon. in Vita Phil. III. ducis Burg. apud Ludewig. tom. II. Reliq. Mss. pag. 85: Etiam non occurrat qui vinetis incolendis insisteret, Gobio putaret, contonderet fossorio, etc.

° **GOBOLETUS**, Calix, poculum, Gall. Gobelet. Anral. Estens. ad ann. 1387. apud Murator. tom. 18. Script. Ital. col. 889: Cujus pretium habuit dominus Albertus miles, unum videlicet aureum Gobeletum. Vide Gobeletus.

° **GOBONATUS**, Monasticum Anglie. tom. 2. part. 2. pag. 83: Una parura pro fuallio altaris Gobonatis de armis et locingia... due parum pro albis de una recta, Gobonatis de armis et losingis bluis, de perlis in auro.

° Gallie, ut videtur, Reliev en bosse, abb. Italic. Gobbo, Gibbus.

° **GOCKEN**, Navis oneraria, apud Venetos. Hist. desponsat. Frider. III. Imper. et Eleonore Lusit. ann. 1451. tom. 1. Probat. hist. geneal. domus reg. Portugal. pag. 814: In portu maris erat navis magna disposita, nomine carraca: sed in Venetis nominatur proprie Gocken.

° **GOD**, Saxon. Bonus. Gota puella, Bona puella, in Vita S. Edgithæ. Virg. sec. 5. Benedict. pag. 638. Vide Clack.

° **Anglis God**, Deus: unde *Goderode*, Deus omnipotens, in Poemate du Roi: Alierot est en Engleis.

Qui sainte Croix est en Francois, Et Goderode est autrement.

Comme en Francois Dex tout puissant.

° **GODA**, an idem quod *Godia*, Usura, Gall. *Ucage, Jouissance*? Chartularium S. Vincentii Cenoman. : *Hec sunt caritates arto:oparum, que redduntur in Natale Domini, etc. cum pane et vino, Episcopo III. Cantori I., Hamelino de Marce II. propter Godam*. Alias *Godæ* (Gallus erat ovis vetula, sed nihil ad hunc locum).

° **GODALA**, [Teutonibus, Species cervisie: *Gondale* et *cervoise* in Privilegio Johannis I. Regis Franc. ann. 1354. pro Viromanduis.] Vide *Gelia*.

° Germ. *Good ael*, Gall. *Bonne biere*, alias *Goudale*, unde *Goudaler*, qui cervisiam coquit, vulgo *Brasseur*. Charta ann. 1317. in Reg. 54. Chartoph. fol. 53. r. Johanni de Totencuria concessit foragium cervisie sive *Godalæ*, quod in villa de *Bellaqueru* qualibet die percipere consuevit. Permut. inter reg. et episc. Tornac. ann. 1320. in Reg. 60. ch. 91.

Item foragia *Godalarum* seu *cervisiarum*, que dicitur episcopus habebat in villa Tornacensi, una cum omni jure ad ipsum episcopium, ratione dicti *trum Godalarum*, spectant *Godalia*. in Charta ann. 1248.

ex Tabul. eccl. Camerac. Charta ann. 1285. in Chartul. I. Fland. ch. 372. ex Cam. Comput. Insul. *De le Goudale doit li Cambiers et li Goudaliers dou muq, quatre sols. Cervoise ou Goudalle*, in Ch. ann. 1488. ex Chartul. 23. Corb. Vide infra *Godala*. Hinc.

° **GODALARIUS**, in Charta ann. 1240. ex Chartul. A. eccl. Camerac. ch. 19: *Cum quilibet cambarius et Goudalarus Cameracensis tenetur capitulo Cameracensi redidere de primo brassino, tam cervisie quam Goudalis duos denarios Cameracenses; ... de unanimi consensu partium, capituli, cambiariorum, Goudalariorum... ita est ordinatum, quod de quolibet brassino Goudalis et cervisie, quocumque modo nominetur, etc.*

° **GODANDARDUS**, *GOUDENDARDUM*, Hasta brevis Flandrensis familiaris, Gall. *Demi pique, longue javeline*, alias *Godandart, Godendart et Goudendart*. Lit. remiss. ann. 1351. in Reg. 80. Chartoph. reg. ch. 417: *De quodam Godandardo, quem a casu in dicta taberna invenit, dictum Girardum percussit*. Alias ann. 1369. in Reg. 101. ch. 127: *Guigo veniebat ab alia parte deferens in manibus suis quoddam Goudendardum et unum enseum*. Alias ann. 1357. in Reg. 89. ch. 116: *Quendam baculum ferratum, Godendart et Gallicè nuncupatum, quem deferbat, sublevavit*. etc. Alias ann. 1376. in Reg. 109. ch. 219: *En soy defendant féry ledit Cannaux d'un Godandart ou pique de Flandres un cop seulement, dont mort s'ensuyt*. Denique alias ann. 1417. in Reg. 169. ch. 499c: *Un baston, que l'en appelle Goudendart, qui est à la façon d'une pique de Flandres, combien que la fer est un peu plus longue*. Hinc emendandæ. Litteræ ann. 1317. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 169. a. l. 7. ubi editum *Gocaudac*, pro *Godandar*. Vide *Godendac*.

° **GODARDUS**, *GODENDIS*, ut supra *Godandardus*. Lit. remiss. ann. 1351. in Reg. 81. Chartoph. reg. ch. 258: *De quodam Godardo nisus fuit percussere dictum Petrum*. Alias ann. 1363. in Reg. 94. ch. 4: *Quendam Godardum retro se invenit, et se defendendo ex vin vi repellendo, prefatum le Campanus ad scum de eodem Godardo in capite percussit, non de cuspide. Godendis et balistis, ac aliis diversis armorum generibus prohibitis armatis, in aliis Lit. ann. 1353. ex Reg. 82. ch. 14.*

° **GODEBERTUS**, [GODBERTUS, Militaris istis species. Testamentum Odonis de Rossitonæ Militis, ann. 1208. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1306. Item, do et lego domino Petro de Monte Anclini... unam integram armaturam de armaturis meis, videlicet meum heaume a viasere, meum bassinetum, meum porpoinctum de ceradallo, meum Godbertum, meum gorgretam, etc. Extractum computi anni 1336. Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 328. Item, duos Godebertos de mayllia valoris VI s. gross.] Computum Stephani de la Fontaine, Argentarii Regii ann. 1351: *Pour une fourrure de dor de lieures de Norvege (Norvege) à fourrer un Godebert d'Maistre Jean le fol*.

° *Consuet. Paris. ex Reg. sign. Noster Cam. Comput. fol. 36. r. Item Godebers de Lorrillac, obole la piece*. Neque aliud forte est *Gocoon* in Instr. ann. 1309. tom. 1. Probat. Hist. Brit. col. 1222: *Gocoon souffres de mailles de haubert*.

° **GODENDAC**, Armorum species, quam Flandrensi-bus familiarem fuisse innuit Guil. Guart. sub ann. 1298.

A grands bastons peans ferres
A un long fer agu devant.
Vont ceux de France recevant.
Tres baston qu'il portent en guerre,
Ils non li-âc en la terre.
Godendac, cest, bon jour, li dire,
Qui en François le veut descrire.
Cil baston sont long et traits,
Pour ferir à deux mains faits.
Et quant l'en en fait au descendre,
Se cil qui ferit, y veut entendre,
Et il en sache bien ouvrir,
Tantost peut son cop recouvrer.
Et ferir sans s'aller moquant
Du bout devant en estoquant
Son ennemi parmi le ventre:
Et li fera est agus qui entre
Legierement de plaine assie
Par tous les lieux où l'en en giete,
S'armures ne le detiennent.
Cil qui les grans Godendas tiennent;

Qui l'ont à deux poins empoignes,
Sont un poi des rancs esloignes,
De bien ferir ne sont point laches.

Alibi:

Car les lances d'ens esloignes
Les Godendas et les coignes
Metent à mors de herberjages,
Chevaliers, escuiers et pages

Et ann. 1032:

Godendas que l'on repaumoie
Forme et fas à grant estuido.

Vide Joannem Villaneum lib. 8. cap. 55.

[° **GODENUS**, Vide supra *Godardus*.

° **GODENGENDCTEN**, Arestum 20. Aug. ann. 1411: *Quintiani ante dictas compositionem et accordum, certis mediis et causis ab antiquo jus habebant, in possessione et saisina extabant dicte ville Tenremundie burgenses, esto quod fuissent vel essent serviti seu servili conditionis, extranei, advoli, esclavi, aut alterius cujuscunque servitutis macula reparsi, a certa servitute seu re/habentia in patria Flandrie vulgariter dicta Godenghendcten, et etiam prestationis seu solutionis principalis catelli seu nobilis in egrum morte, ubicumque in territorio Tenremundie decederent, liberi, quiesci, et immunes erant, et semper fuerant, etc. Vide Kilianum in Ghe-nachtie.*

° **GODETUS**, Scyphi species, nostris *Godet*, in Statutis Ord. Cartusienis ann. 1368. 2. part. cap. 1. § 8.

° **GODLUDUM**, in Prefatione Legum Aluredi, dicitur quod Diis offerunt, ut *Deofugyid*, quod diabolo. Vide *Gildum*.

° **GODIA**, Usus fructus, Italis *Goduta*, nostris *Jouissance*, in Charta ann. 1338. in Hist. Sabaud. pag. 112. apud Guiche-nonum. [Vide *Gaudia*.]
° *Bona quavis quibus aliquis gaudet, fructur, agrorum fructus*. Stat. Montis reg. pag. 28: *Qui syndicus tenetur vinculo juramenti salvare jura communis et recipere et exijere redditus, Godias et proventus communis civitatis, etc.* Vide mox *Godimentum* et *Godive*.

° **GODIA**, Eadem notione. Stat. Avelle ann. 1496. cap. 42. ex Cod. reg. 4624: *Camparii... stare debeant in finibus... ad custodiendum ipsas messes, et ipsa blada, et fraxagid, et alios fructus, et alias relictas, et Godias ipsorum hominum Avillanæ.*

° **GODIMENTUM**, *GOLDIMENTUM*, Pari intellectu. Charta Caroli IV. imper. ann. 1355. tom. 1. Cod. Ital. diplom. col. 1352: *Corcedimus jus imponendi collectas et exactiones quascunque, ac omnia jura et Godimenta quascunque nobis et ipsi Romano imperio competentes et competentia*. Stat. Astæ collat. 12. cap. 8. pag. 89. v: *Juro capere omnia Godimenta omnium bannitorum Ast. qui fodrum non solve-runt, et ea communi tenebo pro eorum fodro*. Stat. Verceil. lib. 2. pag. 86. r: *Ita tamen quod fructus et Godimenta nos computentur in sortem ipsi creditorum*. Nostri *Goyvre*, eadem acceptione, dixerunt; a verbo *Goyr*, frui, vulgo *Jour*. Lit. remiss. ann. 1461. in Reg. 498. Chartoph. reg. ch. 11: *Le supplicant et Pierre Lymosin eurent ensemble certain debat à cause du Goyvre de certain pré... ouquel pré estant en Goyvre icellui supplicant, ung jour trouva les beufs dudit Pierre Lymosin*. Charta ann. 1407. in Chartul. 23. Corb: *En le forme et maniere que je en ay Goy et Gos de présent, etc.* Vide mox.

° **GODIRE**, *GOLDIRE*, Uti, frui, Italis *Godere*, nostris *Jour*. Pactum inter reg.

Rob. comit. Prov. et Phil. de Sabaud. ann. 1825. ex schedis Pr. de *Maugues*: Item quod omnes homines de terra regia et fideles regis possint et debeant *Godire* omnes terras, possessiones et bona, quas et que habent et hactenus habere consueverunt in terris, quas ipse dominus *Philippus tenet ad præsens*; et versa vice homines dom. *Philippi predicti et terrarum ipsius possint et debeant Godire*, ut supra, de his que habent et habere consueverunt in terris domini regis et quæ nunc tenent... Et idem intelligatur de rebus et *Godis honorum et rerum forensitorum*, etc. Stat. Taurini ann. 1800. cap. 199. ex Cod. reg. 482. A. Illi qui dicta gerba vel piscia tenuerint et *Godierint* a dicto tempore citra, teneantur dare communi pro singulis et singulis iugeribus gerborum et piscuorum denarios xij. pro fructibus et *Godis*, quos et quas inde perciperint. Stat. Verceil. lib. 2. pag. 35. r. Ita quod si aliquid inde *Goldierit*, cedat etiam acquiritori in iurium, nec in sortem computetur. Vide supra *Godia*.

† **GOTTUS** vel *Lymata*, *Sordes*, in Vocabulario Sussannæ, pro Græco γοτος, quod Hesychius exponit, βροτος, πᾶσις.

† **GOFETUS**, ut infra *Gumphus*, Gall. Gond. Carlo. Chartularium Turonæ ann. 1384. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 188: Quod dicitur *Johannes furatus fuerat vectes, sive verroills, padenas et Gofetos*.

† **GOFFO**, *Cardo*, Gall. Gond. Reparatur facta in senescal. arcass. ann. 1457. Pro factore et ponendo in dicto molendino... unum *Goffonem*, etc. Vide *Gofetus*.

† **GOFFREDUS**, Nomen proprium, et quidem usitatissimum, nostris *Geoffroy*, Injuria tamen loco habitum, detorta, ut verisimile est, vocis origine, nempe a *Frigidus*, unde *Geoffroy*, quasi *J'ai froid*, pronuntiabant. Lit. remiss. ann. 1416. In Reg. 169. Chartoph. reg. ch. 132: La quelle femme appelloit icellui son mary accouppault et se venoit de l'avoir accouppault... En l'appellant *Geoffroy* par maniere de moquerie, combien qu'il eust non *Jehan*.

† **GOFFUM**, vel *GOFUM*, pro *Spisso* et soloci suo contexto. Voss. de Vit. serm. lib. 2. cap. 8. pag. 218. Unde *Goffe*, nobis, et *Goffo*, Italis. Vide *Salmas* in Hist. Aug. pag. 390. et 391. Hæc ex animady. D. Falconet.

† **GOGNA**, vox Italica, Numella versatilis, Gall. *Pilori*. Stat. ant. Florent. lib. 1. cap. 3. ex Cod. reg. 4621. fol. 14. r. Et si condemnationes de eis factas non solverint intra decem dies, a die dictæ condemnationis, possint poni in *Gogna* cum manibus ligatis, in (et) stare debeant palam, ut ab omnibus videri possint ad minus una die.

† **GOGOLACIA**, Species retis, qua capiuntur pisces, apud *Petrum de Crescentis* lib. 10. de Agricult. cap. 37.

† **GOGRRAROPHE**, Alexander III. PP. in Epist. 52. ad Coloniensem Archiep.: Necnon etiam *Comitia* in *Westphalia*, que vulgariter *Gograrophe* dicuntur, et *alodia*, etc. Ex *Gograff*, de qua voce mos.

† **GOGRAVIUS**, Germanis, vel *Gograff*, Comes, qui sine causa cognitione iudicat, vel potius, *Gograven*, vel *Gauagraff*, *fen*, Præses aut Comes pagi: *Gau* namque, vel *Goue*, apud Theotiscos sumitur pro pago, seu territorio satis amplo. *Charla* *Antonis III. Imp.* apud *Maximilianum Henricum* in *Apolog.* pag. 4: Nec non etiam *Comitia* in *Westphalia*,

que vulgariter *Gograpophe* dicuntur. *Speculum Saxon.* lib. 1. art. 2. § 6: *Paganis proprium non habentes, suorum Gogravium iudicium expectent.* Art. 55: *Gogravus* ab incolis trium villarum seu prædiorum eligi dicitur: ad tempus, art. 58: cuius iurisdiclio cessat, cum adest Comes, d. art. 58 § 2. quandoque ad hanc dignitatem infundatur, art. 58 § 1. art. 71. ubi tunc *Gogravus* natus dicitur. Adde lib. 2. art. 13. § 1. 1. 3. art. 84. § 14. Horum *Gograplorum*, inquit *Gryphiandæ* de *Weichbildis* Saxonice cap. 62. quidam *Fregravius* se appellavit.

† **GOHARDICUS**, f. pro *Goliardicus*, *Histrionalis*. Vide *Gohardus* 1. *Constit.* *Carmel.* Mss. part. 3. rubr. 7: *Ludos etiam alearum et alios indecentes et inhonestos atque ludos Gohardicos, larvaticos, hystronicos; atque etiam incantaticos penitus invidemus.*

† **GOLA**, Falcis species, Gall. *Serpe*, alias *Gole*. *Epistola* *Guidonis de Bampetra* ad *Philippum Aug.* ann. 1213. apud *Marten.* tom. 1. *Collect. Ampliss.* col. 1114: *Novit Serenitas vestra, quod Cuilerannus de Corbelles et Robertus tradiderunt mihi de munitione de Tornoilles... sextaria salis, et XII. bacones, et III. tarentos, et unam Gouam, et vi. pis et unum mortarium de cupro et vi. martellos, etc.* Vide *Guoy*.

† **GOL**, Alias *Goe*, *Goy* et *Goue*. Lit. remiss. ann. 1397. In Reg. 152. Chartoph. reg. ch. 254: *icellui Jehannot ferit icellui Botin d'un ferrement, appelle Goy.* Alias ann. 1408. in Reg. 182. ch. 311: *Pierre Lubiron, qui avoit une serpe ou Goye en sa main, etc. Jehannot Fareg qui tenoit un Goi: en sa main, in aliis ann. 1410. ex Reg. 184. ch. 232. Alias ann. 1409. in Reg. 183. ch. 300: *icellui Gilet lemanda un Goe, appelle serpe à boches on. Ung Goe ou serpe que le suppliant tenoit en sa main dequoy il tailloit les eignes, in aliis ann. 1470. ex Reg. 196. ch. 10. Denique alias ann. 1456. in Reg. 189. ch. 120: *Le suppliant feri ung coup d'un Goy, autrement appelle vougesse, dequoy l'en arrache les buissons, de la boupe, qui est devers le dos d'icellui Goy, sur le front dudit Jehan.* Ex mutatione vero *g* in *v*, *Voy*, pro *Goy*, dixerunt. Lit. remiss. ann. 1411. in Reg. 165. ch. 400: *icellui Ravenel qui toujours avoit son Voy en sa main, etc. Ung Goid à taller bois, in Lit. ann. 1400. ex Reg. 190. ch. 185.***

† **GOL**, Hinc *Gommeres* dicti videntur homines, qui operas cum *Goid* debent. *Charta* ann. 1310. in Reg. 59. ch. 88: *De xj. libris et xv. solidis Turon. annui census, quem Petrus de Dycaico miles habet et percipit super homines, qui vocantur les Goymeres: et les bandons. Nequy aliam ob causam Goy appellati quidam. Sed isti illius temporis, quod, eju-modi scilicet instrumento armati incederent.* Lit. remiss. ann. 1413. in Reg. 167. ch. 322: *Les supplians estans en la ville de Douzy vrent passer deux hommes, que l'en disoit estre à aucuns, nommez les Goy, et ennemis de nous. Infra. Gouays.* Vide *Sauval* in *Antiq. Paris.* tom. 2. lib. 5. et infra *Goyardus*.

† **GOL**, Hinc diminutivum *Gouet*, quo instrumentum ad secandum et incidendum, varii generis pro diversis locis, significatur. Lit. remiss. ann. 1382. in Reg. 121. ch. 217: *icellui Jehan... le roingne de toutes icelles lasses de chascune un poit d'argent à un hostil, appelle Gouet.* Alias ann. 1405. in Reg. 169. ch. 149: *icellui Perrot prist un Gouet, qui estoit à sa courroye, etc. Gouyer, eodem sensu,*

in Lit. remiss. ann. 1444. ex Reg. 176. ch. 323: *icellui Maïthe print ung Gouyer, et en frappa ledit Pisouil deux cops sur la teste.* Unde etiam *Gouge*, *Armorum* genus. Lit. remiss. ann. 1456. in Reg. 187. ch. 8: *Ung baston de guerre, que on nomme Gouge. Ung grant baston ferré, nomme Gouge, in aliis ann. 1452. ex Reg. 184. ch. 242. Alibi Vouge, ex mutatione *g* in *v*. Vide *Vanga* et *Vougeus*.*

† **GOLIA**, Pagus, regio, et *Germ. Gow*, quod idem sonat. *Vita B. Hildeg.* tom. 3. Apr. pag. 801. col. 2: *Spiritualia et secularia in Gosis Hylergove, Angugove, Segowe, Riagowe et aliis, dedit monasterio Gossidomensi.* Vide *Gobia*.

† **GOLART**, Monetz *Petricoricensis* species. *Tabularium* *Abbat. Desp. Santon:* *Willelmus Comes, filius Guidonis Comitis, fecit fundere monetam suam, que dicebatur de Golart, Ricardo cognomeno de Santonis.* Vide *Gigliati* et *Goliardus*.

† **GOLIO**, a Gall. *Goujon*, *Clavicula* ferrea vel lignea. *Charla* *Erardi dom. de Chaccenas* ann. 1206. in *Chartul. Arre-miar.* ch. 9: *Quod si forte dicitur homines sagum vel jarronem succiderint talis grositudinis ut tarrabrum, quod vulgo dicitur loeret, de quo factores rotarum perforant rotas suas ad inserendum Goujones. Goujon, eadem notione, in Lit. remiss. ann. 1389. ex Reg. 138. Chartoph. reg. ch. 152: *Duquel coffre le suppliant ota les Goujons ou crampons, à quoy le couvercle dudit coffre ou escriin fermoit par derrière. Goujon, unde Desgougonner, in aliis ann. 1419. ex Reg. 171. ch. 136 et Desgougoner, Desgougonner, Ejuismodi claviculas tollere. Lit. remiss. ann. 1399. in Reg. 154. ch. 583: *Et avec ce à un jour, dont il n'est recors, Desgougena une huche.* Alias ann. 1474. in Reg. 178. ch. 552: *Le suppliant entra dedans l'ostel, et lui entre Desgoujonna une arche.***

† **GOIPHEM**, an flum? Hist. pacificationis *Rudolphi II. Imper.* cum *Imperatore Turcarum* anno 1604. apud *Ludewig.* tom. 6. *Reliq. MSS.* pag. 311: *Jantidru præterea et hoc eogii bellici merentur, sua sclopeta, bombardas cum funiculis albo Golpho contextis famantibusque una manu quam ad repellendum instructi asservabant, altera saltem in-composito gestu orbis apprehendebant.* Vide supra *Gofum*.

† **GOLABUS**, *GOLABRUS*, *GOLABIUS*, Species navium minoris. *Caffarus* lib. 1. *Annal. genuens.* apud *Muratori.* tom. 6. col. 254: *Januenses cum magno exercitu ad portum Pisarum tenderunt cum galeis LXXX. cum gallis XXXV. cum Golabis XXVIII. et cum navibus magnis iv. portantibus machinas ac omnia instrumenta, que ad bella sunt necessaria. Et col. 261: *Cognales miserunt galeas XLII. et Golabris vi. cum multis machinis lignaminis, etc.* Alter codex habet *Golabios*. Vide *mox Golafrus*. 190 *Ghouab* *Arabes* *galeas* dicunt. Vide *Jak. Antiq. Naval.* tom. 1. pag. 407. et tom. 2. pag. 240.*

† **GOLAFRUS**, Navis species, apud *Gaufridum Malaterram* lib. 2. cap. 8. [Vide *Golabus*]

† **GOLDA**, *Monasticum* *Anglie.* tom. 2. pag. 610: *Concessionem etiam, quam idem Thomas fecit... de terra sua et terris tenentium suorum, tam liberorum, quam natiuorum a Gylidia mundanum per se et sub secutione consuetudinem in locis de Alferlon et Norton usitatam, Anglis a Gold, est fodina metallica. Vide *Gordia*.*

† **GOLDIA**, *GOLDIMENTUM*, *GOLDIHE*. Vide in *Godia*, *Godimentum* et *Godire*.

† **GOLENA**, Parvus lacus, ab Aremorico Len. Lacus, atque particula diminutive Go. Aqua Golana, apud Lobinellum tom 2. Hist. Britan. col. 278.

• Aliud vero sonat *Golene* inter Redit. comitat. Hannon. ann. 1265. ex Cap. Comput. Insul.: *Si prent on douz mis de bleit mesurer quatre Golenes, teles que li mesureres les pora prendre.* Ubi agitur de prestatione pro mensura, que a mensuratore percipitur, eadem que infra Jaloigneus et Jaloius ex mutatione G in J appellatur. Casterum parva pensura est, ut colligitur ex Recognit. Ms. 24. feud. Camerac.: *Le septeims iefte est l'ung des fourriers avec ung autre, et euz deuz ensembles doivent delivrer l'avoine aux chevaux, et par ce moien sur chascune prouevende doivent avoir une Golenee d'avoine.*

GOLERIUM, Gula, seu collum vestis, in Concil. Salsburg. ann. 1420. cap. 6. [Le Roman de la guerre de Troye MS:

Lermes li moillent li menton,
Et les Goleres dou pillocon.
Cil chest mort Golle bade.]

• **GOLFA**, f. Gurgues. Acta Mss notar. Senens. ad ann. 1283: *Confiteor condurisse a vobis, unum moleninum cum domo, positum in flumine de Bocone, cum duabus Golfis.* Vide Gordus.

• **GOLFUS**, GOLFUS, Sinus Gall. Golfo, Ital. Golfo, a Graeco γόλφος. Per sinum quendam, sive, ut aiunt, Golfum, id est, per spatiosam et latam maris viam, apud Bern. de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 28. Golfum habet pag. 38. Vide Golfus.

1. **GOLIA**, Glossar. Longobard. S. Germani Paris.: *Testudo, quam vulgo Guoliam vocant. Testudo, quam vulgo Golia dicunt.* Vide Golia.

2. **GOLIA**, ut Goliardia. Histrionia, in Conc. Senon. ann. 923. laudato in voce Goliardus.

• **GOLIARDENSIS**, idem qui Goliardus. Math. Paris. in Henr. III. ad ann. 1230: *Illi quos solemus Goliardenses appellare, etc.* Vide mox in Goliardia.

† **GOLIARDIA**, Histrionia, professio Goliardi, seu histrionis. Statuta Synodalia Eccl. Cadurc. etc. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 729. *Item (Clerici) si in Goliardia vel histrionatu per annum fuerint vel breviori tempore et ter moniti non desistant... omni privilegio clericali sunt exclusi.* Vide Ribaldi.

1. **GOLIARDUS**, Breviloq.: Goliardi, bufones, joculariter idem sunt. Gloss. Lat. Gall.: *Estor, ris, Goliardi.* [Statuta Eccl. Cadurc. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 727: *Item precipimus quod Clerici non sint joculariter, Goliardi, seu bufones, declarantes, quod si per annum illam artem diffamatorum exercuerint, omni privilegio ecclesiastico sunt nudati, et etiam temporaliter graviori, si moniti non desierint.* Concil. Trevir. ann. 1227. apud eund. Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. col. 117: *Sacerdotes non permittant trutinatos, et alios vagos scholares, aut Goliardos cantare versus super Sanctus, Agnus Dei, in Missis vel in divinis Officiis, quia ex hoc Sacerdos in Canone quamplurimum impeditus, et scandalizantur homines audientes.*] Conc. Turon. seu Castell. Guntheri, 1231. cap. 21: *Statuimus, quod Clerici ribaldi, maxime qui Goliardi nuncupantur, per Episcopos et alios Ecclesie Praelatos precipiantur tonderi, vel radi, ita quod non remaneat in eis tonsura Clericalis.* Cap. 1. de Vita et Honest. Cleric. in Sexto: *Clerici, qui Clericalis ordinis dignitati*

non modicum detrahentes, se joculariter, seu Goliardos faciunt aut bufones, si per annum artem illam exercuerint. Concil. Salsburgense ann. 1310. cap. 8. *Item verbis, praeterquam quod habet Galiardi.* Concil. Coloniense ann. 1300. cap. 12: *Sacerdotes non permittant questionarios Goliardos, vel quocumque ignotos infra parochiam suam in Ecclesia, vel in via, praedicare, vel octavum deferre indulgentias pro questu faciendis.* Eadem habent Statuta Synodalia Joannis Episcopi Leodiensis cap. de *Quatuoribus*. Concil. Senonense ann. 923. sub Gualtero Archiep. cap. 13: *Statuimus, quod Clerici ribaldi, maxime vero qui dicuntur de familia Golie, per Episcopos, tonderi precipiantur.* Matth. Paris. ann. 1229: *Quidam famuli, vel mancipia, vel illi, quos solemus Goliardenses appellare, versus ridiculos componebant, etc.* Charta ann. 1380. in voce Ribaldi: *Se genera pro Ribaldo, et se dicent de ordine, seu de statu Goliardorum seu buforum, etc.* Christina Pisana in *Tresor de la Cité des Dames*, 8. part. cap. 9: *Mais tenir la maniere que aucuns Goliardes et mauvaises font, est chemin damnable.* Hinc Itali Goliardo, nostri, Gailiard, hauserunt indubie, quaequid dicat Julius Scallier contra Cardan. exercit. 325. qui a Gallico audacia deducit: aut Vossius, qui a Gallico ardere, vel alii a validus, validior. Willelmus Armoricus in Philippo Aug. ann. 1201: *Totamque munitionem illam vocavit Gailiardum, quod solet in Gallico Patulantiam.* Sic porro quidam dictos putant, a quodam scurrili, de quo Silvester Giraldus in Speculo Ecclesiae lib. 4. cap. 16: *Parasitus quidam Golia nomine, nostris diebus julitate pariter et dicacitate famosissimus, qui Golia melius, quia gulae et crapulae per omnia deditus, dicit potius. Literatus tamen affatus, sed nec bene morigeratus, nec disciplinatus informatus, in Papam et curiam Romanam circumfusa famosa pluribus et plurima, tam metrica quam rhythmica, non minus impudenter quam imprudenter evomuit.* Vide Seldenum ad Fletam pag. 524. Thom. Wright in Prolegom. Poem. Walteri Mapes pag. 9. sqq. et Haltaus. Glossarium German. col. 1704.]

• Lit. remiss. ann. 1380. in Reg. 117. Chartoph. reg. ch. 176. *Anthonus de Sagano se gerens pro ribaldo, et se dicens de ordine seu statu Goliardorum seu bufonum, et ad causam hujusmodi super qualibet muliere uxorata adulterante sibi competeret et posse exigere quinque solidos, si pro eadem dictam talem mulierem de suo tripede pignora, de taliose et alio vili questu, quem sub umbra ribaldie, Goliardie seu buffonie hujusmodi a simplicibus mulieribus, licet prohibita, procurabat sibi dari, vivebat.* Cum autem hujusce artis sit proprium alios fallere et decipere, hinc nostris Goliardie, et Pottius Provincialibus Galiament, pro Fallacia, fraus: unde Galiadour, hinc Deceptor, fallax, ex Diction. Ms. Joan. Nostrad. ex museo Pr. de Mazauges Alan. Chartier in Poem. inscripto: *La belle dame sans mercy, inter illius Opera pag. 521.*

Fault amoureux au temps qui court
Serveait tous de Goliard.

• Guill. Figuriere circa initium 13. saec. in Cantil. adversus Roman:

Rome, verament	Rome, traitement
Sey jeu ben sans do-	Je sois bles, sans aucun
lance,	domie.
Qu'ab Guillemeant	Qu'avec trouperie

De blas predicamen
L'ours le l'armement
Los barons de France.
L'auc de Paris.
Et bon roy Loys.

De fesses doctines,
Vous l'ovra le l'armement
Le sang royal de France
Loing de Paris
Le bon roi Loys.

Guill. de Turre Petragor. in Cantil.:

Parg'you ab cor Gali- Pourquoy moi avec un com-
doer. tromper.

Idem in alia:

Se gardat et sa poer	Les dames se gardent et ont
De laires et de trichiers.	Des traitres et des trichiers.
As des l'us Galiarders	Assés bien que des l'us
Les dames	tromper.

• Hinc Goliardise, Scurrilis dicacitas, cavillatio, vulgo Pisanteries, risleria. Lit. remiss. ann. 1447. in Reg. 178. ch. 502: *Jacotin Poulet: le print a moquer et dire plusieurs Goliardises.* Vide infra Gorgia 2.

• **GOLIARDIZARE**, Agere goliardorum seu heilouum more, illos imitari. Instruct. visitat. ordin. Cluniac. ann. 1494. in Lib. nig. prior. S. Petri Abbavil. fol. 530. r.: *Armariola habentes et archas, in quibus, quod eis superest (de cibis) recondunt; et propterea se ingurgitant et inebriant et Goliardizant, etc.* Et quidem Goliardus, Gall. Gouliari, pro Heiluo, quibus et vino deditus. Stat. S. Flori Mss. ubi de Interrogandis contentibus fol. 15. v.: *Circa gulam queratur... numquid Goliardus fuisti? Lit. remiss. ann. 1381. in Reg. 119. Chartoph. reg. ch. 437: *Firent mettre ledit Folleteste hors du dit hostel par leurs varles, comme Gouliard et si vinodent qu'il estoit Gouliardois, vero, pro Histrion, in Mirac. Mss. B. M. V. lib. 2:**

Pour ce c'aucun sermoiseer,
Gouliardus et jongleur, etc.

• Unde Goliardusament, ut ejusmodi farina homines decet, in Lit. remiss. ann. 1392. ex Reg. 144. ch. 35: *Iceilli Jamet appella l'oste coupeveau... en nommant tout oultre Gouliardusament.* Vide Goliardus 1.

2. **GOLIARDUS**, Monetae species. In Tabulario Monasterii de Chantonia in Arvernis, fit mentio agri, qui debebat quotannis censum quinque Goliardum. [In Forensi provincia Moneta Goliardie alias dicta valebat quinque denarios, uti nos monuit Cl. D. Aubret: dubium non est quin eadem sit cum Goliardo: sed non fuit semper idem valor monetae ejusdem nominis in omnibus provinciis.]

Vide Goliart.

* **GOLINUS**, [Color equi inter rufum et album. Dier.]

• **GOLIDA**, Pans triangulato. Glossar.

Lat. Ital. Ms.

• **GOLLIA**, Canalis, aquae decursus, locus cavus per quem aquae decurrunt, Ital. Gola, nostris Golut. Charta ann. 1377. in Reg. 112. Chartoph. reg. ch. 151: *Accensat et abbazat et in emphiteosim perpetuam tradit, cedit et concedit insulam supradictam, cum dicta molina seu decursu vel Golla... cum suis iuribus, etc.* Lit. remiss. ann. 1338. in Reg. 153. ch. 481: *Comme aucuns d'eulz eussent entreprins d'aller chassier aus conins, en certains travers ou Golas de la enuors hors garenne... allerent tendre leurs filez es Golas, appellez de Vaul Romain.*

GOLOLA, Glossa Arabico-Lat.: *Testudo, animal quod testam gerit, i. Golia.* Infra: *Golora, Testudo.* Vide Golia.

• **GOLOTA**, Famulus, domesticus. Stat. Castimiri ann. 1347. Inter Leg. Polon. pag. 86: *Si famulus alicujus, dictus Golota, aut alias oblohek, vicino domini*

sui, aut alieni alii damnum intulerit, aut injuriatus fuit, dominus ipsius pro ipso satisfacere tenetur.

GOLTA, Gena, apud Auctorem Mamotrecti in Isalam cap. 50. et alibi.

GOMARUS, Piscis, in Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7679. omittitur vox Gallica: an pro *Homarus*, *Astacus*, Gall. *Homard*? Vide supra *Gambarius*.

GOMBATA, Nascis cannabis. Stat. Montis-reg. pag. 272. Item statutum est quod omnes illi, qui habent batenderios, capiant de quolibet malleo, de quo erit una *Gombata* canabi, solidos duos, et non plus. *Gomitolo*, Acad. Crusc. *Glo-mus*. Vide *Gomeria*.

GOMBARIA, Navis species. Andreas Dandulius in Chronico ann. 992: Naves, quas Veneti *Gombarias* nominant, contra *Narentanos* *Sclavos* misit. Vide *Cumba*, *Cymba*.

GOMBATA Lex, apud Sirmondum in Gloss. ad calcem Supplementi Concilii Gallic. Eadem est que *Gundeboda*, de qua in voce *Gundebodini*. [Nostris *Scriptoribus*, *Loy Gombette*.]

GOMBETUS, ab Italico, ut videtur, *Gomito*, Angulus. Chron. Bergom. ad ann. 1402. apud Murator. tom. 16. Script. Ital. col. 94. Antonius de *Lignano* vicarius fecit coriare *Montem* de S. Gallo, pro eo quod fuit accusatus per *Mordellum*,... quod ipse ecurrit post ipsum cum uno cultro, dicendo quod volebat eum interficere in *Gombeto*.

GOMELLI, Hereticus inter Valdensium sectatores recensiti, in Constit. Freder. contra heret. ex Cod. reg. 10197. 2. 2. fol. 19. r.

GOMERIA, *Sarcina* Janæ. Laurentius in *Amalthæa* ex *Bulogero*.

GOMERATICUM, Tributum pro *sarcinis* lanarum, ibidem.

GOMOR, Vetus Agrimensor tit. *De mensuris* liquid. *Modia* 5. *medimnum* faciunt. Tres *medimni* *Gomor* complent. Duo *Gomor* chorum reddunt. Duo *chori*, *chulleum*, que sunt *modia* 60. *Palladius* de *Architectura*. *Modia* qui *idicim* *Gomor* reddunt, *Gomor* duo, *choram* faciunt. Occurrit non semel *Exodi* cap. 16. ubi *decima pars* *Ephi* esse dicitur.

GOMPUS, Vide *Gunaphus*.

GONCIS, Hispan. *Gonce* et *Gosae*, *Ferrea* compago, clathrus ferreus. Inquisit. ann. 1210. inter *Probat.* tom. 1. *Hist.* Nem. pag. 50. col. 1. *Quærit* quoque ipse *Poncius* ab ipso *P. de Luco* et *Hostagno*, per quem locum civitatis melius intrarent *clientes*, sive per portale de *Camino*, sive per *Gonces* juxta stare *R. Leonis*?... Per quem locum caucius eos inducere *possemus*, sive per portale de *Camino*, sive per *Gonces*.

GONDALA, ut supra *Godala*. Charta Ludov. *Bavari* imper. pro *Camerac.* apud *Oseflum* tom. 1. *Script. rer. Boicæ*, pag. 73. col. 2. *Indulgemus* ut ipse per se vel *ministratores* suos *impositum*, que *assisia* apud eos vocatur, in civitate sua videlicet de loco vini unum *denarium* et de loco *Gondale* vel *cervisie* quartam partem *denarii*,... recipere libere *valbant*.

GONDLARUS, Rector *gondole*, Ital. *Gondolier*, Gall. *Gondolier*. Charta *Consulium* *Avenionis* ann. 1195. apud *Fantulum* tom. 2. *Hist.* ejusdem urbis pag. 83. *Concessimus* ut de *singulis* *equitibus* *duos* *denarios*, de *singulis* *pedibus* *singulos* *obulos*, de *singulis* *obulis* *singulos* *obulos*, de *singulis* *porcis* *singulos* *obulos*, et de omnibus *partibus* *Gondelariis*.

GONDOLA, *Naviglioli* seu *scaphula* species, qua *restuaria* *Venetæ* *pertran-*

seuntur. *Gulielmus Apullensis* lib. 4. de *Gestis* *Norman.* de *Venetis*:

Non ignora quidem belli navalis et audax Gens erat hæc: illam populosa Venetia misit, Impetit proce, dives opem, divesque virorum. Quæ sinu Adriacis interitibus ullius undis Subjacet Arcturo. Sunt hujus nomina gentis Circumscriptæ mari, nec ab ædibus alter ad indeo Alterius transire potest, nisi linte rebarur.

Regaliæ Gallinarum, vini et Gondolarum apud *Andream Dandulium* in *Chr. MS.* ann. 1285. recte quidem, ni fallor, *Brodeus* ad lib. 1. *Antholog.* et *Meursius* in *Glossar. Græc. Barb.* *Venetos* vocem hanc a *Græcis* nuperis accepisse docuere, quibus *κοννολα* idem quod *βαρξ*, sonat, ut ex *Harmenopulo*, lib. 2. lit. II. § 9. colligitur: *Και τῶν ἐν τῷ ποταμῷ ἐκείνῳ, ἴσως τῶν κωνῶν, λέγουσιν βαρξὴν καὶ κοννολα*. Quæ quidem *scaphula* non ita appellata, quod *contis* regatur, et ex his navibus sit, que non *antenna*, sed *contis* reguntur, ut est apud sanctum *Hieronymum* in *Vita* *S. Hilarii*, uti voluit *Cobarruvias* et *Octavius Ferrarius*: nam *Cymbæ* *Græcæ* nuperis *brevit*, sit, *βαρξ* vero *navis*: ita *Gondola* est *brevis navicula*. *Venetos remæ*, apud *Sidonium* lib. 1. *Epist.* 4. non tamen *Gondolaris*. [Vide *Glossar. med. Græc.* voce *κοννολα*, col. 733. et *Kovvολα*; *Append. col. 108*.]

GONELA, Urbani V. PP. *Mss.*: *Eic* cum esset in quadam *navicula* sive *Gondola* ipsius *barque*, etc.

GONELA, Pensionis species, quod in *gonelis*, vel ad *gonelas* habendas *ferret*, sic dicitur *Bulla* *Pauli III.* PP. pro *seculari* *S. Fridii* ann. 1538: *Alii officiarum predicti certas pensiones, Gonelas nuncupatas, percipere solentur.*

GONELLA, *GONELLA*, *Cycas tunica*, *palla*, Ital. *Gonnella*, nostris, *Gonnelle*. *Glossar. Provinc. Lat.* ex *Cod. reg.* 7657: *Gonnella, Prov. tunica, tuniciella*. *Stat.* pro *comitat.* *Venais*, ann. 1448. cap. 70. ex *Cod. reg.* 4060. A. *Omnia supradicta et singula serventur, etiam in mulieribus bonis cedentibus, hoc salvo quod mulieres non teneantur Gonnellam arripere, sed usque ad Gonnellam cetera vestimenta, et velum et bandam, cum bonis cederent, dimittere tenentur.* *Matth. de Afflictis* *JC.* *Neapolit.* in *Decis.* 315: *Maritus mittit uxori suæ, quando est in domo patris vel fratris, Gonnellas de serico*. *Stat. Ferrar.* ann. 1279. apud *Murator.* tom. 2. *Antiq. Ital. med. ævi* col. 424: *De Gonnellis dominarum fratris, cum gironibus et crepis et butanis, octo solidis Ferrariensibus.* Et in *Gonnella de Manturata fodrata de pelibus*, etc. *Lit. remiss.* ann. 1412. in *Reg.* 166. *Chartoph.* reg. ch. 330: *Ainsi comme icelle femme sent ledit Jehan, elle se esveilla et se leva toute eameus et effrayée, prist sa Gonnelle ou cotelle pour soy cuider vestir.* Vide *Gonna* 1.

GONELLA, *GONELLUM*. Vide in *Gonna* 1.

GONELLUS, Ut *Gonela* 2. *Testam.* ann. 1469. ex *Tabul. Fiamar.*: *Vestes nuptiales, videlicet unam raupam nuptialem pannu de fauchans, et unum Gonnellum pannu de paumela de Maseris.* *Stat. Piacent.* lib. 1. fol. 11. r. *Tenentur induere omnes nubatores Piacentis, videlicet unum Gonnellum*, etc. Vide in *Gonna* 1.

GONFALONERIUS, *GONFANO*, etc. Vide in *Gunifano*.

GONFANERIA, Vide infra *Gunifano*.

* **GONFANO**, [GUNFANO: Gonfano-

nes XVII. (Thes. Eccl. Car. an. 980. mus. arch. dep. p. 41. r. 1)]

GONGALA, An ab *Italico Gongola* vel *Concola*, *Concha*? *Stat. Avellæ* ann. 1486. cap. 208. ex *Cod. reg.* 4634: *Nemini liceat fudere... ad Gongalas infra burgos Avellanis.*

GONGRUS, pro *Congrus*, *Piscis* *genus*, Gallicæ *Congre*. *Odo* de *varia Fortuna* *Ernesti Ducis* *Bavarie*, *apud Marten.* tom. 3. *Anecd.* col. 836:

Hæc! quid æva fames cogit? quam non habet artem Pauperibus? placari abest, subitoque prehensæ Quot sibi sufficiunt *Congris*, etc.

GONICA *PREDIA*, id est, *Propria*, *paterna*, apud *Chopin.* de *Leg. Andium* part. 1. pag. 628. col. 2.

GONICULARES, *Armatura*, qua *genua* teguntur. *Munit.* *castrorum* *dom.* *reg.* in *Reg.* 84. bis *Chartoph.* reg. fol. 93. v. col. 1: *Quædam lorica integra et Goniculares ferreæ.* Vide supra *Genualia*.

CONJO, Idem quod supra *Gambæ*, *Centio*, *centunculus*. *Locos* vide in *Perpunctum*.

Charta ann. 1312. ex *Bibl. reg.*: *Cum armis discopertis, videlicet lanceis, capellinis ferreis, Conjonibus, etc.* *Lit. remiss.* ann. 1349 in *Reg.* 78. *Chartoph.* reg. ch. 45: *Aycardus de Mirononte cum hominibus armatis diversorum armorum generibus, ut pote platinis, Conjonibus, spalaris, cispis, etc.*

GONNA, *GONNELLA*. Vide *Gonna* 1.

GONNA, *Machina* *bellicæ*, seu *missilis* species, *Angl. Gunne*. *Chron.* *Angl. Th. Otterbourne* pag. 256: *Tunc rex... se occidit ad persequendum Northumbriæ comitem et dominum Bardat, habens secum omne preparamentum belli, machinas, petriarias, balistas et Gonnas, quarum una tam capax fuit, ut nullus murus perferret ictus ejus.*

GONNUS, ut supra *Gonjo*, ex *Charta* ann. 1312. *ibid.* *laucata*: *Gulielmus de Stano bajulus civitatis Albus, cum multitudine hominum armatorum, equitum et peditem, portantum arma discoperta, videlicet lanceas, balistas, cardellos, acuta, gasarnias, Gonnas et perponis more hostili.*

GONNUS, a *Gallico Gonn*, *Cardo*. *Comput.* ann. 1450 ex *Tabul. S. Vulfri.* *Abbavil.* Item *dicto Petro*, pro uno *Gonno* ad ostium *avile* *grangie* *apposito*, etc.

GONONUS, [Manipulus.] Vide *Gona* 1.

GONUM. Vide *Gonna* 1.

GOPIILLATOR, *Venator vulpum*, ab antiquo *Gallico Goupil*, *Vulpes*. *Le Goupil* est *mollit artibus*, apud *Borellum* ex *Auctore libri du Bestiaire*. *Computus* anni 1302. apud *D. Brussel* ad *calcem* *tom. 2.* de *Feudorum* *usu* pag. clxxii: *Eustachius falconarius et Gouffridus de S. Johanne usque ad Octav. S. Dionysii xxxi. l. et xii. s. et dim. Gopillator de suo tertio xxix. l. xi. d. minus Luparius... et iii. s. et iii. d. Halduinus et Wilhelmus venator... x. l. iii. s. Vide Gupilarus.*

Gouppilleur et *Guoppilleur* nostris. *Charta Phil. VI.* ann. 1348. in *Reg.* 71. *Chartoph.* reg. ch. 215: *Pour considération des services que Robin Trovart nostre Gouppilleur nous a fait suait office, etc. Le Guoppilleur un jour par jour, inter Vadia official. reg. ex Reg. sign. Noster Cam. Comput. Paris fol. 413. v. Ubi Codex reg. sign. 8406. fol. 297. r. habet, Gouppiller. Vide Vulpicula.*

GORA, *Advena*, *Sussanna*.

GORA, vox *Italica*, *Canalis*, aquæ

pluvialis ductus. Charta ann. 1097. apud Jamium in Belle. erudit. inter not. ad Rodopos. Charit. part. 3. pag. 1081. Alio capite decurrit in Gora cum homini aqueducto, sicut curri aquam de molino, etc. Alia ann. 1216. apud Murator. tom. 6. Antiq. Ital. med. aevi col. 283. Concedimus... facultatem... construendi ac ponendi steccatas, Gorus, etc. Ubi idem videtur quod Gordus. Stat. ant. Florent. lib. 3. cap. 185. ex Cod. reg. 4621: Qui- que conducere vel conduci faceret per aliquam Goram, foveam sive canale... aquam... fluminis Bisontii, etc. Vide infra GORGA I.

✱ **GORDAN**, Arabice, *Corvus*. Glossar. medic. Simon. Januens. ex Cod. reg. 6859.

✱ **GORCET**. Charta ann. 1124. ex Tabul. S. Eparchii: *Dono Deo et S. Eparcho apud Marciliacum in loco, quem vulgo appellant Gorcet, totum illum Gorcet, et quodcumque ibi habet.*

✱ **GORDANA**. Tabularium S. Genovefe Paris. ann. 1187: *Quantum arca molendinis ipsorum cum utensilibus suis, scilicet: Gordana et instrumentum piscatorio, quod dicitur Penschum, extenditur.*

✱ Instrum. itura piscandi videtur, nostris Gourdainne. Charta ann. 1323. in Chartul. S. Maglor. ch. 181: *icellui moulin ou arche estut... en tel point et estat, que il n'i avoit demouré que les palees, lesques ledit Estienne... en avoit portées en fait porter avecques la Gourdainne.* Alia ann. 1327. in Reg. 65. Chartoph. reg. ch. 63: *Item nous défendons les Gourdainnes en la guise de bois, l'en les levera en esté, toutesfois que l'en voudra, pour les nestoir.* Parisiens nomen est cuiusdam carceris, ex Lit. remiss. ann. 1280. in Reg. 116. ch. 26: *icellui sergent fist mettre en prison en la Gourdainne ledit Neves chandouer à Paris.*

✱ **GORDETA**. Vide supra Gardeta.

✱ **GORDUS**, Gorges, locus in fluvio coarctatus piscium capiendorum gratia: *Gors, Gort, et Guort*, dictus passim in Domesdel. De 3. Gort, mille angulite. Charta Ludovici VI. Regis Fr. ann. 1111. in Hist. Priorat. S. Martini de Campis pag. 24. 27. *Gordum etiam piscium apud Passiacum in Sequana... dederunt.* [Eadem habet Charta Ludovici VII. ann. 1157. apud Lobnelt. tom. 3. Hist. Paris. pag. 54.] Charta Ricardi II. Ducis Normannie in Hist. Monast. S. Audeni Rotomag. pag. 465. *Addimus et Gordum in fluvio Sequane emptum ab ipso Monachis.* Alia Hugonis de Peritate, ibid. pag. 460: *Ad hæc Ecclesiam de Belas, et 90. acres, et Gordos de Poves, et piscato rom I. Alia Roberti Ducis Normannie, Ricardi II. filii. Dedit quoque piscariam, quod vulgo Gordum dicitur, apud Otesium villam.* Alia Gaufridi Episc. Meldensis ann. 1211. in Tabulario Campanie: *Propter damnum, quod inde patitur Monachum molendino de Nothli, et in molendino de Stagno, et in levatis de tribus Gordis aculis per Comitissam, etc.* Aresta Omn. SS. ann. 1261. 1. Regesti Parliam. fol. 27: *Dicit se habere usagium in foresta Gordi ad claudendum Gordum suum, sicut in Secana de palo et virga.* Minus Pastorale Eccl. Paris. ann. 1283: *Medietatem cuiusdam Gordi, qui dicitur Chatei, quem habebant in Secana apud Austrinacum, etc.* [Rursus occurrit apud Marten. tom. 6. Amplius. Collect. col. 223.] In Statuto Caroli VI. ann. 1415. art. 1. volentur fieri in Sequana, venes, Gordi, pieux, moulins, pescheries, etc. [Charta vernacula S. Nicasi de Melento: *Item apparient audit Prieuré un*

Gord, autrem dit Ramée, qui est une pescherie dans la riviere entre les deux îles de S. Nivaise.] Neque aliud sonat Regort, quam Gorges, in veteri Poemate de Garin MS.:

Gironville est fermée en un Regort
Sur une roche de viel antiquité.

Infra:

Gironville est en un Regort de mer,
Sur une roche de viel antiquité.

Vide Gorges [et Gorgus 2]

✱ Invent. Chart. reg. ann. 1482. fol. 90. v. *Littera acquisitionis du Gord seu piscarie et pertinentiarum, sitæ inter Bry et Nogentum, vocatæ le Gord Saint Antoine, ab abbate S. Mauri. De anno 1378. Le Roman de la Rose MS.:*

Li autre passent si avant,
Qu'il se voit en plain Gort lavant.

Vide Vieria 2.

✱ **GOREO**. Vide Gorga.

✱ **GORETUS**, GOURTUS. Ager viminibus constitus, quod goris seu cavaticulis irrigari solet, sic dictus. Stat. Astæ collat. 7. cap. 2. pag. 23: *Jurare debeat quod non faciet damnum in Goretu alicujus.* Ibid. collat. 13. cap. 19. pag. 41. r. *Quod si aliquis incidit vel apportaverit boscum aut Gorretum, etc.* Stat. Taurin. ann. 1330. cap. 144. ex Cod. reg. 4622. A: *Qui incidit vel messerit fascem alienam Gorreti vel venghi, etc.* Vide infra GORGA 2.

✱ **GORFWILLANC**, Stultitia exponitur in Legibus Hoeli Boni Regis Wallie cap. 23. Boxhornio in Lexico Cambrico, *Gorfwyll*, est rabies, insania.

✱ 1. **GORGA**, ut supra Gora, Canalis, per quem aquæ effluunt, gorges, Ital. *Gorga*. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657. *Corredor, Prou, Lacunar, ubi fit cursus, vel Gorga.* Rursus: *Gorga, Trou, castula canalis, fluarium, imbricium.* Formulæ Mss. ex eod. Cod. fol. 41. r. *De quo quidem oyde, tam de coia ipsius quam de Gorga, per quam dicta aqua erat transire solita, etc.* Gorga, eadem acceptione, ut videtur, in Charta ann. 1449. ex Reg. 180. Chartoph. reg. ch. 72: *Four maintenir en estat les dites salines, cabanes, mortelayras, divers pons et plusieurs Gorges nécessaires à la façon du sel, etc.* Vide Gurga.

✱ 2. **GORGA**, Ager sepius et dumetis obsitus, dumus densus, nostris alias Gource Charta ann. 1197. ex Tabul. S. Vict. Massil. *Dedit ad acapitum quandam Gorgam sive terram abosquitam, sitam in territorio de alpidus... Quoddam affare terrarum Gorgarum et vallonum incultorum et abosquitorum.* Lit. remiss. ann. 1469. in Reg. 197. Chartoph. reg. ch. 107: *Lequit de Vergirulles poulsereent le suppliant à force de bastons dedens une Gource ou fort buisson, etc.* Massiliensibus *Gorgæ*, dicitur de agris inter rupes positus, non multum dissimili notione. Nostris vero *Gorga*, fauces, angustia vocantur. Vide infra Gorgia 3.

✱ **GORGALE**, GORGIALE, Armatura, qua guttur, Gall. *Gorge*, legitur. Charta ann. 1355. ex Cod. reg. 6956. A. fol. 1. v. *Armaturas etiam in dictis galeis infrascriptas habebunt... scilicet in qualibet ipsarum... curacias cxxx. Gorgalia cxxx. etc.* Alia ann. 1324. Reg. Rob. comit. Provinc. *Certe quantitas coriarum, Gorgialium, cervellarum, etc.* *Gorgialium et cervellarum* est. Armet de Gorgent dicitur, in Ordinat. milit. Ms. Caroli ducis Burg. ann. 1478. *Gorgarrete et Gorgiers*, eodem sensu, non semel oc-

currit. Stat. ann. 1351. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 69. art. 8: *Armet de platas, de cervelliers (i. cervelliers) de Gorgarrete, etc.* Pedag. Peron. ex Chartul. 2. Corb. fol. 811. v. *La Gorgarrete doit un denier.* Guill. Guiart. ad ann. 1285:

huyones fondent, targes d'assont,
Mailles chissot de Gorgarrete,
Tabours tennissent et trompées.

Ad ann. 1287:

Huyones mis, Gorgiers laids.

Rursus ad ann. 1304:

Bachons fondent, boucliers failent,
Haubers et Gorgiers desmailent.

Gorgery, eadem notione, in Poem. du Chevalier Délibéré Ms.:

Je le donne pour ton prouffit
Ce Gorgery fait de telle pyzse
Qu'il est meslé de barbe grise.

✱ Sed et *Gorgiere*, pro colli ornamento, inter mundum muliebrum recensetur, in Comput. Steph. de Font. argent. reg. ann. 1352: *Courecchiefs, Gorgieres et autres atours pour le chief de madie dame.* Ibidem: *Gorgieres de Behaigns pour l'atour de ladie dame Gourgerit*, eadem notione, in Lit. remiss. ann. 1465. ex Reg. 302. Chartoph. reg. ch. 81: *Le suppliant frappa sa femme ung grant cop de cousteau ou col en desordant jusques au Gourgerit.* Nisi sinus pars superior hic significetur. Vide *Gorgyria*. [90 et Glossar. med. Græc. voce *Γοργύριον*, col. 282.]

✱ **GORGAS**, GORGATA, Gorges, Ital. *Gorgo*. Pariag. inter reg. et abbat. Gemondi ann. 1322. in Reg. 65. Chartoph. reg. ch. 53: *Item retinuerunt dicti abbas et aridicus sibi et dicto monasterio molendina... cum pascuis... et piscariis seu piscibus in quantum in Gorgati ipsorum molendinorum tenent.* Charta ann. 1387. in Reg. 68. ch. 48: *Molendina et molendinaria, sive sint de vento, vel in aqua seu agui, in Gorgatis vel aliter.*

✱ **GORGERIA**, Armatura qua guttur tegitur, Gall. *Gorgerin*, paucis *Gorgiera*. Garnisones castri Carcasson. ann. 1294: *Gorgerie ferri de Lombardia.* Inquisitio anni 1323. Histor. Dalphin. tom. 1. pag. 41. col. 2: *Item, quod idem Castellanus precepit... quod habeant centum Gorgierias misis questum.* Extractum computi ann. 1338. ejusdem Histor. tom. 2. pag. 326. col. 5. gr. *Item duodecim Gorgierie de mayllas VII. s. gross.* Vide *Gorgyria*.

✱ **GORGIA**, Rumen, inguivies, de ave, ex Gallico *Gorge*, apud Fridericum II. lib. 1. de Venat. cap. 40: *Habet supra furculam pectoris quoddam amplum ad modum sacci, quod Gorgia dicitur: primo recipit cibum et potum ab ore in eam transmissum, in ea enim cibus et potus calefit, et preparatur, priusquam veniat ad stomachum, etc.* Adde cap. 23. lib. 2. cap. 9. 19. etc. Vide Oct. Ferrarum in Orig. Ital.

✱ Unde *Gorga*, Hispanis, Avium pabulum, et nostris *Gorgier*, Aves pascere. Lit. remiss. ann. 1458. in Reg. 187. Chartoph. reg. ch. 322: *Le suppliant dist qu'il alloit Gorgier son outour... lequell incontinent ala Gorgier sondit outour; et ce fait se parit de son logis tenant sondit outour sur son poing.* Hinc nostris *Gorgour*, Helluo, vorax, vulgo *Goinfre*, goulu. Lit. remiss. ann. 1350. in Reg. 140. ch. 136: *Vous n'en poves mais entre vous de Quillebus se vous estes gros et gras, car vous estes grans Gorgours.*

Gormander, Immoderate vesci, in Lit. remiss. ann. 1392. ex Reg. 143. ch. 65: *Le jour d'aujourd'hui, que icellui prestre trespassast, il avoit beu et Gormandé par tout le jour.*

2. **GORGIA**, a Gallico Gorge, Fauces, guttur. Lit. remiss. ann. 1366. in Reg. 97. Chartoph. reg. ch. 159: *Dictus Robertus irruens in ipsum Johannem, et per Gorgiam accipiens, ipsiusque capucium dilacerans, etc. Gorgier vero et Gorgior, nostris interdum est Irridere, illudere. Gall. Raitler, se moquer, insultar. Lit. remiss. ann. 1387. in Reg. 181. ch. 106. bis: *Te faut il ainsi Gorgoier; par le sanc Dieu je te batray et te monterray comment tu Gorgoieras contre les hommes de cest pais.* Aliis ann. 1473. in Reg. 106. ch. 997: *Jay grant despit qu'ils nous viennent ainsi despier et Gorgier. Unde Gorgieur, Irrisor, jactator, Gall. Raitleur, furor, in aliis Lit. ann. 1397. ex Reg. 152. ch. 107: *Se tu eusses eu à faire ce que nous y euames à faire, tu ne t'en seusses seu detriver; car tu n'es que un Gorgieur et un venteur, soit à jouer à la paulme, ou en autres choses.* Inde etiam Gorgias dicitur de eo, qui ridiculo ornatu instructus est. Lit. remiss. ann. 1473. in Reg. 106. ch. 906: *Une jeune fille de xv. à xvi. ans ou environ, laquelle estoit bien Gorgias et habillee fort fraqueument, etc. et en maniere meretricale.* Id est, discolo et patente sinu. Chron. Caroli VIII. Pet. Desrey ad ann. 1513. fol. 124. r. ad calcem Monstrel.: *Il estoient fort Gorgias d'accoustemens faits à plaisir et force plasmars. Eiusdem originis est Gorgiau, Collare, in Lit. remiss. ann. 1391. ex Reg. 141. ch. 214: *L'exposant print en l'estable deux jumens et un petit poulain avec deux coliers ou Gorniaux à traire tous garnis.****

3. **GORGIA**, Fauces, angustia, Gall. Gorge. Recognit. feudal. Ms. s. n. 1343: *Item unum gorchorium, unum battatorium, cum suis domibus, et pertinenciis universis, sita infra Gorgiam Alavardi juxta aquam de Breyda. Vide supra Gorgia 2.*

GORGIALE. Vide supra Gorgia.

GORGIAIA, Gorgie seu collis percussio, colaphus, Gall. Coup au poing, gourmade, alias Gorgiere, Ital. Golata. Charta ann. 1390. in Reg. 141. Chartoph. reg. ch. 33: *Quod ipse dominus vicecomes, sine causa, nobilem Migonem... una magna Gorgia percussor. Lit. remiss. ann. 1413. in Reg. 167. ch. 175: *Idem exponens unam magnam Gorgiatam eidem de Sertini dedit; quo facto incontinenti uterque eorumdem evaginavit gladium suum, etc. Aliis ann. 1401. in Reg. 156. ch. 445: *Le suppliant dit audit Guillaume qu'il se traitait en arriere, ou il lui donnoit une Gorgiere; lequel tira un poignant ou dague, et d'ycellui féry ledit Guillaume un cop en la poitrine. Eo spectat vox Gourder, qua fauces allicujus invadere, constringere significarunt. Lit. remiss. ann. 1433. in Reg. 189. ch. 41: *Icellui Quenivet print le suppliant à la gorge et lui dit qu'il l'estrangeroit; et quand ledit suppliant vit que ledit Quenivet le Gourdoit et constraignoit ainsi, etc. Vide infra Golata.****

GORGUM, Mensura agraria species. Reg. S. Just. in Cam. Comput. Paris. fol. 216. r. *Jardinum continens unam acram et unam virgatiem et unum Gorgium,*

GORGO, ἀναψιθικός, Certe, in Supplemento Antiquarii. Alii habetur Goro; Festus: Gorgo apud antiquos pro

adverbio, quod est Profecto ponebatur. Vide Gorgo 1.

GORGONASSA, Locus in portu Massil. sic dictus ab Ital. Gorgo, Gorges, et Nassa, Nassa. Statuta Massil. lib. 4. cap. 6: *Idem dicimus observandum de navibus et de lignis que onerare voluerint in portu Massilie, vel extra buccam portus usque ad Gorgonassam, de blado vel de sale, etc. Infra: *Si vero in bucca portus Massilie, scilicet a torreta usque ad punctum Gorgonassam, aliquid ejiceretur de sacris, vel rumentis, seu lapidibus, compellatur dominus navis, vel ligni dare... pro pena... centum sol. reg.**

GORGRETA, Idem quod Gorgia. Locum vide in Godebertus. [Leg. procul dubio Gorgere. Vide supra Gorgia.]

GORGUS, Colligique, Gall. Goutieras. Statuta Massil. pag. 131: *Statutum... tres magistros lapidis bonos et legales, quorum arbitrio terminentur et sopiantur questiones omnes... que oriuntur de andronis Massilie et aigueris et de Gorguis.*

GORGUS, ἀναψιθικός, Indubius, in Supplemento Antiquarii. Vide Gorgo.

GORGUS, Idem quod Gorgus. Hist. Becensis MS. pag. 171. ex Archiv. ejus Monasterii: *Duo molendina, quatuor Gorgos, unam domum, etc.*

Non semel occurrit in Chartis Henr. abb. S. Dion. ann. 1211. et 1213. et Chartul. Campan. fol. 237. v. col. 1. et 2.

GORJA, Canalis, per quem aquae effluunt, Ital. Gora. Form. Mss. Senens. ex Cod. reg. 4726. fol. 3. r.: *Quod edificium et molendinum... cum fretis steccariis, Gorgis, torcitoris et aqueductibus pertinentibus, etc. Vide supra Gorgia 1.*

GORNUS, perperam pro Gonyonus, Cento, centunculus, Idem quod Gambero. Stat. senescal. Fellicud. ann. 1320. in Probat. tom. 4. Hist. Occit. col. 162: *Item quicumque portaverit arma defensiva, ut pote haubergerium, sive Gornum, gorgieram, etc. Vide supra Gorgia.*

GORMARINGA, Mall seu pomi species, in Capitulari de Villis cap. 70.

GORNITHINGS Werc. Andreas Suenonis lib. 9. Legum Scanie cap. 9: *Et est casus, in quo specialitas interfectionis, que Gornithings Werc in patria lingua nominatur, puta quando sic lancea, vel quovis alio instrumento nocendi, ad minus dimidium marcam valens animal perforatur, ut horrenda per vulnus viscera emanare cernantur, etc. [Vide Rosenving. Hist. Jur. Dan. not. B.]*

GORNUS, GORNATUS, sive GURNADUS, Piscis marinus albus minimusque, medii digiti longitudinem non excedens: una cum capite ac spinis manditur. Medic. Salern. pag. 190.

Ladus, et perca, et saxatilla, albica, tenca, Gornus, piagita, et cum cerpa, gubio, truis.

Vide ibidem pag. 183.

Nostris **Gourmes**, in oceano nostro haud infrequens. Comput. pitent. S. Germ. Pat. ann. 1374: *Item le Mardi ensuivant pour la pitence du convent d'alouses salées, et deux Gourmalz et un mulet pour mons. l'abbé, lx. solz. La charpitée de Gourmauz doit six Gournaux de coutume, in Stat. ann. 1330. tom. 2. Ordinat. reg. Franc. pag. 582.*

GORPIRE, pro Guerpire, Rei alicujus possessionem dimittere. Chartularium Ecclesie Auxitanie cap. 85: *Compatus de Idraco, et Bernardus frater ejus et Sancta mater illorum firmaverunt et Gorpiverunt basilicam et bogariam domumque confraternitatem que injuste et tortuose*

quirebant Deo et B. Marie et omnibus Clericis et Canonici ejus.

GORRA, Pilei genus quo caput et humeri teguntur apud Hispanos. Concilium Mexican. ann. 1585: *Galerum acuminatum seu id genus pilei, quod Hispani Monera aut Gorra appellant, aut sericum pileum ne deferant* (Clerici).

GORRA, GORRASSUS, Viminis species, Ital. Gorra. Vide supra Goretus. Stat. Montis-reg. pag. 238: *Ordinatum est quod banna damnorum ruorum, varnarum, collararum, salicum, Gorrarum et Gorrassarum, non portantibus fructus comestibiles, et similia arborum, non possint excedere valorem dictarum rerum. Vide infra Gurra.*

GORRETUS. Vide supra Goretus.

GORRIDA, Terribilia et metuenda, P. ple. Forte Horrida.

GORRINARE, Decipere, surripere: unde Gorrinus, Subductor, raptor fraudulentus, Gall. Escroc: Hispani Gorrion est Mulierosus homo, et Gorriona, Scortum: a quo haud inepte deduci potest vox Gorrinare. Lit. remiss. ann. 1396. in Reg. 148. Chartoph. reg. ch. 99: *Notebat quod dictus Petrus filius suus luderet cum vispitionibus Gorrinis: et illico dictus Paulus demeritus fuit dictum Bartholomeum dicens, quod ipse non erat vispilio Gorrinus, nec consueverat aliquem Gorrinare sive decipere. Hinc Gorré, ut videtur pro Fin, ruse, Callidus, astutus, tom. 2. Fabul. pag. 225.*

Una Gorré paulonies: La garré et non Galatrot, Meut sol de lart et de vltot.

At vero Gorin, Gorreau et Gorrion, Porcellus nostris dicitur. Lit. remiss. ann. 1401. in Reg. 1056. ch. 38: *Il souvint à laditte femme d'un petit Gorreau qu'il nourrissoient. Aliis ann. 1418. in Reg. 170. ch. 112: *Deux jeunes cochons ou Gorrions, etc. En l'hotel Jehan Rousseau avoient esté trouvez sept Gorrins ou cochons de lait, in aliis ann. 1451. ex Reg. 131. ch. 67. Haud scio an idem Guagoin, in charta ann. 1301. ex L. b. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 140. v. col. 1: *Porcingz et Guagoinz à Bourneuf, cent solz. Item le quint pain des fours, quatre livres.***

GORRIONES, Cum errore sonantes, in Glossis Isid. Emendat. Priscorum, cum horrore. [Grævius putat Isidorum scripsisse: Gorgones, Cum terrore spectantes. Notæ sunt de tribus Gorgonibus Poetarum fabule.]

GORS. Vide Gordus et Gorges.

GORSUM, Danis, Summa est super constitutam mulctam erogata, vel doni nomine, ut habet Saxo Grammaticus lib. 10. vel in augmentum dedecoris, ut loquitur Sueno in Legibus Gastrensib. cap. 11. Lege Cimbrice lib. 2. cap. 25: *Si Clerici et mulieres sunt proprios heredes interfecit, tunc recipiunt unum saal pro hereditate, id est, Gorsum. Et lib. 8. cap. 21: *Si quis pro homicidio justam firmaverit emendam, sine Gorsum, tunc solvet 18. marcas denariorum. Sed illud quod vocatur Gorsum, tantum erit, quantum fuerit predictum, quando emenda fuit firmata: nam quilibet tantum offert in Gorsum, quantum timet in causa. [Vide Rosenving. Histor. Jur. Dan. § 69. not. C. et supra Gersuma.]**

GORTIUM, GORTUM, Gorges, locus in fluvio coarctatus piscium capendorum gratia, Gall. Gort. Reg. Phil. Aug. de feud. Norman. ex Cod. reg. 4658. A. fol. 158: *Petrus de Longa tenet sua ortia in aqua, et pratis sua, tenentia pratis*

regis; unde debet xv. dies de custodia ad curiam domini regis. Charta ann. 1378. in Reg. 113. Chartoph. reg. ch. 90: *Annullus de Villaribus miles viginti quatuor libras... habet et tenet, et specialiter super acquitum seu traversum ripariæ apud Domo...* et supra ripariam, una cum Gortio situato apud Montehanam in riparia Secane: quod quidam Gortium et ripariam Eydius de Poissiac miles dicto Ancelli tradidit.

1. **GORTUS**, Eodem intellectu. Arest. parlam. ann. 1473. in Lib. pient. S. Germ. Prat. fol. 215. r: *Actor ad casum cuiusdam gurgitis seu Gortus antiqui, vulgiter la Gort Jaillart vocati, supra ripariam Secane inter villagia d'Auteuil et d'Lez, situati, in possessione et saisina, quod dicti defensores, sed nec alius, novum gurgitem seu Gortium... facere aut construere... minime poterant.* Vide Gortus.

2. **GORTUS**, Canalis, per quem aquæ decurrunt. Charta ann. 1301. in Chartul. Guill. abb. S. Germ. Prat. fol. 122. v. col. 1: *Concessimus dicto Gaufrido tertiam partem totius Gorti aquæ fontis nostri, quam emitit in domo nostra de Cachani. V. Gortia.*

GORVARANUS, GORVARANUM. Conc. Mexic. ann. 1585. lib. 3. tit. 4. cap. 3. apud Labb.: *Vestimento subserico, aut opere Gorvariano ne utantur: præbentur tamen ut licentiam in theologia... togæ subserici laetissimo opere aut Gorvariani intertexti domi gestare poterunt.* Academ. Hispan. Gorrone dicuntur Bombyces otiosi; unde fortean Gorvarianus, dem quod Sericus. [90] *Isidem Gortion, texti serici genus.*

GORUM, Calefactorii species. Comput. Ms. fabr. S. Petri Insul. ann. 1480. Item Joh. Siret pro quibusdam Gortis enis ad manus aquinorum calefaciendum in Hyems, xz. fol.

GOSENGULA, Pisciculi genus. Stat. Placent. lib. 6. fol. 78. v: *Item pisces minutissimi botulos, varonos, Gosenpulas, que appellantur museti gambaruti, pro quilibet libra, vj. den.* Vide supra Gornus.

GOSSARIUS, Moneta aurea. Lib. cens. eccl. Rom. ann. 1192. apud Murator. tom. 5. Antiq. Ital. med. ævi col. 877: *In Episcopatu Ciesni, Monasterium sancte Marie Lusznei, duos Gossarios auri.*

GOSELINA, Chronicon Bonæ Spel pag. 462: *Cessinus dumum et hortum in Enquelines sub canu ix. lib. vi. den. ac similiter Georgio Desperias Gosselinam Marchensium supra memoratam pro XII. lib. annuatim solvendis.*

GOSETUS, Cardo, Gall. Gond. Instrum. ann. 1270. apud Menesterium in Probat. Hist. Lugdun. pag. 13: *Parietes cum Gossetis ferris, quibus applicabatur porta.* Paulo post: *Renanserunt lapides habentes Gossetos ferreos ad applicandum ostium.* Et infra: *Gossetos ferreos ad recipiendum ostium.* [9] *Leg. Gossetus.* Vide Gofetus et supra Goffo.

GOSSILLA, Tunicæ ex crassiore materia. Chronicon Windesem. lib. 2. cap. 50: *Prior voluit, ut Fratres in labore Gosstilla deferrent.* An Gosspia?

GOSSONARIUM, f. Gossypium, Gall. Coton. Testamentum Theobaldi de Marliaco ann. 1287: *Unum cooperitorium fourratum de Gossonario.*

GOSSUM, Petrus de Crescentis lib. 9. cap. 78. de morbo ovium: *Nascitur eis Gossum sub gula ex fluxu humorum a capite descendendum, etc.* Ubi Gallicus Interpres vetus videtur legisse bossum.

Gall. Bosse. Italis Goszo est guttur. [Hinc in Miraculis B. Simons, tom. 2. SS. Aprilis pag. 825: *Ipsa habebat Gossum et Gutturum grossum et inflatum fortissime.*]

Quod Gallicus Interpres Petri de Crescentis Gossum reddiderit per Gallicum Bosse, male efficitur ipsum legisse Bossum: nam nostris Bosse, alias idem quod Tumor. Vide Bosse.

GOSSUS, Canis species, Occit. Gousas, Gall. Chien marin, Academ. Hispan. Gosque, Canis gothicus. Lit. remis. ann. 1363. in Reg. 94. Chartoph. reg. ch. 38: *Mortuus est ille canis mastinus olens dom. de Trembleyo; si illa canis mastina uxor sua et Gossus suus, de quo ipsa est pregnans, essent in tali statu, etc.*

GOSTARIUM, Species vehiculi. Cantatorium MS. Abbatie S. Huberti fol. 6. v: *Guillelmus a demone arreptus est et Virinam in Gostario relatus miserabiliter aspiravit.*

Goheriaus, Plaustrum genus, vulgo Tomberacu, in Ordin. Ms. pro duello in Camrac. Et quanti is batistie est faite, il prouost doit avoir apparilliet et pourveue, av coust monsigneur, keval, Goheraus et trais souffisamment pour celui faire traismes, ki vaincus est. Verum hic lege idem opinor Gestorium. Vide Gestatorium et supra Gestorium 2.

GOTA, Canalis, ex German. Gote, canalis, tubus. Gullis Goutiere. Charta Rogeri D. de Basinghem ann. 1220. in Tabulario S. Bertini: *Presenti Charta confirmans, ut Gotam suam vel canale per totam terram meam libere habeat, per quam aqua de prato S. Bertini per terram meam... deducatur.* Vide Gutta 1. et Guttera in Gutturium.

Charta ann. 1390. ex Tabul. Massil.: *Item unum picherium argenti deauratum cum quinque Goutis. Goute vero pro Goutiere, Stillicidium vel emissarium, in Charta ann. 1328. inter Probat. ult. Hist. Trenorch pag. 243. Item non serjant doit et peut metre les Goutes de Tornus, ainsi comme un des serjants au chamberier.* Vide infra Goutaria.

GOTASSA, GOTASSIS, Arthritis, Ital. Gotta, Gall. Goute. Mirac. Mss. Urbani PP. V. ann. 1372: *Passus fuerat dolorem gravem de Gotassa in genu tibie sue dextre per septem annos, quod non poterat ambulare.* Ibidem: *Stetit impotens per sex menses vel circa de Gotassi in persona sua.* Vide Gutta 3.

GOTERIUS, Rivulus, canalis. Charta ann. 1470. ex Tabul. Flamar.: *Confrontata ab una parte cum quadam careria publica, et ab alia parte cum quodam Goterio. Cum rivo sive Goterio, in Testam. ann. 1469. ex eod. Tabul. Nostri Gicouere et Glichouere, eodem sensu et pro aqua emissario, usurparunt.* Charta Galt. d'Estrommel ann. 1308. in Reg. 72. Chartoph. reg. ch. 309: *Il puisent... faire Glichoueres (infra Glichouere) una ou plusieurs, se il leur plait, pour essayer par un fossé ou l'yeux s'en va derrière ledit torgoir. Evouer ou Glassouere, in Chartul. Latinac. fol. 194. v. Glassoir, in Lit. ann. 1404. tom. 9. Ordin. reg. Franc. pag. 56. Vide Guttarium.*

GOTEYRIA, Stillicidium, Hispan. Gotera, Gall. Goutiere. Consuet. Mss. S. Crucis Burdegal. ante ann. 1383: *Sacrista habet tenere ecclesiam bene cooperatam et reparatam de tegulis, lateribus, Goteyris et cementis.* Vide Guttera in Guttarium.

GOTHA, Eodem significato. Charta ann. 1244. ex Chartul. 3. Fland. in Cam.

Comput. Insul. fol. 42. r: *Dicta ecclesia ponere potest stillicidium suo, et si aliquid esset emendandum de dicto stillicidio sive Gotha, etc.*

GOTHACENSES, GOTHENSES DENARIJ. Huius monete, a Gotha urbe sic appellata, cujus typus, dum coronæ sibi invicem oppositæ cum epigraphæ Gotor. prima mentio occurrit in Charta ann. 1335. Consule Dissert. Christ. Schlegel. pag. 34. 52. 53. 55. 61. 62. et 109. de Numm. ant. Goth. etc. Francof. ann. 1717.

* **GOTHONUS**. [Gall. Coton. apud Cypriotas: « De venditionibus bladiorum, Gothonorum aut vinorum suorum. » (Venise, Archiv. génér. Senat. Mist. XI. VII. f. 63, an. 1406.)]

GOTI, Occitani, quorum regio Gothia appellata, propter Gothos, qui eam invaserant. Mirac. S. Jacobi major. tom. 6. Jul. pag. 58. col. 2: *Inter Gotos in provincia Montis Pessulani, etc. Eodem nomine designatos ofinor Normannos, qui Galliam deprædatis sunt.* In Charta ann. 1521. ex Chartul. Latinac. fol. 257. v: *Les terres et seigneuries de Ducy, d'Onques et Drozelles sont et appartiennent à ladite église (de Lagny) dès cinq ou six cens ans, et dont eulz et leurs prédécesseurs ont joy et possessez sous le titre de defunct de bonne mémoire Ymbert conte de Brey et Champagne, qui les a donné à ladite église et abbaye de Lagny, pour l'augmentation et restauration d'icelle, qui auroit esté auparavant destruite par les Gutz et Wandres.* Vide Guti.

GOTINA, Rivulus. Charta ann. 1819. in Reg. 53. Chartoph. reg. ch. 318: *Confrontantur cum Gotina, que incipit diffluere a dicto bosco usque ad boscum Bosih. Pluries ibi. Hinc emendanda eadem Charta in Reg. 61. ch. 428. ubi non semel legitur Grotina. Vide supra Goterius.*

GOTTA, Canalis, rivus. Charta Phil. comit. Fland. ann. 1183. in Suppl. ad Miræum pag. 61. col. 2: *Si in Septemtrionali parte Hem alteram suam consideratione utilitatis construi contingerit, in solido ac tuto ponetur loco, et eam cum Gotta sua, lege superioris, fratum cura tuari tenebitur.* Vide infra Gutta 1.

GOTTATA, Alapa, colaphus, Ital. Gollata. Jura curiæ ducum Tusciæ ann. 1196. apud Murator. tom. 2. Antiq. Ital. med. ævi col. 92: *Item de Gollata, quinque solidos curiæ. Item si quis insularet contra alium, etc.* Vide supra Gouta et Jorgiata.

GOTTEFFLUS, Vasculum unde liquor guttatim defluit, a Gutta et Fluere sic appellatum. Charta anni 1338. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 863: *Unam navem magnam pro mensa dagvine Dalphinæ de vitro... quinque duodenas de Gottefflos, sex magnas botas vitri ad portandum vinum, etc.*

GOUCHEUM, f. pro Gauchetum, Molendinum fullonarium, quo pannu poluntur et dealbantur. Vide supra Gauchetorium. Charta ann. 1352. in Reg. 82. Chartoph. reg. ch. 424: *Item Arredes Andreæ Chaucelli pro bastiorum et Gauchetorum de Ornone, duodecim Gallinas.*

GOUDALIARIUS, Goudalia. Vide supra in Godala.

GOUDENDARDUM. Vide supra Godandardus.

GODDING, Placitum, assisa, conventus, ubi lites dijudicantur, 3 Fland. Geding, Causa, lls. [9] Gouu, Regio, pagus et Ding, placitum. Vide Gogranus.]

Charta Phil. comit. Fland. pro libert. franci et castellan. Brug. ex Cam. Comput. Insul. : In anno erit semel unum Gouding.... De Gouding. Statutum est Sabbato post Epiphaniam pracones convenire ad viracorum, et ibi edictum accipere, die Dominica in ecclesia denuntiari et placitum proxima feria secunda esse; durabit autem placitum per totam hebdomadam.... Et ita in ecclesiis suis denuntiabunt Gouding predicto tempore. Est autem Gouding sic statutum primo die et ultimo, hoc est feria secunda et Sabbato, placitabunt comes et homines ecclesiae, interim homines terrae.

† **GOUMON.** Vide Goumon.

† **GOUGULATOR.** Praestigiator, in Calculatoribus.

† **GOULETUS.** Littere anni 1339. ex Chartulario S. Martini Pontisar. : Tria quarteria de grois ad quarrieram.... tria quarteria de grois ad Gouletum.... tria quarteria de grois. Nostris Goulet vel Goulet dicitur os, guttur lagenae, per quod liquor effluit: an inde sic dici potuit locus peculiaris apud Pontisaram?

• Nomen loci a rivulo, nostris Goulet, qui ibi decurrebat, sic dicti. Le ruissel ou Goulet, in Lit. ann. 1358. tom. 3. Ordinat. reg. Franc. pag. 311. art. 1. Vide Gula.

† **GOUMON.** Alga, fucus e mari ejectus, Armorici nostris Goumon, Normanni Varech. Acta SS. Mail. tom. 4. pag. 562. et 563. ubi de S. Ivone: Recolegissent insimul globum herbae marinae vocatae Goumon. Alibi scribitur Goumon.

† **GOUSSA.** Siliqua, Gall. Gousse, Coisse. Eadem Acta ibid. pag. 555: Videatis utrum fabae, quae ibi sunt, sint bonae ad comedendum... Goussas earum ad decernendum... oportet.

† **GOUTIERA.** a Gallico Goutiere, Stillicidium, alias Gouterel. Charta ann. 1283. in Chartul. Barbell. pag. 518: Et quando necessitas exigit Gouteriam supra dictum murum nitam reparari, etc. Lit. remiss. ann. 1336. in Reg. 134 Chartoph. reg. ch. 51: Comme icellui Robin se feust alovez... a oster certains tulleaux et vielz Goutereaux de bois, qui estoient sur les vouites d'icelle eglise, et ainsi que ledit expositant eust prins un vielz Gouterel de bois, qui concheoit une toise ou environ. Vide Gutteria 1.

• Aliud vero est Goutiere, Supellectilis nempe seu ornatus lectualis pars, in Comput. Rob. de Seris ann. 1332. ex Reg. 5. Chartoph. reg. fol. 10. r: Pour la chambre de madame, ... pour la coustapente ij. iiij. vij. bestes et ij. papillons. Item pour les Goutieres lxxvij. bestes et iiij. v. papillons. Item pour le chevier vij. bestes et vij. papillons. Item pour le ciel. ij. xxiiij. bestes et x. papillons.

† **GOUTTE.** Guttae, lacrymae, vulgo Gouttes, larmes. Inventar. S. Capella Paris. ann. 1376. ex Bibl. reg.: Item una casula, tunica, et dalmatica de canocis nigro, guttae de Gouttis albis pro officio defunctorum. Vide infra Gutta 6.

† **GOUVETARIUS.** Qui res alterius procurat. Charta ann. 1415. in Tabul. S. Germ. Prat.: Recognosco me recepisse et habuisse a reverendo in Christo patre domino abbate monasterii S. Germani de Pratis prope Parisios et a consensu ejusdem monasterii per manus receptorum sine Gouvetarii dictorum abbatis et consensu summam quatuor librarum et decem solidi. Paris.

† **GOWNA.** Vide Gunna 1.

† **GOYARDUS.** nostris Goyart. Falcis species, idem quod supra Gota 1. Vide in hac voce. Lit. remiss. ann. 1359. in Reg. 111. Chartoph. reg. ch. 110: Asserebat... finaliter dictum Guichardum de quodam Goyardo percussisse, sic quod dictus Guichardus... infra paucos dies post miserabiliter exspiravit. Alia ann. 1381. in Reg. 119. ch. 142: Bartholomeus de Varenis... ad domum ipsius exponens accedens, hostium ejusdem fortiter cum uno magno Goyardo ferro propulavit. Monstra. Mss. facte apud Chassang. ann. 1511: Guillelmus petii unum Goyardum et unum spardam Lit. remiss. ann. 1402. in Reg. 17. ch. 225: Lequel Questain prist un grand baston de fer, dit Goyart, etc. Jehan Lancier garus d'un costel, appelle Goyart, in alia ann. 1403. ex Reg. 138. ch. 25. Alia anno, 1403. in Reg. 150. ch. 74: Un Goyart que le suppliant avoit accoustume de porter quant il aloit dehors abatre ou coper les buissons ou hayes. Ung certain baston, appelle Goyart, dont l'en coppe les bois, in alia ann. 1438. ex Reg. 187. ch. 158: Voyez, remiss. ann. 1469. ex Reg. 161. ch. 191: Un baston, appelle au pays Bourbonnois) Voyart, duquel on a accoustume de coper des espines.

† **GOZA.** Vide Gussa 1.

† **GOZITUA.** Charta Kasimiri ducis Slavor. ann. 1175. in Pomor. diplom. pag. 150: Homines etiam ipsius ecclesie (Camminensis)... ab omni exactione, in super naraz. osep, Gozitua, rectione vel per terram vel per aquam... penitus esse solvuntur absolutos. Ubi Martin. Rang. angarius et parangarius seu operas extraordinarias intelligit.

† **GRAANTAGIUM.** Rerum creditarum pretii petitio et exsolutio. Charta Odondom. Montisacuti ann. 1224. in Reg. 91. Chartoph. reg. ch. 77: Si post nobis factam creatantiam, quodaginta diebus comptis, creditoribus factum non fuerit pagamentum, debent nobis praemonstrare, et debemus eis Grantagium suum facere; alioquin non tenentur nobis creatantiam facere, nisi facto Grantagio suo. Grantey, ann. 1228. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 385. art. 3: Tant que cilz qui le vent, en ait son Grantey. Vide in Creatantare.

† **GRAANTARE.** Fide et sacramento interpositis promittere, cavere. Pactum ann. 1267. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 807: Super istas pactum omnes saepe nominati domino de legitimo Grantaverunt, quod tenebunt, etc. Vide Creatantare.

† **GRAANTUM.** Libitum, voluntas Gall. Gra. Charta Guich. de Bellipora ann. 1192. in Chartul. Cluniae: Sub tali conditione sacramento firmavi, ut decem militum in festo S. Martini presentis anni, et alia decem milia in eadem festivitate sequentis anni, bona fide ad Grantantum suum redderem. Vide supra Creatantatio.

† **GRABATA.** pro Gabata. Vide ibi.

† **GRABATARI.** Vide Cloutier.

† **GRABATI.** Canonici minores Misnae, de quibus in Actis SS. Juni tom. 3. pag. 154. ubi de S. Bernone: Interim alius paratur Grabatorum ordo, qui horas suas secundum quod vesperi oras est, persecutur.

† **GRABATUM.** Reclinati capitis susceptio, apud Papiam et Johannem de Janua. Notus est Latinis Grabatus, ut et Graecis ὑπαλαξος; vel ὑπαλαξος, pro specie lecti humilioris et portatilis: hinc in Evangelio: Tolle Grabatum tuum, etc.

pro quo cum quidam concionator, Grabatum minus Latine opinans, dixisset: Tolle lectum tuum, etc. Justam Episcopi praesentis incurrit reprehensionem. Armorici Grabaz species est feretri, quod vulgo dicimus Civière a bras; Latini inferioris aevi feretrum, Loculus, Gall. Cercueil. Egli. in Vita S. Stupani Fuld. n. 14: S. Episcopi Bonifacii (corpus) in minore quae eis vicinior erat Ecclesia cum Grabato quo a navi ferabatur, staterunt; cetera vero Martyrum corpora sepulture tradiderunt. Jo. de Janua Grabatum, penult. correpta, Gremium reddit, unde versus:

Pro Gremio Grabatum, pro lecto pone Grabatum.

† **GRABELLA.** Navis genus. Nicolaus Lanckmannus de Valckenstein in Historia desponsationis Frederici III. Imp. minoris Infantissae Portugalliae: Dominus marchio misit unam Grabeliam cum armigeris ad explorandum. Et infra: Nostris armigeri et bellatores cum duabus Grabellis invaserunt unam navim.

† **GRABELLA.** GRABELLATOR, pro Gabella et Gabelator, ut videtur, Libellus gabellarum seu vestigalium, nisi sit pro Mensura, quae praestationes exiguntur. Stat. Avenion. lib. 1. rubr. 21. art. 20. pag. 91: Item, quod Grabella signetur signo curiae temporalis, prius per bujules juratos visitata, alioquin Grabbellator puniatur poena decem librarum Turonensium. Vide in Gabatum.

† **GRABIDUS.** GRABIS, Vide Grandis.

† **GRABOTUM.** Leviora grana frumenti cum paleis vanno ejecta. Charta Capituli Athanacensis Lugdun. ann. 1338: Idem quod Grabotum omnium et singulorum bladatum inter ipsos Curatum et Vestiarium, et eorum successores, pro ut blada inter eos sunt dividi consuevit, vide licet quod de Graboto frumenti et siliginis dicitur Vestiarium et sui percipiat et percipere debeat duas partes, et dicitur curatus et sui tertiam partem, de alia vero bladi dicitur Curatus medietatem, et Vestiarium Athanacensis Monasterii aliam medietatem.

† **GRACCITARE.** Anserum vox. Carm. de Philom. ad calcem Cod. reg. 4816: Gracciat improbus anser. Gracchare, Ital. Garrire, crochare.

† **GRACELLUS.** Vasis genus. Charta Alf. comit. Pictav. et Tolos. pro Villafra. ann. 1256. in Reg. 62. Chartoph. reg. ch. 46: Item de uno onere scutellarum et Gracellorum, unum denarium. Vide Gracellus.

† **GRACENSIS MONETE.** meminit Comput. decima in Italia collecta pro subsidio T. S. ann. 1278. ex Cod. reg. 5376. fol. 243.

† **GRACHIUM.** pro Gara-hium, a Provinciali Garach, Ager recens processus. Charta ann. 1490. ex Tabul. S. Viet. Massil.: Versus occasum cum Grachio, quod tenet Petrus, etc.

† **GRACIES.** Li gracia delli homini. Glossar. Lat. Ital. MS.

* **GRACILENS.** [Idem quod Gracilis. Nax. apud Noa. 2. 384.]

† **GRACILIS.** Species cornu, aut buccinae, quae inflata acutum et gracilem sonum edit: nam vox angusta, apud Juvenalem Stat. 3. Gracilis veteri Interpreti dicitur: vel denique quod Grati voci sonum similem edat. Vide Isidorum lib. 12. cap. 3. Gauderius Antiochenus: Libetque preconari voci propulata ut universi, audito primo sonitu Gracilis, festinent bellicis induit. Idem: Gracilibus, tibus, tubis clangentibus. Greille appelliant

nostrates. Glossar. Lat. Gall.: *Lituus*, *Graille*, *à baston à deux*. Le Roman de Garin MS.:

Quant viadrent près, lor Greilles font sonner.

Idem:

La oyses Gralles oir et tentir
Mante busine et corrier et bondir.

Abbi:

Bues s'en ist, fat les Greilles sonner.

Le Roman de la Prise de Hierusalem MS.:

A fait sonner un Graille devant l'uis de son Def.

Le Roman de Roncevaux MS.:

Mil Gristes sonnent, mult en sont cler li ton.

Le Roman d'Alexandre MS.:

Et le Roi comanda quatre Greilles sonner.

* **GRACILITUDO**. [Idem quod *Gracitas*. Accius apud Non. 2. 364. *Ista tua gracilitudo, propemodum et luctus facit, ne dubitem.*]

* **GRACILITUM**. [Filium viscatum, Fil poissé des cordonniers, ap. DIEF. sub ARITA.]

* **GRACILLA**, ut *Gracula*, Gallice *Geai*. [¶ Vel potius *Coriix*, la *Cornelle* noire, quæ ultra Ligerim *Graille* et Provincia libus *Graille* nuncupatur. Vide *Gracula*.] *Miracula* S. Joachimi, tom. 7. Maii pag. 116. *Gracula quædam prope ac præciter coribus eos infestare non desiebat, sed ter des Joachim, humilit impatenti, Gracille comminans, inquit: Heus tace, tu-umne tantis es venditura fimum? Absiste hinc, et ecce illico ac si intellectum habuisset humanum, etc.*

* **GRACILLIS**, *Crassus*, rudis. Inventar. ann. 1176. ex Tabul. Flamar. *Hem plus d'ras rapas magnas Gracilles seu primas fili lini, longitudinis trium canarum.*

* **GRACOMUS**, in Epistola Stephani Tuer-to Regis Rosniæ ann. 1485. Vide *Wad d'ingum* hoc anno num. 2. 3.

* **GRACIES**, *GRATES*. Idem ac *Gratices* per synonym. Vide *Gratices*. [Fr.]

* **GRACULA**, Avis, quæ Latinis *Graculus*. Vita S. Fructuosi Archiepisc. Bracar.ensis num. 8. *Nigras parvasque aves, quæ usitato nomine vulgus Graculas vocat, manustas in Monasterio habuisse perhibetur.*

* **GRADA**. Agri modus, ut videtur. Instrum. ann. circiter 1050. ex Archivis S. Victoris Massil.: *Hæc terra sunt ipsius Ecclesie, ab oriente incipit ipsa Grada, et sicut stat campus Pontii Gaucelini et ferit in altam Gradam a meridie sicut pergit revoluto; alia Grada per summitatem ipsius montis sicut aqua vergit et ferit ad viam de Boza, a Septentrionali parte consoartur Grada ipsa usque ad ipsam viam de Boza.*

1. **GRADALE**, *GRADUALE*, Responsum, vel Responsorium, quia in gradibus canitur. *Versus Gradales, Responsorius Gradalis, etc.* in Ordine Romano, qui cantatur ad gradus. Uguccio: *Gradale, quod gradalim canitur post Responsorium.* Honorius Augustod. lib. 1. cap. 36. *Graduale a gradibus dicitur, quia in gradibus canitur. Hoc etiam Responsum vocatur, quia choro cantante, ab uno versus respondetur.* Amalarius lib. de Ord. Antiphonarii in Prologo: *Notandum est, volumem, quod nos vocamus Antiphonarium, tria habere nomina apud Romanos. Quod dicitur Graduale, illi vocant Cantatorium, qui adhuc juxta morem antiquum apud illos in aliquibus Ecclesiis*

uno volumine continentur. Sequentem partem dicunt in nominibus. Pars, quæ continet Responsoria, vocatur *Responsoriale*. Et pars, quæ continet Antiphonas, vocatur *Antiphonarius*. Adde Hugonem a S. Victore in Speculo Eccl. cap. 7. lib. 2. de Offic. Eccl. cap. 18. Beletum cap. 38. Durandum lib. 4. cap. 19. Innocentium III. PP. lib. 2. myst. Missæ cap. al. Jacobum de Vitriaco in Hist. Occid. cap. 34. etc. Lex Aleman. tit. 16. § 2: *Si Clericus, qui in gradu in Ecclesia publice lectionem recitat, vel Gradale, etc. Gradalis Karoli Imperatoris, apud Sugerium lib. de Administr. sua cap. 20. Capitula Guillelmi Episcopi cap. 9: *De Dominicis et festiuitates præcipuas excolere, per Gradalem suum et nocturnalem canticum non ignoret.**

* **GRADALE OFFICIUM**, opponitur nocturnali, unde officium diurnum significare videtur. Capit. Caroli M. ann. 789. cap. 78. *Monachi ut canticum Romanum plenter et ordinabiliter per nocturnale vel Gradale officium peragant secundum quod beate memorie genitor noster Pippinus Rex cecertavit ut fieret, quando Gallicanum canticum tulit ob unanimitatem Apostolicæ Sedis et sanctæ Dei Ecclesie pacificam concordiam.*

* **GRADALE**, a S. Celestino PP. primum in Italia tradit Anastasius in ejus Vita, ex Gadd. MSS. *Constituit Graduale post officium ad Missam (al. Missas) cantari.* Chronicon Reichenpergense de eodem Pontifice, ann. 421. *Hic constituit, ut Psalmi Davidis 150. ante sacrificium antiphonatum canerentur, quod ante non fiebat, sed tantum Epistola et Evangelium recitabatur. Ex hoc instituto excerpta de Psalmis a B. Gregorio PP. primo Int. outus, Gradualia, Offertoria, Communiones cum modulatione ad Missam in Ecclesia Romana cantari ceperunt. Gradualia et Alleluia composuisse S. Ambrosium scribit Honorius Augustod. lib. 1. cap. 88. Nostri Grael dicebant. Glossar. Lat. Gall. *Gradale, Grecè, Litra à chanter la Messe.* Perperam Grecè pro Grecè, editum in Consuetudine Claramontensi art. 249. Catholicon Armoricum, *Gradal, G. Grecè, ung Livre à chanter, L. Gradale.* Robertus Bourronus in Hist. Merlini MS. *Tu fen iras ewers parties, ou les gens sont qui ont che saint Grael, et toujours mais sera ta paine, et tes livres retrais, et volentiers ois, de toutes gens. Deux Greaux, inter libros Capelle Ludovici Hutini, in illius Inventario. Un Messel et un Grael, in Testam. Caroli Comit. Valesii ann. 1320.**

2. **GRADALE**, Gradus, *Degré* Lambertus Ardensis pag. 181. *Hic Gradalia et indicata de area in aream, de domo in coquina, et camera in cameram, etc.*

3. **GRADALE**, Catini species, pro *Gradale*. Petrag. Avenion. ann. 1215. ex Cod. reg. 4659: *De centum Gradalibus, unum Gradale.* Vide infra *Gradalus*.

* **GRADALETUS**, diminut. a *Gradalus*. Vide infra in hac voce.

* **GRADALICANTUM**, Liber ecclesiasticus, idem quod *Gradale* I. nostris *Grael*. Vet. Pontent. MS. ex Beda in libel. de Remed. neccat. *Patrum, lectionarium, antiphonarium, missalem, baptisterium, martyrologium, Gradalicantum, etc.* Charta dotat. capell. de Blainvilla ann. 1335. in Reg. 70. Chartoph. reg. ch. 175. *Je sire de Blainville ay garnies et esgalées lesdites capelles... d'un messel et d'un breuaire pour chascune capelle, et d'un Grael pour les deux capelles.* Vide infra *Græle*.

* **GRADALIS**, Testamentum ann. 1010.

in Appendice Marcæ Hisp. col. 973: *Ad sancta Fide cenobio Gradales duas de argento, ad sancto Vincentio de Castro anapos duas de argento. An Gradales hic sunt Gradualia argento cooperta?* Vide *Gradale* I.

* Inter vasa mensaria seu utensilia sequens annumeratur in Charta ann. 1283. apud Murator. tom. 2. Antiqu. Ital. med. ævi col. 477. *Item unum centenarium de parassidibus, et triginta Gradales.* Unde idem forte est quod mox

* **GRADALUS**, Vas mensarium, catini species, pro *Grasalus*. Petrag. castri de Les ann. 1283. ex Cod. reg. 4659. *In singulis centenariis Gradatorum scutellarum et Gradaleorum, quatuor.* Vide *Græletus* et infra *Grasala*.

* **GRADARE**, Judicare, definire. Tabular. Beriaci: *Rothomensis Abbas et monachi immiserunt nobis monachis Majoris monasterii calumpniam super cellam nostram de Beriaci. Contigit autem dominum Apostolicum Urbanum in partes nostras Turonicas advenisse; cui rem omnem manifestavimus. Judicatum est autem in presentia ejus illos contra nos egisse parum juste...* Mortuo domino Urbano, in cuius presentia illa Gradata fuerant, dominus Paschalis qui ei successerat, ipse etiam in partes Turonicas devenit, etc. Statuta Edwardi I. apud Rymer. tom. 2. pag. 201. *Consules jurabunt Bailivo nostro et populo dicte ville, quod ipsi bene et fideliter Gradabunt et gubernabunt nos et populum dicte ville.*

* **GRADARIA**, Chron. Forolivi. apud Murator. tom. 19. Script. Ital. col. 894: *Deinde ierunt versus Foraurum, et quatuor castro poverunt ad depredationem seu ad saccomanum, scilicet Gradariam cum alis tribus, etc.* Nomen fortasse loci.

* **GRADARIUM**, Graduum series, Gall. *Escalier*. Codex MS. de Albigenibus e Bibl. D. de Chalvet Senecalli Tolosæ: *Dicitur Vital una cum dictis hereticis intravit cameram dicti infirmi ipso remanente ad pedem Gradarii.* Charta Massil. ann. 1433: *Nos Paulus Massii, Episcopus eligimus miserabili corpori nostro sepulchram subitus Gradarium, quo ascenditur ad tribunam.* Vide *Bestalinus* et *Gradarius* 2.

* **GRADARIUS**, Equus tolutaris. Gall. *Haquené*. Mollis gradu et sine succusatura nitens, apud Nonium. Lucilius: *Equus non formosus, Gradarius, optimus vector.* Charta ann. 1406. apud Lobineil. tom. 2. Hist. Britan. col. 827: *Dedit... Episcopo Briocensi suum Gradarium flavum, vulgo sa Haquené fauve.* Ulster Nicolaus Specialis apud Murator. tom. 10. col. 979.

* **GRADARIUS**, Graduum series, Gall. *Escalier*. Lit. remiss. ann. 1371. in Reg. 182. Chartoph. reg. ch. 236. *Respicens dicta mulier quemdam Gradarium domus sue, ipsum ascendit, et volens evadere furorom dicti Bertrandi a dicto Gradario credens saltare in quo idam vitardium de subus Gradarium existens, etc.* Vide *Gradarium*.

* **GRADATARIUM**, Eodem intellectu. Lit. remiss. ann. 1435. in Reg. 182. Chartoph. reg. ch. 292: *Ise Jaquetus supplicans, qui per Gradatarium ipse domus ascendebat, etc.* Infra *Gradarium*.

* **GRADILLA**, vox Italica *Graticula*, apud Petrum de Crescentis lib. 10. de Agricult. cap. 87. vetus Gallicus Interpres *Greil* vertit. Gloss. S. Benedicti cap. de Ferramentis. *Graticula*.

* **GRADERE**, pro *Gradi*, Ire, vadere.

Camillus Peregrinus apud Murator. tom. 2. pag. 380: Ad ipsam civitatem pro mercimoniis Graderent. Infra: Capuam Gradurunt.

• **GRADERIUS**, Annuus: Gradus enim pro anno dictum est. Vide in hac voce num. 2. Testam. Guill. de Omellacio ann. 1166. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 559: *Solo etiam et quipiscor: omnes secutores Graderos, qui volebant mihi fieri, ne amplius exigantur in terra mea.*

* **GRADIBILIS**, [Qui ambulare potest. Pacuv. ag. P. fac. p. 677.]

• **GRADICIA**, GRADIZIA, Grates, virgultorum fascis, Ital. Gradicia, Gall. Claye, fascine. Hist. belli Forojul. apud Murator. tom. 8. Antiq. Ital. med. aevi col. 1200: *Gradicia in magna quantitate factis, etc.* Ubi perperam Gradicia editum in Append. ad Monum. eccl. Aquilej. pag. 61. col. 2. Stat. Vallis Ser. cap. 69. ex Cod. reg. 4619. fol. 118. r: *Caeduo- res ipsorum molendinorum... non possint nec debent tenere in ipsis molendinis... aliquas Gradizias, (infra Gradicias) asi- deas, pannos, nec aliquas res pro capiendis volaticis nec farinam.* Vide. mox, Gradizela.

• **GRADILIS**, ut Gradus 8. Fluminis inaequis. Aquis, aquarum gurgitibus et piscatoribus cum ipsis Gradilibus, in Charta ann. 986. Marce Hisp. col. 847.

• **GRADILIS PANIS**. Vide Gradus 5.

• **GRADINGUS**, Persona in gradu dignitatis constituta, apud Macrobius in Hieroglyphico ex Vita S. Fructuosi. Sed legendum Gardingus. Vide Gardingus.

• **GRADIPES**, Avis, eadem quae Avifarda. Vide supra in hac voce.

• **GRADIRE**, Ital. Gradire, Gaudere, libenti animo consecrari. Chronicon Sa- lernit. cap. 79. apud Pertz. Scriptor. tom. 8. pag. 506: *Ut Italia Amalfitanus populus comperit valde gravioris est, atque ut id fieret omnimodo Gradiebatur.*

• **GRADIVIGLIA**, Gradivus seu Martis cultor, bellator. Silius lib. 4. Belli Punici:

Et Gradivigiliae caelo de colle Tuderis.

• **GRADIVUM**, Graduum series, Gall. Degré. Lit. remiss. ann. 1416. in Reg. 182. Chartoph. reg. ch. 406: *Quae dictus Cortada percipiens et verens de persona sua, Gradium domus Bertrandi descendens, etc.* Forte pro Gradarium. Vide in hac voce. Hinc Gravis, pro Ascendere, in Lit. remiss. ann. 1385. ex Reg. 126. ch. 136: *De mary et sa femme couchoiens en un autre lit sur un planchier de boys...*

• **GRADIZELA**, Ciathrus, Gall. Grille. Charta ann. 1204. tom. 1. Probat. hist. geneal. domus reg. Portugal. pag. 107: *Intra choram vero et altare, debet esse unum portale habens duo parva ostiorum, quorum quaedam debent esse integra, cita vero de Gradizela... cum vero colloquium hujusmodi fieri contingerit, sit inter dominas et ostia Gradizela intermedium mandile.* Vide supra Gradicia et infra Grata.

• **GRADIZIA**. Vide supra Gradicia.

• **GRADOARE**. Testam. Alph. III. reg. ann. 1271. tom. 1. Probat. hist. geneal. domus reg. Portugal. pag. 66: *Rogo reginam Beatricem uxorem meam... quod ipsa Gradost de suis filiis, et quod vult de eis placitum. An de filiis suis ad libitum disponat, quod innuere videntur verba sequentia. Grado Academ. Hispan. in Diction. Libenter, sponte.*

• **GRADUARE**, Ad gradus academicos recipere, promovere. Stat. Universit. Andegav. ann. 1409. tom. 9. Ordinat.

reg. Franc. pag. 498. art. 6: *Quod a quibuscumque Graduandis per me vel alium directis, vel per obliquum nichil recipiam vel habebis... de ipsaque Graduandis approbandis vel reprobandis perhibeo testimonium veritati.* Vide Graduatio.

• **GRADUATIO**, Promotio ad gradus academicos. Longinus in Vita S. Stanislai Episc. lib. 8. cap. 7. ubi damnatur expensae ad hujusmodi gradus adipiscendos fieri solite: *Parisius dicitur in Theologorum scholis... nullum aciem apud Theologos indifferentem esse, sed omnem meritum aut demeritum existeri. Vellem libenter scire, sub quo virtute continentur genere tantis expensis, et decemaginta maris vel pluribus, in talibus Graduacionibus facere. Non solum Graduaciones hujusmodi, quas omni veneratorum honore, praesertim in sacra Scriptura, etc.*

• **GRADUATUS**, Qui gradum adeptus est in Academijs, Gall. Gradué. Memorantur Graduati in Charta ann. 1405. apud Rymer. tom. 8. pag. 409. in Bulla Sixti IV. PP. ann. 1474. apud Mirum tom. 2. pag. 1286. in Vita B. Coletas tom. 1. Martii pag. 569. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 168. 421. et alibi.

• **GRADUS**, in Ecclesia, Ambo, Anagogium, Lectum, Suggestio Germani et Joannis Episcoporum. post Epist. 88. Hormisdæ PP.: *Suscipimus (libellum), et praesente omni Clero vel plebe in Gradu a servo vestro Notario sanctae Ecclesiae Romanae est relectus. Lex Alemannor. tit. 16. § 2: Clericus qui in Gradu in Ecclesia publice Lectionem recitat, vel Gradale. Recitabatur itaque Lectiones in gradibus. Sed et ex gradibus sermones habebantur ad populum. Sidonius Carm. 16:*

See the conspectus Gradus venerabilis aem Conciocturam plebs sedula circumstetit.

Monachus Sangallensis lib. 1. cap. 20. de quodam Episcopo: *Et post Evangelium lectionem ascendit ad gradus, quasi ad colloquendum populum. Erant porro Gradus ante altare seu potius ante altaris gradus, unde fars ea sedis sacre sua Graecis dicta: vel sane quod ad eum lectionis locum per gradus perveniretur, uti de ambone a nobis observatum in Descriptione adis Sophianae. Leo Ost. lib. 8. cap. 13. Fecit libellum ad cantandum ante altare, sive in gradu. Infra: Sed et Gradum nihilominus lignum ejusdem operis extra Chororum ambonis in modum satis pulcrum constituit, in quo videlicet tam Lectiones et Evangelia ad Missas etiam et Epistolae legentur. Perperam in Edit. Brollii est ambonis in morem. Caesarius lib. 8. cap. 5: *Alleluja festis diebus, sicut ceteri, ad Gradum ipse cantavit.* Lib. 7. cap. 20: *Sanctus vero Joannes Evangelista Dalmatica in dnis nostris (in die Purificat. Delph.) ad Gradum rediit, et ab offerentibus candelas suscepit.**

• **GRADUS**, pro Annuo. Heptidanus in Vita S. Wiboradi lib. 2. cap. 4: *Soror erat huic B. Martyri nomine Willidrada tricesimum possidens Gradum. Mox: In Gradu sexagesimo a morte inventa est. Epitaphium Willelmi Nothi Reg. Anglor. apud Ordericum Vitalium lib. 8:*

Per septem Gradibus se solversit atque Jacobus Virgilio in gremio Phaeos, et hic oblit.

• **GRADUS**, pro Generatione. In Lege Bajwar. tit. 14. cap. 9. § 4. dicitur omnis

cognatio et parentela finiri in septimo gradu. Vide Generatio.

• **GRADUS** in Ecclesiarum atrijs: seu propylaeis. Anastasius Bibl. in Symmacho PP. pag. 83. 89: *Gradus vero ante fores Basilicae B. Petri ampliat: et alios Gradus constructi sub ligno, dextra im- vaque... Item sub Gradus in atrio altum cantharum foris in vulgo capti possit. Item et alios Gradus ascendentes ad B. Andream fecit, et cantharum possit. Item ad Archangelum Michaellem Basilicam amplavit, et Gradus fecit, et introduxit aquam.*

• **GRADUS PRESBYTERII**, seu qui iteget ante capcellos, Solea Graecis, ex Italico Sogli ad quos amandari solebant, Monachi pro levioribus culpis, ut habent Usus antiqui Ordinis Cisterciensis cap. 75. de Monachis, qui ad opus Dei tardius veniunt: *Veniunt ad Gradum, et tunc petant veniam ante Gradum, aut facis genibus in terra, etc.* Cap. 78: *Si quis de comedentibus vel de servitoribus offenderit aliquo modo, petat veniam ante Gradum.* Cap. 114: *Ante gradum Presbyterii satisfaciatur. Ita passim haec formula. Cap. 81. 88. 89. 94. 102. in Institut. Cisterc. Rainardi Abbatis cap. 45. 62. etc. legitur.*

• **GRADUS**, in uribus, in quibus distribuuntur panes plebi, qui inde Gradibus dicti, de quibus infra v. Panis Gradibus. De ejusmodi gradibus pluribus agimus in C. Poli Christiana.

• **JUDICIA AD VEL CIRCA GRADUS**. Vide Halia Glossar. German. col. 747. Grimm. Antiq. Jur. German. pag. 806. et infra Stipula.

• **GRADUS**, Ordines Ecclesiastici: Canonici Gradus vel plebes, in Epist. Bonifacii Mogunt. ad Cuthpertum Archiep. Cantil praefixa Concilio Cloveshoviensi ann. 747. Anastasius in S. Hygino PP.: *Hic Clerum composuit, et distribuit Gradus. Nicolaus I. PP. Epist. 8. ad Michaellem Imp. Hunc situm confessor Christi Sylvester fecit Gradus in concilio Synodi, ut non Presbyter ad versus Episcopum, non Diaconus ad versus Presbyterum, det accusationem aliquam. Haec verba habentur in Synodo Rom. ann. 321. cap. 8. Capit. Caroli III. lib. 7. cap. 303. [883.] Clerici cuilibet Gradus, etc. Penitentiale Theodori Archiep. Cantuariensis cap. 1: *Gradus non debemus facere ante altare, ubi reliquae Sanctorum venerande sunt.* Cap. 2. inscribitur: *De tribus Gradibus Ecclesiae principalibus.* [Capitula Theodori Cantuar. apud Acherium tom. 9. Spicil. pag. 81: *Sullus per pecuniam obtineat Gradum: sin vero, et ipse, et ordinator ejus omnibus modis a communione proficiantur.*] Capitula Walterii Episcopi Aurellan. cap. 20: *Gradus quoque Ecclesiasticos similiter memoris commemoratos habeant, (Sacerdotes) et unde unicuique Gradus in Veteri Testamento origo fuerit, et quomodo Novum in idipsum concordet, etc.* Et cap. 21: *Ut Presbyteri, (alumnos suos) in quolibet Gradu promoendas in supradictorum tenore sacramentorum et Graduum adscotos exhibeant, quatinus et memoris ea tenere, et intellectuose sciunt explanare.**

• **GRADUS**, nude pro xv. psalmis qui Graduales vocari solent. S. Wilhelmi Consil. Hirsaug. lib. 1. cap. 29: *Post predictas tres orationes recitantur quindecim Gradus vel triginta psalmi, si talis est dies, quando non debent ad orationem procumbere. Ad illas eorumdem quindecim Graduum incisiones, hi, qui super sedilia sedant, certa manu, propter hoc parum, retro versis solent leviter se erigere. Schramb. Chron. Mellicense pag.*

208 : Quia *Quintadecim Gradus sedendo dicuntur, ad Gloria Patri sine resurrectione tamen erit aliquantum inclinandum.*

8. **GRADUS**, Trajectus maritimus, angustus maris, atque interdum fluminalis meatus, quilibet etiam portus seu locus quo navigium adpellit potest. Occidentis Graus. Gradus a gradiendo dicitur, quia qui de navi ad litus adpulsus exit, continuo terram aqua altiore ingreditur et ascendit tanquam per Gradus. Hinc portus Asiae minoris Gallii vocant, *Echelus duos montes, scalis vel Gradus Orientis.* [Vide Sædæ 9.] Passio S. Torpetis MS.: *Præceptum est, ut in Gradu ad mare ibidem decoleatur; et venerunt in Gradum Ardensem, exterunt ad ripam fluminis, etc. Ita porro appellant Ammianus lib. 15. et Itinerarium Hierosol. meatus seu trajectus, per quos Rhodanus in mare voluitur, reliquo fluvii ostio arenis pene obdito, Gradus dicuntur in Itinerario Antonini et Maritimo: indigenis vero Graus. Gradus etiam appellatur, meatus stagni Magalonenis, ubi naves e mari in stagnum trajectant. Versus antiqui in Arnaldum Episcopum Magalon.*

Iste Gradus classis, quo prædo piraticus haesit.

Et infra:

Nervibus introitus per eum Gradus alter aperitus.

Arnaldus de Verdala in Hist. Episcop. Magalonenis pag. 796: *Erant enim ibi portus maris vocatus Portus-Saracenus usque in hodiernum diem, ad quem per Gradum galeæ Saracenorum liberum habebant ingressum. Et pag. 798: Quibus peractis, item sanctæ memorie Arnaldus Episcopus, posens manum ad fortia, Gradum præfatum lapidibus et lignis ante omnia claudere et obstruere festinavit, etc. Philippus Aug. in Charta ann. 1208, quæ exstat in Recepto Carcassoniensi pag. 50 dat facultatem Episcopo Magalonenis aperire portum, qui dicitur Gradus. Et infra: Adhuc etiam concessit eidem Joanni et Magalonenis Ecclesie auctoritatem faciendi Gradum. A. la Philippi Aug. ann. 1208. In 80. Recepto Tabulari Regii Ch. 146: Hoc est, in maris prædicatione suas, et ubicumque in Melgoriensis Comitatu et Magalonenis Episcopatu portus, qui dicitur Gradus. Infera: Adhuc etiam concessit eidem Joanni et Magalonenis Ecclesie auctoritatem faciendi Gradum, ubi et visum fuisse in Episcopatu Magalonenis, salvo eo, quod spectat ad Comitatem de redditibus Gradus, et salvo eo quod spectat ad Ecclesiam Magalon. [Pactum ann. 1272. Inter Jacobum Aragonie Regem et Berengarium Magalonens. Episc. Item fuit actum quod ubicumque fiat Gradus in Episcopatu Magalonenis, domini Montispessulani et Latarem, habeant et percipiant, et habere et percipere libera valeant, sua etiam auctoritate, id totum quod pro stacha et ratione stache percipere consueverunt. Aliud pactum inter eosdem ann. 1278. Mandamus quod si aliquis delinquat vel contrahas in castro de Lataz vel alibi in jurisdictione domini Regis, et delinqueret vel contrahentes se fugere committerent per stagnum et Gradus predictos, nuncii seu curiales insequentes possint ibi eos capere sua propria auctoritate et retinere.] Vide Gariellum in Episcopis Magalon. pag. 100. 108. 206. 209. [Breviarium Hist. Pisane ad ann. 1160 apud Murator. tom. 6. col. 177: Ad Gradus quoque Mercurii quinque magnas, quamvis vacuas, naves combusserunt, et unam bene caricatam de Garbo ceperunt. Oberti Cancellari*

rii Annales Genuens. ad ann. 1164. apud eundem ibid. col. 806: Et nostri illuc euntes fecerunt jurare quendam Prohibitam sibi versu dicitur de galeis Pisatorum, qui aut illas in Gradu illo, non esse, neque in flumine. Invenierunt tamen ibi naves Pisatorum, et combusserunt illas igne... Quo facto redierunt ad Gradum Montispessulani, et vento contrario intraverunt Gradum Capræ.] Chronicon MS. Consulum Monspelensium ann. 1202: *En aques au sou discord entrat Conte de Proensa et hoins de Massalha, et adone lo Coms lo desbaratat al Gra de Magalona, et après feron plus ambel.* Charta Ludovici Ducis Andegavensis et Turonensis. Reg. Franc. fratris, et ejus locum tenentis in tota Lingua Occitana ann. 1272. ut Tabulario Narbonensi: *Per quædam Consulum Narbonensium percipimus, quod licet pluribus aliis mediantibus litteris per nos eisdem Consulibus concessis pro commodo et utilitate totius reipublice tam dicte ville Narbonensium quam locorum circumvicinorum, nonnulla impedimenta seu obstacula, que in ea circa Gradum, et introitum atque egressum, tam Gradus quam maris, que in gula seu exitu fluminis Ataris, et præcipue in loco vocato Lardalho, amoveri eis mandatum extiterit, et pro ipsis amoverendis, ut navigia possint inde vehi et navigari, necesseque et aliis res tam victualium, quam aliarum, etc. Raimundus Montanerius in Chron. Aragon. cap. 86. meminit Gradus Cullerensis, del Grau de Cullera, in Catalonia: Gradus Seryniacensis, del rau de Seryna, cap. 162. Gradus Narbonensis, del Grau de Narbona, eod. cap. Pertrus IV. Rex Aragon. in Chr. lib. 6. cap. 6. del Grau de Muriedre, del Grau de Valencia. Surita in Indice Rer. Aragon. lib. 1. sub ann. 1080. observat, Pinam Hispanie oppidum edificatum ad fluvium Hiberi trajectum, quem Gradum vocant. [Gradum vocant] incursum hostili deflagrat. Et sub ann. 114. Gradus videtur appellare fauces Pyrenæ, quas alii Portus. [Statuta Arelat. MSS. art. 106: Piscator qui iuxta Gradum moram facit causa piscandi. Et art. 185: Quicumque scorum proterit [projerit] in Gradibus vel a Gradibus infra vel extra duo miliaria in X. libr. puniatur. Vide Valesium in Notitia Galliarum pag. 475.] Mitto reliqua, hæud ita pridem a me observata ad Alexiadem pag. 313. 314.*

9. **GRADUS**, Sententia arbitratorum ann. 1205. in Hist. Monmorenciac. pag. 75: Gradus Gurardi usurarii, et occupatio Gradus Domino remanet Montimorenc. extra partem alterius platee, in qua domus ejus fuit, etc. Infra: Exceptio Gradus et platee, quam diximus. [Dotatio Monasterii S. Marie de Ovarra in Ripa-curtia tom. 3. Collect. Conc. Hispan. pag. 125: Et sunt ipsos alodes, de ipsum Gradum de Aras usque in ipsum Gradum de S. Christophoro, et de Isavana usque in castrum Ripa-Curtie.] [V. primo saltem loco pro Officina, ut videtur.]

10. **GRADUS**, in quatuor qualitatibus secundum Medicos sic explicat Constantinus Africanus lib. de Gradib.: *Antiqui concordati sunt dicentes, unamquamque rem esse calidam aut frigidam, humidam aut siccam. Quorum quidem intentio ad temperamentum humanæ complexionis fuit. Humana enim complexio ceteris animalium complexionibus temperatior est, et medicorati propinquior, etc.*

Adde ex animadversionibus D. Falconet: Passim physicis et medicis, Quantitas, ut ita dicam, qualitatis. Joan-

Haslerus in Logistica medica, hoc est, de morborum et medicamentorum qualitate Gradus ratione investigandi, etc. Jac. Alkindus de medicinarum compositionum Gradibus, idem de rerum Gradibus; Joan. Bapt. Montanus de Gradibus et facultatibus medicamentorum; Paracelsus de Gradibus et compositis, etc.

11. **GRADUS**, Ad honores seu aliquid officium ascensus, promotio. Charta Riccon. episc. Laudun. ann. xv. Lothar. reg. ex Chartul. S. Vincent. Laudun.: *Concessimus igitur præfato Rainoni canonico et S. Vincentio supradictam terram, hoc est, dimidiam abbatiam S. Hilarii et ecclesiam ejus cum altari et integro, salvo ecclesiastico jure, synodorum scilicet et Graduum sacerdotum.*

12. **GRADUS**, Domus contiguatio, tabulatum, Gall. Etage. Inventar. Chart. reg. ann. 1482. fol. 91: *Acquisitio duorum cellariorum et unius Gradus supra unam domum, ubi est domus monachi Parisiensis in vico Theobaldi ad taxillos. De anno 1340.*

13. **GRÆCA**, SCUTULA. Testam. Brun. archiep. Cylon. ann. circ. 935. in Suppl. ad Miræum pag. 235. col. 1: *Cuppam auream, sigillum et scutulam Græcam...*

14. **GRÆCINUM**, Vide Græcum.

15. **GRÆCINUM**, Græcorum more Tertulii, de Pallio cap. 4: *Græcicim depilari magis, quam amiciri.*

16. **GRÆCINUM**, Vide Græcitas.

17. **GRÆCINUM**, Græcorum more Tertulii, de Pallio cap. 4: *Græcicim depilari magis, quam amiciri.*

18. **GRÆCINUM**, Vide Græcitas.

19. **GRÆCINUM**, Græcorum more Tertulii, de Pallio cap. 4: *Græcicim depilari magis, quam amiciri.*

20. **GRÆCINUM**, Græcorum more Tertulii, de Pallio cap. 4: *Græcicim depilari magis, quam amiciri.*

21. **GRÆCINUM**, Græcorum more Tertulii, de Pallio cap. 4: *Græcicim depilari magis, quam amiciri.*

22. **GRÆCINUM**, Græcorum more Tertulii, de Pallio cap. 4: *Græcicim depilari magis, quam amiciri.*

23. **GRÆCINUM**, Græcorum more Tertulii, de Pallio cap. 4: *Græcicim depilari magis, quam amiciri.*

24. **GRÆCINUM**, Græcorum more Tertulii, de Pallio cap. 4: *Græcicim depilari magis, quam amiciri.*

25. **GRÆCINUM**, Græcorum more Tertulii, de Pallio cap. 4: *Græcicim depilari magis, quam amiciri.*

26. **GRÆCINUM**, Græcorum more Tertulii, de Pallio cap. 4: *Græcicim depilari magis, quam amiciri.*

27. **GRÆCINUM**, Græcorum more Tertulii, de Pallio cap. 4: *Græcicim depilari magis, quam amiciri.*

28. **GRÆCINUM**, Græcorum more Tertulii, de Pallio cap. 4: *Græcicim depilari magis, quam amiciri.*

29. **GRÆCINUM**, Græcorum more Tertulii, de Pallio cap. 4: *Græcicim depilari magis, quam amiciri.*

30. **GRÆCINUM**, Græcorum more Tertulii, de Pallio cap. 4: *Græcicim depilari magis, quam amiciri.*

31. **GRÆCINUM**, Græcorum more Tertulii, de Pallio cap. 4: *Græcicim depilari magis, quam amiciri.*

32. **GRÆCINUM**, Græcorum more Tertulii, de Pallio cap. 4: *Græcicim depilari magis, quam amiciri.*

33. **GRÆCINUM**, Græcorum more Tertulii, de Pallio cap. 4: *Græcicim depilari magis, quam amiciri.*

34. **GRÆCINUM**, Græcorum more Tertulii, de Pallio cap. 4: *Græcicim depilari magis, quam amiciri.*

35. **GRÆCINUM**, Græcorum more Tertulii, de Pallio cap. 4: *Græcicim depilari magis, quam amiciri.*

36. **GRÆCINUM**, Græcorum more Tertulii, de Pallio cap. 4: *Græcicim depilari magis, quam amiciri.*

37. **GRÆCINUM**, Græcorum more Tertulii, de Pallio cap. 4: *Græcicim depilari magis, quam amiciri.*

38. **GRÆCINUM**, Græcorum more Tertulii, de Pallio cap. 4: *Græcicim depilari magis, quam amiciri.*

39. **GRÆCINUM**, Græcorum more Tertulii, de Pallio cap. 4: *Græcicim depilari magis, quam amiciri.*

40. **GRÆCINUM**, Græcorum more Tertulii, de Pallio cap. 4: *Græcicim depilari magis, quam amiciri.*

pretatur. Mabillonius. Eddius in Vita S. Wilfridi ssec. 4. Benedict. part. 1. pag. 710: Tunc inter se Græciantes, et subridentes nos ac celantes multa, loqui ceperunt.

GRÆCOLATIO. Gloss. Græc. Lat. MS.: Βαρβαρῶν, Græcolatio. Edittum habet Græco-Latino. Idiomata scilicet ex Græco et Latino mixtum.

GRÆCOLONUS. Græcæ lingue peritus, Interpres lingue Græcæ. Liuthprandus in Legat. cap. 48: Græcolonus meum, id est, Græcæ lingue Græcum, non permittebant egradi, etc. Et mox: Tantiqua nimis emebat, quanti Græcolonus obsonium uno. At unde hæc vox composita? an Græcolonus pro Græcolatinus, qui Græcam linguam in Latinam vertit, vel qui Græcæ et Latine loquitur.

GRÆCUM. Vinum, quod etiamnum Græco vocant Itali, et in ea Italia parte, quam incolere Græci, nascitur: Vinum Amineum, Virgilio. Senator. lib. 12. Epist. 4.: Nam licet ingeniosa Græcia multifaria se diligentis subtilitate commendat, et vina sua aut odoribus condit, aut marinis permissionibus inasporet, etc. Oglio Romanus. Deinde (finita Liguria Pontificis) descendunt Primates Ecclesie ad Accubita invitante Notario Vicedomini, et bibunt ter, de Græco primo, de Partico secundo, de Procovia tertio. Alcuinus Poëm. 220:

Et Nemias Græco infundat sua pocula Bacco, Qui secum tuncam secum portare soecit.

Aliud est vium Græcanicum, seu Asiaticum quod Πεύκο dicitur in Gloss. S. Bened. cap. de Potionibus. Pro Partico vero forte legendum Pachyri, id est, vino epistolari, crassiori, a Gr. παχύς. De Procovia, nihil succurrit. Describam hoc loco vocem mihi haud notam, quæ apud Joannem Abbatem Laudun. occurrit in Speculo Historiali MS. lib. 11. cap. 40: En ce meisme an les vins furent si vers et si crus, que ad peine les ront-on boire sans aucune indignation et jurant appellez les Aggreys. Quæ quidem an huc pertinet, alius examinandum relinquo.

Vocem Aggreys ex Speculo Historiali laudatam a vocabulo Agrest, corruptam opinor, quo vinum acerbum, quia confectum ex uvis immaturis, significatur. Vide Agresta.

GRÆCUS, Christianus, vel Paganus. Græcos ab Ethnicis appellatos Christianos testatur Tertullianus, quod cum Christianam amplecterentur religionem, abjecta toga, pallium, quod erat philosophorum indumentum, superponebant. Unde eorum dicitur in Christianum, qui occurrebat, Impositor et Græcus est, apud Hieronym. Epist. 10. ad Furiam, et Epist. 23. ad Marcellam. Contra Christiani Ethnicos Græcos appellabant. Glossæ Græc. Lat. Εἰς τὴν ἑξῆς. Paganus. [∞] Alia vide in Glossar. med. Græc. col. 382.

GRÆFARE, Scribere, pingere, a Græco γράφω. Statuta Canoniorum Regulæ S. August. art. 48. apud Raim. Duellum lib. 1. Miscell. pag. 95.

Nam si prelati fuerint iustique probati, Tunc bene serrantur, hic que noraque Græfatar.

GRÆFARIUS, Scriba, Notarius, Gallis Græffier, apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 147.

GRÆFARIUS, Eadem notione. In Litteris ann. 1561. ex Tabulario Massil. et in Concilio Lugdun. ann. 1527. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 886. Vide Græphia.

GRÆFFERIUS, Scriba, Gall. Græffier,

in Invent. ann. 1476. ex Tabul. Flamar. Vide in Græfate et Græffarius.

GRÆFFAGIA, Math. Silvatico, Scriptura, Infra: Melanograficum, Græffagia.

GRÆFFIARE, GLÆFFIARE, proprie Scribere, dein Tradere, in possessionem mittere: quia traditiones fieri solent charta scripta. Charta ann. 907. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britann. col. 66: Bili Episcopus Westica urbis Mathuedoi Comitem petiit, ut sibi permitteret partem Tremitam que vocatur Buiaç, quam ipse sibi ad possidendam dederat, S. Salvatori in parochia sempiterno dare. Qui Comes manu propria per manicam suam terram supradictam in manu Caluanti Abbatis vultuarie Græffavit. Et pag. 87: Duo supradicti Episcopus Bili et Mathuedoi Comes dimidiam plebem que vocatur Gutebri, quod rex Alanus aliquis Civem nepos ejus S. Marise aliquis Episcopo Bili in monachio sempiterno antea dederat, quomodo dederant Buiaç, sic donaverunt in manu Caluanti Abbatis. Testes Bili Episcopus qui dedit. Mathuedoi Comes qui Græffavit. Qui et miserunt Gurgnou Monachum ad Gurmhaillon Comitem, qui hæc monachium Briannis regabat, ut ipse parochiam supradictam Græffaret, manu propria firmaret. Tabul. Rothomense. Hæc Archidiaconus patris Veroc volens fieri monachus, dat S. Salvatori Tebaltino, etc. que monachio sempiterno Græffavit.

GRÆFFA, Uncinus, manus ferrea. Chronicon Parmense ad ann. 1247. apud Murator. tom. 9. col. 773: Dominus Imperator quondam uno mane in aurora sabbati furtive venit ad portam de Ulmo et catena projecta cum Græffa ferrea, etc. Haud ita absimili notione vocem Agræse usurpamus.

GRÆFFAGIA, etc. Vide in Græfate.

GRÆFFILIUM, Uncinus, fubula, Gall. Agræse, Crochet. Constitutiones Frederici Regis Sicilie cap. 92: Item quod nulla domina sive mulier, cujuscumque conditionis existat, audeat portare in equitatura, quam egerit, sambucam, in qua sit aurum vel argentum, sive perle, sine folia auri vel argenti seu eris laborati, excepto quod in arcubus sambucarum ipsarum possit poni aurum circa Græffilia de ære deaurato, etc.

GRÆFFIO, Stylus. Vita S. Medardi tom. 2. Junii pag. 96: Nostræ tamen narrationis stectamus Græffionem, et iuxta ingenii possibilitatem accessoribus pariter et nunc existentibus descriptione verissima insinuare conemur. Vide Græphium.

GRÆFFIOLUM, Vide in Græphium. GRÆFFONUS, a veteri Gallico Græffon et Græffe, Uncus, vulgo Croc, crochet. Reparat, factæ in senescal. Carcass. ann. 1485: Item pro uno Græffon ferri posito in fine unius arboris ditorum molendinorum, etc. Iit. remiss. ann. 1452. in Reg. 181. Chartoph. reg. ch. 217: Ung baston ferré, appelle picque de Flardres, qui avoit une rouelle de fer ou milieu à sept ou à huit Græffons. Instr. ann. 1408. ex Bibl. reg.: Et set bien que à ce jour et au devant grant pierre, luis de ladite sainte chapelle estoit mal ordene: de serrures, et poit on ouvrir luy à un Græffe, ou à autre petit ferrement. Grævue, eodem sensu, apud Froissart. vol. 1. cap. 191: Le capitai print la fortresse de Clermont en Beauvoisis par eschelles de cordes et de Grævues d'archers. Mellus d'acier apud Verard. Sed et mendum esse suspicor pro Græffons. Vide Græffa.

GRÆFIA, Comitatus. Vide in Græfia.

GRÆFIA, Scriptura, a Græco γράφω. Agnellus in Vita S. Victoris Pontif. apud Murator. tom. 2. pag. 108: Et inter quinque imagines, suam ibidem ceruimus, et subius figuratos pedes, Salvatoris Græfia contexta est purpurata. Victor Episcopus Dei famulus hunc ornatum, etc. Vide Græphia.

GRÆFIARIUM, Vide in Græphium.

GRÆFIO, GRÆFFIO, GRÆPHIO, GRÆVIO, Teutonice Græff, [Schillero, Græve, Græffe, Græffa, Reue] Comes, Præses, Præfectus. Ita passim usurpant hanc vocem Scriptores.

GRÆFIO, in Lege Salica tit. 31. § 5. tit. 47. § 2. tit. 52. § 2. 3. 4. tit. 55. § 8. tit. 56. § 1. In Lege Ripuar. tit. 51. § 1. tit. 53. § 1. 88. Apud S. Audoenum in Vita S. Eligii lib. 2. Garitredus, qui Comes Vermandensis dicitur cap. 47. Græffio vocatur cap. 52. Gesta Dagoberti Regis cap. 31. et Fredegar. cap. 47: Scaram de electis viris fortibus, cum Ducibus et Græffionibus secum habens. Præceptum Caroli M. ann. 786. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 13: Carolus, omnibus Episcopis, Abbatibus, utriusque illustribus, Ducibus, Comitibus, Domesticis, Græffionibus, Vicariis, etc. Et paulo post: Et si quis fuerit Comes vel Domesticus, seu Græffio, Vicarius vel Tribunus seu quicumque iudiciaria potestate succinctus, ubi Græffionibus Comes longe præponitur videtur. Et quidem Græffio, ut observat Pithæus in Glossar. ad Capitul. idem significare videtur quod Baronis nomen, quo, Lingua Gallorum, servi militum dicebantur, sicut Cornutus sive quis alius notat in Ilud Persii: Baro regestatum, etc. Juxta autem Fiscalis appellatur in Lege Salica tit. 51. inquit, Bignonius, ad discrimen Magistratum municipalium: quorum meminit Gregorius Turon. lib. 1. de Mirac. cap. 33. Glossæ MSS.: Græffio, vel causidicus, advocatus. Adde Vitam S. Genulii num. 7. Miræum in Cod. Donat. par. cap. 3. etc.

GRÆFFIO, Charta Kenulf Regis Mercior. tom. 1. Monast. Angl. pag. 100: Nec Princeps, nec Græffio hanc lenitatem præfatam mutare audeat.

GRÆPHIO, Anastasius in Hadriano PP. pag. 106: Abbates etiam et iudices, Duces nempe et Græphiones, etc. Infra pag. 108: Abbates, Duces etiam et Græphiones. Capit. Caroli M. ann. 789. cap. 6: Adjuvante Græphione, qui Defensor Ecclesie est, etc.

GRÆVIO, Charta Chlodevel III. apud Mabillonium tom. 3. SS. Ord. S. Benedicti pag. 617: Nec non et in iustitibus viris Ragnoaldo, Nordebercto, Grævionibus. In alia habetur Græffionibus, pag. 619. ubi a Comitibus distinguntur, hisque postponuntur. [Charta Theoderici II. Regis Fr. apud Miræum tom. 1. pag. 128: Theodericus Rex Francorum vir illustrer Grævionibus seu et omnibus agentibus, vel junioribus eorum, etc. Capitula Caroli M. lib. 5. cap. 2. et Concilium Lipitense cap. 5: Unusquisque Episcopus in sua parochia sollicitudinem gerat, adjuvante Grævione, qui Defensor Ecclesie ejus est, ut populus Dei paganus non faciat. Paulus Warnefridus lib. 5. de Gestib. Langob. cap. 36: Cum Comes Raporiorum, quem Grævionem dicunt. Leges Henrici I. Regis Anglic. cap. 7: Grævionum prævitas.

GRÆFIA, Districtus Græffionis, Comitatus. Germ. Græffschafft. Græve, in Legibus Edw. Conf. cap. 36. Formulæ veteres

apud Bignonium cap. 7. *Qua est in pago illo, in Grada illa, in loco, qui vocatur ille, etc.* Adde cap. 40. [et Notae ejusdem Bignonii ad cap. 7. appendicis Marculfi.] Tabularium Conchenis Abbatia in Ruthenis Ch. 81: *Qui est in pago Ruthenico, in Gracia Cabiniacensis, villa, cujus vocabulum est Clauginisco.* Idem videtur quod vicaria.

Lipstius, Wendelinus, Jacobus Eynidius lib. 2. Chf. Zeland. et alii a verbo *graven*, *Gravones* dictos volunt: cum enim, inquit Eynidius, Praesides Provinciarum commissas sibi ditiones per jurisperitos Scribas, et per Quaestores, aliosque ex Comitatu egerent, litterarum legendarum et scribendarum, multo magis juris dicendi, in tanta apud eos barbaria, summa ignorantia esset, omnes, qui litteras tractabant in hoc munere, *Gravios* tanquam *Grapharios*, *grō rōv ypaiv*, dicebant. Chiffletius in Anastasi Childer. cap. 13. a *Graphio*, quo Reges annotabant in ceris, *Graphiones* dictos vult, quod essent *Graphii Regii* custodes: quod quam a vero assit, quibus facile percipiet, qui *Graviones* in Provinciis ac civitatibus, non vero in Palatiis, iudicium manus obisse advertet. Christ. Besoldus a *Græco*, *γρᾶς*, dedit, ita ut *Graven* dicti sint quasi *Senioris*: qua postrema appellatione denotatos constat Optimates, ac Urbium aut Provinciarum Praecipuos. Helgicus part. 1. quest. 2. *Graven* a Belgico *Graben*, i. fossa, dictum putat: quasi limitibus praefecti Comites fuerint. Scriebant in Originibus Celticis *Grave*, *Græff*, quasi *Gær-læff*, Celtis esse tributorum exactorem et percipitorem collectarum contendit: quo sensu *Gravo* nonnunquam sumitur. Verbi gratia, apud Sugerium de Administr. cap. 23: *Ab oppressione Exactorum regionum, quos dicunt Gravones, multo labore multisque placitis emancipaveram.* Ubi *Gravones* idem sunt qui *Gravatores*, et *Gravringi*, de quibus suo loco. Olivarius, a vernaculo Flandrico *Graven*, curd est scribere, sculptere, caelare, dedit. [Eccardus a *Ragen*, Eminere, in suis Notis ad Catechesin Theotiscam, pag. 151. et seqq.] Alii a Saxonicis *Grave*, *Judex* id vocabuli deducendum censent: nam *Comites*, *Comites* dictos planum est. Quam sententiam firmant verba ista Legis Edw. Conf. cap. 85: *Greve quoque nomen est potestatis: Latinorum lingua nihil expressius sonat quam praefectura, etc.* Unde Theutonici Consules suos *Margrave*, quasi *maiores dominos* vocaverunt. Quae vero de vocis *Grave* etymo hic subduntur, sciens praetereo, cum nec mihi, nec aliis arrideant. Denique *Lambardus*, *Hastallus*, et *Spelmannus*, a Saxon. *gerefa*, et per contractionem *grafa*, Comes, Praeses, Vicecomes, Tribunus, Publicanus, Exactor, etc. vocis etymon accersunt *gerefa* vero formatum volunt a *gerafen*, quod est *rapere*, et proprium Exactorum. Atque inde in *Legge Salica* tit. 33. et *Ripuarum* tit. 84. haec verba leguntur: *Si quis Grafonem ad res alienas injuste tollendas invitaverit, etc.* Unde conficit idem *Spelmannus*, alium fuisse Comitem, alium *Gravonem*, ac Comitem quidem, qui Comitatum praerant: *Gravonem*, Comitum Vicarium, sed non advertit, ea tempestate Comitibus licet officio iudicis functos, vesticilia publica exegisse, quod fecere etiam *Ballivi*, qui postmodum Comitibus et *Gravonibus* in Provinciis succedere: unde et *Judices faciales* dicti *Gravones* et *Comites*, quod et *Judices* essent et

fiscalium exactores. Constat enim ex omnibus pene Scripturis, qui *Gravonum* meminere, id nominis pro Comitibus usurpasse. Neque aliud vox *gerefa* apud Anglo Saxones significat. *Glossar. Eilfrici: Consul* (i. Comes) *gerefa*. Ita nuda: at *Proconsul*, *Under gerefa: Publicanus*, *Vic gerefa: Villicus vel actor*, *tunt gerefa*, etc.

* **GRAGNAGE**, Regestum consuum et debitorum Comitatus Bigorrae, ex Camera Comput. Paris. fol. 9: *E sengles conras de pans, e seagles mois de civade Gragnage en Agost. Infra: 18. den. per porc e per molto, 1. moi de mil, e 6. panes Gragnage, etc.*

* **GRAGNOLA**, vox Italica, *Grando*, Gall. *Grêle* (Chron. Placent. ad ann. 1332. apud Murator. tom. 16. Script. Ital. col. 499: *Cecidit magna tempestas Gragnolarum in civitate Placentiae et confinitus cum magno vento; et fuit ipsa tempestas altior uno palmo super terram.*

* **GRACULA**, Avis species Hispanis Italicis, forte *graculus* (Hispan.) *Graya*, vide supra *Gracilla*] *Vita S. Fructuosi Episc. cap. 9: Nigras parvasque aves, quas unitato nomine vulgus (Hispanum) Graculas vocat, mansuetas in Monasterio labuisse perhibetur.* Vide *Gracula*.

* **GRACULUS**, [Mos, consuetudo *Gracorum* testat. Pall. 4. ad fin. Cum huiusmodi pallium morosius ordinatum, et crepidae *Graculum*, *Esculapio* adulantur. *Alii male leg. crepidae creatae Graculum*]

* **GRABANTUM**, Idem quod *Grantum*, *Cautio*. *Venditio* ann. 1212. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 184. *Venditio pro 1500 lib. Vienn. de quibus dictus Willelmus venditor suum Grabantum habuit in numerata pecunia, prout confessus est coram nobis.* Vide *Creantare*.

* **GRAGUS COLOR**, Cæruleus. *Chronicon Constantinense: Venetiarum Episcopus modicum plenum Graci Coloris, qui Lacurrius dicitur, confudit.* Ex *Græcobarb. yepivoç*, forte. Vide *Gloss. med. Græcic. in Γραβος*.

* **GRAILHA**, Charta Massil. ann. 1362: *Recognovit se recepisse a Cellerario S. Victoris 400. florenos auri de Grailha.*

* Vide infra *Graylum*.

* **GRAINGNE**, f. idem quod infra *Gratum* 2. *Cocum, Graine d'ecarlate.* Codex MS. reddituum Episcopatus Altisiod.: *Bazenna, sic tela, peliparia, merces, draparia, Graingne, alium, cuminum, cuprum operatum debet pagium.*

* **GRAISSA**, pro *GRASSIA*, a voce Ital. *Grascia*, *Adeps*, Gall. *Grasse*. *Stat. Niciae* sac. XIV. inter Mon. Hist. Patr. Taur. tom. II. col. 295: *Item quod omnes mercatores, seu vendentes cases, seu carnes salatas, et omnem Grassiam, candelas, et cepo, pices salatas, etc.* [Fr.]

* **GRALA**, Buccinae species, idem quod *Gracilis*. Vide in hac voce. *Charta* ann. 1312. ex Bibl. reg.: *Cum Gralis et tuba sine cornu, qua consuetum est congregari consules, etc.*

* **GRALETUS**, in Dalphinatu, *Catinus* sine ora. *Computa Dalphin. Graisivod.* ann. 1334. fol. 46: *Recepta frumenti, leguminum, avenae, vini, castaneorum, quardarum, pipertis, mellis, caseorum, nucleorum et nucium, parabisium et Graletorum, gallicanum, etc.* *Datio* in emphiteosim ann. 1338. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 363: *Diodecim duodenas scutellarum de vitro, sex duodenas Graletorum, sex duodenas platellorum, etc.* [Vide supra *Gradulus*.]

* **GRALIUM**, Vide infra *Graylum*.

* **GRALUS**, Species spectaculi seu ludi

apud Brunsvicensis quolibet septimo anno celebrati. Fusc satis describitur a *Telomonto Ornatomontano* apud *Leibnizium* tom. 2. *Scriptor. Brunsvic. pag. 91.*

* 1. **GRAMA**, *Linea*, apud *Joannem de Janua. Papias: Grama, Graeca*, qui *Laticine scriptulus retinet 6. tomis. Vel Grammae.*

* 2. **GRAMA, GRAMMA**, *Stuparius maluleus, Malis Gramola, maciulla*, Gall. *Broys*. *Stat. Bonon.* ann. 1250-57. tom. II. pag. 237: *Statuimus quod nullus homo vel femina apert linum, vel casapem cum Gramma (Grama 52. 60. 67) de die vel nocte... habendo lumen ignis, etc.* [Fr.]

* **GRAMALLA**, *Laica vestis* genus, quo in Hispania *Barctnonenses* et *Castellani* utuntur: maxime urbium *Ædilis*. Academ. Hispan. *Chilans, toga*, Ital. *Gramaglia*. *Pulla vestis*, *lugubris*.

* **GRAMARE**, Vide *Garminare*. [Fr.]

* **GRAMASIA**, ut mox *Gramata*, *Limbus*. *Concil. Tarracon.* ann. 1591. inter *Hisp.* tom. 4. pag. 613: *Nec in circumferentia manicarum vel Gramasiarum, vel aliarum vestium portant (Canonici) circumferentias peltium additarum.* *Marten.* tom. 4. Antecd. col. 833. legit, *Gramatiarum*.

* **GRAMATA**, *GRAMICIA*, *Charta* ann. 1197. apud *Ughellum* tom. 7. pag. 1275: *Unum camisium cum Gramatis, et frisis, unam stolam de cata-stitulo.* Infra: *Duos amictus cum Gramatis.* *Gramata* habet liber *Anniversariorum Basilicæ* *Vaticanae*, apud *Joannem Rubeum* in *Vita Bonifacii VIII.* PP. pag. 345: *Item unam dalmaticam nobilissimam de opere Cyprensi cum Gramicis ad figuram cum perlis... Item 4. camisas de corina, cum pectoralibus et Gramicis de opere Cyprensi.* [Salas *Malaspina* lib. 4. *Rer. Sicul.* n. 5. apud *Baluz.* tom. 6. *Miscell.* pag. 234. *Suspensis ad chordas strophæis, Rectis, dextrocheris, periscelibus, arbitris, Grammatis, armillis, frisis, etc.*] *Ipse* *Græci* recentiores *Uliæ* etiam pro limbo vestis. Vide *Glossar. med. Græcic.* [Vide infra *Gramia*.]

* **GRAMATICUS**, pro *Grammaticus* 1. vel 2. Vide locum in *Filogramus*.

* **GRAMEGNOSUS**, Vide mox in *Gramigna*.

* **GRAMEN**, *Doctis* *Hagiographis*, mensura species, eadem quae *Prisonibus* *Græas* dicitur, complectens virgas geometricas 240. quarum singulas pedes 14. itidem geometricos continent. *Vita S. Hathæbr.* tom. 7. Jul. pag. 164. col. 2: *Erant ambo pauperes, nec habebant gratia, nisi tantummodo, iuxta metam illius terræ, tredecim Gramina.*

* **GRAMIGNA**, *Porrigo*, *Impetigo*, *lepræ* species. Gall. *Grattelle*, ab Italico *Gramigna*, *gramen*, quod instar *graminis* pululul, sic dicta: unde *Gramignosus*, eo morbo affectus. *Stat. Montis-reg.* pag. 265: *Si quis macularius emerit aliquem porcum vel porcum; ... et inventus vel inventa fuerit habere porrigines seu Gramignas, quod venditor porci seu porcæ non teneatur propter ipsas porrigines seu Gramignas recuperare vel restituere, nec de pretio ipsius diminueret, nisi solidos quinque pro qualibet libra prati, secundum... qualitatem Gramignarum.* *Ibid.* pag. 266: *Quod aliquis macularius... non audeat... vendere seu vendi facere aliquas carnes morbosas seu Gramignosas.* *Stat. Placent.* lib. 6. fol. 77. v: *Carnes mulonis vel ovium... Gramignosæ et morbosas.* Vide infra *Grignolous*.

* GRAMIGNOSUS Porcus. Vide Porcus. [Fr.]

GRAMINARI, Gramine pasci, in Gloss. MS. Regio.

GRAMIS, Pituita oculorum, apud Papiam, pro Gramma, Gall. Chassie.

GRAMITA, Fimbria, limbus. Invent. MS. thes. Sedis Apost. ann. 1285: Item unam albam cum Gramitis rubris laboratis ad aurum. . . Item unam albam cum Gramitis et pectorali de panno tartarico rubeo. Item unam aliam Gramitam cum viij. imaginibus. Item duas Gramitas laboratas super tela lineam ad acum. Vide Gramata.

GRAMMIS, Species obventionis apud Germanos. Littere Frederici Ducis Austriae pro Monasterio S. Floriani ann. 1248. apud Ludewig. tom. 4. pag. 226: Alias autem quacumque causas pecuniaris sive prediales, sive in personas, sive in damna, sive bannos, pugnarum expurgationes, qualitates obventiones, acclites lonunge, uberanach, Gramios, nocturnos dolos, haferban, in praediis suis et personis officialis Ecclesie exequantur, ita ut actor semper forum rei exequatur.

* GRAMMA, Malleus stuparius. V. Gramma 2. [Fr.]

GRAMMIS, Linea: Auctor Mamotrecti ad lib. Judith cap. 10: Discriminavit, ad est, capellos diviati, vel Grammam fecit. Ubi Grammam fecit, i. lineam: est enim γραμμα Græcis linea: nam cum discriminantur capilli, fit in medio linea. [Vide Grami.] Apuleius de Herbar. virtutibus, cap. 108. de Olusatro: Thyrio molli, cavo atque cælo, veluti scripturis notato, quas Græci Grammas vocant.

Accipitur etiam pro litteris, quas Græci γραμματα dicunt adeo pro ipsa Grammatica. Smaragdus in Grammatica MS:

Posto ut ignotas calles discoscere Grammas, Quæ bene præteriti jam ceciderunt viri.

Infra: Litteræ ut currit tyrois, cymba per alium, Quæ Gramma poliquam cepit arare, liberos.

Vetus Charta in Chronico Besuensi pag. 569: Limitis vite velocitas cogit ut memoranda queque Grammis cartarum imprimantur, etc. Alia Alberici Comitis Viromandensis ann. 959. apud Heme-rum, sic clauditur: Scripsit has cartule Grammas Benedictus, jussus Humfredi Cancellarii. Rab. Maurus Poëm. 8: Grammata sola carere fati, mortemque repellunt.

GRAMMUS, Eadem notione. Testamentum Halmonis Dom. Burbonensis ann. 9. Ludovici Ind. 8: Sicut per Grammos literarum dedi.

GRAMMARUS, Cancrum significat. Sussanus.

GRAMMATA, Vide Gramata.

GRAMMATICUS, Scriba, Notarius. Robertus Creighton pag. 29. Hist. Conc. Florent: Illud in decretum obrepsit . . . error et incuria Grammatica, Græc. Γραμματικός.

GRAMMATICELLUS, Grammaticus parum eruditus. Epistola Gunzonis ad Augenses Fratres ann. 869. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 812: Hæc strictim commemoravi, non quo artium prima ponerem, sed ut stultitiam indocti monachi reprehenderem, cui cum scientia artium abesset liberalium, maluit fraude Grammaticellus videri, quam scientiam artium saltem extrinsecus adicipi.

1. GRAMMATICUS, Disciplinis liberalibus instructus, eruditus. Gl. Lat.

MS. Reg. Cod. 1013: Grammaticus, scholasticus, vel literatus. Diomedes lib. 2. de Arte Grammat. Grammaticus, Latine literatus est appellatus. Leo Ost. lib. 1. cap. 60. Major Presbyter atque Grammaticus. Paulus Warnefrid. de Gestis Longob. lib. 2. cap. 18: In arte Grammatica sive Rethorica, seu etiam metrica clarissimus exstitit. Lib. 6. cap. 7: Et tempore floruit in arte Grammatica Felix. . . quem in tantum reo dilexit, ut ei baculum argenteo auroque decoratum inter reliqua sua dignitatis munera confereret. Petrus Diacon. in Præfat. ad lib. 4. Chronici Casin: Ego namque, quem non Grammaticorum scientia ornat, non eloquentie gloria, non sapientium peritiam cap. 29: Καὶ τὸν τῆς ἱερουδίας ἀρχιδιάκονος τῆς καθεύσεως, ἢ Γραμματικῆς ἐστὶν ἑκείνου τοῦ λόγου. Alias Grammaticus est Professor litterarum, ut est in Actis pugationis Cæciliani initio. Vide Glossar. med. Græc. col. 265.

GRAMMATICUS Latine. Reinhard. Vulp. lib. 2. vers. 881:

Sæpe coliturorum tritico peris explicat ore, Ungries, Turco, Grammaticoque loquens.

2. GRAMMATICUS, Notarius, Secretarius. Hier. Bianca in Comment. Rer. Aragon: Ipse Notarius ac privilegiorum hujusmodi scriptor, tum Scribe regium et quandoque Grammatici Regum appellari, Græco nomine retento, consueverunt. Ita a Græcis Scripatoribus, seu Byzantinis, hanc vocem usurpari motuimus in Præfat. ad Cingulum et in Glossar. med. Græc. col. 265.

GRAMMATISTA, Qui docetur Grammaticam. Robertus Goulet in Compendio Jurium Universitatis Paris. fol. 10. v: In optimis quibusdam Collegiis hora secunda pro Grammaticis parva lectio fiat, ut apud congregentur in sacello. Suetonius de Grammat. Illustr. cap. 4: Sunt qui Literarum a Literato distinguant, ut Græci Grammaticum a Grammatista et illum absolute, hunc mediocriter doctum existimant.

GRAMMATOPORA, Apices, scriptura, diploma. Charta Gerardi Episc. Augustod. in Tabul. ejusdem Ecclesie: Nos itaque iudicimus flagitationem illorum concupiscentis animo, et bono desiderio iustissimus et tales Grammatoporas nostræ auctoritatis in membrana adscribi.

GRAMMATOS, Qui sumit initium legendi, vel qui paginas legere potest. Joand. de Janua.

GRAMMOLARE, GRAMOLARE, GRAMMOLARE, Ital. Gramolare, a Gramola, instrumentum deperitum, Plinio lib. 19. stuparius malleus, Furgare, mundare, massam depesere, subigere. Charta ann. 1189. apud Murator. tom. 2. Antiq. Ital. med. ævi col. 853: De lino Grammolato lesineo triginta. Alia ann. 1174. ibid. Triginta brancate lini Grammolati, etc. Stat. ann. 1262. inter Stat. Placent. lib. 6. fol. 71. r: Manfredus confanonerius potestas Placentie volens providere publicæ utilitati, quantitatem paste sive massæ Grammolatæ, que de uno stario frumenti fieri potest, etc.

GRAMMUS, Vide Gramma.

GRAMPHA, Historia a Cuthels, de Gestis civium Spalatinorum cap. 2: Et antecesserunt ipsum sui familiares armati cum tabularis et clypeis depictis cum Grampha, ipsius arma, et ensibus et sparmariis.

GRAMPOIS, Vide Graspiciis.

1. GRANA, Italia Bacca cujusdam

arboris simillis hedere, cujus usus est ad tincturam ejus panni, quem vocant Scarlatum. Jacobus Cardinalis de Coronatione Bonifacii VIII. PP. tom. 4. Mail pag. 451:

A Pistribus misit, quæ vix Grana crescant Cardinis in signum, etc.

Ibid. pag. 469: Ardentis habitis, quæ vix tiazili Grana rubens, etc.

Memorantur Grana ad tingendum in Edicto Philippi Pulcri Franc. Reg. ann. 1804: Panni Grana, in Statutis Massil. lib. 1. cap. 86. § 2: Vestes de Grana, lib. 5. cap. 12.

Vox Italica, Coccum rubeum, granum infectorum. Charta Phil. comit. Fland. ann. 1183. in Chartul. 1. Fland. ch. 825. ex Cam. Comput. Insul: De kerka Graine quatuor denarios. Stat. Montispezzul. ann. 1304: Nullus extraneus humo pannos laneos in Montispezzulano potest tingere in Grana, etc.

2. GRANA, Monasticum Anglie. tom. 2. pag. 453: Et de 94. setionibus, et 12. buffis terræ, et de Granis unius acre, etc. Vide Grava.

3. GRANA, GRANATA, Moneta aurea Cracoviensis. Inventar. MS. ann. 1368: Littere patentes comitatus Cracovie directæ tom. Benedicto PR. XII. in quibus consulens dicitur civitatis se debere salentur cameræ Apostolicæ certis Granis sive Granatas auri, et nonnullis aurum eius etiam singulariter alias Granas hic expressatas. Anno 1336. Vide Granum 8.

GRANAMELLUM, Vide Granum.

GRANARE, a Gallico Graner, in granum maturare. Acta MSS. Inquisit. Carcass. ann. 1306. fol. 4. v: Dicit heretici. . . dicebant quod Deus non fecerat carnem humanam, nec faciebat flores nec Granare; ponentes instanciam dicit heretici et dicentes quod si homo poneret granum bladi super lapides, non nasceretur; sed istud venit ex putredine terræ. Vide supra Agranare.

GRANARIUM, Locus, seu camera reponendis granis frumentariis, nostris Granier. Gloss. S. Benedicti: Granarium, granolav. Lambertus Ardensis pag. 160: Promptuaris sive Granaria cellaris continuant. Mox: Prima autem area fuit in superficie terræ, ut erant cellaria et Granaria, cistæ etiam magnæ, dolia, et cupæ. Vox prisca nota. [Infra sumitur pro Horreo, Gall. Grange. Vide in Granea.]

GRANARIUS, ut Granatarius in Monasteriis. Chronicon Mellicense pag. 311. col. 2: Granarius. . . cum Cellario, aut alius frater dispensator, si opus fuerit, et ubi major congregatio, fratribus virtualia administrat, atque sub sua custodia omnia que pro mensis fratrum et coquina videntur necessaria, diligenter conservet, habeatque curam, ut singula in refectorio ordinate disponantur. Hinc patet non unam in omnibus Monasteriis granarii curam ad Granarium pertinuisse, sed plerumque ab eo fuisse administratam.

GRANAROLUS, Frumentarius, Academ. Crusc. Granatuolo, tritici propola. Stat. Placent. lib. 6. fol. 68. v: Iudex victualium teneatur jurari facere multarios Granarolos, quod postquam molas molendini pichaverint, antequam macini de aliquo grano, de suo purgabunt et preparabunt bene molas pichatas. Vide supra Faricellus.

1. GRANATA, pro Gavata, juxta quendam exemplaria legitur apud Anastasium in Vita Honorii PP. ut et in Glossis Isid. Vide Gabata.

12. **GRANATA**, f. Coccum, Gallis *Ecarlatia*. Testamentum Cardinalis de Bologna ann. 1878. apud Baluz tom. 2. Hist. Arvern. pag. 188. *Eidem domino Regi do et lego meliorem mulam, quam habeam, octo pulchra sella de Granata. Instratus autem alipedes, apud Virgilium. Vide Grana 1.*

3. **GRANATA**, vox Italica. Scopæ. Tract. MS. de Re milit. et mach. bellic. cap. 15. *Deficientibus sacris et funibus, recurratur ad scopas, et fiant verræ, volgari sermone dicuntur Granate, et in eis tingantur (sic) perlice, et postea accendantur verræ, et occurratur ad rupturam muri contra rumpentes præfatum murum.*

4. **GRANATA**, Moneta aurea. Vide supra Grana 3.

GRANATARIA, Granarium, vel locus, ubi frumentum venum exponitur. Charta Libertatum Moneti in Biturigib. ann. 1268: *Granatariam ad bladum vendendum, si voluero, potero facere, et de blado, qui vendetur intus, habeo redditum sine injuriâ faciendo.*

1. **GRANATARIUS**, Officium Monasterii, de quo sic Bernardus Monac. Cluniac. cap. 8. et ex eo Odalricus lib. 3. Consuetud. Cluniac. cap. 18: *Sociendus est qui annonam recipit, quem et Granatarium vocamus. Hinc, quando messis est tota collecta, Prior innocentis quanti modivide ita, et de illa Obediensia sibi venturi, et quod semel audit, usque dum sit redditum, in computo suo tenebit. Pistorum sunt sui ejus manu, qui cum frumentum accepterit, duas species panis sunt redditori, etc. (Johann. Iperil Chronicon S. Bertini apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 737. *Secundum officium fuit Granatarii omnia Monasterii edifica sustentare, vestes et salaria servientium Monasterio ac nunciatorum, panem, cervisiam, ligna, turbones, minora luminaria per hospitium et cameras, ollas, patellas, potiones, scutellas, ac omnia utensilia providere debent, et ad hoc deputaverunt et territorium de Bourbonnig, etc.)* Vide Fleiam lib. 2. cap. 82. § 1. et cap. 84. [et supra Granarius.]*

Receptetur etiam inter ministros ecclesie Conserannensis in Addit. ad reformam ejusd. ann. 1472.

2. **GRANATARIUS**, Publicanus, qui præest rei salarie. Charta RenaM reg. Sicil. comit. Provinc. ann. 1478: *Fundamus, dedicamus ac dotamus... super gabella salis... cum omnibus juribus et pertinentiis, presentibus et emolumentis quibuscumque, quos et que nos habere et quomodocumque percipere soliti sumus, per nos aut nostram curiam supradictam, nostrosque thesaurarios, Granatarios et officarios. Adde Concordat Universit. Andegav. ann. 1553. Vide infra Granatarius 2.*

GRANATELLA, Carbunculus, lapillus, Hispan. *Granate*, Gall. *Grenat*. Inventar. Ms. thes. Sedis Apost. ann. 1285: *Item unam cupam de cristallo cum pede, in quo sunt xij. zaffirelli, et in corpore sunt xij. et xvij. Granatelle. Vide Granatus.*

* **GRANATELLUM**, [Gallice *Grenat*. (B. N. MSS. l. 5180, p. 49).]

1. **GRANATERIA**, Vectigal et granatis collectum. Constit. Siculæ lib. 1. tit. 84: *Demansia etiam, et mortilia, excedentia, Granaterias, piscarias, herbas aluminis, et generaliter omnia, que per nostram curiam procurantur, etc.*

2. **GRANATERIA**, ut Granataria, Locus in quo venduntur grana frumentaria, Lugdunensibus la *Grenete*. Codex

censuum Calomontis. *Juxta Granatiam Calomontis.*

GRANATICUM, Idem quod Granataria 1. S. Gregorius M. lib. 1. Epist. 42: *Yolumus, ut securitatis libellos ita de pensionibus factas, quatenus imprimis dicunt tantam pensionem unumquemque debere persolvere, inibi abjectis siliquis, oneribus, vel Granaticis. Vide Grangaticum in Granae.*

GRANATINUS, Pari intellectu, in eodem Invent. Item unum urcum de opere Venetico ad flum. cum diversis lapidibus prazininis, zaffinis et Granatinis. Vide infra Granatellum.

GRANATORIUM, Locus seu camera reponendis granis frumentariis. Gall. *Grenier*. Charta ann. 1182. in Chartul. S. Johan. Laudun. ch. 120: *Sub annuo trecentis duorum et dimidii medicorum annone modiorum... ita quod nos pretaxatum trecentum in Granatorio ejusdem ecclesie acceptum deportari inde facimus. Vide Granarium.*

GRANATUS, Carbunculus, lapis preciosus et bicundus. Gallice *Grenat*. Epistola Frederici II. Imp. apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collect. col. 1172: *Porro smaragdi viriditas fidem, sapphiri serenitas spem, Granati rubicunditas charitatem, topazii claritas operationem significat. Rursus occurrit ibid. apud Masilloppium tom. 3. Analect. pag. 891: in cressis Gaubredi Episc. Lodun. etc.*

GRANAVIUM, Diploma Ludov. VI. ann. 1124. inter Instr. tom. 8. Gall. Christ. col. 324: *Omniem quoque decimam vini, et annonæ mee et avenæ, que attinent ad allavium vel Granavium Pisiaci. Ubi leg. prorsus: ad cellarium vel Granarium, ut edidit Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 684. Granarium habet Charta Phil. I. ann. 1072. eadem de re ex Tabul. Colomb.*

GRANCA, f. pro Granea, Locus seu sedes, ubi grana frumentaria reconduntur, vel idem quod mox Grancia. Chartul. Micicæ: *Habitationes rusticanas, id est, Grancas suas, que necessarias erant, tam ipsi monachis quam frusticis eorum, qui ad hospitandum venerint implexaceis (i. in plexaceis) veteris sive novis, concedo etc.*

GRANCA, GRANCETIA, Idem quod Granca. Charta ann. 1138. inter Instr. tom. 11. Gall. Christ. col. 25: *Dux garbas de fado domini sancti Sidonii et decima molendini et sedes Grancetie... Decima molendini et unus hospes et sedes Grancæ. Vide in Granca.*

GRANCERARIUS, Qui præest granchie seu villæ, aut prædio rustico. Necrol. Ms. eccl. Meld. ad xvj. Mart.: *Johanna de Diogilo dedit sex modios bladi, quos ei debebant Grancherarii de Marcell. Vide Grangarius in Granea.*

GRANCHETA, Eadem notione atque Granca, dimin. a Granchia. Charta ann. 1325. in Reg. 62. Chartoph. reg. ch. 522: *Item de quadam Grancheta, sita Trevis in vico Cortime, etc.*

GRANCIA, Prædium, villa rustica, Hispan. *Granja*, eadem notione. Charta ann. 1210. apud Ughel. tom. 1. Ital. sacr. col. 554. edit. ann. 1717: *Insuper etiam statuitur, ut nullum liberum hominem in ipso monasterio, vel in Grancia ipsius commemorantem invitum adducere, vel molestare, sive injuriam aliquatenus inferre præsumant. Vide in Granea. Hinc*

GRANCIA, Cella seu obedientia monastica, ab abbatis dependens. Charta Alf. reg. Aragon. ann. 1440. ex Tabul. S. Mich. Caiet.: *Abbas et conventus venerabilis monasterii S. Angeli de Palan-*

zana... majestati nostræ reverenter exposuerunt et humiliter supplicarunt, ut cum abbas, monachi et conventus ipsi propter copstructionem nuperrime factam de castro nostro Caieta, quod infra se continet ecclesiam S. Theodori, olim monasterium dicti ordinis, circumquaque reclusam, non possint in eadem ecclesia, que est Grancia sive membrum dicti monasterii S. Angeli, divina misteria habilitate et commode celebrare, nec alia que cultum divinum et alia pia opera ac temporalia reparamenta conspiciunt facere... dignemur... gratiose concedere, quod loco ecclesie S. Theodori, possint quandam aliam capellaniam, sub vocabulo etiam S. Theodori, prope dictum monasterium esse in continenti dicti monasterii S. Angeli consisti facere et edificare.

* **GRANCRENELLE**, Nomen Gallicum ejusdem antiphonæ in festo natalitatis B. M. V. Calendar. eccl. Camerac. Ms. fol. 59. v: *Festum presentationis B. M. Virginis... ad instar natalitatis et visitationis ejusdem Virginis, demptis antiphona Gallicæ le Grancrenelle, etc.*

GRANCHA, GRANCHIA, etc. Vide in Granae.

* **GRANDEVITAS**, [Ætas provector. Accius apud Non. 2. 365. Quia nec vos, nec illi impune irriterent meam Grandevitatem. Pacuv. ibid. Ipsa orbitas Grandevitasque Pelek.]

1. **GRANDEA**, Acta SS. Junii tom. 1. pag. 103. ubi de S. Symeone recluso: *Excisum est monumentum in sacra Grande testudinis, ab intus delinitum sive obductum cemento subtili. Grande in interpretatur Editores eruditi supremam domum contabulationem: an recte, judicent alii.*

2. **GRANDEDO**, Granditas, Gall. *Grandeur*. Fulgent. de Conf. Virg.: *Timoris projecta Grandeline.*

GRANDES, Vibices flagrorum, interdum ipse flagellationes, quod catervatim instar grandinum irruant. Quomodo vis: *Sanctus martirum vestras, dicit Anonymus in Martyrio SS. Carpi et Pappyl. n. 9. Eckhardus Junior de Casib. S. Gall. cap. 10: Titione ardentem ab igne dicto citius rapiens, Grandes sine numero interfecit. Ibidem: Flagello de pyrals rapto, nisi et erecto ad ictum brachio occurrissent, Grandes incussissent. Rursus: Si imperitorum aliquis claustris illius invasori Grandes infregisset, non ego curassem Hinc*

GRANDINARE, pro flagellare, castigare. Liber, cui titulus Aurora:

Caras luxuriam Grandinat ira Dei.

Gloss. Gr. Lat. γράζονον, *Grandino*. [Vinea Grandinata, Grandine vastata, in Vita B. Simonis de Lipnica tom. 4. SS. Julii pag. 528.]

GRANDINARE, apud eundem Eckhard. cap. 8: *Totus viribus a dorso Grandinat, Prudentius in Martyrio S. Romani:*

Pulset ergo Martyr ille Grandine, Postquam later ictus dicit hincum plumbeo.

Fortunatus lib. 3. de Vita S. Martini:

Martium flagris et festibus urget laqueis.

Et mox:

Ipsa tamen patiens, jaculorum Grandine pressa, Ita grandinare, et ingrandinare, erit instar grandinis, flagellorum crebris ictibus cadere. Verum quid hoc ad grandes? que quidem vox ad illud me revocat, quod apud Vopiscum in Tacito legitur: Nutritorem timeat, respiciat ad

nutricem, magnarum magistratuum ictibus terroris subiacet. Ita enim in Palatino Codice legi monet Salmasius, ubi pro *magnarum* in Editione *manuum* irrepit. Sane *Magna* Vopisci, et *Grande* Eckehardi eadem sunt. Gloss. Grec. Lat. : *Baptis*, *Grabis*, *Grabida*, *Grandis*, *Bap*, *Grande*, *Grava*. Sed de vocum origine ac genuina notione alii forte melius divinabunt. [° *Granata*, Italia, eadem notione.]

† **GRANDIA**, Gloss. Isid. : *Grandias*, *Offas* carnis.
 ° **GRANDIA**, mendose pro *Grangia*, Prædium rusticum. Instr. ann. 1308. tom. 5. Cod. diplom. Polon. pag. 33. col. 1. : *Canonicorum Oasiliensium domos et Grandias combusserunt.* Vide infra *Grangia*.

† **GRANDIFICATIO**, Amplificatio, incrementum, Annum propagatio, Gall. *Aggrandissement*, Annal. Estens. ad ann. 1404. apud Murator. tom. 18. Script. Ital. col. 998. : *Suggerens inter cetera quantum erat eidem domino (Venetorum) habenda suspecta tanta Grandificatio status domini Padue, non supportatura vicinis, etc.*

* **GRANDIFICUS**, [Grandifer. Ammian. 18. 6. Grumbates rex, ætate quidem media, rugosisque membris] sed mente quadam *Grandifica*, multisque victoria-rum insignibus nobilis.]

† **GRANDINARE**, Instar grandinum irruere, Gall. *Tomber comme la grêle*. Elmh. in vita Henr. V. reg. Angl. edit. Hearn. cap. 82. pag. 168. : *Saxivoma fulminant, lapides Grandinanti, etc.* Vide illa notione in *Gravies*.

* **GRANDIO**, [Grandem facio. Plaut. Aut. 1. 10. Testudineum istum tibi ego Grandio gradum, si faro benè te auantur il passo.]

† **GRANDIOLUS**, f. *Glandula*, f. quit Cl. Editor. Vita S. Francæ tom. 3. April. pag. 398. : *In gula mea sensi quasi Grandiolum unum decurrere, et ad partem gula declinare; atque iam nocte quam mane gargarizans, grossum phlegma rejeci.* Vide *Grandula*.

† **GRANDIRE**, pro *Grandire*, de quo supra. Asserere, prestare, defendere, Gall. *Grandir*, Charta Gaufridi Silvænet. Episc. ann. 1202. e Chartulario Montis Martyrum : *Hanc elemosinam in perpetuum ratam haberent et erga omnes Grandirent.*

† **GRANDISONUS**, Qui clamat voce magna. Chron. S. Trudonis Spicil. Acher. tom. 6. pag. 408. : *Quidam vero ad irruptionem cum clamore se accingerent, unus eorum, cujus sapientie et consilio totum insidit videbatur oppidum, vultu flammeo et ore Grandisono prorupit in medium : Eia, inquit, eia viri, etc.*

° **GRANDITAS**, PRÆTER **GRANDITATEM**, Præter modum, Gall. *Excessivement*, in Preloq. lib. Rath. Veron. apud Marten. tom. 9. Ampl. Collect. col. 838. *Gransant, pro Long-temps, diu, in Assis. Hieros. cap. 306.*

† **GRANDITUDO**, ut *Granditas*, Jo. de Janua.

° **GRANDITUDO**, Amplitudo, Gall. *Grandeur*, Charta ann. 1369. in Reg. 87. Chartoph. reg. ch. 189. : *Que corpora mortuorum proprio cimiterio tunc inhumari non poterant, quia dictum cimiterium nimiam Granditudinem existerat. Grandeur vero pro Superbia, arrogantia, in Lit. remiss. ann. 1387. ex Reg. 132. ch. 151. : *Diant tout haullerent et par maniere de Grandeur et derision, etc.* **GRANDITUS**, *Enormis*, Gloss. Arabico-Lat.*

GRANDUALIS, Monachus Florentinus de Expugnatione Aconis : .

Esent de menibus bis mille pagant, Qui nuper intraverat facit oppidum, Grandualium tumulum, quem nostri fecerunt, Pulsis operibus, stetit ascenderunt, etc.

Ubi forte legendum *gradualia*, quod gradus vice fuerit tumulus ad urbis incerta invadenda.

† **GRANDULA**, pro *Glandula*. Vita B. Francisci Fabriani. tom. 3. April. pag. 988. : *Habebat Grandulas in gula.* Vide *Grandiolus*.

† **GRANDUS**, pro *Grandis*, Magnus. Testamentum Guillelmi de Chapponey tom. 2. Maceriarum. Insula Barbara pag. 279. : *Dat semel et legat. Sacristia Ingle Barbaræ ejus filio carissimo, consideratis Grandis stipendiis per ipsum testatorem factis. unam marcham argenti.*

° *Graindre* et *Greingneur* nostris, pro Major, notabilior, vulgo *Plus grand, plus considerable*. Jeinvil. in S. Ludov. edit. reg. pag. 12. : *Le chevalier dit que encore avoit il fait Greingneur folie d'assensoler tele desputation.* Annal. regni ejusdem reg. libi pag. 199. : *Le Greingneur des messages, etc.* Charta ann. 1310. ex Reg. 45. Chartoph. reg. ch. 150. : *Jehanne munda de vint et un ans et Graindre de quatre ans.*

GRANEA, Locus, seu aedes, ubi grana frumentaria reconduntur nostris *Grange*. Polyptychus S. Remigii Remensis : *Est ibi domus ipsius Presbyteri, juncta Ecclesie, cum Granea.* Lex Aleman. tit. 81. § 2. : *Si enim domum infra curlem incendit, aut scuriam, aut Granam, vel cellaria, etc.* [Baluzius habet *Graniam*, Puteranus *Granario*, Editio Basileensis *Graneam*, in textu et *Granarium* ad marginem, haud dubie ex alio quopiam codice quia ex eo ex quo textus editus est, inquit Baluzius in Notis.] Occurrit rursus § 5. in Addit. 4. Ludovici Pii § 38. in Charta H. Episcopi Fullensis apud Perardum in Burgundicis pag. 175. [in Chartulario Ecclesie Ambian. etc.]

† **GRANEA**, Frumentum, ut videtur. Gesta Guidonis Episc. Cenom. apud Mabill. tom. 3. Analect. pag. 344. : *Statuentes, ut ipsi singulis annis unam obitiam et decimam vini, sicut unus Canonici, et mensuram Granæ, et xx. sol. ex marsupio Episcopi, aut ii. modios ex horreis habeant Episcopalis.*

GRANEA, S. Hieronym. in lib. 1. Paralipom. cap. 29. : *Primitie enim spicarum, quando offerrebantur, et grana comedebantur : quod genus cibi vulgo Graneas vocant.*

GRANEA, ut *Granea*, Gall. *Grange*. Lex Bajwar. tit. 1. cap. 14 § 5. : *Ad casas dominicas, stabulare, fensile, Granicam, vel lunijum recuperandum, pedaturas rationabiles accipiant.* Formula vet. apud Bignon. form. 13. : *Cellaria, vel camera, et Granica, quicquid in eis habuit repositum, etc.* Polyptychus Floriacensis. : *Debet unam carradam adducere de feno in Granicam setiora, etc.* Tabularium Ecclesie Carnotensis ann. 1206. : *Et quidquid juris habebat in Granica nostro de Chansery, etc.* Mox : *Unde statuimus, ut Canonici nostri in eadem Granica præbendas suas percipientes, etc.* Alia Ludovici Comitis Bracensis ann. 1199. libi n. 115. : *Major vero in Granica illa, quotiens opus est, tenetur quarere scopas, et palas, et vannos, et que omnia mundandas segetes sunt vel erunt necessaria.* [Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. fol. 128. v. col. 1. : *Facit carropera et scutis xii. mod. d'annonæ* .]

Grancia dominica et ducit eam ad Monasterium. Occurrit in Polyptycho Moasterii, Fossat. in parvo Chartulario S. Victoris Massil. et alibi non semel. Hinc, ut puto, emendanda Charta anni 746. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 9. ubi habetur : *Hoc est, casis, casalis, Grancia, domibus, edificis, etc.* Legendum enim *Grancia*.

† **GRANICA**, f. *Animalia* quavis, ad *Granicam*, seu prædium rusticum pertinentia. Hugonis Abbat. Erfordensis Epistola ann. 1019. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 528. : *De villula et de Ecclesia S. Benedicti, que est prope Monasterium Domini salvatoris, et omnia manua illa ibidem, que dicuntur Granica.* Vide *Manua*.

† **GRANICA**, pro area seu loco, ubi bladium teritur, quomodo *Grange* hodie usurpamus, in Charta Joanne Comitis Flandrie ann. 1222. apud Cousin. lib. 4. Hist. Tornac. cap. 7.

† **GRANICA**, Eodem intellectu. Chartular. S. Vandregesii tom. 2. pag. 1814. : *Innocentius Dei gratia Tuarii Apostolicæ Sedis Legatus, etc. fraudem faciebant, manipulis enim seu garbas, quos in caris ad Granciam adductos non ligatos inveniebant, decimare volebant.* Similiter occurrit in Bullario ejusdem Monasterii fol. 23.

† **GRANICIA**, in Hist. Morimondensis Cenobii in agro Mediolanensi lib. 1. pag. 259. : *Grancia, ut Grangia, Horreum, Tabularium Vandoinense Thuanii Charta 98. Ex quibus scilicet arpenis unus est plantium, in quo domus habetur una, alter vero est ab exitu, ubi Grangia consistit.*

† **GRANTIA**, Eadem notione. Tabularium SS. Trinit. Cadom. fol. 28. : *In Horto habemus... damnum cum buris, duas Grantias... duas tatos garbarum.* Polyptychus Piscam. ann. 1235. : *Rogentus Ansei tenet ix. acres terre, et debet facere submonitiones, et namia capere, et Grantiam rotegere et mundare.* Occurrit rursus apud Rymer. tom. 3. pag. 460.

† **GRANCHIA**, ut mox *Grangia*, Prædium. Chronicon Maurigen. apud Duchesnum tom. 4. Hist. Franc. pag. 371. : *Miles, veniens ad extrema, torcularis cujusdam medietatem et pratum quoddam juxta hortum nostrum et terrulam ante Granchiam de Bellouillere sicut, que nobis valde necessaria erant, hinc dedit Ecclesie.* Extra tum Regesti magnorum dierum Campanie apud D. Brussel tom. 1. de Feudorum usu pag. 241. : *Dicebant Prior et fratres de Bellouillere ordinis de Valle Scholarum, quod Lambertus dictus li Douchus Miles quondam Camerarius Campanie, eisdem Priori et fratribus in fundatione Ecclesie sue dedit et concessit singulis annis duos modios bladi... in quatuor Granchis, quas habebat in castellania de Harro super Atham, percipientes.* Pluries etiam occurrit promiscue *Granchia* et *Grangia* pro Prædio.

† **GRANGIA**, **GRANCIUM**, Eadem notione. Litteræ ann. 1231. apud D. Secouss. tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 522. : *Abbatem Clarenvallis et Granciam contraquam dicte Abbatis, Grangiam que dicitur ultra Albaton, Grangiam que dicitur Borabans,*

Granchiam que dicitur Cornanum, Granchiam que dicitur Bellinayam Pag. 543. *Tam ad dictam Abbatiam Clarevallis, quam ad dictas Granguas, cellarios, mansiones, etc.*

GRANGIA, Prædium, villa rustica. *Grangie, ut ait Lindwodus, dicuntur a granis, que ibi reponuntur et sunt Grangie domus seu ædificia, ubi reponuntur grana, ut sunt horrea, sed etiam ubi sunt stabula pro ovibus, hostaria, sive præcipua pro bobus et aliis animalibus, cavile pro ovibus, porcella pro porcis, et sic de aliis, que pertinent ad agroniam, ut sunt loca deputata pro servientibus ad agriculturam, et opera rustica.* Vide *Sauvillanum in Tornato pag. 349. In notentiis II. lib. I. Epist. pag. 119. Licet in coram privilegii inhibitione sit expressio, nisi quis Archiepiscopus vel Episcopus, nisi manifeste necessitate, in eam Grangis hospitium.* Vita Caroli Abbatis Villanariensis cap. 3. *Auxit insuper Conventum Monachis et Conversis Grangias ædificavit et terras Monachis s. Mariani Autisiod. ann. 1143. Inter cetera beneficia perflura, que contulit, terram Grangie de Bosculo eibi eis de proprio, tanquam considerans locum nimis arduissimum esse, non posse ordinem congruum aditari vel certis officinas.* Gregorius IX. in Constitut. pro Benedictinis. *Hæc autem notione ad illas Grangias, seu administrationes extendi, que curam animarum non habent, etc.* Occurrit passim apud Scriptores, *Conradum I. Sparg pag. 324. 325. Ed. 1549. Gratianum, Abbatem Præmonstrat. Epist. 31. N. 41. Lewoldum Nortowium in Epist. Marcano ann. 1126. Rauradum Abbatem in Institut. Cisterciensis. cap. 5. N. 66. 70. Joan. Columbium lib. 3. de Episcopis Vivariens. n. 31. apud Mab. Germanum in Hist. S. Mar. e. 1. ubi dicitur Regis Scotie cap. 1. in libro de eodem ord. Cisterc. cap. 84. in Hist. Vithæonsi lib. 3. pag. 530. in Bulla Joannis XXII. PP. apud Wadd. tom. 3. n. 16. et 96. in Monast. Anglic. tom. 2. pag. 178. 180. in Legibus Alfonsinis dict. I. tit. 7. lege 33. [apud Lohmell. tom. 2. Hist. Paris. pag. 81. 86.] etc. Le Roman du Renard MS.*

*E nequid est tant error,
Quod dixerent per un plantans,
De les une Grangis à Noutans.*

GRANGIOLA, Villula, prædium rusticum. Epistola Henrici Abb. Clarevallis apud Marten. tom. 1. Annot. col. 381. *Grangiolam illam... modis omnibus destruit, oves et boves omnemque substantiam, que in ea est, deperdat.* Magistram Grangiole Concessionem vapu loerunt, etc.

GRANGIARUS, Qui præest grangia, vel villa, vel prædio rustico. Officium Monasticum. *Fleta lib. 2. cap. 82. § 1. N. e. sustinetur, quod Præpositus sit granarius et Grangiarus simul.* Statuta Ordinis de Sempingham tom. 2. Monast. Angl. *Grangiarus grangie habeat solam, si necesse fuerit, qui videlicet proventu domi post eum.* Vide pag. 703. 715. 716. [Charta Adami Episc. Meld. ann. 1281. e. Chartul. ejusdem Eccl. Major faciet nobis, vel Grangiaro domus nostræ predictæ a dictis hospitibus apud Berciam reddi et solvi necessarium expensarum.] Ita usurpant liber Usuum Ordinis Cisterciensis cap. 91. III. 1. Joannes XVII. Papa in Bulla pro Abbatia Lutrensi inter Instrum. tom. 1. Gall. Christ. pag. 91. col. 1.] et Casarius lib. 5. Mirac.

cap. 33. lib. 7. cap. 38. qui interdum et sæpe ejusmodi Monachos, Grangiarum magistros appellat, ut *Custodes Grangiarum, Monasticum Anglic. tom. 2. pag. 378. Fermiers, Grangers, et Metaiers,* fidem sunt in Delphinatus provincia. Vide *Expillium Orat. 21. et Grangerius,* suo loco.

GRANGERIUS, Eadem notione. *Regestum Probis fol. 31. Dominus comes habet ad grangiam de Honcivi l. x. sextar. terræ, etc. Item sunt ibidem xxxv. falciariae prati, que possent valere per annum, si darentur ad censum VIII. lib. ... sed hæc omnia tenet Grangiarus Comitum, quare non ponuntur cum aliis valoribus castri. Nihil necesse est dicam hic non agi de Monacho, ac proinde alios fuisse a Monachis dictos Grangiaros: quod jam ante observari potuit e. Charta Adami Episc. Meld.*

GRANGIATICUM. Hist. Episcoporum Antiodor. cap. 49. extremo. *Quædæque ad vicium Concomitum... similiter et debium horreorum, id est, Grangiatum, quod ad se jectinebat, illis habere permisit.*

GRANGIAGIUM, Eadem notione. *Tabularium Priorat. Neronis villæ fol. 86. Quod jure habebat in decima de Fromuvilla, e. Grangiam et tractum et cetera omnia, que ad decimam pertinebant Grangeage, apud Expillium Orat. 21. pag. 214. Vide Cranaticum.*

GRANGIAGIUM, Eodem significato. *Testam. ann. 1292. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 65. Item Guigonem Alaisandri filium meton mihi heredem instituo, et jure institutionis sibi relinquo castrum caicum de Raferio cum omnibus juribus, pertinentiis, appenditiis et dominicariis vicis castri, cum omnibus et singulis, que habeo et possideo... in omnibus parochiis de Sigol, etc. Intro Grangio de quo superius ordinavi.*

GRANERUM, Eadem, ut videtur, notione. *Testam. Beraldi domini de Rupeforti ann. 1381. apud Baluz. tom. 3. Hist. Arvern. pag. 325. Quadraginta solidos... ad opus ejusdem Vicarie assideo et assigno... per heredes meos perolventos in et super censibus et Granerio castri d. Albughos. Vide Granerium suo loco.*

GRANGERIA, Officium Grangiarum, apud Casarium lib. 11. Mirac. cap. 2.

GRANELLA, Bernardus. *Thesaurar. de acquisitione Terre S. cap. 118. Colitur etiam in illis hortis Granelle que dicitur, ex qua fit vitis species, unde fabricantur lucidissima vasa.* Forte legendum *Gravelle*, Italis, glareæ, arena, ex arena vitrum fieri notum est. Vide *Gravelle*.

GRANELLUM, dimin. a Granum. *Acinus ab arce, Granellum utæ.* Glossar. vel. ex Cod. reg. 521. Aliud *Provine. Lat. ex Cod. reg. 7607. Granlon, Prov. acinus, botrus.*

GRANELLUS OLIVARUM, Eadem notione. *Pal. Granello, in Chron. Bergom. apud Murator tom. 16. Script. Ital. col. 876. Granhos, Prov. napa olearum est, in jam laudato Glossar. Provine. Lat.*

GRANERIA, ut *Granarium*, Gall. *Grangier*, Horreum, Vide locum in *Hatfolium*. GRANGERIUM, Eadem notione. *Testamentum Olivarii de Pennart Aquensis Archiep. Inter Instr. tom. 1. Gall. Christ. pag. 70. Item sercentas saunatas annone, quas habeo tam in Graneris meis, quam in castris. Camera cum Granerio et d. ambulatorio et coquina domus domini Raynandi Agnini apud Fontanum Just. Avenion. pag. 167. Vide alia notione in *Granea*.*

GRANESCERE dicuntur segetes cum

granum formatur. *Frumentum desiderat subes et requirit maxime, quando foras cit et Granescit, in Memoriali Polestatum Regiens. ad ann. 1282. apud Murator tom. 8. col. 1152.*

GRANETAGIUM, Præstatio ex grangie seu bladis que venduntur. *Sextent. ann. 1380. ex Tabul. Lugdun. Dederunt quod dicti Dom. archiepiscopus et decanus et capitulum ecclesie Lugduni habent jus, possessionem et saisinam... percipiendi, tam per se quam eorum gentes et familiares et censeros seu firmarios dicti Granetagi, in et super bladis, que venduntur in villa et civitate Lugduni et bladibus viciniam, videlicet de qualibet arinata, unam mensuram appellatam toponati bladum. Deberamus per presentes supradictis dom. archiepiscopo et decano et capitulo et eorum censeros et firmarios dicti Granetagi ad quos pertinet, decem et octo asinatas bladum sicuti supradicti pro copio et Granetagio dictarum octies centum asinatarum, ad dictas decem octo asinatas ascendentes. Vide infra Granangium.*

1. GRANETARIUS, ut supra Granatarius. Qui granario præest in Monasteriis. *Actum Capitulare anni 1320. ex Archivo B. Mariae de Charitate, subscribitur cum aliis Guillelmus, Burgardus, Johannes Granetarius, Stephanus Coquinarius, etc.*

2. GRANETARIUS, ut supra Granatarius 2. *Invent. Chart. reg. ann. 1482. fol. 191. v. Ballium et accensamentum domus regie, sicut in villa Monasterii in fulco Young, dicte la maison d'Ardis, pro Granetarium Meldensem pro Rege Jacobo Creau, dicto Pastourel. De anno 1352. Grenetier, in Lit. ann. 1371. tom. 5. Ordin. reg. Franc. pag. 406.*

GRANGA, a Gallico *Grange*, Prædium rusticum. *Charta ann. 1084. inter Instr. tom. 11. Gall. Christ. col. 228. Dederunt eidem ecclesie comibus S. Trinitatis in villa que appellatur Criciens, campum illum in quo sedent Grange eorumdem monachorum. Vide supra Grancia.*

GRANGATICUM, GRANGIA, etc. Vide *Granea*.

GRANGERIA, Horreum, Gall. *Grange*. *Charta ann. 1407. ex Tabul. Filmar. Silva, stagna, molendina, hortus, domus, Grangerie, etc. Vide in Granea.*

GRANGERIUS, Qui præest grangie seu prædio rustico, apud monachos, vulgo *Grangier*; cujus officium *Grangerie* dicitur. *Interrogat. Templar. ann. 1310. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 176. col. 2. Item Drohetus... confessus fuit, requisitus, quod in Francia, in quadam grangia, que vocatur Molendines, fuit receptus... qui dicitur frater Johannes (de Cinus) erat Grangerius dicti loci de Molendines. Lit. remiss. ann. 1382. in Reg. 121. Chartoph. reg. ch. 92. In dicta grangia Grangerium seu custodem ejusdem violenter ceperunt et apprehenderunt... dictum Grangerium nequam a manibus eum detinentium habere poterunt, cum unus ipsorum prædonum cum dicto Grangerio suo prisonario ad logiam suorum aliorum concipium prius recurrisset. Charta admortisat. ann. 1478. in Reg. 204. ch. 24. *Umbile supplicatione de nos chiers et bien amez les religieuz Grangier et couvent de N. D. de Vic de Fecensac... avons recueu, contentant que ja piece feu Jehan... conte d'Armatyac... donna et laissa à ladite eglise et Grangerie la somme de 50 carus d'or Grangier præterea nuncupabatur, Prædii rustici conductor. Lit. remiss. ann. 1411. in Reg. 163. ch. 223. Perrinet Ferrant pour homme, Grangier, labou**

reus de terres, qu'il tient à maison d'étranges personnes. *Fermiers, metoiers, Grangiers*, in Ch. ann. 1425. ex Tabul. Cartus. B. M. de Parco. Vide *Grangarius in Granea*.

° **GRANGIAGIUM**, Prædium rusticum, villa, nostris *Grangeage*. Contract. matrim. ann. 1426. in Reg. 3. Armor. gener. part. 2. pag. xv: *Quoddam Grangium, vocatum Mercurrol... cum proprietatibus dicto Grangio pertinentibus*. Comment. Condéana ult. edit. tom. 3. pag. 146: *Le prévost mena ledit Dumesnil et ses gens à un Grangeage assez près dudit lieu, appelé communément la Grange Collart, en la maison d'un nommé Jehan Mariot... Au partir duquel Grangeage, etc.* Vide in *Granea*.

° **GRANGIUM**, ut *Grangia*, Horreum. Quait. Hemingford. de Gest. Eduardi I. reg. Angl. ad ann. 1282. pag. 10: *Cum clamor ascenderet etiam ad aures ipsius Leulini, qui ibi prope in Grangio Thaulweyff habitabat, etc.* Certus Iesserarum ludus, sub appellatione *Jeu de la granche*, memoratur in Lit. remiss. ann. 1419. ex Reg. 171. Chartoph. reg. ch. 1: *Le suppliant trouva iceulz compaignons jouans au jeu de la Granche, c'est assavoir à getter trois des à la plus grant pointure*. An pro *Jeu de la chance*? quod *Chancer* dicebant. Lit. remiss. ann. 1406. in Reg. 160. ch. 222: *Jehanin le Clerc, et Wibelet demanderent aux autres compaignons se ils vouloient Chancer à eulz pour demi lot de vin*.

° **GRANGIUNCULA**, dimin. a *Grangia*, Cella. Chartul. nig. S. Florent. Salmur. fol. 126: *In eadem vinea est quedam domuncula et Grangiuncula, etc.*

° **GRANGALOTA**, Vitis species, de qua Petrus de Crescentiis lib. 4. cap. 4.

° **GRANGUA**. Vide *Grancia* in *Granea*. **GRANI**, Latinitas, si *Savaronem* et *Salmastum* audimus, dicitur *Capilli sparsi ac discriminati, qui cum sint in fine rotundati, grano um formam efficiunt*. Vetus Interpres Historiæ Judith: *Comam discriminavit, id est, Gramam fecit*. [Vide *Gramma*.] Cui conjecturæ favet *Commodianus* Insir. 60:

Capillos indolis, oculos fulgore rellitit,
Lævile comæ Græsalinæ fronte depicta,
Malis medicatis quodam superdico rabore, etc.

Isidorus lib. 19. Orig. cap. 23. *Granos* Gothi potissimum adscribit: *Nonnulli etiam gentes non solum in vestibus, sed et in corpore aliqua sibi propria, quasi insignia, vendicant, ut videmus Cirros Germanorum, Granos et Cinnabar Gothorum*. Concilium Braccarense II. ann. 688. can. 11: *Placuit, ut Lectores in Ecclesia habitu seculari ornati non psallant, neque Granos gentili more demittant*. Adde Conclii. Toletan. IV. can. 41. ubi perperam *Garsias Loaysa* *Granos* vestis genus esse putavit.

Sed videtur hæc vox non tam capillos discriminatos significasse, quam *barbam* eam partem, quæ infra nares est, seu mystacem. *Ernulfus Rofensis* Episcopus tom. 2. Spicilegii Acheriani pag. 485. ubi querit, cur sacer calix Laicis propinquandus non detur: *Eventu enim, inquit, frequenter, ut barbati et prolixos habentes Granos, dum poculum inter epulas sumunt, prius liquorem pilos inficiant, quam ori liquorem infundant*. Ita

GRANONES, usurpant Statuta antiqua Carthusiensis 8. part. cap. 28. § 13. de Conversis: *Barbam non decuriant, nec rasoria. Granones radant*. Adde Statuta ejusdem Ord. ann. 1268. part. 8. cap. 2.

§ 9. [et S. Willelmum lib. 1. Constitut. Hirsaug. cap. 8.]

° **GRANONEX**, Constitutiones Carthusiense. Antiqua consuetudo est, ut lotes radantur *Conversis et eorum Granones auferantur, sic appellamus barbam superiorem, quoties Monachi raduntur*.

GRANONES. Regula Templariorum cap. 28. ubi Editio Andrea Favini habet *Genæ*.

GRANONEX, Eadem notione. Papias MS.: *Crimones, quasi Currones dicti, quod discurrant ab utraque parte labii*.

GRANONES. Lex Frisionum tit. 22. § 17. *Si Granonem ictu percussa præciderit, 2. sol. componat*. Ibidem in Addit. tit. 3. § 17: *Si Granones præcisi fuerint, etc.* [Godefridi Viterbiensis Pantheon apud Murator. tom. 7. col. 434.]

Dum tenet Obhomon, barbam trahit alique Granonem.
Guttur et ora premeat, gravior fortis leose.

Sic etiam

GRANONS, Poetis nostratibus. Philippus *Mouskes* MS. de Philippo Augusto Rege Francæ:

Grans et bises fa et drois et leos,
Sot un poi romais ses Granones.

Le Roman du Renard couronné MS.:

Renars s'affronche la Granon,
Si se set que il puisse faire.

Alibi, de Fele:

Sont les Granones vîez et chamez,
Et les deux tranchans et menes.

Le Roman de Girard de Vienne MS.:

De mandeüst a froici le Granon.

Idem:

La barbe et longue et les Granones melles.

Vetus Poema veruaculum MS. de Inventione S. Crucis:

Cil qui s'avrot de barbe ne Granon.

Chron. Bertr. Guesclini MS.:

Et Desp Ferrant de Castro, qui blanc et le Granon.

Jacobus Millet de Destructione Trojæ:

Jay long Granon et grant barbe velus.

GUERNON, aliis. *Vaccæ* MS. in Ricardo I. Duce Normannorum:

Ni est mie Chevalier, eocor est valeton,
N'avot eocor en vis ne barbe ne Guernon.

Infra:

Un des Engleis qui ont veu
Les Normanz ont reis leude,
Cuide que lui prevouirs fussent,
Et que Messes chanter pussent,
Que lui crest leude et reis,
Ne leur estoit Guernon rousé.

Le Roman de Garin:

La fe Hardre o le Guernon fleur.

Idem:

Là voléüst an ester commencier
Tant cheval traire, et tant Guernon sachier.

Kilianus observat *Granones* barbaram appellari pilos fetis sive eluri supra os inter nasum et supremum labium.

Porro a *Gernon* efficta vox

GENOBADA, vel *GENORADA*, Eadem notione. *Ugutio*: *Genos. Græce dicitur barba, unde Gernobodum, quod vulgo dicitur Gernonos. Unde versus:*

Mariagus homo est cujus Genorbada lambit.

[Mihl *Genorbadam*, et *Gerinonus* pro *Gernonos*.] Joannes de Janua habet *Genorbardum*, Gloss. Lat. Gall.: *Genorbardum, Grenon, comme barbe de chat*.

de chevres. *Silvester Giraldu* in Descriptione Cambriæ, cap. 11. de Wallensibus: *Barbam viri præter Genobada solum radere solent*. Quibus hæc subiungit ex Cassare lib. 5. de Bello Gallico: *Gallorum gens omni parte corporis abrasa, præter caput et labrum superius*. Olla Patella:

Feces, patella, postula, Genobada, surr.

GENOBADATUS. Tradit Lambertus Ardensis Eustachium Comitem Bononiam, et Baldun. Grossum Alosti Toparcham, *Genobadatus* appellatos, propter barbam prolixitatem: quam vocem, aux *Guernons*, vertit Buchensius lib. 3. Hist. Guin. cap. 2. et lib. 4. cap. 5. quod etiam cognomen Ranulfo, Cestrensi Comiti Joannes Bromptonius pag. 1018. Willelmo de Percy, qui sub Willelmo Notho floruit, vetus Charta in Monastico Angl. tom. 1. pag. 73. et 74. tribunt.

Videtur autem vox male compacta ex *Grani* et *barba*, quasi *Grani barbe*: vel ex *Gena* et *barba*. Nam *Gena*, inquit Will. Brito in Vocab. a *genos* dicitur, quod est barba, quod inde incipit *gigni* barba.

° **GRANIARIUM**. Vide supra in *Grana-*

grarium.
° **GRANJATIUM**. Idem quod supra *Grangiagium*. Necrol. priorat. S. Rob. Cornil. ex Cod. reg. 527: *Adamus de Balma legavit nobis xx solidos... quos facit dominus Willelmus Dengins pro Granjatio suo*.

GRANICA. Vide in *Granea*.

° **GRANICARIUS**. Qui præest *grancie*, seu prædio rustico, vel horreo. Statutum Capituli sancti Martini Turon. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 68: *Anno Domini DCCXXII. Calendis videlicet Junii hortatu et suasionis atque servitio cujusdam fidelis fratris greis inclyti Confessors Christi B. Martini, Adam Sacerdotis et Granicarii, necnon et Pseudoforensis ville Praepositi, statuerunt, etc.* Exstat apud Jobinellum tom. 2. Hist. Britan. col. 290. Epistola Gregorii Papæ directæ Magistro Radulpho Granicario S. Martini Turonensis. Vide *Grangiarius in Granea*, et *Granatarius* suo loco.

° **GRANICIA**. *GRANITIES*, Limes, meta. Charta ann. 1896. tom. 1. Cod. diplomat. Polon. pag. 7. col. 1. *Extunc quamprimum gentes nostræ limes seu Granities regni sui attigerint, etc.* Infra: *Granities*. Signa *granicialia*, in Stat. Sigismundi I. ann. 1529. inter Leg. Polon. tom. 1. pag. 418. Charta ann. 1405. apud Pez. tom. 6. Anecd. part. 3. pag. 125. col. 2. *Et in omnibus ipsorum Granities et limes, que ab antiquo sunt limitate, nihil nobis proprietatis aut domini reservantes, etc.* Vide *Granicus*.

GRANICIES. In Wicibild Magdeburgensi, art. 127. est de *limesibus et Graniciebus*. Ubi *granicies* videntur esse lapides ad distinguendos fines positi: qua notione usurpatur hæc vox in Decretis Alberti Regis Hung. ann. 1439: *De metis vero et Graniciebus inter Hungariam et Moraviam, etc.* [Vide *Grancie*.]

° **GRANICULUM**, Horreum, locus ubi grana frumentaria reconduntur. Tabul. Casaur. fol. 53. v. *Cum casa et curia, et cum Graniculum, vel omnia ad ipsam curiam pertinentia*. Vide *Granea*.

° **GRANITARIUS**. Qui præest granario, vel forte *Grancie*, seu prædio rustico. Continuator Johannis Iperii in Chronico S. Bertini apud Marten. tom. 6. Collect. Ampliss. vol. 622: *Aldardus Tru-*

bert Abbas 61. hic primo hujus loci fuit Granitaris. Vide Granicarius.

° **GRANITELLUS**, Carbunculus, lapillus. Inventar. Ms. thes. Sedis Apost. ann. 1235. Item unam aliam cupam cum koperulo cum rosis ad esamalia extenuis, in quibus sunt Granitelli et perlæ. Vide supra Granatella.

° **GRANTIES**. Vide supra in Granicia. ° **GRANTOR**, cui granorum seu annonæ cura demandata est, idem qui supra Grangerius. Chron. abbat. Valcell. Ms. Nonus decimus abbas fuit dom. Wilhelmi de Gandavo: ... omnia, que rapere potuit a Granitoribus, ortolanis et aliis corveris et monachis, in usus comitissæ Flandriæ... expendit. Vide Granum I.

° **GRANITUM**, *corrosivum*. Grana multa haviens. II. Supplemento Antiquarii: Granitum marmor, Quasi granis conspersum, in Opomastico ad calcem tom. 7. SS. Julii.

° **GRANOSUS**. Vide Grani. ° **GRANAGIUM**. Idem quod supra Granagium. Reg. Phil. Aug. de Stud. Norman. ex Cod. reg. 453. A. fol. 189: Dominus Galterus de Marinis tenet... totum Granagium ejusdem ville et universos hospites... Theobaldus de Brionton tenet... nemora et Granagium et molturam hamulæ.

° **GRANT** demonis species. Gervasius Thebrensensis MS. lib. 3. de Otis Imperatoribus. cap. 64: Est in Anglia quoddam demonium genus, quod suo idiomate Grant nominant, ad instar puli equini animalis, *mons erectum, oculis scintillantibus*. Iudæ Daemonum genus sepius comparet in plateis in ipsius diei fervore, aut circa solis occiduum, et quotiens apparet, futurum in urbe illa, vel vico, portendit incendium, cum ergo sequente die vel nocte instat periculum in plateis, discursu facto, canes provocat ad latrandum, et dum fugam simulat, sequentes canes ad intersequendum spevana consequendi invitat: hujusmodi illusio consuetudinis de ignis custodia cautelam facit, et sic officiosum demonum genus, dum aspicientes terret, suo adventu mirare ignorantes solet.

° **GRANTARE**. Fide aut sacramento promittere, cavere. Chartular. B. M. Aconiti: *Remisit etiam ix. denarios censuales et unum eminale aureæ... Grantarique quod de omnibus his legitimam gratantiam portabit*. Vide Grantare.

° Charta ann. 1290. apud Spon. tom. 2. Hist. Genev. pag. 60: *Item nos episcopus supradictus Grantamus, laudamus, committimus et concedimus dicto domino comiti in feudum, dictum vicedomnium tenendum et regendum tempore vite nostre et dom. comitis supradicti.*

° **GRANTIA**. Vide in Granea.

° **GRANTUM**, cautio de re aliqua facienda. Item Voluntas, Gall. *Gré*, quia qui ultro cavet alicui, fidem ultro præstat. Promissio anni 1278. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 11. col. 2. *Faciemus vobis Grantum nostrum de dictis mille et quingentis marchis, et tenebimus ostagia apud Lugdunum donec integre de dictis mille quingentis marchis fuerit satisfactum*. Thomas Martoz Formul. Anglie. pag. 182: *Et si nos possum veracitate, dabo et escambium alibi ad suum Grantum et validitatem illius terre*. Rursus occurrit ibi pag. 217. Vide Grantare.

° **GRANVALLA**, Species cerevisiæ, eadem, ut opinor, que alibi Grambilla appellatur. Lit. remiss. ann. 1356. in Reg. 85. Chartoph. reg. ch. 183. In

domo Jacobi Fauvelli... ubi cerevisia, vocata de Granvalla, vendebatur, etc. Lit. ann. 1391. ex Lib. albo domus publ. Abbavil. fol. 100. r. *Ont drow (le doyen et chapitre de S. Vulfran) de percevoir seur chascun brassur de servoise... pour cascun brassin de servoise ou Grambille, six los*. Vide supra Godala.

1. **GRANUM**, Quævis annona, quo modo Grana nostri usurpant. Will. Neubrigensis lib. 4. cap. 19: *Cumque urbe abundaret prædictis, Grana plerumque penuria noster exercitus laborabat*. (Chron. Andrie Danduli apud Murator tom. 12. col. 455: *Gale... peroptime armate visitandi causa partes nostras Istriæ, usque Grani et gentium subsidium porrigendi*). ° Tradit. Sangallens. ann. 773. apud Neugart. in Cod. Diplom. Alem. num. 54. tom. 1. pag. 53: *Per singulos annos 2. carradas de Grano bono non acusso, 1. de spelda et alterum de avino*.

2. **GRANUM**, Peculiaris pro frumento seu tritico usurpant Gregorius Monachus in Chronico Carfensi apud Murator tom. 2. part. 2. col. 545: *Ad Gravi modium 1. hordei et speltæ modium 1. musti lacunas xx. Col. 571: Grani modium 1. hordei 1. speltæ 1. Obertus Cancellarius in Annal. Grævis. apud eundem Murator tom. 6. col. 342: Prohibuerunt Granum in nostram urbem adducere... ascendit... mina Grani pretio soldorum decem*.

° Charta ann. 1209. in Chartul. Cluniac. *Unum modium bladi, scilicet medium Grani et medium avenæ, ecclesiæ S. Margarietæ singulis annis persoltemus*. Illic.

° **GRANUM RUSTICUM** alia inferior annona vocabatur. Charta vetus inter Monum. eccl. Aquilej. cap. 89. col. 337: *Dum domina et genitrix nostra adixerit, ipsum frumentum in integrum in ejus pertinentia potestate, Grano vero rustico equaliter amodo dividant*.

2. **GRANUM**, Coccum. Ital. et Hisp. Grana. Angl. Grain. Litteræ anni 1328. apud Rymer. tom. 4. pag. 363: *Decem et octo denarios de quolibet panno, in quo pars Grani fuerit intermixta. Item, duodecim denarios de quolibet panno sine Grano*. Alie anni 1428. apud eundem Rymer. tom. 10. pag. 391: *Unum peciam de sanguine tinciam in Grano*; id est, Chramésinam, Angl. *Dyed in Grain*. Gall. *Tint en cramoisi*. Vide Grana I. et Gratinga. ° Conf. Lappenb. Init. Hansæat. Probat. pag. 82.

3. **GRANUM**, vel GRANUS, Genus nummi, apud Neapolitanos, sex denarii parvulus consistens, apud Gobelinum Personam in Cosmodromio etate 6. cap. 79. Idem cap. 80: *Unde per dies aliquot laguncula una, que vulgo Barilla dicitur, pro Grano quinque venit*. [Constitutiones Caroli II. inter Constitutiones regni Siciliæ editas a Sarayna Lugduni ann. 1560. pag. 313: *Item pro stallagio equi die ac nocte salvetur Granum 1. Pro quolibet lecto integro... salvetur Granum 1.*]

° **GRANUM AURI**, ut Uncia auri. Constitutiones Siciliæ lib. 1. tit. 90. § 1: *Apparitori autem pro quolibet citatione infra civitatem aut locum faciendâ, Granum auri ab actore præbeat: extra civitatem, aut pro quolibet militari Granum usum*. Erat autem quotidiana Canonicozum et Clericorum in Ecclesiis deserventium distributio in Grano auri, apud Siculos et Neapolitanos, ut liquet ex Chartis ann. 1282. et 1304. apud Ughellum in Ital. sacr. pag. 806. cap. 420. d. 890. a.

4. **GRANUM**, vel GRANUS, Pondus minimum, Gall. Grain, Scrupuli pars vice-

sima quarta. Extractum Rotuli anni 1289. apud D. Brussel tom. 1. de Feudorum usu pag. 472: *Erat busta bona de pendere et tallia; sed deficiebant duo Grani cum dimidio*. Vide Grana, alia notio in Grani.

° Frustus, nostris Graia. Lit. remiss. ann. 1385. in Reg. 126. Chartoph. reg. ch. 4: *Lequel suppliant print deux ou trois Grains d'acier et un fer à cheval. Le suppliant fra-Ting Grans ou lappin d'acier qui'il avoit en son saint (sein) lequel il avoit achepté au marché, in aliis ann. 1463. ex Reg. 196. ch. 13.*

5. **GRANUM SCHOLASTICUM**, Doctrina Evangelica. Acta S. Sebaldi tom. 3. Aug. pag. 770. col. 1: *Flagravit eremitæ Sebaldi conversationem in populo, ut Granum scholasticum in agro seminaret Dominico*.

° **GRANUTUS**, Grana distinctus, ornatus. Invent. ann. 1389. apud Murator. tom. 16. Script. Ital. col. 818: *Alia busula deaurata cum soaxis Granutis*.

° **GRAPA**, Frumenti purgamentum, quod remanet in area, frumento ventilato ac purgato. Charta ann. 1209. ex Bill. reg. col. 17: *De omni fructu qui inde exierit, de blado, et balatico, et Grapis, et palca, dabitur nobis et ecclesiæ sancti Pauli mediatalem*. Vide Graperium et infra Graptesium.

1. **GRAPADA**, Jus in pisces venales, de quo in Regest. Camera Comput. Paris. tit. 22. pag. 17.

° Charta Amalr. vicecom. Narbon. ann. 1309. in Reg. 13. Chartoph. reg. ch. 22: *Retinamus... acrimationem et judicium... piscium recentium et salorum, qui venduntur in civitate et burgo Narbone, ... et Grapadas et leudas dictorum piscium*.

° **GRAPELUS**, Uncus vel nexus ferreus, unde Italis Grappari, arripere. Chron. Tarvis. apud Murator. tom. 19. Script. Ital. col. 838: *Ego vero qui id, quod evenit, cogitabam, quum accurrir, circa xl. cum Grapelis et securibus ac armis suis misi ad montem Thomi*. Vide infra Grappium 3.

° **GRAPPELLUM** inter utensilia coquinae annumeratur in Charta ann. 1283. apud eund. tom. 2. Antiq. Ital. med. ævi col. 476.

1. **GRAPERIUM**, Quod remanet in area, frumento ventilato ac purgato, Massiliensibus Grapier. Charta ann. 1266. ex Archiv. Ecclesiæ Massil. *Decimam partem omnium fructuum scilicet bladi et etiam de Graperio*.

2. **GRAPETURA**, Collectio uvarum in vineis remanentium post vindemiam, Gallice Grapillage. Charta ann. 1293. apud Baluz. tom. 2. Hist. Avern. pag. 37: *Predictis vero nobilibus et eorum heredibus remanent blaseria, vindemiarum præconizationis, emptionis et blaserie predictarum; hoc excepto quod si aliquis forefecerit in dicta blaseria vel in dicta emptione Grapeturarum, de quo forefactio deberet emenda, ipse erit communis*.

° Racemi, vindemiarum collectio, a veteri Gallico Grapper, quod pro Vindemiare usurparunt nostri. Lit. remiss. ann. 1309. in Reg. 141. Chartoph. reg. ch. 256: *Le suppliant sa bouta ès vignes pour Grapper, et print une nappe, laquelle il trouva en Grappent*. Alie ann. 1447. in Reg. 178. ch. 690: *Tous les ans scellus Regue Grappout scelles vignes, et en avoit la despausilla*.

° **GRAPHAGIA**, Scriptura, in Gloss. ad Alex. Iatrosoph. Ms. lib. 1. Passion. cap.

46: Ut autem facilius invenire possis ad unquamque causam expedientia adiutoria, scribam tibi ipsa Graphagia. Vide Graphia.

GRAPHANS, mendose. Vide Gaphans. GRAPHIA. Jo. de Janua: Graphia, scriptura, γραφία. In Capitulis Caroli M. Ad dit. 3. cap. 73. [99 109.] lemma sic concipitur. De Graphie prolatore, ut eam afferret. Mox. Statutum est, ut scripturam prolator affirmet. Epitaphium Pacifici Archidia. Veronensis, apud Ughelium tom. 5. pag. 609: Glosam veteris et novi Testamenti posuit, horologioque carmen speræ colis optimum, plura alia Graphique prudens invenit, etc. A graphia seu scriptura, Graphari et Grapharii appellati postmodum Notarii et Commentarienses, nostris Greffers. [Tractatus ann. 1550. apud Rymer. tom. 15. pag. 241: Guillelmus Rochetel Dominus de Sassy ejusdem Christianissimi Regis Consiliarius et Status regni a secretis, ut etiam dicitur Ordinis S. Michaelis ab actu seu Grapharius. Acta S. Basilii Episc. Cæsarsæns. tom. 2. Junii pag. 938: Nobili Christophoro van Volden primo Irugeniensi Graphario.]

GRAPHIARE, Scribere. Henricus Aquiloniopolensis in Adolpheide:

Nota membranis ac clara per se. Clarior virtus lamæ hæc profecto, Graphiatis est.

GRAPHIARIUM, Γραφιαριον, in Gloss. Lat. Græc. MSS. sancti Germani Paris. [Vox nota Meritall.] Vide Graphium. GRAPHIDA, ut Grapharius, Scriba, notarius. Cod. Bibl. Ms. apud Mabill. in Mus. Ital. pag. 72:

Ingeobertus eram referens et scriba fidelis Graphidas Ausonius æquans, superavisse tenore Mentis, ut auricomum decus illi crescat in ærum. Vide in Graphare et Graphia.

GRAPHIO, Vectigillum exactor: quo sensu hæc vox occurrit apud Suger. de Administr. cap. 23. ut observatum est in voce Grapo. Charta Phil. I. ann. 1061. in Reg. 92. Chartoph. reg. ch. 283: Concessimus loco sancte Marie in sede nostra, Pissiacæ scilicet constituto, ea quæ pater meus et antecessores nostri predicto loco concesserant. . . . In alodo duos habet arpennos, a cunctis Graphionum insidiis absolutos. Vide Grapo.

GRAPHISTA, ut supra Graphida. Bibl. Heilsbr. pag. 45:

Hoc quicumque legit, Graphista gratior esto.

Graphier, pro Greffier, Scriba, tabularius. in Lit. Joan. de Bethunia ann. 1401. ex Reg. 164. Chartoph. reg. ch. 301: Maître Nicole Crante, dit de Baye, protonotaire du roy et Graphier en son parlement, etc.

GRAPHIUM, GRAPHIUS, Græcis et Latinis, dicitur stylus ferreus, ab una parte acutus, quæ exarabatur in cera litera, ab altera parte planus, quæ inducebatur, quod perperam erat exaratum, et rursus complanabatur. Symposius in senigmate, cujus lemma Gratio:

De summo planus, sed non ego planus in limo.

Papias: Graphium, scriptorium. Alibi: Grafium, γραφιον, stilus vel baculus studentis. Gloss. Alfici: Graphium, vel scriptorium, græf. Petrus in Actis S. Artemis num. 10: Jussit pueris, qui ejus discipuli fuerant, quod cum gladiis, qui ob officio scribendi Græco eloquio Graphii nuncupantur, illum crudeliter trucidarent. Concilium apud S. Macram ann. 881. cap. 8: Ad capitium lecti sui tabu-

las cum Graphio habebat, et que. . . de profectu et utilitate regni meditabatur, adnotabat. Tabularium Ecclesie Gratianopolitane sub Hugone Episcopo f. 50: Sicut enim supra scriptum est, ita mihi nominavit. . . et neque auri, neque minui, ut credo, unum verbum, quia in tabulis cum Gratio scripsi ante eum præfixum feudum Graphium argenteum, in Epist. 7. Bonifacii Mogunt. Recensetur porro Graphium in suppellectili monachica in Regula S. Benedicti, de quo multa congerunt Hæfteneti in Disp. Monast. lib. 9. tract. 2. disp. 5. et Chiffletius in Anastasi Child. 13. Poeta Gallicus MS. qui vixit ann. 1376:

Les uns se prennent à écrire, De Grates in tables de cire, Les autres suivent la coutume, De fourmer lettres à la plume.

Nostri Greffe. Vita SS. Mss. ex Cod. 28. S. Viet. Paris. fol. 29. v. col. 2. ubi de S. Felice: Les enfans qu'il avoit enseignés, l'ocidront à Greffes et à aiegnés. GRAPHIARIUM, Γραφιαριον, in Gloss. Gr. Lat.

GRAFFIOLIUM, Surculus, taleola, ramus arboris Graphioli alteri insitus, in litus, unde nostri Greffe dicunt: Decitani, Grafio. Fortunatus lib. 5. Poem. 14. cuius lemma est: Ad eundem, pro pomis et Grafiole. Mox:

Qui mihi transmisit propria cum prole parentes, Insit cum fructu surcula, poma amam.

GRAPHIUM, Donatio, sic forte dicta quod scripto firmari solet. Acta S. Carthol. tom. 3. Maii pag. 586. Et postulavit Rex ab illo ut reciperet Carrum in sempterno graphio, et postea edificavit Ecclesiam ibi.

GRAPHIUM, seu GRAPHUM, speciem machinæ bellicæ fuisse, videtur innuere Cherubinus Ghirardacius lib. 17. Hist. Bononiensis pag. 575.

Rem dubitanter a Cangio propositam pluribus firmat argumentis Muratori tom. 2. Antiq. Ital. med. ævi col. 483. ubi probat Graphium hic, Ital. Grafio, ferreum esse instrumentum unius pluribus constans, cujus erat usus in tuendis menibus, dum hostis impetum faceret; quod in Italia præsertim post sæculum decimum factum fuisse ipse auctor est. Vide supra Grapelus.

GRAPHUS, [Stilus. DIER.] GRAPHIDES, Species avis apud Græcos. Vide Grada 1.

GRAPILA Vita B. Angelæ de Fulgino cap. 20: Scio enim, filioi mei, quod nobilitas et valor, qui exit de tribulatione, non est nobis cognitus, quia si esset cognitus, esset de ea magna Grapila et rapina, et quilibet raperet ab alio, de quo rapere posset. Occitani, Graupinha, unguibus vellere dicunt, Graupinhado, Esgratigneure. [Gallis Grapiller proprie est lvas sublegere, et metaphoricè Commoda quævis minutiora sumere in rebus alienis.]

GRAPINUM, Frumenti purgamentum, quod remanet in area, frumento ventilato ac purgato, idem quod supra Grapa; quomodo etiam intelligenda vox Grapinus. Charta ann. 1225. in 1. Lib. nig. S. Vulfr. Abavil. fol. 8. v: Dicitur Renoldus homo ligius remanebit ecclesie et seruiens liber: . . . habebit Grapinum et bladum qui remanebit in area post pedem, et palea quando menseuratur. Inquisit. ann. circ. 1270. ibid. fol. 28. v: Nec est pretermittendum quod virtute hujus cerebi, groini, Grapinum non intelligitur: in quo Grapino dicimus ipsum (prepositum de Vaucellis) nihil percipere debere.

GRAPINUS. Charta ann. 1236. in M. Pastoral. Eccl. Parisiens. lib. 16. Ch. 10: Præbendarii, qui nunc sunt, receperunt a me foragis absque vecis, et Grapinos, pro 8. singulis annis reddendis, etc. [Vide Ventulum.] Idem quod Grapinum.]

GRAPHIUM, Racemulus, Gall. Grapillon. Privileg. curie Rem. Mss. fol. 6. v: Curia resonat quasi tacua et pensus desolata, nec colligitur ibi nisi Grapium post viderianam et fragmentum. Vide Grappa.

GRAPPA, Herba, quæ macerata neitur in usum telarum, ut cannabis. Stat. Casalis sæc. XIV. inter Mon. Hist. Patr. Taur. tom. 1. Leg. Manic. col. 1040: Petas autem telle de canpa seu Grappa teneantur et dbeant dicti testatores et testrices facere longas brachias decem et septem ad brachium mediolanense [Fh.]

GRAPPELLUM, Vide supra Grapelus.

GRAPPE, Botrus, racemus, Gall. Grappe, apud Petrum de Crescentis lib. 4. cap. 4. extremo. Ital. Grappo, est uncinus, Gallice agraphe. [unde in Actis S. Francisæ Rom. tom. 2. Martii pag. 169. °: Quilibet ex demoniis tenebat certa instrumenta ad modum neorum, qui erant mixti cum Grappis ferris ignitis, cum quibus ipsam animam percutiebant in illis partibus et locis, in quibus magis se delectabat in choreis. Et in Actis SS. Maii tom. 1. ubi de S. Juvenale Episcop. Narniensi: Cum operculo supposito ex eodem genere lapidis ad sepulchri modum, ferris Grappis firmato riuabocque munito. Duo paria de Grappis, apud Rymer. tom. 7. pag. 945.]

GRAPPUS, GRAPUS, ab Ital. Grappo, Grappolo, Racemus, Gallis Raisin. Stat. Bonon. ann. 1207. tom. 1. pag. 306: Et si quis de uno vinee alterius accepit sine voluntate domini solvat nomine banni pro quolibet Grappo [Grapo] 50. s. solidos honorarum et emendat dampnum. [Fh.]

GRAPTI, Vita S. Theod. imper. tom. 2. Febr. pag. 561. col. 1. Erat inter convivas Theophanes, cujusque frater Theodorus, qui a notis facies impressis, Grapti appellabatur.

GRAPU FORSI, Langobardis, Violatio sepulchri. Exstat apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 19. Lex Rotharis [99 15.] inscripta de Grapu Forsi hisce verbis exarata: Si quis sepulchrum hominis mortui superit, et corpus exsolaverit, aut foris jactaverit, necesse, sit culpabilis parentibus defuncti. Heroldus habet de Rapovorfis. [° A Germ. Graven, fodere, et Lat. Fors: id est, Cadaver effodere.]

GRARIUS, Vide Ughelium tom. 9. Italiae sacre pag. 211. b. 218. a.

GRAS, γρασ, Terra, in Glossis Lat. Græc. MSS. Sangerman.

GRAS, γρασ, Gratia, Grates. Supplem. Antiq.

GRASALE, GRASALE, Vasis genus, ex ligno, terra molliore, non unius notiois, occurrit enim, pro vase rotundo largiori ac minus profundo, Gall. Jatte, et pro lanceis seu catini specie ad mensam usum, nostris Plat, alias Grasal et Grai, idem quod Gabata. Libert. vasis de Granata ann. 1291. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 22. art. 27. De uno onere scutellarum et Grasarum, unum denarium Turonensem. Stat. ann. 1332. inter Probat. tom. 2. Hist. Norm. pag. 152. col. 2. Curs. dicitur tabula pressum, quod in uno Grasal, vel broco, vel alia aquina, recipitur aqua illa. Pro sumata Grasarum, alter denarius, in Lit. ann. 1404. ibid. tom. 3. pag. 180. col. 2. Index pret.

rer. venal. 15. sac. ibid. tom. 4. pag. 77. col. 2. Item de loco ubi vendent *Grassalia*, etc. Lit. remiss. ann. 1116. in Reg. 169. Chartoph. reg. ch. 257. *Comme icelle femme eust appareille un Grasal ou jatte plain de prunes, pour porter a mangier a unq leur porc, et ledit Grasal ou jatte eust mie a son hus, etc.* Alia ann. 1855. in Reg. 149. ch. 62. Item elle prist un grant *Greil*, qui est a dire un grant plat tout plain de froment, et l'empota en sa maison. Assis. Hierosol. cap. 389. Toutes escales et les *Grasus*, en que il (Jesse-schal) aura servi le cors dou voy dou premier mis, doivent estre sones. *Greale*, in Lit. remiss. ann. 1409. ex Reg. 164. ch. 162. *Lellu*. *Salcisse* estoit ale besoigner de son mestier de charpentier et pour faire *Grasale*. Vide *Grasale* et infra *Grasale*.

2 *GRASALETUS*. Pari intellectu, dimin. a *Grasale*. Charta ann. 1222. ex Tabul. S. Andr. Avenion. Item quinguaaginta *scutellas* et viginti quinque *Grasaleto* censuales annuatim. Invent. ann. 1294. ex Tabul. Montisol. Item xiiij. *Grasaleto* argentei... que quiden vasa argentea... fuerunt tradita... servanda ad retributum altaris S. Johannis Baptiste. Allud. ann. 1861. ex Tabul. D. Venic. Item duodecim *Grasaleto* de signo. Vide *Grasaleto*.

3 *GRASANE*. Charta Anglica ann. 1830. laudata a Spelmano. Et debet *Grasane* pro porcis suis ad festum S. Martini, videlicet pro quolibet porcō atidis unius anni obolum.

4 F. Quod pensatur pro facultate imittendi porcō in silvam et eos glande impingandi, idem quod supra *Glandicum*.

5 *GRASCAF*. Jus comitis. Vide in *Grasfo*. Gloss. Caesar. Helsterbac. in Reg. 1rum. tom. 1. Hist. Trevir. Joan. Nie. ab Honheim pag. 670. col. 2. A primis ecclie nostre fundatoribus id est, Pipino et Karolo Magno eius filio, possitio potestatis secularibus sunt exenta: que potestates vulgariter appellantur *pelline*, *Grascaf*, etc.

6 *GRASCIA*, vox Italica, Adeps Gall. *Grasse*. Modus erigendi gabbellam *Grascie* et olei. Pro oleo. *Grascia*, assonia, etc. in convent. Saone ann. 1526. *Graset* ou *chandelle*, in Usat. maris tom. 1. Probat. Hist. Brit. col. 787. art. 8. Vide infra *Graysa*.

7 *GRASEWATIO*. Praefectus ultimo supplicio sumendo, exactor supplicii. Chart. Arnold. Abbat. Murbac. ann. 1216. in Aisat. Diplom. num. 404. tom. 1. pag. 381. *Officiales sunt praepositi, caudicus, cellarius, forestarius, G.asewatio, etc.* Vide Hailaus. Glossar. Germ. voce *Graeswart* 3. col. 753.

8 *GRAS-HEARTE*, *GRASSHURT*. Servitium a tenentibus domino praestitum cum aratro uno die post festum S. Michaelis; a Saxonico *crætl*, *Carruca*, et *hearth*, *Cætus*: est ergo *Gras-hearth*, quasi *cætus carrucarum*: quia post dictum S. Michaelis festum cum suis carrucis tenentes congregabantur. Kennettus Antiquit. Ambrosden. pag. 436. ad ann. 1863. *Quando autem facient consuetudines sive redditus, venient omnes caruca infra villam de Pydinton ad arandam terram Domini uno die quem aliger voluerit Ballivus infra quatuor dies proxime post festum S. Michaelis per subnotationem Ballivi vel Praepositi: quod vocatur *Gras hearth*. Ibid. pag. 437. Praepositus erit quietus ab omni servitio pro labore praeter *Grasshurt*. Allud. ety-*

mon Indicat Kennettus, mihi minus probabile.

9 *GRASILIA*, *GRASSALA*, ut supra *Grasala*, Vas mensurarium, lanceis species. Charta ann. 1307. in Reg. 38. Chartoph. reg. Item de uno onere *scutellarum et Grassalarum*, etc. Inventar. Ms. ann. 1373. Item duæ *Grasilie*, videlicet una magna et una parva. Vide mox *Grasella*.

10 *GRASPEIS*, pro *Graspiscis*, vel *Craspiscis*, *Grassus piscis*, *Graspra*, in Charta Gallia ann. 1349. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 381. Item, *morue, saumons frais et salés, seches de mer, mules, huîtres, pourpris et Grapis*, payeront 4 den. pour livre. Charta ann. 1134. tom. 1. Chartulari Gemet. pag. 283. *Quidquid ex his ad facum pertinebat cum integritate aque et parte terre Monachorum, et Graspis, si forte capiatur.*

11 *GRASPIES*, Eadem notione. Litteræ anni 1547. apud Rym. tom. 15. pag. 127. *Pisces regales, videlicet suryones, balenas, cetæ, et Graspes, et generaliter alios pisces.* Vide *Graspiscis*.

12 *GRASSA*, *πάσσα*, *βήσα*, *Gressus*, in Supplet. Antiquarii et in Glossis Sangerman.

13 *GRASSALE*, Species vasis. Sententia Senes. all. Proviencæ ann. 1431. *Quilibet piscator faciat banastorum, canastellum, Grascie et corban diversarum formarum... Quia esset impossibile eos habere et servare certam formam et aptum peyromum in dictis vasibus, quia corbe sunt in curia Janne, et Grascie in curia Rodini, et canastelli aliqui sunt in Masalia, alii extra portantur... Piscatores teneantur solvere regie curie de qualibet saunata denarium unum, sive de quolibet canastello, sive Grascali.*

14 *GRASSALETUS*, ut mox *Grassellus*. Charta Jausseranne de Medullioe ann. 1225. tom. 7. Spicleg. *Dono predictæ Ecclesie (S. Andreæ Avenionensi) 20. scutellas, et 25. Grassalgos censuales annuatim.* Vide supra *Grasaleto*.

15 *GRASSALIA*. Vide *Grassellus*.

16 *GRASSALEM*. Idem quod *Grassitudo*, *αγρο*, in Gloss. Græc. Lat. Victorinus contra Manichæos: *Et cassum nunc usque jugi inedia inimice, ut ais, carnis membra tenuasti, censens animæ officere meritis ac naturæ pasti corporis succos ac pinguedinis distentæ Grassamina, atque sporum abdomenum mole prægravari, si post hunc jejuniorum laborem ad Creatorum tuum reverteres.*

17 *GRASSARE*. Torquere. Vita S. Guthlaci: *Cum Egga ab immundi spiritus violentia miserabiliter Grassaretur.* Vide alia notione in *Grassus* I.

18 *GRASSADO*, *Grassitudo*. Utitur Eciogius Cordub.

19 *GRASSELLA*, Eadem notione atque *Grasithia*. Libert. Mirabel. in Reg. 74. Chartoph. reg. ch. 564. *Pro pondere scutellarum et Grassellarum, duos denarios.*

20 *GRASSELLUS*, Vasculi seu Mensuræ frumentarie species. Libertates MSS. Salvs terre in Ruthenis ann. 1281: *De onere scutellarum et Grassellorum unum denarium.* In Privilegiis Novæ Bastidæ ann. 1288. habetur *Grassellarum*, in Regesto Philippi Pulcri Regis Francie ex Tabul. Regie. Alia ann. 1356. apud Garietium in Episc. Magalonensib. pag. 381. *De lignis, mappis, mensis, viris, paropidibus, Grasaleto, amphoris, ollis, et aliis utensilibus, etc.* [Vide *Grasale*, et *Grasaleto*.] Eodem significato et *Grasella*. Vide supra *Grasala*.

21 *GRASSIA*, Annona quævis, Ital. *Gras-*

cia, passim in Chronico Domini de Gravina tom. 12. Muratori col. 704. etc.

22 *Magistri passuum et Grassie*, in Constit. Mss. Caroli reg. Sicil.

23 *GRASSICIA*, dicitur de mari turgido et tumente, sævitia maris, nostris *Grasie*. Tabul. Massil.: *De die in diem differtur viagium quod opus habetis, assumentes accensionem e Grassie maris, cum et motum est et statum lunæ.* Forte pro *Grasicia*.

24 *GRASSIUS*, Ostium fluminis, trajectus. Acta Steph. de Filger. episc. Redon. tom. 1. Probat. Hist. Brit. col. 672: *Et cum veteri Martigneto, sicut aqua illud præterlabitur usque ad Grassium Ingueti, etc.* Vide *Grasaa* 2.

25 *GRASSPERCIUS*, Piscis marini species, nostris *Graspois*, *Crassus piscis*. Scazar. Paschæ ann. 1217. in Reg. S. Justi Cam Comput. Paris. fol. 19. v. col. 1. *Judicatum est quod abbas S. Stephani de Cadomo habeat saunam de Grasspercio, qui captus fuit apud Cabore. Leg. I. Graspiæ.* Vide *Graspeis*.

26 *GRASSUS*, *Pinguis*, *Gras*. Gloss. Græc. Lat. MS. S. Cermani Paris.: *Παχυντα, Grassa*. Edit. *αγρία*: *Hayco*, *Grassitudo*, *Haywoy*, *Grassinus*. Edit. *Grasibus*, *Hayyus*, *Grasoso*. Edit. *Grasso*, *Hayyc*, *Bastus*, *grossus*, *crassus*. Althelmus de Laude virgin. cap. 21:

Nam fontis laticem oleo pinguescere fecit.
Et liquida Grassis auterit flumina fuit.

[Gloss. Isidor.: *Grassus*, *Sætosus*, *pilosus*. Alia Lat. Græc.: *Grassum*, *Αραγρόν*. Joan. Longinus in Actis S. Stanislai Episc. n. 59: *In gazophilacium Domini alius Grassos saccos et conferta marsuptia fundentibus, duo minuta, etc.*]

27 *GRASSUS*, Ostium Rhodani, trajectus, per quos in mare voluitur, vulgo *Le Gras*. Regestum Guill. Ferandi Notarii Massil.: *Cum dominus Amiralus decessisset hodie Grassi Arlati vocatis Passoni.* Vide *Grasus* 8.

28 *GRASSUS*, *Grassorum ludus* prohibetur in Stat. Vercel. lib. 4. pag. 84. r. Vide infra *Grasus Longobardorum*. *Gras serment*, pro *Graviore juramento*, in Lit. remiss. ann. 1401. ex Reg. 156. Chartoph. reg. ch. 447: *Iceitit Henriet jura Gras et detestables sermens qui il ne durroit point.*

29 *GRATA*, Vox Italica, *Grates*, Gall. *Claye*; item *Clathrus*, Gallice *Grille*. Annal. Genuens. ad ann. 1242. apud Muratori. tom. 6. col. 494: *Paratis Gratis et aliis nullis edificiis ad praemium, etc.* Rolandus Patav. lib. 8. de Factis in Marchia Tarvisina cap. 9. apud eund. Murator. tom. 8. col. 221: *Ponderata sunt plausura armis, victualibus, Gratis* (Cod. Estens. *Cratibus*) *et aliis paramentis ad pugnam*. Sebast. Perusinus in Vita B. Columbae Reatinæ, tom. 5. Mail pag. 341. *Ut autem pervenit ad Gratas, fremitus blasphemæ.* Acta SS. Junii tom. 1. pag. 387. de B. Andrea Hispellate: *Operitur capra alia lapidea ab extra in columnis rotundis, et extra eam adest Grata ferrea.*

30 *Alia Grail et Greil*. Charta ann. 1850. ex Chartul. 23. Corb.: *Mestre aditis fovee: et assentit Grails de fer, laquelle Grails sont en telle maniere mis et assis, que aucun poisson ne puissent monter ne avaler.* Lit. remiss. ann. 1421. in Reg. 171. Chartoph. reg. ch. 480: *Quant es vint a passer le Greil du guichet d'icelle ville, par la grant multitude de gens qui se hastoient rapasser ledit Greil, etc.* Greillon, eodem sensu, in alia Lit. ann. 1855. ex Reg. 84. ch. 588: *Quod ipse exponere Greillon ferreum stanni sive vitæri...*

furtive habuerat. Hinc Grateine. quod clathris claudatur, appellatur musculi pum; quod et etymon magis aridit quam illud ex Glossar. Lat. Gall. ann. 1348. in Cod. Reg. 4120: Muscipula, Galtine Grateine, et compositur de mus et capio. Vide supra Gradizela.

* **GRATANTER**, Libenter, grato animo. Charta ann. 1163. ex Tabul. S. Germ. Prat. At idem *reverendissimus papa Alexander precibus nostris Gratanter annuens, etc.* Tabul. S. Viet. Massil. Propter servitium quod ego illi in sua vita mortue gratanter ac devote exhibui. Vide infra Gratificatio. [et de Hiltaus. Glossar. German. voce Dankneue col. 217.]

1. **GRATARE**, Scabere, Joanni de Janua, nostris, Grater. Glossae MSS. Reg. ex Cod. 85: *Etia, Palla, Grato*. De vocis etymo, vide Vossium, Ferrarium, et Menagium.

2. **GRATARE**, Promittere, stipulari, gratum habere. Charta anni 1252. ex Archivio S. Gildasil de Nemore: *quia illud dictis Abbatibus et conventui Gratati et in verbo spiritatis concessi. Vide Creantare.*

* Charta ann. 1286. ex Bibl. reg.: *Premissa omnia et singula immobilia tenere et fideliter adimplere promiserunt et Grataverunt. Vide infra Gratificare 2.*

* **GRATARI**, Eodem sensu, nostris, Grater. Charta Joan. de Harcuria ann. 1269. ex Bibl. reg. col. 19: *Ego in bono proposito et sano concessi et Gratatus sum et condonavi preceptoribus et fratribus militie Templi ad S. Stephanum in Campania morantibus unum festarum mensium.* Charta ann. 1323. ex Tabul. S. Mart. Pontisar. fol. 87. v: *Toutes les choses dessus dites il Crerent, roerent, ratsiferent et accorderent.* Alia ann. 1340. ex Chartul. 28. Corb.: *Ad ce se sont Grés et accordé. Loons, Gréons, approuvons.* in Lit. ann. 1372. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 350.

* **GRATAROLA**, Vectigalis species. Stat. Vallis-Ser. cap. 17. ex Cod. reg. 4619. fol. 110. v: *Quilibet personam... teneatur solvere datum Gratarola... de qualibet bestia viva, quam vendet, donabit, vel emet.*

* **GRATERIA**, An idem quod *Ragrataria*. Interpolatio, mangonium, seu emolumentum quod inde percipiebatur? Charta ann. 1376. in Reg. 108. Chartoph. reg. ch. 327: *Obligans eo casu pro se et suis successoribus et hypothecans spectantibus Grateriam Lugduni et emolumentum ejusdem. Sed leg. forte Graueria. Vide infra in hac voce secunda notione.*

* **GRATES**, Crates, Ital. *Grata*, Gall. *Claye*. Tract. Ms. de Re milit. et mach. bellic. esp. 57: *Super dictas scalas ponantur Grates, vulgariter sermone dicuntur Grati, super quas transeunt pedites. Vide Gratificatio.*

* **GRATEX**, a voce Italica *Grate*, *Graticio*, Crates, instrumentum ex viminibus, aliave materia contextum, ad varios usus. Gallis, *Clate*. Stat. Bonon. ann. 1264-67. tom. II. pag. 268: *Nec possit aliqua via ipsius trivi artari Graticibus (Graticibus 50, 50), vel storiis, vel vinculis et vinculis. [Fr.]*

1. **GRATIA**, Eucharistia. Optatus lib. 7: *Veniunt gentes ad Gratiam; exhibet ille, qui invitare dignatus est, ministrum exercet turba famulorum, i. Sacerdotum aut Clericorum. Ita xpc: non semel apud Cyrillum, et alios.*

GRATIA, Baptismus, in l. 1. Cod. Theod. Ne sanctum baptisma iter. (16.6.) *Divinam Gratiam impiorum, i. baptismum, apud S. Cyprian. lib. 8. Epist. 17.*

Gratiam Dei consequi, Baptizari. In Chronico Reichersperg. ann. 870. Προσπάρομα: τὴ χάριτι. apud Cyrillum lib. 4. Mystag. Elogium S. Pantaleonis:

Τάχιστα ἐδὲ μοι τὴν καλῆγενεσίαν, τὴν ψυχολαμῆ τῆς καθάρσιος χάριτι.

GRATIE, Statuta Ordinis de Sempringham: *Sanctimonialia Laice in stallis suis stent ad Missas, et ad Gratias tantum, i. dum dicuntur preces pro agendis Deo gratias. Matth. Paris ann. 1286: Completa qualibet hora canonica in Choro, et post Gratias prandii, etc. S. Chrysostom. homil. 2. de Anna: Τράπεζα ἀπὸ εὐχῆς ἀρχομένη, καὶ τὴ εὐχῆ καταλήγουσα.*

GRATIA S. PAULI, aut S. APOLLONIE. Statuta Mediolan. 2. part. cap. 433: *Aventorum corrigiole pulverette, nec dantes Gratiam, nec S. Pauli, nec S. Apolloniae: nec predicantes brevia pro febribus, etc. Species sortilegii.*

* **GRATIA APOSTOLICE SEDIS** Episcopos se esse, quondam primum dixerit Episcopi, dictum est in *Dei Gratia*.

* **GRATIE GENERALES**, Annus jubilæus, quo indulgentiæ plenariæ fidelibus omnibus conceduntur sub conditionibus expressis in Bullis summi Pontificis. Instrum. ann. 1371. apud Lobinellum tom. 2. Hist. Britan. col. 540: *Dum esset iste testis cum D. Duciaso tempore Gratiarum Generalium sel. record. Innoc. PP. VI. iuit Avinionem ad dictas Gratias cum licentia D. Duciaso.*

* **GRATIE**, Privilegia, Immunitates. Statuta Mediolan. 2. part. cap. 433: *Reliq. MSS. pag. 562: Nos Nicolaus Dei Gratia Oppavie Dux ad universos volumus pervenire, quod nos contenti stare volentes nostris terminis, libertatibus et Gratiis datis et impensis nobis a domino Joanne Bohemie Rege, etc. Pro premiis libertatibus, Gratiis, etc. in Charta ann. 1409. ex Schedis D. de Matzaugues.*

* **DE GRATIA**, Sponte, libere, benevole. Statuta Humberti Bellijoci tom. 9. Spicil. Acher. pag. 188: *Burgenses Belleuilie nos tenentur in chavaugnisi de Gratia. Vide Gratiare.*

* **GRATIA**, Dignitas imperatoria. Versus apud D. Bouquet tom. 7. Collect. Histor. Franc. pag. 310:

Una valde tibi gradui superaddita summo
Gratie scripta nanct, meritis laetrata regoniam.

* **GRATIA**, Titulus honorarius, apud Matth. de Couciaco in Carol. VII. pag. 55: *En cet an desusdit 1445. le damoiseau Eurard de la Marche... envoya lettre de deffoy au duc de Bourgogne, de laquelle il du contenu d'icelle. Le teneur s'ensuit: Très haut, très puissant et très redouté seigneur, monseigneur le duc de Bourgogne, ayant mesurés de la Marche ay escrit pardevant vostre Grace, pour que icelle vostre Grace, etc.*

* **GRATIA**, Fama, nomen. Gall. Renommée. Lit. remiss. ann. 1375. in Reg. 107. Chartoph. reg. ch. 209: *Jehan Fein, qui estoit homs riotex et felons et malley, ayant mauvoies Graces en ladite ville et en tout les lieux ou cogneuz estoit. Alia ann. 1390. in Reg. 118. ch. 10: Estienne Fuset... pour varlet, brigueux, belliqueux et noisur, et personne de petite Grace et renommée, etc.*

* **GRATIE LOMBARDORUM**, Tesserarum ludus. Lit. remiss. ann. 1412. in Reg. 166. Chartoph. reg. ch. 346: *Iceitit Genardin dist par esbatement, il nous fault*

faire les Graces des Lombars; lesquelles Graces il entendoit jouer aux det. Grygche vero est hujusce ludi species, in aliis Lit. ann. 1458. ex Reg. 188. ch. 44: Le supplicant dist qu'il ne joueroit plus à la raffle: mais qui voudroit jouer à la Grygche. Vide supra Grassus 3.

* **GRATIALIS**, Gratosus, in Miraculis S. Servatii Episc. tom. 3. Mail pag. 224. et in Carminibus Sarnovii apud Ludewig. tom. 8. pag. 321.

1. **GRATIARE**, Gratias agere, in Legibus Adelstani Regis Angli. apud Bromptonum pag. 851. 854 [Gratiari ab aliquo, Gratiarium actiones ab eo recipere, apud Haymonem Episc. in Explic. Epistolæ ad Romanos cap. 4. Le Doctrinal MS.:

Moult doit Dix Gracier
Qui par son cuer s'avance]

Vide *Regratiare*.
* *Rendre Græ*, eodem sensu, in Poem. de Bello Trojano Ms.:

Tes furent lié de sa venue
Græ et mercis lui ont rendus.

GRATIARE, In Legibus Rotheris Regis Longob. tit. 89. [228.] *est de ancilla matrimonio Gratia: ea nempe, quam Dominus de Gratia in uxorem accepit. Habetur ea Lex. l. 2. tit. 1. § 8. Alanus de Insulis in Planctu naturæ: Aleri quoque lateri blandienti la actura geminarum benigna oculis Gratiabatur serenitas.*

* **GRATIARE**, Ex gratia concedere, liberare, immunem facere. Charta ann. 1301. inter Instr. tom. 12. Gall. Christ. col. 347: *Ego vero Guillelmus episcopus (Nivern.) ecclesiam illam ab omni exactione questarum et procuracionum et visitationis archidiaconi Gratiavimus. Vide infra Gratificatio.*

* **GRATIATIZARE**, Charta Joan. ducis Brit. ann. 1276. ex Bibl. reg.: *Quos (redidit) nobis remittit contra episcopum Cornovientem defendere. Gratiatizare ac tueri. Sed leg. Garantizare. Vide in Garantire.*

* **GRATICULA**, pro *Graticula*. Gloss. Lat. Gr. Sangerman. MSS: *Graticula, Tegras. Vide Gradella.*

* **GRATICOLA**, nostris, *Grail*. Lit. remiss. ann. 1353. in Reg. 82. Chartoph. reg. ch. 181: *Unum tripodem ferri, unam Graticulam. abstulit. Alia ann. 1375. in Reg. 108. ch. 90: Je vuel marier ma fille, me rendras tu un Grail et un trepid qu'il me fault pour son mariage.*

* **GRATIFER**, pro *Garcifer*. Famulus. Gall. *Garçon, Valet*. Contractus inter Ludovic. IX. et Venetos de trajiendo Regis exercitu in Terram S. ann. 1268. Cod. Jur. Gent. part. 1. pag. 25. § 6: *Super eo quod D. Rex vult scire quantum constabit locus quilibet Militi cum duobus servientibus, unosequo et uno Gratifero pro equo et aqua. [Non semel preterea occurrit tom. 2. Cod. Ital. diplom. col. 1963.] Vide Garcio.*

* **GRATIFICARE**, Gratificari, favere, Gall. *Favoriser*. Stat. Universit. Andegav. ann. 1409. tom. 9. Ordinat. reg. Franc. pag. 490. art. 5: *Tunc rectore priore vocato, pro qua parte voluerit, Gratificare tenebitur. Ibid. pag. 500. art. 12: Quod si pares fuerint in vocibus, tunc locus erit Gratificationi, ac poterit rector Gratificari in hac causa.*

1. **GRATIFICARE**, Declarare se aliquid gratum habere. Instrum. ann. 1385. apud Ludew. tom. 5. pag. 602: *Promittentes sub fidei preaito juramento, quod sepe factus dominus Rex Polonie premissis*

omnia et singula. hinc intra festum B. Galli procurum, ratificabit, gratificabit, ac suis patentibus approbabit litteris. Vulg. Interpres Ephes. 1. 6: In laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificavit nos in dilecto filio suo; id est, Gratos nos fecit. Statuta Canonorum Regni. apud Ludicum tom. 1. Miscell. pag. 91: Nisi in officio vel Gressu Gratificato, id est, ut ibidem habet Glossa, indulto per licentiam.

2. **GRATIFICARE**, Idem quod supra *gratire* 2. De re aliqua cum aliquo pacisci, componere, Gall. *Convenir à l'amiable*, vel *Facere quod alteri gratum est*. Vide infra *Gratum*. Libert. civil. Vien. ann. 1361. tom. 7. Ordin. reg. Franc. pag. 432. art. 31: Si duellum firmatum fuerit et juratum in manibus dominorum, et altera pars postmodum penitere voluerit, solvat dominis decem libras, vel alias gratificet cum eis, et emendam faciat alteri non penitenti. Gracior vero, Aliquid ex gratia alicui concedere, vulgo *Faire grace*, in Lit. Phil. VI. ann. 1396. in vol. 9. anecdot. parisiensium: *Avons Gracié et remis des maintenans pour lors ladite amande, etc.*

3. **GRATIFICARE**, Gratum esse, placere, Carmin. Hibern. Exsul. ad Carol. M. apud Maium Classic. Auctor. tom. 5. pag. 411.

Laudibus eximis celebrantur sæcula price.
Omnesque præterium Gratificare solent.

GRATIFICARI, Largiri, impartiri. Papias.

GRATIFICATIO, Gratosus assensus. Lit. ann. 1454. inter Leg. Polon. tom. 1. pag. 175. *De eorum expressa voluntate, Gratificatione et consensu, etc.*

GRATIFICE, Grato animo. Charta Ric. ab. ann. 1019. in Chartul. S. Viti. tom. 1. ex Cod. reg. 5435: *Cujus volenti cum a nobis Gratificæ suscepta fuisset, etc.* Epist. H. apud Pez. tom. 6. Anecd. part. 2. pag. 53. col. 1: *Nunti in vestrum, vestraque pietatis litteras Gratificæ suscepit. Vide supra Gratanter.*

GRATIFICUS, Qui gratificatur. *id. in Orig. lit. G. Gratificus ab eo, quod gratis faciat bonum. Paulin. Patroc. 2. de Vit. S. Mart. 716. Gratifico concors cum pectore vultus. Optatian. Porphy. Paneg. ad Constantin. Aug. 1. 6. Cratifici domini visibus apta sacris.]*

GRATILLA, Genus fidi, forte a *Grato* sic dicti. Arnob. 1. 7. adv. Gentes: *Quid fratilla, quid frumen, quid africa, quid Gratilla, catunem, consopolium, cubula?*

GRATILLUS, Ital. *Gratillo*, Gall. *Ratigue*, Funiculus limbo veli assutus. Informationes civitatis Massiliæ de passagio transmarino ex MS. Sangerman: *Item debet habere ipsa navis duas piegas et vi. Gratillos et sarcium subtilem pro faciendis cordicetis vi. quintalis.*

GRATIO, Cruditatis voluptas, Papias. Codex MS. habet *Crudelitas*.

GRATIONARI, in Ecclesia S. Stephani Vienn. Presbyteri, idem, ut videtur, qui in parochiis dicuntur *Habitati*. Statuta ejusd. Ecclesiæ apud Baum. Duellum lib. 2. Miscell. pag. 86: *Hanc observantiam penitus reprobanus mandantes Preposito, ut ab hujusmodi in antea desistat, et ultra ordinarios confessores, videlicet Octonarios, Vicarios et Gratianos, in principio Quadragesimæ confessores, viros doctos et probatos, assumat.*

GRATIOSE, Munifice. Invent. Chart. reg. ann. 1432. fol. 227. v. *Alia Carta*

Philippi regis per quam Gratosæ concedit archiepiscopo et capitulo... ecclesiæ Lugdunensis, quod, etc.

1. **GRATIOSITAS**, Gratus animus. Diploma Boikonis Ducis Silesiæ ann. 1294. apud Ludewig. tom. 6. pag. 376: *Tanta sigidem nostra Gratositate ac mentis liberalitate, etc.*

2. **GRATIOSITAS**, Amabilitas, comitas. Vita B. Coletæ num. 8: *Piacuit ille conferre Gratositatem complacibilem et gratissimam diligibilitatem.*

GRATIOSITAS NOVITATIS, apud Tertullianum contra Marcionem lib. 1. cap. 9. Idem quod Plinio *Gratia Novitatis*. Gallis *la Grace de la nouveauté*.

GRATIOSUS, ita xxx' *ἄρογος* appellatur. Episcopus in Prolog. Warmser. capit. S. Th. Argent. Vide supra in *Gratia* 3.

GRATIOLOLA, inter arma prohibita recensetur, in Stat. Vallis-Ser. rub. 44. ex Cod. reg. 4619. fol. 88. r.

1. **GRATIS**, Libenter, ex animo. Charta Petri Regis Aragoniæ ann. 1246. apud Acher. tom. 3. Spicil. pag. 238: *De hoc facio iunctis manibus hominum, et per hæc sacrosancta quatuor Evangelia corporaliter la ta vobis Gratis juro. Rursum occurrit in Litteris ann. 1857. tom. 3. Ordin. Reg. pag. 204.*

2. **GRATIS**, De industria, consulto, Gall. *Expres*. Gualter. Hemingford. de Gest. Eduard. I. reg. Angl. pag. 20: *Cum essent in descensu Themisæ juxta mare, Gratis anchoravit eam (navem) magister navis in mediis fluctibus.*

GRATISCUS, Vide *Græciscus*.
GRATITARE dicuntur anseres a sono, quem edunt, Italis *Graciaræ*. Auctor Philomela:

Hinc Gratilat improbus anser.

3. Vide supra *Gracitare*.

GRATTIA, Crates, Ital. *Graticcio*, Gall. *Claye*. Stat. civil. Cumanæ nova cap. 3. ex Cod. reg. 4622. fol. 132. v. *Si aliquis massarius de cetero dereliquerit aliquid massarium... non possit nec debet exportare de ipso... nec Gratos, nec Grattias, nec assides, etc.* Vide supra *Grates*.

GRATTIUS, Eadem notione. Stat. Piacent. lib. 4. fol. 48. v. *Ad dictam claustram findam de muro, vel Grattio pastonato, vel pariete, etc.*

GRATITUDINALITER, Grati animi sensu, Gall. par *Gratitude*. Charta ann. 1386. tom. 1. Hist. Cassin. monast. pag. 85. col. 2: *Ad illius (salvatoris) gloriam, reverentiam atque laudem liberales extendere Gratitude aliter manus suas (debet).*

GRATIVA, pro *Gratia*. Sermo de cyclo S. Gratiani Mart. tom. 5. Annal. Henric. pag. 691. col. 2: *Pro Gratius igitur nostri Gratiani summi iudicis ira placabitur, si nos sue festivitati videbit intentos, et debita devote reddentes obsequia.*

GRATSA, Piscis genus, in Rumperti Hist. Formbac. apud Pezium tom. 1. Anecd. part. 3. col. 423.

GRATTAROLA inter utensilia coquinæ annumeratur, in Charta ann. 1283. apud Murator. tom. 2. Antiq. Ital. med. ævi col. 476.

GRATTERARE, Arietum vox, in Carm. de Philomela ad calcem Cod. reg. 6816.

Gratterat hinc aries, et pia balat ovis.

1. **GRATUITAS**, pro *Gratia*, Beneficium. *Dona et Gratuitates*, in Litteris ann. 1508. apud Rymer. tom. 18. pag. 180: *Retribuere Serenitati vestre in soli-*

dum *Gratuitates vestras*, in aliis Litteris ann. 1498. apud Ludewig. tom. 6. pag. 119.

Donum, nostris *Gratuité*, eodem sensu. Comput. ann. 1498. inter Probat. tom. 4. Hist. Nem. pag. 62. col. 2: *Quod si facerent aliquam Gratuitatem, pro qua Gratuitate solverunt, etc.* Lit. remiss. ann. 1490. in Reg. 190. Chartoph. reg. cl. 118: *Lesquelz compaignons atant ne departirent sans boire, ne recevoir aucun don ou Gratuité. At vero Gratuité, Idem quod ad mentem spectans, in Libro Ms. cui titulus. *La Pénitence d'Adam* cap. 1: *Et ainsi fut l'homme Adam formé à l'ymage de Dieu, quant à nature; et à sa similitude, quant aux choses Gratuités et espartiveles, sachans bien et mal.**

2. **GRATUITAS**, Titulus honorarius, quo Casianus Valensis Episcopus compellat Collegas suos in Antiqua Collect. Canonum Penit. apud Acher. tom. 11. Spicil. pag. 198: *Statuat Gratuitates vestra, etc.*

GRATUITE, Comit. urbane, Gall. *Poliment*. Lit. remiss. ann. 1415 in Reg. 169. Chartoph. reg. ch. 20: *Johannes de Proallo potantes Gratiuite salutavit.*

GRATUITER, pro *Gratuito* utitur Osbernus in Vita S. Elphegi Archiepisc. Cantuar. num. 19.

GRATULA, Crates, gratulica, septimentum. Vita B. Henrici Baucen.: *Gratulam de lignamine super ipsam foveam deponi mandaverunt.*

GRATULARI, Frui, uti, gaudere. Vita B. Gobert. tom. 4. Aug. pag. 898. col. 2: *Adco quod ipsa (duccissa) precibus pii Goberti mollita dictum abbatem Gemblacensem et conventum suo jure poterit Gratulari.* [Hibern. Exsul. Carm. ad Carol. M. apud Majum Classic. Auctor. tom. 5. pag. 406:

Conditor orbis
Nostris mædulis Gratulatur caelibus æquis.]

GRATULATIVE, Gratulante, gratante, in Homil. Leandri Episc. tom. 2. Conc. Hisp. pag. 351.

GRATULOSUS, Gratulabundus, qui gratulatur. Greg. Monachus in Chronico Farfensi apud Murator. tom. 2. col. 629: *Erat denique (Oddo Abb.) cautus et cautus in agendis negotiis... cum sociis compatiens, habitis, affectuosus, hilaris, Gratulosus, verax.*

GRATUM, GRATIS, [Cautio de re quadam faciendâ. Edictum S. Ludovici Regis Fr. ann. 1285: *Postquam Dominus per ar. num terram tenuerit, recipiet hominibus ab herede, tali modo quod heres de pretiis vivariorum, garrenarum, nemorum, et valore dotium, et servitorum, debet Domino prius facere Gratum suum, vel competentem securitatem et dare, quam infra 80. dies facere debet.* Charta Communis Rotomag. aquid de *Lauriere* tom. 1. Ordin. pag. 309: *Et si (debitor) inventus fuerit in civitate Rothomag. vel Castro Fales. antequam Gratum suum fecerit, tunc tenebitur in carcere Communis, donec redimatur de centum solidis... tum jurabit se non reversurum in dictam civitatem, ve. dictum Castellum, donec fecerit Gratum Majoris et creditur.] Vide *Gratitara*.*

Vel potius, Voluntas, placitum, Ital. *Grato*, Gall. *Gré*: unde *Gratum facere* est *Debitum solvere, satisfacere officio, vel id quod alicui gratum est, exsequi*, nostris *Faire gré*. Charta Phil. Aug. ann. 1207. in Reg. S. Just. Cam. Comput. Paris. fol. 118. v. col. 1: *Nos dedimus in alio loco predicto Balduino excom-bium illius terræ ad Gratum suum. Lit.*

ann. 1355. tom. 5. Ordinatio reg. Franc. pag. 511. art. 15: *Et ne puet nuls varis crier vaillanz ne escavdis parmi le ville, s'il n'a fait ore au nojeur de chaine s'ols. Pacifier et faire Gré à partie, in aliis ann. 1370. ibid. pag. 378. art. 26. Lit. remiss. ann. 1395. in Reg. 148. Chartoph. reg. ch. 248: *Icellui Guillaume compta et fait Gré à l'oste de l'escot de lui et de ses compaignons. Hinc nostris Entre engrant, pro Aliquid gratum habere, ex animo agere. Lit. ann. 1380. tom. 6. Ordinatio. pag. 486: *Afin que un chascun soit plus Engrant en son endroit de obeir à nos dic. Mirac. Mss. B. M. V. lib. 2:***

Soions engrés, soions Engrant
De lui servir et jour et nuit.

Le Despirement du corps Ms.:

Cors convoitens moult es Engrans
De manoirs faire haus et Grans
A la croigne beberger.

Chron. Ms. Bertr. Guescl.:

Guillaume de Lannoy y estoit moult Engrans.

1. **GRATURARE**, Conterendo permiscere, Ital. *Grattugiare*, Gall. *Brayer*. Comput. ann. 1362. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 344. col. 1: *Item pro ovis et caseo ad Graturandum ad opus dicatorum flansonum, solvi quatuor grossos.*

1. **GRATUS**, [Trajectus, etc.] Vide *Gratus* 8.

2. **GRATUS**, Crates. Vide supra *Gratus*. Hinc

3. **GRATUS**, Decipula seu cavea species ad captendas aves, Ital. *Graticia*. Stat. crim. Caman. cap. 112. ex Cod. reg. 4622. fol. 94. r. Non sit aliqua persona, que audeat vel presumat de cetero capere piones seu columbos ad retia duorum alarum, sive alia retia, laqueos, Gratos, balistos, etc. Vide supra *Gratus*.

4. **GRATUS**, Tomentum, lanae deterioris species, nostris *Gratusse* et *Gratusse*. Stat. pro pannif. Carcass renovata ann. 1496. in Reg. 201. Chartoph. reg. ch. 121: *Item quod nullus parator... possit... texere seu inimicere pessola sive borretos, nec borram sive Gratus quoquo modo. Lit. pro pannif. Trec. ann. 1377. in Reg. 111. ch. 112: *Pour ce que plusieurs drappiers... de Troyes font draps à lisiere de Gratusse, de seurtonure d'alignels et autres mauvaises matieres, etc.* Perperam editum *Gratusse* tom. 6. Ordinatio. reg. Franc. pag. 283. art. 5. Stat. pro pannif. Abbavil. ex Lib. rub. fol. magn. ejusd. civit. art. 3: *Que nuls ne puis drapper de Gratusse, etc.* Alia pro ubi alium sarminat. Euroic. ann. 1421. in Reg. 173. ch. 118: *Item que les jurez puissent arrester tous les draps... ou les trouvers barres, ou bridures, ou Gratusse. Gratusseurs, bourres, ne autres laines ou choses defendues, in aliis ann. 1408. tom. 9. carumd. Ordinatio, pag. 171. art. 9.**

5. **GRATUSA**, *GRATUSIA*, Radula, Gall. *Rapa*, Ital. *Grattugia*, Provinc. et Occit. *Gratusse* vel *Gratus*. Invent. Ms. ann. 1380: *Item una Gratusia ferrea.*

GRAVA, Lucus, arboretum, fructetum, arbutum, nemus, ex Anglico a *Grove*, [Saxon. *Graf*.] Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 113: *Dedit Ecclesie S. Petri duos breces in feodo suo... cum Grava, et pratis eidem terre adjacentibus. Pag. 117: *Terram suam... cum Gravis, pasuis, pratis, etc.* Tom. 2. pag. 228: *Preterea dedit eis unam Gravam, que dicitur Birkcombe, et licentiam circumclaudendi. [Diploma Willelmi Ducis Aquitanie ann. 1027. inter Instrum. tom. 2. Gall. Christ.**

col. 288: *Cum decimis et aquis dulcis, et terris de mare Salissa usque ad mare de Gironda et de Ubra de Syort usque ad Grava, cum marisco et cum montanis, cum pineta, cum piscatione, etc.* Thomas Mudoc Formul. Anglic. pag. 47: *Gravam que vocatur Bradele cum bruneria adjacente. Occurrit iterum ibid. pag. 260. apud Kennetum in Glossario ad calcem Antiq. Ambrosden. et in Chartulario SS. Trinitatis. Cadom. fol. 43. v. Chartas rursus alias suggerit Spelmannus Vide *Grana* 2. Aliud sonat *Grave*, in Consuetudine Meledun. art. 4. Est etiam *Grave*, Germanis, fossa. Hesychius: *Γραβα, οξα-ζωον*.*

6. **GRAVABILIS**, *Gravans*. Cael. Aurel. 1. 4. cap. 3. *Vomitibus Gravabilis capiti est. Idem lib. 3. Acut. cap. 17: *Cibi Gravabiles. Occurrit rursus lib. 1. cap. 15. et supra in voce Carnatio.**

GRAVAIRO, Arena, sabulum, Gall. *Gravier*, alias *Gravage*. Charta ann. circ. 1175. inter Probat. tom. 1. Hist. Nem. pag. 39. col. 2: *Quidquid in molendinis, et in recava, et in ipso fonte, et in Gravairone Guilliermi Augerii, et in aliis Gravaironibus, et in olivariis, et intra que sunt super Gravaiorem Guilliermi Faragoisse. Alia ann. 1375. in Reg. 173. Chartoph. reg. ch. 548: *Comme feut venuz et arrivez à verec en la parroisse de Morsalmes ou Gravage... deux tonneaux de vin, etc.* Vide *Gravero*.*

GRAVAMEN, Damnum, vel injuria: Gall. *Grief*, Matth. Westmonaster. ann. 1246. *Ostendit ei manifeste articulos super Gravaminibus et oppressionibus Ecclesie et regni, etc.* Occurrit passim. [Notione nonnulli diversa Cassiod. 1. 9. Ep. 2: *Si visceribus sanis Gravamen nullius sentias tentonis, id est molestiam.*]

7. **GRAVAMENTUM**, Onus, molestia. Gloss. Lat. Græc.: *Gravamen* tom. B202.

GRAVANETUM, Vetus Charta apud Perardum in Chartis Burgundicis pag. 89: *Silivet porcellos, vitulos, edos, lanam, legumen, milium, panetum, ungranum, Gravanetum, et plastrum jura Ecclesiam S. Martini vestitum et non vestitum, in parte Aquilonis situm, etc.* [? Leg. suspicor *Gravanetum*; atque adeo idem fortassis esse quod supra *Granelagium* et *Grannagium*. Vide ibi.]

8. **GRAVANTIA**, Damnum, injuria, detrimentum, a vel. Gallico, *Gravance*, Ital. *Gravetta*. Charta Joan. comit. Burg. ann. 1239. ex Bibl. reg. *Omnia Gravantia, quod pro defectu garantie eidem fratribus eveniret, singuli eorum tenentur ex integro restaurare. Engrigement, eodem sensu, in Consuet. vult. Aurel. ann. 1187. ad calcem Assis. Hierosol. pag. 464: *Nous (Loys) à nos bourgeois d'Orleans par l'Engrigement de la cite oster, gretes coutumes... leu. domaines. Hinc *Graveusement*, cum damno et injuria, in Lit. remiss. ann. 1373. ex Reg. 105. Chartoph. reg. ch. 36: *Lequel espousant par emprisonnement de lui et de ses enfans ont esté Graveusement detenus, etc.* Vide *Gravamen*.**

9. **GRAVARA**, Vita S. Franci Erem. tom. 2. Junii pag. 155: *Mira quantitate massanicium, que Gravarar vulgariter dicitur, de montis illius delapsa cacumina.*

10. **GRAVARE**, Honorare. Vide *Gravitas*.

11. **GRAVARE**, Accentu gravi pronuntiare, in Epistola Hildebrandi Monachi de recta legendi ratione, apud Mabill. tom. 2. Annal. Bened. pag. 743.

12. **GRAVARE**, Sculptere, ex Græc. *γράφω*, vel ex Germ. *Graven*, Fodere, Gall. *Graver*. Vita S. Senioris Virg.: *Sanc-*

tam virginem in sublimiorem locum elevavit, hoc illi Gravans in mariora Epitaphium, etc.

13. **GRAVARE**, Consentire, stipulari, gratum habere: unde leg. videtur *Gravare*. Vide supra in hac voce num. 2. Sacar. Pasche apud Fales. ann. 1297. in Reg. S. Justi Cam. Comput. Paris fol. 16. r. col. 1: *Judicatum est quod re cordatio assisae curret super quod monachi S. Audoeni dicebant, quod Robertus Baiel Gravaverat in assisia Fallencie, quod perderet querelam suam, si carta similis carte, quam monachi habent, posset inveniri sigillata in sigillo fratris sui. Vide supra *Gratificare* 2.*

14. **GRAVARE**, Gravare seu glarea inducere, vel Onerare, Gall. *Charger*, Charta Will. episc. Autiss. ann. 1176. ex Tabul. S. Martini: *Item predicti milites concesserunt canonicis quatenus de terra sua, quoties necesse esset, exclusam suam Gravarent.*

15. **GRAVARE**, Concipere, dicitur de piscibus quando copulant, vulgo *Freyer*. Pactum ann. 1303. ex Tabul. D. Venicie: *Possint piscare... tempore Quadragesimali cum flatu et alius ingenuis quibuscumque, entremaillo duntaxat excepto: et ne futuras sine fructus destina et hanc pari valeant, tempore quo Gravant, etc.*

GRAVARIA, Notitia seu Charta Roberti Ducis Normann. ann. 1088. in Tabulario Fiscan. f. 14: *Hus adem terras reddo et concedo quietas de Gravaria, et ab laicali consuetudine. Charta Henrici II. Regis pro Monasterio beate Marie de Bernia in Normann. in 106. Regest. Tabularii Regii Ch. 84. Et cum omnibus illis dignitatibus et libertatibus, et quietantibus de Gravaria, et palatio (sic) et aliis rebus, etc.* Charta Will. Notii Comit. Norm. tom. 2. Monast. Angl. pag. 990: *Ego Willelmus Normannorum Comes concedo eam (Ecclesiam) liberam ab omnibus consuetudinibus Gravariorum et bernagiorum. Ubi perperam, in fallor, editum *Gravariorum*. Le Roman de Rou MS.*

16. **GRAVARE**, Placitum, placitum de monachis, placitum de porpore, placitum de vobis, placitum de gams, placitum de Graveris, placitum de melles, et placitum d'ayes, etc.

Vide vox *Graveringus*.

17. **GRAVARE**, Vinctum, tributum, quavis exactio. Vide infra *Gravaria* 2. Charta Will. Notii comit. Norman. ann. 1042. in Reg. 62. Chartoph. reg. ch. 96: *Ego Willelmus comes concedo eam (terram) demerps liberam ab omnibus Gravariis, heraugis, et omnibus consuetudinibus meis.*

18. **GRAVARIA**, Armorum genus, quo quis alterum gravare, unde non in potest, nisi sit pro *Gravaria*. Vide supra in hac voce. Stat. crim. Caman. cap. 138. ex Cod. reg. 4622. v. *Genera armorum prohibita... lancea, Gravariva, etc.* Vide infra *Gravata*.

19. **GRAVARINGUS**, *GRAVAROR*, Ordinaris Vitalis lib. 15. pag. 876: *Eodem tempore Amalricus Ebroicensis Comes animi nimiam amaritudinem gerebat, quod Præpositus atque Gravaringus in terra sua nimium ferere videbat. Insolentis enim exactiones imponebant, ac pro libitu suo judicio pervertebant. Vox videtur conficta ex *Graf*, Comes, judex, et *Waring*, miles. Ita *Gravaringus* erit *Præfectus* ac magister militum in urbe quavis. *Waringus* enim milites vocant Angli, vocabulo, ut videtur, ducto a *Werra*, bellum, (nostris dicuntur *Honnes de guerra*) vel potius ministri fuerunt, seu *Milites* Comitum, qui eorum jussa exequabantur, aut denique *exactores* et publicani,*

quomodo *Gratificatio* dicuntur a Sugerio de Administratione sua cap. 23. et *Gravatores*, in libro *Miraculorum S. Vulfprandi Episcopi* n. 21. *Quidam homo S. Vulfprandi misericordiam cepit, qui in quosdam ministros incurrit, quos vulgus Gravatores appellat, illi autem episcopi, cui ille insidebat, eo dejecto rapuerunt. Illi vero petitionem eius contemnentes, dixerunt, se domini sui servitium implere velle, et sic ei, si tamen eos sequeretur, redderet. Vide *Gratip* *Voces au Roman de Rou MS.**

Veni a lot de cest pain,
Vous ses preves et ses Baillis,
Ses Graveres, et ses Viscontes, etc.

[²⁰ Vide *Gravaria*.]

1 **GRAVARIVM**, Glarea, locus glareosus, Gall. *Graver*, Charta ann. 1192, in Consuetud. MSS. Tolos. e Bibl. D. Abbatis de Crozat fol. 29. v. *Item judicaverunt quod omnes rippe et Gravaria, que sunt a ponte usque ad pontem, sunt publica causa introcendi et exendi ibidem. Ipsiun pration et Gravaria erant publica. Vide Gravaria* [²⁰ Charta ann. 1319. in Reg. 61. Chartoph. reg. ch. 89. *Item vendit, quandam locatam meam, sitam in Gravario Alacis. Vide infra Gravarium 2.*]

2 **GRASCELLUS**, Aliquantum gravis, Johanni de Janua. *Peu grief*, in Glossis Lat. Gall. Sangerm.

3 **GRASIVM**, ut *Gravarium*, Glarea, arena, Charta ann. 1250 in parvo Reg. S. Germ. Prat.: *Concesserunt, quandam archam sicut (i. sitam) in aqua. Se quam Parisius a parte parvi pontis in Gravas, o. prope muros domus regis Francie, trellio ipsius Gravasii contiguam, pro violento, ponendo.*

4 **GRAVATA**, pro *Gabata*, apud Murator. tom. 3. pag. 439. col. 1. Vide *Gabate*.

5 **GRAVATE**, M. LIBRES, Gravidate, quaternum gestant, x. 20000000, in can. 6. Concilii Neocomensis, Capitula ad Regem Alamanor. Edit. Baluzian. cap. 20. *Si qua Mulier Gravata fuerit, e. per forte alterius infans mortuus natus fuerit, etc.* Concil. Eberitanum apud Burchard. lib. 19. cap. 155. et Ivon. pag. 15. cap. 158. et Capitula Theodori cap. 32. *In tribus quadragesimis anni, conjuges continere se debent, nec illis d. ebis copulari, quantum Gravata fuerit. cor. ad est, o. pro die filius in utero matris fecerit, usque ad partum, etc.*

6 Nostris alias *Groisse* et *Grosieur*, pro *Grosesse*, Graviditas, Lit. remiss. ann. 1377. in Reg. 112. Chartoph. reg. ch. 107. *Comm. Yaabel file du feu Gerart eust este esposé par mariage, laquelle Grosieur pour double de son pere et de sa mere, elle eust celé, etc.* Alia ann. 1417. in Reg. 178. ch. 27. *Leelle femme tant d'elle peut cela aditte Grosse, etc.*

7 **GRAVATIO**, Injusta postulatio. Vide *Gravatio*.

8 **GRAVATORES**, in glossis anti-pis MSS. *Ad aquas gravibus conjugata dubitantes. Vide alia notione in Gravarium.*

9 **GRAVATORIA**, f. Iniqua manus in rebus in rem alienam, Gall. *Saisie forcée*, Chartularium MSS. Trinit. Cadom. fol. 40. *Inde Robert de Gent aufert et terram de Don Maisul, et Radulfus de Gortlandon pont terram Abbatisse in Gravaria, et vult ibi eam tenere. Vide Gravaria. Erat forte qui suspicetur Gravatoriam idem esse quod Gravarium vel Gravarium, Glaream, Gall. *Graver*, adeo ut Radulfus terram Abbatisse propriam converterit in locum publicum et glareosum.*

10 **GRAVATUM**, Morbus gravis, nisi sit pro *Grabatium*, lectus Test. ann. 1317. in Reg. 3. Armor. gener. part. 2. pag. 59. *Nobilis Francosa de Aubert, domina dicti loci de Mellano, existens in Gravato ac infirmitate corporali detenta, etc.* *Grielle*, pro *Mrbu* gravitas, imminens periculum, in Lit. remiss. ann. 1372. ex Reg. 106. Chartoph. reg. ch. 91. *Quid il apperecurat la Grielle de sa maladie, etc.* Provarium difficultate, regitur in *Chroy*, S. Dion. tom. 7. Collect. Histor. Franc. pag. 145. *La cheval pour la Grielle de la toie, etc.* Vide infra *Ingravanter*.

11 **GRAVATUM** Opus, Sculptura, ex Gall. *Grave*, *Gravure*. Occurrit non semel in Monastio Angl. tom. 3. pag. 310. 311. etc. quasi *graphio* exaratum.

12 **GRAVATUS**, Auctus damno, laesus inique iudicio. *A Nationis sententia licet Gravato ad ipsam Artium Facultatem appellare, apud Robertum Goulet in Compendio Jurium Universitatis Paris. f. 6.*

13 **GRAVATUS**, Aliquo morbo affectus. Stat. Avinion. ann. 1343. cap. 84. ex Cod. reg. 4659. *Natumus quod lauri, et arietes et porci Gravati vendantur in transverso Corvilonorum.*

14 **GRAVAVRIVM**, ut supra *Gravaria*, in Charta 1304. laudata. *Ego Willemus Normannorum comes concedo eam terrarum liberam ab omnibus consuetudinibus Gravavivorum et heravivorum. Gravavivorum propteram ostium tom. 2. Monast. Angl. pag. 190. monet Cangius in v. *Gravaria*.*

15 **GRAVEA**, Idem quod *Grava*, Lucas, arborum, Tabul. 694. Ambian. *Pro amphiatione Graver remisus est census Epiphaniae. Vide infra Gravium.*

16 **GRAVE**, Querela, queramonia, Gallice *Grief*: vox practica Chron. Trivetti apud Acher. tom. 8. Spicil. pag. 573. *Hugo de Burg. Comes Cantuar, quibusdam Gravibus contra eum propositis, carceri mancipatur.*

17 **GRAVEDO**, Afflicto, in Glossario Barthi ex Baldrici Hist. Palast.

18 Hinc *Griement* et *Griete*, pro Animi affectu, quo quis gravatur. Mirac. S. Ludov. edit. reg. pag. 430. *Et plus li seobloit, que toute la Griete que il avoit et chief et el cuer de la tristee que il avoit devant, s'en fa aloce desdiz membres.* Lit. remiss. ann. 1374. in Reg. 106. Chartoph. reg. ch. 267. *Il filz Jehan après le dit fait, en son Griement dudit pechie voulant de ce faire satisfaction, etc.* Unde *Greim* dicitur qui ejusmodi affectum patitur in Poem. Garin.

Auberi fol. si fu Greins et maris.

Rarsum ibid.

Greins et dolant en sont et esalé.

19 **GRAVEDO**, Vectigal, tributum, exactio quavis Libert. Anglor. reg. ann. 1191. tom. 7. ordnat. pag. 2. Franc. pag. 44. *Nepue ab eis propositi vel naves nostri talibus, questas vel aliquota hujusmodi Gravedonum egerent. Vide infra Gravaria 2.*

20 **GRAVEDO**, Damnum, injuria, Charta ann. 1291. apud Lammum in Doct. erudit. interfol. ad Hist. Sicut. Doct. munc. pag. 152. *Reantentes omnem injuriam et Gravelinem seu damnum ipsius, de omnibus de pubis Gravelinem vel injuriam, seu damnum substanciant ab eisdem Gravel. eodem signifiatu, in Lit. ann. 1374. tom. 6. ordnat. Reg. Franc. pag. 79. *Pour relever les supplants de molestacions, Griestes et oppressions, etc.* Vide supra *Gravaria*.*

21 **GRAVEIRA**, Glarea, locus glareosus,

ut mox *Gravaria*. Litteræ Armandi Vicecomitis de Podemniaco pro S. Andeolo, inter Instrum. tom. 2. nove Gall. Christ. col. 225. *Ego Stephanus Incendens ferum dono, medietatem cujusdam prati ad Dagodenas, quod dicitur Graveria. Dona etiam aliam parvam Graveriam ad Fondredas, ubi si posse Clerici fuerit, molendinum faciant. Vide Graveria.*

22 **GRAVELLA**, GRAVELLAE, Calculus, Gall. *Gravelle* *Annal. Victor. MS. ad ann. 1378. Non minus affectus est (Gregorius PP. XI.) in persona, quam Gravela adeo gravavit, quod dies suos in magna parte minoravit. Mirac. Urbani PP. V. MSS. *Patebatur dolores circa lombos, et dolores partus sentis, de illa sofirmate, que dicitur Gravelle. Gravelle vero, pro Arena, in Gestis Caroli C. tom. 7. Collect. Histor. Franc. pag. 127. *Il habundant de toutes parz, ausi come la Gravelle de la mer. Occurrit prætorica in Vita S. Ludov. edit. reg. pag. 397. et 398.***

23 **GRAVELLA**, Glarea, arena, Gall. *Gravier*, Edictum Philippi VI. Franc. Regis ann. 1329. *Quod ipsi (venditores salis) cum sale non ponent, vel miscerint, pont vel misceri faciant pulverem, sabulum vel Gravellem. Le Roman d'Athis MS.*

Atlas et tous ses compaignons

En la Gravelle furent tuit

Flourant de joie et de deduit.

GRAVELLA VINORUM, f. Vappa, vinum vapidum, Gall. *Vin pousse* [Vide *Vin-pum*.]

24 **GRAVELLATUS**, Historia Episcoporum Antissiodor. cap. 25. *Dedit et alium mitorum similiter anatum Gravelatum pensantem lib. etc.* Ubi forte legendum *Gravelatum*, gravis distinctum. Nisi *Gravelatus* idem sit quod *Gravatus*, sculptus.

25 **GRAVENA**, Prov. Glarea, lapilli parvi fluminis, Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657. Vide supra *Gravario*.

26 **GRAVERIA**, Arena, sabulum, nostris *Graver*, Testamentum Guili. D. Montispessulani ann. 1146. *Sicut pannos in flumine ablut, et siccari in ripis et Graveris* [Compositio anni 1208. inter Instrum. tom. 2. nove Gall. Christ. col. 232. *Concedimus etiam, quod præfati Clerici (Amicienses) possint acquirere rusticam prædium, villas, agros, prata, vineas et Graveris, in quibus census habemus.] Vide *Grava*, *Gravaria* *Gravarium* et *Graria 2.**

27 **GRAVERIA**, Vectigal, tributum, exactio quavis. Reg. feud. Norman. ex Cod. reg. 4633. A. fol. 115. *Habeamus et Brehat tenet (Fulco Paganus) de domino rege, et in illis non recipit nec aliud, nisi Graveriam suam. Reg. Phil. Aug. sign. 84. bis, in Chartoph. reg. fol. 126. v. col. 1. *In illis villis non percipit dominus nec aliquid, præter Graveriam suam. Vide supra Gravaria et Gravedo 2.**

28 **GRAVERINUS**, Gravis Hist. transl. corpor. S. Corn. apud Compend. tom. 1. Collect. var. Script. D. Le Beuf pag. 367. *Sed ubi sepe ignis vorans, argente populi mole peccaminum, accidere dinocit, erudiam Graverinum et inactrica hile terrestrium concessit parere dispendium. Vide infra Graviorus.*

29 **GRAVERIVM**, Onus, sarcina, Gallice *Charge*, *Paquet*, *Ballot*, a Latino *Gravis*, Statuta Ecclesie Cadure, inter Anecl. Marten. tom. 4. col. 737. *Præcipimus de omnibus Ecclesiis tam prioralibus quam parrochialibus arces et Graveria penitus removeri. Quod si anno octavo amola non fuerint, ea in usu pauperum converti faciemus.*

◦ **GRAVERIUM**, Ager glareosus seu arenosus. Charta ann. 1345. In Reg. 73. Chartoph. reg. ch. 102. *Cum Geraldus de Castro et Bernardus de Curia habitatores Tholose... acquisissent... quandam boariam, cum... quatuor cartonatis Gravarii infertiliis, etc.* Vide supra *Gravarium*.
◦ Aliud vero est *Grever*. Canalis nempe, per quem aqua decurrit, rivulus, in Charta (ait. d'Estrommel ann. 1308. ex Reg. 72. ch. 300: *Je disois que... oudit vivier devoit avoir Grevier d'eau... Disois encorse que lidit religieus (du mont S. Martin) me grevoient en ce qu'ils avoient tourné par un certain cours les yaues tourbles, hors de leurdit vivier de Makincourt, et ainsi... jou n'avois mie mon Grevier d'yaue oudit vivier.* Alia ann. 1340. ex Chartul. 23. Corb.: *Et aussi consentiron leasdit habitans... que leasdit religieus pussent faire Grevier d'yaue, depuis l'aiguet mouant jusques au ventaille et ponchel, qui est devant la maison Liedat.*

◦ **GRAVERO**, f. Idem quod *Graveria*. *Quidquid in molendinis et in reclosa et in fonte et in Graverone, etc.* In veteri Traditione apud Stephanotium tom. 19. Pragm. MSS. pag. 281. Vide *Glevaria*. [◦ Vide supra *Grasatro*.]

◦ **GRAVETA**, Armorum species, major *Gravaria*. Vide supra in hac voce. Stat. crimin. Cumanæ cap. 188. ex Cod. reg. 4622. fol. 92. v. *Genera armorum prohibita... lancea, gravaria, perisiana, Graveta vulgariter nuncupata, minus lancea, et plus Gravaria.*

◦ **GRAVIA**, (Ornatus capillorum antiquis in usu, nostris alias *Greue*). Statuta pro Canonice S. Capelle Paris.: *Non debent nutrire, neque deferre comas... nec etiam facere Gravias in frontibus eorum, quia talia non pertinent Ecclesiasticis hominibus.* Vide *Grani*.

◦ Capillorum scilicet in fronte divalicatio, nostris *Greue*. Stat. S. Capelle Bitur. ann. 1407. ex Bibl. reg.: *Item quod comas non nutrent, neque barbas deferant, neque gravias in frontibus faciant.* Joinvill. in S. Ludov. edit. reg. pag. 28. (*Gyffroy de Rancon... avoit juré sur sains que il ne seroit james roingniez en quite de chevalier, mes porteroit Greue, aussi comme les femmes fesoient, jusques à tant que il se verroit vengé du conte de la Marche.* Le Roman d'Athis ibid. in Glossar.).

La Greve droite en la cervis.

◦ **GRAVIA**, Glarea, locus arenosus. Gall. *Graver*. Charta Philippi Aug. ann. 1211. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1102. *Si vero eo tempore duellum fuerit adjudicatum, in Gravias castri tenebitur. Si judicium aque vel ignis portandum fuerit, apud S. Petrum Puellaris portabitur.* Vide *Graveria*.

◦ **GRAVIATA**, mendose pro *Grammata*, hoc est, Literæ seu ars legendi, in Dial. super deplor. Gall. Calamit. inter Opera Alani Chart. pag. 549. *Commune ses artificio raptum tri, nova quedam hominum conjuratio est, in quam ante Graviata filios edoceant.* Vide *Grammatas*.

◦ **GRAVICA**, Gravidam feri, apud Aurelium Victor. in Epit. in Adriano.

◦ **GRAVIDO**, ut *Gravamen*, Damnum, onus. Gall. *Grief*, Angl. *Grievance*. Formulæ Angl. Thom. Madox pag. 174: *Nunc itaque predicta terra in potestate illius sit donata, et ad omnium servitium minus vel foras libera persequatur sine aliquo Gravidine et Lesione.* Vide *Gravitas* 3.

◦ **GRAVIGLONUS**, Clathrus, Gall. *Bar-*

reas. Stat. Montis-reg. pag. 274: *Quilibet habens rotam seu tenens in flumine Elleris, vel aliorum fluminum: teneatur et debeat continue tenere et habere in principio canalis seu trogli unum rastellum, qui rastellus habeat Gravigonos, unum prope alium per unum semisse.* Vide supra *Grata*.

◦ **GRAVIO**, Vide *Gratio*.
◦ **GRAVIOSUS**, Gravis, onerosus. Stat. colleg. Fux. Tolos. ann. 1457. ex Cod. reg. 4223. fol. 210. v.: *Arbitramur nemini collegium intrare volenti fore Graviosum, si quid pro ingressu collegii ad ejusdem collegii utilitatem elargiatur.* Vide infra *Gravosus*.

1. **GRAVITAS**, Honor: *Gravare*, honorare, in Glossis MSS. ad Concil. Sardic. cap. 13.

2. **GRAVITAS**, Titulus honorarius, tributus Duci Dactæ Ripensis, leg. 18. Cod. Th. de Operib. public. (15. 1.) Adde leg. 1. eod. Cod. de Episc. et Cleric. (16. 2.) leg. 18. eod. Cod. de Appellat. (11. 30.)

3. **GRAVITAS**, Onus, exactio, Gallice *Charge*, *Exaction*. Monasticum Antioch. tom. 1. pag. 19. col. 2. Anno Domini DCCCXII. *Cemilphus Rex Merciorum idem donum confirmavit ab omni seculari Gravitate liberum et fiscali tributo.* Vide *Gravido*.

* **GRAVITUDO**, [Idem quod *Gravedo*, morbus capitis. *Vitruv.* 1. 6. *Vitia, quæ distulter curantur, Gravitudo, arthritis, tussis, pleuritis.* Hinc *Vitruvi* locum ita illustrat *Morgagnius in epist. ad Polen. Exerc. II. Vitruv. p. 142*]

◦ **GRAVIUM**, Arborum, nemus. Charta Vital. ducis Venet. ann. 1094. tom. 4. Cod. Ital. Diplo. col. 1530. *Exque ad medium Gravium viani a latronibus defendere et securam illam seipper reddere debeatis.* Vide supra *Grates*.

◦ **GRAVIUS**, Vide *Gavius*.
◦ **GRAULUS**, *καὶλός*, *Culeus*, in Supplemento Antiquarii Martini censei legendum *Graculus* Homero *καὶλός* est *Vagina, culeus, Loculus, Hydria, Hesycho*. Aristoteli vera quedam avis: sed tum pro *καὶλός*, scribendum dicitur *καὶλός*.

◦ **GRAVOISUM**, a Gallico *Gravios*, Eudera. Charta ann. 1220. in Chartul. S. Magl. Paris. ch. 228. *Noverint universi nos tradidisse et concessisse Simonis Pastourelli et Johanni dicto Bonneri molariis nostra tria quarteria terre... pro molis trahendis et lapidibus tallentis... Et postea debent reimplere suis sumptibus et expensis propriis omnes fossas, quas faciunt, et ubi trahent et infundent, videlicet de primo Gravosio inde proveniente seu tractu.*

◦ **GRAVOSUS**, Gravis, in Loge Wisig. lib. 9. tit. 1. § 9.

◦ **GRAVIA**, Gravamen, hi fallor. Charta Gualteri Episcopi Lingonensis ex Tabul. Albergip.: *Dimisit omnes Gravias et queletas, etc.* Vide *Greugia*.

◦ Occurrit præterea in Charta Caroli V. ann. 1367. ex Reg. 101. Chartoph. reg. ch. 112. Vide supra *Gravosus*.

◦ **GRAYALE**, *Craticula*, Gall. *Gril*. Inventar. ann. 1342. ex Archivo S. Victoris Massil.: *Item unum morterium et unum pestellum: item unum Grayale: item duas corchas, etc.*

◦ **GRAYLATOR**, Vigil, executor, quia *grata* seu cornu aut buccina sonum edit. Libert. loci de Trya ann. 1325. in Reg. 64. Chartoph. reg. ch. 54: *Quod ipsi consules possint... in portalibus aut, turribus ville predictæ... gaytam seu Graylatorem libere ponere et tenere.* Vide supra *Grata* et infra *Gretræ*.

◦ **GRAYLUM**, Pondus legitimum monetarum. Charta locat. gabella vini Avenion. ann. 1307. ex Cod. reg. 3536. A fol. 83. r.: *Girardus de Florentia mercator... obtulit... pro dicta gabella pro uno anno predicto xxiij. florenorum auri de Gratio (sic) seu pretio xviij. solidorum pro quolibet. Superavit... Guillelmus Judex... dicens se... obtulisse pro dicta gabella pro uno anno predicto simile pretium xxiij. florenorum auri de Graylo... Pro pretio et nomine pretii xxiij. florenorum auri de Graylo honorum et justiponderis.* Vide in *Pondus*.

◦ **GRATSA**, Adops, Gall. *Graisie*, Ital. *Grascia*. Index portorum, castr. Lancon. ann. 1378. *Item salmata olei et Graysæ, denarios duodecim coronatorum.* Vide supra *Grascia*.

◦ **GRAZALA**, ut supra *Grasala*. Libert. loci de Trya ann. 1325. in Reg. 64. Chartoph. reg. ch. 54. *De uno onere scutellarum et Grazalarum, unum denarium Turonensem. Plata trancheurs et Gratais d'estain, et autres fournitures et utensilles nécessaires pour bien et honestement estre servis dans leurs refections, in Charta ann. 1543.*

◦ **GRAZALETUS**, Eadem notione. Stat. eccl. Castrens. ann. 1359. part. 2. ex Cod. reg. 1532. A fol. 78. r.: *Item sex scutellas et sex Grazaletos, etc.* Vide supra *Grasaleus* et *Grasellus*.

◦ **GRAZILLA**, *Craticula*, Gall. *Gril*. Inventar. ann. 1318. Inter Probat. tom. 1. Hist. Nem. pag. 67. col. 2. *Duas sartagines, Gratiham, et capud focæ, etc.* Vide infra *Grethia*.

◦ **GREAGIUM**, Præstationis species, Professio feudalis, seu uti vocant nostri, *Adeu*, quam Regi præstitit Episcopus Ambianensis ann. 1301. in Camera Computor. Parisiensis. *Vechi comment on pret le Greage en le vile d'Amiens. Toutes aures de verges faites, si comme vans, corbellons, benedons, kanes, ne doivent riens, etc.* Charta Philippi Comitis Flandriae pro pagis ejusdem urbis. *Toutes aures faites de verges, si comme vans, corbellons, corbellons, paniers, ne canes, ne doivent riens; mais qui porte banas à vendre en la cité d'Amiens, il doit 4 den. de Greage, ou 4 banas en se volent, et en sen quois en sera, et ensi sera quite l'an. Et s'il porte aures, 4 aures ou 4 den. payera, etc.*

◦ Hinc explicat Charta ann. 1403. ex Tabul. 21. Corb. fol. 132. v.: *Un certain droyt, que on dit Greage, qui s'estend en la quarte partie des revenues et profits de la coupe des bois. Neque enim hic Greage, idem est quod *Gragiium*, de quo in *Gravius* 1. Hinc etiam habes nominis rationem Regesti forestæ de Brotonnia in Biblioth. reg. signat. 453. quod *Græat* inscribitur, quia nempe in eo recensentur singulorum hominum, ea foresta utentium, præstationes. Cui interpretationi nihil repugnant quæ supra proferuntur, his scilicet significatur præstatio, quæ ex utensilibus lignis venum expositis percipitur. Vide infra *Greeria*.*

◦ **GREALE**, Libor ecclesiasticus, idem quod *Gradale* 1. nostris *Gréal* et *Gréal* dictus. Lat. remiss. ann. 1378. in Reg. 114. Chartoph. reg. ch. 111. *Ipsam ecclesiam introens duo libros, videlicet unum missale et unum Greale... in ea cepit.* Vide supra *Gradalicantum*.

◦ **GREANTARE**, Fide ut sacramento promittere, cavere. Charta Rob. de Belom. ann. 1220. ex Tabul. capit. Carnot.: *Tam ego solus, quam uxor mea et liberi*

mei et fratres mei *Greantavinus* garan-
dire. Vide supra *Grantare*. Hinc.

◦ **GREANTATOR**, Sponsor, fidejussor. Gall. *Caution*. Charta ann. 1302. ex Char-
toph. reg. layet. Pictav. *Prædictus*
Guonetus... fecit se sponsorem. Greantato-
rem ac etiam principalem debitorem, etc.

◦ **GREARIUM**, Scala, graduum series, Gallie. Escalier. Sententia arbitraris
ann. 1497. inter Dominos et Communitatem
Galliani. *Actum Grasse in porticu*
supra Gredaria ante introitum porte
ipsius Iominii. Vide Gradarium.

◦ **GREBINUNDA**, Babcocke τοῦ ἔπου
ἔπου, *Limites in Supplemento Antiquarii.*
[Vossar. Lat. Gr. *Greindunda*, ἄβ-
ἔου. Ubi in Castigat. leg. *Gradibunda*].
Vide *Gremini*.

◦ **GREBARE**, Gratam habere, appro-
bare. Charta ann. 1231. *Et hoc filio no-*
stro Johanni, cum venerit ad etatem, Gre-
bare faciemus. Vide supra *Gratare*.

◦ **GREBIA**, a *Grævia* aperte distinguitur,
unde idem videtur quod supra
Grægium. Charta Alph. comit. Bonon.
ann. 1248. inter Probat. tom. 1. Annal.
Præmo istr. col. 349. *Quittamus etiam*
omne jus grævium et grævia, quod habere
possimus in dictis memoribus.

◦ **GREETMANUS**, Praefectus civitatis
Lutetiae ann. 1491. apud Rymer tom. 8.
pag. 184. *Præfati, Clerus, Consules, Greet-*
mani, Coniudices, totaque Communitas,
etc. Vice Greetmanni.

◦ **GREFFARIUS**, GREFFERUS, GREFF-
RUS, Scriba, Gallis *Greffier*. *Greffarius*
Criminatus, in Instrumento anni 1379.
apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1581.
Greffarius, in Charta ann. 1496. apud
Rymer. tom. 12. pag. 591. et in Statutis
Monasterii S. Claudii pag. 57. *Greffarius*,
apud Robertum Goulet in Compendio
jurium Universitatis Paris. f. 12. *Regis-*
tatorum seu Greffari Parliamenti, ann.
1361. apud D. Secousse tom. 3. Ordinat.
Reg. pag. 481. Vide *Grafo*.

◦ **GREFFARIATUS**, Officium *Greffarii*,
in Instrum. anni 1496. tom. 12. Pynerii
pag. 627.

◦ *Grefferie*, in Charta ann. 1467. ex
Reg. 134. Chartoph. reg. ch. 274. *La*
scribanie ou Grefferie de la court du
baile et consulat de la mer de nostre ville
de Coultere, etc.

◦ **GREGARE**, Congregare, adunare,
conjugere. Gloss. Lat. Græc. Sangerm.
MSS. *Gregat*, ἄγειν, ἀγορεύει. Uno Ec-
clesiarum mensis Episcopali a Petro III.
Episc. apt. ann. 1257. ex Schedis Præsi-
dis de Maugues: *Nituntur digregare...*
que sancti patres nostri Gregaverunt.

◦ **GREGARIA**, Berecaria, prædii rustici
species, ubi grex ovium, ut Vaccaria,
ubi vacca, nutriuntur. Chronicon Fon-
tanelense cap. 16. pag. 245. *De illa*
Gregaria pagens. 60. de prædicta Gre-
garia rascorum pensas 30.

◦ **GREGARIUS**, Pastor, custos gregis,
Nicolaus Specialis de Rebus Siculis lib.
1. cap. 11. *Bubulcos, opiliones, atque*
Gregarios terror continuus invadebat.

◦ **GREGETUM**, Ornamenti genus ex
pluribus rebus simul adunatis constans,
quo sensu *Grege* dicunt Itali. f. Monie.
Gall. *Collier*. Stat. Verceil. lib. 2. pag.
27. v. *Appellatione joculium intelligitur*
garlanda una que portatur omni die,
et Gregetum unum quod portatur omni die.

◦ **GREGIA**, ut *Gricchia*, Gravenen, alias
Gallice *Gricche*. Libellus de remissione
peccatorum tom. 4. Anecd. Mart. col.
85. *Theodorus de Gregis dicit: Si pro-*
utione amici occiderit hominem, VII. an-
nis vel x. portavit.

◦ **GREGIUS**, Itali *Greggio*, Gall. *Gris-*

cinereus. Stat. Orviet. ann. 1491. apud
Cl. V. Garamp. in Dissert. 2. ad Hist.
B. Clidare inter not. pag. 148. *Guarnel-*
lorum Grigiorum sive alborum, etc. V. in
Griseum.

◦ **GREGULUS**, Græc. Brevilocus in
Proem. oper. edit. ann. 1492. *Quod tamen*
maxime oportunit et necessarium est
curam animarum gerentibus, et qui Gra-
gulum commissum pastu vite, id est,
sacra Scriptura, que scriptis comprehen-
diuntur, pascere debent et exemplis.

◦ **GREIL**, Custumarium Priorat. se
Leves, apud Spelmannim: *Hec sunt,*
que Aluredus accepit cum Ecclesia et
terra: 5. boves... 6. vaccas... 3. eques, 1.
archam, 1. Greil, 1. patellam, et 1. tripa-
rium, et 3. barillos, etc. Ubi Greil est
Graticula, quam Grille dicimus, que ibi
reponitur inter instrumenta culinaria.
Vide *Gradale*, *Gracis*.

◦ **GREIL**, Dos a marito profecta, in
regno Valentie dicitur ex Fontanella de
Pact. nupt. tom. 2. claus. 7. gl. 1. part.
1. Idem quod *Morganegiba*. Vide in hac
voce.

◦ **GRELARE**, Ad græle seu cornu aut
bucinae sonum proclamare, bannum
indicare, a vet. Gallico *Grellier*, *græle*
sonu n edere. Stat. ann. 1352. inter Pro-
bat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 151. col. 1.
Ite: quod nullus custos seu gradianus
animalium quorumcumque, sit ausus in-
mittere seu inmitti facere aliquo animalia
in aliena vinea, heda... sub pena banni
infra scripti: cum erit bladum grana-
tum, et tempore quo erunt racemi in vi-
neis, vel erunt Grelate, pro quolibet mu-
tone vel quolibet ove, sex denarios Turon.
et pro custode decem et octo denarios Tur-
on. Guill. Guair. ad ann. 1301.

Qui lores ois tenit buine,
Tropas sonat, cora Grelare.

Vide supra *Grala* et *Graylater*.

◦ **GREMIALE**, Pannus sericus qui Episcopi,
sacra faciens, cum sobol. gremio
apertur. Octav. Ferrarius. *Gremiale,*
et Gremiale, linteum, sive semicincti-
um, a gremio. Ceremonialis Episc.
lib. 1. cap. 11: *Duo præterea alii, sed in*
Missa tantum, adhibentur ministri, quo-
rum unus de Gremiali, alter vero... de
ampullis servat. Et qui Gremiale minist-
rat, intentus esse debet, ut cum celebrans
Episcopus surgit, antequam mitra ei au-
feratur, ipsum Gremiale per Subdiaconum
de gremio Episcopi ablatum rever-
enter accipiat, illudque complicatum
ante pectus ambobus manibus teneat, et
curis opus erit, eidem Diacono reponen-
dum in gremio Episcopi sedentis, etc.

◦ **GREMIALIS**, Qui sunt de Gremio seu
socialitate ejusdem ordinis. *Congregatio*
ipsa per Gremiales suos debet detinere,
etc. in Bullar. Carmel. pag. 389.
◦ **GREMIALIS RIVI**, [Quod ex eodem
gremio seu flumine decurrunt.] *Monas-*
terium Anglie. tom. 1. pag. 19: Circiter
30. jugera inter duos Gremiales rivos flu-
minis, quod dicitur Stour.

◦ **GREMIARE**, [In Gremio accipere.]
locare. [DEF.]

◦ **GREMINI**, ut *ἄβουκτοῦ τοῦ ἔπου* ἔπου,
Limites. Supplem. Antiquarii. Gloss.
Lat. Græc. MSS. habent *Grimini*. ◦ Adde
ex Castigat. in utrumque. Glossar. ex
Sospitro lib. 1. leg. *Grumi*. Salmassius
ad Plin. pag. 88. *Grumuli*. Scilicet. ad
Festum et infra *Grænicus*.] Vide *Gredi-*
nunda.

◦ **GREMIUM**, pro *Cremium*. Gloss.
Isid. et Papiæ: *Gremia, Succamina ligno-*
rum. Janssonius in Auctario: *Sectis,*
Gremium, arna, pluteum. Occurrit plu-

ries in sacris Scripturis vox *Cremium*,
quam S. Hieronymus in caput 10. *Omnes*
exponit herbas aridas et virgulta sic-
cata. Colum. lib. 12. cap. 29: *Tenuibus*
admodum lignis, que Gramis rusticis ap-
pellant.

◦ **GREMIUM** BASILICÆ, Mediam par-
tem, seu Navim, interpretantur quidam,
atque in his Josua Arnedius in Lexico
Antiquitatum Ecclesiasticar. pag. 1086.
Anastasio in S. Silvestro. *Ganthara*
constrata in Gremio Basilicæ argenteis
50. etc. Eadem ferme habet in S. Inno-
centio, et in S. Celestino. Ordericus
Vitalis lib. 5. pag. 589: Hinc a dulci filio
reverenter ad tumulum devecta est, et in
Gremio Ecclesiæ juxta consuetum thori
corpus ejus honorifice sepultum est. [Ma-
bil. tom. 3. Annal. Benedict. pag. 580.
ad ann. 967. *Initio ejus anni. Georgius*
apostolicæ sedis secundicerius, idem reli-
giosus Abbas prioris Monasterii... quod
dicitur in Sublacum... venit in Gremium
Basilicæ S. Petri... ubi cum domo Jo-
hannæ XIII. PP. tenuit synodo... seque-
ranti Hasennas Archiepiscopus, etc. Trans-
latio S. Gorgonii Mart. in Actis SS.
Benedict. sæc. 4. part. 1. pag. 595. Igitur
Domino favente ad Monasterium S.
Martini, quod vocatur Majus, B. Christi
Martyr cum summo honore... deportatus,
atque in medio Ecclesiæ Gremio positus
est.

DE GREMIO MITTERE, in Collegiis,
Monasteriis, et Conventualib. Ecclesiis
dicitur, cum societatis quispiam, sul
ipsius et reliquorum nomine delegatur.
Et differt ab eo quod dicitur, a *latere*
legare, quod hoc unius, illud multitu-
dinis est locutio: sic in conventione
quadam inter Simonem Archiep. Cantuar.
et Priorem et Capitulum Ecclesiæ
Cathedralis Norwici ann. 1183. Spelm.

◦ **GREMIUM**, Pars vestis, f. Cingu-
lum, zona. Charta ann. 1391. in Reg.
198. Chartoph. reg. ch. 169. *Galgata*
prius per eodem (consues de S. Paulo
in Occitania) more solito in manibus dicti
domini magistri per traditionem Gremio-
rum vestium suarum, quas indutas secum
afferbant, emenda.

◦ **GRENA**, Vide *Grava*.

◦ **GRENIARIUM**, Species frumenti
minoris, ut videtur, v. g. scallis, etc.
[Minus bene, de mensura enim sermo
est, qua frumentum in grenario seu
horre) regis mensurabatur.] Computum
ann. 1302. apud D. Brussel de Feudorum
us. tom. 2. ad calcem pag. clx. *Ad*
lunas v. mensuras frumenti per ma-
num G. Præpositi, et III. et L. mensuras
Grenarii, que valent circa XXI. modios
per manum G. Borg.

◦ **GRENIARIUM**, Horreum salarium,
ubi sal venditur. Gall. *Grenier à sel*.
Codex MS. reddituum Episcopatus Au-
tissiod.: *Omnes saunarii qui vendunt sal*
in archis et in Grenariis debent XII. de-
nar. de vinago, et vi. denar. de pisona-
gio terminis supradictis.

◦ Hinc interpretatio facile emendatur
ex Ordinat. ann. 1415. in Reg. 170. Char-
toph. reg. ch. 1. *Item les courtiers de*
sel liveront... les Greniers de toile, que
on a accoustumé de mettre souz les mi-
nos en mesurant... Greniers ou bannes de
toile. Quod enim hic Grenier appella-
tur, velum scilicet seu tela crassior, qua
sai vel alia merces tegi solet in, Grena-
rium Latine dicitur in loco citato, ut
cuique patebit. Cæterum Grenier nostri
vocant arcam, in qua grana reponuntur
ab eorum venditoribus.

◦ **GRENIATUS**, Carbunculus, lapillus,
Gall. *Grenat*. Invent. S. Capellæ Paris.

ann. 1376. ex Bibl. reg.: *Deficiunt dum perla et octo Grenati. Deficiunt... duo saphiri et unus Grenat.* Aliud Gall: *Y faut deux perles et huit Grenes.* Vide *Granatus Grenet* vero dicitur de vase granis interposito, in Invent. MS. local. Eduard. I. reg. Angl. ann. 1277. *Item une coupe d'or grenete. Item une coupe d'or grenete dedens.* Vide *Gravelatus*.

† **GRENCIA**, an idem quod *Granchia*, Gallice *Grange*? Vide *Granea*. Computus an. 1202. apud D. Brussel ad calcem tom. 2. de Feudorum usu pag. cxi. col. 2. de *Granchis* xxvii. s. de *Haridino Garrad*, xxx. l.

† **GRENE-HOGA**, Mons viridis. Vide *Hoga*.

† **GRENERIUM**, ut supra *Granarium*. Horreum ubi grana frumentaria reconduntur. Gall. *Grenier*. Charta ann. 1222. e Chartulario B. Marie de Nantholio fol. 23. v. *Dedi... cuidam Presbytero sive Clerico lecturo singulis diebus quoddam pasterium in perpetuum in Ecclesia B. M. de Nantholio, super tumbam patris mei, unum modium bladi ymbernatis ad mensuram de Nantholio percipiendum quolibet anno in mea Grenieris de Nantholio.*

† **GRENERIUS**, Locus seu aedes, ubi grana frumentaria reconduntur. Gall. *Grenier*. Charta Phil. V. ann. 1318. in Reg. 56. Chartoph. reg. ch. 223. *Concedimus quod ipse (Simon Martini de Raffaille) quondam castros frumenti ad mensuram Pampilonensem... in et super Grenerium seu Grenieros Navarre... perpetuo possideat.* Vide *Grenierium*.

† **GRENGIA**, Eadem notione, Gall. *Grange*. Charta Blanchae comit. Trecent. ann. 1228. in Chartul. Campan. Cam. Comput. Paris. *Heredes Yabella habebunt... terram apud Chastelbeliari ciriter duos arpennos... cum Grengia l'ynea... Grengius vero habebit... Grengium in tectam latribus.* Vide *Granea*.

† **GRENCIE**, Termin. met. limites. Charta Bolonis Ducis Fürstenbergensis ann. 1337. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 41. *Quod ipsa civitas Friburg habere debeat omnia jura civilia plenarie et perfecte usque ad gades et Grenicias ville Guncendorff, et usque in medium ville Polnitz, valuti alie civitates, site in nostro Ducatu, habeant, eorum metis, gadiibus et Greniciis.* Ibid. pag. 42. *Donamus etiam prefate civitati... unum rubum liberum in omnibus metis, gadiibus et Greniciis, sicut jacet et jacuit ab antiquo.* Alia Bolonis Ducis Silesie pag. 391. *Prout dicta villa in sua metis et Greniciis circumferentialiter est distincta.* Littere Ruperti Electoris Palatini ann. 1356. apud eund. Ludewig. tom. 5. pag. 576. *Cum omnibus et singulis metis, gadiibus, juribus, jurisdictionibus, dominis, utilitatibus et directis Greniciis, circumferentis et limitibus, etc.* Rursus occurrit pag. 821. Vide *Granicus*. [99 et *Haltaus*. Glossar. German. col. 792. voce *Grenetze*.]

† **GRENIDA**, Horreum. Gall. *Grenier*. Tabular. Ecclesie Ambian. *Quidquid post excussionem manipulorum decime remanebit... dividetur.* Majores vero in his que ad Grenidam veniunt nihil juris habent, excepto quod quando annona mensuratur, si presentes fuerint ad servitium Ecclesie et taulia sua fecerint, ut de somma annone rationem possint reddere Officialibus Ecclesie, et saccos et vehicula ad deferendam annonam submoverint uterque sex nummos pro sua procuratore habebit. Vide *Granea*.

GRENONES, GRENNONES, etc. Vide *Grant*.

† **GRENTISCUS**, Vide *Græticus*.

† **GREPIA ANCHORE**, Annulus quo facile potest apprehendi, a Teutonico *Gripen*. Apprehendere. Acta SS. Junii tom. 3. pag. 436. ubi de S. Raynerio: *Tunc predictus Albertus Strambo cum servitibus navis, ascito uno de sociis, iit ad Gripiam anchoræ... ipsi duo tantum ceperunt trahere anchoram per Gripiam.* [99 Vide *Jal. Antiq. Naval.* tom. 2. pag. 48.]

† **GREPLA**, Contract. Dator. Bergom. lib. 2. cap. 12. *Salvo, quod quilibet ipsam Griplam portare sine dacio per 2. millia-ria, etc.*

† **GREPPUS**, Ital. *Greppo*, Rupes prærupta, agger, dumetum. Cod. reg. 4183. fol. 39. v. *Tendit per ipsam stradellam jurto Greppum, sicut tendit super ipsa stradella usque ad capud vallis Cornachio.*

† **GRESA**, Prov. Razina, in Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657. *Pedag. castri de Les* ann. 1263. ex Cod. reg. 4634. *In carta Gresse natis xij. des. Le cuyrien, le Gressin, les euyriens semblablement xxvii. liv. x. sould. y. den.* in Charta Phil. VI. ann. 1343. ex Bibl. reg. Aliud sonat in Charta ann. 1257. ex Reg. 61. Chartoph. reg. ch. 302. *Tres solidos de solage, vel quartam partem de las Gresas.* Vide infra *Gressus*.

† **GRESERERE**, pro *Creescere*, in Charta Renati reg. ann. 1476. *Et religio floret, devotio Grescit, etc.*

† **GRESCHIERIA**, Locus, unde *gressi* seu *silices* eruntur. Charta admort. ann. 1405. in Reg. 181. Chartoph. reg. ch. 311. *Septem quarteria platorse et Greschierse, valoris per annu n. circa triginta quinque solidos Taron.* Vide infra *Gressus*.

† **GRESERCA**, GREXESCA, GRISERCA, GRISISCA, Lud. taxillorum species. Stat. Bonon. ann. 1240. tom. 1. pag. 302. *Statuimus, quod nullus... debeat ludere ad aliquem ludum taxillorum, seu lesca-rari, seu murhole, ad aqardum, seu gnaffum, seu ad requetum, seu ad omnem punctum et voltam, vel ad Gresseram (ad Gresseram 52. — ad Grisviam 53. — ad Gresseram 59. 39. — ad Gresseram 64. 37), seu ad alium ludum taxillorum, etc.* [FR.]

† **GRESEUS**, Leucophaeus, givus, cinereus. Gall. *Gris*. Angl. *Gray*. *Gerofalcones Greset*, apud Hymorum tom. 2. pag. 1075. Vide *Gressum*.

† **GRESILEA**, Craticula. Gall. *Gril*. Instrum. anni 1341. ex Archivo S. Victoris Massil. *Item unam cassulam de cupro, duas cassulas in dispensa; item unam Grenilham.* [99 Provinc. *Grasillo*. Vide supra *Grasilla*.]

† **GRESILLON**, Computus ann. 1202. apud D. Brussel ad calcem tom. 2. de Feudorum usu pag. cxxvi. *Pro LXVII. Gresillone, LXXVI. s. et III. d. Pro galea paranda, et porta comburta, et palatio et breteschie, xx. l.* Apud Borellum *Gresillon* sunt manica terre. Gall. *Menotes*. Codex MS. memorabilium Paris. ann. 1344. *Henri de Malhetet fut men par le bourreau, les Gresillons es mains et les fers es piés.* Vide *Grilliones*.

† **GRESIUM**, Collis, ager edicus, *gressus* seu *silicibus* abundans. Gall. *Pierretur*. Inquisit. ann. 1288. ex schedis Pr. de *Mazaugues*: *Et a dicto dente pretendebatur et protenditur usque Gresium.* Vide infra *Gressus* et *Gresum*.

† **GRESPIA**, Chron. Tarvis. ad ann. 1380. apud Murator. tom. 19. Script.

Ital. col. 778: *Estis omnes per vestra cellaria, nobis prius arbitria phala una pro singulo ex Gressia comitis; quod est vinum phaleratum, suavisimum, pulchrum et amatum.* An eo pertinet vox Italica *Greppia*, præsepe? Vide infra *Grupia*.

† **GRESSA**, Vernix, sandarus. Matth. Silvaticus.

† **GRESSIBILIS**, Qui graditur. Engelberto de Longevitate apte diluvium cap. 7. apud Pezium tom. 1. Anecd. part. 1. col. 434.

† **GRESSIBILIS**, Quadrupes, qui graditur. Medicina Salern. pag. 173. edit. 1622: *Avium porro omnium volucrum genus paucissimum præstat alimentum, si ad genus Gressillum confertur, potissimum si ad suillam, qua, non aliud invenias, quod copiosius sit nutrimenti.*

† **GRESSIUS**, Silex. Gall. *Grés*, Lapis ad pavimenta. Computus ann. 1202. apud D. Brussel de Feudor. usu, tom. 2. pag. cxii. col. 2: *Pro Gressis frangendis III. l. palicio reparando xl. s.*

† **GRESSONARIA**, pro *Cressonaria*, nostris, *Cressoniere*. Palus, lacus, stagnum. Lib. nig. 2. S. Vulfr. Abbavil. fol. 45. v. *Johannes de sancto Jacobo xij. solidos de quodam prato et de Gressonariis suis et de domibus suis subitus Templum.* Vide supra *Cressonaria*.

† **GRESSUM**, Pellis animalis cujusdam, quod vulgo *Vair* Galli appellant, quo *Grisca* vel *Grisium*. Vide in hac voce. Stat. Universit. Aurel. ann. 1307. ex Cod. reg. 4223. A. *Receptorus insignia doctoratus, suo doctori proprio vel electo insignia conferenti... mittere teneatur... unam bonam foraturam de Gressis variis de septemtris, loco foraturæ mantelli, et aliam foraturam de Gressis variis bonis et honestis pro superintantici forando, quambet foraturam de Gressis variis de septemtris.*

† **GRESSUS**, Eadem notione. Charta anni 1237. e Chartulario S. Quintini in Insula pag. 137: *Et illarum aquarum punctum certis fecerunt signis designari, videlicet tribus Gressis factis in muro lapideo sito super vicarium antedictum et foris apparentibus... quancumque dictæ aque superintur vel supererint illos Gressus, dicti Abbas et Conventus aquas illas exire permittent et effluere ventatis elevatis.*

† **GRESSUS GRATIFICATUS**, Facultas exundi e Monasterio et spatium Statuta Canonicoorum Regul. S. Augustini art. 29. apud Raimundum Duellium lib. 1. Miscell. pag. 91:

Claustum elevatur. Ne frater ab hoc gradatur, Tempore in castro, certis metis et aperto. Ni sit in officio vel Gressu Gratificato.

† **GRESTE**, Charta Roger. reg. Sicil. ann. 1183. in Access. ad Hist. Cassin. part. 1. pag. 246. col. 2. *Ludo vero vadit per Greste sancti Petri.* Pro *Grista*, ut legitur in Ch. Lothar. III. Imper. ann. 1137. ibid. pag. 260. col. 1. ubi idem locus describitur: *Pergit per cristam sancti Petri.*

† **GRESUM**, Collis, ager edicus et arenosus, *gressus* seu *silicibus* abundans. Gall. *Coteau*. Charta ann. 1222. ex Tabul. S. Andr. Avenion: *Sextam partem tertie partis decime fructuum de Val-lerga, qui in Greso, vel in plano Podu alti percipiuntur.* Inquisit. ann. 1288. ex schedis Pr. de *Mazaugues*: *Passerat*

cum avari suo in planes et in Greco. Charta ann. 1358. Inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 212. col. 2. Item quod ubi venditur vacem de Greso, et apparet quod aliquis vindemie de plano ibidem adiunguntur, etc. Vide supra *Greusium*.

* **GRESSIVUS, Pedester.** Papius. **GRESSUS,** a Gallico *Gris*, Cinereus, leucophaeus. *Gressus panis*, Panis ater. Gall. *Pain bis*, in Inquisitione M^e pro canonizatione S. Yvonis. Vide *Greusium*, et *Panis gressus*.

* **GREVA** Arena, sabulum maris, glabra. In Hist. s. Greve. Charta Roberti Comitis Droicensis ann. 1280. Et sciendum est, quod in omnibus rebus, que ducuntur ad Sous maree per terram, vel per *Greavam* de Crotoy, versus Pontium, nihil ibidem habet Dominus S. Walarici. Monastium Anglie. tom. 2. pag. 625. Notum acutus in Greva maris... mensuras pectica 20. pedum ad salinas faciendas. Hinc emendanda videtur Charta Baldrici Comitis Flandr. ann. 1067. apud Miraum in Donat. Belg. lib. 2. cap. 25. Et pinguis mensuras terre... et salinas in S. nonis, quas *Grevas* vocant, si redacte in terram cultibilem ex beneficio maris accreverint, liberas eis cum omnium incremento ei tradidi. Legendum enim *Grevas*.

Nostris etiam *Greves* dicuntur cetera ferrea. Inventarium Philippi Magni Reg. Franc. ann. 1316. Item Bois paives de *Greves* d'acier, et 8 paives de poulains. Guill. Guart. ann. 1301.

Epes, hincas, et hincas.
Gantiles, luges, lances, Grées,
Ne r'ont à droit n'ont trées.

Chronicon Bertrandi du Guesclin:

De platea et de *Grevas* si sit bien sjourner.

Computum Stephani de la Fontaine Arcentarii Regis ann. 1351. cap. Pour le harnois: *Gardebras*, *avantbras*, *cussos*, *Grevelles*, *soliers*, et *gantelles*.

* **GREVE,** Vide *Gerefa*.

* **GREUGIA,** Gravamen, Gall. *Grief*: in Foris Beneharnensib. *Los Grenges*. Occurrit in Consuetudin. Tolose 4. part. tit. de feud. art. 7. 13. Assisie Hierosol. cap. 27. See *Greger* h. deus. (Chartularium S. Vandregeisil. tom. 1. pag. 675.) Sans cheu que jen ne aucun de mes heritiers em puzson de rien *Grachier*, ne veur encontre, ne de rien clamer. Ibid. pag. 128. Sans ceu que jen ne aucun de mes hers en puzson de rien *Groucher*; id est, Comperi, murmurare, Gallis nunc *Grander*, murmurare. Le Roman de la Rose.

Et se gens encontre moi Grocent,
Qui se forment et corrosent.

Vide *Greusa*]

* **GREVIA**, ut *Greva* Vide locum in *Furnie*

* **GREUNO**, Vide *Grani*.
* **GREUSA**, ut *Greugia*, [Gravamen, Jurium, controversia vel querela, Gall. *Grief*]. Charta ann. 1327. in Tabular. Episcop. Ambian. fol. 161. Nonnullis querelis, controversiis, *Greusis*, *debatit*, etc. Vide *Greusia*.

* **GREUSIA**, ut *Greusa*, conventio anni 1251. apud Perardum in Burgundis: Quod si aliquid cause, controversie, litis vel *Greuse*, inter nostras Ecclesias emerit, per duos bonos de conventibus nostris... predictum negotium terminetur. Chartularium Abbatie Accincti pag. 13. *Quedam Greusia orta fuit inter D. Acc. et Giboynum et fratres*

ejus; dicebant enim quod non debebant. *Obere Monachi molendinum a loco illo, qui dicitur Molendinum Arme usque Taysona, quia tale erat pactum inter eos et Monachos: de hac autem Greusia coram fidelibus hominibus concordati sunt.*

* **GREUSE**, eodem sensu, in Lit. remiss. ann. 1478. ex Reg. 285. Chartoph. reg. ch. 383. *Le seigneur de Valorges dist au suppliant qu'il fust le bienvenu, sauf sa Greuse ou plaincte.*

* **GREUSIA**, Alia notione, in eod. Chartulario pag. 16. *Graudus Miles de Ternay et Hayno frater ejus dederunt Deo et sancte Marie Accincti dimidias rupturas de Totet et Greusiam de campo Humberti de Loustenges. Forte legendum *Gravia* vel *Grava*.*

* **GREVUS**, *maxis*, Densus, spissus, in Supplemento Antiquarii. [P. *Greus*, in Gloss. Gr. Lat. et Lat. Gr. ubi Codex (term. *Greber*.)]

* **GREZISCUS**, Vide *Greiscus*.

* **GRIAGIUM**, *GRIARIA*, Vide *Gruiarius*.

* **GRIARE**, Vide supra *Baulare*.

* **GRIATORIA**, Jus, quod quis habet in foresta alterius, idem quod *Graria*, nos. *Grarie* et *Greurie*. Charta Guid. Buticuli ann. 1263. ex chartul. B. M. Silvan. t. Jus *Gratorie*, quod apud Oriacum habebamus in nemore, tam extirpato quam extirpando, tam excolto quam excolendo... ecclesie B. M. Silvanectensi libere relinquimus. Alia Joan. de Vaier. ann. 1299. in Chartul. Campan. Can. Comput. Paris. fol. 338. v. col. 2: *Li ai donne la Grarie dou bois, qui siet e sor Lovotes. Denique alia ann. 1296. ex leg. Chart. comit. Montisfort et Droic. in ead. Chart. fol. 11. Les bois desdites terres de Breuve, de Quoban et de Coulonges, ou il a Greurie. Vide in *Gruiarius* 1.*

* **GRIBA**, Consuetudines MSS. S. Augustini Lemovic.: *Monachi S. Martini debent ire primi, et postea nos, et postea Canonici cum Clerici, et debent portare Gribam cum reliquis S. Justo in primo capite processionsis. Idem videtur quod Theca sacrarum Reliquiarum, Gall. *Chasse*.*

* **GRIPELLIO**, Statuta Equitum Theuton. art. 58. apud Duellum lib. 2. Miscell. pag. 58: *Omnes fratres armorum vacantes exercitio attendunt mareschalco, qui dare debet ipsis omnem militie apparatus, equos, mulos... parvas tentas; que vocantur Gribelliones.*

* **GRIDA**, pro *Grida*, Proclamatio per preconem. Chron. Estense apud Murator. tom. 15. col. 377. *Illi de exercitu existentes in burgo ad nihilum attendebant, nisi ad faciendum Gridas fieri et precepta strictissima, quod omnes dicti exercitus de burgo recederent et revertent ad custodiam campum.*

* **GRIDAGIUM**, Proclamatio presertim vini venalis, seu tributum ratione hujus proclamationis a domino perceptum. Extenta jurium Comitis Sabaudie ann. 1300. Hist. Dalphin. tom. 1. pag. 80: *Item habet Dom. ibidem bannum vini... tabernagium et Gridagium, que valent ad firmam per annum, ut nunc quatuor libras. Vide *Gridagium*.*

* **GRIDARE**, Clamare, ex Italico, apud Petrum de Crescentio lib. 4. cap. 17. extr. Vide *Grida*.

* **GRIDARE**, Chron. Bergom. ad ann. 1382. apud Murator. tom. 16. Script. Ital. col. 859: *Gridata fuit pax inter predictos de Suardis et eorum sequaces ex parte una, et predictos de Rivola et de Bongis et eorum sequaces ex altera. Vide *Grida*.*

* **GRIECHIA**, Gravatium, onus, ex vet.

Gall. *Grieche*. Charta ann. 1269. ex Tabul. Fossatensi fol. 97: *Tria arpenta vel circiter terre arabitis seu frichiorum... onerata in tribus denariis Paris. capitulis census debitis in festo sancti Remigii, et ad Griechiam tantummodo, si dicantur, etc. Infra: Quod dicta tria arpenta terre seu frichiorum ad dictum censum et Griechiam absque alio onere... garantizabunt.*

* **GRIELLARE**, Attenuare, minuere, Gall. *Emincer*, *rendre menu*, alias *Agratir*, *agratier*. Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 781: *Agrellir, atenuir, Griellare*. Stat. ann. 1416. in Reg. 169. Chartoph. reg. ch. 432. *Item chascun maistres dudit mestier (de haubergerie) pour acheter fil... et le pourront faire Agratier en leurs hostieulz ou ailleurs.*

* **GRIETMANNI**, Prefecti civitatum, et *Grietania*, prefectura: voces Frisonibus familiares. In Legibus Opstalombicis, *Grietman*, *Grietennus*. Vide Joann. a Sande in Decisionibus Frisicis cap. 1. de lit. 1. (Etymon. Frisicum *Griet*, contractum ex *Gericht*, *Judicium*, et *Man*, *Manus*.)

* **GRIFFALCO**, Brevisquos: *Erodus, rapacissima avis, omnium volatulum major, et aquilam vincit. Vulgo Griffalco dicitur, qui aquilam rapit. Crescentius: Il Griffalco, e uccello rapace maggiore chel falcone. Gracis *γρῆξ*, est rapax, unde Germani *Gripfen*, nostri *Gripser*, pro rapere dicunt. Sic *Griffalco*, est falco rapax, dicitur quasi *Gripfalco*. Landino, *Grifagno*, dicitur lo sparviere, ch' è statuto un' anno ne la selva, et in s'è mudato. Dantes in Inf. cant. 22: *Ma l'altro fu ben sparviere Grifagno. Griffaus* nostri dicunt, que vox apud Butlerium occurrit pag. mibi 242. Vide Oct. Ferrarii Orig. Ital. Infra *Gyrfalcones* et *Grifus*.*

* Hinc Poetis nostratibus vox *Griff* faigne ut virum audacem et vultu minaci significarent. Le Roman de la guerre de Troyes MS.

Ilhellinois et sa compagne,
Qu' null parert lier et Griffigne,
Vint a Troye pour deffendre
Que Greis ne la peusse prendre.

Ibidem:

D'Agreste une lise est nor loutaigne
Dont li gent sont lier et Griffigne.

* **GRIFFA**, [Unguis: * *Scorpio* tenens inter *Griffas* caput semis galleati. (Inv. card. Barbo, ex transcript. Müntz, 1457. 9.)]

* **GRIFFARE**, Apprehendere, violententer usurpare. Jura ducum Tuscie ann. 1136. apud Murator. tom. 2. Antiq. Ital. med. avi col. 92: *Unde castellanus Radicoiani venit tunc in Pricemo, et Griffavit omnia bona eorum. Nostris vero *Grifer* est Unguis discerpere, vulgo *Egratigner*. Lit. remiss. ann. 1386. in Reg. 129. Chartoph. reg. ch. 183: *Lequel bailli fu Grifet ou visage, si que sanc en yssi.**

Unde compositum *Aggriffer*, eodem sensu, in Lit. remiss. ann. 1391. ex Reg. 140. ch. 191: *Lequel sergent fu atains dudit lutz en la main, ou il fu un petit esgratiné ou aggriffe.* Hinc etiam *Agrafineura*, Vellicatio, cutis evulsio, vulgo *Egratignure*. Charta ann. 1246. in Reg. 351. ch. 201: *Cil qui fait sanc... dou poing ou de la paume, ou d'Agrafineure, il paie vij. sols. ou seigneur.*

* **GRIFFIO**, Monetæ species, eadem qua *Griffo*. Vide in hac voce. Charta ann. 1462. in Suppl. ad Miraum pag. 621. col. 2: *Pro qua marcha... nec non see Griffionibus conventus dicit monasterii... solum solute, etc.*

1. **GRIFFO**, Monetæ species 10. florenis

et 10. solidis aestimata. In Magno Recordo Leodensi pag. 38. 35. et in Historia Monasterii S. Laurentii ejusdem urbis apud Marten. tom. 4. Ampliss. Collect. col. 1129. *Gryfo* appellatur in Chronico Bonae Spei pag. 806.]

* 2. **GRIFFO**. [Gryps: Corniola una magna in qua est *Griffo* allatus et serpens erigens se contra eundem *Griffonem*. (Inv. card. Barbo, ex transcript. Müntz. 1457. v.)]

GRIFONES, nostris Ita Graeci Byzantini Imperii olim dicti. Matth. Paris ann. 1190: *Cepit castellum inter Calabriam et Messaniam, quod Monasterium Griffonum appellatur, ubi Griffones insulium facientes in Hugonem Brunum Comitem Marchiae, a Rege Richardo repulsi sunt.* Rogerus Hovedenus pag. 708: *Venit ad villam bonam, in qua nobilis Abbatia Griffonum est.* Adde Bromptonum pag. 1189. Castellum de *Mategriffon* in Peloponeso alicubi meminitur in Hist. Gallo-Byzant. constructum a nostris ad malandos seu vexandos Graecos. *Griffons*, Villharduino n. 95. 128. 204. et in Chronico Flandr. cap. 11. Philippus Mouskes.

A tout lor Griffons et lor Turs,
S'iroient par la mer as murs.

Vide Gloss. ad eundem Villharduinum.

* Bened. abo. Petroburg. de Gest. Henr. II. reg. Angl. ad ann. 1190. tom. 2. pag. 621. edit. Hearn. : *Ricardus rex Anglie firmavit sibi castellum forte in supercilio montis ardui, extra muros civitatis Messanae, quod Mate-Griffum vocaverunt.* *Griffones* vero, ante adventum regis Anglie, erant potentiores omnibus, qui erant in terra Siciliae; et odio habebant omnes homines ultramontanos; adeo quod minimo habebant viros interficere. Et pag. 646. ad ann. 1191: *Cum autem rex Anglie et sui armati essent, impetum fecerunt unanimitur in imperatorem (Cyprum) et Griffones suos, etc.* Guill. Tyrill contin. Hist. Belli sacri. apud Marten. tom. 5. Ampl. Collect. col. 837: *Il avint que li Griffon s'assemblerent, et pristrent conseil d'assailir et d'occir les Latins, qui estoient avec les Templiers, etc.*

† **GRIFUS**, Ital. *Griffa*, Noctris *Grifon*, Gryps, Gryphus, Quadrupes alatum, sed fabulosum. *Leones et Griffi*, vel *aquilae celeriter convolantes*, in Animal. Januensi. Bartholomei scribe lib. 6. ad ann. 127. *De Gryphis* plura vide apud Schilterum in *Griff*.

* **GRIFOULUS**, Vasconibus *Grifoul*, Fons saliens, in Hist. Eccl. D. Fleury lib. 97. num. 8.

GRIFUS, [Superbus, cervicosus.] Vide *Grypus*.

* **GRIGNOLOSUS**, ut mox *Grigulosus*. Vide supra *Gramigna*. Stat. Astae collat. 7. cap. 50. pag. 28. r: *Insuper quod ipsi non vendunt vel vendi facient carnes Grigulosas in becharis sive in mercato.* Nostris *Grignette*, Panis frustulum, in Lit. remiss. ann. 1454. ex Reg. 184. Chartoph. reg. ch. 488. *A laquelle fille le suppliant avoit accoustumé de donner des Grignettes de pain, quant il tiroit le pain hors du four.* *Gouyaux* vero appellantur farinae subactae frustula, quae ex macra raduntur, in allis Lit. ann. 1483. ex Reg. 209. ch. 284. *Pour faire du pain de brodas, le suppliant a meslé du segle avecques des Gouyaux du pain blanc, ainsi qu'il est accoustumé de faire en leur mestier de boulangier.*

* **GRIGULOSUS**, Lepra seu morbo infectus. Stat. Avellae ann. 1496. cap. 88. ex Cod. reg. 4624: *Si quis becharius... venderit... aliquas carnes porcinas*

Grigulosas seu mesellas, solvas... solidos decem pro bampno. Haud scio an huc spectet vox *Grigieur* ex Lit. remiss. ann. 1476. in Reg. 185. Chartoph. reg. ch. 1818: *On acet bien qui tu es, Jehan le Bergerieur, ung Grigieur; et je suis receveur de la Heuse.*

* **GRILENDA**, Circulus, Ital. *Grilandia*. Stat. Saluce collat. 4. cap. 130: *Teneantur dicti revenditores garnire omnes mensuras eorum ferro vel aramo, cum una Grilenda ferri vel arami circumcirca, et cum una barra ferri vel arami per medium.*

* 1. **GRILLA**, Denticulata cancri forceps, Gall. *Pince*, Dialog. creat. dial. 48: *Cancer autem videns quod evadere non possit, se convertit et ranam cum Grillis momordit et dilaniavit.* Ludum a la *Grille* memorant Lit. remiss. ann. 1396. in Reg. 150. Chartoph. reg. ch. 887: *Lesquelz compaignons avoient joué ensemble à la Grille.*

* 2. **GRILLA**, Uvae species, de qua Petrus de Crescentiis lib. 4. cap. 4.

† **GRILLARE** dicitur *Gryllus* Auctori Philomene.

GRILLIAN, *Smaragdus* in Grammatica MS. : *Promissus generis sunt haec gila, grus, lepa, mus, etc.* Ubi Glossa interlinearis ad vocem *gila*, habet, i. *Grillian*. Vox vetus Francica.

GRILLIONES, Pedicae, compedes, Hisp. *Grillos*. Martinus Didacus *Dauz* Justitia Aragon. lib. 8. Observantiar. Regni Arag. tit. de Contumacia: *Si incuriatus captus fuerit, non recipitur iura fidentia ab eo, nec etiam capere vias: sed cum catena in collo, vel Grillionibus habet stare juri, etc.*

* **GRILLONUS**, f. *Clathrus*. Invent. ann. 1218. inter Protat. tom. 1. Hist. Nem. pag. 67. col. 1. *Item tveni duodecim grillones et vacca ferri, et quadam ferrias. Grilete*, Animalis genus, f. rana in Lit. remiss. ann. 1451. ex Reg. 185. Chartoph. reg. ch. 105: *Ce poure homme tra après eulz sur la mer, novant comme les Griletes.*

* **GRIMAUDUS**, Chartul. eccl. Carnot. ann. circ. 800: *Debet etiam matricularius... deferre cereum, qui Grimaudus vocatur, quem debet accendere et ponere super candelabrum ferreum inter cordas campanarum, antequam matutine incipiantur et etiam ante complectorium.* Liber virid. ejusd. eccl. : *Item doit le doyen à cause du doyen... un cerge, appelle Grimault, qu'il doit bailler et livrer à l'offrande de la Chandeleur, du poids de li. lib. un quart.*

† **GRIMINI**, Vide *Gremini*.

† **GRIMLICHOR**, Glossar. vet. ad calcem Collectionis Canonum MS. et Bibl. D. Chauvelin: *Sevus, Grimlichor.*

* **GRIMOLOSUS**, obnoxius morbo, et proprie dicitur de canibus corruptis. Stat. Casalis sac. xiv. inter Mon. Hist. Patr. Taur. tom. 1. Leg. Munic. col. 1018: *Item statutum est quod aliqui becharius non possit nec debeat vendere seu vendi facere occidere excoriare appendere vel incidere carnes morbosas, seu de mora, vel Grimolosas, vel marciditas, vel catumpnatas, seu infirmas sub lecto becharie.* (Fr.)

† **GRIMPA**, Vide *Guimpa*.

* **GRINEUM**, *Lo boscho*. Glossar. Lat. Ital. Ms. Vide supra *Gravium*.

* **GRINIOSUS**, *Fridericus* II. Imp. lib. 2. de Arte venandi cap. 30. de falconibus nidulariis: *Quando nidarii pascuntur, harripilant pennas, cooperiendo partem ipsorum, et rostro et pedibus, cum manus custodis eis porrigitur, partem de-*

fendunt, qui dicuntur Grinosi, et quanto citius accrahuntur de nidis, tanto plus habent de predictis qualitatibus. Nostris *Grignonner* dicitur circumrodere.

* **GRINNERES**, Vide supra *Cagnalis*.

* **GRIO**, Idem fortasse quod *Grifalco*. Charta Regni Pontis et Brager. dom. ann. 1822. in Reg. 64. Chartoph. reg. ch. 198: *Concedimus consuebus... quod in dicta villa Brageriaci sit merqua, cum qua signentur et merguentur tonnellis et pipe vinorum... Dicta merqua sit ab una parte de armis nostris, videlicet medietas cum uno pede Grionis, et alia medietas cum quadam turri.*

* **GRIOTA**, Mensurae genus. Vide *Goa*. * **GRIOTA**, Doctis Hagiographis idem videtur quod *Grustium*. Polenta, Gall. *Griotte*. Proce. de B. Pet. de Luxemb. tom. 1. Jul. pag. 588. col. 1: *Emissio voto sensit (mulier impotens) se aequaliter melioratam; ita quod manum ad os, licet lente, adduxit comedendo Griotam.*

* **GRIPARIA**, [Navis quaedam venetorum.]

* **GRIPHUS**, **GRIPPIS**, *Isidorus* lib. 20. Orig. cap. 11: *Spingate effigies, quos nos Gryphos vocamus: Helgaldus in Roberto Rege Franc. : Aliud quoque (phylacterium) iussit parari argento, in quo posuit orum cjuadam avis, quae vocatur Grippis [Vide *Griffus*].*

* **GRIPIDUS**, *Dimissus, arellectus*. Chartul. Celsinian. ch. 279: *Et filii Petroni filique Rainaldi habent ipsam apendariam Grupidam et deseparadam.* Ubi et *Gripido*, eodem sensu, non semel occurrit. Hinc *Gripire*.

† **GRIPPIRE**, Vide *Guerpire*.

* **GRIPPA**, Genus navis. *Bernhardus de Breidenbach* in Itiner. T. S. : *Et vidimus fustes et Grippas cum armatis navibus intrare in portum.* [Vide mox *Grippus*.]

* **GRIPPERIA**, seu Gall. *Grippe*, Species navis, in Itinerario MS. Guillelmi de Laoy D. de Villeral. * **GRIPPIRE**, *Dimittre, deserere*, pro *Guerpire*. Vide in hac voce. Charta ann. 1162. apud Spon. tom. 2. Hist. Genev. pag. 34: *Idem comes et filius ejus Guillelmus Grippiverunt, et ut firmam et integram pacem de ipis regalibus ipsi et heredes eorum in perpetuum teneant, sacramento firmaverunt.*

† **GRIPPIS**, Vide *Gripus*.

† **GRIPPONERIUS**, *Artifex*, an qui vestes interpolat. Gall. *Gripier*. * Charta ann. 1374. ex Archivis Trevoltii facta dicitur, *presente Annequino Lebrat* *Gripponerio* civi *Lugdunensi*.

* F. pro *Gipponerius*, Vestium, quae *Gippones* appellabantur, sartor. Gall. *Gipponier*. Vide supra *Gippo*.

* **GRIPPUS**, Idem quod *Grippa*, Celox. Ital. *Grippe*, nostris *Fregate*. Comment. de Bello Ferrar. apud Murator. tom. 21. Script. Ital. col. 1297: *Classe unius et viginti trirremum, quarumque biremum ac celoxum, quos Grippos appellant (Veneti) circiter sexdecim instructa, etc.* Vide alia notione in *Gripus*. Vide Jal. Antiq. Naval. tom. 2. pag. 132.]

† **GRIPTA**, Locus subterraneus. Vide *Crypta*.

* **GRIPUS**, **GRIPPUS**, Glossa Isid. : *Gripus, superbus, pilosus.* *Lutbio* et *Joan. de Janua*: *Grypus, superbus, convitiolosus; unde canes parvos et ignobiles Grippus vocamus, quia praeter ceteris superbi sunt.* Gloss. Arabico-Lat. : *Grifus, superbus, cervicosus.* In Passione S. Basilei Episcopi Amaseum num. 17. *gripno*; pro *reste* usurpatur.

* Glossar. Lat. Gall. S. Germ. Prat. : *Gripus, orgueilleux, testart, testu.* Allud

Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657 : *Grep*, Prov. *Gripus*, *Gripus*, *to Grep*, *uno cane*, in Glossar. Lat. Ital. Ms.

* **GRISANCHIA**, apud Matiscouenses *Grisanche*, Lignum, vectis species. Lit. remiss. ann. 1478. In Reg. 306. Chartoph. reg. ch. 302 : *L'un d'adit hommes de guerre se parforcoit rompre la porte à tout une grosse piece de boys, appellée Grisanche ; ... et desja à ladite piece de boys avoit soubzlevé ladite porte, etc.*

* **GRISCIOLUS**, [Cresuet ?] * Vasorum que duntur *Griscoli* ad fundendum metallum pro construendis foraminibus tegularum. (Arch. secret. Vatic. Brevia Sexti IV, 1485, f. 80. *)

† **GRISELLUS RONCINUS**, Equus gilvus, Gall. *Cheval gris*, in Codicillis anni 1818, tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 176. col. 2. et in Chronico Dominici de Gravina apud Murator. tom. 12. col. 665.

GRISENGUS. Vide *Griseum*.

† **GRISENS GRADARIUS**, Equus gilvus, Gall. *Cheval gris*, Lobinell. tom. 2. Hist. Brit. col. 827.

† **GRISENS PANNA**, pro *Grisea*. Vide *Panna*.

* **GRISESCA**, *GRISISCA*. Vide *Gresesca*.

[Fr.] **GRISSETUS**. Vide *Griseum*.

GRISEUM, *GRISIUM*, Pellis animalis cujusdam, quod vulgo *Vair* Galli appellant, de quo quaedam attingimus in Dissertatione ad Joinvillam, semper in pretio habita. [*Grisea vel varia*, in Privilegio Leduini Abb. S. Vedasti Atrebat. ann. 1036. e. Chartulario ejusdem Monasterii signato V. pag. 240. ubi de variis pellibus censui obnotatis. Tabular. Ecclesie Macloviensis : *Statutum fuit 13. Aprilis 1415. ne Capellani audeant deferre almutias de Griseo seu vairo*.] Arnoldus Lubecensis lib. 6. cap. 5 : *Nunc in solum scarlatino, vario, Griseo, sed etiam purpura et bysso vestuntur*. S. Bernardus Epist. 2. cap. 11 : *Ut inde comparet tibi frama aurea... varia Griseaque pellicia a collo et manibus ornata purpureo diversificata*. Cæsarius lib. 6. cap. 5 : *Vestimenta ejus erant humillima, non Grisea, non varia, sed ovina*. Pellis *Grisea*, et *varia* in Chronico Frudon. lib. 7. pag. 428. Adde Andream Monach. lib. 2. Vitæ S. Ottonis Episcopi Bambergensis cap. 27. Statuta Cluniacensis Part. Venerab. cap. 16. Albertum Aqu. lib. 2. cap. 16. lib. 5. cap. 20. Willelm. Neubrig. lib. 3. cap. 22. Ricardum Hagulstad. pag. 328. Gaufrid. de Belloloco cap. 8. Radulf. in Vita S. Ricardi Episcopi Cæcæstrensis num. 44. [Concilium Terracon. IV. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 323.] etc. Sebastianus Obarruvias : *Grisei, son ciertos animalesjos, de cuyas pieles se suslen hater aforros, y dieron les este nombri por la color parda que tienen*.

† **GRISUM**, Almutie de *Griseo* seu de pellibus *Griseis*, in Litteris ann. 1371. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 135. Vide *Almutia*.

GRISEUS COLOR, qui *Pseudolactinus* Joanni Diacono in Vita Gregorii M. lib. 7. cap. 84. λευκόπαιος, Græcis. Baldricus in Gestis Alberonis Archiepiscopi Trevirensis : *Clericali se toga induit, et peplo muliebri caput et vultum involvit, et cappa de panno Griseo se superinduit*, etc. Leges Burgor. Scotior. cap. 45 : *Et vestium unius coloris, scilicet Grisei, vel albi*. Vita S. Gilberti de Sempringham : *Griseis, quas dicunt vestibus utent, fuca-tos ligit pannorum colores. Vestis Grisea*, in Chronico Colmariensi ann. 1277. [*Grisevescia*, apud Ludewig. tom. 6. pag.

194.] *Grisea tunica*, apud Albertum Argen-tin. pag. 101. Fridericus II. Imp. de Arte venandi lib. 1. cap. 46. de plumis aviium : *Quedam Grisea seu cinericia*. Chronicon Windesem. lib. 2. cap. 6 : *Grisea tunica de quatuor partibus panni consuta*. Thomas a Kempis in Vita Gerardi Magni cap. 11 : *Vestimenta ejus Grisei Coloris*.

GRISEUS RUSTICANUS, Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. cap. 18 : *Le-nos autem dormitioni ost de albo esse de-bent, vel de Griseo Rusticano*. Infra : *Cappa laicorum fratrum, id est, conver-sorum, de Griseo Rusticano*.

GRISEI MONACHI, *Gryfyers*, Anglis. Vide in voce *Monachi*.

GRISENGUS PANNUS, *Griseus*, in Legi-bus Ethelredi Regis cap. 28. et in Mo-nastico Anglic. tom. 1. pag. 531. Idem qui

GRISSETUS dicitur Radulf. de Diceto ann. 978 : *Gaufridus Comes (Andegaven-sis) indutus tunica illius panni, quem Franci Aristum vocant, etc.* Infra : *Rez detoigne ut Grisea tunica vocaretur, edicit*.

† **GRISUS** (GROFALCO, apud Rymerum tom. 9. pag. 1087. Vide *Gryfalcones*).

GRISEUS, in Chronico Mellicensi pag. 380.

GRISITAS, Fridericus II. Imper. lib. 2. de Venat. cap. 20 : *Quidam tendunt plus ad Grisiatatem*.

De vocis *Griseus* etymo, quaedam habent Menagius et Ferrarius.

* **GRISEUS**, Gall. de Grés. Vide infra *Lapis Griseus*.

* **GRISILLO**, Manica ferrea, Gall. *Me-notte*, alias *Grasilon*. Arest. pariam. Paris. ann. 1878. in Reg. 136. Chartoph. reg. ch. 241 : *Eum (prisonarium) delin-gaverant, et extra Grasiliones seu man-icas ferreas, aliaque vincula posuerant*. Lit. remiss. ann. 1400. in Reg. 150. ch. 18 : *Il meist ledit prisonier ou cep par les deux piez et de Grasilions par les deux mains*. Chron. Ms. Bertr. Quæcl. :

Disoient l'un à l'autre leurs grans necessites, Et comment on les oi en prison demises, Et en quines mis, et les manches lites, Et mis en Grasilions, et les pieds entres.

Vide *Grasilion*.

* **GRISIUM**, Collis, pro *Griseum*. Vide supra in hac voce. Charta ann. 1085. ex Chartul. S. Vict. Massil. fol. 43 : *Donatus illi quemdam locum et terram cultam et incultam, ubi vocant S. Johannis in ipso Griseo, totum et integrum*. Alia notione, vide in *Griseum*.

† **GRISOLARIS**, Vox corrupta, ut con-jecto, quæ legitur in Præcepto Borelli Comitis ann. 998. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 339. et seqq. Præceptum istud dicitur *Scriptum hoc mense Aprilis, die VIII. Calendas Maii, luna decima, Concurrentis IIII. Epacta VII.* Hæc optime coherent cum anno 986. negotium facessunt proxime sequentia : *A. C. sidus Grisolaris postquam ingressi fuerint XV. et antequam ingrediatur ad caput habeamus ad XLV. Pro A. C. sidus Grisolaris, legerem Iubens : Littera C. cycli solaris, quod hæc littera huic anno conveniat. Oetera, qui potest exponat vel emendet.*

* **GRISOPOLUM**. Vide supra *Crisopolum*.

* **GRISSELLUS**, pro *Grassellus*, idem quod supra *Grassalis*. Vide ibi. Libert. loci Simpodii ann. 1839. tom. 8. Ordinat. reg. Franc. pag. 96. art. 89 : *De uno onere scutellarum et Grissellorum, unum Turonensium*.

* **GRISUS**, Color equi, Gilvus, Gall.

Gris. Lit. remiss. ann. 1850. in Reg. 90. Chartoph. reg. ch. 190 : *Duos equos, videlicet unum ruffum-griseum, ... et unum alium Griseum, ... furive ab-duxit dictus Johannes Martelet*. Vide *Grissellus*.

† **GRISULFI**. Vide Gibellini.

† **GRISUS**. Vide in *Griseum*.

† **GRITA**, f. pro *Crista*, Mons, collis vel pro *Crypta*, Antrum, spelunca. Privile-gium Wifredi Comitis Barcinon. pro Monasterio Rivi-pullensi, tom. 8. Conclii. Hisp. pag. 185. col. 2 : *Ex alio vero latere descendit de terra super corale, et pervenit per ipso Griva-vusque in flumine Fe-brari*. Vide *Critum*.

GRITHBRECH, Pax Domini Regis fracta, Willelmo Thorn. pag. 2081. et Rastallo : *fractio pacis*, Brompton, ex Anglico *Grith*, vel Danico *Grid*, pax, et *Brec*, violatio. Lega Kanuti cap. 32 : *In Danelaga habet Rex fythwita, i. forisfactum pugna, et fythwite, i. forisfactum expeditionis, et Grithbrech, i. in-fractionem pacis*. Adde Leges Henrici I. Regis Anglor. cap. 12. 22. 35. 59. 78. ubi crebro sumitur pro pacis infractore. Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 372. tom. 2. pag. 183. Janum Delmerum ad Jus Aulicum Norvegium vetus pag. 506. [et Glossarium apud Wanleum de Litter. Septentr. pag. 284. ubi legitur : *Grithbriche, id est, Fractio pacis*.]

* **GRITONATOR** vel *GRITONATUS*, Vocem corruptam esse suspicantur docti Editores. Hispanis *Grito* est Quiritatus, clamor, fremitus : sed nihil ad hujus loci intelligentiam pertinere videntur hæc voces : unde ab Italico *Gatore*, pro Imponere, fucum facere, quod *hypocritarum* est, accessit atque adeo emendari potest vocabulum *Gritonator* ; nisi pro *Gritonatorum*, legas *Goliardorum*, quod satis aridet. Vita S. Facundi, tom. 6. Aug. pag. 474. col. 1 : *Falsas autem prophetas et hypocritas et stultos Christianos, ... beatus Facundinus sicut viperas perhorrebat, eorum familiaritates et colloquia fugiens, non permittebat aliquam eccliam talium hypocritarum et Gritonatorum, falsorumque spirituum, in sua ecclesia et diaconat intrare et morari*.

* **GRISIUM**, Pellis animalis cujusdam, quod vulgo *Vair* Galli appellant, idem quod *Griseum*. Chron. Piacent. ad ann. 1185. apud Murator. tom. 16. Script. Ital. col. 456 : *Hibuit ea se plus quam ei, equos oneratos duro et argento, et samito-um, et palliorum, et Griciorum, et variorum, et aliarum bonarum rerum*. Vide supra *Griseum*.

† 1. **GROA**, Species mensura. Vide *Goa*.

† 2. **GROA**, *GROUA*, Idem quod Anglis *Cro* vel *Croa*, Palus, terra paludosa, Gall. *Marais*, *Terre marécageuse*. Litteræ Vicarii Archiepiscopi Rotomag. ann. 1206. in Tabulario Calensi : *Item Legatus de Vado II. den. de terra sua de Gromont et VII. den. de masura sua, et II. den. de sua Groa*. Litteræ Vicarii Pontisæ. ann. 1332. in Charular. S. Martini Pontisæ : *Tria quarteria de Grouis ad quarrentam, ... quinque quarteria ad goulatum, ... tria quarteria de Groa, ... 40. perticas ad pasangium, sex arpenia de Groua*.

* Vel potius, Locus aut, ager sepibus seu virgultis implexis conclusus, nostris *Groe* et *Groya*. Charta ann. 1331. in Reg. 61. Chartoph. reg. ch. 156 : *Pour une Groe, de laquelle l'en li souloit rendre dis sept deniers de cens*. Lit. remiss. ann. 1476. in Reg. 195. ch. 1575 : *Le suppliant*

et unq autr en sa compaignie emmenent une jeune femme amoureuse en unes plesses et Groyes près d'illec, etc. Vide infra Groca.

• Haud scio an inde Grohan in Chron. Andegav. edit. ann. 1329. cap. 9. pag. 15 : Et dit on pour vérité que César, étant au pais d'Angou, fit édifier et construire un châteaü et théâtre pour sa demeure, hors la ville d'Angiers, et près l'un des portaux d'icelle, lequel est à présent en ruine, et n'y paroit plus que les fondemens, et est en langage Angevin appellé Grohan.

• GROBA. Fovea, cloaca, ex Germ. Grube Occurrit apud Henr. Aquilonipolensem in Lubeca lib. 2. cap. 1. non semel.

• GROGERUS, Magnarius, solidus mercis propolis, Gall. Marchand Grosier. Litteris ann. 1392. apud Rymer. tom. 7. pag. 727. Per Robertum Fitz Robert, Adam Yardelo et Johannem Halle, Groceros Londonie, appreciatas, etc. Alia ann. 1471. apud eundem Rymer. tom. 11. pag. 690. Johannes Harrys civis et Grocerus Londonie. Occurrit rursus in Formulari Anglic. Thomae Madoc pag. 285.

• Vel qui omne genus specierum vendit, Gall. Epicier : utrumque enim Anglicum Grocer significat.

• GROCIER, Multum, copiose. Charta ann. 1322. in Reg. Chartoph. reg. ch. 136 : Evenerunt frequenter... mercadarias, tam de pannis pluribus et diversis, quam de hiis que spectant ad ministerium seu artem de hypothecaria... in quibus omnibus et singulis per Dei gratiam bene et Grocier lucrati fuerunt. Phrasis Gallica : Ils ont gagné gros. Vide Grocerus.

• GROCOMIUM. Vide Gerocomium.

• GROCOM, pro Crocum, Herba bulbo carnosus, nullisque fibris crinito, Ital. Croco, et Grugno, Gall. Sofan. Stat. Boner. ann. 1240-47. tom. 1. pag. 208. Et victualia vero non intelligimus esse Grocum (Crocum '60.) piper, cingiber et mel et omnes species. (FR.)

• GROEA, Locus in Buvio virgultis implexis conclusus piscium capiendorum gratia. Charta ann. 1144. ex Tabul. S. Satyr. : Concedo ecclesiam sancti Satyri quicquid juris in littore Ligeris circa Mesvam in piscatoriis, rameta, Groeis habeo, uxore mea et filio meo concedentibus, omni calumpnia extincta. Vide supra Groca 2. et mox.

• GROETA, Eadem notione, in Reg. episc. Nivern. ann. 1287 : Groeta et sagena ad episcopum pertinent.

• GROGNIUM, Tabular. Episcopat. Amblian. ann. 1281. fol. 95 : De Grognio iusto aream Joanne vestito, dicimus, quod salices, et illud, quod calcatum est, debent tolli usque ad altitudinem aquae. [Forte idem est quod mox Gronna.] [Idem forte quod supra Groca.]

• GROINUM, [Idem quod infra Grainum.] Charta Raynaldi Episc. Noviom. ann. 1177. in Tabulario Abbat. Montis S. Martini, diocesis Cameracensis : Hec autem ad Majoriam pertinere dicebat, tractum et custodiam terragii, Groinum, rehaltonem, garbas deligatas, cyrothecae, redemptiones terrarum, furnum et stalgium. Vide Grugnum.

• Inquisit. ann. circ. 1270. in 1. Lib. nig. S. Vulfr. Abbavil. fol. 23. r. : De articulo ubi dicit mediocritatem Groini ad se pertinere : dicunt ipsum ad hoc esse restituendum, hoc salvo quod garbe, quarum vincula rupta sunt, quas dicebat ad Groinum ire debere, si in propriis vinculis religari non possent, ad Groinum, ut

petebat, ire non debent. Nec est pratermittendum quod virtute hujus verbi, Groini, grapinum non intelligitur. Vide infra Grainum.

• GROINIUM, Eadem, acceptione, in Charta ann. 1170. ex Chartul. A. eccl. Camerac. ch. 88 : Et pro Groino, quod suum major esse contendebat, amore pacis vj. frumenti raseriat ad mensuram Duacensem habebit. Alia ann. 1187. ibid. ch. 100 : In omni Groino, in hautone, in procuratoribus, etc.

• GROLERIUS, Veteramentarius sutor, Gall. Saverer, Provinc. et Occit. Groulier. Stat. sabbat. Carcass. ann. 1402. tom. 8. Ordinatio. reg. Franc. pag. 564 art. 17 : Quod Grolerii dicti burgi non sunt ac erunt comprehensi in privilegiis hujusmodi, attento quod ad hoc vocati adhaerere noluerunt cum dictis sabbateriis, uno totaliter ab eis separatis esse voluerunt.

• GROLLA, Putamen, testa, Gall. Coque. Stat. Montis-reg. pag. 321 : Item pro sessorio castaneorum cum Grolla, den. vj. Stat. Asta ubi de Intrat. port. : Aman-dole cum Grolla solvant pro quilibet modio libras viij.

• Nostris vero Grole et Groleé, Refectio quedam appellata. Lit. remiss. ann. 1398. in Reg. 86. Chartoph. reg. ch. 164 : Lesquels furent un soir par nuit en une pasture... de laquelle il voloit apporter des rains et des coses pour faire une Groleé aus champs, ou les plusieurs d'eulz gardoient bestes en pasture, etc. Stat. ann. 1553. inter Probat. Hist. Autiss. pag. 221. col. f. : Quia consuetum est in festis annualibus et solemnibus... ministrari refectio, que dicitur la Grole : et quia consuetudo hujusmodi fuit per nonnullos intermissa, ordinatum quod canonicus noviter receptus, qui nondum paraverit dictam refectioem panis et vini, la Grole nuncupatam, tenebitur providere super eo, et providere dictam refectioem, que erit panis et vini ad minus, et plurium cibarium, si voluerit.

• GROLLARE, Movere. Gall. Grouiller. Miracula S. Ziti tom. 3. April. pag. 522 : Ipsa multoties videbat eam Grollantem capite, tanquam insipientem.

• Ital. Crollare, nostris Croler, Croller, Crolter et Crouler. Lit. remiss. ann. 1392. in Reg. 144. Chartoph. reg. ch. 220 : Icelle femme en courant vint hurler audit Guillaume, lequel la hurta du bras, sans ce que il semblast que li uns fist mal à l'autre, ne que l'un ne l'autre en Crolast ou chasut. Gesta Ludov. Pii cap. 12. tom. 6. Collect. Histor. Franc. pag. 144 : Nus ne fu puis si hardit qui s'osast Croller contre l'empereur. Lit. remiss. ann. 1403. in Reg. 158. ch. 230 : Icillus Houey en demonstrant qu'il avoit volente de mal faire au suppliant, Crolla la teste. Chron. S. Dion. tom. 5. ejusd. Collect. pag. 223 : De tout cel an ne se Croula li rois de son royaume. Le Roman de la Rose MS. :

Almsy comme en ymagé moe,
[Il ne se Crolla, ne se moe,
Sans pié, sans mains, sans doi Croller,
Sans ex mouvoir et sans parler.]

Hinc Crolle, Crolleys et Croule, Commotio, motus, Ital. Crollo. Annal. regni S. Ludov. edit. rég. pag. 229 : En icel an meismes (1256) et moys de Septembre, fu Crollays de terre en la cité de Roins, Chron. S. Dion. tom. 3. jam laudata Collect. pag. 176 : En ce tens fu Crollas et amovement de terre. Gesta Ludov. Pii cap. 15. ibid. tom. 6. pag. 151 : Si

granz Croules et si granz movement de terre, etc.

• GROMA, Species mensurae. Vide Gruma 4.

• GROMARTHUS, pro Turmarthus, Turmae praefectus. Vide in Platearius post Plateaticum.

• GROMATI, Epitaphium Romoaldi Principis Beneventani, apud Camillum Pergrinum :

Gronati pollens, mundane lege togatas,
Divina instructus, nec minus ille fuit.

Ubi legendum opinor Grammatia, id est, litteris. Vide Gramma.

• GROMES, GROMETTUS, Famulus ab Anglico Groom. Testam. Richardi Regis Angl. apud Rymer. tom. 8. pag. 77 : Item, volumus quod omnia indumenta, exceptis perly et lapidibus pretiosis, remaneant Clericis, valetis et Gromes, qui circa nostram personam jugiter laboraverunt et laborant. Littere ann. 1513. apud eundem Rymer. tom. 13. pag. 352 : Dilectus serviens noster Jacobus Worsley Gromettus garderobe nostre. Vide Gromus.

• Nostris Gromet et Groumet, eodem significato. Lit. remiss. ann. 1392. in Reg. 143. Chartoph. reg. ch. 74 : Duquel Jaques le Coy l'exposant estoit serviteur et Gromet. Alia eadem de re ibid. ch. 83 : Un Groumet, nommé Fagot, qui conduisoit iceulz vins, etc. Unde emendanda Ordinat. de mercibus Parisius aqua adductis ann. 1416. in Reg. 170. ch. 1. ubi Gromomez, pro Groumet, legitur : Les pontonniers crieront hors et ens, affin que les varles ou Gromomez des marchands, se ilz sont hors leurs bateaulz, se retrahent en leurs bateaulz. Gromme, pari intellectu, in Poem. MS. du Hiche et du Ladre :

Ceste gent de guerre sont compaignon
Mauvais Gromomez, mauvais gardion,
Des boines gens solvent le vin,
Que li carient, ou q'omien.

Hinc diminutivum Grometel, in Lit. remiss. ann. 1394. ex Reg. 153. ch. 238 : Laquelle chambriere dist au suppliant, vous estes en jalouisie de vostre femme et de Guillaume le foulon... vous n'en devez point avoir de doute. Et adonc ledit suppliant lui respondi, je ne suis tenu de m'en doubter néant plus comme de Grometel... et dist a sa femme : je cuide que vous m'espalez jouer de jeu que tous me jouastes avec le Grometel, et vous ne m'en ferez plus.

• Ex quibus non aliunde accedenda videtur origo vocis Gallice Goumet, qua significatur Ille, cui vina praegustandi atque aliterius nomine emendi officium commissum est, vulgo Communionnaire, facteur. Lit. remiss. ann. 1402. in Reg. 157. ch. 306 : Gouet dit Rolot harnicheur et Goumet de vins demourant à Bruiteres en Laonois, etc. Nisi sit pro vinorum ductore, Gall. Poturier, ut supra Gromme. Inde denique Goumet, sensu hodierno, peritus scilicet vini estimator. Gromete Hispan. Puer nauticus, Gall. Mousse. Nunc vero Goumette appellamus illum, cui a mercatore merces in navi servanda committuntur.

• GROMNA, pro Gronna : quod mox vide.

• GROMULUS, Ager, in Glossar. Regio MS. Cod. 1187. vox orta, ut videtur, ex Groma, quae Agrimensoribus nota, vel ex Grumus, i. Cibus.

• GROMUS, ut supra Gromes, Famulus. Testam. ann. 1440. apud Madoc Formul. Angl. pag. 433 : Lego... cuilibet

volecto xl. sol. et quilibet Groma xx. sol. et quilibet pagatio vi. sol. viii. den.

◦ **GRONDA**, vox Italica. Subgrunda, pars prominens tectorum, qua aqua a muro projiciuntur. (Charta ann. 720. apud Murator. tom. 8. Antiq. Ital. med. ævi col. 1003: *Constant me Sunduald... vindicasse... medietatem de casa mea infra vitalem, cum Gronda sua libera, tam solamentum, quam ligname sine Grondas, etc.* Vide Grunda.)

◦ **GRONDALIS**, Eadem notione. Charta Langob. in Langob. princ. In Accessu ad Hist. C. 1. 1. part. 1. pag. 87. col. 1: *Et licentiam habere para ipsius monasterii supra eodem muro facere et ponere canali conjuncte cum case ille, que ibidem edificare deberet, ubi discurrant aquas de Grondalis de case ipse.*

◦ **GRONDARIA**, ab Ital. Grondaia. Subgrunda, projectura tecti, qua stillicidium a parete arcetur, Gallis, *Gouttière*. Sta. Nonan. ann. 1250-67. tom. II. pag. 413. *Quia Grondaria domorum, que sunt in contraria, in qua habitat dominus Jacobinus se allegare, nimis prope sunt... et ad renovandum tendendi timorem excedat habere latitudinem, statuimus... quod Grondaria, sine stillicidia dictorum domorum... debeant se retrahere per unum pedem.* (Fr.)

◦ **GRONDICIA**, Stillicidium, Ital. *Grondia*. (Cod. reg. sign. 4189. fol. 18. v. *Habet Romana ecclesia in castro Montifascionis quondam domum positam... juxta rem hereditatis Martini Ranuti, Grondicia mediante, et juxta viam publicam.*)

◦ **GRONNA**, GRUNNA, Colzano et Rollando, est palus, seu locus bituminosus et uliginosus, unde cespes erunt, qui siccatis, feno struendo, non secus ac carbones, adhibetur. Gogitosus de S. Brizida virg. Scota, n. 33. *Ut edificarent viam latam et firmam ramis arborum, petris in fundamento positae... in Gronna profana et pene intransecabilis, et in locis numentibus, etc.* Simeon Dunelmensis, Radulphus de Diceto ann. 1040. et Rogerus Hovedenus pag. 438. *Ipsius Haroldi corpus effodere, et in Gronnam projicere jussit.* Charta Edgari Regis. tom. I. Monast. Angl. pag. 248. *Cum... pascuis, silvis pascuaris, capturis, Gronnis, etc.* Adde aliam Regis Athelredi pag. 208. et Anonymum de Miraculis S. Bertini cap. 9. [ubi Mabillonius, legit Gronna et ex MS. Gruma.] et Vitam 2. S. Carthaci Episcopi num. 46.

◦ **GRONNA**, Vita S. Aidani Episcopi Ferronensis n. 10. *Erat autem magna Gronna inter eos et silvam, per cuius circuitum via erat.*

◦ **GRONNA**, Asserus de Elfredi rebus gestis pag. 18. *Fraum (Monasterium) quod pernamia Gronna paludiosissima et intransecabilis, et aquis undique circumcingitur.* Infra, pag. 19. *Gronna scribitur.*

◦ **GRONNOSUS**, Paludosus. Idem Asserus de Elfredi rebus gestis ann. 878. *Cum quibusdam militibus et vasallis per silvestres et Gronnosus Summurtunensis pagi loca in magna tribulatione inquietam vitam ducebat. Eadem habentur apud Fior. Wigorn. pag. 590. [pro quo Auctor Vita S. Neoti sac. 4. Benedict. part. 2. pag. 333. habet: *Lorum ingressus est, magnis undique circumseptum paludibus.*] A Gronnis porto dicta aliquot oppida voluit, Groningam in Frisia; Gronaw in Arto Brunswicensi et Gruningam in Episcop. Halberstadensi.*

◦ **GRONNUS**, Terra Gronnetia, eodem sensu. Lit. Phil. VI. ann. 1885. in Reg. 69.

Chartoph. reg. ch. 296. *Item en terras Gronnetas, larrit en terras gaegnables, etc.* Vita S. Luani tom. I. Aug. pag. 351. col. 1. *Cum ergo Lugidius a Cronano trans Grunnam exiret ad Doin Dornich, sedit lassus in medio Grunna, etc.*

* [e Pro triginta planis grossis pro Gronna librariis, videlicet super cameris.] (Arch. secret. Vatic. Brevia Sixti IV, 1483, f. 60.) — Forsan perversa lectio est et corrigenda in Gronda, Gouttière.]

◦ **GRONNIUS**, Asserus de Elfredi rebus gestis ann. 887. *Velut apus fertilissima, longe lateque Gronnios interrogando discurrens, multimodos divina Scripturae flosculos... congregavit, quos precordii sui cellulas densatim replevit.* Forte Gronniensis, aut Grunniensis.

◦ **GROPP**, Sporta, Gall. *Hotte*, a Croppa, clunis, quia super groppam deferitur. Leudæ min. Carcass. MSS.: *Item de saumata cereriarum... j. den. et de quolibet Gropp. unum obolum.* Unde etiam *Gropiera, postella* in Glosser. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657.

◦ **GROPIALIS**, Funis ad retinendam remem. Gall. *Croupiere*, vel *Croupias*. Informatio Massil. de passagio transmarino e MS. Sangerm. *Item vult habere ipsa navis Gropialis vi. quilibet xxx. passorum.*

◦ **GROPPA**, Vitis species, de qua Petrus de resentiis lib. 4. cap. 4.

◦ **GROPPA**, Cuneus, vox Italica, nostris *Crouppe*. Auctor Mamotrecti ad cap. 24. Numer. *Pugio est parvus gladius bisacutus lateri adherens, qui et clunabulum dicitur, quasi ad clunem, id est, ad Groppam religatum.* Vide Oct. Ferrarum in Orig. Ital.

◦ **Chron. Pet. Azarii** apud Murator. tom. 16. Script. Ital. col. 394. *Volo quod equum meum in Groppa ascendas.*

* [e Predictus Jux cum larvato in Groppa sue mule confedente. (Diar. Burchard. ed. Thuane, II, 388, an. 1197.)]

◦ **GROPPERA**, [Gall. *Croupiere*: e Equum cuius frenum, pectorale et Groppera perlis in copioso numero ornata erant. (Diar. Burchard. ed. Thuane II, 161, an. 1194.)]

◦ **GROPPOLOSO**, Nodosus, vox Italica, *Groppoloso*. Lapis *Groppoloso*, in Miraculis B. Simonis Tudertini n. 36. Vide Ferrarium in *Groppa*.

◦ **1. GROPPUS**, *αἰθῆς*, Aridus. Supplem. Antiquarii. [e Leg. *Grappus*, ut in Gloss. Gr. Lat. et Lat. Gr. Vide in hac voce.]

◦ **2. GROPPUS**, Ital. *Groppa*, Nodus, acervus. Stat. Montisfreg. pag. 277: *Quilibet textor vel textrix capiat tantum... de Groppis solidos duos.* Vide infra *Groppa*.

◦ **1. GROPPUS**, Congeries, massa, Ital. *Groppa* et nostris *Groupe*, eodem sensu. Invent. ann. 1389. apud Murator. tom. 16. Script. Ital. col. 811: *Bacilia duc argenti deaurata cum rosa relevata, ad animalia et Groppus cum arboribus et pluribus aliis operariis.*

◦ **2. GROPPUS**, Collum, ut videtur, phialæ. Correct. stat. Cadubr. cap. 75: *Nullus hospes sine tabernarius... audeat... in ejus taberna sine hospicio tenere fialas, que non sint iuste mensuræ usque ad Groppum.*

◦ **GROPPUS**, Uncinus, a Saxon. *gripan*, Arriperi, capere. In clavis caret. *Gropps* et alia ferramenta emptis Oxon. XII. 4. apud Kennetum in Antiquit. Ambros. cent. pag. 578. Ferrus uncinus est, cui annexitur catena ad rotam sufflammandam.

◦ **GROS**, Orbis, circulus. Papias.

GROSA, Rasoria, Papiæ. Ita MSS. Codd. At Editio Veneta habet *Rasoria argentiarii.*

◦ **GROSELERIUS**, a Gallico *Groselier*, Grosularia. Lit. remis. ann. 1379. in Reg. 115. Chartoph. reg. ch. 530: *Idem exponens projecit extra muros... quendam lapidem... ex cuius actu altitavit quendam puerum in quodam duno seu Groslerio juxta fossatos absconsu.*

◦ **GROSIUS**, *Lo carcasso*, in Glossar. Lat. Ital. MS.

◦ **GROSSO**, Rudis, hebes. Lit. remis. ann. 1401. in Reg. 156. Chartoph. reg. ch. 341. *Cum Arnaldo dictus Raymundus reoplicavit: Tu mentiris, arlo, GROSSO, mal met.* Vide in *Grossus* 1.

◦ **1. GROSSA**, Dragma, Anglis, a *Groate*, nostris un Gros. Henricus Knighon. ann. 1378: *Concessa est Regi una Grossa, que continet 4. denarios, de quolibet viro et muliere.* Vox nota.

◦ **2. GROSSA**, Luculentior scriptura, Gall. *Grossa*. Epistola Innocentii III. PP. inter Concil. Hisp. tom. 8. pag. 414. *Cum autem Notarius... literas notatas secundum arbitrium postulant et redactas in Grossam literarum in nostra presentia relegisset.* Vide alia notione in *Grossum* 1.

◦ **GROSSARE**, In mundum redigere, [seu luculentius nitidiusque scribere.] Gall. *Grosser*. Carmen de Curia Romana [apud Mabillonium tom. 4. Analect. pag. 173.]

istorum labor est Chartas Grossare notatis, Et Grossas Cameris restituisse suis.

Infra:

Prima dies igitur scribit quodcumque petendum, Et tua portabit nota secunda Patri.

Tertia Grossabit, bullatam quarta videbit, etc.

[Charta S. Hilddi Jaromont. ann. 1197: *Predictus filius Grossatus et sigillatus fuit Consuetudo Brageriaci art. 32. et 33. Solvet quilibet actor... pro Grossando 5. solidos de brassata, si sit in papiro; si vero actor processum suum Grossare voluerit in pergamento... scriptor Curie non Grossabit processum, nisi per partem fuerit requisitus.* Occurrit apud Acher. tom. 9. Spicil. pag. 294. de Lauriers tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 417. tom. 2. pag. 125. Rymer. tom. 8. pag. 368. et alibi passim. Vide *Ingrossare* 1.]

◦ **GROSSARIUS**, Qui instrumenta publica luculentius describit. Arestum Parlam. Tolos. ann. 1498: *Per me Grossarium infra scriptum signato.*

◦ **GROSSATOR**, Eadem notione. *Ricardus de Cabanis abbreviator et Grossator domini Pape*, in Capitulis gener. MSS. S. Victoris Massil.

◦ **Grossaire**, eodem sensu, in Lit. Phil. VI. ann. 1336. ex Reg. 69. Chartoph. reg. ch. 386: *Nostris amé mestre Bernart Bru, Grossaire du saint Pere, pardevers nostre tres chier et fait ami le cardinal vischancelier.* Vide in *Grossa* 2.

◦ **GROSSATIO**, Acturum luculentior, descriptio. Lit. ann. 1407. tom. 9. Ordinat. reg. Franc. pag. 290: *Circa custodiam et Grossationem protocolorum Augustinodunensis debite et secure, etc.* Groussier, pro *Grossier*, in Lit. remis. ann. 1385. ex Reg. 128. Chartoph. reg. ch. 12: *Lequel Boileau avoit fait Groussier et escrire une fausse lettre.*

◦ **GROSSARE**, Solidam seu magnariam mercedem emergere. Gall. *Acheter en gros*. Literæ ann. 1419. apud Rymer. tom. 9. pag. 795. *contra abusus in vino Grossando: Maximam partem vendagii iatus patrie pro hoc anno emerent et Grossarent.* Vide alia notione in *Grossa* 2.

† **GROSSARIA**, Platea *Grossariorum*, ubi habitant magnarii in Charta Massiliensi ann. 1428.

† **GROSSARIUS**, Magnarius, solidæ mercis propola, Gallice *Marchand Grossier*, apud Menotum Serm. Quadragesim. fol. 150. Vide alia notione in Glossa 2.

† **GROSSARIUS FABER**, Statuta Adalardi Abb. Corbeiensis, tom. 4. Spicil. Acher. pag. 2. Ad secundam cameram... fabri Grossarii sex, aurifices duo, sutores duo, scutarii duo, pergaminarius unus, sarniator unus, fusarii tres. Grossario fabros suspicor esse ferrarios; quod hos non credam in longa, que ibi habetur, articulum enumeratione fuisse pretermisios. Vide Fabri Grossarii.

† **GROSSATOR**. Vide in Glossa 2.

† **GROSSELENIUS**, f. Orbis escarius, Gall. *Assiette*; Gros quippe Papiæ est orbis, circulus. Inventarium ann. 1874. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 557: Item duas alias acutillas argenti signatas in margine inferiori cum signo ad modum Agnus Dei. Item 12 parvos Grosseleos argenti absque signo quocumque.

† **GROSSELLA**. Glossæ MSS.: *Calla*, *Grossella*.

† **GROSSESCERE**. Vide in *Grossus* 1.

† **GROSSETUM**, (Gall. de Gros (livre): « Pro libris 4. et unclis 6. cum dimidia argenti de Grosseitia. (Depositaria, Arch. Vatic. 1428.29. f. 128).»

† **GROSSICIA**, [Italica *Grossetta*: « In medio quorum est baculus cum Grosseitia in summitate. (Inv. Card. Barbo ex transcript. Müntz. 1457).» Describitur *Phallos*.]

† **GROSSICIES**, Crassitudo, Gall. *Grosseur*. Correct. stat. Cadubr. cap. 110: Pro clausuris ligna non excedant revolutionem et Grosseitia antius pedis. Vide alia notione in *Grossus* 1.

† **GROSSILLA**, Jus Vicentin. lib. 4. *Coloni tenentur dare fctus de Grossitibus, sive de mazoriminibus, in festo sancti Felicii, etc.* Ibidem: Item laboratores non debent colligere seu movere de compte Grossilla, miviva, suvas, etc. [Vide supra *Grosselertus*.]

† **GROSSITAS**, GROSSITIES, etc. Vide *Grossus* 1.

† **GROSSITUDO**, (Gall. *Grosseur*: (Sceptum) minoris Grosseitudinis parvo meo digito. (Diar. Burchard. ed. Thuausæ, II, 154. an. 1494).»

† 1. **GROSSUM**, Annuus redditus beneficiorum, in Amalthæa: qui scilicet ratione beneficij annuatim obvenit, præter quotidianas distributiones, quæ his solum dari solent, qui divinis intersunt officis, Gall. *Le gros d'un benefice*. Occurrit in Charta ann. 1867, apud Miræum tom. 2. pag. 838. in Statutis S. Capellæ Paris. pag. 20. etc. Vide Bleinyanum Instit. pag. 216. et mox *Grossus* 1.

† **GROSSA**, Eadem notione. Concil. Mexican. ann. 1582: *Itaque dum in quadranti signum hoc R. requiem demolans habuerit (Præbendatus), præbende suas acervo seu Grossa dimittat fructus.*

† **Gros** itidem appellatur Proventus ex vectigalibus publicis, in Lit. remiss. ann. 1879. ex Reg. 115. Chartoph. reg. ch. 321: *Lespoant comme fermier du peage et menus coutumes, appelées le Gros, de nostre ville de Lorris, etc.*

† 2. **GROSSUM**, Vendens in *Grossus* vel ad *Grossum*, Gall. *Vendre en Gros*, per aversionem, in Charta ann. 1882, apud Rymer. tom. 4. pag. 516. in alia ann. 1888. tom. 7. pag. 878. in Chr. Richardi de S. Germano apud Murator. tom. 7. col. 180. et alibi.

† 3. **GROSSUM**, Tuber. Miracula B. Gerlandi, tom. 8. Junii pag. 659: *Nata fuit clauda et super ancha Grossum habebat.*

Mirac. S. Rosa tom. 2. Sept. pag. 456. col. 3. *Puer quidam... cum infirmaretur eo morbo, qui dicitur Grossum in gutture, etc.*

† 4. **GROSSUM CRURIS**, Pars illius crassior et corpulentior, vulgo *le Gros de la cuisie*. Lit. remiss. ann. 1851. in Reg. 80. Chartoph. reg. ch. 837. Percussit dictum Petrum de quodam cutello, quem habebat, in *Grosso cruris*.

† 5. **GROSSUM**, Latitudo. Charta ann. 1256. ex Cod. reg. 9612. U.: *Duo mille et 500. arpenta memoris... mensurate ad arpenta Tydenzia, que continent sex partes de Grosso et 80. de longo.* Eadem Gallice leguntur in Ch. Margar. reg. Navar. ejusd. ann. ex Chartul. Campan. Cam. Comput. Paris.: *Deux milles et cinq cent arpens de terre et de bois assis es bois de Derf, mesurés à l'arpent de Troies, de six perches de Gros et de six de long.*

† 6. **GROSSUM**, Crassitudo. Ruodlieb. fragm. 8. vers. 128:

Inque modum pisæ per cupress vaseculo funde, Majorique nocis ad Grossum fundito vasis.

1. **GROSSUS**, Crassus, magnus *Glossæ* Græc. Lat. *Hæxæ*, *Bassus* *Grossus*, *crassus*. [Hinc Ludovicus VI. Franc. Rex *Grossus* dictus est cum aliquot aliis. Genealogia Regum Franc. tom. 2. Spicil. Acher. pag. 810: Ludovicus *Grossus* genuit Robertum *Grossum* Comitem *Drocurum*. Pag. 807: Theobaldus *Grossus* Comes *Treacarum*, etc.] Qui et *Magnus* nuncupatur, quia statura proceriori et crassiori, ut in Charta ann. 1140. ex parvo Reg. S. Germ. Prat. fol. 31. r. col. 1:

Regnante rege Ludovico filio regis Ludovici Magni Eadem habet Charta A. episc. Silvanect. ann. 1162. in Chartul. Vallis B. M. dioc. Paris. Vide *Magnus* 1.] Amalarium in Prologo ad lib. de Eccles. Offic.: *Mihi peccatori Grossa res data est potius ad indagandum quam exponendum.* Adde lib. 2. cap. 16. [*Grossa domus*, Gall. *Grosse maison*, Familia nobilior, Menoto in Serm. Quadrag. fol. 112. v. *Grossa decima*, in Charta ann. 1108. apud D. Calmet. tom. 1. Hist. Lotharing. col. 575. Gall. *Grossa dime*, scil. frumenti, vini aliorumque fructuum præcipuorum: que *Grossorum fructuum* dicitur in Tabulario B. Maris de Bono Nuncio Rotomag. *Grossa glacies*, i. spissa, in Annal. Mutinens. apud Murator. tom. 11. col. 57. *Grossa campana*, Gall. *Grossa cloche*, apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 154. *Grossi fructus*, pro *Grossum* 2. Annuus beneficij redditus, in Charta ann. 1879. ibid. pag. 191. et in Statutis ann. 1880. ibid. pag. 504. *Grossa causa*, majoris momenti, in Statutis ann. 1815. apud eund. Lobinell. tom. 5. pag. 628.] *Grossum lignum*, in legibus Aluredi cap. 14. *Grossi nervi*, ibid. cap. 51. *Grossus panis* in Chron. Windesem. lib. 2. cap. 5. 56. *Vestes humiles*, *Grossæ et simplices*, apud eund. cap. 60. [Vestem respicit *Grossiorem*, apud Sulpic. Sever. Dial. 1. 21.] [*Grossa tegmina*, in Visione Wetini, sec. 4. Benedict. part. 1. pag. 282. *Grossus tumminus*, in Constitut. Frederici Regis Siciliæ cap. 42.] Adde Gregor. M. Præfat. in Ezechiel. et lib. 25. Moral. cap. 22. Palladium de Architect. ex MS. Donnizonem in Prologo lib. 1. de Vita Mathild. et alios passim. [Vide *Grossior*, in chart. Otton. I. Imper. ann. 987. ap. Erath. Cod. Diplom. Quediinb. num. 5. *Grossum miliare*, in chartul. Sarsept. num. 40.]

† **GROSSUS**, Difficulus. Vita S. Hironis Abb. Bonavall. tom. 1. April. pag. 48: *Iti considerare qualiter ille paralyticus se habebat, et vidit eum jam Grossus antelantem.*

† **GROSSUM DIAPENTE**, Alta vete et magna aut gravi modulatum. Reinard. Vulp. lib. 4. vers. 675:

Hic Grossum diapente toant sub voce Socrates.

† **GROSSUS RUDIS**, Indotus. Jo. de Janua: *Grossus rudis, villanus*, S. Augustinus lib. contra Epist. Manichæi cap. 21: *Si ad ista Grossi etiam et tardi sitis, quæro, etc.*

† **Inhabilis**, J. J. *Grosso*. Theodor. de Niem de vita Joan. XXIII. tom. 2. Conc. Constant. part. 3a. col. 877. Qui licet esset in se bonus, erat tamen quasi omnino illiteratus, nec non valde *Grossus* et indispositus ad papatum.

† **GROSSUS RUSTICUS**, Ita appellatus a nostris, seu *Gallia*, quidam Princeps Sarcenensis, qui regiones regio Egypti et tractus Damasceno adjacentes possidebat, dum nostri primam expeditionem sacram suscipere, præ nimia pinguique corpulentia, utique persona, in qua totus rusticus esse videbatur, ait Albertus Aquensis lib. 7. cap. 11. lib. 10. cap. 5.

† **GROSSA VERBA**, Convicium atrox, vulgo nostris *Grosses paroles* [*Gros mots*.] Charta Libertatum Novæ Bastidiæ in Occitania ann. 1298. in Regesto Philipp. Pulcri Regis Franc. ann. 1299. n. 16. ex Chartophylacio Regio: *Item si quis alicui verba contumeliosa et Grossa dixerit, etc.*

† **GROSSITIES**, Spureities, immunditia. Chron. Trivetti tom. 8. Spicil. Acher. pag. 434: *Manus ejus (Henrici II. Regis Angl.) quadam Grosseitia sua hominis incuriam protestantur, sarum enim cultum prosum negligit, nec unquam, nisi aves deferat, vitulur chirothecis.*

† **GROSSITIES INGENII**, Mentis hebetudo, in Vita Vener. Odæ, tom. 2. April. pag. 778. *Grossities intellectus*, apud de Breydenbach Itiner. J. S. pag. 163.

† **GROSSUS**, Dives, nobilis, potentior, quo sensu *Gros* dicimus. Lit. remiss. ann. 1850. in Reg. 80. Chartoph. reg. ch. 844: *Ordinus operarius vinearum dicit quod et minus volabam et credens, ipsi facerent ballum contra Grossos, et ipsos occiderent.* Unde natum proverbium: *Duo Grossi non possunt in uno sacco conversari*, inter Acta pontif. Cenoman. tom. 10. Collect. Histor. Franc. pag. 386.

† **GROSSA JUSTITIA**, Major, que vulgatus *Alta* appellatur, Merum imperium, Gall. *Hauts justices*. Chartul. ecel. Lingon. ex Cod. reg. 5189. fol. 5. v. *Hugoninus de Accellis... tenet apud Accellis domum suam et homines suos in justitia Grossa et bassa.*

† **GROSSA MATERIA**, Stercus humanum. Vide infra in *Materia*.

† **GROSSO MODO**, Neglecta fori ambagibus, absque arte, simpliciter. Charta ann. 1819. in Reg. 58. Chartoph. reg. fol. 86. r.: *Deputati procedent summarie et de plano et informabunt se Grosso modo cum gentibus domini regis, etc.* Homag. ann. 1838. tom. 1. Probat. Hist. Brit. col. 1609: *Michi dedit in mandatis, quod Grosso modo et sine prefatione dicam que dicitur sum. Grossement, pro Ample, la Memor. E. Cam. Comput. Paris. ad ann. 1384. fol. 317. v.: Houppelandais entailed mensurement ou Grossement.*

† **GROSSUM AVENS**, Gall. *Gros détail*, passim occurrit in Chartis diversarum regionum.

† **GROSSE**, Difficulus. Vita S. Hironis Abb. Bonavall. tom. 1. April. pag. 48: *Iti considerare qualiter ille paralyticus se habebat, et vidit eum jam Grossus antelantem.*

† **GROSSUM DIAPENTE**, Alta vete et magna aut gravi modulatum. Reinard. Vulp. lib. 4. vers. 675:

Hic Grossum diapente toant sub voce Socrates.

† **GROSSUS RUDIS**, Indotus. Jo. de Janua: *Grossus rudis, villanus*, S. Augustinus lib. contra Epist. Manichæi cap. 21: *Si ad ista Grossi etiam et tardi sitis, quæro, etc.*

† **Inhabilis**, J. J. *Grosso*. Theodor. de Niem de vita Joan. XXIII. tom. 2. Conc. Constant. part. 3a. col. 877. Qui licet esset in se bonus, erat tamen quasi omnino illiteratus, nec non valde *Grossus* et indispositus ad papatum.

† **GROSSUS RUSTICUS**, Ita appellatus a nostris, seu *Gallia*, quidam Princeps Sarcenensis, qui regiones regio Egypti et tractus Damasceno adjacentes possidebat, dum nostri primam expeditionem sacram suscipere, præ nimia pinguique corpulentia, utique persona, in qua totus rusticus esse videbatur, ait Albertus Aquensis lib. 7. cap. 11. lib. 10. cap. 5.

† **GROSSA VERBA**, Convicium atrox, vulgo nostris *Grosses paroles* [*Gros mots*.] Charta Libertatum Novæ Bastidiæ in Occitania ann. 1298. in Regesto Philipp. Pulcri Regis Franc. ann. 1299. n. 16. ex Chartophylacio Regio: *Item si quis alicui verba contumeliosa et Grossa dixerit, etc.*

† **GROSSITIES**, Spureities, immunditia. Chron. Trivetti tom. 8. Spicil. Acher. pag. 434: *Manus ejus (Henrici II. Regis Angl.) quadam Grosseitia sua hominis incuriam protestantur, sarum enim cultum prosum negligit, nec unquam, nisi aves deferat, vitulur chirothecis.*

† **GROSSITIES INGENII**, Mentis hebetudo, in Vita Vener. Odæ, tom. 2. April. pag. 778. *Grossities intellectus*, apud de Breydenbach Itiner. J. S. pag. 163.

* **GROSSITAS**, Asperitas. Vita B. Notkeri Balbuli, tom. 1. April. pag. 382. Quia bibuli gutturus *Grossitas* dum inflexionibus et repercussionibus et diaphoniarum diphthongis mitem nititur edere cantilenam, etc.

GROSSITUDO, (Crassitudo, amplitudo, gallice *Grossueur*, *Grossitudo pugni*, in Charta ann. 1171. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 882. *minimi digit.*) in Pactu Legis Salicæ tit. 43. [§ 4. Edit. Ecardi: *quatuor pedum, duorum pedum*, in Computo ann. 1847. tom. 1. Hist. Dalph. pag. 84. in Charta ann. 1317. ex Archivo Burgundii Blesensis. *qua uor. digitorum*, Jerem. 52. 21. § 1: *Quia inter magnates et nobiles regni... exorta fuerunt discordie et grossitudines cordium*, in e. odia, indignationes: sic Galli dicunt *Avoir le cœur Gros*, indigne ferre, stomachari.]

* **GROSSITUDO STYLI**, Aspera et dura scribendi ratio, in Actis SS. Martii pag. 474.

GROSSESCERE, Crassum fieri. Gregorius M. lib. 7. Ind. 2. Epist. 53: *Secus fit, ut quoad deterior fiat, dum in eis culpa grossescit*. (*Grossescere brachio*, apud Bedam lib. 5. Hist. Angl. cap. 8. *Grossescere timore curia*, in Miraculis S. Cuthberti cap. ult. Cultur etiam Guiberti lib. 4. de Pigner. Sanctorum. cap. 1.)

GROSSIARI, Eadem notione. in Miraculis S. Eutropii Episcopi Santonensis num. 20. [Vide *Ingrossari* suo loco.]

2. **GROSSUS**, apud JC. Anglos, idem quod integrum aliquod per se subsistens, nec ab aliquo alio dependens, ut *Villanus in Grosso*, est servus qui glebam non adhibetur, sed immediate domini sui personam servit. [Hinc f. *Grossi famuli*, in Fragmento ann. 1490. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 64. col. 2. Etiam *Advocatus in Grosso*, est ius Patronatus, non feudum, vel manerio annexum, sed primo et principaliter ad eum spectans, qui beneficii Patronus est, ut cum quis manerium suum vendit, retento sibi iure Patronatus, aut contra ius presentandi, quod ad manerium suum spectat separatim, et per seculum alienaverit, hoc casu Patronatus a manerio separatus, *Advocatus dicitur in Grosso*, id est, non manerio, sed proprietate personæ annexus. Vide Cowel. lib. 1. Instit. Jur. Angl. tit. 2. in princip. *Piacita Justitiariorum* anno 20. Idem. f. *Et Hugo de Louthier, qui sequitur pro D. Rege, dicit, quod wafy est quoddam Grossum de Corona, quod nullus eo gaudere possit, nisi inde habeat specialis warandum a D. Rege, etc.*

3. **GROSSUS**, Montis aurei species, vulgo *Gros* Charta Frederici II. Imper. ann. 1232. apud Goldast. tom. 1. Constit. Imperial. pag. 299: *Et possitis aureos Grossos et denarios monetare, etc.* *Grossi Augustarii*, in verbo *Augustarius*. Adde Decreta Ludovici Regis Hungarici art. 8. Historiam Cortusiorum lib. 1. cap. 10. etc. [*Grossi argentei*, in Constitutionibus Jacobi Regis Siciliae cap. 58.] Vide *Moneta*.

4. Varii *Grossi* memorantur in Lit. remiss. ann. 1474. ex Reg. 195. Chartoph. reg. ch. 1165: *Gros d'Espagne, de Navarre, de Barsalonne, de Pape, de Florence et de Seine*. Rursus alii appellantur apud Christ. Schlegel. in Dissert. de Nummis antiq. edit. ann. 1717. *Grossi Schnebergenses* ex metalli fodinis Schnebergensibus, in Ch. ann. 1471. pag. 83.

dicti etiam *Grossi principum* pag. 161. *Grossi acuti*, ab angulis, in Ch. ann. 1484. pag. 98. *Grossi senarii*, in Ch. ann. 1482. pag. 97. *Grossi lati*, in Ch. ann. 1850. pag. 104. *Grossi Pragenses*, in Ch. ann. 1298. pag. 101. et 105. *Grossi Zwickavenses*, in Ch. ann. 1492. pag. 163. [*Hologasini Grossi et piccoli*, apud Savin. Hist. Jur. rom. med. temp. tom. 3. pag. 617.]

* **GROSSUS ANTIQVUS**, Charta ann. 1817. in Batav. sacr. pag. 178. col. 2: *Debet dare pro qualibet libra viginti Grossos antiquos bonos*. Stat. eccl. S. Dion. Leod. ann. 1830. tom. 2. Monum. sacr. Antiq. pag. 430: *Novem Turonenses, de quibus scelerim faciunt Grossum antiquum*. [*Adde Annal. Fossens. ad ann. 1373.*]

* **GROSSUS METENSIS**, in Lit. remiss. ann. 1408. ex Reg. 158. Chartoph. reg. ch. 142.

* **GROSSUS MISNENSIS**, in Charta ann. 1360. apud Ludewig. tom. 4. Reliq. MSS. pag. 421.

* **GROSSUS MITRATUS**, Idem forte qui *Papalis*, in Lit. remiss. ann. 1418. ex Reg. 169. Chartoph. reg. ch. 471.

* **GROSSUS PAPALIS**, in Ceremon. Rom. MS. fol. 27. v.

* **GROSSUS REGIS**, Lit. remiss. ann. 1478. in Reg. 301. Chartoph. reg. ch. 181: *Cellui Dufour tira de sa bourse ung Gros de roy et deux grans Mans*. Alim ann. 1378. in Reg. 114. ch. 262: *Argent nommé et appelé argent le roy, dit Gros*. Vide in *Moneta*.

* **GROSSUS-TESTICULUS**, Vicus in Vellocassino Normannico, vulgo *Grossi*, in Descript. superior. Norman. tom. 2. pag. 570.

† **GROTTA**, Vide supra *Gotina*. Vita B. Gerardi de Villa magna, tom. 8. Mail pag. 218: *Itaque in locum suum rediit, cui a Grottiis, id est, cryptis nomen erat*. Vide *Grotta*.

† **GROUVA**, Locus paludosus. Vide *Gros 2*.

† **GROUINUM**, Confluens, sic dictus quod quodammodo referat rostrum sullum, Gall. *Grouin*, vel *Grouin*. *Iuxta Grouinum seu rostrum duarum aquarum, ubi Vigena Grossum fluitum recipit*, tom. 4. Annal. Bened. pag. 382.

* Vel potius *Promontorium*, Gall. *Cap*; unde *Groing de Cauz*, in Lit. ann. 1364. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 428. art. 6. quod nunc, ut monet doctus Editor, *Cap* vel *Chef de Cauz* appellatur.

† **GROUNDAGIUM**, Reditus pro statione navium in portu. Vide *Sedes navium*.

* **GROSSARE**, Murmurare, conqueri, indignari, a Gallico veteri *Grosser*, quod varie scripserunt nostri, eodem significato. Lit. remiss. ann. 1358. in Reg. 88. Chartoph. reg. ch. 280: *Et si se hoc ipsi habitatores, aut ipsorum aliqui loquerentur vel Grossarent, quod ipso egreger verberarent*. Joinvil. in S. Ludov. edit. reg. pag. 152: *Aucun de ses familles Grossaient de ce que il faisoit si larges aumones et que il y despendoit moult*. Charta ann. 1319. in Reg. 65. ch. 281: *Que li abbés et li couvens de S. Martin... timent pour franchise... sans che que nous ne nos hoirs les en puissons reprendre, ne Groucher en temps à venir*. Lit. remiss. ann. 1379. in Reg. 115. ch. 18: *Jehan Seurain dist audit feu Pierre, vous ne devez pas Groucier, nous vous faisons bonne compaignie*. Lib. rub. fol. parvo domus publ. Abbavil. fol. 42. r. f. *Faisoit on vilanie (en cette maison) et s'en plainnoient li voisins et Grouchoient, etc.* Lit. remiss. ann. 1401. in Reg. 154

ch. 80: *Un nommé Ponsart Robert Champ foulon succomma à Groucier et dist qu'il renvoyt Dieu, etc.* Alim ann. 1404. in Reg. 150. ch. 119: *Cellui Wyet respondi que il n'y avoit compaignon qui se en courroussat, et que se il en vouloit Groucier, il en Groussast*. Alim ann. 1409. in Reg. 169. ch. 289: *Il n'avoit homme es pes qui oest Groucier contre Cellui Colat, pour ce qu'il en avoit batuz et decoupez plusieurs*. Vitæ SS. MSS. ex Cod. 26. 8. Vict. Paris. fol. 248. v. col. 1: *Sainte Eufemie fu amandé devant le juge, deoant leguel durement se Grouce, diasse: Pourquoy contre les loys des emperours pardonez vos à moi seule? Gulgevilla in Peregr. hum. gener. MS.:*

Si ne desches pas Groucier.
N'a moi ni agrament tanchier.

Rursus:

Valant mes il controugnant
Et se de le louse Groucier.

Hinc legendum *Grossonier*, pro *Grossonier*, tom. 1. Fabul. pag. 144. Eodem sensu *Gourgouler* et *Gourgousser* dixerunt. Lit. remiss. ann. 1368. in Reg. 97. ch. 178: *Cellui Michiel tenant toujours felonnie et courrouz en son cuer, et Gourgoussant contre ledit Lorens, etc.* Alim ann. 1401. in Reg. 156. ch. 453: *Lequel Pierre dist à Jehan Rasse que oras et c'estrois il avoit Gourgoullé, etc.* Cellui Alain raproucha: *Ceste vileine ne cessera meshuy de Gourgousser*, in alim Lit. ann. 1471. ex Reg. 197. ch. 182. Unde *Gourgos*, pro *Rixa*, dissentio, in Lit. remiss. ann. 1450. ex Reg. 176. ch. 751: *Aucques lequel Jehannin on ne securoit nulloffis entre sans noise et Gourgos*. Apud Froissart. vero vol. 2. cap. 80: *Mette en Gourgousser les paroles d'un autre, est Musitare alterius verba et tacite repetere*.

Grumeler, pro *Grommeler*, eadem acceptione, in Lit. remiss. ann. 1402. ex Reg. 157. ch. 319: *Le suppliant lui dist que s'il Grumeloit, qu'il eust mort*. *Lequel Colinet toujours aloit et venoit parmi ladite foulerie en Grumelant*, in alim ann. 1474. ex Reg. 196. ch. 1048. Pro *Rixari*, verbis iacessere, in Lit. ann. 1404. ex Reg. 150. ch. 184: *En alant leur chemin souz deux es Grumeloient et ataignoient de paroles*. Vide *Grunnere*.

† **GROXILLA**, an Gallina? Stat. Avellæ ann. 1496. cap. 160. ex Cod. reg. 4634: *Non debent nec presumant ire obviam aliquibus venientibus ad vendendam victualia ac locum Avillians, sicut edos, Grozillas, capones, fasanos, etc.* Vide *Grute*.

GRU, *Grus*, Italis *Gru*, *Grus*, Gallis *Grus*. Lex Salica tit. 7. § 8: *Si quis gallum aut gallinam furaverit, vel cygnum, aut Gravam domesticam, etc.* Editio Heroldi: *Si quis Gruem aut cygnum domesticum, etc.* Per *Grus domesticas* *Wendelinus* ardeas intelligi putat, quæ *Flandris Keigens* dicuntur, quas alunt Flandrenses foventique magno studio circa suas sedes: iuxta quas videre est manufactos colliculos, quos *Mottas* vocant, aqua cinctos et arboribus præaltis obritos, in quorum cacuminibus istæ ardeæ nidulantur. Hæc mota vocantur *Keygerije*, quasi *Gruerie*. Adde *Legem Longob.* lib. 1. tit. 19. § 14. [*Rothar. 323.*]

* *Grus* vero pro *Mesenterium vitulinum*, Gall. *Frais de veau*, ut videtur, in Lit. remiss. ann. 1431. ex Reg. 171. Chartoph. reg. ch. 422: *Siz harene, qua fra paine et une Grus de veau*.

* **GRUAGIUM**, Tributum, quod ad urbium et oppidorum portas præstatur.

lit. remiss. ann. 1451. In Reg. 184. Chartoph. reg. ch. 148. *Lequel Regnaud ve-noit de la Ferté sous Goyre, chargé de biens meubles en deux chariots, et y amenoit sa fiancée; et quant le suppliant aperceut le dit Regnaud et ce qu'il menoit, il arresta tout et demanda à ladite fiancée la pareole et le Gruage, pour ce que à l'occuls suppliant appartenoit de lever ledit Gruage ou barage. Vide alia notione in Gruarius 1.*

• Hinc Gruer, Tributum seu prestationem quamlibet imponere, exigere, nisi sit pro Grever, gravare. Charta pro habitat. de Vandœuvre ann. 1271. In Reg. 72. Chartoph. reg. ch. 198: *Le cheval paiera cinq moiteins de bief, moitié fourment et moitié avoine et deux deniers chacun an; en telle maniere que cil qui n'ont beste traitant sont sept Grues (sic), il seront alegés d'un moitein, et sera mis... sur ceulz qui mieulz le pourront paier.*

1. GRUARIUS, Primus cognitor, seu Juxta causarum ad silvas et venationem attentivum, et delictorum, quo in his committuntur; cujus appellatio ad Majorem Forestarium devolvitur. Gruer, Gallia, apud quos idem, secundum locorum discrimina, qui Verdier, Forestier, Chastellain, Concierge, Maître Sergent, etc. ut est in Statuta Henrici III. de forestis ann. 1583. art. 22. Ex quibus pronum est vocis etymon, ex Germanico nempe Gruen, vel Groen, viridis, unde nostris Viridarum, idem qui Gruarius. Pitheous ad Consuet. Trecentem tit. 10. art. 9. a Gru, deducti, quod quemvis silvarum fructum sonat, ut sunt glandes, castaneae, poma, ac pira silvestria, que ad firmam dantur a Gruariis. Vide Grutum. Gladius Mallevilens in Comment. ad Constit. Silvar. art. 22. a Gruibus, improbanda cuius omnino conjectura: a illa a spoc, quercus, deducunt. Idem porro muneris viros primarios, atque adeo Militari cingulo doratos obisse docet Santyonium pag. 84.

• GRUERIUS, Eadem notione. Edictum Philippi Patrici Franc. Regis ann. 1291: *Grueris et forestarii in manibus suorum superiorum prestent juramentum secundum formam constitutionis prelibate. Hujus officium non ad silvas solum et venationem, sed etiam ad aquas et piscationem pertinuisse docet Edictum Philippi Longi ann. 1198. ubi primum statuitur: Que li Gruier gouverneront les eaux et les viviers, en la maniere qu'il vouleront faire.*

• GRUERUS, Charta anni 1226. ex Chartulario Sangerm.: *Ibi poterat venari, et Gruerius erat sorum.*

• GRUARIUM, Jus, quod ratione officii Gruarii competit: Droit de Gruerie. Charta Philippi Aug. ann. 1218. apud Doubletium pag. 900: *Gruarii vero nemoris predicti habebunt quiete et sine aliqua consuetudine 80. arpennos nemoris prenominati pro Gruario suo. Ex his emendanda Charta alia apud eundem Doubletium pag. 889. ubi perperam Glaria, pro Gruaria habetur. Vide Raguelum in voce Gruerie, et Santyonium in Statutu pro forestis lib. 1. tit. 23. art. 1. et Cardinum Bretilum de Regis superioritate pag. 181.*

• GRUARIA, Officium Gruarii. Charta ann. 1265. In Hist. Guineng. pag. 378: *Cum discordia verteretur super garda sive custodia justitia ipsius Ecclesie, ac Gruaria nemoris ejusdem Ecclesie. [Confirmatio fundationis Monast. Vete-*

ris-pediculi ann. 1202. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1033: Droco de Melloto pater meus et domina Emen-gardis mater mea dederunt... Fratribus Grandimontis ordinis... omnimodam justitiam altam et bassam, et omne dominium, Gruariam, gardiam et garennam, quidquid habuerunt vel habere poterunt, etc. que totidem verbis repetuntur ibid. col. 1041.]

• GRUERIA, Charta Guidonis Francie Buticularii pro Ecclesia Karoli loci ex Chartario ejusdem: *Dedi herbagium et glandem in omnibus nemoribus, in quibus habebam Grueriam... et ubicunque Grueria de Donnemartino adpertinere dignoscitur.*

• GRUARIUS, Qui jus habet utendi foresta alterius. Charta Petri Meld. episc. ann. 1227. ex Chartul. Campan. fol. 186. v. col. 2: *Tenantur dicto decano et successoribus suis illis tredecim arpennis nemoris erga omnes usuarios et Gruarios, exceptis hominibus nostris, libera garentia. Gruyer, Custos forestae, in Lit. ann. 1357. tom. 6. Ordin. reg. Franc. pag. 632. art. 19: Le sire (de Bourlemont) doit avoir et mettre esdit boys son Gruyer par dessus ledit forestiers; et doit sire creuz ainsi comme il est s'il estoit à eulz, pour son fait.*

• GRIARIA, Idem quod Gruarium, vel jus, quod quis habet in foresta alterius. Charta Philippi Aug. ann. 1196. apud Doubletium pag. 893: *Dedit in perpetuum Ecclesie B. Dionysii universa tam in traverso aquae Meduniae quam in teloneo ville, et Griaria forestae, qui dicitur Arthia, etc. Tabular. S. Genovefse Paris. ann. 1186: Cassinus et quitavimus, si quid habebimus nomine Griarie in territorio predictae ville: ita ut neque nos, neque heredes nostri in perpetuum poterimus impedire vel disturbare colonos Ecclesie, quin libere et quiete per Canonicos Ecclesie possint colere, dirumpere et extirpare ubicunque voluerint in territorio predictae ville. Necrologium Ecclesie Parisiensis prid. Id. Dec.: Eodem die ex statuto communis Capituli nostrri celebrari debet anniversarium b. m. Theobaldi Comitis Trecentis, et predecessorum suorum Comitum Campanie, pro quorum animabus Blanche Comitissa Trecentis et Theobaldus, filius ejus, cum Griariam in nemoribus B. Marie de Roseto vindicaret, per compositionem factam inter ipsos et Capitulum nostrum, omnia nemora supradicta extirpari, et domos seu villas ibidem ad voluntatem et dispositionem Capituli constructi concesserunt. Adde Probat. Hist. Castillon. pag. 82. 38. 53. et Hist. Drocentis pag. 241. [necnon Chartam Simonis de Pissiac ann. 1212. apud Martenium tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1108. etc.]*

• Grarie, in Charta Galcher. de Castel. Paris. fol. 120. v. col. 2: *Nous avons baillié à nostre seigneur le roy par échange et en non d'échange toute la chace que nous avions... et bois, que nous avons en Grarie en la forest de Rie et de bois, que nous avons des bateys de Vilers;... sans ce que nous ne baillions, ne avons baillié nus des trefrons, des Graryes, des bateys, ne des forfons d'iciaus, ains les retenons pardevant nous, et retenons les gardes desdites Graryes, des bateys et des usages, pour faire gardier par nos sergens, comme nostre trefrons. Vide supra Griatoria; modo tamen non idem sit quod supra Gracium et Greeria.*

• Non solum in forestis, sed et in agris cultis jus griarie primum viguisse

declarat Charta ann. 1204. apud Duchesnum in Probationibus Hist. Monmorenciacae pag. 65: *Ego Radulfus Suscionensis dominus et Adeldis uxor mea notum facimus omnibus presentem paginam in pecturis, quod compositionem quam dilectus filius noster Gaucherus de Castione cum Abbate et Capitulo Dionysii fecit super Griaria de Tremblon, tam in nemore quam in Plano, concedimus in perpetuum tenendam sicut in Charta predicti Gaucheri continetur. Quin imo jus illud ad vineas et alias res sese extendisse mox patebit ex Charta anni 1268. in voce Gruarium laudata.*

• GRIAGIUM, Idem quod Griaria; Gruage, in Consuet. Aurelian. cap. 1. art. 82. Charta S. Ludovici Regis ann. 1268. In Regesto Memorialium Camerae Computor. Paris. fol. 263: *Et forestam nostram et villam Pantecuriae cum omnibus Griagis ejusdem, etc. Computus Ballivorum Francie ann. 1288: Buticularius Sifonectensis pro Griagio suo bosorum Coye, etc. [Charta anni 1268. ex Tabulario Portus Regii: Guillelmus de Meuduno armiger habet Griagium sine redditum et obventiones quascunque que sibi obvenire poterunt ratione Griagli in nemoribus constitutis in Castellania Montisfortis, quem estimabat xxx. sol. Paris. vel amplius annuatim.] Occurrit praeterea in Charta ann. 1275. pro Monasterio S. Germani de Pratis, et in alia anni 1204. in Probat. Hist. Castillon. pag. 84. [necnon in Charta Philippi Franc. Regis ann. 1307. Inter Probat. Hist. Comitatus Ebrol. pag. 29. Les Griages de la Chastellenie de Meulien, in altera Charta ejusdem Regis ann. 1268. ibid. pag. 23.]*

• GRUAGIUM, Charta ann. 1268. ex Tabulario Fossatensi f. 91: *Omne Gruagium, quod habebant... in manerio de... iam in terris, vineis, nemoribus, quam in aliis rebus. Aresta O. SS. ann. 1287. In Regesto B. f. 78: Ordinum fuit, quod in omnibus forestis, in quibus D. Rex habet Gruagium, tertium et danguerium, etc. [Litterae ann. 1358. apud D. Secousse tom. 3. Ordin. Reg. pag. 315: Ledit concierge... doit prendre et parveoir... tout le Gruage de tous les bois d'Yveline.]*

• GRUARIUS, Accipiter in gruum venatione exercitatus. Vide Commorus.

• GRUCIFIXUS, pro Crucifixer, in Charta ex Tabul. Cassin.

• GRUCTA, pro Crypta, Oratorium subterraneum. Chronic. Amaiphit apud Murator. tom. 1. Antiq. Ital. med. aevi col. 216: *Domnus Andreas de Alano presul et civis ejusdem civitatis Amalphi... pontificatus anno primo, et anno Domini 1264. in inferiori Gructa, ubi est corpus beatissimi Andree apostoli, fecit fieri celum ornatum stellis, cum diversis ornamentis. Nostris Goue et Gourdine, Antrum, spelunca, locus secretior. Vita Patrum MSS.*

En une Goue se moucha,
Ilueques se tint tou' serré,
Tanc que li orés fu passé.

Guignevilla in Peregr. hum. gener. MS.:

Adoz Grac-Diu si entra
En sa Gourdine, et m'apela.

Ubi Gourdine forte usurpatur, pro Cour-tine, Tentorium vel Palatium. Vide Courtis 3. et 4.

• GRUDO, id est, Sanguisuga, in vet. Glossario MS. S. Andreae Avenionensis.

• GRUDUM, Vide Grutum.

• GRUELLUM, Potenta Gall. Gru, Gruau, (quibusdam in locis Gruel.) Guill. Britto in Vocab. MS.: *Plus dicitur cibus et*

agua et farina confectus, sicut Gruellum. Monasticon Anglican. pag. 149: De avena duodecim summas de eadem villa ad Gruellum faciendum, scilicet quarta et sexta feria per totam quadragesimam.

GRUELLUS, a veteri Gallico Gruis et Grus. Furfur, vulgo Son. Arest. ann. 1345. in Reg. 2. arrestor. parlam. Paris: Dicitur officialis nostri jura et utilitates habent et conservent habere in die coronationis nostre, necnon quodcumque et ubicumque nos contingit comedere coronam regiam portantes. Pastoriarius videlicet panem coctum, Gruellos, mapas, manuforgia, etc. Glossar. Lat. Gall. ann. 1352. ex Cod. reg. 4120. Furfur, Grus. Lit. remiss. ann. 1401. in Reg. 156. Charloph. reg. ch. 65: Thibaut le Grant-prestre, boulangier demourant a Reims, entre en la chambre là où il avoit accoustumé de faire mettre le Grus ou bran, et le rebulet qui yst de la fleur.

GRUERER, ἡραπίειν. Gloss. Lat. Græc. Sangerman. MS. Festus: Gruere dicuntur grues, ut mes Grunnire; unde tratum est Congruere, id est Convenire, quia id genus volucrum minime solivagum est. Utitur Auctor Philomela. Vide Gruere.

GRUERIA, Giventes. Vide in Gruarius.

GRUFUS, Setonus, pilosus, hirsutus. Ugutio. Vide Gruosus et Grusus.

GRUGNUM, Rostrum, Grugno Ital. Gallis Groin, proprie porcorum et aprorum, quo gruuntur, hinc versus:

Hinc equus, Grunni porcus, ripat quogruissus. Adde Spartianum in Geta, et vide in voce Musum.

Qua voce etiam Facies, Gall. Visage, populari more significatur, unde Groingnet, pro Colaphus, et Gronger, colaphum implere. Lit. remiss. ann. 1401. in Reg. 156. Charloph. reg. ch. 336. Au quel Jehan de la Bousse ledit escuyer dist: Tu en pourras bien tant parler que je te donrai un Groingnet. Alie ann. 1377. in Reg. 110. ch. 341: Lui dist moult outrageusement que il mentoit par sa gorge, et que se il en parloit plus, que il le Grongeroit du poing, qui est à dire, que il le ferroit du poing. A forma ad rostrum pertinente fortassis orta voces Groenet, Fuscine seu tridentis species, et Gronet aut Gronnet, Armorum genus. Invent. ann. 1511. in Reg. 13. Carb. sign. Habacuc fol. 39. v. Eng Groenet de fer à tirer char. Lit. remiss. ann. 1407. in Reg. 162. Charloph. reg. ch. 41: Seurunt illec Jehan de Grantmaire garni d'un baston, nomme Gronnet. Un baston, que l'en nomme Gronnet, in alio ann. 1410. ex Reg. 155. ch. 332.

Hinc cognomen Gronget additum nomini D. de Vasse, quorum nomen proprium fuisse falso nonnulli existimant, ut colligitur ex Lit. remiss. ann. 1418. in Reg. 175. ch. 281: Notre ame Jehan de Vasse, dit Gronget, jeune escuyer natif du Maine, s'est accointé d'une femme joyeuse, nommée Agnes Janelle, de laquelle il s'est aidé par aucun temps, etc.

GRUERIUS, Vide Gruarius.

GRUINUM, Grana frumenti, que cadunt in area, dum segetes in horreis conduntur, Gall. Flandris Grouin. Charta anni 1190. e Tabulario Corbeiensis. Eadem (malas consuetudines) in plena curia coram hominibus Ecclesie quibus clamauit et in perpetuum queripuit, carionem videlicet bladi nostri in Augusto, omnia ligamina garbarum cujuslibet bladi et leguminis, Gruinum, hallo-

nem, quod in ventilationibus sub rastello remanet in area. Vide Groinum.

Gruen, in Charta ann. 1253. ex Reg. 21. Corb. fol. 114: Nous avons vendu... tout le hauton et tous les fourages et le Gruen... de nos et de no maisnie, quant on vons. Vide supra Groinum.

GRUIRE, ut Gruere. Odo de varia Ernesti Bavarig Ducis fortuna apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 343:

Progressi modicum per campos, ecce tumultum
Aeribus accipit horrenda vocis, habentis
Cum Grubus genus in late Grunitibus arvis.

GRUIT, Vide Grutum.

GRULLATORES, ἡραυροποδοῦντες, Terrorem afferentes, in Glossis Lat. Græc. Adde ex Castigat. in utrumque Glossar. Grullatores, παῖνα εποδοῦντες. leg. Grullatores. Vide Scaliger. ad Festum in hâc voce.)

GRULLI, Εἰδος κελῶν, Genus navigii, in hisdem Glossis et in Supplemento Antiquarii. Adde ex hîs. Casigat. leg. Cault. Vide supra Grippus.)

1. GRUMA, Glossar. Græc. Lat. Ἀρομαῖον, Gruma, papilla.

2. GRUMA, Ugutioni, est crusta, que fit in lateribus doli propter vinum, unde Grumus et Grumosis. Ital. Gromma.

3. GRUMA, Charta Aistulh Reg. Longobard. apud Ughellum tom. 2. pag. 108. Et omnes lacvas usque ad Grumam seu siltum, etc. [idem puto quod Gruma.]

4. GRUMA, βασιλικὴ γῶμα. Gloss. Lat. Græc. id est, Regia mensura, vel norma: γῶμα enim hic est προ γῶμα: pro qua Latini dixerunt Groma vel Gruma.

Adde ex Castigat.: Gruma, γῶμα. Cod. reg. Figura geometricalis. Groma, ut habet Festus, appellatur genus machinule cujusdam, quo regiones agri cuiusque cognosci possunt, quod genus Græci dicunt γῶμα. Præsertim intelligitur mensura, qua flexa via ad lineam dirigitur. Vide Forcellin in Groma.] Hinc

GRUMARE, Metri. Gloss. Lat. Græc.: Grumat, μετροῦ. Grumari, χαρταρῆσαι. Vide Lexica Martini, ac præsertim Caroli de Aquino ubi nihil desideratur ad explanationem vocis Groma.

GRUMARE, Assenbler, amasser, enfler. Glossar. Lat. Gall. S. Germ. Prat. Vide alia notione, in Gruma 4.

GRUMELLA, Farina accommoda pulvi faciendâ, apud Babel. in Menolog. ad 13. Apr. pag. 270. col. 2. Vide Gruellum.

GRUMICEGLUS, Glomicellus, dimin. a Glomus, Gall. Peloton. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657: Grumeycel. Prov. glomus, glomeracio. Stat. Monit. reg. pag. 275. Item statutum est, quod fletus, que sicut lenam, non faciant aliquam fraudem in faciendis Grumicellis, videlicet quod in ipsis non faciant initium de lapide, nec de aliquo alio, præterquam de filo.

GRUMINUS, Grumus, acervus, Gall. Monceau, las. Andreas Floriac. MS. lib. 3. Mirac. S. Bened. Terum pluviali agente tempe, dissidente maceria, lapsis fornicibus, fastidium totius ædificii in Gruminos dilabitur.

GRUNDA, Tecti prominentia. Gloss. Lat. Græc.: Grunda, στεγή, xxi τὸ ὑπὲρ τὸν πλάνα ἔγγον. Tectum et quod pertinet supra vestibulum. Bonnius lib. 7. Hist. Hungaricæ pag. 331: In fronte sub Grundis. Leg. Subgrundis. tectorum triglyphos subjicere decreverat. Vide Xylandrum in notis ad cap. 8. lib. 2.

Vitruii. Italia Gronda sunt Colliquiz, nostris Goutiers.

GRUNDA, Vide supra Gronda.

GRUNDARE, Grundam facere, Johan. de Janua.

GRUNDATORIUM, eidem Johanni, Quod grundat vel stillat.

GRUNDEGA, Vestis ornatus, vel pelittium: Vide supra Gressum, Lib. censuum eccl. Rom. MS.: Præstanti sub pensione xij auri solidos Lucanos, ana denarios novem, et vestia stamatorica quatuor, cum Grundegis sutis. Grundegis edidit Murator. tom. 5. Antiq. Ital. med. ævi col. 823. utrum melius ignoro. Haud scio etiam an inde Grounois, Pelittium, in Lit. remiss. ann. 1468. ex Reg. 184. Charoph. reg. ch. 382: Une robe à femme fourrée de Grounois noirs. An a voce Grous, Canis. Fabul. t. 1. p. 88:

Et est vom vuât en decess.
Plus vil vous seroit qu'un Grous.

GRUNDIRE, ut infra Grunnire. Gloss. Lat. Gr. Grundit, γροῦνίζω. Vide Notium cap. 8. n. 36.

GRUNNA, [Locus paludosus.] V. Gronna.

GRUNNIRE, Murmurare more suum, indignari, Gallis Gronder. Gronger. [Lambertus Ardensis apud Ludewig. tom. 8. pag. 578. Arnoldo... super hoc magis Grunniente et immurmurante.] Usus antiqui Cluniacensis cap. 108: Versum reincipiat, et toties hoc faciat, quoties Priorem propter hoc Grunnire cognoverit. Eadem notione habent Statuta antiqua Ord. Cartusienis 1. part. cap. 40. § 4. Jo. Molinetus Valentianensis pag. 27:

C'est fort Harry à l'autre qui en Gronge.

GRUNDILLER, eodem sensu, in Bestiaro MS.:

Si Grundilleret et murmuraret, etc. Vide supra Groussare.

GRUNDRUHR, GRUNDRURE, Charta ann. 1340. tom. 2. Hist. Trevir. Joan. Nic. ab Hontheim pag. 145. col. 1. Insuper angarias seu ezaciones, vulgariter dictas Grundruhr, in nulla parte conductus seu districtus dom. nostri Trevisensis... ab aliquo recipiemus. Alia ann. 1346. ibid. pag. 165. col. 2. Cum intellexerimus nonnullos, præsertim super alveum Reni, ubi factus vendicasse et adhuc vendicare jus quoddam se intrumittendi de bonis, rebus ac mercibus eorum, qui naufragium patiantur, quod Grundrurs vulgariter nuncupatur, et etiam eorum, qui bona vel res aliquas per terras in diga vel curibus vehunt sine ducunt, si diga vel curibus hujusmodi labantur, vel cadant, vel confringantur, vel etiam si diga sic cadentes seu dum franguntur, eorum propriis ductoribus, vel aliis aliquod corporis nocumentum inferant, bona, res et mercas hujusmodi animo sibi retinendis tenere occupando. Cum igitur hujusmodi juris seu potius injurie vendicatio sit contra omnem æquitatem et naturalem etiam rationem, non obstante aliqua consuetudine, consamus et irritamus. Grundrurs, in alia ann. 1354. ibid. pag. 179. col. 1. Vide mox Gruntroringe. [Vide infra voce Lagan et Mitterm. Princip. Jur. Germ. § 162. not. 5.]

GRUNE, Terminus, limes, ut supra Grancia. Charta ann. 1310. in Reg. 46. Charloph. reg. ch. 44: Prout recte tendit ad quemdam lapidem sive Grunh, et a dicto lapide sive Grunh prout recte ducit ad alium lapidem, etc.

GRUNNA, Vide supra Gronna.

• **GRUNTRORINGE**, quid sit explicat Charta privi. civit. Hamel. ann. 1277. apud Ludewig. tom. 10. Reliq. MSS. pag. 28. Item sit aliquod infortunium acciderit ex contractione pontis, vel quocumque casu, ut in aqua, damnum quod vocatur Gruntrorings, sive cum curribus vel navibus circa longitudinem civitatis, iudex illa dona non potest impetere; sed homines quorum bona sunt, recolligent ea, sine delicto iudicis. In Chartis norumce privilegiorum confirmatoris ann. 1285. et 1407. ibid. pagg. 54. et 64. legitur Grundroringe et Grundroringhe. Vide supra Grundrühr.

• **GRUNUM**, Rostrium, locus promissus, a Gallico Grotia. Charta ann. 1186. Inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 606. Ego Willelma Nemausensis vicecomitis, per me et per filium meum vicecomitem, dono... ad beneficium, sine dolo, tibi Petro Raymond de Anogia, et quibuscumque volueris, scilicet illam peditam, que est ad Grunum de Anogia. Alia ann. 1288. Inter Probat. tom. 1. Hist. Nem. pag. 72. col. 2. Ita quod super dictam aqualem teneamini facere testudines, per quas aqua possit transire ad dicta molendina de Poria rades... salvo et quod faciatis in dictis testudinibus vias, circa Grunum furni de camino versus orientem, per quas mittantur postea complentibus aquam equalis venire in claustrum nostrum, cum necesse fuerit. Vide supra Grouinum et Grignum.

• **GRUOSUS**, Sarcosus, pilosus, hirsutus. Ugutio. Papias habet Gruosus. Vide Grufus.

• **GRUPES**, Γρυπες, Gryphes, in Supplemento Antiquarii.

• **GRUPA**, Prov. Præsepe, in Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657. Italica, Greppia.

• **1. GRUPPUS**, Italica, Groppo, Nodus, acervus, ornamentum genus in vestibus. Inventar. ann. 1889. apud Murator. tom. 16. Script. Ital. col. 809. Cotardita una vestis de cramoisi, laborata e parcausum et manicas ad Gruppo perlarum. Stat. Verceil. lib. 4. pag. 55. v. Item quod aliquis testor non debeat... tenere in scriptura gladium majorem una spanna, computato manubrio ad Italianum Gruppo. Vide Gruppo 2.

• **2. GRUPPUS**, Chirographum, subscriptio nomini addita, Gall. Parafe; sic dicta, quod, nodi instar, calamo ducta ex eadem linea, varie in seipsam reflexa et convoluta formetur, ut notant docti Editores ad Mirac. S. Raym. Palmar. tom. 6. Jul. pag. 658. col. 1. Subscriptum in authentico cum Gruppo: Ego Joannes de Lega, sacri palatii notarius predicti interfui, et rogatus hanc cartam scripsi. Stat. Placent. lib. 2. fol. 19. r. Statuimus quod quicumque utitur aliqua carta vel publico instrumento in judicio, teneatur ipsam adversario cedere integraliter cum die, millesimo, testibus et notariis, et Gruppo notarii. Vide Gruppus.

• **GRUPTA**, Crypta, antrum; Germ. Grube, Gruble; Ital. Grotta, [Gall. Grotte] Charta ann. 887. apud Ughellum tom. 2. pag. 747: Insuper eidem contuli Gruptas Eremitarum... cum omnibus ad dictas Gruptas pertinentibus. Vide Crypta.

• **GRUPUS**, Nodus, ex Ital. Groppo, Gruppo, Charta signata cum Grupo, apud Ughellum tom. 4. Ital. sacra pag. 180. Vide Gruppus 2.

• **GRUS**, ut supra Gruellum, Polenta. Statuta Monasterii S. Claudii ann. 1448: Diebus illis in Quadragesima debet pi-

lantarius ministrare potagium de Grus, atque pisa alba, etc.

• Notanda vocis Gallicæ Grus significatio, in Lit. remiss. ann. 1415. ex Reg. 169. Chartoph. reg. ch. 61: Iceluis Girart appella la suppliante deuz ou trois fois Grus, Grus; et pour ce qu'elle n'entendoit pas que c'estoit à dire desdites parolles, demanda audit Girart que c'estoit à dire: lequel Girart lui dist que c'estoit à dire ribaude, en l'appellant par plusieurs fois Grus ribaude, Grus, ribaude. Vide supra Gruchus.

• **GRUSSUS**, Sciosus, pilosus, apud Papiam MS. Editus habet Grusus. Vide Grusus.

• **GRUT**, Vide Grutum.

• **GRUTA**, Gallina silvestris. Silvester Girald. in Topogr. Hibern. Dist. 1. cap. 10: Galline campestris, quas vulgariè Grutas vocant, hic raris sunt.

Dist. 2. cap. 11: Sunt montana quedam, in quibus grutes et Grute ovesque varis suo in tempora abunde nidificant.

• **GRUTARIA**, Bellaria. Ita vetus Interpres Palladii σπαργατα vertit cap. 9: Alius vero Grutaria vendens.

• **GRUTARIUS**, Vide in Grutum.

• **GRUTERIA**, Vide Gutteria.

• **GRUTIMAGNUS**, perperam pro Grietmannus, Præfatus civitatis Charta ann. 1814. in Cod. reg. 10136. 2. fol. 28. v. Ludovicus Dei gratia Romanorum rex et semper augustus, prudentibus viris Grutimagnis, consiliariis, etc.

• **GRUTPOTE**, Theloneum Monasterii S. Bertini: Cartica Grutpote 2. den. [Vide Grutum.]

• **GRUTTA**, [Gallice Grotte: « Grutta alia magna subterranea. (Diar. Burcardi. ed. Thuasne II, 172. an. 1494.) »]

• **GRUTERIA**, Vide Gutteria.

• **GRUTUM**, Leguminis species alias Granamelum: Anglica Groat, [a Saxonico Grut, Far, condimentum cerevisiæ, zea, alica.] Liber Rames. sect. 144: Decem mittas de brasseo, et 5. de Gruto, et 5. mittas farinæ triticæ, etc.

• **GRUDUM**, Contractus anni 1282. et Chartulario Fiscamneni: Vendidi undecim quarterios bladi et sex boissellos Grudi; id est, Hordel ad conficiendam cerevisiam accommodati, ut mox dicitur: qua notione vox Gallica Gru etiam accipitur in Chartulario Gemmeticensi tom. 1. pag. 80: A raison dequoy les gens du Roy nostre dit Seigneur, ou les ayans cause, prennent audit moulin chacun an cinquante deuz boisselets de moult, ainsi qu'elle vient, moitié res et moitié comble à la mesure en quy on reçoit ladites moult, et une somme de Gru.

• **GRUTDUM**, Eadem notione. Vide in Mino.

• **Grut**, in Lit. remiss. ann. 1283. ex Reg. 123. Chartoph. reg. ch. 221. Aliter ann. 1477. in Reg. 206. ch. 1003: Le suppliant (brasseur) conduisit une charretée de grain ou Gru pour mouldre au molin.

• **GRUTARIUS**, qui vendit legumina, aut poma. Ita Spelmanus. At hoc loco Grutum videtur esse quod Plandi Grutten et Gorte, vocant, hordeum stercatum, ex quo conficitur cerevisia: Jungitur enim brasseo, ex quo etiamnum

• **GRUTT**, et **GRUIT**, appellant tributum, quod pro cerevisia pensatur. Charta Ottonis Imper. ann. 939. apud Wilhelm. Hedam pag. 270. l. Edit. Theloneum vero ut notogium generale fermentatæ cervisie, quod vulgo Grutt nuncupatur, etc. [Mireus habet Gruit.] In alia Henrici Imp. ann. 1093. apud eund. Hedam habetur Gruit. [Grut in alia anni 1224. apud Mi-

reum tom. 1. pag. 304. Grutta, in Historia Comitum Lossensium pag. 70.]

• **Adrianus Junius** ait, hodie *Gruydgheld* dicitur *jus grute*, seu vectigal, quod coctores cerevisiarum pro usu aquæ, centesimam nempe persolvunt: vel vectigal, quod penditur pro tollenda dispendandaque lenticula aquas operente, quo limpidum haustis stillisque hauriant ad coquendum cereviam potum: vel denique quodvis cerevisiæ et alibi rebus impostum tributum, uti Bekanus.

• **GRUVIUM**, f. Idem ac Grunium, de quo supra. Charta Jacobi Episc. Atreb. in Chartul. S. Bartholomæi Bethun. fol. 55: Item dicunt dicti Præpositus et Capitulum Bethun. contra dictum Præbiterum, quod cum ipse consueverit percipere duas partes Gruvii in decima de Sartis ad instar garbarum, quas ibidem percipere consueverunt.

• **Gruve**, Præstationis species, haud scio an eadem, in Charta ann. 1228. ex Reg. donorum Car. et Phil. reg. in Cam. Comput. Paris. fol. 80. v. Item la Grue des héritages d'entour Beauvency prisid huit livres par an. Vide supra Grugium.

• **GRUYAGIUM**, GRUYARIA. Vide in Gruyaria.

• **GRUYDGHELD**, Vide in Grutum.

• **GRYFO**, Vide Gryffo.

• **GRYPA**, f. pro Grypus, vel Gryphus, a Græco γρύψ, γρυψός, avis nota, quam in ornamentis ecclesiasticis haud raro pingitur. Anastasius in Leone III. Fecit vestem in titulo Eudocie super altare tyriam, habentem Grypas majores et duas rotas chrysoclabas cum cruce, etc.

• **GRYPTA**, Vide Crypta.

• **GRYPUS**, Superbus, carvicosus, parvus. Papias. [Vide supra Grypus.]

• **GRYSEUS**, Vide in Gryseum.

• **GRYSOBITUS**, pro Chrysolithus, Lapis, pretiosus, apud Rolandinum Patavinum de factis in Marchia Tarvisina lib. 1. cap. 13.

• **GUABAYSHO**, Vestimentum coactile, idem quod Gambazo. Privi. Bræger ann. 1284. in Reg. 70. Chartoph. reg. ch. 330. Plate, pileus ferreus, proponcha sive Guabaysho, etc. Gambaycho ex lisdem editum in Gambazo.

• **GUABIA**, Cavea, Ital. Gabbia, Gall. Cage. Invent. ann. 1218. Inter Probat. tom. 1. Hist. Nem. pag. 67. col. 2. Pileum, gradale, duos broccos, Guabian ferri, etc. Vide Gabia.

• **GUACA**, GUACCA. Synodus Limensis ann. 1585: Si quis Indus deprehensus fuerit revertente ad sacrificandum in suorum defunctorum sepulchra, vulgo Guacas, vel adoratorio, etc. Altera ann. 1582: Vos decipiunt (dæmones) dicendo... quod in infirmitatibus vocetis Guaccas et veneficos, etc.

• **GUACCIA**, Species tributi, in Hist. Episcopof. Lodovensium pag. 106: Ab omni taxatione tollit, quæstus, tailzie, Guaccie, et fiancie. [Vide Guaitia.]

• **GUACHA**, Vigil, speculator. Statuta Arelat. MSS. art. 80: Commune habent in dicto castro tres Guachas et unum fornemum et unum portarium. Art. 116: Guacha stet continue cum cornu in aliquo loco Arelatis, in quo concilium conveniunt, qui buccinet, etc. Transactio anni 1284: Item dicebant custodiam civitatis, et excubias, et Guachas, et azanguachas, custodiam portarum civitatis ad se pertinere in solidum, et non pro parte, tam tempore pacis quam belli. Hinc liquet quid sit Guaccia, quam mox ait Cangius esse speciem tributi: est enim census, quem exsolvebant vassalli pro custodia cas-

rum tom. 1. pag. 304. Grutta, in Historia Comitum Lossensium pag. 70.]

• **Adrianus Junius** ait, hodie *Gruydgheld* dicitur *jus grute*, seu vectigal, quod coctores cerevisiarum pro usu aquæ, centesimam nempe persolvunt: vel vectigal, quod penditur pro tollenda dispendandaque lenticula aquas operente, quo limpidum haustis stillisque hauriant ad coquendum cereviam potum: vel denique quodvis cerevisiæ et alibi rebus impostum tributum, uti Bekanus.

• **GRUVIUM**, f. Idem ac Grunium, de quo supra. Charta Jacobi Episc. Atreb. in Chartul. S. Bartholomæi Bethun. fol. 55: Item dicunt dicti Præpositus et Capitulum Bethun. contra dictum Præbiterum, quod cum ipse consueverit percipere duas partes Gruvii in decima de Sartis ad instar garbarum, quas ibidem percipere consueverunt.

• **Gruve**, Præstationis species, haud scio an eadem, in Charta ann. 1228. ex Reg. donorum Car. et Phil. reg. in Cam. Comput. Paris. fol. 80. v. Item la Grue des héritages d'entour Beauvency prisid huit livres par an. Vide supra Grugium.

• **GRUYAGIUM**, GRUYARIA. Vide in Gruyaria.

• **GRUYDGHELD**, Vide in Grutum.

• **GRYFO**, Vide Gryffo.

• **GRYPA**, f. pro Grypus, vel Gryphus, a Græco γρύψ, γρυψός, avis nota, quam in ornamentis ecclesiasticis haud raro pingitur. Anastasius in Leone III. Fecit vestem in titulo Eudocie super altare tyriam, habentem Grypas majores et duas rotas chrysoclabas cum cruce, etc.

• **GRYPTA**, Vide Crypta.

• **GRYPUS**, Superbus, carvicosus, parvus. Papias. [Vide supra Grypus.]

• **GRYSEUS**, Vide in Gryseum.

• **GRYSOBITUS**, pro Chrysolithus, Lapis, pretiosus, apud Rolandinum Patavinum de factis in Marchia Tarvisina lib. 1. cap. 13.

• **GUABAYSHO**, Vestimentum coactile, idem quod Gambazo. Privi. Bræger ann. 1284. in Reg. 70. Chartoph. reg. ch. 330. Plate, pileus ferreus, proponcha sive Guabaysho, etc. Gambaycho ex lisdem editum in Gambazo.

• **GUABIA**, Cavea, Ital. Gabbia, Gall. Cage. Invent. ann. 1218. Inter Probat. tom. 1. Hist. Nem. pag. 67. col. 2. Pileum, gradale, duos broccos, Guabian ferri, etc. Vide Gabia.

• **GUACA**, GUACCA. Synodus Limensis ann. 1585: Si quis Indus deprehensus fuerit revertente ad sacrificandum in suorum defunctorum sepulchra, vulgo Guacas, vel adoratorio, etc. Altera ann. 1582: Vos decipiunt (dæmones) dicendo... quod in infirmitatibus vocetis Guaccas et veneficos, etc.

• **GUACCIA**, Species tributi, in Hist. Episcopof. Lodovensium pag. 106: Ab omni taxatione tollit, quæstus, tailzie, Guaccie, et fiancie. [Vide Guaitia.]

• **GUACHA**, Vigil, speculator. Statuta Arelat. MSS. art. 80: Commune habent in dicto castro tres Guachas et unum fornemum et unum portarium. Art. 116: Guacha stet continue cum cornu in aliquo loco Arelatis, in quo concilium conveniunt, qui buccinet, etc. Transactio anni 1284: Item dicebant custodiam civitatis, et excubias, et Guachas, et azanguachas, custodiam portarum civitatis ad se pertinere in solidum, et non pro parte, tam tempore pacis quam belli. Hinc liquet quid sit Guaccia, quam mox ait Cangius esse speciem tributi: est enim census, quem exsolvebant vassalli pro custodia cas-

torum dominorum, et quem alii nominibus *Guetigium*, *Watigium*, *Wardagium*, etc. appellabant. Vide *Wactis* et *Garcha*.

° **GUACHIA**, Districtus territorium, ut videtur. Charta ann. 1451. in Reg. 4. Armor. gener. pag. vj. *Vendit... unum ayrale, quod olim solebat esse hospicium, et de presenti est ayrale, scituatum in Montealbano, in Guachia de Testone.*

° **GUACHILE**, GUACHILLUS, Ab Occid. *Gachil*, Specula, terricula editor, unde *Guacha* seu vigili speculari potest, munimentum species. Stat. ann. 1355. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 169. col. 1. *Item que 'a barbacanne... soit repparés et leveés, non eslat deu, garnis de Gachile, etc.* Alud ann. 1358. ibid. pag. 181. col. 1. *Item quod ordinetur quod balisic de turno et quod duorum pedum, in singulis portalibus et Guachillis, et reponentur.* Rursum alud ann. 1857. ibid. pag. 196. col. 1. *Frachia antiqui muri de la canal aplanctor, edificando, etc. quod fiat de super unum parum Guachile.* Vide supra *Guachile*.

° **GUACHIUM**, Vigili, excubitor. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657: *Guach*, Prov. decubis, excubis. Stat. ann. 1366. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 181. col. 1. *Item quod fiant excubis de nocte; et quod ad minus quatuor Guachia instituantur in portalibus que aperta remanebunt.* Vide *Guacha*.

° **GUADA**, Instrumentum piscandi, relictis species, nostris *Guideau*. Jura ducum Tuscie ann. 1196. apud Murator. tom. 2. Antiq. Ital. med. sevl. col. 92. *Item dicit, quod a sancta Maria de Marito, usque ad maniam Mariam de Augusto, non debet aliquis in flumine piscare ad Guadam nec ad stantam Vide Guadellum.*

° **GUADAGNUM**, Lucrum, questus. Ita: *Guadagno*. Charta Petri Candiani dicit Venet. ann. 1864. tom. 4. Cod. Ital. diplom. col. 1322: *Si pro tali causa inde Guadagnum accretat in patria, aut pro causa palatii, etc.* Vide supra *Gadagnare* et *mox Guadanare*.

° **GUADALERIUM**, Vas aque benedicta. Velus Ceremoniale MS. B. Maris Deaurate: *Unus puer vel juvenis cum Guadalerio et aqua benedicta vadit juxta illum qui facit officium.* Infra habetur *Guada-derium*.

° **A Guada**, quod Mauris aquam significare auctor est Hollandus tom. 1. Jan. pag. 674. col. 2.

° **GUADANARE**, Lacrar, Gall. *Gagner*, Ital. *Guadagnare*. Testamentum anni 1118. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 488: *Dimitto ambobus pitis meis totum quod lucratus sum, hoc est quod Guadanavi in castello de Bucagas.*

° Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657: *Guasanhaz*, Prov. Lucrari. Vide supra *Gadagnare*.

° **GUADARFIDA**, [Consuetudo antiqua.] Vide *Guadarfeda*.

° Hinc emendandum Glossar. Lat. Ital. MS.: *Guadarfiada*, la antica costituzione Vide *Guadarfeda*.

° **GUADIMONIUM**, GUADIMONIUM, Vadimonium, pignus, fidejussio. Tabular. S. Cypriani Pictav. fol. 52: *Injuncte prescripta reliquit, et in manu mea Guadimonium xxx. solidorum emendavit, videntibus, etc.* Ibid. fol. 106: *Cognovit culpam suam et dedit Guadimonium suum.* Vide *Vadium*.

° **GUADILLUM**, [Retis species, idem quod supra *Guada*.] Jus Vicentin. lib. 4: *Nullus quicquas et aves ejusmodi cum Guadello vel cogolo, vel rete capiat, etc.*

° **GUADEMONIUM**, Vadimonium, pi-

gnus, fidejussio. In Charta ann. 1097. e Tabulario Majoris Monasterii. Vide *Vadium*.

° **GUADIA**, Idem quod *Guademonium*. Luitprandi Leges cap. 61. (6, 8) apud Murat. tom. 1. part. 2. pag. 81: *Si quis alii Guadiam de sacramento dederit, et sacramentales dicti fuerint, et postea ipse qui nominatus est, cum ad sacramentum venerit et Evangelia postea fuerint, etc.* Vide *Gaid* et *Vadium*.

° **GUADIMONIA**, Eadem notione Chron. Farfense apud Murat. tom. 2. part. 2. col. 574: *Et dederunt invicem Guadimoniam, ut constituto termino judicantibus iudicibus fecissent secundum legem. Guadimonium, habetur ibid. col. 615.*

° **GUADIUM**, Idem. Vide *Vadium*.

° **GUADIARI**, Vadimonium constituere, etc. Vide in *Vadium*.

° **GUADIATOR**, Executor testamentarius. Ibid.

° **GUADIARE SPONSAM**, Despondere, uxorem ducere. Hollandus Favavinus de factis in Marchia Tarvisina lib. 8. cap. 5. apud Murator. tom. 8. col. 257: *Conducta de Padua equitavit Veronam, et habuit in eodem palatio cum venerando marito suo, qui priusquam eam Guadiasset, ut dicebatur, posierat cor suum in eam et amorem.* Ibid. cap. 6. col. 258: *Anno eodem Dominus mccc. lxx. quod die scilicet Guadiavit dilectam suam sponsam dominam Beatricem, paravi fecit in Padua stipendia et expensas pro xx. diebus.* Chron. Veronense Parisii Ceresus ad ann. 1238. ibid. col. 630: *Idem Imperator eandem dominam Salustiam ejus filiam tradidit in uxorem domino Iacobo de Romano; quam idem dominus Iacobo Guadiavit et desponsavit.*

° **GUADISAGUA**, Notitia iudicis ann. 897. tom. 4. Cod. Ital. Diplom. col. 400: *In omnibus terris et vineis, olivis, pomis, arboribus, agris, Guadisaguis et usu aquarum, etc.* Sed ibi leg. distinctis verbis, *Guada, aqua, etc.* vel *Gualdis*. Vide infra *Gualdis*.

° **GUADITURA**, *Guageure*. Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684. Vide supra *Gageura*.

1. **GUADUM**, Vadum, Ital. *Guado*. Otto Morena in Hist. Rerum Laudensium pag. 67: *Ad quandam Abdum Guadum nimis altum venire, fringentes se velle transire.* Infra: *Per medium Vadum currere fringentes.* [Occurrit alibi non semel.] Vide Oct. Ferrarium.

2. **GUADUM**, Ital. *Guado*, *Glastum*, quo infectores lanarum utuntur. Tract. MS. de Re milit. et mach. bellic. cap. 101: *Ponatur quod rocha aut sita super montem ac circumdata a mare, et per bataliam habere non potes, tunc oportet recursum habere ad ignem, sive putredinem, sive aquam putrefactam, in qua fuerint alia: cepe, caseus sive quodcumque valde putrefacta. Stat. Aster ubi de Intra. portar. Guadum ad tingendum solvat pro quolibet somma lib. xx. Vide Guadistum.*

° **GUAFRA**, *Gaufre*, in Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7679. Vide supra *Gaufra*.

° **GUAGERIA**, Pignus, Gall. *Gage*, Chartularium Accincti pag. 52: *Dedit eis insuper quidquid in Guageriam habebat in molendino de Bruchembalt.* Vide *Gagria* in *Vadium*.

° **GUAGIARE**, Pignerare, etc. Vide in *Vadium*.

° **GUAGIUM**, Pignus. *Guagia duelli*, Gall. *Gages de bataille*, apud Baluzium tom. 7. Miscell. pag. 826. Vide *Vadium*.

° **GUAGIAMENTUM**, Pignus. Vide in *Vadium*.

° **GUAGIARIUS**, Aedituus, qui res et bona ecclesie curat. Vide supra *Guagarius* 1.

° **GUAGIUM**, Res ipsa in pignus data, quam assignare interdum tenebantur domini, qui jure credentium gaudebant, cum aliquid a subditis mutuo sumebant. Charta Buch. de Magduno ann. 1179. ex Chartul. Miriac: *Dixerunt etiam quod si dominus Firmianus Abreni Guagium suum miserit ad vinum in burgo, et tale fuerit Guagium, quod tripliciter valeat quam quod accipere potuit, homo S. Maris accipere debet; et si sibi visum fuerit, Guagium tripliciter non valere, et accipere noluerit, portitor Guagii priori vel servienti ejus Guagium ostendet. Quod si ad ammonitionem prioris venditor vini Guagium accipere soluerit, ille vel illa, cujus vinum fuerit, priori vel servienti suo fidem manu sua faciet, quod secundum estimationem suam Guagium illud tripliciter non valeat, et tunc Guagium illud sine damno suo libere restitui, nec propter hoc gravabitur vel accusabitur. Cum autem Guagium eo modo, quod supra dictum est, acceptum fuerit, vendito vino, a die venditionis per unum summum mensem Guagium illud servabitur, et mense finito, ille qui Guagium tenuit, dicet domino Firmianus vel servienti suo, ut Guagium redimat. Quod si tunc, sine alio termino non redemerit, qui habet Guagium ex tunc illud vendere libere poterit. Si dominus Firmianus Abreni aut serviens ejus de supradicto Guagio, scilicet de Guagio, quod pro vino positum fuerit, negare voluerit se ad redimendum Guagium remonitum non fuisse, ille qui remonitionem fecit in burgo S. Marie, coram priore jurabit se submonitionem fecisse. Hec fustus, quia juri credentis illustrando non parum inscrivere possunt. Vide in *Guageria*.*

° **GUAGNAGIUM**, GUAGNALIS. Vide *Gagnagium*.

° **GUAGNERIA**, Ager cultus seu qui colligi potest, vel pradium rusticum, agris colendis, mansionibus aliisque ad culturam necessariis instructum. Vide supra *Gagneria*. Chartul. S. Joan. Anger. fol. 40. v. : *Confero S. Joanni omnia prata mea que in ipsa villa habebam, et totam Guagneriam meam de villa ipsa.*

° 1. **GUAGERIA**, Vadimonium, pignus. Charta ann. 1278. in Chartul. eccl. Lingon. ex Cod. reg. 5188. fol. 228. r. : *Obligo in manu Guidonis episcopi Lingonensis sex sextarias avena, quas habeo et habere debeo apud Calmam in granario dicti dom. episcopi Lingon. annuatim percipiendas, pro guardia quam ibidem facere teneo; salva quidem dicta reverendo patri dicta guadia, quam ibidem semper teneo facere; dicta Guageria non obstante. Facta est dicta Guageria pro sex libris Turon. Vide Guageria.*

° 2. **GUAGERIA**, Pradium quod ad gagia seu vadia tenetur. Gall. *Ferme*. Charta Odon. ducis Burg. ann. 1216. ex Bibl. reg. : *Sciendum etiam quod Guageria non est tenatura.*

° **GUAGNAGIUM**, Vide supra *Gagnagium* 2.

° **GUAINARIUS**, pro *Vaginaris*, Qui facit vaginas, Gall. *Gainer*, Ital. *Gainaro*. Legitur in Additionibus ad Vitam S. Antonini, tom. 1. Mail pag. 845.

° **GUAISDIUM**, *Glastum* Plinio, quo infectores lanarum utuntur: nostris *Guende*, Picardis *Waide*. Matth. Silvaticus: *Gaiedo*, *Guaido*, id est, herba felleo-nium, vel saponaria, que Isatis *Græce*

dicitur. Alibi: *Guadus, herba tum qua tingitur blavetum.* Tabular. Ecclesie Ambian.: *Habet duas partes minime decime, excepta lana, agnis, Guaidio, curtillagis, et pomariis.* [Guardo, tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 256.]

WAISDA, in Capitulari de Villis cap. 43. Eadem notione. [Charta anni 1249. e Tabulario Corbeiensi: *Derechief jou ai octroyé perduralement au devant dui Abbé et au Couvent une maille deu tonliu de chacum bareil de Waïda, qui vendu iert à Moreuil et mesure au bareil de Moreuil, qui doit être iueus au bareil de Corbis, et ert mis en l'iaue pour avaler à val, et chels maille auront il de l'acateur, et li surplus deu tonliu de Waïda me demeure.*]

WADA, Eadem notione. Charta ann. 1892. apud Rymer, tom. 7. pag. 727: *Ducenas et quatuor viginti balas Waïde, etc.* Chartul. Corb. sign. Ezechiel fol. 62. r.: *Lequel fermier emportera tous les poutils, qui esquerront ledit jour durant, tant en chens, rentes, comme en autres choses, excepté messon d'Aoust, réserve Waïdes, waïdeles, waïdes et navettes, si elles y esquent à dappouiller.* Vide infra Wada 1.

WASIDA, Pari intellectu, in Charta ann. 1200. ex Tabul. eccl. Camerac.: *Dominus prohibere non potest hominibus villis in territorio suo Wasidiam facere quamvis velint.* Alia ann. 1803. ex Tabul. Corb.: *Reposuerint decimas biadi, avenæ, ordei, pisorum, fabarum, vechie et aliorum granorum in territorio predicto crescentium, nec non et Wasidie.*

WEDA, Eadem notione, in Marchia.

WESIDIUM, Charta ann. 1171. ex Tabul. Eccl. Carnotensis n. 55: *Controversia, que super campiparis et decima Guesidiorum Ebrardivillæ orta erat, etc.* Infra: *Tali scilicet tenore, ut duobus in tribus militibus Guesidiorum collectis, suam quartam partem acciperet.* Ruellius lib. 2. cap. 115. de Isali vel Glasto: *Maquam quæstum multis regionibus adfert. Videm herbam trusatilibus mollis premit, ut herbecam saniem excludant: dein abacto liquore digerunt in magnos globos, quos tabulatis in cinerem computescere sinunt, Pastillum plerisque locis ad effigie pastillorum, in quam glomerantur, nominantes. Hos cortinis infectories coquunt officina, et laneos pannos ac vellera detergunt, ut ceruleam spumam innatantem, quam igni confervescentes eructant cortinis, Indum nostri vocant infectores. Hanc ad Pictonum usus sicant.*

* WAIYA, GUAYTA, Satelles, custos, a voce teutonica *Wacht* et *Waeche*, et valet:

1. Custodia, sive actus custodiendi. Stat. Bonon. ann. 1250-67. tom. III. pag. 127: *et potestas teneatur guaitores punitis in 2 sol. bononiorum pro qualibet nocte, qua non bene faciunt Guaitam; et paulo post: statumimus quod ministrales contratarum teneantur et debeant eligere guaitores pro Guaita de qualibet contraria civitatis bononie et burgorum.*

2. Locus, vel mansio ipsorum custodum. Erant Bononie sæc. XII. et XIII. nonnullæ viæ, quæ *Guaitæ* appellabantur, probabiliter eo quod pars earum excubiarum in ipsis debeant. Sex ipsarum viget adhuc memoria, id est *Guaita burgi strate S. Vitalis, Guaita S. Leonardi; Guaita portæ S. Petri; Guaita Marchionis vel Marchizana; Guaita portæ de castello, etc.* Stat. Bonon. ann. 1250-67. tom. II. pag. 427: *Et illi de broca-*

glindoso, de Guaita sancti Leonardi debeant sallegare testatam eorum, etc.; et tom. II. pag. 468: Et hoc fieri debeat penes hominum habitantium in Guaita portæ de castello intus civitatem.

3. Qui excubias agit. Stat. cit. tom. III. pag. 231: *Statumimus quod nullus de societatis artium vel armorum sit vel eligi debeat Guaita noctis, vel saltuaris contra suam voluntatem.*

4. Præstatio pro custodia, quæ aut pecunia aut rebus aliis usu consumandis pensabatur. Vide *Guatagium, Guatagium et Vuetagium.* Stat. Bonon. ann. 1250-67. tom. III. pag. 127: *Et dicimus quod dicti guaitores, sive custodes non debeant colligere Guaitam, nisi factis baptizonibus (baptizonibus 58, 67), id est post frumenti tritum.* Vide *Baptizones*; et tom. III. pag. 128: *Ad evitandas et removendas suspitiones et abaratarias, que fieri dicebantur per illos qui colligebant Guaitam per concivias pro guaitatoribus, statumimus et ordinamus, etc.* (Fr.)

* GUAITATOR, GUAYTATOR, Vigilia, excubitor. Italis, *Guardia notturna.* Gall. *Guet.* Stat. Bonon. ann. 1250-67. tom. III. pag. 127: *Et ministrales... debeant eligere duos Guaitatores (Guaytatores, 52.) vel plures ad voluntatem viciorum suorum, qui custodiant civitatem de nocte et precipiant quod ipsi Guaitatores bene faciunt Guaitam.* Exigebant ipsa Comuni singulis mensibus quatuor libras bononiorum, ac operam præbere anni spatio debeant, prædem dando, qui acceptum stipendium duplicatum refundere obligatus erat, si officio desessent. (Fr.)

* GUAITIA, f. Jus excubiarum, seu quod pro eo iure erat exsolvendum. Charta Guldonsis Comitibus Forensis ann. 1224. tom. I. Maceriarum Insulæ Barbare pag. 186: *Licet autem in villa de Andricis Guaitiam baptismum (baptimontorum) ratione castri haberemus, totam tamen remisimus.* Vide *Guaccia* et *Guarda* 1.

* GUALABRUMUS. Vide *Galabrumus*.

* GUALADERUM, vel ut supra habetur, *Guadalerium*, Vas aque benedictæ, Gall. *Bentier*. Vet. Ceremoniale MS. B. Mariae Deauratæ: *Pueri portant candida cum cereis accensis et turribulum cum ignis et incenso, Gualaderium sine aqua, ad finem ut possint portare de aqua benedicta Fontium, quum Fontes erunt benedicti.*

* GUALAPHUR, GUALAPUR. Vide *Walapus*.

* GUALCHERIA, ab Italico *Gualchiera*, Gallis, *Moulin à foulon*, Adificium, vel machina, quæ vi aquæ mota pannos laneos tandit ac roborat. Erant ipsa Bononie sæc. XIII. iuris ac potestatis Communis, qui eas, ut molendina, singulis quinquennis elocabat. In Statutis ejusdem civitatis ann. 1250-67. tom. III. pag. 422-414. nonnulla ipsarum locutionis instrumenta exhibentur, quæ sunt consideratione digna eo quod omnia quæ ad adificium et conventionem pertinent singillatim ac distincte enumerant. (Fr.)

1. GUALDA, Glastum, Hispanis *Gualda*. Litteræ Henrici VII. Angl. Reg. pro Ambassatore Neapolit. ann. 1494. apud Rymer. tom. 12. pag. 558: *Licentiam dedimus eidem Domino Juliano quod ipse per se, factores vel attorney suos, centum dolia Gualdæ in aliqua navi extrans, qua et placuerit, una vice tantum, in hoc regnum nostrum adducere.* Vide *Gualdum*.

2. GUALDA, ut infra *Gualdus*. Chro-

nicon Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 591: *Idem ipse refutavit in hoc Monasterio... clausuram Joannis de Bico, et de porta Cerii medietatem, et de Gualda medietatem, et de silva tertiam partem.*

GUALDANA, Acies, equitatus, manipulus militaris, ex Ital. *Gualdana*: vocabulo antiquo, inquit *Acarisius*: *che vale la correria, o cavalcata che fanno i soldati a rubare su quello de nemici e la preda, la quale essi hoggi di chiamato Guadagno*: unde *elymon* accessit. Verum, ea notione, malim *Mud* credere a *Gualdus*, silva: ut *Gualdana* primitus fuerit venatorius excursus in silvam, saltum, *Gualdum*; unde postea vox tractata a venatione, dicimus *Donner la chasse aux ennemis*. At *Gualdana*, *Cruscanis*, dicitur *Ischiera* di gente armata, manada. Ita *Rollandus* in *Chron.* lib. 4. cap. 18: *Imperator sequenti die misit primo balisterios, et misit Gualdanam suam, secundo milites et pedes, etc.* Lib. 10. cap. 5: *Premisit balisterios, et Gualdanam, omnesque vasatores cum illis, etc.* Infra *Walduna* scribitur. Adde lib. 11. cap. 3. et *Historiam Curtiorum*. lib. 8. cap. 4. lib. 6. cap. 8. *Uttur* etiam *Dantes* in *Inf. cant. 22*. Vide *Octav. Ferrarium* in *Orig. Ital.* qui vocis *elymon* a *Gilda*, societas, deducit.

* Deturms, non equitum aut pedum, ordinata acie pugnam ineuntium, sed hominum perditorum, a *Ribaldia* non dissimilium, intelligit *Murator*. tom. 3. *Antiq. Ital. med.* svi col. 580. quem consule.

* GUALDEMANARE, Custodie, servare. *Instr.* ann. circ. 1195. apud *Murator*. tom. 1. *Antiq. Ital. med.* svi col. 877: *Audivit a patre et a suis majoribus, quod hæc terra, quæ tunc nemus erat, a Senata usque ad flumicellum, tota detenta est et guardata atque Gualdemanata per nuntios comites et ducis.* Et col. 879: *Domitius Bussolus testatur quod vidit Gualderium et Trutum tenere et Gualdemanare pro curia ducis et comitis a flumicello usque, etc.* Hinc

* GUALDEMANUS, Custos. *Stat. Matine* rubr. 376. pag. 78. r.: *Scutifer, Isolanus, castaldus, bubulcus, Gualdemanus sive custos cujuslibet civis Matine, etc.*

* GUALDRAPIUS ORNATUS, ab Hispano *Guadrappa*, Stratum equi, Gall. *Houste*. *Concil. Mexican.* ann. 1585: *Si vero milites vehuntur, eas ne ornent, neque ornamentum Gualdrapium eis adhibeant, nisi præbendati sint aut licentati, vel doctores in Theologia, vel Decretis, qui hoc ornatum laneo tamen, uti poterunt.*

* GUALDUM, ut supra *Guaidium*, Glastum, Ital. *Gualda*. Litteræ anni 1528. apud *Rymer*. tom. 14. pag. 3: *Vinorum, Gualdorum, pastellorum, salis, birrotorum et canavasi, etc.* Quæ totidem verbis repetuntur pag. seq.

* GUALDUS, GUALDUM, Nemus, silva, ex Saxonico et Germanico *wald*. (Vide *Graf. Theol. Ling. Franc.* tom. 1. col. 802.) Charta *Carlomanni Regis Italiae* et *Bavariæ* pro *Monasterio S. Christine* in Italico Regno: *Donamus... partem terræ de Gualdo nostro, quod Sisenate dicitur.* Alia *Ludovici Imp.* in *Chron.* *Farfensi* pag. 89: *Cum... Gualdis, molendinis, etc.* Pag. 656: *Gualdum unum in finibus Reatinis... cujus termini sunt a silva ejusdem Gualdi, etc.* Pag. 662: *Gualdum unum, in quo est Ecclesia sancti Gethulli, etc.* Tabul. *Casariense*: *Id est, in casis, terris, vineis, pratis, Gualdis, Ecclesiis, etc.* Charta *Carlomanni Regis Italiae*

ann. 2. pro Monasterio Casauriensis. Insuper placuit nostre Serenitati ad id predictum Monasterium quemdam Gualdum prope ibidem situm, nomine Cornie, tradere cum servis et molendinis, etc. ad id Gualdum pertinentibus. Alio loco: Concedo pro anima mea in ipso Monasterio ipsum Gualdum de Corbino, cum terris, casis, vineis, etc. Occurrit apud Leonem Ostiensis lib. 1. cap. 14. 54. 56. lib. 2. cap. 6. Petrum Diaconum lib. 4. cap. 97. in Chartis Italice apud Ughellum tom. 1. pag. 110. tom. 8. pag. 39. 500. Le Roman de Paris la Duchesse MS.

Mais je sire, sai ge bien que au Gal fu ombles.

Infra:

Parcoi naqje le Duc dedans ce Gal rame.

GAUDUS. Tabularium Ecclesie Carnotensis (C. 72. Duodecim carucatas terre, unquamque quinqve modietarum, in silva, que vocatur Gaudus S. Stephani, etc. Infra: Reliqua vero decima totius Gaudi remanet Beate Marie, etc. Le Roman de Guillaume au Courtois MS.

Or fit Guillaume el profond Gaud entré.

Infra:

El profond Gaud, ou l'on mes puiet trover.

Le Roman de Garin MS.

Lyon ressamble qui de Gaut soit partis.

Alibi:

Se gest li pors dedans au Gaut plancier.

Infra:

Et tot le bois et le Gaut font tenir.

Idem Fleta:

La venison, qui en est Esquodé,

Non set air, quant elle y est entré

Sesgaudir, Picards nostris, venation in silvis indulgere, vel in silvis sese qeambulatione reficere. non vero a gaudere, ut quidam putant, aut a gaudere, ut vult Perion.

WALDUS, vel WALDUM, Eadem notione in Chronico Beneventano S. Sophie pag. 595. 597. 598. 608. 642. 644. et in Bulla Sergii PP. apud Ughellum in Aeserniensibus Episc. pag. 489.

WALDA, Will. Thorn. ann. 1364. Et debent pro qualibet suillinge, 14 den. per annum pro schippershare, timbrolode, et bordode, vel cariare extra Waldam per mare vel per terram ad manerium predictum.

WALDORA, pro Waldum, enuntiatione Longobardica, in Charta Adelchisi Regis Longob. in Bullario Casinensi tom. 2. pag. 18. Statuimus, ut animalia et peculia ex ipsa Monasteria omni in tempore pabulum et escam habere debeant per silvas, Waldoras, etc.

WALDATOR, Chron. Vultur. ad ann. 979. apud Murat. Scriptor. Ital. tom. 1. part. 2. pag. 383. D.

GUALTINA, Charta Tancredi Comitis Licii ann. 1181. apud Ughell. tom. 9. pag. 98. 101. Concessimus eidem Monasterio Gualtinam nostram in usum piscium ipsorum religiosorum. Alia Gualticam piscium ad usum fratrum. Vox ejusdem originis cuius Gualdus, ita ut Gualtina, ipsum fuerit quod foresta piscium, et nomen convenerit feris silvaticis et piscibus. Nostri, Gaudines silvas etiam vocarunt. Philippus Mouskes in Hist. Francor. MS.

Ciers i mist, et bisson, et dains, Puls courins, lieves, et forains, Et manere de sauvegine, Tant que plains en fu la Gaudine.

Guill. Guiart. ann. 1237:

Tant trespassent chans et Gaudine, Qu'il arrirent devant Comines.

Alter Poeta MS:

Et occis des Gregois a'val colle Gaudine.

Li Lusidaire MS:

Grans noises font par ces Gaudines.

Sed et Gaudinam, appellatam olim partem illam Francie, qua est inter Ligerim et Sequanam fluvios, scripsit Lupoldus de Habenberg de Jure Regni et Imperii Romani cap. 7. quod ex omni silvis abundaret, quod forte ab aliquo nostris fabulosis Scriptoribus, quos Romanos dicimus, hauserat. (Vide Lorelli Thesaurum in voce Gaudine.)

Hinc Godins appellati quidam prædones, qui se in silvas recipiebant. Lit. remiss. ann. 1358. in Reg. 96. Chartoph. reg. ch. 144. Comme icellui suppliant ait esté durant nos guerres par plusieurs foiz avec nos ennemis et les gens de compaignie et les Godins, et contré se avec eulz en prenant rivières, monteeves, robes, dras, et autres en bien sur nos sages. Añe ann. 1377. in Reg. 112. ch. 53. Pour doubte des n'alfaitours, pillars, larrons et murtrier, appellez Godins ou brigans de bois, etc. Denique aliæ ann. 1381. in Reg. 120. ch. 137. Comme en l'an 1365... estoient ou pays (de Nivernois) plusieurs brigans de bois, appellez Godins, etc. Vide supra in Follia et infra Tuchinus.

GALEA, pro Galea, Genus navis, de quo supra, apud Acher. tom. 7. Spicil. pag. 214.

Charta ann. 1322. ex Bibl. reg. Nonnulli Gualens ducentes... prope maria Nabouze, etc. Sed et nostris Gualie, pro Galea, in Lit. ann. 1347. ex Reg. 138. Chartoph. reg. ch. 210.

GAULETUM, dimin. a Galea, capitis armatura. Testam. ann. 1330. ex Tabul. S. Viet. Massil. Ego Burgundus de Podie Imperio domini dicti loci... volo... quod heres meus corpus meum sepeliri faciat... prout decens est, cum banderia nostra, scuto et Gualeto et superveste.

GUALINIERA, Locus, ut videtur, ubi galline insident, Hisp. Gallinera, nostris Poullailier. Lit. remiss. ann. 1328. in Reg. 65. Chartoph. reg. ch. 261. Tenuit eam in domo ipsius uxoris incarceratam ligatam in quadam tustaque sive Gualiniera, in tantumque ipsam verberavit... quod ipsam interfecit. Vide supra Gallinarium.

GUALIANA, pro Gualdana, Excursio militaris. Chronicon Parmense ad ann. 1347. apud Murator. tom. 9. col. 772. Et omni mane milites domini Imperatoris veniebant ad glaream prope Religionem veterem, et stabant ibi pro expectantes et audientes Gualianas suas, que ibant quotidie per montana et planitiem... conburexat et devastantes omnia que inveniabant.

GUALICANA LINGUA, pro Walonica, in Chronico S. Trudonis apud Acher. tom. 7. Spicil. pag. 197. et ex eo apud Mabill. tom. 5. Annal. pag. 412.

GUALOER, Vide Galoer.

GUALOPPARE, Ital. Gualoppare. Gall. Galoper, Equus cursu ferri, apud Murator. tom. 12. col. 899. lib. 2. Histor. Cortus. Eivmon. vide apud Menagium, et supra Calopare.

GUALTINA, Vide Gualdus.

GUANAGIUM, GUANNAGIUM, Agor cultus et satus, prædium rusticum, Guingnage, in Lit. ann. 1367. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 33. Charta Henr.

reg. Angl. in Reg. 66. Chartoph. reg. ch. 769. Clamant quietum fratribus de Gresso farragium de proprio Guanagio suo. Alia Henr. Hosati inter Probat. tom. 1. Annal. Præmonst. col. 585. Præterea dedi eidem in dotem predictæ ecclesie de tota annonæ mea, scilicet Guanagium meum, que expenditur in domo mea, ad panem faciendum, decimum quartarium, ubicunque residentia mea fuerit in maneris meis. Vide supra Gaagneria et Gagnagium I.

GUANASCIA, Vide Garnaschia.

GUANCIALE, Pulvinus, in Addit. ad Vitam S. Antonini n. 73. ab Hetrusco Guancia, gena.

GUANGATOR, Fossor, vel arator, nostris alias Gaigneur. Stat. Vercei. lib. 7. pag. 151. v. Item statutum est quod omnes Guangatores et factores fossatorum, teneantur et debeant omnia fossata, que facere debuerint, facere bene et legaliter ad mensuram rectam perticæ communis. Vide supra in Gaagneria.

GUANGUAGIUM, male pro Guanagium, ut supra Guanagium. Charta ann. 1391. inter Instr. tom. 12. Gall. Christ. col. 81. Cum plateis infra circum et circa ipsa nemora sita, prout se comportant juxta Guanguagium meum, contiguam dictis domibus de Valle profunda. Ibid. col. 80. Guanguagium rursus, pro Guanagium. Vide supra Guanagium.

GUANTILECTI, Digitalis ferrea, Galis Gantelets. Computus ann. 1383. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 274. Dominus receperat mutuo pro gamberis, cossensis, Guantilectis et aliud arnese pro persona Domini, unc. IV.

GUANTUM, Tutela, protectio. Charta Soldani pro Pisan. ann. 1174. apud Lamium in Delic. erudit. inter not. ad Hist. Sicul. Bonincont. part. 1. pag. 500. Et si nullus Saracenus cum illis processit, debet guardare et servare, sicut persona eorum, et non debet liberare eos ad nullum malum hominem, et habemus in Guanto, ut ducerent in nostro regno, etc. Nisi legendum sit Grantum. Vide in hac voce.

GUANTUS, Chirotheca, Gall. Gant. Ganti latunati, tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 274. et 288. Tecl. lamini ex orichalco, quorum usus erat in præliis. Guantus battalie, pugnæ, per quem quis alium provocat ad pugnam, apud Murator. tom. 11. col. 71. et tom. 12. col. 647. Vide Duellum et Wantus.

GUAPANDUM, Charta ann. 1253:

Guardus q'bitat et concedit quidquid habet, in grangia de Fignacio, scilicet necessariam partem biatorum, pitulum, Guapandum, sedes biatorum, etc. Vide Gaspalum.

GUARADANAU, [GUARADAVANT.] Libertates villa Bergeraci in Vasconia MSS. Sine culpa autem dicitur dictus Dominus fore, cum equitat equum vel equam, mulam vel mulam, animum vel animum currentem, clamana, Guaradanau, etc. Id est, tibi cave. [In editis ejusd. oppidi Consuetudinibus art. 162. legitur Guaradavant, quasi Gare devant, Cave ante, qui præis.]

GUARAGNUS, Equus admissarius, Ital. Guaragno, Gall. Etalon, Stat. Mantur. lib. 1. cap. 119. ex Cod. reg. 4620. De Guaragnis Statuimus quod nulla persona terrerit vel forensis possit vel debeat in civitate Mantue vel districtu Guaragnum vel equum aliquem dare vel dari facere alicui equæ, seu equam equum aliquem facere cooperire, nisi prius illa Guaragnus vel equus admissarius ac-

ceptatus et approbatus fuerit. Vide Warantio.

GUARANGI. Vide Guarani.
GUARANDA. Vivarium, Gall. Garonne. Bulla Innoc. III. PP. ann. 1210. Inter Just. tom. II. Gall. Christ. col. 365: Burgum Troarnenses, cum mariscia, docti... pratis, Guarandis, etc. Vide infra Guaranda.

GUARANDIA. Auctoritas, defensio, cautio, iuris Genua. Littere Philippo Flandriæ Comitis apud Marten. tom. I. Ampliss. Collect. col. 852: Venit dies constitutus, Rorgo Radulphum adduxit, qui nullam ei Guarandiam tulit. Vide Guaranda.

GUARANDIZARE. In chart. ann. 1815. apud Guden. Cod. Diplom. tom. 8. pag. 135.

GUARANDUS. In chart. ann. 1287. apud eundem tom. 4. pag. 884.

GUARANDIZATOR. Fideiussor, sponsor, qui alteri tenetur ad evictionem, Gall. Garant. Charta Amoricæ de Fontenella ann. 1211. e Tabulario Corbelensis: Concessimus venditionem, et quamdiu predicta Mobilia uxor mea vixerit, nos Guarandizatores et fideiussores predictæ venditionis constituimus. Alii Petri domini de Jumellis eod. an.: Fidei prætita me Guarandizatores et plegium constituunt. Vide Guarandizator et Warantius.

GUARANI. GUARANGI, et GUARANGI, idem qui Varinigi, et Βαπαγγος Græcis dicuntur, apud Leonem Ostiensem lib. 9. cap. 86. et Anonymum Barenssem in Chr. sub ann. 1046. 1047. et 1086. apud quem Guarangi et Guarangi promiscue appellantur. Vide que de Varinigi a nobis observata sunt ad Vilhardulnum, et ad Annam Comnenam, et infra in Varigi.

GUARANO. [Equus integer.] Vide Warano.

GUARANTIA. GUARANTOR, ut Guarandis, Guarandizator. Cartular. B. M. de Accincto pag. 38: Duorum bachelorum casum, unius frumentum et alterius cognas, reddent eis, quamdiu Guarantores alterius heredes ipsius decimationis fuerint, vel pacem fecerint, quod si in ista Guarantia vel pace faciendâ defecerint, etc. Vide Guarandis et Warantius.

GUARARO. Synodus Limensis ann. 1004: Item reservamus vobis abolitionem Hispanorum, qui venderint India Guarapo seu potum ex aqua et melle extractiois primi vasis, vel mustum, ut id ibidem.

GUARBA. pro Garba, Gall. Gerbe, Facilis desecti frumenti. Occurrit in Chartul. S. Vincentii Cenoman. fol. 8. et II. Vide Garba.

GUARBERIUM. Garbarum seu manipulum congeries, nostris Gerber. Charta ann. 1349. In Reg. 75. Chartoph. reg. ch. 836: Cum gentes prefate granigie duo Guarberia garbarum bladi facerent in quadam campo, etc. Vide supra Gerberius.

GUARCIANUS. GUARCIFER, GUARCIO, Famulus, Gall. Garçon. Vide Garcio.

GUARDA. GARDA, Tributum annuum, modo spontaneum, modo coactum, a subditis et inferioris conditionis hominibus pro tutela et protectione dominis vel patronis potentioribus exsolutum. Charta ann. 1382. in Bibliotheca Sebustiana Centuria I. cap. 37: Recognoscit etiam in prenominati Abbatis et Stephanii Prioris Portarum et aliorum plurimorum presentia, me in domo, villa et rebus Ymionis nullam Gardam, dominium aut consuetudinem debere habere. Alia ann. 1270. ibid. Cent. 2. cap. 100:

Nos frater Joannes Augustus Prior Nantuaei et ejusdem loci Conventus, et nos Humbertus Dominus de Thoire et de Villars, notum facimus... quod cum discordia eius controversia vertatur inter nos super Garda villa et Prioratus Nantuaei et rorum et hominum ad dictum prioratum pertinentium in Montania, quam Gardam nos dicitus Humbertus dicebamus ad nos pertinere, nobis Priori et Conventui e contrario asserentibus. Tandem inter nos... intercessit super his amabili compositio in hunc modum, videlicet quod villa et Prioratus Nantuaei et Castrum S. Gerinigi et generaliter omnes res et homines ad dictum Prioratum et dictum Castrum pertinentes... sint et remaneant in perpetuum de bona Garda nostri Humberti... et successorum... quam bonam et perpetuam Gardam, nos dicit Prior et Conventus eidem Humberto et successoribus suis damus... cum conventionibus infra scriptis. Videlicet quod idem nobilis Vir Castrum predictum S. Gerinigi, res et homines de Castellania nostri Humberti... et successorum... quam bonam et perpetuam Gardam, nos dicit Prior et Conventus promittimus bona fide et stipulatione eidem Humberto pro se et heredibus et successoribus suis dare, reddere et solvere quolibet anno in festo S. Hilarii centum solidos Gebennenses. Plures recurrit ibi. Antiq. Recognit. in Regesto Probus f. 60. et 64: Homines de Monasterio debent Comiti pro Garda v. sextar. Vienn. avenae, etc. Summa avenae de Garda et commendaria 38. sextar. Hic idem sonant Garda et Commendaria. Alibi: Exactionem etiam quam Gardam appellant, quam accipiebat ab hominibus S. Salvatoris... condonavit. Charta ann. 1198. tom. I. Maceriarum Insule Barbaræ pag. 124. Idem vir nobilis dedit et concessit eidem Monasterio... Guardas Vismetiarum et mansum de Nuz. Alia ann. 1217. ibid. pag. 182: Medietatem Guardæ, quam ex materna hereditate habebant apud S. Euphemiam. Alia ann. 1289. tom. 2. Hist. Balph. pag. 50. Item fuit actum... quod non poterat... infra territorium et in mandamentum castris de Varsia Guardus vel commendarias recipere, vel receptas retinere. Alia Dumbeus ann. 1431: Joanna Pascal pro Rosello fito suo confitetur dictum Rosellum esse sub protectione et Garda domini de Franchelins, et pro ipsa debere super capite suo unum grossum bonæ monete currentis. Edictum Ducis Sabaudie apud Colletum in Statutis Bressie l. 3. art. 9: Cum omnes et singuli subditi nostri... in nostris Salvagardiis et protectione consistant, hoc edicto perpetuo prohibemus omnibus et singulis nostris, cujuscumque status aut gradus fuerint, ne aliquem vel aliquos ex subditis nostris utriusque sexus, mediatis vel immediatis... sub Salvagardia seu protectione, sub aliqua pensione, vel alio tributo, dono, vel premio personali vel reali recipere presumant, sub pena decem marcharum argenti puri... Eodem edicto prohibemus omnibus et singulis civibus, burgensibus, notariis, mercatoribus, inconnatis, agrariis et aliis subditis nostris mediatis et immediatis... ne Salvagardias aut protectioni cujuscumque se subdicere presumant, sub pena xl. solidorum fortium... interdicentes insuper omnibus et singulis Notariis et Ta-

bellionibus publicis et curiarum juratis, ne drapeau de et super hujusmodi Gardis et Gardariorum receptoribus instrumenta vel litteras conficiant, sub pena decem librarum, etc. Vide Commenda 4. Commendaria, Commendatio 2. Salvoemptum et Warda.

GUARDE ECCLĒSIARUM. Ecclesiarum tutio. Vide Warda Ecclesiarum in Warda.

GUARDA. Custos, Ital. et Hisp. Garda, Gallia Garde. Parisii de Careta Chronicon Veronense apud Murator. tom. 8. col. 682: Advocatus de Clavico Verona dedit castellum Vilipertæ Communi Mantua, qui erant et tenebant dictum castrum. Potest hic intelligi Præsidium, Gall. Garisice, sed tum etiam res eodem reddi: præsidarii enim milites custodes sunt castris. Conventus Episcoporum Cesaraugustanus ann. 1068. tom. 8. Concil. Hispan. pag. 221. col. 1: Et ipsos castris milites Ermengaudus Comes terram partem de opere... de Logger et de Guarda, quæ in eis erant necesse. Charta ann. 1278. apud Lobinell. tom. 8. Hist. Paris. pag. 29: Si autem præpositus Paris. Guardas sive custodes, vel servientes ibidem ponerit... ille super quem Guardam vel custodes, etc.

GUARDA. Locus, ut conjecto, sic dictus, quod facile possit custodiri et defendi. Tabularium Majoris Monasterii: Herodes Præpositus dedit S. Martini, qui vulgari sermone vocatur Guardia, quia in medio ejusdem terre quidam parvus mons insurgit.

GUARDA. pro Gualda, ut opinor, Glastum. Computa Dalphin. Graisivod. ann. 1334. fol. 46: Recepta frumentis, leguminibus, avenæ, vini, castaneorum, Guadonum, pipæris, mellis, etc.

GUARDACAMERA. Anterioris conclave, Gall. Antichambre. Annal. Estens. ad ann. 1408. apud Murator. tom. 18. Script. Ita. col. 990: Tunc illi extincto lumine lampadis, in viciniam Guardacameram palatii recesserunt, perpendicularis Franciscum et uxorem ejus exprobrantes.

GUARDAGIUM. Protectio, tutela. Charta ann. 1020. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 140: Quod monasterium (Tabulariense) cum omnibus suis bonis... habet dux noster Imperator in suo salvo Guardagio et tutela. Vide Garda I. et Warda.

GUARDAMANSARIA. Vas mensurarum, quod Cadenat appellamus. Inventar. ann. 1269. apud Murator. tom. 16. Script. Ital. col. 812: Guardamansarie due argenti albi cum duabus testis bonum, et serratura instalata ad litteras Græcas et aliis operariis.

GUARDAMANSARIUS. GARDAMANSARIUS, Qui curam habebat ciborum mensuræ Dalphini. Computus. ann. 1333. tom. 2. Hist. Balph. pag. 279: Pro equo Andree Guardamansarii taren. xv. In Ordinatione Humberti I. ann. 1336. habetur: Andreas de Venaysia Gardamansarius.

GUARDAMANSARIUS. Mensæ regie administrator vel curator. Gardamansarius, in Ordinat. hospit. reg. sub Phil. III. ann. 1296. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1301. Alia sub Phil. V. ibid. col. 1362. Item, au commun tres queux, dont il y aura toujours les deux à cour, et sera l'un Gardamansari. Item en la cuisine un Gardamansari, qui aura xij. deniers de gaiges, in Ordinat. hospit. Joan. reginæ ann. 1816. ex Reg. sign. Croix Cam. Comput. Paris. fol. 88. r.

* **GUARDANAPPA.** [Gall. Serviette.]

de Tatum demptis qui Guardanapas ante cardinales servare debebant. (Diar. Burch. I. 121. an. 1484.)

1 **GUARDAROLA**, ut *Garderoba*, Vestiarium, de quo supra. Locus est in Conclava.

1 **GUARDAROR**, GUARDERRUS, Custos, Defensor, etc. Vide *Warda*.

* **GUARDATORIUS**, Idem qui *Guardator*. Ob *Hal. Guardatore, che guarda*, Custos; Gall. *Garde*. Stat. Bonon. ann. 1250-5. tom. III. pag. 281: Salvo quod potestas possit dare licentiam *Guardatoriis* (*Guardatoribus* '80, '82), salutaris et custodibus precosum cum essent extra civitatem, vel pro eorum officio portandi cultellor. (FR.)

* **GUARDENAPA**. Vide supra *Garde-nappa*.

1 **GUARDERORA**, Vestiarium. Vide *Garde-rodra*.

1 **GUARDIA**, Custodia, etc. Vide *Warda*.

2 **GUARDIA**. Eadem notione qua *Curia*, id est, Territorium, cujus curam gerit Comes, vel Terra, aut Villa. Stat. Bonon. ann. 1250-57. tom. II. pag. 538: Ordinaris quod nulla terra comitatus vel districtus bon. possit vel debeat compelli ad aliquod laborerium faciendum in alia curia, seu *Guardia*; — et tom. II. pag. 406: Statuimus quod (*Calcaria*) debeat cavari et in suum locum reddi... et hoc faciatis terre, per quarum curiam, seu *Guardiam* decurrit, etc. (FR.)

1 **GUARDIANUS**, Superior Conventus Ordinis S. Francisci. Occurrit passim apud Scriptores Franciscanos.

1 **2. GUARDIANUS**, Custos pecorum, pastor, Provincialibus *Guardian*, in Charta ann. 1389. ex Schedis Presid. de *Macaugues*.

1 **3. GUARDIANUS**, Tutor. Archivum Turris Londin.: *Littere Regis Edoardi III. ann. XVI. quibus recognoscitur secundum constitutiones initas Cum Ducissa Britanniae, se accepisse mutuo a predictis Ducissa et tutore mille libras sterlingorum, quibus solvendis omnia sua bona et hereditatem suorum obligavit*. Vide *Guarda*.

1 **4. GUARDIANUS**, Bulla Pauli XII. Pape de secularizatione Monasterii *Vezellae*. ann. 1877. inter Instrum. tom. 4. Gall. Chr. col. 118: *Abbas bedellum suum Guardianum nuncupatum... habeat*. Vide *Bedellus*.

1 **5. GUARDIANUS**, Custos rei cuiuslibet *Guardianus de duana*, in Charta Soldani pro *Pisan*. ann. 1174. apud *Lutium* in *Delic. erudit.* inter not. ad Hist. Sicul. Bonicon. part. 1. pag. 197. Alia ann. 1198. apud *Murator*. tom. I. Antiq. Ital. med. aevi col. 448: *Promitto singulis annis Guardianos nunc facere jurare situm allivare, et arbores custodire, et jus vestrum reddere*.

1 **GUARDIATOR**, Curator testamenti. Statuta Ecclesie *Biterri*. ann. 1398. inter *Anecd. Marten.* tom. 4. col. 647: *Ecclesiarum Rectoribus... morientis heredes, suorum, executoris seu Guardianos, et alios quoslibet ipsas dispositiones, seu alteram earum apud se habentes, moneant, ut, etc.*

1 **GUARDIO** dicitur ille, cui custodia est commissa, in *Vocabulario juris utriusque*. Vide *Feudum Gardie* in *Feudum*.

* **GUARENDA**, Vivarium, Gall. *Garenne*, ut supra *Garanda*. Charta Ric. reg. Angl. pro abbat. de *Orator*. in Reg. 66. Chartoph. reg. ch. 18: *Confirmamus Guardendam suam, que circa abbatiam*

est, sicut fossis undique clausa est. Vide *Guarenna*.

1 **GUARENNA**, Vivarium, Gall. *Garenne*, apud *Lindwoodum* lib. 3. Provinc. tit. 16. pag. 300. Vide *Waranna*.

1 **GUARENTAGIUM**, ut *infra Guarmentum*. Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 83: *Et per Guarantagium ipse auctoritatem diservit*. *Ragnaldus Abbas in curia predicti Huberti*.

1 **GUARENTIA**, et *Guarandia*, Gall. *Garantie*, Auctoritas, cautio de evictione. Charta ann. 1284. inter Instrum. tom. 2. Gall. Chr. col. 436: *Promittantur eidem domino... firmam fieri Guarantiam de terra, etc.* Vide *Garandia*.

* **2. GUARENTIA**, Rubia, Gall. *Garance*, *Guarance*. in Lit. ann. 1358. tom. 3. Ordinat. reg. Franc. pag. 256. art. 7. Stat. Astu ubi de *Intrat. portar.*: *Guarentia ad tingendum solcat pro qualibet somma ad estimationem officialium*. Vide *Garantia* 1.

1 **GUARENTIANA**, GUARENTITIA, Charta, qua actum seu conventum probatur et confirmatur. Charta *Soldani pro Pisan*. ann. 1174. apud *Lutium* in *Delic. erudit.* inter not. ad Hist. Sicul. Bonicon. part. 1. pag. 301: *Ubi isti conventi fuerint stabili, heredes lecti ante mensuram, et bene intellexit et placuit, et levavit guarantes, quia placuit eis, et portavit eorum, et literas scriptas, et addidit Guarantiam ab archiepiscopis, quia placuit eis, et venit ista Guarantia in Babilonia quindecim dies de mense, qui vocatur Saracenis *Saphar*.*

1 **GUARENTIGIA**, Hispano *Insitt*. lib. 4. pag. 54: *Nil aliud est, quam Summissio quedam facta ab eo, qui se debitorem constituit tabellioni tamquam iudici, ut quod ipse scriperit ratione debiti, si ad instar sententiae. Concll. Mexican. ann. 1585: Publica instrumenta et ea que Guarantigia dicitur, etc.* [Vide supra *Garantigia*.]

* **GUARENTIGIARE**, Auctorem se profiteri, cavere de evictione, apud *Corbinel*. inter *Probat. domus de Gondi* tom. 1. pag. 51. Vide *Guarentigare*.

1 **GUARENTIZARE**, Auctorem se profiteri, cavere de evictione, Gall. *Garantir*. *Formulare Anglie*. *Thomae Madox* pag. 234: *Ego et heredes mei memoratam terram contra omnes homines predictis Monachis Guarantizabimus*. Rursum occurrit ibidem pag. 22. Vide *Warantizare* in *Warantus*.

1 **GUARENTUS**, Qui alteri tenetur ad evictionem, Gall. *Garant*. Occurrit in *Chartulario S. Vincentii Cenoman.* fol. 17. Vide *Warantus*.

* **GUARAPTAU**, vox Cambro Britannica in *Lexico* *Hoell* *Boni Regis* *Walthe* cap. 19. *Rhaaf*, *Boxhornto* in *Lexico* *Cambrico*, est *funis, restis*.

1 **GUARGATORA**, pro *Caractura*, ex Gall. *Charge*, onus. Charta *Gerardi Episcopi S. Pauli Tricastin*. in *Libro Mirabili*, seu *Tabulario Abbatie Conchensis* in *Ruthenis* n. 80: *Et unius asini Guargaturam de vino, et unum quartale de melle*.

* **GUARIDA**, Specula, Gall. *Guerrite*. Stat. ann. 1357. inter *Probat.* tom. 2. Hist. Nem. pag. 195. col. 2: *Fiat Guarida iusticia supra cameram S. Thomae parva*. Vide supra *Garite*.

* **GUARLEANUS**, an *Stilleidium*, vel *emissarium*? Stat. *Mss. Montispezz.* ann. 1204: *Decretum est ut quodcumque viri consiliarios communitatis Montispezzulani eligant duos viros probos et legales, qui duo habeant potestatem ut carceris, et ruinosi*

parietis, et *Guariliani*, et *vici*, et *vallis* *apertur* et *metiorentur*.

1 **GUARIMENTUM**, Auctoritas, cautio de evictione, Gall. *Garantie*, *Gariment*. Charta *Aymerici Archiepiscopi* *de Luziac* ann. 1278. apud *Stephanotium* tom. 8. Antiq. *Pictav.* *MSS.* pag. 806: *Promissurunt dicti venditores... contra omnem hominem... plenam, firmam, perpetuam et liberam Guarimentum predicto domino Abbati (Nobilissimo) et Successoribus ejus. Si vero ob defectum Guarimenti predicti a dictis venditoribus... facti... idem Abbas... dampna... sustinere contingerit in futurum, promissurunt omnes prefati venditores... reddiduros et resarcituros dicto domino Abbati, etc.* Occurrit in alia Charta ann. 1277. *ibid.* pag. 929. in *Chartulario S. Johannis Angeriac.* pag. 244. etc. Vide *Guarimentum*.

1 **GUARINA**, f. pro Hispano *Guarida*, *Refugium*, *asylum*, idem quod *Foenum*. *Castro vallyo munita*. *Alfonso Rex Portugallie* in *Foris Alcaconensibus* v. 1287: *Milites qui fuerint in fossado vel Guarina, etc.*

1 **GUARINGAGA**. Charta *Henrici Imp.* ann. 1091. pro *Ecclesia Pisana*, apud *Ughell.* tom. 3. pag. 421: *Et largimur Guariningagas omnes, que eorum predictis adherent*. Alia *Mathildis Comitissae* ann. 1100. *ibid.* pag. 427: *Ut liceat Canonicis et ministris illius Ecclesie habere, et providere absque alicujus contradictione sicutiam tumuli, et Guariningagas omnes, qui sunt in capite terrarum Canonicorum, et licet illis terras suas in potestas et summa extendere quantumcumque poterunt*. Charta *Gueiphonis Marchionis Tuscie* ann. 1160. pag. 465: *Item decimas, predia, domos, et familias, et Varingagos omnes, que eorum predictis adherent*. Adde pag. 467. Vide *Waringag*.

1 **GUARINI**, *Homines ex influenza colli vientes*. *Rocho le Bailif* in *Dictionario Spagyrico*.

1 **1. GUARIRE**, *Sanare*, Gall. *Guerrir*, Ital. *Guarire*. S. *Lanfrancus Guaridi*, tom. 4. *SS. Junii* pag. 327.

1 **2. GUARIRE**, *Tueri*, *protegere*, Gall. *Garantir*, *Garir*. *Pancarta* *Attulorum Abbatie S. Stephani de Vallibus* apud *Xantones* Ch. 46: *De dampno et de violentia Guariremus dictum Priorem*. Vide *Garire*.

1 **1. GUARITA**. Charta ann. 1278. apud *Stephanot.* tom. 3. Antiq. *Pictav.* *MSS.* pag. 808: *Precio decem et octo librarum Waronensium de vendis et honoribus Guariturum, de quibus confessi sunt se plenariam et integram satisfactionem habuisse ab emptore predicto in pecunia numerata*. Altera ann. 1277. *ibid.* pag. 829: *Precio septius viginti et quatuor librarum currantis monete de venditione et honoribus Guariturum, quas confiteor me habuisse et recepisse perintegro a dicto domino Abbate in pecunia numerata*. [Vide *leg. Guarica*. Vide *Garitic*.]

* **2. GUARITA**, *Specula*, *turricula* *editor*. Charta ann. 1212. apud *Murator*. tom. 2. Antiq. Ital. med. aevi col. 279: *Cum omni jure et jurisdictione curis et castri, et specialiter Guarite, etc.* Vide supra *Guarida*.

* **GUARNACHIA**, ab Ital. *Guarnacca*, *Sagum*, genus vestis villosum ex crasso panno confectum, quod reliquis vestibus superinduitur. Stat. *Bonon.* ann. 1250-57. tom. III. pag. 153: *Detur eidem (qui sonat campana *Comunis*) unum vestitum et unam Guarnachiam de stamine forte*. (FR.)

1 **GUARNACIA**, etc. Vide *Garnachia* 1.

* **GUARNAMENTUM**, *Supellex* *quevis*.

Mirac. S. Audoent tom. 4. Aug. pag. 885. col. 1: *Presbyter lineam islam, quam seculum nudandis inferebat, simul cum aliis rebus homini imposuit... Ubrariorum quoddam denique latitudo introgressus, villi satis prelo atque taboos Guarnamentum vendidit. Vide in Garnire 1.*

° GUARNAZO, Ital. Guarnaccone, In gens toga. Stat. Ferrar. ann. 1279. apud Murator. tom. 2. Antiq. Ital. med. aevi col. 424: *Idem intelligimus de Guarnazonibus fodratis, si fuerint fodrati de pelle. Vide mox Guarnachia.*

° GUARNAZONUS, Vestis species. Discurrebat incidendo manicone Guarnazonorum... auro et argenteo ornatos, apud Murator. tom. 18. col. 877.

° Stat. Placent. lib. 6. fol. 90. v: *Et si fuerit de candidi inferratus ipse Guarnazonus, etc.*

° GUARNELLUM, Genus vestis, viris et mulieribus communis. Academicis Cruscanti: *Guarnello e una sorte di panno tessuto d'amaia, et di bambagia: e guarnello si dice alla veste da donna fatta di cotai panno: essendo usitato modo di dire, si chiamar le vesti da donna col nome del drappo di che sono fatte: Lat. Theristrum. S. Franciscus in Regula Tertiariorum cap. 3: Sorores etiam chlamyde induantur, et tunica de hujusmodi humilij panno facite, vel saltem cum chlamyde habeant Guarnellum, seu placentinum, coloris albi aut nigri, paludellum amplexum de canabo ser. lino abique ulla criptura consutum. Urbanus IV. PP. in Regula Militum Ord. S. Marie, apud Ghrardacum in Hist. Bonon. in Indice tom. 1: Clerici autem camisia de panno lino, aut Guarnello albo, vel superpellicis, et cappe clausa utantur.*

* GUARNELLUM, [Italis Guarnello, futine: e Tria malarata nova de Guarnello albo plena de bonbice pro usu S. D. N. (Invent. Rer. for. Pal. Apost. 10. Oct. 1463).]

° GUARNERIUM, Horreum, Gall. Grenier. Charta ann. 1267. in Reg. 81. Char. top. reg. fol. 118. v. col. 1. *Duos modios et dimidium avenae annui redditus in Guarneriis ipsius domini regis apud Crispianum. Vide Granarium.*

° GUARNIAMENTUM, etc. Vide in Garnire.

° GUARNICHA, Toga, vestis talaris, Ital. Guarnaccia. Inventar. Ms. thes. Sedis Apost. ann. 1286: *Item unam foderam de grasis pro Guarnichia. Vide Guarnachia 1.*

* GUARNIMENTUM, a vet. Ital. Guarnimento, Cotto, cetus hominum occulte initus ad conspirandum contra aliquem. Stat. Bonon. ann. 1250-67. tom. III. pag. 298: *De Guarnimento non faciendo: — Item statutum quod nulla civitas, castrum, locus, vel baro, vel aliqua alia singularis persona civitatis vel loci debeat facere aliquod gravamentum (lege Guarnimentum) vel coadunantiam hominum, etc... et tom. II. pag. 288: Quod nullus vadat in Guarnimentum contra romagnolos: — Item statutum et ordinatum quod nulla civitas, castrum, baro, vel locus, vel alia singularis persona debeat ire, vel mittere ad aliquod gravamen (corr. Guarnimentum), vel discordiam, vel rixam, sive seditionem, que esset in civitatibus romagne... vel inter barones, vel alias singulares personas tempore cujuscumque discordie, rixe, vel Guarnimenti, vel occasione cujuscumque eorum. Eadem notione usurpatur hec vox a Cl. Rezasco in suo *Dictionario del. ling. ital.* pag. 506. sub voce Guarnimento II.*

° GUARNIRE, Ornare, instruere mu-

nire, in Actis SS. Junii tom. 4. pag. 797. et passim apud Scriptores inferioris aevi, praesertim Italicos. Vide Garnire.

° GUARNISARE, Ead. notione. Ad munendum sive Garniendum domum, in Charta ann. 1225. apud Labinell. tom. 4. Hist. Paris. pag. 530.

° GUARPIRE, Possessionem vel allodium dimittere. Charta ann. 1111. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 890: *Hanc omnia superscripta donamus et reddimus et Guarpiimus, etc. Hinc*

° GUARPIPIO, Rel. possessio dimissio, cessio ipsa, in Charta ann. circ. 1100. ibid. col. 354: *Ego Gompri de Beneo facio Guarpiptionem de Eicio, etc. Vide Guerpire.*

° GUARPISCERE, Vide Guerpire.

° GUARRADA, Species vasie. Acta SS. Junii tom. 3. pag. 548. de S. Amando Episc.: *Quodam quartarios frumenti et Guarradam puri vini. Vide Carrada 2.*

° GUARRARIA, pro Carraria, si bene conjuncto, Via vel Lapidicina. Chronicon Andrense tom. 9. Spicil. Acher. pag. 524: *Assignavit totam decimam silve communis apud Lo justia Hauhinghem, inter moniem de Feines et antiquam Guarrariam.*

° GUARRELLUS, pro Quarrellus, Species telli, Gall. Quarraas, apud Sebastianum Fantoni tom. 2. Hist. Avenion. pag. 99.

° GUARRICA, pro Garrica, Terra inculta. Donatio anni circiter 817. inter Instrum. novae Hist. Occitan. col. 51: *Cedimus sic istum locum... cum suis Guarricis, cultibus et incultibus, terris, et vineis.*

° GUARRIFICARE, Vide infra Guerra-gare in Guer.

° GUARRUS, Spiculum arcus ballistarum, idem quod Garrotus. Vide in hac voce. Arest. parlam. Paris. ann. 1221. 9. Mail in Reg. Olim: *Item ad reddendum et restituendum tres magnos Guarros cum caditis pertinentibus ad eandem, vel pro eorum valore, quadraginta libras.*

° GUARUS, Qui alteri tenetur ad evictionem, Gall. Garant. Charta Guili. abb. Furn. ann. 1159. in Suppl. ad Mirrurum pag. 49. col. 2: *Si vero pro his... querimonia qualiscumque exorta fuerit, nostram ecclesiam, absque rerum suarum dispendio, et adjutricem et Guaram constitimus. Guer. eadem acceptione, in Charta ann. 1265. ex Diplomate Bajor. apud Oefellum tom. 2. Script. rer. Holcar. pag. 108. col. 2: *Quod autem hujusmodi donationis testes et prosecutores, quod Guer vulgariter intelligitur, sumus et erimus in perpetuum presentibus litteris sigilli nostri munimine roboratis publice protestamur. Vide Garantus.**

° GUASALIA, Vide supra Gasalia.

° GUASAPE, Pallium altaris. Anonym. de Casib. infaust. monast. Farf. ab ann. 1119. usque ad 1129. apud Murator. tom. 6. Antiq. Ital. med. aevi col. 238: *Qui ornamenta ecclesiarum, vel quaeque utensilia cepit disparere absque ulla versandia, et diversis vris in pignus tribuere; id est... testum Evangeliorum et Guasape novum altaris majoris. Vide Gausape.*

° GUASCAPUS, Vestis species. Urban. IV. PP. in Regula Militum Ord. S. Marie. Bononice, quos *Frates Gaudentes* vulgus appellavit, apud Cherubinum Ghrardacum in Hist. Bonon. in Indice tom. 1: *Posint hujusmodi fratres praeter mantellum et Guascapum Ordinis, habere cappam clausam de panno grisei coloris, aut etiam de camelino. Alibi: Quando vero equitanti, Guascapis grisei*

coloris seu de camelino, etc. Occurrit ibi rursum. [Vide supra Guascapsus.]

° GUASCHIA, Charta ann. 1288. apud Petrum Mariam Campum in Regesto 2. part. Hist. Eccl. Placentinae pag. 286: *Item in Guaschia de Guavergo 12. den. [Vide Gaschia.]*

° GUASCHIA, Vide Gaschia.

° GUASO, Cespes, Gall. Gason. Addimenta ad Chronicon Casaur. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 988: *Per cultellum et festucam notatum (nodatam) seu Guasonem terre vobis exinde ad vestram partem corporalem facio vestituram. Vide in Investitura.*

° GUASPALEUM, f. Purgamenta seu palea minutiores post ventilationem Tabularium Majoris Monasterii Canonici duas partes frumenti, sigili et avenae percipient, *Mosachi vero tertiam; ordi vero primitiarum, milii, panicis, lini, cannabi, Guaspalei, straminis decimarum et terragii in frumento et sigilo et avena groisio Mosachi sextam partem recipient. Vide Gaspaletum.*

° GUASTALDATUM, Districtus Gastaldi. Capitulare Rajelchisi Principis Beneventani ann. 891. cap. 1: *Que evenit per integre Guastaldata seu ministeria, que hic descripta sunt.*

° GUASTALDUS, pro Gastaldus, de quo supra, in Actis SS. Martii tom. 3. pag. 238.

° GUASTARE, pro Vastare, Gall. Gâter, Piller, Ruiner. Ital. Guastare, in Chronico Parmensi ad ann. 1294. Memoriali Potestatum Regens. ad ann. 1214. apud Marchisium Scribam lib. 5. Annal. Genuens. ad ann. 1221. etc.

° GUASTATOR, pro Vastator, Ital. Guastatore, in Chronico Parmensi ad ann. 1281.

° Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657. *Guastador. Prox. prodigus, vastator.*

° GUASTATOR, Ital. Guastatore, Militiae genus, quae itineribus parandis et munitionibus faciendis inservit. Hist. Cortus. lib. 2. apud Murator. tom. 12. Script. Ital. col. 891: *Quod omnes a lanceis longis, ballistis et manarolis, et Guastatores omnium villarum dictarum et contratarum armis preparatis, in terra Gussolenghi se debeant congregare. Annal. Mediol. ad ann. 1371. apud eund. tom. 16. col. 744: *Et erat capitaneus domus Vultus Testonicus, et habebat tria milia Guastatorum cum zappis et badibus, etc. Vide in Vastum 1.**

° GUASTELLA, Phloia, vas vitreum, ut videtur. Italis Guastara. Vita B. Augustini Novelli, tom. 4. Mail pag. 621: *Unde ex percussione capitis in murum, factum (f. fractum) est caput ejus sicut una Guastella... cepit caput pueri reaplare, quasi esset cera.*

° GUASTELLUS, [Placenta, panis delicatior, Gall. Gâteau.] Vide *Wastellus*.

° GUASTIVA TERRA, Ager proscissus, et nondum satus, nostris *Gachere*. Stat. Vallis-Ser. rubr. 188. ex Cod. reg. 4619: *Si vero iterit in aliquam partem terrae non seminatae, prativam, vineam, brotivam, nec ortivam; sed campiram, vel bregniatam, seu Guastivam, vel buchivam seu siltatam... sit et pars soliti unius.*

1. GUASTUM, Vox veterum Gallorum, de cujus significato vide Pin. lib. 22. cap. 1. et Salmasium ad eundem pag. 254.

2. GUASTUM, [Vastitas, depopulatio, Gall. Dégât, Ital. Guasto; item Ager incultus.] Vide Vastum.

° 3. GUASTUM, Mutillatio, occisio. Stat. Verceil. lib. 1. pag. 22. r.: *Item quod damnum ex Guasto in bestis datum, que scilicet percuterentur, vel interficerentur,*

vel alio modo mangigarentur in par-
caus, non emendatur; sed post possit
emenda a custodia, vel ab alio, qui dam-
num dedit.

† **GUASTUS**, Vastatus, desertus. Loca
Guasta et deserta per guerram, apud Mu-
rator. tom. 6. col. 371.
* **AGASTI**, eadem acceptione, apud Hel-
lom. Ms. cap. 24. Vide *Guastare* in *Yas-
tum*.

† **GUATA**, Idem quod *Gata*, Machina
bellica de qua in *Gaius* 1. Constitutio-
nes ann. 1225. Marc. Hisp. col. 1408.
Nullus portet fundibulum, gaziam, vel
Guatam, aut aliquid aliud ingenium sine
speciali nostra licentia et mandato.

† **GUATERIA**, Pignus, Gall. Coge.
Chartularium S. Petri de Domina Sal.
68: Octavam partem decimarum de *The-
desio* accepit L. Hugo prior in *Guatergia*
de *Petro Hispano* pro septimo sol. Valencianis.
Vide *Guateria* et *Tadium*.

† **GUATIUM**, Stipendium, Gall. Gage.
Vide locum in *Cotua* 1.

† **GUATTI**, Glastum, Herba tinctilis.
Dona facta Monasterio Tulensi inter
Instrument. tom. 2. Gall. Christ. col. 248:
Similiter dedit etiam decimum de agnis,
et de porcellis et de lana et *Guatt*. Vide
Guastidium.

* **GUATTARUS**, f. Inspector ab Italico
Guattare, inspiceret. Stat. eccl. Castel.
ann. 1291. apud Cl. V. Garamp. in Dis-
sert. 6. ad Hist. B. Chiara. inter not.
pag. 207. Quod familiaris necessarii tan-
tum esse debeant in canonica Castellana
continue, cellerarius videlicet, coquus et
Guattarus etc.

† **GUATUM**, Idem quod *Guatt*. Sebas-
tianus Perusinus in *Vita* B. Columbe
Reathie, tom. 5. Maii pag. 825. * Si
confiteatur eam cum concivis matronis
et puellis ruri: ad aliqua convenisse, puta
vinetiam vel *Guati* (*Guatum* quidem est
herba tinctoria, que *Glaustum* dicitur)
viliabat canitantes vana stultiloquia.

* **GUATRIA**, Pascuum commune, ut
videtur, fossis circumiectum. *Pula*
Alex. III. PP. ann. 1180. inter Probat.
tom. 2. Annal. Præmonstr. col. 169: Oc-
tavam partem magni prati, quod est in
Guauria, et duas partes alterius prati in
eodem *Guaria*. Vide *Gaterecapum*.

* **GUAYNA**, Executio, canalculus, in-
cisura, Gall. *Entaille*, *renure*, quia *vagi-
ne*, Gall. *Gaine*, officium præstat: unde
Guaynare, in ejusmodi vagina inducere.
Stat. ann. 1357. inter Probat. tom. 2.
Hist. Nem. pag. 194. col. 1. Ad pedem
dicti muros faciendi discoperatur caninus,
per quod exit aqua molendinorum, in quo
canino sunt *Guayne*, in quibus possit
Guaynari trappa, que ibi fit.

† **GUAYTA**, *GUATAGIUM*, *GUAYTARE*,
Excubie, Jus excubiarium, Excubias
agere. Vide in *Wala*.

* **GUAZELLA**, an dimin. a *Gasalha*,
Prædium rusticum, Gall. *Métairie*? an
Aquarium, lacus, ab Italico *Guazzato-
rio*, eadem notione? Vide *mox* *Guazzare*.
Charta ann. 1310. in Reg. 46. Chartoph.
reg. ch. 44: Et inde prout descendit fan-
dus *gutz* que est inter curtile de *Chas-
sels* et curtile de *Loyseret*, et ducit ad
Guazellam de rivo torti, et a dicta *Guaz-
ella* prout ascendit fundus *gutz*, etc.

* **GUAZIDA**, Specula, Gall. *Guerrite*,
Charta ann. 1358. inter Probat. tom. 2.
Hist. Nem. pag. 208. col. 2: Advena quod
de proximo sunt *Guazide*, et aliud nichil
indicatur. Vide supra *Guarida*.

† **GUAZO**, Gall. *Gazon*. Cespes. Vide
Investitura.

* **GUAZZARE**, Adaquare, vox Italica,
Gall. *Abbeverer*; unde *Guazzatorium*,

Ital. *Guazzatio*; Aquarium, lacus. Stat.
Mutine rubr. 248. pag. 47. r. Remanendo
ab una parte pontis *Guazzatorio*, ubi equi
Guazzari et lavari possunt.

† **GUBA**, Cisterna. Vide *Cuba* 1.

† **GUBBA**, pro *Gibba*, *Gibbus*, Gall.
Bossæ, in *Miraculis* B. Henrici Baucen-
sens. tom. 2. Junii pag. 381.

* **GUBEDA**, Grani seu fructus species:
f. *Jujuba*, *ziziphum*. Stat. Astæ ubi de
intrat portar: *Gubeda* silensium solent
pro qualibet libra ponderis lib. ij. *Gubeda*
domesticus solent pro qualibet libra pon-
deris lib. j. sol. x. Vide *Jujuba*. [90 Vide
Cubeba.]

† **GUBER**, pro *Gubernator*. Gloss. Lat.
Gr.: *Guber*, *gubernator*.

* **GUBERNA**, (*Gubernacula*, apud ve-
teres. Lucil. apud Non. 8. 59. Prors des-
politate, et detondete *Guberna*. *Lucret.*
2. 558. Disjectare solet magnum mare
transstra. *Guberna*.)

* **GUBERNACULUM**, Tributi genus,
quod a prætereuntibus navibus exigitur.
Charta Raim. comit. S. Eglii ann. 1164.
in *Chartul. Cluniac.*: In omnibus consue-
tudinibus quas de ratibus, que per aquam
veniunt, scilicet per decimas, et
Gubernacula, et transversaria.

* **GUBERNACULUM AQUÆ**, Jus utendi
aqua. Charta ann. 1210. ex *Chartul. Val-
lis B. M. dioc. Paris.* Dedit etiam... duas
denarios, qui de jure hereditario solent
reddi: Draconi patri meo et suis hereditibus
pro *Gubernacio* aquæ.

* **GUBERNALA**, Chron. Sublac. ex sche-
dis Mabill.: Ut autem fratres audierunt
(Simonem abbatem esse captum) vene-
dixerunt eum Romam, et posuerunt eum
in *Gubernala*. Abbas vero de captivitate se
liberavit. Ubi Muratorius tom. 4. Antiq.
Ital. med. ævi col. 1053. edidit *Guberna-
cula*. Castri seu carceris nomen vi-
detur.

* **GUBERNANTIA**, Gubernatio, regimen,
in Invent. Chart. reg. ann. 1482. fol. 90.
Gubernance, Vite ratio, sumptus, ex-
persum, vulgo *Maniere de vivre, depense*.
Lit. remiss. ann. 1381. in Reg. 137. *Char-
toph. reg.*: Pierre Taquier. Ten est
retourne en ladite ville de Narbonne, et a
trouvé que sa femme, laquelle il avoit laissée
bien et honorablement avec ses amis, et lui
avoit laissée et ordonné sa Gouvernancelon
sa faculté, s'est portées tres désordonnément.
Hinc *Gouverner*, sumptus suppeditare,
curare, necessaria præbere. Lit. remiss.
ann. 1411. in Reg. 185. ch. 232: Lors celle
femme dist à son mary que ledit Philippe
la Gouvernoit et maintenoit. *Chartul.*
Corb. sign. Ezechiel ad ann. 1421. fol.
149. r.: Les dessus nommés seront tenus
de trouver les despens des quecoule, et
logier et gouverner nostradit procureur et
ses gens. Charta Caroli VII. reg. Franc.
ann. 1431. ex *Chartul. Latinlac.* fol. 31:
Leur a esconvenu (aux religieux) pendant
et durant le siege n'agueries mis devant
ladite ville (de Lagny) par nos ennemis,
soutiens et Gouverner grant quantité des
ilz ont frayé et despandu de leur biez et
vins jusques à la somme de deux cens li-
vres et plus. Vide *Gubernare* 2.

† **GUBERNARE**, Servare. Disputatio
Catholicum inter et Paternum tom. 5.
Anecd. Marlen. col. 1755. Si aliquid su-
peraret de sacrificio, *Gubernarent* illud
usque ad Pascha, tunc totum sume-
rent.

† **GUBERNARE**, Providere, curare,
necessaria ministrando. Acta S. Fran-
cisce, tom. 2. Martii pag. 134. Omnia eis
sint in communitate; lucrum vero quod

licite fit de suis exercitiis, una illarum
cui præceptum fuerit, illud capiat, et de
illo debent omnes *Gubernare*.

* **GUBERNARIA**, Dossus, Edes publica,
ub. congregantur qui regimen civitatis
habent, in Stat. crimin. Saonæ pag. 17.
Vide *mox* *Gubernum*.

† **GUBERNATOR**, Abbas, in Concilio
Ausensi ann. 1088. apud Achertum tom.
2. Spicii pag. 568.

* **GUBERNATOR**, Ecclesiam parrochia-
lis rector, vulgo *Cure*. Charta ann. 1404.
in Reg. feud. comit. Pictav. ex Cam.
Comput. Paris. fol. 68. r.: Je *Colas* *Bar-
ronneau* de *Langnen* congnois et confesse
moi acort... une *dismerie*, appelée la *dis-
merie* de *Bouze*, laquelle part par ledit
o le *Gouverneur* de l'église de *Airon* et o
le *Gouverneur* de l'église de *Foillet*. Pro
eo, qui apud aliquem est maxima in
gratia, vulgo *Favori*, in Hist. Caroli VII.
pag. 720: *L'evêque* de *Spolète*, qui estoit
principal *Gouverneur* dudit *Pape*, etc.
Gouverneur des noces in nuncupabatur,
qui convivio nuptiali parando atque
anusejusque symbolo colligenda præ-
erat. Lit. remiss. ann. 1381. in Reg. 119.
Chartoph. reg. ch. 64: *Isidori* *Regnart*
estoit maître *Gouverneur* des noces de
Jehan Morel et sa femme... et custoit
l'escol d'elles noces au souper.

* **GUBERNEDATA**, Dominium, possessio.
Arest. parlam. Paris. ann. 1328. in Reg.
61. *Chartoph. reg. ch. 305*: Cum omnibus
droitures, domanis, *Gubnedatis*, terris
cultis et incultis, etc.

* **GUBERNIO**, qui et *Gubernator*, apud
Papiam. *Gubernio*, *Nauta*, in vet. Glos-
sario Sangerman. num. 501. Vide *Isido-
rum* lib. 19. Orig. cap. 1.

* **GUBERNUM**, Regimen, præfectura,
Ital. *Governo*. Stat. crimin. Saonæ pag.
122: Qui proxime *Gubernum* dicta civita-
tis Saonæ gesserunt. Vide supra *Guberna-
ria* domus.

* **GUCCIA**, Charta MS. ann. 1335: *Promi-
serunt* suprascripti *Marchiones* de *Gron-
dona* (in *Vercellensi* districtu) per se et
eorum homines dictum castrum *facere*
Gucciam pro suis propriis personis, etc.
* Idem videtur quod *Guayte*, *Excubim*.
Vide in *Wacis*.

* **GUCEBE**, Vasis genus videtur, in
Testam. reg. Mafaldæ ann. 1258. tom. 1.
Probat. Hist. geneal. domus reg. Portu-
gal. pag. 38: *Item* domne *Adars* *Patri*...
unum vas vitreum optimum et unum *Gu-
cele* optimum.

* **GUCLA**, Will. Britoin *Vocabulario* MS.:
Polymius, plurium *Guclarum* vel *colo-
rum*, a *polis*, quod est pluritas, et *mitos*,
quod est *Gaglia*, etc. In *Catholico* *Armo-
nico* *Gucla* est *Lectus*.

* **GUBENAIR**, Consuet. Domb. MSS.
ann. 1325: *Item* die *Luna* post festum
Gudenain festi *natiuitatis* beati *Johannis*
Baptiste, etc. An nomen loci?

† **GUDUM**, pro *Guadium*, *Vadium*, Ital.
Vado, *Guado*, Gall. *Gué*. Charta ann.
1048. apud *Stephanolum* tom. 8. *Fragm.*
Hist. pag. 59: *Concilium* præfatis *cano-
nicis* decimam omnium *piacium*, quos nos-
tri homines, qui habitant *Narbonne*...
apprehenderint in ipis *agualibus* de ipso
Guado, quod vocatur *Capre picta*, et de
ipso *Aralla*.

* **GUEIGNAGIUM**, ut supra *Guana-
gium*, in Charta ann. 1319. ex *Chartul. S.*
Mariani *Auliss.* fol. 63. r.

† **GUEBELINI**, Idem qui supra *Gibelini*,
apud *Murator.* tom. 9. col. 891.

* **GUEDA**, *Glastum*, quo infectores la-
narum utuntur, nostris *Guadalis*. *Proto-
col. vet. ex Cod. reg.* 4184. fol. 68. v.:

Exposuit nobis Johannes de Grandovillari, quod cum nos vel antecessores nostri certam plateam in civitate Ambianensi concedendam duxerimus, in qua Gueda vendatur a mercatoribus illuc venientibus. Lit. remiss. ann. 1077. in Reg. 162. Chartoph. reg. ch. 124: *Illius lapsum distas au supplicat que il lui devoit la diamade trois jalos de Guedelle. Vide supra in Guaidium.*

† **GUEITA**, Excubie. Arrestum Parlamentii Paris. ann. 1831. ex Archivo Bonnavallensi: *Facienda fieri Gueitam in dicta villa Bonnavalli... habendi ibidem in turri sua Gueitam, etc. Vide Wact.*

† **GUEITUM**, Excubie. Gall. *Guet*. Charta ann. 1459: *Faciebat Gueitum nocte S. Catharinae, ut moris est, ad custodiendum de oppressione, violentiis et operibus facti gentes videm ad nundinas ipsius loci affluentes. Vide infra Guey-tum.*

† **GUELCUS**, Joan. de Janca: *Petus, i. Guelcus, strabo aliquantulum, scilicet curvus oculi quosdam velocitate cito voluuntur huc illuc: et huc peta, i. Guelcus, et aliquantulum strabo. Vide Petuosus.*

† **GUELDENES**, Acta S. Maudeti MSS. *Prædicta insula lingua Britonum Guelde-nes appellatur. Guelde enim Res indomita Britannico sermone, Enes Insula interpretatur; inde Guelde-nes quasi Insula indomita et inhabitabilis propter vermium multitudinem.*

† **GUELLI**, Vide Gibelini.

† **GUELLA**, Coccineus color. Gall. *Gueles*, in scutis gentilitiis. Litteræ ann. 1482. tom. 2. Hist. Provincie pag. 447: *Arma seu insignia Marchionum Catalauniae, que hactenus, seu juxta Galatium vulgare palatia de auro et Gueille esse noscuntur. Vide Gula 1.*

† **An Guenella**, Parvum vexillum, vulgo *Banderella*, a colore coccineo dictum? Æstimat. rer. necessar. pro exerc. Scotie in Reg. Cam. Comput. Paris. sign. Crolr. fol. 189. v. z. p. pannonicus, et las Guenelles de barietas et pannonicus, os il faut voir, aunes de toute inde.

† **GUENINUM**, Iter, via, Gall. *Chemin*. Chartularium Pontanellense tom. 2. pag. 1859: *Aboutat ad Gueninum per quod iter apud Favillam ex uno duto. Vide Cheminus.*

† **GUERRA**, Manipulus, Gall. *Gerbe*. Codex Legum Norman. apud Ludewig. tom. 7. pag. 872: *Queritur N. quod Tycius injuste exigit ab eo servitium secandi Guerras suas rationes feodi sui, quod tenet de eodem. Occurrit rursus in Tabulario B. Marie de Bono-Nuntio Rotomag. Vide Garba.*

† **GUERRAGIUM**, *Guerrabarum* præstatio, eam cum in pecunie summam est computata. Reg. S. Justi ex Cam. Comput. Paris. fol. 235. v. Pro quatuordecim acris terræ, quas tenebat ad Guerragium, etc. sol. Vide Garbagium.

† **GUERBLE**, Jacobus Cardinalis de Coronatione Bonifacii VIII. tom. 4. SS. Mail pag. 466:

At data melior vox gallica, lege morosum
Præcisi et Guerblis geminans retinaculis punciis
Insar habet doris percassi incutibus ariis.

Hic Editor: *Guerblis* videntur esse plurium notarum conjugationes; *Uncois* nostri vocant.

† **GUEREN**, Vivarium piscium. Instrumentum anni 1138: *Quatuor vero piscatorias in Tamera tendiculas, quas vulgo Gueren nominamus... confirmat. Vide Warana.*

† **GUERERE**, pro *Querere*. Extractum computi anni 1821. tom. 1. Hist. Daiphin.

pag. 180: *Cum viginti tribus hominibus, qui assidus secum fuerunt per triginta dies per diversa loca ad Guerendum, emendum et charroanduin... dictam fustem. Occurrit rursus infra in Inrazalare.*

† **GUERESTARE**, *Guerram* seu bellum inferre, facere. Charta Guill. de Ca'vign. ann. 1227. apud Thaumass. ad calc. Assis. Hieros. pag. 448: *Et si forte, quod Deus avertat, comes Marchie et dominus Borbonis guerram haberent ad invicem, ego tenarar de meis castris ipsam comitem Guerestare et dictum dominum Borbonis jurare. Sed forte leg. Guerriare. Vide in Guerra.*

† **GUERGUERIA**, An idem quod supra *Griatoris*. Jus quod quis habet in foresta alterius? Vide in *Grusarius* 1. et infra *Guerraria* Charta ann. 1406. in Reg. foud. comitat. Pictav. ex Cam. Comput. Paris. fol. 68. r. *Item habeo: unum hominagium ligium... ratione villagii de Romigniacu, insimul cum Guergueria et garena, pertinentiis et appenditiis dicti vilagii. Guergus vero, pro Charys, de-pense. Onus, sumptus, in Lit. ann. 1600. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 1472. Unde *Guerit huminaire*, in Lit. ann. 1841. tom. 2. Ordinat. reg. Franc. pag. 177. art. 5. est illud alere et sustentare.*

† **GUERIGNAGIUM**, ex Gallico *Vernage*: *Vergner* enim nostris est fossati seu rivuli passivus seu palis continere. Charta ann. 1237. in M. Pastoralii Eccl. Paris. lib. 9. Ch. 25: *Totum Guernignagium fossarum, jardinum, et totam crescentiam nemorum.*

† **GUERITOR**, Qui alteri tenetur ad evictionem sponson. Gall. *Garant*. Charta ann. 1161. Inter. Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 572: *Ego Sichardus de Lautrec vicecomes... mando filii mei, ut hujus domi sint Gueritores et defensores Deo et sancte Marie Candelii. Vide supra Garitor. Hinc*

† **GUERITUS**, Cautione assertus Charta ann. 1284. in Reg. 68. Chartoph. reg. ch. 24: *Arnaldus Berardi burgensis dicit loci Montislabani... obtulit se daturum in prædicta boria superius confrontata septingentas libras bonorum Turonensium parvorum Gueritorum.*

† **GUERIUM**, Charta ann. 1236. Inter. Probat. tom. 4. Hist. Occit. col. 105: *Ugus ad Guerium, vocatum rocum de Becada, alias vocatum Guerium Barro, juxta dictam carreriam, ubi est sexta meta. An locus incultus et pascuus? Vide supra Garricus.*

† **GUERNA**, Locus alnis consitus, ab *Armoreico Guern*, *Alnus*. Charta Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 247: *Præfatus vero Hervey auxit donum suum et dedit molendinum cum Guerna circumdata aqua.*

† **GUERNIMENTUM**, Apparatus nauticus, quidquid instruenda navi necessarium est. Charta ann. 1274. tom. 1. Corp. diplom. pag. 286. col. 2: *Item quod finitio guerra, prædictæ universitates restituunt dictas galeas, cum... aliis Guernimentis æque bonis, sicut receperint. Vide alia notione in Garnimentum.*

† **GUERPILLUM**, Rel cuiuspiam abdicationis, Gall. *Deguerpissement*. Charta Hugonis Episc. Autissiod. ann. 1148. ex Chartulario S. Germani ejusd. urbis: *Petrus filius ejus in perpetuum Guerpivit, et pro hoc Guerpillo quadraginta solidos a prefato Gervasio abbate accepit... Hoc Guerpillum laudavit Odo. etc.*

† **GUERPIRE**, *GURPIRE*, *WERPIRE*, etc. Possessionem rei alicujus dimittere, ex Saxon. *vr rpan*, vel *veorpan*, *Deserere*,

jacere: *Guerpir*, et *Deguerpir*, nostris, et in Consuetudinibus municipalibus, passim. Liber Miraculorum S. Bertillæ Virg. num. 8: *Quandam terram feudalem... etiam legitime vendidit et Guerpivit.* [Vide Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 122. et Graff. Thesaur. Ling. Franc. col. 128. radice *Warpf*.]

† **GERPIRE**, in veteri Notitia, qua habetur in Bibl. Cluniac. pag. 547.

† *Gherpir*, in Poem. de *Claomades* MS.:

Tous ont Gherpi tentes et trés,
Cacques d'ans c'est de là servés.

† **GUIRPIRE**, Eadem notione. Charta ann. 1116. ex Tabul. S. Vict. Massil.: *Sic nos supradicti diffinitum, lazarum et Guirpimus ista omnia superscripta Domino Deo et S. Marie, sanctus Victor et monachis Maastiensibus presentibus et futuris.*

† **GURPIRE**, Ademarum in Vita Caroli M.: *Ingenitatem illorum et alidam manibus Gurpirant. Concillium Francoford. ann. 794. can. 8: Res proprietas... Gurpivit atque proficit. Concillium Bituricense ann. 1061. can. 6. [Apud Labb. tom. 2. Bibl. MSS. pag. 286.] Et si tunc sam (uxorem) habuerit, mox si abrenuntiat, quod lingua Francorum Gurpire dicitur. Adde Fulbertum Carnot. Epist. 51. [Consuetudinem Brageriac. art. 61. etc.] Gurpir, in Consuetudine Balionensi tit. 8. art. 10.*

† **GURPIRE**, Charta Bernardi de Turro apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 486: *Omnes illas malas consuetudines... Gripio et dimittit. Hanc autem... Guirpitionem facio pro redemptione animæ mee.*

† **GULPIRE**, In Chronico Besuensi pag. 698. *Gulpir*, in Consuetudine Avernensi cap. 21. art. 16. 17. 18. *Culpina*, *Werpi-tio*, ibid. d. art. 16. 17.

† **GUIPIRE**, Charta ann. 1172. apud D. Calmet. tom. 2. Hist. Lotharing. col. cccxxvi: *Calumniam super hoc Guipio in manu mea.*

† **GUIRPISCERE**, in Testamento ann. 1091. Marce Hisp. col. 1198.]

† **GUIRPISCERE**, passim in Tabulario Ecclesie Gratianopolitane sub Hugone Episcopo.

† **GURPISIRE**, Chartul. Sulpit. Bitur. fol. 45. v. *Ego Baudricus Sejerons et soror mea Umberga Sejerona... concedimus et Gurpissimus Deo, etc.*

† **GUARPISCERE**, Charta Bernardi Vicecomitis Carcassone ann. 1108: *Se laudo et Gurpisco associo Policarpo sine fraude et malo ingenio.*

† **GUSPIRE**, pro *Gurpire* in Charta ann. 1326. Inter. Probat. tom. 1. Annal. Præmonstr. col. 567: *Quicquid in terris jurium habemus... totum damus, Guspimus, omninoque dampnamus.*

† **GUERPITIO**, Abdicatio, rei possessæ dimissio, in Charta ann. 1062. tom. 4. Annal. Bened. pag. 627.

† **GUERPITIO**, apud Acher. tom. 6. Spicil. pag. 19. Baluz. tom. 6. Miscell. pag. 529. Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 828. et alibi sæpe.

† **GUERPICIO**, Eodem intellectu. Chartul. S. Sulpit. Bitur. fol. 85. v. *Facis cessionem et Gurpicionem Domino et sancto Leopoldino et monachis hic commanentibus de omnes consuetudines, que in villa Vicaris esse videntur.*

† **GUERPIMENTUM**, Gall. *Deguerpissement*, in Actis SS. Benedict. sæc. 4. part. 2. pag. 256.

† **GUERPIMENTUM**, Rel possessæ dimissio, cessio. Charta Raymundi Guillelmi Episc. Nemaus. ann. 1108. Inter Pro-

bat. tom. 2. Hist. Occit. col. 361: *Hec est carta de diffinimento et Guirpimento, quod Raymundus Guillelmi episcopus Nemausensis et frater ejus Bernardus Guillelmi fecerunt domino suo, etc. Werp, eadem acceptio, in Charta ann. 1269. ex Chartul. Valbel. sign. E. ch. 65. Vide mox Wirpito.*

GURPINA. Tabular. Nantoliense in Pictenibus ann. 1392: Post quandam expulsiorem seu Gurpinam.

GURPISO. Charta ann. 1067. Marce. Hisp. col. 1132: Ego Raymundus Bernardi Vicecomes et uxor ejus Ermengardis... Accinus vobis domne Raymundo Rarchoens Capiti... evacuationem et Gurpitionem de tota ipsa civitate de Carcasone. Idem recurrit col. 1133.

GURPIS FACRE. apud Lobinell. tom. 2. H. st. Britan. col. 396: Fecit Guirpem in manu Ermengardis Comitissae.

GURPIN FACRE. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 188: Gaufridus et frater ejus terram Gurpiti... concedentibus et Gurpium faciendis Sanctione domino ejus, etc. Hujus Gurpitionis testes sunt, etc.

GURPITORIA. Charta qua quid Gurpiter, in Tabulario Conchensi in Ruthenis Ch. 36.

GURPUM. Charta qua quis rem aliquam Gurpuit seu dimittit. Chartul. S. Petri Cathol.: Odo, Brunellus dicitur, ecclesiam de Evorea, quam dudum hereditario quidem, sed injurioso jure, laicus possederat, Gurpo in manu mea postea pignore ecclesie per me restituit. Ibidem: Ipam calumniam quam ipse Gurpuit, postmodum Henricum filium suum relinquere et super altare S. Petri Gurpium ponere fecit.

Qua ratione vero febat rei possessa dimissio, ut plenus manifestum sit, hic preferimus Chartam ann. 1283. descriptam ex Tabul. eccl. Camerac. que sequitur prorsus legenda est: *Godefridus D. G. Cameracensis episcopus... Nosse universitates vestras quod cum domina Maria de Montai decimam, quam apud Caudri tenebat in feodum a domo Egidio de Reumont milite, fabricas ecclesie nostrae Cameracensis pro trecentis et sexaginta Paris. vendidisset, et diu dilata fuisset werpito, quia dicitur Egidius homines non habebat sufficientes ad werpitionem faciendam, cum homagium illud teneret a domo Adam de Caudri milite et sum rogasset ut homines suos parces ejusdem feodi et commodaret ad werpitionem ejusdem decime faciendam, et idem Adam homines sufficientes non haberet ut dicebat, et idem feodum a domo Willelmo de Hauisi prepositum, Dodelinum, Jaroum, Walterum Hiraut, Johannem villicum de Honnechies, Araulfum de Sancto Hylaro et Walterum de la Sotiere, eidem Ade transmissit. Constituit igitur in pleno capitulo Cameracensi domo Egidio de Reumont, domo Adam de Caudri, Johanne et hominibus predictis, dicta Maria, Werrius filius ejus primogenitus et Heluidus uxor ejusdem Werrii, domo Balduinus frater ejusdem Werrii et Hugo frater eorum minor natus, decimam dictam sub testimonio ditorum hominum in manus domo Egidii de Reumont ad opus fabricae ecclesie Cameracensis reportavit, semel, secundo et tertio recognoscens se nichil juris habere de caetero in*

decima memorata. Quo facto, idem Egidius homines predictos adjuravit et adjurari fecit per domo Adam et Johannem, qui vices Willelmi gererat, ut judicarent et de caetero dicta Maria, Werrius et alii predicti, vel eorum heredes haberent aliquid jus in decima supra dicta. Qui, consilio habito, unanimiter et concorditer judicaverunt, quod dicta Maria et alii, vel eorum Agades nichil juris habebant de caetero in decima memorata. Postmodum vero idem Egidius dictam decimam in manus dilecti nostri Johannis de Valacensis canonici Cameracensis, cui vices nostras specialiter, quantum ad hoc, commiseramus, ad opus fabricae ecclesie Cameracensis reportavit liberam ab omni servitio et justitia seculari... Et tunc, ut omnia rite agerentur, ad preces capituli spedidit, Egidius, Adam et Johannes dictos homines adjuravit, ut judicarent si dicta fabrica bene et legitime, secundum ea que acta erant, esset in decima predicta. Qui tandem consilio habito, unanimiter judicaverunt, quod ipsa fabrica erat bene et legitime secundum legem patrie in decima spedidit, etc.

WERPES. Marculfus lib. 1. form. 13: Villae nuncupatas illas, in pago illo, sua spontanea voluntate nobis per silicam visus et Werpiss, vel condonasse. Werpiss per stipulam, in veteri Charta apud Labbeum tom. 1. Miscell. pag. 581. Baldricus Noviom. lib. 8. cap. 74: Absolvere dequi nolebat, nisi prius dimissionem manu propria (quod et vulgo Werpire dicitur) faceret ex omni beneficio, quod infra ambitum Cameracensis civitatis habebat. Charta ann. 1149. apud Sanjulianum in Matlicone pag. 251: Praeterea Aniti et Werpuit calumniam, quam faciebat in villa de Montibus.

WIRPIS. Chronicon S. Benigni Tunc in ipso pacto in presentia Principum eodem sermo Wirpuit, et S. Benigni reddidit. Adde Chron. Besuense pag. 517.

WIRPITO, sive do-sum, in Charta ann. 1178. in Hist. Vergiac. pag. 141. Gurpison, vel Gurpison, in Consuetud. Burdeg. art. 65. 86. et Angeracensi art. 117. Gurpiss, in Consuetud. Marchensi art. 147. Werp, in Tervan. art. 11. et Insul. art. 68. 80.

WIPRE, WILPIS, pro Werpire, passim in Chartis Burgundicis, apud Perardum pag. 90. 91. 92. 98. 106. 167. 189.

WIRPITURIA, Idem quod Gurpitoria, de qua voce supra. Tabularium Prioratus Persiaci in Burgund. apud Perardum pag. 40: Notitia Wirpitoria, et eos, qui hanc notitiam subfirmaverant... Ista res et omnia supra devotata Wirpiverunt, et se quitum fecerunt, etc.

GUERPUS, Desertus, vacuus, derelictus, nostris Guerp. Inquisit. ann. 1261 in Reg. Olim parlam. Paris.: Inquesta facta est ad faciendum utrum Mathaeus viarius miles debeat habere per totam viariam Carbonet, in feodo domini regis, omnia bona occisita sive Guerps. Charta ann. 1398. tom. 4. Ordin. reg. Franc. pag. 716: Se sont partiz du pays, et ont les heritages, que eulz tenoient, laiziez Guerps et gays. Vide Werpire.

GUERRA, WERRA. Bellum, publicum vel privatum, Gallis Guerra, Anglis Warre, et Werre. Kero Augustensis: Cartamen, pugna, bellum, Guerra. Leges Alfonsinae part. 2. tit. 23. lege 1: Los sabios antiguos, que fablaron en fecho de guerra, dixeran que Guerra es extranamiento de paz, e movimiento de las cosas quedas, e destruymento de las compuestas. Leges Edwardi Confess. cap. 12: Parentibus occisi fiat emendatio, vel

Guerra eorum portetur. Dominio lib. 2. de Vita Mathild. cap. 16:

Plus adha Guerra, regum regit et ubi praesit.

Will. Brito lib. 1. Philippid. pag. 109. 109: Tempora cujusdam Guerra, etc. Utuntur Guill. Tyr. lib. 8. cap. 11. Ivo Carnot. Epist. 20. 168. Vita S. Oldegarri Episcopi Barcon. num. 20. Radulfus de Diceto, et alii sine numero. (Guerrarum bellum, dicit Superius Abb. in Vita Ludovici Grossi.) Vide Notas Felicis Osl ad Otton. Morenam pag. 72.

GUERRA, in chart. ann. 1266. apud Rudloff. Cod. Diplom. Megalop. fasc. 1. num. 19. pag. 68. in chart. ann. 1290. 1290. in Alsat. Diplom. num. 599. et 607. GUERRA APERTA, Bellum indicium, denunciatum. Charta Jean. ducis Lothar. et Brab. ann. 1388. ex Cod. reg. 10197. 2. 2. fol. 108: Cum nos aut successores nostros Guerram apertam habere contigerit sine dolo, que vulgariter Guerre ouverte nuncupatur, etc.

GUERRA BONA, De bona Guerra, bellum equum et legitimum, quod nostri dicunt, De bonne Guerre Instrum. ann. 1367. apud Hymer. tom. 6. pag. 15: Et ex quo bona ipsa, etc. in vera proprietate et possessione inimicorum nostrorum tunc temporis existenti, per gentes nostras de bona Guerra et licite fuerunt acquisita.

GUERRA CAMPETRA, Bellum campestre, apud Murator. tom. 12. col. 668.

GUERRA DIFFIDATORIA, Indicia cum diffidatione. Conc. Constant. tom. 1. part. 12. col. 681: Hec sacra synodus decernit et declarat, quod nihil minus ecclesiasticus prelatus, ut antea Guerras diffidatorias et inausorias incipiat.

GUERRA CASSA, Inducia, ea potissimum de quibus utraque pars armorum permissa absque ullo pacto inter se convenit. Confederationes ann. 1291. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 43: Et inasper predicta D. Comitissae promittit, quod ipsa cum Comite Sabaudis cum quo praefatus D. Dalphinus vir eius et ipsa presentiter Guerram habent, pacem, tregam, vel Guerram Cassam, appoyamentum seu respectum, vel aliquid aliud remedium de jure vel de facto non faciant. Vide mox.

GUERRA LASSA, Eadem notione. Recognitio in feudum ann. 1317. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 66: Rem fuit actum... quod idem Dignissimus Dalphinus... non faciat tregam, pacem vel Guerram Lassam quousque dictum castrum esset recuperatum.

GUERRA GUERRATA, Id est, indicta cum diffidatione, in Charta ann. 1207. apud Castellum in Hist. Comitum Tolose pag. 229. ubi legendum: Si factum Dominus Comes Tolose illum malefactorum non diffidaverit, ita quod non esset Guerra Guerrata: deest enim negatio.

Non que indicetur cum diffidatione, sed que inferebatur hosti per vexillationes, per insidias, infestando commestus, aliisque artibus bellicis, sed abstinendo a preliis, ut probat Murator. tom. 2. Antiq. Ital. med. aevi col. 681. ex Joan. Villano lib. 9. cap. 181: Per H. Senesi furono constatati Guerre guerrata, non assicuranti d'abbocarsi a battaglia, come a guerra disperata. Charta ann. 1212. apud eundem in Antiq. Estens. pag. 400: Item tenentur Papienses dare Veronam eo tempore, quo non habuerint Guerram guerratam cum Mediolanensibus, sive Piacentinis, ducentum milites.

GUERRA AD IGNEM ET SANGUINEM, Gall. A feu et à sang, Bellum ardens et

vigens, in Charta jam jam laudata: *Commune Cremona tenetur facere Guerram ad ignem et sanguinem ipsi, cum quibus guerram habuerint, (Papienses). De sanguine et furore, in alia ann. 1243. tom. 4. Cod. Ital. diplom. col. 1671.*

GUERRA MORTALIS, Indicta etiam inter privatos, in Charta Communis Inconensis, et Communis Hamensis: *Si quisquam aliquid cuiquam homini de Communia fortificaverit, pro quo infra Ham venire non audeat, Hamensis dominus semel tantum sum conducere poterit, nisi illa de Guerra Mortali fuerit. Eadem Gall.: *Sus'est de Werra Mortal.**

GUERRA RECREDATA, Inducta, Gall. *Suspension d'armes. Charta Caroli reg. Sicil. ann. 1267. In Reg. 49. Chartoph. reg. ch. 248: Sine dicti imperatoris Consensu imperatoris licentia et consensu nullam pacem vel tregam, nisi Guerram receditam cum ejus inimicis seu adversariis, faciemus. Hinc emendanda Charta ann. 1200. tom. 1. Cod. Ital. diplom. col. 895: De predictis guerris non faciam pacem, nec tregam, nec Guerram Resedatam, absque parabola Recreditam. Vide infra in Recredere I.*

GUERRA REGIS, qua durante, interdicta bella privata, duella ac torneamenta, pluribus probavimus in Dissertat. 6. et 29. ad Joinvillam, quibus tantum addo, qui habent Aresta Omn. SS. ann. 1296. in Regesto Parlamenti B. fol. 114: *D. Rex pro communi utilitate et necessitate Regni sui statuit, quod durante Guerra sua, nulla alia fiat in regno, et si forte inter aliquos jam mota sit Guerra, quod dicit tregam vel assensum, secundum consuetudines locorum duraverit per annum et anno finito iterum continuetur et prorogentur, omnes aliae Guerrae cessent, donec Guerra Regis fuerit finita. Item quod durante Guerra Regis inter aliquos gregia duelli nullatenus admittantur, sed quilibet in Curia Regis et subditorum suorum jus suum via ordinaria prosecutur. Item quod equi armorum vel arma pro aliquo debito non arrestentur. Item quod durante Guerra Regis torneamenta, josta, vel equitationes non fiant.*

GUERRA SEVERA, Crudele Bellum, in Regesto 80. Chartophylacii Regii Ch. 620.

GUERRA TERMINALIS, Eodem sensu, quo Acad. Cruscan. *Guerra finita*, id est, usque ad confectum bellum, ad intercessionem usque. Charta ann. 1212. apud Murator. in Antiq. Estens. pag. 400: *Et omnes predictae civitates et marchio teneantur adjuvare Papienses cum populo et militibus, et omni eorum fortia, et Guerram terminalem habuerint cum Mediolanensibus.*

GUERRA TENERE, Infense adversus aliquem se gerere. Charta offic. Noviom. ann. 1218. in Reg. 61. Chartoph. reg. ch. 488: *Item dictus reus graviter verberavit, cum suis complicibus, liberos de Grain de Biauvoir et liberos Johannis de Lonchy, et eodem in Guerra tenuit, et tres equos eorumdem exenteravit et occidit. Entre de guerre eodem intellectu, in Lit. remis. ann. 1269. ex Reg. 138.*

GUERRA VIVA, Bellum acerrimum, gravissimum, Gall. *Guerra Vive*. Concilium Tolos. ann. 1228. tom. 2. Spicil. Acher. pag. 627: *Consanguinei etiam parentes ipsius teneantur jurare quod si non prestabunt auxilium vel favorem, sed si, sicut et alii, faciant Vivam Guerram. Totis viribus et Vinam Guerram, in Charta ann. 1251. ex Schedis Praesidis de Mazaugues.*

GUERRARIUS, GUERRERIUS, Vir bellicosus, arripotens, Ital. *Guerriere*. Bartholomaeus Scriba-Annal. Genuens. lib. 6. ad ann. 1273: *Et de mandato dicti Pecorarii plures muri facti sunt propterea in pluribus carrubis et viis Januensis civitatis; quum omnes dicti Guerrarii armati irent, et servientes tenerent armatos. Charta Guillelmi Ducis Aquitaniae apud Stephanotium tom. 1. Antiq. Vascon. MSS. pag. 511: *Arma capiunt et malefactores vel Guerrarii efficiuntur.**

GUERRERIUS, Miles, bellator, qui bellum facit, nostris alias *Guerrieur*, Ital. *Guerriero*. Stat. Avenion. ann. 1243. cap. 111. ex Cod. reg. 4659: *Statuimus quod tempore pacis Guerrarii ad portus predictos... non transeant eundo vel redeundo. Stat. Vercei. lib. 1. pag. 28. v. Statutum est quod de aliquo damno dato, vel quod deinceps daretur in districtu Vercellarum per inimicos seu Guerrarios communis seu civitatis Vercellarum, non fiat emenda alicui... sed possit jus suum consequi contra illos Guerrarios sive damnos dantes. Le Roman du Riche et du Ladre MS.*

Après yalis sont il Guerrier.
De loies gens d'armes.
Qui ardent villes et manoirs.

Vide infra *Guerras*.
WERRINA TERRA, GRN. *Werrilla*, in magna Charta Libertatum Angl. apud Math. Paris ann. 1215. pag. 179.

GUERRINA TERRA, Hostilis. Charta Eduardi III. ann. 1288. apud Rymer. tom. 5. pag. 77: *Ad Terras nobis seu Amicis nostris Guerrinas nullatenus se divertant, nec inde cum inimicis nostris communicent.*

Charta Henr. II. r. g. Angl. pro Libert. Norman. in Reg. S. Just. ex Cam. Comput. Paris. fol. 86. r. col. 1: *Et si (mercatores) sint de terra contra nos Guerrina. Ubi Brussel tom. 2. de Uu feud. pag. v. art. 40. proprio marie edidit, Guerram habentis. Terra guerrabile, belli injuriis obnoxia, in Ch. Joan. ducis Lothar. ann. 1283. ex Chartul. Romaric. ch. 36: *Que ladicte terre ensy appartenent à ladicte engleterre, comme dit est, ne puent ne doit... estre... Guerrabile pour nostre fait.**

GUERRANS TERRA, Eadem notione, in Chron. Henr. Blancford. pag. 74. edit. Hearn.

GUERRINA NAVIS, in Charta ann. 1285. apud Rymer. tom. 4. pag. 659: *Intelligentes quod diversa flota Navium Guerrinarum, etc.*

GUERRINUM TEMPUS, Gall. *Temps de Guerre*, apud Bradonum lib. 4. tract. 2. cap. 3.

GUERRIVUM TEMPUS, Tabular. S. Florentii: *Et hoc tantum de cymiterio retinemus, ut liceat ibi Tempore Guerrivo remanere.*

GUERRIARE, Bellum inferre, facere, apud Lambertum Ardensem pag. 250. [Dolis auro et argento plenis ad Guarriandum Regem Francie. Regimina Paduae ad ann. 1296. apud Murator. tom. 8. col. 426: *Qui furtive ceperant dictum locum, causa Guarriandi civitati Padum.]*

GUERRARE, apud Radulf. de Diceto, et in Append. ad Radewicum, ann. 1168. [Gall. *Guerrier*, apud D. Secousse tom. 8. Ordinat. Reg. pag. 22.] *Guerrator*, bellator, apud Knyghtonem.

GUERRARE, in Instrumento ann. 1220. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1144.

GUERRIARE, GUERRIARE, Ital. *Guerrigiare*. Charta Oldegarli Episc.

Barcin. ann. 1198: *Guerrigiare omnes homines, qui justitias et jura Ecclesiarum tollere voluerint. Charta Will. de Montecatano Vicecomitis Beneharn. ann. 1294: *De caetero non decipiam te de vita tua, neque de tuis membris... sed adjuvabo de tenero, habere, et defendere, et Guerrigiare predictum honorem contra cunctos homines et feminas, etc.* apud Marcam in Hist. Beneharn. lib. 6. cap. 81. num. 2. [Guerrigiare rursus in Appendice Marci Hisp. col. 1121. et 1126.] *Guerrigiare*, in Curia Gener. Catalaie ann. 1859. Vide Jo. Dametum in Hist. Regni Balear. pag. 204.*

GUERRIFICARE, Guerram facere. [Conc. Terracon. IV. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 319: *Adjicientes dictam constitutionem locum habere etiam contra eos, qui predictos diffidant, Guerrificantes, seu malefactores in suis receptaculis.*] Willielmus Brito lib. 12. Philippid. pag. 248:

Guerrificare Ducem per se sibi illonibus sedet.

GUERRIRE, Eadem notione. Statuta Cisterc. ann. 1167. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1247: *Nullus Abbas Guerriventibus alicuique dei vel accommodati tempore guerrae.*

GUERRISARE, GUERRIZARE, Parvum Chartul. S. Victoris Massil. ex Charta ann. 1213: *Item mandaverunt quod dominus de Castellana possit Guerrisare et placitari cum castro de villa Croca. Instrum. ann. 1237. tom. 1. Hist. Daiphin. pag. 19: *Qui eos super Rancardio et ejus mandamento vel pro predicta conveniret vel Guerrisaret. Occurrit Guerrisare, apud Murator. tom. 6. col. 255. tom. 12. col. 422. 479. 587. 715. tom. 14. col. 1161. etc.**

GUERRAGARE, GUERRIGARE, Ital. *Guerraggiare*, Bellum inferre, facere, nostris *Guerrare* et *Guerrare*. Constil. MSS. Petri III. reg. Aragon. ann. 1259: *Ordinamus quod deinceps usque ad mensem Madii, et ab inde ad duos annos proxime venturos, aliquis baro, miles, homo de paraitico, civis vel homo ville honoratus, nequeat aliquam Guerragare aut arremire. Cujus capitis lempus habet: *Inhibito Guerrificandi. Infra Guerrificare. Pactum ann. 1142. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 498: *Ego Ildefonsus comes Tolose... facio tibi donum et conventionem, ut tantum sine tuo inganno Guerrageam comitem de Fuzo. Lit. ann. 1358. tom. 3. Ordinat. reg. Franc. pag. 243: *Qui de jour en jour s'efforcent tant qu'ils pevent de Guerrer monsieur, nous et le royaume. Lex Godefr. Camer. episc. MS. ann. 1227. art. 52: *Statuimus insuper quod nulli de civitate alicui patriam impugnantem servire liceat. Ubi versio Gallica: *Nous establissons ensueur le tout ke il ne loise à nului de la cite servir de Rou MS.******

Servent les Guerri, mes riens n'y conqueront.

Infra:

Et cauls qu'il Guerrit avoit touz confondeu.

Aliud vero sonat *Guerrare* pro *Garer*, scilicet *Amarrare*, Rudente ligare. in Ordinat. de mercibus Parisiis aqua adductis ann. 1415. ex Reg. 170. Chartoph. reg. ch. 1: *Se l'avalant treuve aucuns bateaus embouché, ou que les filles soient portées pour monter, il se Guerrera jusques à ce que icellui montent sera passé oultre... et aussi feront pareillement tous avalans, quant ilz voudront Guerrare aucuns ba-*

tegitur aux ports de Greve et l'escole saint Fermain.

• **GUERREJARE**, Eadem notione. Charta ann. 1124. Inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 427: *Et de ista hora inantes ego non fa Guerrejaro, etc.*

• **GUERRIGIARE**, Eodem sensu, in Vita B. Oldegar. tom. 1. Mart. pag. 490. col. 2: *Convenio quoque vobis... Guerrigiare omnes homines, qui iustitias et iura ecclesiarum et vestra, vel ipsius civitatis tollere vel minuire tentaverint. Hinc fortassis, vel a Latinobarbaro Querulari, Guerzier, pro Rixari, verbis lacessete, in Lit. remiss. ann. 1408. ex Reg. 158. Chartoph. reg. ch. 111: *Itellui Borthelami qui n'avoit pas grant volenté d'ouurer, et qui ne querroit que roger et Guerruler, etc.**

• **WERRA**, Idem quod **Guerra**. Capitula Caroli C. lit. 24. cap. 15: *Rixas et dissensiones, seu seditiones, quas vulgo Werras nominat, commovere, etc.* Tit. 43. § 19: *Si Werra in regno surrexit, etc.* Infra: *Et si Werra de quacumque parte in isto regno surrexerit, Hesso Scholasticus: Et possessiones, quas pro Werra ista amiserant, recipere.* Vita S. Thietmari Salisburgensis: *Quantum vero ad praesens attinet, Werra, sanguis, iniquitas, sic tempora ista fedaverat, etc.* Versus antiqui in Hist. Prioratus S. Martini de Campis pag. 9:

Carnis in hac Guerra, sic fit caro sollicita terra.

• **Utinur** praeterea Conradus de Fabaria de Casib. S. Galli cap. 14. 15. 21. Chron. Uspergense pag. 277. 291. 315. Ed. 1540. Chron. Weingartense pag. 196. Will. Heda pag. 118. 1. Ed. Henric. Huitindon. pag. 878. 879. Arnoldus Lubec. lib. 7. cap. 20. edito ab Erpoldo Lindenbrogio, Menastic. Anglic. tom. 1. pag. 104. 114. Tho. Wasinghamus pag. 62. 64. etc. Ita **Werra** dixere nostri. Philippus Morskus:

Quae des Werra estot lade.

• **Charta** Constabularie Burdegali. fol. 183: *Je feussé alé à vous, et ne fi. at pour une Werra, que li Sires de Nuevite meismes a en no pais.*

• **WERRARE**, Bellum inferre, facere: **Werran**, Theutonice. Capitula Caroli C. tit. 27. cap. 8: *Regnum illi non fornicitudo, neque Werrito. Jacob. Hemricurtius de Bellis Leodiensib. cap. 9: *Chis Ainechona adont meismes Gerroit à cheaz de Homalo, etc.* Adde cap. 23.*

• **WERRARE**, Pari intellectu. Charta treug. Inter Phil. reg. Franc. et Joan. reg. Angl. ann. 1206. apud Duchesn. Hist. Norm. pag. 1061: *Et nos similiter homines et impristios nostros, qui aperie predictum regem Francie Werraverunt pro nobis in hac Werra, etc.*

• **WERRIARE**, Simili significatu: unde Gallienus vetus **Werric**. Charta ann. 1219. Inter Monum. eccl. Aquilej. cap. 59. col. 686: *Werras et discordias, quas commune Tarrivii modo habet... eas Werrabant. Redit. comitat. Namurc. ann. 1285. ex Reg. Cam. Comput. Insul. sign. Papier vel fol. 15. v. Et si venient que Braibans et autres estraignes hom Werrast le conte de Namur, etc.*

• **GUERRARE DE CASTRO**, Uti castro tempore belli ad suam defensionem. Charta ann. 1206. in Chartul. eccl. Lingon. ex Cod. reg. 5188. fol. 12. r.: *Episcopus etiam movens guerram aduersus alium quam aduersus me, potest Guerrare de burgo et de castro sicut et ego. Stat. Vercei. lib. 7. pag. 202. v.: Ita quod, illa*

pars, cui burgum redditum fuerit, possit ab inde alteram partem Guerrare.

• **Jam** vero de vocis etymo, quidam putant, atque in his Cluverius in Germ. antiq. lib. 1. cap. 8. et Boethorius in Orig. Gallic. cap. 2. **Ger** veteribus Gallicis ac Germanis bellum significasse, indeque dictos **Germanos** ipsos, quasi homines belli, **Gens d'armes**. Quam sententiam amplectitur etiam Bucherius in Belgio Romano lib. 1. cap. 12. Henschenius ad S. Martini a Theudonico Werra, quod est vim vi repellere: ve' a **Kryghen**, rapere. Spelmannus a Saxon. gar, telum, arma, Anglis War. g. it. w. conuerso. Alii a **Werra** Theutonice, quod est dissidium, rixa: Perionius in Orig. Linguae Gallicae pag. 272. a Graeco **Werra**, arma: Guichartus a Chaldeo **Gara**, et Hebraeo **Gara**, litigare contendere. Sed procul omnino a vero Ludovicus d'Orleans ad 2. Taciti, **Gerram** a verrendo, dictam vult, quia, inquit, bellum, minime bellum, exercitulum est omnium rerum. (Vide Graff. Thesaur. Ling. Fr. tom. 1. col. 945. voce **Werra**.)

• **GUERRATUM**, An idem quod mox **Guerraria**? Reg. feud. Norman. ex Cod. reg. 663. A. fol. 166: *Petrus Senescallus tene: de rege tres partes Guerraris, firmi-tatem et medietatem Gargenville in feodo.*

• **GUERRERIA**, Idem forte quod **Griarica**. Jus quod quis habet in foresta alterius, vel Consus species, qui **Guerris** appellatur in Pancarta episc. Carnot. ann. 1411: *Item tous les cens et Guerris, qui sont dubs à cause des terres de rature. Tabul. Vallis B. M. dice. Paris. Drago Buffe cum se in ecclesia Vallis S. Maris Dei servitio subdidisset, dedit eidem in elemosynam nemus de Guerraria, cum ipsa Guerraria et maritis adjacentibus suis juris. Vide supra **Guerraria**.*

• **GUERUS**, Miles, bellator. Annal. Placent. ad ann. 1448. apud Murator. tom. 20. Script. Ital. col. 897: *Riccus centurio magnus ad Venetos transfugit cum Guerris sive pedibus octuaginta et equis sexaginta. Vide supra **Guerrarius** in **Guerra**.*

• **GUESDIUM**, [Flatum.] Vide **Guaidium**.

• **GUESPA**, Vespa, nostris, **Mousche**, **Guspe**. Constantinus African. lib. 8. Pantheon. cap. 23: *Guspa atque apes, quos pungunt, tumorem calidum et ruborem faciunt et calorem.*

• **GUETA**, **GURTA**, [Excubiae, custodiae, Gall. **Guet**.] Vide **Wacae**.

• **GUETAGIUM**, Censu pro **Gueta**, ibidem.

• **GUETARE**, Excubias agere. Gall. **Gueter**. Faire le Guet. Liber S. Justi fol. 28. apud D. Brussel tom. 1. de Feudorum usu pag. 601: *De Judeis quos burgenses de Berneyo petebant compelli ad Guetandum villam, sicut et burgenses Guetabant, congruendum est quod Judei non Guetarent. Vide **Guetytare**.*

• **GUETUS**, **GUETTUS**, ut **Gueta**. Charta Philippo Audacis Regis Franc. ann. 1273. apud Lobinell. tom. 8. Hist. Paris. pag. 27: *Habebimus etiam... bannum, Guetum, talliam, exercitum, etc.* Littera ejusdem Regis ann. 1272. ibid. pag. 238: *Exceptis Gueto, tallia, exercitum, cavalcata et banno. Compositus Gueti per defunctum Guillelmum de Garennis Militem, quondam custodem ville Parisius... de Gueto Parisius LVIII. lib. apud D. Brussel tom. 1. de Feudorum usu pag. 471. Ab omni Gueto et custodia villae exempti, in Charta ann. 1287. apud Menester. Hist. Lugdun. pag. 132: **Guetum** et **gardam***

facey, in alia Charta ann. 1292. ibid. pag. LVIII. *Cum Guettus Aujusmodi ad communem utilitatem totius ville Parisiensis pertinere, in Instrum. ann. 1271. apud eundem Lobinell. tom. 4. Hist. Paris. pag. 515. ubi Guettare pluries habetur ea notione, qua **Guettare**.*

• **GUEDA**, Idem quod **Güda**, **Fraternitas**, sodalium, contubernium, societas. Arest. pariam. Paris. ann. 1261. in Reg. Olim: *Quidam homines spitus villae (Monsterolii) qui sunt de Gueda, petebant consuetudinam in eadem domo de lana et propriis rebus monachorum. Guede, pro Turma, Gall. **Troupe**, in Lit. remiss. ann. 1374. ex Reg. 105. Chartoph. reg. ch. 274: *Itellui bastard, depuis ledit fait, faisoit et menoit Guede de gens d'armes mal renommez en ladite ville de saint Venant et environ. Vide supra **Ghilda**.**

• **GUESUSII**, Gall. **Guesuz**, Belg. **Guesen**. Sic apud Belgas xvi. saeculo appellati Calvinistae: vel Lutherani, ut Grotius narrat in suis Annal. et alii. (Vide supra **Gesusii**.)

• **GUETTARE**, ut **Guettare**. Charta ann. 1282. e Chartul. Meld.: *Homines Episcopi et Capituli Meldensis, qui debent Guettare villam, Guettybant cum hominibus Comitibus et in suo ordine, et sine eis non Guettybant.*

• **GUETTUM**, Custodia, excubiae, vel idem quod mox **Guia**. Charta ann. 1489. Inter Probat. ult. Hist. Trenorch. pag. 281: *Nos vero abbas onera jurisdictionis predictae et Guetyi bordarum dimittat supportabimus. Guetyis vero prima notione, in Charta Guill. de Veteriponte ann. 1289. ex Chartul. S. Joan. in Valle: *Nous devons avoir chacun an dix souz par la main doudit prieur à baillier à nostre Guetye chacun an, toutes les fois que guete y a, et en ces choses faisons nous ne pourrien plus demander sur les hostes S. Nicolas par reson de Guetye. Vide **Guetytare**.**

• **GUFA**, [Vestis genus.] Vide **Bigdracca**.

• **GUFGUM**, Vide supra **Gofum**.

• **GUFGALIA**, pro Cochlea, perperam scribit in Gloss. Africi, monet Somnerus, **Chelio**, **Testudo**, vel marina **Gugalia**, s. s. n. e. l.

• Frisch. in Vocab. Germ. Lat.: **Gugalia**, **fides**, instrumentum musicum, a Germ. **Geyg**, pro quo olim **Gigel** dicebatur. Nihil ergo emendandum.

• **GUGILRADA** l. ex. Vide **Gundeborgi**.

• **GUGNAPIE** Charta ann. 879. Marce. Visp. col. 807: *Et vidimus dicta femina recipiente pretium de hac omnia praescripta Gugnapiis una valente solidos VII.* Forte idem ac **Guina** l. quod vide.

• **GUIA**, Metatio, limitum positio, Gall. **Bornage**. Charta Will. comit. Vienn. ann. 1222. Inter Probat. ult. Hist. Trenorch. pag. 180: *Quitai in perpetuum ecclesie Trenorchensi... quocquid juris habet apud Villanovam, que Silviniacus nominatur, secundum quod a supermanentibus patrie divisum est et testificatum. Guia isto facta fuit a senioribus, quos nos ipsi ad hoc elegimus, a puto qui est in medio villae superius, versus Custriacum, etc. Hinc*

• **GUIARE**, Metas ponere, limites designare, nostris **Guier**, eodem sensu. Lit. procurat. ann. 1524. in Chartul. Arre-mar. ch. 169: *Potesatem habentes ad melandum seu bonandum et Guandum terras, justitias, prata, vineas, etc. Charta ann. 1207. in Chartul. Pontiac. pag. 172: *Les trois parz (du bois) qui demeurent aussi comme elles sont arpen-**

ides, Guides, départies et laïdes. Vide alia notione in Guida.

• **GUIANENSIS**, vel **GUIENNENSIS** **MONETA**, Guienne scilicet seu Aquitanie ducum, nostris *Guiennois*; cujus pretium estimatur quinque denariis Burdigalensibus seu tribus Turonensibus. Charta ann. 1368. 16. Jul. ex Tabul. S. Maurini: *Et insuper debent... afferre quilibet vice quantitatem picium valoris sex solidorum Guienensium*. Libert. Salviatæ ann. 1369. tom. 5. Ordin. reg. Franc. pag. 886. art. 5: *Quod cum dominus Gaure et ejus gentes teneantur dictis consulis in xxx. libras Guienenses*. Ita quippe legendum ex Reg. ubi contracte sic exarata hæc vox *guienens*. Lit. remis. ann. 1373. in Reg. 114. Chartoph. reg. ch. 224: *Jehan Poitrau changeur demourant à Blois achata plusieurs monnoies de dehors nostre royaume, et autres que de nostre coing tant d'or comme d'argent... lesquelles d'or estoient appelees Guiennois, et sembloient à Guiennois, fors tant qu'il y avoit escript Robertus dux*. Charta Joan. ducis Bitur. ann. 1386. in Reg. 190. ch. 39: *Comme certains bourgeois de la ville de S. Maquaire en Bordales feussent tenus... en la somme de vingt livres de Guiennois de rente, etc.*

• **GUIDARDONUM**, Remuneratio, premium, Ital. *Guidardone*, nostris *Guerrdone*. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657: *Guardon, Prov. premium, meritorium*. Stat. Vercel. lib. 2. pag. 32. r: *Et creditor recusaverit vel postposuerit accipere solutionem, transactio uno mense a predictis consignationis et obligationis, non currant aliquæ pene, usure, vel Guidardone, vel expense*. Le Roman d'Arthur Ms.

Et se dicit seare le baron,
Et en sueroit bon Guerrdone.

Infra:

Or en a il le Guerrdone
De la serour sui compaignon.

Hinc *Guerradonner*, Premio afficere, remunerare, Ital. *Guidardonare*. Joinvil. in S. Ludov. edit. reg. pag. 189: *Le roy Phelippe mon aïeul me dit que l'en devoit Guerradonner à sa manie*. Charta Phil. VI. ann. 1380. tom. 3. Ordin. reg. Franc. pag. 556: *Vouloins pour ce iceulz, Guerradonner et poursuivre de faveur especial, etc.* Le Roman d'Arthur Ms.

Que l'enfant à sola rassone
Et son dienant Guerrdone.

Vide *Guizardonum*.

GUIARE, **GUIATICUM**. Vide *Guida* et *Guai*.

† **GUIBELLINA PARS**, apud Jacobum Arrian. lib. 10. Annal. Geniens. ad ann. 1284. idem qui supra *Gibelini*.

† **GUIBLE**, Gall. *Crible*, *Cribrum*: Item unum *Guible*, item unum *embrunum*, etc. in Inventario anni 1342. ex Archivio S. Vict. Massil.

• **GUICHETUS**, Ostium, portula, Gall. *Guichet*, alias *Guichet* et *Guichet*. Areat. ann. 1344. 25. Jun. in vol. 2. areator. parlam. Paris: *Confessus fuit se percussisse et pulsasse cum quadam securi ad portam et Guichetum dicti magistris Bertrand*. Stat. ann. 1357. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 197. col. 1: *In ipso (muro) dimittatur unus parvus Guichetus, cum porta ferro coperta et cum sufficienti serratura, per quem possit exire unus ronsinus incallatus*. Guiget, in Oh. ann. 1358. ibid. pag. 300.

ol. 2. Lit. remis. ann. 1375. in Reg. 107. Chartoph. reg. ch. 31: *Et ja avoient arraché, ou peu s'en falloit la serrure du Guichet d'icelle porte*. Alim. ann. 1412. in Reg. 189. ch. 135: *Ainsi que icellui Gril ouvroit la porte du lieu de Massoleuz, le Guichet ou portavel d'icelle*. Viquet, in allis ann. 1405. ex Reg. 161. ch. 106: *Le suppliant se parit et ala hors dedes prisons par le Viquet d'icelles*.

† **GUIDA**, f. Ideu quod *Guacria*, Specula tribuli. Charta ann. 1380. apud Lobinellum tom. 2. Hist. Britannica col. 502: *Cum maritagio eschastris, Guicis, etc.* • *Guierres*, Dux exercitus, in Chron. S. Dion. tom. 3. Collect. Histor. Franc. pag. 298: *A cete fois, fu Guierres de ses de la dux miles d'Angiers*.

GUIDA, Vm dux, ex Gall. *Guide*, [Ital. *Guida*, Hisp. *Guia*:] vel ipse conductus. Ugutio: *Ductus vel Guida*. Vox videtur formata a *Gué*, vadum: est enim *Guider*, aliquem per viam ignotam ac incertam deducere, quasi *Guider*. Alia suggerit Octav. Ferrarius in *Guida*. [Magius a *Via dux*, unde *Viedus*, deinde *Guidus*, nostrum *Guida*. putat eformatum.]

GUIDARE, **GUIARE**, Conducere, salvum et incolumem prestare: quasi *Viare*, in viam deducere, unde quidam vocem *Guars* effictam volunt Ugutio: *Duacatus et Ductus Guida: et Ducere, Guicare vel nutrire*. Usatici Barcinenses MSS. cap. 112: *Nisi antea ab ipso seniore suo, seu ab amico amonitus fuerit, ut eum non Guidasset, nec cum illo abiisset*. Curia Generalis Catalanis in villa Montisalbi ann. 1333. sub Alphonso Rege Arag. MS.: *Ordinamus, quod si contingat banitus Guidari ex aliqua causa per vicarios, vel alios officiales, quod subdito dicto Guidatico dicti vicarii et alii officiales teneantur noviter banniri, et bannimentum voce premonis publicare in capis cujuslibet vicarie*. Consuetudines MSS. Solenniaci in Arvernis: *Si aliquis fecerit furtum in dicta villa de Solognac... non debet Guidari a nobis, nisi de voluntate et consensu ejusdem Communitatis, etc.* Consuetudines villæ Martelli in Vicecomitatu Turonensi: *Vicecomes Guidare non debet in villa Martelli malefactorem aliquem, nec debitorem, etc.* [Charta ann. 1198. ex Archivio Massil.: *Nullus alius in his que ad mare pertinent, sine consilio nostro affidare vel Guidare possit*. Conventions anni 1338. Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 422. col. 2: *Item, quod tempore guerræ nullus homo de terra domini Clarimontis audeat Guidare, recipere vel retinere, recolligere aliquem de inimicis Dalphinatus*.]

• Libert. Barcin. Mas. ann. 1283: *De Guidaticis*. Item quod aliqui qui fecerit injuriam corporalem alicui civi Barcinonens, non potest Guidari, quod veniat vel stet in Barcinona, per vicarium vel per alium officialem domini regis, nisi paratus esset firmare jus. Charta Petri III. reg. Aragon. ann. 1337: *Tenore presentis cartæ nostræ Guidamus et assecramus socios, factores seu negotiatores societatis Bardorum, etc.* Alia ann. 1266. in Chartul. Cluniac. ch. 326: *Ipsam forum seu mercatum tenetur conducere seu Guidare dominus Sinemuri, qui pro tempore fuerit*. Unde *Guier*, pro securitate coram iudice prestare alicui, quocum inimicitias quis habet: hinc *Aguid* dicebatur is, qui ejusmodi securitatem receperat. Lit. remis. ann. 1405. in Reg. 194. Chartoph. reg. ch. 115: *Domescer Record pria le suppliant selon la coutume du pais qu'il le Guiasse, c'est assavoir qu'il le assourat pour trois ou qua-*

tre jours; laquelle chose le suppliant comme lieutenant dudit lieu de Salas, fist; et le lendemain... icellui Record estant sur la porte du chasteau de Salas, ainsi que dit est, Aguid et assouré, etc.

GUISELER, eadem acceptioe, in allis ann. 1468. ex Reg. 199. ch. 79: *Iceulz Loys pour culder demourer victorien, a trouvé maniere de soy faire Guiseler, et de faire Guiseler le suppliant, selon les loys et usages de la chasteleterie de Bourbourg*.

GUIARE, Libertates Villæ franchæ, concessas ab Archembaldo D. Borboni ann. 1317: *Quicumque veniat ad forum sive ad mundinas... et debent ipsum Guiare per totam terram Domini Borbon*.

Guier, nostris, conducere. Le Roman de Ronoveaux MS:

Plais les Gais à une verte esouage.

Guill. Guier:

A cas, qui le servie Galat.

• In allegatis Villæ franchæ Libertatibus *Guiare*, non est Conducere, sed *Guicare*, *Pignerari*, pignus auferre, Gall. *Gager*: ibidem quippe legitur hac posteriori notione. *Propositus de Villa francha non debet Guiare apud Villam francham, nisi senel, hominem qui injuriam fecerit burgensi de Villa francha, aut debitum sibi debuerit... et si burgensis voluerit, Præpositus jurabit, quod accipere sit eum in quapiam prima vice, secunda vice ipse vel aliter potest eum Guiare pro debito cognito, et pro fide justa cognita debet quilibet pignora apud Villam francham, si voluerit, et tenebit pignus per septem dies, etc.* Vide *Vadium*.

• **GUIARE**, Docere, preire Tabularium Prioratus de Domina in Delphinatu fol. 91: *Iste Odo per tale laudavit tenere, in antea servitium reddere unoquoque anno, et taschas, et decimum, de Montemoreto, sicut poter sicut monstravit et Guiauit*. • **GUIDUS**, Salvus, securus. Charta ann. 1230. ex Tabul. Massil.: *Item quod dominus comes et domina comitissa nullum hominem guidabunt in civitate vel ejus territorio, sine assensu offensis, nec a suis officialibus Guidum permittent, qui civem Massiliæ offenderit in persona vel rebus*.

GUIDATICUM, Protectio, salvus conductus, *Salvagardia*. *Guidatico*, Ital. Charta Alfonsi Regis Aragon. ann. 1290. in Camera Computor. Paris: *Confitemur nos dedisse treugam, Guidaticum et assecramentum per nos et per omnes validiores nostros ac sequaces, homines et terras nostri et eorum vobis Sarenasim... D. Karolo primogenito illustris Regis Karoli bone memoris... et omnibus validioribus... ab hac proxima die Dominica, que erit 9. Kl. Madii usque ad 15. dies sequentes*. Curia Generalis Catalanis ann. 1320. MS: *Talis banitus assecratur per officialem... et sic banitus transactio tempore dicti Guidatici, etc.* Alia ann. 1311: *In protectionibus et Guidaticis*. Alia Jacobi Reg. Aragon. ann. 1270. apud Diago in Hist. Regni Valentie lib. 7. cap. 24: *In nostra fide et in nostro Guidatico, etc.* Franciscus Tarafa in Hist. Episcoporum Barcinon. in Arnaldo II. Jacobus Rex Aragonum sub *Guidatico et protectione sua suorum successorum accepit possessionem Ecclesie*. [Occurrit rursus hac notione in Appendice Marcæ Hisp. col. 1402. 1407. etc.]

GUIDAGIUM, Willelmus de Podio-Laurentii cap. 6: *Quod si quando egradi vellet (Episcopus) parochias, unitatum, domos, ad quorum terras ire disponeret, necesse habebat Guidagium imple-*

rare, etc. Charta Willelmi Pictaviensis Comitis Valentini, in Bibl. Sebustiana cent. 1. cap. 19: *Notum sit omnibus, me domum Lluacelli, et omnes res eius mobiles et immobilis, et securitate mea et protectione et Guidagio suscipisse.* Epistola Raimundi Comitis Tolosani ad S. Ludovicum Reg. Franc. ann. 1242: *Si nobis apud Caturcum cum litteris vestris patentibus et pendentiis miseritis Guidagium honorabile, et securas firmitates, etc.* [Charta anni 1240, ex parvo Chartulario S. Victoriae Massil. fol. 181: *Nos R. Berengarius Comes Provinciae... affidamus et sub Guidagio et protectione nostra recipimus bona fidei Monasterium S. Victoriae Massil. ac omnia molendina paratoria et candoria ipsius Monasterii... Quicquid ad dictum Monasterium pertinet in tota valle Massilie... sub Guidagio et protectione et fidentia nostra recipimus. Sub Guidagio et salvatione, tom. 1. Maceria-rum Insulae Barbarae pag. 177. Caput 82. libri 5. Statutorum Massil. est de Guidagio non prestando alicui, qui civem Massilie offenderit. Occurrit in Charta ann. 1206. Marc. Hisp. col. 1447. in alia ann. 1207. apud Meneater in Probat. Hist. Lugdun. pag. 41. In Conventione ann. 1261. inter Carolum I. Andegav. Comitem et Arelatenses art. 1. etc.]*

† GUIDONAGIUM. Litterae Alexandri Papae III. apud Mabill. lib. 4. de Re Diplom. pag. 296: *Præterea idem G. fidem dedit, quod de Guidonagio Pontis-Episcopi, et de ceteris pedagiis et pontonagis per supradictum castellum Noviomensi Episcopo nullum damnium eveniret, nec aliqua quadrage ferens vinum, nec aliqua mercatio tendens ad quascumque ferias per castellum transiret, aut si hoc eveniret, Episcopus Guidonagium et forisfactum de transentibus haberet. Hic Guidonagium tributum est pro securis Lansi. Vide Haltaus. Glossar. German. voce Geleisschutz, col. 633.]*

QUIDAGIA ET PEDAGIA, in Concilio Avenionensi ann. 1309. can. 6. Tolosano ann. 1229. can. 21. Avenionensi ann. 1270. can. 7. Andegavensi ann. 1265. can. 23. et Salzburgensi ann. 1286. can. 11.

GUIDONAGIUM. Eadem notione, in Charta anni 1187. in Probat. Hist. Guinensis pag. 351. [Le Roman d'Arthur MS.]

Par demourre et par collage
Vous laissez lui grant Guionage.]

Sed præsertim hæc voces sumuntur pro ea prestatione, quæ domino exsolvitur pro securis transitu, vel mercium exportatione, per terram illius; nam, ut ait Baldus in Usib. feudor: *Capiens pedagium debet dare Saluum Conductum, et territorium ejus tenere securum: adeo ut si aliquis spolietur, teneatur ejus dominus rapinam rescire.* Tabularium S. Martini de Campis: *Ego Radulphus Viromand. Comes et Aelidis uxor mea concessimus et donavimus Ecclesie B. Medardi de Capi ad luminaria facienda singulis annis 10. sol. in conductu mercatorum, quod ungo dicitur Guonagium, capiendos Perona, etc.* Charta Radulfi Comitis Suesionensis ann. 1219. in Tabulario Coblenensi Oh. 241: *Concessimus præfatæ Ecclesie 20. motos vini sui de Valliaco ad usum ipsius Ecclesie absque ulla exactione et Guionagio libere ad pontem Suesionicum transeundis.* Charta ann. 128. apud Perardum pag. 562: *Quingentos solidos... pro dicto Guidagio et conductu.* Charta Gulonis de Montecatano Vice-

com. Beneharn. apud Marcam. lib. 6. cap. 28: *Cupiens transeuntium gravamina removere, pedagium supradictum vel Guidagium, et quicquid a mercatoribus vel viatoribus... erigi, consuevit, remitto, etc.* Alia apud Catellum in Comitib. Tolos. pag. 245: *Quod indebita pedagia vel Guidagia colligo et colligere facio.* Et pag. 247: *Guidagia vel pedagia vel exactiones aliquas a transeuntibus per stratas, vel etiam per flumina nullatenus accipimus.* Alia Rainoldi Episc. Noviomensis ann. 1184. in Tabulario Lehenensi: *Quoties vina sua, sive quelibet usibus Fratrum necessaria per pontem nostrum deduci contigerit, a Guonagio et ab omni eo, quod a transeuntibus erigitur, præter centam... eis in perpetuum confirmamus.* Adde pag. 358. 357. Concilium Avenionense ann. 1295. can. 5. 1. robat. Hist. Turenens. pag. 103. Lib. 5. Decretal. tit. 40. cap. 26. Gariellum in Episcop. Magalon. pag. 188. etc. Bernardus a Breydenbach de expugnatione Constantinop. *Pedagia, Guidagia, impositiones et gravamina illius applicantibus vel permanentibus suscepte stauerunt.* Le Roman de Garis:

De vier me t'ient le port et le passage,
Et de la terre le mestre Guonage,
Et de Gironde trestot le revage.

Ex his emendandum Chronicon Valciodjense pag. 581. tom. 7. Spicilegii Acheriani, in qua perperam *Guonagium* scribitur.

† GUISAGIUM, GUTSAGIUM. Charta Ludovici Regis Franc. ann. 1171. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 66: *Juraverunt etiam sese nihil in stratis, neque pro pedagio, neque pro conductu sine Guisagio... a transeuntibus accepturos.* Ibidem pag. 67. habetur *Guisagium.*

† GUISATICUM. Charta anni 1197. apud Stephanotium tom. 1. Antiquit. Occitan. MSS. pag. 474: *Salomon (dominus castri de Felgariis) usque modo exigebat ab hominibus Ville magne et Minartorum et Monetatis nomine Guisatici et peusatici in trocettis, corguis, bals, saumatis, ac oneribus quarumlibet rerum per castrum de Felgariis transeuntium hoc quod de aliis hominibus ibi capiebat.*

WIONAGIUM. Eadem notione, in Epistola Francis tom. 4. Hist. Franc. Epist. 313: *Wionagia, que nunquam desimus, nec dare debemus, a nobis exigit.* Ita in veteribus Tabulis aliquot in Hist. Guinensi pag. 338. 347. 349. 353. *Wionagio plaustrorum et vehiculorum*, apud Herimannum de Restaurat. S. Martini Tornacensis cap. 93. Charta Idæ Castellane S. Audomari ann. 1196. in Tabulario Eccles. S. Nicolai de Claro fonte Ord. Priemonstrat: *Totum Wionagium, quod ducendo aliquid vel reducendo per villam meam, que Perices dicitur, debetur erant in posterum, etc.*

WINAGIUM, in eodem Tabulario in Charta Balduini Comitis Hannoniensis ann. 1147.

WINAGIUM, et VINAGIUM, contractivum, eadem notione. Harigerus Abbas Lobiensis cap. 59: *Præfatum Conobium decimarum, teloneorum, Winagiorum et aliorum quorundam redituum munificentia dicitur.* Charta Lotharii Regis Francie apud Vassorium in Noviom.: *Concedimus etiam fratribus ejusdem Ecclesie Winagium et teloneum in omni regno nostro super omnibus, vel que de propriis sumptibus vendiderint, vel in propriis usus emerint.* Charta Godefridi de Ribodimonte ann. 1104. apud Hemersum:

Concessi in elemosynam totum Winagium, vel omnimoda carrucis transitum liberum ab omni exactione ac repetitione, etc. Alia ann. 1182. apud eundem pag. 158. 20. *Solidos in perpetuum super Vinagio Guisiz et scale, et per omnes terras suas immunes a vectigali vectura.* Charta ann. 1226. apud Buzelinum lib. 2. cap. 25: *Urectorum, que res Ecclesie deferunt, liberum sint a Winagio per totam terram meam.* Alia Joanne Comitis Flandrie apud eundem cap. 30: *Absque omni exactione Winagii, passagii, rotagii, telonei, etc.* Adde pag. 403. Charta Philippi Comitis Flandrensis ann. 1176. apud eundem lib. 2. cap. 22: *Vinagium et pedagium de omni vino, quod Frates ducunt ad Ecclesiam ad opus suum per transitu nostros libere transire, et nihil omnino a ductoribus vini exire.* Alia Ivonis Comitis Suesionensis ann. 1177. apud Hemersum: *Notum... dedisse me... Monasterio S. Prædicti in elemosynam perpetuo possidendam Winagium septies viginti ter modiorum vini apud Pareguy.* Alia anni 1210. apud eundem: *20. bigatas vini, quas ei concedo in elemosynam perpetuam ducere per terram meam ringuis annis ab omni Winagio meo liberis et quietis.* A restum ann. 1259. ex Regesto 1. Parlamenti Paris. fol. 16: *Solvendo Vinagium ad Pontem Episcopi de quolibet dolio antiquitus 4. denar. et obol. Ubi cavendum, ne hisce locis Vinagium putetur dictum a vino, cum nihil aliud sit quam Winagium, seu præstatio pro vectura vini.* Charta Gallice apud Harum in Castellanis Insulensibus lib. 2: *Et si promittit ledit Castelain les rivières devant dites franchir de Winage, de tous peages, et de toutes autres prises à tous jours, etc.* Chartularium Doncheriaci laudatum a D. de Lauriere in Glossario Juris Gallici: *Au lieu de Soignon, le Prieur de Doncheri a droit de Winage, c'est à savoir de chaque chariot passant et repassant par le detroit dudui lieu deux sols huit deniers parisis, et de chaque charrette onze deniers parisis.* Ita

VINAGIUM pro quolibet prestatione usurpat Tabularium Ecclesie Ambianensis: *In festo S. Martini pro Vinagio unusquisque, qui habet equum vel equam, solvit 2. solidi, similiter quædam terre sunt, que solvunt pro Vinagio 28. sol.* Charta Willelmi Comitis Pontivi ann. 1205: *Stalla circa S. Georgium, omne Vinagium in domo Alardi de Noion, decimam de Major, etc.* [Pactum ann. 1311. lib. 2. Cap. Flandrorum Insul.: *Promittit ledit Castelain les reventes devant dites franchises de Winages, de tous payages, et de toutes autres prises à tous jours.* Ibidem pag. 109: *Ad pontem de Windin arrestati erant homines sancti Petri pro Winagio. Ecclesia liberis eos reduxit.* Vide Vinagium suo loco.] Butelerius in summa rurali lib. 3. tit. 40: *Les Comis des Vinages et des pontonages.* Froissart. 1. vol. cap. 30. de Artevello: *Il faisoit lever les rentes, les Vinages, et les droitures, que le Comte devoit avoir, etc.*

† GUIDAGIUM, Præstatio a tenentibus facta dominis, pro tutela et protectione personarum ac rerum suarum. Charta ann. 1266. ex Chartoph. reg. Tolos.: *Noverrint quod cum religiosus vir D. Hilbertus, prior domus sive monasterii de Cascano, Biterrensis diocesis, conquærendo assareret, tempore dom. Raymundi comitis Tholensani, servicia infrascripta fuisse hominibus dicte ville imposita indebite et injuste, videlicet Guidagium, gallinagium, etc.*

• GUIDONAGIUM, Eadem notione.

Charta Phil. Pulc. ann. 1301. in Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 168. r. col. 1 : *Guidonatum cabanarum pro quindecim libris Morlanorum.*

† **GUIDONATIUM** simili modo pro qualibet prestatione videtur accipiendum in Regesto Probus fol. 62. Antiq. Recogn. de Albaripa : *Item comes capit in Guidonatio pro sex militibus, et potest valere pars sua communibus annis xx. sect. aucta Vienn.*

• **GUIDONATICUM**, pro Prestatione qualibet. Charta ann. 1151. apud Cenc. inter Cens. Mss. eccl. Rom. : *Cum... domibus, urbanis et suburbanis, vineis, olivis, castagnis, et cum omni dominio et Guidonatico, etc.*

• **WINAGIUM**, Pari intellectu. Arest. parlam. Paris. ann. 1398. ex Cod. reg. 9822. 2. fol. 64. v. : *Religiosi Corbeisenses erant in possessione et amina... percipiendi anno quolibet ab omnibus habentibus mediam mensuram in eorum villa de Silliaco sicco iij. denarios, quod vulgare nuncupatur Winagium.*

• **WINAGIUM**, Prestatio, que domino exsolvitur pro securo transitu, vel mercium exportatione, per terram illius. Charta ann. 1198. in Chartul. Clarfont. ch. 88 : *Fratribus Clarfontis totum Winagium, quod ducendo aliquid sive reducendo per villam meam, que Pericos dicitur, debentur erant, in posterum ex integro in perpetuum remisi. Vynage, eodem sensu, apud Rob. Avesbur. in hist. Edwardi III. reg. Angl. pag. 67. unde emendandum idem Robertus ibid. pag. 106. et 171. ubi *Umages* legitur. Vynage vero, Prestatio pro vectura vini, in Stat. Ms. scabin. Macer. ad Mosam : *C'est la declaration du droit des Wynages duquel l'en use... au lieu de Maisiers. Primo, tous nobles et clers, qui amantent vine, doient pour chacun chaq. centij. den. Par.**

• **WIENAGIUM**, pro Wionagio. Charta Joanne Comitisse Flandrie ann. 1248. apud Buzellinum lib. 2. cap. 28 : *Prædicationem Ecclesiam ab omni exactioe Wienage, passagii, thelonæ, rotæ, et omnino emancipatam et liberam esse volo. Philipp. Mouskes in Hist. Franc. MS. de Tornacensib. :*

*Et s'ont l'aveoir eual.
Et les forges leur guerpi
De vie, de cervoise, et de mède,
Qu'il n'ont eulz mesur n' n' vide,
Si leur donne le Wionage,
Des nés et tout le pontage,
Et l'estalage et les marchies, etc.*

• Charta ann. 1246. ex Tabul. eccl. Camerac. : *Quandam partem in Wionagio de Bisciter, Wionage, eodem sensu, in Charta ann. 1270. ex Chartul. S. Vinc. Laudun. La poursuite de nos Wionages et la justice qui appartient de Wionages, Winnage, pro qualibet prestatione, in Lit. ann. 1298. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1007. ut et Wionage, in Lit. remis. ann. 1398. ex Reg. 139. Chartoph. reg. ch. 74. Hinc Wionageur, Eiusmodi prestationis seu quorumvis vectigallium collector, in Charta Phil. VI. ann. 1349. ex Reg. 80. ch. 104 : *Les Wionageurs et péageurs des Wionages et péages de Bapome, et de Péronne, etc.**

• **WIENATIUM**, Charta Nicolai Episcopi Cameracensis ann. 1148. apud Hemenrum in Augusta Viromandorum : *Controversiam... eo tenore terminavimus, ut præfatus Nicolaus et successores sui sepe facta Ecclesiam Humbertianam infra Nativitatis dominice et Theophaniae dies, singulis annis per Vionatorem suum, qui successu temporum Vionatium de Lan-*

dreus colligerit, 20. solid. moneta illius terra, pro censu irrefragabiliter percipiat. Quod si Vionatium et Vionatorem defecerint, ex fructibus molendini et castelli, censum eundem Ecclesiam solvi faciant.

• **GUIDAMENTUM**, Regimentum, ut videtur, Ital. *Guidamento*, Fact. inter Greg. IX. PP. et populi Rom. apud Cl. V. Garimp. in Ind. ad Hist. B. Chiara pag. 526. col. 1 : *Senatores qui amodo erunt, tempore quo juraverint Guidamentum urbis, jurent quod pacem servabunt.*

• **GUIDARMA**, pro *Guissarms*, Gesum, apiculum. Lit. remis. ann. 1398. in Reg. 158. Chartoph. reg. ch. 208 : *Johannes Barre dicitur Raymundum Radulphi percussit de quadam Guidarma super brachium. Vide supra *Guissarms*.*

• **GUIDATIONES**, F. Arbores ceteris majores, quibus distinguuntur nemora ad diversos dominos pertinentia. Charta Cassanæ ann. 1246 : *Si contingeret aliquam dubitationem oriri super terminis et limitationibus ditorum mansorum, illa dubitas terminetur et diffiniatur per Guidationes Ecclesie.*

• **GUIDATOR**, Dux, Gall. *Guide*, alias *Guicour*. Stat. ann. 1238. in Reg. Eud. Carcass. fol. 470. r. : *Receptorator, aut Guidator, vel consiliator, vel adjutor latronum aut prædonum, etc. Guicour*, in Vit. SS. Mss. ex Cod. 28. S. Vict. Paris. fol. 1. v. col. 2. Hinc emendanda Hist. contin. Guill. Tyrri apud Marten. tom. 5. Ampl. Collect. col. 824 : *Le roi Guillaume n'ala mie en cele estoire... il envioia des plus haus homes de la terre por estre Guicours et garder de cele gent. Leg. enim Guicours. Vide supra *Guida*.*

• **GUIDEME**, Instrumentum musicum, f. Cithara. Hisp. *Guitarra*, Ital. *Chitarra*, Gall. *Guitarre*, *Guiterre* et alias *Guillarme*. Constitutiones Frederici Siciliae Regis cap. 101 : *Nec pulsantur circa funebria Guideme, vel timpana, vel alia instrumenta que ars magis ad gaudium, quam ad tristitiam adinvenit. [Mendum est pro *Guiderna* vel *Guillarme*. Vide infra in hac voce.]*

• **GUIDERBORA**, Libera. Leges Luitprandi Regis tit. 80. [§ 106. (6. 58.)] : *Si quis aliam alienam aut suam ad uxorem tollere voluerit, faciat eam Guiderboram, sicut Edictum continet de ancilla. Lex Longob. lib. 2. tit. 1. § 8. [§ 106. Roth. 228.] : Si quis ancillam suam matrimonium voluerit sibi ad uxorem, sit ei licentia, tamen eam debeat tingere, et sic facere liberam, quod est Guiderbora.*

• **GUIDICTORIA**, f. per quadrum. Ita Ugutio.

† **GUIDO**, Vexillum, Gallis *Guidon*, vox ducta a superiori *Guida*. Instrum. ann. 1377. ex Archivio S. Victoris Massili. : *Item unam casulam de purpura floratam de Guidone rubeo cum saffro de auro ante et retro multum mobile.*

† **GUIDO**, Vexillifer, Gallice *Guidon*. Litteræ ann. 1328. apud Rymer. tom. 4. pag. 574 : *Jacobus Cincchii Guidonis de urbe. Macris fratribus et Hofmanno Guidones dicuntur Clerici et Hofmanno instituti, ut peregrinis sacra urbis loca visitantibus Guidones essent seu Duces, eoque, si Romæ morerentur, sepelirent. Hæc Clericorum congregatio, si iis Scripturibus fides, Schola Guidonum dicebatur. Hanc in sententiam laudant Constitutionem Caroli M. apud Torrigium de Cryptis Vaticanis pag. 508. edit. 2. ubi non apparet vox ipsa *Guidones*, pro qua *Ductores* solum legitur : quare *Guidones* portam, que una est ex Vaticanis, non credo dictam, ut ipsi volunt, quod *Guidones* seu ductores peregrino-*

rum in ea morarentur : sed potius, ut Mabillonius habet Itin. Ital. pag. 51. quod per eam peregrini *Guidones* seu vexilla gestantes intrarent.

• **GUIDONUM SCHOLA**, Clericorum congregatio, qui peregrinis sacra Urbis loca visitantibus *Guidones* seu duces erant. Charta apud Cenc. inter Cens. Mss. eccl. Rom. : *Schola Guidonum decem quatuordecim Procentenses.*

• **GUIDO**, Moneta sic dicta, quod eo nomine insignita esset. Vide supra *Flerenti Hannonesenses*.

† **GUIDONATIUM**, Vide in *Guida*.

• **GUIDONATICUM**, **GUIDONATICUM**, **GUIDUS**. Vide supra *Guida*.

• **GUIDRIGILD**, [Homini pretium, estimatio capituli. Leges Ludovici Aug. cap. 16. apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 129. col. 2 : *In compositione Guidrigild solumus, ut ad dentur, que in lege continentur, excepto ancipire et spata.] Vide Wera.*

† **QUIETES**, Militum genus apud Anglos, ut videtur. Litteræ ann. 1362. apud Rymer. tom. 6. pag. 870 : *Si contingat dominum Regem Castellæ et Legionis, Alfonso filium suum, aut ipsorum hæredes hominibus ad arma, castellanis, equitibus, Guitibus vandaliensibus, aut aliis indigere, ac subsidium præfati domini nostri Regis... duxerint requirendum.*

• **QUIFA**, **QUIFFA**, [Signum possessioni appositum, unde *Guiffare*, Signum apponere.] Vide *Wifa*.

• **QUIHALA**. Vide in *Gildum*.

• **QUILDA**, vox Anglica vetus. Ordericus Vitalis lib. 4. pag. 506 : *Edricus cognomento Quilda, id est, Silvanicus. Est porro Quilda, sive unde forte legendum *Quilda*. Vide *Quilda*.*

† **QUILDIONA**. Vide in *Gildum*.

† **QUILENTIA**, ut *Guarentia*, Auctoritas, cautio ad evictionem, Gallis *Garantie*. Compositio inter Abbatem Berdonensem et Dominum de Montequivo ann. 1308 : *Contra quacumque personas facere et portare bonam, firmam et legitimam Guilentiam, et reficere omnia damna, gravamina et expensas, que vel quas defectu Guilentie prædictæ dictum Monasterium faciet. Vide *Warantus*.*

• **QUILFA**, pro *Guiffa*, Signum, quod prædico, cujus possessionem auctoritate judicis quis adit, apponit, quod *Guiffare* dicebant. Stat. Vercel. lib. 5. pag. 119. v. : *Et nisi stipula fuerit Guiffata, et possint accusari damna facientes per quindecim dies post sequentes, postquam fuerit Guiffata et non ultra, dummodo Guiffa in campis positæ evidentè viderent apparere. Vide *Wifa*.*

• **QUILHAULA**. Vide in *Gildum*.

• **QUILIELMINE SPECTARI**, Mulleris scilicet famosissime, que ex Bohemia Mediolanum se contulit, ubi e vivis erepta anno fortassis 1261. ubi e plebecula ejusque sectatoribus habitanda in eadem Catholicam deliramenta et ridenda somnia ex authentico ejus processu profert Muratorius, quem consule tom. 5. Antiq. Ital. med. ævi col. 90. et seqq.

† **QUILLA**, Metula lusoria, Gall. *Quille*. *Guillarum ludus cum baculo a longis jacato*, memoratur in Charta ann. 1363. et Regesto 81. Chartophylacii Regis n. 81. Vox probabiliter ducta a Celtico vel Aremorico *Quille*, Lignum stans et erectum : aliunde tamen Cangius in *Skelta*.

• **QUILLATOR**, Barastator. apud Alberic. in Chron. MS. ann. 1298. ex vernaculo

Guille, Gille, Ghille, Fraus, mendacium, illusio. Philipp. *Mouskes* in Henrico 1:

La fu vocé par lez Gille
Li Quens Engerrans d'Abbeville.

Infra de Comite Haraldo:

Et il serva au Poente,
Mais jous ne soy dire en quel lie,
Feroz tout quez ceste part par Gille,
Le priat li Quens Guis d'Abbeville.

Galterius Metensis in Mappa mundi MS. cap. 17:

Et parz dist Dies en l'Evangile,
Que se parole pas de Guille.

Vide Fauchetum in Poetis Gallicis cap. 13. lib. 198. Hinc Guiller, pro fallere. Theobaldus Navarra Rex Cant. 5:

Adde dies, Dame, en vous veul Guiller.

Joan. Monjot Atrebatensis:

Cil qui à Guiller s'avoie,
S'en vait autres accointant.

[Hinc proverbium Albigenibus familiare *Tal penso Guilla Guillot, que Guillof lou Guille;* noc est, Talis putat à se decipi Guillotum, qui à Guilloto decipitur. Vide supra apud Borellum.]

* **Guillor, pro Trompeur, inter Poem. reg. Navar. tom. 2. pag. 76:**

El Guiller, qu'à mentir et à trahir,
Fait les loiez de lor joie esloigner.

Guilere, in Poem. de Cleomades Ms.:

Sachés que chils ont une Guilere,
Mourra et trahira et lere,
Vostre honneur vous voloit toir...
Et li dist l'entés l'aler,
Pais qu'il s'en voloit Guiler.

Guilere, pro Histrio, circulator, apud Phil. Mouskes:

Et di Clerebant mali l'amoit,
Pour que que bon Gilere adoit,
Qu'il est souvent com penseur
Par hermitage abitant.

Guile, Fallacia, in Vita J. C. Ms.:

C'est cele Maria, une Guile,
De cui on lit en l'Evangile, etc.

Hinc Giler, Fallere, decipere, in Mirac. B. M. V. Ms. lib. 1:

Ri bien le sort d'amiler corage
A toujours a tel avantage,
Que il desbia li tout Gile,
Giler nel peut par male Gile.

Inde etiam Guiche, pro Astutia, calliditas, in Bestiar. Ms.:

Mais il a oideins plusieurs
Qui les Guiches et les tasteres
Des goupil aperchoivent bien.

Guenche, eodem sensu, tom. 2. Fabul. pag. 14:

Et qui veul amer par amors,
Covaint avoir Guenches et lars.

Unde Ghenchir et Guincher, pro Declinare, vulgo Se détourner, esquivor. Lit. remiss. ann. 1865. in Reg. 98. Chartoph. reg. ch. 671: Hanequin de la Wages chausseur cuido et ouit atochier et firir ladit Jehan d'un coutel... s'eschisme et Ghenchir ledit Jehan, etc. Alias ann. 1411. in Reg. 105. ch. 198: Lequel moins par la robe du suppliant tant seulement, sans faire song, pour ce qu'il se retray et se Guinche du cop. Declinare. Guencher vertim interpret. Guilli. Tyrii lib. 20. cap. 20. Gancher, eodem sensu, apud Joinvil. in S. Ludov. edit. reg. pag. 58. et 76. Guill. Guiltar. ad ann. 1284:

Les autres vers le port Guichissent.

Le Roman de Garin le Loherens:

La veulz traher et guicher,
Les gens aler, remorer et Guicher.

Et etiam pertinet vox Glasher ex Lit. remiss. ann. 1449. in Reg. 184. ch. 4: Icelus Lorens par soy Glasher et deffendra tira son espee. Id est, Ut lectus a se averteret. Aquincher vero, in alteram partem vergere, proclinari, Gall. Pancher, baisser, sonat, in Lit. remiss. ann. 1479. ex Reg. 206. ch. 400: Icelus Jacques apporia le poing sur la teste du suppliant, tellement qu'il le fit Aquincher son chapeau de l'autre part. Vide supra in Gaudiose. Neque fortassis, ut observat Borellus, aliunde accersenda vocam Gallicarum Vilos et Filos origo: haud infrequens enim litera G mutata in V vel F et vicissim.

* **GUILLELMUS, GUILLERMUS, Gall. Guillemin, Moneta comitum Flandrie, sic dicta, quod eo nomine insignita esset Lit. remiss. ann. 1449. in Reg. 178. Chartoph. reg. ch. 690: Deux pieces d'or, cest assavoir unq Guillemin... Ung Guillemin de vingt sols Parisie. Vide supra in Florant et in Leonas 1.**

* **GUILLO, Vide Gillo.**

* **GUILLOTUS, Moneta minutioris speciei. Arest. ann. 1418. 8. Aug. in vol. 11. arestor. parlam. Paris: Quod quic habitans (Genomanenses) modicus devotiois erant... Dichi habitantes ad offeritorium in festis annualibus ter vel quater in anno duntaxat veniebant; et si aliis diebus eos venire contingebat Guillotos aut semguillotos, receptione indignos, quorum sex unum Turonum valebant, padebant.**

* **GUILPIRE, Vide Guerpire.**

* **GUINAGIUM, GUINAGIUM, ut Guinagium, Vectigal pro securis transitu vel mercium exportatione. Vide in Guida. Charta Rob. eps. Dianom. ann. 1226. in Chartul. S. Mart. Augustod.: Abbas et conventus retinuerunt sibi... furnum cum molendinis, pratium suum, Guinagium cum portagio. Alia Bald. comit. Hann. ar. n. 1147. in Chartul. Clarifont. ch. 16: Ut si quid in nobis subjecta regione ad usus ecclesie venderint, sine emerint, vel etiam mutaverint, a persolvenda omnimoda exactione Guinagii sive thelonii liberi et immunes permanserint. Alia Radul. comit. Sues. ann. 1188. ex Chartul. monast. S. Corn. Compend. fol. 228. r. col. 1: Statutum... ne praefata ecclesia pro his que ad victum suum, sive per aquam, sive extra aquam in toto comitatu Suesionensi ducti fecerit, Guinagium, vel aliquam exactionem de cetero solvat.**

* **GUINIA, Peplum, velum muliebre, que etiamnum utuntur Monache, quod Guimpe vocant. Occurrit in Regula Roberti Arbrisselli cap. 6: Ut Guimpe albas eorum nunquam appareant, nisi eas operientibus. Velum S. Agathe hodie Guimpe appellare Catanenses assertit Bollandus 5. Febr. pag. 647. ubi perperam Gimpam edidit, quod S. Agathe xá-lux vocat Theofridus Abbas Eptern. in Florib. Eptiph. SS. lib. 3. cap. 4. Vide Itin. S. Willebaldi n. 12.**

* **WIMPLA, GUMPLA, ex Gallico Guimpe, Gimple, vel Wumple. Charta Roberti de Baillo in Tabulario S. Egidii Pontis Audomari: De recognitione mihi dedit 60. sol. et uxori meae Wimplam. Tabularium Fisanense fol. 74: Et pro hac concessione dederunt mihi... 10. lib. Andegav. et conjugii meae Wimplam. Tabular. S. Marie de Campis: Et operatorium capituli optimum donamus, quod vul-**

gari sermone Guimplam vocamus. Vide Annal. Benedict. tom. 5. pag. 476.] Le Roman de la Prise de Hierusalem MS.:

Pardevant son vitre a la Guimpe torade.

Le Roman d'Auberi MS.:

Bata de fance son grande evant,
Guimpe de sole et mantel trevant.

Infra:

Le Guimpe d'er il a en chief ferme.

Philippus Mouskes MS.:

Et quant li Ruis les vit tant simples,
Comme peulz a leur Guimpe.

Le Roman de Rou MS.:

Tait aliez l'amez torades,
Et en toutes Guimpes ferades.

[**Vetus Poeta MS. e Bibl. Coislina:**

Quant elle fu appareillie,
Bien adillie et bien lotie
D'une belle Guimpe de sole,
Dreit en l'hoier a pris en vole.]

Le Roman de la Violette MS.:

Puis que n'est nule fu blanc covore
D'un blanc drap d'ipre moult divers,
Ratour son honneur a mis in Guimpe.]

Adde Georgium Castellatum in Hist. Jacobi Lalani cap. 18. et que notamus ad Stabilimenta S. Ludovici lib. 1. cap. 54. Vide Guifa et Vinspa.

* **GUINA, Cerasi species, Gall. Guigne, Occit. Guino. Leuda minor. Carcase. Ms.: Item de esumata cereriarum et Guinarum... unum denarium. Vide alia notione in Guva.**

* **GUINAGIUM, Vide supra Guinagium.**

* **GUINCHETUS, Ostium, portula, Gall. Guiche. Charta ann. 1870. ex Tabul. Massil.: Pro fusta clavacana et magisteris unius seraihan in Guinche portula Gallias, etc. Vide supra Guicheus.**

* **GUINDA, Vide Guena 1.**

* **GUINDEBA, Vide supra Grundega.**

* **GUINDOLUM, Cerasi species, Parisiis Griotte, quibusdam in locis Guindous, Occitanis vero Guindoule est ziziphum, Gall. Jujube. Anonym. Mallesc. de Distruct. sui monast. apud Labb. tom. 2. Bibl. MSS. pag. 248: Anno sequenti fuit tanta seris serenitas... quod circa principium Madi Guindola et ceras inveniebantur. Lit. remiss. ann. 1406. in Reg. 300. Chartoph. reg. ch. 56: La suppliant en certaines signes près la ville de Gimont, où il mençoit des cerises ou Guindoles, etc.**

* **GUINEVE, pro Guenna. Vide in hac voce.**

* **GUINEUS, Guines incolae. Bulla Nicol. V. PP. ann. 1455. tom. 1. Probat. hist. geneal. domus reg. Portugal. pag. 448: Ex inde quoque multi Guinet et alii Nigri vi capti, etc.**

* **GUINIATOR, GUINITOR, Exactor Guinagii. Privilegium Hugonis Comitit de Rocelo pro Monasterio S. Remigii Rem.: Minus pretium rotas ad ipsa quam a laicis Guiniores accipiant. Privilegium Bartholomei Laudun. Episc. pro eodem Monasterio: De his que Hugo Comes Roceniensis concessit S. Remigio pro abbatione sui. Sicque Guiniores roagium minoris pretii ab ipsa quam a laicis accipiant. Vide Guidaticum in Guida.**

* **GUINTERNA, Vide infra in Guerna. GUIONAGIUM, Vide Guidaticum, in Guida.**

* **GUIONESSA, an Felix. Gall. Fougera? Vide supra Fougeria. Stat. Verceil. lib. 5. pag. 198. r.: Item quod nullus jurisdictionis Vercellarum nec aliunde, praesumat colligere vel colligi facere Guione-**

sam, nec emere, nec vendere. Si quis autem contra fecerit, Guionensis et illius cuius erit nemus, et solvat pro danno solidos lz. Pap.

¶ **GUIPIARE**, Possessionis signum apponere. Vide in *Wifa*.

¶ **GUIPIRE**, Abdicare. Vide in *Guarpir*.

¶ **GUIRA**, Vasis genus. Ital. *Giarro*, Gall. *Jarre*. Charta ann. 1380. ex Tabul. S. Vict. Massil. : Quod pro primitiis dentur de cassis et de toto lacte unius Guirae integre totius avere lachalis, etc.

¶ **GUIRENS**, [GUIRENTUS, Auctor, assertor, qui alteri tenetur ad evictionem, Gall. *Garant*. Charta ann. 1245. ex Chartario Ecclesie Auxitanæ cap. 152 : Promissit etiam dictus Prior pro se et successoribus suis, quod erit bonus Guirens dicte decime. Charta ann. 1192. in Cod. MS. Consuetud. Tolos. f. 29. v. e Biblioth. D. Abbas de Crosat : Post hæc R. Gaurterius dixit se habere et tenere illos honores a dominis, quos volebat inde habere Guirentes, Passim occurrit in Chartis Occitan. Vide *Warantus*.

¶ Charta ann. 1184. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 473. Et ut simus sine iure legales Guirentis, etc. Alia ann. 1449. ibid. col. 528. Et si homo aut femina hoc bonum vobis amparaverit, ego ero inde vobis Guirentis legalis sine inganno.

¶ **GUIRENTIA**, Auctoritas, cautio de evictione, Gall. *Garantis*, in Consuetudine Tolosana Rubrica de nominatione Guirentis.

¶ Charta ann. 1160. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 528. Ego *Isarnus Jordanus dono meipsum custodem et defensorem et factio Guirentiam per me et per meam posteritatem*, etc. Alia ann. 1407. ex Tabul. Flamar. Decretamentis, que ipsum nobilem Aymericum Bernundi pati aut sustinere contingent, rationes dicte Guirentis, etc.

¶ **GUIRIBECUS**, Ordericus Vitalis lib. 13. pag. 965. Unde omnes ab eisdem, quibus impudenter nocuerunt, Eubæci despectivè cognominati sunt. Infra pag. 908. Furentesque Guiribecus, ut dictum est, viriliter repulsi. Ita Guiribeci rursum pag. 907.

¶ **GUIRITOR**, ut Guirens, in Charta ann. 1198. inter Probat. tom. 2. ejusd. Hist. col. 186. Et bonus ero Guiritor legitimus vobis. Vide supra *Guiritor*.

¶ **GUIRLA**, Ludi genus, idem, ut videtur, quod Acad. Crusc. *Gherminella*, guttoco di mano. Stat. crimin. Cumane cap. 89. ex Cod. reg. 4622. fol. 84. r. Nullus homo nec puer, habens a decem annis supra, ludal nec ludere debeat in civitate Cumarum, nec in plateis publicis, ad Guirlam, nec ad ironchonum, nec ad bolstam, etc.

¶ **GUIRO**, Vide *Giro*. [Fr.]

¶ **GUIRIMENTUM**, GUIPIRE. Vide supra in *Guerpire*.

¶ **GUIRPIRE**, GUIRPIPIO, etc. Vide *Guerpire*.

¶ **GUIRUS**, pro Gyruis, in vet. Epigr. de Circensibus :

Septem etiam Gauris clementi certamina palma.

Vide *Salmas*. ad Sall. cap. 58. pag. 790.

¶ **GUIBA**, Fraus, mendacium, illusio, f. pro *Guia*. Vide supra *Guilator*. Charta ann. 1064. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 192. Ego *Hodogarius filius Garsen* superscriptus, la *Patrone* episcopo superscripto, per nullam *Guism* ad tuum nullum damnum, etc. Vide *Guyes*.

¶ **GUISAGUM**, Vide in *Guia*.

¶ **GUISARE**, f. quasi *Guismare*, *Guismis* instruere. Litteræ ann. 1389.

apud Rymer. tom. 2. pag. 246. *Mille marcas sterlingorum... recipimus pro dictis militibus Guisandis seu parandis sufficienter*.

¶ Mendam esse suspicor ex abbreviacione litterarum ar, atque adeo legendum *Garnisandis*. Vide *Garnis*.

¶ **GUISARMA**, Vide *Gisarma*.

¶ **GUISATUM**, GUISATICUM. Vide in *Guia*.

¶ **GUISATUM**, Testamentum Alfonsi II. Reg. Portugallie ann. 1308. apud Brandeon. tom. 4. Monarch. Lusitan. pag. 270. v. : Et de illo quod remanserit de ista mea tertio manda, quod dant Ecclesiis pauperibus de regno meo et leprosis, sicut ipsi viderint pro *Guisato*. Testamentum Sancti II. Reg. Portugall. ibid. pag. 278. Manda etiam omnibus domibus leprosorum de meo regno 500. morabit. et dividantur inter illos sicut viderint pro *Guisato* illi, qui meam mandam tenuerint. Que verba Brandeon. ita vertit lib. 14. cap. 88. Et dividat entre elles mes testamenteiro como vir que he meillor. Galli dicerent, à leur *Guise*.

¶ **GUISCARDUS**, Eo cognomine vocatum Robertum Normannum Apulie Principem, ob vtristiam, anno 1107. Willelmus Gemetic. lib. 7. cap. 8. et Robertus de Monte ann. 1129. At Leo Ost. lib. 8. Chr. Cas. cap. 15. ita appellatum fuisse per jocum narrat a Gerardo, cuius amitam conjugem duxerat. Vim vocis expressit Guntherus lib. 1. Liburni :

Cui propter senam agiles, animique vigorem,
Cognomen Guiscardus erit.

Et Guillelmus Apul. lib. 2. Rer. Norm. :

Cognomen Guiscardus erit, quis calliditas
Non Cloero tantæ fait, aut veruatus Ulysses.

Testatur præterea Joannes Tyreneus Guillelmus Apul. editor nostræ etiam etate vulgo apud Normannos, cautos et astutos viros *Guiscards* appellari. Atque inde ab astutia et prudentia *Guiscardum* fere semper commendat idem Apulienus. lib. 1 :

... Guiscardus ad omnia prudens.

Lib. 2 :

... Robertus et ingeniosus,
Semper cetera petens, et laudis amans et honoris,
Si contingebat sibi palma, vel arte, vel armis,
Æque dabat, quis quod violentia sepe
Non exipere potest, exipit veruatis meatis.

Sic pariter Romualdus Salernitanus Archiepiscopus in Chronico MS. ann. 1085. ait, Robertum fuisse callidum moribus, et admodum astutis et prudentis ingenit.

¶ **GUISARMA**, Geamum, spiculum, vel securis species, nostris *Guismar*. Stat. Verceil. lib. 8. pag. 107. v. : Intelligantur arma offensibilia, spata, ... *Guismar*, faucis, misericordia, etc. Lit. remiss. ann. 1389. in Reg. 137. Chartoph. reg. ch. 98. *Icellui Jehan saicha una villa Guismar* qu'il avoit pendus à sa seinture, etc. Unde *Archers Guysarmiers* et *Guyarmiers*, qui *Guismar* armati erant, in Hist. Carol VII. ad ann. 1450. pag. 206. Vide *Gisarma*.

¶ **GUISCETUS**, Ostiolum, portula, Gall. *Guschet*. Repar. factæ in senescal. Carcass. ann. 1435. *Eidem* (serraherho) pro alia clave, que posita extitit in *Guisceto* dictæ portæ, et pro reparando portam dicit *Guisceti*. Vide supra *Guiscetus*.

¶ **GUISSALLA**, Funiculus, resticula, Gall. *Ficelle*. Comput. Ms. senescal. Tolos. ann. 1370. *Petro de Turre corderio pro chordis ad ligandum homines et mulieres malefactores, ... et pro Guissallis*

seu chordis ad suspendendum homines, etc.

¶ **GUITERNA**, GUINTERNA, Instrumenti musici species, cithara, Gall. *Guittarne*, Angl. *Gittern*, nostris alias *Guiternei*, *Guilgerne*, *Guiterne*, etc. Lit. remiss. ann. 1356. in Reg. 84. Chartoph. reg. ch. 890. *Instrumentum quoddam, dictum Guiternam, super se deferabant; accidit quod quidam varietus barbitonar in villa prædicta commorans petiit ab eisdem, quasi deridendo, si dictam Guiternam sibi venderent*. Alia ann. 1362. in Reg. 93. ch. 89. *Ipse supplicans cum dicitis illis, non querentes aliquid mali facere, sed tantum causa spacti, per dictam villam (de Aurellanis) de nocte cum duabus Guinteris ire proposuisset, etc.* Alia ann. 1368. in Reg. 99. ch. 867. *Les supplicans en icelle maison s'abatoyent et jouoyent à la Guiterne* ;... *Fun de eulz dist à Jehan Barre, qui lors jouoit de la Guiterne: Vins jouer et Guysterne avecques nous*. Alia ann. 1376. in Reg. 110. ch. 86. *Perrin Rouet print une Guiterne, ... et en féry icelluy Moriet par la teste, tellement que laditte Guiterne fendi*. Alia ann. 1379. in Reg. 115. ch. 118. *Comme l'exposant fust ales abattre en une nuit parment la ville du chastel de Limoges avec Guiterne et autres instruments, etc.* Alia ann. 1394. in Reg. 145. ch. 118. *Un menestrier jouant de la vielle ou de Guigerne, etc.* Denique alia ann. 1399. in Reg. 154. ch. 172. *Comme icellui Lotin eust joué d'une Guiterne qu'il avoit, pour faire sabatre et dancier plusieurs jeunes gens, qui là estoient assemblez*. Vetus Poeta Gallicus ex Cod. reg. 7612. fol. 55 :

Là je vi test en un corne
Vielle, subelle, Guiterne, etc.

Vide *Guiterarius*.

¶ **GUIVA**, La ventosa de retro. Glossar. Lat. Ital. MS.

¶ **GUIVARDONUM**, GUIVARDORUM, Munus seu donum quoddam apud Massilienses. Statuta Massil. pag. 7. *Item, quod nullum munus, Guivardorum (Melius in MS. Guivardonum) vel xenia aliqua (Vicarius) recipiat ab aliquo vel aliquibus per totum tempus sui regiminis...* nisi essent canes et aves ad venandum, vel res pertinentes ad esculentum et poculentum a 6. sol. ad plus. Eadem habentur pag. 15. nisi quod legitur *Guivardonum*. Ibidem pag. 88. *Judices omnes vel singuli durante officio vel post in fraudem nullatenus possint aliquo modo... aliquam remunerationem, vel Guivardonum, vel aliquid venitum, vel donum seu xenia aliqua postulare vel accipere*. Similia recurrunt pag. 51. et 54. Vetus interpretatio legit : *Guerdon ou estrenne*. [¶ Vide supra *Guivardonum*.]

¶ **GULA**, Gall. *Gueulle*, vocabulum, quo sæpe utuntur faciales nostris ad designandum in armis seu insignibus rubrum colorem. Est autem *Gula* pellis rubricata, auctore S. Bernardo Epist. 42. cap. 2. *Horreant et murium rubricatas pelliculas, quas Gulas vocant, manibus circumdare sacralis*. Unde etiam, *Gula* fuisse pelles non nativi coloris, sed rubrica intinctas, ad idque adhibitas Armenicas, hoc est, murium Ponticorum : Interdum etiam ipsas Martes Zibellinas, albas scilicet, quales in Norvegia nasci auctor est Adam Bremensis cap. 288. idem S. Bernardus de Vita et morib. Cleric. cap. 4. *Aliquis forte et dependentes a collo rubricatas murium pelles... a mulierculis mutantur*. [Mabilir tom. 4. Annal. Benedict. pag. 460. ex Chron. Saxon. MS. *Delicatoris etiam*

Vide *Guivardus*.

¶ **GUIVA**, La ventosa de retro. Glossar. Lat. Ital. MS.

¶ **GUIVARDONUM**, GUIVARDORUM, Munus seu donum quoddam apud Massilienses. Statuta Massil. pag. 7. *Item, quod nullum munus, Guivardorum (Melius in MS. Guivardonum) vel xenia aliqua (Vicarius) recipiat ab aliquo vel aliquibus per totum tempus sui regiminis...* nisi essent canes et aves ad venandum, vel res pertinentes ad esculentum et poculentum a 6. sol. ad plus. Eadem habentur pag. 15. nisi quod legitur *Guivardonum*. Ibidem pag. 88. *Judices omnes vel singuli durante officio vel post in fraudem nullatenus possint aliquo modo... aliquam remunerationem, vel Guivardonum, vel aliquid venitum, vel donum seu xenia aliqua postulare vel accipere*. Similia recurrunt pag. 51. et 54. Vetus interpretatio legit : *Guerdon ou estrenne*. [¶ Vide supra *Guivardonum*.]

¶ **GULA**, Gall. *Gueulle*, vocabulum, quo sæpe utuntur faciales nostris ad designandum in armis seu insignibus rubrum colorem. Est autem *Gula* pellis rubricata, auctore S. Bernardo Epist. 42. cap. 2. *Horreant et murium rubricatas pelliculas, quas Gulas vocant, manibus circumdare sacralis*. Unde etiam, *Gula* fuisse pelles non nativi coloris, sed rubrica intinctas, ad idque adhibitas Armenicas, hoc est, murium Ponticorum : Interdum etiam ipsas Martes Zibellinas, albas scilicet, quales in Norvegia nasci auctor est Adam Bremensis cap. 288. idem S. Bernardus de Vita et morib. Cleric. cap. 4. *Aliquis forte et dependentes a collo rubricatas murium pelles... a mulierculis mutantur*. [Mabilir tom. 4. Annal. Benedict. pag. 460. ex Chron. Saxon. MS. *Delicatoris etiam*

vestitus nulla Canonice (Hildensheimensibus) cura, ita ut *Gulas*, quibus nunc ardeat. *Clorus*, penitus nascitur, linguas palliatas ac manicas, non pallio, sed ingrato panno ornarent. *Pelles arietum rubricate*, vel *janthinae*, Exod. cap. 25. et 26. ubi Græcus Interpres, *ἀριότα κρία*, *ἀριότα κρία* [ἀριότα κρία], apud Theophrastum pag. 432. *Pelles coccineas*, apud Anastasium in *Histor. Eccl.* pag. 178: *Vestimenta quoque seu coccineas pelles usque ad pretium 50. librarum*. Has *δερμάτια ἀριότα* videtur appellare Constantinus de Administ. Imp. cap. 6. Occurrit præterea *Gula* vox apud Brunonem de Hella Saxonia eadem notione. Unus est ipse *rujuscum nobilis ex curia cruxinam Gula ornata* quasi *furtim præcidit*. (Ex his observat Menagius *Gule* plurall numero, non *Gula* singulari, scribendum fuisse, similique modo *Gallice Gueules*, non *Gueule*, dicendum esse, licet a iter dixerint nonnulli Genealogistæ.)

2. *GULA*, Crumena, marsupium. *Histor. Francie MS. ex Bibl. Memmiana fol. 271: Le Alleu de Prevost de Paris fut prevenu d'un larrain, et d'avoir remis un Gueulle de deniers, dont il fut condamné par ses parrain à estre pendu.* Vide *Gula* 1. in fine.

3. *NOSTRIS Goule, Gouliere et Gulle*. Lit. remiss. ann. 1858. in Reg. 87. Chartoph. reg. ch. 151: *Lequel Delalande li prist et oia son argent, qui estoit en une Gulle*. Aite ann. 1899. in Reg. 154. ch. 668: *Le suppliant prist les braves dudit Rognaud qui l'avoit laissés au chief de son lit, en la Gouliere desquelles il trouva six francs en or.* Rursus aite ann. 1410. in Reg. 165. ch. 8: *Fut dit entre les compaignons, que icellui Godart iroit à Rouen acheter trois Goules pour mettre la monnoye qu'ils avoient à Versaille.*

4. *GULA*, Os, Gall. *Bouche*. Lit. Phil. Pule. ann. 1294. in Reg. Cam. Comput. Paris. sign. *Pater fol. 394. r. In Gula eorum fustes a partis post cum cordis ligando ne loqui possent seu appellare.* Unde *Engouler*, pro *Comedere*, deglutire, ingurgitare. *Glossar. Gall. Lat. ex Cod. Reg. 7884: Engouler, mengier, gultire.* *Le Roman de la Rose MS.:*

Qu'il n'est pas qui tant en Engoule,
Qu'il n'a en vacille plus Engouler.

Lit. remiss. ann. 1416. in Reg. 169. Chartoph. reg. ch. 277: *Le suppliant vouloit tout avoir et Angouler.* [Vide *Glossar. med. Græc.* voce *Γούλα*, col. 260.]

5. *Hinc Goulafrè, Diabolus* appellatur in *Mirac. B. M. V. Mss. lib. 1:*

Li Goulafrè, li rekigié
Asses avoit eskigé
De che qu'ensil l'avoient pris.

GULA FLUVII, Ostium, per quod in mare infuit. *Charta fundationis Abbatie Orbisterii ann. 1007: Usque ad torrentem Illicon, qui defluit per Gulaam de Dotia in mare.*

6. *NOSTRIS Engoulement, vel Engoultement*, eodem sensu, atque etiam de ostio fossati, per quod aqua fluxit incurrit, dixerunt. *Reg. Corb. 13. sign. Habere ad ann. 1518. fol. 169. v. Ne porra tendre ledit fermier nult harness depuis le penne de Cherisy jusques à ledit Engoullement du fossé de l'église, ne depuis ledit Engoullement jusques au gril de deussure.*

7. *DARE PER GULAM*. *Vetus Charta Spalatensis ann. 1241. apud Joan. Lucium de Regno Dalmat: Si aliquid extorqueatur, Comes, vel sui heredes teneantur*

facere restitui ablatum a suis hominibus, vel dabunt per Gulam transgressores damnum patiantibus, et si non possent illud dare per Gulam, quod Comes et ejus heredes solvant de suo, etc. Hoc est, suspendi facient aut curabunt. *Suspendi per Gulam*, in *Chronico Andream Danduli, apud Murator. tom. 12. col. 487.*

GULA AUGUSTI, initium mensis Augusti. *Le Gule d'August.* in *Statuto Edw. III. ann. 81. cap. 14: Averagium æstivale fieri debet inter Hokadai et Gulam Augusti.* Utitur *Willelmus Armoricus* in *Philippo Augusto ann. 1219.* [Vide *Kennett Glossarium ad calcem Antiquit. Ambrosien.*]

8. *Charta ann. 1204. in Reg. 81. Chartoph. reg. fol. 82. v. col. 1: Domino regi dono quingentas marchas argenti reddendas duas partes ad proximum festum S. Johannis, et tertiam partem ad festum S. Petri: in Gula Augusti proximi.* *Ex gulis Aoust, in Reg. Phil. Pulcr. 50. ch. 92. Charta ann. 1281. ex Chartu. S. Dion. pag. 496: Le jour de feste S. Pere en Goule Aoust.*

GULA MANTELLI, apud Ugutionem, pars vestis seu togæ superior, qua caput immititur. *Le Roman d'Aubery MS.:*

Li mant en alle, que formost est mannie,
Et par les Goules de l'ouon pelison gris
Et n'est mouillie.

Hinc Gulis ejusmodi instructæ pelliculis Armenicæ et Zibellinæ, *Harmine*, et *Zabeline* *Engoules* dicuntur Poetis nostratibus. *Le Roman de Garin:*

Et est vestu en hermin Engolé.

Alibi:

Et par dessus un hermin Engolé.

Reclusus de Moiens MS. in suo Patenostre:

Houches, mantens, chappes fourrées
De sebellines Engoules, etc.

Le Roman du Renard MS.:

Et tenoit un ross peligon,
Dont les Goules estoient d'oe,
Et li mantel par force et doe.

Le Roman de la prise de Hierusalem MS.:

Li Senechas y vait, n'est la murre enbairée,
Vestus d'une pelice richement Agouée,
Par dessus son bliaut n'est pas chappe fourrée.

Le Roman de Girard de Vienne MS.:

Ces hauts Barons qui tant font à leur,
Qui sont vestus de tres amies chers,
De vair, de gris, et d'ermine Engolé, etc.

9. *Aliter, haud scio an melius, eandem vocem ex istdem poetis interpretatur Cæsius in Dissert. 1. ad Joinvil pag. 183. nimirum de pelliculis rubrica infectis: qua notione vox Gula haud infrequens apud fœciales nostros, ut observat Vir doctissimus in Gula 1. Ceterum Goule, vestimenti aut pelliculi genus videtur, in Poem. de Vaccæ MS.:*

En Normandie erent chetis,
Mis en agucaux et en Goules.

Hinc Hargouler, Fauces alicujus invadere, aliquem per *gulam mantelli* apprehendere. *Lit. remiss. ann. 1858. in Reg. 84. Chartoph. reg. ch. 729: Jehan Roussel se traita pardevers ledit Jehan Manchon, yrelui prist par le capperon, fêrî et Hargoula, et fist plusieurs injures.* *Lib. rub. fol. parvo domus publ. Abbat. VII. fol. 56. r. Willaumes Kenars dg Eu, pour che qu'il mist main à un sergent, et qu'il le Hargoula, banis.* Unde *Hargouler*

ment. *Succussus*, in *Lit. remiss. ann. 1869. ex Reg. 100. ch. 208: Louis Pierre et Jehannot Baillet prirent ledit Fremis par la barbe et par la poitrine en lui tirant et sachant; et pour le tirament et Hargoulement qu'il faisoient l'un à l'autre, chetrent par terre.*

GULERUM, idem quod *Gula mantelli*. *Etiannum Picardi nostri Gouleron*, [Gall. *Goulet* vel *Goulot*], vocant os la genæ strictius. *Matth. Paris. ann. 1134: Invenit introitus capucci, qui Gulerum vulgariter Gallie appellatur, nimis arcuum.*

10. *GULATOR*, *Gulo*. *Gulatores*, *ἀγροί, κάρτα, κερταγάρτα*, in *Gl. Lat. Gr. Sæmgerm. Supplem. Antiquarii: Gulatores, ἀγροί, κερταγάρτα, Gulones.*

11. *GULATUS*, Ornatus *gulis*, instructus pelliculis Armenicis. *Ruodl. fr. 18. vers. 102:*

Præ vel post *hæmum*, vel *circumspexerit Galatum*.

Ibidem fragm. 14. vers. 90:

Ruothib pelliciam dederat bene valde Galatum
Spesso, vel *cruciatum Lanthæ terræ crispitatum.*

Vide *Gula Mantelli*, post *Gula* 3.

GULBIUM, Instrumentum ad hortum excolendum, apud *Adalardum* in *Statuto antiquo Monasterii Corbelensis cap. 1. Scalprum, Gulbium, et falciis, etc.* [Vide *Guerardus* in *Glossar. Polyptych. Irmin. Instrumentum ferreum in usu fabrorum lignariorum atque ferrariorum, vulgo Gallis gouge.*]

GULDA, *GULDAGIUM*. Vide *Gildum*.

GULERUM. Vide *Gula Mantelli*.

12. *GULETUM*, *Locus gulis*, hoc est, scriptis abundans, *Papebrochio* in *Appendice ad Vitam sancti Guillelmi tom. 5. Junii pag. 128.*

13. *GULFUS*, *GULPHUS*, *Sinus maris*, ex *Gr. γόλφος*, seu ut recentiores efferunt, *κόλπος*, ut colligimus ex *Glossis Græco-Barbaris*, in quibus præterea *κόπος*, pro *κόλπος* habetur, de qua voce *Leuciv. in Pauid. Turc. n. 180. nostris Gof, Germanis Golpe, Anglis Gulpe, Belgis Golpen.* [Vide *Bened. Abb. Petroburg. de vita Henr. II. reg. Angl. tom. 2. pag. 680: Gulfus dicitur, ubi aqua protenditur inter duas terras et sinum facit.*] *Guillelmus de Baldense* in *Hodeperico pag. 104: Postquam transiit sinum, seu mare Adriaticum, quod hodie Gulfus Venetiarum appellatur.* [*Gulfus Venetiarum*, apud *Bartholomæum Scribam lib. 6. Annal. Genuens. ad ann. 1284. Gulfus Venetiarum*, apud *Jacobum de Voragine* in *Chronico Januensi tom. 9. Muratori col. 18. Gulfus Nebii*, apud *Jacobum Auriam lib. 10. Annal. Genuens. ad ann. 1382. Gulfus Forjulienis*, in *Charta ann. 1857. ex Archivis Massil. Willebrandus ab Oldenborg* in *Itiner. Instrumentum portum sinuorum Antiochie, quæm Franci Gulphum Antiochie appellant. Gulphus Satalie, seu sinus Attalicus*, apud *Willelmum Tyrium lib. 16. cap. 28. Rogerum Hoveden pag. 708. et Bromptonum pag. 1165. 1215. Gouffre de Satalie*, in *Geogr. Lud. VII. cap. 14. Vide Gouffre.*]

14. *GULLA*, *Scirpus*, *Papebrochio* in *Actis SS. Junii tom. 5. pag. 138.*

15. *GILUS*, *ἀλλυαλος, Vorator, heiluo*. *Suppl. Antiq.*

16. *GULLUS*, *Uno navigio*. *Glossar. Lat. Ital. MS.*

17. *GULLA*, *Animal regionum Boreallium*, de quo *Apollon. Menaben. ubi de Alce:* antea vero *Gesner. ex Olao Magno. Ita D. Falconet* in *Animadv.*

18. *GULONES*, *Gulosi, λαίπαργοι*, apud *Apuleium* in *Apologiis.*

* **GULOSÆ CARNES**, dicuntur quæ haud sanæ sunt in Stat. Nicisæ sæc. xiv. inter Mon. Hist. Patr. Taur. tom. 1. Leg. Munic. col. 79: *Item statuerunt et ordinauerunt quod macellarii non vendant Carnes Gulosæ pro sanis.* (Fr.)

° **GULOSITAS**, Inguies. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657: *Glotionia, Prov. Gaton, edacitas, Gulositas.* Ibid.: *Gulo, gulonus.* Vide supra **Gula** 8.

° **GULPHUS**, Sinus maris. Vide **Gulphus**.

GULTA, Tributum, [census, Charta ann. 1274. Hist. Monasterii Mediani pag. 382: *Præfatos agros predictis colonis nomine conditionis (conductionis) ad duodecim annos pro eadem annona et Gulta, sicut antea unusquisque dare de suis agris consueverat, liberaliter de manu sua concessit... Gultam consuetam (de vineis) ut de aliis agris curæ dare tenentur.*] Charta Caroli IV. Imp. ann. 1350. apud Pontanum lib. 7. Rerum Danicar. pag. 478: *Et propterea oppigneramus supradicto Danie Regi... pro justo pignore annuam sicut (sicutum alibi) et Gultis, quam nos et Romanum Imperium habemus ex urbe Lubecensi.* Vide **Gildum**. [Confer **Haltus**. Glossar. German. voce **Gilt**, col. 792.]

° **GUMARIUM**, La basilica. Glossar. Lat. Ital. MS.

° **GUMASIO**, La excitations. In cod. Glossar. Pro Gymnasio, la exercitacions.

1. **GUMBA**, Cuneus, Papiæ. Vide **Cumba** 2.

2. **GUMBA**, Tumor, Ital. *Gomma*, Inquisit. ann. 1270. apud Murator. tom. 5. Antiq. Ital. med. ævi col. 102: *Et proprio juramento firmavit, quod ipsa habuit et habebat duas Gumbas, sive bochas, unam in pectore, et alteram in spatulis. Et stetit dicto morbo et languore oppressa, usque ad diem Martis super elapsam de nocte;... ita quod Gumba anterior non appareret, et posterior medicum cernebatur.* Vide **Gumbus**.

GUMBARIA, Navis species. Vide in **Cumba** 1.

° **GUMBUS**, Gibbosus. *Bene-enuta*. . . a *cunabulis Gumba in spalia dextra, sanata est.* in Miraculis B. Henrici Bauhen. tom. 2. Junii pag. 879. Vide **Cumba** 2.

° **GUMELLA**, Mensuræ species, Ital. *Gumella*, quantum scilicet cavis palmis continetur. Fragm. hist. Fulgin. apud Murator. tom. 4. Antiq. Ital. med. ævi col. 148: *Item dicto anno (1306) fuerunt augmentata Fulginis mensuræ bladi ad pondus tringinta trium unciarum ad mensuram tribus Jumellis et media ad manus justas, videlicet ad manus justis nominis.* Vide infra **Jumella**.

° **GUMENÆ**, Vox nautica, Gall. *Gumenes* vel *Gumes*, Generatim funium apparatus, et specialius funes ancorarum bremis trirremisve. Statuta Massil. pag. 304: *Statuimus quod corderii omnes de Massilia tenentur speciali sacramento se non facturos per se, vel per alios, Gumenes, vel prohibere, vel amare, vel hostas, nisi de cannabo famelo.*

° **GUINEVÆ**, pro *Gumens*, ut conjecit. Informationes Civitatis Massil. de passagio transmarino e MS. Sangerman: *Item oult (navis) habere xx. Guinevas ponderis pro qualibet septem tallium et longitudinis LXX. passorum.*

° **GUMFUS**, Vide **Gumphus**.

° **GUMMA**, Tegorium, in Glossis Isidor. Grevis non dubitat quin legendum sit: *Gumma, Tegumentum vel Tegorium; nisi forte Tegorium, inquit, pro alterutro lectum sit apud hujus generis*

Scriptores. Cangius infra retinet: *Tegorium, quod interpretatur locum superbe tectum, ac pro Gumma suspiciatur legendum Gumtumma, a Græco κάλυμμα. Aridit magis Grævi conjectura.* Vide **Gumma** 1.

° Cangiane interpretationi utcumque favet vox Gallica *Gomme*; quæ tamen non uno sensu accipi a nostris videtur: pro Arca, in qua places asservantur, occurrit, ut opinor, in Lit. remiss. ann. 1380. ex Reg. 140. Chartoph. reg. ch. 115: *Lesque aierent de nuit ou moulin de Courtangis pour lever les Gomme ou nances, qui estoient aus portes ou escluses de la riviere dudit moulin, et prendre les anguilles, s'aucunes en trouvoient.* Pro Loco, seu gurgite, unde alibi *Gourgus*, ubi aqua ex rota molendini cadit, forte quod vetusti arca sit conclusus, usurpatur in aliis Lit. ejusd. an. ibid. ch. 147: *Iceille Jehanne emporta laditte Benoitte sur le bord du pont pour la getter en la Gomme du moulin, où elle disoit qu'elle la noieroit.* Aliæ ann. 1403. in Reg. 158. ch. 265: *Lequelz compaignons... Auerent icelluz ventails et firent tourner la roue d'un torloir ou moulin d'huile, et laisserent aler un baston avant l'eau, qui se mist entre la roue dudit moulin et la Gomme.* Aliæ ann. 1478. in Reg. 201. ch. 185: *Le suppliant... ala veoir par dehors le moulin que cestoit, et vit en la Gomme que cestoit Jehan Hurache, qui estoit ja mort soubz la roe. Fasciculum vero sonat in Ch. Pedag. Peron. ann. 1286. ex Chartul. 21. Corb. fol. 356. v: *Item une Gomme d'aguilles, c'est assavoir xxx. livres de pesant pour le Gomme, le Gomme doit vij. den. Paris.* *Gomme* eadem notione, in Stat. mercer. Paris. ann. 1407. tom. 9. Ordinat. reg. Franc. pag. 305. art. 4. et pag. 306. art. 11.*

° **GUMPHUS**, *Gumfus*, *Gomphus*, Conglutinatio, concatenatio, Papiæ. *Junctura vel vinculum aliquorum corporum*, Uguition, et Wilhelmo Britoni in Vocabulario. Acta S. Sebastiani n. 83: *In cloaca illa, que est juxta Circum, invenies corpus meum, pendens in Gompho. Gumfus, habet Ordericus lib. 7. pag. 643: *Quid referam de Sebastianiano, quem sagittatum in cloaca suspenderunt Gumfo?* Acta S. Thyrsi n. 21: *Quia ipsa (stimulacra) magis reguntur Gomphis ferreis, et plumbo, et saxo. Gesta consulum Andeg. cap. 8. num. 26: *Cum ostio fuisse, quod Gumfis et verticellis et quatuor clavibus firmabatur.* Guibertus lib. 3. de Vita sua cap. 11: *At modo residui proceres profugarum usque ad Gonfos, seras, et pessulos omni substantia atque utensilibus addemabant.* Ita emendandus hic locus, pro *ad confosceras*. Magister Egidius Corboliensis lib. de Pulsibus:**

*Atropos excludit Lachesim, vitella rumpit
Stannas, dissolvit Gumphos, vitamque relegat.*

Joannes de Garlandia in Synonymis:
Est constructa polis, radice, cantu, rota Gumphis.

Alanus in Anticlaudianum lib. 7. cap. 1:
Junctura tenui, Gumphis subtilibus aptat.

Idem de Incarnatione:
*Que, aint vincla, que juncturez,
Qui Gumphi, que unio.*

Hinc nostris vox, *Gond*, orta. [Græcis γόνος, est clavus.] [Gloss. vet. Lat. German. et Gemma Gemmarum: *Gumphus Germ. ein Hufnagel* (clavus) quo ferrea sola equo suppingitur] vel *uncus*, vel est *quilibet clavus*. ADEL.] [° Vide **Vertibella**.]

1. **GUNA**, [Cucurbitula. Vide **Guba**.]

2. **GUNA**, Vestis pellicea. *Gunarius*, Mercator *gunnarum*, *Gunnella*, Minor guna. Vide in **Gunna** 1.

GUNDEBODINGI, appellati Burgundi, et generaliter, qui *Legs Gundeboda* videbant, ea nempe, quam Gundebodus Rex Burgundis condidit, in Capitul. Aquiligran. ann. 789. cap. 82. et in Capitul. Caroli M. lib. 1. cap. 81. *Gundebdingi*, in Capitul. Francoford. ann. 794. cap. 48. [Pro *Legs Gundeboda* legitur apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 90. *Gugibada, Gundabada rectius et Gundabanda*, ex variis codd. *Gundabada*, in Prefat. Capitul. 2. ann. 818. *Gombata*, in Notis Baluzii ad Capitularia tom. 2. col. 1074. ex MSS.]

GUNEBODIGNI, in Capitul. Aquigr. ann. 789. cap. 68.

GUNTBODIGNI, in concil. Francoford. ann. 794. cap. 45.

° **GUNDULA**, Donum, munus, ut videtur. Charta Vitalis ducis Venet. ann. 1094. tom. 4. Cod. Ital. diplom. col. 1536: *Si cenglarum aprum aliquo venatu cepertis, caput illius cum pedibus nobis... portaturi estis. Gunduliam vero nullam, nisi libera voluntate vestra, facturi estis.* Vide supra **Gonela** 1.

° **GUNFANA**, Vide infra in **Gunifano**.

° **GUNFUS**, Vide **Gumphus**.

° **GUNITA**, Greg. Mon. in Chron. Farf. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 409: *Concessit Guidonato unam, petiam terras ad casam edificandam, et alias res ibidem ad cellam nostram S. Maris de Minione pertinentes, ad annualiter ibi reddendum pensionem, et si necesse esset, Gunitas ad mare faciendum.*

1. **GUNNA**, Vestis pellicea nostris *Gonne*. *Anglis Gowne*. Lexicon Cambro-Britannicum, *Gwn, toga*. Lexic. Gr. MS. Reg. Cod. 206C: *Βαῖτα, ἄβητις, ὁ τριγώνου. Alibi: Ἀβητις, κομμιτικὸν περιβλεῖον ἐκ ἀβηταῶν, οἷον γούνα, ἢ ἄλλο τι.* Allud Cod. 330: *Σινορα, ἱματίον ἑσπέρου, ἀβητικὸν ἀποκρίνον, δουλικὸν, καλίστην, καὶ γούνα.* Ita vocem hanc usurpavit sequoribus Græcis Scriptores, Constantinus de Admin. Imp. cap. 32. et alii, quos laudat Meursius in Gloss. [° Vide Glossar. med. Græcit. voce *Γούνα*, col. 200.] Italos vocem hanc usurpare pariter pro villori veste, observat Pergaminus, ex Petrarca part. 1. Cant. 1. 5. etc.

GUNNA, Bonifacius Archiep. Moguntin. in Epist. . . *Gunnam brevem nostro more consutam.* Epist. 81: *Gunnam de pellicibus lustrarum factam fraternitati vestre misi.* Vinea Benedictina cap. 5: *Senibus nostris Gunnas pelliceas tribuimus; infirmis etiam in culcitra jacere permittimus.* [Theodemarum in Epistola ad Carolum Regem de usibus Casin.: *Senibus nostris Gunnas pelliceas tribuimus.*]

GONNA, in Gestis Guillelmi Majoris Episcopi Andegav. cap. 11. Canonici ejusdem Ecclesie in *Gonnis suis*, etc. Occurrit etiam in Actis B. Francisci Fabricianensis num. 21. Le Rouan de Guillaume ou Court-nez MS.:

Or feroi gré, s'il me tolient ma Gonne.

Alibi:
*Laissez le siecle por devenir prothom,
Et prist la Gonne, et le noir chaperon*

Rursum:
Son froc ois, se Gonne a despoillie.

Le Roman du Renard MS.:
*En vous suroil baie paronne,
S'eriez vastus la Gonne.*

GOUNA, ex Anglico & *Gowne*, et Græco-

Barb. γούνα, apud Knyghtonem : Cum innumerabilis multitudinis equitum de civibus, vestitis omnibus in coloribus regis, videlicet in Gounis albi coloris et rubei. Dantes in Parad. cant. 26. :

Che va di Gouna in Gouna.

Petrarcha part. 1. cant. 1 :

Non queram passata ultra la Gouna.

GUNELLA, diminut. ex Guna, Occitans Gounel, Gounelo, Cotte de femme, Cotillon; Gonnella, Italis. Bernardus Mon. in Consuet. Cluniac. MSS. cap. 8. et Udaricus lib. 8. Consuet. Cluniac. cap. 5. Si propter calorem frocum exuerit, in cuculla sedere poterit, sed ita ut nec Gunellam, nec pellicium subius habeat, nec aliud quidquam stamineum suum. (Cap. 11. Duo parva caligaram, tria pellicia, vel unam pro tertio Gunellam. Adde eundem Bernardum Monachum cap. 32. [S. Willelmi lib. 1. Constitut. Hirsnaug. cap. 16.] Chartam Manassis Episcopi Aurelian. ann. 1210. in Probat. Hist. Rhesensis pag. 10. Le Roman d'Aubery MS. :

Un noie i et qui et une Gonnelle.

Willem. Guiart. MS. ann. 1804 :

Des Serjens aux noires Gonnelles.

Le Lusidaire MS. :

Des que vint à la jornee

Dont à sa Gonnelle endouee.

Le Roman de Guillaume au Court-nez MS. :

Va s'en li Gouna empre une Gonnelle,

Deuchies, en langage parvit [estrainge] terre.

Le Roman du Renard MS. :

Se vous estes el longounes,

Vous li haies vostre Gonnelle.

Hinc Goffridus Comes Andegavensis dicitur Gria Gonnella, quod tunicam griseam gestaret, ut supra observatum in voce Griaus. Cui inscripta legitur in Schedis Duchesnianis Epistola Joannis Pape pro Ecclesia Lochiensis, hoc titulo: Goffrido Gria Gonnella cognominato nobilissimo Andegavorum Comiti. Et quidam Episcopus Triscanus nuncupatus Tres Gonnellas, quod tripliciter gunella uti solet, in vet. Schedis apud Augustinum du Paz in Stemat. Armoric. part. 1. pag. 47. [Spiellegium Fontanel. MS. pag. 235. Duo parva caligaram, tria pellicia, unum bianchetum, vel una Gunella pro tertio.] Vide Ricordan. Malaspin. cap. 161. Raimundum Montanerium in Chron. Aragon. cap. 74. 124. et Chr. Petri IV. Regis Arag. lib. 3. cap. 15. lib. 4. cap. 5. [Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 315. col. 2. Gonnella de Scariato. in Tabulario S. Vincentii Cenoman.] Le Roman de Girard de Vienne :

Et vos coment que cuidés tunc estre,

A vos Gonnelles grises.

GUNNELLA, dimin. a Gunna, Vestis pellicea, toga talaris. Tabul. S. Sergii Andegav. : Gaufrido, qui junior erat, dedit unam tunicam, que vulgo Gonnella dicitur, emptam octo solidis. Vide in Guna 1.

GONELLUS, eadem notione, in Charta ann. 1416. apud Rymerum tom. 9. pag. 384. et in alia anni 1317. tom. 8. pag. 648.

GUNDA, eadem ut ophor, significatio. Anastasius lib. in Epitome Chron. Casin. apud Murator. tom. 2. pag. 969. col. 1. Hic Ludovicus Italiam dum ingressus fuisset cum Clotario patre ad Casinensem cenobium possessiones universas ablatas restituit, et parinos (pannos)

nativos et grisos, calicisque cum Guindis et creas fratribus concessit. Forte leg. Gunnis.

GUNATUS, Gunam indutus. Luitprandus in Legat. cap. 53. Nec ipsa capiet eum in qua ortus est, pauper et Gunata, id est, pellicea Saxonica.

GUNARI, Gunarum seu pellium mercatores, a quibus dicta olim Constantinopoli Basilica τὸν γουναριου, de qua Chronicon Alexandrinum pag. 778. qui locus idem videtur cum eo qui τὸ γουναριου τὸν εἶπος nuncupatur a Leone Grammatico pag. 365.

Chiverius lib. 1. German. antiq. cap. 15. Gunam, a Gaunaco dictam putat, quod Varro majus sagum interpretatur, vocemque Græcam esse ait. Sunt autem Hesychio, γουναριου, ἡ ἐπιβλῆσις κερύρα, Stragula altera parte ἑλῶσα. Adde Oct. Ferrarium in Gonna.

GUNNA, Machina bellicæ, seu missilis species: vox contracta ex Mango, vel Mangons, uti opinatur Somnerus. Thomas Walsinghamus pag. 226. Nec nora, consuetis adhibitis instrumentis, missilibus scilicet, que vulgo Gunnas vocant, erribiliter feriant. Idem pag. 383. Et cum lapidibus, lanceis, et sagittis, igne Guxco et missilibus que Gunna vocantur, nostros ubique repellunt. Pag. 374. Quod cum illi præcise negarent interdum Gunnam magnam, cuius unico jactu deiecit partem unius turris. Pag. 388. Et illic figere vel locare Gunnas suas, quas Galli Carones vocant, quibus validius villam infestare possent. Ex quibus patet, Gunnam, eandem fuisse machinam bellicam, quam nostri Canonem vocabant, quæque Anglis a Gunne dicitur. Unde nescio, an a Gunna dicitur sint Canones, quasi Gunnones. Occurrunt præterea ejusmodi Gunnæ apud eundem Walsinghamum pag. 328. 390. 538. et Henricum Knyghtonem pag. 2621. 2672. 2677. et 2679. Vide Duplodes.

GUNNES dicuntur in Litteris anni 1406. apud Rymerum tom. 8. pag. 447.

GUNNARI, Gunnarum artifices, vel potius qui e gunnis missilia emittebant, Gunnari dicti in quibusdam expensarum militarium Tabulis, quas laudat Spelmanus verbo Bombarda: Lut Magister Gunnarius, Gunnarum confector, artifex vel gunnis præfectus, qui Master Gunner, Anglis.

GUNPOUDRE, Pulvis tormentarius, Angl. Gun Powder, Gall. Poudre à canon. Exstant Litteræ ann. 1414. apud Rymerum tom. 9. pag. 160. De non transmittendo Gunpoudre versus partes externas, etc.

GUNTFANO, Vexillum, flammulum. Vox formata ex Fano, de qua supra. Vide Graff. Thesaur. Ling. Franc. col. 518. voce Gundano, et tom. 4. col. 219. voce Gund, Pugna, bellum. Hariulfus lib. 3. Chr. Centul. cap. 3. Item poma Gunfanonum septem argento auroque parata. Le Roman du Renard MS. :

Queres qui le Gonfanon porte
Et qui que le doze bariller.

Vous conviendrez li Gonfanonier.

Le Roman de Garin MS. :

Li veues tantes et pavillons,
Banneres droites, et verneus Gonfanons.

Alibi :

Li veissat meint Gonfanon lever,
Meinte banneres sur le fossé ester.

Le Roman du Rou MS. :

Ni a riche home ne baron,
Qui n'ait lié lui son Gonfanon,
Ou Gonfanon, ou autre enseigne,
Ou se meisme se destraigne.

Alibi :

Li barons courret Gonfanons,

Li chevaliers courret panons.

Guillelm. Guiart. ann. 1248 :

Tant seulement li Gonfanoc.

En un flum, qui Riles à nos, etc.

Chron. Fland. cap. 67. Et tenoit en esrain une lance, à quoi l'oriflamme estoit attachée d'un vermeil samit, à guise de Gonfanon à trois queues. Vide Joan. Villan. lib. 6. cap. 40. lib. 7. cap. 18. [et Borellum, in voce Gonfanon, ubi observat Angliæ regnum a Romano Pontifice Guillelmo Conquestori traditum fuisse per Gonfanonem: qua de re Poëta vetus, qui vivebat ann. 1160. hæc habet inter cetera :

L'Apostolle li otroye,

Un Gonfanon li otroye.

Moult precieux, et chier, et bel,

Si comme il dit dessus la pierre.

Auroit un des chevex S. Pierre.

A ces enseignes li manda,

Et de par Dieu li otroye

Que Angleterre conquerrist.

Et de S. Pierre le tenast.]

Sæpe etiam usurpatur hæc vox pro ipso Fanone, seu Flammulo, quod hastis appendebatur: γαμψοδοντιον, Græcis recentioribus, Leonis in Tact. cap. 6. § 5. Mauricio, et aliis a Rigaulto laudatis. Le Roman d'Aubery MS. :

Baisse la lance où li Gonfanon pent.

Alibi :

A lances sont li Gonfanons pendus.

Le Roman de la Prise de Hierusalem MS. :

Voient l'ost palenois venir et aprochie,

Les riches Gonfanons sus au vant baloie.

Le Roman de Garin :

Brandist la bante au Gonfanon pendast.

Alibi :

Et prist l'espé à tot le Gonfanon.

Idem :

Brandist la bante, destort le Gonfanon.

Parmi le cors li most le Gonfanon, etc.

Les lances desent o, sont li Gonfanon.

Le Roman de Guiteclin MS. :

Li Rois tint une lance à un vermeil panon.

Alibi :

Moult si sient bien au col la lance au Gonfanon.

Le Roman d'Alexandre MS. :

Liante o grosse de freuse, et Gonfanon pendast.

Ejusmodi porro infularum, ab hastis ac lanceis pendentium mentio est apud Frontinum lib. 1. Strateg. cap. 12. n. 5. Albertum Aq. lib. 2. cap. 89. lib. 4. cap. 6. Fulcherium Carnot. lib. 2. cap. 10. Gaubertum in Hist. Hieros. lib. 4. cap. 89. in Gestis Francorum expug. Hieros. cap. 42. apud Gaufredum Malaterram lib. 3. cap. 87. Will. Britonem lib. 8. Philippid. pag. 196. Gruellum in Hist. Arturi Ducis Britan. pag. 66. etc. Sed et Hasta pura dicitur, que infulis istis carebant, in veteribus Inscriptionibus: in quibus interdum donatos milites Hasta pura sine vexillis, in virtutis militaris præmium, legere est, 414. 8. 438. 13.

GONFANO, Fundatio Murensis Monast. apud Eccardum de Orig. familie Habsburgo-Austriacæ col. 218. Duo offerentiola et linteum analogium subter Evangelium ponendum in festivo diebus et v. Confanones.

CONFALO, in Annal. Mutin. apud

Murator. tom. II. col. 80: *Cum Confalonibus et crucibus.*

* *Chundano*, in vet. Gloss. quasi a *Chunden*, *Kunden*, indicare, denunciare, signum dare: unde *Gunfano* proprie est vexillum classicum, index belli, alias *Herifanon*. Et quidem Gothis ex Schliero, *Gunfana*, idem est ac militum vexillum. Verel. Ind. ling. Goth. *Gunna* est praedium: hinc forte vocis origo. Haec post virum doctissimum D. Scheffelinum.

GONFANONARIUS, Vexillifer, significat: Italus *Gonfanoniers*. In Synode VIII. CP. ex parte Ludovici Pii adfuit Suppo primus *Gonfanoniariorum* et consobrinus uxoris eius, ut auctor est Anastasius ad eandem Synodum Act. 10. ubi perperam editum, *Conofanariorum*. Capitula Caroli C. tit. 82. cap. 18: *Providentiam habeant, qualiter unusquisque Episcopus, vel Abbas, seu Abbatias cum omni plenitudine et necessario hostili apparatu, et ad tempus suos homines transierit, cum Gonfanonario, qui de suis partibus cum Missis nostris rationem habeat.* In Consuetud. Bononiensis in Morinis, art. 7. *L'Enseigne et Gonfanier*, dignitas dicitur attributa uni e quatuor Comitibus Paribus. Le Roman de Rou MS.:

* Par drois et par necessarie
Deves estre de Normandie,
Et vos parces Gonfanongiers.

Chron. MS. Bertrandi du Guesclin MS.:

Que s'il avoit le monde tout enlier à baillier,
Et il avoit aveir en bon Gonfanonier.
Pour sa terre garder, et son prix assacier.

CONFALONERIUS, apud Bartholomaeum lib. 6. Annal. Genuens. ad ann. 1227. et apud Illustr. Fontaninum in Antiquit. Floris pag. 416. et 417.

* CONFALONERIUS, in Vita S. Andree Corsini n. 86. tom. 2. Januarii pag. 1071.

* CONFALONERIUS, apud Marten. tom. 7. Amplias. Collect. col. 831.

Obtinuit etiam apud Italos *Gonfanonarii* dignitas, praesertim apud Florentinos, quibus olim ita indigitabatur supremus Magistratus, (ann. 1292. institutum). Ex plebeis assumebatur: cuius praecipuum munus erat leges tueri et nobilitatem auctoritatemve deprimere. Vide Jacobum Wilhelm. Imhoff in Genealogia viginti illustrium in Italia familiarum. Ibi *Gonfanonarius* dicitur hic Magistratus. *Gonfanonarius* *Reipublicae* Lucanae memoratur tom. 5. SS. Junii pag. 498.] Sed et hodie regitur Senensis urbs a tribus *Gonfanonariis*, quorum singulis tertia urbis pars regenda datur. Habet denique Ecclesia Romana suos *Gonfanonarios*, de quibus praef. Froissartes 2. vol. cap. 135. Joan. Villaneus lib. 6. cap. 89. et Matth. Villan. lib. 9. cap. 90.

CONFALONIS CONFRAFRATERNITAS, seu *Commendatorum* vel *Recommendarum* B. M. Virginis Romae a quibusdam Patriciis ann. 1264. instituta et a Clemente IV. ann. 1267. confirmata, sic appellata eiusdem Dei Genitricis imago depicta erat. Et Confrafraternitati redimendorum captivorum ab infidelibus detentorum cura ann. 1568. delegata est, et date, jam ab anno 1579. facultas alias sibi sodalitates aggregandi. Huic reipasa accessit Societas Lugdunensis: cui nomen dedit Henricus III. Fr. Rex, ut narrat Thuanus Hist. lib. 6. Vide Spondanum ad ann. 1576. Macro fratres in Hierolexico et Hofmannum.

* GONFANONIE FEODUM, in Charta Ecclesiae Lugdun. ann. 1290.

* GONFANERIA, Dignitas et officium *Gonfanonarii* seu vexilliferi. Comput. MS. Guill. de Cheriaco recept. regni Navar. ann. 1300: *Domino Furioso Almoraviti pro complemento militiarum suarum... Nam eidem pro jure Gonfanerie, etc.*

* GUNTRADINGI, etc. Vide *Gundobdingi*.

* GUODOBIA, Pilum venabulum, Gall. *Voage*, *Epicus*. Acta S. Lauri MSS.: *Deposuit eum de super equum suum... collum ejus de Guodobia acuta praeciderunt.*

* GUOLATIA, Vide *Golia*.

* GUOTA, Falcis species, Gall. *Serpe*, alias *Gosa*. Littere anni 1346. Hist. Dalphin. tom. 1. pag. 63: *Muneri factis et provideri arnesis pro cala et destructione arborum, cinearum et bladorum opportunis; utpote de Guoyis, falcebus, deyratuz seu securibus, faucibus et fundis, etc.* Vide *Gota*.

* GUPHUS, pro *Gumphus*, de quo supra. Cardo *Guphi* et *cardines*, apud Marten. tom. 8. Anecd. col. 1700.

* GUPILARIUS, ut supra *Gopillator*. Qui vulpes, alias *Goupils*, venatur. Computus ann. 1302. apud D. Brussel ad calcem tom. 2. de Feudorum usu pag. CLXXII: *De venatione paranda et de minutis rebus, XLVIII. et IIII. d. ... Gupilarii de secundo tercio XIX. l. XL. d. minus.*

* GUPPA, Sagum militare, idem quod *Jupa*. Vide in hac voce. Stat. ann. 1356. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 181. col. 1. *Item quod omnes, cujuscumque conditionis existant, habeant usum arnesium condenses... et quod pauperiores ad minus habeant unam Guppam, vnam servelliam.*

* GUPPUM, Gypsum, Gall. *Platre*. Stat. Mantuae lib. 1. cap. 139. ex Cod. reg. 4820: *Ordinamus quod... coramen pilorum, asungia, sepum, Guppum...*

* GURBILIO, Charta Gastonis Virecom. Beneharnensis ann. 1168. pro fundatione Monasterii Silvalate: *Et de redditibus nostris, qui paterno jure nobis succedunt, centum solidos Pictavinos, et 30. Gurbiliones salis in villa, quae dicitur Saliaz. Ibi Marca lib. 5. cap. 22. vertit trente Gurbilions de sel, id est, corbulas, seu Gorbiculos.*

* GURDAMONIUM, Grani species. Stat. Astas ubi de Intr. portar. *Gurdamonium solent pro qualibet libra, lib. 1. sol. 10.*

* GURDUS, Sulpitius Severus in Hist.: *Verere ne offendant vestras unum urbanas aures sermo rusticus. Audietis tamen ut Gurdanicum hominem, nihil cum furo aut cithurno loquentem.*

* GURDUS, Gloss. MS. Reg.: *Obtusa, surda, gurdia*. Papias: *Gurda*, inutilis, inepta, stulta. Eodem habent Isidorus in Gloss. et Ugutio. Idem Papias: *Obtusa, gurdia*. Gloss. S. Bened.: *Gurdus*, *gurdus*. [Pro *gurdus*; leg. *gurdus*, ex Caspianum lib. 1. Instit. cap. 5. *Gurdus*, quos pro stolidis accipit vulgus, ex Hispania durisae originem audivit. Etiamnum Hispani et Vascones *Gordos*, vocant pingues et obesos, ut tradit Oihenartus in Notitia Vasconie. Academ. Hispan. *Gurda*, stolidus, *hardus*.] Regula Magistr. tri cap. 50: *Duricordes vero et simplices fratres, vel qui litteras dicere nolunt, et*

non possunt, ipsi *Gurdus* operibus intrinsecus. Abbo lib. 1. de Obsid. Parisiensis vers. 434.

Nesque saltem *Gurdus* mandet custodibus ipsam.

Et infra lib. 2. vers. 535:

... Pueri animas cum sanguine *Gurdi*.

[Ibi, ut et aliis locis, [90 lib. 1. vers. 531.] *Gurdus*, ineptus et stultus interpretatur. Occurrit etiam in Notis Tyronis pag. 102. Robert. Gaguinus in Poem. vernaculo, *le passe-temps de l'oisiveté*:

Gourras et de Dieu le grand feult,
Et le maillet de sa Justice,
Qui est sur bons pais et conseil,
Et terrer sa Court et sa noc.

At contra vocem *Gourd* in bonam partem non semel usurpat Sangelasius in *Viridario* honoris.

* *Gordin*, eodem sensu, in Lit. remis. ann. 1450. ex Reg. 190. Charloph. reg. ch. 7: *Festini Boyz commença à d'amenir le suppliant et l'appeller villain Gordin*. Unde *Engourdeli* vel *Engourdeli*, pro vulgari *Engourdi*, hebes, torpens, in Mirac. B. M. V. MSS. lib. 1.:

La parole ont vers Dieu et froide,
Qu'il sont Engourdeli et froide,
Plus que ne soit poil en fouches.

Ibidem infra, *Engourdeli*. Vide infra *Gurgus* 2.

* GUREC, Ephobie, vox Wallica, in Legibus Hoell Ront Regis Wallie cap. 18. Boxhoronio in Lexico Cambrico, *Gourryff*, est virgo, [Guec Armoricis: quibus mulier dicitur *Gourac* vel *Gurac*. Magna quidem vocum affinitas cum *Gursic*, at minor cum *Ephobia*.]

* GURGA, ut mox *Gurgies*, Italus *Gorgo*. Charta Fridrici II. Imp. ann. 1229. apud Rocchum Firum tom. 2. Notitias Sicil. pag. 640. *Et ducere... conductum (aqua) in alias terras in Gurgam suam propter fogiam magni fluminis Lentini, et piscariam ibi facere, etc.* *Gourit*, in Consuet. Burbon. art. 102. *Gourges de moulin*, in Consuetud. Burdegal. art. 112. Vide *Gordus*.

* GURGERIA, pro *Gorgeria*, Armatura, qua guttur tegitur. Locus est supra in *Genoclaes*.

* GURGES, Papias et Will. Britoni in Vocabul. est locus verticillous in flumine, altus et profundus, vorago, fossa, lacus, barathrum: sed proprie est locus in fluvio arctatus, seu ad construendum molendinum, seu ad capiendos pisces: *Gourgo*, Occitanis. Ovidius de arte amandi:

Quo minime credis *Gurgite* piscis erit.

Domesdel, in Monastico Anglie. tom. 3. pag. 305: *Ibi unum molendinum de 18. sol. et 5. den. prati acra una, pastura ad pecora ville, de uno *Gurgite* 32. denar.*

etc. Charta Henrici Reg. Franc. in Tabular. S. Maglorii Paris.: *Denique precipimus inserere *Gurgites* pisciales trās, primum ex his situm in confluentia Sequanae et Materne, etc.* Charta Ludovici VII. Regis Franc. ann. 1147. pro Abbacia Barbellensi apud Sammarthanos: *Et in Secana construant et edificent sibi *Gurgitem* unum in idoneo loco... ad piscationem videlicet et molendinum.* Monasticum Angl. tom. 1. pag. 708: *Deciman totus piscis et piscariae de *Gurgitibus*, tam de rebus, vel ingentis qualitercumque evenientem.* Charta ann. 1196: *Quod nec a nobis, nec a quoquam mortalium in dictis *Gurgitibus* molendinum construat.* Bracton. lib. 4. tract. 1. cap. 45. § 10: *De stagno vel *Gurgite* levato, vel*

prostrato ad nocentium injuriosum. [Neurologium MS. B. Maris de Argentario. XI. Kal. Martii Ricardus Episcopus Monachus B. Dionysii pro faciendo anniversario x. sol. ad picturam de Gurgis. Ibidem ad calcem: Idem Prior eodem die de Gurgis suo pitanciam dari Conventui stabilivit.] Joan. Britto pag. 82: *Puis soit enquis de Gors levez en eues communes. etc.* Adde pag. 158. v. Fletam lib. 4. cap. 27. § 4. cap. 28. § 8. preterea Walafridum Strabum de Vita S. Galli cap. 12. 28. Probat. Hist. Monmorenciac. pag. 407. Gull. Prynnum in Liberatib. Angl. tom. 2. pag. 424. etc. Vide Gorgus.

GURUCIUS nomine. Mare Mediterraneum appellare solebat Carolus M. ut auctor est Monachus Sangalli. lib. 1. cap. 29.

GURUS. In Tabulario Conchensi in Ruthenis Ch. 483. [in Chronico Farfensi apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 474. in Charta ann. 877. Marcus Hisp. col. 875. Chronicon D. Gravini apud eundem Murator. tom. 12. col. 708. Erat autem ibi prope quidam Gurgus aquarum profundus, ubi ex profunditate aqua nimis rutibatur.] Hinc Occitani molendinum Egouyati dicunt, quod aqua nimis laborat. Engouragement de aquae, in Consuetud. Solensi tit. 12. art. 1.

GURUS. Ostium, per quod rivus in fluvium influit, vel Locus, ubi in Gurgitem desinit. Charta ann. 1815. in Reg. 59. Chartoph. reg. ch. 819: *Exinde tenendo matrem antiquam dicti rivi Dancaut, usque ad Gurgium ejusdem rivi. Vide Gula fluvii supra in Gula 8. et mox Gurgium 2.*

GURIBITOSA MABICI PLANTIES, apud Lambertum Ardensem pag. 11.

GURITUM, Focus fluminis, ubi Gurgis, in Consuetudine Tolosana Rub. de terminis Ville Tolose.

Reg. S. Justi ex Cam. Comput. Paris. fol. 188. v: *Gurgitia aquarum xxv. sol. due sedes ad molendinum foulere.*

GURIFUM, Canalis, per quem aqua decurrit. Charta Phil. Pulc. ann. 1818. in Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 424. r. col. 1: *Nec teneantur ad refectionem seu reparationem conductuum seu meatuum dicti fontis aut locorum, in quibus ipse fons oritur, et rivulus ipseus egreditur per diversas Gurgitia in abbatis praedicta. Vide supra Gurgis.*

GURIGITATUS, Incurtatus. Vita B. Caroli Comitis Flandriae. tom. 1. Martii pag. 180: *Tantum panis insumpsit epulatio... atque sic per inobedientiam est Gurgitatus.*

GURGO Poeta laudatus ab Aldhelmo Abbate Malmesburienensi in Epist. ad Eadfridum:

*Digne fuit Gunglio Gargo fugax fambulo,
Nec timescitur scriptor terrentis Iodice lingua.*

Ubi Usserius Armachanus monet in MSS. apponi hanc Glossam: *Fugax Gurgo, id est, virgo impetrante noverca de matrimonio exposita, inter ferax enutrita, ferarum consuetudinibus asuescens, quae alio nomine Futurna. Fante glinglio, id est, rogans fratre, vel alio quolibet amico, ut digna fieret illa fugax fambulo, id est, reversione, vel sine laboris.*

GURGUINA, Cella minor. Charta ann. 1304. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 49. col. 2: *In hospicio vero predicto est quadam aula longa, in cujus capite est una camera, cum una priorata camera, et in alio capite est Gurguina quadam. Vide mox Gurgustium 1.*

GURGULIO, οὐρμαζιον βορυς, Casula,

Parva domus, in Supplemento Antiquarii. [Gloss. Gr. Lat. et Lat. Gr.: Οὐρμαζιον, casula. Οὐρμαζιον βορυς, Gurgulio. Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7884: Gargaton, Gurgulio.] Vide Gurgustium 1. Varroni aliique est pars colli, qua spiritus comitat. Lactant. de Opificio cap. 11: *Spiritus contra, qui est incorporatus ac tenuis, qui spiritum sibi facere non potest, accipit vim fatalem, qui vocatur Gurgulio. In constat ex oesibus flavore ac molibus quasi ex annulis in catena modum compactis et coherentibus, patetque semper hinc transitus.* Papias MS. Bituric: *Bronchum, gurgur, quem Gurgulio non dicimus, id est emittentior pars guttulis.*

GURGULIONES, sic dicti Burgundiones in Historia Luitprandi apud Murator. tom. 2. pag. 450. col. 2. vel quod ob superbiam toto gutture loquantur, vel quod verius est, quod edacitati, quae per guttam exacerbat, nimis indulgent.

GURGUR, Celer. Papias MS. Editus habet Gurgus, [a Graeco γοργός, Velox.]

1. GURGUS. Vide in Gurgis et Gurgur.

2. GURGUS, Insepto, e stolo, e ingordo. Glossar. Lat. Ital. MS. Vide supra Gurgus.

GURGUSTIO, Genus retis, in Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7879. Vide mox Gurgustium 1.

1. GURGUSTIUM, Papias: *Gurgustium, Casca brevis, ubi pisces nutriuntur. Gurgustium, casca modica, domus pauperis.* [Idem Papias: *Gurgustia, Loca tabernarum tenebrosa, ubi convivia turpia fiunt.* Servio, *Gurgustium etiam est obscura et latens taberna.* Hinc Gallicum *Gargotte*, *Cauponula*, tabernula: *Gurgustolium, Antrax secretum, angustum apud Papiam laudatum.* Voces sunt Ciceroni et Apuleio nota, dubie tamen Latinitatis. A *Gurgulione* seu *Curculione*, Verme, dictum est *Gurgustium*. Vide Festum.] Job. cap. 40: *Nanquid implebis sagenas pelle ejus, et Gurgustium piscium capite ejus.* Thwoccius in Carolo Rege Hungar. cap. 87: *Sed erant omnino sicut pisces in Gurgustio, vel in reti comprehensi.*

Gloss. Bibl. MSS. ex Bibl. reg.: *Gurgustium, vas est vimineum, in quo pisces reservantur, ac et rete piscatorum nuncupatur. Item, locus tabernarum tenebrosus, ubi convivia turpia fiunt, cella modica, vel domus pauperis.* Tabul. Pontisar: *Dedit Ludovicus puer monachis SS. Germani et Martini unam aquae arcam ad Gurgustium piscium faciendum.* Ubi idem quod Gurgus.

2. GURGUSTIUM, Guttur, apud Papiam.

Nostris *Guterel* et *Goitron*. Lit. remiss. ann. 1376. in Reg. 110. Chartoph. reg. ch. 308: *icellui Pierre... prius ladii Thomassin son fit par la gorge et par le visage, et d'un coustel... le féry deux cops en la gorge ou Goitron.* Alia ann. 1414. in Reg. 167. ch. 427: *Guillaume Daunelle avoit navré icellui Simonnet en la gorge ou Guterel.* Bestiar. MS. ubi de Vulpe:

*Pain qu'il les trest ce non Goitron,
Tous les deroit chis larron.*

3. GURGUSTIUM, Gurgis, locus in fluvio arcatus ad capiendum pisces. Charta ann. 1302. tom. 5. Cod. diplom. Foton pag. 72. col. 2: *Insulam Ostiahusen, dimisimus cum omni jurisdictione et jura temporalia in agris, pratis, pascuis, ac sua parte Gurgustii.* Ubi in

allis Chartis eadem de re ibid pagg. 62. 63. et 64. legitur *Piscaria*. Neque aliter intelligendus videtur Thwoccius ad *Gurgustium 1.* laudatus.

GURGUSTRIUM, pro *Gurgustium*, Retis seu vasis piscatorii genus. Charta ann. 1279. inter Probat. tom. 1. Annal. Premonstr. col. 611: *Gloss vero aquasquam aliter, nisi cum hamis et Gurgustriis, in eodem fluvio piscabantur.* Vide supra *Gurgustium 1.*

GURNA, Urna, concha; mensura quaedam. Vide Glossar. med. Graecit. voce Γούρνα, col. 362. et Append. pag. 51. Chart. Roger. Reg. Sicil. apud Roccium Pirrimum pag. 98: *Donamus quoque causa condimenti menas monachorum in territorio Phari a salina Gurnas etis cassetas 50.*

GURNADUS. Vide Gornus.

GURPICIO, GURPIRE, GURPISSIRE. Vide supra in *Gurpice*.

GURPIMENTUM, GURPIRE, etc. Vide *Gurpice*.

GURULA, Nutrix, conportatrix. In Glossis MSS. Sengerman. num. 501. Lege et vide *Gurula*.

GURUM, vel GIRUM, Pulvis molendini, apud Matthaeum Silvaticum.

GURRA, Vitinis species, Ital. *Gorra*. Stat. Montis-reg. pag. 229: *Idem intelligatur de rovere, quercu, cerro, . . . Gurris et salicibus, etc.* Stat. Aste ubi de Intr. portar.: *De salicatis et sarmentis nihil solvatur, etiam de Gurris, finis et carra-ris veteribus nihil solvatur.* Vide supra *Gorra 2*.

GUSCARTA, in novo Tract. de Re diplom. tom. 1. pag. 305. perperam pro *Geiscarta*. Vide supra in hac voce.

GUSPIRE. Vide supra in *Gurpice*.

GUSSA, GOZA, GUZIA, Machina bellicum species Usatici Barcinonenses MSS. cap. 88: *Nemo praesumat... castrum contra Principem edificare, nec fortitudinem tenere obsessam, nec debellare cum ingenio, quod rustici dicunt fundibulo, et Gosa, et gata, quod magnum deducis erit Potestatis.* Charta Jacobi I. Regis in Constitutionibus Catalanis MSS.: *Statuimus, quod nullus portet fundibulum, Guziam, vel gatum, aut aliquid aliud ingenium contra aliquem, sine speciali nostro mandato, nec trahat cum eis, nisi de hoc habuerit a nobis... privilegium speciale.* Editum Nunonis Sancii D. Rosillonis de Treuga tenenda ann. 1217: *Statuimus... quod nullus expugnet aliquod castrum, vel aliquam munitionem cum Gussa, vel perrero, vel manganello, nec cum alio genere ignorum.* Ita porro appellata fortean haec machina, quod canis formam referret: nam Occitanis *Goussas*, canis species est, *Chien marin*, *Clabaud*. [Vide supra *Goussus*.]

2. GUSSA, Pulmen. Ital. *Guccio*, Gall. *Coquille*, *Coyus*. Memoriale Potestatum Regiens. ad ann. 1271. apud Murator. tom. 8. col. 1188: *Et xx. castanex cum Gussis (vendebantur) 1. ratanum, et xiv. amigdale 1. razanum.*

GUST. Bracton. lib. 8. tract. 2. cap. 10. § 2: *Secundum antiquam consuetudinem dici potest de familia alienigena, qui hospitatus fuerit cum alio per 8. noctes: quia prima nocte dici potest *Uncuth*, secunda vero *Gust*, tertia vero *Hoghenehyne*, [et *Gast* hospes.]*

GUSTALDUS. Vide *Gastaldus*.

GUSTANTEA, Grato animo, in Actis SS. Aprilis tom. 8. pag. 111.

GUSTARE, Idem quod *Pastus*, procuratio seu convivium: maxime vero illud quod vassalli dominum excipere ex jure vel ex consuetudine tenebantur. Piacit.

ann. 785. apud Murator. tom. 1. Antiq. Ital. med. sivi col. 745: *Et per singulos annos Gustare eorum dava in ipsa casa basilica sancti Petri, ubi ipse Damianus resedebat. . . Quantum ipse Damianus ad manus sua abest, et ipse Gustarem per singulos annos, unde vos dicitis, sua voluntate dava.*

° GUSTARE, Eodem intellectu, in Placit. ann. 658. ibid. tom. 4. col. 168: *De secundo in secundo anno eis et sacerdotibus seu clericis novum quartam farinam post Pascha Domini Gustarem unum ibi facere et dare debuerat cum Vallerino prebiter, quomodo antea consuetudo fuerat de ipsa ecclesia faciendi.*

GUSTATOR DIGITUS, qui Græcis λυγός. S. Hieronymus in cap. 40. Esaiæ: *Parvo digito, quem vulgo Gustatorem vocant.*

GUSTRUM. Vasis species. Zyxillanes Episc. Toletanus Hymno de S. Thyrsio. a Bivario, ex Breviario Musarabum editus:

*Gustum parviter adire precipit
Placens lymphæ, caput martiris suffocet.*

In Actis, est *labes, vas, fînna*. [Papias MS. Bituric. : *Gustum, Genus vasis, vel ampullæ, quo unguenta servantur.* Editus habet *Gustum*.] Gloss. Lat. Græc. : *Cupillum, γερυπίδιον.* Ubi *cupillum* idem valet ac *cupella*. Vide in *Cupa* 2.

1. GUSTUM. Cupedia. Ullitur Apitius lib. 4. de Re cult. cap. 5. Adde Fragmentum Petronii pag. 74. et que notamus in Descript. CP. ubi de Augustæo.

2. GUSTUM, Genula, Gall. *Collation*. Mabill. tom. 1. Anna. Benedict. pag. 704. col. 2. ex MS. Casinensi : *Cum autem liberi a vindemia fuerint, statim ad nonam horam reficiunt, et post vespere Gustum manducant, et bibunt iterum.*

3. GUSTUM, ut *Gustare*. Charta Joan. dom. Castrii. ann. 1278. in Chartul. Cluniac. ch. 87 : *Serviens noster... cum quinque servientibus habet... semel in anno in predicto prioratu de Blanzeto in sero suum convivium atque Gustum. Nisi sit pro *Gistum*. Vide supra in hac voce. *Goustement*, Cibus, in Vit. SS. MSS. ex Cod. 28. S. Vict. Paris. fol. 29. r. col. 2. : *Je porte le Goustement as freres, etc.**

4. GUSTUM FACERE, Præ gustare, Gall. *Faire l'essai*. Leg. Palat. Jacobi II. reg. Majoric. inter Acta SS. tom. 8. Jun. pag. 1. col. 2. : *Deinde ipse idem major-domus sive magister hospitii de eisdem cibariis Gustum ibidem facere non omittat. Nostris alias Guessson, pro Gustus, sapor. Charta ann. 1866. ex Tabul. S. Joan. Laudun. : *Disoit qu'il l'avoit mis (le vin) d'une part pour euls en une tîne et une tînette, tant blanc comme rouge, qu'il monstroit; et que dès lors il l'avoit offert à dant Oudart qu'il voloit essayer dou vin, lequel il offroit; et que s'il n'estoit de tele Guessson, comme il devoit estre, si estoit il, si comme il disoit, prest de l'omender.**

5. GUTA, GUTATUS. Vide infra in *Gutta* 1. et 6.

GUTI, Gothi, et Gotti, vel Goti, quibusdam *Juts* et *Jutones*, Romanis *Getes*, Anglo-Saxonibus *geatas*, a prisco Gothico *jus*, quod giganteum significat. Ita autem appellatus potissimum unus de tribus populis illis primariis, qui relicte in Germania sedibus, in Angliam transiere, et ibi sedes fixere, ut Beda refert, cujus Interpres Saxonicus, pro *Juts*, *geatum*, id est, *Getas* vertit. Inde illud in Legibus Edw. Confess. cap. 35. tit. 4e Hia, qui cohabitare de-

bent in Britannia : *Guti vero similiter cum veniunt, suscipi debent et protegi in regno isto, sicut conjurati fratres, sicut proquini, et proprii cives regni.* Plura de *Gutis*, et *Juts*, vide apud Camdenum, Spelmanum et Cluverium lib. 3. Germ. antiq. nam hæc Glossarii consilium excedunt, cum ad rem Geographiam spectent.

1. GUTILLIOCE, *Κάρυς* *εμπύδ.* in Glossis Lat. Gr. [° Adde ex Castigat. in utrumque Glossar. leg. *Gutillioce*.]

2. GUTOSUS, *Hydropticus*. Append. ad vit. S. Ludov. reg. tom. 5. Aug. pag. 569. col. 2. : *Juvenula quadam... de parrochia de Asneris, que, ut asserbat, a longo tempore Gutosa erat, ad altare sancti miserabiliter infata accessit, etc.* Vide *Gutta* 4.

3. GUTOSUS, Articulari morbo laborans, Gall. *Goutteux*. Charta ann. 1384. inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 79. col. 1. : *Dicitur vero custos sigilli se excusavit, dicens non posse ad dictam villam accedere, cum sit impotens et Gitosus sua persona, etc.* Vide *Gutta* 3.

4. GUTOSUS, Imbre imbutus, in Stat. capit. Nem. ann. 1384. ibid. pag. 188. col. 1. : *Et si in episcopatu aliquando tripudiatum fuerit, hoc erit propter necessitatem, quando solum ecclesiam erat Gutosum, quod contingit quando sunt magne pluvie.* Vide *Gutta* 1.

5. GUTREMA, Gutturis morbus, angina, Gall. *Equivancie*. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657 : *Squiliantior, Prox. Gutrema.*

6. GUTROSUS, Cui inferno, in Glossar. Lat. Ital. MS. pro *Gutosus*. Vide supra in hac voce num. 1.

7. GUTRUM, Vide *Gustrum*.

8. GUTTA, Idem videtur quod *Gota*, de qua voce supra, et *Gutera*, Canalis, rivus. Tabularium Prioratus de Paredo fol. 22 : *Terminat de una parte corrente Gutta, alia via publica, etc.* Fol. 23 : *Sunt illi fines diti la person, usque ad Guttam, que dividit villam Defensum dictam, et sicutam, etc.* Fol. 42 : *Qui terminat de una parte Gutta mortua, etc.* Fol. 62 : *De una parte terra S. Vincentii, de alia Liger fluvius, de altera Gutta decurrit.* Tabular. Monasterii S. Andreae Viennensis : *In alio fronte, Gutta percurrente, qui ad estum siccatur, etc.* Infra, *Gutta sicca* dicitur. Occurrit etiam crebris in Tabulario Conchensis Abbat. in Ruthenis.

9. Charta ann. 1310. in Reg. 46. Chartoph. reg. ch. 44 : *Ex alia parte dicitur pontis S. Johannis sicut Guta ascendit... et prout exinde protenditur ad quemdam lapidem rotundum, qui est quasi in capite dicte Gute inter rivus de Laverada... et inde prout descendit fundus Guta, que est inter curtile de Chaselas et curtile de Loysret.* Alia ann. 1319. in Reg. 61. ch. 428 : *Et exinde sicut Gutta de fossa ascendit ad cendrium de Vallieras.* Vide *Guttarium*.

10. In tractu Dumbensi, et fortassis etiam in aliis, per *Guttas* sæpius intelliguntur illi canales et alvei, quibus aqua fluvialis in vicinos fundos derivatur. Qui in his locis, in quibus hujusmodi canales effodiuntur, jurisdictionem integram habent domini, li piscationis jure poluntur. Charta Thosiaci ann. 1451. *Debet 5. sol. Vienn. pro licentia et data de construendo in suo prato vocato la Gaille quamdam Guttam piscatoriam.*

11. GUTA, Eadem notione. Tabularium Eccl. Cadurcensis : *Cum ipse terra, que tenet in ipso loco, que tenet in illa Guta.*

Charta Froterii Episcopi, ibidem : *Et per illo termin... et descendit per mediam cumbam, usque in illa Guta, que dicitur Boina.*

GUTTULA, Rivulus. Tabularium Monast. S. Andreae Viennensis : *In alio fronte terra ipse quintillione, et Guttula, que ad estum siccatur. Tabularium Britanense Ch. 15 : *De duobus vero lateribus vineas S. Juliani, ex quarto vero latere Guttulam decurrentem, etc.* Alibi : *De superiori vero latere est Guttula decurrens, de superiori vero latere strata publica.**

2. GUTTA, Italis *Gotta*, Hispanis *Gota*, Catarrhus, fluxio, quod *gutatum* fiat, inquit Berevicus lib. de Idea Medicinæ antiquor. nescio an vere. Dominio lib. 2. de Vita Mathildis cap. 21 :

Frigore percussa, deluit nimis illico Gotta.

Vita S. Anselmi Episc. Lucensis n. 57 : *Die quadam cito superveniens Gutta, ita ut unius oculi lumen sanguine cooperaret, Num. 58 : *Gutta, quam dicunt, fistulam, generante, putredo quadam asidua stillabat.* Num. 95. et 42 : *Gutta paralytica, Gutta, quam Paralytism vocant. Hydroptis, apud Tortarium Floriacensem :**

Gotta fegit vestræ, restinguatur hæc sapor ignis.

Magister Egidius Corboliensis de Urinis :

Insultat Gotta regere per alba nana.

Ubi vide Gentilem de Fulgineo. Ebrardus in Græcismo cap. 10 :

*Est pluvia gutta : sed sit situla tibi stilla ;
Dicitur esse sans passio Gotta forte.*

Vide Albertum M. lib. 28. de Animalib. cap. 18. [° et Grimm. Mythol. German. pag. 673.]

GUTTA CADIVA, CADUCA, *Ἐπιληπτικὴ* Glossæ Rhibicæ MSS. : *Ἐπιληπτικὴ* dicitur, qui *Guttam* habent *Cadivam*. [Robertus de Tumbalena in Epistola ad Monachos S. Michaelis de Monte apud Mabill. tom. 5. Anna. Benedict. pag. 669. col. 1. : *Hugo vocatus frater quidam... subito illa molestia arripitur, quam Medici Epilepsiam vocabulo Græco dicunt, vel Sacrum morbum, eo quod sacras hominis partes, ut est caput, et mentem occupet; nos vero vulgariter Guttam Caducam, ex eo quod cadere faciat, vocamus.] Vita MS. Caroli M. jussu Friderici Imperatoris lib. 2. cap. 22 : *Sed quod magis dolendum erat, intrinsecus epatica passio, imo ebrietas animi, Caduca Guttæ, et cotidiana recordia ipsum desipere faciebant.* [Vita S. Raynerii, tom. 2. Junii pag. 442 : *Hæc sub occasione Caduce Guttæ, biennio ante adventum almi Raynerii ad nos a demonio fuerat verata.]**

remiss. ann. 1366. ex Reg. 98. Chartoph. reg. ch. 678 : *Iceillui Thomas ala de vie à trepassement par une maladie, si comme l'en dit, de quoy il estoit malade par plusieurs fois, appellé Goute félonnesse.* Alie ann. 1426. in Reg. 178. ch. 311 : *Iceillui Thome enfant estoit entaché d'une maladie d'averin de teste, nommée Goute, dont il cheoit volentiers par intervalles.*

1. GUTTA CIATA, Gallis *Goutte Sciatica*, Ischiadicus dolor, in Miraculis B. Edmundi Archiep. apud Marten. tom. 8. Anecd. col. 1395.

2. GUTTA ESTRANGURIA. Vide supra *Estranguria*.

3. GUTTA FAMILIA. *Filiam* habebat *parvulam... habentem Guttam Fantiliam*, in Actis SS. Junii tom. 8. pag. 452. ubi

Fantilla pte pro Infantilis, et Gutta Fantilla pro Varicela.

GUTTA MALOGRANATA, Hemisphericæ species, quam Galli vocant *Pome granada*. Occidant, *Mielgrano*. Steph. Julianus in Vita B. Coletæ n. 284: *Affligebatur... specialiter passione Gutta Malo-granata, taliter quod et dolores efficiebat quasi furibunda*. Dittmarus lib. 4. pag. 60: *Cui in capite suo multum nocuit migræna, quæ duplex: aut ex Gutta, aut ex veribus*. [Morbi, non fructus, genus est, vulgo *Migræna*, Hemisphericæ.]

GUTTA PALESTINA, f. pro Paralytica, ut notant docti Editores ad Append. v. l. S. Ludov. reg. Franc. tom. 5. Aug. pag. 389. col. 2.

GUTTA ROSACEA, Medicis, Rubedo in facie.

GUTTA SALSATA, Vitus Cortonenis in Vita B. Humiliatis, tom. 4. Mali pag. 377: *Sicut autem recessisti a me, nunquam tibi et lateris dolorem sensi... Infirmus tibi vulgo *Papici* vocabatur, alio autem vocabulo *Ignis volatilis*, alio modo *Gutta Salsata* nominatur.*

GUTTA SERENA, Medicis nostris *Goutta Serena*, Cæcitas, licet nullum in oculis vitium appareat præterquam in pupilla, quæ tum latior apparet et obscurior. Miracula S. Marie Magd. de Pazzi, tom. 6. Mali pag. 322: *Ob Guttam Serenam, quam biennium passa fuerat in oculo dextero, videndi facultatem amiserat.*

GUTTA, et GUTA, Gallis la *Goutte*, Pédagra, [Arthritis quælibet,] in Vita Innocent. VI. PP. apud Bosquetum pag. 189. Chronicon Casauriense: *Illa infirmitas, quæ Gutta appellatur, graviter fuerat occupatus*. Reductus in Vita S. Richardi Episcopi Cicerensis num. 98: *Cum Gutta, quam Podagram vel Artriticam vocant, frequenter vexaretur, etc.* Pseudo-Ovidius lib. 2 de Vetula:

Tussat sternum, juncturas Gutta fatigat.

Ptolemaeus Lucensis ann. 1284: *Defectum patiebatur in manibus et pedibus propter Guttas, ita quod vix celebrabat*. [Occurrit in Hist. Mediani Monast. pag. 275. in Fragmentis Hist. Daiphir. tom. 2. pag. 624. col. 2. in Miraculis P. Simonis, tom. 2. April. pag. 828. in Vita B. Hugonis de Lacerta, apud Marten. tom. 6. Ampiss. Collect. col. 1186. et aliibi.]

GUTTA, Hydropsis. Hartmannus in Vita S. Wiboradæ Virg. sæc. 5. Benedict. pag. 60: *Ægritudine, inquit, (Egkehardus vel Ekekehardus) incommo-datam Guttâ infestante et totum corpus meum contrahente, etc.* Hydropsin intelligendam esse patet ex Hepidanno, qui de eodem morbo disserens ibid. pag. 62. ait: *Egkehardus... cum quodam tempore Hydrope ad extrema deductus esset, etc.*

GUTTA, [Stillicidium, Gall. *Goutte*, *Gouttiere*. Chirographum Remboldi in Tabulario S. Clodoaldi: *Et si prædictus Remboldus domus pinnaculum auferre voluerit, vel heres ipsius, usque ad pannam Guttæ auferre licebit*. Charta Philippi Aug. ann. 1220. in Hist. Monmorenciæ pag. 85: *Facit unam domum si voluerit, nomine suo absque fortoria in insula de Chastelles supra Sequanam, ejusdem altitudinis, cuius sunt alie domus in eadem insula: ita videlicet quod parietes Guttæ, altitudinem aliorum parietum ejusdem insule non excedant.*

GUTTA, Macula. Auctor Mamotrecti ad cap. 96. Gen.: *Polymitus, vestis ex variis coloribus et Guttis, a polita, quod est pluritas, et mitos, quod est Gutta*. Infra:

Mitos, Guttam sonat... calamita est rana, quæ moratur in cannis, varias habens Guttas. Idem ad 85. Exod.: *Polymitaris, qui operatur polymio, id est, vario opere et Guttato*. Ita Guttatus, color est in epulis, guttis distinctus. [Hac notione Ovidius:

Nigresque caralis variat corpora Guttis.]

Memor. Dadon. ad ann. 898. inter Probat. Hist. Virdun. pag. 1. col. 2. [Pertz. Script. tom. 4. pag. 87. lin. 41]: *Berhardus dedit ad ipsum altare unum sacerdotale vestimentum auro ornatum, planetam scilicet, id est ex duratano cum Guttis, etc.* Maxime vero dicitur de maculis, quæ lacrymas effingunt. Inventar. S. Capelle Paris. ann. 1396. in Reg. I. Chartoph. reg. ch. 7: *Item una casula, una dalmatica et una tunica de camocato nigro, guttato Guttis albis pro officio defunctorum*. Aliud Gall. ex Bibl. reg.: *Un chasuble, tunique et dalmatique de camocaz noir, goutté de Gutes blancs pour l'office des morts*. Vide *Goutte*.

BOXA GUTTA, Vide *Calamita*.

GUTTA, Species aromatica, Psal. 44. 9. Eccl. 24. 21. et in ythmica Descriptione Veronæ apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 1055.

GUTTA ALBA, Sebum, ut videtur, Gall. *Swif*. Constil. civil. Tall. ann. 1287. in Reg. A. Chartoph. reg. ch. 1: *Quiconque seroit trouvez... dedans la ville cusant char de muris, paieroit cinq sols: mais la doient cure aux champs et deous vent, sus la poinne dessusditte: et la blanche Goutte puet en faire dedans la ville*.

GUTTA MERA, Gall. *Mere goutte*. Charta ann. 1308. ex Tabul. Fossatensi f. 29: *Annuatim unum duplarium vini sine fusio de Mera Gutta ad mensuram Parisiensem persolvent*. Alia ann. 1212. fol. 31: *Et tempore vindemiarum nomine censum in cura et de Mera Gutta... persolvent*.

GUTTA PURA, Eadem notione. Charta Adami Abb. S. Faronis ann. 1318. inter Instrum. Histor. Meldensis pag. 200: *Tenebitur perpetuo reddere consenti supradicto centum viginti et duodecim modios vini de Pura Gutta ad mensuram Meldensium*.

GUTTA PRIMA, Aqua ex qua fit sapo. Vide *Capitellum* 2.

GUTTARE, *ἔρχειν*, Stillare, Gall. *Goutter*. in Glossis Sangerm. Joh. de Janua: *Guttare, Guttatum cadere vel fundere, vel guttis perfundere*.

GUTTARIUM, GUTTATORIUM, Rivulus, canalis, stillicidium. Angl. a *gutter*. *Goutiere*, in Consuet. Britann. art. 712. Ugutio: *Aquatium, Guttarium*. Aribi: *Implium*, f. *lavatorium*, *Guttacarium*, Will. Britto in Vocabul.: *Aqueductus... Guttacarium, per quod aqua elicitur, vel foras educitur*.

GUTTERA, Eadem notione. Charta Henrici I. Regis Angl. in Tabulario Fiscanensi f. 5: *Et de eadem cruce usque Fingeritis, ubi quedam Guttera est, que vadit per mediam villam*. Chronicon Abbat. Burthonensis in Anglia: *Inceptum fuit pavimentum Alie ville, ditro cauleso, ponendo Gutteram in medio*. Adde *Monastium Anglic. tom. 2. pag. 815. et Wilhelm. Thorn. ann. 1281*.

GUTURA, Eadem notione habetur in Libro Anglico *Justice of peace*, fol. 80. v. Incertum, inquit Somnerus, an a Saxónico *geotan*, sive *agcotan*, fundere, effundere, an a Latino *Gutta*, quod guttatim aquam accipiat ac reddat, unde *Gutare*, pro *stillare*. Vide *Landa*.

GUTTATUS, Guttis diversi coloris inspersus. Fridericus II. Imp. lib. 2. de Venat. cap. 30. de Gyrofalconibus: *Quidam sorum non sunt Guttati super dorsum et caudam, et quidam sunt Guttati super dorsum et caudam, quidam plus, quidam minus*. [Martialis lib. 8. Epigr. 68. eadem notione dixit:

Et picta Peribis, Nemicidæque Guttata.

Palladius quoque inter colores *Guttatum* refert ut non minimum.] Vide *Gutta* 5.

GUTTERIA, Stillicidium, Gallice *Gouttiere*. Charta ann. 1258. ex Archivo Veteris ville: *Concessi Monachis de Veterivilla, quod aqua descendens de domo ipsorum per Gutteriam communem, sitam super murum communem inter domum meam et domum ipsorum de drapperis Dinanni, cadat in terra mea retro domos supradictas*. Vide *Gutteriam*.

GUTTERIA, Vitium, seu morbus gutturis ex male clementium aquarum potu contractus. Βεργωνία, Græcis, *Goutria* Gallis. Vita S. Gudulæ Virg. n. 28: *Omnesque descendenti ex eorum germine, placentur novo itiusmodi pœne, ut uterque secus lapsante poplite jugiter clauderet, super hæc vero femineque Gutteria obscenet*. Eadem habet Baldricus in Chronico Camerac. lib. 1. cap. 16. Anso in Vita S. Ursuari Lobienensis cap. 8: *Nata est infirmitas in collo ejus sœva nimis, quæ vulgo dicitur Gutteria*. Rectius Ratherius cap. 5: *Quæ Gutteria dicitur sermone Gallico*.

GUTTURUS, in leg. 12. § 1. D. de Edilit. Edict. (21. 1.) *Vetus Interp. Juv. Sat. 13: Tanquam et in Alpibus homines Guttururos admireris, ubi sales sunt plurimi, nam ita in istis collis habent*. Miracula S. Thomæ Aquin.: *Puellæ a nativitate Gutturosa, quia tres gæneses habuit, Occurrit etiam apud Durandum lib. 7. Ration. cap. 19. n. 8. Alias Guttururus, est λαλαγγος, in Gloss. Lat. Gr. Gormæ nostris. Vitæ Patrum MSS.:*

Dies amæ et Dies reclamæ,
Qui si bene temp a foveat,
Se foveat hocbus os Gormæ.
Espoir preuda femme fuilais.

GUTTURNA, et GUTTURNA etiam dicitur idem morbus. Gloss. Isidor.: *Gutturina, gutturis inflatio*. Ugutio: *Gutturina, infirmitas gutturis, quæ solet inflatione guttis consistere, unde Gutturinosus, illam habens infirmitatem*.

GUTTURINOSUS, Idem qui *Gutturinosus*. Hieronimus in Vita S. Remigii: *Omnes, qui hoc egerunt, et de eorum germine nati fuerunt, viri ponderosi flant, et feminæ Gutturinosæ, etc.* Gervasius Tilleberienensis MS. lib. 8. de Otis Imperiali: *Est in Provincia Ebrudinensi, quæ pars est regni Arelatensis, castrum de Baries: in eo teritorio fons scaturit, ex cujus aquis potu ac lavacro curantur Gutturinosi*. Vita MS. Caroli M. Jussu Friderici Imper. exarata lib. 2. cap. 23: *Fabricantes vero absque nomine et numero: cadunt 65. Gutturinosi plures, etc.* Inde etiam

GUTTURINOSITAS, in eadem Vita S. Gudulæ, et apud Guill. de Thoco in Vita S. Thomæ Aquin. n. 93: *Cum haberet filiam Gutturinosam, et ipsam propter strumam gutturis maritare non possit*.

GUTTONARIUS Equus. Vegetio Art. Veter. lib. 1. cap. 56. et lib. 4. cap. 6. Idem qui *Trepidarius* seu *Tolutarius*, *Guttatim* seu *inlautum* incedens, Gall. *Choval* qui vs *L'asoble*.

Vide *Salmas*. in Hist. Aug. pag. 245. et 246. ubi *Trepidarius* a *Tolutariis* distinguit; hi quippe lidem qui *Colatorii*:

Trepidarii vero sunt Guttomarii. Hæc ex animad. D. Falconas.

GUTTURUSUS. Morbo gutturis laborans. Idem quod Gutturum, quomodo etiam forte legendum est. Vide in Gutturia 2. nostris Gohateræu. Joan de Trokelio Annal. Edwardi II. reg. Angl. pag. 85: Morbus enim dissentericus, ex corruptis cibis conceptus, fore omnes maculavit: quem sequabatur acuta febris, vel pestis Gutturumosa. Lit. remissa. ann. 1410. In Reg. 184. Chartoph. reg. ch. 235: Lesquele compagnons changerent icelles jumens à treize pourceaux Gohateræuz.

GUTUM. Uno unguento. Glossar. Lat. Ital. MS.

GUTURNIUM. Lo vaso de agua forato in fundo. ibid.

GUTTOSUS. Arthriticus, habens dolores articuloꝝ, Gallice Goutteux. Miracula B. Henrici Baucenens. tom. 2. Junii pag. 382: Alexander... Guttosus in achillis et in schina, non poterat se curare ante et retro. Et pag. 383: In castiglis Guttosa similiter, ita quod non bene firmier ambulabat. Occurrit rursus in Vita B. Giraldi de Salis, apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 1008. Vide Guttus 2.

GUTTUR. Vide Guttrum.

GUTTUR POSTERIUS. Anus podex. Miracula B. Aloyali tom. 4. Junii pag. 1106: Natus fuerat filiolus sine Gulture Posteriori ad excernendum.

GUTTURNA, GUTTURNA. Vide Gutturia 2.

GUTURA. Rivalus, etc. Vide in Gutturia 2.

GUVA, seu GUNA, ut præfert Codex MS. et Editio Veneta, Papiæ est Vas vitæ, quod a Latinis a similitudine cucurbitæ. Ventosa vocatur, quæ animam spiritû per igniculum in superficiem insinuat sanguinem. Eadem pene Ugutio. qui Gina, et Ginea scripsit, ut et Papias editus Guna, et Joan. de Janus, Guna et Guina. Atque II ex Isidoro II. 4. cap. 11. ubi de Instrumentis Medicorum: Angitrum, apotomela, Guna, quæ a Latinitate, a similitudine cucurbitæ a suspirio dicitur Ventosa. Ita editi: at MSS. auctore Vossio, Guva et Guvia, præferunt: ex quibus licet emendare ejusdem Isidori Glossas: Guna, ventosa. Legendum enim: Guva, ventosa. De vocis origine legendus Vossius. Vide Ventosa.

GUVERNARIUS, Rector, gubernator, Gall. Gouverneur. Metellus in Quirinalibus pag. 193:

Viderat hunc Depiler probus. Guvernarius loci sacri.

GUVETTA. Vide Gupus.

GUVIA. Isid. lib. 19. cap. 19. de Instrumentis lignariis: Cabblerum, Gallis Guvia. Etiam hodie Gouge, quoddam instrumentum ferreum, quo utuntur fabri lignarii, appellatur. [Vide Guva.]

GUVIO, Gobbio, piscis, qui nostris Goujon, apud Silvestrum Giraldum in Topographia Hiberniæ dist. 1. cap. 7.

GUVUS, et GUVETTA, Bubo, Italis Guvo. Guffo. Apud Petrum Crescentium lib. 10. de Articul. cap. 16: Gimus et Gimetta... sunt animalia nocturna potius quam diurna, quia eorum oculi de nocte vident melius quam de die. Ubi legendum Guvus, et Guvetta, quomodo legit vetus Interpres Gallicus la Gure et la Guvette, nostris Chouette. Ita etiam emendandus Idem Crescentius cap. 28. ex eodem Interprete, quo loco perperam editum Gimactis, pro Guvetta.

GUVCHEUS, Ostiolium, portula, Gall. Guichet. Regula Fontis Ebraldi cap. 28:

Nulla alia ab officariis sic distinctis præsumat veras tangere ad aperiendum vel claudendum, vel Guchatum, vel locutorium. Vide supra Guichatus.

GUTSA. Forma, modus, ex Gallico Gussy. Knyghton ann. 1388: In habitu et apparatu et diversis Gussis, etc. Gussa, pro Gutia infra mox habetur. De vocis etymo, vide VV. CC. Egidium Menagium in Origin. Gallie et Oct. Ferrarium in Origin. Ital. qui ex vice deducit: ad vicem, quod nostri à gutis dicunt. [Forte melius a Britannico Gais pro Kie, Modus agendi vel gradiendi.] [* Germ. Wisa. Vide Graf. Thesaur. Ling. Franc. tom. 1. col. 1078.]

GUZIA. [Machina bellica.] Vide Gussa 1.

GWALDUS. Vide Gajum et Gualtus.

GWALSTOWNA. Locus patibuli, patibulum, furcæ. Vox Saxon. confecta ex gwal, patibulum, et stown, locus. Leges Henrici I. Reg. Angl. cap. 10: Omnia Gwalstowna, i. occidentorum loca, totaliter Regi sunt in soca sua.

GWANTUS. Chirotheca, Gallice Gan. Occurrit non semel. Vide Wantus.

GWASTRAUD. Arwin. Vox Wallicæ, quæ occurrit in Legibus Hoeli Boni Reg. Wallie cap. 5. est autem Gwas-traud Afon, Boxhornio in Lexico Wallico, pedisopus, frenigerus.

GWAYF vel Waif, apud Anglos, Gallicis Gaius. Res vaga et deserta, quæ Regis est vel domini feudalis, nisi ante annum et diem a legitimo possessore repetatur. Instrumentum ann. 1128. apud Kennetium pag. 186. Antiquit. Ambrosien. Recognitum est a Mithibus et liberis hominibus... quod ad nos spectat le Gwaif... in terris nostris ad Ecclesiam S. Georgii pertinentibus... Ita et statim reddidit est nobis de Gwaif de Ernic, scilicet II. porc. cum v. porcellis, et apud Conale 1. ovis cum agno suo. [* Vide supra Gaius.]

GWERR. Vide supra Guarus.

GWERRA. Vide Guerra.

GYDAGIUM. [Gall. Charroi: a Et quod ipsi debent esse quieti versus dominum regem de omnimode guerre exercitu et equitatu et Gydagio. (Bibl. sc. Chart. 1873, p. 222, Aurigny. an. 1320.)]

GYLDA. Vide in Gildum.

GYLLA NA TRINONBER, id est, Pueritium turmarum, ut ex vita impressa num. 18. explicant docti Editores ad Vit. S. Luani tom. 1. pag. 344. col. 2.

GYLTWITE, Multa pro transgressione. Debita transgressionum et peccatorum delictorum, quæ nos dicimus Ofersegesse et Gyltite, apud Th. Blount in Nomol. ex Autographo ann. 964. Vide Gyltite.

GYMNAS, γυμνάσιον. Jo. de Janua: Gymnas, Pugna, cursus, vel locus in quo fiebat, et hinc facta translatione, Studium scholarium et magistrorum. (Gl. Lat. Gall. Sangerman. Gymnas, Bataille de poins, ou lute, ou course, ou école. Utilitur Status nostræ semel.)

1. GYMNASIUM, Thermæ. Ælfricus in Gl. Saxon: Thernas, vel Gymnasium, bæstede, i. e. locus lavacri.

2. GYMNASIUM, Ἀσκήσιον, Monasterium. Epitaphium Aligerii Abbatis Casinensis: ... Hæc sacrum regere Gymnasium Promerit.

Vita S. Rictrudis cap. 12: Gymnasium monasteriale, ubi stadium vite presentis agonizando parcureat. Gymnasium monasticæ discipline, in Gestis Abbatum Gemblacensium pag. 683. Τῆς ἀσκήσεως

κατασκευῆς γυμνασίου, in Vita S. Nicolai Studite pag. 806. Vide S. Basilium Epist. 28.

3. GYMNASIUM, pro ludo illo literario, in quo pueri litteris et liberalibus disciplinis exercentur, usurpavit S. Ambrosius lib. 6. Hexæm. cap. 4. Vide Gynasia.

GYMNOLOGIZARE, Exercere, in Gloss. MSS. S. Germani Parisiensis. [Johanni de Janua. Gymnologizare, Nuda loqui, vel nude ratiocinari, a Græco γυμνός, nudus et λόγος, sermo. Glossar. Lat. Gall. Sangerman. Gymnologizare, Gymnologizare, Parler nuement, arraisonner.]

GYMNECIUM, GENECIUM, GENECIUM, γυμνασιον, Græcis et Latinis Scriptoribus, dicitur locus interior in edibus, in quo solæ mulieres versantur, apud Plautum in Mostellar. Terentium in Phorm. Ciceronem, etc. quæ Gynæconidiem Cornelius Nepos, γυναικεία, Plutarchus et alii, Triclinium matronale, Sidorius lib. 2. Epist. 2. appellant.

Præterea ita vocabantur tetrina publica. Isid. lib. 15. cap. 6. et ex eo Papias: Genecium, Tetrinum, Græce dicitur, quod ibi conventus feminarum ad opus lanificii exercendum conveniat. Gloss. Saxon. Ælfrici, Genitium, to-vhus of v uille. Ubi Somnerus Gynæceum emendat Saxonibus autem huius, est domus, v uille vero lana. Ita Genecium est locus, vel ædes, ubi mulieres lanificio operam dant: quomodo etiam γυναικείον appellatur Polluci. ἑλαιοποιεῖον. Catholicon parvum: Genecium, Estraigne, ou Ouvroir à tazerant, ou Bourdoie. Mox additur: Genecium potest dici Særie, ubi manent mulieres de seris. Sic sane Picardi nostri rustici pularum serotinos conventus, in quibus lanificio una vacant, Særies etiamnum appellant.

Sub Imperatoribus Romanis, extitit Gynæceæ, seu tetrina publica, in quibus Gynæctarii, opifices ita dicti, vestibus texendis operam dabant, obnoxie cæterorum conditionis: adeo ut vice pœnæ in ea interdum loca noxi ac rei amandarentur, quod de viris testatur Sozomenus lib. 1. c. 8: Ἀποστολὴ ἄπορος ἢ γυναικεία, ἢ ἀνομιὰς: sempitern. Passio S. Romani Mart.: Et induit eum colobio lano, et tradidit eum in Gynæceæ ad injuriam. De feminis vero Joannes Chrysostomus in Epist. ad Juniores viduam tom. 6. pag. 380. Quo pertinet, quod habet Lactantius de Mortib. Persecutor. n. 21: Matres-familias ingenue ac nobiles in Gynæceum rapiiebantur. Horum meminit Itinerarium Hierosolymitanum Antonini Monachi, ubi de Tyro: Genecia sunt ibi plurima vel publica, olerica, et diversa genera telarum. De Gynæctariis vero exstat titulus in utroque Codic. de Muriegalis et Gynæctariis. [Vetus Vocabularium Juris utriusque: Gynæctarii sunt qui pannos imperiales texunt inserendo sericum et aurum: Gynectium est locus ubi hæc fiunt. et dicitur a Gynos (Gymnos a Gr. γυμνός) quod est nudum, quia nudo panno vestitur aurum. Ex dictis satis patet, vanum hoc esse etymon minusque accuratum definitionem.]

Habere etiam Reges nostri sua Gynæcia, seu, uti vocabant, Genecia, in quibus ancillæ Regiæ rei lanariæ vacabant: quas Geneciaras et Penites inde dictas mox docemus. Captulare de Villis cap. 48: Ad Genecia nostra, sicut institutum est, opera ad tempus dare faciunt, id est, linum, lanam, vascula, vernicula, warentia, pectines, laminas, cardones,

saponem, unctum, vascula, et reliqua minutia, quae ibidem necessaria sunt. [10] Fiscozum describend. formulæ ann. 812. apud Pertz. Leg. tom. 2. pag. 177. Est ibi Gynectum, in quo sunt feminae 24. in quo sepperimus sarcoles 5. cum fasciis 4. et camistis 5.] De his præterea accipiendum Capitulare 2. ann. 818. cap. 19. Et ut feminae nostrae, quae ad opus nostrum sunt servientes, habeant ex partibus nostris lanam et linum, et faciant sarcoles et camistis, etc.

Quinetiam a singulis feminis lanarum opus Principes exigebant, praestationis vice, adeo ut ab eo præstando vix eximerentur Sanctimonialibus. Capitulare Ludovici Pii pro Sanctimonialibus S. Crucis Pictavensis cap. 4. Ut temporale servitium de opere feminae ab eis ad partem Dominicam nullatenus queratur: quia si hoc fieri coepit, omnino ordo regularis stare non poterit. Quod vero opus femininum hic dicitur, Gynecium opus vocat Concilium Meldense anno 843. cap. 77. a quo, ut et a cæteris, abstinentium diebus Dominicis statuit.

Viris quoque nobilibus sua interdum fuisse Gynecia constat ex Miraculis S. Bertini sæc. x. in eunte exaratis cap. 5. Inter Acta SS. Benedic. sæc. 3. part. 1. pag. 151. ubi legitur de quadam excoeco, pristino lumbi restitute: Quomodo a pueritia in domo cujusdam nobilissimi ejusdem regionis viri adultotenus educatus et altus fuit, atque in Gynecio ipsius nendi, cusandi, tezendi, omnique artificio mulieris operis doctus, quidquid in prædicta postmodum Ecclesia pallorum ornari habuit et exorari, ipse sollicita intentione procuraret. Ubi id quoque notandum, in ipsa scilicet gynæcia indutos fuisse adolescentes, ut texinam aream edocerent. [99] Obnoxia conditione fuisse mulieres in gynæceis operantes monet Guerdardus in Gloss. P. l. p. 1. q. 1. quod denuo probat charta Eberhardi comit. Alsat. ann. 728. de fundat. Murbac Monast. in Alsat. Diplom. tom. 1. pag. 10. Vel de mancipio scopulicolas, quos in Gynecio nostro habebimus, plus minus numero 40.]

Exinde accidit, ut publica ac privata Gynæcia pessime audirentur cum ancillis, ex quibus illa confata erant abuterentur domini ipsi, ac supra cum his perpetrarent: unde generatim Gynæcia, ipsa lupanaria et meretricium certis appellabant. Joannes de Janua: Gynecium, lupanar, vel teztrinum: quia ibi conventus feminarum ad meretricandum, vel opus lanificii exercendi causa convenit. [Perperam Gynecium in edito ann. 1511. ut Gyneciarum pro Gyneciarum. Quae, ut habet idem de Janua, utitur vel præst. Gynecio, vel teztrio in Gynecio. Teztrant, ou medre ou frequentant boardel, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.] Lex Alamannorum tit. 80. § 4. Si cui puella de Gynecio priore concubuerit aliquis contra voluntatem ejus, cum 6. sol. componat. In Editione Heroldi tit. 81. § 2. vox priore abest. Et § 2. Si quis cum aliqua de alio Gynecio contra voluntatem ejus concubuerit, cum 3. sol. componat. Ubi Editio Heroldi: Si quis cum aliqua ex illis aliis de Gynecio, etc. Capitula ad eundem legem cap. 42. Si quis alterius puellam de Gynecio devolaverit, etc. Sed imprimis lupanar hac voce intelligi docet omnino Lex Longobard. lib. 2. tit. 37. § 6. [100] Rothar. l. cap. 88. Statuimus, ut si femina, quae vestem habet mutatam, mercha deprehensa fuerit, non tradatur Gynecio, sicut usque modo: ne forte quae prius in uno, postmodum cum

pluribus locum habeat merchandi, etc. Et eodem libro tit. 9. § 2. [100] Rothar. 222.] mulier libera, aut puella, quae servo nupsit, in curiam Regis duci jubetur, ubi intra pensales ancillas constitui, ubi Edictum Rotharis Regis tit. 81. § 11. habet: Et in Pisele inter ancillas statuere. Quae quidem lectio pro legitima haberi potest: siquidem pisele idem valet etiam ac pensile, et Gynæceum, in Charta ann. 893. apud Ughellum in Episcopis Veronensib.: De vestimentis, quae de pisele veniunt, vel de Gincio, decimam partem. Ubi perperam editum gimicro. Hinc Pensilarii in Historia Epitomatâ Fredexarii cap. 65. idem, qui Gyneciarum, seu qui pensa trahunt: Nec multo post tempore Narvis Patricius Justinus Imperatoris, ejusque Augustæ Sophiæ minis perterritus, eo quod Augusta e. apparatus ex auro factum muliebri, etc. quod eunuchus erat, cum quo flaret, direxit, et Pensilarios reget, non vopulos, etc. In Libro veterissimo Sacramentorum Ecclesie Remensis n. 162. describitur Oratio in p. de, hisce verbis: Omnipotens sempiternus Deus, cujus sapientia hominem docuit, ut domus hæc careat aliquando fagme a iocitate ignis, ita nunc quæsumus sicut omnes habitantes vel conventiones in ea careant in corde infidelitatis fagme a ferore ignis Spiritus sancti. Per Dominum, etc. Ita etiam Pisele legitur in Indice, qui Libro preponitur, uti monuit vir eruditissimus Joan. Mabillonius, qui recte, ni fallor, hoc loco intelligi existimat, quod Pisele, seu vaporarium dicimus: adeo ut ab ejusmodi percibus, seu gynæceis nomen traxerit, quod ex hypocaustis vicinis calor inhiemem operi vacarent, qui pensilario operam dabant, quod verba orationis, a vicinitate ignis, indicant. Unde postmodum ejusmodi vaporariis, nomen inditum videtur locis allatis infra in voce Pisele, ubi ex Adalardo et aliis docemus, piselem et pisalem fuisse triclimum monasticum, in quod Monachi calefaciendi causa simul succedebant, in eoque panes et fagos suspensos desiccandos, ex eo depromptas vestes Monachorum, denique Piselem et Gynæceum promiscue appellari: sed et inde Zelandos Pisele vestiarum, Frisios vero culinam appellare. Quod vero Adalardus Piselem, alii Galeactorium vocant. Vide in hac voce.

Ejusmodi porro feminas aut puellas liberas, quae servis nupsent, ad Palatium, seu in Gynæceum Palatinum amandatas, docet etiam Charta Pandolphi et Landolphi Principum Langobard. in Chronico S. Sophiæ Benevent.: Similibus concedimus in eodem Monasterio omnes illas liberas feminas, quae servos ejusdem Monasterii sibi sociaverint maritos, vel illas, quae ante ex ipsis sibi viros copulaverunt, pariterque et ipsos servos cum filis et filiabus illorum in ipso Monasterio concedimus, ut quomodo omnes legitime ad nostram sacrum devenerint deberent palatium, sic illis in eodem Monasterio deveniet ad servendum et dominandum.

Gyneciarum ancillarum passim merito perinde occurrit, nude interdum, sæpe in malam partem. Synodus Medensis can. 75: Si autem Laici capellas habuerint, a ratione et auctoritate alienum habetur, ut ipsi Ancillas suas pavant. Eadem habet Concilium Confluentinum ann. 922. cap. 5. Interrogationes Synodales cap. 37. apud Regionem lib. 2. de Eccles. disciplin. cap. 5:

Si aliquis in domo sua consentit cum propriis ancillis vel Gyneciarum suis adultarium perpetrare. Concilium Nanne-tense can. 19: Cum indecens sit, mulieres virorum causas discutere, et quae de lanificiis aut et operibus textilibus et mulieribus inter Gyneciarum suas residentes deberant disputare, senatoriam sibi usurpant auctoritatem. Charta Ludovici Regis Bajvariorum in Mett. poli Salsburgensi tom. 2. pag. 12. Mancipia infra curiam inter pueros et feminas Gynecio viginti duo. Charta Diodonis Comitum, in Monumentis Paderbornensibus pag. 159: Exceptis ministerialibus ejus hominibus, cæterisque mulieribus jam ad Gynæceum ipsius adsumptis, non ulterius assumendi, etc. De his etiam capiendum videtur Gregorius Turon. lib. 9. cap. 38: In Marilegium villam deducitur, ut scilicet trahens molam his, quae in Gynecio erant positæ, per dies singulos farinas ad victus necessaria præparat. Quae quidem intelligenda sunt de feminis, quae in penam in gynæcea amandate fuerant: id enim indicat vox positæ. Nam feminas, quae supra commiserant, in gynæcea, tanquam in publica prostibula, fuisse relegatas supra indicavimus: ex quibus conficitur, permissa ac instituta fuisse ea ætate lupanaria publica de quibus accipienda etiam fortean hæc verba Monachi Sangallensis lib. 2. de Carolo M. cap. 5: Erant quoque ibi duo nothi de Gincio Columbrensi, etc. Ita hæc vox accipitur in Passione S. Isidori MS: Infelix, quid tibi melius est in palatio, an in Gynecio esse? Ilicius respondit: Melius est in Gynecio propter Christum, quam in palatio propter demones. Scribit Theophaanes, Theodosium M. statuisse, ne in posterum femine, quae stuprum commiserant, in lupanariis publicis cluderentur: Όποιος ἐστι καὶ τὸν μαρτυροῦμένων γυναικῶν ἔβρον ἐν τοῖς πορνείαις, μὴ συγχωρήσας ταύτας ἐπὶ συγκαλεσθῆαι, καὶ διὰ κἀνόνοσ τὴν κατὰ τὴν ὑπόθεσιν.

De lupanariis vero publicis, etiam multo post toleratis ac permissis, locus est in Bulla Benedicti IX. PP. ann. 1088. apud Ughellum tom. 1. pag. 121: Quod denique domus plus conveniens esse videtur prædictæ Ecclesie S. Nicolai, vobis et Clericis vestris, quantum in ea laici, et secularis persone maneant ad palatium libidinem, et secularia facinora: quantum justum non est, ut domus lupanaris, et turpis lucri, Ecclesie adiret. Chartam aliam damus in voce Panagator, ubi mentio fit Custodis Regi meretricium publice venditum in Lupanari Rotomagensi. Sed et Lupanaria publica Parisiis certis ac designatis in locis olim extitere, quae Burdeaur et Clapiers dicuntur, in Charta ann. 1385. in libro rubro Castellæ Parisiensis. Colligitur præterea ex libro nigro Castellæ Parisiensis, ubi hæc describuntur: Item Les comouide et enjoint à toutes femmes publiques, bordelieres et de vie dissolue à present demeureans es rues notables de la ville de Paris, qu'elles vident inconitinent après ce present cry et se retirassent, et que elles facent leur demeure is Bourdeaur et autres lieux et places publiques à eur ordonnance d'ancienneté, pour tenir leurs boutiques au pechié devant dit, c'est assavoir es rues de l'Abrevoir, de Macon, de Gletigny, de Tiron, la cour Robert de Paris, Hallehor, la rue Clapon, et la rue Palie, sur peine d'estre mises en prison, et d'amende volontaire. Exstat in eodem libro Statutum Caroli Regis 3. Februar. anno 1308. quo meretrices publice a vico Ca-

ponis expelluntur. Et Statuto alio anno 1481. in Regesto viridi novo Castellæ Paris velantur meretrices, de ne euz tenir, herberyer, ne demeurer es bonnes ruës de Paris, mais que ils vident euz et leurs biens hors dedites bonnes ruës, et voient demeurer es moians bordeaux, et es ruës et Heuz ad ce ordonnez, sur peine de banissement de ceste ville de Paris.

GENIZIUM, pro Gynæceum, in Charta alla Ulrichi Pataviensis Episcopi ann. 1144. in Metropoli Salisburg. tom. 3. pag. 558: *Unam curiam... cum habis illuc pertinentibus, cum Genizeo, silvis, pratis, piscationibus, et omni utilitate sua. Et pag. 558: Villam cum Genizeo, et molendino, silvis, pratis, etc. Sed quid proprie sit hoc loco Gynæceum, fateor mihi haud omnino compertum.*

† GYNDRAGIUM, ut Vindragium, Tributum pro vino in urbem adducendo. Bulla Innoc. II. Pape ad Fromundum abb. Vindocin. ann. 1136. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 387: *Tu stiquidem quosdam census in quibusdam Ecclesiis Andegavensis parochias Vindocinensis monasterio vindicabas, quos utique idem Frater noster appellabat Gyndraga, et tam eos quam oblationes baptisteriorum in nostra presentia restituit. Vide Vindragium. [? Legendum haud dubie Vindragium. Vide Junioratus in Junior.]*

† GYPSA, pro Dipas. Serpens. Althelmus, de Laude Virginum cap. 26:

Et iterum Gypsa spiris sicutis malignis, Cerebra possidens extollit colla venas.

Gypsa, semel ac iterum cap. 45:

Jusserat et Gypsam verbo torrens migrare.

Et lib. de 8. principalibus vitis cap. 8:

Hic matiat multo Gypsam lacrare superbum.

Alvarus Cordubensis in Hymno 13 S. Eulogium:

Rector dum populos docere radicaret, Gypsam cum socorei fragmine perire, Turbam multiplici gramine lacram Galesi nullis agmine proveli.

Ita in MS. legi monet Ambr. Morales, qui vim vocis gypsam ignorans, versum sic emendavit:

Gypsam cum dicere fragmine provere.

Quasi vas terrenum aut testaceum fractum, Legem Mahumetesse diceret. Sed nihil mutandum fuerat. Gypsum dixit cap. 17:

Nam Gypsam miteros quod dudum faucibus atris Sorbet, etc.

Passio S. Victoris Massiliensis:

Cam vides ipsam quod habes pro nomine Gypsum.

[? Adde Vitam S. Bonif. cap. 1. apud Pertz. Script. tom. 2. pag. 356.]

† GYPSÆ FENESTRAE. Matth. Silvaticus cap. 479: *Lapis specularis, lapis Lunæ, Afroselinum, secundum Albertum, est lapis ad modum vitri perspicuus. Dicitur autem in Hispanorum urbe Segundia primitus inventus esse. Ego autem vidi illum abundantius inventi in diversis partibus Theotoniæ: et vidi etiam in Gallia inventi cum Gypso: quia est Gypsi extremitas quadam. Effusus autem scinditur in qualibet partes tenues, et sunt inde Fenestrae, sicut de vitro: nisi quod loco plumbi oportet ponere lignum. Vide Isidor. lib. 16. cap. 3. lib. 19. cap. 10. Gypsarum Fenestrarum meminit Leo Ost. lib. 8. cap. 29. (al. 27.) 33. (al. 31.) 32. (al. 24.)*

† GYPSOPLASTES, Qui gypsea facit opera. Vide Muscovarius in Musivum.

† GYRAMEN, Gyrrus, circuitus, orbis. De S. Fortunato in Actis SS. Junii tom.

8. pag. 601: *Vitam S. Marcelli predictæ urbis Antistitis totius mundi Gyramini indubitanter patefecit.*

† GYRARE, Visitare quasi Gyrrando, seu circumeundo. In sacris Biblis non semel: sic Genesis 30. 32: *Gyra omnes greges tuos.*

† GYRARE CONTENTIONEM, in Lege Alman. tit. 84. est agrum, de quo est contentio, seu controversia, inspicere et circumire. Vide *Monstrata*, *Ostensio*, *Vitus*.

† GYRATOR, Qui gyrrat, circuit *Multarum regionum Gyrrator*, apud Ottonem Frising. Episc. de Rebus gestis Fridrici I. Imperat. lib. 1. cap. 3.

† GYRFALCUS. Vide *Gyrofalco*.

† GYRGATUS, Lectus in quo paralytici, mentisque capti, quique vocantur *dæmoniacti*, vinciti jactant *sess*. Sussanna vocabul. Supra habetur *Gargatum* et *Gyrathum* ex Amalthea. Græcis γύρατος, canistrum, qualis e vimine.

1. GYRO, Giro, Lacinia, id est, pars vestis ac togæ, qua laxior fit, et in superiori parte contracta, in largiorem formam in imose explicat, nostris Giron, Italis *Gerone*, vel *Gherone*: Germanis, *Gheere*, et *Gheerens*: Anglis a *Garde*. Sic porro dicta, quod hac parte gyret vestis, i. circuli figuram efficiat. Udairicus lib. 2. consuet. Cluniac. cap. 11: *Sedens ad Lectionem ita sedet, ut vlna sit inter se et alium jacta sedentem. Anteriora frocci sui semper in gremium ita attrahit, ut pedes possint bene videri. Girones quoque, vel quos quidam Sagittas vocant, colligit utrinque, ut non sparsim jaceant in terra. Eadem habet Bernardus Monach. in Consuetud. ejusdem Monasterii parte 1. cap. 18. et cap. 45. Mæz cum sinistra manu Girones Albe accipiens, et ante se tenens, spargit ante se aquam, [benedictam], etc. [Guidonis Disciplina Farfensis cap. 4. de vestimentorum mensura: Similiter autem subius circa pedes tunica debet esse rotunda qualitate mensurata; sagittas vero vel Geronas tantum habeat, ut iter gradientes vel superfusiatis, vel parciat non impediatis.] S. Hildegardis in Exposit. Regulæ S. Benedicti, tunicam Benedictinam describens, ait, *lanciam fuisse, et aliquantum cuculla constrictiorem, sed circa crura aliquantulum largiorem, et ad pedes tendentem, brachialis nec multum amplis, nec multum constrictis, ad manus tendentibus, ino cum Gyrons in utroque latere sub ascella deorsum descendente, que de super caputo carebat.* Chronice Senoniense cap. 16: *Unus vero eorum Gyronem toricæ levato, coxam ipsius ita perforavit, etc. [Acta S. Petri Confess. tom. 4. Julii pag. 606: Ejus vestimenti forma, non nisi quidam saccus veridice dici potest, cum nec manicæ habeat, nec Girones, nec capitellos atque bottones. Laudes Papiæ apud Murator. tom. 11. col. 30: Fortan autem plurimi Canonici... togam clausam sine Gironis, et vestimentum longa decenter.] Le Roman de Garin:**

Coignenl espées au senestre Giron.

Sic tabernaculorum Gyrones describit vetus Poeta in Poemate, cui titulum fecit, le Roman d'Aubery MS.:

Son pavillon a fait tendre Aubery, Li draz es fe d'un vermeil pais bis, Et al poisson estoit un aigle assis, Et li poisson pointuré et assis: Les cordes sont de soie, ce se est vis Plus de sept mil Gyrons l'ot basis.

Infra:

Plus Aubery son pavillon arceide, Li draz en furent de pais de quartier,

Mult estoti richs covers l'eschacher, Sept mille Gyrons l'ot fait assillier, Li poisson furent et d'argent et d'ornier, Les cordes furent de soie d'oreiller.

In Consuetud. municipali Peronenstari, 241. *Tendre le giron en la Justice*, est, cum quis se paratum ait ad recipiendum pecuniam, quæ offertur in solutionem. Notum porro proverbium Ital. *Che no vâ nelle maniche, vâ ne Geroni*. Hoc est, quod non in re aliqua absumentur, absumentur in alia.

† Ad muliebrem vestem maxime pertinet Gyro, atque idem est quod ventrale, Gall. *Tablier*, *Grons*, in Mirac. B. M. V. MSS. lib. 2:

Tout es courant l'erbe a esailles, Ses Grons es la dame epails.

Hinc *Géronnée* et *Gironnée*; quantum capit Gyro seu ventrale. Lit. remiss. ann. 1406. in Reg. 180. Chartoph. reg. ch. 142: *Icellui Rousset qui avoit une Gironnée de cailloux en suiant le suppliant, etc. Une Géronnée de roisins, in aliis ibid. ch. 197.*

2. GYRO, Ambitus murorum. Vita Adriani IV. PP. ex MSS. apud Murator. tom. 3. pag. 440. col. 2: *Hic fecit Gyronem in Radicophano et turribus munitis.* Et pag. 445. col. 2. ex Cardinali Aragonio: *Hic fecit Gironem in castro Radicophini turribus munitis et alto fossato.* Joh. Iperii Chron. S. Bertini apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 649. Iste Paps Adrianus IV. fecit Gyronem in Radicophano, ac muris et turribus munitis.

† Liber de Mirab. Romæ apud D. Montemfalc. in Diar. Ital. pag. 291: *Quod edificium rotundum fuit duobus Gyronibus. Charls ann. 1317. in Reg. 56. Chartoph. reg. ch. 11: Item que l'en puisse mettre ou tiges de heusiaus, ne d'estivades, ne de heuses de cordoan, qu'il n'ait demi pie de Giron ou plus de cordoan par dessous.* Vide *Gertonium*.

† GYROFALCONES, vel GYROFALCI, Ita vocantur majores, fortiores, et velociores omnibus aliis falconibus, inquit Fridericus II. lib. 2. de Arte venandi cap. 4. additque, ita appellatos a *hiero*, quod est sacer, inde *Gyrofalco*, id est, sacer talco: vel a *Kyrio*, quod est dominus, inde *Kyrofalco*, id est, dominus falco. secundum *Græcam linguam*. Alii a *gyro* faciendò, vel in *gyrum* falcando, ut Silvester Girardus in Topogr. Hibern. dist. 1. cap. 8. et dist. 2. cap. 13. cui concirrit Albertus Magnus cap. 6. de Falconibus. *Major est astute, et minor aquila, et dicitur Gyrofalco a gyrrando, quia dicitur gyrrando acriter prædam insequitur, nec dignatur ad parva; sed aves magnas insequitur, sicut grues, et cygnos et hujusmodi.* *Gyrofalci*, apud Crescentium lib. 10. de Agricult. cap. 14. [*Gyrofalco*, apud Rymorum tom. 2. pag. 107] *Girfalco*, *Gyrofalco*, *Gurfalco*, apud alios.] Vide *Girfalco*, [? et Graf. Thesaur. Ling. Fr. tom. 4. col. 236. voce *Gir*.]

† GYROGRILLUS, Erinaceus, Gall. *Herisson*. Vide in *Chirogrillus*.

† GYROVAGARI, Circumcirca vagari, Joanni de Janua. [Gloss. Lat. Gall. Sangerman.: *Girovagari*, *Contourner deça et delà, ou errer, ou forvoier*.] Pelagius Archiepiscopus in Vita S. Prudentii Episcopi Tyrassonensis, apud Bivarium: *Huc et illic cæpit Gyrovagans ambulare.* Conradus de Monte Puellarum contra Begehados: *Hi opera manualia suorum postponentes artificiorum, cunctatis Gyrovagando provincias per diversas incedunt, etc.*

GYROVAGATIO, in Vita S. Ildori Episcopi Hispaniensis n. 17: *Ne occasione comperita, vanaeque per Gyrovagationem meditando, mentem a studio revocarent, ferris astringebat compedibus.*

GYROVAGI, proprie appellati Monachi, qui Monasteria suis relictis per diversas cellas, nescio qua pietatis vana specie, vagabantur, de quibus ita Regula S. Benedicti cap. 1: *Quartum genus est Monachorum, quod nominatur Gyrovagum: qui tota vita sua per diversorum cellas hospitantur, semper vagi, et nunquam stabiles, et propriis voluptatibus et gula illicebantur, servientes, etc.* Agunt de eodem Gyrovagis praeterea Regula Magistri cap. 1. Ep. 63. inter Francicas tom. 1. Hist. Franc. Petrus Damian. lib.

5. Epist. 9. S. Bernard. Epist. 68. Odo Cluniac. lib. 1. Collat. cap. 23. Statuta Hugonis Cluniacens. pag. 1465. Camsarius de Mirac. lib. 1. cap. 7. Matth. Paris pag. 490. 551. etc. Hos etiam ita depingit Paulinus in Poem. ad Cytherium:

*Qualis vagari per mare et terra solent
Avara monachibus,
Qui deserendo monachos se vel neofragos
Nomen casumque venditant.*

Eodem sensu Presbyteri Gyrovagi dicuntur qui dimissa sua parochia erroneas fiebant. Ratherius Veronensis in Epist. ad Joannem PP. apud Chappavillium: *Quem jgm ubique videri, atque ad omnibus Gyrovagum pudet vocari.* De his etiam Desiderius Episc. Cadurcensis Epist. 16. et Innocentius III. lib. 1. Epist.

ad Auxitanum Archiep. pag. 49. Vide Albertum Stadensem ann. 1061. Sed et Gyrovagum, pro quovis errone dixit Rodericus Toletan. lib. 4. de Reb. Hisp. cap. 1: *Cœpitque per loca devia et incerta cœdes agere contra Mauros, et quasi Gyrovagus eorum totam victoriam perturbare.*

GYRRUS. Charta Dalmatica ann. 1064. apud Joan. Lucium lib. 2. de Regno Dalmat. pag. 101: *Ad hæc autem stabilivimus, si habuerint navigia, sive commercia, sicut, et redeant, piscatores Gyrrum, ubi galeam præbeant unam: alii autem piscatores singulos, cum habuerint, deferant pisces.*

GYSA. Vide Guysa.

GY SARUM. Vide Gisarna.

H

H LITTERA numeralis, quæ 200. denotat. Unde versus:

*H. quoque dicentis per se designat habendo
seu, ut habet Ugutio:*

Littera H. quondam bis centum notat, nec plura quondam.

Eidem litteræ, si recta linea superaddatur, 300. millia significat.

H. In superscriptione cantilenæ, et tantum in scriptura aspirat, ita et in nota id ipsum habitat. Notkerus Balbulus Opuse. *Quid singule litteræ significant in superscriptione cantilenæ?* Vide A.

H. Litteram vocabulis propriis seu appellativis a Theutonibus non sine mysterio præponi solitam, censent quidam: verbi gratia, in *Hludovicus, Hlotarius, HRabanus*, et similibus, aiuntque *Herrn*, id est, *Dominum* innuere, quemadmodum Latini D. plerumque usurpant. *Herr* autem, ut auctor est Walafridus Strabo lib. de Rebus Eccl. cap. 7. ab *heros*, seu potius *herus* deducitur. Consule Olam Wormium in Monumentis Danicis lib. 5. pag. 440. V. infra Hc.

☞ Nodum in serpo quaerunt qui vocabulis propriis seu appellativis litteram H non sine mysterio præmissam volunt: quisquis enim noverit Francos olim, quod et Grecis familiare fuit, verba, quibus litteræ I et R præponuntur, forti aspiratione firmare et roborare amavisse, ut eorum sonus esset vividior vegetiorque, rem manifestam habebit. Vide hanc in rem Gloss. Schilteri lit.

H. [96 Grimm. Grammat. German. tom. 1. pag. 195. edit. 2e.] Neque vero si honoris causa nominibus Regum præmittatur, in aliis, ut Dagoberti, Sigeberti aliorumque, omitti debuit. Aliquando autem, ut apud Occitanos et Catalanos postponitur litteris I et R non quo fortiter aspirarentur, sed ut I pronuntietur velut duplex H Hispanorum in *Llamar*; n vero ut n eorumdem in *Sana*. Quoniam de Hispanis occurrit mentio, non abs re erit monere ipsis usitatissimum esse mutare f in h ut a nobis pluribus ad litteram F est observatum.

☞ Quemadmodum vero perperam in MSS. codicibus non raro additur eadem hæc littera: ita non rectius saepe omit-

titur: utriusque exemplum accipe. Testamentum in cortice scriptum anni c. c. 690. et a Felibiano in Hist. S. Dionysii pag. x. vulgatum: *Et possedendum relinco, et hoc dum adidero, Husefructuaria condicione, et absque prejudicio sanctarum basilicarum tenere et domnare debeant... Et quiquid erinde ipse Abbas qui tunc temporis ibidem fuerit pro Hutilitatibus memoratarum basilicarum decesserit faciendi, etc.* Charta Chiodovi III. ann. 691. apud eundem Felibian. pag. xi: *Sin aitem non poterit quod lex de tali causa edocit. Oc inde susteniat, unde et talis præceptiones eis ex hoc fieri et accipere jussimus.* Et hæc quidem sufficient, rem, quippe notam loquor: alias varietates sua sponte animadvertet studiosus lector.

☞ HAA. Vox interjectionis, qua Ensem nostri significarunt; forte quod evaginatus terrorem incutiat. Lit. remis. ann. 1373. in Reg. 104. Chertoph. reg. ch. 326: *Adonc icellui Fatrouille vs s'acher s'aysie, et dist a son compere: N'aprouche de moy; car se vous aprochiez, je vous donrai de ceste Haa.*

HAAZADAL, Caro conjuncta venis, per quam fit motus membrorum. Ita Constantinus African. lib. de Anima et spiritu. Vox Arabica. [Vide supra Alazadai.]

HABBA, pro Abbas. Instrum. ann. 878. apud Mabillonium lib. 6. de Re Diplomatica pag. 513: *Et vendidit homo, qui fuit (nominis) Egiga Habba de jam dicto Monasterio.*

HABE, pro Ave, vel Have: nam et ita scribebant. Glossa Lat. Græc. *Have*, xate. Acclamatio Senatus, apud Pollionem in Claudio: *Claudi Dux fortissime Habes*, 1. xxi. p. 25. Ita in inscriptione Legum in Cod. Theod. *Habe Posthumane carissime nobis. Have Marcelline*, etc. Vide Cujac. ad Paulum lib. 8. Sentent. tit. 4. et lib. 1. Observ. cap. 15. 4. Juretum ad Symmach. lib. 5. Epist. 38.

HABELLAMIETUM, ut Avellanetum, Chart. ann. 893. apud de Blasio Ser. Princ. Salern. num. 95. pag. 162: *Arbuta, castanea, Habelianieta, in montes quam et in planum, etc.*

HABELLUM. Vita S. Declani Episcopi. tom. 5. Julii pag. 665: *Mulier cujusdam villicus venit cum seruitio suo ad Monasterium S. Declani: sed ipsa non longe a civitate accepit, utive de tributo sancti Pontificis magnam Habelium, volens injuste alius tribuere: sed illum coram viatoribus terra deglutit...* et devorans et illico illud e ram omnibus lapis apparuit. Ubi Solterius in Notis: *Quid sit Habelium nescio; sed cum infra constanter scribitur Habelium, agaturque de tributo quod S. Declano pendit debebat, suspicior. Intelligi Habelium seu neminem S. Declani factum ablatam.*

HABENE, Papis, Funes navi. m.

HABENDENCIUS, pro Abundantius, in Litteris Caroli Johannis Reg. Franc. primogen. ann. 1338. torn. 3. Ordinat. pag. 329: *Ut eo libentius et ferventius circa divina intendat obsequia, quod (quo) dictis presidiis Habendencius prosperaverit se munitos.*

HABENTIA. Vide in Habere.

1. **HABERE**, Velle, vel debere. Lib. 1. Capitular. cap. 61: *Qui in sanctis Habere jurare, hoc jejuniis faciat, etc.* Rupertus Abb. in Vita S. Heriberti Archiep. Colon. n. 23: *Currens affer illum ad me, ego enim cum Habeo baptizare. Num. 26: Ipse enim, quia egrotat, Habeo eum visitare.* Fulbertus Carnot. Epist. 102: *Res proximo rogatu, ut dicitur venire Habet in sitam Legum, etc.* Phrasis Gallica: *J'ay à le baptizer, à le visiter, à aller à la chasse.* Leges Luitprandi Regis Longob. tit. 198. § 1. [99. 138. (6. 8.).] *Veni et occide dominum tuum, et ego tibi facere Habeo bonitatem, quam volueris. Mox: Feri eum adhuc, nam si non feriveris, ego te ferire Habeo.* Statuta Ordinis S. Gilberti: *Omnes Canonici, qui Sacerdotes non fuerint, omni die Dominica Habent communicare, id est, tenentur.* Occurrit ibi pluribus formula loquendi a veteribus etiam usitata. Vide Penitentiale Theodori cap. 3. Juretum ad Symmachum lib. 1. Epist. 28. et Cerdam in Adver. Sarr. cap. 17. num. 3. Vide Glossar. med. Græc. in *Egzo*. [99 et Senler. Indic. Lat. Tertull. voce *Habere*.]

2. **HABERE**, Habitare: qua notione utitur Plautus in Menæch. Notit. vet. apud Menag. in Hist. Sabol. pag. 135: *Inquisivit, utrum essent aliqui Habentes circa nos in foresta, qui possent libera esse parochiani hujus cimiterii, quod be-*

nedicere volebat... Designavit nobis parochiam quotquot erant inhabitantes, vel habitaturi erant, in tota foresta illa, etc.

3. **HABERE**, Cogi, compelli, Gall. *Etre forcé*. [99 Vide *Habere* 1.] Lit. remiss. ann. 1432 in Reg. 181. Chartoph. reg. ch. 163: *A patria Cathalonie se absentare Habuerunt, et in fugam se constituerunt, ne justitia de ipsis fieret. Habere vero, pro Occupare vel Destruere, usurpanti videtur in Chron. MS. Bertr. Guescl.*

Furent tout mors ou pris et les chasteaux Habes.

4. **HABERE**, Dicitur de equa, que concipere potest, vulgo *Qui peut retenir*. Constit. MSS. Petri III. reg. Aragon. ann. 1359: *Quod equa, quam ille, cujus fuerit, quis teneri seu calcari fecerit per equum aut rocinum nostrum, nequeat sine pignorati seu capti, nec etiam interim donec ad Habendum apta fuerit.*

5. **HABERE**, Concilium Turonense III. can. 25: *Quoniam aliqua sunt Monasteria, in quibus jam pauci sunt Monachi, qui predicti Patris regulam suis Abbatibus Habent promissam, 1. qui promiserunt. Cum autem orationem Habuerint factam, pueri incipiunt, etc. Lib. 2. cap. 2: *Sed tamen ante Habent ipsi omnia sua facinora patefacta.* Capitulare Aquisgran. ann. 789. cap. 79: *Nec in publico Habent licitum. Adhuc altera ad Capitulare Theoduli: *Et nulli extra parvulos et infirmos, licet Missam audiant Habent... edere et bibere presumat, ante publicum peractum officium.* Capitulare Noviomagense ann. 896. cap. 7: *Audiunt Habemus, qualiter etc.* Phrasis Gallica: *Nous avons oui.***

HABERE DONATUM, FACTUM, DONARE, FACERE, usitatissima apud Scriptores mediæ ætatis loquendi formula: *Sed et Latinis haud incognita: quam prætermississem, nisi a subulstam viri doctis inter barbaras voces fuisset amandata.* Vide Collect. Histor. Franc. tom. 7. pag. 627. et tom. 9. pag. 551. et 601.

HABERE SE, Gerere se, *Se Comporter*. Laurentius Bizinius de Origine belli Hussitici ann. 1421. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 171: *Tentabant quatenus Pragenses Habere Se ad defendendum.* Bartholomæi Scribae Annal. Geneus. lib. 6. ad ann. 124. apud Murator. tom. 6. col. 599: *Qui ad defensionem exercitus Mediolanensis et offensionem exercitus domini Fridorici Se mirabiliter Habuerunt.* Lanfranci Pignoli Annal. Geneus. lib. 7. ad ann. 1286. ibid. col. 539: *Quia vero dictus Admiratus et consiliarius et homini ejus male Se Habuerunt, adeo quod præsumptum fuit eos fuisse proditores.*

HABERE AGERE, Multum laboris et operæ in re aliqua ponere. Lit. remiss. ann. 1396. in Reg. 131. Chartoph. reg. ch. 52: *Idem erponens respondit quod revera ipse satis Habuerat agere, et multum passus fuerat in solvendo suam partem; adeo quod non posset ipsum parere ad solvendum suam partem antedictam.* Phrasis Gallica: *Qu'il avoit eu assez à faire, id est, non sibi magno negotio.*

HABERE AGERE, HABERE FACERE CONTRA ALIQUEM, Gall. *Avoir à faire contre ou avec quelqu'un*, Rem pugna cum aliquo dirimere. Lit. remiss. ann. 1355. in Reg. 81. Chartoph. reg. ch. 146: *Idem Petrus Marce-dargout, malo imbutus spiritu, dixit eidem Stephano, quod contra ipsum volebat Habere agere.* Alia ann.

1351. in Reg. 80. ch. 637: *Indignatus Petrus dicit Johannelo: *Garrifere vilissime, tecum habere facere volo ego... Percussit dictum Petrum de quodam cutello, etc.* Charta ann. 1399. in Chartul. Sabaud fol. 133. v. *Dominus antiquiores ipse tenetur sequi ratione legitatis antequam comitem Sabaudia, si forsitan ipsi Habere facere cum dicto domino comite vel ejus heredibus.**

HABERE FACERE, Negotium habere, vulgo *Avoir affaire*. Charta ann. 1313. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 13. col. 1: *Nisi essent peregrini, vel alie persone, que Habere facere extra regnum, quibus gentes regie permittant portare parvos Turonenses. Stal. Astæ collat. II. pag. 28. pag. 33: *Insuper quilibet Habere facere prope dictum beale, etc.**

HABERE ANIMUM CUM ALIQUO, Parti alieque favere, societatem cum aliquo habere, Gall. *Avoir des intelligences*. Hist. belli Forojul. apud Murator. tom. 3. Antiq. Ital. med. ævi col. 1290: *Et in terra erat major pars hominum animum Habere cum domino Padua.*

HABERE BONUM OS, Galli eodem sensu dicimus, *Avoir bonne bouche*, Tacere, commissa celare. Lit. remiss. ann. 1352. in Reg. 81. Chartoph. reg. ch. 257: *Pactum inter se fecerunt et ordinaverunt, quod Habere bonum os, id est, quod istud non revelarent.*

HABERE AD DIES SUOS, Usufructuario et precario jure possidere, Gall. *Avoir sa vie durant*. Reg. visitat. Odon. archiep. Rotomag. et Col. pag. 125. fol. 421: *In duces Meldani habent monachi S. Martini Pontis... quoddam manerium, in quo debent esse monachi; sed episcopus loci Habebat illud ad dies suos, et archidiaconus Meldensis similiter Habebat unum alium manerium ipsorum ad dies suos.*

HABERE AD INJUSTITIAM, Injustam actionem intendere, causam iniquam defendere. Charta an. circ. 1130. ex Chartul. Stip.: *Iterum quæsit michi terram de la Reversaria, et Injustitiam Habens defect.*

HABERE AD JUSTITIAM, Aliquem ad juri standum, vel quod juris est exequendum, cogere. Charta jam jam laudata: *Item die adorato piceus fuit stagnum de Vilataur: unde dominus stagnum quæserunt michi rectum, sed ego Habetium non potui eis Habere ad justitiam.* Alia Alfonsi comit. Tolos. ann. 1138. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 482: *Ad justitiam vobis Habebat, et si illos ad justum vobis Habere non possemus, adjuvabo vos de eis, sine vestro iuramento.*

HABERE DE PRO MALO, Gall. *Trouver mauvais*, offensionem habere. Epist. inter Acta B. Christ. tom. 4. Jun. pag. 412. col. 1: *Uale pro malo non Habebatis, nec ingratitude in capiteis, etc.*

HABERE MEREPTIAM, Causam habere, vulgo *Avoir matière*. Comput. ann. 1412. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 265. col. 2: *Et primo solvitur Raymundo de Guerra et Petro de Rados, capitaneis gentium armorum, ad pacem ne Habere materiam facienti multum per gentes suas, etc.*

HABERE MELLIUS, Gall. *Avoir du meilleur*, Viribus superare aliquem. Lit. remiss. ann. 1477. in Reg. 361. Chartoph. reg. ch. 17: *Vopant ictum supplantant qu'il n'avoit pas du meilleur, etc.*

HABERE ES TESTIMONIUM, Testem adhibere, Gall. *Prendre a témoin*. Reg. Cam. Comput. Paris. sign. J. rub. fol. 39. r. *Et de hoc Habebat curiam in testimonium.*

* HABERE PERSONAM, pro Respleere. Canonibus Hebrin. tom. 9. Spicil. Acher. pag. 13. Non oportet iudices Ecclesie...

HABERE PERSONAM IN JUDICIO, quia non est ad episcopi personarum apud Deum.

HABERE, EASTAD Codex MS. Irminonis Abb. Sangerii, fol. 20. Habet ubi silva que habet in loco loquani I et dimid.

HABERE, RES. dicitur, facultates, Atque nostris, Avore Italis, Habere Germanis. Vide Havo Pacta inter Venetos et Francos, in Gestis Innocenti III. PP.

Totum quidem Habere, quod in civitate inventum fuerit, a quolibet ducti debet, et parti in commune, etc. Tabularium S. Laurentii. Hic de salvatione anime sue contra resolutiones predictas vult...

Monachus condonavit, et de Habere eorum (X s. idem accepit). Occurrit passim in Statutis Venetis, ann. 1242. lib. 1. cap. 43. 46. 53. etc. ut Atore in Scriptis Gallicis mediæ ævi. Hinc Guillelmus sine Habere, apud Guibertum, qui Alberto Aq. et Thero, Sicis avore nuncupatur. Vide Glossar. ad Villhardunum.

HABENTIA, numero singulari, Divitiarum, opes, apud S. Augustinum lib. 20. contra Faustulum. Nominis Claudius lib. 7. Animos eorum Habentia suffarari. (Hist. Novient. M. mast. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1150. Anni duo necdum fuerant, et Habentia Monasteria sic est exhausta, quod retroactæ copæ nullum restigium invenitur. Plautus in Truculentis.)

Ad hoc enim opus Habentiam exerceri. Vitur etiam quadrigarius apud Nonnum.

HABENTIS. Florentinis Abbentis, Divites. Julianus Antecessor. Const. 108. § 11. Et si post tres testationes scriptis habitas, et idoneos homines Habentes, inventerit eum, quom contestatus est cum uxore sua, etc. Ubi Græci habent æconomice πειραζε. Charta Caroli Regis Memoriam ann. 821. in tom. 1. Monast. Ital. pag. 100. Nec. Her. sicut iussum reparari, et Habentes homines, quos nos dicimus Festigantes, etc.

HABERGAGIUM, Domicilium, donatus, Charta ann. 1262. ex Chartular. Sangerii. Sextam partem in presortio que sunt sita subus villam de Meulorno et in Habergagis et pressura et aliis pertinentiis. Vide Herbergage.

HABERGAMENTUM, Habitatio, domus, nostris alias Habergement et Habergage. Charta ann. 120. ex Tabul. S. Germ. Prat. Dederunt et comiterium, cum Habergamento ipsius presbiteri, Libetum in omnibus et quietum. Xiii. ann. 1173. ex Pancar. episc. Carnol. Actores dicebant quod inter possessiones ipsos spectabant duo maneria, vulgariter Habergementis dicta, in villagio de Biercheris. Predicta Habergamenta deservio manserunt Johanni Gueta canonico Caruntensi ecc. forensis avore vendiderunt. Consolat. Barth. M. lib. 1.

La terre chose qui me mueit, A nostre ton Habergage, etc.

Sed et Habergage, pro Stabulo, occurrunt in Lit. remiss. ann. 1336. ex Reg. 188. Chartoph. reg. ch. 218. Comme. Convent de Baulu. Ceast amone et condidit des chaups. une great quantite de porcaus et broues, grans et petis, et mis y de eu Estable ou Habergage, ou quel y de mouet et ont accoustume d'estre mis et Habergiez. Unde Haberge, pro quo vis loco, in quo aliud collocatur. Charta Gall. d'Estrommel ann. 1308. in Reg. 72. ch. 390. Lequel fosse lidiz retien...

guez pouvoit encores ralingnier, reitailier, veidier et rejettier a un les et a l'autre sur non heritage, et lesdiz rejés espardre et adis rejettier, par quoy le darain reycet peussent adis avoir leur lieu a leur Haberge. Vide Haberyagium.

HABERGELLUM, HABERGEON, HABERGEOTUM. Vide in Halsberga.

HABIA, Regestum Philippi Aug. Henrichvalhanum fol. 172. Hata Lire, et hata de Aubenas inter chemaun, Perre et semita Decani, et usque ad Habiam Catorum sunt de defensa. Vide Gabia.

Dumus, rubus, vñ Dumetum, nostris alias Habier, pro Hallier. Lit. remiss. ann. 1499. in Reg. 182. Chartoph. reg. ch. 3. Le suppliant a prins a defriche et esamblir plusieurs terres et heritaiges, qui estoient en grans buissons et Habiers. Vide infra Halotus.

HABILDARUM. Vide Abecedarium.

HABILAMENTUM, Indumentum, vestimentum. Gall. Habillment. Literæ Henrici V. Regis. Angliæ ann. 1416. apud Rymet. tota. 9. pag. 400. Exceptis semper armaturis, artillaribus et omnibus aliis herensibus et Habilamentis guer acum.

HABILHAMENTUM, Vestis, indumentum. Gall. Habillment. Codicil. Ferr. de Pratacorat. ann. 1418. in Reg. 3. Armor. gener. part. 2. pag. xlvij. Legard nobili Margarita de Prato ontatis ejusdem testatoris sorori. ejus habitationem, ac victus, ac Habillmentum de paino, etc. vora nobili et honesto faciendo. Habere, Vestis specus videtur, in Lit. remiss. ann. 1474. ex Reg. 195. Chartoph. reg. ch. 137. Le suppliant a prins et emble un Habereau deques une paire de chausses de bureau. Vide Habillamentum.

HABILMENTUM, Apparatus belli, quidquid bello gerendo aut sustinendo necessarium est, machinæ bellicæ, nostris Habillment. Einham. in vita Henr. V. edit. Hearn. cap. 14. pag. 28. Et rex interim. guerrarum Habillmenta diligenter ordinat, armoma fabricat, lapides ab eadem evomens preparat, etc. Rursum cap. 71. pag. 265. Oppidum de Evmultis fortificatum Habillmentis guerrarum. Lit. remiss. ann. 1455. in Reg. 187. Chartoph. reg. ch. 33. Le suppliant garni d'une arbalestre de bois, siretons, raillions et autres Habillments de guerre, etc. Habillments pour escheller et prendre places, apud Juvenal. de Ursin. in Hist. Caroli IV. reg. Franc. pag. 63. Hinc s'habillier, Arnis se instruere, in Lit. remiss. ann. 1389. ex Reg. 135. ch. 210. Comme les Anglois occupent la Charité sur Loire, le suppliant, avecques plusieurs autres compaignons se Habilltoient le mieut qu'ilz porent et alerent es destoir, ou ilz seroient que lesdiz Anglois. passioient, etc. Vide infra Habillamentum.

HABILIS, Agilis, industrius, Habile et diigent. Odothodius ad l. Quod venditor 47. D. de Dolo malo: Bonus est servus et Habilis. [60. Histor. Archiep. Bremens. pag. 39. vers. 12. edit. Lappenberg. Vide Abilis.]

HABILIS, Probatus. Epistola Henrici clerici Compositum XI. seculo scripta apud D. de Montfaucon in Diario Italico pag. 95. Unde sagax ingenium illius nunquam quiescit sedulo rogitando et percunctando ubi Habilis Sanctorum libent, quatenus ad eorum indagationem pervenire et suo armario addere valeat.

HABILIS, Certus, ratus, constans. Diploma Conradi Imperat. ann. 1138. apud Tolnerum Histor. Palat. inter Instr. pag. 40. Et ut hæc regie nostre confirmationis authoritas Habilis et incon-

vulsa permaneat, hæc Cartam inde conscribi, manaque propria, ut infra videtur, corroborantis sigilli nostri jussimus impressione insigniri. [62. Leg. stabili.]

HABILIS, vox forensis, Aptus, idoneus, Gall. Habile. Charta ann. 1417. ex Tabul. S. Germ. Prat. Quod dictus actor non esset pars Habilis ad faciendam dictam prosecutionem contra dictos defensores.

HABILITARE, Idoneum, habilera reddere, Gall. Habillier. Concilium Pisenum tom. 6. Spicil. Acher. pag. 220. Qui ponebant in dubium, si Cardinales poterant se Habilitare mutuo. Conc. Bertusanum ann. 1429. inter Hispan. tom. 3. pag. 649. Tollendo sententias et processus contra ipsos ratione schismatis loto et factos, Habilliarat de Apostolicis potestatis plenitudine usque ad summum Pontificum inclusivæ. Literæ Henrici IV. Regis Angliæ ann. 1397. apud Rymet. tom. 3. pag. 510. Acipiam ad rectas leges et consuetudines patriæ nostræ Aquitanie restitutum, admimus et Habillavimus, nec non omnem maculam culpæ ab ipso absolutimus et amovimus.

HABILITARE, Informare, instituere, disaponere. Literæ Eduardi II. Regis Angliæ ann. 1397. apud Rymet. tom. 3. pag. 31. Ad hæc, ad vestram accedunt presertim religiosi, honesti et litterati viri ut populum vestrum ad fidem Catholicam, ac ad assumendum bellum contra detestabilem Machometi sectam Habillitent et informent. Epistola Frederici II. Imp. apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collect. col. 1219. Prouidimus. ut civitatis loca profecto maris et terræ fecunditate præclaris, ubi studendi congruenter se quævis Habilliarint. Epist. Clementis IV. PP. in Conc. Lugdun. ann. 1274. apud eund. tom. 7. col. 267. Sic studeas Habillitare materiam, neque animos tuos tuorumque disaponere, etc. Bulla Urbani V. PP. ann. 1365. in Bullar. Carmelit. pag. 123. Animos vestros ad rationabilem Habillitare concordiam studeatis. Eadem notione Habillier un proces dicunt Practici nostri.

Nostris Habillier, eodem sensu, usurparunt. Stat. ann. 1497. tom. 9. Ordinat. reg. Franc. pag. 265. Les gens frequents les armes, et qui se Habillit à ycelles, etc. Unde Habillier et Habillitæ, pro Curare, parare, aptare. Lit. remiss. ann. 1458. in Reg. 188. Chartoph. reg. ch. 45. La suppliante se print à Habillier le diner d'elle et des gens de son hostel. Alia ann. 1466. in Reg. 194. ch. 169. Et des branches dudit boys. avot fait coper et Habillitæ pour son chauffage. Hinc Extre Habillie, dicitur de eo qui paratus est ad aliquid faciendum. Lit. remiss. ann. 1443. in Reg. 176. ch. 273. Comme le suppliant est prest et Habillie de faire plaisir, service à autrui, etc.

HABILITARE, Incertum perficere, exsequi, unde Habillitare appellationem, pro Eam prosequi. Instr. ann. 1379. inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 38. col. 1. A qua appellationem propter præmissa renunciare nullatenus intendit, quinimo in ipsa persistere et eam Habillitare.

HABILITAS, Refectio, ornatus, instructio. Epistola Panormitanorum ad Martinum PP. IV. in Chron. Siciliæ apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 45. Illud idem ministri secreta de superfluitibus pauperum facebant, a quibus post Habillitatem suorum corporum transportant, turbato juris ordine, ut ipsa patrons

HABILITAS, Refectio, ornatus, instructio. Epistola Panormitanorum ad Martinum PP. IV. in Chron. Siciliæ apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 45. Illud idem ministri secreta de superfluitibus pauperum facebant, a quibus post Habillitatem suorum corporum transportant, turbato juris ordine, ut ipsa patrons

suppellectilia redderent, denarios expe-
bant.

† **HABILITATES CONDITIONUM**, Condi-
tiones propositae. Albertus Mussatus de
Gestis Ital. post Henricum VII. lib. 12.
apud Murator. tom. 10. col. 720: *Inter-
dum cum Spinata Luconari Marchione in
colloquia secreta in locis finitimis con-
venire, res novas tentare, coordinare, et per
dies suspensas habere Habilitates con-
ditionum.* Gall. diceremus, le *Projet des
Conditions.*

† **HABILITATIO**, Habilitas, capacitas,
in honorem et gradum pristinum resti-
tutio. Conc. Dertusanum ann. 1429. Inter
Hispan. tom. 3. pag. 650: *Et in eadem
villa sancti Mathaei publice praestarent
obedientiam, et conaquerentur reconcilia-
tionem, abolitionem et Habilitationem
eis necessarias.*

† **HABILITATI**, Iidem qui Habituati in
ecclesiis cathedralibus seu collegiatis,
canonicis inferiores sive capellani. Bulla
Innoc. VIII. ann. 1484. in Cont. in mag.
Bullar. Rom. pag. 289. col. 1: *Item sta-
tuerunt quod... solvat... pro suo jure
adventu octo Habilitatis chori quatuor
fontes.* Et col. 2: *Statuerunt quod nul-
lus in dicta ecclesia, neque in civitate,
portis armuliam de variis grisis, nisi sui
canonicus aut praestatus, sive de octo Ha-
bitatibus.*

† **HABILITER**, Opportune, commode.
Charta ann. 1390. tom. 8. Cod. Ital. di-
plom. col. 813: *Idem quod ipse dom. co-
mes (Virtutum) tenetur et debeat... tenere
suis expensis... lanceas quatuor centum...
super riparia et territorio Januensi tanto
tempore, quanto ibi Habilitate stare po-
terunt ad offensam Januensium.* Alia Alf.
reg. Aragon. ann. 1440. ex Tabul. S.
Mich. Carlet: *Abbas et conventus venera-
bilis monasterii S. Angeli de Palancana
... innotuiti notie reverenter exposue-
runt... quod... non possint in eadem ec-
clesia... divina misteria Habilitate et cr-
mode celebrare.*

† **HABILITUS**, Sufficiens, qui satis est;
nostris alias *Habitis* et *Habillis*, eodem
sensu. Charta Phil. IV. ann. 1308. in
Reg. 71. Chartoph. reg. ch. 89: *Concedi-
mus praefatis consulibus... quod possint
in dicta villa Narbone... unam domum
sufficientem et Habiliam... pro una domo
sufficienti faciendam pro eorum consulatu
tenendo... acquirere vel edificare.* Charta
ann. 1348. ex Chartul. S. Vinc. Laudun:
*Li religieux seroient tenu de laisser trente
piés de lés, Habiles et souffisans pour cha-
rier au lés davers nos bos de Crespy.* Alia
ann. 1425. ex Chartul. Latinac. fol. 240:
*Fournit suffisant et Habille pour cuire
suffisamment leur paine.* Avabile vero, pro
Habendus, in Instr. Ath. 1385. tom. 2.
Probat. Hist. Brit. col. 511: *Les choses
qui au fait seront utiles, profitables, Ava-
bles et necessaires.*

† **HABILITUS**, pro Habilis, aptus, gna-
vus, strenuus. Charta Henrici VIII. Re-
gis Angliae ann. 1540. apud Rymer. tom.
14. pag. 655: *Hominum Habitorum ad
guerram, etc.*

† **HABITACULUM**, Habitatio, domus.
Breviarium Pisanae Historiae apud Mu-
rator. tom. 6. col. 163: *Si quidem Graeci
duce praedicto Pelopa, de Arcadia venisse-
tes et ad litora Pisanae applicantes,
invententes postum et flumina, balnea et
lapidicinas, ceperunt Habituacula in di-
versis partibus construere.* Occurrit apud
Gellium et passim in Scripturis.

† **HABITAMENTUM**, Instructio belli-
cus. Lit. remiss. ann. 1461. in Reg. 192.
Chartoph. reg. ch. 19: *Supervenerunt
viginthi baliterii et septem homines eques*

(sic). *Dicti homines sunt in Habitu et
Habimento, in quo vos videtis; ideo quia
vos inajdios me sequutus fuistis.* Vide su-
pra *Habitamentum*.

1. **HABITANTIA**, Praedium rusticum,
seu agri portio excolenda cum habita-
tione, idem quod *Manus*. Vide in hac
voce. Notit. Jur. eccl. Aquilej. ann. 1388.
tom. 4. Cod. Ital. diplom. col. 1665: *Tam
nobiles quam alii cujusvis conditionis et
status, obtinentes feuda, ministeria et Ha-
bitantias, et cujuscumque conditionis bona
ab ecclesia Aquiesquasi, etc.*

2. **HABITANTIA**, Obligatio, qua, qui
jure alicujus civitatis frui volunt, in ea
per certum anni tempus habitare tenen-
tur. Charta ann. 1173. apud Murator.
tom. 4. Antiq. Ital. med. aevi col. 210:
*Item illud juravit Ildebrandinus de Oca-
no, ad acceptantem Habitantiam. Item illud
idem juraverunt Albertus de Redaldo,
Wido Baji, Grimaldus et Raphanellus,
quod Gerardus de Montecuculo, et Habitan-
tiam facere. Quae juramenti formula sic
incipit ibid. col. 209: Ego juro esse civis
Mutinae semper et Habitator per unum
mensem omni anno, etc. Vide infra *Ha-
biturium*.*

3. **HABITANTIA**, Familia. Charta ann.
1219. Inter Monum. eccl. Aquilej. col.
687: *Quilibet illorum habitabit et stabit
continuis cum Habitantia sua in civitate
Tarvisi, quolibet anno... per mensem
unum. V. in Mansio.*

4. **HABITANTIA**, Habitatio, domus.
Stat. Cadubr. lib. 8. cap. 62: *Si in villa
aliqua, vel regulatu alicujus ville, vel
contrae Cadubrii vel Capriis, in qua
sunt ad minus decem Habitantiae, commis-
situm fuerit aliquod malefactum, etc. Mai-
son ou Habitaige, in Libert. ville d'Ai-
gua-perse ann. 1374. ex Reg. 198. Char-
toph. reg. ch. 860. *Habitement*, pro Loco
ubi quis habitat, in Bestiar. MS.:*

*Une maison est de serpent,
Qui en l'evre a Habitement.*

† **Estre habité**, Sedem stabilem et do-
micilium habere, in Lit. ann. 1378. tom.
6. Ordinat. reg. Franc. pag. 391. art. 12:
*Que se aucuns desdis receveurs estoient
bons et suffisans, et fussent bien Habitez
et mariez, etc. Vide infra *Heredes* 2.*

† **HABITATIO**, Actio habendi. Charta
ann. 1342. tom. 9. Ordinat. reg. Franc.
pag. 41. art. 15: *Exceptioni dicatorum
quingenorum florenorum auri non habi-
torum et non receptorum, spicue Habita-
tionis et receptionis future renuncians,
etc.*

† **HABITATORES HAEREDITARII**. Vide
Mansionarii.

† **HABITATORES**. Hoc nomine barba-
ros donatos, qui in provinciis Romani
imperii occupatis urbes vel oppida in-
colebant, exemplis probat Savinius in
Hist. Jur. Rom. med. temp. tom. 1.
cap. 5. § 87. Romani distinguunt posses-
sore ab habitatoribus civitatum, ita
vero ut ubi de utrisque simul agunt,
habitatores dicant. Vide Julian. Epit.
Nov. const. 124. § 556.

† **HABITATURA**, ut Habitaculum Acta
S. Symeonis reclusi tom. 1. Junii pag.
106: *Reperit non tam magnificam et for-
tem structuram, quam mirificam et humi-
lem anachoretæ Habitaturam.*

† **HABITATUS**, Habitatio, domicilium.
Sermo habitus in synodo Lemov. tom.
10. Collect. Hist. Franc. pag. 339. In-
ter not. *Et si esset Habitus vel natu-
Francus, eloquio tamen Romano clarus,
etc. Vide alia notione supra in *Habita-
mentum*.*

† **HABITIO**, De castro, vel urbe ab

hostibus capta dicitur. Breviarium Hist.
Pisanae apud Murator. tom. 6. col. 171:
*Ad quod castrum vincendum Pisani fue-
runt cum quinquaginta navibus, plattis
et schaffs, et cum XII. manganis ordinatis
in plattis, cujus castri Habitio fuit anno
Domini 1149.*

† **HABITIO**, Tenuta, possessio. Gall.
Tenue. Tractatus confederationis inter
Robertum Regem Siciliae et Johannem
Dalphinum ann. 1314. tom. 2. Hist. Dal-
phin. pag. 150: *Quod et dicta Habitio vel
tenuta cessaverit, idem dominus Rex vel
heredes sui ad duplicatum subsidium as-
tringeretur.* Vide in *Tenere*.

† **HABITUALIS TUNICA**, Qua quis vesti-
tur. Acta B. Joan. Firm. tom. 2. Aug.
pag. 461. col. 1: *Nihil aliud ad usum ha-
bere voluit, nisi solam tunicam Habitua-
lem, chordam et femoralia, etc. Vide mox
Habiturae.*

† **HABITARE**, Vestire, Induere. Gall.
Habiller. Instrument. ann. 1473. in Bul-
lario Carmelit. pag. 301: *Et se talibus
habitibus respective Habitare debeant.*
Compendium juriur. et consuetud. Uni-
versit. Paris. per Robertum Goulet fol.
13: *Habitati capis doctoribus aut aliis
scholasticis indumentis, processionaliter
ordine praemisso obium corpori defuncto
turi.*

† **Alias Habituere**. Lit. remiss. ann.
1401. in Reg. 156. Chartoph. reg. ch. 382:
*Lors ceulx supplicent estoit mal vestu et
Habitué.* Alia ann. 1414. in Reg. 169. ch.
129: *Lequel compaignon... estoit vescu et
Habitué en estat de gens d'armes. Ung
grant compaignon Habitué d'un manie
noir.* In aliis Lit. ann. 1469. ex Reg. 195.
ch. 365.

† **HABITUATIO**, Habitus, vestitus. Gall.
Habillament. Acta S. Godevivi tom. 2.
Julli pag. 425: *Viduam, inquam, decet
simplex Habituatio.*

† **HABITUATIO**, Vestis Religiosa sus-
ceptio. Gall. *Vesture*. Schfamb. Chron.
Melicens. pag. 421: *De ejus (i. Novitii)
rursura et Habituacione. Deinde ejus per-
severantia considerata raditur et rebus
Monasterii vestitur, toto tempore probatio-
nis tunicam exteriorem ferens albi
coloris.*

† **HABITUATI**, In Ecclesiis Cathedra-
libus seu Collegiatis Beneficiati Canonici
ordine minores, frequentius hodie
de Presbytero intelligitur sive Clerico,
qui ac alicujus Ecclesiae servitium se
mancipavit, absque ullius beneficii ti-
tulo, certis pecuniarum distributioni-
bus, juxta locorum consuetudines, con-
tentus. Litterae Francisci I. Regis pro
reformatione S. Capellae Paris. *Tenebitur
Thesaurarius dicte Capellae commit-
tere unum bonum distributorem, videlicet
unum de Habituatis in dicta S. Capella.*
Ibidem iterum de Habituatis post Cano-
nicos et Capellanos occurrit mentio.

Obituarium MS. Ecclesiae Morinensis
fol. 80: *Item in conductu professionalis
feretri B. Marie et in ejus regressu quilibet
Habituatus de grege Ecclesiae Morin-
ensis, et omnes alii supra in articulo
precedenti declarati cum aliis perfortori-
bus in viagio dicti feretri ordinatis per
Capitulum, quilibet percipit tertiam par-
tem quatuor denariorum. Item presbyter,
diaconus, subdiaconus, chorista et duo
Habituati deferentes feretrum, ultra dis-
tributionem praefatam quilibet percipit
tertiam partem quatuor denariorum. Ri-
tuale MS. Ecclesiae Cathedr. S. Stephani
Tolos. *Et Sacerdos vadit ad aspergen-
dum altare magnum, et deinde descendit
ad aspergendum Canonicos et alios Habitu-
atos.* Instrum. ann. 1551. tom. 1. Ma-*

cer. Insulte Barbarie pag. 276. *Idem R. Abbas Decanus et prior secularis S. Remberti Lugdunensis Diocesis* ejusque in dicta Ecclesia et prioratu successores, respective super Canonica, presbyteris et habituatibus dictionum Ecclesiarum collegiatis. Occurrit in Instrum. ann. 1490. apud Miræum tom. 2. pag. 1341.

* **HABITURUS** [Habere cupere: desiderativum ab Habito. Plaut. Truc. 1. 2. 47. Si arationes Habiturus, ad pueras ire melius est.]

° **HABITURIUM**. Idem quod supra *Habitantia*. Stat. Pistor. ann. 1107. apud Murator. tom. 4. Antiqu. Ital. med. ævi col. 550 § 124: *Nobiles homines Pistoriensis districtus, qui videntur mihi convenientes et idonei, factam jurare habiturium civitatis Pistoriensis sine fraude; ex quo habiturium civitatis Pistori juraverint, eis faciam rationem, et laudato usus nosque civitatis observabo.* Italas, Abiturus habitatio, domicilium.

° **HABITURUS**, pro Habendus. Annal. Fuld. ad ann. 865. tom. 7. Collect. Hist. Franc. pag. 172: *Condictioque inter eos placito de supradicta conventionione apud Agrippinam Coloniæ habituro* Occurrit præterea in Charta ann. 878. inter Erbot. aut Hist. Treverech. pag. 90.

† **HABITUS**, nude, de his dicitur qui Monasticum habitum induere. Vita S. Decliani Episc. tom. 5. Julii pag. 601: *Multa jam millia habitus utriusque sexus in illis plurimis locis sub cura et regula sanctissimi patris Decliani in vita felicissima vixerunt.* [° Inde *Habitus* variatio et *Habitum* mutare, Monasticum habitum induere, passim.]

† **HABITUS REGULARIS**, Monasticus, in Addit. 3. ad Capitul. cap. 62. *Habitus religionis*, in lib. 7. Capitul. cap. 386. in Addit. 4. cap. 88. in Canon. Isaaci Episc. Langon. n. 9. et in Capitul. Caroli C. tit. 7. n. 67. *Habitus religionis*, in Capit. ejusdem Caroli tit. 27. n. 8. Interdum *Habitus religionis* usurpatur pro eo qui Sacerdotem decet. Ita in Addit. 3. ad Capitul. cap. 108.

° **HABITUS NUPITALIS**, pro Superpellicium, Vestis lineæ clericis propria. Stat. synod. Tornac. ann. 1866. cap. 39. pag. 21. *Capellani ecclesiarum, habentes capellanas in ecclesiis curatis, non incendant dum divina celebrant, nisi in habitu nuptiali, scilicet cum superpellicio.* Vide infra *Vestis nuptialis*.

° **HABITUS SANCTORUM**, Monasticus, in Charta ann. circ. 1183. tom. 1. Probat. Hist. Bel. col. 632: *Qui Herveus circa finem vite sue ad abbatiam se contulit et habitum sanctorum suscepit, et ibi finem vite sortitus est.*

HABITUS VENERABILIS, Imperatorius, apud Viotorem in Epit. in Constante. § 2. **HABITUS**, Mendose pro Ambitus. Monast. Anglie. tom. 1. pag. 25: *Inde etiam aulas suas ceteraque domos necessarias intra habitum curie S. Augustini ipsi habebant, ibique frequentius commorabantur propter aerem liberiores.* [° Pro *Habitu*, in Ekkeh. Cas. S. Gall. Pertz. pag. 90. in. 34.]

† **HABLUERE**, pro Abluere, in vetusto Ceremon. MS. B. M. Deaurata: *Tamen hospitalarius tenetur postmodum Habluere predictos amicos, et restituere predicta sacriste amicos mundatos.*

° **HABLUM**, Portus, navate, a veteri Gallico *Hable*, pro hodierno *Havre*. Lit. remiss. ann. 1354. in Reg. 82. Chartoph. reg. ch. 198: *Johanne et Richardo de Mortuo mari in villa de Hannefleux existentibus supra Hablum, Gallice le Hable, dicte ville, etc. Le Able qui vent à Ha-*

refleu, in Lit. ann. 1369. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 243. art. 10. *Hablies et ports de mer* in aliis ann. 1374. tom. 6. eardem. Ordinat. pag. 47. *Havaire*, eadem acceptance. Le Roman du cuens de Pontieu in Glossar. ad calcem Joinvill. edit. reg.: *Tant crut la nés k'ele vint devant Amaris, et quant il eurent Havaire pris, gales vinrent encontre aux, etc.* Vide *Habitum* et *Hault*.

† 1. **HABOUTARE**, Constituire, assignare, Gall. *Assigner*. Charta Curie Suesion. ann. 1273: *Et super predictis viginti solidis... solventis assignaverunt et Aboutaverunt predicti Johannes et ejus uxor, predictos Abbatem et Conventum... ad quartam partem predictæ domus, Eadem notione. Faire about d'ouvrage, in Consuet. Montensi cap. 12. art. 6.*

† 2. **HABOUTARE**, et **HABUTARE**, Gall. *Aboutir*, Terminari. Charta ann. 1254: *Quod videlicet (pratum) situm est inter pratum dicti Prioris ex una parte et pratum Guillelmi Vaoris ex altera, et Habutans territorio de atrio ex una parte et Communi Excluserum ex altera.* Charta ann. 1265: *Situm in parochia de Maintru inter mas sagium Ricardi dicti sutoris ex una parte et queminum regale ex altera, Habutantem ad aquam currentem ex uno capite, etc.* Alia ann. 1284: *Domus et masura eis est in mesnillo Monachorum juxta domum et masuram meam ex uno latere, et masuram Petri ex alio, et Habutit ad terram Roberti Franchais ex uno bous, et queminum regale ex alio.* Vide *Abbutare* in *Sutum*.

† **HABRA**, Famula. Gloss. Anglo-Saxon. Elfrici: *Ancilla, serva, Habra, vel dula.* Vide *Abra*.

° **HABRIGONARIA**, Vicus Parisiis, ubi *Halsbergarum* opifices habitant, vulgo *Halsbergerie*. Lit. remiss. ann. 1365. in Reg. 84. Chartoph. reg. ch. 283: *Theobaldus, dictus Champagne, sellarius Parisius, in vico Habrigeonarie commorans, etc.* Vide *Halsberga*.

° **HABUDARE**, pro Abundare. Littere Johannis Reg. Franc. ann. 1381. tom. 3. Ordinat. pag. 506: *Nos vero dictos mercatores beguino favore prosequentes, et ut affluencius in regno nostro suas mercas deferant, et per hoc regnum nostrum copiosius Habudabit, etc.*

† **HABUGUNT**, et **HABUCHUNT**, Canis qui cum accipit venatur: *Hapich* enim seu *Habich* Germanis est accipiter: *Hund*, canis. Lex Bajwar. ex Edit. Heroldi cap. 27. § 6. Vide *Canis Acceptoricus*.

HABUSIA. [Contractus Navigii D. Regis cum Venetis ann. 1268. tom. 5. Hist. Franc.: *Et pro quolibet alio peregrino habando placam ab arbore de medio ad proram cum suis viandis et Habusis marcham unam, etc.* Ubi pro *Habusis*, leg. *Harnesis*, ut monet D. Cangius] in voce *Placa*.

HABULUM, Portus, Gallis *Hable* et *Havre*. Tabularium Monast. Fisanensis fol. 41: *Laxavi, et dimisi Dom. Abbatem Fise quidquid juris habebam... in portu et Habulo et villa sua de S. Valerico, etc.* [Charta Henrici Malcondit Vicecomit. Blossesville ann. 1240. apud Valesium in Notit. Gall. pag. 211: *Ego in portu sive Habulo suo de S. Valerico nullum jus sive libertatem aliquam habeo emendi, etc.*] Vide *Hault* et *Hablum*.

† **HABUNCOLUS**, pro Avunculus. Præceptum Childeberti ann. 697. apud Mabill. Diplom. pag. 479: *Ibius veniens venerabilis vir Magnoldus Abba de Monasterio Thunsons-vallis, quem Habun-*

colus suæ domus Chardericus quondam Episcopus suo opere edificavit.

† **HABUNDIA**, Abundantia. Computus ann. 1407. apud Kennett. Antiquit. Ambrosden. pag. 548: *Propter Habundam cassi maximam ubique in tota parochia hoc anno.*

† **HABUNDANTIA**, pro Abundantis, in Præcepto ann. 884. apud Mabill. Diplom. pag. 550.

† **HABUNDUS**, Largus, copiosus. Rattbertus de Casib. S. Galli cap. 11: *Abbatibus cum fratribus eo die mensæ aderant, de communi et privatis collectis sunt, et Habundam caritatem faciunt.*

† **HABUS**, *habic*, in Gloss. Gr. Lat. MS. et edito, forte apes: nam id *habic*, sonat. [Suppl. Antiquarii: *Habus*, *habic*, *Exilis*, *splendidus*.] [° Vide Scalliger. epist. 384.]

° **HABYSE**, Benzo in Panegy. Henr. IV. imper. apud Menken. tom. 1. Script. rer. Germ. lib. 4. cap. 22: *Non est, cui possim dicere: Stemus simul, quia si nos omnes, plures tamen de ordine Habyses infecit pestis Patarie.* Ubi legendum *Abies*, ut sacerdotes indicentur secundum Evangelium Lucæ cap. 1. auctor est Muratorius tom. 5. Antiquit. Ital. med. ævi col. 88.

° **HACCETENUS**, et **HOCCEDE** [Scribebant antiqui pro *Hactenus*, et *Hodie* Ita Mar. Victorin. p. 2457. *Putech*.]

° **HACCUS**, perperam pro *Nactus*, Stragulum, quo totus equus insternitur, in Rulla Leon. IX. PP. ann. 1084. ex Constant. magn. Bullar. Rom. pag. 1. col. 2: *Confirmamus tibi omnia, quomodomodum in privilegiis patrum nostrorum apostolorum virorum sunt inscripta, crucem videlicet, et pallium suo tempore quoque loco ferendum, insignis quoque sustivi (leg. festivi) equi, quem Haccum vocant nostri Romani.* Non rectius editum *Naccum* apud Miræum tom. 2. pag. 1182. col. 1. Vide *Nactus*.

† **HACELELLA**, vox Hispanica, f. Fasciola, diminutivum a fascis, vel fasciolum, operimentum capitis. Scriptura Principis Adelgastri pro Monasterio S. Marie de Obona tom. 8. Conc. Hispan. pag. 90: *Damus... sex sabañas, duas literatas et quatuor sine serico, et tres Hacerellas et duas siacatas et una cappa serica et tres calices.*

° **HACETA**, Securilla, Gall. *Patite hache*. Lit. remiss. ann. 1385. in Reg. 126. Chartoph. reg. ch. 179: *Quandam Hacetam, quam habebat dictus reus, recepit.*

† **HACHERIA**. Vide in *Harmiscara*.

° **HACHETA**, Eodem intellectu. Lit. remiss. ann. 1380. in Reg. 118. Chartoph. reg. ch. 418: *Dictus defunctus Bernardus... misit questum in domum suam quandam securim seu Hachetam, etc.* Secures propria, tam veterum, quam modernorum Gallorum, fuisse arma, observare est non apud antiquos Scriptores duntaxat, sed et in recentioribus instrumentis, in quibus pro variis formis regionibusve, ubi in usu erant, variis nominibus distinguntur. Lit. remiss. ann. 1389. in Reg. 154. ch. 532: *Portans una grande Hache à son col, laquelle avoit bien trente deux passes d'alemelle ou environ.* Alia ann. 1450. in Reg. 189. ch. 485: *Une longue guisearme ou Hache, nommée Hache de Craqui. Un baston que l'en nomme ou pais (de Vimeu) Hache de Craqui, in aliis ann. 1467. ex Reg. 195. ch. 2. Alia ann. 1461. in Reg. 188. ch. 119: *Le suppliant avoit une Hache de Craqui, qui est un baston poinctu comme une dagus.* Rursum nostris *Hache Danoise*, *Lorroise*. Lit. remiss. ann. 1375. in Reg. 108. ch. 130: *Le féry d'une**

Hache Lorroise, tant que mort s'en ensui. Alie ann. 1330. in Reg. 133. cl. 266: *Gerard le fappa sur les épaules ou sur les bras un seul petit coup du plat d'une petite Hache Danoise qu'il portoit.* Vide *Hachia* l. et *Secures*.

° **HACHEYA, HACHIA, Mulctæ honorariae species.** Gall. *Amonde honorable*, quæ viris plebeis, ut *Harnicara* militariibus, irrogari solebat. Arist. parism. Paris. ann. 1313. in Reg. Olim: *Episcopus Belvacensis, ratione sedis sui et juris ecclesiæ suæ, dicebat ad se solum pertinere compellere homines de communia Belvacensi ad Hacheyam faciendam.* Aliud 16. Jan. ann. 1332: *Quandam possum imposuerant (major et pares Belvacenses) corporalem, quæ vulgariter Hachies nuncupatur.* Quæ conferenda omnino sunt cum iis, quæ leguntur in voce *Hachia* sub *Harnicara*. Hæc vero mulctæ honoraria Bellovacii olim fiebat Saxum quoddam ascendendo, unde reus ad forum publicum deducebatur ibi a majore et scabinis pecunia mulctandus.

† **HACHIA, Securis, a Gall. Hache.** Instrum. ann. 1430. tom. I. Hist. Dalphin. pag. 64: *Itibus ensium et Hachiarum multiplicatis et resonantibus, sic quod erat quasi unum terribile nedum videre, sed audire.* Instrum. ann. 1282. apud Rymer. tom. 2. pag. 207: *Ita quod quilibet eorum (Coupalorum) habeat unam bonam, magnam et fortem Hachiam vel securim ad grossas et parvas arbores succidendas.*

2. **HACHIA, [Pena quævis.]** Vide in *Harnicara*.

° **HACHIATUS.** Decussatim delineatus. Inventar. S. Capelle Paris. ann. 1376. ex Bibl. reg.: *Item duo alii morsus argenti deaurati et Hachiati ad vignetas.* Ibidem: *Item, una abconcia argenti deaurata operis Hachiati.* Aliud Gall.: *Item une exconce d'argent dorée Hachée.*

° **HACIATA, Mensuris species.** Chartul. S. Mart. Pontisæ: *Dux Hachias salis, quæ habetis in foro Pontisæ unaqueque Sabbato, etc.* Vide infra *Haguctum*.

† **HACLA, Genus vestis.** Liber Repræsentationum Historicarum in MS. Floriacensi XIII. sæculi, in Repræsentatione peregrinorum Emmaüs: *Accedat quidam alius in similitudinem Domini, Hacia vestitus et tunica.*

° **HACTARE, pro Actare, Actionem intendere.** Charta Gerardi episc. Camerac. ann. 1083. ex Tabul. S. Auth.: *Bernardus eisdem ecclesiæ prepositus querelam quandam in præsentia mea pronuntiavit et Hactavit.*

† **HADA, pro Hida, apud Th. Blount in Nomolex. Anglie: Sursum reddidit in manibus domini duas acres terre, continentis decem setiones et duas Hadas. Hinc**

† **HADAGIUM, pro Hadagium, in Charta Henrici VIII. Reg. Angl. ann. 1526: De terragio, ac scotto et geldo, Hadagio, etc.** Vide in *Hida*.

° **HADERUNGA, Vox Saxonica, Personarum acceptio, ab had, persona, et aru n. g. honoratio, admiratio. Leges Ethelredi: Judicia debent esse sine omni Haderunga, quod non purcatur diviti alicui vel egeno, amico vel non amico jus publicum recitari.**

° **HADÉS, Tortiles ex virgultis laquel, pro Hades.** Vide in hac voce. Charta Milon. de Marchais ann. 1210. in Reg. 86. Chartoph. reg. ch. 122: *In memoribus nostris poterit quilibet homo de tallia ville de Marchais accipere Hades et chavignon, et quidquid necesse fuerit pro carnicia sua.*

° **HADOX, Piscis genus salè conditum.**

Tract. MS. de Pisc. cap. 119. ex Cod. reg. 6838. C: *Est aselli species, quem salitum a Britonibus Hadox quidam vocant.*

† **HADRIANA, HADRIANALLA, Ludii in honorem Hadriani Aug. celebrati.** Vide Hofman. in hac voce.

° **HADUBBA, Tubæ species, ut videtur.** Andr. Floriac. MS. lib. 1. Mirac. S. Bened.: *Satrapæ vero in centuriis et militibus cum innumerabili Argiraspidarum agmine cominus subsequentes æreis Hadubbis, nervis et manibus personabant.*

† **HÆCCEDORA, HÆCCEDORGE, Cantiones in carminibus Papias.**

† **HÆDULARE, Hædu, Ludere.** Gloss. Lat. Græc.

† **HÆLIX, ἀναρτο, ὄστρεο, Elir, sulcus aquarius, in Supplem. Antiquarii.**

† **HÆMODIA, Infestatio dentium et gengivarum ob acida et austera.** Lex. med. in Amalth.

° **HÆMORRHOUS, Gr. αἱμορροῦς, Viperæ species, colore arenae, per corpus vero notis nigris et albis variegata, ut ait Aëtius, quæ morsu sanguinem elicit, a Gr. αἱμορροῦς, sanguinem fundo. Plura videtis apud Hofman.**

° **HÆNA, mendium pro Cauda, Pergamenti scilicet pars ressecta, cui bullæ ceræ ac sigilla, quibus Chartæ muriri solent, aptantur.** Vidimus ann. 1483. tom. 5. Ordin. reg. Franc. pag. 291: *Litteras regias in pergamento scriptas, sigillo magno regie ceræ communis cum Hæna duplici impendenti, etc.*

° **HÆRA PALCONI.** Vide supra *Æra* 4.

† **HÆREDARE, Jure hereditario habere, possidere.** Charta Eduardi III. Reg. Angl. ann. 1342. apud Rymer. tom. 5. pag. 331: *Cum quædam conventiones inter nos ex parte una, et nobilem virum Almaricum de Clon tutorem et curatorem Johannis de Britannia filii, et heredis Johannis Ducis Britannie et Comitit de Monteforti, pro dicto Johanne filio, et de dicto ducatu Britannie hereditate et vestito.*

† **HÆREDES nudo, interdum feudi patrum appellatione addita, dicebantur apud nos, Nobilium filii ac heredes, qui parentum hereditatem, quoad feudum, adire non poterant, don c. 21. annorum attingissent ætatem: cum interim eorum tutores, ac Custodes, præditi pupillorum feudalius fruenterent, et eo nomine militariibus obsequiis ac servis obnoxii hilaribus obsequiis ac servis obnoxii hominia dominis præstarent. Quod potissimum inductum constat, in favorem dominorum feudaliū, quorum intererat vassallos habere, qui feudalia omnia servitia possent adimplere. Idque jus est tutela Nobilis, quæ in Gallia adhuc observatur, et in Anglia a Normannia Regi defertur, censeturque inter jura regalia. Pupilli vero, minores ætate, quibus nullum fere jus erat in bonis patrum, quorum usufructus erat pater tutores, qui eos alere et educare habita conditionis et dignitatis ratione tenebant, eorundem bonorum Heredes tantum nuncupabantur, tanquam solum iis aliquando fruendi jus competeret, eorumque adipiscendum, hereditatis adundæ instar, spe alerentur: quo etiam sibi iis in bonis, quorum dominos sese inscribent tutores, jus esse indicarent, licet possessionem nondum adissent. Habetur in Tabular. Majoris Monasterii fol. 153. Charta Guelfredi Comititatus Andegavensis naturalis Heredis, subscripta, a Fulcone Vindocinensi Comite naturali. Et fol. 118: *Auctoramentum super hoc hereditivum Fulconis, qui Vindocinensis comitatus naturalis Heres est, obtinente eum avunculo suo***

suprataxato Comite Guelfredo, honoris hujus aliquando exere remanserat. Exstat in Archivo Ecclesiæ Ambignensis Charta ann. 1221. in qua Bernardus Heres, Robertus vero de Bovat, Balticus Robertus tutorio jure Morituum tenebat, Bernardo adhuc in pupillari ætate constituto. Hinc frequenter in Catalogo Militum ferentium Bannerias, Philippo Augusto regnante, Heredes legitimus de Veteriponte, de Laurin, de Garenay, de Roje, de Ponte S. Marcentii de Triangulo, etc. et apud Willelm. Britton. lib. 7. Philipp. pag. 171: *Et Heres Hugo Novi castri.*

Hujus porro moris, quo Heredum tutores dominos sese inscribent tutorem pupillarium, complura exempla profertur Scriptores. Lambertus Ardensis pag. 150. scribit Balduinum Bethuniensem, mortuo Albemarle Comite, impregnatum ejus vidiam durisse uxorem, et Albemarle factum fuisse Comitem et nominatum. Idem Scriptor tradit, Arnoldum I. Ardensem Dominum, ducta Clementia Hugonis Comitit S. Pauli vidua, ejus filiorum impuberum tutelam suscepisse, factumque S. Pauli Comitem. Robertus Ludovici VI. Regis Francie filius, ducta Rotrodi Comitit Perticensis vidua, susceptaque filiorum Rotrodi tutela, Comes Perticensis dictus est. Idipsum de Edmundo Lancastriæ Comite prodit Pithæus, qui ducta in uxorem Blanca, Henrici III. Comit. Campanie vidua, Comitem se Campanie inscripsit, Joanne Heredis Jure, cujus tutelam suscepit, et quæ postmodum Regi Philippo Pulcro nupsit. Exstat ejusd. Edmudi Charta ann. 1277. in Tabul. Eccl. Meld. hoc initio: *Nous Eymon d'écus le Roy de Engleterre, de Champagne Eueus Palatinus, faisons à savoir, que come tençons fut enve nous pour la raison de Voir de Champagne, que nous tenons en nostre garde, d'une part, etc.* Denique Ingefrancus Codiciaci Dominus, Comitit Ruicæ, et Com. A. Perlie, viduis in uxores ductis, Ruicæ, ac deinde Perticensis Comes appellatus est, quod utriusque heredum tutelam nactus esset, ut refert Duchenius in Hist. Codiciac. lib. 6. cap. 6.

Sed et constat, servatum fuisse eum morem in ipsis Regnorum et Imperiorum successioneibus. Observat ut quippe nonnulli, atque in iis Beslius, Francicum Regnum delatum Pipino, quo illud regeret tutorio jure, Childrico III. adhuc pupillare. Nec in alium finem data. Quæ Aquitanie Duci Regis dignitas: Tutela quippe Caroli Simplicis a Francis donatus, ut majori auctoritate Regnum gubernaret, in Regem coronatus est. Chron. Floriacense, Continuator Almoii lib. 5. cap. 42. et Chron. Besuense pag. 328: *Et his majorem natu Odonem Franci Burgundiosque congregati in unum, licet reluctante, tutorem Caroli pueri, Regnique elegere gubernatorem, quem unxi Galtherius Archiepiscopus Senonum.* Conditionem addit Albericus ann. 994: *Ad repræsentandam quorundam insolentiam superiorum, et retardandam late bacchantium rabiem Normannorum, de consensu Principum, consensus ad regalis coronæ gestantem concessus est Odoni, quousque apata Regis Puer nondum ad regnum idoneus percurrisset ætatis curam. Breve ex Biblot. Thuana: *Deinde invito consilio Francorum, electus Odo in regnum ad tempus.* Chron. Turon.: *Odonem... Regem sibi præficiunt, eique Carolum puer-**

rum custodiendum tradunt tali pacto, quod post 7. annos Carolo puero regnum Francie relinqueret, et Odó Regius insignibus depositis, Dux in posterum remaneret, retento nomine Regis et honore. Ordericus Vitalis lib. 7. et Chron. S. Petri Vici. Ludovicus Rex Francorum, Caroli Calvi filius, reliquit filium suum parvulum Carolum, qui Simpliciter vocatur, cum regno, in custodia Odonis Principis. Denique Philippus Mouskes, de eodem Odone.

Si fient Il François le don
Del royaume et de la Couronne
Pour passer en lui de droit air,
Et la terre de vous avoir,
Par ce qui con tenoit à sage,
Tant que l'Enfer auroit rage,
Et pour la terre conforter
Lui fient couronne porter

Balduino II. Imperatore CPolitano adhuc in puerili aetate constituto, necdum rebus gerendis, iisque difficillimis, idoneo, ut qui vix annum aetatis 12. attigisset, Galli, qui Constantinopoli, et in toto Imperio Orientali, sedem fiterant, consilio habito, eligendum Principem censuerunt, qui Imperium, quoad Balduinus legitimam esset consecutus aetatem, administraret, et contra hostium incursum, et conatus fortiter tutaretur. Eam in rem delectus Joannes Briennensis Exer Hierosolymitanus, quiet filiam Balduino pacisceretur, et Imperium tutoris vice administraret, concessio insuper Imperatoris titulo, eoque, ut mos est Imperatorum, solemniter coronato, hac tamen conditione, ut quando Balduinus suae tutelae factus esset, Imperio cederet, illudque genero resignaret, quod plures prosecuti sumus in Historia nostra Gallo-Byzantina lib. 3.

Nec alio denique jure Philippus V. et Carolus Pulcher Reges sese inscripserunt Navarre, qui erat Joanne eorumdem ex fratre Philippo IV. Rege Francie et Navarre neptis, cujus, adhuc infra pubertatem constituta, tutelam et Regni curam susceperat, usurpato regio titulo, quo hic majus in administranda Regni negotiis accederet pondus, ut observat Tillius. Exemplo quoque Francorum Arsenius Patriarcha CP. corona donavit Michaeli Paleologum, Joannis Lascaris Imperatoris tutorem a patre relicto, addita ea conditione, ut Imperium administraret et regeret, quoad Joannes suae tutelae factus esset, sicuti narratur a Nicephoro Gregora lib. 4. Verum ea fidei integritas, quam in nostris mire praedicat Nicetas Choniates, a Graecis nusquam servata fuit.

Præditi adde solemne ea tempestate fuisse, ut legitimi Regnorum et possessionum haeredes eo heredium titulo tantummodo donarentur, quamdiu in tutorem potestate essent, penes quos jure tutelae nobilitas, qua passim in nostris consuetudinibus municipalibus Garde vel Bail noble appellatur, pupillarum possessionum, ut ita dicam, dominium, vel, si mavis, administratio remanebat, quorum etiam nomine hominia supremi dominis exhibebantur, non vero pupillarum Unde et fluxit mos, diu apud nostros servatus, teste supra laudato Tilio, ut in Galia litterae omnes, qua in Cancellaria coefficientur, Tutorum Regni et Rectorum nomine inscriberentur, non Regis, ut qui nulla per aetatem fungeretur administratione, contentus ut plurimum sola haereditis Regni appellatione, quo legitimus in eo jus sibi esse cunctis notum esset. Ita Joanna Henrici Navarræ Regis et Campaniae

Comitis filia, quamdiu in pupillari fuit aetate, Regnumque, quod ad eam jure hereditario spectabat, a Philippo III. Francorum Rege administratum est, nulla alia quam jusdem Regni haereditis donatur appellatione a Nangio in Gestis ejusdem Philippi pag. 529. 534. Sic apud Froissartem, Heredem Gloucestræ legitimus filium Ducis Gloucestræ, cujus tutela penes Angliæ Regem erat. Eo demque sensu Conradus junior, Frederici Imperatoris ex Isabella Hierosolymitana filius, Heres regni Hierosolymitani nuncupatur in Chron. Elvagensi sub ann. 1246. Isabella quippe matre extincta, cum Conradus longe abesset, nec spes esset proximo affuturum, Franci Hierosolymitani, Regum titulum, et Regni curam Allise et ejus marito Hugoni Cypri Regibus contulere, hominumque praestitere, salvo tamen jure Conradi, inquit Sanutus lib. 3. part. II. cap. 16. Ejusmodi porro Heredium merito est praeterea in Quoniam Attachiam cap. 31. 32. 33. 34. 35. et in Fleta lib. 1. cap. 9. 11.

SECUNDUS HAERES, Nepos, in Glossis antiquis.

ULTIMUS HAERES, JC. Anglis dicitur, qui ex legitimo matrimonio natus, moritur nullo post se legitimo haerede relicto. Illius porro successio non solum fisco, sed culibet capitali domino competit ut est in Regiam Majestatem lib. 2. cap. 55. Id JC. nostri Droit de desherence vocant, cum scilicet nullus adest haeres, de quo si passim.

Her, pro Héritier. Haeres, apud Joinv. in S. Ludov. edit. reg. pag. 18. La royne de Jérusalem, qui estoit droite Her du royaume, etc. Libert. de Chagny ann. 1282. tom. 4. Ordin. reg. Franc. pag. 381. art. 7. Dessent et affermentz lidz preudomes que il ne sont tenuz de sirez les Hers monseur Philippe de Moatagu. Hinc Héragé, Genus, vulgo Race, extractio. Charta ann. 1445. in Chartul. Latinac. fol. 42. Que s'il est aucun qui se die noble et de noble Hé age... Or estoit ainz qui ledit Sazze ville si estoit et est noble de noble Héragé.

HAERES, IS. cuius haereditas speratur. Acta Martyrii S. Cassii Santonensis n. 2. Audivi de Herede tuo Vassione, quod omnia per suam stultitiam pauperibus dispergere non cesset, et tibi, qui haeres eius es, nihil reserves.

HAEREDITAS LUCTUOSA, Quae ad parentes ex morte filiorum obvenit, id est, quarta portio de rebus filiorum, uti est apud Anianum ad leg. 2. Cod. Th. de Inoffic. testam. Judicium ann. 1039. in Append. Marcæ Hispan. col. 1045. Tempore autem quo crevit praedictus Miro et voluit capere hereditatem sive immolationem, mater ejus jam dicta propter quendam Hereditates Luctuosas suorum suorum, quas retinebat in rebus jam dicti Gaudelm, etc. Vide Legem Wisigothor. lib. 4. tit. 2. § 18.

HAEREDES, Idem qui Hereditantes, libertate donati legitimam haereditatem adire poterant. Charta ann. 1301. ex Chartul. Pontinae lib. 5. ch. 25. Homines quidam de Venosa, qui vocantur Haeredes, vel alii, habent usagium in praedictis nemoribus. Nisi, quod forte potius est, intelligantur illi, qui ex alio dominio sibi sibi sedem fixerunt, ibique bona immobilia possident. Vide Hereditagium 2. Et certe Hérité, ea notione, occurrit in Lit. ann. 1370. tom. 5. Ordin. reg. Franc. pag. 371. art. 1. Chacun an à certain jour, les chefs d'astel Hérité: de ladicté ville (de Tournay), etc. Charta

ann. 1481. in Reg. 207. Chartoph. reg. ch. 318. Considérans que icellui Jehan de Meritain escuyer (Bernois) a entention de soy Héritier et demourer en nostre royaume, etc. Vide supra Habitantes 4. Confer de hisce vocibus Beselerum uer die Erbvertrage tom. 1. pag. 14. et Baltasii Glossar. German. col. 355. voce Erbe, etc.

HAEREDIPETA, Haeres proximior. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 70. Et nullus Haeredipetae (perperam haeredipeda) suo propinquo vel extraneo, periculosa saepe custodia, committatur. [Concilium Compostell. ann. 1114. can. 18. inter Hispan. tom. 3. pag. 324. Ceterum ne quis Haeredipeta, ne quis apophantia usurpatore accedat, etc. Jo. de Janua Haeredipeta, qui alterius hereditatem petit vel cupit.]

HAEREDITABILIS, Qui rem avitam et haereditariam possidet. Fulbertus Carnot. Epist. 90. De te Domine mi, valde miror, qui me tam praeproperè causas indicasse tuo beneficio judicabas indignum. Nam si respiciatur ad conditionem generis, daret Dei gratia, quod Haereditabilis sim. Si ad qualitatem beneficii, constat, quia non est de tuo fisco: sed de his, quae mihi per tuam gratiam habui, etc.

HAEREDITABILIS, Dicitur de re, quae ad aliquem spectare debet. Tabu. S. Sergii Andegav. Burcharud frater suus, cui causa Haereditabilis erat, ad hanc causam auctorizandam vocatus non fuit. Nostris Rente héritail nuncupatur Pensio annua in praedictis et possessionibus assignata. Charta ann. 1366. in Memor. D. Cam. Comput. Paris. fol. 280. v. Que yeulz héritages soient bailliez... à certaine rente Héritail à vie ou à temps.

HAEREDITABILITER, Jure haereditario. Charta ann. circ. 1140. apud Madox Formul. Angl. pag. 40. Novum tam presentes quam futuri, quoniam molendinum de Lee, quod bonae memoriae Walterius Coventrensis Episcopus dedit Wilhelmo pistori et haeredibus suis Haereditabiliter tenendum. Ibidem recurrit semel et iterum. Vide Haereditatiter.

Nostris Héritablement, Héritablement et Iréitablement. Charta Walt. comit. de Avesn. ann. 1288. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1007. Trois cent livres de blancs cascum an prendre Héritablement a men vignage. Avesne. Alia ann. 1247. ex Tabul. S. Crisp. in Cavea: Robert de Parnant chevalier soloit avoir à mon volin de Beryz demy my de bled chas un an Iréitablement, que il tenoit en fé de mes oncesseurs. Héritablement, in p. ann. 1293. ex Chartul. 21. Corb. Héritablement, in alia ann. 1392. ex Chartul. 21. Corb. Héritablement, in alia ann. 1392. ex Chartul. S. Mart. Pontisar. fol. 28. Vide infra Haeredititer.

HAEREDITAGIUM, Pars, quae haerediti obvenit. Charta Luitgeri postmodum Episcopi Mimigardens. Tradidi... pro remedio animae... dimidietatem haereditatis meae, quae mihi jure paterno et lege haereditaria, contigit. [Litterae Philippo Reg. Franc. pro Gaudone Episc. Lingon. ann. 1285. tom. 4. Gall. Christ. Inter Instr. col. 213. Quia dicta villa cum suis pertinentiis de Haereditagio carissimae consortis nostrae Johanne movere seu pertinere noncitur.]

HAEREDITAGIUM, Possessio, praedictum Héritage, in Constit. Sicul. lib. 8. tit. 8. [Statuta reform. S. Claudii sub Nicolao V. PP. ann. 1448. Super quibus Haereditagis vel personis, cujus conditiones, quando et qualiter solveré debeant, ille-

riorem declarationem faciendam ordinamus. Statuta Collegii Plessis ann. 1426. apud Lobinell. tom. 8. Hist. Paris. pag. 388: *Sed nec Hereditatis, terras, dominia, vel iura ipsius collegii ultra novem annos ad firmam tradant, etc.* Apud Anglos, heres is tantum intelligitur, in quem prædia et res immobiles transeunt; res enim mobiles executorum sunt. [Vide Hereditatum 2.]

¶ **HEREDITAMENTUM**, id omne quod jure hereditario ad heredem transit, ac præsertim res immobiles. Charta ann. 84. regni Henrici VIII. Regis Angliæ apud Madox Formul. Angl. pag. 288: *Concessi, bargainavi, vendidi... tenementa, prata... et Hereditamenta meaque quæcumque cum pertinentiis in Estroppe predicta.*

¶ **HEREDITANTES HOMINES**, [f. Manumissi, liberti, Hereditantes dicti, quod eorum id præcipuum erat privilegium, ut succedere possint, nisi lidem sunt qui Hereditate infra nuncupantur. Vide Hereditate 2.] Tabularium Elemosynæ S. Pauli Viennensis: *Terminatur ad uno latere terra franchilium hominum, et ab alio latere Hereditantium virorum, a tertio vero latere una stricta via, sicut istis terminis concluditur.* [Vide Hereditate 2.]

¶ **1. HEREDITARE**, Succedere, hereditatem obtinere, Gallis *Heriter*. Concilium Tolet. VIII. inter Hispan. tom. 2. pag. 646: *Verum quæcumque ordinata fuerint, Hereditabunt gloriam successoris. Propria eorum (leg. successoris propria eorum.)* Charta Caroli Regis Hungariæ ann. 1327. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 481: *Si vero sepe dictum filium nostrum habendo filiam vel filias mori contingeret, ex tunc ipsa vel ipsæ, juxta consuetudinem ipsius Hungariæ observatam, succedere et Hereditare debent.* Vide Hereditate 1.

¶ **2. HEREDITARE ANIMAM SUAM**, In proprios usus reservare, Gall. *Reserver pour son usage, pour son entretien.* Charta 80. Chartularii S. Martini de Camarcho, vulgo Chamara, in territorio Dunensi: *Quando dedit filiam suam Gaufrido Normanno cum quadam parte terre sue, totam terram suam que est a loco qui dicitur Charista usque ad molendinos de Morcitis ad animam suam Hereditandam reservavit.*

¶ Vel potius, Pils donationibus animæ suæ salutem testamento providere. Chartul. Celsin. ch. 662: *Ego Oda dono... Celsinensi loco omnem rectum et concensum, tantum quantum ipsa jure hereditatis ex parentibus meis habebat in clauum, qui est prope ecclesiam, que est constructa in castro de Montecacuto, ut ab hodierna die fratres ejusdem ecclesie quitiam, et absque ullo contradicatore teneant, nullique amplius mortali hominum ex mea prognie illum censum reddant, quoniam ego ad mortem meam Hereditari animam meam.*

¶ **3. HEREDITARE**, Possessionem dare rei alicujus *Adheriter*. Anastasius in Hist. Eccl. pag. 68: *Ab hanc vero, qua promoueretur, neminem habere licentiam disponendi; sed omnia ipsius venerabilium domum Hereditari.* Theoph. xlv. p. 14. Thwroczius in Petro Rege Hungar. cap. 88: *Ac bona quantitate de terra eundem Hereditare non omisit.* [Epistola Sanctimonialium Blasienensium ad Urbanum II. PP. apud Mabill. tom. 5. Annal. pag. 654. Temporibus igitur priacis, matrona quædam, nomine Ermengarda Comitissa... Monasterium Blasien. in præditiis suis constituit, atque circa adjacentibus campis et villis et Ecclesie Sanctimo-

nialis Deo servientes ibi unde viverent Hereditavit.] Vide *Adheredare, et Hereditare 2.*

¶ **Nostris Ariter, Ayreter et Heriter.** Charta apud Melchebec. tom. 2. Hist. Frising. pag. 206: *Tunc utique jam factus episcopus percunctavit quemadmodum oratorium præfatum Hereditare præfimeret.* Charta ann. 1266. ex Chartul. S. Auberti Camerac. fol. 68: *En laquelle terre li eglise deuant dis est entré et Arités bien et loyagement par nos et par nos homes et par nos volenté. Alla auu. 1283. ex Tabul. eccl. Camerac.: Jehans comme sire en Ayretra maistre Jakemon de Marli canone de l'eglise... et Michiel de Paillencourt... comme li canons sire gréa et otria l'Ayretraance et l'amortissement de cele dieme. Alla Car. Valesit comit. Alenc. et Joan. ejus uxoris ann. 1300. ex Tabul. Carnot.: En saizsons, Heritons et reuelions et dons corporellement, réalement par le bail de ces présentes lettres, etc.* Vide supra *Adheredare.*

¶ **HEREDITARIE**, Aliquid Hereditarie possidere, i. e. ita possidere, ut filius tuus neposve, te mortuo, possideat; apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 544.

¶ **1. HEREDITARI**, Hæredes, *Heritieri*. Ditmarus lib. 6. pag. 77: *Et nos in Ecclesia majore cum funere intrantes, amici cum Hereditariis omnibus, elevatis cum luctu manibus, miserabiliter suscipiunt.*

¶ **2. HEREDITARI**, Domini, quibus dominium, possessio alicujus rei competit. Charta ann. 1240. ex Chartul. S. Vandregesil. tom. 1. pag. 11: *Accepi a dominis meis viris Religiosis Roberto Dei gratia Abbate S. Vandregesilii et ejusdem loci Conventu, quandam masuram terre... tenendam mihi et hæredibus meis de dicta Religiosis et Hereditariis possidentem quiete et pacifice. Littere Henrici IV. Regis Angliæ ann. 1409. apud Rymer. tom. 8. pag. 611: *Dicendi se Hereditarium et Dominum dictæ placeæ de Camarsac, placeam illam fortificare incipit.* Vide Consuetudines Insulens. art. 282. Hannon. cap. 59. 69. etc. Montens. cap. 12.*

¶ **HEREDITARIUM**, Hæreditas. Charta ann. 1280. tom. 1. Chartul. S. Vandregesilii: *Sciant omnes... quod ego... vendidi et omnino dimisi Roberto Dei gratia Abbati S. Vandregesilii et ejusdem loci Conventu quicquid jure Hereditarii habebam in molendinis de Fontibus in Braso.* Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 127: *Ipsa dicit quod nunquam denarios illos, nisi de suis Hereditariis venderet, reddere valeret.* Vide *Hereditarium.*

¶ **HEREDITAS**, Vide in *Hæredes*.

¶ **HEREDITAS**, pro *Adde* nonnunquam occurrit in Speculo Saxoniæ teste Calvino in Lex. Jurid. Vide *Hereditatum 2. Hoireris, pro Hoiris, Hæreditas, in Libert. hominum de Boussac ann. 1427. ex Reg. 179. Chartoph. reg. ch. 42: Par droit de succession et Hoireris, etc.*

¶ **HEREDITATUS**, Qui jure hereditario possidet, nostris *Hérid.* Arest. ann. 1355. 12. Mart. in vol. 4. arestor. parlam. Paris.: *Quod dicta filia erat Hereditata de septentis (leg. septingentis) libratibus terræ ex successione patris ejusdem.* Charta Phil. Pulc. ann. 1312. in Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 418. r. col. 1: *De laquelle rente nous voulons que deoren droit ladite Jehanne soit dotée, et li hoir, qui de sus noistront, Hérid.*

¶ **HEREDITARIA CHARTA**, EPISTOLA, qua scilicet quis filiam suam naturalem, quam ex ancilla suscepit, ingenuamque ac Denariam ante Regem factam, ad hereditatem suam vocat. Hujus formu-

læ exstant apud Bignonium in Formulæ vet. cap. 46. et 49.

¶ **HEREDIUM**, Acta S. Marcelli tom. 2. Jan. pag. 12: *Maxentius peior prioribus, regni infortunio sortitus imperium, ut regnandi, ita servandi in Christianos obtinuit Heredium. Quod nos Galli dicimus: Il a héridé de sa haine contre un tel.*

¶ **HERERE SE**, propius accedere. Tract. MS. de Re milit. et mach. bellic. cap. 48: *Lo-usita ambulatoria: inuis homines ducentes eam, posunt se Herere muro, aut prope murum castelli, et defendere se a saziis hostium ac missilibus.*

¶ **HERES**, Vide in *Hæredes*.

¶ **HERESUS, HÆRESISTA**, Hæreticus. Carolus M. de Cultu Imag. in Præfat.: *Nonnunquam incredulorum vel Hæresorum impellitur infestationibus.* Occurrit et lib. 1. cap. 26.

¶ **HERESISTA**, Henr. Knygthon. ann. 1382: *Ceteri sui Hæresistæ discipuli et complices.*

¶ **HERESIANUS**, apud Will. Briton. lib. 12.

¶ **HERESIARCHA**, Hæreticæ alicujus doctrinæ princeps et auctor. Epistola H. ad D. Episc. Virdunensem ann. 890. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 233: *Gog autem tectum, Magog de tecto interpretatur. Et Gog quidem Hæresiarchas, id est, princeps hæresium; Magog vero a Gog deductum nomen eorum sequaces et adjuutores intelliguntur.* Actio 2. Synodi Leonis PP. III. adversus Felicem: *Quia non solum Hæresiarcha dudum de adoptione in Filio Dei latrans factus est. Et ubi passim.*

¶ **1. HERESIS**, Præstationis species, forte multa quæ ab illis qui hæreses convinebantur solvenda erat. Compositio inter S. Ludovicum Franc. Reg. et Abbatem Crassensem ann. 1248. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1089: *Quæ fœda novimus esse libere restituta. Ecclesie predictæ, et concessa cum fœdimentis et Hæresibus que poterant evincere in christianis et feudis ipsius ecclesie. Ibi dicitur: Et omnia fœdimenta et Hæreses, etc. Charta Philippi III. Regis Franc. ann. 1273. apud Slephanot. part. 1. Antiqu. Bened. Occitan. MSS. pag. 404: *Hæresibus insuper et fœdimentis (leg. fœdimentis) que inibi sicut in aliis villis monasteriorum terre illius habemus, salvis quoque, etc.* Transactio inter Abbatem et Monachos Crassenses ann. 1831. ex Lib. viridi fol. 53: *Cum medietate jurisdictionis alte et basse et cum incuris Hæresis et fœdimentorum.**

¶ **2. HERESIS**, Aipson, Functio quevis. *Hæresis navalis*, in leg. 9. et 10. Cod. Th. de Præd. Navicular. (13. 6.) Hinc *Hæresiotæ*, functioni, conditioni aboxill, maxime navali, leg. ult. D. de collegiis. (47. 22.)

¶ **3. HERESIS**, Scrtilegium, veneficium nostris *Hérens*. Lit. remiss. ann. 1446. in Reg. 178. Chartoph. reg. ch. 46: *Laquelle laquette et cusa son mary existenti notoirement et publiquement diffamé et accusé de cas de Hérens et faulxerier, et avoir donné, ou fait avoir plusieurs maladies à plusieurs personnes. Alle ann. 1461. in Reg. 139. ch. 474: *George Vernoy fut accusé de crime de Hérens et de faire mourir et languir par sort et art magique plusieurs gens et bestial.**

¶ **HERESIUM**, f. pro *Hæresium*, Vestimentum. Rather. Veron. apud Marten. tom. 9. Ampl. Collect. col. 921: *Corpus vero totum tanto studio comitur, ut Hæresium ipsum, quod solo frigore debuerat obtentu parari, etc.*

† **HÆRETICALIS**, Hæreticus, erroneus, in hæresim inducens. Bulla Johannis Episc. sub Eduardo III. Rege Angliæ ann. 137. apud Rymer. tom. 4. pag. 523: *Vetus sacre Scripturæ contrariis, et fidei Catholicæ inimicis, hæreticos, seu Hæreticales et erroneos, Charta Philippi Regis Franc. ann. 1288. tom. 10. Spicil. Acher. pag. 217. Prefatis hæreticis et eorum Hæreticalibus documentis.*

† **HÆRETICALIS**, Pertinens ad hæreticos. Codex MS. D. de Chalvet Senescalli Tolos. de Hæret. Albig.: *Cum dictus Herengaricus vellet recedere flexit genua coram ipso, et ter adoravit eodem hæretico modo Hæreticis.*

† **HÆRETICARE**, HÆRETICATIO. Vide post Hæretici.

HÆRETICI, ut est apud Papiam, dicuntur, qui de Domino vel creatura, sive de Christo vel Ecclesia prave sentiunt, ac de hinc conceptam novam erroris perfidiam pertinaciter pravitate defendunt. Iso in Glossis: *Hæreticus, qui sectam suam colit. S. Augustinus lib. de Utilit. credendi cap. 1: Hæreticus est, ut mea fert opinio, qui alicujus temporali commodi, et maxime gloria principatusque gratia, falsas ac novas opiniones, vel signa, vel sequitur. Ille autem, qui hujusmodi hominibus credit, homo est imaginatione quadam veritatis ac pietatis illusus.* Facundus Herimianensis lib. 12. cap. 1: *Scire igitur debemus, quod Hæreticum non faciat ignorantia, quam doctrinæ veritatis constitutio non est, sed potius obstinata defensionis falsitatis. Ad hanc obstinationem pertinere dicitur, immo principatum in ea tenere firmamus, illas etiam doctrinas, quas quidam non minus intelligendo scripturas divinas, sed suis operis resistendo, sola presumptione spiritus condiderunt, sicut Manichæus et Origenes, et ceteri, qui non ut alii sequentes eorum intentionem, in abstrusis questionibus erraverunt, sed super illas elati, malis se crediderunt vel sapere, vel dicere. Eodem cap. Non igitur hæresis dicitur, nisi contradictio superiorum peritiam, que sibi, ne aliud sapiat, interdicit, et admonita contemnit adquirere veritatem. Illa magis contumaciter ab Ecclesia separari diligit, vel in ea dolose latere, quam pravam mutare sententiam. Quippe, ut ait Vigilus Tapensis lib. 1. contra Eutychem: *Preventus falsæ opinionis errore humanus auditus, ad veram rationem percipiendam durus et perfidissimus invenitur, quantiscumque testibus urgeatur. Mutavit enim pravi dogmatis sententiam, qua semel infectus est, perversum vindicare, quam hanc eandem tantis divinarum humanarumque legum auctoritatum refutatam salubrius irrimutare.* Hugo Rotomag. lib. 1. contra hæretic. cap. 6: *Hæresis error ille vocatur, qui perniciter esse probatur.* Petrus Damiani lib. 1. Ep. 13: *Non error Hæreticum, sed perniciter obstinatio facit: nec omnes Hæretici dicendi sunt, qui opinantur errorem, sed qui pertinaciter et audacter predicant falsitatem.* Adde Ep. 16. lib. 5. Epist. 18. et lib. 8. Ep. 7. Robertus Episcop. Lincoln. apud Matth. Westmonast. ann. 1283: *Hæresis est sententia humano sensu edocta, scripturæ sacræ contraria, palam detecta, pertinaciter defensa: hæresis enim Græce electio est Latine.* Concilium CP. can. 6. *Ἀπὸ τῶν δὲ ἀπόστολῶν τοῦ τε πάπυ τῆς ἐκκλησίας ἀποκρυφθέντας, καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα ὑπὸ τῶν ἀνεπιτηδεύουσιν, πρὸς δὲ τοῖς καὶ τοῖς τὴν πίστιν μὴν τῆν ὑγιήν κροποδουμένους ὁμολογῶν, ἀπογοισάνας δὲ καὶ ἀντιστάσαντας τοῖς ἐκποικιλοῦν ἡμῶν ἐπισκόποις.* Vide S. Augustinum lib. 18.*

de Civit. Dei cap. 51. et Epist. 162. legem 28. Cod. Th. de Hæreticis (16. 5.), Isidorum lib. 8. cap. 8. cap. 28. de Verbor. significat. etc. Quibus hæc addo ex Libello Precum Marcellini et Faustini pag. 70. de variis hæreticorum nominibus: *Quis nesciat istius cognomentum tribui sectatoribus, cupis et nova aliqua doctrina transmissa est ad discipulos ex auctoritate magistris?*

† **HÆRETICUS VESTITUS**, Convictus, qui palam hæresim profiteretur. *Perfecti Hæretici seu Vestiti*, in Concilio Biterrensi ann. 1246. Statuta Simonis Comitis Montisfortis: *Nullus Hæreticus Vestitus et reconciliatus habeat licentiam remanendi in villa, in qua conversabatur, in illa poterit conversari, ubi Comes permiserit.* Concilium Narbonense ann. 1227. can. 16: *Hæretici Vestiti, vel notati, aut suspecti, etc.* Adde Concilium Tolosanum ann. 1229. can. 10. et Biterrense, ann. 1246. can. 13. Guill. de Podio-Laurentii cap. 42: *Comes et Episcopus pernoctarunt pro capiendis exploratis sibi Hæreticis in montanis, quibus Dominus tradidit 19. Hæreticos, scilicet inter viros et mulieres.* Adde cap. 48. *Hæreticia vestiti opponi videntur Hæretici crediti, seu qui crediturur Hæretici, et hæresim palam non profitentur, apud eundem cap. 48. Vide Creden. es.*

† **HÆRETICARE**, Hæreseos notam alicui impingere. Litteræ Johannis de Thurena ann. 1429. apud Marten. tom. 2. Anecd. col. 1725: *Ad incitationem seu requestam quorundam... eum (Benedictum) utique probum et sanctum virum verum summum Pontificem, ut promitteretur, criminantium et Hæreticatum de Hæresi.*

† **HÆRETICARE**, Hæreticum facere. Guillelmus de Podio-Laurentii in Prefat. Chron.: *Et Hæretici in tanta reverentia habebantur, quod habebant cimiteria, in quibus, quos Hæreticaverant, publice tumulabant.* [Liber Sententiarum Inquis. Tolos. apud Philippum Limborc. Hist. Inquis.: *Tempore infirmitatis sue de qua obiit, fuit per Petrum Auzerii et Amelium Hæreticos Hæreticata et recepta ad sectam operum.* Codex MS. e Biblioth. D. de Chalvet Senescal. Tolos. de Testimoniis in Hæret. Albigenses: *Tunc dicti Hæretici eundem Raymundum infirmum Hæreticaverunt et in sectam suam receperunt.*]

† **HÆRETIZARE**, Hæretice sentire. Vita S. Aldelmi tom. 6. Mat. pag. 87: *Quidam Britonum nomine tenus Præsulis Hæretizabant de paschali termino et de aliis pluribus ecclesiasticæ orthodoxitatis institutionibus. Utrum vero isthæc Britonum consuetudo ad hæresim pertineat, fuse disputant Bollandistæ ad Vitam S. Colmanni Episc. Lindisfarnensis 18. Febr. § 2.*

† **HÆRETICATIO**, Liber Sentent. Inquis. Tolos. pag. 5: *Prædicta Hæreticatio facta fuit circa instans festum S. Johannis Baptistæ. Est autem Hæreticatio RATIO aliquibus adscribendi in hereticæ sectæ societatem, que apud Albigenses per manus impositionem, quam vocant Consolamentum, fiebat. Erant et aliæ ceremoniæ quas nobis exhibet Codex MS. Biblioth. D. de Chalvet Senescal. Tolos. ubi de testimoniis in Hæret. Albigenses: *Tunc dicti Hæretici eundem Raymundum infirmum Hæreticaverunt et in sectam suam receperunt; antiquiore Hæreticorum videlicet R. Delbo tenentem manus dicti infirmi junctas inter manus suas et tenebant quandam caterenam (i. e. librum) super caput ejus, dicendoque**

verba que ipse non intellexit, ut dicit, et faciendo genuflexiones suas coram dicto infirmo. Et pag. 190: *Petivi ab infirma si vellet fieri bona Christiana, et si volebat facere bonum finem, que respondit quod sic: et tunc dictus homo posuit quoddam manuserium supra pectus dictæ infirmæ, et tenuit quendam librum supra dictam infirmam et dixit in eo, et postea fecit aliquas genuflexiones coram dicta infirma super quandam bancam.* Et pag. 249: *Recepit ipsum et Hæreticavit voluntatem et potentem... tenendo manus ipsius infirmæ inter manus suas, et tenendo quendam librum super ipsum infirmum, in quo legebat Evangelium B. Johannis.* In principio erat Verbum, dictusque Hæreticus tradidit eidem infirmo unum filium subtile quo pro Hæresi cingeretur. Et pag. 296: *Facta Hæreticationis prædicta, ipse Guillelmus et omnes alii assistentes adoraverunt prædictos Hæreticos more Hæreticali dicendo, Benedicite, coram ipsis.*

† **HÆRETICATIO**, Convictum, exprobratio Hæreseos. Laurentius Biziinus de Origine belli Hussitici apud Ludewig. tom. 8. Reliq. MSS. pag. 159: *Quibus civitatem noctis tempore ingredientibus gens Montanorum ipsos diversis blasphemis et Hæreticationibus afficiendo, nec non facibus accensis in ipsos projectis, dure mancipant captivitatis, vinculis ac ferreis catenis attingendo.*

† **HÆRETICUS, HÆRETICANS**, Hæreticus alicujus doctrinæ princeps et magister. Inquisit. ann. 1258. in Reg. Olim parlam. Paris.: *Comes Montisfortis propter Hæreticos Hæredicantes in dicto castro, bis ipsum castrum cepit.* Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 521.: *Hæreticus, Bourgs, Gallicæ. Hærite, eodem sensu, in Stabli. S. Ludov. cap. 85. tom. 1. Ordinat. reg. Franc. pag. 175: Quo etiam nomine appellatus, qui rem cum bestis habet.* Lit. remis. ann. 1400. in Reg. 155. Charthoph. reg. ch. 480: *Jehan Chevalier dist à l'expozant plusieurs paroles injurieuses en l'appellant Hærite, et disant qu'il l'avoit trouvé avec une vache.* Lib. rub. fol. parvo domus publ. Abbavil. fol. 52. r. ad ann. 1315: *Jakemig Castris, de Harmanie pour plusieurs larrecins, que il reconnoit avoir fait, fu jugis et metes as fourkes, et il neques reconnoit que il avoit esté bien et conversé à une vache, post le quel larrechit il fu pendus tout vis; et pour che que il estoit Hærites, il touz et vans fu ars.* Quod ultimum crimen, peccatum sodomie nuncupatur, in Lit. remis. ann. 1460. ex Reg. 190. ch. 215: *Le suppliant eut par tentation de l'enemi voullent d'avoir compaignie à une des vaches qu'il gardoit et d'accourir avec elle le peché de Sodomye.*

† **HÆRESIMENTA**, Latrine, Gall. Aisements. Andr. Monach. lib. 1. de Vita Ottonis Episcopi Bambergensis cap. 44: *Publia vero retro Hæsimenta omnibus convolvit jussit.* Vide Aisantia.

† **HÆSITANTES**, Eutychiiani Hæretici. Vide Leontium de Sectis Act. 6. et 7.

† **HÆSIBAN**, Obventionis genus apud Germanos. Litteræ Friderici Ducis Austriae et Styriae pro Monasterio S. Floriani ann. 1248. apud Ludewig. tom. 4. Reliq. MSS. pag. 228: *Quaslibet obventiones, scilicet lesunge, überwoach, gramlos, nocturnos dolor, Hæfiban in prædiis suis et personis Officialis ecclesiæ exequantur.*

† **HÆFFNE**, Societas hominum, qui tenentur servire navibus, interprete Ludewigo ad Jus Danic. tom. 12. Reliq. MSS. pag. 187: *Item si rex dixerit expe-*

ditionem navalem redimendam tunc; de qualibet *Hafne*, solvantur tres marcae denariorum. Vide *Hafnecuris*.

HAFNECURIS, Curia portus, seu *Cour d'Amirauté*, ex *Hafne*, portus, Danie, et *Couris*, Curia. Littere patentes Ricardi Ducis Glocestrie Amiralii Anglie super inquisit. in re Amiralitatis 14. Aug. ann. 5. Ed. IV. Uterius dicunt, quod dicit Abbas et conventus et predecessores sui habent, et habere consueverunt eadem tempus in predictis villis, cum huiusmodi quadam Curia portus, vocatas *Hafnecuris*, tenebas ibidem ad placitum Abbatis.

HAFUNNA, [Certe ac determinatus agri modus.] Traditiones Fuldenses lib. 1. cap. 12. *Hoc est, quod donamus, quidquid in Vriuthorpe proprietatis habemus, exceptis vero Hafunnis, et uno mancipio, etc. Vide Hobunna in Iuba.*

HAGA, Seps, sepes, sepimentum et virgulis confectum. Germanis *Hage*, *Hagen*, et *Haghe*, Anglis *Hedge*, nostris *Hate*; denique Anglo Saxonibus, *Hæg*, Alanus in Anticlaudiano lib. 1. cap. 3.

Ambit alia locum mur mentis figuram.

Monasticum Anglie, tom. 2. pag. 273: *Quod totum dictam placiam, includere possint fossato et Haga, secundum assisiam foreste.* Vide *ecobum* Eyndium in Chron. Zeland. pag. 100.

HAGA, seu *Gegin*, dictus etiam apud veteres Germanos, aliquot provincialium districtus, certo pagorum ac viciorum numero constans, quem et *Circulum* vocabant: quæ vox etiam hodie obtinet hac ipsa notione: nam *Circulus*, verbi gratia, *Westphalie* dicimus, ejusdem provincie conventus. Appellationem docet hisce pluribus Monachis Sanxali, de Reb. Caroli M. lib. 2. cap. 2: *Terra Hunorum novem circulis circuebat. Et cum ego alios circulos, nec vimineos cogitare necius interrogarem, quod aliud miraculi fuit Dominus 7 novem Gegin (al. *haganis*) muniebat. Cuique unum de Castro Turonico ad Constantiam. Ita stipitibus quercinis, faginis, et abiegnis extructis, ut de margine ad marginem 20. pedes tenderentur in latum, et totidem erigerentur in altum: Civitas autem univversa aut durissimis lapidibus, aut creta tenuissima replabatur. Inter quorum confinia plantabantur arbutusculæ, quæ ut carnere solentur, abscessæ atque projecte comas caudicum foliorumque profert. Inter has igitur aggeres ita vici et ville erant locatæ, ut de aliis ad alias vox humana possit audiri. Contra eadem quoque edificata inter incognitabiles illos muros, porta non satis late erant constituta, per quas latrocinantium gratia non solum exteriores eire solebant. Item de secundo circulo, qui similiter, ut primus, erit extructus, 20. millaria Teutonica, quæ sunt 40. Italia, ad tertium usque tendebatur: similiter usque ad nonum. Quamvis ipsi circuli aliis alio multo contractiores fuerunt. De circulo quoque ad circulum sic erant possessiones et habitacula undique versum ordinata, ut clangor tubarum inter singula posset cuiusque rei significativus adverte. Ex Monacho Sanxaliensi tulerunt, quæ habent Albertus Stadensis ann. 768. et Munsterus lib. 4. Georg. cap. 2.*

HAGA, HAYE, HEIA, Voces ejusdem notionis et originis, ac *Haga*, nostris

Hais, Capitula Caroli C. lit. 86: *Quicumque ista temporibus castella et firmitates, et Hais sine nostro verbo fecerint, etc. Ubi Hais sumitur pro militari vallo, quod ex palis constructur. Falsitate. [Eadem notione usurpatur apud Th. Blount in Nomolex. Anglie. ex Bracton. lib. 2. cap. 40. § 3. Vallatum fuit et inclosure fossato, Hais et palio. Et la Roman de la Guerre de Troyes MS.:*

Haires, et liceo, et fosses
Poent avoir puis foi assen.

Charta Roberti Ducis Burgundie ann. 1054. ex Tabulario S. Germani Pratesis: *Nec non insuper et calumniam silvarum et septium, quas vulgo dicunt Hayas, Henrici Kaynton. ann. 1271. Arbores, vineas, et lignis subvertit. [Index MS. Beneficiorum eccles. et diocesis. Constantiens. fol. 17. Dictum Capitulum et Abbas de Cereseyo percipiunt decimas iuxta Hayas de Rabeto. Adde Kennel. Antiquit. Ambrosien. pag. 274. et 389.]*

HEIA, apud Bracton. lib. 2. cap. 34. § 1. *Mesagiium... quod vallatus fossato vel Haya.*

HAYA, Corveie species, quæ quis hais domini redere tenetur. [vel Prælatio pecuniaria pro redemptione ejusmodi corveie.] Charta Ottonis Comitiss Viromandensis apud Hemoriam in Augusta Viromand. ann. 1025. *Et tenore, ut bannum et latronem, corveias, carrucarias, silvæ ad capiendam venationem ulterius non persolvant, etc. Alia ann. 1189. ex Tabulario Fossatensi fol. 19. *Quinque solidos pro pastu, atque corveias bis in anno, quas vulgus Hais appellat. Occurrit etiam in eodem Tabulario. Tabularium S. Dionysii ann. 1230. *Justitiam, et advocatiam, et omnia pertinentia terris, que habebat in Balliva de Heloramo... et terras fovei, et redditus, qui vocantur Hayes, et tenuantata sicut in arena, et denarius, et quosdam redditus, qui vocantur Buhors, etc. Vide Actas Munsteris Monasterii pag. 45.***

HAYEN, **HAYEL**, Item quod *Haya*, Sipes Monasticum Anelic. tom. 1. pag. 722. *Et de subbosco in dicta chacia quidquid eis necessarium fuerit ad arandum, et ad Hacias claudendas, et plantandas, etc. Tom. 2. pag. 306. In omnibus aliis terris et boschis, que sunt inter Haciaium, quod includit predictas terras.*

HAYRE, **HAWYARE**, Sepire, sepimento munire. Fleta lib. 2. cap. 48. § 3. *Cum quis in alieno solo opus fecerit magnificum, ut si Hawayaverit, fossatum fecerit, vel carucam immiserit. Ubi Bracton lib. 3. tract. 2. cap. 37. § 13. *Item Hayer sa terre et la metre en defuse, in Consuet. Britann. art. 460. *Alid est Hayer, in Consuetud. Comitatus Burgundie art. 106. ubi species venationis est, cum quis ad feras captandas silvam aut boscum Hays sepit, ut eas ibi in ciadat.***

HAYOTE, **HAYOTE**, vel **HEDHOTE**, est pars percipiendi necessarium lignum ad faciendas *hayas*, quod percipi potest in terris seu prediis ad vitam, vel ad annos aliquot concessis, licet in Chartis donationis id expressum non sit. Ita Bastallus Charta Galeranni Comitiss Mellenti in Tabular. S. Egidii Pontis Audomari. *In necoribus habebit pasuagium, et in vylegia habebitum et Hobotam juxta Forestam Monasterii Anglie, tom. 2. pag. 134. *Et concedo etiam ut de bosco meo, habeant Heybot et husbot. Adde pag. 262. 274. Bracton. lib. 5. tract. 5. cap. 10. § 7. *Sicut habendi rationabile estoverium in bosco patroni, si-***

*cut ad housbote et Heybote. Ubi Houbote est jus percipiendi lignum ad conficiendam domum, quod idem valet ac nostris festagium: huc, Anglis et Saxonibus, est domus; bole vero mulcta, emendatio: Ita ut qui eo jure gaudet, quietus sit a mulcta, quæ infligi solet, id agentibus. [90 Bote hic est restauratio. Vide Bot. 1. Pract. ann. 6. Richard. I. Buck. rot. 7. in Abbrev. Placit. pag. 1. *Habeat de predicto bosco Houbote et Husbote et ad ignem sumum, sine pasto.**

HOUYBOLD, Eadem notione, in Monast. Anglie. tom. 3. pag. 633. Locus est in *Housbold*.

HAYA, Silva, hais, seu sepius septa, munita. Vetus Consuetudo Normannie esp. 10. de Senescallo: *Il visitou les forestes et les Hais du Prince. Foresta nostra sive Hais in Consuetud. Lorracæ editis a Morino in Hist. Wasstiensis, et Gallando in lib. de Franco alodis. Haya Givensis, in Chronico Andrensi pag. 483. [Charta Ludovici VIII. Franc. Regis ann. 1224. apud Martea. tom. 1. Amplius Collect. col. 1193: *Nos autem dominamus et concedimus in perpetuum Abbati et conventui predictis pro quatione usagii sui predicta octingenta et octo arpenta memoris ad perticam nostram in Haya Lyre, et in magno nemore tenente ad Haisam predictam infra metas positas.*] Charta Roberti Rotomag. Archiepiscopi. ann. 1217. tom. 6. Spicilegii Acheriani: *Concessimus quod Haya Archiarum sit immunita ab his consuetudinibus, etc. Charta Milonis de Nantolio in Tabulario Campanie. *Ab hac pactione excipitur Hays prope predictam nemus nita, continens circiter centum arpenta. Occurrit apud Fletam lib. 1. cap. 24. § 8. 11. lib. 2. cap. 41. § 15. apud Matth. Westmonast. ann. 1260. [scilicet in Charta Odonis Episc. Bellovac. ann. 1148.] etc.***

Proprie etiam *Haisam* nostri appellabant quandam silvæ partem delectam, quam sepius muniebant ad feras incidendas, aut ad alios usus: quod docet Charta S. Bernardi Abbatis apud Sammarthanos in Episcopo Autissiodor. pag. 274. et vetus Notitia in Hist. Monast. S. Nicolai Andegav. pag. 53. [Charta Philippi Aug. Reg. Franc. ann. 1207. in Tabul. Sangerm. *Eidem ecclesie confirmamus præterea quationem illam quam petrus Miles de Samesio fecit dicto Abbati Hugoni coram genitore nostro de jure fugationis, venationis et Hays.*] Charta Hugonis Abb. ibid. *Jus fugationis sui venationis et Haisam in nemoribus Samesioli.*

HAYIA, Eadem notione. Vetus Notitia in Tabulario Monasterii Fisen. fol. 82. *Et Haya facta fuit per medium...*

HAYE, Domus, ex vel Saxonice *hægh*, et *hagh*, inde forte dicta, quod ut plurimum domus agrestes ac case ex vnumibus compactis instar cratis ac sepi fabricate sunt. Anonymus apud Th. Blount in Nomolex. Anglie. *Haya, Domum cum shopa.* Charta Ethelredi Regis Angl. anno 986 in Additum ad Matth. Paris pag. 136. *Cum novem præfate civitatis habitaculis, que patria lingua Haya appellari solent. [Index MS. Beneficiorum eccles. et diocesis. Constantiens. fol. 22. *Item capitulum Constantiense percipit decimam grossarum fructuum Hays dicte parochie Domeslei, apud Siermannum. *Rudolfus tenet unam Hagam de 12 denar. Willielmus 5. Hagus de 5. sol. Nigelus 5. Hagus, que faciunt servitium. Alio loco apud Edw. Cokum ad Littleton pag. 142. *Walving-****

ford continet 276. *Hagas*, reddentes 9 libr. de gablo. Charta ann. 811. pro Ecclesia Cantuar. Duae mansiones et dimidium, quod Angli dicunt, Thrida hialf Haga. Ubi Haga videtur sumi pro mansu, seu modo agri. Adde Chronicon. Will. Thorn ann. 856. 988. Vide Graff. Thesaur. Ling. Franc. tom. 4. col. 761. voce Hac. Confer Anglosaxonicum t. un. Infra in Tungraviis.]

† **HAGHA**. Eadem notione. Descriptio bonorum D. de Eskā ex Archivo S. Adomari. Item in quodam angulo jacente iuxta mansionem Henrici dicitur Abbas tenentis. Item magistro N. Pallane pro una Hagha, que erat ante domum suam, per appointmentum factum in capitulo, ut patet per cedulam, 27. lib. Hagon, eadem notione, ut videtur, in Reg. 13. Corb. sign. Hicbaric ad ann. 1514. fol. 219. Et sera ten. le dit preneur de tenir les Hagons, maisons et four ou fournil de pel, veigue, torque, couverture et solivure. Vide alia notione in Haga, pro loco silvæ hais seu sepibus aut palis cineto, unde Haga in Charta ann. 1311. ex Reg. 72. Chartoph. reg. ch. 221. Le chevalier disoit et affermoit que toutes les choses venantes et arivantes à verce à la coste et à l'estande de la mer, en la parroisse d'Anderville, en la Hague, lui appartenent... et ledit procureur disoit et affermoit que au duc nostre sire appartenent lesdits verces en certaines meltes en ladite parroisse. Ubi Haga est Constantiensis agri portio. Vide Huot. Orig. Cadom. cap. 21.

† **HAGABULUM**. Vide Gabulum.

† **HAGIOGRAPHI**. Scripserunt Sacri. Notkeri Babull. libri de Interpret. Scripturæ apud Bern. Fec. tom. 1. A. word. part. 1. col. 3. De Hagiographia vero in sequenti voceris, quorum primum est Psalterium.

† **HAGIOLOGIUM**. Calendarium festorum, apud Stephanot. part. 1. Antiquit. Benedict. Vasson. MSS. pag. 38.

† **HAGION PALUMA**, vox Græca, Spiritus sanctus. De S. Aureo tom. 3. Junii pag. 61. Sicut Hagion Pneuma olim de celo descendens, Apostolos omnium linguis gentium glorificavit.

† **HAGIOSIDERUM**. Græce ἅγιος ἰσίδερος, quasi sacrum ferrum, unum est ex illis tintinnabulorum generibus, que Græci hodierni campanarum loco habent. Est autem ferrea lamina 1. digitorum latitudine, 16. vero longitudine, fimbriato in medio librata. Haec ferrea malleo ternis interpolatis veribus ab homine pal-sari solet, qui sacerdotem Eucharistiam deferentem solet præcedere, ut inter transcendum quisque rei admoneatur. Ita Hofmannus.

† **HAGIA**. Hymn. vide Haga.

† **HAI**. Caudæ. Pars Carri forte latialis, vulgo Ridalle, sic dicta quod res carro impositas continet. Inquisit. forestæ de Lyons in Reg. 31. bis Chartoph. reg. fol. 118. r. col. 1. Residua carpentorum cum testis (f. restis) copuloriam et duas furcas et unum fute ad hospitandum per lib. un. (leg. liberationem) et Hamam carcuce, etc. Vide infra Letis.

† **HAI**. Moneta est Haga Comitum cusa, unde nomen, in Charta ann. 1421. tom. 2. Hist. Leod. pag. 47. Que ledit maire pour cascu de ses adjours

aux parties ne puit demander que'une denis Haye covante en bourse. Lit. remiss. ann. 1426. in Reg. 173. ch. 583. Vingt-quatre soit de moanoite, tant en patat, comme en Haies.

† **HAIARE**. Venari in Haia seu silva, hais vel sepibus septa, nostris etiam Haier. Arrest. ann. 1331. 28. Jan. in vol. 9. arrestor. parlam. Paris. In possessione et saisina charciandi seu venandi et Haiandi, tendendi omnia generis florum et harneyorum, etc. Charta Galeh. de Castil. ann. 1301. in Lib. rub. Cam. Comput. Paris 121. r. Ne puel contraindre nus de nos hommes, ne de nos subges de Vilers, ne d'ailleurs, à Haier es bois, ne en la forest desudite. Alia ann. 1317. in Reg. 56. Chartoph. reg. ch. 38. Pourra la contesse de Rouci Haier et faire faire haies pour la chasse es bois. Lit. remiss. ann. 1374. in Reg. 106. ch. 221. Lechevalier donna congie et licence de chacier et Haier es garennes de nostre dit frere. Vide in Haga.

† **HAIKOTII**. Vide Heideni.

† **HAIKSUCKING**. Vide Housoca.

† **HAIKGART**. Hortus domesticus. Diploma Leopoldi Ducis Austriae et Styriae ann. 1202. apud Ludewig. tom. 4. Reliq. MSS. pag. 181. Item iuxta donationem ipsius avunculi nostri domini Otacheri Ducis Styriae ortum domesticum, qui Haingart communi vocabulo nuncupatur, confirmamus.

† **HAIMHALDARE**. Rem suam, vel animal aberrans, rei vindicatione repetere, et suam vel quasi domesticum reposcere, seu potius ad domum reducere, est enim Scotis et Germanis Haim, domus, vel domicellum, in Legibus Baronum Scotiae, seu Quon. Attach. cap. 10. est de Catalis Haimhaldandis. Cap. 48. § 11. De animalis invento wayff (i. errante) in illius animalis voce, et Haimhaldara illud. Vide Skeuaua de Verbor. significat. voce Haimhaldarf.

† **HAIOTA**, diminut. ab Haia. Silva aut pars silvæ hais seu sepibus septa. Fouda Normani. in Reg. S. Just. Cam. Comput. Paris. fol. 123. v. col. 1. Quod dicitur Anotius habet in Haiotis de garenna, et hoc quod dominus Eustachius de Ruel habet in foresta de Ruel, etc. Vide in Haga.

† **HAIRA**. [Vestis rufa, villosa et villosa, a Sax. haer, Filus, crinis, unde nostris Haere, Ciliolum, Sax. haera, quod ex pilis hircorum aliorumve conficitur.] Vett. Schola Thumae. [In Christi nomine nutria de vestimentis domni Germani, quod accepit Wineradus diaconus in hesauro an XIII regnante domino Ghtlaro. Saga fusa 1. calons albas 4. signa de Haiera 1. calcius filinas paria 1. etc. Vide Hagera.]

† **HAIRA**. Tortilis ex virgulis laqueus. Gall. Hart. Charta ann. 1289. in Hist. Sabol. pag. 319. Ha etiam quod omnes transeuntis mercatores per cheminos forestæ supradictæ, qui constuamus dicto Jacobo debuerunt, poterant capere in dicta foresta pro unaqueque quadriga duodecim Haaras eisdem necessarias, et essolium novum.

† **HAIRBANNUM**. Vide in Herebannum et Halbannum.

† **HAIRED**. Cervus. Gloss. Lipsii. Hiet, cervus. Ubi Sommerus. Sax. Heort, nobis Hart, Belg. Hert et Hart, Teut. Hirsch, Hirtz. Danis Hort. Liber niger Scaccari pag. 357. Venatores de Hared nuncupantur in den, in die, et magni Hared uti debent habere 1. den. et de parva Hared VI 1. den.

† **HAIRO**, Ardea, erodius. Gall. Héron, alias Hiron. Mirac. S. Helenæ tom. 3. Aug. pag. 619. col. 2. Advenientes ad loca sanctorum quidam peregrini in prato, quod eisdem monasterio subiacet, considerans, volucras sint contemplati, quas Hairones nuncupat locutio vulgaris. Lit. remiss. ann. 1411. in Reg. 106. Chartoph. reg. ch. 107. Le suppliant garde des bois du seigneur de Bouberch, et comme à garder les Hairones, etc. Unde Hayronniere, Locus ubi ejusmodi aves nutriuntur, in alis Lit. ann. 1480. ex Reg. 285. ch. 262. Icellui Chevalier estoit ung aestructeur de garennes et Hayronnières du pays, et n'estoit gibier qu'il ne gatost à l'arbaleste. Haud scio an eadem notione Hiere, in alis Lit. ann. 1438. ex Reg. 182. ch. 10. La suppliant estant après vespre hors la place de Gardis, près de la Hiere de l'abé de S. Hilaire, etc. Nam ut Hairo, Ita et Hieso, pro ardea, legitur. Vide in hac voce. An idem quod infra Hara, stabulum porcorum?

† **HAISELLUS**, Ostii genus apud rusticos maxime in usa ex ramis confectum, quod curtis vel pomarii cauditer ingressus, Gall. Haise vel Aise. Instrumentum ann. 1343. ex Tabular. Corbelensis. Nolat idem Major quod anis grangiam seu grangias feret Haisellus.

† **HAI**, remiss. ann. 1371. in Reg. 102. Chartoph. reg. ch. 286. Comme Pierre Playart pour labourer, demeurant à Barriey, vouloit mettre en une court de la maison, où il demourait, une Haie qui avoit faite pour obtenir que le bestail de la ville n'entrast en sa court. Harel, Hase, et Haseau, eodem sensu. Alie Lit. ann. 1401. ex Reg. 156. ch. 82. Lequel Johan estant sur yeilles selletes pour advenir sa court hauli à forer un Harel pour clore sa court. Infra: Hase, Huseum.

† **HAI**, remiss. ann. 1433. in Reg. 184. ch. 841. L'uis d'icellui hostel estoit seulement fermé d'un Haseau, etc. Hese vel Hese, eadem notione. Lit. remiss. ann. 1414. in Reg. 167. ch. 371. Lesquelz arrivés devant l'hostel eussent frappé des piez contre la Hese ou huis de la court dudit hostel.

† **HAI**, remiss. ann. 1432. in Reg. 174. ch. 187. Le suppliant ala à la Hese de son jardin pour la clore, et appuya de sa hache ladite barre ou Hese. Idem videtur Haisin, in Comput. MS. fabr. S. Petri Insul. ann. 1338. Item patiet à Le Hays pour Haisin aveug kasteres pour le moin, vij. sol. Eiusdem originis vox Haison, qua cratis species significatur, ubi merces communis exponuntur. Lit. remiss. ann. 1407. in Reg. 161. ch. 379. Comme scellui mercier eust levé ou dreit un Haison ou estal en la place de l'adite ville de Bail-leul Hason appellatur in Stat. ann. 1356. pro pistore. Attrebat. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 511. art. 20. Haud scito an inde accessenda vox Hayne, qua cista ex viminibus complicatis contexta designari videtur, in Lit. remiss. ann. 1415. ex Reg. 168. ch. 380. Lesquelz homme et femme meoient un cheval devant euz, lequel cheval portoit Haynes et poullaille. Cujus vocis alia lotio exponitur in alis Lit. ann. 1380. ex Reg. 117. ch. 169. Nous a esté humbement exposé de la partie Hayne Haine, qui vault en langage François Henry Harenc, marinier Alemant, etc.

† **HAISTALDI**, Rustici, coloni, hospites, mansionarii, etc. qui in præditi domitorum mansiones habent et glebe sunt additi. Vox forte confata ex haie, domus, et stal, sedes. Annales Francorum Bertiniani ann. 823. De centum mansis unum Haistaldum, et de mille mansis

unum carrum cum 2. bobus... ad Pistas militi præcepit: quatenus ipsi *Haisald* castellum... exciderent et custodirent. Charta ann. 858. pro Monasterio Deipara Suesion: In villa d'Effenboch mansiones dominicales cum castitia et omnibus appenditiis et *Haisald* viginti... In villa d'Effenboch mansiones dominicales cum castitia et omnibus appenditiis suis, ubi asph. etiam *Haisald* octidieci. In villa Martian mansiones dominicales, ubi asph. etiam quinque *Haisald*, etc. Tabularium S. Vitoni Viridunensis: Tantum term. est ibi, que solvit 18. denar. in Nat. S. Joannis Bapt. *Haisold* vero solvunt censum capituli in festivitate S. Martini usque ad 2. denar. etc. Ex quibus colligitur *Haisald* dictos, quos alii *Hospites*, *Colonos*, *Rusticos*, *Manentes*, etc. appellaverunt. Sed et nostri etiamnum, voce apud vulgus recepta, pullos gallinaceos, qui in præditiis rusticis ab ejusmodi colonis aluntur, *Estuadæuz* appellant, ab eorum scilicet, a quibus aluntur, nomenclatura deducta. Vide *Haisa*.

° Gloss. Cæsar. Heisterbac. in Reg. Prum. tom. I. Hist. Trevir. Johan. Nic. ab *Honthheim* pag. 684. col. 1: *Haisald*, id est, qui non tenet a curia hereditatem, quia communionem habent in piscibus et aquis nostris. Ubi Gl. auctor sic annotat: *Haisald*, qui Germanis *Hausheiler*, *Hausgesessene*, *Eingesessene*, *Iscois*, qui hereditatem suam non a curia, id est in beneficium vel feudum, sed in alodium habebant; ingenui interim homines, *Freye Bauern*; neque ut Du Cangius putat, glebis adscripti, quod ille ipse, quem allegat, locus Bertinianorum Annalium docet, ubi custodiendo castello ad Pistas destinantur, quod gleba adscripti, ab armorum usu tunc exclusi, non conveniebant. Verum vim vocis *Custodia* hic non satis attendit. Vir eruditus, non enim armis, sed cultu custodiendum castellum his committebatur: quod abunde indicat verbum *Excolere* alteri additum. Cångiana præterea interpretatio firmatur ex aliis locis ibi prolati, et maxime ex eo, ubi *Haisald* censum capituli solvere dicuntur. Unde eorum videntur fuisse mediæ conditionis inter ingenuos seu liberos, et servos. Vide in *Colonos*. ° Germanis hodie *Hospites*, celebs *Haisald* mediis temporibus fidem sunt qui solvagi, rustici mercenarii, non uxorati, neque plenum mansum ab curia aliqua recte pendente excolentes. Vide *Graff*. Thesaur. Ling. Franc. tom. 4. col. 782. voce *Haga-stal* et *Grimm*. Antiq. Jur. Germ. pag. 819. et 484. ubi monet in chartis Sangallensibus non uxoratorum liberos naturales hoc nomine notari.]

° An inde *Hasez*, quasi rustici, Burgundiones appellantur, in Lit. remiss. ann. 1415. ex Reg. 168. Chartoph. reg. ch. 287: *Ardez, ardez, mettez tout à feu et à flambe aux Hasez, aux Hasez villains Bourguignons*. Aut mendum esse quis suspicabitur, pro *Salez*? Vide supra *Burgundiones*.

HAISTERHANDI. Lex Aleman. tit. 10. Si quis in curtem Episcopi armatus contra legem intraverit, quod Alamanni *Haisterhandi* dicunt, etc. Ubi Editio Heroldi, *Haisterahanni*, præfert. Idem quod *Ziterhand*, id est, calida manu, ut habet Constitutio *Friderici Imperat.* lib. 2. Feud. tit. 27. ex Theutonico *hand*, manus. Vide *Baluzium* ad Capitul. pag. 1009. ° Vide supra *Asto animo*, ubi addit *Graff*. Thesaur. Ling. Franc. tom. 4. col. 1063. voce *Hast*.]

HAUSTERANNI legendum videtur Schiltero in Gloss. Teuton. quod *Hausfrid storum*, i. e. turbare pacem domesticam interpretatur. Vide *Hausga*.

° **HAISSIA**, Fagus, Gall. *Hälze*. Reg. forestæ de Broton. ex Cod. reg. 483: *Monachi Gemeticis* (habent)... ad locatus suorum bacorum vj. *Haisriaux* (sic) et duos furons: et rureus vj. *Haisriaux* ad estatariam de *Wigornis*. Vide infra *Haisra*.

° **HAIITA**, Frisonibus, Pater. Vide supra *Atta*.

HAKEDUS, Lucius, piscis, ex Sax. Ræced. hacod, lucius, vel mugil. Liber Rames. sect. 2. apud *Campdenum* in locis, et *Speimannum*: Ibs admiranda magnitudinis lucii, qui ab incolis *Hakeds* nuncupantur, peræpe atrahantur. *Haket*, in Vita S. Oswaldi Episcopi *Wigorn.* n. 6.

° Sæpissime etiam usurpatur pro quodam pisce exsiccato et sale condito, qui apud Anglos *Poorjok*, in aliis vero ejusdem Angliæ provinciis *Hakot*, a Saxonico *Hacod*, appellatur: hinc tritum illud proverbium: *As dry as a Hake*, *Sec commo un Hake*. Computus ann. 1425. apud *Kennetum* Antiqui. *Ambrosden* pag. 575: *Et in tribus copulis viridis piscis... cum una copula de Hake*, etc.

° **HAKENIUS** et **HAKENETTUS**, Equus tolutarius, gradarius, Gallice *Haquende*. Mandatum *Eduardi III.* Regis Angliæ ann. 1378. apud *Rymer*. tom. 7. pag. 27: *Et vobis Hakenes, corlagio, et alia necessaria pro ductione filiorum prædictorum, in hac parte, pro denariis nostris, inde solvenda, habere faciant*. Charta ann. 1413. *ibid.* pag. 124: *Et quatuor equorum, et unius Hakeni*.

1. **HALLA**, Domus, domicilium, aula, palatium, sed proprie locus conlectus *hallis*, id est, ramalibus siccis, unde etymon. Nam vix probem sententiam *Goropii Bekani* lib. 2. Francic. pag. 46. qui a voce prisca Germanica, *hal*, deducit, quod est *conservare*, quod is in locis conservetur merces. Ut et *Barthii*, qui in lib. 42. *Advers.* cap. 6. a *Græco*, dicit, sal deducit, quod in *hallis* sal asservetur et distrahatur. [Et quidem *Kilianus*: *Halle, vetus German. Salina, Locus in quo sal coquitur. Hinc urbes eas ubi sal conficitur Germani Halas communiter appellant.*] Anglo-Saxonico he a l l e, aulam et palatium pariter sonat. [eo Germ. templum. Vide *Grimm*. Mythol. Germ. pag. 56. et *Graff*. Thesaur. Ling. Franc. tom. 4. col. 859.] Maxime vero ita appellant nostri aulas majores et publicas, in quibus *Communitas* congregantur pro communibus negotiis, ubi etiam mercatores merces suas venim exponunt: [unde eidem *Kilianus*: *Halle, Taberna, domus mercium, forum rerum venalium.*] *Halle*, in Consuetudine S. Severi tit. 16. art. 6. et alibi passim. *Rigordus* in *Philippo* Aug. ann. 1189: *Duas magnas domos, quas vulgo Halas vocant, edificari fecit, in quibus tempore pluviali omnes mercatores mundissime venderent, et in nocte ab incurso latronum tute custodirent.* Adde *Nangium* eodem anno. Charta *Communitatis* *Royensis* in *Picardia*. *Hec est voluntas nostra, ut in foro constituat Halla ad vendenda ibi mercimonia.* [Charta ann. 1218. ex Archivo Ecclesiæ de *Colonanciis*: *Dedi ob remedium anime mee dicte ecclesie de Colonanciis decem solidos de singulis annis ad Natale Domini in Halla de Monte mirabili percipiendas.* Instrum. ann. 1289. apud *Marten*. tom. 1. Anecd. col. 1011: *Et in pecunia que*

nobis singulis annis debetur in *Hala* *Burgensi*, in qua panni venduntur die S. Donatiani, qua est pridie Idus Octobris, assignavimus capiendas. Occurrit etiam in Instrum. ann. 1309. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 98. et in Charta ann. 1421. apud *Rymer*. tom. 10. pag. 71.] ° *Hale* occurrit in Lit. ann. 1368. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 649: *Nonis fait convenir et assembler pardevant nous en le Hale de Tourmay les jurés, eschevins, massars et autres officiers de la dicte ville. Ita et tom. 5. earund. Ordinat. pag. 374. et 377. Hinc *Hallepignaille*, qui *Halas* seu domos dirigit, in Lit. remiss. ann. 1378. ex Reg. 118. Chartoph. reg. ch. 304: *Lequel Estienne les appella Hallepignaille, ribaudaille et Hallepignaille, en disant plusieurs autres injures.* Tenir *Halle*, Conventum habere, apud *Robertum* *Gaguinum* in *Poemate le Passe-temps d'oisiveté*:*

Je Fay tenu Halle de nocet,
Vous en estes trop consistant, etc.

Vide *Hallus*.

1. **HALLA**, apud *Atrebatenses* locus in quo jus olim dicebatur urbis *Scabini*. *Chartularium* V. S. *Vedasti* *Atrebat.* pag. 30: *Ius ad Scabinos... in Hallam et quævis ab eis si sum judicaverant.*

HALLA, pro quavis domo. *Domesdel* tit. *Chent*: In *Nevoeres* *Ausredo*, ipse *Hugo* (de *Montfort*) tenet unam terram quam *Azor* *Roi* tenuit de R. E. (Rege *Edwardo*) sine *Halla*. Vide *Halla*.

HALLAGIUM, Tributum, quod exsolvitur pro licentia exponendi merces in *Hallis*. *Charta* *Willelmi* *Comitis* *Mortivi* apud *Egidium* *Bry* in *Hist. Pericensi* pag. 117: *Sint quieti et liberi de teloneo... Hallagio, havagio, bovelagio, reparacione viarum, etc.* *Regestum* 2. des *Mestiers*, in *Camera* *Computor.* *Paris*: *Quiconques amene morus à Paris, l'acheteur doit 5. sols de coutume, et 16. den. de congie et de Hallage.*

2. **HALLA**, *Hircorus*, olens *Papias*.

1. **HALLABARCHES**, Præfectus salis, id est, maris, apud *Ruffinum*. Vide *Alabarches*.

° **HALLACHIA**. Vide supra *Alosa*.

° **HALLA**, *HALAGIA*, *Aulma*, ut fallor, quibus *Hala* seu aula ornatur, vel *Linteæ*, quibus paratur mensa. *Arest.* ann. 1345. 6. *Aug.* in vol. 2. *arestor* *parlam.* *Paris*: *Magni quoque hospitii nostri omnia Hallaga et omnes aculeas de quibus in comestione seruitur... Dicit habitantes et scabini erant in possessione et sanna pacifica post prandium coronationis regum Franciæ... habendi et penes se reinendi vessellamenta... nec non Halas remanentes post prandium.* Vide supra *Ate* 2.

° **HALLARES**, *tribus* *ταταγοι*. *Alares equites*. *Supplementum* *Antiquarii*.

° **HALLATIO**, *Hallitus*. *Pontif.* Ms. *Senon.* ad usum eccl. *Paris*. ubi de consecratione olei sancti: *Quilibet dictorum canonicorum assistentium singulariter, ut prælati, præfationes, consecrationes, benedictiones, signa, cruces et Hallationes, super ea facient voce submissa.* Infra: *Halent ter pontifex et sacerdotes assistentes in ipsam ampullam.*

1. **HALLANNUM**, Tributum species: vox formata ex *herbannum*, idemque quod *arbanum*, et *biennium*, *Submontio* ad operas, vel ejus redemptio pecuniaria. *Charta* ann. 1269. ex *Tabulario* *Fossatensi* fol. 72: *Et retinent perpetuo omnem justitiam, magnam et parvam, bannum, sanguinem, Halbanum, foragium, vestas, etc.* *Charta* *Ludovici* VII. ann.

1145. pro Bituricensib.: *Præpositus autem atque Vigerius, quoscumque volebant, Halbanum submonebant, et villanos sese redimers coarcebant; de quo quoque præceptum ab ipso est, ut illa redemptio Halbanni remaneat, et Halbanus tamen ter in anno fiat termino competens, etc.* Charta Ludovici filii Regis Philippi, ex Tabul. N. D. de Campis. Ab omni consuetudine videlicet tallia, seu equitatione, seu Halbanno, seu exemptione mei Præpositi liber permaneat. Alia Lud. VII. ann. 1140. *ibid.*: Ab omni datione et tallia, Albanno et exactione mei Præpositi. Alia Caroli VI. ann. 1484. *Idem* viridi Castellæ Paris. f. 49: *Partipant chascun an 3. sols de Hauban au Roy.*

2. HALBANUM [et HAUBANNUM. Tributum, quod pecunia aut rebus ipsis a quibusdam artificibus pro licentia artes suas exercendi Regi exsolvebatur] apud nostros Parisienses, de quo vetus Charta descripta a V. C. D. Herouvallo: *In nomine sanctæ et individue Trinitatis, amen. Philippus Dei gratia Francorum Rex Navarrii universis presentes pariter et futuri, quod nos concessimus Burgensibus nostris Parisiensibus, ut quicunque integrum Halbanum nobis debet, pro integro Halbano reddet nobis singulis annis sex solidos in die festi sancti Martini. Et si dimidium, vel integrum et dimidium Halbanum vel amplius debet, secundum proportionem prædicti integri Halbani nobis reddet in prædicto festo, et sic de Halbano tantum liber erit et quitus. Quo? ut perpetuum robur obtineat, presentem paginam sigilli nostri auctori tate, et regis nominis karaktere inferius annotato præceptum confirmari. Actum Parisiis anno ab Incarnatione Domini millesimo ducentesimo primo, regni vero nostri anno vigesimo secundo. Astanibus in Palatio nostro, quorum nomina supplicata sunt et signa. Dapifero nullo. Signum Guidonis Buticlarik. Signum Matthie Camerari. Signum Droconis Constabularii. Data vacante Cancellaria. [Charta fundationis Capellæ B. M. in Palatio Paris. per Ludovicum VII. ann. 1154: Pro vicariis sacerdotibus in Capella eadem serventibus, dotem assignaturus... sex modios vini de Haubanno. 30. solidos Parisienses. Alia pro Capella B. Nicolai in eodem Palatio inter Statuta pro Canonis S. Capellæ Paris.: *Constituimus Capellano... Parisius in trellis nostris retro Palatium sex modios vini, ubi si vinum defuerit, de Haubanno nostro precipimus reddi.* Computus ann. 1202. apud D. Brussel Tract. de Usu feud. pag. CXLVII: *Dominus Ewardus Capellanus Regis XL. et VIII. s. pro VIII. Haubann. Hoc est, ut puto, pro pensatione octo dierum, quibus annonam ex Haubanno assignatam non perceperat.*] In Regesto Peagiorum Parisiens. lib. 2. est titulus *De mestiers, que Hauban doirent au Roy, in des contextu hec habentur: Haubans est un propre noms d'une coutume assise anciennement, par laquelle il fu establi que quiconques seroit Haubanniers, qu'il soit frans et à moins de drouctures païens du mestier et de la marchandise dont il seroit Haubannier, que cil qui ne sont pas Haubanniers. Haubannier furent anciennement establi à un muid de vin, païant en vendanges au Roy; et puis mist li bons Rois Phelipes ce muid de vin à 6. sols Par: pour le contens, qui estoit entre les poves Haubanniers, et les Eschançons de Roy qui li muid de vin recevoient de par le Roy. Des mestiers Haubanniers li uns doivent demy Hauben,**

*c'est à savoir 3. sols, et li autres plein Hauben, c'est à savoir 6. sols, et li autre Hauben et demy, c'est à savoir 9. sols. Tous les mestiers de Paris ne sont pas Haubanniers, ne nul ne peut estre Haubannier, se il n'a esté, et est du mestier, qui ait Hauban, ou se li Rois ne lui otroie, par vente, ou par grace. [Steph. Boileau ed. Depping, pag. 6.] Statutum de Juribus Camerarii, Francie ann. 1410. *Le Haubannier du Roy ne doit estre contrainct de acheter ledit mestier de friperie dudit Chambrier, ne de son maire pour lui, puis qu'il soit fait Haubannier du Roy, et que de lui il ait acheté ledit Hauban. Item que ledit Haubannier est tenu de acheter vendit Hauban du Roy, ou de ses Officiers pour lui, et non d'autres, et si est tenu de estre estagier dedans la banlieue de Paris, et de paier au Roy, ou à son Receveur pour lui, siost qu'il est fait Haubannier, 25. deniers et audit Chambrier 14. den. mais outre il est tenu de paier au Roy par chascun an 6. sols 8. deniers Parisiis: et parisiis ledit Haubannier peut vendre et acheter toute maniere de pallaterie vieille et nouvelle, etc.* V. Brilium lib. 2. Hist. Par. pag. 307. 2. Ed*

Halbanum igitur, ut ex præalatis patet, Parisiis ad decimum quintum, usque seculum viguit; an vero Areliahi Bituricensique, quas solas civitates Halbanno subjectas novimus, idem jus ad hæc tempora obtinuerit, mihi prorsus incertum. Quod quidem jus ubi in redemptionem pecuniariam commutavit Philippus Augustus, hanc colligebat Præpositus urbis: exinde ad firmam datam fuisse probat Computus ann. 1265: *De stallis hallarum et Allobanno, pro ultimo tercio. IIII. XXXIII. lib. VI. sol. VIII. denarios.* Quinam vero artifices Halbannum debuerint, si nosse volueris, consulte Gloss. Juris Gallici in voce *Hauban*. [Steph. Boileau pag. 27.]

1. HAUBENTUM, pro Haubannum, in Litteris Philippi Aug. ann. 1182. tom. 3. Grinat. pag. 259: *Quisque carnicum debet nobis singulis annis, unum Haubentum vini, in vindemia.*

2. HALBERG, HALBERGELLUM, HALBERGIUM. Vide in Halsberga.

HALBERGARIA. Vide Harsberga.

HALBERGET. Vide Haubergestus.

HALBRISCH, Semifriscinga: vox Germanica, ex German. *Halb*, semis, et *frisch*, friscinga. Vetus Charta in Metropoli Salisburgensi tom. 3. pag. 819: *Solvit... duos anseres, porcum sagin. fronsuse 62 Halbrich, vel 10. den. Infra: 6. pullos, duos anseres, unum rudium rap. porcum saginatum, 2. Halbrich, vel 24. den.* Habetur ibi pluries. Vide Frisinga.

3. HALCIDA, Nomen anguis. Papias MS. Edit. vero: *Halcidia.*

4. HALECIUS SORRUS, Harengus infamatus, Gall. *Haras soré*. Chartularium S. Vincentii (Genoman. fol. 98: *Concessi Abbatie S. Vincentii... unum miliarium Halaci Sorri.*

5. HALENSES, HALERI. Vide infra Halenses.

6. HALESONE, [Conventio, pactum, compositio.] Consuetudines Arkenses ann. 1231. in Tabul. S. Bertini: *Si conventus fuerit de Halestone infra villam data vel accepta, tres libras emendabit.* [Consuetudines Furnenses ex Archivio Capituli S. Audomari: *Quicumque fecerit concordiam cetatam, id est, Halestone emendabit Coniti 3. lib.* Vide Concordia.]

7. HALFERANG Charta Canuti Regis de Foresta cap. 14: *Et pro culpa solvet Regi*

10. solidos, quos Dani vocant *Halferang*, alias *Halsehang*. [Steph. Thorp. *Halsehang alias Halsefang*. Vide *Halsfang*.]

8. HALFINES, et HALFRONING. Semirrex, ex Saxon. *half*, dimidius, et *king*, Rex. Liber Rames. sect. 4. apud Spelmanum, de Æthelredo Duce Orientalium Anglorum, i. Norfolkici: *Quia ipse Regi (Æthelstano) adeo officiosus erat, ut impensa sedulitate, ut ad arbitrium ipsius cuncta regni negotia tractarentur: de quo ab universis Æthelstanus Halfring, quod est semirax, dicebatur.* Ejusmodi sunt, quæ alibi de Carolo Martello observamus.

9. HALGA, pro Algia, Gall. *Auge*, pag. 1 in Inferiori Normannia nomen Charta Phil. Aug. ann. 1207. in Reg. 84. bis Chartoph. reg. part. 2. fol. 115. vs. col. 2: *Nos terram, que fuit Ricardi de Bellomonte in Halga, ... damus... Roberto Crasso in feudum et homagium ligium.*

10. HALGAN vel HARGAN, Monetæ minoris species. Lit. remissæ. ann. 1448. in Reg. 178. Chartoph. reg. ch. 644: *Une piece de monnoye, appelée à Huisse Halgan. Allæ ann. 1449. *ibid.* ch. 741: *Ung Hargan, qui vault ung denier et maille.* Vide supra Arganum 8.*

11. HALGARDUM, ALGARDUM. Charta Joanni. Regis Angl. tom. 2. Monastik. Angl. pag. 11: *Et unam virgatum, que fuit Ricardi, et totum Algardum ex parte Orientali juxta Monasterium. *ibid.* pag. 114. 115: *Deciman de omnibus quæcumque ad Castellum de Chenileden pervenerint, sive ad lardarium, sive ad granarium, sive ad Halgardum, etc.**

12. Locus lectus et undique apertus, Gall. *Hangard*. Vide supra *Hagha* et infra *Hangardum*.

13. HALLI, Sicci rami. Sic vetus Gloss. a Lindenbrogio citatum: *Vide Hallus.*

14. HALIETUS, Tabularium Abbatis Willulupensis pag. 125: *Et quitare fecit duos Halietos, quos ipsi de Chedone debebant.*

15. HALIGEMOT. Vide *Halimotum*.

16. HALIMOTUM, Curia Dominica Baronis seu alterius domini, in villis suis et dominiis, in quas lites vassallorum agitantur, seu Curia tribunalum, wardarum, et societatum in burgis et urbibus. Vox Saxon. formata ex *hal*, Angl. *hall*, domus, aula, et *gemot*, seu *mot*, conventus. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 3: *Omnia causa terminetur, vel *hundredo*, vel comitatu, vel *Halimoto* socam *noentium*, vel dominorum curie, vel *divisio parium*, etc. Adde cap. 20. 57. 78. Will. Thorn ann. 1176: *Ipsis Thanelensibus assentibus se ad capitalem Curiam B. Augustini Cantuar. placitandi causis, vel *judicium sustinendi*, nullo modo debere accedere, sed in *Halimoto suo* in Thanelo omnia sua *judicia exerceri.* [Vide Phillips. *Histor. Jur. Anglicæ* tom. 2. pag. 86.]**

17. HALIGEMOT, in veteribus Schedis apud Spelmanum.

18. HALLIMOTA, Monasticum Anglic. tom. 2. pag. 140: *Tenant terram de Hollecumba, que liberata eis fuit per homines de Hallimota de Bensintune.*

19. ALIMOTUM, Petrus Biesensis Epist. 95: *Acessatur... quod undredo et Alimoto defuerit.*

20. HALMOTUM, apud Will. Thorn ann. 1176.

21. HALITOR, Fortis vel olorum cultor. Papias.

22. HALLA, HALLAGUM. Vide *Halla* 1.

23. HALLA HAUCABER, voces Turcicæ, in Chronico Radulphi *Coggeshale*, apud Marten. tom. 5. Amplius. Collect. col.

572: Accenderunt mundare estimantes quod spurcitis et mugitibus horribilibus legem Mahometi, pollutis labiis, vociferando Italia Harcabes, Italia Haucaber, polluerunt.

HALLEBIC, Pensatio pro piscibus, qui Parisios importabantur, sublata a Carolo Pulcro Statuto mensis Mart. ann. 1325. ejus loco duplicatum tributum, quod pro marinis piscibus prestabatur. In Registro des anciennes Ordonnances fol. 2 [nunc apud D. de Lauriere tom. 2. Ordin. Reg. Franc. pag. 586]: Nous faisons savoir... que comme à la supplication et complainte de plusieurs marchands de poissons de mer confluans à Paris des parties de dessus la mer, sur ce qu'ils se dolioient d'une fausse coutume estant à Paris sur le poisson appelé Hallebic, par laquelle les marchands étrangers, par leurs paniers, puis le prix rebatoient à la fois douze sols, à la fois dix, à la fois huit, selon leur volenté.]

HALLEBOUT, Vox ad impetum in aliquem faciendum excitatoria. Lit. remis. ann. 1335. in Reg. 148. Chartoph. reg. ch. 42: Comme aucuns d'iceulz compaignons eussent crié à haute voix, Hallebout, Hallebout, sur les varres de S. Denis les Resbes, etc.

HALLESENSE, Moneta Hallæ ensæ. Kilianus: Haller, obelus, vulgo Hallensis. Henricus Rehdorff. in Chron. ann. 1348: Legavit pro constructione Chor. quadrangulae libras Hallenses. Adde ann. 1346. et vide Chartam Caroli IV. Imper. in Chron. Constantiensi pag. 626. Vitam Baldvini Lutsemb. Archiep. Trevir. lib. 8. cap. 1. et Goldastum ad Hephidanni cap. 11. lib. 1. de Vita S. Wiborade, etc. Vox Haller occurrit in aliquot Chartis apud Fredericum Gandium in Consecutiones Feudales Sedm pag. 35.

Qui et Haleri, Halleri vel Halenses appellatur in Chartis laudatis a Christ. Schlegelio in Dissert. de Numm. antiq. edita Francof. ann. 1717. ubi docet Halenses ex are et argento confectos ab una parte cruce, altera manu signatos fuisse absque ulla inscriptione: postea manu et cruce una facie sistere: quæ mutatio circa ann. 1494. accidit. Hujus monete prima mentio, eadem teste, occurrit in Ch. ann. 1228. Consulto præterea Bern. de Breydenbach Iter Hierosol. pag. 140. et 141.

Halving Interdum in vet. Chartis. vocatur hanc eadem moneta, ut observat Schillerus in Gloss. Teuton. Hinc Anglo-Saxones Halpenen dixerunt semi-nummum, qui pro mensis aut hebdomenis erigendis in foro datur. Vide Nordhalpeny. Ab Hala ubi Sueviae vocis originem accersit Freherus: Goldastus vero, qui et libram Halleburgh et Hallerorum differre putat, a Halibobolus, quasi Hobolus, deducit. Hunc consulte tom. 1. Rer. Alam. pag. 254.

HALLUS, Ramus siccus, in Gloss. vet. apud Lindenbrog. Anglo-Saxones healmæ, ramum, et frondes appellant. [Picardi nostri etiamnum, Halle, vocant septimum ex ejusmodi ramis confectum.] Lex Salica tit. 48. § 3: Si autem de ramis, vel de Hallis, aut de qualibet re eum [interfectum] cooperierit. Et § 3: Aut de Hallis, aut de ramis eum cooperierit. Aliud sonat in Gloss. Lat. Gr.: Hallus, κόβος μέγας ἄκτινος. Festo, altus. Isidoro altus.

Mendosam hanc lectionem putat Ecardus in Notis ad hunc titulum: nec immerito. Hinc enim particula vel disjunctiva est, non explicativa: non idem ergo ramis quod Hallis significa-

tur. Unde callis, voce ex calculus contracta, ledgerum docet vir doctissimus; veteres quippe Franci, inquit ille, facile potuerunt scribere Hallis pro callis, more, quo h ipsis et ceteris Germanis frequentissime pro ch vel etiam k ponebantur.

HALMOTUM, Vide Halimotum.

HALOSIS, [ἅλωσις, captio, sive expugnatio. Suet. Ner. 38.]

HALOTUS, Gall. Halot, Caudex, stipites. Lit. remis. an. 1338. in Reg. 86. Chartoph. reg. ch. 114: Prædictus Huardus quemdam baculum, Halot nominatus, accepit. Alia ann. 1386. in Reg. 136. reg. ch. 120: Isidus Pierre prius les uns cheminée une busche à mettre ou feu, nommée Halot, que il trouva. Alia an. 1394. in Reg. 146. ch. 134: Le suppliant print un baston de cerisier, que l'en appelle un Halot, etc. Une busche ou Halot, in ann. 1402. ex Reg. 157. ch. 244.

Quæ eadem vox actum vel dumentum etiam sonat. Charta ann. 1346. in Reg. 72. ch. 217: Douze deniers à Budoïn le gondalier pour sa maison... vint soul: pour les Hallos à l'encontre de cette maison. Pactum ann. 1344. in vol. 2. restor. parlam. Paris: La moitié de tous les aunois, sauchois, Halos, prez et ventes. Lit. remis. ann. 1424. in Reg. 172. ch. 470: Comme le suppliant eust fait esmonder un Halot ou saulr, etc. Hasoy nostrisetiam dumentum significat. Charta ann. 1403. in Chartul. 21. Corb. fol. 321 v. Item que les bos et capines ou Hasoy, etc. Alia ann. 1430. ibid. fol. 330: Et sera tenu ledit Pierre de essarter et destruire les Hasoy, estans sur ladite mesure: Vide supra Habia.

HALSBERGA, Lorica maculis contexta: Cotte de mailles, Germanis Hal-bergh, id est, munimen cotti, ex hala, collum, et berghen, tueri, custodire: ut beinbergha, crurum munimen, de qua voce suo loco. Ita Kilianus. Sic ἄσπις πτερι ἀσπυδίων ἀναρροήνεια δὲ ἀσπίων καὶ ἀσπυδίων fuisse docet Leo in Factic. cap. 5. § 4. At Beslius etymon accersit ex al, et alla, omnis, et Berghen, cooperire: ut halsbergha fuerit, armatura integra. Fauchetus ab albus deducit, quod maculae thoracis expolite albedinem quandam præferrent: cui quidem conjectura, licet vero minus consentaneæ, favent Scriptores aliquot, qui albus halsbergas vocant. Le Roman de Garin MS.

Le blanc Hauberc derompre et depaner.

Guill. Guiart ann. 1214: Et couvertures freleor Sur blancs Haubers bruis à mailles.

Testamentum Everardi Ducis Ferojul. apud Miræum in Cod. Donat. piar. cap. 21: Et habetum cum Halsbergha:

¶ HUBBERGEL, Consuetudines Furenenses ex Archivo Audomar. Quicumque loriam, id est, Hubberquel, vel pileum ferreum tulerit, si convictus fuerit, perdet ea et emendabit Comiti tres libras.

HALSBERGA, in Charta Caroli III. Imp. de Expedit. Romana § 5: Et hoc in arbitrio Dominorum pendat, quos ducunt a quibus stipendia accipiant, quibus Halspergas concedant.

¶ HALBERC, in Charta ann. 1019 apud Mabill. tom. 4. Annal. pag. 510: Acccepit unum Halberc septem librarum.

¶ HALBERGIUM, Tabularium S. Sergii Andegav. Dedit autem D. Achardus Abbas Juhallo XXX. solidos, Merivo autem dedit quemdam Halbergium valens XL. solidos.

ALSBERGUM, Charta Heccardi Comitis Augustodunensis, apud Perardum: Rotardo donata mea brunia cum Alsbergo. HALSPERG Germanis. Liber Rythimicus a Besoldo laudatus:

Derach der Lampartere: Ich bin noch angewort, Geh und bring mir doch here, Mein Halsperg und mein schwarzt.

HAUBERCUM, Mandatum super juratis ad arma, in Addit. ad Matth. Paris pag. 149: Ad catella 60. marcarum unum Haubercum, capellum ferreum, gladium, et cutellum.

¶ HAUBERGUS, in Charta ann. 1294.

OSBERGUM, Chronicon Besuense pag. 578: Acceptis pro preito duobus militantium instrumentis, que vulgo dicuntur Helmum et Osbergum, Hauberg, vel Hauberc, vulgo nostris, G. Lat. Gall.: Lorice, haubere. Ita passim apud Scriptores. Le Roman de Garin:

Il ot vestu un Hauberc doblent, Chade est la maille, ne pot-l'aire soffrir.

Guill. Guiart: Haubers desmaillet, lances fraingnent.

Chron. Bertrandi du Guesclin: Vestir et adosser maint bon Haubert doblier.

[Le Roman de Parionopez MS.: Lances levées les galos, Heumes es chiefs, Haubers de cot.

Le Roman d'Atthis MS.: Haubers dobliers, Haubers notis.

Le Roman de la guerre de Troyes MS.: Vestent les Haubers doblentis, Et craignent les brans acorins.]

Henricus de Heuchi in Verstone Gallica libri. Edidit de Roma de Regimine Princip. lib. 3. part. 3. cap. 13: Ceus qui sont esprouvés en bataille, disent que li Haubers doivent estre large, parce que les u illes sont plus empressées. Chr. Flaxd. cap. 79: Trois cens hommes couvers de Haubergie et de franchieres.

ALBERGELLUM, Minor lorica Rogerus Hoved. in Henrico II. pag. 611: Omnia homo habens in catallo 40. vel 30. lib. Andegavensis moneta ad minus, haberet Albergellum et capellum ferreum, lanceam et gladium. Infra pag. 614: Quicumque liber laicus habuerit in catallo ad valentiam 10. marcarum, habet Albergellum et capelet ferri, etc.

HABERGELLUM, in Statutis Roberti I. Reg. Scotie cap. 27. § 11. [Lex Henrici II. apud Roger. Hovedon. fol. 350: Ceteri autem omnes haberent wambastam et Habergellum.]

HALSBERGOL, Teloneum S. Audomari in Tabulario S. Bertini. Lorica, 4. denar. lorica minor, que vulgo Halsbergol, dicitur. 2. den.

HABERGOLM, in Charta Ludovici Philippi ann. 1289. apud Marton. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1090: Induti Haubergoleo et capello ferreo poterimus illa [torneamenta] videre.

¶ Haubergolum habet Reg. 31 bis Chartoph. reg. part. 2. fol. 102. r. col. 1. ex ead. Ch.

AUSBERGOTUM, Ead. notione, in Statutis Massiliensibus ann. 1274. MSS. lib. 4. cap. De garnicionibus in navibus portandis: Dccernimus, quod omnes mercatores portantes in aliqua nave Massiliæ valens 100. libras Regales, vel amplius, habeant et portent ad minus lorcam vel Ausbergotum, etc. Le Roman du Renard:

Ne fust le Haubercot vestu.

ALBERIOS. In Charta ann. 1255. in Regesto Carcasson. fol. 42: *Præterea inveni in dictis bonis 5. Alberjos, et unum alberc, et tres batistas, et unam contrapointe.*

HAUBERGETTUM, in Fieta lib. 1. cap. 24. § 12.

HABRGETUM, in Mandato super juratis ad arma, in Addit. ad Matth. Paris pag. 149.

HAUBERGERON. Epistola Guidonis de Dampetra ad Philippum Aug. ann. 1118. apud Marton. tom. F. Ampl. Collect. col. 1114: *Duas toricas, 11. Haubergens, 14. capella ferri.*

HAUBERONTUS, in Charta ann. 1294. HAUBERGION, in Statutis Willelmi Regis Scotiæ cap. 23. § 2. Guill. Guisart ann. 1304:

Armes de cotes à leurs tailles, Et de lons Aubergions à mailles.

Guigney Ha :

Adonc attain un Haubregon, D'une haille et plaine lachon.

° Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684: *Haubergion, thorax. Le Haubergon doit sij den. in Pedag. Peron. ex Chartul. 21. Corb. Alacet. in Chron. Caroli VIII. ad ann. 1515. fol. 120. v. Plusieurs Alec, crets et vitailles pour le fait de la guerre.*

HALSFANG. HEALFANG. HELFENG. HALFANG. HANLFANG. Collistrigium, vulgo *Pilorum*, a Saxon. Hals, id est, collum, et fangen, comprehendere. Supplicii machina, quæ rei collum e pegmate sublati, inter duas tabulas comprehendit, populique ad ignominiam exponit. Dicitur et ipsa multa pecuniaria in commutationem hujusmodi pœnæ regi vel domino exsolvi solita. Lexes Henrici I. Regis Angli. cap. 1: *Qui falsum testimonium dicit, reddat Regi vel terre domino Helfeng. Infra: Si liber festis diebus operatur, emendet viua Helfeng. Ita in Legibus Canuti § 57. 67. et Edmundi § 7. In Legibus Canuti § 76. scribitur *Halfang et Hanlfange*, ubi dicitur esse verbum Anglicum, quod sonat apprehensionem collis. Adde cap. 14. et 91. Vide *Collistrigium*, *Pilorum*.*

HALSPERGA. Vide in *Halberga*. HALTERISTE. Qui *Halteribus* ludebant. Erant autem *Halteres* massulæ ex plumbo, vel etiam leviori alia materia. His apprehensis utraque manu librare se certatores solabant, ut certus se saltu exercerent. Ceterum non unius fuit *Halterum* usus. Consule Carolus de Aquino in Lex milit. in voce *Halter*.

HALTIUS, pro *Aldius*, Libertus operas debens, *Haltien*. In MSS. est *Haltius*, id est, nutritus, alumnus. Ita *haltius* in vocabulario Gothico apud Murator. tom. 1. part. 1. pag. 370. Vide *Aldius*.

HALTO. Spicæ non omnino tritura, et supra stramina quæ in area sub rastello remanent. Gall. *Haulton* vel *Aulton*. Charta ann. 1199. ex Tabul. Cartheimsi. *Eadem* (malas consuetudines) in plena curia, quitas clamavit et in perpetuum quæripuit, carionem videlicet bladi nostri in Augusto. . . grimum, *Haltionem*, quod in ventilationibus sub rastello remanet in area. Vide *Haulto*.

HALVHARE. Captus census Charta Margar. comit. Fland. ann. 1261. in Chartul. Fland. fol. 196. ex Cam. Comput. Insul. *Conventi quod ad capitagium ipsi et predecessores sui pertinebant, quod capitagium vulgariter nuncupatur Halvhare. Ipsas personas omnes et singulas, et earum hæredes in perpetuum*

liberamus, et ab omni nota servitutis quitas clamamus in perpetuum, quantum ad capitagium, quod Halvhare dicitur, ut superius est expressum. Flandris, Halveeren, est per medium partiri.

HALWIN. Tributum quod pro vino exigitur. Rerum Mogunt. tom. 1. pag. 649. col. 3. *Partiti emptione, partim de ratione obtinuit omnes census videlicet exactiones precarias vini, quibus Halwin nuncupari solitas, iudicia, salinas, stupam balniarem, et alia jura inferioris hallis.*

HAM et HAMME, fœces Saxonicae et Theutonicae: Domus, domicilium, habitatio. Interdum etiam.

HAM, significat vicum, villam, unde apud Germanos et Anglos villæ et urbes sua nomina in HAM desinentia, passim habent. Ordericus Vitalis lib. 11. pag. 307: *Per silvam Hunelgehem, quam Latini malum callen vel vicum nuncupare possunt. Quasi Hunel-ge-hem.*

HAMELUM, diminut. ab HAM, Villula a vicio majori dependens, quæ Ecclesiam parochialem non habet: nostris *Hamel, hameal*. Willelmus Thorn: *Cum 11. sol. annui redditus in Hamello de Chetan.* [Charta ann. 1235. ex Hist. MS. Monast. Becensis pag. 591: *Abbas et Conventus dicte Ricardus concessere manerium quod vocatur Hamellum quod habebat juxta Litzeout. Littora Officialis Belvac. ann. 1213. ex Tabular. Calensi pag. 167: *Percepit ex propria hereditate sua 4. modios et dimid. in Hamellis de Mennilo et in villa de Camberona Belvac. diocesis, etc. Index MS. beneficiorum Ecclesiæ et diocesis Constantiensis fol. 5: *Item rector dicte Ecclesie percipit omnem decimam et altagium, exceptio quodam Hamello qui vocatur Valieres.*]**

HAMELETTUM, diminut. ab HAMELLO. Nostris etiam *Hamelet*. Occurrunt hæc voces non semel apud Scriptores Angliæ. Willelmus Thorn pag. 196. 202. Bractonum lib. 4. tract. 1. cap. 31. § 13. in Fieta lib. 2. cap. 54. § 13. in Monastico Angliæ. tom. 1. pag. 238. 963. tom. 2. pag. 93. 94. 103. 209. etc.

Manifesta vocis *Hameletta* origo, ab HAM, nempe villa, et LET, membrum: unde *Hameletta* membrum, seu pars villula potius videtur quam villula: quod prius observavit Spelmanus ex statuto Exonie edito ann. 14. Eduardi I. *Les nosmes de toutes les villes et Hamlets que sont en son wapentake, hundred, ou franchise. . . Que ils ordonnent et facent venir devant eux le cheucune ville centie, 8 homes: et de demie ville 6 homes: et de Hamlette, 4 homes des plus riches et plus loyals, horspriees les Seignours des villes, demie villes, et Hamlets avant nosmes, etc.* Charta Joannis de Monteforti Ducis Britannia ann. 1300. ex Archiv. castri Nannet. *Simul cum membris Hamellets, pratis, pasuis, etc.*

HAMA, Mensura vinaria, aliorumque liquorum Charta Adalberti Mogunt. Archiepisc. ann. 1189. tom. 2. Rerum Mogunt. pag. 384: *Et . . . dimidiam ipsius terre vini Hamam persolverent, si que residuum sine aliqua exactione in pace possiderent.* Chron. Bona-Spei pag. 300: *Donant in elemosynam Hamam vini rubelli redditus annui super tres partes vineti, juxta buretum in parochia, etc.* Et pag. 306: *Duas Hamas vini, etc.* Instrum. ann. 1522. apud Miræum tom. 2. Diplom. Belgicæ pag. 1050: *Ac etiam pro quoque capite habere quatuor Hamas cerevisie, ex qua poterunt sumere tertiam partem ce-*

revisie bonæ, ac duas alias parvas. Vide Ama 3. et infra, *Hamelicus*.

° Charta ann. 1047. tom. 1. Hist. Trevir. Joan. Nic. ab Hontheim pag. 384. col. 1: *Et quia novam mansionalia, que et curtilia vocantur, hæreditarie dicuntur possidere, decretum est ut. . . Hamam vini, que dicitur Pippini, . . . persolvant.*

HAMALLUS, Lex Salica tit. 49: *Ita omnia ubi quis Hamallus est, super quæ res primitus agnita fuerit, aut interfecta, fieri debet. Ubi variant MSS. Codd. Unus: Ita omnia fovere debet in mallo, ubi ipse Amallus esse dignoscitur, etc. Alter: Ita omnia in mallo debent fieri, ubi ille est Hamallus, id est, qui suscepit causam ad mallandum in vicem alterius. Ubi hamallus est advocatus illius, qui ad mallum citatus est. [Guelferbytanus Codex, Hamallus.] Denique Editio Heroldi tit. 50: *Ita omnia facere debet in mallo, ubi ipse Rhamallus esse videtur. Quo loco Wendelinus Rhamallum, vocabulum ex Latino Romanicum existimat, locumque esse, in quo iudices considebant sub Ramalibus, seu in loco superne ramis lecto: [quam lectionem et sententiam secutus est etiam Eccardus ibidem.]* ° Glossa Cod. Estensis Hamallus, id est, Debitor, ut monet Murator. tom. 2. Antiq. Ital. med. æv. col. 290.] Sed potior videtur Hamallus, ita ut is fuerit, qui ad mallum pro alio venit, illius causam suscepturus. Hinc*

HOMALLARE, vel HAMALLARE, apud Marculfum lib. 1. form. 36: *Causas ipsius licentiam habeat abumendi est Hamallandi.* Et infra: *Cum equitatis ordine licentiam habeat respondendi vel Homallandi.* Ubi homallare non est admallare. Hamallare enim est patrocinium alterius suscipere: quiaque id suscipit munus, Hamallus dicitur: quod omnino formula titulus evincit: *Ut causas auctorum adumendi suorum aliquis licentiam habeat. Admallare vero est ad mallum, seu in jus eorum vocare.*

HAMARIUM, Modus agri, vel mansionale, ab HAM, Germ. mansio. Habetur Charta in Tabulario S. Vitoni Viridunensis ann. 1229. qua Comitissa Alvernie restitit redditus ad ipsam spectantes trium Hamariorum et dimidit, quæ Gilbertus de Felmes possidet, sub tali forma, quod terram memoratam legabit claustrum de Gorze, etc. Vide *Hamma*.

HAMATA, Factionis nomen quæ in Belgio, excitante Margareta Ludovici Bavari Imperatoris uxore, existit, quæque Ludovici partes, contra Assolatam factionem quæ Willelmo ipsius Margarete filio favebat, tuita est. Vide *Assolata*.

HAMACCHE. Vide infra *Hanninge*.

HAMATI, Factionis apud Hollandos nomen. Vide supra *Assella*.

HAMATILE, Spiculum, apud Tertul. in Scorp. Gloss. Lat. Gr. *Hamatilia*, ἀματιλίον. Nostris *Hamées*, idem quod Manubrium. Lit. remiss. ann. 1450. in Reg. 188. Chartopl. reg. ch. 128: *Le supplient coppa une branche de bois pour faire une Hamée ou manche à sa faulx.*

HAMATORES, Piscatores, in Gloss. Isidori, qui hamis piscantur.

HAMOUR inter instrumenta piscandi, ab hamo distinctum, recensetur in Stat. ann. 1336. tom. 1. Ordinat. reg. Franc. pag. 783. art. 4. *Hain, hamus, vulgo Hamçon, in Vit. SS. Mss. ex Cod. 28. S. Vict. Paris. fol. 187. r. col. 1: *Uns pacherres geta iluec son Hain, et quant il cuida avoir pris un grand poisson, etc.** Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684:

Ain à prendre poisson, hamus. Hinc annuilli ferri, quibus consertis erant lorice, Arns, appellantur. In Stat. ann. 1418. ex Reg. 169. Chartoph. reg. ch. 482. Item chascun maîtres dudit mestier (de haubergeite) pourront acheter fil à faire leurs Ains quelle part que il leur plaisir.

HAMAKURGUS, Curruum faber, a Gr. ἄμα, currus, et ἄρον, opus, in Annalibus Novesicalibus ad ann. 1001.

HAMBURGUS, vulgo Hambourg, Cerevisie species, a dolio ejusdem nominis, quo infundi solet, fortean sic dicta; vel a civitate Hamburga, ubi primum est inventa. Lit. remiss. ann. 1415. in Reg. 168. Chartoph. reg. ch. 824. Jehan Bugnet tavernier de cervoise et Hambours. Aliae ann. 1456. in Reg. 188. ch. 160. Un loil ou aitre quantite de cervoise ou Hambourg, etc. Embourghiers, apud Gandavenses, ex Lit. remiss. ann. 1468. in Reg. 190. ch. 306. Après leur premier escot fait et paie, firent venir certains pots de keute et de Embourghiers, etc. Oubourg, in aliis ann. 1478. ex Reg. 204. ch. 7. Sed forte legendum Ambourg, ut in Lit. ann. 1483. pro civitate Tornac. ex Reg. 190. ch. 54.

HAMEDII, Id sunt conjuratores, quos nos Helion dicimus. Ita Glossæ Helmstadienses laudatæ ab Eccardo in tit. 51. Legis Salicæ; ubi vir eruditus, pro Hamedii reponendum putat, Samedii. Hi etiam Sacramentalites vocantur.

HAMELETTA. [Viculus, Hameau.] Vide Ham.

HAMELICUS, et HAMEKELLUS, Mensura liquorum, Gall. Hamequin. Charta ann. 1129. ex Tabulario sancti Richarii: Cartha Henrici bubulci per singulos quindecim dies debet tres Hamelicos cervoise. Charta ann. 1278. ex eodem Tabulario: Dicit magister, fratres et sorores dimittunt in perpetuum sexaginta Hamekellos cervoise etc. domo Everardi, etc. Cujus vero capacitatis fuerit hæc mensura, utrumque æstimari licet ex declaratione cujusdam foodi Gallicæ scripta ann. 1376. in Lib. rubro ejusdem Tabular. C'est à savoir XII. lots de vin à la petite mesure, VI. pains tels que du Couvent, II. coppons et II. hastes de porc soit maie ou fumelle, trois Hamequins de cervoise ou VIII. potteines pour la valeur de cacun Hamequin, et les doit payer li hosteliers et VI. pains de maieins. Vide Ham.

HAMELLUM, Gall. Hameau. Vide Ham.

HAMFARE, ut et Hamsocna, Insultus factus in domo, apud Bromptonum pag. 307. ubi tanquam synonyma ponuntur, ut et in Legibus Henrici I. cap. 80: Si quis alium in sua vel alterius domo,..... vel domum sagittis, vel lapidat, vel colpum ostendibilem undecumque faciat,..... Hamsocnam est, vel Hamfare. Inter Anglo-Saxones vocem non reperio, inquit Somnerus: effectam tamen puto ab ham, domus mansio, et fri, vel fri-ð, par, quies; quo Hamsocna ad amussim quadrare quis non videt? nisi malis fare, sensu quo in herefare, et fyrdare, acceptum, quasi profectio in domum.

HAMIDUM, Lo amido, in Glossar. Lat. Ital. Ms.

HAMINGE, Charta commun. Mechlin. ann. 1316. in Cod. reg. 10197. 2. fol. 82. r: Item, officia que zamenceop, vertheeringhe et Haminge Tautonice nominantur, etc. Hamacghe, apud Martentum. 1. Ampl. Collect. col. 1423. Vide Ham.

HAMIS, Hamitis, Johanni de Janua, cui fuitis aucupabilis, scilicet virgula,

que sustinet rete, quo capiuntur feræ: vel quod levis rete, in quo capiuntur aves, et dicitur ab hamus. [Hinc Gloss. Lat. Gall. Sangerman.: Hamis, la perche ou la verge, qui soutient la roi: à prendre bestes ou oiseaux.]

HAMMA, HAMNE, Portio et modus agri. Monasticum Anglic. tom. 2. pag. 219. Terram suam, cum omnibus domibus, que in ea sunt, et cum duabus Hammis, que sunt juxta fontem Chante, et pertinent ad prædictam terram. Rentale de Wy pag. 14. apud Spelmannum: Tenet in dominico unam messuagium: et in la Hamme 16 acres. Infra: Tenet juxta Hamme duas acres. [Ab Hamme quod Belgis etiamnum partem, segmentum significat. Kilianus: Hamme, Pars absque rei cibaria, frustum esculentum.] Vide Hammarium.

HAMNUS, Idem quod Hallus, ramus siccus. Gesta Tancredi apud Martentum. 3. Anecd. col. 168.

De reliquis Hamis, seu Hamno, sive rabitis Peritis obscuris fatis, necesse phalloges.

HAMOCRISUS, Lapis arenis aureusque intermixtus. Papias Leg. Ammochrysus ab Avudiquoc.

HAMOTRABONES, Piscatores vel qui cadavera hamo in Gemonias scatas trahebant. Festus.]

HAMSOCA, HAMSOCNA, HAMSOKEN, Domus seu habitationis immunitas, a Saxon. Ham, domus, habitatio, et sokne, libertas, immunitas. [99 Inquisitio, consecratio. Vide Bosworth. in hac voce § 3:] quasi habitaculi privilegium, ita ut qui id effringit, Hamsocnam facere dicatur: [Kilianus: Heyn-sachsen, Germ. Sax. Sicamo. V. sere, invicere, visitare. Item, Invadere violentè alicujus domum, vi irrumperè in alterius aedes. Vide Husuchung.] quod crimen eo atrocius videri debet, non solum, quod pax regia violetur: sed etiam quod domus regia (qua nihil est sanctius, nihil omni religione munius) tutissimum sit unicuique receptaculum et refugium. Ideoque in eo nemini injuria inferri, neque quisquam de domo sua extrahi debeat leg. 12. de In jus vocando. (2. 4.) Vulgo autem definitur Hamsocna, Invasio mansiois, ut in Legib. Canuti Regis § 28. Insultus factus in domo, apud Ranulph. Cestr. lib. 1. cap. 50. et Bromptonum pag. 307. Invasio domus, apud Bractonum lib. 3. tract. 2. cap. 23 § 3. Cujus quidem criminis mentionem agunt Leges Saxonice Edmundi Reg. Angl. apud eundem Bromptonum § 8. Leges Ethelredi § 25. Leges Henrici I. cap. 12. 59. 61. 80. Britton. pag. 72. etc. Hujus vero cognitio inter jura regia recensetur in Idem Legibus Henrici I. cap. 10. 12. 25. 80. [99 Record. tempor. reg. Johan. Bedef. rot. 5. in Placit. Abbrev. pag. 94: Henricus-Bunin appellat Ricardum Everard et alios de pace regis infra-tam, etc. et quod venit prædictus Ricardus et alii ad domum suam et ostia domus sue frequenter et in pace domini regis et nequiter et in Hamsoka et extraxerunt eum et uzorem suam et pueros suos et in roberia ceperunt et asportaverunt unum pallium, etc.]

HAMESUCKIN, Eadem notione, in Regiam Majest. lib. 4. cap. 9. § 1: Si quis aliquem catumvari vel de Hamesuckin, oportet quod propria domus, ubi catumnians est manens, surgens et cubitans die et nocte, assaliata sit. Adde § 2. et cap. 10. § 1. Ubi Skeneus vocem compositam ait, ex hams, domus, domicilium; et suchen, quærere, vel persequi.

HAMSOCNA, præterea duplici significatione usurpatur: scilicet pro impunitate quæ ejusmodi admissum crimen: et pro privilegio cognoscendi in Curia sua de eodem crimine. Utramque attingit Will. Thorn pag. 2090: Hamsokne, hoc est, quietus esse de amerciamenis pro ingressu hospitii volenter et sine licentia, et contra pacem Regis, et quod tenentis placita de hujusmodi transgressione in Curia vestra. Prioem-Fleta lib. 1. cap. 47. § 18. ubi Hamsokna dicitur significare quietantiam misericordie intrusionis in alienam domum vi et injuste. Alteram liber MS. Confordiensis Monast. apud Spelmannum Hamsokne, quod Prior tenebit placita in Curia sua de his, qui ingrediuntur domum, vel Curiam alicujus ad litigandum, vel furandum, vel quidquid asportandum, vel aliquod aliud faciendum contra totum (aliam) illius, qui habet domum vel Curiam, Adde Skeneus in Hamsokne, et Rastallum in Hamsokne. [99 Confer. Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 639. Warnkenig. Histor. Jur. Flandr. tom. 3. pag. 240.]

HAMULA, Fibula libri. Vide Ligatores.

HAMULA, Vas. Vide Amula, in Ama 2.

HAMULA, Fuscinula. Gloss. Bibl. Mss. anonymi ex Bibl. reg. Hamulas dicunt quidam esse fuscinulas deauricolas.

HAMUS, Mensura liquorum. Ephemerides Monasterii S. Galli pag. 160: Quindecim Hami cervoise. Vide Ham.

HANAFAT, HANAPERIUM, etc. Vide in Hanapus.

HANAPUS, HANAPPUS, HANAPHUS, Vas, patera, crater, ex Saxonico hnap, hnæppa, calix, patera. Glossar. Elfrici, cap. de Vasis: Gaius, Hnap. Antia. In sep. Gloss. Lat. Gall. Scyphus, Hensp. [Aremoricis Anap et Anaph.] Hariuiphus lib. 2. cap. 10: Hanappi argentei superaurati 13. Idem lib. 3. cap. 8: Hanappi pendentes argentei tres. Eodem cap.: Hanappus ad bibendum argenteus unus. Chron. Fontanelense cap. 46: Hanappum argenteum optimo opere factum, habentem limaces aureos quatuor in fundo exterius sibi annexos. Infra: Hanapum vitreum optimum unum. [99 cap. 15. Hanapas argenteos.] [Edictum Philippi VI. ann. 1382. tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. pag. 86. Item, que nula orfevres, changeurs ne autres quez que il soient, ne soient si hard: de faire ni faire faire vessaille, ne grands vaseaux d'argent, ne Henaps d'or, ne n'est pour servir Dieu, et Hanaps dorés à couvercle.] Ph. Monkes in Hist. Fr. MS.

Et appertent astellas, Hams, coupes, et massias.

Le Roman d'Artois MS.:

Parmi les renca le (vin) vont portant A pleins Hanaps à esgardant.

Le Roman de Cortois d'Artois MS.:

Fait bon boire à Hanap d'argent.

Chronicon Flandr. cap. 15: Il fait apporter un grant Hanap de vin.

HANAPHUS, in Breveloquo: Cuphus deauratus, ab ana, sursum, et phos, i. lux, quasi in superiore parte vel superficie lucens. Catholicon Armoricum: Hanaff, Gall. Hanap. Lat. Cantarus, crater. Poeta Intimus etatis MS.:

Sunt Anaphos, piscina, balos, Abbeis, corus, orcham.

Ubi Glossa habet eadem, que auctor Breveloqui. Vetus Chronicon MS.: Illec sunt, que de S. Anaberti habemus reli-

quis... partem ipsius casule, marcupium vero et anaphum, seu pyxidem, atque cullidion. [Macerius Insulis Barbaris tom. 1. pag. 78. *Sepimo Idus Decembris obiit Hilfinus Comes, qui dedit Fratribus calcaris aurea valentia mille solidos, et S. Stephano unum Anaphum valentem centum sexaginta solidos.*]

ANAFUS, Historia Episcoporum Autlodiorensium cap. 20: *Dedit et hicinaros 2. anactos penantes libras 4. Lien dedit corleares... dedit et Anafum unum penantem lib. 2. habentem, leonem et laurum auri ratos.* Tabularium Brivatense Ch. 256: *Mapam 1. Anafio 1. etc.*

ANAFUS, Charta Eccardi Comitiss Augustodunensis ex Tabular. Pensiensi apud Perardum: *Anapso corneus meliores duos... e. Anapo corneo majore, cum illo de matoro. Infra: Cuppa una, et Anapello de marmore duos.*

HANPIEA, Idem sonat apud Wolphardum Presb. lib. 3. de Mirac. S. Walburgum. 7: *Vas, quod Hanapia nominatur, quo mixtio agebatur, ita exinanitum est, etc.*

Vas ansatum et pede instructum, quo a poculo distinguitur. Lit. remiss. ann. 1390. in Reg. 118. Chartoph. reg. ch. 290: *Il ne se recorde pas se ce fu Anap ou gobelet. Hanepel d'argent, in Lib. rub. fol. parvo domus publ. Abbat. vil. fol. 162. v. ad ann. 1391. Quorum vasorum conficiendorum ars, Hanappe vocatur, in Lit. remiss. ann. 1416. ex Reg. 159. ch. 370: *Le suppliant qui est ouvrier de orfaverie et de Hanappe etc. Hanepier autem vel Hannapier, eorumdem artifex vel mercator. Lit. remiss. ann. 1408. in Reg. 158. ch. 211: *Le suppliant vend... le hannap de madre à bone d'argent à un Hannapier. Aliis ann. 1407. in Reg. 161. ch. 383: *Trois hommes relieurs et vendeurs de hanaps... leadi: relieurs ou Hanepiers, etc. Henepre vero dicitur, quantum hanapo continetur, apud Fauchet. lib. 2. cap. 14. ex veteri Poeta Gallico:****

No de buens Parisi une grant Henepde.

HANAFAT MELLIS, Vas quoddam quo mel mensurabatur. Gall. *Une Hanape de miel.* Charta ann. 1107. ex Tabulario Kemperleg. *Ego Alanus D. H. Britannie Comes, dedi Monasterio S. Crucis terram Killicaduc in Elgene, quatuor videlicet caros, id est, anafat mellis. Idem Tabularium: *Quidam balistarius Constantis nomine dedit Monasterio S. Crucis terram Kilperit, que est septem Hanafat mellis, quam accepit ab Alano Comite.**

HANAPERIUM, Vas amplum, vel locus recondehdus hanapis aptus. Chron. Will. Thorn. Hi 4. *bacini in uno Hanaperio. Infra: *Item undecim cippi argentei plani de una fabricatura. Hec omnia cum suis Hanaperiis.* Le Roman de Garin:*

Li Rois Girar a pris le Hanepier
Del val Froumond, que il n'avait point clier.

Statuta pro vaginarum confectoribus que *Hanniers* et *Fourreliers* vocabant: *Nul menestrel dudit menest ne peut, ne ne doit faire nul Henepier, qui ne soit de trois cuira neufs, etc.* Præsertim vero

HANAPERIUM apud Anglos, dicitur Fiscus vel sporta grandior in Cancellaria Regis, cui inferuntur pecunia sigillatione diplomatum, brevium, chartarum regiarum, etc. provenientes, cui nulli præest Clericus Hanaperii appellatur. Charta Regis Ricardi II. in Monastico Anglic. tom. 1. pag. 943: *Item... cum de gratia nostra speciali, et pro quodam fine,*

quem Elizabeth, que fuit uxor... nobis solvit in Hanaperio nostro, concesserimus, etc. Adde tom. 2. pag. 23. Sic autem videtur primitus appellatus Fiscus regius apud Anglos, quod in eo reponderentur Hanapi, et acuiræ, cæteraque vasa, que in censum ac tributum persolvi solebant. Gutbertus lib. 3. de vita sua cap. 4.

Magnus ille census monast. Anglice, Hanaporum, et acuirarum, qui male coadunat, brevis dilapidatus est. Vel etiam, quod que in pecunia numerata Principibus quotannis exsolventur munera, in Hanapis, seu pateris, præstarentur; quod monimus ad Joinvillam pag. 86. de quo more Symmachus lib. 10. Epist. 28. ubi de strenis annuis Imperatori oblati. Merito vobis solenniter pateras cum quinque solidis, ut nuntibus integritatis offerimus, quibus nec vester pudor, nec nosier census oneratur. Vide in voce Cubitorium.

HANEPIER, Aliud sonat apud nostros, quibus ita appellatur pars quedam corporis, pectus forte, eadem notione, qua arcam appellari supra observatum. Le Roman de Roncevaux MS.:

Tout le portent deici en Hanepier.

Le Foman de Gaydon MS.:

Tout le fendi deici en Hanepier.

Chron. MS. Bertrandi du Guesclin:

A moitié le fendi chervelle et Hanepier.

Alibi:

Mais Charles de Dinant li ala si paier,
Que tout li enfondra bacier et Hanepier,
La cervelle en esant, mort li li trebuchier.

Ex allatis postremo verbis superior capituli pars voce *Hanepier* significari videtur: quod firmat le Roman d'Athis MS.:

Del brancul va tel cor donner
A mont parmy son herme cler,
Et lui enbarhe si parfent,
Le Hanepier dessous en roent,
Que la chiere en couvre toute
Dessous les yeulz qui ne voit gote.

Alteram interpretationem confirmat Glossar. Lat. Gall. ann. 1332. ex Cod. reg. 4120: *Craneum, Gallice Hanepier.* Hinc galeam, *Hanepier* appellat Montret vol. 3. ad ann. 1453. fol. 51. r.: *Messires Jacques de Lalng... fut atteint au chief d'une pierre de veuglere venant du chastel, et fut son Hanepier emporté du coup, si qu'il cheut mort illec.* Neque huic interpretationi omnino repugnare videntur, que hic proferuntur a Cangio.

HANCHIA, Coccidia. Gall. *Hanche.* Charta ann. 1275. ex Archiv. S. Victoris Massil.: *Et erat statura ipsius imaginis usque ad Hanchas tantum.* Vide Anca 1.

HANCHA, Vervecis coxa. Gall. *Eclanche, Gigot de mouton.* Ordinarium Laudunense apud Marten. de Divinis Officiis antiq. Eccl. pag. 97: *Cantores predicti cantant coram Episcopo dum epulatur. In secundo ferculo pulatur campanula, et fit benedictio a sacerdote, et datur Hancha et magnus panis et dimidius sextarius vini.* Hemerol. Hist. Viromand. pag. 115: *Dominica, debet Decanus 10. sextarios frumenti... 5. Hanchas, quarellum salsum, sex humeros salios, minutam assaturam.*

Nostri *Hanchier*, est Crus cruce implicare: quod *Le tour de haute hanche* etiam vocabant. Lit. remiss. ann. 1380. in Reg. 116. Chartoph. reg. ch. 206: *Lequel Guillaume abati à terre ledit Laurins du tour d'une haute hanche.* Alibi ann. 1397. in Reg. 151. ch. 388: *Je gagerai à toy un pot de vin que je te abatray*

dedens trois fois, mais que tu me laisses Hanchier ou croquier à chaque fois.

HANDBOROW, Vide Handborow.

HANDEFESTE, Jus Danicum apud Ludewig. tom. 12. Reliq. Mss. pag. 178: *Item lege Erici regis bone memorie, que Handfeste dicitur, serventur.* Vide Hallaus. Glossar. German. in hac voce col. 802. Rosenvingii Hist. Jur. Dan. § 88. 90.

HANDGRITH, Pax manu data, ex Sax. Hand. manus et gri. 8. pax, que etiam cyninges hand gry. dicitur, i. pax manu Regis data. Leges Alfridi et Godrini § 1: *Et hoc est primum dictum Ecclesie, pax intra parietes suos, ut Regis Handgrith, semper inconculsa permaneat.* Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 13: *Hec mittunt hominum in misericordia Regis, infractio pacis, quam per manum suam dabit alicui.*

HANDBABENDA, Latro manifestus. In flagranti crimine deprehensus, Bractono, *Handhabend*, ex Saxon. Hand manus, et hæbbend, habens, quasi furtum in manus habens, ut est in Legibus Adeltani Regis apud Greatlevam § 1. ubi Editio Saxon. pag. 63. *Deof et hæbbendre handa gefangen.* Leges Henrici I. cap. 59. *Nefrisannitum, aut furem Handhabendam Francigenam, vel Anglicum, ultra duocimum statts annorum, et 8. denarios valens, impunitum transeat. Infra: Si in mortificationibus Handhabenda sit, sicut liber moriatur.* Adde leges Adeltani Exoniæ editas § 6. Fieta lib. 1. cap. 88. § 1: *Furtum manifestum est, ubi aliquis latro deprehensus gattius de aliquo latrocinio Handhabinde et backberynde, et insecutus fuerit per aliquem, cujus res illa fuerit, que dicitur Sacborgh, et tunc licet insecutori rem suam petere criminaliter ut furatum, etc.* Vide Bracton lib. 3. tract. de Corona cap. 32. § 2. cap. 35. § 1. et Britonum pag. 72. v.

Est etiam jus quod Baroni competit cognoscendi de hoc crimine in Curia sua. Fieta lib. 1. cap. 47. § 2.

HANDBOUDER, Officii municipalls apud Flandros nomen, qui legibus servandis invigilat. Lit. ann. 1410. pro libert. Furn. tom. 9. Ordin. reg. Franc. pag. 588: *Savoir faisons... de par les Handhouders et cueries de nostre chastellenis de Furnes, etc.* Infra: *Landedu lers.*

HANDEAX, Manualis gladius, pugio. Gall. *Dague, poignard.* Somner, sica: Killiano, *Securicula, securis manualis, a Sax. Hand, manus, et seax, gladius.* Testam. Byrthrici apud Hicke. pag. 52: *Primum natural domino suo Regi armillam auri cum que habet 80. mancas auri, et unum Handseax tantumden auri habentem.*

Hinc forte repetenda origo vocis Gallicæ *Hendure* vel *Hendure*, Capulum, vulgo *Poigné*. Glossar. Lat. Gall. ann. 1352. ex Cod. reg. 4120: *Scapulus (i. capulus) pars ensis, Gallice Hendure.* Rob. Bourron. in Poem. Merlini Ms: *En copa il l'espee le roi tout outre parmi par devant le heut, si que li brans l'en cheia à terre, et Hendure en remest le roi en sa main.* Le Roman d'Alexandre Ms. part. 1:

Mes l'espee li brise, si est en deux volés,
Perci li Hendure ou dancier li quade.

Enhendure, eodem sensu, in Chron. S. Dion. tom. 8. Collect. Hist. Franc. pag. 350: *Li dux dona une moult riche espee, dont li poiaus et l'Enhendure estoit de fin or.* Ubi Will. Gemetic. libid. pag. 267: *Uni ensem ex auro quatuor*

nat, in Lit. remiss. ann. 1428. ex Reg. 172. ch. 848: *Le suppliant tenant en ses mains un baston, auquel il avoit Enhansé trois agut clour de fer, etc.*

HANSEATICÆ CIVITATES. Ita appellatas consent Rutgersius Rulandus, et Welnerus, quod earum maxima pars mari adiaceat, unde *Ansestat*, et litera H. euphonia gratia successu temporis, adjecta, *Hanseaticæ* fuerint dicte. *Beoldus* a veteri Teutonico, seu Gothico *Ansi* deducti, quæ quidem vox eos, qui reliquos, quibus et nobilitate præcellunt, significat, quasi eæ urbes præcipuas fuerint, et negotiationibus, operibus, federibusque conspicuas. Bekanus lib. 2. Francor. ab *Anse*, i. societas, deducit. Vide *Clestracum de Legib. maris* pag. 188. et *Chopinum* lib. 1. de Dom. tit. 11. num. 22. tit. 15. num. 12. *Cardinum Britium* in Orat. 28. *Petrum Mersæum* in Archiep. Colonien. s. D. Dupuis in not. ad num. 8. lib. 61. Hist. Thuanæ.] etc. Eæ autem primum fuerant, quibus adjunctæ alise 70. quarum omnium nomenclaturas exhibet Pontanus lib. 7. *Rerum Danicar.* a 1 ann. 1364.

Primum circa hujusce vocis etymon opinionem multum juvat Hicceus horum idiomatum peritissimus, qui in 2. Prefat. ad Grammat. Anglo-Sax. docet apud Anglo-Saxones aliasque gentes Septentrionales setenan et setan incolas exprimi; atque adeo urbes *Ansetensis* vel *Aen setensis* non ab *Anse* vel *Ansi*, neque ab *Hansa* ita dictas esse sed a Cimbrico *Anna*, flumine, aqua, et seta vel set, sedes, habitaculum, unde in compositione *An-set*, *An-se-a* nuncupata urbs maritima, vel flumine, Latino-Barbare *Ansetica* vel *Hanseatica*. Nihilominus Fr. Jun. in Gloss. Goth. et Schiller in Featon. *Hanseaticæ civitates* sic appellatas voluit ab inhabitantium frequentia, ex *Hans* nimirum, Multitudo congregata, concilio, concilium. Ubi addit Schiller. *Anse* vel *Hanse* Gothis Proceres, communis Tyranni majores significari, unde in compositione nominum priorum, Anselmus, Ansegisus ex *Anse* et *Hans*, quo primas virorum fortium exprimitur. Vide *Anses* 1. [92] *Hansa* Gothis est Cohors, multitudo, i. medius temporibus idem fore quod *Gilda*. Vide *Lappenberg. Init. Feder. Hanseatici* in Prolegom. tom. 1. et passim.]

HANSE. Charta Caroli IV. Imp. ann. 1356. apud Maximilianum Henricum in Apollid. pag. 98. *Et si quis mercatorum secus fecerit... poterit ab eo licite arrestari, et juxta more antiquo, qui ut dicunt, Hansa vocatur, qui sic ut dicitur fieri consueverat, quod Civis Colonien. mercatorem in tali excessu a se deprehensum calanone vel jure vel aliquo consensu ligamento ligabit, etc.* Vide *Hansa cara*. [92] Vide *Lappenberg.* in Prolegom. modo laudatis pag. 19. not. 1.]

HANSESIUS. Vide *Assassini*.

HANSGRAVIUS. Comes vel præfectus societatis, vel confraternitatis ex Germ. *Hans*, societas, et *Grave*, Comes, præfectus. *Fridericus II. Imp.* in Privilegiis Ratisbonensibus ann. 1240. *Cives potestatem habebunt eligendi Hansgravium, qui disponat et ordinet extra civitatem, et non infra, ea tantum, que respiciunt negotia mundanorum.* [92] Vide *Lappenberg.* pag. 18. *Haltaus.* Glossar. German. pag. 821. 237.]

HANTELOD. Decretum Tassilonis Ducis Bajvar. part. 2. § 15: *Qui manus immisionem resistit, quod Hantelod*

vocant, 40. *sol. solcat in publico, et ipsam rem querenti tradat. Hant, et Hande,* Germanis, ut Anglis *Hand*, est manus, *load*, al. *loit*, impositum. Ita *Hantelod* erit, quod vulgo *avatum*, seu *manus immisio*, cum scilicet ex decreto judicis in quempiam manus injicitur. [92] Vide *Graff.* Thesaur. Ling. Franc. tom. 4. col. 974. voce *Hantaldon*.]

HANTER MINOT GUINITH, et HANTER MINOT KEIGH, in Chartulario Kemperlogensi. Voces Aremorice quæ semi-modium frumenti et semi-modium avenæ significant.

HANTERIA, Urbis Parisiensis regio, vulgo la *Hanterie*. Vide supra *Alaarithera* Charta abbat. et convent. S. Germ. Prat. ann. 1276. in Reg. A. Chartoph. reg. ch. 20. *Cum venitis et salinis et aliis provensibus ex eisdem locis et terminis inferis annotatis, videlicet in Hantaria Parisiensi ad festum S. Andree apostoli, super dono Evaradi de Britannia, unum denarium. Item unum denarium pro dono, quam Elena lesit in vico S. Opportune in cuneo vici Hantariae. Hantier, Invidere, in Lit. remiss. ann. 1376. ex Reg. 109. ch. 317: *Paroles contencieuses se rurent entre icellui Aleaume d'une part et feu Jehanne Burelle... d'autre part, et se Hantier ladite desfunctio audit Aleaume par plusieurs fois, dont il fu esmeut et courrocie.**

HANTESIA. Leges Henrici I. Anglie Regis cap. 64. apud Spelmannum: *In Hantesia qui verborum jurat observantia, servat jure, et in eo lapsus vel elapsus judicatur.* Quod intelligendum existimat idem Spelmannus de Comitatu Hantoniensi, qui in Domesdei passim *Hantese*, quasi *Hant-scira*, more Saxonicis, scribitur.

HANTRADA. Capitulare 8. ann. 818. cap. 10. Edit. Baluziana: *Qui per Hantradam hominem ingenium dimittere voluerit, in loco, qui dicitur Sanctum, sua manu duodecima ipsam ingenium dimittere faciat.* Et cap. 11: *Qui per chartam aut per Hantradam ingenium est, etc.* Ubi per *Hantradam* manumissio ea videtur, quæ per manum propriam fiebat, ut est in Lege Ripuar. tit. 57. § 1. Est enim *Hand* Anglo-Saxonibus et Germanicis, manus. Vide *Manumissio*. [92] et *Grimm.* Antiq. Jur. German. pag. 179. not. et 332.]

HANTSACCUS. Idem quod supra *Hand-sacc*, Manualis gladius, pugio, apud Roriconem initio lib. 5.

HANTUS. Charta Geraldii Abbatis Angeriac. ann. 1395. ex Chartul. ejusd. Monast. pag. 472. *Vigilia Nativitatis Domini, S. Stephani, SS. Innocentium, S. Thomæ Cantuariensis et Sylvestri Pape, somnia per octoginta Hantus seu Iven-ricti leg. tricenarius.*

HANULA. [Parva delubra, quasi *Fanula*.] *Fest.*

HANUM. pro *Fanum*, Templum, delubrum, in Amalthea. Sic apud *Festum.* *Hanula*, Parva delubra, quasi *Fanula*.

HANSPER. pro *Anspax*, Præceptum Caroli M. pro Monast. Prümensi ann. 780. apud Marten tom. 1. Ampliss. Collect. col. 45: *Ut memoratus vir venerabilis Aconius Abba suisque successores... ad partem ipsius sancti loci nostris, Deo Hantsper, futurisque temporibus teneant atque possideant.*

HAPICE-HUNT. [Canis accipitrarius.] Vide *Canis Accipitrarius*, et *Habighunt*.

HAPIOLA. Cognomen, quod datum legitur Balduino Comiti Flandrie, Roberti II. Comitis Bilio, in Chronico An-

grensi pag. 409. qui *Metero* et alia, *Securis* dicitur. *Bellocampus* in Hlor. Merovingica pag. 834. *Hapiolam* interpretatur vernacule, *Hapiete*, seu securiculum, Gallice *Hachete*, *petite Hache*. Ex *Haps*, secutis, quæ vox occurrit in Consuetudine Insulensi tit. 1. art. 45.

HAPS. Charta ann. 1358. in Reg. 90. Chartoph. reg. ch. 137: *Et aussi post copier lidiz consiera une fil sur temps les darsus dix héritages, partout si avant que Haps ou sermens a courut, à droit oye et en saisons.* Lit. remiss. ann. 1478. in Reg. 195. ch. 803: *Le suppliant fut trefort naïré en la jambe senestre par l'une des filles de Jehan le Wactier d'une Hapiete. Lequel Arnoul... avoit une Hapiete en l'une de ses mains, dont il avoit couppe ledit fraemel, in alitis ann. 1478. ibid. ch. 1382.*

HAPSUM. Vellus lanæ, in Gloss. Isid. *Caper de Verbis dubilis: Hapsium, vellera lanæ, non hapsus.* Utitur *Celsus* lib. 4. cap. 6. lib. 7. cap. 26. *Kilianus* teste *Haps* et *Hap*, idem sonat Teutonibus.

HAQUE. Equus *HAQUE*, *Semlexectus*, Gall. *A moitié coupé*. Lit. remiss. ann. 1457. in Reg. 187. Chartoph. reg. ch. 334: *Odlo de Beugua increpando Johannem de Forgis, quia sic tenebat unum equum Haque, quod est animal malitiosum, juxta seu prope dictum jumentum.*

HAQUENEA. Equus tolutarius. Gall. *Haquenee*. *Comput.* ann. 1402. Inter Probat. tom. 8. Hist. Nem. pag. 169. col. 1: *A Johanne Arnaud, pro una Haqueneya moralla, xxxij. francos valentes xxxij. libras Turon. Un Haubby d'Irlande, apud Math. de Couciaco in Carolo VII. pag. 583.*

HAQUETUM. Mensura species. Reg. S. Justi ex Cam. *Comput.* Paris. fol. 211. r. *Item decem et octo Haqueta salis.* Vide supra *Haciata*.

HARA. f. idem quod *Haracium*. Testamentum Henrici Comitis Ruthenensis ann. 1301. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 536: *Hec omnia pertinere solent dictis testator ad dictam Beatrix cum omnibus suis instrumentis, juribus et pertinentiis... ac cum omni integritate juris et status qui predictus testator habet et habere debet in predictis locis et Hara et robus a dictis locis, territoriis, pertinentiis, etc.*

HARA CUNICULARIA. Vivarium cuniculorum, Gall. *Garanna*. Charta ann. 1467. ex Tabul. S. Maurini: *Liberum erit omnibus jurisdictionis incolis vivaria, columbaria et Hara cunicularia habere.* pro stabulo porcorum, in Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7681: *Hara, porcherie, Harans, Grex porcorum, in Charta ann. 1358. ex Bibl. reg. Vide mot Haracium.*

HARACIUM. Grex equorum, nostris vulgo *Haras*: ab *Hars* forte, stabulo, vel grege porcorum. Auctor Græcismi:

Est Hars porcorum brevis, et non ara Deorum.

Leges Burgorum Scotticorum cap. 80: *Non licet Burgensibus... porcos tenere, nisi habuerit custodem eos sequentem, vel pascat eos in Hars, id est, sty, unde vicini sui damnium inde non incurrant. Alii vocem ex Italico la Raza, seu Gallico la Race, formatam volunt, quod in ejusmodi Haracis equi secundum ortus, generationis, et notionis speciem distinguantur. Nemesianus in Cynegetico:*

..... Delictus equorum,
Quos Phrygia mare Argæque granina pascit
Somnis Cæppoleum sacris præcepit edant.

Vincencius Belvac. lib. 31. cap. 148: 10.

millia eorum... præter illos, qui erant in pascuis et Haracis. Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 887: *Universas decimationes de dominio meo in bladis, pratis, Haracis, molendinis, etc.* Adde pag. 889. Idem Monasticum tom. 2. pag. 967: *Pianam dactinam de... venationibus et venditionibus, et Aracis eorum et eorum.* Regestam Philippi Augusti Herouvallianum fol. 158: *Et possunt mittere per totam forestam... Haracia sua.* Adde Matth. Paris pag. 261. [et *Madox Formus Anglic. pag. 27.*] Charta Philippi Regis Franc. ann. 1810. ex 47. Regesto Tabulari Regii n. 60: *Ut quondam congregationem seu armentum eorum et iumentorum, quod vulgariter Haracium nuncupatur, haberent et tenerent in foresta nostra Aurelianensi, etc.* Gregas dominici, Haracia dominica, in leg. 1. C. Th. de Grege dominico (10. 8.). *Ἐνορία Βασιλῆα*, Procopio lib. 1. Vandal. cap. 12. et lib. 4. Gothlor. cap. 27. de quibus consulendus omnino Jacobus Golefredus ad dict. lit.

Habere etiam nostri Haracia sua, ut colligitur ex Gregorio Turon. lib. 8. cap. 40. ubi iumentorum fiscalium meminit, et ex Capitulari de Villis, quod Carolo M. adscribitur.

Habere denique Imperatores CP. ceterioris ævi, quibus præerat Magister, Ayoçivnc τὸν ἀγῶν δίκτυς, cuius, præter Codicum, meminit Pachym. lib. 9. cap. 5.

Allud porro est *Harasse*, in Assisili Hierosol. MSS. cap. 94. ubi arma Militis duello pedibus occidentis pro causa *murdr* describuntur: *Ἰκκομὰ δὲ πῆδ' ἔσχε ἑνα τὰργε qui l'on appelle Harasse, qui soit plus grand de lui de dempié, ou plain paume, en laquelle ait deus pertuis de commun au grant, en tel endroit que il puisse son adversaire veir par cause pertuis, etc.* Ex qua quidem eiusmodi inventis scuti descriptione, satis liquet, gravissimum fuisse illius pondus. Ita ut qui eo sese tuebatur adversus hostem, non minimè defatigaretur, ac proinde ortam vocem nostris familiarè videri, eadem fere notione, a *largia*, scuto perinde prægrandi, effectam suo loco docemus. Rigordus ann. 1214: *Quidam de obediencia consenserat venire ad fossas parma præstante, quam quidam famulus ante ipsum portabat, non manuali quidam parma, sed immensa, quales in obediombus deferri solent.*

An inde *Harcourt*, qui equos nutrit, in Gest. Brit. apud Marten. tom. 8. Anecd. col. 1488:

Ce ditrent troyz, qui avoient son, Finchein, Broudes et Symon. C'estoient les troyz consensables; De bons chevans en leur estables; Plusieurs avoient tasse toujours; Car ils estoient bons Harcourt.

An idem quod *Hardicort* infra in *Hardimentum*, Voles, procurator, vulgo *Escarmoucheur*?

¶ **HARAHUM**, Locus sacer, basilica. Vide *Aratum*.

¶ **HARAIUM**, Vide *Haritoda*.

¶ **HARALDUS**, Vide *Haraldus*.

¶ **HARAMEN**, Le sterco de colombi. Glosar. Lat. Ital. MS.

¶ **HARANEA**, pro *Aranea*, Pannus seu tela subtilior, vel reticulata. Rubric. antiq. MS. eci. *Belvac. Accedunt magister matricularius et minister aliarum, et flazis genibus in albis auferunt dicitur Aranea, et chorus debet ornari. Paulo ante: Altare ornatur... pannis delicatis, qui dicuntur aranea.* Vide *Aranea* 1.

¶ **HARANGUA**, Oratio publica, Gall. *Harangue*, Processus de B. Petro Luxemburgo tom. 1. Julii pag. 529: *Qui quidem D. Decanus inter alia, quæ dixit, faciendū Harangam nomine Ecclesie Parisiensis prædicte, recitavit, etc.* Vide *Aranga*.

¶ **HARANSARA**, Vide in *Harmiscara*.

¶ **HARAHUM**, [idem quod *Harahum*.] Vide *Aratum*.

¶ **HARBANNUM**, Idem quod *Herbanum*, Submonitio ad exercitum. Charta ann. 1187. ex Chartul. Med. monast. Bilitur. fol. 4. v. : *Quicumque in tota terra illa habitabunt, ab omni consuetudine penitus immunes et quieti perpetuo habeantur, videlicet... ab omni expeditione, ab omni Harbanno, etc.*

¶ **HARBERGARIA**, Vide in *Herberga*.

¶ **HARBERJAMENTUM**, Edes, mansio, domus. Charta Petri Abbatis de Talmundo ann. 1866: *Perpetuo tenendum et expectandum, videlicet Harberjamentum nostrum de Olono vocatum, decimariam cum curtilagio, viridariis et pertinentiis suis.* Vide *Herberga*.

¶ **HARCELIA**, Tortilis ex virgultis laqueus. Gall. *Harcelle*: qua etiam Gallica voce Vimen, vulgo *Osier*, significatur. Charta ann. 1205. ex Lib. albo episc. Carnot. : *Dictus Nevelo concessit hominibus de Deconfectura... Harciam de omni arbore, excepto quercu, ad filicem simul cum herbis crescentis ligandam.* Lit. remiss. ann. 1148. in Reg. 178. Chartoph. reg. ch. 586: *Le suppliant... a mal pris certaines gaulles ei Harcelles, que l'en nomme osier.* *Herchelle*, eodem sensu, in aliis Lit. ann. 1451. ex Reg. 184. ch. 154: *Laquelle femme s'aproucha près et frapa le suppliant par le visage d'une waulette ou Herchelle.* Vide *Harde*.

¶ **HARDACIUM**, Notitia ann. 1145. ex Tabulario Eccles. S. Laudi Andegov. fol. 90. verso: *Dedit præterea duabus Ecclesiis, videlicet B. Marie et B. Laudi Hardacium parvum, quod sub exclusu prædictarum Ecclesiarum communi in sabulo impulset undarum ibi adunato adillam creverat, et cum ei nihil valeret, Ecclesie damnosum erat.*

¶ **HARDEIA**, Fasciculus, Gall. *Bote*, ab *Harde* qui constringitur sic dictus. Chartularium Monast. Anticinct. : *Tribus autem terminis in anno debet ei Monachus unam Hardeiam straminis sive stipulis dare.*

¶ **HARDEE**, Fasciculus, Gall. *Bote*, ab *Harde* qui constringitur sic dictus. Chartularium Monast. Anticinct. : *Tribus autem terminis in anno debet ei Monachus unam Hardeiam straminis sive stipulis dare.*

¶ **HARDEE**, Fasciculus, Gall. *Bote*, ab *Harde* qui constringitur sic dictus. Chartularium Monast. Anticinct. : *Tribus autem terminis in anno debet ei Monachus unam Hardeiam straminis sive stipulis dare.*

¶ **HARDEE**, Fasciculus, Gall. *Bote*, ab *Harde* qui constringitur sic dictus. Chartularium Monast. Anticinct. : *Tribus autem terminis in anno debet ei Monachus unam Hardeiam straminis sive stipulis dare.*

¶ **HARDELLUS**, Nebulo, nequam, nostri *Harde* et *Hardeus*. Lit. remiss. ann. 1351. in Reg. 81. Chartoph. reg. ch. 68: *Ita Hardeillus est audacia magna motus, qui potavit de vino, postquam michi displicebat.* Aliis ann. 1365. in Reg. 98. ch. 77: *Ita non facit ille Hardeillus Colinus le parochianus, cui tanta bona feci.* Aliis ann. 1367. in Reg. 152. ch. 67: *Itellus Yesebar, dit audit Gouls qu'il estoit un mauves Hardeil hayneux et brigueur.* *Laquelle Jehanne eust desleugies les diu-tes trois jaunes filles, pour ce qu'elles mangeroient du fruit de laditte Jehanne... et leur dist que elle les feroit batre, en les appelliant sanglantes Hardeilles, in*

allis ejusd. an. ibid. ch. 280. Aliis ann. 1380. in Reg. 118. ch. 30: *Itellus Symon... dist à l'exposant plusieurs villanies et paroles injurieuses, en lui appelliant Hardeiau. Hinc Hardeille, hujus farinae hominum turba, in Lit. remiss. ann. 1401. ex Reg. 156. ch. 451: *Itellus Galois et Tourbier commenderent à dire... Montes amont Hardeille, alet à la landie vo mere.* *Harde* vero, pro quadam vestimenti parte, in Mirac. B. M. V. MSS. l. 1.*

N'est contraindre, manche ou Harde.

¶ **HARDELONUS**, Fibula, seu fibula sicula, a Gall. *Ardilion*. Processus de Vita S. Yvonis tom. 4. Mail pag. 565: *Et venter ipsius Blanche odore inflavit quod Hardeilonus zona et tunica quam habebat indutam circa ventrem ruperunt.*

¶ **HARDERE**, f. pro *Hurdare*, Cratibus munire. Computus ann. 1202. apud D. Brussel de Usu feud. tom. 3. pag. clixviii: *Pro taschia turris Hardeide et plumbanda, et pro alitis taschia quas fecit apud Dusum, iiii. l.*

¶ **HARDES**, Tortilis ex virgultis laqueus, nostris *Harde*, et *Harcelles*. Charta Guelfridi D. de Haucignis, fratris Ducis Brabantie, in Tabulario Monasterii Theonallensis fol. 27: *Alteras virgulas colligere poterunt in ramora supradicta: et si Harde rupta vel fracta fuerint, alteras Harde colligere poterunt, sicut de virgis superius est expressum.*

Ab hac voce indita resti ac laqueo, quo furefieri suspenduntur, appellatio: forte quod ejusmodi tortilibus virgultis ad majorem ignominiam eorum colla innecterentur, sique foras appenderentur: quod testatur Wippo de Vita Conradi Salici pag. 488: *Postera die Romanis, qui editionem commoverant, ante Imperatorem venientes, nudatis pedibus, liberi cum nudis gladiis, servi cum Torquis vimineis circa collum, quasi ad suspensionem parati, ut Imperator iustis, satisfaciebant.* Supra, pag. 432: *Manus autem facti Ravennates, qui remanserant, in cincto et nudis pedibus, atque exercitiis gladiis, ut lex eorum præcipit... omnibus modis satisfaciebant.* Adde *Otonem de S. Blasio* cap. 11. extremo: *Imponer la Hard aux larrons, in Consuetud. Belloquercensi art. 1. ut Consuetud. Arvern. cap. 10. art. 4. et Marchensi art. 92. infractio assecuramentum dicitur emporter la Hart, et pena capitali puniri.* Le Roman de *Paris la Duchesse* MS.

Je te ferai le Hart autor le col noir

Et pendre sa forches, et an aut encroer.

Le Roman de *Vaccas* MS.

Je l'envoierai sa forches entor le col le Hart.

Chronicon Flandr. cap. 90: *Six des bourgeois de Calais alerent au Roi Edouart en leurs dras linges, drapés et deschaus, la Hart au col.* Guill. Guirartus de Veruolli incolis:

Qui les Hars au col se rendirent.

Banni sor le Hart, apud Bellomanerium et Butelerium, l. sur peine de la Hart, ut est apud Froissart. l. vol. cap. 111. et in Consuet. localii Ambrtan. art. 19. Tradunt Historici, Philippum Pulcrum Joanni Comiti Hannonis, qui a fide defecerat, (utpote Regis vassillus propter Comitatum Austrevarianti) indicasse, ut in curiam veniret, pour amander à sa volonte ayant un fl de soie entor son col, en guise de Hart. Vide *Retorta*.

¶ Haud scio an ab eadem origine, an a Lat. *Ardere*, repetenda sit vox *Har-*

diere qua nostris usi sunt pro hodierna voce Gall. *Cremilliers* vel *Cremailiers*, *Cremathra*, ferrum suspendendis in foco lebetibus aptum. Vetus Poëta MS. e Bibl. Coislin.:

Et met de l'oeu en la Chaudiere;
Et le pendent à la Hardere.

Hinc etiam *Hardiere*, Funis grossior ex alia minutioribus intextus. In Lit. remiss. ann. 1441. ex Reg. 178. Chartoph. reg. ch. 78: *Lequel varlet print la Hardiere ou hemye faite de grosse corde, propre à mettre un verrin ou grosse cheville de bois, qui est mise parmi la viz du pressoir*.

* **HARDIATA** TUNICA, Sagli vel tunice specles, idem quod *Colardia*. Charta ann. 1283. in Reg. 82. Chartoph. reg. ch. 806: *Presbyteri dicit hospitalis... de ferre non audeant sine possint superintunicata, aut tunica pro superfunicibus Hardiatas, nisi clausa seu clausa ab anteriori parte. Robe hardie nuncupatur in Lit. remiss. ann. 1416. ex Reg. 169. ch. 398: Une robe Hardie de pers à usage de femme. Vide infra *Hardita Tunica*.*

* **HARDIMENTUM**, Audentia. Gall. *Hardiesse*. In Lit. remiss. ann. 1382. ex Reg. 98. Chartoph. reg. ch. 201. Nostris *Hardement* et *Hardiment*. Glossar. Lat. Gall. ann. 1352. ex Cod. reg. 4120: *Animositas, Hardement*. Chron. S. Dion. lib. 1. cap. 11. tom. 3. Collect. Hist. Franc. pag. 169: *Il prist cuer et Hardement*. Christ. Pisan. in Carolo V. part. 1. cap. 16: *Sa douceur et clémence donnoit Hardiment et audace, memes aux menbres de hardiment deviser à lui. Lit. remiss. ann. 1446. in Reg. 178. Chartoph. reg. ch. 108: Tant par temptacion de l'ennemy et de jeunesse, que avast pour le Hardement, foies et simples manieres que avoit et tenoit à l'environ d'icellui suppliant une jeune fille... il la cogneut chèrement. Vide supra *Ardimentum*.*

* Hinc *Hardier* et *Hardier*, Verbis vel armis lacessere. *Gesta Ludov. Fil. cap. 6. tom. 6. Collect. Hist. Franc. pag. 185: Aucun des hardis bachelers de l'ost venoient trop près des murs pour Hardier à ceus dedenz. Guill. Tyril contin. Hist. apud Marten. tom. 5. Ampl. Collect. col. 636: Mes sitost comme il murent, à Sarrazine lor furent av devant par Hardier. Ibid. col. 521: La Croc... i envois ce. Turs por Hardier. Dont il avint que sitost que li Hardieroit les aprochieient, il se mistrent au retraire. Villehard. patagr. 307: Et furent mult Hardier de la gent de la terre et de Grez. Lit. remiss. ann. 1416. in Reg. 159. Chartoph. reg. ch. 288: Les quelz en Hardoyant l'un contre l'autre, celui suppliant donna audit Cerchemeau d'un petit coustel par le ventre.*

* **HARDINEA**, Sylva caedua, Gallis *Tailis*. Charta ann. 1255. tom. 1. Chartul. Vandreg. pag. 148: *Dedit... unum pratum quod habebam in parrochia S. Vandregesilli, situm intra Hardineas ex una parte et costuram S. Vandregesilli ex altera pro vii. solidis.*

* Nequaquam est enim Locus arenosus vel glareosus, ut efficitur ex voce *Hardine*, qua *Arena*, sabulum, glareas, vulgo *Gravier*, significatur, in Charta ann. 1197. ex Chartul. priorat. Lehun. ch. 30: *Et pro degravano illo, quod habet dictus Johannes (de Hapellincourte) in motendinis de Lehons apud Pontem, prior Lehuni et monachi de jure possunt et debent li Hardine accipere ad usus suos ubique in omnibus aquis domini Johannis, ubicumque voluerint, pro calcata refrenda et pro ponte refrendo. Hardinam*

habet eadem Charta infra num. 84. Rursum alia ann. 1348. ibid. ch. 105. hinc Gallice ita reddi: *Et pour cel desgrain, lidis sires et si successeurs seigneurs de ma dite maison de Hapellincourt doivent livrer Hardine en leurs yaves, près ou mares adia religieux, pour refaire leur cauchis, leurs pons de Brye et les moelins desusdits.*

* **HARDITA** TUNICA, ut supra *Hardiata*. Lit. remiss. ann. 1355. in Reg. 84. Chartoph. reg. ch. 118: *Nisi mitteret sibi decem libras et unam tunicam Harditam, cum quibusdam caligis.*

* **HARDWICES**, Domesdei apud Spelman: *In Wales sunt tres Hardwices: Lamecare, Potischmet, et dimid. ex Ais sunt 8. carucatus, et 2. villani. Saxonibus herde est via, et vic, vicus, villa: sed an huc quadrant, alii viderint.*

* **HARE**, Vox que ad nundinas in clamar solebat. Charta ann. 1319. ex Bibl. reg. *Tenetur integre sine difficultate persolvere in proxima nundina S. Johannis Trecentibus apud Trevas, quatuor diebus antequam clametur Hare, Hare, tringinta marcas bonorum novorum et legalium sterlingorum. Alia Math. Ducis Lothar. ann. 1260. in Chartul. Campan. ex Can. Comput. Paris. *De fidejussione* 1725. *librarum Pruviniensium solvendarum in proximo futuris nundinis Maii de Pruvino apud Pruvinum, octo diebus postquam clamabitur Hare, Hare, qua obligatus est pro me, etc. Au quatrième jour de Hare de dras de la foire S. Jehan à Troyes, in Ch. ann. 1291.**

* **HAREBANUS**, Vide *Herobannus*.

* **HAREMAM**, Lo sterco de asino. Glossar. Lat. Ital. MS.

* **HARELLA**, HARELLA, Conjuratio, conspiratio, societas hominum conjuratorum. Regest. 80. Chartophylacti regis Charta 196. ann. 1350: *Rebelliones et conspirationes per modum Harele et monopolii contra nos et gentes nostras... commississent. Ibid. Ch. 545: Rebellionem seu Hareliorum. Vide Manipulum.*

* Hinc eadem vox usurpata a Scripturibus mediæ ævi, ut expeditionem militarem, in qua negotium Episcopi spectabatur, significarent: ipsis quippe religio erat bellum pronuntiare, non vero inferre aut gerere. Charta ann. 1206. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. pag. 329: *Quando negotium proprium Comitatus est, et homines Episcopi cum Comitibus vadunt in exercitum, tunc Exercitus nuncupatur. Et quando negotium proprium est Episcopi, tunc Episcopus ballivum Comitatus requirit de hominibus Comitatus sibi in auxilium transmittendis, qui per suum submonitorem homines Comitatus submonet ad auxilium domino Episcopo impendendum, et tunc dicitur Harella. Si vero aliquis hominum vel Comitatus vel Episcopi remanserit ab exercitu suo Harella, emenda de hominibus suis ad Comitatum, et de suis ad Episcopum totaliter pertinebit.*

* Seditio, tumultus, nostris *Harele* et *Harelle*. Arest. parlam. Paris. ann. 1306. in Reg. Olim fol. 125: *Sic a dicto tempore citra per tales conspirationes illicitas et Harellas reprobatas, etiam firmamento dictas villas inter se per circuitum tenuerunt. Sans faire aucun Harele, monopole, assemblée, in Lit. ann. 1348. ex Reg. 74. Chartoph. reg. ch. 60. Stat. ann. 1324. in Reg. 178. ch. 118: Et se nul est trouvé qui face quelquehan ne Harelle, il sera pugny selon le cas. Neque alio sensu intelligenda hæc eadem vox infra ex Lit. ann. 1339. ubi pro *Avanias*, legendum *Aviances*. Hinc *Hareleux*, pro *Rebellis*.*

seditiosus. Lit. remiss. ann. 1397. in Reg. 152. ch. 236: *Iceilli sergent dist que c'estoit grant domage que leadis de Diappe n'estoient les bestes coppées... qu'ils n'estoient que Hareleux, traitres, rebelles à nous, et faulx mailles. Unde Hareusement, Tumultuose, seditiose, in aliis Lit. ann. 1398. ex Reg. 144. ch. 155: Les habitans de Lucsey alerent violemment à force d'armes, garnis de bastons moult Hareusement en la ville de Bruley, etc. Quæ non absurde deduci possunt a verbo *Harer*, in aliquem incitare. Lit. remiss. ann. 1390. in Reg. 119. ch. 71: *Huguenot et sa femme... Harerent et firent courir leadis chiens ausdis montons. Haraulder, eodem sensu. Lit. remiss. ann. 1450. in Reg. 190. ch. 9: La suppliant appella son chien, le Héraulda et mist après les pourcaulx estans en son jardin. Helle. f. abbreviate scriptum pro *Harelle*, in Lib. rub. domus publi. Abbavil. fol. 82. r. ad ann. 1358: *Jehan de la Mare pour plusieurs Helles, compilacions ou paroles sentans commotion de peuple... fu jugié à avoir coppe le teste. Hinc fortassis auxiliares coples, Harella appellata, quod ex collectis militibus congregaretur. Vide Ducat. part. 2. pag. 455.***

* Ad hunc sensum proxime accedit vox Gallica, *Harellas*, veratio, molestia, exactio, a veteri Gall. *Harier*, molestiam exhibere, gravare. Vide Skinnerum in Etymolog. Lingue Anglic. in voce *Hare*. Littere Philippi VI. Regis Franc. ann. 1390. tom. 2. Ordonat. pag. 186: *Nous voulons et ordenons, et par ces lettres defendons, que les maistres de nefz et vessesaux, et ceulz qui chargeront, ou deschargeront leurs danrees, ne puissent faire avanies ou Harellés de prendre ou avoir d'eulz, plus excessif caillars qu'il ne appartientroit. Nec aliunde repetenda videtur vocis *Harella* origo, qua seditio quædam seu factio que Rotomagi sub Carolo VI. commota est, designatur. Vide Juvenalem des Ursins in Hist. Caroli VI. ad ann. 1382. et Menagium in Origin. Gall.*

* **HARELLA** [Gall. « ensemble des jureurs d'une paroisse, des habitants prêtant serment devant la cour et devant lui faire connaître tous les crimes donnant lieu à une enquête judiciaire dans les placita corone: « Placita spade de presentacionibus Harellarum. (Rôle de Quernesey, 1299. 1. 47. »)]

* **HARENANUS**, Vide *Herimanni*.

* **HARENAM**, pro *Arena*. Vide in hac voce.

* **HARENAM**, vel *HERRENAM*, Unum e 12. auguris, de quibus in verbo *Venta*: quando homo vel avis a dextro latere sui vadit in sinistrum, transiens post tergum sui, et eam vides alicubi repaures, tunc est tibi malum signum super negotio. Ita Michael Scotus de Physionomia.

* **HARENARIUS**, Eadem notione. Vide *Fert*.

† **HARENARIUS**, Nervus instrumenti musici. Julius Firmicus lib. 6. cap. 81: *Musicos facturi, qui lyra vel Harenario, vel arenosus dulci modulatione percussant.*

† **HARENARIUS**, Qui in arena depugnat. Acta Proconularia sub Zenophilo de Traditoribus, apud Baron. ad ann. 908. num. 27: *Nundinarius diaconus dicit: Campanens et Harenarii fecerunt illum Episcopum. Meclianus in Dig. fr. 5. lib. 86. tit. 1: Sed et qui magna præditus est dignitate vel auctoritate, Harenarii vel ejus mulieris quo corpore quantum fecerit, hereditatem restituere cogitur. Vide *Arenarii*.*

¶ 1. **HARENGA**, Oratio publica, declaratio concilio, Gall. *Harangua*. Statuta Academiæ Paris. art. 22. tom. 6. Spicil. Acher. pag. 884. Item nota, quod bachelarij in decretis non debent recipi ad bachelariatum, nec ad examen, nec ad dicendum *Harengam*, nisi quando Doctores legunt in decretis ordinariis. Adde Concil. Pisani. ann. 1408. apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. col. 1102. Vide *Arenga*.

¶ 2. **HARENGA**, **HARENGIUM**, **HARENGUS**, Piscis species, Gallice *Haran*. Processus de Vita S. Thomæ Aquin. tom. 1. Martii pag. 689 : *Si haberem Harengas recentes, comederem*. Charta ann. 1024 : *Item tria millia Harengorum apud Pontadomarum in Brotonia*. Computus ann. 1202. apud D. Brussel de Usu feud. tom. 2. pag. CLXXXVIII : *Pro Harengio et sale empto VIII. l. VIII. s. Andegau*.

¶ **HARENGARIA**, Tempus piscatus Harengorum, Gallice *Harangeaison*. Polyp. Itehus Fiscam. ann. 1245 : *Quandiu Harengarie duraverit singulis diebus quibus ostiarius coquina allecia recepti, debet habere unum galonem vini et unum panem Monachi*.

¶ **HARENGARIUS**, Officium monasticum, is, ut videtur, cui piscium cura vel administratio commissa. Charta ann. 1235, ex Chartul. Cluniac. : *Injuratus etiam de domo Martini Harengario Cluniacensi, de beneficiis a dicto preposito nobis et domui nostræ fideliter impensis, et quomodo negotia consentus Cluniacensis et Harengario vestro procuraverit*.

¶ **HARENGERIA**, Mulier, que pisces et Harengos vendit, Gall. *Harengere*. Arest. ann. 1384, in Memot. E. Cam. Comput. Paris. fol. 83. r. : *Certa litem pendente inter procuratorem nostrum pro nobis ex una parte, et procuratorem mercatura et nonnullas mulieres aliea Parisiis in hactenus ad detailium, venditum et alle. a. Dico procuratore mercatura et Harengerie predicta dicentibus se adverso inter cetera, quod ab omni tempore dictæ Harengerie pisces et allea in dicto loco et platea libere... vendere consueverunt*. Reg. sen. Pater ejusd. Cam. fol. 254. v. : *Marelians et vendeurs de poissons et de harens de mer puevout, aveant poissonniers ou Harengiers, ou autres, etc.* Charta ann. 1270, in Leg. 78. Chartoph. reg. 178 : *Thomasin Helies Harengier print sous l'ombre de nostre poissonnier... cinq barres de caquelaven a nostre pris*. Harengresse, in Stat. ann. 1421. tom. 2. Hist. Lond. pag. 431 : *Ordinans que les Harengresses dorrevant ne vendent autres poissons que harens, bockhouz fenfus, etc.* Harengerie, Forum piscium, in Charta Phil. Pale. ann. 1271, ex Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 18. r. col. 2 : *La halle au blé, la draperie, la Harengerie, etc.*

¶ **HARENGUADE**, Vide supra *Aphyga*.

¶ **HARENGODINA**, Arenaria, Gall. *Sablonnere*. Meclianus in Dig. fr. 13. § 5. lib. 7. tit. 1 : *Inde est questum, ut lapidinas vel cretiodinas, vel Harengodinas institueret possit*.

¶ **HAREOLUS**, *Jocundus*. Papias et vetus Gloss. MS. Sangerman. num. 501.

¶ **HARETALOGUS**, pro *Aretalogus*, falsidicus, Papias. Benzo episc. Albens. de Reb. Henr. III. imper. apud Ludewig. tom. 9. Reliq. MSS. pag. 351 : *Balaam hæc deludendo fecit Haretalogum, ideoque cum prophetis non habet catalogum*.

¶ **HARETE**, Jus Danic. apud Ludewig. tom. 12. Reliq. MSS. pag. 169 :

Item in quocunque Hareth vel villa forensi facta fuerit rapina, etc.

¶ **HAREU**, Vide *Haru*.

¶ **HAREU**, Vide *Haru*.

¶ **HAREBANNUM**, Vide *Harebannum*.

¶ **HARIDA**, Onus carri. Charta Gerardii de Vanco ann. 1491, ex Bibl. reg. Unum pratium continens unam Haridam seu vecturam feni vel circa. Vide *Heredum*.

¶ **HARIETUM**, Vide *Haritum*.

¶ **HARIGOLA**, Vestis species. Statuta Waltheri Episcopi Dunelmensis ann. 1255 : *Ut Sacerdotes quocunque celebrantes, Harigolis aut capis manicatis in locis publicis non utantur*.

¶ **HARIMANNUS**, Vide in *Herimanni*.

¶ **HARINC**, Hælex, Gall. *Haran*. Custumar. de Hecham : *Ad nonam l. panes, et 7. Harincs, vel aliud companagium quod tantum valet*.

¶ **HARINIDA**, Vide *Havireda*.

¶ **HARIOTUM**, Vide *Heriotum*.

¶ **HARIQUIDAM**, Quod a tironibus juscumque artis in eorum admissione exigebatur. Lit. remiss. ann. 1471, in Reg. 195. Chartoph. reg. ch. 1043 : *Hariquidam ou bienvenue, que tous les apprentis pagent chacun en droit soy. Hastellier, eadem acceptione, occurrit in aliis Lit. ann. 1428, ex Reg. 178, ch. 453. Icelui Perrot denoit sa bienvenue en la vente, selon la coutume des bocherons, et quant vint a l'escot pater... icellui Perrot ne vouit paier son Hastellier, c'est assavoir un galon de vin*.

¶ **HARIDA**, **HARIRADA**, Lex Ripuar. tit. 64 : *Si quis hominem in domo propria cum Harirada interfecerit*. Edit. Heroldi tit. 65. *Harirada* præfert, Codices alii *Ariragida*, *Harinrida*, et *Harroida*, ut monet Steph. Baluzius. Idem videtur quod

HARIDUM, in Legibus Henrici I. cap. 80 : *Si quis alium in sua vel alterius domo cum Haraido assalierit, vel persequatur, ut portam, vel domum sagittet*. De vocis utriusque notione mihi non liquet. [90 Vide *Horreita*, Gloss. Thesaur. Antiq. Jur. Germ. pag. 855, et Thorp. Glossar. Leg. Anglosax. voce *Haraidum*.]

¶ Utramque nobis interpretari tentat doctissimus Eecardus ad hunc Leg. Ripuar. tit. *Har* est *locus*, exercitius, inquit, et *raida* idem ac *castris*, vel quod usitatus, *gerethe*, utensile, supplex militaris. Nos suppellectilem militarem, que in hæreditate paterna filii primogeniti est, eodem fere nomine adhuc *Hægerethie* appellamus. Forcipem his vocibus significari quatur Schilterus in Gl. Teuton.

¶ **HARISLIZ**, Vide *Harisliz*.

¶ **HARITRAIT**, vox Longobardica, Pars tertia l. Vide *Artraib*.

¶ **HARMA**, Curus, a Græco ἄρμα Relatio corporis S. Venantii tom. 4. Mail pag. 137 :

Egrecion corpus jam clarum Martyris almi. Quod luit ad Siculas usquo super Harmate partes.

¶ **HARMANNUS**, Vide *Arimannus*.

¶ **HARMELLINUS**, Vide *Harmellina*.

¶ **HARMISCARA**, **ARMISCARA**, Gravior multa, que a Principe viris præsertim militaribus, atque adeo magnatibus irrogari solebat. [90 Vide Grimm. Antiq. Jur. German. pag. 681. Haitaus Glossar. Germ. pag. 825.] Variè autem hæc vox scribitur : ac primo quidem

HARMISCARA. Capitul. Wormatiense ann. 829 cap. 1 : *Aut illum bannum persolvant, aut altam Harmiscaram susti-*

neant. Capitul. Caroli G. tit. 43. cap. 9 : *Et nostram Harmiscaram secundum modum culpe, et ut nobis placuerit, sustineat*. Adde pag. 446. [90 ap. Carisiac. cap. ult.] præterea Capit. Caroli. tit. 1. c. 8. et Capit. Compendiense ann. 877. Caroli cap. 9. Hincmarus Laudun. Episc. : *Per vadia emendaverit, quod misfactum habebat, mandaveritque mihi, se velle ad meam mercedem venire, et sustinere, qualem illi commendasset Harmiscaram, etc.*

¶ **ARMISCARA**, in Capitul. Caroli M. lib. 5. cap. 43 [90 181] Concilio Suesæ apud Baron. ann. 833. n. 30. et Concilio apud Carisiacum, apud eundem, ann. 846. n. 16. Decretum Ludovici II. Imp. quod existat in Historia Longob. Ignotti Casinensis, edita a Camillo Peregrino : *Quod si clamor ad seniores venerit, et ipsi talia non emendaverint, tunc horum seniores ipsam compositionem faciant et eadem Armiscara, quando nobis placuerit, sufficere compellantur*.

¶ **HARMISCARA**, Capitula Caroli Calvi tit. 9. cap. 9. Et simul cum excommunicatione Ecclesiastica, nostram Harmiscaram durissimam sustinebant. Tit. 30. cap. 9 : *Et illa omnia, que male egerant, legaliter emendare, et talen Harmiscaram... aut judicium... sustinere*. Tit. 31. cap. 21 : *Quatenus per nostram Harmiscaram ita castigentur, etc.* Tit. 34. cap. 9 : *Ac post debitam emendationem, dignam Harmiscaram a nobis disponam sustineant*.

¶ **HARNISCARA**, in Lege Longob. lib. 3. tit. 1. § 43. [90 Lothar. l. cap. 43.]

¶ **HARNISCARA**, perperam in Constit. Henrici IV. Imp. ann. 1056. apud Goldastum tom. 1. Constitut. Imper. pag. 231 : *Petens venit, ut sibi illam Harniscaram cum vadinonio, quam vobis jurjurando promisit, nostri amoris et rogatus causa dimittat*. Ita etiam scribitur in Charta Henrici Imp. apud Græserum de Divis Bambergensibus pag. 481.

¶ **HARNESCHAR**, Pactum ann. 1222. apud Steyer in Addit. ad cap. 2. Hist. Alberti II. ducis Austr. pag. 265 : *Ad emendationem vero et satisfactionem tantis sceleris (Henrici episcopi Basilicensis incarcerati) comit (Philippensis Fredericus) et cum eo ministeriales ponam, que vulgo Harneschar dicitur, sustinebant, quam ante portam civitatis, que Spalon dicitur, unusquisque, prout sui sanguinis nobilitas et generis conditio, et terre consuetudo in talibus requirit, assumentes et per civitatem via publica, usque ad valvas basilice B. Marie deferentes, ibi se prosternentes, et ab ipsis et pro ipsis oratione effusa surgentes, et ad pedes fuerit, semel, secundo et tertio prosternati, veniam de tanto commissio humiliter postulabant*.

¶ **ALISCARA**, Usatici Barinonenses MSS. cap. 2. *Si Miles solummodo captus et custoditus, et nullam calumniam, ponam, vel contumeliam passus, nec longo tempore retentus, emendetur per Aliscaram, aut per hominaticum, aut per tationem, si videtur sibi esse sumis. Et si major est ille, qui cepit, quam qui captus fuerit libere et Militem de suo valore, qui faciat et Aliscaram, et hominaticum, aut recipiat tationem*. Cap. seq. *Agiant et Encal: de cavallario, et assalt de castello, emendetur per hominaticum et per Aliscaram*.

¶ **HASCARIA**, Vox effeta et contracta ex *Harmiscara*, vel *harmiscara*. Vita S. Mengoldi Mart. cap. 2. n. II. de homicida : *Hascariam, hominum emolmen-*

tum, ad placitum obtulit. Nec scio, an etiam vox

HACHERIA, ejusdem sit originis Placitum Parisiense anno 1308. apud Lolsellum in Hist. Bellovac. : Quibus ipsi juxta morem consuetum Hacherias imponerent pro delictis. Chron. Bertrandi Guesclini :

As Prince vous rendés, ou vous aurés Gaschiere.

Ex Hascaria denique, et Hacheria, abbreviata videtur vox

HACHIA, Pœna quœvis aut multa. Charta G. Episcopi Silvanectensis Cancellarii Francie ann. 1224. in Tabulario Abbat. Frigidi montis f. 14. De penis autem et Hachetis dicto Roberto et coadjutoribus suis infligendis pro injuriis, quas ipsi dicto Conventui Frigidimontis intulerant, etc. Charta Philippi Regis Fr. ann. 1276. apud Lolsellum in Hist. Bellovac. pag. 291. : Nec eidem poterunt a ferre membrum, sed poterunt dictum malefactorem punire gravius in denariis, vel Hachia, tanquam si simplicem juratum percussisset. Placitum Parisiense ann. 1321. apud eundem. : Quod dicit Major et Pares contra puncta cartæ suæ obtinendo privilegii suiæ certas penas, vulgariter nominatas Hachias, imposerunt. Tabular. Altierpæ in Dicecesi Lingon. ann. 1381. : Cum tallia, censuris, corveis, Achiis, et justitiis. Philipp. Mouskes in Carolo M. de Leone PP. :

Et si ot la langue franco,
Par soiffir plus grande Hachie.

Le Roman de Garin :

La souffrent dolleuse Hachie.

Alibi :

¶ came chai, inult parot grande Hachie.

Will. de Guignevilla in Peregr. animæ :

Tous devez briser si cassez,
Par menus ius, et par parties,
Et grans soupairs et grans Hasquies.

Chron. Bertrandi Guesclini :

Vous en serés occés à deuil et à Hachie.

Mox :

Il en sera pendus à deuil et à Hachie.

[Le Roman d'Athis MS. :

Passer les foit à grant Haschies,
Et par mal pas et par chouches.]

De horum vocabulorum etymo vix certum quid traditur. Amembachus in Notis ad Cap. M. Harmiscaram putat significare penam, quam Germani Armscheer vocant, hoc est, brachii forcipem aut vinculum, ex arm, armus, brachium, et scheer, vinculum. At non videtur Harmiscara fuisse pœna corporalis, sed quævis multa ad libitum, et pro modo culpæ inflicta, quod ex prealatis omnino patet. Proinde ad hujus vocis notionem referenda puto, quæ habet Browerus lib. 8. Annal. Trevir. pag. 473. l. Edit. ex Cæsarii Abbatis Prumiensis Glossario, ubi ait, scaram facere, esse domino, honesta jubenti, servire, et nuncium ejus, mandatum, seu litteras perferre quocunque vellet : scaram autem hanc vel pedestrem, vel navigio vel caballo fieri, unde Scararii, qui postea dicti Ministeriales, voce non minus obvia, quam incompta. Quæ postrema Broweri sunt, nam scivit Cæsarius, qui essent Ministeriales, de quibus suo loco.

Sane ad Harmiscaram, vocis scara hanc significationem referri debere, tamen si Harm notio incerta maneat, pro-

bat etiam Capitulare Ludovici II. Imp. editum a Camillo Peregrino, in quo Liberum Armscaram dicitur ea pœna, quæ viris militaribus irrogabatur, quæ sellam supra dorsum deportare per definitum spatium jubebantur. Ita si scara, hoc loco deferre, seu nuntium, vel aliud quidpiam, denotat, uti vult Cæsarius Prumiensis, vox arm, quæ scara præcedit, erit ea vox Germanica, fuerit armis, seu humeris canem aut sellam deferre : nam sellæ vel canis Gellatio pœna militaris fuit, et proprie Harmiscara dicta est, ut docet laudatum Capitulare Ludovici III. quod præterea omnino firmat Innocentius III. lib. 13. Epist. 185. ubi quendam nobilem Germanum, qui Subdiaconum male acceperat, et incarcerationem, pro satisfactione eidem præstanda, ad hujusmodi compositionem cum eodem Subdiacono devenisse ait, ut videlicet idem nobilis honorificentiam illi, et sibi reverentiam faciendo, cum ducentis Militibus, a loco, in quo præfatum Subdiaconum captivaverat, usque ad civitatem Magdeburgensem, et per omnes conventuales Ecclesias, portaret opprobrium, quod Harmiscare vulgariter appellatur. Ubi portare opprobrium, nihil aliud est, quam portare canem vel sellam, ita ut hæc pœna militaris proprie Harmiscara appellata fuerit. Quo etiam referenda Charta ann. 1246. ex Tabulario S. Petri Carnot. quam mecum communicavit V. C. Jo. Mabillonius : Noverris, quod cum mors religiosi viri Joannis quondam Prioris de Hiacro imponeretur Roberto de Villeta Militi, et Guillelmo Perier Armigero, et propter hoc essent de terra Domini Regis baniti, tandem ab hac inpositione sibi facta, ad hæc pacem coram nobis devenerunt. Prædicti Milites ac Armiger facient processionem, quæ vocantur vulgariter Hachies : unam et primam a loco, in quo dicuntur malefactum perpetrassent, usque ad sepulchrum prædicti Prioris, aliam in Ecclesia Rotomagensi, et alias in Ecclesiis Cathedralibus Provincie Rotomagensis, singulas in singulis, et unam in Parisiensi, et aliam in Ecclesia Carnotensi, aliam in Ecclesia sancti Petri Carnotensi. Alias processionem facient in diebus dominicis, vel in solennibus festivitatis, si incidant, nudis pedibus, induti braccia et camisia de grossissimo sacco : et prædictus Armiger habebit in collo suo panellum suum perforatum, et caput suum emittent per foramen, et virga deferent in manibus suis, et sic facient in singulis processionibus prædictis, quousque singule compleantur omnino : et in singulis processionibus dicent sic alta voce : Nos factum hoc pro facto, quod imponitur nobis de morte Joannis quondam Prioris de Hiacro, et pro bono pacis, et de singulis Ecclesiis referent litteras certificantes, quod fecerint processionem, modo, qui est expressus. Habetur insigne aliud ejusmodi processionum in multa et penam indictarum exemplum apud Maximilian. Henricum in Apologia pro Archiep. Colun. in Probat. pag. 52. 53. ex laudo, seu sententia lata in civis Colonenses ann. 1261. cujus verba hæc sunt : Item ordinamus et pronuntiamus, ut ex prædictis triviginta septem viris vadant decem et octo Leodium, et ibi moram faciant per tres Dominicas : ita quod prima Dominica apud S. Lambertum, secunda apud S. Petrum, tertia apud S. Martinum præcedant processionem nudis pedibus et capitis, et distincti, portantes vir-

gas in collis suis, et ibidem veniam querant prostrati super terram. Quarta Dominica vadant Tungrin, quinta Trajectum, sexta Aquitagnam, et ibi præcedant processionem in majoribus Conventualibus Ecclesiis, eo modo, quo superius est expressum. Mito similem penam, aliis inflictam, hic descriptam : cujus exempla alia subministrat præterea Tabular. Episcopat. Ambian. ex Bulla Alexandri IV. Pape, de quodam Præposito Ambianensi, qui Clericos suspenderat : Sacco indutus, nudis pedibus, discooperito capite, furcas super humeros suos et laqueum suspensionem circa collum suum, qui in ipsa furca penitebat, quinque diebus per Civitatem Ambianensem ac etiam per omnes Cathedralis Ecclesias Remensis Ecclesie deportavit. Charta alia ann. 1322. ex eod. Tabul. fol. 175. continente sententiam, latam ab ipso Episcopo Ambianensi in Joannem de Pinconio Militem Dom. de Saintain : Dicimus et pronuntiamus, quod dictus Dominus Joannes sub penis prædictis, existens in pura tunica, sine fraude, non accinctus corrigia, sine caputio, in caligis sine solularibus, faciet et facere tenetur unam solennem processionem circa claustrum Ecclesie Ambian. ubi morantur Canonici, in proximo futuro festo S. Fusciani, una cum Canonico clero et populo, tenens dictus Miles in manu unum cereum ponderis 2. libr. etc. Huc etiam pertinet Epistola, ut videtur, Petri Abbat. Cisterie. ex Cod. Victorino, ubi de quodam Petro magnate Albigens. Interim vero singulis diebus Dominicis Ecclesie Tolosane Urbis nudus et discalciatus cum disciplinibus virgibus jussus est circuire, etc. Vide Regest. Temporalit. ex Camera Comput. Paris. fol. 35. v. A. Græcis Byzantinis infligi solitam hanc penam videtur innuere Continuator Theophanis lib. 4. cap. 10. et ex eo Scylitzes pag. 589. Hæc porro processionem in penam indictam prohibentur in Statutis Synodalibus Nicolai Episcopi Andegav. ann. 1271. cap. 2. (S. Vide Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 713. seq.)

Cur vero ejusmodi Harmiscare, seu Hachies, ut ibi vocantur, Processionum vocabulo donarentur, id cause est, quod ex criminum emendationes, reus in multam impositæ, ab eis, solenni indicta processione Ecclesiastica, peraguntur : cujus moris aliud lubet exemplum proferre, ex Charta ann. 1296. ex Hist. MS. Remensi Joannis Rogerii, ubi de præposito Remensi, qui Canonicum Remensem male acceperat. Item dictus Petrus le Gouverneur chorum Remensem euntem processionem sequatur in camisia et brachis, capite, pedibus, et tibis denudatis, Remis, in duabus processionibus solennibus, quæ infra annum Remense Capitulum indixerit eidem. Et insuper idem Petrus le Gouverneur sequatur choros trium Cathedralium suffraganeorum Ecclesie Remensis euntes processionem in qualibet Ecclesia quolibet ejus chorum una vice tantum, si ubi et quando Remense Capitulum prædicto Petro le Gouverneur infra annum prædictum duxerit indicendum, etc. V. Canon ferre, Sellam ferre.

Quam penam et ad mulieres spectasse, docet Arestum ann. 1300. 8. Febr. in Reg. Olim parlam. Paris. : Homines in brachis et camisia, et mulieres in tunica achevelatis, nudis pedibus et capitis, et in introitu ecclesie dictæ abbatis inclinabunt se ad terram, et ibunt flexis genibus et cubitis usque ad altare, etc. Haud absimilis pœna irrogaba-

tur his qui festis diebus a consuetis operibus non abstinere. Statuta Eccl. Trezor. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1109: Si aliquem in aliquo praedictorum festorum, vel die Sabbati post vesperas viderint, vel acciderint relatu fide dignorum opera ruralia facere; si civites sint, solvant quinque solidos ad luminare suum Ecclesiam; si pauper, quinque dies Dominico sequatur processionem in camisia et femoralibus, habens super collum instrumentum cum quo operabatur. Vide Festum 1.

1. **HARNA**, Arabice, procelliones, vermiculi sunt qui murantur sub vasis aquarii; et sunt perulati, qui tacti insectuntur, et sunt ut pullula. Glossar. medic. MS. Simon. Januens. ex Cod. reg. 6869.

2. **HARNA**, Vulnus, plaga gravior, vel etiam homicidium. Charta Phil. comit. Fland. pro libert. Brugens. ex Cam. Comput. Insul.: Protractus de donslaga sive Harna, dabit homini Ecclesiam unam libram... Quicumque de vulneribus, sive de Harna, sive de donslaga, in causam tractus fuerit, etc.

HARNASCHA, Armatura, lorica, thorax; sed proprie apparatus omnis bellicus: German. *Harnas*, *Harnasch*, Anglis *Harnisch*, Gallis *Harnois*, Italis *Arnese*. Radevicus lib. 8. cap. 26: Si Miles vociferatione signi litem commoverit, aufere-tur ei omne suum Harnascha, et ejiciatur de exercitu. Infra: Et ejiciatur de exercitu, nisi domus redimat eum (servum) cum omni suo Harnasch. Hinc *Harnascher un cheval*, proprie dixere nostri, de equo militari, qui armaturis ferreis munitur, et instruitur. Sed et pro apparatu, instruere, usurpat Petrus de Fontaines in Consilio cap. 3: *Nekedent teus epasse n'est mie pour plaidier, mais pour lui Enharnascher, et à che repair cors*. Hinc *Harnaschium*. Eadem notione: cujus vocis etymon frustra a Latinis et Graecis quaerunt Pergaminus, Castelvetrus ad Bembum, et alii. [Nec mirum, si des D. Lud. le Pelletier; est enim prisca vox Britannica, *Hoarn*, et *Hairra*, quae ferrum sonat; unde *Harnés* lorica ferrea, et *Harnésa* lorica induere.] Gauthierius Cancellarius de Bellis Antioch. pag. 454: *Hec inter discrimina, conventus nostri Harnesii, cum totius exercitus suspellectili, in quodam monte prope existente se locavit*. Statuta secunda Roberti I. Regis Scotiae cap. 27 § 2: *Quilibet paratus sit cum acillis et Harnesii, etc.* [Tractatus inter Eduardum Reg. Angl. et Franciscum Ducem Britan. ex Archivis castri Nannet.: *Iisdem sagittariis redire volentibus, dominus Dux tenebitur tradere passagium, seu naves ad transseundum mare, pro personis, rebus, armaturis, Harnesii, bagagiis et aliis necessariis*. Littere Henrici V. Reg. Angliae ann. 1418. apud Rymer. tom. 9. pag. 400: *Exceptis semper armaturis, artillaritis et omnibus aliis Harnesiiis*.] Le Roman de Garin:

Quel s'ot Harais, non se en gage mist.
 1. **HARNESIVS**, in Litteris Johannis Fr. Reg. ann. 1851. tom. 3. Ordin. pag. 444: *Capere seu arrestare equos, Harnesios, pisces et alia predictorum mercatorum, etc.*
 2. **HARNASIVM**, apud Rogerum Hovedenum pag. 76: *Misus ab eo cum Harnasio suo in Angliam*.
 3. **HARNESIVM**, apud Matthaeum Paris in Vita Abb. S. Albani pag. 98. etc. [Littere ann. 1277. apud Rymer. tom. 2. pag. 84: *Vobis mandamus, quod eisdem nunciis... in veniendo ad nos, cum fami-*

lia, *Harnesitis et rebus suis... non inferatis vel inferris permissis injuriam*. Et alibi passim.]

HARNESIUM, eorum, in Charta anni 1217. in Hist. Droicensi pag. 246.

ARNESIUM, apud Anonymum de Gest. Frederici II. Imper. pag. 776. Vide suo loco.

HARNESIUM, seu *Harnois*, in Consuetud. Bayon. tit. 26. et de Labourt tit. 19. art. 8. sumitur pro ense seu gladio, quo quis alium ferit. [Statutum Cortis communis Pontis spiritus S. ann. 1436. ex Schedis D. Lancelot: *Item, que nulle personne ne soit et oust de Harnois de jour ne de nuit sans licence de la Cort, sur peine de... et confiscation du Harnois*.] **HARNIZATUS**, Armatus, instructus, ex Anglico *Harnished*. Monasticum Anglic. tom. 3. part. 2. pag. 85: *Duo baculi Harnizati, cum berillo*.

HARNESIATUS, Eadem notione. Instrum. ann. 1322. apud Madox Formul. Angl. pag. 431: *Item lego Nicholao Renavod... meliorem tonam meam argenteam, ac dagam meam meliorem Harnesiata*. Et infra: *Cum una zona rubea de serico non Harnesiata*.

Harnes, Eadem acceptione, in Testam. Adam de Insula ann. 1235. ex Chartul. Valis N. D.: *Item je les à Adam de Cocues mon cousin mon meilleur Harnes*. *Item je les à Ansel de Brécourt moriel mon sohmier et mon outre Harnes*. Hinc *Enharnesquier un cheval*, Equum instruere, in Charta ann. 1357. ex Reg. 89. Chartoph. reg. ch. 103: *Six autres quevauz trainz à carue tout Enharnesqués de la valeur de lxx. escuz ou environ*. Unde *Harnicheur* appellari videtur, qui carro merces ducit. Gall. *Volurier*. Lit. remiss. ann. 1402. in Reg. 157. ch. 306: *Guot, dit Rolet, Harnicheur et gourmet de vins demourant à Bruieres en Laonnois, etc.*

Harnes, tum nemp, querelam, rixam, Jurgium, in Lit. remiss. ann. 1404. ex Reg. 159. ch. 60: *Faut-il faire si grand Harnes, s'il a donné une buffe ou deux au tabelhon de la ville*. A verbo fortean *Hergner*, Luctuosos clamores edere. Lit. remiss. ann. 1426. in Reg. 178. ch. 432: *Ung enfant agié de deux ans ou environ, qui fiant agié de deux ans par force de maladie*.

HARNASIUM, Rete piscatorium, Gall. *Harnois*, vulgo *Harnas*. Littere ann. 1381. ex Tabular. Corbeiensi: *In piscari facere de omnibus Harnasiis in quolibet septimana per tres dies cum dimidio Privilegia Gallico Idiomate scripta pro habitantibus Maeriar. ad Mosam: (Il peut pecher) à tous autres Harnas et manieres quelconques resques, les rois, perriers, etc.* Atque hinc est quod eadem vox, *Harnas*, quibuslibet utensilibus et instrumentis significandis accommodata est. Chartularium Compendense: *Li Harnas de Rumigni baillié à Jaquier et Roger de Houcencourt. Hec sunt nomina utensilibus de Rumignaco que tradidimus domino Odoni de Virames... tria patria lintheaminum servientibus, duo mapes, etc.*

HARNESCHAR, Multa seu pena in satisfactionem criminis inflicta, idem quod *Harniscara*. Vide in hac voce.

HARNESIATUS, Armatus, instructus. Lit. Ludov. IX. ann. 1247. inter Probat. tom. 8. Hist. Occit. col. 464: *Cum viginti ballistariis equitibus bene Harnesiatis et centum pedibus... Cum predictis gentibus bene Harnesiatis venient*. Vide in *Harnascha*.

HAR, Hærot, seu clamor de Haro, qui in Normannia potissimum obtinet, et inclamari solet, dum crimen aliquod capitale perpetratur, verbi gratia furtum, incendium, homicidium, etc. Tum enim il, quorum ea vox aures verberat, ad reum persequendum foras exire tenentur, cumque declinare, si possunt, ac iudicibus tradere: quod si id negligant, Principi, aut domino feudali, qui jus gladii habet, in cujus territorio crimen commissum est, emendam prastant et exsolunt. Igitur jus habere dicitur clamoris de Harou, qui alta, ut aiunt, justitia gaudet. Aresta ann. 1282. in Registro Parlam. B. f. 83: *Abbas S. Petri super Divam... non habebit cognitionem seu justitiam de sanguine et plaga cum clamore de Harou, nec de Harou sine sanguine et plaga, imo remanebit Regi, etc.* Et fol. 73. inter Aresta cap. 55. ann. 1286: *Deliberata fuit Guillelmo Greppin saisina justitie sanguinis et plage sine morte, et mehaigno, cum clamore et sine clamore de Harou in Baronis sua de Estrepignaco, etc.* [Charta ann. 1328. ex Archivis S. Lazari Montisfort.: *Ipsum guardiatorem clamantem in plenis nundinis: Haro; violentia fit domino Regi, turpiter per nundinas trainasse*.] Adde Synodos Rotomagensis ann. 1299. cap. 4. et 1315. cap. 3.

HARNISCARA. Vide in *Harniscara*. **HARO**, Haro, seu clamor de Haro, qui in Normannia potissimum obtinet, et inclamari solet, dum crimen aliquod capitale perpetratur, verbi gratia furtum, incendium, homicidium, etc. Tum enim il, quorum ea vox aures verberat, ad reum persequendum foras exire tenentur, cumque declinare, si possunt, ac iudicibus tradere: quod si id negligant, Principi, aut domino feudali, qui jus gladii habet, in cujus territorio crimen commissum est, emendam prastant et exsolunt. Igitur jus habere dicitur clamoris de Harou, qui alta, ut aiunt, justitia gaudet. Aresta ann. 1282. in Registro Parlam. B. f. 83: *Abbas S. Petri super Divam... non habebit cognitionem seu justitiam de sanguine et plaga cum clamore de Harou, nec de Harou sine sanguine et plaga, imo remanebit Regi, etc.* Et fol. 73. inter Aresta cap. 55. ann. 1286: *Deliberata fuit Guillelmo Greppin saisina justitie sanguinis et plage sine morte, et mehaigno, cum clamore et sine clamore de Harou in Baronis sua de Estrepignaco, etc.* [Charta ann. 1328. ex Archivis S. Lazari Montisfort.: *Ipsum guardiatorem clamantem in plenis nundinis: Haro; violentia fit domino Regi, turpiter per nundinas trainasse*.] Adde Synodos Rotomagensis ann. 1299. cap. 4. et 1315. cap. 3.

HAR, Hærot, seu clamor de Haro, qui in Normannia potissimum obtinet, et inclamari solet, dum crimen aliquod capitale perpetratur, verbi gratia furtum, incendium, homicidium, etc. Tum enim il, quorum ea vox aures verberat, ad reum persequendum foras exire tenentur, cumque declinare, si possunt, ac iudicibus tradere: quod si id negligant, Principi, aut domino feudali, qui jus gladii habet, in cujus territorio crimen commissum est, emendam prastant et exsolunt. Igitur jus habere dicitur clamoris de Harou, qui alta, ut aiunt, justitia gaudet. Aresta ann. 1282. in Registro Parlam. B. f. 83: *Abbas S. Petri super Divam... non habebit cognitionem seu justitiam de sanguine et plaga cum clamore de Harou, nec de Harou sine sanguine et plaga, imo remanebit Regi, etc.* Et fol. 73. inter Aresta cap. 55. ann. 1286: *Deliberata fuit Guillelmo Greppin saisina justitie sanguinis et plage sine morte, et mehaigno, cum clamore et sine clamore de Harou in Baronis sua de Estrepignaco, etc.* [Charta ann. 1328. ex Archivis S. Lazari Montisfort.: *Ipsum guardiatorem clamantem in plenis nundinis: Haro; violentia fit domino Regi, turpiter per nundinas trainasse*.] Adde Synodos Rotomagensis ann. 1299. cap. 4. et 1315. cap. 3.

HAR, Hærot, seu clamor de Haro, qui in Normannia potissimum obtinet, et inclamari solet, dum crimen aliquod capitale perpetratur, verbi gratia furtum, incendium, homicidium, etc. Tum enim il, quorum ea vox aures verberat, ad reum persequendum foras exire tenentur, cumque declinare, si possunt, ac iudicibus tradere: quod si id negligant, Principi, aut domino feudali, qui jus gladii habet, in cujus territorio crimen commissum est, emendam prastant et exsolunt. Igitur jus habere dicitur clamoris de Harou, qui alta, ut aiunt, justitia gaudet. Aresta ann. 1282. in Registro Parlam. B. f. 83: *Abbas S. Petri super Divam... non habebit cognitionem seu justitiam de sanguine et plaga cum clamore de Harou, nec de Harou sine sanguine et plaga, imo remanebit Regi, etc.* Et fol. 73. inter Aresta cap. 55. ann. 1286: *Deliberata fuit Guillelmo Greppin saisina justitie sanguinis et plage sine morte, et mehaigno, cum clamore et sine clamore de Harou in Baronis sua de Estrepignaco, etc.* [Charta ann. 1328. ex Archivis S. Lazari Montisfort.: *Ipsum guardiatorem clamantem in plenis nundinis: Haro; violentia fit domino Regi, turpiter per nundinas trainasse*.] Adde Synodos Rotomagensis ann. 1299. cap. 4. et 1315. cap. 3.

Verum quidem omnino est quod modo observabat D. Cangius. Haro, tantum inclamari dum crimen aliquod capitale perpetratur, modo tamen de hujus clamoris origine id intelligas nec minus quippe certum est extinde in aliis causis minoris momenti locum habuisse. Sic ex hodierno usu inclamatur quoque cum de bonis hereditariis agitur, adeo ut si in, quem ab hereditate repellere tentas, Haro inclamaverit, rem infectam relinquere cogaris, ut velis rebellionis crimen incurrere.

Cujusmodi autem fuerit, vel sit clamor de Haro, et clamoris istius cognitio, aut jurisdictione, pluribus docet vetus Consuetudo Normannia MS. 1. part. 5. distinct. cap. 5. hocce verborum contextu: *Le Duc de Normandie a la Court du cri de Haren, et en doit fere venir enqueté, assavoir mon se il fut crié à fort ou à droit: quer sus ne doit crier Hareu fore par trop grant besoing, si comme par feu, par larrons, et par homicides, pour roberies, etc. mes quiconque cris Hareu sans peril apert et manifeste, il le doit*

amender au Prince, et se il nie, que il ne le cria pas, le Prince en puet enquerre par les plus prochains voisins du lieu où le Harou fu crié par ceus qui l'oïrent, aavoir mon se il oïrent ce Harou crier que celui nie : et se il en est ataint, il l'amendera. Et se l'enquête le met en non savoir, cil qui en est accusé, s'en puet desresnier, etc. Au cri de Harou doivent tair tous ceus qui l'oïrent, et se il voient meffet ou il aet peril de vie ou de mort ou de larracin, par quoy le malfeteur doit perdre vie ou membra, il la doivent prendre et retenir, et crier Harou après lui, autren ent seront-ils tenuz à amender le au Prince, ou au desresnier cen que il n'avoient pas oï le cri, se accuse: en estoient : se il ont pris et retenu le malfeteur, il sont tenuz à le rendre à la Justice. Car il ne la doivent garder que une nuit, se se n'est pour apert peril, etc. Vide Consuetud. novam Normam. art. 5. 54. 55. 58. 59. Hinc

HARO interdum usurpatur pro quovis clamore, qui in tumultibus excitari solet, apud Frotsartem l. vol. cap. 49. 20. vol. 2. cap. 118. 119. [Adde Literas Philipp. Regis Franc. ann. 1320: Ad tumultum et clamorem dicti Reliqui conveniant in villa de Kala cum armis qui dictum reliquum clamando Haro Haro, ad focum ad focum, de predictorum servitium manibus per armatam eorum potentiam abstulerunt.] Sed et in praelio Bovinensis inelamatum hanc vocem a fecialibus, auctor est Willelmus Guiartus :

La voix de nul n'est oïe,
Forc des Haroux, qui Harou crient,
Et par le champ se croissent,
Harou, disent-ils, quel mortelle,
Quelle occision, quelle bataille, etc.

• Sed et quoties quis a populo auxilium obtinere volebat, aut luctuosam rem nuntiare, Haro inelamabat. Id docet factum relatum in Cod. privi. curiae Rem. ex Bibl. reg. fol. 2. r. *Juñillus archiepiscopus Remensis quadam die Dominica in mane, induit pontificalibus, quibus erat in morte sepeliendus, ornis de ejus familia ignorante penitus, nunciis tamena pedibus clam de porta Martis domo sua solus exiit, et quasi desperatis, uno demens, mitra in capite, baculo pastorali in manu a parte cupidis sine cunctis tenens illum, capite in lutum ad terram perituros stratum et vicus civitatis tempore hyemali, frigido ac pluvioso sic procedens usque ad forum clamando Harou, ad populares se verit, apud quos, suum plangens dolorem, clamorem deposuit et ad hospitium se recepit. Lit. remis. ann. 1379. in Reg. 115. Chartoph. reg. ch. 84. Les expositans emmenerent ladite fille, sent cri de Haro ne de haulibret.*

Clamoris istius origo probabili conjectura Rolandi primo Neustris Ducis ascribitur, qui, ut et Dudo lib. 2. de Morib. et Actis Norman. In terra sue ditiosum bannum, id est interdictum, misit, ut nullus fur vel latro esset, neque assensum male voluntatis et praeberet: quod si quisquam inveniretur vel homicida aut incendiarius, aut graviter alterius criminis reus, statim clamore sublato, indigenae ac vicini in eum irruerent, captumque iudici exhiberent. Erat autem clamor iste: *Ha Raoul*, qui ab illis primum edebatur, quibus via illata erat, aut ab eorum agnatis et affinibus, tanquam Rollonis Ducis auxilium implorantibus.

¶ Quam opinionem firmare licet versibus qui in Capella S. Romani, in qua Rollo sepultus est, leguntur :

Dex Normannorum sanctorum norma honorum
Rollo ferus fortis, quem gens Normannica mortis
Invocat articulo, hoc jacet in tumulo, etc.

Aliter de clamoris istius origine scribit Guiartus, in Histor. Francor. MS. sub ann. 1200. vers. 4714. ubi de Rotomagi expugnatione, cujus sententiam, quam tamen non probat, producit sequentes versus :

Ainsi fu Normandie prise,
Et tous les ports de cele marche,
C'un Roi païen de Danemarche
Et par guerre soudainement.
Trois cens et seize ans droitement,
Ains la saison ramentue,
A Challes le Simple volue,
Cis Rois lert Rouz, pour ce croient
Normans, qui en son tans fuoient
Droit vers Chartres comme grous,
De toutes pars, Ha Rouz, Ha Rouz,
Ces fu nous maisons malement !
Par noi accoustumement,
Ces gens quant meun mal sentent,
Ke croient Harou se desoient.

Aibi describens, ut Philippus Augustus Normanniam ingressus ait :

Femes sont les voles sont plaines,
Crient Harou a grant alaines.

¶ Tertium originationem proponit Hicestus in Grammat. Franco-Theotisca pag. 95. Haro a Cimbrico Har, Gothice Hairus, gladius: quod persecutio malfactorum, contra quos inelamari solebat Haro, vocata erat spada, id est gladius, nempe quia gladio et armis erant reprimendi. Et quidem in Consuetud. Norman. vocatur Paccitum spada seu ensis jurisdictioni cui hujus clamoris cognitio competit. Hæc omittere nolumus, quamvis prior sententia magis nobis arrideat, ut quid de hac notissima voce dici solet curiosus lector perspicuum habeat.

¶ Quartum de Haro. Vide in Feudum.

• Ejusdem usus fuit apud nostros vox Haha vel Hahay. Lit. ann. 1354. tom. 4. Ordin. reg. Franc. pag. 235. art. 9. *La Justice et jurisdiction... de cri et de Haha neucantement fait, etc. Charta ann. 1311. in Reg. 88. Chartoph. reg. ch. 570. Se queus fait Hahoray en ladite ville ou en terroir, etc. Lit. remis. ann. 1378. in Reg. 109. ch. 69. Y eust grand noise, cry et Hahay. Auguel cry ala ledit suppliant et y survint l'aventure pour veoir que cestoit; car il ne savoit pourquoy l'en croist ledit Hahay. Ains ann. 1399. ex Reg. 154. ch. 464. Pourquoy ladite femme cria à la mort par plusieurs fois, et y ot grand Hahay et cry. Hay nude, in Lit. remis. ann. 1382. ex Reg. 121. ch. 60. Une fille, appelle Jehannette, vult isir hors de la maison, criant le Hay, etc. [90] Vide Grimm. Antiq. Jur. Germa. pag. 876.]*

• Hinc fortean Haroubettes vel Haroubettes, appellatae incondite illa vociferationes et vasorum aneorum pulsationes, que in nuptiis veterum seu viduarum excitari solent, vulgo Charivari. Lit. remis. ann. 1406. in Reg. 160. Chartoph. reg. ch. 427. *Iceilus Thibaut avoit dit qu'il iroit à Roquencourt en la prévôté de Montdidier à un esbatement, que on dit Haroubettes ou charivari. Haroubettes. In Reg. 161. ch. 71.*

¶ HAROEP et HAROP, voces Belgicae ejusdem notiois, ni fallor, atque Haro supra, que et clamorem ob crimem perpetratum, jurisdictionem cui illius cognitio competit, atque locum ubi sedent qui jus habent de eo iudicandi significant. Consuetud. Furn. in Tabular. Audomar. *Quicumque pugnauerit in viercara, vel Haroep, vel doulach emendabit*

Comiti xxx. lib. adversario suo iv. lib. Ibidem: *Convictus ex doulach et Harop emendabit Comiti tres lib. et si qui malfactoratus est xx. sol.* [90] Idem quod sequens. Vide Warnkönig. Histor. Flandric. tom. 3. pag. 228.]

¶ HAROPEN. [Capillorum avulsio, a Germ. Haar, capillus, et Open, discernere, avellere: quo etiam intelligi potest quodvis capitis ornamentum.] Consuetudines Arkarum ann. 1231. in Tabulario S. Bertini: *Similiter Haropen et scissio vestimentorum cum eorum restitutione, emendabitur.*

¶ HAROVENUM. De Haroveno. Ita inscribitur apud Eccardum tit. 64. Legis Salicæ ubi tamen legendum putat idem Eccardus Charovenum. Est autem hoc, addit ille, idem ac Saxonium *geroven*, vel Germanicum *Heraven*, et rapinam designat.

¶ HARPA, ARPA, Instrumentum musicum, cujus figura et forma Delta Græcum efficit, sequioribus seculis notum, Germ. *Harff*, nostris *Harpe*. Glossæ Isonis Magistri: *Testudo, Musa vel Cythara magna in calo, Harffe*. Papias: *Harpa, dicta a gente Arporum, qui hoc instrumentum musicum invenerunt.* [Insulæ omnino, si hdes Hicestio pag. 95. Grammat. Franco-Theotisca: a veteri quippe Septentrionali, quod Saxonice scribitur *Heappa*, Cimbrice *Harpa*, cithara, deducenda hujus vocis originatione.] Infræ: *Arpi, populus Italicus*. Gloss. Lat. Gall.: *Lira, Harpe, Lirica, Harpenur*. Hanc a lyra distinguit Fortunatus libro 7. Carmine 8:

Romanusque Lyra, plaudet tibi Barbarus Harpa
Græcos Achillias, Chrotas Britanica canat.

Idem in Præfat. Carm.: *Sola sæpe bombicans Barbaros leudos Harpa relidebat.* De *Harpa*, musico instrumento hoc Martiani Capellæ lib. 2. accipiendum censuit olim Josephus Scaliger. *Denique Arpie, bombisque perterrita tam intoleranda congressione virgo diffugit.* Dantes in Paradiso cant. 14:

E come giga, e Arpa in tempo idea
Di molte corde fan dolce tintato, etc.

Vossius lib. de Poëmatum cantu et viribus Rythmi pag. 118. illud fuisse instrumentum existimat, quo Bardæ Gallorum olim uterentur Sacerdotes, quod lyra non absimile fuisse testatur Didorus Siculus. Vide Menagii et Octavii Ferrerii Origines Italicas.

• *Harpe*, eodem sensu, in Lit. remis. ann. 1406. ex Reg. 160. Chartoph. reg. ch. 62. *Lesquels deux compaignons portoiert une Harpe, dont ils s'esbatoyent.* HARPARATOR, qui harpat, seu Citharam vel Harpam pulsat, Lyricus, citharædus. Leges Anglorum et Werinorum tit. 5. § ult.: *Qui Harpatores, qui cum circulo harpare potest, in manum percussit, componat illum quarta parte majori compositione, quam alteri ejusdem conditionis homini, aurifices similiter.* Le Roman d'Aubery MS.:

Cil violer, et tuit cil Harpeor.

Philippus Mouskes in Henrico I. Rege Franc:

Robert Crespin entre et Palais,
U on cantot et sons et lais,
Li uns une Harpe, li autre vijelle.

¶ HARPA, Falx, et Græco *ἄρπη*. Andr. Monach. lib. 2. Vitæ S. Ottonis Bamberg. cap. 80. *Armati securibus et Harpis.*

¶ HARPIS, Eadem notione, seu potius

ensis ad modum falcis reflexus: unde milites qui eo utebantur *Harpigeri* dicti. Papias: *Harpe, genus gladii*. Alberlinus Mussatus lib. 6. de Gestis Henrici VII. Cæsar. rubr. 10: *Is enim prefato Ricardo fratri per eandem pane dies per ignotum ruralem virum agrati Harpa nequiter interfecto successerat*. Vox haud ignota. Ovid. Metam. lib. 5. et Lucan. lib. 9. *Falcem supinam vocat*. Juvenalis Sat. 8. *Falcem supinam vocat*. Dicitur genus quoddam sulphuris, a celeritate avellendi: avelli enim subinde debet, cum in aliqua parte corporis medicinæ causa imponitur. *Plin. 35.*

* **HARPAGARE**, ἁρπάγειν. Rapere, diripere: vox Plauto familiaris. Victor Utiensis lib. 3. de Persecut. Vandalea pag. 50: *Dimicavit contra innocentiam cupiditas furoris, et avaritia crudelitas, ut et animas perderet, et substantiam Harpagaret*. Athelmus de Laude virg. cap. 43:

Cervula sanguineis Harpagans vulnera rivis.

* Hinc *Harpaille*, pro Raptorum seu nebulonum turba, in Lit. remiss. ann. 1378. ex Reg. 113. Chartoph. reg. ch. 304: *Lequel Estienne les appella Harpaille, ribaudaille, etc.* Aliud vero sonat *Harpur*, qui nimirum in piscando harpagone utitur, in ahis Lit. ann. 1381. ex reg. 91. ch. 153: *En ce meisme hostel se herbergast Jehan de Villepoint, Harpaur de marée*. Vide supra *Appa-care*.

* **HARPAARE**. Eadem notione dixit Petrus Damiani lib. 2. Ep. 18. lib. 5. Ep. 16. lib. 6. Ep. 22. lib. 8. Ep. 10. *Harpaare*, lib. 4. Ep. 8.

* **HARPAGINETULUS**. [Vitruv. 7. 5. Pro columnis enim statuuntur calami, pro fastigiis *Harpaginetuli* striati, cum crispis foliis, et volutis, h. e. parvæ harpagæ: seu opera in modum harpagæ recurva.]

* **HARPAUS**. [Canis rapax. DIER.]

* **HARPARE**, **HARPATOR**. Vide *Harpa* 1.

* **HARPERI**. Vide *Harpennus*.

* **HARPIGERI**. Alberlinus Mussatus lib. 1. de Gestis Italico. post Henricum VII. rubr. 1: *Per latera distinctis Harpigeris, lanceariis, fundibulariis, etc.* In Glossis MS. *Arpis, falcastrum* exponitur. Ita *Harpigeri* fuere milites *harpi* seu falci-bus instructi. Vide *Harpa* 2.

* **HARPINUS**. Charta Phil. Aug. ann. 1181. in Reg. 187. Chartoph. reg. ch. 146. pro monast. S. Ambr. Bitur.: *Omnia quæcumque habet concedimus... eo videlicet tenore, quo ipsa tenuit tempore Harpini prædecessoris nostri et Ludovici patris nostri, etc.* Quisnam hic Harpinus-Philippi Augusti prædecessor?

* **HARPIS**, **HARPE**. Vide *Harpa* 2.

* **HARPONES**, Spicula ferrea longa 6. pedib. quibus balæna in mari configuntur. Gallis *Harpions*, unde *Harponarii*, *Harponeurs*, Balænarum piscatores. Vetus Charta ex Regesto Constabularie Burdegal. f. 221: *Unam balænam, cujus Harpones, cum quibus interfecta fuerat, fuerunt positi ad trabem unam magnæ aule castri Burdegalæ*. Describuntur *Harpones* a Cleiraco ad Leges maris Oleron. pag. 149.

* **HARPYIE**, Isidorus in Glossis, *Virgines volantes*. Intelligit *Harpugas* Poëta-rum. Tralate Sidon. lib. 5. Ep. 7: *In foro Scythæ, in cubiculo viperæ, in convivio æcoræ, in exactionibus Harpyiæ*.

* **HARROIDA**. Vide *Harreda*.

* **HARSA**, Candelabrum ecclesiasticum in modum occæ, seu trigoni confectum, Gall. *Harsa*. Necrol. eccl. Paris. MS.: *Hæc sacra nocte vigiliis retinuitis Domini,*

*Jacobus Divitis decanus fundavit unam Hasam cereorum de viginti quinque libris cere recentis atque bonæ. Ubi semel et iterum occurrit. Vide *Hercia* 2.*

* **HART**, Henricus Rosia in Herlingsberga:

cazonæ nomen est viginti millibus et sex porrectam, dicit quod Thascioa lingua vocas Hart. Esse potest majus, sed non præstantius aliam Silvæ, sive feris: hoc autem divas habetur. Quod nunciis et pagis palliolet. Hart est Hinc ideo dictum, quia durus osus, quod illud Educas, est alia

Hart quippe Germanis est durus, asper. *Hart* Teutonibus vox generica quæ silvam significat. specialius vero eam quæ per totam Germaniam a Rheno usque ad Vistulam porrecta, Hercynia dicitur, Germanis *Hartin*, vel *Harkin*, *Horkin*, quod ab *Hart* et *Kin* derivatum existinat Schilterus, et in compositione silvæ seminariam seu aliarum matricem sonare ipse auctor est in Glossario Teutonico.

* **HARTEL**, *Lo fomo grana*. Glossar.

* **HARTPENNY**, Denarius S. Petri, seu *Romescor*, in Legibus Edgarî Regis cap. 4. qui scilicet singulis foctis, hoc est, domibus imponebatur: ex Saxon. Heorð, focus, locus, quo ignis fovetur, domus, et peninge, denarius. [*Harpenni*, perpetram pro *Hartpenney*, in Litteris Henrici Reg. Angl. ex Regest. 92. Chartophylaci regii Ch. 58.] Vide *Heorðpeni*.

* **HARTMUTTO**. Tradit. 53. Ebersperg apud Oefelium tom. 2. Script. rer. Boicar. pag. 26: *Cunctis etiam, qui propter cedenda ligna in ipso foresto avenæ modium, quem dicunt *Hartmutto*, solvebant, ob remedium annuæ sui mariti Adalberonii, mediam partem idem usque ad usalem modium remisit*. Vocis origo ab *Hart*, silva et *Mutt*, vectural: præstatio Harpæ est pro usu silvæ exsoluta. Vide *Marchmunte* apud Graff. in Thesaur. Ling. Franc. tom. 2. col. 700. *Mutte* est Modius.]

* **HARUBOL**, *Quillo de cani*, in Glossar. Lat. Ital.

* **HARUS**, vox Teutonica quæ arborum folia, ramos, frondes significat. Kilianus: *Haer der boomen, Conæ arborum, ramus et frondes* Diphonia anni 1281 apud Schilterum. Item in silva *Eckerene de Haro et de pascuis medietatem den.*

* **HARUSCA**, *La mandragora*, Gloss.

Lat. Ital.

* **HASBANUM**. Idem quod *Halbanum* 2. Tributum, quod a quibusdam artificibus pro licentia artes suas exercendi et eorum opera vendendi, regi exsolvebatur. Charta Ludov. VI. reg. Franc. ann. 1129. inter Instre. tom. 10. Gall. Christ. col. 428: *Confirmamus quidem quod hospites jam dictæ ecclesie, qui mercatores sunt et in foro nostro opera venalia exercent, Hasbanum, quod ceteri mercatores propositio nostro persolunt, ipsi ecclesie præstent*. Eadem rursum leguntur in alia ann. 1190. ibid. col. 411.

* **HASBARDUM**, Alca. Gall. *Hasard*. Statuta Ecclesie Argentinensis ann. 1435. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 589: *Usum tabernarum præterquam ut itinere constituti et ne tabernas in domibus suis teneant, tudos quoque tacitorum ad Hasbardum*.

* **HASCARIA**. Vide *Harmiscara*.

* **HASCLEA**, Fustis species, hæstille, nostris *Hampe* vel *Hante*. Lit. remiss. ann. 1375. in Reg. 107. Chartoph. reg. ch. 372: *Item Johannes auriga quandam magnam Hascleam fusteam seu baculum cepit... et de dicta Hasclea (sic) ipsum*

significanter percussit. Haulte, eadem acceptione, in Lit. remiss. ann. 1400. ex Reg. 308. ch. 512: *Des Haultes de leurs javelines fut frapé les ungs sur les autres*. Vide supra *Ascla*.

* **HASCO**. Idem videtur quod Saxon. *Hæcod*, Mullus, Gall. *Mulet*. S. Wilhelmii Constitut. Hirsaug. cap. 8: *Pro signo piscis, qui Hasco appellatur, generalis præmissio, hoc addit, ut summum indicis super pollicis unguam in manum prostrare facias, ac si simulæ asserentem ipsius squamas: ipse enim cæteris amplius abundat squamis*.

* **HASENA**, *Harena aut hasas, quas nos aras et laser, quas lares, dicimus*. Glossar. vet. ex Cod. reg. 7013.

* **HASLA**. Lex Ripuarior. tit. 67. § 5. *Si quis pro hereditate et vel pro ingenuitate chartam receperit pro malo ordine, cum sex in Ecclesia conjuret, et cum duodecim ad capitulum Regis, in circulo et in Hasla, hoc est, in ramo, cum verborum contemplatione conjurare studeat*. Hæc paulo secus habentur in Edit. Hæroldi tit. 69. § 4. Hic autem *Haslam* idem valere ac *Hallam* plerique existimant: nam et *halls* ramum sonat. Vide in his verbis.

* **Haslam** minime confundendum esse cum *halla* monet Schilterus in Glossar. Teuton. ubi addit idem potius esse quod *Rama*. Vide *Ramale*. Eodem vero *Haslam* hic spectatum pro *Ramo* ex corvilo deprompto sumi existimat, qui ramus tanquam signum rei veræ gestæ in judiciis adhibebatur, inde apud plebem veritatis index habitus est, et pro virgula divinatoria in usum venit. Et certe corvulus in Gloss. Ratisbon. *Hasal*, in Bensonii Vocabul. Anglo-Saxon. *Hasal*, Angl. etiamnum *Hasle* vocatur. Vide Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 810.]

* **HASPA**. Covello est id, quod ostium posti annectit, Anglis *Haspe*, fibula. Bracton lib. 2. cap. 18. § 1: *Fieri debet traditio per ostium, per Haspam vel annulum, et sic erit in possessione de toto*. Adde lib. 5. tract. 4. cap. 15. § 14. et Fletam lib. 3. cap. 15. § 5. Vide *Firmatura in Firmare*. In formulis Anonymi, form. 30. et 43. traditiones fieri dicuntur *per ostium*, hoc est, *per Haspam*: *Per illud ostium de ipsa casa, per herbam vel terram, ipsum mansum... visus fuit tradidisse*.

* **HASPACIUM**, Præstationis species. In Charta ann. 1281 ex Tabulario S. Dionysii Rex dicitur *habere in villa et territorio de Beina de clauso Regis... octo libras pro menserio... hellebagium, vinagium, Haspadium, bannum pro vino vendendo, etc.*

* **HASPALICI**. Miracula S. Eusebii Abbatissæ Hamaticens. n. 7. *Tunc prate non erant, neque sicari, neque qui nunc confuso nomine dicuntur Haspalici, quorum numerus modo ubique laorum pena innumerabilis est, qui diurni nocturnaque raptores semper incuubunt et infensissimi sunt*. Ubi doctissimus Henschenius, forte, inquit, *Haspalici*: hoc enim vocabulo facem hominum undique collectorum appellari apud Flandros auctor est. Quid si ita dicti, quod *haspas* seu ostia effringunt, ut *Haspalici* legendum sit, fuerintque, qui Latine *Derectarii*?

* **HASSASERI**, Idem qui *Assassini*. Jacobi de Vitriaco Hist. Orient. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 272. Et nota quod in terris Damasci et Antiochie est quoddam genus Sarracenorum, quod vulgari-ter *Hassaseri* vel *Egusseri* dicitur, et alio nomine veteres Promontani appel-

lanatur; et hoc genus hominum sine lege vivit.

† **HASSATUTI**, Eadem notione. Vide **Assassini**.

° **Hassens** et **Hassensis**, in Contin. Hist. Gall. Tyrii apud Marten. tom. 5. Ampl. Collect. col. 639. *Le sire des Hassens li renanda aivre fois qu'il li rendoit l'aivoir de ses gens, et ceust bien s'il ne li rendoit, qu'il lui en aueroit. Le marchis dist qu'il ne le rendroit mie. Lors commanda le sire des Hassens à deus de ses horres qu'il alassent à Sur, et occissent le marchis.*

Intra **Hassens**.

† **HASSBERG**. Vide **Halsberg**.
 † **HASSOCUS**, [Tofus, Anglis **Hassock**, Gall. **Tuf**, lapidis species.] Monasticum Angl. tom. 1. pag. 850, 852. Ab illo vero exitu de **Birchemers** indirecte per **transversum marici** usque ad **tertium Hassocum** a firma terra in aquilonali fine de **Huggens**, et sic deinde per omnem **tertium Hassocum**, etc. Infra pag. 853. *Pastores vero nostri super exteriores Hassocos versus Walton, inter pratium et maricum debent stare, et animalia sub usque ad pedes suos venire permittere.*

1. **HASTA** Hastæ Francorum potissimum fuisse arma, quos probissimos belatores, et mirabiles de lanceis percussores fuisse ait Fulcherus Carnot. lib. 2. cap. 41. quod et firmant Græci Scriptores ævi inferioris, Anna Comnena, Niceitas, et Cinnamus. locis indicatis ad Joannitium pag. 167. Ita porro Francorum hastas describit Albertus Aqu. lib. 4. cap. 6. *Hastæ francorum in manibus eorum ferro acutissimo præfixæ sunt, quasi grandes pernice.* Et Will. Brito lib. 11. Philipp. 1.

Mox hastas hastata manus configit in illum, Quorum capiti erat lor ge, et suble inat acuta, Et novellæ volvi verus dentata recurva, Cuspis in medio usque enitit acuta.

[Le Roman de la guerre de Troye MS. :

Li Duc d'Albanes à tant premier
 Que la Hastie grosse de jomer
 Li fist parre; l'escu passer.]

Vide **Lancea**.

† **HASTA** frangatur in dorso ejus. Pœna servorum qui cum lancea inveniebantur, in Capitul. lib. 5. cap. 247. *Et ut servi lanceas non portant. Qui inventus fuerit post bannum, Hasta frangatur in dorso ejus.*

° **Hate**, pro **Haste**, eo sensu, in Charta ann. 1283. ex Reg. 38. Chartoph. reg. ch. 483. *Pourveu de espée, Hate, qui sont armes defendues. Hinc Haste appellatur Stimulus, quo boves punguntur et incitantur, in Lit. remiss. ann. 1479. ex Reg. 291. ch. 283. Durand Jarris portant à son col une Haste ou aguillade pour toucher les boeuf.*

† **HASTA**, Veru, vernacule **Haste**. Vox Orontanis etiamnum notissima, quemadmodum et nostris olim; nunc vero **Broche**. Privilegium Leduini Abb. S. Vedasti Atrab. ann. 1036. *Stallus cultellorum in anno 1. cultellum. Qui vendit Hastas in anno 1. Hastam.*

† Lit. remiss. ann. 1494. in Reg. 158. Chartoph. reg. ch. 158. *Iceilui de la Ronce print un Haste ou broche de fer, etc. Hasterel, eodem sensu, in pedag. Peron. ann. 1295. ex Chartul. 21. Corb. Chacun Hasterel, j. ob.*

3. **HASTA**, Pars corporis, qua viri sumus, quomodo **Sæcus**, Græci dicunt. Michael Scotus de Physionomia cap. 22. *In viso nasus longus et grossus, significat preputium magnum, et e converso; et super hoc dicit quidam et bene: Ad formam nasi dinoscitur Haste balardi. Cap.*

100. *Statura hominis multum nuntiatur de illo: nam si Hasta fuerit longa et bene recta, ac plus macra quam pinguis, significat hominem audacem, crudelem, etc. ... cuius Hasta est longa et crassa... significat hominem fortem, etc. Ha hastam usurpavit Ausonius in Centope:*

Intorquet summis antris viribus Hastam.

Græcos hæc notione **ἄστυ** usurpasse, observavit Jan. Rutgersius lib. 2. Var. Lect. cap. 2.

† **HASTA**, Recentis sultis frustum; unde rustici nostri: *Je vous enverrai de la Hastille et du boudin.* Ordinarium Laudunense apud Marten. de Divinis Officiis antiq. Eccles. pag. 95. *In alia benedictione data ab Hospitalario similiter pulsatur campanula, et benedicens datur Hastæ cum cibo, et hæc dantur pro pœnæ præstiteri.* Decanus dicit Tu autem, lectori dantur tria jecora cum cibo. Charta ann. 1339. apud Kernett. Antiquit. Amrosden. pag. 450. *Jurati dicunt quod Ahanna... tenuit medietatem unius messuagi, et unam carucatam terræ in Biecheton de domino Rege per servitium deferenti domino Rege; unam Hastam porci. Item, cum fugaverit in parco suo de Crabrie.*

° *Une Haste de porc à quelque jour que la feste soit, neis se elle estoit au Vendredy, in Lib. 2. statut. artif. Paris. ubi de Pedag. regi. debitis fol. 5. Hatemenus, eodem notione, in Lit. remiss. ann. 1392. ex Reg. 133. Chartoph. reg. ch. 273. Quel ostel il eussent fait cuire et appareiller une Hatemenue de porc que le suppliant avoit apporté d'Estampes.* Vide supra **Astis**.

5. **HASTA**, Modus agri. Charta Hugonis Archiep. Senonensis ann. 1154. in Tabul. Ferrariensi. *Et 5. den. de censu, quos Isambardus tenebat de Alberico de una Hasta terre arabitis, etc.* Tabular. Alberice: *In duobus hastis pratorum.* Tabular. S. Albini Andegav. *Concessit etiam de situ, que juxta est, quantum opus erit ad claudendum ipsa prata, spatia 8. Hastarum in latitudine, etc.* Liber Chirographorum Absie fol. 15. *Ut omnes hæc et defensabiles habeant in universis terris Monachorum circa omnes aquas et rivis unam Hastam hinc et inde.* Vide Asta 8. **Lancea**.

° **Nostris Haste**, eadem acceptione. Charta ann. 1385. in Reg. 71. Chartoph. reg. ch. 56. *Item un Haste sus la voie de Berseneles, etc.* Lit. remiss. ann. 1498. in Reg. 135. ch. 741. *Iceilui Jehan avoit cuitil ou fait cuitil et moussonner deux Hastes de terre, que le suppliant extirvoit à la somme de deux boyseaux... Le suppliant se coucha au long d'une Haste de vigne. Sic forte appellata quod certis passibus, Has nuncupatis, constaret. Lit. remiss. ann. 1391. in Reg. 142. ch. 44. *L'uy dudit Basin, qui est près de la maison ou denouroit ledit Colin, à huit ou dix Has. Abæ ann. 1408. in Reg. 162. ch. 381. Lequel Hanvion chancela et chut si comme à trois ou quatre Has de là, ou si out le cop. Har et Haz, eodem intellectu. Lit. remiss. ann. 1385. in Reg. 131. ch. 7. *A trois Har ou environ près dudit hostel, Bezançon Darboys a esté trouvé: navre. Alia ann. 1418. in Reg. 170. ch. 211. Avant que le suppliant et son frere fussent près d'iceilui Robert d'environ soixante Has, autrement enjambees, etc.***

† **HASTILIS**, Eadem notione. Testimonium Sancii II. Reg. Portugallie, era 1286. apud Brandaonum in Monarch. Lusitana tom. 4. pag. 379. *Item mando Jaidoro Petri homini meo prestimonium,*

quod ipse concessit de me tenere in Cortigia, et sex Hastiles hereditatis in Valado, etc.

6. **HASTA REGIA**, [Imperii insigne.] Charta Henrici III. Regis Angl. apud Prynneum tom. 2. Libertat. Angl. pag. 1046. *Crucem portatiam argenteam... cum Hastasive baculo, etc.* [Adde Thietmar. lib. 6. cap. 8.] Vide **Baculus**.

7. **HASTA**, Vestis Monachica. Vide **Superpellicum**.

° **HASTA**, Stipes, palus, hastile, nostris **Hastille**. Stat. Avelim ann. 1496. cap. 52. ex Cod. reg. 4624. *Si aliquam arborem grossam vel parvam seu plantosum, vel Hastam seu parvam sciderit, vel pelaverit, seu eradicaverit de die, solvat... solidos decem.* Lit. remiss. ann. 1891. in Reg. 142. Chartoph. reg. ch. 161. *Le suppliant print un tison de feu, appellé Hastille au langage du pays (d'Auvergne). Alia ann. 1475. in Reg. 136. ch. 136. Iceilui prestre tenant en sa main une busche de bois, qui se nomme au pais (Normandie) une Hastille. Hinc Enhaster, Palo infingere. Chron. S. Dion. lib. 8. cap. 14. tom. 3. Collect. Histor. Franc. pag. 281. *Puis la fist Enhaster en un poi et ficher en terre.* Ubi Aimoit. lib. 8. cap. 42. *Palo præcepit infigi. Lit. remiss. ann. 1471. in Reg. 136. ch. 608. Les supplians printrent en l'hostel d'iceilui moenier... trois pieces de chair, qu'ilz Enhasterent en un baston.* Guignevilla in Peregr. hum. gener. Ms. :*

L'autre vielle en sa main tenoit
 Un glaive, qui tous plains estoit
 D'estries d'hommes traïffieux,
 Qui y estoient Enhastées.

° **HASTALLARE**, Differre, tempus prorogare; unde **Hastallatio**, Dilatio, mora, inducie. Vide supra **Astallare**.

° **HASTARE**, Hastis pugnare. Virgil. Grammat. pag. 80. *Magno impetu facto Hastare se omnes et calciauerunt et scutantes se intruerunt.*

1. **HASTARIUM ARGENTUM**, apud S. Augustinum Ep. 124. opponitur **argento proprio**; ubi Fiesacus lib. 1. Selector. **Hastarii** nomine intelligi existimat, pecuniam ex rebus propter debita fiscalia dividendis, ipsi fisco acquistam. Quippe hasta in foro posita venditiones a fisco celebrabantur. Vide Cod. Th. De fide et jure fæste, lib. 10. tit. 17.

2. **HASTARIUM**, Alia notione, apud Tertul. Aphloget. cap. 15. *Quos (Deos) Na Hastario vectigales habebat.* Et lib. 1. ad Nat. *Quos (Deos) in Hastarium regessistis.* Hinc recte Rigaltius: **Hastarium** igitur est Liber **Hastarius**, seu **Tabularium** et **Regestum** vectigalium, quæ sub hasta et voce præconis quinquennio quoque addidit redemptoribus solebant.

† **HASTATOR**, Officium in coquina regia, in Ordinat. Hospiti. S. Ludovici Reg. ann. 1261. vulgo **Hastator**, qui veru ad focum versat; est enim nostris **haste**, veru, quod **haste** speciem referat, apud Froissartem 1. vo. cap. 181. **Hastier**, in Gloss. Gall. *Le Roman de Paris la Duchesse* MS. :

Si un porte un paon rosti au un Hastier.

Le Roman de Garin MS. :

Et Bac et un grant Hastier assai,
 Plein de bons Hasties, qui sont bons et rosti.

Alibi :

Pardevant lui trova un Escaler,
 Qui en sa main portoit un grant Hastier,
 Prout-le à deux mains car il en ot mestier.

Ita etiamnum Arverni veru *Asis* et *Ate* vocant.

¶ *Hec a Latino Assare, Gall. Rosir, deducenda existimo: unde etiam Hastos vocarunt carnes ad focum versatas atque assatas. Le Roman de Guillaume au Faucon MS.:*

*Et les tables beues seules,
Et les blancs nepes ses mères,
Et après les uns apertes,
Pais et via et fimes terres.*

Le Roman d'Atis MS.:

*Et de beaux Has de lordes,
Et roches, et pais pastes,
Servent portons à tel plaisir,
Comme s'il n'est rime courtes.*

¶ *HASTATOR, Assarius coquus, obsonator, Gall. Rotisseur, Cuisinier. Laurentius Buzinus de Origine Belli Hussitici apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 176: Ad qua civitatis Hastatores aiunt se non posse sine consensu aliarum civitatum, cum quibus sunt ligati, aliquam inire concordiam.*

¶ *HASTARIUS, Officium in coquina regia, nostris Hateur, idem qui Hastator. Charta Phil. Pulc. ann. 1304. in Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 481. r. col. 2: Theobaldus de Bolmvilla Hastarius Johanne regine, etc. Lit. remis. ann. 1426. in Reg. 178. Chartoph. reg. ch. 344: Comme le suppliant ait esté, en office de souffleur de la cuisine et depuis Hateur, etc. Vide supra Asterius et Hasta 2. (¶ et Guerdar. in Proiegom. Chartul. S. Petr. Carnot. pag. 57.)*

¶ *HASTEDUM, ASTRUM, [Villa, prædium rusticum, ac præsertim agri qui a villa dependunt.] Tabular. S. Petri Celsensis Diocesis Trecentis, ann. 1069: Præterea... totum Hastedum, quem possidebat apud Fontanetum villam, quantum scilicet possent colere, quicumque in ejusdem villæ potestate essent maneri, B. Pairo concessit; ipsique Astedi justitiam ac terrarum tam in terra quam in pastura seu pratis concessit. Apud Duchesium in Histor. Castrovillana pag. 10. [Vide Hasta 5.]*

¶ *HASTELARIA, Locus ubi haste conularum asservabantur. Liber nig. Scaccarii pag. 348: Hostiarium Hastelarie consuetudinarium cibum, homini suo tres obol. (¶ Legendum fortean Hostelaria. Vide Hastelaria.)*

¶ *HASTELUSIO, [Ut Hastiludium: e Fertia secunda, 26. februarii, in carnisprivio, in platea S. Petri Hastelusia more Italico. (Diar. Burchardi, I, 242. an. 1477.)]*

¶ *HASTENDITUM, Servitium quod domino capitali proficiscenti ad exercitum debetur, et ejusdem redemptio pecuniaria. Vide Hostia.*

¶ *HASTERELLUS, Collum, jugulum, cervix, nostris Hasterel, Glossar. Hist. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684: Hasterel, cervix, i. posterior pars colli. Lit. remis. ann. 1352. in Reg. 81. Chartoph. reg. ch. 897: Dicitur cutellus in dicta cornuta existens intravit Hasterellum seu cervicem dicitur defuncti ita profunde, quod mors extitit incontinenti vel paulo post subsecuta. Charta ann. 1346. in Reg. 75. ch. 580: Scilicet prinnent par la poitrine et li donnerent un cop ou Hasterel. Lit. remis. ann. 1400. in Reg. 155. ch. 209: Il fire un petit coustellus qu'il avoit et frappa ledit d'Aubenchel, que ou visage, que autour du Hasterel. Alim ann. 1471. in Reg. 104. ch. 266: Ung gigot de mouton rouly et ung Hasterau ou col de veau assu rouly. Chron. Bertr. Guesclint Ms.:*

De sa broche de fer lui a trois cops demore
Parmi le Hasterel, lui est le veau couler.

Gull. Guitartus ad ann. 1298:

*Aux destriers donnerent liex parties
Amont parmi les Hasteres,
Que de peusins cops qu'ils courdoient,
En plusieurs lieux les entourdoient.*

¶ *HASTERIUS, ut supra Hastarius, in Distribut. quotidianis eccl. Lugdun. Mss. Officium in coquina canonicorum.*

¶ *HASTIFRAGUS, Hujus cognomen rationem docent Acta B. Lucæ abb. Cuisiac. tom. 2. Monum. sacr. antiquit. pag. 6: Hualterus Cuisiaci simul ac Juminaci dominus, quem ob actus bellicos, armorumque et lascivæ potissimum peritiam, vulgus nobilitum nuncuparat Hastifragum, etc.*

¶ *HASTILE, Pars candelabri a stipite directe procedens, Jo. de Janua. Vide Exord. cap. 25. et 1. Reg. cap. 17. 2. Reg. cap. 21.*

¶ *HASTILIS, Modus agri. Vide Hasta 5.*

¶ *HASTILIA, Joustes, in Glossar. Lat. Gall. ann. 1362. ex Cod. reg. 4130. Vide Hastiludium.*

¶ *HASTILUDIUM, Quod vulgo Torneamentum vocant. Joan. de Janua: Hastiludium, quidam ludus militum, cum hastis: scilicet quando equites currunt et tranquant hastas [Gloss. Lat. Gall. Sangerm.] Hastiludium, Jeu ou joustes de lance. Synodus Herbipolensis ann. 1287. can. 4: Hastiludia et torneamenta, etc. Matth. Paris ann. 1256: Circa Pentecosten apud Bile commissum est Hastiludium prope et generaliter secundum legem et disciplinam Militarem, etc. Chronicon Aulæ Regis: Per torneamenta et Hastiludia vestra diffundetur gloria. Occurrit passim. Vide Dissert. 5. § 7. ad Joivillam.*

¶ *HASTILUDIARE, Hastis configere in hastiludiis et torneamentis. Egidius de Roya ann. 1386: Ubi facta sunt solemnia magna, et hastiludia, ubi Rex Francie Hastiludiavit.*

¶ *HASTILUDERE, Eadem notione, apud Albertum Argentinensem pag. 144. [et in Chron. Estensi apud Murator. tom. 15. col. 890.]*

¶ *HASTILISARE, Eodem significatu, in Annal. Mutinens. apud Murator. tom. 11. col. 70. ad ann. 1270: Multæ fuerunt societates Baronum Hastilisanium, etc.*

¶ *HASTILUDUS, in Regim. Padue ad ann. 1300. apud Murator. tom. 8. col. 450: Hoc anno milites et nobiles et alii judices Padue, et fratres Padue fuerunt in Hastiludis et aliis solaciis cum pulchris vestibus.*

¶ *HASTILURUS, apud Ericum Upsalensem lib. 9. Hist. Suecice pag. 35.*

¶ *HASTILUSOR, Qui hastiludio decertat. Annal. Estens. ad ann. 1397. apud Murator. tom. 18. Script. Ital. col. 638: Hastiludentibus continue ante ipsam prædictis societatibus Hastilurum, cum vestibus de syndone cooperitis... Quibus intrantibus portam Leonis, Hastiluros de societate notariorum, etc.*

¶ *HASTINA, Gloss.: Hasta, ðop. Hastina, ðop. æðvntov. Leg. forte Hastula, vel Hastia.*

¶ *HASTINGA, Navium statio, ut videtur, Gall. Hade. Chartul. Fiscam. fol. 4. v.: Ipse abbas (habebit) reliquam medietatem et hanc consuetudinem ita divitiam de omnibus navibus, que ibi applicuerint, exceptis solis navibus hominum residentium in Hastingis, que vi temporatis ibi applicare compulsa fuerint.*

¶ *HASTINGI, Normanni, Dani, ab Has-*

tingo eorum Duce primario, de quo Scriptores passim: et quem natione Gallum, ac in pago Tricassinio ex infimo rusticorum genere ortum asserit Glaber Rodulfus lib. 1. cap. 5. Charta Guidonis Episcopi Belvacensis ann. 1075. apud Loiselum: Sed postmodum barbarorum incursionem, et impiorum, id est, Hastingorum perversione cuncta perdidit. Idem Hastingenses dicuntur Simeoni Dunelmensi ann. 1049.

¶ *HASTITENENS, Hasta armatus. Gesta Tancredi apud Marten. tom. 8. Anecd. col. 133: Aliam Turcum ensis dimidiat, ut Hastitenens pulsetur potius venisse armatus sude pedes, quam lancea miles.*

¶ *HASTIVIA, Animi impetus, nostris alias Hastivés. Lit. remis. ann. 1355. in Reg. 81. Chartoph. reg. ch. 492: Cum dictum delictum, ad quod et aspiraverint per simplicem Hastiviam, gravitate stultitia aspiraverint, pretium quinquæ solidorum non ascendat. Alim ann. 1389. in Reg. 137. ch. 107: Benat considérant que autant valoit dire touchin, comme rebelle et traître, meus de chauds cole et de Hastivité fery d'une dagger qu'il portoit ledit Provençal. Hinc Hastis, Fervidus, iracundus, in Lit. remis. ann. 1389. ex Reg. 137. ch. 10: Doubtant qu'il ne les villenast et tuast, parce qu'il estoit homme moult perilleux et Hastis, etc. Unde Hastivatus, cognomen quoddam Gausfredi, in Charta ann. 1234. Gall. dicitur, Qui a haste.*

¶ *HASTO, Jurare sine Hasto. Vide Aste.*

¶ *HASTRA, Arboris species, quam Hætra appellamus, a fago nihilominus distincta. Rrg. visitat. Odon. archiep. Rotomag. ex Cod. reg. 1245. fol. 12. v.: Diximus quod habeat unam fagum cum una Hastra ad natale Domini per hirciam servientis nostri. Vide supra Hastia.*

¶ *HASTRUS, Mensura frumentaria. Charta Walt. dom. de Sothenyensis ann. 1308. in Chartul. abbat. Montis S. Mart. part. 1. ch. 54: Particula ejusdem decime, quam... tenebat ad census annuum decem et octo Hastrosum avenæ ad mensuram, que dicitur scollhastræ, in Natali solvende.*

¶ *HASTULA, Modus agri, pertica. Gregorius M. lib. 8. Epist. 61: Hastulas vinearum numero quatuor. Vide Hasta 5.*

¶ *HASTULA, diminut. ab Hasta. Glaber Rodolphus Hist. lib. 1. Atius quoque Saracenorum eorumdem cultro deplanans ligni Hastulam, etc. id est, Hastula lignum.*

¶ *HASTULA, Assula. Segmentum. in Glossario Gasparis Barthii apud Ludew. Reliq. MSS. tom. 3. pag. 441. ex Guiberti Hist. Palest. Occurrit etiam in Miracul. S. Bertini lib. 2. cap. 3. Vide Astula.*

¶ *HASTULARE, [Rescindere. DIF.]*

¶ *HATIVATUS, Vide supra in Hastiva.*

¶ *HATUBUS, ἡαυβύς, Qui segre loquitur. Gloss. Lat. Græc. Sangerm.*

¶ *HATYA, Odium, invidia: ita aliquando scribitur testatur Spelmanus. Vide Asta.*

¶ *HAVA vel HAVUS, Mensura frumentaria, eadem forte que Havotus. Vide infra in hac voce. Charta ann. 1320. in Reg. 59. Chartoph. reg. ch. 410: Deductis sex Havis, tribus carregnonibus et dimidio frumenti, valoris octo solidorum Parisiensium annuatim vel circa, que nobis super ipsa terra debentur. Vide infra Havea 1.*

¶ *HAVADIUM, HAVAGIUM, [Tributum, nihil, quod pro mensura aridorum extigitur, Gall. Havage, Havée, forte a men-*

sura que *Havata* vel *Havotus* dicitur, vel a veteri Gall. *Havir*, Capere, ducta origo. Charta Gaufridi Comitis Mauritanie in Biblioth. Clun. pag. 548: *Havadium quoque, et omnes alias consuetudines, quas in burgo S. Dionisii accipiebam, omnes dimitto. Idem esse videtur quod*

HAVAGIUM [Charta ann. 1276 in Chartular. Domus Dei Pontislar. : *Dicebant nos debere sibi quendam consuetudines, vulgariter nuncupatas Havagium et cringium apud Pontislarum, ipsoque ac eorum predictores esse et fuisse in possessione vel quasi percipiendi predictum Havagium et cringium nomine annui redditus sibi a nobis debiti. Alia vernacula. Ab. id. de ead. praestatione: Sachtent tui que comme content fust... d'un Havage et d'un bufetage de Pontoise, etc. Charta ann. 1283. Cum Normannus de Clennec armiger irradisset alias illustri viro D. Johanni Duri Britanniae L. libras annui redditus ratione ejusdem amende, et nos requisivi fuissemus de assidenda predicta summa; assignavimus duas partes Havagii ville de Lannuyon.] Charta Willelmi Comitis Pontivi, in Hist. Perticensis pag. 117: *Sunt quatuor et liberi de Iclono, ... hallagio, Havagio, boiselagio, etc. Ubi pereram editum Hanagio. Regestum Philippi Augusti Herouvallianum f. 142: Praeposituus Vernonis... avena 6. mod. Havagium 30. lib. haig 60. lib. etc. Regestum censuum et feodorum Comitatus Carnotensis f. 16: Le Havage de chaucan seitier de ble vendu en la ville de Chartres hors franchise, seil qui le vent, l'a achete, il doit un Havagiau; se il a cru en sa terre, ou en son gaaignage, il doit dou seitier demy Havagiau, et de tout grain autressi, fors que d'avoine, et l'avoine paie au double.**

1. *HAVATA*, Mensura genus. Charta ann. 1315. ex Chartul. S. Martini Pontislar. Abbas et Religiosi S. Martini Pontislarensis sunt in possessione pacifica percipiendi quilibet die Sabbati duas *Havatas* salis in foro Pontislarensi a vendentibus sal.

Quantum scilicet pugillo seu manu contineri potest, nostris *Haves*; quae etiam voce significatur Jus percipiendi certam quantitatem ex rebus, quae in foro dividuntur. Charta ann. 1337. in Regendor. Caroli IV. et Phil. VI. fol. 182. v. ex Cam. Comput. Paris. : *Item la Havée des fruiz qui sont vendus à jour de marché à Chauny, dont chacun, sur qui l'en prendra la Havée, se pourra rachater parmi uns oboles paient et partant sera quiete de iudicio Havée. Chartul. Ladinac. fol. 240. v. : Ly sauniers doit une obole d'estallage et une Havée de seel. Havognie, eodem significatu, in Consuet. Camerac. Mss. : *Li careté de sel, une Havognie à dois clos de sel, etc. Avedier nuncupatur, in Lit. admort. pro eccl. Vivar. ann. 1445. in Reg. 177. Chartoph. reg. ch. 151: Item trois Avediers de sel, que souloit prendre Guillaume de la Roche sur chacun voiage de sel passant par la riviere de la Rome.**

2. *HAVATA*, Candelarum fasciculus, qui pugillo apprehendi potest. Gall. *Pognée*. Charta ann. 1282. in Chartul. S. Petri Carnotensis : *Dedi in perpetuum elemosinam monasterio S. Petri Carnotensis tres gallos et unum pugillum sive unam Havatan candelarum, quas percipere solebam annuatim in altaragio S. Christophori. Vide infra *Havata* 2. et *Pugnata*.*

HAUBA. Vide *Huba*.
1. *HAUBANNUM*, *HAUBENTUM*. Vide supra in *Halbannum* 2.

2. *HAUBEGARE*, Hospitali, habitare, diversari, Gall. *Loger*. Reg. feud. Aquil. sign. JJ. rub. ex Cam. Comput. Paris. fol. 9. r. : *Si ipse lorumbanens non Haubergeset cum dictis hominibus in anno, etc. Vide in *Herbergis*.*

3. *HAUBERGERIUS*, Loricarum artifex. Lit. remiss. ann. 1266. in Reg. 84. Chartoph. reg. ch. 626 : *Dictus nepos Stephani Haubergerii de quadam pecia mactearum ferri, quam in manu tenabat, dictum servientem in vultu percussit. Vide *Halberga*.*

4. *HAUBERGETTUM*. Vide in *Halbsberg*.
HAUBERGETTUS, Panni genus apud Anglos, *Hauberjects*, apud Stephan. Skinnerum in Etymol. Angl. Charta Libertatum Anglie cap. 28 : *Una sit latitudo pannorum, tinctorum, russatorum, et Haubergetorum, scilicet duae unae inter listas. Monasticum Anglie. tom. 1. pag. 831: Vestimenta autem dabunt rubi de griseng, vel Halberget, et pellibus agnina.*

Hanc eandem Libertatum Anglie Chartam mire depravatam ex Reg. S. Justi fol. 85. v. col. 1. profert Brussel tom. 2. de l'usu feud. pag. v. art. 82. his verbis : *Et una latitudo pannorum cuncutorum et russatorum et Haubergetorum, scilicet duo unae infra listas. Qui codicem quem perlegi, nihil tamen differt a verbis editis in Glossario, praeterquam quod pannorum mendose habet, pro pannorum.*

5. *HAUBERGIOLUM*. Vide supra in *Halberga*.

6. *HAUBERGUS*, *HAUBERJONUS*. Vide *Halberga*.

7. *HAUCARIUS*, Aucarum seu anserum custos. Vide supra *Aucurius*.

8. *HAUCIRE*, Attollere. Gall. *Hausser*, alias *haucher*. Reg. 84. bis Chartoph. reg. sub Phil. Aug. part. 1. fol. 55. v. col. 2 : *Magister Matheus et Alardus habebunt in libris Paris. pro faciendis nova turricula et pro aliis Hauciendis. Lit. remiss. ann. 1304. in Reg. 147. ch. 134 : Le suppliant trouva ledit Cousin, lequel il print par le visage de son chapperon, et en le Hauchant aset courtoisement, etc. *Haulse*, Pars vestis videtur, in aliis ann. 1460. ex Reg. 192. ch. 76 : *Le suppliant d'ung baston donna ung cop sur une des Haulses du porpoint d'icellui Colin. Vide infra *Hauptia*.**

9. *HAUCTUS*. Vide *Havotus*.
10. *HAUDRAGUA*, Gall. *Haudragus*, Instrumentum, quo herbae in fluviis secantur vel eradicantur; unde *Haudrager* et *Haudraguer*, id praestare. Lib. rub. fol. parvo domus publ. Abbavii. fol. 23. v. ad ann. 1365 : *Il est bien secu que les devanchiers dudit Fremin... ont leditte riviere fait netier de Haudrague, de fauz et de raset; ledit Fremin dorer en avant sera tenu de y faire netier et Haudraguer suffisamment. Notoier et Haudraguer les fosses, in Ch. ann. 1448. ex Chartul. 28. Corb.*

11. *HAVE*, pro Ave. Salutationis formula, crebra in Constitutionibus Imperatorum de qua videndum Brissonius in Formul. lib. 3. pag. 351. Vide *Habe*.

12. *HAVEDELONDS*, Agrorum anguli, a Saxonico *H* et a *fo* d. Anglie *Had* land. Kennett. Antiquit. Ambruden. pag. 535 : *Item una pecia terre jacet ibidem cum Havedelonds, et jacet pro duabus acris et dimidia.*

13. *HAVELA*, Mensura genus, eadem que supra *Hawe*. Charta Hugon. comit. Trecent. ann. 1114. ex Bibl. reg. : *Salagium... scilicet *Havetas* et boisselles, tam in foris quam in nundinis Treacarum, concedo. Vide supra *Havata* 1.*

14. *HAVELA*, Idem quod supra *Ha-*

15. *HAVE*, Charta ann. 1247. in Chartul. prior. de Guillelo fol. 45. v. : *Petrus de Rupe miles asserat sibi debere a priore de Gois quendam trossam palmi et aliam feni, et unam *Haviam* candelarum eorum.*

16. *HAVENEGHELT*, Quod pro religatione seu statione navium in portu penditur, ab *Haven*, Flandria, *Havers*, et *Gaelt*, punitia. Comput. Watergravi ann. 1259. ex Cam. Comput. Insul. : *Les chevaines de Hulet, qui ont prins à ferme le Haveneghelt de leditte ville. Vide *Hauls*.*

17. *HAVEH*, Idem quod *Averium*, [et *Havers* 2.] de quibus supra, in *Foris Occem* ann. 1547. f. 4. Vide in *Pisanis*.

18. *HAVERE*, Eadem notione. Breviarium Hist. Pisanæ ad ann. 1173. apud Murator. tom. 6. col. 185 : *Et naves, galeas, galeones, *Havers* et homines diversas per loca maris ceperunt, et vivam guerram fecerunt. Occurrit non semel apud eundem tom. 12. col. 336. 406. et 1128. Vide *Habere* 2.*

19. Stat. Cadubr. lib. 1. cap. 1 : *Item *Havers* dicitur communiti custodiri faciam per massarium sive massarios communitatis... nec de dicto *Havers* permittam expendi, nisi pro evidenti utilitate et necessitate communitatis. Et cap. 32. pag. 68. r. : Et totum *Havers* communiti Cadubri et specialiter denari, etc.*

20. *HAVETUS*, Uncus, Gall. *Crochet*, alias *Havet*. Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684 : *Havet, croc, crochet, fuscina. Arest. ann. 1344. 23. Febr. in vol. 2. arestor. periam. Paris. : Dicitur officiales nostri cura et utilitates habent et consenserunt habere in die coronationis nostrae, necnon quodcumque et ubicumque nos contingit comedere coronam regiam portantis... cocus vase, scilicet calderias, calderones, *Havetos* et ceteras res ad coquinam pertinentes. Lit. remiss. ann. 1336. in Reg. 145. Chartoph. reg. ch. 163 : *Un crochet ou Havet d'argent pour courroye, du pris de quatre blancs ou environ. Hinc *Haver*, unco arripere, in Charta ann. 1407. ex Tabul. S. Joan. Laudun. : Nuis ne puet, ne ne doit aler, chever, *Haver*, faire pierres, ne autre quelque chose en une certaine quarriere. Vide supra *Cregga*.**

21. *HAUFARE*. Vide *Hainfars*.

22. *HAVIA*, pro *Hauls*, de quo mox. Mandatum Henrici V. Regis Anglie ann. 1420. apud Rymer. tom. 9. pag. 684 : *Publicari faciant in portibus et *Havis*, etc. Ubi littera i errore typographico perperam pro l edita est.*

23. *HAULA*, Navium statio, portus, hodie *Havre*, olim *Hable*, vel *Havie*, ex quo *Havium*, de quo supra. Occurrit non semel in Charta Radulphi Paganelli, in Monastico Anglie. tom. 1. pag. 564 : *Duae partes decimarum de *Haulis* de Ascelesia... quidquid ad eam pertinet in omnibus rebus et decimis *Haulis*, etc. Regestum Philippi Augusti Herouvallianum fol. 29 : *Tene de Domino Rege S. Walericum et advocatiam terre S. Waleric et le *Havie* pro 10. libris de redditu. Willet. Guiart in Histor. Francor. MS. ann. 1304 :**

Et grana seu profundas et largas, Chaucos ferme à chabie, Plus de cinq cens dechans le *Hable*.

Alibi : *Maritima coligunt de *Hable*.*

Reperitur etiam in Statuto ann. 27. Henrici VI. cap. 8. et in Consuet. urbis Bononiæ art. 22. 23. 24. Portus vero sic nuncupati, quod in his religitur naves: Arabes enim *Habela* vincire et nectere dicunt. *Habi* iisdem est funis, unde

forte nostrum *Chables*, pro spissioribus funibus, quibus naves ad portus relligantur. Sunt, qui putant vocem *Havre*, ab *Aber* Britannica ortam, quæ ostium fluminis sonat, apud Giraldum Cambrensem lib. 2. Itiner. cap. 2: *Versus Aberteiti, id est, casum Teivi fluminis in mare. Havens dicitur, pro Havre, habetur in Itinerario MS. Comitis Pontivi.*

† **HAULLA**, pro *Halla*, Domus, aula, palatium, Germ. *Haus*. Anglis *Haw*. Charta ann. 1267. ex Chartular. S. Vandreg. tom. 1. pag. 994: *Vendidi... unam pectham terras cum domo quadam supra positam apud Gaudetec intra Haullam domini Abbatis S. Vandregisilli supra-dicti ex parte una.*

• Vel potius, Locus, ubi merces venum exponuntur, nostris etiam *Hauls*; unde *Haulage*, pro *Hallage*, Tributum, quod exsolvitur pro licentia exponendi merces in *Hauls*. Charta ann. 1310. in Reg. 53. Chartoph. reg. ch. 174: *Avois baillié en perpétuité et à héritage à tous-jours à Pierre Briefer bourgeois de Harrefeu et ses hoirs la Hauls de la ville de Harrefeu haut et bas, et tout le Haulage de ladite ville appartenant à ladite Hauls.* Alta ann. 1364. in Reg. 98. ch. 636: *Comme Regnault Briefer tiegne de nous en seigneurie la Hauls et le Haulage de la ville haute et basse de Harrefeu, en quelconques lieu que ce soit en ladite ville, etc.* Privil. S. Valer. ann. 1376. ex Tabul. S. Vulfr. Abbavit: *Item les bourgeois n'auront point de justice et de vergent ou Hauls du seigneur Lit. ann. 1388. tom. 8. Ordonat. reg. Franc. pag. 690. art. 13: Chacun des habitants vendant par destail sel ou marchois le samedi desoubz nostre Hauls ou en nostre place, etc.* Les Aules de Grancey. in alis ann. 1348. tom. 9. eorumd. Ordonat. pag. 104. art. 3.

• **HAULTURA**, Locus editus, Gall. *Hauter*, Provincialibus *Auturo*. Charta ann. 1517. ex schedis Pr. de Mazaugues: *A quodam monticulo sive Haultura, etc.*

• **HAUNAGIUM**, an Præstitio pro mentione ad eunam seu ultimam? Vide supra *Ainagium*. Assignat. dotatitii Johan. reginæ Franc. ann. 1319. in Reg. 60. Chartoph. reg. ch. 69: *Item pro Haunagio de Vernone centum quatuor viginti libras. Haunier* vero, nomen artificii videtur, in Lit. remiss. ann. 1382. ex Reg. 122. ch. 176: *Un Haunier, nommé Jaquot Gaugnier, et un autre Haunier avec lui, etc.* Nisi forte legendum sit *Hannier*, qui aratro terram proscindit et colit, a voce *Hannon*, pars aratri. Vide supra *Hanones*.

• **HAVO**, Odo de Diogilo lib. 4. de Ludovici VII. profect. in Orient. pag. 42: *Veniunt de exercitu, qui cambiunt necessaria, junguntur et illis, qui ambiunt non sua. Igitur una die Flandrensium quidam dignus flagris et fiamma, cernens immensas divitias, et immoderata cupiditate excatus, clamat, Havo, Havo, rapiens, quod cupivi, etc.* Flandris, *Havo*, sunt divitiæ, opes, pecunie, etc. ex Lat. *Habere*. Sic clamabat ille: *Quot bona, quot bona!* ut alios ad prædam invitaret.

• **HAVOARE**, pro *Avoare*, fateri, agnoscere, clientelam profiteri, in Charta ann. 1382. ex Tabul. Carnot.

• **HAVOTUS**, Mensura frumentaria apud Belgas, quæ ad modum revocari posse videtur. Charta Stephani Episc. Tornacensis ann. 1198. tom. 3. novæ Gall. Christ. Inter Instr. col. 52: *Præterea quosdam redditus quos emimus, apud Markain, videlicet quinque Havotos frumenti, duas raserias avenæ, quatuor capones, et viginti et octo denarios præfato*

*Capellano assignavimus in perpetuum. Perperam editum apud Miræum tom. 2. pag. 362. Havotos. Tabularium S. Bartholomæi Bethuniensis fol. 66: Hii sunt redditus qui debentur S. Bartholomæo et S. Proiecto apud Hertias. Johannes Hailles... terciam partem unius Havoti frumenti de redditu ad mensuram de Basleia... Emma Bernaus et heredes de tribus Havotis terræ sitis apud Wailli 7. den... Beatris de atro de R. Havotis terræ sitæ... 2. sol... Hanaderius del Mortier 11. Havotos terræ. Erat ergo Havotus etiam mensura agraria, quæ haud scio an referri possit ad vocem, *Actus quadratus*, quæ apud Columellam significat portionem agri 125. pedum.*

• Nostris *Havon* et *Havot*. Comput. ann. 1385. ex Tabul. S. Petri Insul.: *Item receptum pro rijj panibus de Anapia et de Anetiers en Melentois, de quibus tres faciunt Havotum, tantum pro Havoto v. sol. vij. den. ob. Flandrensium, valent xxiij. sol. vij. den. ob. Fland. Pactum inter Phil. reg. et episc. Toh. ac. ann. 1320. ex Bibl. reg.: Item pour vint sept deniers Parisis de taille que on devoit pour le manoir, et se le devoit on pour deux bonniers de terre et pour huit Havos d'avoine et deux chapons. Charta ann. 1344. in Reg. 75. Chartoph. reg. ch. 328: Nous quittons aus poutres de la charité de la paroisse S. Estienne en nostre ville de Lille quatorze raserias, trois Havons, quareignon et demy de blé, troy Havons et demy quareignon d'avoine. Hinc *Havotus*, Modus agri, cui seminando satis est Havotus. Charta ann. 1374. in Reg. 105. Chartoph. reg. ch. 419: *Item de neuf Havoties de terre, seans devant le monstier de ladite ville de Villaines. Pluries ibi. Lit. remiss. ann. 1468. in Reg. 135. ch. 137: Le suppliant achepta une Havotie de terre, qui estoit entre les siennes. Ubi perperam *Havotie* scriptum est. At vero *Havos*, Director significari videtur, a Flandrensi voce *Havik*, Gyrofolco, avis rapax, apud Philippum *Mouskes*:**

Et tout, si com con fust Havos, Prendoit et resoit le pais.

Est præfecta *Havotus*, Mensura liquidorum. Libert. villæ Domnimed. ann. 1246. tom. 7. Ordonat. reg. Franc. pag. 692. art. 24: *Dominus habet Havotum certis pro uno obolo minus quam venditur per villam. Ubi perperam editum Havotum.*

• **HAUPTRECHT**, Corvate capitalis species, quæ cum carro præstatur, forte a Flandrico *Haupt*, caput, et *Trekken*, trahere. Charta ann. 1317. ex schedis Mabill. in quibus bonis predictis dominus abbas monasterii in Hanth conventusque eisdem tale jus habent, quod vulgariè *Hauptrecht* vocatur, et quilibet rusticorum in predictis bonis residentium de manso integro, quem possidet cum tribus aratris, tribus temporibus annuatim debet ministrare ad curiam, in majori villa *Ganstadt* sitam, pertinentem ad conobium *Banzense*. Rursum occurrit in Ch. Bertholdi comit. de *Henneberg* ann. 1322. ex eisdem schedis.

• **HAUQUETO**, Sacrum militare, nostris *Hogueton*, idem quod *Gambesio*. Lit. remiss. ann. 1353. in Reg. 81. Chartoph. reg. ch. 372: *De quodam Hogueione, quem induerat, etc.* Alia ann. 1478. in Reg. 206. ch. 370: *Lequel Perrin bailla à icellui Macs unq cop de la fourche en la poitrine, dont le navre, et l'eust lue n'eust esté son Houqueton d'argent. Ubi Collare argenteum, Gall. *Hausecou*, si-*

gnificari videtur. Vide supra *Auquetonius*.

† **HAVRA**, Navium statio, portus, Gallis *Havre*. Charta S. Ludovici ann. 1231. ex Archivo castri Nannet.: *Ludovicus D. G. Francorum Rex, etc. Promissimus Petro de Droscio alias de Breons Duci Britannie, et ejus successoribus omnia sua jura illæ servare... cum forefactis et emendis et fractura navium, et ratione premiorum peciorum ob defectum, brevelorum seu sigillorum marinorum capiendi in billis, Havris et portis sui Ducatus et in mari obtinenti quotomodo percipiendi. Instrum. ann. 1419. apud Rymer. tom. 9. pag. 790: In partibus, portibus, ripariis, Havris, etc. Et infra: In portus, Havras, riparias, etc. Vide *Haula*.*

• **HAURITORIUM**, Locus de quo *hauritur*, vel ubi *hauritur*, vel instrumentum hauriendi. Ugutio. [Glossar. Lat. Gall. Sangerm.: *Hauritorium*, vel *Hauritorium*, Instrumentum à putier, ou lieu ou l'en puise l'eau. *Hausorium*, idem.] Gloss. Isid.: *Haurium*, rota, *Hauritorium*, qui et *girgillus*. [Gloss. Lat. Gall. Sangerm.: *Hauritra*, vel *Hauritrum*, *Puisouer*, rot à puiser, quod *girgillus* dicitur. Guillelmus Paris. de Rhetor. div. cap. 40: *Homo ex stultitia laborat, ut qui viderit Hauritorium suum vacuum, ad fontem vel fluvium pro haurienda aqua ire contemnet.*] Tabular. Episcop. Ambian. ann. 1298: *Super quodam planqueto seu Hauritorio facto subtus vicum, etc.*

• **HAUSSASIS**. Vide *Assassis*.

• **HAUSTIO**, [Actus hauriendi. (Prisc. p. 625).]

• **HAUSTORIUM**, puteus, putealis fossa, Gall. *Puisard*. Charta Gaufr. episc. Ambian. ann. 1236: *Per arbitralium sententiam pronuntiamus Haustoria... pontes fieri debere de licentia decani et capituli Ambianensis, in rivis Ambianensibus, a ravinis usque ad Goudran. Vide Hauritorium.*

• **HAUSTRA**, La rota da tirare l'acqua. Glossar. Lat. Ital. Ms. Vide *Hauritorium*.

• **HAUSTUS**, Est jus hauriendi aquam de puteo vicini, cui eo invito jure servitutis ascribitur. Vocabul. Juris utriusque.

• **HAUT ET BAS**, Furtivitas. Quorum cognitio ad dominum, qui altam justitiam habet, spectat. Libertates villæ de *Villereys* tom. 9. Spicleg. Acher. pag. 192: *Nisi pro furto, homicidio, raptu vel adulterio, que quatuor forisfacta Haut et Bas ad nostram remanent voluntatem. Vide Alte et Basse.*

† **HAUTA JUSTITIA**, pro *Alta justitia*, Gallice *Haute justice*, in Charta ann. 1238. e Tabulario Corbeliensis.

• **HAUTO** Spicæ non omnino trituratione minoreque stramina que ventilatione a tritico separantur, Gall. *Hauton* vel *Auton*. Charta ann. 1238. ex Tabular. Compend.: *Recognovit D. Alernum patrem suum quondam Majorem Ecclesie Compendiensi de Nigella vindidisse bene et legitime supradictæ Compendiensi Ecclesie Hautonem et rehautonem, etc.* Literæ Curie Ambian. ann. 1244. ex eodem Tabul.: *Recognoverunt se Abbati et Conventui Compendiensi totum carionem, totum pastum, totum Hautonem... et omnia alia que habebant... in grangia dictorum Abbatis et Conventus. Vide Hauto.*

• Charta ann. 1269. ex Chartul. 21. Corb. fol. 124: *Tout le Hauton du secourion, etc. Trois quartes de Hauton*, in Lit. remiss. ann. 1869. ex Reg. 100. Chartoph. reg. ch. 315.

† **HAUTONNUM**, Idem quod *Hauto*.

Charta Decani et Capituli Rosetensis ann. 1340. ex Tabular. Compend. Sciendum est insuper quod in tota decima supradicta tam in grano quam stramine, foragio, palea, et Hautono Abbas et Conventus habent duas partes.

† HAUTUMNA, HAUTUMNIA, Eadem notione. Charta ann. 1221. Ex Tabul. S. Richardi. Pro Miraminibus, Hautumnia et omnibus excandentiis, et quicquid in granis reclamare poterat, novam sextarios biadi et octo avenae percipiet. Charta Adami Morinorum Episc. ann. 1228. Recognovit dominum Arnulphum militem... contulisse Ecclesie Compediensi farraginem, paleam, Hautumnia, pastum et omnia alia jura. Vide Autumpnia.

† HAVUS, Vide supra Hava.

† HAWARE, Fodere, seu terram ligone versare, Gall. Hoyer, alias Heuer et Heuer. Charta Ludov. VIII. reg. Franc. ann. 1218. Inter Instr. tom. 10. Gall. Christ. col. 410. Ita tamen quod nemus illud neque sartare, neque Havare poterunt, eo quod in residuo nemore nostro de Ruhoh nihil juris omnino de usuario clamare poterunt in posterum. Chartul. 23. Corb. ad ann. 1490. Lequel demandeur conclut à l'encontre du défendeur à ce qu'il fut condamné envers lesdits religieux en la somme de 60. sols Parisiens d'amende, pour avoir piqué ou Heué sur les frocs, Hegars et voleries de Musarville. Chartul. ejusd. monast. sign. César. fol. 58. v. Fut donné congé... pour piquer et Heuer et prendre terre, etc. Vide Hovere.

† HAUVREDUCHE, quid hac voce intelligendum sit, utcumque colligitur ex Lit. remiss. ann. 1407. in Reg. 161. Chartoph. reg. ch. 260. Jehan le Picart qui portoit un grant chappeau à grant bord sur la teste, et en estoit tellement embrunchié, qu'il ne sembloit qu'il ne dangnoit regarder que par maniere d'orgueil, ... le suppre fit cheoir chappel hors de la teste, en lui disant qu'il le portoit trop sur le Hauvreduche.

† HAUYARE, Vide in Haga.

† HAYA, HAGBOTE, HAYCIUM, etc. Vide in Haga.

† HAYRELIUM, HEYRELIUM, DOMUS rustica cum aedificiis, quae ad eam pertinent, nostris Herau. Charta ann. 1233. Item tres fessorias prout cum venio, sitas in yllas retro molendinis suos, et fluit aqua de Breyda ab una parte, et Hayrelium molendinorum dicti Hugonis ab alia parte, dictum Hayrelium et eadem molendinorum suorum usque ad cheneles ditorum molendinorum. Item unam seyfotiam prout sitam inter pratium quondam Arueti et Heyrelium molendinorum dicti Hugonis. Recognitio feud. dom. de Veteri-ponte pro castel. de Buri ann. 1366. Onze eiraux assis à Ville-rusche, ou les estagiers qui y demeurent... Item l'ereau qui fut Perrin Chendu. Infra: Herreau et Hercau non semel. Hel vero significare videtur Agrum domui rusticae contiguum septimontioque clausum, in Charta admort. ann. 1412. ex Reg. 166. Chartoph. reg. ch. 272. Une maison, un ort et une court contigus avecques certains Helz et autres appartenances. Unde Helle, pro repagulo ad quod vegetalia exiguntur, vulgo Barriere. Pedag. Peron. ann. 1235. in Chartul. 21. Corb. : Item tous vins de France et de Bourgoigne aliens desdits lieux en Flandria doivent chemin à Péronne et aux Helles dudit péage. Vide supra in Haisellus.

† HAYUM, Pratum, ab Angl. Hay, Fenum. Charta apud Madox Formul.

Anglic. pag. 257. Et in pratis de Benigton, ex orientali parte de Rieholm sex rotas prati : concessi etiam profatis Monachis claudere predictum Hayum et defendere.

† HAZARDOR, Aleator, Angl. Hazarder. Placitum sub Henrico IV. apud Th. Blount in Nomotex. Anglic. : Hazardor communis ludens ad falsos talos adjudicatur quod per sex dies in diversis locis ponatur super collistrigium.

† Hazart, eadem acceptio. in Lit. remiss. ann. 1403. ex Reg. 158. Chartoph. reg. ch. 281. La femme dudit Henry dist auz-dit Robin et Gosselin, alez vous hors de ceans, vous n'etes que un Hazart, et ledit Robin dist, je ne suis point Hazart, cellui est Hazart, qui voue sa femme auz-dit. A verbo Hazarder nude, pro Aleas sectari. Lit. remiss. ann. 1497. in Reg. 161. ch. 260. Jehan le Picart qui ne seroit (i. servoit) d'autre bien jus de Hazarder, ta seroit de bordelier, etc. Hazardé vero, pro Audax, temerarius, in Stat. ann. 1388. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 262. art. 22. Que lesdits douze clers, tiennent les écrits de ladite Chambre (des Comptes) secrets; ... et qu'ils ne soient en Hazard de les porter hors de ladite Chambre.

† HC, pro K, non semel occurrit, praesertim in Chartis Longobardicis. Ita in Leone Ostiensi edito ab Angelo de Nuce HCavolus, semper scribitur, pro Karolus, HCalende, pro Kalende. Epitaphium Aligent Abbatis Casinensis :
Conditur hic sepulchro ter temis rite HCalendit, etc.

Vide supra H.

† HCLRAM, Vox contracte scripta, quae contemptum sonat, in Mirac. S. Emmer. tom. 6. Sept. pag. 500. col. 1. Ob cuius (Sancti) venerationem inter se conuersi oculum dantibus, et invicem ad potum charitatis se cohortantibus, unus hanc superbe respuens, dixit : Hclram in ventre meo non habet locum : quia cibus et potus jam intrantes praecipuerant illum. Potions vilissimae genus forsitan indicatur.

† HEDBOROW, Capitalis plegius, primarius : ex Saxonico heafod, caput et borgh, vas, fidejussor : in decuria enim seu decemvirali collegio decimus ipse novenis praefuit, qui quod minus essent capitales, Handborowes, quasi plegii manuales, seu manuales, hoc est, inferiores appellantur. Vide Friborga.

† HEAGIUM, Praestatio pro habitatione, nostris Heage. Charta Phil. V. ann. 1318. in Reg. 56. Chartoph. reg. ch. 392. Item pro Heagio in parrochia de Barsay, solidos collectos sub demino de Yri-guaco per manum primogeniti. Recognitio feud. dom. de Veteri-ponte pro castel. de Buri ann. 1366. Item deux mais ou enviroin d'avoines, deux chacuns an entre Noel et Quaresme prenant, estre vendus au chastrau de Buri de plusieurs habitans de la paroisse de Coulanges, pour leur demourance que il font esdites mesons, appellés celui devoir Heage.

† HEALMOT, Vide Halimot.

† HEARPA, Chithara. Vita S. Dunstani tom. 4. pag. 330. Sumptit secum ex mors citharam suam, quam lingua paterna Hearpam vocamus. Vide Harpa 1.

† HEASTINGENSES, Vide Hastings.

† HEAUMERIUS, a Gall. Heaumer, Gallearum artifex. Lit. remiss. ann. 1330. in Reg. 80. Chartoph. reg. ch. 280. Heaumerinus de calcata gallearius seu Heaumerius, etc. Vide Helmus 1.

† HEBDOMADA, Septem dies totius septimanæ : vox nota. Anastasius Bibl. in

S. Simplicio PP : Hic constituit ad S. Petrum Apostolum, et ad S. Paulum Apostolum, et ad S. Laurentium Martyrem, Hebdomadam, ut Presbyteri manerent ibi propter penitentes et baptismum. Ubi per Hebdomadam, intelligit Hebdomadarios Presbyteros, qui ob ingruentem populum vicissim succedere solebant, qui penitentes ad reconciliationem, et paganos ad baptismum praestarent. Ita Baron. ann. 483. num. 5. Vide Hebdomadarius.

HEBDOMADA IN ALBIS, Quae hebdomadam Paschalem et Dominicam in Albis, subsequitur. Incipit autem illa a Sabbato in Albis, et terminatur in alio Sabbato, et sic durat per octo dies. Ita Beletus cap. 130. et Durandus lib. 6. cap. 81. n. 16. cap. 89. n. 1. Vide in Alba 3.

HEBDOMADA AUTHENTICA, quae Major, de qua mox, in Suggestione Dioscori Diaconi, quae existit inter Epistolas Hormisdæ Papae, [in Liturgia Gallicana apud Mabill. pag. 127. et 128.] et in Charta ann. 1075. apud Paricellum in Monumentis Ambrosiana Basilica pag. 461. v. Propinquante sanctissimo Pasche festo, secunda videlicet Hebdomadus Authentica fera, etc.

HEBDOMADA CASTA, Inuentis Quadragesimæ hebdomada dicebatur apud veteres, ut castimonia per Quadragesimam servanda significaretur.

HEBDOMADA CRUCIS, Sic apud Teutonicos Rogationum hebdomada appellatur, teste Macro in Hierolico.

HEBDOMADA DUPLEX, Quae sequitur Dominicam Duplicem. Vide mox Hebdomada Trinitatis.

HEBDOMADA DE EXCEPTO, dicitur in ritu Ambrosiano ultima hebdomada Adventus, quia in ea excluditur omne aliud officium, ut docet dem Macer.

HEBDOMADA EXPECTATIONIS, Sexta septimana post Pascha, quae scilicet est post Ascensionem, quoniam representat illud tempus, quo Apostoli expectaverunt adventum Spiritus sancti, quibus Dominus dixit : Manete in hac civitate, et expectate usquequod induamini virtute ex alto. Ita iidem Beletus cap. 130. et Durandus.

HEBDOMADA GRASSA, La semaine grasse, Quae Dominicam Quinquagesimam praecedit, quae scilicet carnisbus uti licet. Lit. remiss. ann. 1397. in Reg. 152. Chartoph. reg. ch. 331. Un peu de temps avant Carême prenant d'arrinement passé en la grasses Semaine, ou environ, etc.

HEBDOMADA INDULGENTIE, dicitur Hebdomada major, seu sancta, quia in ea penitentes absolvuntur, inquit Honorius Augustod. lib. 8. cap. 72.

HEBDOMADA MAJOR, Quae diem Resurrectionis Christi praecedit, ἑβδομα; μεγάλη, Graecis. Ideo autem Major dicitur, inquit Honorius Augustod. lib. 8. cap. 72. quia ob maxima officia insignis habetur. Eadem habent Micrologus cap. 50. et 52. et Beletus cap. 88. Monachus Sangall. lib. 2. cap. 11. Venerunt illuc in majoris Quadragesimæ Hebdomada majore, etc. Vide Chrysostomum Homil. in Magnam hebdomadam. [et Glossar. med. Graecit. voce ἑβδομα; μεγάλη, col. 339.]

HEBDOMADA MAGNA, appellata etiam quae Pentecosten praecedit, in Arest. ann. 1388. 24. Mail. ex vol. 9. areator. parlam. Paris. : In septimana magna ante Pentecosten, etc.

HEBDOMADA MEDIANA, Quadragesimæ hebdomada quarta. Pelagius PP.

HEBDOMADARIUS INVITATORII, cui Invitatorum praecipiendi onus incumbit, apud Udalicium in Consuet. Cluniae lib. 2. cap. 29. et in Statut. Ord. de Sempringham.

HEBDOMADARIUS PSALTERII, ibid. pag. 74.

HEBDOMADARIUS CHORI, Beletus cap. 21. *Hebdomadarius, ita eum appellamus, cujus est cura Hebdomada in Choro administrare officium.*

HEBDOMADARIUS DEFENSORUM, in Statutis Ordinis de Sempringham pag. 740 qui curat officia defunctorum.

HEBDOMADARIUS COQUINAE, apud Regionem anno 741. Casarium lib. 1. cap. 35. lib. II. cap. II. Vita S. Adalberti Episcopi Pragensis cap. 13. apud Str. 21. April. *Coquina purgat, Hebdomadas nitidissime procurat, scutellas lavat, et ad coorum necessaria cuncta curas perorat.* Vita S. Thomae Abb. Farlensis. cap. 9. *Hebdomadas suas in coquina officio, sicut et alii fratres, in ipso faciunt Monasterio.* Ad Regulam S. Benedicti cap. 35. Regulam S. Isidori cap. 19. Udalicium lib. 2. Consuet. Cluniae. cap. 35. Regulam ann. 746. Lanfrancum in Statut. Benedicti cap. 1. Regulam Magistri cap. 18. 21. etc. De ejusmodi Hebdomadarius, vide S. Hieron. in Praefat. ad Regulam S. Pachomii cap. 2. ipsam Regulam cap. 24. Regulam S. Fructuosi cap. 9. etc.

HEBDOMADARIUS MINOR, in Statutis MSS. Capituli gener. ann. 1291. S. Victoris Massil. *Item statuimus quod Minor Hebdomadarius videat ex parte in coquina pro conventu ministrabuntur... ne conventus calcet in aliquo defraudari.*

HEBDOMADARIUS, idem qui alibi Cellarius cui potus et esca cura est. Charta ann. 1300. apud Cl. V. Garmp. in Dissert. 9. ad Hist. B. Chiere pag. 292. *Canes, pisces et cetera, que pertinent ad edendum, venire faciat in commune cellarium annuatim, que hinc perveniunt ad communis Hebdomadarii manum, inter ipsum episcopum et canonicos sepositos consueto moderamine dividenda.*

HEBDOMADARIUS KALENDAE, Qui Kalendas per hebdomadam annuntiat seu martyrologium legit, Ordinar. MS. S. Petri Aureo-vallis. *Est matutinus, quando ad finem appropinquat, frater ille, videlicet unus de pueris, ille scilicet qui est Hebdomadarius Kalendae, etc.*

ARCHIEBDOMADARIUS, Qui his omnibus praerat, *Αρχηβδομαρως* dicitur in Concilio CP. sub Menna Art. 7. qui hebdomadarius praest. ut singuli sua officia rite exequantur. Archiebdomadarius mentio etiam occurrit apud Anonymum sup. citatum, inter Opera Basiliditum.

Ceterum ut super hebdomadarios, priusquam septimanas suas inciperent, ita et cum eas absolverant, orationes fundebantur. Utraque habetur inter Opera. Alcuini pag. 394.

HEBDOMADARIUS DIETI in Ecclesiis Cathedralibus sicut et in Monasteriis quibus majus Sacrum caneret omniumque horarum officium inchoare incumbat. Statuta Ecclesiae Barchinonensis ann. 1288. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 681. *Illam (pecuniam) distribuat, et distribuere teneat de assensu illius qui tenebit sacramentum majorem, et Hebdomadarius qui faciet septimanam, ut juxta Apostolum, sint consolatorum socii, qui fuerint passionum.*

HEBDOMADARIA, MUNUS Hebdoma-

darii. Constitut. Dominican. per Vincentium Mariam part. 1. col. 905. ex Capitulo ann. 1417. *Nullus ab Hebdomadaria munere subeundo est exemptus praeter Magistros in sacra Theologia, Lectores actuales et Praedicatorum actuales.*

HEBDOMADARI praeterea dicebantur, qui per vices septimanatim ad cubiculum Imperatoris excubabant. Vide Codicum de Orig. CP. pag. 20. Meursium [et Gloss. medice Graecis.] in *Εβδομαροι*.

HEBDOMADARIUS, Qui singulis septimanis recurrit. Epistola ad Archiducem Austriae ann. 1589. apud Ludewig. tom. 6. Reiq. MSS. pag. 383. *Per hanc totam septimanam, excepto Veneris die, qui Turcarum Hebdomadario festo sacer est, etc.*

HEBERGAGIUM, HEBERGAMENTUM, HEBERHARE, etc. Vide in *Heberga*.

HEBERGARE, Hebergamenta seu edificia construere vel reparare nostris *Heberger*, eodem significatu. Charta Raym. episc. Amiciensis. ann. 1219. in Reg. feud. senescu. Caracis. etc. fol. 325. v. *Ubi et successoris meus licet firmare castrum meum de Charbonero, Heberga e et augmentari, pro voluntate mea in ra Hebergare.* Alia ann. 1316. ex Tabul. S. Petri Carnot. *Qu'il n'ait droit en aucunes edifices faites sur les murs de la clousture d'un chasteil, c'est assavoir une tourcelle Heberge sur iceus murs et autres edifices.* Alia ann. 1322. ibid. *Si lesdits religieux veulent cele toucelle Heberger en quelques maniere que il leur plaira, que il le puissent fere sans dangier Et la dite tourcelle n'ait en estat, in alia ejusd. anni ex eod. Tabul. Vide Hebergere.*

HEBERGARE BOSCIUM, Loco bosci, *hebergamenta* seu villam construere. Charta Guili. comit. Nivern. ann. 1161. inter Probat. Hist. Autiss. pag. 19. col. 2. *Canonici B. Stephani prathomartyris in bosco de Tul usurarium suum habebant, et placuit patri meo boscum Hebergare, et sic factum est.* Canonici vero usurarii, quod in predicto bosco habebant, tali modo ad servat. [Chartul. S. Steph. Autiss. habet, Hebergere. Vide in hac voce.]

HEBIDUS, pro *Hebes*. Vita S. Guthlaci cap. 21. *Omni Beccoline, et quid Hebedo sub pectore antiquum hostem occultas.*

HEBITA, LORNA, Gloss. Isidori et vetus glossar. MS. Sangerman.

HEBONA Sic Librum barbatum seu ejusdem simulacrum vocabant Neapolitani in Campania, teste Macrobi. lib. 1. Saturnal. cap. 18.

HECATOPENTA, Anastasius Bibl. in S. Hieron. PP. *Ubi sunt columnae mirae altitudinis, quae dicuntur Hecatopenta, et altae scilicet 105 pedibus.*

HECATONTAS, [Centenarius numerus (Capit. 7. p. 214.)]

HECATOVERY, an *Equa partibus* Comput. ann. 1382. fol. 6. v. ex Tabul. S. Vulfr. Abbavil. *Pro vino dominorum meorum qui fuerunt ad Hecatovery prebendarum, s. solidos. Item pro ponderando lanna in granario capituli paritas dominus; et pro illo qui adhaeruit partem etc.*

HECHOITA, Escaceta. Perardus in Burgund. cap. 350. *Dedi etiam eis... et omnes Hechoitas in hominibus que ad me devenire debent.* Vide Escaceta.

HEGE, Hectis genus, quo utuntur piscatores, fluvii Isidis Eboracensis accipit. Statuta ann. 23. Henrici VIII. cap. 18. apud Spelmannum.

Nostris Heoqus, quo in aucupando etiam utuntur. Stat. pro Bono publico

ex Lib. rub. fol. magno domus publ. Abbavil. art. 50. *Que nult prende coulons as rois, ne aux Heoqus.*

HECTA, Vide supra *Ecta*.

HECTECA, Solarium: unde dicitur *Papias: Hectecas Romae appellat in solaris de cenaculorum parietibus eminentia, sive meniana, ab eo qui grimus va invenit.* Anonymus in Gloss. Bibl. MS. ex Bibl. reg. *Hecteca dicitur solarium.* in Glossar. Lat. Gall. ann. 1352. ex Cod. reg. 4129.

HECTICA, Febris *Hectica*, Gall. *Fievre etique*. Vita S. Celestini PP. V. auctore Jacobo Cardinali. *De miraculo mulieris curata ab Hectica.*

HECULANUS, Eunuchus, Papias. In MS. Bituric. *Heculaneus* Amalth. *Heculanus, sulcus* idem Papias suo ordine legit. *Herculaneus, Eunuchus.*

HECURA, Sulcus, *αζαζ*. Gloss. Lat. Grece. MS. Sangerman.

HEDA, HITHA, Portus. Domesdei, in Descriptione terrarum Regis. Tarenfordis. in Comitatu Cantii. *Ibi sunt duo Hede, id est portus.* Et illi. Chent. Episcopus Bajocens. *Meletune, Heda de 20 sol.* Ubi Spelmannus *Hedam* intelligendam censet de portu minori et minus celebri, et ex Saxon. h. 26. Fovea, deducti. Ex hoc, inquit, *Lamb-hit, Quenehit, Ozbarg-hit.* [Monast. Anglic. tom. 2. pag. 142. *De tota mediocritate Hithae* apud Hengestesey, cum libero introitu et exitu, etc.]

HEDEBRENNE, Qui silvam incendit, interprete Ludewigo ad Leg. Danicas tom. 12. Reliq. MS. pag. 175.

HERERA, Hederam in Pascha, in Choro administrare. Vide *Hemerum* in Augusta Viromand. in Regesto pag. 42. in Charta ann. 1139.

HEDIFICAMENTUM, Eo nomine significatur id omne, quo res aliqua melior fit, sicut. *Amelioration*: quod de domo reparata, vel edificiis quibusdam aucta, et de agro diligentius cultu intelligi potest. Charta ann. 1289. ex Tabular. D. de Flaminens. *Recipient totam illam domum et localem in quo est, cum introitu suo et exitu et omnibus suis juribus et pertinentiis et Hedificamentis in dicta domo factis.*

HEDIFICARE, pro *Edificare*, construere, in Lit. ann. 1357. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 449.

HEDIFICARE, pro *Edificare*. Ad pietatem movere, impellere. Capitula gener. MSS. S. Victoris Massil. *In illa hora dicta enrabada, que non Hedificabat, sed potius Fratrum animos conturbabat.*

HEDIFICARE VINAS, Plantare. Instrum. ann. 878. tom. 1. Hist. Occitan. pag. 135. *De illas vero vinas et mallos, quos jam dictos Fulcrada Hedificavit super ipsum territorium, a suis partibus obtinuit.*

HEDIFICIUM, [U. edificium] a Honorem cum omnibus *Hedificis* et bastimentis que ibi sunt vel pertinent. (Arch. Tolos. ser. E. I. 39. aa. 1236.)

HEDINUS, apud Hispanos, dicitur *Justitarius Judaeorum, qui exercet compulsionem, et mandat sententias executioni, et cognoscit de minoribus causis, etc.* Ita Vitalis Episcopus Oescensis, apud Blancam in Comment. Rer. Aragon. pag. 784. [ab Hebr. *ר*, Judicium, et articulo propositi.]

HEDIUM, Praesidium, Hedium, Pradium. Ita vetus gloss. MS. Sangerm. f. ab *edes* voces fictae.

HEDRA, Sedes, lectica, ex Gr. *ἕδρα*. Bonitus Subdiaconus in Actis S. Theo-

dori Ducis Martyr. n. 12 : *Dispositis equitibus, ipse Hedram auream considens, Heraciam veniebat.*

HEDETHI, HEDROTRES. Vide *Heidoti*. Gall. *Hedier*, Charta S. Ludov. reg. Franc. ann. 1243. inter Probat. tom. I. Hist. Nem. pag. 75. col. 2 : *Fortericiam Rocadani eidem Petro, Hedos et balistas nostras et alias armaturas, que sunt ibidem, penes te retineas.*

HEERE SCHILD. Vox Saxonica et Germanica, composita ex heer, exercitus, et schild, vel scyld, clypeus. Gloss. Elfrici pag. 66 : *Scutum, clypeus, scyld.* Proprie autem est obsequium militare, quo quis Principi obnoxius est : quod *Scutagium* vocant Angli. In Constitutione Friderici I. ann. 1158. apud Goldastum tom. 3. Constitut. Imperial. §. 8. est de *Abbatibus et Episcopis Hereschildo*. Mox : *Si Mepialis in Abbatiam, aut Monachus in Episcopum eligatur, per hoc in Imperio Militie cingatur, et non jura civitatis acquirere possunt, id est, eo ipso, quo Abbatibus et Episcopis eliguntur, Regalium que tenent jure, militares functiones obire tenentur.* Vide *Scutagium*. [°° Specul. Saxon. lib. 1. cap. 3. et Specul. Suevic. art. 8. Auctores qui de *Hereschild* exerunt, enumerat Mittermayerus Princip. Jur. German. T. 48. not. 22.]

Neque alterius sunt originis voces *Araschid*, *Arachid*, et *Arachilit*, que prave editae lepuntur; pro *Hereschild*, in *Legge Longob.* lib. 1. tit. 17. §. 4. [°° Luitp. 134. (6. 81.)] : *In collectione habitantium pignora illata, aut homo mortuus fuerit, de ipsa collectione compositio fit 20. solidorum ei, qui vim passus est. Statuti rationem reddi Principes : Quia non potuimus causam istam assimilare ad *Araschid*, nec ad Concilium (ita leg. pro Concilium) rusticorum, est ad seditionem : et plus nobis potuit congruum esse de consilio malo, id est, consilio mortis. Quo verborum contextu Legislator innuit, ejusmodi conventus illicitos accipi non potuisse pro legitimis conventibus, verbi gratia pro *Hereschid*, id est, conventu ad militiam, vel conventu pro rebus publicis, vel denique conventu pro seditione vel tumultu aliquo pacificando ac sedando. Ita §. 6. vis a feminis, maritorum impulsu, illata, ab ipsis maritis emendatur. Quia, inquit, idem Legislator, non possumus mulierum collectionem ad *Araschid* assimilare, neque ad seditionem rusticorum, quia viri istam causam faciunt, non mulieres. Ubi paulo secus Editio Heroldi pag. 249 :*

*Quia non potuimus mulierum collectionem ad *Araschid* assimilare, neque ad seditionem rusticorum, quia istam causam viri faciunt nam non mulieres. Hoc est, ea mulierum collectio, vel is conventus, capi non potest pro militari collectione, nec pro seditione pacanda, cum res hec (causa) viros pacet, et non mulieres. Id autem hoc loco *Hereschid* sonat, quod prave, ut diximus, *Araschid* vel *Araschid*, locis istis dicitur, ut apud Papiam *Araschid*, qui casualitatem recte interpretatur : ut et apud Ugotonem, *Araschid*, qui adunationem perinde recte verit. Atque inde *HERESCHILD*, ut habet *Kyllanus*, dicitur dignitas originis, clypeus patrie ac matris, feudum et clypeus, clypeus feudalis, nobilis prospecta paterna, clypeus militaris, insignis. Chron. Laurislanense pag. 88 : Nam septem principalia beneficia...*

ad generum ejus Ducem *Wclepho-*

nam transierunt, maximo videlicet Ecclesie detrimento. Exinde siquidem militaria clypeature, scilicet *Hereschid*, integras confusa, atque in diversa distracta est, et Ecclesie status tam in militari frequentia, quam in re stipendiaria, in suis opportunitatibus et regalibus expeditionibus inminutus est, multorum servitiis in unam personam collatis, solumque remansit inane nomen domini et hominis. Supra pag. 78 : Qui communicato 12. illustrium fidelium suorum consilio, quo numero etiam beneficiis summa militaria clypei, qui vulgo dicitur *Hereschid*, *Laurehamensis Ecclesie* attinens includitur, singulis pro quantitate beneficiis contentos Militie (ut traditur) assignavit. Idem *Chronicon* pag. 91. *Quae idcirco Rex remisit, ne forte dignitas regalis Abbatie militari clypeo, qui vulgo dicitur *Hereschid*, subtraheretur.* Vide *Clypeus*.

[HERESTRETE], HERESTRETE. Viri ripis, seu militares, uti appellantur ab Eumenio in gratiarum act. sect. 7. et aliis, ab *Hers*, exercitus, et *Strate*, seu *Strata*, via. *Leges Henrici I. Regis Angli.* cap. 10 : *Omnes Herestrete omnino Regis sunt, et omnia gualstowna eis, id est, non modo viae ipsae, sed et delictorum, quae in vis regis committuntur, cognitio Regis sunt.* [Consuetudines *Furnenses* ex *Archivo Audomar.* : Si quis rapinam fecerit aut in via aut in *Heerstrata* super mercatores vel quoscumque alios et in hoc maleficio captus fuerit suspendatur.]

[HERETOCHIDS], HERETOCHIDS. Ductor exercitus, Magister militum : ex *Saxon.* heretoga, voce confata ex here, exercitus, et togen, ducere : unde Germanis *Herzog*. Dux dicitur, quasi Dux exercitus, qui autem *Heretochi* potissimum fuerint apud Anglos, sic pluribus prosequuntur. *Leges Edwardi Confess.* cap. 35 : *De Heretochis.* Erant et aliae potestates et dignitates per provincias et patrias universas, et per singulos Comitatus totius Regni predicti constituite, qui *Heretoches* apud Anglos vocabantur, scilicet *Barones*, *nobiles*, et *intignes*, *sapientes* et *fideles* et *animosi*. Latine vero dicebantur *Ductores exercitus*, apud Gallos *Capitales Constabularii*, vel *Marescalli exercitus*. Illi vero ordinabant *acies densissimas in praesidiis, et alias constituabant, prout decebat, et prout eis melius visum fuit, ad honorem Coronae et ad utilitatem Regni.* Isti vero viri eligebantur per commune Concilium pro communi utilitate Regni per Provincias et patrias universas, et per singulos Comitatus in pleno *folcmote*, sicut et *Viccomites Provinciarum* et *Comitatus eligi debent* : ita, quod in quolibet Comitatu semper fuit *Heretochus* per electionem electus ad conducendum exercitum Comitatus sui, juxta preceptum Domini Regis ad honorem et utilitatem Coronae Regni predicti, semper cum opus adfuerit in Regno. Item qui fugit a Domino vel socio suo pro timiditate belli, vel mortis, in conductione *Heretochi* sui, in expeditione navali vel terrestri, perdat omne, quod suum est, et suam ipsius vitam, et manus mittat Domino ad terram, quam ei ante dederat. *Heretochi* in *Legibus Henrici I. gradu Vicecomitibus inferiores* ponitur : ubi enim de *Placitis generalibus Comitatum* : *Intervni Episcopi, Comites et Vicecomites, Heretochi, Trithingri, Ledgri, etc.* Ita habet *Spelmanus*, nam in *Editis* cap. 7. vox *Heretochi* abest.

¶ **HEERGEWETRE**, in *Speculo Saxon.*

Vestitus militaris, ab Heer, exercitus, et Gerethe vel Gewethe, suppellex. Quenam vero ad illum vestitum pertineant, ibidem distincte describuntur. Vide *Hergereth*.

¶ **HEERGRAVIUS.** Vide *Heergraviaus*.
¶ **HEERWADIUM.** *HERVEDIUM.* Militare vadium, a *Sax.* Heere, exercitus, et *Vadium*, pignus. *Relevi* species quod ab herede ad retinendum feudum patrum vel bona hereditaria dompo presentabatur. *Leges feudales Ottonis Comitis in Tecklenburg.* apud *Ludewig* tom. 2. pag. 301 : *Si filius ministerialis nostri, vel haeres legitimus, si filius non est, patre premortuo infra annum et diem jus quod *Herwede* dicitur, in castro nobis vel Camerario nostro presentaverit, jus bonorum suorum per hoc salvabit. Si vero presentatum, nec per nos nec per Camerarium nostrum recipere vellemus, sub testimonio Castellanosum hoc relinquet, et sic iterum jus bonorum suorum salvabit. Per equum meliorem premortui, vel cum dimidia marca, si equus non est, *Herwedium* exsolvit, dimittendo loco et tempore hoc exhibeat, sicut predictum est. Si vero intra annum et diem exhibere hoc noluerit, bonorum suorum jus perdat. Qui vero propter legitimam necessitatem exhibere non potuerit, vel qui est peregrinus, vel ex legitima causa detentus, si necessitatem eviderit, qua hora sibi de premortuo innovaverit, ab eadem predictum anni et diei competit ad *Herwadium* exhibendum. Item si ministerialis noster moritur sine legitimo herede, et unus ex cognatione, de qua plures agete possunt pro hereditate, alios in dolo praevenerit, equum premortui pro *Herwadiu* exhibendo, si quilibet aliorum, quibus haec actio competit, dimidiam marcam exhibuerit nobis debito loco et tempore, sicut predictum est, eodem modo illos audiemus, sicut eum qui primo loco nobis exhibuit equum. Item exhibitio *Herwadii* per tutores eorum qui sunt minorenes eodem modo, loco et tempore completur, sicut per heredes ipsos, qui sunt legitime etatis. Vide *Herotum, Catalogum, Relevium*.*

¶ **HEF**, quid sit nostris, docent *Lit. remiss.* ann. 1420. ex *Reg. 171. Chartoph. reg. ch. 25* : *Un baston, dit Hef, qui est en maniere de fauehon, des charretiers ont accoustume de porter.*

HEGELWITE. Charta *Henrici I. Regis Angli* pro *Abbatia S. Catharinae Rotomag.* in *Regesto Camerae Comput. Paris.* signato P. *Quietas, liberae, et de Lerwite, et de Hegelwite, et de seanteineswite, etc.* Anglo-Saxonibus *hege* et *hegge*, est *sepes, septum, wite, mulcta*.

* **HEGEMITUS.** [Interjectio dolentis. *DIFF*]

HEGIM. Vide *Haga*.
HEGIRA. *Muhametanorum* era, quae a *Muhamedis pseudoprophetae fuga* initium habet. Nam cum is ob erroris novitatem de vita periclitaretur, ex *Mecha* *Medinam* fugam arripuit. Quia vero *Muhamedes*, ait *Scaliger* lib. 2. de *Emendat. temp.* pag. 136. simia *Christianorum* est in multis, is principium erae suae eadem appellatione donavit, quia Christiani suam a *Diocletiana*. In *Veni* era *Diocletiani* dicta est *era Martyri*, ita etiam *Muhamedis* dicta est *Hegira*, a voce Arabica *Hegirath*, seu *Hegeration*, ut habet *Johan. Hesqrita* post *Geographiam Nubiensem* cap. 8. hoc est, *ἡγήρησις* τῆς ὀργάνης; Cujus quidem auspiciatissimo fugae tempus incipit in 16. Julii A. Chr. 622. feria 5. secundum *medium calculum, seu 6. secundum phasin*

luna, uti habet Ulug-Beig. lib. de Epoch. cap. 1. Muhammetani menses hujus epochae a phasi novilunii ad phasim sequentis novilunii numerant. atque hoc intervallum nunquam 30. dies excedit, neque minus est 29. (ita ut 4. menses alternatim consequentes 30. dierum sint, et tres 29. sine ullo utrimque excessu e 12. mensibus annum constituunt. Anni itaque et menses secundum eorum usum sunt lunares veri. Sed de hujus epochae ratione plura habent idem Ulug-Beig. Scalliger lib. 7. pag. 768. Leunclavius in Pand. Turc. n. 11. Petavius de Doctr. temp. et alii Chronographi. Vide Annu.

† **HEGUMENIARCHA**. Vide *Hegumenium*.
HEGUMENI, *Hegumeni*. Ita Graeci Abbatem passim vocant, qui *Primates Monasterii*, Juliano Antecessori cap. 19. *Principes Monasterii*, in Regula S. Pachomii § 7. 22. dicuntur. Thiofridus Abbas Epternacensis in Proemio libri, cui titulus: *Flora Epternacensis*. *Olive uberi, pulchre, speciose, fructifera in domo Domini, sanctae Traverice sedis Archiepiscopi Brunoni, Oleaster aridis Epternacensis Cenobii Hegumenus Thiofridus*. Ita idem Jo. ianus Antecessor cap. 264. Anastasius in Leone III. pag. 124. etc.

† **HEGUMENUS**, absque aspiratione. Ugutio *Egumenus*. Dominus Liberatus Diaconus cap. 18: *Egumenus Monasterii Diolchon*. Sic usurpant Leo III. PP. Epist. 16. Paulus Diacon. in Miscella. etc.

† **HEGUMENUS**, perperam apud Guiljelm. Biblioth. in Hadriano II. pag. 228. et eundem Diacon. pag. 702. Edit. Canisii.

† **HEGUMENARCHIUM**, id forte quod *Hyolavetio* vocat Alexii Comneni Novella: *Monasterium, vel potius domicilium Hegumeni, ut Patriarchum, Patriarche*. Anastasius in Hadriano I. pag. 119. *Basilica vero Monasterii S. Anastasii Martyris una cum baptisterio et Egumenarcho, etc.* Alii Codd. habent *Igumenarcho*.

† **HEGUMENIUM**, Ea Monasterii pars quae peregrinis recipiendis propria erat.

† **HEGUMENIUM**, Passio SS. 30. Martyrum tom. 3. Martii pag. 171: *At Hegumenarcho, id est, eum qui peregrinis prepositus erat in Hegumenio commorantibus, Joannem nomine, compositis optimisque moribus adolescentem ubi diaboli satellites agerunt, mille affectum plagis... non permisit pedibus intrare in Ecclesiam.*

† **HEIA, HEIAIE**. Vide *Haga, Hecia*.

† **HEIBOTE**. Vide in *Haga*.

† **HEIDOTI**, Factio quedam in urbe Leodiensi, de qua magnam Chronicum Belgicum ann. 1403: *Caepervnt certi cives Leodienses, qui seipso nominabant Heidotos, (quod interpretantur multi de Gallico in Latinum, Osoreas justitiae) rebellare D. Joanni de Bavaria, Electo Leodiensi*. Vini vocis Gallicae non omnino percipio. *Haar*, et *Hair*, est odisse: verum *Heidotos* potius nominasse se, quasi *Idoat*, censerem, nisi non *Heidotos*, sed *Hedrotos* appellatos scriberet Suffridus Petri in eodem Joanne Episc. cap. 4. qui vocis hujus posterioris vim pariter attingit: *Erat illic genus hominum factuosorum, qui ob effrenam linguam petulantiam, qua sine pudore legitima suis magistratibus ad captandam auram popularem obrudebant, Hedroten, sive Hedroti vocabantur.*

† **HEIDROTHI**, in Chron. Cornelli Zantflae apud Marten. tom. 3. Ampliss. Collect. col. 361. ubi et de vocis etymo dicitur docemur: Anno 1403. quidam filii iniquitatis, Gallice *Haidroth* id est, odientes jus et equum, cives Leodienses

coeperunt rebellare contra dominum Leodiensem Electum inclytum Johannem de Bavaria, nientes contra Daum, justitiam et rationem posse tenui destruere jurisdictionem ecclesiasticam in plerisque modis et formis, etc. Ibidem col. 383: *Odiunt tamen quod in cordibus ditorum Haidrotiorum suscitatum fuerat, nondum poterat radicitus extirpari ab eisdem.*

† **HEIDONES**, Gentiles, pagani, idololatras: a Germ. *Heyde*, Gall. *Gentil*, *Payen*. Epistola ad Archiducem Austriae ann. 1589. apud Ludewig. tom. 6. pag. 328: *Quidam ex nostris Heidenibus transfuga factus est.*

† **HEILIGOWE**, Sacer pagus. Acta SS. Benedict. sec. 5. pag. 12. ubi de B. Notkero Balbuo: *Igitur beatus Notkerus de pago, qui Turgoies dicitur, oriundus fuit, et in vicis qui Sacer-pagus Latine, vulgariter Heiligowe appellatur, etc.* Teutonicus *Heilac*, Sanctus. Vide Schiller. in hac voce et infra *Elacheit*.

† **HEIMBURGENSIS**, Heimburgatus, Apparitor, praeco. Jus Argent. lib. 1. cap. 1. apud Schiller. in Gloss. Teuton.: *Ad scullicum pertinet statuere tres personas (pre-onas) quos Heimburgenses dicimus, unum in interiori, scilicet veteri urbe, duos in exteriori*. Chronicon Wormat. epud Ludewig. tom. 2. pag. 78: *Apud Wormatiam seu Vangiones, supremus olim iudex erat camerarius tempore adhuc Francorum Regum, mansitque etiam succedentibus Episcopis, quorum nomine tres singulis annis placia in curia Episcopali exercebant, Januarii, Aprilis et Junii. Iudici Camerario xxi. apparitores praeco erant, quos Heimburgios appellabant. Si tamen vinu nominis spectes, idem est qui iudex. Praefectus vicii, a Teuton. Heim, Vicus, villa.* Vide Hailt. Gloss. Germ. col. 856.]

† **HEIMERE**, Chronicon Montis-Sereni ann. 1218: *Fames magna facta est, quae priori anno inchoata tantum invaluit, ut modius sitiginis, qui vulgo Heimere dicitur, 3. marcus, et nonnullam carius vendretur.*

† **HEIMSUCHUNG**, Jura Ecclesiae Bambergensis pro advocatia, in Metropoli Salisburgensi tom. 3. pag. 50: *Quandoque vero non solummodo causae ad ejus (Advocati) examen spectant, id est, vehiat, notantur, nahprant, Heimsuchung, et furta: horum reus radiabit Advocato 60 nummos pro pella et capillis suis. Vox ejusdem originis, fortean etiam notiois, ac en, quae sequitur.*

† **HEIMZUCH**, Expeditio hostilis, Germanis *Heimzuch*, ut vult Lindenbrogius. Lex Bajwar. tit. 3. cap. 8: *Si quis liberum hostili manu cinzerit, quod Heimeis dicitur, id est, cum 42. cyphis... et autem minus fuerint scuta, verumtamen 4a per vim injuste cinzerit, quod Heimzucht vocant, componat, etc.* Theutonibus *Heymen*, est seipre, obvallare: *Heyminghe*, septimum, a quo potius ducendum videtur vocis etymon. Vide *Hamsoca* et *Hussuchung*.

† **HEINFARE**, HEINFARA, et HAINFAR, Discessio, fuga, lapsus servi, ex Angl. *Hein*, famulus, servus, et *Far*, iter, transitus. Dicitur et multa, quae hoc nomine penditur, et ipsa jurisdictio animadvertendi in servos fuga lapsos. Domesdei: *Heinfaram qui fecerit, 100. sol emendet*. Alibi: *Si quis occiderit hominem Regis, et facit Heinfaram, dat Regi 30. sol. de solutione hominis, et de forisfacto 100. sol.* Rursum alio loco: *Ita consuetudines pertinent ad Tanton, Burgheruch, latrones, pacis infactio, Hainfare, etc.* Ex Spelmano.

† **HAUPARE**, Eadem notione. Consuetud. antiquae Norman. in Concilio apud Lillebonam ann. 1080. celebrato confirmata apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 118: *Nulli liceat in Normannia Hauptare facere, vel incendium, vel raptum mulieris, vel nammum capere, quin feret inde clamor apud eum, qui clamorem inde habere debuit.*

† **HEIRONES**, Ardeae, erodii, *Herons* nostris, accipitrum nobilium species primaria. Charta Anglica de Forestis, apud Matth. Paris. et in libro inscripto *Pupilla oculi: Aries accipitrum, falconum, aquilarum, et Heronum.*

† **HEISA**, *Heisa*, f. Silva sepibus septa, idem quod *Haga*. Vide in hac voce Charta Henr. Hosati Inter Probat. tom. 1. Annal. Praemonstr. col. 585: *Dedit... unam crostam, quam Robertus filius Seman tenuit juxta Heisam de Demesford*. Infra semel et iterum *Heias*. *Heis* vero Virgam sonat, in Lit. remis. ann. 1490. ex Reg. 188. Chartoph. ch. 114: *Le suppliant print ung Heis de Heis d'environ la grosseur d'une verge d'aquillon.*

† **HEISSESIN**. Vide *Assasinum*.

† **HEKET** vel *HECQUET*, nostris Ostium cohortate. Vide supra *Haiselus*, Librus. fol. parvo domus publ. Abbavit. fol. 85. r. ad ann. 1265: *Tempora refectionis et simationis ortorum, debet idem Radulfus ibidem facere hostiolum, Gallice dictum Heket, per quod homines cum veticulis finum et sabulone ad ortos deferentes... transibunt*. Lit. remis. ann. 1427. in Reg. 174. Chartoph. reg. ch. 2: *Le suppliant ouvrir la Hequet de la court et entra eu iaelle court. Hec vero est dimidia porta, qua pars inferior introitus clauditur*. Lit. remis. ann. 1367. in Reg. 97. ch. 427: *Le suppliant caloi a son huis appoit sur son Hec, qui fait aussi que demi closture d'un huis*. Alis. ann. 1400. in Reg. 155. ch. 292: *Ils alerent ensemble heurter au Hec de l'uis de l'ostel dudit Obery, duquel Hec ils rompirent un ais ou deuz. Hequet*, Nomen cuiusdam carceris apud Rotomagum, Y. ab *Henghen*, carcer, custodia. Vide in hac voce. Lit. remis. ann. 1387. in Reg. 181. ch. 105: *Iceilui Roulant se muca et tapy derriere un pilier ou post de bois en un cornet pres d'une prison, appelle Hequet (a Rouen). Hecquet vero est cultro baculum acere, ut videtur, in aliis Lit. ann. 1418. ex Reg. 170. ch. 194: *Le suppliant s'esbatit avec les compaignons et Hecquoit d'un petit coustel qu'il avoit a sa dague un baston.**

† **HEKFORE**, Juvencae, Anglis *Heifer*, Gall. *Genisse*. Computus ann. 1407. apud Kennett. Antiquit. Ambrosden. pag. 548: *Et de xii. dan. receptis de debiti vitulo cuiusdam Hekfore vendito predicto Johanni hoc anno.*

† **HEBLING**, Monetae genus. Vide *Haltenses*.

† **HELCHIA**, Charta Walteri Abb. S. Quintini de Monte arr. 1214: *Sciat universitas vestra quod cum nos... in aqua communi de Buicocort supra molendinos de Fullieres crustari unam cum Helchia et furnum de Bieacort cum mansura ejusdem furni longo tempore possedimus, etc.* Quae verba in Regesto ann. 1665. Gallice redduntur, *une Crouste avec une Huche*, quo significatur Arca lignea major ubi pisces in aqua servantur.

† **HELCIENTES**, Charta Theodorici Comitis Flandr. ann. 1161. in Tabulario Monasterii S. Bertini: *Non solum quidem terrarum, sed et omnium rerum, quarum decima in sancta Ecclesia persolvitur ab Helciantibus (sic) et subma-*

nentibus ex integro decima S. Bertino persoivatur.

* **HELECHEVELT.** Iperius in Chron. cap. 20. part. 3: Sanctus campus vulgariter *Helechevelt, nunc vero corruptio nomine Helefaus nominatur.* Locus-Ecclesie dicitur in Mirac. S. Bertini cap. 7. Vide *Hiligoine*.

* **HELECTUS.** pro Electus, in Sentent. arbitr. ann. 1392.

* **HELEFURLUNGA.** Vide *Furlongus*.

* **HELEMOSSINA.** pro *Eleemosyna*. Charta Godfridi Comitis Alisins ann. 1177. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 1012: Pro *fideliu d. functionu anima Helemossinam dari precipiatur.* Syllabus Rubricarum ad Leges palatinas Jacobi II. Regis Majoric. tom. 3. SS. Junii pag. viii: *De Helemossina per helemossinarios prestanda.*

* **HELEMOSSINARIUS.** et **HELEMOSSINARIUS.** pro *Eleemosynarius.* Syllabus Rubricarum ad Leges Palatinas Jacobi II. Regis Majoric. tom. 3. SS. Junii pag. viii: *De Scholaru capelle, de Helemossinariis.* Constitutiones MSS. Ordinis Cluniac. *Nellus Monachus infra barnus exemptio-nis nostre comodat aut bibit...* videlicet in granzia *Helemossinarii, etc.*

* **HELEMOSSINATOR.** Qui dat in eleemosynam ecclesie, monasterio vel pauperi. Charta ann. 1089. tom. 1. Hist. Lotharing. col. 407: *Hec sunt nomina Helemossinatorum, cum elemosinis suis: Dominus Imperator Charonadus, libras xv. et auri uncias iv. Domina Imperatrix, etc.* Vide *Eleemosynarii* 3.

* **HELEMA.** Testamentum Armandi d'Alegré ann. 1263. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1119: *Item volo et precipio quod dicta domus de Compo percipiat in solutum pro mille solidis...* Podiensibus quos debet eidem predicta *Helera dicta Catherine filie mee tertiam partem proventuum dicti mercati d'Alegré.* Locus perobsecutus. An legendum *Heredia*?

* **HELEFENE.** Vide *Halfang*.

* **HELEGEVORST.** Vita S. Deodati Nivern. Episc. sac. 3. Bened. part. 2. pag. 473: *Beatus Deodatus ad quendam locum pervenit, qui Teutonico idiomate Helegevort, Latino Sancta-silva vocatur, juxta opidum quod Hegenovia dicitur, in Alatinis finibus situm.* Vide *Hiligoine*.

* **HELOGABALUS.** Ita Sol dicitur apud Galabitanos. Vocem Arabicam esse contendit Scaliger, *Alagabal*, uti præferunt aliquot nummi, i. e. *Deus Habalarum*. Sed de Helogabalo, et Antonino Imperatore ita nuncupato, multa congressere idem Scaliger in Notis ad Eusebium pag. 271. ult. Edit. lib. 1. Boist. pag. 209. Casaubonus et Salmastius ad Lampridium. Fullerus, lib. 1. Miscell. cap. 14. et alii.

* **HELIATIUS.** Extra omnem rem positus. Præceptum Childberti III. Regis Franc. ann. 697. apud Mabill. Diplom. pag. 480: *Omni tempore contra ipso Dragone et conjuge sua Adaltruta aut herides eorum, vel cujuscumque libet de parte eorum omni tempore habiat evindectam adque Heliatum.* Vide *Elitigare*.

* **HELLEBIC.** Præstatio pro piscibus, qui Parisiis importabantur. Lit. Caroli VI. ann. 1403. tom. 8. Ordinât. reg. Franc. pag. 614: *Certain tribut ou imposition sur leurs denrées, appelé Hellebic...* c'est assavoir sur chacun pennier de poisson de mer... vendus ex dictis halles, deux deniers Parisiis, etc. Vide *Hallibic*.

* **HELLEBIT.** Ludi genus. Lit. remiss. ann. 1400. in Reg. 156. Chartoph. reg. ch. 227: *Jcellus Fouquaunt et autres avoient joué au Hellebit audit Cayeu, et après alerent boire en la taverne.*

* **HELLEMPARTA.** Hastæ species, quam *Hallebarde* dicimus. Sic Latine redditur *παράβαρ Νικετ.* in Andronico lib. 2. ut observat ipse Cangius pag. 296. in *Villehard*.

* **HELLEQUINUS.** Guill. Paris. in Tract. de Universo part. 2. cap. 12: *De equitibus vero nocturnis, qui vulgari Gallicano Helleguin, et vulgari Hispanico Exercitus antiquus, vocantur, nondum tibi satisfeci, quia nondum declarare intendo qui sint, nec tamen certum est eos malignos spiritus esse.* Radulph. de Presles ad lib. 15. cap. 28. de Civit. Dei: *La megné de Helleguin, de dame Habonde et des esperis qui ils appellent Féés, qui apperent es estables et es arbres, etc.* Vide *Fadus*.

* **HELLINGUS.** Vide *Hallenses*.

* **HELLURINA.** Maga. Vide *Alyrunna*.

* **HELLUUS.** Vorax, insatiabilis, pro Heluo, in Gloss. MS. dindium n. 401.

* **HELLUABUNDUS.** Maltum bibens, ebriosus. Id. G.

* **HELLUARI.** [Superflue bibere. DIER.]

* **HELLCUS.** Rufus, pallidus, vel navis. Glossar. vet. ex Cod. reg. 7641.

* **HELMARC.** Dimidia pars marce, a Germ. *Hel* vel *Half*, dimidium et *Marc*, marca. Consuetudines antiq. Norman. in Conc. apud Lillebonam celebrato ann. 1080. confirmatæ apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 119: *Nulli licuit in Normannia monetam facere extra monetarias domos Rotomagenses et Bayocenses: et illam medietatem argenti et ad census pensum, scilicet viii. solidorum in Helmarc.*

* **HELMBARTE.** Killiano, Quiris, bipennis, securis Romana, securis Amazonia. *Harde* i. dolabra, quod scilicet cassidem dolare, et galeam ascians possit acies duritia.

* **HELMVARIPHA.** Vox Arabica, Quadrangulum irregulare seu inæquale, quod vel duos obtusos habet angulos, et duos acutos, vel rectos duos, unum obtusum, et unum acutum. Golenius in Lexico Philos.: *Impossibile est Helvaripham aut tres rectos aut tres obtusos angulos habere.*

1. **HELMUS.** Cassis, galeæ conus, *Heaume*, Gallice, *Helmo* Italis. *Helm* Cambro-Britannicis, glossarium Theotiscum: *Cassis, Helm, (Heldenbueh).* Lindenbergius a Germanico deducit, Spelmanus a Saxonico, Gloss. *Elfrici-Galea, hæfel, helm.* [Gloss. MSS. ad Bedæ Gutbertum: *Como, i. e. Helme.* Ab *Helm*, celare, accessit *Eccardus*, quia caput galeæ celat: unde *Celata* Italis dicitur.] Vide *Graff*. Theaur. Ling. Franc. tom. 4. col. 856.] Occurrit in Legibus Ripuariorum tit. 36. § 11. in Chronico Besuensi pag. 578. in Testamento S. Everardi Ducis Forojul. etc. *Heaume* in Lexibus Norman. Guill. Nothi cap. 22. 23. 24. quam vocem non percepit Seldenus. *Heaume à broce*, apud Bellouannum cap. 62. *Heaume à visiere*, in Assisiis Hierosol. cap. 95. [*Heaume à visiere*, in Testam. Odonis de Rossillione ann. 1228.] *Gelmus Sivanectensis*, in Poem. de Garin:

Puis lace l'haume, qe fut fait à Seala.

Helmus gemmatus, ibidem:

L'haube vestu, lacié l'haume gemé.

[Le Roman d'Athis MS.]

D'haume gemés, blancs et fourbis.]

Poeta vernaculus MS.

Parri son Elmo agu qui fu à or porrait. Feri Clarus l'Indois qui d'amour faisoit gais, Pour la tres-grant beauté la belle Feznais, Tressut en abeli herices et balais.

Herm etiam pro *Helme* dicebant. Idem Poeta:

Mil Chevaliers à heubercs et à Hermes.

Alibi:

Un le desarme de l'haube et de l'Herm.

Elmete, in Consuetud. Hannan. cap. 79. Vide Gloss. ad Villard. verbo *Helm*.

* **Aiume.** apud Guill. *Plagon* in Hist. contin. Guill. Tyrri tom. 5. Ampl. Collect. Marten. col. 632: Il (le Chevalier d'Espagne) portoit une chaine de fer sus son Aiume. Forte pro *laume*, ut in Poem. Garini.

* **Hyalme** et *Ielme* præterea nostri dixerunt. Munit. castror. dom. reg. in Reg. 24. his Chartoph. reg. part. 1. fol. 83. r. vij. *Helmes duplices, xxvij. capellos ferri.* Froissart. vol. 1. cap. 29: *Ils eurent convenant de defier le roy de France, et d'aller avec le roy d'Angleterre quand il lui plairoit, et que chacun le servirait à un certain nombre de gens d'armes à Heaumes et timbres couronneés.* Pedrag. *Bapalm* in Chartul. 21. Corb.: *Le Hyalme, un denier.* Le Roman de Robert le Diable MS.:

Sees escus qui bien est clavré
Ne fust il mie-mieus froes,
Ne ses helmes mieus detrenchés, etc.

☞ Circulo aureo cassides, Regum præcipue ornabantur. Testis est le Roman d'Athis MS.:

O les espoes se requierent.
Es Heaumes poins grans cops Derent,
Trenchent les ceclies ornas,
Et par dessus trenchent l'acier.

Infra:

Sur le Heaume foert le Roy
Du cop le mist en grand effroy,
L'acier en faulse, brise et roit,
Et le cercle d'or tout en confoit.

GELMUS. ex Hispanico *Hylimos*, in Testamento Ranimiri Regis Aragon. ann. 1609. in Hist. Pinnatensi lib. 2. cap. 38.

* **2. HELMUS.** Culmen, tectum, Anglo-Saxon. *Helme.* Verelius in notis ad *Herrauds Saga* pag. 83. observat, suis *Hialm* esse tectum quatuor perticis affixum foeno vel segetibus tegendis aptum. Tabular. Abbatiz SS. Trinitatis Cusdom. fol. 21. *Ricardum etiam de Gratio qui habet duos bordarios, et horreu suum et Helmos, et hoc totum quod habet Helto Dapifer in eadem villa.*

* **3. HELMUS.** Gall. *Heaume*, Monetæ species a casside ibi sculpta sic haud dubie dicta. Lit. remiss. ann. 1387. in Reg. 132. Chartoph. reg. ch. 151: *Se chascun d'eulz vouloit paier une somme d'argent, appellé au pais (Tournay) Heaume, ilz auroient du vin avec.*

* **HELNA.** Helenium, enula campana, species plantæ, Gall. *Aune*. Hinc

* **HELNATEM VINUM.** Hac scilicet herba conditum. Bernardi Ordo Cluniac. part. 1. cap. 8. in vet. Discipl. Monast. pag. 151: *In vindemiis collecta Helna a famulo suo, qui doctus est inde, ex altera parte alius herbis que hinc negotio apte sunt, facit in uno vase unum (gelvinum) Helnatum, in altero herbatum.*

* **HELOTIS.** Sarmatica lues, sive plica Polonica. De ea Joan. Agricola, Joan. Th. Minados, et alii, ut monuit D. Falcoet.

* **HELOVITREUM.** Vas, pro *Helovitreum*, totum vitreum. Vox ibrida. Vita S. Odilonis Abb. Cluniac. auctore Petro Damiano tom. 1. Januar pag. 74: *Aliquando Imperator Henricus dum apponita mensa discumbere, vas illi Helovitreum*

valde pretiosum et Alexandrini operis arte compositum, cum tritis et pignontis allatum. Vide Holostreus.

¶ **HELLOWE-WALL**, Domus fastigium, ut videtur, Gall. Pignon, a Saxon. Hgelan, opere, et Angl. Wall domus. Computus ann. 1425. apud Kennett. Antiquit. Ambroseni. pag. 573: Et in solutis sidem domine (Reginae) pro quodam Helowewall unius domus apud Curtyngton annuatim ii. den.

¶ **HELPI**, Piscis majoris species. Charta Guidonis Comitis Pontivensis in Tabul. Abb. S. Judoel: Ita quod si quis piscator cepit infra terminos maris circumadjacentes sturionem et salmonem, et porcum marinum, et Help. in jus cedit Ecclesie totatiter et integre. Vide Craspiaca.

¶ **HELPEROUP**, Subsidium, snppetia, Belgis Helpe, Gall. Secours, aide. Consuetud. Furnenses ann. 1240. ex Archivo Capituli Audomar: Qui de nocte ad Helperoup cum armis venerit, excepto capitulo et tortiosa nihil emendabit, nisi cum armis alio modo forefecerit. Similiter qui de die venerit ad Helperoup contra baninitos vel latrones, etc.

¶ **HELWIND**, Vide Hermannum Contractum pag. 52. Edit. Canisi.

¶ **HELUCUS**, pro Elucus. Capitis gravitas a vino creata. Tertullianus de Corona cap. 7: Harpocracion industria hederaum argumentatur, quod hedera natura sit cerebrum ab Heluco defensor.

¶ **HELVEATENSES**, Idem qui Helvii seu Vivarienses. Stat. eccl. Tullens. MSS. fol. 76. r. Sunt autem alii (Confratres ecclesie nostrae) extra diocesim ab antiquo, videlicet... Helveateses, pro quibus tenetur smel in anno solemniter missam celebrare pro defunctis.

¶ **HELVIVS** [Helvus. (Isid. Or. 19. 28.)]

¶ **HELVITICE**, Liber S. Miraculo S. Dionysii cap. 14: Haud Helvitice hatoe, quod loquar pro Dionysio, cum qui sanctorum sociatus in celo pollet exeriti-bus, apologia nostra minime indignat.

¶ **HEMERŌ**, Aprax, in Gloss. Lat. Graec. ubi Goldastus ad S. Valerianum cmendat Hamero: aunc vide pag. 63. Adde ex Castig. in utrumque Glossar. Ieg. Hemeroceua, ex Gr. ημεροκοια.

¶ **HEMUS**, Virgil. Grammat. pag. 138: Sani (pronominia) que tetracasibus dekinantur, ut Helus, helius, heli, helium; helia, etc.: helum, etc.

¶ **HEMERODROMI**, Quasi diurni cursores, tabellarii, a Graeco ημερ. dies, et δρομος, cursus. Historia caedis SS. in Sina auctore S. Nilo tom. 1. Januar. pag. 362: Et ad eum quidem mittunt duos ex eis qui apud ipsos occurrunt Hemerodromi accusantes quod intra frequent federa.

¶ **HEMEROTROPHUS**, Diurnus cibus. Gr. ημεροτροφος. Vide supra Chaniz.

¶ **HEMICYCLUS**, Semicircularis. ημικυκλος, semicyclus, in Gloss. Gr. Lat. Occupante locum fornice Hemicyclo, apud Murator. tom. 18. Script. Ital. col. 50.

¶ **HEMIGRANEA**, HEMIGRANIA, Dolor medullae et totius capitis. Gall. Migraine, a Graeco μετα; et σπινθη. Vita S. Bernardini Senensis tom. 5. Mail pag. 265. Doloremque totius dextrae partis capitis patiebatur continuus, quod Hemigranea a medicis nuncupatur. Miracula B. Coletae tom. 1. Martii pag. 596: Ad minus semel in mense pati consuevit gravem et acerbum valde capitis agritudinem

cum ejusdem maximo dolore, quam medici Hemigraniam vocant.

¶ **HEMINA**, in Regula S. Benedicti cap. 40. est certa vini mensura, quam Monachis sufficere per diem existimavit, de cujus quantitate multa habent Regulae Interpretes, quae collegit Haeftenus lib. 10. Disquis. Monast. Tract. 4. disp. 2. ac praesertim nuperus Scriptor in Dissertat. Gallica de vini hemina et libra panis in Regula S. Benedicti, edita ann. 1867. [Adde Menardum in Concordia Regularum, Martenium in Commentario ad Regulam S. Benedicti et Johannem Peilger in Dissertat. Gallica de libra panis et de vini hemina S. Benedicti ad calcem Dissertat. de Arca Noe. Emina apponit libram unam, quae geminata sextarium facit; habet drachmas centum. Papias. Epistola Theodemari Abb. Casiniensis an. circiter 790. ad Carolum M.: Quas duas mensuras aestimaverunt majores nostri Emina mensuram esse.] Charta anni 838. pro monasterio Deiparae Süssion: Vini modii 600. et mellis modii 10. ad dandas omni tempore regulares Eminas, vel in solennitatibus mixtas parasque potiones propinandas. Alia Caroli C. ann. 872. in Hist. ejusdem Monasterii pag. 438: Ad cotidianum vero vel festivum potum a Praeposito loci annua in 250 modii eis dabuntur, quando melis fuerit vini abundantia; et haec mensura per dies singulos. Sacerdotes Eminam, id est, tres libras; Diacones duas; Subdiacones, vel minorum ordinum Clerici, unicam vini libras accipiant.

Apud Palladium de Architectura: Cyclybi novem Heminam faciunt. Heminamque sextarium complent. Sextarii sex congeum reddunt. Scriptum de ponderibus et mensuris, laudatum a Mabillonio: Libra una et semis Heminam facit: duae Heminam sextarium reddunt. Vide Gloss. med. Graecis. in Havuz. col. 478. et Append. col. 80. et quae in hanc rem commentatur idem Mabillonius in Praefat. ad tom. 5. Vitar. SS. Ord. S. Bened. num. 158.

¶ Quidquid sit de celebri controversia quae circa heminam vini inter eruditos viros olim versata est, certum omnino est non ejusdem capacitatis ubique existitisse hanc mensuram, etiam in Galliis nostris. In quibusdam locis circa Belliolum Heminam vini eadem est ac semi-asinata: Asinata vero valet octo quartas vini. In Delphinatu Heminam vini aequivalet sextario: utraque enim mensura 2. s. perinde aestimatur in Traactu D. de Bossieu. Aliae autem differentiae colligi possunt ex auctoribus a D. Lancelot in Dissert. de Heminam vini laudatis. plerosque licet illo, um in est matione hujus mensurae, potius ad usus suos respexisse, quam ad intimum illius capacitatem, mihi vix dubium sit.

¶ Vocabul. Cassin. ann. circ. 700: Emina vini habet uncias xvj. Emina mellis habet uncias xliij.

¶ **EMINA**, [et EYMINA], Mensura frumentaria. Charta Rogerii Vicecom. Biterrensis ann. 1149. apud Catellum lib. 4. Retum Occitan: Et si forte aliquis homo vel femina Biterria vendiderit suum bladum ad suam Eminam vel sextarium, etc. In Consuetudine Divionensi dicitur Emina constare 2. bichetis: En l'esmine de grains mesure d'illec a 2. bichets, etc. Vide eundem Catellum in Hist. Comitum Tolos. pag. 218. [Capitul. gener. MS. S. Victoris Massil. ann. 1227: Statutum quod census bladi qui debent solvi

Monasterio de Prioratibus, ad Eminam Massiliensem quae nunc currit soloat de caetero. Instr. ann. 1309. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 86: De quacumque quantitate bladi venditi, videlicet de una Heminam, ut supra, capitur una caezola pro qualibet Heminam. Inventarium MS. ex Archivo Principis de Rohan: Item unam Eymnam frumenti et 5. picas quae servantur Petrus Verderii, etc. Salsimentum Comitatus Tolosae apud D. la Faille tom. 1. Annai. Tolos. Inter Probat. pag. 17: Et unam Eminam bladi de quolibet foco habente bestiam corregii, etc. Tabular. Casae Dei: Et dono ad Bonamfontem 1. Eminam de eglic.]

¶ Nec minus variavit Heminam solidorum quam liquidorum: pro sextario interdum accipitur. Charta ann. 1242. xvi. Eynnas seu sextaria annonae ad mensuram Aquae... Unum modium seu xvi. sextaria. Ita etiam in novo Custumar. tom. 4. part. 2. pag. 1008. art. xi. ubi Heminam per vocem Selier reddidit Galicus interpretas. Alibi Heminam duos bichetos valet: cujus ponderis fuerit apud Massilienses utcumque aestimare licet ex Statutis ejusdem civitatis lib. 1. cap. 53. num. 4: Decernentes similiter quod nullus faciat saumatum portantiam ad molendinum in qua vini plus quam septem Eminas annonas. Allicubi Heminam Massiliensis 8. civaderias continere dicitur: civaderia vero fere equiparatur modio Parisiensi.

¶ Emina bassa, eadem atque rasa, quae cumulatè opponitur. Charta ann. 1344. in Reg. 87. Chartoph. reg. ch. 45: Item relicta Simonis Bernerri unam Eminam bassam... Item Mathias Marmerri unam Eminam aevae ad mensuram bassam. Ymal, in Testam. Isabellae dom. de Baucement ann. 1407. ex Bibl. reg.: Je donne aux quatre ordres mendians... chascun vini Ymal de froment. Fluries libi. Apud Castellionem ad Sequanum sextarius constat duabus bichetis, hemina vero duobus bichetis, ex Terrerario ejusd. in Cod. reg. 9888. 2. Les deux bichets font une Emina; les deux Emines font un selier; douze seliers font un may de blé.

¶ **EMINATA**, Eadem notione, idem ac Sextarium. Gall. Selier. Charta Wilhelmi Montispessul. domini ann. 1109. apud D. Brussel de Usu feud. tom. 2. pag. 728: Sestairalaticum dono vobis de omni blado, et de omni legumine, et de farina... si mensurantur cum sestairale vel Eminata. Ubi particula vel explicativa est, non disjunctiva: utriusque enim mensurae eadem est praestatio. Tabular. B. M. Accincit: Requist etiam ix. denarios censuales et unum Eminatae aevae.

¶ **HEMINALIS SALSIS**, Mensura unius heminae salsis capax, simul et praestatio quae pro distractione salsis exsolvitur, duodecima scilicet heminae pars de una quaque vectura. Charta ann. 1309. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 81: Joannes de Auris... dedit, vendidit... quiddam juria... habebat, et in rebus quae inferius subséquuntur; videlicet in Heminali salsis de Mura, cum quo Heminall mensurare consueverunt et debent, et dicitur Joannes venditor pro dicto Heminalli accipere debebat et consuevit, ut inferius sequitur, videlicet pro quolibet animalis portante sal ad vendendum in dicto mandamento, unam moydam, de quibus valet duodecim unam Heminam salsis.

¶ **HEMINATA**, Modus agri unius heminae capax. Stat. Avenion. lib. 1. rubr. 18. art. 1. pag. 52: Ad rationem certae pecuniae pro qualibet Heminata praedio-

rum. Ibid. rubr. 48. art. 1. pag. 133. Ad solutionem pro modo iugerum seu numeri Heminarum.

EMINATA TERRE. Modus agrum unius heminae capax, ut modicata, unius modii, etc. *Eminae de terre*, Arvernis, *Eminata terre*, in Charta Raimundi Comitis Tolosani ann. 1248. in Regesto Tolosano (Camera Comput. Paris. f. 46. Charta ann. 1300. in Regesto Philippi Pulcri Regis Fr. ann. 1269. Tabularii Regii n. 47. Tres caronatas, et unam Eminatam terre, cum quodam pradello, etc. Alias vide in Tabulario S. Dionysii de Capella Diocesis Bituric. Ch. 104. et in Tabulario Absiensis Monasterii apud Duchesium in Hist. Castanereni pag. 3.

EMINAGIUM. Praestatio ex quacumque emina frumenti, aut aliteriis granii. (Charta Philippi Aug. Reg. Franc. ann. 1183. in Chartophylacio regio Regest. 91. Ch. 448. Dedit etiam eidem unum modium frumenti ad mensuram Parisiensem in granchia sua Compendii, vel Eminagio illius oppidi. Sias heminarum, Impositio, praestatio Eminagii, in Charta ann. 1261. Vide Sias Aminage, in Charta Johannis Reg. Fr. Regest. 91. Chartophylacii regii num. 502. De lever aussa Aminage de boulangiers faisant ou vendans pain de leur labour. Ibidem: Item, quant à l'Aminage que le veztier demande aus Talemeters de blief que is culent, qui est leur labour et heritage.) Charta ann. 1278. Joannis de Vergeio Senescalli Burgund. Item volo et concedo, quod si ego vel haeredes mei in villa seu castro de Fontisenna... aliquid forum seu nundinas... faceremus vel institueremus, quod dicti Religiosi totum Eminagium dictarum nundinarum, habeant et percipiant. In Regesto teodorum Burgundiae 2. part. fol. 97. fit mentio Eminagii Divionensis, in Charta anni 1245. Vide Pisa.

* Charta ann. 1197. ex Tabul. S. Petri Carnot. Concessi insuper eisdem theologum et Eminagium singulis diebus, hominum nundinarum, habeant et percipiant. In Regesto teodorum Burgundiae 2. part. fol. 97. fit mentio Eminagii Divionensis, in Charta anni 1245. Vide Pisa.

EMINA, Eadem notione, nisi fallor, qua Eminagium. Testam. Guinardi Comit. Ruscini. ann. 1173. in Append. ad Marcan Hisp. col. 1360. Relinquo etiam eis (Templariis) ipsas Heminas de Perpignano.

EMINA, pro Eminas, in Charta ann. 1136. apud Joffredum in Nicænsibus Episcopis pag. 167.

EXEMINA, Eodem significatu. Charta Borelli Comit. Barcin. ann. 904. in Append. ad Marcan Hispan. col. 884. Dedit ego Borellus Comes et Marchio... restatorem de civada, et Exeminam unam de vino.

* HEMIOLIUM, Sescupulum. Glos. Gr. Lat. ἡμισίων, Sescupulum. Ponnit. vetus MS. ex Conc. Nicæno cap. 17. Si quis inventus fuerit... usuras accipiens aut ex inventione aliqua, vel quolibet modo negotium transiens, aut Hemiolia, id est sexupla, exigens, vel aliquid tale prorsus accipiens turpis lucri, dejectatur a clero, et a litibus exstat a regula. Eadem habet Concil. Aquigr. cap. 40.

* HEMIOLIUS, Numerus sesquialter, apud Gell. lib. 18. cap. 14. Glosar. Lat. Ital. MS.: Hemiolus, che tene tuto, e poy mezo.

* HEMIPLEXIA. Paralysis, qua dimidia pars corporis laborat. in Epist. Andr. Morelli ad Jac. Perizon. ex edit. Amstel. ann. 1702. pag. 8.

* HEMIPODIUS. [Qui est semipes. (Mar. Vict. p. 2615.)]

* HEMISIUM. Species monetae dimidia pars assis. Hist. Miscell. apud Murator. tom. 1. part. 1. pag. 162. Et ita processerunt jactantibus Imperatoribus hypatiam et trimisia et Hemina et numismata nova usque ad magnam Ecclesiam.

1. HEMISPERIUM, pro Hemisphaerium, Quilioni.

2. HEMISPERIUM, Instrumentum vitreum in modum sphaerae dimidia, vel in orbem efformatum, quo ad lintea leviganda utebantur. Bernardi Ordo Cluniac. part. 1. cap. 54. Quando vero levigantur eadem corporata cum vitreo Hemisperio, unus eis subternitur pannus, nec ponuntur unquam super lignum nudum.

* HEMISPHERIUM CONSUMMARE, Tempus terrae, interpretibus doctis Editoribus ad Mirac. S. Bertini tom. 2. Sept. pag. 539. col. 1. Sed cum Hemisphaerium, nihil ibi prevalentis, consummarent, et, nedum dicamus, aliquid proficerent, etc.

* HEMISECLA. Dimidium sicuti, Germanis scell, sive sicuti, quod est quarta pars unciae apud Graecos et Latinos. Heptadannus de Vita S. Wiboradi lib. 1. cap. 14. Cum nocent de tot talentis Hemiseclas vel obolos observare. [Vide Emisecula.]

* HEMITOGIUM. Papias MS. Bituric: Emitogium, dimidia toga; Hermitogium, Johann de Janua.

* HEMITRITATUS. Semitertiana febris, Gallice fevre double tierce. Glos. Lat. Gall. Sangerman: Hemitriteus, Fievre ague. Acta S. Raynerii tom. 3. Junii pag. 454. Enricus quondam Romelle habens Hemitriteum, possuit corrigiam B. Raynerii sub capite suo, et continuo dimisit eum febris. Eadem notione Martialis Epigram. 91. lib. 12.

Pro sane, sed caro, votum Marco fecit amico. Cui gratia, et ferens Hemitriteus erat.

Vox ducta a Graeco ἡμιτεριος, Semitertianus.

* HEMMETHE, Modius, mensurae frumentariae species, apud Holsatenses. Helmodus lib. 1. Chronici Savorum cap. 92. Et solverent de manso sex modios siliginis, et octo avenae, illius, inquam, modii, qui vulgo dicitur Hemmethe.

* HEMOSUS, Odium. Glos. Isidori. Ita etiam in Excerptis Pitbœi. Bonaventura Vulcanius suspicatur legendum, Henosus, odiosus, unde forte Gall. Haineuz.

* HEMUM, Lo parlamento, et modulazione, in Glosar. Lat. Ital. MS.

* HENAPUS, Vas, patera. Tabularium Majoris Monast.: Accipit de substantia S. Martini optimas Henaphos corneis et unum equum. Vide Hanapus.

* HENATINI, Gigantes sive robusti sive potentes, aut humiles consurgentes, in Glosis Lat. Gall. Sangerm. MSS. et in Amatheia ex Catholico Joh. de Janua. Vox procul dubio detorta ab Enac vel Enacim, de quibus num. 13. 84. Ibi vidimus monstrum quendam filiorum Enac de genere giganteo, quibus comparati quasi locustae videbamur; et Deuter. 2. 11: Quasi gigantes crederentur, et essent similes filiorum Enacim.

* HENEGARIUS, Machina bellica. Stat. Ferrar. ann. 1279. apud Murator. tom. 2. Antiq. Ital. med. ævi col. 506: Quod quoescumque mutabuntur capitanei et cus-

todes castrorum, ... potestas teneatur mittere ad predicta loca unum bonum notarium... qui scribat statum scilicet loci, scribendo solaris, assidus, cusilas, Hendegarios, Eques, similiter. Glos. Sangerm. MSS. num. 501.

* HENEDPENNY, Monasticum Anglie. tom. 2. pag. 827: Sint quieti... de cheuagio, et Henedpenny, et bucalli, et tristria, etc.

* Forte gallinagium, ex Saxon. Hen, vel Henne, gallina, et Penny, denarius. Vide Gallinagium.

* HENEUNTE, pro Ineunte. Prefatio Francisci Blanchini apud Murator. tom. 8. pag. 81: Epitaphium: Hic requiescit in pace Eusebia religiosa magna ancilla Domini, qui in seculo ad Heneunte etate sua viri seculares annus XIII. et ubi a Domino electa est in Monasterio SS. Cyriaci servit annus quinquaginta, recessit sub die pridie Kald. Octobris indictione sexta.

* HENGEN, Carcer, custodia, ergastulum: ex Saxon. Henghen, et Hengenne, quod idem sonat. Leges Henrici I. Regis Angli. cap. 63: Si quis amicus destitutus, vel alienigena, ad tantum laborem veniat, ut amicum non habeat, in prima accusatione ponatur in Henghen, et ibi sustineat, donec ad Dei iudicium vadat. In Legibus Politici Saxonicis Canuti cap. 32. que eadem habent, Henghen, per carcannum, id est, carcavem redditur.

* HENGHWITA. Vide Hangwith.

* HENGISTE, Charta Arnulfi Imp. ann. 898. in Metropoli Salisburgensi tom. 8. pag. 62: Cum curtibus et edificiis... agris, pratis, pascuis, silvis, foresto ad Hengiste, aquis, aquarumque decursibus, etc. Kiliano, Engist, est equus, caballus. igitur forestum ad Hengiste, fuerit forte usus silvæ ad pabulandos equos.

* HENGISTFOOTER, Cui cura equorum demandata est, maxime qui eorum pabulum curat, a Germ. Hengist, equus, caballus, et Footer, pabulum. Charta Ludov. reg. ann. 963. apud Meichelbec. tom. 1. Hist. Frising. pag. 151: Delegavimus cum curtibus et casis aliisque edificiis, familiis, et utriusque sexus mancipiis, parascaltis, sindmannis, Hengistfootris, etc. Hengistfootris, in alia ann. 1077. apud eund. tom. 2. pag. 518. Hinc emendandæ videntur Chartæ laudatæ in voce Hengistnotus.

* HENGISTNOTUS, Charta Ludovici Regis ann. 892. in Metropoli Salisburgensi tom. 1. pag. 130. Quædam familiis utriusque sexus, mancipiis, parascaltis, sindmannis, Hengistnotis, censibus, campis, etc. Alia Henrici Imp. ann. 1039. pag. 147. habet Hengistnoteris, alia denique ann. 1057. pag. 151. Hengistnotus. Vide Hengistnoter.

* HENGLBYTA, perperam pro Hengvitha, in Literis Henrici Reg. Angli. ex Regest. 92. Chartophylacii regii Ch. 58. Vide Hangwith.

* HENKINI, dicti per contumeliam Rheni incolæ, die Henchen, vel Hencken, carnifices, furciferi. In Vita Caroli IV. Imperat. Si pater notus arrivperit istas pecunias, disperget eas inter Rheninas Henkinos, et sic decepti manebimus et illius.

* HENOSIS, Adunatio, unio, convocatio: ab ἐνωσ, adunatio: unus est ex æquibus Valentianis, apud Tertull. advers. Valentianum 3.

* HENOTES, [ἑνωσις, Unitas. Unus ex æquibus Valentianis, apud Tertull. advers. Valentianum. 37.]

* HENOTICUM, ex Gr. ἑνωτικόν, Edictum de unitate Ecclesie, quomodo appella-

tum illud, quod Zeno Imper. suscepit. Victor Tunnenensis. Anastasius Imp. hereticorum Synodum faciens Henoticum Zenonis confirmat. Habetur illud apud Esagrillum. Vide Unitinum.
 † **HERRICI**, Dieti denarii auri ab Herico II. Rege cusi. Vide in *Moneta*.
 † **HERRICIANA** HERRICIS, dicitur Simonia, ab Henrico IV. et V. Imperatoribus, qui Episcopatum et Ecclesiarum investiturae pretio accepto conferre solebant. Guillelmus Aputiensis lib. 3. de ciest. Norman.

... Qui Rex Henricus ab illo Damnatu fuerat, propter commissas nefandis Agravatis modis, nec enim venundare sanctas Ecclesias vertit, jerventem dogma colibat Simonia, et nullum donat pontificalitatis.

Vide Gaufridum Vindocinensem lib. 3. Epist. II. et Notasad Alexandrem pag. 158.
 † **HENSA**, HENSATA LIGA, Vide *Hansa*.
 † **HENICH**, Picardis, Septimentum ex palli, ut opinor, nisi legendum sit *Henich*. Vide in *Hutten*. Sentent. arbitr. ann. 1268. in Reg. 58. Chartoph. reg. ch. 53. Et colono. . . . quis vidit religiosus ne possent anclore ledit fosse, ne decuberit dudit ut sen par Henich ou cloutare aure. . . . Lesquis (acort) fait mention des Henis, des voies, des nets, des ouretures et des resures. Forte ab *Henel*, Palus, stipes. Chartul. magn. nig. Corb. ch. 65. fol. 59. r. Jehans Pains faisoit amener à Corbis, des à volture qui devoit fonde; par raison de le volture le geni de l'eglise present un Henel en le carole; Jehans Pains devandis s'en doli à le gent le roy, et disoit que li Henyaus estoit siens; et li fu li Henyaus recueus.

HERDFEST, Mansionarius: ex Saxon. heord, focus, domus, et fæst, fixus. Unde Lambardus vocem hanc per astro astrictus reddit: est autem astrum idem quod domus, ut suo loco dictum est. Leges Canuti Regis cap. 40. Non si. aliquid libero rectitudine dignus, sit *Herdfeste*, sit folgaricus, sit in lun. Irudo et in plegia constitutus. Vide *Huida-efest*.
 † **HERDPENI**, Præstatio pro quolibet foco: ex Saxon. heord pening, voce conflata ex heord, domus, focus, et pening, denarius, proprie autem is, qui vulgo *Romeacet* dicitur, et Romyno Pontificali pendebatur. Leges Edgaris Regis cap. 5. apud Bromptonum. Omnia *Herdpeni* reddat ad festum S. Petri, et qui non persolverit ad terminum illum, defecrat cum Romne, etc. Vide *Denarius S. Petri* et *Harthenny*.

† **HERDPENING**, Eadem notione. Vide in *Elmesfeh*.
 † **HEPA**, Coensidix, Angl. Hip. Chart. ann. 1262. apud Lappenb. Imit. Pader. Hanseat pag. 57. *Baco sive flek, obolum; Hefa* 1. denarium.

† **HEPTADOGMA**, Sermo de septem artibus. Compendium juris et Consuetud. Universitatis Paris. per Robertum Goulet Edit. 1517. fol. 17. *Præterea supplementum de duobus artibus et Heptadogma pro erigendo receter gymnasio, multis cum alijs utilibus documentis.*
 † **HEPTAMARON** Donatio S. Rudesindi pro Monast. S. Salvatoris de Cellanova: *Heria*, historia ecclesiastica. *Heptamaron*, generatim. expositio *Trinitatis*, et collationum. Forte legendum *Hexaemeron* a Græco ἑξαήμερον, Liber satis notus de sex diebus quibus mundus conditus est.

† **HEPTAMYXOS**, Lucerna septem myxos seu nares, ut alii vocant, habens. Hespignus lib. 5. cap. 10. *Lucerna que sub candelabro ponitur, ante sub modio*

erat, id est, sub legis mensura, nunc est sub gratiæ plenitudine, Heptymyxa frequens lumen effundens. Ita Hofmannus.

† **HEPTAPHONOS**, ἑπτάφωνος, Habens voces septem. Theogerus Episc. Metensis apud Bernardum Pez tom. 1. Anecd. Pæfat. pag. xv.

† **HERIATICUS**, EPTATICUS, corrupte pro Heptateuco, seu Tomo sacrorum Bibliorum primo, continente *Pentateuchum* Moysi, et sequentes 2. libros Josue et Judicum. Uguio: *Eptaticus, vetus est Testamentum, quinque libri Moysi, see Josue, septem libri Judicum.* (Sic in MS.) Oecurrat apud S. Hieronymum in quest. in libr. I. Paralipom. cap. 2. in Regula S. Benedicti cap. 42. in Vita B. Joannis Abbatis Gorziensis n. 81. apud Aratore lib. 1. Hist. Ecclesiast. cap. 17. Gregorium M. lib. 12. Ep. 30. Alcuinum Ep. 27. in Statutis Guignonis Cartusie isis Ord. cap. 4. in Antiq. Statutis ejusdem Ord. I. part. cap. 9. Ordinem Vitalum pag. 470 etc. Vide *Juratum* a Epistolae Ivonis Carnotensis. Ex his erandandum Poema Alcuini præfatum Bibliothecæ, seu libris sacris, editum lib. 2. Commentar. Bibl. Casarea pag. 406.

† **HERIATICUS**, EPTATICUS, corrupte pro Heptateuco, seu Tomo sacrorum Bibliorum primo, continente *Pentateuchum* Moysi, et sequentes 2. libros Josue et Judicum. Uguio: *Eptaticus, vetus est Testamentum, quinque libri Moysi, see Josue, septem libri Judicum.* (Sic in MS.) Oecurrat apud S. Hieronymum in quest. in libr. I. Paralipom. cap. 2. in Regula S. Benedicti cap. 42. in Vita B. Joannis Abbatis Gorziensis n. 81. apud Aratore lib. 1. Hist. Ecclesiast. cap. 17. Gregorium M. lib. 12. Ep. 30. Alcuinum Ep. 27. in Statutis Guignonis Cartusie isis Ord. cap. 4. in Antiq. Statutis ejusdem Ord. I. part. cap. 9. Ordinem Vitalum pag. 470 etc. Vide *Juratum* a Epistolae Ivonis Carnotensis. Ex his erandandum Poema Alcuini præfatum Bibliothecæ, seu libris sacris, editum lib. 2. Commentar. Bibl. Casarea pag. 406.

† **HERIATICUS**, EPTATICUS, corrupte pro Heptateuco, seu Tomo sacrorum Bibliorum primo, continente *Pentateuchum* Moysi, et sequentes 2. libros Josue et Judicum. Uguio: *Eptaticus, vetus est Testamentum, quinque libri Moysi, see Josue, septem libri Judicum.* (Sic in MS.) Oecurrat apud S. Hieronymum in quest. in libr. I. Paralipom. cap. 2. in Regula S. Benedicti cap. 42. in Vita B. Joannis Abbatis Gorziensis n. 81. apud Aratore lib. 1. Hist. Ecclesiast. cap. 17. Gregorium M. lib. 12. Ep. 30. Alcuinum Ep. 27. in Statutis Guignonis Cartusie isis Ord. cap. 4. in Antiq. Statutis ejusdem Ord. I. part. cap. 9. Ordinem Vitalum pag. 470 etc. Vide *Juratum* a Epistolae Ivonis Carnotensis. Ex his erandandum Poema Alcuini præfatum Bibliothecæ, seu libris sacris, editum lib. 2. Commentar. Bibl. Casarea pag. 406.

† **HERIATICUS**, EPTATICUS, corrupte pro Heptateuco, seu Tomo sacrorum Bibliorum primo, continente *Pentateuchum* Moysi, et sequentes 2. libros Josue et Judicum. Uguio: *Eptaticus, vetus est Testamentum, quinque libri Moysi, see Josue, septem libri Judicum.* (Sic in MS.) Oecurrat apud S. Hieronymum in quest. in libr. I. Paralipom. cap. 2. in Regula S. Benedicti cap. 42. in Vita B. Joannis Abbatis Gorziensis n. 81. apud Aratore lib. 1. Hist. Ecclesiast. cap. 17. Gregorium M. lib. 12. Ep. 30. Alcuinum Ep. 27. in Statutis Guignonis Cartusie isis Ord. cap. 4. in Antiq. Statutis ejusdem Ord. I. part. cap. 9. Ordinem Vitalum pag. 470 etc. Vide *Juratum* a Epistolae Ivonis Carnotensis. Ex his erandandum Poema Alcuini præfatum Bibliothecæ, seu libris sacris, editum lib. 2. Commentar. Bibl. Casarea pag. 406.

† **HERIATICUS**, EPTATICUS, corrupte pro Heptateuco, seu Tomo sacrorum Bibliorum primo, continente *Pentateuchum* Moysi, et sequentes 2. libros Josue et Judicum. Uguio: *Eptaticus, vetus est Testamentum, quinque libri Moysi, see Josue, septem libri Judicum.* (Sic in MS.) Oecurrat apud S. Hieronymum in quest. in libr. I. Paralipom. cap. 2. in Regula S. Benedicti cap. 42. in Vita B. Joannis Abbatis Gorziensis n. 81. apud Aratore lib. 1. Hist. Ecclesiast. cap. 17. Gregorium M. lib. 12. Ep. 30. Alcuinum Ep. 27. in Statutis Guignonis Cartusie isis Ord. cap. 4. in Antiq. Statutis ejusdem Ord. I. part. cap. 9. Ordinem Vitalum pag. 470 etc. Vide *Juratum* a Epistolae Ivonis Carnotensis. Ex his erandandum Poema Alcuini præfatum Bibliothecæ, seu libris sacris, editum lib. 2. Commentar. Bibl. Casarea pag. 406.

† **HERA**, HIEREA, Ager, aut locus, qui nec colitur, nec aratur. [Vel potius idem quod mox *Heratis*] Charta ann. 1286. in *Tabular. Calensi* pag. 130. *Rescipiant de cætero. . . . unum obolum super Hevis de Beomonte, et sex denarios super quadam Hera de Buseviaco. quinque denarios de duobus Heris de Gromont et 11. den. de prato suo de Gromont.* Vide *Area* 1.

† **HERA**, JUNO, Græc. Ἥρα, Gobel. Persona Cosmodr. at. 6. cap. 38. *Quod Hera colchata a Saxonibus videtur ex eo, quod adhuc quidam vulgares recitant se audivisse ab antiquis, prout et ego audivi, quod inter festum Nativitatis Christi et festum Epiphaniæ Domini, Domina Hera solat per æera, quoniam Junoni apud Gentiles æer deputabatur. Et quod Juno quandoque Hera appellatur, et depingebatur cum tintinnabulis et alis, dicebant vulgares, prædicto tempore. Vrove Hera seu corrupta nomine Vro Here de Waghel, et redabant illam sibi conferre verum tenporalium abundantiam. Hoc spectant que de nocturna quarundam mulierularum equitatione retulimus in voce Diana: ubi Diana Herodiadem adjungi apud recentiores, qui de hac superstitionis specie scriperunt, observare cuique promptum est: quænam vero sit illa Herodias definire haud ita facile. Rem illustrat Gobel. Persona loco mox laudato, uno Herodias cognomen Junoni, quæ Hera vocabatur, tributum esse putat Schilterus, quem videmus in Glossar. Teuton. v. *Chernoburge* Quid si ex Hera Diana, ut scriptum erat, *Herodiadem* facili lapsu finxerunt.*

† **HERA**, Caput, sectio. Vide *Area* 1.
 † **HERACLEA**, *Statua Hercules*, Sic Glossar. MSS. ad illud veteris Interpretis Ale-

xandri Iatrosophista lib. 9. Passio. ubi de Ligaturis et Characteribus: *Aliud de lapide medicamentum: sculpens in eo Heracleam rectam suffocantem leonem includens in annulo auro, et dabis ad utendum in digito, et sanus erit.* Vide l. 10. pag. 582. Edit. Græc. Lat. Joan. Guinterii. Nam dum nude in hoc Glossario Alexandrum Iatrosophistam laudamus, ejus veterem Interpretem intelligimus, pridem editum, et quem MS. cum Glossis legitimus ex Bibliotheca Regia. Ejusmodi forte est gemma, quam servat Gazophylacium RR. PP. Canoniorum Regular. S. Genovefæ Parisiens. in qua sculptus Hercules leonem suffocans, cum hisce characteribus sat male formatis ΚΥΡΑΙΟΝ. Hanc propediem vir doctissimus C. du Moutin, Ordinis Procurator Generalis cum alijs rarioribus ejusdem Gazophylaci monumentis publicabit. [Rem feliciter præstitit.]

† **HERACLIA**, vox Architectonica, Gall. Terme, Telamon. Gregor. Turon. de Glor. Mart. l. 1. cap. 65. *Erectis tamen partibus super altare ejus illius, turrem ecclesiæ arcibus eraxerunt.*

HERALDUS, vel **HARALDUS**, Fecialls, vulgo *Herauld*, de ejus officio, sic Nicolaus Uptonus lib. 1. de Militari officio cap. 12. *De Heraldus. Ex quibus quidem Prosecutoribus (de quibus suo loco) creari debent, postquam autem exercerint per septennium, alii nuncios majores, qui Heraldus armorum nuncupantur. Quorum officium est minores nuncios creare, ut superius dictum est, multitudinem populi faciliter numerare, tractatus inter Principes matrimoniales et pacis inchoare, diversa regna et regiones visitare, Militiam honorare, et singulis actibus Militariis interesse desiderare, clamores publicos et proclamationes in torneamentis et similibus actibus Militariis ordinare, fidelem negotiorum relationem inter hostes deferre, et neutri favere parti in actibus bellicis, aut in pugna, que inter duos aliquando nobiles geritur inclusos; sed omnia per superiores parti vel partibus mandata, seu a parte partis, fideliter et sine palliatione nuntiare.*

Et isti debent portare lunicam armorum dominorum suorum, et eisdem indui eo modo sicut domini sui, cum conflictibus fuerint vel torneamentis, ad illius periculis bellicis, vel cum per aliquas regiones equitaverint extraneas. Item in consuetis et navigiis, ac Regum et Reginarum coronationibus, et Principum, Ducum, et eorum magnorum dominorum solennitatibus, dominorum suorum tunicis uti possunt; et tenentur in regionibus et regnis, licet extraneis, ad honorem suorum et magnificentiam dominorum.

Qui quid in Heraldus aliquando creantur in actibus bellicis, ut aliquis Rex vel Princeps cognoscens industriam Prosecutoris sui, antequam cum hostibus congressum habeat, Prosecutorum suum in presentia commilitonum novo nomine nominabit, industriam, fidelitatem, diligentiam, honestatem, et facilitatem prædicti sui Prosecutoris commendando, eundem nominabit, ipsumque vel terris aut fodo sufficienti dotabit, et arma congruentia eidem et suis hereditibus assignabit.

Creantur insuper Heraldus aliquando in Regum vel Reginarum coronationibus, seu torneamentis, eodem tamen modo, ut supra. Et est sciendum, quod *Heraldus*, ut supra dicitur, creatus jurare debet, ut sequitur, alio Heraldus veterano sic dicente: Tu jurabis, quod omnia capitula in juramento Prosecutoris contenta fideliter ob-

servabis, tractatus et negotia quecumque tibi commissa secundum iudicium et planam veritatem exequeris. Non eris in damnum domino tuo specialis in suis secretis, que tibi ut secreta ab eo committantur, vel de suis munitionibus, per quas tutus esse potiss. Nec eris domino tuo in damno de suis possessionibus. Sic te Deus adjuvet, et sancta crux Dei. Sed de Heraldorum sacramentis et creatione, audiendus in primis Philippus Burgundie Ducis Heraldus, dictus Toison d'or, ex Tractatu MS. cui titulus ejusmodi est : Comment le Roy d'armes des Francois fut premierement creé, et puis nommé Monjoye, et la façon de son noble couronnement, les sermens qu'il doit faire, ses droitz aussty, et tout ce qu'il est tenu de faire.

Quant le Roy est concludé et par son Conseil délibéré de faire son principal Roy d'armes des Franchoyz, nommé Monjoye, il dist à son Conestable, qu'il le ment à son Conseil, se le Conestable y est comme chief des armes, ou autrement à son premier Marissal, où seront pour celle cause seulement plusieurs Princes, Seigneurs, Barons, et gens d'Etat, qu'ilz nommeront sur le serment qu'ils ont au Roy, celluy qui mieulz et souffisant leur sanchiera. C'est assavoir tout premier noble, saige et vaillant Chevalier ou Escuyer sans repeuche de son corps, et qu'il ait tant exercié les armes et les loingtains voiajes, et ancien que bonnement ne püst les armes porter, sachant lire et escrire necessairement, et autrement non, pour les charges et ambassades secretes, que on luy porroit donner. Et de tous ceux qu'ilz seront nommés, en sera esleu un, qui samblablement pour la tres-noble excellence de la Couronne fault qu'il soit Chevalier, ainsi qu'il ensuivra.

Et quant il est esleu, le Conestable ou premier Marissal le fera à luy venir, et s'il n'y est, lui sera tantost escript : lora luy dira la nouvelle de son election. Savoir de luy se il porra ou voudra exercier et servir ainsi qu'il appartient, loyalement, diligemment, et honnestement à son pooir, et s'il l'accorde, on le fera venir devant le Roy, et son Conseil. Et lors le Roy luy dira, ou fera dire par son Conestable, ou premier Marissal, et generalement en recitant l'honneur, les vaillances, et autres biens, qui sont en luy. Et pour ce le Roy l'a esleu en l'office de son premier Roy d'armes de Franchoyz. Et lors le Chevalier ou Escuyer tres-humblement l'en remerchia. Alors luy sera donné pour prefixe et terme de aucune sollemnelle feste, la plus prochaine qui tiendra, se autres grans affaires ne anticipoient celluy jour auquel il se trouvera.

Et quant celluy jour sera venu, ledit Esleu ce matin s'en ira en une chambre à ce ordonné en l'ostel du Roy, et là seront les varrés de Chambre, qui le vestiront, de tous les habits royaux, comme la personne du Roy proppre, qu'ilz seront d'escarlante et tous fourrés de menu vair que le Roy luy donnera.

Et quant le Roy sera presque prest pour aller à la grand Messe, alors viendra le Conestable comme chief des armes et les Maressaulx aussty accompagnés de plusieurs Chevaliers et Escuyers, Capitaines de guerres, et autres, le mieulz que on pourra pour acompaignier l'Esleu à la grand Eglise ou Chapelle, là où le Roy voudra oyr le saint service celluy jour.

Alors se partiront premier d'eux à deux tous pousievans, puis les Heralux, puis les Roys d'armes des marches, puis des autres Princes subgett. Et puis ceulz du Roy tous les desrains, selon l'ordonnance

de leurs anciennes et nobles marches, et des Heralux les premiers croés. Et se aucun Roy d'armes ou Heralux d'autre Roy ou Prince estrange y estoit on le mettra au rang des Roys d'armes ou Heralux du Roy, en leur disant, que c'est pour l'honneur de leur Seigneur.

Après ces Officiers d'armes et Chevaliers n'est Chevalier, il viendra un Chevalier tout seul, qui portera une espée de Chevalier en son fourreau la croix contremont, de laquelle il sera fait Chevalier s'il ne l'est ; et s'il l'est, il n'en fault point.

Après ces Officiers d'armes et Chevaliers pour la dignité et excellence des armes du Roy viendra un autre Chevalier, qui sur une lance croisée en façon d'un confanon portera la tournele ou cotte d'armes du Roy, en la quelle sera fachie en la poitrine une couronne d'or et chargée de fines pierres precieuses, ou sera scullement esmailleté le blason du Roy et sera tenu de jamaes en porter nul de quelque autre Seigneur que ce soit.

Après ce Chevalier de la cotte d'armes viendra un autre Chevalier, qui en ses mains portera la couronne telle, et à l'honneur du Roy, que son bon plaisir sera.

Après ce Chevalier à la Couronne viendra le Conestable s'il y est, qui tiendra l'Esleu à sa dextre main, et s'il n'y est, il sera menés entre deux Maressaulx premiers.

Après le Conestable ou Maressault et l'Esleu viendront les autres Seigneurs et Capitaines de guerre, Chevaliers et Escuyers, qui pour l'honneur sont là venus, comme dit est.

Après cette ordonnance ledit Esleu sera mené en l'Eglise ou Chapelle, où que le Roy voudra le service de celluy jour oyr. Et la vis-a-vis du grand autel plus bas que l'oratoire du Roy sera sur un chaire mise le tapis veltu couverte moult honnorablement, en laquelle ledit Esleu sera assis ; et à ses deux côtés, les deux ou trois Chevaliers, qui porteront la Couronne, la cotte d'armes et l'espée, s'il n'est Chevalier, tant que le Roy soit là venu.

Et quant le Roy est arrivé, l'Esleu se levera de sa chaire en laquelle le Roy s'assiet. Alors le Conestable ou le premier Marissal prend l'Esleu, et estant à genoulz dist au Roy. Mon tres excellent Prince et Souverain Seigneur, veyez mesure tel, ou tel, s'il n'est Chevalier, voire Esleu qui est cy venu et se presente pour vous obeir. Et l'Esleu dist après : Notre Souverain Seigneur, il est ainsi. Après ce le Conestable ou Marissal se here sur piés, auquel il dist qu'il die ce qui luy a dit.

Alors luy dit, Mestre tel, ou tel, s'il n'est Chevalier, le Roy nostre sire qui cy est, m'a commandé vous dire, que pour le preudhomme, honneur, vaillance, et autres biens qu'ilz sont en vous, il vous a esleu pour son Roy d'armes, vous nommant son tres-noble et victorieux Roy d'armes et de Messigneurs de son Sang, qui dit est Monjoye. Auquel Seigneur presentement vous comme vray Chrestien jurez et prometés sur Dieu et les saintes Evangiles, escriptes cy-dessus en ce Mes sel, sur lequel à genoulz il tiendra à ses deux mains.

Et premierement que sur tout vous servirés le Roy de tout vostre pouvoir et savoir, et loyalement luy garderés en tous lieux son honneur et son bien là où vous serés, et de Messigneurs ses enfans, s'il en a, et luy revellerés son contraire, se le savés, ou à ses officiers, à qui il appartient. Le plus tost que porrés, se autrement par vous n'y est pourveu. Laquelle

chose ja pour ce que dist est, ne chellerés ne revellerés, comme la tres-honneste et honnorable office le requiert. Car celluy, à qui ceste office appartient, est et doit par tous les Princes Chrestiens estre faite ceste ordonnance en vostre office de Roy d'armes des Franchoyz dit Monjoye, et de tous autres Roys d'armes, des marches et Heralux, et aussty poursuivans d'Empires et des Royalmes et Seignouries Chrestiennes comme aux personnes publiques que vous serés, et les autres sont, se fausement ils ne se parjurent de ce qui ensuivra.

C'est assavoir, que vous ne direz ne revellerés les choses secretes, que vous porrés oyr ou presenter au Conseil du Roy ou autre Seigneur, qui se fera en vous, sans commandement ou ordonnance, ou de celluy ou ceulz, à qui il sera commis à la vous dire ou charger, et ce par nulle voie directe ne indirecte qui soit dit ou seu.

Item, que vous ne revellerés en quelque façon que ce soit emprins secretes d'armes d'amis ou ennemis, ne d'ennemis à amis Chrestiens, quant au regard de vostre office de personne publique, quant ils se fieront en vous, se par eux n'en estes commis.

Item que toutes charges d'ambassades, de rappors, et de commissionz, qui vous seront par le Roy ou ses Conestables, chargies, dictes et commises loyamment et diligemment à vostre leal pooir vous le direz, les ferés et vous en acquitterés, soient d'amis ou ennemis, et d'ennemis à amis, se des ennemis vous ne prenez la charge totalement.

Item, que pour amour ne pour haine, pour don ne pour promesse, ne en faveur de nulluy, ne blasmerés ne amendreres l'honneur de nul, quel qu'il soit, pour le donner, estre poité ne accroistrés à nul autre, ne aussty en fait d'armes blasmerés nulluy, s'il ne vous en est demandé par le Roy ou par ceulz, à qui il appartient, bu ara commis, s'il ne l'a par trop deshonneur, et trop évidemment destruy.

Item, que par vous ne sera fait rapport, ne à vostre pooir souffrirés qu'il soit fait nul poursuivant, s'il n'est premier noble, honneste, habille, sain et entier des choses evidentes de son corps, et sachant lire et escrire necessairement, et autrement non, et non pas par necessité.

Item, par la requeste de nul, quel qu'il soit, ne sera fait par vous rapport à quelcun Seigneur ne autre que son poursuivant soit fait Heralux, s'il n'est noble, saige, habille, honneste et souffisant pour ce faire, ayant servy l'office d'armes à l'honneur, c'est assavoir servy les frontieres, les fais d'armes en la guerre en ce Royaulme, s'ella y est, ou autres Seigneurs en leurs guerres ou voiajes, de quelz il doibt porter comme il doit aussty enseynement, et ce par l'espace de sept ans, s'il n'a grace de son Prince d'un an sans plus.

Item, que par vous ne sera fait rapport à petition de quelconques il soit de témoiner que un Heralux portant vice deshoneste sur lui, soit digne et souffisant d'estre Roy d'armes de aucunes marches, et se son Prince le veult faire, vous en aultités paisiblement à luy.

Item, vous savés certainement que aucun Roy d'armes, Heralux ou poursuivant se fust deffait en son honneur, que Dieu ne veuille, à sa requeste ne d'autre quelconques, soit par faulz rapport ou autrement, par aucuns vice desestable contre les Commandemens de sainte Eglise, vous le direz au Roy ou au Conestable ou à son Conseil, se sera le plainir du Roy.

Item, que se certainement vous savés

que ung poursevant, quel que notable qu'il fust, continuast, ce que par vous ou par autre Roy d'armes ou Hérault seroit de par vous reprins et défendus, chelle des-honneur use en laquelle il continuast, sous le drey à son Seigneur et Maistre, qui luy defende de ce jour en avant, et de plus porter son blason ne, d'autre, et qu'il le rende courtoisement, au contraire, vous luy ferés honteusement evachier de sa patrie, et semblablement le feras d'un Roy d'armes ou d'un Hérault, après ce que le Roy, le Connestable et le Marissal, a avoient eu la connoissance.

Item, que de tout vostre sens et povoir vous arachiez l'honneur et les proesses sans rien cheller de tous les bons et vaillans hommes, soit par journées, ne par continuer, riches ou pauvres, quelz qu'ils soient.

Item, vous garderés l'honneur de toutes Dames et Demoiselles riches ou pures, quelles qu'elles soient, spécialement sans certaines reproches. Et se par aucuns vous oyés blasmer aucunes, vous hnestement les reprendrés ou ferés taire, ou autrement, monstrant que telles choses mal dictes vous desplaisent, et vous en departrés.

Item, et que de tout vostre povoir vous aidés, conseillerés et emplantés aux justices et raisonnables querelles, que certainement vous serés en la faveur desdites Dames et Demoiselles sans nulles evidentes reproches, et de tous les enfans orphelins.

Item, le bon plaisir du Roy sera, que vous yés par toutes les provinces et marches de ce Royaume, ainssi que on le vous donnera par escript, en la compagnie de notables Roys d'armes et Hérault avec la commission du Roy par ses Lettres Patentées à tous les Princes, Contes, Vicontes, Barons, Banneres, Bacelliers, et autres notables hommes, tenants dignités et offices, hefs nobles quelz qu'ils soient, des quels par leurs doctres instrumens et privileges, seulement pour avoir la noblesse de son Royaume, et lesquelles soient plus anciennes, et de ceulz faire un extrait à fasson d'un livre à par soy de chascune marche, ou seront letis à noms et surnoms, les crois et leurs armes, blasons, et titres naturels.

Item, que depuis ce que de trois ans en trois ans une fois vous acquitterés de faire assavoir tous les Roys d'armes de ce Royaume en un seul par Connestable ad ce ordonné. Et avec ce devez avoir par escript la connoissance de tous les Nobles chascun de sa marche, tant Princes que Seigneurs et autres pour lors vivans, et comme dit est, leurs noms, surnoms, blasons, titres et nobles hefs, tant de par eulz, que de par leurs femmes, afin que le Roy soit souvent informé de la Noblesse de son Royaume.

Item, se aulein faitoit aucune injure, ou deshonneur, ou de custume au propre drey d'honneur de Chevalerie ou d'Escuier ou de Noblesse, s'engageant ou se prinst la connoissance en aucunes marches ou retours de Seigneurs de ce Royaume, dont le certis de la connoissance venist à vous pour y pourvoir, vous le diés au Roy, ou s'il luy plaist au son Conseil, la ou il sera proprement assigné.

Item toutes ces choses de redies que j'ay dictes, vous yés et permettes sur la foy de bon Christian et sur, etc. et sur la foy, que deus au Roy, les tenir et entretenir entièrement, et a votre tel povoir accomplir sans enfreindre, le plus que vous pourrés.

Cy commence le Couronnement de Messire Monjoye.

Alors luy estant à genoulz, les sermens fais, le Connestable le despoille de son royal mantel, puis le Chevalier, qui aporte l'espée, baïse la croix, et le Connestable la traict, puis laisse le cor, et le baïlle au Roy, qui en fait son esleu Chevalier, puis le rend au Connestable qui la luy chatoit.

Lors l'autre Chevalier qui aporte la cotte d'armes, la baïlle au Connestable qui la baïlle au Roy, qui en la vestant audit Esleu Roy dit : Messire tel N. par ceste cotte et blason couronné de nos armes, lequel blason sera une couronne d'or et de fines pierres, souz laquelle le blason est esmaïlle aux armes du Roy accroché en la poitrine, en luy disant : Nous te establissous perpétuellement en l'office de Roy d'armes. Et ces paroles dictes, le Chevalier tiendra qui portie ara la couronne, et le baïllera au Connestable, qui en la baissant la baïllera au Roy, lequel le prendra à ses deux mains, et en le asseant sur le chief de son Roy d'armes luy dist : Notre Roy d'armes, par ce de couronne, nous le nommons par son nom Monjoye qui est nostre Roy d'armes, ou non de Dieu, de nostre Dame sa benoïté mere, et de Monseigneur saint Denis nostre patron, en disant ces paroles à la luy assiet. Et ces paroles dictes, alors tous les Roys d'armes, Hérault et poursevans eüssans leurs cottes d'armes vestues estans illez, criront par troys fois à haute voix ensemble :

Monsieur saint Denis, Monjoye saint Denis, Monjoye saint Denis, au tres excellent et noble Roy de France. Et ce fait le Roy entre en son auratoire pour oïr le service divin, et lad le chaire tout ainssi qu'elle est, sera portée à l'autel, vis-à-vis de l'oratoire du Roy, en laquelle Messire Monjoye, tant que le service durera, sera assis. Alors le Connestable luy fera tenir son mantel royal durant tout le service estendu en la fasson d'un dossier entre le mur et luy par deux ou troys Roys d'armes ou Hérault, qui pour l'un de fois à autre seront changiés. Et quand le service sera fait, l'un des Roys d'armes prend son mantel et l'emportera sur son bras, qui il gardera jusques à l'hostel, que Messire Monjoye se despoillera de tous ses habits Royaux.

Alors le Roy se part après le service pour aller dîner, et Messire Monjoye le suit, qui est conduit de plusieurs Seigneurs. Et quant le Roy est assis à table, on fait au hault bout de la seconde table assere Messire Monjoye, qui est servy de deux Escuiers de coupe dorée descouverts et à par soy, et puis ceulz qui seront ordonnés pour celle fois. Et tel pourroit estre, que pour la dignité de la Couronne et pour les biens, qui seront en luy, il seroit pour celle fois assis au bout de la table du Roy, comme furent Messire Robert Dapin, quant le Roy Dagobert le fist son Roy d'armes, et aussy le Roy Philippe le Conquerant à son Roy d'armes Franchoye de Boussy, mais d'aultres ne n'en troyés plus.

Et quant la table est toutes desservie, le Roy luy fait yee enter la coupe dorée concerte au ledit Messire Monjoye ara beüe, et mettra dedes en son en monnoie, ce qui luy plait à ordonner.

Après ces espices seront privées à fin de rompre avant que le Roy se retire. Messire Monjoye luy tiendra à genoulz très humblement reconquies. Et en ce faisant n'ira par la main aucun noble et honnorable Roy d'armes ou Hérault, disant au Roy : Sire, par le serment, que

je vous doy et aux armes, vey le tel Roy d'armes ou Hérault, qui a très-grand et bonne renommée de preudhomme, saige et souffisant, le quel je vous presenta pour mon Marissal d'armes et Lieutenant. Et lors il offre au Roy une vergette de bois petüe que le Roy prend, et le baïlle audit Roy d'armes ou Hérault, luy disant telles parolles : Par ceste verge nous te consentons estre Marissal d'armes et Lieutenant de Monjoye nostre Roy d'armes des Franchoyes. Et ces parolles dictes le Roy se depart.

Alors Messire Monjoye couronné, et la cotte d'armes dessus l'habut royal, après ce qu'il a dîné, se part en la compagnie de deux Mareschaulx, et de ceulz, qui pour l'honneur du Roy le vont accompagner à son hostel, les Roys d'armes, Hérault, et poursevans, ainssi que dit est, seront les premiers.

Après poulter de sa couronne, de sa cotte d'armes, et de ses habits royaux, sera usq des varlets de chambre, qui luy apportera une robe et une couronne de Chevalier, que le Roy luy donnera, en laquelle se fichera le cour-nie du blason en la poitrine qu'il portera; et sera tenu de jamais plus autre blason porter.

En fine le mystere du noble Couronnement de Messire Monjoye le noble Roy d'armes des Franchoyes.

Cy après s'en suit ses droits et ses ordonnances, et ce qu'il est tenu de faire et de soy gouverner.

Ce jour passé ledit Messire Monjoye pour soy acquitter tra de Seigneur en Seigneur en leurs hostels, les remerchier des honneurs, qui luy avont fais, soy recommandant à eulz, en leur suppliant, accompagnie de plusieurs Héraults, qui l'office d'armes leur soit recommandé.

Ledit Messire Monjoye tendra en tous honneurs son lieu de Chevalier comme parlerait il estoit, ou à present est, excepté aux solemnelles et royales festes que le Roy tiendra estat royal, couronné ou non. Premièrement tous les poursevans, puis les Héraults, puis les Roys d'armes deux à deux, et Messire Monjoye tout seul et le descain en habit royal, couronné se le Roy est, se il ne sont ordonnés sur l'estaffault, iront devant les maistres d'ostel; au partir du dresoir. Et quant les mets seront mis sur la table, ledit Messire Monjoye ira seoir au hault front de la table, qui sera vis à vis du Roy, et luy sera servy d'un Escuier à par soy. Et après luy le Roy d'armes, et la plus ancienne marche qui y sera, à une place entre deux, et puis les autres Roys d'armes selon les anciennetés de nobleses de leurs marches, et puis les Héraults, et ainssi qu'ilz seront premiers créés, et les poursevans à l'autre table derriere eulz.

Item le Roy à cause de l'office le logera près de luy pour tenir son message, s'il ne l'est, et luy sera tenu de dîner pension pour chascun an, telle et y bien assignée, que il porra bien et honnorablement tenir son estat de Chevalier et de Roy d'armes toute sa vie.

Item le Roy sera tenu de luy donner tous les ans un robbe, telle comme il le portera le jour de Noël.

Item le Roy luy poiera ses despens toutes les fois qu'il envoiera en ambassades et commissions.

Item la couronne, dont il sera couronné, et l'autre du blason seront siennes, pour servir son ame à la fin de ses jours.

Item à cause de son office ara lettres patentées du Roy, adre sans à tous les Seigneurs, Capitaines de gens d'armes et de

trait de bonnes villes, de chasteaulz, gardes de ports, de ports et de passages, et à tous autres Officiers, pour luy faire ouverture de jour et de nuict, luy donner guides conduictes, et toutes autres choses nécessaires, en les payant, se par luy en sont requis.

Item aya du Roy lettres patentés et privilèges d'estre franc de tous quets et gardes de portes, tant de jour comme de nuict, de tailles, de gabelles, d'impositions, et de toutes autres subsides mis et à mettre, quels qu'ils soient, comme à noble homme appartenant, et luy estant en l'office royal poë le estat de sa maison, quelconques gens d'Église et nobles y fussent contrains.

Item aya de tous les Princes et Seigneurs, qui porteront cry de Monjoye, lettres de pension ordonnées du jour de sa création, telles qu'il leur plaira ordonner à leur honneur et à leur condition.

Item de tous les Chevaliers Nouveaux, Princes, Seigneurs, et autres, qui nument porteront leurs surnoms et armes soubz le drapeau du Roy seulement, luy seront tenuz de donner une robe en la valeur de leur honneur.

Item de tous les dons et largesses, qui seront données tant à sa création, se le Roy les donne, comme à toutes les autres festes royales et solempnelles, que le Roy tiendra ; et ausy des autres festes courtoises, luy présent ou non, par le privilege du Roy d'armes, il partira en la cinquième partie des droitz des autres Roys d'armes et Héraulx.

Ejusmodi fere sunt, que habet haud infelix liber Gilles, cui titulus *le Héraud de la Guerre* edit. Parisiis ann. 1610. a pag. 59. ut omnium nuperum Scriptorum Columbarum. De vocis vero etymo multa hactenus viri docti commentati sunt, quorum perique eo non cessere, atque imprimis Pithæus, Skinnerus, et alii, ut arcessendum est, inter ab hère Anglo-Saxonico, et Germanico *Heer*, exercitus, et *Aid*, servus vel famulus, quod *Feiciales* exercituum, ministri habentur, sicutique belli deventiatores. Nam jure expoliator eorum sententia, qui *Herauz*, quasi *Heroes* dictos volunt, de qua pluribus agit Aeneas Silvius Epist. 126. Alia profert Spelmannus, præsertim de Heraldis Anglicis.

HERBALIUS, in Instrum. ann. 1520. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 857. *An de novo velit urbem ingredi, et quando, et qua die, an habeat Heraldum*. Occurrit iterum in Diplomate Maximiliani I. Imperatoris ann. 1486. apud Miræum tom. 1. pag. 282. et alibi.

HERODDES, Henricus Knighton pag. 2571. *Et assistebat eis quatuor Dices, tres Archiepiscopi, ... de Bavonia et aliis advenientibus, bene ad estimationem des Herodes* 17000.

HER, in Assis. Hieros. cap. 223. *Se le seigneur, le fait remondre par le Her ou par le dantier, etc.*

HERALIS, Domus rusticana, cui adjunctus est hortus, idem quod *Curtile*. Vide in *Cortia* I. Gloss. Cæsar. Heisterbac. in Reg. Prum. tom. 1. Hist. Trevir. Joan. Nic. ab *Honthelm* pag. 678. col. 1. *Englardus tenet Heralem unam, si est curtlem; solum denarios quatuor*. Vide supra *Hera* I.

HER, Aliud sonat *Herau* in Lit. remis. ann. 1480. ex Reg. 190. Chartoph. Reg. ch. 166. *Le suppliant donna à scellus Johannæuz un cop sur le testis du sercoals d'un Herau qu'il trouva*. An dollicujusdam nomen?

HERBA, *Herba aluminis*, in Constit. Sicul. lib. 1. tit. 84. *Granaterias, piscariae*, *Herba aluminis, et generaliter omnia, quæ per nostram curiam procurantur*.

INVESTITURA PER HERHAM ET TERHAM, in Formulis veteribus Lindenbrog. 138. M 54. Vide *Investitura*.

HERBE DOMESTICAE, Olera, legumina, Gall. *Herbes potageres*. Transactio inter Abbatem et Mogachos Crassenses ann. 1851. ex lib. Viridi fol. 52. *Debet dare dictus hortulanus quotidianæ Conventui... de Herbis domesticis hortis, aliquando de bonis, aliquando de aliis, sicut sunt caules, spinarum, porri, etc.*

HERBAS DARE, Veneficio, seu veneficiis potionibus, alicui vitam, vel mentem auferre. Quintilianus declam. 80. *Venenorum plura sunt genera, plura nomina sunt, diversi etiam effectus. Aliud ex radicibus Herbarum contrahitur, aliud ex animalibus mortiferis reservatur, etc.* Lex Salicæ tit. 21. § 1. *Si quis Herbas alii dederit bibere, et mortuus fuerit. Herbas haurire, apud Gregorium Turon. lib. 6. cap. 85. Formula veteres cap. 84. Ego Herbas maleficas, nec potiones malas nunquam temptavit, nec libere dedi, per quod ipse infirmus, vel inanis fuisset, aut vitam suam perdere debuisset. Herbarum venena apud eundem Gregorium Turon. lib. 2. Hist. cap. 9. lib. 4. de Mirac. S. Mart. cap. 36. Herbas incantare, apud S. Audoenum in Vita S. Eugii lib. 2. cap. 15. Herbas, que ad maleficia pertinent, super se habere vetantur campiones, in Lege Longob. lib. 2. tit. 55. § 11. S. Anselmus lib. 8. Epist. 23. Qui Herbas quaesierit mulieri, quibus virum suum interficeret. Firminius in excerpt. de libris canonicis Characteres. Herbas succinum, nolitis volis vel vestrig appendere. Sic lego. Claudianus lib. 1. in Rufinum.*

Nec me latere fucatas
Arboribus sacri, funestarumque potestas
Herbarum, etc.

Vide Concilium Triburiense ann. 835. can. 50. Martin. Brogapens. cap. 74. Reimnonem lib. 2. cap. 5. § 8. de

HERBAM DARE, porrigere, veteres dicebant alia omnino notione, de qua sic Festus. *Herbam dare, cum ait Plautus, significat, victum me fateor: quod est antiquæ et pastoralis vite indicium; nam qui in prato cursum aut urbem contendebant, cum superati erant, ex eo solo, in quo certamen erat, deceptam herbam adversario tradebant*. Vide Erasmus Centur. 9. Adag. 78.

HERBARE, idem quod *herbas dare*. Lambertus Ardiensis pag. 80. *Veneno incibus accepto, vel potibus inherbata, ibi statim mortua est*. Le Roman de Gaydon MS.

Et Enherberent maini chevalier vaillant.
Le Roman d'Aubery MS.
In de ses jors vous fera Enherber.

Le Roman de Paris la Duchesse MS.
Et le fist vostre frere morih et Enherber.

Mori ab *Herbada*, in Chron. Petri IV. Reg. Arag. apud Carbonellum fol. 119. v. Atlas Poëta.

Sous qui le fraiz serpent en herbe,
Fuses enfans, car il Enherbe.

Enherber, eodem sensu, apud Phil. Mouskès.

Li hoons empereres hardis
De Constantinoble Heris,
C'on avoit appellei Dango,
Fu Enherber et veaqui po.

HERBARIUS, Veneficus, Helvetius Her-

berger Gloss. Lat. MS. Reg. *Veneficus, qui venum dat, Herbarius*. Frelegarius in Hist. Epitom. Francor. cap. 86. *Clamant et filii negligentes matrem Herbarianet mæreticem*. Haliutarius in Penitent. cap. 10. *Herbarius vir aut mulier, interfecit infans, etc.* [Judicia sacerdotalia de Vimm. apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. col. 32. *Si quis ariolos, ut est, sortilegos, predicatoris vel Herbartos veneraverit, aut secutus fuerit, tribus annis punitur et elemosinas faciat.*]

HERBARIA, Venefica. Capitula ad Legem Alamator. cap. 22. Edit. Baluzi. *Sep atria, aut Herbaria et sui.* Vide Grimm. Mythol. German. pag. 634.

HERBARIA, Ipsum veneficium. Liber promissionis Maleficii, in Statutis Veneticis, cap. 17. *Si aliquis vir vel mulier alicui maleficium aliquod, vel Herbariam dederit manducare vel bibere, vel fecerit aliquid, quod perire debeat, aut amans esse, etc.* Adde Decreta Veneta fol. 41. verso. Alias

HERBARI, sunt πύδρωποι, et Botavolævo Græcorum. Firmicus lib. 8. cap. 18. *Herbarios faciet, qui scilicet herbas solerti arte collectas ad modicum laborantium servent*. Plinius quoque *Herbos* vocat, qui medicas herbas legebant ac vendebant. [Præceptum Johannis Reg. Franc. ann. 1832. tom. 2. Ordinationum pag. 89. *Quam plurimi utriusque sexus, mulieresque, aliquæ et septuaginta, et conversi, rustici, nonnullique apothecarii et Herbarii quamplures... venientes ad villam Parisiensem gratia prædicandi, etc.*]

Hinc *Herbelés* vocabant nostri potidnem medicam ex herbis confectam. Miræ. MSS. H. M. V. lib. 2. ubi de Medicis.

Bon pain, bon vin et le bon air
Aim' asses mair, par S. Wislasez,
Que tous lor orinus ne face,
Ne que toutes lor Herbelées,
Qui toutes heures ont bouées.

HERBA, Tributum, seu census pro jure et facultate succidendi herbas in pratis vel in silvis, atque animalia in illis pascendi accipi stam potest pro servitio quod subditi ac rustici domino suo in herbis ipsius succidendis prestare tenebant. Charta Baldardi Comitiss Flandrie ann. 1118. apud Miræum tom. 2. pag. 1153. *Atmanus quædam sibi injusulas consuetudines usurpavit quibus se deliquisio cognoscens... prorsus abdicavit, videlicet, exactionem quam vulgo Tolpri vocant, sine Herbam aut corvedas*. Vide *Herbagium*.

HERBACIA, Pratum, locus ubi herbae abundant. Charta ann. 1198. ex Chartul. S. Hugon. Gratianop. episc. *Gaufredus habet... vernetum juxta Herbaciarn. Erboie, in Bestiario MS.*

Icel les femelles mestres
Et en la plane et en l'Erbois

Herbu vero, pro *Herbosus*, ibid.:
L'oliphant est moult corpos,
Quant il voit en pascuis Herbe

HERBAGIUM, Domestium, ædes, domus. Charta ann. 1317. ex Chartul. 21. Corb. fol. 322. v. *In clemensiam dederunt Herbagia, mansiones, edificia, et alia que in curia de Bentencourt... facta sunt*. Alia Guill. de Valle-grign. ann. 1224. ex Chartul. AD. S. Germ. Prat. fol. 61. v. *Herbagium meum, quod fuit quondam domus Hugonis Guericci de Salicibus in parte hereditatis habuerit, vel quicumque alius ipsum hoc*

HERBERIE, Veneficus, Helvetius Her-

Herbagium tenerit, etc. Vide in Herberga.

HERBAGIA. Censu, qui pro facultate succidendi herbas penditur. Charta Niveloni episc. Suesion. ann. 1192. ex Tabul. S. Crisp. in Cavea: Dedit etiam dicta ecclesia Gilo miles de Jusignaco duos solidos censuales apud Loiry et miniviam Herbagiam ejusdem ville. Vide in Herbartum.

HERBAGIUM. Herba in pratis succisa. Herbage, in Consuetud. Norman. art. 80. Bracton. lib. 4. tr. I. cap. 37. § 11: Hec esset potius emptio Herbagii, quam pasturage. Charta ann. 1341. apud Kennet. Antiqu. Ambrosien. pag. 438. Dicunt pastura, quoniam factum et anterius Herbagium ajoveantur.]

HERBAGIUM. Jus seu facultas succidendi ejusmodi herbas in pratis, aut in Communibus, vel etiam in silvis, [aut animalia in his pascenti.] Regestum censuum et feodorum Caroli I. et II. ex Camera Comput. Paris. fol. 57. L'herbage d'ilec. C'est assavoir l'usage, que les bestes d'ilec. prenent es bois d'ilec, quant lesdits bois sont en aage, qui il se puent deffendre. Idem Bracton. cap. 36. § 12. Notandum, quod sub nomine Herbagii non constituitur gleba, et ideo tempore glandie et pascione, excluduntur porci et capre, nisi ad hoc specialiter agatur, quod talem habeant communiam. Adde § 11. I. Reg. Henrici I. Regis Angli. cap. 30. Inde pensandum de eo, cui hoc licet, an ipse lesus est, Herbagium, vel ignotum, vel causam aliquam in nemine habeat. Ordericus VII. lib. 5. Concesserunt etiam totius ville Herbagium. Charta Odonis Episcopi Parisiensis ann. 119. ex Tabulario Episc. Paris. Terram nostram de Marva, in qua nemus olim fuisse dicitur, ad las tibus cedimus et ad censum, tali modo, quod quilibet hostia habeat 8. arpennois terra cultibus, et unum arpennum ad Herbagium faciendum. Quoniam Attachiam. cap. 18. § 16. Es. heia de mobilibus sunt, utpote per impasturationem arborum in domibus et Herbagiis dominorum, etc. Charta Baldani Episc. Nevium apud Vassorium in Hist. Novicensi pag. 85. Herbagium verbe Calectenecourt, nostre Ecclesie est proprium, etc. Charta ann. 1300. in Regesto Philippi Fulcri Regis Franc. ann. 1299. § 38. ex Tabulario Regni. Et franchisiam Herbagii pro sex vacas, et pasagii pro sex porcis. Jacobus I. Rex Aragon in Foris apud Excom. ann. 1365. Richi homines, Milites, nec etiam Infantes Aragonum veniantur de eis sibi vel successoribus suis botage, nec Herbage. Charta Hugonis Vicecomitis Castruduni ex Chartul. B. Magdalene de Castruduni fol. 17. Facta fuerit compositio, scilicet ut ipsi libere mortuum nemus ad usum suum et Herbagium ad pecora sua alenda in nemoribus suis caperent. Charta apud Andor. Formul. Anic. pag. 24. Canonice regulares de Chauvinbe habeant tres equos in Herbagio unius ejusdem domus. Adde Augustinum du Pas in Stamm. Armoric. pag. 822. et Foros Bencharn. Tabr. de Herbaqs.

HERBAGIUM. Eodem notione. Charta ann. 1288. ex Chartul. S. Nicasi Remens. Quantum ad Herbagium et pasagium, etc.

HERBAGIUM. Eodem significatu Chartul. S. Vincentii Comman. fol. 71. Habebat illa Alena in hortis de virgulto monachorum, et Herbagium, et epressionem arborum de virgulto illo, que emit idem Miles.

JUS VIVI AC MORTUI HERBAGII. Gall. Droit de mort et vif Herbage, in Consuet. Ambianensi Monstrol. Vimeacensi, et aliis [Littere ann. 1291. tom. 3. Ordinatio. pag. 191. Si retiens nra Herbage et mors et vis; et l'ame de des mors, se paie n'e-toient au terme deu. Herbagium vivum vocant quod in pecunia numerata exsolvitur.] Vide Raebellum.

HERBAGIUM VIVUM. Gall. Vif herbage, dicitur Censu, qui pro facultate succidendi aut depascendi herbas in pecude exsolvitur, ad discrimen mortui, qui in numerata pecunia. Arest. ann. 1335. 21. Aug. in vol. 8. arrestor. parlari. Paris. Quid episcopus Ambianensis et ejus successores levaverunt jus Herbagii mortui et vivi ab omnibus tenentibus animalia lanigera in predictis villa, banleuca et metis eorum. Lib. rub. fol. parvo domus publ. Abbavil. fol. 31. v. ad ann. 1287. Li sires de Demenchaout devoit d'avoir vif Herbage de xij bestes que chil Ernois avoit en se maison; et chil Ernois disoit que il ne devoit fors que mort Herbage, pour chou que se fille avoit vij bestes en che: xij bestes. Il fu rendu par jugement que lide Ernois devoit passer vif Herbag; pour chou que se fille estoit a sen pin et a sen pot. Cuius ejusmodi prestationem locum non habuisse colligitur, nisi ubi esset certus pecudum numerus. Charta ann. 1244. in Reg. 82. Chartoph. reg. ch. 236. Item les mors et vis des herbags d'Ault et de la chastele-sur, pour le sol; Paris. de rente par an.

HERBAGIUM. Censu annuo domino d-bitus pro facultate succidendi herbas, etc. Charta ann. 1217. ex Chartul. S. Nicasi Remens. Radulphus de Helgincart vendidit Ecclesie S. Nichasi, quidquid habebat. tam in mansionariis quam in Herbagio et censu. Diploma Jacobi I. Aragon. Regis ann. 1261. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1121. Quod ipsi, nec homines eorum, nec etiam extranei qui non essent eorum, qui animalia ducerent ad terminos et pasca castorum, locum et villarum eorum, nonteneantur dare nobis, nec successoribus nostris. Herbagium, nec aliquid ratione Herbagii de animalibus que in terminis predictorum pascentur. Item quod si eorum Clerici habitent in illis et locis eorum, ab ipsi Herbagium non recipiant de animalibus ipsorum que pascentur in pasca nostris. Charta ann. 1269. ex Archivo S. Albini Andogav. Fulco de Torallo minor miles vendidit et concessit. omnes fructus quos habere poterat. in censibus, suspercenibus, omnibus. pratis, irpudia, herbis, Herbagiis. Adde Constitut. Frederici Reg. Sicilie cap. 23. Vide Herba 2.

HERBAGIUM. Eodem notione. Bulla Paschalis PP. II. ann. 1114. ex Chartul. S. Nicasi Remens. Habitatores S. Martini debent R. Nichasi Herbagium.

HERBAGIUM. Eodem significatu. Charta ann. 1115. apud Stephanod. Antiquit. Bened. Petracor. MSS. fol. 171. Dederunt Deo et beate Marie (de Lazaris) decimam partem pasquerii et decimum partem Herbagii de omni silva et de omnibus bestis porcorum vel pascoribus qui de ipso loco fuerunt. Similiter datum est ut reddant pasquerium, alias Jobanum Deo et servitoribus ejusdem Ecclesie.

HERBAGIUM. in Charta Guidonis domini Montislauri ann. 1387. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 610. Homines, homagia, pedatgia, Herbatgia, quarstus, presentus, tallus, etc.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

HERBAGIUM. Idem quod Herbartum.

sonat in Lit. remiss. ann. 1442. ex Reg. 176. ch. 161: Comme le suppliant eust vendu certaines herbe ou fourrage pour Herber un poulain, etc.

HERBAJARIUS. Qui pascuis invigilat. Jacobus I. Rex. Arag. in Foris Oscas ann. 1247. ubi de pascuis et grevibus: Quotiens Merinus vel Herbararius Dominus Regis ad capannas venerit Infancionum, etc.

HERBANNUM. Vide in Herelannum. HERBANTUM. Censu pro facultate succidendi vel depascendi herbas. Charta ann. 1158. in Chartul. Pontuar. ch. 15. Willelmus comes Nidrensis contigit in mutuo et elemosina suum Herbantum, quod habebat in Trunchio. Vide in Herbagium.

HERBAPERIARUM. Thwroczius 2. part. cap. 3. Rurid autem de aqna Dianobis lagenam implens, et Herbaperiarum ponens in utroque, et de terra nigris sabuli accipiens ad suos reversus est. Sed ex his que subduntur, legendum indubie Herbariarum, quod non vidit Editor.

HERBARE. Herbam pascere, [vel herba ornare, induere,] Joanni de Janua [Gloss. Lat. Gall. Sangerman. Herbare, Herber, glazer d'herbe]

HERBARIA. Forum herbarium, Gall. Marché aux herbes. Stat. Montispess. MNS. ann. 1204. Acta sunt hæc et publicata in solerio Herbarie, ubi erat domus duodecim consultum, etc.

HERBARIUM. Joanni de Janua. Locus, ubi herbe abundant. [Gloss. Lat. Gall. Sangerman. Herbarium, Herber, heux où herbe croist.] In Glossar. Isidori: Herbitium, locus in quo herbe nascuntur. Udalricus lib. 3. Consuet. Cluniae, cap. 8. Quos tamen (paunos) non suspendant ad siccardum in hordis, ut alii fratres, sed tantum deponant in Herbario claustris. Le Roman de Garin MS.

Mort le treuche devant lui en l'Erber.

[Le Roman de la guerre de Troye MS.:

Se firent de plain eslai... Si que ambos chioit en l'Erbois Apres comencient li tornoi.

Aliud porro est Herbarium apud Henricum Knightonum lib. 2. cap. 7. de Willelmo Rufo Rege Angl. Facit de loco illo Forestam novam, quam vocavit suum novum Herbarium, et replevit eam certis damis, etc. Quippe hoc loco in voce Herbarium, in consonantem effluunt: Idemque valet hæc vox, ac herbergium, seu domicilium. Tabular. Absiensis fol. 171. Adificare, secare, plantare in Auberis, pratis, ecclesiis. Rursus fol. 190. Partem meam Auberis, quam habeo in Martreis, etc. Vide Herberga.

HERBARIUS, HERBARIUM. Vide Herba.

HERBAROLUS, ERBAROLUS, ab Ital. Erbarolo, Erbaruolo, qui emit et vendit herbas, Gallis Herberre. Stat. Bonon. ann. 1250. 67. tom. II. pag. 126: Adimus huic statuto quod nullus Herbarolus (Erbarolus) vel aliquis alius debeat emere erbam in curia comunis, vel in tricio porte varignane casu revocandi. (Frithe)

HERBASCUS, GLOSS. Gr. Lat. MS. et Editum: Ayrre, Herbatiscus, vagus, erroneus. Sed legendum Erraticus.

HERBATICIA ANIMALIA, rozzyz, apud Vopiscum in Probo, ubi quidam restituant Erratica, quod improbant viri docti.

HERBATUM. Pratum. Charta ann. 1206. tom. I. Probat. Hist. Brit. col. 908:

G. capellanus dedit vineam Pilardi Doucastenr, terram et Herbatum in Hetheria. Hinc, ut videtur, quod herba seu pratum lascivie accommodatum sit, Herbaument, pro Læte. hilariter, vulgo Gaillardement, en folotrant, in Lit. remiss. ann. 1312. ex Reg. 167. Chartoph. reg. ch. 19. Laquelle (femme) aveques eulr. c'en hira Herbaument, et telement que depuis ilz furent bica d'acort.

HERBATUM VINUM, Vinum herbis aromaticis conditum. Usus Custure Copoman: In festo Sanctorum Simonis et Jude, caritatem de vino Herbatum... In nocte S. Martini debent habere botas, caritatem de vino Herbatum in refectorio. Bernardi Ordo Clunia. part. I. cap. 8: Facit in uno vase vinum helatum, in altero Herbatum.

HERBEGAGE. Jus depascendi herbas in foresta. Liber Geraldii Tornacensis Episc. pro Monast. Etonensi ann. 1152. apud Marten tom. I. Anecdot. col. 491: Ministerialis in silva nihil juris habebit excepto Herbegage et usu ignis necessarii. Nequaquam: est enim eo loci vis capiendi ligna domibus construendis vel reparandis necessaria: interdum exsolvit, ut in Charta ann. 1370. ex Reg. 102. Chartoph. reg. ch. 51: Pour et à cause duquel office (de sergenterie) il est frans de pasturage, ardoir, herbage, panage, Herbegage, etc. Hinc Une mesure veant en Herbegage, quæ hule juri obnoxia est, in Charta ann. 1372. ex Chartul. 21. Corb. fol. 299. Inde etiam penditur domino loci pro reponendis dolis vini in domibus vel cellis vinariis, in Charta ann. 1408. ex schedis meis: Tantot que les vins amenez par ladite riviere (d'oise) et arries a deli port (du Pont l'Evêque) sont tirez, mis hors des nefz, et quant dudit port ilz sont vuetrez et transportez, mis et herbegiez en maisons ou celliers en la terre d'ocellui nostre conseiller (l'Evêque de Novon) il en doit avoir et a accustomed recevoir.

HERBEGARE. Vide in Herberga.

HERBERA, Venetia. Vide infra Herbera.

HERBERAGIUM, Domicilium, a loc. mansio. Charta ann. 1177. tom. 7. ordinat. reg. Franc. pag. 697. art. 3: Vendiciones omnium possessionum suarum, præterquam de domibus suis et Herberagiis, reddunt.

HERBERGACHIUM. Eodem intellectu. Locus est in Herberga. Vide ibi.

HERBERGAGIO. Dicitur in Horreum, ut videtur, seu locus ubi decima reponitur. Charta ann. 1227. ex Chartul. B. M. de Josephat. Cum querela verteretur inter me et fratres meus, et una parte, et priorem monachos de Cornetora ex altera, super Herbergagione decime de Ves, quam prædicti monachi habent apud Ves, etc.

HERBERGAGIUM. Jus gigni ac procuratoris, seu divertendi in domum vasalli et in ea hospitandi, vel eorum eam ob causam percipiendi. Charta Ludov. Jun. ann. 1153. ex Tabul. S. Petri Carnot. Venerabilis abbas S. Petri Carnotensis Fulcherus et dominus Radulfus prior Leous curia nos humiliter adherunt, et dicte domus proprietatem et gravamen ostenderunt, ubi nos Herbergagium habebamus, et in domo monachorum et quorunque hominum ibidem manentium.... A consuetudine jacendi totam cellam de

Leous curia absolutus, retento Herbergagio nostro super rusticos villas et quocumque sive ecclesie sive militum hospites. Herbergagium consuetudo, in Charta Willelmi comit. Nivern. ann. 1143. Inger Instr. tom. 12. Gall. Christ. col. 114. Pro domo seu mansione, vide in Herberga: quo sensu Hebergement, in Chartul. episc. Paris. fol. 120. et Herbergaje, in Cantil. 4. tom. 2. Poem. reg. Navar. pag. 9:

A amors pris en moi son Herbergaje.

HERBERGEMENTUM, Gall. Herbergement, Censu, qui pro facultate succidendi vel depascendi Herbam exsolvitur: unde Herbätger, de ejusmodi censu facisci. Charta ann. 1325. ex Bibl. reg. reconyent... avoir ventu... le Herbergement des piez les Courtenays, si comme il se comporte o toute la pourpris et l'enceinte. Alia Renati Alenconii ann. 1480. ex Tabul. Cartus. B. M. de Parco: Les religieuz... ont droits de franchises et libertez, tels que nous avons en nostre dite forest de Charante, et entr'autres sur la possession de prendre et à eux appartenir toutes les bestes porchini, aumelles et autres qu'ils trouvent au delans de leur dit parc non Herbagées et apparnayées, comme à eux appartenans par confiscation.

HERBERGARE, Domicium construere, edificare, reedificare, suppellectilium instruere. Charta XII. seculi ex Tabulario B. M. de Bono Nuntio Rotomage. List siquidem eidem Gilleberto et herediis suis hanc prædictam terram et domum Herbergare de ligno et lapide, aut venderi vel invadare, sive donare cum voluerit aut inde facere totam voluntatem suam sicut de suo proprio. Charta Roberti Lingon. Episc. ann. 1234. tom. 4. Nova Gall. Christ. inter lastr. col. 207. Quod si inter ipsorum Abbatis et Conventus homines invenerit mansum vacuum idem Johannes et voluerit Herbergare de aliquo, sine aliqua contradictione poterit. Charta ann. 1280. ex Chartul. S. Vandree. tom. 2. pag. 153. Tenetur dictus Nicholous dictam mansuram ut bene et sufficienter secundum consuetudinem patrie Herbergare, nisi dicti Religiosi pro dicto redita et emenda supra dictam mansuram adimplere Charta Petri de Montelauri apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. p. 2. 86: Dicto Episcopo Anticriani... de tenere castrum suum de Charbonneras, Herbergare et augmentare pro voluntate sua.

HERBERGATUM, Jus in foresta succidendi ligna domui construende vel reparande necessaria. Charta ann. 1206. tom. I. Probat. Hist. Brit. col. 808. V. Berrun dicitur dictam G. certam pratis et Herbergatum in foresta cum pratis. Vide supra Herbegage.

HERBERGEGIUM, Domicilium, mansio, ades, hospitium, Herbarage, nostris, habitatio. Chartul. feud. episc. Aurelian. sub Henr. XII. sac. fol. 272. Item Guillelmus de Marvillier miles tenet a dicto Petro de Marvillier Herbergagium de Marvillier. Ordinat. hosp. reg. ann. 1285. in Reg. sign. Noster Cam. Comput. Paris fol. 51. v. Item Galean de nappes, qui fait le fige le roy, prendra par jour une pource et v. deniers pour son cheval, pour faire et pour Herbarage.

HERBERGERIA, Diversorium, Gall. Auberge, alias Herbergerie. Lit. remiss. ann. 1351. in Reg. 80. Chartoph. reg. ch. 489. Con Johanna la Maçonne in quadam Herbergeria Parisius seu hospitio, vocato l'ostel du Bucin, servavit, etc. Alia ann. 1374. in Reg. 105. ch. 383: Comme ledit

esculer et une steine serourge aprez la messe se feussent traie à une Herbergerie pour prendre refecton, etc. Vide alia notione in *Herberga*.

HERBERGIARE, *Herbergia* seu mansiones aedificare, villam construere. Charta Phil. Aug. ann. 1187. pro habitantibus villae de Capella reginae in Wastinedo ex Reg. 135. Chartoph. reg. ch. 475. *Quantum gignitor noster veneranda memoria rex Ludovicus hominibus de Capella et de villis ad basilicam illam pertinentibus concessit: easdem consuetudines, quas pater suus avus noster pie recordationis rex Ludovicus eis coheserat, quando fecit Herbergiare Capellam.* Vide supra *Herbergiare*. *Herbergier* vero, pro habitare, in Charta Auberti abb. Castr. ann. 1247. ex Chartul. Campan. fol. 343. col. 2: *Et se aucuns tient mesure an la ville, qui ne soit Herbergier deduz un an, li prevois la puet baillier qui il terra por Herbergier.* *Hibe Herbergiau*, habitabilis, commodam habens habitacionem, vulgo *Lofjeable*, habitabile. Charta ann. 1374. in Reg. 106 ch. 292. *Item deux maisons Herbergiales pour deux moitiens Lit. ren. iss. ann. 1410 in Reg. 165 ch. 21.* *Le suppliant hoste d'un hostel en la ville de Charlevaltherry: lequel est Herbergiau et grant.* Vide alia notione in *Herberga*.

HERBERGIUM. Vide *Herbagium* et *Herberga*.

HERBERIA, *HERBERA*, Venetice, Correet. stat. Cadubr. cap. 60. *De Herberis et venetice denunciantis Herberas et venetice, et omnes malefice generis cujuscumque denunciantes et acusantes, etc.* Vide *Herberia* in *Herba* 1.

HERBERIAGIUM. Habitatio cum certa agri portione, praedium rusticum. Charta ann. 1193. *Et anniversarium ejus in ecclesia beati Maximini quotiens celebratur, Herbergium duobus monachis congruum et granchiam, . . . promittit.* Alia ann. 1231. ex Chartul. S. Maglor. Paris. ch. 254. *Concessimus etiam pro eschagio terre de Chalpendu Herbergium s. cum de Panfoul liberum tanquam feudum, et terram ad idem Herbergium pertinetem similiter liberam.* Vide in *Herberga*.

HERBERIUM, eadem notione. Charta ann. 1318. inter Instr. tom. 12. Gall. Christ. col. 413. *In mansis seu hereditatibus quas ibi possident in presentis homines infra scripta, videlicet Arbergium Rodulphi Maris, Arbergium Jacobi Maris, Arbergium Marcheti Baptendae, Arbergium librorum Ansermi Boegz, Arbergium Johannis Hancionis et Arbergium liberorum Marneti Borelli.*

HERBERIAGIUM, ut supra *Herbergium*. Charta ann. 1236. ex Chartul. Campan. fol. 436. col. 1. *Johannes Braiacensis ecclesiae cantor recognovit coram nobis illustri comite Campaniae commundasse sibi domos suas apud Bravium suas, ad vitam suam possidendas, salvo tamen Herbergio dicti comitis et hereditum suorum.*

HERBERUS, Coloris viridis. Inventar. ann. 1497. tom. 2. Hist. Cassin. pag. 600. col. 1. *Reperiuntur ex purpurea alba cum planeta.*

HERBIAGIA. Idem quod *Herberga*. Domicilium, domus. Enumeratio feudorum Norman. apud Duchesium Hist. Norman. pag. 1041. *Hugo presbyter Herbiagium suum, mappisquirendum Parisius tota Gravia, et monellum S. Gerusii.*

HERBICARE, Herbas evellere. Descriptio censuum Monast. S. Emmerami

apud Bernardum Pez. tom. 1. Anecd. part. 3. col. 78. *De Falahova LXX. denarii, avati in hebdomada 113 dies, Herbical, secat, inducit carradium unum, ferum secat et inducit.*

HERBICE. Vide *Herpic*.

HERBIDARE, Herbam seu gramen proferre, apud Colvenerium in Gloss. ad Baldricum. *Herbidare terras*, Herbas serere. Martiano Capelle lib. 1.

HERBIGRADUS. (Qui inter herbas graditur. Pacus apud Cic. 2. Divin. 64. Terrigenam, Herbigradam, domiportam, sanguine cassam. Al. leg. *terbigradam*.)

HERBILIGUS, Messor. Gall. *Moissonneur*. (Cesta Francedi apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 146. *Primo die paucos ipsos a longe emittunt messoras, . . . fecerat eos jam futura dies hesternam, que transierat, Herbilegus inclinationes ducens ac redicens.*)

HERBILIA, Leguminis species. Miracula S. Columban cap. 5. *De pascua Eia, quod fuscus Herbilia vocatur, sponte nascitur per illas ripas an Italia.*

HERBILIA, *Herbia* aut *Artea*, ex Muratori tom. 2. Antiq. Ital. med. aevi col. 350. Vide *Herbum*.

HERBITUM. Vide *Herbarium*.

HERBITUM dixerunt pastores, eo quod herbae sic praesentur pecoribus cum pasca d'isud. Papias.

HERBOLASTA, Familium herbis factum et conditum. Ordinato super numero et ordine mensurata in hospicio Dalphin. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 313. *Item, colmans quod fat unam extronemion pro nobis la dicta die Sabatti in prando de tactis aut de Herbolastis.*

HERBOLERIUS, Herbarium seu praedium cultus. Inquisit. ann. 1388. ex schedis Fr. de Maragones. *Item dicit quod Artigus emerit quondam herbam territorii predicti a domino Berardo, . . . et quod ipse fuit Herboleus dicti Artigue et Hugo Russus et Galibius Campagnaia, et pro custodia dictae herbae habuerunt septem solidos Raymondenses inter ipsos tres.*

HERBUM, Ervum, ut videtur, species leguminis. Gall. *Era* Fallad. lib. 1. cap. 24. de Columbus. *Festas frequentant, si ordecum torrefactum, vel fabam, vel Herbum saepe consumant. . . Herbum fetus gratia mensibus praebantur hibernis.* [Vide supra *Herbilia*.]

HERBURGIUS, Veneticus, in Loge Salica tit. 67. edit. Ecardi. Vide *Cher viaburgus*.

HERCALAE, Struma, ex Gall. *Eserouelles*. Gaudridus de Belloloco, de Vita et conversat. S. Ludovici Reg. Fr. cap. 35. *In tangendis infirmitatibus, que vulgo Herculae vocantur, super quibus curantur Francae Regibus Dominus contulit gratiam singularem, etc.*

HERCEARE, etc. Vide in *Herbia* 1.

HERCIA. Vide in *Herbia* 2.

HERCIA, Oeca, instrumentum rusticum, que terra prosessisse occurrunt, et teruntur, vulgo *Herce*: ex *herper*, *herpicis*, quasi *herpicia*, et contracte, *hercia*. Flota lib. 2. cap. 77. *Carucas et Hercias reparare*. Adde cap. 81. Charta Petri Episcopi Medicensis ann. 1229. in Tabulario ejusdem Ecclesiae pag. 36. *Consuetudines nenoris, videlicet omnem arborum praeter quercum et fagum, . . . ad edificandum, et aratoria carrucarum, et ad charterios, et Hercias, et ad duas pericias ad ligandum quadrigas oneratas, etc.* Rodolphus Tortarius lib. 5. Miracul. S. Benedicti n. 12. *Eum quem in hieme procederat glaciens revindere campum, ut tam estatis calore, quam hie-*

mis rigore decoctus, et sementis tempore, dentata crata globis atritis, in pulverem redactis, semine suscepto, abundantiorum diebus messis suo cultori exhiberet frugem. Charta Philippi regis Franc. ann. 310. ex 47. Regesto Tabularii Regii n. 35. *Item il a d-dites fermes brabiage de tiers ans en tiers an, services de seom-seours en Aoust, services de Herces et de chdunes, et la court, et leisage, qui sont prises: cadites fermes 40 sols.*

HERCIS, Eadem notione. Chartularium SS. Trinitatis Cadomens. fol. 46. v. *Hedricus xxx. den. et preter haec hostia et Herces que plura facio.* Et fol. 48. *Godricus Mol. 40. denar. et unam Hercem et 4. gallinas.*

Eodem nomine nuncupatur corvinae species, qua vassalli tenentur dominorum terras occare. Charta Phil. Pauc. ann. 1306. in Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 44. v. col. 2. *Duas Hercias, unam ad tresmum et aliam ad quernagium.* Alia ann. 1308. ibid. fol. 388. v. col. 1. *Derechieff huit corvees de Herce a un cheval.*

HERCEARE, *HERCIARE*, Occare, *Herce*, Concilium Rotomagense ann. 1096. apud Ordricum Vital. lib. 9. pag. 271: *Equis arantes, et homines carrucas ducentes, et Herceatotes, et equi, de quibus Herceant, . . . perpetua sint in pace.* Chartular. SS. Trinitat. Cadom. fol. 48. Et (debet) *Herceare eas cum equo suo, et in quadram unam arari et Herceare eam.* [W. Thorn ann. 1364: *Herciare, sarculari, metere, etc.* Consuetudinarius Monasterii de Bello in Anglia: *Et debet invenire unum hominem cum uno equo ad Herciandum qualibet septimana ad unum diem ad utrumque semen hiemale et quadragesimale, duci aliquid fuerit ad Herciandum de terra domini, etc.*]

HERCHARE, *HERCHARE*, Eadem notione. Charta ann. 1181. ex Archivo Eccles. Dolensis: *Vidit Baldricum Archiepiscopum sedentem super campum et facientem terram arari et Herce cum suo palefrido.* Polyptychus Fiscamienis ann. 1235: *Et debet dimidiam aram aratorem ad hiemata et dimidiam aram ad tremea, et serere et Herchare de blado domini Abbatis.*

HERCHATURA, Occatio, Gall. *Hersage*. Chartularium SS. Trinitatis Cadom.: *Omnes isti faciunt precarias bis in anno de aratura et Herchatura, et vadunt ad fena.*

HERCIA, Candelabrum Ecclesiasticum in modum ocae, seu trigoni, confectum, nostris *Herce*. Bernardus Mon. in Consuetud. Cluniae. MS. cap. 77: *Pallia super altare non ponuntur, et Hercia non illuminatur.* Charta Odonis Episcopi Parisiensis ann. 1198: *Luminaria Herciarum.* Apud Will. Thorn pag. 2152: *In primis pauperibus die sepulturae, et die mensis, et pro corpore feto, cum Hercia, ubi corpus fectum, est iunba cenotaphii, seu cenotaphium ipsum.* *Herzia* vero, candelabrum in *Hercia* modum confectum, luminibus variis instructum, quod ad cenotaphii caput erigi solet. [Id aperte docet Testamentum Richardi II. Regis Angliae apud Rymer. tom. 8. pag. 75. *Cujus quidem sepulturae seu funeris nostri exequias more regio volumus celebrari: ita quod pro predictis exequiis, iv. Hercie excellentie convenientes regali, pro eodem funere nostro honestis exequendo, in locis subscriptis, per executores nostros preparantur.] Errat ergo Somnerus qui *Herciam* hoc loco ipsam cenotaphium intelligi vult, quod Angli a *Hersae* vocant, ab ipsa *Hercia* 1. partem pro toto. Nam quod a Saxonico vo-*

clis etymon accersit, nihil, opinor, est. Vide Monasticum Anglie. tom. 3. pag. 32.

Obituar. Ms. eccl. Camerac. fol. 6. v. Ornatur luminari quinque Herciae sine corone, prout fit in aliis solemnitatibus B. Virginie.

HERCHIA. Eadem notione. Spilleg. Fontanell. Ms. pag. 391. Feria quinta Parasceve et feria sexta et sabbato Herchia debet esse ad dextrum cornu magni altaris, et ibi debent esse 26 cerei illuminati ad matutinas, et inde contingit a famulo sacrate unus post alium ad quemlibet psalmum et lectionem, videlicet sex in 1. Noct. sex in 2. et sex in 3. Statuta antiqua Capituli Senon. Item in utroque festo S. Stephani debet centum cereos pro una Herchia. Ordinarium Lexoviense Ms. In prima nocte Tenebrarum et duobus sequentibus accenditur luminare sicut in festo notem lectionum et ultra habentur viginti quinque cerei in Herchia super altare majus.

HERCIUM. In Testamento Johannis de Nevill ann. 1386. apud Madox Formul. Anglie. pag. 429. Volo quod xvij. forches et v. lopers, quolibet Taper pondere x. librarum, preparentur pro sepultura mea, absque alio Hercio.

HERCIUM. apud Bernardum part. 2. Ord. Cluniac. cap. 25. Tria pallia super altare non ponuntur, et Hercia non illuminantur.

HERCIA. Eadem notione. Statuta Cluniacensis S. Petri Venerabil. Abbas Cluniac. cap. 52. In reliquis vero festivitatibus quibus accendi solebat machina illa ferrea, que vulgo Erza vocatur, pro illa lampadibus vitreis illustratur.

HERCIA. videtur simili perinde significatu sumi, (nisi hercia legendum sit) in Synodo Exoniensi ann. 1287. cap. 12. Vas ad aquam benedictam, Hercia ad Tenebras, candelabrum Paschale, etc.

HERCITUS. dicitur in supradictis. Divisio hereditatum Suppl. Antiquaril. Adde ex Aristotele in utrumque Glossar. Germ. Cod. Hercitatus. Vox Jurisconsultorum. Heraldus lib. 1. cap. 11. Hercitus citus, legendum censebat. Reg. Cod. Exoniensis. Divisio heredis, forte hereditatis. Vide Cujac. ad tit. Cod. Famil. erisc. et Salmas. ad Plin. p. 1272.]

HERCITE. in agris versabantur apud Veteres. Vide Alex. ab Alex. Genial. Dier. lib. 3. cap. 25.

HERCIUS. Cesar. l. 9. Belli Civil. Erat obiectus portis Eritius. Infra: Exercitus Eritio. Ubi Hercius, et Hercio, legendum contendit Robertus Constantinus in Supplemento Lingue Latine, ut fuerit Eritio, vel Eritio, ut nos vulgo Herco, septim, quod portis obicitur, ut xxxviii. sive xxxviii. bpx, porta cataracta, sive pendula ac recidens Livio, quia forte herpilis in formam confecta.

Interdum et pro quocumque repagulo, quo locus aliquis occluditur ac clauditur. Mirac. S. Germ. Autiss. tom. 7. fol. 280. col. 2. Qui (captivus) septius et Herciorum hirsuta transcendentis acuminis, fossarum profunditates et abyssos... transiciens, etc. Vide infra Hercia.

HERCTUM. Vox antiqua, hereditatem, patrimonium, bona, denotans, ab Hercto quod et foretum et heretum et erctum, pro bono. Unde formula, Hercto non cito, apud vet. IC. de colatredibus, qui hereditatem inter se non ciebant, id est, non dividebant, Itac ex Hofmanno.

HERCULANUS, Eunuchus. Vetus Gl.

Sangerm. Isidorus: Herculeus. Ubi Gravius: Vulcanus. Eunuchus. Euxico.

HERDA. Vide Herd. HERDA. Germ. et Gall. Herde, Grex. Lit. remiss. ann. 1404 in Reg. 158. Chartoph. reg. ch. 346: Comme le sergens eust pris en certain bled... la proie, que l'en appelle la Herde des vaches de la ville de Haucayou, en laquelle prote le suppliant en avoit eueues.

HERDAMENTUM. Possessio, Hereditas, in Chartis Hispanics, quasi Hereditamentum. Vide Anton. Brandeon. lib. 15. Monarch. Lusitan. cap. 36.

Acad Hispan. in Diet. Herdamento, y assi se llamaban tambien aquellas tierras que los reyes concedian a los nobles que les servian en las conquistas y recuperacion de Espana de los Moros. Charta ann. 1294. tom. 1. Probat. hist. geneal. domus reg. Portug. pag. 108: Contulit... inasper domos, vicos, pomeria, hortos, maldina et omnia Herdamenta que ibi habebat.

HERDICUS. Dominicus, a German. Herr, dominus. Charta Biblioth. Cottonianae que sic incipit: Anno Herdicæ Incarnationis 350. indictione 14.

HERDORU. Vide Herotum.

HERBANNUM, HERBANNUM, ARRBANNUM. Submonitio ad exercitum: ex Her, exercitus, et bannum, citatio, submonitio, indictio. Glossar. Africci: Exercitus, Here. Bannum vero vox notissima, pro quavis citatione. Ita Guilimannus lib. 2. de Rob. Helvetior pag. 241 et alibi passim. Confer. Savin. Histor. Jur. Romæ. med. temp. tom. 1. § 65. et 59. Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 255. Eichhorn. Histor. Jur. Germ. § 166.] Vide Bannus in Bannum, Hostia, Submonitio. Maxime vero vox

HERBANNUM, usurpata pro multa, que in exercitum pergere, vel farinam et submonitionem, continentem indicabatur, de qua sic Gregorius Turon. lib. 5. cap. 26: Post hæ Chilpericus Rex de pauperibus et junioribus Ecclesie vel Basilicæ jussit bannos erigi, pro eo quod in exercitum non ambulassent. Lib. 7. cap. 42: Post hæ edictum a iudicibus datum est, ut qui in hac expeditione tardi fuerant, damnarentur. Capitul. 2. anno 810. cap. 11. De Heribanno exigendo. [Charta Ludovici II. Reg. Franc. ann. 878. apud D. Calmetum tom. 1. Hist. Lotharing. col. 215. Ut nullus iude, vel quilibet... Heribannum exigere aut exactivè presumant.]

Ea vero multa erat 60 solidorum, secundum Legem Francorum, dicebaturque, plenum Heribannum: quomodo plenum bannum vocant Capitul. 2. anno 812. cap. 9. et alia Capitularia Caroli M. et Calvi, quod alias Bannum Dominicum, et Bannum Regis appellari, totidemque esse solidorum, suo loco docimus. Lex Longob. lib. 1. tit. 14. § 13. (see Carol. M. 25.) et Capitul. Caroli M. lib. 3. cap. 67: Quicumque liber homo in hoste bannitus fuerit, et venire contempserit, plenius Heribannum componat, secundum Legem Francorum, id est, 60. sol. solvat. Quod etiam obtinuit sub tertia Regum stirpe. Statuta S. Ludovici lib. 1. cap. 29: Et se nus de ceus, qui sont semons, ne venoient, et l'en le pavoit savoir, il en paieroit 60 sols de gages. Ejusmodi mulctarum mentio est præterea in Usaticis Barcinonensibus Ms. cap. 28: Qui fallerit hostes vel calvados seniori suo, cui eas facere debuerit, emendet illi eas in duplo. Et Regesto Feodorum Campanie fol. 97: Guido de Vilers fecit emendam Domino

Comiti de hoc, quod non fuit in chevachia contra Metenses.

Qui porro pro ejusmodi contemptu, Heribanni mulctæ obnoxii erant, si non habebant, unde solverent, wadia dare tenebantur, seu heribannum revaditare, uti habent Capitul. lib. 4. cap. 70: Ut Vassi nostri et Vassi Episcoporum, Abbatum, Abbatissarum, et Comitum, qui anno presente in hoste non fuerunt, Heribannum revaditent. Eodem lib. addik. 2. cap. 28. et 29. Capit. 1. ann. 812. cap. 2. 9. et Capitul. 1. ann. 810. cap. 11: De Heribanno, ut diligenter inquirent Missi nostri, qui hostem facere possint, et non fecit, ut bannum nostrum ipse componat, si habet, unde componere possit. Et si tantum non habuerit, unde componere valeat, revaditatum fiat et imbrevatum: et nihil ex hoc exactum fiat, usque dum ad notitiam Domini imperatoris veniat. Quod si danique nequeantiam, nec wadia dare possent, tum ipsimet per postum wadium in servitium Principis transibant. Lex Longob. et Capitula Caroli M. locis laudatis: Si non habuerit, unde illam summam persolvat, semetipsum per wadium in servitio Principis tradat, donec per tempora ipsum bannum ab eo fiat persolutum, et tunc iterum ad statum sui libertatis revertatur. Et si illic homo, qui propter Heribannum in servitio se tradiderit, et in servitio illo defunctus fuerit, hereditas ejus hereditatem, que ad illos pertinet, non perdat, nec de libertate, nec de ipso Heribano obnoxii fiant. Adde cap. seq. sed et si Senior vel Comes quempiam ab hoste inconsulto Principe domum dimisisset, ipsi pro eo Heribannum persolvere tenebantur, ex Capit. Caroli M. lib. 4. Append. 2. cap. 35. (see 26.)

Interdum Heribannum non plenarie exigebatur, pro modo facultatum, ne subditi gravioribus ejusmodi exactioibus ad inopiam redigerentur. Idque legitimum Heribannum appellatum ita ut ab eo, qui libras 6. in auro, argento, armis, et pecuniis haberet, 3. libras ab eo qui tres libras, 30. solidi, ab eo qui libras 2. solidi 30. ab eo demum, qui libram 1. solidi 5. exigebatur, it est in Additione 3. Caroli M. ad Legem Saticam cap. 12. in Lex Longob. lib. 3. tit. 6. § 1. (see Carol. M. 25.) et in Capitul. Caroli M. lib. 3. cap. 14. Vide Capitul. 3. ann. 811. cap. 6.

Submonitio etiam ad corveias: unde pro operis, quas vassalli domino debent aut eandem redemptionem, ea vox usurpatur, nostris etiam Herban, Charta ann. 1406: Quod eo casu dicitur Joannes Du Bois et sui heredes debebant et tenebantur persolvere predictis assessoribus, nomine et causa premissorum superius confrontatorum, tam Arbanna brachialia sive ad brachia, et Alia Will. comit. Tornod. ann. 1101. ex Tabul. Mohim. Quamdam consuetudinem, quam habebat in vicis eorum de Troncheia, et quod nos vulgenter Herban dicitur, Mohimensi ecclesie remisit, munitis suis interdicens ne ulterius de vicinis monachorum Herban acciperent.

Heribannum non exigebatur, nisi præcessisset jussio dominica, ex lisdem Capitul. lib. 4. cap. 72. cuius quidem pars tertia ad Comitem spectabat: Ita tamen ut ei heribannum exigere non liceret, sed Misso dominico, a quo suam tertiam partem recipiebat, ex lisdem Capitul. lib. 3. cap. 68. ubi Heribannum in terris neque in mancipiis exactum, id est, persolvi, vetatur, sed in auro et argento, armis, palliis, et animalibus,

sive tallibus speciebus, quae ad utilitatem pertinent, pensitabatur. Adde Capitulare 8. ann. 811. cap. 6. Capitulare 1. ann. 812. cap. 2.

Postmodum gravissimis Normanorum ingruentibus bellis ac incursionibus, indicta a Carolo Calvo, ad exsolvendum, de quo congenerat, his tributum, vectigalia, et collectae, a quibus ne ipsi quidem eximebantur Presbyteri: *Et Herbanni ab omnibus Francis accipiuntur*, ut est in Chronico de Normanis gest. ann. 869. et in Adm. lib. Francor. Bertiniani ann. 868. Exactum porro pro modo praedictorum: Ita ut pro manso ingenui vel servili denarius persolveretur. Atque hinc colligitur, quid vera Charta 90. Inter Alamannicas Goldasti Dixit. *negare, quod nihil ibi habuisset proprietatis, pro quo Herbannum reddere debuisset, nisi res S. Galli, quas pater suus illuc ad praedictum monasterium traderat.* Et infra: *Adhuc etiam ipsam Odalhartum... audierunt enarrantem, quod proprium non habuisset, et ideo Herbannum dare non debuisset.* Sed et inde percipitur, cur in Imperatorum alijque privilegiis pro Ecclesia Mindensi, post Chronicon Mindense descriptis, pag. 735. 737. 740. *Bannum sive Herbannum* ab illius possessionibus et agris exigere prohibeantur Judices publici. Huc etiam forte respexit Broverus lib. 8. Annal. Trevir. pag. 473. I. Edit. qui *Herbannum tributum, quod Legatus cogebat, sive agrarum illud sicut, sive pacuum, sive ex vidda peculiorum collectum*, interpretatur, ex Casarii Abbatis Pramiensis Gloss. inedito.

Ab herbanni pensitatione eximebantur, sicut ad hoste, seu exercitu immunes erant: verbi gratia senes, ut in Formulis get. Bigonni, for. 31. aut qui proprietate necessarias causas ac legitimas domi reside cogebantur, de quibus in Capitulis Caroli M. lib. 4. cap. 70. vel si alicubi a Principe missi essent, verbi gratia ad custodiam maritimam, ut apud Einhardum Epist. 22. vel si in civitatibus ac pontium vel transituum operis, vel in *Marchiarum wachtis*, aut ejusmodi occupati essent, ut in Capitulis Caroli M. tit. 31. cap. 27. Vide *Hostis*.

HERBANNUM, pro *Herbannum*, in Capitulis Caroli M. incerti aevi cap. 13. [et in Charta Ludovici Pii Imp. in Hist. Alsatic pag. 15. inter Instr. cou. I. *Nulla deinceps hominum persona destruere vel inquietare, atque ulla fræda, Herbanna... requirat vel extorquat*].

HERBANNUS Theodor. IV. Franc. Reg. chart. ann. 727. pro Murbaensi conobio in Alsat. Diplom. num. 8. *Et quocumque tam de ingenio quam de servitutibus, super terris ipsius monasterii omni commanentibus, fisco de fræda aut Herbannus unde poterat sperare ad luminibus vel stipendiis superscriptis famulus Dei, etc.*

ARRIBANNUM, in Formulis veteribus Bigonniensis form. 31.

ERBANNUM, [vel Erband, ut legunt Editores nove Gall. Christ. tom. 2. col. 46.] Charta Emenonis Principis seu Domini Auteliolani (Isaudun) ann. 31. Hilotarii, (Chr. 984.) *Ut nemo illorum pergat ad pugnam, que alio nomine vulgariter vocatur Erbannum, neque botagium vini alicui reddat, etc.*

HERBANNATOR, Qui Herbannum coligit. Capitulis 3. ann. 883. cap. 5. et Capitularia Caroli M. lib. 3. cap. 35. *Ut illi, qui herbannum solvere debent, coniectum faciant ad Herbannatorem.* Adde

Capitulare 5. [juss. Caroli ann. 808. cap. 17. Idem qui *Exactor herbanni*, apud Einhardum Epist. 17. *Sibi curae esse, neque providere, ut cum exactore Herbanni, si venerit, et eum compellaverit, sine vestro labore se pacificet.* Vide *Retrobannus*.

Ab eodem fonte deductæ voces *Arbannum*, *Harbannum*, et *Albannum*, quæ ut plurimum usurpatæ leguntur pro quibusvis præstationibus vel operibus.

ARBANNUM, in Charta Ludovici Philippi Regis filii Regis Francor. ex Tabulario N. D. de Campis Paris. *Ego Ludovicus Philippi Regis filius, Dei gratia Franc. Rex Nobilissimus, quod Bartholomæo de Fulgoso furum, quod Parisius habebat, tanta libertate possidendum et habendum concessimus. Hinc prædicti furni ab omni consuetudine, videlicet tallie, seu equitatione, seu Arbanno, (al. albanno) seu exemptione nostri, præpositi liber remaneat. Hinc dona inter fuerunt Comiti Radulfo, quod Parisius cancellarius, Stephanus Dapifer, Hugo de Rua nova, Ervinus Aurelianus, in Palatio publice, prima Dominica post Natale, regnante Ludovico, 4. ann. Dat. per manus Domini Stephani Cancellarii. Ubi Arbannum videtur esse idem quod Herbannum.*

Verum aliud sonat in Tabulario Absiensis. *Guillelmus de Cantamerula et fratres sui... (dederunt) quartaria 7. blavii, que habebat de Arbanno in terra de Peisella, et in terra de Chamailardi, et galinas, et que libat ad illud Arbannum pertinens, etc.* Habetur in Hist. de Castaigniers pag. 4. Idem Tabular. fol. 71. *Arbannum et alias omnes consuetudines quas proprio jure habebat in terra, que circa frostos sunt, etc.*

ARBANNICUM, in Charta ann. 1299. *Forum quilibet debebat et eis reddere tenebantur Arbannicum, scil. unam ditam ad reparandum casuum, muros, etc.*

ARBANNUM, Idem quod Arbannum, in veteri Notitia Tabularii San-Benigniani Divion. apud Herardum in Burgundicis pag. 161. *Facient ancingas, et corvatas, et souchets, et Arbannum, solidos 2. et denarios 8. etc.*

HAIRBANNUM, Polyptychus Floriacensis. *Habet ibi 2. mansas absos. Solvunt vestiti mansi Hairbannum pro duobus bovibus sol. 20. pro homine redimento de hoste 3. vervecis 4. etc.* Quid autem proprie sit Arbannum, et Arbannum, hinc allatis locis, docet Consuetudo Marchensis art. 136. *Tout homme tenant servement son heritage, ou mortallablement, doit faire par chacune semaine à son seigneur le ban, ou Arban, c'est à dire, un corvée à bras du mestier qu'il scait faire: et s'il fait Arban avec deux burufs, il en vaut deux, etc.* Adde art. 137. 143. 146. 166. 167. 168. 429. 430. et Consuetud. locali castri Meliandi tit. 5. art. 24. 25. etc. In Consuetud. locali Castelli novi in Biturig. art. 4. *Ban et Arban idem esse dicuntur.* Libertates oppidi de Vesdun in Biturigib. ann. 1275. apud Thomasserium: *Je quite tout Arban aux hommes et aux femmes de ladite franchise, fors que tant je retien mon charri entièrement au besogne de mon chastel et de mes maisons de Vesdun, et de vins et de foins tant seulement, et je ne les puis forcer de nul Arban ne de charroy aller fors la paroche de Vesdun par neus besoin.* Adde eund. Thomasserium cap. 76. Est igitur Arbannum opera, quam quis tenens domino præstat: vox conficta ex *Herbannum*. Perperam vero hæc vox *Arban*, in *Her-*

baux, et *Arbaux*, commutata in Consuetudine Pictavensi art. 108.

HERBANNUM, Eadem notione. Charta Ludovici VII. Regis Franc. circa ann. 1180. e Chartul. Monast. Montis Martyrum: *Hominibus qui in memore quod Telfolium dicitur hospitari volunt arpentum terræ... tali ratione ad eos hospitandos concedimus... ut neque Herbannum neque talliatam, etc.*

o Haud soto an inde *Harbannus* appellatur scortum, quod ad vitium submoneat vel invitet. Lit. remis. ann. 1411. in Reg. 165. Chartoph. reg. ch. 229. *Lequel Jaquemart, dit à icellui sergent qu'il n'eust pas été ledit baston à une mauvaie Harbannne.* Verum non aliunde repetenda vox *Herabout*, cujus vim explicant Literæ remis. ann. 1388. ex Reg. 145. ch. 901. *Lesquelz compaignons de Trappes commencerent à trayner un esteuf au bout d'un baston parmi ladite feste en disant et criant: Herabout, Herabout; qui est à dire, qui veult jouer à la paume.*

HERBERGA, HERBERGUM, HERBERGUM, HERBERGARE, etc. Voces unius ejusdemque originis, tametsi non omnino ejusdem significationis. Vide *Alberga*.

HERBERGA, in Gl. Theotisco Lipsii, *Castro, Herbergo, castrorum.* Nos, inquit Lipsius, pro omni diversorio; sed illud proprie et primo. [Hinc pro castrensi tabernaculo, seu tentorio accipit Guillelmus Abbas in Prefat. ad Cant. Cant. ubi *Sicut tabernacula Cedar vertit, sicut Herberga Cedar.* Nostri *Herberga* eadem notione usurpant. Le Roman de la guerre de Troyes Ms. ...

Quant des nez sont les gens issues, Et les Herberges d'ou, imbus, etc.

Ibidem:

Vers les Herberges vel grant pes, Quant il vint Vesperes fu bas Au parallon, dou tres solis, etc.]

Sommerus in Glossar. Saxon: *Herberga, Statio, mansio* [99. Vide Graff. Thesaur. Ling. Franc. tom. 3. col. 173. voce *Herberga*, et tom. 4. col. 983. voce *Hari*.]

[107. Inde est quod *Herbergeriam* facere dicuntur qui ad ministerium sive officium suum stant in Palatii Regum.] *Liber niger Scaccarii Anglie* l. 30. *Quatuor Marescalli, qui serviunt familie Regis, tam Clerici, Militibus quam Ministris, die, qua faciunt Herbergeriam, vel extra Curiam morantur in negotio Regis, 8. den. in die, galonem vini, etc.*

HERBERGUM, Domicilium, ædes, mansio, domus. Edictum Pistense Caroli Calvi cap. 37. *Et quantum... Herbergium nostrum, quod præterito anno hic fieri jussimus, homines de illa parte Sequane in istas partes venientes... destruxerunt, etc. Mox: Et nun: illud Herbergium non sine labore et dispendio fidelium nostrorum fieri fecimus, volumus... ut sicut nec in nostro palatio, ita nec in isto Herbergo aliquis alius sine nostra jussione manere præsumat, nec illud aliquis destruat.* Ex quibus satis patet, hoc loco *Herbergium*, non esse jus mansionaticum, quod vult vir doctus.

HERBERGAMENTUM, Eodem significato. Charta ann. 1244. apud Stephanot. tom. 8. Antiquit. Bened. Pictav. MSS.: *Quidquid juris habere se dicebant in nostro territorio de Ruot quod dicitur ortus Regis et domibus et Herbergamentum istius contentis.*

HERBERGAGIUM, Charta Bartholomæi

Abb. Floriac, ann. circiter 1220: *Concessimus... totum Hebergagium suum sicut se comportat cum propriis suis scilicet cum virgulto et fossatis*, Charta Hervei domini Virsionensis ann. 1269. apud Thomassarium Consuetud. Bituric. pag. 94: *Omnes quidem homines mei et famine mee in castellum vel intra banleucam manentes, pro unoquoque suo Hebergagio, dabunt mihi singulis annis quinque solidos monete currentis per terram, et pro una quoque domo quam prater Hebergagia sua habebunt, similiter quinque solidos*. Ubi Hebergagium a domo distinguitur, ita tamen ut illud pro rustica domo vel rudiori aliquo edificio accipi videatur; nec vero pro aede sita intra urbis munita, vel villa septum, atque adeo elegantiori. Qua quidem notione ut plurimum intelligendum hanc vocem censeo: quod ex subiunctis iterum manifestius fiet.

HERBERGAGIUM. Codex Legum Norm. cap. 27. apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. pag. 214: *Capitale Hebergagium primogenito remanebit*. Index MS. Beneficiorum Eccles. et libec. Constant. fol. 17: *Petrus Bourque undecim solidos homagii pro Hebergagis suis et partitum suorum, sicut in eisdem elemosine presbiteri*. Ibidem saepius occurrit, nec non et in Chartular. S. Fromondi.

HERBERGACHUM. Charta Philippi Augusti, pro Monast. Compend. ann. 1201. ex Tabular. ejusdem loci: *Burgenses vel Communia in platea illa neque stalla, neque halas, neque Hebergachum, que in posterum ibi possint remanere, nisi illa que ibidem modo constructa sunt, aliquo modo edificabunt*. Rursus occurrit in alia Charta ejusd. anni ex eod. Tabul.

HERBERGAGIUM. Eadem notione [Charta S. Ludovici Reg. Franc. ann. 1225. in Chartul. Domus Dei Fontisar. Ita quod in dictis pratis non potest facere villam, sed in eis potest facere domum ad Hebergagium suum.] Regestum Feodorum Campanie fol. 79: *Richerus de Rilli recepit de Comitissa terram suam arabilem, et Hebergagium, et 4 arpenta vinee*. Fol. 108: *Joannes de Grangia est homo ligius de 40 arpentis terre, que tenet ante domum suam, et de dividio Hebergagio. Regestum Normannie signatum P. in Camera Comput. Paris. fol. 19: Inquisitiones costumarum de Andeciaro... Jurati dixerunt, quod D. Rogerus Torci habet in predicta foresta per liberationem Vicecomitis, quascumque sit, suum Hebergagium ad virgam de pleno pugno ad terram, etc. Charta ann. 1228. apud Hubertum in Hist. Eccl. S. Aniani pag. 112: *Dotalitium suum... in Majoria et pertinentibus ad Majoriam, terra, Hebergagis, et aliis... quitavit*. [Charta Theobaldi Blesensis Comitis ann. 1215. ex Tabul. Calensi pag. 170: *Dedi ei siquidem meremum in foresta mea de Hez capiendum... ad Hebergagium suum si ipse in feodo isto fecerit Hebergagium Tabularium B. M. de Bononunio Rotomag. Henricus Dei Grat. Rex Anglie, Dux Normannie, et Aquit. et Comes Andegav... aciatas me concessisse et presentis carta confirmasse Abbati et Monachi de Becco ut accipiant in forestis meis de Hoveaio et de Borda que necessaria sunt ad Hebergagia sua de Kivillico et de Marretho facienda, et cum opus fuerit reficienda. Occurrit praterea in Chartulario Monast. Aquicinctensis pag. 15. et in Charta ann. 1200.] Hebergagium, in Charta Ludovici Comitis Blesensis in Probat. Histor. Blesens.**

pag. 27. Willelmus Guiart sub ann. 1301:

Mentent à mort de Hebergages Chevaliers, Escuiers, et Pages.

Ita in Charta Philippi Pulcri ann. 1309. in apud Regesto sign. p. Ch. 1. ex Tabulario Regio. Robertus de Bourron in Hist. MS. Arthuri et Merlini: *Il est ja tart, que se vous parties orendroit de chi, vous ne pourries hus mais venir à Hebergage de nulle heure. Et alibi: Car sans grant gent ne fu onques si riches Hebergages, come chis est*.

HERBERGAGIUM. Charta Ludovici Comitis Blesens. ann. 1200. ex Chartul. B. Magdalene de Castrofranco f. 75: *Dedit Abbatii Elemosine Cisterciensi Hebergagium quoddam quod habebat ante Abbatiam Castidanensem*.

HERBERGARIUM. Charta Ludovici VII. Regis Franc. ann. 1160. ex Chartulario Monast. Montis-martyrum: *Insuper ipsum conquestum... et Hebergarium quod in conquestu fecerat mea libertate*.

HERBERGUM. In Charta Blanche Comitisse Treconsis ann. 1212. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 828: *Comes ejusdem ville etiam habebit duo arpenta terre in eadem villa ab omni exactione et tallia libera et quieta pro Hebergio suo faciundo*.

HERBERGERIUM, in Charta ann. 1200.

HERBERGEMENTUM. Charta ann. 1276. ex Chartul. S. Vandreg. tom. 1. pag. 730: *Veididi et concessi et penitus dimisi in fine perpetuo... quoddam Hebergementum integre sicut se preportat in longum et in latum, quod habebam in parochia S. Vandregisil, situm intra muros, etc. Charta Philippi V. Regis Franc. ann. 1318. pro Canonicis S. Capelle Paris: *Decem libras Paris. deputativimus... in Hebergamento, hortis, etc.**

HERBERGEMENTUM. Charta ann. 1221. ex Archivo S. Nicolai Andegav. *Rogin Johanne dedit Abbatie S. Nicolai Hebergementum in quo ipse inuendat, situm in burgo de Caron. Charta ann. 1201. apud Thomassarium Consuetud. Bituric. pag. 227: *Quod dictus Johannes de Soliaco habuit et habere debuit ratione suae primogeniture melius Hebergementum, meliorem feudum. Occurrit iterum in Chartulario S. Vincentii Cenoman. fol. 14. et 82. in Charta Ludovici Comitis Blesens. ann. 1192. et in alia ann. 1283. in Chartulario S. Vandreg. tom. 2. pag. 1454.**

HERBERGEMENTUM. Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 61: *Et ipsi Monachi de Hebergemento de Souday tam de parte illa que est in comitatu, quam de parte que extra est, nullam debent dicto Gallerio vel suis heredibus redditionem*.

HERBERGEMENTUM. Idem Chartul. Cenom. fol. 8: *Concessimus eis etiam quandam terram in eadem villa cum virgulto et Hebergamento*.

HERBERGAGIUM. Charta ann. 1197. ex Schedis D. Lancelot: *Pro unoquoque domo quam prater Hebergagium habebit, tres solidos similiter persolvet. Si autem Hebergagium divinum fuerit, quot domus ex eo facte fuerint, pro unaquoque domo tres solidos persolvent*. Littere A. Episc. Meldens. ann. 1204. ex Tabul. Calensi pag. 81: *Noterint universi quod E. Kalensis Abbatisa totaque ejusdem ecclesie Conventus quoddam Hebergagium quod habere solebant contiguum ecclesie de Mintri, totum integre sicut illi*

possidebant, videlicet quidquid edificatum vel non edificatum infra claustram predicti, Hebergagii continebatur Fulconi presbytero de Mintri possidendum concesserunt.

HERBERGARIA et HARBERGIA, Jus gigni ac procuratoris, seu divertendi in domum vassalli et in ea hospitandi: vel prestatio que pro redemptione ejusmodi procuratoris domino exsolvitur. Charta Hugonis Ducis Burgundie ann. 1171. tom. 4. novæ Gall. Christ. inter Instr. col. 91: *Habeo enim ex consuetudinario jure in Potestatibus prefatis ecclesie Harbergarias, videlicet Belgynica, Saxico, Marchiolo, pro quarum Harbergiarum redemptione quandoque nummos accipi feceram; quod nec juris mei esse cognovi, nec antecessores mei usque ad tempus meum feceram. Hanc siquidem Harbergiarum redemptionem, ex toto dimisi, et ne deinceps fiat omnino prohibeo. Harbergariam vero quam homines et clientes mei in villa Bieric et villulis et appendicibus ultra montes accipiebant in equis, in canibus, in hominibus, in omnibus quibus Harbergaria fieri potest, omnino dimisi, ut non licet nec mihi nec alicui successorum meorum, nec hinc inde nec clientibus nostris pro Harbergaria quietam ab hominibus extorqueat vel accipere*. [Idem Harbergaria in chart. ann. 1207. apud Neugart. in Alem. Diplom. tom. 2. pag. 346. num. 1056.] Vide Alberga.

HERBERGARIA, Eadem notione. Chartularium S. Vandreg. tom. 2. pag. 237: *Et totam Hebergariam de Vileta cum nota sua... et omnes consuetudines illarum tam ad arduum quam ad silvandum*.

HERBERGARIUM, Eodem significatu. Littere Henrici IV. Regis Anglie ann. 1183. apud Rymer. tom. 8. pag. 324: *Moran ex causis premissis ibidem traxerit pro liberata sua ac Hebergariis serventum et equorum suorum eorum ibidem venientium providere*. Charta apud Lohinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 228: *Adelesis soror ejus germana donavit nobis post mortem suam in manu ipsius Abbatis totam terram suam de Bogieria, prata et Hebergarium*.

HERBERGIUM, Eadem notione. Charta anni 1187. ex Archivo Majoris Monast. *Decem solidos annuatim, vel unam peticam, duo Hebergia unoquoque anno, unoquoque unum quinq. militibus*.

HERBERGIUM, Eadem significatio. Charta Henrici de Val ex Chartul. S. Fromondi: *Tenenur pradicam terram cum Hebergagio et homagio dicti hominis garenticare*.

HERBERGARE, Hospitio excipere, mansionaticum prebere, vel morari in aliquo hospicio, in Capitalis Caroli M. lib. 3. cap. 68. [Idem Hebergon, Hospitali, ex ant. Gloss. Form. Lat. apud Graff. Thesaur. Ling. Franc. tom. 4. col. 155.] Villharduinus n. 90. *Proia l'Empereur as Contes et as Barons et ses filz metames, que il por Dieu s'allassent Hebergier, d'autre part del port. Hebergier, in Consuetud. Britan. art. 315. 608. Hebergement, pro domo, domicilio, ibidem et art. 621. Hebergement, in Consuetud. Andegav. art. 222. in Consuetud. Norman. art. 336. in Consuet. Vicecomitat. Bajocensis art. 4. etc. Ubi hæc vox sumitur pro primario feudi manerio ac domicilio, quod primogenito ratione primogeniture compellit.*

HERBERGIARE SE, Hospitari, divertari. Charta ann. 1279. ex Chartul. S. Vandreg. tom. 2. pag. 1628: *Ita tamen*

quod dicit Religiosi et eorum successores poterunt et debebunt descendere et Herbergiare se eundo et redundo ad custias suos proprios... in domo quam ego faciam in mensura superius a notata.

HERBERGARE. Aliquo hospitandi causa divertere. Charta Caroli simpliciis ann. 911. apud Miram tom. 2. pag. 896. Ut nullus Christianus, Laicus, neque Clericus praesumat... Herbergare, nec in mansiones, neque in annonas vel pratis audeat caballos suos repascere. Videtur legendum Herbergare.

HERBERGIATA TERRA. Charta ann. 1214. ex Chartul. S. Vandrege. tom. 1. pag. 1012. Et si forte aliquis veniat qui vine vel injuriam ei... faceret, ego Hadulphus, vel heres meus excambiamus ei vel suo heredi in terra mea melius Herbergiata secundum voluntatem suam. An pro domo vel castro muniti atque ad defensionem parati?

HERBERGIATOR. Qui hospitio exceptit. Littere Henrici IV. Regis Angliae ann. 1403. apud Rymer. tom. 8. pag. 324. Nolentes quod Herbergatores hospitii nostri... Herbergiare praesumant.

HERBODE. Subnominis, mandatum ad exercitum, ex heres, exercitus, et hodie, mandatum, Fodis Aluredi et Godvini Regum. Nullus superseedat osthora, nec ostheth, vel bablotam, vel fird fare, nec Herbede, ore aut cornu. Vide Herbanonum.

HEREBURGIUS. Vide Chornoburgus.

HERECONIUS. Dies Heredoni, dies pecunie solvenda Formul. Mss. Instr. fol. 53. v. Cumque adveniente prefato termino, scilicet die Herconia, que fuit dies Kalendas Augusti, et ipse dominus P. non habuisset possibilitatem prefatum debitum persolvere, etc.

HEREDA. II HEREDA. Superis, est Provincia pars, suis terminis circumscripta. Vide Joan. Stornhookum de Jure Steo-num votaste pag. 29.

HEREDA. Mala Hereda (9 Hereditas) lex Burgundica. tit. 86. De mala Hereda. Si poter filius dimittat malam Heredam, si vitus dare voluerit, cui voluerit donet, postea ad filias suas, si ille dederit, nono requirit.

HEREDARE. Hereditatem assignare. Jacobi de Vitraco Hist. Orient. lib. 3. apud Marten. tom. 3. Annot. col. 293. Saphadinus habuit quindam filios, de quibus Hereditavit septem. Melatim qui pariter est omnibus et major, qui tenet in hereditate Alexandriam, etc.

HEREDARE. Stat. Montispeis. Mss. ann. 1301. Si pater habet magnum unum filium et unam filiam, que non sit maritata vel Hereditata, et pater moritur intestatus, bona patris revertuntur filio et filia non maritata vel Hereditata aequis partibus.

HEREDICAPA. Qui hereditatem alterius capit, apud Joannem de Janua.

HEREDIOLUM. Possessio unius. Gloss. Sangerm. MS. num. 501.

HEREDIPETA. Vide Heradipeta.

HEREDISCINDA. Qui alterius hereditatem scindit, Johanni de Janua.

HEREDITAGIUM. Hereditum, praedium, ex successione parentum. Gall. Heritage, in Constit. Neapol. lib. 3. tit. 8. 10. 11. [Vide Hereditagium et Hereditamentum.]

HEREDITAGIUM. Possessio, proprium, bona immobilia. Charta 1177. apud Mirator tom. 2. part. 2. col. 1012. Primum quidem in civitate nostra Alexinae homines tres piscatores, Rogerium Donati... et suos filios et filias cum eorum Hereditagis. Charta ann. 1262. ex Tabul. B. M. de Bono-Nuntio Rotomag. Ven-

didit et concessi in perpetuum Hereditagium viris religiosi Priori et Conventui B. M. de Prato juxta Roch. tres solidos monetae currentis. Instrum. ann. 1302. tom. 1. Ordinat. reg. Franc. pag. 351. Non enim intentionis nostre existit, quod illi qui in mobilibus et Hereditagis valore ducentarum librarum Turon. non habent, ad finantium cogantur. Sed quicumque centum libras in mobilibus tantum, vel ducentas libras Turon. in mobilibus et Hereditagis habere noverit, finantiam prestari volumus, vel ad exercitum faciendum compelli. Aristum Parliamenti ann. 1322. in Chartul. Bonis Dei Pontisar. Feceat proclamari in venditione Hereditagium dicti Militis et specialiter feudum vel partem feudi quod ipse Miles tenuit a dicto Rege Francorum. Occurrit ibi non semel, ubi et mobilia videntur opponi hereditariis.

HEREDIT. eodem sensu, in Form. de Clemades Ms.

De defuncto leu Heredis Sandali curiosa sententia.

HEREDITAGIUM. Dos alieni ecclesie assignata, bona quibus ipsa dotata. Littere Henrici VIII. Capeta Paris. tom. 1. Ordinat. reg. Franc. pag. 2. Ut magis pacifice ac liberius et utilius valeant (canonem) in perpetuum de eis et eorum singulis, tanquam de suo, et dicta sacrosancta capella Hereditagio proprio... qui dicit et ali. etc.

HEREDITAGIUM. Jus ad hereditatem. Charta Gaufr. archiep. Rem. ann. 1224. ex Chartul. Campan. fol. 117. v. Uoque dum questio Hereditagii fuerit terminata.

HEREDITALIS. Proprius, id omnino quod quis possidet. Invent. Chart. reg. ann. 1484. fol. 79. v. Henricus scilicet vendidit dicto Viron omne jus Hereditale, quod habebat in parrochia S. Hilarii super Bille. Vide Hereditagium 2.

HEREDITALITER. Jure hereditario. Miracula S. Vincentii Madelzari tom. 3. Juli pag. 670. Sed quia eadem familia ex antecessoribus suis Hereditaliter sibi pervenerit, affirmat se juramento hereditario.

HEREDITAMENTUM. ut Hereditagium 1. Testamentum Jacobi I. Regis Aragon. ann. 1372. tom. 9. Spicilog. Acher. pag. 203. Ad hoc nos Infans Petrus et Infans Jacobus non coacti ab aliquo vel circumventi, sed bono animo, et gratuita voluntate recipimus a vobis D. Rege patre nostro, hanc donationem et hoc Hereditamentum quod nobis factis.

HEREDITAMENTUM MARRITIMUM. vel Firma dotis, Aragonensibus dicitur Donatio que a marito uxori fit propter nuptias, vel potius donum quod uxori maritus post primam nuptiarum noctem offerbat ob pretium virginitatis. Vide Monogamia.

HEREDITARE. Jure hereditario obtinere. Codicillus Henrici Comitis apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1171. Ego lego Berardo, omnes bestias quas habet et puer Hereditet illum (mulum) et semper teneat pro socio. Vide Hereditate 1.

HEREDITARE. In possessionem rei alicujus mittere. Investire. Testamentum Jacobi I. Regis Aragon. ann. 1372. tom. 9. Spicilog. Acher. pag. 247. Qui postquam ex ibi Hereditaverimus, juraverit nos defendere ipsum regnum Valentie contra Sarracenos. Vide Hereditate 3.

HEREDITARE. Exheredare, privare. Instrum. ann. 1385. ex Codice MS.

Domini Regina et Rex, ac Comes, aut aliquis ipsorum nunquam faciant pacem... cum illo nephandissimo... qui tam injuste, et inique, ac violenter captivavit et Hereditavit, et spoliavit... Regnam Joannam regno Neapolitano. Spd pro et Hereditavit leg. Exhereditavit.

HEREDITARE. Gradus, evadere. Gall. Arracher. Charta Henrici domini de Solhaco ann. 1301. apud Thomassarum Consuetud. Bituric. pag. 123. Si quis accusatus fuerit de paricidii, turcilli, vel platea aratra, vel metz Hereditata vel admota. Legendum Hereditata.

HEREDITARIA. Heres, cui hereditas de jure competit. Gall. Heritiere. Charta ann. 1336. ex Archiv. Camerac. Eccl. inter Schedas D. Lancelot. Praefatus ballivus Camerac. sicut suo incumbat officio requisivit... ut ipsa D. Maria de Favencia de Humillaco et terra S. Sulpicii... ad ipsam jure hereditario pertinere, tanquam Hereditaria, et ipse D. de Ambasio ejus maritus tanquam ballivus... ipsi homagia et debita juramenta faceret et prestarent adhibitis solemnitatibus consuetis. Bretaine, eadem notione in veteri Epitaphio apud Miram tom. 2. pag. 1173. Et gisit h' d'roite Bretaine; Castelene de Sanson, qui fut de lignage h' Roy de Jerusalem; p'ols por l'asme, que Deus console.

HEREDITARIUM. Hereditas, ac precipue bona immobilia. Compendium Jurium et Consuet. Universitatis Paris. per Robertum Houet fol. 10. verso: Quia p'ue capellane vulgo nuncupate de Savois perpetuo fundate quelibet 20. librarum Paris... singulis annis percipiendarum super terras, domnia et omnia Hereditaria que fuerint D. Karoli de Savois.

HEREDITARIUS. Heres. Charta ann. 24. Littere Imper. ex Chartul. S. Petri Carnot. Propositi in cordis mei secretario, quatinus de praedictorum possessionibus, Hereditariam facerem sanctam Dei Ecclesiam. Vide Hereditaria.

HEREDITER. Perpetuo. Charta ann. 1246. in Chartul. S. Cognet. Compend. fol. 138. v. col. 1. Egidius de Faveroles et Ysabella ejus uxor recognoverunt se Heredititer vendidisse abbati et conventui S. Cornelii de Compendio triginta et octo minas terre. Vide supra Hereditabiliter.

HEREDUM. Idem quod Hereditarium. Joan. de Janua. Hereditum, Praedium, hereditas. Vita S. Marcelli Antiocheni tom. 1. Aprilis pag. 800. Hereditum successione... tribus in eodem carnio relictaerit Abbatibus Corollarium Norbertinum tom. 1. Juni pag. 351. Qui fraterna devotione provocatus, Hereditum suum carnio quoque obtulit. Occurrit praeterea in Vita S. Adalardi saec. 4. Bened. part. 1. pag. 351.

HEREDUM. (a veteri Gallico Hardde. Onus, Gall. Charge. Charta Hugo-Franni III ann. 1207. in Hist. Codicac. inter Instr. pag. 165. Concedo etiam mortuum nemus de bosco S. Vincentii et herbam meam nemoris de Laujou ad fascillam, ad usum eorum; et Heredum mortui nemoris ejusdem loci. Vide supra Hardeia et Harida.

HEREFARE. Professio militaris, ex Sax. xon here, exercitus, et fare, iter, professio, expeditio.

HEREGEAT, HEREGET. Vide Heriotum.

HEREGIA. Haeresis, seu Praestationis species vel mulcta, quae ab his, qui haeresos convinebantur, solvenda erat; nostris et Hispanis Herege, haereticus. Charta ann. 1245. in Reg. S. Ludov. fol. 24. r. ex Chartoph. reg. Retinemus... oit et cavalgatan, et omnes alias magnas

justitias domino regi, Heregas etiam et faldimenta. Reg. sign. Pater Cam. Comput. Paris. ubi de inauguratione regis fol. 163. v. *Li arcevesques... ou aucuns des évesques... doivent demander au roy que il promette et ferme par son serment... de mettre hors de son royaume les Heréges.* Lit. remis. ann. 1486. in Reg. 201. ch. 98 : *Jehan de Fontaine tenu et réputé sorcier et Herége, parcequ'il avoit de sorceries.* Guill. Guhart. ad ann. 1307. ubi de Raim. comit. Tolos. :

Les Heréges recalcitroli.
Vide infra Hereticus.

HERGRAVIUS, vel **HEERGRAVIUS**, id est, Comes militaris, seu verius, bellidux. Quatuor vero hæc dignitate in Imperio statuit Hertzog. in Chronico Alabiti fol. 148 : *Duces Brabantie, Normannie, Hungarie, et Ferrarie.* Sed de his fides sublesta omnino.

HEREM, Arest. ann. 1374. 3. Febr. in Vol. 6. arestor. papam Paris. : *Dicitur vero Vincentius sandam Columbum ultimus de facto posuisset in samatha et Herem; que dicta seu sententia de samatha et Herem contra dictum Columbum late maledictionem aut condemnationem significabant, ut dicebant. Herem vel Cherem, Major et gravior excommunicatio apud Judæos, quæ quis a cretu sacro et synagoga ejicitur, privaturque communione cibi ac potus. Plura videsis apud Buxtorf. et in Lexic. Chald. Rabbin. Thalm. et tom. 1. Proleg. Calmeti ad Script. Sacr. pag. 263.*

HEREMANNI, Vide Herimanni.
HEREMIA, Locus desertus et solitarius. Literæ ann. 1340. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 891 : *Sicut nos ipsi Episcopi et astantium multitudo ad utilitatem hanc Heremiam habitantium melius intelligere potuimus.*

HEREMINE PELLE. Vide Armeniacæ [et Heremellina].

HEREMITA, Cella, habitatio Eremitæ. Gall. *Hermitage*. Acta B. Thomasi tom. 3. Martii pag. 596 : *Plures Sacerdotes ex devotione venerunt ad prædicam Heremitam ad celebrandum, in festo S. Hieronymi, cujus vocatur ecclesia Heremita ejus.*

HEREMITARUM, Eadem notione. Chronicon Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 636 : *Dedit... Heremitarium in valle de Cerasa, et Ecclesiam Sanctæ Mariæ in Aviliano. Vide Eremitorium in Eremitæ.*

HEREMITAGIUM, **HERMITORIUM**, **MONASTICUM**. Anglic. tom. 2. pag. 339 : *Vulgariter autem locus iste a laicis Heremitagium nuncupatur propter solitudinem; non quod Heremita aliquis aliquo tempore ibidem solebat conversari. Capellam sive Hermitorium, apud Th. Blount in Nomolex. Anglic.*

HEREMITARIUS, Eremita. Hist. Britan. tom. 2. pag. 78 : *Dedit... locum supradictum in elemosinam et dedit licentiam quantum ex sylva et altu in circuitu potuisset preparare et abscindere, sicut Heremitaris in deserto, qui non habet dominatorem, excepto Deo solo.*

HEREMITA, Mulier eremiticam vitam agens: nostris *Heremita*, pro *Heremite*. Stat. Cadubr. lib. 3. cap. 55 : *Ordinamus quod quicumque rapuerit per vim, vel cognoverit, sive adulteraverit uxorem alterius, virginem, viduam, sanctimonialem, Heremitam, vel aliam mulierem bonæ opinionis et famæ et honeste viventem, capta puniatur.* Vide SS. Mss. ex Cod. 28. S. Vict. Paris. fol. 67. v. col. 2. *Et cel tane fu unq Heremita hanc de grant*

vertu, qui avoit laissé toutes choses pour Dieu. Vide infra Heremitana.

1. HEREMITAGIUM, Monasterium. Charta ann. 1159. ex Chartul. S. Evordii Aurelian. : *Ego Guillelmus de Haland... concessi Heremitagio Franchardi in Bierra elemosinam, quam Robertus Maluscianus eidem fecit apud Sarclois.* Vide in Eremitæ.

2. HEREMITAGIUM, Locus desertus et solitarius. Charta ann. 1215. in Tabul. S. Petri Carnot. : *Concessi in perpetuum elemosinam ecclesie B. Petri Carnotensi et monachis ibidem famulantibus Heremitagium de Fagermont, cum plexicio eidem Heremitagio adjacentis, quiete et libere possidendum.* Vide in Heremita.

HEREMITATA, ut supra Heremita. Charta ann. 1460. ex Tabul. S. Vict. Massil. : *Quoddam affare hermarum et boquitarum terrarum versus Heremitanas de sancto Cassiano.*

HEREMITARE, Vastare. Vide Eremitare 2.

HEREMITAS, Terra inculta, *Heremys*, in Consuet. Solensis tit. 13. art. 1. Charta ann. 1272. in Reg. S. Ludov. fol. 94. v. ex Chartoph. reg. : *Extinaverunt... terras incultas et omnes alias Heremitas infructiferas ad decem octo sextaria, etc.* Alia ann. 1341. in Rex. 72. ch. 390 : *Quæ quadraginta sextariae terre se tenent et confrontantur a parte superiori cum Heremitatibus seu forestis domini regis.* Lit. ann. 1357. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 448 : *Propter quæ dictus locus ejusque territoria et perlinentia... ad Heremitaliam, gatinam et sterilitatem, et ad nemora et barias sunt reductæ... Et cum tam propter dictas Heremitalias, gatinas, barias et nemora, etc.*

HEREMODICIUM, Vide supra Eremodicum.

HEREMOSUS, incultus. Instrum. ann. 1461. ex Archivis S. Victoris Massil. : *Volabant relinquere vineas totaliter Heremosas.* Vide Eremitus.

HEREMUS, [Terra inculta, in Charta ann. circ. 970. in majori Chartul. S. Victoris Massil. et in alia ann. 1208. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 541.] Vide Eremitus.

HEREMUS, Locus desertus, in Hist. Mediani Monast. pag. 53. *Heremus et desertum ita distinguitur. Heremus est in via solitudo ubi nunquam habitatum est. Desertum ubi aliquando habitatum et derelictum est. Ita vetus Gloss. Sangerm. et Johan. de Janua.*

HEREMIS ET POPULATIS, in Charta ann. 1142. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 485.

HERENAGHUS, apud Hibernos, Dignitas Ecclesiastica, apud quos sic nuncupabatur clericus, qui primam tonsuram non excesserat, et censum Episcopi ceteraque Ecclesie debita colligebat, partem unam Episcopo, aliam relictionæ Ecclesie fabricæ, tertiam fovendis pauperibus excipendisque hospitio peregrinis disponens. In stipendium numeris, liberta ei cessit ab omnibus præstationibus terræ portio, quam honoris causa *Honorem villæ* nuncupant. Ita Vicodimini vel æconomi munus obibat, quod etiam hæreditarium fuit. Vide de Heremita plenius disserentem Spellingmann in Corba, ut et Jacobum Warfeum in Antiquitatib. Hibernicis cap. 17.

HERENAMES, vox formata et contracta ex Saxonico hære e a me, id est, exercitii illiciti coacti participium, ab her, alias herge, unde et hergian, quod *grasso*, *predam*, *facep*, sonat. Et theam, sequole. Leges Aluredi et God-

drini Regum cap. 2. apud Bromptonum : *Qui Herenames fuerit accusatus, weragildo suo se redimat.*

HERENGLA, [Adherentia, appendix, Gallice *Appartenances*, *dependances*.] Quæ interpretatio locis hic prolatis apprime convenire videtur: quamquam Academicis Madritensibus in Diction. Hispan. *Herencia*, idem sit quod *Hereditas*.] Charta Hispanica apud Oyhenarium in Notitia Vasconie pag. 268 : *Cum omnibus omnino, domos, hortos, vineis, vel omni Herencia, molinos, pratos, etc.* Alia Garisæ Regis Sûprarbiensis apud Blancam in Comment. Rerum Arag. pag. 638 : *Duas villas Leudam et Anivesam, cum suis Herencia, id est, terminis a me et filio meo determinatis.* Aliud apud Antonium de Vazer in Chronico Ord. S. Benedicti tom. 5. pag. 438 : *Dedimus vobis sancti Michael de Buenco, cum tota sua Herencia, et omni integritate, etc.* Adde Sandovallium in Episcopis Pamplonenibus pag. 57.

HERENCINUS, Qui altari adjacet, ab alio dependens. Charta Aymer. de Narbona ann. 1337. in Reg. 71. Chartoph. reg. ch. 400 : *Vendimus quidquid juris habemus... in dicto castro de Henastibus, tam in hominibus et feminibus, pasturagis, aquis, terris Herencia, cultis et incultas, etc.*

HERENICAS, Antiquas Isidorus Ubi Grævius : *Puto Herenicas. Respexit, credo, Juvenalem qui in Sat. 14. 18.*

Herencis olim Vestimusque sedit.

Aut legendum, ut est in Excerptis, *Herencas, antiquas*, quod magis probò. Papias : *Herencia, antiqua. Herenci, antiqui.* Vide Hereticus.

HERETOTUM, Vide Heriotum.

HERES, Medicaminis species, apud Cælium Aurelianum lib. 1. Chronicon cap. 3.

HERESCARIUS, Minute monete species. [Quæ domino scaram debet, ut monet Guerdardus in Glossar. Irminon.] Codex MS. Folquinii : *Inde veniunt librae 2. solidi 18. Herescarii 100.* Consuetudines Furnones MSS. ex Archivo Audomar. *Lillo habet bun. 3 arat bun. 2 sunt ibi lunarii 8. luminarii et Herescarii 158. veniunt lib. 2. sol. 14. dan. 8.*

HERESCHILD, Vide Heereschild.

HERESIPILIS, Erysipelas, Gall. *Ereçpèle*, latiori tamen, quam vulgo accipi solet, intellectu. Mirac. S. Pharii tom. 6. Aug. pag. 616. col. 2. *Joanneta habebat Heresipilem, id est sacrum ignem, in mamilla.* Vide Herisipila.

HERESIS, Vide Heresis 1.

HERESTRATA, Vide Heerestrete.

HERESTVE, Cribrum, Gall. *Criblle*, tania, a Sax. *Hæst* et *Syve*. Computus ann. 1425. apud Kennet. Antiquit. Ambrosden. pag. 574 : *Fit in uno Heresyve empto ad pistrinam ibidem x. den.*

HERETAGIUM, ex Gallico *Heritage*, Patrimonium quod successione obvenit, apud Henric. Knighton. [Testamentum Remigii de Summa vera ex Tabul. Capellæ S. Yvonis Paris. : *Omnia Heretagia sua vendantur per executores suos*]

HERETAYNES, **HERETHAYNUS**, Idem quod *Herenames*, de qua voce supra, ejusdemque originis ac notiois, in Legibus Inæ cap. 17 : *De Heretaynes conducentibus exercitum.* Ex cap. 17 : *Qui Herethaynus, id est, conducent exercitii fuerit accusatus, Weragildo... se redimat.*

HERETEMUS, Eadem notione. Fodrus Aluredi et Godrini Regum : *Nullus supercedat outhern, nec outceit vel bui-*

blotam, vel firdfare, nec herobode, ora aut cornu, iuxta preceptum Heretiorum regni.

† **HERETICALIS**. Vide *Hereticalis*.
 † **HERETICE**. Dicitur de conventibus sortilegorum, in Charta Phil. VI. ann. 1328. ex Reg. 65. Chartoph. reg. ch. 282: *Intellacimus quod quamplures in fide debiles et infirmi, in ea offerentes et desperantes de divina potestate auxilio, in dicto loco (quadrivio) videlicet Rubel fossati sito prope S. Laudum certis temporibus bis in anno se consuaverunt Hereticos colligere, ut argentum et aurum, immo potius sempiternum opprobrium et eternum supplicium, recipient de monachis, probi dolor invocantes, etc.* Vide supra *Hereticus*.

† **HERETICULA**. Charta ann. 1244. in Chartul. S. Corn. Compend. fol. 124. r: *Si vero vecchia non tritura vendita fuerit... habebit ipse (abbas) duas partes et major tertiam, idem erit de Hereticula.* Sed leg. *Leucula*.

† **HERETICUS**. Antiquus. Vetus Gloss. Sahgerm. Sed legendum *Hereticus*. Vide *Hereticus*.

† **HERETICUS HERETICE CARNES**. Morbo aliquo infecte. Consuet. MSS. de Buzat ann. 1278. art. 42: *Item qui negus quare no sua carni de vendra, ne tenit carnes pudendas, Hereticas, leprosas, ny autras carnes deterioras, ny malas en lo mestel.*

† **HERETICUS**. [De *Hereticis* dictis *Abigais*, vide Mus. Arch. dep. de p. 158. ad p. 168. *Deposition de Jean l'Inquisiteur de Toulouse*, 1256: *¶* Due mulieres quarum nomina ignorat, qui omnes et ipse testis adoraverunt ibi dictos *Hereticos*, ipso teste vidente, secundum modum *Hereticorum*, et audiverunt verba et monitiones eorum multotiens (p. 159). In confessione sue Guillelmus Paricellus de Tholosa conversus ipsam matrem culpatis: *¶* Aladacyis mater sua primo monuit ipsam testem pluries ut diligeret bonos homines scilicet *Hereticos*, et quod melius poterat homo salvari in fide *Hereticorum* quam in fide ecclesie Romane (p. 161).]

† **HERETOCHIUS**. Vide *Heretochius*.

† **HERREZELDA**, et **HERREZELDA**. Scotis, dicitur jus illud, quod domino feudali competi ratione domini, percipiendi in bonis sui *Hubandi*, seu tenentis *melioram a'rium* aise animal, de ejus *catalia*, post illius decessum. Ita Quoniam Atach. cap. 23. et Leges Burgor. Scotior. cap. 19. Adde Regiam Maj. lib. 2. cap. 98. § 2. Id Angli *Heriotum* vocant. Vide in hac voce *Vox confecta ex Her*, dominus, et *Zelde* donum, seu ex *geld*, prestatio, ut existimat Spelmanus. Ego vero *Herregeldum*, appellatum potius censuerim ab *here*, exercitus, et *geldum*: quod vassall' ac tenentibus decedentibus, dominis jus esset capiendi in illius bonis equum, arma bellica, veluti ad exercitus subsidia. Vide Ske-negum de Verborum significat. verbo *Herrezelda*.

† **HERFERDINGLAND**. Concilium Cloveshoense ann. 822: *Retenti sunt enim fca manentes de predicta conditione, et libri quinquaginta septem manentium, liber de Bockland, liber de Wambeala, liber etiam Herferdingland. f. Liber tenementorum, que quartam partem denarii, Angli *Farding*, pro censu debent. Vide in *Ferto*.*

† **HERGA**, **HERGANDUS**. Vestis species Armigeris propria. f. a Sax. *here*, exercitus. Statuta Synodal. Eccl. Cenoman. apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect.

col. 1393: *Inhibemus expressius ne presbyteri indumentum scutatorium, quod dicitur *Herga*, vel aliud laicale indumentum desuper deferre presumant.* Acta Synod. Eccles. Aurelian. art. 88. ibidem col. 1283: *Prohibetur penitus universis sacerdotibus, ne habeant cappas alatas et vestes inordinatas, maxime hocius et Hergandus. Vide *Herigaldus* et *Hergas*.*

† **HERGAS**. Vestis species, que alia superinduitur, mulieribus etiam in usu, nostris *Hergaut*. Constit. monast. S. Petri. trimont. tom. 2. Monum. sacr. antiq. pag. 427: *Canonici cum equitibus superpellicia cum strictis manibus portare poterunt, et hocius et Hergates equitatis (f. equitatis) portare poterunt, alias non. Lit. remiss. ann. 1354. in Reg. 82. Chartoph. reg. ch. 218: *Un Hergaut a femme de burnete fourrés de conains.* Vide *Herga* et *Herigaldus*.*

† **HERGEWEE**. Militaris superpelliculis prestatio domino exhibenda post obitum vassalli. Idem quod *Herzelda* et *Heriotum*. Charta Reinaldi archiep. Coloni. ann. 1166. Inter Probat. tom. 2. Annal. Præmonstr. col. 76: *Hec tamen ipse tantum c'ntissas permittimus, ut si, quod vulgo dicitur *Hergeewe*, ipse veniens de ministerialibus *Merensibus* vacaverit, ipsa id ex nostro mandato recipiat.* Alia ann. 1281. tom. 1. Hist. Trevir. Joan. Nic. ab Hont'sheim pag. 708. col. 2: *Nec idem (herens) in receptione diti feodi aliquo jure, quod vulgariter *Hergeewe* dicitur, nobis vel nostro servire tenentur successor.* Vide *Hergeeweth*.

† **HERGEWETH**. Arma bellica: vox Teutonice, ex *Heep*, exercitus, et *Gewet*, pignus, quod in belli pignus ea hæredi relinquuntur. Speculum Saxon. lib. 1. art. 19. § 1: *Suevus tam res expeditoria, hoc est, arma bellica, seu *Hergeeweth*, quam hæreditaria, non solum in septimo tollit gradu, etc.* [60. Vide Haltaus. Glossar. German. col. 681.]

† **HERGRITA**. Leges Henrici I. Regis Angliæ cap. 94: *Si quis aliquem per capillos arripuerit, tantum emendet, quantum de uno colpo faceret, i quingue denarios de *Hergripa*. Vox ex Saxonico vel Anglico formata, a *Haire*, capillus, et *gripaa*, capere.*

† **HERI**. Ab *HERI*, Hesternus. Vide supra particulam *Ab* et *mox Herinus*.

† **HERIATUA**. Vide *Heriotum*.

† **HERIBANNATOR**, **HERIBANNUM**. Vide in *Herabannum*.

† **HERIBERGARE**, **HERIBERGUM**, in *Herberga*.

† **HERICIA**. Septum, quod portis urbiu obicitur, seu quodvis repagulum, quo locus aliquis occluditur ac munitur, nostris *Herce*. Reg. feudor. Norman. ex Cod. reg. 4634. A. fol. 157: *Homines sui debent reparare unam pericatum de fossatis... et facere Hericiam supra illam pericatum, cum reparata fuerit.* Vide *Hericus*.

† **HERICIUS**. Herinaceus. Gall. *Herisson*. Histor. Monast. Villariensis lib. 8. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1361: *Palles videlicet Herici, quibus usque ad largam effusionem sanguinis seipsum cedebat, et urticarum aculeos quibus sese involuebat.*

† **HERICO**, **HERISSO**. Eadem notione, Gall. *Herisson*, proprie Trabs versatilis spiculis hirsuta ferreis. Reparat. factæ in senesal. Carcass. ann. 1435: *Eidam (fabro ferrario) pro preparando serruram *Hericonis* harrarie portæ vocatæ Aude. Infra: Eidem pro preparando armellas *Herissonis* portæ *Narbonensis*, etc.*

† **HERIDETARE**. Herodem constituere. Testamentum *Eliegi* apud Hicke. Dissert. pag. 69: *Rez *Elisiberthus* primus Heridetaverat de *Vuldaham* Apostolum sanctum *Andream* et ecclesiam suam in *Hrofecastru* eterno jure. *Porte* leg. *Heriditaverat*.*

† **HERIES**. *Morio*, in vet. Glossar. ex Cod. reg. 7841. Nostris *Herier*, verbum obscænum. Lit. remiss. ann. 1418. in Reg. 170. Chartoph. reg. ch. 908: *Le suppliant apperceut icellui *Herius* qui tenoit sa *Chamberriere* par les jambes, et la *Herioit* oultrageusement, oultre son gré et volenté.* Vide infra *Hullari*.

† **HERIETUM**. Vide *Heriotum*.
 † **HERIGALDUS**. Vestis species. Synodus Wigorniensis ann. 1840. cap. 21: *Capas etiam deferant clauces Sacerdotes et Personatum habentes ubique, et non amplius utantur *Herigaldis*.* [Vide *Herga*.]

† **HERILES**. Principum seu Domnorum filii, quasi minores *heri*, quos sequor etas *Domicellos* dixit. Gloss. Gr. Lat.: *Δεσποτικῶν, *Erilis*, Δεσποτικῶν, *Erilis*, Gloss. MS. Eccles. Paris: *Erilis, filius dominicus. Erilis, dominus. Erilis, dominicus, etc.* Gloss. Pithouan: *Erili, dominus, domus. Papias: *Heri, dominus: inde *Herilis* velut *heri* filius, velut quidam dicunt, minor filius, i. *domicellus. Herilium* filium dixit Terentius in Andr. quem Donatus *εραίου* interpretatur: *Herilem* filium, Prudentius lib. 3. *mal ex-erit*, in S. Fructuoso, pro filia Præditi, et Anonymus in Vita S. Antonii Abbatis Surrentini num. 14. *Δεσποτικῶν, Xenophonti, Theophilo, Harmenopulo, et aliis: vici *Δεσποτικῶν, Heliodoro* lib. 1. Hujus vocis usum revocarunt etiam Scriptores ævi mediæ, Guibertus Epist. 89: *Ego quidem, cui ob beneficia *Otionis* est multa fides, circa *Herilium* filium sic prolixus delibero, etc.* Will. Britto in Præfat. ad Philippid. de Ludovico Philippi Augusti filio:****

... *Herilis sanguinis heres.*

Theodolus:

Tandem confectis ætate creatur *Herilis* filius.

Sed et Regum fratres, *Heriles* vocat Jonas Aurelian. in Præfat. ad Opusc. de Instit. regia, ad Pinum Reg. Aquit.: *Necesse est, ut vos et fratres vestri, *Heriles* nostri, in mutua dilectione consistatis.* [60. *Herilis*, Domini filia, virgo nobilis. Ruodlieb fragm. 8. vers. 48.

Sarvenit juvenis, quo contra surgit *Herilis*; Ille velut falco se girat et hæc circumspicit. Ast ubi conveniunt citius se protulerunt.

Adde fragm. 9. vers. 22. fragm. 14. vers. 23. etc.]

† **HERILIS**. Clarus exponitur in Glossulis ad Statuta Canonice. Regul. S. August. metricè scripta apud R. Duellium tom. 1. Miscell. pag. 66:

Major ut est hamilis, gratia sit plus et *Herilis*.

† *Herilis lignum Crucis*, in Charta ann. 1077. ex Tabul. Gelon.]

† **HERILITAS**. Eximius corporis habitus. Acta S. Udalrici tom. 2. Julii pag. 99: *Rez vero intuens *Herilitatem* staturum illius.*

† **HERIMANNI**, **HERSMANNI**, **ARIMANI**, **ARIMANNI**. Ita dicebat apud Longobardos certum hominum genus, quos humilioris fuisse conditionis quidam rentur, quod servis adjuvantur in Diplomate Conradi Imp. apud Sigon. lib. 8. de Regno Italiæ: alii vero *Milles*,

vassallos, et qui beneficia a Principe obtinebant, ita dictos censent. [Vocabularium Gothicum a Grotio collectum apud Murator. tom. 1. part. 1. pag. 370: *Arimanus, herman. Miles gregalis, qui publicum munus non habet. Postea pro paupere sumta vox. Hinc jus Arimandiae in feudis.*] Certe Arimanos in Legibus Longob. subditos fuisse immediate Comitibus ipsis, Judicibus, Sculdastis, etc. deprehendimus, ita ut diversos fuisse a vasis nemo non putet. Lib. 1. tit. 18. § 2. [90 Rach. 6.]: *Arimanus ille quidem, si mentitus fuerit, et dolose hoc egerit, si ante vererit ad palatium, quam ad iudicium sui vadat iudicium.* Tit. 25. § 10.

[90 Luitpr. 41. (5. 15.)]: *Si ille iudex.... Arimano suo faciendum mandatum neglexerit.* Lib. 3. tit. 12. § 5. [90 Guid. 3.]: *Non Comes, neque loco ejus positus, neque Sculdastus ab Arimanis suis aliquis per vim exigit.* [Ubi Eccardus scribit: *Arimannus, Erbmannner, qui bona hereditaria possident, domini minores.* Vide notas iterum nostras ad catechesin Theoticam p. 163.] Tit. 13. § 8. [90 Guid. 4.]: *Comes loci ad defensionem patrie suos Arimanos hostiliter preparare monuerit, etc.* Charta Hugonis et Lotharii Italiae Regum ann. 888. in Bibl. Sebus. cont. 1. cap. 85. *Insuper concedimus eidem fidei nostro Aladramo, suisque heredibus, ut de villa, que vocatur Roncho, et de omnibus Arimannis in ea morantibus, omnemque distractionem, omnemque publicam functionem et querimoniam, quam antea publicus nosterque missus facere consueverat, custodiam et observent.*

Predictis addo, quae de Arimannis habent Capitula Concilii anonymi an. 894. can. 1. et seqq.: *Ut nullus Comitum Arimannos in beneficio suis hominibus tribuat. Ut homines Comitum nullatenus in domibus Arimannorum resident, sed domos republicae instaurant, ibique resident. Ut Scriptoribus publicis nullatenus intrudatur res Arimannorum transcribere, si quando eis fuerit opportunum. Quod si occasione vitandi exercitus, aut placitum, venditae fuerint, et ipsi eas pendere superaverint, exigatur ab eis utrunque, sicut ante transcriptionem. Ut ipsi Arimanni frequentius quam in lege statutum est, ad placitum ire cogantur, nec a Comitibus, nec a Sculdastis, etc.*

Sane his omnibus in locis Arimanni videntur fuisse, qui sub Comitibus, iudicibus aliisque regis Officialibus, in oppidis et castris militabant, invigilabantque eorum tuitioni. Cui sententiae favet etymon Germanicum: dicti enim Arimanni, seu Herimanni, ab Here, exercitus, et Man, homo, quasi vir exercituum, uti vocem Herman interpretatur Aventinus. Nos diceremus *Homines de guerra. Homines d'armes*; Germanis *Hermanner*, milites, et beneficia ac praedia ab Imperatore concessa possidentes, vassalli minores. Ita Goldastus. Vel certe Arimanni, seu Herimanni, fuere ipsi villarum incolae, vel, ut vulgo dicimus, *subditi*, prorsus diversi a servis, cum nulli oneri subjacerent, praeterquam *hostis*, et placitum, ut ex supra allatis satis patet: quod de servis nullibi dictum legere est. Profunde vocis etymon accedendum hoc casu ex *herr*, dominus, et *man*, homo, quasi *homo domini*, id est, vassallus.

Sed dubitationem admittunt omnem Charta veteres, quae Herimannos liberos fuisse homines declarant, ut Charta Caroli Crassi Imper. apud Ughellum

tom. 5. in qua *liberi Erimanni* dicuntur. Alia Ottonis Imper. ann. 967. apud eundem in Episc. Veronensibus: *Castellum, quod vocatur Romanianum cum liberis hominibus, qui vulgo Herimanni vocantur.* Ubi perperam editum *Herimanni*. Rustici Arimanni, in veteri Charta ibid. pag. 742. Atque hac notione *Herimannos* et *Herimannos* habent aliae apud eundem Ughell. tom. 1. pag. 889. tom. 4. pag. 632. 635. 693. etc. Adde Chronicon Benevent. S. Sophiae pag. 619. et eundem Ughell. tom. 2. pag. 217.

Liberae conditionis fuisse *Herimannos*, post allata in hanc rem a Cangio argumenta, nusquam dubitari licet: maxime si his addas, quae ad eandem sententiam luendam fursum profert Muratorius tom. 1. Antiq. Ital. med. aevi col. 715. quae quidem a servili conditione, cui subjectos fuisse *Herimannos* nonnulli volunt, ita sunt aliena, ut idem doctissimus vir inter nobiles illos cooperari debere existimet. Sed id ultra meam, ut opinor. Et vero non elusum conditionis fuisse omnes, qui *Herimanni* vocabantur, facile ex diversis locis, quae ad eos spectant, crediderim. Interdum idem videntur, qui sub Comitibus, iudicibus, aliisque regis officialibus, in oppidis et castris militabant, invigilabantque eorum tuitioni, ut pluribus docet Cangius. Nonnunquam inter burgeneses, et quidem praecipuos videntur recensendi: quippe qui negotiatoribus adjungantur, et potterem in electione presbyterorum, quibus ecclesiae parochiales committebantur regenda, partem habuerint. Quae ex sequentibus non obscure indicantur. [90 Vide Savinii Histor. Jur. Rom. med. temp. tom. 1. § 55. sqq. Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 292.]

AREMANNI, ARIMANNI et EREMANNI. Voces unius ejusdemque notionis Lit. ann. 819. apud Murator. tom. 1. Antiq. Ital. med. aevi col. 747. *Breve ordinationis facio ego Petrus gratia Dei episcopus, qualiter una cum consensu sacerdotum, et Aremannos hujus Lucanae civitatis, quorum nomina subter leguntur, ordinare videor te Adripertum presbiterum filio Pauli in nostra ecclesia sedulam S. Donati. Privil. Henr. II. reg. Germ. ann. 1014. tom. 4. earumd. Antiq. col. 13. Cunctos Arimannos in civitate Mantuae, sive in castris... cum omni eorum hereditate, paterno vel materno jure, cum familiis utriusque sexus servis et ancillis, libellariis, precariis, et cum omnibus rebus eorum mobilibus et immobilibus, per hujus nostri praecipi paginam... corroboramus... Concedimus eis omnem tholonem et ripaticum, quod pro negotio exercent in Garda, et in Laseze, et in summo Lacu, vel in Briziana et in Ferraria, vel in Comacu, et in Ravenna, ipsi, suisque filijs ac hominibus, qui illorum causam laborantes negociantur, licentiam habeant potestatis negociandi per jam dictum lacum, abque omnium hominum contradictione, vel publica functione, vel alicujus tholoni vel ripatici reddita. Aliud Henr. III. ann. 1055. ibid. col. 15. Statuentes etiam ut nulla magna parvaque persona predictos cives, videlicet Eremannos, in Mantua civitate habitantes, de suis personis, sive de illorum servis et ancillis, vel de liberis hominibus in eorum residentibus terra, vel de Eremania et communibus rebus, ad predictam civitatem pertinentibus... inquietare, molestare, divestire sine legali iudicio presumamus.*

ARIMANNA FEMINA, non Arimanni

uxor, sed femina ejusdem conditionis ac fuit Arimannus, et, ut interpretor, quae libera erat conditionis, et ab Arimannis genus ducebat. Charta Ludovici Pii in Chron. Farfensi pag. 657. *Ut secundum tenorem antiquorum praecceptorum, quae Reges Longobardorum nobis dederunt, de Arimannis feminis, quas sibi pertinentes huic Monasterio in conjugio sociaverunt, ut post tractatum annuale spatium, secundum dicti tenorem, sic eos easque possideamus, nobisque proprio nomine vindicemus.* Quibus verbis innuit Ludovicus, legem latam a Ratchise Rege [90 2.], quae exstat in lib. 2. Legis Langob. tit. 35. § 10. *Si autem anodo praesumpserit cujuscumque servus Arimannam ducere uxorem, ac exinde detur iudicium, sicut in anteriori edicto legitur.* Ubi disertim servus ab Arimanno distinguitur, prorsusque alterius fuisse conditionis ostenditur: ut et in alio Diplomate ejusdem Ludovici Pii pro Ecclesia Veronensi apud Ughellum: *Insuper etiam placuit nostrae Serenitati de famulis ejusdem Monasterii definitiones facere, videlicet feminis liberis, quas Itali Herimannas vocant, quae se famulis ipsius Ecclesiae et Monasterii copulaverunt, etc.*

ARIMANNA, ARIMANNIA. Marculfus lib. 1. form. 18. *Fidelis noster veniens ibi in Palatio nostro, una cum Arimanno suo, in manu nostra trahatur, et fidelitatem nobis visus est conjurasse.* Ubi Arimannus vox non familiam tantum, uti vult Bizzonius, sed familiam militarem significat. Ibi enim Antrustionis Regis mentio fit, qui Regi fidem et operam suam, in exercitu, scilicet, spondet. Unde et interdum vox eadem pro cavalcata, hoste, seu exercitu, usurpatur, hoc est, pro eo jure, quo domini vassallos suos in exercitum secum ire compellebant. Charta Guillelmi Montisferr. ann. 1156. apud Guichenonum in Bibliotheca Sebustiana Cent. 1. cap. 93. *Ut nec nos, nec nostri successores... valeamus ab antedicto Monasterio, vel a praefatis omnibus exigere placitum, districtum, bannum, fadarum, albergarium, predarium, Arimanniam, angariam, parangariam, etc.* Neque aliquid est Arimannia, Arimannia, et Arimannia. (vix enim sibi constant Codices editi in libro 5. Feudorum, in cuius vocis origine vestiganda frustra insudantur Feudistae: est enim Arimannia, et Arimannia, obligatio in vassallis, eundi in exercitum, quae merito inter jura regalia ibi accensetur. *Regalia autem sunt Arimannia, vix publicae, flumina, etc.* Ubi perperam Isern. Alvarottus, Baldui, et alii, Arimanniam vectigal esse quoddam, quod ex armentis animalium solvebatur, interpretantur. Neque felicius Cujacius et alii, armentaria publica, i. armorum fabricas, quarum jus penes Imperatorem est, esse censuerunt: vel, ut Borcholten, cerium vectigal, quod ex licentia arma faciendi dependeret. Hinc districtus Erimannus, pro multa, quae pro defectu hostis irrogatur, in veteribus Chartis apud Ughellum tom. 5. pag. 777. 783. 790. etc. Vide Histor. Bellunensem Georgii Piloni pag. 84. v.

ARIMANNARIA, Idem quod Arimannia, in Charta Philippi Ducis Thusciae ann. 1137. in Bullario Casinensi tom. 2. pag. 226. *Ab omnibus similiter albergaris, Arrimannaris, angaris, parangaris, fordis, etc.*

ARIMANNIA, ARIMANNIA, Tributum, vectigal, quod ab Arimannia negotiationis ac fortan tuitionis suae causa exsolvebatur, simul et Arimannorum munus

et officium, vel eorum societas. Charta ann. 1178. apud Murator. in Antiq. Eschens. pag. 348: Et jubeo ut nullus marchionem emat Arimanniam alicujus militis alterius marchionis, vel que sit communis. Liber censuum eccl. Rom. ann. 1192. apud eundem. tom. 6. Antiq. Ital. med. ævi col. 871: Romana ecclesia debet habere pro censu de civitate Ferrariensi solidos Lucenses, et medietatem tributis ripæ, et districtum de mercato, et totam Arimanniam de plebe Cornacervina, et totam publicam ejusdem. Pluribus ibi. Consule præterea eundem Murator. tom. 1. et frigid. Antiq. col. 788. et Saviniam Hist. Jur. Roman. med. temp. tom. 1. § 58.]

ERIMARI, perperam, ni fallor, pro Erimanni, in Charta Caroli Crassi Imp. ann. 899. apud Ughellum tom. 4. pag. 1366: *Liberos massarios, vel Erimarios, quos legitis coactio exigeret, querere placitum per patronos vel advocatum adducat, etc.*

ERINUS, Hesternus. Mirac. S. Ant. Ripol. tom. 6. Aug. pag. 539. col. 1: *Postmodum vero die Herina, que fuit Luna, et xxviii. hujus mensis Augusti, etc.* Instr. linn. 1451. Inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 278. col. 1: *Hora tertiarum ejusdem diei, qua hora curia præsidii domini senescalli Bellicadri et Nemausi teneri est assueva, continuata a die Herina, etc.* Acta capit. Claramont. MSS. ann. 1585: *Dominus infra nominati fuerunt in capitulo generali renovo a die Herina, qua cadebat capitulum generale.* Vide supra Erinus.

HERIOTUM, HERIETUM, HARIOTUM, Arma bellica, bellicus apparatus, Saxonibus Heregeat: vox confata, ut quidam putant, ex here, exercitus, et geat, profectio, quod heretum fuerit præstatio, que domino dabatur profecturo ad bellum. Somnerus ex here, et geat, vel geot, confectam vult, que quidem vox ultima, fundo, effundo, significat. Ita ut vectigal fuerit, quod ad exercitum erogabatur. Certe heretum proprie fuit hergeldum, et ita appellari in Legibus Saxonibus infra adnotamus, adeo ut probabile sit, Heriotum idem habere etymon: est autem hergeldum, pensatio pro exercitu, uti et Heriotum, quod proprie fuit vassalli, post illius obitum, militaris suppellectilis præstatio, domino facta. Regularis Concordia Anglica nationis Monachorum Montialiumque, edita a Seldeno post Eadmerum pag. 153. l. Edit.: *Solutus census, quem indigens heriatua usualiter vocant, qui pro hujus patrie potentibus post obitum Regibus dari solet.* Ubi Saxonum habet heregeate. [Vide Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 373.]

Quid quidem pro heroto, arma et equi domino prestabantur: diversi tamen pro personarum dignitate: nam ut est in Legibus Saxonibus Kanuti Regis, editis a Lambardo, part. 1. cap. 89. et Editionis Bromptoni cap. 97. pro Eorla, seu Comite, heroto nomine dabantur 8. equi, scilicet 4. ephippiati, et 4. sine ephippiis, 4. galeæ, 4. loricae, 8. hastæ, et totidem scuta, 4. enses, et 200. auri mancuse seu marce: pro Thano regio majoris dignitatis, 4. equi, ephippiati 2. et 2. sine ephippiis, enses 2. hastæ 4. et totidem scuta, 1. galea, 1. lorica, et 50. auri mancuse: pro Thano mediocri dignitatis, equus cum ornamentis et telo, aut healsfang in Occidua Saxoniam, et in Mercia 2. libræ, et 2. etiam in Anglia Orientali. Thani autem Regii, qui socam,

liberam habuerit jurisdictionem, herotum erat 4. libræ, et si is Regi esset familiarior, equus unus ephippiatus, alter item sine ephippiis, ensis 1. hastæ 2. scuta 2. auri mancuse 50. et si minoris vel infimæ esset conditionis Thanus, libræ 2. Vide Relevamentum in Relevare.

Nec a præstatione herotoi exempti erant Episcopi et Abbates, ac præsertim si quorum electio et nominatio ad Regem spectabat: quale autem id herotum fuerit, et in quo constiterit discere est ex Charta ann. 1287. apud Kennett. Antiquit. Ambrosden. pag. 330: *Abbas de Osenya obiit anno regni Regis Edwardi xxv. et... petuit Escheator ad opus domini Regis cupam et palefridum dicti Abbatis defuncti et etiam lanas bidentum ejusdem Aboatis de tempore vacationis Abbatis predictæ.* Prynnus Hist. Collect. tom. 2. pag. 834: *Cum ex consuetudine approbata et obienta habere consueverimus palefridos et cupas Episcoporum et Abbatum regni cedentium et recedentium, etc.*

Duplex autem herotum statuit Rastallus, herotum consuetudinarium, et herotum servitium. Consuetudinarium illud vocat quod ex Consuetudine semper pensatum est: servitium, quod in infeodationis charta insertum est mortis tempore exsolvendum. Istudque solvitur post mortem tenentis in feudum simplex.

Herotoi mentio est non semel in Monumento Anglicano tom. 1. pag. 929. 934. tom. 2. pag. 147. in Addit. ad Matth. Paris pag. 181. etc. sed et in Domesdei, tacto licet nomine, in Hereford.: *Burgensis cum caballo serviens cum moribatur, habebat Rex equum et arma eius: de eo qui equum non habet, si moreretur, dabat Rex aut 10. solidos, aut terram ejus cum domibus.* Vetus Inquisitio apud Will. Dugdalum in Antiquit. Warwicensis Provinciæ pag. 665: *Et post decessum hujusmodi constumariorum, dominus solebat habere nomine Herotoi melius animal, et non plus, etc.* [Vita Edmundi Cantuar. Archiep. inter Anecd. Marten. tom. 3. col. 1806: *Est alia ejusdem terre consuetudo, quod mortuo patrefamilias, dominus ejus accipiat melius animal quod habuit, ejuuscumque sit generis.* Huc spectat le Roman de Guillaume au faucon MS.]

En Angleterre est un Rois.
En iceil tens est sus et drois.
Que quant un hom moroit sans oir.
Li Rois avoit tot son avoir.]

Que quidem præstatio obtinuit apud Scotos ut in voce Gerecelda, et apud Francos nostros, ut in voce Catalium docemus. Sed et apud Longobardos. Conradus Imp. [90 I.] in Lege Longob. lib. 3. tit. 8. § 4: *Præcipimus, ut cum aliquis ejus Miles, sive de majoribus, sive de minoribus de hoc seculo migraverit, filius ejus beneficium teneat. Si vero filius non habuerit, et aviaticum ex masculo reliquerit, pari modo beneficium habeat, servato usu majorum valvasorum, in dandis equis et armis suis senioribus.* Quod idem videtur, quod in lib. 2. Feudor tit. 12. dicitur, *armis et equis communibus beneficium (feudum) acquirere.*

In Legibus Edwardi Confess. cap. 35. Angli omnes arma habere jubentur, nec debent illa invadere, nec extra regnum legare ad servitium tenementorum suorum dominis suis explendum, cum opus adferit. Quod si qui eorum heredes vel parentes non habuerint, dominus suus

illa recipiet, etc. Sed herotoi alia fuisse videtur conditio, cum arma demortui Comino ab herede præstarentur.

Interdum Herotum cum relevio confunditur. Leges Canuti Regis cap. 37. apud Bromptonum: *Nisi quantum ad justam relevationem pertinet, que Anglice vocatur Hereget. Libert Ramesiensis Monasterii sect. 68. et 151: Ego Godricus concedo Deo et S. Benedicto Ramesie, post dies meos terram meam de Tirington, ita tamen ut Abbas Ecclesie Ednothus frater meus, acquireret eam de justam relevationem Anglice. Latine Relevatio hereditatis dicitur, que ab hereditibus liberis, post mortem patrum dominis solet impendi. [Charta ann. 1499. apud Mador Formul. Anglic. pag. 128: *Et predicti Robertus, Cecilia uxor ejusdem, ac Johannes filius eorum, et quilibet eorum successivè solvent nomine Harietti tres solidos et quatuor denarios quocienscunque acciderit.*]*

Discrimen tamen fuit inter Herotum et Relevium, adeo ut ex uno eodemque prædio utrumque interdum exsolvitur legatur. Bracton. lib. 2. cap. 98. § 1: *Fit relevium, sed quasi, sicut Herietum, quasi loco relevii, et quod dari debet aliquando ante sacramentum fidelitatis, aliquando post.* Et § 9. ait: *Herietum nullam habere comparationem ad Relevium, præstari autem cum Tenens, liber vel servus, in morte sua, respicit Dominum suum, de quo tenuerit, de meliori averio suo, vel de secundo meliori, secundum diversam locorum consuetudinem: que quidem præstatio magis fit de gratia quam de jure, et que hereditatem non contingit.* Vide cap. 25. eod. lib. § 3. [Charta ann. 1361. apud Mador Formul. Anglic. pag. 140. *Salvo tamen eidem Abbati dominio suo, ut in wardis, releviis, escaetis, Herietis, sectis curiarum, etc.* Adde Fletam lib. 2. cap. 18. § 7. § 10. lib. 3. cap. 18. Britonum cap. 69. Rastallum, Veterem Chartam apud Egidium Gelenium in Colonia pag. 68. etc.]

Herotoi obnoxii erant, non minus ac nobiles, villani alique infimæ conditionis homines, hoc uno, ut videtur, discrimine, quod illi in armis et equis herotum præstarent, illi vero in villoribus animalibus. Instrum. ann. 1343. apud Kennett. Antiquit. Ambrosden. pag. 456: *Juliana Hardy que tenuit de domino unum messuagium et unam virgatiam terræ in bondagio diem clausit extremum, et occisit domino nova Herotoi 11. boves præst. xvi. s. Aliud ann. 1383. apud eundem pag. 496: *Si quis villanus morietur super feodo domini, dabit domino meliorem bovem suum.**

Porro cavebant testamentum Milites ipsi, ut cum humo mandarentur, equus dextrarius seu palefridus coram sepulcro adduceretur, ac Ecclesie offerretur, tanquam Herotoi nomine, ac Principalis animalis vel Catali. Istius moris aliquot exempla descripsit Williel. Dugdalus in Antiquitatib. Warwicensis Provinciæ pag. 680. que hic etiam habenda duximus. Testament. Willielmi de Beauchamp ann. 62. Henrici III: *Et corpus meum terræ sepeliendum in Ecclesia Fratrum Minorum Wigornie, et coram corpore meo unum equum ferro coopertum, ut deceat, cum stramentis Militaribus. Testamentum Rogeri de Cliford ann. 12. Edwardi I: *Et corpus meum sepulture, Matri Ecclesie de Dore, et cum corpore meo dextrarium meum coopertum, vel 30. marcas. Aliud Hugonis de Plessis Militis ann. 24.**

Edw. I. Et corpus meum ad sepeliendum in Ecclesia Conventuali de Mussenden iuxta monumentum patris mei ibidem, quondam defuncti, et cum corpore meo, nomine Principali, palefridum meum album cum armatura, qua deest. Aliud Walteri Coksey Militis ann. 24. Edw. I. Item lego corpus meum ad sepeliendum in Ecclesia Fratrum Minorum Wigornie, et eid. Fratribus 10. marcas argentii pro omnibus armis meis coram corpore meo venientibus: que quidem arma integraliter Wallero filio remanebunt, et quidem equus coram corpore meo veniens, tunc ibidem dicta arma deferens cum dictis Fratribus remanebit. Aliud Willelmi de Beauchamp Comitis Warwici ann. 25. Edw. I.: Lego etiam duos magnos equos coram corpore meo, arma mea, secundum quod decei, portantes, ut predicto loco, ubi corpus meum sepeliatur remaneant. Aliud Ricardi de Mandeville ann. 27. Edw. I.: Do lego corpus meum Ecclesie Conventuali Canonorum de Chauncumbe humane tradendum sepulture iuxta patrem meum, et coram eodem ipsum equum pretis 20. marcarum, vel valorem 20. marcarum. Aliud Roberti de Legh Militis ann. 9. Henrici IV.: Item lego unum palefridum nigrum coram corpore meo die sepulture mee transiturum, nomine Herietii. Aliud Joannis Marcsfeld Clerici ann. 9. Henr. IV.: Item lego equum meum vocatum le Bay amblert, ut offeratur ante corpus meum die sepulture mee, nomine Principali. Atque hęc quidem fustis adnotanda duximus, ut tandem inde discamus, cur in Magnatum funeribus et exequiis eorum arma et equi in Ecclesia sępius offerantur.

Quippe Melius Catallum, seu Principale ad Ecclesiam deferretur cum corpore defuncti. Vetus inquestia apud eundem Dugdalum: Requisitus de testamentis dictionum hominum dicit, quod Principale legatum debet deferri ante corpora defunctorum ad Ecclesiam de Versore, et ibi per Sacristam illius Monasterii et Capitaneos dictionum locorum estimari, et facta estimatione, medietas debet residere penes Sacristam, et alia medietas penes Capellanos dictionum locorum. Testam. ann. 1289: Item lego ad fugandum ante corpus die sepulture mee unum bovem meliorem. Aliud ann. 9. Henrici IV.: Ac corpus meum ad sepeliendum in cęmeterio... et meum melius animal coram corpore meo, ut mos exigit, die sepulture mee, nomine Principali. Aliud ann. 1369: Item, jęo devise a chęscun Eglise ou jęo seigneur, et ay per mes ministres ma menere en mon temps ma meilleur beste illeques tręre, en nom de Principal, por gręe faire de mes diemes obliat. Aliud denique ann. 2. Henrici IV.: Item, jęo devise a chęscun liu ou jęo sui seigneur ou patron, 20. s. de monnois en nom de mon Principal, etc. Sed preslat, quę in hanc rem habet Cereemoniale Gallicum MS. hic Lectori proponere:

Comment les obseques se doivent faire. En apręs tous Heraux et pourseivans doivent cognoistre comme les obseques se doivent faire, mais plusieurs n'y tiennent point de regle. Car les uns font par devotion de Messes a petit de luminaires de tres-petit paiement. Les autres les font a grans paiements, et grans pompes, et a peu de Messes, et en plus grand Magnificence, qui ne leur appartiens. Mais principalement l'honneur du service des estats mondains sont a prendre garde, comme se font et vont les offrandes, esuelles anciennement parmi le luminaire d'en-

tour la biers avoit ciergez aux quatre cornets, et a chęscun cierge un escucon. Le premier doit avoir les armes de la mere, le second les armes de l'este, (ayeu) le trois de lui, et le quart des armes de suzele, (bisayeu) parti chęscun escu comme armes de service doivent estre, quant leur mary vivoit. Et au pied de la biers un escucon des armes du trespassę.

Et tout le luminaire et sainctours de l'Eglise doit avoir armes des memes escus de plus petits escucons, et doit icelui estre armoie de deux costes, et si espęs, qui se puisse tourner tout droit, quand il est assis sur les pięs de la biers, et se doit porter et offrir a l'offrande par l'aiein fils acompaignę des quatre plus prochains des escucons des armes, et descendus es chiefs du lignaige desdites armes, et doivent porter chęscun un desdits ciergez armoie comme dit est. Et par ce est cogneu celui qui porte l'escu, qu'il est gentilhomme de quatre lignes: et par les armes et ceux qui portent les ciergez a l'accompaignier, est cogneu qu'il est trois lignes se font dont il est descendu, et quelque anciennę qu'il ait selon le lignaige de quatre lignes, il doit estre honnorez. Car quant l'homme a prins ligne de quatre lignes en la maniere desusdite, il se peut dire Gentilhomme, et a qui noblesse appartient. Et si un noble homme d'anciennę est issu apręs sa noblesse de quatre lignes non nobles, c'est assavoir de celle de l'este, de suzele, et de mere, il ne se devoit plus nommer Gentilhomme. Et pour cette cause tout noble homme doit desirer a soi marier a noble lignę: car se il n'est en cele faute, sa lignę sera toujours dite nobis, quelque chose qu'elle face, combien que le noble homme de sa nature, doit toujours faire nobles œuvres, ou il fait honre a sa nature.

Item, la seconde offrande doit estre le hearme, que les deux et plus grans Seigneurs, qui soient a l'obsequę, doivent porter, et doivent tous deux ensemble offrir.

Item, la tierce offrande doit estre l'uspe, laquelle doit estre offerte par les deux plus taitlans hommes de toute l'obsequę.

Item, la quatrieme offrande doit estre d'un cheval, couvert des armes du trespassę. Et sera montę dessus un Gentilhomme ou amy du trespassę, qui portera sa banniere, s'il est Banneret, ou s'il est Bachelier, son pennon. Et sera acompaignę de deux nobles hommes les plus outillans et les plus renommęs a estre Capitaines et Gouverneurs de gens d'armes, qui soient en tout l'obsequę.

Item, en aucuns lieux la cinquiesme offrande sera pareillement d'un cheval couvert de sa livrę, et dessus ara un Gentilhomme, lequel sera menę et offert par les deux plus gracieuz, et les plus mondains entre Dames et Damoiselles sans repreuche de tout l'obsequę.

Item, en aucuns lieux les offrandes se doubtent par moitię pour la guerre, moitię pour le tournoi des choses desusdites, et en plusieurs contręes non.

Item, en aucuns lieux où elles sont ainsi faites, les noirs vestus n'offrent point, sinon celui qui apporte l'escu. Mais es lieux où ilz vont a l'offrande, ils doivent estre menęs et conduits par les plus grans de l'obsequę, qui n'ont point offert les choses desusdites.

Item, lesdites offrandes ay doivent estre offertes et portees aux Seigneurs par les Rois d'armes ou Heraux, en leur disant, qu'il leur plait a eux non excuser de ce faire, et que ainsi est ordonnę. Et doivent ceux respondre, a qui ils sont presentez:

L'en a mal regardę de moy presenter tel honneur, car il n'est pas deu devant tant d'autres de ceste compaignię: mais sous la charge de ceux, qui ont fait ceste ordonnance, je le feray, et non pas de mon vouloir.

Laquelle ordonnance de services sont delaissez au temps present pour trois choses. La premiere, si est que plusieurs qu'ils se montrent gent de grant estat, ne seroient armoier les ciergez de quatre lignes, parce qu'ils ne sont pas venus d'icelle descente, comme de noblesse. La seconde, si est pour les envies, qui estoient pour les offrandes. La tierce, si est pour le grant coust que l'en promettoit. Mais c'estoient choses pourquoy l'estat des personnes pooit estre cogneu, et par quoy l'en pooit cognoistre, quel honneur leur devoit estre fait. Et estoit la cause principale a quoy les Heraux prannoient garde plus aux offrandes, que aux autres choses, qui appartiennent au service, lesquelles se peuvent cognoistre et demander par écrits et autres livres sur ceste matiere.

Philippus Moukes ann. 1262. de Arnaldi de Aldenarda funere:

Aportis fu trop ricement,
Et enfous meilli noblement,
Se cevez i fet tout couvers
De ses armes, mult bel ofers,
Et un valles aist ses armes,
De ses armes tous couvers,
Si et Cler, Dames, Cavaliers,
Tant que tout plains fu li Moitiers.

Pompa funebris Bertrandi Guesclini Francie Constabularii MS: Premierement il ot quatre escus. Et chęscun escu avoit pour deux ciergez. Et offrit le premier escu de la guerre le Comte de Languenville frere du trespassę, acompaignę du Comte de Dammartin, et du Sire de Riaz. Le second escu offrit Messire Alain de Beaumont, acompaignę du Sire de Beaufort, et du Sire de Hambie. Le tiers escu offrit Messire Olivier de Mauny, acompaignę de Messire Guillaume de Vienne, et du Sire de Berry. Le quatrieme escu offrit Herud de Mauny acompaignę du Begue de Villaines, et du Sire de Beaumanoir. Item et apręs offry quatre espęs pour la guerre, et deux pour le tournoi. La premiere offry Monsieur de Touraine, la seconde offry le Comte de Nevers, la troisieme offry Messire Pierre de Navarre, la quatrieme offry Messire Pierre de Bar. Item, il ot quatre Seryens d'armes montez sur quatre destriers couvers des armes dudit Connestable, acompaignę chęscun de deux nobles Chevaliers. Le premier de Baudran de la Heuse, et de Monseigneur Morice de Persigny: le second du Marchal de Blainville, et de Monseigneur Guillaume des Bordes. Le tiers de Regnaud du Genne et du Borne de Mondoubert: le quatrieme du Comte de Grantprę, et du Comte de Chaume. Vide Andream Favinum, in Theatro honor. pag. 1878. et Tillium tom. 2. pag. mibi 288. adde preterea Pompam funebrem Ludovici Comitis Flandrie apud Froisartem 2. vol. cap. 148. Statuta Mediolanensia 2. part. cap. 469.

HERDOCHO, Idem quod Herotum: itaque forte scribendum in Charta Grodegangi Episc. Metensis ann. 765. apud Meurissium pag. 189: Quicumque mansum vel aclam de terra nostra possederit, moriens bovem unum ad curiam dabit, quod vulgo dicitur Herdocho: aut si bovem non habuerit, duodecim denarios persolvet. Sed et in Synodo Sodorensi. cap. de Mortuaris, legendum videtur Heriotum, pro Pirotum. Vide in hac

voce, et Gul. Prynneum in Libertatib. Eccl. Anglic. tom. 3. pag. 811.

HERIPERRETUS. Browerus lib. 8. Annalium Trevirensium pag. 473. 1. Edit. ex vetere Glossario Casarii Abb. Prum: *Dars parafradum, cum tres mansi collato sumptu seniori Curiam Imperatoris, vel Longobardicam, aliamus meditanil expeditionem publico vel rei suae familiaris bono, equum militare subministrare cogebantur, quem Heriperretum vulgo nuncupabant, addito mancipio, quod equum curaret.* Vide *Herperit*.

HERREITA. Lex Bajuvar. tit. 3. cap. 8. § 1. *Si quis liberum hostili manu circum, quod Herreita dicitur, ad ostium cum 40. clypeis, et sagittam in curtem projecerit, aut quodcumque telorum genus, cum 40. sol. componat. Duct vero nihil minus.* Ubi Editio Heroldi tit. 23. pro ad ostium, habet *idem*. Lindenbrogus vocem ab *Herer*, exercitus, deducit, et *Reita*, equitatura. Id improbat Spelmanus, cum *clypeus* et *sagitta*, de quibus hoc loco, petitum, non equitatum sint arma: unde mavult a Saxonico *ryt*, i. *agmen, caterua*, vocem formatam, ut intelligatur *caterua militaris*. Posset etiam agi *Herreitas*: nam *Reisa*, ut suo loco docemus, Germanis excursionem militarem sonat. Confer *Harirada*.

† **HERISCHLITE.** Vide in *Heristis*.

† **HERISCHLITUM.** Henricus Rosia in Herlingsberga:

Non totiens fieri placet Heriscidiam meam.

Id est, non placet, ut tollas tant mecum ditonum mearum divisiones. Vox enim formata a Latina *Herciscere*, dividere. Unde *judicium familie Herciscunde*, apud Jctos est rei familiaris dividenda. [Gloss. Lat. Gall. Sangerman.: *Herciscunda*. *Qui quis ou cope heritags d'austrat*.] [Vide *Haitaus* Glossar. German. voce *Erbschichtung*, col. 888.]

† **HERISIPILA.** *Herisipelas*, Gall. *Erasipela*, Graec. *επισπιλας*, Tumor ex ferrent tenuique sanguine ortus, ab *επισπι* Trahere, et *ερα*, Prope. Adalgisus Monachus in Miraculis sancti Theodrici tom. 1. Julii pag. 79: *Sacer ignis, quem Graeci Herisipilam dicunt.*

HERISLIE, HARISLIZ. Teutonica Lingua, est armorum depositio, i. b. *Heer*, exercitus, et *Lassen*, deserere, *Laisser*, uti vult Lindenbrogus. Rhenanus lib. 2. Rer. German. pag. 94: *Deseruisse exercitum inter capitula numerabatur. Id flagitium Franci vocabant Herischlitz, quasi dicas exercitus scissionem.* Hinc *Herisliz facere*. In Lege Longob. lib. 1. tit. 14. § 15. [Vide Carol. M. cap. 81.] in Capit. ann. 802. cap. 8. in Capit. 1. ann. 810. cap. 12. Capit. 2. ejusd. ann. cap. 14. et Capit. Caroli M. lib. 3. cap. 70. dicitur eadem Theudisca lingua, qui dimisso exercitu absque jussu et licentia Regis domum revertitur. Quod quidem crimen, ut majestatis, capite et bonorum confiscatione ibidem puniri dicitur. Adde lib. 4. Capit. Car. M. Append. 2. cap. 29. Annales Francorum Tulliani ann. 788. de Tassilone Duce Bavariae: *Et ipsa Synodus jura linguam suam Harisli, judicaverunt eum ad mortem.* Annales Lothelliani ann. 788. de eod. Tassilone: *Et quomodo domum Pipinum Regem in exercitu derelinquens, et ibi, quod Theodisca lingua Harisli, (al. Haristalitz) dicitur, visi sunt judicasse se eundem Tassilone ad mortem.* Concilium Enghamense ann. 1009. cap. 24: *Si quis de protectione militari, cui Rex intererit, sine licentia se subtraxerit, in detrimentum corruat omnium fortunarum.* Est praeterea

HERISLIZ. Legitima armorum depositio, cum scilicet expleto expeditionis tempore, qui ad eam tenentur, domum revertuntur. Lex Longob. eodem tit. § 17. [Vide Lothar. I. cap. 56]: *Postquam Comes et pagenses de qualibet expeditione hostili reversi fuerint, ex ea super 40. noctes bannum sit recessum, quod Theudisca lingua Herisli, id est, armorum depositio vocatur.* Eadem pene isdem verbis habentur in Capitulis Caroli C. tit. 31. cap. 28. praeterquam quod pro *Herisli*, legitur *scastlegi*, ita ut nullum esse in utriusque vocis notione discrimen appareat. licet, aliter censuerit Spelmanus, qui *Herisli*, factum putat, ex *here*, exercitus, et *sli*, et *slicce*, Saxonico, vel *sli*tan, rumpere scindere: ut fuerit exercitus dimisso, la rapture d'armee, quomodo hic intelligitur.

† **HERISSO.** Vide supra *Heris*.

† **HERISTALLUS.** Castra, sedes exercitus, ex *Hers* exercitus, et *Stelle*, vel *Stal*, statio situs. Veteres Francorum Annales cap. 57: *Postitque castris apud Wiseram fluvium, locum castrorum Heristelli vocari jussit.* Addit Eginhartus: *Qui locus est incolae usque in praesens ita nominatur.* Veteres Annales alii, editi a Lamscio lib. 2. Comment. de Bibliotheca Caesar. anno 797: *Intravit in Saxonia, et ibi habitavit ipsam hiemem, et fecit sedem suam juxta locum, ubi Tivello fluit in Wisaraha, quem etiam Heristelli appellavit, eo quod ab exercitu suo fuerunt constructae ipsae mansiones, ubi habitabant.* Eadem pene habentur anno seq. Poeta Saxonice ann. 797:

*Wisara postea in litore castris
Sedia, Heristellique locum jussit vocari.*

† **Idem:**

*Tam Gallico rursus ad arva
Regressis, hinc tempus transiit in aera,
Nomen Heristalli dederat cui barbari lingua.*

Id est, Germanice, ut suo loco docuimus Denique Chronicon Moissiacense ann. 797: *Quam viam Heristalli appellavit, eo quod ex exercitu suo fuerant constructae ipsae mansiones, ubi habitabant.*

† **HERISEUPH.** Collecta, conventus militaris, seu cum armis. Capit. Caroli C. tit. 12. cap. 3: *Similiter de collecta, quas Theudisca lingua Herisuph appellat, et de his, qui immunitates infringunt, etc.* Ita rursus tit. 29. § 4. pag. 275. ubi *Herisuph*, absque s. Vide *Collecta*.

† **HERITAGIUM.** Possessio, proprium, bona immobilia, Gall. *Heritage*. Charta ann. 1106. ex Chartul. Miclae: *Ego Benecitiz Auberti le Paumier, vendidi totum Heritagium meum Auberto scutifero.* Vide *Hereditagium*.

† **HERITATOR.** Haeres, Gall. *Heritier*. Charta ann. 1497: *Gracat dictis hominibus et veris Heritatoribus, etc.*

† **HERITIUS.** Haeres. Placit. ann. 711. tom. 8. Collect. Histor. Franc. pag. 678: *Contra superscripto Siclando vel ipsa copius sua Dinane aut eorum Heritios omnes tempore habuit eundecima.* Vide *Heritator*.

† **HERITUDO.** Dominatio, ab *Herus*, Joanni de Janua Glossa. Graec. Lat. *Δεσποτεια*, Dominatus, dominatio, *Heritudo*. [Vide *Eritudo*.]

† **HERIELDA.** Idem quod *Herselda*. Jus quod domino competit in bonis sui vassalli, post illius obitum. Charta Jacobi reg. Scot. ann. 1450. in Chartul. eccl. Glasg. ex Cod. reg. 5540. fol. 98:

Cum libero introitu et exitu, Bludwelf, Herielidis et marchatis mulierum.

† **HERIEUPLI.** [Subest et simul exponitur in Concil. Pistis, ann. 861, can. 4. paulo post med: *Collectas, quas Theodisca lingua Herieupli appellat.* p. 21. C.]

† **HERREARE.** Lambertus Ardensis pag. 142: *Ubi rustici homines et incompti ad bibendum, vel ad choledandum, vel etiam Herhandum, propter agri paucum largam et latam planitiem convenire solebant. Ubi Hercaio, lusus apud rusticos nostros species fuit.* Vide *Cheolare*.

† **Haud** scio tamen an non legendum sit, *Herpandum*, vel *Harpandum*, voce confecta ex *Harpastum*, Pila folle minor, quod loco citato vel maxime convenit. De hoc ludo ita Martialis lib. 4. Epigram. 19:

Sive Harpasta memi palvraletis rapit.

† **Et lib. 7. Epigram. 67:**

Harpasta quoque subligata ledit.

† **HERLININI MILITES.** apud Petrum Blesensem Epistola 14. per contemptum vocatur *Auili*, quod poculis potius, quam gladiis, dimicent. An ab *Herlino* Anglo, exercitibus in Saraceno ductore, sed militis prorsus imperio? Ita Hofmannus.

† **Pavidi**, qui facile exterrerent, ut opinor, a Gallico *Herle*, terror; unde *Sonner une cloche à Herle*, pro Campanam ad terrorem pulsare, vulgo *Sonner le tacetis*. Lit. remis. ann. 1388. in Reg. 121. Chartoph. reg. ch. 6: *Ricouars d'Auteris escuyer... estoit par un jour en sa maison en la conté de Flandres, assés près de la ville d'Espierre, et oy sonner ledit jour bien matin les cloches à Herle de ledite ville d'Espierre et d'autres villes voisines... doubtant que ce ne fussent ses ennemis qui lui venissent courir sus, et qu'il est accoustumé au pais que au son des cloches les gens du pais s'assemblent, etc.* Allæ ann. 1454. in Reg. 189. ch. 8: *On sonna les cloches du lieu à Herle et effroy pour assembler le peuple.* Vide *Infra Hida*.

† **HERMA TERRA.** id est, inculta. Charta ann. 1068. ex Tabular. S. Victoris Massil: *Ego Pontius de Rians dedi Deo, sancte Mariae et sancto Victori terram Herman et cilliam.* Allæ ann. 1455. ex eodem Tabular.: *Terra Hermae que non laboratur.* Vide *Eremus*.

† **HERMA.** Castratio. Papias pro *Heria*.

† **HERMA.** Inaurium genus muliebre, vel *pregnanda earum*. Vocabul. Sussannei. Est fusa Graecorum.

† **HERMACIUM.** Idem quod *Herma* 1. Inventarium Recogn. ex Archivio Principis de Rohan n. 18. fol. 839: *Item pro Hermacio scio a Ribanto confrontante cum, etc.* Et fol. 856: *Cum suis juribus ac pertinentiis et cum quibusdam Hermacis, etc.*

† **HERMALE.** Ager, qui nec colli nec arari potest, nostris *Herm*. Lit. admortiz. pro eccl. Vivar. ann. 1445. in Reg. 177. Chartoph. reg. ch. 151: *Item ung Herm ou piece de terre non labourable, ... qui est de bien peu de valeur.* Charta ann. 1319. in Reg. 78. ch. 113: *Quoddam Hermale commune ipsius ville burgi Carcassonne, ... quod continere dicebant circa quatuor viginti sextariatas terrae.* Allæ ann. 1843. in Reg. 79. ch. 841: *Quoddam bastidam, cum edificis suis, cortati, postlerio et Hermali juxta ipsam bastidam, etc.* Vide *Infra Hermastium*.

† **HERMAN.** Glaber Rodulfus in Vita S. Guillelmi sec. 6. Bened. part. 1. pag.

831: *Hermannus Presul... cepit exosos hujus patris habere monachos cum sua institutione...*

HERMANERIUM, Aedes, mansio, domus Hermannorum. Charta ann. 1280. Hist. Dalphin. pag. 83: *Cum discordia esset ad verteretur...*

HERMAPHRODITUS, Eunuchus, spado: Gloss. Isid. Papias, et Gloss. Lat. MS. Reg. Cod. 1013: *Hermaphroditus, castratus, hoc est, nec vir, nec mulier, al. nec femina.*

HERMAPHRODITARE, Alanus de Insulis in Planeta naturae contra Sodomitas: *Formis vir factus sexus denigrat honorem...*

HERMARE, Deserere, incultum et inhabitatum relinquere. Libert. Montis fer. ann. 1291. in Reg. 181. Chartoph. reg. ch. 154: *Hem quecumque infra dictum mandamentum accipiens...*

HERMASIUM, HERMASIUM, Idem quod Hermacium. Charta a. m. 1301. ex Schedis Praesidis de Maraugues: *Conferatur cum Hermasio Joannis Venelli...*

HERMECACES, [Eadem notione] Vide Bilocaria.

HERMELLA, Mus Ponticus, nostris Hermine, ab Armenia dictus quod inde ejusmodi murium pelles in Europam adhererentur: nam Hermeniam, pro Armenia dixerit Scriptores Latini...

HERMELINUS, Paulus, Venetus lib. 1. cap. 56: *Deferunt pelles delicatas vulpium, aut Hermelinorum, aut aliorum animalium...*

lui dist: *Je vien à toy parler d'amourettes; et lors prist icelle Laurence et la geta à terre; et lui fist ce que homme doit faire à femme...*

HERMELINUS, Petrus Damiani lib. 2. Epist. 2: *Orum itaque, simul et agnorum despiciuntur exuviae, Ermelini, gebellini, martos et exquiruntur et culpas.*

HERMINIA, PELLES, Concilium Parisiense part. 4. cap. 4: *Pellex quoque de Erminis caudatis omnibus Ecclesiasticis personis prohibemus.*

HERMINIA, PELLES, Charta ann. 1117. apud Ughellum tom. 7. Ital. sacra pag. 282: *Pellibus griseis, berariis et Arminis.*

HERMINIA, apud Ricardum Hagulstadensem ann. 1139.

HERMINIA, apud Silvestr. Girard in Topogr. Hibern. dist. 1. cap. 21.

HERMINIA, PELLES, apud Rollandum in Chron. lib. 1. cap. 13.

HERMINIA, PELLES, in Concilio Londinensi ann. 1138. cap. 15.

HERMENDATUM, vocant Hispani, et maxime Navarrenses, jurisdictionis speciem, in furis et facinorosis homines. Hujus autem, inquit Olybenartus in Notitia Vasconia lib. 1. cap. 6, inventum extorsit a populo latrociniorum...

HERMENEUMA, [Ergonem, expositio, interpretatio. Senec. Controv. 23. Graece scribit, at Latino Id. Excerpt. 3.3. Nunquam magnas mercedes accipere eos qui Hermeneumata docerent.]

HERMENIUM, Ergonem, Interpretatio, expositio. Frigidodus in Vita S. Wilfridi sec. 8. Bened. part. 1. pag. 176: *Qui non stratis instabat condere geras...*

HERMERUS, Leges Adelstani Regis Angl. apud Brompton. pag. 81: *Tertium est, quod gratiant omnes misericorditer Hermerum dominum suum de dono...*

HERMES, dicitur Capillam quod ponitur super columnam. Papias. Vox nota, ut Herma, proprie Mercurii statua sine manibus pedibusque.

HERMINII, pro Armeni. Gasparis Barthi Gloss. apud Ludewig. tom. 3. pag. 14. ex Hist. Palaest.

lui dist: *Je vien à toy parler d'amourettes; et lors prist icelle Laurence et la geta à terre; et lui fist ce que homme doit faire à femme...*

HERMAPHRODITUS, Eunuchus, spado: Gloss. Isid. Papias, et Gloss. Lat. MS. Reg. Cod. 1013: *Hermaphroditus, castratus, hoc est, nec vir, nec mulier, al. nec femina.*

HERMAPHRODITARE, Alanus de Insulis in Planeta naturae contra Sodomitas: *Formis vir factus sexus denigrat honorem...*

HERMARE, Deserere, incultum et inhabitatum relinquere. Libert. Montis fer. ann. 1291. in Reg. 181. Chartoph. reg. ch. 154: *Hem quecumque infra dictum mandamentum accipiens...*

HERMASIUM, HERMASIUM, Idem quod Hermacium. Charta a. m. 1301. ex Schedis Praesidis de Maraugues: *Conferatur cum Hermasio Joannis Venelli...*

HERMECACES, [Eadem notione] Vide Bilocaria.

HERMELLA, Mus Ponticus, nostris Hermine, ab Armenia dictus quod inde ejusmodi murium pelles in Europam adhererentur: nam Hermeniam, pro Armenia dixerit Scriptores Latini...

HERMELINUS, Paulus, Venetus lib. 1. cap. 56: *Deferunt pelles delicatas vulpium, aut Hermelinorum, aut aliorum animalium...*

* **HERMINIUS**, adject. Vide in *Hermelina*.

* **HERMIS**, Terra inculta. Privilegium Archambaldi Bourbonni et Agnetis uxoris eius pro Villafranca. *Præpositus de Villafranca potest accendere potationes Hermis par non reddent fructus domno.* Vide *Eremitus*.

* **HERMITAGIUM**, Idem quod *Hermiale*. Charta Henr. I. reg. Angl. ann. 1139. inter Instr. tom. II. Gall. Christ. col. 182. *Concelto et eidem ecclesie subiecta facio omnia Hermitagia in foresta mea de Conchis, et quicumque infra forestam illam et in aliis silvis meis terram colerit, ex toto prædictæ ecclesie decimas dono et concedo.*

* **HERMITAGIUM**, Cella eremici, in Charta ann. 1259. ex Archivis Montis S. Michaelis, et in Instrum. ann. 1345. ex Schedis D. Lancelot.

* **HERMITORIUM**, Ead. notione. Vide *Hermia*.

* **HERMOGENIANI** Equi. Vide in *Equis*.

* **HERMONIUM**, Anathema, alienatio. Papias.

* **HERMOPOLIUM**. [Taberna. DIF.]

* **HERMORA** Vetus Charta Cornutianensis edita a Suaresio: *Septem pharos æreos, duos habentes delphinos octonos et Hermoras, etc.* An *Remoras*?

* **HERMOSUS**, Incultus. Charta ann. 1461. ex Tabul. S. Viet. Massil. *Vineas in dicto loco de Cesarista non excolebant et volebant totaliter relinquere Hermosas.* Vide supra *Hermale*.

* **HERMULA**, Statua sine manibus ab *Hermæ* derivatur. Papias *Hermula* proprie est parva solius Mercurii statua sine manibus et dimidia sui parte inferne tunica, sed hic ad quamlibet statuem extenditur. Vide *Hermes*.

* **HERMULI**, Vide *Infanciones*.

* **HERMUS**, Terra inculta. Vide *Eremitus*.

* **HERMUS**, Cassis, Gall. *Heurie*. Ogerii Paris Annal. Genouens. lib. 4. ad ann. 1261. apud Murator tom. 6. col. 280. *(Navim carochiam) campali telo devecit et sam cepit, in qua ultra est. III. quarantenta ferri, ultra supponit, Hermos, clypeos et alia arma multa ceperunt.* Vide *Helmus* 1.

* **HERNA**. [Saxum. DIF.]

* **HERNACULUS**, Charta ann. 896. apud Humfredum Wandunum de Ant. Litt. Septent. pag. 207. *Pro terra quinquæ manentium (a) unius hominis diem, 400 sicls in argento puro, duobus Hernaculis cum omnibus suppellectilibus suis, 8 bobus, 50 porcis, 200 segetibus cum gramine toto, et 30 modis de ordio triturato sine contributibus et suburbano. An pro iunioribus equis accipiendum?*

* **HERNALDUM**, Gall. *Hernaut*, Pedagogus genis, domus de Hartinaco exsolvendum. Charta ann. 1286. ex Cod. reg. 1823. fol. 7. v. *Le seigneur de Partenay doit avoir un droict, appelle Hernaut, qui est un pragge, que quicunque de la ville passe par certain lieu sans payer à Partenay ledit droict, le seigneur est en possession de prendre les biens de la dite ville à force d'arme en acquit et paiement. Audit pragge. Par arrest ladite coutume est dorénavant.*

* **HERNANS**. [Homo durans a modo dum saxi DIF.]

* **HERNASIUM**, *HERNESIUM*, etc. Vide *Harnascha*.

* **HERNIA**, *Gastrica*, in Gloss. Isid. Alias est *æxæ*, seu tumor in inguinibus ac seroto. [Gloss. Lat. Gall.] Sangerman. *Hernia, Roture, enflure es entrailles.*

* Glossar. vetus ex Cod. reg. 521. *Hernia, duram apostema. Hernicus, durus.* Glossar. Provins. Lat. ex Cod. reg. 7677. *Grobadura, Franc. Hernia, defluvio intestinalium. Cerbat, Prov. Hernitus, qui lapidem habet in cordula.*

* **HERNOSIUS**, *Hernia* laborans. Vita B. Edmundi Cantuar. Archiep. apud Marten tom. 3. Anecd. col. 182. *Abi Hernosus, gibbosi alii, quidam læsi graviter, etc.*

* **HEROAS**. [Terra domini. DIF.] Lat. Ital. MS.

* **HERODIAS**, Sortilegii species. Vide *Diana et Heron*.

* **HERODIUS**, Genuis avis, Gall. *Heron*, Joan. de Janua. *Herodius*, *Rapacissima avis, quæ et omnium volatilibus major, qui et aquilam vincit, etc.* Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Herodius, Un oiseau de proie, giffaut.* * Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 521. *Herodius, faucum, Gallie, Leg. Faucum, Vita S. Bonifacii Mercat. tom. 1. Juni pag. 47. Hic autem (dicitur) usi honestis moribus, ut ferunt, suavitatem circumsepsit, nisi tantum quod cum Herodius et cambus per semetipsum jocabatur. Hist. Luitprandi apud Murat. tom. 2. pag. 467. *Penna strudionis somiles sunt genis accipitris, et Herodius, cum tempore mænerit in altum alas erigit, deridet equitem et a censorem ejus.* Non semel legitur in Biblis sacris, ut Deuter. 11. 6. etc.*

* **HERODIUS**, Idem qui *Heraldus*, *Heroldus*, Gall. *Herault*, *Elimum* in vita Henr. V. reg. Angl. Edit. Hearb. cap. 24. pag. 54. *Troim Heron legacione media, regi Anglorum, de prate per ipsos cum Anglis iacundo, certificare assensu unanimi convenerunt. Ipsi quoque Herodius, cum aciem præcedentem exercitus Anglorum attor sent, ad ventus sui cauzæ per ducem Eboracærem, prius nota, etc. Requisitus ab ipsis Herodius, qua via incederet, dixit eis, etc. Herodius, hinc responsis contenti, etc.* Vide infra *Hiraudus*.

* **HEROES**, Militum propria appellatio, piscopis tamen aliquando tributa. Chron. Vigor. apud Labbeum tom. II. pag. 319. ubi de Concilio Lemov. *Herodes, qui per dies septem concilium celebrasse, Lemovicia descendit ab urbe.*

* **HEROIGUS**, *Antipus*. Gloss. MS. Sangerman n. 200. *Ante Gloss. Lat. Gall. Herocus, De Baron. Heros, Baron, Heros, Baronense.*

* **HEROIDUM**, *Lo libro delle epistole de Ovidio*. Glossar. Lat. Ital. MS.

* **HEROIS**, *La baronissa*, in eod. Glossar. Vide *Heronis*.

* **HEROTOCHIUS**, Vide *Herotochius*.

* **HEROUDES**, Vide *Herodius*.

* **HERPERT**, Equus ad usum domini, a Ger. n. *Heer*, domus, et *perd*, equus. Gloss. Casar. Heisterbac. in Reg. Prum. tom. 1. Hist. Trevir. Joan. Nic. ab Hontheim pag. 668. col. 2. *Quando domnus abbas pro necessitate ecclesie accipit ad curiam domini regis sue imperatoris, teneatur ei ad hoc semper tres mansi equum unum accommodare, vel sicut possit, cum debent redimere: qui equus vulgariter appellatur Herpert.*

* **HERPES** ESTUMENSIS, *Herpes a fluxu illis copæ crassiore et aciore, profectum a Graeco Herpes, serpere, et Estum, comedere.* Miracula S. Antonii tom. 2. Januarii pag. 158.

Manus agris imperantem serpo dedit Dominus. Et cum pletis natura fiat morbo terminus, Et tollatur infernalis Herpes estumensis.

* **HERPICA**, Candelabrum ecclesiasti-

cum in modum *herpici* seu occæ confectum, Gall. *Herce*. Calendar. eccl. Cambrac. MS. fol. 98. r. ubi de feria v. ante Pascha ad matut. *Post altare per tres noctes in Herpita xxiiij. luminaria accendantur, ad singulos psalmos extinguitur una candela in Herpita a secretario. Molius in antiquiori: Herpica. Vide *Herca* 2.*

* **HERPIUS**, Occa, instrumentum rusticum ad terendas glebas, Ital. *Erpice*. Stat. Avelle ann. 1496. cap. 262. ex Cod. reg. 4624. *Si aliqua persona cepit alienam veloyram, vel alienum Herpium, sine licentia domini capus erit, solvat... pro banono solidos tres.* Vide *Herpiz*.

* **HERPIX**, *Hirpex*, *HERPEX*, Occa, crates. Festo, instrumentum rusticum trigonum ad terendas glebas, nostris, *Herce*. Gloss. Elfrici: *Hirpex*, vel *tribula*, Egva [Papias: *Hirpices*, *Tribuli*. Gloss. Sangerm. MS. n. 301. *Tribula*.] Germani Egge dicunt Lex Salica tit. 36. § 2. *Si quis per alienam messem, postquam germina produxerit, Herpice traxerit, aut cum carro sine via transierit.* Ubi Editio Heroldi habet, *postquam levaverit, Herpice traxerit, etc.* Servius ad 1. Georg. Virgilii. *Vineas trahit crates.* Ad agrorum scilicet exarationem, quam rustici *Hirpice* vocant. Hinc

* **HERPICARE**, apud eundem Servium, et

* **HERPICARIUS**, in Gloss. Lat. Theuton. *Egedere*.

* **HERPICATIO**, pro opera unius diei cum herpice. Extenta maneri de W. ann. 13. Edw. III. *Item faciet tres Herpicationes, vel dabit 3 den.* Speiman.

* **HERREMERITUS**, Bonemeritus, vel magnus meritis clarus. Charta ann. 1530. apud Rymer. tom. 11. pag. 338. *Almi studii Ferrariensis Cancellarius Herremertus in loco et collegio consueto constituti, etc.*

* **HERRENAM**, Vide *Harenam*.

* **HERRERUELUS**, Vestis seu pallii genus apud Hispanos. [Academ. Hispan. in Diction. *Herreuelo* vel *Ferreuelo*, Lacerna.] Concilium Valentinum ann. 1565. inter Hispan. tom. 4. pag. 69. *Vel pallium brevis ad genua tamen usque saltem demissum, cujusmodi vestes vulgus Herreuelos vocat.*

* **HERREWERCK**, Furtum, rapina in alterius domo vel fundo. Jus Danicum apud Ludewig. tom. 12. Reliq. MSS. pag. 160. *Item si aliquis succiderit silvam aliquam, e. successum detulerit, tunc possit quicquam passus pro illo sequi causam Herrewerck vel rapinae: si vero silvam suam jaceat permittit, tunc prosequatur causam in Herrewerck, etc.*

* **HERRID**, Aula, domus, Danis. Litteræ Erici Danorum Regis ann. 1303. *Inducis in solatium domini Archiepiscopi et ecclesie supradictæ, predictum Herrid, p. dicta tonis scotatum.* Vide *Hurd*.

* **HERRID**, dicitur Officina, vulgo *Echoppe*. Lat. remiss. ann. 1300. in Reg. 159. Chartoph. reg. ch. 211. *A l'arde d'un siel de fer et d'une ville à tonner entre en un Herriquet ou echoppe à espicer, assis en ladite ville de Pontoise.*

* **HERRUM**, pro *Horreum*, ut opinor, quamquam ex præcedenti voce, *Herrum*, eadem notione atque *Horreum*, dici possunt. Charta Rotrodi comit. Bertic. ex Reg. forest. comitat. Alencon. in Cam. Comput. Paris. fol. 52. v. *Dono Deo et monachis de Tyron. unam magnam aomam salis apud Mauritaniam in unaquaque hebdomada perpetuo habendam, et*

decimam annone omnium Herorum meorum.

HERSA, Septimo quod urbium portis obicitur, vulgo Herce. Instrum. ann. 1532. ex Archivis Ecclesie Redonens. Clerus secum adduxit Principem ad portam fullorem, et ad Heram R. in Christo patre Yvo Redon. Episcopus cum suo clero exegit ab eo juramentum fidelitatis de conservandis libertatibus ecclesie. Vide Hercius.

HERSA, [Candelabrum.] Vide Hercia.

HERSONARIA, f. Hortus leguminum, a Gallico Era, Latine Ervum, quod est species leguminis. Charta ann. 1263. ex Chartulario S. Vandreg. tom. 1. pag. 144. Licet eidem (Monachis) faceret plenariam justitiam supra domum meam de Resancon, et supra pomerium meum, et supra Heronariam meam, et supra residuum hereditarii mei. sciendum est siquidem quod nec ego predictus Hugo, nec uxi heredes predictam domum et pomerium et Heronariam poterimus vendere, elemosynare vel alicui obligare.

HERTEMUS, Ager, qui nec coll nec arari potest, nostris Ertyage vel Heritags et Herioye. Chartul. S. Viet. Massil. pag. 101: Ego Willelmus frater Rostagni dono de meo alode S. Victori et S. Michaeli in comitatu Cabillonensi (Cavaillon) in territorio Agoldi, et est ipsa terra... usque in Heritago, sicut aqua vergit usque in fontem Romania. Lib. censuum in terra d'Estilly ex Cod. reg. 9493. an. circ. 1430. fol. 5. r.: Trois deniers assis sur demi arpent de terre ou environ... joignant a la terre d'Heritage feu Estienne Cornillan... d'autre part a l'Ertyage de Guion le Bouyer. Et fol. 6. v.: Item sur une autre piece d'Ertyage, qui est pres le tendier en allant aux Molais, joignant a l'Ertyage de Guillaume Guignat d'une part, etc. Rursus fol. 80. r.: Sur demy arpent de terre, soit d'Herioye joignant d'un bout a quereour au Renart et au bout de l'aunay et chevreuux Mace Vougois. Vide supra Hermale.

HERTHAMON, Lex Frision. tit. 22. § 28. Si prœcordia, id est, Hethamon gladio tetigerit. Ita etiam Editio Heroldi. Vox confecta, inquit Lindenbrogus, ex Herie, cor, et Wand, vulnus. Sikama repouit kerigem, vel heritaden, Ita ut sit corporis pars, ubi vitæ spiritus prope cor continetur, que intestina et interanea vitalla appellantur, et corde, ubi vitæ sedes est, quasi præsentia. Somnerus denique legendum censet Herthemon, vel Herthemon, quod cordis scutum, vel præsidium significat, diaphragma scilicet, seu præcordia, que cordi objacent, voce composita ex herte, vel Saxon. heo ri, cor, et mond, Saxon. mund, tutela, defensio, munimen.

HERTIUM, Vide Hercia.

HERTUS, Ager et malus. Gloss. MS. Sangerm. num. 501. Leg. Hirtus.

HERVADUM, Sævorum et Borealium Germanorum, perinde Anglorum Dea. Vide Spelman. et Schillerum.

HERVENUS, Genus materie. Papias, et Gloss. MS. Sangerm.

HERVESTRET, Gloss. Cæsar. Heisterbac. in Reg. Brum. tom. 1. Hist. Trevir. Joan. Nic. ab Hontheim pag. 685. col. 1. Præterea solvi, ut puta, duos denarios, qui appellantur Hervestret.

HERVIS, Canalis. Charta ann. 1299. in Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 110. v. col. 1. Revi omnia alia, deces, fœda de cercos, pascua, Hervis aquarum, deveria, etc.

HERUNCILLUS, Ardeola, Gall. Petit Heron. Epistola Eduardi I. Angliæ libris apud Hymer tom. 2. pag. 1087. Mittimus vobis quatuor girofalcones grivos; quorum duo apti sunt et instructi ad grues et Heruncillos.

HERUS, Imperator. Acta S. Casiani apud Illust. Fontan. in Append. ad Antiquit. Hortæ, cap. 6. ubi de Jooviano Imper. pag. 347.

Quod Herus agrocens, jussit perquirere statim Quid super hoc, Bonus vellet senectus magis.

HERUS, Arboris species, nisi sit nomen loci. Inquisit. forestæ de Lyons in Reg. 34. bis Chartoy, reg. part. 2. fol. 118. r. col. 1. Robertus de Pusiaco habet... mortuum boscum ad arandum ad noionem vel a l Herum.

HERWEDE, Charta Ernesti ducis Brunsvic. ann. 1835. apud Ludewig. tom. 10. Reliq. MSS. pag. 30. Item si alicuius hospes debet petere hereditatem, que vocatur Herwede vel rathes, dabit iudici solidum; si burgenis, dabit sex denarios. Vide Hergeweth.

HESCHUM, [Italics Eschio, sort. de chène.] Pro quatuor lignis Heschiu gromitate dicti campanis. (Libri censuales S. Petri Romæ, an. 1461.)

HESCUARIUS, Miles prædo, vel famulus, nam Escuderius, famulos suos vocabant monachi. Fragmenta Hist. MSS. Stephanotii tom. 1. Super sacrilegio excoisibus commissis a quibusdam personis, que nuncupantur Hescudarii. Vide Escuderius.

HESIA, Vide in Asiatica.

HESICASTE, apud Bleynian. Instit. pag. 267. Anachoretæ dicuntur quoque Hesicaste, tanquam quiescentes; κατ'εὖρον enim quiesco significat. Porro in Monachorum occurrit mentio in Novella Justin. 5. tit. 3. Vide Hesychasterium.

HESNAGIUM, Jus primogeniti in hereditate paternam. Charta ann. 1241. tom. 1. Probat. Hist. Brit. col. 920. Fuit autem predicta concordia facta, sicuti in Managio predicti Radulphi, quod dum coluerit et de jure poterit, reclamabit. Vide supra Ainescia.

HESTA, Charta Hugonis Burgundiæ Ducis apud Perardum pag. 335. Concessi etiam eis quod locationem Hestarum et mundinarum... non possunt accores cere ultra tertiam partem locationis que fuit anno illo. Sed perperam omnino, legendum quippe, uti habetur in eadem Charta que exstat in Chartul. Divion. Estalorum fori. Vide Estallum.

Mendum esse pro Estallum nonita certum est nam Hestaus, eadem notione, occurrit tom. 3. Fabul. pag. 211.

Si r'est assis seur un Hestaus.

Unde

HESTALLIUM, Jus hestias habendi; inde Officium hestallagi, illius scilicet, qui hestis ordinandis invigilat, vel præstationem ex hestis percipiendam colligit. Officia Laudun civit. in Memor. D. Cam. Comput. Paris fol. 57. v. Officium Hestallagi, super calcem et introitus domorum. Vide in Stallum I.

HESTALDI, Vide Haistaldi.

HESTCORNE, Monast. Angliæ, tom. 2. pag. 387. Dedit (lex Ethelstanus) Deo et Sanctis predictis, ac septem presbyteris ibidem Deo serventibus... quosdam arenas, vulgariter dictas Hestcorde, percipiendas de dominis et ecclesiis in illis partibus, quas ministri dicte ecclesie usque in presens percipiunt pacifice et quiete. Vide Hestcrada.

HESTRASDA, Miracula S. Joannis Beverlac. n. 7. Et quidam coloni illius Provincie Hestcrada, id est, quod exigebatur ad pobulum Regis, singulis annis solebant Regis præfectis reddere, videlicet de unaquaque caruca, id est, ad cultrum et vomerem, quatuor tratas de suis frugibus, et talis reditus inter veticaglia regie computabatur. [Vide Hestcorne.]

HESTELLES, Merces, quas dabatur veridicus seu testibus, interprete Ludewigo ad Jus Danicum tom. 12. Reliq. MSS. pag. 167. Item non debet aliquis ad placitum generale veridicos citare nisi executor cause vel aliquis alius ex parte sua ad hoc in placito constitutus, vel aliquis, qui veridicorum Hestetele exolvere sufficit, cum emenda, si convincatur, quod suum Hestetele non exposuit legitimo tempore.

HESTEREN, Arboris genus. Bernhardi de Breydenbach Iter Hierosol. pag. 276. In mari peregrinanti si subversio et vomitus accidit, utatur sirupo Hesteren vel granatorum cum menta, vel pomorum murorum cum tamarindis sugati, et odorat granata poma maza coctana minuatque cibum.

HESTERNUS ANNUS, Proxime elapsus. Beda in Epistola ad Eberthum Antistitem, initio Mamini te Hesterno diebusi anno, cum tacum aliquot diebus legendi gratia in Monasterio tuo demoraret, etc.

HESTHA, Domesdei tit. Centre. Quando Rex ipse ibi veniebat, reddebat ei unaquaque carucata 200. Hesthas, et unam curvam cervinæ, et unam butyri ruscam. Ubi Spelmanus Hestham intelligit capum, seu gallum castrorum, vel pulum quempiam gallicantum, a Gallico Hestaud, Hestaudæus, seu Estoudeau, pullaster. Vide Haistaldi.

HESTRAFFLA, Monastium Angliæ, tom. 1. pag. 170. Rex Athelstanus suum jus de Hestraffa, id est, de pobulo egroum, quod ei singulis annis solebatur, etc.

HESUS, pro Esus, pastus. Charta Guill. comit. Nivern. ann. 1165. Inter Probat. Hist. Autiss. pag. 22. col. 2. Homines illi qui debent anclantium, conducent illud Siliniacum in domum domini Bucardi, et ipse dabit eis Hesium. Vide Esus.

HESYCHASTERIUM, Græcis recentioribus, ἠσυχαστήριον, Cella solitaria, hic, ut videtur, Cenobium Vita S. Stephani Sabaitæ autore Leonio eius discipulo tom. 3. Julii pag. 531. Prosegere vitæ cam vivendi rationem quam edocuit a Deo es; dimidium quidem temporis ponens in solitudine, quod autem reliquum, in Hesy-chasterio, ut multos ad veram Dei notitiam ac virtutem instituat. Vide Hencaste.

HETA, Votum, optatum, desiderium. Solvere in Hetam, hoc est, ex Sententia, ad optatum, a Gallico veteri Hæt, unde nostrum Souhait. Testamentum Armmani d' Alegre ann. 1231. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1115. Ipam domum prois instituo in heredes in duobus mille solidis Podienis monetæ, quos donavi et solvi in Hetam dicte domus pro eisdem. Ibidem occurrit Heterum.

HETERIARCHIA, Qui, cohortibus confatis ex Romanorum sociis præerant in Palatio ad Imperatoris custodiam, Græcis ἑτεριάρχαι, de qua dignitate multa diximus in Notis ad Annæ Alexiadem pag. 227. Will. Tyr. lib. 21. cap. 16. Joannes vir magnificus, Megaliniarcha, pro Megasteriarcha. Acta S. Nicolai CP. tom. 3. Maii pag. 510. Tunc Romanus Imperatoris pater declaratur, et Romani

vice Christophorus ejus filius *Heteriarches* Bollandistis est Princeps juvenutis.]

† **HETEROCLITUM**, *Diversicinium*, in Glossis Isidori. Est autem *Diversicinium* Joanni de Janua: *Locus ubi diverse viae conjunguntur.*

° **HETEROGENEUS**, vox Græca. Dissimilis, alterius generis, in Conc. Constant. tom. 2. part. 1. col. 48. *Si in nullis ejus partibus Heterogeneis, id est status, etc.*

° **HETEROMALA**, **HETEROMASCHA**, *Vestis servilis dicata, altera tantum parte villosa, cui opponitur Amphimaschala utrinque villosa.* Laur. in Amalth Statuta Avenion. lib. 1. Rubr. 5. art. 5: *Quibus dicti Consulibus fieri curent ad honorem civitatis vestem Heteromalam, vulgo Robe de Velour.* Vox Græcæ originis *τεπερ*, alter, *μασχα*, vellus. Vide *Amphalatus*.

† **HETI**, *Folia quatuor fuerat de exemplari.* Isidori Gloss. Ubi Grævius: *Hæc est nota scribæ, qui significavit in exemplari, unde hæc hausit, desiderari quatuor folia.* Fideiher descripsit Constantiensis. *Hæstus* folia, a quatuor excisa fuerunt de exemplari, a *Heti* via.

° **HETRUSCÆ** Coronæ, de quibus Tertullianus lib. de Corona milit. cap. 13: *Superferuntur etiam illis Hetruscæ. Hoc vocabulum est coronarum, quas gemmis ac foliis ex auro quærentes ob levem imaginem ad deducendas thesas cum palmatis foliis Hetruscæ igitur coronæ Tertulliano esse sunt, quibus in solemnioribus Deorum pompis utebantur: Hetruscæ dicuntur illas ab Hetruria Romani, non secus ac cæteros supersubstantivum suarum ritus, ut ipse Tertullianus scribit lib. de Spectac. acceperant.*

† **HETTEMATICUS**, Jul. Firmicus lib. 3. cap. 9: *Ipsos tamen faciet Hettematicos, et prima quidem ætate semper vitiosos.*

° **HEVA**, Uxor. Annales Corbeleses apud Leibnit. tom. 2. Script. Bransiac. pag. 312: *Justinus Luther cum Eva sua, ex singulari devotione seculo renuntiavit. Ille fit ostiarius noster, hæc autem serva dominarum in Valle Dei.*

° **HEUCA**, **HEUSA**, a veteri Callico *Heuce* vel *Heus* et *Heuse*, nunc *Assis*, Embolus, fibula. Arest. parlam. Paris. ann. 1343 in Reg. Olim fol. 106: *Hurnitores pomellorum, bandarum, capellorum, violarum et Heucarum ex auricalco, electo et metallo, etc.* lib. 1. statut. artic. Paris. ex Cam. Comput. fol. 218. r. *Des garnisseurs d'espées, faiseurs de viroles, de Heus et pommeau, etc.* Comput. fabr. S. Petri Insul. ann. 1522: *Datum Baldvino François, qui mutavit omne plumbum vetus dicti campanarii in novum, et deposuit crucem, et posuit Heusam novam, etc.* Lit. Remiss. ann. 1388. in Reg. 132. Chartoph. reg. ch. 220: *Lequel suppliant a emble... une Heuse de fer à la charrue de certaine personne qu'il ne cognoist. Deux chevilles de fer appellées Heuces, à charrette, in aliis ann. 1490. ex Reg. 161. ch. 6.*

° **HEUCHIA**, an Rixus, canalis ? quia quasi in arca, quam *Huchiam* dicunt Picardi, continetur. Charta ann. 1361. ex Chartul. 23. Corb. *Johannes dictus Paganus de Cheris et domicella Margaria ejus uxor recognoverunt coram nobis se vendidisse... quoddam vitium suum situm inter Cheriacum et Saliacum aqueum supra Heuchiam Coulely.*

† **HEUDUM**, *Mensura frumentaria apud Belgas.* Charta ann. 1368. apud Virreum tom. 2. pag. 1228: *Que quidem*

terre solvant 24 solidos Paris. monetæ Flandriæ annui et perpetui redditus, cum uno Heudo frumenti annuatim ad vitam domicelle Griete, dicte Spaens. Vide *Hodium*.

° **HEVET**, Anglis, Caput, nunc *Head*. Vila sanctæ Etheldræ sæc. 2. Bened. pag. 790: *Collem eminentem prope qui Coldeburc-Hevet, quod Latine Caput Coldeburci dicitur, abijt et ascendit.*

† **HEVEWARD**, Domesdei titl. Grenebr. Picot. de Grenebr. Hestiton. Et 8. areras, et 8. ineward, et 4. Heveward Vicecomiti inveniebatur. Occurrit alio loco semel. Voces incerte notiones, inquit Spelmanus. (Vide *Heyward*.)

° **HEURETES**, *Æger*, inventor, auctor: *Plaut. Pseud. 2. 4. 9.* Heuretes nihil est.]

† **HEUSA**, Vide supra *Heuca*.

† **HEUSE**, Calceamentum militare Vide in *Osa*.

° **HEUSA**, Tibiale, crurale, caliganostris *Heuse*; unde *Heuser, boter, ocreare*, in Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7884. Comput. MS. ann. 1389: *Pro Heusia domini Johannis de Bellomonte, xij. sol. Vide Osa.*

° **HEVELBORNE**, Fidejussor: ex Saxonico *heall*, dimidius, et *borge*, *borg*, debitor, vel etiam fidejussor, quia qui fidejubit, debitorem se quodammodo constituit. nisi hæc vox eadem sit cum *Headtorow*, quam consule. Vide *Leges Willielmi Nothi vernaculas* cap. 25. uti eas disponimus, et Latine reddimus, editas a viro doctissimo Gabriele Gerberono cum S. Anselmo.

† **HEXAMITUM**, Vide *Exametum*.

† **HEXAPLA**, Vide *Erapia*.

° **HEXAPTOTUS**, *de sey casi*. Glossar. Lat. MS.

† **HEYA**, *ÿt, Eia*. Supplementum Antiquarii.

† **HEYA**, **HEYAR**, **HEYBOTE**, Vide in *Haga*.

° **HEYLEKA**, Sancta, a Teuton. *Heilic*, sanctus, Cæsarius Heisterb. lib. 6. cap. 5: *Venerabilem illam inclusam ordinis nostri, dominam Heylekam, secundum nomen suum, vere Sanctam.*

† **HEYMOECKEN**, Vide *Hamsoca*.

° **HEYRELUM**, Vide supra *Hayrelum*.

° **HEYWARD**, Rei pascuæ curator, a Sax. *hig*, gramen, vel *heg*, sepes, et *veard*, custos. Hodie passim pro Armentario accipitur.

° **HEALUM**, ex Græc. *Sales*, Vitrum. Gloss. Æthiopi. Vitrum, vel *Hialum*, glas.

° **HEIANO**, *Margarita preciosa*. Vetus Gloss. MS. Sangerm. num. 501. Forte leg. *Unio*.

° **HEANTIA**, [Apertura, hiatus, Tertul. Anim. 10. Tubam pariter, et Hiattum oris illius ostendit.]

† **HIATOR**, ex Gallico *Hieur*, et *Hie*, *Fistula*, pavicula, instrumentum, quo pavimenti silex premitur. Lambertus Ardensis pag. 258: *Wallatores, et Deuparii, et Hiatores cum convenientibus instrumentis.* Vide Bergerium de Itinerib. Roman. lib. 2. cap. 15. n. 3. *Le Roman de Jordain* MS.

Les murs assaillent par dehors et à Hie.

° **HIATUS**, Os. Vita Lietberti Episc. Camerac. cap. 8. tom. 9. Spicleg. Acher. pag. 677: *Nomen accepit Lietbertus, et merito quippe qui liberaturus erat plebem sibi committendam de hostis rabidi versutus Hiatus. Hiatus oris dixit Tullius.*

HIBALCIO, *Maria habentia*. Ita Glossæ antiquæ MSS. (Vide *Italica*.)

° **HIBERE**, Tenere, ligare: obsoletum verbum. Passio SS. Perpetuæ et Felicitatis ex Edit. Lucae Holstenii pag. 38: *Hieruit et erubuit Tribunus; et ita jussit illos manibus Hiberi.*

° **HIBERNAGIUM**, **HIBERNATICUM**, **HIBERNUM**, Vide *Hybernagium*.

° **HIBERNICUS**, f. pro Ibericus, ut conjunctant Benedictum ad Dipl. Rodulphi reg. ann. 998. Inter instr. tom. 12. Gall. Christ. col. 877: *Archiepiscopatum (Tarentasiensem) Hibernicis incurtionibus penitus depopulatum, etc.*

† **HIBITUM**, *Asperum*. Papias MS. Gloss. Sangerm. n. 501. *Hibitus, Asper*. Legendum *Hirtus* et *Hirtum*, voces Latinis notæ pro *Hirautus*, vel *Hireutum*. Joh. de Janua: *Hirautus, asper pilus, vel pilosus, ut hircus; unde Hirtus per sincopam pro Hirautus.* Sed notior res est quam ut indigeat vade.

† **HIBLATUS**, pro *Niblatu*, Splendidus, respiciens. Vita S. Gregorii tom. 2. Martii pag. 306: *Tenens in capite matronalem mitram candidis brandei varietate Hibraltarum.*

° **HIBTUS**, pro *Hirtus*. Vide *Hibitum*.

° **HICA** vel **HICHA**, pro *Bica*, legendum in Pactu Legis Saliæ tit. 19. § 10. et 11. auctor est Ecardus. Vide *Haga*.

° **HICHINACULUM**, Testamentum S. Remigii apud Flodoardum lib. 1. cap. 18: *Remigii coclearia 3. quæ meo sunt nomine titulata, mantile ipsius, quod habeo feriale, transcribo: Hichinaculum quoque dono illi, de quo Hondebedo dicit. Ita etiam habet prius S. Remigii Testamentum apud Labbeum et Martout. Ubi Hichinaculum forte pro Hichinarium dicitur, ut diminutivum sit vocis Hichinarius, de qua mox. Vide *Hilcus*.*

° **HICHINARIUS**, **HICHINARIUS**, inter ministeria seu vasa sacra reperitur in Historia Episcoporum Abisidor. cap. 39: *Hic et Hichinarius duos anacticos pens. lib. 4. et uncias 3. Item Hichinarius columellatos 3. pens. unguis que lib. 1. Item Ichinarium unum, etc.*

° **Lacinarios** legendum conjunct Domin. Georg. Rhodig. lib. 1. de Liturg. Rom. Pontif. cap. 21. nam *Lacinaria*, inquit ille, apud Isid. in Origin. sunt pendencia lumina, quasi lacinaria, id est, in aere lucentia. Vide *Lacinia*.

° **ICHINARIUS**, Eadem significatione. Testamentum illustris matronæ Eriendradis apud Mabillonium in Appendice ad Liturgiam Gallicanam pag. 466: *Item dulcissimo nepoti meo Bertegio Ichinario argenteo et mancipio his nomine, Sunnulo et sorore ejus Hethrude et filia Antimo... habere jubeo.*

° **HICTER**, *Lo papagallo*. Glossar. Lat. Ital. MS.

° **HICTICUS**, Idem quod infra *Hissirus*, vox corrupte scripta. Epist. Soldani Ægypt. in Chron. Joan. Whethamst. pag. 407: *Tu habes aves, nos Hicticos.*

° **HIDA**, et **HYDA**, ex Saxon. *hyd*, Terræ portio, quantum sufficit ad arandum uni aratro per annum. Henricus Huntingdonensis lib. 6. pag. 360. et ex eo Bromptonus: *Hida Anglice vocatur terra unius aratri cultura sufficiens per annum* Huntingdon. pag. 370. Radulphus de Diceto, Brompton. Robertus de Monte ann. 1083. et alii: *Missi Rex potentissimus Anglorum Willielmus Justitiarum suos per unquamquam agrum, id est, provinciam Angliæ, inquirere fecit per jurjurandum, quot Hida, id est, ju-*

gera uni aratro sufficientia per annum essent, in unaquaque villa, etc. Matth. Paris. ann. 1062: *De unoquoque aratro, id est, Hida, etc.* Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 21. *Dedit huic Ecclesie Fengo aratorum, quod Anglice dicitur Hides.* Proinde Hida idem est, quod aliis Carrucata. Ordericus Vitalis lib. 8. pag. 678: *Omnes carrucatas, quas Angli Hidas vocant, funiculo mensus est et descripsit.* Rogerus Hovedenus pag. 778. *Carrucata terre, sive Hyda.*

† **HIDRA.** Eadem notione. Chartularium SS. Trinitatis Cadomonsi. 1. 26. *In Feleste habemus duas Hydraz in dominio nostro; de his debet nobis reddere Radulfus ter centum acres terre seminatias, dimidium frumenti, et aliud dimidium avenae, de his adhuc duobus Hydraz habent decem et novem bordarii: quatuor virgas terre, quisque horum dat per annum 2. denarios de capite suo. Ibidem fol. 27: In Penneberia 3. Hydraz terre, unam in dominio, alias habent homines, boves 22. vacas 2. in tribus carucis, equum unum, etc.*

De hidae quantitate non consentiunt Scriptores, ac veteres Tabulae. Gervasius Tilberiensis lib. de Seacario apud Lambardum ait, hidam constare 100 acris. Codex MS. apud Spelmannum quatuor virgatas, alius in Monastico Anglie. tom. 1. pag. 313. octo unam Hydram continere tradunt. Veterem schedam Hydarum numerum in plurimis Angliae regionibus continentem hic accipe ex Spelmanno, ne et in his minutis fidem nostram Angli desiderant:

1. Myrina continet 30000. hidas.
2. Wokea setna 7000. hid.
3. Westerna 7000. hid.
4. Peo-setna 1200. hid.
5. Elmed-setna 600. hid.
6. Lindes farona 7000. hid.
7. Suth Gyra 600. hid.
8. North Gyra 600. hid.
9. East Werna 300. hid.
10. West Werna 600. hid.
11. Spalda 600. hid.
12. Wigsta 600. hid.
13. Herefina 1200. hid.
14. Sewardora 300. hid.
15. Eylla 300. hid.
16. Wicca 300. hid.
17. Wight gora 600. hid.
18. Nor gaga 2000. hid.
19. Oht gaga 2000. hid.
20. Hveyna 7000. hid.
21. Ciltern setna 4000. hid.
22. Henrica 3000. hid.
23. Uuecung-ga 1200. hid.
24. Aroacina 600. hid.
25. Fearfinga 300. hid.
26. Belniga 600. hid.
27. Witheriga 600. hid.
28. East-willa 600. hid.
29. West-willa 600. hid.
30. East-Engle 30000. hid.
31. East-Setena 7000. hid.
32. Cant-warena 15000. hid.
33. Suth-Setena 7000. hid.
34. West-Setena 100000. hid.

De vocis notione et etymo, sic censent Spelmannus et Somnerus, ab Saxon. hiden, quod est *tegere*, Hidam profuturisse, ita ut primario idem fuerit, quod *tectum*, manus, manserium, id est, domus cum adjuncta agri ad colendum portione, quam hydelandes vocat vetus Bedae Interpret Saxonicus, quasi terras ad *Hydam* pertinentes. Sed et Spelmannus in veteri Glossario Saxon. hadae, stationem et confugium reddi auctor est; unde Gallorum *Hute*,

inquit Somnerus. Huic conjectura favet Scotorum enuntiatio, qui *Hidam* vocant, quod Angli *Hidam*, et *Hiden*, pro *tegere*, *cooperire*. Occurrit autem vox *Hida* in Regiam Majestat. lib. 2. cap. 16. § 20. 21. Vide *Hoth*.

† **HIDARE.** Terram per hidas censere, unde *Hidatus*, taxatus, census.

† **HIDAGIUM.** Præstatio, quæ Regi Angliæ fiebat pro auxilio, pro ratione hidarum, vel quæ ex singulis hidas exsolvit. Bromptonus: *Hidage*, vel *tailage*, est *tailagium de hidas terrarum*. Charta Henrici I. Regis Angli. tom. 1. Monastici Angli. pag. 185: *Dono etiam Hidagium, quod exigebatur de 20. hidas ad eandem urbem pertinentibus, etc.* Apud Matth. Paris ann. 1342. *Caracagium et Hidagium*, idem sonant. Bracton. lib. 2. cap. 16. § 8: *Sunt etiam communes quædam præstationes, quæ servitia non dicuntur, nec de consuetudine veniunt, nisi cum necessitas intervenit, vel cum Rex venerit, sicut sunt Hidagia, carragia, et caruaga, etc.* Quæ quidem auxilii et præstationes per hidas perantiquas in Anglia videntur: siquidem Ina Rex in Legibus suis § 71. Edit. Saxon. de 10. *Hidis ad corredium dari sanxit 10. modia mellis, 300. panes, etc.* et Ethelredus ann. 1008. apud Matth. Westmonast. *Per totam Angliam jussit parari ex 300. Hidas naves unam, et ex octo Hidis galiam unam et loriam.* Apud Simeonem Dunelmensem anno 1084: *Rex Anglorum Willelmus de unaquaque Hida per Angliam 5. solidos accepit.* Adde Leges Edwardi Confess. cap. 11. Henricus I. pro matrimonio Mathildis filie sue cepit ab unaquaque Hida Angliæ 3. solidos. Apud Rogerum Hovedenum pag. 778. *Ricardus Rex Angliæ accepit de unaquaque carucata terre, sive Hyda, totius Angliæ 5. solidos de auxilio.* Est etiam

† **HYDAGIUM.** Bastille, quietum esse, si Dominus Rex fallaverit totam terram per Hidas. Ita passim usurpant veteres Chartæ in Monastico Angli. tom. 1. pag. 169. 192. 372. 976. tom. 2. pag. 847. apud Pryneum in Libertatib. Angli. tom. 2. pag. 632. etc.

† **Hyda** vero *Hute*, idem quod Pavor, terror, vulgo *Fraueur*, epouvante. Lit. remiss. ann. 1376. in Reg. 109. Chartoph. reg. ch. 406: *Laquelle Prieuse après ce qu'elle fu ains divorcie, dist à son mary, que par l'espouvement et la Hute que elle avoit eu de ce que ludit Pierrestons lui avoit fait, ses enfes estoit mors en son ventre.* Mirac. B. M. V. MSS. lib. 1.

† **Moult** est *li chers en grant peur*.

† **Moult** a grand Hute et grant peur.

† **Guignevilla** in Peregr. hum. gener. MS.:

† **Grant Hute et grant peur me faites.**

† **Vide supra Herlinini.**

† **HIDALGUS.** Nobilis, apud Hispanos, de cujus vocis etymo consulendus Covarruvias tom. 2. Var. Resol. cap. 1. n. 11. et Sebastianus Covarruvias in Thes. linguæ Castellane verbo *Fidalgo*. Hieron. Blanca in Comment. Rerum Aragon. pag. 731: *Militum autem vox et Infancionum id sonat, ut priori equestris ordinis viros nuncupemus, quos vulgari sermone Cavalleros, posteriori vero, quos vocare soleamus fidalgo.* Leges Alfonso part. 2. tit. 21. lege 3: *Fidalguia... es nobleza que viene à los omes por linage.* *Fili dalgo*, dicuntur in Foris Aragon. lib. 1. tit. de Officio Justitiæ Aragon. Charta ann. 1289: *Dom. Rex Portugaliæ, et Comes Boleziæ fecit cum Consilio suorum Ricorum hominum, et*

† **suorum florum de algo tale incautum.** Proinde idem, qui nude *Homines de linagen* dicuntur, in Charta Lusitana apud Brandaonum in Monarch. Lusitana tom. 4. pag. 272. Eundem vide ibid. pag. 264. 273.

† **HIDGILDUM.** Corii redemptio, ex Saxon. hydegyld, vel hydegyide, ab hyde, corium, et gyld, solutio, compensatio. Leges Alfredi et Godrici RR. cap. 11: *Si liber festis diebus operetur, perdat libertatem, ... servus corium perdat, vel Hidgildum.* Adde cap. 12. *Vide Corium perdere.*

† **HIDRA.** Vide *Hida*.

† **HIDRINIS.** Serpentina. Isidorus.

† **Ubi Grævus:** *Hydrinus ab Hydrus.*

† **HIDRIO.** Aromaticus genus. Dipl. Chilper. II. ann. 176. tom. 4. Collect.

† **Histor. Franc. pag. 694:** *Hidrio libras 50 cicer lib. 150.*

† **HIDROMATES.** Qui ex aqua divinant.

† **Vetus Gloss. MS. Sangerm.** Sed legendum *Hydromantes*, a Græco ὑδρομαντις.

† **HIDROS, Diabolus; Serpens,** in Glossis Antiq. MSS. [Pro Serpens puto restituendum *Serpens*; est enim ὕδρος Græcis Serpens aquaticus.] *Vide Hydros.*

† **HIEMALIS ANNONA.** Vide in *Hybernagium*.

† **HIEMANTES.** Vide *Hyemantes*.

† **HIEMICA ESTAS.** Glossar. MS. Medicam Regis Oud. 1486: *Hiemica estas, f. pro qualitate temporis temperata.*

† **HIEMS.** Per hiemes annos putasse Anglos, colligitur ex fragmento Regum Westsaxon. edito post Vitam Ælfredi Regis pag. 199.

† **HIERACITE.** Heretici, sectatores Hieracis, qui Ægyptius gente, Manichæus opinione, novam sectam prouidit. Negabat resurrectionem carnis, conjugatis et infantibus regnum Dei intercludebat, Filii Dei æternam natiuitatem pasciebat. Spiritum sanctum Melchisedech dicebat. Ita Bollandiste ad Vitam S. Macarii Ægyptii auctore Ruffino tom. 1. Januar. pag. 1013: *Aiebant præterea atquand venisse ad eum hæreticum quemdam Hieraciam, quod genus hæresis inventur apud Ægyptios, De eo agunt S. Ephiph. et alii.*

† **HIERARCHA.** Archiepiscopus. Vita S. Severi Archiep. Ravenne in Append. apud Murator. tom. 2. pag. 192: *In hoc denique specialis domi miraculo estimari non immerito possumus sanctum D. Severum Archiep. per omnia B. Anno suo equiparandum, qui sicut ille beatissimus Hierarcha sancti et gloriosi Martini Episc. natalitio deseruit, sic et iste B. Geminiani.*

† **HIERATICI.** Peregrinantes dubii, non habentes firmum locum. *Hieraticæ, litteræ sacerdotales.* Papias.

† **HIERAX.** Species falconis, Thuano de Re accipitraria, vulgo *Sacre*, Græc. ἵερα.

† **HIERO.** Ardea, Gall. *Hieron*. Charta forest. cap. 13. apud Spelmannum: *Unusquisque liber homo habeat in boscu suis arreas accipitrum, espernarum, falconum, aquilarum, et Hieronum.*

† **HIEROCERUS.** vox Græca, ἱεροκέρως, Sacer præco, qui favere linguus jubet, dum sacra peraguntur, aut qui aliud quippiam inter rem sacram edicit. Francisci Bianchini Præfatio apud Murator. tom. 3. Scriptorum Italicorum pag. 73:

† **M. D. M. I. ET ATTIDI MENO TYRANNO**

† **CONSERVATORIBUS SUIS CAELIUS HILARIANUS C. DUO DECEMBER URBS ROMA:**

P. S. ET HIEROCERUS I. M. S. D. L. S. D. Vide Hieroceracica.

HIEROCOMIUM, in Actis SS. Febr. tom. 2. pag. 489. male pro Geroconium. Vide in hac voce.

HIEROCORACICA, in veteri Inscriptione apud Heinesium pag. 388. 2. Sacra Mithriaca, quorum participes Hierocoracas vocabant. Et quidem curvum Mithrae peculiari religione dicatum fuisse notum est. Vide laudatam Reinesium Ep. 69. et Monumenta veteris Antiq. part. 2. cap. 4.

HIERODULUS, Aditus, ἱεροδουλος. Vim vocis indicat Jul. Firmicus lib. 8. Math. cap. 21. Aditus facit, templorumque custodes, Hierodulos, et qui sacris officis deputantur. Et cap. 22. Hierodulos facit et templorum servos. Usi sunt hoc nomine Graeci Bibl. Interpretes in lib. Esdrae cap. 2. et 7. et 8. de Nathanaelis. Vide Cedrenum in Julio pag. 167. et Henric. Valesium ad Euseb. lib. 1. cap. 6. pag. 66.

HIERONIMUS, in Notis Tyroneis pag. 173. inter Salpinctas recensetur. Videtur legi debere Hierocerus, ex Graec. ἱεροκέρως, quae vox occurrit apud Demosthenem et Synesum. Vide Hierocerum.

HIEROLANTIA, Merentia. Papias.

HIERONIMON, Graece ἱερονομῶν. Diaconale officium erat in Ecclesia CP magna existimationis, cui incumbere Patriarcham pontificaliter induere, proceres in libro indicare, in throno locum electis ac consecratis assignare, et confacium ordinationis consuetum. Infonate uti ceremoniarum Magistrum in Aula Pontificis solent. Plura vide in Glossario mediae aevi. col. 510. et apud Hofmannum.

HIEROMONACHI, Graecis ἱερομόναχοι dicuntur, qui non simplices Monachi, sed Sacerdotes sunt. Vide Glossarium mediae aevi.

HIERONITICUM, Liber liturgicus, seu Missalis Mabillonio tom. 3. Annal. Benedict. pag. 348. Idem est quod Geronticon. Vide in hac voce.

HIEROPHANTA, ἱεροφάντης. Qui sacra et caeremonias docet, Sacrorum antistes, aedius. Angelomus in Genesim cap. 89. apud Bern. Pez. tom. 1. Anecd. part. 1. col. 217. Tradunt Hebraei eptum ab hoc (Putiphare) Joseph ob nimiam pulcritudinem in turpe ministerium, et a Domino virtus ejus arefactis, postea electum esse juxta morem Hierophantarum in pontificatum Helipoleos. Hist. Pacificationis inter Rudolphum II. Imp. et Imp. Turcarum ann. 1604. apud Ludewig. tom. 6. pag. 309. Ad proximum igitur tentorium illius rei gratia tapetibus stratum ostensum est, quorsum Turcae cupide adulescent. ritu gentili et barbaro humi se sternunt, ac uno Hierophantarum clamore et cantu pra reliquis personante, pectora tundunt, faciem, barbas promissas palmas perculcent.

Occurrit praeterea apud Arnob. lib. 5. Et qui postea floruerunt caducatores, Hierophantae atque praecones. De his doct. Vandal. Dissert. 6. cap. 5. pag. 500. Vide etiam Gruter. in inscript. 192. 3.

HIEROPHYLACIUM, ἱεροφυλάκιον, Sacrarium. Synodus Valentina ann. 1504. inter Hisp. tom. 4. pag. 711. In Hierophylacis seu sacris tabulis suspendatur aut parieti affigatur, in quo ordine describuntur omnia quaecumque ad praefectum operum ecclesiae illius pertinent officia.

HIEROPHRASES, Archiepiscopus. Vita S. Severi Archiep. Ravennae in Appendice apud Murator. tom. 2. pag. 193.

Gaudemus omnes, gaudeamus singuli, quia Hierophrases noster B. Severus, etc. Hierophrases. Vide Gerophrases.

HIEROSOLYMIPETA, Qui proficiscitur Hierosolimam. Gasparis Barthii Glossar. ex Roberti Monachi Hist. Palest. cap. 11. Sed quid post creationem mundi mirabilis factum est, praeter salutiferam Crucis mysterium, quam quot modernis temporibus actum est in hoc itinere nostrorum Hierosolymipetarum.

HIERUSALEM, Sic Monasterium Rezbacense primitus vocatum, testis est Charta Caroli Simplicis Reg. Fr. ann. 907. tom. 2. Hist. Meib. pag. 6. Abbatiam S. Petri Rezbacis nomine dictam, et quondam Hierusalem cognominatam, etc. Quod nomen a Fundatore inditum docet Bulla Innocentii II. ann. 1135. ibidem pag. 25.

HIES, Exitus angustior, callis vix singulis pervius. Gall. Issue, petit sentier. Codex consuum Palomotis. Juxta quoddam Hies. Occurrit non semel ibidem. Juxta Hies quod ducit ad, etc.

HIEARE, Oseitari. Biare. Glossar. Lat. Graec. MS. Sangerm. Hielo, xz-puqz.

HIF, Computus ann. 1302. apud D. Bius et de l'Isle feud. tom. 2. pag. 631. vii. Pro xxviii. costa Hf. xxiii. An Taxus, arboris genus, nosis Hf?

HIFARRONDA, Glossa antiquae MSS. Orbis. Hifarronda. Infra Obis, Gen. quo die eptam, quod qui diem Saturni Obinam vocant. Adnot. lector. an aliquod ex his existat?

HIFERRA, Pila, a feriendo. Papias MS. HIFERRA, Anglis cictus quidam quotidianus aquarum Sabrinae fluvii furor, quem vel voraginem vel vertiginem undarum dicunt nescio, aut Guall. Malinesbur. lib. de Pontif. Qui fando ab uno verrens arenas et conglobans in cumulum cum impetu venit, nec ultra quam ad fontem pertendit: nonnunquam etiam ripas transcendit, et magna parte circumta, terra victor egreditur. Infelix navis, si cum vident illam Hyram sic Anglice vocant venire, navem obvertunt, et per medium secantes violentiam ejus elidunt.

HIFERRE, Pila, a feriendo. Papias MS. HIFERRA, Anglis cictus quidam quotidianus aquarum Sabrinae fluvii furor, quem vel voraginem vel vertiginem undarum dicunt nescio, aut Guall. Malinesbur. lib. de Pontif. Qui fando ab uno verrens arenas et conglobans in cumulum cum impetu venit, nec ultra quam ad fontem pertendit: nonnunquam etiam ripas transcendit, et magna parte circumta, terra victor egreditur. Infelix navis, si cum vident illam Hyram sic Anglice vocant venire, navem obvertunt, et per medium secantes violentiam ejus elidunt.

HIFERRA, Pila, a feriendo. Papias MS. HIFERRA, Anglis cictus quidam quotidianus aquarum Sabrinae fluvii furor, quem vel voraginem vel vertiginem undarum dicunt nescio, aut Guall. Malinesbur. lib. de Pontif. Qui fando ab uno verrens arenas et conglobans in cumulum cum impetu venit, nec ultra quam ad fontem pertendit: nonnunquam etiam ripas transcendit, et magna parte circumta, terra victor egreditur. Infelix navis, si cum vident illam Hyram sic Anglice vocant venire, navem obvertunt, et per medium secantes violentiam ejus elidunt.

HIFERRA, Pila, a feriendo. Papias MS. HIFERRA, Anglis cictus quidam quotidianus aquarum Sabrinae fluvii furor, quem vel voraginem vel vertiginem undarum dicunt nescio, aut Guall. Malinesbur. lib. de Pontif. Qui fando ab uno verrens arenas et conglobans in cumulum cum impetu venit, nec ultra quam ad fontem pertendit: nonnunquam etiam ripas transcendit, et magna parte circumta, terra victor egreditur. Infelix navis, si cum vident illam Hyram sic Anglice vocant venire, navem obvertunt, et per medium secantes violentiam ejus elidunt.

HIFERRA, Pila, a feriendo. Papias MS. HIFERRA, Anglis cictus quidam quotidianus aquarum Sabrinae fluvii furor, quem vel voraginem vel vertiginem undarum dicunt nescio, aut Guall. Malinesbur. lib. de Pontif. Qui fando ab uno verrens arenas et conglobans in cumulum cum impetu venit, nec ultra quam ad fontem pertendit: nonnunquam etiam ripas transcendit, et magna parte circumta, terra victor egreditur. Infelix navis, si cum vident illam Hyram sic Anglice vocant venire, navem obvertunt, et per medium secantes violentiam ejus elidunt.

HIFERRA, Pila, a feriendo. Papias MS. HIFERRA, Anglis cictus quidam quotidianus aquarum Sabrinae fluvii furor, quem vel voraginem vel vertiginem undarum dicunt nescio, aut Guall. Malinesbur. lib. de Pontif. Qui fando ab uno verrens arenas et conglobans in cumulum cum impetu venit, nec ultra quam ad fontem pertendit: nonnunquam etiam ripas transcendit, et magna parte circumta, terra victor egreditur. Infelix navis, si cum vident illam Hyram sic Anglice vocant venire, navem obvertunt, et per medium secantes violentiam ejus elidunt.

HIFERRA, Pila, a feriendo. Papias MS. HIFERRA, Anglis cictus quidam quotidianus aquarum Sabrinae fluvii furor, quem vel voraginem vel vertiginem undarum dicunt nescio, aut Guall. Malinesbur. lib. de Pontif. Qui fando ab uno verrens arenas et conglobans in cumulum cum impetu venit, nec ultra quam ad fontem pertendit: nonnunquam etiam ripas transcendit, et magna parte circumta, terra victor egreditur. Infelix navis, si cum vident illam Hyram sic Anglice vocant venire, navem obvertunt, et per medium secantes violentiam ejus elidunt.

HIFERRA, Pila, a feriendo. Papias MS. HIFERRA, Anglis cictus quidam quotidianus aquarum Sabrinae fluvii furor, quem vel voraginem vel vertiginem undarum dicunt nescio, aut Guall. Malinesbur. lib. de Pontif. Qui fando ab uno verrens arenas et conglobans in cumulum cum impetu venit, nec ultra quam ad fontem pertendit: nonnunquam etiam ripas transcendit, et magna parte circumta, terra victor egreditur. Infelix navis, si cum vident illam Hyram sic Anglice vocant venire, navem obvertunt, et per medium secantes violentiam ejus elidunt.

HIFERRA, Pila, a feriendo. Papias MS. HIFERRA, Anglis cictus quidam quotidianus aquarum Sabrinae fluvii furor, quem vel voraginem vel vertiginem undarum dicunt nescio, aut Guall. Malinesbur. lib. de Pontif. Qui fando ab uno verrens arenas et conglobans in cumulum cum impetu venit, nec ultra quam ad fontem pertendit: nonnunquam etiam ripas transcendit, et magna parte circumta, terra victor egreditur. Infelix navis, si cum vident illam Hyram sic Anglice vocant venire, navem obvertunt, et per medium secantes violentiam ejus elidunt.

HIFERRA, Pila, a feriendo. Papias MS. HIFERRA, Anglis cictus quidam quotidianus aquarum Sabrinae fluvii furor, quem vel voraginem vel vertiginem undarum dicunt nescio, aut Guall. Malinesbur. lib. de Pontif. Qui fando ab uno verrens arenas et conglobans in cumulum cum impetu venit, nec ultra quam ad fontem pertendit: nonnunquam etiam ripas transcendit, et magna parte circumta, terra victor egreditur. Infelix navis, si cum vident illam Hyram sic Anglice vocant venire, navem obvertunt, et per medium secantes violentiam ejus elidunt.

HIFERRA, Pila, a feriendo. Papias MS. HIFERRA, Anglis cictus quidam quotidianus aquarum Sabrinae fluvii furor, quem vel voraginem vel vertiginem undarum dicunt nescio, aut Guall. Malinesbur. lib. de Pontif. Qui fando ab uno verrens arenas et conglobans in cumulum cum impetu venit, nec ultra quam ad fontem pertendit: nonnunquam etiam ripas transcendit, et magna parte circumta, terra victor egreditur. Infelix navis, si cum vident illam Hyram sic Anglice vocant venire, navem obvertunt, et per medium secantes violentiam ejus elidunt.

HIFERRA, Pila, a feriendo. Papias MS. HIFERRA, Anglis cictus quidam quotidianus aquarum Sabrinae fluvii furor, quem vel voraginem vel vertiginem undarum dicunt nescio, aut Guall. Malinesbur. lib. de Pontif. Qui fando ab uno verrens arenas et conglobans in cumulum cum impetu venit, nec ultra quam ad fontem pertendit: nonnunquam etiam ripas transcendit, et magna parte circumta, terra victor egreditur. Infelix navis, si cum vident illam Hyram sic Anglice vocant venire, navem obvertunt, et per medium secantes violentiam ejus elidunt.

Episc. Dolensis lib. 1. cap. 12. in Actis SS. Ord. S. Benedict. Hilder quidam de quodam rubo exiens quendam fratrem mordidit in inguine.

HILLE SATUS, in Silva natu. Papias MS. Bitur. f. pro Ilce.

HILISTRINUS, Anastasius in Hormida PP. pag. 34. Gabata electrina pascant. lib. 2. Alit. Codd. habent gabata Hilistrina, vel gabatam hilistrinam, vel denique hilistrinam.

HILLA, Gall. Hille, Velum, aut leum, forte sic dictum, quod ejusmodi aulea ad illa seu latera altaris, nostris olim Hiliere, collocarentur. Inventar. ann. 1415. ex Cod. reg. 9484. 2. fol. 489. v. Idem deuz Hilles, autrement dites custodes, pour mettre à l'environ de l'autel, de taffetas vermeil rayé. Vide supra Custoda.

HILLACADES, [Lascivi carminis cantor. DIEF.] HILLACUS, Major venetia. Papias MS. Bituric.

HILLIO, Gulosus, luxuriosus, eversor. Papias MS. Bituric. Leg. Heluo.

HILLITOR, Papias. Hille, saltitiz vulgo. Hillitoria saeculic. mox. Hillitor, hortica. In edito ortica.

HILLO, Aquila, apud Papiam. MS. Navarreus habet Hilo. [Scriptum fuisse olim Hilaris censet Graevius.]

HILNACHIA, [Navigii species.] Vide Naca.

HILTSCHALCHI, f. Mansi Serviles, Schalkem servus. Burchardi Abbatis S. Emmerami Complicatio apud Bern. Pez. tom. 1. Anecd. part. 3. col. 77. Hanc compendiosam cum Rutenis fecit complicatorem, ut de familia que ad Ruit pertinet, mansi scilicet seu Hiltischalchi expedit a sale, fiscali censu ex parte adaucto, quem antea solverant per singulos annos.

HILUM, [Inquit. Fest., putant esse, quod grano fabae adheret: ex quo nihil, et nihilum. Hinc dicitur de re minima, et nullius pretii. Enn. apud Varr. 4. L. L. 22.]

HIMERINUS, Joann. Sarsberiensis Epist. 183. Neminem tamen arbitror sapientem, qui dissuadeat pacem, quae fieri potest in Domino, et ante Hygerinum diem honestati non derogat. Et Graec. ἡμερῶν, Himerus. Sed quid sibi velit dies ημερῶν, non plane percipio, nisi sumatur pro hodiernus.

HIMILORUM, Lex Bajwar. tit. 7. cap. 4. Si indumenta super genucula elevari, quod Himilorum vocant, etc. Editio Heroldi Himilorum habet [Himilorum, apud Schiller. in Gloss. Teuton. ab Himida, Tunica, vestimentum: sensus ergo est, qui indusium vel tunicam feminae elevarit, etc.]

HIMMEL, in Gloss. veteri apud Schillerum, Capella, sub qua deferitur Eucharistia Sacramentum in processionibus fieri solitis: et dicitur sic, quod olim fiebat de pellibus caprarum.

Germ. Himmel, crelum, potius accersendum videtur: qua notione etiam Galli Ciel dicunt.

HIMNIZARE, Hymnos canere. Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarvisina lib. 5. cap. 12. apud Murator. tom. 8. col. 808. Cunctis Himnizantibus et psallentibus, sive cantantibus, Te Deum laudamus, et orationes alias ad laudem Domini pertinentes. Cf. Lat. Gall. Sangerm.: Himnizare, Dire, ou faire, ou chanter himnes. Vide Hymnus.

HIMONIA, Funiculus quo ex puteo educitur aqua. Vocabul. Sussanæ; ἰπὼνία.

† **HIN.** *sectaria*, Gall. Sang. ubi *hin*, quoniam mensura est, scilicet *sectarius*.

† **HINDENI HOMINES**, in Legibus Adeltanti Regis cap. 3. et 7. ex Saxonico *hyndene*, societas, quasi homines societatis, contubernii, contubernales. Saxonibus enim erat in more positum, (verbis utor Somneri) ut omnem hominem estimarent ac pro natalis sui ratione capite censerent, sed etiam secundum cuiusque valorem in classem (vel collegium) parium suorum, quam *hyndene* nuncuparunt, referrent: trium scilicet sequentium unam, infimam, mediam, summam. Infima classis fuit, quorum singuli valebant 200. sol. talis inde Latine dicitur *vir ducentenus*, vulgariter a classe, in quam ascitus, *tyv hyndnemon*. Media eorum, quorum singuli valebant 600. sol. talis inde Latine dicitur *sexcentenus*, vulgariter a classe, in quam ascitus, *syhyndnemon*. Summa autem eorum, quorum singuli valebant 1200. sol. talis inde Latine dicitur *duodecies centenus*, vulgariter a classe, in quam ascitus *twelfhyndnemon*. Pariterque uxores ipsorum *Cyricam* (i. *Twelfhyndam*, nam *Twelfhyndam* idem erat, qui *ceorlacus*, et sic quandoque dicitur, quandoque *villanus* *syxhindam*, et *twelfhyndam* villanarum). Totam hanc apud Anglos hominum partitionem observare est, præsertim in Legibus Aluredi Regis cap. 12. 30. 31. 32. etc. apud Bromptonum, et Henr. I. cap. 76. et 87. *Twelfhyndorum*, seu villanorum præterea mentio est in hisdem Legibus Henrici I. cap. 70. 76. et *Sixhyndorum*, eodem cap. 76. et *Twelfhyndorum*, seu *Thanorum*, cap. 63. 70. 76. 85. 87. qui *perfecti nobiles* dicuntur eodem dicto cap. 76.

† **HINDERLING**, Contumeliosus vocabulum Occidentalibus Saxonibus olim familiare. Leges Edw. Confess. cap. 85. extremo: *In quadam regione Saxonie Ling, imago dicitur, Athel Anglice Nobilis est, que conjuncta sonant, Nobilis imago. Unde etiam Occidentales Saxonici, acclisummi Excitenses, habent in proverbio summi despectus, Hinderling, id est omni honestate dejecta et recedens imago.* Saxonibus *hynd* est remotus et *posthabitus*, ait Spelmanus.

† **HINFANGTZE**, apud Bracton. lib. 3. tit. 2. cap. 8. § 4. Vide *Infang thefe*.

† **HINNICULUS**, Vide *Cervulus* et *Er-mulus*.

† **HINNITIVUS**, a verbo *Hinnire*, Gall. *Hannir*. Elmham. in Vita Henr. V. reg. Angl. edit. Hearn. cap. 79. pag. 228: *Prior enim certus, caliginose noctis umbraculis cooperitus, ne Hinnitivus aut progressivus equorum tumultus Gallos, in oppidi capiendi muris nocturnas conservantes excubias, in arctiores vigilias excitarent, etc. Hinc Equa*, in Poem. Alex. MS. part. 1.

† *Il ont chevaux courans et grass Hynes brabaingnes.*

† *Unde Hynieris, Grex equorum, in Charta ann. 1334, ex Reg. 70. Chartoph. reg. ch. 280: Pour grant mortalité de leurs bestes blanches et de toute la Hynerie de leurs jumentz et de leurs poulains, etc.*

† **HINNOLESCERE**, pro *Inolescere*. Hist. Principum Langobard. auctore Camillo Peregrino apud Murator. tom. 2. pag. 387: *Satis infamia, et inlicita consuetudo temporibus istis Hinnolescit.*

† **HINNULA**, Sparcum ludi genus. Vide *Cervula*.

† **HINNULA**, Cepula, Gall. *Echalotte*. Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7692: *Hinnula, Escalognes.*

† *Hannula in silvis, Hinnula quaruntur in boria.*

† **HINNULA** [Diminut. femina *hinnula*, h. e. pulli cervini. Arnob. 5. p. 185. Nebridarum familiam pellicula cohonestavit *Hinnule*. AHI melius leg. *Hinnulus*, h. e. cervina.]

† **HINNULETUM**, f. septum in quo concluduntur *Hinnule*. Diplomatarium Grisevicense apud Ludew. tom. 6. pag. 377: *Ex nostra etiam donatione habent et habere debent fratres nostri ante prelibati vineta et Hinnuleta juxta civitatem nostram Lenberg, secundum propriam limitum suorum illic factam.*

† *Vel potius Horus olitorius, Gall. Potager, ab Hinnula, quod vide supra.*

† **HINSCONTRUS**. Vide *Inconstrus*.

† **HINTHICA**, [Reconditorium.] Annales Rerum Pisanarum anno 1156: *Pisani fecerunt barbicanas circa civitatem, et Hinthicam, et miraverunt a turri, uti posuerant leonem marmorum, etc.* Vid. *Enthece*. [Vide Murator. tom. 2. Antiq. Ital. med. ævi col. 885. et supra *Chin-citha*.]

† **HIOPA**. Vide *Huba*.

† **HIOLIS**, Verde, in Glossar. Lat. Ital. MS.

† **HYPOTHECARIUS**, Pharmacopola, Gall. *Apotecaire*. Concilium Reffense ann. 1235. can. 10. apud Marten tom. 4. Anecd. col. 194: *Inhibemus ne quis Hypothecariorum vel quivis alius, cujuscumque conditionis, vel sexus existat, toxicum vendat aut donet, nec a'io modo ministret alicui, vel alia venere, nisi prius significet curie seculari.* Statuta Ecclesie Avinionensis ann. 1341. apud eundem ibid. col. 565: *Ab eodem quoque nullus Hypothecarius seu speciator receptus ordinatus per talem Judæum medicum auderet seu attentaret sub eadem pena conficere, nec ministrare alicui Christiano.* [Vide infra *Hypothecarius*.]

† **HYPACARE**, [Est celeriter animam ducere: ab equi halitu, qui est supra modum acutus. Festus. In Gloss. *Id.* legitur: *Hypicare*, *scitare*.]

† **HYPARCHUS**, *Ἱεραρχος*. Prefectus equitum. Codex Ottoboniensis Biblioth. apud Mabli. tom. 2. Annal. pag. 167: *Tunc et ad sinistram Imperatoris illius Hyparchus, quem nos dicimus Prefectum, et dicit et Imperator cum protospatario: futurum Patricium adducit.*

† **HYPICUM**, Mensura et spatium iv. stadiorum, aut quatuor cubitos continens. Laur. in Amalth.

† **HYPITARE**, *Oscitare*, *badare*. Isidorus. Ubi Grævius: *Constantiensis, Hypitare, oscitare, id est, crebro hiare.* Festo est *Hypicare*. Ibi vide Scaligerum.

† **HYPPOBALISTE**, apud Bonifium Rer. Hungar. dec. 2. lib. 3: *Ex Ungaris Hypobaliste quidam audacissimi, concitatis equis, arduum montis civium ascendunt, et sagittariis quosdam obruncant, etc.* Ex ipso nomine conjicit Carolus de Aquino fuisse decertantes equis funditores, aut potius balistarios, qui balistis minoribus manuaris saxa projicerent.

† **HYPPOCHARME**, Dicti olim Principes qui ad pugnam equos alerent. Laur. in Amalth.

† **HYPPOCERCUM**, seu *YPOCERCUM*, sic enim scribitur in Glossa MS. ad Disticha Magistri Cornuti, ubi dicitur esse locus, ubi ferrantur equi, quod ibi coercentur, ne calcitent: vox hybrida.

† **HYPOTHICOS**, Superpelliceum, Gall. *Sierpis, rochet*, ex Schedis Godofredi.

† **HYPOTRIBA**, Officium apud Venetos, idem forte quod Gallice *le grand Ecuyer*. Translatio SS. Pauli Episc. et Barbari tom. 7. Mail pag. 772: *Tum vero suis locis assurgens Serenissima Dominatio cepit procedere sub hac serie: commendatores, capitanei, camerarii, scutiferi, archicamerarius, Hypotriba, capitaneus major, etc.*

† **HIPTARE**, *Hictare* idem crebriare. Glossar. vet. ex Cod. reg. 7641. Barbare omnino: pro *Hypitare, oscitare, id est, crebro hiare*. Vide *Hypitare*.

† **HIRA**, *Locys tenebrarum, vel porcorum*. Papias et vetus Gloss. MS. Sangerm. Haud dubie pro *Hara*.

† **HIRA**, Alla notione, in *Era* 1. quod videas: minus attente ergo desiderari in Glossario Cangii scribitur Auctores novi Tract. diplom. tom. 3. pag. 100.

† **HIRAUDUS**, Idem qui *Heraldus*, Feccialis, Gall. *Héraud*. Charta Joan. reg. Franc. ann. 1332 in Reg. 81. Chartoph. reg. ch. 540: *Nos attentis gratiis servitiis per Gobertum de Godelincurte, regem Hiraudorum Francie, carissimo domino genitori nostro et nobis impensis, eidem Goberto bono... cujusdam Hiraudi, nuncupati Beaujeu, nuper defuncti... de speciali gratia et ex certa scientia donamus.* Alla ann. 1353. in Reg. 82. ch. 51: *Goberius de Godelincurte, rex Hiraudorum Francie, quandam domum sitam apud Laigniacum... domus Hiraudorum Campanie, nuncupatam, etc.*

† *Hinc Hiraux vel Hiraus appellati videntur, qui fortium virorum facta laudesque verbis suis predicabant. Sta. MSS. ord. Coron. spin. cap. 22: En celuy saint dismer soit bien gardé que Hiraux et bordours ne fassent leur offices, mais à collation du roy, et en présence des vaillans chevaliers se pourront bien véctier, en lieu d'instrumentz, bas, vituzes dities à la louenge de Dieu, etc.* Vides Fatrum MSS.

† *Un Hiraus, Un jonglerres, un monestras, etc.*

† *An vero inde accersenda vox Hiraudie vel Hiraudie, qua villis indumenti genus seu lacerna significatur, quod ejusmodi scurre hac veste induerentur, haud satis scio: an, quod probabilis videtur, ab Hispanico *Herruelo* eodem intellectu: Vide supra *Herruelus*. Chron. Fland. cap. 9: *Et la luy monstra le Roy d'Angleterre qui avoit vestu une mauvaise Hiraudie, et tournoit le rois.* Le Roman du Chevalier au Baris: *Si li convint se robe vendre, Et canger, col que nus en die, A une pour Hiraudie, Qui moult estoit poure et chincouse, Et à tel home trop honteuse.**

† *Fabul. tom. 1. pag. 74: Lors a se robe despoillié Et vesti une Hiraudie, Qui ne valoit pas trois deniers.*

† *Alud vero sonat in Consolat. Boet. MS. lib. 1: Il avient bien à la fin Con ne peut pas tout refaire, Sins remaint quelque Hiraudie, Dont grant maux ne peut pas venir.*

† *An perplexitas, sollicitudo, vel calamitas, meror?*

† **HIRCIPIES**. Vide *Harpiz*.

† **HIRCO**, *Impudicus*, Papiæ. Leg. *Hircus*.

† **HIRCORITIA**, Stabulum hircorum, in Capitulari de Villis cap. 23.

† **HIRCUS**, f. Cilicium, quia ex pilis hircorum textitur. Vita S. Mariae Oigniac. tom. 4. Junii pag. 674. *Tunc veniendus Episcopos, vestibus spoliatus, Hirco tantum accinctus erat.*

HIRD, Aula, domus, Danis. In Confirmatione Libertatum Decani S. Petri Eboracensis an. 5. Henrici VII. apud Spelmanum: *Herd*, i. domestica, vel intrinseca familia. Recte, inquit, a Saxonicis hircis, conventus, familia, etc. Illic *Hirdscra* appellatum vetus Jus Aulicum Norvegiæ, cum Latina Jani Delmeri Dani interpretatione et notis editum a Petro Joanne Reseno, ex *hird*, aula, et *scra*. Leges scripto comprehensas, ut observat idem Delmerus.

† **HIREMANNI**. Vide in *Hiremanni*. **HIREMANNI**, apud Anglo-Saxones, videntur idem fuisse, qui *Aremanni* apud Longobardos. [Vide supra *Herimanni*.] [Vide Rectitudines personarum ed. Leo, pag. 50, not. 6.] Ita ut vox utraque deducatur ab *Here*, dominus, et *Man*, homo, et quasi homines domo subditi dicti sint, cum revera subditi dicuntur in Legibus Adelstani Regis cap. 18. apud Brompton. Si aliquis superstitiat, non obtemperet, ut hoc vadum ab *Hiremannis* vel a subditis suis capere nolit, etc. Ita etiam usurpatur cap. 13. et in Legibus Ethelredi apud Habam editis cap. 1. At Somnerus, contra Spelmanum, negat *Here*, apud Saxones, pro domus reperiri, maxime a Saxonicis, *hyran*, obedire, subjacere, auscultare, etymon vocis accessi debere, unde *hyremon*, subditus vel subjectus, quomodo apud Spelmanum tom. 1. Concilii pag. 601. 602. ex quo *Hireman* et *Hiremannus* formati sunt vocabula. Certe non antea sunt ab his, qui *Hiremanni* in Jure Aulico Norvegiæ veteri appellantur cap. 260. ex versione Jani Delmeri, ubi de *Hircarlis*, qui idem esse cum *Hiremannis* seu *Ahlreis* dicuntur: *Omnes vero in Regia aula servientes, Hircarlis veraculo nominabantur. Hircarlis observari ac utari. Vox autem formata ex *hird*, aula, et *man*, homo, ut observat idem Delmerus ad cap. 30.*

† **HIRENARCHÆ**, Magistratus militares, non semel in Cod. Theod. Vide *Irenarchæ*.

† **HIRENSUL**, Prætorum Saxonum farum vel idolum. Vide *Irensul*.

† **HIRNA**, La satira. Glossar. Lat. Ital. MS.

† **HIRNEA**, *Lo vaso da portare de bere*, in eod. Glossar.

† **HIRNIA**, Truncus. Glossar. vet. ex Cod. reg. 7641.

† **HIRONIUS**, Subannator et detractor. Vetus Gloss. MS. Sangerm. leg. *Ironicus* ab *ironia*.

† **HIRPIX**, Ocea, *herce*. Vide *Herpix*.

† **HIRPUS**, Lupus. Vide *Sery*. in *Enchir.* lib. 11. vers. 785. Ruedlieb fr. 13. vers. 12.

Lacus et rufus, qui sunt in piscibus *hirpus*. Facies namque vorant, illos ubi prendere possunt.

† **HIRQUITALLUS**, et *Hirquitalus*, [Puer, qui primum ad virilitatem accedit, seu virilitatem suam experitur: ab *hirquus*, et *italus*, seu *italos*, germen, quia pueri pubescentes hircum incipient oleo, vocem edunt gravem, subraucam, hircina non dissimilem. *Censorin de die nat.* 14. et *Fest.* qui etiam sine aspiratione scribit. In *Gloss.* vero *Phalar.* legitur *hirquitalus*, et *Irguitalus*.]

† **HIRSET**, Leges Burgorum Scotticor. cap. 29. § 1. *Quicumque factus fuerit novus burgensis de terra vasta, et nullam*

*terram habuerit hospitalam, potest respectationem, que dicitur *Hirset*, in primo anno, i. confirmationem, ne cogatur solvere firmam vel redditum burgalem. Ita Skeneus.*

† **HIRSI**, *Hirsuti*. Papias leg. *Hirsi*.

† **HIRICULUS**, *Ἡρικόυλος*. Ptilosum habens cultum. Supplement. Antiquarii.

† Occurrit præterea in Gloss. Gr. Lat. et Lat. Gr. in Castigat. vero ad utrumque Glossar. *Hirticulus*, leg. *Hysticulus*. Vide *Salmas.* ad Tertul. de *Pallio* pag. 245.

† **HIRSTIS**, Charta Henrici III. Regis Angl. tom. 2. *Monastici Anglie.* pag. 815. *Pasturam mariscorum, et turbariam, et duas *Hirstes* circumjacentes, et sarium jura mariscorum.*

† Inculcus et *eremus ager*, idem quod *Fraustrum*, Gall. *Friche*. *Histar*, eodem sensu, in Lit. remiss. ann. 1416. ex Reg. 169. *Chartoph. reg. ch. 347. Lesquelz vivent en un *Histar* ou *friche plain de gencistes*. un *cerf*, etc.*

† **HIRTICA**, [Tunica de pellibus. Vide *Hirt*.]

† **HIRUS**, *Souitus*. Papias.

† **HIRUDO**, *Piscis* genus. Vide infra *Plota*.

† **HIRUNDELLA**, *Hirundo*, Gall. *Hirondelle*. Sic autem *Hirundelle* Comitem Angliem vocat non semel Will. Britto lib. 3. Philipp. quem alii *d'Arundel*. [Et quibus *Aronde* vel *Aronde* pro *Hirondelle* dixerunt. Poetæ nostrates, ut etiam in Gallo Belgæ. Le Roman d'Arthur MS.]

Il laisse courre le morel, Ains queert que vole Arondel.

Uidem: Et ont armés de Chevaliers, Forc qu'il y ot bien mil archiers Qui sont vaise comme ung Aronde.]

† *Aronde*, Scuti genus, lancea alligatum, quo manus tegebatur, apud Joan. de Saintré cap. 51: *Deux lances a nouces pareilles, ferrées et armées charcune de son Arondelle pour couvrir la main devant.* Quod a forma rotunda sic dictum existimo.

† **HIRUNDINA**, Eadem notione. Acta B. Francisci Fabriani tom. 3. Aprilis. pag. 991: *Cum... præ multitudine *Hirundinarum* ac earum cantu et garrulatu orare nequiret.*

† **HIRUNDO**, *Machine* bellicæ species. *Henricus* *lossa* in *Herlingsberga*:

Non hic vulgata fabricatur machina: nomen Hec Libella, quasi satra pondera librata. Unius illa Suis, sed *Hirundis* hæc: stat *Aselli* illa vocata nota, etc.

† **HISCA**, Pallii genus, f. a verbo *hisco*, quod sit vestis aperta. Statuta Eccl. Leodiensis ann. 1267. apud Marten. tom. 4. *Anecd.* col. 85. *Item, præcipimus, quod de cetero nec Monachi nigri, nec Canonici regulares in *Hiscis* vel tabardis equitent vel incedant, sed tantummodo in cappis rotundis vel cucullis.* [Vide infra *Hiscus*.]

† **HISCERE**, *Desinere*. Gloss. Isid. Ubi *grævus*: *Vide* num scripserit, *Hercicere*, *dividere*. In Constantiensi sane corrupte legitur, *Hiscitur*, *dividitur*, pro *Hercicitur*. Papias: *Herciscunde familia, dividende familia.* Vide *Hiscinere*.

† **HISCINERE**, Vide *Hiscinere*.

† **HISCIUM**, Vide *Liscium*.

† **HISDRIO**, *Historia*. Papias MS. *Bituric.* pro *Histris*. Est autem Papias, *Histris* vel *historis* scenicus saltator, qui saltando *historias* demonstrabat. Gloss. Lat. Gall. Sangerm.: *Histris*, *Jongleur*,

qui *raconte ou contrefait divers faits des hommes.*

† **HIS EMNE CHRISTEN**, voces Saxonice, quæ frater in *Cristo* sonant. Idem, qui *frater adjuratus*. Leges Edwardi Confess. cap. 96: *Hæddat interfactor Episcopo tres forisfacturas, unam, quia legalem pro latrone interfecerit, alteram, quia fratrem suum pro latrone interfecit, quod Angli dicunt *His emne christen*.*

† **HISICIA**, Alex. Iatrosoph. MS. lib. 1. *Passion.* cap. 6: *Accipiat vero steriles et pedes de bobus, et *Hiscia* de pectinis et conciliis facta.* Ubi Glossæ: i. *fercula* vel *jura*. Vide *Iscium*.

† **HISLULA**, Insula. Tabularium S. Cypriani Pictav. fol. 128: *Airaudus S. Cypriani ad Ecclesiam contriendam in *Hislula* vel insula que vocatur *Cordal* decimam de una masura terra.*

† **HISMÆLITE**, Saraceni. In Act. S. Januar. tom. 6. Sept. pag. 879. col. 2.

† **HISPANUS**, *Thwrocus* in Chron. Hungar. 1. part. cap. 15. ubi de *Atilla* et prælio Catalaunico: *Et horum quidem Capitaneus ipsorum lingua *Hispanus* vocatus artivise, et exinde et *Hispanum* nomen accepisse tradunt.* Ab eju-modi *Hispanis* Capitaneis ortum nomen apud Hungaros *Ispan* quidam censent, quibus idem est, ac *Comitatus*, *judicium* provinciale, cui scilicet *Capitaneus Hispanus* nomen præerat.

† **HISSA**, Vide in *Hollia*.

† **HISSIRUS**, Idem quod *Huisterium*, *hippegus*. Vide in hæc voce. *Epist. Soldani Egypt.* in Chron. Joan. Wheatamst. pag. 407: *Tu habes galeas, nos *Hissiros*, etc.* Vide supra *Hiscicus*.

† **HISSUS**, *Tunica* laticis ex tela canabina contexta. *Walon. *Hissac**. Glossar. Lat. Gall. ann. 1348. ex Cod. Reg. 4120: *Hissus*, *His*. Vide *Hollia*.

† **HISTER**, pro *Ister*, Danubius. Vita S. Emmer. tom. 6. Sept. pag. 490. col. 1: *Ubi cum defluentis *Hister* fluminis imperium sequeretur, *Rajstobanum* accessit urbem, etc.*

† **HISTINERE**, *Detinere*, Papias. Ita MS. Codex, ubi editus *Hiscinere* præfert.

† **HISTORIA**, *Allegoria*, in Gloss. Bibl. MSS. anonymi ex Bibl. reg. Vide alia notione in *Historia*.

† **HISTORIA**, *Figura*, *imago*. Comput. MS. fabr. S. Petri Insul. ann. 1519: *Item *Jacobus* *Derpin* incisorum imaginum pro *trigina*. a *Historia* in *trino* per eum incisis, etc.* Vide *Historiare*, *Histrialus*, [Vide et *Glossar. mod. Græc.* col. 524.]

† **HISTORIA**, *Pannus* figuris intextus. *Constit. Jacobi II. reg. Aragon.* ann. 1301: *Qui (campor) de cetero securitatem sub forma non præstitit supradicta, non audeat tenere in sua tabula, lapidis, vel alios pannos seu *istoriam*.* Vide infra *Histonatus*.

† **HISTORIE**, dicuntur *Scriptoribus* de Offic. divinis *Lectiones*, desumptæ ex libris historicis veteris Testamenti, et aliis, que in Ecclesia statis diebus recitantur, in *Microlog.* cap. 32. 38. et apud *Honorium Augustod.* lib. 3. cap. 23. 38. *Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis* MS. cap. 48: *Historie et cetera, que in Ecclesia leguntur, non debent legi in Refectorio, donec in Ecclesia incipiuntur.* [Constitut. Synod. Udalrici Patav. Episc. ann. 1470. apud *Hangizium* tom. 1. *German. Sacre* pag. 584. *Declaramus quod beneficiati et clerici in sacris ordinibus constituti non ardentur ad omnes *Historias*, quas *Kathedralis Ecclesia* nostra *Palaviensis* ex singulorum institutione observat, decantant aut solemnizat; sed unus-*

quisque satisfacit conformando se Brevia-
rio diocesis nostrae Palaviensis in dicendis
Horis canonicis. De ejusmodi Historiis
ita Summula Raimundi Ordini. Præd.:
De Impositionibus Historiarum per circulum
anni :

Annalis scripto sub tali noscitur ordo.
Septuagesima sic lege quod Deus omnia mandat
Quinque libros Moysi, quos claudit Passio Christi.
Tempora mensuris legas verba Hieremie.
Post Pascha legitimus quod Lucas exemplificavit.
Post Pentecosten Regum liber est in hostem.
Donec ad Augustum. Salomon tunc argue stultum.
Per totum mensem Sapientia profert oracem.
Job lege Septembris, Thobiani, Judith, et Esther.
Octobris mense Machabeus atque recensio
Verbo Prophetarum bis sex lege mense Novembris,
Donec ad Adventum Domini veniesque Decembris,
Profer in Adventu Esaiæ verba diebus.
Post Natale lege Paulum, sic sine quiescas.

Vide Usus antiquos Ordini. Cisterciensis
cap. 39. 41. 43. Concilium Arelatens: ann.
1260. cap. 6. Statuta Synodalia Gail.
Majoris ann. 1514. Metropolitani Salis-
burgi. tom. 3. pag. 45. Radulfum in Vita
S. Richardi Episc. Cicesterensis num. 68.
69. Gobelini. Personam in Cosmodromio
pag. 289. etc.

Historia de Responsoriis post Lectio-
nes decantandis dicitur in veteri Cere-
moniali MS. B. M. Deguaratæ: Sequitur
Dominica prima post octavam Pasche, i.
e. secunda post Pascha, ut nunc loqui-
mur. Nota quod in ista Dominica cantatur
Istoria. Dignus es Domine, etc. quæ
Istoria cantatur per duas Dominicas. Hoc
Responsorium Dignus es, etc. etiam hodie
cantur Dominica tertia post Pascha, ut
Dominica quarta. Si oblitus fuerit, etc.
de quo sic in laudato Ceremoniali: Sequitur
Dominica tertia post octavam Pasche.
Nota quod in ista Dominica cantatur
Istoria. Si oblitus fuerit, etc. quæ
Istoria cantatur per duas Dominicas, scilicet
in ista et in sequenti; quare si in
prima Dominica vel in sequenti cadat aliquid
festum in abbas vel in capis, potest
et debet celebrari, et non prolongari.
Tamen commemoratio fiat de ipsa Domini-
ca cum antiphona et oratione consentien-
tibus ipsi Historie. Pluries recurrit
infra simili notione in eodem Ceremoniali.

Historia, pro ipso festi officio. Ordinarium
festorum SS. per totum annum. In Histor. S. Germani Inter Instr.
pag. cxxiii. Historia istius festi est
Historia festi Nativitatis B. Mariæ, excepto
quod ubi dicitur Nativitas vel Nata, debet
dici Conceptio vel Concepta.

Historia, pro quovis codice aut libro.
Willelmus Heda in Conrado Episcopo
Trajectensi [ex Charta ann. 1083]. Textum
Evangeliorum etiam auro gemmisque
decoratum, Historiam, ut est, medicinalem
librum, etc. Infra: Missale, Capitulare,
et Historiam veus novumque Testamen-
tum continentem.

1. HISTORIALITER. Dudo lib. 8. de Actis
Normannorum pag. 158. Hinc fortin-
secus dealbavit illud, (delubrum) intrin-
secus autem depinxit Historialiter, id est,
historias et figuras depinxit. (Gesta Innocentii
PP. III. apud Murator. tom. 3. pag. 589: Ea siquidem quæ sub umbra
legis Historialiter acedisse leguntur,....
spiritualiter eveniunt in populo Des tem-
pore gratie.)

2. HISTORIALITER. Stilo historico.
Glab. Rodulph. tom. 10. Collect. Histor.
Franc. pag. 1: Quoniam in spatio fere
ducentorum annorum nemo ista appetens
estitit, id est, post Bedam Britannicæ
præbiterum, seu Italicæ Paulum, qui His-
torialiter quippiam posteris misisset scrip-

tum, etc. Occurrit præterea in Epist.
Abbon. Floriac. ibid. pag. 437.

1. HISTORIARE, Narrare, dicere. Aly-
pius Antioch. seu Auctor Descript. Orbis
cap. 13: Post hos sunt Persæ, qui Histori-
antur valde in malis omnibus et bellis
esse fortes.

Historiar. Eodem sensu. apud Frois-
sart. vol. 3. cap. 28: Pour Historier et
croniser toutes chuses avenues, etc. Vide
Historiographus.

2. HISTORIARE, Historias picturis
representare. Chron. Beccense pag. 27:
Fecit sumptuose depingi et in honorem vir-
ginum Historiarum Capellam. Archivum
Massil.: Solvunt Joanni de Bosco illumi-
natori librorum de Avinione pro Istoriando
librum novum seu de novo transcriptum...
florenos auro decem. Vide Historia 2. et
Historiographus.

HISTORIATUS, Intertextus figuris. Le-
ges Palatinae Jacobi II. Regis Majoric.
tom. 3. Junii pag. LXXIII: Declarantes
ut paramenta alba Historiata teneantur
at quemadmodum Antiquit. Beneo. Occi-
tan. MSS. apud Stephanot. part. 2. pag.
325: Unum pannum lanæ Historiatum,
unum tapetum, etc.

Inventar. ann. 1449. ex Tabul. D.
Vencie: Unum pannum Historiatum
historia Alexandri. Vide supra Historia
3. et mox Histriatus.

HISTORIDIO, Historiam motu corporis
significans. Papius. Vide Histridio.

HISTORIOGRAPHUS, Pictor. Gloss. Lat.
Gail.: Historiographus, Peindre de his-
toire. Historiographo, as, Peindre his-
toire. Uguccio: Historiographare, historiam
describere, vel depingere et designare.
ἱστοριογράφος, πομπήτωρ, in Inscriptione,
quæ visitur in Ecclesia Dei, ante Bethle-
mitana, legiturque in Dissert. 27. ad
Joinvillam pag. 319. ἱστορίαν et ἀγορεύ-
ων, Græcis nuperis est pingere Joannes
Damasceus in Synodica ad Theophilum
Imp. Δὸς καὶ ἱστοροῦν ἐν ταῖς ἐκκλη-
σίαις ἀγορεύωντας ἐπιπολιτῶν. καὶ ταῦτα
ἐν τῷ παραστάσει ἡμετέραν ἱστορίαν τῆς ἐν
Βηθλεὴμ γέννησιν, etc. Paulo supra: Κατὰ
κοινὸν τὸν ἀπὸ τῆς ἱστορίας καὶ ἀγορεύωντας
ἐπιπολιτῶν. Anonymus de
Loeis SS.: Elvni καὶ ἱστοροῦντες ἢ ἀγορεύ-
ωντες τοῦ ἱστοροῦ. Sic Itali Historiare usur-
pant. Dantes in Purgat. Cant. 10.

Qui erat Historiata l'alta gloria
Dei Bononi Frence.

HISTORIUM, Codex historicus. Com-
put. MS. ann. 1245. ex Bibl. reg.: Pro
quodam romano religando et pro Historio
de Roncevaux. ex sol.

HISTRIATUS, Historiam sculptus vel
depictus: unde pannus vel paries, in quo
plures depinguntur historiae vel sculpturae.
Histriatus dicitur, id est historiatus Gloss.
Bibl. MSS. anonymi ex Bibl. reg.

HISTRIONES, Prepositi mercetricum, in
Glossis antiq. idem forte qui lenones.

HISTRIX, Quadriplex, spinosus. Glossar.
vet. ex Cod. reg. 7611.

HITERIS, Ibis, Che diventa zolo per
infermia. Glossar. Lat. Ital. MS.

HITTE, [fortis.] Vide Heda.

HITRUDE, Charta Joan. de Harecu-
ria ann. 1289. ex Bibl. reg. cot. 19: Præ-
missis in omnibus fideliter Hitrude con-
servatis. Ubi Hitrude, synonymum vide-
tur vocis fideliter.

HITTA, ἵππυ, Hymen, in Gloss. Lat.
Gr.

HITTIRE, Investigare... Supplem.
Antiquarii, Hittio, ἱχθύω, Investigo.
[Adde ex Castigat. in utrumque Glos-
sar.: Hittio, ἱχθύω, in Edit. H. Steph.
non ἱχθύω.]

HITTUS, ἑσπὴν ζώον, vox canis. Gloss.
Latin. Græc. MS. Sangerman.

HIVERNAGIUM. Vide Hybernagium.

HIUFA, [Signum, quod prædio vel ædi,
cujus possessionem quis adit, apponit]
V. Wiga.

HIAFORDSCONA, Leges Adelstani Regis,
Exonia editæ cap. 5. Ne dominus
homini libero Hiafordscam prohibeat,
qui rectum per omnia fecerit. Ubi Som-
nerus emendat Hiafordscam, atque,
videri significare domini protectionem
vel tutelam, aut simile quid, nisi legen-
dum sit.

HIASOCNAM, quomodo habetur in iis-
dem Legibus cap. 6. Ne dominus libero
homini Hiasocnam interdicit, si recte cas-
todierit eum. Pro lasocnam, seu lasoc-
nam, i. beneficium Legis, ex lada, lex,
et socna, secta, sequela [99 Thorpius leg-
git Æthelst. II, 4. Hiafordscam et III,
5. Hiafordscam, Protectio quam domi-
nus debet clienti.]

Hlava, Tributi species apud Bohem-
os. Occurrit in Charta Regis Ottocari
ann. 1221. in Bohemia Pia pag. 88.

El HAWA, Vim vocis explicita Charta
Wenceslai reg. Bohem. ann. 1249. inter
Probat. tom. 1. Annal. Præmonst. col.
522: Statuimus etiam ne homines prae-
fate ecclesie graventur in hoc quando ali-
quis occisus seu strangulatus, quod ma-
terna lingua Hlava nuncupatur. Hia
Ottocari reg. ann. 1228. ibid. col. 519:
Sive causa, qua appellatur Hlava, etc.

HLEASTYNG, Charta Eduardi reg.
Angl. ann. 1041. in Suppl. ad Miræum
pag. 13. col. 2: Concedo eis etiam in
omnibus terris suis prænominatis, consue-
tudinibus hic Anglie scriptis, scilicet...
Hleastyng,.... aliasque omnes leges et con-
suetudines, quæ ad me pertinent.

HLOBOTE, Somnero est compensa-
tio damni turmæ dati. Vide mox Hloth.

HLOTH, vel HLODE, Anglo-Saxonibus
dicitur turma, vel cohors, quæ a 7. homi-
nibus, usque ad 35. numeratur. Leges
Inæ cap. 13. Fures nominosus usque ad
septem homines: a 7. Hloth, id est, cohortem,
vel satellites usque ad 35. deinceps
here, id est, exercitus. Cap. 14: Qui de
Hloth fuerit accusatus, abneget per cen-
tum viginti hidas, vel sic emendet. Id est,
ait Spelmannus, qui turmæ illegitimæ
interfuisse arguitur, tot sacramentalibus
se purget, quotus, qui 120. hidis
æstimatus est vel ea multa se eximat,
quæ

HLOTHOTA dicitur: sic enim appella-
batur multa ejus, qui turmæ illegitimæ
interfuerat ex bol. Sax. compensatio,
emendatio. Leges Aluredi cap. 30: Si
quis hominem theghendum innocentem
cuius hlothie, id est, cohorte, occidit, vel-
dat, qui istum confitebitur, totum et vi-
tam, et omnia, qui interfuerit, reddat 30.
sol. pro Hlothota. Adde cap. 31. 32. Le-
ges Henr. I. cap. 87: Si quis occidit
in Hloth, reddat interfector veram pa-
rentibus, et manbolam domino, et omnes,
qui interfuerunt, Hlotholam, etc. V. Lot.

HLOTOWIGGE, Hludovicus, nunc
Ludovicus. Ermold. Nigell. Carm. eleg.
lib. I. tom. 6. Collect. Histor. Franc.
pag. 13:

Nempe sonat Hlilo præclarum, Wigh quoque
Mars est.
Unde suum nomen composuisse patet.

Eccardo in Hist. studii Etymol. Hlu-
towigga, celebrem bellatorem sonat.

HLOTTRES, Vox Sax. Simplex, puram,
Lucidum. Leges Inæ cap. 70. apud
Bromptonum: De 10. hidis ad corredum
debent reddi 10. dotia mellis, 30. panes,

12. *ambre cervisia Wallace*, 30 *Multres*, 2 *baves* id est, cervisia potentioris 12. *tonnris* 30. amphora, uti Spelman. interpretatur.

* 1. **HO**, Vocabulum in indicendo silentio usitatum. Litteræ Henrici IV. Reg. Angl. ann. 1408. apud Rymer. tom. 8 pag. 539. *Eis pugna supercedere mandavimus, cuius pro nos silenti vocabulo cessante, cessate, cessate, evadentiam demerit divina iudicio reservantes.* Alia notione nostri *Ho* dixerunt, nam pro Gallico *Out*, I. a. stiam, occurrit in Poë uate de la *querre de Troyes* MS.

Id donec uel collee,
Qu'il ne dist *Ho* ne non.
Amphymanus avot à non.

* 2. **HO**, In notis antiquorum, *Hoto* vel *Honestus*. *Ho*, *H.* Homo *Honestus*. *H. P.* *Honestus* Persona.

* **HOARE**, Pastinara, terram lignone seu pastino vocant, Gall. *Hoare*. Charta ann. 1299. ex Tabulario S. Remigii Remens: *Homines agricolæ mei in illis nemoribus extirpare non poterunt, vel Hoare, vel alio aliquo modo terras excolere.* [Vide *Hoare*.]

HOB, *Hobialis*. Vide *Huba*.

HOBELLARI, *HOBELLARI*, *HOBELLERS*, sic Angli nuncupati milites levis armatura, et mediocri equo et cursorio mementes, quoniam Angli *hobby* vocant. *Hobin* Philippus Comitiens lib. 6. cap. 7 quos Jacobus Waricus in Antiquitate Hibernia, sic appellatos ob mollem incessum, magno in pretio habitos, unde et *Hobiners* Galice interdum vocatos, mox observamus *Hobellarios*, quam quidem vocem *Hobin* ab *Hobico* *Hobans*, quod sicut Steph. Galei artus. Et ut sit, ab *Hobin*, sic appellatos *Hobellari* dicti. Will. Thome, ann. 1384. *Item dicunt, quod dicti homines pro omnibus terris suis in gelsabilibus tenentur, et debent contribuere in omnibus battis et scottis, in gelsabilibus et scottis, videlicet pro warda maris tempore guerra, pro Hoberariis sagittariis viceversis, et sustentandis, ubi necesse fuerit super ceteram maris.* [Mox. Pro expensis facienda Constabularios laborantes ad eligendum et ducendum prædictos *Hobellarios* sagittarios, et in omnibus aliis battis, etc. Hic, sicut *Hobellari* videtur, sic *Hobellari*, cum nulla interpunctione, *Hobellari* sagittarii dicuntur. Charta Henrici V. in Monasterio Anglie, tom. 1. pag. 976. Pro munitione et apparatu hominum ad arma *Hobellariorum* sagittariorum seu pedum quorumcumque pro obsequio nostro vel hereditum nostrorum in posterum eligendum, etc. Labage, describentes Obsidionem Calii ann. 1350. *Sub Comite Kiltaria: Bannerets 1. Knights 1. Esquiers 38. Hobellers 27. Sub Dom. Reginaldo Colham: Bannerets 1. Knights 6. Hobellers 19. Archeron horse 24. Archeron on fate 32. Sub Dom. Falcone de la Freigud Hibernico: Bannerets 1. Knights 1. Esquiers 18. Hobellers 11. Statutum 2. ann. 18. Efw. III. cap. 7. Et que gentes d'armes, *Hobellers*, *de Archeron* etiam pour avoir en le service le Roi d'Angleterre soient as gages le Roy, etc. Et anno 25. Stat. 5. cap. 8. *Nul homme soit aretes de trouver gens d'armes, Hobellers, n'archers, autres que ceux, qui teignent par tiels services, s'il ne soit par commun assent, et grant fait en parlement.* Duravil, inquit, Spelmanus, id vocabuli usque ad statum Henrici VIII. Vide Will. Dugdatum in Antiquitatibus*

Warwicensibus pag. 19 col. 1. Opuscula Anglica Roberti Cottoni pag. 211. et Isaacum Casaubonum de Lingua Anglica veteri pag. 192. col. 1.

* Gall. *Hobellours*. Charta ann. 1326. apud Rymer. tom. 4. pag. 232. col. 2. *Volons... que tous yeux auri bien gentz comme archiers, archers et autres homes à pie... soient à leur valu prestement payez de leur gages, c'est assaver homes d'armes xij. deners le jour. Hobellour vj. etc.* Alia ann. 1344. ibid. pag. 534. *Assu-gnavimus ipsos et duos eorum ad eligendum in comitatu prædicto, tam infra libertates, quam extra, cum omni celeritate qua fieri poterit, quadringentos homines sagittarios et centum Hobellarios de validioribus et potentioribus comitatus ejusdem. Ita quod dicti Hobellarii... promissis sint et parati ad proficiscendum, etc.* Ubi notandum *Hobellarios* a sagittariis distingui, quos confundit Cangius.

* **HOBERUS**, [Curtis ruptura.] Vide *Oberror*.

* **HOBIRA**, *Horica*, in Gloss. I. id.

* **HOBUNYA**, Vide *Huba*.

* **HOBUS**, Modus agri cum habitatione colonum, quem quod *Huba*. Vide in hac voce, Charta ann. 994. apud Murator tom. 1. Antiq. Ital. med. ævi col. 432. *Et hoc scitote, quod ad nostrum Hobum pertinet, etc. jugera; et si ibi non inveniantur, ubi propius habemus, adimpleatur.*

* *Hub* vero sonat vox Gallica *Hobe*, in Lit. remiss. ann. 1422. ex Reg. 172. Chartoph. reg. ch. 262. *Le suppliant porta lesdites gelmes et cuq en sa maison, et vellez mist en son solive dessous: une Hobe, qu'il covry de une escudelle. Ubi majoris cavere species videtur, Gall. *Gage à poudets*.*

* **HOCBUS**, Picardis, *Hoc*, uncus, aduncum instrumentum Lambertus Ardensis pag. 238. *Operatores etiam et butlarii cum Hocbus, et cespitieri cum cespitibus oblongis et mantellatis... operabantur.* Vide infra *Hoke*.

* Lit. remiss. ann. 1389. in Reg. 100. Chartoph. reg. ch. 501. *Un hoc à tan-nour, de quoy on trait les curs hors de l'eau.* Unde *Ahquier*, Unco alligare, constringere. Ganguvil. in Perogr. hump. gener. MS.

Aus, com un singe Ahquie
A un Hoquet et si que
Et que ne peut monter en haut
Que en montent losz ne ravant.

* **HOCCEDEI**, Vide *Hokeday*.

* **HOCHEIA**, [Terra partio arabialis, fossis vel sepibus antiqua clausa.] Vide *Oica*. Nostris *Hoche*, eadem notione. Reg. Cam. Comput. Paris. fol. 84. v. *Vergiers, Hoche, chassaus, maisons, etc. Hoche* vero, Alex. genus, in Charta ann. 1331. tom. 2. Hist. Lond. pag. 415. *Item avous ordonnez que ne soit nulz que de ce chumteires de eiliet de Dège aux deiz, aux seuz, aux Hochez, ou autres jeuz que onz appelle tremvautz.* Quod *Jouer à Hoisier* dicitur, in Lit. remiss. ann. 1371. ex Reg. 102. Chartoph. reg. ch. 236. *Ilz commencerent à jouer ensemble à Hoisier, vel, ut nunc effortur, *Hoche*, quater, movere. Lit. remiss. ann. 1380. in Reg. 117. ch. 137. *Trellus Estienne ainsi qu'il tenoit et Hocot le det, etc. Hochey, obscurne accipitur, in alius Lit. ann. 1406. ex Reg. 159. ch. 317. *Lequel Jehannot vit sa femme venir d'un jardin, et avec estoit un jeune homme... il lui dist, tu viens de toy faire Hoche.* Aliud**

autem est *Hoicher*, nempe Opprimere, Gall. *Etouffer*, in Serin. 7. ex Cod. MS. S. Viet. Paris. *La tierce partie de la semence si chai sor espines, et les espines la Hoicherent tale.* Ubi Lucas cap. 8. v. 7. *Exorte apine suffocaverunt illud.*

* **HOCOPINNA**, *Gravior*, ut videtur, multa, a term. *Hoch*, altus, excelsus; et *Fine*, emenda, multa. Charta Ansaldi Monachi pro S. Willibrordo Episc. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 18. *Tibi dono... quidquid ego ibidem juste laborare visum sum, hoc est, casis, curtiis, mobili eorum immobili, cum manentibus ibidem aspicentibus, & servientes asfergarias, Hocopininas, cum ingressu et egressu, etc.*

* Nisi idem sit quod *Hochia*, vel coloni qui *hochem* colunt.

* **HOCSETTOURS**, in veteri Statuto, quod *Ragnan* nuncupant, apud Spelmanum: *Que nul en querelant, n'en repoi-quant, ne soit surpris neu cheson, pur Hocsetours, ou havestours, parant que la verité ne soit ensue.* Vide *Baratour* in *Baratum*.

* **HODEGITRIA**, Vox Græca, vide *Dux*, appellata est imago B. M. Virginis quam D. Lucam depinxisset deunt; eo quod, cum expulsis Latinis Michael Paleologus urbem triumphans ingrederetur, imaginem hanc sibi prælatam pedes secutus fuerit *Grægorus* lib. 4. *Post dies complures Imperator C.P. intravit non prius tamen, quam sacrosancta Deipara, quam quasi via monstravit Hodegitriam nuncupant, imago per portam que Aurca dicitur, ingressa est.* Ubi *Pura* vide apud Hofman.

* **HODIDOCOS**, vel *Hodidoccos*, [Latro et obscuræ viarum Festus.]

* **HODIE**, Theodoricus de Inventione S. Celsi Episcopi Trevirens. n. 16. *Cujus memoria, quomodo Hodie dicitur, semper est in benedictione habenda.*

* **HODIEDUM**, pro *Etiannum hodie*, Historia fundationis Monasterii Cladbachensis. *Tu grandi carato lapide, quem Hodiedum vocant licet.*

* **HODIETENUS**, Ad hodiernam diem, hodieque. Vita S. Reguli Episc. tom. 3. Martii pag. 824. *Ubi ab molis Hodi-etenus supplicatur Deus et colitur.*

* 1. **HODIUM**, Mensura frumentaria apud Belgas. Descriptio honorum domini de Eska ex Archivo S. Audomari: *Et debet quotlibet caput unum Hodium avenæ, statuta MSS. Capit. S. Audomari ann. 1432. Fabrica propter hoc habebat in portum IX. Hodia avenæ, unde super ho deducta prædictis XIII. quarteris cum dimidio avenæ, sic remanebant ad apus fabricæ vii. Hodia cum duabus quarteris et dimidio avenæ. Capitebat itaque Hodium 8 quartera, s. quidem 13. quartera cum dimidio addidit. Hodus quibusque quarteris et dimidio componeant assignatum novem Hodiorum numerum. Vide *Hodus* et *Hodius*.*

* 2. **HODIUM**, pro *odium*, in Lit. ann. 1338. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 133. art. 18.

* **HODIUS**, ut *Hodi* in 1. Mensura frumentaria apud Belgas, vulgo *Hod*. Charta Joanne comit. Fland. ann. 1230. in Suppl. ad Miræam pag. 89. col. 2. *Donari eidem monasterio septem modios et tres Hodios specis si frumenti et elemo-syna spicarii Brugensis. Alia ann. 1275. ex Chartul. 1. Fland. in Cam. Comput. Insul.: *De chaacun Hoet de fourment quatre deniers, et de chaacun Hoet d'avoine deus deniers, etc. Heud* non semel ibid. *Hodii* octo modium faciunt, in Ch. ann. 1458. ex ead. Cam.*

HODOPORICUM, iter, via. Historia Translat. S. Sebastiani cap. 14. n. 69: *Hodoporicus licet difficulter capto, . . . Romanus ingreditur.* Alias *Hodoporicium*, est itinerarium, sive itineris descriptio.

HODOPORICÆ INCOMMUNITATES, Itineris incommoda. Vita S. Rigoberti Archiepiscopi Remens. tom. 1. Januar. pag. 179: *In itinere a domino Archiepiscopo et precepto secum ducere volebat, et iste Hodoporicæ incommoditates vitando, nolabat etiam cum adhuc scopes esset.*

HODUS, Mensura frumentaria, apud Flandros, vulgo *Hoed*. Charta Theodorici Comitum Flandr. ann. 1187. apud Miræum in Donat. Belg. lib. 2. cap. 65: *Considerantes hæc in victu et vestitu eis non posse sufficere, triginta Hodos tritici mensura hodie in spicario . . . persolventes . . . addiderunt.* Infra: *Eique in usus suos assignaverunt 5. piscas casorum, 24. Hodos avenæ, 200. anguillas, etc.* Vide *Hodium*.

HOECKENSES, [Ita appellati quidam factiosi in Hollandia sub ann. 1530.] Vide *Cabelyenses*.

HOELLUS, Ligo, Gall. *Hoe* vel *Howe*; unde diminit. *Hoette* et *Huette*. Lit. remiss. ann. 1357. in Reg. 89. Chartoph. reg. ch. 73: *Quendam maritellum cum uno Hoello ferreis furtive cepit. Quemdam ligonem, aliter Hællum accepit, ibid. ch. 89. Alia ann. 1406. in Reg. 163. ch. 47: *Le suppliant print une Hoete . . . et lui gelta ladite Hoette. Lui donna un autre cop de ladite Hoette. Jehan Laine encois querre une Houete pour arracher et oster une pierre, in aliis Lit. ann. 1374. ex Reg. 106. ch. 283. Vuot, eodem sensu, in aliis ann. 1451. ex Reg. 184. ch. 121: *Lesque vignes le suppliant ait n'agaires fait essarter et labourer ou Vuot, etc.***

HOEVA, Modus acri cum habitaculo colonum, idem quod *Huba* et *Manur*. Vide in his vocabulis. Charta ann. 1204. apud Miræum tom. 2. novæ edit. pag. 285: *Venditimus viris religiosi abbati et conventui monasterii Loci sancti Bernardi . . . quinquaginta Hosvas sive mansos vastinas, facientes in parochia de Hastel et unamquamque Hosvam sive mansum duodecim bonaria continentem.*

HOVE, *HOF*, *HOPA*. Vide in *Huba*. **HOFF**, *HOFF*, *HOFF*. Const. Erixi reg. Daciae ann. 1282. apud Ludewig. tom. 12. Reliqu. MSS. pag. 265: *Promissimus semel in anno in media Quadragesima parlamentum, quod dicitur Hoff, debeat celebrari.* Germanis ex Eccardo ad Leg. Salic. tit. 62. *Hoff*, idem quod *Ambitus*, circuitus.

HOFFATA, Prædii rustici species: *Curtia*, ex Germanico. *Hoff*, Charta Henrici Imp. ann. 1111. in Metrop. Salisburgensi tom. 2. pag. 539: *Unam Hoffatam ad Vindberch, unam hubam ad Steinwell, unam ad Sunbach et ad Wincham, 1. Hoffatam in loco, qui dicitur Alburg, et duas partes decimationis ejusdem Ecclesie cum una huba, etc.* Occurrit ibi pluries, et in Charta Ulrichi Episcopi Pataviensis ann. 1144. ibid. pag. 553. 554. 556. 557. Vide *Huba* et *Hova*. [°° Leg. Hoffatam.]

HOFFGERICHT, Germanica vox. Chron. Nureberg. apud Oseffium tom. 1. Script. rfr. Boicar. pag. 327. col. 2. Anno Domini 1392. Argentineses bellabant cum rege Went'eslao, qui eos citavit ad iudicium suum, dictum *Hoffgericht*.

HOPFORCI, vox ibrida, ex Theutonico, *Hof*, villa, et porcus: Porci villæ alicujus. Charta Philippi Flandriæ Comitum ann. 1187. apud Miræum tom. 1. Diplom. Belgic. pag. 552: *In Quadragesima ducentas anguillas, sive earum præ-*

tium, in Rogationibus vero viginti novem denarios ex Hopforcis in officio Dieckimi de Cardano, quiete et irrevocabili a se et a suis successoribus in perpetuum solvendas assignaverunt.

HOFGÄMLINDS, Procurator aulae, Germ. *Hofgämlin*, in Histor. Frising. tom. 2. part. 1. pag. 129. Vide *Haltaus*. Glossar. German. col. 333.

HOFMARCHIA, Vide *Cartimarchia*. **HOFWARDERS**, villarum vel domorum custodes, ex Theuton. *Hof*, villa, fundus, area, solum, hortus, etc. et *Warder*, custos. Consuetudines Arkenenses ann. 1241. in Tabulario S. Bertini: *Extranei quocumque tempore de naci dant 1. den. Hofwarders ibidem sunt de chelono.*

HOGA, *Hoghia*, *Hogium*, et *Hogh*, *Hogum*, Mons, collis a German. *hoog*, *hoog*, altus, editus, excelsus: unde Anglica obsoleta *ho*, et *how*, pro monte, g. in w. mutato. Sic in Domesdei hundredum de *Grenehov* in Comitatu Norfolk. *Hrenehog* dicitur, 1. mons vrus. Liber Shanburnensis apud Spelmannum: *Idem Canutus (Rex) dedit prædicta Edwin (de Shanburne) villam de Netheshama (hodie Snelsham) integram, cum toto dominio integro, et plures alias terras in Comitatu Norfolk. et similiter dedit et unam planiciem non cultam, sed vastatam, versus Orientem, a prædicta villa per sex miliaria Anglicana, ubi idem Eduinus invenit quemdam collem et Hogum petrorum, et ibi incipiebat edificare quandam villam, et vocavit illam Stanhogium que postea vocabatur Stanhoe. Sonat autem Stanhogia montem, apud osum: Stane enim lapidem, Hogia montem sonat.*

Unde *Hallon*, Colliculus, vulgo *Emine*, *Daniel* ad ann. 1427. fo. 69. v. *Doni* *Journal de terre, seant ou terroir de Bonnai, ou lieu que on dit les ris de Coquerel, tenant d'une part au ridel ou Hailon, qui est devers le terroir de Heilly.* Ejusdem originis est vox *Hoquemant* apud Monstrel. 3. vol. ad. ann. 1451. fo. 40. v. *Puis furent (ceux de Gand) trois nouveaux officiers, nommez en leur langage Hoquemens, qui vaudt a dire Souverains hommes, et les firent capitaines d'eux.* Ibid. fol. 46. v. *Item que tous ceux de la loy les doyens et les Hoquemans de la ville, etc.* Neque alii sunt, qui *Haumans* appellantur in Lit. remiss. ann. 1386. ex Reg. 129. Chartoph. reg. ch. 226: *Comme ou temps que ceux de Flandres furent rebelles à nous, . . . eussent esté ordonnez plusieurs capitaines et Haumans ouidit pays, etc.* Flandris *Hoofman*, qui centum militibus præfectus est.

HOGASTER, Porcellus, ex Anglico *Hogge*, porcus. Leges Forestar. Scotie cap. 7: *Iste est motus panagii, videlicet de qualibet cindra, id est, de 10. porcis. Rex habebit meliorem porcum, et Forestarius unum Hogastrum . . . Si omnes fuerint Hogastri, tunc nihil habebit Forestarius, nisi unum Hogastrum.* Frits lib. 2. cap. 29. § 4. et 12. hanc vocem etiam in ovibus usurpat: *Tertium ovile . . . pro Hogastri annatis et juvenibus* [Charitularium SS. Trinitatis Cadomens. fol. 45. v. *Instauramentum hujus ville est 8. boves . . . septem viginti duas matres adprecias 4. d. et 80. et 12. inter gervas et Hogastres, medietatem gervas et medietatem Hogastres* Vide Gull. Prynneum in Liberatib. Eccl. Anglic. tom. 3. pag. 1293.

Hogiri, ex Anglico *Hogrell*, Bidentee. Monasticum Angl. tom. 3. pag. 686: *De vaccis 69. de boveris 17. de boviculis 10. de annalibus 26. de vitulis 29. item de*

multonibus 881. de hurtis et muris 217. de Hogris 121. et de agnis 100. Ex his emendantur videtur Petrus de Vincis lib. 5. Ep. 70. ubi de *destranis* et *ronchinis* mittendis verba fecit, addit: *De Engastri autem mittendis, ecce quod in proximo tibi curabimus mittere.* Ubi legendum videtur *Hogastri*.

HOGETTUS, *Hidens*, Gall. *Brebis*, alias *Houe*. Comput. MS. monast. Clareval. ann. 1324. fol. 27. r. *De 110. pelibus ovium, Gallice Houe, venditis in Barro, 15. flor. 8. gros.* Inventar. ann. 1420. inter Probat. tom. 2. Annal. Praelmofst. col. 591: *De porcis triginta tres, de Hogettis centum viginti sex, et porcellis octoginta novem.* Inde fortassis *Hof*, Bidentium grex, in Lit. remiss. ann. 1442. ex Reg. 176. Chartoph. reg. ch. 124: *Il y avoit ung Hot de moutons, que icellui censier ne oit emmener aux champs pasturer pour doubis des gens de guerre.* Vide *Hogaster*.

Hogette vero, Minoris ejusdem doli nomen, in Charta Henr. V. reg. Angl. ex Cod. reg. 887. 4. *Nostra costume sur les vins. . . admeten en pettis tonneaus, que l'en nomme Hogettes, etc.*

HOGENEHYNE, [Familiaris, domesticus famulus.] Vide *Agenhine*.

HOGRIS, Vide in *Hogaster*.

HOGUM, Vide *Hoga*.

HOKE, *Hucus*, et id omne quod ad modum unci recurvum, angulus terræ recurvus, ab Anglice *Hook*, *Gail*, *Crochet*, *Groc*. Instrum. ann. 1294. apud Kennet. Antiquit. Ambrosd. pag. 324: *Et super hancam de Longlons-end et sic usque le Hoke versus le Errestone.* Vide *Hocrus*.

HOKE DAY, sic appellatur Angli festivitatem annuam, quam ob ejectione ex Anglia ab Ethelredo Rege Danos, eoque pace omnino eodemque die anno 1022. intercessioni datos, institutam ferunt: quæque apud mediterraneos Anglos haud omnino exolevit. Lambardus in Itinerario Cantia tit. Sandwick, dictam putat, quasi *huznesdag*, id est, *diem Martis irrisoriam*. Saxon. *dag*, et Anglis *day*, diem sonat: *tu s-dag*, diem Martis, Anglis *Tues-day*. *Haise* et *Haux* denique Saxonibus est *irrisio*; contractus *eymon* potest formari. *Hucx dag*, quasi *die irrisionis*. [Kennettus in Antiquit. Ambrosden. rectius deduci existimat a Saxon. *Headag*, quod Gallice die mus, *Haut jour*, forte quod in æstivis diebus adeoque longioribus incidat hæc festivitas.] Certe festivitatem hanc in diem Martis cadere, constat ex Matthæo Paris ann. 1251: *Die Lune, quæ ipsum diem præcedit proximo, quem Hokeday vulgariter appellamus. Et ann. 1258. Post diem Martis, quæ vulgariter Hokeday appellatur, factum est Parlamentum Londoniæ.* Matth. Westmon. ann. 1261. pag. 339: *Quibus venientibus Herefordiam, et Comitatu convocato, die Lune ante le Hokeday sedera volentibus, etc.* hoc est, die Lune, qui *Hokeday* præcedit. In æstate exactum docent Chartæ veteros. Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 104: *A die, quæ dicitur Hokedai, usque ad festum S. Michaelis.* [Instrum. ann. 1383. apud Kennet. Antiquit. Ambrosden. pag. 43: *Item inter Hokeday et diem S. Martini bene possunt ibidem ducere quadraginta mittines sustentari ad opus domini ad terram suam componendam, sed in tempore hyemali non possunt ibidem sustentari.*] Alia apud Spelmannum: *Sciendum est, quod unum quoque averagium æstivale fieri debet inter Hokeday, et gulam Augusti. Diel situm prolix-*

idem Matthæus Paris ann. 1255: Circa idem tempus, scilicet in quindena Pasche, qua vulgariter Hokeday appellatur, conuenerunt Londini omnes nobiles Anglie.

¶ Hoc tunc, Eadem notione Chartular. SS. Trinitatis Cadomens. fol. 54. v. Hocem bibulci sunt in Hantonia; unus quisque debet habere 5 acres et Sabbato sibi arare et a quaque circa 1. garbam, et omnes bibulci debent habere 1. acram frumenti ad Augustum, et a Hloedai usque ad Augustum habebunt de bidentibus lac mare diebus Dominicis.

Im Hokeday est dies Martis, qui Quindena Pascha explicitam proxime excipit. Id abunde probat Charta apud Madox Formul. Anglic. pag. 25. His Martis proximo post quindena Pasche qui vocatur Hokeday. Rursum occurrit infra. At cur in hunc diem dilata cedis banorum solennitas, quos Henric. Huntingdonensis lib. 6. ann. 1092. Radulfus de Diceto ann. 1000. Knyghtonius lib. 1. cap. 2. et alii in festiuitate S. Brui, id est, 13. Nov. interfectos tradunt, non promptum est asserere. Sed et neque ann. 1092. festum S. Brui die Martis extitit, sed die Veneris, siquidem litera dominicalis fuit D. Rationem igitur querant, qui plus in re Anglica sapiant: id tantum lubet adnotare, ex banorum cedes ab ipsis etiam mulieribus perpetrata sit, quod tamen non habent veteres Historici. Vide Steph. Skinnerum in Etymologico Angl. verbo *Ho kide*.

¶ **HOKENBUCH**, Armorum genus. Vide supra in *Bowbarda*.

¶ **HOLCA**, terre portio arabialis. Char. a. ann. 1132. tom. 2. Hist. Lotharing. col. ccc. *Holcam unam ad Braun dno Liduidis de sancta Manchilda*. Ibidem. *Holcam unam in eodem Walemsio dono Heile filie Bernardi*. Vide *Oica*. [¶ Vide *Holcha*].

¶ **HOLCAS**, Oneraria navis, ab *exo*, traho, quod trahi debeat. Item vas vinarium. Laur. in Amalth. Notum est *oica* pro navi oneraria.

¶ **HOLDA**, Sorthilgii species. Liber qui Corrector inscribitur ex Cod. 84. S. Vict. Paris. Creditur ut aliqua femina sit, jus hoc facere possit, quod quidam a diabolo decepte se affirmant necessario et excepto facere debere id est cum demonibus in similitudinem mulierum transformate, quam vulgari stultitia *Holdam* vocat, certis noctibus equitare debere super quosdam bestias, et in eorum consortio se annuenerat essent, si particeps fuit illius incredulitatis, unum annum pro legitima feria penitentie. Quae desumpta sunt ex Barchardo Vornat. lib. 19. fol. 270. v. Vide *Diana* et *Hera* 2.

¶ **HOLDES**, Leges Ethelstani, de *Wergilda*, v. de capitis estimationibus. *Comitis Wergildum est 15. millia thelyna*. *Holdes et summi Prepositi quatuor thelyna*, intellige *nulla*. Videtur esse, qui apud nostros *bolliui*, qui civitates et provincias custodiebant, nam Saxo-nibus *holdan* est curare, custodire. Lambardus, Speimannus et Sommerus militæ Praefectos, Tribunos militum, vel belli Imperatores Interpretantur. [¶ Vide *Thorp*. Glossar. Leg. Anglosax. qui hanc dignitatem a Danis in An-

gliam orientalem introductam esse censet. Philippo de Jure Anglosaxon. not. 341. idem sunt qui *Tuel/hyndesman*].

¶ **HOLERII**. Vide in *Hulle*.

¶ **HOLETA**, a Gallico *Houlette*, Pedum pastorale. Arest. ann. 1341. 3. Mart. in vol. 4. arrestor. parlam. Paris. *Guillelmus indutus quadam veste pastoralis flaggens se fatuam, tenens in manu quandam Huletam, percussit fortiter ad ianuam, etc.* Unde *Houletter*, ejusmodi baculo pugnare, in lit. remiss. ann. 1451. ex Reg. 184. Chartoph. reg. ch. 105. *Ille triseruereit ensemble en Houletter de leus houlettes les ungs contre les autres*.

¶ **HOLFARE**, pro *Olfacere*, apud Papiam.

¶ **HOLINUS**, Olla, vas coquinarium, vulgo *Marmite*. Vocabul. Sussannet.

¶ **HOMTI**, Vim vocis explicat Charta Wenceslai reg. Bohem. ann. 1249. Inter Probas. tom. 1. Annal. Pragou. l. col. 521. *Sint liberi et exempti ab omni iugo seruitutis, seu exactionis et gravaminis, et a rebus id venationem ducendis, et a victualibus canibus dandis, ac ipsorum custodiis qui *Holti* vocantur*. Diction. Bohem. Lat. *Holti*, *deglare, fondere*; quod ad eusmodi officium pertinet.

¶ **HOLMIS**. Vide *Halmus*.

¶ **HOLBLATEUS**, Totus ex blatta, seu purpura. Charta Donationis Ecclesie Cornutiense, edita a Suarezio: *Vela transerica Holblateca* 2. Ibidem: *Vela holserica Holblateca* 2. etc.

¶ **HOLCAUSTA**, Hostie Eucharisticæ Fragmenta Hist. MSS. apud Stephanot. tom. 2. *Tanta in altari Holocausta offerantur, que populo sufficere debeant. Quod si remanserint in crastina non reseruentur, nisi propter vitium eorum qui moriuntur sunt, ne quis Christianus sine communione sancta moriatur; sine propter virtutem custodie Ecclesie, ne virtutes adversarie nocere valeant loco, etc.*

¶ **HOLCAUSTOMA**, vox Græca *δοκαστομα*, sacrificium, sic dictum quod in eo tota victima cremaretur. Tertullianus lib. 5. adversus Marcionem cap. 5. *Quid stultius, quid infirmius, quam sacrificiorum cruentorum et Holocaustum nidiorum a Deo exactio?* Vitæ Patrum Emeritensium tom. 2. Concil. Hispan. pag. 657. *Quorum scilicet Saluator noster Jesus Christus animas obitico puriores...* velut *Holocaustomata* suscipiens, ceteris martyrum in celesti sacrario collocavit.

¶ **HOLCAUSTEM**, Eadem notione, passim.

¶ **HOLCAUSTUM**, pro *Encaustum*, vel *incustum*, atramentum. S. Williel. Constit. Hirsau. lib. 1. cap. 24. *Pro signo Holocausti, generali posito a iure, signum scribendi adde.*

¶ **HOLCHRYSD**, Totus aureus, Græc. *ὀλοχρυσος*. Gregorius Turonensis lib. 10. Histor. c. ult. *Fuit autem faber lignarius, faciens etiam terras Holochryso tectas, ex quibus quaedam apud nos retinentur.*

¶ **HOLCOTINUS**, Nummi? Egyptii genus, forte integri auri unciam vel amplius appropens. Ita Bollandus ubi de SS. Pachomio et Theodoro tom. 3. Maii pag. 340. *Respondente autem fratre, nequaquam ita futurum, sed pro centum Holcolinis velle emere frumentum, ejus arbitrio estimandum.*

¶ **HOLGRAFUS**, vel *Olografus*, *ὀλογραφος*, pro *ὀλογραφος*. Acta vetera ex Collectione Conciliorum Crisostiana, apud Baron. ann. 32. n. 8. *Edidi Canones sanctorum Patrum Olographa manu mea subscriptos.*

Fragmenta S. Hilarii *Exemplum Epistole, qua Athanasium reum non esse Holografa manu Valeus scriptis, et Ursacius subscripsit*. *Ὀλογραφοῦ τετραπιστανου*, apud Eusebium lib. 6. Hist. Eccles. cap. 24. ubi videndus Valesius. [¶ *Holographum testamentum*, apud Isidor. in Origin. lib. 5. cap. 24. sect. 7. et in Nov. Valent. III. de testam. II. 21. const. 2.]

¶ **HOLOSERICUS**, et **HOLSERICALIS**. Totus ex serico, a Græco *σῆρα*, et Latino Sericum. Concil. Hispan. tom. 2. pag. 640. *Fui in loco amano, ubi erant multi odoriferi flores, herbæ viridissimæ, rosæ et lilia... vela Holoserica innumerabilia*. Codex MS. ex Abbatia. S. Huberti fol. 16. *Videras neminem se posse continere a lacrymis, cum tantarum paulo ante deliciarum juvenis, tam subito mutatus ad mundi contentionem adeo se accingeret ac pretiosissimas Holosericalis habitus vestes cum tunica Holoserica sponte sua spoliatu abiceret.*

¶ **HOLOTA**, Polonica vox. Vide infra *Odartus*.

¶ **HOLOVERUS**, Purpureus: *vestes holoveræ*, que totæ *sero color*, i. *ἀδρῖνα*, seu purpureo tinctæ sunt absque ullius alterius coloris permistione: quomodo fuisse indicantur in leg. 3. Cod. Theod. de Vestibus holoveris. (10. 21.) Vox hybrida ex Latino et Græco composita. Ita Salmasius, Petavius, Cerdæ, etc. Ferrarius de Re vestiaria lib. 2. cap. 10. contractam ex *ὀλοῦρο* putat. Procopius in Histor. arcana pag. 112. l. Edit. *ὀλοῦρον* tincturam et colorem fuisse, qui Regum proprius erat, indicat. Anastasius in Hormisda PP. *Pallia Olobera dialtea, etc.* In Joanne II. *Pallia Olobera auro tecta quatuor*. In Paschali pag. 158. *Aliam vestem de stauraci cum pericliati de Olobero*. Ita pag. 132. 156. 161. 167. 164. 165. 204. 206. etc. Vide præterea Turnebum lib. 1. Adv. cap. 13.

¶ **HOLVITREUS**, vel *OLIVITREUS*. Totus vitreus: vox hybrida. Acta S. Marcelli Martyris: *Ad atrium domi Hactonia, ubi effigies Olivitres calce columnæ adorabatur collocata fastigio...* perducitur.

¶ Acta S. Sebastiani n. 54. *Haben, inquit, cubiculum Holovitreum, in quo omnis disciplina stellarum ac mathesis mechanica est arte constructa. Olivitreum nude occurrit in Glossar. Arabico Lat. Charta Ferdinandi M. Reg. era 1101. apud Anton. de Yeps: in Chronico Ord. S. Benedicti tom. 6. *Crucem auream cum lapidibus cooperatam Olivitreum, etc.* Occurrit ibi pluries. Alia ejusdem: *Gallem et patenam ex auro cum Olivitreis, etc.* Ibidem: *Aliud argenteum habet opera Olivitrea.**

¶ **HOLVITREUS**, nude pro Scypho vitreo. Vita S. Odilonis Abb. sac. 6. Bened. part. 1. pag. 669. *Accepto confestim parvo Holovitreis infudit merum, et singulis pro benedictione largitur potum.*

¶ **HOLTZ**, Glossæ Caesar. Heisterbac. in Reg. Arim. tom. 1. Hist. Trevir. Joan. Nic. ab Hontheim, pag. 663. col. 1. *Que ligna vulgariter oppellantur kunkeges Holtz sive undegleg.*

¶ **HOLULARE**, pro *Utulare*. Epist. Praefatorum et Baronum, etc. pro liberatione Caroli Principis Salern. apud Rymer. tom. 2. pag. 318. *Ad vos, excellentissimæ domine, tanquam ad singulare spei nostræ refugium, Holulantes una voce clamare compellimur.*

¶ **HOMAGIALIS**, HOMAGIATUS, HOMAGIUM, etc. Vide post *Hominium*.

¶ **HOMAGIUM**, Obsequium, cultus; ut infra *Homen*. Chron. Pontif. Leon. Urbevet. edit. Jamii, pag. 162. *Silvester,*

natione Gallicus, nomine Gilbertus... Hic primum juvenis Floriacensis cenobii in Aurelianensi diocesi monachus fuit; sed dimisso monasterio, Homagium diabolo fecit, ut sibi omnia ad votum succederent; quod diabolus promisit implere. Ipsa obsequii diaboli insistens, etc. Vide alia notione in Hominium.

◦ **HOMALLARE**. Vide Hamallus.
◦ **HOMATA**. Modus agri vineis consiti, tria circiter journalia complexens, nostris *Homme*. Charta Bazon, episc. Laudun, ann. 1318. in Reg. donor. Caroli IV. et Phil. VI. ex Cam. Comput. Paris. fol. 117. r.: *Gerardus de Paigneyo supplicavit, ut nos quandam pecum vinee, circiter quindecim Homatas vinee constitentem, admorticare nostra auctoritate vellemus*. Alia pro eccl. Laudun, ann. 1374. in Reg. 105. Chartoph. reg. ch. 442. *Item aliam vineam... continentem circa duas Homatas cum semi-homata*. Pluries ibi. *Quatuor Homines vinee*, in Terrear. ann. 1502. *Hommes de vigne*, in ch. ann. 1332. ex Tabul. S. Joan. Laudun. Alia ann. 1392. in Reg. 91. ch. 429. *Item environ huit jours de vignes, seans au terroir de Maisy, contenans trois Hommes... Item Hommes et demie en marles*. Major ergo *Homata*, quam mensura, quae *Des* vel *Journalis* dicitur, quantum scilicet uno die potest homo laborare vel fodere; repudianda itaque *Homata* definitio proposita in Diction. Trevolt. *Omnis*, eodem intellectu, in Charta ann. 1374. ex Reg. 105. ch. 474. *Item environ six Omées de vignes ou foin de Brene*. Neque aliud sonat vox *Omiée* in Charta composit. inter Phil. V. reg. Franc. et episc. Tornac. ann. 1320. ex Cod. reg. 8448. 2. 2. fol. 90. v.: *Ernois li queus pour terre... une Omée et demie, demi chapon et sis Leoms*. Deus *Omiées*, un chapon et deux Loisiens. Vide infra *Hometa* et *Homata*.

◦ **HOMATICUM**. Idem quod *Hominium*, professio feudalis. Charta ana. 1288. ex Cod. reg. 8407. 2. 2. fol. 28. v.: *Cum hominibus et feminibus, militibus et Homaticis hominum et militum, etc.*

◦ **HOMBARIUS**. Vide *Hobaris* in *Haba*.
◦ **HOMEGIUM**. Eadem notione. Charta ann. 1337. in Reg. 68. Chartoph. reg. ch. 48. *Fidelitates, Homegium seu Homegia, et aliae servitutes cujuscumque generis, etc.*

◦ **HOMELA**. Gall. *Houblon*. Vide *Humulo*.
◦ **HOMEN**. Obsequium, cultus. Form. liter. pro stipendiis militum stratas custodientium ex Cod. reg. 4183. fol. 11. r.: *Si delinquentibus terminum et criminum paratoribus poena debita infligatur... Homen et nomen Domini ampliat. Vide supra Homagium.*

◦ **HOMENAGIUM**, HOMENATICUM. Vide in *Hominium*.
◦ **HOMENECIA**. [Idem quod *Hominium*.] Tabular. Nantoliense in Pictonib. ann. 1186. *De achatamento s. sol. et Homenechia in villa, quae Calla vocatur, etc.* Occurrit haec vox non semel in hoc Tabulario.

◦ **HOMENESCO**. Promissio sacramento firmata, obsequium fidei vassalli assertum. Charta hominili sera 1241. in Chartul. Campan. ex Cam. Comput. Paris. Super his omnibus fecit *Homenesco* Binianus de Agramont Sancio regi Navarrae, pro bona fide et sine malo ingenio, quod teneat istas convenientias.

◦ **HOMENSTRA**, La mappa. Glossar. Lat. Ital. MS.
◦ **HOMENTUM**. La massa del ventre, in eod. Glossar.
◦ **HOMESOKEN**. Vide *Hamoena*.

◦ **HOMETA**, ut supra *Homata*. Charta admort. pro monast. S. Auberti Camerac. ann. 1406. in Reg. 160. Chartoph. reg. ch. 233. *Unam vineam... continentem quatuordecim Hometas cum dimidia, quinque virgas et decem perchias*. Pluries ibi.

◦ **HOMETUM**, Domus, aedes, mansio, Anglis *Home*. Regestum Paris. Parlamenti sign. B. f. 41. in Aresto ann. 1277: *Homelum quod tenetur ab eo tanquam ab autenato per paragium, juxta consuetudinem Normanniae*.

◦ **HOMICIDIUM**. Cum quis hominem caedit, verberat. Leges Henrici I. cap. 80: *Qui in domibus... Comitum fecerit homicidium, vel Homicidium, sicut causa fuerit, membrorum vel perantatis emendationis reus sit*. [89 Thorp. § 8. *Hominicidium*.]

◦ **HOMICIDA**, de animali. Jacobus I. Rex Aragon. in Foris Oscensib. ann. 1247. de bestia, quae alteram occidit: *Alter (hominus) ejus Homicida bestia est, etc.* Si autem habere bestiam vicinam, quae extitit *Homicida bestiae suae*, etc. Occurrit ibi pluries.

◦ *Homicidii* poena, hoc est suspensio vel igne, solemni ex sententia mulc. atas fuisse bestias, quae hominem occiderant, etiam ad nostra fere usque tempora, pluries documentis patet, quae hic describere nostris esse instituti visum est. Consuet. Genoves. MSS. fol. 57. r.: *L'an de grace 1268. fu pris à Fontenai un pourcelet, qui avoit mangié un enfant... et fu ars en la court au mere de S. Genevieve à Fontenai*. Comput. ann. 1322. MS.: *Au bourreau pour faire perdre une traise qui avoit mangié un enfant, n. solz*. Lib. rub. fol. parvo domus publ. Abbavil. fol. 53. v.: *Uns fais arint en cheste ville, que uns vers occist un enfant, fil Guiffroy Lengles leudicus, en le rus S. Gile, pour lequel fait et par grant délibération de conseil, on traïna et perdi ledit vers, et fu pendus par les piés et en sonna on les trois clokes le vegille S. Vincent et le mois de Janvier l'an 1321*. Ibid. fol. 149. v.: *Il advint n'ingaires que un pourcelet en nostre juridiction, en le maison de Altaume d'Ovenmont, murla le fil dudit Altaume; pour lequel fait ledit pourcelet fu prins par les sergans de Pontieu et menés à le court de Pontieu; et depuis fu tant pourvus par nous envers les officiers du roy nous tant que rendu nous fu comte à no droit... Lequel pourcelet fu pour ledit fait traïne et pendus par les ganches de derriere; et fu ladite exécution faite par nostre conseil de Paris le xiiij. jour de Fevrier l'an 1378*. Aliud rursus exemplum ad ann. 1414 legere est ibid. fol. 134. sentent. ann. 1641. II. Dec. ex Arch. de Meudon: *A tous ceuz, etc. Guy Cocquillon praticien en cour laye, lieutenant au baillage de Viroflay... salut. Sur le procès meü et pendint en jugement devant nous entre le procureur fiscal de la prévosté et seigneurie dudit Viroflay, demandeur d'une part; Prud'homme et Jeanne Duplessis sa femme défendeurs d'autre part. Veu la requête et plainte dudit procureur fiscal... les changes et Informations, etc. Le tout veü et considéré ce qui restoit à voir et considérer. Il est dit par délibération du conseil que la truie, qui est apresent dans nos prisons, est déclarée appartenir ausdits défendeurs, et être celle qui a devoré, tué, égarolé et mangé la teste d'un petit enfant masle âgé de quinze jours, appelé Mathieu, fils de Louis le Roux et de Madelaine de la Noue; cause pourquoy nous ordonnons qu'en la présence desdits*

defendeurs ladite truie sera étranglée et traïnée à la queue d'un cheval par les carrefours de cedit lieu et jetée à la voirie. Et outre condamnons lesdits défendeurs en vingt quatre livres Parisis de réparation civile envers les pere et mere dudit enfant et huit livres Parisis d'amende, etc. Quem usum sic suggillat Bellom. MS. cap. 69: *Li aucuns qui ont justiche en leurs terres, si font justiche des bestes, quant elles meitent aucun à mort. Si comme se une truie tue un enfant, il le pendent et traïnent, ou une autre beste; mes che est noies à faire, car bestes muës n'ont pas entendement qu'est biens ne qu'est maus; et por che est che justiche perdue*.

◦ **HOMICIDALIS**. *Homicidaliter* spectans. RATHERUS Episc. tom. 2. Spicileg. Acher. pag. 216: *Cum... de sola pejeratione Homicidaliter perageretur solummodo causa*.

◦ **HOMICIDALITER**. Ac si homicidii reus esset. Vita S. Joan. Laudun. episc. tom. 3. Sept. pag. 104. col. 1. *Memini eum in ipso prope canicularis dies caumate se incarceratione... nec ante inde exisse, quam omne quadraginta dierum curriculum Homicidaliter elapsum esset*.

◦ **HOMICIDIA**, s. Jus cognoscendi de homicidiis, vel etiam multa pecuniaria propter homicidium. Charta a Jacobo Rege Aragon recognita ann. 1338. tom. 8. Spicileg. Acher. pag. 268: *Et sic totum dono et firmo et laudo, videlicet Justicias, cugucias, firmancias et justicias, quod ibi esse possunt*.

◦ **HOMICIDIUM**. Hominum caedes, eujusmodi in praedictis, Carnage, nostris. Lupus Protospata: *An. 946. factum est Homicidium Bari mense Decemb. inter civis*. Idem ann. 1012: *Abiitque ad civitatem Materam, et fecit ibi grande Homicidium*.

◦ **HOMICIDIUM**. Muleta pecuniaria propter homicidium. Donatio Alphonsi VI. pro Monast. S. Facundi tom. 3. Conc. Hisp. pag. 284: *Homo percussus si ad mortem venerit et dixerit Clerico, quis ille homo percussit me unde morior, per testimonium Clerici dabit Homicidium*. Charta Wilhelmi Comit. Ceritan. ann. 1071. in Appeld. ad Marcan Hispan. col. 1162: *Dono ad praefato cenobio... omnes apparatus, sive albergas, sive cenagas, sive usaticos, sive Homicidia, etc.*

◦ **HOMICIDIUS**. Eodem significato. Charta ann. 1114. MS.: *Donatus vobis... totos clamores et districtos de mercato toto da Biterris, quod habeatis inde tertiam partem et nos tuas... exceptis istis Homicidiis et excoptionibus, quos ego et uxor mea et infantes nostri retinemus in nostro dominio*.

◦ **HOMICIDUM**. Eadem notione. Concil. Legion. ann. 1012. inter Hispan. tom. 3. pag. 130: *Item mandabimus ut Homicidia et ramos omnium regnorum hominum Regi integra reddantur*.

◦ *Homicidium* a mardo ita distingunt Assis. Hieros. cap. 91: *Murte et Homicide ne puet estre en un cors... car murte est fait d'herpes... et celui qui l'on done eor, dequo il receut mort, est Homicide*. Et cap. 91: *Homicide est quant home est tué en apert devant la gent en meslée*. [89 Vide Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 625.]

◦ **HOMILETA**, Concionator. Faber in Thesuro.

◦ **HOMILETICUS**, Ad conciones pertinens, ibidem.

◦ **HOMILIAE**, Familiares collationes, quae

a Presbiteribus habebantur in iedibus sacris, in quibus et interrogabantur a populo: Ita enim quidam a *kyrie* seu oratione distinguit Photius in Bibl. Cod. 172. unde Tractatus populares dicuntur S. Augustino in Psalms. 118 in Proemio: Status autem per sermones id agere, qui profertur in populo, quos Graeci *homiliae* vocant. Idem Epist. 2. ad Quodvultdeum praefixa lib. de Haeresib.: Tractatus populares, quos Graeci *Homiliae* vocant. Victor. Vitens. lib. 1. de Persecut. Vandal. de eo Item S. Augustino: *Uerus ad illud tempus sic jam XXX. et duos confecerat libros.* excerptis innumerabilibus Epistolis, vel Expositione totius Psalterii et Evangeliorum, atque Tractatibus popularibus, quos Graeci *Omeliae* vocant. Senator lib. de Divinis lect. cap. 17: *Modo enim doctissimi viri, aut libros divina inspiratione conficiunt, aut invicem se Epistolaru gratia consolantur, aut populos dulcissimo sermone delinunt. Homeliaticus sermo, apud Aeneam Parisiens. Episc. adversus Graecos pag. 86. et Nicol. Trivetium ann. 1189. [Ad quod Concilium] venit etiam Pisanus quidam nomine Burgundo in Graeca Latinaque lingua peritus, offerens Evangelium S. Johannis expositum sermone Homeliatico.] Ruffinus in Prologo ad Originis lib. *cap. arxov. Libellos Originis, quos Homeliaticos appellavit.* Vide Synodum Laodic. can. 19. et Concilium Turon. III. cap. 17. *Quatuor* Sermonem habere ad populum, in Concilio Ancyrano cap. 1. [Homiliarius ammonitio, in Epist. Alcuini ad Monachos Vedastinos circa ann. 786. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 51. *Necdum mihi, carissimi Fratres, occurrit tempus dictandi Homiliarem ammentonem, sed vita comite, Spiritu sancto inspirante, non ero inmemor petitionis vestrae et promissionis meae.* Vide *Quatuor* in *cliosa*, med. Graec.]*

HOMILIARIUS, Liber, continens Sanctorum homiliae, quae legi solent in Dominicis, in Natali, et in festis Sanctorum propria Evangelia habentur, et in Paschate et Pentecoste, cum fidelibus eorumdem. Ita Beletius can. 60. et Durand. lib. 6. Ration. cap. 1. n. 28. Vide Concilium Turonense ann. 813. cap. 17. Mozartium ann. 847. can. 2. etc. Riculfum Saectionensem Episcopum in Constit. cap. 6. et infra in *Vite Patrum*.

HOMILIARE S. Augustini, continens Sermones 147. in Chron. Fontanell. cap. 16.

OMELIA, et **OMELIUM**, pro *Homiliario*, non semel in Monastico Anglie. tom. 2. pag. 322.

HOMINAGIO, HOMINAGIUM, HOMINATIUS, etc. Vide in *Hominium*.

HOMINAGIUM, Injuriarum satisfactio. Gall. *Reparation*. Charta Simon. comit. Montif. ann. 1207. in Chartul. S. Dion. pag. 308: *Conquerebatur dominus Mathias, quod major suus Montimorenciaci fuerat vulneratus ab Alberto magore B. Maris de Argentolis. ... It Alberto magore dixit ut triginta Hominae faciat fieri et a se et ab amicis suis majori Montimorenciaci pro pace reformata inter ipsos. Id est, ni fallor, ut reus ei, quem offendit, cum triginta amicis satisfaciatur. Vide alia notione in *Hominium*.*

HOMINATA, Observat Menagius Andegavensibus suis *Hominatam vinearum*, Gall. *Une hommes de vignes*, vocari, quantum vinearum homo per annum colere potest.

Idem quod supra *Homata*. Chartul. Thenol. ex Cod. reg. 5649. fol. 93. r.: *Vinea au choufour verus Hermis continet xv. Hominatas.* Vinea Renaldi continet xij. Hominatas. Infra: *Homme*. Occurrit lib. pluries.

HOMINATIO, Professio obsequii seu servitii, quam homo seu vassallus domino suo feudali praestat. Charta Hugon. de S. Maura apud Menag. in Hist. Sabol. pag. 233: *Quidquid tam homines quam femine omnis meae castellature... habendum annuerunt, corde concedo latissimo, via duntaxat, ut Hominationis eorum non amittat servitium.*

HOMINES POST, Sic appellati Grandmontenses Monachi. Vide *Boni homines*.

HOMINATUS, Vide *Hominium*.

HOMINIUM, Professio quaevis obsequii seu servitii. S. Rufini tom. 6. Aug. pag. 819. col. 1: *Ille vero post hoc in hospitali praedicto per dies aliquot commoratus, tandem Hominium facti sancto martyri, et in recognitionem Hominium vovens se oblationem ad ecclesiam ejusdem singulis annis, dum viveret, oblationem.*

HOMINICOLE, *Ἀνθρωποκτόνοι*, dicti ab Apollinarianis Catholicis, quod Deum hominem adorare dicerent. Facundus Heremianensis lib. 19. cap. 3. de Theodoro: *Qui rursus sexto ejusdem operis libro, capitulo 54. adversus eosdem Apollinarianos, qui no. videri volunt Hominicolas, etc. Vide Athanasium sub finem libri de Incarnatione Homini. Ita etiam dicitur Nestorius in Buirno Romano pag. 37: Et profanus Hominicola Nestorius Dominice dispensationis infestus, utpote qui adorante incarnationis arcum, Deum ab homine separando, distinguit, etc. [Vide *Hominiconta*.]*

HOMINISCIUM, Praestatio annua, quae in signum servitutis vel obsequii fit. Charta Aymer. de Narbona ann. 1320. in Reg. 59. Chartoph. reg. ch. 539: *Item Palus Thoroni facit de usatico, et facere tenetur michi et meis singulis annis pro Heminisco, quatuor denarios Narbonenses. Pro professione feudali a cliente praestita, vide in *Hominium*.*

HOMINIUM, est servitium, seu obsequium, quod homo, seu cliens, vel servus, domino suo praestare tenetur. Formula vetus 48. apud Bignonium: *Praestera hanc chartulam redemptionalem in te fieri et affirmare rogavi, ut faliter sis ingenuus, tanquam si ab ingenuis parentibus fuisses procreatus vel natus, cum omni peculiari tuo, nec mihi, nec ulli haereditum meorum nullum impendas servitium, nec Hominium, nec libertatum, nec ullum obsequium, etc. Ubi hominium est hominis servitium, ut recte definitur ab Ugutione. [Hinc in Gloss. Lat. Gall. Sangerman.: *Hominium, Service d'homme*] Postmodum*

HOMINIUM, seu **HOMAGIUM**, dicta fuit professio illa fidei et obsequii, quam homo, seu vassallus domino suo feudali praestat ratione feudi, quod ab eo tenet: seu uti definitur a Bractone lib. 2. tract. 1. cap. 35. § 1. est juris vinculum, quo quis tenetur et astringitur ad vassallum, defendendum, et acquiescendum, incrementum suum in seipso versus omnium, per certum servitium in donatione nominatum et expressum: et etiam vice versa, quo tenens reobligatur et astringitur ad fidem domino suo servandam, et servitium debitum faciendum. Ita etiam Fleta lib. 3. cap. 16. § 8. Leges Alfonsinae part. 4. tit. 23. lege 4: *Et Homenaje*

tanto quiers decir, como tornarse home de otri, et faceres como suyo, para darle seguridad, sobre la cosa, que promete de dar, o de facer, que la cumple. Vetus Consuetudo Normanniae, cap. 29: *Hominage et promesse de garder foy des choses droitureres et necessaires, et de donner ayde.* Britton. in Legib. Angl. cap. 68: *Homage est un lien de droit, dont homme est lié et tenu de paraitre, acquies, et defendre son tenant en sa seigneur vers toutes gens par les services dues del tenement, que il tendra de luy en service, ou en demaine, et sa foy garder desbleray, dont auttant est le Seigneur tenu à son home, come le home à son Seigneur fors que seulement en reverence.* [Nec praestandum in Italia vassalagium dicit quod apud nos homagium appellatur. Id observant Speculator lib. 4. part. 3. de Feud. art. 2. § 5. Jacobinus de S. Georgio Tract. de Homagis § 6. et Petrus de Vineis lib. 6. Epist. 8. Vide in Vassal.] Sugerius lib. de Administr. sua memorat, nobilem Regis Dagoberti Cathedralam, in qua, ut perhibere solet antiquitas, Reges Francorum suscepto regni imperio, ad suscipienda optatum suorum Hominia primum sedere consueverant. Atque haec quidem vox, ut et Homagium, passim occurrit, adeo ut supervacaneum ait locos laudare, tametsi constet in Libris feudorum non reperiri, sed fidelitatis duntaxat, quae non tantum sonat, quantum hominium, uti in sequentibus docemus. Sed et interdum hominicum, hominatus, hominagium, etc. occurrit.

A qua fidei et obsequii professione, nec ipsi regum nostrorum filii, cum ad ipsos, quacumque ratione, feudum aliquod devolvebatur, exempti erant. Ejusmodi est homagium quod exhibet Chartul. episc. Paris. fol. 115. v.: *Anno Domini 1286. die Jovis proxima post festum B. Andreae apostoli, in omnibus dom. episcopi Paris. Parisius in aula inferiori hora prima comparuit personaliter dom. Johannes, dictus de Demmie, filius illius regis dom. Ludovici Dei gratia Francorum regis, petens se admitti ad Homagium feodi episcopi Paris. scilicet castri et castellanie de Montegayo, de quo debebat esse homo et fidelis episcopo Paris. ratione uxoris suae, filiae olim bonae memorie Odonis ducis Burgundiae, qui, erat homo et fidelis dom. episcopi, nomine dictae filiae suae, nunc uxoris dicti dom. Johannis, quem reverendus pater Reginaldus Dei gratia Paris. episcopus, protestatione praehabita de jure suo quantum ad feudum de Clota, quod esse solebat de feodo de Montegayo, et nunc est divisum, de quo habere debet episcopus Paris. xx. libras annui redditus super feudum Montisgaili, ... ad Homagium recepit et ipsum Johannem per annulum aureum de dicto feodo investivit, salvo rachat suo. Dicitur autem Johannes sibi fecit Homagium et fidelitatem de dicto feodo, ut dictum est, in praesentia multo-um, scilicet dom. Arnulphi et dom. Gaufridi de Villa militum de consilio dom. regis et multorum aliorum, qui venerant cum ipso Johanne, etc. Vide: mox Homagium Eva necere.*

HOMINISCIUM, [Charta Guillelmi Dom. Montispelessul. ann. 1103: *Qui castellum et vicariam habuerit faciat Hominiscium domino Montispelessulani et juret et castellum et vicariam et membra et totum honorum suorum.*] Charta ann. 1212. apud Castellum in Hist. Comit. Tolosae pag. 29: *Donec compulsus fuit jurare, et fa-*

cere eidem Comiti Hominiacum pro Ducatu, etc.

¶ HOMINATUS. Vetus Charta apud Besilium in Episcopis Pictav. Ego Isenbertus concedo de casamentis meis quicquid datum fuerit B. Mariae et S. Cypriano, excepto ne ita detur, ut ex toto perdam Hominatum, meum. Gregorius PP. VII. apud Joretum: Ut Clericus a laico nunquam justificetur, nec pro terra, nec pro aliis rebus, quas ab illo tenent, nec sibi Hominatum faciat, etc. Chronicon Andrense pag. 425. [ex Charta ann. 1097:] Ut si aliquis, fevorum de fevo ipsius centum solidatos, vel tantum ut suum Hominatum non perderet, donare voluisset, concessit. Ubi perperam fenatorum, et fevo editum.

¶ HOMINAGIUM, HOMENAGE. in Consuet. Beneharn. tit. I. art. 8. 27. Leges Partidæ part. 4. tit. 25. leg. 4: Et Homenage tanto quere decur como tornarse home de otri. Radulfus de Diceto: Fulco Rechin primus Stephano Blesensi Hominagium fecit. [Charta Odonis Ducis Burgundie pro Theobaldo Comite Campanie ann. 1214. Profitemur enim... quod Comes Campanie nobis vel successoribus nostris non tenentur facere Hominagium.] Regestum Comitum Inculismensium ex Camera Compul. Paris. ann. 1244: Et aura en la vile le quart des Homenages des Chevaliers, et le tiers des Homenages des servens. [In Charta ann. 1215. ex Tabul. S. Iulii Claromont. Homenage.] Occurrit passim in Regesto Andegav. et alibi. Le Rom-n de Philippe de Macédoine MS.

Cui viene faire l'Homenage.

HOMINACIO, in Domesdel.

¶ HOMINATICUM. Testamentum Guifredi Comitum Ceritan. ann. 1035. tom. 6. Spelleg. Acher. pag. 484: Volo ergo et mando ut jam dicta Ecclesia de Molig tenent cum Bernardus de Castro-veano per manum predicti filii mei Beneharni, et per suum donum et habeat ind. Hominaticum.

¶ Apud Hispanos potissimum intelligitur, cum quis criminis alicujus reus, cum eo, quem offendit, vel illius haeredibus, ita nascitur, ut quoad vixerit, vassallus illorum sit, eoque nomine hominum iis praestet. Vide Hominium pro Emenda.

¶ HOMINICATUS. Hist. MS. S. Cypr. Pictav. pag. 321. Quidquid ex casamentis eorum ex cepto Hominicatu adquirere potuissent. Chartularium S. Vandreges. tom. 2. pag. 2082. Et etsi Ecclesiam predictam contrado, a qua etiam terra comitandam Hominicatu Abbati facio.

¶ HOMATIGIUM, Arvernus pro eorum consuetudine mutandi g. in tg. in Charta ann. 1311. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 140.

¶ HOMAGIUM. Charta Philippi Pulcri Reg. Fr. ann. 1307. apud D. Brussel de Usu feud. tom. 1. pag. 268: Eundem de dicta moneta et curru ipsius, recepimus in nostrum Homagium, presentes sibi in hujus rei testimonium concedentes.

¶ HOMONAGIUM. Charta Girardi Abb. Compend. ann. 1280: Ecclesie nostrae jura ubicumque posset fideliter servare juravit et nobis Homonagium quod successoris sui similiter facient, ita tamen quod ipse nobiscum in exercitum ire coactus non tenebitur.

¶ HOMANAGIUM. Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 222. Predictus vero Monachus in manu domini Johannis Abbatis coram omni Capitulo Homanagium

et estagium et quicquid reclamabat in predicta platea libere et quiete refutavit. ¶ HOMANAGIUM, in Charta ann. 1146. apud Columbum de Gente Simian. pag. 588.

¶ HOMENAGIUM. Charta Dumbensis ann. 1410: Redemit Homenagium predictum cum servitiis, etc.

¶ HOMENATICUM, in Charta ann. 1069. Append. ad Marcam Hisp. col. 1150: Pro nimio amore quo cum [Episcopum Urgellensem] dilexerat, usui suum Homenaticum accipere... Verum pro hac condonatione Homenatici, etc.

¶ HOMINIATICUM, in Charta ann. 1088. ibid. col. 1148: De Hoiniatico ac de potestate et servitiis et de fidelitate semper tenent et adimpleant supradictam ordinationem de castro Ageris, ut hoc ita sit fevum de isto castro sicut scriptum est ex illo.

MENAGIUM, truncate, pro Homenagium. Charta ann. 1201. apud Brandaon. tom. 4. Monarch. Lusitan. pag. 274: Sit absolutus et quitus ab isto juramento et Menagio. Ibid.: De mandato Regis juraverunt, et Menagen fecerunt. Passim bi. Et rursus pag. 271. v.: Juravit et Omaginem fecit.

¶ Tres Hominiorum species distinctas vult D. Brussel Tract. de Usu feud. tom. 1. cap. 8. et seqq. Primum ordinarium, quod hac voce, homo, significabatur, tria domino feudali a vassallo praestanda continebat, fiduciam, justitiam et servitium. Servitium, in expeditionibus bellicis per 40 dies. Justitiam, ab ejus curia non declinando. Fiduciam, illum in placitis generalibus consiliis suis adjuvando, quod aliis verbis dicebatur, sequi et juvare dominum de placito. Vide in Fiducia. Alterum pladium, de quo vide infra: tertium Ligium, quod in voce Ligius videtur esse. ¶ Hominii conditiones tribus solent exprimi verbis, quae sic reddit Cencius apud Murator. tom. 5. Antiq. Ital. med. aevi col. 882. bis: Debent vero praefati oppidani Romano pontifici omni tempore gratis expeditionem, colloquium, placium, sicut mos est fidelium militum. Quod a simple gaige, court et usage dicitur in Lit. Blanchæ ducissæ Aurel. ann. 1379. ex Reg. 121. Chartoph. reg. ch. 125.

Hominii seu Homagii formulam hanc usitatam sic descripsit Bractonus lib. 2. cap. 35. § 14: Bevenuto Homo vester de tenemento, juod de vobis teneo, (vel aliter, quod de vobis teneo et tenere debeo) et fidem vobis portabo contra omnes gentes, (qui vivere poterunt et mori, secundum quosdam) salva fide debita Domino Regi et haeredibus suis. Huic formulæ Anglicanicam addam ex Littletono sect. 85: Jeo deveigne vostre home de cest jour en avant, de vie et de membre, et de terrene honor, et à vous serra foyall et loyall, et foy à vous porters des tenemens, que jeo clame de tener de vous, salvo la foy, que jeo doy à nostre Seigneur le Roy. Similes propinodum homagii formulæ habes in Regiam Majestat. l. 2. cap. 62. apud Glanvillam l. 9. cap. 1. in Fleta lib. 3. cap. 16. § 20. in Consuet. Norman. art. 107. Andegav. art. 157. Marchensi art. 189. et Britannica art. 388. et in veteribus Chartis. In quo vero differat Homagium a sacramento fidelitatis, diximus in verbo Fidelitas.

¶ Homagium feminarum aliis concipitur verbis: Neque enim dicit domino, inquit idem Littleton. sect. 87: Jeo deveigne vostre feme, pur ceo que n'est consuegne, que feme dira, que et devendra feme à aucun home, fors que à sa baron,

quant ele est espouse: mais ele dira Jeo face à vous Homage, et à vous serra foyall et loyall, et foy à vous porters des tenemens, que jeo teigne de vous, salvo la foy, que jeo doy à nostre Seigneur le Roy.

In praestandis hominis observatae fuere quaedam necessariae ceremonie, quæ vassallorum omnimodam erga dominos denotarent subjectionem: quas generatim attigit idem Littleton. sect. 85: L'hommage est le plus honorable service, et plus humble service de reverence, que franc tenant puit faire à son Seigneur. Car quant le tenant fera l'hommage à son Seigneur, il sera disant, et son test decouvert, et son Seigneur serra, et le tenant genuera devant luy, sub ambedeux genoux, et tendra ses mains extendes, et jointes ensemble enter les mains le Seigneur, et isant dira, etc. Consuetudo Aurelianensis art. 47: Et ce fait, doit estre nuë teste, sans espée, ne esperons, etc. Melunensis art. 23: Un genouit en terre, sans espée, ne esperons. Consuetudo Marchensis art. 188: La façon d'entier dans l'hommage d'autrui est telle, c'est à savoir que le Seigneur feodal doit estre requis humblement par son homme, qui veut faire foy et hommage, d'estre receu à foy, ayant la teste nuë, et si le Seigneur se veut voir, faire le peut, et le vassal doit descendre ses escuz, s'il en a, oster son espée, et baston, et se mettre à un genouit, et dira ces paroles, etc. Quos quidem ritus sigillatim illustrabimus. Ac primo quidem vassallus in praestando hominio junctas manus immitit. Bracton. lib. 2. tract. 85. § 8: debet quidem tenens manus suas utraque ponere inter manus utraque domini sui: per quod significatur ex parte domini protectio, defensio et warrantia; et ex parte tenentis, reverentia et subjectio, etc. Adde Britton. pag. 173 et Fletam lib. 3. cap. 18. Consuetudo Normanniae art. 107: La forme d'hommage est, que le vassal noblement tenant doit estendre ses mains, entre celles de son Seigneur, et dire ces mots, etc. Andegavensis art. 137: Ayant les mains jointes en les mains de son Seigneur. Marchensis art. 188: Et est accoustumé, que le vassal doit avoir les mains jointes, et le Seigneur les doit prendre entre les siennes, en le recevant et baissant. [Butlerius in Summa lib. 1. tit. 81: Doit l'homme joindre ses deux mains en nom d'humilité, et mettre es deux mains de son Seigneur, en signe que tout lui voue, et promet foy: et le Seigneur ainsi le reçoit, et austy lui promet à garder foy et loyauté, et doit l'homme dire ces paroles: Sire, ja viens à vostre honage et en vostre foy, et deviens vostre homme de bouche et de mains, et vous jure et promet foy, et loyauté envers tous et contre tous, et garder vostre droit en mon pouvoir.] Vita S. Remberti Archiep. Hamburg. n. 27: Et per manus acceptionem hominem illum Regis fieri, et inter Constabarios ejus collocari obtinuit. Veteres Franc. Annales ann. 757. cap. 17: Ibi que Tassilo venit Iur. Bajovorum, in vassatico se commendans per manus, sacramenta juravit multa et innumerabilia, reliquias Sauctorum manus imponens; et fidelitatem promisit Regi Pipino, sicut vassus recta mente et firma devotione per justitiam vassus domino suo esse deberet. Ubi et hominum, et sacramentum fidelitatis observare est hisce etiam temporibus una et simul exhibitâ. Adde Annal. Fr. Bertinianos ann. 881. Dudô lib. 2. de Actis Normann. pag. 82. de homagio Rollonis Ducis Norman.: Si dederit filiam tuam,

ut ei dicitur, conjugem, terraque maritimum in sempiternam per progenies progenierum possessionem, manus suas, se subjungendo, tibi dabit fidelitatis gratia, tumque servitium incessanter explebit. Et pag. 83. Statim Francorum coactis verbis manus suas misit inter manus Regis. Deinde pag. 86: Atque inter manus Willelmi adolescentis manus suas mittentes principes, contiguit illis conjugationis sacramentum. Pag. 170: Qui nunquam colla suae cervicis gratia servitii manus suas commendando commisit. Adde pag. 82. d. 83. (cap. 91. d. 113. a. 126. d. 157. b. Gesa. Guillelmi Notii Regis Angl. pag. 180. Normannia Ducem Guillelmum, sub quo tutus foret, suppliciter adit, manibus ei sese dedit, cuncta sua ab eo, ut Miles a domino recipit. Ordericus Vitalis lib. 3: Tunc Baldricus Roberto Abbati junctis manibus fidelitatem fecit, subjectionem justitiamque de se suisque hominibus promisit. Galbertus in Vita B. Caroli Comitis Flandr. n. 90: Primum hominia fecerunt ita: Comes requisivit, si integre vellet homo suos fieri: et ille respondit, Volo: et junctis manibus amplexatus a manibus Comitis osculo confederati sunt. Ordericus Vitalis lib. 3. pag. 479. b. Abbati junctis manibus fidelitatem fecit. Homagium praestitum a Jacobo Rege Aragonum pro Montepessulano et Castro Laterum Joanni de Montlaur Episcopo Migalonensi mense Dec. ann. 1226. in Reg. Carcass. pag. 48. Nos Jacobus D. G. Rex Aragonum, etc. et D. Montepessulani, cognoscentes, nos tenere in feudum villam Montepessulani, et Castrum de Palude, quod vulgo dicitur Lates, a venerabili Patre D. Magaloni Episcopo, et pro eisdem sacramentum fidelitatis eidem prestare debere, sicut vassallus domino prestare tenetur, et praedecessores nostros, a quibus causam habuimus, et in quorum feudum successimus, habuisse et tenuisse, et propter hoc eidem Episcopo homagium fecisse, et sacramentum fidelitatis praestitisse, vobis venerabilis in Christo Patri Joanni de Montlaur Dei gratia Magaloni Episcopo sponte et debite manibus junctis et in vestris manibus positis, dato osculo pacis et firmitatis pro praedictis villa Montlaur et Castro de Palude, quod dicitur Lates, certi de facto et certiorati de jure, vobis Homagium fecimus sine dolo, secundum quod melius et melius intelligi potest. Actum in Montepess. etc. Homagium Geraldini de Valats, praestitum Raymundo Comiti Tolosano pro terra de Rie in diocesi Ruthenensi ann. 1248. in Regeste Tolosano: Et inde Regium homagium vobis facio manibus meis positis inter vestras, et dato vobis osculo fidei et recepto. Philippus Mouskes in Chilperico:

Si est on li Castelains
A l'Evake de ses deux mains.
Et infra de sacramento Episcoporum pro regibus:

Et Jacens Veskes premerains,
Duo Roy de France joint ses mains,
Prestes son Regie pour droiture,
Et ses on est de tenere

In homagium Nobilium Vasconensium ann. 1381: M. Arnaud Ananeu Seigneur de Labret, etc. estant à genouils sans ceinture, ne chaperon, tenant ses mains junctes par entre les mains dudit M. Lieutenant, est devenu homme lige dudit Roy d'Angleterre. Hinc homagium manuale dictum in Charta ann. 1227. apud Perardum in Burgund. pag. 410:

Et tenetur ipsi vel heredes eorum facere pro praedictis feodis successoribus nostris. Homagium manuale [Charta ann. 1227. tom. 4. Gall. Christ. inter Instr. col. 283. Canonici dictos redditus percipientes, nomine ditorum vicodominatum, nobis et successoribus nostris (Episc. Cabilon.) sicut consuetum est ab antiquo facient Homagium manuale, et nihil percipient aliud, nisi redditus superius nominatos.] Will. Tyrus lib. 2. cap. 15: Factus est, ut dicitur, Dominus Boanundus Imperatoris homo, fidelitate manualiter exhibita, et juramento praestito corporaliter, qualiter solent fideles Domini suis archiere. Vide Chartam ann. 1251. apud Samaritum, in Episcop. Autissiodor. pag. 307. Consuetud. Taron. art. 115. Britan. art. 385. etc.

◦ Ceremonias in praestandis hominibus observatas, sigillatim descriptas habemus in Charta homagii praestiti Benedicto XIII. PP. a Joanne duce Bitur. ann. 1391. apud Cencium inter Cens. eccl. Rom. MSS: Dom. Johannes dux (Bituricensis) gratis et sponte ac deliberato animo, prout dixit, nomine suo suorumque heredum et successorum praedictorum, remotis caputo et vultu, genibus flexis coram praedicto domino nostro, papa humiliter inclinatus, manibusque suis inter manus ejusdem domini nostri junctis et complexis, pro praemissis omnibus recognovit Homagium fecit ipsi domino nostro... ac corporale ad sancta Dei Evangelia manibus suis praedictis corporaliter tacta fidelitatis debite praestitit iuramentum, eundemque dominum nostrum primo in pede, deinde manu devote osculatus fuit, et successive idem dominus noster ipsum dominum ducent ad osculum oris in signum obedientiae, devotionis et fidelitatis perpetuae benigne et gratiosae recepit.

◦ Aliquando etiam adhibebantur signa, quae non subjectionis tantum, sed et humilissimae servitutis indicia erant, ut in Pacto inter comit. Tolos. et episc. Vivar. ann. 1210. inter Probat. tom. 3. Hist. Occit. col. 227: Ad haec dominus comes praedictus per se et per successores suos juravit... quod propter hoc feudum Homagium faceret sancto martyri Vincentio super altare ipsius apud Vivarium in ecclesia majori, episcopo Vivari tenente catenam circa collum ejus, dum osculabatur altare. Sed in pictatis, non usus recepti testimonium est.

◦ Apud Hispanos, vassallus manum domini osculatur. Leges Alfonsinae parte 4 tit. 35. lege 5: Besar debe la mano et vassallo al señor, quando se face su vassallo.

◦ Genus flectit vassallus in praestatione hominii, domino sedente. Jus feudale Saxonum cap. 16. § 8: Offerat homagium manibus junctis, appropians ad ipsum, ut si steterit Dominus, ipsum valeat attingere. Si sedeat genus flectat coram ipso quidam dicunt, quod movere debeat manus erga dominum, quod non est ista. Qui cum accesserit ad dominum stantem, vel genus flectat coram sedente, totum corpus movetur et manus. Charta ann. 1231. ex Regeste Tolosano fol. 55: Ego praedictus Raymundus Comes Tolosae pro me et successoribus meis vestris manibus junctis misiss inter meas, et flexis vestris genibus accipio vos Arnaldum de Vadegia in Dei misericordia et mea, etc. An. ann. 1245. Ibidem: Et inde Regium Homagium vobis facio manibus meis positis inter vestras, et flexis genibus, et dato vobis fidei osculo et recepto. Consuetudo Marchensis art. 190:

Si le vassal fait foi et Hommage au Prince, il doit estre à deux genoux: si c'est à un moindre, il doit estre à un genouil.

◦ Genus flectit vassallus cum ipsimet domino feudali exhibetur hominum; nam si a procuratore recipiatur illud, tunc vassallus stans homagium praestant. Tabul. S. Vict. Massil.: Jurans (abbas) in manibus dicit dom. senescalli recipientis pro parte dicit dom. regis (Roberti) heredumque suorum in comitatibus ipsis, nomine suo et dicit sui monasterii stando reclus in pedibus, et junctis manibus cum pacis osculo fecit pro bonis castris, terris et locis Homagium legitimum. Et quidem in aliis Chartis de eodem homagio, ab abbate flexis genibus ipsi domino illud praestitum fuisse legitur.

◦ Interdum stans et capite cooperto homagium praestabat vassallus; quod notius ex infodationis Charta, quam ex vassalli nobilitate repetendum videtur. Homag. praest. Alano dom. d'Albret comit. Broc. Petragor. etc. ann. 1499. ex Arch. D. de Alfort.: Recongnissons audit sieur d'Auffort qu'il est tenu à nous faire foi et hommage, avec chaperon en teste et estre sur pieds.

◦ In Delphinatu Nobilibus hominum praestant stando pedes more nobilium, osculo oris interveniente. Burgensis et Francus ac liber, flexis genibus hominum praestant osculando Delphinum in osculo vel dorso manus suae, sicut franchi, non autem in pollicibus, sicut populares. Vide Dionysium Salvaingum lib. de Usu feud. cap. 4.

◦ Neque vero in Delphinatu tantum obtinuit ut plerique, dum hominum praestarent, pollices domini oscularentur: idem quippe in usu fuisse apud Provinciales colligitur ex Charta homagii ann. 1371. Gatterio de Umto domino de Musalgis praestiti ex Charta homagii inter Schedas Praesidis de Mazaugues: Et pollices vestrarum manuum in signum vere submissionis et Homagii devote osculamur. [◦ Charta ann. 1442. in Reg. 4. Armor. gener. pag. 19: Petrus Hraavi Homagium ligium ac fidelitatis fecit et praestitit juramentum, pollices eidem (Desiderio de Rastello) osculando.] Hominio facto, vassallus ad osculum Domini admittitur. Unde

HOMAGIUM MANCIUM, ET OSCULI ORIS, in veteribus Tabulis supra laudatis, et aliis ann. 1344. et 1347. apud Justellum in Probat. Hist. Arvernensis pag. 93. 95. 96. Homage de bouche et de mains, in Consuetudine antiqua Ambianensi art. 24. le baiser, i. osculum, in Pictavensi art. 111. 112. Charta Jacobi Regis Aragonum ann. 1231. apud Joann. Darnogum in Hist. Regni Balearici pag. 334: Et ego infans Dominus Petrus facio vobis homagium ore et manibus, etc. Instrum. ann. 1229. tom. 8. Spueller. Acher. pag. 252: Facient Homagium ore et manibus commendatum, et juramentum callatum. Quippe vassallus, dum hominum praestant, manus suas in manus domini immittit, peractaque fidelitatis ac hominii praestatione, in fidei signum illum osculatur. Unde fidelitatis, vel fidei, dicitur ejusmodi osculum. Homagium Geraldini de Valats pro Castello Vincellae in Diocesi Ruthenensi ann. 1248. in Tabulario Comitatus Tolosani. Et inde Regium Homagium vobis facio manibus meis positis inter vestras, et dato vobis osculo fidei et recepto. Eadem habentur in hominio Gerardi Armentiaci pro Castro Malvicini ann. 1245. fol. 55. Ex qui-

bus patet, dominum recipere osculum et imperitri. Aliud hominum ejusdem anni ex eodem Regesto pag. 78. Et convenit servire ipsi Domino Comiti et ejus ordinio, sicut fidelis Miles tenetur servire dominum suum, tradens sibi osculum in signum fidelitatis, et in consuetudinem omnium predictorum. Osculum pacis dicitur in hominio Jacobi Regis Aragonum pro Montepessulano ann. 1286. Dato osculo pacis et firmitatis. Aliud hominum apud Marcam in Hist. Beneham. lib. 6. cap. 1. In osculo pacis et veritatis. [Instrum. ann. 1233. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 37. In domino Dalphino presentis et recipientis pro se et heredibus et successoribus suis in manibus ipsius domini Dalphini, pacis Osculo interveniente, Homagium ligium et fidelitatem fecit, et juravit contra quascunque personas.] Osculum federis, in Charta ann. 1337. in Probat. Hist. Sabaud. pag. 164. Homagium et fidelitatem realiter fecit, et prestitit, immissis dicti Domini Bellioei manibus infra manus dicti Comitis, Osculo federis intereponente, etc. [Stabillimenta S. Ludovici lib. 2. cap. 18. Et je vous repos et preing à honz, et vous en besa en nom de foy, et sauf mon droit et l'autrui.] Hunc præterea ritum attingit le Roman de Garin :

Li Dus l'en bese, et ses hom en devint.

Vide Joannem Sarisberiensem Epist. 268. et Sammarthanos in Episcopis Tricastinensibus numero 34.

Homagium vicecom. Carcass. ann. 1110. ex Cod. reg. 8407. 2. fol. 23. r. Pro quibus omnibus et singulis facio hominum et fidelitatem manibus et bucca tibi prefato domino meo Leoni abbati (S. Mariae Crassensis). Charta ann. 1353. ex Chartul. 21. Corb. fol. 272. Et sur ce par ledite demoiselle Perrigne nous fu supplie et requis que dudit fief nous le vassalisons recevoir en nostre foy et hommage en prenant nos droitures, qui pour ce nous appartenoient : lesquelles elle nous offry avec la bouque et les mains.

Non omnes vero vassalli, ut observat de Lauriere in Gloss. Juris Gallici ad verbum Bouche, indistincte ad osculum admittebantur: solis nobilibus id permittit fuisse, colligitur ex Speculatore lib. 4. de Feudis. Quoniam 2. 66. Porro in regno Francie facilius se expedit, nam nobilis homo flexis genibus, coram Rege et immissis manibus junctis intrinsece manibus regias, sibi fidelitatem jurat, et Homagium facit et rez illum recipit ad Osculum; si vero sit ignobilis, licet habeat nobilitatem, non recipitur ad Osculum. Id confirmat le Roman de la Rose MS. :

Mais il m'a lors par la main pris,
Et me dist, je t'ame moult et pris,
Quant tu es respondus ainsi,
Onques cette parole n'est
L'homme vilain mal enseigne,
Et si y as tant gaingne,
Que je vuel pour ton advantage
Qu'orendroit me fasses homaige,
Et me baisses com' la bouche,
A qui nul vilains home ne touche.
A moi touchier ne laisse mouche
Nul home, ou il ait villenie.
Je n'i laisse mie touchier.
Chascun bouvier, chascun bouchier,
Mais estre doit courtois et frans
Celui duquel homaige prens.

Adde Bellomanerium cap. 48. pag. 265. Observandum tamen, præeunte D. de Lauriere, non hominum modo per voces, manus et osculum oris, in quibusdam Consuetudinibus intelligendum

esse, sed his quoque sacramentum fidelitatis exprimit. Remensis art. 69. Ne doit l'ancien vassal, audit nouveau Seigneur feodal seulement que la foy, et homaige, qui est la bouche et les mains. Hinc in Consuetudine Paris. hominio manuum et oris tantum obnoxium esse vassallum dicitur: aliquando vero et hominum ejusmodi et fidelitatis sacramentum debere. Vide art. ejusdem Consuetud. 3. 4. 26. 66. et art. 106. Consuetud. Calniacens.

Ab oris osculo interdum eximiebantur femine, pudoris et honestatis causa, præcipue cum Episcopis hominum præstabant. Homagium præstitum Hugoni Carpentrac. Electo ann. 1332. ex Schedis D. de Remercille Aptensis: Fecit eadem domina turris... homagium, et fidelitatem juravit solemniter ipsi domino Electo flexis genibus, manibus tam ipsius domine turricis quam predicti Reforcii junctis infra manus dicti domini Electi, et insuper osculum bonæ fidei præstitit ipse Reforciius eidem domino Electo, remisso ejusdem domine turricis Osculo propter honestatem.

At non omnes episcopos male habebat ille scrupulus. Homag. ann. 1328. in Chartul. eccl. Lingon. ex Cod. reg. 5138. fol. 90. v. Domicelle Johanneta relicta dicti Bridart et Aalipdis de Roure... fidelitatem præfati dom. episcopi, junctis suis manibus intra manus dicti dom. episcopi positis, una post aliam intraverunt, ac ipsi dom. episcopo presentis, viceque et nomine ecclesie sue Lingonensis stipulant et recipientis, homagium ligium fecerunt, pacis osculo interfecto. Qui religiosiores fuere, scrupuli prænam interdum luerunt. Sic ecclesia Cameracensis privata est homagio terræ d'Osny, quod nunc regi, quatenus comiti Atrebatensis præstatur. Cujus facti rationem ita prodit Codex MS. eccl. Cameracæ: J'ai trouvé que jadis au temps de l'evêque Guillaume II. qui fut évêque de Cambrai depuis 1337 jusqu'à 1342. qu'il fut transféré à Autun) surnommé d'Ouzonne (d'Aussone) l'evêque, une dame d'Osny annoncha devers lui pour demander licence de relever sa terre; lequel evêque lui assigna pour, dont elle se vanta qu'elle le baisteroit, car il estoit renommé d'estre le plus bel homme de son temps. Et quant l'evêque le sceut, il proposa de s'en garder. Et cette dame vint au jour assigné, et l'evêque l'envoya à son bailli pour recevoir son relief; ce que la dame ne digna faire; mais par dépit s'en ala au conte d'Artois et releva sa terre de lui. Et depuis a toujours esté la terre d'Osny relevée du conte d'Artois, qui paravant estoit Cambresis et vraie Empire. Idem factum refert alter Codex MS. Chronie. Cameracæ in Tabul. S. Auberti sign. F. sub Joanne de Bethuna, qui sedem Cameracensem obtinuit ab ann. 1200 ad ann. 1219. his verbis: Une dame d'Osny reprinst la ville d'Osny du conte de Flandres, qui adonc estoit queens d'Artois, pour ce que anchen dient qu'il y eult un evêque de Cambrai, qui fut moult biault et preudhomme, et ot nom Jehan de Bethune, duquel evêque cette ville d'Osny et les appartenances devoit estre tenue de ses predicesseus evêques de Cambrai et gens de Cambresis. Or adint que quant celle dame vol venir à l'hommage de cet evêque de sa terre d'Osny, elle envoya à l'evêque pour scavoir le jour et le lieu, quand et où il le vroit recevoir, et il lui fist sentir et scavoir par ung de ses cappellains le lieu et le jour où il le recevroit à sen hom-

maige. Quand la damme oy ce, elle dist par esbanoy ensy: Je doy estre moult lys, quand je baisteray le plus bel prelat que on sace en ces terres. Cil cappellain s'en partit à tant et revint à l'evêque son seigneur et luy dist que ly damme venoit moult volentiers à son hommaige, et ly recorda les paroles que li dammes avoit dites. Quant li evêques les oy es, il, qui trop ot estroite conscience, pensa et puis dist que ja ly damme ne se poroit vanter qu'elle le ust baister, pour ce que pourroit estre pechet pour le doit: à quoy poeullestra la damme n'entendoit mys en ce cas. Et quant la damme vint pour son hommaige faire, cil evêques le vœult faire recevoir par son bailli et ne le vault oncques recevoir de luy, et elle s'en parti courchié et s'en ala tantost d'icelluy terre faire hommaige au conte desud. Ainsy et par cette occasion fu ly hommaige de la terre d'Osny osté de l'Empire et de la conté de Cambresis; mais adès en retint on le nom; car on le nomme Osny en Cambresis. Assés ont esté de prelas et de preudhommes, qui pour ay peu de choses ne lairoient mys perdre ung tel hommaige du Roy en accroissement de ses autres fiefs.

Verum ut pudori simul et ceremonie usuali fieret satis, cum turris hominum præstabat pro pupillo, illum osculandum domino præbebat. Inquisit. ann. 1198. ex Tabul. D. Vencie. Joannes Borelli senior... respondit... hæc dici audivisse ab ejus patre, qui fuit camerarius dom. Agouti de Agout, nepotis sui felisenni dicte dom. Raybaude... quod in ejusdem præstatione, dum ille, qui hujusdem homagium recipiebat nomine curie, osculum, ut est moris, recipere vellet ab eadem dom. Raybauda; ipsa tum ad hoc obtulit suprædictum ejus nepotem seu folesennum tunc pupillum, quem in suis brachiis propriis accepit, dicendo: Vei quis oscularet, id quod ipse dominus, ve quis hujusdem Homagium reciperebat, dictum pupillum osculatus fuit.

Prælati stola induti hominum præstabant. Charta ann. 1371. ex Tabul. monast. Montisol. Sarius Montisoli abbas constitutus ante presentiam Petri Jacini judicis majoris et locumtenentis Arnaudi de Hispania senescalli Carcassonæ et Biterris, et tenens stolum in suo collo, more prælati, recognovit se tenere a dom. rege locum de Montolieu... tunc in paraggio cum ipso... ad juramentum fidelitatis, quod et continentur præfati dicto judici majori super sancta quatuor Dei Evangelia, manibus suis corporaliter tacta, cum stola in collo, salvo honore et honestate, more prælatorum.

Præstato homagio, et altera die eodem recognito seu ratum habito, vassallus domino feudali fidelitatis sacramentum solemniori ritu jurabat. Hujus rei exemplum sit Charta ann. 1236 in Reg. 30. Chartoph. reg. ch. 142. Presentis scripti serie apertissime declaratur, quod Jacobus Dei gratia illustris rex Aragonum et Majoricarum, comes Barchinone et Urgili, et dominus ville Montepessulani, filius quantam illustris Maria regina Aragonum et domine ville Montepessulani, ad interrogationem domini Johannis de Montelauri, eadem gratia episcopi Magalonensis, recognovit se eidem præcedenti die Homagium sibi fecisse pro villa Montepessulani et castro de Palade, quod vulgo dicitur Latas, que ab episcopo Magalonensi tenet in feudum; et statim facta recognitione Homagii, dictus dominus rex domino Johanni de Montelauri

episcopo supradicto et ecclesie Magaloniensi prepositis super altare S. Firmini in Montepessulano Corpore Jesu Christi, cuius reliquias et scripta Evangeliorum aperto, sacrosanctis Evangelis manu tactis, sacramentum fidelitatis in modum prescriptum subsecutum, etc. Vide supra in Fidelitas.

• Erectis digitis, altero homagii et fidelitatis formulam recitante, homagium prestatu consueverunt Poloni, ut discit diplom. Papon pag. 83. col. 1. De justis eorum omnia paternis successive unum post alium per traditionem oculi infundavit archiepiscopus Rigensis et postquam surrexissent, iura consuetudinem erectis digitis, ad pronuntiationem domini Joannis de Rosen supradicti jurantes, omagium et fidelitatem domino suo archiepiscopo mutuo prastererunt.

In homagii dominus rogabat vassallum, an scilicet Homo ferret suus, fidelitatemque sibi in posterum prestaturus esset? Homagium Guidonis de Severaco ann. 1246. in Regesto Tolosano: Ego Guido de Severaco confiteor, et in rei veritate recognosco vobis Dom. meo Raimundo Dei gratia Comiti Tolosae, Marchioni Provincie presentis, et interroganti, me tenere in feudum, etc. In homagio quod Rex Anglie Edwardus II. Philippo Regi Francie prestavit Ambiani 6. Febr. ann. 1293 pro Ducatu Aquitania, etc. inter utrumque Regem convenit, homagium ejusmodi in posterum a Regibus Anglie prestandum hac forma: Le Roy d'Angleterre due de Guienne tiendra ses mains entre les mains du Roy de France: et si qui parlera pour le Roy de France, adressera ses paroles au Roy d'Angleterre due de Guienne, et dira ainsi: Vous devez homme lige du Roi de France, et lui promettez foi et loiauté par ces dites, Voir. Et le Roi de France recevra ledit Roy d'Angleterre et Duc audit Homagium lige, à la foi, et à la bouche, sauf son droit, et l'autre. Ex Schedis MSS. et Froissart. 1. vol. cap. 15. Vide Consuetud. Andeg. art. 137. 138.

Fidelis professio, que in Homagium prestatu, reciproca erat: nam ut fidelitatem domino vassallus, ita et vassallo dominus illius personam, et feudum, ac in his jura, se conservaturum pollicebatur. Dominio lib. 1. de Vila Mathild. cap. 11.

Vocemque vox juravit Rex sibi vitan.
Alto suo atus, et honoris Principis optum,
Abque dolo recte servare ter omnis semper.

Occurrit passim in Regesto Tolosano hæc formula in homagii, que Raimundo Comiti prestita sunt a nobilibus Tolosanis, Agnensibus, et Ruthenensibus ann. 1248. Ad hoc nos dictus Comes recipientes di. tam confessionem et recognitionem fidelitatis, et homagium a vobis dicto N. pro predictis feudis in forma prescripta, promittimus vobis quod tam personam vestram, quam dicta feuda, et omnia jura, que in eis habetis, contra quoslibet molestatores, qui super hoc eis injuriari voluerint, bona fide defendemus [Homagium prestitum Comitibus Vien. a D. de Rancurello ann. 1237. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 19. Versa vero vice supradicta Comitissa promisit eisdem dominis de Rancurello, ut ipsos et imparet Dominum Comitatus, quod eos super Rancurello et ejus mandamento vel pro predictis conveniret vel guerretet.]

Ratio autem ejusmodi sacramenti dominici a fide ducitur, qua utrumque, dominus scilicet et vassallus, invicem tenentur. Nam ut est in Rogiam Majest. lib. 2. cap. 67. § 1. apud Glanvillam lib. 2. cap. 4. Bracton in lib. 2. tract. 1. cap. 35. § 2. Brittonem pag. 170. et in Fleta lib. 3. cap. 16. etc. mutuo debet esse dominus et homagii fidelitatis conserio; ita quod quantum homo debet domino, ex Homagio, tantum dominus debet homini ex domino, præter solam reverentiam. Philippus de Beaumanoir cap. 58. Et ce qu'on dit que voir que s'est que li Sires doit autant foi et loiauté à son home, come li home fet à son Seigneur, ce doit estre entendu, en tant come cascuns est tenuz li uns vers l'autre: car porce se li Sires justise son home par bonne cose contre se volente, ne ment-il pas sa foi vers lui. Assisise Henest. cap. 138. Le Seigneur est tenuz à son home, se me seve li chose avant dites de quoi home est tenuz à son Seigneur: car entre Seigneur et home, ne n'a que la foi; et la foi doit estre entre eus as choses avant dites, mais que tant que home doit à son Seigneur reverence en toutes choses; et chascun doit garder sa foi l'un vers l'autre ferme ment, et enterment endrouz soi, par sa foi et sa loiauté et son honour garder et bone renomée.

• Homagium sub conditione aliquando prestatum, si quis enim imparem se non set injuriam sibi illatam recusando, aut quod vi ablatum sibi fuerat recuperando, alterius potentioris domini hominem se futurum atque ab eo possessiones suas in feudum recepturum se pollicebatur, modo ipsi auxiliium suppeditaret quod cogitatis perditionis salus esset. Hujus exemplum suppeditat Appendix ad Marcan Hispan. col. 1182. Quod Bernardus Atto Vicecomes indigno ferens, perrexit ad Comitem Tolosanum, et fecit ei homagium sub tali conditione, quod si tantum ei comiteret auxilium ut arripere civitatem posset recuperare, teneret pro eo civitatem et comitatum.

Interdum hominum non per seipsos, sed per alios prestatu vassallus, idque ex peculiari pacto ac conventionione. Exstat quippe in Historia Remensi MS. Joannis Rogerii Diploma Henrici Leodienensis Episcopi, ann. 1289 quo Joanni Remensi Archiepiscopo homagium se debere per tres homines tantum, non vero per quatuor, uti contendeat Remensis Antistes, denique ad instantiam bonorum pro bono pacis eidem Archiepiscopo facte Homagium nomine suo in præstito de Donzeio per tres homines agnosuit, videlicet per Lambertum de Cheveoigne, Egidium de Fermes Milites, et Jacobum de Guignon Armigerum, etc. Interdum denique alie erant ac peculiare hominum conditiones, cujusmodi est illa, quam jurat hoc loco describere ex Charta originali, data Paris. die Mercurii festum S. Michaelis ann. 1323. A tous ceus, qui ces presentes lettres verront, Robert d'Artois Comte de Beaumont, salut. Sachent tout, que come nostre tante Cousine, Madame Marie de Brabant, Dame d'Archoat et de Virzon, nous fut tenue à faire deux Homages pour raison de sa terre de Virzon, à li appartenant au lieu, que on dit Beaucheries tenante au lieu, que on dit Meun sur Eure, et la terre de Virzon, et l'autre homage au lieu au que de Noies, pour cause de la suite de ses hommes des appartenances en nostre terre de Meun, en tele maniere,

que nous et la Dame de Virzon devons estre à cheval, et nostre cheval, les deux pies devant en l'eau dudit que, et les deux pies derrière à terre sèche pardevers nostre terre de Meun; et le cheval à l'adite Dame de Virzon, les deux pies devant à terre sèche par devers nostre terre de Meun, etc. Vide in Bonbus, et in Heletem.

• Homagium subsequitur sacramentum fidelitatis, nam eo præstito, vassallus tactis sacrosanctis Evangelis, fidelitatem domino pollicebatur, stans, non flexis genibus. [Alquando vero fidem seu sacramentum fidelitatis subsecutum est hominum, ut videre est in Charta ann. 1179. tom. 2. Hist. Lotaring. col. 606. XXXI. Post factum fidelitatem, et præstito ordine præmissis juramento, faciatis Homagium Primicerio. Idem colligitur ex Homino præstito ann. 1237. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 18. Et inde fidelitatem præstatam super sancta Dei Evangelia et Homagium fecerunt.] Neque tamen semper homagium ad unctum erat sacramentum fidelitatis; sed interdum absque eo hominum, interdum etiam absque hominio fidelitatis sacramentum præstatur, uti in voce Fidelitas docuimus. Ut porro variæ ac diversæ erant feudorum, ita et hominorum, quæ potissimum obtinere species, plantam et lignum. De igitur agemus in hac voce.

• HOMAGIUM CORPORIS, Quo quis alterius servum se vel hominem de corpore profiteretur. Charta ann. 1231. Inter Instr. tom. 6. Gall. Christ. col. 448. Preceptum universis et singulis frimiter observari, quod non faciant aliquem dominum per Homagium corporis et servitium, quamdiu in dicta villa voluerint commorari. Sed et.

• HOMAGIUM, nude, idem quod Servagium, Servi conditio. Charta ann. 1264. in Charta. S. Corn. Compend. fol. 107. r. col. 2. Nos dicis fratres esse homines de corpore ecclesie nostre dicebamur, et negantibus se esse homines nostros, immo se esse liberos ex omni costa asserentibus. Tandem post aliquas controversias, de hominum consilio super dicta discordia servagii seu homagii... compromissimus.

• HOMAGIUM ERANCUM, Nulli servitio obnoxium Reg. feud. Aquit. in Cam. Comput. Paris. sign. JJ. rub. fol. 86. r. Quæ omnia tenet (Anessanus de Serris miles de Landronne) a dicto domino (reus, cum uno pari cirthecharum albarum sige seda de sporia et cum Homagio franco. Occurrit ibi pluries.

• HOMAGIUM HONORABILE, Eodem intellectu. Charta Alfonsi comit. Pictav. et Toios. ann. 1258. in Reg. 80. Charloph. reg. ch. 551. Nicholaus episcopus Coseranensis de voluntate et assensu capituli Coseranensis nomine ecclesie sue recepti a nobis in feudum honorabile civitatem Coseranensem, pro quibus omnibus fecit nobis Homagium honorabile idem episcopus.

• HOMAGIUM JURATUM ET LIGIUM, Cui adjunctum erat sacramentum fidelitatis. W. Wyrcester Anecd. in Libro nigro Seaccarri pag. 586. Obicit etiam ipsi Regi Anglie, quod ipse homagium ligium et juratum sibi (Philippo Valesio Regi Fr.) fecit. Et pag. 588: Nec dici potest, quod in Homagio facto per dominum Regem, fuit contentum tacite juramentum... quod verbum Ligium ex sui significatione nullatenus hoc importat.

• HOMAGIUM JUSTICIALE, Quod ex jure debetur. Charta ann. 1581. in Reg.

4. Ammor. gener. pag. 25: Johannes Gull-
 huius, manus suas tenens . . . in mani-
 bus nobilitas Florentie de Rastello . . . fecit
 Homagium ligium et Justitiale.

Homagium Ligium. Illud dicitur
 quo fidelitas domino contra quemvis
 iuratur Homag. Joam. ducis Brit. ann.
 1403. ex Cod. reg. 8542. 8: Arnaldus de
 Corbeia miles, cancellarius Francie, ex-
 posuit alia et intelligibili voce verbis Gal-
 licis subsequentia: In Effectu, domine
 dux Britannie, homagium quod fecisti
 domina regi hic existenti, intelligit ipse
 dominus recipere dictum Homagium sit
 ligium: quoniam omnia homagia que
 sibi faciunt et prestant vassalli sui et
 maxime partes Francie, de quibus estis
 unus, supra ligia. Vide infra in Ligium.

Homagium Manuale. Vide supra.
 Homagium Militare. Quale militem
 docet Charta homin. Radulph. de
 Chasteauneuf ann. 1208: Fecit Homagium
 Militare dicto domino Comiti flexis genibus,
 junctis manibus, proffert est in talibus
 consuetum.

Homagium de Paga quid sit, explicat
 Consuet. Norman. part. 1. cap. 30.
 ex Cod. reg. 4851: Fit homagium quan-
 doque de pace servanda, quod Homagium
 de Paga nominatur, eo quod fit in pagam
 concordie inter aliquos reformatae, ut
 quando aliquis sequitur alium de aliqua
 actione criminati, et pax inter ipsos re-
 formatur, ita quod secutus facit et homa-
 gium ad altero de pace illa conservanda.
 Eadem vernacule ibid.: L'homage est
 fait aucune fois de garder paix, et est
 appelle Homage de Pais, pour ce qu'il est
 fait pour paix et en affirmation de la con-
 corde qui est reformee entre aucuns. Vide
 Hominium pro Emenda.

Homagium de Persona. Illud est
 quo vassallus dominum suum feudalem
 contra quemvis adiuturum se proffertur,
 non ita tamen ut nemo ex ipso possit
 Consule que de duplici Ligitate docuit
 D. Cangius in voce Ligium. Instrument.
 ann. 1389. tom. 2. Hist. Dalphin. pag.
 888. col. 1. Anno 1389. Indict. vii. ipsa
 indict. mutata cum anno, 12. mens. Nov.
 Nobilis domicellus Utricus Tibaudi facit
 Homagium de Persona ante omnes homines
 et personas, exceptis dom. nostro Rege
 Francorum, et tom. Joanne de Cabilone
 domino de Arlaco, quibus est primo, ut
 asserit, ad homagium obligatus, illustri
 Principi DD Humberto Dalphino Vienn.
 promittens dictus Utricus dictum dom.
 Dalphinum de placito, et de guerra juvare
 contra omnes personas exceptis duobus
 dominis supradictis, et Archiep. Bisuntinensi,
 et Episc. de Bala. Hujus homagii
 exstat formula in Lib. nig. Scaccarii
 Anglii pag. 7. ex Charta Conventionis
 inter Henricum Reg. Angl. et Robertum
 Comit. Flandr.: Robertus Comes Flan-
 drie, fide et sacramento assecuravit Regi
 Henrico vitam suam et membra, que cor-
 pori suo pertinent, et capcionem corporis,
 ne Recsam hanc (i. habeat) ad damnum
 suum, et quod juvabit eum ad defenden-
 dum regnum Anglie contra omnes homines,
 qui vivere et mori possunt, salva fi-
 delitate Philippi Regis Francorum. Vide
 Membrum 2.

Homagium Planum, [vel Simplex.] ad
 discrimen Ligii, dicitur Homage Plain,
 quod nude fit, et cui non adjunctum est
 sacramentum fidelitatis, vel illud, in
 quo quis excipitur. Regestum Feodo-
 rum Campanie fol. 105: Gaufridus de
 Villemaur fecit Homagium ligium, et
 aliud Planum: Ligium est apud Villam
 Mauri, et Planum apud Palsis. Et fol.
 118: Johannes Maucorine fecit Homagium

de eo, . . . nescit, utrum sit planum vel li-
 gium, et propter hoc inquirendum est.
 Occurrit ibi crebro Planum Homagium,
 ligium de plano feodo, fol. 71. 76. 83. 94.
 101. etc. Charta Guidonis Cansdaneie
 Dom. du Plessis ann. 1258. in Tabulario
 Corbeiensis lib. 1. Chart. 22: Tenrons en
 fief lezidis 80. m. d'aveine a Plain Ho-
 mage sans ligee. In Consuetud. Rupe-
 lensi art. 4: Quand aucun vassal tient a
 Homage Plain ou lige aucunes terres et
 fief noble, etc. In Consuetudine Ambian.
 art. 7. 25. et 189. duplex genus feodorum
 observare est, ac primum quidem, quod
 alteri dignitate preffertur, feodum, quod
 in Parisiam tenetur, fief tenu en Pair-
 rie; alterum, quod tenetur in planum
 homagium, fief tenu en Plain Homage.
 Plani homagii mentio preffertur fit in
 Consuetudine Pontivensi art. 77. et in
 Pictavensi art. 108. ubi duplex perinde
 homagium esse dicitur, aliud ligium,
 aliud planum, et art. 115. homagium
 planum non tactis Evangelis fieri, se-
 cus de ligio. Adde art. 133. 148.

Quae quidem, si paulo attentius
 a D. Brussel perpensa fuissent, equivo-
 caud dubie censura carpsisset. Ex his
 quippe manifestum fit vix aliud ullum,
 preter planum et ligium, notum hisce
 temporibus homagium fuisse. Imo inter
 utrumque non modicum interfuisse dis-
 crimine. Recte igitur observavit D. Can-
 gius duplicem hanc hominiorum spe-
 ciem existisse dicere est, nec minus
 quoque num per alterius discrimen
 apte definitiv, clara omnino notione,
 cum enim, nude, dixit D. Cangius ad-
 dendo: cui non adjunctum est sacramen-
 tum fidelitatis, mentem suam non obs-
 cure declaravit. Etenim, et am. fateor,
 homagia non ligia in quibus nemo exci-
 pebatur: quid inde? Viri necesse erudi-
 tissimum non omnia vidisse, quod
 conditionis humane vitium est, non
 ingenii: verum nec illud pretermis-
 sum voluit D. Cangius, cum duplicem Ligita-
 tem distinxit, quod in voce Ligium con-
 sultare licet. Qui vero hominium planum
 debebat, liber et immunis erat erga do-
 minum feudalem ab omni servitio sive
 curiae, placiti aut exercitae: unde ejus-
 modi feoda primum quidem a lordia, de-
 hinc sub homini conditione alicui
 domino subjecta fuisse non immerito
 existimat idem D. Brussel. Haec autem
 homini species circa medium XIII.
 seculum ab ordinario indistincta esse
 cepit.

Homagium Plenum de Franco ser-
 vitio sine ligatione, quo vassallus ser-
 vitium militare, nulla exceptione facta,
 domino feudali pollicetur. Charta anni
 1211. ex Tabular. Compend.: Homina-
 gium Plenum de Franco servitio sine ligia-
 tione fecit Analdus de Facit Miles Abbas
 et Conventus S. Comelii Conspendensis.
 super quod habetur, etc.

Homagium Rectum, Quod Regi
 nullo medio prestat. Charta ann. 1276.
 Chartular. Domus Dei Pontisar.: Possi-
 debant omnes res hujusmodi et omnes res
 alias spectantes ad res predictas supe-
 rius expressim nominatas in feodo et recto
 Homagio nude et immediate a Domino
 Rege Francie. In alia vernacule scripta
 eod. anno ibid. ubi de iisdem feodis
 Tenent au chasteil de Beaumont nu a nu
 du fief de France et en fief.

Homagium Rusticale, Quod a rus-
 ticis seu servis debetur. Homagia nobilia
 et rusticalia, in Charta ann. 1355. ex
 Reg. 98. Chartoph. reg. ch. 173. Vide
 supra Homagium corporis.

HOMAGIUM SOLIDUM ET NON SOLI-
 DUM, id est, ligium et non ligium. Con-
 stituciones Catalanis inter dominos et
 vassallos MSS. cap. 34: Duplex est Ho-
 magium, videlicet Homagium solidum, et
 non solidum. Homagium solidum est
 quasi gerens legalitatem et fidelitatem.
 Nam hominibus adversus omnes gerit
 fidelitatem domino suo: et ita in homagio
 solido nullus excipitur, quando fit quan-
 tum ad verba, sed quantum ad rectum
 intellectum, ille qui generaliter habet ju-
 risdictionem, intelligitur exceptus: nam
 contra illum non tenetur dominum suum
 juvare: ex quo evidenter apparet, quod
 nullus potest facere Homagium solidum
 duobus, quia talem simplicem fidelitatem,
 in qua nullus intelligitur exceptus, preter
 generalem jurisdictionem habentem, non
 potest aliquis facere duobus. Est autem
 Homagium non solidum, quando aliquis
 excipitur faciendo Homagium, cum dicitur:
 Facio tibi homagium, excepta fide-
 litate, quam debeo domino meo solido. Vel
 sic: Facio tibi Homagium in hoc, excepto
 quod possim mihi alium dominum consti-
 tuere, contra quem nolo teneri: te ju-
 vare: item si excipitur aliquis persona,
 etc.

Hujusmodi homagiorum plurima
 occurrunt exempla, inter ea que in
 Commentariis ad Historiam Dalphinat-
 us referuntur. In homagio per Arma-
 nem de Bocozeo Dalphino ann. 1231
 prestatio tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 21:
 Salvis et exceptis homagio et fidelitate
 unius domini, quemcumque dicitur Aymo
 vel predecessores sui sibi constituerint,
 vel quem dicitur Aymo vel heredes sui sibi
 constituere voluerint in futurum. In alio
 ann. 1231 ibid. pag. 36: Facientes ipsi
 domino Dalphino et ejus heredibus Ho-
 magium ligium et fidelitatem contra
 quancumque personam, Collegium, Uni-
 versitatem, excepta persona Imperatoris,
 et honore et corona Imperii, et excepto
 Abate Insule barbare, et excepto D.
 Episc. Vasionensi.

HOMAGIUM LIBERUM. Charta Guilliel-
 mi de Mainerus Militis ann. 1234 in
 Tabul. S. Judoet: Que omnia de dicta
 Ecclesia nos per Homagium liberum quan-
 dam tenentes, ipsi Ecclesie exchangiamus
 pro illi. sol Paris.

HOMINIUM PRO EMENDA, vel pro pace
 habenda, vel pro debito solvendo: cum
 quis criminis alicujus reus, cum eo,
 quem offendit, vel illius heredes, ita
 preestatur, ut quoad viverit, vassallus
 illorum sit, eoque nomine hominum is
 prestat: vel si non est solvendo ido-
 neus, vix debiti vassallum creditoris se
 constituat, etque hominum exhibeat.
 Usatici Barcinonenses MSS. editi a Rai-
 mundo Bereng. et Adelino Comit.
 Barcin. cap. 3: Aquant et encant de ca-
 vallario, et assall de castello, emendatur
 per Hominatium et per aliamram, sicut
 visum fuerit iudicanti. Cap. 72. De com-
 positionibus jura leges. Judicant nempe
 omnes homines equaliter, nihil vero judi-
 cant inter vassallum et seniorum, quia
 in legibus non invenitur Hominatium, et
 ideo facienda sunt, que sunt secundum
 iudicium. Constituciones Catalanis in-
 ter dominos et vassallos MSS. cap. 35.
 Causa quandoque intervenit, quando di-
 citur in promissione: Ideo constituo me
 tuum hominem, quia tu dedisti mihi tale
 feudum, vel ut me defendas in iure meo
 a talibus meis adversariis, vel in emen-
 dam injurie, quam dicit me tibi intulisse.
 Cap. seq. dicitur ejusmodi homagium
 non transire in heredes, nisi per stipu-
 lationem, que intervenit in emendam,

Ille, qui homagium stipulatus est ac promissit, bona sua ei, quem in dominum accepit, subiecit, recipiendo ea ab ipso in feudum. Secunda Curia Generalis Catalanae sub Jacobo Rege Aragon. ann. 1239. MSS: Item quod pro aliquo debito non fiat de cetero Homagium in Catalonia aliquo tempore, nisi fuerit debitum, quod debeatur pro fine caponis sui, vel amici sui, vel pro matrimonio, et si contra fieret de cetero, quod contractus iste non valet. Id dilucidius explicatur in Charta alia ejusdem Regis. Nisi pro debito, quod debeatur pro faciendo sine seu remissione caponis debitoris vel amici sui, vel pro debito, quod debeatur causa matrimonii. Vetus Consuetudo Normanniae MS. l. part. suet. 8. cap. 16. Homage est fet auuehois pour garcer pes, et en cel homage denomme est dit Homage de paiement. pour ce que pour tel Homage pes et contorde soit reformés entre aucuns. Si comme quant a plus seut un autre d'aucun crime, et pes est reformés entre eus, ensi que iceluz qui est sus del crime, fet homage a l'autre pour garder lui pes.

Hic iussu moris, quo quis fidelis quem offenderat, vel illius heredum, vassallus hominio constituebatur, exemplum in signe profert Sententia Innocenti III. PP. ann. 1183. apud Achequm tom. 8. Spiritus, pag. 177. Contra auctores caedis Archibaldi Sublecani Aurelianensis de qua S. Bernardus Episc. 171. et Petrus Vener. Abb. Cumiac. lib. 1. Epist. 17. Noverat vestra dictio quoniam Goffradus de Vicovono super ad nos veniens in presentia Fratrum nostrorum iurejurando firmavit, quod salva fidelitate carissimi filii nostri Ludovici Francorum Regis ligum Hominium faceret dilectis filiis nostris Stephano sublecano, S. preposito, et aliis cognatis et nepotibus Archibaldi bone memorie Aurelianensis sublecani, qui hoc recipere voluerint, et tam ipsis quam omnibus aliis cum eodem defuncto fuerant sociati, vitam et membra et bona jurabit, et cum eo malores de cognatione ipsius eandem securitatem iurabunt. Hoc etiam addit quod fideliter laborabit, quatinus Henricus similiter iuret idem et faciat, et uterque Aurelianensi Ecclesie quam graviter laeserunt satisfacet. Præterea Henricus de Vicovono, Hugo nepos ejus, et Thebaldus Hereti, et cum eo tot milites ut centesimum numerum compleant, et centum quadraginta de melioribus burgensibus urbis Aurelianensis, quos ad hoc poterunt invenire, predictis Archibaldi sublecani parentibus Homina facient.

HOMINIUM PACIS. Tradit Butlerius lib. 1. tit. 82. triplex esse homagium: primum quod feodi dicitur, alterum servitium, tertium pacis, quod sic definit. *Le tiers si est si comme ils sont hommes, qui ont juré à faire tenir et garder pais au Seigneur. Et infra. Item se pais est faite pour le Seigneur, avant puis savoir et entendre, qu'il peut obliger ses hommes à la pais tenir et garder par la foi de leur homage.* Robertus Monachus lib. 2. Hist. Hierosol. pag. 89. de Alexio Imp. CP. Raymundus a nostris, ut sibi Principes exercitus facerent Hominium, id est, securitatem pacis. Et mox. *Fecerunt igitur ei cum sacramento Hominium, tali conditione, ut tandem duraret, quandiu ipse perseverasset in sacramento suo et promissione.*

Hic etiam spectat quod refert Superius in Vita Ludovici Grossi cap. 1. Captes scilicet a Guillelmo II. Rege Angl. nullo modo vinculari potuisse, donec

suscepta ejusdem Regis Anglie militia, Homini obligati regnum et Regem impugnavit et turbare iurejurando firmaverunt. Eadem notione Raddolphus de Gestis Tancredi apud Marten. tom. 8. Anecd. col. 119. *Illic Romanus oblatu Alexio, ei iugo, Quod Hommagium vulgo dicitur, subditur.* Et infra. *Nam quid de Ducibus Gallie dixerim, quibus ipsa sua multitudo non modo jugum Hommagii subtrahere, verum etiam rebelles quosque debuerat subjugare.*

HOMINIA PLEVITA, in Consuetudinibus Barcinensibus, quæ Suria et Garibatus plevitos Homages vocant, Homages de plejure nostri, facere dicuntur, qui pro domino fidejudent, vel erga superiorem dominum, vel erga alium quemvis, illiusque verba et contenta præstant, eoque nomine ei, cui fidejudent, hominum faciunt. Butlerius lib. 1. tit. 82. *Encoie dient le ages qui y a un autre homage, q' il est appelle Homage de plejure: car l'homme doit faire plejure pour son Seigneur pour l'honneur de lui, et tout ce est en droit et par raisca. Et l'avés peu voir par le Roy de France, qui fut prisonnier en Angleterre, comment il fut ordonné que plusieurs nobles Barons, qui estoient ses hommes, s'en allassent en Angleterre tenir prison pour lui, et faire plejure Vetis Consuetudo Normannie cap. 23. *A homage est adjecte plevite: car l'homme doit pleire son Seigneur en toutes maneres de sa personne, et qu'il sera à droit aux termes, qui lui seront mis, et de ses namps delivrer et d'emprunts tant comme la rente qu'il lui doit d'un an, se peut estendre.* [Assisio Hieros. cap. 26. *Et foy qu'il li est tenu, que le Seigneur à luy, que home doit entrer en ostage pour getter de prison son Seigneur, se il ten requiert, ou fait requerre par certain message. Et chascun home qui a fait homage à autre est tenu par sa foy et il trouve son Seigneur en besoing d'arme à pie entre ses ennemis, ou leue qui soit en peril de mort, ou de prison, faire son loyal pouvoir de remonter le, et de rejeter le d'icelui peril, et se il autrement ne le peut faire, il li doit donner son cheval, ou sa bête sur quoi il chevauche, se il la requiert, et ayder le à son corps sauver.] Eiusmodi vero hominii formula ita concipitur in Hominio Marie Beneharnensis Vicecomitisse Idefonso Aragonie Regi præstito era 1208. Hist. Beneharn. lib. 7. cap. 1. n. 2. *Ut autem hoc totum, quod supra scriptum est, per bonam fidem sine omni enganno attendatur, vobis domino Regi ex parte Domine Marie promitto hoc et convenio vobis in Dei fide et legalitate mea et ordina, si in oculis pacis et veritatis, quod si forte D. Maria supradicta vellet infringere, ego attendam ad vos, et adjuvabo vos, etc.* Et infra: *Ego quoque Fortunius Dat, et ego Raymundus Ot de Arbus, et ego Ogerius de Colis idem similiter vobis Domino Regi in bona fide et sine omni enganno promittimus, et vobis hominum factimus.***

HOMAGIUM PER STIPULATIONEM Bracton. lib. 2. tr. 1. cap. 35. § 2. *Item contractitur Homagium de utriusque voluntate, tam domini, quam tenentis, etc.* Constituit Catalana inter dominos et vassallos MSS. cap. 84. *Licet de jure Romano homo liber non possit servum se facere alterius per aliquam simplicem pactionem, nec etiam per confessionem, factam in jure: potest tamen per confes-*

sionem aliquis suam gravare conditionem, quia per pactionem interuentem scriptura, potest aliquis homo liber se constituisse ascriptitium. Et ita aliquis liber homo per pactionem videlicet et per stipulationem potest se constituisse hominem alicujus nobilis, et potest ei facere homagium. Et quando super hoc, actio est ut aliquis liber homo constituat se hominem alicujus hominis nobilis, concipitur stipulatio, interponit de consuetudine generali Catalana: *osculum, in Aut. scilicet suas manus illius, qui facit homagium, et ille flexis genibus facit homagium, per stipulationem, promittendo illi domino inter manus suas fidelitatem. Et ipse dominus in signum, quod versa vice eidem fidelis erit, ipsum osculatur. Nam eandem fidelitatem dominus debet suo vassallo, quam vassallus domino suo: tenetur enim dominus ipsum juvare, ac custodire ab inimicis, vel pro posse suo ipsum in suo jure defendere. Et quavis illud homagium introductum non sit de jure Romano, seu civili scripto, introductum est tamen usu daturno Catalanae, qui legem imitatur, et ideo legibus adjuratur et defenditur, quia pactiones licite custodiendæ sunt.* Nescio, an hoc pertineat quod narrat Matth. Paris ann. 1216. de Amedeo Comite Sabaudie: qui cum Regem Anglie Henricum III. præcordialiter digereret, fecit Homagium eidem Regi in manu Archiepiscopi Cantuariensis, qui supplevit Regis absentiam: et Homagium factum fidei interpositione, addito sacramento de inviolabili observatione, spontanea ac gratuita voluntate, pro utrorumque hereditibus confirmavit, recipiens de dominio dicti Regis quandam feudam, videlicet Secuniam cum Palatio, Avilianam, S. Mauritium de Chaliasio, et Castrum de Bardo. Quod licenter facere potuisse, assertitidem Scripser, sine Imperatoris injuria et Imperii mutilatione, cum nihil præter aquas et transitus teneret de Imperio. Prostant in Regesto Tolosano Camera Computor. Paris. Complura per stipulationem homagiorum exempla: ex quo ea, quæ sequuntur, a nobis olim descripta, hic inseremus, ut moris haud omnino triti vestigia lector inde percipiat. Fol. 79.

Noverat universi, etc. quod Guillelmus Boërius de Algaris de sua mera et spontanea voluntate recognovit et concessit et confessus fuit coram D. Raymundo Dei gratia Comite Tolosano March. Provincie, suam progeniem ab ipso ortam et orturam per homines proprios ipsius Dn. Comitæ et heredum et successorum ejus in perpetuum ad omnem ipsius Dn. Comitæ et heredum et successorum ejus voluntatem, inde scilicet de predicto W. Boërio et de progenie sua antedicta tanquam de suis propriis hominibus in cunctis locis semper faciendum. Et promittit ipsum servare tanquam suum proprium dominum in cunctis locis fideliter et devotè. Hoc ita factum et concessum, dicitur Dn. Comes per se et successores suos recepisse ipsum W. Boërium de Algaris et omnem progeniem ab ipso ortam et orturam per homines suos proprios, promittens ipsam et progeniem suam cum omnibus bonis, juribus et rebus suis mobilibus et immobilibus, quæcunque sunt et ubicunque sunt, protegere, salvare, manutene, et custo-

dire tanquam res proprias suas, ubicun- que et in cunctis locis ab omni damno, iniuria, violentia, gravamine, molestia, et offensa. Actum fuit ita et concessum apud Vaurum ult. die mens. Decemb. 1347. Charta alia: *Noverrit, etc. quod Arnaldus Natalis, mercator de Salviata, et sua propria et spontanea voluntate, nulla tamen in vel deceptione coactus vel deceptus, etc. confessus fuit D. Raymundo Comiti Tolose, se scilicet: suum proprium corpus, esse hominem ipsius D. Comitis supradicti, et etiam omnem suam progeniem ab ipso Arnaldo Natalis orituram, et promisit ipsi Comiti et successoribus suis, etc. quod ipse Arnaldus serviet eundem dominum suum Comitem et successoribus suis semper in perpetuum fideliter ac devote tanquam suum proprium dominum, scilicet infra Ecclesiam et extra, et in Tolosam et extra, et in Salviata et extra, et alia cunctis locis, et quod ipse Dn. Comes et successores sui de ipso Arnaldo et sua progenie ab ipso oritura, tanquam de suo proprio homine et de suis propriis rebus in predictis locis et cunctis aliis suam possit facere voluntatem. Item promisit eidem Comiti et successoribus suis, se et suam progeniem ab ipso Arnaldo et successoribus suis, et suam fidem et fidelitatem exhibituram et servaturam ipsi D. Comiti et successoribus suis, sicut fidelis et proprius homo debet suo proprio domino servare et exhibere. Et voluit et mandavit, quod progenies ab ipso oritura, eandem fidelitatem, dominium et Homagium ipsi domino Comiti et ejus heredibus facere teneantur in perpetuum. Item dictus Arnaldus Natalis recognovit et concessit et confessus fuit, quod pater suus et alii antecessores sui ab antiquo erant homines a patre et aliis antecessoribus ipsius D. Comitis supradicti, et istud idem hominum et servitium eicis propriis homines tanquam eorum proprii domino facere tenebantur. Act. 1238. Charta alia anno 1238. *Reconoverunt et concesserunt D. Raymundus Tholose Comiti et suo ordinio, dominum et homagium de scriptis, scilicet de eorum corporibus et de omni eorum progenie orta et oriutura, etc. fol. 80. 85. 124. et 125.**

HOMAGIUM SERVITIUM. Butlerio lib. 1. tit. 82. quod quis domino prestat pro servitio, militari nempe, et impendendo, pro quo interdum ab eo predia et feuda obtinet. Vetus Consuet. Norman. cap. 29. *Hommage de foy et de service, est quant aucun recoit aitre a homage, a luy garder foy, ou soy a combattre pour luy, se mestier est, ou a faire aucun tel service.* Regiam Majestatem lib. 2. cap. 65. § 1. *Fiant autem homagium de terra, de tenementis liberis tantummodo, de servitiis et redditibus tantummodo, de servitiis suis commendando commisit.*

Haud ingrata forte erunt que ad demus ex antiquo Glossatore in verba Consuetudinis mox laudata: Et fuit cet homage constitut, pour ce que quand aucuns a passé age comme de soixante ans, ou qu'il est debilité d'aucun membre, il n'est pas habile pour combattre. Et pour ce fut établi que s'il étoit accusé d'aucun cas, qui par gage de bataille se deut terminer, qu'il pourroit mettre champion qui feroit le fait pour lui, à ses perils et dépens, et pour ce fut constitué et établi homage de foy et de service, et en souloit on anciennement plus user, que l'on ne fait, car on combattoit pour plus de cas,

qu'on ne fait pour le présent... et doit l'en savoir, que quand un champion faisoit gage de bataille pour aucun autre accusé d'aucun crime, se le champion étoit desconfit, feut par soi rendant en champ, ou autrement, c'est pour qui il combattoit étoit pendu, et fouaisoit tous ses biens et meubles et héritages, ainsi que la Coutume declaire, aussi bien comme cil propre eut été d'confit en champ, et le champion n'avoit nul mal et ne foraisoit rien, etc.

HOMAGIUM CAMPESTRIS. Vide Campiones.

HOMAGIUM RACHATUM. Certa pecunie quantitas, quam heres vassalli demortuo domino prestat pro obtinendo feudo paterno: idem quod *Relevium*. Charta ann. 1386. de Aquariatu de Talmundo: *Item altam et median justitiam et omnes jus altie et medie justitie, quam et quod habemus in villa, et parochia de Olena, una cum comodo et emolumentis que Rachatis Homagiorum nobis facto Abbati debitorum in villa et parochia de Olena.*

Homagia non modo a Viris Feudalibus ac nobilibus habebant, sed etiam ab hominibus de corpore, seu servis. Tabular. S. Germani Parisiensis sub Hugone Abbate: *Ut super quibusdam injuriis, quas nobis fecerat, sicut homo de corpore responderet, Hominiis et fidelitatem, quam prescriptis audientibus et videntibus fecerat, denegavit, etc.*

Inde est quod ejusmodi homagium Corporeale vocabant. Charta ann. 1265. in Chartular. Latiniac. *Recognoverunt etiam semetipsos esse hominem et feminam de corpore... et hactenus fuisse dictorum Religiosorum et precessorum ratione Homagii Corporalis, manum mortuam et foris homagium cum precessoribus suis debere.*

HOMAGIUM et HOMINIA, pro territorio, intra quod Hominia, vel servitia quisvis, etiam operam, domino debentur. Charta Waldensis Comitis apud Spelmann: *Noverrit universitas vestra, me reddidisse Deo et S. Marie et S. Jacobo de Waldens et Monachis ibidem Deo servitibus tatum Homagium in villa de Waldens, a cruce de Nuport, super ripam versus Cantburg, vid. in hominibus et eorum servitiis, et in omnibus ad eos pertinentibus, etc. Liber Homagii sect. 317. *Hereticus Rex... si Abbas de Ramsey poterit monstrare, quod nullus antecessorum suorum operaret ad Homagium Eccle. et Dioc. Constant. f. 17. *Heredes Laurentii Thomassin (debent) unum quatuordecim frumenti, II. den. II. gallin. Homagium. Johannes Leiret dimidium bussellum frumenti pro quodam herbageamento et Homagio. Et fol. 28: Rector habet manerium presbyteratus... II. sol. et IIII. gallinas, et unum gallin. et duo Homagia pro curatis elemosynis. Charta ann. 1298. in Chartul. Domus Dei Pontisarr. *Possidebant in feodum a domino Rege Francie... videlicet circiter unum arpentum vineis in clauso de Mello... Item VII. Homagia.]****

Homage, eadem, ut videtur, notione, in Cod. MS. eccl. Camerac. de feud. episc. *Item ledit feifor doit avoir cause de son dit feif vingt Homages tenus de lui, desquelles Homages il doit avoir le quint denier, quant on les vent ou met de main à autre.*

HOMAGIUM, Sacramentum, juramentum, in Legibus Aragonens. apud Blancam, pag. 771.

HOMINIUM, Securitas culvis data cum

sacramento. Vide Rodericum Toletanum l. 7. de Rebus Hispan. cap. 28.

HOMAGIUM, Securitas data cum sacramento. Consti. MSS. Jacobi II. reg. Aragon. ann. 1306. *Et jurent super edicta Dei Evangelia et faciant Homagium nobis, quod bene et legaliter inquirent contra dictos officiales, et condempnent vel absolvant ipsos secundum justitiam et eorum bonam conscientiam.*

HOMINIUM, Clientela professio. Miracula S. Aigulii s. 2. Bened. pag. 672. *Qui ab infirmitate quam triennio sustinuerat perfecte curatum se sentiens, sponte sancto Martyri Hominiis miles dedit, concessi et feodavi Roberto de Jumellis escuero meo pro Homagio suo et servitio quod mihi fecit, xl. solidos annui redditus.* Alia ann. 1243. ex Chartoq. reg. Aragon. *Ego Baldwinus miles... vendidi illustri domino meo Roberto comiti Aragonis Homagium domini Egidii militis de Mailly, quod de me tenebat, centum et sexaginta libras Parisienses, tali modo quo dictum Homagium de me tenebat.* Adde Libert. Villafranchæ ann. 1369. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 700. art. 9.

HOMAGIUM, Feudum superius, a quo alia homagio obnoxia dependent. Libert. Podii-Mirol. ann. 1369. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 312. art. 7. *Concedimus... quod quacunque persona, cujuscunque generis, dicitur loci burgensis, obitas, feoda gentilia ac redditus, usque ad summam trescentarum librarum reddituum, et sine fortalicio et Homagio, emere et arguere... possit.*

HOMAGIUM prestitum pro officis et dignitatibus ecclesiasticis. Chartul. episc. Paris. fol. 139. *Anno Domini 1273. die Martis ante festum beati Dionysii, magister Robertus de Frowilla parisiensis Parisiensis fecit Homagium dom. Paris episcopo Stephano de presbiteria Paris.*

HOMAGIUM, Oblatio, que fit intra Missarum solemnia pro defunctis. Charta Theob. comit. ann. 1228. in Chartul. Campen. ex Cam. Comput. Paris. *Contra Galcherum de Estrepeo. Robertum de Wanois, qui res fuerunt de morte dicti Eustachii, et amicos coadjutores eorum, etc. Concesserunt etiam ipsi Galcherus et Robertus, quod ipsi faciant cantare Missas et facere Homagia ad dictum meum. Nisi Homagia ibi intelligas de conventionibus paciscendis inter homicidii reos et occis. heredes. Vide Hominium pro Emenda.*

HOMAGIUM, Præstatio quevis, etiam pecuniaria. Pactum inter Phil. V. reg. Franc. et episc. Tornac. ann. 1321. ex Cod. reg. 8148. 2. 2. fol. 89. v. *Item Homagium faucus marcelli et omnium camporum Tornacensium cum certis deventis ab ipsis debitis.*

HOMAGIALES TERRE, Ex nimirum que sub fide et hominio a Domino feudali tenentur. Terre Homagie, in Consuetud. Turon. art. 132. Privilegium Mathie Regis Hungariae apud Ludew. tom. 1. Reliq. MSS. pag. 510. *Monasterium cum suis Abbate, personis, villis, Terria Homagialibus et hominibus, sub nostre regie Majestatis... recipere, etc. Charta Wenceslai Regis Bohemii ann. 1418. apud eundem. Ludewig. tom. 6.*

pag. 87: *Præfatum castrum nostrum Hasersheim, alias cum valido archiepiscopi nostro expugnatum et acquisitum cum homagiis, oppidis, villis, thalonia, jura patronatus Ecclesiarum, censibus, etc.*

¶ HOMAGIALIS, Vassallus, qui ad præstandum domino feudali homagium tenetur. Chronicon Salzburgense apud Raimundum Duellium Miscel. lib. 2. pag. 161. Ad hoc etiam accessit consensus Capituli, Homagialium et præfectorum, qui ab eo tunc a juramento fidelitatis per eundem Bernhardum absoluti sunt. Litteræ Richardi II. Reg. Angl. ann. 1397. apud Rymer. tom. 7. pag. 835. Cum Rupertus senior Comes Palatinus Rheni deperit effectus Homagialis noster, pro termino vite sue. Et nos, primum considerans, et ita quod idem Dux Homagialis, assallus, et fidelis homo ligeus noster fiat, et deveniat, et existat, ac homagium eum, etc. Homagium Arenidionum Colonien. ann. 1397. apud eundem Rymer. tom. 8. pag. 1. Alia faciendū que et prout, fidelis assallus, Homagialis, et consiliarius domino suo facere tenetur et solet, etiam contra quoscumque. Homino et sacramento fidelis, in Charta ann. 1128. Append. ad Marcam Hispan. col. 1262.

¶ HOMAGIATUS, Eadem notione. Leges Norm. apud Ludewig. tom. 7. Reliqui MSS. Omnes Homagialis dominum suum debent plegiare et tenentur de debitis suis.

¶ HOMINIUS, Idem quod Homagialis. Charta fundationis Abbatis Villanove apud Lobinell. tom. 2. Histor. Britan. col. 327. Assignari quidquid habebam in toto feodo (Gardi)... et omnia que pertinent ad Comitatum inter Leyne et Bologne pro lxx. libris, exceptis Hominibus que retinui in manu mea ad servitium meum cum equis et armis faciendum.

¶ HOMINIUM PERDI, dominus pro defectu juris, id est, si vassallo iudicium suae Curie denegat, vel si feoniam fecerit, vel aliquid ad exheredationem tenentis sui, propter quod iusto iudicio debeat exheredari, quo casu ad domini capitalem dominum transit: ita Stablinmela S. Ludov. lib. 1. cap. 52. Petrus de Fontaines in Concil. cap. 13. § 8. Bracton. lib. 2. cap. 35. § 12. Plea lib. 8. cap. 16. § 27. Const. Sicul. l. 3. tit. 13. 17. [Statuta MSS. Caroli I. Reg. Sicilie cap. 132.] etc.

¶ HOMAGIUM GURPIRE, REDDERE, REMITTERE. Ex consuetudine Bellovaensis, ut ait Bellomanerius cap. 61. seu potius ex generali feudorum lege, non poterat vassallus dominum suum appellare, l. ad monomachiam Legibus receptam et statutam provocare, vel ad bellum diffidare, vel in iure de quovis crimine interpellare, priusquam suum gurpiasset Homagium. Adeo ut vassallus, qui dominum de crimine aliquo accusare volebat, eum deberet convenire, coramque suis Paribus hæc verba proferre: Sire, j'ay eie une pueche en vostre homage, et ai tenu de vous tex heritages en fief: et à l'homage et à la foy je renonce, parce que vos m'avez mesfet, auquel mesfet j'entens acquerrir vengeance par appel, l. Dominus, dñi est, quod in tua fide et tuo homagio persisti, et talia prædia in feudum te tenui: nunc vero eidem homagio et fidei renuntio, quia malefactum in me commisisti, de quo per appellum vindictam exigere decevi. Quo facto eum submonere seu citare in Curiam superioris domini debet, libique suum prosequi appellum. Quod si ante appellum, feodo et homagio non renuntiasset, non dabatur locus gagio duelli:

sed in emendam erga dominum cadebat, tanquam prolati in eum contumeliam reus, pour lui avoir dit venie. Id etiam attigit vetus Consuetudo Normannicæ cap. 84: *Lon doit savoir, que aucun ne peut appeller de felonie son Seigneur, à qui il a fait hommage, ne le Seigneur son doit porter à l'autre. Mais se le Seigneur veut ainsi styr son homme, il convient qu'il luy rende son hommage, ains que il lui offre son gage de l'appeler, et l'homme aussi: et se le Seigneur enchieit, l'homme ne tendra jamais de lui la terre, ne le fief ne tendra jamais de lui la tendra nuient du Seigneur que il est fardessus... Et se l'homme est vaincu, la terre remaindra quitte au Seigneur. Bracton. lib. 2. cap. 85. § 12. Nem reddere poteri domino suo Homagium suum, simul cum tenemento, propter capitales inimicitias, ut hieius prosequatur appellatus suum, et sic dissolvitur Homagium. Adde Fletam lib. 3. cap. 16. § 85. Ricardus Hagustalensis de bello Starlardico pag. 321: *Itaque Robertus reddidit Homagio, quod ei fecerat, ad suos socios reversus est. Matthæus Paris. ann. 1188: Tunc Rex Anglorum Regi Francorum fecit Homagium, quia in principis huius querere Homagium suum reddere regi Francie. Eiusmodi redditionum homagii exempla et formulas proferunt passim, Nicol. Trivetius ann. 1294. 1296. Henr. Knyghton. pag. 2477. 2487. 2497. 2501. Thom. Walsinghamus pag. 61. et 67. 133. Henegus apud Chappavill. tom. 2. Hist. Leod. pag. 228. Rodericus Toletan. lib. 7. Hist. Hispan. cap. 7. 83. Inventarium MS. Chartophylacii Regii. Laytie. Flandres. Coffre v. tit. 20. Coffre 3. Sac. 2. tit. 23. etc. Vide præterea Leges Alfonsinas parte 4. tit. 25. legibus 7. et 8.**

¶ HOMINIUM REMPERE, Sugerius in Ludovico VI. cap. 2: *Quo siquidem tempore inter B. Dionysii Adaph Abbatem et Burchardum nobilem virum Dominum Monorenciensem accidit quadam contumeliositas, que in tantum ebullierunt irrationis molantiam, ut rupio Homino inter defoderatis armis, bello, incendio concertaretur.*

¶ HOMINIUM REMPERE, Sugerius in Ludovico VI. cap. 2: *Quo siquidem tempore inter B. Dionysii Adaph Abbatem et Burchardum nobilem virum Dominum Monorenciensem accidit quadam contumeliositas, que in tantum ebullierunt irrationis molantiam, ut rupio Homino inter defoderatis armis, bello, incendio concertaretur.*

¶ HOMINIUM REMPERE, Sugerius in Ludovico VI. cap. 2: *Quo siquidem tempore inter B. Dionysii Adaph Abbatem et Burchardum nobilem virum Dominum Monorenciensem accidit quadam contumeliositas, que in tantum ebullierunt irrationis molantiam, ut rupio Homino inter defoderatis armis, bello, incendio concertaretur.*

diffiduciatu qd eo, sicut prius fui per Dn. Episc. Menevianem. Et infra: *Unde aperte didici, quod nullam pacem voluit mihi observare, cum post pacem deterris me pertractaret. Unde homo meus non fuit, sed ab ipso homagio per ipsum absolutus. Adde eundem ann. 1283. 1284. pag. 281. 273. et Thwrocium in Uladislao cap. 84.*

Est præterea alia homini ex solo arbitrio apud Danos gurpenti ratio, de qua Sueno in Legibus Castrensibus cap. 7. *De ministerii resignatione. Illam etiam non prætermisit antiquitas formam instituta, qua et principis majestas illibata, et militis non esset honor imminutus, si ad alterius se quis transferret hominum. Statuit ergo in Circuacionis perit Militis notitiam affectantia, duas committiones ad dominum, cuius se domino erueret cupit, obsequandis esse, qui et si hominum cum servitio illius renegent, et sic abique contumelias cerecundia, dominique offensa, poterat unaqueque ad alterius hominum libere conolare.*

¶ HOMAGIUM EVANESCERE dicitur, cum prædium vel feudum ad Regem devolvitur, quia Reges nulli consueverunt facere Hominium. Id pluribus probamus in Historia Comitum Ambianensium, (pag. 388. edit. ann. 1840.) quam dudum absolvimus, prælo proinde paratam, cum altera Comitum Pontivi.

¶ Quod de rege erga subditum intellegendum est, paulo enim ante rex Aragonum hominum præstat episcopo Magalonensi. Imo ex subditi concessione illud se non fecisse agnoscunt etiam reges nostri. Pactum inter Philipp. Aug. et episc. Ambian. apud Brussel de Usu feud. pag. 152: *Voluit hæc Ecclesia et benigne concessit ut feudum suum absque faciendo homino teneremus, cum utique nemini facere debeamus vel possimus. Aliud inter eundem reg. et episc. Morin. lib. 1. Noverrit miserari quod Lambertus Morinensis episcopus nos et successores nostros absoluit et in perpetuum quitos dimisit ab homagio, quod sibi facere debebamus de feodo Hedin. Sed nec tunc omnino evanescebat homagium: nam aut vassallum exhibebant, qui illud præstaret: aut de eo paciscebantur, donum aliquid in homagii recompensationem assignantes.*

¶ Charta Steph. episc. Noviom. ann. 1218. in Reg. 81. Chartoph. reg. fol. 38. v. *Cum secundum usum et consuetudinem lacenus approbatam, prædecessores karissimi domini nostri Philippi illustris Francorum regis nulli consueverint facere Homagium, in recompensationem homagii, quod domini Yrromandis debebant nobis et ecclesie Noviomensi, ipse nobis et successoribus nostris Noviomensibus episcopis dedit et concessit, in perpetuum augmentum regalium, quidquid habebat apud Laceniacum, cum pertinentiis suis. Charta ann. 1284. in Chartul. eccl. Lingon. ex Cod. reg. 6188. fol. 3. v. *Philippus rex Francorum primogenitus Dei gratia rex Navarre, Campanie et Brise comes palatinus... Notum facimus quod nos de rebus, quas ratione karissimi consortis nostre Johanne hæreditis Campanie tenere debeamus in feudum ab episcopo Lingonensi, Homagium fecimus venerabili in Christo patri Guidoni D. G. episcopo Lingonensi, hoc acto quod si contingat nos ad successionem regni Francorum venire, evanesceat Homagium, et nullius firmitatis existat: ita tamen quod eidem episcopo, vel illi qui tunc erit**

episcopus Lingonensis, tenetur dare sufficientem vasallum; qui res tenet feudales, et ipsi episcopo homagium faciat de praedictis, vel super his amicabiliter componere cum eodem. Eadem rursus leguntur in Gh. Ludov. primogeniti Phil. Pulcri ann. 1308. ibid. fol. 4. r.

• Eo quoque gaudebant privilegio milites, cum feudum possidebant ab alio dependens, quod rusticus vel homo in nobilis deinceps acquirere, et iudicatum legitur per Arestum ann. 1280. in Reg. Olim parlam. Paris. fol. 110. v. Dominus Amalricus de Melduno miles tenebat quendam feudum a quodam armigero consanguineo suo. Johannes Frogerii burgensis Parisiensis partem ipsius feodi emittit ab ipso armigero, partem aliam permutavit cum eo. Idem Johannes petiit ab eodem Amalricus quod veniret ad homagium ipsius de ipso feodo, sicut erat in homagio istius de ipso feodo. Idem Amalricus volebat eidem facere homagium, cum ipse esset miles, et ipse Johannes esset rusticus, et maxime quia huiusmodi feudum non darentur ipsi Johanni de hereditate sua, sed illud acquisivisset. Tandem partibus super hoc potentibus ius curiae determinatum fuit quod ipse Amalricus non tenebatur facere homagium eidem Johanni.

• Qua ratione vero dicatur abbas compendensis non posse hominum facere. Meldensi episcopo, prorsus ineluctat: nisi abbas dignitati minime congruum putes, ut pro sui monasterii officio clientelam profiteatur. Charta ann. 1184. in Chartul. S. Corn. Compend. fol. 174. r. col. 1. Notum fieri volumus... quod inter Meldensem episcopum et thesaurarium Compendensis ecclesie, dominum videlicet Philippum fratrem regni, diutina fuerat controversia de quadam annona, quam praefate Compendensis ecclesie matricularii in decima Nantioii accipiebant. Si quidem Meldensis episcopus annonam illam satisfaceret, quia de suo erat feodo, et praenomatus thesaurarius ei hominum inde facere volebat. Praedicta igitur controversia in hunc modum compositionis est terminata. Abbas Compendii in cuius manus thesauraria devenit, quia hominum facere non potest, Meldensis episcopo annuatim persolvat in festo beati Stephani mensis Augusto decem solidos... Matricularii vero suam libere habeant annonam.

• HOMAGIUM INTRARE. Clientelam domino proferri. Charta ann. 1275. in Chartul. ep. sc. Paris. fol. 144. Et hoc homagium facit propter defectum alterius, qui dictum homagium intrare debet, et quoque dominus episcopus de dicto feodo alium homagium habeat. Intrare in homagium, in Invent. Chart. reg. ann. 1083. fol. 111. v. ex Bibl. reg.

• HOMAGIUM PLACITARE. Illud in iudicio discutere et exigere. Charta Ric. I. reg. Angl. ann. 1198. inter Probat. tom. 2. Annal. Praemonst. col. 83. Concessimus etiam eis ne aliquis officialium nostrorum praesumat hominia eorum placitare sine aperta rationabilique causa de illo distringat.

• HOMIPLAGIUM. Cum quis homini plagas infligit. Leges Henrici I. Regis Anglor. cap. 80. Si quis in domo vel in Curia Regis fecerit homicidium, vel Homi- plagiis, de membris componat.

• HOMINATIO. Idem quod Hominium, Professio fidelis et obsequii, quam homo seu vassallus domino suo feudali praestat. Charta Rob. vicecom. Bles. ex Tabul. Miclac. Hec praedicta concedo

ita duntaxat, ut Hominationem eorum non amittam.

HOMO. Homines appellati, iamuli, actores, procuratores, custodes, etc. Ita usurpant Senator lib. 10. Epist. 5. Ausonius Epist. 22. Pactus in Paneg. Symmachus lib. 2. Epist. 30. lib. 3. Ep. 27. lib. 5. Ep. 54. Greg. M. lib. 3. Ep. 37. lib. 6. Ep. 9. Jurisconsulti, et alii passim, ut omittam veteres. Vide Cujacium lib. 8. Observ. cap. 14. Jacob. Gothofr. ad Cod. Theod. etc. Hinc Homines generatim posterioribus saeculis dicti quibus alterius dominio quavis ratione subjecti, seu essent in servilis conditione, seu ingenui, sed obsequii ac servitii nexu, superioribus dominis, atque adeo sub Principibus ratione, debitis fidelitatis subditi.

Prioris speciei Homines sunt, quos Denarios, Chartularios, Ecclesiasticos, Fideles, Regios, de Corpore, Pertinentes, et ejusmodi nominati, ut alterius Commendati, Casati, Feudales, Exercitales, Franci, Romani, etc. qui nullo scilicet viliori servitutis nexu, sed ex fidelitate, vel ex obsequio dominis suis quodammodo subsunt. De his sigilla im agimus in singulis epithetis.

Triplicem porro hominum liberorum, etiam si subditi, conditionem observare est ex Lege Longob. Alii enim prima, alii mediocria, alii denique minima et infima sortis erant, pro fortuna ac facultatum modo. Prima meminit lib. 1. tit. 3. § 21. [Luitpr. 62. (6, 9.)] Consuetudo enim est, ut pro minima persona, quae exercitatus homo invenitur esse, 150. sol. componantur, et pro ea, qui primus est, 300. sol.

Mediocris persona. Glossae antiquae MSS. Pauper, mediocria. Habentur non semel in Legibus Wisig. lib. 9. tit. 2. § 8. lib. 12. tit. 2. § 15. in Legib. Burgund. tit. 2. § 2. tit. 26. § 2. et in Addit. 1. ad easdem Leges cap. 14. Medii Alemanni, in Legib. Alem. tit. 68. § 4. Ita passim in Cod. Th. mediocres, pro pauperioribus ac infima respectu potentiam, dicuntur, in leg. 3. 4. de Extraord. muneribus, (11, 16.) paupertate mediocres, in leg. 14. de Censuris. (13, 11.) mediocritas, pro paupertate, in leg. 27. de Annona, (11, 1.) etc. et in hac Inscriptione, Lugduni: D. M. Juliae Valerianae vet. ex leg. 1. M. Juliae Materna conjugii incomparabili memoriam posuit e mediocritate sua, et sub ascia dedicavit, Julius Firmicus lib. 1. Mathes. cap. 7. Mediocres in vita, et qui neque facultatibus abundant, etc.

Homines denique minores, in Legibus Longob. lib. 1. tit. 14. § 7. [Luitpr. 82. (6, 29.)] qui nec casas nec terras habent, qui et minime personae, cuiusmodi sunt exercitales homines, ibidem tit. 9. § 21. minime maximeque in 1. un. Cod. Th. de Grege domin. (10, 6.) Vide Manus. Sed praesertim unice et nude.

Homines appellari crepere, vassalli et clientes, qui ratione beneficiorum ac feudorum dominis suis, speciali ad id facta professione, quae ex hoc hominum, seu militum, vel placitorum, aut quodvis aliud debebant, qua quidem notione vocem Homo usurpant passim Consuetudines nostrae municipales, quarum locos indicavit Raguellus. Annales Francor. Fuld. ann. 884. Ibi inter alia veniens Zwentiboldus Dux cum principalibus suis, Homo, sicut nos est, per manus Imperatoris efficitur, contestatus illi fidelitatem iuramento, etc. Anno 887. Quem Imperator... honorifice

suscepit ad Honinem, sibi que ad opticum filium eum injunxit. Acta Episcoporum. Genom. pag. 244. Venientes ergo parati auro et argento et vestimentis nobilibus ad praedictum Regem Francorum gloriosissimum Carolum, deprecati sunt, ut sui mererentur effici Homines: qui et quadam humana cupiditate illius suscepit eos, et eorum beneficia sua largitione habere promisit. Vita S. Remberti Archiep. Hamburg. an. 27. Ut per manus acceptionem Hominum illum Regis fieri, et inter Consiliarios ejus collocari obtinuit. Eadmerus lib. 2. Vitae S. Anselmi Cant. Arch. cap. 38. Homo Ducis (Rogerii) Rogerus Comes de Sicilia. Vetus Charta apud Bestium pag. 389. Amovuit Hugonem, ut ferret Henrico supradicto Bernardo pro ipsam partem de castro, qui fuerat patri suo: Et infra. Promisit ei Comes sicut debet senior suo Homini rationem vel finem, etc. [Charta ann. 1248. ex Hist. Mediani Monasterii pag. 281. Noverint universi praesentes litteras inspecturi, quod ego Hugo de Farvapastra Comes, cum Homo illustrissimi viri Mathaei Ducis Lotharingae, et Marchionis de terra Berkeim, sicuti bonae memoriae D. Philippus de Hilberwillari de dicta terra Homo suus erat. S. Bernardus Epist. 30. ad Theobaldum Comitem Campaniae Edit. Mabillonii ann. 1899. tom. 1. col. 51. Ipsa est uxor Belini illius Hominis vestri.] Anna Comena in Alexiade: Ηδου παροχησιν εδωρον αυτοσ γενεθλα. Sic passim.

• Charta ann. 1103. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 351. Dominus Montispessulani habuerat Hominem suum in omnibus placitis Montispessulani. Homs, pro, Homme, in Statul. S. Ludov. cap. 23. 26. et alibi passim. Vide alia notione supra in Honata.

• Homo, pro Subditus, Gall. Sujet, qui principi suo ratione fidelitatis strictus est. Chron. Th. Otterbourne edit. Hearne. pag. 76. Monachus Cantuar. esse profugavit (Joannes rex) et bona eorum confiscavit: qua etiam de causa papa Homines Johannis ab ejus fidelitate absolvit.

• Homo dicitur etiam de femina, quae alicui domino homagii praestata longe subiecta est. Charta Bald. dom. de May et de Estrées ann. 1341. in Chartul. abb. Montis S. Mart. l. ch. 36. Cum mulier nobilitate Joia vidua, domina de Wallaincourt, Homo nostra, etc.

• Homo, pro marito, quomodo Homme Galli dicimus. Gregorius M. lib. 6. Epist. 27. Quod vero scribitis, ut excellenter matrem filiae meae Gardiae et sanctissimae filiae ejus domine Theotiae, et magnificae earum Hominiibus Domino Maruo et Domino Christodoro scribere debeam, etc.

• HOMINES AD ARMA. Cataphracti equites, nostris, Hommes d'armes. Joannes Fortescutus de Laudibus Legum Angliae cap. 35. Reminiscere... qualiter villas et oppida regni Franciae frugum opulentissima, dum eidem peregrinabaris, conspexisti Regis terrae illius Hominiibus ad arma, et eorum apud ita onusta, ut vix in eorum aliquibus quam magnis oppidis tu hospitari valebas, etc.

• HOMINES DE CAPITIS. Hi plerumque intelliguntur qui manumissi fuerant sub conditione operarum, servitii, aut census annui. Vide Capitales Homines.

• HOMO CAPITIS. Idem qui de Capite. Arest. ann. 1311. in Reg. Olim parlam. Paris. In villa S. Quintini, quando aliquis Homo capitis suspectus de aliquo maleficio, etc.

• HOMINES CASATI. Spelmano, qui in adibus serviunt. Capitul. lib. 5. cap.

136: *Biduanas omnes fiant, tam Episcopi, Monachi et Moniales, quod Canonici, et eorum infra Casa Homines. Vide Casati.*

◦ **HOMO COACTUS**, servituti glebarum obnoxius. Charta ann. 1221. ex Chartul. Campan. fol. 130: *Item (dicit comes) de hominibus coactis, ut redimerent escheatas.*

◦ **HOMO AD COLLUM**, Qui onus ad collum portat, in Libert. Clarim. an. 1248. tom. 5. Ordin. reg. Franc. pag. 600. art. 13.

◦ **HOMO COMMENDATUS**, Eadem Spelmani, qui se in manum alterius commendavit, causa patronatus. Lex Ripuar. tit. 72. § 1: *Homo commendatus, vel fugitivus, etc. Quamam vero fuerit eorum conditio discrete est in voce Commendatus, qua n. videsis.*

◦ **HOMINES CONDITIONATI**. Vide supra Conditionati.

◦ **HOMINES DE CORPORE**, Servituti glebarum obnoxii, qui censum debent de capite, Capite censu. *Hominibus de corpore, ascriptis sui glebe affici, aut alterius servituti conditionis, in Statuto Philippi Pulcri anno 1302. pro reformat. Regni art. 63. Charta Philippi Aug. Regis Fr. 1180. pro Ecclesia Aurelian. Servos et ancillas, quos Homines de corpore appellamus, ab omni iugo servitutis absolutimus.* Bulla Gregorii IX. pp. ann. 1240. in Histor. Monast. S. Mariae Suession. pag. 451. *Originarii Monasterii vestri, quos Homines de corpore patris censum appellamus.* Charta Amalini Abb. Silve Majoris ann. 1277. in Tabular. Campan. lib. Th. pag. 281. *Si dominus hominis illius juramento trium Militum et trium aliorum proborum hominum probaverit, quod ille sit Homo suus de corpore, et quod cum pro voluntate sua erit hominem de corpore talliabat.* Arestum Paris. 28. Jan. 1319: *Proponebat, quod dicta Agnes est femina sua de corpore talliabilis de alto et basso ad voluntatem, et astricta eidem Militi, videlicet ad tallias, formamartium, et mortuum intantum, et alias redhibentis, etc.* Consuetudo Vitriac. art. 145. *Fora Homines et Femmes de corps sent au baillage de poursuite, en quelque lieu qu'ils aillent demeurer, soit lieu franc ou non, et les peuvent les Seigneurs esclamer, et faire reclamer, si bon leur sentie, car tels Homines et Femmes de corps sont censés et repues du pied et partie de la terre, et se baillent en aveu et denombrement par les vassaux, avec leurs autres terres.* Adde Chartam Communitatis S. Quantini ann. 1136. Historiam Ecclesie S. Aniani in Probat. pag. 100. 101. Doubletum pag. 907. Pithurum ad Consuetud. Trecentem pag. 14. etc. Vide Capitale et Manumissio.

◦ **HOMINUM CONDITIONEM** apprime describit Inquisit. ann. 1283. in Reg. parlam. B. Mart. h. om. *Decanus et capitulum Paris intendebant probare quod Johannes de Civitaco est Homo de corpore ecclesie B. Marie Paris. Homines autem de corpore intelligunt, secundum consuetudinem huius patrie, in quibus ecclesia Paris. habet ista jura que sequuntur: videlicet manumortuam, formamartium, quod non possint promoveri ad clericatum sine licentia capituli: item quod commutantur cum aliis hominibus de corpore aliorum dominorum, persona pro persona: item non habent illam liberam testamenti factionem, quam habent liberi homines iuris patrie.*

◦ **Humanitas** tamen interdum cum isdem actum est, ut colligitur ex Charta

Gulardi archidiaconi Trece. ann. 1215. in Chartul. Campan. ex Cod. reg. 5993. fol. 27. r. *Blancha illustris comitissa Trecentis ad multas preces quas ei fecimus, nobis, accommodavit Stephanum cutellarium et Mariam uxorem ejus, homines suos, ad servendum nobis quamdiu uterimus ad expensas eorum, tali modo quod... post decessum nostrum ad dominam comitissam et ad heredes suos, tanquam Homines eorum de corpore sine contradictione aliqua revertentur. Concessit autem dicta domina comitissa pro servitio, quod nobis schidebunt predicti Stephanus et Maria, ipsos fore liberos ab omni tallia, tolta, demanda et exactione, per duplos solidos singulis annis ipsi comitisse, vel mandato ejus in festo S. Remigii perarcendas. Et quidem Homines de corpore aliquando appellati videntur, quod operas manuales tantum gerebant.* Charta ann. 1252. ex Chartul. Campan. in Cam. Comput. Paris. fol. 432. v. col. 1: *Promittentes per fidem suam in manu nostra prestitam, quod nec in corpore dicta uxoris nec corporibus suorum heredum natorum de suo corpore et nasciturorum, ratione alicujus servitutis, et heredes sui aliquid in vesterum reclamabunt.* Vide infra **Homines de suis manibus**.

◦ **HOMO LIGIUS DE CORPORE**, Qui censum de capite domino debet, nulla facta reservatione. Consuet. Tolos. rubr. de Homagiis n. 7: *Si aliquis Homo Ligius de corpore et catalagio, vel de corpore sine catalagio, qui sit alicujus domini, contrahat matrimonium cum aliqua muliere que sit libera, etc.*

◦ **HOMINES CUBANTES, ET LEVANTES**, (Mansionarii, manentes, Gall. Levans et Couchans.) Vetus Inquisitio in Regesto Philippi Aug. Herouvaliano: *Abbas cum requisivit tanquam hominem suum Cubantem et Levantem. Vide Levantes et Cubantes in Levare.*

◦ **HOMINES ECCLESIASTICI**, (In servitium alicujus Ecclesie ascripti,) in Lege Ripuar. tit. 10. § 7. tit. 11. § 3. tit. 18. § 3. tit. 19. § 2. § 3. tit. 22. in Capitul. Caroli M. lib. 5. cap. 151. [§ 383] in Capitul. Caroli C. tit. 21. c. 14. Ecclesiastica femina, in Leg. Ripuar. tit. 14. § 1. qui in Capitulis Caroli C. tit. 9. cap. ult. *Mancipia Ecclesiastica dicuntur. Capitulare Compendiense Caroli C. ann. 888. cap. ult. Neque mancipia Ecclesiastica quisquam nisi ad libertatem commutet, videlicet ut mancipia, que pro Ecclesiastico dabuntur, in Ecclesie servitute permaneant, et Ecclesiasticus Homo, qui commutatus fuerit, perpetua libertate fruatur.* Testament. S. Remigii apud Flodoardum lib. 2: *Vitis ploniam super vineam meam... possidebunt, cum Melanio vititore, quem do in loco Ecclesiastici hominis Albovichi, etc.*

◦ **HOMINES EXERCITIALES**, Milites qui militant in exercitu. Leges Longobard. lib. 1. tit. 9. § 21. [§ 69.] *Consuetudo enim est, ut pro minima persona que exercitatis Homo invenitur esse, 150. sol. componant, et pro eo qui primus est 300. sol. Leges Wisigoth. lib. 9. tit. 2. § 9: Si quisque exercitatum in eandem bellicam expeditionem proficiens, minime Ducem secutus fuerit, etc. Vide Exercitales.*

◦ **HOMO PRO FALCE**, Qui operam cum falce prestare debet. Libert. Clarim. ann. 1248. tom. 5. Ordin. reg. Franc. pag. 601. art. 27: *Insuper, qui contumaciter ad corveiam faciendam non venerit, Homo pro falce debet sive deniers. Vide supra Falcatio.*

◦ **HOMO FIDEI, Homme de foy, Vassalus**, fidelis sacramento astrictus, in Charta ann. 1363. tom. 4. Ordin. reg. Franc. pag. 529. Vide infra **Homo Homagii**.

◦ **HOMINES FISCALIS ET FISCALINI**. Vide in Fisco.

◦ **HOMINES FRANCI**. Vide Franci.

◦ **HOMINES FRANCIGENÆ**, Franci, in Charta Sancti comit. pro fundat. S. Severi in Vasconia. Vide Franci.

◦ **HOMO FRUMENTI**, Qui præstationem frumentariam debet. Declar. Joan. de Sacrocæsare milit. ann. 1318. in Reg. 112. Chartoph. reg. ch. 6: *Item pour ce que li Homme du froment lient une fois plus et autre moins, et pour ce que nous levons donner à mangier et à boire à ceux qui doivent ledit froment, etc.*

◦ **HOMO GENEROSUS**, Nobilis, ingenius. Charta ann. 1407. ex Cod. reg. 8387. 4. fol. 36. r.: *Mandamus preterea tenore presentium... omnibus et singulis generosis et plis Hominibus et habitatoribus dictarum terrarum, quantum denarium supradictum in eorum verum dominum recipiant et ei obediant.* Apud Catalonios **Homo generosus**, idem qui mox **Honoratus**.

◦ **ESCAPES GUERRA**, Militaris, vulgo *Homme de guerre*. Guill. de Podio-Larentii in Chronico: *Si quis etiam Homo de guerra gradens cum eis inveniretur ab hostibus tutus erat.*

◦ **HOMO HOMAGII**, Vassallus homagio obnoxius. Charta Joann. abb. Maurillon ann. 1346. ex Cod. reg. 9861. 2. 2. fol. 38. v. § 1. *Item (habeo) viginti quatuor vel circa milites et armigeros in Homines fidelitatis, homagii seu vasallis.* Inquisit. ann. 1449. ex Tabul. D. Vencias: *Interrogatus an cognosceret dictum dominum testatorem, dicit quod sic, et bene debuit eum cognoscere, cum ipse testis esset Homo homagii dicti domini testatoris.*

◦ **HOMO HONORATUS**, Civis præcipuus, qui in dignitatibus urbis constitutus est et inter nobiles quarti ordinis apud Catalonios, ut et **Homo de paratico**, annumeratus. Consule Disquisit. histor. D. Xaupi de Civibus honorat. Barcin. et Perpin. Constit. Jacobi II. reg. Aragon. ann. 1321: *Intelligimus de hominibus de paratico sive de genere militari, et de Homine honorato civitatis vel ville.* Alia Petri III. lisdem reg. Aragon. ann. 1329: *Et si forsan contigerit quod aliquis haro miles, vel homo de paratico, civis, burgensis vel Homo ville honoratus, etc. Vide Honorati.*

◦ **HOMINES DE IMPERIO**, Qui intra imperii fines sub imperatoris ditione manent, in Charta ann. 1212. ex Chartul. Campan. fol. 444. col. 2. opponuntur **Hominibus de Potestate**.

◦ **HOMO INGENIUS**, perperam pro **Ingenius**, in Charta Phil. Aug. ann. 1184. ex Chartul. 34. bis. Chartoph. reg. part. 1. fol. 12. v. col. 2.

◦ **HOMO JUSTITIE**, Alicujus jurisdictioni et justitie subditus, Gall. *Justicia-ble*. Lit. admort. pro abb. de Chasses dicec. S. Flori ann. 1464. in Reg. 109. Chartoph. reg. ch. 418: *Item huius Homines de justitie moyenne et basse; et vault chacun homme en rente assise deux sols.*

◦ **HOMO LEGALIS**, Adolescens. Chartul. S. Joan. Angeriac. fol. 177. r.: *Quod si noluerit monachus fieri, succedant unum de filiis suis cum augmento quod faciam, non tamen infantem, sed Hominem legalem quinquedecim annorum ætatis aut amplius. Vide Legalis.*

◦ **HOMINES LEGITIMI**, Iidem qui **Boni**

vel *Probi homines*, illicet qui in placitis publicis iudicia exercebant. Charta ann. 1188. ex Tabul. capit. Car. not. : *Homines legitimi de ipsa terra, vidente ipso* (Ursione de Merlatio) juraverunt in capitulo quia iniusta hoc pedagium acciperet. Charta Phil. comit. Fland. ann. 1241 : *Si quis burgensis S. Audomari alicui pecuniam suam crediderit, et ille cui credita est coram legitimis hominibus et in villa hereditaria sponte concesserit, etc.* Interdum nude il significatur, qui ex lege idonei sunt ad aliud faciendum. Libert. Galv. mont. ann. 1247. tom. 8. Ordinat. reg. Franc. pag. 516. art. 7 : *Si vero de legitimis hominibus duellum factum fuerit, etc.* Vide *Legitimus*.

¶ **HOMINES LIGII.** Vide *Ligius*.
HOMINES LINEI, vel **LIGNEI.** [Hominiun membra ex ligno vel lino quae in bivitis et compitis a veteribus Gallis superstitiose collocabantur.] Vide *Pedes lignei in Pes*.

¶ **HOMINES MANUS MORTUAE.** Servi glebae. Vide in *Manus*.
HOMINES DE SUI MANIBUS, ad his qui nude *Homines* dicebantur distincti : unde fortassis intelligendi qui ad hominum manuum admittentur. Chartularium Aduense in Catalogo feudorum Castellaniae D. de Glans ann. 1262. Item *li Boiserans de Eduis sunt homines domini de Glans. Sed dominus de Glans recepit Guillelmum Boiserans in hominem de sua manibus.*

¶ **HOMINES DE MANIBUS SUIS.** Vide supra *Homines de Corpore*.
HOMINES DE MANSATA. Qui ratione alicuius mansi seu possessionis alicui domino subjecti sunt. *Homines de mansata seu servos ac manentes, cum eorum liberis et famulis, in Inventar. Ms. ann. 1306.* Vide in *Manus*.

¶ **HOMINES DE MANUPASTU,** Domestic. Vide *Manupastus*.
HOMINES SINE MEDIO, Qui nullo medio a Rege aliquod feudum tenent, in veteri Chronico Flandriae cap. 66.

¶ **HOMO MORTARIUS.** Gall. *Homms mortier*, qui pensationi, quae molta nuncupabatur, obnoxius est. Charta ann. 1808. ex Bibl. reg. : *Et se il avenoit que entre ledit chevalier et les siens d'une part, les hommes baniers ou motiers d'autre, eust contans, veut li roys que la querelle, etc.* Vide *Molts* 2.

¶ **HOMO MUNDI.** Epist. ann. 1890. inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 44. col. 1 : *Fuit dictum sibi per fide dignos et michi quod ipse (rex) erat a Beute extra Parisius, et quod homo mundi, qui vellet pro negotiis sibi loqui, non poterat intrare, et quod frustra iremus.* Phrasia Gallica, quod *homo au monde ne pourroit, etc.* Id est, nemo, nullus.

¶ **HOMO NATURALIS,** Instructus nature seu ea parte corporis, qua quis vir est. Lit. remissa ann. 1469. in Reg. 196. Chartoph. reg. ch. 82 : *Item Marotte mettoit sus au suppliant (son mary) qui n'estoit pas Homme naturel, ne capable de mariage.* Vide *Natura* 1.

¶ **HOMINES NOVI,** apud Spelmannum, qui novo donantur feodo.
 ¶ **HOMO DE PARATICO.** Vide supra *Homo honoratus*.

¶ **HOMO PEDES,** vel **DE PEDE,** Plebeus, infimae conditionis. Curia 2. gener. Terracon. sub Jacobo I. reg. : *Sicutimus quod omnes Homines de pede, tam rustici quam villani, sive sint nostri, sive ecclesiastici, etc.* Constit. MSS. Petri III. reg. Aragon. ann. 1351. *Et qui contraxerit, si miles vel homo paraticus, aut civis, aut homo ville honoratus fuerit, ad exilium decennii ex sola delatione absque spe venis contempnetur ; et si homo pedes fuerit, pugnum amittat.*

¶ **HOMINES PERTINENTES,** Eidem Spelmanno qui glebam adscribuntur, Servi feudales. Leges Longobard. lib. 1. tit. 16. § 8. [Aistulph. 6.] : *Si Homines Pertinentes sine voluntate domini sui hoc fecerint.* Leo Marsic. lib. 3. cap. 48 : *Familias hominum ad ipsum locum Pertinentes.*

¶ **HOMO DE PLASSA,** Hispanis *Hombra de plaza*, Homo publicus, praecipueque ac notus. Instr. pacis inter civis et burg. Narbon. ann. 1296. inter Probat. tom. 3. Hist. Occit. col. 380 : *Si aliquis homo... hujusmodi treugas frangens... presumptis, det homines pome... si fuerit miles, vel homo de plaza, D. solus Melgor, et si fuerit ministerialis, vel quilibet alia persona, C. solidos Melgor.*

¶ **HOMO DE PROSECUTIONE,** Gall. *Homme de poursuite*, Quem fugitivum dominus sequi et requirere ex jure potest. Lit. ann. 1388. in Reg. 136. Chartoph. reg. ch. 267 : *Johannem Villouph hominem dicti nostri prioratus esse dicebamus de corpore et capite, taillabilem et expectabilem de alto et basso, ac etiam de prosecutione et manumoriabilem.* Libert. ville d'Ecan ann. 1371. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 339. art. 1 : *Noz hommes et femmes de corp. manumoriabiles et de poursuite, etc.* Vide *Secia fugitivi in Fugaces*.

¶ **HOMO QUÆSTALIS,** *Queste* seu tributo obnoxius. Reg. Cam. Comput. Paris. sign. JJ. rub. fol. 19. r. : *Jurati dixerunt et recognoverunt ac esse Homines questales domini regis Anglie et ducis Aquitanie.* Vide in *Questia*.

¶ **HOMINES REGIS** vel **REGII,** Idem qui Fiscalini et Longobardis *Aldiones*, qui ad praedium Regis vel fisci pertinent. Lex Ripuar. tit. 11. § 3 : *Si quis Regio aut Ecclesiastico homini de quacumque libet re forciam fecerit.* Leges Caroli M. apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 107. [100. 109.] *Homo Regis, id est, fiscalinus, vel Ecclesiasticus, id est, lidus, interfecit c. solid. componatur.* *Homo Regis, Homine le Roy.* Ita se inscribit Johannes de Kieurchis Praepositus S. Quintini.

¶ **HOMO REGIS, id est, Nobilis,** in Jure Danico apud Ludewig. tom. 12. Reliq. MSS. pag. 181.

¶ **HOMO REMANENS IN PEDIBUS** s. i. s. Charta ann. circ. 1080. ex Bibl. Colbert. : *Emendat Bernardus de Aviciano Imbertus et suis totas malefactas quas Imbertus habet factas de ipso castello Enforas, post Imbertus ipsum castellum sibi abtulit, et ita tamdiu suus Homo remaneat in pedibus. Infra : Donec suus Homo permaneat in pedibus.* Id est, in fallor, quamdiu in ejus servitio militari perseveraverit.

¶ **HOMINES SANCTUARI,** Idem qui Ecclesiastici, ad Sanctos seu ad Ecclesiam pertinentes, Ecclesiarum tenentes. Vide *Sanctuarium*.

¶ **HOMINES SIGNI,** [Qui nostris dicuntur *Consuetudinarii*, seu *Coustumiers*, qui servitium domino debent.] Vide *Signum, servitium, in Signum*.

¶ **HOMO STATUS,** Gall. *Homme d'estat*, Liberae conditionis, qui sui juris est. Lit. remissa ann. 1381. in Reg. 120. Chartoph. reg. ch. 315 : *Lequel Hiel appella l'exposant sanglant villain, vers taillable dont ledit exposant, qui est Homme d'estat, et non pas de servie condition, douloit et courrociat, etc.* Vide infra *Status* 18.

¶ **HOMO TERRENUS,** Vassallus, tenens. Charta ann. 1098. tom. 3. Gall. Christ. inter Instr. col. 114 : *Nobilis vir Ingelramus Homo meus Terrenus castri. Lille, riensis dominus, etc.*

¶ **HOMINES VERACI,** Veraces, probi. Praeceptum Carolomanni Reg. ann. 770. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 33 : *Dum de hac causa sic ante nos fuit ratio deducta, et suam vel suis gauditionis, tam per sergagos Homines, quamque per confirmationis Regum cognovimus, justitiam ei reddimus.* Vide *Boni homines*.

¶ **HOMO VENDITUS,** Leges Malcolmi II. Reg. Scotiae cap. 3. § 1. et 2 : *Item ordinarunt pro sustentatione Justitiarum quilibet die itineris sui centum solidos.* Item Clerici suis, pro quolibet Homine amerciato, vel vendito, duos solidos : et pro quolibet homine mundato per assisam, pro tractu extra rotolos, 4. denarios. Ubi Skenæus hominem amerciatum intelligit, qui legitime citatus, ut in itinere seu Curia Justitiarum compareat, se non sinit, ideoque ratione sua contumacia amerciat, et multam solvit. *Hominem autem venditum, qui in itinere coram Justitiaro comparcat, crimen sibi obiectum, pro quo fuit attachatus, confitetur, et pro eo cum Justitiaro, certo quasi prelio interveniente transigit : ita ut alter scilicet vel penam pecuniariam pro crimine ipsa lege debitam redimat ; alter vero, nempe Justitiarus, haec eadem accepta pecunia ei vendat.* Vulgo *Compositionem* vocant.

¶ **HOMO,** Qui aliis servis praest. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 57. col. 1. : *Eurusus servus. Habet de terra arabili bun. V. sed pro tona wacartiam quod praevidet non solvit denar. sed facit curvadas et rigas, quantacumque sibi jussisset homo, et solvit pullos III. cum ovib.*

¶ **HOMO, Homonis,** pro *Homonis*, licentia plusquam Poetica. Hincmarus Rem. in Opusculis pag. 383 :

No tibi sis sapiens multum, quod caecat Homonem.
 Salomon Episcopus apud Canisium.

Tunc igitur veteram deponam Martyr Homonem.
 Omericus Vitalis lib. 6. pag. 626 :

Inter silvatas ubi pauper mansit Homonem.

¶ **HOMODULI,** *Conservi.* Laur. in Analt.

¶ **HOMOGENEITAS,** quid sonet apud Chemicos, docet Arnaldus in Rosar. MS. lib. 1. pag. 8 : *Tunc omnia ad suam naturam et Homogeneitatem primam sunt redacta : prima enim Homogeneitas omnium metallorum est argentum vivum.*

¶ **HOMOLEGIUS,** unica voce, Vassallus, qui fidelitatem domino feudali contra quemvis jurat, idem qui *Ligius*. Vide in hac voce. Charta Frider. II. Imper. ann. 1156. tom. 1. Corp. diplom. pag. 82 : *Sed si voluerit unum locare, poterit de suis vassallis seu Homolegiis, et coram illo secundum terminos praefixos rare potest, etc.* Perperam *Homogius* editum ex eadem Charta apud Pez. tom. 1. Script. rer. Austr. col. 1196.

¶ **HOMOLIGIUS,** in Charta Friderici I.

Imper. apud Mirum in Douglon. Belg. lib. 2. cap. 52.

HOMOLOGARE, quod est. Proferri. Tabularium S. Flori in Arvernis ann. 1268: Pro se et hominibus suis voluerunt et homologaverunt Deo et B. Mariae predictas decimas, id est, professi sunt se concessisse, etc.

AMOLOGARE, in veteri Charta apud Columbum in Manusca lib. 2. num. 49. Hodie

HOMOLOGARE vulgo nostri usurpant, pro Regiorum edictorum, aut Statutorum in Acta Parlamenti relatione: cuius quidem usus tum primum coepit, cum Joanne Rege capto et in Singliam abducto, Carolus filius Regni Vicarius, et Regens dictus est: litteris enim Regis, quibus ea dignitas Carolo attributa, adscripta haec verba leguntur in Regesto Parlamenti signato G et D: Lecta et presentata in Camera Parlamenti S. Martini an. 1356. cum ante haec tempora vix Regis litteras in Acta Parliamentaria relatas videre sit. Certe olim Principum edicta a Senatu confirmari solita docet Justinus Apol. 2. ubi de Edicto Imperatoris pro Christianis: Ταύτην δὲ καὶ τῆς συλλήγου δόγματι κορυφαίαν βούλοισιν. Martianus Capella lib. 1. pag. 15. dixit: Augustus fieri Jovialis deditum, cum castu Beorum attestante deponitur. Vide Cujacium lib. 1. Obsequ. cap. 13. [et P. Fabrum lib. 1. Semest. cap. 25.]

HOMOLOGO COLONI, in leg. 6. Cod. Theod. de Patrocinio vicior. (11,24): Vicis adscripti, et Homologo more gentilitio vocati: id est, gentes adscripti, qui praedictis certis additi erant, nec ab his excedere poterant: ἀπόλοι, deditum, conditionalis. more gentium ejusmodi servituti obnoxii, ex pacto ac conditione. Nam ἀπόλοι est confessio, professio, in Gloss. Graec. Lat.

HOMOPHAGUM. Vide in Hominum.

HOMOPHAGIA. Cruda comestio, ὁμοφαγία. Utitur Cassianus lib. 4. Instit. cap. 24.

HOMORARIUM. Vide Humerale.

HOMOUSIANI appellati ab Ariano Catholicis Fastidiosus Arianus in Sermo: Bipartitus namque pridem error interpreti, qui hactenus perditorum animarum vincens ad querendam veritatem errare non sinit. Homousianos asserentibus inseparabilem atque individuum Trinitatem, nec Patrem ingenitum Filii aut esse factorem. S. Fulgentius lib. contra eundem cap. 1: In illo autem profano sermone vocantur nos Homousianos, quod nos Arriani assolent nuncupare. Idem lib. pro fide Catholica adversus Pintam Ariarium: Verum quia quidam proprio spiritu actus, ejus fidei cultores Homousianos, vel Unisubstantianos vocandos esse praesumpserunt, etc. Intra: Magnum sane fidei crimen putant applicari Catholicis, cum ejus alumnos Homousianos vel Unisubstantianos appellant, quasi homousionem vel substantiam Deitatis vel altius ejus hominis vocabulum contineat, etc. Aude Victorem in Epist. ad eundem S. Fulgentium.

HOMOUSION, Quod est ejusdem substantiae. ὁμοούσιον. Nokteri Balbuli lib. Sequent. cap. 37. apud Bern. Pez. tom. 1. Anecd. part. 1. col. 41: Est unigenitus, via, vita, manus. Homousion. Gennadii Synopsis dogmatum Ecclesiae: Homousion, id est, coessentialis in Divinitate Patri Filii: Homousion Patri et Filio et Spiritus Sanctus et coessentialis.

HOMOSKENE, id est saltus in domum,

ex Gloss. MS. apud H. Wani. de Litt. Septentr. pag. 284. Vide Hamsoca.

HOMULLUS, pro Homulus, Homunculus, Homo. Gloss. Graec. Lat.: Ἀνθρωπίον, Homullus, Ἀνθρωπίον, Homulus, Homunculus. Dominio lib. 2. de Vita Matthildis cap. 12:

Platencium cujus didici Gubertes Homulles.

Et cap. 21:

[A et non ullus vacuus discessit Homulus.

[Odo in Carmine de varia Erpesti Bavariae Ducis fortuna apud Marfen. tom. 3. Anecd. col. 383.]

Et Regem quis ait ab eis interrogat, omnem Pollicitus cum pace fidem. [Leguntur Homulli.]

Vox Nota Lucretio:

[Brevia hic est fructus Homulii.

Utitur etiam Symmachus lib. 4. Epist. 33. ubi Juretus.

HOMULLULUS, apud Auxilium de Causa Formosi Papae tom. 4. Analect. Mabillonii pag. 613.

HOMULUS, in Ratherii Veron. Episc. lib. Apologet. tom. 2. Spicileg. Acher. pag. 233. Distare quid inter hominem et Homululum sit omnibus dum non ignotum. Et in Epist. Cardinalis Sabinensis tom. 8. ejusdem Spicileg. pag. 288: Qui et quae Homululus dactoribus porcorum et peccatum etiam vultus personis effecti sunt famuli et subjecti.

HOMUNCIONATES, dicuntur ab Arriano apud Arnobium Juniores in Conflictu cum Serapione, initio libri 1. Catholici, qui dicunt, duas naturas esse in Christo duasque substantias, quos alii Homousianos vocant, ut Victor Vitensis. HOMUNCIONITE Ita vocantur a Frudentio Ebionite, Saionateniani, alii quae haeretici, qui Christum purum hominem esse, nihilque divinae essentiae ac virtutis habere contendebant. Marius Mercator de Anathematismo Nestoriano § 19. 20. pag. 169: Photinus autem Nestoris magister verbum quidem hoc Dei esse in substantia negat, sed esse id Dei Filium non vult... Photinus Romanae Ecclesiae et participis hujusmodi pravitate Homuncionitas nominat Prudentius in Apoteosi, in Carmine Contra Homuncionitas.

Sunt qui Judaico cognatum dogma furore inveniunt, media Christum ratione secuti Hoc tantum quod verus homo est, ac ceteris illam Adfirmant non esse Deum, etc.

Hos Ἀνθρωπολάτραι; vocat Athanasius libro extremo de Incarnat. Domini, Homunciolas Facundus Herimian. lib. 3. cap. 3. Vide Notas Jo. Baptiste Cotelieri ad Constitut. Apostol. pag. 271.

HONDHABENDE, Qui rem furtivam in manu habens, deprehenditur, et cognitio ejusmodi delicti, quae Raroni compeit in Curia sua, ex Hond Angli. manus, et Berend, ferens. Apud Bractonium lib. 2. tract. 2. cap. 8. § 4. cap. 82. § 2 et cap. 85. Vide Bacberend.

HONDI, Vox apud veteres Francos usitata ad significandum centenarium numerum, Flandris Hondert, Germanis Hundert.

HONDOARDUS, pro Eduardus. Sic vocatur primus hujus nominis Angliae Rex in Litteris Mariae Hungariae apud Rymer. tom. 2. pag. 311: Recepimus ab excellentissimo Principe domino Hondoardo D. G. illustri Rege Angliae.

HONDPENY, Praestationis species, ex Hond, manus, et Peny, denarius. Privileg. de Sempringham apud Th. Blount in Nomolex. Anglic.: Et sint quieti de chevagio, Hondpeny, buckstall et tristrie et

de omnibus misericordiis, etc. Porte contracte pro Hundredpenny.

HONDUS, Modus agri. Charta ann. 1485. apud Mirum tom. 1. Diplom. Belgic. pag. 787: Item septimo, adhuc septem jugera cum septem Hondis, ad viderem viginti septem librarum currentium.

HONERA, pro Onera, quaevis servitia. Charta ann. 1254. apud Madox Formul. Anglic. pag. 7: Noverit universitas vestra, quod cum esset haesitatum, an Prior et Conventus de Monemuta Honera ordinaris consueta... sustinere tenerentur, vel Vicarii earundem ecclesiarum; tandem nobis constituit legitime... eosdem Vicarios et eorundem successores omnia Honera predicta agnoscere debere.

HONESTAMENTUM, Ornatus, insigne alicujus dignitatis. Johannis Goffredi Cardinalis Oratio ann. 1498. habitus, tom. 7. Spicileg. Acher. pag. 315: In quatenus profecto vix tam peperit Rex huic Reverendo Patri hoc Honestamentum honoris, quam iter aperuit ceteris honorum acquirendorum.

HONESTARE, Vestire, ornare. Pontif. vetustissimum MS. ex Cod. reg. 343: Subdiaconum vero oportet epistolam legere, vestire et Honestare altaria et ministrare diacono.

HONESTARE SE, Sese accingere, disponere. Gall. Se préparer. Roberti Monachi Hist. Palest. apud Ludewig. Reliq. MSS. tom. 3. pag. 10: Denique reversus iterum in terram domus Boamundus, diligenter Honestavit se ad incipiendum iter sancti Sepulcri.

HONESTAS, Honor, praerogativa, privilegium. Charta Godofredi Episcopi Ambianensis ann. 1104. in Hist. S. Martini de Campis pag. 330: Satis Honestatus et utilitatibus predictis Ecclesiae nostrae, etc.

Honestate, eadem acceptione, in Charta ann. 1332. ex Reg. 67. Chartoph. reg. ch. 8.

HONESTAS, Decorum, decentia, observantia. Charta ann. 1101. apud Mabill. tom. 5. Annal. pag. 443. Beodrandus Archiep. Narbon. S. Pontio subiecti Monasterium S. Aniani quod est juxta fluvium Vernazoubre, a pravitate hominibus suis possessionibus privatum, et ab omni Honestate seclatum S. Regulae.

HONESTATUS, pro Honestus. Lit. remiss. ann. 1465. in Reg. 194. Chartoph. reg. ch. 2: Inter alios liberos ex legitimo matrimonio Johannis de Bessio patris et Honestate mulieris Anthonis matris, etc.

HONESTE, Viriliter, fortiter. Roberti Monachi Hist. Palest. lib. 4. cap. 18. apud Ludewig. tom. 3. pag. 10: Filientes autem aliae acies quod vexillum Boamundi tam Honestate esset ante alios delatum, illico redierunt retrorum. Ibidem pag. 83: Quia jam cum iis in retroactis Honestate pugnasset, pacem obtinuit.

HONESTE, Decenter, cum reverentia. Ordinar. MS. S. Petri Avere-val: Cantetur predictum evangelium suo cantu solito et notato in libris honeste et devote.

HONESTE, Congruenter, rite. Charta ann. 1183. in Chartul. Clarifont. ch. 36: Quod missam unam pro anima ejus et pro animabus fidelium defunctorum celebrari faciat omni die, quo Honestate poterit celebrari. Supra: Quando rationabiliter poterit celebrari. In alia ann. 1180. ibid. ch. 45: Quando cantari poterit. Vide infra Honestus.

HONESTES, Lit. remiss. ann. 1358. in Reg. 90. Chartoph. reg. ch. 91: Cum ipsi supplicantes morati fuerint apud dictum Orbecum cum nostris hostibus... ac se reddiderint... per aliquod tempus Hones-

lis seu rebelles nostros. Haud dubie pro Hostes, quantum non semel ibi recurrat.

HONESTIMUS, Honestus. Papianus in Collat. Legis Mosacæ tit. 4. de marito, qui uxorem in adulterio deprehensam occidit: Si de pena tractas, non his, que aliquid ejus Honestimo calori permit-
tetur, ambigatur.

* **HONESTITUDO**. [Honestas. Accius apud Non. 2. 401. Tua Honestitudo Danaos decepit diu.]

o **HONESTUS**, Conveniens, congruus. Charta ann. 1418. ex Chartul. S. Aviti Aurel. Idem capicrius teneditur... fa- cere luminare totum ecclesiam compensans et Honestum de bona et honesta cera. Vide supra *Honeste* 8.

* **HONESTUS EQUUS**, Splendide, optime ornatus et instructus. Gasparis Barthii Gloss. ex Hist. Palæst. Eadem notione ibid. dicuntur *Honestæ* copie.

* **HONGRECOLTRA**, Ager incultus, pa- lustris, cespitibus nigris foediendis ap- tatus, ab *Hongre*, fames, et *Coltra*, ligo. Charta Guillelmi Comit. Flandr. ann. 1117. inter Probat. Hist. Guinens. pag. 195: Pasturam adjacentem villæ S. Au- domari in honore quod dicitur Lo, et in paludibus, et in pratibus, et in brucra, et in Hongrecoltra, usibus eorum, excepta terra Lazarorum, concedo.

* **HONNINA**, Eruca, Gall. Chenille, In- sulensis Onzine. Comput. fabr. S. Petri Insul. ann. 1458. ex Tabul. ejusd. oval. Duobus hominibus qui deposuerunt Honninas de arboribus in claustris, xvj. solidos.

HONNO, HENNIA. Charta Bonifacii Marchionis Italie ann. 1009. in Bullario Casin. tom. 2. pag. 69. 70: Et rebus meis in loco *Hennia*, et loco *Bojano*, id est, prænominatis Honnibus, curis, et castel- lis, cum suarum pertinentiis, etc. Infra: Habeant et teneant ad eorum juris proprietatem diebus vite illorum; et si ipsi eorum sive filius filibus migrati fuerint, hanc cartulam offensiois, in suo robore permanent, atque persistat, sic hæc Hon- nia fuerit, sicut supra legitur decessum, et filius aut filias de legitimo matrimonio non habuerit, etc.

HONOR, apud Scriptores Ecclesiasticos, usurpatus potissimum pro majori- bus et excellentioribus in Ecclesia di- gnitatibus, ut sunt Episcopatus, Pres- byteratus, et Diaconatus. Optatus Mitev. lib. 2. adversus Parmenianum: *Honore* nominis sui spoliati sunt *Sacerdotes*. Et infra, de Donatistis, qui Episcopos et Presbyteros abdicabant: *Quid prodest, quia tunc sunt honores, et occisi sunt honores a vobis: valent quidem membra, sed erepta portant funera dignitatis*. S. Augustinus lib. 2. adversus Epist. Parmeniani cap. 11: *Et cum expedire non videatur Ecclesie, ut prepositi earum venientes ad Catholicam societatem Honores suos tibi non administrarent, non eis tamen ipsa ordinationis sacramenta detrahuntur, sed manent super eos*. Concilium Arelat. IV. can. 1: *Episcopatus vero vel Presbyterii Honorem nullum laicus ante premissam conversionem, vel ante sa- cramentum accipiat*. Can. 2: *Sed, nec reliqui Pontifices Presbyterii, vel Diaconatus Honorem conferre presumant. Ita Presbyterii et sacerdotalis Honor, apud Cyprianum Epist. 34. 65. tunc totus episcopo, in Concilio Ancyran. can. 18. et alibi passim. V. Synod. Tricass. ann. 878. cap. 7. Capitularia Caroli M. lib. 5. cap. 8. [90. 10.] Si Ecclesiastica viri supradicta facinora commiserint, si honorabilis perso- na fuerit, perdat Honorem suum. Qui vero honorabilis, hic, honorati dicuntur*

in Charta Divisionis Imperii Francor. Caroli M. cap. 2: *Vel ad loca sancta, vel ad Honoratos homines confugas*. Auxilius de Ordin. Formosi lib. 1. cap. 80: *Et si clerici fuerint, Ecclesiastico judicio a suis deiciantur Honoribus*. [Adde lib. 2. cap. 10.]

Postmodum generatim *Honores* dicta majora in Ecclesiis Cathedralibus *Beneficia*, seu, uti vocantur, *Dignitates*, atque adeo Canonice ipsæ. Alexander PP. in Tabulario Ecclesiæ Carnotensis n. 3: *Præterea cum juxta B. Gregorii sententiam singula Ecclesiastici juris officia singulis quibusque personis sigillatim committi debeant, prohibemus de cetero, ut nulli duo Honores in eadem Ecclesia concedantur, nec Præposituræ sive perso- natus ejusdem Ecclesiæ personis alibi commorantibus tribuantur*. Alia ejusdem Alexandri ad Episcopum Carnotensem num. 18: *Ducimus statuendum, ut Honores Carnotensis Ecclesiæ aliis de cetero minime concedantur, nisi qui secundum antiquam et rationabilem consuetudinem residentiam se promiserint habituros*. In eandem sententiam habentur Chartæ alia Lucii PP. n. 21. 23.

Idem aperte docet Testamentum Philippi Augusti ann. 1190. tom. 1. Vir- dinat. pag. 21: *Præcipimus etiam Regi et Archiepiscopo, ut omnes Honores, qui dum vacant, pertinent ad donationem nostram, quos honeste poterunt retinere, sicut Abbates nostræ et Decanatus, et alii quedam Dignitates, in manu sua teneant, donec a servitio Dei redierimus. Et quos retinere non poterunt, donec a consilio fratris G. (vel B.) et hoc faciant ad honorem Dei et utilitatem regni. Si autem in via mori- mur, volumus ut Honores et Dignitates ecclesiarum donec illis, quos magis dignos viderint.*

HONORES, præterea appellata *Beneficia*, seu prædia, que ad vitam viris nobilibus assignabantur, ad militare servitium, a quibus feuda postmodum profluxere: que perinde *Honorum* appellatione donantur a Scriptorib. Hieron. Baltha. in Com- ment. Rerum Aragon. pag. 734: *Que vero ea essent (oppida) perinde ut Ricis hominibus assignabantur, quasi in feo- dum honoratum dabantur eisdem: unde Honores, quod in honorem darentur, sunt vocata*. Roderic. Tolosan. lib. 7. de Reb. Hisp. cap. 1: *Cui manus et ore hominum fecerit pro terra, quam ab eo acceperat in Honorem, etc. id est, in beneficium, in feudum*. Nithardus lib. 3: *Et si Honores, quos idem in Burgundia habuit, eidem donare vellet, ut se tunc commenda- ret, præcepit*. [Fragmenta de Gestis Regum Fr. apud Duchesn. tom. 1. pag. 535: *Nihil peti sibi dari (Wifinus) nisi super Chari fluvium quem Rex habebat Honorem*. Chron. Maurign.: *Tradita vero nepiti suo in conjugio Anarico de Monte forti, cum Honore de Rupe forti, etc.*] Abbo Monachus lib. 2. vers. 551:

Possidit ergo suos illic Willelmus Honores,
Hicconi regnante datus, qui Bituricensis
Præcepti extiterat Consul, etc.

Honores Comitum, seu Comitatus, in Je- ruz. Longob. lib. 1. tit. 25. § 68. et lib. 2. tit. 51. § 2. [90. Carol. M. 81. Guido I.] Eod. lib. 2. tit. 39. § 3. [90. Carol. M. 9.] Et si bases nostri hoc non adimpleverint, beneficium et Honorem perdat. Adde Capitul. Caroli C. tit. 33. cap. 1. tit. 25. cap. 6. tit. 2. cap. 7. tit. 21. cap. 21. Chron. Norman. ann. 823. etc. Hinc Honores, ut et Beneficia, opponuntur aliis et proprietatibus, in Capitul. Ca-

rolli C. tit. 19: *Ut omnes in Honoribus et aliis vestris interim consistatis*. Et tit. 30. pag. 223: *Legem et justitiam et in se, et in suis proprietatibus, et in suis Honoribus habeat*. [Addé tit. 31. col. 144. Edit. Baluzii.]

* [Res quasdam pertinentes ad sup- plementum regii Honoris, ob emolumentum æternæ compensationis, inevitabili- ter concedimus sanctis præscriptis ecclesiis. (Diploma Lotharii pro Lingonensi episcopo, an. 967. mus. arch. dep. p. 38.)]

† **HONORES**, appellata etiam provin- ciarum vel urbium Præfectura. Charta ann. 1167. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. pag. 307: *Illustrissimo domino suo Henrico Regi Anglorum... Johannes de Solignio salutem et fidele in omnibus obsequium. Ex benignitate vestra contigit ut mihi Honorem Dolensem regendum committeretis. Factum est autem ut dum terram illam regerem, quod, etc.*

HONORES APERTI, Vacantes, in Cap. Caroli C. tit. 43. § 8. Vide *Aperte*.

HONORES vero pro feudis passim occurrunt, [sæpe etiam *Hono*: pro præci- puo feudi manerio et universo ipsius ambitu reperitur.] Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 55: *Omni domino licet sum- monere hominem suum, ut ei sit ad rec- tum in Curia sua et si residens est ad remotius manerium ejusdem Honoris, unde tenet, ibi ad placitum, si dominus suus summoneat eum*. [Charta ann. 1069. ex Tabul. S. Victoris Massil.: *Frater autem ejus mundialis ac secularis animi castrosum illud nobilissimum ad defensionem sui Honoris captissimum, etc. Charta Leodegarii Episc. Aptensis circa ann. 1120. tom. 1. Gall. Christ. inter Instr. pag. 78: Et insuper totum meum Honorem quem a patre patris mei Rustagni habui. Alia Froterii Episc. Nemaus. ibi- dem pag. 5: *Demus et reddimus ad honorem B. Saluti in communis, illum Honorem quem Præpositus ejus Ecclesiæ tenere solet*.] Ita vocem hanc usurpant Vitikindus lib. 1. pag. 10. I. Edit. Rath- bertus Monachus de Casibus S. Galli cap. 8. Ordericus Vitalis lib. 3. pag. 464. Fulbertus Carnot. Ep. 98. Joannes VIII. PP. Epist. 130. Leo Ost. lib. 2. cap. 10. 52. lib. 3. cap. 16. Gauderius de Bellis Antioch. pag. 443. Sugerius in Ludovico VI. cap. 17. 18. Joannes Haguislad. ann. 1138. 1145. 1150. Richardus Haguis- tad. ann. 1185. Rad. de Dietsen. ann. 1170. Gautredus Vindocin. lib. 5. Ep. 27. Vetus Charta apud Bestium pag. 398. 399. Epist. 62. inter Francicas tom. 4. Hist. Franc. etc.*

HONORES interdum laxius quævis pos- sessiones dicte, in Capitul. Caroli M. lib. 5. cap. 5. Tabularium sancti Severi apud Mearc. lib. 3. Hist. Beneharn. cap. 11. n. 5: *Decreti ex meis propriis Honoribus hunc locum accessere*. Charta ann. 1083. tom. 1. Gall. Christ. inter Instrum. pag. 85: *Demus quandam portuenculam nostre hereditatis, scilicet Honorem illum qui quondam fuit proavi Ponci Balde dicti Marini Rupi. Est autem Honor præscriptus in territorio Castellis, quod dicitur Fossas in mansionibus, vineis, terris cultis et incultis, in salinis et piscatoriis*. Testament. Guillelmi Montispessulani ann. 1211. tom. 9. Spicileg. Acher. pag. 156: *Inter opus et mensam dominorum Ecclesiæ Magalonæ MM. sol. in Honore emendo Charta Alphanti Episc. Aptensis ex Chartul. Aptensi- col. 14. Faciam deliberatocem et grati- tatem donationem omnipotenti Deo et S. Marie Sedis Aptensis ex quodam Honore*

quem Hucusque possedit. Sententia arbitraria ann. 1292. MS: Item dixerunt et pronuntiaverunt, quod peritico, cum quo manserantur arpena terra, vineas et alii honores. Vita S. Pontii smc. 6. Bened. part. 2. pag. 496: Cum sanctus vir in quendam honorem monasterii sui hospitandi gratia devenisset. etc. Statuta Massili. lib. 1. cap. 38. Ordinamus presentem constituto quod Rector vel Consules teneantur et debeant facere inquiri ab aliquibus virtus statuitur... quot et quales, et qui sint honores omnium personarum extraneorum eas habitantium Massiliensium. Henricus Hunt'ndon. de Contemptu mundi cap. 23: Possessiones magnas, et varias, quas vulgo vocant honores. Sic honores usurpant etiam Poetae nostrates. Le Roman de Rou MS.

Ne deit as fin, as à l'Onor.
Qui se combat à son onneur.

Le Roman d'Aubery MS.:

Et ve jamais avoir vuida ni amor
Et en Borgoigne tenir sef as Honor,
Seoours mol por Dies hai as cest hor.

Le Roman de Garin MS.:

Et ge estele vones à nostre Roie,
Por recevoir l'Onor de Borseloie.

Villeharduinus n. 121: Et cil departiroient les fies et les honors par les homes, et deviseroient qual service il en feroient à l'empereur. Et n. 162: La Duké de Nibe, qui ers une des plus hautes honors de la terre de Romanie. Charta Beneharnica apud Marcam pag. 383. L'Anor d'Az. Honor Aqueusis. [90 Poema del Cid vers. 290.]

Une déjan cases à otres onores.

Ubi vers. 302:

Ve que por mi dejades cases e herodades.

Consuetud. Barcelona ann. 1358. vulgo Recognitionem proceres dicitur art. 21: Item quod vicarius donat sex menses pro vendendis honoribus debitoris, qui jurat se non habere res nobiles, de quibus possit creditor satisfacere.

Ennor, eodem sensu, in Charta ann. 1300. ex Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 130. r. col. 1: En l'Ennor et er. la chastellanie du chastiau de Rochfort. Idem quoque sonat Honrage in Lit. Ludov. X. reg. Franc. ann. 1315. ex Reg. A. ejusd. Cam. fol. 79. v. : Je fus ce que si (Robert comite de Flandre) tenist encore son fief et son Honrage que il tenoit de nostradi seigneur et pere. Anor, eodem sensu, in Poem. du Loheran :

Leans avoit meist riche pognor,
Comtes et Princes, demoinis, vassors,
Qui de Girbert tenoient lor Anors.

Et quidem Anor et Anor, pro Honneur, saepius legitur apud nostros scriptores: unde Anorer, honorare. Lit. ann. 1277. in Chartul. Campan. fol. 78. Salus et accroisemens d'Anorer, etc. Le Roman de Garin :

Si li deoos moult grant Anor portier.

Ibidem

Sageor, disti, bonz gunt Anorde.

HONORES nostri appellatur Laudimia, qua ratione Honoris, seu feudi, domino ex feudorum alienationibus obveniunt. Liber Chirographor. Absim fol. 177: Et habuerunt inde 6. solidos solvendo de vendis et Honoribus. [Charta ann. 1228. ex Hist. Becrens. MS. pag. 562: Ad perpetuam firmam decimam, redditus,

terras, Honores, pensiones Ecclesie, redditusque omnes, quas Henricus Abbas, et Ulteriori portus Monachi habebant apud burgum Troldi.] Venias et Honores, in Consuet. Pictav. artic. 21. 22. 23. 27. etc. Inculmiensi art. 10. 12. 16. Rupellensi art. 8. 33. Baiouensi tit. 8. artic. 9. Angeriac. art. 18. 27. et seqq. Aqueusi tit. 9. art. 29. et Turon. art. 105.

HONOR, apud Hispanos, dicitur a feudo, et terra. Dicitur enim Terra, quam dominus annuatim dat vassallo in pecunia: Honor, quem dat sibi sine conditione, ut redditus alicujus villae: et honor iste non auferitur ei in vita sine causa. Feudum autem datur alicui, ut certum servitium faciat. Ita Interpretis legis 2. Alfonsi IX. Regis Castellae part. 4. tit. 26. que sic habet: Tierra llaman en Espanna, a los maravedis que el Rey pone a los Ricos omes, e a los Cavalleros en logares ciertos. Et Honor dizen a aquel los maravedis, que les pone en cosas señaladas, que pertenecen tan solamente al senorio del Rey: et dagoles el por les fater honra: asi como todas las rentas de alguna villa o castello. Et quando el Rey pone esta tierra, et Honor a los Cavalleros, non facen ninguna postura. Ca se entienda segun fuero de Espanna, que lo han a servir lealmenre, et non los daban perder por en toda su vida, et non facieren por que. Mas el feudo se otorga con postura, promiendiendo el vasallo al senor, de facerle servicio a su costa, et su mision, con cierta contia le Caballero, o de homes, o servicio señalado, o en otra manera qual promiendese de facer. Vitalis Episcopus Oserensis, apud Blancam pag. 727: Debent enim omnes civitates et villae Domini Regis tam majores quam minores Ricis hominibus pro suis stipendiis assignari. Mor addit, in ejusmodi honoribus Ricos homines judices statuere, multas judicarias percipere usque ad mediam mortificationem et fractionem cultellii inclusive, etc. Ita ut Rex nullum in his jus habeat, nisi praesens sit in urbe, cum pena hujusmodi est exigenda: Tunc enim, quia se praesens omni minor officia conquiscent, et omnia debent per suam excellentiam pertractari, poena per compulsionem Domini Regis exactis usibus Regis cedunt, etc. Vide eundem Blancam pag. 734.

HONOR, apud Anglos, significat feudum vel manerium aliquod nobilius, quod regalibus exornatur, et multa inferiora sibi servitutum debentia habet. Cowell. lib. 2. Instit. tit. 2. § 7. [Litterarum ann. 1235. apud Rymer. tom. 1. pag. 310: Nos reddemus eidem Duci Honorem de Eya cum pertinentiis suis. Instr. ann. 1283. apud eundem tom. 2. pag. 238: Sciatis quod concessimus dilecto et fideli nostro Johanni de Britannia Comiti Richemondiam libertatem Honoris Richemondiam.]

HONOR. Territorium districtus, Bauluca. Litterae Caroli Johannis Franc. Reg. primogeniti ann. 1357. tom. 8. Ordinatio. pag. 204: Quod ad questionem seu clamorem alterius, non mandabunt vel citabunt Senescalli dicti Domini nostri vel Bailivi sui, nisi pro facto proprio ejusdem Domini nostri, vel quod sita, aliquem habitantem in dicta villa, extra Honorem dicte ville, super his que facta fuerint in dicta villa et pertinentiis et Honore dicte ville, vel possessionibus dicte ville, et in Honore ejusdem. Pluries ibi.

OFFICIALES, SERVITORES AD HONORES, Qui non ex officio, sed sponte et voluntarie servant, nostris Honorariis, voluntariis. Charta Ludovici Reg. Comit.

Provincia ann. 1400. ex Schedis Praesidis de Matagugas: Jus inquirendi, procedendi, ac puniendi Officiales et servitores nostros, qui Volentes dicuntur, et sunt ad Honores, et nostra Majestati ac Caesari continuo actu non servant.

HONOR, Munus: unde Honorare, muneribus aliquem prosequi. Charta Caroli C. ann. 25. regni ejusd. in Chartul. S. Dion. pag. 63. col. 2: Inter trus vero festivitates, videlicet natalis Domini et pasche ac missae sancti Dionysii honorandus abba ejusdem loci a fratribus per annum de libris argenti sex, in hoc computati honores, qui et dabantur per praedictas festivitates.

HONOR CATHEDRAE, Praestationis species quae Episcopo quotannis in signum subjectionis ab Ecclesiae exsolvit. Concilium Bracarense cap. 2. tom. 9. Spicileg. Acher. pag. 111: Placuit ut nullus Episcoporum cum suis dioceses personarum, praeter Honorem cathedrae suae, id est, duos solidos, aliquid aliud per Ecclesias tollat. Honor nude dicitur in Praecepto Theodorici Calensis apud Ecardum de Orig. familiae Habsburgorum Austr. col. 118: Non Archidiaconus, non Ecclesiae judices, nec canonicos mittere, neque fastium, neque Honorem in rebus monasterii accipere non audeat. Vide Cathedralicum.

HONORES DECEDENTIUM, Quae per testamenta ecclesiis offeruntur. Charta Ludov. VII. ann. 1130. in Chartul. Compend. fol. 54. r. col. 2: Insuper etiam personarum decedentium Honores libere et absolute concessimus. Vide Oblationum defunctorum in Oblatio.

HONOR BEATAE MARIE, Ita appellatur monasterium sanctimonialium Cisterciensis ordinis prope Orchesium, in Ch. Joannis comit. Fland. ann. 1234. ex Chartul. S. Fland. fol. 98. in Cam. Comput. Insul.

HONOR NORMALIS, Regula monastica. Charta Loth. et Ludov. regum profundat. S. Maglor. ex Chartul. ejusd. monast. ch. 1: Volumus... ut idem locus semper abbatem habeat ex propria congregatione, qui ipsam causam Dei et monachos ibidem degentes, cum normali Honore custodiendo tractet.

HONOR VEXILLI, Jus vassallos suos in praedium sub vexillo suo conducendi, quod ad Milites banneretos pertinebat. Charta ann. 1407. ex Cod. reg. 1387. 4. fol. 36. r. : Nos Philippa uxor dudum et nuper relicta nobilis viri, dum viri domini Mochei de Gornay, qui statu baronis et Honore vexilli, dum in humanis agebat, praedium existebat, etc. Vide Bagnere.

HONORES FACERE, Phrasis Gallica, Faire les honneurs d'une ville, Munera, honoris causa, offerre, aliquem honorifice habere. Comput. ann. 1387. Inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 154. col. 1. Item dicte communitates se congregaverunt in dicta domo communis, et domini consules faciendo Honores ville, dederunt dictis communitatibus unum vas uno plumum, etc. Hinc Honneur nostri etiam dixerunt convivium, quo aliquis honoris testificatione excipiebatur. Lit. rebus. ann. 1363. in Reg. 95. Chartoph. reg. ch. 124: Lesquels burrent tous ensamble... en la maison de un ami... lequel les receust et festia bien honorablement... liquier le landemain pour le remunerer et guerredonner de la courtoisie, qui leur avoit faite, il donneront un dîner... Lors comença ledit Perrin à dire que de l'Honneur ou du dîner desuadit il ne pateroit aucune chose.

† **HONORABILE FEUDUM.** Vide in Feudum.

HONORABLES, Honoribus perfuncti, ut est in leg. un. Cod. Th. de Comitib. vacantib. (6. 18.) seu *administrations perfuncti*, ut in leg. 2. eod. Cod. de Medic. (13. 8.) Qui quidem titulus vulgo a nostris in civitatibus concedebatur illis, qui civilia munia obierant, quos *Honorables personnes* vocabant: tametsi hodie apud nos vitium ejusmodi appellatio, quod nobilitati, quam omnes ambiunt, quodammodo opponatur, [vel ut rectius dicam, opponi falso existimetur. Hoc quippe titulo donatos videmus, et id quidem duobus retro seculis, eos qui maioribus dignitatibus Ecclesie vel Regni illustres fuerunt.] Interdum etiam *Honorabiles* appellantur in dignitate constituti, ut in Capitul. Caroli M. lib. 6. cap. 8. [§ 10.]

° *Honorables hommes et saiges*, in Charta ann. 1347. ex Chart. il. Valcel. sign. E. Vide supra *Dicretus*.

† **HONORABILIS, Ornatus, optime instructus.** Codex MS. Consuetud. S. Augustini Lemovic. : *Septimus dactimus* (Abbas) *Raimundus* . . . ipse fecit . . . quinque casulas obtinuit, nec non et quinque libros *Honorabiles, scilicet Epistolae Pauli, et Epistolae Ieronimi, etc.*

1. **HONORABILITAS, Titulus honorarius** Episcoporum, apud Facundum Herminianensem lib. 4. cap. 2. pag. 152.

† 2. **HONORABILITAS, Decorum, decencia, honor.** Capitul. Caroli C. ann. 882. tit. 35. cap. 9. *Et paratus sum cum tali caritate et Honorabilitate illum recipere sicut Christianus Rex Christianum Regem, et sicut diligens patrum dilectum nepotem debet recipere.*

° Honoris dedicatio. Annal. Bertin. ad ann. 895. tom. 7. Collect. Histor. Franc. pag. 89. *Nicolaus papa Arsenium Orientem episcopum et consiliarium suum cum epistola ad Hludovicum et Carolum fratres, non cum apostolica mansuetudine et solita Honorabilitate, sicut episcopi Romani reges consueverant in suis epistolis honorare, transmittit.*

° **HONORABILITER, Honorifice, in lisdem** Annal. lib. pag. 90.

† **HONORANTIA, Honor, pompa, Italica Honorantia.** Annal. Cæsenat. ann. 1324. apud Murator. tom. 14. col. 1141: *Triumphus quidem maximus fuit ibidem, ad quorum Honorantiam concurrerunt Florentini, Perusini, etc.*

1. **HONORANTIA, Honores, privilegia, prerogative.** Charta ann. 1103. in Hist. Bellunensi pag. 98. v. *Cum omnibus suis pertinentiis, Honorantiis, et districtibus, etc.*

° Charta Caroli IV. imper. ann. 1360. apud Ludewig. tom. 9. Reliq. MSS. pag. 706: *Cum universis et singulis dictionum marchionatum, iuribus, limitibus, fructibus, utilitatibus, pertinentiis, honoribus, obsequiis, Honorantiis debitis et consuetis, etc.*

° 2. **HONORANTIA, Gall. Honoraires, Stipendia.** Stat. Vercel. lib. 2. pag. 86. v. *Item quod fiat iustitia comitibus de Cabaliaco in Honorantiis ejusdem loci, curtis et territoriis, nonobstante aliquo statuto, scilicet de Honorantiis extra burgum, de quibus solutionem non recipiant.*

† 1. **HONORARE, Forte pro Onerare, hoc est, alicui servitio subjicere, nisi honorare hic idem sit ac donare.** [° In *honorum* seu feudum concedere. Vide in *Honor.*] Charta ann. 1261. ex Chartul. S. Vandreg. tom. 1. pag. 161: *Nec de cetero possim hereditatem meam vendere, nec*

alicui obligare nec Honorare absque eorum licentia [° Forte donare, ut *Honorare*, 8. Germ. *Verehren*. Theoder. Comit. Holland. Chart. ann. 1088. apud Kluit. num. 19: *Antecessores nostri ex propriis possessionibus eandem ecclesiam dei construxerunt, ditaverunt et Honoraverunt.*]

° 2. **HONORARE, Verbis seu titulis honorariis alicui compellere.** Vide supra in *Honorabilibus* 2.

° 3. **HONORARE, Muneribus seu beneficiis alicui prosequi.** Charta ann. 1228. in Reg. 30. Charloph. reg. ch. 99: *Promittentis vobis bona fide ejusdem domini regis, quod ipse benefaciat vobis et Honorabit vos.* Vide supra *Honor, Munus*.

° 4. **HONORARE, Stipendia præbere, remunerari.** Charta Caroli III. imper. ann. 885. apud D. Bouquet tom. 1. Jur. publi. Franc. pag. 393: *Qui quatuor quanto plus laboratur, tanto plus in stipendio, in vestitu, in equitatu, præ ceteris sumi Honorandi.* Vide supra *Honorantius* 2.

° 5. **HONORARE, Celebrare.** Stat. Univers. Tolos. ex Cod. reg. 422. fol. 4. v. *Immo ex hoc ipsa festivitas amplius poterit Honorari et ipso universitas congregari.*

† **HONORARIUM VINUM, Quod Regibus et potentibus honoris gratia offertur.** Vetus Gloss. MS. Sangerman. ex Isidoro lib. 20. cap. 8.

HONORATI, Qui in honoribus ac dignitatibus sunt constituti, vel qui dignitates gessere, seu in urbe, seu in provinciis. Gloss. Lat. MS. *Satrapæ, Judices, Honorati vel Principes.* *Ἀνωτάτοις, Honorati* in veteri Glossario: et *ἑν ἀρχαῖς* *ἡγεμόνων*, Libarlio: et *ἡ ἀρχαῖς*, Gregorio Nazianz. Orat. 1. Silepti. *Honoratus* *uis*, in aliquot Inscript. maxime enim *Honorati* dicuntur post præstos honores.

[° Vide Savin. Histor. Jur. Roman. med. temp. tom. 1. § 21.] Lex 8. Cod. Th. de Privilegio eorum qui in sacro palat. mil. (6. 35): *Qui vel post administrationem provinciam Honorati auctoritate fulcitur.* Salvianus lib. 3. ad Eccl. Cathol.: *Introducunt nempse in testamentum, quæ nunquam introduzere in affectum, et hoc maxime, ut dixi, aut locupletis, aut nobiles, aut Honoratos, et qui nisi potentes essent, parentes forsitan non fuissent.* Victor Vit. lib. 1. Vandal. per. sec. *Senatorum atque Honoratorum multitudinem, exilio contrivit.* Julius Africanus seu Abdias lib. 6: *Venerunt autem cum eis Indorum Honorati, etc.* Usatica Regni Majoric. MSS: *Staliquis Honoratus homo, seu mulier Honorata captus seu capta detinebitur, ibidem non detineantur in domo, ubi homines seu mulieres modici vultoris detinebantur.* Adde Epist. Honorii Gall. editam a Sirmondo ad Sidonium, Leonem PP. Epist. ad Episcop. Viennensis provincie: Gregorium Turon. lib. 8. cap. 42. Adamnanum lib. 1. de Locis SS. cap. 3. Agobardum lib. de Dispensat. Ecclesiarum rer. cap. 2. Capitulare Pipini Regis Italie cap. 36. Synodum Ticinensem ann. 850. cap. 4. Baron. ann. 1064. n. 22. et quæ congestis Jacobo Gothofredo ad Leg. unic. Cod. Theod. de Offic. Judic. Civil.

† **HONORATI, Qui honorariam per co-dicillos vacantes dignitatem habent, leg. 1. C. de offic. civil. jud. (1. 45.) leg. ult. C. de offic. divers. jud. (1. 48.) leg. 1. C. de honor. vehic. lib. 11. (tit. 20.) Panciroli lib. 1. Thesauri var. lect. cap. 77.**

HONORATI, Qui honores, hoc est, feuda, possident. Capitul. Radelchisi Princip. Beneventani cap. 37: *Si populus portio-nis man... terat in exercitu quocumque, et qualibet modo occiderint vel apprehenderint vestros Honoratos ac vasallos.* Vide *Honor*.

† **HONORATIM, Fulcherius Carnot. lib. 1. Hist. Hieros. cap. 4: Nec permittebat Imperator intrare in civitatem multos simul: sed Honoratim, vel quinquæ, vel sex de potentioribus, ad horam ingredi sinebat. Ita utraque Editio: id est, cum honore debito.**

† **HONORERIUM, Presbyterium, concessus Presbyterorum honoratorum.** Inscriptio Christiana apud Gruterum 1174. 8:

Parvulus interam Patri matris orili, Primes Honorari Presbyter orali.

† **HONORIFICABILITUDINITAS, Honor.** Albertus Mussatus de Gestis Henrici VII. lib. 3. rubr. 8. apud Murator. tom. 10. col. 876: *Nam et maturus cum Rex prima Italie ostia contigisset, legatos illo Dux ipse direxerat cum regalibus æquentis Honorificabilitudinitatis nec obsequentis sultus causa, quibus etiam inhihilum pedes oculari regis.*

† **HONORIFICABILITUDO, pro Dignitas,** in Charta Hugonis Archiep. Genuensis ann. 1187. apud Ughellum.

° **HONORIFICARE, Honoribus et dignitatibus cumulare,** apud Hincmar. in Epist. tom. 6. Collect. Histor. Franc. pag. 359: *Deus... vos... præ ceteris Honorificavit et ditavit.* [° Vide Forcellinum.]

° **HONORIFICATIO, Hrahan. Maurus de Rever. Fillor. cap. 1: Quam placita fuerit omnipotenti deo Honorificatio parentum et subjecto filiorum, etc.**

† **HONORIFICENTIA, Titulus honorarius Pontificum, in Epist. Isidori Hispani ad Masonam Emerit. Episcopum, de cujus fide viri docti dubitant.** Vide Joannem VIII. PP. Epist. 269. [° et Liberum PP. Epist. 3. apud Constant. pag. 429.]

† 2. **HONORIFICENTIA, Dignitas, pompa.** Instrum. ann. 1362. in Tabular. Massil.: *Reformavit quod cantare solenne fiat pro salute anime ipsius domini nostri Regis bone memorie, iuxta modum et Honorificentiam cantaris domini Andree mariti primi domine nostre Regine.*

3. **HONORIFICENTIA, Idem quod Honor, Feudum, dignitas feudalis.** Pacta inita inter Francos et Venetos ante expugnationem CP. in Gestis Innocentii III. PP. pag. 33: *Est autem sciendum, quod a nostra et vestra parte 12. homines vel plures pro parte eligi debent, qui juramento adstricti, feuda et Honorificentias inter homines distribuere debent, et servitio assignare, etc.* Occurrit ibi plures Idem Innocentius in Epist. ad Marchionem Monterratensem: *Non habito respectu ad possessiones et Honorificentias, quas oblines affluenter.*

* **HONORIGER, (Honoratus, honorificus. Tertull. Virg. veland. 10. Honorigeram notam virginitalis præ se ferre.)**

† **HONORIPETA, Ambitiosus, qui honores aucupatur.** Apuleius de Phitlos. lib. 2: *Culpabilium autem virorum quatuor forme sunt: quarum prima Honoripetarum est.*

1. **HONORIUM, Idem quod Honor.** Charta Philippi Patris Regis Franc. ann. 1303. in Regeato ejusdem Regis n. 85. ex Tabul. Regio: *Nec pedagium seu barragium in Honorio castri et Castellania de Burdellia solvere compelluntur.* [° Seu

possident. Capitul. Radelchisi Princip. Beneventani cap. 37: *Si populus portio-nis man... terat in exercitu quocumque, et qualibet modo occiderint vel apprehenderint vestros Honoratos ac vasallos.* Vide *Honor*.

† **HONORATIM, Fulcherius Carnot. lib. 1. Hist. Hieros. cap. 4: Nec permittebat Imperator intrare in civitatem multos simul: sed Honoratim, vel quinquæ, vel sex de potentioribus, ad horam ingredi sinebat. Ita utraque Editio: id est, cum honore debito.**

† **HONORERIUM, Presbyterium, concessus Presbyterorum honoratorum.** Inscriptio Christiana apud Gruterum 1174. 8:

Parvulus interam Patri matris orili, Primes Honorari Presbyter orali.

† **HONORIFICABILITUDINITAS, Honor.** Albertus Mussatus de Gestis Henrici VII. lib. 3. rubr. 8. apud Murator. tom. 10. col. 876: *Nam et maturus cum Rex prima Italie ostia contigisset, legatos illo Dux ipse direxerat cum regalibus æquentis Honorificabilitudinitatis nec obsequentis sultus causa, quibus etiam inhihilum pedes oculari regis.*

† **HONORIFICABILITUDO, pro Dignitas,** in Charta Hugonis Archiep. Genuensis ann. 1187. apud Ughellum.

° **HONORIFICARE, Honoribus et dignitatibus cumulare,** apud Hincmar. in Epist. tom. 6. Collect. Histor. Franc. pag. 359: *Deus... vos... præ ceteris Honorificavit et ditavit.* [° Vide Forcellinum.]

° **HONORIFICATIO, Hrahan. Maurus de Rever. Fillor. cap. 1: Quam placita fuerit omnipotenti deo Honorificatio parentum et subjecto filiorum, etc.**

† **HONORIFICENTIA, Titulus honorarius Pontificum, in Epist. Isidori Hispani ad Masonam Emerit. Episcopum, de cujus fide viri docti dubitant.** Vide Joannem VIII. PP. Epist. 269. [° et Liberum PP. Epist. 3. apud Constant. pag. 429.]

† 2. **HONORIFICENTIA, Dignitas, pompa.** Instrum. ann. 1362. in Tabular. Massil.: *Reformavit quod cantare solenne fiat pro salute anime ipsius domini nostri Regis bone memorie, iuxta modum et Honorificentiam cantaris domini Andree mariti primi domine nostre Regine.*

3. **HONORIFICENTIA, Idem quod Honor, Feudum, dignitas feudalis.** Pacta inita inter Francos et Venetos ante expugnationem CP. in Gestis Innocentii III. PP. pag. 33: *Est autem sciendum, quod a nostra et vestra parte 12. homines vel plures pro parte eligi debent, qui juramento adstricti, feuda et Honorificentias inter homines distribuere debent, et servitio assignare, etc.* Occurrit ibi plures Idem Innocentius in Epist. ad Marchionem Monterratensem: *Non habito respectu ad possessiones et Honorificentias, quas oblines affluenter.*

* **HONORIGER, (Honoratus, honorificus. Tertull. Virg. veland. 10. Honorigeram notam virginitalis præ se ferre.)**

† **HONORIPETA, Ambitiosus, qui honores aucupatur.** Apuleius de Phitlos. lib. 2: *Culpabilium autem virorum quatuor forme sunt: quarum prima Honoripetarum est.*

1. **HONORIUM, Idem quod Honor.** Charta Philippi Patris Regis Franc. ann. 1303. in Regeato ejusdem Regis n. 85. ex Tabul. Regio: *Nec pedagium seu barragium in Honorio castri et Castellania de Burdellia solvere compelluntur.* [° Seu

honorat feud territorium et ambitus. Charta ann. 1849. ex Tabul. Flamar. : Prout redditus in Honorio de Montinhiaco in et circa dotes assignantur.]

2. HONORUM. Suprema jurisdictio ejusmodi districtus. Charta ann. 1818. in Reg. 60. Chartoph. reg. ch. 102. De Honoris et resortis nostris aliarum ballivarum circumvicinarum, Honorum sive resortium ballivae bastide S. Ludovici crescerent et ampliarent, etc.

HONOROSUS. Regula Templariorum cap. 10. Quia assueta carnis comestio intelligitur Honorosus corruptio corporum. Ita Edilio Andr. Favini et Labbel. (I. pro Onerosa.)

HONORUS. Honorificus. Frodoardus in fine libri metrical de Romanis Pontificibus :

Ac geminas doto cumulatem meritis almi Pergere latantem amplius dicitur Honoros.

Mabill. in Itinere Germ. tom. 4. Analect. pag. 62.

Hanc librum Carolus quondam perfecit Honoros.

HONTESTER. Mensura species. Charta ann. 1238. apud Muræum tom. 1. Diplom. Belgic. pag. 421. Quae terra socii annuatim ad Nativitatem Domini quadraginta et tres denarios Bruzillenses, et novem fertellas avenae, cum mensura quae dicitur Hontester, nomine census.

HONTFONGENETES. Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 728. Teneant omnes praedictas terras... in liberam, puram, et perpetuam elemosinam, et sicut aliqua elemosina liberius dari poterit vel generi omnino, extra dangerium nostrum, hereditum, vel assignatorum nostrorum, ballivarum, vel ministrorum, in perpetuum, tantummodo Hontfongenetes mihi retento.

1. HONUS, pro Honor. Gloss. Lat. G. : Honus, honor, τιμή δόξα, τιμή ἀντιπάκου. Glossæ Lat. : Honus, honor, dignitas. Adde Isidor. lib. 1. cap. 26. et Egesippum lib. 5. cap. 22. extremo ubi dicitur Honus curat hoc vulnus, legi in MSS. Cod. J. monent viri docti. Vide Chronicon. Fredegar. cap. 82.

2. HONUS, pro Onus, Gall. Charge, in Stat. ann. 1358. tom. 4. Ordin. reg. Franc. pag. 198. art. 19. et alibi.

HOPELLANDA. Pallii vel tunicæ species, nostris, Houpelanda. Statuta pro S. Capellis Paris. : Canonice Cavendum est, ne subitis superpellicia induantur Houpelanda, propter deformitatem, quas ibi multoties est appensus in collaris. (Charta ann. 1438. ex Archivo majoris Ecclesie Massil.) : Houpelanda nostram sive tunicam brevem de violeto obscuro federatam de bocassino et de grisio. Charta ann. 1406. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. pag. 827. Dedit D. de Vaucier panem seu forataram Houpelanda suam. Item legat... unam suam Houpelanda rubeam matris federatam. Littere Caroli V. Regis Francor. ann. 1367. : Nulla ipsarum audeat portare aliquam Houpelanda.]

HOUPELLANDA. Statuta Ecol. Ambian. circa ann. 1450. apud Marten tom. 7. Ampliss. Collect. col. 1226. : Juppone quocumque Houpelandas, vilanos et alia vestimentorum genera, præter tunicam, super tunicam, mantellum, huciam et epitogium non portant (Ecclesiastici.) Vocis etymon ab Uplanda, provincia accessit Huellus, quod inde credat allatas fuisse Houpelandas. Pelandas eas vocant Itali.

Houpelandas succinctas, nimia longi-

tudine vel brevitate notatas, in Stat. S. Capel. Bitur. ann. 1407. ex Bibl. reg. Varias hujusce vestis formas descriptas habemus ex Memor. E. Cam. Comput. Paris. fol. 317. v. ad ann. 1394. : Houpelandas plaines de draps, de laine et de soye, les unes longues, les autres à my jambe, les autres au-dessus du genou, et les autres courtes : et aussi de semblables Houpelandas entaillées menuement ou, grossement, en bandes à pelt et en quelconque autre maniere. A pallio in quibusdam sculis aureis efficto, Houpelandas vel seu manteliet nuncupata fuisse, discimus ex Lit. remis. ann. 1402. in Reg. 157. Chartoph. reg. ch. 61. : Sept casus d'or, nomme: Houpelandas, etc. Vide in Moneta.

HOPELLANDA, Eadem notione. Vinc. Ferrar. in serm. de S. Joan. Bapt. ad calcem Natal. Burg. pag. 155. Cogito ego quod (S. Elisabeth) fecit sibi amplas Houpelandas sive vestes, ut absconderet partum, timens ne gentes dicerent : Ecce, licet sis devota, tamen adhuc vacat libidini.

HOPEATUS. Operatus, Contextus. Velus Caramiale MS. u. M. Deaurate. Et ibi debent reparare forastollum preparatum a gestibus Sacriste munitum de uno panno lino, Hoperato de circo.

HOPIA, Veneni genus, quod ex incisis capibus papaverum succo espresso conficitur Laur. in Amalth.

HOPLA, Populus, arbor. Charta Mathildis Comitisse ann. 1096. tom. 2. Bullarii Casinensis pag. 117. Vide Opius.

HOQUELATOR, Gall. Hoqueleur. Versutus ac fraudulentus litigator, fallax, rixosus : a verbo Hocquetus, litigilis venire : unde Hoquelieris, fallacis, dolus. Lit. remis. ann. 1322. in Reg. 81. Chartoph. reg. ch. 494. : Rixosus et ebrius, verberator. Hoquelator et captor gentium ad hoquetos. Alim ann. 1364. in Reg. 94. ch. 58. : Lequel Alain estoit Hoqueleur, batteur, brigues, teneur, etc. Cabassure, Hoqueleur et trompeur de gens, in alim ann. 1370. ex Reg. 100. ch. 609. Alim ann. 1390. in Reg. 118. ch. 348. : Icillui Boudan estoit homme hautain et Hoqueleur. Alim ann. 1412. in Reg. 166. ch. 377. : Lequel Jehan estoit de très mauvaise vie et Hoqueleur en tenant plusieurs gens en gros procès. Lequel Thomas estoit homme Hoqueleur, proceudeux et rioteux, in alim ann. 1427. ex Reg. 173. ch. 709. Denique alim ann. 1468. in Reg. 194. ch. 311. : Le suppliant dit : Ce n'est point fait de bon procureur, mais est fait d'un Hoqueleur. Lit. remis. ann. 1362. in Reg. 83. ch. 220. Jehan du Puch dist que c'estoit la coutume des sergens de teneur et Hoqueleur les bonnes gens. Alim ann. 1386. in Reg. 149. ch. 151. : Icillui Jehan fu accusen en contredisant, en disant que c'estoit une Hoquelieris ; et ledit Hennequin lui respondi que ce n'estoit qu'abatement. Vide Hocketours et Diction. Menagii v. Hoquelieris. Quæ voces omnes accersendæ videntur a vocabulo

HOQUETUS, nostris Hoquet, Impedimentum quodvis, difficultas que moram affert in negotiis. Hoquet, in Lit. ann. 1354. tom. 2. Ordin. reg. Franc. pag. 558. Locum vide in Hucciare, ubi minus bene allegatur. Occot, eodem sensu, ni fallor, in Testam. Hugon. V. Jucis Burg. ann. 1314. Inter Probat. tom. 2. ult. Hist. Burg. pag. 156. col. 1. : Volons nous que nostredie hoire soit contrains, lens deloy et sans Occot, por la court le roy de France monsignour à tenir et garder..., les choses dessusdites.

Lit. remis. ann. 1332. in Reg. 81. Chartoph. reg. ch. 494. : Hoquelator et captor gentium ad Hoquetos. Haud scio an huc spectet vox Hocquemelle ex alim Lit. ann. 1418. in Reg. 167. ch. 263. : L'expouant dist à icellui Gavelle que subroquois avoit il une Hocquemelle ; qu'il se gardast d'en avoir un autre et qu'il ne feust rangier.

Hoquet vero, Pedum pastorale sonat, in Lit. remis. ann. 1404. ex Reg. 156. ch. 346. : Icillui Caton getta un sien baston à bergier, appelle Hoquet, au suppliant. Alim ann. 1410. in Reg. 165. ch. 25. : Adam Michiel pasteur de son Hoquet ou baston à bergier, et le suppliant de son Hoquet à picque, etc.

HOQUETUS, Singultus, Gallice Hoquet. Bulla Johannis XXII. PP. in Extravag. de Vita et honestate Clericorum ubi de musicis sui temporis : Nonnulli novam scdm discipuli... melodias Hoquetis intersecant.

Hinc Hoquet dixerunt Ictum sub mento infictum, quod sonum singultus efficit. Lit. remis. ann. 1366. in Reg. 127. Chartoph. reg. ch. 76. : Icillui Perrinet fist un petit Hoquet de sa main sa mention dudit Symon en lui levant hault son menton par un cop seulement. Icillui Jehan bailla audit son compaignon un Hoquet par le menton, in alim ann. 1394. ex Reg. 147. ch. 12. Hoquetus vero, est Quater, succutere, vulgo Ebricior en secouant. Lit. remis. ann. 1408. in Reg. 162. ch. 252. : Icille jeune fille oy gens qui Hoquettoient à l'uis du jardin. Alim ann. 1410. in Reg. 164. ch. 290. : Quand le suppliant ne trouvoit point l'uis ouvert, il faisoit tant en le Hoquetant et soudain, que il ouvroit.

HORA, Moneta, vel pars libra monetarie. Vide Ora.

Horis, moneta Britannica species, in Lit. remis. ann. 1480. ex Reg. 207. Chartoph. reg. ch. 225. : Targes et Horis, autrement appellees gros de Bretagne.

HORA, Regio, idem quod Italis Contrada. Charta ann. 1230. apud Cl. V. Garamp. in Dissert. 12. ad Hist. B. Chlars pag. 361. Inter not. : Domus posita in civitate Arimini Hora S. Gregorii, a duobus lateribus totius domus plateæ publicæ.

HORA NONA, Vox usurpata ad significandas partes Orientis circa solstitium hiemale. Charta incerti anni apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 260. : Uguis dum pervenit ad ipsam locum ubi tres fosse simul adveniunt. Et tunc vadit fosse sancti Catuodi quasi ad Horam Nonam per abrupta loca usque dum pervenit ad unam nodula.

HORA TERTIA, post meridiem accilicet, Partes Occidentis circa solstitium hiemale. Charta mox laudata ibidem : Et in capite marciis levat fosse per montem Huelgoret que recte vadit quasi ad Orientem. Tunc relinquens nodam que vadit ad puteum tenens nodam unam cum fosse contra Horam Tertiam. Chartularium Quimperieg. fol. 84. v. : Fosse... que recte vadit quasi ad acervum petrarum curvat parum per quasi ad Horam Tertiam.

HORA ENRABIADA. Capitulum MS. S. Victoris Massil. ann. 1312. Statutum quod prima illa Hora dicitur Enrabiada, in qua Prima aliquotiens dicit conarsuit, que non edificabat, sed potius animos fratrum conturbabat, ex nunc in antea non dicitur. Haud scio an huc spectet quod legitur in Dialogo Inter Cluniac. et Cisterc. monach. apud Marten. tom.

5. Anecd. col. 1608: *In estate, sonitu exercitii post solis ortum surgit; et antequam Primam cantetis, opera vestra tam otiosa quam negotiosa solitis operari, ipsam Primam celebritatem in horam diem secundam fore plenam differentes. Sed hæc nihil ad vocis originem.*

° 8. **HORA BASSA**, Serotina. Lit. remis. ann. 1400. In Reg. 155. Chartoph. reg. ch. 288: *Invenit dictum Jacobum Brouhuat et dictam Johannetam in hospitio Petri de Lermat, januis clausis et sine aliqua mediâ persona, circa Horam nonam bassam. Alijs ejusd. ann. ibid. ch. 380: Comme à Heure de basse rissus, lui Cosset estant à la croiz d'icelle ville de Verneuil, etc.*

° **HORA CAPTATA**, Præstituta. Vide supra *Capitula*.

° **HORA CLIQUETI**, Qua mane pulsatur campana. Vide supra *Cligustum*.

° **HORA MACELLI**, Qua, ut videtur, merces venum expositas emere licet. Acta S. Aurel. tom. 8. Jun. pag. 55. col. 1: *Quadam autem die, videlicet feria quinta ante festum Walpurgis, Hora macelli, sarcophagum lapideum, miro modo et plane negum, . . . invenerunt.*

° **HORA PARVA**, Exiguus temporis articulus. Barel. serm. In feria 5. hebdom. 3. Quadrag. *Propter inusitatum omni, in parva Hora se inebriaverunt.* Vide infra *Horula*.

° **HORA** dicta de remonée, vel du ravalier, vulgaris de relevée, Pomeridiana. Lit. remis. ann. 1383. In Reg. 122. Chartoph. reg. ch. 313: *Le Lundi zuyij, jour de ce présent mois de May à Heure de remonée. Stat. pannif. in Lib. rub. fol. magn. domus publ. Abbavil. art. 81: Et seront tenus ledits manouvriers de retourner à l'ouvrage à maubeye du ravalier.* Vide infra *Relevée*.

° **HORA** nuncupata de Riote, Qua merenda sumebatur, designata in Glossar. Lat. Gall. S. Germ. Prat.: *Merenda, le mangier de l'heure de none. De riote appellata a verbo Recipere vel Rechignere, Merendam sumere, que pomis aut pyris aspersis fœbat, unde fortean nomen; vel a rixa, nescio qua ratione, quod indicare videtur vox Gallica Riote. Lib. rub. fol. parvo domus publ. Abbavil. fol. 126. v. ad ann. 1372: Or est vrai que . . . environ Heure de riote, etc. Rursus fol. 138. r. ad ann. 1377: Environ Heure de entre riote et ceure-fu, etc. Ruyote, in Lit. remis. ann. 1376. ex Reg. III. ch. 253: Item an erant plures in vico Hora, qua pulsatur Ruyote? Heure de rissus dicitur supra in Hora bassa. Vide *Rechinus* et infra *Rechinium*.*

° **HORA SERALIS**, Vespera. Lit. remis. ann. 1378. In Reg. 112. Chartoph. reg. ch. 290: *Predicti exponentes euntes per villam Maticonensem de nocte post Horam seralis, causas spatandi, etc. Heure de l'anery, in alijs ann. 1421. ex Reg. 171. ch. 479: Comme le suppliant environ Heure de l'anery eust envoyé pour lui sur les murs de la ville de Reims et pour la garde d'icelle un jeune filz, etc. Vide infra *Sera* 1. *Sera* 2.*

° **HORA SIONI**, Gall. *Heure de saint*, Qua signum seu campana pulsatur. Lit. remis. ann. 1377. In Reg. III. Chartoph. reg. ch. 209: *Item en un autre jour, comme environ Heure de saint sonnani pour fermer les portes de ladite ville (de Montargis). Vide Signum 8.*

° **HORA TARDA**, nostra, *Heure tarde*, Serotina, crepusculum. Inquisit. contra Templar. ann. 1311. ex Cod. reg. 3676. fol. 16. r.: *Interrogatus si illa die ulterrius viderunt se simul; et respondit quod*

Hora tarda se viderunt. Lit. remis. ann. 1400. In Reg. 163. Chartoph. reg. ch. 261: *Hora tarda, que vulgariter vocatur hora inter canem et lupum, etc. A heure d'en-cour (i. pro entour) chien et lev, in alijs ann. 1381. ex Reg. 119. ch. 417. Entre deux Wignorons, eodem sensu, in alijs Lit. ann. 1870. ex Reg. 100. ch. 361: Comme le suppliant passoit par devant l'ostel dudit Clays à Tournay à heure d'entre deux Wignorons rabat jour, etc. Alijs ann. 1450. In Reg. 180. ch. 151: Icellui de Salheras, le Samedi après ensuivant Heure tarde, ala de eve à trespasement.*

° **HORÆ CANONICÆ**, Officia diurna, que in Ecclesiis fideles psallendo exequentur, sic dicta, quia certis horis recitari debent juxta Canones et regulas SS. Patrum. Hæ autem septem numerosunt, scilicet, *Matutina, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vespera, Completorium*: que ita recensentur in Canonibus Saxonis Ulfstan. id est, *Cantus antelucanus*: Undersang, *Cantus matutinus*: Mîgdæsang, *Cantus meridianus*: Mîgdæsang, *Cantus nonalis*: Efensang, *Cantus vespertinus*: et Nihtsang, *Cantus nocturnus*. Papias: *Synaxis, Græce, Hora dicitur, quando fratres conveniunt de Horis Canonicis et earum regulis multa scripsere, qui de ritibus Ecclesiarum tractatus ediderunt, in primis Durandus lib. 5. Ration. cap. 1. et sequ. Durandus de Ritibus. Eccles. lib. 3. cap. 1. et seq. Pamellius ad S. Cyprian. de Orat. domini. Bellarminus lib. 1. de Bon. oper. cap. 11. Biron. ann. 34. num. 168. 251. ann. 51. n. 69. Gazæus ad Cassianum. Hæftenus lib. 7. Disquisit. Monast. tract. 2. 9. et alii passim. Adde Excerpta Egberti Archiep. Eborac. cap. 98. et Glossar. med. Græcic. voce *Opai*, col. 1791.*

° **Horæ** Tridecim horarum cursus nocturna et diurna continuatione cum integro psalterio persolvisse S. Gerardum Episcopum Tullensem referunt Acta Episcop. ejusdem Ecclesie apud Marten tom. 3. Anecd. col. 1033. Quid consuetis septem horis addiderit non percipio.

° **HORÆ**, nude Gervastus Dorobornensis: *In hac Capella ante exitum et post, Missas celebrare, Horas audire, et frequenter orare solebat.* Ordericus Vital. lib. 6. pag. 607: *Cotidie Missas audire studebat et Horas. Monast. Missas audire* 1. pag. 876: *Interim dicimus Horas et Evangelia nostra.* Ita *Horæ* vocantur et dixerunt Græci recentiores. Vide Nomenclonem nuper editam a Cotelerio cap. 37. 58.

° **Horæ** etiam privatim cum alia muliere recitandis assidue vacabat uxor Caroli V. ut discimus ex Lit. ann. 1363. In Reg. 92. Chartoph. reg. ch. 261: *Don fait par lien, valet de la chambre M. la duchesse, et à Mahaut Boutefeu sa femme, qui aide à dire les Heures de Madame, en a-rois-sant de leur mariage, quatre cens francs d'or pour une fois.*

° **HORARIUS**, Liber Horas canonicas continens, apud Gillebertum Lunicensem Episcopum de Usu Ecclesiastico.

° **HORÆ DIURNALES**, Ordericus Vitalis libro 12: *Diurnales horas ad Laudem Dei ex debito modulabantur.* Donnizo lib. 1. de Vita Mathildis cap. 15:

*Psallentur tempore Capellani reverentur
Horæ nocturnæ illi, quodlibet diurnæ.*

Will. Thorn. ann. 1283: *Vel alius rogatus ipse dicit Horas de die in Conventu.*

° **HORÆ REGULARES**, que et *Canonicæ*, vel que juxta regulam monasticam in Ecclesia decantantur: apud Lanfrancum in Decretis pro Ordine S. Benedicti cap. 14. 15. in libro Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. cap. 88. et alibi sæpe, etc.

° **HORÆ DE S. MARIA**, Quæ in quibusdam Monasteriis cum *Horis regularibus* cantantur. Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. cap. 50: *Sive Hora regularis, sive de sancta Maria, etc. Et cap. 55: Notandum, quod Horæ de sancta Maria mediocri voce dicuntur, et cum cantu, et in his non inclinatur, ad Gloria Patri. Ad omnes Psalmos communiter sedent, etc. Vide Concil. Tolosanum ann. 1229. can. 14.*

° **HORÆ**, Liber precum, Gall. *Heures*. Menotti Sermones fol. 159. v.: *Les Sermons sunt ministri diaboli, ecclesia eorum est taberna, nunquam enim veniunt ad sermonem; servitium eorum est inadmiratione nomen Dei; Hæ eorum sunt charis et alee, Pater noster sunt tacitilli.*

° **HORARUM RECEPTOR**, Qui canonicas Horas persolvendas curat in Ecclesia, et stipendia Canonicis, qui his intersunt, persolvit. Necrologium Ecclesie Parisiensis 2. Non. Febr.: *Hic dicitur fieri Missa de B. Virgine, . . . in qua Receptor Horarum tenetur distribuere Canonicis et majori altari servitibus unicusque 2. sol. etc. Ejus munus alibi dicitur officium Horarum, 6 Id. Martii: 150. lib. Paris. . . solvendas sine dilatione annis singulis ab illo, qui predictarum Horarum veteri Horoscopus videtur appellari, ejusque officium Horoscopia et Horoscopus: nisi ille sit, cui temperandarum Horarum et Vigiliarum diligentia committitur.* In Vita S. Leobini Episcopi Carnotensis.

° **HORÆ INCOMPETENTES**, id est, silentium, in Capitulis Adalhardi Abbat. cap. 43.

° **HORALIS**, Vestis seu tunice species, Gall. *Casaque*. Charta abbi. de Conchis in Ruthenis ann. 1325. In Reg. 64. Chartoph. reg. ch. 471: *Ad hoc officium ponderandi, . . . consules eligent se deputandi hominem legalem, . . . qui poterit tenere et portare baculum nostrum seu Horalem, ut serviens noster.* Vide mox *Horarium*.

° **HORAMA**, OROMA, ORAMA, ex Gr. *Scapula*, Visio, apparitio. Passio SS. Perpetua et Felicitatis: *Priusquam pugnaremus, video in Horamate hoc Vita S. Wilhelmodi cap. 2. Mater intemptata noctis quiete coelete in somnis vidit Horama.* [S. Gerardus in Mirac. S. Adalhardi sec. 4. Bened. part. 1. pag. 362: *Cui (adituo) nocte quadam in Horamate se idem Confessor offerens, etc.*] Adde Rodolphum Tortarium lib. 5. Miraculor. S. Benedicti n. 12.

° **ORAMA**, sine aspiratione, alijs Uguatio: *Orama, visio, somnium.* Oibertus Abbas Gemblac. de Miracul. S. Veroni n. 2: *Obstupuit Presbyter ex Oramate.*

° **OROMA**, interdum, et crebro habent Scriptores, Adhelmus lib. de Virgin. cap. 3. ait, S. Joannem Evangelistam in *Pathmo* raptum in *Oromate*. Et cap. 26:

Oroma per noctem cornebat ris supernum.

Gualdo Monachus Corbeiensis in Vita S. Ansharii Arch. Hamburg. cap. 4:

*Quod Oroma vir ille tenax
Portractus animo.*

Et cap. 16 :

Pocis mali videtur fuit hujus Oromatis index.

Poeta anonymus de Episcopis Eboracensibus :

Oroma gentilia, qua viderat ipse superam.

Adde Fulconem de Gestis Abbatum Lobiens. cap. 2. Fridegodum in S. Wilfrido cap. 25. Ermenricum in Vita S. Soli cap. 9. etc.

HORARIE, quasi *Ad horam* : Galli dicunt : *Pour un temps, Pour une heure.* Charta Raimundi Episcopi Tolosani ann. 1160. apud Catellum : *Nisi illi acciderit, qui tere et non Horarie fratres fuerint, vestis crucibus signatas non simulate deferentes, etc.*

HORARIUM, Vestis episcopalis in formam sindonis. Hugon. Metel. epist. 41. tom. 2. Monum. sacr. Antiq. pag. 387 : *Item non absque lineo amictu accedere laudabile est, sed pretium linearum vestium non habere, valde enim ignominiosum est et plenum dedecoris, refero maruptio gortari, quod non habeas Horarium et sudarium.* Glossar. Lat. Ital. Ms. : *Horarium, la scufa.* Vide *Horatis* et *Orate*.

1. **HORARIUS**, Genethliacus. Gloss. Gr. Ms. cui titulus *Στάγας ἡθων*, ex Biblioth. Reg. Cod. 1688. *Ἠροσάκος, ὁ ὀνομάζων τὴν ὥραν ὁπώρατος.* Vide alia notione in *Hora*.

2. **HORARIUS**, Qui, ratione beneficii seu prebendae, *Horas* canonicas seu officia diurna in ecclesiis psallendo exequitur, et in his vices canonicis agit, vulgo *Heurier*. Charta Caroli V. reg. Franc. ann. 1367. ex Tabul. Carnot. : *Optamus quod duodecim dictae ecclesiae (Carnotensis) capellani in collegio Horariorum et matutinariorum ipsius ecclesiae ex nunc per decanum et capitulum ejusdem ecclesiae electi, etc.* Necrol. recens. Ms. ejusd. eeccl. ex antiquioribus composition. z. Cal. Maii. *Obiit Philippus de Cornilior archidiaconus Dunensis, qui dedit pro uno Horario perpetuo z. lib. z. sol. annui redditus.* Comput. ann. 1372. ex eod. Tabul. : *z. Mart. anniversarii in Clementis Frascaille Horarii matutinarii.* Vide infra *Matutinari*.

3. **HORARIUS**, Qui stipendia canonicis qui *Horis* intersunt, persolvit. Comput. eeccl. Paris. ann. circ. 1381. ex Bibl. S. Germ. Prat. : *Item ab Horario super curtilia aux Hoteloy, quinquaginta solidos.* Necrol. Paris. Ms. ad iv. Id. Febr. : *Quae omnia supradicta et singula tenebit et possidebit Orarius (sic) ad opus Horarum ; ita tamen quod dictus Horarius solvet annuatim in die anniversarii dicti Stephani Fredet centum solidos Paris.* Idem qui alibi *Receptor Horarum* dicitur. Vide in *Hora*.

HORATIM, Per horas, vel horis competentibus. Vita S. Hilidi tom. 1. Junii pag. 480 : *Qui divino mancipati servitio, ecclesiastico more Horatim laudes Deo persolverent.*

HORATORIUM, pro *Oratorio*, Minus aliare, quo nomine intelligi debent Capellae et minores Ecclesiae, quae a principali dependent. Consecratio Ecclesiae D. M. Virg. in villa Formiguarua ann. 873. tom. 1. Hist. Occitan. Inter Instr. pag. 126 : *Ecclesiam sancte Marie... cum appendiciis et Horatoriis suis.*

HORCA, Vas olei, vel species amphorae. Vita S. Sidroni Mart. tom. 3. Julii pag. 183 : *Et jussit exhiberi quadraginta Horcas olei, et mitti super flammam ignis.* Vide *Orca*.

HORDA, Udalicus lib. 8. Consuetud.

Ciuniac. cap. 8 : *Pannos... non suspendunt ad siccandum in Hordia, ut alii fratres ; sed tantum deponunt in herbario claustrii.* Puto legendum in *Chorda*.

HORDALICUM, HORDAMENTUM. Vide in *Hurdicum*.

HORDARIUS, [Visselbec. Chron. Huzar. ad ann. 1160. *Matthias Sperber Hordarius seu quomator dedit burnetum, id est nigrum pannum.*] Vide *Hordera*.

HORDEARIUM, *Es* quod pro *hordeo* equiti persolvebatur. Laur. in Amalth. in Amalth.

HORDEICUM, Pali in fossatorum marginibus infixi, ne statim ad moenia accessus pateret. Gall. *Palissade*, atlas *Hordis* et *Hordois*. Reg. Phil. Aug. sign. 34. bis ex Charitoph. reg. part. 1. fol. 95. v. col. 1 : *Hordicum reparandum in ar portam de Monte Musardi et portam ruercafi, etc.* Jónvill. in S. Ludov. edit. reg. pag. 58 : *Il geterent le feu gréjois ou Hordis que il y avoient fait faire.* Guill. Tyrii contin. Hist. apud Marten. tom. 5. Ampl. Collect. col. 614 : *Or vous dirai qu'il avint la nuit, la pierre d'une perriere féri si à l'ordois d'uns toraces, que li Hordois chai, etc.* Vide *Hurdicum*.

HORDEJULUS, Apostema nascens in extremitate palpebrae. *Hordeoli in palpebris*, P-isciano lib. 1. cap. 12.

HORDELA, HORDARIUS, Vox Saxon. *hordere*. Quæstor, ab *hord*, Thesaurus Leges Adelstani Regis cap. 8. apud Bromptonum : *Et quicumque Hord-va Regis, vel prepositus furi consentaneus erit, etc.*

HORDARIUS, Ibid. cap. 15. Inde **HORDERICUS**, in Legibus Canuti Regis cap. 104. ubi *dispensa* exponitur : *Sed iuxta Horderium quod dicitur p-uarus Dispensam, et custam suam, et trage, id est, arinum suum debet ipsa custodire.* Hinc Anglis *Hord*, et *Horde*, eadem notione.

HORDICUM, Vide *Hurdicum*.

HORDINIUS, f. *Hares*, successor. [Velpotius *Hordinium*, posteritas. Vide *Ordiniam*.] Charta ann. 1286. ex Tabular. P. de Flamarens. : *Constantinus Daron et Maria ejus uxor... tradiderunt jam dicto Geraldo de Sentis pro se et suo Hordino stipulanti et recipienti totam illam domum et localem in quo est.*

HORGRIFT, Lex Bajwar. tit. 7. cap. 3. : *Si quis propter libidinem liberæ manum injecerit, aut virgini seu uxor alterius, quod Bajwari Horgrift vocant, cum 6 sol. componat.* Ubi Lindenbrogius : *Hore*, meretrix *grifte*, tacto. Nec Angli secus, ait Spelmannus. At hic non de meretrice agitur, sed de virgine, aut alterius uxore. Proinde existimarem potius standum Editioni Heroldi, quæ *Horichrif* præfert, ut sit tactus cum vi, pulsatione, offensa. Est enim *Hort*, pulsatio, unde *Horten*, pulsare, alidere, et *Grift*, tactus. Lectiones alias præfert Baluzius ex Codd. MSS.

Lindenbrogianam interpretationem probat Schilterus. Et quidem licet de virgine aut aliena uxore hic agatur, nihilominus vocem *Horgrift*, vel, ut legendum censet *Horgrift* de tactu meretricio, non violento, injurioso tamen et puniendo, interpretandum existimat : quæ compositam docet ex *Hur*, meretrix, et *Grift*, contactus.

HORIA, Charta abb. de Conchis in Ruth. ann. 1325. ex Reg. 64. Chartoph. reg. ch. 471. *Item ut in præmissis honor seu Horie nostre serventur, statuimur et ordinamus, quod consules dicte ville clavam domus, in qua pondus tenebitur,*

sobis præsentent anno quolibet. Sed restituendum procul dubio Senhoris nostræ, id est, domini. Vide Senhoris 2.

HORIDIA, pro *Hordam*, perperam scriptum apud Alypium Antiochen. in Descript. orbis cap. 80 : *Vina varia, oleum, Horidiam, purpuram bonam, etc.*

HORIOLOGIUM, pro *Horologium*. Inventar. S. Capelli Paris. ann. 1382. ex Bibl. reg. : *Item solebant esse quidam Horologia. Aliud Gallicum : Item y souloti estre un reloge, etc.* Vide *rox Horologium 2.*

HORIPETE, Qui horas petunt. Papias.

HORLA, Ora. Imbus. Gall. *Oulet*. Stat. sabbat. Carcass. ann. 1402. tom. 8. Ordin. reg. Franc. pag. 560. art. 7 : *Nullus magister nec alter operarius dictæ artis sabbatarie... sit ausus ponere seu immiscere de duobus coris, quai dicimus corium multoal immiscere cum corio vaquam seu de cordos, nec e converso, nisi esset tamen Horle vel venguela.* Ubi leg. *Lengueta*, ut habet Registrum. Vide *Orlum*.

HORMENI, pro *Armeni*, apud Wildebrandum ab *Oldenborg* in Itinerario Terræ Sanctæ : *Nulla munitionibus cingitur, unde potius eam villam, quam civitatem nuncupavim, si sedem Archiepiscopalem Hormenorum in se non haberet.*

HORMESTA MUNDI, vel *ORMESTA*. Ita inscripta vulgo in MSS. Codicibus Pauli Orosii Historia, uti monemus in *V. Ormesta*, in Codd. scilicet Dunensi, Groenidiensi, et Vallis S. Martini Lovaniensi, apud Sanderum part. 1. pag. 187. et parte 2. pag. 187. 200. præterea in Vita S. Baboleni tom. 1. Hist. Franc. pag. 662. et in Tractatu vernaculo sat antiquo de Heraldis. Sed et monet Josias Arndius in Lexico Antiquitatum Ecclesiasticarum pag. 937. in quodam antiquo Codice inscribi : *De miseria hominum.* In Codice vero 508. Sangermanensi titulus ita concipitur : *Pauli Orosii Presbyteri Liber de Ormesta, seu miseria mundi: ex quo irrepsit titulus alius Ormesta mundi.* Quam quidem *Ormesta* vocem rursus perperam irrepsisse volunt viri docti, atque in his Stephanus Pighius in Hercule Prodicio, pro *Orchestra*, seu *scena*, in qua varii rerum causa, Imperatorum mutationes, et hominum miseria palam exponuntur. Hunc sane titulum quodammodo præfert Editio Parisiensis ann. 1506. Inscriptur enim : *De miseria hominum per peccatum ab initio: forte quæ caput 1. libri 1. Initium ducat ab h. s. verbis : Ego initium miseria hominum ab initio peccantis hominis ducere natum, etc.* Quod quidem caput in Editione Francisci Fabricii aliquot ante periodis auctus legitur, adeo ut Editio Parisiensis prior fuerit ipsius Orosii Editio, quam ille postmodum auxerit. Vide Bongarsium in *Præfat. ad Gesta Dei per Francos* sub *finem*.

Consule præterea Joan. Alb. Fabric. Bibl. Lat. med. et inf. etat. tom. 5. pag. 520. ubi varias doctorum virorum opiniones de hac voce colligit et discutit.

HORNA, pro *Urna*. Joannes Diaconus in Episcopis Neapolit. in Agnelo II : *Perpetuus temporibus alimonia constituens ducentorum nemp et decem tritici modiorum, totidemque vini Hornarum per singulos annos.* [Vide *Orna*.]

HORNEGLDUM, Tributum, quod exigitur pro animalibus cornutis, ex Saxon. *Horn*, cornu, et *geld*, tributum, præstatio. Est etiam in Chartis, quædam esse de quadam consuetudine exacta pro tallagio per totam terram, sicut de quacunque bestia cornuta, ut habet Rastallus. Hinc

crebro in Chartis iisdem: *Sint quieti de ... scutagis et Aidagis, gildis, danegeldis, Hornegeldis, folsoldis, etc.* tom. 1. Monast. Angl. pag. 192. 978. tom. 2. pag. 17. 812. Vide Cornagium.

HORNE WITH HORNE. Voces Anglicæ, i. *Cornu cum cornu*, vel *Cornutum cum cornuto*, quod dicitur de cornutis animalibus, que simul una pascendi quis jus habet. Constitutio Roberti Dunelmensis Episc. ann. 1278. apud Spelman: *Similiter de decimis, que de vaccis proveniunt, statuendum duximus, quod ubicumque fuerit receptaculum eorum, licet in vicinis parochiis Horne with Horne, secundum Anglicam linguam, pascua querant, illi remaneat tota decima, ubi fuerit domicilium et remanentia.*

HORNO. ORNO. Joan. de Janua: *Horno, hoc anno. Item hornotinus, et hornus, hujus anni.* Voces prisce Latine nota, et a recentioribus in usum revocata. Hincmarus Remensis. *In Synodo apud Vermeriam palatum olim ab Orno habitum obscuro decimavi.* Vide Plodoarium lib. 1. cap. 20. lib. 3. cap. 22. Petrum Damian. lib. 7. Ep. 17. lib. 8. Ep. 11. etc.

ORNA, Papiæ. *Unius anni palea:* quomodo forte *Horna messis*, Plauto [et Horatio] lib. 2. Sat. 6.

Cum pater ipse domus palea porrectus in Horna.

HORNOMME, Andreas Suenonis lib. 4. Legum Scanicæ cap. 8: *Ad sapiendam controversiam exortam super limitibus duarum villarum, quamvis una ex altera constet originem habuisse, vel super terra, que vulgariter Hornomme appellatur, etc.*

HOROCOPUS, f. pro *Horoscopus*, Excubitor, vel f. idem qui *Horarum receptor*, de quo in *Horæ*. Index MS. Beneficiorum Ecclesie Constant. *Receptor...* a tempore antiquo debet dare ad prandendum duobus Horocopis dicte parochie... tribus sollempnitatibus anni.

HOROCRALU. Lex Aleman. tit. 100: *Aneta, gariola, ciconia, corvus, cornicula, columba, Horocralu, et canna, etc.* In Edit. Lindenbrogiana abest hæc vox.

HOROLOGIATOR. Horologiorum optifex, Gall. *Horlogeur*. Arest. ann. 1418. 80. Aug. in vol. 11. arestor. parlam. Paris: *Pro parte Henrici Bys Horologia-toris et custodis seu gubernatoris horologii palatii nostri Parisius, etc.*

HOROLOGIUM, *ἑσπερίων*. Liber Ecclesiasticus apud Græcos. Horas diurnas et officia continens. Vide Glossarium mediæ Græcæ. col. 1794. et Suiceri Thesaurum in *ἑσπερίων*.

HOROLOGIUM NOCTURNUM Invenit Pacificus Archidiaconus Veronensis, qui vixit Lothario Ludovici Pii filio Imperante, si qua fides illius Epitaphio, quod ex Panvinio recitat Ughellus in Italia sacra tom. 5. pag. 609: *Horologium nocturnum nullus ante viderat, en invenit argumentum, et primum fundaverat. Nocturnum vero dicitur ad discrimen solaris, seu diurni horologii, proindeque illud forte fuerit, cujusmodi hodie frequens est usus, æreum scilicet aut ferream, quod rotas, ponderibus, libraminibus, ac campanulis constat, cujus inventor, Polydorus Virgilius, et Guldouem Pancirollum lib. 2. Novorum Repertorum. cap. 10. illiusque commentatorem Henricum Salmuthum, aliosque hactenus laudat. [99] Vide Murator. Antiq. Ital. tom. 2. col. 801. c. Tradunt tamen Annales Francor. anno 807. Aaronis Persarum Regis Legatos inter cætera munerum Caroli M. attulisse Horologium ex*

aurichalco arte mechanica confectum, in quo 12. horarum cursus ad clepsidram vertebatur, cum totidem æreis pilulis, que ad completionem horarum decidebant, et casu suo subjectum sibi cymbalum tinire faciebant, additis in eodem ejusdem numeri equitibus, qui per 12. fenestras completis horis etibant, et impulsu egressione sue totidem fenestras, que prius erant aperte, clauderant. Alia fuere horologia que ex aqua vocat Vitruvius lib. 9. cap. 9. et que aquis sub modulo fluentibus temperantur. Senator lib. 1. Epist. 45. Hinc

HOROLOGIUM TEMPERARE, in Libro Usuum Ord. Cisterciensis cap. 114. apud Bernardum Mon. in consuet. Cisterciac. MSS. cap. 63. 64. 114. in lib. Ord. S. Victor. cap. 21. in Statut. Ord. Præmonstrat. dist. 2. cap. 8. etc. nostris, *Monter l'horloge*, seu pondera vel momenta librare, vel sursum evehere, que cum in imum delapsa sunt, tum horologium cecidisse dicitur, ibidem. Statuta Ord. Præmonstrat. dist. 2. cap. 8: *Sacrista detet temperare Horologium, et ipsum facere sonare ante matutinas ad secretandum quotidie.* Vide Index.

HOROLOGIUM EXCITATORIUM, (Call. Revel. Chron. Mellic. cap. 774: *Excitabit aliquis a superiore deputatus, qui Horologium Excitatorium habebat, ad omnes quoque cellas lumen deferat.*

HOROLOGICA VASA, Martiano Capella lib. 6.

Horologium solare ita describit Gasp. de Solf monachus Valenc. circa initium sæculi xv. in Gestis abb. ejusd. monast. MSS. Erat Horologium in medio claustris sub divo positum; trabes videlicet lignæ in altum porrecta, habens in summitate sui speram ligneam, habentem inferius xij. lineas incisas, juxta numerum scilicet xij. dies horarum: non solum autem horæ, sed etiam puncti ante vel post horas, qui in regula S. Benedicti leguntur, hoc est hora pene iv. hora quasi vj. plena tertia, decima plena, et illud quod dicitur mediæ tere octava hora, subtiliter in præfata spera habebantur designati: in medio quoque ejusdem speræ virgula ferrea erat posita, per quam umbra solis in lineas punctoque descendens, horas singulas designabat.

HOROLOGIUM. Synodus Nemausensis ann. 1284. c. de Decimis. *Districte etiam prohibemus, ne Clerici bladum, Horologia, vel quilibet alia decimare præsumant. Ubi vir doctus emendat Horæ. [99] Perperam pro Hortalgium, hortus leguminum, ut videre est, in Hortus, ubi idem statutum laudatur.]*

HOROLOGICUS, *Che colle le ore.* Glossar. Lat. Ital. Ms. Vide *Horoscopi*.

HOROMA, [Græc. ὁρῶμα, Visio.] Vide *Horama*.

HOROSOPARIA, *Horoscopus*. Vide *Horarum Receptor* in *Horæ*.

HOROSCOPI dicti quod horas nativitate hominum spectantur, dissimili et diverso fato. Ibid. lib. 8. cap. 9. Vox Astrologis notissima, Græcis ὁροσκοπία.

HOROSCOPICUS, Eadem notione. Epistola Johannis de Monasterio apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collect. col. 1489: *Quid de Julio Cesare, Crasso ac Pompeio dices? de quibus Horoscopus et mathematicus præfatus fuerat, eorum post omnem felicitatem Romæ in donibus morituros.* Alias *Horoscopus* est Pertinens ad diem natalem apud Firmicum lib. 1. Mythol.

HOROSCOPIUM, Signum, indicium. Miracula S. Joannis Beverlac. tom. 2. Mail pag. 194: *Cum superasset adhuc*

quasi unius horæ spacium ut eis signum surgendi præberet Horoscopus. Sidonius lib. 4. Epist. 3. utitur pro Instrumento ad indagandam horam natalem, a Græco ὁροσκοπιον.

HOROSCOPIUS, Instrumentum quoddam rotundum vel quadrum, habens circumquaque multas divisiones et medicinum in medio, in quo sunt foramina per que omnes horæ et stellæ cognoscuntur: unde *Astrologus* dicitur. Sic Papias. Aliis *Horoscopus* vel est Astrologus, qui horas, maxime natales, inquirat vel considerat; vel ea pars cæli que genituræ tempore ab Oriente oritur vel ascendit in hemisphærium: hincque *Ortus* vel *Ascendens* dicitur: vel est illud punctum temporis quo quis nascitur: vel denique idem est qui Excubitor, ut in Charta ann. 1221. apud Miræum tom. 1. pag. 100: *Salvis tamen illis calcæis, qui de jure debentur Scabinis Namurcensibus, et tribus Horoscopis, duobus portariis castri et duobus præcibus villæ.* Vide *Horarum receptor* in *Horæ*.

HORWENO. Vide *Charocna*.

HORREARIUS, *ἀνοβρασις*, in Glossis Lat. Gr. Sangerman. MSS. Præses et custos horrei. Nota vox Ulpiano leg. 5. § 3. Dig. de his qui effuderint, et leg. 60. ult. Locati Senator. lib. 10. Epist. 28: *Arcarios, prorogatores iusticiæ, vini et casei, macellarios, viarios, capitularios Horrearium et tabernarium, etc.* [99] Vide Marin. Pap. Diplom. not. 7. ad num. 75.]

HORREATICUS, Pertinens ad horreum. *Horreaticæ species*, Fructus in horreo asservati leg. 8. Cod. Theod. de conditis in horr. publ. (11, 14.)

HORRENDUS, Magis horrendum. Charta ann. 1358. in Reg. 90. Chartoph. reg. ch. 5: *Sed quod Horrendus seu detestabilis est, etc.* Nostris *Horribile*, Horrendum crimen, in Ordinat. ann. 1390. ex Memor. D. Cam. Comput. Paris. fol. 32. r. *Plusieurs autres exces, crimes et Horribiles faits et perpetrés. Horraille et Horribile*, facti et perpetrati. ann. 1392. ex Reg. 143. ch. 62. *Le suppliant trouva une Horraille de charrie, de laquelle il frappa sur ledit Perrin.*

HORRENTIA, Aversatio. Tertull. adv. Marc. lib. 4. cap. 24: *Pulverem jubet excuti ad Horrentiam terræ illorum.*

HORRERE, Horreri esse, apud Gregor. Turon. lib. 1. Hist. Franc. cap. 42: *Horrenti terræ species, Horrenti solaris.* [99] Pro Minas jactare in Reinard. Horror pro Mine lib. 2. vers. 61.]

HORRESCENTIA, Timor, pavor. Tractatus ann. 1417. apud Rymer. tom. 9. pag. 519: *Asserentes se propter potentiam et per Horrescentiam Ducis Burgundie, in eorum itinere existentis, tute ad locum tractatus venire non possent.*

HORREUM Joannes Diaconus in Episcopo Neapolitanis. *Ante majore Ecclesie fores magnam edificavit Horreum, in quo cubiculum aptavit: erat autem Horreum locus destinatus ad quotidianam pretiosarum rerum ad quotidianum usum deservientium.*

HORRIBILIS, Qui aliquid abhorret, refugit. Constantinus Africanus lib. 1. de Morborum cognit. cap. 20. ubi de Cura amoris, quem morbum in cerebro contiguum esse ait: *Ad ebrietate caveant (qui amore tenentur,) et cum oporteat, dormiant, post somnum vero in balneo delententur, cum aqua et aere temperato et lucido, neque eis accedat, quod animus abhorreat. Interrogatus autem quidam a Philosophis, quare Horribilis homo gravior esset quam quodlibet pondus, taliter res-*

pondiase fertur: Homo, inquit, Horribilis pondus est animi solius: alia vero pondera animi et corporis sunt communia. In Glossis antiquis MSS. Horribile exponitur infinitum.

* HORRICOMIS. [Qui horridos pilos, vel comam habet, ut Horricomes canes, apud Apul. 4. Met. et Horricomis hircus, 7. ibid.]

† HORRIDITAS: Locus horridus, opacior latebra. Sallas Malaspinae lib. 4. Rer. Sicul. pag. 302. Alii per silvas, alique per montes, alii ad nota, nonnulli per ignota, devia fugientes...

* HORRIFICALIS. [Horrificus. Actius apud Noa. 8. 21. Opera squalitate est, luctuque Horrificalli.]

HORRIFILARE, HORRIFILATIO, cum capilli pro horrore eriguntur. Jo. de Janua. Gloss. Lat. Gall.: Horrifulatio, Herissement de poil pour paour. Gloss. Graec. Lat.: ὀρριφιλα. Horrifulo. Gall. Lat. Graec.: Horrifulatus, ὀρριφυα. Gloss. Lat. MS. Reg.: Horrifulatur, Horrat. Apuleus lib. 8. Aurea immodicia Horrifulant auctibus. Et lib. 8. de apro: Pili inhorrentibus, corio squalidus. Fredericus Imp. lib. 1. de Venat. cap. 23: Quando aues timent aut irascuntur, Horrifulant plumas, etc. Adde cap. 57. etc. [Cumque Horrifulasset a timore visionis insolite, in Vita Gregorii VII. PP. tom. 6. Mali pag. 141.]

HORRIFILATIO. Jo. Diaconus in Hist. Translationis S. Severini Noricorum Apostoli num. 4: Quod... omnibus immensam Horrifulationem incussit. E. mox. Quousque, ait, Horrifulationem patimini, metu vesano fluctantes? Theobaldus in Vita sancti Guillelmi Eremitae n. 24. Non enim, ut assolet, accidit ei Horrifulatio, non frontis rugatio, etc. Odo Archiepisc. Cantuariensis in Epist. praefata Fridogodi Garmini: Igitur venerabilissimas B. Confessoris Christi Wilfridi reliquias indecenti sententia voraginis sive marcidias, imo praestorum Horrifulatione neglectas, etc. Rylami in obitum Henrici VII. Imp.:

Pili mentis trepidatio, Stupor, Horrifulatio, Ob riles contumeliam. Adde Ecclesiasticum cap. 27. 15. Lib. 2. Miraculo S. Bertini cap. 5. Messanum in Vita S. Cessarii Arelat. pag. 232. Vitam S. Bernardi Penitentis n. 11. Vincentium Belvac. lib. 28. cap. 62. etc. Hinc nostris Hurepé, cui pili horrent, vel eriguntur. Rob. Bourron in Merlino, MS.: Et fu moult Hurepé, et ot moult longue barbe. Philippus Mouskes in Ludovico VIII.:

Li Quens Hareois Felipe, Ki set esode valant et visse. Vide Menagium in Originibus Linguae Gallicae V. Hurepota.

† HORRIFILATIO. Tremulus motus, qui in feris reversione accidere solet. Canonizatio S. Edmundi Cantuar. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 184: Item quidem volo teneri ad votum, si statim post hanc accessionem Via plane curatus fuero, quod nulla succedat accessio, nec Horrifulatio frigoris aut caloris.

† HORROR. Carcer, locus caligine horridus. Epistola ann. 1204. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 788. Tunc vero Karissacus Imperator et Imperatrix uzor ejus... qui diu in Horrore tenui fuerunt et

inclusi... mandaverunt quod per Dei gratiam, et nostrum auxilium, fuerant a carcere liberati

HORSGABULUM. [vox ibrida, ex Anglico Horse, Equus, et Gabulum vel Gabulum, Census, tributum. Horsgabulum ergo est Redemptio pecuniarum, nomine census, alicujus servitii quod cum equo quis debebat. Custumarium Monasterii de Bello apud Spelman. tit. Brenham fol. 91: Alicia Frere tenet... et debet inde de redditu... et de Horsgabulo, ut supra 4. den. falcare per 3. dies, etc.] Vide Nydbedripes.

* HORTA, pro Hortus. Visselbec. Chron. Huxar. ad ann. 1237: Hermann Locher pro perpetua sui memoria omnem hereditatem contulit S. Petro, Annun aciliet, Hortas duas, tria pascuas, etc.

* HORTALIA. HORTALITIA, Olera et alia illi genus, quae in hortis nascuntur. Hortalesia et Ortaliesia, in Charta ann. 1543. ex meis schedis. Stat. Montis-reg. pag. 238. Teneantur ipsi camparii emendare omnia damna, menses, fenem, canabum, linum, legumina, aralia, Hortalia, fructus, etc. Stat. crimin. Saona cap. 19 pag. 90: Pro rebus vero esculentis, Hortalibus et similibus, quis non possit puniri pro furto. Vide in Hortus.

* HORTATIS, perperam pro Hortalis, in Charta ann. 1181. inter Instr. tom. 6. Gal. Christ. col. 442. Vide hanc vocem in Hortus.

HORTATUS Impetu detrusus, Horten Germanis et Belgis. Lex Alaman. tit. 92. § 2: Si porcarium ligatus, de via Hortatus vel battulus fuerit. Alii legendum censent ostatus. Vide Legem Salicam tit. 27. § 20 [Hurtor nostris pro Impetum facere in aliquem, illudere, pulsare. Le Roman de la guerre de Troyes MS.:

Si assai lent lor enemis, Tant q' a la voie les ont mis, A grant destroit les ont Hurtis.]

* Unde Haurtare, Impulsio, illius: Bestiar. MS.:

C'est li Sauvrees qui se trait Sour les pierres fermes et dures, Qui pour ces, se pour Haurtareurs Ne li fallent, ne se fauroit.

* HORTELLUS, Agri cultus et clausus. Vita S. Domit. tom. 1. Jul. pag. 50. col. 2: Orationum uero et Hortellos, ac vineam, quam ibi construxerant, cuidam presbytero commendantes, etc.

* HORTILIO. [Horti custos. Isid. Gloss.] * HORTIS, Hortus. Chartul. Bitur. fol. 162: Cedo... curtillem unum cum Hortis, etc.

* HORTIVUS, Hortensis. Stat. Cadubr. lib. 3. pag. 65: Nullus terram arratoriam, prativam seu Hortivam post prohibitionem et ultra consuetudines regularum intrare praesumat. Vide infra Ortivus.

* HORTUS DOMINICALIS, Abbatialis. Transactio inter Abbatem et Monachos Crassenses ann. 1351. ex lib. viridi fol. 53: Et de aliis herbis quae crescunt in Horto Dominicali ipsius Monasterii, et fabas teneras.

* HORTUS, Septem. Gall. Clos. Charta ann. 1122. tom. 2. Rerum Mogunt. pag. 744: Et una carrata vini, in una dumtaxat vinearum, quae Hortos vocant, juxta muros castelli jacentium.

* HORTUM, Testamentum S. Gennadii Episcopi Asturie. tom. 3. Concil. Hispan. pag. 173: Terra de Scaldio ejecit, Hortis et omnia quae ad usum Monasterii pertinent, imposuit.

* HORTALE. Johannis de Cermenate Hist. de Mediolano cap. 27. apud Murator. tom. 9. col. 1245: Non plura in-

quiens invalidum e lecto tollit, quem transacto vicino muro pro Hortalia Monasterii Horoni in monialium interiora domus secum defert. Chron. Modoe. apud eundem tom. 12. col. 1100: Guido a domo sua per vicina hospitia, murpe et Hortalia transiens, etc.

HORTALIS, Italis. Hortali luogo di molti horti, Curtius: in Charta anni 1009. apud Ughellum tom. 3. pag. 61. et in alia Willelmi Regis Siciliae ann. 1179. apud eundem tom. 7. pag. 715. [Charta ann. 843: in Append. ad Marcam Hispan. col. 781: Vindo illas villas jamdictas... cum casibus et Hortibus, cum pratis et pascuas, etc.] Libertates Regni Majoricarum ann. 1248. apud Joan. Dametum in Hist. Regni Balearici: Et datus vobis casus et casales, hortos et Hortales, etc. Matth. Villaneus lib. 9. cap. 79: Ne condussomo tra gli Hortali dentro.

HORTIFER, Hortus, Curtius. Vetus Charta apud Vaflanum, de Monasterio, etc.: Cum curtis cicutis, cum Hortiferis, vel pomiferis, vel officinis, quae ibi esse videntur.

* HORTALITUM, diminut. ab Hortus. Vita B. Luchesi tom. 3. Aprilis pag. 599: Cuncta si quidem quae de agello eius Hortalio provenire poterant, quasi manu perforata peregrinis et advenis... erogabat. Bulla Marini V. PP. ann. 1428. in Bullario Carmelit. pag. 175: De bonis sibi a Deo collatis quoddam oratorium cum ecclesia, cimiterio, campanili, campana, nec non domibus, hortis, Hortaliis.

Eadem occurrunt in alia Bulla Calisti III. PP. ann. 1457. apud Miraeum tom. 1. Diplom. Belgic. pag. 457.

* HORTICULUS, Eadem notione. Bulla Stephani III. PP. ann. 755. apud Felbiam in Hist. S. Dionysii pag. xxviii: Igitur quia petitis a nobis quatenus... domum positam juxta Monasterium B. Martini cum inferioribus et superioribus suis, cum metatu suo et Horticello... vobis ad tempus emissa praecipione concedere deberemus.

* HORTICULA, Hortulanus. Epistola Johannis de Monasterio apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collect. col. 1391: Horticulam censurarium... qui Parisius, ut Horticulus, in aliis, cepibus, porris, caulibus, etc.

* HORTICULUS, Hortulanus, hortorum colens. Vetus Gloss. MS. Sangern.

* HORTILIO, Hortulanus, sed proprie arvarum, des ares, nostris, Ortillon. Gloss. Isid.: Hortilio, Horti custos. Will. Brito in Vocabul.: Ortus, unde Hortilio, et hortolanus.

ORTILIS, Hortus Charta Abbonis pro fundatione Monasterii Novalicensis ex Tabulario Ecclesiae Gratianopolit. fol. 48: Et in Massilia res nostras proprias, casus, et Ortiles, quae de avunculo meo Dodone obveniit, et de avia mea Dodina. Similiter ad Pero casus et Ortiles, qui mihi de parente meo Godane obveniit.

HORTOLANUS, seu ORTOLANUS: Monasticum Anglie. tom. 1. pag. 583: Et totam decimam ferie S. Christophori... et in Marchesio unum Ortolanum quietum cum sua terra. Vide Ortolanus.

HORTULANUS, Officium Monasticum, cui horti cura incumbit, apud Udalricum in Consuetud. Cluniae. lib. 9. cap. 20: Liber Ordinis S. Victoris MS. cap. 11: Hortulanus Celerario subjectus est, ut si quid fuerit in hortis, quod ipse velit, et expedire noverit, ad servitium fratrum accipiat. Vide Adalhart. Statut. S. Petri Corbeien. lib. 2. cap. 1.]

HORTOLAGIUM, [Prestatio pro leguminibus in hortis crescent.] Et ipsamet legumina et olera cujusvis generis. Vide *Ortologium* in *Oriol.* Tabularium Episcopatus Autissiod.: *Debet quilibet denariatum de quocumque Ortologia, nisi fuerit de suo orto, et si de suo orto, nihil debet.* Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 498. *Eis dedit pro 5. acris terra, et pro una (sic) Ortologia, et nona garba lotius ucrationis, etc.* [Notitia Ecclesie Diocesis per Gassendum pag. 88. e Tabulario ejusd. Eccl. ad ann. 1320. e Bona, proventus... *Præpositura consistunt... in quarantia apud aquas calidas et illis partibus, que consistit in Hortolagium et aliis obventionibus.*] Observandum porro, ea vocabula plerumque absque aspiratione scribi, quomodo apud veteres, ut auctores sunt Varro et Festus.

HORTULARIA, Olera, legumina, et alia id genus que in hortis nascuntur. Charta ann. 1108. apud Haluzium tom. 6. Miscell. pag. 373: *Quatenus Monachi hortum suum et quod in hortio excolerent obitus reclamations et alicujus dominationis redditione possiderent; excepto si olera horti vel fructus arborum et cetera Hortularia venundarentur, tunc de venalibus decimum Canonici darent.*

HORTALIGIA, Eadem notione, in Statutis MSS. Augerii II. Episc. Conseran. ann. 1280: *Bladium, vivianum, Hortalia, fenum, fructus, etc. clerici decimare non presumant.*

HORTORAGLIE, Idem. Stat. Montis. reg. pag. 25: *Item statutum est quod qui ceperit alienos fructus domesticos, rapas vel Hortoraglias, ubicumque essent, solvat bannum, etc.* Vide supra *Hortalia* et infra *Ortologia*.

HORTULATIO, Hortorum cultus. Chronic. S. Michael. in pago Virdun. cap. 34. ap. Pertz. Script. tom. 4. pag. 85: *Hemoliora vero... agriculturæ vel hortulationis se commendant.*

HORULA, Temporis punctum, Gall. Instant. Elmham. in vita Henr. V. reg. Angl. edit. Hoarn. cap. 118. pag. 310: *Cumque hinc obsessi magna virtute bellica urgerent, hinc illos obsidentium lætiosa continuis inquisierent cartamina, non potuit reperiri Horula, etc.*

HOSA, [Tibiata, calix, Gall. Heuse.] Hosella, Gall. Houseaux, Vide in *Osa*.

HOSA VINI, Mendum esse suspicor, in Charta ann. 1034. Inter Instr. tom. 11. Gall. Christ. col. 20: *Sucepti etiam aliud colaphum Ricardus de Lilabona, qui Hosam vini comitis Roberti ferebat.*

HOSCHA, Portio terræ arabilis, fossis vel sepius undique clausa. Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 49: *Controversia que vertebatur inter Abbatem... super quadam Hoscha terre, que vocatur Hoicha Fraembert et est sita juxta ecclesiam de Attaneo, in hunc modum est sedata.* Vide *Osa*.

NOGRIS Hosche, Charta ann. 1411. in Reg. 168. Chartoph. reg. ch. 289: *Devant ledit acin une Hosche ou piece de terre... assise à Hoschas de Molin.* Haud scio an huc spectet vox *Hoschon*, quasi qui *Hoscham* possidet. Lit. remiss. ann. 1402. in Reg. 157. ch. 250: *Que se jlt ne se deportoient qu'il en feroit la plainte au seigneur de Creancey, et qu'il n'y auroit Hoschon ne Hoscheton qui ne venist avant.*

HOSCLA, Vide supra *Hosclæa*.

HOSBONDRIA, f. Vox composita, et male scripta, ex *Hoscha* et *Hondus*, rusticus, colonus. Vide in hac voce *Hosbondria* pro manerio custodiendo, in

Codd. Mss. reg. Angl. pag. 165. edit. Londin. ann. 1734. Vide supra *Hoscha*.

HOSNUM, [Gloss. Lignum, Gloss. Lat. Græc. MS. Sangerman.]

HOSOBINDA, Idem quod *Hosa*. Vide *Osa*.

HOSPES, Burgundi, pervasis Galliarum finibus, cum veteribus incolis, quos Romanos vocabant, agros, terras ac prædia, et mancipia ita partiti sunt, ut Burgundi duas terrarum partes, mancipiorum tertia, reliquæ cederent Romanis, quos ex eo *Hospites* appellabant, quod ab his Burgundi, atque adeo Barbari, veluti adventæ hospiti excepti, et in rerum possessionis partem adsciti, rebus iisdem *Hospitalitatis* jure gaudere ac frui dicerentur. Id colligere est ex Legibus Burgundionum, ac potissimum tit. 34. § 1: *Licet eodem tempore, quo populus noster mancipiorum tertiam, et duas terrarum partes accepit, ejusmodi a nobis fuerit emissa præcepto, ut quicumque agrum cum mancipiis, seu parentum nostrorum, sine largitione nostra percepit, nec mancipiorum tertiam, nec duas terrarum partes ex eo loco, in quo et hospitalitas fuerat delegata, requireret, etc.* Et tit. seq. § 1: *Quotiens de agrorum finibus, qui hospitalitatis jure a barbaris possidentur, inter duos Romanos fuerit mota contentio, etc.* Et § 2: *Quod si enim Romanus, hoc est, Hospes ipsius, etc.* Adde tit. 84. § 2. 3. Videtur tamen uterque Romanus scilicet et Burgundio, suo quilibet respectu, *Hospites* appellari in tit. 13. [Vide Savin. *Histor. Jur. Roman. med. temp. tom. 1. § 88. et 118.*] [Ostellan. Poetis nostratibus pro advena, externus. Le Roman de la guerre de Troyes MS.:

Se tant avient qu'un peu li pleise, Les Ostellans en furent ose.]

Inde, ut opinor,

HOSPITES dicit capere apud nos *villanus*, seu pagorum incolæ, quos alii *Manonarius* vocant, qui sibi et domos includunt sub censu annuo, qui *Hosista* nuncupatur, eoque nomine *rescandiam*, hoc est, *residentiam* debent, et *stadium*, unde et *Stagiarum* vocatur; *Hosies*, in Consuetudine Silvanectensi art. 114. 120. *Oste*, *couquans* et *levans* *dehors us. Saigneur*, apud Bellomanerum cap. 62. *Manans* ou *Tenans*, *Sujets*, *Hosies* et *Colliers*, in Summa Rurali Butlerii, et in Consuetud. Insulensi tit. 1. art. 23. [*Cambriers*, in Charta Radulphi Comit. ann. 1322: *Que tous les Cambriers qui couchent et lovent en leur feu, peschent en la mer, etc.*] *Annales Francor. Bertiniani*, et *Chronicon de Norman. gest. ann. 889*: *De unoquoque manso ingenui eriguntur 6. denarii, et de servitiis 3. et de acrolis unus, et de 2. Hospitibus unus, etc.* *Grægorius Vitalis* lib. 3. pag. 46: *Dominatum omnium Hospitum qui Parnis debebant, ita Monachis concessit, ut si eisdem fortis accret, non eos per domos eorum, sed per alium fiscum castigarent.* Ejusmodi hospitem non semel præterea invenimus, pag. 465. 576. 587. 603. etc. [Codex MS. Irminonis Abb. S. Germani fol. 107. *De Hospitibus qui sunt in Bovavilla Ermengartius... tenet hospicium, habet de terra arabilibus. III. solvit pullos III. Charta Stephani Tornac. Episc. ann. 1193. apud Miræum tom. 2. Diplom. Belgic. pag. 1383: *Quatuor etiam domus lapideæ antea B. M. ecclesiam constructæ cum Hospitibus et appendiciis ad ipsas pertinentibus.* Charta ann. 1273. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 27: *Habebunt etiam**

dicti Canonici in Hospitibus dictæ terræ... justitiam, etc.] *Hospites domini*, in veteri Charta in Tabulario S. Mauri: *Hospes noster cubans et levans esse voluit.* M. Pastorale Eccl. Paris. lib. 7. Ch. 30. ann. 1202: *Et istius terræ nihil dare poterit ipse vel ejus heredes ad Hospites faciendos, nisi per consensum Capituli.* Alia Theobaldi Comitis Trecentis ann. 1200. ibid. Ch. 81: *Iis tamen, quod de nemoribus illis nihil amplius poterunt extirpare, nec villam illic construere, nec Hospites ponere.* Vide *Hemeræum* in Augusta Viromand. pag. 120. 172. 179. in Regesto ejusdem pag. 31. 35. 36. 62. etc. [Guérard. in *Prolegom. Chartul. S. Petri Carnot.* § 27. 28. 29. eundem in *Glossar. Irminon. et Lappenberg. Histor. Anglic. tom. 2. pag. 20.*]

Differabant porro a servis, seu ascriptiis et glebæ adscriptis, colonisque accensentur, in *Charta Ludovici VII. ann. 1179.* in Tabular. Monast. S. Genesefæ. *Notum sit, etc. quia cum in presentia nostra Stephanus Abbas S. Genesefæ et Canonici ejusdem Ecclesie assererent homines de Rodolaco servos esse Ecclesie suæ, homines id penitus negaverunt, et esse tantum Hospites Ecclesie et colonos esse confessi sunt, etc.*

Longe potiora fuisse illorum privilegia colligere est ex Charta ann. 1165. Non secus enim ac Milites inferioris gradus in exercitum pergere minime tenebantur, nisi prius per nuntium domini sui capitalis moniti fuissent ad requisitum. Charta Philippi Alsati Flandriæ Comitis ann. 1165. apud Miræum tom. 1. Diplom. Belgic. pag. 705: *Hospites vero Ecclesie Hostibus Comitis in omni lege et consuetudine ita pares esse dicebant, ut nec in exercitum vadant, nisi per Abbatis nuntium moniti, quando Comes Hospites per nuntium ejus moniti ierunt.* Sua habere tribunalia propria et distincta, in quibus eorum causæ definitivo judicio agebantur. Hospites quos Canonicales S. Dunstoni in Reg. usque vocant, ut observat M... in quibus judices habent Canonice quatuor, qui ex ordine singulis hebdomadibus feria sexta pro tribunali, choral' veste induti, sedent et causas decidunt, a quibus ad ipsum Capitulum provocatur. Unam *curriculum terræ*, hoc est, tantum terræ, quantum uno aratro colli potest in anno, quatuor *Hospitibus* assignat Robertus I. Bethuniæ dominus in Charta ann. circiter 1000. apud Miræum tom. 1. Diplom. Belgic. pag. 945: *Dedit etiam curvacam terræ apud Nuet ad quatuor Hospites et unam cambam.* Ceterum non eandem omnium fuisse conditionem facile crediderim.

Et quidem ex Bellomanerio in Bellovac. cap. 32. pag. 169 intelligere pronitum est quosdam Hospites servitibus addictos fuisse, quosdam ab his omnino liberos et immunes, si tamen jus *hostiæ* excipias. Cum enim contentio esset de hospite qui in alterius dominium transierat, iudicatum, que ille *renvoieroit couchant et levant dessous li, et que il ne le poot receler devant qui y auroit fait son devoir de hostie vers son Seigneur, ou par quittance ou par vente, par don, ou par échange, mais chés vous ne peut li Sires defendre à son Oste, puisqu'il est son Franc-Oste sans servitide.* Et *fuit encore dist à cil jugement fere, si comme ils avoient ouy témoignier à leurs peres et à leurs tayoens que cette concordance fust faite entre le Comte Raoui de Clermont et ses hommes en le Comté de Clermont, pour che que li Cu-*

cus Rucus Raoul avoit fet crier au lieu de Villeneuve en Hes, franchises mazure, et à petites rentes, et les donnoient à chauc qui y sourroient habiter franchement. Unde et Hostias francas seu liberas extitisse discimus.

† HOSPITES CAPITALES, Idem forte qui Manumisi capitales, quibus scilicet conditionali libertate donatis prœdia seu hospitia habitanda et excolenda committebantur sub certa fructuum redditione. Charta Roberti Archiep. Rotomag. ann. 1024. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 148: Et quatuor Capitales Hospites in Marculfi villa, etc.

† Housie, in Charta Rob. de Veteriponte ann. 1340. ex Chartul. S. Joan. de Valle. Nous connoissons que tout les Housies résident et demorent en la terre S. Nicolas à Courbeville peuvent et pourront, etc. Hostager, in Charta ann. 1425. ex Tabul. Cartus. B. M. de Parco. Les esposans, leurs fermiers, mettoiers, grangiers et autres leurs Hostagers et serviteurs, etc.

† HOSPITES FEODI, Qui præcipuum feodi manerium habitant et excolunt. Chartularium Capituli Ambian. de Juribus Canonice, ejusdem Ecclesie in villa de Camons: Hospites veteris ville totum placitum generale debent, exceptis hospitiibus Majorum et Hospite Decani et Hospite Feodi, qui ab hac consuetudine liberi sunt.

† HOSPIES MUTARIUS, Habitator alienius loci, qui vectigalia publica evigil. Correct. stat. Cadubr. cap. 38: Mundanus quod omnes mutarii Hospites et quicumque alie persone cujuscumque conditionis tenentur et debent acceptare et recipere sequentia omnia, que in mandatis eorum præcæta ac facta fuerint, sine aliquo præmio vel solutione. Et si aliquis mutarius Hospes, seu quicumque alia persona, recipere et acceptare nolluerit vel recusaverit dicta sequentia, et rursus vel recusat mandatis domini vicarii, censuram in libris quinque Pap. Vide Mutarius.

† HOSPITES OBLATIARI, Qui se altro Ecclesie addecebant ac offerbant. Chronicon Mauriacense lib. 1: Hospites Oblatarios parte octoginta ibi congregavit. Vide Oblati Monasteriorum.

† HOSPIES PLENARIUS, Qui cunctis servitutibus, que Hospitia conditioni addictæ sunt, obnoxii est. Charta ann. 25. Henr. I. reg. Franc. ex Tabul. S. Petri Carnot. Donando concedo in loco navilla septem quidem Hospites plenarios, cum quadam parte bosæ, qui Johanna-chus dicitur. Duos Hospites non plenarios. in Ch. Ludov. Crassi ann. 1117. ex eod. Tabul.

† HOSPITAMENTUM, Hospitium in quo Hospes, seu Mansionarius habitat. Tabularium S. Vincentii de Nemore ann. 1164: Hospites Canonice cum eorum Hospitantibus ab omni Majoratus consuetudine et oppressione liberat. [Charta ann. 1300. Cum ducti Religiosi acquisierint in villa . . . quoddam Hospitamentum in propria census ipsorum pertinens proprie ad ipsos Religiosos, etc.]

† HOSPICIETUS, seu HOSPITIATUS, Ipsa Hospitium conditio, que cum colonatu junctur in Charta Ludovici Regis Fr. ann. 1179. in Tabul. S. Genoveve Paris. Ut quia homines Hospicietum et colonatum Ecclesie cognoscebant, etc.

† HOSPITARE, Hospites in villa collocare, statuere. Tabular. Vindocinense Ch. 348: Dedit Radulfus uxorque sua totam terram, quam habebat ad villam Laurei tam in bosco quam in plano, tali

convenientia ut Monachi eandem terram Hospitari facerent, et de hisdem hospitiibus sex proprios haberent, de cæteris vero medietatem, et Radulfus aliam. [Charta Roberti Reg. Franc. ann. 1016. apud D. Brussel de Usu feud. tom. 2. pag. 788: Si non eum occupaverit, hospitium in Abbatia et servitium sibi demandat ab hominibus ville a, se Hospitate ministrari. Charta ann. 1217. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 388: Valo etiam et concedo quod ipsi habeant et recipiant de hominibus meis ad terram suam Hospitandem. Charta an. circiter 1252. apud Madag. Formul. Anglic. pag. 195: Nullatenus poterimus nec debemus prædictum Galfridum nec hæredes suos, nec eorum assignatos, de prædicta terra, domibus cum pertinentiis, dehostiari, causa me vel hæredes meos, vel aliquem alium hominem vel feminam ibidem Hospitandi.]

† HOSPITARE, Hospitium, seu eadem ædificare. Leges Burgor. Scotlor. cap. 29: Quicumque factus fuerit novus burgensis de terra vasta, et nullam terram habitari hospitium, potest habere respectationem in primo anno, et post primum annum Hospitabitur, ædificabit terram suam. [Charta Ludovici VII. Regis Franc. ann. 1160. Chartulario Monast. Montis Marvi. Homines qui in nomine quod Tololum dicitur Hospitari volunt, arpentando terre . . . tali ratione ad eos Hospitandos committimus . . . ut neque herbocivium, neque talliatum, etc. Charta Picardi Abb. S. Audomari Tabul. B. M. de Bono munitio Rothmag. Concedimus . . . prædictam terram . . . quicquam ab omnibus consuetudinibus et ad Hospitandum ann de lapide et ligno per decem solidos de censu reddendis ad festum S. Bonigni. Chartularium Gemmet. tom. 1. pag. 327: Accipient ligna et memora ad calefaciendum et ad Hospitandum.]

† EXHOSPITARE ET REHOSPITARE VILLAS, apud Superiorem de ADMIRIST. sua cap. 15: Villas omnino Exhospitatas Rehospitari fecimus.

† HOSPITATUS, HOSPAGIA, HOSPITIA, HOSPITIA, etc. unum idemque sonant, scilicet servitutes mansioni addictas, que ab Hospite ratione domicilii sui quotannis domino præstantur. Hospitatus et Colonatus, in Charta anno 1179. ex Tabulario S. Genoveve Paris. [29 Polylpt. Irminon. Br. 12. sect. 51: Ut nullam omnino aliam consuetudinem in prædicta villa habeat, neque receptum, neque Hospitatum, neque talsationem, neque raptationem, etc. Ubi idem forte quod gistunt. Vide Hospitium 1. et Hospitatum. cfm.] Hostia, Hostagia, in aliis, Hosties in Consuetud. Blesensi art. 40. et Carnot. art. 12. ubi restituenda vox Ostise, pro Estrize. Regestum censuum Carnot. Chascune Hostise de icelle Merio doit une gelme et un fenour, selonc que les censives desierrent. Et se ainzinc estoit que les estagiers lassassent les Hostises declair, pour ce ne demourroit pas que le past n'en fust rendu et poie pour reson de la resemidise. Charta Raimundi Comitis Barundie apud Perardum pag. 138: Et perdonati . . . manentibus arbergarias, coreatas, expeditiones, Ostisias, justitias, etc.

† Sed hæc appellationes ipsis domiciliis Hostisie obnoxiiis postmodum attributæ. Charta Odonis Episc. Paris. ann. 1139. ex Tabulario Episcopatus Parisiensis Bibl. Pateanae fol. 50: Terram nostram de Marna, in qua nemus olim fuisse dinoscitur, ad Hostisias dedimus et ad censum: tali modo, quod quilibet Hostisia habeat 8. arpennos terræ cultibiles et

unum arpennum ad herbagium faciendum. Ubi herbagium idem valet ac Arbergium, domicilium. [Consuetudines Apamienses ann. 1212. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 835: Licetum erit omnibus hominibus qui possunt talliari, transire a domicilio unius ad domicilium alterius: ita tamen quod illi qui dicuntur liberi cum omnibus nobilibus suis poterint transire . . . relicta hæreditate et Hostisia priori Domino suo. Charta ann. 1262. ex Tabul. Calensi: Item tres Hostisias super tribus mansuris in eadem villa sitis . . . que quidem tres Hostisias honorate erant ipsi aringero. Adde Hist. Paris. tom. 1. pag. 14. et Meldens. tom. 2. pag. 132.] Charta ann. 1259. in Tabulario Ecclesie Meldensis fol. 64: Vinex . . . circiter duo arpenta contigua Hostisie dicti Ynardi. in M. Pastoral. Paris. lib. 2. Ch. 62: Domus seu Hostisias Tabular. S. Mauri ann. 1245: Octo solidi annui census in duabus Hostisias ad Corbolium. Alia Charta ann. 1296: Pro qualibet domo, mansura, seu Hostisia. Alia apud Heimericum pag. 55: In domibus, Hostisias et districtis, Tabular. Capituli Ambian. Ch. 272: Hostisiam cum quodam Hostisio pertinentis, quar. Ingerrannus filius Lauvetæ tenere dicebatur. [Chartularium Prioris Donheria. En la ville de Donheria sicut plusieurs maisons et Hostisias. Hostes, in Elicto Johannis Reg. Franc. ann. 1335. tom. 3. Ordinat. pag. 25.] Hostagia apud eundem Heimericum pag. 195. Adde Doubietum pag. 90. Hist. Monmorenc. pag. 90. Hist. Ecl. S. Amati Aurelian. in Probat. pag. 111. et Postanum ad art. 40. Consuetudinis Blesensis, qui vim et originem vocis Ostise non percepit, etc. Hinc.

† HOSPITARE, Hospites ædificare, construere. Tabularium Calense pag. 134: Nos eisdem concessimus quod cum prædictis hostisias quas tunc habebant in dicta villa de Villaribus possent in eadem villa quinque arpenta terræ Hostiare et dare ad annuam censum.

† HOSPITARE, Idem quod Hostia, domus. Tabularium Ecclesie Carotenensis Ch. 72: Hospites omnes Canonice erunt solati et quieti, quorum unusquisque tertiam partem agrorum terræ ad Hospitatum suum habeat. In hospitiibus et in Hospitatis eorum, sicut dictum est, nihil habeo, etc. [Tabul. Gemmetic. Ea vero pars territorii de Beu que est supra dictam tiam a parte castelli propria cadet Comiti, exceptis ecclesiis et Hospitaliis, Monachis ibi manentibus ex nostro arbitrio, etc.]

† HOSPITES, Obsides, Hostes, nostris, quod apud eos, ad quos in obsides mittebantur, hospitantur, ac divertent, in Epist. 16. Codicis Carolini. [99 Annal. S. Amandi et Laubac. ad ann. 776: Subjugati Sarones, desuperant Hospites. Inde Hospitatus pro Hostagium in Chesni Fragn. Annal. Laurish. ap. Pertz. Scriptor. tom. 1. pag. 381: Et filio Aragis inde in Ospitali um recepit, ubi codex Laureshamensis e. addurit secum obidem filium Aragis.] Vide Hostaticus in Hostagium 3.

† HOSPITES, Pauperes. Riculfus Suesionensis Episcopus in Constit. ann. 889. cap. 11. de partitione facultatum Ecclesie: Ex quibus una est, si voluerit, Episcopi: alia ad luminaria et saris lecta, id est, restaurationem Ecclesie: tertia Presbytero et suis; quarta Hospitiibus deputata. Ubi Conclia habent pauperibus. Vide Concilium Triburiense ann. 895. can. 13. Nannetense can. 10. etc. Idem Riculfus cap. 12: Hospites, secundum

quod possibile est, accipere, et illis iuxta vires, ea quibus indigent, hilariter administrare studere.

HOSPIES GENERALIS Magnus Metator hospitiorum, qui vulgo Marschal des loys. Statutum Henrici V. Regis Anglie tempore guerra, apud Nicolaum Uptonum lib. 4. de Militari officio: Item quod nullus seipsum hospitare presumat...

HOSPICIUM, Gistum. Vide in Hospitium.

HOSPICIUS, Vide in Hospes.

HOSPITALIS, pro Hospitalitas, in Histor. MS. Monast. Gemetic. pag. 63.

HOSPITALIUM [Locus, ubi hospites diversantur, hospitium. Ulp. Dig. 9. 3. 5. apud Torrentin. At apud Haloandr. et alios aliter.]

HOSPITIUM, Idem quod Gistum, procuratio. Charta Guillelmi Abb. Fioriac. ann. 1298. e Chartul. Floriac. Burgenses de Castellione remanebunt et erunt quitti et immunes... de omni Hospitalio, de ferulis nuptiarum vocatis Espanles, etc. Tabularium B. M. de Bono-Nuntio Rothomag. Concessi et dedi Radulfo filio Stephani terram...

HOSPITIUM, Hospitium, domus. Charta Hugonis vicecomitis in Chartular. B. Magdalene Castrodun. fol. 17: Qui terram beatiss. scoloni, singulis annis ad festum S. Remigii unum sestarium avene mihi daret. Qui autem Hospitium tantum seu cenitium habebunt, unam minam. Verumptamen Hospitium quod vacuum et destitutum a possessore fuerit, liberum erit.

HOSPITIUM, Jus capiendi ligna hospio construendo vel reparando necessaria in foresta. Charta Hugon de Montef. in Reg. 74. Chartoph. reg. ch. 81: Hugoni senescallo meo dedi suum Hospitium in foresta mea de Monteforti in custodia sua et in custodia aliorum forestariorum meorum, et duas arbores ad natale Domini... Dicto Hugoni boscu tradetur et arbores ad natale Domini ad hospitandum se, etc. Vide supra Herbage.

HOSPITALIUM, Tributum, quod pro hospitibus mercibus exsolvitur. Idem quod Hostilium. Privil. mercat. de Harfototo ann. 1344. in Reg. 68. Chartoph. reg. ch. 128: Poterit idem gubernator (mercatorum) scripturas Hospitalia mercium et sportulas quascumque taxare et etiam moderare. Vide Hospitalmentum.

HOSPITALIUM, Peregrinorum, egro-rumve ac pauperum in hospitalibus obsequiis addicti. Charta ann. 1249. Inter Monum. eccl. Aquileg. col. 693: Porro predicti Hospitaliani usque de cultura predicta terre, aliisque hinc eidem colati. Vide Hospitalarii in Hospitalis 2.

HOSPITALIUM, Hospitium, etc. Vide in Hospitalis 2.

HOSPITALIUM DE PONTE. Vide Fratres de Ponte.

HOSPITALIUM, Palatium, Gall. H6tel. Littere S. Ludovici Regis Franc. tom. 1. Ordinat. pag. 61: Actum apud Hospitalis iuxta Corbolum, anno Domini MCCXVIII. mense Junii.

HOSPITALIUM, et Hospitalis, Hospitium, diversorium. Iulius Africanus lib. 6. Hist. Apol.: Hac cum dixissent Apo-

tolli, deportati sunt ad Hospitalia magi, etc. Lib. 8: Caperunt circumire omnium peregrinorum Hospitalia, etc. Occurrit praeterea apud Gregorium Turon. lib. 6. cap. 10. et lib. de Miracul. cap. 53. Flo-dardum lib. A. Hist. Rem. cap. 10. etc. Est etiam.

HOSPITALE, seu OSPITALE, ἑσπῖτιον, τὸ δῶρον τὸ ἐπιδοτέον ἢ ἐσπῖτιον, in Gloss. Gr. Lat. ubi legendum ἑσπῖτιον.

HOSPITALIS, vel HOSPITALE, HOSPITALIUM, Xenodochium. Gloss. Gr. Lat.: ἑσπῖτιον, Hospitalium [Epistola Alcuini: Consideret quoque tua diligentia in elemosynis, ubi Xenodochia, id est, Hospitalia fieri iubeat, in quibus sit quotidiana pauperum et peregrinorum susceptio.] Anastasius Bibl. in Leone III. pag. 14: Hic autem prefatus Anastasius...

Hospitalium B. Petro Apostolo... a fundamentis noviter construens diversa illic domorum edificia decoravit. Et pag. 152: Hospitalia S. Peregrini, etc. Hospitalia pauperum, in Regula Sanctimonialium canonice viventium cap. 38. ex Concilio Aquisgranensi, in Concilio Tullensi a. n. 523. cap. 14. in Statutis antiquis Cor-beniensibus lib. 1. cap. 4. [99 in Vita S. Anskarii cap. 85.] etc. Capitularia Caroli Magni lib. 1. cap. 75. [99 70]: Nobis competens et venerabile videtur, ut hospites, peregrini, et pauperes susceptione regularis et canonice per loca diversa habeant. Vide Jacobum a Vetrico lib. 3. Hist. Occid. cap. 20. Priviliegium Joannis VIII. PP. in Synodo Tricassina ann. 878. pro Monasterio Floriacensi Epist. 13. etc. [99 Confer Murat. Antiq. Ital. tom. 3. col. 558. D.]

[Ad Pislas enumerantur bona sancti germani Autissiodorensis (an. 864.) Mus. arch. dep. p. 20. et 21. Hospitalia pauperum Vendonsa cum appendiciis suis: decima Hospitalibus divitum vel pauperum.]

HOSPITALIA SCOTORUM, Quae sancti homines gentis illius in Gallia construxerunt, in Concilio Meldensi can. 40. et in Capitul. Caroli C. tit. 8. cap. 40. tit. 21. cap. 10. De his ita Gretzerus lib. 1. Observat. ad Vitam S. Willibaldi cap. 19: Dubium non est, talia xenodochia, seu diversoria, seu Hospitalia (sic enim nominantur in vetustis monumentis) primitus edificata fuisse, praecipue pro Hibernis, qui veteres Scoti erant, vel potius pro omnibus, qui ex Britannia insulis in Germaniam fidei propagandae gratia se contulerant. Posteris tamen temporibus soli Scoti juniores, qui veterum Scotorum, hoc est, Hibernorum colonia sunt, et Septentrionalem Albionis (quae nunc Anglia) partem tenent, jus in Scotica Monasteria sibi vendicant, neque ullum, nisi fallor, Hibernum aut Anglum suam in congregationem cooptarent. De Scotorum in Germania Monasteriis vide praeterea Rhenanum lib. 2. Rerum German. pag. 95. Hundium in Metropoli Salisburgensi pag. 286. Miræum in Diplomate Belg. lib. 2. cap. 22. et Innocent. Cironum lib. 1. Observat. Jur. Canon. cap. 13.

HOSPITALE, Locus, seu aedes in Monasteriis, ubi hospites et advenae recipiebantur, quae Domus hospitium, apud Victorium III. PP. lib. 2. Dial. in Chronico Montis Sereni ann. 1199. 1205. apud Hugonem de S. Victore lib. 3. de Claustro anime, Joannem Italium in Vita S. Odo-anime, Joannem Cluniac. lib. 1. pag. 23. in Chartis Aemmannis Goldasti n. 57. Domus Hospitalis, in libro Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. cap. 17. in Vita Godfridi Comitis Campebergensis cap. 88. et apud Sugerium lib. de Administr.

sua cap. 10. Hospitalium, apud Caesarium lib. 1. Miracul. cap. 18. et in formula 82. ex Baluzianis Cella Hospitalium, in Addit. I. Capitul. cap. 34. [99 et in Chart. Sangall. ann. 885. apud Neugart. in Cod. Alem. num. 558.] quomodo Cellulas Hospitalis dixit Paulinus Nolan. Epist. 19. extrema [Diploma Caroli Calvi Imperat. pro Abbate Marchianensi ann. 877. apud Miræum tom. 1. pag. 198. Insuper etiam concedimus... ad Hospitalia ejusdem Canobii, infra ipsum Monasterium, mansum unum, et in villa Aemptias mannos II. atque in Ruitaco sericos duos.] Charta fundationis S. Georgii de Lunec-villa in Lotharingia: Hospitalium domum instituit, ut ibi supervenientes hospites certis et incertis horis recipiantur, etc. Tabularium Vindocinense Thuanum Ch. 19: Venit itaque jussu illius in Capitulatum nostrum, ipso in Hospitali remanente.

Hinc locus in Ecclesia Carnotensi, ubi hospitantur seu repositi sunt plurimum Martyrum reliquiae, eodem nomine appellatur in Codice Ms. ann. circ. 400. ejusd. eccl.: In cryptis est Hospitalis, quod dicitur Sanctus locus fortium, eo quod pridem multitudo martyrum ibi passa fuerit martyrium, quorum corpora in magno profunditate puteum ibidem factum de tyrannorum mandato projecta fuerint.

Varia autem fuisse in Ecclesiis et Monasteriis Hospitalia, Nobilium nempe, et Peregrinorum quorumvis. [Charta Herimanni Episc. Nivern. ex Tabular. S. Cyrici n. 3: Hospitalium dicitur non longe a vestra civitate duo constitutum, unum ad pauperes recipiendos, alterum ad nobiles viros undique confluentes.] Charta anno 871. pro Monast. S. Medardi Suesion. in Hist. B. Maris Snesion. pag. 452: Et Hospitalis nobilium accipiam nonam ex villis ipsius Abbatis secutum antiquam consuetudinem, et habeat Cavaciacum simul cum signariis de Pionne: et hospitalis peregrinorum accipiam decimam, et habeat Hationis curtem, etc.

HOSPITALIA, Edificiola quae ad curtem spectant, Testamentum Theonis Episc. Curienensis ann. 767. apud Mabill. tom. 2. Annal. pag. 708: Tabulata, torbaces, vel alia Hospitalia, vel cellaria, et quidquid ad ipsam curtem pertinet, omnia ex iniungo, etc.

HOSPITALIS, Idem qui Hospes sive Mansionarius. Charta Roberti de Cortiniaco ann. 1216. apud Thomassertum Consuet. Bituric. pag. 83: Quicumque in parrochia Cellensi possessionem suam habuerit, nihil ex ea perdat pro quocumque fuerit, nisi adterus nos, vel aliquem de Hospitalibus nostris foris fecerit.

HOSPITALIUM, Eadem notione, in Charta Curiae Arelat. ann. 1225. ex Cod. MS. D. Brunet: Non possunt Hospitalia... facere de vendudam in palude.

HOSPITALIS, Hospitalarius, diversorium, ἑσπῖτιον, κενόδοχον, Gallis Hostelier. Ultilr Lucas Tudens. lib. 3. contra Vald. cap. 14.

HOSPITALIS, qui Hospitalarius, seu cui cura est hospitii Monachici, in Usibus antiquis Clisterciensibus cap. 74. 75. 80. 87. etc. in Chronico Montis Sereni anno 1210. pag. 92. Qui et

HOSPITALIUM, Graecis ἡσπῖτιον, ἡσπῖτιον: sic enim appellatur ὁ εἰς ἑσπῖτιον ἐστῆσαντες τῶν εἰς τὸ ἡσπῖτιον κταδόντων ἑσπῖτιον, in Martyrio SS. xx. Patrum Sabastiarum num. 24. Udaicus lib. 3. Consuet. Cluniac. cap. 23: Hospites, qui sunt peregrini, vel qui non pro alia causa, quam animarum suarum adveniunt, cur-

sua cap. 10. Hospitalium, apud Caesarium lib. 1. Miracul. cap. 18. et in formula 82. ex Baluzianis Cella Hospitalium, in Addit. I. Capitul. cap. 34. [99 et in Chart. Sangall. ann. 885. apud Neugart. in Cod. Alem. num. 558.] quomodo Cellulas Hospitalis dixit Paulinus Nolan. Epist. 19. extrema [Diploma Caroli Calvi Imperat. pro Abbate Marchianensi ann. 877. apud Miræum tom. 1. pag. 198. Insuper etiam concedimus... ad Hospitalia ejusdem Canobii, infra ipsum Monasterium, mansum unum, et in villa Aemptias mannos II. atque in Ruitaco sericos duos.] Charta fundationis S. Georgii de Lunec-villa in Lotharingia: Hospitalium domum instituit, ut ibi supervenientes hospites certis et incertis horis recipiantur, etc. Tabularium Vindocinense Thuanum Ch. 19: Venit itaque jussu illius in Capitulatum nostrum, ipso in Hospitali remanente.

Hinc locus in Ecclesia Carnotensi, ubi hospitantur seu repositi sunt plurimum Martyrum reliquiae, eodem nomine appellatur in Codice Ms. ann. circ. 400. ejusd. eccl.: In cryptis est Hospitalis, quod dicitur Sanctus locus fortium, eo quod pridem multitudo martyrum ibi passa fuerit martyrium, quorum corpora in magno profunditate puteum ibidem factum de tyrannorum mandato projecta fuerint.

Varia autem fuisse in Ecclesiis et Monasteriis Hospitalia, Nobilium nempe, et Peregrinorum quorumvis. [Charta Herimanni Episc. Nivern. ex Tabular. S. Cyrici n. 3: Hospitalium dicitur non longe a vestra civitate duo constitutum, unum ad pauperes recipiendos, alterum ad nobiles viros undique confluentes.] Charta anno 871. pro Monast. S. Medardi Suesion. in Hist. B. Maris Snesion. pag. 452: Et Hospitalis nobilium accipiam nonam ex villis ipsius Abbatis secutum antiquam consuetudinem, et habeat Cavaciacum simul cum signariis de Pionne: et hospitalis peregrinorum accipiam decimam, et habeat Hationis curtem, etc.

HOSPITALIA, Edificiola quae ad curtem spectant, Testamentum Theonis Episc. Curienensis ann. 767. apud Mabill. tom. 2. Annal. pag. 708: Tabulata, torbaces, vel alia Hospitalia, vel cellaria, et quidquid ad ipsam curtem pertinet, omnia ex iniungo, etc.

HOSPITALIS, Idem qui Hospes sive Mansionarius. Charta Roberti de Cortiniaco ann. 1216. apud Thomassertum Consuet. Bituric. pag. 83: Quicumque in parrochia Cellensi possessionem suam habuerit, nihil ex ea perdat pro quocumque fuerit, nisi adterus nos, vel aliquem de Hospitalibus nostris foris fecerit.

HOSPITALIUM, Eadem notione, in Charta Curiae Arelat. ann. 1225. ex Cod. MS. D. Brunet: Non possunt Hospitalia... facere de vendudam in palude.

HOSPITALIS, Hospitalarius, diversorium, ἑσπῖτιον, κενόδοχον, Gallis Hostelier. Ultilr Lucas Tudens. lib. 3. contra Vald. cap. 14.

HOSPITALIS, qui Hospitalarius, seu cui cura est hospitii Monachici, in Usibus antiquis Clisterciensibus cap. 74. 75. 80. 87. etc. in Chronico Montis Sereni anno 1210. pag. 92. Qui et

HOSPITALIUM, Graecis ἡσπῖτιον, ἡσπῖτιον: sic enim appellatur ὁ εἰς ἑσπῖτιον ἐστῆσαντες τῶν εἰς τὸ ἡσπῖτιον κταδόντων ἑσπῖτιον, in Martyrio SS. xx. Patrum Sabastiarum num. 24. Udaicus lib. 3. Consuet. Cluniac. cap. 23: Hospites, qui sunt peregrini, vel qui non pro alia causa, quam animarum suarum adveniunt, cur-

los hospitii cum omni recipit benignitate: quid nullatenus in cameris infra Claustrum. **HOSPITARIA**, Eadem notione. Vita S. Zile tom. 3. Aprilis pag. 607: *Transferbant illud venerandum corpus, nunc in claustrum, nunc in capitulum, nunc in refecturium, nunc in Hospitalium et alia Monasterii loca.* **HOSPITAS**, Eadem significatio. Institutiones Geroldi Abb. Fabariensis tom. 5. Annal. pag. 679: *Ordinavit utam liberis de vinea quadam commemorationem annuam fieri obitus mei, et ut Fratribus ad plenum serviat a Magistro Hospitalis.* **HOSPITALARIA**, Officium Hospitalarii in Monasterio. Bulla Pauli III. PP. anno 1536. apud Miraeum tom. 2. pag. 1061: *Nec non una elemosinaria, una pietas, una infirmitas, una Hospitalaria, ac forsitan alia officia inibi claustralia.* **Bulla Joann. XXII. PP. qua Phil. reg. Franc. concedit annalia benef. eccl. ex Reg. A. Cam. Comput. Paris. fol. 100. r. Declarat ut, ut concessum tibi hujusmodi privilegium nullatenus extendarit ad cellarias infirmitas, hospitalarias et administrationes alias.** **HOSPITALARI**, Appellati Milites Ordinis S. Joannis Hierosolymitani, quod primum Hierosolymis in Hospitali S. Joannis Eleemosinaria sedes suas fixissent, peregrinorum obsequiis addicti. De istius Ordinis origine et incrementis agunt praeter alios Willel. Tyrus lib. 18. cap. 5. et ex eo Jacobus de Vitriaco in Hist. Hierosol. cap. 61. compluresque exstant scripti libri. **Στασιαστα** dicuntur Cantuarum lib. 2. cap. 12. 23. **HOSPITALARI** TEUTONICI seu sanctae Mariae Theutonici in Hierusalem: Ordo institutus sub Regula S. Augustini, de quo pluribus agunt Chronicon Montis Sereni ann. 1190. Jacob. de Vitriaco in Hist. Hierosol. cap. 66. Sanuti. lib. 3. part. 7. cap. 3. Franciscus Menendus, Heliodorus, Faunus, et alii, qui de Ordinibus Equestribus scripserunt. His alba pallia, quae Militum Templariorum erant, deferre vetuit Innocentius III. PP. lib. 18. Epist. 125. 126.

HOSPITALIUM, S. SPIRITUS Ordinem in Gallia instituisse alunt Guido-nem, nescio quem Comitem apud Montepessulanum, quem postmodum confirmavit Innocentius III. PP. de quo plura Gariellus pag. 178. Spondanus, Samarthanani in Episcopis Magalon. n. 24.

HOSPITALIUM utriusque sexus, qui in hospitalibus egrorum ac pauperum obsequiis addicti Regulam S. Augustini profiterentur. De his Jacobus de Vitriaco in Hist. Occid. cap. 29.

HOSPITALIUM, Ipsi hospites, apud Thwocizium in Hist. Hungar. 2. part. cap. 3.

HOSPITALE, Domus Hospitaliariorum militum ordinis S. Joannis Hierosolymitani. Charta delph. Vien. ann. 1225. inter Probat. tom. 2. Hist. Burg. pag. 9. col. 1: *Si Ducissa Burgundiae mihi templum vel Hospitale constitueret fecerit principales debitorum, et cum templum vel Hospitale fecerint mihi, etc.* **HOSPITALETTUM**, diminut. ab Hospitali, Hospitium, diversorium. Charta ann. 1297. apud Lamium in Delic. erudit. inter notas ad Hodepor. Charit. part. 1. pag. 124: *Et ab ipso monte sicut vadit confine de Pietra usque ad Hospitalettum; et ab ipso Hospitaleto, etc.* **HOSPITALITAS**, Studium, quo quis afficitur erga peregrinos, quos benigne excipit: vox Latini Scriptoribus nota.

Hanc in Germanis Tacitus, in Slavis mire commendat Helmoldus lib. 1. cap. 88. et lib. 2. cap. 12. A Francis etiam nostris hanc maxime cultam docet Capitulare I. Caroli M. ann. 802. cap. 37: *Præcipimusque, ut in omni regno nostro nequa dies neque pauper peregrinis hospitia denegare audeant, id est sive peregrinis propter Deum ambulantibus per terram, sive cultibus itinerantibus propter afforem Dei et propter salutem animarum, factum et focum nemo illi denegat.* Capitulare 6. ann. 808. cap. 16: *Ut infra regna Christo propitio nostris omnibus itinerantibus nullas hospitium denegat, mansionem et focum tantum. Similiter postum nullus contendere faciat, excepto prato et messe. Adde Capitul. 6. Caroli M. incerti anni cap. 8. Capitul. Caroli C. Compendense ann. 868. cap. 1. et Concillium apud S. Macram ann. 881. cap. 4: *Hospitalitatem supervenientium hospitem et receptionem pauperum ibidem disponant et ordinent. Hospitalitatem dare, hospitio excipere, in Lege Salica tit. 57. § 5. Vide Capitul. Aquigran. ann. 789. cap. 73. lib. 1. Capit. cap. 70. Capitula Carolomanni tit. 2. § 12. 18. Caneam Abb. de Mensura penitentiar. cap. 8. Penitentiale Egberti cap. 18. Supplicem libellum Monachorum Fuldensium Carolo Magno oblatum cap. 14. Murator. Antiqu. Ital. med. ævi tom. 3. col. 581. B.) etc.**

HOSPITALITAS, Metati onus, cui omnes obnoxii, præter eos, qui illustribus donati erant dignitatibus, in leg. 3. 10. 11. 12. etc. Cod. Th. de Metatis, (7. 8.) *Ubi hospitalitatis munus, præbitio, hospitium molestis, impeditur. Ita*

HOSPITALITAS, usurpatur pro gisto seu procuratore, in Capitulari I. anno 800. cap. 85. Capitul. 2. ejusdem anni. cap. 15. et lib. 3. Capit. cap. 25: *De Hospitalitate et susceptione itinerantium, tam Missorum nostrorum, quam reliquorum honorum hominum. Tabular. S. Albini Andegav. Gaufridus Comes concessit auctoritate sua, ut nulla dominatio Hospitalitatis ab ullo homine habeatur ibi, nec Vice Comitum, nec cujuslibet Vicarii, etc. Idem Tabular.: *Uxor Herberti de Buziaco clamabat erga Monachos S. Albini pro quodam beneficio suo, quod ille fecerat, quandam consuetudinem scilicet hospitalitatis se et suos missos per consuetudinem Ardecavis, et in omnibus obediens S. Albini, etc. Charta Roberti Ducis Burgund. anno 1040. ex Tabul. S. Germani Prædensis: *His consuetudinibus Guepici, scilicet mei hospitalitatem susceptionem, et canum meorum Hospitalitatem et pabulum, etc. Alia Theobaldi Comitis Blesensis ann. 1140. ex eodem Tabul.: *Quod Hilduinus et servientes ejus ex consuetudine exigere volebant hospitari pro libris suis et procurari, quotiescunque, et cum quot hominibus vellet in terra S. Germani, etc. Infra: *Et nullam aliam Hospitalitatem seu procuracionem ipse vel milites, seu servientes ejus in præscriptam terram exigant. Concillium Narbonense ann. 1034. cap. 16: *Neque per oim, neque per vicariam, neque per districtionem ibi ullam Hospitalitatem accipiat. Charta Widonis de Monte Falconis anno 1112. in Tabulario Ecclesie Augustod.: *Derefinquo penitus illam, quam ab Ecclesia S. Nazarii videtur habere consuetudinem, que videlicet consuetudo Hospitalitatis appellabatur. Alia Hervæi Episcopi Nivern. in Tabular. S. Cyrici n. 84: *Similiter modo in altera villa, que vocatur Ars, videlicet in horreo non capiebat consuetudines pravas, Hospitalitatem scilicet in********

anno bis vel ter cum suis Militibus. Ibid. (h. 91: Habebant quondam consuetudinem apud nos vobis in anno cum tribus vel quatuor hominibus exhiberemus ei hospitalitatem. Alia ex Tabulario Deruensi: Neque carropera extorquere, neque pastum equorum vel canum, aut ursorum requirere, seu pedituram vel aliqua opera contra morem exigere, aut aliquam Hospitalitatem seruitium hac illaque discurruntium repetere, etc. Alia Joannis Abbatis S. Bertini ann. 1228. in Tabulario ejusdem Monasterii: Procuraciones autem, Hospitalitates, et omnes corveas, quos... calumniabatur, etc. Infra: Nec venatores, nec canes mei, nec etiam aliqui ex parte mea precatones vel Hospitalitates habeant in curibus supradictis. Occurrit præterea hac notione apud Silvestrum Giraldum de Expugn. Hiberniæ lib. 2. cap. 34. Ericum Upsaliensem lib. 5. Hist. Suecica pag. 109. in Charta ann. 853. apud Steph. Baluzium in Append. ad Capitul. n. 117. et in Charta Christophori Ducis Lalandie ann. 1389. apud Pontanum lib. 7. Rerum Italicar. pag. 489. [Vide Haltungs. Glossar. German. voce Herberge, col. 880.]

HOSPITALITAS DOMUS, Hospitium, diversorium, apud Gregorium Turon. lib. 2. Mirac. cap. 13.

HOSPITALITAS, Hospitale, xenodochium. Henr. Knyghton lib. 1. cap. 2. Iste Robertus Melient etiam Hospitalitatem de Bracley fundavit et dotavit. Acta Episcoporum Cnonan. pag. 800: Fecit namque Hospitalitates domos, que antea ligues fuerant, petrinæ: et Hospitalitatem pauperum Christi, que necdum et loco illo ligna erat, constituit petrinam. Item

HOSPITALITAS, Eleemosyna, que ad hospitalia præbetur. Chronicon Abbatum Lohensium pag. 360: Fundos, Ecclesias, mensam nostram, decimas Hospitalitatis et eleemosynæ dispersit, ampliatum divitum abundantiam, et adauxit divitum seu pauperum inopiam. Infra: Hec sunt Hospitalitates et eleemosynæ, etc.

HOSPITALITAS, Mansio, domus, domicilium. Charta ann. 1259. ex Tabul. Divion: Ita quod in eisdem Ecclesiis instituantur perpetui Vicarii quibus assignentur sufficientes redditus et qui Hospitalitatem teneant et residentiam faciant in ipsa Ecclesia et in eisdem continue deserviant.

Charta ann. 1238. ex Tabul. S. Viet. Massil.: Una cum tota jurisdictione, quam habemus in mansionibus, in Hospitalitatibus, in cellis, etc.

HOSPITALITUM, Vide in Hospes.

HOSPITALIUM, Idem quod infra Hospitalium. Vide in hac voce. Chronicon S. Petri Vivi tom. 2. spicilieg. Acher. pag. 776. Anno MCXVI. Rex Ludovicus confirmavit ecclesie S. Petri Vivi transitum et Hospitaliamentum mercatorum in burgo. Vide alia notione in Hospes.

HOSPITARE, Hospitio excipere. Leges Edwardi Confess. cap. 27: Si quis Hospitaterit privatum vel alienum... poterit eum noctibus habere duobus tanquam hospitem. Thurocz. in Ladislao Rege Hungar. cap. 82: Apud Marchionem Estensem magnifice est Hospitatus. [Charta Gildonis Episc. Corisopit. ann. 1480. apud Lubinell. tom. 2. Hist. Britan. pag. 1616: Quasivit a venerabili patre domino Francisco Mylon sancte Sedis Apostolice prothonotario dictique Prioratus commendatario et administratore ibidem presente, si cum Hospitaret et ad pernoctandum reciperet.]

HOSPITARI, Eadem notione. Statuta Arelat. MSS.: Ne quis scienter Hospitetur

in sua domo furem vel latronem. Utitur Plinius.

HOSPITARE, Hospitium, seu Mansionaticum præbere vel accipere. Charta Willelmi Comitis Nivernensis ann. 1159. ex Tabul. Eccl. S. Cyrici Nivernensis: Quod Willelmus Nivernensis Comes Guillelmi Comitis ad Ordinem Cartusie conversi filius, guerram cum inimicis suis licet inuitus egerens, terram Canonico-rum S. Cyrici Nivernensis cum mansu mansu Hospitalis est, et bona hominum Canonico-rum indebitè accepit, contra tamen jus et consuetudinem prædecessorum suorum, qui in terra nullam Hospitali consuetudinem habuerunt. [Bulla Alexandri III. PP. ann. 1162. in Hist. MS. Monast. Becens.: Si memorati Archiepiscopi vel Decani ad domos vestras declinaverint Hospitali, ultra quam fuerit honestum et justum, a vobis non debeant aliquid extorquere. Charta Roberti Comit. Mortoni ann. 1453. apud Stephanot. tom. 13. Fragm. Hist. MSS. pag. 122: Excepto quod si necessitas Hospitali illi incubuerit in opibus burgensium monachorum, licentiam Hospitali habuerit. Adde Chron. Domin. de Gravina apud Murator. tom. 12. col. 604. Hosteller. Poëtis nostratibus. Le Roman de la guerre de Troyes MS.:

Mont furent bien la nuit servi,
Li sein furent bien Hosteller.]

Prendre ostel, metaphorice dicitur de Christo, qui novem menses in utero B. M. V. hospitatus est. Bestiar. Ms.:

Jhesu Crist nostri creatour,
Cest l'ucirone esperiel
Qui en la Virge preut ostel.

HOSPITARE DECIMAS, Servitii species, quo quis fructus decimales domini sui recondere, aut his reconducendis locum commodare tenetur. Charta ann. 1246. in Chartular. S. Vandreges. tom. 1. pag. 325. Noverrit universis... quod ego Robertus Putes de S. Albino super Deppan et heredes mei tenemur facere Abbati et Conventui S. Vandregis singulis annis servitium de duabus partibus grassarum decimarum de S. Albino Hospitalandis.

HOSPITARE, Aliis notionibus. Vide in Hospes.

HOSPITARIUS, Vide Hospitalis 2.

HOSPITATICUM, Pactum Archiepiscopi Beneventani cum Neapolitanis, apud Camillum Peregrinum in Hist. Langobardorum. Dividantur ipsæ terræ in tertiam partem, unam partem tollat erinde pars de Neapoli pro ipsa Hospitalitica, et aliam pro ipsi soli, tertiam partem tollat eximie pars de Capua. Infra: Inquiratur diligenter ad qualia Hospitalitica fuerunt pertinentia antiquitus. Loquitur ibi de fundis exfundandis aut exfundatis. In Diplomate Henrici Regis Francorum ann. 29. pro Abbata Trenciensi occurrit Hospitaliticum cum navatico, salumatico, rotatico, etc. [Ubi pro iure exigendi gutum seu procuracionem accipi videtur: non secus ac in Charta Carlomanni Reg. Franc. ann. circ. 880. Append. ad Marcam Hispan. col. 812: Concedimus etiam... ut nullus iudex publicus audeat a famulis tam liberis quam colonis ipsius loci Hospitaliticum montaticum, rotaticum... exigere.]

HOSPITATIO, Servitium que ab Hospite ratione domicilii sui quotannis domino præstatur. Charta Roberti Magdunensis domini ann. 1177. apud Thomasserium Consuet. Bitur. pag. 73: Neque furtum, neque sanguinem, neque multria, neque bataliam... neque raptum, neque

Hospitationem, neque procuracionem, neque pedagium, etc. Vide Hospitalis in Hospes.

HOSPITATIO, Jus divertendi in domum alterius hospitalandi causa, vel redemptio pecuniaria ejusmodi juris. Diploma Conradi II. Imper. ann. 1146. apud Marten. tom. 1. Amplius. Collect. col. 778: Exactiones et tallias, quas quidem precarias vel petitiones nuncupant, sive Hospitaliones regia censura penitus interdicitur.

Charta ann. 1126. Inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 441: Erat autem redditus per singulos annos, duas Hospitaliones, una in hiems cum civada, altera in estate sine civada: sed et omnibus diebus, quibus ipse abbas secularis in Moynaco presens pernoctaret, sero xv. candelæ sibi dabatur. Occurrit præterea in Lit. Ludov. Jun. ann. 1171. tom. 4. Ordin. reg. Franc. pag. 307.

HOSPITATOR MAGNUS, Hospitiorum et castrorum præfectus. Gall. Marschal de camp. Begimima Padua ad ann. 1320. apud Murator. tom. 8. col. 432: Dominus Oldoricus de Gualfer... venit ad civitatem Padua... cum multa quantitate militum et dismontavit in magno palatio domini Henrici Scroegni, ubi habitabat Iuanus a Borsetis Magnus Hospitator. Vide in Hospes.

HOSPITATOR, Campo, stabularius, tabernarius. Gall. Hosteller. Miracula B. Simonis Eremit. August. tom. 2. Aprilis pag. 829: Qui nunc moratur Bononie in Hospitio Solti Hospitatoris.

HOSPITATURA, Mansio, domus, hospitium. Charta ann. circ. 1183. ex Tabul. S. Petri Carnot. Adjecti etiam dono huc unam ibidem terræ carrucatum... cum una Hospitalura in Trebuleto, et cum una area iuxta ecclesiam, in qua monachi sufficienter possent hospitari. Vide supra Hospitalitas.

HOSPITATUS, Pari intellectu. Chartul. Miciac. Cuiusvisque arpennum suum habebit, qui et ipsi cum arpenno suo et Hospitalu suo in domatu monachorum erunt.

HOSPITATUS, [De fundo vel domo dici videtur que hospitii sub certis servitiis conceditur.] Monastium Arlic. tom. 1. pag. 511: Ex dono Gilberti filii Nigelli totum pratum tam hospitalatum, quam non hospitalatum, quod est sub habitaculo eorundem Monialium [Instrum. ann. 1082. apud Kennet. Antiquit. Ambrosden. pag. 86: Idem Robertus habet xlii. domos Hospitalatas tam infra murum quam extra. Charta Willelmi Anglie Regis ann. 1083. ex Tabul. SS. Trin. Cadom.: Quicumque in futurum facient domos in illis terris mansuris que nunquam ante fuerunt Hospitalate, Hospitalitas, alia notione, vide in Hospes.]

HOSPITELARIUS, Officium magister, Gall. Maître d'hôtel. Instrum. ann. 1302. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 257: Presentibus... Alexandro nostro kamerario et Bertramo nostro Hospitalario.

Chron. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 1. col. 1: S. Ludovicus obiit crastino S. Bartholomei anno m. cc. lxx. pro cuius redemptio capti sunt per Hospitalarium suum anno m. cc. l. vij. vij. c. j. lib. solid. vij. den. Turon.

HOSPITIA, Hospitium, domus, mansio. Charta ann. 1241. tom. 2. Hist. Meld. pag. 144: Dederunt Hospitiam que fuit Josse cum toto proprio et appenditiis, et unum arpentum prati iuxta dictam Hospitiam.

* **HOSPITICIDA**. [Qui, vel quæ hospitium occidit. *Gloss. Philox.*]

° **HOSPITIA**. Familia, domus. Charta Theob. comit. Bles. ann. 1181. In Chartul. S. Aviti Aurel. : *Tensamentum michi assignaverunt, tale scilicet, ad festum S. Remigii de unaquaque Hospitia duos assartarios avenæ. Occurrit rursus ibid. in Op. ann. 1212. Hostel, pro Familia, genus, in Lit. remis. ann. 1458. ex Reg. 191. Chartoph. reg. ch. 254. En laquelle ville de Bayeux le suppliant a ses pere et mere de brn Hostel, bourgeois d'icelle ville. Dicit etiam videtur de iis, qui sub uno duce militavit, in Stat. ann. 1373, tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 658. art. 1. : *Que nostre comestable de France . . . nommera et ordonnera certaines personnes pour recevoir les maistres des gens de son Hostel.* Pluribus ibi. Denique *Hostel*, pro qualibet e cujusvis generis hominum, passim occurrit. *Host* et *Ost*, eodem sensu, in Lit. remis. ann. 1465. ex Reg. 194. ch. 81. : *Le suppliant, estant en ceste ville de Paris, retro-erna environ six heures au soir en son logeis en l'Ost de nostre cousin le comte de Charolois, et lui arrivé audit Host, etc.* Rursus infra. *Haut. Hinc Hostelles*, ipsa habitantium in domo congregatio, apud Froissart. vol. 3. cap. 57. *Moult fut toute l'Hostelle rejouie de la venue des dames.**

† **HOSPITIA**. Hospes, mansionaria. Codicellus Theobaldi de Marilaco ann. 1288. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1227. *Item, Hospitium nostræ de Vanderville c. solidos Turonenses.*

HOSPITIUM. Idem quod *Gastum*, procurator, [*Molestia hospitium*, in leg. 2. et 4. Cod. de Metatis, 12, 40.] Synodus Ticiensis anno 857. *Quando etiam Episcopus, Abbaties, vel Comes, seu fidelium nostrorum quempiam in propria villa morari contigerit, cum sita in suis manentibus domibus, ne sub obtentu Hospitii vicinos opprimant, vel eorum bona diripiant.* Concilium anonymum ann. 904. can. 11. *Ut in domibus Ecclesiarum neque Miles, neque Comes, vel iudex quasi pro consuetudine, neque placitum, neque Hospitium vindicent, etc.* Willelmus Neubrigensis lib. 4. cap. 14. et Joan. Brompton. cap. 1198. de Legato Sælis Apos. of. Et nomine sue legationis cum excessivo numero Hospitia a cunctis per Angliam exegit Monasteria : *minores vero domus, quæ pondus Hospitii ferre non poterant, certa summa, id est, octo vel quinque marcarum Hospitia redemerunt.* Bulla Honorii III. PP. apud Ughellum tom. 1. Ital. sacr. pag. 217. *Et quod eadem annuatim Hospitia duo darent.* Charta S. Ludovici REG. ann. 1255. ex Tabul. S. Dionysii. *Acciperamus apud Cornellas Parisiorum Hospitium et procuratorem per duas vias, quæ consuetudo vulgariter gata vocatur.* Charta Rainaldi Burgundie Comititis ann. 1148. *Et usulem illam Hospitii susceptionem in villa S. Stephani, quæ dicitur Terrenata, habemus, etc.* Statuta synodalia Episcopi anonymi ann. 1237. tom. 2. Concil. Angl. : *Precipimus . . . ne Patroni Ecclesiarum Igitur, sive sint Angli, sive alicujus nationis, Hospitia a Clericis beneficiis extorquant, vel exigant de cætero.* Vide Thomasserium in Consuet. localib. Bituric. pag. 62. et infra in Mansionaticum.

HOSPITIUM. Eadem notione. Stephanus Tornac. Epist. 282. Ed. Mollineti. : *Aliquam procuratorem, sive ut vulgari-ter loquamur, Hospitietum aut gatum receperunt.* Ubi expressit Gallic. Hospice

HOSPITIUM, Domus, in quo consistunt

IV

hospites, seu Mansionarii. Concilium Senonense sub Lothario Imp. ann. 834. : *In summa sunt manna centum nonaginta, et Hospicia decem et novem.* Polyp-tychus Floriacensis : *Sunt ibi Hospitia 7, et manent ibi inter mansos et caropersarios et manoperarios et Hospitia homines 121. etc.* [Codex MS. Irminonis Abbatis S. Germani fol. 2. : *Ermengaudus tenet Hospitium, solvit inde in anno pullum 1. etc.* V. Quod ibidem sæpius recurrit. Epitome Constitut. Eccl. Valentini tom. 4. Concil. Hispan. pag. 154. *Hospitia ecclesiarum parochialium, et beneficiorum . . . visitentur anno quolibet, more Hospitiorum Capituli.* Oeniov, Græcis, eadem notione. Vide Glossar. mediæ Græcitat.] 60 et Gerardi Indic. Polypt. Irmin.]

HOSPITIUM, seu domus hospitum in Monasteriis, in Charta Charitatis Cisterciensis cap. 2. apud Cæsarium lib. 1. Miracul. cap. 18. etc. [Vetus Ceremoniale MS. B. M. Deaurate : *Pauperes debent esse in numero quatuor viginti, quibus debet dari de mane in Hospicio domus, mei Deaurate in aliquo loco honesto, etc.*]

† **HOSPITIUM REGIS**, Regis familia, Gallice *maison du Roy.* Epistola Petri de Condete tom. 2. Spicil. Acher. pag. 566. : *Sciatis quod cum in exercitu ejus tam de Hospitio suo, quam extra tot quædam moriantur, vel saltem infirmantur, quod fere nulli est qui præ morbi pestilentia debeat securari.* Hinc

† **MAJISTER HOSPITII**, in Charta Caroli VIII. Regis Franc. ann. 1457. apud Ludewig. tom. 6. pag. 97. *Dominus de Fay Magister Hospitii nostri nobis retulit, quo pacto ob adversam valetudinem, que sibi contigit in itinere, communicatio illa . . . fuerit interrupta.*

HOSPITIA, STUDIOIUM : ita vocant in Anglia Juris Collegia in Universitatibus, seu Academiis, in quibus, qui Juri ad- discendo operam collocant, morantur. Joannes Fortescutus de Laudibus Legum Angliæ cap. 49. ait in quolibet studio esse decem Hospitia minora, quandoque vero plura, quæ nominantur *Hospitia Cancel- laria*, ad quorum quolibet pertinent centum studentes ad minus, et ad aliqua eorum major in multo numerus, licet non omnes semper in eis simul convenient. *Studentes etenim isti, pro eorum parte majori, juvenes sunt, originalis, et quasi legis elementa addicentes, qui in illis proficiunt, ut ipsi maturescant, ad majora Hospitia studii illius, quæ Hospitia Curie appellantur, assumuntur. Quorum majorum quatuor sunt in numero, et ad minima eorum pertinent in forma prænotata, docent studentes aut proprie. In istis enim majoribus Hospitiis nequaquam potest studentis aliqui sustentari minoribus expensis in anno quam 50 scutorum, et si servientem sibi ipse ibidem habuerit, ut eorum habet pluralitas, tanto tunc majores ipse sustinet expensas. Occasionem vero sumptuum hujusmodi ipsi Nobilitum filii tantum in Hospitiis illis leges addi- cunt, cum pauperes et vulgares, pro filio- rum suorum exhibitione tantos sumptus nequeant sufferre . . . quo fit, ut vix doc- tus in legibus illis reperitur in Regno, qui non sit nobilis, et de nobilitate genere egressus . . . In his revera Hospitiis majo- ribus, etiam et minoribus, ultra studium legum, est quasi gymnasium omnium mo- rum, qui nobiles decet. Ibi cantare ipsi addiscunt, similiter et se exercent in omni genere harmonie. Ibi etiam tripudare, ac jocos singulos Nobilibus convenientes, qualiter in domo regia exerceri solent enu-*

triti : in ferialibus diebus eorum pars ma- jor, legalis disciplinam studio, et in festi- valibus eorum Scripturæ, et Chronicorum lectioni post divina obsequia se conferit. Ibi quippe disciplina virtutum est, et vitio- rum omnium exitum : ita ut propter vir- tutis acquisitionem, vitii atam fugam, Mittes, Barones, alii quoque Magnates et Nobiles regni, in Hospitiis illis ponunt filios suos, quamvis non giscant eos legum imbuti disciplina, nec ejus exercitio vivere, sed solum ex patrocinio suis. Mitto reli- qua, que ibi lector inspicere, si tanti est, poterit. Vide Servientes ad legem in Serviens.

° **HOSPITIUM FORTALITIUM**, Domus munita, arx. Sentent. arbit. inter Ay- mar. de Pictav. et Jacob. abb. Monast. ann. 1302. : *Acta fuerunt hæc apud Mon- tem Mayranum in Hospitio fortalitiio dicti domini comitis.*

† **HOSSA**, Tibiale, calliga, Gall. *Heuse, Housseaux.* Vide *Osa*.

° **HOSSEIA**, in veter. catalogo, vulgo *la Housseie*, vicus in Briegio confinio- que Parisiorum atque Meldorum, non longe a Mœra fluviu, cognominatus a copia aquifolii, quam vulgo *Hossum* vel *Hussum* nostri vocitant, *du hoz.* Ita Va- lesius in Notit. Gall. pag. 420. *Houset*, in Glossar. Lat. Gall. ann. 1348. ex Cod. reg. 4120. *Bicus vel ruscus, Gall. Hou- set.*

° **HOST**. Vide *Hostis*.

° **HOSTA**, Funis nautici genus, vulgo *Horce*, Ductorius funis. [° Vel potius Juncus Hispanicus ex quo textitur. Vide infra *Osta*.] Informationes civitatis Mas- sill. de passagio transmarino ex Cod. MS. Sangerman. fol. vni^{to}. xvii. *Item in sacca Hostarum et pro longando nauem cœxi. passorum Statuta Massil. lib. 3. cap. 16. Statutum quod corderi omnes de Massilia teneantur speciali sacramento se non facturos per se, vel per alios . . . Hostas nisi de canabo femello et filo sub- stiti.*

° **HOSTADES**, An tibialium sui calliga- rum species, detorta voce ab *Hossa*. * Instru- mentum ann. 1412. apud Rymer. tom. 8. pag. 704. *Sex paria de gantelez, sex Hostades, quatuor pelvos, etc.* [° Vide infra *Ostada*.]

° **HOSTAGIAMENTUM**, Obses, Vadimo- nium, securitas. Gall. *Otage*. Instrum. ann. 1342. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 489. *Qua sita homines de Romania, videli- cet viginti burgenses et viginti populares intrabunt et intrare debent Hostagiamenta pener dictum dominum Dalphinum. Con- ditiones sub quibus Carolus Princeps Salernit. de carcere liberatur apud Ry- mer. tom. 2. pag. 342. *Videtur tractatum non posse compleri nisi per liberationem seu Hostagiamentum nobilis viri dom. Karoli Salern. Principis, qui in præfati dom. Regis Arragon. carcere detinetur.* Litteræ Henrici IV. Regis Angliæ apud eumd. Rymer. tom. 8. pag. 423. *De asso- ciatione in appellatione super Hostagia- mento Comitibus de Denia.**

° Pactum inter Amed. comit. Sabaud. et Joffredum dom. de Clarom. ann. 1305. in Chartul. Sabaud. fol. 115. r^o. *Item nos dominus Claromontis, quitianus, gurpi- mus et remittimus Hostagiamenta et fide- jussionem, quas in manu nostra habeba- mus. Vide Ostagiamentum.*

† **HOSTAGIAMENTUM**. Eadem notione. Instrumentum ann. 1331. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 222. *Item fuit actum et convenerunt dominus Comes et Dalphinus quod omnia et singula Hostagiamenta, conventiones, redemptiones non solvere, etc.*

31

† **HOSTAGIARE**, Securitatem, vadimonium dare, liberari sub conditione dandi obsides. Chronicon Senoniense lib. 5. cap. 9. tom. 3. Spicleg. Acher. pag. 129. Plebanus vero nolens longius ita detineri, Hostagiavit se pro sexaginta libris, et sic recessit, et veniens, nunciavit Episcopo. Charta Guidonis Comit. Niverni ann. 1231. tom. 3. Ordinat. pag. 117. Si non haberet unde juri parere posset, similiter capi non posset, nec etiam vis sua, dum se posset Hostagiare. Rym. tom. 2. pag. 312. Tractatum extitit et etiam ordinatum, quod prefatus Princeps liberaretur a carcere supradicto seu Hostagiaretur sub conditionibus infra scriptis. Pontantur in posse dicti D. Alphonsi Regis Aragon. pro obsidibus tres filii primogeniti Principis Salernitani. Nostris, Liber ostal, pro Donner ostage. Le Roman de Floire MS. :

Duis apela son Seneschal,
Si lor a fait li ver Ostal.

○ Nostris Ostagier et Ostagier. Charta Joan. comit. Cabilon. ann. 124. in Chartul. Campan. ex Cam. Comput. Paris. fol. 211. r. col. 1. Creantur dicto comiti quod si contingeret quod ego vel aliquis de gente mea capevamus dictos W. et B. de Chag vel alterum eorum, non redierim vel Hostagiarum illum vel illos, qui capti essent, donec hostagi, quod ducissa Birmundia dedit. . . . essent deliberati et iurati. † Ostagiare, eodem sensu, in alia Ch. libd. Ostagier, in Ch. ann. 1267. ibid. fol. 270. r. col. 1. Ostager d'eter a doni, in Libert. villae de Levigny ann. 1291. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 514. art. 6. Le Roman d'Alexandre MS. part. 1.

Diers l'avoit tenu quatorze ans prisonnier.
Peut fu porté pour son per Ostagier.

† **HOSTAGIARIA**, Securitas, Galis, Ostage, Ostagiere. Pactum inter Will. de Hollandia et Ludov. Comitem de Los ann. 1206. lib. 1. Regesti Honorii III. PP. : Et pepigit . . . dare Hostagiarum et securitatem, videlicet, quod coram Episcopo Trajectensi ponet terram Hollandiae in Hostagiarum. Occurrit ibi non semel.

† **HOSTAGIARIUS**, Obses, fidejussor. Statuta Massili. lib. 5. cap. 36. Consilium firmiter observandum, ne unquam donec occasione aliqua, obsides sine Hostagiarum pro communi Massiliensium dentur, vel tradantur in civitate Massiliensium, vel extra. Vide infra Hostagium tenere.

1. **HOSTAGIUM**. Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 348. Haec terra ego et heredes mei acquietabimus erga Regem de scutagio et Hostagio, et omni auxilio et alio servitio ad Regem pertinente. Idem videtur quod Gistum, procuratio. Vide Hospitatus in Hospes.

✠ Rectus de censu annuo, qui ratione domicilii debetur, intellexisset Vir eruditus, ut ex Chartulario S. Vedasti Atrebat. Litt. V. pag. 192. manifestum fit : De Hostagiis autem, id est, censibus domorum, quoniam inolevit nequitia . . . ut qui Hostagia debent, ea ab ecclesia abalienare . . . contendant.

○ Charta Gerardi Camerac. episc. ann. 1063. ex Tabul. S. Auberti : Annuatia Hostagia persolvebant et debita furnagia ad furnum ecclesie.

† **HOSTAGIUM**, Mansio cum certa agri portione sub censu annuo hospiti seu rustico ad excolendum concessa, Gall. Hostie, hostage. Charta ann. 1154. tom. 3. Gall. Christ. col. 354. Confirma-

mus vobis Hostagia que dedit vobis Robertus Præpositus.

3. **HOSTAGIUM**, Vadimonium, ex Gall. Hostage. Obsidiatum. Eutropio lib. 2. et Ammiano lib. 18. Math. Paris pag. 216. Dux Bavariæ et alii divites in Hostagio remanserunt. [Chronicon ann. 1215. tom. 2. Hist. Lotharing. col. xxxix. Nam sicut patruus ejus Fredericus . . . fecit, a quodam civis Metensi creditore suo sepius in Hostagio detinebatur, nec habebat unde redderit.]

† **HOSTAGIUM TENERE**, Ostager. In Consuet. Britan. art. 112. et seqq. Dicitur de debitore qui intra prefinitos fines consistere tenetur, donec creditori satisfecerit. Charta ang. 1291. ex Chartul. S. Johannis Angeriæ. pag. 278. Ego dictus miles (obligo) corpus meum ad faciendam seu tenendam Hostagia seu teneriam infra muros castri S. Johannis, per tantum tempus donec de premissis sui eidem Abbatii plene et integre satisfecerit. Charta Massil. lib. 2. cap. 1. § 19. Curia . . . debitorem, si tamen masculus est, quocumque sit, dum tamen pubes sit, vel major pubere, per sacramentum ab eo inde factum, vel exactionem, continue Hostagia tenere compellit, ubicumque dicta curia statuet infra sex terminos Hostagia communiter teneri. § 20. Terminos autem tenendi Hostagia per hoc statutum assignamus masculis debitoribus, quos terminos hujusmodi ponimus, videlicet in carveria palatio Massiliæ ex parte Occidentis quatenus extenditur, etc. Ita loca modo assignata, faciat dicta curia ab Hostagiis observari, quando jussu iudicis debitor ad tenendam Hostagia compellitur, ita scilicet quod inde nullatenus recedat Hostagiarius, absque licentia et voluntate expressa creditorum eorum, usquequo ab ipso debitor, sit in solidum satisfactorum. § 21. Si vero dictus debitor, mulier est vel erit, illa similiter compellitur ad tenendam inde Hostagia a dicta curia, ut supra dictum est per omnia de debitore masculino, eo excepto quod ipsa mulier Hostagia dicta non tenent, in loco illo ubi homines tenent ea, sed in domo sua, vel patris sui, vel matris, vel mariti aut socii, vel sororis suæ, vel in domo ubi morabitur stagiari faciendo. Vide Obsatium.

○ Eiusdem consuetudinis meminit Charta Hervet. episc. Trecc. ann. 1232. ex Chartul. Campan. fol. 171. r. col. 1. Pro residuo vero dictarum triginta sex milia librarum Parisiensium dictus Theobaldus tenebit Hostagium Senonis anno predicto completo, et ibidem singulis noctibus pernoctabit. Vide Ostagium 2.

HOSTAGIUS, **OSTAGIUS**, **HOSTIAGIUS**, **Obses**, **Hostage**, **Guill. de Podio-Laurentii** cap. 14. Ipso vicecomite . . . in Ostagium remanent. Adde Henric. Knighton. ann. 1235. Sic autem dictus, quod obses in alterius potestatem transiret, ejusdem hospes esset, ut supra observatum; præterea sponsor, præter, qui pro altero spondebat sacramento interposito: quia si is, cujus præter erat, pactum non adimpleret, in potestatem illius, cui fidejussionem præstiterat, transibat, donec illud adimpleretur. [Charta Ricardi Regis Angliæ ann. 1195. apud D. Brussel de Usu feud. tom. 2. pag. xvii. His omnibus pactis, Comes Lecestriæ, et omnes prisonæ et Hostagii prisonum, prout divisum est hinc et inde liberabuntur.] Tabularium Eleemosynæ S. Pauli Viennensis : Et Guigo Peira et Adalardus frater suus se ipsos obsides posuerunt, quatenus si in terra illa Eleemosynæ ab aliquo inferretur injuria, postquam Ele-

mosynæ Custos eos monuerit per se vel per nuntium suum, intra 7. dies ad Sinarum in Obsatium venirent, et ita manerent ibi, donec injuria illa integre emendata esset. Epist. 81. ex Francis tom. 4. Hist. Francor. Milites etiam et burgenses totius territorii Nigelle Ostagii sunt per sacramentum hujus conventionis tenendæ; hac conditione, si Comitissa in heredem, vel heres in Comitissam insurgeret, ille, in quem alter insurgeret, si Ostagios submoneret, aut infra 15. dies ei, cui injuria illata esset, emendari facerent, aut donec emendatum esset, pariter eius adhererent, et, postquam emendatum esset, ad pristinum statum redirent. Charta ann. 1289. ex Tabul. S. Aniani Aurelian. De his autem fideliter et firmiter observandis fidejussores sunt isti . . . qui similiter fide in manu nostra promiserunt, quod in civitate Aurelianensi prisonem tenebant Militia donec prefatus venditor fecerit gaudium, etc. Ubi primo Militia, est qualis Militem decet. Observantia Regni Aragon. lib. 9. tit. de Cessione honorum § 1. In commendam non habet locum cæsis honorum, nec admittitur; sed sublim in munio admittitur. Est autem commendam regni, quod si debitor committitur, detinetur per iudicem, quia non reddidit depositum, si petat se tradi custodiæ creditoris, est sibi tradendus, prius tamen creditore asscurante vitam et membra, et quod dabit sibi cautionem sufficientem, et tenebit sibi captum in loco decerit. Si autem depositarius voluerit ipsum recipere, et de predictis cavere, iudex debet ipsam a captione liberare. Alia hujusce ritus exemplum profert Anton. Braudon. tom. 4. Monarch. Lusitan. pag. 271. v. 272. ut et vir eruditissimus Dionysius Salvaing Bossius in Tractatu de Usu feudor. cap. 23. Vide Obses.

HOSTATICUS, **Obses**, interdum fidejussor, Italis Statice. Vetus Charta apud Beshum pag. 380. Dedit autem Bernardus Comitem in plevone Higoni, et 4. Hostaticos, per talem conventum, quod si Bernardus per fidelem attenderit ibi, suas conventiones, ego eos tibi reddam in captivitate, etc. Occurrit ibi plures. Concilium Helense ann. 1065. et Constitutio Jacobi I. Regis Aragon. pro Trenga domini Fidejussores vel Hostatici Charta Guillelmi D. Montispessulan. ann. 1169. He centum marchis perohendis sunt firmanzia et Hostatici, etc. [Chron. Modet. lib. 3. apud Murator. tom. 12. col. 1155. In his verbis multi nostrum timentur ne vellet nos tenere prout Hostatici. Plures ibi. Chronic. Estense apud eundem Murator. tom. 15. col. 329. Erunt de dictis carceribus relinquendo ibi Hostaticos tres filios suos, et alios Barones, etc.] Vide Consuet. Britan. art. 112. et seqq. Adde Chartam Hispanicam apud Blancam in Comment. Ref. Aragon. pag. 635. aliam apud Martinezium in Histor. Pinnacensi lib. 3. cap. 5. et Moñum in Repertorio voce Hostagium.

HOSTATICUM, **OSTATICUM**, **Obsidium**, **Hostage** Charta ann. 1316. qua Arnaldus de Corsavino recognoscit debere se Sancto Regi Majoritarum 99. mil. sol. Barcin. ob observantiam Hostaticorum, ad quam tenebatur in villa de Coiro : . . . Nos spectata aliqua monitione venimus intus villam de Coiro, ubi tenebimus et servabimus predictos Hostaticos. Charta ann. 1136. ex Bibl. Sebastiani Cent. 1. cap. 24. Ita tamen, quod ibi securus sim a vobis per omnia, præter Ostaticum tenendum, sine vestro erganno, quod inde aliquo modo non egrediar, do-

acc supradicti... reddant vobis Castrum de Trencatalla, etc. Charta Joannis XIII. PP. apud Ughellum tom. 2 pag. 15: *Neque ripaticum, aut teloneum, sine Ostaticum, neque paratum...* faciunt. Sed hic pro Hostaticum videtur sumi.

HOSTATICARE. Vide *Opticare*.
 * **HOSTAGIUM.** Jus illius qui decimas colligit, idem quod *Cario* et *Rede cima*. Vide in his vocibus. Charta ann. 1217. in Chartul. S. Petri Gandav. ch. 19. *Quatuordecim raserias avenae ad mensuram fumentariam de Hostagis.* Quod clarius exposuit in Declar. feud. ann. 1830. ibid. ch. 18: *Derechief a idit Michal à Harnes rentes, que on appelle Ostages, sur toutes les terres dont les diames et le levage viennent au cours sains Pierre à Harnes et à Loyon;* et valent *chil Hostage par an six muis d'avoine*. Nisi idem sit quod *Agrarium*. Vide infra *Rentagium*.

* **HOSTALGIUM.** *HOSTELAGIUM.* Pretium quod pro exhibitio hospitio exsolvitur. Lamborch. Sent. Inquis. pag. 123. *Dedit sibi tres Turonenses argenti pro Hostalagio.* Computus ann. 1270. ex Archiv. castr. Nannet. *Item pro Hostalagio equorum apud Marsiliam ex sol.*

* *Ostige,* eadem significatione, in Cons. Petri de Font. cap. 19. art. 7. pag. 116. At vero *Hostelago.* Stipendium quod abitur pro stabulandis equis tribuitur. Ordinat. hospit. reg. ann. 1317. in Reg. sign. Noster Cam. Comput. Paris. fol. 79. v.

Prandra ledit monseigneur Adam quatre preçendes d'aveine, fer et clou, et cinq sols de gages par jour pour sein. *Hostelages et les gages de ses valets.*

* **HOSTALIA.** Offitium, cui hospites suscipienda cura incumbit. Tabul. eccl. Agin. apud Stephanot. tom. 1. An. 14. *Jason Mss pag. 62. Monasterium SS. Gerovani et Prothasti de Exis...* habet *abbaten, et administrationes...* *cantorian, Hostalarium, etc.* Vide *Hostellaria*.

* **HOSTALARIA.** *HOSTALYRIA.* Diversorium, Gall. *Hôtellerie.* Mirac. Mss Urbani V. PP. *In quadam Hostalaria, ubi tenet signum regis Aragonum etc.* Acta Mss. Impost. Carass. ann. 1308. fol. 85. r. *Exierunt damna porditiam, et tuerunt cubitum in quodam Hostalalyria ville.* Vide *Hostellaria* 4.

* **HOSTALARIUS.** Qui mercatoribus extraneis domos vel apothecas locat. Lit. ter. Philipp. VI. Regis Franc. ann. 1335. tom. 2. Ordinat. pag. 115. *Hostalaris quilibetque prohibere, sub poena decem librarum Turonensium, nobis applicanda, ne de dicta corrateria se aliquatenus intromittant.* Et quod ipsi corrateria festivi nec Hostalaris, per quos multas fraudes, quandoque circa premissa conseruant, ut dicitur, committit. Vide *Hostalagium*.

* **HOSTALERIUS.** *Tabernarius.* Gall. *Hôtelier,* alias *Hostellain.* Charta ann. 1342. ex Bibl. reg. col. 2. *Inveniens in cantone domus seu hospitium... quod hospitium tenet Raimundus Torozelle Hostalaris Narbonae.* Alia ann. 1352. in Reg. M. Chartoph. reg. ch. 606. *Bertrandus Auchian seriens regius et Hostalaris Montipessulan, etc.* Lit. romiss. ann. 1370. in Reg. 138. ch. 224. *Perrinet Daniz trouva Perrinet de la Croix Hostellain et tavernier, etc.* Alia ann. 1405. in Reg. 160. ch. 255. *Leulr. compaignons se voulerent loger en Hostel Adam Corbel, lors Hostellain publicque...* *lequel les reffusa à hosteler léans.* Ita quoque legendum, pro *Hostellain*, in Lit. ann.

1800. tom. 8. Ordinat. reg. Franc. pag. 372. Vide *Hostallarius*.

* **HOSTALLERIUS.** *Caupo, Stabularius.* Gall. *Hôtelier.* Processus de Vita B. Petri de Luxemburgo tom. 1. Julii pag. 585. *Franciscus dicitur Lemosini Hostallarius hostallerie Leonis rubei.* Vide *Hostellarius* 2.

* **HOSTALICUS.** *HOSTALICOS TENERE.* Idem quod supra *Hostagium tenere.* Consuet. Perpin. Mss. cap. 40. *Item quilibet tenens Hostalicos in Perpiniano...* dum ibi erit in *Hostalico* et bona que ibi habet, etc.

* **HOSTARIA.** Vide infra *Hosterius*.

* **HOSTATICUM.** Vide in *Hostagium* 3.

* **HOSTELERAGIUM.** *Diversorium.* Gall. *Hôtellerie.* Ordinat. ann. 1335. in Memor. F. Cam. Comput. Paris. fol. 29. r. *Que tous veurs et fauconniers, à qui que ils soient...* ne se logent et doves en aucun lieu ou plat pais, ne ailleurs, fors en *hebergeries, ou len a accusumé hébergier pour l'argent.* Que ad marginem codicis ita Latino-barbare redduntur: *Quod venatores et fauconarii non logent nisi in Hosteleragis pro suis pecuniis.* Vide supra *Hostalaria* 2.

* **HOSTELICIA.** *HOSTELICUM.* Vide in *Hostis*.

* **HOSTELINA.** *Præstatio in belli expensis et sumtus.* Tabularium S. Remigii Remens. *Ad estuaticam simul facit corrigatas 9. donat annis singulis in Hostina denarium.* Vide *Hostitium* in *Hostis* 2.

* **HOSTELLARIA.** *Elemosynaria, domus elemosynæ, in qua Hospites et advena gratis excipiuntur.* In Chronico Adrensi pag. 361. 414. et tom. 1. Monast. Anglic. pag. 288. Vide *Hospitalaria* in *Hospitalis* 2.

* **HOSTELLARIA.** Eadem notione Charta Jacobi Episc. Atrabat. ex Tabular. S. Bartholomæi Bethun. fol. 61. *Cum impetrasset ut in Hostellaria Bethuniensi... manere perpetuo permitteretur, et ibidem Deo et pauperibus deservire, etc.*

* **HOSTELLARIA.** *Domus hospitium.* In Monasteriis. Charta ann. 1180. apud Miræum tom. 1. Diplom. Belgic. pag. 382. *Per singulos annos viginti raserias frumenti reddituram... super altare S. Salvatoris et S. Rotrudis Andernensi Ecclesie donanti, decem scilicet ad mensuram Monachorum, quinque autem ad infirmariam, quinque vero ad Hostellariam.*

* **HOSTELLARIA.** *Offitium ejus cui cura est hospitii Monachici.* Bulla Pauli III. PP. ann. 1537. tom. 4. Gall. Christ. inter Instr. col. 111. *Et ultra dignitatem Abbatiam, una cameraria, una infirmaria, una sacristia, una celleraria, una Hostellaria, etc.*

* **HOSTELLARIA** et *HOSTELARIA.* *Diversorium, nosteris Hôtelieris.* Charta ann. 1877. ex Archiv. Cambriaci. *Parisiis in Hostellaria habente signum Ursi in magna carreria S. Anthonii.* Constitutiones Cluniac. ann. 1301. ex Codice MS. B. M. Deaurate. *Item, omnes et singulos de Ordine Cluniacensi maxime Abbates dicti Ordinis, et Priores consequuales salubribus monitis exhortamur, eis pro suarum animarum salute et pro honore Ordinis persuadendo omnino ut ab eis carniem in Hostellaris et in aliis locis secularium personarum maxime extraneorum se omni tempore abstinant dum in itinere fuerint constituti.*

* **HOSTELLARIUS.** *Monachus qui hospites excipit.* Charta ann. 1167. apud Madox Formul. Anglic. pag. 117. *Dabit etiam ipse et heredes sui post eum, annis*

singulis ad festivitatem S. Johannis Baptistæ, Hostellario nostro manutergium unum. Bulla Pauli III. PP. ann. 1537. tom. 4. Gall. Christ. inter Instrum. col. 111. *Quæ personatus seu officia secularia inibi existerent pro uno sacrista, uno Hostellario et uno cantore.*

* **HOSTELLARIUS.** *HOSTELARIUS.* *Caupo stabularius.* Acta S. Francisci de Paula tom. 1. Aprilis pag. 148. *Johannes Jolis mercator Hostellarius commorans in parochia B. Mariæ divitis Turonis.* Litteræ Philipp. VI. ann. 1341. tom. 2. Ordinat. pag. 159. *Hoc salvo quod nullus inorum correctariovam erit tabernarius, Hostalaris, seu mercator, propter multas fraudes que subsequi possent.* Vide *Hostallarius*.

* **HOSTELLENSIS.** Vide *Hostollenses*.

* **HOSTELLERIA.** Eadem notione Testam. Joan. Fabri episc. Carnot. ann. 1390. *Acta fuerunt hæc omnia et singula modo premissa Avenione in Hostellaria cervelheria, in carceria dicta de la Houcserie.* Vide *Hostellaria* 4.

* **HOSTENA.** Idem quod *Hostis* 2. seu obligatio eundi in exepitum, vel præstatio in belli expensis. *Libert. Montiscailull tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 586. art. 2. Burgenses liberi sint de tailia et corvada et Hostenis, nisi cum rege vel comite ierint.* Vide *Hostelina* et infra *Ostaliensia*.

* **HOSTENDERE.** pro *Ostendere*, in Lit. remiss. ann. 1363. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 233.

* **HOSTENDUGLE.** Vide in *Hostis* 2.

* **HOSTERIA.** *Sacra pyxis, ciborium.* Gall. *Ciboire.* Recensio suppellectilis Monast. S. Johann. Bapt. apud Stephanot. tom. 1. Antiquit. Bened. Occitan. MSS. pag. 421. *Item unam Hosteriam argenti daturatam cum armis domini Cardinalis.* Vide *Hosteria*.

* **HOSTERIUS.** *Tabernarius.* Gall. *Hôtelier.* Stat. datiar. Ripen. cap. 111. fol. 9. v. *Item quod omnes et singuli Hosteri et Hostarie, cujuscumque conditionis existant, non possint tenere pro usu suo unum in illa campis illius coloris, seu manerici, seu speciei, cujus fuerit vinum gabelatum. Italis, Osteria, caupona.*

* **HOSTIA.** *Panis ad sacrificium Eucharisticum destinatus.* Charta ann. 1237. ex Tabular. S. Mariani Autissiodor. *Dei et concessi unum sextarium frumenti boni et laudabilis pro Hostis in dicta ecclesia faciendis.* Statuta Nicolai Gelant Episc. Andegav. ann. 1263. tom. 1. Spielleg. Acher. pag. 207. *Prohibemus singulis Sacerdotibus parrochialibus ne ipsi parrochianis suis die Paschalis testes (f. tostas) seu Hostias loco panis benedicti ministrant, ne ex ejus ministratioe seu receptione erubescant evitare videantur.* Tabularium Abbatie Meletoi. *Epo Mauritius de Cædonio dedit B. M. de Meleroio duo frumenti sextaria de Chantoco ad faciendas Hostias in Corpus Domini consecrandas.* Charta ann. 1420. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 191. *Et sic corpus Christi in Hostis non secundum formam Ecclesie rotundis, sed qualitercumque tactis, vel manibus fractis, conficiebant.* Vit. Oblat.

* *Nostris Hostie, Oiste, et Oite,* pro ipsa sacra Eucharistia. Glossar. Lat. Gall. ann. 1352. ex Cod. reg. 4120. *Hostia, dicitur sacrificium, Oite Ga'lice.* Lit. remiss. ann. 1382. in Reg. 129. Chartoph. reg. ch. 214. *Lequelz pillars... s'en alrent en l'église de Beon, en laquelle ils prindrent un joyau de cristal, qui estoit en maniere d'une custode pour porter le*

Corpus N. S. J. C. et una bovis d'yeoire, ou il avoit deux Oistes sacrées.... En vidant une bechache où les dites choses estoient, il chut une des boistes en laquelle estoient les deux Oistes sacrées; pourquoy ledit Guillaume prist à un drappel les dites Hosties, et les remit en une des dites boistes, comme celui qui ne savoit se elles estoient sacrées, ou non. Vitæ Patrum Mss.:

Et quant il vint au sacrement, Que la sainte Oiste dut lever, etc.

* **HOSTIE DIVINE CELEBRATIO.** Missæ sacrificium, in quo Corpus Christi conficitur. Hist. Fr. Sfortie apud Murator. tom. 21. Script. Ital. col. 533. male notata 588. ad ann. 1449. Hic (Franciscus) cum ea ipsa hora celebrationis divine Hostie interesset, non modo pedem, sed ne faciem quidem aut vultum mutare visus, sacramenti celebrationisque exitum expectavit.

* **HOSTIA sub imagine Salvatoris in throno sedentis** celebris apud Divionem ubi religiose asservatur, hodieque notata conspicitur guttis sanguinis, quæ olim manarunt, dum sacrilegus quidam Judæus puribus gladii ictibus confodisset. Breve Eugeni IV. PP. ann. 1433. apud Murator. tom. 4. Diplom. Belgic. pag. 85. Tunc igitur in hac parte devotius supplicatibus annuente, tibi Hostiam quandam sub imagine Salvatoris in throno sedentis, mirabile Sacramentum Dominici Corporis, nullis in locis vesana cogitatione feritate gladii ictibus perforatam, et cæca sanguine reserperam in locis profanis, que in sacro nostro erat recepta, tua pie devotionis concedimus et donamus. Celebrerrima quoque quæ Parisiis in ecclesia parochiali S. Johannis in Grevia asservatur et cõstruam non ideo notam, et ad nostram institutionem omnino pertinentem in silentio prætermittimus.

* **HOSTIE FRACTIO,** in solemnibus sacrificiis apud Muz-arabes fit in novem partes sub quovis nomine distinctas. Officium Gothicum tom. 3. Conc. Hispan. pag. 269. Symbolum Apostolorum recitato, et dum in choro sit ad absolventem, frangit Hostiam in decem et patenæ imponit... in novem partes eam dispescit, secundum præceptum in norm. fidei nostræ mysteria, in quibus quod absolutur contenta: dimittit que septem partes frangit, ad earum quæ debet mysteria plena quedam verba profert. Inaqueque nomine proprio dicitur. 1. Corporatio, 2. Nativitas, 3. Circumcisio, 4. Apparitio, 5. Passio, 6. Mors, 7. Resurrectio, 8. Gloria, 9. Regnum appellatur. (22. Vide Glossar. med. Græc. sive Mss. col. 917. c.)

* **HOSTIE CAEDAM IMMOLARE.** Proverbiales formula, pro, quod ceptum est perire. Epistola Gaufridi Abbatis S. Bertini apud Marten tom. 1. Anecd. col. 41. Inlecto dilectori suo Hugoni Parisiensi factum talarem indere tunc, et Hostie caedam immolare.

* **HOSTIA,** pro Hostia, ut videtur. Servitium quod ratione hospitii a colono debetur. Chartularium SS. Trinitatis Carion. fol. 46. v. Hadricus 30. denar... et præter hæc Hostia et herca que plura facio Vide Hospitium in Hospes.

* **HOSTIE IMMOLATILE.** quas stulti homines jura Ecclesiarum ritu pagano faciunt sub nomine sanctarum Martyrum vel Confessorum Domini, in Capitulis Caroli M. ann. 783. cap. 6.

* **HOSTIA,** Paris tenuissimus ex farina et aqua confectus in modum panis Eucharistici. Comput. ann. 1333. inter

Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 121. col. 2. Solvi pro duabus libris specierum conficiarum, scilicet manus-Christi et dragæ perlade, et Hostiarum deauratarum, xvj. grossis. Vide Oblata.

* **HOSTIAGIUS.** Vide in Hostagium 3.

* **HOSTIALIS.** Pallium. Vide Ostialis.

* **HOSTIARIA,** Pyxis, quæ hostias consecrandas continet, in Ceremoniali Episcop. libro 1. cap. 12. Vide Hostia.

* **2. HOSTIARIA,** Limen superius, ut videtur, vel postis. Comput. eccl. Paris. ann. circ. 1381. ex Bibl. S. Germ. Prat. Item Johanni Huberti lathomo per forum factum cum ipso... corruendi totam Hostiarum magnæ portæ... et reficendi de novo de petra et plastro, et querendi certis petras latius pro dictis Hostiarum expensis suis, pro pæna et materia decem francos auri.

* **HOSTIARIUS,** (Cui de pane Eucharistico ecclesiam aliquam providere incumbit.) Tabular. S. Theofridi in Velavis: Notum est cunctis, quod contraverso, que versabatur inter Sacristam monasterii S. Theofredi, et Hostiarium Anticensem super hostias, fuit sic concordatum, quod quæstia hostiarum S. Fortunati sit in perpetuum Sacristæ et successoribus ejus, et Sacrista debet dare annuatim Hostiarium ratione dicte quæstie tres Carionadas ludi, et dicitur Hostiarium tenetur in perpetuum dare et providere monasterium et Ecclesiam S. Fortunati de hostiis sine aliqua conditione, etc. Vide Oblationarius.

* **Existat etiam** in prioratu S. Petri Posiensis officium monasticum, nomine l'Hostier, cujus erat totius diocesis ecclesias hostiis providere. Consule D. le Vert. in Dissert. de Missa et Commun. pag. 362.

* **2. HOSTIARIUS.** Apparitor, Gall. Huissier. Litteræ Johannis Regis Franc. ann. 1351. tom. 2. Ordinat. pag. 630. Deputatis dictis mercatoribus adductoriibus, servitoribus, unum vel plures Hostiarium (leg. Hostiariorum) nostri Parlamenti, seu alios servientes nostros. Mandatum ann. 1461. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 342. Mandatum comitanti primo Parlamenti nostri Hostiaro aut servienti nostro qui super hoc fuerit requisitus, etc. Hugonis Falcandi Hist. Sicula apud Murator. tom. 7. col. 326. Missis igitur Hostiaris, curiæ famularibus, Episcopis, Comites, ceterisque proceres cum magistris justitiarum ad Curiam convocantur. Ibid. col. 328. Missique sunt per urbem Hostiaris, qui cives ad armis juberent discedere, populique metum sedarent. Occurrit præterea in Computo ann. 1202. apud D. Brussel de Usu feud. pag. clxxv. Vide Ostiarus.

* **3. HOSTIARIUS ARMORUM,** Nostris Sergens d'armes. Militarius in Summa rurali lib. 2. Des Sergens d'armes sont les maciers que le Roy a en son office, qui portent macces devant le Roy. Sont appelés Sergens d'armes, pour ce que ce sont les Sergens pour le corps du Roy. Confederatio inter Henricum Castellæ et Carolum V. Franc. Reges ann. 1469. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1304. In presentia dilectorum Johannis de Bonnes militis cambellarum, et Yvonia de Cambrias Hostiarum Armorum, et nuntiorum dicti Regis Franciæ fratris nostri carissimi. Vide Servientes armorum in Serviens.

* **Testam. Rad. de Aurel.** ann. 1244. Ego Radulphus de Aureliano armorum Hostiarus, etc. Inventar. Charfar. reg. ann. 1482. fol. 95. v. Acquisitio

(facta per regem per modum exambii totius usus, quem Radulphus de Aureliis Hostiarium armorum habebat in foresta de Gomme. Vide infra Huissarius 2.

* **4. HOSTIARIUS.** Cui ostii seu portæ cura incumbat. Liber niger Scaccarii pag. 355. Hostiaris Miles ipi in domo comedent... Alii Ostiaris non Milites in domo comedent, sive alia liberationis.

* **HOSTIARIUS COQUINUS.** Officium in coquina regia. Charta Phil. Pulc. ann. 1304. in Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 479. r. col. 1. Laurentius de Sancto Martino Hostiaris coquins Johannis regine.

* **HOSTIATICUM,** Hosticum. Vide in Hostis 2.

* **HOSTIATICUM,** pro Ostiatum, in Consuetud. Udalrici Episc. Patav. ann. 1470. apud Hansizium tom. 1. Germ. sacræ pag. 535.

* **HOSTIATUS.** [Hostiis instruo. Plaut. Rud. 1. 5. 12. Equius vos erat candidatas venire. Hostiatasque ad hoc fanum.]

* **HOSTICAPAX.** [Hostium captor. Festus.]

* **HOSTICIUM,** Domus, mansio. Charta ann. 1422. apud Rymer. tom. 10. pag. 237. Quatuor Hosticis et quinque arpenis de vineis cum appendiciis. Vide Hospitium in Hospes.

* **HOSTICULUS.** [Diminut. hostis. Not. Tir. p. 79. Hostis, Hosticulus.]

* **HOSTICUS,** Diversorium, Gall. Hôtelier. Necrol. eccl. Meld. Ms. fol. 21. v. Domus sita inter Hosticum cagis et vultum claustris.

* **HOSTICUS** [Hostis. Accus apud Non. 8. v. Odium Hosticiumque diem.]

* **HOSTICUS** Vide Hospitium in Hospes.

* **HOSTIAGIUM,** Pretium seu salarii, quod exsolvant mercatores extranei pro locario domorum, seu apothecarum, in quibus reponunt mercem suas vendendas et distrahendas in mandis publicis. Ita vox Hostiag. usurpauit in Consuetudine Bayonensi tit. 5. art. 47. tit. 7. art. 22. 23. 30. Inter Camerari Scottici § 67. De Hostiagium in burgo. Charta ann. 1172. apud Perardum pag. 245. Quidquid habebant de ventis, et Ostiagium, quod mihi debent passifici, et calcamentorum constructores, etc. Vide Hostelarius. [° Vide supra Hospitium.]

* **HOSTILARE.** Gloss. Bibl. Mss. anonymi ex Bibl. reg. Hostilare, prout mihi videtur, nihil significat, licet in multis Bibliis inveniantur scriptum: sed pro eo dicendum est utulare.

* **HOSTILARIUM.** Vide in Hostis 2.

* **1. HOSTILARIUS.** Idem qui Hospitalarius. Officium Monasticum, ex Gall. Hosteller, apud Henricum Knyghton. ann. 1088.

* **2. HOSTILARIUS.** Idem qui Hospes, qui domum incolit sub censu annuo. Charta ann. 1083. ex Chartul. Nivern. Quam (terram) sub censu octo denariorum Hubertus tenuit Hostilarius, etc.

* **HOSTILE** IREX, Exercitus, obligatio sergenti in hostem. Vide supra Exercitale.

* **HOSTILENSE.** Vide in Hostis 2.

* **HOSTILIA,** Domus, mansio. Charta ann. 1265. in Chartular. S. Johannis Carnot. Non licetis dictis Abbati et conventui in dicto clauo Hostilias facere in quibus hospites commorentur.

* **HOSTILIA,** f. Diversorium, Gall. Hostellerie: nisi idem sit quod supra Hostiagium. Hist. Cortusior. lib. 7. apud Murator. tom. 12. col. 986. Ceterum domini predicti de la Scala nullo unquam tempore debeant vel possint, vel

et pro ipsa aliquid accipere apud Hostilium, nec in Pado in dicto loco, vel alibi, occasione ipsius Hostilium, nec aliquo impedimento mercatoribus vel mercatoribus transuentibus, etc.

9. Quibus officina. Charta Theob. comit. Bles. ann. 1151. Inter Probat. tom. 2. Annal. Præmonst. col. 644. Statuimus ut nullus domum, grangiam, penitus aliquam Hostilianam circa ecclesiam infra sublimitas metas præsumat erigere.

10. HOSTILITATUS. Ad aggredendum hostem idoneus. Joan. de Cardathaco serm. in Epiph. Dom. Tertio dico quod isti Magi obtulerunt munus Hostilitatum, defensionem, quod designatur cum dicitur, arva et equos. Hinc Baston à Hostiler. in Lit. remis. ann. 1888. ex Reg. 143. Chartoph. reg. ch. 321.

11. HOSTILITAS. Idem quod Hospitalitas, quæm seu procurator. Charta Caroli M. ann. 770. tom. 5. Collect. Hist. Franc. pag. 719. Nullus iudex publicus, nec ad causas audiendas, nec ad infensas vel freda exigenda, nec Hostilitates vel mansiones aut paratas faciendas... ingredi audeat.

12. HOSTILITAS, HOSTILITUM. Vide in Hostis 2.

13. HOSTIMENTUM. Dicitur lapis quo ponitur exequatur Papias. Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7692. Hostimentum, pons, vel balneum, vel ser de balneum.

14. HOSTIMENTUM DOTS. J. dicitur donatio que uxori a marito fit in compensationem dotis ab ea acceptæ.

15. HOSTIRE, Ejuare, addianare. Gloss. Isidori et Sangerm. MSS. n. 501. Unde, inquit Grævius, Redhostio et Hostium.

16. Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7692. Hostire, esquilier. Aliud Prov. Lat. ex Cod. reg. 7657. Egualeiar, Prov. ejuare, Hostire.

17. HOSTIS, pro Hospes. S. Bernardus in. Exist. 441. Edit. Xabill. tom. 1. pag. 234. Dum enim ad mensam Domini nostri Episcopi, cuem nostrum, imo et Hostem meum, in argenteo vasis de mo. e suavi er nutritur.

18. Alterum sensum ejusdem vocis locent Statuta antiqua Florent. lib. 3. cap. 26. ex Cod. reg. 4621. Quicumque offendit et in persona atque suum Hostem, id est, illum pro quo laborat aliqua bona, ultra penas alias sibi impositas per ordinamenta, intelligatur esse et sit magus et de numero, magnatum civitatis Florentie, et si condumaciter condemnatus, non solvitur condemnationem infra duos menses postquam venerit in fortiam communis Florentie, amputetur sibi pes.

19. HOSTIS, Exercitus, castra, expeditio bellica. Gallis Host et Ost, Hispanis Hostes. Gloss. Lat. Gall. Exercitus, Host. Gregorius M. lib. 12. Epist. 28. Hostem collectum habet Anastasius in Joanne VI. PP. Et illum cum suo Hoste ad propria repedere fecit. Sampirus Astoricensis Episcopus in Hist. Hispan. Ipsis diebus Hismalica Hostia in dem Legionensem ademptavit. Vetus Charta apud Bellandum 26. Mart. pag. 683. sic clauditur. Acta est autem publice in Saxonia, ubi tunc einporis fuimus in Hoste.

20. Sed et feminino interdum genere usurpatur. Baldricus in Chron. Gerneric. lib. 3. cap. 68. Terram Hosti sue devastandam distribuit. Charta Ludovici VII. ann. 1143. Si Hostem nostram submovemus Alia: Condonavimus illis ne ultarius in Hostes nostras vel expeditiones ire non compellantur. [Breves Annales Ratisponenses apud Mabill. tom. 1. Analect. pag. 477. Anno a Nativitate

Domini. DCCCXX. Hostis magna contra Hliudwicum.] Sic Itali Scriptores Hostes, etsi utroque genere, crebrius tamen feminino usurpant, ut [Cassarus in Annal. Genuens. lib. 1. apud Murator. tom. 6. col. 285. Ita se de armis, tentoriis et de omnibus necessariis oneraverunt, quod a mille annis in sursum tam pulchra et honesta et tanta in Hoste sua nec audita fuerunt. Chronicon Sicilie apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 28. Infra quod tempus dicti Panormitani fecerunt de hominibus habitantibus in eadem urbe Panormitana tres Hostes, seu acies et congregationes gentium, quas miserunt extra urbem.] Joan. Villanus lib. 1. cap. 46. Boccacius Nov. 17. etc. Ita pariter Latini Scriptores avi inferioris, [ex Wisigoth. lib. 9. tit. 2. § 2. 3. etc. Lex Saba. tit. 32. § 6. tit. 68. Capit. Caroli M. ad Legem Salicam cap. 1. § 6. Lex Bajwar. tit. 2. cap. 4. § 1. 4. Lex Ripuar. tit. 63. Lex Saxon. tit. 5. § 1. Lex Longob. lib. 2. tit. 18. § 5. [Carol. M. 106.] Capit. Caroli M. Caroli C. variis locis. Gesta. Regum Fr. cap. 10. 12. 17. 19. 37. Fredez. cap. 48. Annales vet. Franc. ann. 740. 750. 781. 790. Tudebod. pag. 841. etc. Raim. Montanerius in Chron. Aragon. cap. 122. Feu anar la vida per la sue Host. que tot hom peças les tendes, etc. Sic etiam nostri Ost et Host dixerunt. Guill. Guiart ann. 1297.

Assemblee ses frs à Compiègne La Rose pour son plus avoier D aller en Plarures Ostioier.

[Le Roman d'Athis MS.: Que sans son message envoier Viengent à lui pour Ostioier. Dedans le terme de quinzaine, Car la guerre sera prouchaine.]

Ocurrunt passim.

1. Ost benigne, bellum bannitum seu indictum, tom. 1. Fabul. pag. 100.

2. Ysus non fors à Ost benne. Toute la noble compagnie.

3. Unde Hostoyer, bellum gerere. Charta ann. 1357. in vol. 12. arestor. parlam. Paris. Lequelz disent qu'ils sont en possession et saime de servir le roy toutesfois qu'il Hostoye en sa personne, ou fait criser son arrier ban. Ejusdem originis Ostioier, Vir bellica virtute præstans, in Poem. Alex. Ms. part. 1.

4. Onques en nulle terre n'ot meilleur Ostioier.

5. Hostiage vero, pro Jurgium, rixa, molestia. Lit. remis. ann. 1416. in Reg. 169. Chartoph. reg. ch. 397. Comme le supplians feust avecques ses familiers et message au lieu de la Nozterre du conte de la Marche, sans faire à aucuns injures, villenie ne Hostiage, etc.

6. Hostem vero proprie postmodum appellatur nostri servitium militare, quod dominis suis feudilibus debebant vassalli ac tenentes: ita ut ad bellicam submitionem, seu citationem, militaribus armis instructi cum his in exercitum pergere tenerentur. Idque vocabant Hostem, vel exercitum, quibus vocabulis adjunctis Terre semper alterum ex his, cavalcata, equitatus, expeditio, ita ut una eademque fuisse videatur obligatio, cui obnoxii essent vassalli. Consuetudo eundem in Hostem, appellatur in Tabulario S. Albini Andegav. Charta A. Comit. Inculmensis ann. 1191: Dedi, quitari... illam consuetudinem, que dicitur Ost sive Chevauchie, quam habebam in hominibus S. Eparchia, etc. Discrimen tamen inter Hostem et cavalcata[m] statuit

vetus Consuetudo Andegavensis. De Host et de chevauchie. Il y a difference entre Hou et chevauchie: car Hou est pour defendre le pays, qui est pour le profit commun, et chevauchie est pour defendre son Seigneur. Unde colligi datur, per Hostem intellexisse nostros eam expeditionem, que pro patria tuenda intra domini fines prægitur: per cavalcata[m] vero eam expeditionem que pro bellis domini, etiam extra domini sui limites prægitur: quod firmare videtur Charta ann. 1124. apud Henricum in Augusta V. cap. 2. pag. 96. Si extra provinciam exercitum ducerit, homines ville juxta antiquam consuetudinem expeditionem et tantum faciant. Præterea Charta Ludovici VI. an. 1218. descripta a Bosqueto in Vita S. Exuperii pag. 46. Nec expeditiones nostras nisi submoneantur in nomine belli, eant, et hoc solummodo bis in anno: in cavalcariis autem nostris, si submoneantur, vadent. sed 12 leucas a castro Corbelio non excedent. Quo loco expeditio pro Hoste sumitur. [Consuetudo hæc de re. Glossarium juris Gallici v. Chevauchie.]

Utrumque sit de postremi hujus vocabuli notione, id constat, crebro has voces promiscue pro una eademque obligatione usurpari, fortean quod ut plurimum, qui Hostem debebant, debeant et cavalcata[m]: que quidem oblationes, non tenentes modo ac mansuonarios spectabant, sed et viros nobiles, feudatarios, seu vassallos, cum nemini earum immunitas concederetur, ac ne ipsis quidem Episcopis, Abbatibus, aut sacerdotibus, quos passim legere est obnoxios fuisse Hostes et cavalcata[m]. Ratione regalium, aut possessionum, Ecclesiasticarum, quod in extremo Injussæ Dissertationis parte probandum non vamus prius enim quæ de generalis Hostis obligatione nobis occurrerant, videntur præmittenda.

Non omnes tamen Hostes, vel Hostes facere tenebantur, ut loquuntur Leges Longobard. lib. 3. tit. 9. § 3. 4. [Lothar. I. cap. 22. 23.] Capitul. 1. ann. 810. cap. 11. Capitula Caroli C. tit. 31. cap. 25. et Append. 2. cap. 30. sed qui Hostem debebant, ut est in eisdem Capitulis tit. 43. cap. 18. vel qui per se poterant expeditionem facere, tit. 31. cap. 27. ut qui caballos habebant, vel habere poterant. ibid. cap. 26. ita tamen ut interdum expensam partem alii, qui in hostem non pergebant, eis exsolverent, qui expeditionem suscipiebant, [quod probant Additamenta ad Leges Lotharii apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 153. De mediocribus quippe liberis, qui non possunt per se Hostem facere, Comitum fidelitati committimus ut... adiutorum præbeant ad nostrum servitium faciendum.] Sed et nec illi immunes erant a bellicis oneribus: nam, ut est in d. cap. 27. illi, qui in Hostem pergere non poterant, juxta antiquam et aliarum gentium consuetudinem, ad civitates novas, et pontes ac transitus prædiunt operabantur, et in civitate atque marchia vacatas faciebant, ita ut ad defensionem patrie omnes sine ulla excusatione venire tenerentur: quod et habet Eginhardus Epist. 22. Adde Capitula Caroli C. tit. 7. cap. 69.

Maxime tamen in Hostem eundi necessitas incumbat illis, qui prædia possidebant: adeo ut detractandæ militiæ causa ea alienare non liceret, quod potissimum colligitur ex Legibus Longob. lib. 3. tit. 9. § 8. 4. 6. 7. 8. [Lothar. I. cap. 22. 23. 30. 24. 26.] Capitulari ann.

897. Edit. Baluziana cap. 2. ex Capitulis Caroli M. lib. 3. cap. 89. et Addit. 2. ejusdem libri cap. 35. Capitula Caroli C. apud Marsnam ann. 819: *Et liberi homines secundum qualitatem proprietatis exercitare debeant.* Quis quidem militaris servitii ratio pro praediorum modo ac numero, etiam obtinuit posterioribus saeculis, maxime in feudibus. Vide Statuta secunda Roberti I. cap. 27. et Statuta Willelmi Regum Scotiae cap. 28.

Sed et ne liberi quidem, si etatem pupillarem excessissent, patrefamilias licet pergente, immunes erant ab Hoste: ita tamen ut si tres, aut ultra essent, unus semper propter domesticam curam remaneret, ex Lege Longob. lib. 3. tit. 9. § 8. et ex Constit. Ludovici II. Imper. ann. 867. edita a Camillo Peregrino. In Consuet. Aquarum mortuar. de qualibet domo sufficit unam ire personam in expeditionem. Ita etiam in Libertatibus villae Montisbrisonis ann. 1223. loco mox laudando.

Etas, quae debebatur Hosti, sic definitur in Statutis Willelmi Regis Scotiae cap. 28. § 1. et in Mandato Henrici III. Regis Angl. Super juratis ad arma, in Addit. ad Matth. Paris pag. 149: *Qui libet homo etatis inter sextecim et 60. annos jurabit, et assidebitur ad arma secundum quantitatem terrarum suarum et cataliorum.* Apud Saxones, ut auctor est Luitprandus lib. 2. cap. 8: *Vigebat mos laudandus atque imitandus, quatenus annum post unum atque duodecim, nemini militum bello deesse contingeret.*

A pueris, etiam novem annorum aut circiter, praestitum fuisse militare servitium, docent nos Literae remiss. ann. 1381. in Reg. 120. Chartoph. reg. ch. 138: *Philippe Brunet estoit commis et ordene pour aller veoir et visiter sur les murs de ladite ville (de Mantu) par nuit, sur lequel il trouva un enfant... de l'age de neuf ans ou environ, qui n'estoit pas bien en sa garde; si lui dist, que fosse tu cy mauvais garçon? et lui donna v'n seul cop de sa main sur la teste, dont il se heurtia ou cheut sur un caillou, en disant, va à ta garde. Verum si aliquando in puerili etate ad Hostem stricti fuerunt, in virili nonnunquam ab eo fuerunt exempti, ut discimus ex Charta Odon. Tull. episc. ann. 1221. inter schedas Mabill.: *Præterea idem comes Wademonis... illos homines ad ipsas chevalcatas militatus transducit, qui viginta et quinque annos exegerunt.**

Ex pacto interdum into inter dominum et vassallos, qui Hostem debebant, modo non instans esset periculum Libert. castri Carof. ann. 1194. in Reg. 185. Chartoph. reg. ch. 55: *Omnes in expeditionem ibunt, aut clientem idoneum mittent pro se; sed si negotium tam propinquum fuerit, quod clamor aut visus a castris percipiatur, omnes pariter, tam clientes quam domini, in auxilium et tuitionem patriae properabunt, si in excubias aut in expeditionem ire aut mittere voluerit, remissam reddet cum satisfactione quinque solidorum, etc.*

In Hostem pergebant hostiliter preparati, ut est Capitulis Caroli Calvi tit. 21. cap. ult. *Cum omni hostili apparatu, in necessario hostili apparatu, Tit. 82. cap. 13. Warnit, seu cum omni hostili apparatu, ut est in Decreto Ludovici II. Imp. de Promotione exercitus, etc. cap. 8. apud Camillum Peregrinum: rebus omnibus instructi, ut venire et redire cum pace*

possent, ex hisdem Capitulis Caroli C. tit. 28. 27. pag. 240. 248. 300. *Stuffati de carriagiis et victualibus, ut est in primis Statutis Roberti I. Regis Scotiae cap. 5. § 5. In eundo vero ab omnibus transitibus immunes erant, ex Capitulis Caroli M. lib. 4. cap. 58. neque durante expeditione in iure conveniri poterant.* Charta Communium sancti Quintini ann. 1135: *Quotiescumque Communiam submonuerimus, Communiam in exercitum et equitationes nostras veniat. Facta autem submonitione nostra, ipsi arma ferentes, nulli respondebant iustitiam infra diem submonitionis.* Hinc apud nos Literae, quas status vocant.

Charta Bernardi de Cholesse milit. dom. de Bourbonne et de Vercoeur ann. 1316. in Reg. 59. Chartoph. reg. ch. 423: *Li homme de ma seigneurie de ladite ville doivent jurer en ma chevauchie garni de basinet et d'espée, ou de hache Danoise, ou de lance, et de pourpoint à armet, deux jours à leurs despens.*

Ab Hoste recedere inconsulto duce non licebat, in Statutis S. Ludovici lib. 1. cap. 59: *Eorum, qui ante praescriptum tempus ab Hoste Regis recedebant, multa erat 80. sol. cujusmodi erat eorum qui Hosti deerant.* Vide Herislix, et Capitularia Caroli M. lib. 4. cap. 70.

Immunes tamen erant ab Hoste, seu exercitu et expeditione mulieres. Statuta S. Ludovici lib. 1. cap. 59: *Nulle femme n'acoustumée, ne doit aller en l'ost, n'en chevauchie.* Et infra: *Dame ne doit ne Ost ne chevauchie desormais, se elle est fame le Roy: mes elle puet bien envoyer tant de Chevaliers, come ses fies doit, et li Roy ne la puet achoisonner.* Vetus Consuetudo Britan. art. 132: *Il n'appartient pas à la femme aller en Ost, ne en chevauchie, ou il y a fait d'armes.* Præterea

Qui 60. annum attingerant. Charta Mathildis Com. Nivern. ann. 1228. pro Austro-dorensibus: *Dicit vero cives mei exercitum mihi debent et equitationem, etc. Homo saezagenarius ultra, et vel corporis infirmitate manifesta impeditus ad exercitum vel equitationem ire non tenetur, nisi talis sit, quod possit mittere aliquem loco sui, ad respectum 12. (jurato-rum) vel majoris partis eorum.* Charta ann. 1298. apud Duchesium in Hist. Castillon. pag. 197: *Homs de sezeante ans et de plus ne sera de riens contrains d'aler en Host ne en chevauchie, mes il y envoira assisment par l'egard des Eschevins.* In Libertatibus Barcinonensibus MSS. concessis a Petro Rege Arag. ann. 1283: *Mulieres, et qui sunt etatis 70. annorum, vidue vel pupilli non tenentur ire vel mittere in exercitum.* Vide Leges Wisigoth. lib. 9. tit. 2. § 9. et Stephan. Tornac. Epist. 269. 2. Edit.

Immunes præterea erant ab Hoste, urbium Jurati vel Ediles, Gubernatores, Notarii, in Foris Beneharn. tit. 1. art. 15. 16. Notarii, Phisyci, Jurisperiti, in Consuetud. Aquar. mort. Furnarii ac molitores, in Statutis S. Ludov. lib. 1. cap. 59. Egr. in Legibus Wisigoth. lib. 9. tit. 2. § 4. 5. 9. In Lege Ripuar. tit. 65. denique Pauperes, in Consuet. Aquarum mortuarum. Erant præterea immunes illi ab Hoste et cavalcata, ex speciali Principum privilegio. Vid. Groer. Turon. lib. 5. cap. 27. *Demque qui uxorem acceperat, primo anno ab Hoste et omnibus necessitatibus publicis immunis erat, in Capitulis Caroli M. lib. 6. cap. 52. Quod etiamnum in urbium incolis obtinet, qui hoc primo nuptiarum anno*

ab excubiis aliisque oneribus eximuntur.

Consuet. Carcaas. in Reg. L. Chartoph. reg. ch. 8: *Extranus homo, qui in villa Carcaasonis ducat uxorem et ibi remanebit, liber sit per annum et diem de cavalgada et Ost et gaita.*

Eodem privilegio in quibusdam locis ac immunitates prorsus exiit diversa. Si quidem quorundam locorum incolae non tenebantur ire extra territorii sui fines: illi in Hostem ita pergebant, ut domum redire eadem possent die: quidam tres dies Hosti debebant, quidam plures. Alii Hosti obnoxii non erant, nisi pro defenda patria, et si domini castra aut dominia ab inimicis impellerentur: non vero pro federatis ferendo auxilio. Denique interdum ad quasvis dominorum expeditiones, etiam extra domini fines, ire tenebantur. Hæc sigillatim veterum tabularum auctoritate firmata sunt.

Provincia, seu e territorii dominorum suorum excedere pro expeditione faciendi non fuisse adstrictos vassallos, disertè habet Guibertus lib. 5. Hist. Hierosol. cap. 24. Barones Bohemici, in Vita Caroli IV. Imp. sub finem: *Domine Rex, de jure nostro existit, et ab antiquis temporibus iniolabiliter observatum, quod extra regnum non debemus armis proficisci; sed intra regni limites ipsam regnum contra eos, qui hoc hostiliter invadere conantur, pro viribus defendere et tueri.* Consuetud. S. Audonari ann. 1127: *Libertatem vero quam antecessorum meorum temporibus habuerunt, eis concedo, scilicet, quod nunquam de terra sua in expeditione proficiantur, excepto si hostili exercitu terram meam defendere debeant.* Charta Communium de Bassoles ann. 1210: *Notandum est in super, quod in omnibus negotiis nostris et torneamentis infra ditionem nostram a nobis submoniti venient: extra vero eos ducere non poterimus.* Fori Aragon. lib. 1. fol. 8: *Item que los Richos hombres de Aragon non sean tenidos por las honras, ni por las terras, que tienen del senor Rey, de servir lo por aquellas fuera de su senoria, in passar mar.* Vide Foros Beneharn. tit. 1. art. 12 Statuta Dalphinalla pag. 38. Lundanum in Tenementunda pag. 220. et Choppum lib. 1. de Doman. tit. 13. § 17.

Paulo aliter in Libertatibus Raucurti, et Haraucurti, concessis a Galchero Comite Regitensi anno 1255. Præterea *Burgenses de Raucourt et Haraucourt mihi debent exercitum et expeditionem per totum Comitatum meum, et ad hoc possum ipsos ducere in exercitum et expeditionem in extra Comitatum meum per unam jornadam ad ipsorum constantias. Et si amplius ipsos tenere voluerit, ipsos ad meas constantias rationabiles per Scabinorum considerationem potum tenere, et tamen illos non possum tenere et ducere in exercitum et in expeditionem, nisi cum castellanaria de Maceris.* Eadem habentur in Charta Libertatum Mace-

riarum Hugonis Comitis Regitestens. ann. 1238.

Quidam, ut diximus, ita in *Hostem* pergebant, ut eodem die domum reverti eis liceret. Consuetudo Loriacensis: Nullus eorum in expeditionem nec in equitationem eat, nisi eodem die ad domum suam, si voluerit, revertat. Charta Ludovici VII. ann. 1153. pro Seauclii incolis, ex Tabulario Fossatensi fol. 152: In expeditionem vel exercitum nunquam ibunt, quin eadem nocte revertantur ad domos suas. Epistola 62. ex iis, quæ habentur tom. 4. Hist. Francor.: Comes de Melanto honorem totum de Cornaco assecravit Regi contra omnes homines ad parvam vim et magnam, ipsi et cuiuscumque Baillivo, qui de parte Regis venire cognosceret: ita quod homines terre cum Rege irent; sed ipsa nocte redigunt, nisi pro amore plus remanerent. Charta Joannis Comitis Vindocinensis ann. 1218. in Hist. Castillon. pag. 29: Et si tandem in expeditionem iter fecerim per terram præposituræ de Mesangeio, personam meam sequi tenentur: ita tamen quod eodem die, quo moti mecum fuerint, poterant ad propria remeare. Apud Thomam Walsinghamum in Edw. II. anu. 1228. Londonenses aiebant exire civitatem suam se non teneri ad pugnam, nisi possent, juxta libertatem eis concessam, ipso eodem die reverti ante solis occasum. Adde Consuetudinem Marchensem art. 137. et Consuetud. MS. S. Juliani de Saltu in Lingonibus.

Reg. sign. Pater Cam. Comput. Paris. fol. 98. r. col. 2: Stephanus Mener, Adam aliterius comparuerunt pro Villanova regis: juxta Senonas et dicunt se non debere exercitum domino regi, nisi ex sua mera gratia, nisi tantummodo ire cum mandato domini regis tanto spatio, quod una die possint redire ad Novam villam de sole vel de die. Ubi notanda prorsus hæc verba: Ex sua mera gratia, cum de regia expeditione agitur: quæ etiam 60. dierum erat, ut monet infra Cangius.

Alii duorum dierum *Hostem* debebant. Libertates Solemniaci in Arvernens. Item aliquis de communitate prædicta non tenentur nos sequi in exercitum nisi per 2. dies, in quibus nos debet sequi expensis suis propriis, nisi hoc spontaneus facere vellet: ultra duos dies prædictos tenentur nos sequi ad expensas nostras proprias pro defendendo iura Comitatus nostri.

Interdum *Hostis* trium dierum erat. Guiberti lib. 5. Hist. Hierosol. cap. 35. Crucisignatorum alacritatem ad expeditionem sacram extollens, hæc subdit: Et quod majus dinosaurum præstare miraculum, cum intra proprios, adhuc tenebantur fines, vix in sui Regis exercitu tridui spatio patiebantur tentoria, etiam cum non egerentur exire a Provincia. Fori Osee Jacobi I. Regis Arag. anni 1247. fol. 25. Infantiones Aragonum tenentur istud facere Regi, cum tendit ad campale prælium, vel ad obsidionem castris sui, quod infra terram suam aliquis violenter contra suam delinet voluntatem, quod debent ipsum sequi cum expensis propriis per tres dies, post triduum vero manere aut redire arbitrio permittatur Infantionis. Charta Adelfonsi Regis Aragonum pro Caseraugustanis iere 1153.

Et habent fueros Infantones de Aragonie, qui non tenent honore de Seniore, quod vadat ad litem campale et a sitio de castellum cum pane de tres dies. Vide Observantias Regni Aragon. lib. 6. de Privilegiis Militum § 1. et Michaellem del Molino in Repertorio pag. 176. col. 1. Li-

bertates urbis Baugiaci ann. 1150: Item si pro jure nostro acquirendo, seu defendendo guerram haberemus, vel exercitum contra aliquem moveremus, homines in dicta villa commorantes, nos in expensis eorum propriis sequi tenentur, et per tres dies nobiscum cum armis fideliter per se vel per alium idoneum substitutum commorari: ultra tres dictos dies non tenentur nobiscum morari, nisi ex gratia hoc facere voluerint, nec ad hæc compelli potius amplius possumus, nec debemus. In foris Beneharnensibus tit. 1. art. 11. *Hostis* 9. dierum esse dicitur: in Charta Libertatum Pontallieri ann. 1257. apud Perardum pag. 488. est quatuordecim: In Jure feudali Saxonico cap. 5. *Fauclarius* tenetur servire domino suo sex hebdomades in propriis expensis. Quod si a domino ultra hos status dies in exercitu retinerentur vassalli ac tenentes, dominus eis vadia dare tenebatur. Vide Augustinum du Pas in Stemmatib. Armor. part. 2. pag. 454.

Trium dierum erat servitium militare, quod nonasterii Cassinensi præstare debebant illius subditi. Charta ann. 1271. inter Privileg. ejusd. monast.: Quodcum contingit dictum nonasterium vel dominum abbatem ejusdem movere exercitum, servare sibi tenentur prædicti homines in prædicto exercitu, expensis propriis ipsorum hominum, tribus diebus, quibus elapsis tenentur servire ad expensas ipsius nonasterii vel abbatis.

Alii 21. dierum *Hostem* debebant. Charta Aymer. vicecom. Rupevar. ann. 1238. in Reg. 77. Chartoph. reg. ch. 311. Concedimus quod ipsi non sequantur nec sequi teneantur nos nec heredes nostros cum armis, nisi duntaxat pro defensione terre nostre, et tunc in expensis suis nos sequantur et sequi teneantur cum expensis hominibus solum per viginti et unum dies, infra castellaniam de Rupevarardi tantum; et in expensis nostris in castellaniam seu locis de Brigolio et de la Costiere, cum dicto numero et per dictos viginti et unum dies, qui homines et arma per dictos castules et per duos probos viros pro nobis fideliter eligantur, et si opus fuerit pro defensione terre nostre, tota communitas nos sequatur cum armis ad expensas nostras.

In Francia tamen, regia expeditio 60. dierum fuit, ut colligitur ex Statutis S. Ludovici, quorum verba sub finem hujus observationis subdemus: nisi ex infœdationum tabulis minoris esset dierum numeri, ut habetur in Catalogo Militum, qui contra Comitem Fuxi profecti sunt ann. 1271. tom. 5. Hist. Franc. pag. 551.

Ex verbis, quæ locis allatis, et in aliis Chartis occurrunt, nos sequi tenentur, *Expeditio*, seu *Hostis*, in Charta ann. 1350. apud Justellum in Hist. Taronenri pag. 104. *Sega* et *sequata* cum armis, dicitur.

Interdum ea gaudebant immunitate vassalli ac tenentes, ut *Hostem* dominis suis non deberent, nisi pro terræ defensione, et pro propriis eorum negotiis: ac proinde si aliis auxilium et opem ferre vellet, eos sequi cogi minime possent. Fori Rigorrenses art. 15: *Genevales* rustici vel liberi non in expeditione Comitem sequantur, nisi forte exercitum extraneum in terram insurrexerit, vel suum obsessus castrum excutere voluerit, aut ad nominatum bellum abierit. Tabularium S. Crucis Talemondensis fol. 8: Si tamen inimici nostri in honorem nostrum super venerint, tunc omnes eant, ut defendant sua ab inimicis propria. Charta Radul-

phi de Balgenciaco ann. 1065. in Tabulario Vindocinensi fol. 133: De hominibus Monachorum nullum faciet ire in bananum, vel corveiam, sine equitatione, nisi forte aliqui in terra eius venerint de prædaturi: aut si quis inimicus castellum voluerit facere in terra sua super eum. In his tantum duobus negotiis ibunt cum eo homines nostri: si autem voluerit ire super alios, in quibus negotiis cum eo non ibunt, neque cum hominibus suis. Charta Petri Decani Trever. anno 1198. in Tabular. Campan. Comes tunc est in exercitum vel expeditionem in propria persona, pro negotio proprio, per hiberna sua, vel per quodlibet nuntium nobis mandabit, ut homines nostros submoneamus, et hoc faciemus, et ad nostram submotionem ibunt homines nostri, et aliter non, et eunt ipso Comite. Charta Galcheri de Castellione Comitis S. Pauli ann. 1218: *Homines vero ejusdem villæ in exercitum vel equitationem ego Galcherus Comes vel heres meus non potero ducere, nisi proprio negotio cogente* Alla ann. 1224. in Probat. Histor. Ducum Burgundia pag. 134: *Præterea debent nobis in propriis expensis suis exercitum et chevachiam, tantummodo in negotiis nostris, et in defensione Ducatus Burgundie, non in aliorum negotiis aut auxiliis, nisi de voluntate sua, etc.* Charta ann. 1240. in Tabulario Campanie f. 366: *In chevacheis vero homines dicte ville nunquam ibunt nisi pro patria defendenda, vel pro præda recuperanda.* In cartis nunquam ibunt, in exercitu vero ubi dominus Rex personaliter vel alius loco ejus fuerit, ibunt, et in eodem exercitu non morabuntur nisi per octo dies, tam in eundo quam in redeundo. Charta ann. 1286. apud Marcan in Hist. Beneharn. pag. 682: *In hominibus et habitatoribus dictorum locorum et pertinentiarum habebunt, exercitum et cavalciam pro defensione terre, etc.* Libertates MSS. ville de Vitre, a Theobaldo Comite Campanie concessæ mense Aprilii ann. 1230: *Se je senon ost ne chevachie ou tans que foire sera, li changeroi et li narcheant, qui venront en la foire ou besognie, i porront envoyer homes sossifia: por auz sans emande: et se auzens de fait loit de mon ost ou de ma chevachie, cil qui defaurroit, lo m'amaneront. Et je promet a bone foi, que je ne les senondrai eis ost ne an chevachie por auz ouisener, mais que por mon besoing.* Libertates urbis Jasserons ann. 1283: *Item homines habitantes et habitaturi infra dictos terminos non tenentur nos jurare ad guerras nostras, quascumque et contra quemcumque habebimus, nec in castris nostris manere, nec nobiscum in exercitum ire, nec cubiam vel exercitum in castris nostris facere, nisi pro proprio facto de Jasserone, nec ad prædicta ipsos possumus compellere, nec debemus.* Clamores vero Castellanie de Jasserone, et ville de S. Justo non queramus sequi tenentur homines supradicti. Charta Galcheri de Castellione Constabularii Campanie ann. 1233: *Et tuit cil, qui desores en avant y vendront de vorer, soient quites eis et leus hoirs de Ost et de chevachie, sauf ce qu'il aideront defendre le chastiau et la chasterie de Chastillon, se mestiers et besoins est, et ne les porrons tenir en la besoigne ou nous les metrons, que deus jours a leurs despens: et se plus les volons tenir, d'illec en avant nous les tenrons a nostre coust, et promettons en bonne foi, que nous ne les senondrons, se n'est por la besoigne de Chastillon, ou por necessite de la Chasterie, et*

aura chascus armes et chevas selon kom poir par son serment, et par le serment des Eschevins.

Interdum etiam tenebantur dominos sequi in expeditionem, cum bellum illi erat cum aliis: quod nominatum et indictum appellabant. Charta Goffredi Comitis Andegav. ann. 1096. apud Sammarthanos in Abbat. S. Nicolai. Insuper etiam concedo, ut sui homines nullam mihi cosdamam faciant, nec ad aliquod negotium meum pergant, nisi solummodo ad bellum publice indictum, aut denominatum. Fori Bigorrenses art. 15: *Censuales, rustici, vel liberi non in expeditione Comitum sejuvantur, nisi forte exercitus extraneus in terram insurrexerit, aut eum castrum exurere voluerit, aut ad nominatum bellum abierit.* Tabularium Angeriacense fol. 289: *Willelmus Dux Aquitanorum restituit burgum, quod vocatur Alodium, quod vult ab omni consuetudine liberum, nisi forte quando populus inde eumque vocatus, etiam de alodis Militum ad nominatum bellum pro patria processerit pugnaturus.* Charta ann. 1067. apud Besium pag. 505: *Et concedo liberos et francos omnes homines, qui pertinent ad jus illius Ecclesie, ubicumque sint, ab omni exercitu et expeditione, excepta illa que vocatur nomine belli, cum scilicet dominus Pictavis bellum acturus est cum aliquo inimicorum suorum.* Charta ann. 1076. apud eundem pag. 497. *Nec cogantur predictorum homines Monachorum ubicumque habitent, ire in exercitu aut expeditione, nisi agatur nomine belli.* Alia ann. 1112. ex Tabulario Vindocinensi fol. 217. *Ita ut homines in eodem burgo manentes pro banno Comitum vel cuiuslibet ejus Prepositi submonitione non moneantur, nisi pro exercitu, et hoc nomine prelii in adversa patria, nec tunc a Comitibus vel a quolibet ipsius homine, sed a Preposito Monachorum submoneantur.* Charta Goffredi Comitis Andegavensis pro Monasterio SS. Sergii et Bacchi: *Dono... de toto territorio ad S. Melanum pertinens vicariam totam et bidanum, et universas consuetudines, excepto fodro, et prelio generali pro defensione regni aut principis.* In regno Aragonum, Infantiones, extra dominationem domini Regis non tenentur et servare pro honore vel terra, vel mare transfratere, in Observant. Regni Aragon. lib. 6. tit. de Conditione Infantionatus § 17.

Aliquando Hostia, ea conditione debebatur, ut presens esset dominus aut aliquis ex ejus familia. Charta Blanchæ comit. Freo. pro libert. de Valmy ann. 1202. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 496. art. 6: *Exercitum et cavalciam meam michi facient, si ego vel aliquis de domo mea presens fuerit; ita tamen quod Maternam non transierint.*

Varias hujusce obligationis pergendis in Hostiam rationes simul collectas exhibet Charta ann. 1240. ex Chartul. Campan. fol. 398. col. 1: *In chevauchis vero homines dicte ville (Sancti Juliani super Roignon) nunquam ibunt, nisi pro patria defendenda, vel pro preda recuperanda, in castellariis videlicet Calvinnonitis, Monticlaris, Noquenti et Montignis, in Charretis nunquam ibunt: in exercitu vero ubi dominus rex (Navarre) personaliter, vel alius loco ejus fuerit, ibunt, et in eodem exercitu non morabuntur nisi per octo dies, tam in eundo quam in redeundo et in exercitu morando, nec deinceps in eundem exercitum per dominum regem nec per suos redire compellantur. Ubi Exercitus, quod idem est atque Hostia, a*

Chevauchis ita distinguitur, ut hæc expeditionem, quæ extra domini limites: ille vero, quæ infra fines ejusdem peragitur, significet.

De jure communi, vassalli Hostem debebant et equitationem propriis expensis. Interdum tamen vassalli dabantur vassallis, e. umque damna in expeditione passa a dominis resarciebantur, ut est in Statutis Delphinalibus pag. 38. 37.

Predictis subjungenda videntur, quæ de Hoste et cavalcata universim habent Chartæ aliquot aliæ, ex quibus ejusmodi expeditionum quis usus, quæve conditiones fuerint, facile quis colliget. Libertates ville Montisbrusonis, concessæ a Guilgone Comite Forensi. M. Nov. 1223. *Item voluit et retinuit Dom. Comes, ut homines ville Montisbrusonis et infra terminos habitantes, faciant exercitum Domino Comiti in propriis personis: scilicet unus de qualibet domo, si necesse fuerit pro bello campali, vel si inimici ejus obsident castrum suum, vel si illi vellet obsidere castrum suum, vel si inimici sui pro guerra propria; vel si ipse vellet bastire castrum, quando Dom. Comes præceperit. Et si aliquis remanserit de illo exercitu, solus inde pensam 10. sol. et si obsidio vel exercitus ad bellum ultra septimanam duraverit, pro unaquaque septimana solvat Comiti, qui remanserit 10. sol. nomine pensæ. Tamen si aliqui dominus domus esset extra Comitatum Forensis, quando exercitus ierit, nulla pensæ ab eo exigatur, sed si redierit adhuc durante exercitu, si securus possit ire, tenetur ire, vel solvere pensam pro tanto tempore, quanto fuerit in mora. Si vero Comes pro alia guerra sua et defensione terre suæ guerram fecerit, alio modo, et voluerit exercitum suum cavalciam a villa Montisbrusonis, homines ipsius ville et infra terminos debent mittere unum hominem munitum pro se de qualibet domo, quod si fecerint, dabit quilibet, qui non miserit, Comiti 3. solid. et 6. den. nomine pensæ pro unaquaque septimana. Idem dicitur de cavalcatis pro guerra amico-rum suorum specialium: tamen hujusmodi cavalciam et exercitum debent facere homines ville Montisbrusonis, et infra terminos habitantes tunc tantum, quando Dom. Comes indixerit exercitum universaliiter aliis gentibus de terra sua. Nullus tamen tenetur ire vel mittere in predictos exercitus, secundum quod supra dictum est, nisi domum habeat, et valentiam 10. librarum tam in domo, quam in aliis rebus.*

Charta Communie Nivernensis ann. 1194. *Item de exercitu et chevauchis dictum est, quod prefatos homines extra Comitatum Nivernensem non trahant, quin ipsi in ipsa nocte in eundem Vicecomitatum possint reverti. Ad torneamentum predictos homines ducere non potero, neque montem. Si autem de exercitu vel chevauchis ipso submaneri fecero, unusquisque ibit, vel per se mittet idoneum servientem. Si quis vero etatis 60. annorum, vel infirmitate detentus, vel non audita submonitione nostra remanserit, et hoc jurare poterit, quibus erit: si autem legem suam emendabit, et conditionem unius servientis usque ad 6 dies singulis diebus, quibus alii moram fecerint, persolvat. Similia habentur in Charta Communie Antisiodor. indulta a Mathilde Comitissa anno 1223.*

Libertates concessæ Albiensibus et Carcasson. ab Amalrico Comite Montisfortis ann. 1212: *Ad bellum campale, sive*

nominatum, vel ad succurrendum Comiti, si fuerit obsessus, vel ad Reraban, tenentur omnes ire communitatis Barones, Milites, majores, et minores, qui fuerint citati. Quod si Baro, Miles vel alius Dominus terræ, in hac supra necessitate comprobatus fuerit ad Comitum auxilium laturus, nisi sufficienti causa posuit, bona mobilia ipsius erunt in manu et voluntate Comitum et Domini, sub quo manebit per medium Item Barones, Milites, et alii Domini terrarum, qui debent servitium Comiti, et citati ad quindennam, non veniunt ad locum prefatum a Comite ad exercitum, ita quod infra quindennam iter acceperit, quinta pars redditum singularum, unius anni scilicet terræ illius, quam tenent a Comite, erit pro emenda in manu et voluntate Comitum, nisi causa sufficienti... possint; si vero venerint, sed non cum debito numero Militum, pro quolibet Milite, qui deest, dabunt duplicia stipendia, quamdiu sine debito numero Militum fuerint.

Consuetudines et Libertates Anarum Mortuarum, anno 1246. *Item quod per 20 annos sint liberi et immunes in perpetuum ab omni cavalcata per equum et per terram; et post 20 annos sint liberi et immunes in perpetuum ab omni cavalcata ultra Megalon. Uicens, et Nemausens. diocesis, sed infra istas faciant cavalciam, et etiam in Arlet, et Avinion. ducebas ultra Rhodanum. Et hæc intelligimus cum alia terra de Senescallia Belliquadri exibat ad cavalciam, et tunc exeat secundum quod de villis bonis Senescallie exebunt. Nec possit aliquis habitator loci illius compelli personaliter ire in cavalciam, si tamen aliquam partem cum armis competentibus mittere voluerit loco sui: et de qualibet domo sufficiat unam ire personam, exceptis pauperibus, illis scilicet, qui non habent valens ultra 25. libras Turonenses, qui nec ire nec mittere compelluntur, et exceptis viduis et pupillis, et exceptis Notariis, utentibus officio, et Juris peritis et Physicis. Ad dandam autem redemptionem pecuniariam pro cavalcata, nullo modo compelluntur: et non teneantur in toto anno stare in cavalcata, nisi tantum 40. diebus.*

Consuetudines Albiensibus et Carcassonensibus concessæ ab Amalrico Comite Montisfortis ann. 1212. *Barones Francie et Milites tenentur servare Comiti, quando et ubicumque habebit guerra contra personam suam ratione hujus libri, vel acquirenda in hac terra, et hoc cum numero Militum, ad opus quorum Comes dedit eis terram suam et redditus, ita tamen quod si redditus ex integro secundum promissum fuerint assignati sufficienter, tunc cum promisso numero Militum tenebantur servare. Baro vel Miles sic assignatur: quamdiu habebit guerram dominus Comes pro hac terra acquisita, sicut dictum est: ille autem Miles, cui non esset plenarie facta assignatio, secundum pactum non tenetur servare cum integro numero Militum, sed secundum rationem assignationis factæ et quantitatem erit determinandus numerus ad servandum. Verum si Comes non necessitate terræ suæ, sed pro voluntate propria, vellet juvare aliquem vel aliquos in guerra, sive vicinos, sive remotos: Milites sui supradicti non tenentur cum se qui in hoc, aut eundem servare per se, aut per alios, nisi hoc facerent in amore et beneplacito suo. Adde denique pro hujusce Dissertationis corollario, quæ in hac rem habet.*

Charta conventionum Inter Carolum I. Comitem Andegaviz et Provincie

ann. 1231. art. 14. *Item civis Aralatenses communiter debent facere cavalcas semel in anno eidem domino Comiti, ad quadraginta dies, per viginti leucas, ubicumque voluerit in Imperio, nec poterunt dicti civis compelli ad cavalciam in pecunia redimendam. Milites autem et probi homines equos cum armis habentes, quando cum domino Comite, vel eius locum tenente, habebunt ab eo stipendium sive vadia, et tantum habebit de stipendio probus homo, quantum et Miles.*

Ejusmodi ac similes Chartas alias variarum Libertatum legere licet apud Thomasserium in Consuetudinibus locallibus Eiturienensibus lib. 1. cap. 56. 58. 61. 71. 83. 84. 108. Quibus adjungenda omnino, quae habent Stabilimenta sancti Ludovici, a hobilis edita lib. 1. cap. 59. quod inscribitur d'Out et de chevauchie devers le Roy le Baron et des amandes et des gaiges. Se li Bares fait amondre ses homes, et li il amaine ses homes coutumables pour aler en l'Out le Roy, li Prevot les doivent amener de chascun ostel au comandement leur Seingnieur el cuer du Chastel, et puis s'en doivent retourner, mes nule fans n'acoustumer n'en Oit n'en chevauchie, ne mouzier, ne mouzier, qui gardent les fors et les moulins. Et se nus d'aucuns, qui sont semons, ne venoient et l'en le pou savoir, il en paieroit 60. sols de gages. Et li Prevot au Baron si doit mener les homes de chevalerie jusques au Prevot le Roy et chastel dont li home sont du resort, et puis si s'en doit retourner arrieres. Et ainsi li homes coutumier de Chevaliers si doivent aus Barons leur chevauchie, et li Prevot aus vasavors si le doivent mener et cors du chastel au comandement au Baron. Et li Bares ne les doit mie mener en lieu dont sus ne puissent venir jusques au soir. Et cil qui s'en ardroit, en paieroit 60. sol. d'amande. Et se li sires les voloient mener si loing, que sus ne se peussent venir au soir, il n'i roient pas s'il ne voloient, et n'en feroient ja droit ne nule amande. Et ainsi li Baron et li home le Roy doivent le Roy suivre en son Ost, quand il les semondra, et le doivent servir 60. jours et 60. nuit, et tant de Chevaliers come chascun il doit, et ces services qu'il lui doivent, quant il les en semont, et si en est mestiers. Et se li Roi les voloient plus de 60. jours au leur, il ne revendroient mie, s'il ne voloient par droit. Et se li Roi les voloient tenir au sien pour le Royaume deffendre, il devroit bien remeindre par droit. Mes se li Roi les voloient mener hors du Royaume, puis qu'il auroient fet 60. jours et 60. nuit. Et nule dame ne doit au Ost ne chevauchie des ores mes, se elle est faine des Roy, mes elle puet bien envoyer tant de Chevaliers come ses fet doit. Et li Roi ne la puet achouonner. Et se les gens le Roy truvent les homes le Roy par les Chastelleries, qui fussent rentes, fors ceuz qui devoient remeindre, li Roi en porroit bien lever sus chascun 60. sols d'amande, et li Bares ne les en porroit garantir. Et li home coutumier ne doivent estre en l'Ost le Roy, que 40. jours et 40. nuit, et se il en venoient avant, et il en fussent provez, la Justice le Roy en porroit bien lever 60. sols.

DE HOSTE ET EXERCITU EPISCOPORUM.

Episcopos ipsos ac ceteros Ecclesiarum Praelatos Hosti et expeditioni, perinde ac laicos, ratione Regalium, seu possessionum Ecclesiasticarum, fuisse obnoxios, jam supra attigimus. Certante prima ac etiam altera Regum nostrorum stirpe, ipsis interdum praellis interfuisse

Episcopos, et in his quandoque caesos, docent veteres Scriptores, atque in primis Gregorius Turon. lib. 4. cap. 37. 43. lib. 5. cap. 20. lib. 8. cap. 39. Supplicatio Episcoporum in Concilio Wormal. lib. 6. Capitulum Caroli M. cap. 285. [cap. 370.] Quodam enim ex eis in Hostibus et praellis vulneratos vidimus, et quodam perisissimos cognovimus. Sed et ductasse exercitus legimus in Chronico brevi Francor. ann. 712. tom. 3. Hist. Fr. pag. 127. ut omittamus, quae de posterioris aevi Praesulibus narrant Ordericus Vitalis lib. 4. anno 1070. pag. 538. Godefridus Monachus S. Pantaleonis, Cinnamus, et alii de Christiano Archiep. Moguntino, etc. Quod certe haud injuria objectam Latinis, a Graecis praesertim, et a Michaelae Cerulario Patr. CP. in Epist. ad Petrum Antioch. ubi de Episcopis Latinis: Καὶ οἱ πολλοὺς ἐβόηται, αἰμαὶ τὰς λαυρὰς χιτῶνας ἔχαιον, καὶ ἐπὶ λαυρὰς τὰς δοκὰς ἀναπόδοντες καὶ ἀναπόδοντες. Vide Notas nostras ad Alexiadem pag. 258.

Nequaquam igitur a militari aliquot episcoporum ingenio, aut ipsorum cum optimatibus laicis de potestate et praeminentia certandi proposito repetenda hujusmodi usus institutio non quidem ut praellis ipsimet interessent, sed ut milites praesentent pro rege et patria pugnatores. Hinc est quod Gregorius Turonensis alique religiosiores episcopi praesatos, qui milites suos in aciem deducebant, acris redarguunt. Quod si castris praesulique praesentes adesse constringebantur, id vexationi tributum fuisse, docet Pettilio populi ad Carolum M. apud Baluz. tom. 1. Capitulum. col. 406: *Flaxis omnes precamur populiis majestatem vestram, ut episcopi deinceps, sicut haecenus, non veniant hostibus. Sed quando vos nosque in hostem pergitimus, ipsi propriis resident in parochiis. Cui supplicationi sic respondet imperator ibid. col. 407: Omnibus notum esse volumus, quia non solum ea, quae super episcoporum et praesulorum hostium vexationibus et praesibus pro nobis et vobis fieri rogastis, concedere optamus, etc. Cum nihilominus certum sit militaria auxilia ab episcopis abbatibus petita fuisse et praestita: qua alia, quae so, ratione, quam praediorum regalium, exigi potuerunt. Et certe, abbates vel episcopi, qui regalia non habebant, ad expeditiones non poterant submoneri, ut monet et probat Cangius, qui consulendus omnino est, ut de novo hac de re D. de Mabily systemate judicare valeas. Hic observatum tantummodo velim iniquum esse ex privatis quorundam exemplis in universum corpus invidiam trahere. Sed postmodum ex praedicta Episcoporum supplicatione, Carolus M. Apostolicas auctoritate, consulti omnium nobilium, seipsum corrigens, posterique exemplum dedit, sanxit, ut nullus in posterum Sacerdos in Hostem pergeret, nisi duo vel tres Episcopi electionis ceterorum propter benedictionem populique reconciliationem: et cum illis electi Sacerdotes, qui bene essent populis penitentias dare, Missas celebrare, etc. His vero arma ferre, vel ad pugnam pergere interdixit, ut est in Capitulum. 1. ann. 789. cap. 1. lib. 6. Capitulum. cap. 61. 288. [cap. 371.] lib. 7. cap. 91. n. 123. Exstat in Cod. Carolino Epistola 77. Adriani PP. ad eundem Imperatorem, qua eum hortatur, ut non permittat, Episcopos vel Praesbiteros militarem inducere armaturam: quod antea fecerat Zacharias PP. Epistola scripta ad Pipinum, quae quinta habetur in eodem Codice, ex qua haec sunt: *Principes et secula-**

res homines convenit curam habere et sollicitudinem contra inimicorum astutiam, et provinciam defensionem: Praesulibus vero, Sacerdotibus, atque Dei servis pertinet salutaribus consiliis et orationibus vacare, ut illis orantibus, et vobis bellantibus, Deo praestante provincia salva persistat, fatque vobis in salutem, laudem et mercedem perquam.

Verum haud dilu stetit Caroli M. Constitutio: ingruentibus quippe Danorum incursum, totaque Francia bello ab illis petita, cum de suprema salute ageretur, Episcopi ac Abbates in Hostem cum vassallis suis submoneri cepere. Frotharius Episcopus Tullensis Epist. 25. ex persona Heiti Archiepiscopi Trevirensis ad eundem Frotharium: *Tibi mandamus atque praecipimus de verbo domini Imperatoris, ut solerti sagacitate studeas cum summa festinatione omnibus Abbatis, Abbatibus, Comitibus, Vassis Dominicis, vel cuncto populo Parochias tuis, quibus consenti melitiam regis potestati exhibere, in quantum omnes praeparati sint, ut si vesper si adveniatium fuerit, mane; et si mane, vesperi absque ulla tarditate proficiscantur in partes Italiam: quia Dominus Imperator suum iter praeparat, etc. Flodoardus lib. 8. Histor. Rem. cap. 18. de Carolo Calvo: *Domno vero Hinmaro Rex idem non solum de rebus Ecclesiasticis; sed et de populo in Hostem convocando, ut ipse hoc ageret, mandare solebat: et ipse accepto Regis mandato tam Episcopos quam Comites convocare solebat. Et lib. 4. cap. 14. Hungaria quoque Regnum Lotharicis depraedantibus, dum Karolus proceres Francorum in auxilium sibi contra gentem ipsam convocaret, solus hic Praesul ex omnibus hujus regni primatibus, cum suis tantum in defensionem Ecclesiae Dei Regi occurrit, habens secum, caesa fertur, mille quingentes.**

Exinde perinde ut ceteri Barones ac vassalli regii, Hosti et agitationi adstringi cepere, ita ut et ipsi castris interesse tenerentur, et in ea vassallos suos deducere, quod praesertim testatur Libellus proclamationis Caroli C. adversus Wenlonem Archiep. Senonensem cap. 6. 18. et Epistola synodalis ad eundem, nisi eos ab expeditionis labore corporis defenderet imbecillitas, aut ex indulgentia Principis vacationem impetrasset. Quo casu, homines suos republice profuturos dicitur ex fidelibus committebant, ne se ab officio subtrahere viderentur. Verba sunt Concilii Veneris ann. 841. can. 8. Adde Constit. Ludovici II. Imper. de Expeditione Beneventana ann. 857. cap. 6. 7. apud Camillum Peregrinum.

Atque id postmodum adeo in receptum abilit morem, ut ratione regalium seu possessionum Ecclesiasticarum, Episcopi milites suos in aciem deduxisse, ac servitute militaribus perinde ac Barones ceterique vassalli saeculares obnoxii fuisse passim legantur. Paschalis Pontifex apud Dodechinum ann. 1110. *In vestri regni (Alemannia) partibus Episcopi vel Abbates adeo curis secularibus occupantur, ut Conventuum assiduis frequentare et militiam exercere constatur: quae nimirum aut vix, aut nullo modo sine rapinis, sacrilegiis, incendiis, aut homicidiis exhibetur. Ministri vero altaris ministri Curiae facti sunt: quia civitates, Ducatus, Marchionatus, Monetae, turres, et caetera ad regni servitium pertinens a Regibus acceptantur. Archiepiscopus Remensis Legatus a Callisto PP. ad Friedericum Imp. missus pro Ecclesiarum*

Investituris: Scito me, inquit, in regno Francorum Episcopum electum, nec ante consecrationem, nec post consecrationem aliqui suscepisse de manu Regis: cui tamen de tributo, de militia, de telonio, et de omnibus, que ad rem publicam pertinent, et antiquitus, scilicet a Regibus Christianis Ecclesie Dei donata sunt, ita fideliter deservio, sicut in Regno suo Episcopi sui deservio. Et Philippus I. Rex apud Lisardum lib. I. Vitæ S. Arnulphi Episcopi Suesionensis cap. 15. eidem Arnulphi, tunc Abbati S. Medardi, militiam detractant, ut voto Monastico, contrariam, dicit, fuisse morem antiquum, ut militis Abbatie, Abbate prevo quum, ut militis Abbatie, Abbate prevo regali expeditioni inervirent: aut faceret juxta morem antiquum, aut daret locum, ut fieret Regis Imperium. Atque ille Abbatia, quod militiam detractasset, privatus est, ita Sigefridus II. Archiepiscopus Moguntinus, ut est in Conradi Chronico Moguntino, accusatus apud Papam, quod omnino inutilis esset Ecclesie, et quod evocatus ad expeditiones Regis invidiosus veniret, Archiepiscopatu submotus est. Hoc autem, ait Conradus, verum erat, eo quod fierent incendia, sectiones vinearum, devastationes agrorum: dicebat etenim nequaquam decere talis Sacerdotem. Hanc porro servitii militaris et Hostis ac cavalcariæ obligationem, agnovere non semel ipsi Episcopi suis Diplomatum. Et inde, passim Episcopos in castris cum vassallis suis habent Scriptores. Monachus Floriac. lib. 4. Miraculo S. Bened. cap. 24. Adam Bremensis cap. 38. Ortericus Vital. lib. 12. pag. 866. Radevicus lib. 3. de Gestis Freder. cap. 11. Ivo Carnot. Epist. 28. Sugerus de Administratione sua cap. 12. Godofrid. Monach. S. Pantaleon. anno 1186 etc. Vide præterea Stephanum Tornacensem Epist. 279. Edit. Mollineti.

Quod si vero Abbates vel Episcopi regalia non habent, ad expeditiones submoneri non poterant. Epistola 38. ex lib. quas Tinguagellus cum Dornione edidit: Tibi presentium tenore mandamus, quod Abbatem ipsum et Ecclesiam suam, cum regalia non possideat, ad expeditionem contra sue professionis debitum non compellat. Charta Ottonis III. Imp. ann. 997. apud Hermannum Stangefolium lib. 2. Annal. Circuli Westphalici pag. 215. Abbas illius Monasterii ad castra et in Hostem ire non cogatur, nisi regia liberalitate adjutus beneficii copiam quandoque accipiat illud faciendi.

Indicta igitur generali a Rege expeditione, submonebantur et ipsi Episcopi, ut ceteri Barones, peculiari submitione ac citatione; atque si accepta primum regia illa, sua deinde submitione suo perinde seu Ecclesie sue vassallos, ut armis instructi castris regis adessent, submonebant. Utriusque submitionis, Regis scilicet et Episcopi, formulas habet Gallandus lib. de Franco alodio pag. 255. Verum interdum vassalli ipsi Episcoporum primario a Rege ipso submonebantur: ita ut deessent, qui Episcopis militarent, ac proinde alios stipendio conducere necessum haberent. Historia Episcoporum Autisiod. cap. 59. de Manasse Episc. Aurelianensi: Vassallos Ecclesie Aurelianensis, quos Rex in expeditionibus suis propriis coram sumptibus quasi jam pro consuetudine diu oblectis militare cogebat, non veritus propter illas cum Dn. Rege de eorum injuria diceptare, in hanc libertatem eduxit, ut Episcopus in ejusmodi expeditionibus suis habeat stipendia quot-

quot voluerit de eisdem, unde et eorum jugum allevatum est immensum, et Episcoporum conditio longe melior, quam existeret, est effectus. Nam vocato ad expeditionem a D. Rege episcopi, non defuerunt ei vassalli sui, qui se ei militaturos, ne compellantur a Rege, certatim, et magna ambitione offerant, qui magnis prius stipendiis non sine difficultate solebant conducere alienos.

Submitionis ejusmodi formulam habemus ex Litteris Philippo Pulcri ann. 1297. in Tabul. Corb. Philippus Dei gratia Francorum rex dilectus et fidelis nostro abbati Corbiensi salutem et dilectionem. Ad vestram deduximus notitiam quod Eduardus rex Anglorum ad depopulationem, rutinam et exercitum regni nostri totis conatibus nitendus aspirans, jam regni quidem fines ingressus, Brugis in auxilium Guadonis quondam Flandrensis comitis, novissime diebus istis appropinquavit, diversas et longe majores solito facit bellicæ apparatus. Cum igitur ad defensionem regni ac personarum ejusdem et ecclesiasticæ libertatis, prout nostro incumbit officio, totis studiis et continuis a voluntariis laboribus intendere habeamus, considerantes attentius quod negotium ejusmodi totius regni statum, ecclesiasticæ et secularis quoque personas immunitate contingit, et in eo proprium interesse conspiciatur singulorum, dilectionem vestram requirimus tenore presentium mandantes, quatinus ad nos apud Courtracum cum deventi gentis armigeræ comitiva, in equis paratis et armis, die Dominica in octabis instantis Beate Marie Virginis personaliter intersitis, nobis in ejusdem communis defensionis auxilio potenter et viriliter assisturus Actum in castris ante Insulam ultima die Augusti anno Domini 1297.

Episcopi vero, qui in Hostem submitioni erant, auxilium conferbant vassalli ceteri ac tenentes, qui ratione prædiorum suorum militaribus haud erant obnoxii obsequiis: quod quidem auxilium, vulgo Aide d'Host appellabant, ut suo loco docuimus Charta Frederici I. Imper. ann. 1157. pro Archiep. Viennensi, apud Leurium in Antiquit. Viennens. cap. 42. et Joan. a Bosco in Vienna: Ad hæc decernimus, ut in adventu nostro, vel quotiescumque ad Curiam nostram vocati fueris, vel expeditionem nobiscum facere deberis, civis Viennensis et Romanensis, omni excusatione remota tibi subsidia conferant. Ea autem subsidia erant, ut plurimum res omnes, seu ad victum, seu ad bellum necessaria, arma, vel que apparatus bellicum spectarent, a quibus immunes non erant Abbates ipsi. Privilegium de Abbatia S. Remigii Senonensis ad Varelillas transferenda; datum in Concilio Senonensi ann. 834. tom. 2. Spicilegii Acheriani pag. 582. Episcopus quoque in exigendis muneribus Abbatem ejusdem loci non gravet, sed sufficiat ei ad annua dona equus unus, et scutum cum lancea. Quod si in expeditionem publicam ire jussus fuerit, addantur ei de eodem loco carra duo, unum vini, alterum farinæ, verveces decem, supra caritativæ causa gravare eos nullatenus præsumat, etc. Charta Ludovici VII. pro Communi Bellovacensi ann. 1144. apud Loiselum: Si Episcopus Bellovacensis ad tres Curias nostras et ad exercitum ire voluerit, tres equos tantum ad unamquamque Curiam accipiet, et equum extraneis hominis nullo modo accipiet. Velus Regestum Capernæ Comput. Paris. sign. M.

de Episc. Ambianensi: Et aussi se li Rois mandoit son arriereban en Ost, ladit Evêque seroit tenu d'y aller, ou envoier pour lui: et lors les communalités des Painsires et des Escuchiers d'Arques seront tenuz de trouver audit Evêque bon et suffisant escu; et la communalité des Peures le cuigne virole, et peons de tentes de l'Evêque, et toute autre chose faite de fer. Item, la communalité des Tanneurs doivent trouver 2. paires de bouchaus de cuir, bons et souffians: l'un tenant un mury, et l'autre 24. setiers: et les Bouchiers le soing pour couvrir ledits bouchaus.

Imo et monasteria ipsi subjecta, episcopis, qui in Hostem submitioni erant, auxilium præbebant. Charta ann. 883. Inter Inst. tom. 12. Gall. Christ. col. 3: Episcopus quoque in exigendis muneribus abbatem ejusdem loci non gravet: sed sufficiat ei ad annua dona equus unus et scutum cum lancea. Quod si in expeditionem publicam ire jussus fuerit, addantur ei de eodem loco carra duo, unum vini, alterum farinæ, verveces decem. Ubi notandum inter annua exhibenda episcopo dona recenseri equus, scutum et lancea.

Adem autem hiscæ militaris servitii impensis gravabantur Episcopi, ut interdum possessiones ecclesiasticas distraxerit necesse haberent. Hujus rei exemplum profert sequens Charta Henrici II. Imper. anno 1023. pro Monasterio S. Maximini Trevirensi: Notum fieri cupimus, qualiter nos ex Abbatia S. Johannis Evangelistæ et S. Maximini, qui in suburbio Trevirorum sita est, ubi Haricho Abbas præerat militari, quosdam curtes et territoria, villas et possessiones, videlicet 6656 mansos, ut verius computari potuit, a prefato Abbate in beneficium accepimus, et his fidelibus nostris, Etzoni videlicet Palatino Comiti et Henrico Duci, necnon Ottoni Comiti ea condicione beneficiavimus, ut quia prefatus Abbas jam senio confectus, consuevit nobis domi militarijque servire non poterat, ipsi et hæredes, qui hæc beneficia habent, pro eodem Abbate siveque successoribus Curiam Regalem petant, et in expeditionem eant: Abbas vero siveque successor sine liberi, nisi in Magyaticensem sive Melensem aut Coloniensem civitatem ad generale concilium sive colloquium, aliquo necessitate cogente, fuerint invitati. Atque ex Regesto Feodor. Ecclesie Lingon. Nos Guillelmus misericordie divina Lingonensis Episc. notum facimus universis, quod nos considerantes et attendentes, nos et Ecclesiam nostram Lingonensem esse pluribus et diversis creditoribus, in nonnullis pecuniarum summi, et rebus aliis multipliciter obligatos, quod nos de presenti maxime pecunie quantitate et rebus aliis necessario indigemus, tam pro defensione et tuitione terre Episcopatus nostri, quam pro presentibus guerris Dni nostri Regis Francie, in quibus nos oportet necessario de ejusdem Domini nostri Regis speciali mandato super hoc nobis facto, cum ipso secundum statum nostrum personaliter interesse, maxime cum temporalitatem nostram et Ecclesie nostre totam a dicto D. nostro Rege tenemus, et propter hoc cum gentibus armorum eidem durantiibus guerris predictis servare debeamus, quod nisi fecerimus, posset in grave damnum et prejudicium nostrum et nostre prefate Ecclesie redundare. Considerantes etiam nos non posse prefatum servitium dicto Domino nostro Regi impendere de præ-

senti, nec a dictis obligationibus liberari, nisi per aliqualem redditionem aliquorum reddituum et proventuum terrarum nostrarum, etc. ann. 1347. Vide Ardorem Mon. in Vita S. Benedicti Abbatis Anianensis cap. 54. Edit. Mabillonii, et Chronicon Senontense cap. 18.

Quod si Prælati militiam detrectarent, vel abnuerent, tum ad id compellantur Regalium obsequio seu saisiione. Hujus rei exemplum insigne ac notissimum narrat Rigordus ann. 1229: Cum omnes Barones et Episcopi vocati ad hunc exercitum convenissent apud Medontem, et missi ad mandatum Regis homines suos, prout debebant, in expeditionem illam: Aurelianensis et Autisiodorensis Episcopi cum militibus suis ad propria sunt reversi, dicentes, se non teneri ire vel militare in exercitum, nisi quando Rex ipse personaliter proficiscitur. Et cum nullo ad hoc privilegio se tueri possent, generali consuetudine contra eos factante, petiit Rex ut hoc emendarent. Ibi autem emendare nolentibus, Rex eorum regalia confiscavit, scilicet ea tantum temporalia, que ab eo feodaliter tenebant, decimas et alia spiritualia eis in pace dimittens; ipse enim Rex Christianissimus semper timebat offendere Ecclesiam Dei et ejus ministros. Ipsi ergo terram et homines Regis interdicentibus, et ad Romanam Curiam mittentibus, et in propriis personis accidentibus, Dominus Pape Innocentius III. consuetudines et jura Regni volente infringere, aut in aliquo revocare, emenda tandem facta, et Regi soluta, post duos annos recuperaverunt omnia, que a Rege fuerant confiscata.

Totam hanc controversiam perstringunt etiam ejusdem Innocentii Epistolæ, lib. 18. Epist. 190. lib. 14. Epist. 52. lib. 15. Epist. 89. 40. 106. attingit etiam Historia Episcoporum Autisiod. tom. 1. Bibl. Labbei pag. 488. Legitur in Reges o Philippo Augusti Merovingiano fol. 111. Charta ejusdem Episcopi Autisiodorensis mens. Aug. ann. 1212. qua scripta hac controversia, exercitum se Regi debere profiteretur, ut ceteri Episcopi ac Barones Franciæ, hoc verbo contextu: *Noveritis, quod nos confitemur debere Domino nostro Philippo Regi Fr. illustri exercitum suum sicut communi Episcoporum et Baronum debent, et illud de cetero per nostras Milites, ut alii, faciemus. Idem enim dominus Rex personam nostram a servitio exercitus, quamdiu viverimus, relaxavit. Habetur ibidem similis Charta Manassis Episcopi Aurelian. ut et Charta Philippi Regis, que eundem Episcopum Autisiodorensis ab exercitu suo, quamdiu viveret, relaxat: Ita tamen, ait Rex, quod ipse nobis faciat servitium exercitus nostri per milites suos, sicut commune Episcoporum et Baronum nostrorum debet.*

Quod vero Episcopi Aurelianensis et Autisiodorensis hac se tuerentur immunitate, ut exercitum Regi non debere se asserebant, nisi ipse castris suis presens adesset, exemplum non caret. Scimus Sammarthani Chartam describere ejusdem Philippi Regis ann. 1260. qua in regalibus Episcopi Matisconensis exercitum hoc tantummodo habere se profiteretur, si Inquit, nos vel filius noster, vel Senescallus, vel Constabularius Franciæ de mandato nostro versus partem illius exercitum duceret, in hoc casu dictus Matisconensis Episcopus usque Divionem et non ultra in nostrum exercitum cum militibus et armis venire teneretur. At revera Episcopus Autisiodorensis simili tueri se privilegio haud poterat, cum, in Charta

ann. 1206. qua Rex Philippus immunitates quasdam Ecclesiæ Autisiod. confirmat, hæc verba subdat: *Salvo servitio nostro equitationis, exercitus, et submunitibus, sicut Episcopi Autisiodorenses nobis fecerunt.*

Si igitur Prælati Hosti defuissent, summam aliquam pecuniariam pro expeditione Regi exolvebant. Exstat Charta Jacobi Episcopi Suessionensis anno 1223. qua agnoscit, *debere se Regi 120. libr. Paris pro servitio istius anni, quod ei in expeditione debet, videlicet medietatem instanti festo Omnium SS. et aliam medietatem in Pascha proximo.*

Quidam tamen Episcopi eo gaudebant privilegio, ut omnino immunes essent ab exercitu, ut omnino immunes essent, que ceteri tenebantur presentes castris adesse, cum interim vassallos suos mittere debent. Sic enim capienda Charta Guillelmi Episcopi Andegavensis ann. 1223. *Noverit universitas vestra, quod nos carissimo Domino nostro Ludovico Dei gratia illustri Regi Franciæ fecimus sacramentum fidelitatis, sicut aut Episcopi Regi Franciæ ipsi faciunt, et ipse nobis recognovit, quod non tenemur ire in exercitum aut equitatum ejus in propria persona nostra, vel mittere atque ad sumptus nostros, etc.* Ejusdem contextus tabulis, ac ejusdem anni, pro Mauricio Episcopo Cenomanensi habentur in Regesto Cenomanensi. Camerac. Comput. Paris. mens. Novemb. ann. 1233. Ch. 6. Habetur alia perinde similis Charta S. Lucovici mens. Febr. ann. 1260. pro Episcopo Aurelianensi in 30. Regesto Archivi Regi Ch. 471.

Interdum ipsos Episcopos ab hac necessitate exemptos legimus, quodam speciali immunitate, que Ecclesiis istas spectabat, ut fuit illa Episcopi Andegavensis apud Sammarthanos sub ann. 1223. vel que ipsorum tantum personas spectaret, ut est ea, quam Autisiodorensi induit Augustus. Similis denique exstat ejusdem Regis ann. 1200. in Tabulario Episcopatus Paris. Putaneo f. 82. pro Odone Episcopi Parisiensi: *Noverim, universi, quod nos carissimum consanguineum et fidelem nostrum Odonem Episc. Parisiensem, in persona sua tantum, quamdiu viveret, ab omni exercitu et equitatione absolutum penitus, et quitam tam tempore nostro, quam temporibus successorum nostrorum, salvo nobis debito militum, quos idem Episcopus tenetur mittere in servitium nostrum, etc.* Ita in Vita Aldrici Episcopi Cenoman. pag. 129. mentio fit. *Precepti, quod Carolus M. fecit Franconi, Episcopo Cenomanensi, quando ei concessit, ut hostes et itinera nulla faceret, sed Adalgisus suus propinquus omnia regalia servitia pro eo faceret, que ille, ut est pag. 118. pro sua infirmitate et senectute facere non valebat. Describitur in eadem Vita n. 72. Charta Ludovici Pii Imperat. que eidem Aldrico concedit, ut juxta Canon. cam auctoritatem habere liceat, qui pro illo exterioris curas gereret, et regalia servitia atque itinera, prout melius possent, sua vice faceret, et prædictus Episcopus ad ea, que Dei sunt, intenderet, et ad suum ministerium perficiendum certaret.*

Immunitatem ab Hoste concessam Wilhelmo Episcopo Autisiodorensi ad ejus vitam duntaxat, regalium suorum cessione regi facta ab ipso fuisse redemptam, docent nos verba que immediate sequuntur allegata a Cangio ex Charta ejusdem episcopi col. 1229. hoc contextu in Rég. I. Chartoph. reg. ch. 6: *Et nos pro hac relaxatione et pro*

amore ipsius (regis) et gratis habenda, concedimus et volumus, quod ipse de proventibus regalium nostrorum, quos percipit usque ad festum S. Johannis Baptiste nuper præteritum, retineat pro sua voluntate.

Sed et anno 1224. Ludov. VIII. regnante, in natalitio S. Joannis festo, Turonibus, a castris Regis excessere Episcopi Constantinus, Abrincensis, et Lexoviensis, quod se his coram adesse, ut et cæteros Normannicos Antistites, non teneri contenderent: data tamen Regi securitate, quod si re per testes expensa, Hostem ab his presentibus deberi inventum esset, ipsi presentes in posterum adforent: vel si desissent, multam pro defectu subirent: quod ipsi professi sunt coram Joanne Rege Hieros. Guillelmo Silvanectensi Episc. et Franciæ Cancellario, B. Franciæ Camerario, Mattheo Monmorenciaco Constabulario, Galtero Archiepisc. Senonensi, Meldensi, Bellovaecensi, Trencensi, Nivernensi, Suessionensi, Episcopis, Ingeranno de Jodicaco, Cambellano Regio, Adamo de Bellomonte, Gidone de Merveilla, Joanne de Bellomonte, Joanne de Osmaco, Petro de Viriaco, et Guillelmo Men.

Verum quid tum in castris ac exercitiis agerent Prælati, id est, Episcopi ac Abbates, instarne militum loricas induerent, ac præliarentur, vulgo quæritur. Sane constat, generaliter loquendo, arma non traxisse, nec præliis interfuisse Prælatos: sed erant in castris, ut militare experirent servitium, cui erant obnoxii perinde ac Laici: cum et prædia ac feuda ut illi, possiderent, militariis etiam adstricta muneribus, a quibus ne ipsi quidem immunes erant, cum a Regibus essent Ecclesiis obita ac concessa, hæcæ apposta vel subaudita conditione, ne eorum servitium militare minueretur.

Castris præterea intererant Prælati, ut pro Rege ac patria militantes suis exhortationibus ad rem præclare gerendam accenderent, iisque benedictionis gratiam impertirentur, ac denique pro faustis rerum successibus Deum exorarent: vel certe ex his seligebantur aliquot, quibus muneris implerent, presertim, cum ex Synodo ann. 742. sub Carlomanno, prohiberentur Episcopi in Hostem et exercitum pergere, nisi illi tantummodo, qui propter divinam ministerium, Missarum scilicet solennia adimplenda, et Sanctorum patrocinia portarent, ad hoc electi erant. Quo spectant, que fautores Henrici V. Imp. apud vierhohum Reichersperg. cap. 24. dicebant contra Pontificios: *Non est æquum, Sacerdotem Domini relicto verbo Dei ministrare mensis, aut litium secularium fieri cognitorum: quanto minus æquum est, ejusmodi relicto verbo Dei ducere militiam, castris interesse regalibus, adgerem comportare subvertendis urbibus, struere, per que homicidia frequenter fiunt, que si pro parte Regum imperantium interdum juste gerantur, Sacerdotem Dei talibus vel interesse fas non est, ne sancti violent ir oblitus, nisi forte pro defensione patriæ ab alienigena, ad vires cohortandos ejus presentiam ad tempus necessitas expostulet, aut pro divinis rebus in castris regalibus agendis et consiliis salutariis ministranda, Sacerdotem Domini in commentum pergere necesse sit.* Rogerus Hoveden. pag. 485: *Eadnothus quoque Lincolnensis Episcopus, et Wlatus Abbas, qui ad exorandum Dominum pro milite bellum agens convi-*

terant, interfecti sunt in prælio contra Danos. Auctor Gestorum Guillelmi Nobi Regis Anglor. pag. 201. narrans, ut prælio Senlaciensi, in quo Heraudus fusus est, Odo Bajocensis et Goisfredus Constantinus Episcopi interfuerint, cum multis Clero et Monachis nonnullis, id collegimus. In quibus, precibus pugnare disponitur. Et Ordericus Vitalis lib. 3. de lisdem pag. 501. Quorum officium erat pugnare precibus et consiliis. Eodem ræse verborum contextu idem expressit Willhelmus Britto ib. 8. Philipp. pag. 193. ubi de prælio ad Murellum:

Inter Murellum cum Simone constiterant se pugnare primi nullæ, pluræque secundi Ordinis, et Cleri quædamque inter minores Anna, quibus tractare negat lex Ecclesiæ, qui sacra doctrinæ cæteris verba placent, Consilium præstant illis, qui belligerant, Et bello superant initio spiritibus. Exemplo Moysis, etc.

Rigorus, ut Garinus Silvanectensis electus prælio Bovinensi interfuit, commemorans. Erat ibi, inquit, electus, non quidem ut pugnaret, sed armatus, et exhortabatur et animabat ad honorem Dei, et Regni. Regis, et ad defensionem salutis propriæ. Nangius in S. Ludovico pag. 378. de prælio ad Beneventum: Guido de Bellojoco Autisiodorensis Episcopus, quo nullus in agmine manu promptior, prælationis dignitate depositus, cum aliis pugnare liceret, et qui prius a summo Pontifice absolventi potestatem acceperat, gratia benedictionis impetrata, omnes ab omnium criminum suorum contaminatione absolvit, talentem eis iungentes penitentiam, ut in hostes totus cum potentiæ exercitus geminarent. His consilia habet Monachus Vallis Sarnei cap. 57. ubi de Episc. Cadurcensi, qui in prælio contra Albigenes, nostris hortabatur, ut virtutem re habere, promittens firmissima, quod si tam glorioso certamine pro fide occumberent Christiana, ralemptionem adepti peritorum, omni statim gloria et honore coronati, mercedem recipere sui certaminis et laboris. Adde cap. 62. et 72. Rodericus Toletanus lib. 8. de Rebus Hispan. cap. 8. Toletanus autem et ceteri Pontifices per singulorum civitatum, et singulorum Principum mansiones verbum exhortationis et indulgentiæ devotissime proponebant. [Vide Synesium Epist. 121.]

Feuda aliquando monasteriis data reperimus ea conditione ut monachum presbyterum præberent, qui divinum officium in castris perageret. Reg. feud. Aquit. sign. JJ. rub. in Cam. Comput. Paris. fol. 21. r. Abbas monasterii de Blavimonte pro se et toto conventu ejusdem monasterii juratus recognovit, quod tenet, et sui antecessores tenuerunt ab antiquo in feodum immediate a domino rege Angliæ et duce Aquitanie, castrum de Blavimonte cum iustitia alta et bassa et omnibus suis pertinentiis; et ipse abbas et conventus debent pro eo tradere dicto domino regi vel suo successore in Vasconia, si requirantur, usum commonachorum eorum presbyterum, cum una equitatura et garrione suo, qui eam et stet cum eis ad eorum expensas, et celebret eis missas, et dicat horas, quamdiu eis placuerit.

Verum etsi eo animo in castra rediisse conferret Prælati, ut in ea de iudicis vassallis suis, pietatis officio vacare debuissent: interdum tamen, ut erant animi magnitudine præditi, quique ex ingenito ardore toti Martem spirare, vel certe, ut dum milites in ipsorum veli prociectu adhortarentur, ab hostium

munirentur jaculis et gladiis, loricas inducebant. Sic Episc. Podiensem vestitum lorice, et dextera manu Salvatoris lanceam tenentem, et Cruce signatus adhortantem in bello sacro, describit Robertus Mon. lib. 7. Hist. Hieros. Sic apud Albericum in Chron. MS. ann. 4214 ubi de Prælio Bovinensi. Frater Guarinus Silvanectensis Electus, non quidem pugnabat, sed eos animabat. Sic Guidonem de Melloto Episc. Autisiodorensis Legati Apostolice fungentem officio, in prælio Beneventano Gallos ad rem bene gerendam excitantem, loricaum representat auctor Historiæ Episc. Autisiodor. cap. 63. Cumque starent acies ante inde prælati conprodi, ipse erat armis intus divinis prædictus, et exterius indutus militaribus, stans super Regis exercitum, salutatis exhortationis sermone præmissis, pro ipis animata, Apostolice fectus auctoritate, omnes ab omnibus peccatis absolvit. Et max. In quo congressu modestæ pontificalis non immemor, nunc acies erumpendo, nunc equos hostium gladio prosterendo, nunc clamando et animando, gestu et lingue redimbat officio, quod in periculis hostium attentare propter irregularitatis periculum forsitan exprobat. Gladium igitur vibrabat totus loricaus Autisiodorensis in hostium equos, non in ipsos hostes modestæ, inquit Scripser. Pontificalis non immemor, cum scilicet contra hostes præhari Sacerdotibus interdictum sit.

Pari sane, fortean licet generis alterius, excusatione se legit Philippus Droecensis Episc. Bellovacensis, qui dum Canonum obitus videretur, etiam hostes prosternebat a Pontificali officio haud alienum putavit. Guillelm. Brito lib. 11. Philipp. pag. 237.

Si plerique alios glava sternebat castrum, Militibus super hoc simul palmæque resignos, Accusantur operari ne fura Sacrosancti, Gessisse dicitur, cui nunquam talibus inter. f. Esse licet, ne eade manus oculo que serpharet, Dum non excedat positos defensionis fines.

At Episcopo ab hostibus capto, cum summus Pontifex de eo liberando cum Joanne Angliæ Rege ageret, præcepit idem Rex, ait Matth. Paris, ob reverentiam Papæ, ut lorica Episcopi exuta, ipsi Papæ præsentaretur, et diceretur: Vide an tunica ista tua sit, an non? Cui Papa: Non fuit meus est, vel Ecclesiæ: ad Regis autem voluntatem redimetur, quia potius Martis, quam Christi Miles iudicatur. Et Cælestinus ipse Pontifex Epistola ad eundem Episcopum, dum adhuc captivus teneretur: Præsentem namque pacificum eximus Militem bellicosum induti, clipeum pro infusa, gladium pro solida, lorica pro alta, galeam pro mitra, lanceam pro baculo pastoralis, ordinem rerum et seriem pervertens, temerarius bajulasti.

Ita proprus constat damnatos semper ab Ecclesia Prælatos ad Sacerdotes, qui prælis interfuerunt, licet bellicæ virtutis nomine interdum a Scripторibus laudentur. Sed et Monachus Sangallensis lib. 1. de Carolo Magno cap. 34. ait, id Clerici etiam militarent. Quidam, inquit, Diacenus iuxta consuetudinem Gualpinorum contra naturam pugnare solitus, etc. Admodum porro simile vero videtur in prælio, exemplo Christiani Moguntini Archiepiscopi, de quo ita Albertus Sta-

densis ann. 1172: Christianus Moguntinus Archiepiscopus Imperialis aula Cancellarius et Sedis Apostolicæ Legatus, cum Brabantibus per Lombardiam et Tuscaniam omnia depopulans, Bononienses induxit, et in equo residens, indupis thorace, et de super tunica hyacinthina, habens in capite galeam deauratam, et in manibus clavam trinodem, ipse in eodem prælio dicitur stravisse novem homines propria manu.

Fuit tamen cum contra Paganos arina exercere fas esset, nec Canonum sacralis contrarium censere Prælati ac Sacerdotes. Hinc passim bellis sacris, ipsisque interfuisse prælis, et in his interdum cæcos legere est apud Abbonem lib. 1 et 2. de Bell. Paris. in Historia sacrarum expeditionum, apud Hoveden pag. 635. Joanniviam nostrum pag. 50. 78.] Rodericum Toletan. 1. 8. cap. 3. 9. 10. Innocent. III. 1. 15. Epist. 180. in Episc. Blanche Regine Franc. que habetur tom. 6. Hist. Franc. pag. 47. etc. Mitto porro, Episcopos, qui posthabitis Ecclesiæ regibus arma induere, prælisque interfuerunt, ut Adolphus ille Markensis Leodiensis Episcopus apud Joannem Hoeseum cap. 12.

Eidem denique servitio militari Episcopos Agglincanos, post furtum Heraldum, expulsi tamen majorem Britanniam, subdidit etiam Guillelmus Natus, Matth. Paris ann. 1070. Episcopatus quoque et Abbatis omnesque Baronias tenebant, et saltem ab omni servitute status militari, et rotulans singulorum Episcopatus, et Abbatis pro voluntate sua, quot Milites sibi et successoribus suis, hostilitatis tempore, voluit exhiberi, et rotulos hujus Ecclesiasticæ servitute ponens in thesauris, multos viros Ecclesiasticos huc constitutioni passim reluctantes, a regno fugavit.

Id tamen haud omnino in Anglia insolens ante Guillelmi ævum videtur fuisse siquidem statuta Edgari Regis Angliæ, tribus tantummodo causis, secularibus obtemperare præceptis Abbates, secularibus obtemperare, potius, arbitrio constructione. At hæc forte, subsidia militaria, non ipse servitio spectant, a quibus sub ann. 1207. Angliæ Clerici sese exuere corati sunt. Nam cum a Rege peteretur, ut omnes Clerici tenentes Baronias, vel laicum feudum, personaliter armati procederent contra regios adversarios, vel tantum servitium in expeditione Regis invenirent, quantum pertineret ad tantam terram, vel tene mentum: ab his responsum est, quod non deberent pugnare cum gladio materialibus, sed spiritualibus, scilicet cum lacrymis, et orationibus humilibus et devotis, et quod propter beneficia sua tenerent pacem mantere, non bellum, et quod Baronie eorum ab elemosinis puris stabilite erant, unde servitium militare non deberent, apud Matth. Paris pag. 67. Vide Gul. Prynneum in Libertat. Angl. tom. 2. pag. 381. 1008. 1009. Atque hæc de Episcoporum expeditionibus, seu obligatione eundi in Hostem, dicta sufficiant, que forte licet, prolixiora, haud injucunda fortean lectoribus erunt, cum haud passim obvia ac trita sint.

Hostis sumitur interdum pro ea præstatione, quam tenentes ac vassalli domino exsolvent in belli sumptus. Velus Consuetudo Normanniæ MS. 1. part. sect. 3. cap. 7. Qui aucune fois est dit une aide de deniers, que le Prince de Normandie fet commander, a fere et a lever par toute Normandie, selon la

facilité et le poer de checune persone. Et fut l'en tele aide pour aucune raison fare, que il convient fare par le besoing et pour la nécessité del Prince et des Barons, etc. Eiusmodi porro prestatio debebat sepe pro ipsa hostia exemptione. Vetus Inquesta apud Lovetum tom 9. Hist. Bellovac. pag. 384: Dicit quod Rex habet Communitatem ad ducendam eam in characaliam, vel extra exercitum: et si non vult, accipit inde denarios: et audivit, quod aliquando inde Rex accipit mille impingentis libras, et aliquando minus (Vile Harbannum).

9) Hæc prestatio, Auxilium seu Aide d'host appellabatur, ut apertius docet eadem consuetudo Latine scripta cap. 25. part. 1. ex Cod. reg. 4651: Exercitus autem quandoque dicitur Auxilium illud pecuniale, quod concedit princeps Normannie, factio exercitus per quadraginta dies servitio, baronibus et militibus (ab eis) qui tenent de eis feodum locale, vel de tenentibus suis in feodo fidei.

1) AD HOSTEM SOLVERE, in Codice MS. Irminonis Abb. Sangerni, fol. 15. recto. Solut ad Hostem de argento sol. 11. ad alium annu sol. 1. Ibidem fol. 11. v. Manos ingenuiles qui solvunt omni anno ad Hostem carra vi. Passim occurrit ibi.

HOSTIS TEMPORALIS, Capitulare 2. ann. 813. cap. 9. Habentur foricas, vel galeas, et temporalium Hostem, id est, statio tempore, i. tempore definito, estate solent, in exercitum pergant, in eoque permanent.

o HOSTIS MUNDANA, Expeditio militaris quæbet, quod seculares principes spectet, sic Acta. Chirritul. Celsiman. ch. 182. Si de illa substantia, quam monachi in illam mansionem aut in curtem miserint, aliquid, extra Hostem mundanam, per nullum (illum) hominem peraderint, quod ego eis faciam essemdam.

HOSTIATUM, Idem quod Hostis, seu necessitas eundi in exercitum. Charta Berengarii Regis Italie ann. 904. apud Ughellum in Episcop. Bergomensib.: Nulla denique magna varaque publicæ auctoritatis persona Hostiatum facere compellat. Statuta MS. Caroli I. Regis Sicil. cap. 104. La exception de Hostice, laquelle nos avons souent en nos ugemens oi, nos la volons déterminer. Donques nos establisons premierement, que se aucuns soit ammonestés dou Roi, qu'il voise en l'ost, etc.

EQUITATIO, Similiter. Charta Ludovici VII. ann. 1275. Præter jacere nostrum, exercitum et Equitationem. Alia ann. 1182. apud Hemerum in Aug. Viromand. Homines Viromand. debent omni tales exercitus et Equitationes, quales homines alii Viromand. qui sunt in advocatus meis. Alia ann. 1093. tom. 11. Spithegu Aberiani. Equitationem aut servitium exercitus, etc.

EQUITARIA, Eadem notione, in Sive Saxon lib. 2. art. 11. et in Tabul. Monasterii S. Dionysii Novigenti f. 23. in Charta ann. 1223. apud Hemerum in Augusta Viromand. pag. 213.

EQUITATUS Tabularium Cluniacense Charta 35. Homines Monachorum debent Equitationem et exercitum. CAVALCATA, Statutum S. Ludovici anni 1255. cap. 20. de Ballivis. Cavalcata extorquenda pecunie causa non mandent, ad ea causa tantummodo necessaria Catalogensium Militum, qui venerunt contra Comitum Fuzi ann. 1271. tom. 3. Histor. Franc. pag. 332. Hugo de Aragonie Baro dicit, quod ipse debet Dn. Regi homagium et sacramentum fidelitatis:

ost seu Cavalcata ex debito non debet, etc. Statuta Monspellensia Petri Regis Aragon. ann. 1201: Host et Cavalcata habet Dn. Montispessulani. Statuta Massiliensia ann. 1257: Cavalcata fient D. Comit, et D. Comitissæ, ac eorum successoribus per 40. dies. Vide Castellum in Hist. Tolosana pag. 36. Chronol. Episc. Lodovens. pag. 282. Occurrit crebro in Chartis.

CABALLIGATIO, Charta foundationis S. Severi in Vasconia apud Marcam. l. f. Hist. Beneharn. cap. 8. n. 1. et cap. 11. n. 5: Nec in hostem, nec in Caballigationem esse ductores.

CHEVAUCHEIA, Charta ann. 1227. ex Tabular. Campan. Thuano f. 182: Quod homines de Congi debent ire cum eo ad exercitum et Chevauchieis. Ibid. fol. 328: Exemptio a custodia urbis, turris, et gabiole, et ab omni tolla, et demanda, Chevauchieia, et exercitu. Diploma Edwardi I. Reg. Angliæ pro Prioratu de Ponte Fernoy in Hibernia, tom. 2. Monast. Angl. pag. 1045: Absque omni servitio et exercitum, et absque... casus subjuratione, hominem vel equos suos, vel mittere in exercitum, vel in Chevauche, id est, chevaucheri. Vetus Consuet. Britannie art. 132. Il n'appartient pas à la femme aller en ost, ne en Chevauchie, ou il y a fait d'armes. Occurrit passim.

HOSTIUM, Hostis, exercitus, bellum, expeditio. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 68: Si Rex in Hostico, vel in ipso sit comitatu. Perperam hostio scriptum pro Hostico, in cap. 80. Chronicon Andree pag. 110. Constat, quia in Hostico multa Regia parata sunt. (Illi) dixerunt: Et cæte campagne. Andreas Marcianensis in Chr. ann. 1086: Eminabant in hoc Dei Hostico Dux Lotharingie Godefridus, et fratres ejus. Laurentius Leodiensis in Hist. Episcop. Viromensium: Quomodo ipse villam et Ecclesiam ab Hostico Episcopali contigit concremari. Infra: Rainerius Tristibus auditis mox contrahit Hosticum, etc. Hostici exceptionem opponere, in iudiciis, cum quis excusationem pro defectu allegat, in Constitut. Sicul. lib. 2. tit. 20.

HOSTEM BANNIRE, adnuntiare, denuntiare. Vide Bannire, in Bannum I.

HOSTILITER, Capitulare 2. ann. 813. cap. 10: Et unusquisque Hostiliter sit paratus, et omnia utensilia sufficienter habeat. Capitul. Pipini Regis Italie cap. 37: Hoc anno veniant hostiliter in solatio, etc. Hincomarus Laudunensis: Et nunc in proximo, dum Hostiliter omnes banniti fuissent in Regis servitium. Annales Francor. Bertin. ann. 867. Populus autem a hostem denuntiatu interim paratus comi residat, usque quo si recesserit fuerit, et Rex demandaverit, 8. Kal. Sept. Carnutum Hostiliter veniat. Infra: Et reliquum populum regni sui paratum esse præcepit, petenus mox, ut ipse iussisset, præparati movere Hostiliter possint. Anastasius Bibl. in Hist. Eccles. pag. 119: Et exterius Hostiliter castra metatus est. Et pag. 146. Exierunt Hostiliter, et usque ad Longum murum venerunt. Ubi Theophanes habet coexistit: Galli dixerunt, En corps d'armée.

HOSTILITAS, Bellum tempus belli. Annales Franc. breves ex Monast. sancti Nazarii ann. 740. Sine Hostilitate ulla. Ubi Annales alii, hoc ann. et 781. 790. Sine Hoste fuit hic annus; ut ann. 750. sine Hoste Corneilium Vernense anno 355. can. 6. Nulla abbatissa... extra Monasterium licentiam habeat exire, nisi Hostilitate cogente. Statutum Synodale de Treuga Dei, post Concilium Islebo-

nense anno 1080: Ceterum in hac pace nullus, nisi Rex aut Comes, Anjus patriæ caballicaciones, aut Hostilitatem faciat; et quicumque in caballicacione aut Hostilitate Regis fuerit, etc. Adde Matth. Paris ann. 1070. Buzelinum in Gallo-Flandr. pag. 637. etc.

HOSTILITUM, sumitur pro præstatione ad bellorum expensas. Hostilis exactio, apud Ringmarum Remensem Opusculo 15. § 14. Charta Ludovici Pii et Caroli Calvi Imp. apud Hartuim in Chron. Centul. lib. 3. cap. 2. et 7: Aut paratas, aut fidumium, aut Hostilitium, aut alias quaslibet redditiones exigere aut exactare præsumat. [Cod. Irminonis Abb. Sangerni, fol. 58: Habet Adalbertus in Begone mansum, solvi de Hostilitio denarij. vi.]

1) HOSTILIARCIUM, Eadem notione. Idem Codex Irminonis MS. fol. 82: Amalbertus colonus... tenet mansum unum, ingenium... excepto Hostiliarcio solvi et similiter et parvarum. [90] Guerdardo Boum prestatio in rem bellicam exsoluta.]

HOSTILITUM SOLVERE, quod appellabant Malsede, cum boves, aut minora pecora villicis mactabant, alimento dominis futura, si placuisset uti; sin minus, pretium pro bubus offerebant. Ita Browerus lib. 8. Annal. Trevir. pag. 472. 1. Edit. ex veteri Glossario Prümiegsi. Polyptychus Fioriacensis: Habet in illa villa factus, id est, mansus 80. solvi unusquisque de Hostiese, id est, pro bove sol. 2. et porcos 2. aut sol. 3. etc. Infra: Debet unusquisque pullos 3. cum ovis 15. de vino sext. 12. corbadas 2. unamquamque cum sex bobibus, et tertiam corbadam cum 2. pro Hostilitio den. 19. pro carropera den. 3. Polyptychus S. Remigii Remensis: Teutiagus ingenius solvi in Hosticia den. 8. pro bove agens den. 1. de ligno carros 3. Anbi: Berianus solvi in corbo de spelta moltos 12. in Hosticia den. 8. Occurrit ibi pluries. Charta Caroli Simplicis ann. 26. ex Tabular. S. Cornelli Compend.: Dedimus nonam de Hostilitio, et decimam de teloneo mercatus nostri.

HOSTIENSIS, Eadem, ut videtur, notione. Vita Aldrici Episcopi Cenoman. pag. 31: Et de omnibus redditionibus, que ab hominibus memorate matris Ecclesie recipiuntur, excepto Hostiense, id est, de bubus, et coniecto ad carros constitentibus. Et pag. 141: De positione vini moltos 271. de Hostiense, argenti soltos 149. Vide Acta Episcoporum Cenoman. pag. 166.

HOSTENDITIUM, HOSTENDUCIE, Germ. Hostendensit, Servitium bellicum, quod vassallus domino prestare teneatur; vel potius ea prestatio, que a vassallis domino fit pro hostis, seu belli sumptibus. Baratus et lib. 4. Feudor. tit. 48. Constituit Conradus in Hostenducis potendis, ut liceat dominis Hostenducis petere, nulla præscriptione obstant. Hostenducis dicuntur adiutorium, quod faciunt vassalli, dominis Roman cum Reges in hostem pergentibus, quando cum eis non vadunt: verbi gratia in Longobardia 12. den. de modio (terræ) in Theutonia tertiam partem fructuum facta computatione fructuum solvunt modo ejus anni, quo hostem faciunt. Vide Herbasannum. [90] Lib. 2. Feud. tit. 40. § 3. tit. 55. § 1. Hattaus. Glossar. German. voce Hersteur col. 888. et supra Adoha.]

HOSTMANNUS, Vir militaris, qui hostem, seu servitium militare debet domino. Vide Foros Morlanensibus sub finem apud Marcam lib. 5. Histor. Beneharn. cap. 1.

HOSTISIA, HOSTISIARE. Vide in *Hospes*.

° **HOSTISPICES, Aruspices.** in vet. Glossar. ex Cod. reg. 7611. quod *hostis* inspiciant.

† **HOSTITIUM.** Hospitium, domus. Charta an. 1273 apud Lohneburg tom. 3. Hist. Paris. pag. 25: *In qua terra S. Mederici sunt quinque Hostitia cum eorum pertinentiis.* [° Polypt. Irminj. Br. 24. sect. 159: *Hostitia 4. que solvant denarios 4. unumquodque.*]

† **HOSTITOR, janitor, portitor.** Gloss. Isid. est *Hostitor*, pro ostiarius.

† **HOSTIUM.** pro Ostium, sepius occurrit; a porta nihilominus aliquid differre inuunt Instrumenta. Chartularium S. Vandregesilii tom. 1. pag. 810: *Dedit et concessi... totam partem illam domus mee sicut se preporiat in longitudine et latitudine que est a claustra usque ad vicarium cum Hostia Charta apud Madox Formul. Anglie. pag. 159: Concessit prefato Waltero, licentiam et legitimam potestatem omnes domos in dicto mesuagio iam edificatas prostermandi, a summo usque deorsum, ac totum mesuagium, petram squararem, et lapides murorum dicti mesuagii, cum portis, Hostiis, et fenestris, etc.* [° Vide supra *Hostiaria* 2.]

° **HOSTOARIUS.** Avis venatoria, astur, Gall. *Autour*, alias *Hostouer*. Pactum inter comit. Montisf. et episc. Agen. ann. 1217. in Reg. 39. Chartoph. reg. ch. 18: *Dabit in mutatione comitis seu episcopi acceptamentum in recognitione dompii, unum Hostoarium.* Lit. remiss. ann. 1412. in Reg. 165. ch. 383: *Symon de Boulainvillier escutier estoit appouye a une haye, tenant son Hostouer sur son poing.* [° Ite *Hostouer* vola jus de son poing.] Unde *Hosticier* qui etiam modi aves curat, in aliis Lit. ann. 1387. et Reg. 152. ch. 278: *Comme ledit Jehan eust veu Symon de la Mote Hosticier d'icellui conseil, etc.* Vide supra *Astur* et *Hostorius*.

† **HOSTOLENSES.** Charta Caroli Simplifici, apud Castellum in Hist. Occidentica pag. 773: *Si vero infra istas vel alias villas ejusdem Ecclesie homines Hostolenses vel Hispani fuerint, quicquid jus fieri inde exigere debet, totum ad opus sancte matris Ecclesie Narbonensis jure perpetuo concedimus obtinendum.* Ita in alia ejusdem Regie pag. 777. At in Charta Odonis Regis, descripta pag. 749. *Hostallenses* scribitur. Ubi *Hostolenses*, et *Hostellenses*, videntur dicti hospites, seu advenae ac peregrini.

† **HOSTORIUM.** Lignum quo modius aequatur, Prisciano. Joannes de Janua: *Hostorium, lignum cum quo modius vel sextarius aequatur, illud videlicet lignum quod ducitur super mensuram, ut si quid ibi superfluum est remouetur, et si quid deest suppletur.* Acta Coronationis Maximiliani in Regem Romanorum: *Intra euenam cum equo suo iurgus ad pectus equi, habens unum modium et Hostorium, sive baculum argenteum in manu sua ad mensurandam avenam.* Gloss. Lat. Gall. Sangerm.: *Hostorium, Ratore à rere blé que l'en mesure.*

† **HOSTORIUS.** Avis venatoria, Astur, Gall. *Autour*. Computus ann. 1202. apud D. Brussel de Usu feud. tom. 2. pag. 303: *Renaudus falconarius, pro duobus Hostoriis et uno falcone, et pro custode a prima die Martii usque ad festum S. Johannis de vii. diebus, v. diebus minus, ix. l. et xi. s. et viii. d. Hostior, in eodem Computo pag. 361: Symon*

Lambachinus et Joannes, et vi. Hostiors et vii. falcones. Vide *Hosticus*.

† **HOSTREANTIA.** Præstationis species, que dominis feudali debetur; eadem videtur que pro facultate seu consensu, quem dominus præstat vassallo, pro alienando feudo, exsoluitur: forte a Gall. *Oestrier*. Charta Oliverii Abbatis S. Johannis Angeriaci ann. 1238: *Omnes vendæ, et Hostreantie ac honores, devotitiones et investitiones, et jus arundem Abbatis et Monasterii predictorum in solidum sunt et erunt.* Vide in *Laudare* 5.

† **HOSTRIGLIUM.** f. pro *Austricinium*, Concilium versus Austrum; si tamen legendum non est *Claustricinium*. Epistola Petri Canonici Noviom. ad Eustachium Abb. S. Eligii ann. circiter 1110. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 698: *Sequenti igitur feria Sanctimonialis civitatis videntes per sanctum Hostricinium pluviam non cessare, similiter assignatas habere, iterum per præcones et tubicinas indicio jejunio, plebs adscita, suam iteratè sunt processionem.*

° Nomen corruptum ejusdem sancti presbyteri Lemovicensis, qui *Austricinium* appellatur.

† **HOSTRICUS.** Idem quod supra *Hostorius*. Charta ann. 1125. apud Kennett. Antiq. Ambrosden. pag. 569: *In capite per serjaniam mutandi unum Hostricum domini Regis, vel illum Hostricum portantem ad curiam domini Regis.*

† **HOSTULARIUS.** Latus, apud Joannem de Beke in Egilbodo Episcopo Traject. 18. Locum vide in *Superaltare*.

† **HOTCHPOTE.** Vox fori Anglici, significans rerum hereditarium et bonorum collationem inter fratres, quorum alii vivente parente per donationem propter nuptias partem jam adepti sunt, qui si ad paternam successionem accedere volunt, tenentur res donatas in commune conferre, ut inde cum aliis fratribus, quibus nihilum in partem cecit, legitimam jure ipsis debitam auferre possint: *Notris Rapport de mariage*. Est autem *hotchpote* vox mere Gallica, que escariam ollam motatam, ejusdemque concussam significat, aut certe ejusmodi condimentum, quod in olla ex pluribus carnibus et escis invicem mistis et confusis conficitur. Vide *Littionem*. Est *Faderfium*. [° Placit. ann. 2. Edward. 1. in Placit. Abbreviat. pag. 274: *Fulco frater ejusdem Henrici, qui habuit custodiam dicti Henrici ex dono Regine concepit quod omnia tenementa que tenet de hereditate fratris sui una cum dote Alicie uxoris ejus ponantur in Hotchpot et quod Fulco habeat 2. partes et Alicia tertiam, etc.*]

° **HOTELLUS.** Mensuræ frumentariæ species, Gall. *Hotiel* vel *Hotel* Charta pro monast. S. Nicolai prope Tornacum ann. 1374. in Reg. 105. Chartoph. reg. ch. 523: *Legaverunt sex raserias et tres Hotellos avenæ.* Lit. remiss. ann. 1383. in Reg. 123. ch. 221: *Comme... Pierrart de la Croix eust demandé à l'exposant l'argent pour le cuisson de sept Hostiaux de pain, montans environ trois set. Tournois, etc.* Charta ann. 1408. in Reg. 163. ch. 143: *Pour six cent de terre ou environ... doit par an quatre Hostiaux et le comble d'un Hotiel d'avoine.* Vide supra *Hotæ*; unde fortassis *Hotellus*, quantum sporta dossuaria ferri potest. Vide *Hotus*.

† **HOTOIER.** Vide *Hostorius*.

† **HOTOLBENDER.** Andreas Suenonis lib.

4. Legum Scanie cap. 8: *Si qui vero ad emptiois vel alterius acquisitionis de conventeris allagationem, ne bonis careant, que aliorum villis sic ostensum est adjacentes his, qui tali remedia possessionis commodum sunt adepti, sacramentum defensionis per seipos singulos primo permittuntur inchoare, deinde semel tantum per undecim, quos Hotobender lingua materna nominant, adimplere.*

† **HOTUS.** Mensura frumentaria, forte pro *Hodus*. Charta Roberti Frisii Comit. Flandriæ ann. 1065. apud Miræum tom. 2. Diplom. Belgic. pag. 1137: *Ad hospites recipiendos centum et sexaginta Hosos avenæ, et novem libras.* Vide *Havotus*.

° **HOVA.** *Hovastat*. Vide *Huba*.

° **HOVALES.** Qui tenent curiam, idem qui nostris *Scabini* dicuntur. Diar. Frat. Minor. in Wisby Gotlandiæ apud Ludewig. tom. 9. Reliq. MSS. pag. 196: *Ad ann. 1416. Obsederent famosissimum castrum Mariaborgh et alia castra, pro proditiopem Hovatum et curiam eo tempore obtinuerunt, etc.* Vide *Hovetmanni* et in *Huba*.

† **HOVAWARTE.** [Custos curtis.] Vide in *Canis*.

° **HOUBA.** Vide *Huba*.

† **HOUCELLOS.** Oveca, Gall. *Bottine*. Arrestum Parlamenti ann. 1377. ex Tabul. Sangerm.: *Quod secundum antiquos usus et observantias ipsius Monasterii consueverunt... percipere et habere per manus mariarum dicti Monasterii... frocos et cucullas de brostia, botas, ocreas seu Hucellos.* Vide *Ora*.

° **HOUCIA.** Vide *Hovina* et *Ora*.

† **HOVELUTE.** *Hovines* proprii. Liber reddituum Episcopalis apud Schiller. in Gloss. Teuton.: *Item homines jure proprietatis eidem curie allinentes, qui vulgariter dicuntur Hovelute, tenentur ad annum contributionem duabus vicibus in anno, videlicet in Februario et Augusto.* A Teuton. *Hof, hove*, proprie *Procurium*, item et *Curtis*, curia, prædium.

† **HOVERISS.** *Curtis ruptura.* Vide *Obero*.

° **HOVER JUNGAREN.** Gloss. Cmsar. Heisterbac. in Reg. Prum. tom. 1. Hist. Trevir. Joan. Nic. ab Hontheim pag. 878. col. 1: *Sciendum est quod quicumque femine ecclesie nostræ proprios seruos dixerint et ex illis filios generaverint; quod illi filii quatuor diebus vite suæ servi permanebunt nostri, qui vulgo vocantur Hoyer-jungaren.* Vide in *Huba*.

° **HOVESTAT.** in hisdem Gloss. ibid. pag. 871. col. 1: *Aræam appellamus Hovestat.* Vide *Hovastat* in *Huba*.

° **HOVELUBE.** Idem quod *Hovelute*, ibid. pag. 884. col. 1: *Homines illic allinentes, qui appellantur Hovel-lude, alibi commemorantes, solum de captivis suis annuatim, vel circiter hoc, que infeodata est.*

† **HOETMANNI.** Sic Judices Groningani appellantur, quos circa ann. 1490. colligendo tributo per agros præfuisse, quemadmodum per urbem Consules, docet Ubbo Emmius in Groninga pag. 78. 82. 173. ubi et *Camera Hovetmannorum* meminit.

° **HOVIA.** *Hovina*. Vide *Huba*.

° **HOULA.** Ludi genus, quo globulus ligneus clava propellitur. Lit. remiss. ann. 1152. in Reg. 81. Chartoph. reg. ch. 599: *Cum habitatores Fontane-burgi... in media campis... congregati ad quemdam ludum, vulgariter nuncupatum o Houle, fuissent, etc.* Sed legendum forte unica voce *nuncupatum cloule*. Vide *sa-*

pra *Chaulia*. *Houle* vero et *Hedle* partem cultri vel securis *aversam*, quam vulgo *Dos* appellamus, significare videtur. In aliis Lit. ann. 1406. ex Reg. 173. ch. 401 : *icellus Colot tira un coustel à charretton qu'il portoit, et en frappa icelle femme du Houle en le temple*. Lit. remiss. ann. 1885. in Reg. 148. ch. 34 : *icellus chevalier donna audit Pierre un cop ou deux du Houle d'une hache ou congnid, et si lui donna un autre cop du taillant*.

† **HOUARI**. Vide in *Hobla*.

† **HOULEMIERE**. (Familiaris, domesticus famulus.) Vide *Aggains*.

† **HOUPEA**. Paniculus vestis ornamentum. Gall. *Houpps*. Comput. MS. fabr. S. Petri Insul. ann. 1506. *Item cuiusdam mulieri pro refectiois 48 Houpearum servientium indumentis puerorum, pro qualibet 2. sol. et pro aliis iuibus fringis servis similibus*, 100. sol. Lit. remiss. ann. 1469. in Reg. 186. Chartoph. reg. ch. 163 : *Leguel se print à la Hoppe de la robe d'icelle Remonta, etc. Neque aliud esse videtur Hurcoite in aliis Lit. ann. 1418. ex Reg. 171. ch. 251 : Leguel Hosquet prist scilicet Johannis par la Hurcoite de son aubergin et de sa Houpellande*.

† **HOUPEPAY** vero, Fortium subdolum plebeo sermone significare videtur. In Lit. remiss. ann. 1403. ex Reg. 138. ch. 25 : *Alard Remons clochemant de l'église de S. Quentin en Vermandois et Gerart Casse aursi clochemant de la dite église, se complaignoient l'un à l'autre de ce que il leur sembloit que le seigneur de la dite église, avoit mal paie leur salaire ou deserte de deux sols ou entron ; . . . icellus Alard dit . . . quand le Canus clochemant vivot, et on lui faisoit ainsi, il s'en savoit bien reconpenser ; . . . il faisoit le Houpepay, et des cirges que il avoit, il en avoit chacun un poche ou deux au Jersey. e. nisi se pavit d'eulz*.

† **HOUPELLANDA**. Vide in *Hopelanda*.

† **HOURDAGIUM**. a vulgari *Hourdage* Tabulatum, quod ex Hurdicis seu cretibus ligneis compingatur, sic dictum. Gall. *Echafaut*. Comput. MS. fabr. S. Petri Insul. ann. 1519. *Carpentarii, pro Hourdagis factis in circuitu Crucifixi*, vj. lb. Vide infra *Hourdum*.

† **HOURDARE**. Cratibus seu alio quovis serpimento munire. Gall. *Hordr*. Lit. remiss. ann. 1328. in Reg. 86. Chartoph. reg. ch. 181. *Cui Aymerico miles prenomminatus se respondit : Expet'a, ego te alibi reperiam, ubi tu non eris ita fortis seu Hourdatus ; cum dictus Aymericus foret quondam duno tunc temporis circumdatus et inclusus, propter quod ipsum nequibat attingere aut ad eum accedere quoquo modo*. Villehard. parafr. 192. *Li Grius si recommencierent la ville à Reherder . . . Ne onques nulle ville ne fu si bien Hourde*. Vide Patrum MSS.

Qui de long garde, de pris get.
Et qui bien se Hourde et elot,
Si peut dormir seurement.

† **Hinc Se Hourder de compaignon**, Aliorum comitatu et subsidio se munire. It. remiss. ann. 1413. in Reg. 167. ch. 134 : *icellui Simon se Hourda de compaignons garnis de plançons et autres bastons et lui d'un arc*. Unde *Hourde*, instructus, onustus. Gall. *Garni chargé*, in aliis ann. 1415. ex Reg. 169. ch. 60 : *Gens d'armes tres bien garnis et Hourde de pillage*. Vide infra *Hurdare*.

† **HOURDUM**, Tabulatum. Gall. *Echafaut*, alias *Hourt*. Comput. MS. fabr. S. Petri Insul. ann. 1367. *Item datum pro sex frachinellis pro Hourdo ligando, vij. solidos . . . Item pro cordis pro le Hour-*

dich ligando, etc. Alius S. Vulfr. Abbat. ann. 1455. fol. 9. r. : *A capellania hujus ecclesie pro parte sua Hourdi ludi Passionis, et doni usoribus dicti ludi dati, iij. lib. xvj. sol.* Reg. S. Petri Duac. ad san. 1472. ubi de solemn. ingressu Duacum Caroli ducis Burg. fol. 110. r. : *Et y avoit tant en ladite rue Nostrre-Dame comme au marche, neuf Hours, ou avoit les neuf histoires, des neuf preulz par seignement sans parler*. Chartul. Corb. sign. Cesar fol. 108. v. : *A esté donné congid . . . pour faire Hourr sur rue, et pour danser et faire la feste Dieu et monsieur S. Vaast*. Occurrit præterea apud Math. de Couciaco in Carolo VII. pag. 670. ut et pro scamno seu sedili, ibid. pag. 686. et 689. Vide supra *Hourdagium*.

† **HOURIUM**, Districtus vel septum. Vide supra *Hourdare*. Libert. loci de Insula ann. 1305. in Reg. 74. Chartoph. reg. ch. 815 : *Nec pedagium seu barragium in Hourio castri et castellanie de Burdellia colvere compellantur*. Nisi legendum sit Honorio, per compendium scripto, pro Honorio. Vide supra *Honorium*.

† **HOUSSACLD**. Idem quod mox *Houssabote*. Monast. Anglie. tom. 8. pag. 633 : *Et si similiter concessionem quam idem Willielmus de Lancastre fecit eidem (Abbat. et Canonici de Cokersand) et eorum tenentibus ville de Geerstand, tam qui essent, quam qui fuerint, de Houssabot et Heybold cum omnibus aliis libertatibus eidem ville pertinentibus*.

† **HOUSEBOTE**, Lignum, quod ex indulgencia Legis conductori de conducto prædio succidere et asportare licet in ædium, septium, aratrique sui refectionem, etiam ignis submitrandi gratia. Chart. Feodi pag. 183. *Et habebat utem B. Housebote, haybote, carbote de arboris et bosci dicti manerii competenter, ac etiam firebote rationabile de ranis et scissione arborum, alijque projectione vel rimatione earundem, et alijque vasto seu destructione faciendi in eodem manerio, etc.* (Charta ann. 1262. apud Kennett. in Antiquit. Ambrosien. pag. 250. *Concessi etiam prædictæ Alicie heybotum et Houssabotum in dominicis bosci meis de Acle*. Alia ann. 1363. ibidem pag. 497 : *Dicunt etiam quod de antiqua consuetudine habent Houssabot et haybote in banco domini*.) Vide *Dugdalum* in Antiquitatib. Warwicensib. pag. 665. et *Rastallum* in hoc verbo; et supra in *Haga, Haybote*.

† **HOUSELLUS**, Tibiale, crurale, ca. lga. Gall. *Houssau*, *Huese*, apud Villehard. parafr. 118. *Marchiflor clauca les Housses vermoules. Une Huesses de chien sole*, in Ch. ann. 1286. ex Chartul. Namur. in Cam. Comput. Insul. fol. 42. v. Lit. remiss. ann. 1450. in Reg. 80. Chartoph. reg. ch. 438 : *Cum dictus exprensus emisset certam quantitatem Housellorum sine estiatorum, quorum aliqui erant perfecti et aliqui perficiendi*. Alia ann. 1358. in Reg. 87. ch. 62 : *Cum Gaufridus Gassini a patre suo instantè petiisset, ut quendam tibialia vel Housellos eidem habere faceret . . . pro unda in quadam equitatura seu exercitu, etc.* *Triquelouse*, eodem sensu, in aliis Lit. ann. 1450. ex Reg. 181. ch. 380 : *Deux Triquelouses de bianchet, que le suppliant avoit enrôlees autour de ses jambes*. Hinc *Housser*, ejusmodi caligas induere. Lit. remiss. ann. 1401. in Reg. 136. ch. 81 : *Il furent d'accord que ledit Anthoine se Housseroit et esperonneroit et seroit semblant d'aler dehors*. Alia ann. 1471. in Reg. 185. ch.

1500 : *Ainsi que le suppliant estoit en l'ouvroir d'un cordouennier pour soy Housser pour aller au gibier, etc.* Unde *Deshousser, Houssellox* exuere. Lit. remiss. ann. 1409. in Reg. 181. ch. 7 : *L'exposant se faust desvestu et Deshoussé, etc.* Alia ann. 1410. ibid. ch. 285 : *En laquelle hostellerie après que le suppliant se fut logié et qu'il eut esté Deshoussé, etc.* *Desousser* vero, pro *Spoliare, diripere*, inter Probat. ult. Hist. Trenorch. pag. 267.

Collé de Gréville Humbert,
Qui conduisit Cadery Barreit
Près du comte d'Armaignat,
Et Emery de Severat,
Qui ont le pays Desoussé,
Et mis de tout en pourrat.

Vide *Osa*.

† **HOUSERE**, Instruere, munire. Reg. Phil. Aug. sign. 34. bis in Chartoph. reg. part. 1. fol. 95. v. col. 2 : *Magister Mathæus et Alardus habebunt ij. lb. Paris. pro . . . faciendis les bars super quatre tornelles et proper illas legandas et Houssendas et poris leganda de tegula . . . Et facient palicium fossati xij. pedes altitudinis super terram et posteriann, et debent Housser extra, etc.* Nisi sit pro *legere, operire*, a veteri Gallico *Houssier*, eo intellecto. Vide mox in *Housia*.

† **HOUSIA, HOUCIA, Tunica talaris**, Gall. *Housse*, quam vocem vulgo tribuimus eorumque instratis, vel lectariarum cortinarum stragulis. Statuta Collegii Navarrai Paris. apud Joannem Launolum in Hist. ejusdem Collegii : *Nullus habitum deferat, nisi Inbalidum seu Housiam longam de bructa, etc.* Occurrit ibi pluries. Statuta synodalia Guillelmi Majoris Episcopi Andegav. ann. 1288. *Inhabitum, ne Abbates, Monachi, Priores, et alii Religiosi . . . Houcias et clochas de ferre præsumerent*. Statuta Synodalia Joannis Episcopi Leodiens. : *Præcipimus, quod nec monachi nigri, nec Canonici regulares in Housis (sic in MS.) vel tabarbis equitent*. Charta foundationis Domus Dei Tornodorensis ann. 1208 : *Et cum domum exierint, superpellicia, vel capas clausas, vel Houcias deferant*. [Testamentum Henrici de Summa vera ann. 1380. ex Tabular. Capella S. Yvonis Paris. : *Item Jacbo Redello suam capam cum Houcia curta et capucia fourraie de variis*] Occurrit pluries, præcipue in Ordine, quem tenet Universitas Paris. in delatione Corporum Regum Francie in libro viridi Novo Castellici Paris. fol. 47. Vide *Herga*.

† **HUCIA, HUSSIA**. Eadem notione. Fundatio Collegii Plessæi ann. 1326. apud Lobine. tom. 3. Hist. Paris. pag. 376 : *Theologi vero et Canonice Hucias longas, et Baccularii capas habeant honesti coloris*. Statuta ejusd. Collegii ann. 1488. ibid. pag. 382 : *Ordinamus quod vos omnes et singuli habeatis longas Hussias sive capas honesti coloris*. Adde pag. 389.

† **Stat. eccl. Attrebat. cap. 1. ex Cod. reg. 1610** : *Ad sanciam synodium honeste veniant ; præterit udelicet . . . secularis superunicatibus et vardecoris induti, clausis vestimentis, puta Houcias vel in capis*. Comput. MS. ann. 1289 : *Pro burralis ad Houcias ad equos stabulorum, xvij. lb. Houcs*, in Stat. ann. 1383. tom. 3. Ordinat. reg. Franc. pag. 618. art. 10. *Togam, scilicet Housse*, in Officiar. curat. diec. Clarom. ann. 1490. *Housselin*, eodem sensu, in Lit. remiss. ann. 1389. ex Reg. 154. Chartoph. reg. ch. 168 : *Trots*

quartiers de drap avec un Housselin de cordal etoué à une manche brodé. Quomodo vestium legendum puto pro Hanselino vel Housselin, in aliis Lit. ann. 1403. ex Reg. 158. ch. 72. Hous de burel, in Ch. ann. 1884. tom. 2. Probat. hist. Brit. col. 484. Denique Houche apud Riccius de Molens MS.:

Houche, mantas, chappas fourrés.

Hinc Houchier, pro Operire, in Stat. ann. 1890. tom. 7. earund. Ordinat. pag. 565. art. 11: *Qui nult ne puit Houchier archons aucnement de cuir de moulin.*

¶ Eiusdem quoque originis vox Houspaillier et Houspouillier, Calo, prædator, spoliator, Lit. remiss. ann. 1481. in Reg. 206. Charloph. reg. ch. 745: *Aucuns mauvais garçons, pillars et Houspailliers, etc. Math. de Couciaco in Carolo VII. pag. 540: Mille hommes de fuarre, ou plus, tous gens de bonne étoffe, sans les Houspouilliers, fouragers, et autres gens de petit estat. Inde etiam Houspigner, vulgatus Houspiller, Aliquem agere, per vestem apprehendere et succutere. Lit. remiss. ann. 1877. in Reg. 112. ch. 45: *Coleçon Lambin et Martinet vindrent courrir sus audit Raquet et tellement le Houspigner par le chaperon, qu'il perdit léans sondit chaperon. Hubillier, eodem sensu, in Lit. remiss. ann. 1467. ex Reg. 185. ch. 42: *Lesquels compaignons s'avancèrent de Hubillier, tier et sacer Jehania le Bouchier pour prendre et avoir sa bourse. Idem sonat Hurtepillar, in aliis Lit. ann. 1418. ex Reg. 170. ch. 227: *Colard Milon et Jehanson Colard se Hurtepillèrent auis deux, tellement qu'ils cherent tous deux à terre. Houspiller vero, pro Vexare, molestare, in aliis Lit. ann. 1454. ex Reg. 184. ch. 468: *Jagues le Leu dist aux supplians que se les avoit Houspilleit, encoras les Houspilleit.*****

¶ HOWEROBING, Anglis, est crimen supra ædium expiationem, id est, diurna irruptio in domum, vel tentorium alterius, et bonorum subductio, dummodo aliquis in domo vel tentorio tum pressens fuerit. Covellius lib. 4. tit. 18. § 28.

¶ HOBOLD, Jus percipiendi necessarium lignum ad faciendas hayas. Loccus est in Housbold. Vide Haybote in Haga.

¶ HRA. Vide Æra.

¶ HREFAWNT, HREFWNT, Ventris seu alvi vulnus: ex Saxon. hrif, seu a prisco Germ. Href, vel Hreus, venter, alvus, et Saxon. wunf, seu Germ. Wunt, vulnus. Lex Bajwar. tit. 3. § 6: *Si carulla in capitis appareant, vel interiora membra plagata fuerint, quod Hrefawnt dicunt, cum 12. sol. componat. Ubi Editio Heroldi cap. 5. tit. 6. Hreawant habet. Lex Aleman. tit. 65. § 25: *Si autem interiora membra vulnerata fuerint, quod Hrefwnt dicitur. Eadem Lex Bajwar. tit. 1. cap. 6. § 2: *Et quanti homines ibi iniuri fuerint, (sub incenso culmine) et iniuri de incendio egresserint, unicuique cum sua Hreawanti componat. Ubi Editio Heroldi Hreawanta habet: quo loco, si bene auguror, incendiarius unicuique homini componit, tanquam de vulnere in alvo accepto. Vide Notas Baluzii ad Capitular. pag. 1008. 1014. 1017. [99] et Graff. Thesaur. Ling. Franc. tom. 4. col. 1158.]***

¶ HRIANNE, Grex porcorum: vox ex Latina Hara, que idem sonat, formata: unde etiamnum Remne, pro grege, Antuerpianis, uti habet Wendelinus: et

Rannan, gregalim procurere. Lex Sallica tit. 2. § 11: *Si quis porcellum incastem furaverit de Hranne prima aut mediana, etc.*

¶ A scopo aberrasse Cangium nostrum, aliosque omnes qui hujus vocis etymon hastenus quesierunt scribit Eccardus in notis ad titulum laudatum: existimatque vir eruditus vocem esse Germanicam, jam quidem obsoletam, olim tamen non infrequentem. Rannan autem pro coire sumitur apud Germanos, unde porcellus de Rannan prima aut mediana sive altera, inquit ille, est porcellus ex primo vel secundo coltu seu fetura scrofe ortus. Quis quidem sententia eo probabilior sit, quod lex, ut ipsemet observat, neque de porcis pinguedinibus, neque de gregariis mentionem faciat. [Interpretationem Eccardi omnino confirmat Glossa codicis Estensis apud Murator. tom. 2. Antiqu. Ital. med. ævi col. 288, ubi de Chranne prima dicitur, id est, de primo partu. Vide Cranna.]

¶ HREDIGE, Leges Adelstani apud Grotteliam cap. 16. ex Bromptono: *Item dicitur de illis latronibus, qui in Hredige nequium culpabiles inveniunt. Ubi Somnerus ex textu Saxonico restituit hredinge, id est, in pressens, in promptu: nos diceremus, Sur le champ. Eiusdem Glossarium: Hredinge, brevi, cito.*

¶ HRINGUS, HRINGUS: Ita olim Avares seu Hungari castra sua appellabant, quod in circuli modum circumducta essent, a voce Saxon. hring, et Germ. Ring, circulus, orbis, annulus: seu quod revera Hringus fuerit is circulus, quem et Hagin vocabant, intra quem sese continebant Hungari, ut in Hags docuimus: a qua quidem voce Germanica, deductam investiturarum formulam, Par Rhin et par baston, censet Cujac. ad lib. 2. Feud. tit. id est, per annulum et virgam, tametsi id jure controverti potest. Annales Francor. anno 796: *Sed et Henricus Dux Furlulensis missis hominibus suis cum Wonomro Sclavo in Pannonias, Hringum (al. Hringum) gentis Avarorum, longis vero temporibus quietum, civili bello fatigatis inter se Principibus, spoliavit. Annales Eginhardi: *Spoliata Hunorum Regia, que Ringus vocabatur. Et mox: Hunia trans Tizam fluvium fugatis, eorumque Regia, que, ut dictum est, Ringus, a Langohardia autem campus vocatur, ex toto destructa, etc. Poeta Saxon. lib. 3. ann. 796. vers. 15.**

¶ Non spoliata fuit Hunorum Regia, Hringum, quæ vocantur.

¶ A Francis Hunorum Regia tota Est sequata solo, quem Hringum dicitur ante. Annales alii a Lambecio editi lib. 2. Comment. de Biblioth. Cæsarea pag. 379: *Pervenit ad locum, ubi Reges Avarorum cum Principibus suis sedere consueverant, quem et in nostra lingua Hringe nominant, etc. [Ubi hec addit eruditus Editor: *Hringe sive Ring vocabulum est inere Germanicum, et significat hic locum rotundum sive orbiculatum in medullis castrorum, vel munimenti vel consessus alicujus situm, quem honoris et securitatis causa Rex cum optimis suis obtinet.] Eadem habet Chronicon Moisiacense ann. 796. præterquam quod pro Hringe, Kinno præfert, ubi Kinno forte est Regia, ex Saxon. Kyn et Kynne, regius. Unde forsan etiam dicta urbs Danica Ryngstadum, de qua Saxo Gram. lib. 18.**

¶ Ex his manifestum est quam ridicule Monachus Engolismensis Ringum in ejusdem nominis ducem Avarorum transformaverit, apud Duchesn. tom. 2. pag. 78: *Henricus autem dux Furlulensis missis in Pannoniam Wonomro Sclavo principe suo, Ringum ducem Avarorum interficere jussit. Cons. D. Le Bonf. tom. 2. Dissert. pag. 408.*

¶ Ex aliato porro Eginhardi loco docemur castra sua Campum appellasse Longobardos: quod etiam apud nos obtinet. Castra enim Camp dicitur. Acropolita cap. 85: *Καὶ ἀναγορεύσας αὐτὴν πόλιν, ὠνόμασεν ἀκρόπολιν, ἀλλὰ ἐπὶ Παναθῆνας ἐπαρτίσθη τὸ ὄνομα, καὶ τὸν οὐρανὸν τῶν Ἀστυνῶν ἐβόησεν ἀπὸ τῶν ἀγίων κατήλας, καὶ ἐπέσθησαν τὰς πόλιν Βεζυλῶν, εἰς τὸν ἄλυσον γένος, ἐκ Κρήτους ὀνόματι.*

¶ HROBATEM. Vide Hropant.

¶ HROCCUS, [Vox Germanica significans supremam vestem.] Vide Roccus.

¶ HROPANT. Lex Bajwar. tit. 8. § 8: *Si sum per vim impleverit, et non ligaverit, quod Hropant dicitur, etc. Ubi Editio Heroldi, Hrobaten, alius Cod. Hropant, præfert. Spelmanus Raps, Angl. ra fe, Saxonibus, junis: et si Hropant referatur ad ligaverit, sensus perspicuus est: sin ad implacari, quod rectius videtur, alius querendus est, et hic me fugit, ni dicitur ex Saxonico ræpan, interceptere.*

¶ HROUTLANGE, Bovis pulmo, a Germ. Rint, vel Belgico Ruin, Bos, et Lunge, pulmo. Eginhardus Epist. 23: *Boves vero qui occidendi sunt, volumus ut facias ad Ludivacam venire, et ibi occidere. Unum ex his volumus ut dari facias Hruotlange, et illis minutatis aqus interranæ, quas ad nostrum opus servari non possumus, volumus ut dentur ad illam familiam que ibidem est. [99] Edit. Teulet. Ruotlunge; nomen proprium vult ut femine, cujus prima pars hruot est Rumor, gloria.]*

¶ HUBA. Vide in Huba.

¶ HUALE, an Radius, Gall. Rayon? Reparat. facte in senescal. Carcass. ann. 1485: *Item pro ponendo in una rota dicti molendini unum Hual fuit bonum et sufficientem, etc.*

¶ HUANARIA, f. Loccus aquifolii, Gall. Houz, consitus. Charta pro monast. Pisiaci ann. 1317. in Reg. 61. Charloph. reg. ch. 92: *Item super redditu Huanaria pro toto ad S. Michaelen xij. denarios. In lib. rub. Cam. Comput. fol. 483. v. col. 1. Bolleria et Huaneria.*

¶ HUANUS, Avis species, que in altum volat, apud Fridericum II. lib. 2. de Venat. cap. 64.

¶ HUARE, Habere, ab Occitanico Havoir, pro Avoir, inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 3:

¶ Et presentibus inde totis gentibus illis Quæ regis jus Hualt, et omnes placitas Ad longum, etc.

¶ HUBA, HUBA, HOVA, HOBUNNA, etc. Modus agri cum habitatione coloni: Colonia, uti exponitur in Hobunna, mox: Prædium, uti in veteri membrana apud Browerum lib. 3. Antiqu. Fuldens. cap. 11: *Numerus mancipiorum 254. villarum 23. prædiorum, seu Hubarum, 170. Alla apud eundem pag. 286: *Optime ætate sibi exceptis mannos, ooque pro beneficiis jura in suos hereditavit filias, ita ut aliqua villicatio plures amittit Hubas, quam retinet. [Vita S. Eberhardi tom. 2. Aprilis pag. 588: *Ecclerian in Matchiel cum omnibus ad ipsam pertinentibus, videlicet Hubis, decimis.]***

Tradit Vadianus *Hubam* sicuti partem significare, maxime pascuum, hodieque vulgo *Huob* appellari. Glossarium Latino-Theoticum *mansum*, cum *Hoba*, confundit. At ex infra laudandis Chartis aliud fuit *Hoba* a manso: siquidem mansus aliquot *hobis* interdum constitit: sed et *Hoba*, ut plurimum terra arabilis constitit, interdum et silvis.

Et quidem *Hubarum* nomine terras arabiles designatas fuisse manifestum est ex Vita S. Udalrici Episc. Augustod. sac. 5. Beped. pag. 459. Nisi xx. *Hobas* extra traditionem divini, et eas septuaginta Magni ad Fauces de crevit canoniceque placitavit ut potestatem haberent, si velint, eandem *Hubas* xx. cum x. in ista provincia in bono loco silis *Hubis* concumbere.

Germani *Hofas*, seu *Hovas*, solitarias colonorum sedes vocant, ut est apud Gretzerum in Dissertat. seu Appendice de Aureato pag. 568. Killiano perinde, *Hof*, veteribus et *Hoves*, recentioribus est villa. Freherus in Constitut. Adolphi Imp. de Inuill. Rheni, etc. *Hoves* Germanos appellasse, quod Latini inferioris sive Curias, Parliamenta, *Placita generalia*. *Huba dotalis*, in veteri Charta a Geveldo edita cum Chronico Reicherspergensis pag. 40. Descriptio *Hubarum* et *peritionum* ad curiam *Rada* pertinentium, apud Freherum in Orig. Palat. pag. 89. Adde Acta Murensis Monast. pag. 65 et Chartas aliquot in Chron. Laurisham. pag. 60. 89. In Antiquit. Fuld. Broweri pag. 260. in Diplom. Ottonis M. a Meibomio editis pag. 118. in Tradit. Fuld. pag. 604. Metropoli Salisburgensis passim, etc. Vide Grimm. Antiq. Jur. German. pag. 585. Graff. Thesaur. Ling. Franc. tom. 4. col. 758. et 828.

Iude est quod *Hubam* ab *hofa* dicitur. Aventinus lib. 7. pag. 453. *Classis rusticorum praediorum apud Boios dicitur. In primis tantum agri, quod quadrangis, in secunda quod bigis arari solet. Hanc Hubam atque mansum, illam curiam, Hofam, prisci Bojorum jurisperiti vocant, illi a Rudolfo LX. asses, altari xxx. impositi sunt.*

Hoba. [Charta Hedeni Ducis pro S. Willibredo Episc. ann. 704. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 18. Et in curie nostra alia nuncupantur *Monhore* donatus tibi VII. *Hobas* et VII. *casatas* et cetera diurnales de terra. Alia ann. VI. regni Hiliteris Regis tom. 2. Annal. Bened. pag. 696. *Dono. Hobam* unam... cum casalibus, campis, pratis, silvis, accessibus omnibus cum edificis pascuis.] Charta Alamannica 18. Goldasti: *Dedit... 5. Hobas de terra arabilis, et casas cum curtis, etc.* Alia Ansfredi Comitis apud Mirum in Notit. Eccl. Belg. pag. 32. *Hoc est mansum et dominicium cum edificis et omnibus utensilibus, habentem Hobas 3. Hobas serviles 19. et silvam, etc.* In Charta sen. *Hoc est Hubam indominicam unam, serviles 3. etc.* Adde pag. 77. Tradit. Fuld. lib. 1. trad. 42. *Unam Hobam, et ad eam pertinentem arialem, cum integra edificii structura, etc.* Tradit. 66. *Duas Hobas, unam in silva, et alteram in terra* lib. 2. tradit. 81. *Et duas Hobas, unam in campis, et alteram in silvis* lib. 1. trad. 94. et lib. 2. trad. 117. *Duas Hobas terre arabilis.* Adde lib. 1. trad. 22. 30. 36. 42. lib. 2. tr. 31. 47. 77. et Stangefol. lib. 2. Annal. Westphalic. pag. 185.

HUBE REGALES, in Metropoli Salisburgensi tom. 1. pag. 107. 138. 139. 145. etc.

HUEBA SALICA: Quae pertinet ad salam, seu domum cortis praecipuum, apud Hansizum tom. 1. Germ. sacrae pag. 186. Vide *Salica terra* in voce *Lez*.

HUORA, in Testamento Herberti Comitis Viromand. ann. 1059. apud Joann. Carpentari. in Hist. Cameracensi non semel, et in Tradit. Fuld. lib. 1. trad. 21. 24. 32. 147. 151. 156. lib. 2. trad. 88. 89. 71. 76. 157. 177. lib. 3. trad. 28. in Metropoli Salisburgensi tom. 1. pag. 106. etc. [Apud Gregorium Christianum tom. 2. Rerum Mogunt. pag. 738: *Notum esse cupio... qualiter ego Ruocelin et conjux mea Willa, praedium nostrum scilicet ad quingue *Huobas* quod... communiter possidemus, ad ecclesiam S. Albani... delatavimus.*]

HUBA, in Tradit. Fuld. lib. 1. trad. 26. *HUBA*, in Chronico Reicherspergensis pag. 404.

HUBA, apud Carpentarium, et in Tradit. Fuld. lib. 2. tradit. 69.

Hova. Variè Charta Germanicæ apud Henschenium ad Vitam S. Ludgeri Episc. Mithigard. Una anno 788. *Tradidi partem hereditatis meae Ludgero Abbati in villa... ut est, illam *Hovam* sitagram, Algotinjhovon, cum pascuis et perulis, et aquarum decursibus, et scara il sita iuxta formam *Hove* plena. Alia ann. 797: *Hec autem pars tertia hereditatis meae sita in locis consistit: in pago *Hisio*, in villa, que nuncupatur *Oceanat*, *Hova* una, quam proceperunt tibi mei: in pago vero... in villa... *Hova* altera, et in eodem pago *Hova* tertia, et sexta pars *Hove* quarta in villa, que appellatur, etc. Alia ann. 798: *Terra aratoria illius *Hove*, que dicitur, etc.* Adde Chartam Arnulphi Imp. post Chron. Gerbrandi a Leydis pag. 372. [et Chartam ann. 1308. apud Mirum tom. 1. pag. 1012.]**

HOVINA, in Charta ann. 1186. tom. 3. Gall. Christ. Inter Instr. col. 116: *Ego Theodoricus Dei gratia Flandria Comes, pro remedio anime meae et antecessorum meorum duo *Hovina* terre in *Ruholt*... concessi.*

HOVIA, VILLA, vel curtis. Chron. Montis S. Agnetis cap. 26: *Dammum magnum habuimus in *Hovia* nostra ex inundatione aquarum.*

HOBUNNA, Eadem notione, Colonia, praedium. Tradit. Fuldens. lib. 2. trad. 21: *Id est, in supradicto loco novum trado colonatis (hoc sunt *Hobunna*) integras cum omnibus adjacentibus, etc.* Adde lib. 1. trad. 1. 119. lib. 2. trad. 32. Vide *Aba*.

HUBARUM MAGISTER, Dignitas quaedam in Austria Ducatu, qua donatus quidam Baro Austriacus Joannes de Tyrnacia, ann. 1384. in Privilegiis Academicis Viennensis in Austria, apud Lambecium. De illius functione nihil non liquet.

HOVASTAT, QUASI *Hove stade*, Domus *hove*, que in *hove* exstructa est. Tradit. Fuldens. lib. 1. trad. 17: *Ego ab ipsius *Udam* arialem, id est, *Hovastat*, cambiaui, id est, mutavi, in illa, que dicitur, etc.* Et trad. 20: *Quid sit extra unam arialem, id est, *Hovastat*, etc.*

Idem interdum quod *Curtis*, praedium. Charta Henr. II. episc. Leod. ann. 1147. in Suppl. ad Mirum pag. 708. col. 1: *Tres curtis, que apud ipsos vocantur *Honestede*, pro anima patris sui eidem tradidit ecclesie.* Vide supra *Hovestat*. Haud scio an inde accersenda vox *Houbiller*, Mulgere, Gall. *Traire*; quia *Hobarie* seu colonie opus est. Stat. 1340. tom. 2. Orlinat. reg. Franc. pag.

370. art. 184: *Les chambrieres qui servent en *Houbillant* les vaches, etc.*

HOBARIU, *Hobarum* possessores, vel coloni. Charta Anselmi Abbatis Laurishamensis apud Freherum de Orig. Palat. pag. 38: *Aream et vineas *Hobaris* atque curtis... concessi... ut cum aliquibus *Hobariorum* obierit, *haves* ejus tantum 5. s. tributis, etc.* Occurrit ibi pluries. Acta Murensis Monast. pag. 87: *Hobaris autem, qui plenum habet mansum, debet singulis annis dare 4. maldre de spelta.* Et pag. 38: *In festivitate S. Sergii debent *Hobaris*, qui extra silvas domos habent, lineam pannonum, etc.* Mox rursum *Hobaris*; sed legendum *Hobaris*. [Vide infra *Manarus* sqq. post *Manus*, et Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 817. 586.]

HUBARIU, Eadem notione Charta ann. 1374. in Hist. Mediani Monast. pag. 382: *Pronuntiamus praedictum *Abbatem*... omnes agros qui jure proprietatis ad sepe dictam curiam spectare noscuntur, conferre posse et debere sine reclamacione villici et *Hobariorum* dictae villae.* Adde Tolnerum in Hist. Palatina Inter Instrum. pag. 18. *Hovis* *Hobarum* seu colonum vocant Poeta nostrates, Le Roman de Partonopax MS.

Et ego Dams de sul endreit.
Nul meller *Hovir* va portait,
Plus cortois, ne plus deboutaire, etc.

Scriptum potius videtur pro *Hoir*, heres, ita ut, habita versus ratione, *Hovir* vel *Hovoir* dissyllabum poeta inserit.]

HUPFENNIGE, Denarius, sive ceteris sig. *Hova*, quem possessor annuatim praestat domino. Liber reddituum vetus Episcopi N. apud Schilterum in Gloss. Teuton.: *Item jura suis census denario-rum, qui dicuntur *Hupfennige*, spectantes ad curiam in V. sunt hi: etc.* Item notandum est quod solventes *Hupfennige* non tenentur ad mortuaria: alii autem curie attinentes, vel bona eidem censuata possidentes tenentur ad mortuaria.

HUBBERGUEL, Vide in *Halaberga*.

HUCA, Ricinium, quo scilicet mulieres olim caput operiebant et velabant: *Huque*, uti etiam appellatur in Flandria. Statuta Massiliensia M.S. ann. 1270: *Huca cum caputio vel almussa rum panna... Huca cum sendato et caputio vel almussa... Huca de panno serico, vel de cameloto cum sendato. Huca frezata.* Viris etiam attribuit Jac. Valerius in Tractatu MS. de Droit d'armes et de Noblesse: *Ceux, qui ont tournoyé sous les oannieres end'oit soi, sont vestus de pourpoint pareils avec *Huques* d'orfaverie, ou autres habillemens.* Et Octavianus de S. Gelais in Viridario honoris:

Armetz luisans, briquoques, capelines,
Huques de pris, tres-riches mantelines,
Venans sans plus jusqu'au dessus des foudes.

Vide Monstrelletum 1. vol. cap. 155. 3. vol. pag. 74. Theatrum Honoris Vulsobis de la Colombiere pag. 71. et Menagium in Originib. linguae Francicae. Vide *Huka*.

Seu Vestis species, qua viri simul et mulieres non caput tantum, sed et corpus operiebant, nostris *Huqueque*, *Huque* et *Huque*. Lit. remiss. ann. 1404. in Reg. 158. Chartoph. reg. ch. 382: *Le suppliant print une *Huque* noire, qui estoit à sondit maistre, qu'il vesti.* Alim ann. 1408. in Reg. 162. ch. 223: *Iceille *Houdiere* ala en une des chambres de l'hôtel, et apporta une *Huque* fourree quelle bailla en guise à l'adite Per-*

setta... qui print ladite Huguie. Alias ejusd. an. ibid. ch. 378: *Una Huguie de brunette et une robe de bran vert à femme. Iceilli Jehan boula sa main desoubz sa Huguie en querant un coustel, in aliis Lit. ann. 1400. ex Reg. 163. ch. 361. Denique aliis ann. 1425. in Reg. 178. ch. 165: Iceilli Coupper devesti sa robe et print sa Huguie.*

† **HUCAGIUM**. Proclamatio vini venalis, ut coniecto, et tributum pro ea solvendum. Charta ann. 1269. ex Tabul. Floriac. Tandem inter nos... pacificatum extitit in hunc modum, videlicet quod... Hucagium seu clamor tabernarum et collatio Hucagii seu clamoris in Majoria... et omne jus quod habet in cellaria et in collatione ejusdem nobis... libera remaneant. Etymon puto vetus Gallicum Hucher, Clamore accessere. Vide *Cridagium*.

† **HUCIARE**. Vetus Placitum ann. 17. Ludovici III. editum a Buzio in Append. ad Capit. num. 34. Et perquirerunt terrinos de ipsa villa, archas, et stonias, et vindenabos. Nos vidimus tenantes, et in omnibus Huciendo truncato mantido Oderius comparatus, et Abadela, qui vocatur Marston, etc. Nostris Hucher, est clamare, aliquem vocare.

† Hinc in Litteris Johannis I. Regis Franc. ann. 1354. tom. 2. Ordin. pag. 558. Et se eulz ou aucun d'eulz se compaignent de ceulz qui se sont entremis des impositions ou temps passé, ou d'aucuns nos Officiars, ou d'autres, faites leur commercement et de plain ostez tous Houquez, futez et cavillations par voye de reformation ou autrement, etc. Le Roman de Partonopex MS.:

De son cheval le trabusche,
Li paisens cris et brait et Huche.

† **HUCHIER**. In Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684: Appellé, Ahuchier, accersitus. Hucher in Vita J. C. MS.

Deus disciples Huga à soi.

† **HUCCUS**. Clamor inconditus. Vide infra *Uccus*.

† **HUCCELLUS, HUCHELLUS**, diminut. ab *Hucha*, Arca, nostris, *Huceau, Hucheau, et Huchel*. Lit. remis. ann. 1353. in Reg. 81. Chartoph. reg. ch. 789: *Cum Perinetus Gaudelin seram Lucelli Johannis la Hegue... vi fregisset aut levasset, in quo Hucello, etc. Aliis ann. 1367. in Reg. 99. ch. 42: Fuerunt quedam armaturæ et alia in quodam debili Huchello in dicta domus introitu contracto existentia, in vico dilacerata. Aliis ann. 1391. in Reg. 141. ch. 248: Apud villam de Brithuio in Ecclesia B. Mariæ archas parvas et Huchellos... fregit. Aliis ann. 1399. in Reg. 154. ch. 646: L'exposant rompi... ledit coffre... et print dedens... une certaine quantité de fretin d'argent... avec ledit petit Huchel. Una huche ou Huchel, in aliis ejusd. an. ibid. ch. 735. Denique aliis ann. 1414. in Reg. 168. ch. 81: Le suppliant rompi un coffre ou Huceau, etc. Le Huche doit iij. den. le Hucheau doit ij. den. in Chartul. 21. Corb. fol. 85. v.*

† **HUCENABRA**. Idem videtur quod *Huba*, ab Anglico *House*, Domus mansio: *vet. Husband*, terram colere. Chartularium S. Trinitatis Cadom. fol. 46. v.: Hugo 4. nol. pro una Hucenabra 3. denarios. pro home 1. obolum. Infra fol. 48: *Willelmus pro Huchenabra 4. denarios, etc. Potior mihi videtur prima lectio.*

1. **HUCHA, HUCHIA**, Arca, vel cista lignea oblongior, vox Picardis nostris nota, *Huche*. Leges Burgorum Scotticor. cap. 125: *Item habebit cistam, Hucham,*

*aratrium, etc. Nescio an huc pertineat quod habent Schedæ MSS.: Une peltiers ne doit Huche, se il n'a six garnemens od plus? et ce garnement ne doit tonlieu. Usatica MSS. Vicecomitatus aquarum Rotomagi: Si Hucus porte Huche ou buffet à clef hors de la ville, il doit 4. den. (Consuetud. Brageriaci art. 98: Qui archas seu Huchas debetaverit, quod falsas claves que dicuntur contra-chaves tenuerit et eis usus fuerit. Inventarium ornament. et reliq. Ecclesiæ Nyom. ann. 1419: Item magna Huchia operata a parte anteriori et entre-deux ad duas serruras.) Vide in Retoria, et *Hutica*. Ab *Huchiarum* forma dicte fortasse naves, quas *Huches* vocat. Monstrelletus 1. vol. cap. 243.*

† **HUCHETTA**, diminut. ab *Hucha*. Inventarium modo laudatum: *Item una parva Huchetta ad ponendum candelas modici valoris.*

† *Huge* et *Hugetta*, eodem sensu, in Charta ann. 1354. ex Reg. 80. Chartoph. reg. ch. 17: *Item la vendue... des Huges et Hugette, c'est assavoir... de chascune Huges et Hugette... iij. deniers. Unde Huges-lange, Linteum, quod arcæ apponitur, in Lit. remis. ann. 1368. ex Reg. 98. ch. 470: Le suppliant fu avec Pierre Auberés à prendre et embler certaine quantité de file, Huges-lange, draps, etc. Unde *Huchier*, Ejusmodi arcarum opifex, in Lit. remis. ann. 1383. ex Reg. 123. ch. 190: *Colin Gauchier pourre Huchier ou charpentier de la paroisse de S. Symeon en la prévosté de Coulommier en Bre, etc.**

† Aliud vero sonat vox Gallica *Huche* in Chron. S. Dion. tom. 3. Collect. Histor. Franc. pag. 196: *Avant que il (le roy Théodebert) trespassast, dona aus borgois de Verdun viij. mille Huches, que il devoient chacun an. etc. Ubi Aimoin. lib. 2. cap. 25. ibid. pag. 59. habet: Civibus ejusdem urbis octo millia solidorum, qui annuatim exinde ejus inferebantur thesauria... concessit. At in schedis MSS. a Cangio laudatis idem est, ni fallor, quod alibi *Bouse* dicitur, arcula Lempe, in quam vestigalia inferuntur.*

2. **HUCHA, UCHA**, Auctio, hasta publica, bannum, proclamatio et ipse præco qui proclamatur. Libert. castri de Manso SS. Puellar. ann. 1327. in Reg. 65. Chartoph. reg. ch. 32: *Item supplicanti dicitur consules, quod cum institutio et destitutio inquantorum seu Ucha castri de Manso predicto ex usu longissimo ad ipsos pertineat, ut concedatur eis predicta arrendatio, et quod enolumentum, quod prosequere poterit utilitati dicte universitatis ipsorum applicetur dictis consulis et predictis Ucha et inquantu. Aliis ann. 1328. in Reg. 66. ch. 77: *Cum institutio et destitutio incantatorum seu Huchas castri... ad ipsos (consules) pertineat, ut concedatur eis predicta arrendatio... et ex predictis Ucha et incantu dictam enolumentum in utilitate universitatis dicte ville convertendum. Hinc Uchage, pro Tributo, quod ex ejusmodi Uchis percipitur. Redit. comitat. Namur. ann. 1365. in Reg. Cam. Comput. Insul. sign. Papier vetu fol. 6. v.: *Namur... Et si a li cuens le Uchage et le peiel et le menus cens. Et in Reg. ejusd. Cam. sign. Le Papier aux aysselles ann. 1289. fol. 73. r.: Encor i a (a Namur) li cuens le Uchage, ki vat par an xxij. livres et xix. sols. Vide in Incantata 2.***

† **HUCHELLUS**. Vide supra *Hucellus*.

† **HUCENACRA**. Vide *Hucenabra*.

† **HUCHA**. Vide *Housia*.

† **HUCHIA**, Virga, flagellum virgeum, Gall. *Houssine*, ut videtur. Chartul. Ma-

lor. monast. pro pago Vinoc. ch. 120: *Et de ejusdem sibus (donavit) similiter... cavillas et Hucias et si quid hujusmodi aliud eis in rurali opere necesse fuerit. Idem forte sonat Hoeses, nisi Aquifollum, Gall. Houz, intelligas, in Lit. remis. ann. 1387. ex Reg. 181. Chartoph. reg. ch. 155: *Lesquelles femmes garnies de verges de bouz, de Hoeses et de bastons, etc.**

† **HUCNOTICUS**, Cabmanus, *Hucnotica peracotica*, apud le Brassier Hist. Ebroic. pag. 324. ex Epitaphio ann. 1562. Vide *Hugonoti*.

† **HUCINUS**. Vide infra *Hutinus*.

† **HUDEGEST**. Vide *Hurderefest*.

† **HUDEGELD**, ex Saxon. hyd-gyld, Cutis vel corii pretium, quo sensu quis dicitur corium redimere, cum a flagellationis pena, soluta pecunia, se eximit: ex hyd, corium, et gyld, mulcta. Fletus lib. 1. cap. 47. § 20. *Hudegeld*, significat quietantiam transgressionis illam in servum transgredientem. Id est, a servo, qui forefecit.

† Haud scio an perperam editum sit *Hudegeld* pro *hinegeld*, ita ut vox formata sit ex *hine*, servus, et *gyld*, mulcta, quod ad definitionem Fletus proprius accedit.

† **HUDERA**. Charta Henr. III. reg. Angl. an. circ. 1240. in Suppl. ad Miræum pag. 106. col. 2: *Et habeant in eadem villa sua Huderam suam liberam et quietam. An vecturam liberam et tributo immunem intelligendum est? nam Hudel, vehiculi genus videtur, in Lit. remis. ann. 1464. ex Reg. 193. Chartoph. reg. ch. 412: *Cassin Herbarie ala querr icellui Bassart en ung Hudel, et l'apporia à son hostel.**

† **HUDREDEPENY**. Vide in *Hundredus*.

† **HUELLUM**, f. Ligo, Gall. *Hous*. Computus ann. 1302. apud D. Brussel de Usu feud. tom. 2. pag. clx. Pro c. pucis et l. *Huellis* et pro vectura a Belvaco usque ad Archas VI l. et XIII. s.

† **HUERNERIA**. Vide supra *Hueneria*.

† **HUERNUM**, [f. idem quod *Huba*, Mansio, domus coloni.] Charta Eduardi Confessoris anno 1044. in Morastico Angl. tom. 2. pag. 901: *Præterea addidi loco illi infra Lebdoniam partem terre de terra illa... cum Huerno eidem terre pertinenti.* [2. *Huervum* ex eadem Charta in Suppl. ad Miræum pag. 15. col. 2.]

† **HUESIUM**, HUESIUM. Multitudinis clamor inconditus, quo ut plurimum quæpiam insectatur. ex Gallico *Hus*, formato ex ipso sibilo, quo quis aliquem explodit: *Huer* et *Huee*, etiamnum dicitur. Vita Ludovici III. anno 800: *Quibus id agentibus... conversa facte in sinistra partem, indignando quodammodo, virtute, quanta potuit, dixit bis. Huf, Hut, quid significat, Foras. Foras. Unde patet, quia malignum spiritum vidit, etc. Ita Hus de clamore militari confuso ac incondito usurpat non semel Vilharduinus num. 89: *Et li Hus ere si grans, que il sembloit, que terre et mer fundist. N. 127: Li Hus de la noise fu si grans, que il sembla, que terre fondist. Et p. 212: Et fu li Hus et la noise grans. Le Roman de Florimon:**

Quant se furent entreteuu,
Le cri leverent et le Hu.

[Le Roman de la guerre de Troyes MS.:

Lors leissent cheval aler
La ousses une Hus lever,
Et une noise, et un cri.]

[2. *Huerie*, eodem sensu, in Lit. remis. ann. 1380. ex Reg. 118. Chartoph. reg. ch. 27: *Ppur cause du fouel, Huerie et*

conserie qu'il avoit fait, etc. Unde Huyer, Clamores edere, in alius Lit. ann. 1416. ex Reg. 189. ch. 256: *Les pasteurs qui gardoient les bestes crioient moult haultement en Huyant le loup. Huter trompes, Buecinare, in Ohron. S. Dion. lib. 5. cap. 27. tom. 3. Collect. Hist. Franc. pag. 311.] Monasticum Angl. tom. 2. pag. 82: Unde verbera, Hutesis clamores, querunt, sanguinis effusiones emergere possent. Fleta lib. 3. cap. 7. § 6: In coactionibus oportet, quod coactus statim cum evaserit, clamorem, strepitum et Hutesium faciat et levat. Sed apud Practicos Anglicos.*

HUES UM, ubi scribitur in Legibus Malcolm II. Scotie Regis cap. 15. § 1. 2. et in Statutis Roberti I. Regis Scotie cap. 21. § 5. seu, ut apud alios passim.

HUTESIUM, sumitur pro eo multitudine clamore incondito, quo latronem, aut capitalem criminis reum, seu in ipso crimine deprehensum, seu fugientem ac latitantem, pagani omnes tenentur insectari ac prosequi, donec comprehendantur, et in iudicium tradantur: ita ut ex his si quisquam defecerit, id est, clamorem insectatus non fuerit, multum subiacet, ut est in Legibus Canonici Regis Saxonici § 26.

† Nostris, Hu, Huirie, et Hurie. Lit. remiss. ann. 1384. in Reg. 140. Chartoph. reg. ch. 252: *Pour ce il eust fait cry ou Hu. Ahe ann. 1432. in Reg. 174. ch. 233: Pour la noise que il faisoient se leva un Hu pour faire assembler le voisiné. Crioient les bonnes gens de la feste, qui a grant Hurie les surent, in alius Lit. ann. 1449. ex Reg. 78. ch. 247. Alia ann. 1467. in Reg. 194. ch. 251: *Iceilus Poncharry nous grans cris et Huries, ausquelles survindrent, etc. Unde La Justice et Jurisdiction... de Heux brisé, que scilicet de ejusmodi clamoris infractione cognoscit, in Libert. Jonvill. ann. 1354. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 236. art. 9.**

Id apud Francos nostros a prima veteri origine obtinuisse, satis colligitur ex Decretione Chlotarii II. Regis cap. 16. Si quis ad vestigium minandum, vel latronem persequendum admonitus inire noluerit, quinque solidis condemnatur. Vestigium minare, est per vestigium sequi, ut est in Lege Salica tit. 59. Adde cap. 1. et 2. ejusdem Decretionis. Capitula Caroli C. tit. 11. cap. 5. Commendaverunt etiam, ut si alicui denunciatum fuerit, ut ad accipiendum latronem adiutorium prestat, aut aliquis eorum inde audiverit, us ad latronem accipiendum concurrat, et se inde retrahat ut ad hoc adiutorium non prestat, si liber homo fuerit, bannum domesticum componat, et si colonus fuerit, cetera accipiat. Ubi sonus, idem est quod apud Anglicos, Hutesium levatum. Similia habentur tit. 33. cap. 2.

Mulctæ autem pro latrone non secuto, apud Anglicos vocantur *Amerciamenta* pro Hutesio non levato, vel levato et non secuto, in Fleta lib. 1. cap. 20. § 114. vel de Hutesio levatis injuste, vel si juste, tunc non prosequitur, qui ea levaverint, et per quos defuit actio. Lib. 2. cap. 32. § 13. et lib. 1. cap. 31. § 2. Ideo excipere poterit et dicere, quod secta non fuit bene facta, eo quod statim Hutesio non levato, et si levato, illud tamen non ad vicinas vicinas et propinquas non manifestavit, nec scilicet illud Coronatoribus vel alius Ballivis Regis non ostendit; sed inde subicit, etc. Adde Will. Thorn. pag. 2122.

In Anglia quippe, ut est apud Bractonum lib. 3. tract. 2. cap. 1. § 1. Omnes

tam milites, quam alii, qui sunt 15. annorum et amplius, jurare debent, quod utlagatos, murtheros, robdatores, et burglatores non receptabunt, nec eis consentient, nec eorum receptatoribus: et si quos tales noverint, illos attachiari facient, et hoc Vicecomitibus et Ballivis suis monstrabunt, et si Hutesium et clamorem de talibus audiverint, statim audito clamore sequantur cum familia et hominibus de terra sua. Ibidem cap. 40. § 1: Quia sunt quidam, qui statim fugiunt post feloniam, et capi non possunt, statim post tales levatum Hutesium, et fiat post eos secta, de villa in villam, quousque malefactores capiuntur, aliquando villa in viciniam cordia Regis renanabit. Adde Fletam lib. 1. cap. 27. § 1. Statuta Willelmi I. et Roberti I. RR. Scotie locis laudatis, et Additamenta ad Matth. Paris pag. 149. 150.

† Hutesio rei exemplum insigne profert Thom. Blount in Nomolex. Anglic. Mandatum est Guillelmo de Havillan Thesaurario Regis, quod civitatem Londoniam capiat in manu Regis, eo quod civis ejusdem civitatis non levaverunt Hutesium et clamorem pro morte magistri Gladonis de Avelio et aliorum interfectorum, se undum legem et consuetudinem regni.

HUESIUM igitur, seu Hutesium, fuit inconditus clamor, atque ita appellatur in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 65. Si quis audito clamore non exierit, reddat Overnessum Regis, aut plures se ladiet. In Regiam Majest. lib. 4. cap. 5. § 3: Clamor aut vox popularis, clamor viciniae, quod a vicinato levaretur. Sequela clamoris, lib. 4. cap. 15. Lever Huy et cry, apud Brittonum pag. 54. v. Clamor violentus, in Speculo Saxonicum lib. 2. art. 71. § 3. Ex quo id moris etiam in Germania obtinuisse docemus: Arma licite ab his feruntur, qui violentiam sequuntur clamorem. Clamorem autem violentiam omnes sequi tenentur, qui annos discretionis habent, et gladius accingi possunt, etc.

Aliud tamen est clamor, aliud Hutesium, etsi saepe confundantur. Leges forrestarum Scotiar. cap. 15. § 4: Et si non possit (capere) debet levare Huy et cry. Et cap. 22: Debet levare Hoy et cry. Ubi cry, est clamor popularis; Huy vero videtur esse clamor cum cornu. Junguntur autem quia uterque clamor adhibebatur. Will. Thorn. cap. 25. § 9: Venit cum clamore et Hutesio. Ita in mandato de Juratis ad arma: Vigiles levant Hutesium super eos undique, et eos insequuntur cum tota villa et vicinis villis cum clamore et Hutesio de villa in villam donec capiuntur. Regiam Majest. lib. 4. cap. 23. § 2: Si quis latronem in damno suo invenit cum furto, clamorem super illum statim levare debet cum cornu, vel cum ore, si cornu non habeat, cum alio clamore in vicinia, etc. Statuta Willelmi Regis Scotie cap. 4. § 2: Debet levare cornu super illum de illo deforcamento. Monasticum Anglican. tom. 1. pag. 818: Et arripito cornu circumivit Abbatem bis vel ter, levando Hutesium super Abbatem et conventum. Knighton. ann. 1336. Omnes, qui poterant cornu sufflare, vel vocem Hutesii emittere, etc.

Clamoris usus, seu Hutesii levandi super reos obtinuit etiam in Gallia. Exstat enim Statutum pro urbe Parisiensi, inter Judicia, Consilia et Arresta expedita ann. 1274 in Parlamento Assumpti. B. M. in quo ordinatum fuit per Dom. Regem, et ejus Consiliarios, quod quotiescumque mellicia, vel domorum fractio, raptus mulierum, vel aliud consimile ma-

lesticum Parisius acciderit, omnes vicini et alii, qui hoc sciverint, statim exeant ad impediendum malum pro posse suo, et ad arrestandum et capiendum malefactores, quos si arrestare vel capere non poterint, levati clamorem, ad quem omnes, qui illum audiverint, currere tenentur: et hoc proclamabitur ad bannum, et transgressores et inobedientes graviter puniuntur. Quibus adjungenda videntur, qui in hanc rem habet Philippus de Beaumanoir in Consuetud. Bellocensis MS. cap. 67: *Li jugement est bons, et le roustume est bonne, qui quert en Beauvaisins, en ce que chascuns pot, et doit penre les malfeteurs a justice, et sans justice, et especialement les larrons et les bannis et les amandés, et tos cis, qui s'entrent por quelque cas que ce soit, quand cas est apers, eus [Edit. Bougnot, quand cas est apres eus, et loist a los a penre les vis, s'il poent, et vienes en main de Justice: et se li malfeteur torment a defense, et on les occit en prenant, on n'en doit rien mandar as preneurs. Car mis vaut qu'il soient occis qu'il escapent. Et plusieurs fois avons nos commandés en nos assises que tuit saillent as cris qui aveneront, et que chascuns mete paine en arrester les malfeteurs dessusdits, etc. Nec præmittenda etiam quæ in hac voce scribit Rastallus: Hue et cry est un pursuit de un ayant commis felonie par le hault chemin; car si le partie rob, ou ascun en la compagnie de un qui fuit murther ou rob, vient al Constable del prochain ville, et lui commande de faire Hue et cry, ou de faire pursuit; puis l'offendor, descriptant quelle voie il est allé, le Constable doit immediatement de appeller sur le paroche, par aid en querance le felon; et se il ne soit trouvé la, done de donner garraint al Constable, et il ad prochain a lui, desque le offendor soit apprehend, ou al meins jusque il soit été poursuie al l'atere de mere. Obtinuit etiam in Hispania, maxime in Navarra, mos idem, reos ac malefactores persequendi: apud eos enim inveniuntur societates, quas *Herman-datas*, quasi *Fraternitates*, Navarræ, *Junctas*, quasi *Uniones*, Aragonii vocant: quibus qui adscripti sunt, quoties aliquod gravius delictum admittitur, facto ad sonitum æris campani concursu (ab crisi et repic de campanas, ut habet Charta ann. 1452) de compacto in illos impetu facere, reosque judicibus sistere tenentur. Exstat in hanc rem Ferdinandi Aragonii Castellæ Regis Edictum, apud Medinam de las Grandecas de Espana part. 2. cap. 72. cujus summam delibavit Antonius Nebrissensis Decade 1. Rer. a Ferdinando et Elizabetha gest. lib. 6. cap. 3. *Herman-dati* etiam meminit Marinus Siculus lib. 19. de rebus Hispan.*

Sed et ab Hutesio, vox clamor, apud Practicos Gallos, Anglos, Italos, etc. usurpata ex hoc usu cepta pro rei alicujus vindicatione, quam etiam *Calum-niam* vocabant: quod qui rem repetebat, levato clamore, coram testibus ac conviciis suam esse assereret, sibi que restitui postularet: quod etiamnum faciunt Normanni nostri, apud quos rei vindicatio Clamor de Harodicitur, de quo supra egimus.

HUTESIUM et HUTESIUM, saepe sumitur præterea pro ea jurisdictione ac cognitione criminum, de quibus clamor levatur, in Monastico Anglic. tom. 1. pag. 767. tom. 2. pag. 233. 345.

SECTA et SEQUELA UTHESIUM, cum hutesio levato, loci incolæ sequuntur

malefactores. Vetus Charta in Addita-
mentis ad Matth. Paris pag. 150: *Quod
secta de Uthesis fiant secundum anti-
quum debitum modum, ita quod negligentes,
et Uthesium sequi nolentes capiuntur,
tanquam consentientes malefactoribus, et
liberentur Vicecomiti, et insuper in qualibet
villa provideantur 4. homines, vel 8.
secundum quantitatem villae ad vicissia
prompte et intanter proseguenda, et ad ma-
lefactores proseguenda, si supervenerint,
etc. Ubi perperam editum vicissia. Regiam
Majestatem lib. 4. cap. 15: Si quis
catalum aliquod furatus fuerit, et sequela
clamor vicissie sequatur eum, etc. Brac-
ton. lib. 3. tract. 2. cap. 10. § 1: Quia sunt
quidam, qui statim fugiunt post feloniam,
et capi non possunt, statim post tales,
levetur Huesium, et fiat post eos secta de
villa in villam, quoque malefactores ca-
piantur, alioquin tota villata in miseri-
cordia Regis remanebit. Leges vernacu-
le Guillelmi Nothi cap. 5: *Cil ki pren-
dra harum sens suite et sans cri, etc.*
Charta Oardri Dom. Hamensis ann.
1288: *Se aucuns meffais est fais en ladite
ville, ladie Maire et Juré porront sur le
malfaiteur par toute la terre dudit Sei-
gneur a freque poursuite, et avec duel.*
Infra: *Si tout comms ladie Sires, ou si
hoir seront enfourme de la freque pour-
suite, rendre le deveront ausdie Mayor et
Juré, etc. Vide Hermendatum.**

UTHAGIUM, pro Utesium, in Charta
Henrici III. Reg. Angl. apud Gull. Pryn-
ne in Libertatib. Eccl. Anglie. tom.
8. pag. 85.

Uthesium alia notione accipit Jo-
hannes Skeneus de Verborum signifi-
catione pag. 77: *Huesium, inquit, hoye-
sium, clamor, Gallice Oyer, Latine
Audire; quod est in usu in proclamatio-
nibus, scilicet cum licitor armatus aut
legatus populum convocat, et orat ut se
audiat. Huchement dicitur in O. dinat.
Metens. tit. 2. art. 52.*

Uthud etiam sonat vox Gallica
Huage, in Charta ann. 1478: *S'ensuit
ceux qui doivent chasser en mes forrests a
toutes grosses bestes, rouges, rousses, no-
res, toutesfois que moi ou mes officiers
voulons chasser, et aussi ceux qui doivent
le Huage ausdites grosses bestes en mes
forrests. Ubi manifestum est significari
inconditum illum clamorem, quem, ve-
nante Domino suo, edere tenebantur
vassalli et subditi, ut ferre eo terrile e-
latibus suis prodirent.*

Aliud iterum sonat Hué, Interval-
lura nempe, intra quod clamor audiri
potest, in Lit. remiss. ann. 1449, ex Reg.
180. Chartoph. reg. ch. 34: *Il est autient
en une cave pres aussi comme d'une jupes
ou Hué de son hostel.*

Huc etiam spectat vox Hucours, qua
significari videtur hominum concursus,
qui clamoribus editis feram e latibus
suis prodire aut in silvam regredi con-
gunt. Charta ann. 1821. tom. I. Probat.
Hist. Brit. col. 1817: *Et puet ledit mon-
sieur Hervé de Leon et ses heirs mettre
cours ou Hucours, ou l'un ou l'autre, entre
ledit bois, qui fut à Eon de Coitan-Scours
et le bois de Bodater, à la fin de prendre
la bête ou de la faire retourner, à la fin
de la prendre à son bois, si faire le puet.
Quod faire la Hué dicitur, in Charta
ann. 1404. ex Reg. feud. comit. Pictav.
in Cam. Comput. Paris. fol. 29. v: *Doi-
vent les destuadis et chacoun d'eule et
sont tenus faire la Hure (sic) en la forest
de Moulieu à la chasse, quant ledit sei-
gneur chasse ou fait chasser, et doit avoir
chacun, qui est à ladite Hué, ung pain
d'un Paris. Hues/perperam, pro Nids,**

vulgo Neveu, apud Marten. tom. 5. Ampl.
Collect. col. 624.

HUFFREDE. Jus Danicum apud Lu-
dewig. tom. 12. Reliq. MSS. pag. 179:
*Item si quis delictum Huffredh in villa
forensi commiserit, tunc fiat in placito
idius in cruce Huffredh per villanos
ibiama habitantes, consimili modo sicut in
rura. Ibid. pag. 196. Item quicumque ali-
quem in taberna, loco aggere circum-
dato, vel in mari, vel in cimiterio per in-
sultum, laeserit vel huius locis fugaverit vel
trazerit, et postea ipsum, in fuga existen-
tem, laeserit, hoc delictum sit Huffred
brode. [leg. Huffredh. Pax domes-
tica.]*

HUGARE: Obmurmurare, mussi-
tare, nostris Hougner et Hugner. Lit.
remiss. ann. 1857. in Reg. 87. Chartoph.
reg. ch. 27: *Dicta filia, haro, haro, mul-
tumbasse proclamavit, quasi Huganda.*
Alie ann. 1386. in Reg. 129. ch. 195:
*Pour ce que la charrate dudit exposant
pignoit, qui est à dire selon le langage du
pays (à Paluau) Hugonot, ledit Colin de
l'Estang lui dist que alle avoit bien mes-
tier de oindre. Icclius Perrenot dist au
suppliant: Se tu en Hongnes, encours
seas tu batu, in aliis Lit. ann. 1482. ex
Reg. 200. ch. 883.*

HUGO, pro Ligo, in Terrear. ann.
1542. Possidet quatuor homines vineas ad
Hugonem, etc.

Huel vero, quod ab Hugonis nomine
nostri formarunt, idem audiit atque
Stolidus, inepit. Hist. Caroli VI. ad
ann. 1387. pag. 63: *Et à Rouen y eut un
autre docteur en théologie, qui... en pres-
chant dit, que s'il ne le spavoit monaster
(que la Vierge estoit engendrée en péché
origine) qu'il vouloit qu'on l'appellast
Huel. Et au contemp de ce, quand on
voyoit aucun de ladite religion (des Fre-
res Prechours) on les appellist Huels.*

HUGONENSIS, Sotinus, in Tabulario
Narbonensi sub num. 1126. [Vide in Mo-
neta Baronum.]

HUGONOTTI, Haeretici recentiores.
Lutherani alique ejusdem furoris viri.
Prosper Sanctacrucius de Civil. Gall.
Dissent. apud Marten. tom. 5. Ampliss.
Collect. col. 1480. Appellabantur eo tem-
pore in Gallia qui ab Ecclesia desce-
rant, Hugonotti, cujus nominis originem
cum diuenter perserpissemus, invenire
non potuimus. Alii enim ad Hugonem
quemdam, qui multis jam annis contra
Regem conspiraverat, referbant: alii,
quos porta Turonensis civitatis, ubi fre-
quenter congregari consueverat, de Ugoni
appellaretur. Uicunque sit, iniquissimo
animo ferebant e gravissimam injuriam loco
reputabant, cum Hugonotti appellaban-
tur. Vide Menagium in Origin. Gall.

HUJAS, atis, incola, ejusdem urbis
seu regionis Acta S. Ottonis tom. I. Ju-
lii pag. 387: *Quo die Mileni homines,
tum Hujates, tum externi, sepulcrum
Sancti visitant.*

HULLA, a Gallico Huile, Oleum, unde
Huiliarius, mercator olearius, Gall.
Huiler. Comput. MS. eccl. S. Agid. Ab-
bavil: *Huiliario pro Huila et luminare
majus in Pascha, iv. libras Turon.*

HUISARTUM, idem quod Essartum.
Silva in terram cultam redacta Charta
Thossiacensis ann. 1451: *Juxta Huis-
arta Garmeris Ponceli. Vide Exartus.*

HUISERPUM, USSERIA, USSERIUS,
USARIA, USSERS, Hippegus, navis, qua
equi transvehuntur, Livio Genuensibus,
Palandrea Turcis dicta, ut auctor est
Remigius Nanninus. Sydonius in Pane-
gyrico Majoriani:

Paro jam Huro creata
Inducioe expositi equos.

Philippus Mazerius in Vita S. Petri
Thomasii Patr. CP. n. 87. Videlic. 60.
navigia, inter galeas, Huiseria, et alia
navigia militum armatorum. Et n. 91:
*Inter galeas, Huiseria legas, naves et
alia navigia Godefridus Mon. S. Panta-
leonis ann. 1221. 50. naves fecit fabricari,
qua Usaria nuncupantur, quarum ma-
gnitudo tantae capacitatis erat, ut duo milia
Militum cum dextrariis suis, et
omnium armorum eorum pertinentiis, et
praeterea decem milia aliorum hominum
valentium ad pugnam et ad bella cum
armis suis in eisdem Usariis valeant
transferri. Usarias, alio loco appellat,
Tractatus inter Venetos et Principes
Christianos contra Turcos ann. 1334. qui
exstat apud Joann. em XXII. PP. tom. 9.
part. 2. Epist. seer. pag. 137: *Item sup-
ponitur, quod Rex Siciliae non omittet,
quod faciet 4. Usarios et 4. galeas. Utitur
Usarii in Epistola Comitiss S. Pauli de
Expugnat. CP. Quilibet Usarius mango-
nellum suum habet octium. Ubi Gaspar
Barthius ad Philippid. pag. 517. Usarias
pro hominibus accipit. Visiteris passim
dicuntur Villharduino, Wisera Hove-
deno, Uffera, perperam, pro Wisera,
Brompton sub ann. 1190: *Rex Tancre-
dus dedit Regi Anglie 4. magnas naves,
quas vocant Wisera, et 15. galeas. [Ins-
trum. ann. 1345. tom. 2. Hist. Dalphin.
pag. 502: Promettens à nostre dit cousin,
que nous ferons faire à nos couz et depens
doutre Huisiers et six galees et pourvoi-
rons de quant que besoning sera à la facon
des dix-huit vaisseaux, et les frumons
de voiles, d'ancres et de cordes.] Uscieri,
apud Jo. Villaneum lib. 7. cap. 57. lib.
8. cap. 49. lib. 9. cap. 92. lib. 10. cap. 107.
et Ricordan. cap. 206. Usheri, apud
Aug. Justinian. Episc. Nebiens. in An-
nal. Genuens. anno 1233. Petrus IV.
Reg. Arag. in Chron. lib. 3. cap. 10. E
Reg. Arag. in Chron. lib. 3. cap. 10. E
aren ne les set Uzers grosses, qui porta-
ven cavails, et vint maus grosses appella-
des naves de Covent, etc. Adde cap. 11. 12.
lib. 4. cap. 4.***

Le Roman d'Athis MS.

Ne romest ne batel ne large,
Bromon, guile, ne Huisies.
Ne equippe n'y trouvasies.
Ne fust chargié à sa maneres.
Et si com sa facon requiers
Car de esches sont les armours.
Es Huisiers les cheuscheours,
Es buches sont les chevaliers,
Et es galees les archiers.
Et les hoesques et les ses
Portent les tentes et les tres,
Les sergens et la poolaille.
Et gens qui servent pour vitaille.
Et dromons forcent li seignour.
Les dus, les princes et li contour.

[Vide Jal. Antiq. Naval. tom. I. pag.
61. 427.]

Vocis etymon doctissimis viris Vossio,
Somnero, et aliis hactenus incomper-
tum, a nobis indicatum in Notis ad
Villharduinum ubi Usarias sic appel-
latus observavimus, a vocabulo Gallico,
Huiz, quod foras aut valcas significat,
quibus ostium clauditur, cum ejusmodi
hippagones, receptis equis, foribus ad
puppim occluderentur, ne maris unda
navim occuparet. Idem, ex Joinvilla,
ipso Villharduino, et Will. Tyrio lib. 29.
cap. 14. satis superque docuimus. In
Notis ad eisdem Villharduinum et
Joinvillam. Huis vero vox pro foribus
ducta videtur a Saxon. hus, et Germ.
Huis, domus, oedes. Le Roman de
Rou MS.

Tel caide de l'estel loir, Qui à l'Us ne pot venir. Le Roman d'Atthia MS.

Et l'Us par où il y entrerent, (l'ocques sont) tel ne regarderent. Huiselet, minor porta. Le Roman de la Rose MS.

Tant cum Huiselet bien barré Trouvous peult et ostroil.

[O Unde etiam Huissaria, eodem sensu, in Charta ann. 1280. Avona donné cong... de faire... une entrée ou Huissarie souffrant de sis piez de haut et de quatre piez et deuz de large, pour entrer et issir de l'une maison en l'autre en une otre. Alia ann. 1400. ex Chartul. Latinac. fol. 217. En saisine et possession... de y faire et avoir Huissaries ou entrées, une ou plusieurs pour aller au long des diis murs anciens.] Sed et etiamnum Huissaries appeamus leviores illas fores, que velis obducuntur, aut cancellis, cujusmodi vere Cancelli forenses, ad quos, qui stare solent ostiarii, Huissiers etiamnum dicuntur. Computem Steph. de la Fontaine Argentarii Regis ann. 1361. Pour 10. sergents vermeilles pour mettre aux Huissiers et fenestragés de la Chambre du Roy.

1. HUISSEIUS CAMERAE. Aule ostiaris. Gall. Huissier de la chambre. Ordinat. Officiorum in domo Dalphin. ann. 1340. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 382. Quorum camerariorum et barberii unus, sit tempore successive Huissarius Camere nostre, et quilibet eorum percipiat pro salario annuatim florenos auri decem. Ibid. pag. 388. Ordinamus in eodem hospitio unum Huissarium Aule. 2. HUISSEIUS ARMORUM, Qui et Hostiaris et Serviens armorum nuncupatur, nostris Sergens d'armes. Charta ann. 1376. ex Bibl. reg. Duiz Gerandus misit nob. Patrum de Planella Huissarium et consiliarium suum cum litteris que sequuntur, etc. Infra Consiliarius et Huissarius armorum, domicellus appeiatur. Joannes La Mira et Gentianus Tristans, Huissarii armorum dicuntur in Testam. Ludov. X. an. 1316. Vide supra Hostiaris 3.

[O Eiusdem nominis officium seu dignitas hereditaria extitit in curia comitum Flandrensium. Charta Guid. comit. Fland. ann. 1282. ex Chartul. Namure. in Cam. Comput. Insul. fol. 21. r. Comme nostre chiere dame et mere Margherite... jadis comtesse de Flandre et de Haynaut, feist une eschange à mons Bauaon de Baileul qui fu, liquels fut Huissiers heritables de Flandres en tel maniere que elle li donast à lui et à son hor le mareschauté de Flandres à leur heritablement pour l'Usserie qu'il tenoit devant dieu.]

HUKA, Peplum muliebre Brabanticum, Flandris Huycke. Acta R. M. signacensis tom. 4. Junii pag. 632. Quam ipse Nucleus viderit pictam pro matrimonii annis in habitu seculari cum peplio brabantico nigro, Hukam vulgo vocant. Vide HUCA.

HULCA, Navis oneraria species, Angli Hulka. Chron. Joan. Wothamst. pag. 47b. edit. Horn. Nam vicibus variis de caraco, Hulcis et liburnis, de aliisque grandibus navibus variis, victoriam optinens, etc. Monstrel 1. vol. cap. 242. Et adonc le roy (d'Angleterre) issit de sa Hurque et se logea en son chasteil. Vide Hulka et Ulcus, [O et Jal. Antiquit. Naval tom. 1. pag. 89. 129. 158.]

HULCUM, Idem quod mox Hulka.

Instrum. ann. 1412. apud Rymer. tom. 8. pag. 755. Anno regni nostri (Henrici IV. Regis Angli.) undecimo, supra mare in quoddam Hulcum de Selandia, ducentes secum aliud vas cum vinis carcatum, ad tenendum mercatorie in regnum nostrum Anglie, se miserunt. Prefati licei nostri cum Hulgo suo predicto, una cum predicto alio vase... capti fuerunt. 1. HULCUS, Pastor. Vetus Gloss. MS. Sangern.

2. HULCUS, pro Ulcus, in Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7857: Floyronc. Prov. Hulcus, ignatum, forunculus.

HULDA, Hominiim, veter. Scriptori apud Brouverum lib. 17. Annales Trevir. pag. 357. 1. Edit. ex Germ. Hulda, Ades, Heltas, obscultum. Vide Vitam Balduni Lutemburg. Archiep. Trevir. lib. 1. cap. 5. lib. 2. cap. 3. tom. 1. Miscellan. Baluzii. [O et Haltaus. Glossar. pag. 996. sqq. voce Huld.]

HULLA, Navis species, oneraria, Flandris Hulka. Thomas Walsingham pag. 334. Combuit cum sis, et capit tres caracas, et unam Hulkam, et 4. balingarias. Vide HUCA et Hulca.

HULLE, Carbones ex terra nigra, quibus fatri utuntur, Leodiensibus, apud quos primum reperti dicuntur sub ann. 1200. hodie Houllis. Brusthemus an. 1198: Carbones, quos Galli Hullah vocant, inventi sunt juxta Leodium in monte publico. Adde Egidium Monachum Aurea Vallis in Episcopis Leod. cap. 95. et M. Chronicon Belgicum ann. 1291. Hulle Saxonib. est carbonis, apud Silvestr. Giraldum de Expugn. Hibern. lib. 2. cap. 30. [O Minime, hyle quippe est collis et cole carbonem significat.] Vide Carbo.

HULLARI, Qui ejusmodi carbones ecutunt Radulphus de Rivo in Episcop. Leod. cap. 1. Gregarium millium... quorum plurimi erant Hullarii. Cap. 23: Hullarii Leodienses. Hinc tractata vox apud nostros pro caloribus et prædatoribus. Poeta MS. infimævi, post Summam Willielmi Brittonis, ex Bibl. Collegii Navarrel:

Sunt per que penalis obstant anthebata juris, Pseudo-pugil, nebulo, maritrix, fur, saltria, leno, Et duri factor, Houllaria villis et actor.

Vetus Interpres Gallicus MS. Novellarum Justiniani, Nov. 16. de Lenonibus: Cist titres est des Houlliers et des meschines, et des leacheors, etc. Petrus de Fontaines in Concilio, cap. 16. extremo: Na à un rebaut, ne à un Houlier, contre celui qui est de bone vie. [Hinc emendandus Hutilerius in Summa rurali cap. 88. ubi perperam editum, Houriere, et Houriere, pro Houlier et Houlliere.] Gall. Cuiart ann. 1204.

Houlier, et rebaut, et peillart, qui toujours la guerre commencent En Normandie se relaciont.

Idem ann. 1214: Houliers et rebaut et gorgons, Dont l'erre me rest pas surli, Font tale noise et tale crierie, etc.

Et ann. 1304: Houliers et rebaut de Champagne Qui sont si liers et si peillart, Et rebaut de four et peillart, Qui gagner en guerres attendent, Par les chaus pa et li s'espandent, Volentiers d'aller en fourre.

HOLERII, Eadem notione. Edictum Joannis Regis Franc. ann. 1352. tom. 3. Ordin. pag. 498. Ex fide dignorum relatione ad nostrum pervenit auditum,

non solum semel, sed pluries et frequenter, quod quæpiures extraneorum nationum, ministeriorum, et statusum disersorum, alii murtrarii, alii latrones, nonnulli monetarum falsatores, et aliqui actoratores (f. exploratores) et Holarii, deceptores, etc. Adde Hist. Paris. Lobinell. tom. 3. pag. 245.

Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7884: Holier, adulterator. Holiere, adulteratrix. Holerie, adulteratio. Lit. remiss. ann. 1372. in Reg. 108. Chartoph. reg. ch. 829: Ilz prendrent laditte Houlliere ou macguereille en une voie ou santer, etc. Alia ann. 1390. in Reg. 189. ch. 224: Danisy entendit la Croiz qui distoit à cette femme: Jehannete, as tu fait venir Perrinet Danisy ton Houllier, il n'y a plus fort Houllier en cette ville de lui. Hourier et Houriere, in Usat. Camerac. Mes. pro duello. Hurrier, in Ch. ann. 1356. tom. 2. Hist. Leod. p. 428. Hinc Houllieris, Liberior vivendi licentia, vulgo Débauche, libartinage, in Lit. remiss. ann. 1377. ex Reg. III. ch. 78: Jehan le Pionnier... qui estoit homme de legier esperit, diffamait de Houllierie et de maintenir et frequenter femmes, etc. Huc etiam forte spectat Marchant de Hous, quod convicii loco dicitur, in aliis Lit. ann. 1473. ex Reg. 195. ch. 881: Ung trompeur, larvon, marchand de Hous et plusieurs autres paroles injurieuses.

HULLUS, Monasticum Anglie. tom. 2. pag. 292: Habendum et tenendum dictam pasturam in Hulis et holmis, etc. Anglo-Saxonibus huli, et hili, est mons, collis: Holmus vel Hulmus, locus depressior aquis irriguus. Vide Hulmus.

HULMUS, HOLMUS, Anglis, Danis, Germanis, Holm, vel Holms, Cilius, monticulus, collis Holm, (inquit Lelandus in Commentar. in Cygn. Cant.) eminentis loci, interdum et sitiosi, et aquis circumsepti verticem aut eminentiam exprimit. Addunt Camdenus in Insulis Britannicis, et Spelmanus, interdum Holmes dici depressiores et herbidas planties plurimis rivulis et aquarum divortis circumfusas: quomodo videtur usurpare Monasticum Anglican. tom. 1. pag. 680: Tres dalos prati, et unum Hulmum, et aliquos osepites. Et tom. 2. pag. 292: Habendum et tenendum dictam pasturam in Hulis et Holmis in separabilitate, etc.

HULSAAR, Andreas Suenonis lib. 5. Legum Scanicarum cap. 23: Si vero descendat (vulnus) ad interiora, Sita in capitis, usque ad cerebrum, inspectore usque ad jecur, vel pulmonem, in ventre usque ad viscera, quod vulnus Hulsaar dicitur in vulgari, duplo majorem et satisfactionem erigit et defensionem. Vide Waddesaar [O et Rosenving. Histor. Jur. Danic. § 70. note B.]

HUMANALIS, Humanus. Testam. Graudi de Villanova ann. 1481. ex Tabul. D. Vencie: Attendens amorem sincerum quem erga nobilem Margaretam dominam de Canderaca soceram ejusdem nobilis testatoris; ... quantum vitam duxerit Humanalem et vidualiam, etc.

HUMANARI, Homo fieri, de Christo dicitur qui humanam carnem assumpsit. Acta S. Franciscæ Romanæ tom. 2. Martii pag. 105: Verbum et ipse Deus, dignatus es intra moos virginales Humanari artus. Occurrit etiam in Homilia MS. Remigii Autissiod.

HUMANATUS, Homo natus. Gasp. Barthii Gloss. apud Ludewig. Reliq. MSS. tom. 8. pag. 454. Papias in Præfatione: Et pro me Papias multiplicibus obitio peccatis, ad Humanatum pro nobis

Dominum exhorrent. Epistola Concilii Francoford. ad Episc. Hispanie tom. 3. Conc. Hispan. pag. 105. *Adjunctis: In professione Niceni symboli non invenitur dictum, in Christo duas naturas et tres substantias, et homo deficiat et Deus Humanatus.*

† **HUMANATIO**, Incarnatio qua Verbum Divinum homo factus est. Bulla Nicolai IV. PP. apud Rymer. tom. 2. pag. 519: *Cujus etenim pectora, atiam epidei quantumcumque duritia non emollit considerata illius Humanationis humilitas in qua Dei filius factus homo et inanicit semetipsum.* Adde Concil. Armenorum ann. 1312. apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. col. 318.

• **HUMANISSIME**. Hist. Ratispon. ad ann. 1493. apud Oefelium tom. 2. Scriptur. Boiear. pag. 519. col. 2: *Dux Bavarie Christophorus... in peregrinatione ad Terram Sanctam... morbo correptus Rhodis vitam cum morte mutavit, ibique Humanissime sepultus.* An cum maximo dolore, ut viros humanissimos decet? Verum legendum suspicor *Humanissime*.

1. **HUMANITAS**, Cibus, potusque humanitati sufficiens, Varroni. Hinc *Humanitatem tribuere*, apud S. Maximum Taurinensem homil. de Non timendis hostibus carnalibus. *Humanitatem dare*, in Legibus Wisigoth. lib. 9. tit. 1. § 4. 5. 6. *Humanitatem ministrare*, apud Marculfum lib. 1. form. 11. que est tractoria. *Ideo jubemus, ut loca convenientibus eidem a vobis evectio simul et Humanitas ministratur: hoc est, veredus suos paravendos tantis, panis nitidi modios tantos, etc.* Charta Caroli Calvi ann. 858. pro Monasterio S. Marie Suesion: *Delegavimus decimas omnium verum de tota Abbatia, et earum scilicet verum, que in terra coluntur, vel que hominum studio ad Humanitatem usum habenda nutruntur, et per curam Prepositi aptis vehiculis ad Monasterium ducantur: et ne aliquando quicquam necessarium deesse possit hospitibus, et omnium humanitas supervenientibus exhibatur, etc.* Lex 7. Cod. de Custodia reor. (9.4.): *Judices omnibus dominicis diebus productos reos custodia carcerali videant, interrogent, ne his Humanitas clausis per corruptos carcerum custodes negetur.* Ubi Anianus: *Ut et a Christianis, vel a Sacerdotibus substantia, vel alimonia prebeatur.* Vide S. Ambros. de Tobia cap. 14. Senatorem lib. 7. Epist. 31. et Martirol. vetus 5. Kl. Aug. in S. Pantaleon. Edgarum in Legibus Monachorum Hydensium cap. 13. Udalricum lib. 3. Consuetud. Cluniac. cap. 21. etc. Adde Capitul. Augsger. ann. 817. cap. 27.

2. **HUMANITAS**, Statura. Acta S. Agricolae Episcopi. Cabillon. tom. 2. Martii pag. 514. ex Gregorio Turon.: *Humanitatis exigue, facundie vero magne erat.* Quod Galli diceremus: *De petite taille.*

3. **HUMANITAS**, Hominis vita. Vita S. Gall. abb. sec. 6. Bened. part. 2. pag. 820: *Fabas nulla pinguedine vel sapore conditas et deferebat, istisque alimentis suam artissime Humanitatem sustentabat.* Hinc avior Humanitas. Existere, inter vivos esse, in Charta ann. 1340. ex Reg. 71. Chartoph. reg. ch. 381: *Comme plusieurs defuns, ou temps que il avoient Humanite, meuz de devotion... eussent laisse a l'Eglise de Sainte Nourice de Rains, etc. Humanite vero, Pars corporis, qua quis vir est aut mulier. Lit. remiss. ann. 1349. in Reg. 78. ch. 247: *Aucuna d'eulz (des moines de S. Leu) avoient leurs brues et monstrent leur**

derriere et toute l'Humanite que il portoient, aus hommes et fames qui la esloient, en disant en leur languaige, par le cap de Dieu, cy pparandz vostre Salvoadour le jour de Pasques, et non ailleurs. Altit. ann. 1389. in Reg. 130. ch. 274: *Idem Senovin... envoia lady Pierre a la Humanite sa mere vilainement.*

4. **HUMANITAS**, Hominum universitas. Charta Henr. Eduens. episc. in Chartul. S. Dion. Vergiac. fol. 4. v: *Nacerit omnium, tam presentium quam futurorum, generalis Humanitas, quod, etc.*

• **HUMANITUS**, Charta Theobaldi Prioris Charitatis ann. 1237: *Postquam de me Humanitus contigerit. Id est, postquam me morti contigerit.* [Eodem sensu dixit Cicero: *Humanitus et quid mihi accidisset*; a Glossario proinde amandanda vox.] [Pro humaniter occurrit in Vita S. Galli apud Pertz. Scriptor. tom. 2. pag. 12: *Quique a viro Dei Humanitus susceptus, etc.*]

• **HUMANUS**, Piscis marini genus. Vide supra Centrina.

• **HUMARI** apud Danos solebant femine furti damnate. Jus Danic. apud Ludewig. tom. 12. Reliq. Mss. pag. 172: *Item mulieres pro furto non debent suspendi, sed Humari debeant; et si invenitur quod sint impregnate, tunc abrindeantur sibi ambe aures.* Vide supra Fovea I. et infra Subterratio.

• **HUMATA**, perperam pro *Huvata*. Vide infra in hac voce.

• **HUMATIO**, Sepulcrum. Obituar. S. Nicol. Corbol. ad vj. Jul. *Post dictum scriptum dicit officium habenti processionaliter super Humationem dicte defuncte, cantando Libera ad longum, etc.* Ibid. ad xiv. ejusd. mens.: *Super locum ubi inhumatum fuit corpus.*

• **HUMEDRET**, Vide *Humedredus*.

• **HUMECTAMEN**, HUMECTATIO, *Lo bago*, in Glossar. Lat. Ital. Ms.

• **HUMECTARE**, Inundare. Gall. *Inonder*. Chron. parvum Ferrariense apud Murator. tom. 8. pag. 477: *Ceterum cum hic Sandali fluvius vaduos nimis agros Humectaret vicinos, et steriles esse faceret. Hoc verbum usurpat Columella pro *Humidare*.*

• **HUMECTE**, vox vernacula. Ludi genus. Lit. remiss. ann. 1461. in Reg. 106. Chartoph. reg. ch. 347: *Commencerent les curons a jouer pour le vin aux cartes, a une jeu appelle la Humecte.*

• **HUMECTUS**, Paludisus. Gallice *Marcageux*. Chron. Monast. Novalice. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 734: *Hec subius limina ostiorum terram cavat manibus et quendam hiatum faciens, se dominam clam liberat. Que inde evadentes, collocant sese in Humectis locis, ut sic fugere valerent.*

• **HUMELIUM**, Villula a majori vico dependens, Nostris *Haueau*. [Nisi idem sit quod *Humlo*. Vide in hac voce.] Charta Henrici IV. Ducis Silesie ann. 1288. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. Mss. pag. 427: *Quo defuncto fructus vinearum ipsarum cum usibus Humelii ac provenitiones molendini, ad quotidianas distributiones cedent tam personis, quam Canonis Sancte Crucis qui pro tempore fuerint residentes. Ibidem: *Vinea vero de Olmitz, Humelata ac molendinum, etc.* Vide *Humelium* in *Ham*.*

• **HUMILO**, Vide *Humilo*.

• **HUMERALE**, Idem quod *Amictus*, vel *Superhumeralis*, Vestis Clericalis, Sacerdotalis et Pontificalis, de qua suo loco. [*Humeralis* a superhumerali distinguitur Macri Fratres, quos consule in Hiero-

lex.] Gloss. Lat. Gall.: *Humeralis*, *Epauletis*, *Ephor*. Alcuinus lib. de Divin. Offic. cap. Quid significant vestimenta. *Post sandalia in Ecclesie vestimentis sequitur Humeralis, quod fit ex lino purissimo, etc.* Hugo a S. Victore lib. 1. de Sacram. cap. 45: *Humeralis sive amictus Bernardus Mon. in Consuetud. Cluniac. MSS. cap. 55: Et aligat Superhumeralis, i. amictum. Ordo Romanus: Fratres in chorum ordinatim convenire debent Humeralibus et albis, apud quosdam autem casulis induit. Alio loco: Anabologium, id est, amictum, quod dicitur Humeralis. Hildebertus Cenomaneus de Officio Missae:*

Scapulas Humeralis tegebat.
Presulis intrantis interiora sacri.

Acta Murensis Monast. pag. 29: *Septuaginta albe cum totidem Humeralibus et cingulis.* [Adde Miracula S. Udalrici sec. 5. SS. Benedict. pag. 466. et tom. 1. Rerum Mogunt. pag. 94.] [Vide Glossar. med. Græcic. voce *ὑποεπίων*, col. 1789. sqq.]

• **HUMORARIUM**, pro *Humeralis*, in Charta Rudesindi Episcopi Dumiensis ære 1016. apud Antonium de Yezaz in Chronico Ord. S. Benedicti tom. 5: *Indumenta Sacerdotum et Levitarum, cum balteis et Honorariis auro testis, viciis, (bissina) purpurea et lineis, in admotione conversorum signos et campanas, etc.*

• Est etiam *Humeralis* vestis militaris. Paulus JC: *Si tibiale vel Humeralis miles alienavit, castigari verberibus debet.* Ex autem voce non solum pars illa vestitus et et intelligitur qua leguntur cataphractorum humeri, sed et quod cumque militare amictum humeros contegens. Italis *Dorsiere*, *Schiniera*. Vide Carolum de Aquino in Glossar. Militari.

• **HUMERCLUS**, Axis. Gall. *Essieu*. Vita S. Columbe Abb. tom. 2. Junii pag. 225: *Fuit itaque axis ejusdem agitationis diei per longa viarum spatia, sine ulla rotarum Humerculorumque separatione sive labefactione... ut curvus cui incederat, salubriter abique ulla impeditione recte incederet orbita.*

• **HUMERUS**, nude, pro Armo vel membro porcino, quod domino prestanti debet. Charta ann. 1173. ex Tabul. Cassin.: *Breve recordationis, quod facio ego G. Breve recordationis, de conveniemia, que fuit inter nos et Constantinum ut usorem ejus. Concessimus eis in vita sua tantum caserinum unum iuxta hospitale, cum orto suo et arboribus, et vineam unam prope Casinum, de qua debent nobis singulis annis medietatem provenitus sicut ceteri homines, et de suprascripto caserino Humerum unum debet in natiuitate Domini, et pullum gallinaceum, si non habuerit Humerum. Vide Spalla.*

• **HUMICUBÆ**, Sacerdotes humi cubantes ad Deorum responsa accipienda. Laur. in Amalthe.

• **HUMIDARE**, Suppl. Antiquarii: *Laurido, εὐαίθυε: Irrigo.* Verbum Plinio notum.

• **HUMIGARE**, Humidum reddere. Gallis *Humecter*. Vindicianus Comes Archiatror: *Post hec a me eger ad balnea mittitur, ut lavacro ejus siccitas Humigetur.*

1. **HUMILIARE**, Dehonestare. Concilium Triburiense ann. 895. cap. 41: *Fra-ter vero ejus, suadente diabolo, adamatus ab ipsa, clanculum eam Humiliavit, et violatam reddidit, etc.* Andreas Suenonis lib. 18. Legum Scanie cap. 3: *Ubi-*

cumque quispiam licet solus violenter vel virginem humiliaverit, vel corruptam oppraserit, etc. Ita Humiliationem pro opprobrio et dedecore culpam illato usurpant S. Columbanus de Penitentiarum mensura cap. 28. et Cumeanus in Penitentialis cap. 3. Vide Humilitas.

HUMILIARE SE, Per adorationem inclinare se, genua flectere. Gloss. Gr. Lat. MS. Hippocritus. Humilio. Anastasius in S. Marcello PP. Comprehensus a Mactentio, ut negaret se esse Episcopum, et sacrificis se humiliaret demonum. In S. Joanne PP. pag. 85: Tunc Justinus Augustus dans honorem Deo, humiliavit se prope, et adoravit beatissimum Papam Joannem. Et in S. Anapeto pag. 38: Tum piissimus Augustus Justinianus gaudio repletus, humiliavit se sanctae Sedi Apostolicae, et adoravit beatissimum Papam Agapitum. Charta Charitatis Cisterciensis Ordin. cap. 2: Ubi vero considerat, humiliter sibi multos Deus antequam ejusdem Ord. cap. 82: Incendat per medium chorum cum gravitate, humiliter se contra Abbatem. Cap. 70: Humiliter se profunde de loco suo versus Abbatem. Vita MS. S. Romani Presbyteri: Ut autem ad eum venit, humiliter se coram eo, etc. Vide Statuta Ordinis Praemonstrat. dist. 1. cap. 1. [Ite Roman de la guerre de Troyes MS.]

Chaque vers Dieu s'humilie.
Qu'il se soit gert et mainléve.
[De machance se lor vague.]

HUMILIATIO, Capitis inclinatio, vel genuflexio. Regula S. Donati cap. 26: Similiter peniteat, quae Humiliationem in synaxi, id est, in cursu obliata fuerit, haec est Humiliatio in Ecclesia post finem uniuscujusque Psalmi.

HUMILIATIO, Satisfactio propter delictum. Regula reformat. Monast. Mellicensis, ann. 1451. apud Schramb. in Chron. Mellicensis pag. 410: Pro errorum diversitate in cultu divino commisso un. solent secundum consuetudinem triplices fieri emendae sive Humiliationes.

HUMILIARE, Deprimere. Gall. Humilier. Epist. syn. Anagrat. ad Piplum ann. 826. tom. 6. Collect. Histor. Franc. pag. 354: Hortamur a Deo sublimatam potestatem, ut eorum, qui ecclesiam Christi dehonorerunt et humiliaverunt, rebusque propriis exspoliaverunt, etc. Vide Humilitas.

HUMILIATI, Ita dicti in Italia, maxime in Lombardia, viri quidam ac mulieres regulariter, et in congregatione viventes, eo quod in paupertate et asperitate habitus, (quem alium fuisse aiunt,) et gestus exterioris compositione, et morum gravitate, et in omnibus verbis et operibus suis magnam ostenderent Humilitatis exemplum. Ita Jacobus a Vitriaco in Hist. Occident. cap. 28. qui plura de eorum Institutis refert. Hunc postmodum Ordinem, cujus initia quidam ad Frederici I. alii ad Conradi, alii denique ad ejusmodi Conradi, successoris Henrici tempora referunt, Lucius Papa, quod ejusmodi Humiliati, haereticis dogmatibus, ac superstitionibus observationibus additi deprehensi essent, abrogavit: confirmatis postmodum ab Innocentio III. in eorum et Pauperum de Lugduno, quorum Ordo pariter est damnatus, locum. Ordinibus Fratrum Minorum et Praedicatorum, ut auctor est Conradus Abbas Urspergensis sub ann. 1212. Vide Hieronymum dalla Corte in Hist. Veronensi lib. 10. pag. 586. ubi de Humiliatorum primordiis, pluribus agit, ut et Miraeum de Ordinibus Mo-

nasticis. [Vide Fratres de Spiritu Sancto.]

* [e Fratres sancte Marie Montis Virginis, ordinis Humiliatorum. (Diar. Burchar. ed. Thuanus, II. 127. an. 1491.)]

HUMILIATIO. Vide in Humiliare.

HUMILIATORIUM. Charta Didaci Episc. Compostellani anno 1138. apud Anton. de Vesper in Chron. Ord. S. Benedicti tom. 4. pag. 437: In primis confirmamus vobis, ut diximus, totum illud Monasterium, cum suis domibus, et servis, et cum cunctis, quae videtur habere intra Humiliatoria B. Jacobi Apostoli, etc.

HUMILIS, Titulus ab Episcopis in suis subscriptionibus non semel assumptus: ut in Privilegio Pauli I. PP. apud Labbeum tom. 6. Concl. col. 1683. Hac etiam formula usus Henricus Rex apud Puricepulum in Basil. Ambros. pag. 324: In nomine sanctis et individuis Trinitatis, Henricus divina favente clementia Humilis Romanorum Rex. Qua tandem penes Monachos tantum remansit.

◦ Eundem titulum Chartis regis inscriptum non semel reperimus. Charta pro monast. Gratiae B. M. ann. 1169. in Reg. 15. Chartoph. reg. n. 137: Alienor Desgratia Humilis regina Angliae, ducissa Normanniae, Aquitaniae et comitissa Andecavensis, etc. Humeles, pro Humble, in Serm. Mauriti. episc. Paris. tom. 17. Comment. Acad. Inscript. pag. 722: Si doit estre (li prestres) Humeles, benigne, larges, etc.

HUMILITARI, Humilem fieri, humiliari. Faustus Regiensis contra Nestorianos, de Christo: Natus, qui moreretur, datus, per quem vita renaceretur: illic dominatur, hic Humilitatur.

HUMILITAS, Dejectio, opprobrium. [Lactantius lib. de mort. Persecut. n. 30. de Maximiano Imper. qui purpuram deponere coactus fuerat: Sic amisso Imperatoris et sacerdoti honore, Humilitatis impatiens, alias rursus insidias machinatus est.] Gregor. Turon. lib. 2. Hist. cap. 41: Viciusque talondis, et Chararicum quem Praebiterum, filium vero ejus Diaconum ordinari jubet. Cumque Chararicus de Humilitate sua conquereretur, etc. Lib. 6. cap. 36: Ad ulciscendam Humilitatem generis sui velocius properans, etc. Adde lib. 1. Miracul. cap. 78. Vide Humiliare.

HUMILITAS. Leontius Episc. Arelatensis in Epist. ad Hilarum PP: Et te decrevimus, quam primum hac Humilitate nostrae epistola salutare. Vide Humilis.

HUMILITAS BEATAE MARIE, Titulus monasterii de Longo-campo, in Charta Phil. Pulc. ann. 1273. ex lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 158. r. col. 2: Abbatia Humilitatis Nostrae Dominae prope S. Clodoaldum. Alia ann. 1317. 1616. fol. 354. r. Item concessit (Philippus rex) abbatibus et conventui monasterii Humilitatis B. Mariae de Longo-campo, ordinis S. Clarae prope S. Clodoaldum, superficiem quatuor arpentorum bosci. At vero Humilis, Beneficentiam sonat, in Hist. chronol. Caroli VII. pag. 467: Lequel (le Roy) les recut volentiers, et quitta et ramit à cœur de Bayonne, de sa grace et Humilité, vingt mille escus d'or, des quarante mille qu'ils lui devoient payer. Christ. Pisan. in Carolo V. part. 1. cap. 2: Adonc lui tres benigne (le duc de Bourgen) apres que son Humilité n'eust receu plus merci qu'à recevoir à sa peltice n'appartenoit, etc.

HUMILITER, Absque molestia. Otto Morena in Hist. rerum Laudensium apud Murator. tom. 6. col. 391: Impera-

tor namque inde discendens, ac iter suum pacifice faciens, cum Veronam appropinquasset, indeque Humiliter pertransire voluisset, etc. Ubi Muratorius: Bene Corius hoc verbum Italice reddens scribit, Absque ulla molestia.

HUMILITUDO, Humilitatio, rarisime, in Gloss. Gr. Lat. In aliis Gloss. MSS. rarisime.

HUMIPES, Sponsa dicta, quod rheda non reheretur. Laur. in Amalth.

HUMISTERANIUM. Humi cubatio. Vita S. Syncretice tom. 1. Januar. pag. 255: Nam jejunia et Humisteria instituta sunt propter fastidissimas voluptates carnis.

HUMULO, HUMULO, ex Gall. Houblon, quod a Latino Lupulum formatum, elisa litera L. Adalardus in Statutis Abbatiae Corbelesensis part. 1. cap. 7: Nec messes, vel prata colligenda, nec braccas faciendas, nec Humilonam, nec ligna solvenda, etc. Polyptychus S. Remigii Remensis: Summa census frumenti mod. 106. speltis 1416. ordi. 722. mixtura 225. leguminis 11. Humulonis mod. 4. cermicui unc. 12. vini mod. 1567. etc.

HUMULO, HUMOLO, Eadem notione. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerr. fol. 100. v: Restaurius servus solvi omni anno de Humelons modium 1. et facit wactam. Ibidem fol. 101. recto: Ostroldus servus solvi de Humelons mod. 1. et aliud servitium quod ei injungitur. Et verso: Camillus VIII. omni anno de Humelons mod. VIII. pastas XLVIII. Adde Constitut. Ansegisi Abbatis sac. 4. Bened. part. 1. pag. 640.

HUMELA, in chart. ann. 1282. apud Lappenb. Init. Föder. Hanses. pag. 61.

HUMELONARIA, Locus ubi Humulo nascitur Charta Pippini Regis apud Doubletum Hist. Sandionys. lib. 8. pag. 699. Donamus... id est cotonarias cum omni integritate, et in Ulfrastigas mansos duos, et Humlonarias cum integritate. V. Humularium.

HUMELLUS, pro Humerus. S. Wilhelm. Constil. Hirsaug. lib. 1. cap. 84: Notat quoque Diaconus quando Sacerdos inter Canonem se inclinaverit, ut postea cum illo se erigat, calcisque cum eo dis-cooperiat, et cum levante levat, iterumque repositum cooperiat: prius tamen in ipso accessu osculatur altare, ac deinde Sacerdotis brachium parum infra Humellum. Bernardus Mon. in Ord. Cluniac. ibid. pag. 223: Deinde dextrum Humerus Sacerdotis deosculatur.

HUMULO. Vide Humlo.

HUMOROSITAS, Humiditas, Miracula S. Ambrosii Senens. tom. 3. Martii pag. 282: Tantum incurrit dolorem et Humorositatem in capite.

HUMORSUS, Polio, medicamentum. Lit. remis. ann. 1407. in Reg. 200. Chartoph. reg. ch. 64: Lequel medecin ordonna en la boutique d'un apotecaire d'icellui lieu de Petenas plusieurs beuvraiges... ou Humeures, etc.

HUMOROSUS, [Humidus, humectus. Coel. Aurel. 2. Act. 10. a med. Item sexus causa mulieribus, et Humorosis, et vacuis corporibus. Apul. Herb. 51. Nascitur in parietibus, et Humorosis locis.]

HUMULARIUM, Ager humulo seu lupulo constitus, nosiris Houbloniare, alias Umeau et Umeleye. Charta apud Melchelbec. tom. 2. Hist. Frising. pag. 302: Dedit prænominatus nobilis vir... Humularium 1. de terra arabili hobas vj. etc. Alia ann. 1286. apud Pex. tom. 6. Anecd. part. 3. pag. 75. col. 2: Campum alium retro idem nostrum monasterium, prope

nostrum Humularium. Humulator, qui Humularium colit, ibid. Lib. censualls terre d'Essilly ex Cod. reg. 9493. fol. 8. v. Sur deux boicelles de terre joignant à l'Umaye au prieur de Beauvont. Et fol. 9. r. Une cure et demie de terre... joignant au covers de l'Umeau Herte d'une part, etc. Vide Humularia in Humio.

HUMULUS. Vide Humio. Specul. Saxon. lib. 2. art. 52: Transcruciat siquidem Humulus sepe, qui radices habet intra sepe, vel cujus fundo radices fixerit, quantum de Humulo atrahere per sepe potest, Humulum tollit, et quod extra manet, ad vicinum pertinet. Eadem habentur in Wicbblid Magdeb. art. 128. ⁹⁰ In Germ. Hoppe; hodie Hopfen.]

¹ Humulum idem esse cum Humio vix dubitare sinit Chronicon Florentii Episc. apud Eccardum de Orig. Domus Saxon. col. 58: Triginta sex oves et tot agni, et octoginta sex moidia Humuli, et viginti sex porcos pingues et viginti sex anseres.

HUNA. Puntis nauticus, rudens. Lit. remis. ann. 1558. in Reg. 82. Chartoph. reg. 2b. 128. Requisivit ut sibi vendideret unum. Gallice chable, aliter Hune, ad trahendum naves ascendendo per aquam. Occurrit præterea in Stat. pro mercibus per aquam Parisiis transvectis ann. 1415. ex Reg. 170. ch. 1.

HUNDREDUS. HUNDREDUM, HUNDREDA, HUNDRETH, vel HUNDREDUS, absque aspiratione, ut apud Petrum Hilsensem Epist. 85. Anglis dicitur, quod Latinis Centena, Centuria, a voce Saxonica hundre, centum: unde Helge Hundert, eadem notione. Scribit Joann. Stiernhookus lib. 1. de Jure Sueonum vetusto pag. 30. districtus, seu Comitatus apud Uplandos et Suecos (Sistivanos, Hundari appellatos, quod centum ut plurimum villas, vel potius colonos continent. Hundredorum autem in Anglia institutum ab Aluredo Rege profuixit: nam is indigenarum rapinas et eorum excessus cupiens compescere, ut auctor est Ingulphus, Totius Anglie pagos et provincias in comitatus primis omnium commutavit, comitatus in centurias, id est, Hundredas, et in decimas, id est, in trithingas divisit, ut omnis indigena legis in aliqua centuria et decima existeret: et si quis suspectus de aliquo latrocinio, per suam centuriam vel decuriam vel condamnatus, vel inwadiatus, penam demeritam vel incurreret, vel vitaret. Prefectos vero provinciarum (qui antea Vicedomini) in duo officia divisit, id est, in iudices, quos nunc Justitios vocamus, et in Vicecomites, qui adhuc idem nomen retinent. Horum cura et industria tanta pax in brevi per totam terram effloruit, ut si viator quantuncumque summam pecunie in campis et publicis comitis vesper dimittisset, mane vel post mensem rediens integram et intactam indubie inveniret. Ingulpho adjungendus Willelmus Malmesbur. lib. 2. de Gestis Rerum Angl. cap. 4. qui etsi fere eadem tradat, rem tamen ita refert, ut lucem porrigat Ingulpho: Et quia occasione barbarorum indigenæ etiam in rapinas anhelaerant, adeo ut nulli tutus commotus esset sine armorum presidio, centurias, quas Hundred dicunt, et decimas, quas Trithingas vocant, instituit, ut omnis Anglus legaliter duntaxat vivens haberet et centuriam et decimam. Quod si quis alicujus delicti insimularetur, statim ex centuria et decima exhiberet, qui cum vadaretur: qui vero ejusmodi

vadem non reperiret, auctoritatem legum horret. Si quis autem reus vel ante vadationem vel post transfugeret, et omnes ex centuria et decima Regis multam incurrerent. Hoc commentio pacem infudit provinciæ, ut etiam per publicos aggeres, ubi semitis in quadrum funduntur, armillas aureas juberet suspendi, quæ viantium aviditatem viderent, dum non essent, qui eas abriperent. Hæc perinde sub annum 892. narrat Willelmus Gemeticens. ut et alii: quæ postmodum Willelmus Nothus observari sua etiam tempestate sanxit, ut est in Iliis Legibus Latinis sub initium. Sed et hanc provinciarum Anglicarum divisionem habent Leges Edw. Confess. et Leges Henrici I. cap. 6. 8.

Hundredos seu centurias, vel centenas, non primus tamen instituit Aluredus: sed earum usum in Angliam inexit: non longe antea apud Francos nostros provincias in Comitatus, sique rursus in Centenas, vel Centurias, hanc divisionem Decanis distributa erant, uti in his vocibus docuimus. Sed quod de securitate inter indigenas stabilita, ac mutua vadatione narrat Scriptores, Aluredi prorsus videtur institutum.

Hundredi an certo familiarum vel villarum numero constituerent, haud omnino pianum est. Gervasius Tilleberiensis lib. de Scacario part. 1. cap. penult. Hundredum, ait, ex Aidarum aliquot centenariis, ut Aidam ex 100. acris consistisse. Est autem Aida tantum terræ, quantum vni aratro per annum sufficit, quod Latini veri inferioris Mansum vocant, agri scilicet portio cum domicilio, uni familie colonarie attributa: ita ut Hundredus certo familiarum numero constitueret: quod de Centena apud Francos volunt. Neque aliud epud Bromptonum Villa videtur sonare, cum ait, Hundredum Latine dici, quod Wallice et Hibernice Cantredus, et continens centum villas: ut et apud Ranulfum Cestrensem lib. 1. cap. 50. scribentem, Wapentak et Hundred idem esse, quod prociuctus centum villarum. Videtur enim his locis villa idem esse, quod colonia, seu familia rustica, uni agri portioni addicta. Sed et inde intelligendus Giraldus Cambrensis, scribens Monam Insulam 348. villas habere, et pro tribus cantredis reputari. Nam his locis, villa, pro pago, uti hodie appellamus, sumi non potest, cum, ut ait Spelmannus, tantum abest, ut in Hundredo tot reperiantur villæ, ut majores vix 30. aut 40. habeant. Proinde cum Lambardus ait, Hundredum a numero centum hominum appellationem habere: id intelligendum de his, quos nostri Capita manai appellabant, seu Chæfa de familie, capita familie, quibus reliqua ipsa familia suberat, ita ut unicuique caput conficeret.

His porro centuriis et decaniis adscribebantur omnes, qui annum ætatis duodecim exsesserant, cujuscumque essent conditionis, sive liberi, sive servi, ex Legibus Canuti Saxonis § 19. Decanilis præerat Decani, centuriis seu hundredis Centenarii, qui et

HUNDREDARI, et Præpositi, vel Domini Hundredorum vocabantur, ut in Legibus Edw. Confess. cap. 82. Hi una cum hominibus decanarum et Hundredorum de litibus, et Decanis de iis, quæ minoris, ut suo dictum loco, Hundredarii vero de iis, quæ majoris essent momenti, cognoscebant.

Hundredarii primitus ab ipso populo eligebantur, ut in voce Wapentachium docemus. Postmodum Statuta Edw. II.

ann. 9. Hundredarii a Cancellario, Theaurario, et Baronibus Scacarii designabantur. Denique Statutis ann. 2. Edw. III. cap. 18. et ann. 14. ejusdem cap. 9. omnes hundredi, ut olim, Comitibus restituti, iterumque annexi, et Vicecomitibus præceptum, ut probos in eisdem Hundredariis aliosque ministros constituerent. Vim hoc obtinuit, quoad hundredos, qui Regi suberant: in aliis autem, qui jure hereditario ex Regum privilegia, eos possidebant, non item, ait Spelmannus.

HUNDREDA, Hundredariorum Comititia nude passim dicuntur, in quibus una cum 12. Senioribus hundredi seu centuria illi iudicabant, ut est in Legibus Ethelredi apud Vanatingum sanctis cap. 4. Quando autem ea tenerentur, varie observatum argunt Leges Anglice. Quippe in Legibus Edgari Saxonici cap. 5. et Canuti cap. 17. oppidana ter, suprema vero, ex omnibus scilicet hundredis coacta, Comititia bis in anno teneri sancitur: quæ quidem suprema comititia Comitatus vulgo appellabantur, quibus præerat Episcopi et Comes Provinciarum: ubi Episcopi quidem de rebus Ecclesiasticis, Comes de rebus civilibus cognoscebant. Quod etiam habetur in Legibus Edw. Confess. cap. 82. 84. Leges veteres Legibus im subiectæ, singulis mensibus exacta hæc Comititia docent: Hoc est iudicium qualiter Hundredum teneri debeat. In primis, ut conveniant semper ad quatuor hebdomadas, et faciat omnis homo rectum alii... et faciat furi rectum suum, etc. His consentiunt Leges Edw. Confess. cap. 85: Debet autem Scyremot bis, Hundreda et Wapentachia duodecies in anno congregari, et septem diebus antea summoneri, nisi publicum commodum vel dominica Regis necessitas terminum præsentat. Est autem Wapentachia in aliquot Anglie Provinciis, quod in aliis Hundredus: quod et rursus habetur cap. 84. Leges Henrici I. cap. 51: Debet autem ad singulos menses, i. per annum duodecies congregari Hundreda: Comitatus bis, si non sit opus amplius, ut omnis homo rectum faciat alteri ad rectum terminum, et omnis causa finem habeat: et summonetur Comitatus septem dies antea. Et Charta ejusdem Regis de Comitatu et Hundredis tenentis apud Spelmannum: Sciat, quod concedo et præcipio, ut amodo Comitatus mei et Hundredus in illis locis et eisdem terminis sedeant, sicut sederunt tempore Regis Edwardi, et non aliter. Ego enim, quando voluero, faciam eos summoneri propter dominica necessaria ad voluntatem meam. His denique in Hundredis tenendis consuetudines observari hocce generali Sanctio voluit Stephanus Rex, apud Ricardum Hagustaldensem de Billo Standardico pag. 814: Bonas Leges et antiquas et justas consuetudines in Hundredis et placitis et aliis causis observato, et observari præcipio et constituo.

Ex prædictis colligitur coacta interdum extra ordinem ejusmodi Comititia, propter regni necessitates, vel propter emergentia negotia, ad Regis libitum. Quod et docet Charta seu Breve Willelmi II. apud Spelman. Willelmus Rex Anglorum H. Camerario sal. Facias convenire et considere tres Hundredos et dimidium, apud Flitcehamburch, propter terram illam de Holm, quæ pertinet ad Ringstedam, et quam Abbas Ramesis reclamat ad vicium et vestitium Monachorum suorum. Et si Abbas poterit ostendere ratione et testimonio comprovincialium, quod

antecessor suus eandem terram habuerit, eo die, quo pater meus fuit vivus et mortuus, tunc præcipio, ut illam terram et omnia, quæ iuste pertinent ad Abbatiam suam, pacifice et honorifice habeat. Teste R. Dignit apud Windesoriæ.

Sed et inde habemus convocatos interdu plures simul Hundredos, secundum causarum momenta: quod et firmatur ex lib. Ramesiensi sect. 298: *Notum esse volumus, Reinaldum Abbatem Ramesiensem apud Uderuivelle in presentia Roberti filii Walteri eo tempore Vicecomiti, et Alani Subvicecomiti Norfolciæ et Suffolciæ, et in presentia multorum aliorum Francorum et Anglorum, divisionatum fuisse testimonio vrorum de novem Hundredis ibi congregatorum, quod Rex Canutus, etc. Infra: Fuerunt nempe viri predicti de novem Hundredis jurare parti se audisse et vidisse, etc. Ex his initio prodit, ut opinatur Spelmanus, moderna apud Anglos jurata e plurimis hundredis conscriptio, et causarum examen, quod Patria, et Per patriam dicitur, vulgo, Trial par pays.*

In Hundredis examinabantur cause civiles et Ecclesiasticæ, perinde ac in Comitibus, ipsi Episcopi vel Archidiaconi pro tribunali sedentibus. Sed id immutavit Guillelmus Nonus ea constitutione, quam descripsit Seldenus in Jano l. b. 2. § 14: *Propterea mandò, et regia auctoritate præcipio, ut nullus Episcopus vel Archidiaconus de Legibus Episcopalis amplius in Hundredo placita teneat: nec causas, quæ ad regimen aiuminarum pertinent, ad iudicium secularium hominum adducat: sed quicunque secundum Episcopales Leges de quacunque causa vel culpa interpellatus fuerit, ad locum, quem ad hoc opus elegerit et nominaverit, veniat, ibique de causa sua respondeat, et non secundum Hundredum: sed secundum Comitem et Episcopos Leges rectum Deo et Episcopo suo faciat.*

Omnes porro Hundredis, seu Hundred Comitibus, quæ hundrede tenebantur, quod Hundredis secta dicebatur, qui abesset, absentiam gravi multa lerebat, ut est in Legibus Edgari Saxonici § 5, et in Legibus Canuti § 16, in Legibus Guillelmi Noni, et in Legibus Henrici I. cap. 54. Charta Henrici I. apud Spelman. *Et volo, et præcipio, ut omnes de Comitatu eant ad Comitatum et Hundreda, sicut fecerunt tempore Regis Edwardi, nec remaneant propter aliquam causam, pacem meam, vel quietudinem meam, qui non sequuntur placita mea et iudicia mea, sicut tunc temporis fecerunt.* Hæc vero eorum, qui ab hundredis seu Comitibus aberant, multa intelligitur in veteribus Chartis Anglicis, in quibus Ecclesiarum Prælati, verbi gratia eximuntur ab Hundredis, id est, a necessitate eundi ad hundredos, ita ut si iis ipsimet non interfuerint, multam propterea non incurrant. Charta Edw. III. pro Abbacia S. Remigii Remensi, tom. 2. Monastici Angliæ. pag. 983. *Prohibeo, ne subponeatis Monachos de S. Remigio scyas, ut eant ad Hundreda, nec ad hominibus suis mittant.* [Charta Henrici II. Regis Angliæ pro Ecclesia de Hereleu apud Madox Formul. Angliæ pag. 46: *Et terra et homines Ecclesie illius, quocumque sint loco per Angliam, aut liberi et quieti de sris et Hundredis, et mundo, et latrociniis, etc.]* Eo vero multæ HUNDRED-LAGHES, id est, *leges*, seu multæ, vel emende Hundredi dicuntur:

nam in hac voce, laghe, Saxonibus, ut Latinis, lex, multam sonat: a quibus quidem multis ignames dicuntur omnes forestarii, in Legibus Forestarum Canuti Regis cap. 9: *Sint... quieti et liberi ab omnibus provincialibus summo- nationibus, et popularibus placitis, que Hundred laghe Angli dicunt.* Interdum

HUNDREDUM, ut apud Rastallum, est quietum esse de denariis vel consuetudinibus faciendis Præpositis et Hundredariis. Nec aliud est.

HUNDREDS PENNY, HUNDREDFENY, Præstatio, scilicet quæ ab hominibus hundredi Vicecomiti, vel Hundredi præposito, in oneris sui subsidium fiebat, et Aurium Vicecomitis interdum vocatur. Vide in hac voce. Immunitas ab hac præstatione sæpe occurrit in Privilegiis Ecclesiarum cum aliis immunitatibus, ut in Monastico Angl. tom. 2. pag. 124. 127. etc. [Charta Henrici II. Regis Angliæ ex Archivo Beccensi: *De blodvita, et de fetvita et de Hundrepeny et de thednigpeny.* Glossarium ejusdem Monast. *Hundredepny, Quite de talagus, voca. ut Denarius de hundredo, que vis est æris Hundred penny, in qua penny, cænarium significat: sed arctioris significationis est, quam vox Hundredum. Hoc enim in privilegiis videtur liberæ ab omnibus consuetudinibus et solutionibus hundredo debitis: illud ab istiusmodi tantum solutione. Observo præterea*

HUNDREDUM, ipsam multam, que in hundredorum Comitibus interdum irrogabatur, appellatur, eamque 8. fuisse librarum. Leges Edwardi Confessoris cap. 31. *In Danalaga per 18. Hundreda, 4. quoniam forisfacturam Hundredi. Dani Norwicienses 8. libr. habebant, etc.* Ricardus Hagustaldensis de Statu Hagustaldensis Ecclesiæ cap. 14: *Si quis igitur quilibet cujuscunque facinoris aut flagitii reum et convictum infra quatuor crucez, que sunt extra ipsam villam de Hævaldsham, capit et retinet, universali iudicio duo Hundredh emendabit: si vero infra villam, 4. Hundredh: si vero infra muros alicuius Ecclesiæ, 6. Hundredh: si autem infra Ecclesiam, 12. Hundredh: si vero infra villam chori, 18. Hundredh. In Hundredh 8. libræ continentur.*

HUNDRED-SETENA. Privilegium Edmundi Regis Angli. dat. ann. 944. apud Malmesbur. lib. 2. de Gest. Reg. Angli. *Concedo Ecclesie sancte Dei genitricis Marie Glasenwe... jura, consuetudines, et omnia forisfacturas omnium terrarum suarum, ut est, burgerita et Hundredsetena, athes, et ordelas, etc.* Ubi Spelmanus: *Nunquid legeris Hundredsetena? A setena, pro simbolo, que Hundredviti solebat impendi, et hoc privilegio jam remittitur. At Somnerus nihil mutatum censet ex Textu, ut vocatur, Roffensi, ubi hæc vox, constituit hundredi redditur. Debet habere constitutionem hundredi, quod Angli dicunt Hundred setena.*

Placet Somneri sententia: sæta enim vel setena, ut ipsemet observat, Anglo-Sax. in compositione habitatorum, colonum, incolam significat: unde Hundredsetena de multa, que ob crimen eam exigitur in Hundredarum commissis, malis de præstatione ab eo qui Hundredis adscribebatur exsoluta accipere: quod suadere videtur Textus Roffensis. Charta Edgari Regis ann. 12 regni ejusd. tom. 1. Monast. Angliæ. pag. 10:

Et habeant socam, et secam, on strodæ, et on stream, et on wode, et on fide, on griðebrice, Hundredsetena, adas et ordelas, etc.

HUNDRET, in Charta Henrici II. Regis Angliæ ex Archivo Beccensi: *Et in omnibus aliis locis solitas et liberæ (possessiones habeant) et quietas de syre et Hundret et placitis et querelis.*

HUNDRETUS AFFIRMATUS, Tributum quod ab hominibus Hundredis exigitur, ad firmam datum. Computus ann. 1306. apud Kennet. Antiquit. Ambrosden. pag. 354: *Item de burgo affirmato XIII. l. Item de Hundreto affirmato 12. l.*

HUNDREDARI SERVIENTES, Bedelli, apparitores, in Fleta lib. 1. cap. 18. § 2. *Editus porro legitur. Modis tenendis unum Hundredum, sine curiam de recordo, in libro Anglico, inscripto Justices of peace, edito ann. 1574. fol. 123. v.*

HUNNICUS, pro Hunnicus, inflexione Anglo-Saxonibus et Longobardis familiaris. Carolus M. in Epist. ad Offam Regem Merciorum, quam describit Radulfus de Diceto, Willelm. Malmesbur. in Vitis Abbatum S. Alban: *Vestris quoque dilectioni, unum balium, et unum gladium, Hunnicum, et duo pallia sericea Jurimus destinanda.* Ubi Hunnicum, non videtur esse adjectivum gladii, quod vult Walsius, sed autem illa nuncupatum, quod apud Hunnos tenebatur, illudque esse, quod apud Cuvikov appellatur in Epistola Chorois, apud Theophylactum Simocattam lib. 5. cap. 14. Evagrium lib. 6. cap. 20. et et Nicephorum Callist. Sunt autem appropria vela, quibus janus cancellatus obducebatur, quasi cuspa bovum, ut inquisimus in Descript. edis Sophiane n. 72. Neque aliud est cooperitorium Sarmaticum, quo altare dominicum cum oblationibus legebatur, apud Gregorium Turon. de Vitis Patrum cap. 8. ubi curam, id est, tenue et pellicudum fuisse innuit.

HUNNICI, Equi ex Hungaria, vulgo Hongres. Vegetius lib. 4. Artis veterin. cap. 6: *Hunniscorum longe primo docetur utilitas patientie, laboris, frigoris, famis.* Et in Præfat. lib. 2. *Nusquid vero exemplo Hunnorum, sine gentium aliarum artis etiam ipse (veterinarius) usus intercedit, dum homines refugientes expensas barbarorum consuetudinem imitari velle se simulant, et incurata animalia hibernis pascuis, et negligentiæ casibus addunt? etc.* Sarmatas porro, seu Hungaros, Equorum plurimum ex usu castris vocos, ne aut feminarum visu exagitati raptentur, aut in subsidio ferocientes prodant hinniis densiore vectores, observatum ab Ammiano lib. 17. ut et a Strabone lib. 7.

HUNNISONI, Eadem notione, nisi pro Hunnisoni a verbo Hinnire. Will. Brito lib. 11. Philippid.

Nunc corpora forti
Præmia memi, quando spiritum non invenit lectis,
Hunnisonis depellit equis, nec juxta percipit.

HUNONES, vel HUNNONES. Charta Henrici III. Imp. ann. 1056. et Henrici IV. Imp. ann. 1065. ex Tabulario S. Maximini Trevir. *Constitimus etiam at que jubemus, ut Adlocati in Abbatibus illa non nisi ter in anno placitare debeant, et illi, qui Hunones (al. Hunnones) in quibusdam locis dicuntur, tertio tantum anno, nisi recens furtum fuerint, aut ex parte Abbatis vocati fuerint, placium habeant.* Meminit etiam Hunonum Charta Henrici V. Imper. ann. 1112. et

alia Conradi Comitis Lutzelburgensis ann. 1185. in eodem Tabul. Sed cuius ordinis si fuerint, mhi non liquet. Vide Zyllesium, et Duchesium in Hist. Luxemburg.

Idem videntur qui apud Anglos *Hurdarari*. Vide in *Hundredus*. Gloss. Florent. Mas.: *Centurio vel tribunus*. Hunno. Charta Henr. III. imper. ann. 1064. tom. 1. Hist. Trevir. Joan. Nic. ab *Hornheim* pag. 897. col. 2: *Servientes vero, qui praebandarii, et qui fratribus infra claustrum serviunt, vel qui foris ad curias diocesanae dicuntur, nulli advocato, neque Hunnoni subiacent; ad tantum abbati equique prepositi.* [Vide Grimm. Antiq. Jur. German. pag. 756.]

† **HUNSHOU**, vox Belgica ejusdem forte notiones atque *Hussuchung* infra. Consuetudines Furnenses ex Archivo Audomar.: Qui convictus fuerit per quinque Coratores ex *Hunshouc* emendabit illi super quem factus est *Hunshouc* xx. sol. et damnnum suum ei dupliciter restituet et quidquid de bonis suis restiduum fuerit, erit in gratia Comitum.

HUBA, Vide *Huba*.
HUBA, Lupulus, Flandris *Hop*. Hortus *Huparum*, in Chron. Windesem. lib. 1. cap. 9. lib. 2. cap. 17.

† **HUPPENIGE**. Vide in *Huba*.
HUPPUS, Plumis cristatus, Gall. *Huppe*, Procer. Egid. de Rays ann. 1440. fol. 166. v. ex Bibl. reg.: *Proposuerunt facere... invocationem... cum lapide vocato diadoco, et cum ave crispata sive Huppupa.*

1. **HURA**, [Pileis villosis.] Abbatum S. Albani pag. 63: *Statingus asurgens* (Episcopus Lincolnensis) in manu Regis per capita sui gaterum, qui *Hura* dicitur, resignavit id iura, quod dicebat se habere in Ecclesia B. Albani, etc. Vocem *Hura*, nostri de apri capite usurpant. Vide Menagium in *Hurepois*.

2. Imo et de hominis capite. Le Roman de la Rose Ms.:

Lors leva le vilain la Hure,
Ouvre son nez et s'evorice, etc.

3. **Hura** vero, Irrisionis signum quoddam, in Lit. remis. ann. 1406. ex Reg. 163. Chartoph. reg. ch. 243: *Loguel Bernard foisoit la Hura audit Pauquaut par maniere de derision, etc.*

4. **HURA**, Idem quod *Hira*. Vide *Ara*.

† **HURDAMENTUM**, **HURDARE**. Vide *mod* *Hurdicum*.

HURDEFEST, Familia alicui adscriptus, ex Saxonico *hyrd*, familia, et *fest*, fluxus: hinc paterfamilias *hyredes* ealder, materfamilias *hyredes* moder. Atque sic legendum videtur in Legibus Henrici I. cap. 8. pro *Hudafest*: *Bis in anno conveniant in *Hurdafest* eorum quicumque liberi tam *Hudafest*, quam *Folgarii*, ad dinoscendum... si de canie plene sint, vel qui... recesserint, etc.* [Ubi potius legendum *Hurdefest* censet Spelmanus: at Th. Blount in Nomolex. Anglic. mavult *Heordafest*. Vide in hac voce, et infra *Husfatens*.] [Vide *Heorthfest* scribendum esse censet etiam Thorp.]

HURDIGIUM, **HURDIGIUS**, Cratis lignea, qua obducebantur membra, ne ab arietibus, vel missilibus lapidibus laederentur: seu, ut ait Vegetius lib. 4. cap. 28. *us impetus machine materia molliore fractus murum non destrueret*: vel palli in fossatorum marginibus infixi, ne statim ad membra accessus pateret: a Saxonico, *Hyrd*, plectrum, cratis: Anglis *Hurdle*. Glossarium Saxon. Eilfrici:

Clata, Cratis: *Hyrdel*: vel a Teutonico, *Hoorde, Horde*, et *Hurde*, quod idem sonat. Will. Brito lib. 1. Philipp. pag. 107:

Itibus castulis Hurdicia fracta recedat.

Idem lib. 7. pag. 174:

Et que reddebant tulos Hurditia muros.

Rogerus Hovedenus pag. 680: *Combussertur quatuor Hurdicos per ignem Graecum*. Idem pag. 698: *Peirarias suas et Hurdicos suos, et alias machinas suas bellicas paraverat*. Eadem habet Brompton. pag. 1189. 1201.

† **Ourdeys**, in Charta ann. 1385. ex Reg. 126. Chartoph. reg. ch. 142: *Pour icellui (prieure) emparer et mettre en estat et deffence, ne convient que un pont levais, et y faire guerites et Ourdeys*. Vide infra *Urdicium*.

† **HORDAMENTUM**, Computus ann. 1202. apud D. Brussel de Usu feud. tom. 2. pag. CCVII: *Pro Hordamenta Feritatis quod ventus trebuchavit et pro granchia reparanda c. et XIII. s. et III. d. Ibioem*.

† **pro L. cautis ad Hordamentum Cornaci**, etc. Charta ann. 1217. in Tabul. S. Urbani: *Ego Simon Joinville dominus Campanie Seneschallus. Notum facio universis quod Abbas et Conventus S. Urbani homines suos pro Hordamento Joinville faciendo miserunt. Et sciendum est quod memorati homines dictum Hordamentum per usum vel consuetudinem facere non tenentur. Et dicti Abbas et Conventus ipsos homines ad illud Hordamentum miserunt spontaneos et non coacte. Sententia arbitralis ann. 1264. ex eodem Tabular.: *Après est ordené que li homme de la terre S. Ourbain ne doient aler ne par droit ne par coutume faire los Hordement a Joinville, né ne les en doit on contraindre, ne ne puet.**

HORDECIUM, Guillelmus Armoricus de Gestis Phil. Aug. pag. 82: *Et machinis bellicis capiti lapidibus emissis damnicare propugnacula et Hordecia*. Le Roman du Renard MS.:

Ainsi c'est Renars atourés,
Mult fut bien d'eue atirones,
Et Hurdais et bon et bel
Par dedans les murs du chastel.
See herbeuques fut dreier,
Pour pieux son chastel enforcier

Le Roman de Rou MS.:

Donc courut un homme au terrain,
A un horcel tendit le main,
Plein poing pris de la couverture, etc.

Will. Guiart in Philippo Augusto:

I met au baiz du Heu d'oe,
Le feu à poi de creta.

Octavianus de S. Gelais, in Viridario honoris, de S. Veronica:

Par trois fois fut évidemment monstrée
A tout le peuple en moult grant reverence,
Par un Eveque sur un Hourt, à l'entree
De S. Pierre, etc.

HORDICIUM, interdum sumitur pro machina bellica, seu ariete. Henr. Knyghton pag. 2612: *Deinde fecit insultum ad castellum eodem die usque ad noctem... et tunc reddiderunt illud: habuit namque unum Hordicum forte et bene provisionum, cum quo ad tales insultus operatus est mirabilia in prosternendo muros castrorum.*

HURDARE, Cratibus munire. Will. Brito lib. 1. Philipp. pag. 108:

Hurdari turres et propugnacula, utros
Subtus falsari facti.

Vetus Charta in Regesto Normannico

sign. P. ex Camera Comput. Paris.: *Et viderunt quod timorem habuerunt de obidione, et atornati sunt 4. homines de Communia ad unumquemque guarnellum custodiendum, et Hurdandum eum.* [Computus ann. 1202. apud D. Brussel de Usu feud. tom. 2. pag. CLIX: *Pro Calceia faciendis et paticio calceis, pro turre paranda et Hurdanda, et fossato turris et molendinis, etc.*]

† **Nostris Hurdere**. Le Roman de la Rose Ms.:

Et li portier les murs Hurdouent
De fors cloies refusées,
Tissues de verges piecées.

† **Perperam Hurdare**, in Chartal. Norman. ex Cod. reg. 4633. A. fol. 69. pro *Hurdare*.

† **HURDATOR**, Qui *Hurdicia* seu crates lignea facit. Computus ann. 1202. mox laudatus pag. CLXIII: *Robertus Hurdator pro percuis et clois et hurdeico II. et LXI. l. et x. s.*

HURDAMENTUM, Regestum Philippi Aug. Herouvallianum f. 128: *Non capiuntur Comites Ebroicensis aliquam consuetudinem, nec eschallas, nec Hurdamenta ad castellum Gallionis, etc.*

HURDATICIUM, Assise Comitatus Campanie anno 1284: *Hurdaticia, seu defensiones in marginibus fossati.*

† **HURE**, vox Teutonica, Locatio, ab *Hueren*, conducere. *Hire*, Anglis. Chron. Hamel. apud Leibnit. Script. Brunsvic. tom. 2. pag. 515: *Hec autem sunt iura ejusdem civitatis, que sequuntur. Huremeister eorum autoritate et ex parte Consulum habebit iudicare super omne pretium desertivum (f. de servitio) quod vocatur meinsame vel Hure, et super animalia pennata, et super vespa abundantia, et super loca sepium et super quelibet edificia.*

HURSACRUM, Ignis sacer, morbi genus, apud And. Resendium in Vita S. Egidii Ord. Prædic. n. 99 [Cujus sinistrum brachiolum fadarat sacri ignis species quaedam infantibus familiaris, quam quædam Judæi apud nos medicam sicut professi, Hursacrum appellaverunt, voce ex Hebræo et Latino sermone compacta] sed legendum *Pursacrum* nō legō.

† **HURSACRUM**, Nihil omnino notandum probat ipse contextus: neque enim ex Græco et Latino compactam hac vocem scribit Resendius, sed ex Hebræo et Latino: unde ibridam esse vocem, confirmatam ex Hebræo in Ignis, et Latino *Sacrum*, manifestum est.

† **HURSLEGA**, Vide *Hursta*.

† **HURSIUM**, Idem, ut videtur, quod *Harnesium*. Gall. *Harnois*. Nectrolog. Lauresham. inter Vindem. Litter. Fred. Schannati pag. 81: *Dedit nobis Hursium et equum et balteum unum et arva.*

HURSTA, Sac. Hurst, Silva, [Kilianus *Horschi, horst, unquillum, silva humilis tantum frutices proferens, frutetum, fructetum, senticetum*] Hinc castellum quod in tutelam portus Avoniensis extractum est, a silvestri situ *Hursta* dicitur. De hoc Lelandus:

Non tulli hanc labem magni mens Principis alta,
Quis Hurstam statuit vindicis illic loco.

Inde *Hurstlega*, pro loco silvestri, eodem Lelando interprete in Comment. Cygn. Cantion. *Hurstlega*, inquit, *Saxoniae Hurstetele*, vulgo *Harley*; recentiores vertuntur *Lege* (quod locum Latine significat) in le, et ley. Sonat autem *Hurstlega* latine *silvestrem locum*. Ex Spelmano.

HURTAGIUM. Tributum quod pro facultate flandi in portu anchoram exsolvit. Gall. *Droit d'Hurtage* Charta ann. 1228. ex Chartal. Gemmet. Super eo quod dicitur *Guillelmus de la Hese volebat habere Hurtagium de namibus et batelliis qui onerabantur et coronabantur super Secanam inter ayum de Vainilla et portum de Gemmetico.* Instrum. vernacule scriptum ann. 1612. ex Tabul. ejusd. Monast. *Item le droit d'Hurtage pour les navires et vaisseaux qui venissent et mouillent a l'encre, afferme 100.* Vide *Anchorage*.

HURTARE. Percutere, cum vi aliqua propeller. Gall. *Hurter*. Lit. remiss. ann. 1352. in Reg. 81. Chartoph. reg. ch. 491. *Prædictus serviens... injuriose percussit seu Hurtares de cubito in pectus prefatum Gilelmum Tardif.* Alia ann. 1334. in Reg. 82. ch. 301. *Quidam ex ipsis dicitur basilium per vestes pectorales maliciose ceperrunt pulsando et Hurtando eundem vider ac turpiter huc et illic.* Arest. ann. 1339. 20. Apr. in Reg. Olim parlam. Paris. *Hurtatus* iustus *Hurtatus* dicitur jamjam *frangere*. conati fuerunt *Dehuter*, eodem sensu, tom. 1. Fabul. pag. 96.

Lors sui batut et ledangier.
Et Deluratus et desouches.

o Dejjere sonat apud. Joinvil. in S. Ludov. edit. reg. pag. 336. *Comme c'est pire chose que une maison chiee pour un petit vent ou sans nul vent, que cele qui est Delurtee de fort vent, etc.* A voce *Hurt*, *Hurtis* et *Hurtis*, Illius, impulsio, pulsatio. Lit. remiss. ann. 1373. in Reg. 116. ch. 46. *L'exponat bouta ou Hurtis ledit Jehan une foiz ou deux de l'espaule et combia que dudit Hurt ou bouleur etc.* Alia ann. 1363. in Reg. 92. ch. 321. *Les supplians commencierent a aller a l'is: ou ledit desort avoit esté... et y ot des Hurters et boutes d'une par la et d'autre pout quantité.* Alia ann. 1412. in Reg. 156. ch. 357. *Iceilus Bourgeois fappa a l'uis de l'ostel;... et adint que quant Jehannin de Claelles oy ledit Hurtis. Pro campana puls. in Lit. ann. 1389. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 253. art. 1. Au premier Hort de Prime, etc. Hinc, ni fallor, *Hurtouoir*, Pars carri in Lit. remiss. ann. 1375. ex Reg. 107. ch. 12. *Un esquil de char et un Hurtouoir de char.**

HURTUS. HURFARDUS. (Spelmanno videtur esse Arus inflexe; nec fortitan inmento, cum inter oves constanter numeretur.) Monastium Anglie, tom. 2. pag. 666. *De multoibus 380 de Hurtis et murcis 207 de hogris 121 et de agnis 100.*

HURTUS. Vox ejusdem originis et notione. Domesdei, in Monastior Anglie tom. 3. pag. 306. *Item 100. acra de marisco et vulet acra communiter per annum 3 den. et pascut in marisco et terris siccissimis, 300 oves cum Hurtardis.*

HUS ET HANE. Commune plerumq. Flacita curie Regis ann. 23. Henrici III. rot. 9. *Quidam H. P. captus per quendam mercatorum Flantrie, et impri sonatus offert domino Regi Hus et Hant in plegio, ad stantium recto, et ad respondendum predictis mercatoribus et omnibus aliis qui erant cum loqui voluerunt. Et diversi reant qui mancipiunt quod dicitur H. P. per Hus et Hant veniet ad compositionem Regis, vel Consilii sui in curia Regis apud Shepweye, et quod stabit ibi recto.* Ita Spelmanus [An Hals et Hant?]

HUSBANDREA, Agricoltæ mansio;

medes vel certa terræ arabilis portio. Velus Charta apud Spelman. *Kirketh, pro qualibet Husbandrea 2. den.* Vide *Husbandrus*.

HUSBANDUS. HUSBANDA, Patrifamilias agriculturam exerens, œconomus, Gallis, *Messager*. [Testamentum Johannis de Nevill ann. 1386 apud Madox Formul. Anglie pag. 434. *Item dum contingat me obire, volo quod tota firma mea unius termini tunc ultimo elapsi condonetur omnibus tenentibus meis videlicet Husbandis, ceteris et bond.*] Scotis præsertim agricola dicitur. Anglis vero etiamnum *Husband*, maritum sonat. A Saxonico deducit Spelmanus *hus*, domus, et *banda*, vinculum, quomodo Danicum *husbon*, sive *Hosbon*, eadem notione interpretatur Pontanus in Chorogr. descript. Danie pag. 777. quasi domus columna sit maritus. In Legibus Inæ Regis West-Sax. cap. 13. Edit. Saxon. seu Lambardi, *Husbanda* suorum agrorum, ut et *Husbandus*, in quoniam attachiamenta cap. 23. et in Statutis Willelmi Regis Scotie cap. 83. 38 in Legibus Forestar. Scotie cap. 4. et in Statutis David. II. Regis Scotie cap. 4.

HUSBANDMAN, peperam pro *Husbandman*, Eadem notione Charta ann. 1322 apud Madox Formul. Anglie pag. 298. *Sciunt presentes et futuri, quod ego Willelmus Taylour alias dicitur Edmonds de Brote Bluntesdon in Comitatu Wiltshire Husbandman.*

HUSBOTE. [Jus percipiendi liganum ad conferendam domum, a Sax. *Hus*, domus et *Bote*, multa. Charta apud Madox Formul. Anglie pag. 198. *La omnibus assamentis dicte ville de Malopassu, pertinentibus, et cum Husbote et habote in predicto bosco de Malopassu.*] Vide *Habitatio in Haga*.

HUSBRECE, Infractura domus, Brompton, et Sax. *Hus*, Anglis *House*, domus, et *bruce* Anglis *Bruch*, fractura, efractura, unde nostri *Brache* eadem notione. Occurrit in Legibus Henrici I. cap. 13. 42. Vide *Burgaria*.

HUSCARLA. Viri familia, domesticus, famulus domesticus, ex Sax. *hus*, domus, et *carle*, per translationem, vir, homo, proprie autem masculus, robustus, fortis: unde Carolus nomen, nostris *Charles* Hovshous post Simpson Danelmensem et Florantium Wigorn. ann. 1011. Rex Anglorum *Hardeknutus* suos *Huscarlas* misit per omnes regni sui Provincias ad exigendum, quod dixerat, tributum. Infra. *Unde Rex ira commotus ob ultionem necis illorum... et ceteros Anglie Comites, omnesque suos Huscarlas curi magno exercitum, illo misit.* Id est, domesticos et alios. Simon Danelm. ann. 1065. *Eodem die promissus Danicos Huscarlas Anandom et Havenhearum de fuga retractos... peremerunt 8000 ann. 1071.* Rex cum *Hutscarlis* in Orientali plaga incole omnem illis æritum obtulerat. Et infra. *Edaf Huscarl apud Regem præpillens honore.* Occurrit hæc vox sæpi in Domesdei. *De hoc manerio tenuit Tochi duas hidas, Huscarle Reg. Edwards fuit Abbi, Burcharius Huscarle puerus Regis Edwards dicitur et mox Teignus (i. Baro) Regis Ed Rursum. De hac terra tenuit Huscarle homo Reg Ed. 3 virgas, et averam invenit.* Ita ibidem, *Huscarli Comitum non semel occurrunt.* Denique tit. *Brudepote*, tit. *Warham*, et tit. *Dorset.* Et *gilda pro 10. hidis, scilicet ad opus Huscarlum unam marcam argenti.* Id est, *huscarlis*, et pro eorum proficuo, præstandam.

Huscarlorum Danicorum dignitatem pluribus describit Jus aulicum Norvegicum vetus cap. 26. ex versione Joannis Delmeri: *Omnes viri, qui fidem servitii, ex veteri consuetudine. Regi adjuverant, sive manus dant, sive apprahens gladii confirmatione, vocabulo Huskaria appellabantur, quomvis illi postmodum multo excellentiores et amientiores titulo, pro sua quique conditione sint honorati. Omnes vero in Regia aula servientes Hirdmen vernacule nominantur, Regem observaturi ac tuturi, etc.* Tradit idem Delmerus pag. 535. Præfectis Provinciarum concessum a Rege, ut 40. non vero pluribus, servos domesticos nomine *Huscarlarum* in servitio suo haberent. Scribit Sueno in Legibus Castrensibus cap. 8. *Colloquium*, seu Curiam aulicam, in qua de rebus ad *Huscarlas* pertinentibus judicia fiebant, *Huskarlesioffe* appellatum. Est autem *Steffas*, forum sive quilibet locus juri dicundo causique agendis destinatus, uti observat ibidem Stephanus Stephanus: qui præterea addit, *Huscarle* dictos Officiales aulicos, sive officia palatina, milites prætorianos, et quoscumque in aula Regis aut Principis aliquis versantes. [Osbertus in Translat. S. Elphegi sec. 6. Bened. part. 1. pag. 124. *Mundane* (Rex) omnibus familie sue Militibus, quos lingua Danorum *Huscarles* vocant, ut, etc. Et pag. 126. *Divisus ergo a Rege Archiepiscopus, cum ingenti Huscarlium turba precedentes subsequitur.*] Observat præterea idem Resenius ad Jus aulicum Canuti II. Regis Danie Runice, Islandice, et Danice etiamnum *Huscarli*, domesticos, operarios, et veras appellari, et antiquiores Danos aulam Regiam sua vernacula *Husus* nominasse: *Karl* cam, et sonare masculum, adultum, virum.

HUSFASTENE. Anglis. Qui terram tenet et domum, quasi domi fixus, apud Bractonum lib. 3. tract. de Corona cap. 10. § 1. Vide *Hurderefest*.

HUSGABLUM. quasi census domus, ex *hus* domus, et *gable*, census. Monastium Anglie tom. 3. pag. 154. *Item tota illa terra, que est inter dictam aulam et venellam, que dicitur Sweenegalle, est de terra S. Petri, et sunt ibi tria tofta, et quod reldit Husgablum, alter non geldabilis.* Et pag. 155. *Item terra cum domibus, quam Joannes de Wiphall dat Husgabli alia domus non dat Husgabli, nec aliter sunt geldabiles, ut credunt. Vide Cablum.*

HUSGENUS. Familiaris, domesticus famulus, Belgis *Huygenoot*, Germanis *Husgenoz*, ab *Hus*, domus, et *Genoz*, familiaris. Codex MS. Consuetud. Eccl. Colonienis: *Cuilbet Husgenorum 1. ama cervise, exceptis quatuor, qui vocantur nuntii, quorum quilibet recipit 8. sumbereas abeaz.* Vide Schutter. in Gloss. Teuton. voce *Hude*. [Eichhorn. Histor. Jur. Germ. § 236. Rudolph Imperat. Sentent. de jure monetæ antiquo servando ann. 1283. apud Perz. Leg. tom. 2. pag. 443. Sec.]

HUSIA. Equi stragulum, Gall. *Housse*. Charta ann. 1259. apud Perardum in Burgundicis pag. 494. *Equi cum Husia.* Vide *Housia*.

HUSKARLA. Vide *Huscarla*. **HUSLADA.** est annua quedam exactio, inquit Joannes a Leydis lib. 7. cap. 28. qua scilicet a singulis œdibus, vel sociis, aut familiis exigitur, ex *Hus*, domus, et *Lada*, lex, multa, præstatio. [Diploma Ottonis III. Imper. ann. 985. *Beneficium*

cum omni utilitate, excepto quod vulgari lingua vocatur Huslada.) Nisi legendum sit Huslota, quod censuo. Vide mox Huslotum.

HUSLATUM. Vide Huslatum.
HUSLENGA, HUSLENGUM, in Legibus Inae Regis Saxonis § 15. et 19. In Lattis vero § 18. perperam hulsonges, et Hulsengag, Lambardo interpretre, Saxonibus est pater familias: Welocho Catechumenus, Somnero denique Eucharistia præceptor, ex Saxonibus, Eucharistia, et genga, vel genga, ire, adire, unde to husl gan, est Eucharistiam adire, Huslenga, proprie parochianus.

HUSLOTUM, Tributum, cuius mentio in Chartis aliquot apud Willelmum Hedam pag. 65. 78. 83. 2. Edit. ubi interdum Huslatum perperam habetur, ut et in I. Edit. pag. 246. 256. 262. Vox ex Germanico confecta Hus, domus, et Lot, tributum, census, focagium. [Vide Cogehusl.]

HUSONES, Majorum piscium species. Thwoculus in Andrea Rege Hungariae cap. 43. Itac Rex Andreas solita Regum Hungariae largitate utendo misit Cesari 50. corpora immensorum Husonum, et duo milia lardorum, mille tauras ingraves. Vetus Charta apud Browerum in Antiqu. Fuldensis lib. 3. cap. 11. Unde singulis annis tranemillers debent ad Fuldensem Ecclesiam..... piscem magnum Huson nuncupatum, et de oleo arborum, quantum equi duo in lagenis deferrent. Epistola 7. ex Tegenseisib. Sed si Deus anno presentis fecundavit capturam Husonum vobiscum, petimus ut iubeatis largiendo communicari. Vide Giscellus, 100. et Gaff. Thesaur. Ling. Franc. tom. 4. col. 1059. voce Huso, Scarus, esox.

HUSSERUS. Vide Husserius.

HUSSIA. Vide Housia.

HUSSITE, Joannis Hus hæretici in Bohemiae Sectatores. Vide Diarium belli Hussitici apud Ludewig. tom. 6.

HUSSUCHUNG, Domus invasio, de prædatio: ex Hus, domus et Suckes, rapere, de prædare. Diploma Rodulphi I. Imperatoris ann. 1294. apud Ludewig. tom. 2. pag. 240. Volentes etiam quod his qui alium vulneraverit, non ledabitur, vel consensibus excessus commiserit, aut loqueretur vulgariter, Hussuchung fecerit iuxta privilegia, libertates, jura et consuetudines rationabiles et honestas ipsis confirmamus et volumus perpetuo inviolabiliter observari. Vide Hamoca.

HUSTILMENTUM, Supplex domestica, Ustensile, unde forte vox nata Joan. Fortescutus de Laudib. Legum Anglie cap. 86. Etiam abundant in lectisterniis, et quolibet suppellectili, cui lana congruit, in omnibus Hustilmentis domus, necessaria cultura, et omnibus, que ad quietam et felicem vitam exiguntur. Versio Anglica habet Hustilments.

† Nostis Hustilment. Lit. ann. 1342. in Reg. 74. Charoph. reg. ch. 12. Dicitur: Ceillu bois il font charretes et charrues et chais pour les lis dudit hostel et autres Hustilments. Ibid. ch. 13. Et autres Hustilments pour la nécessité de leur hostel. Lit. remis. ann. 1356. in Reg. 84. ch. 761. Plusieurs Hustilments d'ostel, c'est assavoir, quatre tabliers, trois touailles, six secuelles d'estain, un petit flacon et un petit hanap de fut. Hinc Hustiller, Instruere, munire. Lit. remis. ann. 1377. in Reg. 110. ch. 293. Ceillu lit Baudri et son serourge garnis et Hustiller d'espées

et de taloches le poursuient, etc. Vide infra Utensilia.

† **HUSTINGIA**. Vide Hustinum.

HUSTINGUM, Curia ita dicta non modo in urbe Londoniensi, sed et in Wintoniensi, Lincolnensi, Eboracensi, et apud Shipwey insula in borealibus Cantii partibus, ex hus, domus, et Ting, causa, quasi domus causarum, vel ubi causas agitantur. Ita censet Spelman. At Somnerus Hustingum, dictum contendit, quasi hyst, ting, id est, supremum iudicium, ab highest, vel ut antiquius scriptum, hyhsta, i. supremum, et Ting, iudicium. Janus Dolmerus ad Jus aulicum Norvegicum vetus pag. 503. Husting, Prætorium vertit, vocemque effectam ait ab Husa, domus, et Ting, forum: quasi domesticum forum.

De Hustingo Londoniensi, Ita Leges Edw. Confess. cap. 25. Debet etiam in London, que capit est regi et legum, semper Curia domini Regis singulis septimanis die Lunæ Hustingis sedere et teneri. Charta Henrici I. Regis Angl. pro Londoniensibus. Et amplius non sit Miskeninga in Hustenge, neque in falkestone, neque in aliis placitis infra civitatem, et Husting sedeat semel in hebdomada, videlicet die Lunæ. [Charta apud Madox Formul. Angl. pag. 200. In pleno Hustingo Londonis de Communibus placitis toto die Lunæ proximo post festum S. Martini, anno regni Regis Edwardi III. post conquestum Angliæ 37.] Hustingi Londoniensis meminit præterea Matth. Paris ann. 1196. Bractonus lib. 3. tract. 2. cap. 13. § 9. Will. Thorn. ann. 1396. Gul. Pryneus in Libert. Angl. tom. 3. pag. 484. etc. altiarum etiam memoratarum urbium. Fleta lib. 2. cap. 2. § 13. cap. 54. § 1. 2. etc. Watsius ait, hodie Hustingum Londoniensem Guild-hall nuncupari, et in eo Comune urbis de rebus arduis consultare consuevisse: ibidemque etiam nobis haberi tribunal, ubi civium lites causeque vitas multibus fori formalis dirimuntur.

HUSTINUM Pondus, dictum ab Hustingo Londoniarum civitatis Angliæ præcipua Curia suprema: quod in ea forem pondus ad examen cæterorum ponderum asservatur. Charta antiquissima lib. Rames. sect. 32. et 127. apud Spelmannum: Ego Eilgina Comitissa do... duos cyphos argenteos de 12. marcia ad Pondus Hustingie Londoniensis Tabularium Corbeie Ch. 296. Sub censu duarum marcarum boni argenti Hustino pondere. Alia Charta Innocentii II. PP. ann. 1135. ibidem: Salvo censu unius marce puri argenti, quem ad Hustinum pondus S. Martini de Campis in solemnitate Nativ. S. Joan. B. persolvere debent. Charta alia in Historia Monasterii S. Martini de Campis pag. 175. Ecclesie nostre marcham puri argenti et Hustini ponderis persolvant. Hustinges e vi de in Charta Saxon. apud Somnerum. Hustinum panno pondus ex iis fortasse fuit, que urbana pondera, id est, trutinæ largioris examina vocat Symmachus lib. 10. Epist. 28.

† Quam quidem doctissimi Viri conjecturam firmare licet ex Charta Corbeiensi, ubi, quamquam aliis verbis, res tamen eadem significatur: Pactum quod Prior S. Martini Capituli sui assensu cum Abbate Corbeie habuit de Ecclesia que dicitur Guanneis et Bonai, scilicet singulis annis censualiter datis per marcham puri argenti et Grossi ponderis in perpetuum ego Petrus Abbas Cluniacensis concedo et confirmo. Ubi voce Grossi ponderis idem haud dubie expri-

mitur quod trutinæ largioris examina apud Symmachum loco citato.

† Hujus autem rei occasione referam Arestum Curie Parisiensis ann. 1387. ex quo, quantum hæc etate a genuina Hustini ponderis notione aberratum fuerit, haud difficile erit cognoscere: quod quidem libentissime observo, ne quis tanti nominis auctoritate ductus in errorem inducatur. Cum ergo controversia inter Corbeiensis et Caroliocenses Monachos veteretur circa Curia, facta inquisitione, sic iudicatum est: Karolus D. G. Franc. Rex universis presentes litteras inspecturis salutem. Cum Religiosi Abbas et Conventus Monasterii de Corbeia in nostra Parlamenti Curia proponi fecissent quod licet Religiosi Abbas et Conventus Karoliloci dicti de Corbeia teneantur in duabus marchis argenti fini ponderis, quod tempore claræ memorie Ludovici dicti Hutini Francie et Navarre Regis antecessoris nostri annu videlicet et perpetui redditus ratione et ad causam certis scambii alterius redditus seu terre inter dictas partes dudum facti, nihilominus dicti debitorum predictas duas marchas argenti sub qualitate et valore debitis solvere recusant ac recusabant, pretendentes dictas duas marchas minoris fore pretii seu valoris quam valent marchas argenti de presentibus, predictis de Corbeia contra hunc assensum cum dictis partibus hinc inde super hoc auditis, et de earum consensu dictis et fidelis Consiliiarum nostrarum Johannes de Diciao per dictam Curiam ad hoc deputatus se informaverit per Magistrum monetarium et comptarium de dictarum marcharum argenti valore moderno: et per eandem informationem reperit marcham argenti fini tempore dicti Ludovici Regis ejusdem prout nunc esse valoris et estimationis, prout dictus commissarius dicit presentium retulit Curie nostre memoratis. Notum factum quod auditus per Curiam nostram prefati commissarii relatione, prefata Curia nostra ordinavit et ordinat per presentes, quod dicti Religiosi Karoliloci de cætero solvant et solvere teneantur dictis de Corbeia dictas duas marchas argenti fini, et arreragia inde debita in valore et estimatione supra taxatis Datum Parisius in Parlamento nostro die 20. Januarii an. Dom. 1387. et regni nostri octavo.

† Haud obscurum certe quæ fuerit erroris causa: errante enim oculo lectum haud dubie est Hustinum pro Hustinum: mirum nihilominus non attendisse iudices Chartam, de qua tunc controversum, uno et dimidio sæculo Hustinum Regem præcessisse. Hanc subiectionem, rem laud ingrati lectori facturos nos existimantes: Johannes D. G. Corbeiensis Abbas et Conventus omnibus tam presentibus quam futuris. Quoniam que temporaliter sunt nisi litterarum custodim committantur futurorum memorie subripere oblitio consuevit, idcirco conventionem inter nos et Ecclesiam B. M. de Carlier habitam ne posteros abstratos latere queat, earundem litterarum testimonio perpetuo commendamus, assistente inquit in Capitulo nostro Amalrico Episc. Silvanectensi cum Archidiacono suo Petro et quibusdam clarissimis, et Abbate Karoliloci, ipso capitulo anuente, concessimus absque ulla retentione eidem Ecclesie et Fratribus ibidem deo serventibus quicquid Ecclesia nostra in territorio Bernailly et Villers et Verdaron in terra, in vineis, in hospitibus, in censibus, in corporibus hominum antiquo jure pos-

sidebat et habere debebat, ea videlicet conditiones ut in festo Omnium Sanctorum centum solidos Corbeiensis monetae, aut si maluerint duas marchas puri argenti Hustino Ponderis nobis Corbeia persolvant; quod si die praefata solutio facta non fuerit, infra quindecim dies sequentes sine aliqua emendationis lege, solvere licet. Hujus concessionis testes fuerunt ipsi Amalricus Episc. Petrus Archidiaconus, Odo Crassus, Urbanus Abbas Carolioci, Hugo frater ejus Castellarius, etc. Actum ann. In carant. Verbi M. C. LXI.

1. **HUZARONES, HUZARONES**, Militia Hungarica levis armaturae, Gall. *Houszarts*, vel *Husaria*. Epistola ann. 1589. apud Ludewig. Reliq. MSS. tom. 6. pag. 324. *Huzaronibus autem Pechi Ferentis qui quosque erecta signis perfide et perpetua infamia nos deseruerunt* Decretum 98. Matthei Regis apud Carolum de Aquino in Gloss. milit. : *Quia nonnullae gentes, potissimum vero levis armaturae, sive Huzarones hoc facere consueverunt, etc.* Vide equitis Huzaronis schema apud P. Daniel Hist. Militiae Francicae lib. 12.

HUTESUM. Vide in *Hucium*.
HUTFANGHEFE, apud Bractonum lib. 3. tit. 2. cap. 8. § 4. [Proprie est jus cognoscendi et iudicandi de furibus extraneis.] Vide *Ufangethef*.

1. **HUTSCARIA**. Vide *Hutaria*.
HUTICA, Oibertus Abbas Gemblacensis in Vita S. Veroni n. 2. *Quaedam ciuitas, vulgo Hutica dicta, quantitate magnitudinis ampla, quae supra beati viri tumbarum stabat annone plena* Sic in excuso, pro qua voce perperam viri docti *butica* restituerunt. Est enim *Hutica*, quod Belgae nostri *Hutcha* vocant, ciuitas maior a longior. Vide *Hutcha*.

HUTICA, absque aspiratione. Charta Heccardi Comitis Augustodun. ex Tabulario Persiacensi in Burgund. *Donata Assinaro pro sua elemosyna et pignora castanea, sive donata et libros, qui sunt S. Benedicti de Fioriaco Monasterio, in illa Hutica parvula.*
HUTINUS, Cognomen quo donatus Ludovicus X. Rex Franciae, quod, ut quidam putant, dum adhuc in pueritia esset, rixas et contentiones cum se dalfibus crebro excitaret, nam et de quibus vulgo dicimus, *Il aime le Hutin, id est, le bruit, le tintamarre, les querelles.* [Hottom. Francog. cap. 27. *Imperio Regis Ludovici Hutini, quo nomine prius lingua nostra Turbulentus significatur.*] Sic etiam id vocabuli usurpat le Roman de Garin.

En trente leus, ou en neuf, ou en vint, Avoit meillie et merueilleus Hutin.

Alibi :
Devant les lices commenci li Hustins.

[Le Roman d'Arthur MS. :
Ouent la noisse et le Hustin
De ceulz qui sont moult près voisin.]

Charta Odardi Dom. Hamensis ann. 1328. *Se ut advenit auctum Hustin ou meillie en ladite ville, etc.* Inde *Hustiner*, rixari. Ibid. : *Se il se Hustinoient, ou faisoient mellee.* Vox autem ejusdem videtur originis, cujus est *Huesum* vel *hutesum* : quod qui *huz* clamare solent, id potissimum faciunt, ut seditionem ac contentionem excitent.

1. Rixa, contentio, jurgium, nostris *Hutin*; unde *Hutinare*, jurgare, rixari, et *Hutineur* vel *Hutineux*, nostris. Eiusdem cognominis alia nobilior ratio legitur in Chron. Anapltit. apud Mura-

tor. tom. I. Antiq. Ital. med. aevi col. 212. *Tancradus autem fuit timoris Dei non immemor. Qui duodecim filios habuit, quorum... quartus Hucimus et ipse comes, qui propter fortitudinis suae prudentiam grandia faciens, pro nomine appellatus fuit; erat enim astutissimus et ferax, fortisque viribus.* Lit. remiss. ann. 1357. in Reg. 89. Chartoph. reg. ch. 175. *Predicti Lotardus et Johannes iterum se Hutinando et de verbis a verbera procedendo, praefatus Johannes in dicto Hustino et mesleja fuit vulneratus.* Joinvil. in S. Ludov. edit. reg. pag. 50. *Les serjans les alerent querre en la bataille, ou le Hutin estoit grant d'eulz et des Turz. Se aucuns Hutin ou mesleje se faisoit, etc.* in Charta Joan. comit. de Housy ann. 1338. ex Chartul. S. Vinc. Laudun. Lit. remiss. ann. 1335. in Reg. 147. ch. 238. *Iceilui de Poitiers, qui ne vouloit que Hutin et mal courut aus pierres, etc.* Aliae ann. 1363. in Reg. 95. ch. 25. *ehan, dit Vyenne, risseur, brigueur, Hustineur, mal et outrageux parleur, Hustineur ou campouers de hustins, in Lit. ann. 1371. tom. 5. Edinat. reg. Franc. pag. 713. Lit. remiss. ann. 1413. in Reg. 167. ch. 343. *Lequel de la Place qui estoit Hustineur et merueilleux, etc.**

1. **HUTSEN**, Pyrgus, fritillus, Gall. *Cornet à jouer au dez.* Vox Belgica. Consuetudines Furnenses ex Archivo Audomariensi. *Sed licet cum tabulis et scateis luere protrahit, et Hutsen, emendabit Comiti tres lib. Domus in qua ludatur cum talis et Hutsen tres lib.*

HUTTEN, Glossa Isonis Magistri : *Magalia Hutten mapalia et magalia idem sunt, id est, case pastorum, quae et tugurium.* Hinc nostrum *Hutte*, eadem notione. *Heute, Heutich, ou Logette*, in Tabul. S. Quintini in Insula fol. 24.

1. **HUYA**, Modus agri cum habitatione coloni, idem quod *Huba*. Vide in hac voce. Charta ann. circ. 1134. apud Pez. tom. 6. Anec. part. 1. col. 313. *Sighardus comes... duas Huyas nobilitate tradidit ad altare S. Petri.*

2. **HUYA**, Discriminale, ornamentum capitis mulierum, Gall. *Huye*, in Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 4120. *Une Huye de soye, in Lit. remiss. ann. 1398. ex Reg. 138. Chartoph. reg. ch. 133. *Huyet*, eodem sensu, in aliis ann. 1387. ex Reg. 131. ch. 38. *Le suppliant fery laditte femme un ou deux cops parmi le visaige, dont le Huyet de sa teste chey à terre.* Rursum aliae ann. 1391. in Reg. 141. ch. 178. *Lequelz se prirent à icelle Margue et lui tirerent par force sa coiffe ou Huyet, que elle avoit sur sa teste, hors de son chief.* Hinc*

1. **HUYATA**, Galerus, pileus, quo etiam milites cassidis loco caput tegunt, nostris *Huyette*. Stat. senese. Redic. ann. 1389. *Item quicunque portaverit arma defensiva, ut pote haubergerium, sive gorionium, gorgieriam, Huyatam (male Humatam) sive capellum ferreum, etc.* Lit. remiss. ann. 1374. in Reg. 135. Chartoph. reg. ch. 372. *Jehan timent escuyer portoit sa Huyette en sa main, etc.* *Huyete*, ibid. ch. 465. Aliae ann. 1386. in Reg. 151. ch. 171. *Auquel boulent ladite Marion eust fait semblant de getter par esbatement la Huyette, ou barrette dudit Houffroy son neveu.* Aliae ann. 1421. in Reg. 171. ch. 481. *Lesquelz entrerent en la maison d'un armoiseur, et là prindrent chacun une Huyette ou capeline. Une Huyette ou coiffette, in aliis ann. 1446. ex Reg. 176. ch. 492. Ita quoque legendum, pro *Huyette* et *Huyette*, in Lit. aliis ann.*

1412. et 1415. ex Reg. 168. ch. 180. et 242. Vide supra *Huca*.

1. **HUVETI**, Vestis species. Instrum. ann. 1333. in Hist. Monast. Sangern. inter Instr. pag. cl. xiv. *Item quod nullus deferat infra metas Monasterii apparentes Huvetos.* Legendum forte *Hovetas*. Vide in hac voce.

2. Vel Vestis ornamentum, idem fortassis quod *Huon* dicitur in Lit. remiss. ann. 1341. ex Reg. 95. Chartoph. reg. ch. 1380. *L'avoient (iceilui Thiebaut) tant trainé et batu et feru d'orbes coulr, et li avoient tors le bras et les jambes, et pris et saché par les Huons, etc.*

3. Aliud vero sonat *Huvrelau* vel *Huvrelas*, Umbraculum nempe ligneum, vulgo *Avant*, in Arest. ann. 1312. ex Reg. Olim parlam. Paris. fol. 135. *Jaues, saillies, huisseries, Huvrelas, appentie, etc.* Lit. remiss. ann. 1412. in Reg. 166. Chartoph. reg. ch. 228. *Plusieurs jeunes gens venus pour veoir le jeu d'arbaleste se mistrent au dessous: d'un Huvrelas ou avoient lieu et place ordonnee pour veoir le jeu seulement.* Maga. Chartul. nig. Corb. fol. 11. v. *Item nus ne puet... faire Huvrelaus, ne autre ouvrage seur froc de vile, quequ'il soit, sans le congie mons. l'abbé.* Hinc emendanda Charta ann. 1324. in Reg. 64. ch. 2. ubi *Huveles* legitur, pro *Huvrelas* : Si il dit habitant esloiet faire Huveles, ou appantiz, ou saillies novuiaus, il en requerront congie au froquier.

4. **HUUS-GHELT**, Census pro domo, ex *Hus*, domus, et *Geld*, pecunia, nummus, tributum. Charta Car. Audacis ducis Burg. ann. 1469. in Suppl. ad Mirreum pag. 299. col. 1. *Le droit de Huus-gheht, qui est de quatre gros de nostre monnoye de Flandre, pour chacune maison, feu ou mesnage, qui sont et seront cy après en ladite isle.* Vide *Husgabium*.

1. **HUY**, Vide *Huuium*.

2. **HUZARONES**. Vide *Huzarones*.

3. **HYALINUM VERBUM**, Vitrea fenestra, a Graeco ὑαλίνο, vitreus. Frigidogesta in Vita S. Wilfridi saec. 8. Bened. part. 1. pag. 180 :

Nec minus appropriat opiciz emblemata prout Arcus incultos Hyalino claudere velo.

Utitur etiam Prudentius Peristeph. 12 :

Tum cenarus Hyalo insigni varie currit arcus.

4. **HUYBA**, Villa crinalis, Belgis, *Huyven*, in Ind. onomast. ad calcem tom. 2. Jun. Act. 88. Vide supra *Huya* 2.

5. **HUYDARDUS**, Gall. *Huydart* et *Wydart*, Locus, ut videtur, in quem aqua molendini superflua decurrit. Charta ann. 1336. in Reg. 70. Chartoph. reg. ch. 245. *Tout le droit, l'action, saisine et propriété que lesdiz vendeurs avoient... ou moulin et pertuis, qui sont dessous Chaumont sur Yone, soit en vanne, en Huydart, en pescherie, etc.* Vennes, *Wydart, pescherie, etc.* In alia eadem de re ibid.

6. **HUYHO**, vox Gallica, Vir cujus uxor merchatur. Lit. remiss. ann. 1397. in Reg. 152. Chartoph. reg. ch. 195. *Laquelle baisselle dist audit varlet Hanuyer, tu n'oserois dire à ce compaignon là... Huyho, qui est à dire en François, couz; lequel dist que si seroit bien; et tantost dist ledit Hanuyer audit Robin, Huyho, Huyho. V. infra *Witot*.*

7. **HUYSSÈGUE**, Rivus, ni fallor, per quem aqua fluere possit. Charta ann. circ. 1460. ex Tabul. S. Vict. Massil. : *Quoddam cauale... confrontatum cum bastiva dicti acaptantis, eidem dando eum Huyssègue bonum et sufficientem, et ver-*

sis meridiem cum domo Antonii Balmæ, Hyysagus in medio, etc.

HYBERIENSIS, pro Iberiensis, Hispaniensis nam Hispania nuncupata olim Iberia. Vita S. Firmi. tom. 7. Sept. pag. 51. col. 1: Erat in urbe Hyberiensis, nuncupata Pampolana, etc.

HYBERNAGIUM. HYVERNAGIUM, ex Gall. Hyvernache, vel hivernage. Nivovus. In Nomocanone Goteferiano num. 516. Semen Hiemale Flet. lib. 2. cap. 73. § 18. 19. Hiomatis ananona. In Charta ann. 1178. in Probat. Hist. Guinensis pag. 349. Fruges Hyemales. In Speculo Saxon. l. 2. art. 48. § 11. [Bladum hiemale. In Charta ann. 1221. ex Tabul. S. Crisp. in Cavea: quod in alia ann. 1234. ibid. Blé yvernais appellatur. Vide supra Bladum.] [Bladum Yvernagium, in voce Grenarium.] Charta Mauricii Episc. Parisiensis ann. 1190. apud Brolium: Duos modios Hybernagii in campis eijusdem ville, etc. (Charta ann. 1218. ex Tabul. Portus-Regii: Mathæus de Maudun miles dedit Montisfortis S. Marie de Porrogio tria sextaria ordet et totidem Hybernagii in sua decima de Maudun. Alia ann. 1227. ex Tabul. Montisfortis: Concedimus tenenda in perpetuum libere, pacifice et quiete pro septem modis bladi medietate Hybernagii et medietate avenæ ad mensuram Montisfortis. Engelbert. Maghe in Chron. Bonæ Spei pag. 118: Sub censu annuo 21. modiorum avenæ et totidem Hyvernagii.]

Observandum vero Hybernagii nomine non quibus seminis hyemalis genus intelligi, sed proprie de illa frumenti specie accipiendum, quam seculæ majus, Gall. Seigle vocant. Hybernagium autem dicitur quod ante hyemem seratur: quo etiam nomine distinguitur ab hordeo, avena, pisce, etc. que Martesia et Martium dicit solent, Gall. Mars et blé Marsois, quod ineunte Martio serantur. Porro cum de Hybernagio in veteribus Instrumentis occurrit mentio absque alia determinatione, vix aliter hæc vox intelligenda videtur quam de miscello frumento, nostris Blé méteil, quod Chartæ sequentes non obscure innunt. Charta Guidonis de Campis ex Chartul. Calens. pag. 54: Nec non et quatuor sextaria ad mensuram de Kala bladi ybernagii scilicet boni et legalis Mizotii percipiendi singulis annis. Tabular. S. Remigii Remens.: Duos modios laudabilis bladi perolvet... medietas bladi erit avenæ, reliquum hyvernagium, cujus hyvernagii medietas erit frumentum, medietas siligo. Charta ann. 1201. ex Chartul. Monast. Montis-Martyrum: Haquod medietas illius modii erit de meliore Hyvernagio granicie nominata, reliqua vero medietas erit bonæ et legalis avenæ. Charta ann. 1252. tom. 2. Hist. Eccl. Meld. pag. 155: Concedimus... quatuor sextaria bladi ybernagii pro pancia facienda eadem die obitus nostri, in qua nostrum anniversarium celebrabunt... octo sextaria bladi ybernagii... ad faciendum panem pro generali Capitulo Ordinis S. Trinitatis.

HYVERNAGIUM. Donatio facta Monasterio Camere fontis ann. 1208: Concessit clemenciam scilicet tres minas Ivernagii. Occurrit alibi.

HYVERNAGIUM. In Fleta lib. 2. cap. 41. § 1. et in veteri Charta in Hist. Montmorenc. pag. 43 Sic etiam hiemale tempus vocabant nostri. Vetus Poeta MS.:

Il ne me chaot d'est ni de roande, De froideur ne de temps Hyvernage.

HYBERNATICUM. Polyptychus Floria-

censis: Arant ad Hybernaticum unuquodque periticas 4. et ad transitum periticas 2. Habentur ead. verba ibi non semel. [Codex MS. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 12. recto: Solvunt in passione denarios IIII. arant ad Hybernaticum periticas IIII. ad tremissum periticas II.]

HYBERNATICA FESTIVITAS S. Martini. In Vita Aldrici Episcopi Cenom. pag. 155. et alibi.

HYBERNIUM, HIEMATIO, ηπαρναισις. In Glossario Græc. Latino.

HYBERNUM, nuda, pro Hybernium tempus, Hiems. Capitulare l. ann. 800. cap. 35. et Capitul. 2. ejusdem anni cap. 15: In Hyberno et inestate. Adde lib. 3. Capitul. cap. 57. S. Ambrosius Serm. 38: Miser peccator dum hic Hyberni rigorem metuit, ibi tenebrarum frigus incurrit. Vetus Chron. MS. laudatum a Baluzio: Hybernus grandis et durus.

HYGONIA. Imago, ex Græco σύνο. Charta Adelelm. ann. 975. ex Chartul. Floriac. fol. 85. Dona... quoddam juris mei prædium... ad silum candam scilicet sempiterni Regis Hygoniam. Vide Iona.

HYDRA. HYDAGIUM. Vide Hida.

HYDRA. Charta Henr. I. reg. Angl. ann. 1181. Inter Instr. tom. 11. Gall. Christ. col. 131: Do etiam eisdem monachis unam Hydram terræ adjacentem ecclesie, et aliam Hydram, que vocatur Douresel. Quæ facile emendantur ex Bulla Greg. IX. PP. ann. 1234. eadem de re ibid. col. 146. ubi rectius editum est Hida. Vide in hac voce.

HYDRAGOGIA, ὑδραγωγία, aque ductio, canalis. Varr. apud Non. 8. 114. Sensus (sunt) portæ, venæ hydragogiæ, cloaca intestini, h. e. sensus sunt naturæ veluti portæ, venæ veluti canales, intestini veluti cloacæ.

HYDRIA. Metreta fruventaria, interdum liquidorum, et vini voder. Ita Sambucus ad Leges Hungaricas.

Ydria. In Testam. Renati reg. Sicil. ann. 1474. tom. 2. Cod. Ital. diplom. col. 1279.

HYDRIE. Inter ministeria sacra recensentur ab Anastasio in S. Leone PP. p. 27.

HYDROMANCHI, inquit Hincmarus Remensis tom. 1. pag. 125: Sunt, qui in aquæ inspectione umbras demonum evocant, et imagines vel ludificationes ibi videre, et ab eis aliqua audire se perhibent.

Antiquius est quod de hujusce divinationis specie tradit S. Augustinus de Civ. Dei lib. 7. cap. 37: Nam et ipse Numa, ad quem nullus Dei propheta, nullus sanctus Angelus mittebatur. Hydromantiam facere compulsum est: ut in aqua videret imagines deorum, vel potius ludificationes demonum, a quibus audiret, quid in sacris constitueret atque observare deberet. Quod genus divinationis ideò Varro a Pontis dicit allatum.

HYDROMELIPIOLIUM. Locus ubi Hydromeli distrahitur, a Græc. ὑδρῶν et μελι, vendi, in Actis SS. Junii tom. 2. pag. 1010.

HYDROPARASTATE. Hæretici, Manichæorum assidue, in Cod. Theod. leg. 7. 9. et II. tit. 5. lib. 16. sic dicti forte, quod aquam exhiberent discipulis suis potendam.

HYDROPHAGI Gervasii Tiberiensis Otia Imperialia apud Leibnit. tom. 1. Script. Brunsvic. pag. 984. A destra parte descenditur ad Ægyptum, hinc ad insulam, in qua nascuntur nutrites barbam usque ad genua, qui nuncupantur Hydrophagi, quia pisces crudos com-

duunt. Videtur potius legendum Ichtuophagi, ab ἰχθυοφάγοι.

HYDROPHYLLACES. Custodes aquarum. Latinis Castellariis, in veteri inscriptione apud Reynesium pag. 563. Gregorius PP. X. lib. 5. tit. 11. cap. 12. in sexto: Custodes aquarum (quos Hydrophyllaces nominant) quæsi in ipsi solent annotatione signati. His præsert Consularius aquarum lib. 1. de Aqueduct. et l. 1. de divers. offic. Vide Frontinum de Aqueductibus.

HYDROPICARE, Hydropem facere. Alanus lib. 4. Anticlaud.: Dum satiet, partem unde alim, potesque aliter Amis, et innumeros Hydropicos ille bibentes.

Idem in Planctu naturæ: Dum stomachum mentes Hydropicæ ardor habendi.

Ullitur et lib. 7. Anticlaud. cap. 8:

HYDROS, Palsmus, quem cantio componit organo. Papias MS.

HYEMA. Regula Magistri cap. 81: Inquinamenta caccaborum, cucuræ, vel Hiemarum, necnon et foci calorem... sustineant. Legendum Zemarum. Vide Zema.

HYEMALES FRUGES. Vide Hybernagium.

HYEMANTES, Græcis ὑμενταί, dicti Penitentes publici, qui propter enormia et turpia quædam delicta etiam ab ipso Ecclesie porticu, ubi ceteri penitentes stabant, arcebantur, coacti sub dio remanere omnibus aris injuriis expositi, induti cilicio, etc. vel, ut quibusdam placet, ὑμενταί dicti Demoniaci, quod hi instar navis ymaginabatur: huc atque illuc jactarentur. Vide Hofmanrum, Macrois fratres, Suterium in Thesuro Eccl. v. ὑμενταί et Gloss. medicæ Græcæ. in Νεμενταί, col. 1741.

HYLE. Materia, a Græco ὕλη, Gervasii Tilber. Otia Imperialia apud Leibnit. tom. 1. Script. Brunsvic. pag. 886: Hanc confusam machinam mundalem velut primordiam materiam, nunc Hylen, nunc chaos, nunc terram, nunc abyssum, nunc aquas nominant.

HYLESATUS. In silva genitus. Glossar. vet. ex Cod. reg. 7611.

HYLICUS, Materialis. Responsio Marri Victorini ad Candidum Arrianum apud Mabill. tom. 4. Analect. pag. 164: Non potest enim esse qualitas ipsa per se, sed eo quod est, hoc ipso in est, et semper Hylra cum sit, nihil aliud quam sit est.

HYLOPANDURUM, Vinculum gravissimum: vox ibrida, ut videtur, a Græco ὕλη vinclio, ex omne, et durum. Histor. Miscell. apud Murator. tom. 1. part. 1. pag. 159: Ex Hylopanduris constructos trahens Bulgares captos, quos extra portam auream decollari præcepit.

HYMERA. Dies, Græce ὑμερα. Acta S. Swithuni tom. 1. Julii pag. 880: Phæbique tertiam replicante Hymeram, deducit est ad presidem.

HYMNIGERE Voces, Quæ hymnos decantant. Hist. transit. S. Baudelli inter Probat. tom. 1. Hist. Nem. pag. 4. col. 2: Tam procedebat cum suis Iurmis Deum laudantibus, quam subsequantur cum Hymnigeris vocibus, etc. Vide Hymnicus in Hymnus.

HYMNIRE, [Hymnos canere. Prudent.]

HYMNODIA. Hymnorum decantatio, canticum. Fr. Arnonis Scutum Canonorum apud Duellium l. 1. Miscell. pag. 12. Scio, inquam, tales, qui inter jejuniorum ac lectionum et orationum studia... nonnunquam celestium Hymnodiarum

sonos multiformis dulcedinis plenos, extra carnis sensum facti, auditu divinissimo audiunt. Quae etiam voce designatur *Agnus Dei*, etc. legimus tom. I. Rerum Mogunt. pag. 111. *Vidi ibidem in eodem codice symbolum Apostolicum, et Trisagion et Hymnodium, ceteraque Graecica, notulis munita intertextis, ne nobis clam esset, Credo, Sanctus, Agnus, etc.*

HYMNOLOGUS, Officium religiosum apud Pagatos, in Inscript. Grut. et in Dissert. 7. Vandal. pag. 59.

HYMNUS, HYMNARIUM, HYMNIZARE, etc. *Hymnus*, Eucherio et Isidoro lib. 1. de Eccl. Off. cap. 6. *Carmina, quaecumque in laudem Dei dicuntur, vocantur. Rufinus in tit. Psal. 72: Hymni sunt cantus continentis laudem Dei. Si autem laus sit Dei, non est Hymnus; si sit laus sit Dei, et non cantetur, non est Hymnus. Oportet ergo ut sit Hymnus, habeat haec tria, laudem, et Dei, et canticum. Huic definitioni convenit Lexicon Gr. MS. Reg. Cod. 390: ὕμνος, δόξα, ἕως, μετὰ τὴν ἑξέλιξ. Sed et Psalmos Hymnos interdum vocat Cassianus l. 3. de Coenob. Instit. cap. 6. et Victor Vitensis lib. 1. de Persecut. Vandal.: *Dum praecipere nostrorum corpora defunctorum sine solemnitate Hymnorum cum silentio ad sepulchrum perduri. Et lib. 2: Jam enim ob celebritatem festivitatis Hymni nocturni per totam Ecclesiam casu po-pulo conceperant. Hymnicum, Davidem appellat Gregorius Beticus lib. de Fide.**

HYMNI AMBROSIANI, ab Ecclesia recepti, ut testantur Concil. Turon. II. can. 28. Toletan. IV. can. 13. praeterea Ambrosianum, pro *Hymno Ambrosiano* habetur. Isidorus lib. 1. de Eccl. Offic. cap. 6: *Hilarius autem Gallus Episcopus Pictaviensis, eloquentia conspicuus, Hymnorum carmine floruit primus. Post quem Ambrosius Mediolanensis Episcopus, ut magne gloriae in Christo, et in Ecclesia clarissimus doctor, copiosius in huiusmodi carmine clarissime cognoscitur, atque inde Hymni ex eius nomine Ambrosiani vocantur, quia eius tempore primum in Ecclesia Mediolanensi celebrari coeperunt: Occidentis Ecclesiam observatur. Adde Rabanum lib. 2. de Institut. Cleric. cap. 19. Valerium Strabon. lib. de Reb. Eccl. cap. 25. Honorium Augustod. lib. 2. cap. 17. etc.*

HYMNI ANGELICI, dicitur a Scrip-toribus Ecclesiasticis, hymnus ille, qui in Missa canitur: *Gloria in excelsis Deo*, quod initium nempe illius ex hymno in Domini Natalitio ab Angelis decantato, desumptum sit. Hunc enim, ut ait Rupertus Tuitiensis, ab ore Angelorum Ecclesia sancta rapuit. Primus autem Telesphorus PP. instituit, ut ante sacrificium diceretur, ut auctores sunt Anastasius, Valerius Strabo de Reb. Eccl. cap. 22. Amalarius l. 3. de Off. Eccl. cap. 8. Rabanus Maurus, Alcuinus de Divin. Off. Berono cap. 2. et Iusemet Telesphorus Episc. Decret. cap. 2. Sed an ab illo integer compositus sit, addubatur. Integrum a Telesphoro exaratum scribit Rabanus lib. de Institut. Cleric. cap. 32. et Innoc. III. PP. lib. de Myst. Miss. cap. 20. Usque ad versiculum. *Laudamus te*, compositum a Telesphoro, cetera addita esse a S. Hilario Episcopo Pictavensi, Alcuinus prodidit. Cui favet Concilium Toletan. IV. can. 12: *Reliqua, quae ibi sequuntur, Ecclesiasticos Scriptores composuisse scribens. Verum*

ab Hilario consummatum negat Goarus ad Eucholog. idque probat ex Athanasio, qui Hilario coevus fuit, lib. de Virginibus sub finem, qui huius hymni universa Ecclesia recepit. Et certe sunt, qui putant ab ipsis Apostolis compositum fuisse, ex eo potissimum, quod integer exstet apud Clementem lib. 7. cap. 47. ubi *προσευχῆς ἰσθμῶς* nomine donatur. Alii *ὑμνον ἱερῶν* appellant, ut observatum est ab Iserio Armachano: *δοξολογία*, Graeci, si Guarro ite.

Instituit praeterea Symmachus PP. ut omni die Dominico, vel Natalitio Martyrum diceretur, ut est apud Anastas. in ejus Vita (qui etiam consulendus est in Stephano IV. pag. 96.) et Alcuinum lib. de Divina. Offic.

Ad Matutinas decantatum volunt quidam, quod in Antiquis MSS. *Hymnus in die Dominico ad Matutinas* inscribitur. Quibus astipulatur locus Athanasii supra a nobis indicatus qui sic se habet: *Ἦμος τὸν ἄρῶν ἐν τῷ ἑσπέρῳ, τοσοῦτον ἔστιν ὅτις ἡμεῖς, καὶ οἱ ἄλλοι, διατρέμα ἴδ. Εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα κυρίου κυρίου. Ἄλλ' ἐν ἑσπέρῳ θεῷ, καὶ εἰς τὴν γῆν ἔργον, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία, ἐργοῦσιν σι, εὐλογοῦμέν σι, προσκυνοῦμέν σι, καὶ τὰ ἕτε.*

HYMNI ANGELICI appellatione donatum etiam interdum *Trisagium*, auctor est Hierolog. cap. II. (et capitul. lib. 6. n. 173. *Te igitur non incloent sacerdotes nisi post Angelicum Hymnum finitum.* [Vide Glossar. med. graec. col. 163.]

HYMNI EVANGELICI, seu *de Evangelio*, idem qui Angelici, Beletio cap. 8.

HYMNI FERIALES, qui in Feriis canuntur, apud Joannem Episcopum Abrincensem de Offic. Ecclesiasticis.

HYMNI S. MARIE, *Magnificat* apud Joannem Abrincens. Episc. de Offic. Eccl.

HYMNI TRIMUM PŒRORUM, olim inter Missarum solemnita decantatus, ut patet ex Brevis Expositione antiquae Liturgiae Gallicanae apud Marten. tom. 5. Anecd. col. 92: *Hymnus autem trium puerorum, quod post lectiones canitur in figura Sanctorum veterum, qui sedentes in tenebris adventum Domini expectabant. Quibus concinit Canon. 18. Concil. Toletani IV: Ut per omnes Hispaniae ecclesias vel Galliae in omnium Missarum solemnitate decantetur Hymnus trium puerorum in pulpito. Exstant etiamnum hujusce ritus vestigia: Sabbato enim Quatuor Temporum post Lectiones cantari solet.*

HYMNI S. TRINITATIS, qui Graecis *εὐλογεῖται*, is scilicet, qui canitur ab utraque Ecclesia in die Parasceves Graecae et Latinae. *Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis, miserere nobis. Ἄγιος ὁ θεός, ἄγιος ἰσχυρός, ἄγιος ἀθάνατος, διέσσω τῆς. Marcellinus Comes in Chronico: Die Dominico, dum jubente Anastasio Caesare, per Marinum perque Platonem in Ecclesiae pulpito consistentes, in Hymnum Trinitatis Deipassionum quaternitas additur, multi orthodoxorum pristina voce psallentes, perfidosque praecens clamoribus objurantes, in ejusdem Ecclesiae gremio ceciderunt, etc. Infra: Ceteris die nocturne Hymnum Trinitatis Christo Deo psallentibus, etc. Rursus: Hymnum Trinitatis juxta morem Catholicorum continentis, etc. Quo loco agit Marcellinus de additione facta Trisagio a Petro Onaphaeo, *συνεπιθεῖς ἑξ ἑκῆς*, quam, ut haereticam, proscripsit Ecclesia, in Concilio Romano I. ann. 488. Vide Zonaram in Theodosio juniore.*

De Trisagio copiose disputarunt Baronius anno 488. 492. Menardus ad librum Sacrament. Gregorii M. pag. 23. 24. Meursius in Glossar. Sirmoudus in Notis ad Aviti Viennensis Ep. 3. Leo Allatius de Liturgia S. Jacobi cap. 16. 17. 18. [Johan. Morinus lib. 6. de Pœnit. cap. 10. n. 7. 8. de Sacris Ordin. pag. 211.] et alii.

HYMNUS, *Te Deus laudamus*, vulgo tribuitur S. Ambrosio et S. Augustino, in libro Psalmorum MS. quem Carolus M. ad Hadrianum PP. misit, qui in Caesarea Bibliotheca asservatur, ut auctor est Lambecius, et apud Durandum lib. 5. Ration. cap. 3. n. 31. Unde *Hymnus Ambrosianum* vocant Gualterus Tervanensis in Vita S. Caroli Comitis Fland. cap. 38. Liber de Miraculis S. Pellini Mart. apud Ughellum tom. 9. pag. 38. etc. Vide Menardum ad Sacram. Gregor. M. pag. 399. In Breviario Casinensi, scripto sub Paschali III. PP. quod asservatur in Bibl. Institutionis Parisiensis Oratorii Jesu. Inscriptur *Hymnus Sessubiti monachi*. Ita etiam in alio Cod. MS. Bibliothecae Vaticanae apud Card. Bona in libro de Divina Psalmodia. In Psalterio Gallico-Latino, exarato circa tempora Henrici I. *Hymnus S. Niceti* dicitur, ut auctor est Usserius Armachanus lib. de Symbolis: Sive, inquit, hic intelligendus fuerit Nicetus, sive Lugdunensis, sive Treverensis. Huius hymni mentio est in Concilio Triburiensi ann. 821.

HYMNI, quorum auctores incerti, veliti in Concilio Turon. II. can. 28.

HYMNIDICUS, HYMNODICUS. Vita S. Leonis IX. PP. auctore Wiberto Archid. apud Murator. tom. 3. pag. 294: *Hymnidican totius Cleri harmoniam suis diris quincebat vocibus. Placidii Diaconi Supplementum Virorum illust. Cassin. cap. 8. apud eundem tom. 6. col. 68. Exstant quoque libri duo, in quibus celeberrima nonnulla Sanctorum et Sanctarum sacra vario describuntur metro, eorumque gesta Hymnidicis proferuntur modulis. Vita S. Severi Archiep. Ravennae in Appendice apud eundem tom. 2. pag. 193: *Gaudemus... quia hodie alternantibus Hymnodicis Angelorum choris intravit pascha aeterna hereditate. Adde Marten. tom. 6. Collect. col. 810.**

HYMNISONUS, Miracula S. Joannis quoque, viso quod factum fuerat miraculo, *Hymnisonis concepat laudibus.* [Vide Forcellinum.]

HYMNISTA, S. Aldhelm. de laud. Pauge vers. 48. apud Malium Classic. Auctor. tom. 5. pag. 389:

Dulcibus antiphona pulsent arcanibus aureo, Classibus et geminis psalmodum conceperit odo, Hymnista crebro vos arctius resonabit, Et cetera: quales clauso carmine cetera.

HYMNARIUM, vel HYMNARIUS, Liber hymnos continens. Genadius lib. de Script. Eccles. ait, Paulinum Nolanum Episcopum scripsisse *Sacramentarium et Hymnarium*. Leo Ost. lib. 2. cap. 52: *Duo etiam Hymnaria in choro habenda. [Bernardi Mon. Ordo Cluniac. part. 1. cap. 17: Pro signo Hymnarii, adde ut pollicem et digitum ei proximum proferas, summitatibus eorum conjunctis, quo praesens tempus, vel quod primum est significat, et hoc signum est inventum pro occasione huius solius verbi, quo Hymnarius ita incipit, Primo dicitur. Idem occurrit apud S. Wilhel. Constitt. Hirsaug. lib. 1. cap. 21.] Adde librum Usuum Ordin. Cisterc. cap. 71. Hymnaria*

in Synodo Oxoniensi ann. 1387. cap. 12. *Ympnare*, apud W. Thorn. pag. 1385.

HYMNIZARE, ex Græco ὑμνίζω, Laudare, prædicare. Jo. de Janua: *Hymnizare, laudare, vel hymnos cantare*. Honorius Augustod. lib. 8. cap. 38: *Similiter sepe expugnaverunt, et Deus Deus meus, insulam, Laudate vero Hymnizat latitiam*. [S. Gerardus in Miraculis S. Adelardi tom. 1. Januar. pag. 121: *Cumque simul ecclesiam Hymnizantes repetissent*.] Miracula S. Agili lib. 1. cap. 7: *Hymnizant læti, Sit summo gloria Patri cum genito Verbo, etc.* Christianus de Scala in Vita S. Ludmillæ pag. 48: *Et statim supradicto sermone*. [Sclavico] *partibus in illis Misarum solemnia celerasque Canonorum horas Hymnizari*. Aldhelmus Abbas Malmesburiensis: *Stridula vocum symphonia, melodiæ cantilenæque carminis modulatori Hymnizemus*. Adde Anonymum in Miraculis S. Ursari per Flandr. n. 13. et Almonium de Miracul. SS. Georgii et Aurelii lib. 1. n. 1.

HYMNICHARE, Eadem notione. Fr. Arnonis Sculum Canonic. apud R. Duellum Miscell. lib. 1. pag. 12: *Scio hominem ejusmodi mese scholæ discipulum... qui factus in agonia ac prolixius inter odores paradisiacos expallens et Hymnichans, ad inusitatum quemdam carnis ac spiritus in Dominum exultantis tremorem tam fortem quam suaveri*...

HYNE, Servus prædio excolendo adductus, servus glebe. Angl. *Hine*. Testament. Johannis de Nevil ann. 1386. apud Madox Formul. Anglic. pag. 428: *Item volo quod ex marce... distribuatur inter carucarios, plaustrarios, et custodes animalium meorum, videlicet Hyne, Nethirdes, et Shephirdes, per discretionem Executorum meorum*.

HYOPA, Hirtus, setosus, ex Græco ὄψω, porco similis. Luithprandus in Legat. cap. 8. pag. 81. Edit. 1600. de Nicephoro Imp.: *Barba curta, lata, spissa et semicana foratur, cervicæ digitali turpatum, prolixitate et densitate comarum satie Hyopam, colore Egyptianum, cui per mediam noctem occurrere noctem*.

HYPANTE, Vide in Hypanti.

HYPANTI, barbata, ex Græco ὑπαρῆς, quæ appellatione donatur festum Purificationis B. Mariæ, ab obviatione seu obviatione tunc facta a sene Simeone et Anna vidua: unde et *fatum*. S. Simeonis appellari in Codice Remensi Libri Sacrament. Gregorii Magni monet Menardus, cui concinit Anastasius in Sergio PP. pag. 62: *Constituit autem, ut diebus Annuntiationis Domini, Nativitatis, et Dormitionis sanctæ Dei Genitricis semperque Virginis Mariæ, ac sancti Simeonis, quod Hypantem Græci appellant, Litania exeat, etc.* Ugutio: *Ypanti, indeclinabile, i. obviatione, vel occursum, unde representatio Domini in templo, i. festum Purigationis B. Mariæ Virginis dicitur Ypanti, et tunc Symeon occurrit Christo, et obviatione, et in unis suis accepit eum et præsentavit*. Floridardus lib. 8. Hist. Rem. cap. 6: *In eadem solemnitate, Hypanti scilicet Saluatoris*. Ordericus Vitalis lib. 13. pag. 921: *Dum sacra solennitas Hypanti celebraretur*. Gualdo in Vita S. Ansharii Archiep. Hamburg. cap. 106:

Instabatque dies Hypanti dicitur Achivis.
Joannes Episc. Abrinc. de Offic. Eccles. in Hypanti, quæ dicitur Præsentatio Domini, etc. Vide Ughellum tom. 5. pag. 526.

HYPANTE, aut **HYPANTI**, corrupte

dicitur apud plerosque Scriptorum de Divinis Offic. Alcuin. lib. des Divin. Offic. Amalar. lib. 3. cap. 43. Rabanum lib. 2. de Instit. Cler. cap. 33. Honorium August. lib. 3. cap. 24. etc. Ditmarus lib. 5: *Quarto Non. Febr. id est, Octavæ Domini, id est, obviatione justis Simeonis*. De hoc festo, et ejus initiis, pluribus agit Baron. ad Martyrol. Menardus ad lib. Sacram. Greg. pag. 40. 41. et doctissimus Henschenius peculiari Commentario ab 2 Febr. [Adde Marten. de antiqua Ecclesiæ Disciplina in divinis celebrandis Officiis.]

HYPATIA, Missiva ab Imperatoribus et Consulibus in populum sparsa. Histor. Miscell. apud Murat. tom. 1. part. 1. pag. 162: *Superposuit ei chlamydem et auream coronam, et ita processerunt, jactantibus Imperatoribus Hypatiam et trimista et henista et nummata nova usque ad magnam ecclesiam*. Vide Gloss. media Græci. in 'Υπατία.

HYPATIUS, YPATIUS, Dignitas in Aula CPolitana, ejus mentio est in Epist. 36. 38. 227. Joannis VIII. PP. [Υπατος, Græcis, Consul, ut in Numismatibus passim occurrit.] Anastasius in S. Agathone PP. pag. 54: *Post hæc Patricii, Ypati, omnesque incliti introierunt*. Hypati civitatum, apud Leonem Ost. lib. 2. cap. 37: *Joannes Imperialis Patricius Caietanus filius Docibilis Hypati*. Joannes VIII. PP. Epist. 38: *Docibili et Joanni Hypati Caietæ*. Adde Ughellum tom. 1. Ital. Sacr. part. 1. pag. 582. Chron. MS. Andreæ Danduli ann. 814. de Duce Venet.: *Qui ab Imperatore Leone votus susceptus, honorem Hypati, seu Imperialis Consulatus ab eo obtinuit*. Ita ann. 740. 742. Servatur in Gazophylacio Canonicorum Regular. S. Genovefæ Parisiensis Bulla plumbea, in qua exortum ΕΥΦΗΜΙΑC ΠΑΤΗΤΙCΙC Charta Istriana ann. 801. apud Sansovinam, et Stringam in Venetia lib. 13. pag. 356: *Ab antiquo tempore dum fuimus sub potestate Græcorum Imperii, habuerunt consuetudinem parentis nostri habendi actus Tribunali, domesticis, seu Vicariis, necnon loci servator, et per ipsos honores ambulantibus ad communionem, et sedebant in consessu unuquisque pro suo honore: et qui volebat maiorem honorem habere de Tribuno, ambulabat ad Imperium, qui tamen ordinabat Hypatum*. Tunc ille Imperialis erat Hypatus, in omni loco secundum illum Magistratum militum præcedebat. Vide tom. 1. Canisii Antiq. Lection. pag. 120. et quæ de Hypato Philosophorum observavimus ad Alexiadem pag. 304. [qui idem videtur qui ὑπατικός, τὸν τῶν πόλεων dicitur Anonymo in Porphyrio pag. n. 10. 14.] quibus adde Lambertum lib. 6. de Bibl. Cæsarea pag. 148. et lib. 7. pag. 282. [et Glossar. med. Græci. col. 1636. sq.]

HYPERBATICUS, Virgil. Grammat. pag. 76: *Nam si Hyperbatico more in media dictione commixto alium ordinem posuisset, etc.* Vide Forcellin. in Hyperbator.

HYPERBERETÆUS MENSIS, October, Macedonibus ὑπερβηταῖος. Canon. Apost. tom. 1. Concil. Hispan. pag. 63: *Iis in anno Episcoporum Concilia celebrantur, ut inter se invicem dogmata pietatis explorant, et emergentes ecclesiasticas contentiones amoneant: semel quidem quarta septimana Pentecostes; secundo vero duodecima die Mensis Hyperbetæi*.

HYPERBOLI LAPIDES, (Αριστοφάνη) Quibus ad cervicem religatis, scelerati in profundum demergantur: Ager Hyperbolus, creditoribus obnoxius

lapidis indicio vel columnæ. Vocabul. Sussannæ.

HYPERBOLICUS, Vide in Hypobolus.

* HYPERBOREANUS, (idem ac Hyperboreus. Hieronym. in Chron. Euseb. ad an. 1560. ab Abraham. Abaris Hyperboreanus arctolus agnoscitur.)

HYPERICUS, vel ut habet Ugutio, *Ipericus, superius*.

HYPERPERATA TERRÆ, Vide in Hyperperum.

HYPERPERUM, Moneta Imperatorum Byzantinorum aurea, sic appellata, quæ ex auro exlimbe rutillo et recocto confecta esset, quod pluribus docemus in Dissertatione de Imperatorum Constantinopolitanorum nummis, ut et hanc monetæ aureæ nomenclaturam vix cognitam ante nostrorum in Orientem expeditiones. Willelmus Tyrus lib. 18. cap. 24: *Viginti duo milia Hyperperorum, et tria milia marcarum argenti examinatisimi... dicebatur esse largitus*. [Edito Basilienis ann. 1564. habet, Hyperperum.] Male igitur dixit Robertus Cænalis lib. de Mensuris et ponderibus *Hyperperum nummum esse quilibet apud nos est Grossus Mediolanensis*. [Vide Glossar. med. Græci. voce Ὑπερροπον. col. 1639.]

HYPERPERUS, apud Bernardum Theaurarium de Acquisitione Terræ sanctæ apud Murator. tom. 7. col. 678: *Nec etiam ob hoc a munerum largitione cessavit, sed singulis hebdomadibus a die festo Epiphaniæ usque ad Ascensionem Domini Hyperperos aureos quantos duo viri una vice deferre poterant, etc.*

PERPERA, in Charta Petri Ziani, Ducis Venet. ann. 1211. in Hist. Bellunensi pag. 109: *Debent... solvere Perperas quingentos in terra salvos, etc.*

PERPERUM, Guntherus in Hist. Hieros. cap. 8: *Per totum annum ad 14. dies fisco regio persolvebat nummum aureum, qui Perpera vocari solet, Ferdoni, id est, quartæ parti marce unius ægvinus lens*. [Occurrit præterea in Chron. Jacobi de Voragine apud Murator. tom. 9. col. 38.] *Perperi*, apud Joannem Villaneum lib. 7. cap. 73. [et Caffarum Annal. Genuens. lib. 1. apud eundem Murator. tom. 6. col. 280.]

PERPARUS, non semel in Tractatu matrimonii inter Ferrandum Regis Majoricarum filium, et Isabellam Guillelmi Achaï Principis filiam, [apud Acher tom. 8. Spicil. pag. 272. et in Annal. Genuens. Oberti Cancellarii ad ann. 1164. apud Murator. tom. 6. col. 336. et 343.]

PERPERE, Albericus ann. 1236: *Et ex quo Rex Joannes venerat ad partes illas, mittebat quoties anno 22. milia Perperas ad conducendos auxilios*. Hist. Bello rum Ultramarinarum. MS. *Et fut droit emmi la sale, puis fist apposter Perperas d'or, etc.* Raimund. Montanerius in Hist. Regum Aragon. cap. 121: *Enach de resclat tres milia Perperes d'or, et val una Perpra 10. sous Barcelonens. Adde cap. 224. 228.*

ISPERI, et **YPERPERI**, in aliquot Chartis, laudatis in Historia nostra Franco-Byzantina.

PERPERATI, pro *Hyperperi*, apud Tudebodem, lib. 2. Baldricum, et Guibertum lib. 4. Hist. Hierosol. cap. 5. etc.

HYPERPERATA TERRÆ, ut *Librata terræ*, de qua infra, Reditus terræ, vel agri tot hyperperorum. Charta Roberti Imp. CP. apud Odoricum Rainaldum ann. 1222. n. 25: *Miles quicumque habet trecentas Yperperatas terræ ad assisam Imperatoris, per se dividet et dabit unde*

enam, et partem duorum millium Yperperorum, videlicet pro centum Yperperis unum et dimidium.

PERPURIARI, ita dicti in Regno Cyprio, regnantibus Lusitanis, homines, qui licet libere conditionis, obnoxii tamen erant ratione B. hyperperorum, quae domino feudi pensitate quotannis tenebantur. Il cavalier Lordgano, nell'istor. de Re Lusitani lib. 1: Il Perpurario era Parico. (a voce παρικοι, colonus, ma libero delle persone, e di figliuoli, con sussiato da i Duchi per cenari, obligato ad godimento de i terreni come i Parici, ed u contat' ogni anno xv. perperi, che erano la valuta d'un bisante. Vide eundem lib. 7. pag. 389. et Thomam Poracchi in Descript. Insul. Italica, pag. 150. ex quo sua hausit Lauredanus.

HYPOBOLON, dotis est incrementum, vel quod mortuo marito uxori superstiti redditur supra dotem, quod est instar donationis propter nuptias, Graecis ὑποβολών, ab ὑποβόλλω, adiacere. Ita Lexicon Calvinii Vide Augmentum dotis. Hinc

HYPOBOLICUM INSTRUMENTUM, Scriptum d' Hypoboli donatione, apud Sidorium lib. 7. Ep. 2: Quo profecto mater puella pro Hypobolico instrumentis cepit actionem repetendarum velle proponere; et tunc demum de mancipiorum sponsalibus donationis paucitate morere, quando jam nepotum numerositate gaudebat. Ita emendat viri docti. Edith habent hyperbolica. Vide Salmasium de Modo usur. cap. 4.

HYPOBRICHUM, ὑποβρίχιον, Submersio, abyssus. Tertullianus de Idololat. cap. extrimo. Ceterum inenatabile excusis profundum est, inexorabile impactis naufragium est, inreprehensibile devoratis Hypobrichum in idololatia.

HYPOCAMISIUM, Vestimentum, quod subtus canisium est ὑποκαμισιον, apud Codinum in Orig. CP. et alios, quos laudat Meursius. Glosse MSS: Hypocamisiu, vestis super canisium, etc. subter Anastasius Biblioth. in Vita S. Joannis Eleemos. num. 85: Et dicebat semper, quod possit aliquis intentione dandi pauperibus expoliare divites, et ipsum etiam Hypocamisiu ab eis benevole auferre, et non peccare.

HYPOCARTOSIS, (Tectoria) stive crusta qua parietes et camerae inducuntur. Vide Camaradum.

HYPOCAUSTRIUM, in Monasteriis, ubi Monachi simul sese calefaciunt. Chaufair. Vita S. Thadidis Virg. n. 7: Refectorium hyemate et estivale, Hypocaustrorum, dormitorium, celtarium, domum ararum, coquinam, etc. edificavit.

HYPOCISMA, Lex Wisigoth. lib. 11. tit. 1. §. 5. Si quis medicus Hypocisina de oculis abstulerit, et ad pristinam sanitatem perducere infirmum, etc. Ubi Lindbergius in MSS. aliquot Hypocisiam legi monet, ex quo Hypopycin restituit Vosius, ex ὑποπύκιν, collectio puris copiosi sub cornea oculi tunica.

Hypochyma, tom. 4. Collect. Hist. Franc. pag. 485. ubi effertur etiam medicus, vel Hypochyma, a Gr. ὑποχύμα, oculi suffusio, Gall. Cataracte.

HYPOCONDRIA, Vox medicorum. Placent. IC. qui circa ann. 1100. vivebat in Samm. Instit. Justin. lib. 1. tit. 11. Nisi fuerint feriosi, vel prodigi, vel in Hypochondriis perpetuo patientes.

HYPOCRISIS, pro Hypocrisis, simulta-

tio, apud Murator. tom. 3. pag. 282: Si credere non vis, quid per Hypocrisis tenere vis tanti mysterii sacramentum.

HYPOCRISIS, Vide Hypocisina.

HYPOCRONISSA, Vide Frigida.

HYPODIACONUS, Subdiaconus, quo vocabulo utitur passim S. Cyprianus in Epistolis. Vide Subdiaconi.

HYPODROMUM, seu potius Hypodromus, Longior porticus, Galerie. Papias MS: Hypodromum, domus declinationis ad necessitatem, et per gyrum habens arcus deambulatorios, super quos ambulanti homines. Ordericus Vitalis lib. 2. pag. 412: Hypodromum, et per gyrum arcus deambulatorios. Gotselinus lib. de Miracul. S. Augustini Cantuar. cap. 3: Ductoque Comitum in quoddam suum Hypodromum, tale protulit consolationis antidotum. De hac voce plura commentatur eruditus Sirmundus ad Sidonii lib. 2. Epist. 2.

HYPODROMUS, in Catholico Parvo. Trauail de cheval, ubi equi ferrantur, Trauaglio, Itali, de qua voce Menagius in Origin. Italicis, forte pro Hypodromus, tametsi citia sit vocis significatio.

HYPODREA, pro Hypogeum. Anonymus in Mira. ul. S. Ursuari per Flandr. n. 6: Quasi inveni securum in Hypogrea sedentem, etc.

HYPOMNEMATOGRAPHUS, Magistratus apud Alexandrinos, de quo Strabo lib. 17. pag. 597. Commentariorum scriba, ὑπομνηματογράφος, ac varius, memorialis, in Gloss. Gr. Lat. Commentariensis, custos carceris, in lib. 60. Basil. tit. 35. c. 20. 21. Lex 59. Cod. de Decur. (50. 2): Si quos spontaneos Hypomnematographi munificos suis exhortationibus ad publicas nominaverint functiones, jubemus, etc. Vide Glossar. med. Graeci.

HYPOPSALMA, S. Augustino lib. 1. Retractat. cap. 20. est, quod ad singulas Psalmi partes succinitur et respondetur. Galli vocant Refrain.

HYPOSARCHEA, vi potius Hyposarca, a Gr. ὑποσάρκα, ut movent docti Editores ad vit. S. Walth. tom. 1. Aug. pag. 272. ecc. 2. Quatuor quidem secundum physicos sunt hydropisias species: quarum duae, scilicet leucoflancia et Hypoarcha sunt in initio, antequam radicentur et roborentur, curabiles.

HYPOTAMUS, pro Hippopotamus. Epistola Johanni Presbytero seu Regi Abyssinorum falso adscripta ad calcem MS. Corbeiensis: In terra nostra oriuntur et nutriuntur elephantis, dromadarii, camelii, Hypotami.

HYPOTENUSA, Vide Tolffmyning.

HYPOTHECA, officina, Gall. Boutique. Verum mendum esse pro Apotheca, merito quis suspiciatur. Vide Apotheca.

HYPOTHECARE et HYPOTECARE, Oppignorare, obligare, Gall. Hypotequer. Charta Adolphi Imperat. ann. 1292. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 435: Hypothecam et impignoramus et hypothecata et impignorata presentibus assignamus, tradimusque dicto domino Vincentio Regi Bohemie et heredibus suis pro pecunia prestata. Instrum. ann. 1317. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 151: Dicebat etiam dicta D. Anna dictam terram et bona dicta patris sui quandam sibi fore obligata et Hypotecata, ratione legatorum sibi factorum. Charta ann. 1383. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 350: Idem Marquisus sponte sua obligavit et Hypotecavit, obligata et

Hypotecata esse et tenere voluit dicta nobili Catharina. Testamentum Anglici Episc. Alban. et Cardinalis ann. 1384. apud Stephanot. tom. 10. Fragment. Hist. pag. 340: Obligans et expresse Hypotecans ac obligari et expresse Hypotecatam esse volens. Adde Hist. Lugdun. pag. 113. col. 1.

HYPOTECATIO, Obligatio, oppignerratio, Gall. Hypothèque. Charta ann. 1351. ex schedis Pr. de Macaugues: Et hoc sub obligationibus et Hypotecationibus predictis.

HYPOTHECARIUS, Medicamentarius, pharmacopola, Gall. Apoticair. Conc. Reg. ann. 1285. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 194: Statuimus et sub pena excommunicationis districtius inhihemus, ne quis Hypothecariorum vel quicvis alius... toxicum vendat, nec donet... et quod Hypothecarii quilibet ad hoc servandum juramento... astringantur.

HYPOTHYRUM [ὑποθύρον, ipsum vacuum ostii. Ab ὑπο, sub, et θυρον, Janua. Vitruv. 4. 6.]

HYPPARCHUS, Vide Hipparchus.

HYPSOMA, [ὑψομα, exaltatio, altitudo. Tertull. ad Scapul. 3. Sol positus in suo Hypsomate et domicilio.]

HYRINES, Conventiaria, series. Glossar. vet. ex Cod. reg. 7013.

HYRITIUS, Erinaceus, Sugerius in Ludovico VI. cap. 16: Innumeris sagittis Hyritiorum morsu hispidi, etc.

HYROBI, Qui ungulas non dividit. Papias.

HYRPEX, Vide Herpex.

HYSTITIUM, Farcimentum. Apitius de Re culinarum lib. 2. cap. 1: Et erinde Hystitium placentur, quod est, effinguntur. Vide Iscium.

HYSTITIATES, Fartus. Idem Apitius lib. 8. cap. 7: Pullus Hystitatus, lepus Hystitatus.

HYSTOPUS, Ugitioni, herba est, etc. et dicitur Sparacrium aquae, qua in quibusdam locis fit ex ea herba, vel propter similitudinem purgationis. Praecipitur Numer. cap. 19. ut aqua super cineres in vas infusa mundus homo aspergat hysopo eos, qui mundandi sunt. Liber Sacram. Gregorii M.: Inde veniens ante altare, cum Hysopo aspergit ipsum ad tere septem vicibus. Inventarium Ecclesie Eboracensis in Monastico Angli. tom. 3. pag. 171: Una magna cura pro aqua benedicta, cum Ysopo de argento pondus 9. libr. 3. uncias. Inventarium Ecclesie Amiens. ann. 1444. Item unum respondet cum Hysopo argenti. Leges Palatinae Jacobi II. Regis Majoric. tom. 3. Junii pag. LXXIII: Et vas argenteum ad aquam benedictionis tenendum, cum suo Hysopo ad servitium Capelle nostrae esse convententer mandavimus. Historia Abbatie Condomensis pag. 501: Duas canetas, et unum urceum pro aqua benedicta portanda, cum Hysopo de argento. Vide Isidorum Hispalensem lib. 17. Originum cap. 9.

HYSTERICUS MORBUS, Mulierum mirbi genus, Gall. Suffocation de matrice; a Graeco ὑστέρη, uterus, matrix. Vita S. Philippi Neri tom. 6. Mail. pag. 423: Per annos plures variis morbis conficta, eoque praesertim quem Hystericum appellavit, cum acris quadam distillatione, ex qua deinde putridum malignum que vitus exortum est.

HYVERNAGIUM, Vide Hybernagium.

I

JAA

I Litera numeralis, quæ 100. denotat; unde versus:

I. C. compar erit, et centum significabit.

Seu ut habet Ugutio:

I. rotinet centum, vocalibus sua tenetur.

In Notis antiquis I. unum valet. Eidem litteræ si recta linea superaddatur, mille significat.

I. in superscriptione cantilene, jusum, vel inferius insinuat, gratitudinemque pro g. interdum indicat. Ita Notkerus Balbulus opusc. *Quid singule littere significant in superscriptione cantilene.* Vide A.

I. quandoque mutatum in A. Balanz pro Bilanz, Gallicum Paresse pro Pigrisia, Latium Tango pro Tingo. Frequentius in E. Placatum pro Placitum, Basilicus pro Basilicus, Gall. Enfer pro Infernus, etc. J. consonum in G. sepius, et vicissim. Promiscue fere scribuntur Gardinum, Jardinum, Gaola, Jaola, etc. Idem J. consonum pro Ch. Jaable pro Chable. Eiusdem perpetua mutatio est in Gi apud Italos, ut Giesu pro Jesu, Giusto pro Justus, Giurare pro Jurare. I. quandoque sublatum Strumentum, pro Instrumentum vel Instrumentum. Nilil necesse est moneam I. pro Y. sepius reperiri, ut Y. pro I. Mutationes aliarum riores.

I. pro Et, in vet. Inscript. apud Vignol. pag. 335: *ABIENTIA CRESQUET IN PACE DEPOSITA XIII. KAL. MAR. QUÆ VIXI ANNIS L. MEN. I. I. DIES VII.* Ubi Vignolius: *i dies, pro et dies.*

I. aliquando vocibus præponitur, ut videre est infra in Iponio.

Ia, nostris alias. Idem quod nunc A jamais, in omne tempus. Lib. rub. fol. parvo domus publ. Abbavil. fol. 88. r. ad ann. circ. 1275: *Nous le mesimes hors de no prison... et li fesimes jurer seur soins que il n'entreroit en la vile, deuant la que li esquevin le rapeleroient; et frémames en no conseil que chs ne seroit ne à ore, ne à Ja.*

Ia fust vero, pro vulgari Quoique, Quamvis, etsi, in Lit. remiss. ann. 1373. ex Reg. 104. Chartoph. reg. ch. 374: *Icelluz sergens mouit durement lierant de cordes ledit Jehan Leste, Ja fust il leur desist qu'il estoit clerc.*

JABLE, Rudens, Gall. Chable, vel Cable. Epistola Guidonis de Dampetra ad

JAC

Philippum Aug. ann. 1118. apud Marten. tom. 1. Collect. Ampliss. col. 1114: *Noverit serenitas vestra, quod G. de Gaubertem tradidit mihi in turri de Rioma hec quæ sequuntur: xxxi. sextaria frumenti... xi. m. quarellorum, et ccc. quarellis ad duos (pedes) ii. cros. iiii. pis. ii. martellos, viii. parvas targias et iv. magnas, et i. Jaable et iv. glorios filii.*

JASSOU et JASSOUR, vox Gallica, Instrumentum, quo aratrum terra purgatur. Lit. remiss. ann. 1383. in Reg. 122. Chartoph. reg. ch. 365: *L'exposant prist un Jaasou, qui estoit devant lui sur la charrue, lequel il: ont acoustumé de porter pour curer et vider leur charrue, quant ils se charge t-up de terre.* Infra Jaasour. Jazour, in allis ann. 1397. ex Reg. 152. ch. 320: *Icelluz Renier courrus audit Guicot à tout le Jazour ferre, dont on cure la charrue.*

JABUS, id est, Deum XI. uno substracto de libra. Papius. [90 Richer. Histor. lib. 1. cap. 5: *Ovis vero tribus uncias atque vacca labo tollebatur.*]

JACCA, nostris le ratelier des chevaux. Vegetius lib. 1. Artis veterin cap. 56: *Cruis que Jacca (alias cocca) vocatur a vulgo, pro equorum stratura, nec nimis alta sit... nec nimis humilis.*

JACCENSES FLORENTI, Moneta Catalaunis et Aragonis nota, quæ sic dicta est, ut puto, ab urbe Jacca. Visitatio Populi monasterii in diocesi Barcinon. ann. 1316. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1348: *In bursaria vero erant 87667. solidi et novem denarii Barchinonenses, reductis Jacchensibus, Turonensibus, grossis, Florentis in Barchinonenses, computando 12. Jacchenses pro 14. Barchinonensibus, et Turonenses grossosque 15. denarii Barchinonæ et florentis auri de Florentia pro 16. solidis Barchinonensibus. Jacchenses vero sunt in universo 42574. solidi 9. denarii Jacchenses Florentis 100. Turonenses vero grossi sunt circa 2600.* [9 Curia 2. gener. Terracon. sub Jacobo I. reg. Aragon. : Apud Herdam et in locis, ubi currit moneta Jacchensis, etc.]

JACEA, Mentha. Glossar. Lat. Gall. ann. 1348. ex Cod. reg. 4120 Jacca, dicitur Gallice Mentha. Nota nostris vox Jacée.

JACELLUM, Una rete, in Glossar. Lat. Ital. MS. Giacchio, Acad. Crusc. Vide infra Jacula 2.

JAC

JACENTIA, Subctiva, reliqua, in Glossis Isid. Mellius in Excerptis Subctivæ. Dicitur de fundis inter colonos indivisis, quæ reliqua erant. Jacent enim quæ sunt sine possessore, teste Pagiano lib. 37. tit. 8. leg. 3.

JACENTIA COMESTUS. Vide infra Obstagium, et Hailaus. Glossar. Gerin. col. 1030. voce Jalager, col. 1268. voce Liegen.

JACENTIE. Idem quod Adjacentie, Loca vicina eidem domino parentia vel subjecta, appendices. Charta ann. 1053. apud Murator in Antiq. Estens pag. 235: *Cum suorum pertinentiis et Jacentiis.* Alia ann. 1100. ibid. pag. 319: *Cum omni jure, Jacentiis et pertinentiis earum rerum per loca et vocabula ad ipsas pertinentia superius et inferius.*

JACENTIVUS. Vide Arbor 1.

J. JACERE, Gistum. Charta Ludovici VII. ann. 1144. pro Monachis Argentolli in Regesto Philippi Aug. Herouallano f. 152: *Præter Jacere nostrum, et exercitum et equitationem.* Alia ejusdem Regis et anni, in Tabul. S. Dionysii: *Talliam de annona, que dicitur mestiva, avenam, quam accipiebat ad unoquoque hospitii, pocco seu frescingia, anseres, et gallinas, Jacere, et procurari, sine ipse, sine sui, corveas, etc.* Occurrit ibi rursus. Pactum inter Monachos S. Dionysii et Advocatum de Solemniaco ann. 1233: *Recognico quod nec ego, aut heredes mei possumus Jacere vel manere, vel aliquid capere in domo S. Dionysii apud Solemniacum.* Guigo II. Prior Cartusie in Statutis ejusd. Ord. cap. 96. § 4: *In superiori autem domo non nisi religiosi hospites Jacere consueverunt.* Ita usurpant Statuta antiqua ejusdem Ordini. cap. 8. § 42. cap. 9. § 28. Itinerarium Petri de Columbaria Cardinalis tom. 1. Bibl. Labbei pag. 354. etc.

J. JACERE, Abjicere, contemnere, negligere. Statuta Canonico-rum Regul. apud Raimundum Duellium lib. 1. Miscell. pag. 87:

Qui bona despicunt, de jactis projiciunt. Qui latram Jacant, cum demones patienter.

J. JACERE FORDUS, pro Inire. Annal. Laur. Bonincont. apud Murator. tom. 21. Script. Ital. col. 93: *Anno salutis 1405. rei fragmentaria inopia Nicolaus Eustensis relicto Francisco Patavino, cum quo foedus Jecerat, etc.* [90 Pro Jcerat.]

4. **JACERE DE PARTU DE PUERO**, cubare ex puerperlo, Gall. *Estre en couche*. Acta MSS. Inquisit. Carcass. ann. 1308. fol. 24. r. Item dicitur... quod ipsa que loquitur, in dicta domo Jacobat de partu, etc. Hist. remiss. ann. 1351. in Reg. Jos. Charoph. reg. ch. 134: *Quæ quidem Margareta tunc de puero Jacens et propter hoc se balneabat*, etc. Vide supra Gesina I. et infra Jassina.

JACENTIBUS COLUMNIS opus novum impellire, id est, prorsusam ædificium cunctum et elevatum fuerit, in Lege Rajwar tit. II. cap. 8. § 1.

* **JACET LITERA**, id est ut litera sonat, ut vox proprie significat. Ital. *Letteralmente*, secundo la lettera, Gall. la lettre. Stat. Bonon. ann. 1250-67. tom. III. pag. 284. *Et dicta statuta, vel aliquid dictionum statutorum non possit interpretari, vel sensus mutari per aliquem sapientem vel aliquem alium, nisi sicut litera jacet*; et tom. III. pag. 387: *Sed sicut condemnatio et litera condemnatio non la et ita simpliciter intelligitur*. [F.]

* **JACHA**. Inter res aromataria recensetur, in Convent. Saonæ ann. 1526: *Pro quibuscumque generibus specierum seu aromatatis et drogariarum, videlicet..... carduighi, Jachæ, etc.*

* **JACHERIA**. Terra novalis, Gall. *Jachere*. Tabularium Fostatense. *Habet cerevias octo diebus per annum... in Jachoris octo diebus, in binalibus totidem, et in seminalibus totidem, in marciscitis uno die, et in vindemis uno die*. Vide Gasarica. [* Vide infra Jasteria.]

* **JACHTIVUS**. Ad iudicium citatus. Vide in Aclitire.

* **JACINTUS**, pro *Hyacinthus*. Lapis pretiosus, apud Bernardum de Breidenbach Itiner. Hierosol. pag. 111.

* **JACIS**, pro *Ajacia*, Vicaria, districtus. Vetus formula apud Baluz. tom. 6. Miscell. pag. 632: *Tradimus... ma so nostro in pago Arvernico, in Jaco illo, in villa illa, que de alode vel atracto visui solum habere, cum castis, tictis, ædificiis, etc.* Vide Ajacia I.

JACKE, JACQUE, Sagum militare, quod hinc supradubatur: nescio an a *Jacobis* factiosis, de quibus mox, nomen superest. Thomas Walsingham ann. 1329. pag. 283: *Quod mille loricas, vel tunicas, quas vulgo Jackes vocant, redemerit de manibus creditorum*. Infra pag. 219: *Arreptum quoddam vestimentum spinus, quate Jacke vocamus, et impositum lanceæ, pro signo ad sagittas suas posuerunt*. Chronicon MS. Bertrandi Guesclini.

S'avoit chacun un Jaque par dessus son heubert.

Alibi:

Car il fut bien armez de ce qu'il luy falli,
N'ot un Jaque moult fort de bonne souz enpli,
Le heubert au chief, etc.

Froisartes 4. vol. cap. 114. sub ann. 1191: *Et voit adonc vestu un court Jaques d'un drap d'or à la façon d'Alouagne*. Octavianus de S. Gelasio in Viridario Memoris:

Jaque, plestron, voules, et albardes

Occitani *Jaqueles* vocant, quod nostri *Pourpoint*.

Describitur porro ejusmodi vestis militaris species in Charta, que asservatur in Camera Computor. Paris. hocce titulum: *Memoire de ce que le Roy veult, que le France archers de son Royaume soient habillez en Jaques dicy en avant, et pour ce a chargé au Bailly de Manté en faire un*

get: et semble au dit Bailly de Manté, que l'habillement de Jacques leur soit bien prouffable et avantageux pour faire la guerre, veu qui sont gens de pied, et que en ayant les brigandines, il leur faut porter beaucoup de choses, que un homme seul et à pied ne peut faire. Et premierement leur faut desdits Jacques de 30. toilles, ou de 25. à un cuir de serf à tout le moins: et si sont de 31. cuir de serf, ils sont des bons. Les toilles vées et delices moyennement sont les meilleures, et doivent estre les Jacques à quatre quartiers, et faut que les manches soient fortes, comme le corps, réservé le cuir. Et doit estre l'assiette des manches grande, et que l'assiette prengre pres du collet, non pas sur l'or de l'espaule, qui sou large dessous l'aisselle, et plantueux dessous le bras, asses faulce et large sur les costez bas, le colle: fort comme le demourant du Jacques: et que le colle, ne soit pas trop hault derrière pour l'amour de salade. Et faut que ~~quod~~ Jacques soit lascé devant, et que il ait dessous une porte piece de la force dudit Jacques. Ainsi sera seur ledit Jacques et aisé, moieissant qu'il ait un pourpoint sans manches, ne collet, de deux toilles seulement, qui n'aura que quatre doys de large sur l'espaule: auquel pourpoint il attira hera ses chausse. Ainsi sera dedens son Jacques, et sera à son aise: car il ne vit onques tuer de coups de main, ne de flesche dedens lesdits Jacques ses hommes, et se y souloient les gens bien comporter.

* **JACMIUM**, *Jacmarium* *Servitium* *Matrimonii*, non semel recensentur inter debita domino feudali servitia in Recognitionibus de Vouta apud Vivarienses tom. 2. ex Archivo Principis de Rohan, ut fol. 349. ubi legitur: *Sunt homines ligii prout ceteri homines, videlicet talibiles in Servitiis Jacmaris matrimoniorum servitia, nihil aliud forte sunt quam census, quos domino suo solvere tenebantur* li homines ligii cum maritabantur. Hand scio an a Græco *ζυμω*, Nuptiæ: *Jacmia* seu *Jacmaria* servitia dici poterint census hujusmodi. Vide *Fortimantagium* et *Maritagium*.

JACOBI, ex Gallico *Jaquer*, appellati factiosi quidam in agro Bellovacensi, ab eorum Capitaneo, quem *Jaque Bonhomme* vocabant, sub ann. 1358. de quibus copiose Froisartes I. vol. cap. 187. 188. 189. Math. Villaneus lib. 8. cap. 67. Continuator Nangii Gall. MS. etc. qui factionem ipsam *Jaqueriam* nuncupant. Regestum 8. Memorialium Cameræ Computor. Paris. fol. 218. *Sigillum Capitani Rationarum vocatorum Jacoborum decapitati apud Claromontem in Belvacino, fuit traditum Cameræ per Thomam Brochardus Receptorem Silvanect. 11. Dec. 1356. Chronicon scriptum sub Carolo V: Anno 1358. cum Jaqueris de Belvacino congregati sunt illi de Murcia, et destruxerunt Montmorency. Vide Louvetum in Hist. Bellovac. tom. 2. pag. 544. et infra Jaqui.*

* **JACOBIPETA**. Vide *Jacobita*. **JACOBITA**, Qui peregrinationem Institut. ad S. Jacobum Compostellanum, Petrin de S. Jacques. Ugitio: *Jacobita, qui petit Ecclesiam S. Jacobi*. Joannes de Janua habet *Jacobipeta*. [ut et Gloss. Lat. Gall. Sangerman.]

* **JACOBINI**, idem qui *Jacobite* 2. Dominici, in Charta Phil. V. ann. 1317. ex Reg. 39. Charoph. reg. ch. 184. Inter codices MSS. eccl. Paris. nunc Bibl. reg. unus ita inscribitur: *Fratri Jacobi de Cessolio, Jacobini, de Moribus hominum*

et Officia nobilium super ludo scacorum. Vide alla notione in *Jacobite* 1.

1. **JACOBITE**, **JACOBINI**, in Ægypto et in Terra Sancta, dicuntur Christiani quidam certis hæresibus ac pravis opinionibus infecti, ob quas a Patriarcha Constantinopolitano olim excommunicati, et ab Ecclesia Græcica sequestrati sunt. Ita autem appellati a quodam Jacobo Severi Patriarchæ Antiocheni discipulo, qui annuente et præcipiente Timotheo Patriarcha Alexandrino Christianos ad sectam Dioscori Alexandrini Patriarchæ revocabat: cujus hæresim amplexus Anastasius Imp. Ideo non semel *Jacobita* dicitur in Chronico Orientali ab Abrahamo Eccheleni edito pag. 59. 60. 120. 121. 122. *Jacobitas* et *Jacobinos*, promiscue appellat Jacobus de Vitriaco in Hist. Hierosol. cap. 75. ubi de eorum hæresibus Aithonus cap. 13. 14. Willebrandus ab Oidenborg in Itiner. T. S. initio, etc. Sed et Auctor Mappamunda MS. Ita de Jacobitis edisserit:

Autres gens à barbaries,
Qui font clamer Jacobins,
D'un Jacob qui lor naistre fu,
Et sont Christian corromps,
Par les marages qu'il font
As Saracens qui pres d'ens sont,
Et pourronnent bien celle gens
Quarant regnes de lous seps.
Ne croient pas confession
A nul autre home. . . . .
Quant il se confessent à Dieu,
Près d'eux mettent enchens et fu,
Et cussent qu'avent le fonde.
S'en aille vers Dieu lor pense.
Mais n'est pas ainsi comme il croient.
Saint Jean Berliste mecroient,
Qui les baptise prenerains,
Car dire lors convenoit ains
Tous lors pechiez à lui meisme,
Et puis rechevoient Baptisme,
Dont S. Jehan meisme dist,
Quant li bons ses pechiez gabait
A un autre, celle vergogne,
Oeil li de dire se bevoigne,
Li est en liu de penitance
Et de ses pechiez alleganche,
Et plus pechiez se relient,
Quant il sont que savoir coevient
A un autre tout son affaire,
Ains que vers Dieu se puisse traire,
Ce dist S. Jehan li Baptiste,
Qui par Baptisme nous rent quites
Envers Dieu de tous nos pechiez
Par confession seurgies,
Dont cele gent sont verbe,
Qui nulement l'ont entendu.

De eorum Patriarcha, vide Godefridum Monachum S. Pantal. ann. 1237.

2. **JACOBITE**, dicti Dominici, seu Religiosi Ordinis S. Dominici, quod eis *Hospitale Peregrinorum S. Jacobi* Parisius ad mansionem assignatum primitus fuerit. Albericus, et ex eo Magn. Chron. Belg. ann. 1307: *Similiter Parisiis datum est eis (Dominicanis) quoddam hospitium S. Jacobi, a quo denominantur Jacobite, ubi fecerunt Ecclesiam et Gloriam*. Rem plenius narrat Mathusius Paris ann. 1188. (in variant lect.) atque, quod si *Frater primitivi, cum non haberent domum, ubi post prædicationis laborem declinarent, longo tempore Parisiis perdurarunt. Quo tempore fuit in eadem civitate quidam famulus Anglicus de villa S. Albani ortuandus Magister Johannes dictus de sancto Altano, Physicus præcipuus, et Regis Franciæ curam gerens. Hic cum datus fuisset auro Franciæ, sibi quoddam hospitium comparavit in civitate prædicta pene disappum et dirutum in quod solentur ex longinquis partibus venientes causa peregrinationis versus S. Jacobum in Hispania divertentes peregrini, et ibidem per dies aliquot exhibere. Sed deficientibus redditibus, et elec-*

monina subtrahat, et est hospitium desolatum. Emit ergo Magister Joannes dictum Xenodochium, et exinde fecit sibi hospitium correspondens fortune suae: qui cum videret dictos Fratres cotidie Missas celebrare, orationibus instare, et predicationibus invigilare, motus iam devotione quam pietate, contulit eis praedictum Xenodochium in habitaculum sempiternum. Ex cuius hospitalis vocabulo nomen traxerunt praefati Fratres, ut Jacobitis vocarentur ab adjecto nomine hospitalis. Donationem porro Hospitalis S. Jacobi a Magistro Johanne Decano S. Quintini factam anno 1218. observat Broius lib. 2. Antiq. Paris. Vide Constit. Ord. Praed. dist. 12. cap. 10. § 2. Ad idem scriptor et Matth. Westmonasteriensis. anno 1198. aliam nominis rationem videntur comminisci: Exortum est in Italia novum genus Praedicatorum, qui Jacobitis voluerunt appellari, eo quod vitam ceperunt Apostolicam imitari. Unde a Jacob Patriarcha ita appellatos quidam, sed falso, censuerunt. Hoc Jacobitarum vocabulo nuncupantur apud Thierriicum Valliscolor. in Urbano IV. PP. pag. 228. et Joannem Hocsemium cap. 82. Praedicatorum S. Jacobi, dicuntur in Chronico Andrensi ann. 1222.

° 3. JACOBITE, A Jacob patriarcha appellati, qui fratres suos ad illius exemplum supplantant. Charta ann. 1098. ex Tabul. S. Albini Andegav.: Monachi S. Nicholai... supplantaverunt nobis benedictionem, effrenantque apud contem, ut jus nostrum quod repetebamus, eis potius sub nomine elemosynae daret. Verumcum cognovissimus id agitare Jacobitis illos, etc.

1. JACOBUS, Minutior moneta, vulgo Jaquet, cujus mentio in Foris Beneharn. Rubr. de Paages art. 12. et in Consuetud. Solensi tit. 7. art. 4. Jaquet, moneta, nescio an Anglica, occurrit; etiam sub Henrico VI. apud Will. Stanford. lib. 2. de Placitis Coronae cap. 30. [Vide infra Jaquetus.]

° 2. JACOBUS, Sagum militare, nostris Jaque. Jacobus seu Jaquemardus, etc. in Memor. D. Cam. Comput. Paris. fol. 157. r. Lit. remiss. ann. 1374. in Reg. 106. Chartoph. reg. ch. 226: Praedictus monachus monachali habitu abjecto se armavit, et indatus quodam indumento, vulgari Jaque nuncupato, etc. Vide infra Jaquetus.

° JACONIA. Stat. MSS. eccl. S. Laur. Rom.: Quando canonici fuerint invitati ad funus extra ecclesiam, Jaconia dividatur inter euntes. Cujus capitis inscriptio est: De divisione Jaconis, id est, lucri essequiarum et funerum.

° JACQUE. Vide Jacke et Jacobus 2. [Imo et Toga quaevis ad usum quoque laicorum. Vide supra Placum et infra Jaqueta.] Statutum Clister. ann. 1319. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1642: Quia generale Capitulum graviter ferens deformitates et dissolutiones vestium ante et retro fissuram, more secularium manicis laque habentium, Jaquetarum frontatarum, stramentorum lectorum, et cummiliarum de canapu, etc. Hodie Jaquette appellamus togam, qua utuntur pueri, usque dum feminalibus induantur, atque etiam sagum sine manicis ad usum rusticorum.

° JACQUETUS, a vulgari Jaquet, Jacobus. Charta ann. 1277. ex Chartul. Monast. in Argona: Maria Damiana vidua supradicti Jacqueti seu Jacobi de Sancto Germano, etc.

JACTANDA, Gloratio, glorificatio, in

Glossis MSS. ad Concilium Sardicense can. 15.

1. JACTARE, Deijcere. Jetter à bas. Capitula ad Legem Alamannor. cap. 40: Si quis alium de caballo Jactat, etc. [In ipsa lege tit. 67: Si quis liber liberum in vita de caballo Jactaverit, etc.]

° 2. JACTARE, Aliquid projicere ad significandum rem aliquam esse a se diuissam. Charta ann. 998. ex parvo Chartul. S. Victoris Massil. fol. 7: Recognoscens quia nullum directum habebat de ipsis campis et de ipsis vineis, et se querpiverunt, et stipularunt, et intra jactem Jactaverunt et calcaverunt. Sic in Legi Salica tit. 64. § 1. qui alicujus parentis et hereditati nuntium remittebat, tenebatur quatuor fustes alinos super caput suum frangere, et illas quatuor partes in mallo Jactare, et ibi dicere ut de juramento et de hereditate et de lota ulorum se ratione tollat. Vide Festuca, Invasitura et Laisus.

° Nostris Jetter la pierre, Ludj Genus, in Lit. remiss. ann. 1383. ex Reg. 122. Chartoph. reg. ch. 309: Icellit jour après souper ledit Jehan le Charon dit qu'il vouloit Jetter la pierre, et y mettoit un franc ou plus hardi. Negetter vero. Angere, sollicitare sonat, in Event. Rem. ann. 1386. ex Cod. S. Viet. Paris: Tu es Dégeltée et temptée de diverses temptations. Vide infra Jactus II.

° JACTARIUS. Vide Jacturarius.

° JACTATOR, Calculus, Gall. Jetton. Memor. D. Camer. Comput. Paris. fol. 52. v. Falsa moneta tradita de armario magistro J. de Acharis re. Decembris 1362. pro Jactatoribus Camerae faciendis mille. Item tradidi eidem cl. Jactatores argenti ad pilam Turon. et cl. alios Jactatores argenti ad scutum cum fol. lili Occubit. rursus ibid. fol. 58. v. Vide infra Jactus 8.

° JACTATORIUM, Machina bellica, quae tela complura simul vel certe lapideam emittebat, Petrarca. Galbert. in Vita Caroli Comitis Flandr. n. 36: Arietes sua, Jactatoria, scalae et commisit, quibus muros et lapideas compositiones destruerent. N. 168. 181. Jactatoria Angenia, instrumenta. Graecis ἰακτώδεια.

° JACTATUS. DECIMA JACTATA. Vide supra in Decima.

° JACTIO, f. Traditio quae fiebat olim projicendo festucam, ut dicitur in verbis Festuca et Invasitura. Venditio ann. 1070. Memor. Hisp. col. 1153: Ego Rangardis Comitissa (Biterrensensis)... per hanc scripturam venditionis meae vendo vobis omnes voces et dretaticos, possessiones vel auctoritates, quas ego habeo... et homines vel famulas habent... per me, per fevoh, vel per alodia, vel per bajulias, sive per conventualitas, vel per dimissiones, vel Jactiones, seu luctuorum, sive decimum, vel qualescumque voces in Comitatu Redensi, etc.

° JACTIRE, In jus vocare festucam in sinum projicendo. Placitum Caroli M. ann. 812. apud Mabill. lib. 6. de Re Diplom. Ch. 63: Tunc ipse Salacus per triduum seu amplius, ut lex habuit, placitum suum legibus custodivit: et ipso Tingulfo ibidem Jactavit vel sollicitavit, et memoratur Tingulfus nec a dicto placito venit, nec ultum direxit ad vicem suam, qui pro sonia nunciasset, sed Jactivus exinde in omnibus apparuit. Hic Jactivus non tantum significat eum, qui in jus vocatur eo quo diximus modo, sed eum qui vadimonium deseruit. Vide Abjectio.

° JACTISSIUS, Projectus. Charta ann. 1417. ex Tabul. S. Germ. Prat. Ad re-

trahendum terras Jactias contra dictum murum ad longum et versus dictum ambulatorium existentes.

° JACTURA, Poena. Atto Verrell. Episc. in libello de pressuris Ecclesiast. tom. 8. Spicil. Acher. pag. 46: Eandem accusatoribus reprobatis imponentes Jacturam, quam convicti pati debuerant accusati.

° Nihil est, ut opinor, cur nativo sensu hic non accipiatur, Gall. Perte, domage, alias Jacture, ut in Charta Phil. Pulc. ann. 1306. Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 418. v. col. 1. Pro Incommodum occurrit in Vita S. Calli tom. 7. Sept. pag. 386. col. 1: Satus rati, mortis cum illo vel pro illo subire dispendium, totiusque Jacturam penurie, quam perfrui, etc.

° JACTURALE, in Episc. Damoum. Suppl. Antiquarii. Gloss. Lat. Graec. Sangerm.: Jacturals, in Episc. Muleta, poena.

° JACTURARIUS, Qui frequenter jacturam patitur, i. damnatus. Glossae Isid. [Papias habet Jacturarius. Johan de Janna: Jactarius, Jacturarius, qui frequenter damnatus patitur, et proprie qui res suas jactat in mare imminente et ingruente tempestate. Jacturarius, a, um, Damoum, patiens vel inferens damnatum. Gloss. Lat. Gall. Sangerman. Jacturarius, Domageux ou qui souffre domage.]

° JACTURATUS, Jacturam passus. Hist. translat. S. Corn. tom. 7. Collect. Histor. Franc. pag. 375: Hinc nempio fontem in honore creavit locus iste, ut etsi in tot vicibus reperitur foret Jacturatus, nullus locorum Francie huic se ornatu praesumpsisset ullo modo comparare. Vide Jacturarius.

1. JACTUS, Vexilla, Missile. Ita non solum Jactat Cranius Camerarius in Coronam Romano apud Baron ann. 1191. Jacob. Stephanescus Cardin. De Coronat. Bonifacii VIII. PP. lib. 2. cap. 11:

Joc illi, verum populus lustraverat urbem Arcibus, in mare Vesuvium, qui hoc dicitur esse: Atque frequenter hanc cursum supabat contem.

In quem Jactus erat, valde per curia innotuit, etc.

2. JACTUS, Gall. Jet. Jacti, falconariae artis magister, dicuntur laquei de corio facti, qui pedibus falconum imponi solent, ut cum eis retineantur, et jactentur ad praedandum, qui ob hoc Jacti dicuntur, quod cum eis jactantur falcones, et emittuntur ad praedam. Ita Fridericus II. Imper. lib. 2. de Arte venandi cap. 38. et alibi.

° GETTUS, Eadem notione. Ita Getti. Constitutiones Friderici Regis Siciliae cap. 115: Quod si avis amissa, antequam se recipiat in pristinum libertatem, volando per arborem cum Gettis et sonatis, ab aliquo fuerit cum pastu, vel sine pastu vocata, et ad eum venerit, etc. Hujusmodi laqueos ex canno corio ferre contextos, Getti vel Gies alias nostris vocantur, uti videre potes apud Menagium in his verbis.

3. JACTUS, Consuetudines ville de Machau in Comitatu Regiensi MSS. ab Hugone Comita Regiensi et Felicitate uxore editae: Tut rit qui serant manent en la ville à lesgard del Mayeur et des Jurei, poterint ce ble areis l'avenage à la premiere mesure et sans Get, et l'avenance à la mesure premeraine et sans Get.

° Pro areis puto scribendum a reis distinctis vocibus, et a reis idem esse quod Mensura rasa. Mesure a rez, ut etiam loquuntur Gallo-Belgae. Per

hac autem verba *Mesure sans Gez*, intelligo Mensuram minime jactam, non agitatum, non succussatam, adeo ut Jactus idem sit quod supra Calculum. Vide *Gezus*.

¶ **JACTUS** potius Id quod manu mensuræ superadditur. Charta Barth. episc. Laudun. ann. 1189 tom. 2. Monument. sacr. antiq. pag. 16. *Dimidium quoque predicti territorii acceperunt a monachis Majoris monasterii, concedente eisdem loci capitulo, sub trecentis viginti sextariorum fragmenti ad mensuram Hocesii sine Jactu*. Alia ann. 1284. in Chartul. Compens. fol. 100. v. col. 1. *Bicudo ad rasum, et cœna ad combulum sine Jactibus*.

¶ **JACTUS** Statuta Radulphi Episc. Trecor. ann. 1489. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1148. *Item, etiam omnes intellexerimus, quod nonnulli domini temporales, et alii subditi nostri suis subditis inhiibent, et non subditis comminantur, decimas et primitias nobis et Ecclesie nostre Canonice, alique vltra Ecclesiasticis nostrorum civitatis et diocesis debitas, et lucris et agricolis ad firmam concedi, salvo Jactu seu elatione consueta, a nostris receptoribus et dictis Canonice et aliis Clericis nostris dictas decimas recipere. Et si jam receperunt aliquem Jactum, seu elationem, in fructuum et proventuum beneficiorum nostrorum et ipsorum Canonice et Clericorum cremementum facere habent, reddentes et satisfaciendo ipsi et eorum consanguineis et servitoribus per dicta media dictas decimas et primitias pro suo pretio attrahere et consequi. Unde cum premissa in derogationem libertatis ecclesiasticæ... redungere constat, omnes et singulis talia de cetero facientes... communicamus Haud scio in Jactus, seu Elatio, hic recte exponi queat per Hastam publicam vel auctionem, atque ut domini temporales et alii de quibus agitur, prohiberent, ne subditi sui ad firmam reciperent decimas Clericorum, ut hi cogerebant eas premonis voci subicere, hæcque ratione ipsi temporales domini villorum pretio possent illas comparare. Textus non videtur satis emendatus.*

¶ **JACTUS** Missionum, Irrogati) seu Distributio pecunie a civibus pro communibus impensis exigenda. Charta Philippo Regis apud Perardum pag. 348. *Major et Scabini Divionsenses pro negotiis dictæ civitatis Divionis poterunt imponere et levare a dictis hominibus quantumcunque summam pecunie voluerint et viderint expedire: et si ad Jactus Missionum dictorum negotiorum dictæ civitatis faciendum mandatum nostrum interesse voluerint, interire... et jurabit super sancta Dei Evangelia, quod in dictis Jactibus dictorum Missionum bene et fideliter habebit.*

¶ **JACTUS** Maris, Littus, seu potius ager, mari oppositus, *Rejet de la mer, [Jette]* Charta ann. 1212. in Probat. Hist. Guineensis pag. 52. *Vendit totam terram... cum omnibus appendiciis suis, subiect diei et Jactu maris*. Ubi *Dicus* est nostrum *duque*, ager. Consuetudo Bitur. tit. 11. art. 14. *Le fosse estant entre d. et l. appartient au Seigneur de l'heritage de costé duquel est le Ject dicit fosse, etc.* (Obertus Cancellarius lib. 2. Annal. Genevens. apud Murator. tom. 6. col. 312. *Quis (paludes) a radice montis usque ad litus maris nemo potest trahere propter loca argenti et profunda, nisi per quemdam Jactum petrarum parte altiore aqua, et vocatur Jactus ille Viarregia, ad quam nemo potest pedes appro-*

pinguare, nisi forsam parvissimo navigio; in capite Jactus cujus est pulchrum et laudabile edificium.]

¶ **JACTUS** de la mer, in Charta Guld. comit. Fland. ann. 1290. ex Reg. 48. Chartoph. reg. ch. 200. *Quod a mare projectur. Vide infra Rejctur. Gattason vero usurpatur, cum merces aliave in mare projecturunt navis sublevandæ causa.* Consuet. maris tom. 1. Probat. hist. Brit. pag. 791. art. 18. *Si Gattason se faisoit en la mer, etc.*

¶ **JACTUS**, nostris vulgo *Torre jet*. Pactum ann. 1515. ex schedis Pr. de *Mazaguez*. *Et habere debere per degam dictorum vallatorum suum Jactum et passagium.*

¶ **JACTUS**, Calculus, Gall. *Jetton*. Charta Caroli V. pro eccl. colleg. S. Galli de Leugiaco dioc. S. Fiori ann. 1375 in Reg. 108. Chartoph. reg. ch. 41. *Provisum tamen, quod de ipsius metallis seu cessis fabricandis aut formandis, in allocatione pro moneta se non juvena, nec in aliis usibus, quam ut præmittitur, ullatenus convertantur. Vide supra Gita et Jactator.*

¶ **JACTUS**, Computatio, quæ cum calculis fit, Gall. *Calcul, supputation*. Lit. relictas. ann. 1354. in Reg. 83. Chartoph. r. g. ch. 20. *Dicti commissarii reportarent... supplicentem prælibatum, tam pro ignorantia mali Jactus ditorum comptiorum suorum, quam indebita avaluatione seu appreciatione monstrarum, etc.*

¶ **JACTUS**, nostris *Ject*, Prima perscriptione, vulgo *Minute*, *projet d'un acte*. Lit. remiss. ann. 1483. in Reg. 184. Chartoph. reg. ch. 420. *Icellui Alleaume escripuy de sa main la minute ou Ject d'une obligation, etc.*

¶ **JACTUS**, Veratus, exhereditic. Germ. *Jactatus* Castigat. in utrumque Glossar. Vide supra *Jactare* 2.

¶ **JACULA**, pro *Jaculum*, Telum, apud Marten. lib. 2. de Ritibus Eccl. pag. 242.

¶ **JACULA**, Genu. vetis. Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7679. Vide *Jacellum* et *Jaculum*.

¶ **JACULARIS**, *doxostic*, qui jaculatur, in Glossis Sangerman. MSS.

¶ **JACULATOR**, Charta Amelii Episcopi Tolosani in Tabular. Abbat. Conchensis in Ruthenis n. 1. *Tali pacto, ut nullus Miles, neque clientis, neque Jaculator, etc. Idem forte qui Arcubalistarius.*

¶ **JACULUM**, Gloss. Isid. *Cassiculum, Rete, Jaculum*. Legendum est, *Cassiculum, Reticulum*, ut apud Festum.

¶ **JADELLUS**, (genus vasis, fortean idem quod Gallicum *Jale*, Gabata. Charta Geraldii Abbat. S. Joannis Angeriac. ann. 1385. ex Chartulario ejusdem Monast. pag. 460. *Item debet facere Jadellos et scutellas et tertoria ipso die ad faciendum Mandatum.* [¶ Vide infra *Jala*].

¶ **JADROM**, Ital. *Zadro*, Theatrum, apud Scip. Maffei in Veron. illust. part. 4. pag. 184.

¶ **JAFARINUS**, Crocei coloris, *Zaffrano*, Ital. *Crocus*. Charta ann. 1031. ex Bibl. reg. Col. 17. *Ego Ermensindi insigninator sum tibi Barnardo abbati in comitatu Narbonense, in ipso brolio prope Narbona juxta fluvium Azalis, modicatis vj. de vineas propter uncias duas de auro Jafarino obtino. Rursus infra Aurium nocivum.*

¶ **JAHOC**, JAHOT, in Tract. de Concord. Vet. et Novi Test. apud Marten. tom. 9. Ampl. Collect. col. 180. ad quas

voce in Ind. onomast. hæc notat ex Lexic. heptaglot. Castell. Nomen idoli, quod tempore Noe cultum fuisse tradunt: quin et ipsum Noe significat.

¶ **JAHREDING**, Placitum seu assisim species. Charta ann. 1387. tom. 3. Hist. Trevir. pag. 242. col. 1. *In annuis judiciis omnibus et singulis ad ipsam Abbatiam (S. Maximini) pertinentibus, vulgariter Jahreding nuncupatis, etc. Infra, Jargedinge.*

¶ **JALA**, Cavem species ad piscandum. Charta ann. 1315. ex Cod. reg. 4659. *De singulis navigiis hominum piscantium in Jais, qui vendunt anguillas in die Venere ante Penthecosten, anguillam unam. Vide Gaja.*

¶ **JALXUM**, Terra inculta, ager virgultibus obtusus. Charta ann. 1056. apud Stephanot. tom. 10. Fragm. Mss. pag. 263. *Donamus illi Jalxum, ab ecclesia S. Nicolai usque ad aquam Gopelli et usque ad vallatum, quod intra in mare.*

¶ **JALAGIUM**, JALEAGIUM, Jus mensuræ, ad quam exiguatur dola vinaria, Gall. *Droit de jaugage*. Litteræ Officialis Andegav. ann. 1289. ex Archivo S. Albini. *Fulco de Torallo minor Miles... vendidit et concessit... omnes fructus quos habere poterat... (in) avenagii, bannie, pressorii, pressoragii, meserie, bonagii, Jaleagii, mensuris, etc. Vide Jalgium in Gato.*

¶ Inventar. Chart. reg. ann. 1482. fol. 224. *Littera episcopi Laudunensis pro quam similiter dedit hominibus communie Laudun... Jalgium pro octo libris præfatis monete Laudunensis et ad censum perpetuum. De anno 1177.*

¶ **JALAGIUM**, Eadem notione, nostris *Jalage*, *Jailage* et *Jalaye*. Charta Alienordis abbat. Fontis-Ebraldi ann. 1093. in Reg. C. Chartoph. reg. ch. 21. *Cum Jalleagium et mansuragium et præconis vini misto apud Lodunum Pictavenis diocesis, et omnia spectantia ad predicta ad nos et monasterium nostrum pertineant, etc. Alia ann. 1381. in Reg. B. ch. 33. *Le droit que il (l'évêque de Laon) demandoit et se disoit avoir par point de charite ou tonlieu, ou rouage, ou Jailage, etc. Jailage*, ex ead. Charta in Reg. 96. ch. 518. Charta Ludov. ducis Aurel. ann. 1483. ex Tabul. Capit. Carnot. *Scavoir vous faisons que Marion de Saucire, veuve de feu George Bonnemet, nous a aujourd'hui fait les foy et hommage line de son droit de Jalage qu'elle a à Turre. Vide Jalgium in Gato.**

¶ **JALDUS**, ab Italico *Giallo*, Luteus, croceus, flavus. Inventar. Ms. thes. Sedis Apost. ann. 1285. *Item unum copertorium de linte Jaldis et rubeis, copertum rete de serico viridi. Vide infra Jaldus.*

¶ **JALEA**, Mensura liquidorum, nostris *Jale*, eadem que *Jalleia*. Vide in Gato. Lit. remiss. ann. 1377. in Reg. 89. Chartoph. reg. ch. 235. *Cum de et super hoc pro quadam Jalea vini gaggiasset, etc. Redy. comitat. Namurc. ann. 1265. ex Reg. sign. Papier velu in Cam. Comput. Insul. fol. 22. v. *Si a li cues la cambage, c'est de cascuns camba, et cascune flé c'on y brasse, trois Jales de cervoise.**

Bononiensibus vero, *Jale*, interdum idem quod *Globus*, vulgo *Boule*. Lit. remiss. ann. 1453. in Reg. 184. ch. 386. *Le jeu de boules, que l'on nomme ou appelle (en Rouenois) le jeu de Jales.*

¶ **JALETUM**, Modus agri, modii pars duodecima. Vide in *Modius*. Charta pro eccl. Laudun. ann. 1374. in Reg. 106. Chartoph. reg. ch. 442. *Nonaginta Jaleta... ascendendo duodecim Jaleta pro*

modio... Unum Jaletum memoris, etc. Vide Jaletus.

† **JALETUS**, Modus agri, vel silvæ. Hæmerus Hist. Viromand. pag. 818: *Rodolphus Eques legaverat testamento octo Jaletos memoriarum suorum de Mortier, octo Jaletos terrarum suarum arbobium, duas falces pratorum suorum situatorum in prato de Amisaco. Occurrit rursus in Charta Walcheri de Rumignaco ann. 1231. ex Archivis S. Nicasil Remensis. Vide Galetus in Galo.*

° **JALIDUS**, Idem quod supra Jaldus. Stat. crim. Rip. cap. 20. fol. 8. v: *Item per consilium generale communitatis eligantur octo ministræ, et non ultra, bonæ reputationis et famæ; qui ministræ portare teneantur et debeant singulum baretum, sicut infulam rubei seu Jalidi coloris, seu utriusque coloris, etc.*

° **JALINUS**, pro Hyalinus, coloris vitrei, ζῆλινος. Charta ann. 1197. apud Ughellum tom. 7. pag. 1274: *Obtuli eidem Ecclesie unam planetam de xamito Jalino, etc.*

° **JALLA**, Vasis genus liquidis continendis aptum, situla, nostris Jaille et Jalle. Arrest. ann. 1845. 6. Aug. in vol. 2. arrestor. parlam. Paris: *Dicti officiales nostri jura et utilitates habent et conservaverunt habere in die coronationis nostræ, necnon quandocumque et ubicumque nec contingit comedere coronam regiam, perantes; scancionarius... dolia vacua, curvatos, tinas, Jallas, etc. Jura buticul. in Reg. sign. Pater Cam. Comput. Paris. fol. 156. v. col. 2: *Celui qui les (Hes) va quierre et les print ou nom dudit bouteiller, il convient qu'il apporte ou ceter non sac et sa Jaille. Lit. remiss. ann. 1396. in Reg. 150. Chartoph. reg. ch. 195: *Italle Jehannette print en ses mains deux seilles ou Jailles, et ala à la fontaine quérir de l'eau. Ex frequenti mutatione l in r, Jaille legitur tom. 1. Fbul. pag. 26.***

Lors à li prestres ancoitres
Deux gars qui portent une Jaille.

° **JALLEAGIUM**, Videsupra in Jalagium.
° **JALLEATA**, Mensura liquidorum, eadem quæ supra Jalea, nostris Jallaie. Charta Alfonsi comit. Pictav. et Tolos. ann. 1263. in Reg. 105. Chartoph. reg. ch. 373: *Concedimus quod dicti religiosi Mallesienses de sexaginta tribus Jalleatis vini, in quibus nobis tenebantur, sint in perpetuum liberi. Pedag. Prior. S. Gondulfi in dice. Bitur. ann. 1814: *Donnui de vin à ladie mesure (de Gien) deux deniers et une Jallaie. Jaloie, in altero ann. 1875. Testam. Joan. Lessillé ann. 1882. inter Probat. Hist. Sabol. pag. 891: *Ce donne et laisse à tousjoursmes aux parroissiens affluans chacun an en l'église de Juigné au jour de Pasques, une Jaloie de vin. Vide Jallia in Galo.***

° **JALO**, [JALONATA, Mensura frumentaria.] Vide Galo.

° **JALOIGNEUS**, Mensura annonaria, nostris ex mutatione q in i et vicissim, *Golenis* nuncupata. Lit. remiss. ann. 1380. in Reg. 89. Chartoph. reg. ch. 622: *Dictus Johannes fuerat deprehensus scissus de quatuor Jaloigneis, vel circiter, aemæ. Vide supra in Golenis et infra Jalois.*

° **JALONEIA**, Herbarum fasciculus, Gall. Botte, alias Jagonné. Charta Guj. episc. Laudun. ann. 1366. in Reg. B. Chartoph. reg. ch. 16: *Cum discordia esset inter nos ex una parte et majorem et juratos Laudunenses ex altera, super poigneis et Jaloneis (melius infra Jaloneis) quas nos diebus Sabbatis Lauduni in foro et extra per serventem nostrum capere*

volebamur de porris et caulibus et oignonis et nucibus et alijs rebus alijs venalibus, que ad vendendum aportabantur, dictis majore et juratis dicentibus econtra quod dictas poigneas non poteramus capere nec facere capi. Lit. remiss. ann. 1408. in Reg. 162. ch. 322: *Une Jagonné, que l'en dit Jonchie d'erbe au pays (en fatiois). Jaugle, eadem acceptatione, in alijs Lit. ann. 1413. ex Reg. 167. ch. 148: *Iceillui Huet dist au suppliant: Vous avez mené l'erbe de ces prez ainsi que bon vous a semblé... Et lors le suppliant lui respondi qu'il n'estoit pas de ceux qui avoient portés les Jaugles à Sens... qu'il avoit portés les dites Jaugles, etc.**

° **JALOTUS**, Mensura annonaria, idem quod Jaloigneus supra, nostris Jalois. Charta Phil. Pul. ann. 1312. in Reg. 48. Chartoph. reg. 54: *Serdecim Jalotos, sive Jalois, Laudunenses avocæ renduales... concedimus et donamus. Lit. remiss. ann. 1411. in Reg. 163. ch. 140: *Un sac ou quel il y avoit environ un Jaloy de blé. Vide supra Galo l.**

° Pro mensura agraria legitur in Chartul. Thenol. ex Cod. reg. 5619. fol. 64. r: *Deux muiz et trois juyget à le mesure de Vervin, dont li Jalois contient quatre vingt verges, et li verge vingt quatre piés. Vide Galetus in Galo.*

° **JALOUSUS**, a Gallico Jalour, Zelotus. Lit. remiss. ann. 1395. in Reg. 148. Chartoph. reg. ch. 66: *Cum predictæ mulieres habuissent ad invicem inter se verba injuriosa, ... eo quia ipsa Helis fuerat zelotipa sive Jalouosa de ipsa Johanna.*

° **JAMBELEGUM**, id est, Pentametrum, apud Papiam. Agri, ut videtur, de metro seu carmine, quod jambo constet.

* **JAMBICINUS**, [Jambicus, ut Jambicus numerus, Capell. 9. p. 35.]

° **JAMBRICARE**, Teger. operire. Supplement. Antiquarii: *Jambricat, extinxit, xaloxu. [° Leg. Imbricare, ex Castilat. in utrumque glossar.]*

° **JAMBRICES**, xaloxitpa, Tegmina, ibidem: vel legendum est Imbricare et Imbrices, quæ voces sunt notæ, vel forte Lambricare, a Gallico Lambriser. Lacunare, et Lambrices a Gallico Lambris. Lacuna: Gallicum autem Lambris dictum est ab Ambrices, quæ Festo sunt Regule, quæ transversæ asseribus et tegulis interponuntur. Turnebus lib. 14. Adversar. cap. 12: *Lego in Festo ambrices regulas esse non tegulas, ut quidam male, id quod sensus ipse declarat, sed et Francorum lingua quæ articulo addito tabellas quibus lacunaria texuntur, aut edes obducuntur Lambrices vocat, quod cum fit, Lambricari pro Ambricari dicit.*

° **JAMELLOCTUM**, Pannus et pilis camelorum contextus, Ital. Ciameiolo, Gall. Camelot. Nri de panno lanæo vel Jamellocto, in Constitut. Frederici Regis Siciliae cap. 93. Vide Camelotum.

° **JAMJAMQUE**, Continuo, in leg. 32. Cod. Th. de Decur. (12. 1.)

° **JAMMUNDLING**, JAMUNDLINGI, Servorum, seu glebe adscriptorum species apud Germanos, qui a litis et colonis distinguntur in veteribus Tabulis, etsi utrisque adjungantur. Charta Ottonis M. ann. 937. in Privilegiis Ecclesie Hamburgensis, pag. 139. et apud Hamdastum tom. 2. Consist. Imper. pag. 43: *Si vero ammuz ex libertu voluerit Jammundling vel litus fieri, aut etiam colonus ad Monasteria supradicta, cum consensu coheredum suorum non prohibeatur a qualibet Potestate, sed habeat licentiam nostra auctoritate. Habeat quoque potestatem predictas Adalgeg success.*

oresque ejus Ecclesie Hamburgensis Archiepiscopi, super liberos et Jammundlingos Monasteriorum supradictorum in expeditionem, sive ad Placitum Regis. In Chartis Henrici II. ann. 1003. et 1014. in lisdem Privileg. pag. 155. 156: *Litis, colonis, atque Jammundlingis.*

Censet Spelmannus Jammundlingos, eosdem esse cum Commendatis, liberis scilicet, qui se alterius dominio ac protectioni commendabant, ex Saxone gemundian, protegere: unde mundium, protectio, tutela: et Ling, quæ est terminatio vocabulorum Anglo-Saxonibus familiaris, et hominem fere, aut hominum speciem denotat, ut in Adalig, Esterling, et alibi docemus.

° **JAMNUNC**, Ex die presentis, continuo: occurrit non semel in Cod. Th. locis a Jar. Gotofredo indicatis.

° **JAMPNA**, Monasticum Anglic. tom. 3. pag. 22: *Pasturas, mariscos, boscos, Jampna, brueræ, communias, piscarias, reddidit, etc. Litteræ anni 1544. apud Rynerum tom. 15. pag. 59: *Centum acres prati, ducentas acres pasturæ, centum acres Jampnorum et buerorum, etc. Conventiones ann. 1551. pag. 286. ejusdem tom. Jampna, brueria, mariscos, boscos, etc. Jampna dicitur videtur loca his arbusculis obsita quas Armorici Jaa vel Jaon nuncupant. Hæ autem arbusculæ Junipero fere similes, pro foliis habent spinulas.**

° **JAMPUM**, in dicitur, in Excerptis Gloss.

° **JAMUNDILINGUS**, Vide Jammundling.

° **JANESTARIA**, Ager genitivus, Janneie, in Ch. ann. 1384. tom. 2. Probat. Hist. Brit. col. 485. Janneie, in Lit. remiss. ann. 1406. ex Reg. 160. Chartoph. reg. ch. 312: *Jelle femme s'en ala et se messa en une Janneie en laquelle on ne la pouvoit veoir. Charta ann. 1342. in Chartul. Cluniac. Medietatem memoris, quod dicitur Brucia, et Janestariam sitam juxta condeminam del Tronchet... quita-verunt ecclesie Cluniacensi. Vide supra Genestium.*

° **JANETI**, Nummi argentei, a Jano rege Cyprî cusi. Lit. ann. 1277. ex Bibl. reg. col. 15: *Multitudo Janetorum, quos regio Africana genuit, in Valentino regno convenit. Vide Jannei.*

* **JANETTUS**, (Gall. genêt d'Espagne: Janettum Hispanorum more usdens, (Burchard. Diar. II. ed. Thuanus pag. 16. an. 1492.)*]

° **JANGARIA**, f. pro Juncaria, Loci palustres. Vide in hac voce. Charta ann. 1229. in Reg. 66. Chartoph. reg. ch. 218: *Vinea, prata, nemora, lande, Jangaria, ripperie, ripaglia, molendina, etc.*

° **JANGULARIA**, Garrulitas, nugæ: a veteri Gallico Jangle, unde Jangler, Garrir, vulgo Jaser, caquetter. Notit. vet. inter Probat. Hist. Sabol. pag. 338: *Facto autem inde judicio, et sine ulla contradictione accepto: quia jam nulla debebat esse querela, quidquid dinceps tale fiebat, sicut nominatim Andegavensis episcopus ait, non jam debebat dici querela, sed sicut vulgè dicitur Jangleria. Lit. remiss. ann. 1402. in Reg. 157. Chartoph. reg. ch. 183: *Iceillu Fougero courrounié de ce, dist à icelles femmes que ce n'estoit pas bien fait à elles de rapporter telles Jangles. Alia ann. 1389. in Reg. 139. ch. 27: *Comme iceulz asseseurent prins à parler et Jangler ensamble de guerres, inpositions, gabelles, etc. Hist. Caroli VI. Reg. Franc. pag. 98: *Ils mirent leur information sur le bord de la table, et d'adventure en Jangler et caquetant ensemble, avec aucun de solliciteurs et conducteurs de la besongne, lesdites****

1581: Item Statuerunt, ut omnes Monachi bonetos nigros deferant rotundos et profundos, non cornutos seu largos nec bassos, sed mediocres, et pariter dispioides, Jaquetas, catigas, etc. Vide Jaqueta.

Imo et Toga quævis ad usum etiam laicorum. Acta capit. Autiss. MSS. ann. 1523: Sex Jaquetæ ex panno candido... pro sex pueris in albis Vide supra Jaqueta.

JAQUETONUS. Sagum militare, quod lorice superinduebatur, idem quod Jacke. Codic. 2. Car. Andegav. ultimi comit. Prov. ann. 1481. ex Schedis D. Chariz Aguens. advoc. Item Hectori de Montebriano capitaneo garde, idem dom. noster rex excolit ordinavit per dictum christianissimum dom. regem Francorum heredem suum universalem xxv. marcas argenti per ipsum dom. capitaneum garde exburatas in faciendis fieri Jaquetonem militarium sive archeriarum dicti dom. nostri regis. Vide supra Jacobus 2.

JAQUETUM. Genus vestis. Proclamatio Consilii Massil. circa ann. 1400: Nullus homo cujuscumque conditionis existat in civitate Massilie de cetero portare audeat super tunicam, tunicam, cotardiam, Jaquetum, giponem: quando desuper portabitur vestis illa superior, nisi et esse debeat longitudinis usque genu. Vide Jaqueta.

JAQUETUS. Minutior moneta, nostris Jaquet. Charta ann. 1469. 2. Nov. ex Tabul. Flamar. Computando scutum auri pro decem et octo grossis auri et duobus Jaquetis nunc currentis. Eadem rursum legitur in Charta ann. 1475. ex eod. Tabul. Lit. remiss. ann. 1474. in Reg. 195. Chartoph. reg. ch. 1165: Lesquelz hommes payerent le suppliant en faulx monnoys de Jaquet, tarzes, etc. Vide Jacobus.

JARBA, pro Garba, Gall. Gerbe. Manipulus. Tabular. S. Martini Pontisar. Alembus... ducet Monachis partem suam vel bladi vel Jarbarum.

Charta ann. 1209. ex Chartul. Campan. fol. 317: De duodecim Jarbis accipiant unam pro terragio, et alteram pro decima Jarbe, pro Re quavis simul colligata, in Reg. sign. Pater Cam. Comput. Paris. fol. 248. r. Acier, le cent de Jarbe, deux sols. Vide supra in Garba.

Aliud vero sonat. Vasis nempe gonus, f. pro Jalle, cupa minor, vulgo Baquet, in Lit. remiss. ann. 1415. ex Reg. 198. Chartoph. reg. ch. 332: Comme le suppliant qui venoit de la riviere de Loire de querir du sablon, quil menoit en une charrette dedens trois Jarbes, pour faire du mortier, etc.

JARBA VACCENTII. Charta Thomæ Abbat. Sangerman. ann. 1240: Tenemur cuilibet quadrigam cum blado conducenti ministrare in granchia nostra de Pyrodio unam Jarbam Vaccentii et in Monasterio nostro duos panes. Similia hisdem fere verbis habentur in Charta manumissionis hominum de Theodasio, Cholsiaco, etc. ann. 1250. ex Archivis ejusdem Abbatis. An vitia pro equis?

JARDENUM, Hortus, Gall. Jardin. Computus ann. 1335. Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 276: Apud Scaulium in primo Jardeno ubi Dominus accepit fructus aragiarum, etc. taren. 1. Legitur apud Muratori. tom. 12. col. 568. 572 et alibi.

JARDINUM, Eadem notione, apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 81. Inter Probat. Hist. Comitatus Ebroicensis pag. 45. et alibi. Vide Gardinum.

JARDINARIUS, Cultor Jardini, Gallice Jardinier, apud Lobinell. in Gloss. tom. 8. Hist. Paris.

JARDINARIUS, JARDINERUS, a Gallico Jardinier, Cui jardinarum seu hortorum cura incumbit, hortulanus, Ital. Giardinieri. Charta Phil. reg. ch. 118: Nicolaus de Malvassia, Jardinarius noster Fontisblaudi, etc. Alia ann. 1317. in Reg. 58. fol. 7. v. Stephanus Jardinarius jardinarum domini regis, etc. Vide in Jardenum.

JARDINELLIS, JARDINETUS, dimin. a Jardino, Hortus, Ital. Giardinello. Charta Caroli reg. Sicil. ann. 1289. in Reg. 50. Chartoph. reg. ch. 80: Curtis in qua sunt tres domus constructe et Jardinellus. Pactum inter reg. et abb. de Recco ann. 1308. in Reg. 40. ch. 104: Quidam ortulus seu Jardinellus prope dictam manerium, triginta perticas tenet continens.

JARDINULUS, Eadem acceptatione. Charta Odon. abb. S. Dion. ann. 1211. in Chartul. ejusd. monast. pag. 167. col. 2: Retro domum Gaufridi consturarii cum suo Jardinulo.

JARDINGE. Vide supra Jahrgeding. JARLERI, apud Suecos, idem qui Earles, apud Anglos, Comes. Snorro Sturlesonius in Chronico Norwegico, ubi de Herlevo: Rex offerbat illi Jarleri nomen et comitatum.

JARN-BYRTH. Vide Ferrum Candens.

JAROLIUM, f. Repagulum, Gall. Parrieve. Computus anni 1282. apud D. Brussel ad calcem tom. 2. de Feudorum usu pag. cxviii. col. 2: Pro licis circa fossatos faciendis, et pro Jarolio ville parando, et pro pane portato apud Bellum montem XXIII. l. iii. s. et dim. Vide Garolium.

JARRA, Species vasis, Ital. vulgo Garra. Vita B. Martini Solitarii tom. 1. Aprilis pag. 807: Accidit autem ut cucurbitulam Martini implere oleo jusque procurator monasterii Jarram oleo vacuam esse nuntiaret. Miracula MSS. Urbani V. PP. xx. Jarras seu hidras plenas aque rosacee.

Nostris Jarre. Inventar. ann. 1449. ex Tabul. D. Venetie: Item dua Jarra ad tenendum oleum. Vide supra Gerla et Gerula 2.

JARRA, Alia notione, quam prodit Charta Phil. V. ann. 1318. in Reg. 59. Chartoph. reg. ch. 144: Quor nobis apparuert fratres et sorores domus Dei Tricensis habere et habuisse ab antiquo usagium in forestis nostris Insularum et de Erniao ad Jarras, que alias vocantur querqus, et ad fagos, etc. Vide mox Jarro.

JARRECTA, vernacula lingua, inquit Rocelus Pirrus, in Episcopis Catanensibus, scapha est, qua homines alveo fluminis terra trajiciuntur.

JARREIA, JARRERIA, JARRETA, idem quod Jarrecta, Scapha scilicet, qua homines alveo fluminis terra trajiciuntur? Charta Will. ducis Aquit. ann. 1128. ex Tabul. Monast. novi Pictavi: Concedo medietatem pedagii de Usello et

medietatem de Lolayo et terrarum illi pertinentium et cimiterium ecclesie, et Jarretam cum terris sibi appendentibus. Apud Beshlum pag. 405. in Ch. ann. 1087. que de eadem re est, legitur Jarretia; inter schedas vero Mabillonii habetur Jarretum. Idem forte quod mox Jarrigia. Nostris Jarie, Morbi genus est. Lit. remiss. ann. 1467. in Reg. 200. Chartoph. reg. ch. 183: Leguel garson se plaigny d'une Jarie; et dit-on que par eschivissement, mauvaisité et malice dudit garson, ou autrement, lui vint une onnade ou base en l'ayne, grosse comme le poing.

JARRETUS, Species pisciculi, Statuta Massil. lib. 1. cap. 17: Pices minuti, scilicet sardine, Jarreti, serclet, bogue, etc. Hesychio ispat, est piscis genus, unde dictus videtur Jarretus.

JARRIA, Charta fundationis Abbatis Brolii Grollandi in diocesi Lucionensi, ann. 1169. apud Sammarthanos: Ego Americus de lutho dono et concedo Deo et B. Marie et predictis Monachis ipsum locum, qui vocatur Brolium Grollandi, et Geriam illam, et terram, que ante est, et extenditur usque ad terras Atrandensium, et determinatur de valle, que subus Jarriam illam est, usque in viam, que de Thalemundo venit.

JARRIA, Eadem notione. Charta Fridrici I. Imper. ann. 1157. apud Guichenonum in Bibl. Sebus pag. 179: Pratis, pascuis, silvis, Jorais, montibus, vallibus, etc. (Cum in hinc posteriori loco desideretur vox Jarricia, que in similibus Chartis passim apponitur, suspicatur est Jarrias, Gerrias, Joriarve nihil aliud esse quam Garricas, terras incultas seu loca virgultis obsita: hanc notionem patiuntur loci citati, neque alienam puto ab illa, quem nobis exhibet Charta ann. 1222. ex Camer. Comput. Sabaudie, ubi legitur: Accipit in feudum lo Joriat de Candubrio. Conjecturam hanc nostram doctiorum judicio subjicimus.)

JARRIGIA, pro Garrigia, de qua in Garrice. Terræ inculte. Charta Wilhelmii Pictavi Comit. ann. 1073. Inter Instrum. tom. 2. novæ Gall. Christ. col. 486: Sunt autem res ipse vite in episcopatu Santonense. hoc est, Ecclesiam cum omnibus ibi pertinentibus, id est, sepulchrum et baptisterium cum fisco presbyteri Ecclesie pertinenti, cum offerendis et decimis de omni Jarrigia, vel de omnibus locis Ecclesie pertinentibus, etc.

El pasqua, nostris, Jarrige. Charta ann. 1310. in Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 388. r. col. 2: Derrechef avons assis ausdis religieux tout le parage de Charros, ou le droit qui y puet appartenir pour raison dudit parage pour xxx. livres de rente, accepté le parage de las Fons et de la Jarrige. Vide supra Garriga.

JARRO, JARRONES, Quereus species, Petragor. Jarrye. Charta Erardi dom. de Chascenai ann. 1206. in Chartul. Ardenar. ch. 9: Homines et fominæ de Montorello, habebunt in perpetuum in bosco, qui dicitur Derret, integrum usuarium, excepto Jarrone, et piro, et fago. Charta Joan. abb. Pontinac. pag. 41. Preterea scendum est quod predicti homines, a Jarrone recesserunt dictæ venditionis et abstinent usque ad decem annos Hinc Jarron, pro Fagus querecus, in Lit. remiss. ann. 1477. ex Reg. 206. Chartoph. reg. ch. 1104: Embastonez de bastons et armes invaisibles, comme d'espées et de grans dagues, et de gros Jarrons. Colgravo, Jarron, canthus,

valgo Jante. Vide supra Jarra 2. et infra Janya

JARROSSIA, Viciea genus, Hispan. Algarova, Gall. Jarousse. Charta ann. 1096. Tabular. Case Dei. Decima de silagine, de frumento, de ordeo, de avena, de Jarrossis et de vassis.

Nostri Jarroce Charta ann. 1326. in Reg. 64. Chartoph. reg. ch. 713. Item les terages de Venouy en... pois, feves, Jarroces et veres. Jorysier vero, Pruni, ni fallor, species, in Lit. remiss. ann. 1326. ex Reg. 143. ch. 283. Pierre Longois de vine sepe avoit copes ou jarrois dudit croissant plusieurs arbres, c'est assavoir noisetiers ou Jarrossiers.

JARS, [Sarcifatio] Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis MSS. cap. 63. Qui de venosis vel Jarsis minuendi sunt, omni tempore post vesperas si facere debent, et devocis per totum diem sequentem, interm diu Horæ dicantur, in Retrochoro sedebunt, etc. Vide Garsa.

JASCHERIA, Terra proscissa et nondum seminata, Gall. Jachere, alias Jaschiere. Charta ann. 1218. in Chartul. S. Dion. pag. 176. col. 2. Apud Baudium sunt novalia, terra Arnulfi de Baude-ron, et Jaschiera Rogeri de Sala. Le Roman de la Rose MS.

Par montaignes et par rivieres, Par pres, par vignes, par Jasciers, etc.

Jasfipere, eodem ut videtur, intellectu, in Lit. remiss. ann. 1476. ex Reg. 184. Chartoph. reg. ch. 121. Lesquelles vignes le suppliant ad n'agaires fait essarter et labourer au ruiot, en intention de les mettre en Jasfipere. Vide Jacheria.

JASIA, Equia, ni fallor, Reg. epise. Nivern. ann. 1287. Dux Jasia ad trahendum vineam leque, eodem intellectu, in Lit. remiss. ann. 1406. ex Reg. 163. Chartoph. reg. ch. 133. Le suppliant habitant de Tarbe en Bigorre loua les jumens ou eques de Raymond de Fort de Behra... Bon homme ne me perchie pas les jumens ou legues. Derochief le suppliant dist a icellui Cloder, laissez moy aler les legues... En parlant desdites jumens ou legues, etc.

Jas vero vel Jau Gallum sonat, in Fragm. versionis Gallicæ Passionis secundam Math. tom. 17. Comment. Acad. Inscript. pag. 725. Cil (Pierre) denoiet davant loz et se dit: ne n. sai. ne n. entent ce ke tu dis. Si ussit fuers davant la cort. Se chante li Jas. Lo parax quant une altre ancete l'ol vent... Et cil encommençat excommenier et jurer ke ju ne sai ke cil hom soit ke vos dites. Maintenant lo parax chante li Jas. Ubi Matth. cap. 26 v. 74. Et continuo Gallus cantavit. Charta ann. 1311. in Reg. 72. Chartoph. reg. ch. 232. Item sur celui messoies en founager, eufe et Jaur de rente Jau ne jette, Gallus nec galina, in Lit. remiss. ann. 1479. ex Reg. 203. ch. 245. Unde Joste de Jaur, Gallorum puzna, in alius Lit. ann. 1482. ex Reg. 208. ch. 200. Le quatrieme jour de Fevrier, auquel jour les enfans de l'escole avoient entrepris pour parfaire leurs esbatemens de la joste des Jaur, d'aller enve la poodle aux champs. Vide supra in Gallus. Hinc Batonenses Jau, id est gallus, (auratam vocant) a dorsi pinnis surjectis veluti gallorum gallicorum cristas, in Tract. MS. de Pisc. cap. 49. Ex Cod. reg. 6838. C.

JASSEFATUM, Navigi Persici Species, apud B. Ordericum de Foro Julio in Pe- Roger. n. 6.

Jassefatum, tom. 1. Jan. Act. SS. pag. 388. col. 1.

JASSILE, Idem quod mox Jassium, f. quod in eo jacet pecora. Charta ann. 1311. in Reg. 72. Chartoph. reg. ch. 388. Præditi consules et tota universitas (S. Amantii) de die et de nocte causa de jassenti, ac comandi, parejalia, Jassila, corribat, carbonas pro piscis annuatis et corum pastioibus ac familiaribus intus et extra forestas et nevoia... fecerant. Jassau vero, Manipulus, fascis, vulgo Botte, in Lit. remiss. ann. 1335. ex Reg. 108. ch. 6. A confesse aussi qu'il enbla un Jassieu de fais, qu'il vendi à Jaigny deux petits blans. Vide supra Jaloneia.

JASSINA, Puerperium, nostris Gestine. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 767. Jassina, Proo. Decubie. Hinc Jassineria mulier, que jacet ex puerperio, in Charta ann. 1183. inter Probat. tom. 4. Hist. Sem. pag. 28. col. 2. Excipit tamen hospicio hospitalis S. Marci, quod pertinet capitulo ecclesie cathedralis ipsius civitatis Nemausi, dedicatione principaliter pro pauperibus mulieribus Jassinensis et alius pauperibus non infectis. Vide supra Gestina I.

JASSIUM, Ovis, Provincialibus Jaa, in Charta ann. 1473. ex Schedis D. de Mazaugus, et in Conventione ann. 1522. ex Archivo Eccl. Massil.

Charta an. circ. 1450. ex Tabul. S. Vict. Massil. Quoddam casale totum situm in loco de Alpbis, prope magnum Jassium, etc. Vide supra Jassile.

JASTRIA [Curado, medela, Alcim. Ar. Ep. 4. Supplicans ut stomachos, multus Sax nite debitis nauseantes, tandem parioribus latrice vestre jejunis atteratis. (I. Quicherat: Addenda Lexico Latinis.)

JATRICOLABON, Vertibella, i. forax vieductalis, in Gloss. ad Alex. Iatrotoph. MS. lib. 1. Pass. cap. 115. Egmula lavari bonum est quando molesti humores in auro survererint, et erit sapius quod inculit, et Iatricolabon, i. vertibella, facile trahitur.

JATROMEA, Jatropha, Medica mulier, ab Jatz, Medicus, et jata, obsterix. Vetus Inscriptio apud Graterum pag. 1. c. 2. D. M. Valeria berecunda Jatromea regionis sue prima. Exstat etiam in syntagmate Reinesiano elogium Iatroome dictatum.

JAVARINA, Hastæ seu jaculi species. Vide supra Javerina. Stat. Montis-reg. pag. 167. Et si fuerit lancea, vel Javarina, vel alius telum, etc. Ibid. pag. 313. Item pro media dozana Javarinarum solvat denarios sex.

Nostri Javart, Carcinomatis species, hominum morbi genus. Lit. remiss. ann. 1448. in Reg. 179. Chartoph. reg. ch. 130. Lepul Robin avoit une grant malatie, que l'on appelle chancre, ou Javart, a ia cevege.

JAVELINA, Species hastæ, Gall. Javeline. Statuta Eccl. Meld. inter Instrum. Hist. episc. Eccl. tom. 2. pag. 513. Neque portant eases, bracardos, ventula, Javelinas, etc.

JAVELLA, ut Bessia, Lignorum fascis, in Tabulario Solummænsi. Occitanis Garcl est Fascis sarmentorum, alius Javelia; quod ultimum etiam pro Specarum mergite abisse fasciculis accipitur. Quicquam vocem Javelle deducunt a Javelia seu Capulus, Manipulus, alii ab Hapsus, Manipulus, Celso, quod Javelle pro Javelle otium dictum velint, D. de Casanova Javelle quasi Garbelle, a Garba dictum opinatur. Vide Menagium in Etymol. Gall.

Cujusvis rei fasciculus. Stat. Avellæ ann. 1196. cap. 46. ex Cod. reg. 4621. S.

aliqua persona... exportaverit aliena frangia seu legumina, solvat de bampno... pro qualibet Javelia solidos duos. Vide supra Javelia.

JAVELLUS, [Locus, ut videtur, in Bivio Javelis seu fasciculis coarctatus jassilam capendorum causa. Vide Gord. d. s.] Tabularium. Fossatense. Apud Fossatum, salceia, gurgites, et Javellos quamplures... habet. Aliud opinor, Javelle sonat in Regesto censuum Carnotensis urbis ann. 1302. fol. 18. Marchand, qui vendit charbon ou Javelle en la ville de Chartres, a sas rewordis, etc. [Vide Javelia]

JAUGERIA, Officium dolia vinaria ad holdem exigendi vel explorandi, Gall. Ja-genge Reg. S. Ludov. in Chartoph. reg. ad ann. 1316. fol. 3. Dominus rex concecit Johanni dicto Morane clerico scutiferæ suæ officium Jaugerie vinorum ville Cadomeusis.

JAUGIA, Doliaris capacitatis index et norma, Gall. Jauge; unde Jaugiator, Doliarum explorator. Charta ann. 1344. in Reg. 75. Chartoph. reg. ch. 348. Imponatur quod ipse Gerardus Jaugias et signa facta per Jaugiatores bonis et legitime (i. legitimos) in dolis seu caudis mercatorum mutabat et falsificabat. Esjauger et Esjaugeur, pro Jauger et Jaugur, in Lit. remiss. ann. 1481. ex Reg. 203. ch. 9. Geoffroy Morvain revisiteur et Esjauger des mesures et poiz es ballayes de Caen et Constantin; que c'estoit son office de revisiter et Esjauger poiz et mesures es marches.

Hinc Jauge appellatur Pars aratri, ad quam sulcus exigitur. Lit. remiss. ann. 1386. in Reg. 123. ch. 183. Desquelles charues le suppliant priat et emporia les cept, la Jauge, deux chevilles de fer et la tunc. Alie ann. 1388. in Reg. 132. ch. 220. Le suppliant a emble un soich, un chaagnon, une Jauge et une heuse de fer a la charree de certaine persone qui ne cognost. Inde etiam Jaugier un huis, Ostium effringere, illius limen effodiendo. Lit. remiss. ann. 1393. in Reg. 148. ch. 55. Le suppliant et autres firent semblant de Jaugier ledit huis et de rompre les paletons dudit hostel. Alie ann. 1393. in Reg. 54. ch. 464. Iceilui pionier vint audit huis garni de sondit touchet; et commença ledit pionier a Jaugier ledit huis et faire son effort de entrer ens.

JAULARIA, Carcerarium, seu quod domo carceris vel Jaulario ab incarcerationis præstatum, Gall. Geologie. Charta ann. 1330. in Reg. 66. Chartoph. reg. ch. 1078. Pro prisionagio seu Jaularia solvere castellano seu Jaulario dicti castri de Jarda amplius quam duodecim denarios Mortanorum non teneantur. Alia ann. 1346. in Reg. 77. ch. 373. Item pro inquantu Jaularie et quibusdam nogeries regis dicti loci, facta extimatio... ad sexaginta solidos Turonensium parvorum, etc. Vide supra Geolaria et infra Jaularia.

JAULARIS, Jaularius, Carceris custos, Gall. Geolier. Libert. Filicet ann. 1318. tom. 7. Ordinar. reg. Franc. pag. 668. art. 46. Et non cogantur (incarcerati) recipere sibi necessaria a custode carcerum seu communitantibus (i. commentariis) quem Jaularem aut castellanum aliter contingit nominari. Vide Jaularia, et Jaulerius.

JAULERIUS, Carceris custos, Gall. Geolier. Codex MS. Consuetud. Tolos. fol. 41. v. Item præcipimus ne castellani seu Jauleris taceant pro expensis a presonariis, nisi quantum expendant.

¶ 1. **JAYNA**, Quercus, trabs quercina. Comput. ann. 1400. inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 149. col. 1: *Solvi duobus bastaisis, qui portaverunt trabs, Jaynas, et alia necessaria ad palmum, pro ibidem dicta die Ramis palmorum divinum officium celebrando, etc.* Alius ann. 1479. ibid. pag. 387. col. 2: *Et tam pro suo labore dicit fusteri, decem cannis Jaynas, sex cannis cabrionum, circulis et aliis fustibus necessariis, etc.* Vide supra Jarro. Hinc.

¶ 2. **JAYNA**, Locus quercibus constitutus, quercetum. Charta ann. 1468. ex schedis Pr. de Mazaugus: *Juxta faisiam sive Jaynam Joannis Alexii. Inde etiam.*

¶ **JAYNETA**, Armorum species, hasta, cujus hastile ex quercino ligno est. Vide supra in Jarro. Comput. ann. 1862. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 248. col. 2: *Dedi nuncio misso per Johannem de Capelloruboo... cum hieris clavis directis dominis consiliibus, continentibus quodam homines Spanorum cum Jayneis veniebant contra villam Nemausi pro dampnificando eandem, et quod domini consules haberent bonam custodiam, ut grossos.*

¶ **JAZALUM**, **JAZULUM**, **Asur**, in Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7692.

¶ **JAZERAN**, Vestis militaris species. Chron. Bertrandi Guesclini MS: *Que li Duc entreroit du tout en son comant, Lui distent sans plus sans veoir Jazerant.*

Alibi:

Bien estoient armes de nobles Jazerant.

Rursum:

Dont chascun ot cheval couvert de Jazerant.

Ghiazterino, apud Jo. Villaneum lib. 8. cap. 78. pag. 351.

¶ **Loricæ** annis contexta, Ital. **Ghiazterino**, nostris vulgo *Cotte de maille*, *Jeseran*, in Hist. Caroli VII. pag. 614. unde *Jazequene*, maculis contextus. Inventar. bonor. mobil. Ludov. Hutini ann. 1316. apud Cangium in Observat. ad Hist. S. Ludov. pag. 75: *Item trois paires de couvertures gamboisées des armes le roy et unes indes Jazequenes.*

¶ **IBALLIA**, **Maris habentia**. Glossar. Isid. ad quas Grævius: *Quid si scripserit: Iba, Avis Ægyptia. Vide Hibalco.*

¶ **IBER**, **quercus**, **Mulus**, in Glossis Sangerm. MSS. Vide **Iberus** 2. et **Imbrus**.

¶ **IBERNAGIUM**, pro **Hybernagium**, de quo supra. Frumentum hyemale, Gall. **Hibernage**. Charta Ministri Hugonis et Capituli Majoris Monast. ann. 1224: *Domus S. Medardi de Favieres singulis annis reddet Ecclesie S. Theobaldi quatuor sextarios Ibernagii ad mensuram Brano.*

¶ 1. **IBERUS**, Pactus Legis Salicæ tit. 18. § 8: *Quicumque alienam domum violententer disturbaverit, et domus si pro firmamento Iberus habuisse probatur, qui hoc fecerit, MDCCC. den. culpabilis judicatur.* Ubi Wendelinus, **Iberus**, culmen interpretatur, ita ut culmine seu summo ligno domui imposito, tunc confecta et absoluta censetur: ex Germ. ut ait, **Uber**, quod est Culmen, unde Belgæ **Ewer**, et **Ewerboom**, supremum lignum, vel lignum. **Uber** certe Germanis supra sonat.

¶ Paulo aliter ab Eccardo **Iberis** ad verbum redditur, scilicet *superior domus*, sicut pro **Iberus** ait legi domus superior in Decretione Grotari. Deinde observat Saxonibus **æver** esse Superior, ab ober, supra; **Haus** vero vel **Hus** denotari domum: hincque tandem elicit

hunc esse legis sensum: *Si domus destructa, loco tecti, quod alias infirmæ et unitantum contignationi incumbat, præter illam adhuc aliam contignationem super impositam (sive oberhaus) haberet, multam 1800. denariorum solvi debere.*

¶ 2. **IBERUS**, Equus Hispanicus. Wihelmus Brito lib. II. Philipp.: *Max caput inflexione, collumque emplexus Iberi. Par modis acies iterum protrusit.*

Nicolaus de Braja in Ludovico VIII: *Hic lascivit equus, quem gramen pascit Iberi.*

Vide Auctores de re Veterin. lib. 2. cap. 112.

¶ **IBEX**, **Rupicapra** genus, in Amalthea. [Vide Forcellinum] Chron. Novalicense lib. 2. cap. 5. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 708: *In eo quippe monte assereit popularis vulgus haberi nonnulla ferarum genera, sicut et in Cenisio monte, ursi, Ibices, capræ, etc.*

¶ **IBLADA**, Piscis marini genus. Tract. MS. de Pisc. cap. 60. ex Cod. reg. 6828. C.: *Melanurus, quem Plautus ophthalmiam vocat ab oculorum magnitudine, id est oculatam: sicut et nunc Romani octavia Masilienses oblado, Nicanes Iblada. Mospolita nigr' oil, id est nigrum oculum. Omnes ab oculis nomen posuerunt.*

¶ **IBLOSUS**, Locus, nisi fallor, ebulis constitus, Gall. **Hieble**, **Sambucus humilis**. Præceptum Caroli Simplicis apud Mablii. tom. 8. Annal. Benedict. pag. 696. col. 2: *Quidquid excrecens Rhodanus... suis inundationibus seu alluvionibus semper reliquerit terrenum arenosum, nemorosum, arbutiferum, virgunculorum, Iblorum, palustricum, lacus, etc.*

¶ **IBNALIS**, Genus apidis, dicta quod somno necat. Gloss. Sangerman. MSS. Est pro Græco **ὀνάλι**.

¶ **ICABA**, Via, iter, nisi fallor. Charta ann. 1065. apud Murator. tom. I. Antiq. Ital. med. ævi col. 197: *Unde per ipsa marissa tetigit a scripio quondam Gregorio portio ex ipsa clusuria a parte Septentrionis iusta Icabæ publicæ, qui pergit ad ipso loco sanctum Sossium... Et scripia Icabæ, qui pergiebat ad area nostra, qui modo est explanata, iusta eadem clusuria a parte Septentrionis.*

¶ **ICANATI**, [Cohortes militares.] Vide **Domesticus**.

¶ **ICASUDIA**, Bona caduca. Statuta Capituli Glandatensis ann. 1327: *Tenet D. Prepositus claves Ecclesie et campanilis, et debet habere campanarium suis sumptibus; et quia in civitate de sede habet jurisdictionem in hominibus brevis præposituræ, et ad ipsas servitium recipit, et alias Icasudias, et alia jura in eis et eorum bonis, etc.* Vide **Escaeta**.

¶ **IC-DIEN**, Epigraphæ, qua Principes Wallie sub emblemate trium pennarum utuntur: facta a Saxonico **Io Sien**, ubi **S** cum traiectione in erecta parte, non **D**. sed **Th**. exprimit; significat autem illud Apostoli ad Galatas cap. 1. **Sien** enim **Sen** et **Eggen**, **Servus**, **Minister**. Inde Barones Regum Angliæ Saxoniæ, juxta linguam eorum vernaculam, **Theini**, et **Thani**, et **Theigni**: juxta Latinam **Ministri** appellati sunt. Semper igitur scribendum moneo cum aspiratione, ut petitum intelligatur a Saxonibus hæc **Speimannus**.

¶ **ICERF**, pro **Dicere**. Judicium ann. 821. inter Probat. novæ Hist. Occitan. col. 56: *Quia nos subnominati testes Iximus, et bene in veritate navis cognovimus est... et re quod Iximus de hac causa, recte et fideliter testificamus.*

¶ **ICHAT**, Rivus, rivulus, Gall. **Rigole**. Charta Occitan. Guillelmi Iaveruha pro Bernardo Bermundi ann. 1322: *Et ejus nepotes facere possint libere dicitum Ichat sive pazeriam et agumere et habere cursum, meatum et transitum dictæ aquæ sive rivi, pro adaquando prata prædicta.*

¶ Leg. **Ichac**, ut in Charta ann. 1318. ex Tabul. S. Maur.: *Durat petita terre de dicto molendino usque ad botulans, sitam in dicto prato, ante primum escorradorium sive Ichac, versus rivum de Gauguu.*

¶ **ICHINARIUS**, Species vasis. Vide **Hichinarius**.

¶ **ICHONIMUS**, pro **Oeconomus**, in Litteris ann. 1155. apud D. de Lauriere tom. I. Ordinat. pag. 12. Vide **Iconomus**.

¶ **ICHRIARIUS**, Species vasis. Vide in **Hichinarius**.

¶ **ICINUS**, Species animalis. Vide in **Ericius** 1.

¶ **ICIU**, Quasi **ericus**, nullo remanente. Gloss. Isid. Gebhardus in Crepundis ait scriptum fuisse **Exitium**, **Exitius**, **Exitium** autem esse **itodov**, ut Initium pro initu, **itodov**.

¶ **ICON**, pro **Echo**. Gl. Bituric.: **Icon**, **Saxum**, quod sonum captans etiam verba loquentium imaginatur.

¶ 1. **ICONA**, **ICONIA**, Imago, ex Græco, **εἰκὼν**. Gloss. Lat. MS. Reg. cod. 1013. et Papias: **Iconia**, **Figura**, **Imago**. Frodoardus de Pontificib. Romanis: *... sumuntur in ipsam Arma Deum, decoratque jubetur Iconis prius Vastari, quæcumque notat pictura triumphos.*

Ebrardus in Græcismo cap. 8: *Icona imago sit, quod probat Iconia.*

Utuntur promiscue Scriptores, Joann. Diacon. lib. 4. Vita Gregorii Mag. cap. 83. Gregor. Turon. lib. I. Miracul. cap. 22. Chron. Cas. lib. 3. cap. 81. Anastasius Bibl. in Vita PP. pag. 179. 184. 202. [Vita S. Kunegundis cap. 4.] Vita S. Hugonis Benedictini n. 11. Acta Innocentii III. pag. 19. Cassarius lib. 7. cap. 21. 25. 38. 45. Hist. Translat. S. Julianus ann. 1207. n. 8. Golselin. de Mirac. S. Augustini Cantuar. cap. 29. Odo de Dialogo pag. 28. Matth. Paris pag. 146. 491. Roger. Hoveden. pag. 670. Brompt. pag. 1178. etc.

¶ **ICONICUS**, **Icone** expressus, in Actis SS. Maii tom. 7. pag. 189. ubi de B. Petrono.

¶ **ICONISMA**, **εἰκονισμός**, **Iconica** representatio. Vide locum in **Textus**.

¶ 2. **ICONA**. [Gallice **Icone**.] Una alia **Icona** græca depicta cum nostra Domina et filio. [Inv. card. Barbo ex transcript. Müntz, 1457.]

¶ **ICONISMUS**. [Figura rhetorum, quando ad verbum alicujus rei formam ob oculos ponimus. Vox Græca ab **εἰκων**, assimilo, exprimo. Senec. ep. 95.]

¶ **ICONOMUS**, pro **Oeconomus**, apud Jo. de Janua: [**Dispensator des choses de l'ostel, menager**, in Gloss. Lat. Gall. Sangerman. **Iconomia**, **Menagiere**, ibid. **Procurator** seu **Iconomus** non semel apud Lobinell. tom. 3. Histor. Paris. pag. 390. et 382.] Wihelm. Brito lib. 3. Philipp.: *Iconomumque sui petris nihilominus lecti Solius pugui meriti succumbere fecit.*

Ita **εἰκωνικός** scribitur in veteri Inscript. apud Sponium tom. 8. Itiner. part. 2. pag. 18.

¶ **ICONUM**, **Rotunditatem**, in antiquis Glossis.

ICTOS Vide Iona.
 * **ICOSAHEDRUM**, Aqua, humiditas, apud Papiam in MS. Bituric. Editus habet, *icosedrum*. Proprie est apud Geometras corpus solidum viginti constantibus facibus planis, *εξωσέδρον*, quod habet viginti sessus.
 * **ICTIFER**, Piscosus, a Græco ἰχθύς, Piscis, et Lat. Ferre. *Amnis Ictifero quoyite undique cingitur*, in fragmento Hist. Britan. Aremor. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 831. [° Leg. Ichthiofer.]

* **ICTIO**, Percussio, Joan. de Janua. *Percussio Ferrure*, in Glossario Lat. Gall. Sangerman. [° Hinc emendandum Glossar. Lat. Ital. ubi Ictio, la percussione. Leg. Percussione.]

* **ICTOFAGUS**, pro Græco ἰχθυοφάγος, qui comedit pisces. Gloss. Lat. Gall. Sangerman. *Ictofagus, Qui mense (triange) piscem*.

* **ICTUARE**, Flagellis cadere: nam ut habet Papias, *Ictus proprie sunt flagellorum, ab agitando dicitur*. Sed et in flagellatione numerabantur ictus. Vide *Flagellare*. *Ictus virgum castigare*, in Capit. Caroli C. tit. 27. Theod. Campanonensis in Vila S. Magni cap. 6. *Non est tibi necesse eum Ictuari, etc.* Epistola Pauli ad Desiderium Cadurcensem Episc. 13. apud Canisium tom. 5. et 74. inter Francias tom. 1. Hist. Francor. *Cognoscatis Chanoaldum Episcopum Ictuatum etiam facti manus implese*. Glossar. Lat. Gall. Sangerman. : *Ictuare, Ferre*.

* **ICTUATUS**, Ictu sanguinis seu apoplexia affectus, vulgo *Coup de sang*. Locus est in *Ictuare*.

* **ICTULIA** [Pugna, DIES] **ICTUS** PRIMUS, Primus acies. Gall. *L'angarde*. Rodricus Toletan. lib. 8. de Reb. Hisp. cap. 9. *Exercitium suum disposuit in totidem aciebus: primos Ictus habuit Garcia Romorii: secundam acie n. Eximius Cornelii, etc.* Hist. Gasconis Comit. Foxensis, scripta a Guillelmo le Seur eius domestico MS. cap. 5. *Cela fait il fit ses estandars de ses batai les, et ordonna de son avantgarde, et de ceux qui recevoient le premier Heurt à la vue des ennemis*.

* **ICTUS**, Cognitio iudicis de ictu inflicto Charta Henrici Imper. ann. 932. apud Miræum in Cod. Donat. piar. cap. 30. *Confirmamus eis banum et justitiam impetum et burmam, Ictum et sanguinem, reperiunt, etc.* Ubi ictus est.

ICTUS ORBUS, Qui non apparet, qui sanguini effuso opponitur, *leor et tumor*, in Lege Saxon. cap. 1. § 2. Gloss. Gr. Lat. *Tpico, cæcus, orbis*. Bracton. lib. 2. tract. 2. cap. 5. § 7. *Si inveniantur plagæ aperte, vel brusuræ per Ictus orbis, Cap. 23. § 2. Ligna faciunt brusuram orbis, et Ictus, qui iudicari non possunt ad plagam*. Cap. 24. § 2. *Si nullam plagam ostendit, vel non nisi ruffuram, vel brusuram, orbis Ictus cum baculo, et non armo molulo*. Fieta lib. 1. cap. 41. § 3. *Si de lapide vel baculo plaga facta fuerit, peti poterit iudicium, debeat huiusmodi arma non faciunt plagas, licet horribiles faciant Ictus*. Charta Philippi Regis ann. 1273. pro Ecclesia S. Mederici Parisiens. : *Justitia super Ictibus orbis, vel alius Ictibus, ex quibus veritas esset, vel etiam contingeret, quod percussus membrum, seu vitum amitteret, etc.* Ictus sine sanguinis effusione, in Capitul. Caroli M. lib. 4. cap. 14. et in Capitul. Ludovici Pii post Capit. ann.

824. cap. 2. Statuta Mediolanensis part. 2. cap. 487. *Si equus fuerit Orbus, vel diffilatus, etc.* Gallus *Coup orbe*. Ictus non apparentes, in Libertatib. ville S. Pauli in Biturigib. ann. 1279. Ita in Consuetudine Silvanicensi artic. 110. *Sombres Cops*, in Consuetudine Insulæ tit. 1. art. 29. Chronicon MS. Francie ex Bibl. Montiana fol. 373. *Il fut porcé jus à terre, et moult ot de Orbes Coups*. Bellomanerius cap. 38. *Il avient aucune fois que aucuns cas aviennent si Orbe, con ne peut pas tantost savoir ce c'est cas qui appartieigne à haute Justice*.

* **ORHARE**, Ictum orbem, vel orbem infingere, tumorem facere, apud Ulpianum in Collat. Legis Mosaicæ tit. 2. Capit. Caroli M. ad Monach. cap. 16. *Ut disciplina Monachis regularis imponatur, non secularis, id est, non Orbnatur, non mancationes alia habeant, etc.* ORBITATIO, pro Orbitatio. Lanctulfus de S. Paulo in Chronico Mediolanensi cap. 26. *Ipsius autem Grosulani cetera undique concurrens ferendo et inferendo vulnerationes, Orbitationes, et occisiones multas in aquis et hominibus, etc.*

ICTUS CÆCUS, Ictum qui orbis. *Cæce plagæ*. Apulio lib. de Hechar. virtutib. cap. 3. ubi Gabriel Hualbergius Leges Henrici I. Regis. Angl. cap. 94. *Si alius alium verberet Cæcis Ictibus, et non crevetis, sive cravalis, ibi sit, vel non crevetis, nota vitam emendabit Domino, cui is hominem verberavit*.

ICTUS APPARENS, cæco et orbis opponitur. *Plaga aperta*, in Charta laudata. *Placie à vis découverte*. in Legibus vernaculis Willelmi Nethi cap. 12. *Se clamer dou Cop Aparant par l'Assise dou Roy Bauidam, in Assisis Hieropol.* MSS. cap. 107. ubi Assisis, le Chevalier, qui avoit frappé ou donné coup à un autre Chevalier, et en estoit atteint, payoit d'amende au Seigneur mil bezans, et au blessé haranis de Chevalier. Si autre que Chevalier donnoit Coup apparent à un Chevalier, et en estoit atteint, il perdoit le tout dextre, pour l'honneur et la hauteuse que li Chevalier a, et doit avoir sur toutes autres manieres de gens, etc. Adde capita 108. 109.

* **ICTUS DEFENSALIS**, Quo quis se defendit, ictus apprehensis aversione et defensione: quod Exster dicitur, in Lit. ann. 1447. ex Reg. 178. Chartoph. reg. ch. 237. *Iellui supplant mist son espee auiderant du coup; auquel par ce moyen il Exsta Alia ann. 1385. in Reg. 126. ch. 179. Incipit reus se defendere et Ictus defensales videlicet eos fendans et cruvies facere*.

* **ICTUS MACHAT**, Massa seu clava inflicta, sine sanguinis effusione. Lit. rem ss. ann. 1333. in Reg. 69. Chartoph. reg. ch. 53. *Joannes Raynaldus verberaverat et percusserat ipsum Johannem Lagut multissime et injuriose. Item et per partes corporis ipsius Johannis Lagut et in ejus capite à Cops machatiz*. Vide *Ictus Orbus*.

* **ICTUS PLANUS**, Percussio, que gladio, qua planus est, fit. Libert. ville de Andelolet ann. 1288. tom. 8. Ordinat. reg. Franc. pag. 126. art. 5. *Quicumque percussisset tracunde alium plano Ictu, sine sanguine faciundo, percollet quinqus solidos pro emenda*.

ICTUS REGIS, Arresta Candelosse ann. 1299. in L. Regesto Parliamenti fol. 100. *Quia Canonici S. Petri Suesvion. post pacem tractatam inter ipsos et una parte, et Comitem Suesvionensem ex altera, per Magist. Jo. de Ullaco et per Ballivum*

Viromand contra inhibitionem ipsorum Magistris et Ballivi, ac servientis D. Regis, qui presens erat, fuerunt dari Ictus Regis in Curia sua, Capitulum ipsum S. Petri, qui in eodem loco, in quo dati fuerunt ipsi Ictus, emendaverunt hoc coram omnibus Ballivo pro Dom. Rege, maxime cum Justitia ipsius loci capta esset antea in manu Regis.

* Vim vocis explicant Libert. Jonvil. ann. 1354. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 297. art. 18. *Se aucun desditz habitans estient en gaige de bataille; ou cas que li premier coup en seroient donnéz, que l'en dit les Coups le Roy, enor s'iem puent départir et oster de péril parmi diez livres d'amende*.

* **ICTUS VOLANS**, Gall. *Coup volant*, Cæsim inflicta. Lit. remiss. ann. 1367. in Reg. 99. Chartoph. reg. ch. 204. *Quel fait ledit Michel perli le poing, et fu mehuignis d'un pie d'aventure d'un Cop volant d'espee*.

* **ICTUS CUBITI**, Species sortilegii apud Hispanos. Concl. Litaan. ann. 1382. *Item si aliqua persona vel persone sint sortilege, vaneher, striges, vel que utuntur quibusvis alia superstitiibus, vel si per aquam, labrum, Ictum Cubiti, vel alium modum veneficam manifestent cogitationes vel voluntates aliorum, vel que faciunt ligaturas, etc.*

* **ICTUM EFFICERE**, pro Inferre nostris *Jetter d'une épée, d'une dague*, Ictum sicut in ferre, aliquem gladio punctum petere, vulgo *Porter un coup d'estocade*. Lit. remiss. ann. 1389. in Reg. 137. Chartoph. reg. ch. 72. *Dictus Vitalis exeret se ad eum (Gassien) et de quadam magna securi, quam in manibus suis tenebat, unum magnum Ictum ad eundem Gassien egerit, de quo per caput ipsum percutere putavit. Alia ejusd. ann. in Reg. 138. ch. 48. *Jean Jacopin... tira une dague qu'il avoit en Jetant d'icelle audit Pierre Guerart, etc.* Rursus aliam ann. 1390. ibid. ch. 190. *Its vinrent tous deux tenant leurs couteaux ou épées mûes à saillir Tripet et le frere de Gilet son cousin, et Jetterent de leurs dix couteaux ou épées contr'eux, en eulz efforçant de les tuer ou mutiler*.*

* **ICTUSIA**, La elemosina. Glossar. Lat. Ita. MS.

* **IDALMA**, f. Factes, que præ se ferebat speciem benignitatis, a Græco ἰδάλμα, Species. Belegrini Abb. Novalic. Epistola ad Joannem PP. XIII. ann. 1465. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 758. *Sanctissime Vates, compuncter vestri clementis benignitatem requirimus, suppliciterque propriam ingenuitatem vestri Idalmatis flagitamus, ut, etc.*

* **IDAPTICUM** [Dura locutio. Idaptica sunt verba inepta, stulta, DIFP.] **IDEA**, Imago. Velus Inquesta apud Paricellum in Ambrosiana Basilica pag. 107. *Veniunt ad Ecclesiam majorem, antequam Missa major tibi incipiat, in Dominici diebus et præcipuis festivitibus, et adportant arcam et Idæam*.

* **IDEAM** eod. Ambros. Mediol. ann. circ. 1130. apud Murator. tom. 4. Antiq. Ital. med. ævi col. 910. *Portant Idæam ad prædictam ecclesiam cum scala. Et legatus primicerii querit duas corrigias, quas ponat in Ideo, et tiget super scalam*. Vide mox *Idæum*.

* **IDEMPITAS**, a Gallico *Identité*, *Æqualitas, paritas*. Libert. ville de Berco ann. 1290. in Reg. 48. Chartoph. reg. ch. 229. *Item quod æqualitas et idempitas debeant observari in menuris, tam biadi quam salis et vini, et in pondere et in cannis suis ulnis, et breviter*

predicatis omnibus Idemptitis et equalibus observetur. llt. ann. 1375. tom. 6. Ordinat. reg. Franc. pag. 142: *Illorum qui nobis sanguinis Idemptitate sunt coniuncti, etc.* Chron. Angl. Th. Otterbourn edit. Hean, pag. 7: *Hanc antedictam insulam (Anglie) tam pro Idemptitate quam varietate temporum, diversarum notiorum homines coluerunt. Vide Idemptitas.*

• **IDEMPTITARE**, Idem-are. Glab. Rodolph. tom. 18. Collect. Histor. Franco-pag. 61: *Didimus quod uideat p. ius stella Phosphorus, qui et Luciferus, vesperis sursum atque deorsum agitari, quasi comminans terrigenas Idemptabat.* Vide Idemptitas.

• **IDEMPTITAS**, Quævis actio repetita. Vita Abbatum S. Albini: *Ne Idemptitas in Clausura accedam parturiret, i. eo facti sunt Ioujura la meum chose.* Miracula S. Adalberti Egmondani capite 11: *Idemptitas satietatis mater est.* Vide Stephanam Tornacensem Epist. 27.

• **IDEMPTITAS**, pro Idem. Paschasius Radbertus in Epitaphio Wala Abb. Corbeiensis lib. 2. cap. 2: *Ideo Idemptitas est p. me et in rebus Ecclesiarum, etc.* [Albertinus Mussatus lib. 16. de Gestis Henrici VII. Casaris rubrica 8: *Admirabilis hæc mortalibus et veluti fatalis notitia loci ac diei intervenientium Idemptitas, etc.*]

• **IDEMPTITAS**, Jus, quod domino superiori competere solet. Charles Nic. episc. Camerac. ann. 1243: *Volentes Idemptitatem et subjectionem et jurisdictionem omnimodam, immediatam et indivisibilem, pro nobis et nostris successoribus, in vobis et vestris hæredibus... perpetuo et inseparabiliter retinere.*

• **IDERUS**, Pactum anni 860. apud Mabill. Diplomates pag. 334: *Sed ipse tantum postulavit, ut diebus vite suae si habere licuisset, et in S. Petro aliquid daret pro Ibero iuxta suam voluntatem.* [F. leg. Iberus, domus. Vide Iberus 1.]

• **IDERSON**, [sopimentum.] Vide De-zon. • **IDIDA**, Solamente, in Glossar. Lat. Ital. MS.

• **IDIOCERA**, ἰδιότυπος, *Erre privè.* Rolandus in Summa Notarie cap. 3: *Sagacitates vero in deponentem et deponentium, ne depositum alteri detur, nisi sicut ordinari, multumode sunt: aliquando per Idioceram, aliquando per Cirrographum, et multis aliis modis, etc.*

• **IDIOLANA**, Herba genus, portulacæ, vulgo *Pourpier*. Glossar. Lat. Gall. ann. 1333. ex Cod. reg. 4120: *Idiolana, pourcelaine.*

• **IDIOMELE**, Cantica festo propria, in Ind. onomast. tom. 4 Jun. Act. SS.

• **IDIOPACIO**, La passione intrinseca. Glossar. Lat. Ital. MS.

• **IDIOTA**, Illiteratus, imperitus. Glossæ Gr. Lat.: *ἰδιώτης, ἢ ἰδιώτης, Rusticus, rudis. ἰδιώτης, Rusticus. Papias: Idiota, propria vel rustica lingua contentus. Idiota, Rusticus, Indoctus, Ignarus, sine Hieris. Gl. Lat. MS. Reg.: Idiota, Imperitus, Ignarus, Nesciens, Fascius. Glossæ Græcæ: Idiota, unclaroed, i. Illiteratus, Indoctus, Will. Brito in Vocabular.: Idiote dicebantur, qui propria tantum lingua naturalique scientia contenti, Hierarum studia nesciebant, unde dicebantur sine litteris, non quod litteras non haberent. Liberatus Diaconus cap. 7. de Maximiano Patriarcha Constantinopolitano: *Constans quidam in Ide vera, Idiota autem sermone.* Cælius Aurelianus, lib. 1. Acutor. cap. 11: *Apud inertes, quæ Idiotas appellant.* Beda in*

Epistola ad Egbertum Antistitem: *Et quidem omnes qui Latinam linguam latinis usu didicerunt, hæc utam populus didicisse certissimum est: sed Idiotas, hoc est, eos, qui propriè tantum lingue notitiam habent, hæc ipsa sua lingua dicere, ac sedulo cantare facite.* Capitula Synodalia Laurentii Archiepisc. Strigonienensis: *Idiote Presbyteri ne ordinentur.* Arnulfus Lexoviensis Episc. Epist. ad Alexandrum PP.: *Priorem constituit Idiotam, ut ipse scilicet locum supplet Idiote.* Bernardus Abbas Fontis-Calidi Bonæ-Vall. de Operib. sex. diei. de Apostolis: *Cum repente facti sunt fides, illiterati et Idiote facti sunt fides ageriores.* Cæsarius lib. 7. Mirac. cap. 4: *Cum esset in ejus diocesi Sacerdos quidam Idiota, nullam sciens Missam, nisi de D. nostra S. Marthe.* Vide eundem lib. 10. cap. 3 et Goldastum ad Dositheum pag. 53. [Actus Apost. 4. 13.

Comparatio quod homines essent sine litteris et Idiote. Vide 1. Corinth. cap. 14. v. 16. 23. et 24. Sed et apud Latinos non semel occurrit vox Idiota pro Illiterato. Lucilius: *Quidam et tu idem illiteratus, atque Idiotam diceres?* Cicero in Verrem: *Quæ non modo tantum hominem etiam quomodo noxam, quos iste Idiotas appellat, delectare possent.* Rursus utitur pro Sexto cap. 251. ut et Seneca Suavor. 6. Quintilianus, Gellius lib. 1. cap. 2. ad quem Commentatores annotant Idiotam esse proprie hominem privatum cui opponitur ἰδιώτης apud Demosthenem, qui vulgus solet esse Imperitum. Tertullianus ad Martyres: *Non tantum magistris et præpositi, sed etiam Idiote.*

• **IDIORE**, dicti etiam Morochi, qui vulgo *Consera* appellantur, seu qui nullo Ordine Ecclesiastico donati, ut est apud Allatum lib. de Caritate veteris Eccl. pag. 15. Idiotus lib. 2. Consuetud. Cluniae cap. 10. *Quia unum (manutergium) est pueris, alterum Cantoribus, tertium Idiotis.* Lib. 3. cap. 8. *Incedant inter Idiotas et Cantores Joannes Cluniae.* in Vita S. Odonis Abb. Cluniae: *Etenim cum Idiota esset, utrumque ei imposuerunt, scilicet obedientie jugum et studium literarum.* Vide Petrum Vener. lib. 1. Epist. 4. Ita etiam hanc vocem usurpat Petrus Damianus lib. 1. Epist. 91. lib. 2. Ep. 12. Vide Passionem SS. XI. Martyr. Lauræ s. Sabæ. num. 62.

• **IDIORE**, et qui literas. Seu legere nesciebant. *Idiote* appellati Gregorius: *hoc Idiote præstat putare contentibus: quia in ipsa ignorantia videtur, quod sequi debeant, in ipsa legunt, qui literas nesciunt.*

• **IDIOREA**, Privatus. Sententia Ivonis Carnotensis Episc. pro Monasterio S. Martini de Campis: *Testis fuit, se vidisse ros parochiales ex debito ad sepulturam suscipere, sequè interfuisse, Presbyterum vero Puterensem in præsentia Presbyteri de Hienulla tantummodo locum suscipere Idiote. i. viri privati.*

• **IDIOFA**, J.C. Anglis, dicitur a natura stultus, qui numerare non potest 30. denarios, et patris vel matris nomina ignorat, vel quam etatem habet, et similia ejusmodi enim stulti rei suæ gerendæ incapaces habentur. Verum si non adeo ingenio privatus sit, ut magistro adjuvante legere addicere possit,

vel ulnam panni mensurare, vel aliud agere, ex quo erit possit non omnino ingenio destitutum esse, tunc non dicitur a natura Idiota. Hæc Bastallus Innotens Sermo. in Vita S. Arigiti Episcopi Vapincensis, rusticus.

• **IDIOTUS**, Privatus. Testam. quod circumfertur sub nomine S. Amati Nusc. episc. ann. 1033. tom. 6 Aug. pag. 704. col. 1: *Quam jacerem in stratu meo adstante Urso vicecomite, et alios Idiotas homines, qui me ad visitandum venerunt, etc.* Vide in Idiota.

• **IDITHUM**, Lambertus Schaffnaburg. ann. 1070: *Ipsa denique, qui ut res certissimi comiteretur, vehementissimus auctoris notum, qui sub Carolo M. vixit. Guil. Brito lib. 4. Philipp. v. 1570.*

• **IDITHUM**, pro Idithum modulamine sacro. Alique sonos dulces decantant voce sonora, etc.

• **IDITHUM**, pro Idithum modulamine sacro. Alique sonos dulces decantant voce sonora, etc.

• **IDITHUM**, pro Idithum modulamine sacro. Alique sonos dulces decantant voce sonora, etc.

• **IDITHUM**, pro Idithum modulamine sacro. Alique sonos dulces decantant voce sonora, etc.

• **IDITHUM**, pro Idithum modulamine sacro. Alique sonos dulces decantant voce sonora, etc.

• **IDITHUM**, pro Idithum modulamine sacro. Alique sonos dulces decantant voce sonora, etc.

• **IDITHUM**, pro Idithum modulamine sacro. Alique sonos dulces decantant voce sonora, etc.

• **IDITHUM**, pro Idithum modulamine sacro. Alique sonos dulces decantant voce sonora, etc.

• **IDITHUM**, pro Idithum modulamine sacro. Alique sonos dulces decantant voce sonora, etc.

• **IDITHUM**, pro Idithum modulamine sacro. Alique sonos dulces decantant voce sonora, etc.

• **IDITHUM**, pro Idithum modulamine sacro. Alique sonos dulces decantant voce sonora, etc.

• **IDITHUM**, pro Idithum modulamine sacro. Alique sonos dulces decantant voce sonora, etc.

• **IDITHUM**, pro Idithum modulamine sacro. Alique sonos dulces decantant voce sonora, etc.

Aspic quam pleno subellia nostra semita
Decernant infame Jovis pulvis, et omnia
Idolum longe purgata ex urbe legandum.

Utuntur, idem in Apotheosi, Lib. 1. Mächab. cap. 1. et Dionysius Exiguus in Versione canonis 4. Anonymi, et Publicola in Epist. que 153. exstat inter Epistolas S. Augustini, idem S. Augustinus lib. 2. de Morib. Manicheor. cap. 14. Petrus Cellensis, etc.

Idola vocabant interdum Pseudopontifices, sicut Antipapas, ut Burdunum Calixtus II. PP. in Epist. ad Episcopos Gallicarum. Per illud Teutoniarum Regis Idolum—Burdunum videlicet, etc. Ita Joannes Sarisber. Epist. 59. 150. 210. Idolum Octavianum Pseudo Pontificem vocat, de quo etiam Alexander III. PP. Epist. 1. *Item sibi in Sigillam esse erant.* Rescriptum forte ad illud Zacharia cap. 11. v. 17. *U pastor—Idolum derelinquens gregem, etc.*

† **IDOLICUS**, Pertinet ad idolum. *Idolica nebula*, in Inventione S. Cataldi Episcopi. tom. 2. SS. Maii pag. 570.

† **IDOLATRA**, pro *Idola*, Nicolaus de Braja in Ludovico VIII.

Hac in urbe prius Idololatre culta fuerunt.

† **IDOLATRARE**, Idola adorare, in Concilio Elberit. cap. 1. Gallis *Idolatrare*.

† **IDOLUM**, Imago, effigies. Bened. abb. Petrob. de gestis Henr. II. reg. Angl. edit. Heurn. tom. 2. pag. 528. *Nostrius quod dominus Saladinus, assensu imperatoris Constantinopolis, misit Constantinopolim Idolum suum, ut ibi publice adoretur.* Vide supra *Idea*.

† **IDOMADA**, pro *Hedomada*, in Hist. Balth. n. tom. 2. pag. 284.

† **IDONEARE**, Legitimum juriq. consensum declarare, asserere. Charta ann. 1115. apud Murator. in Antiq. Est. ns. pag. 315. *Judicaverunt eam (notitiam) Idonea duodecim juratoribus. Omnes isti juraverunt eam et Idoneam esse illam notitia.* Vide alia notione in *Idoneus*.

† **IDONEUS**, Innocens, qui ita ab omni delicto immunis est, ut *Idoneus* s. Juri stare Joan. de Janna. *Idoneus, creprehenribus* Pactus Legis Salicæ tit. 76. 1. *Et ille postea, qui rogatus fuerat, si es hoc Idoneum se cognoscat, se debet postea eam duodecim per sacramenta absolere.* Infra. *Si se Idoneum agnoscat, etc.* S. Autoenus lib. 2. Vitæ S. Eligii, cap. 75. *Capit ab ea extorqueri, ut se per juramentum ab hac suspicione Idoneam redderet.* Gregorius Turon. lib. 9. cap. 13. *Si enim cum Idoneis hominibus Fredegyndis ab hac actione, qui impetitur, immunitatem fecerit, abscedat liber, et quo voluerit, eat.* Cap. 16. *De quo (crimine), sacramento, si cultis, aut qualibet alia condicione Idoneus reddi potest.* Lib. 8. cap. 8. *Tu vero si Idoneus es, ut asseris, accede propius, et sune tibi Eucharistia particulam, et impone ori tuo. erit enim Deus inspector conscientie tue.* Concilium Francoford. ann. 791. cap. 9. *Et erunt ad judicium Dei, qui etiam a Domino liberatus, Idoneus erit.* Ubi *Idoneus* idem est ac innocens. Idem Gregor. Turon. Tandemque inquit, ne crimem consurgit ulterius, Innocentem faciam eum sacramento. Quod idem valet ac *Idoneare*.

† **IDONEUM** S. FVERE, Sacramento ab imposito crimine se purgare, exuere, in Capitul. Caroli M. lib. 3. cap. 80. *Idoneum se reddere, in Lex Longob. lib. 1. tit. 13. § 4. et in Concilio Husiacensi I.*

part. 4. cap. 7. in Synodo Suesion. ann. 853. in Edicto Pistensi cap. 20. etc.

† **IDONEARE** SE, Eadem notione. Charta Caroli M. apud Mabilonium: *Fuerunt namque aliqui in nostra presentia conciet, et secundum judicium Francorum disjudicati: aliqui vero fideles per judicium Dei se exinde Idoniaverunt, etc.* Occurrit passim in Leg. Aleman. tit. 44. § 1. tit. 91. Leg. Ripuar. tit. 87. § 1. tit. 71. Leg. Longob. lib. 1. tit. 1. § 7. tit. 8. § 1. lib. 2. tit. 35. § 4. Roth. 9. 2. Grimod. 2. in Capit. Caroli M. lib. 3. cap. 64. lib. 4. cap. 29. in Legibus Henrici I. Reg. Angl. cap. 35. extremo, in Synodo Suesion. act. 1. § 6. etc.

† **IDONEARE**, præferunt Edictum Rotharii Regis Longob. tit. 109. § 9. et Leges Grimodali tit. 1. § 3.

† **EXIDONEARE**, **IDONEUM** SE, **REIDERE**, purgare se. Capitula Caroli C. tit. 9. cap. 6. *Donec se ab illis, que ei impingebantur, Idoneum redderet, vel competenter satisfacere procuraret.* Lex Aleman. tit. 17. § 3. et Decretum Passionis, § 12. *Si autem ex annos induraverit opus acibile, et patientes ejus non Eradonaverint eam, ut libera fuisset, etc.* ubi Cod. MS. E. *idoniaverint*, alius *Adeconditrint*.

† **IDO**, sive *Liber*, in Speculo Saxonic. ob. 3. art. 25. 29. Ita videtur usurpasse S. Fructuosus in Regula cap. 13. *Alius de genealogia et gente sua fatetur esse Principes, alius de parentibus, alius de germanis, alius de cognatis, alius de fratribus et consanguineis et Idoneis alius de diuitiis, etc.* Ubi *Idoneis* dicuntur honestiores, ut *Idonei servi et liberti*, in Lex Wisigoth. lib. 9. tit. 3. quibus ibidem opponuntur *vilissimi*.

† **IDONEITAS**, Facultas. Leges Inithprandi Regis Longob. tit. 74. § 1. [§ 117 (6. 61) al. *damnetatem*]. *Nullam exinde habet Idoneitatem, etc.* [Joan. de Janna. *Idoneitas, Aptitudo, utilitas, convenientia, Idoneitas, convenables*, in Gl. Lat. G. M. Sangerm.]

† **IDONEITAS** LOCORUM, Commoditas, apud Ottonem Feising. Episc. lib. 1. de rebus Feidis Frederici I. Imp. cap. 3. § 2. **IDONEUS**, Mundus, Gall. *Propriet. Vetus Penitent. MS. ex Cod. reg. 918. Si quis tinxerit in aliquo cibo unanum, et non est Idonea manus, centum palmatis emendetur.*

† **IDRAGULA**, *Lo sono del organo Idragulicus, dolce sono de organi.* Glossar. Lat. Ital. MS.

† **IDRERON**, Lex Longobard. lib. 1. tit. 19. post § 5. in Editione Boeriana hæc habentur, que desunt in Lindenbrogiano [§ Rothar. 200]. *Si quis serem alienam aperit, i. Idreron comp. sol. 6.* [Vid. *Daron*.]

† **IDRIA**, pro *Hydria* Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657. *Idria, Prov. Anfora, diota*.

† **IDROMALUM**, Unguentum quod fit ex aqua et malis, Johanni de Janna. Vox hybrida ab *Idro* et *malum*.

† **IDROMELLUM**, apud Rymer. tom. 8. pag. 401. pro *Hydromeli, Sypodis*. Aqua mille mixta, aqua mulsa, Gall. *Hydromel*.

† **IDROR**, *Diabolus, serpens*, in Glossis Sangerman. MSS. num. 501. Suspior legendum, *Idrus, Diabolus, serpens*. Vide mox *Idrus*.

† **IDRUS**, Sppos. Hydrys, serpens aquaticus. Charta Fulconis Comitiss Andegav. ann. 1024. ex Tabulario S. Marie Andegav. *De quibus II. Marus paulo abstinentio, culigiam in situ ab ire dejectam in Idrum statim vehementissimum con-*

versam Dei seruo Melanio in ipso reditu celare non potuit.

† **IDUATUS**, Ultra idus proventus. *Iduato Martio*, in Barthii Glossario ex Gauberti Hist. Palest. *Iduato April*, apud eundem Gaubertum l. 1. Nitz surc. c. 8.

† **IDUO**, [Vox videtur composita ex *in*, et *duo*. Lingua Estruca dividere significat: unde dicta *Idus*, que mensem ferme dividunt. *Idroob*. l.]

† **IDUUS**, quocumq. Similis, in Glossis Lat. Gr. Sangerman. MSS. *Iduum, quocumq.* Supplem. Antiquar.

† **IECORUS**, *ἰεκόρος*. *Ædilis, curator urbis*. Suppl. Antiq. Lege. et vide *Viocurus*.

† **JECTARE** AB JUNCTUM, In jus citare, vocare. Constitutio Caroli M. apud Speimannum in *Abjectire*: *Nullus præsumat hominem ad judicium sine causa Jectare, nisi judicatum fuerit.* Vide *Abjectire*.

† **JECTIGARE**, Pseudo-Ovidius lib. 1. de Vetula:

Sicut multoties agit feris agitato,
Sicut Jectigat le, cujus nervi sunt resoluti.

Id est hæc et illæ membra disjicit.

† **JECTIVUS**, **JECTISERE**. Vide *Abjectire*.

† **JECTUS**, [Piscatio.] Vide *Tractus*. *Jectus*, pro *factus* lapidis, in Vita MS. S. Winwatoel fol. 108.

† **JEDDA**, Vide *Ledda* in *Leudia*.

† **JEFFNITEED**, Juramenti species, apud Andream Suenonis lib. 5. Legum Scania cap. 4. *Quam cautionem semper debet præcedere sacramentum, quod Jeffnited in lingua patria nominatur, virorum duodecim nominatorum de consanguineis occisoris, qui non sacris reliquiis, sed sacro coramposito tacto libro jurant in suas animas, et sibi Deum futurum propitium deprecantur, etc.* Danis *Eed* est juramentum. [Vide Rosenvingii Hist. Jur. Danic. § 91.]

† **JEHINARE**, Tormentis rem ab aliquo querere. Lat. remiss. ann. 1850. in Reg. 81. Chartoph. reg. ch. 78. *Prepositus Parisiensis ipsas sorores his fecit torqueri sive Jehinari.* Vide supra *Ghemus*.

† **JEJUNALES** Dies, Dies sacri Jejunii, in Statutis Collegii Cornubiæ ann. 1880. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 509. [§ Lex palat. Jac. II. reg. Majoric. tom. 3. Jan. pag. XXX. col. 2. *In diebus vero Jejunialibus, puta in Quadragesima et aliis quibus a carnibus abstinetur, etc.* Nostriis *Jeuge*, pro *Jejunus*, vulgo *Qui est a jeun*. Lat. remiss. ann. 1403. in Reg. 157. Chartoph. reg. ch. 391. *Cellui godier qui estoit costumier à Jeuge et à saoul de injurier et vilener gens, etc.* *Qui est jeun*, eadem acceptio, in alis ann. 1841. ex Reg. 125. ch. 8. *Jeulle Parrenelle, qui estoit laissa et usine, tant pour ce qu'elle n'avoit mengié de tout le jour, comme pour ce qu'elle estoit malade et Jeune, etc.* *Jeugn*, eadem notione apud Joinvill. in Hist. S. Ludov. edit. Cang. pag. 75 ubi editio reg. pag. 79. habet, *Jeun*.]

† **JEJUNITAS**, Abstinentia, jejunium. Uitur Cælius Aurelian. lib. 1. Acutor. cap. 11. lib. 2. cap. 10. et lex 4. Cod. Theod. de Surtis (14. 4.)

† **JEJUNUM** QUADRAGESIMALE, in hoc differt a cæteris jejuniis quod in aliis post nonam, in hoc autem post vesperam retinebantur. Microlog. cap. 49. Quo vero pacto observaretur a fidelibus, pluribus docent Socrat. lib. 5. cap. 22. Beletus cap. 11. Baronius ann. 57. n. 195. 196. Filesaccus lib. 6. Quadragesima cap. 5. et 6. Hactenus lib. 10. Disj. Monast. tract. 8. Binius ad Cano-

nes Apost. Henric. Valesius ad lib. 5. Eusebii cap. 24. Joann. Bapt. Cotelierus ad Constit. Apostol. [Thomassinus Tract. de Jejunio, Barmus de Quadragesima,] et alii. Vide Quadragesima.

JEJUNIUM PASCHALE, apud Hincmarum: observantia paschalis, apud Gregor. in libro Sacram. Idem quod Quadragesimala.

JEJUNIA QUATUOR a Latinis primitus observata, docemur ex Philastrio in Catal. haeres. Per annum 4. Jejunia in Ecclesia celebrantur. In Natali primum, deinde in Pascha, tertium in Epiphania, quartum in Pentecoste. Nam in Natali Salvatoris Domini jejunandum est, deinde in Pascha Quadragesimala, atque in Ascensione videm in eorum post Pascha die quadragesimo, inde usque ad Pentecosten diebus decem, etc. Vide Quadragesima.

JEJUNIUM SABBATI, Petrus Damiani in Vita S. Romualdi n. 15. initium habuisse ait a Silvestro PP. Ast alii antiqui putant, et in Oriente institutum ab haereticis contra Judaeos, statim initio Ecclesiae. Innocentius vero Pontifex Epist. ad Decentium ait, in quibusdam Occidentis partibus illud fuisse iudicium, quod Apostoli Sabbato sancto non minus ac feria sexta praecedente in memoriam positi jejunaverint. Cassianus lib. 1. Instit. cap. 7. Istius jejunii causam affert, quod S. Petrus, postridie cum Simone Mago conficturus, antecedente Sabbato cum fidelibus jejunaverit, et illud jejunium in consuetudinem abierit. At hanc historiam incertam esse ait S. Augustinus Epist. 98. Utrumque sit, constat in Romana Ecclesia diu jejunatum esse, et contra in Ecclesia Orientali, in qua nunquam jejunabatur, nisi in Sabbato S. ac ne quidem in ipsius Quadragesimis. Quod Cassianus lassitudini a jejunio quinque dierum antecedentium adscribit. S. vero Cyrillus Catech. 4. quod Catholici noverint participare cum haereticis. Vide Concil. Elitherit. cap. 26. [S. August. Epist. 118. S. Hieron. Ep. 28. Innocent. I. Ep. 1. cap. 4. [Leonem Papam Epist. II. et specialem hac de re Quesnellii Dissertationem ad calcem Operum ejusd. S. Pape, Isidorum lib. 1. Offic. cap. 4.] Cod. Carolinum Epist. 95. Vitam S. Nilii junior. pag. 132. etc. Capit. Caroli M. lib. 6. cap. 181. [187.] Baron. ann. 34. n. 158. etc. Huc referenda, quae in hac sententiam congressit Cotelierus ad lib. 5. Constit. Apost. cap. 15.]

JEJUNIUM FERIE QUARTAE et Sextae, ab Apostolis institutum tradunt plerique: et quarta quidem, quod ad vesperam captus sit Dominus; sexta autem, quod in ea sit crucifixus, ut habent Epiphanius in Expos. fid. S. Petrus Alexandr. can. ult. de Penit. S. Apollonius apud Rufin. lib. 1. Vita Patr. cap. 7. Quod quidem jejunium in Ecclesia Romana non sub S. Augustino duntaxat, sed et a Monachis in Occidente passim observatum, Ludovico Pio imperante docet Concilium Aquigran. cap. 18. Istius jejunii meminere Canonis Apost. can. 61. Clemens Alex. lib. 7. Strom. 5. August. Epist. 96. Clemens in Constit. Apost. lib. 5. cap. 15. et ult. lib. 7. cap. 23. Ignat. ad Philipp. 13. Tertullianus de Jejunio cap. 2. 10. 14. Epiphanius, Prudentius, Ambrosius, Cyrillus lib. 10. in Leviticum, Nicolaus I. PP. in Resp. ad Bulg. cap. 4. 5. 60. Philostorgius lib. 10. cap. 12. Socrat. lib. 5. cap. 21. lib. 7. cap. 22. Rupert. lib. 3. de divin. Offic. cap. 5. Baron. ann. 34. n. 168. Haeftenus

lib. 10. Disq. Monast. tract. 7. Disq. 1. etc.

Exinde vero, refrigerante Christianorum pietate, paulatim in desuetudinem abire cepit isthuc antiqua jejunia. Tamen perseveravit jejunium sexta feria, Et quidem circa finem x. seculi, retenta tantum pro feria vi. carnis abstinence, jejunium pro feria vi. praecipuum, vel, ut rectius dicam, suasum legitimum in Concilio Ansano ann. 930. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 78. Laici omnes feria iv. a carne abstinere, et vi. feria jejunium sita possunt perficere, aut pauperibus elemosynas tribuant.

JEJUNIUM Secundae et Quintae Feriae, Quatuor jejuniorum, fuit, ut est apud Clementem lib. 7. Constit. Apost. cap. 23. ad quae vide Cotelierum.

JEJUNIUM Vernale, Ediciale, Autumnale, et Hiemale, seu Jejunium primae, quartae, septimae, et decimae mensis, vel quatuor temporum, ubi primus mensis est Martius, a quo annum auspicabatur: quartus Junius: septimus Septembris: et decimus December. Vide vetus Kalendarium Romae editum ab Allatio lib. de Dominic. et Hebdom. Graecor. cap. 87.

In primo mense, inquit Ordo Romanus, quarta et sexta feria, vel Sabbato in prima hebdomada ipsius mensis primum jejunium celebratur.

Secundum temporis jejunium, in quarto mense, in secunda hebdomada ipsius mensis, quarta et sexta feria vel Sabbato consummatur.

Tertium temporis jejunium septimi mensis, id est, Septembris, tertia hebdomada ipsius mensis, ut

Quartum jejunium, quarta hebdomada, in eadem feria consummatur, et tunc sacri Ordines in Ecclesia Romana de iis qui vocantur Cardinales, tradi consueverunt. Ahi: Et autem hoc jejunium celebratur in largitione sacrorum. Ordinum, Ecclesiae primitus mos obtinuit. Sed postmodum Gregorius VII. PP. statuit, ut jejunium, quod dicitur Martii, in prima hebdomada Quadragesimae, secundum tertio et quarto more solito remanentibus, ut est apud Micrologum cap. 24. quod sane in Concilio Salegustadiensi ann. 1022. can. 2. in Quintineburgensi ann. 1085. 13. Gregorii Pontificatus, ac deinde in Piacentino ann. 1034. in Concilio Claronontensi ann. 1035. can. 27. et in Conventu generali Episcoporum Germaniae in Northusens. ann. 1103. apud Conradum Uspensensem statutum legitimus. De tempore jejunii quatuor temporum, praestant hi versus:

Vult Crux, Lucia, Cinis, Charismata die,
Quod det vota per quarta sequens feria.

Horum porro jejuniorum denuntiatio olim fiebat in Ecclesia, in Missa, post illa verba: Pax Domini sit semper vobiscum, et cum spiritu tuo. Post haec enim commonebatur plebs pro jejuniis 1. 4. 7. et 10. mensis temporibus, ut est in Codice Remensi in orationibus quotidianis ad missam, apud Menardum, Formulam illiusmodi denuntiationis jejunii quatuor temporum habet Gregorius Magnus in libro Sacramentor. pag. 106. Cardinalis Bona lib. 2. Rerum Liturgicarum cap. 16. num. 4. et cap. 1. num. 4. lib. 1. Sacrament. Ecclesiae Romanae cap. 82. Eius etiam mentio est in Capitulis Caroli M. lib. 6. cap. 183. [186.] et lib. 7. cap. 98. [135.] Agunt de his jejuniiis Gallistus I. PP. Ep. I. cap. 1. (quem hujus jejunii auctorem faciunt Pontificale,

neon Leodicenses in Epist. ad Trevirensium quam consulas, sicut et Trevirensium ad Leodicenses hac eadem de re apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 292. et seqq.) S. Augustinus, S. Leo in Homiliis, Gelasius PP. apud Holstenium in Concilio Rom. pag. 316. [Isidor. Hispal. lib. 1. Offic. cap. 26. ubi nulla mentio jejunii Decembris.] Ivo part. 4. cap. 26. 83. Eghbertus de Ecclesiastica institutione pag. 109. Rabanus lib. 2. de Instit. Cleric. cap. 19. 21. 22. 23. 24. Alcuinus de divin. Offic. Amalarius lib. 2. cap. 2. Micrologus cap. 21. 23. 26. 27. Rupert. lib. 3. de divia. Off. cap. 5. 6. lib. 10. cap. 26. Homilia Incerri in Appendice eph. Capitular. Baluzianae pag. 1376. Honorius Augustod. lib. 3. cap. 150. Durand. lib. 6. cap. 6. Denique Baronius ann. 57. n. 207. et Card. Bona loco laudato.

JEJUNIUM in Litania Majora, indictum olim a Mamerto Episcopo Viennensi, et ab Ecclesia potmodum observatum, Joannes Abrincensis Episc. de Off. Eccl. pag. 55. Litania major, si infra octo dies Paschae euenit, nullum jejunium, nulla abstinence, nec aliqua ejus mentio fiat, nisi festiva tantum processio. Si autem alio tempore euenit, omnes exceptis parvulis et infirmis jejunent, etc. Istius jejunii mentio est apud Sidon. lib. 5. Epist. 14. lib. 7. Epist. 1. In Concilio Engelheimensi ann. 948. cap. 7. Moguntino cap. 33. apud Burchard. lib. 1. cap. 34. interrog. 48. lib. 13. cap. 7. lib. 19. cap. 5. et Ivonem part. 4. cap. 40. Petrum Damian. lib. 6. Ep. 35. etc.

Minus attente locum Joannis Abrincensis hic allegat Cangius, aut male a Mamerto hocce jejunium, de quo ille Johannes institutum scribit vir doctissimus: et quidem Litaniam Mamertinam in triduo ante Ascensionem Domini celebrantur, atque adeo infra octo dies Paschae euenire non possunt. Vide in Litaniam.

JEJUNIUM Kalendarum Januarium, id est statutum Ecclesiae universalis, inquit Ordo Romanus, quas cum imperiti homines secundum demeritum gentium hunc diem a Principe suo Iano, quem pro Deo colebant, ita vocatum, multis Diabolis spurcissimis sacraerent, quatinus huiusmodi auctoritate finem imponeret, jejunium publicum in isto die fieri praecipit. De eodem jejunio Isidorus lib. 1. de Eccl. Off. cap. 40. Proinde ergo SS. Patres considerantes innoxiam partem generis humani eodem die hujusmodi sacrilegis ac luxuriis insidere, statuerunt in universo mundo per omnes Ecclesias publicum jejunium, per quod agnoscerent homines in tantum se prave agere, ut pro eorum peccatis necesse sit omnibus Ecclesias jejunare. Adde Alcuinum lib. de Divin. Offic. cap. 4.

JEJUNIUM Kalendarum Novebrarium, universaliter ab omnibus fidelibus observatum, illiusque causam tradit Isidorus lib. 1. de Eccl. Offic. cap. 89.

JEJUNIUM in festis Apostolorum, Vide Petr. Damian. lib. 6. Epist. 35. Beletum cap. II. Durand. lib. 6. cap. 7. n. 16. 17. 18. etc.

JEJUNIUM Vigilae Assumptionis Deiparae de quo Concilium Salegustadiense ann. 1022. cap. 1. Petrus Damianus lib. 6. Epist. 25. Joan. Abrine. de Offic. Eccl. pag. 82. Durandus lib. 6. cap. 7. num. 12. lib. 7. cap. 24. n. 9. [In Statutis Eccl. Leodiensis ann. 1287. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 853. praecipitur ut in hac vigilia etiam a lacticiis abstinetur.]

JEJUNIUM Ascensionis Domini, Rabanus lib. 2. de Instit. Cleric. cap. 40. Ante

diem Ascensionis Domini mos est Ecclesiarum Occidentis, per tres dies proximos jejunium exerceat, et Latanas agere, etc. Concilium Aurelianense l. can. 27: Rogationes, id est, Litanias ante Ascensionem Domini ad omnibus Ecclesiis placuit celebrari: ita ut primum triduanum Jejunium in Dominica Ascensionis Festivitate solvatur, quo triduo omnes abstineant, et quadragesimalibus cibis utantur. [Concilium Turon. ann. 567. can. 17. De jejunio vero antiquo a monachis institutum serventur, ut de Pascha usque ad quinquagesimam, exceptis Rogationibus (quibus et ipsis laicis indictum erat jejunium) omni die fratribus prandium preparatur.] Concilium Copriniaense circa ann. 1453. can. 19: In Septimana Ascensionis Domini non debent curas conati, nisi in die. Adde Homiliam Anonymi de Decimis et Jejunio editam a Baluzio post Capitularia col. 1376.

Nor. ita tamen stricte observatum semper preceptum ejusmodi jejunium probant Statuta Guillelmi Episcopi. Nannet. ann. 1446. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1012. Insuper, omnibus et singulis rectoribus, et Vicariis et Capitulis predictis precipimus et mandamus, quatenus in Majori Litanis, facto videlicet Sancti Marci, et tribus diebus Rogationum parochianis suis jejunare consueverunt, non autem sub penis excommunicationis, aliove precepto, prout in nonnullis predecessorum nostrorum Statutis cavetur, ipsos parochianos faciant jejunare.

JEJUNIUM Epiphaniae. Joannes Episcopus Abrinensis de Officiis Ecclesiae: Vigilia vero Epiphaniae, quam plebes diversae colunt, alii enim jejunant, et alii prandunt, nobis jejunandum congruum videtur, etc. Vide Petr. Damian. lib. 6. Epist. 35.

JEJUNIUM Pentecostes. Concilium Turonense II. Ut post Quinquagesimam tota hebdomada ex assis jejunent. Metropolitana praeterea jejunii hebdomadae Pentecostes, Concilium Oxoniense ann. 1222. cap. 8. et Concilium Copriniaense can. 19. Isidorus lib. 1. de Eccl. Offic. cap. 26: Secundum jejunium est, quod iuxta Canonem post Pentecosten alio die inchoatur, hoc jejunium a plerisque ex auctoritate Evangelii post Domini Ascensionem completur, etc. Ordo Romanus jejunium Pentecostes vocat illud jejunium 4. temporum, quod post Pentecosten fit. Vide S. Leonem Serm. 1. 2. 3. 4. jejunio Pentecostes. Rabanus lib. 2. de Instit. Cleric. cap. 21. Menard. ad lib. Sacrament. Gregor. pag. 165. et Cotelerium ad Constitut. Apostol. pag. 354.

Commode ergo interpretandum quod legitur in Capitulo Aquisgranensi ann. 817. ut jejunium per hebdomadam Pentecostes his verbis prohibetur: Ut in hebdomada Pentecosten non flectantur genua et non jejunentur, nisi statuti fuerint dies jejunii. De jejunio quippe Monachorum, ut vocant, regulis, quae per hanc hebdomadam interdicitur isthaec accipienda.

JEJUNIUM Sabbati Pentecostes. Ordo Romanus: Sabbato in Vigiliis Pentecostes omnes jejunium faciant, etc. Idem statuitur lib. 6. Capitulo. Caroli M. cap. 187. et in Capitulis S. Bonifacii Archiepiscopi Mogunti cap. 34. Adde S. Ambrosium Serm. 60. Anonymum in Homilia de Decimis et Jejunio edita a Baluzio, et Durandum l. 6. cap. 7. num. 17. In aliquot tamen diocesis apud nos Jejunium istud haud observatur.

JEJUNIA Temporalia, quae in 4. Tempo-

ribus fieri solent. Statuta Ordinis Carthusiensis l. part. cap. 3.

JEJUNIUM Purificationis B. Mariae. Joan. Episcopus Abrinensis de Offic. Ecclesiae: Nullam enim castitatem reverentiae hujus diei (Epiphaniae) reperimus, quam in omnibus diebus Purificationis B. Mariae, in quibus per aliquot dies jejunamus.

JEJUNIUM in Vigilia B. Fidis jam ex more institutum apud Ruthenos confirmat Paschalis II. PP. in Bulla ad Begonem Abbatem Conchensem apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 337: In Ruthenico igitur pago, praesertim apud Conchense vestrum Monasterium, ubi Beatus Fidis corpus requiescere creditur, ante secundum Nonas Octobris quibus eadem virgo martyrium consummasse legitur, tunc ex more vos devotissime agere adivimus, vigiliis et solemne jejunium celebrari annuimus et secreti presentis auctoritate firmamus.

JEJUNIUM Vigiliae S. Laurentii, solius inter Martyres celebrat Ecclesia, quam beatus Laurentius gratius ceteris passus est. Unde B. Sixtus dixit ei: Majora tibi debentur pro Christi fide certamina. Durandum l. b. G. cap. 7. n. 12. et 20. cap. 4. n. 1. ex Beato cap. 145. Idem Durandum lib. 7. cap. 23. n. 1. Beatus Laurentius, quis post beatum Stephanum inter alios Martyres primatum obtinet, vigiliam habet, non quia majorem penam sustinuerit, quam alii, nam multi tantam penam sustinuerunt, sicut B. Vincentius et B. Georgius, et alii quidam: sed propter officium Praedicationis et propter Martyrii locum, quia Romae: et propter bonam administrationem thesaurorum Ecclesiae. Idem n. 5. ait solum inter Martyres habere jejunium institutionis. Hinc mirari subit, cur aliquot Francici Praesules in nuptia Festorum abrogatione, et Festum S. Laurentii et Jejunium pariter abrogant, cum, ut ait ibidem Durandum, generalia et specialia Jejunia per Episcopos in Synodo et Concilio instituta, solvi non debeant. Vide Concilium Salegustad. cap. 1. et Copriniaense cap. 19. Synodum Bajocensem ann. 1300. cap. 46. etc.

JEJUNIUM Festi S. Martini, solius inter Confessores celebrat Ecclesia. Durandum lib. 6. cap. 7. n. 20.

JEJUNIUM in Vigilia Nativitatis S. Joannis Baptista, apud Anonymum Homilia de Decimis et Jejunio, edita Baluzio. Vide Durandum in Rationali lib. 7. cap. 14. n. 4.

JEJUNIUM Vigiliae Festi Omnium Sanctorum. Vide Durandum lib. 6. cap. 7. n. 13. lib. 7. cap. 34. n. 5.

JEJUNIUM S. Michaelis. In Legibus Ethelredi Regis apud Habant editis § 2. apud Bromptonum, statuitur, ut omnis Christianus, qui matrem habet, jejunet tribus diebus in pane et aqua ante Festum sancti Michaelis, scilicet die Lunae, die Martis et die Mercurii, et ad Confessionem vadat, et nudis pedibus ad Ecclesiam, etc.

JEJUNIUM Banni, et jejunium Bannitum, banno seu Edicto publico indictum. Indictum jejunium, lib. 5. Capitulum Magni cap. 97 [99. 132.] in Epistola Pipuli Regis ad Lullum Episcopus et apud Amalarius de Ordine Antiphonari cap. 77. Ita Indicare jejunium, dixit Sidonius lib. 7. Epist. 7. ut et Gregorius Turon. lib. 2. Hist. cap. 34. quemadmodum Indicare hostem, Annales Francorum Bedae ann. 867. quod alii Hostem bannire. Concilium Salegustadiense cap. 15. et Capitularia Ahytonis Episcopi Basilensis

cap. 8: Indictum vero jejunium, quando a Palatio vel a Domino (al. Domino) fuerit denunciatum, ab omnibus generaliter observetur. De Jejunio vero a Regibus indictis agunt Gregorius Turon. lib. 9. cap. 21. Carolus M. in Epistola ad Fastradam Reginam, Capitulare ann. 821. Epistola generalis Ludov. Pii, ex Placito Aquisgranensi, et Anonymus de Miraculo S. Wisnari cap. 1. extremo.

JEJUNIUM Bannitum, inquit Serrarius lib. 1. Rerum Moguntiac. cap. 32. fuit magnum et intensum Jejunium, quod ad Dei bannum seu penam, iramque avertendam ab iis suscipiebatur, qui se banno divino dignos agnoscebant, videat Lector, an haec probeat hujusque ad nostra fere tempora fuit in Moguntina Ecclesia usus, et eo modo fere per triduum servabatur, lisdemque Feriis, quemadmodum Quatuor Temporum jejunia, sed aliis hebdomadibus, quas ad memoriam versiculo isto significabant:

Post Salus et Miseri tibi erant jejunia banni.

Id est, post Dominicas, quibus canitur Salus et Misericordia, quarum illa est Dominica, 19. post Trinitatem, haec Dominica prima post Quasimodo. Jejunii banniti originem sic ex MS. Codice refert idem Serrarius: Feria secunda, quarta, et sexta post Dominicam Misericordia Domini, et Salus populi, Jejunium Banni in tota Diocesi Moguntina institutum est contra plagam aborandi, quae olim in diocesi Moguntina graviter in hominibus et bestis agebat, curatiusque est, et remota a Domino misericorditer per hanc observantiam, quae agitur in Ecclesia Collegiata, cum Processionibus, jejunio, et orationibus singularibus ibi instituta, cum abstinencia carnis in populo, feria 2. et 4. olim aliam feria 6. cum abstinencia ovorum et lactisiorum, quod modo relaxatum est. Nemo igitur hujusmodi modicam abstinenciam observare negligat, qui contemnat, ne incurrat Dei vindictam, qualem communiter incurrant tenerarii praevicatorum. Codex alius: Feria secunda post Dominicam Misericordia Domini, celebratur jejunium Bannitum: quae die post Primam itur ad sanctum Joannem, et in exitu canitur. Omnipotens Deus nostrorum consolatio, et deinde incipitur Missa, quae finita legitur Sexta, et postea reditur ad Ecclesiam Moguntinam cum Litanis... Feria quarta in jejunio Bannito itur post Primam ad Ecclesiam Moguntinam cum Litanis... Feria quarta in jejunio Bannito itur post Primam ad Ecclesiam S. Mariae ad Gradus, et ad exitum canitur Antiphona, Oremus, Dilectissimi, cetera, ut supra. Feria sexta in jejunio Bannito, itur post Primam ad S. Mauritium, et in exordio de Choro per totam viam mediam canitur. Timor et tremor venit in Niven, et cetera, ut supra.

JEJUNIUM pro defunctis adimpleri faciant. JEJUNIUM Dispensationis est, quod celebratur in Vigiliis solennium dierum et magnarum Festivitatum, ut Natalis Domini. Durandum lib. 6. Rat. cap. 7. n. 7. Vide Vigiliae.

JEJUNIUM Votive Promissionis, ut si quis vovet, quod certa die jejunabit, vel a carnibus abstinabit. Beatus cap. 11. et Durandum l. 6. cap. 7. n. 8.

JEJUNIUM Penitentiale, quod Ecclesiastico more penitentibus traditur ad

remedium, inquit Sigefridus Episcop. Moguntinensis Episc. 3.

JENUNIA Indicta in penitentiam, quo pacto redimerentur, docent Canones saxonicis sub Egardo Rege dati, cap. de Satisfactione, § 18. 19.

JENUNIA Triduana, in electionibus Episcoporum observata fuisse animadvertere est in Formulis antiquis apud Baluz. tom. 2. Capitul. col. 604: Ideoque ammonemus ut Triduana jejunia ab omnibus in ista parochia commorantibus fieri jubeantur. Abbatum quoque electioni aliquando jejunium praevisse, testis est Gubertus Gombiacensis, in Epistola ann. circiter 1182. ubi de electione Abbat. Majoris Mon. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 696.

JENUNIA Monachorum. Vile Concilium Turonense II. can. 17.

JENUNIA Escarium, in quo a carne abstinetur, in Charta Manassis Episcopi Aurelian. ann. 1210. in probat. Hist. Blesensis pag. 10.

PURGATIO per Jejunium. Leges Kanuti Regis cap. 7. apud Brompington: Cum sociis et purget, vel Jejunium iuret, nisi opus est, et applicetur ad Carued, et fiat voluntas Dei. Ordo Romanus et Beda in Praefatione ad librum de Remediis peccatorum: Singulis quoque dijudicet, et aliquos a cibis abstinendo, alios reamoenus dando, nonnullos septius flectendo genas, sive in cruce stando, aut aliquid aliud hujusmodi, quod ad animam salutem pertinet. Bedino Cardinalis de Vita Hildebrandi, seu Gregorii VII. pp. : Idem Praesumptor Cardinalibus, ut Deus ostenderet, quis rectus sentiret de corpore Domini, Romanane Ecclesiae, an Berengarius, per hoc manifeste probatus infidelis, cum in Niceno Concilio scriptum sit, quia dubius in fide, infidelis est. Et de corpore Domini signum quaesivit, quod petens B. Gregorius ad firmandum mulieris fidem contigit, quando panis Christi formam accepit digne, et misit duos Cardinales, Jhonem et Cunonem ad sanctam Anasiaciam, ut cum Suppone ejusdem Ecclesiae Archiepiscopo, triduana jejunium peragendum, et illi tribus diebus singulis per dies singulos Paalterium et Missas decantarent, ut supradictum signum eis Christus ostenderet: quod minime contigit. In jejunium Nihil ergo huc spectat locus ex Ordine Romano prolatus, ubi de anime per jejunium purgatione sermo est.

JENUNI Superpositio. Vide Superpositio.

JENUNIA Legitima, [id est, ex praescripto observanda. Collectio antiqua Canonum penitent. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 50] Jejunia legitima tria sunt in anno pro populo, XI. ante Pascha, ubi decimas anni solentur, et XI. ante Natale Domini, et post Pentecostem XI. dies et noctes. Vide Quadagesima.

JENUNIA, Famae Barthii Glossar. ex Roberti Monachi Hist. Palest. : Hanc famam asperitatem, ut suos probaret, evenire permisit Deus. Nam et suos premebat Jejunio, et vicinas nationes determinabat gladio.

JENUNES Nivemi binas uvae exhibent cum voce Ithene, vel Ithene, ob solum vini prestantis fertile, apud Schlegel. in Dissert. de Num. Jenen. edit. ann. 1687.

JENERARE, pro Generare. Charta ann. 1139. ex Bibl. reg. col. 17: Donator sum tibi... uxori mee, nomine Aladacis,

et ad infantes, qui de me vite sunt Jenerati et nati de le.

JENITRIX. [Genitrix: Ego Durandus monachus et soror mea Linguis, filii Vualpensi et Jenitricis nostra Efloni. (Confluite in Cerdania, 989. mus. arch. dep. 38.) v]

JENUARIUS. [Januarius: Facta ista carta donatione, nonas Jenuarii. (Mus. arch. dep. p. 39. an. 989.) v]

JERARCHIA, pro Hierarchia, a Graeco ἱεραρχία; Qui sacris praestit. Ibe honoris titulo Guibaldum seu Wibaldum Abb. Casinensem compellat Lotharius Imper. apud Marten. tom. 2. Collect. Ampliss. pag. 163.

JERARCHIA, Dignitas Ierarchae, in Epistola Presbytero Johanni seu Regi Absinthorum falso adscripta ad calcem MS. Corbetensis.

JERARCHUS, ut Ierarcha. Sic inscribitur Epistola anni 800. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 280. Dominio beatissimo et vere Apostolico verae et eterne Sapientiae aequali D. sanctae Verdunensis Ecclesiae Ierarcho, id est, Episcopo.

JERBUS, Locus vel ager herbosus et palustris, Ital. Erbaio, Dipl. Otton. I. Imper. ann. 962. apud Murator tom. 6. Antiq. Ital. med. aevi col. 66: Inde descendens per ipsum herbum seu paludem Trivisensem, etc. Cum omni honore, praesentis, vineis, silvis, herbis, cultis, et incultis, etc. Placit. ann. 1014. ibid. tom. 1. col. 409: Pecia una de terra, quod est in parte prato et in parte herbo, seu in parte silva, etc. Vide supra Herbacia.

JERCIA, Aquis, ovis quae nondum peperit, Picardis, Germe, Chartularium SS. Trinit. Cadom. fol. 27. Oves 1. cum lacte, anniculos XXX. inter a fetes et Jercias... bovarios VI. etc. Vide Jercia et Germya.

JEREMIA, Navis, igne Graeco plena, Gall. Brut. Memoriale Post-statum Regiens. ad ann. 1218. apud Murator tom. 8. col. 1092: Alio autem die venerunt Saraceni per flumen cum XXX. galeis et tribus Jeremias ardentibus ad Comburendum pontem. Et col. 1100: Venerunt Pagani et Saraceni et direxerunt quatuor Jeremias ardentibus per flumen, cooperatas pice et oleo cum stipula et lignis aridis et palea, comburentes ac si essent anpanae, et sulphure et flamma videbantur tangere intrare civitatem cum frumento et aliis necessariis.

JERGERIA, Lolium. Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7681. Jergerie, une mauvaise herbe qui croist entre les bleds, zizania, lolium.

JERICHOMIUM, Locus ubi aiuntur senes. Testam. Hirun. archiep. Colon. ann. circ. 965. in Suppl. ad Miraeum pag. 265. col. 2: Jerichomium loco competentis ad nutum abbatis, non longe a canobio constituitur. Vide Gerocomium.

JERMIA, Vide Germya.

JERNAGIUM, pro Iernagium, frumentum hyemale, Charta Guille. comit. Nivern. ann. 1165. inter Probat. Hist. Ayliss. pag. 22. col. 2: Sacramentum est una avenae in ochia, et duo denarii, et unius panis Jernagi. Vide Iernagium.

JERN-BYRD, Vide Ferrum Candens.

JEROCOMIUM, [Locus ubi aiuntur senes.] Vide Gerocomium.

JERONTICON, Liber continens Vitas Patrum. Vide Geronticon.

JERUPREPES, [Sacer. divinus.] Vide Geroprepes.

JES, Exitus, semita, callis. Charta

Dombensis ann. 1466: Juxta terram Joannis Chabua quodam les intermedio.

JESA, vel Jesus, vel Jhesa, Giarma, in Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7679. Vide Giarma.

JESINU, Cessatio, Gall. Chomage, Charta Odon. archiep. Rotomag. ann. 1239. ex Cod. reg. 1245. fol. 613: Sciantur est quod occasione seu ratione Jeseina molendinorum nostrorum, nihil nobis poterit dictus firmarius computare. Vide supra Gesina 2.

JESSE Will. Thorn. ann. 1097: Candelabrum etiam magnum in choro arcam, quod Jesse vocatur, in partibus emittit transcurantibus. Ejusmodi sunt candelabra, seu Polycandala, aerea etiamnum in aliquot adibus sacris, ab humo altius eque, et in latum expansa, Archor Jesse (juxta nomen) speciem referentia, seriem scilicet genealogicam Jesu Christi, Iuxta Isaiam cap. 45. et S. Paulum ad Roman. cap. 1. Sugerius libro de Administr. sua pag. 318: Vitreaque, etiam novarium preclarum variegatum ab ea prima, que incipit a stirpe Jesse, in capite Ecclesie, usque ad eam, que superest principali porte... depingi fecimus.

JESUATI, Vide supra Fratres Jesuati.

JESULUS, Puerulus Jesus, in Vita S. Walth. tom. 1. Aug. pag. 255. col. 1.

JESUM, Jesus, Lancea seu spicibit species. Vide supra Gesum et Jesa.

JETA, Impositio seu impositionis signa partito. Libert. Montisfer. ann. 1231. in Reg. 181. Chartoph. reg. ch. 154: Quod dicitur consule, possint et eis licet facere... Jeram et Jetas, talliam et tallias, qui et que sibi et eorum consiliariis videbuntur in habitantibus... Quomodo Gargiatius de suo cursumo, Jeta seu tallia assignaverit, etc. Vide supra Jeta.

JINE Jeumont, ut videtur, pro Equabiliter, vulgo Egalament, alias etiam Igaument. Charta ann. 1388. ex Chartul. S. Petri Insul. sign. Deranus fol. 112. v: Et pour toutes ces coes faire, doit li fourriers... prendre pour nous trois fourrages; de queles il doit prendre les deux communement et Jeumont de cascun soulon que k'il cuist de cascun; et le tierce doit il prendre de cascun, ne nite Jeumont, mais plus et mains selon que k'il soit lone et pris dou four. Partir igauement, in Cons. Petri de-Font. cap. 32. art. 21. pag. 146.

JETUS, Cessatio. Vide Tractus 2.

JEUULARIA, Idem quod supra Jaularia. Charta ann. 1341. in Reg. 71. Chartoph. reg. ch. 619: De emolumentis Jeularie, notarie et Jeularie, etc. Alia ann. 1350. in Reg. 84. ch. 611. Item pro inquantu, Jeularia et notaria dicti loci, etc.

JF, vox Gallica, Taxus Baliste de If, in Epistola ann. 1113. apud Marten. tom. 1. Collect. Ampliss. col. 115.

IFFIGIARE, Glossar. Sangerman. MS.: Amendat, Iffigat, aut longe mittit, vel extra commendat.

IFUNGIA, Panis primarii generis, panis similaceus, Anglis Coked bread. Anonymus priscus:

Die panem, lapidem, quoque die Ifungia, quare? Hoc qua de factis fungitur omnis homo.

Hec Schellmann. Sed pro Ifungia, scribere debuerat Grammaticulus iste, Sfungia, quae Isidoro lib. 20. cap. 2. dicitur panis, quia duntaxim laratus, qui similitam modicam accipit, et feruntum modicum, et habet humectationis plus, quam omnia panis, unde et Spongia nomen accepit. Glossae antiquae MSS.: Sfungia.

se, quam Illudia animarum somniationem, urgentium, et inquietantium, etc.] * ILLUDIO, et ILLUDIO. [Idem quod Illudo, in aliqua re, quemadmodum Plaut. illudium pro alludio dixit. Gell. l. 7.]

o ILLUEM, L'anima che a pena, in eod. Glossar.

1. ILLUMINARE, Baptizare. Græcis φωτισμοσ. Illuminati, φωτισμενοι. S. Paulus ad Hebræos cap. 10: Rememoramini autem pristinos dies, in quibus Illuminati, magnum certamen sustinistis passionum. Acta S. Susannæ: Adjuco te, Domine mi, per ipsum quem Illuminasti, fratrem nostrum Claudium, ne me tardes Illuminare, etc. Anastasius Bibl. in Hist. Eccl.: At Imperator cum gaudio illo suscepto, Illuminasti eum, et filium appellavit. Ch. Theophanes: Ισαακον βασιλευσιν Ιουστινου Μαρτιρ Απολ. 2. Κατατα: Ηι ομοιοι ομοιοις φωτισμοσ, ος φωτισμενων τον δεσποιν τον ταξον μαθητων. Concilium Laodic. can. 3: Ηησι τοσ υς ζαιν ποσων φωτισμοσ: προσεσθη εν τασ παρτησ. Hinc in Baptismi ritibus post indutum vestem candidam, adeptæ sanctitatis et innocentie testem, cereus accensus, sem, ut habet Durandus in Rationali lib. 6. cap. 81. n. 10. illuminatus, in signum fide acceptæque gratiæ, ut est apud Gregor. Nazianzenum orat. 41. quæ est de Baptismo, et Cyrillum Hieros. in Procathechi. et Catech. 1. de quo more etiam alii. Gregor. Turon. lib. 5. Hist. cap. 11. Fortunatus lib. 4. Poem. Amalarius, Ivo Carnotensis, Hugo de S. Victore, etc. [Vide Glossar. med. Græc. col. 1718.]

o DOMUS VENERABILIS ILLUMINATIONIS, Baptisterium, seu locus ubi illuminationem et baptizatur, in Vita S. Marciiani Presbyteri, tom. 1. Januarii pag. 612.

2. ILLUMINARE, Accendere. Gall. Allumer. Guido Discipul. Farfensis cap. 21: In copina frater qui prius venerit dilucido, quantum solus fuerit, nihil aliud gerere poterit, nisi faciem Illuminare. Bernard. Mon. Ord. Cluniac. part. 1. cap. 46: Venientes in copiam ignem accendant, candelas duas aut unam a secretario datas illuminant. Cum torchis cereis Illuminatis, in Charta ann. 1386. apud Lobnell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 227.

3. ILLUMINARE, Pingere, coloribus adornare, Enluminer. Alcuinus Epist. 1. Quondam collarum ordire, cum picto cujuslibet magna domus cubine Illuminari gestio. Guigo Prior Carthusie lib. de Quadrupartito exercitio Cella cap. 26: Libris utique vel preparandis, vel conficiendis, vel laudandis, vel emendandis, vel ornandis, vel Illuminandis, vel titulandis, vel his, quæ ad ista pertinent, ordinandis, faciendis et perficiendis intendere debet. Vice Abbatum S. Albani. Librum non scribant, nec Illuminent. Ibidem: Missale Auro Illuminationem. Bromptonus ann. 1576: Ita ut ipse Episcopus libros scriberet, Illuminare, et ligare non fastidiret. Chronicon Trudonense lib. 8 pag. 441: Graduale unum propria manu formavit, purgavit, punxit, sulcavit, scripsit, Illuminavit, minuceque notavit syllabam. [Testam. Henrici Archiep. Ebedun. inter Instrum. tom. 3. novæ Gall. Christ. col. 180: Bibliam quam emi Parisius sine glossillis et sine postillis, Illuminatum auro et auro in uno volumine, Ordini Prædicatorum lego. Missale bene Illuminatum, in Charta ann. 1377. ex Archivo S. Victoris Massil. armar. Diocesis Massil.]

o 4 ILLUMINARE FAMAM, Existimationem reconciliare. Gall. Reçablir sa reputation. Lit. remiss. ann. 1355. in Reg. 84. Chartoph. reg. ch. 430: Cum idem clericus esset penitus innotens de premissis, ad Illuminandam famam suam et ut sciretur veritas de innocentia sua, etc.

o 5 ILLUMINARE, subst. Candelæ, lucernæ ecclesiarum, Gall. Luminaire. Charta ann. 1086. Apud Lamium in Dedic. erud. inter not. ad Hodozor. Charit. part. 8. pag. 888: In ipsa sancta ecclesia dies noctuque missas et orationes, incensum et Illuminaria, et officium Dei, et ordo sancti Benedicti semper studere et peragere debant. Vide Luminare.

o ILLUMINATI, Hæretici recentiores in Hispania, de quibus in Actis S. Ignat. tom. 7. Jul. pag. 616. Vide alia notione in Illuminare 1.

o 1. ILLUMINATIO, Illustratio, Gall. Enluminure. Martenius Itiner. tom. 2. pag. 149. docet duos codices MSS. sacrorum Bibliothorum in Stabulensi Monasterio asservari, ad quorum calcem habetur: Codices hi ambo quia continuatim et tamena morosis scripti sunt per annos ferme III in omni sua procreatione hoc est, scriptura, Illuminatione, ligatura uno eide nque anno perfecti sunt ambo: licet hic posterior, qui est ante hoc, et ipse est antea ab hacera. Dominus MDCVII. Iudicet. V. Henrico III. Imperante. Eadem notione occurrit apud Gouletium in Compendio Jurium Universit. Paris. fol. 7. Vide alia notione in Illuminare 1.

o 2. ILLUMINATIO, Baptismus. Gr. φωτισμοσ. Acta S. Gratii. tom. 2. Aug. pag. 229. col. 1. Et tunc obtulit ei beata Felicitima arceum cum aqua per Illuminationem suam: et baptizavit eam, astante matre sua. Vide Illuminare 1.

o ILLUMINATOR, Aurarius pictor, qui libros variis figuris,isque aureis condecorat. Gall. Enluminateur. Ordricus Vitalis lib. 3. pag. 480. Principisque scriptor, et librorum Illuminator. [Diploma ann. 1386. apud Tolnerum in Probat. Histor. Palatinæ pag. 146. Concilium per præsentem ut unicevi servantes (Academiæ Heidelberg.) qui edidit bedelli, librorum, stationarii, pergamenarii, scriptores, Illuminatores, et alii famulantes eisdem, libertatibus gaudeant. Occurrit etiam apud Gouletium in Compendio Jurium Universitatis Paris. fol. 11. et alibi.]

o ILLUSIO, Pænas antiqui Cistercienses cap. 37. Si et iste non aderit, frater, quantum Illusionem passus, hoc faciat. Cap. 90: Missas rolexnes debet cantare, etiam nocturno somnio Illusus fuerit. Nonwannon, nuper editus a Cotelerio cap. 11. Ηησιν αβασιν ηερεσσησ, εν ηησιν ηερεσσησ, etc. [Vide Constitut. Apost. lib. 6. cap. 28. Dionysium Alexandrinum can. 4. S. Athanasium in Epistola ad Arimoneum Monachum, Cassianum Collat. 22. Gregorium M. lib. 11. Ep. 64. resp. 12. ad S. Augustinum Cantuar. S. Thomam in 4. dist. 9. art. 4. quest. 1.]

o ILLUSTER, pro Illustris. Occurrit passim. Vide Illustris.

o ILLUSTRARI, ILLUSTRARI. Vide Illustris.

o ILLUSTRAMEN, Lumen. Acta S. Franciscæ num. 26. tom. 2. Martii pag. 109: Noli a me auferre confortamentum et totius meæ mentis dilucidum Illustramen.

o ILLUSTRAS, ILLUSTRATUS. Vide Illustris.

o ILLUSTRES, Honoratiore, vel qui

hocce titulo donati erant. Anastasius in sancto Hormisda. PP. Qui ingressi una cum Grato Illustri, etc. Tres porro Honoratorum gradus passim adnotato est apud Scriptores, Illustrum, Clarissimorum, Spectabilium. Illustrum potior erat, tribuebaturque Præfectis Prætorio, Præfectis Urbis, Quæstoribus, Magistris Militum, etc. quod pluribus docuerunt Brissonius, Pancrollus, Sironidus, et novissime Joannes Saldenus lib. de Titul. honorum [22 Adde Glossar. med. Græc. voce Ιλλουστουσ. col. 513.] Apud nostros etiam hæc dignitatis prærogativa diu, stante prima et secunda Regum Franciæ stirpe, obtinuit, cum Reges ipsi, atque adeo Majores domus, et novissime Joannes-Saldenus sententiam interponere liceat, inde ortum existimem, quod Clodoveus, acceptus ab Anastasio Consularis dignitatis codicillis, Illustrius titulum, qui Consulibus, cæterisque summis magistratibus competeat, tanquam Consul, et Imperii officialis sibi adscripsit. Neque enim hæc tempestate Reges, sive licet potestatis, neque domini iure Imperatoribus obnoxii, eorum dici Militæ, hoc est, non Vassalli, sed officiales, ut quem tanquam supremum orbis dominum suspicabant ac venerabant, reuebati, ut ex Epistola Sigismundi ad eundem Anastasium, apud Avitum Viennensem docemus in Dissert. 23. ad Joinvillam. Hinc crebro tot Regibus ab his delata Patrii dignitas, quod in voce Patricius infra ostendimus. Exhinc Reges alii Franciæ, indeque Majores domus, qui Regiarum vice sibi obtinebant, Illustris nomenclaturam servarunt, aut sibi arrogarunt. Quin etiam Comitibus eumd. honoris titulum sub Merovingiæ stirpe tributam fuisse, quæ ab aliis, tum ab ipsis Regibus, ex Marculfo formulis probat Mabillonius lib. 2. Diplom. cap. 3. num. 4.] Ad quos vero spectarit, inclinato jam Imperio, docemur ex Speculo Saxon lib. 3. art. 38. Nithon est feudum verilli, de quo possit Illustris, seu Princeps fieri, nisi illud sibi a Rege conferatur. Feudum alii prius collatum, sequenti Illustratum non tribuit de, statem.

o His addam post Mabillonium loco citato Illustris titulum, qui fore sæcularis primum habitus fuerat, domum ad Abbates præcipuos transisse. Exstant in appendice Marculfi formularum dæc. 40. et 51. in quibus Illustrius Abbatissa dicitur, forsitan ob claros nates, quemadmodum Chrotoboldus mirona in suis litteris, quas exhibet Landatus. Mabill. lib. 5. tabella 29 et lib. 6. Charta 8. et forsassis eodem ævo idem elogium aliquando tributum est illustrioribus Abbatibus, unde sæculo IX. Illustris Abbas Rabanus, apud Lupum abbat. Epist. 5. et Agobardus epistolam suam inscripsit, Dominus et sanctissimus, beatissimus, veris Illustris, Illudius sacra Palati Antistiti, et Wale Abbati Nova collectio Formularum Baluziana. Domino venerabile Illustrique sagacissimo, sed iustiore sanctitate et gratia Dei pollente et sacerdotale apice sublimato, quod de Episcopo dictum videtur. [Idem titulus tribuitur archiepiscopo Viennensi in Charta ann. 908. ex Chartul. ejusd. eccl.]

fol. 38. r. col. 1: *Ubi (Viennae) Inlusterus venerabilis dominus Alexander archiepiscopus, vector et pontifex processu videtur.* Procedente tempore Illustrissimi dicti sunt Episcopi et Rom. Ecclesiae cardines. Verum sub Urbano VIII. ut notat Allatus de Consensu utriusque Eccl. lib. 1. cap. 5. num. 15. cum Illustrissimus titulus, qui Cardinalium proprius erat, communicatus alius minus dignus videretur, provissum fuit, ut in posterum Cardines, creptis Regibus, Eminentissimi titulo insignirentur. Sic paulatim degeneravit Illustrissimi, tandem Illustris vocabulum, quo nullum fere quomiam Illustris erat, maxime apud Francorum Reges.

• **ILLUSTRIA**, de Imperis. Tabular. S. Viti Viridun. pag. 1. *Dubi illustro viro Pipino, eiusque Illustra matrona Placida, etc.*

• **ILLUSTRIA DIGNITAS**, Dignitatis titulus, qui Illustrata dignitas dicitur Senatorum lib. 1. Epist. 4. et lib. 6. Epist. 11. 16. Illustratus gradus, in leg. II. c. de Jud. (l. 9.)

• **ILLUSTRIAS**, vel melius **ILLUSTRITAS**, Eadem notione Utraque vox pluries occurrit in Sententia Sigismundi Regis Poloniae de felonia objecta Ducibus Curlandiae, usque Ducibus tributur, apud Ludewig. tom. 6. pag. 217. 218. 220. et 225.

• **ILLUSTRIARI**, Illustratus dignitate donari. Salvianus lib. 4. de Gubernat. Dei. *Reddunt miseris dignitatum pretia, quos non emulat. Commercium neciunt, et solutionem sciunt. Ut pauci Illustrantur, mundus exierit. Idem lib. 3. Venit plebicumque nosi nuncii Epistolarum a summis Sublimitatibus missi, qui commendantur Illustribus paucis ad exitia plurimarum.*

• **ILLUSTRISSIMITAS**, Titulus honorarius quo cardinales compellantur a regibus Poloniae, ex Amiden. in Stylo Datar cap. 15. pag. 187.

• **ILLUTIBARDUS**, Qui barbam habet illotam et serdidam, apud Apuleium Florid. cap. 3. Quidam legunt *Inlutibardus*.

• **ILLUTIBILIS** [Et *Inlutibilis*, qui elui non potest, ab *illutus* Plaut. Men. l. 2. 57. Nam ex isthoc loco spurcatur nasum odore *illutibilis*. Alii melius ex MSS. leg. *illucido*, qui seil ex loco obscuro exhalat.]

• **ILNECHIA**, Navigii species. Vide in Nava 1.

• **ILUA**, Lucanica. Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7692: *Ilua, Saucisse.*

• **ILUM**, Pennae substantia medullaris. Idem Glossar. Hum. *Moucle de penne.*

• **IM**, Inquit *Festus*, ponebant pro cum a nominativo is. *Lex XII. Tab. apud Macrobi. 1. Saturna 4.*

• **IMA**, Ora, Gall. *Bord*, Avage. Reg. Cam. Comput. Paris sign. JJ. rub. fol. 8. r. *Helias Vigerii de Sancto Petro. .... recognovit se tenere. .... domum suam. .... ad Inani maris ex parte posteriori.*

• **IMAGINABILIS**, Fictilis, in Glossis Isonis Magistri. [Imaginabile, Aptum imaginatione percipi, J. de Jan.]

• **IMAGINABILITER**, Per speciem imaginis vel figurae. Johannes Abbas in Praefatione ad libellum Praem. *Sunt autem minus proficentes, quique Deum sibi Imaginabiliter fingunt: quia in haec temporalia deformiter sparsi, illam miram et incircumscriptam lucem contemplari intellectualiter nequeunt.*

• **IMAGINALIS**, Constans imagine. S. Irenaeus lib. 5. cap. 11: *Haec Judaeorum Imaginatis est descriptio.*

• **IMAGINALITER**, ut *Imaginabiliter*, apud S. Augustinum. Vita S. Winvaloei MS.: *Si autem Angelus ejus, quamvis Imaginaliter hoc fecisset, ipso absente, credendus esset, etc.*

• **IMAGINARE**, Imaginem rei alicujus referre, effingere. Alanus de Insulis in Planetarum naturae: *Illic armilla colubri naturam Imaginans, etc.* [Eadem notione Gellius: *Utriusque facit multa demiranda id genus, ut in speculo uno imaginis unius rei plures apparent: item, ut speculum in loco certo positum nihil Imaginet, aliorum translatum faciat imagines.*]

• **IMAGINARE**, Imagine seu sigillo, illius effigie cujus erat, insignito Chartam notare. Charta Henr. reg. ann. 1092. ex Dipponat. Tegur. apud Oefelium tom. 2. Script. rer. Boicar. pag. 90. col. 1: *Propria manu in hac charta subnotavimus signum et sigilli nostri in reatione jussimus Imaginari.* Vide *Inaginat*.

• **IMAGINARIA**, Imago, figura. Charta S. Petri pellarum Bituric. fol. 10. v.: *In patrio onio sancti Petri sunt due Imaginarie de argento.* Illic nostris *Imagier*, Scriptor. Lib. 1. statut. artif. Paris. ex Cam. Comput. fol. 200. v.: *Quiconque veult estre Ymagier, c'est assavoir tailleur de croceffe, de manches de costaux, et de toute autre maniere de taille, quelle que elle soit que on face d'ivoire, de fust et de toute autre maniere d'estoffe, quelle que elle soit, estre le puet.* Vide in *Imaginaris* et infra *Ymaginatus*.

• **IMAGINARIUS**, Vicarius, Locumtenens, qui vices alterius in rebus gerendis implet, et imaginem quodammodo refert. Vetus Glossar. Bibl. Reg.: *Imaginaris, Subposita persona.* Petrus de Vineis lib. 2. Epist. 21: *Quem ad vos tanquam Imaginarium personam nostras transmittimus.* Lib. 3. Epist. 9: *Filius nostrum ad vos tanquam Imaginarium nostrae praesentiae destinamus.* Adde Epist. 21. et 26.

• **IMAGINARIUS ORDO**, in Concilio Turon. II. cap. 3. opus sculptile, aut pictum, [vel potius Ordo seu locus imaginum, quo sensu *Imaginarie pictura* dicitur ab Anastasio in versione Concilii II. Niceni, et in libro 1. Beati Abbatis adversus Ellipandum *Imaginarie*, id est, secundum imaginem. Haec Mabill. de Liturg. Gallic. pag. 93. ubi integram videre potes explicationem Canonis laudati.]

• **IMAGINARIUS**, Sortilegi quidam ita dicuntur, qui imagines faciunt, qui in possessionem praesentium spirituum mittunt, ut ab eis de rebus dubiis doceantur. Ita Petrus Hispanensis lib. de Prestigiis fortunae, seu potius Joan. Sarisber. lib. 1. Pollerat. cap. 12. et Vincentius Belvac. lib. 25. cap. 101. Idem forte qui *εἰκονιστὴς* dicuntur in Glossar. Lat. Graec.: *Imaginarij, εἰκονιστῆς.*

• **IMAGINATIO**, pro *Imago*, [seu sigillum, sic dictum, quod ejus cujus erat praerferret imaginem.] Charta Frederici I. Imp. apud Ghellum in Episc. Boiensibus sic clauditur: *In hujus cere matrice, pro sigillo expressa nostri vultus Imaginatio.* [Chronicon Boie. Spei 4: *Ut haec praefata traditio inconcussa permaneat, subsignato canonico testimonio, immo apposita sub Imaginatione nostra, hujus nostri decreti paginam confirmavimus.* Idem occurrit pag. 10. et tom. 3. Gall. Christ. col. 25. Instrum. Charta Odardi Camerac. Episc. ann. 1108. apud Mirreum tom. 1. pag. 81: *Quae bona ne*

tradantur oblicioni, nostri sigilli Imaginatione signamus. Altera Manassis ejusdem urbis Episc. ann. 1006. laudato tom. pag. 165. col. 2: *Ut haec nostra Charta indissolubilis permaneat, sigilli nostri Imaginatione firmata est.* Similia leguntur in Charta Nicolai successoris ann. 1142. tom. 5. Gall. Chr. col. 296.]

• **IMAGINATIO**, Chron. Angl. Th. Otterbourn edit. Hearn. pag. 158: *In quo (parlamento) quidam frater Carmelita accusavit ducem Lancastriam de Imaginatione mortis regis.* Forte pro *Machinatione*; nisi id spectet ad sortilegii speciem, quo adversarium vulnerare vel etiam occidere tentabant, illius imaginem ex cere compactam pugione percutiendi. De eo mentio fit in Lit. remis. ann. 1150. ex Reg. 190. Charioph. reg. ch. 14: *Pur laquelle accusation contre Bernard Desplez fut information contre le suppliant; lequel en haine de ce fist une Image, ou moyen de laquelle ledit Desplez: peut estre si blessie et impotent, qu'il ne peut jamais escrire. Et ainsi adint audit Desplez, comme depuis a oy dire ledit suppliant.* Vide infra *Inventura* et *Vulsiroti*.

• **IMAGINATUS**, Imaginibus adornatus, sculptus. Testamentum S. Remigii, Remensis Archiep.: *Tibi heredi meo Ecclesie supra memorate jubeothuridulum et Imaginatum calicem fabricari.* Acta Concilii Remensis, ubi de Translatione corporis S. Remigii: *Continens Dominicum sepulcrum elegantem Imaginatum, instar illius Hierosolymitani, in quo nostra requiescit salvatio.* Charta Rudolphi Duciensis Episcopi anno 980, apud Anton. de Yvez tom. 5. Chron. Ord. S. Benedicti: *Diptagos aureos argenteos Imaginatos et demuratos, calices argenteos exaratos tres, ex quibus unum Franciscum, et eorum patris, etc.* Infra: *Conco Imaginatos 7. etc.* [In Concilio Hispan. tom. 3. pag. 190. habetur *Imaginatos*.] Alia Bermundi II. Regis, anno 1055. apud eundem tom. 5. pag. 489: *Acceptimus de vos unum vasum argenteum et Imaginatum, quod fuit de amica nostra Regina domina Gelvira, etc.* Chr. S. Trudon. lib. 1. pag. 349: *Altare... auro argenteoque Imaginatum cum ciborio desuper.* [Lactant. lib. 5. cap. 18: *Sibylla Erythraea xupou; xxi dvoicou; vocat, surdos scilicet et exordes, qui nec audiunt divina, nec sentiant, sed terram digitis suis Imaginatum (id est imaginem efformatam) mutant et adorent.*] [Vide infra *Imaginatus*.]

• **IMAGINATA VITA**, Quae solam habet virtutis imaginem, qualis est hypocritarum. Chronic. S. Trudonis pag. 348. tom. 7. Spei. Acher.: *Probi priorum exemplo accenti in melius et melius semper proficiant, improbi imaginata vita sua confusi a malis operibus suis vel sic saltem respiciant.*

• **IMAGINEUS**, Imaginaris. Fortunatus lib. 2. de Vita S. Martini.

Nec stat Imaginets simulatille umbra figuris.

Idem lib. 1. Poem. 13:

Sumpsit Imagines paries-imitando figuras.

Will. Brito lib. 12. Phillipp.:

Sunt quibus assuetas vires rapit extatis umbra
Mortis Imagines, pavimenti in pulvere pressas.

• **IMAGINIFERI**, Qui vexilla, in quibus Imperatorum erant depictae imagines, in acie deferrebant, apud Gruterum 562. l. 1007. l. Vide Stevechium ad Vegetium lib. 2. cap. 6. et Pancirollum in Notitia Imp. cap. 24. in Gloss. Lat. Gr.: *Imagi-*

que necesse esset in plateis aut agris insepulta relinquere: ne tamen factor naves, aut spectaculi horror mentes fedaret, illa ut plurimum humo injecta, aut tumularia lapidum congerie opere solebant: Idque *Imbloccare* dicebant nostrates Belgæ, quibus *blocc*, est tumulus quidam altior. Lambertus Ardensis pag. 173. de Arnolde Ardeæ Domino, in excommunicatione defuncto: *Dominum Arnoldum juvenem extra atrium ad cellam suam apud Bramas adierunt, et eum ita Imbloccatum extra parietes cellæ suæ, eo quod ibi non esset atrium adhuc benedictum, neque ci-miterium, quam propius potuerunt, collocaverunt.* Item scriptor pag. 177. *Primus igitur Ardeæ Prior Caradocus ad concilium Abbatum sui Theodorici, et R. Patri et D. Morinensis Ecclesiæ Episcopo Miloni, primo super excessu, quo Ardeas quondam D. Arnoldeus et obligatus tenebatur, pro quo et Imbloccatus sine honore fuerat super terram, omnino satisfaciens, eundem Arnoldum a Bramis apud Ardeam transiit, et... honrifice sepelivit.* Ejusce moris observo præterea vestigium apud Nicephorum Gregoram lib. 5. histor. pag. 58. 1. Edit. et Rudolphum Monachum in Vita S. Liobæ Abbatisse cap. 3. et 4. ex Edit. Mabillonii. [Sequentia ex Additionibus Cangii post Glossar. Latin. Paulo aliter post Giossar. Græc. Sed et videri potest vox inde formata, quod qui excommunicati moriebantur, cum humo mandari velarentur, in truncum cavum, quem *blocc* Belgæ vocant, immitterentur. Certe moris istius, etc.] Non diffiteor tamen, *Blocc*, vocem Gallicam, hoc loco pro truncu usurpari, quomodo etiamnum *Picardi* vocant, quippe qui excommunicati moriebantur, cum humo mandari velarentur, in truncum arboris cavum immitterentur. Moris istius argumentum profert Charta Alberti Parisiensis Episcopi apud Jac. Petium post Pœnitentia Theodori pag. 587. de quodam Milite *Morte præsentis, exitu miserabili anathematizatus vitam finivit: cuius corpus insepultum atque in concavo truncopositum, cum per tres menses animalibus et fœvis esset expositum, conjux eiusque parentes miseratione moti, Odorem Decanum veteraque Canonicos adievit, ut terræ commendare liceret, per omnia satisfaciendo, quicquid fors fecerat, sese emendaturos promiserunt.*

Excommunicatorum corpora humari vetitum, a primis Christianismi sæculis palam est. Exstat apud Hieronymum in Augusta Viromand. pag. 106. vetus formula excommunicationis præclara, in qua hæc habentur. *Sint cadavera eorum in eorum volatilibus celi, et bestis terræ, et non sint, qui sepeliunt eos.* In Charta Herival Archiep. Item in Concilio Remensi ann. 901. *Sepultura animi sepeliatur, et in sterquilium super faciem terræ sit, ut sint in exemplum opprobrii et maledictionis presentibus generationibus, et futuris.* In alia, que descripta legitur in Spicil. Acher. tom. 12. pag. 142. *Anathematizatus vinculo innodatus, a limatibus sanctæ Dei Ecclesiæ alienus effratur, et a consortio Christianorum præterit, ejusque corpus exanime asinorum accipit sepulturam, et ipse æternarum flammarum incendia miserabiliter inguatur.* Denique in Epistola Urbani II. ann. 1091. ad Hugonem Episcop. Gratianopol. in Tabulario ejusdem Ecclesiæ: *Porro sanctorum Canonum decreta ubique inviolabiliter conservari cupientes, constituimus atque censuimus, ut interdictos a nobis, aut excommunicatos*

IV

in communionem recipere, aut mortuos sepultura tradere nemo presumat.

Excommunicatorum corpora insepulta jacuisse super terram per vicos et plateas testantur Acta Concilii V. Tricassini ann. 878. can. 3. 7. Innocentius III. lib. 15. Epist. 123. Ejusdem Acta pag. 34. Rogerus Hoved. pag. 789. 773. 801. 810. et Ordericus Vitalis lib. 13. pag. 948. etc.

Quin et ea invaluit opinio, excommunicatorum cadavera, nisi mortui absolverentur, in cineres non abire, et resolvi haud posse: sed in horrendum postoris exemplum indissolubili membrorum compage integra in omnia secula perdurare. Id non uno, licet raro, probant exemplo Scriptores Latini, Matth. Paris ann. 1245. pag. 464. Adamus Brem. cap. 75. vetus Scheda de quodam excommunicato, edita a Tenagelio cum Dominione pag. 80. Albert. Stadensis ann. 1070. et Odo. Gessens in Hist. Podiensi lib. 2. cap. 21.

In Græcis vero plura observare est, apud quos constans et indubitata ea perseverat adhuc opinio, excommunicatorum corpora post mortem non putrescere. Unde eam id et virorum vite sanctitate illustriam cadaveribus non raro æque evolat, hæc potissimum adhibent per suram, ut si illa quidem suave aliquid redoleant, aut quapiam decoris luce præfulgeant, pro reliquis colant, si verò nigra et deformia appareant, aut fetorem emittant, denique si vixant sint, i. ad tympani morem turgent, excommunicatorum illa indubie opirantur. Quod longa apud eos consuetudo est experientia, ut observat Jacobus Guarus ad Eusebiolog. Gr. quem consulas velim, ut et Hist. Politic. pag. 2. Turco-Gr. lib. 2. Epist. 21. Leonem Allatum in Epist. ad Paulum Zacchiam de quorundam Græcorum opinationibus. Christophorum Angelum libro de Hodierno Græcorum statu Græce edito cap. 25. et Franciscum Richardum de Insula Sant. Erini cap. 15. extremo. Vix est enim, ut que in hanc sententiam conferri possunt, capiat Glossarium.

◦ **IMBOBATUS.** Vide infra Imbobatura.

◦ **IMBOCCARE,** Imbuocare, vox Italica. Influxerit os canalus vel fluvii aperire: unde Imbuccatura, officium Imbuccatoria, cui scilicet ejusmodi cura demandata. Stat. Mutin. rubr. 292. pag. 38. *Imbuccando aduagium in canalibus de Situla prope Alotam.* Addit ad ead. Stat. cap. 28. pag. 50. *Statuimus quod aqua Situla veniens in civitatem Mutinæ, Imbuccari debeat in loris et terra paribus solitis, et ubi commodius Imbuccari poterit per Imbuccatorem eligendum per magistrum D. Conservatorem Ibid. cap. 30. Nulli liceat ponere aquam in canalibus, nisi tantum Imbuccatoribus, et de quibus in statuto sub rubrica de Imbuccatore et Imbuccatura, nec facere aliquam buccam in flumine Situla, nisi fiat per dictum Imbuccatorem.* Non dissimili notione nostris Emboier, nimirum pro Transfodere, perforare, vulgo *Percer de part. en part.* Lit. remiss. ann. 1377. in Reg. III. Charloph. reg. ch. 4. *Bon Wa hier de Douchery... geta de sa ditte epce contre ledit expositant si grand cop, qu'il Emboia un haucier, que yeillu expositant tendi contre la cop, et lui creva un dot de sa main.*

◦ **IMBOGARE,** Bogis seu compedibus eorum vincire: unde Imbogatura, Actio ipsa vincendi, seu quod commentariensis ob id ab Incarcerato solvitur. Stat.

Cuman. cap. 90. ex Cod. reg. 4622. fol. 44. r. *Pro Imbogatura et bogis nichii debeat (carcerum custos) habere; nisi sibi specialiter præceptum fuerit quod carceratus debeat Imbogari.* Nostri Embuscher, pro Compedes indere, vulgo *Mètre des entraves*, dixerunt. Lit. remiss. ann. 1460. in Reg. 189. Charloph. reg. ch. 495. *Le suppliant trouva deus chevauz Embusches de bris de fer, lesquels il desbuscha, et furtivement en print et enmena ung. Emboucher un cheval, alla notione, Equum scilicet habentis ad alligari alligare, occurrit in aliis Lit. ann. 1380. ex Reg. 118. ch. 295. *Le suppliant Emboucha son cheval à l'entrée de l'uyz.* Vide Boia.*

◦ **IMBOIATUS,** Bolis seu compedibus vincitus. Ordericus Vitalis apud Chesnum Hist. Norman. pag. 449. *Imboitos in arcto carcere, ut punirentur, servavit.* Vide Boia.

◦ **IMBORITAS.** [Incommodum, mala res. Tertull. ad Martyr. 8. Nemo miles ad bellum cum deliciis venit, nec de cubiculo ad aciem procedit, sed de pallionibus expeditis, et substrictis, ubi omnis duritia, et Imboritas, et insuavitas constitit.]

◦ **IMBOSCA,** Insidiam Ital. Imboscata, Gall. Embuscade; unde Imboicare, Insidiari. Lit. remiss. ann. 1381. in Reg. 89. Charloph. reg. ch. 654. *Aliqui dictorum inimicorum... erant imboscati prope locum de Chastilaco... a dictis Imbosca exercentes aliquos ipsorum hominum armorum et serventium ceperunt.* Alim ann. 1391. in Reg. 140. ch. 313. *Nonnulli ex dictis armorum hominibus latitabant, et Imboscam fecerant, ut possent per ibi deprendari transivisse.* Vide Imboscammentum.

◦ **IMBOSCAMENTUM,** IMBOGATA, Insidiam Gall. Embusches. Embuscade, Ital. Imboscata. Acta SS. Mail tom. 5. pag. 200. ubi de S. Attone Episcop. *Et esset ibi cum 25. sociis, ut faceret quendam Imboscatiam, etc.* Dominic. de Gravina in Chronico apud Murator. tom. 12. col. 649. *Exercitus egreditur civitate Neapolis, et ad statutum locum Imboscamenti quilibet se recondit.*

◦ **IMBOCCARE,** Italica, Insidias struere, in insidiis esse. Idem Dominicus de Gravina col. 599. *Invenit... Imboscatos in quadam valle memorosa ejusdem itineris Hungaros circa centum.* Et col. 619. *At omnes suspicabamur Imboscatos esse in Tetramanga longa parum a civitate Gravina, ut omnes foras euntes capere possent in maceris et campis.*

◦ **IMBOSQUARE,** Insidiari, in insidiis esse. Comput. ann. 1362. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 248. col. 2. *Pro splorando si Spani veniebant, vel erant Imbosquati.*

◦ **IMBOSSOLARE,** IMBUSSOLARE, vox Italica, In Bussolam seu arculum suffragium conjicere, quod in electionibus fieri solet: unde Imbussolata, ipsa electio. Stat. pro castro Castell. ann. 1371. ex Cod. reg. 5376. fol. 85. v. *Finito vero termino predicto sex annorum, proponatur... quis modus sit servandus per futura tempora in electione dicti Potestatis, vide licet an velint concedere electionem dicto communi Castillonis an velint quod per commune Aretini eligatur et Imbossolatur, ut moris est. Stat. crimin. Ripet. cap. 17. fol. 7. v. *Et sic omnes electi Imbossolentur in sacculus duobus super bullatinis equalis forme, et postea de sacculis duo eorum extrahantur... Finitis vero illis Imbossolatis, fiat alia nova electio similiter procedendo.* Vide supra Bussola.*

33

† **IMMATIENS**, ἀμμάτιος; in Glossis Lat. Gr. Sangerman. Quem non possumus consequi. Vox, ut opinor, ducta a Græco πᾶσι quod Hesychius exponit ἄσπι, Quærens, et præpositione in, quæ locum habet à privativi.

† **IMMATICULARE**, Annectere, adungere. Fundatio Monasterii de Altaripa apud Marten, tom. 6. Ampliss. Collect. col. 818. *Predicta omnia approbata fuerunt et confirmata a dicto Guidone Episcopo Lufanensi, qui hanc donum de Altaripa in suam successorumque specialis protectionem suscepit, decimasque totius laboris et nutrimenti sui iuxta generale totius Ordinis privilegium eidem assignavit, adiciens innumer et immatriculans huic Monasterio Ecclesiam de Escuivillens et de Unens cum fundis et pertinentiis suis.* Gallis Immatriculer, In album referre.

* **IMMEDIETAS**, [Proximitas. (Boet. p. 456.)

† **IMMEDIETATE**, pro Immediatate, sine nullo medio. Litteræ Johannis Franc. Reg. ann. 1861. apud D. Secousse tom. 8. Ordinat. Reg. pag. 544. *Ordinamus pro nobis et successoribus nostris dictos Religiosos (Clarevallenses), in et de superioritate prepositure et resoris dicti loci de Barro super Albam in solidum et immediate perpetuo permanuros. Eadem notione legitur, S. b. Immediato cesario regio, in aliis ejusdem Regis Litteris eod. ann. ibid. pag. 501.*

† **IMMEDIULLARI**, Imbibbi, quasi medullis infundi, inseri. Vita S. Ayberti, tom. 1. April. pag. 880. *Comes vero finita benedictione, dum portaret ejusdem limpha potum, per singula sua membra sic sensit Immediullari, ut, etc.*

† **IMMEDIULLATUS**, Imbibitus, medullis insitus. Jocelinus in Vita S. Patricii n. 108. *Nac magnos illos velle deservere malissim Immediullatum, etsi cuculis candidatum.*

† **IMMELLENATUS**, Mulus, vel cæcus nulli. Radulfus de Gestis Friderici I. Imp. apud Murator. tom. 6. col. 1195. *Misit ad eum (Restagus) quod non transiret, nisi daret ei centum summarios auri et argenti onustos. Imperator vero respondit se libenter velle dare et aurum et argentum, sed nisi Immelennatum unum. Vide Imnemitus in Azemia.*

† **IMMELIORARE**, Meliorem reddere. apud Simeon. Dunelmensem ann. 616. *Adde Vitam Aldrici Episcopi Genom. pag. 92. 93. 159. 164.*

† **IMMELIORATIO**, in Charta ann. 878. ex Appendice Marce Hisp. col. 802.

* **IMMEMORANS**, Immemor. Vita S. Davanz. tom. 2. Jul. pag. 528. col. 2. *Dei Immemorans timoris atque justitiae.*

* **IMMEMORANTER**, Ex oblivione. Lit. ann. 1411. tom. 9. Ordinat. reg. Franc. pag. 611. *Et si que in contrarium videantur aut fieri contingeret Immemorantem aut aliter, ea ad statum præstatum et debitum... reducant seu reduci... faciant.*

* **IMMEMORIS**, [idem ac Immemor. Cecili apud Priscian. 6. p. 893.]

† **IMMENSIBILIS**, Immensus. Charta Phil. VI. ann. 1328. in Reg. 65. Chartoph. reg. ch. 241. *Buhoem usque ad Immensibilem quantitatem extra regnum nostrum portari factis dicebantur.*

† **IMMENDARE**, Papie, Depravare.

† **IMMENSITAS**, Universitas. Charta ann. 1226. inter Instr. tom. 12. Gall. Christ. col. 890. *Aymarus Dei gratia Maurianensis episcopus, et Berio abbas Stamedet omnibus presentis scripti auditoribus æternam in Domino salutem. Novit vestra Immensitas quod, etc.*

† **IMMENSITAS**, PULCHRITUDINIS, Dicitur de muliere præcellentissima venustatis, in Chron. Will. Godel. tom. 10. Collect. Hist. Franc. pag. 262. *Constantiam, cognomento ob suæ pulchritudinis Immensitatem Candidam, puellam accepit (Robertus rex) uxorem. Eadem rursus legitur ibid. pag. 277.*

† **IMMENSURATIM**, Sine mensura. immense, Gallis *Immensurément* Salviaus lib. 6. de Gubernat. lib. Videamus, quæso, quantalibet Immensuratum letemur, quantalibet jugiter, etc.

† **IMMERCATUS**, Cui pro delicto imposita est pena seu multa pecuniaria. Confirmatio Chartæ Ricardi I. Angl. Reg. ann. 1424. apud Ivimey. tom. 10. pag. 34. *Si aliquis hominum predictorum fratrum sit Immercatus erga nos, vel erga fratres nostros, pro quacunque causa, vel delicto, vel forisfacto, mercue et Amercamenta pecunie predictis fratribus sine dilacione reddantur. In Privilegiis Equitum S. Johannis Jerosol. pag. 4. perperam legitur Immercatus, ut et Intraimenta pecunie tom. 3. Hist. Harcur. pag. 181. pro America menta pecunie. Vide Americare.*

† **IMMERENTER**, Immerito, in chart. reg. Franc. pag. 436. *Personnes de petit estat et Immerites.*

† **IMMERITE**, pro Immerito, apud Thom. Madox Formul. Angl. pag. 72. *Immerite, Qui non meretur, immeritus, in Lit. ann. 1402. tom. 8. Ordinat. reg. Franc. pag. 436. Personnes de petit estat et Immerites.*

† **IMMETALLATUS**, Ornatus, vermiculatus, Gall. *Emaillé* Testamentum ann. 1332. et Chartulario B. M. de Bono nuntio Aurelian. *Tres acripti ar. ceteri Immetallati, ponderis quinque marcharum. Duo bacchi Immetallati, apud Lobinell. in Glossario ad eadem Hist. Britan. Vide Smaltum.*

† **IMMI**, [Mensura species, forte eadem que *Hemina* Fundatio Aurensis Monas. terii apud Eecardum de Origine familie Habstourg Austriacæ col. 241. *Reporiat ad villicum duo panes et quartam huderie de vino, et duo Immi de avena, sive de hordeo. Pro mensura lactis sumitur albi.] Vide Sester.*

† **IMMINERE**, Papias Imminet, instat. Ita usurpant Tertullianus de Penit. cap. 6. Anastasius in S. Fabiano, Greg. Turonensis, et alii.

† **IMMINENTIA**, Instantia, apud Gregor. M. lib. 2. Ind. II. Epist. 29. lib. 3. Epist. 10.

* **IMMINUERE**, pro Imminuere. Acta SS. tom. 4. Jun. pag. 839. col. 2. *Cujus loci, quia tunc temporis a milita castris adjacentis Montis acuti rebus et edificis Imminutus erat, recuperationi operam dabat. Vide Minuare.*

† **IMMINUTUS**, Immutus, Chronic. Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 645. *Ab omni datione, ab omni ditione Pontificum, Ducum, Comitum, vel quorumcumque Rom. Pontifici ministerum, et quoscunque dignitatis permissum exheredit.*

† **IMMINUERCATUS**, Vide Immercatus.

† **IMMINUERE**, Libertate et immunitate donare. Charta ann. 1291. e Chartulario S. Johannis Angerie. pag. 277. *Promittimus bona fide eidem Abbati, nos facturos et curaturos, quod nobilitas vestra dominus Haleburgi amovibit, liberabit, Imminuet ac confirmabit... eidem Abbati et*

Monasterio omnia supradicta. Sed f. legendum Imminuet, ab Imminuere.

† **IMMINUTIO**, Immunitas. Eadem Charta Angerie. *Et si contingat nos non procurare vel facere amovitionem, liberationem, Imminutionem ac confirmationem predictas, etc. Puto legendum Imminutio.*

† **IMMINUTOR**, Qui sanguinem minuit seu detrahit. Stat. synod. Tornac. ann. 1266. pag. 60. art. 8. *Item hæc sunt officia seu negotia clericis concessa, et que possunt clerici exercere, ut puta... barbator, Imminutor, etc. Vide Minuere.*

† **IMMISSIO**, Exactio, vel violentia. Gregorius M. l. 7. Ind. I. Epist. 14. *Vel de loco aliquo, qui ad id pertinet, quocumque modo, qualibet occasione minuet, nec Immissiones dolosas aliquas facere, nec Immissiones dolosas aliquas facere, Charta fundationis Monasterii S. Severi in Vasconia, apud Marcan. lib. 3. Hist. Beneharti cap. 8. *Vel de ceteris vel Ecclesiis, que ad eum pertinent, quocumque modo et occasione movere, (leg. minuet) vel dolos, vel Immissiones aliquas facere, nec in hostem, nec in caballationem esse ductores, etc.**

† **IMMISSIO**, [Operatio.] Joan. Sarisber. lib. 2. Policrat. cap. 17. de Invidiis. *Sciens utique satellitem satane ad subversionem hominum in angelum lucis transfigurari, et Immissiones fieri per angelos malos, etc. Verba sunt Psalmi 77. v. 44. [99. Vide Glossar. mod. Graecit. vobis Ex. cap. col. 434. supra Immo et infra Incursus.]*

† **IMMISSURA**, Sagittarum immisurarum jactus. Barthius in Glossario ex Roberto Monachi Hist. Palest. *Sed hæc nostri videbant, et projecti clypeis, lorice, galeis, eorum Immissuras respicienda.*

† **IMMOBILE**, Bona immobilia, in Cafari Annalibus Geniens. ad ann. 1162. apud Murator. tom. 6. col. 278.

† **IMMOBILITARI**, immobilium esse. Sebastianus Perusinus in vita R. Columbe Reatine, tom. 5. Maii pag. 261. *Immobilitate hoc tenui, omnes alii Immo bilantur. Engelbertus de Longevitate ante diavum cap. 23. *In quorum fundo aqua non aer et aqua præcluduntur, et immobilitantur usque ad infationem et putrefactionem.**

† **IMMOLARE**, Offerre aliquid Ecclesiis. Tabularium Landavense in Mostast. Angl. tom. 3. pag. 192. *Idon Rex unum de domibus suis... Immolavit cum omni sua libertate, et cum refugio Ecclesie S. Petri, etc. Pag. 285. *Immolavit 4 modios terre... pro commercio regni celestis Deo et Sanctis, etc. Occurrit in hoc Tabulario non semel.**

† **IMMOLATICIE** Hostie. Escæ, carnes, jibus immolate. *Mortiferi idolorum cibi, apud Cyprian. de lapsis. Occisarum hostiarum miser sanguis, apud Julium Firmicum de errore profanar. religion. *Cibi dolorum cultibus Immolati, in Concilio Aurelian. II. can. 40. *Immolata demantibus, in Aurelianensi IV. can. 15. *Ezra. 2. 62. in Epist. 1. ad Corinth. 10. *Gloss. Græc. Lat. *Waggo, Immolaticius, Eizabozza, Immolaticium. Ab his abstineri jubebantur Christiani, ne gentilitate superstitioni viderentur participare, adeo, ut si eas contingissent, gravi pena ac, ut vocant, penitentia mulcerentur, ut est in Pontentiali Harticarni cap. 6. et in Addit. 4. ad Capitula Caroli M. cap. 34. Solebant autem gentiles, qui ex sacrificio domum redibant, portunculam aliquam victimæ consecrate domesticis suis afferre, quod docet Scholiastes Aristophanis in Pluto.******

consentement d'icellui Philippot, alle fu demurée et baillie à ses amis, etc.

† **IMMUNURARE** REMEDIUM, Illud quasi Immunurando implorare, in Vita S. Godeberti tom. 2. SS. April. pag. 35.

† **IMMUTATIO**, Immutatio. Capitularia Caroli M. lib. 7. cap. 45: *Monemus ut jura Ecclesiarum, sicut a Patribus divinitus inspiratis sunt ordinata, inviolata permanent. Nihil alienum improbus ambilius concupiscat, nec per alterius Immutationem suam aliquis querat augmentum.* Eadem habentur in Capitulari tertio incerti anni cap. 10. quod ad annum 814. refert Baluzius. Sed quamquam et in antiquis Benedicti Levitae exemplaribus legitur *Immutationem*, contra illam tamen idem Baluzius legendum esse *Immutacionem*, idque probat ex lege Codicis Theod. relata ejusdem lib. cap. 477. ubi sic habetur: *Quocumque a parentibus nostris diversis sunt statuta temporibus manere inviolata atque incorrupta circa sacrosanctas Ecclesias precipimus. Nihil igitur a privilegiis Immutetur, hoc est Immutatur, ex ejusdem Baluzii interpretatione, quae belle congruit his verbis, nec per alterius Immutacionem (seu Immutacionem) suam aliquis querat augmentum.*

• A Latino *Immutare*, nostri *Immutet*, eodem sensu, dixerunt. Lit. ann. 1388. in vol. 8. arrestor. parlam. Paris: *Pendant laquelle cause aucuns choses ne doyent estre Immutées ou innovées au préjudice des parties, etc.*

* **IMMUTATOR**. [Qui mutat. Oros. 7. 43.]

† **IMMUTILATUS**, Integer, illibatus. Philippus II. Franc. Rex in Charta ann. 1189. pro Ecclesia Eduensi, tom. 8. Spicil. Acher. pag. 203: *Jura harum Ecclesiarum volumus et debemus Immutate conservare.* Occurrit in Formul. Angl. c. Thomas Modor pag. 60. 177. etc.

† **IMNARIUM**, pro *Hymnarium*. Liber continens hymnos solitos in Ecclesia decantari legitur in Prefatione Francisci Blanchini in Vitas Rom. Pontif. apud Murator. tom. 3. pag. 86. Vide *Hymnus*.

• **IMNELLA**, Porcella abactata, ut opinor. Charta Caroli regnum regentis ann. 1358. ex Bibl. reg. *Item les harans truarium, Imnellarum, qui valent sez libras communiter annuatim.* Vide *Ymnellia*.

• **IMON**, pro *Imo*, in Charta Petri Rob. milit. ex Tabul. Flamar. *De et super... alius bonis ipsius quondam Guillelmi predicti, Imon et quaecumque aliam servitutum, censum sive redditum.*

† **IMPAGATUS**, [Non solutus.] Vide *Pacare*.

* **IMPALANCARE**, ab Italico *Palanca*, Confixis patris munire, Gall. *Palissader*. Stat. Bonon. ann. 1250-67. tom. III. pag. 885: *Item dicimus quod potestas bon. preise tenetur et debeat fieri actari, claudi et Impalancari, terisari, murari et cooperiri turres et barachanos dicti Castri Franci. [Fr.]*

1. **IMPALARE**, In palum impingere. Lex Burgund. tit. 24. § 2: *Si quodlibet animal, dum de mense, aut de prato... expellitur, Impalaverit, etc.* Lex Ripuar. tit. 70. § 3: *Si in sepem animal Impalaverit, § 4: Si autem deinus sepem se in virgam Impalaverit.* Lex Longob. lib. 1. tit. 49. § 10. [Rothar. 809]: *Si caballus aut quodlibet peculum in clausuram alterius, intus satiendo, se Impalaverit, etc.* Adde Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 9.

2. **IMPALARE**, Papiæ, est *Impugnare*.

† **IMPANALARE**, In schedulam referre, ab Anglico *Panell*, Pagina, schedula. Henricus VI. Reg. Angl. in Charta ann. 1147. apud Kennetium Antiquit. Ambrosden. pag. 657: *Concedimus prefato Edmundo quod ipse hanc habebat libertatem videlicet quod de extero durante vita sua, aliquo statuto non obstanti, contra voluntatem suam non ponatur nec Impanuletur in aliquibus assisi, juratis, recognitionibus attinctis seu inquisitionibus quibuscumque, etc.* Vide *Panellum* 2. et *Panellare*.

† **IMPANATORES**, Sic Guitmundus lib. 3. appellat Henrici sectatores, qui panem et vinum in Corpus et Sanguinem Christi transubstantiari negabant: hocque Princeps nomine vocati sunt Lutherani, qui panem una cum Corpore Christi in Eucharistia remanere somniarunt.

† **IMPANATUS CHRISTUS**, Eadem ratione, heitur Anonymo qui ab antiis plus quingentes confutavit errores Impanatorum. Hujus Scriptoris Anonymi, necdum editi excerptum refert Marten. tom. 2. In. pag. 125.

† **IMPANELLARE**, ut *Impanallare*, In schedulam referre. Vide *Panellum* 2.

* **IMPANNATA**, [Vox Italica, Gallis *chassis*]. Antonio Bucci dicti domini nostri pape scutifero pro faciendo fieri fenestras Impannatas tam in capella majore quam in sala consistorii. (Archiv. Vatic. Mandat. camer. apostol. an. 1417-21. f. 155.)

† **IMPANS**, Papias: *Impans, in manu Regi servus divinus, extraneus est.* Lex Longob. lib. 2. tit. 31. de Manumissionib. § 1. [Rothar. 225]. *Similiter, qui per Impans, in votum Regis dimittitur, ipsa lege vivat, sicut qui a vieta liberi factus est.* Edictum Rotharis tit. 91. § 5. habet qui *Impans*. [Cod. Estens. Infans, alter Codex Infans, apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 34.] Vide Grimm.

† **IMPARGARE**, Puellam nobili et convenienti conjugio copulare. V. *Disparagare*.

† **IMPAREMENTUM**, Munio, propugnaculum, nostris *Emparement*. Vide supra *Emparementum*. Charta Joan. rex. Franc. ann. 1362. inter Probat. Hist. Autiss. pag. 110. col. 1: *Imparementum, foveas et fossata atque Imparementum dictæ ville fecerunt suis propriis sumptibus et expensis.* A verbo.

• **IMPARERE**, Munire, nostris alias *Emparer*. Lit. remiss. ann. 1366. in Reg. 97. Charloph. reg. ch. 519: *Eccelem de Pauliaco, incatellaverant et Imparaverant, etc.* Vide *Emparare* 2.

• **IMPARRANTIA**, Sequestratio, vox fori Aragonensis, a verbo *Imparare*. Hisp. *Amparar*, sequestrare, unde *Ampara*, sequestratio, apud Acad. Hisp. in Diction. Charta pro reformat. regni Navar. ann. 1322. in Reg. A. Cam. Comput. Paris. fol. 168. r: *Item in causa super jure patronatus ecclesie de Lan: testes fuerunt etiam, aliqui non comparuerunt, posunt pati Imparrantiam annuum et diem.* Vide infra *Imperantia*.

1. **IMPARERE**, [Invadere, occupare, Gall. *S'Emparer*; *Imperantia*, Invasio, Tutio.] Vide *Amparare*.

2. **IMPARERE**, Munire. Vide supra in *Imparementum*.

† **IMPARERE**, IMPAREMENTUM, IMPARCATIO. Vide *Parcus*.

* **IMPARENS**, [Non parens, non obediens. Festus.]

• **IMPARENTIA**, Tutela, protectio. Articuli treuge inter Henr. reg. Angl. et Joan. comit. Armen. ex Cod. reg. 887. 4. fol. 83. r: *Possessiones, que pro nunc existunt sub gubernatione et Imparentia ipsius comitis, etc.* Pluries ibi. Vide *Amparantia* in *Amparare*.

† **IMPARENTIA** [Inobedientia. Gall. 1. B. Ne, si spes fecisset, culpa Imparentie, et pena Indeprecabilis subsecunda esset. Al. leg. *Imparentie*, al. *Impatientie*.]

• **IMPARTES**, *Expertes*, sine parte, Glosse Isai.

† **IMPARTICARE**, Ad *particam*, seu furcam vel patibulum suspendere, ex Gallico *Empercher*. Lambertus Ardensis pag. 163: *Max quæsitis mortidatoribus et proditoribus, et concis, et consiliaris, et multis inventis alios innotavit, alios Impartavit, alios caudis junentorum protrahendos et discerpandos adhibuit, etc.*

• **IMPARTIRI**, f. *Amplificare*, Gall. *Agrandir*. Charta ann. 1221. inter Instr. tom. II. Gall. Christ. col. 257: *Rad. Jugan dedit et concessit sibi dicto hospitali... septem virgatas terre et dimidium, quas fratres ejusdem hospitalis intra fossa sua Coardilla incluserunt, exceptis duobus pedibus terre, quas reliquerunt extra fossa ad Impartendum ea, prout necesse fuerit. Potest et de fossatorum purgatione intelligi.*

† **IMPARTITIO**, Muleta, emenda Vitalis Episcopus apud Blancam in Comm. Reg. Aragon pag. 728: *Pana vero homicidii, fugitorum equalium vel majorum, nec Impartitionis, que intercessionis et iuramentum vulgariter appellantur, etc.* Vide *Incurrimetum*.

• **IMPASSIBILIS**, Qui sustineri non potest. Vita S. Bertel. tom. 3. Sept. pag. 432. col. 1: *Gigas vero horribilis rugitu prostratus hominum, assultus minabatur Impassibilis, 109 Impassibilis, Qui pati non potest, et Impassibilitatis, passim apud Christian. auctor. Vide *Forcellinum*.*

† **IMPASSIONABILIS**, Qui pati non potest. *Impassionabilis Deditas*, apud Christian. Lupum de Appellationibus pag. 890. ex fragmento Eusebii.

† **IMPASSIONATUS**, *Passionis expertus*, Gall. *Apathique*, ex Godefr. Lexico Phil. Josephien.

• **IMPASSULATUS**, Desiccatus, ab Italico *Impass*, sive *secco*. Catalogus Sanctorum apud Rochum Pirruum scilicet Sacre pag. 61: *Et invenerunt caput purum et immaculatum... oculi erant clausi... dentes albisissimi, pellis faciei Impassulata seu desiccata, nasus erat planus et venustissimus.*

• **IMPASTARE**, In pasta seu pane coquere, Gall. *Mettre en pâte*, Ital. *Impastare*. Vita S. Guillelmi Fundatoris Montis-Virginis tom. 5. Junii pag. 135: *Pavo Impastatus delatusque in Montem, invenitur totus scaterere veribus.* Vide *Passare*.

• **IMPASTATIO**, Commistio, unde *Impastare*, commiscere. Arnould. in Bossar. MS. lib. 2. cap. 3: *Spiritus cum corpore tunc impastatur, et omnia hæc que impastantur ex toto dissolvuntur; et Impastatio fit ignem in una contritione et inextinguitione et assatione: nam propter contritionem et assationem ad ignem dividuntur partes ligatæ a viscositate, que est in corporibus.*

• **IMPATIENTIA VULTUS**, Oris depravatio. Gall. *Grémace*. Annal. Victor. MSS. ad ann. 1258: *Ilaceni etiam maturari non poterunt debite, ideoque vicia fuerunt viridia nimis et rubia, adeo quod*

Impensione conquirat, etc. Chart. ann. 1046. ex Chartul. Apt.: *Ego Pontius, qui hoc litterali aniniculo mea persona firmo, et alia pluribus firmari adopto, ut incorrupta compto, suo servato pretio, perdat licet Impensio.*

◦ *Impenser*, pro Remunerari, in Charta ann. 1383. ex Reg. 78. Chartoph. reg. ch. 287: *Pour Impenser les bons et agréables services que Marote la Guyevre m'a fait, etc.*

◦ **IMPERACTE**, Otiose. *Imperacte negligebat*, in Vita B. Aleidis, tom. 2. Junii pag. 418.

◦ **IMPERAMENTUM**, Census pro amparantia seu protectione solutus. Saisimentum Comitatus Tolosani ann. 1271. apud la Paille, tom. 1. Annal. Tolos. in Probat. par. 29: *Et quod propter dominationem et libertatem quam dominus Raymundus quondam Comes Tolosanus eis dedit, ipse Abbas et Universitas dicti castrum debent domino Regi per Imperamentum in uno quoque anno centum solidos Tolosanos et sexaginta sestaria medium frumentum, mediam avenam et sex modios vini ad mensuram antiquam, et exercitum et cavalcata. Vide Amparantia in Amparata.*

◦ **IMPERANCIA**, Idem quod supra *Imparantia*. Comput. Guill. de Cheriaco recepit. regni Navar. ann. 1380. *De laboratoribus de Diacastello pro residuo emende Imperanciarum fractarum, l. lib.*

◦ **IMPERANTE CHRISTO**, Formula saepius Chartis inscripta, eadem quae *Regnans Christo*. Vide in *Imperium et Regnum*. Chartul. S. Vinc. Laudun. ch. 79: *Actum anno incarnationis Dominice 1138. indict. 1. epacta vij. concurrente v. ciclo lunari xv. regnante Ludovico rege Francorum, Imperante Domino nostro Jesu Christo.*

◦ **IMPERARE**, Vox Medicis attributa, cum aegris remedia imponunt, quorū modo ea ab his ordinari dicimus, apud Arnobium Jun. in Psalm. 143. Caelum Aurelian. lib. 1. Chron. cap. 4. etc. Vide Juratum ad lib. 10. Symmachi Epist. 1.

◦ **IMPERARE ANTI-PHONAM**, Praecinere. Ordinar. MS. S. Petri Aurese-val.: *Reliquis antiphona Imperatur religionis presbyteris et antiquis per illos, qui exequentur officium cantoris: antiphona vero de Benedictis semper Imperatur dompno abbati Dominicus diebus et festis Apostolorum, et magnis et simplicibus dupplicibus, et praesens fuerit. In diebus vero trium lectorum non Imperatur predicta antiphona, sed incipitur per illum, qui exequentur officium cantoris. Vide infra Praecinere Antiphonam.*

◦ **IMPERATIO**, Imperatum, jussum. Charta ann. 770. apud Murator. tom. 6. Antiq. Ital. med. aevi col. 209: *Per annos triginta, tam parentes mei quam et ego, voluntate mea Imperationem fecimus de praebendis supradictae Dei ecclesiae; et hic Luca propter christiana nos miltitabant ad tollendum ab episcopo, et cavalliatu-ram cum ipsis praebendis faciebamus.*

◦ **IMPERATORIALIS**, Scripturae genus. Vide in *Scriptura*.

◦ **IMPERATORIS** dignitatem, quae penes Romanos et Constantinopolitanos Augustos haecenus remanserat, Leo III. PP. Carolo M. indulisit anno 801. Annal. Eginhardi: *Ipse autem cum die sacratissima Natalis Domini ad Misarum solennia Basilicam beati Petri Apostoli fuisse ingressus, et coram altari, ubi ad orationem se inclinaverat, assisteret, Leo Papa coronam capiti ejus imposuit, cuncto Romano populo acclamante. KATOLO AU-*

GUSTO A DEO CORONATO, MAGNO ET PACIFICO IMPERATORI ROMANORUM VITA ET VICTORIA. Post quas laudes, a Pontifice more antiquorum Principum adoratus est: ac deinde omissis Patrii nomine, IMPERATOR ET AUGUSTUS appellatus. Monachus Sangallensis lib. 1. de Carolo M. cap. 28: *Cum autem ibidem aliquot diebus reparandi exercitus gratia mararetur, convocavit Antistes Apostolicus de vicinis partibus quoscunque potuit, et coram positus illis, et invincibilis gloriosi Caroli Comitibus, nihil minus suspicantem pronuntiavit Imperatorem, Defensorremque Ecclesiae Romanae. Mox addit, huncce titulum gratanter haud suscepisse, quod cum Byzantino Imp. amicitiam servare cuperet.*

Cur vero a Leone divisum fuerit Imperium, et a Constantinopolitano Augusto ipse secesserit, ita refert Anastasius Biblioth. in Praefat. ad VIII. Synodum: *Sed postquam Imperatores Romanorum, qui nunc Graecorum appellantur, variorum fautores et incentores essent errorum, sanctam Christi Ecclesiam diversis haereticis scindere vitium formidaverunt. Scidit Deus Imperium eorum, et in occidentis partibus paulatim regnare, superius decernente judicio, cessaverunt: donec Romanos Pontifices suis pravitatibus incurvare conantes, nec valentes, ac per hoc multatibus penis afficientes, Hesperiae potestatem jam prorsus amitterent. Occidentis etiam antea Imperio, nihilominus Romanis Pontificibus, quia jam jure nequeunt, suadere nituntur, suis laeis favorem sensibus accommodandum.*

Exhinc Summi Pontifices, Occidentis Imperatores coronandi jus sibi adscripserunt. Glaber Rodolphus lib. 1. cap. 5. sub ann. 900: *Illud nihilominus nimum concedens ac perhonestum videtur, atque ad pacis tutelam optimum decretum, scilicet, ut ne quisquam audacter Romani Imperii sceptrum praeproperus gestare Imperis appetat, seu Imperator dici aut esse valeat, nisi quon Papa Sedis Romanae morum probitate aptum elegerit reipublicae, etque commiserit insigne imperiale. Vide Annales Henrici Rebdorff. ann. 1389. 1347. et quae de divisione Imperii, post Bellarminum et alios, acute et erudite commendatus est vir doctissimus Ludovicus Maimbourg Soc. Jesu. In Historia Iconoclastarum Gallicae nuper edita.*

◦ Quod assumtum jus adeo invaluit, ut Imperatores minime renunciarentur, nec ea, quae ad Imperatores dignitatem munusve pertinerent, existimarentur exequi posse, donec a Romano pontifice coronam suscepissent quae omnium imperii principum statuto anni 1338. antiquata sunt. Codex reg. 10197. 2. 2. fol. 110. r.: *Anno Domini 1338. Ludovicus IV. Romanorum Imperator, . . . apud Confluentiam supra Remum tenuit consistorium imperiale, in quo . . . de consilio electorum, principum et procerum suorum, quinque novas leges imperiales quae sequuntur promulgavit. Prima lex est, quod per principes electores conconditer, aut per majorem partem ipsorum electus in regem, et Imperatorem postea promovendus, potest statim jura, castra et bona imperii apprehendere et administrare, confirmatione papali, quoad hoc, nullatenus expectata. Vide in voce Electores.*

Cum igitur translatum fuisset Imperium ab Orientalibus Principibus ad Occidentales, Summi Pontifices, qui id sibi juris potissimum arrogaverant, Imperatorum nomen Constantinopolitanis

Augustis fore semper denegavere, cum unicum Imperatorem Francorum seu Germanorum agnoscerent, in quem eam dignitatem jam olim ipsi transfuderant. Unde in Provinciali Romano, et in Ceremoniali Romano lib. 1. sect. 3. lib. 3. sect. 2. Constantinopolitanus Princeps Romanus semper accensetur. Honoratus Bonnus (Bonnes) Salonensis, qui sub Carolo V. Rege Francor. vixit, eu l'Air de des Batailles, 4. parte cap. 131: *Or devez sçavoir, qu'il ne doit estre sur terre que un seul Empereur, combien que celui de Constantinoble extime estre seul Empereur, mais non est, il n'est fors seulement que un Roy, et lui ne porte que une seule couronne.*

Imperatores, seu Byzantici sese etiam inscripserunt Bulgariae Principes, testatur Luitprandus in Legatione: *Cum Christophori filium Petrus Bulgarorum Praetor contra duceret; ut et Scythias pag. 63. qui isidem, quibus Imperatores Constantinopolitani usos insignibus ac vestibus auctor est. In Actis Innocentii III. PP. habetur Epistola Joannici Bulgariae Regis, quam sic orditur: *Ego Calojoannes Imperator Bulgariae et Blancorum, seu Wazyov. Alia ibidem nostro Jesu bibidem. Cum placuit Domino nostro Jesu Christo, me Dominum et Imperatorem totius Bulgariae et Blachiae facere, etc.* A Latinis tamen, non Imperatores, sed Reges compellabantur Innocentius ibidem in Epistola ad eundem Joannicum: *Monemus igitur Serenitatem Regiam, etc.* Et in alia ad Archiepiscopum Trinovitanum: *Carissimum in Christo filium nostrum Calojoannem ipsorum dominum Regem statuimus super eos, etc.**

Imperatoris titulum sibi arrogasse Reges Anglosaxonicos ex hoc patet, quod *Basilicae* sese passim indigebant: quae vox Imperatorem tum sonabat. Sed et Edgarus in Rescripto, quod habebat in Epistolis Hibernicis Usserii Armachani, ita inscribitur: *Ego Edgarus Anglorum Basileus, omniumque Regum Insularum Oceanus, quae Britanniam circumjacent, cunctarumque Nationum infra eam includuntur, Imperator et Dominus.* Alia Charta ejusdem Regis de Clericis uxoricis, quam ita subscribit: *Ego Edgard Basileus Anglorum et Imperator Regum Gentium, etc.* Alia: *Ego denique Imperator Karolo, a Christo Rege Regum regni Angliae, in Insula positus, etc.* Vide *Basilicae*.

◦ Stephanus rex Anglorum Imperatorem se inscribit in Charta ann. 1136. ex Chartul. Cluniac. ch. 203: *Ex orata superae miserationis sedulus Imperator, etc.*

Imperatoris titulum Regibus Franciam Scriptores non semel attribuant, ut Chlodoveo Baltherus in Vita sancti Fildolmi Abbat. n. 20. Pipino Sugerius lib. de Administrat. 324. atque adeo ipse Pipini sigillum, si genuinum est, apud Zillesium in sancto Maximo, in quo exaratum, Pipinus imperator. Exstat vetus Charta ejusdem Maurenzi in Tabulario Flaviniacensi, quae sic clauditur: *Actum Flaviniaco Granobio anno 17. Pipini Imperatoris 3. Idus Junii. Carolo Calvo, antequam hac dignitate donaretur. Tabulario Belliochi ch. 74. apud Beshium in Regib. Aquitan. par. 3. Regnante domino nostro Carolo Rege, vel Imperatore Francorum, sire Aquitanorum, Garulfo Abbate an. 844. Carolo Simplicet vetus Charta ex eod. Tabul. Flaviniacensi, quae sic clauditur: *Data in mense Febr. . . regni autem vel Imperii Augusti Karoli Simplicis anno 3. Odoni Regi**

721. col. 1. apud Leibnit. tom. 1. Scrip-
tor. Brunsvic. pag. 102.
 * **IMPRIMUM**. Eadem notione, pluries
in Histor. Harcur. tom. 4. pag. 1357.
IMPRIUM, **IMPRIA**, Militaris expeditio,
vel quodvis opus, quod aggredimur.
Italis *Impress*, nostris scriptoribus a
medii, *Empria*, hodie *Entreprise*. Vide
Bissertat. 7. ad Jonvillam p. 176. 180.
Epist. Ingeranni Dom. Codicinali ad
Theob. Comitem Campan. in Chartul.
Campan. Thuani fol. 180 *Multum nobis
cederet ad honorem, si Impriam, que
sicut dicitur, aduersum vos et nos incepta
erat, dirumpere possit, et illa cederet
ad dedecus, sui Impriam illam, ut dicitur,
inceptorat, nisi eis, quibus Impriam
erant, auxiliarentur.* [Forma pacis inter
Reges Francie et Anglie ann. 1216. apud
Mart. tom. 1. Anecd. col. 859 : *Domi-
nus Ludovicus quituit omnes Barones et
homines de regno Anglie de omnibus ter-
ris domini Regis ab omnibus homagium,
fidelitatibus, confederationibus et Impri-
is, et de cetero cum illis nullam inibit
confederationem.*]
 * **IMPRIUM**, remiss. ann. 1377. in Reg. 111.
Charolph. reg. ch. 370 : *Colloquio inter
eos habito, consensus quod idem curatus
verbareretur : et sic, post huiusmodi con-
sensum et Impriam, fuit factum, eod-
modo Stephano in facti perpetratione non
pre-
-*
 IMPRIUM, Qui *imprisiis*, seu partibus
alicujus favent, vel aliter tutelam
suscipiunt, quomodo dicimus *Empre-
ndre*, vel *Entreprendre le party de quel-
qu'un*, unde vocis origo. [Charta Phi-
lippi August. Reg. Franc. ann. 1220. apud
D. Brussel tom. 1. de Feudorum usu
pag. 328 : *Barones vero Pictavie qui Im-
prium nostri sunt, et illi quos voluerimus,
facient nobis homagium legitimum. Occurrit
iterum in Conventionibus ejusd. Regis
cum Rege Anglie ann. 1220. apud Mar-
ten tom. 1. Collect. Ampliss. col. 1141.
et 1145.] Matth. Westmonaster. ann.
1224. pag. 282 *Respondit preterea quod
juramentum in Anglia factum, ex parte
Regis Anglorum fuerat violatum, dum
Impriisui ob redemptionem gravissimam
sunt redempti, Concordia facta inter
Henricum Reg. Anglie et Ludovicum
primogenitum Regis Francie. In p. Anis
quod omnes homines et Impriis Domini
Ludovici et coadjutores sui Anglie... ha-
beant terras suas, etc. Charta Henrici
Reg. Angl. in Additam. ad Matth. Paris
pag. 127 : *Videlicet quod nos erimus Im-
prium ejusdem Regis Castellie contra
omnes homines, et juvabimus eum cum
toto posse nostro bona fide.* Utitur hac
notione non semel Matth. Paris pag.
201. 207. 218. 654. Falluntur, qui a Gal-
lico *priz*, pretium, vocis etymon acce-
derunt, quasi sint alteri pretio auctorati.
 IMPRIA, Idem quod *Impria*. Con-
cilium Rothlacense ann. 1258. can. 1 :
*Confederationes, conspirationes, colliga-
tiones, Imprisia, facilitas vel expressas, et
alias machinationes, etc.*
 * **IMPRIA**, ut supra *Impressio* 2. In-
quisit. contra Templar. ann. 1311. ex
Cod. reg. 370 fol. 16. v. *Duodecim scul-
telas a-genti et sex platatos argenti et
unum collarem auri sub Impria regis
Sicilie.* Id. est. sub sigillo regis Sicilie
signatas.
 * **IMPRISINAMENTUM**, apud Rymer.
tom. 2. pag. 614. pro *Imprisonamentum*;
quod mox vide.
 * **IMPRISIUS**. Vide *Impriis* in *Im-
-*
 * **IMPRISONAMENTARE**, In carcerem**

conijcere, Gall. *Emprisonner*, Rymer.
tom. 15. pag. 64.
 * **IMPRISONAMENTUM**, In carcere de-
tentio. Gall. *Emprisonnement*, apud Ry-
mer. tom. 5. pag. 4.
IMPRISONARE, [ut *Imprisonantare*.]
Vide *Prisona*.
 * **IMPRISUS**, Ad certum diem vel locum
indictus, a Itali. *Empria*, *Entrepris*, Sus-
ceptus [Charta ann. 1279. apud Rymer.
tom. 2. pag. 1073 : *Est enim vista Im-
pria inter ipsos duos Reges in media
Quadagesima apud Belli Quadrum.* Vide
Impria.
 * **IMPROBABILITER**, Imprudenter. Atto
Verrell. apud Achier. tom. 8. Spicil. pag.
80. *Ne postea si reprehensibilis videretur,
puniret rei principem populi non ad-
liquidum judicasse, sibi que metui impu-
tandum quod meretur, civem Improbabi-
liter ord. auit.*
 * **IMPROBATUM**, Malum, scelus. apud
Ulpian. L. 24. § 1. ff. de Pignorat. actio.
Si proutitit ancillam, vel aliud Impro-
batum facere cogit.
 * **IMPROBITAS**, Pusillanimitas, in
Barthii Glossario, ex Gauthiero de Bel-
lis Antiochensis.
 * **IMPROBITAS**, Molestia, Importun-
nitas. Luc. 11. 8. *Propter Improbietatem
tamen ejus surgit, etc.* Vide Annal. Bened.
tom. 3. pag. 292. et infra *Improbos*.
 * **IMPROBITAS**, Inverecundia. Gloss.
Lat. Gr. : *Improbilas*, ἀνιδεια. Gloss.
Gr. Lat. ἀναίδεια, *Improbos*, impudens.
 * **IMPROBITER**, [Improbare. *Petrus.
fragm. Tragar. 66. Burma.*]
 * **IMPROBROSE**, Probrose. Epistola
Cardinalis Sabinensis de expugnatione
urbis. CP. ann. 1458 : *Feminas virtute
predicta et nobilitate, vituperose et inde-
core detractatas, nonnullis injuriis, ac si
maveritas et probubulo institutum essent,
trahelat, cadens et Improbrose ac inho-
neste eas vituperans, etc.*
 * **IMPROBROSUS**, Probrosus. Vita B.
Caroli Boni n. 48. tom. 1. Mart. pag. 137.
*Diversis supplicii Improbrosus, ut dignum
erat, tormentati.*
 * **IMPROBUS**, Molestus. Hermes apocry-
phus lib. 1. cap. 3. *Sed tu non demis in
petendo revocationes, Improbos enim es.
Infra Consummavit igitur enarrationem
tarris. Ego vero cum adhuc essem Improb-
us, interrogavi illum, etc.*
IMPROCEMATUS, Non procerus, humi-
lis. Gl. Lat. Gr. : *Improcerata*, ἐπιλαῖ-
α, χατῶ, ἀπαρῶ. Sed leg. *Improcera*, κα-
ἐπιλαῖα, etc. [*Improcerata*, in Supplemento
Antiquarii.] § *Improcerus*, eadem no-
tione, apud A. Gellium lib. 4. cap. 19.]
 * **IMPROCINCTUM**, Actio a malicia.
Glossar. Lat. Ital. Ms.
 * **IMPROCURATUS**, Orbatus, destitu-
tus, cujus nulla cura est. Buschius de
Reform. Monast. apud Leibnitium tom.
2. Scripitor. Brunsvic. pag. 858. *Quoniam
D. Deus eorum est procurator, et non di-
mittit eos Improcurotato de cunctis sibi
necessariis.*
 * **IMPROCURUS**, eadem acceptione, in Lit.
Caroli V. ann. 1370. ex vol. 6. arrest. par-
lam. Paris. *Comme les supplians Improu-
veu de conseil exist appelle en nostre cour
de parlement, etc.*
 * **IMPROHIBITO**, Licenter, ἀκωλύτως.
Germ. et Reg. *Improhibit*, in Castigat.
ad utrumque Glossar.
 * **IMPROLIS**, Prole carens, vel qui le-
gitimos filios non habet, apud Boll. tom.
8. Jul. pag. 150. col. 2.]
 * **IMPROLIS**, Eadem notione. Append.
ad Form. Marculfi tom. 4. Collect. His-
tor. Franc. pag. 521. art. 54 : *Dum in-*

*prolis fuerit, nec legitimos infantes habue-
rit, etc.*
IMPROLOQUIBILE, ἀσλόγιον, in Gloss.
Lat. Gr. [Supplem. Antiquarii : *Impro-
loquibilis*, ἀσλόγιος, *Improbabilis*.]
 * **IMPROMISCUUS**, et **IMPROMISCUUS**,
[Non promiscuus, non admixtus, since-
rus, purus. Gall. 12. 4. In his verbis
saxavitas tam *Impromiscuus*, tamque a
furo omni remota est, ut, etc. Id. 1. 7.
 * **IMPROMITTERE**, perperam pro Intro-
mittere. Vide in hac voce. Charta ann.
1105. apud Lamium in Delic. erudit.
inter notas ad Hodoep. Charit. part. 3.
pag. 1099 : *Si unquam in tempore de
predictis rebas presumpserit agere, causare,
tollere, contendere, Impromittere, inten-
tionare, aut pro plicato fatigare, etc.*
 * **IMPROMPTARE**, Mutuari, Gall. *Em-
prunter*. Comput. ann. 1488. Inter Pro-
bat. tom. 4. Hist. Nem. pag. 48. col. 1 :
*Item solverunt uxori de Bernisson pro una
magna oilla, Impromptata pro decoquendo
potagium, ... j. sol. Vide infra Impronu-
tare.*
 * **IMPROPE**, [Prope. *Tertull. Echort.*
ad cast. 10. Si orationem facit ad Domi-
num, *Impropes* est celo.]
 * **IMPROPERANTER**, Cum Improperio.
Promissio B. Thomae Mart. in Anecd.
Mart. tom. 3. col. 1878 : *Alioquin non
diceret Dominus Improperanter in Ec-
clesiarum Rectoribus per Ezechielum. Non
oppositis vos murum pro domo Do-
mini, etc.*
IMPROPERATOR, Conviciator. B. de
Amor. in Speculo sacerdot. Ms. cap. 26 :
Non discordator fratrum, non Improperator.
 * **IMPROPERATUS**, Non festinus, apud
Laur. in Amalth.
IMPROPERIUM, Dedecus, convitium,
injuria, derisio. Sueno Agrippis filius in
Histor. Danica. Nam et tunc temporis
ignominiosum exitiis *Improperium*, si so-
lum duo jugularent. Utitur saepe vetus
Bibliorum Interpret. [Vide Forcallinum.]
 * **IMPROPERO**, et **IMPROPEBO**, [Intro
propere, hoc est festinante et propere
ranter ingredior. Varr. apud Plin. 36.
13. 19. n. 4. Quo si quis *Improperet*, sine
glomere lili. etc. exitum invenire ne-
queat. Adde *Not. Tir. p. 95.*]
 * **IMPROPORTIONALIS**, Non egat. Im-
proportionaliter, in Glossar. Gall. Lat.
ex Cod. reg. 7894.
 * **IMPROPRIARE**, A proprio et nativo
sensu declinare. Stat. Mantuae lib. 2.
cap. 72. ex Cod. reg. 4620 : *Addens quod
statuta ipsa a quocumque... glossari, sub-
audiri. Improprari seu extendi non
possint.* Molin. in Consuet. Paris. tit. 1.
de Feud § 60. gloss. 1. num. 16. *Verba
judicia, etiam Improprando, si opus,
reducuntur ad intellectum juris et matie-
rie subjecte, et talis ejus scilicet judicis
mens presumitur, qualis esse debet.*
 * **IMPROPRIATUS**, f. Jure proprio pos-
sessus, apud Rymer tom. 15. pag. 69 :
*Ego Thomas Wrythesley... Cancellarius
Anglie... tradidi... Henrico VIII... recto-
riam meam Impropriatam de Southmy-
mes. Et infra : Quis habet aut unquam
habu de et in rectoria Improprata de
Southmymes in Comitatu, etc.*
 * **IMPROPRIETARIUS**, Non proprieta-
rius, qui rei alicujus non habet proprie-
tatem et dominium. Albertus Mussatus
apud Murator. tom. 10. col. 769 : *Vidua-
rum, pupillarum, pauperum civium, qui
ingulini, vasalli, libellarii erant, ac
Improprietariorum quibuslibet titulis uten-
rentur, etc.*
 * **IMPROPUGNATUS**, Indefensus. Mar-

¶ **IN VITAM ET IN MORTEM.** Tabularium Navigenii: Radulfus D. G. Dominus Fulgeriacum; Rogerius Viarius et Marchius filius ejus anno MCLV. coram me et Baronibus meis dimiserunt abbatem Saugneum vitam in Lovigno, et ipsi cum Hamelino Brebas nepote Rogerii predicti concesserunt semetipsos ecclesie Saugneie Ad Vitam et Ad Mortem. Ad Vitam scilicet, ut in ea monachi fissent, quando eis placeret; et Ad Mortem, ut ibidem sepelirentur, si in seculo mori contingeret. Ibidem: Andreas dominus Vitrei et Alanus dominus de Dinan eligimus domum de Saugneo, ut ibi et nos et fratres nostri Robertus et Joscelinus habeamus sepulturam in capella S. Catharine juxta dominum Robertum de Vitreio patrem nostrum; et dedimus nosmetipsos et fratres nostros Abbati et Monachis Saugneie et in vitam et in mortem. Facta est hæc donatio in capitulo Saugneie coram omni conventu. Ibidem: Wilhelmus de Gurthia elegit domum de Saugneo, ut ibi habeam sepulturam, et dedi me ipsum abbati et monachis Saugneie et in vitam et in mortem. Hæc donatio mea facta est in capitulo, etc.

¶ **INA.** Girssæ Cæsar. Heisterbac. in Reg. Frum. tom. I. Hist. Trevir. Joan. Nic. ad Honthem pag. 677. col. 2. Habens de Vico, qui est in Salinas, octinas dias, id est cædæ duas, in quæ sunt Ingræ, quæ vulgo nuncupantur patella. Exit de una Ina in unoquoque mense burdursiu. Vide Patella.

¶ **INABSTINENTES, Impatientes.** Gloss. Idem.

¶ **INACCESSIBILIS.** [Inaccessus. Maximitate. Genethi. Maximian. 9. Tanta fertilitate illa loca, quæ tunc aliis forent Inaccessibilia, superastis. Adde Tertull. aduers. Prax. 15. ex I. Timoth. 6. 16.]

¶ **INACCUSATUS.** Tertull. Apolog. 49. Inaccusati et impuniti.]

¶ **INACERBO.** [Exacerpo. Gloss. Philoz.]

¶ **INACIDUM VINUM,** pro Mucidum, Vappa, vapidum vinum, Gall. Vin pousse. Vide in Vinum.

¶ **INACTE,** Nulla re acta, Sans rien faire. Chronicon Meutis-Sereni anno 1156. Hinricus Dux Fresiam hostiliter ingreditur, sed Inacte reuertitur.

¶ **INACTITARE,** in acta publica referre. Litteræ ann. 1462. apud Rymer. tom. 10. pag. 517. Quod premissa in rotulo Parlamenti predicti Inactitari, et postmodum litteræ sub sigillo regio predicta, sibi in forma debita, fieri deberent. Inactitata acta, apud Th. Madox Formul. Anglic. pag. 70.

¶ **INACTIVUS,** Negligens. Capitulatio Caroli Mag. pro partibus Saxonie, apud Holstenium in Collect. Romana, cap. 81. Si cui libet homini sacramentum debet, ad rem statutum; et si jurare contempserit, fidem faciat, et scilicet 15 componat, qui Inactiuus apparuit, et dinceps causam pleniter emendare faciat.

¶ **INACTUOSUS.** [Segnis, deses. Augustin. 4. Civ. D. 16. Faceret hominem, ut ait Pomponius, murcidum, id est nimis desidiosum et Inactuoum. Adde Serv. ad 3. An. 387.]

¶ **INADIBILIS.** Inaccessus. Vita S. Eulogii Mart. tom. 2. Martii. pag. 91. Multa Inadibilia tentare in Scripturis, puerilis immature doctibilibus egit.

¶ **INACRESCERE,** Accrescere. Tertul. Scorpilac. Sanguis animi gelascit... nauasca nominis Inacrescit. Ubi quidam Codd. habent, Ingrescit.

¶ **INACTUM,** Decretum, ab Angl. Enacted. Chron. Joan. Whethamst. pag. 473:

In die desicionis parlamenti, in quo die solent singula in eo Inacta sive Inactitata offerri in medium, itaque legi in publico publiceque promulgari, etc. Vide Inactitatus.

¶ **INACTUS.** Qui nihil agit. Chron. Sith. tom. 9. Collect. Histor. Franc. pag. 72. Recceserunt Inacti et cum majori Danorum seu Normannorum exercitu Lotharingiam petierunt. Vide Inacti.

¶ **INADMISSIBILIS.** Non admittendus. Arest. parlam. Paris. ann. 1473. in Lib. pitanc. S. Germ. Prat. fol. 215. r. Pro parte vero dictorum defensorum plura in contrarium facta et rationes propositas exultissit ad finem seu fines, quod diceretur et declararetur profatum actorem certamque veuam per eum de rebus contentiosis factam Inadmissibiles fore ac quod super dicta veuta idem defensores procedere minime tenebantur.

¶ **INADMODIATIO,** ut Admodiatio, Locatio, datio ad firmam, in emphiteusim. Charla Theobaldi Comitis Campanie ex Archiuis B. Marie in valle Pruvini: Concesserunt mihi ad Inadmodiationem, et hæredibus meis, molendinum quod habebant apud Proviuum.

¶ **INADVERTENCIA,** a Gallico Inadvertance, Impudentia. Libert. Ville-franch ann. 369. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 700. art. 7. Et si quid per errorem seu per Inadvertenciam aut aliter factum fuerit, dum ad noticiam eorum pervenerit... revocabunt et ad statum præstitum et debitum reducent.

¶ **INADVERTENCIA,** Eadem notione. Lit. remiss. ann. 1338. in Reg. 87. Char. top. reg. ch. 136: Dicitur Petrus percussit ex Inadvertencia et a casu predictum Martinum in capite de uno baculo. Inadvertis, pro Imprudens, in aliis Lit. ann. 1406. ex Reg. 160. ch. 321: Et pour ce que toujours elle (Alipse) persévérât à dancier, icelle Katharine Inadvertit et non souvenant dudit assurancement la féry de la main.

¶ **INADORANDUS.** Non adorandus. [Imo, Valde adorandus.] Epist. Hadriani PP. tom. 3. Concil. Hispan. pag. 83: Si quis dicit... Inadorandum Domini nostri carnem sicut hominis, et non adorandum Domini et Dei carnem, hunc anathematizat sancta et apostolica Ecclesia.

¶ **INADSPICUUS.** [Invisus. (Aug.)]

¶ **INADULATUS.** Qui non movetur adulationibus. Epistola ann. 1180. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 834: Pius, prudens, constans, disertus, magnanimus, Inadulatus, largus, etc.

¶ **INENIGMATARE,** in enigmatate representare. Leges Palatine Jacobi II. Regis Majoric. in Actis SS. Junii tom. 2. pag. lxxiv: Ut ad præfatum stelle claritatem et baptismatis mundiciam Inenigmataram, paramentis et vestibus atbitata die in capella nostra (luti) te-nentur.

¶ **INEQUALICIS VARIANA MEDIA,** Scripturæ species. Vide Scriptura.

¶ **INEQUALIS.** Injustus, iniquus. Charta ann. 883. inter Instr. tom. 12. Gall. Christ. col. 813: In publica synodo ad justa iudicia discernenda, et Inequalitas destruenda, etc.

¶ **INEQUALITAS.** Egritudo, Invalitudo, æquitas. Indispositio. Glossæ antiq. MSS: Inequalis, infirmus. Avopalliv in Concilio Ephesino act. 1. pag. 543. Edit. Labbet. Epist. Honorii Imp. ad Paulinum Episc. Nolan. apud Baron. ann. 419. n. 20: Cum Beatitudo tua de corporis Inequalitate causata, itinere non potuit injuriam sustinere. Regula S. Cæsarii

ad Virg. Abbatiæ, nisi Inequalitate aliqua, aut infirmitate, aut occupatione compellente, extra congregationem penitus non faciat. Regula S. Aureliani cap. 7. Et si Inequalitas exegerit, jubente seniore quod necesse fuerit, non et negetur. Vita S. Eagenadi Abb. cap. 4: Cum ergo Pater iller... etiam corpore Inequalitatis frangeretur incommodis. Cap. 12: Fabricula lea correptus est, paulatimque Inequalitate secutus, cursum vite præsentis cepit. Occurrit rursus cap. 15. Ita etiam Atto Verceil. Episc. in Capitul. cap. 54. Symmachus lib. 7. Epist. 12. Ennodius non uno loco, Avitus Viennensis Episc. 4. ex Baluzianis, Diurnus Romanus cap. 8. tit. 15. Synodicon adversus tragegram Irenæi cap. 38. Concilium Carthaginiense IV. can. 49. Vita S. Lupicini Abbat. Jurens. n. 4. 12. etc. Vide Notas nostras ad Alexiadem pag. 224. et infra in Varietas.

¶ **INAEQUUS,** pro Iniquus, apud Lobelinum in Glossario Hist. Paris. tom. 8.

¶ **INÆSTIMABILITER,** Turpiter. Quidam... ebrietas Inæstimabiliter incumbens, etc. in Vitis Patrum Emeritens. tom. 2. Concil. Hispan. pag. 641.

¶ **INÆFFABILIS,** Insuperabilis et austerus ad loquendum, Johanni de Janua. Gloss. Lat. Gall. Sangerman. MS: Inæffabilis, non diabile, ou non recontable, ou dure à dire; ubi confunduntur Inæffabilis et Ineffabilis.

¶ **INÆFFECTIO,** Affectiois defectus. Vita S. Ansharii Corbeiensis Monachi cap. 17. Hoc autem venerabilis Abbas non de Inæffectiois faciebat, etc.

¶ **INAGNITUS,** Incognitus. Acta S. Anath. tom. 2. Jul. pag. 681. col. 1: In specu videlicet illo, in quo ex mundi naufragio nudus evadens vir Domini Benedictus... Inagnitus hominibus tribus latuit annis.

¶ **INAGRESERE.** Vide supra Inacrescere.

¶ **INALARE,** Redolere, fragrare, in vel. Glossar. ex Cod. reg. 7618. pro Inhalare.

¶ **INALBARE** Se, Abbas induere. Guilelmi Discipuli. Farfensis cap. 7: Sacerdos cum ministris Inalbat se. Cap. 17: Octava ejusdem magnifici Johannis Inalbat se. Et cap. 23: Ad Sanctus, Sanctus, omnes Inalbantur a minimo usque ad maximum. Vide Alba 8.

¶ **INALESCO.** [Una cresco. Not. Tyr. p. 110. Inalascit, Inalcit.]

¶ **INALIENARE,** Alienare. Bulla Bened. VI. PP. tom. 9. Collect. Histor. Franc. pag. 241: Non habeat potestatem vel licentiam Inalienare eundem locum, vel sub alterius monasterii dominatione submittere.

¶ **INALTARARE,** Consecrare, dedicare, ornare, in Hierolexico Macro: quod vide.

¶ **INALTARE,** Valde altare, altum facere, Willelmo Britoni in Vocabul. In altum levare, in Mamotrecto. [Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684: Inaltare, assaucer, haut lever. Inaltatio, assaucement.] Vita S. Drausii Episcopi Suev. num. 8: Taliter tantæ nobilitatis lineam sanctis actibus Inaltavit. Ordinerium Vitalis lib. 9. cap. 754: Turribus Inaltandis insistebant. Haldricus Dolensis in Vita B. Roberti de Ardesiello: Jam sicutur paritibus oratoris dilatandis et Inaltandis instabatur, etc. Occurrit in Ecclesiastico semel ac iterum. Altatus, apud Sidonium lib. 2. ep. 2.

¶ **INALZARE,** Idem. Annal. Mosomag. ad ann. 1230. apud Pertz. tom. Script. 3. pag. 164: Muros circa dictam villam Inalzari fecit.

¶ **INALTATIO,** Elevatio, in majorem

altitudinem exstructio. Vita S. Medardi. tom. 2. Junii pag. 98: Funditus eam (regiam) diruere jussit, et tam culminis Inaltatione, quam longitudinis porrectione complant honorificas.

* **INALTERABILITER**. hoc est absque ulla alteratione, conjuncte dicitur duae in Christo naturae, divina et humana, in Concilio Armenorum ann. 1342. art. 39. apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. col. 336.

* **INALTERO**. [Teruil. Virg. vel. 4. Quas non divisit, tacendo Inalteravit, A. e. alteram in altera complexus est.]

* **INALTO**. [Exalto, extollo. Paulin. carm. 21. 788. Quia qui superbos deprimunt humiles Inaltat.]

* **INAMIGUARE**. Exaggerare, animum exulcerare, iram excitare. Gall. Aggir, Irriter. Codex Sacramentorum ante 900. annos. MS. pag. 394: Dominum deprecemur, quum quotidie pravit Inamiguo operibus.

* **INAMIGUUS**. Certus, indubius. Epist. Nic. I. PP. ann. 864. tom. 7. Collect. Histor. Franc. pag. 400. Non inimico credula, vel Inamigua, fidem certam accomodans.

* **INAMISMA**. La imaginé. Glossar. Lat. Ital. M.

* **INAMORARE**. Amore inflammare. Joh. Longinus in Vita S. Stanislai Episc. tom. 2. Maii pag. 274: Volens ego dictum Barthosum ab uxore ea die sequestrare et odiosum illi facere, et de filio suo Dorotheo dictione Inamorare.

* **INAMORARI**. Amore capi. vox Italica. Petrarche et alius familiaris. Michael Schotus de Physion. cap. 14: Frater non sic Inamoratur in sorore, que est pulchra et delectabilis.

* **INAMORARE**. In amorem. Lit. remis. ann. 1377. in Reg. 112. Charoph. reg. ch. 10: Comme l'exposant se feut: En mouez par jeunesse et druerie de ladus femme et elle de lui. Aliq. ann. 1380. in Reg. 154. ch. 131: En icelui an s'Enamora ledu rhector de ladite Jehanete, qui estoit belle fille et jeune.

* **INAMOROSUS**. Amore captus, incensus: Inter infuriosum et Inamorosum nihil aut parum prostat, apud Raymundum Duellum lib. 1. Miscell. pag. 241.

* **INAMOVIBILIS**. Idem quod Imobilis: dicitur de bonis immobilibus. Charta ann. 1119. apud Lamium in Belic. erudit. in Prefat. ad Hodoepor. Charit. part. 1. pag. xxiv: Ut omnes res mobiles et Inamovibiles, terras et vineas altarum ecclesiarum, etc.

* **INANITA**. [Inanitas, ut Non. 2. 491. docet. Plaut. Aut. 1. 2. 5. Hic apud nos nihil est aliud quasi furibus. Ita Inanitas sunt oppleta [ades] atque araneis.]

* **INANIMARE**. Animos addere, animare. Italis Inanimare, et inanimare. [Titur Galfridus Monemuthensis lib. 8. cap. 4. lib. 10. cap. 9.]

* **INANIMENTUM**. [Inane, res inanis. Plaut. Stich. 1. 3. 19. Inanimentis explementum querito.]

* **INANIRE**. Exinanire, ad nihilum redigere. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7557: Despulhar, Prou exuere, nudare, Inanire. B. de Amor. in Spec. sacerdot. MS. cap. 5:

Ludens res perdit, famam et tempora perdit, Perdens insanit, malestendo corpus Inanit.

* **INANITAS**. Deliquium, anima defectio. Gall. Defaillance, Evanouissement. Acta SS. Junii tom. 1. pag. 788. de S. Bertrando: Subito venit sibi Inanitas, taliter quod cecidit in terra pro mortua.

* **INANITRICES**. Vide Janitrices.

INANTE. In posterum; deci en avanti, in Fiedere Regum apud Nithardum lib. 3. ann. 842. Inanzi Itali dicunt. Compidianus Instr. 46:

.... Cave, ut non deliquas Inante.

Gregor. Turon. lib. 2. Hist. cap. 16: Inante absidem rotundam habens. Vita S. Delcoli Abb. cap. 2. num. 40: Subito febre invaditur, languore nimio arcatur, adeo ut nec passum quidem Inante perficere valeret. Capitula Caroli C. tit. 12. cap. 6: Quisquam ab Inante Inante latronum receperit. Adde Vitam S. Wunibaldi cap. 14. Bedam lib. 1. Hist. cap. 3. etc. Gloss. Isid. Inante diem, in ipso die. Gloss. Gr. Lat.: Etc. τὴν ἡμέραν τὰς τὴν. Inante diem. Octav. Horatianus lib. 4. Rer. Medic. Ita ut unum habeat Inante, et alterum retro. Uitur et Alexander Inatrosopiasta lib. 2. Passion. cap. 66. ut et Plautus, Cicero, Propertius, et alii.

* **INANTEA**. Eadem notione. Sacramentum fidelium apud Pithorum: Proximito, quando virgo, fidelis et obediens, etc. Editum Rotharis Regis. Loucheb. tit. 60. [90 167]: Habeat eas (res) sibi Inantea abaque portione fratrum. Adde Leges Aistulph. Regis lib. 9. [5. [90 14] Occurrit passim.]

* **INANTIA**. Eadem significatione, in Chronicis Novatiensibus apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 751. in Charta ann. 691. apud Felibianum Hist. Sandionys. pag. xi. et apud Mabill. de Re Diplom. pag. 510.

* **INANTEA**. Præterea, ultioris Gregor. Turon. lib. 7. Hist. Franc. cap. 28. Post hæc exercitus ab urbe Pictava remotus, Inantea post Gundovaldum proficiscitur. Charta ann. 1043. ex Bibl. reg. got. 17: Qui meam donationem infruantum et alium tantum, et Inantea quod petit adquirere non valeat, et Inantea hæc mea donatio firmis et stabilis permaneat. Pro In posterum, passim occurrit, ut observat Gangius in voce Inante.

* **INAPOZIMATUS**, i sine jure, in Gloss. ad Alex. Inatrosoph. M. lib. 2. Passion. cap. 112. Accipiant pullos et gallinas non satis pingues, Inapozimatas magis quam zimas.

* **INAPPREHENSIBILIS**. Qui non potest comprehendi. S. Paulus Epist. 32. n. 20: Jam constat quomodo videri invisibiles et Inapprehensibilem comprehendas.

* **INAPPRETIABILIS**. Sine pretio, qui non potest pro dignitate et excellentia satis aestimari. Concil. Tolet. XI. Scilicet ne Inappretiabilem S. Spiritus gratiam donis vel muneribus quis erriatim comparandam. Concil. Tolet. VIII. Sacrosancti baptismatis Inappretiabile donum.

* **INAQUARE**. Aqua macerare, subire. Gall. Roue. Stat. antiq. Cumane cap. 75. ex Cod. got. 497. fol. 42. r. Nulla persona presumat Inaquare tunum nec canapum, etc.

* **INAQUARE**. Irrigare. Ital. Adacquare. Stat. Cadubr. cap. 30. Sancimus quod quilibet buscherius in Cadubrio per dies octo, postquam signatus fuerint ejus talles per aliquem mercatorem, tam terriganam quam forensam, tenagur et debeat eas Inaquare vel Inaquari facere, sub pena solidorum centum pro quolibet buscherio, et nihilominus ipsas talles Inaquare omnino teneatur.

* **INARDEO**. [Idem quod ardeo, aut valde ardeo. Eras. apud Cic. 2. Orat. 51.]

* **INARMARE**. Ansa seu corrigia, nostris Enarme nuncupata, scutum Instruere. Arest. parlam. Paris. ann. 1304. in Reg. Olim. fol. 64: Declarantes quod licet dicti sellarii sui officii ratione peccoralia, extriveras et culteris de quibus coria suere non possint, ipsi tamen... preparare poterunt et scuta Inarmare, et cætera facere ad ipsorum officium pertinentia. Guill. Gulard ad ann. 1304.

Fors messire Godart solement, Qui l'esca prinçiar les Enarmes, etc.

Le Roman de Garin:

L'escu se col par les Enarmes tint.

Aldi:

Il s'entr'herment et de coë et de pis, Que les Enarmes se font des pois saillir.

Rursum:

La vesiaus grosses lances croisir, Et les Enarmes fors des pois departir.

Vide supra Giga 3.

* **INARRERAMENTUM**. f. ut Aramentum, Quodvis attentis agricolatum. [9 Malin de Agro, qui gratat et colitur, intelligere.] Chartularium S. Vandregesili tom. 11. [pag. 26] Guillelmus in Darrento granchiam ex suo proprio edificavit, et cum defecit de communi reddificatur, et tempore mortis parbe per manus famulorum utriusque partis ante granchiam partentur. Et sciendum quod de omnibus Inarramentis, que per Guillelmum vel heredem ejus in eadem terra facta fuerunt, Abbatis medietatem habebit.

* **INASPICABILIS**. Gloss. Græc. Lat. Inspecio, Invisibilis, Inaspicabilis.

* **INASPILATUS**. Aliquis. Chron. Tarnvisin. ad ann. 1390. apud Murator. tom. 3. Script. Ital. col. 777: In capite autem capitulum alterius doctorum panorum gestabat, sub gula Inaspilatum cum chordula vicia ejusdem coloris, quibus infra brachia capitulum per spatias emissum colligabat.

* **INASTA**. Sancta, pulchra, clara, splendide. Gloss. Isid. In excerptis Inacta Gravius haud sine probalitate existimat legendum esse Inclita. In pias Inclitus, clarus, gloriosus, instructus, illustis.

* **INATRUM**. Atrium Ecclesiæ, Paradisus Anastasius Biblioth. in Vita Stephani II. PP. ex Bibl. Casarea apud Lambecium lib. 2. pag. 327. nam lesuit in Editis: Renovavit Inatrium ante fores H. Petri Apostoli, qui Quadiporticus dicitur. Vide Atrium.

* **INATTINGIBILIS**. Qui non potest attingit, comprehendi. Gertrudis Trubertensis in Otis Imperiali apud Leibnizium tom. 1. Scriptor. Brunsvic. pag. 884: Super istud arbitror esse celum Trinitatis, ubi sola Trinitas habitat non loca ultra, sed inexcuncepte, et inenarrabili et Inattingibilis gloria.

* **INAVARITIES**. in veteri Inscriptione 1046. 6:

Fredo feida viro veixit studio parit, quomodo Nulla Inavarities cessat ab officio.

INAUDIENTIA. Impudentia. S. Cypranus Ep. 24. Pernicem sibi et mortem per Inaudientiam et intemperantiam procreant.

* **INAUDIRE**. Non audire, inauditum rejicere. Vita S. Vitali tom. 2. Mart. pag. 81. col. 2. Noli delinquere aliquem Inaudire.

intelligentia. Glossæ antiq. MSS. [° Imbrutus et Pania. Vide in hac voce.]

¶ **INBUCUM**, Infundibulum, Gall. Entonnoir, Ital. Ombuto, Hispan. Embudo. Inventarium ann. 1341. ex Archivo S. Victoris Massil. Item unum Inbucum magnum et aliud parvum, unam estrivam de fuste, itam fontatum unum cum ystomo. [° Provinciallus Embud. Imbutum, eadem notione, in Macri Hieroglyph. ex Victor. de Persecut. Vandal.]

¶ **INBULLARE**, [Sigillare.] Vide Bulla. ¶ **INBURSARE**, In bursa reponeere. Uguntion. nostris Embourser. [Concilium Salisburg. ann. 1146. apud Hansizium tom. 2. Germanie sacre pag. 583. Habentes enim duas partes decimarum, duas etiam partes novatum in gravamen suarum animarum sibi Inbursare non verentur. Hoc est sibi sumunt, ut solent qui pecuniam in bursa sua seu loculis recondunt. Vide Inbursare.]

¶ **INBURUCIUM**, INBRUCIUM. Gloss. Gr. Lat. MS. Ἰνβουρυκίον, Inbrucium. Editum Inburucium habet. Meursius in Auctario libri de Gloria cap. 32. et in Gloss. v. Βουρυκίον, putat, nescio an vere, sellam esse equestrem, quæ scilicet burica dorso aptatur. Aliis est involucrum. Vide Glossarium mediæ Græcitalis.

¶ **INCENIARE**, Stupere, cessare. Gloss. Isid. La Gerda legit. Incenare, ut primo sit Ezenov elva, deinde quia ex jejunio delitium, Stupere. Sic et ante hunc teohardus in Crepundis. Grævius.

¶ **INCENIUM**, Donum, munus, pro Encenium. Vide in hac voce. Stat. Montis-reg. pag. 64. Caveant dicti domini vicarius et iudex, ne ultra eorum ordinata avaritia, a quavis persona exigant vel acceptent... aliqua munera vel Incentia. Vide infra Incenium.

¶ **INCENSA**. Vide Incensia.

¶ **INCALATIONES**, [Invocationes. Festus.]

¶ **INCALATIVE**, [Vocative. Festus.] ¶ **INCALCARE**, Quarere, [Persequi, Ital. Incalzare.] Fori Osce ann. 1247. sub Jacobo I. Rege Arag. Si aliquis homo fuerit intersectus in castro, vel villa Infantia... homines ipsius villæ vel castri tenentur Incalzare illum, et esortium facere, quod capiant eum, et reddant bajulo Regis.

¶ **INCALLARE**, Callo obducere. Carnem indurare et Incallare, apud Vegetium lib. 2. de re veterin. cap. 27. Italis Incallare. Hinc

¶ **INCALITUS**, Callo obductus. Miracula B. Gregorii Vernacul. tom. 1. Maii pag. 580. Statimque genu extendit, paulo post pedem Incallitum movit, et paulatim crux totum.

¶ **INCALLEGARE**, Vendere. Stat. Geneus. lib. 6. cap. 10. pag. 155. Non possit aliquis fidicommissarius, executor, administrator, tutor vel curator emere neque Incallegare, per se vel interpositam personam, rem aliquam, licet mobilem, fidicommissariam, totalem seu curam.

¶ **INCALLO**, [Invoco. Festus: Incalanto, invocanto.]

¶ **INCALUMNIATUS**, Liber a Calumnia seu ab omni juris actione. Charta Sigerii Castellani Gandensis ann. 1217. apud Miræum tom. 2. pag. 123. Nos ergo id, quod in predictis nostri juris esse putabamus, Incalumniam relinquimus, liberum ab omni vexatione dimittimus. Vide Calumnia.

¶ **INCALZUS**, Persecutio, cum victor hostem fugientem insurgit, ab Italico Incalzare, Insequi, Regimina Paduæ ad ann. 1320. apud Murator. tom. 8. col.

491. Disconfitus fuit dicitur dominus Canis; et fugit usque ad Montem Siliacum cum marino Incalto filii domini de Gualser, semper sequendo cum sociis suis usque ad dictum castrum Montisilicis.

¶ **INCAMARARE**, Adulterare. Dicitur de quibuslibet mercibus fallacibus et facosis. Statuta Massil. lib. 5. cap. 21. Ne avara aliqua Incamarentur sine sophisticatedur. Constitutio, ut nemo possit vel audeat in Massilia Incamare, seu sophisticatedur, aliquod avere cujuscumque sit generis et materiei; et quicumque hoc fecerit puniatur inde arbitrio Rectoris, vel Consulium. Addebat insuper quod tres probi homines astuantur, ad arbitrium quorum fiant carice averorum, que venientur in Franciam, et qui cavere debeant ne possit ibi fieri aliqua Incamatio, vel sophisticatedio; et si predicti tres homines non poterint interesse dictis caricis faciendis, quod possint fieri ad arbitrium duorum ex eis, et qui debeant judicare avara, cum dubitaretur, an essent Incamata. Vide Incameratus.

¶ **INCAMATATUS**. Sanctus lib. 2. part. 4. cap. 7. Intiget præterea dicitur exercitus, quod ex istis navigiis antedictis aliqua sint Incamata seu barbotata, talimodo, quod homines predictorum non timeant lapides machinarum. Forte Incamerata.

¶ **INCAMERATUS**, Adulteratus. Statuta Massil. lib. 1. cap. 38. Nullus quidem afferre in Massilia herbas Incameratas, seu mixtas; uno ille que apportabuntur, apportentur in Massilia munda... Nullus blanquerius cudeat de cetero emere herbas Incameratas, seu mixtas, vel de eis operari. Ibid. cap. 40. Et quod tenentur dicti corruiteri sui officia sacramento non vendere, nec vendi facere, nec baratate aliqua avara Incamerata; et si alicubi in Massilia talia avara sic Incamerata sciverint, teneantur hæc manifestare illis duobus probis hominibus, qui erant constituti a communi Massilie super averis Incameratis. Vide Incamare.

¶ **INCAMERATUS**, In camera seu cubiculo habitans, inclusus. Vide locum in Furcaria.

¶ **INCAMISIATUS**, Indutus camisia, seu indusio. Miracula S. Amalberge, tom. 3. Julii pag. 111. Ego templum tuum ad honorem nominis tui, nuda pedes, Incamisiata peregre visitabo.

¶ **INCANALIS**, Via angusta inter montes transgrediens. Gloss. MS. in Segner. Cod. Canonum collect. præmissæ. V. Canalis.

¶ **INCANAVARE**, INCANEVARE, Idem quod infra Incannipare. Vide in hac voce. Stat. Bonon. ann. 1250-67. tom. II. pag. 25. Statuimus quod nullus debeat emere blavam neque vinum causa Incanavandi vel revendendi, excepto ordeo et apella; et tom. II. pag. 20. De blavo non emendo nec Incanavando, et ubi emendum est blavum. [Fit.]

¶ **INCANCERATUS**, Gangrena infectus, Ital. Incancherato, Gall. Gangrené, alias Engrené. Lit. remiss. ann. 1401. in Reg. Epi. Charlophi reg. ch. 207. Tant par la mauvaise garde dudit Willaume, comme pour le harle et air du temps, laditte playe porroit estre Engrenée. Mirac. S. Fiacrii tom. 6. Aug. pag. 616. col. 2. Quædam mulier habebat manillam Incancevatum, etc. Vide Incanecior.

¶ **INCANCRIRE**, In cancerum desinere. Alexander Iatrosophista lib. 2. Passio. Si Incancrierint ulcera.

¶ **INCANDIDARE**, Candidum facere, lavare, mundare. Jul. Firmicus de Error. relig. profane pag. 57. Maculas Christi sanguis Incandidat.

¶ **INCANIGENTIA**, Primitiva. Papias.

¶ **INCANNIPARE**, In campum seu cellam penariam vel vinariam inferre. Gall. Encaver, mettre en cellier. Stat. Cadubr. pag. 52. v. Item ordinamus... quod nullus homo vel persona forensis... audeat vel præsumat per se vel alium... Incannipare vel Incannipari facere vinum, bladum, oleum, vel panem cujuscumque maneriet et conditionis, vel aliqua alia mercimonia in terra Cadubrii, animo et intentione vendendi ipsa ad minutum.

¶ **INCANONIZARE**, Approbare. Joan. XIII. PP. apud Mabill. tom. 3. Annal. Benedic. pag. 587. Annuimus et collaudamus aliquem Incanonizamus, ut ad ecclesiam S. Viti et S. Wenceslai Martiryum fiat sedes episcopalis.

¶ **INCANONIZARE**, In Sanctorum numerum referre, adscribere, Gall. Canonizar. Dissertatio de corpore S. Adalberti, tom. 3. April. pag. 204. Quem tu dicit Sanctum, adhuc non est per apostolicam sedem Incanonizatus. Missam ejus ut pro defunctis celebramus.

¶ **INCANTARE**, Præstigiis magicis illudere, Enchanter. Gloss. Gr. Lat. Ἐξόδο, Incanto, præcanto. Carmina profana Incantare, apud Lamprid. in Juliano. Speculum Saxonicum lib. 2. art. 13. § 6. Si quis Christianus... apostataverit, vel venenum alicui ministraverit, aut incantaverit, etc.

¶ **INCANTATORES**, Anianus ad leg. 8. Cod. Th. de Malefic. (9. 18). Malefici vel Incantatores, vel immissores tempestatum. Vita S. Præfecti: Cum nullatenus a medicis vel Incantatoribus mediam consequi valuit.

¶ **INCANTATIO**, Fredegar. Epist. cap. 9. Mummolum factione Fredegunde, cui reputabant filium suum per Incantationem interficere, jussit Rex suggillare.

¶ **INCANTATURA**, Eadem notione. Index velt. Canonum tom. 3. Concil. Hisp. pag. 7. De eo quod non liceat Sacerdotibus vel Clericis Incantaturas vel etiam contrarias ligaturas facere.

¶ **INCANTAMENTUM**, ad leniendum dolorem adhibere, apud Ammian. lib. 16. ubi Lindenbrogins.

¶ **INCANTARE**, ut ad sanandum licet ex Stat. Mantuae lib. 1. rubr. 81. ubi aliquin severe prohibetur. Et per hoc statutum non includatur seu etiam afficiatur, qui vel que predictas incantationes fecerit ad sanandum vel liberandum aliquem de aliqua infirmitate, et alio modo licito et a jure communis permisso.

¶ **INCANTARE**, Auctionari, sub hasta vendere, [vel locare.] Italis pariter Incantare, Far Incanti, vender all' Incanto, nostris Vendre à l'Encant. Vide Murat. Antiq. Ital. tom. 2. col. 1290. Statuta Veneta lib. 6. cap. 63. Antequam procedatur ad Incantandum aliquam proprietatem, etc. [Statuta Vrelat. MSS. tit. 146. Castrum Auricule non Incantetur, sed Castellani constituentur, et communes habeant in dicto castro tres quas has et septem alios sufficientes cives Arletatis quorum duo sint peyrarum. Statuta Massil. lib. 1. cap. 51. Statuimus similiter observandum etiam in eo, qui jus dicit ponderis tunc emerit, vel incantaverit, seu tenerit. Occurrit ibid. lib. 2. cap. 1. lib. 6. cap. 16. apud Ogerium Panom. lib. 4. Annal. Geneus. ad ann. 1214. et Marchisium lib. 5. eorumd. Annal. ad ann. 1222. etc.] In Charta ann. 1372. Incantator Gabelle salis. Vendre à l'Enchantement, in Assisiis Hierosol. MSS. cap. 134. Mettre à l'Encant, in Consuetud. Pictavensi art. 428. et Britannica art.

729. Vide Foros Beneharn. Rub. de forma de far incant. (et supra Encantare.)

¶ **INQUANTARE**, Eodem intellectu. Statuta Arelat. MSS. art. 136: *Inquantares Arelatenses jurent... quod bone et fideliter vendant et Inquantant (sic) omnes res que sibi tradite fuerint.* Occurrit rursus art. 130. et apud Salvaing. de Usu feud. pag. 44.

° **Incantor**, eodem sensu. in Lit. ann. 1474. inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 21. col. 2.

° **INCANTOR**, Auctionans, nostris alias **Encanteur**. Libert. Figiaci ann. 1318. tom. 7. Ordin. reg. Franc. pag. 983. art. 13: *Ipseque consules instituire poterunt corretarios... et Incantores, quos et quot volent et volent.* Charta ann. 1340. in Reg. 73. Chartoph. reg. ch. 148. *Conraters, creuers de uns et Encanteurs.* **Encanteur** in Lit. ann. 1373. tom. 5. earum. Ordin. pag. 982. art. 12.

° **INCANTATOR**, Licitator. Stat. dattiar. Ripier. cap. 5. fol. 14. r. *Quilibet Incantator, emptor seu conductor, etc.* Rursum cap. 13. fol. 8. r. *Item quod dicitur Incantatori et emptori dicti datus, etc.*

° **INCANTATORIBUS**, in Charta ann. 1309. in Regesto Philippi Pulcri Reg. Franc. ch. 88. ex Tabulario Regio: *Bajuli, Notarii, Seruientes, Incantatores, Praecones, et alii Curiales dictarum vitarum, etc.* [Statuta Massil. lib. 6. cap. 16. *De officio Incantatoris. Quoniam res nobiles quicquid per licitationem venduntur, et in ipsa licitatione, seu Incantu, multe fraudes excogitantur... statuimus inuolubiler observandum, quod nullus Incantator, etc.* Pueris occurrit lib. Littere Johannis I. Regis Franc. an. 1351. quibus creat Consules in castro de Geola: *Item, quod Incantator publicus dicti castri valeat et debeat facere proclamationes. Incantator* in Statuto Arelat. MSS. art. 136.] Huc spectant haec Exodi cap. 35: *Jussit ergo Moyses praconis voce Cantari, etc.*

° **ACANTATORIBUS**, Vectigalium conditores, qui videri Firmarii. In Tabul. foliosano Camerae Comput. Paris. ann. 1251. fol. 87. *Hac est carta commem. orationis de placito, quod habuerunt... pro se et pro ceteris Acantatoribus, solum honorum hujus urbis Tolosae ac vicinibus, etc.*

¶ **INCANTUM**, **INCANTUS**, **INQUANTUS**, Auction. hasta publica. Gall. **Encant.** Statuta Eccles. Cadurc. etc. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 781: *Non permittant aliquatenus Sacerdotes in Ecclesia vel cimiteriis, choreas fieri, nec dici cantilenas profanas et seculares, nec edicta, vel Incanta, ibidem induci (indici) per locus, sive banna. Passim occurrit Incantus in Statuto Massil. lib. 1. cap. 32. lib. 2. cap. 1. lib. 6. cap. 16. Charta ann. 1186. *Per captionem, vendicionem et distractionem omnium et singulorum bonorum eorundem, presentium et futurorum, quorumcumque praedictorum, bannique, Inquantus et garronius duorum aut plurium seruentium in bonis et domibus cipationem.* Blevn. Instit. pag. 52. *Subhastationes publicas Pragmatici Incantus vocare malunt, a voce forsitan praconis proclamantis licitationes... attoluit enim vocem, ita ut eam per modum cantus emittere videretur.* D. de Caseneuve ab Inquantum. Gall. *Pour combien, Incantum* deducit, et ad confirmationem sententiae laudat Consuetudinem Britanniae art. 728. ubi: *Ladite maison sera vendue et Inquantee entre lesdits heritiers.* Adit Menagius Arestum Parliamenti ann. 1413. *Tellement que comme à l'In-**

quant se bailloient lesdites Prelatures. Horum Scriptorum sententiae suffragatur Testamentum Johannis de Talaru. Card. et Archiep. Lugdun. in Maceris Insulae Barbarae tom. 2. pag. 671: *Vendatur ad Inquantum publico, et majus pretium offerenti tradatur. Vendatur ad Inquantum et extinctum candele, in Litteris anni 1363. apud D. Secousse tom. 3. Ordin. Reg. pag. 626.*

° **INCANTATURA**, Officium Incantatoris, seu emolumentum ex incantationibus. Charta ann. 1312. in Reg. 74. Chartoph. reg. ch. 551: *Hassam jurisdictionem loci Agrifolii... dominus noster rex tenebat et possidebat, cum... sergenteria, Incantatura, geolaris, etc.*

° **INCANTUS**, Eodem significato. Charta Phil. V. ann. 1319. in Reg. 39. Chartoph. reg. ch. 21: *Habeant (consules S. Pauli in senescal. Tolos.) Incantum seu Institutionem praconis et incantatoris, cum emolumentis inde percipi consuevis.* *Jura incantus et crida.* in Ch. ann. 1332. ex Reg. Cam. Comput. Aquens. *Incantum et bannum.* in Lit. ann. 1388. tom. 5. Ordin. reg. Franc. pag. 286. art. 6.

° **INCANTARE**, Injungere, vehementer roga e. Lamborch. Sent. Inquis. Tulos. pag. 140: *Incantavit eum, quod non loqueretur alicui extraneo de eis.* Pag. 141: *Incantavit eum quod nulli revelaret.* Pag. 133: *Incantabat eum, quod esset constans, quia ipse nihil dixerat contra eum.* Pag. 205: *Illis de dono sua Incantavit, ne praedictum haereticum servarent.* Et pag. 222: *Fuit similiter Incantatus, ne revelaret eos.* Eodem intellectu vocem **Enchaster** etiamnum usurpant quidam in inferiori Normannia.

° **Monere, denuntiare.** Inquisit. ann. 1268. ex schedis Pr. de Mazaugues: *Et dixit quod frater Rainundus Audefredus Incantabat illos de baillia, quod non acciperent circosillos, quia praconatio facta erat, quod nullus caperet circosillos sub pena 60. solidorum.* Annal. Victor. MSS. ad ann. 1378. ubi de Romanis potentibus, ut nemo nisi Romanis aut Italicis in Papam deinde eligeretur: *Hogauerunt (cardinales) et requisierunt eos (Romanos) ut cessarent a requisitis et verbis suis hujusmodi, quae minas expresse sapiebant, et ex quibus etiam impressionem ipsis per eos fiendam vehementer suspicabantur, quam si facerent, eos et tunc adiacerunt et Incantaverunt, quod si ejus aliquem eligerent, ipse non esset Papa, sed intrusus Bonifac. prior major.* Cartus in Defens. Bened. XIII. cap. 18: *Ne hoc est detrahens, sed Incantare, intruere, auisare.*

° **INCANTARE**, Cantare, legere. Papi. de Grassis Oerem. capell. Papi. MSS. *Quoniam hi decem et novem ordinarii (sermones) Incantati Evangelii currentis expositionem, et in Dei laudem aguntur. sacri vocantur.* [° Vide Forcellin.]

° **INCANTATURA**, **INCANTOR**. Vide supra in **Incantare**.

° **INCANUS**, Σπαρτολόος. in Gloss. Gr. Lat. [° Vide Forcellinum.]

° **Valde canus** apud Laur. in Amalth. Proprie, Cui sparsi per tempora Capilli carii, a σπαρτο, spargo et ποιάς, canus. In quibusdam Gloss. **Incanus**, canaster, teste Kuhnio in Polluc. lib. 4. cap. 19. 3.

° **INCAPABILIS**. [Qui capi non potest seu comprehendit. Suppl. Antiquarii: *Incapabilis, ἀκατάλητος, Incomprehensibilis, immensus.* Verus libel. professio apud Mabillon tom. 4. Analect. pag. 177: *Ceterum Deitatem invisibilem, inenarra-*

bilem, Incapabilem, incomprehensibilem, confitemur.] Vide **Capabilis**.

° Occurrit in Gloss. Gr. Lat. et Lat. Gr. Iren. lib. 4. cap. 37: *Incapabilis visibilis et incomprehensibilis et copacem hominibus praeat.* Charta Ragenfredi episc. Carnot. ex Tabul. S. Petri Carnot.: *Divina autem quia sunt pleraque rationis Incapabilia, admirationis nonnumquam subeunt contemplativa.*

¶ **INCAPPARRARE**, Manus in aliquem injicere. Gall. *Arrêter*, ab Italo **Incapparrare** vel **Caparrare**, Detinere. [° Minus recte: ibi enim **Incapparrare**, est sibi aliquid devincire, quasi arrhis datus: nam Italis **Incapparrare**, proprie Arrhabonem dare sonat. Vide supra **Caparra**.] Chron. Petri Azarii apud Murator. tom. 16. col. 386: *Inno quomocumque poterat Incapparrare, potius gloriabatur in facienda injustitia, ut Bononienses et alios adherentes potius perterret.*

° **INCAPPILLATUS**, Anastasius in Gregorio IV. PP.: *Signum Christi habet historiam in modum leonis Incappillatum, cum devotis operibus purissimis aureis pendens in catenulis quatuor et uncto uno.* **INCAPPITALIS**. Gloss. Gr. Lat.: *Αἰσχρολογία, Incappitalis, sine capite.* [° Legitur in Castigat. ad utrumque Glossar. deest vero in Gloss. editis.]

° **INCAPPITARE**, *εσπαρτοῦ*, in Gloss. quasi in. vel a capite incappere. Nihil est, quod viri docti incappere, resiliunt. [° Excerpta: εσπαρτοῦ, insecro, Incappito. Vide in Amalth.]

° **INCAPPITATUM**, **Papae sine capite**, [in Glossis Sangorn. MSS. **Incappitatus**.] **INCAPPARE**, [Cappia induere.] Vide **Capa**.

° **INCAPSARE**, Intra capsam includere, **Enchasser**, apud Jo. de Capella in Chron. Centulensi MS.

° **INCAPTIBILIS**, Incomprehensibilis, apud Baltheram Mon. in Vita S. Fridolini Abb. num. 28.

° **INCAPTIVARE**, Captivum reddere, in Glossario Barthii ex Roberti Monachi Hist. Palest.: *Qui eam Incaptivaverunt.*

° **INCAPTUS**, Non captus. Acta S. Andr. abb. tom. 2. Mart. pag. 48. col. 1: *Etiam semel utcumque Incaptus evasit.*

° **INCAPUTIATUS**, Caputis seu capitis tegumento tectus, involutus. Gall. **Encapuchonné**. Vita S. Walth. tom. 1. Aug. pag. 266. col. 2: *Et ipse Incaputiatus ac secum commorans et soli Deo vacans, etc.* Hinc **Encapuchonné**, Murum fastigio suo coronare, in Charta ann. 1378. ex Chartul. Latinac. fol. 224. v.: *Auquel jardin les dits preneurs feront une cloison de pierres et de mortier, Encapuchonné de plâtre.*

¶ **INCARARE**, ab Hispano **Encarar**, Aspiciere. **Incantare versus Borsam**, in Charta ann. 1473. ex Schedis Praesidis de Mazaugues.

° Hinc practicus nostris **Accarer des témoins**, illos cum reo componere, vulgo **Confronter**. Vide supra **Accaratio**.

¶ **INCARAZARE** Vide **Incharazare**.

¶ **INCARBONARE**, vox Italica. Gall. **Charbonner**, Carbone denigrare. Acta S. Fridolini Abbatis, tom. 1. Martii pag. 43: *Superior pars sarcophagi pene tota Incarbonata est; interius erat pannus s. gossano.*

¶ **INCARCATUM** **DEBITUM**, quo quis laborat, ut videtur, *Dettes dont on est chargé*, ab Italo **Incarcare**. Instrum. ann. 1288. ex parvo Chartul. S. Victoris Massil. fol. 105: *Respondit comune Massitie nos prius castra restituere praenominata, quam omnium Incarcatorum fieret solutio debitorum.*

† **INCARCERAMENTUM**. Quod praestatur custodi carceris ab incarcerato pro cibo et potu, qui et subministrantur. Charta Ludovici Hiltini Regis Franc. ann. 1315: apud La Faille tom. I. Annal. Tolos. pag. 63. Probat: Cum super eo quod frequenter aliquem capi et incarcerari contigit, causa cognita innocentem seu inculpabilem reperiri, ac nihilominus retineri pro geologio, seu carceragio, et scriptura, petenti ab huiusmodi extorsionibus desistere et cessare, concessimus quod nullus... ad solvendum huiusmodi geologium, seu Incarceramentum, aut scripturam ab hoc factam, aliquatenus tenentur. Videtur Carcerarium.

◦ **INCARCERATI**. Idem qui Inclusi, monachi qui in cella privata solitarii degunt. Stat. ann. 1334. apud Cl. V. Garamp. in Dissert. I. ad Hist. R. Charre apud postem Levonius 31. sol. Ravennat. Instap. ann. 1348. ibid. Reliqui culti et facti loci dominarum seu Incarceratarum et fratellorum... 12 den. Ravennat. Encarceratus, in alio ann. 1341. ibid. in Inst. pag. 322 col. 1. Vide supra Carcer 2.

† **INCARCERATIO**. Jus habendi carcerem. Charta Thome Regis Manne ann. 1053. Et quod habeant Incarcerationem, et incarcerationem eorum, et furcas seu patibulum super terram suam. [Alias Incarceratio idem est quod Inclusio, Gall. Emprisonnement. Vide Ludewig. tom. 6. pag. 124.]

◦ A Lat. Incarcerare, nostri Encarcerer et Encharter dixerunt. Lit. remiss. ann. 1332. in Reg. 143. Chartoph. reg. ch. 32. Le suppliant a esté de ce punir et Encharcerer au pain et eau. Alie ann. 1357. in Reg. 91. ch. 68. Pour lequel fait le 24 Perrot fu pris et Encharteré à Cambrai prison de l'évesque.

* **INCARCERATUS**, ab Ital. Incarcerato. In carcerem conjectus. Gall. Emprisonné. Stat. Sicie inter Men. Hist. Pat. Turc. tom. II. col. 141. Quod nullus Incarceratus aliquid solvat pro carceragio, dum tamen in carcere non dormiat. [Fr.]

† **INCARDINARE**, Episcopum, Presbyterum, Diaconumve in alicujus Ecclesie possessionem mittere, cum ibi Cardinalem seu proprium Sacerdotem vel ministrum instituerit. Littere Urbani II. Papae ad Atribat. ann. 1093. apud Miræum tom. I. pag. 79. Volumus... Cardinalem Episcopum vobis et Ecclesie vestre utilem eligere, et electum per manum Metropolitanis vestri consecrare et Ecclesie vestre Incardinare studeatis. Passim occurrit. Vide Cardinar.

◦ Occurrit ea notione apud Joan. Diac. in Vita Greg. M. lib. 3. cap. 8. in Epist. Hadr. PP. ad episc. Sussionem congregatos ann. 867. etc. 31nc

◦ **INCARDINATIO**, Eodem significato, in Epist. Attribat. ad Urb. II. PP. apud Labb. tom. 10. Conc. col. 468.

◦ **INCARDIUM**, Prisciano, Interior pars seu medullam, cujusque rei. Glossar. medic. MS. Simon. Januens. ex Cod. reg. 6350. Incurdium, palmæ medulla, corculum, ex Diosc. apud Laur. in Amalth.

◦ **INCARIAMENTUM**, Auctio in licitatione. Gall. Encherer, ab Incariare, Liceri. Vide in hac voce. Arest. ann. 1313. in Reg. Olim parlam. Paris. fol. 273. Requiers per Incariamentum huiusmodi sibi tradi firmam predictam. Ita etiam leg. puto in Ch. ann. 1371 inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 308. col. 1. pro Incariamentum. Vide infra Incariamentum.

† **INCARIARE**, INCARIARE. Rei alicujus licitationem facere, illius pretium augere. Gall. Encherer, Ital. Incariare. Charta ann. 1468: Cum Petrus Charreton acquisierit unam cupatam terre sitam versus pontem de Moyes contiguam terre Joannis et Petri Baraite, que cupage terre movet a domino Dandert. Aubel civis Maticonensis, fuerint laudimia Incariata et duplicata per dictum Petrum Baraier contra dictum Petrum Charreton, et ultimo fuerint Incariata per dictum P. Charreton; hinc est quod dictus Desiderus confiteatur habuisse dicta laudimia eidem debita ratione dicti acquisitionis, scilicet quinque solidi pro qualibet libra, una cum Incariationibus laudimiorum et augmentationibus realiter in 40. sol. Turon. solutis eidem Aubel, de quibus laudimii et Incariationis ipsius Petrum quitit, et in iustemantium eum recipit, ipsamque iustitiam per presentes.

† **INCARIATOR**, Licitor. Gall. Encherisseur. Regestum Parlamenti ann. 1482. fol. 69: Dictarum rerum cridarum plus offerenti et ultimo Incariatori. Et apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 612. ann. 1391. Pro aditu bona eridando et subastando ac plus offerenti et ultimo Incariatori vendendo et per decretum adjudicando. Transactio anni 1479. ex Archivio Cartusie de Bassavilla: Decime Fyriaci tradentur ad firmam plus offerenti et ultimo Incariatori. Galli dicimus: Au plus offerant et dernier Encherisseur.

† **INCARIATIVUS**, Privatus caritate, apud Lobineum in Glossario tom. 3. Hist. Paris.

◦ **INCARIATUS**, Eodem intellectu. Charta ann. 1397. ex Bibl. reg. col. 19. Donum et jardinum hujus ad cum suis pertinentiis... ad Incariatus... precocitari fecimus.

◦ **INCARIARE**, vox Italica, Onerare. Charta ann. 957. apud Murator tom. 3. Antiq. Ital. med. avi. col. 719. Illi vero, qui de villa Lemonta videntur esse... vasa corum ad utilitatem predictæ olivæ, quantum opus est, debent dare, seu et simul omnes debent ceteri adjuvare ad Incariandum, prout necesse fuerit.

◦ **INCARIAMENTUM**, Auctio in licitatione. Gall. Encherer. Charta Phil. V. ann. 1320. in Reg. Cam. Comput. Paris. ex Bibl. reg. sign. 8406. fol. 163. r. Omnes et singule scripturæ nostræ et emolumenta sigillorum nostrorum quoscumque, per subastationes sollempnes personis idoneis et plus dare volentibus, ad Incariamenta consueta vendantur. Arest. ann. 1340. 20. Mail in vol. 8. arestor. parlam. Paris.: Philippus de Pagals fecerat Incariamentum ad monetam predictam supra dictum Petrum. Vide infra Incariaria.

◦ **INCARIAMENTUM**, Eadem notione. Charta Phil. Pulc. ann. 1309. in Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 383. r. col. 1: Vobis committimus et mandamus, quatenus dicta molendina nostra ydoneis personis ad firmam perpetuam, proclamationibus super hoc in lectis sibi expedit prius, factis deliberationeque præhabita diligentibus, ad competentia Incariamenta tradatis. A sis livres Parisia d'Encherissement, in Ch. ann. 1310. ibid. col. 2. Alla Ludov. X. ann. 1315. ibid. fol. 525. r. Quendam domum... sub licitatione seu Incariamento sollemniter expositam, pro ceteris libris emendam duxerit. Postmodum dilecto et fideli Petro de Machello cambellano nostro Incariamentum xx. librarum supra dictam domum tunc temporis offerente, etc. A verbo

◦ **INCARIORARE**, Liceri. Gall. Encherir. Lit. remiss. ann. 1375. in Reg. 108. Chartoph. reg. ch. 113: In venditionem fecit exponi dictum castrum de Balma cum pertinentiis ejusdem, que licet valoris quatuor militum francorum auri vel circa forent, altamen nisi ad summam duorum militum francorum posita fuerunt; quamobrem ad manum dalphinalem remanserant, super quam nemo de patria ausus fuit Incariorare. Vide Incariare.

◦ **INCARIATIO**, Auctio. Licatio. Lit. remiss. ann. 1356. in Reg. 84. Chartoph. reg. ch. 703: Hereditagia omnia predicta... absque alia venditione, proclamatione vel subastatione aut Incariatione aliquam... tradantur.

◦ **INCARNATRIX**, [Saga.] Vide Carni-nare.

◦ **INCARNABILIS**, Incarnabilis in carne fit, nam verbum caro factum est, apud Marium Mercatorem pag. 184. et 239. ed. Baluz.

◦ **INCARNARE**, Carnem inducere. Jo. de Janua: Encharner, in Glossis Lat. Gall. Sangerman. MSS.

◦ Active sumitur, quomodo Incarnare apud Italos, pro Carne seu corpore induere, creare, in Vita S. Facund. tom. 6. Aug. pag. 477. col. 1: Aliquando per charitatis celum, ut aliter Helias, ascendebat in Deum, et illius charitate accendebatur, cujus inextinguibilis bonitas Filium voluit incarnari et crucifigi, ut redimeret quos Incarnavit.

† **INCARNATIO**, Nota chronologica, que a Christo incarnato computatur. Charta ann. 1240. in Chartul. Pöntinac. lib. 4. ch. 10: Quamquam (litterarum) Incarnatio facta est... Datum anno Domini 1238. mense Maio.

◦ **INCARNATIO**, Carnis molis in vulva productio ex Onomast. medic. apud Laur. in Amalth.

◦ **INCARNATIO** HEBELIS, Dominica, seu D. N. J. C. in Charta ann. 977. Marcæ Hisp. col. 918.

◦ **INCARTARE**, Transigere, pactorem facere. Gall. Passer un contrat. Encarter, in Instr. ann. 1481. inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 345. col. Stat. ann. 1358. tom. 4. Ordin. reg. Franc. pag. 189. art. 17: Quod quilibet possit mercari et negotiari et contractus inire ad monetam firmam et stabilem auri et argenti regni Francie, que cursum habebunt et ad dictas monetam firmam et stabilem valiant Incartare.

† **INCARTARE**, etc. Vide Inchartare.

◦ **INCARTIO**, Compedes, impedimentum. Gall. Entrave. Libert. ville de Riveux ann. 1229. in Reg. 104. Chartoph. reg. ch. 336: Si armata reperiantur in vineis absque Incartione, duodecim denarios solvet.

◦ **INCASEATUS**, Abundans, uber, pinguis. S. Aug. lib. 9. Confess. cap. 3: Quoniam dimisi et peccata super terram in monte Incaseato, monte tuo, monte ubri.

◦ A Lat. Casus. Vide Martin Lexic. in voce Mons coagulatus.

1 **INCASSARE**, Idem quod Incapsare, Gall. Encasser. Occurrit in Vita B. Colette.

◦ Inclusus. Inventar. S. Capel. Paris. ann. 1340. in Reg. I. Chartoph. reg. ch. 8: Item quoddam altare portatile Incassatum de argento, cum gemmis et emaldis. Vide infra Inchantillare.

◦ **INCASSATUS**, Gallice Enchasse, in capam missus. Vita Urbani V. PP. apud Bosquet: Reliquiarum aliquorum Sanc-

torum munitum et Incassatum: in duxo, occurrit etiam in Vita B. Coletae.

2. **INCASSARE**, Rumpere, confingere unde Incassatura, Fractura, disruptio. Stat. crim. Rip. cap. 31. fol. 10. v. Quisquis aliquem vulnerat vel percussit, Incassaverit vel emacerevit etc. Ibid. cap. 23. fol. 30. r. Quicumque vulsum aut percussione seu vulnere, Incassaturam, etc.

* **INCASSUS** Vannus, inutilis, irritus. Incassar blanditorum, adulationes, in Actis SS. Maii tom. 6. pag. 30.

* **INCASTAMENTUM**, Theca sacrarum reliquiarum. Gall. Chasse. Leges Palatinae Jacobi II. Reg. Majoric. in Actis SS. Junii tom. 3. pag. LXXII. Ad reliquias tuas, Dominum tuum, Sancrorum tenendis septem Incastamenta haberi oportebit.

* **INCASTARE**, Includere. Gall. Enchaîser. Litter. Petri Cardinalis ann. 1506. apud Stephanonum tom. 10. Fragm. MSS. pag. 25. Crucem dictam lignum in se habentem situari et Incastari fecimus per aliquem in quantum alia magna cruce de argento. Lapidem pretiosi Incastati, in Chart. ann. 1282. vel 1284. apud Acheriam tom. 10. Speil. pag. 130. Vide Incassare et Incastatura.

* **INCASTATURA**, Encaveure, enchas-seure. Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 2081. Vide Incastaturus.

* **INCASTELLARE**, Vallio munito, ad modum et usum castrorum castelli regere. Charta scripta ann. 20. Ludovici IV. Regis Franc. in Tabulario Comenensy in Ruthenis n. 6. Spoliter et ipsa vobis Prensia, ubi ego et parentes nostri propter gentes nefandas Incastellare consuevit. Usurpatur autem hanc vox praesertim de Ecclesiis, quae vaillo manebant in Charta ann. 1270. apud Monasterium in Probat. Hist. Lugdun. pag. 2. col. 2. Ecclesia de Magdalena Incastellata Incastellata erat et ad usum redegerat videretur contra Deum et canonicas sanctiones fecerat, etc. Otto Frisingensis lib. 7. Chron. cap. 31. Ecclesiam B. Petri Incastellare acrilege et prophane non metuunt. Gervasio-Bordoni ann. 1141. Qui post mortem patris Ecclesiam Incastellatam retinebat. Will. Malinesb. lib. 2. Hist. novella. Ecclesiam H. Dei Genitricis de Lindecolno Incastellaverat. Constitutiones Catalanae MSS. Ecclesias quoque Incastellatas sub eadem penis et exegre defensione constituo. Charta Raymundi Comitis Tolosani. Item quod Incastella, aut Ecclesia Incastellatas digne. Concilium Helvenense ann. 1065. Ecclesias vero illas, ubi Castra fuerint constructa, etc. Gregorius de S. Brugia. Jura portuum interiorum Castellis, quae Ecclesia ambatur Henricus Hantind lib. 8. pag. 334. Monachus avulsi, Ecclesias concenterat in Castella. Vide Basilium solennem lib. 1. de Vita S. Theclae Extr. pag. 121. col. 2. cap. 17. Vitam Balduni Luteciae Archiep. Trevisens. lib. 2. cap. 7. Baldunum Baldunum in Hist. Bohem. pag. 270. Bertoldum Constantiam. 1077. Appropinquem ad Radexium ann. 1175. Radulfum de Diedo ann. 1171. Conventum Naugii ann. 1188. Gesta Innoentii III. PP. pag. 107. Eodem Jacobi Regis Aragon. de Pace et Treuga tom. 8. Spontegni Acheriam pag. 384. Wilhelmum n. 36. Parodium lib. 3. Hist. Lugdun. cap. 4. Castellum in Hist. Francia Rossana pag. 245. Columbum lib. 2. de Episcopis Vasionensibus num. 41. etc.

Ecclesias porro incastellare non semel

vultum ih. Conellus, Lateranensi ann. 1122. can. 12. Avinionensi ann. 1209. can. 6. Rudensi ann. 1279. can. 53. Palentino ann. 1322. can. 17. in Synodo Coloniensi ann. 1289. can. 11. Hephipolensi ann. 1297. can. 18. praeterea in Statutis Simonis Comitis Montisfortis apud Gallandium de Franco alodio pag. 356. Quintilianus Declamat. 389. Tecta insubentis et sacra, quin etiam Temporum fastigia desperantium telis sunt. Certum est, omnia licere pro patria.

* **INCASTELLARI**, Castellis provinciarum munitis, apud Giraldum Canbrensem lib. 1. de Expugn. Hibernia cap. 36. Enchasteler un horkage, pro Prædium rebus ad culturam accesseritis struere et illud color, apud Lousell. in Tract. de Offic. lib. 3. cap. 1. num. 41.

* **INCASTELLARE NAVALI**, Ad bellum instructae, Joh. Demissis Chronicon Incastellatū apud Murator. tom. 16. col. 541. In quo quali exereit evantione, XVIII. naves grossi Incastellata, etc. de balli et VI. quæcra, omnia bene munita politos et balistorum.

* **INCASTELLARE CASTELLUM** et munitioes destrueri, Incastellus de S. Germano in Chronica anno 1215. Illis accenti abon tibus, idem Abbas praevocatus consilio, Monasterium munito curavit munitibus, etc. Mox, qui praestitit sacramente, quod Monasterium Incastellaret, etc.

* **INCASTELLATIO**, Munio, castellum. Bulla Clementis VI. PP. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 432. Et quod Incastellatio Præfatus S. Justo prope Viennam Ordinatio S. Augustini per praedictam Dalphiniam facta totaliter diruerit, et castella dicti Dalphinii existentes in eo abundanter amoverentur omnino Rarsum occurrit infra.

* **INCASTELLATURA**, Eodem notione. Concilium Avinion. ann. 1299. can. 6. apud Acher. tom. 2. Speil. pag. 413. Ne quis Ecclesiam Incastellare per somit et attentet, immo Incastellatas, videlicet totam Incastellatam, et quicquid infra civitatem edificatum est, ad arbitrium discretarum Episcoporum, quoniam ceteris poterunt ad dirucendum prohibere.

* **INCASTRATURÆ**, apud Interpretum Biblor. Exodi cap. 26. v. 17. In lateribus tabule duæ Incastraturæ fiunt, quibus tabula alteri tabule connectatur. Adde cap. 36. v. 22. ubi Graecus Interpretes, ἀνωροξοξ, habet. * **INCASTRATURÆ** dicuntur Tabularum compaginatores. Idem Anonim. Incastraturæ, unum Rarsum Aspadiæ, unum Incastraturæ, jambis, catenula. Alio loco Antro-nusci, Incastraturæ Boetius. Glossar. Isidor. Anonimus, Incastraturæ, legendum pro Incasturare, vel Incasturare ut apud Gratianum. Graecus enim ἐνωροξοξ, est, ut ait Will. Briton. Vocabul. MS. Incastraturæ, incaturaturæ lignorum, per quos sub munitio capiantur, seriet in circuitibus assensu munitioes, et dicitur Incastaturæ, quod in ea passus in castro, unquam legat et incastaturæ. Glossa MSS. Incastraturæ, constructio, vel constructio. Catholicon Armenicum. Engon etc. Gall. Enchaîner, Lat. Incastaturæ. Hist. Translatiois corporis S. Marci Venetias, apud Baroz. ann. 89. n. 35. Aperuerunt occulte sepulchra, quod erat ex marmore, habens veluti Incastaturæ per latera in modum cap-sellæ, per quas tabula desuper erat induta. * **INCASTRATURÆ**, Grammat. pag. 85. Videtur mihi hæc pars orationis, quæ con-juncta vocatur, scilicet esse Incastaturæ quibusdam et nervis, quibus vincenda

quæcumque colligantur vobiscum, maximeque tabularum. Incasturare est includere, ἐνωροξοξ, Graecis recentioribus. Incasturatus, Gall. Enchasé. Testam. Beatrix de Alboreya ann. 1367. tom. 1. Annot. Marton. col. 423. Item unum crucei argenti deauratum cum lapidibus pretiosis Incasturatis in dicta cruce. Italus Incasturato, est simul conjunctus, compactus, commissus. Historia Belli sacri vermicula MS. Et si ariet deducere cas-cine (cislerno) une cure de navire bon Incasturée de fos massives. Incasturare, apud Cellium, Scribonium Largum cap. 1. et Marcellum Empir.

1. **INCASTRUM**, in Statutis Mediolan. part. 2. cap. 282. 284. Commissura quadam in flumine facta.

2. **INCASTRUM**, pro Incasturum, Atramentum. Computus anni 1331. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 278. Item, pro castis bombicinis, et pro Incastro, gran. XV.

* **INCASTUS**, ἀνωροξ, in Gloss. Graeco-Latino, non castus. ἄνωροξ, in Supplem. Antiquarum.

* **INCASTARE**, Vox Italica, Gall. Enchaîner, Cateus vincere, filigare, claudere. Lafrancus Pignolis lib. 7. Annal. Genouens. ad ann. 1260. Galeas fuerat Incasturari. Acta S. Francisci de Paula tom. 1. April. pag. 192. Non sinebat gra-dus sine selectione apertum dimitti, sed ne ille de nocte uteretur faceret Incasturari.

1. **INCASTENATIO**, Catenatio. Stat. Genouens. lib. 1. cap. 12. pag. 19. v. Non tam possit fore interdictionem, seu aliqua Incastentatio, vel impedimentum reale de aliquo ligno, galea vel nave, vel alio vase navigabili, etc.

2. **INCASTENATIO**, Jus catenis reum constrangendi. Charta ann. 1258. inter Instr. tom. 12. Gall. Christ. col. 102. Nec sibi liceat facere exerecere, per se vel per alium, pœnam sanguinis, fustigationis, Incastentationis, ligationis, etc.

* **INCASTATUS**, Incasturatus, Inclusus, Gall. Enchasé. Excerptum ex veteri collectione miraculorum patratorum in diocesi Magalonensi apud Baluz. tom. 6. Miscell. pag. 356. Dum magister ligno (S. Crucis) Incastatus et privato vellet signum scindere, subito erinde exiliens cum strepitu nimis ac si sagitta emitteretur de balista, etc. Vide Incastaturæ.

1. **INCASTHPRARE**, [Promovere ad cathedram episcopalem, in epistola ann. 1188. apud Marton. tom. 7. Amplis. Collect. col. 811. et 818.] Vide Cathedra.

2. **INCASTHPRARE**, In possessionem cathedre et professoris mittere. Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 2081. Incasth-prare, mittere cu cathedre. Concil. Cisterciens. MSS. part. 1. rub. 12. Item ordinarius quod magister requas Parisius, postquam summa successorem Incasth-praverit, manere poterit ibi quousque summa mediate successores alios succedat tanquam magister ordinis.

* **INCASTHPRARE**, ut Incastentare, Catenis ligare. In monumentum Joannis de Plesseno ann. 1291. ex archivo S. Eparnis. Item volo et ordino, quod duo mea brevaria ad usum Melleson, Incasth-prantur in cathedra Ecclesie Melleson.

* **INCATUM**, I. pro Incasturum, Regula Monasterii S. Casarise inter Acta SS. Januarii tom. 1. pag. 731. Capita unquam altiora ligantur quousque hoc loco incaturam de Incato ferimus, ad fortiam est, incasturam non artemens de hincavimus.

* **INCAVATURA**, Vide Incastaturæ.

* **INCAVEARE**, In eamdem seu carcere congreere, Petrus Cantor in Summa MS. part. 1. de Penit. De Incaevandis

41

a domino Papa. Item queritur de aliquo Incauendo propter enormitatem peccati, si post preceptum papae, hoc scilicet, Vade in caveam, si euerit, utrum teneatur redire ad caveam.

◦ **INCAVIGIATUS**, Italis Incauicchiato, Connexus, colligatus, Stat. civil. Cumanae cap. 96. ex Cod. reg. 4622 fol. 153. r. Et quod similiter non possit... expor-tare... assidue, nec ploras infichatas, nec sternitas, nec Incauigiatas. Guido de Vigev. MS. de Modo expugn. T. S. Et post haec coniungatur una assis cum alia cum quatuor assis Incauigiatas fortiter inclavata.

◦ **INCAVILLATIO**, [Per despectum] irrisio. Festus.

◦ **INCAUSALE**, Cuius non est causa. Promissio B. Thomae Mart. apud Mar-ter. tom. 3. Anecd. col. 1873. Mala autem Incausalia sunt, nec habent rectum ordi-nem neque finem. In quantum enim a bono deficiunt, in tantum ad nihil ten-dunt, et non est in eis nisi privatio boni, quod nihil ponit in re, sicut claudicatio in homine vel equo nihil ponit nisi priva-tionem recte ambulandi.

◦ **INCAUSARE**, [In ius vocare.] Vide Causa.

◦ **INCAUSTRUM**, INCAUSTUM, INCAU-STRUM, Italis Incaustro, Gallis Encre, Stat. Bonon. ann. 1244. tom. 1. pag. 87. Et licet nihil notari oportet accipere Incaustrum [Incaustrum 52, 53, 67]. — Incaustrum 92, et ceteras q. comini ne-cessarias pro meo officio pro scripturis; et tom. II. pag. 248. Item ille qui facit Incaustrum [Incaustrum 52, 53, 64] non vendat alicui quem sciat deferre, vel deferri facere extra districtum bononie. [P.]

◦ **INCAUSTUM**, [Atramentum.] Encre de-quis on scriptis in Glossis Lat. Gall. Sangerman. MSS. [Tabular. S. Eparchii Inculm. f. 30. Qui in hac cartula, proprias cruces fecerunt de succo cocti, quia aliud Incaustum non habebant. [Bernardus Ord. Cluniaec. part. 1. cap. 5. Postquam nomen de Incausto scriptum fuerit in fenestralibus, ponit ea super eundem arcum, ut per ipsas litteras filium imprimatur. Ibid. cap. 47. Scriptor si Incaustum temperare voluerit, non prohibetur. Statuta Massi, pag. 123. Attendant in-super Notarii et alii scriptores, quod de Incausto competenter nigro faciant scripta sua, et praecipue de bono Incausto et nigro scribant cartas, etc. Benedictio Abbatis ad calcem libri Johannis Abrine, de Offic. Eccl. pag. 237. edit. 1879. Tunc faciat Abbas cum penina et Incausto crucem in fine codicis.] Vide Encastrum.

◦ **INCAUTARE**, Cautum reddere, admo-nere. Leges Palatinae Jacobi II. Reg. Majoric. inter Acta SS. Junii tom. 3. pag. XXXII. At vero nobis in mensa com-edentibus medicos nostros inibi praesto jubemus assistere, quatenus nos solenter Incautent praecavere a cibis incompeten-tibus et nocivis. Bonifacius Ferrerius cap. 91. Defensionis Benedicti XIII. PP. dicti, tom. 2. Anecd. Marten. col. 134. Ecce pono vobis hic verba B. Bernardi quae ad Incautandum Papam Eugenium 4. libro de Consid. ad eundem sic ad litte-ram dicit, etc. Cap. 106. col. 1303. Du-rante dicto sacro concilio fuerunt certifi-cati, cavitati et Incautati de omnibus. Vide Cautum, Cotum.

◦ **INCAUTATIO**, Cautio. Ibidem cap. 108. col. 1310. Queratis ergo ab eis, de quo vel super quo petunt informari, post tot citationes, informationes, Incautio-nes, etc.

◦ Tutela, cautio. Charta Ferd. reg. Castel. ann. 1223. inter Probat. tom. 2. Anon. Praemonst. col. 472. Facio char-tam protectionis, Incautionis, absolu-tionis, confirmationis... monasterio Sancti Spiritus de Abula... Si quis vero hanc chartam infringere, vel in aliquo dimi-nuerit praesumpserit... regis parti mille maravelinos Incauto percolat, etc. Ubi Incauto idem sonat quod propter Incau-tationis seu tutelae violationem.

◦ **INCAUTELA**, vulgo Inadverteptia, ex Incautus. Salvianus lib. 6. de Gubernat. : Unus Incautor perit, ne multi per Incau-telam postea deperirent. [Nicolaus de Jamsilla de gestis Frederici II. Imp. apud Murator. tom. 8. col. 514. Princeps autem ne per dictum locum angustum In-caute transiret, et posset sibi forsitan ex Incautela evenire periculum, etc. Vide Acta SS. Maii tom. 7. pag. 161.]

◦ **INCAUTERARE**, Germ. verschemen, missruchtig machen, ex vet. Glossar. Lat. Germ. apud Haultaus. col. 1352. In-famare.

◦ **INCAUTIONARE**, pro cautione pignus dare. Instrumentum anni IX. Conradii Regis apud Stephanotium tom. 7. P. Germ. MSS. pag. 27. Ego Agimus et uxor mea Incautionamus, curtilum in domini-catione... pro XXX. solidis ad tres annos. Chartul. Matconense : Incautiono tibi in eum curtilum, etc. Terra Incautionata, ibidem.

◦ **INCAUXARE**, In capsam mittere, in-cludere, Gall. Enchasser. Inquisit. pro canonizat. Urbani V. PP. : Item dedit ad ecclesiam Montespulani... brachia SS. Germani et Benedicti, singula in auro et argenteo, quae ipse noviter fecerat recludi et incauxari. Vide supra Incausum.

◦ **INCEBRUS**, Fallax, decipiens, in vet. Glossar. ex Cod. reg. 7641. f. pro Inlece-brus ab Inlecebrare.

◦ **INCELABILIS**, Manifestus, nemini incognitus. Lit. Phil. Pale. ann. 1391. inter Probat. tom. 1. Hist. Nem. pag. 142. col. 1. Quomodo per edictum pruden-durissimum expressit et speravit, ad Incelabilem omnium notitiam, etc. Vide Incelatus.

◦ **INCELARE**, Glossar. vet. ex Cod. reg. 7641. Incelat, inelamat, arguit.

◦ **INCELATUS**, citos, Graec. Lat. : Aspex-to, Incelatum, inalscondibilis.

◦ **INCELLARE**, In cellam inducere. Stat. ord. Cartus. in Append. ad tom. 6. Anon. Bened. pag. 691. col. 2. Re-cepti ad statutum terminum venientes, si prior advens fuerit et multum renovatus, nihilominus a conventu induantur et In-cellentur.

◦ **INCELLARE**, Sellis instruere, Gall. Enseller. Stat. ann. 1357. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 197. col. 1. Di-mittatur unus parvus gutchetus... per quem possit errare unus ronsinus Incella-tus. Vide Inbellare.

◦ **INCEMENTATUS**, Cemento nullo con-solidatus. Bartholus in Glossario ex Bal-drici Hist. Palast.

◦ **INCENDARIUM**, Incendium, incen-sio. Tract. MS. de Re Milit. et mach. bellic. cap. 54. Domicilium ambulatorio portans secum perticas cum cal-dariis ardentibus unctis tormentina, pice et sulfure bene contritis, et in medio stupra oleo uncta, de quibus fit Incen-darium, quod ab aqua non extinguitur, etc.

◦ **INCENDARIUS**, Pro Incendarius, in Vocabulario Juris utriusque, et in Co-dice Legum. Norman. apud Ludewig. tom. 7. pag. 135.

◦ **INCENDATOR**, Incendarius, Consuet. Norm. part. 1. cap. 12. ex Cod. reg. 4651. Debet dux per justitios... latrones, ro-batores, Incendatores... capere. Ubi in Gallico, les Ardeurs.

◦ **INCENDEFACIO**, [Incendo. Trebell. Claud. 8. Qui carraginem tantam nunc Incendefecit. Ita legit Salmas. Alii in-cendi fecit, alii incendio affecit.]

◦ **INCENDIAGIO**, Incendium, incensio, Gall. Incende, alias Encendement, Hisp. Encendimiento. Lit. ann. 1376. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 66. Propter occupationem fortalicium de Paulhe... et Incendacionem hospitorum dicti loci, etc. Charta ann. 1372. tom. 5. earund. Ordinat. pag. 566. art. 4. Four raisons de crime de lese-majeste, de murtre, de larcin, d'Encendement et de ravissement, etc.

◦ **INCENDIARE**, Incendere, Gall. Brû-ler, alias Incender. Charta ann. 1361. in Reg. 183. Chartoph. reg. ch. 83. Contra insularem, domos quam plurimas Incen-diarit, etc. Lat. remiss. ann. 1384. in Reg. 175. ch. 310. Jehan Morel menaçoit de Incender et embraser en feu et en flambe ledit hostel.

◦ **INCENDIARIUS**, pro Incendiar-ius, in Bulla Clement. III. PP. ann. 1188. pro Praemonst. : Si episcopus con-sulderit, domos quam plurimas Incen-diarit, etc. Lat. remiss. ann. 1384. in Reg. 175. ch. 310. Jehan Morel menaçoit de Incender et embraser en feu et en flambe ledit hostel.

◦ **INCENDIUM**, in Legibus Malcolmii II. Regis Scotiae cap. 11. in Statutis Alex-andri II. Regis Scot. cap. 14. § 2. et in Regiam Majestatem, est unum ex qua-tuor Placitis Coronae, et quae pertinent ad Curiam Justitiarum.

◦ **INCENDIUM**, Febbris, Mabilis. tom. 4. Anon. Benedict. pag. 333. ex Hilde-berto in Vita S. Hugonis Abbat. Quidam Frater, cum Borboni per sex menses quartana sustinisset Incendia, a S. Pa-tre, qui illuc ex tempore accesserat, sa-cris iuribus intercessit mysterium, epato post missam vino, in quo lota fuerant Sancto-rum pignora, sanitatem recuperasse di-citur.

◦ **INCENDIUM**, Ignis, focus. Charta Will. Norm. ducis ann. 1042. in Reg. 133. Chartoph. reg. et. 532. Domus decimam eidem ecclesiae (Crisiac) in piana-gis... Adde insuper... ligna in loco meo sufficienter ad Incendium ejus.

◦ **INCENDORIUM**, Id quo aliquid in-cenditur. Tract. MS. de Re Milit. et mach. bellic. cap. 42. Notandum est in-cut oppidum est focatum et ejus intus domus ardens, statim oportet ipsum oppi-dum bataliari, quia totum oppidum est sub armis, et non possunt oppidanis stringere ignem et defendere oppidorum mor-tua... Incendorum intus tangens cocco-nem, etc.

◦ **INCENNIUM**, Munus, donum. Com-put. ann. 1333. inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 121. col. 2. Dicitur domini con-sules ordinaverunt fieri Incennium domi-nus de Montepessulano videlicet missas pro dicto consilio... Rursum infra Dominus consules ordinaverunt facere Incennium domino Petro de Chabrosia, videlicet unum das vini, etc. Vide Encennium et supra Incennium.

◦ **INCENSARE**, INCENSARIUM. Vide In-censum 1.

◦ **INCENSATUM**, Tomaculum. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 765. Morta-rol. Prov. Incensatum.

◦ **INCENSE**, [Vehementer, ardentem.]

Gall. 10. 3. circa med. [odium in Verrem Incensae, atque acriter, atque inflammantem facit.]

INCENSERE. Locare sub annuo censu Gall. Incenser. Charta anni 1309. de officio iudicaturae Judaorum, apud Rymer. tom. 3. pag. 111. Dum tamen officium illud modo non sit in propria manu videlicet et fidelis nostri Arnaldi. et alii Incensetur; ita videlicet quod idem Albertus pro eodem officio, si alii Incensetur, tantum firmam annuam nobis solvat, quantum ille, qui modo illud tenet, pro eodem solvit per annum.

INCENSIO. Morus species, quem Erpium vocant. Hist. MS. Advocationis corporis sancti Arnulphi Episcopi Turonensis: Sed et multi vezabantur eo morbo, qui vocatur Incensio, qui meritis B. Arnulphi restituti redierunt. Vide Ardentes.

INCENSIO IONIS. Vide supra in voce Ijan.

INCENSIO LUNE. Kalendarium sancti Victoris Parisiensis et aliud Bibliotheca Regia cod. 145. G. Id. Januar. Incensio Lune Septagesimalis. 8. Id. Mart. prima Incensio Lune Paschalis. Nonas April. ultima Incensio Lune Paschalis. 8. Id. April. prima Incensio Rogationum [Que in omnibus fere Calendariis MSS. legitur, quoad primam et ultimam Incensationem Lune Paschalis.] Ita Luna dicitur recessiva Sole, apud Hieronymum in Imagine mandi lib. 2. cap. 61. 83. [Vide Accendi.]

INCENSITUS. [Censui obnoxius.] Vide Censu.

INCENSUM. Thus dictum, quia igne consumitur, dum offeritur, etc. ait Isidorus lib. 4. cap. 12. Gloss. Græc. Lat. 96. u. 2. Incensum. Glossæ Antiq. MSS. Thus, incensum. Uranius in Arabicis apud Stephanum. Thesaur. 709. M227. v. 2. p. 303. 309. x. 702. 322. 323. 327. 328. ubi 602. 2. 2. pro thus passim. Anastasius Bibl. in S. Sotero, et in S. Bonifacio PP. hic constituit, ut nulla Mappa pallam sacerdotum contingeret, nec incensum poneret in sancta Ecclesia. Offere Incensum, in Libro Sacramento rum Gregorii M. Notitia anni 1823. apud Smyrthanos in Archiepiscopo Aquia sub. Et omni anno persolverent Incensum sanctæ Aquensis Ecclesiæ in die Sancti sancti, duas libras legales Incensu optima, et tres libras cere, etc. [Vetus sacramentarium Bibl. Stabulensis. Monast. ubi de consecratione Ecclesiæ, apud Marten. tom. 2. Itiner. litter. pag. 121. Deinde ponat tres portiones corporis Domini in confessionem et tres de Incensu, et tunc ponantur reliquæ in confessionem.] Occurrit passim Thaurificationis usum in Ecclesiâ perantiquum probat Menardus ad dictum Librum Sacrament. pag. 145.

INCENSARE. Thus adolere, Gall. Enceuser. Lambertus Ardensis. Volens ut... lectum eorum thus et aromatis gemmis... Incensaremus. Leo Ost. lib. 2. cap. 31. Morisque est singula annis... per totum Mundum spaciatus ab Acolitho Incensari. [Occurrit rursus in Synodo Valentina ann. 1581.]

INCENSORIUM. Acerra, thymiamatarum, navicula ad reponendum incensum, apud Leon. Ost. lib. 2. cap. 181. Thuribula argentea duo... aquæmanilia argentea duo, Incensorium de argento unum. Hæ enim distinguitur thuribulum, quod vulgo Incensior appellamus, ab Incensorio. Incensior nostri olim dicebant. Le Roman de Garin MS.:

Et environ vin charges ont espris. Et firent crois et Incensiers venir. Aliibi:

Georges comade li Leherans Garin. Et fat chaussoles et Incensiers venir.

[Le Roman de la Guerre de Troyes MS. D'un grand topaze riche et cher, Tient es sa destre un Incensier.]

INCENSARIUM. Eadem notione. Uguccio: Thuricrenium. Incensarium, quia in eo crematur thus. Papius: Thuribulum. Incensarium, quod Gregorius Magnus dicitur. Apud Harulfum lib. 2. cap. 10. Incensaria argentea duo pagata quatuor. Testamentum Riculfi Episcopi Heloniensis anno 915. Incensarios 2. cum calensis argenteis. [Rituale Antissiodor. ann. 1337. ubi de Benedictione campanarum. Ponat Sacerdos Incensaria ignem et thymama, thus et myrram, erigendo e locum supra Incensarium.]

INCENSARIUS. Eodem significatu. Breve sacre supellectilis ann. 1419. apud Stephanoium tom. 1. Antiquit. Christian. MSS. pag. 451. Item duos Incensarios argenti et duas novatas argenti.

INCENSUM. Vestigal. Charta Ethelbaldi Regis apud Hicelium Dissert. pag. 62: Quamobrem ergo Ethelbaldus Rex Merciorum presentibus literis iudico medietate pro anima mea Aluiflo Episcopo Ecto-argue B. Andree Apostoli, quam gubernat, unius naves, nec illa propriè ipsius, nec cuiuslibet alius hominis sit, Incensum, id est, vestigal, mihi et antecessoribus meis iure regno in porta Boudonia usque hactenus competentem.

INCENSUM VENIRE. Consuetudinem esse. Codex MS. Fuldaensis: Homines qui faciunt duos dies in anno sunt quatuor. Sunt ibi hinc. XIV. veniunt ad Incensum. Ibid. infra. Hostias XX. qui faciunt in anno duos dies, habet ibi sedulos X. veniunt in Incensum de argenteo. sol. VIII. [? Guillard. in Glossar. armin. Incensum. Locutio sub conditione cessans exsolvenda. Vide Censum.]

INCENSUS. Furor accessus. Charta offi. Autiss. ann. 1288. in leg. 72. Charoph. reg. ch. 40. Item quod satis cito postea... dicta Isabella sit Incensa et factunda; et satis cito postea amittit loquelam.

INCENTIVA. Cupiditas, in Gloss. antiq. Vide Incensus.

INCENTIVUS. Effrenatus appetitus, corporis fauces quibus mens incedit ad cupiditatem. Concil. Dertusanum ann. 1129. cap. 2: Et si deinceps tertio relapsus fuerit in concubina notoria, prius et omnibus beneficiis, et aliis beneficiis affligatur, ut sic ferocia erasta vulnere et secula sanentur... Ictumque gravis castigationis exemplo mentes teneat et Incentivos comprimat aliorum. Gloss. Isti Incentiva. Aculei vitiorum; que Papius sic exponit: Residua carnis, si multi horum, ab incitando dicta. Incentiva vitiorum dixit Hieronymus epist. 2. Incentivum peccaminis Prudentia. Apollon. v. 99.

INCENTOR. Praeceptor Vita S. Lieti tom. 1. Jun. pag. 283. col. 1. Inventum est ad id divini officii, ut ab Incentore diceretur, Accedite ad eum et illuminamini, etc.

INCENTOR. Inventor, auctor. Annal. Beron. ad ann. 883. tom. 6. Collect. Histor. Franc. pag. 143. Inter quos Ebo Remorum episcopus falsarium objectionum

Incensor extiterat. Agobard. epist. 4. Ibid. pag. 361: Ac primum ipse acutus potes, me nunquam inter majores nostros et meliores nobis tanti loci vel honoris fuisse, ut aut Incensor discordiarum aut pacis conciliator esse potuerim.

INCENTURUM. Incitamentum, aut inflammatio, in Glossis Sangerman. MSS. n. 501. Legendum Incendiung, vel Incentium.

INCENTURIATA ACIES. Exercitus cuius centuriæ confusæ simul et permixtæ nullum servant ordinem. Albertinus Massatus de Gestis Ital. post Henricum VII. Cesarum lib. 3. rubrica 3. Incensæ campanarum tinnitibus, magnoque fremitu, ira, metisque pariter adhibentibus, Incenturiatis incompositisque aciebus, lævo agmine ad hostes discurrere.

INCEPIENDIUM. Filamentum quo ligna sustentantur, Gall. Chenet. Inventar. ann. 1312. MS. ex Archivo S. Victoris Massil. Apud fecariam die Incipientia, unam saccongem (sartaginem) item unam cassam, unam vigilem, etc.

INCEPOLLARE. an idem quod Interpollare. in sero? Stat. Paris. pag. 52. Si quis incepollaverit vinum alienum, vel vastaverit scelerem in vinea vel fina, solvat pro hano libras decem.

INCEPS. pro Deinceps. [Festo.] Utitur Thurocius non semel, pro quo deinceps resistit. Corrector, uti Editor monet. [Invenitur adjectivè apud Apuleium lib. 3. Florid. De Incipiti.]

INCEPTIO. Initium doctoralis adæptio, seu actus, ut vocant, quo quis ad doctoris gradum promovetur, in Instr. ann. 1402. apud Boul. tom. 2. Hist. Univ. Paris. pag. 68. et tom. 5. pag. 88. Vide infra Incipere 2.

INCEPTUM. Inceptio, initium actionis. S. Wilhelmi Constitut. Hirsang. lib. 1. cap. 63. Si quis post Inceptionem lectionis intraverit, Clericum Inceptionem, consilium est seu molitio, Gall. entrepise.

INCOMMENCEMENT, eodem intellectu, in Serm. S. Bern. laudato tom. 17. Comment. Acad. Inscript. pag. 181. Nos faisons ut, chasc. feve, l'Incommencement del'Avant, etc.

INCEPTUS. Instructio. Charta Ricconi. episc. Laudun. ann. 923. ex Chartul. S. Vine. ch. 5. Melodiamus venerabilis abbas monasterii S. Vincentii... supplicavit nostrum postulare inchoatorem, et sala antecessoris sub se posside, que ad dederuntur in monasterium monasterii Incepta antecessoris pro hominum ad... dicitur ex recessu, tale perberentibus subse, dicitur, etc.

INCEPROYRATUS. Vox incerta locutionis et notione. Ferric. castel. d'Albis ex leg. 24. chartop. reg. fol. 141. v. 2. Valde Pont. lebet se sectaria murtura pro quodam mudentio. Et solent esse Inceproyatus supra Petrus Sol. ad ad simoniam duodecim secretorum a biadi. An pro Inchevatus? Vide infra Inchevamentum.

INCERTUDINALITER. Incerto. Testam. Rob. 102. Sicil. ann. 1313. tom. 2. Cod. Ital. diplom. col. 1043. Fragilitate transfusa misere Incertudinaliter dormi, etc.

INCERTITUDO. a Gallico Incertitude. Instabilitas, inconstantia. Testam. Gall. episc. Carnot. ann. 1231. Nos considerata huius vitæ Incertitudine, volentes nobis in futurum praevidere, dum adhuc essemus in bono statu, etc.

INCERTO. Incertum, seu dubium reddo. Plant. Epid. 4. l. 18.]

1 **INCESA**, Concedes, Gall. *Abatis d'arbrae*. Vide *Cosa* 1. et *Inciso*.

2 **INCESSABILIS**, Aeternus; de Deo dicitur apud Burcard. Argent. in vita Alex. VI. PP. pag. 8: *Ut ipse Deus Incessabilis verus testis est*. Pro Continuo, in Epist. 42. Nic. I. PP. tom. 7. Collect. Histor. Franc. pag. 433: *Incessabilis cura*, etc.

3 **INCESSABILITER**, ut *Incessanter*, in Libello Episcoporum Italiae contra Ellipandum, tom. 3. Consil. Hispan. pag. 384.

4 **INCESSANTER**, Continuo, *Incessantem*. Utitur lex 28. Cod. Th. de Cohortat. (8. 4.)

5 **INCESSARE**, Non cessare, apud Ludewig. tom. 5. pag. 400.

6 **INCESSERE**, Glossar. vet. ex Cod. reg. 7841: *Incessit, incuravit*. Infra: *Incuravit, incessit*.

7 **INCESSERIUM THURIBULUM**, pro *Incessarium*, vel *Incessorium*, in Testamento Beatrix de Alboreya Vicecomitisse Narbone anno 1267. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1523.

8 **INCESTARE**, *Despucceller*, i. violer, corrumpere noniam, ut sa parente, cui virgo. Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684.

9 **INCESTIVA**, Conjugia incesta, in Capitulis Caroli M. lib. 5. cap. 158. (99. 310.)

10 **INCESTRIA**, Charta Petri de Fenolito anc. 1229. inter Probat. tom. 3. Hist. Occit. col. 377: *Trado tobis D. Nunoni Sanci... totum castrum meum de Fenolito... justitias, firmancias, aigucias, exorchias, Incestrias, excadulas, etc.* Leg. forte *Inestrias*, qua voce bonorum, qui intestati decedunt, significari possunt. Vide *Intestatio*.

11 **INCHARACTATUS**, Inscriptus, impressus, ab *εγγράφω*, Imprimere, insculpere. Joan. Longinus in Vita S. Stanislai Episc. tom. 2. Mall. pag. 244: *Qualitatem numerorum imaginemque et superscriptionem, qua Incharactati sunt, conspicio*. Vide *Charactare*.

12 **INCHARAZARE**, ex Gr. *εγγράφω*, Perforare, aperire. Apicius lib. 6. cap. 5: *Agitabis jus apio viridi et nepata, ovem Incharazas et perfundis*. Apollonius: *Jussit autem, hanc Incharactip in oculis duntaxato facta rheumatica passione*. Idem: *Oporiet etiam et per ipsa loca patientibus fieri Incharazationes*.

13 **INCHARIMENTUM**, Auctio in licitatione, ut supra *Incarimentum*. Memor. C. Cam. Comput. Paris. fol. 51. v. *Discessit Aug. 1319 Johannes Crolleboys cepit ad firmam officium defuncti Johannis d'Anguillere in castello et dedit denarium Dei pro iij. lib. Paris. ad Incharimentum consuetum*. Vide infra *Incharimentum*.

14 **INCHARIRI**, Cartis fieri, Gallice *Encherir*. Item hoc anno quando sal incepit Inchariri, apud Rymerum tom. 3. pag. 685.

15 **INCHARTARE**, *INCHARTARE*, Aliquid scripta charta donare, conferre, in charta describere. Instrum. anni 1183. ex Archivo S. Victoris Massil. *Quidquid vendatur aut donetur litteris alligetur, schedulis Incartetur*. Statuta Arelat. MSS. tit. 132: *Statuimus quod Consules, neque Judices, neque Curiales, possint aliquod debitum Incartare, vel libellum facere super bono Communis*. Charta Bertrandi de Baucio Comitis Avellini ann. 1284: *Prout inter bonam memoriam dominum Barvolum quondam patrem nostrum, et inter consilium et unanimitatem Arelatis hactenus erat Incartatum*. Instrum. 1. tom. 4. nove Gall. Christ. col. 1. *Donamus*

et *Incartamus in ea ratione dummodo viderimus usum et fructum habeamus...*

Si quis vero... contra donatione vel Incartatione ista dicere vel calumpniare voluerit, etc. Aliud Instrum. col. 269: *Totum et ad integrum, vel in arquisitum prater hoc, quod Incartatum habui, omnia et in omnibus ad prememoratum Dei domum S. Vincentii (Matiscon.) suisque Canonica, sicut supra insertum est, dono, trado, vique transfundo perpetualliter tenendum*. Concil. Hispan. ann. 1215. Anecd. Marten. tom. 4. col. 170: *Adjicientes presentis auctoritate Concilii, ne viri religiosi sine consensu sui Discessant Episcopi possessiones monasteriorum vendant, vel Incartent, sine concedant ad vitam, etc.* Eadem habentur in Concilio Tarrac. anni 1591. Instrum. anni circiter 1040. ex Archivo S. Victoris Massil. *Antiquitus valebat datum nec tamen Incartatum*. Statuta Massil. lib. 1. cap. 63. 13: *Non intelligimus derogare in aliquo illis conventionibus et compositionibus, que olim facta sunt et Incartate*. Saisimentum Comitatus Tolose n. 76: *Et quod in eis habet fidelitatem, et servitium exercitum, et oblat, et retrocipia in mutatione nos domini, et alia jura, sicut sunt Incartata*. Chartular. Matiscon. fol. 117: *Berno Presbyter dat Ecclesie Matisconensi quidquid habet in villa Tornaci, prater res quas Incartatas habet; id est, ut conjecto, Res in censum data et in chartis seu terrariis descriptas*. Ibidem. *Dono cartulum prater tres potestas a sero, quas Incartatas habeo*. *Terre Incartate et non Incartate*, in sententia arbitrari anni 1292. inter Abbatem et Consules de Gimonte. Vide *Abata*.

16 **INCHARTARE**, In possessionem per chartam mittere, vulgo *Enas* in chartam. ann. 1237. apud A. Ricard. ex Cod. reg. 451: *Judicatum quod inquesta foret, utrum terra quaedam fuisset de hereditate Ricardi de Fonteneto, et idem Ricardus fecerit esse Incartari primo genito suo in prejudicium aliorum filiorum suorum per Hanulphum comitem Bolonie, qui erat dominus feodi*.

17 **INCHARTAMENTUM**, Charta, Instrumentum. Chartul. S. Petri de Domina fol. 35: *Signus Ateulphi, qui hoc Incartamentum scribi jussit*. Testam. ann. 1461. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 726: *Si apud me aut in archiepis episcopilibus Ruthen. repriantur aliqua Incartamenta seu documenta, que concernunt domum meam paternam... tradantur dicto heredi meo*.

18 **INCHARTEMENT**, nostris, eadem notione Charta ann. 1366. in vol. 5. arrestor. Parlam. Paris. *Veulent lesdites parties que tout, c'est assavoir procès, lettres, Enchartemens, escrits, soient en la vertu et estat, qu'ils ont avant que se missent en voy d'accord*. Occurrit prater res in Lit. ann. 1491. tom. 9. Ordinat. reg. Franc. pag. 20.

19 **INCHARTARE**, Eodem intellectu. Charta ann. 817. tom. 8. Collect. Histor. Franc. pag. 391: *Ipsa locus (quondam) cum omni suo grege... necnon Incartationibus omnium bonorum hominum, quas ibidem habuerunt, etc.*

20 **INCHARTATUS**, Accusatus, apud Hispanos regulariter. Vide in *Charta*. Franc. pag. 391: *Ipsa locus (quondam) cum omni suo grege... necnon Incartationibus omnium bonorum hominum, quas ibidem habuerunt, etc.*

21 **INCHARTARE**, Carr. where Charta ann. 1310. in Reg. 70. Chartoph. reg. ch. 212: *In usa et possessione factes, secum adportandi et Inchartandi*. Vide supra *Carrare* 2.

22 **INCHARTULATI**, Idem qui supra *Chartulati*, servi per *Chartulam* manusi. Greg. Monach. Chronicon Far-

lense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 416: *Insuper Inchartulatos et colonos atque cultores ardeae cepit*. Ibid. col. 530: *Item Berardus Episcopus Arelatensis fecit conventioniam cum Abbat. Berardo de tebris, quas manuales laborant ad suas manus, et servi, et libertini, et coloni, et Inchartulati permanent in hoc Monasterio*.

23 **INCHASSARE**, Intra capam claudere, includere, Gall. *Enchasser*. Inventar. S. Capelle Paris. *Una magna smaragdus quassata per medium auro Inchassata, tres minores smaragdi auro Inchassati, unus rubrus Inchassatus auro*. Item quoddam altare vaticum portatile Inchassatum argento. Comput. ann. 1494. inter Probat. tom. 4. Hist. Nem. pag. 61. col. 1: *Item Georgio Gallard et Johanni Cauvert pro viagio ad portandum magnam arborem ad Inchassandum in quibus lombardam, etc.* Vide supra *Inchassatus* et *Inchassare*.

24 **INCHASSILLARE**, Eodem intellectu, nostris *Enchassiller*. Inventar. ejusd. S. Capel ann. 1355. in Reg. 1. Chartoph. reg. ch. 7: *Item una magna smaragdus in argento cavata et una parva in auro Inchassillata*. Hinc *enchassiller*, in Stat. ann. 1416. ex Reg. 169. col. 214.

25 **INCHERAMENTUM**, Auctio in licitatione. *Encherer*, in Charta d'Inchepostura Calvimontis ann. 1265. Vide *Encheramentum*.

26 **INCHERIA**, ut *Incheramentum*. Locum vide in *Part. Lombardorum*.

27 **INCHERARE**, *Encherer*, in Reg. 18. Chartoph. reg. fol. 1. v. *Encherer*, in Charta ann. 1311. ex Lib. 100. Cam. Comput. Paris. fol. 391. v. col. 2. et *Rencherer*, in Lit. ann. 1355. tom. 3. Ordinat. reg. Franc. pag. 100. art. 2. Vide *Incherer*, *Encherer*, et *Incherator*, Auctionarius. Charta ann. 1422. in Reg. 68. ch. 2: *Geraldus de Martello fecit quandam dictam sive Incheriam de quatuor libris pro militari*. Reg. Cam. Comput. in Bibl. reg. sign. 819. fol. 101. v. *Quando aliqua vendit Incheratum, quilibet Incheria est de x den. in quibus Incherator habet quartam partem Incherie sue, et rex tres partes residuas, et ultimus Incherator seu mercator debet totum, cum reponere vendit*.

28 **INCHERIMENTUM**, Eadem notione, unde *Encherizare*, Gall. *Encherir*. Lit. Alf. comit. Pietati ann. 1299. in R. 2. II. Chartoph. reg. fol. 46. v. *Conventum in pacto reddituum, quod ille supra quem Incherizatum fuerit, habeat et teneat in dictis factis per pactum talatum in dicta conventionione certum numerum porcorum loco Incherimentum*.

29 **INCHIERAMENTUM**, Eodem significato, *Encherement*, in Stat. ann. 1396. ex Reg. Cam. Comput. sign. 829. *Pater fol. 196. r. Hinc Incherer, Encherer, et Incherator, Auctionarius*. Schar. S. Mich. ann. 1280. ex Cod. reg. 463. A. *De habendo consilio utriusque Incherator bosci data per dominum regem Incherantur, sicut tertio Incherator, consueverunt, habito consilio concordatum fuit, quod ipsa dangeia possint Incherer*. Aliud ann. 1288. ibid. *De habendo consilio utriusque Incheramentum, de quibus pars datur Incheratori, de parte ipsius, sicut de parte dom. regis, decima deditur Incheratorum concordatum fuit quod omnes Incheratores de suis Incheramentis solvant decimas*. Vide supra *Incheramentum*.

30 **INCHOANTIA**, Auxilium, adiutorium, virtus. Prefat. ad Lib. ant. Saxon. tom. 6. Collect. Histor. Franc. pag. 250: *De*

omnipotentia atque Inchoantia mirabiliter actum est nuper, ut cunctus populus summatione (Ludov. Pii) subditus, Theudisca hylens iniqua, ejusdem divinae lectionis nihilominus notione accepit.

* **INCHOIACIO**. Lit. ann. 1371. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 465. *Habita in Inchoa nonem res publicae dicti loci, et ut in eadem villa de gentia minime discederent, etc.* Vox pessime lecta pro *Melioratione*, quam exhibet Registrum cum abbreviationis nota, quamque hic apprimè convenire nemo non videt.

INCHORIS. [Indigena.] Vide *Enchoris*. **INCIBARE**. Tibum porrigere, extiter. Vetus Interpres Cancellar. Sat. 19. *Et pulli hirundinis, quae pleno ore volat, dum Incibat filios suos.*

* **INCIBATUS**. Jejunus, cibo abstinentis Vita S. Joan. Laudens. episc. tom. 3. Sept. pag. 164. col. 1. *Multa bidua, multaeque similiter singulares dies Incibatum transisse.* Occurrit praeterea in Vita Albon. Floriac. tom. 10. Collect. Histor. Franc. pag. 337.

* **INCIDENS**. Causa accessio, Gall. *Incident*. Vox practica. Vide *Emergens*.

INCIDENTALITER. Ital. *Incidentemente*. Gall. *Incidentement*. Inter Coron. Ancl. Th. Oterbourne edit. Harn pag. 41. *Et praeterea hic sciendum Incidentalia, quod, etc.*

* **INCIDENTER**. Gall. *Incidentement*, per accessum Joh. Sarisber. in Praefat. *qua Incidenter dicta sunt.* Lit. ann. 1411. tom. 3. Ordinat. reg. Franc. pag. 428. art. 10. *Et alias, personis quacumque factum dicti saltu exercebunt, principiter vel Incidenter, etc.*

INCIDENTIS. Casus, quomodo Incidentis dicitur. Ut in 1. 8. de iust. cap. 12. *Traditioneque Hebraeas cum Incidentis historiarum notas faceret, etc.*

* **INCIDERE**. Vide *Incisio*.

INCIDERE INSTRUMENTUM, ut Bal. ibi. abrogatumque apparet, quod servatur in decretis 8. apud factis febat. Charta ann. 1234. ex Reg. Cenci apud V. doct. Garatp. in Disquisit. de Sign. Garatp. pag. 31. *Et non prohibemus dictum pecuniam fore solutam, nisi per hoc Instrumentum cancellatum in huncmodi.* Vide *Cancellare*.

* **INCIDIUM**, pro *Insidia*, faciendo sensato Gall. *De quel apens*, Consilio, ex preparato Charta offic. Ruthen. ann. 1302. in Reg. 132. Chartoph. reg. ch. 38. *Item nobis Alardus de Ornon domocellus commissa, delatus fuerit, quod Incidium pensata, rectorem de Tolonaco interfecerat, etc.* Vide supra *Appenatus* et *Impensatus*.

* **INCIDUS**. [omni cito cadit. Dier.] * **INCILIO**. Incipere, oburgio, improbo, dicitur aspersio inchoare. Vox videt esse ab *Incipere*, commovere. Ann. ab *Incido*, comendo. Lucret. 1. 377.

INCIMBILES. *Neviles*, vel *discordes*. Pagan. IMS. Buarie. habet *Incimbiles*.

INCINGLARE. Charta Waldemari Regis Daniae anno 1336. apud Pontanum lib. 2. *Per Daniam. Si alicubi infra septem annos terrimus naufragium passi fuerint, abbas noster, ipsorum bona infideliter impediat, vel si de ipsis nihil latens inveniet, quod quidem ipsa bona personaliter per se, vel per alios, calidat de naufragio liberare. Et Incinglat, item valet ac manescat. unde f. r. e. legendum fuerit unmsclt. Vide *Miscellaneum*.*

* **INCINETUM**. Vide supra *Cometum 2*.

INCINGTA. *Prægnans, eo quod est sine cinctu, quia praecogni fortiter uteris non*

permittit. Isidoro lib. 10. et nostris *Enceinte*. *Incinta*, apud Jo. Villanum lib. 1. cap. 24. lib. 2. cap. 12. Hist. Miscella lib. 20. extremo pag. 128. *Viri civitatis illius mulierem Incintiam, jamjamque paritarem Inciderunt. Ubi Theophanes, tyxov. Le Roman de Paris la Duchesse:*

Je suis de vous Anceinte, Je verri le saches.

[Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684: *Incinta, Enceinte, grosse. Enceinte, in Lat. remiss. an. 1365. Vide infra Praecincta 2*.]

* **INCINEFACTUS**, in cineres redactus. Comedian. Instr. 41:

Tunc Babylon meretricis erit Incinefacta favilla.

INCINERARE, in cineres redigere. Utuntur Saxo Grammaticus lib. 4. Initio, Casarius Esterbach. lib. 4. Miracul. cap. 30. lib. 10. cap. 67. Guillelm. Brito lib. 1. 2. 3. 4. Philippus Architectus lib. 6. cap. 3. etc. [Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684. *Incinerare, mettre en cendre*.]

* **INCINERATIO**, Resolutio in cineres, in Diario Beni Hussitici apud Ludewig. tom. 6. pag. 135. et in Tractatu Engelberti de 8. Moribus virtutibus cap. 26. apud Pezium tom. 1. Anecd. part. 1. col. 736. *Capitum Incineratio*, Impositio Cinerum in capite feria IV. Cinerum in Constitut. Ecclesiae Valentinae tom. 4. Concl. Hisp. pag. 179.

* **INCINERATIO**, Sordes ex cinere et pulvere. Vita S. Gandol. tom. 5. Sept. pag. 709. col. 2. *Mandat itaque iterum praesui, ut corpore de Incineratione per venerabilium manus sacerdotum purgato, diligentissime postmodum lavaretur.*

* **INCINIBILES**. Vide *Incimbiles*.

* **INCINTA**. Vide *Incinta*.

* **INCISITAS**, Inscitia. Charta Poppon. archiep. ann. 1033. tom. 1. Hist. Trevir. Joan. Nic. ab Hontheim pag. 335. col. 1. *Atque non propter aliud haec praedia eorumque censu tandem esse subatum, nisi propter Incisitatem inquisitionum, obtinensque dominorum.*

* **INCIPARE**. Vide *Incipare*.

* **INCIPERE**. Vetus Interpres Epistolae S. Barnabae. *Qui Incipiebant praedicare*, ubi Gr. vox *πρώτοις* interpretatur. Alibi. *Quia ipse Incipiebat apparere*. Gr. *πρώτος*. Et non semel in hac Epistola. Ita Jacobus 2. *Per legem libertatis Incipientes judicari*. In textu Graeco *πρώτοις*. Hac notione vocem *incipere* usurpasset non semel Interpretes S. Irenaei, observatum a Jacobo Billio lib. 1. Observ. Sacrar. cap. 33. lib. 2. cap. 5.

* **2 INCIPERE**. Doctoris gradum adipisci, apud Boul. tom. 5. Hist. Univers. Paris pag. 911. *Et sub eodem Incepit seu magisteri gradum consecutus est anno 1169.* Pagan. ibi. *Hinc Incipientes appellatur ibid. pag. 913. doctorali infula donati. Vide supra Inceptio.*

* **3 INCIPERE**, nude, pro Cantum imponere. Acta MSS. capit. eccl. Lugdun. ad ann. 1742. fol. 74. v. col. 1: *Item abilitaverunt ad Incipiendum in choro omnes alios, qui litteras super dicta capella habent. Dederunt potestatem Incipienti, prout capellanus perpetuus dictae ecclesiae Incipere consueverunt. Hinc Le Commancant le lettrin dicitur, qui ad pulpitum cantum imponit. Testam. Franc. ducis Brit. ann. 1447. ex Bibl. reg. *Cae messe cotidienne à dyacre et subdiacone en tunique et dalmatique, et le Commancant le lettrin en chappe. Enquamancor, incipere, inchoare, in Testam. ann. 1447. apud Menag. in Hist. Sabol. pag. 159.**

INCIPIENS, Discipulus. Auctor Quereoli: *Quid ad haec vos dicitis, novelli atque Incipientes nos? quando haec dicere potestis, etc.*

* **INCIPIENTES**. Vide supra *Incipere 2*. * **INCIPIENTIA**, Initium, exordium. Epistola Caesaris Arelat. Abbatisse. tom. 1. Anecd. Marten. tom. 4: *Sicut laetatur Deus in Incipientia conversionis vestrae; ita iuglet de ea diabolus. Et infra: Qui vobis Incipientiam, donare dignetur a perfectionem: quia, non qui coeperit, sed qui perseveraverit usque ad finem, hic salvus erit.*

* **INCIPISSO**. [Antique idem est, quod incipio. Plaut. Capt. 3. 3. 17. Maximas nugae ineptiasque Incipissus. et 4. 2. 22.]

INCIPPARE. [Gloss. Isid. *Incippat, Illud. Metius La Cerda legit: Incippat, Includit, exzozzartat. Papias Incipare, Involvere, videlicet cippis. Sunt autem Cippi, Compedes, Gall. Ceps, vel Carcer ipse, quoniam qui compedibus vincitur, includi solent in carcere. Incipare igitur idem est quod Compedibus ligare, vel in carcerem detudere. Theodoricus Engelhusius in Genealogia Ducum Brunsvic. apud Leibnit. tom. 2. Scriptor. Brunsvic. pag. 20: *Ernestus Dux, dum quodam tempore equitaret per Nortem, nihil adoveri suspicans, captus est a Henrico de Hardenberch et Incippatus, cumque Hardenberge hoc vindicare vellet, captus est idem Henrico de Hardenberge sedens in equo Ducis capti, et in castrum salis Incippatus.*] Vide *Cippus*. [et Hiltaus. Glossar. German. voce *Stochen*, col. 1748.]*

INCIRCA, Circiter, Galli dicunt, *aux environs*, in Addit. ad Vitam S. Antonini.

* **INCIRCATUS**, In modum circuli curvatus, in Onomastico ad calcem tom. 8. SS. Junii.

* **INCIRCSCRIPTUS**. [Incircumscriptus a *Incircumscribitis*, sicut com prius a Lex. lat. gal. bibl. Ebroic. n. 23. xiii. s.]

* **INCIRCUMCISUS**. Intemperans, qui flagitiose et libidine vivit, Gall. *Debauché*. Charta ann. 1118. inter Instr. tom. 8. Gall. Christ. col. 316. *Et ecclesiam B. Marie in castro Galardone sitam, quam per pecunias a manu laici occupaverant quidam clerici Incircuncisi, Bonvalensis monasterio concederemus. Concessimus et tenore, ut clerici praebendas suas in vita sua habeant, si caste viverint.*

* **INCIRCUMSCRIPTE**, Non circumscripse, immensus, Gall. *Sans borne. Vide Inattingibilis*.

* **INCIRCUMSCRIPTIBILIS**, Qui nullis limitibus circumscribi potest, apud Marten. tom. 7. Collect. Ampiss. 324.

* **INCISA**. Alias *Incassa*, apud Scriptores rerum gestarum et Vita Caroli Magni, sunt celsi caesarum arborum cumuli pro valio ad arcendos hostes per extrema silvarum exstructi. Ita Valerius Nott. Gall. pag. 109. col. 2. Vide *Cra*.

* **INCISILIS**, Cutiler. Acta SS. Junii tom. 3. pag. 30. de S. Cyrico: *Fac capitisfragium et uncinos ad oculos evellendos, et fortices dentium, et genufragium et nervorum Incisiles.*

* Ab *Incideri*, Gall. *Inciser*; *couper*, alias *Ensiser*. Lit. remiss. ann. 1393. in Reg. 151. Chartoph. reg. ch. 163. *Leguel Aymeri en tirant à lui Ensisia le petit doxy d'icelle Jehanne Dupont de latis serpe.* Ejusdem originis *Encastriller*, Almutium comederit. Ital. *Incischare*. Aliae ann. 1438. in Reg. 187. ch. 177: *Lesquel*

quam videre potes Scaligerum in Appendice ad Conjectan. lib. 6.]

1. **INCIVILIS**, Imprudens, inconsideratus. Vide supra Civis.

2. **INCIVILIS**, Injustus, iniquus, nostris Incivilis, eodem sensu. Charta ann. 1166. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 560: Sicut Incivile est, ut homines de rebus suis aliquid facere cogantur inuiti, ita conveniens est et juri consentaneum, ut de proprietate sua, quod cui placuerit, sibi facere liceat. Alia ann. 1402. in Chartul. S. Mart. Augusti. Dissent. et. oultre que ledit mandement estoit Incivil et Incivilement donné par plusieurs causes et raisons. Vide infra Inciviler.

3. **INCIVILITAS**, Rusticitas: Contigit per Incivilitatem militis, apud Ammianum lib. 18. cap. 2.

4. Vel Inertia. Hugo Flaviniac. in Chron. Virdun. tom. 3. Collect. Histor. Franc. pag. 983: Hic accepta legatione a Hippino per Burgardum Vitioburgensem episcopum, et Fulradum apud Pippini capellanum, de Incivilitate regum ex antiqua Merovingorum stirpe descenditur, etc.

5. **INCIVILITER**, Injuste, contra jus, nostris Incivilement, eadem acceptione. Charta ann. 1319. in Reg. 52. Chartoph. reg. ch. 207: Id factum fuit Inciviler et injuste, occulte et clandestine: et tanquam Inciviler factum, revocatum fuit. Alia ann. 1380. inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 43. col. 1: Indebite tamen et injuste, nulliter Inciviler, voluntarie et de facto, etc. Vide supra Incivis 2.

6. **INCLAMARE** Edictum Theoderici Reg. 1145: Si quis barbarorum tertio competentis iurisdictioni auctoritate conventus, et edicta solemniter Inclamatus, ad iudicium, cuius preceptione convensus est, venire neglexerit, merito sub discussione causae se intemum excipit contumaciae, etc. Ubi Inclamatus edictis, videtur esse, qui habito publico et iudicis auctoritate ad iudicium citatus, quomodo iurisdictionis nostris, Crier à trois briefs jours, dicitur de reis contumacibus. Ita Inclamatus usurpat lex 7. Cod. Th. Si certum peccatum (2, 27): Per intervalla temporis longioris Inclamatus, i. citatus edicto a iudice impetrato, ut viri docti interpretantur. [Consuetud. Furn. ex Archivo S. Audomari: Qui vero de nachbrand Inclamatus fuerit, per quinque coratotes purgare se poterit, alioquin suspendatur.]

7. **INCLANGORIUM**, Campanie. Sic unica voce scribitur apud Acher. tom. 3. Spicil. pag. 382. In Chronico Fontanellensi: sed divisit vocibus legendum est In clangorium. Vide in hac voce.

8. **INCLASTRUM**, INCLASTRUM. Vide Inciustrum.

9. **INCLAVARE**, Gall. Enclouer, Clavum in equi pedem altius infligere, in Statutis Massil. lib. 6. cap. 77. non semel.

10. **INCLAVATURA**, Equorum, de quarum cura vide Petrum de Crescentiis lib. 9. de Agricul. cap. 55. et veterem ejus interpretem Gallicum cap. 56. De diversis Encloueres et de leur cure, eodem libro.

11. **INCLAVARE**, a Gallico Enclaver, Includere, inserere, committere. Lit. ann. 1369. tom. 4. Ordinal. reg. Franc. pag. 138. Dominio regio ac dicto regno et nobili coronam Francie posuimus, adiunximus, Inclaravimus et applicavimus, etc. Comput. eccl. Paris. ann. circ. 1381. ex Bibl. S. Germ. Prat.: Pro facione

dictarum portarum quorundam ceporum et faciendi et Inclavandi infradicam granchiam, etc. Guido de Vigev. Ms. de Modo expugn. T. S.: Et post hæc conjungatur una assis cum alia cum quatuor assis incavignatis foriter Inclavatis. Vide Inclavatus.

12. **INCLAVATURA**, Ager vel agri portio in alium incurrens, Gall. Enclave. Charta xi. sæculi [9 pro Monast. Montis-majoris]. Donatus, Ecclesiam S. Johannis cum terra terminata, que est in valle quam vocant Luco, cum Inclavatura que vadit usque ad claparium.

13. **INCLAVATUS**, Incurrens, inclusus. Donatio Johannis Regis Franc. de Ducatu Biturice facta filio suo Johanni ann. 1361. ex Chartulario Eduensi: Ristentis nobis et successoribus nostris Regibus Francie inter alia gardis Ecclesiarum Cathedralium, etc. et salva garda cum omnibus bonis ad causam dicitur Ecclesie in quacumque parte regni existantibus in Bailliata Biturice Inclavatus, etc. in ra. ejus terminos dicitur Episcopus quamplures terras, villas, bona et possessiones habet Inclavatas. Diploma Johanne Ducis Brabantie ann. 1384: Et tenemus nostrum prefatum hospitale de Postel tanquam locum Inclavatum. Rursum occurrit in Charta ann. 1390. apud Lolinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 282.

14. **INCLAUDARE**, Clavum in equi pedem inducere, Enclouer. Monasticum Anglic. tom. 2. pag. 594: Et si Inclaudit jusfructum Domini Regis, dabit et palefridum 4. marcarum.

15. **INCLAUDERE**, Includere. Arest. scar. cur. apud Abrinc. ann. 1238. ex Cod. reg. 4651: Juramentum gagiatum in assis de appendis placiti, potest fieri in placitis vicecomitatibus; si (sic) maxime quando leges debet in proximo Inclaudere.

16. **INCLAVELARE**, Clavum infligere. Guido de Vigev. Ms. de Modo expugn. T. S. cap. 2: Et sic cavigia firmiter Inclavetur, quod nunquam removeatur. Occurrit rursum infra. Vide Clavellaria.

17. **INCLAUSTRARE**, In claustrum includere. Charta Marie de Brab. ann. 1398. in Suppl. ad Miræum pag. 439. col. 2: Poterit idem decanus capellanum, qui aliam ecclesie personam, qui non sit canonicus, pro levioribus culpis per diem unum Inclaustrare. Vide mox.

18. **INCLAUSTRUM**, Claustrum vel ambitus Monasterii, Enclous. Vita S. Lietberti cap. 49: Edificatioque Inclaustrum cum ceteris officinis, etc. Baldricus lib. 3. Chr. Camerac. cap. 72: Factum est autem hoc Inclaustrum, et positum est in Inclaustrum S. Auberti.

19. Alias nostris Enclouestre et Enclouestre. Charta ann. 1267. in Chartul. S. Petri Insul. signi. Decanus, Fourfait ne enfrainitur ke on face el mouster saint Pierre ne dedens l'atrie benoit, ne dedens leur Enclouestre. Serm. Mss. sæc. xiv. ex Cod. S. Viet. Paris. num. 18: I fu uns bons hom de religion... Un jor bien par matin estoit li bons hom assis en son Enclouestre.

20. **INCLAUSURA**, Septum, quo agri includuntur et muniuntur. Littere ann. 1509. apud Rymerum tom. 13. pag. 211: Omnimoda prostrationes, abruptiones, sive permissiones cadendi aliquam domorum, ac etiam omnimoda Inclausuras aliquarum terrarum arrabulum et eadem terras ad pasturam mittendas, etc.

21. **Enclave**, eodem sensu, in Charta ann. 1312. ex Chartul. S. Mart. Pontisarr. fol. 30. v. Et est assavoir que aveques

les heritages dessusdis, il y a une Enclave, qui est tenent ausdites menons. Renclave, eodem sensu, in Sent. arbit. ann. 1818. ex Reg. 58. Chartoph. reg. ch. 53. Enclaves vero, pro loco quovis clauso, etiam ubi grana frumentaria reconducuntur, vulgo Grange vel Grenier. Lit. remiss. ann. 1446. in Reg. 170. ch. 428: Icellui Biawrain dist au suppliant que il veuloit avoir une Enclastre en son hostel pour mettre son blé.

22. **INCLINARE**, Ad servitium impellere, in revocare, ad servitium impellere, in Synodo Remensi 3. can. 19. apud Floard. lib. 2. cap. 5. in Capit. Caroli M. lib. 5. cap. 48. in Concilio Valentino III. ann. 855. can. 23. et in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 89. Lex Ripuar. tit. 57. § 1: Nullatenus sum permitimus in servitium Inclinare. Marcellus lib. 2. form. 82: Si quis vero... contra hanc ingenuitatem tuam venire, aut eam infringere conaverit, aut is in servitio Inclinare voluerit, divina eum ultio subsequatur. Adde form. 28. Charta ingenuitatis apud Will. Hedam in Bernulpho Episcopo Ultrajectensi: Mundibordem vero vel defensorem alibi non inquiramus, nisi ad supradicti Sancti altare, ad defendendum scilicet, non ad Inclinandum, et ab omni servitio permanemus liberi atque illis stabili lege. Ita vocem Inclinare, pro deprimeri usurpat Gregorius M. lib. 1. Epist. 72: Cognovimus enim eos, fitem velle Christiani nominis Inclinare.

23. **INCLINARE**, Capite seu corpore inclinatio salutare. Chron. Leob. ad ann. 1238. apud Pez. tom. 1. Script. Austr. col. 876: Adolphus, magis inconcussa quam ignave pugnans, galea de capite distringitur; et cum Alberto ex cursu rapido vicinaret, Albertum Inclinauit. Stat. Mss. eccl. Tull. ann. 1497. fol. 60. r. Spatrius venit et Inclinat eos, quos ad servandum videt esse propitios. Vide supra Encliticare.

24. **INCLINATI**, Servi. Capitulare 3. ann. 811. cap. 9: Sunt et alii, qui de ipsa genealogia non debent esse Inclinati, altamen sunt propter illam occasionem Inclinati.

25. **INCLINATIO**, Salutationis apud Monachos species, que soli Abbati debetur. Ingulphus pag. 886. de Priore: Et quis in medio fratrum rector est eorum, in honore, preter Inclinationes, omnis honor et reverentia exhibetur.

26. **INCLINATIO**, Submissio, humiliatio. Epist. archiepiscopi Bulgarie, in Gestis Innoc. III. PP. pag. 56: Multas Inclinationes et magnas preces ad Dominum et gloriosissimum et Cathedralium Apostolicum sedis, etc. Ubi perperam editum indinationes. Rectius in alia ejusdem Archiepiscopi pag. 71: Ipse multas Inclinationes et multas sanitates a me Basilio hujus Bulgarorum et Blancorum Primite erga patrem universorum... sanctissimum Papam Innocentium, etc.

27. **INCLINATIO ANTE ET RETRO**, Udaircus lib. 8. Consuetud. Guinicac. cap. 2: Quilibet novitius est instruendus, ut regulariter sciat caput inclinare, scilicet non dorso arcuato, ut quibusdam negligentibus est familiaris: sed ita ut dorsum sit summissius quam lumbi, et caput summissius quam dorsum: quam Inclinationem nos per unum Ante et Retro appellamus, quia incipit contra Orientem, et finit contra Occidentem. Hinc formula Inquens apud eundem et Bernardum Mon. in Consuetud. MSS. ejusd. Monasterii, Facere ante et retro, vel facto ante et retro nude. Vide Eadmerum de Simi

litudinibus S. Anselmi cap. 9. 79 supra Ante et retro. Glossar. mod. Graeci. col. 422. voce *Fanzoz*; et *Mezozoz*. col. 317. ISCLINATIONUM GYRO, Salutatio apud montales in usu, que gyrando fit. Reg. soror. Fontis Ebr. cap. 48: Prostrerat se lectrix et Inclinacione facta cum gyro sedat in ordine suo.

• **INCLINATISSIMUS**, Humilissimus. Lit. senese. Petr. agr. ad Phil. Pule. ann. 1291. in Reg. 2. Olim parlam. Paris. fol. 7. r. Senescallus Petragoricensis et Catuvensis se recommendatum ad ejus beneplacita ac mandata, cum promptissimo et Inclinatissimo famulatu. Epist. Monach. H. M. de Josaphat ad Innoc. P. ex Tabul. ejusd. Monast. : Humilissimi ac devotissimi orator abbas et conventus monasterii H. M. de Josaphat jurta Carnotum, ordinis S. Benedicti se ipsos Inclinatissimos reddentes ad devotissimum pedum oculos beatissimum, etc.

• **INCLINATORIUM**, Sella canentium in choro. Mabill. in Disquisitione de Cursu Gallicano ex libello supplici Monachorum Fuldensium, in quo ad Carolum M. conqueruntur, quod prae Ratzgari Abbas duritia ipsis infirmis nec daretur praesentatione ferrae licet, nec ad Inclinatorium, quod nos formulam dicimus, morando inlucere.

• Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684: Inclinatorium, Enclunior. Vide Forma. l.

• **INCLINEA**, Inclinatio. Constit. monast. S. Petri-ont. tom. 2. Monum. saec. antiq. pag. 128: Illi duo qui invitatorium cantaturi sunt, in medio conveniant, et illum usum, qui paulo ante de Inclinate diximus est, observabunt.

• **INCLINIS**, Incumbens. Gloss. Isid. Vide Inclutus.

• **INCLINUM**, Inclinatio. Epistola Cozochum Scholastici apud Mabill. tom. 4. Annot. pag. 392: Librum autem quem vultu scripsisti, in quo mihi articulos doctrinae, ordines et antiquum, Inclinium curvatus laborera capitis, tumens te totum animo nos ostendisti; in exterioribus vero non invenio unde passim ex aqua recuperas. Vide Onomasticon ad Calcom. art. 88. Bened. sav. 3. part. 1.

• **INCLINUS**, Inclutus. Constit. laudata in Inclutae pag. 423: Pronuntia vestitico, oratio illa Dominica qua tectiones antecedit, ab Inclinus est dicenda; absque qua inclinatione non se erigant, donec sacerdos Et ne nos dixerit. Fiet oratio Dominica ante omnes alias horas duae, ab Inclutis seu per formas, sicut tempus dicent. Vide Inclutus.

• **INCLINUS**, Cernuus, pronus. Barthol. in Glossario ex Anonymi Hist. Palaest. Per omnia cupunt effici Turci, et Beem vestiu quea vos Inclini colitit, abnegare volunt. Antiqu. Consuetud. Canonior. Regul. apud Marten. Collect. vet. Script. part. 1. pag. 397. in 4. Oratio Dominica ad nutum abbatis seu prioris terminata inchoant Tertiam: fiet autem haec oratio tam ante istam, quam ante alias horas duae ab Inclinis, seu etiam sub formas. Occurrit eadem notione in Vita Caroli Boni tom. 1. SS. Martii pag. 195. Inclutus, benignus in Onomastico ad Caleem tom. 2. SS. Aprilis.

• **INCLITARE**, Vide Inclutare.

• **INCLUTUS**, Integer, totus. Charta Caroli M. in Vita S. Aaberti Abbatis Beneventi. n. 9: Et nullus ut devineps licentia infra predictos fines aliquam contrarietatem seu molestias partibus inferre praefati Coronis per Inclitos fines, neque possessiones, etc. Chr. Casinense lib. 1.

cap. 49: Reddidit huic Monasterio Inclutam curtem in loco Patenava. Lib. 4. cap. 34. Manifestavit et renuntiavit se de Incluta parte sua de castello Mortata. Regestum Petri Diaconi Casin. n. 416: Totum et Inclutum monasterium S. Erasmi. Vetus Instrumentum, in Vita Gelasii II. apud Cajetanum: Vendidi tota et Incluta ipsa petia de terra nostra. Vetus Charta Amalifiana apud Ughellum tom. 7. Ital. saec. pag. 394. et 393: Tradidimus atque confirmamus supra scripta plagia Incluta de Cantu in cantum, etc. Alta ann. 1178. pag. 410: In canem rationem, ut amodo, et semper Incluta ipsa praedicta nostra traditione, seu offerione, etc. Occurrit praeterea in Chronico S. Vincentii de Vulturno pag. 674. 685. 686. 689. 690. Vide Spicilegium Acherianum tom. II. pag. 286. [9 et infra Inventus.]

• **INCLUTUS**, Inclusus. Gall. Enclave. Glossar. Lat. Gall. ann. 1348. ex Cod. reg. 4120: Storiabula. Gall. cheulles et sicut quidam nudi Incluti rotae, qui movent foram molendini.

• **INCLUDERE**, Vide Includere.

• **INCLUNARI**, Concubium pati, vel per clavis corrari, Joanni de Janua.

• **INCLUSA**, Inventus. Vide in Inclusus.

• **INCLUSUS**, pro Inclus. Vide infra in hac voce.

• **INCLUSI**, RECLUSI, Exclisatos, Theodoro Studita Theophani ann. 17. 25. Constantini Copronymi. [Anonymo Combelliano in Lacapeno num. 27. et Autori narrationis restituti nis Imaginum pag. 719.] dieuntur Monachi, qui aut prope viros, vel Coronas, aut etiam in ipsis Monasteriis, in singulares cellas, ex his non exiunt, vitam solitariae quam alias consequi non licet, intuitu sese concludunt, ut Deo sibi que vacent, quod genus Monachorum Cassiano Collat. 18. cap. 8. et S. Isidoro in Regula cap. 5. haud omnino probatur, [sed nec Johanni Tzetzez in Hlad. 9. v. 320.] qui vero ad istud strictioris vitae genus aspirabant, ad id neutiquam admittabantur, nisi post emeritos labores, et data virtutum monasticarum argumenta, petitamque Episcopi vel Abbatis licentiam, a cuius imperio et potestate propterea non exeant, ut est in Concilio Veneto ann. 495. can. 7. Agathensis can. 38. Toletano VII. can. 5. Francoford. ann. 794. can. 12. in Statutis Guidonis Episcopi Praenestini ann. 1202. apud Chapeavillam tom. 2. Hist. Leod. pag. 201. et in Regula Solitariorum cap. 15. Qui denique, ut de Eremitis aiebat S. Hieronym. Epist. 4. De ludo Monasteriorum egrediebantur milites, quos eremi dura rudimenta non tenerant, qui specimen conversationis suae multo tempore dederant, qui omnium fuerant minimi, ut primi quando nec saturitas superaverat, qui paupertate latabantur, quorum habitus, sermo, cultus, incessus, doctrina virtutum erat, etc. Sed et Synodus Trullana can. 41. decrevit, ut qui clausuram hanc amplecti volunt Monachi, ab Abbate primum, dein ab Episcopo strictius examinentur, nec tamen statim, sed elapso post anno includantur, hac adhibita lege, ut eis in posterum omnis prohibeatur regressus, nisi id exinat utilitas communis, vel alia quavis necessitas, quod ne sic quidem sine Episcopi benedictione fieri his licet: cuius quidem istiusmodi Inclusionum egressus ob communem utilitatem exempla produnt S. Audouenus lib. 2. de Vita S. Eligii cap.

20. et Chronicon Fontanellense cap. 11. Alias in Concilio Toletano era. 684. can. 5. Monachi, qui a clausura prae terdio aut tepore se subducunt, pro spuris habentur.

Sed et interdum Abbates ipsi id strictioris vitae genus amplectebantur, cum interim Monasterii regimen non abdicarent: quod docet vetus Epitaphium Leoniani Abbatis, quod existat in suburbana sede S. Petri Virennis: Epitaphium S. Leoniani, hic vir sanctitate conspicuus in hac urbe Viennensi Abbas exiit, Sabbaria Pannoniae ortus, a barbaris captivatus, Gallorum finibus devenit, Augustoduni primum, deinde Vienna clastro peculiaris cellae conclusus, quadraginta plus annis tali ordine Christo militavit, tanta districtione, ut prae vultu omnibus undequaque venientibus ignovis introvixerit, cum esset verbo doctrinae multus ad salutem notissimus. Ita ut iuxta cellulam quam plurimos Monachos rarerit, Monachos vero, ambitu Monasterii infra urbem inclusos, ad sexagenarium numerum minabiliter custodierit. Inclusionum ejusmodi regulam peculiarem descripsit Matthaeus Raderus, et ex eo Haftenus lib. 1. Disp. Monastic tract. 8. Disp. 2. Aliam habet Codex Regularum Monasticarum Holstenii tom. 2. pag. 201. Et Romanus du Chevalier au Barisell MS.

Il n'appartient de clere ne Monach, Inclus. Hermite, ne Canone.

Ejusmodi Inclusiones, *xoxoxoxoxoxoxoxox* appellari apud Pachymem lib. 12. cap. 2. opinatur vir doctissimus, quod vix putem: cum potius videantur fuisse ex eo Clericorum genere, quos *Capellanos* dicimus, est enim veteribus *Cubiculum*, idem quod *Capella*, ut suo loco docuimus. Vide in Cubicularius.

Inclusionum vere passim meminerit Scripatores, S. Augustinus de Oper. Monach. cap. 23. [Apothegm. Patrum in Motio num. 2. in Serapione n. 1. Evagr. lib. 1. Hist. cap. 20. Gregor. M. lib. 4. Dial. cap. 9. lib. 7. Ind. 2. Epist. 51. ubi solitarie istius vite incommoda exegerat. Paulus Warnefr. lib. 3. de Gest. Langob. cap. 1. Gregorius Turon. lib. 1. Hist. cap. 37. lib. 5. cap. 9. 10. lib. 6. cap. 6. lib. 7. cap. 1. lib. 8. cap. 34. de Vit. Patr. cap. 2. 5. 7. 12. 13. de Gloria Confessor. cap. 80. Amoinus lib. 3. Histor. cap. 45. S. Anselmus lib. 1. Epist. 37. lib. 2. Epist. 22. Vita S. Poppon. Abbat. cap. 2. n. 46. Vita S. Aaberti n. 11. Sigobert. ann. 1016. 1050. 1058. Theophanes pag. 367. Anonymus Combellianus in Lacapeno l. 14. Concil. Atrlian. II. can. 13. Lamethense ann. 1390. can. 9. Vita Burchardi Episcopi Wormaciensis, Marlanus Scotus in Chron. ann. 1008. 1069. Petrus Abbas Cluniae. lib. 1. Epist. 20. Vita S. Leodgani cap. 5. Vita S. Juniani tom. 1. Hist. France. pag. 542. Vita S. Gerardi Abb. Grandisilvae n. 18. Vita B. Mariani Ratispon. Abbat. num. 15. Simon Dunelm. de Gest. Reg. Angl. ann. 1062. Continuator Hist. Episcoporum Virdun. pag. 208. Radulf. de Heto ann. 900. Petrus Beacom. Casinensis in Miraculis S. Benedicti Casini patris n. 42. Ughellus tom. 5. Ital. saec. pag. 424. et alii suo numero. Vide Glossarium modae Graecitatis in voce *Τρυπερον*. col. 311. [25. Hiltaus. Glossar. German. voc. *Enverruatern*, col. 875. et Murator. Antiq. Ital. tom. 5. col. 395.]

Inclusiones etiam Sanctimonialis, quae instituti sectatae sunt, recensent non

paucas Scriptores, Greg. Turon. lib. 6. cap. 29. Dodechin. ann. 1136. S. Brigitta in Revelat. lib. 4. cap. 127. 128. W. Malmesburg lib. 3. Hist. pag. 112. etc.

INCLUSA, INCLUSORIA, INCLUSERIA, Aedes, ubi Inclusi, seu Monachi degunt: Existeret, in Synodo Trullana can. 41. et apud Theophanem ann. 25. Copronvni, Inclusoria S. Helene Lugduni, cujus mentio in veteri Charta apud Paradinum in Hist. Lugd. lib. 2. cap. 104. Clusa, apud Marianum Scotum ann. 1158. 1168.

* Charta ann. 1365. ex Cod. reg. 5187. fol. 89. r. Inclusio Incluserie S. Marie Magdalene salutem... Vobis confiteri volentium confessiones audiendi... etiam in et de casibus dicto domino Lugdunensi reservatis, etc.

* INCLUSARIUM, Eadem notione. Processus de Vita S. Yonis tom. 4. Mail pag. 55: Includi in Inclusagio sito prope Rocham Deriani.

INCLUSORIUM, apud Petrum Damiani in Vita S. Romualdi num. 84. 100. in Vita S. Juliane Virginis lib. 1. n. 22. in Chr. Belg. M. ann. 1276. in Concilio Avinionensi ann. 1277. can. 1. apud Henric. de Knygton ann. 1332. in Annalib. Colmaricis ann. 1392. et in Charta ann. 1240. in Hist. Monast. S. Marie Suevion. pag. 431.

INCLUSORIUM in Vita B. Rayneri Solitarii. 1. Cum multa devotione et reverentia majoris Ecclesie. Menardus lib. 2. Observation. id olim in more fuisse doct. ut veterum Ordinis S. Benedicti Monasteris adjuncte essent quedam cellule quas Clusas, seu Inclusoria vocabant arctiori studio virtutem exercitaturis. Quod et testatur Hugo Archiepiscopus Turon. de Mirac. in Translatione S. Martini: Fuit juxta Monasterium parvula cellula quietis secretum praestabat, que se vir sanctus, quia conventus viabat humanos, per multos annos concluserat. Præterea descriptio cellulae retrusionis, que habetur in Regula Solitarior. cap. 16. et in Ordine Inclusorum apud Baderum in Bavaria Sancta, ubi sic describitur: Inclusus, id est, domus Inclusi, debet esse lapidea, longitudo et latitudo in 12 pedes abeat 3 fenestras, unam contra chorum, per quam corpus Christi accipiat, alteram in opposito per quam virtum recipiat, tertiam, unde lucem habeat, que semper debet esse clausa vitio vel cornu, etc.

INCLUSUS, Idem, qui Inclusi, apud Gregor. Turon. lib. 8. cap. 34. Aimoinus lib. 8. Hist. cap. 45. in Chron. Fontanell. cap. 11. etc.

INCLUSUS, in Charta Herimanni Episcopi Metensis apud Maurissium pag. 370. Retresit, apud Carolum M. de Cultu imag. lib. 3. cap. 31. Sic retrusionem, dixit auctor Vita sancti Eugendi Abb. num. 5. Vide Leges Wisigoth. lib. 6. tit. 2. § 3.

INCLUSOR, INCLUSARIUS, Joanni de Janua, et Guiljelmo Britoni in Vocabulario dicitur, qui aliquid includit sicut cœcus fabri, qui includit gemmam in anulo: similiter rusticus, qui includit aliena pecora pro foresta, secundum l'etionem. Glossar. Arabico-Latin. Clusor, qui gemmas auro concludit. Gloss. Lat. Gall. Inclusor, qui enclost, ou cliest. Sanctus Hieronymus in cap. 24. Hierem. Fabros et Inclusores, vel Legis Interpretes atque Doctores debemus accipere, vel artifices Inclusoresque auri, atque gemmarum, que apud barbaras nationes pretiosissimæ sunt. Eddius Stephanus in Vita S. Wil-

fridi cap. 16: Nec non Bibliothecam librarium eorum omnium de auro purissimo et gemmis pretiosissimis fabricatam compaginare Inclusores gemmarum jussit. [Guidonis Discipuli. Farfensis cap. 1: Juxta istam sit disposita alia cella, ubi quæsiures vel Inclusores seu vitæ magistri conveniant ad faciendam ipsam artem.] Sic Includere et Includor sapius apud veterem Bibl. Interpretem: et auro clusum, conclusum et interclusum, passim habet Anastasius Biblioth. pag. 12. 13. 14. 15. 16. 17. etc. Vide Cataclitus.

* INCLUSORIUM OPERIS, Aimoinus lib. 2. Histor. Francor. cap. 9. Que omnia cum solido fabricata forent auro, gemmisque ornata opere Inclusorio, etc. Sugerius: Quod videlicet vas, tam pro pretiosi lapidis qualitate, quam integra sui quantitate mirificum Inclusorio sancti Elyii opere constat ornatum, quod omnium aurificum judicio pretiosissimum estimatur.

* Hinc Enclastre dicti videtur, vel pala que includit, vel lapillus seu gemma que includitur, in Arist. parlam Paris. ann. 1321. 9. Mail ex Reg. Illius: Item unum scrineum de latone, sigellatum de argento unum multitudine de Enclastres, que non possunt estimari. Enclus, pro Inelus, inclusus, in diar. Petri Scastice inter Leobat tom. 2. Hist. Nem pag. 3. col. 1. De xij. jour de Jeaillit Enclus, jusques au dardreun jour d'Aoust Enclus, etc.

* INCLUSUM, Vide in Inclusi.

* INCLUSURA, Locus, ubi concluduntur aquæ, Gall. Encluse. Charta ann. 1125. ex Bibl. reg. De insultis que prope molendinum sunt, susanator arboras et motæ ad Includuram faciendam: que quidem Includura pro necessitate conponendum prolendatur. Vide Exclusa.

* INCLYTARE, Nobilitate, ditare, illustrare, Agnellus in Vita Johannis Episcopi: apud Murator tom. 2. pag. 134. col. 1. Illi pro ipsorum animabus partem rerum maximam suarum Ecclesiis obtulerunt et Ecclesias Inclytaverunt. Ricobaldus Ferrar. de partibus Italie apud eundem Murator, tom. 9. col. 188. Deus in eligendo urbis Ravennæ Præsulis undecim, columna missa colibus indice, palam cunctis eam urbem peculiari gratia Inclytavit. Acta SS. Mail tom. 7. pag. 361. de S. Ferdinando Reg. Castellæ Cathedralem Ecclesiam Legionis possessionibus et donationibus inclintit.

* INCLYTUS, Vide Inclitus.

* INCOGTUS, Incompositus, Inordinatus. Chron. Joan Vitodur. in Thes. Hist. Helvet pag. 1. Rudis tamen et Incocto sermone, cum fabricis et pompatis verbis loquendi peritiam et eloquentiam non habear.

* INCENARE, Vide Inceniare.

* INCENIS, Qui sine corna est, qui non conavit. Plant. Cas. 4. l. 18. Illæ autem senem Incenam extrudere cupiunt ex pedibus.

* INCOGITABILIS, Qui non potest cogitari seu cogitatione comprehendi. Eucharistia Sacramentum dicitur Incogitabile, in Libro de doctrina Novitiorum (ord) Grandimont. apud Marten. tom. 5. Anecd. col. 282.

* INCOGNITUS, Ingratus, inmemor beneficiæ Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majorie, in Actis SS. Junii tom. 3. pag. LXXI: Ne simus Incogniti tanti beneficii.

* INCOGNITUS, Ignarus. Vita S. Columbae tom. 5. Sept. pag. 625. col. 1. In forum digrediens, licet Incognita vicarum urbis existeret, etc.

* INCOGNOSCO, [Idem quod cognosco, Apud Florid. n. 19. Propius accessit, ut etiam Incognoscerat, quisnam esset. Alii fortasse melius leg. ut ne cognosceret.]

* INCOHIBESCO, [Nullo modo colibeo, impotens sum ad colibendum. Lucret. 5. 445.]

* INCOHIBIBILIS, Ardor Incohibilis, qui cohiberi non potest, apud Animan. lib. 14.

* INCOINQUINATUS, [Immaculatus. Hier.]

* INCOLARE, Inserere, conglutinare, Ital. Incollare. Guido de Vigor. M. de Modo expugn. T. S. Et sint (as-sides) taliter firmatæ et insubul clavellate et optime Involatæ, quod aer nec aqua non possit intus ingredi. Vide Incollatus.

* INCOLATA VESTIS, Carens collo, cujus superior pars que tegit collum abscissa est et amputata. Statuta Erel. Eduensis ann. 1468. tom. 4. Anecd. Marten. col. 508: Non sint etiam vestes eorum (Clericorum) a parte superioris nimis ericiæ, vel etiam Incolatæ, sicut multi faciunt, ne carnes eorum inverecunde videantur.

* INCOLLATURA, [Gall. Badgeon. Pro ejus salario sibi debito occasione Incollature octo pillastrum per eum incollatorum in fonte jardini secreti (Edif. publ. Arch. Vais. f. 129. an. 1468.)]

* INCOLLATUS, f. pro Incollanatus, ab Italiano Collata, Catena. Pons interdu catenis ligatur. Chron. Parmense ad 1283: Facti sunt omnes arcus sine volæ pontis de galeria, que fuerunt numero octo, et Incollatus et planellatus per Dei gratiam, et totus completus.

* INCOLORATE, colorate simulate. Epistola Gregorii X. PP. ad Regem Siciliæ, apud Marten. tom. 7. Collect. Ampliss. col. 229: Verum quia, sicut nobis a dignis fide suggeritur, ipse, nisi treugis tecum initis, quietæ sibi ad tractandum de præmissis et securæ tempora concedantur, occasionem assumet et causam ex hoc Incolorate prætenet hujusmodi recusandi tractatum, etc.

* INCOLATUS, Commoratio et habitatio incolæ in loco aliquo, apud Laur. in Amalth. Gloss. Lat. Gr. Incolatus, Ινοκολιος.

* INCOLONUS, Fermo como colona. Glossar. Lat. Ital. Ms.

* INCOMA, INCOMMA, Gloss. Lat. MS. ex Bibl. Reg. Cod. 1013. et Gloss. Isidor: Incoma, mensura militum. Vegetius lib. 1. cap. 5: Procrutatem tyronum ad Incommam scio semper eractam. Ita enim in MSS. Codd. scribi monuere Stewechius et Scriverius. Videtur autem Incommam fuisse palus quidam mensurans, in castris ad hanc rem positus, ut ad eum admotis, qui ad militiam deligebantur tyronibus, vel qui sponte ad militiam accedebant, an statura justa ac legitima essent, examinarentur. Est enim Ινκομα, palus in terram defixus. Hæc Salmasius in N-tis ad Lamprid. pag. 199. Eam porro mensuram 5. pedum et semis fuisse colligi potest ex Dositheo lib. 3. ubi quemdam in militiam adscribi postulante Adriano Imp. seiscitatus est, ποιο μοτρο: habere qui illi respondit, ποιο μοτρο xxi μοτρο. Vide eujacium lib. 21. Observation. cap. 5. Certe Milites non tantum ætate et fortitudine, sed et statura æstimatos palam est apud Frontinum lib. 4. cap. 1. n. 3: Pyrrhus delectori suo fertur dixisse: Tu grandes elige, ego eos fortes reddam. Hinc exanescit Rigaltii conjectura ad Agrimensores, qui apud Isido-

rum legendum censet, *hæc groma, mensura limitum*. Vide *Spatia*. [Consule Dissert. quam in hanc vocem edidit D. Joan. Liron.]

† **INCOMIA**. Eadem notione. S. Hieronymus lib. 2. adv. Jovinianum: *Si tollis ordinem tabernaculi Templi, Ecclesia; si omnes qui a dextris sunt, usum, ut vulgo dicitur, Encomia ad militiam probat, nequaquam Episcopi, frustra Presbyteri, sine causa Diaconi sunt*. Sic Marius Victorius in Scholiis ex quinque MSS. restituit hunc locum, de quo disertat est in Diarhis Trevoltianis. Vide Carolus de Aquino in Lexico Militari ubi conjicit non castrensem duntaxat mensuram fuisse *Incomiam*, sed potius regulam ad multiplicem metiendi usum idoneam: exponitur autem, inquit, tanquam mensura solum castrensis, quia ejus notio ad nos pervenit a Vegetio in re militari.

INCOMARE, ad *Incomam* tyronum staturam metiri. Passio S. Maximiliani ex Edit. Osmensis, nupera: *Dirixit, Fabius Victor Temonarius est constitutus cum Valeriano Quintiano Praeposito Casariensi, cum bono Timone Maximiliano filio Victoris. Quoniam probatus est, rogo ut Incometur*. Dion. Procos. dicit, *Quis vocaris? Maximilianus respondit: Quid autem vis scire nomen meum? mihi militare non licet, quia Christianus sum*. Dion. Proconul dicit: *Incometur*. *Cuiusque Incomatus fuisse: ex officio recitatum est: habet pedes quinque, uncias decem*. Dion. dicit ad officium, *Signetur*. Cum resisteret Maximilianus, non possum militare, etc. Ubi perpetram editum intumescere et intumescere. Neque enim hoc loco intumescere est inscribere, quod vult Editor, cum tyrones, non inscriberentur, nisi postquam ad *Incomam*, seu *Incomiam*, essent applicati, id est ad palum, cui insculpta vel incisæ erant pedum, eorumque partium mensuræ, ex Gr. *Υπομνημα*, Incisio.

† **INCOMBIUM**, pro *Incombrum*. Vide *Infra* in hac voce.

† **INCOMBRARE**, Arboribus excisis viam occludere. Vide Valesii Notitiam Galliarum pag. 100. et supra vocem *Combrum*.

† **INCOMBRARE**, Oppugnare. Pactum ann. 1068. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 283. *Item conveniunt inter se, ut de tota ista suprascripta honore unus non donec nec Incombrat ullam rem ad nullum hominem. Quem (honorem) abalienaverat aut Incombraverat idem Abbas*. in Ch. ann. 1117. ibid. col. 388. Vide in *Combrum*. Allud vero sonat vox Gallica *Encombrer*, scilicet Percutere, vulnerare, in Lit. remiss. ann. 1450. et Reg. 184. Chartoph. reg. ch. 98: *Le suppliant frappa d'un petit coustel Robert le Quien deux coups en haterau et l'Encombrer a pleure ouerte et sanc courant*.

† **INCOMBRUM**, Impedimentum, oppugnatione. Charta ann. 1082. inter Instr. tom. 6. Gall. Christ. col. 181: *Et in toto isto honore supra scripto non possit aliquis canonicus vel clericus S. Nazarii aliquod Incombrum mittere*. Leg. *Incombrum*, ut in Charta ann. 1105. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 387: *Non possimus aliquid dare, nec vendere, nec impignorare ad illum hominem vel feminam, neque mittere illum Incombrum per illum Ingenuum*.

* **INCOMES**. [Sine comite. Festus.]

* **INCOMPTO**. [Incomptare, inquit Festus, significat tale convitium facere, pro quo necesse sit in comitium, hoc est in conventum venire. Plautus: (*Curc. a. 3.*

v. 90.) quæso ne me Incomities. Hæc Festus.]

* **INCOMMELINUS**, vulgo *Incommelinus*, idem videtur atque supra *Eparus*, Alienigena, extraneus, qui, dimisso proprio domicilio, alio migrat ibique incolit. Charta ann. 1323. ex Cam. Comput. Insul.: *Item et au cas où on m'efferoit sur la personne du Comte ou de ses enfants... laquelle chose nous declérons estre entendue des Incommelins en telle maniere, que de tout le droit que nous... et que nos devanciers Comtes de Flandres... ont accoustume à avoir par la cause de ce qu'ils sont Incommelins, soit de main morte, si comme de meilleur kief ou d'autre droiture... Mais pour ce ne demeure mye que Incommelins ouidit franco, de leurs biens, possessions et heritages... recevoient loy, tendron ghyelschep et seront faillables, ainsi comme il a esté accoustume*.

† **INCOMINATIO**, pro *Comminatio*. Sub *Incominatione* anathematis firmari inhibentes, ne quis, etc. in Charta ann. 1190. apud Miræum tom. 2. pag. 900.

† **INCOMITIARE**, Johanni de Janua, *Comitium celebrare, vel eligere*, (nempe quod in Comitibus publicis magistratus eligerentur apud Romanos) vel *intronizare, vel in comitio et conventu loqui*. Gloss. Lat. Gall. Sangerman MS. *Incomitiare, Intronizer en Consulat*. Festo *Incomitiare* significat tale convitium facere, pro quo necesse sit in comitium, hoc est, in conventum venire, scilicet ad dicendam causam. Plautus: *Quæso, ne me Incomities Vide Comitiari*.

† **INCOMMA**. Vide *Incoma*.

† **INCOMMODIOSUS**, *Incommodosus*, *Incommodus*, *dammosus*, Gall. *Dommagable, desavantageux*. Supplicat. ann. 1341. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 133. *Quædam alia ordinata et con. cta n. spais privilegis et libertatibus Incommodiosa aut aliter inutilia eisdem consulibus et universitatibus cristiani*. Charta ann. 1402. in Reg. 157. Chartoph. reg. ch. 247: *Molestidina dicti loci de Vairo domino nostro regi in solidum pertinentia, defectu regiminis et reparationis ipsorum, erant penitus inutilia et Incommodosa dicto nostro regi*. Hinc.

† **INCOMMODITER**, *Incommodè*, non sine detrimento. Charta ann. 1330. in Reg. 66. Chartoph. reg. ch. 834. *Item quod casus frequenter contingebat, quod clerici per curiam de Laurico capti detinebantur, ex quo universitas de Laurico Incommoditer interdita, etc.*

† **INCOMMODUS**. Homo aegrotans, Gall. *Incommodé*. Vita S. Boniti Episc. Arvern. in Actis SS. Benedet. sæc. 3 part. 1 pag. 92: *Quidam frater Incommodus, nomine Auleramus, advenit, et ipse Levitam petit, ut ex Sacerdotis manibus aquam ei ad bibendum præberet: qua hausta saluti præstatæ restitutus est*. Rursus occurrit ibid. pag. 97.

† **INCOMMUNICARE**. Alterum possessionis suæ socium et participem facere. Paragiæ ville Magli montis inter Abbatem S. Benigni Divion. et Ducem Burgundie ann. 1160. inter Instrumenta Gall. Christ. tom. 4. col. 180: *Philippus Abbas S. Benigni Divion. per manum nostram (Episcopi Lingon.) laude Capituli sui Incommunicavit Odoni Duci Burgundie locum qui dicitur Magnimons, gratia edificandi... Dux etiam Incommunicavit Monachis quiddam in eadem parochia quolibet modo deinceps adquisierit. Prepositus, vel villicus, sive ministræles constituentur, vel destituerint, assensu Ducis et Abbatis, et quiddam inde provenierit lucris commune eis erit...*

Si propter hanc Incommunicationem Ecclesia S. Benigni ab aliquo infestabitur, Dux pro posse suo sopiri faciet et fideliter auxilium feret. Sciendum est etiam quod Duci non licebit jure doni, vel casamenti in aliam manum istud transferre: sed quicumque ducatum Burgundie de hæredibus ejusdem habuerit, ad illum tantummodo Incommunicatio ista transeat. Vide Paragiæ in Par.

† **INCOMMUNICATUS** obire dicitur, qui non sumpto viatico moritur, apud Ordenerium lib. 6. pag. 616. Vide *Inordinatus*.

† **INCOMMUNIS**, Non particeps. Capit. Caroli Calvi tit. 29. cap. 4: *Si scriptum fuit aut talibus Incommunem ostendere*.

† **INCOMMUNIS**, Non communis. Charta ann. 1047. apud Murator. tom. 5. Antiq. Ital. med. ævi col. 197. *Una cum terris... paludibus communibus et Incommuniibus, rpiis, rupinis, etc.* Tertul. de Pallio cap. 3: *Indumentorum forme cæteris Incommunes*.

† **INCOMMUTABILIS**, Non commutabilis. Epist. Boson. reg. tom. 9. Collect. Hist. Franc. pag. 306: *Gratiarum accitioes corde et ore rependo, quod licet immerito, sola vestra benevolentia, per Incommutabilem Dei gratiam, amplexi me visceribus vestris ad liquidum conperio*.

† **INCOMMUTABILITER**, Sine commutatione. Gall. *Immutablement*, apud Glabr. Rodulph. tom. 10. quæst. Collect. pag. 35. et 36.

† **INCOMMUTABILITAS**, apud Mar. Mercat. pag. 113.

† **INCOMODOSUS**. Vide supra *Incommodosus*.

† **INCOMPARABILIS**, Qui tanti pretii est, ut emi non possit, seu comparari. Bernardus de Breydenbach Itiner. Hierosol. pag. 217: *Parvi sunt pretii homines illi in foro isto, cito autem ad aliud ducentur, ubi Incomparabiles eviunt*.

† **INCOMPARATUS**, [Incomparabilis. Inscript. apud Fabret. p. 121. n. 38. l. Cordio Agostolæti Flavia Veræ conjux conjugi Incomparatissimo]

† **INCOMPASSIBILITAS**, vulgo *Incompartibile*, dicitur de officiis seu beneficiis, que simul ab eodem homine exerceri vel possideri nequeunt. Arest. ann. 1357. 29. Apr. in vol. 4. arrestor. parlam. Paris: *Magister Simon propter Incompassibilitatem dimiserat dictam autoriam*.

† **INCOMPASSIO**, Ital. *Incompassione*, *Compassationis* oppositum. Barol. serm. 2. in Domin. 1. Quadrag. *Incompassio, vel crudelitas et duritia super pauperes*.

† **INCOMPASSIVUS**, Intolerabilis, impatientibus, ut supra *Inoportabilis*. Lit. ann. 1372. tom. 5. Ordinat. Reg. Franc. pag. 611: *Nos autem animadvertentes matrum dilectionis fervorem, quem nobis idem supplicantes de facto quamplurimum dicunt ostendisse, gravamina Incompassive guerrarum nostrarum occasione innumerabiliter supportando, etc.* Nostris vero Impiis, idem atque Inhumandis, pietatis expertis, vulgo *Donaturæ*. Pactum inter Ludov. de Cablone comit. Tornodor. et Margar. ejus sororem ann. 1379. in Reg. 116. Chartoph. reg. ch. 129: *A ce raison et nature, et plus nature y emeuvent et doivent ennuivoir, et qui ne le seroit Impiis et injuste*.

† **INCOMPATIBILITAS**, Dissociatio, distinctio, qua fit, ut alius cum alio non possit deceter sociari. Sixtus IV. PP. ann. 1483. in Bullariæ Carmelit. pag. 376.

Charta ann. 1374. inter schedas Pr. a S. Vinc. Procurator autem ipsius universitatis in costram asserbat, etc. Emersit, pro vulgari Apris, en comparisson, Prae, in Mirac. MSS. B. M. V. lib. 1:

Nest nule odour Evens celui
Ne soit corous, amere et fado.

INCINTRUM. f. Caducum, quiddam aliquid casu bhvenit boni, cujusvis, ab Italico Incontro, Occursus, casus. Testamentum ann. 1317. Hist. Dalphin. tom. 2 pag. 549. col. 1. Item, volo quod de predictis omnibus dicta Dalphina sit contenta, et prohibeo quod in hereditate nihil aliud racione dotalitii, donationis propter nuptias, quartae, tertiae, Incontri, petere valeat. Vide Escaeta.

Sensum hujus vocis apertius docent statuta Cadubrii lib. 2. cap. 108: De Incontis dotium. Quae de dotibus Accurritur et statuta sunt, eadem et de Incontis dotium intelligantur esse statuta. Ubi Incontium dotis intellige id quod uxori a marito in compensationem dotis assignatur. Vide supra Dos 1. et Eramen dotis. Hatis Incontro, Occursus, nostris vero Incontre, idem quod Congressus, ubi etiam de Iudo agitur. Lit. remiss. ann. 1357. in Reg. 86. Chartoph. reg. ch. 3. Adam Curco de Coucy, qui soluit et avit Incontre de corps et de pie: a plusieurs personnes, en la maniere que os a accoustume de faire Incontres en jouant a la soule audit lieu; apres les quies Incontres ledit Henry prist l'esteuf ou soule, et ou portant icelluy, si comme l'en a accoustume, ledit feu Adam vint et Incontre audit Remy et ledit Remy audit Adam de corps et de pie; si comme on a accoustume de faire audit lieu, Hinc etiam Incontre, pro Henrico. Conflictus, in Mirac. MSS. B. M. V. lib. 1:

Mainie juste, mainie Incontree
Faitte por li par le contree.

Entrecontrer. Occurrere, nancisci. Ital. Incontrare. Charta ann. 1340. in Chartul. 23. Corb. Qu'il puissent prendre terre pour leur edifice, en tel largeur que trois benei se puissent Entrecontrer.

INCONTREBILIS. Qui videtur non potest. Virgil. Grammat. pag. 77. Contuebit mundus ab Incontuebili potestate creatus.

INCONVALESCENTIA. Invalitudo, infirmitas. Inquisit. ann. 1270. apud Murator. tom. 5. Antiq. Ital. med. aevi. col. 103: Inpa sic contracta nunquet in anclis ex utroque latere, quod fortiter claudendo vix poterat se movere, cum reverentia Deo supplicans, ut beati Armanni meritis leam ab hujusmodi Inconvalescencia liberaret. Incoluntia, opposito sensu, a Lat. Incoluntitas, in Lit. remiss. ann. 1379. ex Reg. 115. Chartoph. reg. ch. 134. Afin de recouvrer et avoir Incoluntie et plaine sante de leur maladie, etc.

INCONVENIENTIA. f. pro Inconveniencia, Difficultas, incommodum. Ital. Inconvenienza, Gall. Inconvenient. Lit. Raim. comit. Tolos. v: Super pace inter nos et vos reformanda ex parte nostra, propter quadam Inconvenencias quas nos non providimus a principio, etc. Vide infra Inconvenientia.

INCONVENIENS. Dicitur de carne, quam venum exponere non convenit. nostris alias Inconvenable, eadem acceptio. Charta ann. 1341. in Reg. 75. Chartoph. reg. ch. 80: Condemnationes causarum, que coram ipso iudice moveruntur, praeterea carnisu, leprosarum seu Inconvenientium, etc. Besti qui ait

jambe brisiee, ou qui soit deshonorable ou Inconvenable a vendre, in Stat. pro carnific. Lingon. ann. 1381. tom. 6. Ordinat. reg. Franc. pag. 694. art. 3. Inconvenienter, nostris, Gravare, ledere, mutilare, vulgo, Incommoder, faire de la peine ou du mal, estropier. Lit. remiss. ann. 1471. in Reg. 194. ch. 352. Le suppliant avous qu'il eust incoprin, ne que icellus Ysaubert eust este ou feust Inconvenient, etc. Alia ann. 1470. in Reg. 195. ch. 1522: Lesquelz compagnons eussent tue le suppliant ou autrement Inconvenient de sa personne, etc.

INCONVENIENTER. Indecenter. Epist. 31. Nic. 1. PP. tom. 7. Collect. Hist. Franc. pag. 421. A qua indulgentia Iridentinem antistitem non Inconvenienter erimus.

INCONVENIENTIA. Difficultas, incommodum, non convenientia. Epist. inter Hinc. 2. ann. 858. tom. 7. Collect. Hist. Franc. pag. 519. Sed nos ad placitum illud occurrere non potimus, et propter incommoditatem et brevitate[m] temporis, et propter inconvenientiam loci. Charta ann. 1394. in Reg. 119. Chartoph. reg. ch. 78: Fustes sive vasa... ductum flumen (Eraud) per dictum gradum intrare, propter Inconvenientiam suam introitus, non possunt. Lit. ann. 1445. tom. 9. Ordinat. reg. Franc. pag. 708: Quo circa nos talibus Inconvenientis et oppressionibus, ac utilitati rei publice providere cupientes, etc. Vide Inconvenire.

INCONVENIRE. Non convenire, dedecore. Pro condicione et statu filii nostri nobis velle Inconvenire, etc. in Epistola ann. 1486. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 114.

INCONVERSIBILIS. Qui ad ordinem reitui seu revocari non potest. Lit. Caroli VI ann. 1443. inter Probat. tom. 4. Hist. Decret. col. 497. Hostes nostros in predictis partibus propelester repellens, .. fortissima corion castra, et oppida Inconvertibilia obediendo, etc.

INCONVERTIBILES. qua Christi Domini nature, divina et humana, dicuntur in Concilio Tolet. XV quod neutra in alteram converti possit seu mutari. Plurim. Tertul. adv. Hermogen. de Anima cap. 12. et S. Ambros. de Fili Divinitate cap. 8.

INCONVERTIBILITER. Immutabiliter, in Epistola Raltheri tom. 2. Spicil. Acher. pag. 249.

INCONVICIBILIS. Inviectus, inculpabilis. Nov. 41. cap. 1. Quibus factis est et Inconvincibilia Inconvictio horum, qua pro veritate secuta sunt. Hinc

INCONVICIBILITER. Manifesto, Gall. Dune maniere convaincante. Instr. ann. 1294. in Reg. 2. Olim parlam. Paris. fol. 2. v. Eius regis Anglie conserentia, scientia et assensus ex his videtur argui evidenter et quasi Inconvincibiliter apprehendi.

INCONVOLUTUS. Inconvolutus, involutus, vel potius explicatus, evolutus. Annian. 29. 2. Post Inconvolutos multiplicescasus.

INCONVULSE. Immutabiliter, perpetuo, eo modo qui convelli nequeat seu infringi. Littere ann. 1356. apud Ludewig. tom. 5. pag. 579: Inconvulse et irrevocabiliter perpetuoque ab omni quovis impedimento quodcumque et fruantur.

INCONVULSIBILIS. Qui convelli nequit seu infringi, apud Morettum Antiqu. Navarra. pag. 597. et in Decreto Ervizi Reg. pro Concilio Tolitano XII.

INCONVULSUS. ut Inconvulabilis, Inviolabilis, in Praecepto Caroli C. ann.

850. Marce Hisp. col. 786. in Litteris ann. 1339. apud Ludewig. tom. 5. pag. 583. Inconvulsa simplicitas, in Codice Theod. lib. 12. tit. 14.

INCOPOLITUS. Procurator, Vicarius. Charta Henrici 1. Reg. Angli in Monastico Angli. tom. 1. pag. 1023. Prohibeo ne submonentis Monachos de S. Remigio de Remis, ut eant ad hundreda, nec ad vicarias, sed Incopolitos suos, vel unum ex hominibus suis mittant.

INCOPRIARE. Insurgere, Conspurare, opprobriis et conviciis quasi rictus, seu stercore conspergere. Glossae Isidori et Pithecaei. Scurra, qui Incopriatur Scerrula, qui Incopriat Id est, qui dictis impetit, et scripsit exagitat. Commodianus Instr. 19.

Incopriat avos suos detestabilis omnes.

INCORAM. pro Coram. Vide Juratum ad Synmachium lib. 2. Epist. 3.

INCORDARI, Inspirare, in cor cogitationem ingerere, immittere. Vita sanctae Rusticulae Abbatisse Arelatensis cap. 27. Alia fidei sgori dignitas est Dominus Incordari, ut ex capitulo beatissime Matris igne supposito ureret, etc. [Hac notione Plautus dixit Incordare: Et ut me evad meritis est, tamen Incordas.]

INCORDATUS. Sulphuratus, ab Italico Scordare, oblivisci. Vita B. Lucchesi tom. 3. April. pag. 586. Oratorum tanto ardore vacabat quod a terra elevatus, oculis in caelum apertis, feris genibus et clausis nastribus, Incordatus inveniebatur, hominis sine sensu. Vide Scordatus.

INCORONATA. scariato tunica, in Constitut. Frederici Regis Siciliae cap. 106. Vide Coronata tunica.

INCORES. Indigenae. Vide Enochri.

INCORRIARE. In corium mittere, Uguitione.

INCORONARE. pro Coronare, usurpat Bertholdus Constantiensis ann. 1087. 1081. 1082. etc. [Incoronatus] ut Federicus Rogerius in urbe Romana ann. 1231. in Vet. Kal. Mediol. apud Murator. tom. 1. Scriptor. part. 2. pag. 226. D.]

INCORONATIO. Coronatio, Ital. Incoronazione. Invent. Monast. Cassini ann. 1497. tom. 2. Hist. ejusd. pag. 569. col. 1. Item una regina cum Incoronatione Virginis Marce, cum quovis pagana sanctis tenentibus reliquias suas in manibus.

[In] Item (patriarcha) venit ad reges Incoronationem. (Diar. Burchardi. ed. Thuanus. 41. 151. An. 1494.)

INCORPORABILIS. ut Incorporabilis, sine corpore. Habitus Incorporabilis, apud Tertul. lib. 3. adv. Marc. cap. 17.

INCORPORALIS. Vide supra Corporalia.

INCORPORALITAS. Qualitas incorporea. Uti sunt Macrobius in Somnio Scipionis lib. 1. cap. 5. et II. Tertul. de Anima cap. 7. Licetiam. Epist. in Epistola ad Epiphanium inter Concil. Hisp. tom. 2. pag. 431.

INCORPORALITER. Sine corpore, spirituum modo. Claud. Mamertus lib. 3. de Statu anime cap. 11. Memoria Incorporaliter etiam corporalium commiscetur.

INCORPORARE. Uguito. Corporare, corporeum facere, vel impinguare, vel in corpus immittere, inde Incorporare. Incorporare tibi Christum. dicit Petrus Blesensis Epist. 86. et 121. quod idem est ac sumere Christum in sacra Eucharistia, et in propriam substantiam transferre. Idem, sive alius Auctor Tractatus de sancta Eucharistia cap. 1.

Non igitur satis est nasci de Virgine Christum...

* INCORPORARI, Aggregare. Epistola Petri Abbi Cluniae...

INCORPORARE, Gallis Incorporer. Adjungere instrumentum...

INCORPORATIO, interdum etiam pro incarnatione Christi...

* INCORPORATIONES, Ecclesiarum, quibus redditus et decime subtrahuntur...

* INCORPORATIONES, Ecclesiarum, quibus redditus et decime subtrahuntur...

* INCORPORATIONES, Ecclesiarum, quibus redditus et decime subtrahuntur...

* INCORPORATIONES, Ecclesiarum, quibus redditus et decime subtrahuntur...

oat. Si qui vero aliquid contra fecerint...

* INCORPORARE, Oppignerare, obligare. Gall. Hypothequer. Epith. apud Charvet...

* INCORPORATI in Ecclesiis Lugdunensi et Vienneensi dicuntur Canonici...

* INCORPORATUM, in libello Institut. pag. 101. Alia etiam potest juris approbati...

* INCORREGUDS. Vide Incorregutus, in Incurrementum.

* INCORREPTUS, Non corruptus, inmendatus. Ital. Incorretto. Charta ann. 1245...

* INCORRIGIBILIS, in Bullario Carmelit. pag. 28, col. 1.

* INCORRIGIBILITAS, Contumacia, in Constitut. Sacerum Penitent. apud Raymund. Durandum lib. 1. Miscell. pag. 176.

* INCORRIMENTUM. Vide Incurrementum.

* INCORTINARI, [Cortinis seu aulis ornari. De festivitatibus SS. ad eadem libri Johan. Abrine de Off. Eccl. pag. 346...

* INCORTINARI, [Cortinis seu aulis ornari. De festivitatibus SS. ad eadem libri Johan. Abrine de Off. Eccl. pag. 346...

* INCORTINARI, [Cortinis seu aulis ornari. De festivitatibus SS. ad eadem libri Johan. Abrine de Off. Eccl. pag. 346...

* INCORTINARI, [Cortinis seu aulis ornari. De festivitatibus SS. ad eadem libri Johan. Abrine de Off. Eccl. pag. 346...

* INCORTINARI, [Cortinis seu aulis ornari. De festivitatibus SS. ad eadem libri Johan. Abrine de Off. Eccl. pag. 346...

* INCOSTELLATUS perperam pro Incastellatus, id est valde inunitus Stat. Bonon. ann. 1250-57...

* INCOURTINAMENTUM, Aulicum. Lit. remiss. ann. 1332 in Reg. 81. Chartoph. reg. ch. 403. Cam. Perrinus, dicitur Aubrie, serviens eques castelleti nostri...

* INCOGO, [Incorare nates est inflectere, demittere, ut qui seculi gratia subsidunt Pompon. apud Non. 1. 180. Neque interim cavandi causa unquam Incogant nates, Absolut. Pacu. Advo. Incogant mihi pes obstupuerat. Ita referunt plerique Lexicographi. Etiam in verbis Pomponii a leg. Incogant nati.]

* INCORALLUM, Praeconium, promulgatio per praecentum, a veteri Gallico, Graeco, Graeculo, vel Greulle species cornu, quo praecentus utebantur ad aliquid promulgandum. Vide Graeculo, Charta Ludovici VII. Regis ann. 1141, pro Bituricensibus. Praeconium concludo talis in urbe remanuit, ut adant animo praecentus in urbe 12. habebantque quippe per laboribus suis cum saluto clamante praecentus per civitatem, ut mos eorum est, una dehauda porta erit de primo Incrallo denarium unum, etc. quocumque sic secundo vel sepius reclamaverint, de quocumque Incrallo denarius suos las praecentus jure remanet, apud Theoglossum in Consuet. local. Bituric. cap. 61.

* INCORAPULARI, Top. magister. Glossar. Lat. Gall. ann. 1552, ex Cod. reg. 118.

* INCORASSIARE, INCORASSARE, Impinguare ex Gal. Incorasser. Statuta antiqua Abbatie Corbeisensis lib. 1. cap. 7. Porcos autem, avias, et pullos, quos de suo molino Incorassare debet, de suo nutrit. Sed reg. Incorassare, vel Incorassare, ut est in Monasterio A. 21. tom. 1. pag. 681. In tempore mensis Incorassare 40. porcos suos, etc. Polyptichus S. Remigii Remensis. Summa feodi circa 138. silv. praeparari Incorassatione 1390 etc.

* INCRAUDA, invidum pro Meranda, seu Invidanda. Gallis, Evrauda, Smalardus. Testamentum ann. 1817, apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1527. Item, unum anulum cum parva nigra, item, unum anulum, in quo est quoddam Incrauda infra habentur. Aliphot. anulo, diamans, pedas, Meraudas, sapirus, etc.

* INCREABILIS, Marius Mercator pag. 55. Non potest creatura cum qui est Incraabilis. Vid. Incausidus.

* INCREDENTES, Infideles, Saraceni, apud Marten. Incausidum pag. 1381.

* INCREDENTIA, Infidelitas, lapsus, de hereticis dominicantibus et relapsis in Incredentiam qui sit agendum, apud Marten. tom. 5. Anecd. col. 1298.

* INCREDERE, In vadinumum vel multum dare. Charta ann. 1092, apud Murator. tom. 1. Anecd. Ital. med. aevi col. 187. In praedicta ratione exinde Incrudere et redere possunt subus ipsa adificia. V. Accedere 1.

* INCREDIBILIS, Incredulus, Vita S. Ettonis, tom. 3. Julii pag. 59. Interit-

mitaneam Francorum gentem reliquerant
Christo omnino Incredibilem.

2. **INCREDIBILIS**, infamatus, intestabilis, qui testis esse non potest. Leges Edgari Regis § 12: Qui fuerit accusationibus infamatus, et populo Incredibilis, etc. [in Adde Leges Henrici I. cap. 61. et 67.]

3. **INCREDULITAS**, Insolentia, amentia. Reg. Detractatio, Incredulitas, inobedientia Castigat, in utrumque Glossar.

4. **INCREDULUM**, Cui fides adhiberi non potest. Charta Rob. Franc. reg. ann. 1021. inter Instr. tom. 10. Gall. Christ. col. 381: Et ne cuiquamque Incredulum videatur, manus propria firmavimus.

5. **INCREMENTARE**, Incrementum dare. Pro eo, quod est apud Paulum 2. ad Corinth. cap. 3. Qui incrementum dat Deo, S. Augustinus habet, Dominus qui Incrementat. [Ordo MS. in Circumcisione Domini apud Mabil. Liturg. Gall. pag. 201. col. 2. Exeide (Deus), quod scandala Incrementat, ut amputato facinore, solum nos valeat caritas propagari. Remigius Altissiod. in Cantica Cantuarum: Ascendit ad illam sua dona Incrementando, id est, augendo et multiplicando. Acta S. Lamberti Episc. Traject. n. 11: Si diutius in mundo habitasset, aucta potius opera Incrementasset. Occurrit in Capitular. Caroli M. lib. 5. c. 307. Caroli C. tit. 34. c. 1.]

6. **ENCREASER**, nodem sensu, in Lit. ann. 1343. apud Rob. Avesbur. in Hist. Eduard. III. reg. Angl. pag. 111: Par qui le service Dieux et la foy Cristienne fussent honorez. Encraez et embelis.

7. **INCREMENTATIO**, Incrementum. Chron. Joan. Wetham. edit. Hearne. pag. 380: Ita regis, que olim, ad gloriam cumulat, stare solebant sub congrua continuata Incrementatione. Encresce, eadem acceptione, in Gest. Brit. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1459:

Quez assez de tous les grans,
Senon de cels à qui l'Encresce
De son estat et de sa vie, etc.

8. **INCREMENTUM**, Charta Philippi Pulcri Fr. Reg. ann. 1303. pro apanagio Ludovici fratris Comitis Ebroici. in Probat. Hist. ejusd. Comitatus pag. 29: Item grangia castellanis de Meullento, exceptio Incremento quod extenditur in feodis et retrofeodis et tenementis de l'Arche et Castellanis de Reumont... prout castellania de Meullento dividitur de dicto Incremento Alta Gallie exarata de eadem re ann. 1238. Ibid. pag. 23: Item les granges de la chastellenie de Meullent, excepté les Cressemens qui se entendent es fiefs et arrierefiefs et es tentures de la Roche et en la chastellenie de Chaumont... et comme la chastellenie dudit Meullent se depart dudit Encressement. Vide Crementum et Censum crescentis.

9. **INCREMENTUM**, ἰσχυρὸν ἐπιθυμῶν. Gl. Gr. Lat.

10. **INCREPARE**, Arguere, vox Forensis. Increpare sententiam, sententia Increpata, arguere ut male datam, Galli dicunt, Ilâner une Sentence: in Speculo Saxon. lib. 2. art. 12. § 9. 11. 13. lib. 3. art. 30. § 2. art. 68. § 2. Increpari in iure suo, in Wiechbild. Magdeb. art. 4. § 6. et in Speculo Saxon. art. 36. § 1. Charta Berengarii Regis Italie ann. 890. apud Ighellum tom. 1. Ital. sacr. pag. 888: Sancientes, ut nullus ex iudicio ordine iurta eadem Increpationes aliquando iudicum proferat.

11. Unde nostris Inceper et Incesper,

pro Reprendre, réprimander. Lit. remis. ann. 1416. in Reg. 169. Chartoph. reg. ch. 248: Le suppliant et Gauteron commancerent à blasmer et Inceper par douces manieres icellui Boutemie. Alia ann. 1481. in Reg. 209. ch. 66: Lesquelles femmes increperent et blasmerent fort icellui Garreau.

12. **INCREPATIO**, [Ob]jurgatio. Tertull. 4. advers. Marcion. 7. sub fin. et 5. ibid. 20.]

13. **INCREPATOR**, [Censor: Praefectus morum (Vater-Gloss).]

14. **INCREPATUS**, Herniosus, ramicosus. Miracula B. Henrici Baucen. tom. 2. Junii pag. 387: Increpatus et deruptus erat in parte inferiori.

15. **INCREPIDA**, INCREPIDA, Crepida. Serm. Gabr. Barei. in festo S. Cathar. Senen. Tertium ornamentum pedum, caligas, pulcra Incepitis. Alibi Incepida.

16. **INCREPITUS**, Chartularium Matisconense fol. 66: Silva ex oriente terminat a circulo Incepito. Ibid. fol. 83: Terminat a medio die ab ipso Aldoni et genipereis Incepita. An montosus, ut vir doctus suspicatur? An circulus dicitur Incepitus ab increpando seu sibilando, quia dum fiat sonum vel sibilum edit, genipereis vero Incepita, quod in igne crepuit, puniporus, dum accenditur?

17. **INCRESCERE**, Chronicon Fredegarit cap. 60: Nomina concubinarum, eo quod plures fuissent, Incevit Auct. Chronice inveni: id est, piguit. [Epistola Hincmari Rem. tom. 2. Spicil. Acher. pag. 827: Quibus enim Incescere (i. Incescit, piget) legere, vel audire, que scripta sunt, vel scribuntur, sciunt quia non de ignorantia iudicabuntur, sed de contemptu, quo nolunt scire, quo nolunt legere, vel audire condemnabuntur.] [Vox Italica, Tadore, puer.]

18. **INCRETUS**, TERMINUS, Tabularium Brivatense ch. 127: De tertio latere viam publicam, ex quarto latere campum cum termino Increto. Et ch. 372: Et quarto latere terram S. Juliani et terminum Incretum. Tabularium Celsiniacense: De tertio parte via publica, de quarta parte terminum Incretum in Flaco, etc. Occurrit rursus alio loco: verum in alia Charta legitur, terminum Incretum.

19. **INCRETUS**, SILVA INCRETA, Alta, ardua, vulgo Bois de haute futaye. Charta Christ. col. 297: Donamus res nostras, silvas Incretis, cultis et incultis, etc. [Forte Increta hic sunt loca ubi nihil crescit, ita ut virgula sit ponenda post vel vacca feta, in Reg. Cam. Comput. Paris. sign. Bel fol. 148. r. Les amendes qui encheiron pour les forêts es arbres pourtant: fruit et en bestes Encresues.]

20. **INCRIMINARE**, Accusare, in crimen adducere. Liber Pontificalis in Symmacho PP. Alipui in Senatu... Incriminaverunt Symmachum. Occurrit in Lege Salica. Vide Anastasium in S. Damaso, et in S. Bonifacio PP. [Persona Incriminata, eadem notione, in Instrumento ann. 1463. ex Schedis D. de Hazauges.]

21. **INCRIMINATIO**, [Criminationis, vel criminis, vel accusationis defectus. Tertull. Resurr. carn. 23.]

22. **INCRITUS**, Integer, totus, pro Inclytus. Vide in hac voce. Charta ann. 1010. apud Murator. tom. 1. Antiq. Ital. med. aevi col. 185: Hac vero res per iam dictos finis totum et Incritum in prefatam sanctam sedem concessimus.

23. **INCRUCAMENTUM**, Leguleis Anglis,

Encroachment, dicitur, cum dominus majorem praestationem, vel majus servitium a tenente vel vassallo exigit, quam debet. Ea enim actio vocatur Incrocamentum ejusmodi praestationis vel servitii. Rastallus Occurrit haec vox Gallica apud Knyghtonum pag. 2715. 2716.

24. **INCROCARE**, Unco suspendere, in cruce agere. Lex Salica tit. 69. § 2: Si quis hominem sine consensu iudicis de ramo, ubi Incrocatur, depones praesumpserit, etc. Galli Encroer dixerunt, quasi pendere au croc. Gl. Lat. Gall. Thuanus MS.: Cucuminare, Encroer. Ita Poetae nostrales passim usurpant. Le Roman de Parise la Duchesse MS.:

Si soit pendus au forches, et o vait Encroer.

Alibi:

Je le ferai la bare entor le col noer.
Et pendre au forches, et au vent Encroer.

Le Roman d'Auberi MS.:

Ferai vous pendre, et Encroer au vant.

Le Roman de Gaydon MS.:

Or est Thibaus au forches Encroer.

Chronicon MS. Bertrandi du Guesclin:

Aux croines de la tour volent la Baronnie.
Le ferai Encroer, comme beste sergent.

Alibi:

Les prisons fist tantost la aler et convoier,
Et pour faire Encroer, et se vait balier.

En despit de la Ville, et pour ses courtoisier.

Idem:

Si vous verry traitous à un arbre Encroer.

25. **ENCREOSER**, alia notione, dicitur nempe de arbore, jux. in aliam incidit, adeo ut rami infer se implicentur. Stat. ann. 1376. tom. 6. Ordin. Reg. Franc. pag. 231. art. 23: Pour ce que moult de fois a l'on veu que aucuns costumiers ou acheteurs, qui un arbre ou plus avoyent à prendre en nos forêts, le faisoient abatre tellement qu'il se Encroeroit sur autre.

Encroer, in alio Stat. tom. 6. ex eund. Ordin. pag. 527. art. 22. Vide mox Incroerare.

26. **INCRONIZARE**, VIII. Brito in Vocabul. Comitum, as, i. Comitum celebrare, vel eligere, vel Incronizare. Forte Inthronizare.

27. **INCROSATUS**, [Gallice croisé: « Senex barbatus stans, integer, solum digiti aliquibus fractis in manu dextera, tenens super femur sinistram extensam, cum tibus Incrosatis, verum una illarum fracta est. » (Inv. card. Barbo ex transcript. Müntz. 1457.)]

28. **INCROSSILARE**, ut mox infra Incroerare ab Ital. Incrocchiare. Gall. Croiser. Stat. Niclae Inter Mon. Hist. Patr. Taur. tom. II. col. 81: Item staturunt et ordinarunt quod aliqui, qui appor- tet... ligna ad vendendum, non sit ausus discargare ligna... nec ausus sit ea Incrossilare in basto cum ea caryabit. [Fr.]

29. **INCROSTARE**, vox Italica, Incrustare. Steph. de Infestura MS. ubi de Innoc. VIII. PP. ad ann. 1492: Cum cardinalis S. Crucis... sua impensa faceret Incrostari et dealbari ecclesiam predictam, etc.

30. **INCROKARE**, Decussatum ponere, Ital. Incrocchiare. Stat. Vercel. lib. 4. pag. 71. v. Ille qui ea (ligna) duxerit ad vendendum, non ponat nec ponere debeat super carro transversata nec Incrozata, etc. Vide supra Incrocere.

31. **INCRODESCO**, [Crudescere. Incrudescit, et incruduit habentur in Not. Tur. p. 81.]

32. **INCRUSTATURA**, Incrustatio. Gloss.

Gr. Lat.: Μαρμαροεις, Incrustatio. Sanctus Cyprianus de Nativitate Christi: Nullum domus aris diversorium occultabat: nec secreti recessus erant illius casulae, incrustatae, lectum, et tholi parietes per circulum vestiebant.

† **INCITIMARE**, pro Intimare, Denunciare, Gall. Intimer, in Charta ann. 1387. apud Monasterium in Probat. Hist. Lugdun. pag. 131. col. 1. Vide Intimare.

• **INCUBANS**, Regnans, in throno sedens. Charta ann. 1079. inter Instr. tom. 12. Gall. Christ. col. 253. Actum Trevis... regnante in caelis Domino nostro Jesu Christo, sede sit Gregorio papa in Romana cathedra, Incubante Philippo rege in Gallia, tenente Tebaldo comite Trevas, Hugone secundo ejusdem urbis episcopo.

• **INCUBARE**, Cubare. Arest. ann. 1411. 12. Mart. in vol. 11. arestor. parlam. Paris. Pro conservacione sanctarum Religionum in sacra capella cum matricularibus nocturnaret et Incubaret, etc.

† **INCUBATOR**, Qui incubit, sedulamque rei alicui dat operam. Concil. Herdense ann. 546. tit. 16: Quia dum est, ut hi quos constat in servitio Domini cum primis sedis Antistite desudasse, illorum qui marum rerum Incubatores, vel utilitatibus servientes atque vacantes fuisse noscuntur, despectibus aliquatenus crucientur.

† **INCUBATOR**, Injustus violentusque possessor, tyrannus, apud Macrobius. Servius. Apud nos Incubator imperis tyrannus dicitur. S. Bernardus Epist. 236. n. 2: Si non miseremini magnam et religionis monasteria, quibus omnino sub Incubatore illo destructio imminet. Meisterlini Hist. Noriberg apud Ludewig. tom. 8. pag. 33. Emorsus praestat, quam iam inhonestam vitam ducere sub alieno imperio, misere officia singula, iniquis, possessores seu folius Incubatores habent, et abraiores, non gubernatores. Rursus occurrit pag. 65. Gaudens Donatista apud sanctum Augustinum tom. 9. col. 430: Sed hoc non sciunt alienarum rerum Incubatores (i. cupidii) qui nec Deum audiunt dicentem, Non concupiscite rem proximi tui Incubare pecunie Tullius dixit pro Iniliare.

INCUBI, Incubones. Glosse MSS. ad Alexandrum Iatrosophistam: Incubus, est passio, in qua dormientes suffocari et a demonibus opprimi videntur. Glossar. Graec. Lat. Εξιδρυξ, Incubo. [Onomast. apud Martinum Incubones, Ινκουβουβη. Gl. Lat. Gall. Sangerman. MSS. Incuba, Surgeseur. Incubi vel Incubones, una maniere de deables qui solent gesir aux femes. Vide Dum.] Ugutio: A fando dicti sunt quidam Dei, qui voce, non signis, ostendebant futura in lucis consulti a paganis: hi vulgo Incubi et Incubones, a Romanis vero Fomicarij dicuntur. [Chronicon Engelhusii apud Leibnit. tom. 2. Scriptor. Brunsvic. pag. 1183. Incubus quidam nominans se regem Goldemar, advenit cuidam armigero. Incubus loquebatur cum hominibus, fuit in instrumento nunciati, perceptibiliter fuit ad talem, pecunias exposuit, unum dedit, visibiliter multis tam religionis quam secularibus responsa dedit, etc.] Hugo Archiepiscopus Rotomagensis lib. 3. de Hæreticis cap. 5: Sciendum autem quia neque Monachi, neque Canonici, nec alii qui coram Ecclesia publice castitatem professi conjuges possunt fieri. Quod si secus agere tentaverint, Incubones reputantur et fornicarij [Atto Vercell. Episc. lib. de pressuris Eccl. tom. 8. Spicil. Acher. pag. 81: Stulti enim episcopi non

pastores, sed Incubones dici possunt, eo quod sanctam incumbent Ecclesiam; non errantes reguntur oves, sed collectas etiam errare permittunt.]

• **INCUBICULARIUS**, Familiaris, intimus, qui idem cum alio cubiculum habitabat. Chron. Bohem. tit. 2. cap. 7. apud Ludewig. tom. 11. Reliq. MSS. pag. 138: Omnia secreta sua scio, et sortilegia et auguria sororis suæ Tette, et medicinas et herbas, sanitates et infirmitates agnosco, velut Hrela soror ejus, quia valde eis Incubicularia fuit.

• **INCUCOLLARE**, Cuculla induere. Vita S. Walth. tom. 1. Aug. pag. 298. col. 2. Fanno tamen incerato corpus tunicatum et Incucollatum obvolvitur, etc. Vide in Cucullus.

• **INCUDO**, Ital. Incuda, Incus, Gall. Enclume Tract. MS. de Re milit. et mach. bellie. cap. 151: Tunc oportet quod intus mittatur super rema fluminis posita in nauigio sub Incudine, et postea ponatur catena super Incudinem, etc.

† **INCULARE**, In aliquem protere, agere, proculcare. Concilium Arelatense I. can. 17. U. nullus Episcopus alium Episcopum Inculet. Lemma canonis habet, conculat.

† **INCULCATIO** ORDINUM, apud Lyndwoodum in suo Provinciali pag. 393. edit. 1679. dicitur de pluribus sacris Ordinibus eodem die collatis: quod ibidem fieri vetatur.

† **INCULCATOR**, Qui inculet, pedibus calcet. Petrus Scarp. cap. 6. Deux sceulsum hominem de diaboli gula per factem, jam et Inculcatorem ejus voluit efficeret per virtutem, ne solummodo ecaisset, verum etiam ericisset inimicum.

• **INCULPABILIS**, Qui culpam non potest, apud Laur. in Amalt. Citur etiam Solin. cap. 33. Nostris, Inculpabile I. I. remiss. ann. 1364. in Reg. 98. Chartoph. reg. ch. 323. Le suppliant qui de toute trayson se sentoit et sent Inculpable, etc. Combien que le suppliant feust Inculpable d'iceluy fait, in aliis ann. 1415. ex Reg. 184. et. 317. Vide mox.

• **INCULPARE**, Culpare, Italis Inculpare, maxime apud Joan. Villanum lib. 1. cap. 17. Will. Brito in Vocabulo: Imponere, Inculpare, Imputare. Gl. Lat. Gall. Imponere, Encoulper. Alibi Circumvenire. Lex Salica tit. 42. § 6: Si verus de quolibet crimine Inculpatus fuerit, etc. Adde § 7. Legem Burgund. tit. 8. et Legem Ripuar. tit. 81. § 1. Vetus Charta apud Catellum lib. 5. Rerum Occit. pag. 855. Et si de hoc fevo Prepositus poterit eos Inculpare, faciat eis justum, et habeat 5. solidos justitiam. [Charta Philippi Aug. pro Atrebatensibus ann. 1194: Quem scabini inde juste Inculpaverint, in culpa erit, et quem juste liberaverint, liber remanebit. Quando quis Inculpatur de crimine, in Consuet. Ausiorum MSS. ann. 1301. art. 84.] Utuntur Leges Ine Regis § 39. et Alredi § 3. Radulphus de Diceto pag. 690. Otto Morena pag. 2. 9. etc. Charta Gallica ann. 1236. apud Vasoriorum in Noviomio pag. 947: Et jurra li Prouis le Chastelain, quant il sera nouveauz Prouis, qu'il n'encoupera homme ne femme de ces trois choses, s'il ne croit qu'il en soit coupables.

• Nostris, Encoulper, Encoulper et Encouper: unde Encoulpement, Accusatio. Stat. ann. 1360. in Memor. D. Cam. Comput. Paris. fol. 7. r. Et se vous trouvez aucuns Encoulpes des choses dessus dites, etc. Lit. remiss. ann. 1381. in Reg. 121. Chartoph. reg. ch. 43. Icellui Andrieu... au conjurement des jurez de nostre ville de Tournay... Encoulpa et empescha ledit

exposant;... et sous ombre dudit Encoulpement, etc. Gesta Ludov. Pil. cap. 19. tom. 6. Collect. Histor. Franc. pag. 158: Comme li empereur avoit fait commune penitance et plene satisfaction au poeple de ce dont il l'Encoupoient. Acoulper, eadem acceptione, in Lit. remiss. ann. 1377. ex Reg. 111. ch. 276: Thomas, au lit de la maladie dont il mourut, les en descoupa et descharya, et en Acoulpa et charge du tout ledit Couvreux et son fil. Couposer vel Coupoier, eodem sensu, a Culpare, in Mirac. MSS. B. M. V. lib. 2:

Mais plusieurs sont, ce n'est pas doute, qui des nans veulent Coupoier, etc.

Infra:

Qui copole sor Nostre Dame, etc.

• **INCULTIBILIS**, Qui coll non potest, culture inhabilis. Charta ann. 1328. in Reg. 65. bis Chartoph. reg. ch. 24: Item quindecim arpenta de bruenis vel circa Incultibilia. Item duo arpenta terræ vel circa Incultibilia.

† **INCULTIO**, Ruditas, seu barbaries sermonis, apud Eulogium Cordub. lib. 1. Memorial. SS. sub finem.

• **INCULTURA**, Non cultura. Lit. ann. 1394. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 674: Hereditagia... que in ruinam et ad Inculturam... devenerunt.

† **INCUMBENS**, Possessor, ab Incumbere, Obtinere, possidere, ut est apud Jurisconsultos. Litteræ anni 1456. apud Rymer. tom. 15. pag. 85: Cum Episcopatus Insule de Man, per mortem naturallem Episcopi et Incumbentia ejusdem, jam pastore sit destitutus, diuque vacavit, sicut prebatus Episcopus et Incumbens ejusdem, dum vixit, vel aliquis alius predecessorum suorum, etc.

• **INCUMBERRARE**, Impedire, etc. Vide Cumbri.

• **INCUMBREM**, Oppigneratio. Charta ann. 1083. inter Instr. tom. 6. Gall. Christ. col. 432: Istos autem mancos et casam et campum et vineam et ortum in tali conventu retineo in vita mea, et nunquam raleam dare vel vendere, alit impignorare, vel Incumbrem aliquid facere. Vide supra Incumbrem.

• **INCUNCTABILIS**, [Qui moram, vel dubium non patitur. Arcad. Dig. 22. 5. 21. Illud nunquam Incunctabile est, ut, si res exigat, testimonium dicant.]

• **INCUNCTANTER**, Instanter, apud Laur. in Amalt. ex Cath.

† **INCURABILIS**, Qui non potest curari, Gall. incurable. Morbus Incurabilis, apud Fulgentium in Epistola ad Venantium. Improbatur Vossius de vitis lingue Lat. lib. 3. cap. 16.

† **INCURABILITAS**, Incuria. Miracula B. Simonis de Lipnica. tom. 4. Julii pag. 563: Mater ejus dicta Apollonia quadam levitate et Incurabilitate votum emissum pro modico ponderans, etc.

• **INCURARE**, Curionem, Parochum facere, Ecclesie curam conferre. Charta Durandi Episcopi Cabillonensis ann. 1220. [inter Instr. tom. 4. nove Gall. Christ. col. 246.] Scientum est etiam, quod Abbas S. Rufi et conventus unum de Fratibus suis idoneum ad curam Ecclesie presentabunt, et tam nos de cetero, quam successores nostri presentatum Incurabimus, [Incuratus vero nobis et nostris successoribus ad omnia ea tenebitur, que tenentur alii nostri sacerdotibus.] Et mox: Presentans vero et Incuratus in vita sua prefate Ecclesie preesse tenebitur.

• **INCURATUS**, Qui cura Ecclesie data est, Curatus. Charta Official. Lugdun. ann. 1276: Quod quiescumque instituitur

Incursatus in posterum in dicta Ecclesia, seu etiam Capellania, qui in dicta Ecclesia curam habuit animarum, etc. [Charta ann. 1241. inter Instrum. tom. 4. nova Gall. Christ. col. 249.] Johannes tamen presbyter Incursatus ipsius Ecclesie de Mellicygo, etc. Antonius capellanus Incursatus Alvardi, in Instrum. ann. 1118. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 175.] Vide Curia.

• INCURATUS. Non curatus. Ital. Incurato Charta Gaufr. episc. Carnot. ex Tabul. major. monast. Quotiens super hoc impossibilitas nostra devotus adjuvatur, ut quod Incuratum deserit, divina operationis potentia corrigatur.

• INCURABILIS. Lat. Caroli VI. ann. 1118. tom. 10. Ordinat. reg. Franc. pag. 481. Ab inelictis nostris stropis auctoribus accipimus ortholoxa fidei vices humilitatis Incurabilis maxime coalescere, longe procuribus radicibus subistere, etc. An Sinecuris, non affectatus.

• INCURIALIS. Qui officia civilia exerceat, aut exerceat. Pactum inter reg. et capit. eccl. Ruthen. ann. 1299 in Reg. 1. Chartoph. reg. ch. 88. Item quod de injuria vel offensis per curiales vel Incuriales seu officiales deturum Incuriam committit, etc. Vide Curialis 1.

• INCURIALIS. Rusticus, inhumatus, Gall. Inpote. Vita S. Rose tom. 2. Sept. pag. 45. col. 1. Ut quid tam Incuriales estis, ut quod tantis nos tenent moris, ut et minime assurgatis? Vide Curialis 4.

• INCURIALITER. Inhumate. Vide Curialiter.

• INCURIOSITAS. Incuria, negligencia. Canon. Petrus apud Marten. tom. 4. Annot. col. 41. Si quis comedit Scrip-turam causa Incuriotatis, xxx. vel xl. dies penitentiam imponatur.

• INCURRAMENTUM, ut infra Incurramentum Littere ann. 1273. apud Rymer. tom. 2. pag. 13. Non coactus, nec iudicatus dolo, sed sua spontanea voluntate promissit, et ad sacra dei Evangelia juravit sub obligatione et Incurramento sui corporis et totius terre sue. Obligaverunt se dicto domino Regi sub obligatione et Incurramento corporum, terrarum et bonorum suorum mobilium et immobilium, etc. Occurrit rursus pag. 424. Gallice verticemus. Sous peine de sainte.

• INCURRATORIA. Vide Curatoria.

• INCURREGUTUS, INCURRI, in Incurramentum.

• INCURREMENTUM. Bonorum alienis licet additis, confiscatio, practicis nostris olim Encourrement. Charta ann. 1281. in Reg. Cam. Comput. Paris. alias Bitur. fol. 99. r. Quod si aliquis hominum suorum... tale crimen committeret, propter quod oportet de consuetudine vel de jure extraneo tempore dicitur in bono subiecto contempnari, quod vulgariter incurrementum vel confiscatio appellatur, totum illud Incurrementum et confiscatio ad dictum militem et successores suos perpetuo remaneat. Alia ann. 1229. inter Probat. tom. 3. Hist. Occit. col. 311. Dicit quod los Encourments totus Albar sunt episcopi, sine consortio predictorum. Encourment vero, dicitur Muletia, quam quis delinquendo incurrit, in Lit. ann. 1362. tom. 3. Ordinat. reg. Franc. pag. 386. art. 35. Que nostre prison de Paris, auquel appartient la connaissance des cas et choses dessusdit, pout modifier et moderer sur ce et sur l'Encourment et la qualite desdits prison. Vide Incurramentum Hinc.

• INCURRERE. Obsequium obnoxium esse. Liber. Montisfor. ann. 1291. in

Reg. 181. Chartoph. reg. ch. 154. Item aliquis de Monteferrando et pertinentiis non incurrat aliquid de bonis suis pro quocumque forefacto, nisi in casibus, in quibus bona delinquentis de jure scripto incurrantur. Vide in Incurramentum, ubi Incurrere alia etiam notione legitur, nempe pro Devenire.

• INCURRIBLES. Aquæ, que non fluunt. Vide Curiales Aquæ.

• INCURRIMENTUM, INCURSUS, Muletia, quam quis incurrit. Encourment, in Consuetudine Burdegaliensi art. 82. Charta ann. 1264. in Regesto Comitum Carcassonna fol. 26. Pro parte nostra proponebatur, quod ratione jurisdictionis, quam nos habemus in civitate Albensi, Incurrimenta heresum et fatimentorum pertineant ad nos, etc. Alia ann. 1231. in Regesto Comitum Tolosæ: Abbas petebat medietatem omnium Incurrimentorum, que ad eum in dicta villis. Infra: Quilibet habere partem suam de emendis et Incurriments, Occurrit passim. Vide Probat. Hist. Turrencensis pag. 63. Crucium in Episcopis Cadurcensibus u. 88. [et supra Incurramentum] [Idem quod supra Incurramentum. Vide in hac voce].

• INCURRIMENTUM. Charta ann. 1233. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 48. Et si contra illam perorationem contingerit me venire, mitto ei et concedo in Incurrementum omnia supradicta, que mihi permittantur.

• INCURRISSE, Eadem notione, apud Rymer. tom. 1. pag. 234. in Litteris anno 1261. Hac omnia promisi fideliter observanda sub Incursione personæ meæ et omnium rerum mearum infra. Sub Incursione personarum et omnium rerum nostrarum.

• INCURRISSE, Eadem significatione. Charta ann. 1231. in Regesto Tolosæ. Videlicet domos, census, furnos, homines et famulas, et justitias et Incursus tendam et pedoniam, et albergam, etc. Alia ann. 1238. Dicta feoda deciderunt in Incursum, sive commissum D. Raynardi C. Tolosæ. Ea notione usurpatur in Consuetudine Tolosæ, 4. part. tit. de Feod. art. 10. in Charta ann. 1228. apud Capitulum in Comitibus Tolosan pag. 337. etc. Encourance de peine, in Consuetudine Aquensi tit. 8. art. 5. Peine Incursus, in Reg. 7. Cod. Th. de Accusat. §. 11.

• INCURRI ALIQUO, In multam Principis incidere. Statutum 2. Westmonast. cap. 37. Statutum est, quod ejusmodi tenentes capitalibus dominis aut Regi Incurrantur. Haud eadem propositus, ut videtur, notione in Homagio ann. 1330. apud Rymer. tom. 1. pag. 314. Cessasti quod omnes terræ meæ, quas de ipso Savarico teneo, Incurrantur de me et hæreditibus meis, ipsi Domino Regi et hæreditibus suis perpetuum, ad faciendum et disponendum inde pro voluntate sua.]

• INCURRI TERRA, Muletia et confiscatio innoxia. Consuetudines Comitum Montisfortis ann. 1212. apud Marten. tom. 1. Append. col. 830. Item, quocumque in terra Comitum poterit capere hostes fidei et suos, et non eperit, et poterit inde comprobati ad curiam, Terra sua erit Incursa, et corpus suum in manu et misericordia Comitum.

• INCURRERE, Simili notione, Conventio Raimundi Comitis Barethin. cum Ermengaud Comite Urgell. ann. 1094. Marca Hisp. col. 1128. Similiter predicti mei homines, quos nunc ego predictum Ermengaudum mitto in pignora ad predictum Raimundum, Incurrant in potestatem Raimundi Comitis, unusquis-

que per superscriptos decem millia solidos sine engan de predicto Raimundo Comite... Et si de predictis ostatis Incurreguta surrexerit placitum, etc. Alia Conventio inter Hugonem Comitem Emporitani et Gaubertum Comitem Riscionensem ann. 1085. ibid. col. 1178. Sin autem infra jam dictos quadraginta dies, non fecero tibi directum, Incurrevat jam dicta pignora in tua potestate sine tuo engan, sine ulla mea contradictione. Et si ego predictus Ugo Comes primum dixero tibi predicto Gauberto Comite quod jam dictas pignoras, quod ego misi in tua potestate sunt erepte, et ipsas quod tu mihi misisti signi Incurreguta in tua potestate, ambo tenemus in locum præscriptum collum de Spils infra jam dictos quadraginta dies, et eligamus tibi de nostris bonis hominibus, qui vete judicent inter nos qualiter de jam dictis nostris pignoribus signi Incurreguta aut erepte. Et si meis hominibus noluerint judicare, et tuis judicaverint, statim fiant tui pignora absoluta et mea Incurreguta in tua potestate sine tuo engan.

• INCURSAX, Crebro faciens incurSIONES, apud Laur. in Amalith. Occurrit apud Salom. lib. 8. epist. 12.

• INCURSIO, In sua bona aliquis fisco adducendi. Charta ann. 1199. inter Instrum. tom. 6. Gall. Christ. col. 388. Quæ quidem medietas tenetur cum et sub consilio, dominio, laudonio, forscapio, jureque prelationis, Incursionis, commissi et adstantis. Vide in Incurramentum.

• INCURSUS, Lactantius lib. 4. cap. 27. Deique si constituitur in medio, et is, quem constat Incursum demonem persequi, etc. Insuper Homini quoque mentes motas, et malis Incursibus furatas irasens, proximos reponeret Julius Tertianus in Prognost. lib. 1. cap. 18. Maliquorum spirituum aera vel creata Incursus. Messianus in Vita S. Cesarii Arelat. de quadam arripit. Per biduum quoque furore, ad Ecclesiam processit, Incursusque ille malus decipiens non quam ad eum redit. Infra. Virganeque ipsam de pariete suspendunt, deferentes ad locum, ubi demonum Incursus audiebantur. Sextus Platon de Medicina animal. lib. 1. cap. 9. num. 16. Efficit ut nec caducus fiat, nec phantasmata Incursat. Versus de S. Norberto in Bibl. Premonstrat. pag. 81.

Da monis Incursus fidei virtute fugavit. Vide Demon meridianus.

• INCURSUS, Concursus, hominum frequentia. Epistola Drodani PP. inter Concil. Hisp. 2. pag. 461. Quadam virtutem et mulieres, præterito sabbato, Paschali die, præ magno populo Incursus, etc. Vide alia notione in Incurramentum.

• INCURSUS, Confiscatio, idem quod supra Incurrementum, nostris etiam Incours. Charta Phil. Pat. ann. 1392. in Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 91. r. col. 2. Concedimus rivijs sol et den Paris annu et perpetuo redditus assignandas eidem conjugibus seu omnino hæreditibus in forefacturis seu Incursibus Flandrie. Stat. ann. 1317. in Reg. A. ejusd. Cam. fol. 282. v. Nec una super forefacturis, e curis, Incursibus, emendis et aliis emolumentis Arest. ann. 1355. 30. Febr. in vol. 4. arrestor. parlam. Paris. Absque metu alcujus Incursus seu confiscationis. Reg. A. 2. ad ann. 1321. fol. 40. r. A mestre Germain est renouvelle l'office et la procuracion des Incours de herésie en la sénéchaucie de Thoulouse et d'Abejois. Vide in Incurramentum.

• INCURSUS, Qui penam confisca-

tionis incurrit. Curia 2. gener. Tarrac... sub Jacobo 1. reg. : Et si plus accep... sint Incurri nostri cum corporibus et auriis.

* 5. INCURSUS, Actio, qua quis prenam vel offensam incurrit. Charta Phil. V. ann. 1817. in Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 444. 7. r. col. 2. Nullus sub pona incursum implacabilis indignationis regie dicitas religiosus super his inquitare audeat. Sus l'Encours de nostre indignation, in Stat. ann. 1812. tom. 1. Ordinat. reg. Franc. pag. 507.

INCURTIS, idem quod CURTIS. Sugerius in Ludovico VI. cap. 2. Terram ejusdem Burchardi depopulata, municipia et Incurtes prater castrum subvertens, pessum dedit.

1. INCURVARE, Subjicere, ditioni sum assere. Rodericus Toletanus lib. 7. de Reb. Hisp. cap. 10. Tandem etiam in Hispaniam cunctavit, et fere suo dominio omnes Arabes Incurvavit.

* INCURVATIO, Demissio, submissio. Concil. Tolet. XI. cap. 5. Placuit definire qui nullis habitibus propriis aut in quocumque peccatores extiterint... nulla eos Incurvatione status sui, servituti hominum debere addicere.

2. INCURVARE, Obsceno sensu: Quando masculum masculum Incurvat. in Scripto, cui titulus, Ad peccatorem iocunditatem.

* INCURVICERVICUS, [Qui incurvat cervicem. Facus. apud Quintil. l. 5. a mod. Nerei repandirostrum, Incurvicervicum pecus. Quintil. ibid.]

* INCUS, Instrumentum ferreum, quo falx excutitur. Lit. remis. ann. 1465. in Reg. 194. Chartoph. reg. ch. 2. Quamdiu incudem ferream, supra quam dicitur homines falcatos... eorum falces, aptare consueverunt. Uno validissimo icu percussit super caput et supra seu prope pulvum a parte sinistra, taliter quod Incus praedicta intravit infra caput.

* INCUSABILIS, [Accusabilis. Tertull. l. ad Nation. 12. Hoc quidem vos Incusabiliores, etc.]

* INCUSIE TERRARUM, f. pro Incursu terrarum, Terrae incultae, incuria neglectae. Charta Gaudredi Abb. Lirinensis ann. 1482. tom. 8. nov. Gall. Christ. col. 1284. Terrarum Incusitas in territorio de Verjomas... situatas que olim fuisse asservuntur ejusdem pontis disrupti et colapsi, qui vulgari nuncupatur Pons Juliani, omnes ab integro, abique diminutione quocumque cum omnibus pertinentiis suis... eidem prioratu de Angulis univimus et ante unius et incorporavimus.

* INCUSSOR, [Qui incutit, et percussit. Paulin. Petroc. Vit. S. Martini. 5. 285. Incussor laeri quatlebat corporis artus.]

INCUSTODIA, Incuria, negligentia, inadvertentia, in Legibus Kanuti Regis § 9. [Imit. Christi lib. 1. cap. 19. Negligentia profectus nostri multum facit ad Incustodiam oris nostri.]

INCUSTODIRE, In custodia habere. Barthii Glossar. ex Fulcherio Carnot. illam Incustodiebat.

* INDEMONIATUS, Vexatus a demone. Acta H. Osanna, tom. 8. Junii pag. 757. Habebant sororem Indemoniatam. Miracula S. Ziti, tom. 3. April. pag. 522. Ipse multoties videbat eam grollantem capite, tanquam insanientem feminam et plurimum orantem et Indemoniatam.

* INDAGANTER, Ferrarum vestigia scrutando et persequendo. Gall. A la piste. Colum. de Re rust. cap. 5. In magna silva boni venatoris est Indagantem feras quam plurimas capere; nec cuiquam culpae fuit, non omnes cepisse. [Ubi

Schneider. legit Indagantem. Purchardi Gesta Wittigowonis apud Bertz. Script. tom. 4. pag. 482. Cum totius fons sapientie videatur... virentia prata vestrorum secundum apostolicam regenerationem florum. Indagantem irrigare Indesinenter.]

* INDAGES, pro Indago, Indagatio. S. Orentius lib. 2. Comptoniorii de Ebricitate:

Felix qui magnum magnoque Indage movendum Urbibus et populo nobile iudicium Constanti sperare animo vulgoque sereno Sacurus vitz de prohibito potest

INDAGINARE, Gingere. Albericus in Chronico MS. ann. 1239. Duo castra firmavit contra eam, ultra silvas et nemora in partibus istis fecit Indaginare, id est in placeta redigi. Legendum Pleissea. Vide in hac voce.

* INDAGINARIUS, Cinetus. Charta ann. 1239. apud Schwartz in Hist. An. principat. Rugia. pag. 221. Assignavit abbat et fratribus dicti monasterii de Hyda ex parte nostra sedecim mansos Indaginariis perpetuo possidentibus. Vide Indaginare et Indagines.

INDAGINES, in Gloss. Græc. Lat. Indago explicatur, παύσις, in. 276. 200. 200. Apud Mathæum Paris: Indago, quam vulgari parca dicitur. Joan. de Garlandia it. Synonymis.

Indago silvas silvique latentia claudit. Nicolaus de Braia in Ludovico VIII. pag. 373.

Et licet duplione stagnantes anno personi Innumera, in dicto, murum facti priorum Indago valli longa statione coronat.

Chronicon Hildeshelmense ann. 1183: Ducens vero expeditiones Regem praecedebant ad praecedendas Indagines silvae, que Bohemiam a Saxoniam determinant, dispositi. Infra: Tum mirum magnitudine tum Indaginum incisione fatigati. Charta Gerardi de Crimbergis ann. 1167. apud Miræum in Donat. Belgic. lib. 3. cap. 54: Vinehoc et Perresen cum Indaginibus et terminis suis, Hungereot cum Indaginibus suis, Ganstrata 7. bunarii cum suis Indaginibus, etc. Tabular. Abbat. Montis S. Martini ann. 1183: Concesserunt mihi quendam Indaginem sui proprii memoriam latam decem lanceis sartatoria. Magister Rogerius de Destructione Hungariae cap. 16: Venit ad Regem curando unus de Militibus Palatinis, ex parte ipsius referens, quod jam ad portam Rusie pervenerant, et Indagines destruebant, etc. Idem cap. 34: Nos vero, qui in silvis inter Indagines morabamur, de nocte fugam inivimus versus pontem Thome, etc. Mox: Nullus in praetiam Insulam intrare poterat, nisi per quendam viam arctissimam et minutam, ita ut per militare in illa via tres portae cum turribus factae essent; et praeter has ad militare fortissimè Indagines circumquaque. Ibidem: In silva inter Indagines latitavi. Vide Petrum de Dusburg in Chron. Prussiae pag. 11.

* INDAGIO, pro Indago. Janssenius in Auctario Glossarum Isidori: Indaginem, Investigationem.

* 1. INDAGO, Electio. Forma electionis Episcopi apud Acher. tom. 8. Spieil. pag. 155: Acta schedula hujus Indaginis à corporea trabatione Verbi divini ann. 986. indictione III. facta electione ista Nos Januarii, regnante Carolo Rege. Vide Indagines.

* 2. INDAGO, Circuitus animalium, in Doctr. Alex. de Villa Dei. Vide Indagines.

* 3. INDAGO, Indicium, probatio. Charta (Odon. reg. ann. 889. Inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 24: Quatenus ipsum locum in nostra defensione, cum omnibus ad eum pertinentibus, habere nos simul et defensione, sicut praecedentibus reges comprobantur hacenus praecipitum Indagine fecisse.

* INDAMNUM, pro Damnum. Charta ann. 1000. apud Stephanot. tom. 10. Fragm. Hist. MSS. pag. 182: Ego Raymundo Ebrino Abbati dono tibi Guillelmo Bernardi, urbsi tuae, vel sanguinitate vestra, ipsum scorum supradictum ab omni integritate, et sine Indamno, et sine ulla reservatione, et sine malum ingenium.

* INDAMPNIS, pro Indemnis, in Chartulario S. Vandregisili tom. 2. pag. 1421.

* INDAMPNUS, 276. 200. Indemnis, innotius Supplementum Antiquarii.

* INDAPIS, Qui cito se abstinet. Virgil. Grammat. pag. 45. Inomnes et Indapes permansere.

* INDARDUS, Altitissidorensis Indard, Machina cujus ope naves vehabantur adverso flumine, vel locus prope pontem Altit. ubi talis machina olim existebat. statuta Capituli Altit. circa ann. 1400: Singulis annis in festo Resurrectionis Domini pro Indardo 7. libras... item pro eodem Indardo in festo B. Remigii 17. libras.

* Nostris alias Hindart, nunc Cabestari, Ergata. Lit. prepos. mercat. Paris. ann. 1307. in Reg. 60. Chartoph. reg. ch. 16: Il doit et est tenu à faire et faire faire... un Hindart bon et souffissant sus ledit eau, devant le pertuis ou lieu où il a esté autrefois ou ailleurs. Ordinat. ann. 1415. in Reg. 170. ch. 1: Iceilli chabestaria un Hindart aus sur la mole de l'isle; et iceilli Hindart soutendra en estat pour y atacher les filles; et tourner à force de gens, quant les eaux seront si fortes qu'il en sera nécessité, pour iceilli bateauls passer oultre. Vide Yndanus.

* INDATIVUS, Non Dativus, dicitur de moneta adulterina, que dari justè non debet, in Consuet. Lubec. Lat. art. 32. apud Hach. pag. 194. Vide supra Dativus, et Haltaus. Glossar. German. col. 133. voce Ungebe.

* INDEBILITATUS, Debilis. Acta S. Valentini, tom. 7. Maii pag. 545. Ita erat Indebilitata corpore, ut rix quocumque ambulare posset.

* Nostris alias Andable, Endable et Endeble eadem acceptione. Lit. remis. ann. 1376. in Reg. 199. Chartoph. reg. ch. 15: Iceilli cripsant fist metre ledit Bodart en geyne, en laquelle il qui estoit Andable de grosse maladie, si comme on dist, expro. Chron. S. Dion. lib. 2. cap. 2. tom. 3. Collect. Histor. Franc. pag. 173: Li sains homs, qui estoit malades et Endables, etc. Ubi Aimoin lib. 2. cap. 1: Sanctus autem antistes, ut erat languidus, etc. Lit. remis. ann. 1425. in Reg. 173. ch. 803: Iceille femme distoit elle n'y pouvoit aler, pou ce qu'elle estoit Endable d'une de ses jambes. Bestiar. MS.

Quant viel et Endable se sent, etc.

* Nostris olim Affleboier et Affleboier, pro Affoibler, Debilitare, defecere, inminuere, Ital. Affleboire. Glossar. Gall. Lat. ex Cpd. reg. 7684: Affleboier, errare. Chron. S. Dion. tom. 3. Collect. Histor. Franc. pag. 312: Des lors en avant commença Charles Marie, à Affleboier, et le prist une maladie, etc. Lit. ann. 1389. tom. 3. Ordinat. reg. Franc. pag. 341: Elles (les monnoies)

sont tellement Affleboées, etc. Le Roman d'Alexandre MS.

De leur vies defendre nul d'euls ne s'Afflebois.

Affloibloyer, in Poem. Rob. Diaboli MS.

Chiaus de Rome a si avillies,
De fan les a Affloibloés.

Hinc Affleboiement, Imminutio. in Lit. ann. 1315. tom. 1. earund. Ordinat. pag. 614. Par la mutation et Affleboiement des monnoies, etc.

INDEBITARE, Ere alieno obligare, nostris *Endebter*. Additio 4. ad Capitulum Caroli M. cap. 94. Nullus Presbyter... decimas vendere, aut dare, vel pignoralere, aut Indebitare presumat. Will. Thorn ex MS. Thwisdar. ann. 1348. Pro causa hujus miserimie provisionis Monasterium extitit Indebitatum in 1000. libris et eo amplius.

INDEBITATUS, Contraria notione. Ere alieno liberatus. Hist. Monasterii Vicontensis apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 307. Gerardus Abbas donum hanc transiens a seculo Indebitatum reliquit, fertilem et uberimam.

INDEBITARI, Ere alieno premi, in Cod. leg. antiq. Chron. Joan. Whetham. edit. Hearn. pag. 330. Indebitatur locus dictus in summis gravibus, promittit ea solvere. Vide Indebitare.

INDEBITARE, Immerito, injuste. Rolandinus Patav. de Factis in Marchia Tarvisina lib. 5. cap. 15. In anno Domini MCCCII. alii quidam nobiles similiter Indebite perierunt, occasione injuste sunt, etc. Laurent. in Amalthea. Indebito, Contra il donere.

INDEBITARE, contra jus, in Lit. remiss. ann. 1390. ex Reg. 140. Charitoph. reg. ch. 150. Icelle exposante dit à Perron le Leu que elle le mescoit qui n'eust prins et emporté Maudement un truchet à praire oysiaus.

INDEBITOR, in Glossar. Arabico-Lat. Devotus, officiosus.

INDECENTIA, Insufficiencia. Judic. ann. 1287. in Reg. Olim parlam. Paris. fol. 78. Super deceptione seu Indecentia assistit duorum millium librarum terræ, ut dicitur, facite domine regine Margarete, dominus rex faciat emendari et rescindi.

INDECIMATUS, Qui non pendit decimas. Donatio Jacobi Aragon. Regis ann. 1341. inter Concil. Hispan. pag. 438. col. 1. Similiter concedimus vobis et vestris in feudum perpetuum omnes decimas totius portionis reddituum vel proventuum vestrorum, que vos percipitis... in omnibus furnis et molendinis, et tertiam partem in piscatione maris et Albuferæ Valentie, salva parte vestra, quam recipitis vel recipietis in dicta Albufera, que pars vobis et vestris remaneat Indecimata.

INDECISIM, Dicitur de lite injudicata, Gall. *Indecis*. in Arest. parlam. Paris. ann. 1488. 20. Febr. inter Observ. ad Carol. VIII. pag. 561. Quibus processibus in dicta nostra curia Indecisim pendentibus, etc.

INDECORABILITER, [Indecore. Accus apud Charis. 2. p. 182. Putsch. Indecorabiliter alienos alunt.]

INDECORO, [Indecoro, dedecus afferro. Accus apud Non. 2. 430. Me spernens, inclians tribris, sermone Indecorans. Quidam tribuant et Horatio 4. Od. 4. 38. Indecorant bene nata culpæ. At leg. dedecorant, sed prius præstat.]

INDEFECTIBILITER, Citra defectum, constanter. Perseveravit Indefectibiliter

usque in finem, in Vita B. Coletæ, tom. 1. Martii pag. 545.

INDEFECTIVUS, Qui non potest deficere, perpetuo duraturus. Imitat. Chr. lib. 3. cap. 47. n. 2. Salus erit Indefectiva.

INDEFENDERE, Non defendere, de evicitione non cavere. Charta ann. 1152. apud Lam. in Delle. erudit. inter notas ad Hodoepor. Charit. part. 3. pag. 1161. Et cum vobis ac omni lumine defendere non potuerimus et Indefenderimus, spondemus nos vobis componere, etc.

INDEFENSE, Indistincte, vel nuda conventio facta, in leg. penult. in fine C. de Constit. pecun. lib. 4. tit. 18. c. 2. § 2. Lauremb. antiqu. ex Thes. var. Lection. a Pancirolo lib. 1. cap. 77. pag. 107.

INDEFENSUS, Non defensus, cui non patrocinatus est. *Inauditi, Indefensi* atque *indamati*, etc. in Charta ann. 1523. apud Ludæ. tom. 3. pag. 323. [9] *Indefensus* apud Anglos est contra quem contumacem pronunciat, qui non respondet nec obtemperet jus dicenti. Placit. ann. 22. Edward. 1. fol. 40. in Abbrev. Placit. pag. 280. Joh. requisitus ut velit vadere deliberationem egit predicti dicit quod habet superiorum. Et super hoc predictus Thomas petit iudicium de eo tanquam de Indefenso. Idem consideratum est quod predictus Johannes sit Indefensus; et predictus Thomas recuperet dampnum scilicet 10. sol. et Joh. in misericordia et finit pro 3. sol. domino regi. Rot. 63. ann. 32. Edward. 1. ibid. pag. 217. Quia defendens noluit respondere ultra prout sibi injunctum fuit, adjudicatur quod indium reddatur contra ipsum, tanquam Indefensum, quia non respondebat ad malitiam allegatam.]

INDEFESA, Locus pascuus. Vide Defensa, Defesa.

INDEFICIARI, Negare, abdicare, Desinare, Prov. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 767.

INDEFICIENS, [Qui non deficit. Tertull. advers. Jud. 14. Decor Indeficiens.]

INDEFIBILIS, ἀδύρατος, in Gloss. Græc. Lat.

Infibilis, ex Cod. reg. in Castigat. ad utrumque Glossar.

INDEGUARE, Indagare, Comput. ann. 1388. inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 33. col. 2. Soluti Petro Brose nuncio misso apud locum de Calmeta...

pro Indeguando sive explorando ubi erant gentes armorum. Hinc emendandus Comput. ann. 1388. ibid. pag. 49. col. 1.

Primo tradidi præceptori S. Anthonii, qui iit apud Avinionem pro Indeguando de his, que agere habebant communitates presentis senescallie. Leg. enim Indeguando.

INDELIBERATUS, Dicitur de eo, quod in sola deliberatione hæret et non perficitur, ut docent docti Editores ad Vit. Leonis IV. PP. tom. 4. Jul. pag. 319. col. 2. Ad quam ipse cum suis fratribus non modicas argenti libras direxit, ut sicut dictum est, tam proficuum opus Indeliberatum minime remaneret.

INDELICTUS, [Non malus, nihil delicti in se habens. Attius apud Fest. in Probrum.]

INDELITESCERE, Delitescere. Vita S. Hilidii tom. 3. Jul. pag. 224. col. 2. Siquidem anaxibundus suspecto honore sublimari in peregrina, quasi ignobilem se posse Indelitescere suspicabatur in propria.

INDEMINUTE, Minutatim, Gall. En detail. Epist. Hadr. I. PP. ann. 776. tom.

5. Collect. Histor. Franc. pag. 551. Sed et ipsi præfati vestri missi Indeminute vobis omnia, que illis a vobis injuncta sunt, detulerunt plenissime.

INDEMNIS, Insons, qui nullum fecit damnum. Paulus diacon. in Vita PP. Emerit. Cum subito sanctissimus vir Massona Episcopus e gremio raptus Ecclesie tolleretur, et Indemnitas quasi reus ad crucium aueretur.

INDEMNISARE, Damnum præstare, Gall. *Indamniser*. Fundatio Collegii Cenoman. ann. 1526. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 585. Ad onus... solvendi (Episcopo Cenom.) summam xxv. librarum turon. hac conditione adjecta, quod cum... eidem Domino... ement et tradant unam medietatem seu hereditatem... Indemnitate... tunc hujusmodi redditus xxv. lib. turon. cessabit et extinctus erit.

INDEMNITAS [Epist. Urbani papa III. Forum indemnitate... vobis imminet præcarere, p. 91.]

INDEMNITAS, Damnum, d-irimentum. Lit. ann. 1361. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 109. Volentes eadem supplicantibus, quos semper invenimus nostris beneplacitis et mandatis promptos et fideles, in eorum proposito consistere, et eorum Indemnitate, oppressionibus et gravaminibus obviare, etc.

INDEMPARE, Vide Indepari.

INDEMPARE, Immutabilis. Baldricus Noviom. lib. 1. cap. 61. Qui credidit in eo fidem non futuram, firmam et Indempantem stabilitatem. Latini demptare dixerunt, Plautus, Facit lib. 4. Annal. etc. Salvian. lib. 5. de Gubern. Dei. Qui post veterum flagitorum probrosa crimina... nomen tantum Demptare, non vitant.

INDEMENTIA, pro Indigentia, in Lit. ann. 1361. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 214.

INDEMENTIA, veteres dicebant, Occare, quod occa dentata terræ infringerentur. Gloss. Gr. Lat. Exaxero; Fosura, occasio, Indentatio.

INDEMENTIA, Dente infringere. Galli dicunt Mettre la dent deus quelque chose. Sanctus Facianus Barchon. Episc. Epist. 2. Recole utrumque literas, jam videbis spiculisne, an floribus paginam conseramus. De similibus quidem Apostolus, quos oportet Indentari.

INDEMENTIA, ut in loco laudato ex S. PACTICO, pro Redarguere, verbi gravioribus appellare. Nostris vero *Endenter* et *Adenter*, est dentes seu faciem ad terram aut ad quodvis aliud popere, puta manibus faciem acclinare. Lit. remiss. ann. 1479. in Reg. 265. Charitoph. reg. ch. 408. Les supplians prouvent icelle Berualde qui est mort, et la nurent toute Endentée dessus les degres d'icelle croite, le usage contre la terre. Chron. S. Dion. lib. 3. cap. 19. tom. 3. Collect. Histor. Franc. pag. 238. Li rois... entra là où elle (la reine) estoit si coient, qu'elle ne s'en aperçut mie) en ce que elle se fu Adentée sur un banc sus oreillers et sus quarreaux. Ubi Aimoinus lib. 3. cap. 56. habet Super scammum acclinem. Lit. remiss. ann. 1385. in Reg. 148. ch. 311. Brun Bardean Adenta son visage sur ses deux mains, etc. Alia ann. 1483. ex Reg. 139. ch. 1. Le suppliant print Jehan Logart par les cheveux, telement vers la terre. Unde courber et Adenter, vers la terre. Unde Joinvil. Hist. S. Ludov. edit. Ca. 2. pag. 112. Et y en avoit plusieurs devant le corps Nostre Seigneur, qui estoit en la

nef, tous Adans, et crians pardon à Dieu. Car chacun se attendoit de voir l'bi in editi reg pag. 130. Inter variantes divi- sionibus, à dent, minus recte legitur. Hic etiam Adenter, dicitur de vase quod invertitur, in Lit. remiss. ann. 1150. ex Reg. 173. ch. 24. Si lui mist sur sa ventre trois ou quatre petites chan- delles de cire, qu'elle alumia et les assist sur une croûte de pain, qui estoit sur le ventre de ladite femme, et Adenta un pot de terre sur les chandelles estans sur le ventre d'icelle malade, qui fut fait par forme de ventise, pour aider à relever la maris d'icele malade. Adent vero vel Endante, lignarius nostris appellatur, hinc seu commissura, qua lignum lig- gatur aptatur, unde Adant alias nuncupatum. Edificium domui additum, vulgo Appentis quod ex lignis ita simul compactis constat. Terrar. Mont. Le- her. ann. 1538. Plus un Adant et mesure avec audit lieu, appelle le Pot vert... Quatre espases de maisons couvertes de thuille avec ung Adant (sic) couvert de chaubne... Plus ung Adant couvert de chaubne contenant trois espases. Plus ung Adant, alias apentil, couvert de thuille. In Bestiar. MS. :

Quasi si fuerit ossef soursi,
Et à d'ores Adenti,
A la char et à la lature, etc.
De foles ges et autrasi,
Tant sont espris et Adenti,
A l'herbes à mausais, etc.

INDENTURA. Gallice Endenture, JC. Anglicus idem est quod Chirographum, nempe syngrapha, vel scriptura con- ventionalis, alicuiusque idem continet, quasi pariter, et ab ea decisa in mo- dum dentium, ut pares esse et una confecta videantur, ut si de rebus in- dem contentis emerget controversia, ad contractus veritatem firmandam, eodem Indenture simul aptentur, et in eam sic collatas, ex una eademque contractus echarta esse appareat. Ejus- modi Indenturam apud Anglos usum ante Henricum III. statem non reperisse, sed Spelmanus, sed ejusdem esse, cum Chartographa, docet Ingulphus ann. 875. Egericum tunc provisorius suum, statum domus tam in thesauris, quam in jocalibus aliis jussit ostendere, et de universis partibus suam per In- denturam consentit respondere. Ejus- modi Indenturam de vasis argenteis des- cripsit Will. Thorn. ann. 1321. Vide Littleton. sect. 217. [et Rymer. tom. 1. ubi exhibet hujusmodi Chartam In- denturam.]

Barro, quod de Chirographis docuimus supra, in Indenturis idem observatur, ut contrahentium alter sigillum suum apponit Indenture, quae penes alterum remanebat, Indenture apud Little- tonem sect. 371. 372 sic clauduntur: In- cibus rei testimonium uni parti hujus Indenture penes praefatum V. de D. re- manent praedictus R. de P. sigillum suum apponit: alteri vero parti ejusdem In- denture penes R. de P. remanenti idem V. de D. sigillum suum apponit. Alia Indentura in Monastio Anglie. tom. 2. pag. 29. In cibus rei testimonium hinc Indenture tam dicta Eucabetha, quam praedicti Prior et Conventus... alternatim sigilla sua apposuerunt. Similibus for- mulis standunt Chartae aliae Gallice in eodem Monastio Anglie. tom. 1. pag. 375. 304 tom. 2. pag. 97. Adde praeterea Walsinghamum ann. 1354.

Factum inter Eduard. reg. Angl. et comit. Namurc. apud Rymer. tom. 4.

pag. 695. En tesmoignance de quelle chose lesdit: voi et coumte à cest Endenture entrechangeablement uni mis leurs seals. Lit. Henr. VI. reg. Angl. ann. 1124. in Reg. 173. Chartoph. reg. ch. 204. Savoir faisons... Nous avoir veues les lettres de contrat, fait par maniere de cirograffe ou endenture, du bail d'une place assise... à Therouenne. Unde Exerit endenteis, in Inventar. Jocalium Eduardi I. reg. Angl. ann. 1257. Et pour souvenance et cognaissance des joais desudit est fait chis escrits Endenteis et doubles Quorum Indenturarium apud Anglos usum, post Normannorum in Angliam adventum, assignat Huchesius tom. 1. Thes. Sep- tentr. in Praefat. pag. xxj. et xxix. licet aliter doceat Ingulphus ad ann. non 875. sed 975. Consue. praeterea Dissert. Epist. praefixam tom. 2. ejusd. Thes. pag. 76. Vide supra Chirographum.

Erant autem Indenturae, non modo bipartitae, sed et interdum tripartitae, quadripartitae, etc. pro contrahentium numero, ut est apud Littletonia. sect. 370. Tripartita Indentura describitur in Monastio Anglie. tom. 1. pag. 280.

INDENTATE CHARTA. Eadem etiam dicitur Flota lib. 1. cap. 18. § 4: Quorum praesentior ex fiant duplicate in modum cyrographorum Indentate, quarum partes sigillis suis appensis dictis Inquitoribus liberentur. [Indentate Litterae, apud Rymer. tom. 4. pag. 101. et tom. 13. pag. 708. Macor Formaj. Anglie. pag. 32.] Scriptum Indentation, tom. 2. Monastio. Anglie. pag. 83. ejusmodi est Indentura illa apud Thom. Walsinghamum pag. 248. Vide Halthaus. Glossar. German. voce Zerte col. 2152.]

INDECRONITUS. Conciliabulum Sar- dices se sub Julio I. PP. Inducentesque novam sectam Indecroniti Marcellinista Sabello et Paulo Vox infallibile e- rupta, sed quae non sanant quod, *scotrova, Deo peccatis*, in Gloss. Gr. Lat.

INDEPARATUS. Imparatus, Radulfus Cadem in gestis Lanredi apud Mar- ten. tom. 3. Anecdot. col. 201. Chris- tiani ferens agnibus macedebant, Hoad- modus dextra, sinistra et parte et sorte Comes Biblanus, ambo inermes, Inde- parati, improvidi.

INDEPTARI. pro Indepas, Indepas. [Festus habet, Indepasus, Luceifer Calaritanus lib. 3. pro S. Athanasio. Conspicis interea mandasse: Apost. hom. ut vos cogitanti resistentes Indepasus. Episcopi interrentia, ut per sanam doctrinam vestra puncta esset blasphemus. Ita emendant viri docti pro Indementum.]

INDERENZARE. Dirigere. Epistola Alfonso Imperatoris Hispaniae ad Henricum Comitem Portugalliae: Et dicunt mihi, quia dedi illam (villam) ad sacrum Cypricum: sed non venit mihi in mente: et quomvis ego eam dedissem, si in testamento erat de illo monastio, ego nec autorigo, nec autorigo eam, sed vos, quantum mihi bene queritis, causam de illa sede et de illo monastio. Indere- nate illas. Ubi Brandaonus lib. 8. Monarch. Licit cap. 9: Vos pello hem que me querere en caminali la, et resolvei a contenda d'ista greitas.

INDESTRUCTUS. Integer, non des- tructus. Elmham in Vita Henr. V. reg. Angl. edit. Hearn. cap. 42. pag. 102: Sicque tam suburbia quam abbatia, secundum intentionem et jussionem regiam, remanent Indestructa.

INDEUMENTIO. Sic apud Baluz. tom. 3. Miscell. pag. 20. terminatur Pri- vilegium Domno Episc. Cenoman. pro S. Vincentio: Voluntas nostra perpetua

auxiliante Domino capiat firmitatem, Ans Juliani legis Indetamentionem. Actum Cenomanis civitate ann. XI. regnante domini nostri Chilperici Regis pridie No- nas Martias. Clausulam singularem et procul dubio mendosam doctioribus emendandam propono. [Leg. Aquit- liani legis indeta mentionem. Vide Stipu- latic.]

* **INDETERIORARE.** Deterius efficere, apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. c. 104.

* **INDETERMINABILIS.** [Qui terminari, seu desiniri non potest. Testullian ad- vers. Haeret. 7. Indeterminabiles ques- tiones.]

* **INDETERMINATE.** Gall. Indeterminé- ment. Indefinite. Stat. Cadubr. pag. 52. r. Quod nullus buclerius et laborator lignaminis se obligare possit, alicui mercatori terrigenae vel forensi ad dandum et vendendum sibi Indeterminate ligna- men: sed certam et expressam quanti- tatem lignaminis se daturum exprime- re possit ad certum tempus. Ulter Festus.

* **INDETERMINATUS.** Innumerabilis, numerum excedens. Barthii Glossar. ex Baldrici Hist. Palest.

* **INDETRACTABILIS.** Engelbertus de S. Mariae virtutibus part. 1. cap. 10. Qui per Incarnationem Deus factus est homo, assueta omnia, quae ad humanae natu- rae proprietates Indetractabiles, tunc non inconvenientes, aut indecentes, ex parte humanae animae et humani corporis perti- nebant. Ubi per Proprietates Indetracta- biles eas puto esse intelligendas, quae sic humane convenerunt naturae, ut ab ea non potuerint detrahi et separari.

* **INDEUCIA.** Inductus, suscipio. Charta Phil. Aug. ann. 1201. in Reg. 142. Char- toph. reg. ch. 160. Homines isti duas mi- nas facient per Induciam et respectum priorum Chastarum. Vide Inductio et Regardum.

* **INDEVIABILIS.** A via nusquam aber- rans. Molin. in Consuet. Paris. tit. 1. art. 1. Gloss. 9. num. 21. *Juxta sacrae Scripturae gnomenon Indeviabilem, naturalis rationis et equitatis dictamen.*

* **INDEVOTIO.** Neglectio divini cultus, irreligio, Gallis Indevotion. Statuta Ecclesiae Constantiensis apud Marten. tom. 1. Collect. vet. Scripor. part. 1. pag. 251. edit. in 4. Quoniam propter Indevotiones, ut non dicamus derisiones, quorundam ad synodum venturum, novimus in populo retro actis saepe temporibus scanda suborta fuisse, etc.

* **INDEVOTIO.** Malevolentia, in leg. ult. Cod. de duob. reis stipul. et promit. Et querebatur, si eis vel ei daretur licentia adversus alios Indevotionem suam exercere. Occurrit etiam in leg. 33. § ult. Cod. de Donat. Vide Calv. lexie. Jurid. ad hanc vocem.

* **INDEX.** Cotivula, qua solet aurum explorari. Sussannaus in Vocabulario. Vox nota Vitruvio haec significatione.

* **INDEX.** Horologii in lex horarius, vel ipsa, quae horas sonitu indicat, campanula. Regula Magistri cap. 54. Cum advenisse divinam horam percussus in Oratorio Index monstraverit. Cap. 55. Cum sonnerit Index, Cap. 35. Cum ad opus divinam Oratorii Index sonaverit.

* **INDEXARI.** Equus, ut puto, dextrarius, seu equus majoribus insidentes. Charta Friderici Ducis Austriae ann. 1300. apud Ludewig. tom. 5. pag. 534. Cum centum armatis Indexariis, et cum centum balistaris equibus. Quid si legendum divisus vocabus in dextrarius. Vide Dextrarii.

* **INDICATOR.** Accusator. A. lex Longob.

lib. 1. tit. 25. § 4. [Roth. 260]. Si quis per proditionem, id est, per certum indicatorem furtum invenerit, sibi nonum reddat, qui furtum fecerit, ei cui factum fuerit. Apud Lampridium in Commodo: Indices de Senatu, delatores de Senatu, etc. Vide Gujactium lib. 6. Observ. cap. 24. et supra Alator.

1. **INDICATURA.** Estimatio, pretium. Rob. Constantini Nomenclator insignium Scriptorum: *Mihique genus nuntius ostentum est, quod adhuc appellatur Nobile Raymundi, auri videlicet puri et obrizi, summeque Indicaturs.* Haud dissimili notione Plinius in Proemio: *Nec fiducia operis est hæc, sed Indicaturs.*

2. **INDICENDUS.** Qui dici non potest, ineffabilis. Gloss. Cyrilli: *Indicendus, 27. xxv.*

3. **INDICIALIS** Dignitas, Index. Vide supra in *Dignitas*.

4. **INDICIARE.** Indicare, monere. Chron. Madox. apud Murator. tom. 12. col. 1140: *De factis terræ Madoetie eum Indiciauit.*

5. **Enditier.** apud Joinvil. in S. Ludov. edit. reg. pag. 100: *Si li fu Enditie Estienne Boilgaue, le quel maintint et garda si la prevoste, que nul malfaiteur, ne harre, ne murtrier n'osa demourer à Paris Indire, eodem sensu, in Lit. reg. ann. 1341 tom. 2. Comment. Cond. ult. edit. pag. 357. Endite vero, pro Edictus, vulgo *Instruit, informé*, apud Phil. Mouskes:*

Et si fut mult bien Indité,
Coment il ere deserté.

* 2. **INDICIARE.** [*Indiciare, respiriter.* (Lex. lat. gal. bibl. Ebroic. n. 23. XIII. 81.)]

3. **INDICIBILIS**, ut *Indicendus*, Gall. *Indicible*, apud Joh. n. Sariber. Epist. 291. Acher. tom. 9. Spicil. pag. 679. Murator. tom. 6. col. 70. et alibi.

4. **INDICIBILITER.** Modo *indicibili*, apud D. Calmetum tom. 2. Hist. Lotharingæ col. xxxviii.

5. **Glab.** Rodolph. tom. 10. Collect. Hist. Franc. pag. 28: *Qui (Deus) cetera Indicibiliter sua sapientia disponit.* Occurrit rursum ibid. pag. 56. et 172.

6. **INDICIO**, pro *Indictio*, apud Papiam. [Vide infra *Indictio* 1.]

7. **INDICIUM.** [Specimen rei, Gall. *Echantillon*, *Montre*.] Vide *Digma*.

8. 2. **INDICIUM.** Forum rerum agendarum dicit, in vet. Glossar. ex Cod. reg. 7641.

9. 3. **INDICIUM.** pro *Insidium*, *Insidiæ*. Lit. remiss. ann. 1361. in Reg. 192. Charloph. reg. ch. 19. *Duos homines... posuit in amboca seu Indicio in quodam nemore.* Vide supra *Insidium*.

10. **INDICTARE.** Accusare: *Indictatus*. Accusatus. *Enditier, Endite*, apud Littletonem sect. 191. et in Libello accusationis Alexandri Nevilli apud Knighton. pag. 272. *Indictari per inquisitionem*, in Aditamentis ad Matth. Paris. pag. 102. quomodo hæc vox usurpatur passim apud Anglos, in Legibus Malcolm II. Reg. Scotiæ cap. 3. art. 6. apud Bractonum lib. 3. tract. 2. cap. 11. § 8. cap. 22. § 1. in Flota lib. 1. cap. 20. § 18. cap. 25. § 3. 4. apud Will. Stanford. lib. 2. Placit. Coronæ cap. 24. 25. et seqq. etc. Proprie autem

11. **INDICTAMENTUM.** Gall. *Enditament*, apud eundem Stanford. hec laudatis, (ubi multa de Indictamentis) dicitur, ut ait Skeonus ad Regum Majestatem l. 1. cap. 1. § 8. *Cum singuli de malefactoribus interrogantur, et singulatum respon-*

dera jubentur, si quos criminosos in provincia noverint. Nam Indictamentum fit, quando Justitarius Regis per suos Clericos privatim inquiri jubet, de delictis et maleficiis in ipsorum ballia commissis, et singulorum malefactorum nomina referri jubet in tabulis, ut per Coronatorem attachiari et arrestari possint, ut in itinere justitiarum compareant, et coram eo respondeant. Cognitio vero de Indictamento, sive de criminibus per Indictamentum inquisitis, pertinet ad Justitiarum cognitionem. His consonant, quæ habet Spelmanus, qui insuper addit, *Indictamentum esse accusationem 12 ad minus Inquisitorum juramento firmatam. Comperito enim Indictamento, postulatus, quem Indictatum dicunt, pro tribunali sistitur, exigiturque duodecimviralis jurata ad cognoscendum de facto ejus secundum probata et allegata. Jurantur ipsi, jurantur et testes accusatori, quorum auditus criminacionibus et postulati responsis, duodecimviri seorsum a Curia de re omni inter se consulunt, donec in sententiam coeuntes, postulatam aut sententiam denuntiant, aut insontem.* Thom. Walsinghamus pag. 276: *Robertus Trivilianus Justitarius convocari fecit duodecim, quam prædixi oneraverat ad Indictandum et prodendum malefactores et pacis regni turbatores. Venarunt ipsi jurati de villa, et dixerunt se nihil talem esse, nullum Indictare jure posse, cunctos fideles et obsequentes Regi fore, semperque fuisse. Infra Turbati ergo villani extimaverunt salubrius Indictare reos vicinos, quam in semetipsos dicta mala congerere, et Indictaverunt, quamplures tam de patria, quam de villa. Idem pag. 354. *Fecit Indictari dictos domnos proditione.* Aude pag. 321. Statutum 2. Westmonast. cap. 15. Regiam Majest. lib. 4. cap. 5. § 5. Concilium Londoniense ann. 1328. can. 7. Bractonum l. 3. tract. 2. cap. 11. § 8. etc.*

12. **INDICTAMENTUM DE VIRIDI.** Accusatio, delatio ejusvis delicti in viride lignum commissi, vel etiam muleta pecuniaria que pro ejusmodi delicto extigitur. Charta ann. 1091. apud Kennettum Antiqu. Ambrosien. pag. 73: *Per terratum reddendis domino Regi pro terra predicta x s. et pro foresta predicta xl s. per annum pro omnibus proficuis forestæ predictæ exceptis Indictamentis de Viridi et venatione que domino Regi omnino reservabantur.*

13. **INDICTATIO DE VIRIDI.** Eadem notione. Charta ann. 1230. apud eundem Kennett. ibid. pag. 209: *Et dicunt etiam quod idem Johannes debet habere feodum in bosco domini Regis videlicet attachiamen- tum de spinis de bosco suo, et de bosco quem vocant proffuitur, et pannagium et clamaciones et Indictaciones si que fuerint de Viridi et venatione. Exceptis Indictacionibus... de Viridi et venatione, in alia Charta ann. 1286. ibid. pag. 265.*

14. **INDICTIO.** Idem quod *Indictamentum*. Charta Edw. 1. Regis Angl. apud Gul. Prynneum in Libertat. Angl. tom. 8. pag. 1141: *Nonyquam enim sunt accusationes de foresta, et indictiones vulgari- ter sic appellatæ, non per legitimas inquisitiones proborum et legalium hominum procedentes, etc.*

15. **INDICTIO.** Amfona, tributum, quidquid in prestationem indicitur: *Canon* possessionibus et agris impositus. Salviatus l. 3. *Qui exactionis publicæ nomen in quantum proprii emolumenta vertent, et Indictiones tributarias prelas suas etiam fecerunt.* Infra: *Indictiones tributarias ipsi interdum divites faciunt, pro*

quibus pauperes solvunt. Sidonius lib. 13. Epist. 5. *Quos... insulitis Indictionum generibus exhausti.* *Indictionale augmentum*, apud Ammanum lib. 17. p. 90. Id est, *superindictum*, de quo tit. Cod. Th. lib. II. num. 6. Vide titulum ejusdem Cod. Th. de Indictionibus, (II. 5.) et Legem Wisigoth. lib. 12. tit. 1. § 2. *Indictio onera*, apud Cassiodorum lib. 5. Var. Epist. 14. *Cessent omnia subsidia, focagia, capagia, quarantena, Indictiones, equi qui dicuntur de debito, et alia onera*, in Litteris Johannis Franc. Regis ann. 1363. Sic legendum, non ut est editum *Indictiones equi*, sine virgula, quod tenebras offundit vel ipsi oculatissimo Editori Lactantius de Morte per secut. cap. 7: *Ut enormitate Indictionum consumitis viribus colorum desererentur agri, et cultura verterentur in silvam.* Asconius in hæc Ciceronis verba lib. 2. in Verrem cap. 2. *Quando illa (Sicilia) frumentum quod deberet, non ad diem dedit? Quando id quod opus esse putaret, non ultro pollicita est? Quando id quod imperaretur recusavit? observat omne pensationum genus, Canonis, Oblationis, Indictionis, in hoc capite positum esse Canon in frumento consistit et ad certum diem pendebatur. Oblatio spontanea erat. Indictio præter ordinem et de novo imponebatur. Hæc vera apud antiquos et recentiores Indictionis notio. Eractio nova seu Indictio in Convinctio- nibus ann. 1385. ex MS. D. Brunet. Pli- nus in Panegyrico Trajani cap. 24. *Nec Novis Indictionibus pressi ad vetera tributa deficiunt.**

16. **Nostris Indictio**, eadem acceptio. Lit. ann. 1372. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 493. art. 9. *De rey seul et pour le tout appartient de octroyer nouvelles indictions generaulx sus villes et sur pais.* Libert. Laurici et Forciarum ann. 1410. in Reg. 165. Charloph. reg. ch. 361. *Ordinat quod si contingeret aliquam fieri Indictionem sine tallium, quod talis Indictio sine tallia imponatur et dividatur pro capite sive testis. Tallia vel Indictio*, in Libert. Ruthen. ann. 1371. tom. 5. supra laudata pag. 411. art. 1. Stat. sabater. (Arcaus. an. 140. tom. 8. eadem pag. 53.) art. 4. *Si vero pro alio casu et negotio tentus taxis et Abnestis, ubi non esset Indictio, etc.* Unde *Indire*, pro Tributum seu prestationem indicere, in Lit. reformat. la. Occit. ann. 1389. et Reg. 146. ch. 23. *Maistre Pierre Bagey donna conseil de faire, Indire et mettre sus le peuple plusieurs et divers subsides. Indire et imposer, tallie, questie, etc.* in Libert. ville d'Arque Perse ann. 1374. ex Reg. 198. ch. 360.

17. 2. **INDICTIO**, Latine appellatur numerus quidecim annorum, annis Christi addi solitus, ad cavendum evorem, qui de temporibus forte oboriri poterat, in- stitutus, ait Beda de Ratione temp. cap. 48. Indictionum mentionem ante Constantini Mag. tempora non fieri constat que aliquot Constantini Imperat. pri- mum, ac deinde subsequentium Augus- torum constitutionibus adscripta leguntur in Cod. Theod. quarum alteram contextit Jacobus Gothofredus in Beo- legomenis ad eundem Codicem. Verum non una eademque est ubique Indictio- num ratio, cum diverse ab eodem usu interdum attestantur, adeo ut alie ab anno 312. alie ab anno 313. 314. et 315. consurgant. Verbi gratia primus Consulatus Honorii N. P. ann. 366. in Indictionem 15. rejicitur in leg. 8. de Indulgent. debitor. (l. 1. 28.) qui in H. a. Marcellino et in Chronico Alexandrino.

niendæ Indictionis habet Rollandinus in Summa Notarie: *Post vero prima inventa ista Indictio, sive factum fuit istud præceptum a Cæsare Augusto tribus annis, antequam Dominus nasceretur de Virgine, et propter hoc divisit annis Domini per quindenæ, si quid a quindenis supererit, et quod supererit, debent addi tres, et quot fuerint illi anni qui supererunt a quindenis cum dictis additis tribus, tanta erit Indictio, in hoc exemplo, Ponamus enim, quod anni Domini sunt 61. divide 61. per quindenæ, superest unus. Illi anno adde tres, et ita faciunt 4. et ita erit quarta Indictio. Sed si nihil a quindenis supererit, nihilominus adde tres, et erit Indictio tertia. Sed si ab omnibus quindenis supererunt 13. adde illis 13. et tres, et ita faciunt 16. de illis 16. trahere unam quindenam, supererit unus, et ita prima erit Indictio. Unde versus:*

*Si tribus adjunctis Domini diviseris annos
Per ter quique solet Indictio certa manere.*

Prostant præterea hi in eadem sententiam versus:

*Si per quindenos Domini diviseris annos,
His tribus adjunctis, Indictio certa patet;
Si nihil excedit, quindenæ Indictio currit.*

Aliter concepti leguntur apud Joan. de Janua:

*Si tribus adjunctis Domini diviseris annos
Per ter quique dat. r Indictio certificata;
Si nihil excedit quindenæ Indictio currit.*

o Consule novum Tract. diplom. tom. 4. pag. 674. et seq. [oo Savinium de Capitulatione pag. 33. sqq. Murator. Antiqu. Ital. tom. 3. col. 38. et Art. de verif. les dates tom. 1. edit. octon. form. pag. 36. ubi monetur duodecimo seculo interdum non solum annum Indictionis quindenæ, sed numerum etiam Indictionis notari in chartis, ut Indictionis 79. anno 5.1

3 INDICTIO, Bannum, proclamatio ante nuptiarum benedictiones, in Præceptis synod. Petri de Commedis Archiepisc. Rotomag. ann. 1245. Vide Indictum 4.

4 INDICTIO PRO ANIMA, Quævis donatio quæ alieni Ecclesiæ ea conditione fit ut pro donantis salute preces fundantur. Charta ann. 1251. tom. 3. novæ Gall. Christ. inter Instr. col. 216. Omnia bona corporalia et incorporalia cum omnibus pertinentiis quæ predicti Episcopus et Ecclesiæ... jure institutionis, legatorum, relictorum, mortuorum, Indictionis pro Anima, donationis, emtionis, permutationis, aut alio quocumque nomine... hæc tenus adepti sunt.

1 INDICTIO STATUTA, S. Gerardus lib. 1. Miracul. S. Adalhardi cap. 8: *Exiit ad processionem, venit ad statutam Indictionem; hoc est, ad locum Indictum et designatum, medio itinere inter Ambianorum urbem et Corbeiam, ad quem processionally cum sacris reliquiis Ambianenses et Corbelenses venire consueverant octavis Rogationum. Hic locus hodieque Indictum dicitur, vernacule Lendit, teste Mabillonio.*

4 INDICTIO, Ferta Indictæ. Notit. vetus apud Menag. in Hist. Sabol. pag. 135: *Et postea fecit nobis Indictionem, præcipiens presbyteris totius Cronie, ut locum nostrum annuatim visitarent cum processionibus suis. Vide Indictum 3.*

5 INDICTIO, Idem quod Sacra seu diploma principis, habente Imperio Romano, vel quod *Litteræ de credentia*, ut vult P. Hugo ubi de Prima scrib. orig. pag. 190. laudatus tom. 1. novi Tract. diplom. pag. 383. Vide Sacra 1. et in Credentia 3.

1 INDICTIONALIS, INDICTITIVUS. Vide Indictio 1.

1 INDICTOADIENS, Immorigerus. Interpres Irenæi lib. 4: *Fili patribus Indictoadientes.*

INDICTOR, Qui jus habet indicendi de aliqua re. Libert. civit. Mimat. ann. 1469. in Reg. 196. Chartoph. reg. ch. 178. *Corratoris, aliores seu Indictores ponderum et mensurarum eligendi concedimus potestatem.*

1 INDICTUM Gloss. Lat. Gr.: *Indictio, constitutio.* Ebrardus in Græcismo cap. 10. et Willelmus Brito in Synonymis:

*Edicunt Reges, Indicti festa Sacrosæ,
Præstulis Indictum, dic Edictum fore Regum.*

Charta Caroli M. in Actis Episcoporum Cenoman. pag. 261: *Quia nostram iustitiam atque nostrum Indictum et præceptum contempsit atque prævaricavit.*

2 INDICTUM, idem quod Indictio. Tributum, apud Symmachum lib. 10. Epist. 41. Gloss. Lat. Gr.: *Indictum, impositio.* Infra habetur Indictus, in Epist. Indictum census, apud Joannem Sarisber. Epist. 159.

o Lendit, eadem notione, in Charta Phil. VI. ann. 1340. ex Reg. 82. Chartoph. reg. ch. 632: *Notre Lendit ou païage et bastage de S. Julien en Minerbois, en la sénéchaussée de Carcassonne.*

3 INDICTUM, Nundinæ, Ferta Indictæ, publicata. Libellus Fulconis Comit. Andegavensis ann. 1098, apud Holstenium in Collectione Romana part. 2: *Constitutum etiam idem Apostolicus, et edicto jussit, ut in eodem termino, quo dedicationem fecerat, Indictum publicum celebraretur unguoque anno apud sanctum Nicolaum, et septima pars penitentiarum populo convenienti ad illam celebrationem dimitteretur. V11: Gesta Consulum Andegavensium tom. 10. Spicilegii pag. 386. Charta Innocentii PP. pro Monasterio Corbeiensis, in Tabulario ejusdem Monasterii damasceno aperto ch. 7: *Indictum quoque sicut hæcenus Corbeiensis Ecclesiæ celebrare consuevit, vobis confirmamus, et ne quis eos, qui ad ipsum Indictum conveniunt, in bonis vel in personis offendere vel molestare præsumat, auctoritate Apostolica prohibemus.* Charta Henrici I. Regis Angl. in Tabulario Fisanensi fol. 8: *Sciatis, me concessisse et charta mea confirmasse, quod omnes, qui veniunt ad Indictum sanctæ Trinitatis de Fuscato singulis annis a die Dominice in Hamis Palmarum, usque ad clausum Pentecostes, habeant meam firmam pacem et custodiam, ut alii et securi eant et redeant per totam terram meam, de quacumque terra sint, nisi sint fugitivi de terra mea pro muldro, vel furto, vel alio scelere.**

Ita porro proprie nundinas Sandionysenses vocant, quas a Dagoberto Rege Doubletus pag. 431. alii a Carolo Calvo institutas volunt. Eæ nundinæ Indicti, in Charta Ludovici VI. ann. 1124. apud eundem Doubletum pag. 854. appellatur, hodie *la Foire du Lendit*. Nangius in Chronico: *Eodem tempore attulit ipse Rex Carolus Calvus ab Aquisgranio ad Ecclesiam sancti Dionysii in Francia Clavum Dominicum et spineam Coronam, quam Carolus M. annis suis ibidem in Ecclesia B. Marie olim a se fundata, repossederat. Et nundinas Indicti in platea quæ Indictum dicitur, quolibet anno in secunda quarta feria junii fieri instituit: et venientibus ad benedictionem illarum nundinarum indulgentiam tertie partis peccatorum fieri et relaxari per PP. et*

Episcopus totius Gallie sicut antea Carolus M. Aquisgranio fieri impetraverat. Sugerius in Ludovico VI. pag. 313: *Rex exhilaratus, nec ingratus ad protectores suos sanctissimos Martyres humiliter devenerat, sicut post Deum gratias magnas referens, coronam patris sui, quam iniuste tenuerat, (jure enim ad eos omnes pertinet) devotissime restituit, Indictum exterius in platea (interius enim Sanctorum erat) libentissime reddidit, etc.* Idem in lib. de Reb. in administratione sua gestis cap. 1. a Ludovico VI. has nundinas, si non institutas, certe Monasterio Sandionysiano concessas videtur innuere: *De Indictio vero, quod Dominus Ludovicus pater P. Dionysio dedit, etc.* Charta Philippi Aug. ann. 1215: *Convenit Præpositum sancti Dionysii in loco, in quo Indictum solet convenire. Supra Mercatores, qui veniunt ad nundinas Indicti. Vide eundem Sugerium de Consecrat. Eccl. sancti Dionysii, pag. 335. et Chartam ann. 1218. in Probat. Hist. Montmor. pag. 84. et Bulaum de Academia Parisiensi tom. 1. pag. 190.*

o Charta ann. 1361. in Chartul. S. Dion. pag. 252. col. 1: *Centum solidi Paris. annui redditus, quos ego percipiebam singulis annis in bursa dicti dom. abbatis apud S. Dionysium die benedictionis Indicti. Ou mois de Juin le Diemenche après la bénédiction, in Ch. ann. 1280. ibid. pag. 387. col. 2. Alia ann. 1314. in Reg. 50. Chartoph. reg. ch. 9: *Le Dimanche prochain après la bénédiction du Landit. Vide infra Landicum.**

o Inbrum, Eadem notione, Lit. ann. 1375. tom. 8. Ordinat. reg. Franc. pag. 144: *Omni modo jurisdictione et iustitia alia, media et bassa in campo sive terra, in quo ab antiquo est consuetum teneri et sedere Indictum.*

INDICTUM, pro loco, ubi Indicti nundinæ sunt, usurpat Rigordus ann. 1203: *Palmas cum orationibus psallendo usque Indictum venit.*

INDICTI REGINA, Nomen cujusdam meretricis in Indictio seu nundinis Sandionysiensibus celebris. In Tabul. S. Mart. de Campis exstat arestum per tequel une femme, amoureuse, qualifie Reyne du Lendit, fut contrainte vander d'une maison assise en la census de S. Martin.

4 INDICTUM, Bannum, Proclamatio. Charta Libertatum oppidi des Ais in Biturigib. ann. 1301: *Si autem Indictum fieri oportuerit in villa, per vasallos et per burgenses villa fiet, vel per illos, quos dominus villa mitteret ad Indictum faciendum.*

INDICULUM, Incerta notione. Lambertus Ardensis pag. 161: *Ille gradalia et Indicula de area in aream, de domo in coquinam, de camera in cameram. Vide mox Indicius.*

1 INDICULUS, vel Indictulus, Epistola, sed proprie ea, qua quid præcipitur, seu indicitur, quæ videtur vocis origo. Nam in Vita sancti Desiderii Episcopi Cadure. cap. 8. habetur *Indiculus Dagoberti Regis*, ad Sulpitium Archiepiscopi Bituricensis, quo præcipitur, ut eum ad Cadureensem Ecclesiam ordinet ac consecret, cujusmodi est formula 6. apud Marculfum lib. 1. quæ inscribitur *Indiculus Regis ad Episcopum*, ut alium benedicat. Sic porro Dagoberti Indiculus clauditur *Quod vero indicius, manus nostre subscriptione, ut mos est, decrevimus rogare Dagobertus Rex subscripsit.* At eum apud Marculfum similis Epistola form. 5. ejusdem exstat argumenti cum hoc titulo: *Præceptum*

de Episcopatu, putat Bignonius, id esse discrimen inter *Indiculum*, et *Præceptum*, quod hoc majoris fuerit auctoritatis diploma, non modo manu propria subscriptum, sed etiam sigillo roboratum, quo caruerit *Indiculus*. Idque elicit ex Capit. Caroli Magni lib. 3. cap. 58. Et si sacramentalis homines cum ipso venire renuerint, iussione Domnica, aut *Indiculo*, aut sigillo ad palatium venire cogantur. In *Indiculis* ejusmodi Regum, etiam manu subscriptos docet præterea Epistola Sigeberti Regis ad eundem Desiderium, quæ est 17. ex his, quæ editi sunt Caranis. Et ut certius credatis, hunc *Indiculus* a manu propria subter subscripsimus: *Sigebertus Rex* sub. Ita porro pro Epistola præceptorum *Indiculum* usurpant Hornisdas PP. apud Baron ann. 545. n. 24. ann. 549. n. 3. Gregorius Turon. lib. 5. cap. 45. lib. 8. cap. 28. Fredegarius Scholast. cap. 40. Marcellus lib. 1. form. 26. 27. Agobardus de Insoletia Judicior. pag. 61. Capit. Caroli cap. 11. Anastasius in Nicolao 1. pag. 211. tom. 1. Histor. Franc. pag. 983. Hincmarus Remensis Opusculo 31. §. 4. in Concilio Dusiaci 1. part. 2. cap. 27. Aspirus de Reb. gest. Edfredi pag. 14. ubi perperam *Indiculus* bis legitur, etc.

Indiculus dicitur, in Epistola Alberti Abb. Miciacensis ad Johannem XVII. apud Mabill. tom. 3. Analect. pag. 440. Etiam Notitia seu index ad modum epistolæ scriptus, quo aliqui *inducitur* aut notificatur. Nomen cæteropm generant, quo non unus species literæ significatur. Vanum est quod inter *Indiculum*, et *Præceptum* assignat discrimen Bignonius. *Indiculus* quippe ut et *Præcepta* sigillo aut annulo regio roborata fuisse docet. Agobardus de Insoletia Judicior. pag. 61. Venientes itaque primum dicit, dederunt mihi *Indiculum* ex nomine vestro, et alterum ex quo pagum *Inducuntem* voce comitis legit, præscriptent illi ut aurilium ferret Judæis (adversum me. Quos *Indiculus*, licet ex se non nomine vestro recitarentur, et vestro annulo essent signati, nullatenus tamen *Inducimus* ex judicio vestro tales prod. sic. Consule novum Tract. diplom. tom. 1. pag. 270.

Interdum tamen pro quavis Epistola hanc vocemprehendere licet apud Gregorium Turon. lib. 8. cap. 2. Marcellum lib. 1. form. 9. lib. 2. form. 42. 50. in Capit. Caroli Magni lib. 4. Append. 3. cap. 5. etc.

Inductum, neutro gen. apud Avitum Vienn. Epist. 28. Gregorium Turon. lib. 8. cap. 28. in Diurno Romano cap. 2. tit. 19. cap. 3. tit. 8. in Vita S. Samsonis Episc. Dolens. lib. 1. cap. 42. Epist. 51. 91. et 104. inter Epistolas sancti Romfacii Archiepiscopi Moguntini, apud Eddium Stephanum in S. Wilfrido cap. 47.

§ 2. **INDICULUS**, Bedæ de Temporum ratione cap. 47. Tabella cereo Paschali affixa, de qua in *Cereis Paschalis*.

§ 1. **INDICUS**, Belgis *Ingdyct*, quibus Duk est Moles opposita fluctibus, agger, Gall. *Digue*. Charta Margar. comit. Fland. ann. 1261 in Suppl. ad Miræum pag. 62. Cum Johanna Flandræ quondam et Hannoniæ comitissa contulisset ecclesie B. Mariae de Camberone Cisterc. ordinis totam terram de *Indico* et *utdico* in officio et *Hulst*, etc. Alia Joan. abbat. de Camber. ejusd. ann. ibid. pag. 63. col. 2. *Nullum jus de cætero reclamabimus in terra, moris, Indictis, utdico et maris jactibus*, etc. Vide supra *Dicus*.

§ 2. **INDICUS**, mendose pro *Sindicus*, in Stat. crimin. Saonæ pag. 115.

§ 3. **INDICUS**, Niger. *Indica cornu*, in Eebas. vers. 490.

§ 4. **INDIESCENS** Dies, Dies incipiens, primum diluculum, apud Ludewig. tom. 6. pag. 168.

§ 1. **INDIFFERENTER**, Sine dilatione. Ita Glossæ MSS. Regiæ ad canon. 12. Concilii Niceni: ἀδιαφορ, in Gr. Eadem Glossæ ad can. 4. Concilii Ancyran: *Indifferenter*, *Indistanter*. Ad can. 19. Concilii Laodic. *Indifferenter*, sine dilatione, id est, sine prolongatione.

§ 2. **INDIFFERENTER**, Sine ditione. Ita Statim vel assidue. Vita S. Germ. Autiss. tom. 7. Jul. pag. 286. col. 2. *Propterea Indifferenter aras eorum* (Deorum) *lacrystans pulso*. Mirac. ejusd. pag. 272. col. 2. ibid. *Barbarus auctoritatem coelestem in præsele reformidans, cum conjuge et liberis Indifferenter egreditur*. Et pag. 273. col. 1. *Queque Divinitati prestare placuerit, ea Indifferenter schedare inde non gravabor*.

§ 2. **INDIFFERENTER**, Promiscue, sine ulla exceptione. Gall. *Indifféremment*. Inquisit. ann. 1288. ex sched. Pr. de *Maugues*: *Et aves... multorum, quia Indifferenter averia hominum Arelatis utuntur per dictum territorium, etc.*

§ 3. **INDIFFERENTIALITER**, Sine differentia, inositate. Judic. magistr. Acad. Vienn. ann. 1385. tom. 11. Amenit. litter. pag. 231. *Ex quibus omnibus clare judicamus, quod sicut nec ami na nec corpus indifferentialiter unus est homo, ita nec divinitas, anima et corpus Indifferentialiter unus est Christus*.

§ 4. **INDIFFICULTARI**, difficultatibus impediti. Johan. Longinus in Vita S. Stanislae Episc. tom. 2. Maii pag. 258: *Gloriosi Stanislae canonizationis gloriam Indifficultari permittit*.

§ 5. **INDIFFICULTER**, Absque difficultate, apud Johannem VIII. PP. Epist. 43.

§ 6. **INDIFINITE**, Assidue, continuo. Epist. Alexii imper. ann. 1037. apud Murator. tom. 5. An. It. Ital. med. ævi col. 389: *Quasi nos propriis oculis aspersari quotidie et loqueretur vobiscum Indifinite*.

§ 7. **INDIGENATIO**, Jus indigenæ. Exstat apud Rymerum tom. 15. pag. 37. *Carta Comitæ Lynoz de Indigenatione*, qua ipse Comes de cætero ad totam vitam suam sit *Indigena* et *ligeus* Henrici VIII. Angliæ Regis ann. 1544.

§ 8. **INDIGENTIA**, Quæ necessaria sunt ad vitam. Chron. Fontanell. apud Acher. tom. 3. Spicil. pag. 227: *Status sanctæ Regulæ periclitari cepit, ob inopiam videlicet compescendarum Indigentiarum, quas Pater Benedictus in eadem lege monachus porrigendas præcepit*.

§ 9. **INDIGERIE**, Naturæ necessaria. Guidonis Disciplina Farfensis lib. 1. cap. 22: *Surgant omnes et lectici, et provident Indigeriis suis, et convenient, et latent manus ac facies*. Lib. 2. cap. 1: *Ex alia namque parte ordinati sunt lectuli xxx. ubi Comitissa et alie honeste mulieres pauperum cum latinis xxx. ubi solæ ipsæ suas Indigerias procurant*.

§ 10. **INDIGERIES**, Indigerias, trop. menger. (Lex. Lat. Gal. Bibl. Ebroic. n. 23, xliii s.)

§ 11. **INDIGETARE**, Invocare. Macrobius lib. 1. Saturn. cap. 17: *Vestales ita Indigentant, Appollo medicæ, Appollo Pean*.

Inscriptio arcus triumphalis erecti in honorem Marchionis Uxellensis introeuntis Babylonum, in Hist. ejusd. urbis pag. 769: *Aspirato isthoc adventas, illustrius Marchio quando disacpedincla te civium vota Indigetant, volnera civitatis serenifico vultu undequaorum educaturum*. Festus: *Indigantio, Imprecatio*. Verbum ab antiquo *Indu* pro *in* et *citare*, hoc est, *vocare*, ductum, ut contendit Vossius lib. 1. de Vitis serm. cap. 34. et in suo Etymologico voce *Indigentamenta*. [§ 2. Vulgo apud scriptores mediæ ævi ponitur pro *Indicare*, nominare, unde Joan. de Janua *Indigio, digitos induere, demonstrare, nominare*, quo sensu apud Arnobium occurrere monet Forcellinus. Chart. ann. 1048. in Madox Formul. Anglican. pag. 174. *His metis præfatum rus hinc Indigita-tur*, etc.]

§ 12. **INDIGNANTIA**, pro *Indignatio*, in Vita S. Carthaci Episcopi. [Spicil. Fontanell. MS. pag. 220: *Patres nolite ad Indignantiam, id est ad impatientiam, filios vestros provocare*].

§ 13. **INDIGNARE**, Indigne, indecenter habere, agere, ab Italico *Indegno*, indignus, indecens. Barel. serm. in Dom. 3. Quadrage. *Salomon, dum fuit occupatus in templo, satis continens stetit, dum fuit in otio, Indignavit temora multissimis mulieribus*. Nostris vero alias *Indigner*, pro *Dedaigner, mépriser, Dédignari*, aspernari. unde *Indignation*, Contemptus, aspernatio. Lit. remiss. ann. 1388. in Reg. 97. Chartoph. reg. ch. 90: *Item bastard se mist à garant ou pourpris des Freres Menours à Lille, ouquel lieu es Indignant justice et les amis dudit mort, se monstrouit orgueilleusement*. Alia ann. 1376. in Reg. 110. ch. 57: *Item que ledit Pierre avoit ja pieça une femme, appelée Guille, laquelle il n'aimoit point, ans la Indignoit mult et méprisoit, et laquelle fu morte si secretement que nul ne vit ne ne sceut sa mort, et présumoit l'en communement que ledit Pierre l'avoit occis ou faite occir, à cause de ladite Indignation et méprisance*.

§ 14. **INDIGNARI**, Vindicare. Gesta Regum Francor. cap. 23: *Indignare, dulcissime Frater, laborem et injuriam meam*.

§ 15. **INDIGNE**, Immerito. Gall. *Sans sujet*. Bulla Joan. XXII. PP. in Reg. sign. *Noster Cam. Comput. Paris. fol. 287. v°: Gaudet et exultat sancta mater Ecclesia, et plebs cuncta fidelium potest et debet, si non Indigne, letari quod... Philippus rex Francorum... Terræ Sanctæ, etc*

§ 16. **INDIGNIP**, pro *Andingaverit*, de cujus notione in *Andigare* dictum, in codice Estensi legi monet Muratorius tom. 1. part. 2. pag. 34. in notis.

§ 17. **INDIGNITER**, [Indigne. Vet. epigr. in Anthol. Lat. T. 2. p. 176. *Burn. Vixit bis decem annis nata Indigniter*].

§ 18. **INDIGNUM**, Injustitia molestia, damnum. Charta ann. 1238. ex Chartul. S. Vandreg. tom. 2. pag. 1333: *Et si ali-quod Indignum supra hoc dicto Reginaldo et Gilleberto et heredibus eorum evenerit, ego Walterus et heredes mei tenemur restaurare*.

§ 19. **INDIGNUS**, Ita se se describit Richardus Normannorum dux, in Charta ann. 1015. ex Chartul. S. Quint. Viromand.: *Dudo pretiosi martyris Christi Quintini canonicus nosterque fidelis idoneus ad me, qui nuncupor Richardus felicissimi comitis Richardi filius, dicarique gratia summæ individuzque Trinitatis Deificæ Normannorum, licet Indignus, dux et patricius, etc.* Alia ann. 1060.

inter Instr. tom. II. Gall. Christ. col. 126: *Ego peccator Ricardus comes Indignus, etc.*
 * **INDIGRESSA** Via. Per quam nemo digressus est, transivit, in Actis SS. Junii tom. 2. pag. 328. ubi de S. Margarita Regina Scotie.

* **INDIGUUS** [Indigus. Paulin. Nolan. carm. 27. 4.]
 * **INDILATE**, Absque dilatione, statim. Utitur Fulcherius Carnotensis lib. 1. Hist. Hieros. [cuij aliis non paucis].

* **INDIMINUTUS**, Absque minutione, integro. Epist. Joan. VIII. PP. ann. 880. tom. 9. Collect. Histor. Fr. pag. 191: *Ut omnis honor, in omnibus integre accretat, et Indiminutus permaneat.*

* **INDIPISCO**. [Idem ac Indipiscor. Plaut. Asin. 2. 2. 13. Nunquam adepol quadrigis albis Indipiscet postea. Id. Aut. 4. 10. 45.]

* **INDIRIMENTUS**, Continuus, non interruptus. Guibert. abb. Novig. in Prol. ad Abbat. propi. in Append. tom. 6. Annal. Bened. pag. 628. col. 1: *Quia vestro durtino certamini (abbates S. Medardi et Florin. alloquitur) credi nefas est aliam inesse statum ignorantiam interorum. In quo enim vestra disertitudo ambigat, que pene momentis omnibus Indirimenta cogitationum promiscuite laborat?*

* **INDISACUM**, Instrumentum rusticum, cuius usus declaratur in Inventar. ann. 1476. ex Tabul. Flamar. *Item plus unum Indisacum, cum quo est assuetum plantare palmites sive vineas.*

* **INDISCIPLINABILIS**, Gall. *Indisciplinabile*, Indocilis. *Moror pars* (exercitus) retrograda et *Indisciplinabilis* fuit, apud Murator. tom. 12. col. 457.

* **INDISCIPLINATA**, Speculum Saxonum lib. 1. art. 59. *Si ei tumultus et Indisciplinata, hoc est, insolentia, inobediencia in iudicio liceat prohibere.* [Vide Halthaus. Glossar. German. voce *Unlust*, col. 1945.] *Indisciplinata* dissensio, apud Simeonem Duncimens. ann. 1141.

* **INDISCIPLINATIO**, Relaxatio a disciplina et a recta vivendi ratione. Possidius in Vita sancti Augustini cap. 25: *Indisciplinationes quoque et transgressiones suorum a regula recta... arguebat.* Gregorius M. lib. 3. Epist. 38: *Ne non rectitudini, sed Indisciplinationi, quod abii, videamini consentire.* Utitur rursus lib. 4. Epist. 7. lib. 7. Ind. 2. Ep. 5. ut et Evagrius in Vita sancti Antonii, Senator. lib. 7. Ep. 8. etc. Vita B. Stephani Abbatis Obasienensis lib. 1. cap. 9: *Indisciplinationes et transgressiones suorum, maxime juvenum ac puerorum tam districte coercere et arguebat.* etc. [Auz. *bas*, *αυτοκρατορ*, *αυτοκρατορ*, apud Theophrastum, Indisciplinationem reddidit Anastasius Bibliothecarius in Hist. Eccles. Glosse MSS. ad Concil. Antioch. can. 3. *Indisciplinatione, inquietudine, etc.* in Græco.]

* **INDISCIPLINATUS**, Disciplina expertus, moribus dissolutus, apud (Cyprianum) Ep. 4. edit. Oxon. Augustinum Ep. 50. ad Bonifacium, Gregorius M. lib. 7. Ind. 2. Ep. 5. Ivonem Carnot. Ep. 27. 219. in Epist. Alexandri II. PP. apud Ughellium tom. 1. Ital. Sacre pag. 86. etc. [*Indisciplinate animæ erraverunt*, Sap. 17. 1. Rursus occurrit Eccl. cap. 5. 7. 18. 20. 21. 22. 28.] Gregorius Turon. in Vita S. Aridii pag. 196: *Regalis palatii vanas superstitiones, et Indisciplinatas sociorum fabulas declinando. Indisciplinatas quæstiones, non semel apud Marium Mercatorem, quæ sine disciplina dicuntur*

Paulo 2. ad Timotheo, cap. 2. v. 23. *Indisciplinate agere*, in Speculo Saxon. lib. 1. art. 54.

* **INDISCIPLINOSUS**, Expertus disciplinæ. *Indisciplinosa loquela*, Eccl. 23. 7.

* **INDISCISSE**, Indistincte, generatim, in solidum. Charta XI. sæc. ex Chartular. Aptensi fol. 58: *Idem ipse qui vendidit cum uxore, seu filiis ac filiabus meis Indiscisse confirmo.*

* **INDISCUSCUS**, Non examinatus, nostris alias *Indicere*, Epist. 12. Nicolai I. PP. ann. 883. tom. 7. Collect. Histor. Franc. pag. 334: *Nos autem causam Rothadi in virtute Dei non patiemur, vita comite, Indiscussam relinquere. Et finalement on se acut qui conclurre, et demoura la matiere Indiscusse*, apud Juvenal. de Ursin. in Hist. Caroli VI. pag. 139. Vide infra *Inexaminatus*.

* **INDISCREGABILIS**, Individuus. Acta SS. Vitalis et Valeriae, tom. 8. April. pag. 563: *Oportet utriusque metropoleos (Ravennæ et Mediolani) cives ita caritative societate ac sociali caritate inextinguibiliter convinci, sicuti noscuntur tantorum Martyrum Indiscregabiles communitate connecti.*

* **INDISPAR**, Inæqualis, in Miraculis S. Servatii Episcopi Traiectensis.

* **INDISPENSABILITER**, Gall. *Indispensablement*, Necessario, apud Robertum Goulet in Compendio Jurium Universitatis Paris. fol. 3.

* **INDISPERTIBILIS**, Individuus. Marius Mercator pag. 407: *Quod (deus) incorporeus sit et Indispertibilis.*

* **INDISPOSITIO** TEMPORIS, Intemperies. Acta dissolut. matrim. Ludov. XII. fol. 91. r. ex Bibl. reg.: *Propter inundationem aquarum, que illa nocte ejusdem diei circumcirca dictum castrum supervenit, seu Indispositionem temporis... minime accessit Acter. Indispositione temporis*, in Instr. ann. 1481. inter Probat. tom. 4. Hist. Nem. pag. 16. col. 2.

* **INDISPOSITUS**, Intestatus, qui sine testamento decedit. Gloss. Græco-Lat. *Ανεστρατος*, *Indispositus*. Vide *Inordinatus*. [et in glossar. med. Græcic. voce *Αδίστατος*, col. 28.]

Interdum etiam *Indispositus*, idem valet ac *invalitudine affectus*, Galilis. *Indisposse*. Sanctus Augustinus Epist. 217: *Tractoria ad me. Id. Nov. venit... et me Indispositum invenit, ut occurrere omnino non possem.* [Stat. colleg. Fuzens. ann. 1457. ex Cod. reg. 4223. fol. 28. r. *Non autem interdiximus, quod si quis stomacho Indispositus fuerit, possit intrare dictam coquiram, et petere scintillam broli.*]

* **INDISSIMILITER**, Simili modo. Vita S. Cadroë tom. I. Mart. pag. 474. col. 2: *Cum ad sepulcrum ejus cum jejuniis et orationibus pernoctassent, vix obdormierant, et singulas ac tenere candelas cum lumine Indissimiliter videbant.*

* **INDISTANTER**, Incunctanter. Utitur Matthæus Westmonast. ann. 1244: *Indistanter remeavit.*

* Occurrit et pro *Continue*, *Indistanter*. Vita S. Facundi. tom. 6. Aug. pag. 478. col. 1: *Indistanter serviebat Domino in timore, etc.*

* **INDISTANTIA**, *La propinquitia*. Glossar. Lat. Ital. Ms.

* **INDISTEMPERATUS**, Intemperatus. Jacobus de Vitruaco lib. 3. Hist. Orient. apud Marten. tom. 8. Anecd. col. 273: *Est terra Indistemperata, quia in hyeme est nimis frigida, in estate nimis calida.*

* **INDISTRINGIBILIS TERRA**, Que in-

culta est et vacua. Vide *Distringibilis* in *Distringere* 2.

* **INDITIALIS**, Qui indicat rei allicujus veritatem. Charta ann. 943 tom. 1. Hist. Trovir. Joan. Nic. ab Hontheim pag. 279. col. 2: *Si aliquis huc veridice obviare mittit kartule, perfacie est eum cum sua pravitate enervare subscriptorum testum Inditiali certamine.*

* **INDITIO**, pro *Indictio*, Exactio nova et insueta. Conventiones Ludovici Regis Sicilie cum Arelatensibus ann. 1385. ex MS. D. Brunet fol. 7: *Item quod dicti domini Regina et Rex, aut aliquis eorum nomine non possit facere exactionem novam, seu Inditionem, vel superinditionem, aut pedagium novum* [et ita etiam in Divisione Imper. Carol. M. apud Eginhard. e. codicibus scripsit Bertius Scriptor. vol. 2. pag. 461.] Vide *Indictio* 1.

* **INDITIONARIUM**, Index. Inditionarium in hoc opere contentorum Magistr. Gaspar. Haslachi ad calcem Gabr. Biel Exposit. sacr. canon. Misse edit. ann. 1516. Hæc post D. Falconet. Vide supra *Indiciare*.

* **INDITUM**. Vide supra in *Indictum* 3. **INDITUM**. Gloss. MS. Reg. cod. 1197: *Indita*, data sive inmutata. f. inmutata. Ahibi: *Inditur*, inferitur, i. in acta refertur.

* **INDITI PUERI**. Donatus Diaconus in Vita S. Trudonis n. 15. inter Acta SS. Benedict. sæc. 2. pag. 1090: *Plurimos autem discipulos venerabilis Pater nutriti in eodem loco, Inditos quoque pueros divina sapientia eruditos mundi hujus caducos et temporales honores despiciere solebat. Suscipitur Mabillonius forte legendum *Inclitos*: sed retenta voce *Inditos*, intelligi possent Pueri monasterio Oblati, de quibus in hac voce. [et Forte leg. *Inditas*.]*

* **INDIVICABILITER**, Indiscriminatim absque ulla divisione. Concil. Armenorum ann. 1342. apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. col. 359: *Populus totius Ecclesie Armenie Indivicabiliter de una diaconia in altam dixerunt, et vice versa, accipiunt omnia sacramenta, et usque nunc non fuit prohibitum. Simili modo est de Episcopis in Antiochia et in Archamar, accipiunt mutuo sacramenta Indivicabiliter; sed Archiepiscopus Archamarensis, ex tunc quod fuit rebellis nobis, et excommunicatus simul cum Suffraganeis suis, non possunt participare nobiscum.*

* **INDIVIDUARE**, Individuum constituere; Individuatio, Singularis constitutio, in Lexico Goclenii.

* **INDIVINATOR**, Idem ac *Divinator*, ab Italico *Indivinatoro*, *Indovino*, Gall. *Devineur*. Stat. Bonon. ann. 1250. 67. tom. I. pag. 447: *Statuimus quod ponantur in danno perpetuo omnes Indivinatores et divinatrices (Indivinatrices 52, 53, 62), etc.* [Fr.]

* **INDIVINATRIX**, ab Ital. *Indivinatrice*, Gall. *Devineresse*. Vide locum supra allatum [Fr.]

* **INDIVISIO** opponitur divisioni seu partitioni hereditatis paterne. Charta ann. 1247. in Chartul. Pontinac. pag. 212: *Quod si Galtierus ejus frater ex patre ad quem aliquid vellet reclamare, ratione Indivisionis vel communitalis fraternalis, etc.*

* **INDIVISIUM**. Sententia L. Decani Remensis ann. 1199. e Tabulario Compendiensi *Decimam illam pro Indivisio possidebunt Monachi Compendienses et Monachi de Chimino. Hoc est, Indi-*

vise, Gall. *Par Indivis, ex commun, una, simul.*

∞ 1 **INDIUM**, pro *Indicum*, Genus coloris cœrulei, in Append. Statut. Petri Corb. apud Guerd. pag. 886.

∞ 2 **INDIUM**, Polypt. Irmin. Brev. 13. sect. 102. pag. 149. *Hilduinus, cellarius, soluit Indium I. Guerdard videtur idem esse quod Adedd, Ferreum fulmentum foci.*

* **INDIVOLOS**, Qui per vim aliquid auferit, nostris *Voleur*, Præceptum Caroli c. ann. 819. pro Ecclesia Augustodini. apud Baluacum tom. 2. Capitul. col. 147. *Ipa' nra villa olim per inciriam rectorum prædictæ Ecclesie et Indivolorum hominum violentiam ab eodem loco distracta esse dicitur. Indi, vel potius, Indu, pro in antiquitas positum fuisse alicui observatum. Vide Indolare.*

* **INDUCTUS**, *Imbecillus, inaciis, nepos, dēpov. Inscitia, imperitia, dēpovovr.* ex Gloss. reg. in Castigat. ad utrumque Glossar.

* **INDOLATILIS** [Qui dolari nequit. Translate Sidon. 5. ep. 5. Corporibus ac sensibus rigidi, *Indolatilisque* Al. Reg. *Indolentia.*]

INDOLENTIA, pro *Indoles*. *Infans miræ Indolentis, regalis Indolentis*, apud Felicem Girvensem in Vita S. Guthlaci num. 9. 11.

* **INDOLENS** Vide *Indolis*.

* **INDOLETIA**, *Indolentia, carentia doloris* in Amalthea ex Glossis.

INDOLIS, vel **INDOLENS**, Adolescens, Puer. Glossæ Gr. Latine. *Egypci, Ingeniosus, Indolens; vepiz, hoc Ingenium.* Sic in Cod. MS. Passio S. Argenne. Puteolani Mart. *Dum adhuc Indolis, hoc est, juvenis ætatis annos gereret.* Vita S. Ardi Episc. Vapincensis. *Sui quoque moris erit neminem contemere, et si aliquem ad erudiendum suscepisset, Indolem vix quidem ob rudimenta infantie blando commendans imbatat magistro, ut teneram instruens fovet et etatem.* Jonas in Vita S. Joannis Reonensis apud Mabill. tom. 3. Analect. pag. 514. *Anno tertio Chlotarii Regis Indolis, e. jussu, etc.* Charta Edwini Regis Angl. ann. 936. in Monasterio Angl. tom. 3. pag. 120. *Ego Eadgar Indolis Clito censei.* Althelmus de Laud. Virgin. cap. 25.

Tradidit investem rectorum forte magistris, Ut puer Indolis librorum disceret artes.

Idem cap. 26:

Natur Indolem claris natalibus ortum Flectere cum precibus.

Et cap. 32:

Femineum Indolis gaudens spectare triumphum.

Ubi perperam indocilis scribendum putat Canisius. Smaragdus in Præfat. ad Reg. S. Bened. de Monacho:

Indolis et docilis, sapiens, ac mente benignus, Conceptus, placidus, et bene cautus erat.

Fortunatus lib. 4. de Vita S. Martini.

Indolis a patribus generose Lyontius olim.

Vita S. Romani Archiep. Rotomag. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1664:

Aurea Jerusalem vasis sili pendit et arcem, Qui triumpho sprevit Babylonis ab Indole fascem.

Id est, a puero.] Vide Anson. in Vita S. Ursuari. cap. 3. et Ughellum tom. 1. part. 1. pag. 152.

Præsertim vero sumitur hæc vox pro puero vel adolescente studioso ac laborioso, et, uti vulgo dicimus, *bonæ ac*

præclaræ Indolis. Gloss. Latino-Gr.: *Indolis, innox, ἀνοήτος, Indolis, innox, est enim Indoles, ut est apud Servium ad 10. Aneid.: Imago quædam virtutis futuræ. Spes in puero.* in Gloss. Isidor. *αὐτὸν δὲν ἐν νεότητι.* in Gloss. Lat. Gr. *Imago futuræ bonitatis*, in Glossis MSS. Unde spectat ea potissimum nobiles ac principes adolescentes vel pueros, quorum in rebus gerendis virtus speratur. Ita Crispus *commode Indolis juvenis*, apud Eutropium. *Gratianus*, apud Ammianum lib. 31. *præclaræ Indolis adolescens* appellatur: ut *Tullius bonæ Indolis et radiæ Gothorum*, apud Isidorum Pacensem in Chronico æræ 678. *Carolus Calvus, bonæ Indolis puer*, in Hist. Translat. S. Sebastiani cap. 20. *Lotharius Rex Francor. Gloriosæ Indolis puer*, in Bulla Joannis PP. in Tabulario Humolaricnsi: in Charta vero pro Monasterio S. Bavonis Gandensis, *bonæ Indolis itex gloriosissimus*. Otto III. Imper. *admirabilis Indolis adolescens*, in Inventione SS. a Doderico Metensi Episc. reperitur. *Carolus filius Regis Ludovici Cramarini, juvenis magnæ Indolis*, in Charta Gerberge Regine anno 988. apud Miræum in Bonat. Belg. lib. 2. cap. 19. *Philippus I. Rex Francor. claræ Indolis Rex Francorum*, in Hist. S. Macarii Patriarch. Antiocheni n. 19. *Tabularium Monasterii Regula de eodem Philippo: Anno ab Incarnat. 1103. Philippo Francorum Regis superstitis, Ludovi tamen filio Indolis et probitatis memorandæ juvenis, Francie Comitem obtinente Rigordus* in Præfat. ad Hist. Philippi Augusti. *Serenissimo et amantissimo domino suo Ludovico Augusti filio Regis Indolis adolescentis*. Sed et apud eundem Rigordum ad ann. 1182. *Philippus Augustus Rex Bonæ Indolis adolescens* appellatur. Acta Episcoporum Cenoman. pag. 308. de Hugone Cenomanensi Comite. *Hugonem videlicet Herberti filium bonæ Indolis adolescentem omnino honore exheredaverat.* Saxo Grammaticus lib. 2. Hist. Danicæ pag. 83.

Filius hic Regis et avito sanguine lucens Indole clarus erat.

Ratherius Veronensis Episc. in Epist. apud Chappaveillum tom. 1. Hist. Leod. pag. 189. *Allatæ cum his sunt et literæ Domini Pape tunc temporis Joannis XI) gloriosæ Indolis.* Sic indigitantur apud Dudonem lib. 3. de Actis Normann. pag. 124. *Richardus Dux Normann. pag. 124. Indolis sacræ*, apud Hemerum in Charta ann. 948. *Adalbertus in clytæ Indolis Comes (Viromandensis) apud Saxium in Pontific. Arelat. Wilhelmus Marchio Provincie in Charta ann. 922. Marchio istius provincie bonæ Indolis Willielmus: apud Lambertum Scalfnaburg. ann. 1014. Godefridus Gozelonis Lotharingie Ducis filius, Nobilissime Indolis juvenis: apud Eginum Bry in Hist. Comitum Perticens. lib. 2. cap. 8. *Hugo bonæ Indolis Comes Cenomanensis*, in Tabulario Brivatensi ch. 191. *Warinus Comes Arvernæ, Gratia Dei bonæ Indolis strenuissimus Comes*, apud Ademaram Cabanensem in Chron. pag. 180. *Wilhelmus Dux Aquitanie, Prudentissimus adolescens, et mox: Clarissime Indolis Comes*, in Triumpho S. Romæ lib. 2. cap. 9. *uxor Henrici IV. Regis Rom.: Bonæ Indolis Regina conjux ipsius*, apud Gregor. VII. PP. lib. 1. Epist. 40. *Mathildis Comitissa, Egryæ Indolis puella*. Similia suggerunt liber Miræorum S. Quintini cap. 40. *Wippo in Vita Chun-**

radi Sálci ann. 1028. *Haræus in Castellanis Insulens. lib. 1. pag. 41. etc.* Vide Alcuinum Epist. 48. Atque inde fluxit, ut

INDOLIS, pro titulo Principum, adolescentium maxime, honorario usurpatur. *Monachus Sangallensis lib. 2. de Rebus Caroli Mag. cap. 15: Quo etiam tempore epistolam ad vestram Indolem direxit, etc.* Epistola Angilberti Archiepisc. et Andree Patriarchæ ad Ludov. II. Imp. ann. 855: *Quibus auditis, omnes unanimiter pro vestra Indole omnipotentis Deo gratias operunt, etc.*

INDOLORIA, pro Indolentia, occurrit apud Sidonium in Epithalam. Polemii. Vide Sirmondum ad hunc locum.

* **INDOLORIA**, ἀνάλγητα, forte ἀνάλγητα, vel *Indolora, ἀνάλγητα*, in Castigat. Vide Gloss. Gr. Lat.

* **INDOLORUS**, ἀνάλγητος, Stupidus, carens dolore, in Supplemento Antiquarii.

∞ **INDOLORUS**, Sine dolore. *Marius Mercat. pag. 121: Indoloræ enim primæ illæ protoplasti fuerunt deliciae.*

* **INDOLORIS** [Sine dolore, expertus doloris. Gloss. Philoz.]

* **INDOLUS**, Sincerus, probus, Gr. ἔθλος, sine dolo. *Chartularium Landevencense: Ego quædam mulier Indolis moribus, stemate regalium orta, nomine Wivargant.* Occurrit non semel in eodem Chartulario.

* **INDOMINATURA**, pro *Indominicata*, Dominium. *Charta ann. 1463: Unam bichonatum terræ de Indominatura dicti castri d'Epay, etc.*

* **INDOMINICATA**, Pari intellectu. *Charta Brunon. abbat. ann. 1158. in Chartul. S. Joan. Laudun. ch. 83: De cultura vero quæ est ante curtem, quantum ad Indominicatam nostram pertinet, quintam garbam.*

* [Pistensis synodus III. ann. 869, cap. 13. *De curruca Indominicatâ... decimam consuevitur.* p. 27.]

* **INDOMINICATURA**, Dominium, proprietas, possessio. *Hist. Mediani Monast. pag. 271. in Excerptis Joannis a Bayono de Abbatis ejusdem Monast. Hugo circa finem vite sue contulit ex Indominicatura in alodio suo duas croadas cum parte prati.*

* **INDOMINICATUS**, substant. Eadem notione: adject. Ad dominium pertinens, proprius, non datus in feudum. Vide *Dominicum*, et Glossar. Lobinelli tom. 3. Hist. Patr.

* *Charta Henr. imper. pro monast. Florit. ann. 1012: Si ecclesia de suis Indominicatis, silvis, prati, etc. Infra: Foragia atriorum et Indominicatarum et omnium locorum, in quibus bannum et justitiam habent, sint ecclesie.*

* **INDOMITUS**, Amomus lib. 2. de Mirac. SS. Georgii et Aurelii num. 14. *Exinde vero, quos per Indomitatem lingue male præsumperat, etc.*

* **INDORATUS** [Gall. doré: « (Corona regis) in uno bacilli argenteo Indorato. » (Diar. Burchard. ed. Thuanæ, 11, 154, an. 1494.)]

* **INDORMIS**, In-omnis ἀνοήτος. Gloss. Gr. Lat.

* **INDORMITABILIS**, Libellus precum Marcellini et Faustini pag. 25: *Gravius exitum temporale esse crediderunt, quam perpetuam penam secundum Eudam: Indormitabilis vermis, et ignis inactinguibilia.*

* Qui non dormitat. *Agobard. in Lib. apologet. tom. 6. Collect. Histor. Franc. pag. 250: Non ita placuit illi indormitabili oculo, qui custodit Israel numm.*

◦ **INDORMITUS**, Soporatus, torpore affectus. Ital. *Indormitato*, Gall. *Endormit*. Vita S. Rayner. tom. 3. Jun. pag. 460. col. 2. *Theodora... habebat manus, ut vulgo dicitur, Indormitas, ut filare non possit*. Lit. official. Senon. ann. 1336. in Reg. 82. Chartoph. reg. ch. 22. *Mediantibus pulveribus prædictis... ita et adeo fuerunt Indormiti et ipsos dormire oportuit*. Entom. pro Engourdi, in Mirac. S. Ludov. edit. reg. pag. 479: *Qui ont les membres aussi com Entomiz et endormiz*. Vide infra *Inertia*.

◦ **INDORSARE**, Joanni de Janua: *Supra dorsum ponere: quod vulgo dici solet intersellare*; *Endorsser*, in Glossar. Lat. Gall. Sangerman.]

◦ **INDORSARE**, Gall. *Endorsser*, Chartæ dorsum seu tergum, vel cuiuscumque scripti partem aversam, aut posteriorem inscribere. Proprie vero indorsate littere dicebantur *Brevia citationum*, seu *Submonitionum*, quod in ejusmodi brevium, per quæ a Rege actori reum in iudicium adducendi facultas dabatur, dorso seu tergo citatio et submonitio ab Apparitore vel Sereniente reo facta, ut in iudicio compareret, adscriberetur: unde *Indorsatio*, executio citationis vulgo in foro Anglicano dicitur. Vide Statuta Davidis II. Regis Scotiæ cap. 18 et 41. Apud Wilhelm. Thorn. ann. 1289: *Littera clausa, et sigillo Indorsata*, id est, sigillo munita. *Endos du contract*, in Consuetudin. Normanniæ art. 182. *Endossement*, in Peronensi art. 260. Adde Consuetudinem urbis Insulensis art. 97. Vide *Redorsare*.

◦ **INDRICTO**, f. Recta, Gall. *Droit*. Vetus traditio apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 23. *Propterea donamus ad Monasterio de foreste nostra... usque in ipso vado in Prumia, et de ipso vado Indricto usque in Melina flumen*. Vereor ne legendum sit *indictio*, quasi *indictio*.

◦ **INDUBIE**, *Induementum*, gloss. Isid. Legendum, ut apud Plautum, *Induvie*, qui contrarium *Eruvie*. *Induvie arboris*, Cortices, apud Plinium.

◦ **INDUBIE**, perperam pro *Inducia*, gloss. Isid. *Indubias*, Belli intervallum, id est, pax bello manente. *Indubies, pax, bellum manens*.

◦ **INDUBITANS**, Certus, Epist. 16. Nicolai PP. I. ann. 887. tom. 7. Collect. Histor. Franc. pag. 389: *Et ad equitatis debite jus pars justa sine prolelatione Indubitanti sine perential*.

◦ **INDUBITANTER**, Sine dubio, in leg. 3. Cod. Theod. de Hæreticis. (16. 5.)

◦ **INDUBIUS**, Non dubius, indubitabilis. Charta ann. 1217. in Chartul. Mont. S. Mart. part. 1. ch. 105. *Universis præterea certum et Indubium esse volo quod, etc.*

◦ **INDUCERE**, Installare. *Inductio*, Installatio. Provinciale Eccl. Cantuar. lib. 3. tit. 6: *Ut hi, qui admissos ad beneficia Ecclesiastica ad mandatum superioris tenentur Inducere, pro Inductione hujusmodi faciendis sumptibus contententur moderatis*.

◦ **INDUCERE**, Abigere, ut videtur. Lit. remiss. ann. 1397. in Reg. 151. Chartoph. reg. ch. 317: *Dicta ambalia (porcos scilicet et equos) secum Inducorant, alia secum inportaverant, etc.*

◦ **INDUCERE**, Caracare, in vet. Glossar. ex Cod. reg. 7641.

◦ **INDUCIALIS**, *Induciarus*, Johanni de Janua, Spectans inducias: *Appartenant à treves*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerman.

◦ **INDUCIARE**, Eadem J. de Janua, *Differre per inducias, vel inducias facere*

et constituere. Sæpius occurrit apud Scriptores inferioris ævi pro Moras necesse, procrastinare, differre, ut apud S. Bernardum Epist. 363. *Eadmodum in Vita B. Lanfranci*, tom. 6. Maii pag. 850. etc. Consuetudines Ville Hasprensis a Balduino Hanoniæ Comite ann. 1176. confirmata, apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 833. *Prædicta etiam placita ad alios, quam præscriptum est, terminos Induciare non potest*. Vita B. Caroli Comitis Flandriæ tom. 1. Martii pag. 212: *Quatenus usque in Dominicam proximanam Induciet de tuba*. Gesta S. Anselmi, tom. 2. April. pag. 910. *Non ea re concessi causam, de qua agitis, heretico Induciari*. Historia canonizationis S. Godehardi Episc. apud Lebnitium tom. 1. Scriptor. Brunsvic: *Causa patris nostri R. Godehardi usque Induciata, etc.* Sic recentiores, præsertim Jurisconsulti, procrastinationes, moras et dilaciones passim vocant *Inducias*, quamvis Latini hæc vocem non soleant usurpare nisi pro pace vel cessatione a bello in certum tempus inter hostes inita. Varias juris *Inducias* exponit Calvinus in Lexico.

◦ **INDUCIATUS**, Cui induciæ concessæ sunt, vel qui per inducias datas securus esse debet. Charta ann. 1327. tom. 2. Hist. Trevir. Joan. Nic. ab *Honthelm* pag. 11. col. 1. *Si capti fuerimus... tunc infra annum et diem post nostram captiorem, et quandiu excediti et Induciati fuerimus, aliquam exactionem solvere non debemus pro nostra liberatione*.

◦ **INDUCIUM**, *Inducia*, intercapulo. *Cumque ibi duo manserunt simul ad Existat aliquantum temporum Inducium*, in Vita S. Willibaldi, tom. 2. Julii pag. 511.

◦ *Nostris Induce et Indusse*, eodem sensu. *Induces mestives* in Consuet. Turon. art. 5. *Wit jours de Indusse*, in Lit. ann. 1498. tom. 9. Ordinat. reg. Franc. pag. 480.

◦ **INDUCTA**, Liber fundationis Monasterii Gozæensis pag. 240: *Ubi in brevispe sua frustratus moritur, et super Inductam B. Michaelis sepelitur*.

◦ **INDUCTIBILIS**, Qui facile inducitur. *Cælius Aurel. lib. 2. Acut cap. 37*: *Coagulata Inductibilis et digitis convoluta*. *Qualitas Inductibilis*, ibidem.

◦ **INDUCTRIX** *scrofa* dicitur in Lege Bajw. tit. 12. cap. 4. § 2. Charta Ottonis Episc. apud Schannatum Vindom. Litter. pag. 47: *Et tunc ad servitium erigat duos porcos, quos vulgo Inductrices vocant, et unum lateralem et unum porcillum, et quatuor gallinas, etc.*

◦ **INDUCTIO**, Suiusio qua quis inducitur ad aliquod faciendum. Origo belli Hussitici apud Ludewig. tom. 6. pag. 156: *Ad Inductionem ergo Sacrodotum... Monasteria destruantur et diruantur*. Auctor ad Herennium hæc notione dixit. *Quod alieno Inductu fecerit*.

◦ *Vox Latæis ea acceptione haud ignota: nostris alias Induce, eodem sensu. Lit. remiss. ann. 1389. in Reg. 138. Chartoph. reg. ch. 223: Jean Fourque estot marié à une jeune femme... Nicole Menard prestre par ses fausses Induces et monitions avoit séduit laditte femme, en tele maniere qu'il la cognossoit charnellement*. ABR. ann. 1398. ex Reg. 153. ch. 506. *Gillaume Marlin prestre, lors curé de la paroisse de Giry, spectant par ses promesses, Induces ou menaces, que Philiberte femme dudit suppliant et de laquelle il estoit comper, se accorda à faire sa volente et plaisir*. Hinc *Indu-*

cieur, Qui inducit, impellit et movet, in Lit. remiss. ann. 1410. ex Reg. 164. ch. 205: *En laquelle hostellerie après que le suppliant se fust logié... par Inducieuses paroles eust mené en une estable icelle flette, etc.* Vide *Inductivus*.

◦ **INDUCTIO**, Installatio. Vide *Inducere* 1. ¹⁰⁰ Vide supra *Anleit* et *Haltus* (Glossar. German. vocibus *Anleit* et *Anleiter*, col. 35. et 36. de *Inductione* in bona debitoris et de *Inductore* in possessionem a iudice dato.)

◦ **INDUCTIVUS**, *Inductivus*, ascititius. Gloss. Caruli *Inductivus, incitativus*.

◦ **INDUERE**, Investire. Occurrit in Tradit. Fuldens. Schannat. num. 111. ann. 786.

◦ **INDUCTIVUS**, Qui inducit, excitat, movet. *Inductiva persuasio*, in Chronico Sicilie apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 97. *Inductivus via et media licita et honesta*, apud Rymer. tom. 8. pag. 453.

◦ **INDUCTOR**, Qui inducit, impellit, excitat. Gloss. vet. *Inductor, dicitur*.

◦ **INDUCTORIUM**, pro eo quod inducitur, vel induitur. Occurrit apud Nithardum. [*Inductorium facere*, apud Bithum.]

◦ **INDUCTUS**, pro Indutus. Albertus Mussatus de gestis Henrici VII. Casaris apud Muratorum tom. 10. col. 389. *Abbas... cum potestate ac primoribus civitatis, plebeque tota obvium procedentes bullibus ferme quinque Inductus similes amictus ornata, introeuntem super eos excepere gaudis*. Occurrit alibi, teste Muratorio in notis.

◦ **INDUCULA**, *Indumentum*. Joan. de Janua (Martinus in Lexico et Laurentius in Amalthæa addunt. *Festa interior*).

◦ **INDULCARE**, Dulce facere. Tertul. adv. Judæos cap. 13: *Hoc enim liquum tunc in sacramento erat, quo Moyse equam amarum Indulcavit*. Eccl. 49. 2. *In omni ore quasi mel Indulcabitur ejus memoria*. Rursus occurrit ibi 12. 15. *Aqua Indulcata*, ibid. 38. 5. et apud S. Optatum lib. 6. *Ollam propheticum Indulcat commixta farina, et austeritatem presentium laborum temperat supernæ dulcedinis memoria*, apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 516.

◦ **INDULCARE**, Eadem notione Onomast. apud Martinum. *Indulcoro, dicitur*.

◦ **INDULCITAS**, Non dulcitas, auid Non. 2. 215. ubi *Cælius*: *Tanta huic invasit in corda Indulcitas*.

◦ **INDULGENTIA**, Lex, qua Imperatores Romani in quinquennialibus et decennialibus leviorum criminum proos vinculis solvebant, ut in Cod. Theod. de indulgent. crimin. (9. 38.) Ea autem *Sogæz* appellatur ab Eusebio de Martyr. Palest. cap. 2. Gloss. Gr. Lat. *Græz Sogæz, Indulgentia*. [* Legere poteris litteras quibus Otto Tusulanensis cardinalis Indulgentiam concedit ecclesie Novi Vici, an. 1246. mus. aren. dep. p. 146.]

◦ **INDULGENTIA**, Venia, culpa condonatio, poenæ remissio. Synodus Pistensis can. 3. *Aut solvant legalem placitum, aut per Indulgentiam sibi impendant peccata*. Capit. Caroli Calvi tit. 29. cap. 1. *Posteaquam nos invenim natus Indulgentia... reconciliamus, etc.* occurrit in hisdem Capitularibus non semel, et apud Jurisconsultos.

◦ Charta Reginaldi episc. Paris. ann. 1251. in Chartul. S. Machor. ch. 21. *Deuderantes Domino reddere populum acceptabilem, fideles Christi ad complacendum et quasi quibusdam illicitis immunitatibus, Indulgentibus scilicet et remissionibus invitamus, ut ex inde reddantur divina gratiæ aptiores*.

INDULGENTIA, nostris Remissio aut relaxatio poenae vel poenitentiae pro peccatis, vel debitae, vel impositae, uti desideratur a S. Gregorio Nysseno in Epist. ad Leontium. Ita Indulgentiam accipiunt Jurisconsulti, pro poenae relaxatione. Eckhardus Junior de Casibus sancti tiani cap. 2. initio. Ille vero pie discretus, poenitentia eorum accepta, populo Domini pro eis inclamante, Indulgentiam eis dedit, allevatis praeforibus basilicae eo die et nocte poenitentibus gratia incommunicatis userat stare. Bernaldus de Resurrectione lapsorum. In Canonum iudicium profectus Ecclesiae disciplinae potissimum attenditur, ut et qui peccaverint corrigantur, et alii, ne peccent, deterreantur; hinc est, quod quidam nunc 7 nunc 10 annis, aliquando etiam usque ad 10 annos, pro suis criminibus ab Ecclesia separantur, qui et libenter sub hac restrictione debent laborare, non solum ut peccata sua diluant, sed etiam ut sanctis Dei Ecclesiae satisfaciant, eamque sibi reconciliant proutendo, quam scandalizaverunt delinquendo. Nulli tamen eorum ille numerus praecedit, quin et ante explet onem eorum Deus eis indulgere valeat et soleat, si digne poeniterint, iuxta illud B. Leonis PP. etc. unde et sancti Patres hunc numerum annorum, si tamen Ecclesiae disciplinae non obfuerit, multoties anticipandum in reconciliatione conveniunt, in hac duntaxat quid digne poeniterint, etc. (Acta consociationis Ecclesiae Parthenonis B. M. de Epoca Diocesis Verop. Urbani III. PP. ann. 1. Postea exiit D. Papa de praedicta Ecclesia, et ascendit super periculum et praedixit populo. Auctoritate nostra concedimus omnibus ad anniversarium hujus dedicationis diem a poenitentibus, et volumus quod auctoritate apostolica praedicti Cardinales, Patriarchae, Archiepiscopi, Episcopi debeant auctoritate nostra in hoc facto unum annum et X dies omnibus vere poenitentibus et confessis de injunctis eis poenitentia criminalium et quarum partem venialium, fractionem votorum ita ut ad eam (vitam monasticam) redeant, excessus poenitentium nisi fuerint enormes, poenitentibus in carceribus, unum annum de tertio et X. VII. dies, in solenni poenitentia adveniens, tibus calcocantia restitutum, mulieribus, quae violentas parvulos oppresserunt Ecclesiae fabricam, et tunc praedicti D. Cardinales et ceteri Pontifices annuerunt quilibet pro se voluntatis D. Apostolice, dantes et concedentes auctoritate D. Papae Indulgentiam, sicut scriptum est. Antiquam hanc indulgentiarum concessarum formulam hic inserere visum est, quod illi parum consentiant hodierna. Vide Morinum lib. 10. de Penit. cap. 22. et alios passim, qui de hoc argumento libros conscripserunt. [90 Murator. Antiq. Ital. tom. 3. col. 794.]

Ad episcopos quamquam haec pertinet remissio, ab abbatibus saepissime tamen concessas Indulgentias fuisse, docent quamplurima documenta, ex quibus unum aut alterum satis sit ex Tabul. Cassin. desumptum. Charta ann. 1289. Nos Dei gratia Thomas abbas Casinensis... omnibus vere poenitentibus et confessis, qui ad dictam ecclesiam in singulis subscriptis festivitatis, videlicet ipsius B. Thomae, natiuitatis, ac in dedicatione ipsius ecclesiae et per octo dies festivitatis ipsas immediate sequentes devote accesserint annualim, de omnipotentis Dei misericordia quadraginta dierum Indulgentiam de injunctis eis poenitentibus misericorditer in Domino relaxa-

mus. Quod auctoritate sua praestare confidenti animo profitetur abbas Henricus in eod. Tabul. Nos autem de omnipotentis Dei misericordia... omnibus vere poenitentibus et confessis, qui eidem fratri Andrae manus porrexerint adiutores, nomine ecclesiae et hospitalis praedictorum, auctoritate nostra qua fungimur, quadraginta dies de injunctis eis poenitentibus misericorditer in Domino relaxamus. Vide supra in Absolutione 1.

INDULGENTIE DIES, in Translatione S. Martini Abb. inter Acta SS. Benedict. saec. 5. pag. 408. Circa Domini, sic dicta quod haec die poenitentibus absolvi consueverint. Vide Absolutionis dies.

INDULGENTIAM FACERE, Caesarius lib. 6. cap. 5. Sedensque in angulum iuxta Ecclesiam beate Dei Genitricis, (Coloniae) ubi Episcopus in die Palmatum consuetudinis est populo facere Indulgentiam.

INDULGIBILIS, Pronus ad indulgentiam. Indulgibilis clementia, in Epistola Dugali reclusi ad Carolum M. apud Achier. tom. 10. Spicil. pag. 114.

INDULGITAS, [Indulgentia. Caelus apud Sapp. ad 2. G. 315. Consuetudine uxoris, in algitate librum. Sacerd. apud Non. 2. 49. Bissus assiditate, Indulgite vitus Gloss. Philol.]

INDULSATUS VINO, Indulsus vino, inebria us. Meisterlini Hist. Noriberg. apud Ludewig. tom. 8. pag. 100. Ad sua diversitudo vino Indulsati, curis posthabitis, Jaccho saepient.

INDULTOR, Qui indulget, parit et non ulciscitur. Ordo celebrandi Concilii tom. 1. Concil. Hisp. pag. 281. Te quoque (Deus) in hoc fine iudiciorum nostro Indultorum nostris excessibus speramus.

INDULTUM, Gall. Indult. Pontificaria gratia de re, quae a jure communi aliena est. Bulla Pauli IV. PP. ann. 1559. ex Continuo magis Bullar. Rom. part. 4. pag. 74. col. 2. Revocantes, cassantes, et annullantes omnia et singula Indulta, concessionis, dispensationes, etc. Consue Juris canonici commentatores.

INDUMINA, Papae, Indumenta. Vetus versio Josephi lib. 17. Quando civitatem intrabat, privatis Induminibus utebatur.

INDUPEDARE, Impedire, in vet. Glossar. ex Cod. reg. 7641.

INDUPERARE, pro Imperare, praesertim apud Poetas, ut Induperator, pro Imperator, metri gratia. Gloss. Lat. Graec. Sangerman. MS. et Supplem. Antiquarii: Induperare, ἐπιβαίνει. Acta S. Cassiani Mart. apud Hist. Fontanium ad eadem Antb. Hortae pag. 345. ubi de Juliano Apostata.

Inde erga Sanctos bellum commoverat exors, Induperans pernici, et nullum super arva pacisci.

Dudo de Ducibus Norman. : Regibus et ducibus verbo Induperabat amco, Gratior in regno Regibus et Ducibus.

Inter Latinos vocem Induperator usurpavit Juvenalis Satyra 4. inter Latino-barbaros vero Odo in Carmine de varia fortuna Ernesti Bavariae Ducis apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 374. Gilo Paris de expeditione Hieros. ibid. col. 249. Auctor Carminis de Lothario Rege in Appendice tom. 2. Annal. Bened. pag. 745. etc. [90 Induperatrix apud Ermold. Nigellum lib. 4. vers. 365.]

INDUPLARE, Duplicare, Gall. Doubler. Tradit. Diessens. apud Oefelium tom. 2. Script. rer. Boicar. pag. 692. col. 1. Si uno anno obmiserit quod censum non dederit, in secundo Induplare teneatur; et si in secundo anno non Indupla-

verit, cadat ab omni suo jure dictae locationis. Vide Duplare.

INDURARE, Ferre, pati, Gall. Endurer. Capitula Carpi C. lit. 86. cap. 84. Qui pro Deo suos denarios vel suam annonam, quae a Deo accepti, (egeni) dare non Indurat, cum Deus seipsum et sanguinem suum pro eo in cruce clavis et lancea transfusus fudit. Plinio Indurare est Durum reddere.

Endurement, Toleratio, in Lit. remiss. ann. 1416. ex Reg. 169. Chartoph. reg. ch. 131. Le suppliant moiennant son labour et travail et le grand Endurement et patience qu'il a eu, etc.

INDURATIO, apud S. Augustinum et Theologos, Durities animi, Pertinacia, quae quis peccare non desinit. Gall. Endurcissement.

INDURATIVUS, Facile Indurans, Arigid. in Rosar. Ms. ex Cod. reg. 7149. Multiplicando virtutes minerales lapidificaturas et coagulativas et Indurativas.

INDURATOR, Gloss. Graec. Lat. Ἰσχυρῶς, Ferrumino, σκληρῶς, Ferrumen, σκληρῶς, Induratur.

INDURITIA, Duritia, obstinatio, perverbia Mandatum ann. 1318. apud Rymer. tom. 3. pag. 714. Contra dictos inimicos et rebelles nostros, ad ipsorum Induritiam, militiam et proteritiam... reprimendum.

INDUS, INDICIS COLOR, Caeuleus, seu Acaureus, quod id genus metalli ex India advahatur. in Monastico Angli. tom. 8. pag. 315. 316. et alibi passim. Le Roman d'Alexandre MS. :

Illeques vestias des vains gansons, Vers et Indes et jaunes et de toute façon.

INDUSCILE, Endouille, in Glossar. Lat. Gall. ann. 1352. ex Cod. reg. 4130. Aliud ex Cod. 7692. Induscilia, Adouille.

INDUSIEMEN, Indumentum, Johann. de Janua: Vestement, in Glossis Lat. Gall. Sangerman.

INDUSIARI, Indui vestibus, vel ornari. Indusarius, Vestarius. Papias Indusiat, revestitus, Indusio Indutus, [apud Plautum, Indutiarii, vestiarii, in Glossis Isidori.] Martianus Capella lib. 1. Et ipsum tonantem exequis Indusarii publice cornerent. Apuleius: Pulcre Indusiatum adulescens. Gerardus abbas Silva Major. in S. Alexandro cap. 3. Cujus dignitatis honore Indusiat, et a Principe regni legaliter inthronizatus, etc. [Ratherius lib. 5. Paeologuorum Laicis non timent vestibus Indusari.]

INDUSSATUM, ἐπιβαλλόμεν, Abundans, in Supplemento Antiquarii, Indusatus, ἐπιβαλλόμεν, in Glossis Sangerman. Lat. Graec. MSS. ἐπιβαλλόμεν, apud Synesium exponitur. Adde corollarium et auctarium.

Adde ex Castigat. in utrumque Glossar. : Indussata, ἐπιβαλλόμενα. Leg. Indultata vel Indulgata, de qua voce Nonius Goldast. ad Dosith. pag. 69. Indulta. Vule.

INDUSTRIA, Modus, ratio. Charta ann. 1358. inter Instr. tom. 12. Gall. Christ. col. 80. Tale in Gestu et habitu Industrium tenentis, quod nihil in vobis apparet quod offendere debeat intuentes.

INDUSTRIAM seu artem pertinens. Charta ann. 1400. in Access. ad Hist. Cassin. part. 2. pag. 507. col. 2. Item dixerunt quod omnes habitatores dicti castri Luci tenentur singulis annis decimas personales seu Industriales dare preposito.

INDUSTRIARE, Docere. Papias, et Gloss. Isid.

INDUSTRIOSE, Artificiose, callide.

famiam quorundam ibidem habitantium, et incendii periculum removendum.

3. INFAMIA. Accusatio, criminatio. Vide supra in *Infamare* 2.

INFAMUM, pro *Infamia*. Indiculus luminosus, liber sic inscriptus: *Totumque Christi Domini gregem non uniformi subsannio, sed milieno contumeliarum Infamio impetant, et derident.*

INFAMARE. Profanare, apud Gualterum in Vita Caroli Comitis Flandriae n. 52.

INFANC. INFANG. Manuum injectio, a Saxonico in prepositio, et fang, Manus, quasi manu apprehensio, unde fangen, Capere. Lex Bajwar. tit. 3. cap. 1. § 3: *Si in eum contra legem manus iniecerit, quod Infanc dicitur, etc.* Ita tit. 4. § 3. et tit. 5. § 3.

INFANG-THEPE, INFANG-THEOF, INFANGEN-THEOF, INFANGHIEF. Voces unius ejusdemque originis et notio- nis, quae latronis capti in terra alicujus, et saisiti latrocinio, jurisdictionem et cognitionem denotant: a Saxon. in, quod est Intus, et fangan, Capere, deprehendere, et theof, fur. Ita igitur appellatur passim in Chartis Anglicis regale privilegium, alicui a Rege concessum, per quod licet homines, in suo dominio cum re furtiva deprehensos, judicare ac punire: quod quidem privilegium Baronum proprie fuit, ut est in Leg. Edw. Confess. cap. 21. 26. et in Reg. Majest. lib. 1. cap. 4. Quoniam Attachamenta cap. 100. § 1. *Barones, qui libertatem habent de nos, toll et theofne, infang-thief, outfang-thief, possunt judicare in Curia sua, si aliquis inventus fuerit infra libertatem suam, saisitus de aliquo latrocinio manifesto: sicut hand-habband and bak-bearand, et insecutus fuerit per siken-borh. Ubi hand habband, id est, manu tenens, aut in dorso portans rem furtivam. Sic ad hoc, ut quis de latrone cognoscat, necesse est, ut in dominio suo cum re furtiva capiatur, sive sint proprii homines, sive alieni. Ita Cowellus, Rastallus, et alii hanc vocem interpretantur. Will. Thorn. pag. 2030. Infangen-theof, hoc est, latrones capti in dominio, vel in feodo vestro, et de suo latrocinio convicti in Curia vestra judicentur. Alii jurisdictionis istius speciem restringunt ad homines solummodo domini, ut Bracton. lib. 3. tract. 2. cap. 35. § 1. et Fleta lib. 1. cap. 47. § 4. ubi *Infangenthes*, dicitur esse latro captus in terra alicujus, saisitus de latrocinio de suis propriis hominibus. (Vocabul. Anglie Gall. ex Tabulario Becceusi. *Infangenethes*, avoir la progenie de vos nays pris en mainours, se il se met en votre court et seil donne pur eux.) Ita etiam Leges Edwardi Confessoris cap. 26: *De Infangthefe: Justitia cognoscen- tis (id est, contentis) latronis sua est (i. Baronis) de homine suo, si captus fuerit super terram suam. Subdit Bracton loco laudato: Sed non sequitur, quod ille (Baro) possit hominem suum proprium, captum extra libertatem suam, reducere usque intra libertatem suam, et ibi eum judicare ex tali libertate; debet enim quis juri subjacere ubi delinquit. Proprios enim latrones et alienos infra libertatem suam captos judicare possunt. Ubi alienos latrones judicandi facultatem intelligit, quam *Infangenthes* vocabant.**

Idem denique supra ait, necesse esse, ut latro sit in saisina furti: alioquin cognitio pertinet ad Curiam Regis. Vides, inquit Spelmanus, legum vicis- situdinem, Edwardi enim illa Confesso- ris ait, justitiam cognoscen- tis latronis

ad Curiam Baronis pertinere, qui habet *infangthefe*: negat suo aro Bractonis, asserens hoc nemini tunc competere, nisi Regi.

Quoad iudicium de *Infangthefe* capti cum furto manifesto, Bracton cap. 15. duos eum jubet in Curiam, recitatisque cofam Coronatore, festinantius accer- sita, saccabot et testium accusationibus, nulla expectata responsione, morti judicandum. Grave hoc et Stanfordio visum lib. 1. cap. 23. licet non inficietur. Hodie, subdit idem Spelmanus, nec in Curia Baronum, qui antiquis suis Chartis *Infangthefe*, aut *outfangthefe* obtinere, nec in Hundredo aut Comitatu talis exercetur jurisdictione. Comitatu adeo probabile est Statuto Magnae Chartae cap. 17. Placita Coronae Vicecomitibus prohibente: ejusdemque forte vigore Hundreds illis et Wapen- lachis, quae tunc in Vicecomitibus erant administratione. Postea Baronibus i- detur adempta, vel potius antiquata. Regis iudicibus (ut hodie in Gallia fit, Justitiis patrimonialibus praeventibus, sibi quae ejusmodi criminum cognitionem asserentibus.

INFANGIDIA, Perperam pro *In Fau- cidia*, divisio vocibus. Vide supra *Fau- cidia*.

INFANCIONES, Hispanis, dicuntur no- biles inferioris ordinis, quos ii hodie *Hidalgos* vocant, nos *Escueros*. Leges Alfonsine, seu Pasquae, part. 2. tit. 2. lege 13: *Catones et salvagos son aquel losijos dalgo en Italia, aque dizen en Espanna Infancones* Ita *Infancones* etiam appellantur, in Charta Adelfonsi Regis Aragon. aere 1158. apud Blancam pag. 540. et alia aere 1155. a vud Oyenar- tum in Notitia Vasconiae pag. 95. Sic vero primitus nobilitatem, ac Militum filii appellati, qui nondum per aetatem Militari cingulo, nec proinde Militari appellatione donati erant: quod etiam apud nos obtinuit, ut mox docebimus. Hieron. Blanca in Comment. Regum Aragon. pag. 734: *Militum vox et Infanconum id sonat, ut priori equestris ordinis viros nuncupemus, quos vulgari sermone Cavalleros: posteriori vero quos vocare solemus Hijodalgo. Michael del Molino in Repertorio, verbo Infancio: Infancones nascuntur apud nos: Milites vero fiunt, seu creantur. Et in voce Miles: Militis filius dicitur Infancio, quia Milites generant filios suos Infancones. Rursum: Infancones dicuntur secundum Forsetas antiquos non solum filii Militum, quorum patres creati fuerant Milites in Aragonia, juxta Foros Aragonum, sed etiam illi, quorum patres creati sunt Milites in alio Regno per alium Regem juxta leges provinciae, etc.*

Eadem appellatione donantur ii, qui a plebeo ordine inter nobiles cooptati sunt. Stat. pro reformat. regni Navar. ex Reg. A. Cam. Comput. Paris. fol. 160. r: *Item compellantur omnes laboratores ad vendendum ad dictum capitulum, exceptis illis, qui se fecerint secundum for- um Infancones.*

De Infanconibus Hispanicis, et mul- tiplici eorum ordine, nonnulla habet Vitalis Episcopus Oscensis, qui apud Aragonios variam esse ait hominum conditionem. *Sunt enim quidam, inquit, Infancones, quidam homines servitii, sive signi. Infanconum autem alii Er- muni, alii Franchi de Charta vulgariter appellantur. Ermuniorum (al. Hermanio- rum) autem Infanconum alii Barones, vel Ricci homines: alii Mesnadarii: alii simplices Milites: alii Infancones simpli-*

citer nominantur. *Hominiu autem servitii, sive signi, alii cives, alii Burgenses: alii villani, vel pagenses: alii villani de Parada juxta Fori consuetudinem appel- lantur. Infancones Ermuni, hoc est im- munes ab omni munera seu onere, ita quod nemini dare ex necessitate vel servitio teneantur, sunt tali nomine redimti, quibus sunt libertas, et conditionis decor, a tempore, quo non esset memoria, ac- quisita, immo innata ut proprius et natu- ralius eloquantur. Infancio autem de Caria, est is, cui immunitatem, quam genus vel natura negavit, libertatis ejus, cujus erat strictus servitio, concessit cum autentico instrumento, etc. Idem Scrip- tor: In Aragonia omnia sunt, descen- dens de genere Militari per lineam pla- nam est Infancio, sive sit legitimus, sive illegitimus, sive masculus, sive femina. Tamen quantum ex parte matris veniat ex linea Militari, non est Infancio, nisi ha- beat patrem Infanconem. Et per Foros habetur, quod quilibet Infancio potest esse Miles in Aragonia, etc. Eadem habentur apud Michael del Molino in Repertorio Foror. Aragon. pag. 178. 179. Infancio- num hermuniuorum, mentio est in Foris Aragon. lib. 9. tit. de Injuris.*

INFANCIONA, Uxor Infanconis, apud Vitalem Episcopum.

INFANCIONIAM SUAM PROBARE, id est, Nobilitatem, Ingenuitatem, in Charta Alfonsi Regis Arag. ann. 1325. apud Blancam pag. 807. Exstat apud Molinum *Practica procedendi super Infancia, tam super possessione, quam super proprietate, et de salva facienda*, pag. 176. col. 4. Alia de Infanconibus habent Fori Aragon. pag. 98. 122. 128. v. 129. 131. etc. et Observantia Regni Aragon. lib. 6. tit. de Conditione Infanconum, de Privilegiis Militum, de Domina Infanconae, l. 9. tit. de Salva Infanconum, etc.

Si credimus Diecmano et Stadenio, quos laudat Schilterus in Glos- sario Truonico v. *Fendso*, harumce vocum *Infancio, Infanto, Infantium*, imo et *Infantes*, cum pro Regum His- panorum, vel aliorum minus nobilitum, filiis sumitur, origo, Latina non est, sed Gothica, a voce scilicet *Fante* vel *Fanter*, quae notat Satellites, famulos: unde etiam accessit Italianam *Fante*, Servus, serva, Germanis *Vente; Fante- ria, Infanteria*, Gallis *Infanterie*, Copiae pedestres.

INFANG, INFANGENETHEF, etc. Vide *Infanc*.

INFANS, INFANTA. Vide *Infantes* et *Impans*.

INFANTARE, Infantium cibo alere, instar infantis nutrire. Tertullianus lib. 1. adv. Marcion. cap. 14: *Sed illi quidem (Marcion) usque nunc nec aquam reprobatu creatoris, qua suos abluunt, nec oleum, quo suos unguunt, nec mellis et lactis societatem, qua suos Infantat.*

Bibl. Germ. tom. 88. pag. 199. meminit libri doct. Zeibich, cui titulus: *De Infantatione per concordiam lactis et mellis baptismati.*

INFANTATICUM. [Jus Infanconis vel Infantis, quiddam ad eum pure pertinet.] *Infantico*, in Chronico Roderici Cid. cap. 2. Charta Adelfonsi Regis Castellae aere 1209. in Hist. Segoviensi cap. 18. §. 4 sic clauditur. *Anno primo, quo Rex serenissimus praefatus Adelfonsus Infantaticum a Rege Fernando patris suo recuperavit. Rodericus Toletanus lib. 7. de Reb. Hispan. cap. 18: Omnia enim quae perdidit, acquisivit, et etiam Infantaticum, quod sub dubio vertebatur.*

Lucas Tudensis in Chron. pag. 96: *Tradidit etiam filiabus suis, Uvaca scilicet et Gelopa, totum Infantatum, cum omnibus Monasteriis, quae ipse construxerat.* Charta Ferdinandi Regis Hispaniae anno 1263 apud Guevintum in Notitia Vasconum pag. 359: *Homo totus Ingeze sorori mee quantu[m] Infantatum in Regno meo est, videlicet in Toloto et in tota Alavesera, villas, castella, hereditates, Monasteria, et omnia, quae ad Infantatum pertinent.*

INFANTES, apud Scriptores, non semper de his nuper nati, et qui facies erant, sed quoque pueri, apud Afros praesertim, ut observat Baronius apud 263 n. 26 ex Victore Vitensi lib. 3 de Persens Vandali pag. 43 1966 *Lectores infantulos exilio traditos scribit.*

INFANTES, Neophilii, recens baptizati, Sanctus Zeno Veronensis, Episcopus, Invitatione 8 ad Fontem: *Eti quid statis, fratres, vestra quos per fidem gentilis unita concepit, per sacramenta iam parturiti, ad desiderata quantumvis festinate. Sicotus loquens ecce jam canitur, ecce iam Infantum, iam dulcis vigiliis audire, ecce et parvula uno die centre, clarissimam tuba procecit. Idem serm. 1 ad Neophytos: *Ecce qui (fontis lavacro) qui coctis aetate diversi, diversi natione sublimi ingeniti emerisistis Infantes.* Vide eundem serm. 5. Infantes autem dicuntur Neophilii, quia per baptismum renascuntur ad vitam aeternam. Paulinas lib. 1 de Vita S. Martini.*

Ils autem et penus vitam post fata novant, Conditum a terra autem renovatus al unda.

Petrus Barcinon, Episcopus, Sermon ad Fideles: *Uperre deinde o qualiter in baptismo nascamur, et pulchre invenimur. Sicut Opatus lib. 5, dicit, baptisma esse tantum ritum, etiam non mortem, sed tantum immortalem, etc.*

INFANTES, Liberti, quomodo *Enfants* dicuntur Glossa MSS. ad Canonice Constitutionum *Proles, Infantes*, conventus apud Marsam § a. in Annalib. Francorum Bertho, ann. 864. *Talem fidem, ad quosque Infantibus fratres sui, si quis de se suscepisset, conservabit Edic. de P. Senes cap. 31. Et si Infantes vel nati sunt, secundum legem et actum, quomodo in nostra Infantia dicitur separantur.* Ado Viennensis in *Contra. Quomodo postea Theodoricus sub filio, etc. Item de novo urbis, cum simul dicitur pro capite, Infantesque ejus dicitur, Charta fundationis Monasterii Vindocinensis ann. 27, Caroli Caesi, apud Gratianum in *Contra. Tolosan. pag. 69. Et de nauquis ad ipsum locum cedimus hanc omnibus, Truhnarum et uxore sua, Infantesque eorum, etc.* Charta Wilhelmi Regis, Monasterii Salsum ann. 1163, apud de Bussard de Usu feud. tom. 2, p. 127. *Quo mortuo sine legitimis Infantibus, habeat vacantem cum castella, et aliis, etc. Bernardus divisit, Ta. Bernardus S. Vincentii Genoman. : Ego Regis Henrici de Montfortia, et mea mea Adalberto filio nostro, Tolocum et ex hoc nati Infantes, concessimus Aragoniensi Abbati et Monacho S. Vincentii Genoman. S. Inquis qui nobis attinebat jure patronatus. Vide Leges Henrici I. Regis Ang. cap. 88. Canon. Besunse pag. 272. etc. Chartam ann. 1148, in Prolat. Hist. Montmorenci, pag. 49, et Sordani pag. 100, etc.**

INFANTES, et **PETRI**, promissione, dicti Magnatum tui, qui nondum, ex aetatis defectu, feudorum paternorum possessionem adierant, quae a custodi-

bis, vel tutoribus deserviebantur, donec ad legitimam aetatem pervenissent, ut pluribus docuimus in verbo *Heres*, adjecta pariter eorumdem feudorum denominatione. Verbi gratia, Fridericus Henrici II. Imp. filius, quem spectabat Apuliae seu Siciliae regnum ex matris jure, *Infans Apulia*, appellatur, quia juvenis erat, ait auctor Chronici Senonensis cap. 19. Chronie. Monast. Mortui-maris ad ann. 1219: *Infans Apulia a domino Papa Honorio sublimatur in Imperatorem.* *Puer Apulia*, in Chronico Flandr. cap. 21. Philippus Mous-

Quae tout li Baron qui la erent, L'enfant de Palle couronnerent.

Guillelmus Brito lib. 12. Philipp. de primogenito filio Regis Angliae:

Non tibi d[omi]n[us] requiem, donec Puer Anglicus armis Vias, quibus non jura laet, hic accepta resignet.

Et idem Muskus in Philippo Augusto:

Car l'Enf[ant] d'Angleterre estoit Ses om, et la et as pris avoit.

De filio Comitis Capapanie, idem Muskius:

L'Enfant de Champagne avoit, Et maint franc bachel d'avec, Fort l'avec avec son fils, Qui furent franc ones et goud.

Adolescens Bahem[us] s. de filio Regis Bohemae, apud Monachum Pelzaviensem pag. 16. Guilelm. Guartas de filio Comitis Hamoniae.

Un jour li grant l'enfant li d[omi]n, Qui ne son damage et grand ure.

Infra:

L'est li Enf[ant] de Henaut, O grant gout pour Flamens requerre.

Ita l'Enfant de Warrie, apud Monstreletum 2. vol. *L'Enfant de Cleves*, apud Herium in Carolo VII, qui videtur Monstreletio *le Damoysel de Cleves*, Charta, Gaudredi Episcopi Ambianensis ann. 1118, et sub Adulfus Puer de Arenis, apud Louvetum tom. 2. Antiqu. Bellovaie pag. 115. Ubi vox puer idem valet ac heres.

Chartam Ramerri abbatis S. Salvatoris Monte Annata ann. 1152, apud Concilium inter Census ecclesiae Romanae subscribit *Stephanus de Tebaldo. Jacinctus domini papae dapifer. Stephanus Infans filius Stephani de Tebaldo.*

INFANTES ac **PETRI**, interdum praeterea indigunt, bantur, et si forte an praediorum paternorum adissent possessionem, vel certe eorum possessores audirent Charta Almannica 76. Goldasti *Notari domi Marti 4. Non. Octob. sub potestata manu Hildowici Regis et Pueri et sub Adalberto Coyte, Charta ann. 1088, apud Beslum in Episcopis Pictavensibus: Sub regimine Regis Francorum Aquitanie Ducatum tenente Guillelmo Infante Pictavorum Comite, etc.* Charta ann. 1101. *Bernardus Infans de Bortendo, totam partem matrem de schanham in eadem villa.* Charta Adalberonis Archiepiscopi Hammaburgensis ann. 1145: *Quod et nos et Domina Ducissa Gertrudis, et filius eius H. Puer Dux Saxonum, etc.* Apud Ughellum tom. 2. pag. 372. *Fridericus Puer Dux Saxonum filius bonae memoriae Regis Conrad, subscribit diploma Friderici I. Imper. ann. 1160, sic Philippus Puer frater Regis, subscribit Chartam Bartholemaei Episcopi Parisiensis ann. 1146. Ita omni Imperatorum filios, su-*

*perstitibus parentibus. Nobilissimos Pueros appellatos in Fastis, declarant eorumdem Imperatorum Constitutiones, in quibus ut plurimum binis istis literulis N. P. haec appellationes designantur, ut observatum a Gujacio ad leg. 4. C. d. de Privileg. eorum, qui in sacro Palat. milit. Constitutio Theodosii, Valentiniiani, et Arcadii, apud Sirmondum in Appendice ad Cod. Th. cap. 8 sic clauditur: *Data x. Kal. Maias Constantinopoli, Honorio Nobilissimo Puero, et Evodio Cos. ut Epistola Valentis et Ursacii in Fragm. S. Hilarii: Data Gratiano Nobilissimo P. et Dagalaifo Cos.* Exinde voce *Puer* abrogata, *Nobilissimi* nunc postmodum appellati, ut suo loco docemus.*

INFANTES, appellati in Hispania Regibus filii, Vitidis Episcopus Ovensis: *Regum filii, dum sunt in Infantia, vel pueritia constituti, non Reges, sed Infantes consueverunt, et praecipue in Hispania, appellari. Ex quo contingit, quod qui ex Rege genitus ad talem statum, deveniente sibi regno, non valeat pervenire, quod Rex dei valeat cum effectu, in emancipatione remaneat, quantumcumque processerit in aetate, quam a principio est sortitus. Unde contingit, quod tales, qui regnum ratione originis promerent, regnum tamen nequeunt adipisci, Infantes, quando Reges non fuerint, appellantur. Sed quod addit, ut et Molinus, Infantes postmodum appellatos in Hispania, quasi ab Infantibus genitos, jure carpitur ab Hieron. Blanca. Aiunt porro primitus hanc nomenclaturam filio suo primogenito Sancto Indidisse Ferdinandum II. Regem Castiliae et Leonis, quam ab Anglia hauserat, ducta in uxorem Leonora, filia Regis Angliae. Sed longe ante istud temporis Infantium et Infantissarum obtinuisse nomina, docemur ex Epistola Pelagii Episcopi Ovensis, qui vixit ann. 1160. Is enim in Veremundo II. Rege: *Habuit duos nobiles uxores: ex una genuit Infantis am domnam Geloiram. Ipse Infans Ordonus Frouildi Pelagii genuit plures filios, etc.* Utrique non semel. Charta Alfonsi VI. Regis Castiliae anno 1118, subscribit *Ranurus Infans Garrae Regis filius*, apud Anton. de Vepes in Chronico Ord. S. Benedicti tom. 3. [Jacobus Rex Aragon. ann. 1272, in suo Testamento instituit suum filium primogenitum *Infantem Petrum heredem in regno Aragon, etc.* apud Marten. tom. 1. Ane-dot. col. 114. Vide surite Indidem lib. 1. ara 1063, 1064. Michaelem de Molino in Repertorio Foror. Aragon. voce *Primogenitus*, et Sebast. Cobarruviam in Thesouro Linguae Castellanae. 6. Annal. Laur. Bonincont. ad ann. 1121, apud Murator. tom. 21. Script. Ital. col. 183. *Petro fratre Alphonsi Taracon regis quem Infantom appellabant (quae est dignitas apud Hispanos post regiam primam), etc.**

INFANTES, E. Nobiles puellae. Lucas Tudensis in Chron. pag. 88. *Habuit etiam duas nobiles concubinas, et ex una genuit. et ex alia Infantissa domnam Geloyram Ipse Infans Ordonus ex Infantissa Frouildi Pelagii genuit plures filios.* Aldo pag. 106. Charta Aldefonsi Regis Castiliae anno 1219, apud Galonares cap. 18. 13. et 4. *Ego Aldefonsus D. G. Rex Castellae et Toleti, una cum uxore mea Alienor Regina, et cum filia mea Infantissa Berengaria, etc.* Occurrunt eadem verba in aliis anno 1227, et 1228, apud Jo. Pinetam ann. 1189, et Salazarum in Vita S. Epitacii pag. 123. Ubi

Garibaius lib. 12. cap. 24. observat *Infantissimam* in his appellari, quæ hodie *Infantia* dicitur.

1. **INFANTA**, Vox non recentioris usus apud Hispanos quam *Infantissa* ad designandas puellas ex regla progenie oriundas. Concil. Ovet. ann. 1115. tom. 3. Collect. Concil. Hispan. pag. 325: *Sorores itaque jam dictæ Regine, dona Geolroya Infanta... atque Infanta dona Tarrasta cum omnibus filiis et filiabus... iuraverunt et confirmaverunt*. Adfonsi Hispan. Reg. Præceptum ann. 1132. tom. 8. Spicileg. Acher. pag. 176: *Infanta Sanctia germana Regis confirmavit*. Jos. Moret. Antiquit. Navarre pag. 587: *Hic requiescit familia Dei Isabella Infanta filia dicit Regis Petri*.

2. **INFANTES**, Pueri symphoniaci, vulgo nostris *Enfans de Chœur*. Ordo Romanus: *Et statuuntur per ordinem actus due, Paraphonista, quidem hinc iude aforis, Infantes ab utroque latere infra per ordinem, et mox incipit Prior scholæ Antiphonam, etc.* Alibi: *In quantumque schola esset pueri bene psallentes tollantur inde, et nutriantur in schola Cantorum, et postea hant Cubicularii*. Alio loco, *Infantes paraphonista*. Pueri de altari, in Capitulo generali Canoniceorum Rotomagens. ann. 1311. *Pueri, nude in Charta Evragli Episcopi Ambianensis ann. 1218. pro erectione Præcentoris in eadem Ecclesia. tom. 12. Spicilegii Acheriani pag. 166.*

3. **INFANTES ALBE**, Pueri symphoniaci, quod Alba induantur sic appellati, nostris etiam *Enfans d'Albe*. Charta ann. 1478. in Reg. 286. Chartoph. reg. ch. 301: *Notum facimus... nos Infantium albe de choro ecclesie Beati Martini Turon. humiliter recepisse supplicationem, continentem eorundem supplicantes, dum parvuli sunt in etate tenera et Albe Infantes, etc.* Lit. admort. ann. 1475. in Reg. 135. ch. 1540: *A laquelle messe doivent assister deux Enfans d'Albe et autres gens de ladite eglise (de Troyes).* Vide supra in Alba 3.

4. **INFANTUM OFFICIUM**, apud Joannem Episcopum Abrincensem de Offic. Ecclesiast. Id est, puerorum, quod canebatur in Nativitate Domini.

5. **INFANTES MONASTERII**, Idem, qui vulgo *Oblati*, nutriti, de quibus agimus suis locis. Capitula Theodori Cantuar. cap. 34: *Infantes Monasterii 14. annis carnem manducant*. Statuta Ord. S. Benedicti tom. 6. Spicilegii Acher. pag. 33: *Item statuimus, quod Infantes, qui recipiuntur in Monasterio, et quotidie audiunt Regulam exponi, et scholam non erant, donec legitime sint statuti, et tunc professionem faciant, et benedictionem accipiant, secundum formam Regulæ*. Vide Addit. 1. Capitul. cap. 37. Idem *Pueri Monasterii* dicitur apud eundem Theodorum cap. 115. ubi vetantur *Pueri Monasterii* ante 25. annos ordinari. Horum modestiam in Ecclesia belle describit Dominio lib. 1. de Vita Matthei cap. 15. de Bonifacio Duce:

Scilicet assistens ad opus divam bonis ipse Stabat in excelso solio, non corde superbo: Aspiciens chorum, facies vidit puerorum In terra prona, pallentes ducitur horas, De quibus admirans, ite cur stant, æque regnant, A Monachis dicit, semper quod stant ibi isti. Hæc non oblitus jocundus Dux et optima, Ite super lectam clam templi facit honestam Quendam quippe virum cum humis, vult quæ mirum Ipse videre, decem libras vir jactat ab æde, In medioque choro strepens sonat, et puerorum, Quorum palpebre peritus nec sic patere, Asperit numquam tetigit nos illis et usum.

Unde magis gaudens præclarus Dux ait autem: In modica ætate sunt hi pueri velut alii.

6. **SIMILIA** refert Eckhardus de Casibus sancti Galli cap. 1. ubi de Conrado Rege, qui in processione *Infantium Carthaginiensis in medio Ecclesie pavimento sterna jussis, cum nec unum parvissimum moveri, nec ad ea attendere vidisset, miratus est disciplinam*. Consulendus etiam de hujusmodi Monachorum modestia in Ecclesia idem Scriptor sub finem libri 3. et auctor de Conversione Otgerii apud Mabilloniam tom. 5. SS. Benedicti. pag. 663.

7. **INFANS AULÆ**, Puer honorarius, Gall. *Page Memor*. H. Cam. Comput. Paris. ad ann. 1415. fol. 47. r.: *Mathæus Lotton, Infans aulæ domini ducis Biterrensis, ornatus contrarotulator receptæ ordinariæ senescalliæ Tholosæ*. Nostris *Enfançon*. Puerulus. Lit. remiss. ann. 1389. in Reg. 138. Chartoph. reg. ch. 23: *Deux petis Enfançons estans de la ville de Courcelles, etc.*

8. **INFANTIA**, Species hydropisis. Miracula sancti Francisci Solani tom. 5. Julii pag. 900: *Maria Ximenes... gravida hydropisi, quam medici Infantiam vocant, ex natura sua valde difficulter sanabili, toto corpore et ventre intumuit*. 9. **INFANTIE**, Infantiles lusus, nugæ. Vita B. Coletæ tom. 1. Martii pag. 541: *Fugere coepit omnes ludos juveniles et Infantias curiosas ac dissolutas*.

10. **INFANTILLONGE**, eadem acceptione, in Homil. in Advent. ex Obi. 28. S. Vict. Paris. fol. 4. r. col. 1: *On ne doit pas entendre que tout puissent estre enclous dedens cele valde (de Josephaz): car ce seroit Infantillonge*.

11. **INFANTILLIS**, Ad infantiam pertinens, puerilis. Vita S. Willib. tom. 2. Jul. pag. 502. col. 2: *Post illa Infantillie ejus oblectationis ludicra, etc.*

12. **INFANTILLITAS**, Infantia. Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684: *Infantillitas, enfantele. Infantilliter, enfantivement. Infantilla, enfenteur chose*.

13. **INFANTIOSUS**, Plenus infantia, i. Infantia. Johannes de Janua.

14. **INFANTISSA**, Vide in *Infantes*.

15. **INFANTISSIMUS**, apud Prudentium lib. Peristeph. hym. 14. [et Paulinum in Epist. 12. n. 5.] *Ineloquentissimus* exponitur in Glossis Isonis Mag.

16. **INFANTULA**, Puella junior. Vita S. Columbe tom. 5. Sept. pag. 623. col. 2: *Numquam autem virgo clementissima sine causa iram admovet, nisi cum forte aut Infantulis, aut aliquam e sororibus negligentem aspiciet*.

17. **INFARIA**, Non fatua, salsa, aut fatuum efficit. Gl. Isid. Legendum: *Infatua, non fatua, salsa: Infatual, fatuum efficit*. Vide Grævium.

18. **INFAS**, Vide *Impans*.

19. **INFASCIARE**, Fascia obvolvère, in Actis S. Francisci de Paula, tom. 1. April. pag. 124.

20. **INFASCINABILIS**, ἀβασαντος, in Gloss. Gr. Lat.

21. **INFASTUS**, In honore positus, vel quod ad sacra pertinent. Glossar. vet. ex Cod. reg. 7641.

22. **INFASTUS**, [Infastus: « Infastus, mætureus » (Lex. lat. gal. bibl. Ebroic. n. 23. XIII. s.)]

23. **INFATUATIO**, Fatuitas. Barel. serm. in die Mercur. 3. hebd. Quadrag.: *Quod magis homo debet sustinere omnia mala, quam peccatum committere, ratione Infatuationis*. Porro hæc conclusionem quod peccator est maximus fatuus... assimilatur bestia.

24. **INFATUATUS**, [Hebes, stultus, re-

bus suis male consulens.] Herimannus de Restaurat. sancti Martini Tornac. cap. 94. de Hugone Capeto: *Proditione ac dolo Accelini Laudunensis Episcopi nocte Laudunum ingressus cum militari manu, Karolum Regem cognatum suum, qui cognominabatur Infatuatus, in turri Laudunensi cepit, vincitumque catenis regno privavit*.

25. **INFATUATUS**, Fatuus, sapore carens. Epist. 27. Froth. episc. Tull. tom. 8. Collect. Histor. Franc. pag. 307: *Quapropter mist libram, ut consideretis qualiter carra nostra sale inde mihi reverentur onusta, quia abaque sapore salis Christiani vita, ut noxia, Infatuata est*.

26. **INFATUIDIA**, pro in faucida, in Testamento Widradi Abb. Flaviniacensis sæc. 8. SS. Benedicti part. 1. pag. 686. Vide *Faucida*.

27. **INFATUITUDO**, Infortunium, in Miraculis S. Remaci cap. 14.

28. **INFATUSTUS**, Falsus, infectus. Lit. Caroli VI. ann. 1418. tom. 10. Ordinat. reg. Franc. pag. 488: *Delius plurima mendosa et Infasta sub nostro nomine scriperunt, etc.*

29. **INFE**, ἀπτορ, Incipit, Infit, Incipit, Supplem. Ant.

30. **INFEBARE**, In feudum seu beneficium conferre. Vide in *Feudum* sub fine.

31. **INFECTORIUM**, Bæctov, in Glossis Lat. Græc. Sangermanens. Locus ubi inficitur seu tingitur.

32. **INFECTUS**, nude, pro Lepra vel peste affectus. Instr. ann. 1297. apud Lam. in Delic. erudit. inter not. ad Hodoepor. Charit. part. 1. pag. 118: *Od (rivan) caput facit in strato prope domum Infectorum Infectueul Putidus, vulgo Infect, corrompu, in Stat. ann. 1381. tom. 6. Ordinat. reg. Franc. pag. 606. art. 2: Chars ou poisson Infectueux ou corrompus*.

33. **INFENS**, f. pro *Infact*, eadem acceptione, in Annal. regni S. Ludov. edit. reg. pag. 185: *Moult de bons chevaliers moururent pour le grant chat qui fait soit, et pour l'air qui estoit corrompus et Enfers*.

34. **INFEDUCIARE**, in charta ann. 822. apud Murator tom. 1. Antiq. Ital. med. ævi col. 587. In *fiduciam* seu pignus dare. Vide in *Fiducia*.

35. **INFELICARE**, *Infelicem facere, affligere*. Papias [« Adde ex Glossar. Gall. Lat. Cod. reg. 7684: Faire mathureux »] [Occurrit apud Plautum non semel, ut et *Infelicitare*.]

36. **INFENDERE**, Valde offendere facere iraci, Johan. de Janua: *Courreacrier*, in Glossis Lat. Gall. Sangerm. Suppl. Anth.: *Infendere, irritare, exasperare, Incremare, infrondere Leg. Infendere*.

37. **INFENDERE**, in utrumque Glossar. leg. *Infendere*. Scaliger ad Festum in hac voce.

38. **INFENDITOR**, ἐκδωκος, in vet. Gloss. Defensor. [Suppl. Antiquarii *Infenditor, εκδωκος, Patronus, defensor*.]

39. **INFENSARE CURIAM**, Quoniam Attach. cap. 16. § 5: *Nec debet Ballivus, seu alius Judex, facere se partem in aliquo placito pro aliquo: nec debet dare aliquam rationem pro parte sua, nisi ad infensandam Curiam, in Wardis petitis, ubi sectatores sunt legis minus scientes*. Ubi Skenus, *Infensare, esse Informare* ait, cum scilicet Judex ea suggerit Advocatis, quæ vel per lapsum, vel per ignorantiam prætermiserint, juxta illud Juris Civilis: *Judex potest supplere ea, quæ Advocatis desunt*.

40. **INFENSOR**, Accusator, aggressor, qui crimen aut delictum opponit. Au-

videns Christianorum religionem Moabitarem impetu deprimi, sui exercitus robore circumvallatus ad debellandum eorum seviri, quasi sub invincibili pugnae argumentis se infestavit.

INFESTATUS. Morbus equinus, cum equus videtur habere collum pærum extensum, ita quod digitis vix potest capi vel astringi, et in suo motu velut infundus impeditur videtur, et ejus oculi lacrymantur. Ita Petrus de Crescentis lib. 9. de Agric. cap. 21. Ubi Gallicus Interpres vetus vertit, Enfesture, Ital. Infestato, est qui doloribus vexatur.

INFESTATIO. Concil. Narbon. ann. 791. inter Instrum. novæ Hist. Occitanæ tom. 1. col. 27: Ostendit quod nullo modo Episcopum ponere illuc potuisset ob Paginorum Infestationem, id est, Infestationem, ut libentius legerem.

INFESTO. Historia Monasterii Novent. apud Marten. tom. 8. Anecd. col. 1165: Ipso anno caput Abbas jam dictus debilitari, ita quod in manibus ejus et cruribus pustulae tumescerent, ex quibus sanies abuliebat. Quo morbo semper invalenscente, discretiorem impostum est Infestationis, et probandus ad mensam et dimidium in sequestro recluditur. Puto legendum Infestationis, hæcque voce contagionem significari, Gall. Infestation. Sententiam confirmat segregatio unius mensis cum umiditate, tantumdem enim temporis segregari solet qui pestilentia inficitur.

INFESTOR, pro Inferior. Vide in hac voce.

INFESTUCARE. Per festucam in possessionem mittere. Vide Festuca sub finem.

INFESTUMINARE. Mabe latrocinando infestare. Laurentius in Amalthea.

INFEDARE. Feudum conferre, in feudi possessionem mittere. Charta ann. 1270. ex Archivo Majoris-monsasterii: Prior de Combor Infedat Guillelmum Bandain Militem de quibusdam terris per unum par cyrothecorum, de pretio trium denariorum, reddendarum singulis annis, et dictus Miles nediat Priori tantum domino feudali. Chron. Cœnobii Schutterani inter Vendemias Litter. Schannatt pag. 19: Per hoc (diploma) idem Imperator nostrum Monasterium quoad temporalia, sive, ut aiunt, regalia, novo a se erecto Hambergensi Episcopatu jure feudi tradidit, unde in hodiernum usque diem Abbatem nostri ab Episcopo Infedantur. Concil. Tarracon. ann. 1591: Ne viri Religiosi sine consensu sui diocessani Episcopi, possessiones monasteriorum vendant... aut Infedant. Vide Feudum.

INFEDATIO. Collatio in feudum, in Charta Caroli Rom. Regis ann. 1348. apud Steyer. in Commentariis ad Historiam Alberti II. Ducis Austriae, col. 149.

INFRENATUS. Freno instructus. Acta Inquisit. Carcass. MSS. ann. 1808. fol. 89. r: Guillelmus frater suus quadam nocte... tradidit sibi mulum, seu mulam, essatum et Infrenatum.

INFIBLARE. Infibulare, cingere, circumdare, et ligare, apud Apicium lib. 8. cap. 7.

INFICATIO. La negacion del debito. Glossar. Lat. Ital. MS.

INFICATUS. INFICATUS, INFIXUS. Stat. civil. Cumana cap. 30. ex Cod. reg. 4622. fol. 182. v: Non possit nec debeat exportare de ipso massaritano... nec assides, nec plodas Inficatas, nec aliqua lignamina posita in labore. Ibid. cap. 96. fol. 156. r: Nec plodas Inficatas.

INFIGERE, pro Inferre, apud Interpretem S. Irenæi lib. 2. cap. 29. Conster-nationem Infecit, id est, intulit, vel incussit.

INFICIARI. Lucifer Calaritanus lib. 1. pro S. Athanasio pag. 52: Testis falsus non impunitus erit, et qui accusat inique, non effugiet; et tamen fuitis ausus Inficiari Athanasium; id est, falsi criminis accusare, etque injuriam inferre. Inficiator Regine, id est, accusator, apud Gregorium Turon. lib. 5. cap. 49. Inficiatrix, apud Heptadannum in Vita S. Wiboradæ. Apud Nonium Inficiatores, dicuntur falsi criminis obiectores, ex Cicerone lib. 1. de Oratore. In Glossis Græco-Lat. Ἀγώγων, Pseudus, Fraudulentus, Inficiator. Vetus Interpres Juvenalis ad illud Sat. 18. v. 23:

Quæ tam festiva dies, ut cesset prodere furem.

Qui tam sacrum celebratur, ut non quotidie delinquant Inficientes hominem. Ubi Inficientes dici videntur homines pravi.

INFICIATUS. Infectus, corruptus. Miracula S. Gibriani, tom. 7. Maii pag. 621: Membra arida, diversisque morbis sive venenis Inficiata.

INFICIENTIA. Negligentia. Incuria. Epistola Johannis de Monasterio, apud Marten. tom. 2. Amplias. Collect. col. 1342: Vere quidem antipapam nominaverim, ex quo maxime tanto sub rigore in re dubitissima verum Papam se reputat; nihil offert, nihil aperit, nihil hortatur, nihil monet, nisi suam per Inficientiam processum Cardinalium, ac notam torporis et negligentiam nostrorum regalium ac super nuntiorum apostolicorum accusationem, ad eum accedere debeamus.

INFIDARE. Idem quod Infiduciare. Concil. Legion. ann. 1012. can. 42: Mulier in Legione non capitur, nec judicatur, nec Infidetur, viro suo absente.

INFIDELLES. (Qui fidem Christo non habent, vel Regi domine feudali quam jurantur, non servant.) Vide Fideles.

INFIDELIA, inficia. Gloss. Lat. Gr. Vide Infidia.

INFIDELITAS erga Regem dominumve feudalem. Vide in Fideles.

INFIDIA. Gloss. Gr. Lat.: Ἀπιστία, Infidelitas, infidia, diffidentia, perfidia. Ita et in Gloss. Lat. Gr.

INFIDIS. Infidus. Pactum ann. 1262. apud Acher. tom. 9. Spicil. pag. 281: Convento tibi Willelmo ut ego Grimandus non defendam me alicui homini viventi, qui me vocare voluerit, ut non sim falsus et Infidus in aliqua curia.

INFIDUCIARE, in fiduciam seu pignus dare. Vide in Fiducia.

INFIGERE, inserere. Pontif. Mogunt. MS. fol. 24. v. ubi de Ordinatione subdiaconorum: Singuli, accepto fanone ab episcopo, capita sua Infigant subtili, quod episcopus habet in manibus. Galli dixerunt: Passent leurs têtes dans l'aube.

INFILARE. vox Italica, Gallis Enfiler, Filo trajicere. Infilatas castaneas offerre, in Actis S. Francisci de Paula, tom. 1. April. pag. 185.

INFILATURA FIDUCIUM, Series Fideum filio trajecturum, in hisdem Actis pag. 147.

INFILARE. Filo seu fune colligare. Guido de Vigev. de Modo expugn. T. S. MS.: Cum duabus cordis grosis, uno pollice grosio, longis ut sunt scalis, Infilentur et fortiter ligentur.

INFILICARE, INFILICARE, Filo seu lino trajicere. Gall. Enfiler, Ital. Infilzare est transfigere. Stat. ant. Florent. lib. 3. cap. 12. ex Cod. reg. 4621: Notarii tenentur... copias dictarum accusatio-

num... ligare seu Infigare. Convent. Saonæ ann. 1526. pag. 80: Et in actis cancellarii infra scripti reperiantur fuisse Infilata.

INFIMO. [Deprimo, Infimum facio. Apul. 1. Met. Manes sublimare, Deos Infimare.]

INFIMALITAS. Guigo Prior Cisterciensis de Quadripertito exercitio Cellæ cap. 25. de Deo: Nec potest ullo modo, vel pro sui puritate maculari, pro sua simplicitate dividi, vel pro sua immensitate comprehendendi, vel pro sua Infimalitate mensurari.

IN FINE, Locutio Gallica. Enfin, Tandem, apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 29.

INFINGERE, Tangere, vel colorem immutare. Glossar. vet. ex Cod. reg. 4641.

INFINIBILIS. Infinitus. Apuleius de dogmate Platonis: Materia cum viduata sit sine Infinitibus recte videri potest. Occurrit apud Martian. Capellam lib. 2. cap. 45. et in Vita B. Gerardesche, tom. 7. Mailong. 168.

INFINITABILIS. Negabilis, in Glossis Sangerman. MSS. n. 801. Legendum Inficibilis.

INFINITARE. In infinitum protrahere, apud Goclenium in Lexico Philosophico.

INFINITARI. Barei. serm. in festo S. Thomæ Cantuarii: Merito passionis Christi opera nostra Infinitantur et sunt infiniti meriti.

INFINITILOQUENTIA. Infinitas sermonis, scilicet cum sermo non potest reperire exitum. Idem Goclen.

INFIRMARE. Egrotare, infirmum esse. Agnellus Liber Pontif. apud Muratori tom. 2. pag. 182. col. 2: Missi Legatum suum Romam, qui diceret, quæ egressus de civitate venire voluit et Infirmavit. Infirmitas, Egrotatio, in Bartholi Glossario ex Guiberti Historia Palest. Infirmandus, eadem notione, in Capitulari 2. Theoduli Episc. Aurelian. apud Baluz. tom. 7. Miscell. pag. 44. Passivum Infirmitas, pluries occurrit in Evangelio secundum Johannem cap. 11. et alibi.

Infirmitate pestilencie, Morbus pestilens, in Chron. S. Dion. tom. 3. Histor. Franc. pag. 225. Egrotate, ou maladie, appellee vamon, in Lit. remis. ann. 1388. ex Reg. 163. Chartoph. reg. ch. 283. Enfers, pro Infirma, in Annal. regni S. Ludov. edit. reg. pag. 217: Tout li Crestien Enfers, et li autres qui pour leur chaces vendre demourraient en Damiette, il seroient tout assuer. Vila SS. Patrum ibid. in Glossar.: Tuit li Enfers, qui venoient à son moultier, estoient sané par ses prieres.

INFIRMARIUS, Officium Monasterium, Frater, cui cura infirmorum commissa est, ait Lanfrancus in Statutis Ordinis S. Benedicti cap. 9. de quo agunt Regula Canonice. ex Concilio Aquisgran. cap. 142. Udalricus lib. 8. Consuet. Cumanæ et alii passim, præter Hæftenium lib. 11. Disquis. Monasticæ tract. 5. 100. Vide Glossar. med. Græc. voce Νοσοκοπιος; col. 1003.]

Enfermier, in Ch. ann. 1401. ex Chartul. 33. Corb. et in Reg. 13. ejusd. monast. sign. Habacuc ad ann. 1316. fol. 21.

INFIRMARIUS MONIALIS. Quibus cura est infirmorum, in Charta ann. 1249. pro Monialibus Infirmary Ecclesie B. M. de Fontanis. Vide locum in Donus Dei, Nosodochium.

INFIRMARIA. Nosocomium, conclave infirmorum, in Monasterio præsertim, vulgo Infirmerie, in Tradit. Fuldens. lib. 3. trad. 85. apud Mattheum Paris ann. 1252. Thomam Stubbs de Actib.

Pontificum Eboracens. ann. 1285. Will. Thorn. ann. 1128. etc. *Domus infirmorum*, in Concilio Medicensi ann. 845. can. 58. apud Petrum Venerab. lib. 1. de Mirac. cap. 19. Leonem Ost. lib. 8. cap. 49. et alibi non semel: in Vita Sancti Altmanni Episcopi Pataviensis. pag. 61. etc. Liber Ordinis sancti Victoris Parisiensis MS. cap. 40: *In infirmaria tria sunt genera infirmorum. Sunt enim quidam, qui lecto prostrati decubant. Sunt alii qui de infirmitate convalescunt, et jam surgere et ambulare possunt; sed tamen pro reparatore virum adhuc in infirmaria quant. Sunt alii, qui hujusmodi infirmitatem non habent, et tamen in infirmaria assidue comedunt, et jacent, ut senes caeci, et debiles, et hujusmodi, etc.*

* *Infirmaria* de ultra Rodanum. x. solidos annuum. (Testament. presbyt. Durand. an. 1245. mus. arch. dep. pag. 142.)

* *INFIRMARIA*. [Ut *Infirmaria* generalia, statim tempus quo sanguis monachis minuatur vel secabatur dicitur: Item quod *Infirmaria* que consueverunt fieri ante adventum Domini et ante quadragesimam regulariter fiant sicut moris est apud Cluniacum, ita quod una pars conventus sit in *Infirmaria* et alia pars remaneat in conventu. (Chart. Cluni. coll. Burgund. B. N. t. 82. n. 37, an. 1261.)

* *INFIRMARIAE GENERALES*. In Consuetudinibus Cluniacensibus ann. 1801. e MS. B. M. Deaurate. Idem quod *Minutiones generales*. Sicut nimirum tempora, quibus sanguis Monachis minuatur, seu vena secabatur de quo more pars in *Minuere sanguinem*.

* *Consuet. MSS. S. Crucis Burdegal. ante ann. 1335. Cellarius quando facit suas infirmarias, dat abbati et suis famularibus, in quibuslibet illarum dierum, unam pecuniam bovem et sex denarios dictationis quarum portio. Similes officii dat cellarius, quando facit infirmarias suas.*

* *INFIRMARIUM*, ut *Infirmaria*. Nomenclatura, in Chronico Montis Sereni an. 1179. 1184. apud Willelmum Thorn. an. 1312. etc.

* *INFIRMARIUM*, apud Cesarium Heisterb. lib. 1. cap. 35. lib. 9. cap. 2. et in Chronico Montis Sereni an. 1219. pag. 124. [*Infirmarium claustrum*, in veteri membrana apud Ludewig. tom. 8. pag. 218.]

* *INFIRMATORIA*. Conclave infirmorum, Gall. *Infirmorie*. Testam. Isabel. daph. Vienn. ann. 1345. Inter Probat. tom. 2. Hist. Burg. pag. 219. col. 2. Item dicitur *lego meum brevis valle fratibus Monachis Burgundensibus et conventus ipsorum pro infirmatoria*.

* *INFIRMERUM*. Eadem notione, apud Antonium Hist. Avenion. pag. 178.

* *INFIRMARIA* interdum est ipsum *Infirmarium* officium, ut apud Innocent. III. lib. 14. Epist. 121.

* *INFIRMUS*. [Idem ac infirmus. Animan. 2. 6. Cogmenta lapidum recens structorum, madoreque etiamnum infirmum.]

* *INFIRMITAS*. Dammum, calamitas, pericula, nostris Mal. Instr. ann. 1491. Inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 157. col. 1. Item *destinantur commissarii ad reparandum stinera, et diu est, duravit ista infirmitas, qui incedunt per partem cum tribus qui quatuor ronsinis, natus et sergentibus et novorum gentes.*

* *INFIRMITAS DE RESENTISA*. Vide in *Revidentes*.

* *INFIRMITATES*. [Feminalia, subucula, aliae ejusmodi indumenta interiora,

sic dicta vel quod pro infirmitate Monachis concessa fuerint, vel quod illi infirma corporis seu pudenda legerentur. Bernardus in Ordine Cluniac. part. 1. cap. 74. n. 42. *Coci omni tempore mutant infirmitates suas, mane post tres orationes, vel si tale tempus est, talique dies post Litaniam, et vespere statim mutatis diurnalibus calceis et cutello, nihil loquuntur ibi, nisi fuerit causa perueniens ad infirmitatem eorum necessaria, et hoc ita quiete, ut earum queat audiri; mutantur autem in domo infirmorum, in loco ad hoc deputato.] Usus veteres Cisterciensis Ordinis cap. 69. *Et fiat intervallum, ut quis voluerit se calciare, vel ad necessarium ire, aut infirmitates remulare, aut manus abluere, etc.**

* *INFIRMITATUS*. Infirmitas. Chron. Angl. Th. Otterbourne pag. 189. edit. Hearne. *Sed dux graviter infirmatus se excusavit. Vide supra Infirmare.*

* *INFIRMITORIUM*. Vide in *Infirmare*.

* *INFISCARE*. In fiscum redigere, confiscare. P. Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7884. *infiscare, rinfiscare ses biens et perdre.* Lex Aleman. tit. 25. et 28. *Rex ejus infiscatur in publico.* Annales Franc. S. Nazarii ann. 796. *Possessiones vero vel agrorum omnes infiscati esse vocantur.* Rodericus Tolet. lib. 2. de Reb. Hispan. cap. 11. *Ecclesiarum redditus infiscavit, et privilegia eorum abstravit.* lib. 3. cap. 15. *Omnia restituit, que Egice infiscavit.* Adde lib. 6. cap. 10. lib. 7. cap. 2. Jean. Diacon. Neapoli. in Chronico Episcoporum Neap. in S. Joanne. *Unde dux valde iratus dixit eundem jugulare Tiberium, et totius episcopi servos possessionesque infiscari.* Adde Annales Bertin. ann. 871. [Concilium Avenion. ann. 1029. apud Acher. tom. 2. Spicil. pag. 619. Charta ann. 678. apud Peilbian. Hist. Sandionys. pag. IX.]

* *INFISTULATUS*. Morbo *Fistula* dicto laborans. Vide in *Fistula*.

* *INFITEOS*. Idem quod *Emphyteusis*. Charta ann. 1033. apud Murator. tom. 1. Antiqu. Ital. mod. avi. col. 17. *Et post pecunia soluta et infiteos in sua maneat firmitate, quia sic inter nos stetit adque convenit cum stipulatione subnixa. Infitezer, Peremphyteum possidere, in Lit. remis. ann. 1300. ex Reg. 130. Chartoph. reg. ch. 78. *Comme Pierre de la Rue eust prins et infitezer héritablement une moyeterie, pour trois services de froment et quatre poules de vente herital, etc.**

* *INFITEOS*. Negator rationis mee, ab Inficari. Ita Iso Magister in Glossis. Videtur legendum *Infiteos* Glossae Lat. Graec. *Infiteos*, ἀποζωον. Vide *Inficari*.

* *INFIKERE*, pro *Infigere*. Lit. remis. ann. 1355. in Reg. 34. Chartoph. reg. ch. 580. *Idem Johannes teucus in manu sua unum parvum satellium, cum quo faciebat unam classidam seu brochiam ad infizendum in quodam dolio, a quo vinum extrahere volebat, etc.* *Infizer*, pro *Insere*, in Charta ann. 1376. ex Tabul. S. Jean. Laudun. *Les sceuls mis et gen dans aux lettres de composition de finances, parmi les sceuls presentes sont infizees, sont les propres sceuls.*

* *INFLABELLARE*. Inspirare. Tertull. adv. Valent. cap. 23. *Omnius elementis et corporibus ignis inflabelliatus est.*

* *INFLABILIS*. Qui potest inflare vel inflari, actus enim sumitur et passivus. Lactantio de Opificio Dei cap. 11. pulmo dicitur viscus *Inflabilis* atque aeris capax. Cael. Aurel. lib. 2. Tardiorum cap. 2. *In-*

flabilis virtutis qualitas. Idem lib. 5. cap. 1. Allium Inflabile.

* *INFLAGRO*. [Intus flagro, vel accendor. Solin. 5. ad fin. de Sicilia. Sarmenta, licet viridia, ignem] sponte concipiunt, et, nullo *Infagranis* halitu, ab ipso Numine fit accendum.]

* *INFLAMIA*. Inflammatio. Miracula MSS. Urbani V. PP. *Passus fuit malum casualiter in pede dextro; primo erat medica Inflammia, etc.*

* *INFLAMINATUS*. Incensus, quasi flamine inspiratus, nisi forte legendum sit *Inflaminatus* Vita S. Marcellini Virg. tom. 4. Julii pag. 232. *Cum ipsa per se au sancte agendum Inflammata, tum B. Ambrosii fratris libris, excitata.*

* *INFLAMMANTER*. [Gell. 10. 3. circa med. Acriter et Inflammantem facit computationem tam acerbe rei.]

* *INFLATE*. [Tumide. Translate Cms. 2. B. C. 17.]

* *INFLATICUS*. Inflans, *Inflatico* tumore turgescens, in Vita S. Guthlaci, tom. 2. April. pag. 46.

* *INFLATOR*. Qui inflat. Gloss. Graec. Lat. *Inflator*, ἐπιφύλας.

* *INFLATURA*. Inflatio, Gall. *Enflure*. Miracula MSS. Urbani V. PP. *Duravit ipsa Inflatura quasi per duos menses.*

* *INFLEBILIS*. Vide supra *Indeflebilis*.

* *INFLICTIO*. Charta ann. 1360. fol. viii. *Regis Johannis Comitis Pictavi. ex Chartophylacio Regio: Cum humil. Inflictione significatum nobis fuit, hoc est, afflictione, ut coniecto, hic enim sermo est de quermionis delatis ad Comitem. Multa Inflictione corrigere, in Cod. Theod. lib. 9. tit. 17. [Idem videtur quod Expositio, expostulatio.]*

* *INFLINGERE*, pro *Infligere*, in Stat. criminal. Saone cap. 32. pag. 87.

* *INFLORARE*. Odo Cluniac. serm. de S. Benedicto. *Plebs urbana, mobilibus vis conerta, Clericorum etiam honestis quasi Inflorata personis, etc.* Id est, in modum campi distincta floribus. [Ecclesiam possessionibus variis ditatam personis honestissimis Inflorare, in Epistola Henrici Huntingdon. Archidiacon. Lincoln. apud Acherium tom. 8. Spicil. pag. 181. *Inflorari, Honore florido vivere, apud Barthium in Glossario ex Gauerio de Bellis Antiochenis.*]

* *INFLUENTIA* AQUARUM, Inundatio. Instr. ann. 1406. Inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 192. col. 2. *Attentis oneribus que actenus hic uaque suppartare hauerunt, et mortalitatibus, Infuentis aquarum, raritate et sterilitate fru tuum, etc.* Paulo ante: *Aquarum inundationibus.*

* *INFLUOR*, Influxus. Vita fabul. S. Marini tom. 2. Sept. pag. 217. col. 1. *Ingressus (Diabolus) fatuum et vacuum pectusculum cujusdam muliercule, implevit illud antiquae suggestionis Infuore.*

* *INFLUVIUM*. [Profuvium. Vellej. 2. 120. extr. Ut protinus pariter sanguinis cerebrique Infuio expiraret. Alii legunt profuvium, alii effluvio.]

* *INFOCARE*, verbum Italicum, Candefacere, inflammare. Acta S. Franciscæ Rom. tom. 2. Martii pag. 64. 9. *Sibi extrahatur cor cum aliquibus uncinis ferreis Infocatis ad ignis de monibus.*

* *Infocari*, ut *Infocatus*, ubi de Innocentio VIII. PP. *Fuit igitur (Macrinus) ductus per urbem in cutru rectus et nudus et cuidam stipiti alligatus et passim ferris seu tenagliis et forcipibus Infocatus afflictus.*

* *INFODERARE*. Intus vesti pellem aut pannum villosum assuere. Gall. *Fowner, Doubler*. Computus ann. 1383. Hist. Dal-

ph. tom. 2. pag. 275: *Pro Infoderando mantello Dom. Comitissæ et corsetto de veyro minuto, et pro quinqus armis, unc. x. Et pag. 276: Pro Infoderando mantello domine Burgæ de panna vayris, unc. iv. taren. xviii. Infra: Pro Infoderando robis Domini de veluto et de veyro, unc. viii. taren. viii.*

† **INFODERATURA**, Pellis vel Pannus villosus vesti assutus, Gall. *Fourrure*, ibidem: *Pro Infoderatura caputis Dom. Johan. Elemosinarii, taren. ii. Infoderatura vayrorum*, in Chronico Siciliæ apud Marten. tom. 8. Anecd. col. 89. Occurrit etiam in Constitut. Frederici Regis Siciliæ cap. 106.

† **INFODITUS**, pro Infossus, Gall. *Enfoui*. Occurrit ubi de capitali pœna, qua femine damnabantur, sermo est. Tabul. Fossat. fol. 3: *Quædam mulier, que furata fuerat solares et pannos lineos,..... capta fuit et incarcerata, que inventa nigata, Infodita fuit sub farchis nostris*. Lib. rub. fol. parvo domus pub. Abbat. fol. 50. r. ad ann. 1331: *Marota Duflos... pour soupçon de barrechin, fust fusée à le banlieue seur le pic et seur le pele et d'estre Enfouie toute vive*. Vide supra *Fossa 1.*

† Hinc locum, ubi mortuorum cadavera terræ infodiuntur, *Enfeu* vocant Andegavenses, teste Menagio Hist. Sabol. pag. 239. quomodo etiam legendum est, pro *Enfeu*, in Testam. Isab. ducessis ann. 1482. tom. 3. probat. Hist. Brit. col. 426: *Pour faire parachever et construire nostre chapelle... en ladite église de S. François de Nantes, jouz le nostre Enfeu*. *Enfour* quippe dixerunt nostri, pro Humo mandare, sepulcro condere. Compend. Hist. Franc. tom. iii. Collect. Hist. Franc. pag. 279: *Hues... morut et fu Enfouis en l'eglise seint Denis de France*.

† **INFODIATIO**, pro Infodatio, Tractatio in feudum, apud Laquille Hist. Alsat. pag. 32. Probat. col. 2. Vide *Feudum*.

† **INFODERABILIS**, Implicabilis, inextrabilis. Vita S. Joan. Laudens. episc. tom. 3. Sept. pag. 163. col. 2: *Contra Nabuzardam vero, tyroniosum scilicet coquorum principem, tam Infoderabile gererat bellum, etc.* Vide *Infoderabiliter*.

† **INFODERABILITER**, Implacabiliter, sine fœdere. Petrus Damianus in Vita S. Odilonis cap. 10. *Defentes (dæmones) quod orationibus et elemosinis quorundam adversus eos Infoderabiliter concertantium, frequenter ex eorum manibus eriperentur anime damnatorum*.

† **INFOLIONICATUS**, Gloss. Gr. Lat.: *Ἀναστος, Rudis, Infolionicatus, Impolitus*. Sic etiam MS. qui fulonis operam non habuit.

† **INFORARE**, In foro placitare. Gloss. Ibid. Plautinum verbum, quod interpretantur, in jus vocare.

† **INFORCERE**, Munire, Gall. *Fortifier*. Charta communis Suesion. apud Perardum pag. 336: *Ad villam claudendam et Inforcendam, etc.* Vide *Infortiare* in *Fortia 3.*

† **INFORCIA**, Vis, violentia, Gall. *Force*. Charta Philippi Franc. Regis in Hist. Harcur. tom. 4. pag. 1847: *Infra dicta fœdata non habebimus ullam occasionem, violentiam, Inforciam, justitiam, captivum, venationem, etc.* Vide *Fortia 2.*

† **INFORCIAMENTUM**, Munitio, Privilegium ann. 1365. ex Chartul. S. Johannis Carnot.: *Pro turribus et Inforciamis aliis faciendis in muro civitatis*. Vide *Fortia 3.*

† *Nostris Enforcementem, eodem sensu. Lit. Abl. dom. de Bellojoco ann. 1361.*

ex Memor. D. Cam. Comput. Paris. fol. 27. r.: *Pour certains Enforcemens et réparations que nostre sire fait faire audit chastel, pour la doubtauce de messire Jehan de Vernny, quant il se tourna ennemi du royaume; lesquelz Enforcemens coustèrent bien deux mille livres Parisiens à nostre pere.*

† **INFORCIARE**, ut *Infortiare*. Munire. Vide in hac voce et in *Fortia 3.*

† **INFORCIATI SOLIDI**, Quorum materia purior erat minimeque adulterata. Vide *Moneta*.

† **INFORCIATUM RUBRUM**, Gall. *Rouge foncé*, Spissius, minusque lucidum, in Actis Episcoporum Cenoman. pag. 390.

† **INFORESTARE**, In silvam convertere. Vide *Foresta*.

† **INFORMACEUS**, Formarius paries, qui duabus tabulis circumdatis, tamquam in formam inferitur, in Amalthæa.

† **INFORMARE**, Docere, monere, Gall. *Informar*, apud Lobinell. in Glossario tom. 3. Hist. Paris.

† **INFORMARE SE**, Inquirere, Gall. *s'Informar*, in Diplomate Xysti IV. PP. tom. 3. Concil. Hisp. pag. 687. in Regesto magnorum dierum Campagne, apud D. Brussel tom. 1. de Feudorum usu pag. 223. in Litteris Innocentii VI. PP. Ludewig. tom. 6. pag. 15. etc.

† **INFORMARI**, Edoceri, certum fieri, Gall. *Etre Informé*. Certitudinaliter sumus *Informati*, in Litteris anni 1370. apud Rymer. tom. 6. pag. 662. *Per Presentium portuorem Informabimini plenius*, in Litteris ann. 1378. apud Acher. tom. 6. Spicil. pag. 44.

† **INFORMATIO**, Gall. *Information*, Inquisitio. *Audito super hoc dicto ballivo loquente et Informatione super hoc facta, Injunctum est dicto ballivo, etc.* apud D. Brussel tom. 1. de Feudorum usu pag. 238. Occurrit alibi.

* **INFORMIDABILIS**, [Informidatus. Coripp. 2. Laud. Justin. 351. Omnis erit iudex Informidabilis illi.]

† **INFORMITAS**, Deformitas, apud Julianum Toletanum lib. 3. Prognost. cap. 30.

† **INFORMARE**, verbum Italicum, Gallis *Enfourner*, Panem in furnum immittere, inducere. Occurrit in Memoriali Potestatum Regiens ad ann. 1280. apud Murator. tom. 8. col. 1147. Vide *Infurnare*.

† **INFORARE**, Pellitio instruere. Stat. Placent. lib. 6. fol. 80. v. *Item de aliquo varnazono drappi integri, Inforato de pelle, etc.* Vide *Infoderare*.

† **INFOTES**, pro *Fortes*. Cathwiphus in Epistola ad Carolum Magnum:

Hic Deus adjutor valde tibi semper adinet,
Impia qui tibi tibi semper bellis per orbem,
Obiit infotus, simul et humilis honoravit.

† **INFORTIARE**, [Munire, Gall. *Fortifier*. Charta Ricardi Regis Angl. ann. 1195. apud D. Brussel de Usu feudorum tom. 2. pag. xvi: *Andeliacum non poterit Infortiari*. Epistola Philippi IV. Franc. Regis ann. 1283. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1251. *Castro, villas et loca dictæ terre contra nos muniverunt et Infortiaverunt, muniunt et Infortiant tota die*. Rursum occurrit apud eund. Mart. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1107. 1142. Murator. tom. 6. col. 458. 478. 482. et alibi.] Vide in *Fortia 3.*

† **INFORTIARE**, Securiorum facere. Charta Hugon. ducis Burg. ann. 1234. in Chartul. Campan. Cam. Comput. Paris. *Teneor Infortiare, meliorare et renovare securitatem de prædictis conventionibus observandis.*

† **INFORTIARE**, *Fortiam* seu vim inferre, Gall. *Forcer*, alias *Inforser*. Lit. remiss. ann. 1385. in Reg. 127. Chartoph. reg. ch. 16: *Item quod dicti rei... præfatam relictam, præter et contra ejus voluntatem, vi et violentia illuserunt et ea abusi ipsamque Infortiaverunt et carnaliter cognoverunt. Infortiant ledit religioz et leura tenans de paier coutumes*, in Lit. ann. 1370. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 318. Vide *Fortia 2.*

† **INFORTIARE CURIAM**, Eam competentem iudicium numero munire. Judic. ann. 1267. in Reg. Olm. parlam. Paris. *Cum supplicasset abbas S. Richardi domino regi, ut curiam ejus Infortiaret, quia satis fortis non erat ad justitandum Mathæum de Roya miison, qui erat ejus homo ligius... ordinatum est quod baillivus Ambianensis irat ad curiam dicti abbatis Infortiandam*. Vide in *Par.*

† **INFORTIATI**, Species monete *fortis*, seu purioris minusque adulterate. Vide *Moneta*.

† **INFORTIATIO**, Munitio. Charta ann. 1236. in Reg. N. Chartoph. reg. ch. 10: *Si vero consilium fuerit quod (castrum) integrum dimittatur, recuperatis expensis operum, quas gentes nostre in ejus Infortiatione fecerunt*. Vide supra *Infortiamentum*.

† **INFORTIATUM**, Pars una Digestorum Juris, quod barbari nostri Jurisconsulti in tres partes divisere, *Digestum novum, Infortiatum, et Velus*; que nomina Bulgari et Azonis sæculo nata tum primum alunt, nomenclationis etymo hæcenus incerto, eujus quidem meminit Robertus de Swapham, qui vixit sub Henrico III. Rege Anglim. in Chronico Monasterii Petroburgensis: quò loco ait, Benedictum, eujusdem Ecclesiæ Abbatem, qui mortuus est anno 1194. describit fuisse plures libros juridicos, atque in his *Institutiones Justitiam* (sic), cum *Authenticis et infortiatis, Digestum vetus, tres partes, cum Digesto novo, summam Placentini, totum corpus Juris in duobus voluminibus*. Apud Seldenum in Prefat. ad Angliæ Historicos, editos anno 1632. num. 8. [Vide Savin. Histor. Jur. Roman. med. temp. part. 2. cap. 22. § 159. 160.]

† Stat. Verceil. lib. 3. pag. 61. r. *Et unus tertius qui legat extraordinarie in Legibus, scilicet Digestum novum et Infortiatum*. Minus recte a Cangio *Digestum vetus* ultimo loco recensetur, cum *Novum* præcedere debeat.

† **INFORTUNARE**, Infortunatum reddere. Præfat. pro benedictione conjugum in Missal. Paris: *Deus, quo benedicente nemo Infortunabit.*

† **INFORTIATUS**, dicitur in foro Ecclesiastico is, in quem ultima monitio seu excommunicationis sententia lata est, vulgo *Réaggraver*, alias *Engrégé*. Lit. remiss. ann. 1383. ex Reg. 137. Chartoph. reg. ch. 58: *Bedon fat excommenier et Engrégier ledit vigneron*. Unde *Aggrément*, Ipsa excommunicationis sententia, in Lit. ann. 1408. tom. 9. Ordinat. reg. Franc. pag. 111: *Par fâmesnages de sentences et autres Aggrémentes, etc.* Sentent. ann. 1246. ex Tabul. episc. Paris: *Accedens ad nos Johannes de Versailles armiger non solum excommunicatus... sed et Infortiatus cum uxore et familia sua, etc.*

† **INFORTIFICATIO** opponitur *Infortiationi* supra. Charta admort. ann. 1376. in Reg. 109. Chartoph. reg. ch. 32. *Cum in dicto earum monasterio, propriè ejus*

infirmitatem, guerrarum voragine, tute nequeant resistere.

Infirmitas, eadem acceptione, in Epist. ann. 1534. tom. 1. Comment. Cond. pag. 629. ult. editio.

INFORTUNIOSUS, Infortunatus, apud Gaubertum lib. 3. de Vita sua cap. 3.

INFORTUNIUM, Malefictum, scelus.

Interrog. Templar. ann. 1310. inter Probat. tom. 1. Hist. Nem. pag. 180. col. 2.

Deposuit quod genes dicebant, quod quia celeritate respuebantur fratres in dicto ordine, quod aliquod Infortunium in ipsa receptivitate fuerat.

INFRA, Passim pro Intra, unde Italicum Fra.

Lit. remiss. ann. 1399. in Reg. 154.

Charoph. 176. ch. 783. Petrus Dominici obitatu retro conventum fratrum Minorum Tholose Sancto de Pudio portandi...

unam lanternam cum candela Infra.

INFRA BREVE, Brevis, propeciem, Gall. Dans peu, apud Rymer. tom. 4. pag. 633. col. 1.

INFRA SE, vel INTRA SE, quod dicitur, a part. tot. in soi-meme. Acta S. Gerardi Virg. et Mart. Tunc Valerianus respiciens, capit Infra se legere, etc. Max. Cōmque hoc Infra se legisset, etc.

INFRACTIO ATRII ECCLESIE, pro qua solent exigi 30. libris, ut est in Epistola Theonis Episcopi Belovacensis ad W. Compositum.

INFRACTIO BURGII, Castri, Urbis. Vide Burgibrech.

INFRACTIO PACIS, vel ordinis, vel Christianitatis, vel legalitatis, in Leg. Henrici I. Reg. Angl. cap. 21.

INFRACTOR, Qui infringit, violat, destruit. Donatus, Ecclesie Westmonast. apud Madax Formul. Anglic. pag. 210. Feci... omnes Infrafactores seu diminitores hujus mese elemosynę excommuni-

care.

INFRACTURA, Delictum, crimen, vel quicquid leges infringit, et contra eas.

Leg. Henrici I. Reg. Angl. cap. 21.

Redduntur duę libře pro Infrafactura ordinis, etc. Charta Caroli C. apud Deubert. in Hist. Sandionysiana pag. 798.

Hæc hæc procienciam Deo sancto jus quod Dionysio donatus, cum omni vellei et iudicaria potestate, hoc est, hancum...

omnemque Infrafacturam, et si que sunt ante consuetudines Legum, ubicumque Infra factam precipitiam, sive in agris, sive in domibus, sive in eius publicis vel privatibus ecclesiis, etc. [Charta Ludovici Crassi Franc. Regis ann. 1138. apud D. Boussel tom. 1. de Usu feudorum pag. 180. Item de Infrafacturis ceterisque forisfactis, que in terris infra communiam ipsorum, propter emendationem dominij ipsorum quinque solidos persolvi non permittebant. Charta Philippi Augusti ann. 1194. pro Atrebatensibus Quicumque infra pacem civitatis Infrafacturam fecerit de raptu, vel de furto, vel de plaga ad baptitegam, justitia nostra cum debet crescere et coram Scabitis ducere, etc. Infra. Qui de Infrafactura civitatis fatuum testimonium dixerit, seraginta libras perdet.]

INFRACTURA, Infractura, actio infringendi. Inter Formulas Bignonianas art. 38. est Stat. Caute de Infrafactura, cuius articulum ita concipitur. Contigit quod cellarium vel spicarium vestrum Infregi, et exinde anomam vel altam raptam in solidos tantis juravi, etc. Hac

notione, ut reor, in Chartulario Prioratus S. Florentini sub Odone Abb. S. Germani Altissiod. ex Charta XI. sæculi legimus: Incendium, homicidium, violentiam que vulgo appellatur Rapt, furtum, raptiam, Infrafacturam, assultus, et quicquid culparum dici aut estimari potest.

INFRACTURA ATRII, Multa, que ob infrafactura atrii vel ecclesie jura exigebatur. Charta Henr. comit. Campan. ann. 1149. in Append. ad tom. 8. Annal. Bened. pag. 723. col. 2. Prioratum sancti Eugendi in castro Firmutatis fundatum, cum atrio et Infrafactura ejus. Vide Infrafractio.

INFRACTURA BURGII, Vide Burgibrech.

INFRACTURA CHEMINI, Charta Communitatis Meldensis ann. 1179. Si quis in chemino in alium violentiar manus injecerit, et clamor inde processerit, et de hoc convictus fuerit, Infrafracturam chemini forisfactor 7. solidis emendabit.

INFRACTURA ECCLESiarUM, in Capitulis Caroli Calvi, apud Baluz. tom. 2. Capit. col. 150.

INFRA-MISSA RES, Vide Inframittere. [Fr.]

INFRA-MISSIO, Quidquid alicui possidendum assignatur et in cuius possessionem mittitur. Pactum Ravennat. inter et Ferrar. ann. 1227. apud Murator. tom. 4. Antiqu. Ital. med. sæv. col. 440. Item quod omnes Infra-missiones et tenute date per... potestates Ferrarise et Ravennate diffiniantur, reddantur et restituantur omnibus sine aliqua questione Aliud inter Paduan. et Ferrar. ann. 1224. ibid. col. 442. Et si Infra-missiones atque facte sunt pro communitate civitatum, revocentur et reducantur ad suum statum.

INFRA-MITTERE, Interponere. Gall. Entromettre, a voce Mettre, Mettre. Rutherfordus Veron. Episc. in Apologetico: Ut quis alicuius Episcopi, si de Clericorum se Infra-mitteret rebus, anathemate foret damnatus.

INFRA-MITTERE BONA, In sequestrato ea ponere clarigationis causa, et in possessionem ipsorum alterum deducere. Stat. Bonon. ann. 1250-67. Item II. pag. 30. Statuimus quod si aliquod ablatum fuerit alicui de districtu bon. vel de civitate bon. vel aliquod debitum detentum a forensi aliquo, si et non solvatur vel restituatur... potestas bon., si in civitate vel districtu invenierit de rebus et possessionibus hominum illius terre, unde fuerit ille, faciat Inframittere, et ea Infra-missis denunciari Comuni illius terre... quod Comuni solvat nostri districtus, et si non fecerit potestas sua Infra-missas faciat dari insolutum ei, qui suum custodit. [Fr.]

INFRA-MURANEUS, Infra seu intra muros urbis, vel castri. Gregorius Turon. lib. 7. cap. 27. Domus vero Inframuranea... ad plene spoliata est.

INFRA-NARES, Mystax, superioris labri barba. Gloss. sancti Benedicti: Infranares, garrat. Vide Sidonium lib. 1. Epist. 2.

INFRANGERE, Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 88. Si eum tunc cognatio sua deserat, et pro eo gildare nolit, tunc volo, ut omnis illa cognatio sit Infrangere, præter solum malefactorem, si et nec victum det, nec pacem. Vide Infrangere.

INFRA-SIA, Ornamenti species, ut videtur. Gall. Fraise Charta ann. 1860. ex Tabul. Massil. Senescallus dicitur se

pridem insignorasse penes syndicos civitatis Massil... Infransiam de argento, item corrigium unum de argento, etc. Nisi idem sit quod Aurifrigia. Vide in hac voce et infra Ostrum.

INFRAUDARE, Defraudare. Vita S. Paterni tom. 2. April. pag. 429. col. 1: Haud membris non Infradaudabitur.

INFRENDI, in Charta Caroli M. ann. 770. tom. 5. Collect. Histor. Franc. pag. 719. pro Infranda. Vide in hac voce.

INFREQUENTATUS, Infrequens, rarus, Sidonio lib. 4. Epist. 10. et lib. 9. Epist. 15.

INFRESCATRARE, Herbis recentibus vel arborum ramusculis locum refrigerare. Comput. ann. 1400. inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 150. col. 1: Gascono et ejus socio, qui cum eorum annis verum quæsitum dicta die de Frequia pro Infrascatrando dictam domum communem, cuiuslibet duos grossos. Vide supra Frequia.

INFRIGIDARE, Refrigerare, Infrigidaire. Alexander Iatrograph. lib. 1. de Passionibus: Quæ Infrigidaire et condensare possunt, adhibeantur adjuvia. Passim apud hunc Scriptorem. Vide Frigidare.

INFRIGIDARE, Eadem notione. Existio tempora vinum Infrigidare, in Chron. Mellic. pag. 417.

INFRIGIDATUS, Frigefactus, rigens frigore. Infrigidatus pedibus quidam doctor ascendens, etc. in Processu de B. Petro Luxemburg. tom. 1. Julii pag. 598. Hausto avido veneno decidit Infrigidatus, in Meisterlini Hist. rerum Norberg apud Ludewig. tom. 8. pag. 118. Infrigidatus equus, in voce Gimona. Metaphorice sumitur in Litteris Atrebatensium ad Raynoldum Archiep. Rem. ann. 1083. apud Acher. Spicil. tom. 5. pag. 540. Sed Paternitatem vestram miramur plurimum in calore nostri negotij Infrigidatum existere.

INFRISCATORIUM, [Ital. Infrascatojo, Gallice Rofrachasior:] Pro valore unius Infricatoris, in parte deaurati ponderis XIII. librarum, unciarum VII. [Arch. Vatic. mandat. camer. apostol. 1476. f. 99.]

INFRIXATURA, Fimbria. Constitut. Frederici Regis Sicilia cap. 93. Item quod nulla domina sine mitre audeat portare cappam pro equitando de samito, vel de aliquo panno aureo, vel serico, nisi tantum de panno laneo vel januelo obique omni Infrixatura. Vide Frisum.

INFRONITUS, Vide infra Infronitus.

INFRONTARE, Terminari. Gall. Abouir. Charta ann. 855. Marce Hisp. col. 793. Vineam... qui (sic) Infrontat in strada et in castro Tarraca. Aia ann. 876. ibid. col. 793. Quia Infrontat ipse Pulacio cum ipas terras... de una parte in riu quem nuncupant Ferrario, de alia parte in terra de Ansericho in latera, de tertio lato per summitate de ipso poio Infrontat in Aero Dandriso... de quarto vero lato Infrontat in terra de Castellano Abbate. Vide Affrontare.

INFRONTARE SESE, Opponere sese, quasi frontem fronti opponere. Isidorus Pacensis in Chron. era 799. Tunc Abdiramam suprafactum Eudonem Ducem insequens, dum Turcensem Ecclesiam, palatia diruendo, et Ecclesias utiutidum depradari desiderat, cum Consule Francie interioris Austrie nomine Carolum, virum ab ineunte ætate belligerum, et rei militaris expertum, ad Eudonem primum esse Infrontat, ubi dum parricidat, esse postremo in aciem parant, etc.

INFRONTATIONES. Fines, limites. Charta S. Willelmi Comitis et Monachi Gellonensis, apud Mabilionum tom. 5. SS. Benedict. pag. 88: *Habet vero has collationes et Infrontationes ab Oriente, etc.*

INFRONTATUS. Impudens, absque fronte, infrunitus. Concil. Ticinense sub Benedicto VIII. PP. in Prefat: *Filios liberant, licet non possint, filii congerunt Infrontati omnia congerunt.* Epistola Leonis Episc. Vercellensis: *Qui peccata populi manducant, et qui elemosynas vendunt, et Infrontati ab Ecclesia thesaurum, Ecclesie tollunt Enfruns dixerunt nostri, quasi Infrontes, aut Infrunitos. Le Reclus de Motiens in suo Missere*

Dies per la Prophecia dicit,
Contre les Enfruns paniers, etc.

Guillelmus Guiartus in Historia Franca MS.:

Phillippe renga ses batailles,
De courtoise gens et d'Enfruns,
Son condoteur en a chascune.

Idem ann. 1270:

De gens courtoises et d'Enfrunes.

INFRONTATE, Impudenter. Fulgentius: *Castigare est per alienas domos Infrontate gyrare.*

INFRONTOSUS, ut *Infrontatus*. Rolandinus Patav. de factis in Marchia Tarvisina lib. 10, cap. 16: *Et reversus Rudigium vultu Infrontosus, non aliter quam coluber tritonus et falsus, diem expectabat et horam qua suas possit insidias perpetrare.*

INFRUCTIFER, Qui non fert fructus. Non semel legitur in Chartis *Arbores fructiferae et Infructiferae, etc.*

INFRUCTUARE, Fructus, seu grana in terram mittere. *Enfructier*, in Consuetudinibus municipalibus de Vallancay et de Vastan in Biturigibus, et Blesensi art. 130.

Nostris *Enfructuer* et *Fafructier*. Lit. remiss. ann. 1493. in Reg. 190. Char. taph. reg. ch. 37: *Jacot ce que le suppliant et les autres dessus nommez... eussent icelle piece de terre Enfructuée et semée en blé, etc.* Aliæ ann. 1473. in Reg. 197. ch. 401: *Laquelle piece de terre estoit Enfructuée partie de froment.*

INFRUCTUS, Usufructus. Charta Officialis Remensis ann. 1238. in Tabulario Compendii: *Facientes predictos Abbatem et conventum veros possessores de omnibus premissis, solo Infructu sibi retento.* [9 in alia eadem de re Charta ibid. legitur, *Usufructus.*]

INFRUNITAS, Dementia. Translatio S. Guthlaci, tom. 2. April. pag. 56: *Ut ex cerebri lesione discretione absurditatem et Infrunitatis maculam per intervalla pateretur.* Vox *Infrunitus* non semel occurrat apud Senecam et alios recentiores pro Imprudens, fatuus, insipiens.

INFRUNITUS et *Infronitus*, *Foul*, indiget. in Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684. Aliud ann. 1348. ex Cod. 4120: *Infrunitus, id est, indoctus. Cujus vocis sicut non una est notio, ita et Gallica Enfruns, quæ ab ea derivatur, vario occurrit significatio. Audaclis animi virum indicat apud Guiartum laudatum supra in voce *Infrontatus*, Auri vel escæ cupidum aliquando notat. Le Roman du Riche homme et du Ladre MS.:*

Il rices hom en est bien loies,
Qui en infer detort ses poins,
Pour ce qu'il ne fa mie humains,
Mais fu Enfruns d'averes mains.

Infra:

Pour ce qu'il fu Enfruns et glos.

Fabula de Lupo et Ansero tom. 1. Fabul. pag. 88:

Ce nous dist li lous loengier
Dehait chaster devant meugier.
Escure en tiennent le costume
Du leu tant li vitais Enfrunes.

Adversarium, inimicum designat in Chron. Franc. MS.:

En l'an mil lxx. et quatre vingt et ang.
Ne furent pa. d'acort le roy et le comoun
Pour l'imposition qui despiat a plus d'an;
L'ennemy s'en mesia, qui en bone est Enfruns.

INFRACTUS, Qui non fert fructus. Chartul. S. Vict. Massil.: *Et ipsi dederunt de bona voluntate spicas vineas, cum terra et arboribus fructibus suis Infractis.*

INFUBILITUS. Idem Chartul.: *Sicut aqua vergit usque in fontem Romania et usque in balna Infubilita. Fortè, quæ immediate sublus est.*

INFUCATE, Absque fuce, in Instrumento tom. 3. novæ Gall. Christ. col. 146.

INFUCATUS, Sincerus, sine fuce. Elmham. in vita Henr. V. reg. Angl. edit. Hearn. cap. 89. pag. 250: *Et si gestus exterior fidem promeruit, de ejus adventu versus ac Infucatis gaudiis exultavit.*

INFUGARE, In fugam agere, conjicere. Joan. Biclariensis. *Claudius Dux vir cum 300. viris 60. millia ferme Franco-rum noscitur Infugassee. Leges Canuti Regis Angl. cap. 32. (in Sax. est 12.): Qui forisatantum paverit, vel si firmationem aliquam exhibuerit, emendet Regi 5. lib. nisi se adlegit quod Infugatum eum noscebat. Capitul. Radelchisi Principis Beneventani, editum a Camillo Peregrino in Hist. Langob. cap. 16. de Servis fugacibus: Si suspicio fuerit, ut post sacramentum pacis dixerimus eos quocumque, vel Infugaverimus, et que sit fuerint, cui hoc crimen immineat, de his si non fuerit ausus satisfacere, reddat eos. Vide Leges Henrici I. Reg. Angl. cap. 80.*

INFULA, Casula, planeta, vestis sacerdotalis. Hugo a S. Victore in Speculo Eccl. lib. 1. cap. 6. *Casula, quæ alio nomine planeta, vel Infula dicitur: ubi perperam editum Infusa. (Statuta Ecclesiarum Cadurc. Ruthen. et Tutel. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 716. Infula seu casula quæ alige vestes cooperit caritatem significat, quæ virtutes continet in se omnes. Inventar. Eccl. Noviom. ann. 1419. Item una alia Infula nigra de sarquia federata de tela viridi. Necrolog. Eccl. Parisiensis: Item legavit ad opus dicte Capellanice unum caliceum, intus et exterius deauratum, unum Missale ad usum Ecclesie Paris. et duas Infulas, cum alba et amictio. 8. Id. Junii: Eodem die obiit B. M. Reginaldus Episcopus Parisiensis, oriundus de Corbolio diocesis Parisiensis, qui dedit nobis Infulam, damaticam, tunicam, albas radiatas, et unum baudequinum, de quo facta cappa serica. 4. Kl. Octob.: Contulit etiam ad ejusmodi Capellaniam Missale 1. calicem 1. argenteum, et 1. Psalterium, et albam paratam, et aliam sine paratura, Infulam unam, et 8. mapas ad cooperiendum altare. Necrologium Eccl. Carnotensis 8. Kl. Maii de Alberto Canonico. Xeno-*

dochio hujus Ecclesie totam capellam suam exceptis Infula contulit. Charta ann. 1247. in Hist. S. Marie Suesion. pag. 456: *Et Presbyter Canonicus indultus Infula ad process Theaurarius scripsium reliquiarum... portabit. Statuta synodalia Alberici Episcopi Placentini ann. 1298: Nullus Presbyter seu Rector Ecclesiarum civitatis... debeat portare Infulas sub biretis.*

INFULARE, Casulam induere. in Carrem. vet. MS. eccl. Carnot.: *Ad missam Infularum diaconus et subdiaconus nigris infulatur.*

INFULARE, Casulam induere. in Carrem. vet. MS. eccl. Carnot.: *Ad missam Infularum diaconus et subdiaconus nigris infulatur.*

In Statut. Alber. *Infulas* intelligi *Fascias ad legendum caput vel ornamtum: quia notione vocem Infula usurparunt Latini. Qualis autem fuerit antiquiorum Infula docet Servius in Ibrum 10. Æneid. Virgilii. Infula, inquit, Fascie in modum diadematis, a qua vittæ ad utraque parte dependent: que plerumque lata est, plerumque tortilis ex albo et cocco. Gloss. Lat. Græc. Infula, Evfaxa. Aliæ Gr. Lat. Enfaux, Infula, offula, mitra. Glossulæ MSS. Cluniac. tom. 2. Operum posthum. Mabilionii pag. 23: *Infula generaliter omnia vestis sacerdotalis dicitur; proprie tamen Infule dicuntur vittæ, quibus caput ornatur.* Synodus Pergam. ann. 1811. apud Murator. tom. 9. col. 517. *Tonsuram et habitum deserant clericales ordini suo et statui competentes... Infulam de seta sive serico more laicali minime deserant.* Statuta Ecclesiarum Cadurc. Ruthen. et Tutel. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 727: *Clerici vero... et etiam Religiosi, si vestes hujusmodi amulantes preter necessitatem detulerint, Infulam seu pileum publice de die in capite. Beneficiis a perceptione fructuum beneficiorum suorum per annum sunt suspensi.* [90 Vide Gudon. cod. diplomat. tom. 1. pag. 334. not. 1.]*

Steph. de Infestura MS. lbi de Inno. PP. VIII.: *Invenitur capsam quandam marmorream, marmoreo lapide copertam et implumbatam, et unum corpus ejusdem, nullis involutum, cum quadam odorifera mixtura seu Infula aurea in capite.*

INFULATI dicebantur apud Germanos principes imperii ecclesiastici a pontifice Romano confirmati. Vide Pfeiffing. ad Vitriar. lib. 1. tit. 6. not. B.

INFULE ECCLESIASTICÆ. Translatio SS. Sebastiani et Gregorii, sec. 4. Benedict. part. 1. pag. 386. *Religiosa Monachorum concio ecclesiasticæ Infulis redimita statat prospectans. unanimi devotione universalibus officiis animata, ut protectori ac patrono perenniter habituro congruus suscipiendi ferret obsequia.*

INFULE IMPERIALES, Corona imperialis. Occurrit passim. Corona imperialis *Infulari*, in Litt. Ludov. Bavav. ann. 1327. apud Böhmer. Font. Rer. German. tom. 1. pag. 109.

INFULA PREFECTURÆ, Pileus, quo prefectus Romanus dignitate investiebatur. Carrem. Roman. MS. fol. 85. v. *Imposit (Pontifex) genuflexo (prefectus) Infulam sive biretum prefecturæ dicens: Accipe insigne prefecturæ præminentiæ, quod per nos capiti tuo imponitur.*

° **INFILAE RECTORIALES.** Ornamenta qua ad Rectoris dignitatem pertinent. Stat. Universit. Aquens. ann. 1483. pag. 21. *Quot dictus electus (rector) teneatur ire receptum, cum magna festo tympanorum sive aliorum instrumentorum. Infulus rectoriales in ecclesia S. Salvatoris, secunda die Pentecostes.*

° **INFELA.** pro Quoavis pileo. Gall. *Ronet.* Stat. pro comit. Venais. confirmata ann. 1443. cap. 79. ex Cod. reg. 4660. A: *Unaqueque persona Christiana vel Judaea, que honorum vellet facere sessionem, nec capitulum in capite nec Infulam retineat.*

° **INFELARE.** Infulis ornare. Gloss. Isid.: *Infulat. Propriat.* Graevius scribendum credit *Infulis ornati*. Suetonius in Caligula cap. 27: *Cunctantem pueris tradiditve benotum Infulatamque. Infulata domus Sacerdotum.* apud Prudentium in Hymino 4. Martyrum Casarung. Cum *Infulatus ad altare staret Archiepiscopus.* in Histor. MS. Monasterii Becensis pag. 187.

* **INFULCIO.** Idem ac Infertio. 'Ing' in medio. Suet. Tib. 53. *Mori inedia destitanti, per vim ore diducto. Infulcitur cibum jussit.* Frontin. 3. *Strateg. lib. 4.*

° **INFULLONICATUS.** ἄνυμος. Gloss. Cyrilli et Lat. Gr. Sangerman. Rudis, inopellus.

° **INFUNDERE.** Fodere. Gall. *Fouir.* creuer. Charta ann. 1289. ex Chartul. S. Major. ch. 228: *Et postea debent (monachi) reimplere suis sumptibus et expensis propriis omnes foreas quas faciunt, et ubi trahunt et Infundunt.*

° **INFUNDERE.** Fundere. Gall. *Jetter en font.* Charta ann. 1801. ex Cod. reg. 9822. fol. 173. r.: *Dicti fratres fuerunt natiuitati, pro eo quod falsum metallum infundebant, et inde falsam monetaam eudabant.*

° **INFUNDITUS.** Vide *Infusio*.

° **INFURCARE.** In furcam agere, suspendere. Gloss. MSS. *Infurcare.* suspendere. Rodricus Toletan. in Hist. Arabum cap. 25: *In riva fluminis 300. et a capite Infurcati.*

° **INFURIARE.** In furorē offerare. Gall. *Mittre en fureur.* Joannis Tröster Episcopi apud Duellium lib. 1. Miscell. pag. 239: *Quis Minotaurum occidere stituit. Hevulen magnium Infuravit, bonum illum Usam in ace standum occiderunt: que sustulit.*

° **INFURIOSUS.** Furiosus. Vide *Inamorosus*.

° **INFURNARE.** In furnum mittere, vel in furno coquere. Joanni de Janua. *Enfourner.* in Glossis Lat. Gall. Sangerman. Vide *Infurnare* et *Furnare*. ° Stat. Mass. cap. 41: *Quod postquam uniuersum panem illius cocti Infurnauerint, non recedant a furno.*

° **INFUSA.** Vide *Infula*.

° **INFUSARE.** Fuso involvere. Jo. de Janua *Enfuseler.* in Glossis Lat. Gall. Sangerman.

° **INFUSELATUS.** Fusus instructus. Gall. *Fuete.* Guido de Vigev. Ms. de Modo expugn. T. S. cap. 12: *Una ex istis duabus otis carri debet esse Infuselata: et atia debet esse indentata deuersus cartam.*

° **INFUSIDARIUM.** Joannes Laudensis in Vita Petri Damiani num. 42: *Audiu eundem videlicet totidem aliquando diebus nullo refecisse cibo, nisi parco leguminis Infusidario.* [Mabilion. sac. 6. Benedict. part. 2. pag. 262. suspicatur legendum *leguminis infusi diario.*] Id est, ut ipse Damianus loquitur Opusc. 15.

radicibus, et leguminibus Infusis, vel etiam elixis.

° **NOSTRIS, ENFONDU,** pro Madefactus, aqua perfusus, vulgo *Mouillé, trempé.* Lit. remiss. ann. 1473. in Reg. 194. Chartoph. reg. ch. 359: *Icelle Gernesie pour se feeder de leur coys se mist en une mare, ou il y avoit beaucoup d'eau, ilz allumerent du feu pour lui seicher ses habillemens, qui estoient tous Enfondus d'eau.* Pro famulo coquinario, forte qui aequum coquinae ministrabat, in Testam. Joanne reg. Franc. ann. 1329. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1378: *A L'Enfodu de la cuisine, z. livres Tournois.*

° **INFUSIO,** vel *Infustitius*, vel *Infunditus*, Equorum morbus, qui accidit ex polatione superflua, vel ex immoderato labore. Vide Jordanum Risum Calabrum MS. lib. 2. de Medicaminibus eorum, et Petrum de Crescentis lib. 9. de Agricult. cap. 19.

° **INFUSORIUM.** Will. Brito in Vocabul. MS. *Infusoria dicebantur vasa quibus oleum lucernis infundebatur.* Breviloq.: *Infusorium, vas, in quo est oleum, quod ponitur in lucernis. Item Infusorium dicitur, per quod projicitur ablutio calicis.* Ita etiam auctor Mamotrecti ad Zachar. cap. 4. v. 2. *Et septem Infusoria lucernis, ubi Gr. xxxi. lxxi. inaportet. voi. lxxi. voi. [Gloss. Lat. Gall. Sangerman.: Infusorium, Vaseau a'huile pour mettre de lampes ou piscine d'autel. Adde Johannem de Janua in Suffusorium.]*

° **INFUSTIS** et hoc **INFUSTE,** Posito in honore Glossar. Lat. Ital. MS.

° **INFUSTITUS.** Vide *Infusio*.

° **INFUSUS** Equus. Vide *Suffosor*.

° **INGADIARE,** Pignori dare. Gall. *Engager.* Epistola ann. 1138. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 391: *Ne quislibet de prebatis rebus distrahere presumeat, aut Ingadiare, seu quolibet ingenio alienare.* Vide *Vadium*.

° **INGADIARE,** ut *Ingadiare.* Pignori dare. Gall. *Engager.* Charta ann. 1274. in Chartul. eccl. Linc. ex Cod. reg. 5188. fol. 71. v.: *Obligaverunt et etiam Ingagaverunt coram nobis in manu dicti reverendi patris domini feudi... omnes res et singulas supradictas.* Vide in *Vadium*.

° **INGAM,** **INGANNUM.** Videsis *Ingenium* 1.

° **INGANCTA.** Sagittae species. Stat. senescal. Helic. ann. 1320. inter Probat. tom. 4. Hist. Occit. col. 162: *Quicumque portaverit... arcum sagittis dictis manguetta vel Inganctis, etc.* Vide *mox Inganocta*.

° **INGANNARE.** Decipere, fallere, vox Italica. Pactum ann. 1182. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 463: *Et pluvia tibi per meam fidem quod de predicta conventoria et dono non Ingannem te unquam.* Vide in *Ingenium* 1.

° **INGANOLA.** Armorum genus, quod inter arma vetita recensetur in Stat. Vallis-Ser. rubr. 44. ex Cod. reg. 4619. fol. 88. r. Vide supra *Ingancta*.

° **INGARDIATOR,** ut *Gardiator,* Custos, Gall. *Garde, Gardien.* Littera ann. 1358. apud D. Scouasse tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 301: *Unum quoque vel plures de servantibus armorum, aut aliis Ingardiatoribus eorundem, specialem seu speciales eorum sumptibus deputent.*

° **INGARRULA.** f. Pica, que garrula et loquax dici solet. Libellus de remedis peccatorum apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 22: *Precantia bibentis quod intinzerit aquila, vel Ingarrula, vel Gal-*

lina, vel (f. vii.) dies et noctes in pane et aqua.

° **INGAYNARE, INGUAYNARE.** Inserere. Gall. *Engainer, enclaver.* Stat. ann. 1357. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 197. col. 2: *Dimittatur janua ibidem a parte bocaris cum forti barra, que Ingaynetur in muro faciendo.* Comput. ann. 1363. ibid. pag. 260. col. 1: *Qui fecerunt foramina, in quibus Ingaynetur vetiti portallium S. Anthoni et Carmelitarum.*

° **INGAZARE, Oppignerare.** Gall. *Engager.* Stat. Vallis-Ser. cap. 92. ex Cod. reg. 4619. fol. 124. r.: *Non sit aliqua persona, que audeat... incidere... aliqua ligna in memoribus... vetitis et Ingazatis et Ingazandis.* Vide supra *Gazium*.

° **INGAZIARE,** Pignerare. Vide supra *Inguaziatio*.

° **INGEGNERIUS.** Vide *Ingenium* 2.

° **INGEGNERUS.** Ital. *Ingenere,* Machinarum bellicarum confector, vel qui illis praest in bellis, Gall. *Ingenieur.* Tract. Ms. de Remilit et mach. bellic. cap. 29: *Dicta naves in bello marino sunt prelibatas contra hostes suos, prout facit in designo cernitur ab assuetis Ingengeris marinis experitiis.* Vide in *Ingenium* 2.

° **INGEMAS.** Agnellus in Vita S. Martini cap. 1. apud Murator. tom. 2. pag. 182. col. 1: *Omnes suburbanae civitates veniebant, omnia docaria et subligata et omnia ligna abtegia et quae necessaria erant, Ravennenses cives volentes in angaria cum finibus et Ingemas cetera. Ad restituendum cum finibus et Ingemis ceteris.* Vide *Ingenium* 2.

° **INGEMOSITAS.** Janssonius in Auctario Glossarum Isidori: *Indolentia, Ingemositas.*

° **NOSTRIS Engignusement,** id est, cum gemitu. Chron. S. Dion. tom. 3. Collect. Histor. Franc. pag. 250: *H (Giondoali) dicit: Engignusement que bien li souvenir des vienes que son pere li avoit faies.*

° **INGENIARE.** Vide *Ingenium* 1. et 2.

° **INGENIARIUS,** **INGENIATOR.** Vide *Ingenium* 2.

° **INGENIARIUS,** ut supra *Ingengeris*, in Charta Phil. Pule. ann. 1207. ex Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 49. r. col. 2. *Annal. Estens. ad ann. 1335. apud Murator. tom. 18. Script. Ital. col. 920: Transmissus fuit magister Bertholinus Ingeniarius domini marchionis, etc.*

* [Provido viro Bivelacque Johannis de Sancto Severino Ingeniario domini nostri pape florenos 20.] (Mandat. camer. Apostol. Arch. Vatic. an. 1426. 1430. f. 19.)

° **INGENICULARI.** Genus flectere, Britoni in Vocabul. Utitur Vitruvius lib. 9. cap. 6. Vide *Geniculum*.

° **INGENICULARE** dixerunt Hyginus Astronom. lib. 2. cap. 6. et Lampridius in Hellogabalo.

° **INGENICULATIO,** Oratio cum genuflexione emissa. Adamnarus lib. 3. de Locis SS. cap. 4: *Et egressus foras, Ingeniculatione expleta, etc.*

° **INGENICULANS,** *Genus flectens.* Joh. de Janua. Gl. Lat. Gall. Sangerman.: *Ingencularis, Agenoilleur.*

° **INGENIOLUM.** Vide *Ingenium* 2.

° **INGENIOSE.** Vide *Ingenium* 1.

° **INGENIOSITAS,** **INGENIOSUS.** Vide *Ingenium* 2.

° **INGENITURA,** Sterilitas. Vita S. Vitalis Abb. tom. 2. Martii pag. 31°: *Qui dum suorum magis verborum dulcedine*

quam escarum abundantia plenus esset, Ingenitum et sterilitatem suam eidem patri referens, indicavit.

1. **INGENITUS**, Prostratus. Vita S. Savini tom. 3. Julii pag. 197: *Ingeniti extemplo terræ, Dominum deprecabantur dicentes, etc.*

2. **INGENITUS**, dictus quidam Burchardus, ut habet Canisius tom. 5. Antiqui. lection. pag. 786. quod ex utero matris excisus, et arvina porci, ubi incutesceret, inclusus fuisset.

3. **INGENITUS** Deus dicitur apud S. Arnobium lib. 1. cap. 17. et passim. S. Aldelm. de laud. Bugge vers. 83.

Nunc clara Ingenio dicitur gloria patri.

3. **INGENITUS**, mendose pro *Ingenius*, in Charta Phil. Aug. ann. 1184, ex Reg. 31. bis Chlothoph. reg. part. 1. fol. 12. v. col. 2.

1. **INGENIUM**, Ars, machinatio, fraus, Joan. de Janua: *Ingenium... astutia, calliditas*. Tertullianus adversus Gnosticos: *O parricidii Ingenium! o sceleris artificium! o argumentum crudelitatis!* Lex 6. Cod. Th. de Curiosis (6. 29.): *Callida machinantia commeanium, ac simulate observationis Ingenia et fraudes depellant.* Gregorius Turon. lib. 9. cap. 20: *Juranti... se omnia... absque ullo dolo vel fraude Ingenio iniolabiliter servaturo.* Utiuntur Gregorius Mag. lib. 5. Epist. 31. lib. 10. Epist. 28. Gregorius Turon. lib. 6. cap. 22. Theganus cap. 13. Lex Wisigoth. lib. 3. tit. 6. § 12. Lex Longob. lib. 1. tit. 32. § 4. (Lutpr. 65. (6. 12.) Capit. Caroli M. lib. 2. cap. 31. lib. 7. cap. 214. Anastasius in Leone IV. Hincmarus Laudua. pag. 352. etc. Vide Genium.

Charta Simon. comit. Pontiv. ann. 1238. in lib. nig. 2. S. Vulfr. Abbavil. fol. 19. r. *Firmaverunt quod... nec artem aut Ingenium querant, ut ecclesia perdicta per se vel per alios super hoc in posterum molestetur.*

MALUM INGENIUM, Eadem notione, nostris, *Malengin*. Lex Sali. tit. 36. § 4. *Si quis per malum Ingenium in curtem alterius miserit aliquid, quod furatum est, etc.* Capitula ad eandem Legem cap. 1. § 4. et Capit. Caroli M. lib. 3. cap. 27. *Si quis hominem in judicio injuste contra alium altercantem adjuvare per malum Ingenium presumpserit, etc.* Interrogationes ad Confessionem dandam MSS. *Interroges eum, si ipse habeat aliquid adquisitum de malo Ingenio, aut de furto, aut de aliqua injusta causa.* Hinc formula familiaris, *bona fide, sine fraude et malo Ingenio*, apud Will. Tyr. lib. 11. cap. 6. 10. 21. lib. 17. cap. 30. lib. 19. cap. 18. lib. 21. cap. 18. et alios.

INGENIOSE, Per fraudem. [Capitula Pipini, Regis Ital. ann. 708. cap. 28: *Placuit nobis ut liberi homines, qui non propter pauperiam, sed ob vitandam reipublice utilitatem, fraudulentem ac ingeniosam res suas Ecclesiis delegant.* Quae quidem lucem non modicam præbent legi 29. Rotharis apud Muratorium tom. 1. part. 2. pag. 139: *Videtur nobis ut quicumque liber homo ingeniosam in servitium aliquid se tradiderit.* Ubi notam propositam extra viam subjicit Cl. Scriptor: nihil enim a Cangii mente videtur magis alienum, quam quod illum dixisse ibi adnotatur: rem fatebitur quisquis viri doctissimi observationes ad vocem *Obnoxiatione* legerit attentus.] Chronicon S. Vincentii de Vulturno: *Reclamavi, quod de ipsa cella... per praves et iniquos homines: subdole et ingeniosam... res sub-*

tractas esse de Monasterio, etc. Tabular. S. Cyrilli Nivern. Ch. 59. *Si quis contra hunc donationem aliquod ingeniosum surgere conaverit, etc.* [Acta Episc. Cenoman. cap. 26. apud Mabill. tom. 3. Analect. pag. 238. Denisque de (Rotgarius) cum nostram irruiisset civitatem, et eam ingeniosam, quibusdam fraudulentem consentientibus, fuisset Ingressus cum suis.]

ENGANNUM, Idem quod *Ingenium*, Hispanis. *Engano*, Gallis, *Engin*. Occitanis, *Engana*, fallere. Charta Hildelfonsi Regis Arag. apud Marcum in Hist. Benehar. lib. 6. cap. 5. n. 4: *Ego Rex convenio vobis Domina Marie... totum predictum honorem tenere et habere, et expletare secure et in pace, sine vestra Engan, sicut superius scriptum est.* Alla ejusdem Regis lib. 6. cap. 9. n. 3: *Quod vobis valetiam et adjuvem vos... bona fide et sine Enganno.* Vide lib. 6. cap. 1. n. 2. cap. 31. n. 2. [Instrum. ann. 1096 ex Archivo S. Victoris Massil.: *Ego cum Abbate Richardo jam partitus fueram sine ullo Engin et sine ullo usage.*] Galli dicunt, *Sans fraude et malengin*.

ENGANNARE, Gall. *Enganer*, Decipere, Hispanis, *Enganar*. Pactum nuptiale inter Raymundum filium Raymundi Comitis Tolosani et Regine Johanne, et Sanciam filiam Petri Reg. Aragon. Octob. 1205: *Et ipsum in Dei fide et mea receptio, quod eum non decipiam, vel Engannem, etc.* Doctrinal:

Que plus i artes mis, plus seriez Enganer.

Li Lusidaires:

Ni a pos son pare trovare, Ma'i per se liant à Enganer, A ses Barons en a parli, etc.

Crebrius dicunt Engigner. Le Roman de Garin:

Ne lor Sagor ne vostreint eber, Sil se le poant Engigner, è trait.

Alibi:

Mis d'une chose cotes vos Enginos.

INGANNUM, INGANUM, ut *Engannum, Ingam*, in Charta Aymerici Vicecom. Narbon. ann. 1014. apud Stephanotium tom. 1. Antiqu. Occitan. MSS. pag. 516. *Ingan*, in Charta 4. armariil Narbon. ex Archivo S. Victoris Massil. Charta anni 1108. apud D. Brussel tom. 2. de Uu feudorum pag. 729: *Istas omnes superscriptas donaciones dono vobis ego Willaimus (Montispeussil.) sine vestro Inganno, ad meum seruitium.* Testam. Rogerii Vicecomitis Biterr. ann. 1150. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 411: *Absque omni Inganno eis dono et autoritas.* Pactum matrimonii ann. 1207. ibid. col. 807: *Bona fide et sine malo Inganno istas pactiones predictas tenebunt.* Rursum occurrit apud eundem Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 1081. in Hist. Dalphin. tom. 1. par. 148. col. 2. etc. *Inganum vero tom. 1. Anecd. col. 251: Per rectam fidem sine Ingano.*

INGENIARE, Per ingenium ac artem quidpiam excogitare. Constantinus African. lib. 3. de Morbor. curat. cap. 14: *Cassam morbi Ingeniosus auferre, etc.* [Chron. Januense Jacobi de Voragine apud Murator. tom. 9. col. 96. *Cum vero in tribuna imago pulcherrima Christi ab antiquo depicta esset, dolentis, si talis imago deberet destrui, taliter sunt Ingeniari, quod, etc.*] Hinc emendandus, ni fallor, Frotharius Tullensis Epist. 30: *Interfici in vestris forestibus lupo 211. interfici, dico, quia me jubente et Inge-*

nuante capti fuerunt. Legendum enim puto Ingeniante.

INGENIARI, Johanni de Janua, *Ingenium exercere, ingeniosum se habere; et ponitur pro decipere, et tunc est transitivum.* Gloss. Lat. Gall. Sangerman.: *Ingeniari, Exercer engin ou engigneur.*

INGENIOSITAS, Eldem de Janua: *Astutia, calliditas, prudentia, subtilitas.* Expugnatio Constantinopolis apud Marten. tom. 5. Amplis. Collect. col. 790: *Sangambassa pontem mira Ingeniositate fabricari fecit, id est, miro artificio; qua notione vox Ingeniositas affinis est voci Ingenium subseq.*

2. **INGENIUM**, Machina bellica, ingenio et arte adinventia, constructa. Tertullianus de Pallio cap. 1: *Nam et aristem... nemini unquam adhuc libratum illa dicitur Carthago, studio asperitudo belli, prima omnium armasse in oculum penduli impetus debile pectoris caput vindicantis. Cum tamen ultimarent tempora patrie et aries jam Romanus in muros suos quondam auderet: stupore illico Carthaginenses ut novum extraneum Ingenium. Ita arietem argumentum Ingenium vocat Miscella lib. 17. pag. 489. ubi Theophanes pag. 318. τὸ ἔκρυπτον. Tudebodus lib. 5. pag. 811. *Atque cum acceptum ligatis manibus et pedibus, posuerunt in fundum cujusdam Ingenii, quod Perrea vocatur, etc.* [Joinville Hist. S. Ludovici Edit. D. Cangii pag. 89. et 40: *Un soir advent que les Turcs amenèrent ung Engin, qu'ils appelloient la Perrière, ung terrible Engin à malfaire... par lequel Engin ils nous getoient le feu gregois à planlé... Quoy voyant les Saracins, ils attirèrent tous leurs Engins, dont ils en avoient seize, et les couplèrent en façon que tous tiroient à nostre chastel.* Instrum. ann. 1322. apud Rymer. tom. 8. pag. 939: *Et quendam Ingenia ad projiendum petras grossas super castrum predictum.*] Albertus Aqu. lib. 1. cap. 90: *Et applicita Ingenia, duobus in locis muros perforant.* Adde lib. 2. cap. 28. lib. 4. cap. 35. lib. 5. cap. 30. Gasterius Cantelliar. de Bellis Antioch. pag. 446: *Ingenia, quibus Sardonas capi possent, studioso preparabant.* Epist. Balduiri Comitis Flandr. de Expugnacione Constantinopolitana: *Duzique fossatum, ne muris applicare possent Ingenia.* Will. Brito lib. 7. Philipp.*

..... Ingenium

Cura quibus, postquam data est a Rege tassoli.

Rigordus ann. 1190: *Petraris suis et manganelis, et aliis Ingeniis tantum frequenter de muris civitatis, etc.* Philippus Moskies:

Ses quatre robes fist Engios,

Et de cloies et de merlons,

As pots toroies, et castiens,

Et tumeries et trabukes, etc.

Chron. Petri IV. Regis Aragon. lib. 3. cap. 23: *Et faen fer Ginsy en Valencia... per combatre.* Utiuntur præterea Erchempertus cap. 10. Nangius in Chron. ann. 1136. Levoldus Northovis in Chr. Markano ann. 1278. Thwroccius pag. 16. 23. 72. 97. 158. Bromptonus, et alii.

INGENIOLUM, Parvum Ingenium, Petit Engin, in Glossis Lat. Gall. Sangerman. Chronicon Cornelli Zant/æt apud Marten. tom. 5. Amplis. Collect. col. 387: *At oppidani (Trajectenses) nova practica comperta, molas alias super decursum Mosæ fabricari fecerunt, cum cateuis ferreis illas colligantes, per quod Ingeniolum frustrati sunt conatus Leodionium, nec unquam oppidanis defecit farina.*

1 INGENIARE URBEM, Machinis bellis oppugnare. Gaspari Barthii Glosar. ex Anonymi Histor. Palæst. Igitur si vobis bonum et honestum videtur, eligat se ante alios unus ex vobis, ut ei aliquo modo vel ingenio civitatem acquirere vel Ingeniare poterit, vel per se vel per alios concordia voce, ei urbem dono concedamus.

INGENIOSI, Machinarum bellicarum confectores, vel qui his præsent in bellis, quos vulgo Ingénieurs dicimus. Plinius Junior lib. 10. Epist. 40: Architecti tibi deesse non possunt. Nulla provincia est, que non peritis et Ingeniosos homines habeat. Albertinus Mussatus lib. 4. pag. 21: Cura bellicarum tormentorumque omnium generis apparatus Ingeniosos ad castris oppugnationem sero perordinat. (Chron. Pisani apud Murator. tom. 6. col. 102. Compositio autem ad Ingeniosos Pisaniarum artificibus mangonia, galls, atque lignis castellis urbem fortiter expugnabant; et cum his machinis urbis mania et manium turres potentissime rumpebant.] Qui igitur ingenite, seu machinis bellis præerant, Ingeniarum dicebantur. Philippus Mousket in Ludovico VIII.

Quant il boins metztes Amours,
Le Sire des Engigneurs,
Commandeur des Mineurs,
Et l'arsen en maines maieres,
Si valloies il portois bastiers,
S'en fist aies droit se engiens,
Et faisoit la docteur (lat. dolere) mairiens.

Intra: Quar mostre Amari utroque,
L'Engigner, le valliant ome, etc.

Guillelmus Gualart ann. 1206:
LI Engigneur engles droent.

Alibi: Engigneur engles chepiassent.
Le Roman de Garin MS.:
LI Engaignieres qui ont l'engie bastil.

Vide Otonem Morenam pag. 55. et ibi Notas Felcis Ostii pag. 84.
1 INGENIATOR. Eadem notione. Computus ann. 1286. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 284: Item pro expensis magistr. Bucherii Ingénatoris apud Balmam, et cuncto versus Morenam II. s. VII. den. gr. Codex MS. D. Favre apud Stephanot. tom. 1. Frgm. Hist.: Erat etiam ibi Ingénator Regis, qui fecerat plura ingenia. Vide Engénator.
1 INGENIATORRES, Donum de Ingénatorres; hoc est, si bene conficito, de rebus ingenio et arte comparatis. Vide Donum de aere post Donum 2.
1 INGENERIUS, Ital. Ingegnere, in Historia Cortusorum, apud Murator. tom. 12. col. 806.

INGENIARIUM. Ugutio: Arcepellones, qui rugio dicuntur Ingénariis.
1 INGENIUM, Instrumentum notariorum. Bullarium Casin. tom. 2. Const. 90: Sine per traditiones, sive per chartularum inscriptiones, sive per aliquo legali Ingenio vel tenore.

1 INGENIUM, Ratio, causa Leges Luprandi [1084 (8, 91.)] apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 87: Si manifestum fuerit, quod aut iudex, aut sculdais, et saliorius aut decanus, ubi ipsi arioli, aut ariolæ sunt, et eos non condemnaverit, aut premium tulerit... vel pro quocumque Ingenio abolverit, integrum quadriduum suum in palatio componat. [108] Vide Ingenium 1.]

1 INGENIUM, Rete aut hamus. Quoniam Attachiam. cap. 87. § 2: Salmunculi non capiuntur, nec destruantur per
1 INGENIUM, Rete aut hamus. Quoniam Attachiam. cap. 87. § 2: Salmunculi non capiuntur, nec destruantur per

relia aut per alia Ingenia ad stagna molendinarum, etc. Vetus Charta in Probat. Hist. Sabaud. pag. 6: Neque in tota aqua sicut ab exclusa in lacum defluit, Ingenium mittat, aut piscem sine Monachorum jussu aut consensu capere audeat. [Ingenia, quibus pisces capiuntur, Bernardo Mon. in Ordine Cluniac. part. 1. cap. 6. Ordinatio ann. 1917. tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. pag. 11. Pour les malicieus Angins couranz pour panre toute maniere de poissons grans et petits, si que lidit Angin essorbisient (sic) tous les petits poissons, florins et autres.] Vide Saurarium.

1 INGENIUM, Instrumentum nauticum trahendis navibus accommodatum. Miracula MSS. Urbani V. PP: Trahentes sagentiam cum uno bono Ingenio perducerunt eam in terram.

1 INGENIUM, Res quevis, que usual est. Monstra facta apud Chassagn. ann. 1511: Unam balistam fulsitam suo Ingenio, etc. Pactum ann. 1517: Quia molendina predicta et alia Ingenia constructa ad usum et commoditatem ipsius universitatis de S. Remigio, etc. Comput. S. Petri Insul. ann. 1481, ex Tabul. ejusd. eccl.: Item Johanni Desbours serratori pro serratione xxxij. pedum ligni ad reficiendum riagnum Ingenium ecclesie, xxxij. sol. ij. den. Pro pluribus cordis Ingenia ecclesie serventibus, xx. lib. Engina, eadem acceptione, in Lit. remis. ann. 1476. ex Reg. 193. Charoph. reg. ch. 1285: Si failloit abbatre une Enginè ou unq. arc-boutant, qui estoit appointé contre ledit clochier, etc.

1 INGENIUS, f. Charta, Instrumentum. Charta S. Michaelis de Fallo in Comitatu Barchinon.: Dono cum silvis, garnicis... et ortis et aquis sicut superius restat sive per utrasque voces, sive per meos Ingenios. Vide Ingenium 3.
1 INGENO, [Ingigno, gigno. Lucret. 8. 74.]

1 INGENTER, Multum, valde, Gall. Grandement. Vita S. Samson. tom. 6. Jul. pag. 579. col. 1: Ille vero Ingenter affirmabat, nunquam se mortem gustaturum... nisi primogenitum suum Samsone electum Dei videret.

1 INGENIA, Magnitudo, acerbitas. Acta S. Franciscus Rom. tom. 2. Martij pag. 97 9: Medicus propter qualitatem loci et Ingenium morbi de ejus vita dubitabat.

1 INGENIFICUS, Ingens, magnus, immanis. Gerardus Maurisus apud Leibnit. tom. 2. Script. Brunsvic. pag. 24: Cum autem inter Paganos quidam tam fortissimus et stature Ingénificus cunctos Christianos sic bellando superaret, etc.
1 INGENTIOR, Major. Ingéniori excellentia commendatur, in Gestis Abbatum S. Germani Autissiod. cap. 19. de Gauchere Abbate.

1 INGENTITUDO, Grassitudo, amplitudo. Lapis immense Ingénitudinis, in Trivetii Chronico apud Acher. tom. 8. Spicil. pag. 629.

1 INGENIUS, pro Ingens Ingénis vocabus clamare, in Prefat. ad Chartul. S. Petri Carnot. cui titulus, Agnus.

1 INGENUALIS MANSUS, Liberum prædium Gloss. Caesar. Heisterbac. in Reg. Prim. tom. 1. Hist. Trevir. Joan. Nic. ab Hontheim pag. 662. col. 1 Mansi Ingenuales sunt, qui jacent in Ardenna, id est Odrine in qua terra jacet Altes et Huniar et Vilantia. Vide Ingenui.

1 INGENUARE, Manumittere. Vide Ingenui.
1 INGENUATIO, [Manumissio, affranchissement:] In nomine triplo, simple,

divino, qui est Pater, Filius et Spiritus sanctus. Magnus quidem est titulus Ingenuationis in quo nemo potest malignorum varietates dirumpere. — Hæc scriptura Ingenuationis habeat plenam et perpetuam firmitatem. (Carl. Conchar. Ruthen. p. 407. ann. 1076, data Pampilonæ. §.)

1 INGENUI, Liberi, quibus opponuntur servi, aut quibus obnoxie conditionis, in lege Salica tit. 87. 48. 44. et alibi passim. Gloss. Lat. Græc.: Ingenuus, τυρ-υς, διαζέπειος, ἐπίσημος. Hi a tributis immunes erant, quod secus erat de servis. Gregorius Turon. lib. 7. cap. 15: Multos de Francis, qui tempore Childberti Regis Senioris Ingenui fuerant, publico tributo subegit. Erchembertus in Hist. Longob. cap. 6:

Liber et Ingenuus nam notas stropce parvula,
Semper ero liber, credo, tuente Duo.

In Capitulari Caroli Mag. pro partibus Saxonie, triplex hominum conditio statuatur, Nobilitas, seu qui de nobili genere sunt, Ingenuorum, et Litorum. Unde patet, hoc loco Ingenuos pro lib. quos Liberos vocabatur, usurpari, ut in voce Liber observamus alias Ingenui dicti, qui, ex servitute manumissi, libertatem consequantur. Hinc ingenuus fieri dicitur, qui in libertatem assertitur, apud Gregorium Turon. lib. 8. cap. 41.

1 INGENUITAS, Ingenui status. Charta Carlomanni Regis ann. 881: Et congruum obsequium sicut homines ingenui, exinde eidem Monasterio exhibeam, ne eorum Ingenuitas vel nobilitas viceat. Ingenua nobilitas, in Chronico Reicherspergensis ann. 1064.

1 INGENUITAS, Nobilitas, titulus honorarius, concessus Regine Angliæ a Gregorio VII. PP. libro 7. Epistola 28.

1 INGENUITAS, Libertas servo data per manumissionem. Synodus Aurelian. II. can. 9: Si de servis Ecclesie liberis fuerit Episcopus, in Ingenuitate permaneat. Primum testamentum Widradi Abb. Flaviniaci. Exceptis ingenuitatibus, quas pro animæ nostræ remedio factum, aut adhuc facere volumus, etc. Infra: Similiter et illas cessiones, quas ad liberos nostros Ghiberto et Gimberto clericos, ad eorum Ingenuitates confirmandas... fecimus, etc. Floardus lib. 2. Hist. Rem. cap. 4: Familie sua partem maximam Ingenuitate donavit: aliis verbis Harulphus lib. 1. cap. 18: Omnes ubique ad se pertinentes libertate propria perdonavit.

1 INGENUITAS, qui servus in libertatem assertitur Ingenuitas Chartæ, pro Ingenuitate, in Capitulari S. Caroli M. ann. 808. edit. Baluzianæ: [10] Agit ibi imperator de incorrupta integritate chartarum, unde malim accipere Ingenuitas pro Veritas, fides] Chartula libertatis, apud Paulum Diaconum Emeritensem in Vita S. Masone Episcopi Emerit. cap. 17. Qui enim servo libertatem conferbat, concidebat chartam, qua Ingenuum illum fore in posterum pronuntiabat, ita ut deinceps tanquam si ab Ingenuis parentibus fuisset procreatus, vitam duceret Ingenuum, et nemini servitium exhiberet: data præterea facultate, si ita libere, ad Ingenuitatem suam tuendam, defensionem Ecclesie vel cuiuscumque alterius persone, eligendi et expetendi absque ullo libertatis præjudicio. Capitularia Caroli Magni lib. 8. cap. 28: Si quis per chartam Ingenuitatis a domino suo legitimo libertatem sui consecutus, liber permaneat. (Eadem verba habentur in Legibus

quid fieri prohibent; et proventus omnia Inebria appellatur, quae tardant vel morantur agentem. Ab Inhibere factum Inhiber, bria, brum. Recta igitur orthographia legendum Inhibere, ut legit Hoffmannus in voce Aves. Vide etiam Martini Lexicon in Inebria.

* **INHISCO.** [Idem ac Inhio. Gloss. Philox.]
* **INHOEC.** INHOCA, Quaedam terrae arabis portio septibus aut quovis alio modo clausa, septum, septimentum, Gall. Enclos, a Saxonia. Inge, campus, et Hoke, angulus. Charta ann. 1281. apud Kennet. Antiquit. Ambrosden. pag. 247. Frater Walterus Prior Berncestriae... fieri fecit quoddam Inhoc in campo waretabib... aut curia ejusdem Priora... per quod... Abbas Osem dicebat se de communis pastura ibidem discessit. Quoniam vero in Communis detrimentum cedebant ejusmodi septa, prohibebantur omnino fieri, nisi domini accessisset consensus. Haec, et quae fuerit Inhoc conditio, colligere est ex Charta ann. 1386. apud eundem Kennet. in Glossar. ad hanc vocem. Anno regni Regis Henrici filii Regis Johannis 52... cum dicitur Johannes (de Pratiis) seminasset et Inhocam fecisset de quadam cultura quae vocatur Costowa sine voluntate dicti Abbatis et aliorum praedicatorum, et in super in defensum posuisset communem pasturam totius waretab, quam communis dicitur Abbas et praedicatorum clamaverunt ex antiquo esse jus suum... Dicitur Johannes recognovit illam communem pasturam esse jus ipsius Abbatis et aliorum dominorum praedicatorum quatenus a dictis cultura bladem asportatum fuerit, et terra seminata non fuerit. Et obligavit se et heredes suos imperpetuum per idem et praesens scriptum quod nunquam se dicta pastura quicumque seminaret nec Inhocam faceret in praedictum dicitur Abbatis.

* **INHERITARE.** Litterae ann. 1380 apud Rymer. tom. 7. pag. 29. Exercitus noster praedicti... dicitam villam (Caesii) melius et quietius poterit intrare, ac eadem, ad minus dampnum seu nocuum vestri, et soldatariorum nostrorum ibidem, ac mercatorum et aliorum Inhabitantium in villa praedicta, recepti pterit et hospitari. Puto legendum esse Inhabitantium.

* **INHONESTARE.** Ugutioni, Valde honestare, vel potius diffamare, vituperare, ab honestate removere. Posteriori notione usurpat Ovidius 4. Trist. ut et Alanus in Planctu Naturae: Vides enim qualiter homines originalis naturae honestatem bestialibus illecebris Inhonestant, etc.

* **INHONESTAS.** De decus, aequa. Anastasius Biblioth. in Hist. Eccles. pag. 47: Haec cum Inhonestas dimisit. Theophrastus, aequa. Utitur Tertullianus.

* **INHONESTITAS.** ἀντινομία, in Gloss. Gr. Lat. MSS. Inhonestas. Castigat. in utrumque Glossar. Chron. Patav. ad ann. 1389. apud Murator. tom. 4. Antiqu. Ital. med. aevi col. 1187: Et die penultima Septembris incepta fuit fieri processio per civitatem et extra. Homines vero ibant separati a mulieribus cum tanto ordine ac humilitate, quod per illos novem dies non fuit auditum, quod facta fuerit una Inhonestitas, nec una risa. Galli dicere: In Inhonestis, nec una risa.

* **INHONORABILIS.** Mintine honorabilis, Tertulliano adv. Marcionem lib. 8. cap. 17.

* **INHONORARE.** Idem quod Dehonorare, Probo auctore, infamiae notam infligere, aequa. Decretum Tassilonis § 17: Et

si quis signum, quod est sigillum, Inhonoraverit, vel hujusmodi intimata minime implerit, etc. Fulbertus Epist. 99. Contemnis Deum, Sanctos Inhonoras, res Ecclesiae invasisti et auferre. Adde Epistol. Innocentius III. PP. apud Castellum in Histor. Comit. Tolos. pag. 80: Quamvis juste derogari valeat fama tua, tibi quae adscribit vitium ingratiitudinis in peccatum, si eum forsan Inhonoras, qui te studium honorare. Utitur etiam Anastasius Bibl. in Histor. Eccl. pag. 169. praeter Latinos Scriptores aliquot.

* **INHONORATIO.** Probrum, ignominia, in Capitul. Caroli M. lib. 2. cap. 18. 16. Concil. Dusiacense I. cap. 4: Et obtinuit talem epistolam in meam contrarietatem et Inhonorationem.

* **INHONORATIO.** Damnum. Capitulum Odonis Regis ann. 888. apud Baluz. tom. 2. Capitul. col. 291: Res Ecclesiarum vestrarum... sub integritate et immunitate abique aliqua Inhonoracione permanere concedam, quas modo juste et legaliter vestra retinere Ecclesiae.

* **INHONORIFICARE.** in lege Aleman. tit. 5 § 1. Idem quod Inhonorare.

* **INHONORIS** [Idem ac Inhonorus. Jul. Valer. l. res gest. Alex. M. (edente A. Maio) 83.]

* **INHORMIS.** pro Innormis, non semel apud Eddium Siephanum in Vita S. Wilfridi cap. 19. 22.

* **INHORTOR.** [Idem quod hortor, vel valde hortor. Apul. 8. Met. Jubilatiobus solitis, et jucundemodum vocibus nominis Inhortantur.]

* **INHUMANATIO.** Christi Incarnatio, in Historia Miscell. in ἀνθρώπων, Facundus Hieronimus lib. 9. cap. 8. de Theodoro: Quis enim eum audiens condidit libros de Incarnatione, aut, ut proprie hoc exprimam, minus quietem Latino, sed necessario verbo, sicut a Graecis dicitur, de Inhumanatione Filii Dei, duos eum putat filios Dei predicasse? Nam qualiter Filium Dei, id est Verbum, non hominem quoque diceret Inhumanatum? Flavianus Episcopus Constantinopolitanus, apud Liberatum Diaconum cap. 11: Ex duobus itaque naturis confectus Christum post Incarnationem ex sancta Virgine et Inhumanatum, in una substantia, et in una persona, etc. Vide [Diurnum Rom. pag. 28. et] Notae Sirmondi ad Facundum.

* **INHUMANATIO.** Vox chimica, in Rosar. MS. Arnaldi lib. 2. cap. 4: Melius per mensuram philosophicum, quam adjecto in animalibus, per Inhumanationem tollitur et decoctionem.

* **INHUMANITATE.** in Glossis MSS. apud Barthium lib. 28. Advers. cap. 29. et Vossium exponitur vim inferre: credo rescribendum Inhumanitare, ab Inhumanitas, quasi inhumane agere. Gloss. Gr. Lat. ἀνθρωπότητα, Inhumanitas, Inclementia.

* **INHUMIGO.** [Madefacio. Livius Andron. apud Non. l. 311. Confluges ubi conventu campum totum Inhumigant.]

* **INIARI.** pro Iniari, Basilier. Inde hic et hinc Inibri et Inibre, parecus. Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7682.

* **INICARE.** Acoler, vel emageter, vel asporter. Ibidem.

* **INICARI.** in eodem Glossar.

* **INICULARIS.** scivncoc, Fusus, colus, in Supplien. Antiquari. Suspictam Martinus ab in, meo, et colus dictam vocem, quasi Innicularis, vel Innicularis, in quem ineunt filia.

* **INIDOREITAS.** Imperitia, incertitia, Gall. Incapacité. Hist. Afflegemensis apud Acher. tom. 10. Spicil. pag. 620.

Gilbertus Marselarius communibus monachorum suffragiis (Abbas electus est), sed ipse palam Inidoneitatem adferens, etc.

* **INJECTA.** [F. Donum, manus. Constat. Siculis lib. 1. tit. 51. de Judicibus: Et si a litigantibus aut imperatoribus seculana et poculentia, seu Injectas, aut deductionem recipias, vel promissiones de eis admittas probentur, episcopi honoris circulo... quadruplum castis nostris componant.]

* **INJECTIO.** apud Julianum Antecessorem Nov. 124. c. 8. in Graeca edit. inchoat, qua voce usum Procopium in Hist. arcana, observatum jam olim a Pithogo: de cuius origine multa congestit Nicolaus Alamanus pag. 100. 1. edit. Impositio scilicet facta et inventa a Justiniano, quam pro his, qui, peste vel fame tunc grassante, perierant, exsolvere tenebantur superstities.

* **INJECTIO.** Suspirium, gemitas. Vetus Penitent. MS. ex Cod. reg. 943: Luce, oves praeparat se in terram, et cum Injectione dicat, Pater noster, sic faciat pro uno die.

* **INJENUUS.** pro Ingenuus, in Probat. novis Hist. Occident. col. 101. V. Ingenuus.

* **INIPENS.** Dicena, apud Papiam. [ed Leg. Infensa. Occurrit apud Virgil. Gram. pag. 112.]

* **INIGERE.** Pecus, Agere, id est minare, apud Festum. Jo. de Janua: Inigere, Pecus a pastu in lectum agere; abigere vero est pecus a lecto in pacuum agere. Gloss. Lat. Gall. Sangerman.: Inigere, Amener ovium bestes de pastura. Oves Inigunt in stabula, apud Varronem lib. 2 de Re Rust. cap. 2. Rursum utitur lib. 1. cap. 2. et lib. 3. cap. 22.

* **INIGERE.** Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684: Inigere, Amener en tort, commo les bestes de pastura: sed abigere signat les bestes mener du tort aux pasturas.

* **INIMABILITER.** Hostiliter. Epist. 17. ex Tegernseensib.: Dominus Diano Comes Inimabiliter persequitur nos.

* **INIMABILITER.** Hostiliter. Epist. 17. ex Tegernseensib.: Dominus Diano Comes Inimabiliter persequitur nos.

amicitia, et se commendavit adherentis dom. marchionis.

* INIMICATUS, Inimicus, adversarius, Ital. Inimicato. Steph. de Infestura MS. ubi de Innoc. VIII. PP: Ipse Pontifex interea pacem inter cives componere conatus est: nam factis pariter omne genus parricidii induxit contra Inimicatos, qui in praefatum compromissum de pace fides non facerent.

* INIMICILITER, ut Inimicabiliter. Chron. Dominici de Gravina apud Murator. tom. 12. col. 615: Si vero nos impetire voluisset ad hoc, scilicet firmiter, quod cum stipendiariis nostris Inimiciliter restiterimus.

* INIMICITER, Idem quod Inimice, sed antiquius. Aec. apud Nos. II. 41.

* INIMICITIA, Inimicitia propinquorum occidi pati, in Lege Saxon. tit. 2. § 4. Conventus Ticinensis ann. 850. cap. 8: Nulla is, qui eum occidit, damnatione multabitur, neque ullas Inimicitias a parentibus, aut ullam persecutionem ab ullo ejus amico vel propinquo sustineat. Vide Faida. [et Hattausi Glossar. Germano voce Tod-feindschaft, col. 1788.]

* ENEMISTIA, Hostilitas, in Lit. remiss. ann. 1376. in Reg. 108. Chartoph. reg. ch. 306: Apris les desfaillies et Enemistie, qui depuis ont esté meus et continués, etc.

* INIMICITIARE, Inimicitias gerere. Chron. Valciodor. apud Acher. Spicil. tom. 7. pag. 536: Hastiensibus in his periculis animarum suarum Inimicitians, multum obfuit.

* I. INIMICUS dicebatur, qui ob delictum aliquod inimicitiam domini sui feudalis incurrebat. Charta Archemb. prap. Vindoc. ex Chartul. Major. monast. pro pako Vindoc. ch. 17: Bannum quoque de omnibus in toto Curtrast commanentibus, tam de amicis quam et de universis hominibus meis: ut si forte amicus ad molendinum alterum moluerit, quem inde non possim iusticiae remaneat Inimicus. Vide supra Amicus.

2. INIMICUS, Diabolus, hostis generis humani. Arubius Junior in Psalmum quoque de omnibus in derisu omnibus demoniis, qui ideo vicini nostri et inimici dicuntur, quia nec uno quidem puncto ab inimicitia iuxta nos positi non recedunt. Ita appellatur passim a Patribus, a Rabano lib. 2. de Instit. Cleric. cap. 55. Jona in Vita S. Eustasii Abb. Luxov. n. 11. Simeone Dunelm. lib. 2. de Dunelmensi Eccl. cap. 7. etc. Epitaphium Bertae Comitisse, Marchionis Adalberti, uxoris, in Eccl. Lucensis:

Permanit felix, seculo dum visit in isto,
Non Inimicus eam vincere prevaluit.

[Joannes Niphilinus in 8. jejuni hebdomadam.
Τὸ ἔστιν ἔργον, τὸν ἀνεπίσημον ἐργάζεσθαι.] Vide Didymum Alexand. contra Manich. pag. 24.

* ENEMY, eodem intellectu, in Lit. remiss. ann. 1456. ex Reg. 189. Chartoph. reg. ch. 56: Je pry à Dieu que l'Enemey m'emporte, si je le prins (un forin)

* ININIATIUS, Absque initio. Claud. Mamertus cap. 23: Deus immotus et Ininiatiis substantia sua.

* ININTERPRETATUS, [Non interpretatus. Hieronymus ep. 24. n. 4.]

* ININVENTIBILIS, [Qui inventiri et investigari non potest. Tertull. advers. Hermog. 45.]

* INJOQUARE, INJUELARE, Jocalia seu monilia, gemmas, annulos, allaque id genus pretiosa et quae ad mullebre

ornatum spectant, dare, nostris alias Enjoelur. Vide supra Enjoelare. Contract. matrim. ann. 1467. in Reg. 3. Armor. gener. part. 2. pag. 20: Fuit contractum quod idem nobilis Odio debeat Injoquare seu Injuelare dictam nobiliam Maraldam usque ad summam sexaginta scutorum auri. Alius ann. 1499. pag. 24: Item predictus nobilis Glaudius promisit predictam nobilem domicellam Ampheliam conjugem suam futuram Injuelare de una calthra aurea, valoris quadraginta scutorum auri. Vide Jocalia.

* INQUIETARE, pro Inquietare. Nulatenus Inquietent, impediunt et perturbant, in Litteris ann. 1357. tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 191.

INIQUEUS, Diabolus. Comedianus instruct. 62:

Vicinus Iniqueus, quo memento vitare solent.

Epitaphium Longobardicum in Monasterio S. Petri Beneventano:

Subcepti velum sacrum, quo vidi Iniqueus,
Nam vicinis docis utilis atherus.

Vide Malus.

INIQUEUS MORBUS, Sacer ignis, erpeta. Historia Translationis S. Guthlaci n. 6: Erat enim morbus, quem dicunt homines Iniqueum, ex re nomen vindicans, quia nec ab hominibus curari consuevit.

* INIRE, Emere, acquirere per emptiorem. Charta Raym. Bereng. comit. Provinc. ann. 1239. ex Tabul. D. Venicis: Item laudamus et confirmamus tibi (Arnaldo de Villanova) omnia ea, quae Romano nomine tuo ab Hugone Gaufrido in castro de Trans et ejus territorio sicut in instrumento inde facto... predicta emptio et venditio plenus continetur.

* INISIUM, male pro Justium: quod vide.

* INITALICATUS, Italus factus, Gall. Italianisé, in Epist. Caspini. pag. 128. Epistolic. Quest. edit. Francofurt. ann. 1614.

INIATIUM, Arcanum, μυστήριον, in Gloss. Gr. Lat. Infra: Μυστήριον, Initiatio.

INIATIARE, Incipere. Vita MS. S. Arnulphi Episc. Turon. Cumque quadam vice, Domine labia mea aperies, Initiaret, etc. Gloss. Gr. Lat.: Ἀρχαίω, Coepio, Initio, inchoo, etc. Anastasius Bibl. in Pelagio PP.: Eodem tempore Initiata est basilica Apostolorum Philippi et Jacobi, quae dum Initiaretur fabricari, mortuus est. Idem in Hadriano pag. 110: Basilica itaque Apostolorum in via lata porticus in circuitu renovavit, quas antea Initiaverat ejus praedecessor dominus Paulus Paps, et non expleverat. Glossae MSS. ad Canones Concilii: Fundere, Initiare. Nostris, Fonder un Monastere, vel fundamentum dare, vel fundamenta jacere. Initiare item, in leg. 11. Cod. Qui dare tut. vel cura. possunt. (6. 34.) Chronicon Mondar. praecipit. Quo respondente se vinum non habere, nisi in uno vase, quod nondum esset Iniatum, ille nihilominus ut daret, cum instantia praecipit. Vide ann. 1218. Vitam S. Adalberti Episc. Pragenstis n. 25. Ado Viennensis in Chron. de Carolo M.: Orandi gratia Romam post aliquot annos ingressus, ab Adriano Pontifice filius ejus Pippinus ex sacro fonte scripturum, atque duo filii ejus Initiati sunt. Vide Eginhardi Annales ann. 781. Diurnum Roman. pag. 49. S. Columbanum instruct. 1. 2. etc. [Jo. de Janua: Initiari, Inchoare, consecrare, sanctifica-

care, introducere, sacrificare. Melius Initiare.]

INIATIARE MESES alterius malis artibus, in Lege Bajwar. tit. 12. § 8. Capitula ad legem Alemannor. cap. 26: Si quis messem alteram inchoat... sol. componat... de Initiata messe prioris, 8. sol. solvat.

INIATIARIUM, Glossae Ialdori: Spargena. Initiarium, infantia.

INIATIATIO, Vide Initiamentum.

INIATIATOR, Auctor, qui incipit. Bernardus Thesaurus de Fide cap. 1. apud Pezium tom. 1. Anecd. part. 2. col. 870: Excepta populorum numerosa caterva, quae Petrum Eremitam sequeretur hujus sancti propositi Initiatorum mirabilem. Laur. in Amalthea: Initiator, Episcopi vicarius, suffraganeus.

INIATIUM, Quae est initium et origo. Radbertus de Fide cap. 1. apud Pezium tom. 1. Anecd. part. 2. col. 8: Querendum prius quid sit ceterarum omnium virtutum Initiatrix fides.

* INIATIUS, Initiatio. Pet. Cyranol Comment. de Bello Ferrar. apud Murator. tom. 21. Script. Ital. col. 1194: Quod si nos crederet Augustinum clericum esse, legeret sui Initiatus ac clericus literas.

* I. INITIO, vel Injunctio, Enagement, in Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7692. Vide supra Inicere.

* INITIUM, Initium. Charta ann. 1245. ex Tabul. Clarit. Del: Prima die vero Initiois nundinarum, intrabunt dictas nundinas servientes dicti Hartuini, etc. Vide Initiare.

* INJUDICARE, Vide Judicare.

* INJUELARE, Vide supra Injoquare.

* INIUM, pro Aeneum. Vide in Cocina.

* INJUNCTIO, Jussum, Imperium, Practicis nostris Injunctio. Concil. Eneorit. Inter Hispanica tom. 2. pag. 638: Ut nulli Presbytero vel Diacono sine voluntate Episcopi sui licentia sit seculares peragere causas aut Injunctioes expedire publicas.

* INJUNCTUS, Conjunctus, propinquus. Bonincont. in Hist. Sicul. part. 1. apud Lamium in Delic. erudit. pag. 145: Quam Eleonarda Francum regina esset cum suo viro dissonans, in Jerusalemam est delata ob suspicionem adulterii contracti cum principe Antiocheno, qui sibi quarto in gradu Injunctus erat.

* INJUNGERE ANTIPIPHONAM, Praenere Ordinar. eccl. Camerac. MS. fol. 1. r: Sabbato in Adventu Domini... cantor major tenet chorum in capa sarica rubes Injungens antiiphonam. Et fol. 10. r: Qua loco idem celebrator incipit Te Deum laudamus, Injungens majore cantore. Vide supra Imperare antiiphonam.

* INJURARE, Jus exercere seu iudicio dato iudicatum exsequi vel per iudicium compellere. Charta Raim. comit. S. Egid. ann. 1164. in Chartul. Cluniac.: Nec ego nec ullus unquam de meis aliquid infra villam vel infra bonas villas aliquid Injurare vel arcere possit: sed quocumque arcendum vel iustificandum in villa et infra bonas villas fuerit, non nisi per manum prioris vel decani ipsius monasterii fiat. Ubi Injurari legitur inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 608. Vide Iustificare 1. et mox Injuria 1.

* I. INJURIA, Jus, iudicium, Charta ann. 1025. ex Cod. reg. 8612. X: Tandem omnium istarum rerum consuetudines reddiis, Injurias, rectitudines libera et absoluti monachis attribuo. Vide Iustitia 1.

* 2. INJURIA, [Injures non Injusticia]

significat hoc verbum in registro curie officialis Cerasiensis (XIV. s. mus. arch. dep. p. 269): "In causa Injuriarum mota et agitata coram nobis inter Willelmum Soillart, clericum, ex una parte, et Robertum Renaudi, ex altera, delato juramento dicto clerico et prestato ab eodem, ipsum Robertum in decem solidos pro dictis Injuriis declaratis per juramentum dicti clerici dicto clerico condemnamus." *

1. **INJURIARE**, Convitiari, injuriam inferre. Nostris, *Injurier*. Petrus Diaconus lib. 4. Chr. Casin. cap. 98: *Capit Monachos detur vando Injuriare, multis et variis opprobriis dehonestare*. Utitur etiam Casarius Heister. lib. 6. cap. 6. (Lex Bajwar. tit. 8 § 1. Carolus M. lib. 5. Capitulum. cap. 391. lib. 7. cap. 393. et 461. Herardus Archiep. Turon. cap. 138. et alii. *Injuriari* eadem notione dixerunt Seneca de Constant. cap. 9. et Tertull. adv. Gnosticos cap. 6.]

2. Nostris alias *Injurioser*, eadem acceptione. Lit. remiss. ann. 1383. in Reg. 144. Charloph. reg. ch. 331. *Le suppliant se traita par devers deuz de ses freres, en leur disant et exposant comme il avoit esté ravaté et Injuriosé de Liénart Garzes*.

3. **INJURIATOR**, Qui facit injuriam, damnum, in Charta ann. 1242. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 122. in altera ann. 1247. apud Miræum tom. 1. pag. 203. col. 2. in alia ann. 1321. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 218. col. 2. et alibi.

4. **INJURIAS**, Utitur Lactantius lib. de Morib. persec. num. 28.

5. **INJURIARE**, Contradecere, infirmare. Chartul. Celsinian. ch. 315: *Si autem aliquis exiterit, qui hanc donationem injuriare velit, etc.*

6. **INJURIARE**, ut supra *Injurare*. Vide in hac voce.

7. **INJURIARI**, Injuriam seu dampnum inferre. Bulla Honor. III. PP. ex Chartul. Campan. fol. 26. v. *Blancha comitissa Trecentis nobis conquerentia monstravit, quod abbas et conventus Pontiacensis Cisterciensis ordinis, Antisiodorensis diocesis, super memoribus, grueris, feodis et rebus aliis Injuriantur eisdem*. Ibid. fol. 28: *Eisdem Injuriis existens, etc.* Charta Hugon. de Castell. ann. 1286. in alio Chartul. Campan. ex Cam. Comput. Paris. fol. 191. v. col. 2: *Cum dominus rex Navarra, Campanie et Brice comes palatinus fecisset alias novas in foro suo de Castellione, burgenses et ego pro hominibus dicebamus, quod dominus rex Navarrae Injuriabatur predictis burgensibus super halis nobis factis*. Hinc *Injurius*, Qui dampnum infert, in Juram. bailliv. etc. ex Reg. sign. Noster ejusd. Cam. fol. 44. v. *Item que les baillis ou Injurius ou faisant exactions ou soupçonnet de usure ou menans apparemment de honeste vie, il ne soutendront en leur erreur, ançois en bonne fey corrigeront leur excès*. Vide *Injuriator*.

8. **INJURIARI**, Pati, egrotare. Mirac. S. Taur. tom. 2. Aug. pag. 644. col. 2: *Alius, nomine Gislouus, habebat equum optimum: qui dum capisset Injuriari, et nullis eum valeret remediis erigere, sed mox sperneret illum mori, etc.*

9. **INJURIE**, [Injuriöse. Nevius apud Non. 2. 429.]

10. **INJURUM**, [Perjurium, Festus.]

11. **INJURO**, [Non juro. Inscript. opt. notæ apud Marin. Frat. Apo. p. 70.]

12. **INJURUS**, [Injurius, injustus, exlex, ut perjurus. Plaut. Pers. 3. 8. 4. Impure,

inhoneste, injure, illex, labes populi. At. leg. Injuria.]

13. **INJUS**, Quod a justitia recedit. Annal. Corbeiens. apud Pertz. Script. tom. 8. pag. 17: *Si quid correctione condignum Injusque foret*.

14. **INJUSTUM PLACITUM**. Vide in *Placitum*.

15. **INJUSTITIUM**, *adixis*, in vet. Gloss. pag. 324.

16. **INIVUM**, *Injuriam*, contrarium. Gloss. Isid. Lege *Iniquum* et vide *Contrarius* 2.

17. **INIVUS**, Qui inicit cum animalibus. Vide *Duxi*.

18. **INJUX**, *Res nondum iugo junctus*. Gloss. Isid. Festus habet, *Injuxes boves, etc.* Jo. de Janua, *Injux*.

19. Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684: *Injux non donit, comme bues*.

20. **INLABORARE**, Adlaborare. Epist. Gerb. tom. 10. Collect. Histor. Franc. pag. 387: *Et qui cum sapientie rationem instituerit, non multa oratione Inlaborandum*.

21. **INLACRIMABILIS**, ἀδάκρυτος. Addit reg. lacrymas continens. Castigat. in utrumque Glossar.

22. **INLAGARE**, Legi restituere, exlegem legis pat. occhio restituere, cui opponitur *utilagare*, et *exlagare*, extra legem ponere, *Javnira*. Annales Waverleieneses a Spelino laudati ann. 1074: *Edgarus puer veniens ad eum a Scotia, et Rex eum Inlagavit, et omnes homines suos*. Bracton. lib. 3. Tract. 2. cap. 14 § 1: *Qui quis fuerit utilagatus, non erit et tutus quod compareat, antequam fuerit de gratia principis Inlagatus, Rex enim poterit de gratia sua Inlagare, et recipere eum ad pacem suam, extra quam prius positus fuit, et reponere eum in legem*. Et § 13: *Si fuerit Inlagatus et ad pacem Domini Regis restitutus*. Vide ibi plura de *Inlagato*, et *In* seq. et cap. 11. n. 5. et in Fleta lib. 1. cap. 28. § 7. 14. Vide *Laga*.

23. **INLAGARIA**, Idem quod *Inlagatio*, actus *inlagandi*, apud eundem Bracton. lib. 3. Tract. 2. cap. 14. § 13. 14. etc.

24. **INLAND INLANDA, INLANDUM**, Terra dominica, ex Saxon. *Inland*, 1. *Terra interior*, ad discrimen terre, quæ colonis et tenentibus concedebatur, quæ utland dicitur, 1. *Terra exterior*, hodie *Tenementalia*. Chirographus Wiltiasii Regis Merciorum ann. 888. apud Ingulfum: *4. bovatas terre de Inland, et 10. bovatas in servitio*. Domesdei: *Robertus tenet de Episcopo de Inland 2. hidas*. Charta Patrii Comitis Sarisburiensis tom. 2. Monastici Angl. pag. 207: *Apud Eton Ecclesiam ejusdem ville cum omnibus ad ipsam pertinentibus, et 50. acras, quas Willelmus de Etona prefate Ecclesie de Bradensfok dedit de Inland sua consensu Osberti filii sui, cum tribus mansuris, etc.* Charta alia apud Somnerum in tractatu de Gavelkind. pag. 190: *Pro se et omnibus aliis tenentibus de Inland, etc.* [Vide Kennettum in Glossario ad calcem Antiq. Ambrosden.]

25. **INLATERARE**, Ad latum esse. Dicitur de locis contiguis et collateralibus, in Charta ann. 807. Marca Hispan. col. 913. in altera ann. 938. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. et in Chartulario Aptensi fol. 57. cujus locus exstat in *Consertare*.

26. **INLATIO**, in Missali Mosarabico, dicitur *Præfatio* in Missa, forte ob *donorum Inlatiorem*, seu hostie oblationem. *apocryphæ Græcis*.

27. **INLATUM**, *dissepâ*, in Glossis Lat.

Gr. Sangerm. Pensum, tributum. Vide *Illeto* 2.

28. **INLAUCHE**, *Inlagatus*, qui sub lege est, *adlocus in franco plagio, sine decima*, inquit Bracton. lib. 3. Tr. 2. cap. 10. § 5. cui opponitur *Langhalsman*, qui extra legem est, seu *exlex*. Vide *Inlagare*.

29. **INLECEBRARE**. Suppl. Antiquarii: *Inlecebro, inlecebrus, inlecebrator*. Vide *Illecebrare*.

30. **INLEGALIS**. Vide *Illegatus*.

31. **INLEGIARE**, Eadem notione ac *Inlagare*. Leges Kanuti Regis § 2: *Et per hoc se Inlegiat ad emendandum*. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 11: *Sunt alie quædam placita Christianitatis, in quibus Rex partem habet hoc modo*. Si Rex potestiat, ut qui in Ecclesia fecerit homicidium, ad emendationem veniat, primo Episcopo et Regi pretium natalitatis eum reddat, et ita se Inlegiat, deinde componat de pace Ecclesie 5. lib. etc. Et cap. 53: *Nullus a domino suo implicitus vel Inlegiat, vel injuste diastatus ab eodem implicitus ante legitimam restitutionem*. Nostris vero *Enlegiar*, fuit in legem, seu in jus quempiam mittere. Le Roman de Garin MS:

Et a dit Bas. Vous i avez menti,
Com felon traitor amens,
Comques mes freres se parole menest,
Com traitor vis Enlegie deci,
Fins qui soit vespres ne souel a decia,
Vos es forai l'ame del cors partir.

32. **INLEGIATUS** in hisdem Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 5.

33. **INLETHALES, IMMORTALES**, in Glossis Isid.

34. **INLEVIITAS**, pro *Ponderositas*, seu *gravitas*, occurrit apud Paulum Bernriedensem in Vita B. Hierulæ Virg. n. 50.

35. **INLEX**, Evapor. in Gloss. Gr. Lat. [Vide *Illegatus*.]

36. **INLEX**, *Seducitor, persuasor*, in vet. Glossar. ex Cod. reg. 7041. pro *Illex*. Vita S. Ermen. tom. 7. Sept. pag. 119. col. 2: *Diabolus hostis... iniecit formas Indices in oculis Waldemii fratris beati viri de puella quadam, ancilla ipsius*. Vide *Inox*.

37. **INLICITATIO**, Decretum Episcoporum ad S. Radegundis Epistolam ann. 567: *Et ideo si, quod avertit Deus, aliqua insanæ mentis Inlicitatione succensa, ad tanti opprobrii maculam precipitarem suam voluerit disciplinam, gloriam, et coronam, ut, etc.*

38. **Illicium, illectatio**. Acta S. Vamn. tom. 5. Aug. pag. 287. col. 2: *Atque aliorum Inlicitationem et inter amicos regis adscriberet*. Ubi Fortean leg.: *Atque ad aliorum Inlicitationem inter, etc.* Vide ibi notam doctorum Editorum et supra *Inlex* 2.

39. **INLICITER**, Contra ius ac jus, in Codice Carolino Epist. 74.

40. **INLICITO**, *napavûos*, *Illicite*. Suppl. Antiq.

41. **INLICITUM**, *ovxovû*, *Apparatus*. Idem. [Adde ex Castigat. in utrumque Glossar. forte *Illicitum*. Vuic.]

42. **INLIGARE**, Gregorius lib. 9. cap. 20: *Inter præfatos Reges pure et simplex est in Dei nomine concordia Inligata, i. pacto firmata, sacramento sancta et ligata*.

43. Nostris *Enloyer*, pro *Lier, obliger*, *Obligare, astringere*, in Libert. de Auxona ann. 1223. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 337: *Et nous sommes Enloyés nous et nos terres en la main de l'arcevesque de Besançon*. Hinc *Enloiemont*, *Obligatio, hypotheça*, in Charta ann. 1276. inter Probat. tom. 2. Hist. Burg.

menta auro, argento botanata seu Inodata. Vide *Innodare*.

† **INOFFICIALITAS**, Absentia ab Officiis divinis. Vide in *Officiare*.

INOFFICIARE, [Divina officia peragere, interdum negligere.] Vide *Officiare*.

° **INOFFICIATUS**, In ritu ecclesiastico dicitur de die, qui proprium habet officium. Vide supra *Dies inofficiatus*.

† **INOFFICIOSITAS**, Quod obstat posset et officere. Contractus matrimonii ann. 1869. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 352. lin. 1 : *Et renuntiarunt dicte partes... exceptioni doli mali, fraudis, lesionis, erroris, deceptionis et privilegio fori, et actioni in factum, et juri per quod deceptis contrahentibus et non decipientibus subvenitur, et omnibus iuribus et legibus et tractantibus de matrimonio, sponsalibus et contractibus huiusmodi in toto vel in parte fore rescandis, seu annullandis, propter sui immensitatem, vel Inofficiositatem, aut propter aliquam carentiam debitae juris solemnitate, vel aliam quamlibet causam, etc.* Alia notione legitur in *Officiare*.

† **INOFFICIOSUM TESTAMENTUM**, Isidorus lib. 4. cap. 24. est quod frustra liberis exhereditatis, sine officio naturalis pietatis in extraneas personas redactum est. De his testamentis non semel Jurisconsulti.

° **INOFFICIOSUS**, In alterius damnum factus. Lit. Joan. reg. Franc. ann. 1361. in vol. 10. prestor. parlam. Paris. : *Cum vicomites de Thourcoire plures contractus, donationes Inofficiosas et transporta plurimorum hereditatorum suorum fecerit, etc.* Vide *Inofficiosum testamentum*.

INOLA, Corrigia libri, Papiæ.

INOLLARE, Oleo, seu chrismate perfundere. Ordo ad ordinandam Reginam ex Pontificali MS. Ecclesie Senensis : *Tunc Inoleato capite illius ab Archiepiscopo, dicit idem Pontifex, in nomine... prosi tibi hæc unctio olei in honorem et confirmationem eternam. Sic etiam nostri dicunt Enuiler, pro Extremam unctionem conferre.*

° Nostris alias *Adnullier* et *Annulier*, Extremam unctionem conferre. Lit. remis. ann. 1392. in Reg. 143. Chartoph. reg. ch. 142. : *Après es ladite femme fut confessée et adrecee... et encores depuis, quant elle fu Adnulliée, etc.* Alie ann. 1383. in Reg. 123. ch. 260. : *Jehan Guillon aouchs malades de grievie maladie... par telle maniere que d'icelle maladie il fu confessé, comment au lit et Annulé.*

Ennotier et **Enolier**, eodem sensu : unde **Ennotiement**, Ipsummet Extremam unctionis sacramentum, in Poem. du Riche homme et du Ladre Ms. :

*Dire vous quel du sacrement,
C'on appelle Ennotiement,
Et plus proprement l'appellon
Qui vusli, le sainte Inonction...
Homme malade Ennotier, etc.*

Inventar. eccl. Noviom. ann. 1419. : *Item quidam parvus liber pro faciendo les Ennotiements. Lit. remis. ann. 1388. in Reg. 139. ch. 530. : La fille dudit Yonnet avoit esté si très fort malade au lit, que elle avoit esté Enolide et confessée. Eny autier, in Vita S. Isabel. soror. S. Ludov. pag. 175. : Il fut présent avec les autres freres Mineurs, quand on Enhuilla madame notre sainte mere. Ennuiler, in Vita S. Ludov. edit. reg. pag. 390. : Li benoier vois requist la derreniere onction, et fu Ennuilé. Vide *Oleatus*.*

* **INOLENS**, [Non olens. Lucrat. 2. 849. Inolentis olivi Naturam, nullam quod mittat naribus auram.]

INOLETIVUS, [Qui nondum adolevit.] In Hodeporico Willibaldi num. 8. Richardus pater, rogatus a filio Willibaldo, ut peregrinationem transmarinam susciperet, excusat conjugis et liberorum Inoletivorum parvitate et fragilitate, illos orbare, et alienis relinquere inonestum et crudele esse. Ubi Græzerus, huic locum laudans, ait, Inoletivos liberos esse, quos Germani *Unerogge kinder* vocant.

† **INOLETUS**, Eadem notione, in laudato S. Willibaldi Hodeporico seu Vita n. 4. : *Sed omnipotens Deus mundi fabricator, oculi terræque limator, serum suum infantem (tres annos natum) et adhuc Inoletum, exilibusque membrorum compagibus tenerum, hminibusque incertum (f. insertum) de corporis ergastulo adhuc educere volebat.*

† **INOLITUS**, Johanni de Janua. *Invetus innatus, naturalis* ; unde *Inolita bonitate*, i. *innata* et *innata*: Gloss. Lat. Gall. Sangerman. : *Inolitus, Acutumés, naturés*.

° **INOLLARE**, In ollam mittere. Paltrami Chron. Austriac. ad ann. 1278. apud Bez. tom. 1. Script. Austr. col. 719. : *Rez Bohemis Otiacarus occiditur, jumentino more scinditur, ad instar piscis exta Inollantur et separantur a corpore.*

° **INOLTAGIUM**, *Lo humor delli ogli*. Glossar. Lat. Ital. Ms. Vide *Innotagium*.

† **INOMELUM**, Vinum mellitum. Vide *Oenomelum*.

° **INOPERABILIS**, perperam pro *Inopinabilis*, inter Instr. tom. 11. Gall. Christ. col. 222. : *Terrorem et stuporem præsulii multique, qui aderant, via Inestimabili coruscatione et Inoperabilis auditio simul tonitruo infulerunt.*

INOPERARE, Operam locare, facere. Polypychus S. Remigii Remensis : *In tertio anno faciunt captivum dies 15. ipsum curruam, et Inoperant.*

INOPERATIO, ponitur inter legitimas excusationes, quo minus appellatus juret, in Legibus Henrici I. Regis Angli. cap. 61. : *Cause, que ad excusationem sufficient, et qualibet impugnacionum decertaciones evertunt, hoc est, vel infirmitatis, vel domini necessitatis, vel contramandacionis, vel Regis implacitacionis, vel Inoperacionis causa, etc.* Supra : *Si quis forte causam habeat contra dominum suum, remanere post infirmitatis, vel legis Inoperacionis, vel Implacitacionis excessibus. His autem legis Inoperacionis vocabulis intelliguntur dies sexagesimo in quibus judicia omnia et pascita cessant, a lege definiti et inducti, de quibus est caput 62. in hisdem Legibus.*

NEMUS INOPERATUM. Eisdem Leges cap. 45. : *Et de nemore Inoperato per titam nemo respondeat, nisi sit ibi captus, vel sit homo ejus, cujus est nemus.*

* **INOPERATUS**, [Non operatus, otiosus. Tertull. 2. advers. Marcion. 11. Nec natura Inoperatam debuit continuisse bonitatem.]

* **INOPEROR**, [Idem quod operor. facio. Tertull. 5. advers. Marcion. 17. ex ad Ephes. 1.]

° **INOPEROSUS**, Iners, segnus. Mirac. S. Germ. Autiss. tom. 7. Jul. pag. 255. col. 1. : *Vitam et miracula... domni Germani episcopi, absque ullis litterarum prædiis Inoperoso, vel potius profano, diutius, quam fuit æquum, latuisse silentio, testatur antiquitas.*

INOPINABILIS, Aurelius Victor Schotti in Dioctletiano : *Que res post memoriam humanam nova atque Inopinabilis fuit.*

Id est, contra receptam hominum opinionem.

† **INOPINABILITER**, Inopinato, repente, in Charta ann. 1261. Hist. Mediant. Monast. pag. 328.

° **INOPINARI**, Ignorare. Gregorius Turon. lib. 6. cap. 32. : *Leudastes iugis ad plateam est prosecutus, Inopinans, quid ei accideret.* Vide Gloss. Cod. Th.

* **INOPIOSUS**, [Idem quod Inops. Plaut. Pæn. 1. 2. Sæpe ego res multas tibi mandavi, dubias, æquas, Inopiosas consilli.]

† **INOPPIDATUS**, [Oppido privatus.] Gloss. Lat. Gr. : *Inoppidatus, ἀνοπίστατος, quos singulos apuros, Inoppidatos, nunc manditis indictmentum generibus exhaurit, etc.*

† **INOPPORTUNITAS**, Incommodum. Moretus pag. 608. Antiquit. Navarr. ex Annal. Rogerii Hoveden. : *Eodem anno Sanctus Rex Navarre audientis damna et Inopportunitates, quas Adefonsus Rex Castellæ... sibi et terre sue faciebant, qui illam fore totam occupaverant, recessit ab Africa et venit in terram suam.*

° Dudo in Norman. tom. 10. Collect. Hist. Franc. pag. 143. : *Dux vero magnus Richardus, infirmitatis aggravatus Inopportunitate, etc.*

° **INOPORTUNITAS**, INOPORTUNITAS, Importunitas. Libert. loci de Virih. fol. ann. 1300. tom. 5. Ordin. reg. Franc. pag. 276. art. 1. : *Illam donationem vel assignacionem, sub quacumque verborum forma factam, vel que fieri contingeret in futurum, quacumque auctoritate rationeque sine causa, tanquam per inadvertentiam seu per Inopportunitatem et sub falsis suggestionibus impetratam, cassamus.* Libert. ville Prager. ann. 1334. in Reg. 70. Chartoph. reg. ch. 350. : *Item si quis bonus homo et boni status, propter Inopportunitatem ruydam vultis persone, motus dixerit seu vocaverit dictam valem personam seu modici status ruidaldum seu ruidaldum, etc.*

* **INOPTABILIS**, [Non optabilis. Apud. 9. Met. Inoptabilis officinas disciplina.]

† **INORARE**, Os instruere. Tertull. de Resurr. carnis cap. 16. : *De coronis potatoris sui Inorabitur.*

† **INORDINABILITER**, Sine ordine vel norma. Inordinabiliter vivere, in libro Geroli Reichersperg. de corrupto Ecclesie statu, apud Baluz. tom. 3. Miscell. pag. 216.

† **INORDINALITER**, Eadem notione dicit Cæsar. Aupel. lib. 3. Acut. cap. 4.

† **INORDINARE**, Ordinare. Recceswinthus Rex ad Concl. Tolot. VII. : *Hæc sola que ad sinceram justitiam et negotiorum sufficientiam conveniunt, Inordinetis.*

° **INORDINARIUS**, Qui alterius ordinationes seu jussa promulgat. Charta inter Privil. ordin. Præmonstr. Significat *Sanctitati vestre abbas Præmonstratensis et abbatibus sui, quod interdum, videlicet a sede Apostolica delegati et Inordinarii, quandoque priori vel superiorum et simpliciter claustralium canonico ordinis Præmonstratensis injungunt, etc.*

1. **INORDINATUS** mori dicitur, qui non facta testamento decedit, sans avoir donné ordre a ses affaires, ἀνορίστατος in Vita S. Eusebie Virg. cap. 8. n. 12. Lex Wisigoth. lib. 5. tit. 7. § 14. : *Si Inordinatus moriens filios legitimos non reliquerit.* Will. Tyrus lib. 12. cap. 25. : *Ubi Veneticus ordinatus vel Inordinatus, quod nos sine lingua dicimus, perierit. Ubi mori sine lingua, nihil aliud est, quam mori sine fabula, in lege Wisigoth. sive*

Foris Hispanice lib. 3. ut. 1. § 6. lib. 5. tit. 2. § 4. *Morir sen fabla*, tabulis testamenti non confectis. *Propter imbecillitatem non potens, vel nolens loqui*, ut loquitur Matthæus Westmon. ann. 1248. Adde Concilium Tolosanum IX. can. 4. Vide *Fabula*, *Indispositus*, et *Intestatus*.

• **INORDINATUS**, Ordini seu regulæ repugnans. Reg. visitat. Odon archiep. Reims. et Cod. reg. 1245. fol. 6. v. *Visitatus prioratus S. Martini de Givostio. Invenimus quod monachi habebant pellicias Inordinatas. Procepimus quod pellicias Inordinatas... remove-rent*.

• **INORMIS**, INORMITAS, etc. Vide *Inormus*.

• **INORNARE**, Ornare, apud Tertull. adv. Valent. cap. 12. et de Anima cap. 19. necnon in Vita B. Idei Comitis, tom. 2. April. pag. 143.

• **INORTOLOGIA**, Massiliæ *Ortolalides*, Legumina Charta ann. 1465. ex Archivis S. Victoris Massil. armat. Aug. n. 15. Quatuor eminas annonæ pro arceragiis de annis preteritis... decimam omnium fructuum, nadorum, pullorum, Inortola-giorum, etc.

• **INOSCLARE**, Osculari, donationem propter nuptias, dato osculo, firmare. Vide in *Osculum*. Contract. matrim. ann. 1372. in Reg. 4. Armor. gener. pag. 11. *Maria de Aragonæ ejus sponsa, ad deliberationem ejusque saminæ delibenda. Et si predicti denarii a retro fuerint, Ballivus domini distringat pro eisdem denariis in eadem tenura. Te hoc item in Curia ibidem habita circa festum Epiphaniæ ann. 12 Ricard. II.*

• **INPERDIBILIS**, Qui periri non potest. Vita S. Nivardi tom. 1. Sept. pag. 280. col. 1. *Hic etiam cum Joanne Alexan-dro episcopo pauperibus munificus factus est, in cuius manu Inperdibilis su-dabat elemosina.*

• **INPETIUS**, Vide *Impetius*.

• **INPEODARE**, ut *Infodare*, In feo-dum tradere. Litteræ ann. 1268. apud Ludewig. tom. 7. pag. 488. *Castrum Emerles nobis adha. pro quingentis marcis examinatis Inpeodatum. Vide Feudum.*

• **INPINGERE**, Propellere. Instr. ann. 1218. inter Probat. tom. 1. Hist. Nem. pag. 59. col. 2. *Ponit Stephanus Chau-rardus quod Bertrandus cepit eum per capannam, et eiecit eum in terra de bestia sua, et Inpizit trossam erbam et bastum in terra. Occurrit rursus pag. 60. col. 1. Vide *Impingere*.*

• **INPLACITARE**, ut *Implacitare*, In placitum vel in jus vocare, item inten-dere. Occurrit in Chartulario S. Van-dregesill. tom. 2. pag. 1818. et in Formul. Anglie. Thomæ Mador pag. 49.

• **INPLANARE**, Vide *Implanare*.

• **INPLANTARE**, In possessionem mit-tre. Charq. ann. 1223. ex Chartulario S. Vandreg. tom. 1. pag. 125. *De qua domo cum pertinentiis Inplantaveram Valtero post decessum Nichai mariti mei.*

• **INPLENIUM**, Plurimum. Vita S. Procop. tom. 2. Jul. pag. 146. col. 2. *Pre-dictus autem Guido cardinalis, viis his miraculis et eis conscriptis, monasterium ipsum In plenum exaltavit.*

• **INPLICISCERE**, inresponsivus, in Glos-sis Lat. Gr. Sangerman. Procurare, ad-ministrare. Plautus dixit *Implicisci* pro *Implicari* quod non male convenit pro-curator, multis saepe negotiis implicato.

• **INPOMIFER**, ut *Impomifer*, qui nulla fert poma, nullos fructus. For-

mula in Chartis frequens, cum arboribus pomiferis et *Impomiferis*, hoc est, in-fructuosus. Vide *Pomifer*.

* [e] In arboribus pomiferis vel *Impomiferis*. (Confluente in Cerdania, Mus. arch. sep. 38. a.)

• **INPOPULABILE**, *Inlesum*. Glossar. vet. ex Cod. reg. 7641. Vide *Impopularis*.

• **INPORTABILIS**, *Erraticus*, in Gloss. Gr. Lat.

• **INPOSITUS**, Incompositus. Vita S. M. Egyptiacæ, tom. 1. April. pag. 96.

Usus Inpositi, natura criminis et hostis. Prætor inaccessus, et lenam sermo profanus, etc.

• **INPOST**, de ἐπί ἐπί, in Gloss. Gr. Lat. MS. Editum habet in posterum.

• Charta ann. 1118. inter Instr. tom. 8. Gall. Christ. col. 316. *Locum ipsum Inpost de Jugo Dei appellandum, etc.*

• **INPOSTMODUM**, Deinceps, in poste-rum. Capitul. 1. ann. 803. cap. 30. *Et si aliquid Inpostmodum, postquam ei vita concessa est cum justitia acquirere poterit, etc.* Adde Capitul. 2. ejusdem anni cap. 1. et lib. 3. cap. 47.

• **INPOTUS**, Vide *Impotus*.

• **INPREFOCABILIS**, Qui profocari non potest; dicitur de crimine quod reus tacere nequit, in Hist. transl. SS. Sabast. et Gregor. tom. 6. Collect. Hist. Franc. pag. 422. *Et quia aliquos flagitiosos audierat imperatrix Judith, vi quodam Inprefocabili, in conventu pu-blico crimina sua detexisse, etc.*

• **INPREJUDICIALITER**, Absque præ-judicio, in Charta ann. 1324. apud Oefe-lum tom. 1. Script. rerum Boicar. pag. 748. col. 2.

• **INPREMEDITATUS**, Non præmedi-tatus, ex tempore, in Miraculis S. Gen-gulphi, tom. 2. Maii pag. 649.

• Nostris *Despourvement*, eodem in-tellectu Lat. remiss. ann. 1373. in Reg. 104. Chartoph. reg. ch. 220. *Lequel Des-pourvement contre vérité que icellui sup-pliant lui avoit donné un cop de coutel.* Alia ann. 1411. in Reg. 165. ch. 219. *Le suppliant respondi hastivement et Des-pourvement qu'il y passeroit.*

• **INPRETERMISSIO**, Continuæ, sine in-termissione. Vita S. Nivardi tom. 1. Sept. pag. 280. col. 1. *Ad hoc instruit ut, donec ecclesie Dei peregrinaretur in terra, Inpretermisere faceret sibi thesau-rum non deficientem in colis. Vide Im-pretermisere.*

• **INPREVERTIBILITER**, Ita ut præ-verti nequeat. Chron. Angl. Th. Otter-bourne edit. Hearn. pag. 197. *Urgebant cum facta sua, que Inprevertibiliter te-xerant ruinam ejus hoc anno futuram.*

• **INPREMIA**, Vide *Impremia*.

• **INPREZA**, Societas frædere confir-mata ad aliquid opus agrediendum. Instr. ann. 1384. inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 65. col. 2. *Item ponunt quod dominus et bastardus de Caylaris, una cum aliis nobilibus terre baste, sunt unus contributionis, usui consilii et unius Inpreze. Vide supra *Impremia*.*

• **INPRIMITUS**, pro *Primitus*, in Form. Baluz. 3. 10.

• **INPRISIONARE**, In prisonem seu carcerem conjicere. Vide in *Priso*.

• **IN PRO**, loco vocis *Pro*. Vide in *Contra*.

• **INPROCRATUS**, Vide *Improcratus*.

• **INPROLIS**, Vide supra *Improlis*.

• **INPROMERE**, Culpare. Glossar. Prov. Lat. ex Cod. reg. 7657. *Encolpar, Prov. Inpro. it. ut.*

• **INPROSPICUUS**, *anspicere*, in Gloss. Lat. Gr.

• **INPROVINCIA**, Provincia, Gall. *Gou-*

fosatum pro suo attractu faciendo, ipse reficet tam domum, vel melius, vel quo-cunque modo Inpajareret. Vide supra *Inpajaratio*.

• **INPEARE**, Pennis instruere, Gall. *Empenner*. Comput. ann. 1383. inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 56. col. 2. *Bernardo Reuati et Raymundo de Magnopretio, qui Inpenaverunt xij. veratones multendos... apud obedium de Alano, etc.* Vide *Charta ann. 1346. in Reg. 77. Chartoph. reg. ch. 379. Item pro vendis et impignorationibus dictorum octuaginta arpenorum... pro rege vice licet unum denarium Turonensem de li-bra et pictam pro Inpenhetura. Non apertus in Reg. 81. ch. 59. ex eodem Charta legitur, *Junpenhetura vel In-penhetura; in alim tamen Inpenhetura, atque idem forte est quod Inpenj.**

• **INPENY** et **ODPENY**, Denarius, qui introitus in possessionem prædii do-mo solvitur. Ex Saxon. in, intro, in, anis et pen y, denarius. Reg. slum B. Mariae de Cokerford pag. 25. apud Sael-mannum. *De Inpeny et Oalpeny, consuetudo talis est in villa de East-hatham, de omnibus terris, que infra bur-gum tenentur, videlicet, quod ipse, qui vendiderit, vel dederit dictam tenuram alicui, dedit pro exitu suo de eadem tenura unum denarium pro in-gressu suo; et quod Ballivus domini erit ad deliberationem ejusque saminæ delib-eranda. Et si predicti denarii a retro fuerint, Ballivus domini distringat pro eisdem denariis in eadem tenura. Te hoc item in Curia ibidem habita circa festum Epiphaniæ ann. 12 Ricard. II.*

• **INPERDIBILIS**, Qui periri non potest. Vita S. Nivardi tom. 1. Sept. pag. 280. col. 1. *Hic etiam cum Joanne Alexan-dro episcopo pauperibus munificus factus est, in cuius manu Inperdibilis su-dabat elemosina.*

• **INPEIUS**, Vide *Impetius*.

• **INPEODARE**, ut *Infodare*, In feo-dum tradere. Litteræ ann. 1268. apud Ludewig. tom. 7. pag. 488. *Castrum Emerles nobis adha. pro quingentis marcis examinatis Inpeodatum. Vide Feudum.*

• **INPINGERE**, Propellere. Instr. ann. 1218. inter Probat. tom. 1. Hist. Nem. pag. 59. col. 2. *Ponit Stephanus Chau-rardus quod Bertrandus cepit eum per capannam, et eiecit eum in terra de bestia sua, et Inpizit trossam erbam et bastum in terra. Occurrit rursus pag. 60. col. 1. Vide *Impingere*.*

• **INPLACITARE**, ut *Implacitare*, In placitum vel in jus vocare, item inten-dere. Occurrit in Chartulario S. Van-dregesill. tom. 2. pag. 1818. et in Formul. Anglie. Thomæ Mador pag. 49.

• **INPLANARE**, Vide *Implanare*.

• **INPLANTARE**, In possessionem mit-tre. Charq. ann. 1223. ex Chartulario S. Vandreg. tom. 1. pag. 125. *De qua domo cum pertinentiis Inplantaveram Valtero post decessum Nichai mariti mei.*

• **INPLENIUM**, Plurimum. Vita S. Procop. tom. 2. Jul. pag. 146. col. 2. *Pre-dictus autem Guido cardinalis, viis his miraculis et eis conscriptis, monasterium ipsum In plenum exaltavit.*

• **INPLICISCERE**, inresponsivus, in Glos-sis Lat. Gr. Sangerman. Procurare, ad-ministrare. Plautus dixit *Implicisci* pro *Implicari* quod non male convenit pro-curator, multis saepe negotiis implicato.

• **INPOMIFER**, ut *Impomifer*, qui nulla fert poma, nullos fructus. For-

vernement; ubi prepositio in addita, quod in malam partem accipiatur. Epist. Wigon. 3. tom. 6. Anecd. Pez. part. 1. col. 112: *Sicut per pastoris neglectum sepe veniunt detrimenta ovium: ita de hebetudine nostrae improvincie nostrorum vicinorum servuli congregati quendam clericum nostrum membratim detruerunt.*

◦ **INPROVISIO**, Provisio, constitutio qua aliquid providetur. Vita Eduardi II. reg. Angl. edit. Hearn. pag. 98: *Per totam terram vero in comitatibus, hundredis, civitatibus, burgis et villis convocationes et Inprovisiones facte sunt, et quibus quilibet armis, necessitate inventiente, uteretur, ex debito provisum est et oratum.*

◦ **INPUBLICARE**, In publicum seu fiscum redigere, confiscare. Vide in Publicum.

◦ **INPUGES**, ἔνυγοι, Qui est tritis natus, in Supplemento Antiquarii.

◦ **INPURATUS**, *Inpurus semper*, in Glossis Saxonum MSS. n. 501.

◦ **INPURICIA**, Immunditas, immundicia, spurcicia, inlucias, ἀκαθάρσια, in Gloss. Græc. Lat.

◦ **INPUNCE**, Empunance, Fetor, corruptio, vulgo *Punantur corruption*. Lit. remiss. ann. 1377. in Reg. III. Chartoph. reg. ch. 214: *Quatre foinsaux de diez vin qui tournent en Empunance, etc. Unde Empunantier et Empunantier, pro Empunant, corrompe, Odore fetore incere, corrumpe. Charta ann. 1391. in Reg. 141. ch. 97: *Que desdites boucheries soient tousjours issues grans punanties et ordures, tellement que les lieux d'environ en ont esté toujours corrompus et Empunantiez.* Mirac. B. M. V. Mss. lib. 1:*

*Si grans pouers fors en lesoit,
Tout l'air en Empunantiezoit.*

A voce *Pulens* et *Pulent*, Putidus, fetidus, vulgo *Puant*. Eadem Mirac. ibid.:

*Nes maintes fumes poi s'en gerdent,
Ces Pulenties qui s'en fardent.*

Fabul. tom. 1. pag. 7:

Tant li dist li vilains Pulens.

◦ **INPURIMUS**, Vide *Impurimus*.

◦ **INQUADRUS**, Quadratus, Gall. *Quarré*. Charta Weinhertii Episcopi Argent. apud Ectardum Orig. Habsburgo-Austriac. col. 110: *Juxta magnos et Inquadras lapides murti.*

◦ **INQUESTA**, Inquisitio, Gall. *Enquête*. Non semel occurrit, passim *Inquesta*.

◦ **INQUANTARE**, Auctionari, sub hasta vendere vel locare; unde *Inquantus*, Auctio, et *Inquantator*, Auctionans. Lit. ann. 1375. in Reg. 108. Chartoph. reg. ch. 62: *Usatica... tradita Johanni Pizani corraierio et Inquantatori publico, pro ipsa corraierando per villam Nemaus, et Inquantando sive subhastrando publice in platea ipsius loci. Charta ann. 1433: In quadam platea dicti loci prope cimiterium, in qua curia ejusdem loci temeri consuevit, et bona de pignore capta vendi, Inquantari, et subhastrari consueverunt. Hinc emendanda Statuta Vercel. lib. 5. pag. 49. r. ubi bis *Inquantare* legitur, pro *Inquantare*. Agan, pro Encan, ut videtur, in Reg. Jur. Castel. Camerac. ex Cod. reg. 8428. 3. fol. 217. v.: *Nem toutes les maisons de Cambray, qui ont esté mises à l'Agan, etc.**

◦ **INQUANTUS**, Officium inquantatoris seu emolumentum ex inquantibus. Charta ann. 1350. in Reg. 84. Chartoph. reg. ch. 611: *Item pro Inquantu, jeularia et notaria dicti loci... pro dicta xij. parte,*

ijj. sol. x. den. Turon. Vide supra in Incantare 2.

◦ **INQUARTARE**, pro *Inquantare*. Vide supra in hac voce.

◦ **INQUASSABILITER**, Inconcussus. Acta varia ad Conc. Basl. apud Marten. tom. 8. Ampl. Collect. col. 488: *Et cum aliquæ ecclesie quorundam errore sunt veritate stabili Inquassabiliter ipsa sola regnat. Vide Inquassabilis.*

◦ **INQUASSABILIS**, Qui quati non potest, inconvulsus: utitur Archithrenus in Prologo.

◦ **INQUASSATUS**, Vide *Inquassatus*.

◦ **INQUASSIBILIS**, Qui quassari non potest seu infringi. *Et ut hoc ratione et Inquassibile sit apud posteros*, in Chartulario S. Vandregeisil. tom. 1. pag. 883.

◦ **INQUERITUS**, *agere*, *Indiscussus*, in Supplemento Antiquarii. [◦ *Inquertur*, ex *Castigat*, in utrumque Glossar.]

◦ **INQUESTA**, Inquisitio judicialis, Gall. *Enquête*. Passim occurrit. Exstat in Archivis B. M. de Bono Nuncio Rotomag.: *Inquesta facta auctoritate domini Regis Philippi super usu et usuagio Inveratum et alia justitie tempore domini Ymeris tunc Abbatis Becci, qui obiisse dicitur ann. 1301. In hac Inquesta plures alia memorantur Inqueste 12. vel 21. hominum, ut conjecto, sic dictæ a numero testium qui audiebantur; in rebus enim majoris momenti, non sufficiebant pauci testes, sed plures pro rei magnitudine requirebantur, qui unum et idem testarentur, ut fusiis docetur in Juramentum. Vide Inquisitores.*

◦ *Hand satis incrdum in ejusmodi Inquestis pudori consultum est, ut patet ex Lib. rub. fol. parvo domus publ. Abavil. fol. 146. r.: *Il advint que le Jeudi 23. jour de Juillet l'an 1383. fu perchut et trouvé en l'issue à l'abruvoir du pont aux poissons un enfant... et sur ce cas fu faite information... et à ledite information faire furent examiniez plusieurs joules femmes d'onneur et bien nées de la ville et autres, auxquelles pour ledit examen faire, on fist requier leur mameles pour avoir et attendre le vérité du cas, entre lesquelles Yabelot de Lourmel de Yimeval... confessa avoir enfanté l'enfant, qui trouvé avoit esté... Ladite Yabelot fu condempnée à estre arse.**

◦ **INQUESTA**, Quod propter *Inquestam* domino vel judici solvitur. Charta ann. 1527. ex Tabul. S. Germ. Prat.: *Item dixerunt et retulerunt ipsi... jurati, quod dictus dominus prior est assuetus percipere et percipit in dicto loco de Anthonnais omnes Inquestas et alias condempnationes, que et quas contingit facere.*

◦ **INQUESTARE**, Inquirere, interrogare, nostris alias *Inquester*; unde *Inquestacion*, Inquisitio. Lit. remiss. ann. 1391. in Reg. 141. Chartoph. reg. ch. 8: *Propter hoc dictus exponens fuit in loco de Bellomonte Inquestata et Educus in judicio Libert. loci de Peyrresse ann. 1393. tom. 5. Ordin. reg. Franc. pag. 705. art. 9: *Toutefois que le bailli du seigneur dudit chastel... vouldra Inquester ou faire respondre aucun à enqueste, il les notifiera ausdis consueus, ou cas qu'il y voudront estre à ladite response et Inquestacion, etc. Anqueryer, eodem sensu, in Charta ann. 1262. tom. 1. Probat. Hist. Brit. col. 984: *Et veille et avere que lesdits anseors Anqueryer si je, ho moi peir, avons reus surpris ho boes de Botic. Hinc***

◦ **INQUESTICIO**, Inquisitio. Libert. Fictaci ann. 1318. tom. 7. Ordin. reg. Franc. pag. 681. art. 6: *Inter quis (leg. f. in quibus) Inquesticionibus et inquestis*

cum tormentis factis, aut aliter quoquo modo, etc. Vide Inquestio.

◦ **INQUESTIO**, ut *Inquesta*. Lex Salica a Carolo M. emendata de homicidiis Clericorum art. 2. edit. Eccardi pag. 171: *Si autem statum in prima Inquisitione Comitum responsum fuerit. MS. Guelf. habet Inquestione.*

1. **INQUESTUS**, [◦ Testis, ut opinor, qui in *inquesta* audiendus profertur.] Censur et debita Bigorra fol. 3. ex Camera Comput. Paris. *Raimundus Garzias et Willelmus la Masa dederunt Comiti Enquestos 5. ante aquam, et 5. retro aquam, qui dixerunt veritatem de la Out de Laveda, secundum quod ipsi viderunt et audierunt de Ecclesia S. Martini, et de honore, qui ibi pertinet de Gallegos, dederunt Inquestos, et hostes Comitibus Bigorrensibus. Vide *Quæta*.*

2. **INQUESTUS**, pro *Inquisitus*. *Inquesta diligentiis veritate*, in Charta ann. 1242. ex Chartular. S. Vandreg. tom. 2. pag. 1497.

◦ **INQUIES**, Strepitus, turba. Vita S. Udalrici tom. 3. Julii pag. 150: *Sed ubi cetera et aptum omnino locum Inquies palatina et frequentia procerum turbavit Inquies nocturna, Plinio lib. 14. cap. 22. molestia est seu vigilia. Aliqui Inquies adjectivè dixit pro Inquietus, ut et Apuleius, etc.*

◦ **INQUIESCERE**, Quiescere. Chartul. S. Vincentii Cenoman. fol. 52: *Inquieti controversia, id est, cessavit, finita est.*

◦ **INQUIETARE**, Molestare, turbare. Suger. in Vita Ludov. Grossi: *Ut qui alios supervacuos Inquietabat, gravibus infinite Inquietatur.* Charta ann. 1291. Caroli II. comit. Prov.: *Mandantes... quod ipsum Reformatum et heredes ac successores in predictis et circa predicta nullatenus Inquietare debeant. Alia Yolandi regini. comit. Prov. ann. 1420: *Universitatem et singulas personas nullatenus molestetis, Inquietetis, molestari aut inquietari patiamini. Hinc**

◦ **INQUIETAS**, INQUETATIO, INQUETUDO, Molestia, vexatio. Præcept. Caroli M. ann. 772. tom. 7. Collet. Hist. Franc. pag. 74: *Inquietatem aut calamitiam generare, nec aliquid exinde per injustitiam abstrahere aut movere quoquo tempore presumat. Aliud Rob. reg. an. circ. 1008. tom. 10. ejusd. Collect. pag. 592: *Diversarum Inquietudinum deploantes intolerabilem quærimoniam, etc. Stat. Univers. Aquens. ann. 1483. pag. 8: *Ab omnibus violentiis, molestiis, oppressionibus, turbationibus, Inquietationibus et injuriis preserent.***

◦ **INQUIETATOR**, Qui inquietat, turbat, molestus est. Tertull. de Spectaculis cap. 23: *An Deo placebit auriga ille tot animarum Inquietator?* Charta ann. 1257: *Promisit etiam dictus Alterus venditor... res vendias defendere ab omni Inquietatore calumpniam seu impedimentum movente.*

◦ **INQUIETUDO**, Strepitus, quo alii turbantur. Stat. Mss. Praemonst. dist. 3. cap. 1: *Si præsens in dormitorio aliquam modicam Inquietudinem fecerit, etc. Vide supra in *Inquietas*.*

◦ **INQUILINA**, Que alicubi habitat instar inquilini. Anima *Inquilina* est carnis, apud Tertullianum de Resurr. carnis cap. 46.

◦ **INQUILINATUS**, Habitatio inquilini, apud eundem Tertull. de Anima cap. 38. et Sidon. lib. 5. Epist. 14.

◦ **INQUILINUS**, Serjant. Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7652.

◦ **INQUIMATISMA**, Infusio, in Gloss. MSS. ad Alex. Iatrosoph. lib. 1. Passion.

cap. 86. Superfunctiones autem et Inqui-
matimata sequenti sermone ubi ordi-
nanda. Vide Inquimatiarum.

INQUIMATIARUM. Infundere Ita Glossæ
MSS. ad lib. 1. Passionum Alexandri
Lutrosophista. Multi etiam ex ipis
opum presumperunt Inquimatiarum. Ex
Grosso expartit.

INQUINARIA. Lues, contagio. Papias
in MS. Riturie. Contagium, Morbus dicitur
ipia Inquinaria, sine pestilencia,
vel lues dicitur. Forte legendum Inqui-
naria. Vide in hac voce.

* INQUIRENDUM. (Ad.) Ad Acquiren-
dum. (Passim in cartul. S. Andreæ Vien-
nensis, et Chevâlier.)

INQUIRERE. Perquirere. *Furum Inqui-
rere.* in lege Longob. lib. 1. tit. 25. § 53.
Addo § 50. (oo Luitpr. 44. 55. 15.) 89. (6. 27.)

INQUIRIMENTUM. Acquisitum esse
proprio. Charta ann. 1180. inler. Probat.
tom. 2. Hist. Brit. col. 576. Affranchimen-
tum istud, quod eis dono et recognoscio,
est tale, quod ego Raymundus Trencavelli
ex isto die manere non debeo quistam nec
totam facere ulli homini vel femine in
ipsa villa habitanti, exceptis meis seruen-
tibus et meis hominibus naturalibus, qui
ex alio meo honore naturales sint, exceptis
tradictibus; et ipsos cum Inquirimen-
to, hoc est suus facere poterit. Vide
supra Acquisitum.

INQUISITIO. Tributum, exactio pub-
lica. Quæritur, vel quod ab Inquisitoribus
Inducatur et exigebatur, ut infra ob-
servamus. Leovigildus Cordubensis Pres-
biter. lib. de Habitu Clericorum. *Quem
Inquisitio, vel census, vel vectigalis, quod
omni lunari mense Christi nomine solvere
cogitur, retinuerit, etc.* Conventus Tiel-
nensis ann. 853. post Concilium Tiel-
nense sub Leone IV. can. 2. Concedimus
ah. n. in futurum altius super eos fieri
Inquisitiones, nisi unde Caroli proavi et
avi nostri tempore factæ fuerunt. Eglica.
lex in Concilio Tolet. XVI. Et nemo
Episcoporum pro Regis Inquisitionibus et
archidiaconi, parochialium Ecclesiarum
iura contingat, nec quascunque exinde
Inquisitiones, aut electiones exigere au-
deat; sed de prædictis suarum sedium Re-
gio culmini solita perquisitionum obsequia
deferat. Addo can. 6. Census Inquisitio-
nem dixit lex 5. cod. Theod. de Censu.
(lib. 10.)

2. INQUISITIO. Ius, causa; unde In-
quirere. Item instruere. Lit. ann. 1079.
tom. 4. ordinat. reg. Franc. pag. 48. Et
ne passim Inquirat curia nostra dicti
loci, dicimus quod de rebus injunctis
nulla fiat Inquisitio, nisi in præsentia
curie nostre pro tribunali sedentis dicta
curia.

INQUISITIONALES ARTICULI. Gall.
Les articles d'une Enquête. Charta ann.
1276. tom. 1. Hist. Dauphin. pag. 82.
Nec debeant respondere aliquibus articu-
lis, Inquisitionibus contra ipsos seu al-
terum ipsorum factis vel faciendis ex offi-
cio curie.

Inquisitionales tituli, eadem notione,
in Charta ann. 1301. Et propterea idem
dominus per suam curiam contra plures
et diversos particulares dicti castri in-
quire et causas inquisitionales et criminales
processus formare et fundare fecerit.

INQUISITORES. Appellati extra ordi-
nem in provinciis delegati, de rebus et
vectigalibus cognitoris. Inquisitor Gal-
liarum, in veteribus Inscriptionibus.
Maxime vero ita dicti, qui a Regibus
nostris in provinciis delegati, id munus
prima et secunda Regum stirpe, et Jus-
titiarii itinerantes in Anglia. Ille Magis-

tris Parlamenti electi, mittebantur in
diverses, ut de Ballivorum, Judicium,
aliquoque Ministrorum Regiarum ex-
cessibus inquirerent, et de his ad Parla-
mentum referrent. Nangius in Gestis S.
Ludovici pag. 388. Super forefactis, que
tam ad personam suam, quam ad Præpo-
sitos et Ballivos suos spectabant, mittebat
plures per regnum suum Inquisitores dili-
gentes et fideles, et inventas injurias
emendari et restitui faciebat. Eiusdem
Regis Ordinatio de Ballivis, ibid. pag.
388. Vel illis, quos ad visitandum terram,
vel facta eorum Equivocanda mitemus.
Editum ejusdem S. Ludovici, datum
Parisius ann. 1256. pro utilitate Regni,
ubi de Ballivis. Item, ille jurentur que il-
le feront prendro à leurs fames, ne à
leurs autres parents, affins, amis, ou mes-
niee, ne à ceux qui leur complent avrent,
ne à nul Enquesteur ou Visiteur, que
nous envoions enquerre contre eux es
lieux ou il auront esté en office de par-
nous.

Quo pacto vero inquisitiones suas
contra Officiales Regios peragrent In-
quisitores, pluribus declaro, sequens
Charta, quam ex Regesto S. Charlo-
phylicæ Regis, num. 64. exscriptimus:
Philippe par la grace de Dieu Roi de
France. Nos Inquisiteurs envoies de par-
nous en la Baillie d'Auvergne sus nos
Officers, Salut. Nous vous mandons, que
tant sur le desir, que nous avons, que les
forfaits de nos malvès Officers soient
punis et adreçies, et à nostre peuple les
griez et les extorsions, que il leur ont fait,
renus et anendies, comme pour la mau-
vès renommée, que nous en avons ois,
de vous nous sommes à grant malaise. Le
quer, de ce que si longuement ont regardés
et fetant, que plus tost ne avois esté au-
cun, avons ordéné cette voie qui ensuit,
laquelle nous vous ajoutons coment vous
doiez aler arant sur eux, laquelle nous
vous mandons d'estroitement, à tenir sur
vos sermens. Premièrement, nous voulons,
que tous nos Officers, Bailles, ou Senes-
chaus, ou de quelque condition que il
soient, qui en nostre service ont esté, que
vous les faciez venir pardevant vous, et
les faitez jurer sur saintes Evangiles, et
sur point d'estre astrains d'avoir forfait
les corps et les avoirs, que il nous cognos-
tront et diront vérité de toutes les restitutions
et apaisement qu'il auront fait, ou
fait faire de fait ou de promesse, ou qu'ils
sauront, qui aura esté fait pour eux ou
par eux, ou par autre, depuis le terme de
la Toussaint, à quiconques personnes
que ce soient: et après le serment, donnez
termes de vintaines tant seulement à
chacun de vous reconnoître la vérité sur
la peine dessusdite. Item, nous vous man-
dons, que vous faciez crier solennelle-
ment par tous les lieux de vostre Baillie,
que chacun sur quelque il se puet mef-
faire sur cors, sur avoir, qui aura receu,
ou eu de nul de nos Officers desusdiz
restitution ou promesse par lui ne par
autre, puis le terme de la Toussaint, que
il vienne dire ou reconnoître pardevant
vous, sur peine d'avoir forfait corps et
avoir, et de ce les assurez, que il n'aient
pas peur de dire la vérité sur nos mau-
vès Officers, pour doute qu'il raient leur
service arreçies: car soient il certain, que
ceus que nous trouverons malvès ne cou-
pables, il ne raront jamès nostre service,
ne illeque ne ailleurs, ains les punirons,
si que les autres malvès: y prendront es-
samble. Item, nous voulons que vous faciez
crier, que se nul d'outrois à venir dire qu'il
aient riens donné adiz Officers pour au-
cun cas que il nous deust appartenir,

celer ou souffrir, que il ne lessent pas à
dire pour doute, que nous les en quere-
lions. Car nous ne nous emprendrions pas
à eux, mais à ceux qui auront fait la
mauvès souffrance, et de ce les assurez
hardiement. Item, nous vous mandons,
que vous ne souffrez amis de nos Officers
desusdiz que il aient Advocat ne conseil
à respondre pour eux es cas dessusdiz,
fors de nier ou de connoître la vérité,
ne en nul autre cas qui touche leur fait.
Donné à Paris le Lundy après les vintai-
nes de Pasques, l'an de grace 1303.

Adam Chartam aliam ex Camera
Computorum Paris. a me perinde des-
criptam, que ipsidum lirat de Inqui-
sitionum in Officiales Regios forma:
Petrus Dei gratia Silvanectensis Electus,
et Thomas de Marfontaines, Miles domini
nostri Regis, Inquisitores una cum alii,
ac super reformatione patrum in Senescall.
Lugdun. et in Balliva Maticensis, ab
eodem Domino Rege deputati, Castellano
Karlici, nec non Castellano sancti Sym-
phoriani, seu eorum loca isentibus, Salu-
tatem. Ad instantiam Procuratorum
Ecclesiasticorum personarum, nobilium
et venobilium Comitatus Forensis et terra
Bellijoci, auctoritate Regia, que fungimur
in hac parte, vobis et vestrum cuilibet
committimus, districtiusque et sub omni
pœna gravissima, quam propter hoc po-
ssetis incurrare erga dominum nostrum
Regem, precipimus et mandamus quate-
nus per Castra, Villas, aliaque loca ad
hæc idonea seu consueta vestrarum Cas-
tellaniarum eorumque ressortis, necnon
in Ecclesiis Parochialibus locorum præ-
dictorum palam et publice ex parte Do-
mini nostri Regis et nostra intimatis, seu inti-
mari faciat, ac publice proclamari, ut
omnes et singuli Senescalli, Bailles,
Præpositi, Judices, Tabelliones, Decima-
rum ac Subventionum Regiarum Levato-
res, Servientes, aliique Officiales Regii,
cujuscunque status sui conditionis eg-
gant, qui tam præsentibus temporibus,
quam præteritis officium sui ministerium
quodcumque Regium exercuisse in vestris
Castellanis, earumque ressortis et perti-
nentis dignoscuntur, coram nobis apud
Montem Brissonem personaliter com-
pareant, coram nobis die Venere post quin-
denam festi Pentecostes, et die Sabbati
immediate sequentis, necnon et diebus
sequentibus et continuis ad hoc necessa-
ria, querelis, petitionibus et gravaminibus
dictarum personarum Ecclesiasticarum,
nobilium et venobilium, Ecclesiarum
que quoviscunque popularium personarum
terre et Comitatus predictorum, et
alivnde, nobisque ex officio sufficienter
responsuri, et a nobis justitiam accepturi,
processurique, et nos visuri procedere
super præmissis, et aliis commissis nobis
negotius juxta a dicto Domino nostro
Rege traditam nobis formam, vosque ad
dictas dies et dies sequentes compareatis
peremptorie coram nobis querentibus,
de vobis ad justitiam responsuri: cum
intimatione quod nisi vos et predicti
Officiales Regii modo quo supra com-
pareaveritis, nos nihilominus contra vos et
ipsos procedemus, ratione prævia, vestra
et eorum absentia seu contumacia non
obstante. Significatis etiam ac publica-
tis, seu significati et publicari facientes,
ut supra, ut omnes et singuli qui de
predictis Officialibus Regiis, seu aliquo
eorumdem conquisi voluerint, diebus
predictis per se vel per alium sufficienter
compareant coram nobis, qui parati su-
mus et erimus eos audire benigniter, et
eis facere ceteris justitiæ complementum.
Intimantes etiam personis Ecclesiasticis,

Baronibus, Nobilibus supradictis, quod ad dictas dies prompti et parati sumus nos et dicti Collegae nostri, aut duo ex nobis circa ea, quae super eorum libertatibus infrascriptis, ut dicitur, iuriumque eorum usurpatione, ac reformatione patriae nobis commissa sunt a Majestate Regia, seu inuncta iuxta tenorem Commissionis Regiae, super his nobis factae, procedere et facere quae incumbunt. Et licet alias sub dictis et gravibus poenis inhiberi fecerimus, ne quis cum dictis Officialibus Regiis, nec ipsi Officialibus cum aliis componere audeant, idem per vos in locis praedictis palam et publice precipimus inhiberi, et si quis contrarium fecerit, nobis hoc quantum locis sub omni poena et amissione honorum revelare procurent; scientes, quod qui nobis expositiones hujusmodi efficaciter revelandas duxerint, prout supra, nos agemus misericorditer cum eisdem, et de adiornamentis hujusmodi, et executione eorundem nos sub certis litteris ac fide digno testimonio ad dictam diem certificare curetis. Datum Lugduni, sub sigillis nostris, prima die mensis Junii, anno Domini millesimo trecentesimo sexdecimo.

Et autem facilius de Ballivorum et Officialium Regiorum excessibus inquirerent Inquisitores, tenebantur illi, exacto officio, quod ut plurimum annuum erat, isdem in locis, ubi illud obierant, per 40 dies morari, ut, si quis in eos expostularet, aut crimen intenderet, coram Inquisitoribus prius starent. Statutum S. Ludovici de Bellivis: *Pour ce qu'ils pussent respondre pardevant les nouveaux Seneschaux ou Baillys, ou autres Enquesteurs, ou Officiers souverains, à ceis auxquels ils avoient meffait, qui se vouldroient plaindre d'eux.* Statuit autem Philippus IV. Statuto dato mense Novembrii ann. 1302, quod descriptum legitur in 36. Regesto Chartophylacii Regii ch. 39, ut Inquisitores, Officialium delicta examinarent, Inquisitiones secretas etiam priusquam publicas, quibus etiam ut ab officiis abstinere, imperandi facultatem concedit: neque enim Inquisitoribus fas erat supremo damnare iudicio, quos reos repraesentarent: sed de his referre ad supremum Senatum, ex Statuto Philippi III. ann. 1281, quod in acta Parlamenti Pontecostes relatam est. Iis tamen licebat lites minoris momenti iudicio dirimere. Statutum sancti Ludovici contra usuras Judeorum, cujus mentio est in Computo Ballivorum ann. 1238, et quod descriptum habetur in 10. Regesto Regio fol. 55. *Nec est aliquatenus obmittendum, quod Inquisitoribus permixtum est, omnes Inquestas iudicare, quae summam centum solidorum Paris. non excedunt, quod ad Curiam remittere non tenentur. Inquestas autem, summam centum solidorum Parisiensium excedentes, peracto negotio, sub sigillis suis clausas ad Curiam remittant iudicandas, cum litteris Episcopi vel Archiepiscopi diocesis, in qua inquisierint, continentibus Inquisitionum nominam, qui ab ipsis ad hoc fuerint deputati, nisi liquidum appareat, nihil esse probationem. Hinc Judicum officio functos interdum Inquisitores legitimos, multasque reos irrogasse, de quibus ratiocinantia est Ballivi. Computus Ballivorum de termino Ascensionis ann. 1300, in Recepta Hugonis Gouaud Ballivi Bituricensis: *Emende per Inquisitores. De Petro Caucella nunc defuncto 3. libr. de Joanne, etc. Emende, etc. Epistola Ballivae, etc.* In Recepta Ballivi Masticonensis, ibidem: *Partes denariorum de**

apertis per Inquisitores, etc. Pro emenda, in qua fuit condemnatus per Inquisitores, 4. libr. etc.

Inquirebant etiam de litigantium causis, et testes examinabant de singulorum iure: quae fuit nostrorum semper in iudicis forma. Lex Alemann. tit. 41. § 3. *Et si hoc ab aliis iudicibus Inquisitorum fuerit, quod ille iuste iudicavit, etc.* Einhardus Epist. 11: *Nam ego totam causam, et qualiter a vobis per veraces homines Inquisita est, simul cum Adhalaro et Gebuino Comitibus Palatii, Domino Imperatori indicavi.* Charta de Villa Novillaco, post Flodardum: *Mitti suos missos ad hoc Inquirendum; et Inquisitione facta, et veritate, sicut et dictum fuerat, inventa, quoniam praedicti subreptores ad rationem non venerunt, etc.* Neque tamen in quibusvis litibus Inquisitiones peragebant, sed illas tantum, quae a Ballivis peragi non poterant, aut si ipsos forte Ballivos, vel eorum delicta spectarent, ut est in Statuto Philippi V. ann. 1320. Inquisitiones enim pro more ad Ballivos a Senatu delegabantur, quae ad Senatum relatae dijudicabantur in Camera, quam inde Inquestarum etiam vocant, de qua quaedam attigimus in Dissertat. 2. ad Joinvillam pag. 141. et alia proferemus in voce *Parlamentum*.

Inquisitorum praeterea munus erat de comodo et incommodo inquirere in rebus, quae Regem spectarent, ut est in Statuto Ludovici Regis, 1. Apr. ann. 1315 pro Occitanis. Functiones etiam publicas ac praestationes in rei publicae usus necessarios iudicabant ac recipiebant. Computus Ballivorum de termino Ascensionis ann. 1238: *Pro Pedaggo de 400 modis salis, reducto de 12. denar. ad 2. denarios, pro quolibet modo per Inquisitores in villa Aureliensis, 19. lib. 4. sol. 4. den.* In Computo Ballivorum de termino Ascensionis ann. 1305. Ballivus Turonensis computum reddidit de adventibus, quas receperat ante adventum Inquisitorum in Balliv. Masticonensi: inde Inquisitiones dictae interdum publicae functiones, de quibus supra.

Exacte denique Inquisitiones remittebantur, vel ab uno ex Inquisitoribus deferrebantur ad Senatum, qui ex eorum relatione supremum elebat iudicium. Statutum sancti Ludovici contra usuras Judeorum. *In remissione dictarum Inquisitionibus cujuslibet diocesis, ad ius tendendum super progressu dicti negotii, et ad ea, quae in progressu negotii occurrerint, fideliter observanda.* Statutum Philippi III. ann. 1277: *Les Rejardeurs des Enquestes les Enquestes receveront de certaines personnes de la Cort à ce ordenées, et par icelles, ensemble les Enquesteurs, soient juges.* Unde conicitur in Senatu cum ceteris Senatoribus de Inquestis suis cognovisse Inquisitores. Hinc formula in Regesto Parlamenti: *Inqueste reddite et deliberate Parlamento Octabarum Gandelose anno Domini 1257. Inqueste facta super eo... probatum est, etc.* Statuit autem Philippus IV. Statuto ann. 1302, quod habetur in Regesto Camerae Computor. Paris. signata cruce, ut Inqueste et probationes postquam fuerint transmissae ad Curiam, iudicentur infra biennium ad tardius, postquam fuerint reportatae. [Edidit de Lauriere tom. 1. pag. 357. et seqq.]

Deligebantur porro Inquisitores, non modo ex Magistris Parlamenti, (ita appellabant, quos hodie Consiliarios dicimus.) sed etiam fere semper ex Ecclesiastico ordine ac laico. Computus Ballivorum de termino Omnium Sanctorum ann. 1258. In Aurelianensi Ball.: *Pro restauratis factis per Archidiaconum Gaufridum de Balli et socios Inquisitores Gerardo de Broi Milite, 12. libr. in Biterre pro denariis redditus D. Hugonis de Bosco Bernardi 12. libr. per Inquisitores, videl. Mag. Gaufridum Archidiaconum in Ecclesia Aurelianensi et socios ejus.* In Computo Omnium Sanct. ann. 1257: *Pro restaurations facta per Decanum Silvanectensem et ejus socios Inquisitores domo Dei Heinrici pro tempore Regalia, etc.* Computum ann. 1305. *Computus Mag. Egidii de Remino pro viagio, quod fecit apud Tolosan ann. 1301, cum Vicedominio Ambian. et Archidiacono Algim in Ecclesia Leocortensi pro negotio Inquestarum, etc.* In Regesto 36. Chartophylacii Regii habetur sequens Charta, quae est 40. *Philippus Dei gratia Francorum Rex, Ballivo Silvanectensi, Salutem. Cum nos dilectos nostros Mag. J. de Gonessia Canon. Carnot. et G. de Noageato, fidelem Militem, pro quibusdam negotiis nostris ad partes tue Ballivae destinemus, mandamus tibi, quatenus ipsis et eorum cuilibet pro expensis suis faciendis pecuniam de nostro tradas et ministros, quatenus te super hoc dixerint requirendum, etc.* Actum Par. ann. 1302. Denique in Regesto Parlamenti habetur Arrestum Philippi V. datum mense Martio ann. 1316. super Inquesta, facta ab Episcopo Macloviensi, et Petro de Dicy Milite, Inquisitoribus in Normanniam pro reformatione patriae delegatis. Ex praedictis perinde patet, Inquisitores a Rege electos ex Parlamenti Magistris, et isdem sumptus ex fisco administratos: quod ultimum firmant etiam sequentia ex Computis Ballivorum, in Comput. de termino Ascension. ann. 1289. in expensis Ballivi Meduntensis. *Pro denariis traditis pro expensis Inquisitorum 60. libr. in Comp. ann. 1288.* Pro expensis Inquisitorum super usuris Judeorum per mandatum Regis, 15. lib.

Imo eligebantur Inquisitores inter ecclesiasticos et laicos ordinis primarios, qui iudicium, auditorum, inquisitionumve relatorum partes alterna vice agerent. Quod invicte probant, quotquot sunt antiquiora parlamenti Parisiensis Regesta. Olim 1. fol. 24. r. *Inquesta facta per Stephanum decanum S. Aniani Aurelianensis et magistrum Guillelmum de Milliaco.* Porro qui hic Inquisitorum funguntur officio, inter iudices annumerantur in Arresto ann. 1250. ibid. fol. 22. v. quorum primus est ex ecclesiastico ordine Archiepiscopus Rotomagensis, et ex laico dominus Nigellus. Regest. 4. Olim fol. 100. ad ann. 1307. *Episcopus Atrebatensis et cantor Aurelianensis reportaverunt.* Cum ceteris senatoribus de Inquestis suis cognovisse Inquisitores, si quis adhuc superesset controversis locis, demonstrat Statutum Philippi III. ann. 1277. Inconsiderate ergo processus, si Inquisitorum dignitatem vel officium attendas, D. de Mably in suis Animadv. ad Hist. Franc. tom. 2. pag. 143. scribit: *Il fallut admettre sous celui (le regne) de Philippe le Hardi, des hommes qui n'avoient d'autre titre que de savoir lire et écrire, et que la routine des tribunaux ecclesiastiques mettoit en état de conduire selon de certaines formalités, la procédure qui s'établissoit dans les tri-*

duaux laics. Et pag. 144: *Les Conseillers Rapporteurs, hommes choisis dans l'ordre de la bourgeoisie, ou parmi les ecclésiastiques d'un rang subalterne, n'étaient entrés dans le parlement que pour préparer, instruire et rapporter les affaires.* Quam male novum istud systema cum superioris allatis cohereret, nemo non videt. Ad ordinationem vero ex Disquisitionibus Pasquerii a D. de Malby laudatam quod spectat, haud scio an aliquid certi ex ea erui possit, cum in nullo parlamenti Regestorum reperitur. Incompletissimo teste Viro Illustrissimo D. Joly de Fleury olim Procuratore Generali, in notulis criticis ad Lateras historicas, quas mecum humanissime communicavit dignissimus ejus filius D. Advocatus Generalis.

INQUISITORES OFFICII JUSTITIAE ARAGONUM, qui a Rege delecti in summum justitiam Magistratum, quem *Justitiam* vocant, sec. in illius facta, consilia, et delicta inquirunt. Vide Blancam in Commentar. Rerum Aragon pag. 77.

INQUISITORES FIDEI. Ex quo in Gallia sese immisit haeresis, a qua diu, ut auctor es. Sulpitius Severus, fuerant intacta, dedere operam Christianae gentis Principes, ut in ipsis initis eveniretur, vel saltem ne alius radices ageret, missis identidem in provincias ea labe infectas viris vite probitate ac scientia probatis, fidei Inquisitoribus, qui in haereticos graviter inquirerent, eorum explorarent pravas opiniones, ad rectam fidem reducere conarentur, qui ab ea defecerant, et in erroribus perseverantes pertinacius tandem damnarent, curarentque ut a Judicibus ordinariis justa de his poena exigeretur.

Ejusmodi Inquisitorum tum primum audium in Gallia nomen, cum prava Waldensium haeresis, cuius se traduces ac haereditas gloriantur hodierni haeretici, abique Catholici regni provincias infecti. Tum enim in Concilio Tolosano, quod anno 1229. contra haereticos istos coactum est, Legatus Apostolicae Sedis, qui ei praerat. *Ne videretur, sicut erat vir circumspectus et providus, obmittere aliqua de contingentibus, mandavit Inquisitionem fieri contra haereticos suspectos de haeretica pravitate, ut ait Guillelmus de Podio-Laurentii cap. 40. Adde concilii Valentini et Albienae.*

[* Confer confessionem Guillelmi Furneri de Tholosa, conversi qui adactus ab Inquisitoribus ipsam matrem culpavit. (An. 1256, mus. arch. dep. p. 128-129.)]

Delecti vero in potissimum ex Fratrum ordinis Praedicatorum. Idem Scriptor cap. 48: *In diebus autem legationis ejusdem Episcopi Tornacensis, per summum Pontificem commissa est Fratribus Ordinis Praedicatorum Inquisitio, in his terra contra haereticos faciendam; fueruntque ad hoc deputati, Frater Petrus Cellani, et Guillelmus Arnaldi, qui Tolosae quondam, quos facilius convinci posse praesumebant citaverunt, et convictos haereticos judicaverunt.* His postmodum adjuvati Collegae ex ordine Fratrum Minorum, qui Praedicatorum rigorem mansuetudine sua temperarent, ut mox subdit.

Haec igitur subinde obire munia Fratres ejusdem Ordinis: in quibus praecipue recensentur Frater Robertus, cognomento *Bulgarius*, quod Waldenses, quos ea aetas *Bulgaros* nominabat, atrocius, quam par erat, potentia adjuvus saeculari divexaret, eosque igne promiscue damnaret, de quo *Matthaeus Paris,*

et alii ann. 1288. Falco fidei Inquisitor in Occitania, ob cuius nimiam severitatem Rex Philippus Vicedominum Ambianensem, Magistrum Agidium de Romino, et Archidiaconum Algis in Ecclesia Lexoviensi in Occitania misit ann. 1301. qui de Falconis excessibus inquirerent, quorum occasione idem Rex mense Decembri ejusdem anni statuit, ut in posterum de haeresi suspecti, aut accusati, Regis carceribus recluderentur Tolosae, neque Regii subditi Inquisitoris decreto possent detineri, nisi sumpto prius Episcopi consilio, et Senescalli Regii auxilio implorato. *Guillelmus de Morveris* ann. 1302. *Joannes Parlier* ann. 1413. de quo Regestum: Parlamenti cruce signatum fol. 3.

Verum cum intra officii sui praescriptos fines vix se continerent Inquisitores, atque de causis, quae ad regios judices spectabant, judicare tentarent, regio Diplomate coerciti sunt. *Charta Philippi Pulcri* ann. 1302. tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 611. *Licet negotium catholice fidei cordi praeter cetera habeamus, illudque intendamus opportunius semper favoribus efficaciter promoveri, Inquisitoribus haereticis pravitatis in ipsius regno fidei consueti et auxilium impendendo: Inquisitores tamen eisdem, sic suis finibus volumus esse contentos, quod in temporalis jurisdictionis praedictorum nostrorumque dependendum subditorum, potestatis sibi tradi. e limites non excedant. En propter vobis et vestrum singulis districto precipiendo mandamus, quatenus si Inquisitores praefati contra Judaeos regni nostri de questionibus univarsarum, sortilegis vel aliis quae Inquisitoribus ipsis ex officio inquisitionis non competunt, se forsitan intromittant vel intromittere contendant, vos ad instantiam vel requisitionem ipsorum, nullum Judaeum captivum vel faciatu capi, aut quomodolibet molestari actione praedicta, nec super illis eisdem Inquisitoribus impendat auxilium vel favorem.*

Sed et exortis sub initia elapsi prope saeculi Lutheranismi atque Calvinianorum haeresibus, in ea labe infectos gaviter primo inquisitum a Francisco I. Rege, qui fidei Inquisitores ex eodem Praedicatorum Ordine pariter delegit. Habetur enim in volumine Ordinationum ejusdem Regis fol. 408. illius diploma 30. Maii ann. 1536. quo *Matthaeum Orry*, Doctorem Theologum ex Ordine Fratrum Praedicatorum, fidei Inquisitorum instituit. Simile exstat in 2. vol. fol. 247. 10. April. ann. 1540. quo *Josepho Correged* ex eodem Ordine Doctore fidei perinde Inquisitoris in toto regno munus obendi facultatem concedit. Praeterea 8. vol. fol. 482. descriptum legitur Statutum Regium 23. Julii ann. 1549. quo Judicibus Ecclesiasticis et fidei Inquisitoribus inquirendi in Lutheranos et haereticos ita potestas attribuitur, dummodo laicos, et qui sacris Ordinibus non essent initiati, ad Judices ordinarios remitterent. Prostat denique Statutum aliud Henrici II. datum apud sanctum Germanum in Laia 22. Junii ann. 1559. quo *Franciscus I.* edicto derogando, *Matthaeum Orry* fidei Inquisitorem ab eo onere liberat, quo tenebatur lites a se contra haereticos instructas Curis supremis, Ballivis, et Senescallis, communicare, dummodo eas diocesanis Ordinariis, vel eorum Vicariis communicaret: confirmata insuper, quia donata erat, potestate, a fide aberrantes ad sanam mentem doctrina vel monitis revocandi, penitentibus veniam et mi-

sericordiam impertienti, et demum pericaceas puniendi et corrigendi. Quod quidem Statutum in Acta Parliamentaria relatum est, hac opposita conditione, ut idem Inquisitor in casibus privilegiatis, cum Regis Judicibus processus communicaret.

Inquisitorum ejusmodi expense et ad victum necessaria ex fisco Regio subministrabantur a Ballivis, qui eo vivo Ballivarum suarum percipiebant redditus, et de his in Camera Computorum rationem sua debebant, quod ex eorum Computis docemur. Computus Ballivarum pro termino Ascensionis ann. 1248. in Ball. Aurelian. : *Pro expensis Fratrum Inquisitorum*, 24. libr. in Ball. Amblian. : *Fratres Inquisitores*, 10. libr. in Turon. : *Pro expensis Fratrum Inquisitorum*, 30. libr. et 14. sol. et sic in ceteris. Prostat in hanc rem in Chartophylacio Regio, in Regesto 86. ch. 16. diploma Philippi Pulcri, quo praeterea cavetur, ut Ballivi Inquisitoribus auxilium et consilium praestent ad officii sibi demandati executionem: *Senec. Tolosae et Carcass. Sal. Cum Frater Guillelmus de Morveris de Ordine Praedicatorum, de quo nobis laudabile testimonium perhibetur, sit de novo Inquisitor Tolosae auctoritate Apostolica deputatus, ut dicitur: mandamus vobis quatenus carceres nostros, Muros ad custodiam delinquentium pro crimine haeresis vulgariter appellatos in solo nostro constitutos, atque ad dictum Inquisitionis officium necessaria, nec non pecuniam ad ipsius victum, et officium exercendum liberari et ministrari faciatu, eisdem in sui executionis officii auxilium, favorem, et consilium impendentes, prout alii Inquisitoribus hactenus fieri consuevit, et quomodo nostrae placuerit voluntati. Actum apud Vicenn. 1802. Cum ex Occitania in Hispaniam, ac Navarram praesertim, irripisset Waldensium virus, delecti etiam a Gregorio IX. Inquisitores ex utroque Ordine, Praedicatorum ac Minorum, qui in haereticos severius animadvertent. Diploma summi Pontificis descriptis Waddingus ann. 1238. n. 6. 7. Vide *Paulum Sarpium* in Histor. Inquisitionis Venetae cap. 1. [et Limborch. de Inquisitione. Tolos.]*

INQUISITORES FOREFACTORUM in *Baltico a D. Rege dati*, quibus scilicet incumbebat forefacta, i. emendas, a damnis iudicio Ballivarum exigere, et ex his debita Regum persolvere, et male aut contra juris ordinem exactas et persolutas emendas restituere. *Chartae* ann. 1269. 1270.

INQUISITORES FORESTARUM, qui extra ordinem mittebantur in provincias, ad examinanda forestariorum et aliorum in forestis publicis delicta. Habetur in Tabulario S. Victoris Paris. ch. 13. iudicium editum a Magistro Philippo *Convera*, Thesaurario S. Stephanii Trecentis, Clerico Regis, et Guillelmo de S. Michaelis, Inquisitoribus forestarum. In Statuto 17. Maii ann. 1320. *Magistrorum Inquisitorum forestarum* vadia ex denariis Ballivarum per manus Ballivarum percipi debere statuitur.

INQUISITORES TABULAE. Curia generalis Catalaniae in villa Perpiniati sub Petro Rege Arag. ann. 1333: *Ad hoc ut salarium Inquisitorum tabulae facilius persolvatur, ordinamus et statuimus, quod Vicarii, Bajuli, et quicumque alii Officiales nostri, qui tenere tabulam sunt astrixi, antequam suo fungantur officio, vel etiam ad ipsum officium admittantur, deponant ac deponere habeant in aliqua tabula nummularia idonea et sicura...*

salarium dicatorum Inquisitorum. Vide *Tabulam tenere*.

◦ **INQUISITORIA FIDELI**. Inquisitorum fidei sententia. Inventar. Charl. reg. ann. 1182. fol. 67. v. *Littere domini regis de anno 1118. per quas favore fidei et Christiane veritatis, omnes et singulos viros ecclesiasticos spirituales jurisdictionem habentes. observat, quatinus sententiam episcopi Parisiensis et Inquisitoris fidei super condemnatione hereticæ propositionis, quam Johannes Parvi excusationem sive justificationem ducis Burgundiæ super necesse in personam ducis Aurelianensis commissa, asserere temere ausus est, in suis diocibus faciant et publicari et ex eis secundum sui tenorem, cum invocatione brachii secularis, si opus sit.*

◦ **INQUOLLARE**. [Italis, Incollare, peindre à la colle: « Ad Inquollandum et thonicandum capellam sancte Petronelle. Mandat. camer. apostol. Romæ, an. 1464. f. 229.]

◦ **INRADIARE**. Denigrare, in Gloss. Arabico-Lat.

◦ **INRATIONALITAS**. Vide infra *Irrationalitas*.

◦ **INRATIONALITER**. Sine ratione, injuste. Charta Bosonis Regis ann. 2. regni apud *Chorier* tom. 1. de Stato Polit. Dalph. pag. 245: *Quod Inrationaliter ablatum foret cum omnibus appenditiis et immunitationibus redderentur.*

◦ **INRATIONABILITER FORNICARI**, apud Crisostomum in Breviario cap. 99. ex Synodo Ancyrana cap. 16. 17. dicuntur *alioquin*. Vide Capitulare Aquisgr. ann. 681. cap. 48. et tom. 1. Capitul. edit. Baluz. pag. 1378.

◦ **INRATIONALIS**. Rationis expertus, irrationalis. Tertul. in Scorp. cap. 10: *Etiam Inrationalibus jumentis adaquaret.*

◦ **INRATIONIS**. Formula Andegav. n. 52. apud Mabill. in Supplemento Diplomatico pag. 86. et tom. 4. Analect. pag. 265: *Unde ante hos dies Inrationis fuerunt pro unita sua in loco qui dicitur illo. Charta Chlodovi III. Franc. Regis ann. 681. apud Felibian. Hist. San-Dionys. pag. XIV: Dum exinde in nostri vel supra scriptis viris presentia Inrationis adstabat. Etrobique legendum divisus vocibus in rationes pro inrationis, ut patet ex similibus formulis relatis in voce Ratio ubi docetur, his verbis Inrationes esse, venire, etc. idem significari quod Juri stare.*

◦ **INRAZELLARE**, ut supra *Derazellare*, Navi venire. Extractum computi ann. 1321. Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 180. col. 1: *Ad querendum emendum et charreandum usque Rhodanum, et Inrazellandum dictam fustem super aquam.*

◦ **INRECISSUS**. Non rescissus, confirmatus. Emunita facta Aiglilberto Episc. Genoman. apud Mabillon. tom. 3. Analect. pag. 210. Nos concessimus ei quicquid de ipsam villam parthius facti nostri sperabatur, hoc vobis Inrecissum putamus juxta illam anteriorem nostram præceptionem.

◦ **INRECTUM**. Falsum, in Glossis Arabico-Latinis. Non rectum.

◦ **INREFERTIBILIS**. Qui referri non potest. Acta SS. Julii tom. 4. pag. 81. de S. Reginswinde: *Sed angustia ille virulentus, humani generis glutino Inrefertibilis.*

◦ **INREGAUDITIO**. Capitula Caroli M. ann. 808. de nuper auditis et comperitis apud Baluzium: *Nemini liceat servum suum propter danum a se dimittere: sed juxta qualitatem culpæ dominus ejus pro ipso servo respondet, aut componat*

quidquid illa fecit usque ad semiplenam leudem liberi hominis: quidquid super hoc fuerit, Inregauditio esse videtur. Quo loco apud Sirmundum in Notis ad Capit. Caroli C. pag. 25. habetur Inregauditio.

◦ **INRECESSIBILIS**. Origeni in Comment. ad Matth. tract. 32: *Ἀχώροτος*. Vetus ejusd. Interpr. *Christus a se ipso Inrecessibilis est.* Gloss. Gr. Lat.: *Ἀχώροτος, Inseparabilis, individuus, indivivus.*

◦ **INRECUOPERABILITER**. Vide infra *Irrecuperabiliter*.

◦ **INREGISTRARE**. In registra referre, Gall. *Enregistrer*. Lib. nig. episc. Carnot. ad ann. 1394: *Qui Petrus (de Condeto) quando rex Philippus test in exercitum Fossan. Inregistrabat milites et alios qui ad regis subsidium in exercitum mittebantur.* Vide *Regestum*.

◦ **INRELIGIOSITAS**. Perjurium ad sanctas Reliquias. Mirac. S. Emmer. tom. 6. Sept. pag. 503. col. 2: *Pro nobis peccatoribus haecenus ab usis duodecim Inreligiositatis, preces largas funde.*

◦ **INREMISSIABILITER**. Modo irremediabilis, apud Muratorium tom. 8. col. 320.

◦ **INREMEDICABILITER**. Remediis nihil curantibus. Vita S. Guid. tom. 4. Sept. pag. 48. col. 1: *Qui longo tempore febribus Inremedicabiliter veratus, etc.*

◦ **INREMISSIBILITER**. Sine remissione, in Stat. MSS. eccl. S. Laur. Rom.

◦ **INREMORSUS**. Qui remorderi seu refelli non potest. Ratherii Apologeticus apud Acher. tom. 2. Spiel. pag. 231: *Apostoli suffragio nitor ad Titum contra vaniloquos et seductores dicto utentes Inremorsus.*

◦ **INREPTIO**, pro Irruptio, in Capitul. Caroli C. tit. 49. § 2.

◦ **INRESURGIBILIS**. Unde quis non potest resurgere. *Inresurgibilis*, præcipit lapsum incurrare, in Chartulario Aptensi fol. 62.

◦ **INRESPIRABILIS**. dicitur de loco ubi respirari non potest, apud Tertul. de Idolol. cap. ult.

◦ **INREVERENS**. Vide infra *Irreverens*.

◦ **INRICUS**. Vide infra *Inricus*.

◦ **INRIGATIO MENSURE**. Quod mensura superadditur et quasi conspergitur, ut opinor. Stat. MSS. eccl. Tull. ann. 1497. collecta fol. 56. r. *Qui quidem (grenetarius) præstat juramentum distribuendi grana equaliter. Si nimis rigor observatus fuisset in distribuendo Inrigationem mensurae, posset illud superfluum cedere distributioni, (i. distributori).*

◦ **INRIGITAX**, ἄρδευσις, Irrigator. Suppl. Antiq.

◦ **INRIGUUS**, pro Irriguus, passim in Chartis.

◦ **INRIPARE**. Pactus Legis Salicæ tit. 29. § 28: *Si qui claustram alienam ruperit, etc. pro quo Codex Lothovianus præfert, teste Pitheco: Si quis messum alienam in furit aut Inripaverit aut meterit, etc.*

◦ **INRISUS**, ἀόρατος, Invisibilis, in Suppl. Antiq.

◦ Castigat. in utrumque Glossar.: *Inricus, invisibilis, ἀόρατος, Ger. Irrisus, irrissibilis, Reg. Invisus, invisibilis.* Nostri Enrtis, pro Rieur, ad ridendum promptus, et facilis. *Le Chevalier de la Tour* in Instruct. ad filias suas fol. 8. r. laudatus a D. de Sté. Palaye in Comment. de Mill. vet. pag. 109: *Extra de douce maniere, humbles et fermes d'estat et de maniere, pour emparleres et responder courtoisement, n'estre pas trop Enrisées, ne enrevées, ne soursaillies.*

◦ **INRITATRIX**. Que irritat, apud Marium Mercatorem pag. 11.

◦ **INROTARE**, Rotæ supplicio punire. Vide *Rota*.

◦ **INROTULARE**. In rotulum seu acta referre. Constitutio Philippi Aug. Franc. Reg. ann. 1218. pro Judicis, apud de Lauriers tom. 1. Ordinat. pag. 37: *Ut ibi Inrotulentur tam debita quam assignamenta.* Alia Ludovici VIII. ibid. pag. 48: *Debent etiam Judicis facere Inrotulari... universa debita sua.* Vide *Rotulus*.

◦ **INROTULATIO**. Relatio in rotulum, pag. 37.

◦ Nostri alias *Enrotuler* et *Inrotuler*. Gualt. Hemingf. de gest. Eduardi I. reg. Angl. ad ann. 1206. pag. 83: *Præcepit ut Inrotularetur in rotulis cancellarie sue.* Lit. ann. 1305. tom. 8. Ordinat. Reg. Franc. pag. 222: *Certaines sommes d'argent seroit levées sur chacun Inrotulé audit roole Enrotulé, in allis ann. 1411. tom. 9. earumd. Ordinat. pag. 643.*

◦ **INRUBIDUS**, impudens, inverecondus, in Actis S. Martini Virg. apud Mombrillium cap. 3.

◦ **INRUDIS**. Gloss. Gr. Lat. MS.: *Ἀναίδετος, Indoctus, intrudis, Erudis, Ἀναίδεωσις, Inrudicio.* Editum, *Indoctus, Inruditus, rudis, Inrudicio.*

◦ **INRUMPIBILIS**, ἀπέρητος, in Gloss. Græco-Lat.

◦ **INSABATATI**, Valdensium secta. Vide *Sabbati*.

◦ **INSACCARE**. In saccum mittere, Gallis *Ensaquer*. Vide *Saccare*.

◦ Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657: *Ensaquer, Prov. Insaccare.* Vide supra *Ensaquare*.

◦ **INSACO**. Libert. Vernol. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 641. art. 43: *De troussia Insaconis, si est mellata, duos denarios de transitu; si non est mellata, de unoquoque unum denarium de venditu.* Mendum esse suspicor: an pro *Inrossia*? Vide supra in hac voce.

◦ **INSACRAMENTARE**. Sacramento et jurjurando firmare. Gesta Abbatum Lobienensium pag. 699: *Ministros suos Insacramentare decernunt, sibi jus jurare coquant, atque obnoxios esse.*

◦ **INSAISINARE**. Gall. *Ensaissiner*. In possessionem mittere. *Insaissiner se*, In possessionem venire. Charta Caroli Fr. Regis ann. 1406. apud Menester. in Probat. Hist. Lug. pag. 128. col. 2: *Se Insaissinare seu possessionem acquirere poterant.* Vide *Saisire*.

◦ **INSAISIRE**. Eadem notione, in Miraculis sancti Walarici, tom. 1. April. pag. 29.

◦ **INSALATA**, vox Italica, Gallis *Salade*, Acetaria, oluscula sale oleo et aceto condita. Acta S. Francisce de Paula tom. 1. April. pag. 184: *Fecit colligi certas herbas, ex quibus Insalatam fecit, et dedit ei comedendum cum aceto et oleo.* Acta SS. Mail tom. 6. pag. 176. de S. Jacobo Philippo: *XX. die ejusdem mensis expendit ad Insalatam eorum, qui faciabant festum B. Jacobi, denarios IV.* Hic intelligenda videtur merenda vel cenula.

◦ **INSALATIUM**. Eadem notione. Elogium S. Catharine Sen. tom. 3. April. pag. 965: *Ille sociæ dux præparabant ei herbas crudas, communiter quas Insalatiuum vocamus.*

◦ **INSALSATUS**, Insulsus, nullo sale conditus Jo. de Monsteriolo apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collect. col. 1419: *De victu quin etiam, cum de atro jure Alamantico et salis eorum Insalatis quatuverum proverbium currat, audire non contendia.*

† **INSALUS**, ἀσάλευος, Absurdus Suppl. Antiq. Forte legendum *Insulatus*.

† **INSANCTUS**, ἄπῃ ἄγιος. Gloss. Lat. Gr.

INSANIENTIA. Glossae MSS. ad Prudentium *Insanientia*.

° **INSANIOSE**. *Insane*. Conauct. Norman. cap. 86. *Si vir ejus eam (uxorem) ... indebitis, male et insaniose tractare conueverit, etc.*

° *Insane* vero, dicitur de morbo, qui insaniam et furorem provocat, in Lit. remiss. Arn. 1411. ex Reg. 165. Chartoph. reg. ch. 181. *Parce que teillui Pierre estoit par intervalles furieux, malade de maladie caduque ou Insane. Inseuce, morbus ipse nuncupatur, in Lit. remiss. ann. 1453. ex Reg. 164. ch. 267. Lors sceillui Adam entra en fremeine et Inseuce. Vide infra *Insaniabilis* 2.*

† **INSANIRI**, Insanum haberi: Ab omnibus *Insanieris*, in Actis S. Theodorae tom. 3 April. pag. 678.

INSANITAS, apud Papiam, *Nugacitas*, *Insanitas*, *Insufficitas*.

* **INSANITER**, [Insane. Pompon.]

° **INSANDUS**, Non sanus, valetudinarius, Gallis, *Malsain*. Utuntur Vergetius l. 2. de Arte veterin. cap. 6. Gariopontus lib. 5. cap. 1. et alibi *Fleta* lib. 2. cap. 79. § 4.

° **INSAPIENTIA**, *Amentia*. Germ. *Insapientia*, in Castigat. ad utrumque Glossar.

* **INSATURUS**, [Insaturabilis. Corripp. 8. Joann. 888. et tantis impieuit praedia rebus *Insaturus*.]

† **INSICALARE**, Murum scalis admo-vere, vel scalis muro admotus locum ingredi, *Escalader una place*. Knyngh- ton. *Emerunt ad Insicalandum villam de Cernis*.

° 2. **INSICALARE**, Scalam, quae criminis pena est, ascendere. Lit. remiss. ann. 1328. in Reg. 88. Chartoph. reg. ch. 584. *Ob hoc perjurium dictus Johannes in scalam poni debet; ... ipse timens ne Insicalaretur, non ausus est comparere. Vide Scala 1. et Scalatio.*

° **INSELESTUS**, Sceleris purus. Bened. abb. Petroburg. de vita Henr. II. reg. Angl. edit. Hearne tom. 1. pag. 12. ad ann. 1171. *Et ne quis funestorum ad- tellium intacto praesule (Thoma Cantuar.) Inselestus argui posset, etc.*

° **INSCICIA**, ἀσυνία. MSS. *Inscentia*, in Castigat. ac utrumque Glossar. *Inscentia*, in Lit. ann. 1832. tom. 3. Ordinat. reg. Franc. pag. 608.

† **INSCIDUS**, ἐρπετὸς ὄφου. *Stringor vimi, seu vis astringendi*. Suppl. Antiquaril. [° Adde ex Castigat. ad utrumque Glossar. Germ. *Viscidus*.

* **INSCIE**, [insciter. Apud. de Deo Socrat. Hos Deos plurimi, sed non rite, venerant: omnes, sed *Insacie*, metuunt: pauci, sed imple, diffidentur.]

° **INSCINDENS-FERRUM**, Cognomen, Gall. *Franche-ter*. Vide *Gravetra*.

† **INSCIOLEUS**, Ignarus, Guidonis Dis- ciplina Parl. cap. 58. *Qui non scit Paulus cum solo Miserere mel Deum potest ea adimplere, et qui tam Insciolus est, faciat cum Pater Noster*.

† **INSCITLARI**, Ignorari, si tamen vera lectio est, putoenim legendum *Inscitari*. Litterae ann. 1372. apud Rymer. tom. 6. pag. 745. *Inscitari certe praesens actus non poterit, nec futura posteritas igno- rare*.

† **INSCIUS**, Ignotus, tom. 1. SS. Martii pag. 438.

† **INCONTRUM**, Commutatio mutua, Gallis, *Contre-change*, Ital. *all' Incontro*, En. *contre-change*. Chronicon Par-

mense ad ann. 1808. apud Muratorium tom. 9. col. 871. *Predictus autem domi- nus Sazolus relaxatus fuit, et datus pro Incontro Jacobi de la Senata et Palamini de Rubeta*. Mox recurrit ibidem.

* **INCONTRUS**, **HINCONTRUS**, **EN- SCONTRUS**, Qui captum, vel descriptum militem lucri causa redimit, se in ejus locum substituens, Ital. *Cambio*, Gall. *Remplacement*. Stat. Bon. ann. 1250-87. tom. III. pag. 314. *Statuimus et ordinamus quod capti nostri... nulli persone... conce- dantur... seu valentur vel Incontri- dentur modo aliquo vel ingenio; Et paulo post pag. 315. Hoc talio quod suo loco e: tempore de Incontris (Encontris) dan- dia nostra civibus et comitatibus remansat ad voluntatem totius consilii, vel duarum partium; ... Et alibi tom. III. pag. 384. *Nec aliquis ipsorum possit dictis custodi- bus... dare vel concedere aliquam licen- tiam, nisi quando infirmaretur aliquis ipsorum, in quo casu possint dare et concedere licentiam si Incontrum miserit infir- mus*. [E.]*

° **INSCRIBERE**, Accusare, in Lege Bur- gund. cap. 7. Concilium Autisiodorensis can. 41. *Non liceat Presbytero nec Dia- cono quengquam Inscribere; sed in vicia sua in casu n habuerit, aut fratrem, aut quem- cunque secularium rogat*.

° **INSCRIPTIO**, Accusatio. Lex Burgund. tit. 77. qui est de Inscriptionibus: *Quo- ties servus vocatur in crimine, et necesse est ut iudicio sub Inscriptione tradatur, etc. Vinculum Inscriptionis, in Edicto Theoderici Regis § 13. in Capit. Caroli M. l. 7. c. 338. [99. 436.] [et in Libello At- tonis Episc. Vercel. de pressuris Eccl. tom. 8. Spicil. Acher. pag. 47.] dicitur*

¶ *Quid, quo accusator se erga accusatum constringit, si in probatione deficiat, ut penam reciproci subeat: seu, ut habet Edictum Theoderici, quo casus apud competentem iudicem, se eam penam su- biturum, si non probaverit, quod intendit, quam possit non ausus secundum leges excipere, ita ut usque ad eventum iudicii, tam reus, quam accusator equali custodiae sorte teneantur. Quomodo etiam Inscriptio sumitur in Formulis Linden- brog. 117. 118. Lex 14. Cod. Th. de Accu- sat. et Inscript. (9. 1.). Qui vel interne- ctivi esset actionem, vel crimen suspectae mortis intendit, non prius cujuscumque caput accusationis pulset, quam vinculo legis adstrictus, pari experit penae condi- tione iurare. Vide leg. 2. de Abolit. eod. Cod. (9. 87.) et tit. Cod. de Accusa- tionibus et Inscriptiombus (9. 2.)*

° **INSCRIPTIONES**, Documenta, instru- menta donationum, Concilium Cloves- boense ann. 800. *Iis dictis, prolatis sunt Inscriptioes Monasterii, quod vocatur Cotham, terrarumque sibi adjacentium. Occurrit ibi semel ac iterum Inscriptio- nis titulo aliquid concedere, in Lege Longob. lib. 1. tit. 34. § 2. [99. Carol. M. 123.] per Chartarum confectionem. Charta Henrici Imp. ann. 1066. tom. 1. Italiae sacrae part. 1. pag. 501. *Insuper confirmamus nostra praecipit pagina omnes Inscriptioes communitatum, quas praenominatus Episcopus Bernardus secun- dus a bonis hominibus in praeteritis temporibus accepit, etc. Adde pag. 896. et tom. 4. pag. 807.**

† **INSCRIPTUM**, Eadem notione. Dip- loma Hugonis Comitum Campaniae, tom. 5. Annal. Benedict. pag. 672. col. 1. *Si- cut scripta ita Inscripta quae hactenus ten- tibus Moltensis Ecclesia, fixa permanere decerno*.

° **FALSAE INSCRIPTIONES**, *phylacteria*,

aut *ligaturae*, quae imprudenter pro fabri- bus, aut aliis pestibus adjuvare putant, in Capit. Caroli M. lib. 8. cap. 73. *Serenus Sammonicus*:

Inscribis charte, quod dicitur Abrecedere.

Ejusmodi Inscriptiones habet passim Marcellus Empiricus lib. de Medicam. Edit. 1536. pag. 58. 85. 87. 110. 112. 143. 154. 155. 156. 207. Vide Gruter. 1047. 5. Scribit Ammianus Marcellinus lib. 16. pag. 72. *Anilia ista incantamenta ad leniendum dolorem medicinae admisisse auctoritatem. Atque inde tam trebro ea in medicorum libris occurrunt. Vide Character.*

° **INSCRIPTI LAPIDES**, et *Inscriptiones*, pro terminis, apud Agrimensores.

° 2. **INSCRIBERE**, Assignare, addicere; unde *Inscriptio*, Assignatio, obligatio. Lit. Casimiri III. ann. 1478. inter Leg. Polon. tom. 1. pag. 232. *Nos fide bona adstringimus... quod praefatam terram... nulli hominum... infraudabimus, Inscri- bemus, vendimus, donabimus... Si autem praesenti nostrae promissioni... contra- venerimus... et aliquam infestationem, Inscriptionem, donationem... fecerimus, etc.*

° **INSCRIPTUS**, pro Non scriptus. Glossar. Gr. Lat.: *ἄγραφος*, *Inscriptus*. *ἄγραφος*, Sine scriptura.

° **INSCUM**, Simul, una. Charta ann. 1277. inter not. ad Hist. Sicul. Bonifac. cont. part. 2. apud Lam. in Delic. eru- dit. pag. 346. *Renuntians exceptionibus... non celebrati contractus, doli mali, et Inscum conditioni sine causa, etc. Vide Inscum.*

° **INSECRARI**, pro Exsecrari, occurrit in Glossar. Gr. Lat.: *Ἐξαπόμην*, *Insecro*.

° **INSECTABILIS**, ἔρπετος, in Glosae. Gr. Lat. [° Adde ex Castigat. in utrumque Glossar. MSS. *Insecabilis*.]

* **INSECTO**, [idem ac insector, apud veteres. Plaut. Capt. 3. 4. 61. Jam illic nos insectabit lapidibus. Justin. 15. 8.]

° **INSECURITAS**, Periculum. *Insecuritas viarum*, in Oratione ann. 1378. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1506.

† **INSECUS**, ἔρπετος, *Insequens*. Suppl. Antiq.

° **INSECUTIO**, Persecutio. *Insecutionem passus*, in Miscella: Theophanes xara- θωραξ. Vigilius Tapensis lib. 1. contra Arrianos cap. 1. de Constantio Imper.: *Eta patris traditionibus sacrilego more dactis, non leuem temporibus suis Ec- clesiae Dei, vel Sacerdotibus Insecutionem intulisse videtur*.

° **INSECUTUS**, Quem quis insequitur. Annal. Berlin. ad ann. 874. tom. 7. Col- lect. Histor. Franc. pag. 118. *Insecutus a primoribus Britonum... nec non a francis hominibus, quos valde offenserat, etc.*

° **INSEDABILIS**, *Indesinens*, ἀκατάληκτος, in Glosis Latino-Græcis. [° Adde ex Castigat. in utrumque Glossar. Reg. *In- cessabilis*.]

° **INSEDCIBILITER**, Sine deceptione. Vet. Interpres. *Instam*. Origen. in Matth. Tract. 24. *Instam animae, quia facile seducuntur, non possunt Inseducibiliter permanere in conspectu abdomenis de- solationis, etc.*

* **INSEDELULUS**. [Non sedulus. Gloss. Philox.]

° **INSEDUMEN**, Insltum, arbor, insita, ut videtur. Stat. Piacent. lib. 6. fol. 65. r. *Item quicumque destruxerit salices francichos et piantonos et Insedumina novella, solvat communi Piacentis sol- dos viginti pro quolibet salice et piantono*

et pro qualibet arbore. Vide infra *Insercularis*.

* **INSEGNIS**. [Non segnus. Gloss. Philo.]

† **INSELLABILIS**. *Que l'en ne peut enseller*, in Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684. Vide mox.

† **INSELLARE**, Epphipio seu *sella equum* vel mulam instruere. Fragm. de origine Comitum Nivern. apud Labbeum tom. 1. Bibl. MSS. pag. 889: *Dixit et Rex secum jocose: Mulam candidam quam nocte equitasti, libenter insellarem, si ea promonitus fuisset. Insellatus equus*, apud Lambertum Ardensem, tom. 8. Ludewig. pag. 566.

† Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7692: *Insellare, Enseller*. Aliud Provinc. Lat. ex Cod. 7657: *Encellar, Prov. sellare, Insellare, sternere*.

† **INSELLAMENTUM**, **INSELLATURA**, **INSTRATUM sellae**. Vide *Sella*, Epphipium.

† **INSELLIS**. *Sine ictu sellici corporis*. Papias.

† **INSEMITATIO**, ἀνομία, in Glossis Lat. Graec. cum deest semita, via, iter.

† **INSENSIBILIS**, ἀσθητικός, ex Cod. reg. in Castigat. ad utrumque Glossar.

† **INSENNIUM**, Merces, pretium, Gall. *Salair*. Comput. ann. 1362. Inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 242. col. 2: *Item duobus jocularibus et Petro Sabbatieri trompatori, quia versum ante processionem cum eorum instrumentis, pro Insennis solvi... v. grossos*. Et pag. 243. col. 2: *Pro praecavando panem caritatis, dedi Petro Sabbatieri praconi pro Insennis j. grossum*. Occurrit rursus inter Probat. tom. 3. pag. 62. col. 1. Vide supra *Enseennium*.

† **INSENNOS**. Forte ex Gr. ἐσπνοσ. Alcin. in Poem.:

*Auillare senem, nostror rogo, tu per amicos,
Est locus Insegnos, auillare senem.*

† **INSENSIBILIS**, Expers sensu. *Insensibilis simulacra*, Lactantio lib. 1. Instit. Divin. cap. 20. Hadrianus PP. in Epistol. ad Ellipandum, Inter Concil. Hisp. tom. 3. pag. 94: *Nunquidnam lapis et petra est Insensibilis creatura? Insensibilis, Gellio, Qui sensibus nequit percipi*.

† **INSENSIBILIS**, ἀσθητικός. Reg. *Insensatus*. Castigat. in utrumque Glossar. Qua ultima acceptione *Insensibilis* nostri dixerunt. Lit. remiss. ann. 1378. in Reg. 114. Chartoph. reg. ch. 212: *Acelle Jehanne qui est de longtempo et souvenit-foi lunatique, frénatisse et Insensible... Ladite Jehanne estant toute enragie et Insensible, etc.* Alii ann. 1380. in Reg. 118. ch. 18: *Jehan du Monstier homme fol, Insensible et furibonde, etc.* Occurrit rursus in Instr. ann. 1406. ex Bibl. reg. *Insensif*, eodem sensu, in Lit. remiss. ann. 1391. ex Reg. 141. ch. 216: *D'icelle maladie ledit Jehan est trop souvent comme Insensif et homme fol et sans avis*. Vide supra *Inseanus*.

† **INSENSIBILITAS**, Stupor vel durities animi, Gall. *Insensibilité*. Charta Ludovici Regis Franc. ann. 1484. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 280: *Dicebant ulterius pronominali actores, quod Insensibilitas, dissipatio bonorum, insensibilitas et notoria prodigalitas dicti Johannis... notarius erant*. [Marius Mercator pag. 125: *Ignorare enim deum, Insensibilitas quae ex morte evenit similitudinem gerit*.]

† **INSENSIS**, *Sine sensu*, Johanni de Janua. *Sens sine*, in Glossis Lat. Gall. Sangern.

† **INSENSUALIS**, Carens sensu. *Insensualis res*, apud Cassiodorum lib. 2. Epist. 40.

† **INSENSUALITAS**, Sensus privatio. *Herbicus in Miraculis B. Martini*, apud Baluz. tom. 7. Miscell. pag. 193: *Ociosus surdorum auribus, fugata Insensualitate, tribuitur proprio sensu uti*.

† **INSENSURA**, Thuribulum, Gall. *Encensoir*. Cum uno par *Insecururum*; duo parva *candelabra*, in Testamento ann. 1415. apud Rymer. tom. 9. pag. 279.

† **INSEPARABILIS**, Individuus. Castigat. in utrumque Glossar.: *Inseparabilis, ἀδιαχώρητος*. Reg. addit. *Indivisibilis*. Testam. Rob. reg. Sicil. et comit. Prov. ann. 1343: *Item voluit et ordinavit, quod semper et perpetuo comitatus Provincie et Forcalquerii supradicti sint uniti cum regno, sub uno domino, Inseparabilis dominio*.

† **INSEQUILLA**, Ruricius Lemovicensis Episcopus lib. 2. Epist. 13: *Superat, ut quod illius in bono tribuit gratia, vestra in domino custodiat Insequilla*.

* **INSEABILITER**. [Ita ut sera renovari nequeat. Auct. Itiner. Alex. M. (edente A. Maio) 100. Et aditu reserati], quem *Inseabiliter* obstruxerant.]

† **INSEERARE**, [Sub sera claudere.] Vide *Serare*.

† **INSEERARE**, Eodem sensu, in Lit. remiss. ann. 1376. ex Reg. 109. Chartoph. reg. ch. 431: *Enfermerent ledit Juenin en une chambre d'un hostel de taverne... Ledit Juenis qui estoit Enserre en ladite chambre, comme dit est, etc.*

† **INSEERARE**, pro *Inserere*. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657: *Encerter, Prov. inserere, Inserare*.

† **INSEERATIO**, Implicatio, Gall. *Inseration*. Arnould in Rosar. MS. lib. 2. cap. 3: *Impastatio filamen in una contritione et Inseratione et assatione, nam propter contritionem et assationem ad ignem, dividuntur partes ligatae a viscositate, quae est in corporibus*.

† **INSEERATUS**, Cera imbutus. Comput. ann. 1372. Inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 318. col. 1: *Item solvi... mercerio, qui aptavit quandam magnam lanternam de tela Inserata, etc.* Vide supra *Enseratus*.

† **INSEERULARE**, *Inserere, inoculare*, Ital. *Inseerare, et Inserire*; unde *Inseeratum* et *Inseeratum*, Sarculus insitutus. Insitum, arbor insita. Chron. Amalphi cap. 42. apud Murator. tom. 1. Antiq. Ital. med. aevi col. 215: *Petrus de Alaneo archiepiscopus... vineas quoque et hortos possidavit. Et in Tramonio multa Inseerata castaneorum Inseeravit*. Testam. quod circumfertur sub nomine S. Amati ann. 1093. tom. 6. Aug. pag. 704. col. 2: *Casalinæ et case et hortis et vineis et arboribus, Inserata, castanetas, etc.* Vide *Inseeratorium*.

† **INSEERARE**, *Eclardir, faire clair*. Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684.

† **INSEERMA**, pro *Jaserna* vel *Giserna*, Gesum, spiculum. Computum ann. 1336. tom. 2. Histor. Dalphin. pag. 326: *Item 37. Inseerme scindentes pro XVIII. s. vi. d. gr. Item 46. inter lanceas et chavarnas et venabula pro IIII. s. Cædes Ducis Aurelian. ann. 1407. apud Lobinell. tom. 4. Hist. Paris. pag. 550: *Luy firent la teste de Jusarnes, puis qu'il fu abbatu de son cheval, et luy firent espandre la cervelle de la teste sur le pavement*. Vide *Giserna*.*

* **INSEERTATIO**. [Actus inserendi, insitio, immissio. Cæc. Aurel. 1. Tard. 1. ad fin.]

† **INSEERTATUM**, **INSEERTETUM**. Vide supra in *Inseerulare*.

* **INSEERTITUS**. [Gall. *Cloismond*; « Candelabros vi. argenteos et alio Inseertito ». (Thes. Eccl. Clarom. Mus. Arch. Dep. p. 39. an. 980).]

† **INSEERTORIUM**, *Lorum quo scutum apprehenditur*, in Amalthea. Sussannus in Vocabulario: *Inseertorium, Talamus, porpax, acuti lorum anuli vice, inter quod et ipsum scutum inseertimus manum*.

† **INSEERTORIUM**, Seminarium, ubi arbores inseruntur. Gloss. Isidor.: *Postmurium, Inseertorium*. Graevium consule.

† **INSEERVIRE**, in servitutem revocare, retrahere. Capitula ad Legem Salic. cap. 1. § 7: *Si vero aliquis cum injuste Inseervire tentaverit, et ille eam ingenuitatis suae ostenderit*. Lex Hajwar. tit. 6. cap. 3. § 1: *U nullum librum sine mortali crimine ipsam Inseervire*. Ita Lex Ripuar. tit. 57. § 3. Lex Longob. 1. 2. l. 34. § 10. [Carol. M. 107.] Capitulum Caroli M. l. 13. c. 28. Leges Henrici I. Reg. Angl. c. 89. etc. Concilium Vermeriense an. 752. c. 6: *Si quis ingenuus homo ancillam uxorem deceperit pro ingenua, si ipse femina postea fuerit Inseervita, et redimi non potest, si ita voluerit, liceat et aliam accipere*. Infra: *Si servum accipiat pro ingenuo, et postea pro quocumque causa Inseervitus fuerit*. Eadem fere notione dixerunt Anglici Jurisconsulti *Inseervire* tenementa, seu servitutibus quibusdam ea subdere. Britton. de Legib. Anglic. cap. 54: *Les sergages dount home put son soil Enseervir, sount sans nombre, etc.* Occurrit ibi pluries.

† **INSEERVIRE**, servitium addicere. Charta Fulb. episc. Camerac. ann. 841. ex Cod. 86. ejusd. eccl.: *Notitia qualiter Rainerus, tunc temporis vassallus domni Fulberti episcopi Cameracensis, voluit ibi Inseervire quandam feminam, nomine Oravianam, cum infantibus suis... ut mansos deservirent; qui cum id renuissent, ab omnibus inventum est... supradictas feminas, matrem videlicet cum filibus suis unaquaque earum ad supradictam villam dare de suo capite denarios duos et filii earum quatuor, quam illud servitium facere, quod a supradicto seniore eis imponebatur*.

† **INSEETARE**, *Filo setam adaptare*. Joann. de Janua. [Enseer, in Glossis Lat. Gall. Sangern.]

† Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684: *Inseetare, Enseer, mettre soye de porc, comme en lignul*.

† **INSEETENS**, Ordinatio Romeneiensis Marisci, apud Spelman. *Item ordinaverunt, quod quilibet acra pro wallius, Insetens, et watergagius, emeretur pro 40. sol.* Recor ego, ait idem Spelmanus, de interiori aggere dictum, qui dirupto jam exteriori, irruentes undas denovo praestoletur: *An Inditch, va Saxxon. Insetena, l. insertum, vel interius positum*.

† Spelmani interpretatio firmatur Charta ann. 1303. ex Chartul. 2. Fland. ch. 20. in Cam. Comput. Insul.: *S'it avenoit que en aucun temps on festat diiccage, com claims Insetten ou utsetten, etc.*

† **INSEETETUM**, Locus ubi insita arbores crescunt, seminarium pomarium. Charta ann. 988. apud de Blasio Series Princ. Salern. num. 64: *Curtes, ortalis, arbusta, castaneta, Insetata, quercista, campis, etc.* Vide *Inseerulare* et *Inseertorium*.

INSIBILIS Simeon Dunelmensis ann. 881 de Normannis, Franciam invadentibus. *Mirabile videri potest, quod Insibiles hostes contra tam fortem bellicosumque populum audent insurgere.* [° Rudis, rusticus, imperitus. Vide mox.]

° **INSICITAS**, *Insicentia, la rustigita*, in Glossar. Lat. Ital. MS.

° **INSIDIA**, Capsula, pyxis, quod monetarum probaciones in ea serventur, sic dicta. Vide mox *Insidius*. Charta pro instit. monetarii ann. 1388 ex Cod. reg. 5187. fol. 74. r. *Item volumus... quod si aliquod debetum oriretur... super factio dictarum monetarum, quod non possit nec debeat haberi recursus, nisi duxerit quos assays factos per custodem dictae monetarie... et qui assays reperirentur, in Insidius seu boytius et pussidibus dictarum magistris et custodia.*

INSIDIE, Idem quod vigilie, excubie, Guet. Fleta lib. 2. cap. 4. § 3 de Officio Marscalli. *Insidias autem nocturnas non tenetur facere, sed singulis noctibus in crepusculo Insidias assedebit, et in aurora levabit, etc.*

° Charta ann. 1418 ex Chartul. S. Aviti Aurel. *Item tenetur (capicerius) dictam ecclesiam custodire et custodias seu Insidias facere de die et de nocte bene et debite, prout alii capicerii civitatis Aurelianensis faciunt.*

INSIDIA PENSATAE, in Statuto S. Ludovici, quod legitur in Dissertat. 29. ad Jonvilliam, que verba redduntur in ejus versione Gallica, Agasi, et fait apensat. Gloss. Gr. Lat. Adès. *Insidium, obsessio MS. S. Germani habet, Insidium, subtextum, obsessum. Vide Pensabiliter.*

INSIDIARE, Insidias struere. Formulæ veteres apud Bignonium cap. 31. *Si quis ad rapinam faciendam adgreditur, aut iter aperient Insidiarius, etc.*

INSIDIATRIX, Que Insidiatur, apud Ammian. non semel *Insidiatrix, mulier que mortem viri sui cum alia hominibus consiliavit*, in Capit. Pipinni ann. 782. cap. 6.

° **INSIDIUM**, Vidé *Insidia*.

INSIDUITAS, Gloss. Lat. MS. Reglam Cod. 1018: *Seduitas, Insiduitas, Asiduitas.*

INSIGILLARE, Idem quod sigillare: sigillum apponere, in Legibus Ade stanti Regis apud Bromptonum. Vide *Ferrum candens*.

° Nostris vero *Enadeler* un nom est Nomen imponere, ut fit in baptismo. Le Roman de Robert le Diabie MS.:

Li des loz les vesques manda...
Qu'il viengent pour son fil lever...
Cil sont vuz qui l'endat p'fent...
Et Crestiens adonc la fuzent;
Son propre nom li Enadeler...
Et Robert par droit non l'ap'elent.

° **INSIGNA**, Vexillum, signum, Ital. *Insegna*, Gall. *Enseigne*. Stat. ant. Florent. lib. 3. cap. 65. ex Cod. reg. 4621. *Nulla persona... presumat de cetero elevari vel elevari facere in civitate Florentina... pro faciendo aliquam turbationem... aliquam Insignam seu banderiam. Hinc Enseigner, Insignibus et armis distinguere, apud Froissart. vol. 3. cap. 86. *Tous efforcioient les grans seigneurs les uns pour les autres à faire grandes propositions et à jolier et à garnir leurs nefes et leurs vaisseaux, et les enseigner et armer de leurs armes.**

° **INSIGNARE**, Indicare, quasi signo ostendere, Enseigner. Decretum Tassilonis de Popularibus legib. § 4: *Sed tamen eo generis trium homicidiorum debito signo vicinis, et his, qui adstant, Insignat.* In Gloss. Gr. Lat. τρυπασιον, est

Insignare, Incisare. Apud veterem Juvenalis Interpretem, Sat. 10. v. 55. *Insignare, τρυπασιον*.

° Ital. *Insegnare*. *Faire Enseigne*, eodem sensu, in Lit. ann. 1385. ex Reg. 148. Chartoph. reg. qh. 197. *Leulz firent enseigne au pere et lui getterent une pierre, pour monstrer qu'il s'avancast et qu'il estoit temps.*

° 2. **INSIGNARE**, Instruere, munire. Synod. ann. 1395 cap. 130. art. 2. inter Stat. Tornac. pag. 76. *In singulis nihilominus ecclesiis Ironcum concavum poni precipimus tribus clavibus Insignatum, etc.* *Insignier* a Lat. *Insignire*, vulgo *Illustrer, decorer*, in Charta Caroli V. ex Memor. D. Cam. Comput. Paris. fol. 128. r. *qua concedit Bertr. du Guesclin comitatum de Longueville ann. 1361: Et la croons et l'aisons comte et Insignions de toutes dignités, noblesces, seignories et droitz qui a comté.*

° **INSIGNARIUS**, Vide *Insignarius*.

1. **INSIGNE**, Vexillum, Ital. *Insegna*, Gallice *Enseigne*. Leo Ost. lib. 2. cap. 75. *Ibi cur. Abbas et equo optimo, et armis precipuis, cum Insigne nullohermano domans, Monasterii defensorum illum constituit.* Vide Andream Monach. lib. 1. Vite Ottonis Episcopi Bamberg. cap. 46. extr. [et Carolum de Aquino in Lexico Militari.]

2. **INSIGNE**, Sagum militare, armis et insignibus distinctum illius, cujus erat. Thwrocus in G. isa M. cap. 53. *Salomon autem et Ladulius aliquando erant. Insignia sua mutant, et velut milite pugnant.*

3. **INSIGNE**, Sigillum, Diploma S. Henrici Reg. Rom. ann. 1003. apud Marten. tom. 1. Collect. Ampliss. col. 263. *Ipsam monasterii (Maulenberhan) locum cum suis adjacentiis et omnibus pertinentiis in nostrum mundiburdum suscipimus, et ad ordinem priorum preceptorum in omnibus confirmavimus, hoc regio Insigni roboravimus.*

° **INSIGNIA**, pro Insignia, in Concilio Mexicano ann. 1385. inter Hispan. tom. 4. pag. 389. *Insignia*, fem. genere dicunt Hispani.

INSIGNIARIUS, Armiger, hui scutum domini, ejus insignibus adornatum, dederat. Gloss. Gr. Lat. *Ὀνομαρτονος, Insignarius, armiger.* [Martinius habet *Insignarius*.]

° **INSIGNIFICABILIS**, Qui significari non potest. Gloss. Sangerman. MSS. n. 501.

° 1. **INSIGNITAS**, Celebritas. Privill. Figiaci ann. 1369. tom. 5. Ordin. reg. Franc. pag. 268. art. 2. *Volumus et de speciali gratia (et) auctoritate predicta concedimus dictis consulibus et habitatoribus ville predictae, attentis Insignitate ejusdem.*

° 2. **INSIGNITAS**, Dignitas, immunitas. Arest. ann. 1385. 3. Sept. in vol. 7. arestor. parlam. Paris: *Quod ecclesia Cabilonensis... existebat dudum per sanctum Carolum Magnum... quamplurimis Insignitibus, privilegiis et possessionibus dotata.*

1. **INSIGNIUM**, Signum. Sueno in Histor. Danica cap. 3. *Quam (Christi crucem) matris tumulo ob memoriale Insignium destinavit erigendam.* Vita S. Willelmi Abbat Roschid. n. 33. *Nutis et, que justis, hoc interposito Insignio, quod in crypta B. Genovefa Parisiensis 7. Palmis penitentiales cum Litanis Clerico cuidam propria manu scripsit.*

° **LIBERT.** Loc. de Viridi-fol. ann. 1369. tom. 5. Ordin. reg. Franc. pag. 277. art. 5: *Dictos consules et universitatem*

dicti loci *Insignio dignitatis et honoris praeferere volentes, etc.* Arest. ann. 1403. 1. Jun. in vol. 9. arestor. parlam. Paris: *Dictus afforsagator... Insignum de dictis vniis levandis tradere ac permittere debet.*

° Vox autem Gallica *Enseigne* multiplici intellectu accipitur. Pro Libello in electione scabinorum, occurrit in Charta ann. 1275. ex Chartul. 1. Fland. ch. 327. in Cam. Comput. Insul.: *En maniere qu'il feront trente gales de cire, dont il aura es treze, treze Enseignes encloses.* Pro nummo signato, unde nomen, legitur haud infrequenter. Lit. remiss. ann. 1369 in Reg. 35. Chartoph. reg. ch. 2: *Cellui Symon rompi une aucke, prist et osta une Enseigne d'argent et xvij. solz. et vj. den.* Tournois. Invent. ann. 1393. ex Cod. reg. 9484. 2. fol. 366. r. *Item une pasternoste ou il a six Enseignas à façon de tabiers. Ubi sacrum numisma vulgo *Médaille*, significatur, ut et in Lit. remiss. ann. 1397. ex Reg. 153. ch. 129: *Lors ledit Thustain eust saché de sa bourse une Enseigne d'argent, qui bien pouoit valloir deux sols ou environ... Quelle Enseigne est ce, elle est de Montfort ou du Mont Saint Michel? Aste ann. 1407 in Reg. 162. ch. 152: *Diaceulz confres ilz emporterent certaines mailles ou Enseignes, qui estoient du curé d'icelle eglise.* Denique aliter ann. 1470. ex Reg. 136. ch. 165: *Lequel maraschal fist deux ferremens en façon d'estriettes... cuidans que ce fut pour faire des Enseignes d'argent ou mahelins.* Vide infra: *Signum 17.***

° 2. **INSIGNIUM**, Miraculum. Chron. Episcoporum Metensium, tom. 6. Spicil. Acher. pag. 644: *De illo (S. Celesti) tale referunt Insignium. Pignora ejus cum pro necessitate communi quodam tempore deferrentur cum reliquis S. Auctoris, dicitur S. Auctor, qui quasi famosior preferatur, restitisse, donec S. procederet Celsitas.*

° **INSIGNIUS**, pro Insignis, Gall. *Considérable*. Instr. ann. 1322. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 83. col. 1: *Dictus vero locus non est locus Insignis, nec habens aliquod fortalitium et remotus ab itinere publico, et ab omni foro et mercato. Eadem repetuntur col. 2.*

° **INSIGNIARE**, (= *Insegnare*, demonstrer. Lex. Lat. Gal. Bibl. Ebroic. n. 28. XIII. s.)

° **INSIGNUM**, ut *Insignis* 1. Vexillum. Rolandinus Patav. de factis in Marchia Tarvisina lib. 5. cap. 23: *Pica quaedam occurrens quasi fataliter se super illam appropinquavit hastam, qua Eccelini ferretur Insignum.*

INSILIARIUS, Parvus consiliarius, qui forconsiliat. Florent. Wigorn. ann. 856: *Filius Regis Ethelulfi cum omnibus suis consiliariis, tantum facinus perpetrare ausi sunt, ut Regem a regno proprio repellerent.*

° **INSILITUS**, Nobilitas, claritas, pro Incultus, in vet. Glossar. ex Cod. reg. 7641.

INSILIUM, Malum ac pravam consilium Simeon Dunelm. ann. 1008: *Reus Danorum Suanus per Insilium, incuriam, et traditionem Normannici Comitatus... civitatem Excestram in fragis, spolavit, etc.* An. 1052: *Multaque Regi Insilia adversus Anglos dederant.* Utitur hac notione præterea an. 1015. 1051. 1080. ut et Ricardus Hagulstad, cap. 6.

° **INSIMUL**, Simul, una, in Charta Charoli C. apud Doubletum Hist. San-Dionys. pag. 781. *Utuntur Statius, Florus et alii plures e recentioribus.*

° **INSIMULARE**, Simul convenire, congregare. Chron. Joan. Whetham.

edit. Hearn. pag. 352: Versus Eurum Inimulantibus se cum suis in unum, uaque ad numerum trium, pena millium pugnatorem, etc. Vide Insimul.

INSIMULATOR, Accusator. Pacatus Paneg. Theodos. cap. 43: Te purgare eodem teste, quo Insimulatore voluisses. Auxilius in Libello de causa Formosi PP. apud Mabill. tom. 4. Analect. pag. 610. personas inducunt colloquentes, Insimulatores, qui accuset, et Actorem qui defendat Formosum. Insimulatore pium, Apuleio in Apolog. Accusator est magis, quae fit ex piscibus.

INSINCERE, Non sincere. Hieron. in prol. ad Mirac. S. Geom. Aut. tom. 7. Jul. pag. 235. col. 1. Ita, fugium est, ut quaedam ignorata penitus, alia ad succedentium notitiam Insincere manantia, multorum et magnorum sanctorum preclara memoria inofficissimae obs curarint.

INSINUAMEN, Inspiratio, doctrina. Vita sancti Frontonis apud Bosquetum Hieron. Eccl. Gallie. part. 2. pag. 5. Sancto Insinuamine celitus uidebitur, etc.

INSINUARE, Docere, unde Gallieum Enseigner: hanc quippe uocem uernaculam ex hac Latina deducit Salmastus ad Historiam Aug. pag. 101. Certè Insinuare, est inspirare. Insinuatio, δειξις in gloss. Lat. Gr. S. Hieron. Epist. 135. Nudus tertius cum 118. Primum tibi Insinuare conarer, etc. Vide Epist. 22. cap. 13. et Libr. Manualem Dodane cap. 7. Admonitio Synodalis antiqua. Videte, ut omnibus parochianis uestris Symbolum et Orationem dominicam Insinuatis. Capitulare 2. ann. 811. cap. 9. Ad Ecclesiasticos uero quomodo iuste pertinet, p. nitus ignoramus, nisi illi nobis Insinuauerint, etc. Adde Capitul. Episcoporum ann. 801. cap. 5. Capit. 8. Incerti anni Caroli M. cap. 3. 5. Responso ad Capitula Archiepiscopalis missa a Karolo M. ann. 811. cap. 1. Quomodo et qualiter unusquisque Dei Sacerdos plebem sibi a Deo commissam Insinuat atque gubernat. Regino de Vita et conversatione Presbyteri cap. 53. Si Orationem Dominicam et Symbolum omnibus suis parochianis Insinuatim habeat. Et in Inquisitionib. Synodalibus cap. 74. lib. 2. cap. 15: Si patrum filios suis Symbolum et Orationem Dominicam Insinuant, aut Insinuari faciant. Similia habet Udalricus in Discurso Synodali. in Specielegio Acheriano. Harjulfus lib. 4. Chronici Centul. cap. 17. Sed in summodo illos memorans, quorum nomina vel charte, vel qualibet pittaculo Insinuare uidebantur. Anonymus soldasti de Sueuorum origine pag. 18. Praecatus, ut si eum uolente sibi restitueret, ram, quam ignoraret, et Insinuaret. Utuntur etiam Guigo in Statutis Ordinis Cartusienis cap. 43. § 3. Statuta antiqua ejusdem Ordinis 2. part. cap. 6. § 4. etc. Alii Enseigner, quasi Insinugare dictum putant, orta nomenclatura a Monachis, qui signis omnia significabant et indicabant. [Hanc opinionem amplectuntur de Caseneuve et Menagius. Vide Insignare.]

INSINUARE, Practicis, in acta publica referre. Gall. Insinuer. Instrum. ann. 1388. apud Th. Madox Formos. Anglie pag. 429: Nos Officialis Londoniensis testamentum... una cum codicillo eidem annexo approbavimus, ipsumque Insinuavimus, et pro eodem... legitime pronunciamus. Charta ann. 1359. ex Archivo B. M. de Buno Nuntio Rotomag.: Litteras mihi Notario publico tradidit dicitis Dominus Officialis et Promo-

tori illico Insinuandas et publicandas. Occurrit alibi non semel.

INSINUATIO, inspiratio. Novella 15. Justiniani cap. 3. In acta publica relatio. Gall. Insinuation. [Vide Savin Nistor. Jur. Rom. med. temp. tom. 2. cap. 9. § 45. not. g. Glossar. med. Graecit. voce ἐπισημαστικῶν, col. 614.] Charta compositionis ann. 1302. ex Archivo D. de Montequivo: Renunciantes nichilominus omni exceptioni... et legi dicenti donationem excedentem quingentos aureos sine Insinuatione iudicis non ualere. Eadem habentur in Charta ann. 1288. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arver. pag. 332. Statutum Johannis Stratford Archiep. Cantuar. apud Lyndwoodum lib. 3. Provincialis tit. 13. Statuimus ut pro probatione, vel approbatione, seu Insinuatione testamentorum quoruncumque nihil per Episcopos, seu alios Ordinarios, capituli omnino... per Clericos tamen archidiaconos Insinuationes hujusmodi sed denarios duntaxat recipi permittimus pro labore Insinuationis eulogium, in Charta ann. 1288. apud Ludewig. tom. 5. pag. 432. Vide alia notione in Insinuare.

INSINUATIVUM, Maeris fratribus in Hierotico. Donum a Clerico praestitum Episcopo in principio sui ingressus ut in ejus gratia insinuarentur. Haud satis recte interpretati sunt ἐπισημαστικῶν vel ἐπισημαστικῶν, quas voces melius exponit Canjus in Glossario med. Graecit. Praestationes ab in Clerum allectis datae caperis Clericis pro Insinuatione, id est, relatione in catalogum ministrorum Ecclesiae. Gal. Droit de bien venue. Vide Novell. 56. Justiniani, Julianum Antecessorem et Suicerum in Thesuro Eccl. voce Episcopatus.

INSINUARE, Inscribe, insculpere. Bonin. Hist. Sicul. part. 1. apud Lam. in Delic. erudit. pag. 38. Quo tempore Manfredus ejus filius Manfredum nomine condidit, in quo ad reverentiam B. V. M. campanam more magnitudinis fieri curavit, in qua suum et uxoris nomina posuit et Insinuavit.

INSINUATOR, Qui insinuat, introducit, promouet Insinuator, magister atque auctor, apud Arnobium, lib. 1. sub fin. Insinuatoris deorum, apud Tertull. lib. 2. ad Nationes cap. 1.

INSINUATRIX rei noxae epistola, apud S. Augustinum Epist. 135.

INSIPIENTIA, Ignorantia. Testamentum Henrici Comitis Augustodun. apud Perardum pag. 27. Et quod mea Insipientia non memoravit, res curare studeatis, ut pro salute animas nostras perueniat, qua non optata possumus omnes. Vide Supere.

INSIPITUDO, pro Insipientia, apud Ardorem Monachum in Vita S. Benedicti Anian. Abbatis cap. 3. n. 8. cap. 4. n. 21.

INSIPO, [Injicio, conjicio] a sipo, quod significat jacio: unde dissipio, disjicio: obispo objicio, ut Fest. docet in Supat, et in Incipere. Hinc Cato R. R. 85. Est etiam insipo, as, ut dissipio, as, teste Festo.]

INSISUM, [Incisum]: Quod instrumentum insisum presumitur domino nostro Dalphino. [Chevalier, Inv. Archiv. Dalphinat. n. 118. an. 1322.]

INSITAMENTUM. Vide Sitamentum.

INSITITUS SOMNIS, Meridianus, quasi non naturalis, ad noctem quippe, non ad diem, pertinet naturaliter somnus. Qui aestivo tempore diurnis operibus meridie inseritur. Forwili. Varro de Re rust. lib. 1. cap. 1. Ego hic ubi

nox et dies modice recedit et abit, tamen aestivo die si non diffunderem meo Insititio somno meridie, uicere non possem.

INSOLUTUM, Tribus species, in Notitia Trajectensi, apud Will. Heiam pag. 218. I. Edit.: Similiter et de tributo, quod Insoluto uocatur.

INSOBRINUS, Capitulari Pipini Regis Italiae ann. 783. cap. 33. de illicitis conjunctionibus: Ita ut qui uxorem consorbino aut Insobrino suo uxorem duxerit, etc. Forte Is dicitur, qui filius consorbini.

INSOCIABILIS, ἀνομιματος, in Gloss. Gr. Lat. Castigat in utrumque Glossar. addit Reg. Incommunicabilis.

INSOCIALIS, [idem ac insociabilis. Porphyrius ad Horat. 1. Ep. 18. d. Inconclina, In-socialis.]

INSOCIO DARE, In socio recipere pecunia, in Lege Longob. lib. 2. tit. 32. § 3. Roth. 238. [quod nostri dicunt, Baillet et proinde du betail a mortie.]

INSOLA, Insula. Charta ann. 939. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 70: Cum ipsa reclusa et cum ipsa piscatoria et cum ipsa insolas, etc.

INSOLARE, [idem ac in vet. Gloss. Soli exponere. Vox Plinio lib. 21. cap. 14. et Columella lib. 4. cap. 17. 27. lib. 11. cap. 3. lib. 12. cap. 12. 18. nota.]

INSOLARE, Materia structure munitur. Vide Solarium I. Stat. ann. 1366. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 181. col. 2. Item quod turres Insolentur prout erit opportunum. Ensoler uero est soluti seu aram domus lapidibus sternere. Gall. Paver, in Lit. remis. ann. 1410. ex Reg. 164. Charthop. reg. ch. 240. Desquelles pierres le suppliant employer pour Ensoler sa maison.

INSOLATIUS, Absque solatio, apud Gunzonem de Miracul. S. Gengulidum, 17.

INSOLATUS, Vide Ungula.

INSOLENTIA, Desuetudo. Insolentia armorum et defectus exercitus militaris in Litteris Johannis Franc. Regis ann. 1352. apud Acher. tom. 10. Spicil. 218. Insolentia angariarum, Onera Insolentia, in Privilegio Ibbonis Archiep. Turon. pro Monasterio S. Martini, apud Mabillon tom. 4. Benedict. part. 1. pag. 748. Tullius dixit Insolentia sermonis simili notione.

INSOLENTIA, Defectus. Lit. ann. 1392. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 514: Nolentes Universalitatem eandem, quam affectibus intrinsicis in sinu nostrae propiciationis amplectimur, per Insolentiam nostrae provisionis elabi, etc.

INSOLENTIA, Ineptia, Gall. Sotises. Synod. ann. 1491. inter Stat. eccl. Turonae pag. 98. Item quia nonnumquam banniti, exules, et alii malefactores ad immunitatem ecclesiarum confugientes, solent ibidem minus devote se tenere, et per sepe cum impudica mulieribus in ecclesia tenere, et alia uoce cantare Insolentia inhonestas, etc. Lib. synod. episc. sagiens. ann. 1557: Item inhonestas ne in crastinum nuptiarum fiant in ecclesia... Insolentiae fieri solite, ut puta laruationes, choreationes, cantilene, etc.

INSOLERE, Solere, obtinere. Canon. Abbon. tom. 10. Collect. Histor. Franc. pag. 630: Uique adeo autem hoc Insolent malum, ut jam quam ex consuetudine vendantur leges, corrumpantur jura, sententia ipsa uenalis sit.

INSOLENTIA, pro Insolentia, Arrogantia, Gall. Insolence. Praefatio Gullielmi Majoris Episc. Andegav. in Statut. ejusd. Eccl. apud Acher. tom. 11. Spicil.

pag. 201. Ad tutelam bonorum, et malorum *Insolentias* obhibendas.

• Haud scio an ita emendandum sit: occurrit enim in Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684. *Insolentia, nicate, solis, rubense, folie*. Vide supra *Insolentia*.

• *INSOLETUS*, Non ordinato, in Glossar. Lat. Ital. MS.

• *INSOLICITUS*, Non sollicitus, securus. Gloss. Philol.

• *INSOLUBILITER*, Modo qui solvi nequeat. *Perpetuo anathematis vinculo insolubilitate colligamus*, in Episto a Stephani VI. PP. tom. 3. Concil. Hisp. pag. 168. col. 2.

• *INSOLVENTIA*, Impotentia solvendi debiti, in Indice Onomast. ad tom. 1. Jun. Act. SS.

• *INSOLUTUS*, [Non solutus.] Vide *Ungula*.

• *INSOMNIAS*, [Idem ac insomnia. Theod. Arisctian.]

• *INSOMNIAS*, Insomnia, Gall. *Insomnie* apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 788. in Actis SS. Martii tom. 1. pag. 644. *Insomnias*, ibid. pag. 725. et in Actis SS. Julii tom. 1. pag. 97.

• *INSOMPNIETAS*, ut *Insomnitas*, Insomni. Alex. latrosoph. MS. lib. 1. Cassion. cap. 23: *Quod si haec jam multo tempore passionem et Insomnietatem patitur, opti medicum addeat*.

• *INSOMPNIUM*, *Ce que l'en voit par songe*. Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684.

• *INSONARE*, Divulgari, rumore esse. Annal. Genuens. ann. 1164. apud Murator. tom. 6. col. 83: *Insontur quod que iam galea ierat in Provincia*. Et ann. 1236. col. 465: *Antequam Insouaret vel aliquis rumor esset, quod exercitum facere vellet*.

• *2. INSONARE*, Sonare, campanam pu sare, apud Glab. Rodolph. tom. 10. Collect. Histor. Franc. pag. 17.

• *INSONTIA*, Innocentia, Johanni de Janua Innocentia, non naissance, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.

• *INSOPIABILIS*, Qui sopiri non potest. Capell. 1. p. 4: *Insopibilis spernitatis igniculos incendere*. Id. 3. p. 106: *Insopibilis flamma*.

• *INSOPIABILIS*, Qui sopiri seu pacari nequit. *Altercatio enim hinc Insopitabilis est*, in Gestis Consulum Andegav. apud Acher. tom. 10. Spicil. pag. 449.

• *INSOPIABILIS*, Eadem notione. *Insopibilis faber*, apud Martianum Capellam lib. 4. *Insopibilis flamma*, apud eumd. lib. 9.

• *INSOPORABILIS*, *Indormabile*, in Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684.

• *INSORDESCENTES*, Excommunicati nominati declarati per annum in excommunicatione perseverantes, qui nullam adhibent diligentiam ad obtinendam absolutioem. Vide Lexicon Hofmanni et Lamberti. lib. 3. Hist. Inquis. cap. 18.

• *INSORDESCERE*, Sordidum esse et foetulentum. Sidon. lib. 5. Epist. 13: *Dejectu satuca frondis ager insorduit*.

• *INSORTIARE*, [Adversus sortes munire.] Vide *Sortitio*.

• *INSORTIARE*, [In sortem mittere. Gall. Enoreller, Esortiare.] Vide *Sortiri*.

• *INSORTITUS*, Non datus in sortem, non possessus. Charta ann. 1098. inter Monum. Eccl. Aquilej. pag. 58. col. 549: *Cultum et incultum, divinum et indivinum, sortitum et insortitum, etc.* Vide *Insorta*.

• *INSORTIS* vel *INSORTUS*, Non datus in sortem, non possessus. Vide in *Sorte*.

• *INSPATIANS*, [In aliquo loco spatians. Prudent. Apoth. 130. quem videat Babylonis ab arce tyrannus Innocuas inter flammam procul *Inspatiantem*. At melius leg. *Exspatiantem*.]

• *INSPECTIATUS*, Deformis, absque specie. Tertull. adv. Valent. cap. 10: *Substantia infirmis et Inspectiata*. Rursum utitur alibi.

• *INSPECTIOSUS*, Non speciosus. Puer non *inspectiosus* apud Petronium cap. 74.

• *INSPECTARE*, Re inspecta seu considerata judicare. Vita S. Senor. tom. 3. Apr. pag. 75. col. 2: *Si martyrum res gestas perpendis, in nobis prolixius, quoniam in illis, martyrum Inspectabis*.

• *INSPECTOR*, Qui monasteria monialium visitabat invigilabatque ut regula in eis rite servaretur. Charta Lothar. I. imper. pro monial. Tich. ann. 833. apud Murator. tom. 5. Antiq. Ital. ned. xvi. col. 532: *Merannum quoque venerabilem abbatem in eodem loco constitimus Inspectorem, quatenus abbas vite sue studio in omnibus regula huius exequatur*. S. Benedicti. Vide in *Visitator*.

• *INSPECTORES*, Idem, qui *Peragatores*, qui praedictis inspectis et adequatis invice n. ea relevant, quibus onus gravius descriptum est, quibus censita tenus, gravant. Gloss. Lat. Gr. *Inspector*, *επιθετης*, Lexicon Gr. ms. Cod. 283: *Επιθετης*, *επιθετης*, *επιθετης*. Glossar. Nonice MSS.: *Επιθετης*, *Αντιθετης* & *Επιθετης*. Glossar. vet. Henrici Stephani: *Inspectores*, et *επιθετης*. *Επιθετης*, apud Theophrastum pag. 411. est censui adscribi. Vide ut. Cod. Just. lib. 11. tit. 58. de *Censib. et censitoribus*, et *peragatoribus*, et *Inspectoribus*, et Gloss. med. Gr. in *Επιθετης*.

• *INSPECTIO*, *επιθετης*. Novella Theodosii 16. de Postulando: *Nulla eis Inspectio, nulla ingatur perquisitio, nulla operis extractio, nulla discussio, nullum rationum imponatur*.

• *INSPECTORES INQUESTARUM*, Quibus cura commissa est inspiciendarum seu examinandarum *inquestarum*. Edictum Philippi IV. Franc. Reg. ann. 1291. apud de Censib. et censitoribus, et *peragatoribus*, et *Inspectoribus*, et Gloss. med. Gr. in *Επιθετης*.

• *INSPECTIO*, *επιθετης*. Novella Theodosii 16. de Postulando: *Nulla eis Inspectio, nulla ingatur perquisitio, nulla operis extractio, nulla discussio, nullum rationum imponatur*.

• *INSPECTORES INQUESTARUM*, Quibus cura commissa est inspiciendarum seu examinandarum *inquestarum*. Edictum Philippi IV. Franc. Reg. ann. 1291. apud de *Censib. et censitoribus*, et *peragatoribus*, et *Inspectoribus*, et Gloss. med. Gr. in *Επιθετης*.

• *INSPECTURA*, *Visura*, *speculatura*. Papias. Male in Gloss. Sangerm. MS. num. 501: *Inspectura*, *Speculator*.

• *INSUPERABILITAS*, *Res adeo insuperbia*, apud Hartium in Gloss. ex Gerberti Hist. Palast.

• *INSUPERARI*, Desperari. Virgil. Grammat. pag. 181: *Quae a plerisque garissimis viris usurpata sunt, aperta definitio Insuperari non debent*.

• *INSUPERARE*, Ex insuperato. Hist. S. Florent. Salmur. tom. 10. Collect. Histor. Franc. pag. 265: *Cum gravi exercitu Insuperate castellum obsidens*, etc. Epist. Rob. reg. ann. circ. 1022. ibid. pag. 435: *Si quid mirabile praeter solitum Insuperate accidit*.

• *INSUPERARE*, *Faces fundere*. Papias [Legendum *Insuperare faces, findere*, ex hoc Virgili versus 292. Georgicorum lib. 1: *Ferroque faces Insuperat acuto*.

Hoc est, ad modum spicarum in acutum tenat, unde in MS. Bituric. *Insuperare faces, proprie est infundere, quasi spicas facere. Insuperat faces, findit*.

[Glossar. vet. ex Cod. reg. 7641: *Insuperare, diffundere* (i. diffundere) vel in modum spicarum condere.]

• *INSPIGIO*, Inspectio Instr. ann. 1391. Inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 118. col. 1: *Item quod predicti dicentes se nobis non habent equum seu equos, nec alia arma in domibus ipsorum, ut ex Inspicione secreta, facienda per vestrum officium poterit apparere*.

• *INSPIGIUM*, *Inspectio*. *Exortum Inspicia*, apud Tertull. lib. 1. adv. Marcion. cap. 1. *Erispicium* dixit Sueton. in Nerone cap. 56.

• *INSPIILLATOR*, Spoliator, latro, grassator, Gall. *Pillard*, *Brigand*, *Voleum*. Lambertus Ardensis apud Ludewig. tom. 8. pag. 426: *Insipiillatores, olim in concavis terra locis et in abstradis latitantibus, et frangentibus quibuslibet instantibus, aliis opus decutiunt, aliis gestatoria diripiunt, aliis mortem comminantur, nonnullis etiam ablatis rebus rumphes et occultis spatibus vel canipulis, sicut stearis, imo vere stearis, mortem ingerunt*. Vide *Pilars*.

• *INSPIINARE*, i. valde vel intus *inspire*, *Epiner*. Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684.

• *INSPIRAMEN*, *Inspiratio*, afflatus. Concil. Tolet. VI. *Hinc enim liquet, quod Inspiramine summi Dei... suppositiones eorum eradicare elegit funditus*. Occurrit rursus in Concilio Tolet. XVI.

• *Epiver*, pro *Inspirer*, *animer*, *Animare*, in Bestiar. MS.: *Epiver*.

• *INSPIRARE*, i. valde vel intus *inspire*, *Epiner*. Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684.

• *INSPIRAMEN*, *Inspiratio*, afflatus. Concil. Tolet. VI. *Hinc enim liquet, quod Inspiramine summi Dei... suppositiones eorum eradicare elegit funditus*. Occurrit rursus in Concilio Tolet. XVI.

• *Epiver*, pro *Inspirer*, *animer*, *Animare*, in Bestiar. MS.: *Epiver*.

• *INSPIRATE*, [Blandum animum sane temeritati casus facit, ubi pravo consilio propitius adspirat: et quo vehementius noceat, *Inspiratus* prodest. *h. e.* magis inspirando, seu aspirando, benignus, prolixius.]

• *INSPIRATIO*, Ex tribus electionum formis, quarum mentio est in Decretalib. Greg. IX. PP. lib. 1. tit. 6. cap. 42. una est que per *Inspirationem*, sive *viam Spiritus S.* dicitur fieri: cum scilicet communiter et ab omnibus concorditer, quasi divino Spiritu afflatus, nullo discrepante, aliquis eligat, absque aliquo tractatu, ex quo nempe praesum possit aliqua persuasio, vel suggestio in gratiam eligendi. Ericus Upsalensis lib. 4. Hist. Suecicae pag. 122: *Tunc quasi perviam Spiritus sancti, tota multitudine acclamante, hic puerulus assumptus est in Regem*.

• *INSPIRATUS*, dicitur de eo, quod subito et quasi divinitus accidit. Mirac. S. Verena tom. 1. Sept. pag. 172. col. 2: *Cum filios et filias haberet, erubescens se sanctae virginis tributum solvere, quod ex hereditate debuit reddere, adduxit se suamque progeniem cum virginis maledictione: quod postmodum rerum eventus ostendit in actione. Nam ipse et eius conjugata defuncti sunt ambo morte *Inspirata**.

• *INSPIRITUALIS*, Non spiritalis, carnalis, apud S. Paulium Epist. 22. n. 1. ult. edit.

• *1. INSPISSARE*, Augere, ampliare. Reg. Phil. Aug. fact. 1. sign. 34. bis in Chartoph. reg. fol. 35. r. col. 2: *Murus sub circa burgum Insipissabitur tres pedes et levabitur ad ordinem novi muri*.

• *2. INSPISSARE*, Condensare, spissum reddere. Arnald. in Rosar. MS. lib. 1. cap. 1: *Verum tunc continua sublimatione depurat, in unum decoquit et Inspissat*.

• *INSPISSATIVUS*, Qui spissat et densat. Vide locum in *Recorporare*. Veget.

de Re veteri. lib. 2. cap. 30. dixit, *Inspissata caro.*

° **INSPISSABILIS.** Quod nunquam deponitur. Marius Mercat. pag. 10. *Habet naturam nostram deitatis inspissabile vestimentum.*

° **INSPIRTUS.** dicitur de eo, quod est circa collum. in Lid. remiss. ann. 1389. ex Reg. 154. Chartoph. reg. ch. 789. *Petrus Domini obiit retro conventum fratrum Minorum Tholose Sancto de Podio portanti quamdam supam Inspirtum sine circa collum, etc.*

° **INSPIRUS.** Impurus, nothus. Invent. ann. 1476. ex Tabul. Flamar. *Filius et heres Petri de Lasgo Inspiri quondam...*

° **INSPIRUS.** Impurus, nothus. Invent. ann. 1476. ex Tabul. Flamar. *Filius et heres Petri de Lasgo Inspiri quondam...*

° **INSPIRUS.** Impurus, nothus. Invent. ann. 1476. ex Tabul. Flamar. *Filius et heres Petri de Lasgo Inspiri quondam...*

° **INSTA.** vox mendosa. Vide *Iusta* 2.

° **INSTABILIS.** pro *instabilis*, usurpata ab Irenaeo interprete observat Jacobus Billius lib. 1. Observationum cap. 33.

° **INSTABOR.** Vide *Instar*.

° **INSTAGNARE.** Stagnum construere. Concomb. Ebersperg. apud Oeshelm tom. 2. Script. rer. Boicar. pag. 11. col. 2. *In cypis (proci) parte piscinas Instagnari jussit. Vide Piscina 2.*

° **INSTALARE.** Ad stelam, palum vel cippum deponere, torque terreo de vincire. Gall. *Pilonier, mettre au carcan.* Statuta Eccles. Andegav. ann. 1423. apud Marten tom. 4. Anecl. col. 555. *Statutum estan quod quicunque Deum... obnegavit aut quavis modo blasphemare presumpserit, pro tertio vice... iactatus sit, Installatur, si Clericus, iuxta sui iudicis arbitrium ab officio et beneficio deponetur.* [° Perperam pro *Instalare*. Vide supra in hac voce num. 2.]

° **INSTALLATIO.** Diligatio ad stelam. Concil. Senon. ann. 1483. apud Acher. tom. 5. Spicil. pag. 619. *Pro tertio vice contra auctores (blasphemare) per Installationem (melius Installationem) procedendo, sic quod ceteris cedere valeat in exemplum.*

° **INSTALLARE.** (Gall. *Installer*. in Ecclesiasticis beneficii possessionem mittere, in *stallum* seu chori sedem inducendo.) Vide in *Stallum* 2.

° **Inseler,** pro in *Stallo* sedere, in Epitaph. Petri de Rosay ann. 1439. in ecel. S. Petri Insul. *Et ceuz qui demeurent en l'hostel des clerics servant en l'eglise, qui seront presens et Inselez ou cuer, auront chacun une pinte de vin.*

° **INSTALLATIO.** hac notione, apud Lobinell. in Glossario Hist. Paris. tom. 3. Vide *Installatio*.

° **INSTANS.** Momentum, temporis punctum, Gall. *Instant*, apud Lobinell. tom. 2. Histor. Britan. col. 1694.

° **INSTANS.** vox forensis, *Appellans*, vel qui causam *instat* seu prosequitur. Charta querelam Cluniae, mon. adversus comit. Cahillon. ann. 1270. ex Bibl. S. Germ. Prat. *Defuncto Guillelmo comite, successit filius ejus Guillelmus comes pater Instans commissa. Postmodum ultima infirmitate detentus filium suam commissam Instans coram se mandavit. Hinc *Instancier*, causam agere, in Charta ann. 1280. inter Probat. domus de Castello pag. vj. *Que si li clery ou si li prestre... tenoient l'heritage en ladite**

vile... *ils en devoient Instancier pardonnent lesdits leurs enfans.*

° **INSTANTIA.** Contentio, efflagitatio, Gallis. *Instancia*, Bartholomei Anggal. Genuens. ad ann. 1233. apud Murdor. tom. 6. col. 492. *Postmodum dictus Pateras ad Instanciam Domini Petri de Guercio et Honaventura nuntiorum domini Pape... remisit banna data predictis eubus Janue. Occurrit hac notione apud Ludewig. tom. 5. pag. 429. Acher. tom. 8. Spicil. pag. 726. in consuetud. Brageraci art. 89. et alibi.*

° **INSTANTIVE PRECES.** Eadem notione, in Charta ann. 1311. apud Ludovicum Laguille in Probat. Hist. Alsatie pag. 69. col. 1.

° **INSTANTIA.** Argumentum. Acta Inquisit. Carross. MSS. ann. 1388. fol. 4. v. *Dicit hereticus... dicebant, quod Deus non fecerat carnem humanam, nec faciebat florere neigranare, ponentes Instanciam dicit hereticus et dicens, quod si homo poneret granum bladi super lapides, non nasceretur; sed istud venit ex putredine terre.*

° **INSTAR.** Gloss. Lat. Gr. *Instar*, similitudo, *ἰσοποιεω, ἰσοποιεω*. Alibi: *Istar*, *ἴστωρ*, *ἴστωρ*, ubi vir doctus *Instar*, vel *Istar* emendat G. Græc. Lat.: *ἄνεργον, exemplum, exemplar, Instar.* Hinc ad *Instar*, i. ad similitudinem. (Gloss. Sangerman. MS. n. 501. *Instabor, Instar, vel similitudo.*) *Instar, instaris*, ut *nectaris*, Probum dixisse, auctor est Servius ad 2. *Aeneid.* Ita *Instar*, pro imagine usurpat lex 3. de Palat. sacr. larg. 16. 30. lex 74. de Decurion. (12. 1.) etc. Cod. Th. Interdum pro amicus usurpatur Anastasius in Leone III. PP. pag. 121. *In Basilica B. Pauli Apostoli, alique in Basilica Salvatoris Instar imagines fecit et constituit.* Pag. 136. *In Basilica S. Dei Genitricis ad presepe Instar fecit coronam ex argento puro.* Ita pag. 138. 139. etc. Vide Casaubon. ad Apuleii Apolog. pag. 146.

° **INSTARARE.** Dehinc, statuere. Charta Gerardus de Vanco ann. 1491. ex Bibl. reg. *Fondo, instituo, doto, ordino, constituo et Instaro sive arreto imperpetuum, etc.*

° **INSTAURUM.** Quidquid ad agriculturam, vel ad prædii instrumenta et suppellectilem, pertinet, ut sunt animalia, pecora, servi, etc. Anglie. *Stora*: Jurisconsulti *Instructum* dicunt Monasterium Anglie. tom. 1. pag. 348. *Manerium illud nullum potest sustinere Instaaurum, quia nullum habet pratun, etc.* Pag. 324. *Redditus omnes, Instaaura, proventus quicunque singulis annis redigantur in scriptum.* Aude tom. 2. pag. 335. *Fleta lib. 2. cap. 72. 77. Inquirere debet de Instauro, in quolibet manerio existente. Instaaurum Ecclesie, quidquid ad suppellectilem Ecclesiasticam spectat, in Synodo Exoniensi ann. 1267. can. 12. 44. 53. Vide Provinciale Lindwoodi pag. 369. 2. Edit. let Rimer. tom. 3. pag. 16.]*

° **INSTAURAMENTUM.** Eadem notione. Charta ann. 1158: *Et ipsum brolium, vineas, et omnino omne Instaauramentum suum libertate donavimus in perpetuum.* Occurrit etiam in Charta Ludovici Regis ann. 1158. in Regno Phil. Aug. Heroualliano fol. 77. in Monastico Anglie. tom. 1. pag. 549. 604. tom. 2. pag. 108. apud Radulphum de Diceto pag. 647. etc. Vide *Staurum*.

° **INSTAURARE.** Suppellectilem agraria prædium vel domum rusticam instruere. Charta Joannis Regis Angl. de libertatibus Angl. ann. 1215: *Et reddat hereditum ad plenam statem venerit, terram*

suam totam Instaauram de curcis et omnibus aliis rebus. Monasticum Anglicanum tom. 1. pag. 548: *Hec est extenta (i. inquisitio) [potius estimatio, ut expositum suo loco.] facta per præceptum domini Regis de terra et tenementis Prioris de Darhurst... quantum valent Instaurare, et quantum deInstaurare, etc. Infra pag. seq.: *Et valet Instaauramentum 7. lib. non Instaauramentum 5. lib. 17. sol. [Ovis Instaaurata passus, in Charta ann. 1083. apud Miræum tom. 1. pag. 152.]**

° **INSTAURATIO.** Id quod *Instaurum*. Matth Paris. ann. 1258: *Res illi ad Instaurationem parcorum suorum, et ad usum mensæ suæ benigne concederet, ac sub certo numero bestias daret, etc.*

° **INSTAURARE JUDICIUM,** Judicio securitatem banno regio confirmare. Germ. *das Gericht hagen.* Vide *Haltus*. Glossar. Germ. in hac voce col. 773.

° **INTELLARE.** Quasi stellis ornare. Gocehnus in Vita S. Augustini Cantuar. tom. 6. Mail pag. 378. *Pontificalia insignia... splendidas unionibus et margaritis cum præcellentibus gemmis pretzato auro Instillant.* Vide alium locum in *Similitudinaria*.

° **INSTERILIS.** Cultus, fructuosus. Charta ann. 1361. in Reg. 103. Chartoph. reg. ch. 78. *Tam in pratis, vineis et nemoribus, quam in terris sterilibus et Insterilibus.*

° **INSTERILITAS.** Liber Comitatus, seu Lectonarius, editus a Baluzio: *Pro ubertate pluvie seu temperantia aeris, pro Insterilitate pluvie, etc.*

° **INSTIATIO.** f. pro *Institio*, Negatio Charta ann. 1300. e Chartulario S. Vandreg. tom. 2. pag. 125: *Ob hoc peius dictus Procurator dictorum Religiosorum... dictum Rectorem condempnari a nobis et compelli ad restituendum eidem Religiosis possessionem suam... lre supra promissis et parte ipsius per Instiationem contestata, juratoque de calumpnia in hujusmodi causa, etc.*

° **INSTIGATOR.** Qui instigat, impellit, promovet, procurat. Ausonius Epist. 17: *Si quid inritis quoque nobis natura fit, superfluous Instigator agitabo.* Sententia Sigismundi III. Imp. de feloniam Curlandie Ducibus objecta. apud Ludewig. tom. 6. pag. 218: *Instigator noster vigilatium articulos actionis et citationis suis contra illustrem Fredericum proponebat.* Et pag. 225: *Cum itaque Illustrissimus sua nullam privationi et amissioni feudi causam præbuisset, postulabam eandem Illustritatem suam ab Instigatoris nostri actione liberam pronunciar. Instigator accusatiois, leg. 30. Dig. de his qui notantur infamia (8. 2.)*

° **Instigare** a verbo *Instigare, Instiger* et *Instiguer*, eadem notione. Lit. remiss. ann. 1407. in Reg. 161. Chartoph. reg. ch. 290: *Jehan le Picart... eust tant Instiguer ceilluz curé, que il se feust pris a jouer aux dez.* Alim ann. 1359. in Reg. 184. ch. 66: *Guillaume de Montigny Instiga et promeu le supppliant de jouer aux dez.* Anticement vero, pro *Excitatione, instigatione*, Persuasio. *Instigatio*, in Chron. S. Dion. tom. 3. Collect. Histor. Franc. pag. 282: *Volus, uns autres riches homs, refus occir par le commandement le roi, par l'Anticement Brunehaut. Ita quoque legendum, pro Anticement, ibid. pag. 288. ubi Aimoin lib. 3. cap. 85. ibid. pag. 103. Instigantibus Brunehilde. Hinc Excitement emendandum puto, pro *Excitement*, in lisd. Chron. tom. 1. ejusd. Collect. pag. 127: *Sus leur couvenent soudeinement par l'Enticement du deable.**

Eadem tom. 6. ejusd. Collect. pag. 383: *Et tout faisoit il par l'Enticement sa fame.* Ubi Annal. Bertin. ad ann. 879. ibid. pag. 84: *Interea Hoo, persuadens uxore sua, etc. Ennort et Ennortment, eadem acceptio, nostris. Lit. remis. ann. 1889. in Reg. 137: Il fut cela par temptation et Ennortment de mauvoise compagnie. Par l'Ennort d'un sercivier la machine du suppliant se parloit de son hostel, in allis ann. 1418. ex Reg. 189. ch. 280. Ennort, apud Matth. de Couciaco in Carolo VII. pag. 708.*

† **INSTILLATIO**, Signum, subscriptio. Inguipus in Hist. Monasterii Croylan. Normanni. chirographa Charitas vocabant, et chartarum firmitatem cum cerea impressione per uniuscuiusque speciale sigillum sub Instillatione trium vel quatuor testium astantium conficere constituebant. Hiccius Dissertat. pag. 74. emenda: vel interpretatur Instillationes. Subscriptio dici poterit Instillatio Scriptori Barbarolatino, quod testis nomen suum quasi in illis chartis, quam subscripti.

° Rectius Testium per eorum nomina appellatio: unde magis arderet vox Instillatio. Vide novum Tract. diplom. tom. 4. pag. 785.

† **INSTINGUERE**, Instigare. Gloss. Lat. Græc. Instinguit, καποτυ.

† **INSTIRPARE**, Inserere, plantare. Brompton pag. 365: *Intimant igitur dictus Godwinus proceribus Anglie, ipsum Alfredum nimiam secum adduxisse copiam Normannorum, ac terras Anglorum etiam promissis, et sic inter eos securum non esse gentem externam et subdolan Instirpare.*

° 1. **INSTITA**, Officina, ut videtur, locus ubi merces venum exponuntur. Charta ann. 1264. apud Pez. tom. 6. Anecd. part. 2. pag. 111. col. 2. *Ego Otto dictus de Foro... ecclesie sancti Crucis domum et duas Institas in alto foro Wisen civitatis sitas, quinq; talenta s. ngrulis annis solventes, quarum una vicellit Instita duo talenta, reliqua vero cum dno tria talenta reddidit... contuli perpetuo pcedenda.*

° 2. **INSTITA**, Villa seu latum cingulum, ut solet esse id quo parvi in cura ligantur, in Gloss. MSS. Bibl. anonymi ex Bibl. reg.

† **INSTITE**, Gracate, resticula. Gloss. Isid. Emenda cum Pithoo in Excerptis. *Instite*, Grabat resticuli. Est enim Instita ut exponit Scholastes Juvenalis ad Satyram 6. qua lectus intenditur. Fascia dicitur. (Terrom.)

† **INSTITARE**, Mortuum involvere, apud Papiam, ab ipstitis seu fasciis quibus mortui olim pedes manusque ligabantur. (Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7894. *Handeler, enveloper, Institare.*)

† **INSTITUS**, Lactus publicus, eidem Papiæ.

° **INSTITRIX**, Mercatrix in Notit. ann. 1300. apud Guden. Cod. Diplom. tom. 3. pag. 939.

° **INSTITUARIUS**, Charta ann. 1201. in Charta Cluniac. ch. 219: *Mediantibus domino H. Cantuariensi archiepiscopo et domino E. Elyensi episcopo et domino Guillelmo filio Petri tunc Instituario Anglie, etc.* Sic, sed leg. Justitiario. Vide Justitiarius.

† **INSTITURA**, Institutio, Gall. Instruction. Bulla Leonis III. PP. tom. 2. Annal. Benedict. pag. 849: *Nec in aliquo Episcopus Ambianicae sedis de Ecclesiis aut Clericis ejusdem loci (Centulm) se intromittat, nisi forte voluntas Abbatis illius rogando invitaverit, ut aliquam con-*

secrationem seu predicationem aut Instituturam exercent.

° **INSTITUTA**, Gall. Institutes, Justitiani institutiones. Stat. Mutin. reipubl. ann. 1328. apud Murator. tom. 8. Antiq. Ital. med. ævi col. 908: *Et unum lectorem forensium ad legendum Summam notariam et Institutam, ad salarium quinquaginta librarum Mutinensium. Hinc*

° **INSTITUTARIUS**, Qui his Institutionibus studet, in Stat. Universit. Tolosæ ex Cod. reg. 422. fol. 45 r.: *Ordinamus quod omnes bacallarii in iure canonico vel civili, qui debent vel intendunt legere aliquod volumen extraordinarium, exceptis Institutariis seu bacallariis nocte, qui nondum alias legerint tanquam bacallariis, omnes incipiant lecturas suas simul. Institutarii vero et illi, qui de novo et tanquam bacallarii habent vel intendunt incipere Instituta, etc.*

† **INSTITUTE**, Ex professo, ex Instituto. Lex Wisigoth. lib. 8. tit. 2. § 9: *Nunc vero quis de generali omnium progressionem predicatam, statat ut de progressorum virtute vel copis Institute ponamus.*

1. **INSTITUTIO**, Precaria, datio ad precarium. Charta Gilleberti Comitis Heudensis ann. 942. ex Tabulario Flavianensi: *Si quis autem successorum meo-um hanc Institutionem vel precariam... infringere voluerit, etc.* S. Roberti, qui hanc precariam studuit poposcere... Ego Constantius Levita hanc Institutionem datur et subscripsi, etc.

° 2. **INSTITUTIO**, Tributum, quicquid in prestationem instituitur et indicitur, idem quod Inductio 1. Charta Phil. Aug. pro comun. Calniaci ann. 1213: *Si major et jurati super res burgensium aliquam fecerint Institutionem, sine emendatione alicui exhibenda facient, si vero ab eis qui Institutionem violaverint, nummi accipiantur, ad firmitatem ville ponentur. Ibidem: Nos nullum bannum nec aliquam Institutionem super res burgensium facere poterimus. Kursum infra: Si major et jurati et communitas ville pro negotiis agendis pecunia dederint, et collectam aut aliquam Institutionem in villa fecerint super omnes pecunias et hereditates burgensium, sine forsitate facere poterunt, et super omnes pecunias, que in villa lucrantur.*

° **INSTITUTOR**, Institor, quomodo forte legendum Gall. Facteur, commissionaire. Charta ann. 1339. in Reg. 78. Chartoph. reg. ch. 335: *Stephanus Alamanus junior mercator Tholose et Raymondus Bernardi factor seu Institor ac negociorum gestor ipsius Stephani, etc.*

† **INSTITUS**, pro Inscius. Canon. Penit. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 43: *Qui manducaverit morticinas Institus. xi. dies peniteat.*

† **INSTOCIONATUS**, Artes magica, prestigia, a εστιον, Elementum, Græcis recentioribus, Demon. et Operatio diabolica: unde εστιονος, Magicis prestigiis initiare, εστιονος, Incantatio, verba magica, ut docetur in Glossario med. Græc. Statuta MSS. Auger. II. Episc. Conseran. ann. 1280: *Sic... ex meretricis, vel inoscino, vel Instocionatu, vel similibus acquisivit, etc.* (Nisi forte mendum sit pro Instocatus, Veneticum. Vide Instocare.)

† **INSTRICATUM**, Vulneratum, in Amalthea, ex Glossis Cod. Leg. antiq.

† **INSTRINGARE**, INSTRINGARE. Vide Intricare.

* **INSTRUCTE**, [cum] apparatu, aut ordine. Luc. 1. 35. Ludos opulentius Ins-

tructus que, quam priores reges, fecit, Apul. Apolog. *Instructus* accusari.

† **INSTRUCTOR**, Præceptor, qui instruit, docet, in Spicilegio Fontaneii. MS. pag. 214.

† **INSTRUCTUS**, Impulsus, Inductus, suasio. Gesta Abbatum Gemblac. tom. 6. Spicil. Acher. pag. 524: *Instructus nostro Abbas et Congregatio prædicti loci Ecclesiam nostram edificavit.*

° **INSTRUGUS**, Lo solato, in Glossar. Lat. Ital. MS.

† **INSTRUI**, Doceri in 1. Constitut. Appendicis Cod. Theodos. quam sublebam fidei doctores volunt: *Itaque quia a nobis Instruit voluit, etc.* (Non absimili nomine Quintilianus dixit: *Judeæ notitia rerum Instruendus videtur.*)

° **INSTRUMENTALITER**, Vice instrumenti. Stat. synod. Corisopit. eccl. MSS.: *Qui naturas de nichilo creavit, potest unam in aliam mutare; sed a sacerdote virtute verborum fit ministerialiter et quasi Instrumentaliter.*

° **INSTRUMENTARIUM**, Chartularium, liber instrumenta continens. Procl. ad Chartul. Casaur.: *Porro librum ipsum Instrumentarium nominari decrevimus, eo quod de instrumentis sit compositus.*

° **INSTRUMENTATUS**, In instrumento descriptus. Miracula B. Wernheri Mart. tom. 2. April. pag. 720: *Dicitur se vidisse alia multa plura miracula, quorum multa sunt Instrumentata.*

† **INSTRUMENTUM**, *επιπέλαριον*, in Gloss. Gr. Lat. Gloss. Lat. Gr. *Instrumenta*, *επιπέλαριον*, *επιπέλαριον*, *επιπέλαριον*, etc. Mor. *Instrumentum*, *επιπέλαριον*, etc. Aliud: *Instrumentum*, *επιπέλαριον*. Anastasius in S. Julio PP.: *Sive causationem, vel Instrumenta, vel allegationes, aut manumissiones Clerici in Ecclesia per Scribarum sancte Sedis celebrarent Gregor. Turon. de Miraculis S. Aridi: Cum Instrumentis chartarum, quibus Monasterii possessio firmabatur, regionem Burgundiam adire non destulit. Infra: Sed etiam auctoritate regali Instrumenta munivit. Vide tit. Digest. de Fide Instrument. et Glossar. ad Agrimensores.*

† **INSTRUMENTUM**, pro veteri ac novo Testamento usurpat non semel Patres.

† **INSTRUMENTUM**, pro libro, non semel usurpat Tertullianus lib. 5. adversus Marcionem, et in Apologetico.

† **INSTRUMENTUM**, Gall. Instruction, Institutio, documentum. Guibertus lib. 2. de Vita sua cap. 3: *Quia igitur fortunas et infortunia mea ad aliorum fortunas quæcumque Instrumentum decrevi contexere, etc.* Mabill. tom. 3. Annal. Benedict. pag. 180. narrat ab Imperatore Ludovico Monasterii Casauriensi Abbatem institutum fuisse venerandum Presbyterum, Romanum nomine, probrum moribus et regularibus Instrumentis tritum, hoc est, vel exercitia, vel potius, instituta: qua posteriori notione vocem Instrumentum accipientem censeo in Regula S. Benedicti cap. 4. ubi S. Pater disserens de *Instrumentis bonorum operum*, e sacris Scripturis profert 72. præcepta vel sententias, quas ait esse *Instrumenta artis spiritualis*, hoc est, Instituta vel præcepta. Simili modo ait cap. 73. *Collationes Patrum et instituta et vitam eorum, et et Regulam S. Patris nostri Basilii, quid aliud sunt, nisi bene viventium et obedientium monachorum exempla, et Instrumenta virtutum?*

† **INSTRUMENTUM QUITTARIUM**, Apocha, Gall. *Quitance*. Charta ann. 1319. tom. 2. Histor. Daiphin. pag. 183. col.

1. *Offert se... eidem restituere literas debitorum principatum predicti factis solutionibus de eisdem, et Instrumenta quitaria concedere eidem.*

* INSTRUMENTA MUSICA dividunt nostri in *alta et bassa*, hoc est acutioris vel gravioris soni. Lit. remiss. ann. 1874. in Reg. 106. Chartoph. reg. ch. 387. *Johannin Dorgereit menestrel de haux Instrumens, etc.* Aliae ann. 1892. in Reg. 145. ch. 117. *En laquelle chambre ils dancèrent aux bas Instrumens qu'ils avoient; et depuis retournerent en ladite salle et dancèrent en icelle aux haux menestriers qui y estoient.* Stat. ann. 1407. tom. 9. Ordinat. reg. Franc. pag. 198. *Menestriers joueurs d'Instrumens, tant haux comme bas, etc.*

* INSUFFARE, Instruere. *Etoffer. Vide Suffare.*

* INSUABILIS, Insuavis. Glossar. Gr. Lat. MS. *Avizoc, injocundus, Insuabilia.* Edit. *Insuabilis.*

* INSUADIBILIS, Incredibilis, sine artificio, piger, apud Papianum.

* INSUBIDUS, Stotus, in Gloss. Sangerman. MS. n. 501. Gellius lib. 19. cap. 8. *utitur pro venusto, inconsiderato, imprudenti, ut et comparativo Insubidius, lib. 6. cap. 1. et lib. 13. cap. 20. Insubide, lib. 1. cap. 2.*

* INSUBULUM, *ἄνωγος, ἕβρα ὑπερβουαυ αὐ ὑπερβουαυ, Licetiorum unde telam mulieres texunt,* in Supplem. Antiquarii et in Glossis Lat. Græc. Sangerman. Vide *Insubulare et Recta.*

* INSUBULUS, ut mox *Insubulus*. Charta. Petri Candiani ducis Venet. ann. 971. tom. 4. Cod. Ital. diplom. col. 102. *De lignamine autem promittimus ut portare non debemus ulnas, nec aliud lignamen, quæ ad nocumentum sint lignantis, nisi tantum portare debeamus Insubi (sic) de frazina, qui sicut longi pedes quinque et lati uno servasse tantum... Licentiam eis tribuimus portandi Insubi et asses, etc.*

* INSUBSTITIBILIS, Mirac. S. Bertini tom. 9. Collect. Histor. Franc. pag. 119. *Arreptioe itinere Insusstitibilis curam directam tendebant ad munitionulam, id est, continuo cursu, non subsistendo, Gall. Sans arrêt.*

* INSUBSTANTIALLIS, Cujus nulla est substantia. Fragmentum Candidi Arriani ad Marium Victorinum, apud Mabill. tom. 4. Analect. pag. 156. *Etenim verò substantia, subjectum quiddam est. Quod autem subjectum est, simplex non est... Sed enim simpliciter est Deus. Insubstantialis ergo Deus, si autem Insubstantialis, nullum ergo Consistentiale a Deo est.*

* INSUBSTANTIVUS, Eadem notione. Interpretes Irenæi lib. 1. cap. 10. *Pater cujus pater nemo est, qui incognibilis et Insusstantivus.*

* INSUBULARE, *Perforare*, Johanni de Janua. ab in et subulo. Dicitur *Insubulatum*, quoddam instrumentum in texendo telam, scilicet, circa quod pannus vel stamen involvitur, quia *Insubulatur*, i. perforatur, ut possit involvi et retineri pro voluntate texentis: vel componitur ab *infra* et *supra*, quia *infra* et *supra* est. *Insubulum* dixit Lucretius, *Insubulus* vero Isid. lib. 19. Orig. cap. 21. et Guibertus lib. 1. de Pignor. Sangerman. cap. 3. § 1. Gloss. Lat. Gall. Sangerman. *Insubulare, Envelopper, involucere.*

* INSUBULUS, Licetiorum, Gall. *Enveloppe* vel *Ensuble*. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7637. *Insubulus*, lignum textorum, ubi stamen involvitur, quia *insubulatur*. *Insubulus*, id subio da

taxere. in Glossar. Lat. Ital. MS. Vide *Insudulare*.

* INSUCCARE, *ὑψικτω*, in Glossis Lat. Græc. Succo immergere. Sic Columella lib. 7. cap. 4. *Sæpius lana diducenda vinoque et oleo Insuccanda.*

* INSUDUM, pro Sudum. Gloss. Lat. Græc. Sangerman. *Insudum, ἄνωγος, ἕβρα, Sine aqua, sine pluvia.*

* INSUETARE, *Insuete* invadere, vel insulante. Papas *[Insuletur]*, in Gloss. Sangerman. MS. n. 501.

* INSUETUDO, [Ut *Insuetudo cibi*, h. e. cui quis non est assuetus. *Spartian. Sever.* 16. fluente quoque per *Insuetudinem* cibi alv. millium.]

* 1. INSUFFICIENS, Non sufficiens, apud Tertullianum adv. Hermog. cap. 15.

* 2. INSUFFICIENS, Prorsus sufficiens, quantum satis est. Pactum inter reg. episc. et consul. Caturc. ann. 1831. in Reg. 80. Chartoph. reg. ch. 487. *Item poterant (dicti consules) creare curatores et guardatores, affactorum, et aliorum opera mechanica exercentium et aliarum mercaturarum Insufficientium in dicta civitate.*

* 3. INSUFFICIENTIA, Tertulliano lib. ad *Artem. Secularis concupiscentia carnas habet gloriam, cupiditatem, ambitionem, Insufficientiam*, id est, insatiabilitatem: quia nihil satis est insatiabilis cupiditati.

* 4. INSUFFICIENTIA, Inscitia, imperitia, Gall. *Insuffisance*, Ital. *Insuffienza*. Alexander PP. ad Archiep. Januensem ann. 1150. apud Murator. tom. 6. col. 273. *In tantam audaciam vesaniamque prærupserunt, quod mantum, quo nos renitentes et reluctantes, quia nostram Insufficientiam videbamus, iustu morem Ecclesie prior diaconum induerat, tanquam arreptum a collo vestro propriis manibus violenter excussit.*

* 5. INSUFFICIENTIA, Indigentia, Insufficientia sustentationis, in Charta ann. 1239. apud Madox Formul. Anglic. pag. 311. *qua quis non habet quæ sufficiant ad vitam sustentandam.*

* 6. Facultatis inopia. Stat. colleg. Navar. ann. 1315. in Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 516. v. *Item (jurabunt) quod fidele testimonium perhibebunt de conditionibus bonis vel malis suorum scolarium, et eorum sufficientia vel Insufficientia ad audiendum logicam.*

* INSUFFLARE, [Despuere.] Vide *Exsufflare*.

* A Latino, *Insufler* nostri dixerunt, pro *Inspirare*. Pœnit. Adami MS. cap. 8. *Quando Deus in se Trinitas erat Insufflatus et mis en toy l'esprit de vie, etc.*

* INSUGLUS, Vide supra *Insubulus*.

* INSULA, Domus ab aliis separata. Gloss. Lat. Gr. *Insula, ἕβρα, ὑπερβουαυ*. Anastasius in S. Silvestro PP. pag. 17. 18. *Insulam Attiæ et Montem Argentarii præstantem solidos sexcentos.* Mox: *Insulam, quæ dicitur Assis in territorio Portuensi.* Vide Festum et Scriptores Latinos. Scribit Odo Gessæus in Historia Anticensi lib. 1. cap. 24. *Podiensis urbis partem inferiorem divisam esse in 22. regiones, vel partes, quas vulgo les Isles vocant. Insula, per excellentiam Britannia dicta.* Vide Notas Stephanii Stephani ad Saxonem Grammaticum, pag. 194.

* INSULARE, In insulam cooptere. Laurent. in Amalthea ex Apuleio, qui habet lib. de Mundo sub finem: *Audimus regiones quæ prius fuerunt continentes, hospitibus aique advenis fluctibus Insulatas.* Eadem habet S. August. lib. 4. de Civ. Dei cap. 2.

INSULARIS POENA, Exilium, relegatio in insulam, apud Ammianum Mb. 15: *Corruptos aliquot vezatosque tormentis... Insulari poena multavit.*

* INSULARIUS, Custos Insule seu domus ab aliis separata, Gall. *Concierge*. Gloss. Isid. *Viticus, (Villicus) Actor, exactor villæ pensionum, Insularius.* Supplem. Antiquarii. *Insularius, Evexoioyoc, Inquilinus.* Lex 5. D. § 1. de inst. tit. act. (14. 3.) *Si quis cum Insulario gestum sit, vel eo quem quis edificio præposuit, etc. Rursum occurrit leg. 4. de præf. vigil. (1. 15.) et alibi non semel, præsertim apud Jurisconsultos.*

* INSULATUS, Nulli contiguus, undique separatus et commediabilis, Gall. *Isle. Altare Insulatum*, in Actis SS. Mall. tom. 6. pag. 831.

* INSULETUM, Parva Insula, apud Bymerum tom. 11. pag. 458. col. 1.

* Yelemen, pro *Insulaire*, Insularis, habitator insule, in Lit. remiss. ann. 1412. ex Reg. 166. Chartoph. reg. ch. 379. *Comme le suppliant se feust mis en un vaisel en la compaignie du maître et autres marinesaux d'icellui vaisel pour aller pescher... ilz furent prins par les Anglois et Yelemens, qui les menèrent prisonniers es yles de Gersie.*

* INSULERE, Aggredi, oppugnare. Lit. remiss. ann. 1372. in Reg. 108. Chartoph. reg. ch. 380. *Unde ipse et alii inimici nostri auzum ceperunt dictum fortissimum Insulendi de nocte et scalandi, et ipsam ceperunt.* Vide *Insultus*.

* INSULGERE, Resilire, Gall. *Rejaillir*. Lit. remiss. ann. 1412. in Reg. 167. Chartoph. reg. ch. 380. *Aque ex motibus et saltibus sporium balnearium Insulgebat.*

* INSULTARE, Invadere, aggredi. Acta B. Franc. Fabr. tom. 3. Apr. pag. 989. col. 2. *Insultarum dictum Guillelmum et ejus socios cum armis et lanceis muniti.* Vide *Insultus*.

* INSULTURA, [Actus insulendi. *Flaut. Mil.* 2. 3. 8. ne hodie Maximum in malum cruciatumque insilia nus. Patu salii solus; nam ego istam Insulturam et desulturam nihil moror.]

* INSULTUS, Aggressio, assultus, oppugnatio, quævis expeditio militaris. Charta ann. 1236. ex parvo Chartul. S. Victoris Massil. fol. 158. *Volentes ne dicti homines teneantur ire in aliquem Insultum, vel aliquis malafactis.* S. Ludovicus in Epist. ad Matthæum Abb. San-Dionys. tom. 2. Spicil. Acher. pag. 560. *Civitatem Carthaginensem cepimus per Insultum, id est, facta impressione, Gall. d'assaut.* Similis locutio occurrit apud Rymer. tom. 1. pag. 189. *Insultum facere, Aggredi, adortiri, oppugnare*, in Annal. Gennens. apud Murator. tom. 6. col. 276. et 567. *Insultus manualis pugna*, apud eundem Murator. tom. 8. col. 662. *Insultus et invasiones violentæ*, in Chronico Trivetti apud Acher. tom. 8. Spicil. pag. 676. *Insultus inimicorum*, in Charta ann. 1836. apud Ludewig tom. 5. pag. 497. Alii non pauci, nullo tamen satis idoneo auctore vocem *insultus* usurpant pro *Injuria*, *Ludibrio*, *Gall. Insulte*, Ital. *Insulto*: quæ notione Quintilianus dixit *Insultatio*.

* *Insultation*, eodem sensu, in Lit. remiss. ann. 1370. ex Reg. 102. Chartoph. reg. ch. 88. *ICellui Vigier se lança audit Robin, lequel doubiant la puissance et Insultation dudit Vigier. le féri un seul coup.* Insult vero, pro *Emeus*, tumultus, Commotio, tumultus. Lit. remiss. ann. 1416. in Reg. 169. ch. 397. *Comme le suppliant feust aveoques ses familiers et mes-*

nage du lieu de la Nozière du comté de la Marche... avint que oy Inault et cry de gens arrivans auid lieu... lesquels gens armes... de fait se assautirent. Alii ann: 1451. in Reg. 185. ch. 108: Et aloient les desavuid: faisans ladite commotion et Inault parmi la ville, en hurtant et taboulant aux huis et portes des hostels de ladite ville de Mirande. S'Entrassier autem est se se Incitare, incendere, in Poem. Rob. Diaboli MS.:

De Tota porcoso s'Entrassant, etc.

* 1. **INSULUM**, pro Insula, ut coniecto. Chron. Veron. ad ann. 1384. apud Murator. tom. 8. col. 649: *Incensus est ignis in Insulo superiori Verone et crevit in tantum, quod dicitur Insulum cum toto lignamine et cum toto ponte novo combustum est.*

* 2. **INSULUM**, [ut Insululum, de quo in Insululare.] Vide Recla.

* **INSUMERE**, Incipere, inchoare. Charta Theojaldi Comitissae Juramentis et Chartul. S. Magdal. Castroduci fol. 1: *Ne alicui liceret arbare sancta ad sacramenta, uranda in villa Castriduni preter ministeris prefate Ecclesie omnibus duellis vel sacramentis, que in curia eorum Insumpcia vel arramissa fuissent... judicium vero que tunc tempora de ferro esse solent in curia eorum seu prepositorum ipsorum Insumpcia, in prenomina Ecclesia ferrentur... exceptis sacramentis que unus homo fecerit alteri, si fuerint adramissa ante me vel ante Prepositum meum in parochia illis in quibus Insumpcia fuerint, expectabuntur et agentur.*

* **INSUMPTIO**, [Actio insumendi, impensa. Imp. Valentian. et Valens. Cod. Theod. 6. 24. 8. Ita etiam sportularum diversa esse debet Insumptio.]

* **INSUMPTUM**, [Impensa, id quod insumptum est. Not. Tr. 68. Sumptus, Insumptum.]

* **INSUPER ANNUM**, Per annum, anno corrente. Absolutio poenitentialis imperpetua in consecratione Ecclesie S. Marie de Correno ann. 1065. apud Acher. tom. 6. Spicil. pag. 441: *Poenitentia qui eam [Ecclesiam] in consecratione ejus advenit... si mors in capite [anni] vel Insuper annum, ex nostra parte absolutio permanceat; et si in alio anno annuatim Insuper annum, in ea absolutio permanceat.*

* **INSUPER HABERE**, Negligere, contemnere, exoptare, negligere, in Gloss. lat. Gr. Constantinian. non Insuper habendam intelligit, apud Gellium lib. 1. cap. 19. *Lacrymis Insuper habitis*, apud Apuleium lib. 4. Miles. *Qui delinquit in animam suam, Insuper habetur*, Eccl. 19. 4. Vide Cujacium lib. 11. Observat. cap. 11.

* **INSUPERATUS**, [Invictus. Marimian. Gall. 1. 83. tolerantia rerum Spernebat Vinctus Insuperatus minas.]

* **INSUPERATUS**, pro supra insertus. Charta Cuonradi Regis Burgundie ann. 25. in Tabulario Ecclesie Viennensis fol. 14: *Volumus, ut dictus Clericus Benedictus, quemadmodum Insuperatus habet, omnem de nostra parte obtineat vigorem, etc.*

* **INSUPPORTABILIS**, Non ferendus, intolerabilis, Gall. Insupportable. Si quandoque videtur tibi abstinentia Insupportabilis, cogita de Domino Jesu, in Libro de doctrina Novitiorum Ord. Grandion. apud Marten. tom. 5. Anecd. col. 1385.

* **INSURDARE**, Surdum efficere. Arnulfus Sagdensis apud Murator. tom. 8.

pag. 432. col. 1: *Sed quoniam nocturnus bubo lucem diurnam non sustinet intueri, cecus aures arrigit, nisi et eadem Insurdaverit obinatio cordis.*

* **INSURGERE**, Urgere, excitare, impellere. Conversio Willelmi Vicecomitis Massil. ann. 1004. Annal. Benedict. tom. 4. pag. 176: *Sicut mos est servorum Dei, ceperunt Insurgere, quatenus secularium militiam relinquere et Deo militare, multa de sanctis Scripturis nuntiantes.*

* **INSURRECTIO**, Rebello, apud Rymer. tom. 8. pag. 124. etc.

* **INSUSPENDIUM**, Catena ferrea vel lamina denticulata lebetibus in foco suspendendis, Gall. Cremalliere. *Insuspendium sive cusculum*, in veteri Charta Conventus Augustinianorum Castellane in Provincia.

* **INSUSPICABILIS**, Qui non potest in suspicionem venire. Occurrit Eccl. 11. 5. et 25. 9. apud Acher. tom. 10. Spicil. pag. 119. D. Calmetum in Char. a. ann. 862. Hist. Lotbar. tom. 1. col. 395.

* **INSUSTENTABILIS**, Intolerabilis, qui non potest sustineri. Oratio Manasses Regis Juda: *Insustentabilis ira comminationis tue super peccatores.*

* **INSUSURARE**, Occulte detrahere, in Glossar. Saxon. Elfrici: *diglice te ran.*

* **INSUSUS**, [Insulsus = Insusius, niest salis. (Lex. Lat. Gal. Bibl. Etroic. 11. 23. XII. s.)]

* **INSUTURA**, Sutura, Gall. Rentrature. Arest. ann. 1385. 13. Febr. in vol. 8. arestor. parlam. Paris. ubi de panibus, qui venum exponi non debent: *Sub hac alia tonsura... latitare poterant... Insutura, que Gallice dicuntur Entraictura.*

* **INT**, pro Eunt. Gloss. Lij. Græc. Sangerman. et Supplem. Antiquarii: *Int, repositum.*

* **INTABERNATIUM VINUM**, In taberna venale. Charta ann. 1194. apud Thomassarium in Biturig.: *Siquidem Intabernatium prius fuerit, non cessabit a venditione pro banno.*

* **INTABULAMENTUM**, Stylobata, Gall. Pied d'estal, alias Entablement. Vide Tabulamentum 1. Invent. S. Capel. Paris. ann. 1376. ex Bibl. reg. *Item unum vas argenti deauratum cum duobus angelottis dictum vas sustentibus supra quoddam Intabulamentum ad arma Francie.* Propriori sensu, eo scilicet quo tunc vox Entablement intelligitur. Altaris corona seu posticum altaris, occurrit in eodem Inventario: *Item caput beati Ludovici regis supra Intabulamentum alaris repositum, auro, gemmis et lapidibus pretiosis ornatum, etc.* Vide Postabula.

* **INTABULARE**, [In tabulas referre. Bulla Innocentii VIII. PP. in Continuatione M. Bellarii Rom. pag. 290. col. 1: *Intonetur prima antiphona Matutinarum per primam clericulum et innocentem chor. Intabulatum ad primam Responsorium.*] Vide Tabule Officialia. [99. et Ital. Gossar. German. voce Land tafel. col. 1185.]

* 2. **INTABULARE**, Intabulatum seu crepidinem construere. Reg. Phil. Aug. part. 1. sign. 34. bis in Chartoph. reg. fol. 95. r. col. 1: *Apud Compendium debet murum elevari, ita quod habeat quatuor tetras in altum usque ad antepedum, et quatuor pedes de alatorio, et debet proficere et Intabulare usque murum intus et exterius de calce.*

* Aliud vero sonat vox Gallica Entabler, supra tabulam scilicet merces venum exponere, in Stat. pro pannif. Ro-

tomag. ann. 1424. ex Reg. 178. Chartoph. reg. ch. 151: *Ne pourras nul enassar ne Entabler drap retrait, sur paine de cent sols d'amende.*

* **INTABUS**, La guanzata, in Glossar. Ital. MS. Academ. Crusc. *Guanziata*, colaphus, alapa.

* **INTACIBILIS**, Qui non tacet. *Intacibili ore Sancti protestans mirabilia*, in Actis Episcoporum Tullensium apud Marten. tom. 8. Anecd. col. 1087.

* **INTAGIATUS**, INTAGIATUS, Italis Intagiato, Incisus, celatus. Stat. Elacent. lib. 6. fol. 82. v: *Vendentes scarpas vel calzarios non possunt accipere, videlicet de pari scarpam ab homine, que sint scarpas subtiles, integre vel Intagiatae, ultra duos solidos et duos denarios.* Charta ann. 1375. ex Tabul. Casalis: *Predici magistri Joannes et socii promiserunt facere chorum ipsius ecclesie... ornatum et Intagiatum foliis et aliis figuris.* Vide supra Entaliatus.

* **INTAKERS**, Rædonur. genus, Ridesdalia, seu extremam Angliæ plagam Borealem habitantes, sic dicti, quod a participibus suis, quos Outparters vocant, prædam e Anglitibus Sootis deortatam, recipiebant. Illi, quasi intra recipientes: isti, velut foris partes seu rem agentes, recentius Outputers nuncupati. Fil. amborum mentio in Stat. ann. 9. Henrici V. cap. 8. Spellm.

* **INTALEATUS**, Incisus, sculptus. Gall. Entaille. *Imago Intaleata in marmore albo*, in Chronico Placentino Joh. Demussis apud Murator. tom. 16. col. 544.

* **INTALIA**, Incisio, sculptura, Ital. Intagliamento, (Fr. Entaille, Sculpture. Chronic. Petri Azarii apud Murator. tom. 16. col. 408: *Digne facit fieri portas facie Ecclesie S. Marie... portas scilicet marmoreas cum Intaliis intus pulcherrimis, sicuti apparent de presenti.*

* **INTALIATI SOTULARES**, Calcei certa ratione latati, incisi, Clericis vetantur in Concilio Complut. ann. 1325.

* **INTALLIATE FERRE**, Cossello et Jurisconsultis Anglii dicuntur, que cuiquam, et certis non hæredibus suis, in genere conceduntur sub certa conditione. Vide *Feudum Talliatum*.

* **INTAMBURARE**, Accusare aliquem per schedulam in capsula. *Tamburum* ob ejus formam dicta, missam, Ital. *Tamburare*, eadem notione. Vide Acad. Crusc. in hac voce. Stat. ant. Florent. lib. 3. cap. 38. ex Cod. reg. 4621: *Vigore, causa, punitio seu occasio* (sic) *alicujus Intamburationis factæ vel fende de aliquo vice... seu alicujus cedule vel scripture missæ... in capsula seu tamburo, etc.* Nullus processus per viam Intamburationis seu impulsionis, vel alio quovis modo possit in hunc... *Quicumque autem deinceps Intamburaverit vel Intamburari fecerit contra predicta aliquem ex popularibus antedictis, condemnetur... in libris quingentis.*

* **INTAMINARE**, Contaminare. *De sacrosancto altario Intaminare*, in Capitulis Synod. Orientalium, tom. 2. Concil. Hispan. pag. 329.

* **INTANGIBILIS**, Qui tangi nequit, nulli patens incommoditati, nulli molestia. Vita MS. S. Winwaloei fol. 74: *Locus quidam (Landvencum) apricus et amoenissimus atque ab omni pene vento, excepto paululum orientali, Intangibilis, velut quidam paradisus ad ortum solis splendide conspicuus, etc.*

* **INTANTARE**, Spondere, promittere. Charta Amicie Comitissæ Leicestræ ann. 1301. Histor. Harour. tom. 4. pag. 2174: *Insuper ego Intantavi domino Phi-*

ippo Francorum Regi ut si forte soror mea uxor Soleride Quicaco in hoc ex casu fratris meo aliquid reclamavit, ego ad laudem ipsius Regis de terra mea de Angria eidem sorori meae portionem suam assignabo. Lubentius legissem *Creantavi*, pro quo librarius parum attentus ex Veteri Charta facile exscribere potuit *Intantari*. Vide *Creantare*.

INTANTO, pro *Interea temporis*, idiotismus Italicus, in Vita S. Zita Virginis Lucensis n. 34. et in Vita B. Luchesii Tertiarum n. 5.

INTAPHA, Jornandes de Rebus Geticis. *Pontique rursus in Danubio pari modo constructo, quibus mensibus, crebris fatigatis Intaphis, octo milia perlatu armatorum.* Orosius, a quo sumpsit, lib. 2. cap. 8. *Insuper repentinis incurribus extrema copiarum dilacerantibus, etc.* Ubi pro *Intaphis*, legendum censuerim apud Jornandes, *Intaphis ad Entaphis*, ita ut Graecam vocem expresserit, *Entaphis*, id est, funeribus. Nam *Entaphis* vocabant Graeci lintea sepulcralia, quibus cadavera involuebantur, sepulcro mox recondenda: unde *Entaphis* pro pollicitura et funeratione usurpatur. Vide Xiphinum in Severo, Heliodorum lib. 4. longum lib. 4. *Fumentis*, etc. Gloss. Gr. Lat. *Entaphis*, *Libitina*, *Entaphis*, *Libitinaris*, *Entaphis*, *Funeo*, *Entaphis*, *Pollicitor*. Adde Fullerum lib. 6. Miscellan. cap. 18.

¶ Fere crediderim *Intapham* vel *Intaphum* a Jordane dictum pro Italice *Intoppo*, quod occursum significat. Quanta sit *Intaphorum* Jornandis cum *Incuribus* Orosii, connexio, qui non videat, arbitror fore neminem. ¶ Consuendus omnino Martinus in Lexico ad hanc vocem.

INTARDUS, Celer, velox. Th vroczius in Sigismundo cap. 2. *Proceribus comitantibus Intardus ad Budam descendit*.

* **INTARSATIUS**, [Gallice *marqueté*: De fabrica duarum portarum per eum suis expensis factarum, unus videlicet pro camera paramenti, et alterius pro ultima camera palatii apostolici ac etiam unius de ligno nucis *Intarsatiarum*. (Arch. Vatic. Mand. secret. camer. apost. an 1460-62. f. 236.)

INTARTA, [Rebellis.] Vide *Antartes*.

† **INTARTIZARE**, Rebellare, Ibidem.

INTASSARE, ¶ In struem seu *tasum* ordinare: messes, fenum congerere. Gall. *Entasser*. Charta ann. 1247. e Tabulario Portus Regii: *Tenantur mestivari garbas in granchia Intassare.* Vide *Tasus*.

† **INTAXARE**, Eadem notione. Tabul. Calense pag. 196: *Omnes hospites ad terras praedictas pertinentes Tenentur praxari Saheri offerare, ad domum adducere et Intaxare.*

† **INTAXATOR**, Qui in acervum congerit. Charta ann. 1312. in Reg. 48. Chartoph. reg. ch. 179: *Cum corveis debitis pro feno ditorum pratorum aduando et Intassando; pro quibus corveis, aduandatoribus et Intassatoribus docti feni decem et octo denarij duotaxat annuatim debeantur.* Vide *Entassator* et *Intassare*.

INTECTAMENTUM, Tegumentum, *extaxax* *extax*, in Gloss. Gr. Lat. ubi videtur dividenda voces, *extaxax*, *extax*.

¶ **INTECTATOR**, Tela involvere. Lit. remits. ann. 1375. in Reg. 107. Chartoph. reg. ch. 338: *Un treillis neuf à Entoyter un lit, etc.* Unde *Detayer*, Pulvinaris tegmen lineum detrudere, in alius Lit. ann. 1336. ex Reg. fol. ch. 6. *Cellis expo-*

sant print ouit hostel la taye de la couste d'un lit, que elle Detaya.

† **INTEGRITAS**, Vide *Integritas*.

¶ **INTEGRALIS**, Integer, non divisus. Vide *Fundum Integrale* supra in v. *Fundum*.

¶ **INTEGRALITAS**, Stat. colleg. Navar. ann. 1315. in Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 516. v.°: *Si quis vero minutus fuerit poterit per tres dies comedere in sua camera, et poterit occidere aliquem socium, ut sibi societatem faciat, et habeant suam Integralitatem portionem.* Sed leg. *Integrale*. Vide supra *Integralis*.

¶ **INTEGRALITER**, Omnino, plene, prorsus, Gall. *Entièrement*. Transcripto Caroli II. Regis et Comitis Provinciae cum Capitulis, Salvatoris Avuensis ann. 1232. ex Schedis Praesidis de Macauques: *Integratiter et sine diminutione usque perveniat omni modo.* Littere ann. 1332. apud Ludewig. tom. 5. pag. 253: *Integratiter restituere tenebimur et complete.* Occurrit alibi non semel.

¶ **INTEGRALITER**, Integre, sincere, sine dolo. Littere ann. 1281. apud Rymer. tom. 1. pag. 727. *Quid autem super praemijs feceritis et responsione, nobis per vestras patentes literas festinanter et Integratiter rescribatis.* Aliae ann. 1337. apud eund. Rymer. tom. 4. pag. 774: *Solere prout habetis, et prout vultis bona fide in Durderaco exderim milia florenorum de Florentia boni auri justis ponderis... Integratiter absque dolo.*

¶ Hinc nostris *Enterin*, *Entier*, pro *Integer*, probus. Reg. sign. Noster. Cam. Comput. Paris. fol. 291. ter. v.°: *Item si convenit passer par la force de plusieurs seigneurs, qui ne sont pas si Entiers, ne si loyaus aus Chrestiens, comme il deussent.* Le Roman de Carin.

¶ *Garis parole qui ot cuer Entier.*

Guill. Guart. ubi de stemmate reg. 1.

¶ *Per le reume et l'Empire Meurent o us li pelerin Qui vers Dieu ont cuer Entier.*

Inde etiam *Entiereté*, pro *Integritate*, pu *rete*, *Integritas*, castimonia. In Hist. Florid. ad calcem Joan. de Sainre pag. 72: *Quantement Lucesse estriva pour l'Entiereté de son corps.*

1. **INTEGRARE**, In lege 8. D. de Tutel. et ration. distrach. (27. 3.) *Quantis juris postliminii tutelam pristinam possit integrare*, hoc est, denuo inchoare, renovare, instaurare: qua notione non semel occurrit apud Livium et alios.

¶ 2. **INTEGRARE**, Ratum habere, approbare, Gall. *Enterner*, unde *Integratio*, approbatio. *Enternement*. Apost. ann. 1410. 8. April. in vol. II. arrestor. parlam. Paris. *Ipsas literas preposito Parisiensi presentassent ipsarum Integritatem representando. Literas nostras Integrando, etc.* Vide infra *Internare* 1.

¶ 3. **INTEGRARE**, Perficere, complere, nostris aliis *Enterner*. Glossar. Provine. Lat. ex Cod. reg. 757. *Entasser*. *Per Integrare*. Charta ann. 1347. ex Tabul. S. Albani Andegav. *Ad vallandum, ratificandum et approbandum eodem, et intendum, perficiendum, concordandum, Integrandum et passandum, etc.* Stabul. S. Ludov. ann. 1270. cap. 1. tom. 1. *Ordinat. reg. Franc. pag. 191: Le preost fera tenir et Enterner ce qui sera donneu et ce qui est accoustume selon droit Interner, eodem sensu, in Lat. ann. 1351. tom. 5. eorundem *Ordinat. pag. 460 et Entinguer*, in Stat. ann. 1330. tom. 7. pag. 539. Hinc *Enterning*, *Integer*, absolutus, in Lit. Guid. de Rupe dom. d. 1.*

thines ann. 1259. *inter Probat. Hist. Villehard. pag. 8: De totes detes et de tos empruns ou nobles dux Hugues dux de Bourgoigne nous at este tenuis... nos un aoms receu paement Enterning.* Et *Enternitit*, Perfectio, complementum, apud Christ. Pisan. in Carolo V. cap. 33. part. 1. Edit. D. Le Deuf pag. 139. *A la parfin fu determine et dit que... nestoit point de necessite que a la perfection et Enternitit du corps resussusc de Jhesu Crist, ravoir tou le sang respendu en la croiz.*

† **INTEGRATUS**, Ratus, approbatus. *Lecta, publicata, registrata et approbata seu interinata*, ex Charta anni 1461. Hist. Harar. tom. 3. pag. 702.

¶ **INTEGRE**, Omnino, prorsus, nostris alias *Enternement*. Charta ann. 1317. ex Chartul. 21. Corb. *Sire in censibus in ventis, in terris arabilibus... et Integre absque aliquid excipere, etc.* *Plenement et Enternement*, in Charta ann. 1387. ex Lib. big. episc. Carnot. Alia Gall. de Veteri ponte ann. 1281. in Chartul. S. Joan. de valle. *Pour ce que les choses qui sont commenees en bonne foy, tres bonne foy Enternement douvent estre par fetes, etc.* Vide *Integraliter* 1.

¶ **INTEGRESERE**, Angescere, proficere, Gall. *Se perfectionner*. Acta S. Lupi episc. Trece. tom. 7. Jul. pag. 75. col. 2. *Integrescit in illis quod tunc fides sacramentum.*

INTEGRITAS, Charta Caroli C. Regis Francia ann. 845. in Tabulario S. Mauri ad Legerim: *Has denique res cum omni Integritate, id est, cum calone et seris tibi commanentibus, cum domibus et ac prepositis, cum terris cultis et incultis, etc.* Vide etiam ejusdem Caroli Chartam apud Beisium in Bellocaco pag. 242. Passim.

¶ **INTEGRITAS**, Eadem notione. *Duas partes sylvae cum Integritate*, in Hist. Mediam Monasterii pag. 243.

¶ **INTEGRITER**, Omnino, plene, prorsus, Gall. *Entièrement*, tom. 9. Spirit. Acher. pag. 257.

* **INTEGRITUDO**, *Integritas*, *Imp. Trajan* apud Lep. Ing. et 1. 11.

¶ **INTELLECTE**, Intelligence, Gall. *Avec intelligence*. Synod. Tornac. ann. 1301. inter Stat. ejusd. eod. pag. 19. *Ex quibus competentes res pecat. possunt intelligere quid dicatur, et Intellecte, confiteantur, si autem rei non fuerint, non tenentur.*

¶ **INTELLECTIBILIS**, Jo. de J. nra. *In intellectu comprehensibilis, unde Intellectibiliter et Intellectibilitas: Intellectibile, Intelligence.* in Gloss. Lat. Gall. Sangerman.

¶ *Entendable*, eodem sensu, in Lit. ann. 1312. tom. 1. *Ordinat. reg. Franc. pag. 508: Les paroles de cette ordonnance, ajout qu'elles soient claires et Entendables, etc.*

¶ **INTELLECTUALITAS**, Intellectus, *Habere intellectus, etc.* Tertium anno e. Anima cap. 38. *Sine ubi Intellectualitas accuone*, apud Gombertum lib. 2. de Inger. 88. cap. 2. § 1.

¶ **INTELLECTUS**, Salvus conductus, commutatus, publica hies. P. Mus. bonon. in Latior. *Videtur enim eo sensu abspendendus, quo Italis Intellectus, Intellectus, cognito, consensum*. Bartholomaei Annal. Genevens. ad ann. 1238. apud Morator. tom. 6. col. 128. *Patruumque Vintaudenses innoce. causa, quodam ex ipsi civitate Vintaudi ussederunt, et quidam venerunt absque ubi Intellectus sibi dato ad mandatum Communitatis Jannuensium, quibusdam belligerantibus*.

et in quadam galea fuerunt tamen Januam nisi manus post terga ligatis. Col. 482 ad ann. 1239. Unde magnus rumor fuit in civitate Januæ, et omnes cucurrerunt ad arma; et Potestas facta maximo parlamento, misit pro Guiljmo Spinola, Sorleone Pape, Suci Pape, Antonio Embono, Raymundo de Volta, Bulbarino et quibusdam aliis, ut venirent ad mandatum suum et Communis Januæ; et noluerunt venire. Unde Potestas eos condemnavit; et sequenti die fecit devastari domum, et locum Raymundi de Volta apud Pauciranam, et misit ad faciendum fieri quatuordecim milibus Item fieri fecit paramentum maximam, in quodam bono intellectu per quosdam homines, qui fuerunt Potestatem, Raymundo de Volta, Guiljmus Spinola, Antonius Embono, et plures alii venerunt ad mandatum Potestatis, et juraverunt mandata Potestatis Januæ in omnibus et per omnia observare.

2. **INTELLECTUS**, Animi affectio, Gall. Sentiment. Epist. Saladini ad Brian. inter not. ad Hist. Sacul. Bonnic. part. 1. apud Lam. in Delic. erudit. pag. 288. Tribuit vos Deum in bonis intellectus et in bonis operibus. Et de hoc quod nobis laudatis et estis leti de nostris verbis, hac de causa vos magis diligentes propter bonum intellectum, quantum erga nos habetis.

3. **INTELLECTUS**, Conscientia, Gall. Particogation. Acta Inquisit. Carass. MSS. ann. 1388. fol. 24 v. Ne aliquis extraneus, qui non esset de intentione et intellectu facti, intraret cameram.

4. **INTELLENTIA**, Gall. Intelligence, Concordia, consensus, conspiratio, fides. Litteræ Henrici VII. Angl. Regis ann. 1488 apud Rymerum tom. 12 pag. 138. Facere et firmare cum predictis Regi et Regina, consanguineis nostris, confederationem, amicitiam, ligam et intelligentiam strictam vel minus strictam Litteræ Caroli VIII. Franc. Regis ann. 1497 apud Ludewig. tom. 6. pag. 37. Quod vero Rec Romanorum jactat, nos sibi quædam revelasse de intelligentia que a nobis adversus se, ut ait, per Alvanum dirigitur, nihil propterea commoveri debetis.

5. **INTELLENTITAS**, Id quo quis intelligit, seu habet intelligentiam. Responsum Victorini Rhetoris ad Candidum Ariantum, apud Mabill. tom. 4. Anselm. pag. 161. Sunt quedam epus quod sit natura manifesta, ut spiritus, vox, anima, cognoscencia disciplina, virtutes, ratio, opinio, affectus, existentia, vitalitas, vitalitas, Intellegentitas, et supra ista omnia.

6. **INTELLIGERE**, Lex Salica tit. 38. Ipsa vero quadripedem, qui est auctor criminis, pro mediocritate compositionis restituit reparandi, eo videlicet modo, si dominus quadripedis non intellexerit secundum legem se defendere. Phrasid Gallica. Si n'Entendait pas se defendre sel m la Loi, id est, si non in animo habebat, si n'elut, etc. Adde tit. 37. § 8.

7. **INTELLIGERE**, SE. IN ALIQUA RE. Entendre en quelque chose, apud Concum. Qualiter iudex et scribarius a pontifice Romano instituantur. Cum presentiarum domino papa ille, qui iudex est ordinandus, examinetur prius a Cardinalibus qualiter se in legum doctrina intelligat Eodem sensu multum in aliqua re intelligere dixit Cicero.

8. **INTELLIGIBILIS**, Vir intelligens, peritus, intelligens. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 31. Recordationem Curie Re-

gia nulli negare licet, alias licebit per intelligibiles homines placiti, et nemo de capitalibus placitis testimonio convinctur. Adde cap. 48. Homo Entendable, in Legibus vernaculis Willelmi Nothi cap. 28.

9. **Alias Entendable**, Bestiar. MS. Salomons dicit en sa sentence. Que crist est de Dieu sapience, Une espereu mouveuable, Soudi, mouvant et Euable.

10. **INTELLIGIBILE**, Tempus, seu Aetas intelligibilis, qua scilicet infantes rationis, et intelligendi, qui nascuntur, sunt capaces, in Capitulari Aquilaniensi ann. 817. § 44 et in Addit. Lud. Pii cap. 36.

11. **INTELLIGIBILITAS**, Anima corpore per mortem exiit. Translatio S. Wandregisii Abb. tom. 5. Julii pag. 244. Successit autem ei in regimine vir venerabilis Abba Johannes, quo etiam inter intelligibilia disposito, et discipulis ejusdem patris Baudemundus vocabulo successit S. Ambrosius Epist. 65. n. 1. Acri presertim tenent etiam intelligibilia complectens, et res spirituales et intellectu difficiles.

12. **INTELLEONEM**, Felles lucernarum. Gloss. Isid. ad quas Gravias. Hæc sunt monstra, que Herculi domanda relinquimus.

13. **INTEMPERATUS**, pro Immoderatus. Charta ann. 1282. Monachi et conventus ejusdem loci (Fons-frigidus) Intemperato favore et ingenti audacia accedentes ad locum predictum, etc.

14. **INTEMPERANTIA**, pro Intemperies. Sax. Grammaticus lib. 8. Per summam viam Intemperantiam.

15. **INTEMPERATA**, Nox, pro Intemperata, apud Aurelium Victorem Schotti in Posthuma. 10. Castigat in utrumque Glossar. Intemperata, f. xzaxoz. Adit. Reg. Intemperata nox, Intemperata Germ. Intemperata, noxia, intempesta.

16. **INTEMPERIUM**, Joh. de Janua. In temperies, et hoc Intemperium, ubi nulla securitas et nullum temperamentum est; Ce ou il n'a nul attemperement, in Gl. Lat. Gall. Saxonem.

17. **INTEMPERIVITER**, Intemperivie. In leonate apud Gell. 4. 20. Qui dixerant joca quadam Intemperiviter.

18. **INTEMPORALIS**, Intemperivus, apud Cælium Aurelianum lib. 1. Auctor cap. 9. ubi et Intemperantia occurrit, Intemperiviter, i. intempervivus, cap. 15. Adde lib. 2. cap. 10. etc. alii.

19. **INTEMPORALITER**, est sine tempore, vel temporis mensura, semper. Lex Wisigoth. lib. 4. tit. 5. § 6. Deus, justus Judex, qui justitiam Intemporaliter diligit, non vult justitiam sentire tempore, sed tempora potius æquatatis lege concludit.

20. **INTEMPORANEUS**, Intemperivus, in veterib. Glossis ad Boetium de Consolat. Philoso.

21. **INTEMPERABILIS**, Intemperivus, Germ. Intemperabilis, in Castigat. ad utrumque Glossar.

22. **INTEMPTIO**, Actio. Vide Intempe 7.

23. **INTEMPTIUM**, Candidenti Intempe membra discipulo, Gall. Tenaglio, Ital. Tenaglio. Chron. Petri Azarii apud Murator tom. 15. col. 411. Intempletur super plastro, et postea in rota ponatur.

24. **INTENDERE**, [Non attendere, salvianus lib. 4. de Gubernat. Dei. Dicentes, Deum incensurum Deum non Intendentem, Deum negligentem, etc.]

25. **INTENDERE**, [Attendere, audire.] Epistola Mauricii Imp. ad Childebertum Regem Fr. tom. 1. Hist. Franc. Præfatus Legatos vestros suscepimus, atque his, que nuntiata ab eis sunt, placidis

auribus Intendentes, competens dedimus responsum [Hæc referri possunt variis Scripturarum locutiones, Intende mihi, Intende orationi meæ, Intende deprecationem meam, etc.]

26. **Entre Entender**, eodem sensu, in Coas. Petri de Font. cap. 21. pag. 138. art. 4. Li hors sont Entender, à toutes les paroles ke on dira en cort. Intendu vero, pro Assigna, marquée. Constitutus, assignatus, in Lat. romiss. ann. 1374. ex Reg. 105. Chartoph. pag. ch. 343. Tous terroies ledit excuser ainsi, n'avre, attendi l'espace de quarante jours ou plus, Intendit par la coutume du pays à laisser, aticus que l'on puisse faire contreveugement. Faire entendant pratorum dixerunt nostri, pro Fatae entendre, significare, dictis imponere, Lat. romiss. ann. 1447. in Reg. 178. ch. 257. Ainsi qu'elle femme enpoississoit, desoit et fustoit Entendant icellui Erbert à l'oncle d'icelle, quelle lui sembloit estre yronit.

27. **INTENDERE**, Vello, discernere. Thw. fortius in Giza Magna cap. 54. Quæritur a Salomone, si apud Gersoni et Ladislaum essent tam bona Milites, Salomon autem Intendens ludice Hungaros, impræmeditate respondit: Multi sunt, inquam, etiam multo meliores Phrasid, qui etiamnum Gall. utitur, [parique phrasid Latine locutus apud Rymerum tom. 2. pag. 322. quod Ludewig. tom. 6. pag. 185. etc. Haud ita absurda ratione Tullius. Si Antonius quod animo Intendat, perficere potuisset. Et Terentius. Populo consilium quod primam Intendat.]

28. **INTENDERE**, Consilium, animus, mens, nostris Intention. Anastasius in Martino PP. Commemoravit eum, ut de tali Annetico Intentione recederet. Ann. Codd. ha. boni, hujus herese Intentionem.

29. **INTENDERE**, Eadem potius. Frustate Intento, in Chronica Trivulii apud Acher. tom. 5. Spicil. pag. 645. Jacta Intentionem, apud Ludewig. tom. 6. pag. 212.

30. **INTENDERE**, Intelligere, interpretari, Gall. Entendre. Vita S. Catharine Sagensis, tom. 3. April. pag. 96. Prophetarum verba, cum magna reverentia suscipienda sunt semper, et cum discretionem Intendenda.

31. **INTENDERE**, Existimare, habere. Pactum ann. 1399. apud Ludewig. tom. 5. pag. 552. Il nobis obediant, parant et Intendant tanquam ipsorum dominum justin galice. Quis nous obissent et nous Regardent comme leur véritable seigneur.

32. **INTENDERE**, Tendere, ire, proficisci. Charta ann. 1329. De invenendo unioni hominum ad arma, et duos sagittarios ad epulandum, et de Intendendo, ad Alencon. Altera ann. 1423. tom. 3. ejusd. Hist. pag. 711. De invenendo unioni hominum ad arma, et duos sagittarios ad arma, et post quæram de Intendo ad Falaise, et apud Caen, vestina die Maii.

33. **INTENDERE**, Judicio contendere, litigare. Gregor. Tur. lib. 10. cap. 10. Cuique uterque in presentia Regis Intenderet, et Chundo dixerit, non iam a se hæc præsumpta, que obiciebantur, etc.

34. **INTENDERE**, ALIQUID DE RE ALIQUA, Hanc illi ad suum commodum præbere. Charta ann. 1325. apud Obedum tom. 1. Script. rer. Boicar. pag. 59. col. 1. Ita tamen quod ipsi cum castro suo Accelere debeant Intendere domino regi et suis per duos annos continuos... Adjecto quod dominus rex et sui possunt se ad castrum et de castro predicto contra nos adversarios defendere et jurare. Vide Feudum

receptabile. [Cf. Plura apud Haltius. voce *Dianstgewertig* col. 225.]

9. **INTENDERE** SE, Se introducere, trahere, a *introducere*. Charta ann. 1336. in *Probat. tom. 2*. Hist. Nem. pag. 173. col. 2. In qua *alberguaria*, si *dictum portale* apparetur, iurisci domini nostri regis se possent *secretis intendere*, et *decide aditum alius inimici domini nostri regis per muros sive per dictum portale dare*.

A verbo *Tendere* et *Intendere*, hisdem quibus Latini usurparunt actionibus, formatam videtur Gallicum *Teser* et *Enteser*, jovinil. in S. Ludov. edit. rez. pag. 61: *Le mestre artillier leur bailet ars si fora, comme il les poot Teser*. Lit. remiss. ann. 1373. in Reg. 105. Chartoph. reg. ch. 241: *Jellus Jehan perseverat en sa maniere volent Enteser ledit cours et pour four ledit cours*. Alta. ann. 1380. in Reg. 118. ch. 71: *Servant sur le lieu Jehan le Marouan de Justines tenant en sa main un haston, appelé hache Danoise, laquelle il Enteser et se efforça de eil féir et suppliant, et pour ledit suppliant, vit ledit hache Enteser, doutant de mort, etc.* Alta. ann. 1386. in Reg. 151. ch. 12: *La vierce qui bouz dont ledit du Quoynoz point et que parcoure il avoit Enteser, etc.* De temp. ann. 1479. in Reg. 206. ch. 25: *Les suppliant en son ave bende qu'il avoit mainte fleche en poche et Enteser prout pour donner courtois a celus Fauvel, qui ne tira aucunement. Le Roman d'Alexandre MS. part. 2:*

Le Foris a pris l'arc, si le va Enteser

Hic *Inteser* et *Deseser*, pro *clavare*, vel *clavamentum*, sicut *Intendendum* *Intensum*, aut quodlibet aliud instrumentum, dicitur. Lit. remiss. ann. 1388. in Reg. 135. ch. 112: *Jellus Jaquemain sciait avoit en tenant un gros et pesant haston, appelé fourchier, lequel il leva et Enteser pour four ledit espoant*. Alta. ann. 1388. in Reg. 130. ch. 11: *Jellus Herbout doutant que ledit de la Lande ne Deseser et seapast d'icelle massue, etc.* Vide supra *Esmerare*.

INTENTIO, contentio, controversia, discordia. his. Glossae Basilic. *Intention*, *deprovo*, *deprovo*, *deprovo*; interpretantur. Anonymus in glossis Constantini Magni: *Intentio orta est in urbe Roma inter Synnachum et Laurentium*. Vetus agrimensor pag. 286: *His enim (limitibus) testimonium firum intelleguntur, et agrorum Intentio, et certamen auferitur*. Gregorius Turonensis lib. 9. Hist. cap. 9: *Ut inter terminum utriusque Regni nulla Intentio aut discordia gereretur*. Utuntur S. Ambrosius Epist. 9. 25. Hormisdas PP. in Epistolis non semel, idem Gregorius Tur. lib. 6. cap. 17. Frodegar. in Chron. cap. 23. Praeceptum Lud. PI. de Divisione Regni cap. 10. Lex Wisigoth. lib. 2. tit. 2. § 10. Lex Longob. lib. 2. tit. 14. § 1. Roth. tit. 21. § 12. tit. 22. § 3. tit. 53. § 10. [Cf. Roth. lib. 13. Lintpr. 115. 16. 92. 145. 13. 1. Ludov. P. 2. Roth. 370. Bracton. lib. 4. tract. 2. cap. 2. veteres. Tabulae apud Echell. tom. I. pag. 693. etc. Hinc Itali *Tentione* dicunt, vel *Tencione*, pro *contentio*, ut *Tencere*, vel *Tancer*, pro *objurgare*, accusare, postremum ab *Intentionare*. Vetus consuetudo Andegavensis: *Murius si est quant Ten tue homie ou femme, de pour ou de nuit, en son lit, ou en autre maniere, pourquoi ce ne soit en mesée, ou sayt Tancer, ou sans les defier*. Vetus Kersio Gallica Bibliol. Gen. 13. *Facta estriza*: *Inten-*

monlerent entre les Pasteurs. Philippus Mouskes in Hist. Fr. MS.:

Et si tenoit del Duc grant terre, Dout il n'avoi Tenoe ne guerre.

Infra:

Et post Danfront et Alençon, Et les garai par Contencion.

Ab *Intentio*, formata vox **INTENTIONARE**. Item, *intentionem*, seu controversiam alicui movere. [Cf. in Chart. Longob. ann. 724. apud Brunett. tom. I. pag. 471. lin. 32.] in veteri Charta apud Echellum tom. 3. pag. 301. et in alius Mathidis Comitissae ann. 1073. 1079. apud Franciscum Marlam in eodem Mathidi pag. 106. 108. 152. et in Bullario Casinensi tom. 2. pag. 117. in Charta ann. 1149. apud Marten. tom. I. Anecd. col. 407. Itali *Tentionare* eadem notione dicunt. Matth. Villaneus lib. 3. cap. 78: *Il lor Principi cominciarono a Tentionare ad Senato*.

INTENTIATUM, pro *Intentionatum*, seu controversia datum, habetur in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 57. Est etiam

INTENTIO, Accusatio, in Leg. 4. Cod. Tit. de Famosis libellis (1. 34.) vel actio, ut l. *unic*. de *duo malis*, (2. 15.) eod. Cod. et in aliquo Digebis Digest.

INTENTIO, Actio. Chartul. S. Vandregesili tom. 2. pag. 1299: *Pronunciationis dictum Militem in probatione Intentionis sive penitus defecisse*.

INTENTION, Actor, accusator. Charta ere 1287. tom. 5. Monarch Lusitan pag. 307. v. 5: *Et qui iustaret, pectet novem, et habeat Interior duas quinquones*.

1. **INTENDIMENTUM**, Ital. *Intendimto*, Gall. *Entendement*, Angl. *Intendement*, Mens, intelligentia. Item *Fraus*, fallacia, dolus, ut supra vox *Ingenium*. Bulla Nicolai III. PP. ann. 1278. apud Rymer. tom. 2. pag. 122: *Si regali magnificentia placeat, ad subveniendum terrae predictae absolute, absque Intendimto aliquo, publice ac solemniter, prout tantum Principem decet saluifera curis caractere insigniri, nostri proponit et, et parati sumus Excellentiae suae, postquam taliter crucesignatus fuerit, decimum concedere postulatum*.

2. **INTENDIMENTUM**, Anglis *Intendement*, Intellectus, significatio vocis, vel sermonis. Conventiones inter Reges Aragoniae et Sicil. ann. 1291. apud Rymerum tom. 2. pag. 543: *Tractatum est insuper quod, si praefatus Rex Aragoniae in praedictis, se fecerit, justo impedimento cessante, remoto omni capcioso intellectu verborum, ad bonum et relictum statum pristinum, relabatur*.

Intendement, eadem acceptio, in Lit. remiss. ann. 1385. ex vol. 7. arestor. pariam Paris. *Aucun hancue du suppliant ton fait emprisonner pour cause desdites paroles voulans par haine aggraver ou sincoer leedites paroles et l'Entendement d'icelles*.

INTENEBRICATUS, Tenobricosus, tenobris offensus. Ital. *Intenebrato*. Vetus Interp. Comment orig. in Matth. tract. 35. *Iniqui in erroribus Intenebricati tenentur*.

INTENIS. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 1657. *Dejun*, Prov. *jejunus*, *Intenus*.

INTENSITAS, *Intensio*. Liber de *Intensitate* et *extensitate*, in Catalog. Oper. B. Raym. tom. 5. Jun. pag. 629. col. 1.

INTENTA, pro *Extenta*, *Estimatio*. Codex agrorum vectigalium, in quo as-

timantur census et alia hujusmodi, in Chartis Dumbensibus non semel.

INTENTABILIS, Tentationis non obnoxius. Vetus Interp. Comment. Orig. in Matth. tract. 35. *Devotitas Intentabilis erat*. Vide *Intentabilis*.

INTENTARE ACTIONEM, Litem intendere, inferre, in Charta ann. 1311. apud Ludewig. tom. 5. pag. 532. Vide *Intendere*.

INTENTATILIS, Qui non potest tentari. Gloss. Lat. Graec. *Intentatilis*, *Intencato*.

INTENTATIO CRIMINUM, Accusatio, apud Tertull. Apolog. cap. 46. Vide *Intendere*.

INTENTATOR, Qui neminem tentat seu sollicitat ad malum. *Deus enim Intentator malorum est, ipse autem neminem tentat*. Jac. I. 13.

INTENTATUS. Flea lib. 2. cap. 76. *6. Boves debiles et male Intentati, veteraque vaccae et steriles*.

INTENTIO, Contentio, controversia, accusatio. Vide in *Intendere*.

INTENTIO, Actio in jure, qua quis pro re quampiam litem *Intendit*. Arist. ann. 1300. fol. 45. v. 5: *Quare petebant procuratores hominum dictorum villarum pronuntiare, quod ad ipsos homines pertinet jus pasturandi bestias suas in dictis nemoribus. Pronuntiationi sui per curiam nostrae judicium ipsos homines dictorum villarum Intentionem suam sufficienter probasse. Intendit, eadem notione, in Stat. ann. 1394. tom. 4. Ordinar. rez. Franc. pag. 512: *Tant pour le debat des Intendit qui sont a vous a accorder, etc.* Vide *Intemptio* post *Intendere*.*

INTENTIO, Finis, iures. Gall. *Etendue*. Charta ann. 1029. apud Lam. in Delic. erudit. inter not. ad Chron. Pontif. Leon. Urbevet. part. 1. pag. 174: *Qualiter nos Deo adjuvante canonice definitio Intentionem plebium, quae ad finem ecclesiae detinet in Senensi comitatu. Paratus finem suae ecclesiae dioecesis ostendere et possessionem ecclesiasticam et mundanam ad pariem sanctae Aretinae ecclesiae jurare* [Cf. contentio] de plebibus.

INTENTIO, Propositum, animus. Gall. *Intention*, projet. Acta MSS. Inquisit. Carcass. ann. 1300. fol. 24. v. 5: *Ne aliquis extraneus, qui non est de Intentione et Intellectu facti, intraret cameram*. Lit. ann. 1357. ex Chartul. 23. Corb. Superfluoale accepit et super manum broctain seu exadum in Intentione de ipsius reddendi et restituendi, si quis eos pete. et. posuit.

INTENTIO, Indicium, Gall. *Indication*. De *diversis Intentionibus medicorum*, apud Arnold. Villanov.

INTENTIONARE, 9 Charta ann. 1056. apud Murator. in Antiq. Estrov. pag. 186: *Quod si ammolo qualibet modo praesumptuarius molestare, tollere, contumderet, vel minueret, intramittere, Intentionare aut per placitum fatigare avari fuerimus, etc.* Vide in *Intendere*.

INTENTISSIME, Dignitissimum. Apud S. Augustinum I. de Moribus Eccl. Cathol. cap. 19. et in Litteris ann. 1553. apud Ludewig. tom. 5. pag. 311.

INTENTUS, Intentus, Gall. *Apprehendu*, occupé. apud Monstrelet. cap. 1. *Le duc Jean de Bourgogne si estant monté Entencieur et curieux d'assembler gens de guerre*.

INTENTIVA, *Extrema*, in Gloss. Graec. Lat. seu pars ea Musicae, quam *Extrema* vocant Vitruvius lib. 3. cap. 4. et Martinianus, Capella lib. 9. cui *Extrema* dicitur.

INTENTOR, Actor. Vide *Intendere*.

INTENTUM, INTENTUS. V. *Intendere* 8.

* **INTEPIDUS.** Valde cupidus. Vita S. Winwaloni, tom. I. Martii pag. 254: *In ipsa diocesi Intepidus sub unius diei articulo cunctas Latine lingue didicit literas.*

* **INTER.** pro Tam, quam, phrasis Gallicæ Tabularium Abbatis Bellio-censis in Lemovicibus Ch. 51. et 140: *Ut quandiu ego usufructuario teneam, et annis singulis, et tempore messionis, et tempore vendicæ Inter panem et vinum modicum census persolvam.* Ch. 110: *Vendo: aliquid de alio nostro, hoc est, 5. denariatus Inter vineas, et terram, quam comparavi pater meus.* Ch. 126: *Duodecim denariatas de vinea Inter vineas, et boscum.* Ch. 157: *De mancipiis vero ad ipsam curtem pertinentibus, sive fugam lapsis, et unde aliunde transgressi sunt, cado, etc.* Charta ann. 126. in Probat. Hist. Sabaud. *Sex modia Inter bladum et vinum ad mensuram de Seduno.* Occurrit præterea in Capitul. Caroli M. pro partibus Saxon. cap. 14. in Vita S. Leonii Episc. Andegav. cap. 4 n. 23. Vita S. Ruperti Episc. Salzburg. n. 6. Apud Petr. de Vineis lib. 2. Ep. 41. Sanctum pag. 225. etc.

* Testam. Petri de S. Hilar. ann. 1177. ex Bibl. reg. col. 17. *Dimitto viginti solidos Melgorienses et sexaginta sol. Melgor. Inter meum corpus procurandum et vias que dicuntur pro remissione peccatorum meorum.*

* **INTER.** pro Peneo, apud, usurpat Lucio Calaritanus. *Inter te.* pro Apud te.

* **INTER CANEM ET LUPUM.** in Placitis ann. 7. et 21. Egidii I. Regis Angl. apud Thom. Blount in Nomenclico v. *Inter.* Gall. *Entre chien et loup,* ut jam dictum in Ganis.

* **INTER.** pro Intra. Inventar. MS. thes. Sed. Apost. ann. 126. *Item unum cupam... in summitate cujus est unum vomitum de emalto; Inter autem in fundo est unum esmalium rotundum.*

* **INTERALBICANS.** [Albicans per intervalia. Plin. 37. 10. 32. Leucochrysis in Chrysolitho Interalbicans. Harduan. ex MSS. emendat: Leucochrysis sicut cristallus albicans.]

* **INTERAMNIUS, INTERAMNUS.** Inter amnes situs. Vocem *Interamnus* usurpavit Lampred. in Alexandro Severo cap. 46. et Silius cap. 32. Glossæ Istori *Interamnia chorda, que frequentius est inter amnes.* Excerpta. *Interamnia chorda, que frequentius est inter amnes utur ultra.* Patet aliquid mendosum esse et superfluum. Sic ingerem *Interamnia chora* (a Græco χορδή, locus, regio) que est inter amnes Grævis intelligit partem Egypti inferioriorem circa Alexandria, quæ per excellentiam Chora dicitur, et eruditè docuit Harduianus in Geographicis ex nummis illustratis in Kufavov.

* **INTERAEA VIDE Intrania.**

* **INTERAPERIO.** [Adaperio. Gloss. Philor.]

* **INTERARE,** ab Hispano Enterar, Sicilian facere. Chronic. Andrea Danduli apud Murator tom. 12. col. 486. *Per alas nostras litteras denotarimus vobis mandatum scelus per proditores presuntum: sed illud ad cautelam vobis providimus seriosius interare.* [° Si legendum non est, quod puto, *Inimare.* Vide in hoc voce.]

* **INTERASILIS.** Vide *Intersasilis.*

* **INTERATA,** ἰντεράτωρα, *Exenterata,* in Supplemento Antiquarii. [° Adde ex

Castigat. in utrumque Glossar. leg. *Exinterata* vel *Exenterata.* Vult.]

* **INTERBITO.** [Idem quod intereo, pereo. *Plaut. Most. 5. 1. 47.* Ne illi huc fugere possint, quæstioni quos dabo, hic ego tibi presidebo, ne *Interbitat* questio. Eadem significatione usurpatur *Verbito* ab eodem *Plauto*, et aliis apud Non. 2. 654.]

* **INTERCALLARITA.** La interposicione. Glossar. Lat. Ital. MS.

* **INTERCALLIS, INTERSCALARIS.** *Entre, estalon,* in Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7692. Vide infra *Interscalare.*

* **INTERCAPEDINARE,** vox formata ex *Intercedo* ἰντεράω ἰντεράω, in Gloss. Græco Lat. *Intercedinam,* sive *Intervallum* facere. Ursio in Actis S. Marcelli PP. et Mart. lib. 2. cap. 8: *Intercedinam etiam nota spatio, etc. Intercedinam prolaxiam.* dixit Martianus Capella lib. 9. [Fu. gentius lib. 1. Myth.: *Intercedinam pavoris prolatia.*]]

* **INTERCAPITARE.** In capita distribuere. Virgil. Grammat. pag. 5: *Ut renovari fiat natura legis vicissitudinibus librorum suorum frequentèr divisa Intercaptan: opuscula.*

* **INTERCAPTIUM,** ἰντεράτωρα, in Glossis Græco Latinis. Intervallum. [° Adde ex Castigat. in utrumque Glossar. *Intercapio, ambulacrum, etc.* Germ. *Intercapio*]]

* **INTERCAPULUM,** ἰντεράτωρα, in Glossis Lat. Græco. Sangerman. Pars dorsi inter scapulas seu humeros. [° Leg. *Intercapulum.* Vide *Interocipitium.*]]

* **INTERCALLATUS.** V. in *Charazara.*

* **INTERCEDERE** dicebantur Episcopi, cum pro reis, causa cognita, veniam a iudicibus postulabant: officium quippe Sacerdotis esse putabant pro his intervenire, quod si non obtinerent, offerebantur, ut qui, quod erat officii sui, non reportassent. Constitutio Honorii et Theodosii, edita a Sirmondo in Appendice ad Cod. Theodos. *Eam quoque Sacerdoti concedimus facultatem, ut carceris ope miseracionis auras introeat, medicetur egros, fiat pauperes, consolatur inane: et cum singulorum causas cognoverit, Interventiones suas apud iudicem competentem suo iure moderetur.* Vide Constitutionem sequentem 14. et leg. 15. et 16. Cod. Th. de Penis. (9. 40.) De eiusmodi Episcoporum pro reis intercessionibus agit non semel S. Augustinus Ep. 52. 53. 54. 228. 230. lib. 3. contra Crescon. cap. 47. 48. lib. 5. de Civitate Dei cap. 26. Possidius in Vita ejusdem S. August. cap. 20. Fortunatus in Vita S. Germani Paris. cap. 62. etc.

Maxime vero intercedebant pro his, qui ad Ecclesias confugebant. Concilium Arausic. I. can. 5: *Eos, qui ad Ecclesiam confugerint, tradi, non oportere, sed loci reverentia et Intercessione defendi.* Adie Concilium Arelat. II. can. 30. et Leges Wisigoth. lib. 9. tit. 3. [° 4. ubi *Intervenire* suadentur Episcopi ac Sacerdotes pro his, qui ad Ecclesias confugerint. Vide præterea Avitum Vienne Epist. 39.]

Quibus vero Episcoporum, vel Ecclesiæ intercessione culpæ aut criminis venia a iudicibus, aut, si servi essent, a dominis concedebatur, iis canonica ab Ecclesia imponebatur penitentia, quam illi obituros sese ultro spondebant, veniam alias non consecuturi, quod ex Concilio Remensi can. 7. colligitur. Vide *Penitentes*. [° De sanctis *Interce-*

dentibus pro fidelibus vide Gloss. med. Græcit. voce ἰντεράτωρα, col. 122.]

2. **INTERCEDERE.** Spondere, fidejuberi, obligari. Libertates concessæ vitiæ Montibrusonis a Guigone Comite Forensi mense Nov. ann. 1223. MSS. *Item dedit et concessit, ne occasione mutui, vel explat, vel fidejussionis, vel Intercessionis, aliquid ab aliquo eorum, vel ab aliqua retineat, vel extorqueat aliquo tempore, vel machinetur extorqueri. Item ut ipse non compellat aliquem per se, vel per alium, ut sibi vel alii aliquid mutuet, aut accommodet, vel fidejuset, vel Intercedat. Ita usurpant Jurisconsulti, quos adi.*

* **INTERCESSORIO NOMINE OBLIGARI,** de sponsore dicitur qui obligatur pro alio, in Statutis Massil. lib. 1. cap. 66.

* **INTERCEDIMENTUM,** Pactum, sponso, fidejussio, obligatio. Charta Ludov. Bavari Imper. ann. 1332. apud Oetellum tom. 1. Script. rer. Boicar. pag. 770. col. 2: *Tractatus, placitum et Intercedimentum cum eis habitum, cum singulis et universis punctis in dictis tractatibus contentis, presentis scripti patrocinio perpetuo validiore roborantes approbamus, etc.* Viti-Intercedere 2.

* **INTERCEPTIO, INTERCEPTURA.** Vide *Interceptio*.

* **INTERCESSIO.** Homagium Arti Comitibus Britannie præstitum Regi Francie ann. 1202: *Diffidavit Johannem Regem Angliæ pro Intercessionibus, quas ei fecerat de ultima guerra.* Sed procul dubio legendum *Interceptionibus* Aggressionibus. Vide mot in *Interceptio*.

* **INTERCESSOR.** Pres, sponsor, fidejussor, Gall. *Caution, répondant.* Lit. Joan. XXII. PP. apud Lam. in Delic. erudit. inter not. ad Bonincant. Hist. Sicul. part. 3. pag. 281. *Prus conveniendum esse principalem, quam Intercessionem.* Stat. Avenion. Mas. fol. 22. r. *Omnes autem dilationes supradictas fidejussoribus et omnibus aliis Intercessoribus in omnibus prædictis casibus duplicemus. Fidejussores et alii Intercessores ad tenenda ostagia nullatenus compellantur.* Vide *Intercedere* 2.

* **INTERCESSOR.** ἰντεράτωρα, addit Reg. Dispensator. *Intercedo, Spaficis.* addit Reg. Ministro, gubernio. Ita Castigat. in utrumque Glossar. Vide *Intercessores* 1.

1. **INTERCESSORES** dicuntur Episcopi, qui sedē vacante Episcopatum administrabant, donec proprius aliquis esset, qui nodie *Administratores*, quod forte vacantem cathedram illiusque possessionem adirent. *Intercessores* enim Latini ἰντεράτωρα ἰντεράτωρα vocabantur, ut est in veteribus Glossis, in quibus etiam *Intercessio* redditur, ἰντεράτωρα ἰντεράτωρα, additio hereditatis. Concilium Carthaginense V. alii III. can. 8: *Constitutum est, ut nulli Intercessori licetum sit cathedram, cui Intercessor datus est, quolibet populorum studiis vel seditionibus, retinere, sed dare operam, ut intra annum eisdem Episcopum provideat. Quod si neglexerit, anno exempto Intercessor alius tribuatur.* Quæ totidem verbis habentur in Concilio Carthag. VII. sub Bonifacio et Celestino PP. can. 41. et in Capitul. Caroli M. lib. 7. cap. 89 [° 120.] At qui *Intercessor*, vel *Intercessor* hic dicitur, ἰντεράτωρα vocatur in Canon. Eccl. Africa. can. 74. In Epigraphe vero canonis, ἰντεράτωρα ἰντεράτωρα, his verbis: ἰντεράτωρα ἰντεράτωρα ἰντεράτωρα. Vide *Intercessor*.

[22 et Glossar. med. Graecit. voce Μεταρτα, col. 911.]

* **INTERCESSORES**, Executores, qui a Beneficiariis Provicariorum dabantur, praesertim ad exigenda debita Beneficia et publicas functiones, ut leg. 1. Cod. Theod. Digitor. 2. 39.) ad quam consulendus Jac. Grotius. Vett. Glossae. *Intercessores*, *Executores*.

* **INTERCHARAXARE**, Interlineare Hinc inde Laudumensis, in Concilio Dussiacensi 1. part. 2. cap. 17. et tom. 2. Opusc. Romensis pag. 351: Si rito scriptoris *postscriptum*, quod est dissimulatum, vel *diffusum*, detractum, quod valde tractem, non ab ipse accipi potest, *Intercharaxatum* non facit.

* **INTERCIARE** Vide *Interciare*.
* **INTERCIATORIA**, Ornamenti mulieris species. Contract. matrim. ann. 1588. apud Sabern: *Interciatorium una a de portis pro unius tringinta*. Vide infra *Interciatorium*.

* **INTERCIDIVUS**, Interveniens Charta ann. 1219. in Chartul. Clarifont. ch. 125. *Cujus compositionis formam ne tractu temporis Intercediva contrationis servationem deventret, redigere curavimus* in scripturam.

* **INTERCILUM** est medium illud inter superioribus, quod sine pileo est. Isid. lib. 1. Orig. cap. 1. Gloss. Lat. Gr. *Intercilium*, a *inter* in alius porperam, *intercilium*, *Inter*, *inter*, *entre*, *soeil*.

* **INTERCIPIERE**, Aggredi. usurpare, occupare vel contra pactum quendam agere. ex Gall. *Entreprendre*. Charta Joannis de Valeriano ann. 1218. in Tabulario Campin. *Quod si, quod abut, Intercepisset contra predicta, per fidem suam teneret captivum apud Trevas, usque dum, quod Intercepisset, esset emendatum*. Altr Hugonis primogeniti Regisensis Comitum ann. 1221. *Idem. Si vero, ex parte predicta sit aliquid Interceptum*. Rogestum Philippi Aug. Henricianum f. 85. *Quod si idem R. vel heres suus Intercepisset contra nos et heredes nostros, et non emendaret per justitiam Curia nostra, etc.*

* **INTERCEPTIO**, Aggressio, *Entreprise*. Hist. Episcoporum Antissiodor. cap. 58. pag. 171. *Interceptionibus circumstantiam in manu potestati restitio, etc.* Adde pag. 184. Charta Ludovici VII. Reg. Franc. ann. 1225. in Hist. Comitum Pontivensium pag. 122. *Nobis supplicavit, ut filios et filias quos susceperat a Simone fratre Henaldi Comitis Baloniae, post Interceptiones, quas idem Simon fecerat adversus quatuor nostrum, materque restituere miter accessioni, etc.* Vide *Interpendere*.

* **INTERCEPTURA**, Eadem notione. Charta Beatricis Abbatissae B. Mariae Sigeusson ann. 1231. *Ad hoc sciendum, quod de omnibus Interceptoribus, quas Major noster imponeret aliquid, ille, qui maneret in nostra justitia, poterit excondere se per system, vel per unum*.
* **INTERCISI DIES**, Partum festi, partum prostrati, apud Macrobiu lib. 1. Saturn. cap. 16. et Varronem de Lingua Lat. lib. 5. cap. 4.

* **INTERCISIMEN**, *Exortio*, *Intercisio*, in Supplemento Antiquarii.
* **INTERCISIO**, Injuria. Leges Luithprandi Regis Longob. tit. 110. § 1. *§ 111.* [Et si aliquis injuriam aut opprobrium, aut plagas, aut feritas, aut mortem tibi acceperit, nihil ad ipsas mulieres aut viros, vel mundanos earum, componatur illi, qui se defendendum eis atqueque fecerit, *exortio*, aut *Intercisio* nem. Vide *Incesso* et *Imparvicio*.

* **INTERCLAUSURA**, Gall. *Enchassure*. Matthaeus Paris ann. 1249. *Fabricato elegantissime ex auro et argento, insertis gemmis et crystallis Interclausuris adaptatis factis, iterato translatum est venerabile corpus B. Edmundi, etc.*

* **INTERCLINARE**, Joan. de Janua. *Inter* aliqua *clinare*, (*intercliner*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.) unde *Interclina* et *Interclonus* Ambrosius sive quis alius in Egeypp. *Gratas Interclina raptibus*.

* **INTERCLUSUS**, [Inclusus, insertus, Gall. *Inclus*. Chronicon Sacrae apud Marten tom. 3. Anecdol. col. 41. *Interclusa quidem in eisdem litteris receptimus formam litterarum, quas, etc.* Vide *Inclusor*.

* *Nostris vero Entreclat*, idem quod *Entrebatle*, Hiscens, Lat. remiss. ann. 1331. apud 146. Chartoph. reg. ch. 155. *Duquel hostel le suppliant trouva Luis Eudebat et un y avait personne dedans*.

* **INTERCOLUMNIUM**, Illud, quod ponitur inter columnas, spatium quod dicitur eas. Joanni de Janua. in 3. Reg. cap. 7. ubi dicitur, *Media Intercolumnia quaedam non rotunda*, ait Glossa, *media intercolumnia dicitur tabulam superiorem, quae meat alia portata erat, simulque sculptura, et in summitate sua habebat rotunditatem unam, et dimidit cubiti, in qua lucerna ponebatur* Gloss. Graec. Lat. *Μεταρτα*, *Intercolumnium*. MS. Codex haud *perceptus* Lex 45. Cod. Theod. de Operib. public. l. 13. *Omnibus tabulata, tam haec que Intercolumnium affixa sunt, quam haec que superiores porticus dividunt, ad formam pristinae curiatae habitus veniunt*. Utiar Cicero 1. in Verrem, s. Hieron. in cap. 10. Ezechiel. ut et Vitruvius lib. 3. cap. 1. l. 6. 4. cap. 3. lib. 5. cap. 1. 9. Vide Phaedrum ad lib. 4. cap. 3.

* **INTERCOMMUNICARE**, Una communicare, vocare se, cessum in partem omnium, Gall. *Entrecommuniquer*. Convivio Henrici IV. Angl. Regis ann. 1401. apud Rymer. tom. 8. pag. 192. *Ibidem morari, mercari, mercandis licitis exercere, negotiari et Intercommunicare*.
* **INTERCOMMUNICATIO**, Mutua et reciproca communicatio. *De Intercommunicationibus inter nos et subditos nostros*, in Litteris ejusd. Reg. ann. 1406. laudati tom. pag. 458.

* **INTERCONCILIO**, [Idem ac concilio, id est benevolam reddo. *Quantil*, P. 10. a med. Sive aliud *Interconcilium* videtur preschare obitum].
* **INTERCONFINIUM**, *Terminus* vel *locus inter duos fines existens* Joan. de Janua. *Entre deus fins*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.

* **INTERCOPULARE**, Coniungere. Miracula S. Lardi, tom. 1. Junii pag. 305. *Crura eorum duabus magnis trabibus Intercopulatis et ad usum hysaronandi tormenti aptatis, arctissime constrinxit*.
* **INTERCREATUS**, [Ab *inter*, et *creatus*, intra generatus. *Cael. Aurel. 5. Tard. 1. ante med.* Denique augmento passionis *Intercreatus* humor in sanguinem transiit].

* **INTERCURSUS**, Galliae *Entreours*. Pactum mutuum inter dominos, ratione cujus servi aut ancillae, seu viri et feminae servituti obnoxii, qui in alterutro domino domicilium eligunt, aut sedem figunt, vel nuptias contrahunt, ejus sunt domini, cui subjacet domus, atque adeo eorum liberi. Ita Consuetudo Vitracensis art. 78. 79. Charta ann. 1190. apud Perardum in Burgundicis.

Talem inter nos et ipsos firmavimus Intercursum, ut si homo eorum feminam Templariorum de hauris acciperit in uxorem, et femina et heredes ex ea, illorum erunt. Similiter et si homo Templariorum feminam monachorum duxerit, et femina et heredes Templariorum erunt. Vide eundem pag. 321 [et Bullam Alexandri III. PP. apud D. Calmet tom. 2. Hist. Lotharingae col. 601. XXXIII.] Charta Philippi Aug. Reg. Franc. ann. 1245. in ejus Rogestio Henricavillano fol. 87. *De mutuo Intercurso hominum seu feminarum, utpote cum homines seu feminae vadent de una terra in aliam, etc.* Charta ann. 1295. in Probat. Hist. Castil. Booper pag. 136. *Et est assaor, que li Entreours, qui estot des fames et des hommes le Roy, et des hommes et des fames de l'Eglise de Rehus et de Jorre, avant leliu exchange, demorront en la menerre qu'il estot au temps le Roy: sauf ce que les fames que cilis de cette franchise prendront de l'Eglise de Jorre et de Rehus, seront de cette franchise*.
* Alterum *Intercursum* effectum declarat Charta Adelinae Abbatissae Polengii ann. 1215. apud D. Brussel tom. 2. de Feudorum usu pag. 1033. *Notum facimus quod talis Intercursum est inter homines nostros et homines venerabilis Patris nostri Linogensis Episcopi. Quod homines nostri tenebant hereditatem suam, ubicunque sint, super Episcopatum; et homines Episcopi similiter, ubicunque sint, super nos. Hoc est, homines Episcopi in nostro territorio, et nostri in territorio Episcopi, percipient fructus et hereditates sibi obvenientes, in utrovis habitent territorio. Vide D. Brussel laudati Tractatus lib. 3. cap. 20. et infra *Percursus*.*

* **INTERCURSUS MERCUM**, Mutuum commercium, liberum et pacto confirmatum, apud Rymer. tom. 13. pag. 527. et alibi non semel.

* **INTERCURSUS PROSECTUS DEMIARUM**, Pactum inter dominos, ratione cujus dimidiata partem decimarum percipiunt ex agris a suis subditis in alieno territorio cultis. Charta ann. 1180. ex Chartul. S. Vinc. Laudun. *Cum controversia verteretur super Intercurso prosectu decimarum culte et territorii de Chevregni. Diffinierunt in hunc modum, videlicet quod Intercursum prosectu decimarum locum habeat inter territoria predicta, qualitercunque colantur terra, sive cum equis sive cum bestia, videlicet quilibet dimidiata partem decime terrarum predictarum ratione prosectu habeat*. Vide infra *Prosecta*.

* **INTERCURTIA**, Rivet, in Glossar. Lat. Gall. ex Cod. Reg. 7670. Abud Gall. Lat. ex Cod. 7884. *Intercurtium. Rivet de soule*. Leg. Souler. pro Soulier.

* **INTERCUTIUM**, *Intercurtium*, rivet. (Gloss. Lat. Gall. Bibl. Insal. E. 36. XV. s.)

* **INTERDATUS**, *Lucret. 1. 890* Propertea captus ubi, aut sufficiens artus. Et procreet viros *Interdatus* h. e. interposito convenienti temporis spatio datus, vel, inter corporeos inetas divisus.]

* **INTERDIA**, *περὶ ἡμερῶν*, in Glossis Gr. Lat.

* **INTERDIANUS**, Medialis, diurnus. *Cael. Aurel. lib. 3. Fard. cap. 7* *Post Interdianum cibum deambulatio, etc.*

* **INTERDIARIUS**, *επιπαιδευτος*, in Gloss. Lat. Gr. qui interdium furatur. Vide Cujac. lib. 11. Obs. cap. 27.

* **INTERDICCIO**, pro *Jurisdiccio*, ut monuit D. Secousse, in Charta ann. 1350.

tom. 9. Ordin. reg. Franc. pag. 37. art. 1.

* **INTERDICIUM** Porci, Porci mactatio, sed jus quod vario ob id exsolvatur. Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 181. *Thomas prefectus Willini Consulis de Pontico accepit per vim de vicaria de terra S. Lenogisii quatuor nummos, scilicet Interdicium eorumdam porci, quem emerant Lazari qui morabantur in ea terra, quos nummos requisierunt Monachi, et non potuerunt habere, donec clamorem facerent ad Consulem. Sed Consul, iussit nummos reddere per rectam iudicium, sique Monachi habent suam non riam quietam.*

INTERDICIUM, dicitur generalis excommunicatio, quae fertur in provinciam, vel villam, aut castrum, cap. 17. de Verbor. significat, de cuius origine ac antiquitate scita digna commentatur vir doctissimus Monspelieus Episcopus ad Epist. 72. Innocentii III. lib. 11. Concilium Lemovicense ann. 1311. sess. 2. *Nisi de pace acquiescerent, ligate omnem terram Lemovicensem publica excommunicatione: eo videlicet modo, ut nemo, nisi Clericus, aut pauper mendicans, aut peregrinus adveniens, aut infans a baptismo et infra in toto Lemovico sepeliret, nec in aliam Episcopatum ad sepeliendum portaret. Divina officium per omnes Ecclesias latenter agatur, et baptismus petentibus tribuatur. Circa horam tiam ignis sonent in Ecclesiis omnibus, et omnes pioni in faciem preces pro tribulatione et pace fundant. Penitentia et iudicium in curia moris tribuatur. Altaria per omnes Ecclesias, sicut in Paraceteve, nudentur, et cruce et ornamenta abundantiora, quia signum luctus et tristitiae omnibus est. Ad Missas tantum, quae uniusquisque Sacerdotum janua Ecclesiarum observata fuerit, altaria induantur, et ut in post Missas nudentur. Nemo in ipsa excommunicatione uzorem ducat. Nemo alteri oscedum det, nemo Clericorum aut Latorum, vel habitantium, vel transierunt, in toto Lemovico carnem comedit, neque alios cibos, quam illos quibus in Quadragesima restitutum est. Nemo Latorum aut Clericorum tondetur, neque radatur, quousque districti Principes, capita populorum, per omnia sacro obediunt. Cavendo in interdictis condita etiam altaria, prostrata cruce ad terram, et reliquias Sanctorum, et inversa eximbalia, docent. Sacrodi autem Landavenses in Concilio Anglicano post Leges Ecclesiasticas Aluredi Regis describitur.*

Estat alia formula interdicti in Codic. MS. Bellouacensis. Ecclesie Capit. Caroli M. *In Christi nomine ego Hildegarus Episcopus (Bellouacensis) ex parte Patris, et Filii, et Spiritus sancti et ex parte S. Petri Apostolorum Principis, et ex nostra parte excommunicamus et interdiciamus hanc Ecclesiam, et omnes Capellanos, ad illam aspicientes, ut nullus habeat licentiam Dei omnipotentis, et S. Petri Apostolorum Principis, ab hac die in antea Missam cantare, nec audire, nec ullo modo divinum officium ministrare, nec decimas Dei omnipotentis accipere, nisi per nostram licentiam, et quicumque contra hac interdicitum, aut Missam cantare, vel audire, vel in aliquo loco divinum officium ministrare, aut decimas Dei omnipotentis accipere presumpserit, ex parte Dei Patris omnipotentis, et Filii, et Spiritus sancti, et ex parte sancti Petri, atque Sanctorum omnium sit excommunicatus, et maledictus, et a consortio Christianorum segregatus, et a limitibus*

sanctae matris Ecclesie, ubi fit remissio peccatorum, separatus, et sit anathema maranatha usque in finem seculi cum diabolo in inferno. Fiat, fiat, Amen. Sub Ludovico VII. Innocentius PP. gladius Ecclesiasticum in ultionem exercens, per omne Regia dominium divini celebrationem officii Interdixit, in Chronico Mauriniacensi pag. 387. Knyghton ann. 1208. *Papa sententiam excommunicationis tulit in eum (Joannem Regem Angli) et in omnes fautores, et totam terram Anglicanam supposuit Interdicto; incipitque hoc interdictum generale a prima Dominica Passionis Domini anno 1208. et duravit sex annis continuis et uno mense. Nilque fiebat in sancta matre Ecclesia, nisi parvulorum baptismi, et confessiones morientium. Adde Epist. 16. ex Sugeris, et Ivonem Carnot. Epist. 50. Invenit autem Bonifacius VIII. PP. ut non obstante interdicto Ecclesiastico in quatuor Festivitatibus divina celebrari possent, quibus festum Corporis Christi adiecit Urbanus VI. ut est in magno Chronico Belgico ann. 1389.*

* Nostris alias *Entredit*. Charta Guid. episc. Lincol. ann. 1262. ex Chartul. Campan. fol. 208. col. 1. *Nos a la requeste dondit voy ou de sov certain comendens et. apres nostre amonestement de quarante jors excommunicationis les personnes et missions lor terre Entredit, autretant qu'il faussent retret audites convenances. Alta Marie dom. Montis-mirab. eod. ann. ibid. fol. 341. v. col. 2. Nos depus enarant jessiens et porchastiens par jusque manoirs parcoi nos fuistemes passat, ou li Entredit rapalez, ou les sententes relaschies.*

* **INTERDIES**, 2° Intz, Interdium, apud Janum in Supplemento Antiquarii.

* **INTERDIGITUM**, gloss. vet. cap. de Membris humanis: *Interdita, uocantur 2^oz. Leg. Interdigita, Marcellus Empir. cap. 34. Interdigita sanat cera in oleo Cyprino remissa et imposita.*

* **INTERDIUM**, [Idem] quod interdium, apud Plaut. Aut. 1. 1. 33. *Pervigilat noctes totas, tum autem Interdium, Quasi cradus sutor, domi sedet totos dies. Id. Mox. 2. 1. 1.*

* **INTERDONATIO**, Donatio mutua, qualis fit inter conjuges, Gall. *Don mutuel*. Exstat apud Marculfum lib. 2. formul. 7. *Charta Interdonationis inter viro et femina de eorum res.*

* **INTERDUATIM**, [et Interatim, dicebant antiqui, quod nunc interdum, et interim. Festus. Hinc Plaut. Truc. 4. 4. 29. Id quoque Interduatim nomen commemorabitur. Al. leg. *interim futatum*].

* **INTERDUCIE**, Induciae, intervalum temporis, Epist. 46. inter Epistolas S. Bonifacii Archiep. Moguntini: *Quamvis per interducias temporum corporali presentia discernamur. Ubi interducia temporum, dicuntur intervalva temporum, in Epist. 88.*

* **INTERDUM**, pro Interim. Paschasius Radbertus in Wala Abbat. Corbeiensis Epitaphio lib. 2. cap. 1. *Sed quia Interdum Severus ingressus est felix viam unive, se terra, etc. Utitur rursum cap. 14. Utitur praeterea Lex Baywar. tit. 3. cap. 8. 11. et lib. 5. Capitul. cap. 85. Inprimis notandus locus ex Charta Caroli C. ex Tabular. S. Cyrici Nivern. num. 2. *Post mortem vero illorum absque ulla contradictione ad eundem locum perveniant. Interdum namque testifram, nonas, et decimas ipsa Ecclesia inde recipiat.**

* Quod varie nostri reddiderunt. Lit. remiss. ann. 1400. in Reg. 155. Char-

toph. reg. ch. 211: *Ainsi que l'exposant tenoit ledit Jehan, il dist: Laisse moi aller, il me tuera Entretant que tu me tiens.* Froissart. vol. 1. cap. 19: *Entandis aucuns des compaignons Anglois monterent sur leurs chevaux, etc. Endementiers, in LIO remiss. ann. 1392. ex Reg. 143. ch. 22: *Advent que Endementiers que ledit Taupin jouoit, etc. Entrementiers, in Cons. Petri de Font. cap. 17. art. 4. pag. 107. Entreuz, in Poem. du Riche homme et du Ladre MS.**

D'autre gant parler me convient
Entreuz que d'asse il me souvient.

* **INTERDUO**, [Pro interdo, idem fere ac eo, scilicet, factio. Plaut. Capt. 3. 7. 86. Dum pereat, nihil Interduo. Id. Trin. 4. 2. 152.]

* **INTER DUOS**, Interjectum spatium, Gall. *Entredeuz*. Chrodegangus in Regula Canonico. cap. 8. et nove Edit. 22: *Quando Clerus una aut bina vice in die reficit, accipiat a minore usque ad maximum quatuor libras panis, et quod bis in die reficit: pulmentum vero ad sextam, unam ministracionem de carne Inter duos. Et si cibaria alia una accipiat, et cibaria non habeant, tunc duas ministraciones de carne habeant. Ad eundem autem, aut unam ministracionem Inter duos, aut cibaria alia habeant.*

* **INTEREMPTIBILIS**, [Qui interim potest. Tertull. 3. advers. Marcion. 6. Non eas scripturas evolvam, quae Ininteremptibilem Christum edicentes utique et ignobilem affirmant.]

* **INTERENA**, La corda de nave, o de rete. glossar. Lat. Ital. Ms.

1. **INTERESSE**, Usura, fenus, quod ultra sortem solvitur, vel quod quanti alicujus interest: Gall. *Interest*. Matthaeus Paris pag. 612: *Propter usuras, penas, et Interesse non minus suscipiebant incrementa. Charta Hugonis Ducis Burgundiae ann. 1229. apud Perardum pag. 229: *Volo et concedo, quod carta, quam Odo pater meus fecit de Interesse Episcopi Lugonensis et Ducis Burgundiae distinguendo apud Castellionem et in pertinentiis stabilita sit et firma. [Statuta MSS. Augerii II. Episc. Conseran. ann. 1280: *Si usurarius multa cum favore lucratus est, de rigore juris talia lucra restituere tenetur, sicut et fur vel raptor, inter quos praes enumeratur: qui tamen qui nimis omungit, sanguinem citius, visum est expientioribus in hoc casu sufficere debitori, si sortem et sumptus et moderatum Interesse duntaxat et non talia lucra recuperet: quia hoc esset suum repetere, cum usuras. Expense sumptus, damna interesse frequentius occurrunt, praesertim in iudiciis, Gall. *Domages et Interets*; quibus verbis et damnum illatum, et lucrum incessans indicantur. Vide Acherium tom. 8. Speil. pag. 279. Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 319. Martenium tom. 7. Ampliss. Collect. col. 383. D. Secousse tom. 3. Ordin. Reg. pag. 240. etc.]***

* Nostris, *Interest*, Pretium rei alicujus sonat. Lit. remiss. ann. 1394. in Reg. 128. Chartoph. reg. ch. 19: *Leguel suppliant priet un gobel d'argent, leguel il ploia ou froissa entre ses mains; ... laquelle froisseure ledit suppliant congnet avoir faicte, et en rendist au tavernier son Interest. Sensu opposito, pro Incommodo scilicet et damno, occurrit in aliis Lit. ann. 1406. ex Reg. 160. ch. 321. *Iceille Katherine dist a Alips qu'elle n'estoit pas sage de soy esjoir de l'Interest et desplaisir de son pere.**

* 2. **INTERESSE**, Quod clericis, qui di-

vinis intersunt officis, distribuitur. Charta Inger. de Mariga. pro fundat. eccl. colleg. Esclorum ann. 1310. in Reg. Phil. Fulcr. ch. 63. ex Cod. reg. 987. 3: Qui Matutinis intererit a principio de Gloria de Venite usque in finem, unum panem quatuor denariorum Paris recipiet... Si aliquis canonicus Matutinis, defecerit, Interesse panis, quem amittit ob defectum hujusmodi, distribuetur aliis, qui presentes adessent. Vide *Interessentia* in *Interessens*.

† **INTERESSENS**, Qui interest seu praesens est. Occurrit apud Lobinellum in Hist. Paris. tom. 3. pag. 603. col. 1. in Actis SS. Martii tom. 2. pag. 600. Maii tom. 2. pag. 597. Concilii Hisp. tom. 4. pag. 140. et alibi. Ad *Interessendum* Missae, in Bullario Carmel. pag. 411. col. 1.

† **INTERESSENTIAE**, Quod Clericis divinis *Interessentibus* distribuitur. Concil. Mexican. ann. 1585. Inter Hisp. tom. 4. pag. 407: *Quamdiu aliquis Praebendatus praedicta reque usus fuerit, Interessentis, obventionibus, anniversariis et manducibus, quae non nisi vere et corporaliter praesentibus et residentibus dentur... careat.*

† **INTERESSOR**, Socius. Acta S. Concilii, tom. 7. Maii pag. 6: *Qui demonium quidem erat insecutor idolorum malefactorum, sanctorum Martyrum Interessor.*

INTERFARI, **INTERFATUS**, in Collatione I. Carthagini. cap. 10. et alibi.

INTERFECTIBILIS, Qui interficere potest. Apuleius lib. de Virtutibus herbar. cap. 87. de Ruta hortensi. *Memorant etiam ad Olycum fluvium appellari visperalem, eo quod Interfectibilis earum comprobatur.*

* **INTERFECTIVUS**, [Letalis, mortale. U. Interfectivus morbus, apud Cel. Aurel. praef. et 5. Tard. 10.]

† **INTERFECTOR**, Qui percutit, vulnerat. Fragm. Synodi Hibern. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 6: *Sanguis Presbyteri qui ad terram effuditur donec collumrum suffert, manum Interfectoria abscondatur, vel dimidium VII. ancillarum reddit, si de industria... si ad terram non perveniat, percussor ancillam reddit.*

† **INTERFEMINEUM**, Inguen. Miracula S. Bennonis tom. 3. Junii pag. 185: *Muliercula... ad interfemineum inflata, voto facto, curatur. Vide mox Interfemus.*

INTERFEMUS, *μεροσπιον*, in Gloss. Gr. Lat. infra *μεροσπιον*. Eadem notione *Interfemineum* dixit Apuleius in Apologia, pro *μεροσπιον*. In Penitentiali Egerthi Archiep. Eborac. pag. 17: *De sortilegia, de sodomitico, de Interfemore, de intergo, etc. Sed de hujus vocis notione, vide in Nuhere retro.*

INTERFESSUS, *μεροσπιον*. Papias.

INTERFINES, *μεροσπιον*, in Gloss. Graec. Latins.

† **INTERFINIUM**, Instrum. ann. 1341. apud Hymer. tom. 5. pag. 259: *In qua archa reperientes monetas infrascriptas, in saccis lineis seu pochis repositas, certissime cedulis superscriptas: I. vii. quindentes centum et tresdecim duplicis auri. Item novies centum et duo scuta auri in eodem sacco, cum Interfinio modico.... Item, tresdecim coronas auri et duas agnas auri in eodem sacco, cum Interfinio ligaturarum.*

† **INTERFINIUM**, *Lo termine tra doj fiume*. in Glossar. Lat. Ital. Ms.

† **INTERFODERE**, Fodere, terram hunc versare. Stat. ann. 1329. Inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 65. col. 2:

Item omnis brassarius, qui se ad diem vel ejus operas locat, non accipiat... per diem nisi xij. denarios Turonenses... et garciones qui Interfodunt, vj. denarios; et sceleretes v. denarios. Nisi sit pro Interfundunt. Gall. Qui arrosent.

† **INTERFORE**, pro Interesse. Vita S. Willib. tom. 2. Jul. pag. 502. col. 2: *Qualiter illorum faustis Interfore posuit familiaris vite disciplina. Vide Fore.*

† **INTERFUGIUM**, Effugium, tergiversatio. Gall. *Subterfugus*. Consuetud. Brageraci art. 45: *Si vero praesens sit dictus emptor et dilaciones per Interfugia quaecumque sibi dari ei concedi petierit, ad hoc haeculus ad eum non admittat.*

* **INTERGARRITUS**, [Inter aliqua garritus, garriendo interpositus, effutius. Apul. Apolog. Dein pauculis verbis Inter-garritis, etc. Al. leg. intergarritis, similis sane sententia, sed prius praestat.]

† **INTERGERE**, Abstergere. Supplementum Antiquarii *Intergeret*, ἀνοραοοι. † **INTERGERIES** PARIETIS, *τοιχοι*: 4 *βο τοχοι*. in Glossis, Paries interjectus, medius. Forle legendum *Intergerinus paries*. Festus. *Intergerini paretis dicuntur, qui inter confines struuntur et quasi intergeruntur. Vide Lexicon Martini.*

† **INTERIOR**, *Entremoiens*, Sepimentum fabrice, cratitius paries, vulgo *Clouion*. Lit. remiss. ann. 1460. in Reg. 190. Charthoph. reg. ch. 69: *Le suppliant rompit de plain jour l'Entremoiens du grenier, et illec print furtivement deux sextiers de seigle.*

† **INTERIA**, Intestina; unde *Interici*, qui dissolutionem patiuntur ventris secundum Papiam. Jo. de Janua. Gloss. Lat. Gall. Sangerman: *Interia, Entrailles. Vide Enteria.*

† **INTERIBI**, *Interim*, *Interia*, in illo loco. Joh. de Janua: *Entrela*, in Glossis Lat. Gall. Sangerman.

* **INTERIBILIS**, [Qui interire potest, mortalis. Tertull. advers. Hermog. 34. ad fin. Nihil Deus Interibile fecisset. Arnob. 2. p. 65. Anima passiva atque Interibilis.]

† **INTERJECTIO**, Pactum, conventum, ut videtur, [seu pacti conditio.] Promissio Casimiri Regis ann. 1345. apud Ludewig. tom. 5. pag. 597: *Promittimus, quod si fortasse, quod absit, aliquem vel aliquos ex nostris ipsa treugas vel earum Interjectiones et conditiones violare... contingat, etc.*

† **INTERIM**, Sic dicta est Caroli V. Imp. *Declaratio Religionis, qua constituit exercitum Religionis, quale Interim esse debuit in Imperio Romano, usque ad definitionem concilii generalis, publicata et promulgata, et a Statibus Imperii acceptata in Comitibus Augustae xv. Maii an. 1548.* Declaratio haec, quam inter Constitutiones Imperiales refert Goldastus pag. 107. Catholicis perinde ac Lutheranis odiosa fuit: quia dum plures Ecclesiae Catholicae ritus et antiqua dogmata retinet, Presbyteris nuptias concedit, et laicos communionem sub utraque specie permittit.

† Hinc *Interimista* appellati, qui hanc Caroli V. constitutionem amplectati sunt. Vide Acta Liter. Struvii fascie. 4. pag. 45. tom. 1.

† **INTERINARE**, Ratum habere, approbare, Practicis nostris *Enteriner*. Regestum conclusionum Capituli Meld. ann. 1542: *Interinando requestam per magistrum et gubernatores domus Dei.*

† **INTERINAMENTUM**, Rathabitio, approbatio, Gall. *Enterinement*. *Interina-*

mentum supplicationum, in Charta ann. 1559. Inter Privilegia Equitum S. Jobannis Hierosol. pag. 254.

† **INTERNATIO**, Eadem notione, in Enumeratione Jurium castri Auzet ann. 1394. ex Camera Comput. Provincia Regesto Armorum fol. 70.

† **INRIDINENCE**, in Charta ann. 1455. tom. 2. Probat. Hist. Brit. col. 1675. Invent. Chart. reg. ann. 1482. fol. 315. v: *Processus factus super internationalio appunctamenti facti inter regem et dom. Mathaeum de Fuco comitem Convenarum super dicto comitatu. De anno 1447. Vide in Inter. mare 1.*

† **INTERINARE**, Spondere, fidejuberere, vadem dare, nostris etiam alias *Enteriner*. Charta Nic. episc. Andegav. ann. 1275. in Chartul. priorat. de Guilleulfol. 52. v: *Nec poterunt tenere placita... de aliquo qui caperetur, arrestaretur aut Interinaretur, seu fust Enterind, in feodis aut dominis ipsorum.*

† Hinc *Enterinace*, Cautio, auctoritas, sponsio, in Charta ann. 1300. ex Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 132. v. col. 2: *Ne seront tenuz de faire nul garriment ne Enterinace a nous Guillaume Larcevesque, ne a nos hoirs... mes que des deptes desqueles i nous doivent acquiter et garantir. Vide infra Intercessor 1.*

† **INTERINAMENTUM**, ab *Interinere*, Partium coram iudice certamen mutuum, in lege 4. tit. de Rescript.

† **INTERINSILIS**, *Entrepassable* vel *Enterinable*. Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7632. Quod de filis, quae tramae intererunt, intelligi potest.

† **INTERINSTITUTIO**, Aditio, ut videtur, portio haereditatis instituti. Testamentum Armandi d'Alegre ann. 1283. tom. 1. Anecd. Marten. col. 1115: *Altaiz vero fitiam meam... instituo in haereditate in quingentis libris Viennensibus, et in quindecim libris ejusdem monete censualibus... et amplius dono eidem nomina Interinstitutionis centum solidos dicte monete semel tantum solvendo eidem.*

† **INTERIO**, Pulpa, in Gloss. ad Alex. Tatrosoph. Ms. lib. 2. Passion. cap. 129: *Item aliud mirabile faciens ad multa, cardamomo ex Interiosis semine est, etc.*

† **INTERIORA**, Mysteria, ut conjecit. Privilegium Alexandri II. PP. pro Monasterio Pinnatensi apud Mabilion tom. 5. Annal. Benedict. pag. 42: *Acceptimus in partibus Hispanie, catholice fidei unitatem a sua plenitudine declinasse, et pene omnes ab ecclesiastica disciplina et divinorum cultu Interiorum aberrasse.*

† **1. INTERIORITAS**, Locus interior. Guibertus lib. 4. de Pignerioribus Sanctorum cap. 8: *Culum, id est superior illa pars triplicis machine, quae et ob dignitatem sui partem sedes Dei appellatur, nihil aliud est quam spiritualis Interioritas ista, in qua hac si extra mundum vitam regnare se Dominus prohibet, etc.*

† **2. INTERIORITAS**, Intima animae dispositio, Gall. *Interieur*. Guibert. prol. in Abdiam proph. in Append. ad tom. 6. Annal. Bened. pag. 633. col. 1: *Contemplatio plane quae Deo videndo inhiet, hoc tempore raris valde conceditur. Illa vero quae super Interioritatis discretionem exercet, nulli fere, si sanum sapiat, de populo denegatur.*

† **INTERIRE**, Infundere. Papias: *Interreo, Infundo, Interitum, Infusum.*

† **INTERITUS**, Multa, quae domino competit ex homicidio, seu pro jurisdictione et cognitione ejusdem. Inquisit. ann. 1285. apud Cenclum Inter Cens. eccl. Rom.: *Item dicit quod curia habet in Nursia pro medietate banna, folias,*

salariis et omnem Interitum, quem habet ipsa communitas. Vide in *Morth*.

† **INTERLAGUEATUS**, Interpositus, interfectus, ligatus, ex Gallico *Entrelassé*. Monasticum Anglicanum tom. 3. pag. 810. Unum vas argenteum ad aquam benedictam, cum opere levato de imaginibus, et Interlagueato vineis, etc. Adde pag. 815. 820 etc.

† **INTERLARDARE**, Leviter transfigere: dicitur de lotu gladii Interlus non penetrante. Lit. remiss. ann. 1415. in Reg. 168. Chartoph. reg. ch. 324: *Barbitonorum relationem suam fecit curia quod dicitur Jacobus Interlardando fuerat percussus in spatula... Atteno quoddam vulnus non intraverat in profundum, sed solum in lardando transierat, et sic non erat vulnus mortiferum seu letale, etc.*

† **INTERLARDATIO** DEMONIACA appellatur Paparum mansio Avenione per septuaginta circiter annos a Joan. Canon Scotistarum extimo, in Panegy. Symphor. Grignani Itali de Laudib. Ital. et Gall. part. 3. Hbror. Symp. Champeril. Hec post D. Falconet.

† **INTERLATA**, Epistola S. Bonifacii Mogunt. ad Cuthbertum Archiepisc. Cantil. præfixa Concilio Cloveshowensi: *Dulcissimas literas vestras fraternam caritate Interlatas... suscepimus. Ubi quidam legendum censent Interlitas. Sed Interlata videtur esse vox nostra Gallica Entrelassée*

† **INTERLECTUS**, *Interfectatus*, variegue maculatus, per intervalla furcatus. Glossis Isid. Melius apud Papiam: *Interpolatus, interfectatus, variegue maculatus, corruptus*

† **INTERLIDERE**, *Interpaulatim ledere*, Johanni de Janua. in Glossis Lat. Gall. Sangerman. S. Paulinus in Poemate 10.

... gravem Interlidere dentem.

† **INTERLIGALITER** f. pro *Integraliter*, Illegitime. Charta ann. 1350. tom. 9. Ordinat. reg. Franc. pag. 40. art. 12. *Quod per predictas pacationes, privilegia et condiciones nullum prejudicium vel innovatio noxa (noxia) fiat, vel Interligaliter aliquoties facta esse (dicantur), quinimo in sua semper maneant firmitate, quatenus iuri conveniunt, etc.*

† **INTERLIGATIO**, Foedus, conspiratio. Litteræ ann. 1386. apud Bymer. tom. 7. pag. 330. *Ac de illis qui tractatus, convias vel Interligationes proditorias cum inimicis nostris... fecerunt, etc.* Vide *Liga*.

† **INTERLIGNUM**, f. Vasculum ligneum. Vetus Catalogus ornamentorum S. Martialis Lemovic. *Item x Interligna minor, undecimum Interlignum crismatis.*

† **INTERLIMITANEUS**, Medius, Interjectus, in Vita S. Eitonis, tom. 3. Julii pag. 59.

† **INTERLINEARE**, Inter lineas scribere. Partum Inter Jacobum Aragonie Regem Montisque Pessulani dominum et Renguarium Magalonem Episcopum. ann. 1278. *Et licet instrumento publico signum meum apposui et Interlineavi superius, Curie domini.*

† **INTERLINEARI**, Inter lineas scriptus, ut sunt Glossæ Biblicæ Nicolai de Lyra et aliæ Interpretationes, quas vocant *Interlineares*.

† **INTERLINEATURA**, Additio vel correctio *interlinearis*. Processus de Vita S.

Yvonis tom. 4. SS. Mali pag. 561: *Propria manu scripti una cum Interlineaturis et rasuris factis in dictionibus septem.* Bullarium Carmelit. pag. 38: *Signo meo subsequenti signavi, et feci quandam Interlineaturam, quæ dicitur Bedis, et aliam quæ dicitur ordinis, et aliam quæ dicitur Ordini, et aliam quæ dicitur Circa.*

† **ENTRELIGNEUSE**, Eodem intellectu, in Lit. ann. 1377. tom. 8. Ordinat. reg. Franc. pag. 152: *Et approuons les rasures et Entreligneuses cy dessus, etc.*

† **INTERLINICIO**, f. Fascia in scutis gentilitis. Meisterlini Hist. Noriberg. apud Ludewig tom. 8. pag. 53: *Castri et totius provincie dicte Swabfeld, modo Swanfeld, arma erant clypeus albus in fundamento, habens tres Interliniciones rubras.*

† **INTERLITUS**, La intercessione del verbo. Glossar. Lat. Ital. Ms. Vide *Interlatius*.

† **INTERLOCUTORIA**, Vox forensis, Gall. *Interlocutoire*. Charta ann. 1209. ex Chartul. Campan. fol. 347. col. 2: *Reoccurimus predictam Interlocutoriam ad tempus, id est usque ad hanc presentem diem Lame proximam post octavas SS. Apostolorum Petri et Pauli.* Codex Ms. Ann. circ. 490. eccl. Carnot.: *Supplicatur a capitulum et non appellatur, et capitulum Interlocutorias vel sententias examinat, et illas confirmat vel infirmit.* Vide *Haltus* Glossar. German. voce *Vorurtheil*, col. 1306.]

† **INTERLUDIUM**, Fabula scenica, Angl. *Interlude*. Vita Abbatum S. Albani: *Joculando et Italia verba asserendo Interludia fuisse variatis.*

† **INTERLUDUM**, Anastasius Bibl. in S. Cornelio PP.: *Quem juncti sibi presentari cum Prefectio urbis in Interludum noctu ante templum Palladis. Alii Codd. habent in Tellede. Interlude.*

† **INTERLUNIUM**, μεσοληνιον, in Gloss. Græc. Lat. ἀποσπονησ ὀρνυ; in Lat. Gr. Gloss. Lat. MS. Reg.: *Interlunium, Insertitio lunæ Papius: Interlunium, tempus illud Lunæ inter deficientem et nascentem, quando est 30. seu trigesimus dies, quo non lucet, ut habet Isid. lib. 8. Orig. cap. 54.] Charta Godæ Optimatis Edwardi Confessoris, in Monastico Anglic. tom. 3. pag. 121: *Post Interlunium temporis predicti, etc.* Vox Plinio lib. 16. cap. 39. nota. *Naz equalida et Interlunus, apud Ammian. lib. 19.**

† **INTERMANSUS**, Vide *Intromansus*.

† **INTERMEDIUM**, Velamen, quod intermedium est. Bulla Clem. VI. PP. de Elect. summi Pontif.: *Licet etiam eis (cardinalibus) ex decentia honestatis habere in clausura hujusmodi, cum in lectis quietendi causa vel dormiendi esse voluerint, Intermedia seu velamina simplicium cortinarum. Entremi, interjectum spatium, vulgo Ent. edeuz, in Charta admort. ann. 1412. ex Reg. 168. Chartoph. reg. ch. 272: *Una petite vie, la vie publique Entremi, etc.**

† **INTERMENTUM**, Dicitur de flumine, cujus cursus ex frigore seu glacie interrumpitur. ab Italico *Intermentire*, Rigore. Stat. Avelic. cap. 150. ex Cod. reg. 484: *Nulla persona capiat... in aliquo alieno glareto... aliqua ligna vel lignamina ibi arrestata vel ducta ex impetu, vel inundatione seu diluvione, vel Intermento aut decursu Durie vel Mehecie.*

† **INTERMETIUM**, Spatium inter Circummetas, τὸ μετὰ τῶν ἀρρητῶν, in Gloss. Lat. Gr.

† **INTERMINABILIS**, Sine termino, Interminatus, Infinitus, apud Tertull. lib. 2. adv. Marcionem cap. 8. S. Hieron.

Epist. 132. S. Aug. de Civit. Dei lib. 2. Epist. 7. et alios recentiores.

† **INTERMINABILITER**, In perpetuum, semper, apud Lobinell. tom. 2. Hist. Brit. col. 270.

† **INTERMINATIVUM**, Eadem notione, in Testamento S. Rudesindi ann. 978. Concil. Hisp. tom. 9. pag. 184. col. 2. in Vita Honorii III. PP. apud Murator. tom. 8. pag. 568. col. 1.

† **INTERMINARE** [Idem ac *Interminari*. Plaut. Mil. 2. 3. 42. Quis homo *Interminat* ?]

† **INTERMINATIO**, Minæ, comminatio. Cum summa *Interminatione* edicimus, apud Justinianum in Prefat. Digest. *Interminatio pæne*, in Capitul. Caroli M. lib. 6. cap. 369. et lib. 7. cap. 265. *Interminatio anathematis*, apud Bedæ Formul. Anglic. pag. 82.

† **INTERMINATIONES**, Fines agrorum termini. Charta ann. 964. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 333: *Et habet ipsas villas consortes, vel Interminationes Almes usque in termino de villa Anriolo.*

† **INTERMINIA**, Eadem notione, Preceptum Ludovici Imp. pro Monasterio Montisoliivi ann. 815. apud Stephanot. tom. 1. Antiquit. Occitan. MSS. pag. 409: *Cellula... que est constructa in honore S. Martini Confessoris, cum rebibus, hominibus, et adjacentiis sive Interminis suis.* Baluzius, tom. 2. Capitul. col. 1408. præfert, sive *terminis suis*: [Vide in *Catalanus*.]

† **INTERMINUS**, Sine termino existens; unde in Hymno S. Trinitatis dicitur: *In simplici substantia Virtus manens Interminia.* Papias vero dicit: *Interminia internumcia, Mediatrix inseparabili termino carens.* Jo. de Janua. Vocem *Interminus* usurpant Prudentius in Hymno Epiphaniæ et lib. 2. contra Symmachum, Avienus Perig. v. 74. Ausonius et alii recentiores.

† **INTERMISSA**, Pancharta Nigra Turon. Ch. 97: *Cum mancipiis, terris etiam cultis et incultis, quæntis et adquirentis, Intermissis, vineis quoque et silvis, etc.* apud Beslum pag. 232.

† **INTERMISSIO**, Interventus, Gall. *Extremis*. Synodus Beneventana ann. 1091. cap. 2: *Capellanos, qui contra statutum numerum in Ecclesiis sine consensu sui Episcopi militaverint, et a Laicis decimas sine Intermissione Episcoporum obtinuerint... ab officio et beneficio interdicimus.*

† **INTERMITTERE**, Immiscere. Vetus Placium sub Ludovico Imp. apud Viennam. ann. 912. ex Tabulario Eccl. Gratianop. fol. 68: *Audiens autem præmonitus Dux et Marchio (Hugo) proclamationem ipsius Pontificis, factus pietate, per justificationem Domini nostri Imperatoris, ac per consilium Episcoporum, et per judicium Comitum, Nobilium, ac ceterorum fidelium suorum, per vadum suum ipsam Terram Deo sanctoque Apollinari reddidit: promittens nunquam se Intermittere de ea, etc.*

† **INTERNECARE**, Pentus necare, apud Prudentium in Prefat. Apotheos. v. 49. et S. Orientium in Communitorio lib. 2. cap. de ebrietas. *Interneccatus vel Interneccus*, apud Plautum et Ciceronem. Jo. de Janua: *Interneccare, id est, Inter aliqua necare, vel interpolatim necare, vel interim dum aliquis est in itinere necare; unde*

† **INTERNECATIO**, Mors que contingit alicui dum est in itinere. Gloss. Lat. Gall. Sangerman.: *Interneccatio, Mors.*

† **INTERNECIES**, Mors, jactura. Gloss. Isid. Idem lib. 5. Orig. cap. 26: *Internecciet judicium in eum dabitur, qui fal-*

sum testimonium fecerat, et ob id hominem occiderat. Accusatorem ejus possessio bonorum sequebatur. *Internecius autem significatio est, quasi hominis quaedam necatio.* Occurrit in Actis SS. Maii tom. 6. pag. 492.

INTERNECTARE, Occidere, Internectus, occisus, Glossae vett. apud Vossium.

INTERNICIDA, in Gloss. Arabico-Lat. est quasi qui falsum testamentum facit, et ob id hominem occidit. Vide Jacob. Gothofr. ad leg. 14. Cod. Th. de Accusatione (9. 1.) [Isid. lib. 10. Orig. habet *Internecida*. Glossar. Latin. Gall. Sangerman. *Internecida, Meurtrier*.]

† **INTERNICIDIUM, More, occisio,** in Gloss. Lat. Gall. Sangerman. Joh. de Janua: *Internicium et Internicidium, More, occisio, quam internecida committit.*

† **INTERNICIUM,** eid. Joh. de Janua, etiam dicitur Bellum in quo omnes perierunt nullo remanente: qua notione Tullius dixit *Internecio*. Papius: *Internecio, quasi quaedam hominis nazima necio, mors vel poena. Internecivum bellum, in quo omnes perierunt. Bellum Internecivum* habet Livius lib. 9. cap. 25. *Internecivum*, vel ut alii legunt, *Internecivum testamentum, propter quod dominus ejus necatus est*, apud Festum.

° **INTERNICIO,** Occisio. Charta ann. 1070. ex Charul. Blandin. ch. 17. *De Internecio etiam extraneorum debuit, quod plebeia lingua *lud dicitur, loheat.**

* **INTERNECIALIS** [Vel *Internecialis, letifer, mortale.* Lit. 27. 23. Pestilentia magis in morbo longos, quam *Interneciales* evasit. Ita loq. Rhenanus ex vet. cod. Alii melius in *perniciales*.]

° **INTERNECIUM,** Quod nec virus sit, nec mortuus. Glossar. vet. ex Cod. reg. 7641.

° **INTERNARE** Virgil. Grammat. pag. 97. *Sapientia, virginitas vero, quae ea quae supra hominem sunt Internat ac punit.*

INTERNUPTAE, Iterum nuptae. Concilium Valentini I. Gallia cap. 1. *Sedit igitur nomen... de dignitas, aut Internuptarum nuptis, ordinari Clericum posse.* S. Honoratus Massiliensis in Vita S. Hilarii Arelat. *Astruentes Chelidonium Internuptum suo adhibuisse consortio, quod... Canonum prohibent statuta.* Occurrit praeterea in Concilio Turonico I. can. 4. Agathensi can. 1. et 43. Arelat. IV. can. 3. Aurelian. IV. can. 10. et in Actis pro causa Contumeliosi Episcopi sub Joanne II. PP. *Renupta*, in Concilio Epauon. cap. 2. et Aurel. III. can. 6. *Internupta et duplicata matrimonia*, in Concilio Arelat. II. can. 5. *Duplicata matrimonia*, in Arausiano I. can. 25. *Duplicatio matrimonii*, in Responsis Leonis I. PP. ad Rusticum Narbon. cap. 6.

° **INTERPAULATUS,** Interruptus, non continuus, alternus. Stat. Univers. Tolo. ann. 1311. ex Cod. reg. 422. fol. 45. v. *Non concevantur de cetero per aliqua intervalla dierum in septimana alicui bacallario vel scholari etiam doctori extraordinarie legenti, quod dimissis, vel etiam dimidiatis, vel Interpaulatis aliquibus diebus in septimana vel horis possit extraordinarie legere aliquem librum nec aliquam lectionem, in horis ipsius doctoris assignatis.* Vide infra *Interpaulatus*.

INTERPEDARE, Jornandes de Robus Geticis, in Maximino. *Tum Imperator equo adacto in cursum, calcariis incitatum, multos orbis huc atque illuc usque ad suam fatigationem variis inflexibus Interpedavit.* [Salmasius emendat *Intripedavit*; dicitur autem Intripedare de equis trepidariis vel tripodariis, qui sunt

succussatores, ut habet Carolus de Aquino in Lexico militari.]

* **INTERPEDIO** [Impedio. Macrobi. 7. Saturn. 12. *extr. Gustatum lingua fervor Interpedii*.]

INTERPEDITATUS, Consuetudines et Assissa Forestae. *Licetum est Abhati de Burgo S. Petri venari et capere lepores, vulpes et mureloves, infra metas forestae, et habere canes Interpeditos.* Videtur, inquit Spelmanus, medium quiddam sonare inter *expectatas*, et *inceptatas*. Vide supra in *Expeditare*.

° **INTERPELLARE,** Deprecari, exorare. Charta inter Probat. Hist. Brist. tom. 1. col. 376. *Alanus comes... Interpellatus a monachis dedit S. Salvatorei qualiter totus abbatie per totum Britanniarum regnum diffusus.* Alia notione, vide infra in *Intrudare*.

° **INTERPELLATIUM,** Alternatum. Vita B. Ciceri tom. 1. Aug. pag. 661. col. 1. *Cicilius... heremiticam vitam ducit, morans ut plurimum extra Pensam civitatem nativam. Interpellatum in tribus locis solitariis et devotis.* Vide *Interpellare* in *Interpolare*.

° **INTERPELLATIO,** In jus vocatio. Lex Ripuar. cap. 39. *De Interpellatione servorum. Quod si quis in iudicio pro servo Interpellatus fuerit, etc.* Vide *Interpellator*.

° **INTERPELLATOR,** qui alium interpellat in eo quod possidet, actor. Leges Ludovici Augusti apud Mozator tom. 1. part. 2. pag. 128. col. 1. *Si vero Interpellator aut actor, aut testimonius, aut cartularum collatione convictus fuerit, et hoc quod coluerit officia non poterit, multam que in ipsa ingenitatis charta continetur, cogatur exsolvere.* Charta vultus de vinea Adranne. *Tali tenore interposita ut si aliquando Interpellatorem habebit hanc vineam, aut interpellatorem quiescere faciat, aut si non poterit ex alode suo in similiter valente vinea componat illi Presbytero alteram quantariam tam grandem, quam ipsa est, juste mensuratum.*

INTERPENDIUM, Gloss. Gr. Lat. *Interpendium, πεισιπεννη.* Idem videtur quod *Interpretium*.

° **INTERPETITIO,** Actio in iure qua quis per actorem intermedium rem quampiam repetit. Charta Bolelai ducis Oppol. ann. 1256. inter Probat. tom. 1. Annal. Præmonst. col. 111. *Alceus nuntians pro se et filius suis in totum proprietati, Interpetitioni seu repetitioni dicti factus.*

INTERPLACITARE Vide *Placitum*.

° **INTERPOLANTIA,** Intermissio, cessatio. Vita S. Hugonis Eliensis, ser. 7. Benedic. pag. 101. *Hoc enim studebat facere diu nocturne... absque ulla Interpolantia.*

° **INTERPOLARE,** apud Nonium, *Intermittere et interponere et novam formam et veterem fingere, et est tractum ab arboribus, qui poliando diligenter vetera quaeque in novam speciem mutant.* Pejo- rum in parte Johannes de Janua: *Interpolare, Obscurare, inquinare, impedire, vel interrompere, corrumpere, variare, non continuare, ut in Hypano: Quod nulla nos Interpolet, Fideque jugi luceat.* Unde notiones has omnes accesserit hic Glossographus, non inquiri, unum dumtaxat observo nostri instituti, scilicet *Interpolationes*, cum de veteribus scriptis agitur, dici adjectiones vel immutationes, quae in transsumtis occurrunt vitiis librorum, qui authentica non exscriperunt his quibus par erat fide et diligentia, sive id de industria fecerint,

sive non. Ad ejusmodi interpolationes in veteribus monumentis detegendas, quinque regulas statuit Rinnartius in Apologia missionis S. Mauri in Gallias. Prima, ut monumentum librum, quod pro antiquo proponitur, eam aetatem sapiat, quae ei tribuitur, id est, ut stilus sit ejus aevi, quo exaratum dicitur, loquendi modi peculiare his temporibus adhiberi soliti occurrant, sicut et vocabula quaedam, quae tunc in usu erant, atque similia, quae sibi ipsis optime coherent, quae quidem industria etsi scrupulim considerata, non magni videantur esse momenti, cum tamen simul in uno opusculo conveniant, vix ac ne vix quidem inducant in errorem. 2. Et legitima ac certa habeantur testimonia, ejusmodi opus fuisse ab aliquo posterioris aevi interpolatore aut auctore recognitum, qui nonnulli in eo mutaverit. 3. Et illa verum aut rerum mutationes, sive etiam additiones, quae ab interpolatore factae dicuntur, et atati conveniant, quae interpolatorem vixisse constat. 4. Et expositae interpolationes aut conmutationes tanta nobis sint, aut non ita frequentes, ut discerni non possit, quid interpolatori, quidve primo auctori tribui possit. 5. Denique, ut ea loca, quae in eo opere interpolatoris vitiis deperata dicuntur, non emendentur pro capis suis arbitrio, sed eo pacto, ut sic emendata totius contextui apprime conveniant, et cum veteribus aliis monumentis, quae aliqua ratione ad illud revocari possunt, concordent.

° **INTERPOLARE,** Interrumpere, non continue, alternatum. Chron. Mead. pag. 341. col. 2. *Si fieri potest ad unam mensuram referant, et legatur aliquod coram ipsis, vel ipsi sibi Interpolare legant, ne fabulis vacent.* Codex MS. S. Martialis Lemovic. *Habebant omnes Claustrales... pellucam et lucam, sequenti lucam, tunicam, et alio subsequenti pellucam, et sic deinceps Interpolare.*

° **INTERPOLATIUM,** Ead. notione. Bulla Innocentii VI. PP. ann. 1356. in Bullario Carthol. pag. 161. col. 2. *Qui, per unum annum continuatum, vel Interpolatum, in dicti prosecutione negotii fuerint commorati. Transactio ann. 1355. apud Lubwig. tom. 1. pag. 391. *Plebani et omnes sui deinceps successores singulis diebus Dominicus Missam in Dobrastico celebrare tenebuntur, et Interpolatum jejunia sexta, sic videlicet ut cum Missam feria sexta unius septimana legerint, sequenti septimana non legant.**

° **INTERPOLATUS, INTERPOLATUS,** Interruptus, non continuus. Mirae. S. Rufini E. Aug. pag. 830. col. 1. *Erant in eadem civitate Assisi quidam adulescentia, nomine Iheria, per longam temporis aeternitate verata; hinc tamquam Interpolatus, sed raro usum habens loquar qualemvis rationis.* Charta Petri abb. S. Quiri. Belovae. ann. 1238. in Reg. 71. Chartoph. pag. 41. 394. *Nae et canonici nostri conventum faciunt per plures dies Interpolatos in capitulo nostro hora capituli, campana, ut novus est, pulsata, congregati, etc.* Vide *Interpaulatus*.

° **INTERPOLUS, Variato,** in Glossar. Lat. Ital. Ms.

† **INTERPONERE,** Intermittere, procrastinare. Sebastianus Perusinus in Vita B. Columbae Reatin. tom. 5. Maii pag. 389. *Cum et sacra Communione Interponebatur aut colloquatur verbi Dei, attentarentur vires ac spiritus depauperarentur, etc.*

° **Enterrumpere,** eodem sensu, in Stat.

ann. 1344 tom. 2. Ordinat. reg. Franc. pag. 223. art. 7: *Nous defendons etroitement que nuls des maîtres du parlement, soient président ou autre, ne empêchent, ne Entrevoient les besoignes ordinaires du parlement, pour leurs propres besoignes ou autres. Entraïssier.* Intermissio, vulgo *Interruption*, in Gestis Caroli M. tom. 5. Collect. Histor. Franc. pag. 228. Ubi Eginhard. ibid. pag. 92. habet, *Sine intermissione.*

2. **INTERPONEERE**, Recipere Charta Phil. III. reg. Franc. ann. 1281. ex Chartul. eod. Lingon. fol. 2. v. *Nolumus quod eadem episcopo et ecclesie sue, super eo honorem hujusmodi fiat et fieri debeat in loco debito seu etiam consueto, nec eidem episcopo et ecclesie sue, super eo quod cognitionem Interposuit super dicto feodo in dicto palatio nobis volentibus, cum ibidem alias jurisdictionis exercitium non haberet, fiat præjudicium, quantum ad cognitionem alibi super dicto feodo faciendam.*

INTERPREMIUM Lex Saxonum cap. 2. § 1. *Qui nobiliem occiderit, 800 sol componit. Ruoda quod dicitur apud Saxones 120 sol. et Interpretium 120 sol.* Ubi Lindenbrogus videtur existimare idem esse quod *Interpretium*, de quo mox.

3. **INTERPRETENDERE**, Aggredi, usurpare, contra partem vel jus aliquid agere. *Emprendre*, in Vita S. Ludov. edit. reg. pag. 314. et in Prolog. ad Chron. S. Dion. tom. 3. Collect. Histor. Franc. pag. 152. *Emprendre*, in Gest. Ludov. IX. cap. 1. ibid. tom. 6. pag. 130. Arrest. partium. Paris. ann. 1400. ex Cod. reg. 862. 3. 3. fol. 125. r. *Cognitionem de dictis causis secundu[m] ressorti usurpando interpretenderat et Interpretendebat.* Vide *Interpendere*.

4. **INTERPRAESIA**, ut mox *Interprisa*, Charta ann. 1319. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 183. col. 1. *Pro damnis illatis emendandis et Interpretibus sedandis, et ad providendam scandalis et malis, que viri possent inter dictos Dominos, etc.*

INTERPRENDERE, INTERPRISA, idem quod *Interpendere*, Interceptio, de quibus supra, ex Gall. *Entreprendre*, *Entreprise*, Capitula Caroli C. tit. 28. *Ut auctoritas aliquos Interpretendere. Hincmarus Rom. Opusc. 13. Unde puto, ut sicut in nomine Interpretum est, ita et in ambasciato.* (Charta ann. 1165. inter Probat. Histor. Lingon. Mensesterii pag. 128. col. 1. *Usurpando Interpretendat ac Interpretendebat, etc.*)

INTERPRISA, Interceptio, Matth. Paris ann. 1212. *Ut treugas iustas teneret, et Interpretas emendaret, si que per ipsam vel per suos facta essent.*

5. **INTERPRISA**, Arrestum Parlam. ann. 1118. et Chartul. Luturie. *Et si dicti Officarii, explicita jurisdictionis aut Interpretas in præjudicium fecerant, etc.* Rursum habetur in Arresto ann. 1314. apud Monester. in Probat. Hist. Lingon. pag. 80. col. 1. et in Orat. eorundem summo Pontifice habita ann. circ. 1171. tom. 9. Speil. pag. 333.

6. **INTERPRISA**, Gall. alias *Entreprise*, Statuta Collegii Cénomani ann. 1526. apud Labanell. tom. 3. Probat. Histor. Paris. pag. 590. col. 1. *Per Episcoporum et Collatorum seu etiam Officiorum usurpationem et Interpretum.*

INTERPRISIO, Velus Notitia Viennensis Ecclesie ann. 863. *Secusque ipsa Signatus causam presumptionis et iniquitatis ad præsentem negare non valens, coram omnibus confessus est hujusmodi Inter-*

prisionem et presumptionem in omnibus esse veram, etc. [Occurrit rursus apud Acher. tom. 12. Speil. pag. 155.]

7. **INTERPRESSIO**, Charta Theobaldi Comitis Blesensis ann. 1213. ex Schedis D. Lancelot. *De aliis Interpressionibus distracte prohibeo, etc.*

8. **INTERPRISURA**, Eadem notione, Charta Erardi de Brena anno 1217. in Tabulario Campan. *Si vero, quod absit, aliquid interceptum esset infra prædictum terminum, Interpressuras infra 15 dies, postquam inde essent subnotati, facerent emendari Statuta de Tabellariis Parisiorum MSS. Le Roy a donné à son Maître Pannetier la Maistrise des Tale-melliers, et les amendes des Tale-melliers, si comme des Entreprises de leurs mestiers, et de nature son sanc, etc.* Vide *Interpendere*.

9. **INTERPRISURA**, in Chartulario Campan. laudato a D. Brussel tom. 1. de Feutorum usu pag. 306. et apud Rymer. tom. 1. pag. 852. col. 1. et 2.

INTERPRES, Intercessor, Velus Notitia Judic. in anno 304. apud Ughelum tom. 5. pag. 1501. *Ille auditions talem contentione[m], fecit nobis dare quadam et quindennitate, Interpretere ponere Andre[m] venerabilem Episcopum, ut usque ad diem tertium haberemus inducias pensandi inter nos, etc.* Infra. *Miserordia mea estis super nos per Rogationes Domini Andree Episcopi, etc.* Ubi videtur leg. *atque indemnitate[m]*.

INTERPRES, NUPTIARUM, Internuntius, in leg. 1. Cod. Th. de Nupt. (3. 7.) *Interpres*.

10. **INTERPRESSIO**, etc. Vide *Interpendere*.

11. **INTERPRETIATIO**, Judicium, nostris alias *Interpretation*, Arrest. ann. 1356. ex Cod. reg. 812. 5. fol. 53. r. *Magistris (annatorum) concesseramus quatenus visitationem, cognitionem et Interpretationem fouerit coram annatorum, etc.* Que ita Gallice redduntur in alio Arrest. ann. 1370. ibid. fol. 65. v. *Octroyons que les quatre maistres, ayent la visitation, connoissance et Interpretation du fouage des liz eaus tannez, etc.* Vide mox *Interpretor*.

12. **INTERPRETIATIVUS**, Suspectus, Gall. *Suspect* Stat. synod. Guil. Duprat episc. Clarom. ann. 1337. *Ad sacros ordines non se ingerant mente capti, veri vel Interpretativi.*

INTERPRETIUM, Quod de pretio rei restat, Galli dicunt, *le surplus de prix*. Gloss. Lat. Gall. *Interpretium, xxxi. 255*. Ita *Interpretio* et *Interpendio*, contrarium *Interpretamentum*, id est quod de pretio et pondere detrahitur. Senator lib. 2. Ep. 26. *Et fecerunt, que per supradictos negotiatores in publico conperantur, non utrum ab eisdem Interpreti nomine solidorum quantitas erigatur.* Ammianus lib. 28. *Verum quoniam denis modis singulis solitis indigentibus venus datus, eorum ipse tricenos, Interpreti compendium ad Principis gratiam misit* Charta Artomi Episc. Tarracon. in Concilio CesarAugust. II. *Decreimus, ut exigere debeatis, hoc est, aliquas octo, et pro incertabilibus damnis, vel Interpretia specierum, aliquas quatuor, etc.* Adde leg. 1. Cod. Theod. de Surtis (2. 1.) etc. que est ex Novella 27. Valentini et Marciani. Vide Cujac. lib. 1. Observ. cap. 4. Lindenbrogus et Valensium ad Ammianum.

13. **INTERPRETRIX**, Judex, Epist. 35. Nicolai I. PP. ann. 867. tom. 7. Collect. Histor. Franc. pag. 425. *Cujus vestri negotii (sedes Apostolica) excecitra et*

Interpretrix effecta est. Vide supra Interpretatio.

14. **INTERPRINSIA**, etc. Vide *Interpendere*.

15. **INTERPRISIA**, Facultas a principe subdito data, qui injuria affectum se vel spoliatum ab alterius principis subdito queritur, de qua jus vel rectum et denegatur, ejusdem principis subditos eorumque bona *Interpendendi* seu *aggrediendi* et occupandi, iura quod *Marcha* et *Represtatie*. Invent. Chart. reg. ann. 1482. fol. 46. v. *Dux litterarum simul ligate, per quarum primam Philippus comes Flandria[m] vult, consentit et declarat quod certa littere provisionales et Interpretis per eum et eius consilium concessæ in præjudicium episcopi Tornacensis, sint nullæ et casæ.* Vide alia notione in *Interpendere*.

16. **INTERPUGNA**, Conflictus, Gall. *Choc, rencontre*. Elmham. in vita Henr. V. reg. Angl. edit. Hearn. cap. 67. pag. 136. *De multis vero Interpugnæ, alterius insulibus, frequentis strage... plura inserere prætermittitur.*

17. **INTERRARE**, Humo mandare, Gall. *Enterre*. Leges Edwardi Confess. cap. 36. *Interrent eum ut Christianum.* [Rursum habetur, in Testamento Richardi II. apud Rymer. tom. 8. pag. 76.]

18. **INTERRARIUM**, Inhumatio, occurrit in Statutis Synodalibus thodonis Episc. Paris. [et in Charta ann. 1237. et Chartulario Meldensi.]

19. **INTERRARIUM**, Quod pro inhumatione datur Sacerdoti. Statuta Eccles. Meldensis ann. circiter 1346. inter Instrument. Hist. quod-1. Ecol. tom. 2. pag. 481. *Prohibetur districte, ne pro Interrogio corpus sepeliri differatur, et post sepulturam, si quid datum fuerit in elemosyna, recipiatur. Pro et post sepulturam, melius legitur, Sed post sepulturam, in similibus Statutis apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 161. et 174.*

20. **INTERRARIUM**, Humatio, sepultura, Gall. *Enterrement*, in veteribus Missalibus Cluniae. non semel, ubi de Missis defunctorum.

21. **INTERRARE**, in Festum, Caroli comit. Engolism. ann. 1165. *Enterriage*, in Lit. remiss. ann. 1442. ex Reg. 176. Chartoph. reg. ch. 161. *Icellui cure vult faire payer pour l'Enterriage et sepulture du corps d'une des nieces du suppliant, qui n'a voit que unce ans, autant comme d'un grant corps.* Vide *Enterriage* 4.

22. **INTERRATUS**, Sepultus, humatus, in Actis SS. April. tom. 2. pag. 701.

23. **INTERRARE**, Humo mandare seu fossa immergere, capitalis poena, qua femine damnabantur. Vide supra *Fossa* 1. et *Infoditus*. Charta capit. Treo. ann. 1212. in Chartul. Campan. fol. 421. v. col. 2. *Cum inter nos ex una parte et karissimam dominam nostram Blancham Campaniam comitissa in altera, discordia esset de quibusdam hominibus suspensis et de quadam femina Interata, qui capti fuerunt in burgo nostro S. Dionysi, quos videlicet servientes nostri suspenderant apud Vichariam in nostra iustitia circa civitatem Trecesem, et feminam Interaverant, etc.* [Vide Hiltius Glossar. German. voce *Lebendig Begraben*, col. 117. Grimm. Antiq. Juris German. p. 694. infra *Sepeliri subitus mortuum*.]

24. Aliud vero sonat vox Gallica *s'Enterterre*, Ad terram scilicet se se dejicere, prosternere, vulgo *s'Atterrer*, in Lit. remiss. ann. 1415. ex Reg. 168. Chartoph. reg. ch. 391. *Lequel Bourgois happa*

icellus moine aux mains et se Entreter-
rerent à terre.

INTERASILLIS, Celatus, incisus. Pa-
pius: *Interasillis*; anaglypha, sculpta.
[MS. Bituric. : *Interasillis, anaglypha,*
sculptura | Idem: *Lubrum, Rasile lignum.*
Will. Brito in Vocabul.: *Interasile di-*
citur interpollatum, celatura, et plana.
Platum enim inter celaturas quasi rasum
videtur. Rasile lignum dixit Prudentius
in Psychomach. pro jaculo seu missili.
et lib. septi. scip. Rasiles scopulos, idola
Paganorum vocat. Rasilis ars, apud
Honorium Augustod. in Gemma animæ
*lib. 1, cap. 280 Gloss. Gr. Lat.: *Εξέρων.**
*Rasile, Rasile igitur opponitur *Inter-**
asile, quod subinde celatura et plano
variatur, ac distinguitur. Alexander:

Quod nunc sculptura, quod nunc plantila variatur.
Hoc et non aliud opus Interasile dicitur.

Corona *Interasilis*, Erodii cap. 25. Ano-
nymus de Gestis Constantini M. Lami-
nam auream jussit *Interasilem fieri.*
Fortunatus lib. 1. Poem. 13:

Hic sculpta camera decus Interasile pendet.

Anastasius Bibl. in Leone III. pag. 131:
Hic idem Praeul fecit... crucem anagly-
pham Interasilem ex argento purissimo.
In Gregorio IV.: *Gabathas Interasiles*
de argento duodecim angelorum opere
constructas. Adde p. 165. a. 176. d. 179.
d. et 201. a. Ex his emendare licet eun-
dem Anastasium, ubi pro *Interasilis*,
habet *Interasiles*, pag. 131. ut et Epi-
tolam Patriarchæ Hierosol. ad Ignatium
Patr. CP.: *Simul autem et sacrum vas*
cimeterium S. Resurrectionis, craterem
argenteum cum imaginibus Interasilem
transmisit. Vide Exod. cap. 25. v. 25. 3.
Reg. 7. 28. Salmastius de Modo usura-
rum pag. 461. *Interasile* esse scribit,
quod Graeci *εξέρων* vocant, quod sic
celatum est, ut traluceat, et visum
transmittat. Auctor incertus apud eun-
dem, de Theodrico: *Laminam auream*
jussit Interasilem fieri, quatuor lateras
Regis habentem: unde et si subscribere
voluisset, posita lamina super Chartam
per id subscriptio ejus tantum videretur.
[Hec vox metaphoricè sumitur in Eccl-
iasticis, quod vide in Ertipare.]

Interasiles, Eadem notione. Statius
lib. 7. Thebald. pag. 341:

... Et filia Rasilis auro
Tessarum fulva mordebat jaspide pallam.

Ubi Lactantius: *Ad luxuriam retulit*
puritridinem stulte. Erat enim forami-
*nibus multis exornata... quas vulgo *Inter-**
terrasas appellant. Pausan. Natall. 9.
de ovibus Laban pag. 605:

Ubi de Interassa variatis cortice virgine
Infinitis gregis sancti fœtura prohibetur.

INTERRASOR, Ejusmodi operum arti-
fex, celator Gloss. S. Benedicti: *Inter-*
rasor, εξέρων. Diversi vero *Interraso-*
res à Tornatoribus.

INTERRASUS, Terra munitus, ut
videtur. Radulphus de Gestis Frederici
I. Imp. apud Murator. tom. 6. col. 1196:
Quod castrum fortissimum erat... cum
altissimo muro merlato juxta terragium,
et cum alio muro intus, qui duo muri
Interassi erant à medio usque ad sum-
um. Vide Interassa.

INTERREGNUM, Illud temporis spa-
tium, quod inter Regis defuncti mortem
intercedit et successoris electionem seu
consecrationem, Gall. *Interregne*. Ful-
cinius de Gestis Abbatis Lobienensis
cap. 15: *Igitur Hadoovo quarto regni*
sui anno defuncto, Francie in diversa

tendentibus, facto Interregno per XVIII
annos, Conrado, Rodulpho, Odono et
Roberto in Occidentis regnantibus; cum
Arnulfo Rex Noricorum, Australis Fran-
cia Rex adiaceret. Interregnum hic
vocat Fulcinius totum illud spatium
quod fluxit a morte Ludovici III. ad
inaugurationem Caroli Simplexis, vel
quia non existimabat legitimos Reges,
qui toto hoc intervallo regnaverant, vel
quia tunc temporis regnum fuerat in
plures partes divisum. Regnum enim
sic divisum, Interregnum appellare
potuit, quemadmodum alii, Sirmondo
teste in Glossario ad calcem Supple-
menti Concil. Gall. Interregna vocarunt
Res in diversis regnis sitas, cum olim
regnum Francorum inter successores
æqualiter Reges dividebatur in diversas
sortes et regna: qua notione videtur
*intelligenda vox *Interregna* in priori*
saitem loco, quem Cangius profert ex
Berlichrami Testamento. Sed penes
attentum Lectorem esto iudicium.

Notatu prorsus digne videtur
Litteræ remissionis ann. 1422. mens.
Oct. ex Reg. 172. Chartoph. reg. ch. 171.
concessæ nomine *Cancellarii aliorumque*
Francie Consulariorum, regem
appellato, quasi defuncto Carolo
VI. rex legitimus non successisset. Id
quippe haud æquo animo ferre debue-
runt, sive Carolus VII. ad quem perti-
nebat procul dubio, mortuo patre, regni
regimen, sive rex Angliæ, qui tunc
regem Francorum, se se inscribendi.

INTERREGNUM, Concilium Parisiense
III. can. 1. et Buronense II. can. 25. de
perversioribus rerum Ecclesiasticarum.
*Neque quicumque per *Interregna res Dei**
nutiat defensare: quia Dei potentia
cunctorum regnum terminos singulari
dominatione concludit. Edictum Chota-
rii II. Regis in Synodo Parisiensi V.
Ea que unus de fidelibus ac leodibus,
suam fidem servando domino legitimo,
Interregno faciente, visus est perdidisse,
generatim abique incommodo de
rebus sibi juste debitis præcipimus reser-
tiri. Pactum inter Guntrannum et Chil-
*debrandum per *Interregna sine culpa su-**
blatum est, audientia habita restauratur.
Testamentum Berlichrami Episc. Ce-

nomani: *Simili modo villa Brunilla, que*
ex successione parentum nobis justa debita
*erat, et per *Interregna longo tempore**
nobis ablata fuit, et postea cum Deus
*Domo Chotario regnum suum in *inter-**
gram dedit, etc. Infra: Villa vero Blac-
cacio licet à parentibus meis longo tem-
*pore fuit possessa, et per *Interregna vel**
adolescencie meæ gentibus fuit de jure
suo ablata, etc. 14 est, interventa Ro-
mano, per auctoritatem Regiam, ut est in
Concilio Helivensi can. 8. apud Plobar-
dum lib. 2. Hist. Remensis cap. 3. et
lib. 6. Capit. Caroli Magni cap. 106.

INTERREX, Gubernator Regni. Hector
Boetius lib. 2. Hist. Scotor. pag. 27:
Ubi Interrex hæc etiam Gubernatorem
vocat cunctis approbantibus est dicta
ratus [Alia notione occurrit in Glos-
*sar. Lat. Ital. MS.: *Interrex. Lo re des-**
ignato.]

INTERREYRANTUM, an Distributio,
partitio, que inter ejusdem feudi domi-
nos communes fit. Terrar. villa de
Basuel ex Cod. reg. 6017. fol. 14. r. Quod
quidem Interreyrantum supradictum
factum per dictum Astorgium Bonaffone,
Johannes feudi conjunctus et pro indiviso
cum dicto Astorgio hodie voluit, laudavit,
approbatit et ratificavit.

INTERRIVATIO FLUMINIS, Derivatio.
Barthii Glossar. ex Saxone Grammatico
de provincialium Danicarum situ. *A cu-*
jus complexu, fluminis Elyori Interriva-
tione discreta, cum aliquanto longitudinis
acceremento. in Noricis fretis litus occur-
rit.

INTERRIVATUS, Rivis distinctus. Dudo
Decan. S. Quintini de Actis Norm. lib.
1. pag. 62: *Europa quamplurimis flumi-*
nium divisi Interrivata.

INTERROGAMENTUM, [Idem ac in-

terrogatio. Gloss. Philox.]
INTERROGARE, Commutare et licen-
tiam petere. Regula S. Pachomii cap.
41: *Quando in collecta orant fratres,*
nemo ingrediatur absque iustione. Majo-
rum, nisi Interrogaverit, concensusque ei
fuerit exire, etc. Punitentia S. Colum-
bani. Si... ceteris septem Monasterii sine
Interragatione exierit. Idem Columbanus
cap. 8: Qui visitaverit alios fratres in
cellulis eorum sine Interragatione, simili
modo peniteat. Idem de Penitentiarum
mensura cap. 9: Quis aliquid facit sine
Interragatione, etc.

1. INTERROGATIO, Tabularium Mon-
nast. S. Michaelis Ulterioris portus ann.
1301: *Dedit campum liberum et quietum*
ad omni Interragatione, releamento, tail-
lia, molura et auxilio. Chartarum Gene-
tie. tom. 1. pag. 276: Donat Robertus Co-
mes de Auduas domos secus mare in
portu qui vocatur Ulvis-portensis cum
eadem consuetudine, quam habet Spenn-
net in eodem portu, cum duabus piscaria-
navibus et pari piscium emptione, supra
teloneo Interragatione, i. petitione vel
exactione.]

* Tandem vero nostre miserationi
supplicantes, ut se suosque posteros qui
in territorio Roseii permanecerent à tail-
lis, Interrogationibus, remisit et quibusdam
corveis... reddiderimus absolutos. [Cart.
N. D. Paris. I. 389. an. 1175.]

2. INTERROGATIO, *Mobis in electione*
Episcopi. Vide Glossar. med. Græc.
voce *ἰντοια*, col. 1162. et supra Abbas,
pag. 3. col. 3.

INTERROGATORIUM, Questio. Gall.
Interrogatoire. Bulla Urbani V. PP. ex
Tabul. S. Albini Andogav. *Mandamus*
quatinus vos... de vita et meritis dicti
Caroli (ducis Britannie) ac ejus mira-
culis et ceteris circumstantiis juxta Inter-
rogatorium, quæ vobis sub Bulla nostra
transmittimus interclusa, veritate dili-
gentius inquiratis. Charta senese Bigor.
ann. 1391 in Reg. 142. Chartoph. reg.
ch. 80. Aprisa super commodo et incom-
modo regis fuit facta, tam super dicta
supplicatione, quam super Interrogatoriis
per dictum procuratorem regium traditis
super hoc.

INTERRUPTOR, [Qui interruptit
Gloss. Philox.]

INTERSCALARE, Eschellon. *Inter-sca-*
lare, Eschellonier in Glossar. Gall. Lat.
ex Cod. reg. 7681. *Interascalaris dicitur*
interpositus (sic) ac ut gradus interponi-
tur in scala, in Vocabul. bibl. ex Bibl.
reg.

INTERSTATILIS, Vide *Interasilis*.
INTERSCAPULUM, Pappi spatium inter
scapulas. Rectius Glossæ Gr. Lat. *Μετα-*
σπαστον, Interapulum. **Interapulum**
partes, apud Cæsar. Aurel. de Fard. lib. I.
cap. 4.

INTERSCISSIO, Vide *Incisio*.

INTERSELLARE, Vide *Indorare*.

INTERSCICUM, *Intersectus*, Gall.
Entrecet, Dicitur de arbore qua exarves
cit, deperit, vulgo *Qui est sur le retour.*
Charta ann. 1308. in Reg. 40. Chartoph.
reg. ch. 25. *Quinquaginta quadragatas...*

bosci arborum Intersecarum, seu Entresas, et mortuarum. Alta ann. 1317. in Reg. 58 fol. 2 v. Dominus rex concessit dom. Roberto de Dannemoto nulli tres quadrigatas bosci Interseci. Et fol. 3 r. Concessit dom. rex Petro dicto Maillart... uagium... ad Intersecia foreste de Nivellia. Alta ann. 1318. in Reg. 58 ch. 131. In tribus quadrigatis lignorum capiendis in qualibet septimana de lignis appellatis Entresas. Alta ann. 1322. in Reg. 61. ch. 283. Deu chartes de bois au bois mort ou Entr'ee, pour ardoir et edifier. Demique Alta ann. 1346. in Reg. 82. ch. 54: Item... et octonona... quarende charrettes de bois à prendre par chacun an à touzours mes en la forest de Biere aus Entresas et esoumetes.

1 **INTERSCICUS.** Charta Gerberti Archiep. Capuani ann. 979. apud Michaeli Mont. in Sanctuario Capuano. Secunda p[ar]te ibi propinquo, unam latu terra nominata S. Marce, et ipso s[er]u, et alia lata terra Henrici cum Intersicu nostro... unum latu terre Andree cum ipso Intersicu nostro... ipse Intersicus noster unum latu via publica, etc. [2] Fassa... nisi legendum sit Intersicus, id est, ager intersecus.]

2 **INTERSCICUS.** ut supra Intersecus. Charta ann. 1317. in Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 536. v. Item concessit [Phil. rex] religionis viri priori et conventui monasterii de Flouiano, ordinis S. Augustini, unquam ad boscos, sartum et secum, stando et jacendo, et ad circuitum iucendo tantum, et ad Intersicum stando in foresta de Logio. Alta ejusd. ann. ibid. fol. 536. r. Item concessit Johanni Bardilli... usagium memoriam Intersicorum pro domo sua.

INTERSIGNIA. Arma, Armories. Guill. de Pede Laurenti cap. 1. Erant in eodem castro centum hospitia militum, equos cum Intersignibus, et arma habentium. Carolus de Aquino interpretatur: Simbolum, notam vel tesseram militarem, seu ornamentum in vestitu.]

1 **INTERSIGNUM.** Signum, insigne, Gall. Enseigne. Tabul. Episc. Carnot. Dominus Johannes Barreau, miles nunc gubernator ballivus Aurelianensis, fecit locupletium ratione domus suae Ca. notentis ad Intersignum Cogni.

2 **INTERSIGNUM.** Signum destinatum, Gall. But. Lit. remiss. ann. 1399. in Reg. 89. Chartoph. reg. ch. 495. Digni juvenes concordarent, quod duo ex ip[s]is cum alius duobus, secundum sortem partitura quam facerent, causa spaciandi signitabant sive lancearent de sua signitura, usque sic ludendo, que partitura eorundem sagittaret sive lancearet magis prope Intersignum.

3 **INTERSIGNUM.** Limes, meta, terminus. Gall. borne. Sent. offic. Morin. ann. 1428. in Reg. 174. Chartoph. reg. ch. 275. Item quod amovista et extraxistis quoddam Intersignum, Gallie Bone, positum inter pratium vestrum et aliud pratium.

4 **INTERSIGNUM.** Indicium, occitanis, Entresegues. Gallo. Intersignum, vel Intersignium, quod est inter aliquid, sicut quis solet nutti de uno loco in alium causa notitiae. Henricus Rebdorf ann. 1477. Et quia sinitis in facie et in moribus Waldemari eos, et multa Intersigna de actibus Waldemari hominibus ad mortem provocati, etc. Alamus de Insulis in Antiquitatum lib. 4. pag. 61.

Natura Triton dans Intersigne favoris.

Futur Lambro in Hist. Danica cap. 2. et 10. [Lamborch. in Sentent. Inquis. To-

los. pag. 103. Tradidit dictum doberium eadem homini qui venit ad ipsum ex parte dicti heretici cum Intersigno, quod ubi dixerat hereticus in recessu. Adde Acta SS. April. pag. 731. et Miracula B. Edmundi Archiep. Cantuar. apud Marten. tom. 2. Anecd. col. 1880. ubi eadem notione legitur Intersignum, quae vox etiam accipitur pro quavis nota. Vide Suronem locis jam laudatis, [2] et Halltaus Glossar. German. col. 2005. voce Utkunde.]

* Nostris alias Entresain. Le Romaa de Robert le Diable MS.

Se li fiseot verser l'auriere, Bant li Entresain et li marce, Des mailles en la clar li perent.

4 **INTERSIGNUM.** Signum militare, Gall. Enseigne. Libertates hominum S. Georgii de Esperanchia ann. 1361. concessa: per Comitem Sabaudie. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 29. Si nos exercitum vel cavalcata fecerimus... d[omi]nus habere Intersignum, et dictum Intersignum facere per ar[ti]ficiu[m] non in vicium expensis nostris, non ad expensas ville.

3 **INTERSIGNUM.** Clamor militaris, Cru d'a mes. gesta Consulum Andegav. cap. 13. n. 5. Exclamavit unusquisque Intersignum suum. Vide Cognitiones. Enseignes, scriptoribus nostris, quod qui vexilla deferbant in preliis, primi bellicum clamorem offerrent, ut pluribus docemur in Dissert. II. ad Joinvillam, ex variis Poetis nostratibus, quibus haec addo ex alio.

Les troies, les tabours, li cur con i sonna, Et les vos des Enseignes que lon y escria, Celest croc n'orribles, cest vo croc qui sont li, Que li puis et li vaus trestous en resonaa.

Le Roman de Rou: Si come peignet erant vont, Iels Enseignes comme eis out, Cil de France ere Monpoye, C'est croc est bel que ten les oye, C'est l'enseigne que deu ave, C'est l'enseigne de No. mandie, etc.

Alibi: Normans escrient, Des aye, L'enseigne au Duc de Normandie, Et Breton, Mallou, Mallou, erant, Entour la Conte Alan s'alient.

4 **INTERSIGNUM.** In jus vocatio, Gall. Assignation. Nulla concilii Pictavi sub Isomberto I. Episc. In totam autem terram superscriptam nullus Vicarius, nec ullus Praepositus nullum Intersignum mittat; et si quis miserit, nullus hominum horum ad ipsum pergat, sed ante Monachum (S. Maxentii) iudicium fiat.

* **INTERSTALARE.** Inter se pugnant conserrere. Joh. Iperius in Chronico S. Bertini ad ann. 1214. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 637. Rex ordinato exercitu, densavit turris, stricisque lanceis in Imperatorem acer invehitur, et aciebus Interstantibus utrinque durissima pugna, sed non longa inseritur; nam statim Imperator tequa dedit, et invictissimo Regi victoria cessit. Agitur de celebri victoria Romanens.

INTERSTANTIA, Distantia, Thwroezio pag. 11.

* **INTERSTARE,** dicebantur in Choro Monachi, cum ad officium divinum alteri sedebant et alteri stabant, hoc scilicet ordine, ut inter duos stantes unus sederet, et vicissim. S. Wilhelmi Constitut. Hirsaug. lib. 1. cap. 38. Qui amica hoc habent relevamen, quoties opus habuerint, Conversos in vicino positos pro se ad Interstantiam vel alios in promptu habere, et ip[s]i super sedilia, si que ibi

vacua viderint, denuo possunt quiescere; sunt namque in eodem choro et aliae sedes, in quibus infirmiores pro decubando Standi vicissitudine jupiter sedent.

* **INTERSTELLATUS,** Stellis conspersus, ornatus, in Chron. Casin. apud Murator. tom. 2. pag. 393.

* Sed et nuda pro Interstinctus, ut apud Andr. Floriac. MS. in vita S. Gauil. archiep. Bitur. lib. 1. Cracem auream lapidibus pretiosi generis Interstellatam... dereliquit.

* **INTERSTES,** [Interjectus, interpositus, medius] ab inter, et sto Tertull. 4. odiera. Marcion. 33. ad An. Desierunt vetera, et experunt nova, Interstitio Joanne.]

* **INTERSTITIATUS.** Veteres Schola Ecclesiae Bisuntinae, apud Chiffettum in Dissert. de Conversione Constantini M. cap. 1. Cumque ab astantibus didicisset, ubi aliquos adesse, Interstitiata adrovi de Christianis ratione, quasi sub obtentu miranda civitatis situm videndi, pervenit, ubi locorum manebant Christiani. [I. e. audita fortuito et leviter de Christianis ratione.]

* **INTERTALARE,** [Intersecare. Nov. 1. 47.]

* **INTERTEMENTUM,** Sumtus, a Gallico Entretement, quod maxime dicitur de sumtibus ad victum et cultum. Locum vide in Attagium.

1 **INTERTENERE,** Gall. Entretentr, Alere, fovere, sartum lectum conservare. Obituarium Eccl. Morin. fol. 35. v. Dedit lampadem subius organis ante fontes... et ut Interteneatur ad laudem Dei et honorem sacramentorum somnata 24. Ibrarium. Acta SS. April. pag. 417. de S. Thuribio Episc. Censuit sibi ad luminaria Interteneunda seu fovenda certas libras cere et olei. Conclusiones Capituli Meld. ann. 1512. Ad onus observandi et Interteneudi in eadem leprosarum eam hospitalitatem Alere et Interteneri, in Litteris ann. 1518. apud Hymnerum tom. 13. pag. 616. Pro bono Interteneudo et augmentationis mercandiae, in Litteris ann. 1489. apud eund. tom. 11. pag. 497. Cultum divinum Interteneri seu augere, in Statutis Eccl. Pictav. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1074. Edificia, domos Interteneri, in Regesto Parisiensi ann. 1450. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 400. et in Charta ann. 1490. apud Mirum tom. 2. pag. 1316. col. 2: Interteneri servas et claves ac vitrinas camerarum, idest, coquinae, in Charta ann. 1526. apud Lobinell. tom. 5. Hist. Paris. pag. 58. Bulla Alexandri IV. PP. et Archivio Sangerman. Prohibemus ut infra clausuras locorum seu granarum vestrarum nullus rapinam seu furtum facere, ignem apponere, sanguinem fundere, hominem tenere capere vel Interteneri, seu violentiam audeat exercere. I. manum alicui iniungere.

* **INTERTENERE,** Sartu tecta tueri. Chron. Bonaspei pag. 441. An. 1501. redemit idem Abbas omnem obligationem reparandi et Intertentis turris, choram et navem praedicta Ecclesiae. Similia occurrunt ibid. pag. 402.

* **INTERTENERE,** Sumptus necessarios ad victum cultumve suppeditare. Testam. ann. 1503. in Reg. 3. Armor. gener. part. 2. pag. xlv. Guillelmus de Praconitanti canonicus ecclesiae collegiate sanctae Crucis Montilli Adhemari... relinquit Rolando ejus donato 150. florenos... quos sibi solvi vult... totiens quotiens dicit Rolandus ad etatem 25. annorum devenit... et quod... suus heres ip[s]um Rolandum Intertentat in scolis... usque

ad statum predictam. Vide in Intertine 1. Hinc

1. INTERTINENTIA, Gall. Entretien, alias Entretienne. Charta ann. 1470. in Suppl. ad Miræum pag. 627. col. 1. Pro nova infirmitate in eadem curia extruenda, ac sustentatione et Intertinentia begginarum infirmitatem, etc. Reg. Corb. 13. Sign. Habacuc ad ann. 1510. fol. 50. v. A été ordonné que Calau Bertouid, pastreiner de l'église, prendra un jousne fitz honeste et propice pour le aidier à abiller les chevauz, et le entretienra à ses despens; pour laquelle Entretienne, ses gaiges, qui montent à x l. par an, seront augmentés de six l. Vide Intertinentiam.

2. INTERTENTIO, Conservatio, in Litteris anni 1534. apud Rymer. tom. 14. pag. 538. col. 2.

3. INTERTENERE Se, Collectari, inter se complecti, Gall. & Entretener. Lat. remiss. ann. 1371. in Reg. 106. Chartoph. reg. ch. 37. Ipsi Johannes et Colinus ad invicem aggressi fuerunt et Intertenerunt in tantum, quod dictus Johannes de cuspide cujusdam cutelli sui punctum percussit dictum Colinum et vulneravit.

4. INTERTIARE, est sequestrare, in manu tertiam ponere, vel mittere. Gloss. Saxo. Cottonianam gehor festan, la teltiare. Proprie autem dicitur res intertari, cum furto sublata, et alteri vendita a domino repetitur ab eo, penes quem deprehenditur. Quippe donec possessor auctorem suum advocaret, ac laudaret, in manu tertiam mittebatur, seu sequestratio dabatur: tum vero de re intertata controversia erat, quam is, qui repetebat, intertari dicebatur super possessionem, cuius partes erant venditorem proferre, atque ille aliam, donec ad ipsam furti rotem deveniret. Hanc intertationem omnino prodit Lex Salica tit. 48. Si quis, qui lege Salica vieti, seruum aut ancillam, caballum, vel bovem, seu jumentum, seu quamlibet rem suam sub alterius potestate agnoscerit, mittat eam in tertiam manum: (id est, in sequestrari manu) et ille, apud quem agnoscerit, debet adhaerere: et si intra Ligerim aut Carbonariam ambo manent, et qui agnoscat, et apud quem agnoscerit, in noctes 40. placitum faciant, et in ipso placito quantumque fuerint, qui rem intertationem (sequestratam) venderint, aut cambiaverint, aut fortasse in solutionem dederint, omnes intra placitum istum commoneantur, ut unusquisque cum negotiatoribus suis alter alterum admoneat. Et infra: Ita omnia ubi hamalus est, super quem res primitus agnita fuerit, aut intertata, fieri debent. Id præterea multis in locis firmat Lex Ripuar. tit. 33. § 1. Si quis rem suam cognoverit, mittat manum super eam, (id est, pignoret, seu saisiat, ut verbis Practicorum utar) et ille, super quem intertatur, tertiam manum querat, (id est, sequestrum) tunc in prasente ambo conjurare debent cum dextera armata, et cum sinistra ipsam rem (sequestratam) teneant: unus juret, quod in propriam rem manum mittat: et alius juret, quod ad eum manum trahat, qui ei ipsam rem dedit, etc. Atque hæc est vera vocis intertari significatio, quidquid contra dicant Lambardus, Somnerus, et Wendelinus, qui volunt esse cum tertio de re furto subrepta contendere, vel certe tertium ad vocare, qui auctorem suum laudet, ad quod tenebatur is, a quo repetebatur. Ita in veteribus Glossis, Exposito, est Sequester: in aliis, Expositus, Intertus. In Gloss. Lat. Græc. Sequester, utroque, Expositus, adhibetur. Igitur Intertare rem furatam super

aliquem, est rem, in sequestrum positam, repetere in Lege Salica d. tit. in Decretione Childeberti Regis § 3. in Lege Ripuar. tit. 33. § 1. tit. 72. § 1. 4. 6. 8. in Lege Longob. lib. 2. tit. 28. § 3. [99 Carol. M. 132.] in Capital. Caroli M. lib. 6. cap. 209. in Legibus Ina apud Brompton. cap. 27. 52. 53. et in Legibus Edwardi Confess. cap. 25. [Inconon in Charta Communis Rotomag. apud de Laurera tom. 1. Ordinac. pag. 307.] Sic Entercher usurpant Stabillimenta S. Ludovici: Se aucune personne sient aucune chose qui li ait esté emblée, et il Enterche pour l'emblée, etc. Usatica Ambianensis urbis MSS. Et si il aient chose, que aucune ame Enterche, et il ne peut prouver, il paie 60. sols de faus Entercher. Intertator, [in Legibus Ottonis Aug. cap. 7. apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 172.] Entercher, dicitur in Legibus Norman. venaculis Will. Nothi cap. 25. Hinc in Consuetudine Aurelian. art. 455. et Duressart art. 93. Entercher, est rem iudicis auctoritate a domo creditoris auferre, et pignori, vel quasi sequestro dare. [Interitura, Sequestratio, in mox laudatis Legibus Ottonis Augusti.] Vide Mitformaler. Princip. Jur. German. § 153. not. 6.]

5. Animal furatum absque Intertatio requirere, in Lege Ripuar. tit. 47. Res Intertata, in Capit. Caroli M. lib. 3. § 46. Vide Legem Wisigoth. lib. 7. tit. 2. § 19.

6. INTERTIO, Sequestratio seu depositio rei amisse vel furto ablatae penes sequestrum. Charta Phil. Pule. ann. 1292. pro locat. preposit. Ambian. ex Reg. donor. Car. IV. et Phil. VI. in Cam. Comput. Paris. fol. 149. r. Item in emenda, licentis, dangeris, Intertionibus rerum, furtivarum vel amissarum. Vide Intertare.

7. INTERTINERE Vide Intertener.

8. INTERTIUS, Sequester. Vide Intertare.

9. INTERTORCINIUM, I. TERTORCINIUM, Teda, fax, Gall. Torche. Chron. Guill. Bardi inter Probat. tom. 4. Hist. Occit. col. 22. Quadraginta Intertorcinis ardentibus illuminato, etc. Et col. 25. ad ann. 1335. Cum pauperibus quinquaginta luctore vestitis, Intertorcina, armis gentis Berengarie insignita, gestantibus. Vide Intertorium.

10. INTERTRAHERE, [Plane extrahere, de medio trahere, eripere, auferre Inter hic eam vim habet, quam in interficere, interimere, interibere. Plaut. Amph. 2. 2. 41. Næ ego illi puteo, si ocepso, animam omnem Intertrahero.]

11. INTERTURIUM, Spatium interjectum inter duas turres. Charta foundationis Monasterii Tuitiensis ann. 1019. apud Golenium in Colonia Agrippina pag. 381. Deinde ipsum Castrum Tuitiensium, turres scilicet, ac Interturi cum fossato in circuitu, etc.

12. INTERTUTRIX, Curatrix, Gallis Tutrice, in Charta ann. 1355. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 205.

13. INTERVALLARITER, Per intervalla. Magister Egidius Corbolicensis lib. de Pulsibus.

Si calidus digitis Intervallariter ureas.

14. INTERVECTUS, [Erectus Jul. Valer. res gest. Alex. M. (edente A. Maio) 3. 38. Duas vero viseres arbores caelum procedunt intervectas.]

15. INTERVENIRE dicebantur hi, quorum interventu, ac intercessione Principes ac Reges alicui ad Ecclesiam, aut privato, quidpiam concedebant. Unde crebro loquid hæc formula in Diplomatum, per

interventum, interventu magnatis alicuius id esse concessum, ut in his, quæ habet Baldricus lib. 1. Chr. Camerac. cap. 62. 72. 78. 107. 108. Colvenerius apud eund. Baldricum pag. 485. Meibomius in Not. ad lib. 3. Witikindi pag. 74. et in Diplomatum Ottonis M. eidem Historie adjunctis, etc. Glossa vet.: Interventu, et intervatu. Gloss. Gr. Lat.: Έμψυχων, Intervessor, Interventor. Alibi: Διακτρι, διακτριator, arbiter, Interventor. Ugatio: Interventore, intercedere, inter alios venire, mediatorum esse. Gloss. Lat. Græc.: Interventi, υστρι. Interventio, υστρια. Vide JC. et in voce Ambasciare.

16. INTERVENTORES, dicti, qui sede vacante Episcopatum administrabant, donec proprius aliquis electus esset. S. Augustinus lib. de unico Baptismo cap. 16. de Donatistis: Contra quam paucissimis Aphris partis suæ primo Interventores adventitios furtim longeque mittebant, advece deceptis plebecule quasi proprios Episcopos ordinarent. Idem Epist. 103: Narrant etiam in ipsa archimandrita, majores suos... dedisse quendam Interventorem populo suæ communionis apud Chartaginem constituto, antequam Majorinus adversus Cæcilianum ordinaretur. Synodus Carthag. habita ann. 525: Neque plebi nos vicine aliquando subjecti, aut Episcopos vicinis, aut Interventori Ecclesie, que proxima est nobis, etc. Adde Ferrandum Diac. in Breviario cap. 23. Crisconium Diac. 267. Capit. Caroli M. lib. 7. cap. 89. etc. [99 Vide Glossar. med. Græc. voce Έμψυχων, col. 423.]

17. INTERVENTORES, dicuntur etiam sponsores in Baptismo, Patrin. Nicolaus I. in Resp. ad consult. Bulgar. cap. 18: Qui fidem respuit, quam promissus ab illo, a quo susceptus est, et qui fidei ejus interventor creditus, debet per omnia revocari. Vide Intersessio [99 Vide Intersessores 1.]

18. INTERVENTUS, Intersessio. Bulla Clem. III. PP. inter Act. SS. tom. 1. Jul. pag. 367. col. 2: Hinc est, quod cum ad audientiam apostolicam nostram... parveniret, quod divina potentia, per miracula et Interventum beati Ottonis, etc. Vide Intervenire.

19. INTERVERSUS, Interruptus. Charta ann. 1212. ex Tabul. Montis-major: Promittit deinde quod finito usufructu, restituet eandem rem cum omnibus meliorationibus, absque eo quod possit ultra præscriptione, quamvis longissima non Interversa possessione, vel etiam Interversa esse vel ab alio.

20. INTERVULA, Camisia. [Papias: Intervula, Interior tunica, hoc est supparium, quod vulgo dicitur Camisia.] Vespucius in Claudio Intervulas, ditores duas. Tertull. de Pallio cap. 5. Si quid intervulæ superest. Petr. Diac. lib. 4. Chron. Castri cap. 74. Intervula ejus artus nudantes. Claudius Martianus Capella lib. 1. Joannes Altivilensis in Archiremo lib. 2. cap. 3. et alii passim Interior tunica dicitur Valerio Maximo, Intima, Gellio lib. 10. cap. 20. γυμναστικῶν. Alibi, et aliis.

21. INTERULATUS, Intersessio. Glossar. Lat. Ital. MS. Vide Intervula.

22. INTERULATUS, Intextus, inextus Ital. Intexto Chron. Placent. ad ann. 1388. apud Murator. tom. 16. Script. Ital. col. 281. Dominus pro majori parte loco tertiarii de auro vel de serico, quas portare solebant contextas seu Intersatas in capitulis capitearum, etc. Vide infra Intertexturium.

• **INTESCUTANS.** Acta S. Memor. tom. 3. Sept. pag. 70. vol. 2. *Deinde redeunt (ministris) et contendentes inter se de spoliis sanctorum martyrum, gladii eorum Intescutantes, alter alterius mortem dedit.* Ubi docti Editores: Vox est mendosa, totaque phrasibus vitiosa. At voluit auctor, ortum fuisse inter milites contentionem de spoliis, indeque acrem veritatem, qua occubuerunt non pauci. Annon apud restitueretur, gladius eorum inter se utentes?

• **INTESTABILIS.** Qui nec testamentum legitime condere potest, nec bona ipsi testamentum legata percipere. Procer. contra turbantes regnum. citat. Errar. ex Reg. Joan. XXII. PP. fol. 104. r. col. 2. *Sit Intestabilis, ut nec testamenti liberam habeat factionem, nec ad alicujus bona ex testamento vel ab intestato vocetur.* Sent. contra Florent. ana. 1313. apud Lam. in Bellec. crudil. inter not. ad Bonnard. Hist. Sicul. part. 3. pag. 22: *Quemlibet eorum perpetua damnamus infamia, ita quod sint Intestabiles, et ad nullum actum legitimum de cetero admittuntur.*

• **INTESTAMENTUM,** pro *Intestatim* in Formis Marculi lib. 2. form. 7. et 17.

• **INTESTARE.** Hispanis et Italibus dicitur de agri capite seu parte superiori, qua terminatur. Charta ann. 1121. tom. 1. Probat. hist. geneal. domus reg. Portugal. pag. 3. *Deinde (campus) sicut Intestat cum alio jusdem ecclesie et vidit directe ad suam a Francis, et terminatur eadem riva.* Stat. Vercei lib. 4. pag. 20. v. *Qui habet terram, qua Intestat in illo fossato, plantet in loco ipsius fossati botulas seu arvas.*

INTESTATIO, INTESTIA. Bona mobilia, seu catalla intestatorum, que ad dominos, ex eo, quod quis decesserat intestatus, pertinebant. Charta ann. 1238. *Et ostent, et cavalcatis, et sequis, et cucucias, et exorpias, et homicidia, et Intestationes, et arvas, etc.* Alia Rogerii Comitis Furiensis ann. 1230. *Exfronpimus omnes et singulos homines de Valle de Meranxes, et eorum proles in perpetuum de exorpiis, Intestia, arvas, signa, etc.*

Qui porro *intestatus* decesserit, habebatur olim pro damnato ac infami. Cum enim Conciliorum canonibus certam honorem suorum, atque adeo decemam partem, ut est apud Mattheum Paris pag. 113. distribuere in pios usus, ad animæ redemptionem, quis teneretur: qui id non exisset, salutis suæ curam quodammodo videbatur abesse. Quamobrem jubentur Sacerdotes, in aliquot Synodis, mortuos abortitari, ut et peccata sua sacramentali confessione eluant, et de rebus suis in Ecclesiarum vel pauperum favorem, aut in alios pios usus ad animæ salutem disponant, ut est in Synodo Soderensi can. 1. Quod quidem ita invaluisset, ut delictorum absolutio et Viaticum denegaretur his, qui Sacerdotum in hisce monita posthabuerunt, ut qui elemosinis et confessione ac viatico vitam sibi ad æternam beatitudinem, a Sacerdote morti, parare neglexerant, et salutis suæ curam omnem abesse crediderunt, adeo etiam, ut nullum esse discrimen existimarent inter epusmodi *intestatos*, et illos, qui sibi mortem intulissent. Et autem prædictos bona mobilia in fisco redigebantur, ita et intestatorum dominis addicere debere existimaverunt, maxime si per eos heurati hand *intestatos* decedere. Charta de Regibus Angliæ in Normannia adversus Clerum ann. 1266. in Re-

gesto Herouvalliano Philippi Augusti f. 121. et in Normannicis Duchesni f. 1032. 1040: *Item dicitur de illo, qui moritur Intestatus, si jacerit in lecto agitudinis per tres dies vel quatuor, omnia mobilia ipsius domini Regis debent esse, aut illius in cuius feodo terra est, et sicut de illo, qui se interfecit spontaneus.* Idem ferme statuit S. Ludovici Stabilimenta lib. 1. nam cum in cap. 8. bona mobilia illius, qui suspensio voluntario, aut quovis modo mortem sibi intulisset, vel aquis mirandum se dedisset, ad Baronem pertinere dicantur, hæc in capite sequenti subduntur: *Se aucuns hom, ou aucune fame avoit yeu malade huit jurs, et il ne se voulat confesser, et il mourut desconfes, tout li meubles seroient au Baron.* Le Roman de Garin MS.:

Ouvre, fetils, felz, traitres, covens,
Vostre lignage mora lui desconfes,
Ja de cest champ n'istra ni coens ne pers.

Sed et desperatis inconfessos equiparant Jura et consuetudines Normanniæ cap. 21. *Desperati autem moriuntur qui per novem dies, vel amplius, gravi ægri tudine et periculosa oppressi, communione et confessionem sui oblatam recusant, et decesserunt, et in hoc moriuntur: tamen propter hoc heredes non privantur, sed eorum catalla debent in manu Principis remanere.* [Que ducta sunt, ut docet de Lauriere tom. 1. Ordin. pag. 178. ex veteri Inquesta facta auctoritate Philippi Aug. post Normanniam bello cæstram ubi inquestatur de juribus Regum Angl. in Sanctam Ecclesiam. Ex illa Inquesta hæc profertur loco citato: *Nous desmes de celui qui meurt Intestat, se il gist en son lit par trois jurs, ou par quatre, tous ses biens meubles doivent estre nostre. Sire le Roy, ou à cheit, en quelle terre, ou en quelle jurisdiccion il est, et tout est-il de chaux qui ochient eux-mêmes de leur propre volente.*] Sic igitur *intestatus*, et qui absque confessione volens decesserat, pariter habebantur conditione.

Seque postmodum potioris status omnino fuerit, qui subitanea ac improvisa morte decesserant, cum id divino adscriberentur iudicio, ut est in Provinciali Eccl. Cantuar. lib. 3. tit. 13. eoque nomine bona eorum mobilia fisco dominico perinde adscriberentur. Chronicon Laurisham. pag. 92: *Nam ferme biennio mutus et elinguis, ac dira omnium membrorum paralyti contractus, carne jam præmortua, solo spiritu palpans, decessit tandem et Intestatus expiavit.* Ubi dicitur quodam iudice sceleratus ille mutus et elinguis, ac proinde *Intestatus* obisse dicitur: quod morti sine lingua, vetus Charta apud Will. Tyrum; lib. 12. cap. 26. *morit san fabla, Fori Hispanici vocant.* Quo etiam pertinet, quod habet Chronicon Nangi ann. 1262. *Gulielmus Remensis Episcopus, dum Laudunum venisset, morbo subitaneo præventus opprimitur, et obstruso lingue officio moritur Intestatus, id est, absque confessione et viatico.* Nam eo avo, *Intestatus* mori, nihil fore aliud erat, quod nemo moriturus ex hominibus peccatorum suorum daret, qui non una et simul de elemosinis suis disponderet. Charta Ludovici VII. pro Rupellensibus apud Besium pag. 600. *Dedit et concessit in perpetuum omnibus hominibus, qui manent Rupellensibus, quod quicumque ex illo vive testatus, sive Intestatus, id est, sive confessus, sive non, morietur, omnes res ejus et possessiones integre et intacte remaneant hereditibus suis et generi suo. Illius autem*

qui testatus, sive confessus morietur, præcipio, quod testamentum etiam iuxta ejus divisionem. Charta Henrici III. Regis Angliæ pro eodem oppido Rupellensi: *Præterea concedo eis et confirmo hac caria mea, quod quilibet de illis, qui confessus est, et testatus decesserit, stabilem et ratam suarum rerum habeat divisionem, et sicut eam fecerit, firmiter teneatur. Si vero aliquis illarum colli fractione, vel submersione, vel aliquo casu subita morte præventus fuerit, et spatium confitendi non habuerit, concedo, ut secundum rationabilem dispositionem et considerationem parentum et amicorum suorum res sue distribuantur, et elemosinæ fiant pro anima ejus.* [Charta ann. 1268. qua Raibaldus de Calma libertates concedit hominibus terre sue, tom. 1. Hist. Dalph. pag. 19: *Si aliquis fecerit testamentum, illius suprema voluntas secundum jura legalia per omnia servetur; et si aliquis morietur ab Intestato, præventori in linea ascendendum vel descendendum parentum hereditas cum omni sua pecunia devolvatur.*] In Charta computationis castelli Montisferrandi in Arvernibus, facta a Ludovico de Bellojoco, domino Forci, cum Rege Philippo ann. 1252. ubi de mortalitate ejus, qui in eodem oppido non confessus moritur, inversa bona ad dominum Montisferrandi pertinere dicuntur. Verba notatu dignissima sequentia sunt: *Et est à savoir, que pour les 4. aides que li Sires de Montisferrant a et doit avoir à Montisferrant, quant li cas avenient, c'est à savoir l'aide de sa chevallerie, l'aide de sa fille marier, de la raençon de son corps pris en guerre, et de l'aide d'oustrainer, et encore pour le cas de la mortaille, c'est à dire, que quand aucun meurt en la ville de Montisferrant sans confession, tout li bien meuble d'icelui sont au Seigneur de Montisferrant, etc.* Charta Roberti Comitis Flandriæ in Tabulario S. Bertini: *Ad hoc etiam si servus Comitis et confitens obierit, terram et omnem substantiam ejus Comes possidebit: redditus autem terre ipsius Comes persolvat Abbat. Ubi videtur legendum non confitens.*

Atque ut *inordinatus* mori dicitur, qui non condito testamento decessit, in Concilio IX. Tolet. cap. 4. in Legibus Wisigoth. lib. 5. tit. 7. § 14. et apud Tyrum, loco laudato: ita Græcis *ἀνορθωτος* mori dicebatur, qui non sumpto viatico decesserat. Id nuper observatum a nobis in Notis ad Stabilimenta S. Ludovici ex Vita S. Eusebii apud Bollandum 24. Jan. Nam cum visis finis eidem sanctæ instaret Virgini, videssetque pater ejus spiritalis, hæc verba effata est: *Mihi, ut video, adest finis, dolorque est anime meæ et tristitia ingens, quod Inordinata egrediar ex corpore, absente sancto Episcopo et patre nostro domino Paulo.* Ubi Bollandus ait, Græcum *εὐμπάρ* habere *ἀνορθωτος*, quia videlicet, inquit, sacro viatico et extrema mysticæ Sacerdotum precibus non esset munita. Atque hæc, ni fallor, notione voce *Intestatus* usus videtur Libellus precum Marcellini et Faustini pag. 65: *Sed apud Treveros B. nosus Presbyter inclisus. Intestatus, ac diu pennis senex dedit propter observantiam intamnatæ fidei illius, etc.*

Quorumcumque igitur intestatorum, hoc est, sive ultro absque confessione et non sumto viatico, ac elemosinarum non facta dispositione, sive subitanea præventi morte decessissent, bona mobilia ad fisco dominicum redibant. Regiam Majestatem lib. 2. cap. 33: *Cum*

quæ Intestatus decedit, omnia catella domini sui erunt. Id pluribus probatum ad Stabilimenta S. Ludovici.

Intestatus mori non putabatur quis, nisi paterfamilias esset, qui nimirum de bonis suis disponendi facultatem haberet: quo etiam casu, si non condito testamento decederet, tunc ipsius loco testamentum in pios tantum usus ab aliis condi posse, statuitur in Reg. Corb. 13. sign. Habacuc ad ann. 1511. fol. 70. v. On n'est tenu à faire testament solennel, se on n'est chief d'ostel, ayant opportunité et puissance de ce faire: neantmoins s'il déchoit quelque personnage, qui fut chief d'ostel Intestat, on luy en porroit faire faire ung pour les légats: salutaires seulement selon son estat, faculté et puissance, et non autrement.

Intestatorum, etiam in itinere morientium, bona mobilia ex use pertinebant ad episcopum, vel curionem, aut ad ecclesiam flicum, in cujus districtu decedebant. Lit. remiss. ann. 1379. in Reg. 116. Chartoph. reg. ch. 75. Après ce que Jehan de Henaut, marchand de toi les fu trespassé en ladite ville de Beauvais en l'ostel Pierre Collete hostelier, et que la femme dudit hostelier ot baillié à l'apparteur de la court espirituelle de l'éveque de Beauvais les biens d'icellui defunct, qui oudit hostel estoient, comme appartenans, si comme l'en dit, audit eveque, pour ce que icellui de Henaut estoit trespassé à son eveque, sans faire testament. Abre. ann. 1403. in Reg. 158. ch. 24. Pour ce que oudit testament n'avoit aucuns tesmoins, jour ne date escripts, le suppliant doubtoit que l'éveque d'Evreux, en quel eveque ledit testateur estoit demourant, voulsist dire ledit testament estre nul, et par ce que tous les biens neubles d'icellui defunct lui appartenissent par l'usage et custome du pais, comme mort Intestat, etc.

Quia ratione autem ejusmodi bona distribuuntur, docent Literæ remiss. ann. 1403. ex Reg. cod. ch. 256. Comme Blanche Routiere de la parrouisse de Donnemont fust trespassé Intestate: pour que les neubles à elle appartenans fussent escheus au curé et aux trésoriers d'icelle parrouisse pour les distribuer, c'est assavoir le tiers audit curé, l'autre tiers audit trésoriers et le résidu aux poures, etc.

Hujus autem consuetudinis eam esse existimaverim originem, quod cum absque decedere probrosum quolammodo Patres judicarent, sæpeque accideret ut morte improvisa, nulla facta bonorum in elemosinas ordinatione vel dispositione, quis decederet, quo animæ illius consuleretur saluti, ut mortui partes supplerent Episcopi et Sacerdotes, sanxerunt, ut ex defuncti bonis elemosinas distribuere, eoque nomine bona illius mobilia sequestrarent, debita creditoribus persolverent, omniaque exequerentur, eodem modo, quo tenerentur, si testamentum fecisset, executores, ut est in Statutis Willelmi Regis Scotiæ cap. 22. § 3. et in Flea lib. 2. cap. 52. § 12. 13. lib. 6. cap. 37. § 7. Exstat Charta ann. 1370. in Tabul. Episcopat. Ambian. fol. 189. in qua hæc habentur: Sur ce que lesdis Evresques estoit complainz desdits doien et chapitres, de ce qu'ils avoient fait enterrer le corps de... qui estoient mors Intestats, sans le congé ou licence dudit Evresque, et sans qu'il eut eu les biens desdits defuncts pour ceuz distribuer pour les ames d'iceux mors, etc. Ea vero bona, que in elemosynam se-

questrabant, elemosynam rationabilem appellabant, ut in hac voce docuimus. Tabular. Capitul. Rotomag. in Collectione Concil. Rotomag. pag. 185. Item distributio eorum, que in testamento relinquuntur, auctoritate Ecclesie fiet, nec decima pars bonorum, ut olim, subtrahatur. Sed et interdum intestati familiares, et agnati, ipsius loco testamentum condabant ad ejusmodi legata, ad id forte ab Episcopis delegati: cujus moris exstat exemplum in Tabulario Prioratus S. Vincentii Laudunensis in hæc verba: Uniteris presentes literas inspecturis, Alanus de Novilla Miles, et Galtherus Canonius Remensis, salutem. Noverint universi, quod nos fecimus testamentum pro Petro quondam fratre nostro, sub hac forma, quod nos legavimus pro remedio anime sue Monachis de Novilla, Capellania nostris tres modis: nini pro anniversario ejus annuatim faciendo, etc. Datum anno Dom. 1361.

Vizet etiamnum in Anglia usus, ut Episcopi bonorum ejus qui intestatus decessit administrationi inquiserent aut per se aut per alium quemvis ad id per illos nominatum et deputatum. Hujus rei testis locuples Charta Archiep. Cantuariensis ann. 1701. quam hic referre hæc pigebit: Thomas providentia divina Cantuar. Archiep. totius Angliæ Primas et Metropolitanus, dilectionis in Christo Carolo Moreau filio naturali et legitimo Stephani Moreau nuper parochie S. Martini in Campis in Comitatu Middlesex defuncti salutem. Cum idem Steph. Moreau sit, ut præmittitur, defunctus, habens dum vixit et mortis sue tempore bona, jura, sive credita in diversis diocesis, sive jurisdictionibus, jam nuper ab Intestato decessit, cujus præteritum omnium et singulorum bonorum, jurium et creditorum dicti defuncti plenaria dispositio, administrationisque ejusmodi concessio, nec non computi, calculi sive rationum, administrationis hujusmodi auditio finalisque liberatio, de missio ab eadem ad nos solum et in solidum et non ad alium nobis inferiorum iudicem necessarie dignoscuntur pertinere: Nos affectantes ut bona, jura et credita dicti defuncti bene et fideliter administrantur, ac in pios usus convertantur, ad administranda igitur bona, jura et credita dicti defuncti, ac bene et fideliter disponendum de eisdem, nec non creditorum quæcumque dicti defunctus petenda, colligenda, levanda et exigenda, que ad dictum defunctum dum vixit, et mortis sue tempore pertinuerunt, ac de solvendo eis alienum in quo dictus defunctus hujusmodi mortis sue tempore extitit obligatus, quatenus bona, jura et credita sua hujusmodi ad hoc extendunt, jura ratam eorundem: Tibi de cujus fidelitate in hac parte confidimus, primitus de bene et fideliter administrando eadem, ac de pleno et fidei inventario omnium et singulorum bonorum, jurium et creditorum hujusmodi curiam prærogativæ nostræ Cantuariensis, intra vel ante ultimum diem mensis Februarii qui fuerit in anno Dom. 1702. inde reddendo ad sancta Dei Evangelia juramento, plenam tenore presentium committimus potestatem, Teque administratorem omnium et singulorum bonorum, jurium et creditorum hujusmodi ordinamus, deputamus et constituimus per presentes... Datum Londini 5. die mensis Febr. ann. 1701.

Neque, opinor, alio jure cognitio de testamentis ad Curiam Christianitatis

perlinuit: cum, ut est apud Matthæum Paris ann. 1109. rerum, que in testamento relinquuntur, distributio auctoritate Ecclesie fieret. Pari modo. Si quis subitanea morte, vel quolibet casu præoccupatus fuisset, ut de rebus suis disponere non posset, distributio bonorum ejus Ecclesiastica ferebat auctoritate. Synodus Exoniensis ann. 1287. cap. 50. Si qui vero laicorum decesserint Intestati, de bonis eorum per locorum ordinarios taliter præcipimus ordinari, ut pro anima defuncti in pios usus totaliter erogentur. Quo sane pertinet, quod scribit Anastasius Bibliot. in Prefatione ad octavam Synodum, Photium Patriarcham Constantinop. persuasisse Imperatori Michaeli, ut præcipere neminem testamentum facere, vel per alterius, nisi per Photii manus, suas elemosynas erogare: quod non ob aliud, subdit idem Scriptor, advenit inventor malorum, nisi ut, cum acciperet et erogaret substantias divitum, proprias a minus curiosis erogasse putaretur, ac per hoc a cunctis quasi dapsilis et invidiosus haberetur. Licet nolim præstare, eam fuisse mentem Occidentalium Episcoporum: eorum tamen exemplo memem ipsam in Orientem invenhære voluisse Photium, par est existimare.

Quodnam vero fuerit episcoporum ecclesiasticorumve, cum bona mobilia intestatorum sibi arrogabant, propositum aperte declarat Arrest. 26. Mail ann. 1387. in vol. 4. arrestor. parlam. Paris. Propositum noster aut procurator in balliva Silvanensis fecerat ad iudicium evocari quendam decanum Christianitatis aut curatum Belvacensis diocesis, super eo quod idem decanus aut curatus sub umbra dicti episcopi ceperat sibi attribueri nius fuerat bona mobilia ejusdem persone defuncte, pro eo quod dicebat ipsam Intestatum decessisse; et quia dictus episcopus ad sacerat factum, fuerat causa ad parlamentum remissa, pro eo quod idem episcopus, qui est par Franciæ non tenetur nullus extra parlamentum litigare. Dicebatque et proponebat idem procurator noster generalis, quod in hoc fuerat et erat usurpatio et abusus notorie et manifeste, et pro nullo reputari seu annullari debebat... prefato episcopo aut procuratore suo ex adverso dicente, quod in diocesi sua Belvacensi per se et prædecessores suos fuerat et erat in possessione et saisina pacificis... ponendi in manu sua bona mobilia talium, qui decedunt Intestati in diocesi predicta, ad convertendum ipsa per manum suam aut deputatorum suorum ad pios usus et ad pia opera, pro remedio et salute animarum ipsorum decedentium... Dicebat etiam, quod dato quod aliquis fecerit testamentum, et defuerint aut esse desiderati executores hujusmodi testamenti, dictus episcopus per se et prædecessores suos fuit et est in dicta possessione et saisina ponendi et constituendi super hoc executores... Per arrestum curiæ nostræ dictum fuit... ipsum episcopum in predictis abusus fuisse seu abuisse. Quo non obstante arresto eundem usum Bellocaxi viguisse anno 1379. discimus ex literis paulo ante laudatis. Notandum vero ibi episcopi Bellocaxensis jus constituendi testamentorum executores, quo etiamnum gaudet Cantuariensis archiepiscopus, ut supra observatum.

Cum autem in sui præjudicium hæc agere Episcopus existimarent iudices regii, Arresto Parisiensis Senatus ann. 1409. pronuntiatum statutumque

est: *Que les habitans qui mourroient pourroient estre enterrés sans le congé de l'Evêque et ses officiers s'il n'y a empêchement canonique: et outre que les héritiers du testament d'aucun trépassé ne pourroient estre contraints ne obéir à accomplir les ordonnances faites par les officiers dudit Evêque, ne par lui, au regard des testaments faits par lesdits Intestats, mais les pourra ledit Evêque admonester charitablement qu'ils fassent bien pour l'ame dudit Intestat: et que les héritiers ou exécuteurs du testament d'aucun trépassé, pourront dedans l'an de trépassement soumettre l'exécution d'icelui à la justice laye ou de l'Eglise. Si que tandem iste usus in Galliis nostris desit.*

¶ Exat antiquus eadem de re Arestum ann. scilicet. 1401. in vo. 9. arrestum ejusd. parlam.: *Per curiam nostram arrestum dictum fuit, quod illi, qui decedunt Intestati, libere et absque littera (episcopi) vel officialis si non obfuerit aliud canonicum impedimentum, inhumerari seu sepeliri poterunt.*

¶ Simili ratione Hispanorum Sacerdotum hac in re molitionibus in eadem imponere volens Alfonso IX. Rex Castellie legem hanc tulit: *Finando alguro sin lengua, de manera que non fiesse testamento, la Iglesia, onde fuesse parrogiano, non ha razon de demandar ninguna cosa de su haber, fueras ende si hovesen por costumbre en aquella tierra de demandar alguna cosa, etc.* Las siete Partidas, partida primera ut. 13. leg. 6. *Enimvero cum Episcopus et Sacerdos in vassallorum suorum bona manus injicere agere ferrent seculares domini, praesertim cum eo procederet interdum Ecclesiasticorum avaritia ac lucri cupido, ut, quae in elemosynas et creditorum debita distribuere debuerant, sibi adscriberent, id etiam juris sibi arrogare, vario pretextu, ac primo quidem id ipsum exequendi, quod Episcopi ac Sacerdotes, hoc est, elemosynas faciendi, et defuncti debita persolvendi, tum etiam eadem bona mobilia sibi adscribendi, quod intestati haberentur pro vassallis, quorum, ex usu et recepta consuetudine, bona mobilia ad dominos pertinebant. Ecclesiasticorum consuetam rapacitatem in bonis intestatorum satis arguunt in eos decreta statuta, atque ea potissimum, quae habentur in Provinciali Cantuariensi Ecclesiae lib. 3. tit. 13. quibus jubentur Episcopi, soluti defunctorum debitis, cetera bona in pios usus distribuere. nihil sibi inde retento, nisi quod pro labore suo congruum censuerint, adeo ut ceterum defunctorum bona invadere prohibeantur, in Statuto Ottoni Cardinalis, seu Concilio Londinensi ann. 1288. can. 24.*

Verum postmodum eo processit dominorum rapacitas et avaritia, ut vassallorum suorum, qui intestati desesserant, non modo partem bonorum ullam in pios usus distribuere, sed ea promiscue invaderent: (quod in Concilio Nannetensi, Britanniae Comitum nutu, abrogatum scribit Hildebertus Turorensis Archiepiscopus Epist. 65. et 66. quas de intestatis intelligendas arbitratur) atque adeo debita exsolvere renuerent. Hinc querela Episcopi Angli. in Provinciali Cantuar. Eccl. lib. 3. tit. 28: *Quidam etiam domini temporales, et eorum balivi, bona decedentium ab intestato in distributibus ad ipsos dominos praetendentes fore, quamvis erronee, devolute, ne per ordinarios bona hujusmodi pro debi-*

torum solutione sic decedentium ac in alios pios usus pro ipsorum animarum salute converterant usititer, prout consensu regio et magnatum regni Angliae, tanquam pro jure Ecclesiasticae libertate ab olim existit ordinatum, impediant in derogationem Ecclesiasticae libertatis, etc. In eodem Provinciali lib. 3. tit. 13. in Concilio Lambethensi ann. 1261. et in Concilio Londin. ann. 1342. can. 7: *Laicis aut Clericis divino judicio decedentibus Intestatis, domini feudorum non permittunt debita defunctorum solvi de bonis mobilibus eorumdem, nec in usus uxorum suarum, liberorum suorum, vel parentum, vel aliter per dispositionem ordinariorum bona praedicta pro ea portione, quae secundum consuetudinem patris defuncti contingit, permittunt distribui pro eadem. Quibus haec subdit Lindvoldus: Et puta medietatem bonorum, ubi superest uxor et nulli liberi: aliquid si etiam superant liberi, tunc defuncti pro tio est tertia pars, alius duobus uxori et liberis remanentibus. Ex quibus praeterea docemur, dominos seculares in Clericorum intestatorum bona manus injicisse, quod vetitum exerte in Concilio Viennensi ann. 1387. can. 10. sub anathematis pena.*

Medietatem, aut tertiam partem bonorum intestati, nobilium, ni fallor, dominos sibi iis casibus interdum arrogasse, ostendunt Usatici Barcinon. MSS. cap. 129: *De intestatis ab hoc secuto dicemus, si reliquerint uxores ac filios, tertiam partem assequantur seniores in facultatibus eorum. Si reliquerint filios, et non uxores, assequantur medietatem praefati seniores. Si vero uxores et non filios habeant, medietatem seniores jam dicti et siliam medietatem parentes defuncti. Quod si parentes desint, senioribus datur, observatis tamen ad uxores suis directis et omnibus locis. Ita si: de uxoris Intestatis, quemadmodum superius dicitur de viris Consuetudines Catalaniae inter dominos et vassallos MSS. cap. 43: *Si aliquis qui nunquam habuerit uxorem, moritur Intestatus, dominus ejus non debet percipere tertiam partem bonorum suorum, nec aliquid aliud ratione Intestati: et hoc notatur in Usaticis, ubi loquitur de Intestatis. Cap. seq. Item si aliquis filius alicujus pagensis hominis, alicujus Militis, vel alterius, moritur Intestatus post mortem patris, in aliqua villa, seu castro Regis, et ille non habeat certam mansuam, sed stabat per aliquid tempus in uno loco, et per aliud tempus in alio: tertia pars bonorum illius mobilium debet habere dominus patris ratione Intestati, et non Rex, in cuius villa moritur: et hoc notatur in Usatico supra dicto.**

Denique, quasi intestatorum bona primo essent occupanti, in ea etiam manum injiciebant hospites, si in eorum decedissent hospitibus, quod vetitum legitimus, in Statutis Willelmi Regis Scotiae cap. 30. § 3. 4. 5. 6. Vide Lighellum tom. 1. Ital. sacrae pag. 137. 144.

¶ Bonis vassallorum, non condito testamento, morientium, ea tantum de causa, quod de iis non disposerant, succedebant domini, cum seculares tum ecclesiastici. Quod de monasterio Cassinensi testatur Charta Nicol. Mutin. episc. ex Tabul. ejusd. abbat.: *Cum pridem ad aures nostras et notitiam nostrae curiae devenit, quod... Bona Antonii Rogerii de valle rotunda, sicut Domino placuit, debitum naturae persolvens viam universae carnis petiit egressa ab Intes-*

tato, nullis superstitibus filiis, parentibus aut fratribus; propter quod secundum regulam Cassinensium bona dictae Bonae ad dictum sacrum monasterium legitime devoluta erant.

Quod porro saeculares domini in vassallos suos intestatos jus arrogare, idem sibi adscribere Episcopi in Clericos suae diocesis, atque adeo ipsi summi Pontifices in Episcopos: quod ex Mattheo Westmonast. et Matth. Paris observavimus in Notis ad Stabilimenta S. Ludovici. Ac de summo quidem Pontifice haec etiam capiendi videntur in Historia Episcoporum Bremensium, ubi de Jo. Archiep. qui Avinionem intestatus descesserat:

Pontifex hic mortis in Avinionem, Et thesaurus regitur sub hac ratione, Quod sublati dicitur in Intestato.

Vide Petrum Cassiodori in Epist. ad Anglos de Bonifacio VIII. apud Prynneum in Libertatibus Eccles. Anglic. tom. 3. pag. 915. sed et ibidem docuimus, maxime id juris sibi in Clericos suae diocesis Episcopi arrogasse: cuius quidem usus, vel potius abusus, testes extant complures Chartae, atque in primis illa Reginaldi Episcopi Carnot. ann. 1195. apud Innocentium III. lib. 1. Epistolarum pag. 29. et 51. Edit. Venetae: *Universos Presbyteros in Decanatu de Sparnone constitutos ab omni violentia, salet et exactionibus perpetuo absolvimus, ita etiam quod nullus Presbyterorum Decanatus de Sparnone, nisi ordine judicario suspendi poterit, nec res alicujus saesiantur, nisi ipsum Intestatum, quod absit, viam universae carnis ingredi contigerit. Charta fundationis Collegii Canoniorum in Ecclesia Escolorum, diocesis Rotomae, ab Ingeranno Dom. Marigniaci Militis et Cambellano Regio mens. Jan. 1310. in 87. Regesto Chartophylacii Regii n. 64: *Item volo et ordino, quod bona Intestatorum personarum ipsius Collegii per Decanum vel Cantorem aut Thesaurarium, si Decanus absens fuerit, dividantur in tres partes, quarum unam pauperes Hospitalis, quod jam in dicto loco fundavimus, habeant, reliqua pro defensione jurium Ecclesiae conserventur: et tertiae partis residuum duae partes Canonici, et reliqua Clericis distribuuntur: et nihilominus tam ipsorum Intestatorum, quam etiam testatorum lectus unum, quem meliorem furnimentum habebunt tempora mortis suae Hospitali praedicto pro pauperibus relinquatur. Exstat apud Guill. Crucium in Hist. Episcoporum Cadurcensium n. 149. Charta ann. 1297. quae ejusdem Ecclesiae Capitulum, ex vigore privilegiorum, sibi et Ecclesiae Cadurcensi a Sede Apostolica concessorum, Canoniorum intestatorum bona mobilia et immobilia ad se pertinere, ea consignare, et de ipsis disponere, prout sibi videretur expedire, assertit. Similia habetur Charta ann. 1312. in Tabul. Episcopali Ambian. fol. 163. qua Capitulum Ecclesiae Ambian. id sibi juris in Canonicos Intestatos demortuos competere contendit, Episcopo illud sibi asserente. Sed et id juris Episcopo Cadurcensi in bonis Clericorum suae diocesis intestatorum decedentium competisse docet Charta alia ann. 1384. apud eundem Crucium n. 298. adeo ut Clericis ipsis jus testandi ademptum esset, quod Bego Episcopus pro 150. libris Cadurcensibus annui et perpetui redditus penitus abrogavit, concessa libere de suis bonis tum ex Ecclesia, tum aliunde**

quæsitis, testandi facultate. Sed et haud ita pridem Cardinalis Givriensis Lingonensis Consuetudinis municipalis receptum articulum, eidem Consuetudini, dum reformaretur, inserendum contendit, *rerum mobilium successiones Presbiterorum, absque testamento decedentium, ad Episcopum Lingonensem pertinere.*

Sanc cum Clericorum et Sacerdotum quæcumque bona administrationis suæ tempore acquisierint, ad Ecclesiæ nomen, cui præsent, Chartarum conficere instrumenta jubeantur in Concilio Tolentino IX. can. 4. ita quod si post eorum mortem inordinatum forte remanserit, Ecclesiæ hoc sibi, cui præfuit, vel minister existit, in perpetuo vindicet: fieri potest, ut arripito istius canonis prætextu Episcopi in Clericorum et Presbiterorum bona quolibet modo manus iniecerint, tamen si non ea fuerit mens Concilii.

Constat autem ejusmodi quod seculares domini in intestatorum bona sibi jus arrogare, haud nuperum esse, cum ejus mentio fiat in Legibus Canonicis Regis cap. 88. et 97. cujus verba excerptis et retulit Bracton. lib. 2. cap. 26. 12. ubi statuitur, ut si liber homo intestatus et subito decesserit, dominus suus nil intransit de bonis defuncti, nisi de hoc tantum quod ad ipsum pertinuerit, scilicet quod habet suum hereditas; sed ad Ecclesiam et ad amicos pertinet executio bonorum: nullam enim meretur penam quis, quamvis decedit intestatus. His consimilia habet Bleta lib. 2. cap. 57. § 10. Sed et Statuta S. Ludovici lib. 1. cap. 87. hunc dominorum feudaliū avaritiæ modum posuere, in quibus cavetur in non confessi ac subitanea morte decedentis vassalli bona nullum domino jus esse: *mes se il mouvoit deconfes de mort subite, la justice ne la seigneurie n'auroit riens.*

† INTESTATUS, De quo testator testamento non disposuit. Testam. S. Remigii apud Miræum tom. 1. pag. 2: *Amorini quoque servum cum omnibus quos intestatus reliquero, tuo dominio vindicabit.*

◦ **INTEXTIUM**, Barbacana, Prov. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657. **INTESTINARI**, Artifices, quorum mentio in leg. 2. Cod. Th. de Excusat. art. 13. 4. qui *intestinum opus* faciebant. Intestini autem operis multa mentio apud Vitruvium lib. 4. cap. 4. lib. 5. cap. 2. lib. 6. cap. 8. quod scilicet introitus, id est, in ipsa domo fit, nempe sub tecto. Unde Budeus pro ligneo usurpatum putat, esseque quod *Minulariam*, seu *Menisierie*, vocamus, cui consentiant Barbarus et Philander, qui ad ligneas fenestras referunt: Bernardinus vero Baldus ad ligneam laquearia, quibus subgrundia ornatus gratia suffiguntur. Intestini operis meminit præterea Varro lib. 3. de Re rust. cap. 1.

◦ **INTESTUS**, pro *Intestatus*, in Stat. Cadubr. cap. 38. pag. 59. r. *Deliberatum fuit quod si aliquis de Cadubrio decedat ob intesto, etc.*

◦ **INTEXTUS**, nude, Pannus pictura textili distinctus, ut videtur Charta ann. 1071. apud Menag. in Hist. Sabol. pag. 7: *Monachi sancti Albini reddidere monachis sancti Sergii reliquias S. Sergii et Barchi, quas inde habuerant; et cappam delere et Intextum.*

† **INTIBARE**, [Reconditorum.] Vide *Enthæc*. **INTINGARE**, [Donare, tradere.] Vide *Thingare*.

† **INTHRONASTICUM**, ἐνθρονιστικόν, vel ἐνθρονιστικόν, Quod pro ordinatione datur Episcopo ordinanti, vel Clericis, vel Notariis ecclesiasticis. Occurrit in Novella 123. Justiniani cap. 3. Vide Suereri Thesaurum Eccl. et Gloss. med. Græci.

† **INTHRONISARE**, [INTHRONIZARE, ἐνθρονίζειν, Episcopum vel alium in thronum inducere, in possessionem mittere. Joh. de Janua: *Inthronizare, in throno vel sede ponere, collocare.* Glossar. Lat. Gall. Sangerm.: *Inthronizare, Inthronizare.* Forma electionis Episcopi ann. 990. tom. 8. Spicil. Acher. pag. 155: *Electum Episcopum in ipsam sedem S. Stephani Cantuariensis Episcopum exaltavimus et in nomine S. Trinitatis Inthronisavimus, et ipsi Ecclesie Pastorem præfecimus.* Charta ann. 1353. tom. 2. Hist. Eccl. Meld. pag. 221: *Eum ad dictam Curam committere dignemini et velitis, et in dicta parochiali Ecclesia manare eum Inthronizari, ut moris est.* *Inthronizare*, in Electione Adalberti Abb. S. Genesii Bisuld. ant. 1006. Marca Hisp. col. 963. *Filius pistorum ac eorum et piscatorum Inthronizavit*, in Historia Monasterii Novient. tom. 3. Anecd. Marten. col. 113. etc.] Vide *Thronus*.

◦ **INTHRONIZARE**, Thronum seu sedem episcopalem constituere. Charta Roricon. Laudun. ann. 973. ex Chartul. S. Vinc. Laudun. ch. 5: *Melcalannus venerabilis abbas monasterii S. Vincentii, quod secunda Laudunorum pontificum sedes, ut pote præsum, cleri et militum immutabilis sepultura, appellata est, ex quo præsulati urbs ipsa meruit Inthronizari cathedra, etc.*

† **INTHRONIZARE MENSAM**, Altare profanatum reedificare. Epistola Nicolai PP. a Ratherio Veron. laudata tom. 2. Spicil. Acher. pag. 244: *Sed et Ecclesias quas, ut putatur tam Phocius quam hi qui ab ipso consecrati sunt, dedicaverunt, vel si comogata Mensæ stabilierunt, rursus redicari et Inthronizari atque stabiliri decernimus.*

† **INTHRONISARE PENITENTES**, Eos, ni fallor, absolvere et sacra communioni restituere. Chron. Magdeburg. MS. apud Haltausium in Calendario Germanico pag. 82: *Cum enim in bona quinta feria (Majoris hebdomadæ) Archiepiscopus Inthronisaret penitentes.* Torquatus in Brevi Hist. Prasulium Magdeburg. MS. ibid. pag. 83: *Cum enim die quadam Jovis Sanctæ Archiepiscopus penitentes de more apud Ecclesiam Inthronisaret.*

† **INTHRONIZARE SPONSAM**, Sponsam conjugalem benedictionem impertiri, vel f. ejus thalamo nuptiali. Charta Wittigonis Episc. apud Ludewig. tom. 1. pag. 287: *Et si pro defuncto sepeliendo, sponsa Inthronizanda, vel puero baptizando, ipse Plebanus requisitus fuerit, attendere debet cum custode ministrata eis procuracione congrua et honesta.* [90 Charta ann. 1421. apud Haltaus. in Glossar. German. voce *Einleiten*, col. 298: *Quod qualibet mulier de suis plebanis Inthronizanda ad ecclesiam post partum, etc.* Vide *Introducere* 2.]

† **INTHRONIZATIO**, Inductio in thronum, apud Marten. tom. 2. Anecd. col. 1078.]

† **INTHRONISIMUS**, Eadem notione. Liberatus Diac. cap. 19. Breviarij: *Fertur expositio ejus (Severi Antiocheni) quæ ab eo dicta est in Inthronismo.*

† **INTIBA**, *Herbæ genus, Cicorea dicitur, multas radices habet.* Papias: Latini dicunt *Intibus, Intubum, vel Intybus et Intybum.* Hinc nostrum *Endive*.

† **INTIGINARI**, Ad ignem litione adjuvare. Uguiti.

◦ **INTIDIGRUMA**, Vita S. Walth. tom. 1. Aug. pag. 238. col. 1: *Quædam mulier Intidigruma, laborabat pluribus diebus in parturiendo, et non erat ei virtus pariendi, etc.* Ubi cæcutiunt docti Editores: quid si legatur *Intidigruma*, et intelligatur familia, que nendo vacat, a *Niteris*, nere: et *Gromus*, famulus. Sed hæc divinando.

◦ **INTIFFICARE**, pro *Ratificare*, ratum habere, approbare, in Charta ann. 1367. tom. 5. Ordin. reg. Franc. pag. 724. art. 6.

◦ **INTIFICARE**, Testificari. Stat. castri Redaldi lib. 1. pag. 5: *Statutum et ordinatum est, quod si aliqua persona citata ad Intificandum in aliqua causa, non venerit seu recusaret testificari, cogatur per jusdicantem omnibus juris remediis venire ad jurandum et testificandum.*

◦ **INTIMARE**, Innoscere, notum facere. Glossar. Lat. Gr.: *Intimari*, γνωρίζω, ἀνίσταμαι. *Intimare*, γνωρίζω, ἐπιγινώσκω, γαυροῦμαι. *Intimat*, γαυροῦμαι. *Intimatus*, ἠγασμένος. *Intimatus ostendit*, in Supplem. Antiquarii. Joh. de Janua: *Intimare, demonstrare, indicare, nunciare, notificare.* *Intimer*, *notifier*, in Glossar. Lat. Gall. Sangerm.] *Arnobius adversus Gent.*: *Unde est vobis cognitum, unde Intimatum? Senator lib. 1. Epist. 2. Sermone vobis commissimus Intimanda. Intimare causam suam*, in Lege Wisigoth. lib. 2. tit. 1. § 25. Vox est Jurisconsultorum. Vide Casaubon. et Salmas ad Hist. Aug. Vossium. Jacobum Gothofr. ad Cod. Th. et alios.

† **INTIMATIO**, Denunciatio Judicaria, Gall. *Intimation*, in Arresto Parlamenti ann. 1322. tom. 3. Hist. Harcur. pag. 239. apud Ludewig. tom. 6. pag. 127. etc.

◦ **INTIMAS**, *atis*, *Interior habitans, vel Secretarius, vel Consiliarius, Creditarius, Secretarius, qui scilicet secreta et intima cordis.* Joan. de Janua.

◦ **INTIMATUS**, vox fori, Gall. *Intimé*, Provocatus, in Arrest. parlam. Paris. 17. Maii ann. 1439. inter Probat. ad Vit. Gull. Menag. pag. 522. et alibi.

† **INTIMIDARE**, Metum incutere, Gall. *Intimider*, in Actis S. Mammarii Mart. tom. 4. Analect. Mabill. pag. 48.

† **INTIMIOR**, Familiarior. Utuntur S. Antoninus in Chron. tit. 19. cap. 1. et Henricus de Hassia in Speculo amoris cap. 6.

† **INTINGERE**, Acta Murensis Monast. apud Eccardum de Orig. familiæ Habsburgi-Austriacæ col. 223: *Ne ullus Intingeret ad incidendum sylvam suam, id est, ne ullus eam attingeret seu incidere auderet.*

◦ **INTITUBATUS**, Immutus. Mirac. S. Germ. Autiss. tom. 7. Jul. pag. 282. col. 2: *Domus certe Dei, cujus et cultores et ministri sunt, Intitubatum, immobilem, inviolatamque sui roboris æternum obtineat firmitatem.*

† **INTITULARE**, Titulos libris scriptis appingere, apponere, apud Guigonem Cartusian. lib. de Quadrupartio exercitio Cellæ cap. 36. locum habes in *Illuminare*. Vide alia notione in *Titulus*.

† **INTITULARI**, Titulo decorari, præsigniri, nomen obtinere. Johanna II. Regina Siciliæ Jacobum Borbonium in regni societatem admittens, ait in MS. Bibl. Coislin.: *Intituletur Rex ditorum regnorum et Comes ditorum comitatum.* Vide *Titular*.

◦ Nostris præterea *Intituler*, idem sonat quod *Accusare*, aliquid crimen ascri-

ber. Lit. remiss. ann. 1461. in Reg. 189. Chartoph. reg. ch. 549. *Pour ce que scilicet Hacquinet estoit accusé et Intitulé d'avoir fait plusieurs crimes et delict, etc.*

† **INTITULATUS** ad aliquam Ecclesiam, in Statutis MSS. Augerii II. Episc. Conseran. ann. 1280. Qui propter beneficium illi Ecclesie servire debet. *Intitulata Ecclesia*, ibidem. Quae possidetur et administratur ab aliquo titulari. *Intitulatum beneficium*, eadem notione, in Epistola ann. 1285. tom. 8. Analect. Mabill. pag. 507. Vide Lobinell. Glossar. tom. 8. Hist. Paris. et Titulus, Ecclesia.

† **INTITULATUS**, Qui in Tabella notatur ad certum munus in officio divino peragendum. Statuta Collegii S. Bernardi apud Lobinell. tom. 8. Hist. Paris. pag. 168: *Intitulatus, cessante inevitabili impedimento, quotidie Missam ipsam celebrat per seipsum.*

† **INTITULATIONIS** TABELLA, in qua notatur hujusmodi Intitulati, ibidem.

* **INTOLERO**, [Non tolero, impatienter fero. Not. Tyr. p. 140. Tolerat. Intolerat.]

* **INTOLLO**, Extollo, ut Clamores absonos Intollere. Apud. 8. Mai.]

† **INTONARE**, In tonum, seu cantum ponere, cantum imponere, Gall. Entonner. Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. cap. 29: *Ad eos, qui Invitatorium cantant, pertinet Palmos Intonare*. [Expositio antiquae Liturgiae Gall. apud Marten. tom. 8. Anecd. col. 80. ubi de eo qui Evangelium canit. Ascendens in tribunal analogi, velut Christus sedem regni paterni, (paterni) ut inde Intonus (Intonet) dona vitam. (Evangelium) clamantibus clericis, Gloria tibi Domine, in specie Angelorum, qui nascente Domino, Gloria in excelsis Deo, pastoribus apparentibus (apparentes) cecinerunt. Vide Entonare et Intubulare.]

† **INTONARIUM**, Antiphonarium. Synodus Valentina ann. 1590: *De ritu canentium in Ecclesia: Praecipimus ut librum quem Intonarium vocant, in suis parochiis Ecclesiae Parochi omnes et Beneficij qui choro assistunt, habeant.*

* Simul et Missale, ut colligitur ex Missal Rom. Lugd. edito ann. 1563. ad cuius calcem legitur: *Idque factum et ordinatum est iuxta veritatem antiquissimi Intonarum ecclesiarum Tolitanarum scripti anno Domini 1370.*

† **INTONIZARE**, pro Intonare, non solum in antiquis libris Ecclesiae Ambianensis.

* **INTORCA**, INTORCHA, Teda, fax, Gall. Torche. Comput. ann. 1372. Inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 318. col. 2. *Item solvi Bertrando Ajustici, pro octo Intrachis habitis ab eodem, pro faciendo dictam processionem, etc. Item solvi Bernardo pictori, pro pingendo dictas intorcias, ibi grossas.*

† **INTORQUATUS**, Intortus. Charta Antonii Portugallie Regis, Inter Acta SS. April. pag. 78: *Eas omnes et singulas (SS. Reliquias) minori nostro sigillo in vergamento, muniri, ac filo albo nigroque Intorquato predicto vergamento involubiter applicari, et in cera sigilli imprimi ei imprimari volumus.*

* **INTORTE**, [Contorte. Plin. 16. 16. 27. Bruscum Intortius crispum, molluscum simpliciter sparsum.]

† **INTORTICIUM**, Cercus intortus, teda, Gall. Torche. Testam. Petri de Croso Card. Archiep. Arelat. ann. 1388: *Item volumus et ordinamus quod in die sepulture nostrae recipiantur centum pauperes pro portanda Intorticia, quibus datur eorum quilibet una tunica de panno nigro. Rursus occurrit in Actis SS. April. tom.*

1. pag. 388. Hist. Mediani Monasterii pag. 23. Concil. Hispan. tom. 4. pag. 468: *Funerales cerei, qui Intortitia dicuntur, ibid. pag. 286. Vide Tortisus.*

* **INTORTITIA**, Eadem notione, apud Burcard. Argent. de Alex. VI. PP. pag. 13: *Erant incensi ignes, Intortitiae ac luminaria.*

† **INTORTITUM**, in Bulla Innocentii VIII. PP. ann. 1494. in Continuatione M. Bullarum Rom. pag. 294. col. 2. *De fabrica et Intortitio, corpore defuncti in Ecclesia existens, tres partes fabricae pertineant.*

† **INTORTIUM**, Eadem notione. Leges Palatinae Jacobi II. Reg. Majoris Inter Acta SS. Junii tom. 8. pag. LIX. *Quilibet nocte in camera nostra quatuor accensi brandones et duo Intortia habeantur.*

† **INTORTIVUM**, in Actis SS. Julii tom. 8. pag. 215.

* **INTORTUARE**, Cruciatibus ac tormentis afficere, torquere, Gall. Donner la torture. Arest. ann. 1472. in Reg. 3. Armor. gener. part. 1: *Qui occasione falsa accusationis dictum Andream Intortuaverat et spacio trium mensium prisionarium detinuerat.*

† **INTOXICARE**, Toxicum seu venenum exhibere, apud Ludewig. tom. 5. pag. 821. *In.oxicare animos, Seducere, fascinare, Anglis to Intoxicare, apud Rymer. tom. 1. pag. 85. Intoxicatus, Venenatus, apud Murator. tom. 9. col. 285. Huiusmodi Duellium lib. 2. Miscell. pag. 140. etc. Intoxicatio, Veneficium, apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 290. Marten. tom. 4. Amplius Collect. col. 385. in Histor. Dalphin. tom. 2. pag. 615. 625. etc.*

* **INTOXICARE**, vox Italica, Toxicum seu venenum praebere; unde Intoxicatio, Veneficium. Lit. remiss. ann. 1357. in Reg. 85. Chartoph. reg. ch. 71. *Dictus reus Petrus dictum Lombin Intoxicavit, venenum in cibis dicti Petri ministrando et ponendo, adeo quod dictus Petrus per Intoxicacionem, veneni administrationem hujusmodi, exspiravit. Alia ann. 1366. in Reg. 101. ch. 73. Idem Falaterius conatus fuisse dicto supplicante Intoxicare seu eis potiones venenosas proditorie ministrare. Vide Intoxicare.*

† **INTRACUTANEUS**, Intrercus. Intracutaneus tumor, in Miraculis B. Simonis de Lippica, tom. 4. Julii pag. 552.

† **INTRADES**, Quae sunt intra sedem. *Peruvia et collatis Monasterii Intradibus, in Sylabo Abbatis Werthini apud Leibnitium tom. 8. Scriptor. Brunsvic. pag. 602.*

† **INTRADICTUM**, pro Interdictum, in Pacto Legis Salicæ tit. 48 § 1.

1. **INTRAGIUM**, Gall. Droit d'Entrée. In Consuetud. de Castelmorour, in dicecesi Aginensi, in Regesto Constabul. Burdig. fol. 56. *Intragiium scribitur in Charta libertatum Burgi in Bressia ann. 1397. apud Guichenonum pag. 24. Droit d'entrée et issue, in Consuet. Bayonensi tit. 5. art. 42. tit. 8. art. 9. Arguensi tit. 9. art. 19. 22. 28. 34. Charta Eustorgii Dom. villæ Nobilitatis in Lemovicibus ann. 1255: *Triginta libras Marchionum, quas ab eodem Intragii nomine recipimus in pecunia numerata, etc.* [Litteræ ann. 1357. apud D. Scaevaz. tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 208: *Dabit venditor extraneus in die fori pro lauda et pro Intragio duos denarios.*]*

* Quod adipiscenda praedii tenementive, in emphyteusim vel feudum concessi, possessionis causa, domino solvitur, nostris Intraige aut Entrage, ut in

Consuet. Nivern. tit. 22. art. 8. et Burbon. art. 274. 442. Provincialibus, *Intrada, accepta et prim-acapia*. Vide Graverosol. in Arest. Rochet. et Tract. de Jur. domini. cap. 12. art. 1. pag. 572. Non distinguendum itaque Intragium 8. ab Inragio 1. Charta ann. 1320. in Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 572. r. col. 2: *Item sexdecim arpenta cum dimidio et decima parte unius grossi memoris dictae forestae, pro quolibet arpente decem libras Turon. pro tonsura, et quinquem libras Turon. pro Intragu. Pluries ibi. Alia ann. 1318. in Reg. 56. Chartoph. reg. ch. 511: *In fossatis antiquis, tam pro Intragio quam pro censibus, lxx. sol. Charta ann. 1408. Viginti libras monetae regiae nunc currentis a dicto Joanne Dubois assensatorio, pro Intragii praemiorum assensatorum. Alia ann. 1449. in Reg. 3. Armor. gener. part. 2. pag. lxxvj: *Retentus, pro nova Intragii seu nova investitura, decem florenis. Lit. remiss. ann. 1468. in Reg. 193. Chartoph. reg. ch. 171. Après laquelle accense ainsi faite, le suppliant associa avec lui unq. nomme Mathieu Salsat, lequel Mathieu en ce faisant promit audit suppliant paier au seigneur de Berbigieres la moytie des Intragies, cens, rentes et autres devoirs deus. Vide Infra Intrata 4.***

† **INTRAGIUM**, Tributum quod dominus percipit ex dote, cum subditis maritali filiam suam. [Quando scilicet in proprietate fundi cujusdam dos constituitur, nam si in pecunia solvitur, nihil est ex ea ad dominum pertinens.] Informatio ex ea ad dominum pertinet. Informatio jurium Curiae in loco Austro ann. 1364. ex Camera Comput. Provinciae, et in Enumeratione eorum. Jurium ann. 1414: *Item habet tibi quoddam jus vocatum Intragii, quod quando aliquis maritali filiam, assignando ei proprietatem in dote, dicta Curia percipit denarios XII. pro singula libra, quibus bona hujusmodi appetuntur per communales dicti loci. Anno proxime elapso, ex hoc ipso jure his oborta est inter Dominum et incolas Augelli. Illi tributum dotis denegabant utpote insolitum, ille exigebat fultus his ipsis quae proferimus instrumentis, jusque suum retinuit iudicio arbitrarium. Eiusdem juris mentio est in Homagio, quod incolae castri de Masalgis Galterio de Gimeto hujus castri domino exhibuerunt ann. 1371. ex Archivis Praesidis de Mazaugues: *Promittentes non alienare in solidum vel in parte in manus mortuas nec in personas a jure prohibitas, et dare tres annos in omni casu alienationis, quae scolis provenerint pro Dote.**

† **INTRAGIUM**, Quod domino solvit tenens, cum venit in possessionem tenementi. Ex Sententia arbitrari ann. 1292. inter Abbatem et Consules de Gimonte, debet Abbas concedere cuilibet habitatori unum arpentum terre, pro quo certas prestationes Abbati solvit ille habitator cum decem solidis pro Intragio dicti arpentis in illo loco ubi Dicitur D. Abbas et Conventus habent agrarium tantum, et in aliis locis ubi habent agrarium et decimam, xv. solidos Tolosanorum pro arpentum ratione Intragii.

† **INTRAGIUM**, Simili notione, seu Pretium rei ab emtore solvendum venditori. Venditio Bernardi Bermondi facta Gerardo Dalbanis ann. 1336. ex Archivo Marchionis de Flamarans: *Renuncio, exceptio ditorum Intragiorum non habitatorum nec receptorum et pecunie non numerate.*

† **INTRAGLETUM**, Eadem notione, ibidem: *Et pro sex florenis auri, boni auri et recti ponderis, cujusmodi sex florenis*

de Intraglo dicitur Domicellus recognoscere habitare et integre recepte a dicto Gerardo in bonis denariis auri mundatis et electis.

◦ **INTRAGIUM**, Quod a burgensi ad jus civitatis recens admissio exigitur. Libert. castri S. Joan. ann. 1232. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 388. art. 7. Ita tamen quod unusquisque, qui de cetero retentus (in castro) fuerit, persolvat quatuor solidos de Intragio.

◦ **4. INTRAGIUM**, Vectigal, quod in civitatum et oppidorum introitibus pensatur. Gall. Entrée. Charta Herveli Trece. episc. ann. 1211. in Chartul. Campan. fol. 170. Præterea dedit eidem septendecim libras annui redditus in Intragio vinorum Trecentium in Pascha Domini annuatim reddendas ab illis qui Intragium illud recipiunt. Alia Blanchæ comit. Trece. ann. 1216. in Chartul. Guil. abb. S. Gerini. Prat. fol. 135. v. col. 1. Dedit ipis et ecclesiæ eorum duodecim libras annui et perpetui redditus in Intragio vinorum apud Pruvinum assignatus. Vide Introitus 2.

◦ **5. INTRAGIUM**, Jus intrandi seu ducendi animalia aliquo. Inquisit. ann. 1208. ex Schedis Fr. de Macaugues: Vidi quod quando hospitale volebat mittere aere suum in Cortorio, prius conveniebat cum bajulo de Moreris, ut possent abeare animalia sua in aquis vallis de Moreris; et emebant Intragium prædictæ vallis.

◦ **INTRAHA**, Charta Dagoberti Regis Franc. apud Mart. Freherum lib. de Ludovico [Breg. 65]. Cum omni utilitate in omni pago Laudenburgensi et undique, in Intraha, in pascu, materiamina, aquas, aquarumque decus, etc. Alia ejusd. Regis ibid. pag. 22: *Undique in Intraha, in pascu, in materiaminibus, aqua, etc.* [Cossalis, Ager, qui trahendo araturum collitur. Vide Traha.] ◦ Leg. Intraha, nomen fluminis. Vide Acta Acad. Theod. Palat. tom. 7. pag. 62.]

◦ **INTRAHERE**, Abstrahere. Gall. Entrainer. Lit. remiss. ann. 1306. in Reg. 97. Chartoph. reg. ch. 633: *Dicitur exponens manu armata dictum Jocerandum cepit et ipsum in carcere seu prisiones sua Intravit. Emmenement, pro Enlevement, Raptus in altis Lit. ejusd. ann. ibid. ch. 618. Laquelle dame par paroles expresses approuvé, ratifiée et accepta que la priees et Emmenement que ledit chevalier avoit fait de elle, se avoit esté de son bon gré et volenté.*

◦ **INTRALIA**, Viscera, intranea: Gall. Entrailles. Penitential MS. Thuanum: *Si porci vel galline sanguinem hominis conedunt, Intralia projiciantur, et cætera caro manducetur.*

◦ **INTRAMASARE** dici videtur is, cui vendita est terra proximi sui, in quem ex lege non cadit retractus: tum enim ille hanc sibi pleniter asserit, et intra familiam suam infert. Charta Beatrix Abbatisse B. Mariæ Suesion. ann. 1231. ubi de Retractibus: *Et si contigerit, quod terra devolvatur jure hereditario ad aliquem, eam Intramasabit. Et si plures fuerint hæredes quilibet eorum tenetur Intramasare, et tenetur quilibet solvere Mariæ et Scabinis et Decano 18. den. Majori 8. den. et Decano 4. et Ecclesiæ nostræ de quolibet Intramasationis tenetur solvere 2. setarios unum Locum integrum habes in Offerre. Vide Intramasatus.*

◦ **INTRAMENTA**, pro Amerciamenta,

tom. 9. Hist. Harcur. pag. 184. Vide Immercatus.

◦ **INTRAMISSOR**, Intercessor, mediator. Agnell. in Lib. Pontif. tom. 7. Jul. pag. 183. col. 1. *Gratiam tibi ego exauditor omnium Deus, apud quem mediator nec nuncius, nec Intramissor necesse est.*

◦ **INTRAMURANUS**. **INTRAMURANEUS**, Intra urbis muros situs. Asconius in 4. Verrin: *Omnis Magistratus, qui Intramuranus non est, nec urbanus, etiam si administratur ejus Romæ est, ad urbem ducitur. Officia Intramurana, apud Symmachum lib. 10. Epist. 37. S. Ambrosius Epist. 13: *Nec jam Portiana, hoc est, extramurana basilica petebatur, sed basilica nova, hoc est, Intramurana, que major est. Intramurani exoleti, apud Capitolium in Heptogabalo. Intramurana seditio, apud Vopiscum in Aureliano. Gregorius Turon. in Vita Patr. cap. 7: *Ad Intramuraneam eum castri Ecclesiam detulerunt. Eadem verba habet Vita Garneri Præpositi Divion. Charta ann. 1137. apud Perardum in Tabulis Burgundicis. Comitit dicitur Intramuraneæ Ecclesiæ. S. Stephani ciborio, quod inerat, ardente confringit. Intramuraneæ castri Ecclesiæ, in Vita S. Gregorii Lincon. tom. 1. Januarii pag. 169.] Capitularia Caroli C. tit. 40. cap. 1. *Episcopus Barcinonensis se reclamavit, quod Tyrus Presbyter Cordubensis in Ecclesia Intra muros ipsius civitatis sita, seorsim conventus agens, etc. Sic palatium Intramuraneum, dicit Gregorius Turon. lib. 2. Hist. cap. 34. ut domum Intramuraneam, S. Aredias in Testamento suo, tom. 1. Analactor. Mabillonii. Vide Foramuraneus.****

◦ **INTRANEA**, Viscera, etc. In Gloss. Lat. Græc. Entrailles; Latinis Scriptoribus *Intranæa*. Lex Salica tit. 19. § 5. *Si vero intra costas vulnus intraverit, et usque ad Intranæa pervenerit, etc.* [Baluz. *Intranæa*.] *Intranæa et munita, apud Gregor. Turon. lib. 4. de Miracul. S. Martini, et Eginhard. Epist. 23.*

◦ **Entreigne**, pro Inguen, in Poem. Alex. MS. part. 1:

Si come Emesidus de Gades lor sorfoigne, Si art feru ou cors asses pres de l'Entreigne.

◦ **INTRANEI**, Indigenæ, apud Ericum Upsaliensem lib. 5. Hist. Suecica pag. 148: *Quod castra regni Suecicæ non nisi Intraneis traderentur. [Tara contra extraneos, quam contra Intraneos, in Charta ann. 1416. ex Archivo S. Victoris Massil. Adde Ludewig. tom. 6. pag. 157. et 169.]*

◦ **INTRANEUS HOSTIS**, Qui intra muros urbis vel castri obsessus est. Chron. Joan. Vitodur. 4a. Thez. Hist. Helvet. pag. 5: *Quod hostes Intranei jam desperati, etc. Vide Intramuranus.*

◦ **1. INTRANS**, Legatus, Gall. *Deputé, Agent*. Robertus Goulet, in Compendio Jurium Universitatis Paris. fol. 4. *Singule prædictæ provinciæ dant singulos Intrans ad eligendum procuratorem. Dant suos Intrans ad eligendum venerabiles in artibus magistros. Fol. 5. Faciunt quinque parvos Intrans, videlicet unum de quolibet diocesi, ad quos spectat facere unum magnum Intransen de illa parte, qui una cum aliarum nationum Intransibus eligere habet Rectorem.*

◦ Occurrit præterea in Stat. Universit. Andegav. ann. 1409. tom. 9. Ordinat. reg. Franc. pag. 408. art. 3. et seqq. *Entrant vero, eadem notione, qua nunc Ingredient, dicitur, materiam nempe partiarla, in Lit. remiss. ann. 1471. ex*

Reg. 197. Chartoph. reg. ch. 127. *Le suppliant se transporta en l'ostel d'un barbier pour avoir de l'Entrant a soy guerir de certain mal qu'il avoit, et d'icele pour ce qu'il ne trouva point dudit Entrant, etc.*

◦ **2. INTRANS**, Constitutio Bernardi Abb. Tutel. ann. 1219. apud Baluz. Hist. Tutel. pag. 511. *Hay autem, circa nulla occasione vel aliquæ obventione vel conventus quantitate debet cessare, quin contentibus tributatur, nisi propter consuetam refectionem, quam Intranses sive Donati conventus tributant, item illi provideant cenantibus Donatis hoc dictus puto Intranses, cum primum sese offerbant Monasteria atque in eo suscipiebantur. Vide Oblati.*

◦ **INTRANS MENSIS**, Vide Mensis intrans. ◦ **INTRANSGRESSIBILIS**, Quem nemo potest transgredi, transivare, in Ouis Imper. Geryasii Tiber. apud Leibnizium tom. 4. Scriptor. Brunsvic. pag. 881.

◦ **INTRANSIBILITER** observare. Religiose, inviolate, in Donatione ann. 1373. ex Schedis Præsidis de Matiau quer.

◦ **INTRANSIBILIS**, Invisus, inaccessus. Chron. Siegb. Gemblæ. ad ann. 312. *Post aliquot annos, rebellantibus Alanis contra Valentinianum imperatorem, cum eos non possent imperator penitus debellare, eo quod eos Intransibiles Meroldes paludes tutarentur, etc.* [Occurrit apud S. Hieronymum in Isai 4. 11. 12.]

◦ **INTRANSITIVUS**, Non transiens, scilicet mare, immobilitas. Richer. Hist. lib. 2. cap. 12. *harrat Arnulfum Monasterio capto Erlunum axorem cum nato Edeldstano regi Anglorum servandus trans mare deportavit. Erlunum vero ad Wilelmum principem Nortmannorum se contulit: plurimum de suis castis que raponiam apud eum agitantem. De oppidi omissione non se advo affici, cum id dicitur que aliquis recuperandi non sit, eo quod terra immobilis ac oppidum Intransitivum sit; uroris vero ac filiorum privato calamitatem interminabilem prætere tendere videntur, etc.*

◦ **INTRAPREYSIA**, Quævis susceptio, sed præsertim militaris, Gall. *Entreprise*. Requisitionis facta per Comitum Sabaudia et Humbertum Dalphinum super variis gravaminibus hinc inde illatis ann. 1301. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 97. *De damnis, Intrapreysia et offensis hinc inde factis, cognoscere possunt. Vide Impris.*

◦ **INTRAPREYSIA**, Eadem notione Computa Vienn. ann. 1324: *In expensis Intrapreysiarum, sedandarum...* XIV. lib. VII. sol. Ibidem: *Ad tractandum super trepsis et Intrapreysis sedandis*

◦ **INTRARE**, Sistere, exhibere, Gall. *Representer*. Epist. Saladini apud Lapp. in Delic. erudit. inter not. ad Rommcont. Hist. Sicul. part. 1. pag. 216. *Nos retinuimus vestros mercatores, sicut audisti et eis justissimos ad vos nuntiantes, ut illos, qui hoc malum fecerunt, nobis Intrent.*

◦ **INTRARE IN SANCTIS**, de Dalphina dicitur, que peracto puerperio Ecclesiam ingressa est ad accipiendum Sacrosancti benedictionem in Computo ann. 1337. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 27.

◦ **INTRARE AD MATUTINAS**, Ininteresse. Obituar. Rotomag. MS. *Nota quod omnes canonici tenentur Intrare ad Matutinas per totam ebdomadam Pasche, sub pena de xx. sol. modo fuerint in urbe. Vide infra Introitus 4.*

◦ **INTRARE MARISCUM**, apud Will.

Thorn. ann. 1261. est mariscum locum sicut paludisum, et maris inundationi obnoxium, aqua aceribus, muris, et ad genus obstaculis reclusa, pennis passendis, vel cultura aptum et idoneum reddere. Vulgo Anglis, *to tunc*, et *toing*. Ita Sommerus.

* **INTRARIUS**, *Interarius*, qui intra est, in glossis.

* **1. INTRATA**, Intratas, ingressus, Ita Intrata, Hesp. *Entrada*, Gall. *Entre*, Charta. Saeni Ramiri era 1114. apud Morctum Antiq. Navar. pag. 621. *Et quia vos primos me cognovistis per sonorem et per Regem ad illa Intrata de Papilona et reddiditatis nisi illa castella etc.* Intrata sine intratus, tom. 4. Concl. Hispan. pag. 518. Vide *Entrata*.

* Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7557. *Entrada*, Prov. *aditus, ingressus*, quod sit vero in re forestaria *Arbre d'En* fore, aperte declaratur in stat. ann. 1560. tom. 6. Ordinat. reg. Franc. pag. 255. art. 47. *Aucuns coutumiers soult: entre de leur coutume de prendre en nos foies et abbate chesne en estant, qui nomment d'entre, c'est assavoir, s'ont comme en la racine ou autre part en bas, et pevent entre la cuignie et embatre a ses etc.*

* **2. INTRATA**, Quisvis redditus, Italis etiam *Intrata*. Statuta Massil. lib. 1. cap. 1 § 1. *Itemque omnes redditus et obventiones, et Intratas et res, et processus et a gentibus ad ditione Civitatem, pertinentes, tracti fuerit Clericis Conventus Statuta Mordetie laudata tom. 1. SS. Juni pag. 770. Magister et Cancellarius dicti hospitalis tenentur et debent facere rationem singulis mensibus dictis Advocatis de Intrata et expensis factis de bonis dicti hospitalis ipso nomine. Transactio inter Carolum I. Comitem Francie et Fr. Ferrandum de Barrasio Commendatorem Hospitalis S. Johannis Hierosol. ann. 1262 ex Schedis Præsidis Le Macarensis. *Remittit dictum hospitale omnes fructus, obventiones et Intratas, quos et quas de predictis affariis D. Comes habuit et recepit.* Elicium Philippo Franc. Reg. ann. 1314. apud de *La crone* tom. 2. Ordinat. Reg. pag. 22. *Item quod de rebus feudatibus per nos nos ad lucrandum, seu perpetuam employe sui personam in nobilibus concessis, licet nobiles ipsi certum quid inde haberint pro accipito, seu Intrata et censum, seu certam reddibentiam sibi retinuerint in eisdem. Vide Intratus 3.**

* **3. INTRATA**, Vredigii meris investituræ, Gall. *droit d'Entre*. Inquesta ann. 1288. ex Archivis Eccl. Massil. *quod D. Episcopus et Ecclesia Massil. anno annu ratione jurisdictionis habebant et tenebant... ad tabulam portus in villa inferior, duos homines, qui colligerent... redditus sine Intrata portus dicte civitatis, qui redditus sine Intrata dividebantur in tres partes, quarum prima, etc.* Hæc f. notione intelligendus locus e Statuta Massiliens. paulo ante prolatus.

* **4. INTRATA**, Idem quod supra *Intratum* 1. Vide in hæc voce. Charta ann. 1286. ex Tabul. monast. Montisol. *Recognoscere quod illos triginta quinque solidos Turonenses accipit seu Intrata ferret, ad tertium et gratia... remiserunt.* Alta ann. 1318. in Reg. 30. Chartoph. reg. ch. 25. *Die molendina bladeria tenent, seu diorun molendinarum casaria... solvendo pro quolibet... decem Turonenses... pro accipito seu Intrata.* Stat. ann. 1370. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 395. art. 17. *Pro redditibus vel possessionibus per inobiles acquisitis et ac-*

quirendis a nobilibus in nostris feodis vel retrofeodis, per modum permutationis vel ac etiam partem fructuum annualem, tradendo pecuniam pro Intrata, etc. Quo sensu intelligendum quoque Elicium ann. 1314. Laudatum in *Intrata* 2. Vide infra *Intratus*.

* **5. INTRATA**, Quod domino carceris seu quidem custodi ab incarceratis in eorum intratu solvitur. Ordinat. cardin. de Fuxo ann. 1446. ex Cod. reg. 4890. A. fol. 21. v. *Quia... commentariorum... quandam malam consuetudinem... advenierunt de exigendo a quolibet in carcerato, pro mala Intrata vulgariter dicta, scilicet denarius.* Stat. Cadubr. cap. 26. pag. 57. *De solutione domini capitanei pro Intrata castri illorum, qui carcerantur et pro expensis... Et solidos decem Papienses pro Intrata castri.*

* **INTRATINERE**, ut supra *Intertenero*, Gallis. *Entretenir*, in Charta ann. 1180. apud Mirum tom. 2. pag. 882.

* **INTRATIUM**, Videtur *Intragium* 8. **INTRATTA**, ut *Intrata* 1. Reparata, facta in senescal. Carcass. ann. 1485. *Pro faciendo Intrattam portæ dicti castri, etc.*

* **INTRATURA**, Charta Caroli III. ann. 1260. apud Pericellum in Ambrosiana Basilica pag. 231. *Cum omni honore et subjectione, cum omni districto, cum foro, et Intraturam Abbatis, omnia in integrum.* Infra *Cum servis et ancillis, cum foro et aliorum a Intratura Abbatis, etc.* Add. pag. 255. *Prestatio, ut videatur, que novam dignitatem incuncti fit.*

* **2. INTRATURA**, Idem ac supra *Intrata* 5. Vide in hæc voce. Stat. Bonon. ann. 1260-67. tom. III. pag. 169. *Addimus quod aliquis custos aliquis carceris non possit nec debeat... auferre vel accipere aliquid alicui detento... ultra quam xv. bon. in prima die pro inferiata, vel Intratura. [Etc.]*

* **INTRATUS**, Eadem notione, qua supra *Intragium* 1. et *intrata* 4. Charta ann. 1321. in Reg. 61. Chartoph. reg. ch. 31. *Pares alii interrogati per me notarios... si dicto domino regi erat comodiosum et utile infendare, cum bonis Intratibus et decentibus censibus seu obliis annuatim, piscaria, vocata domini regis de Vauvo, etc.*

* **INTRECEM**, pro *Integrum*, in Charta Otton. imper. ann. 1082. apud Murator. tom. 1. Antiq. Ital. med. ævi col. 192. *Cum capellis et aliis in Intrecum.*

* **INTREPIDANS**, [Non trepidans, firmus, validus. *Manuscript.* apud Paulovich. *Marm. Macarensis*, p. 61.]

* **INTRESECUS**, pro *Intrinsecus*, qui intra locum aliquem manet. Charta ann. 1249. ex Tabul. S. germ. Prat. *Et nos erantures quitaverunt, salis sibi debitis, que ipsi et monachi ejusdem monasterii, tam forinseter quam Intreseci, dictæ defunctæ debebant.*

* **INTRETIENIRE**, Gall. *Entretenir*, Sumtus necessarios ad victum cultumve suppeditare. Testam. Ant. de Villanova ann. 1516. ex Tabul. D. Vancie. *Item volo... quod heres meus suscipit teneatur et debeat dictum Aymarum filium meum Intretienire in studio.* Vide supra *Intertenero*. Hinc *Entreteniere*, pro *Fourniture*, *Suppeditatio*, *prebitio*, in Charta S. Ludov. ann. 1255. ex Reg. comitat. Clarimont. *Nous vous mandons que vous faciez avoir au maisur de Clermont en nostre forest en Hies une cartée de box par semaine... que nous avons entendit par nos enquesteurs que aussi*

avoient si accessur icelle Entreteniere, si il demourassent illec.

* **INTREUGARE**, *Treygas* seu inducias facere. Vide *Treygare*.

* **INTREZATORIUM**, ornamentum, quod inteserebatur comis. Stat. Murator. ann. 1327. apud Murator. tom. 2. Antiq. Ital. med. ævi col. 315. *Et ipse pediculus que non portant in capite aliquod Intrezatorium de sado.* Et col. 316. *Nec aliquem Intrezatorium platum, vel decuratum, vel ardentatum, etc.* Ital. *Intraccatorio*. Vide supra *Intertatus*.

* **INTRICARE**, Italis *Intrigare*, in tricas conjicere, impedire. Onomast. Lat. Grec. *Intrico*, *Intricus*. Lex Longob. lib. 1. tit. 19. § 13. Roth. 331. *Si quis cerum domesticum alienum, qui non rugit. Intricaverit, componat, etc.* Tit. 21. § 3. [90 Roth. 331.] *Si porcus cum dente hominem Intricaverit, aut si canis inonoraverit, etc.* Editio Heroldi habet *Instrigare* non semel tit. 105. § 4. 6. At tit. 103. § 9. 13. legitur *Intricare*. [Muratorius tom. 1. part. 2. pag. 42. semel legit *Instrigare*, semel *Instricaverit*, additque in Codice Mutin. haberi *Fragaverit*, fortasse, inquit, pro *Flagraverit* a flagris hujus conjectura; utcumque faveat Cod. Estensis, ubi legitur *Plagaverit*.] Vide *Nonium in Trice*.

* *Entraitter*, eodem sensu, in Lit. remiss. ann. 1385. ex Reg. 127. Chartoph. reg. ch. 91. *Un d'iceulz chevauz par les mouches ou autrement s'empacha ou Entraitta en ses traits... et incontinent que ledit exposant et despatché et destraitté ledit cheval, etc.*

* **INTRINITA**, Concilium Turon. II. can. 22. *Sunt etiam qui in festivitate Calcedrone Domini Petri Apostoli Intrinitas mortuus offerunt sic Index Bellouensis ubi alii cibos habent. An Intritas 2. etiam Inritra, cibi species, apud Donatum ad Terentium in Phorm. Glossar. Lat. Gr. *Inritum*, *ἐπιβόον*. Vide *Festum S. Petri Epularum*.*

* **INTRINSECUS**, *Intrinsecus*, *Federatus*, *amicitia* et *federe* conjunctus. Pactum ann. 1278. apud Murator. tom. 4. Antiq. Ital. med. ævi col. 409. *Ad dampnum, destructionem et mortem perpetuam et finalem Veronenium Intrinsecorum et suorum amicorum.* Et col. 410. *Item quod quandocumque dicti Veronenses Intrinseci equitarent et irent cum exercitu vel cavalcata, etc.* Plures ibi. Epist. Laudr. Cribel. ann. 1251. ibid. col. 497. *Hostes nequam Papienses, et Placentini Intrinseci, etc.* [90 Scriptores hujus ævis temporis cives intrinseci vel interiores opponuntur expulsis vel bannitis: sunt igitur Placentini et Veronenses intrinseci ea pars civium que tunc imperium in civitate tenebat et alteram elegerat.]

* **INTRIPEDARE** Vide *Interpedare*.

* **INTRIRE**, *Intrivire*, *Papas*. *Intrio*, *Infundo*; *Intrivisti*, *parasti*, *infudit*. Gloss. Sangerman. *Intrio*, *Infundo*, *Bituric*. *Intrivio*, *Verbun*, nisi me fallo, *Item Habacuc propheta in Judea, et ipse coxerat pulmentum, e. Intrivierat panes in alcobolo*; *Intrivierat* autem non ab *Intrire* aut *Intrivire* ductum, sed ab *Interrere*: quod est terendo immittere. Phædrus lib. 1. fabula 25. *Intrito cibo plenam lagenam posuit.*

* *Enterquer*, pro *Inducere*, *pice*, vulgari sermone *Tergue* appellata, *illudere*, in Reg. sign. R. domus publ. Duac. ubi de Recept. Margar. Ebroicæ ducissæ Burg. 19. Nov. ann. 1470. fol. 106. v. *Item avoit sur ledit marchié ung bel feu*

et grand... ou avoit tonniaux, que on avoit Enterques de sieu, pour les mieux alumer.

1. **INTRO**, pro Intro. Concilium Lucense inter Hispania tom. 2. pag. 806: Britanacensis tenet Ecclesiam, que in vicino sunt Intro Britones.

1. **INTRODUCERE**, insinuare. Historia S. Appollinaris Martyris: Cuius vero per multos dies sermonearetur Judæis, Introducebat eis de nomine Jesu, quod versus Dei esset filius, etc.

o Instituire, edocere, commonefacere, nostris alias Introducere et Introducere, eadem acceptione. Gesta Ludov. Pil cap. 7. tom. 8. Collect. Histor. Franc. pag. 137. Tant com il (Louis) demora avec lui (Charlemagne) l'ensegna de ce que il sentoit que il n'estoit pas suffisamment Entroduit, c'est à savoir comment il devoit vivre et régner. Ubi Vita ejusd. Ludov. ibid. pag. 96. De his quibus eum indigere putavit, Instruxit, etc. Lit. remiss. ann. 1375. in Reg. 108. Chartoph. reg. ch. 232. Comme Gobin Rogier après le trespassement de son pere et de sa mere ait esté si petitement Introduit, que il est tres simples enfes et de petit semement, etc. Alia ann. 1386. in Reg. 128. ch. 200: Comme Regnault sire de la Buziere just demouré jeune et mené d'aage, sans avoir personne qui l'introduisist, ne chassast, etc. Vide mox Introdutorium.

o Sed et pro inducere, verbis illicere, Gall. Induire, engager, non semel occurrunt. Lit. remiss. ann. 1389. in Reg. 117. ch. 206. Iceilui Raoul Entroduit icelle femme, que elle lui accorda à lesier le suppliant son mary. Alia ann. 1389. in Reg. 137. ch. 82. Les pere et mere de ladite Michele s'estant apperçus de l'engrossement de leur fille, l'introduirent tellement par menaces, qu'elle alla dire à la justice de ladite ville, que ledit Ysarn l'avoit cogné charnellement par force. Denique alia ann. 1433. in Reg. 158. ch. 78. Comme un nomm. Raoul eust tant traité et introduite icelle Jehannete qu'il eust fait d'elle sa volente. Hinc Introdutionem, pro Induction, instigation, Inductus, in Lit. remiss. ann. 1422. ex Reg. 172. ch. 522: Jehan Coste ennorra iceilz Grossin et Duquesne à aler prendre et admener aucuns desdiz porcs, et fist tant par Introdutionem de sa parole, etc.

o 2. **INTRODUCERE**, Extremam unctionem conferre, quod Adrezer dicebant nostri, hoc est, rebus eo in statu necessariis aliquem instruere. Vide supra Inoleare et Extrema unctio. Comput. ann. 1408. Inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 191. col. 2. Alia expensa facta pro Introducendo reclusam, et pro interrando mortuam. Et primo, pro extrema unctione ad opus dicte reclusæ, pro necessariis, r. denarios. Item pro sudario ejusdem reclusæ, v. solidos. Item pro candelis ad opus interrandi dictam reclusam, etc. Vide supra in Adreziare. [o] Alibi introduci dicuntur mulieres de puerperio in ecclesiam per curatum. Chart. ann. 1255. apud Gudén. Cod. Diplom. tom. 1. pag. 658. Item prohibuitur fuit, ne cataldas sponsas recipiant, vel mulieres de puerperio introducant. Unde Introdutionalia, quod ea occasione plebano solvitur. Vide Haltungs. Glossar. German. voce Etialien, col. 283.]

o **INTRODUCTORIUM**, Institutio Adalber. carm. tom. 10. Collect. Histor. Franc. pag. 66.

Excludantur et hi, quos sola scientia comit, Christi concordes et quos sapientia nutu, Et quibus apparet instructoria sanæ Doctrinæ.

Vide supra Introducere 1.

o **INTRODUCTORIUS**, Qui introducitur. Cassiod. de Divin. Lectione cap. 24: Post Introdutorios libros auctoritatem cum exponitoribus suis sedula intentione curramus Vita Johan. Gorziens. cap. 13. apud Pertz. Script. tom. 4. pag. 840: Primas tantum partes Donati audisti, easque Introdutoria asperione contentus, divinis te omnino transtulisti scriptis.

o **INTROGIARE**, Sub præstatione Introgiorum aliquid in emphytheosim concedere. Charta Bellijoc. ann. 1452: Juxta quoddam curiale de novo Introgiato a dicto Simone, etc.

o **INTROGIUM**, Tributum domino solvendum ad eo, qui aliquo recens adventit, vel novam init dignitatem, etc. Gall. Droit d'Entrée, de bienvenue. Provisio præposituræ de Sabloneris ab Henrico Dalph. data Aymoni de Sachenas ann. 1384. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 148: Sciendum quod pro Introgio predictorum habuimus a dicto Aymone sex viginti et decem libr. Vienn. Computum ejusd. anni ibid. pag. 190: Item recepit a Stephano Damulien et Johanne Begerri de Monte lupello, qui se posuerunt in garda Domini, pro Introgio xx. solid. litteræ Humberti Dalphini ann. 1306. tom. 2. pag. 126: Ita videlicet quod dicti Judæi (quibus conceditur facultas in Dalphinatu conversandi, marchandandi, et cohabitandi) tenentur et debent nobis et posteris solvere incontinenti, nomine et ex causa Introgii, quilibet xx. libras Vienn. et de predictis xl. libris de Introgio nos a dictis Judæis tenemus plenarie pro pagatis. Vide Intragium 1. et Introgium 1.

o Idem quod supra Intragium 1. Introje etiamum Dalphinatibus Consule Basset. Arrest. parlam Dalph. tom. 2. lib. 3. tit. 11. cap. 7: De l'Introje ou albergement. Charta offi. Matiscon. ann. 1455: Ac pro et mediante summa pro Introgio et nomine Introgiorum 10. lib. Turon. monete regie nunc currentis recepta a dicto domino. Quod tributi genus etiam a filio patri succedente, exigebatur.

o **INTROITUS**, pro Introitus. Terrear villæ de Busseulex Cod. reg. 6017. fol. 4. v. Item obolum pro Introitu ejusdem hospiti, sicut in dicta villa juxta usam communem. Nostris, Introite, pro Entrée. Charta admort. ann. 1412. in Reg. 166. Chartoph. reg. ch. 272. Item sur le Introite dudit ori ou courtil doit le dit tenementier, etc.

o **INTROITORIUS**, Pertinens ad introitum. Gloss. Græco-Latinæ: Introitorius, introitus.

o **INTROITUM**, INTROITUS, Gall. Droit d'Entrée Judæus antecessor Nov. 123. cap. 1. Grati autem nullatenus volumus sumptus accipere milites a collatoribus, licet minime apparatus fuerint eis annone: neque autem Intipita a collatoribus exigenda esse permittimus, quos inleasos et indemnes undique conservari justum est. Introitus, præfert Editio Gr.

1. **INTROITUS**, Quod a Clericis dignitates vel functiones Ecclesiasticas Ineuntibus, Patronis Ecclesiarum præstatur. Concilium Viennense ann. 892. can. 4: Et ut nulli census a Presbyteris ad Introitum, ut dicitur, Ecclesiarum exquirantur, aut ei aliqua extorqueantur: a Laicis nempe Patronis Ecclesiarum. Rotonagensis ann. 1074. can. 1: Ut omnis simoniaca heresis funditus eradicator, ita quod neque Abbatia, seu Archidiaconatus, aut Ecclesia Parochialis ematur, aut vendatur, aut aliquid pro

Introitu Ecclesie expectetur. [Vide Introitum et Introitus.]

o **INTROITUS**, Tributum, quod in civitate et oppidorum Introitibus pensatur. Charta Philippi Regis Franc. ann. 1310. pro libertatibus Bastidæ in Petragoricis, ex 47. Regesto Tabularii Regii num. 38: Quilibet mercator extraneus habens troscellum vel plures troscellos in dictis mudiis, dabit pro Introitu et exitu et pro lauda 4. denar. [Annal. Genuens. ad ann. 1214. apud Murator. tom. 6. col. 408. Constituerunt quod denarios quatuor per libras de collecta maris incantarent usque ad annos sex et de illis denariis redimerent Introitus marcharum, pedagi Gavi... et demum universos Introitus Communis Janus, que omnia vendita erant per longum tempus. Ibid. col. 407: Ipsi vero consules juraverunt, quod dicti Introitus de vetero in perpetuum non possent vendi nec obligari seu alienari alicui personæ seu personis ultra annum unum tantum.] Vide Intrata 3.

o **INTROITUS**, ut supra Intrata 2. Quilibet redditus. Bulla Bonifacii IX. PP. ann. 1396. qua Johannellum et Andream Thomacellos Milites Neapolitanos instituit Vicarios et rectores Civitatis Ortanie ejusque Comitatus et territorii, apud Illustr. Fontaninum ad calcem Antiquit. Hortæ pag. 442. et 443: [Habentis potestatem colligendi, habendi ac vestris... usibus applicandi omnia et singula consueta et debita telonia, pedagia, jura et emolumenta, fructus, redditus et presentibus et Introitus, quocumque nomine censeantur... ita tamen quod de hujusmodi consueta, debitis, teloniis, pedagiis, juribus, fructibus, redditibus, presentibus, Introitibus et emolumentis aliis juribus cumque... teneamus dictam civitatem ejusque comitatum... vestris sumptibus... custodire, reparare, etc.]

o **INTROITUS ET EXITUS**, Ita computis seu rationibus, Acceptum et expensum. Gall. Recette et mise. [o] Charta ann. 1539: Et primo quamdam terram, sitam in territorio de Villalaura, totam cum Introitibus, exitibus, juribus et pertinentiis suis.] Vide Exitus 1.

o **INTROITUS**, Antiphona, que a Choro canitur, dum Pontifex procedit ad altare, que in Missa Ambrosiana Ingressa dicitur. Papias Ambrosius dicitur, quod per eum introitus ad ejus officium, versus, quo per eum revertitur ad Introitum, Walafridus Strabo cap. 22: Antiphonas ad Introitum dicere Celestinus PP. instituit, etc. Amalarias lib. 1. de Eccles. Offi. cap. 5: Officium, quod vocatur Introitus Missæ, habet initium a prima antiphona, que dicitur Introitus, et finitur in oratione, que dicitur ante Lectionem. Introitus Missarum alii sunt regulares: qui quotidie ex more cantantur: alii irregulares, qui secundum varietates solennitatum instituti sunt, ut Puer natus, etc. Vide Honorium Aug. in Gemma animæ lib. 1. cap. 87. et Durandum lib. 4. cap. 5. [o] Glossar. med. Græc. voce Εξοδος, col. 358. sqq.]

o **INTROITUS ECCLESIARUM**, Vide Adventus.

o **INTROITUS MENSIS**, Quindecim primi dies mensis. Vide Exitus mensis et Mensis intrans.

o **INTROITUS**, Presentia, Gall. Assistance. In obituario M. S. ecd. Rotomag. ad diem 18. Dec. legitur: O sapientia. Dominus cancellarius, cuiuslibet vj. den. Recentiori manu additur: Fit introitus; quod explicatur ad diem 27. ejusdem mensis in festo S. Joan. Evang.: Omnes

accordatos tenentur facere Introitum in Matutinis sub pena de v. sol. Vide supra *Inurare ad Matutinas*.

◦ **INTROLOGATOR**, Officii seu officii nomen apud Polonos. Mirac. S. Hyacinth. tom. 3. Aug. pag. 267 col. 2. Stanislaus Intrologator et uxor Barbara, etc.

◦ **INTROMANUS**, INTERMANUS. Charta ann. 1188. apud Hemerum in Augusta Viromand. pag. 151. Abbatem siquidem S. Proiecti decedente, successor ejus mihi, successorique meo de Intromanis nostris reddendibus. Alia ann. 1181. pag. 156: Et Intromanus in subrogatione singulorum Abbatum sub 2 solidis et totidem sextariis vini modificato. Alia pag. 220: Exceptis alius et duobus Decanorum... et Intromanus de Danvillari. Denique pag. 250: Ut si terra, quae tenetur de Ecclesia, per excambium vel venditionem transsit de una persona ad aliam, solvet Capitulum successor pro Intromanis, pro quolibet journali 15 den. si a matre vel patre item transeat per excambium et venditionem, solvet 9 den. [Ejusdem fere notiois videtur haec voces, cuius est Introgiom.]

◦ Idem pro cubio quod supra Introgiom.]

◦ **INTROMETSUM**, ut mox Intromisum. Oratio super ordine et numero mensuram Dalphin. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 311: Item quod servatur nobis in eadem die Lunae de uno Intrometsum de fructu bonis... et dictum Intrometsum portetur cum primo ferculo. Recurrit ibid. pag. 312.

◦ **INTROMISSIO**, Usurpatio, violenta occupatio. Concord. Mant. cum Ferrar. ann. 1239. apud Murator. tom. 4. Antiqu. Ital. med. aevi col. 443: Quod omnes Intromissiones et eximentia factae et factae, et similes quoque restituito fiat Ferraribus per potestatem et commune Mantuae de toto eo, quod datum esset alicui, qui intromissionem fecisset, vel alii pro occasione recuperandae vel dimittendae vel absolvendae Intromissionis.... Restituito vero hoc modo fiat. Compensatio quantitatis et speciei fiat hinc inde... Hoc positio pro constanti, quod non existant pisces Intromissii vel ablati civibus Ferrariae per Mantuanos, etc.

◦ **INTROMISSUM**, Medium, seu tertium convivi ferculum, Italis Tramesis, Gallicis Entremette. Gesta Innocenti I. l. PP. pag. 76. Nisi forsitan Comitibus, Baronibus, et aliis nobilibus, tertium ferculum, quod vulgo dicitur Intromissum, ultra id, quod exhibetur familiae, apponatur.

◦ **INTROMITTERE**, est quod vulgo dicitur Entremette, Gallice quasi in rem se mittere, ut de aliquo tractet. Ugutio. Charta Ottonis Imp. ann. 955. apud Ughellum tom. 5. pag. 667. Jubemus, ut nullus Patriarcha, Archiepiscopus... se audiat Intromittere, aut aliquam molestiam praebat Monasterio inferre. Adde Epist. 119. Fulbert. [Gesta Frederici I. Imp. apud Murator. tom. 6. col. 718. Annales Genuens. ibid. col. 255. Litteras ann. 1355. apud Ludewig. tom. 5. pag. 454. Statuta ann. 1402. apud Lobinell. tom. 5. Hist. Paris. pag. 684.] et vide *Inframittere*. [Haltaus. Glossar. German. voce Sich Unterwinden, col. 1961.]

◦ **INTROMISSE**, Res. Lex Longob. lib. 2. tit. 21. [Lutpr. 57. (6, 4).] Postquam genitor ejus omnes res suas venundaverit, vel pro debito creditoribus suis dederit, aut a publico Intromisus fuerint, etc. Id est, si fallor, a iudice in fiscum relata, confiscata.

◦ Pro Intromisus legendum Intromissus: quod verbum refertur ad creditores; dicuntur autem creditores Intro-

missi, qui decreto iudicis immixti sunt in possessionem bonorum debitoris. Vide Muratorum tom. 1. part. 2. pag. 62. col. 1. [Intermissi, Herold. tit. 38.]

◦ **INTROMITTERE PIGNUS**, Illud committere, dare. Stat. Cadubr. correct. cap. 5: De modo et forma Intromittendi pignus. Quilibet juratus possit solo verbo Intromittere pignus debitori alterius creditoris, hoc modo videlicet, Intromitto tibi pignus, et dictum pignus habeatur pro Intromisso; qua Intromissione facta, dictus juratus praecipit faciat dicto debitori sub pena secundum quantitatem debiti, etc.

◦ **INTROMESSE**, Interior, et propria, qui quadam importunitate se ingerit intro, ut comedit. Jo. de Janna.

◦ **INTROMISARE**, etc. Vide Intromisare.

◦ **INTROVERSUS**, [Introversus. Lucif. apud Non. 4. 188.]

◦ **INTROVOCATUS**, [Ammian. 29. 1. Primo Introvocatu.]

◦ **INTRODARE**, Absque licentia domini eoque inconsulto aliquid agere, exsequi. Charta inter Probat. Hist. Brit. tom. 1. col. 376: Et medietatem de emendatione domorum, si que sine assensu domini episcopi in eum Interpellantur vel Introdantur.

◦ **INTRODSIO**, nude, Confectio in carcerem Concil. Tarrac. ann. 1243. inter Hispanica tom. 3. pag. 499: Penas canonicas poterit infligere talibus, et sic penam Intrusionis vitare... Credentes relapsi in credentiam... in perpetuo carcere Introdantur.

◦ **INTRODSIO**, Practicis Anglis est, ubi quis, cui nullum jus competit in re, (vel beneficio Ecclesiastico) nec scintilla juris, possessionem vacuum ingreditur, quae nec corpore, nec animo possidetur, sicut hereditatem vacantem, antequam adeatur ad haereditatem, etc. Ita Bracton. lib. 4. Tract. 1. cap. 2. § 1. Adde Statutum de Prærogativa Regis edit. ann. 17. Edwar. II. cap. 14. Concil. Lambethense ann. 1261. cap. de Intrusus. Brion pag. 161. Radulfum de Henghata in Parva cap. 6. et Rastallum in hoc verbo.

◦ **INTRUSOR**, Qui dignitatem contra leges occupat, Gall. Intrus. Charta Henrici IV. Reg. Angl. ann. 1408. apud Rymer tom. 8. pag. 526. Robertus Wilks... venit, ut Intrusor, per expressam rebellionem et... hospitale absque titulo... detinuit.

◦ **INTRUSORIUM**, Infundibulum. Officium, curator, dicitur Claromont. et S. Flori edit. Paris. ann. 1490. ubi de Modo separandi leprosos Unum Intrusorium, Gallice Entonnoer, etc.

◦ **INTUCREMENTUM**, pro Incurrementum, ut opinor, Multa, quam quis delinquendo incurrit. Vide supra in hac voce Libert. Montisale. ann. 1399. in Reg. 149. Chartoph. reg. ch. 238: Eo casu quo bajulus dictam presentationem et cautionem recipere nollet... eadem re, in qua dictum bannum fuerit appositum, uti valeat, et gaudere, Intucremento et gagio ac pena non intervenientibus quibuscumque.

◦ **INTUERE**, pro Intuari, Attendere, approbare. Benedictio virginis apud Mabillon. pag. 332. Liturg. Gallic. col. 1: Virginitatem ideo Intues et diligit, quae tibi origo virginitas; quique in hunc mundum natus ex virgine, id in aliis probas.

◦ **INTUERI**, Passiva notio. Vita B. Coletae n. 8. tom. 1. Martii pag. 541: Intuebatur vero faciatu duobus decorata coloribus, albedine scilicet et rubedine, quorum primus conscientiae suae nitorem

congruentissimè significare poterat et munditia puritatem.

◦ **INTUIBILIS** Visibilis, apud Virgil. Grammat. pag. 61.

◦ **INTUITUS**, Arbitrium, sententia, iudicium. Charta commun. Rotomag. ann. 1204. tom. 5. Ordin. reg. Franc. pag. 678. art. 12: Si vero duo de ceteris partibus viderint, reus juramento illorum convictus remanebit in misericordia, et emendabit Intuitu majoris et escheviorum maleficium. Gallieadem notione dicitur, Au regard. Vide Regardum 5.

◦ **INTUM**, Musum, in Gloss. Sangern. MS. n. 501.

◦ **INTUMARE** Vide Incomare in Incoma.

◦ **INTUMETIVUS**, Tumens, superbus. Acta S. Fidoli tom. 8. Mail pag. 580: Saevissimus vir, Intumetiva ordinationis provocativus, humana elatione superbus.

◦ **INTUMULARE**, In tumulto condere. Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7392: Intumulare, Ensevelir.

◦ **INTURRARE**, Turi includere, incarceratione. Anonymi Leob. Chron. ad ann. 1341. apud Pez. tom. 1. Script. Austr. col. 358: Ex quibus (nobilibus) aliquos Inturrauit; aliquos rerum direptione et munitionum dispersione acriter castigavit. Vide Turris.

◦ **INTUS**, Inter. Mirac. S. Rufin. tom. 6. Aug. pag. 822. col. 1: Quod cum vidisset canonicus, sicut bone providentiae viri, habita tunc Intus se super hoc contentis deliberatione, etc.

◦ **INTUS VENIRE**, Intervenire, intercedere, mediatoris partes agere. Charta Will. comit. Pontiv. ann. 1206. in l. b. nig. 2. S. Vulfran. Abbavil. fol. 72. r. Si vero viscositas meus super hoc... aliquam molestiam irrogare presumpsisset, ego et mei successoris propria sumptibus corrigere et Intus venire teneretur.

◦ **INTUS VENIRE**, Fisco inferre. Charta Phil. Pulc. ann. 1292. ex Cod. reg. 4184. fol. 68. r. Cum Managrus de Choriaco Judex... ex parte vocatus fuerit deputatus, una cum quibusdam aliis Judicibus, ad procurandum Intus venire talliam Judeorum nostrorum, etc. Galli dicerent, Pour faire revenir, rentrer, etc.

◦ **INTUSCUSUM**, Crimen capitale, quod vulgo Encis nostri vocabant, sique dicitur in Stabilimentis S. Ludovici lib. 1. cap. 25: Encis si est femine encinte, quando l'en la fieri, et elle muert de l'enfant. Libertates villae de S. Palladio in Biturig. Nisi propter furium manifestum, homicidium, raptum, incendium, Intuscium, et proditorem, etc. [Vide Encimum.]

◦ **INTYMBATUS**, pro Intymbratus, ut videtur: unde Galea intymbrata, tymbre seu armorum scuto insignita. In Chron. Leobicens. ad ann. 1818. apud Pez. tom. 1. Script. Austr. col. 919: Qui dum crebro bellum praedulerent, novissime ex condito, distinctis aciebus, galeis Intymbatis, gladiis enudatis, ita ut viderentur praetium inchoatum, etc. Vide Tymbrus.

◦ **INTUA**, Galea. Glossar. Sangern. MS. n. 501.

◦ **INVACARE**, Vacare, deditum esse Joan. Longinus in Vita S. Stanislaw Episc. tom. 2. Mail pag. 221: Comestationibus, unguentis et balsamis Invacabat.

◦ **INVACARE**, Vacare, Gall. Etre vacant. Charta Otton. episc. Babenberg. ann. 1188. inter Probat. tom. 2. Annal. Praemonst. col. 287: Proinde manuum illum, quem Ulricus... in officium habuit, qui eodem Ulrico mortuo, Invacabat, domino Waltero preposito in Osterhoven... jure perpetuo tradimus.

◦ **INVADEMONIARE**, In vadimonio seu pignore ponere. Gall. Engager. Charta ann. 1121. tom. 1. Probat. Hist. Brit. col. 648: Radulphus Malregai terram suam, dum Appulliam fuit, cuidam nepoti vestro, nomine Radulfo de Port propter xij. marchas Invademoniavit. Vide Invadiare.

◦ **I. INVADIAMENTUM**, Quod ex vadis seu pignori ad iudicem pertinet. Charta ann. 1224. ex Chartul. 28. (orb.): Ego vero dictam preposituram... quittavi in perpetuum, cum omni jure ad eandem pertinente, videlicet justiciis, relevaminibus, mortuimanibus, Invadiamenti, etc. Vide in Vadium et mox.

INVADIARE, (ut supra Inguadiare, Pignore, pro pignore tradere. Gall. Engager. Occurrit hac notione tom. 4. Gall. Christ. col. 840. in Libro nigro Seacarii pag. 177. apud D. Calmet Hist. Lothar. col. 248. tom. 2. col. xxxiv. Marten. tom. 1. Anecd. col. 633. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 239. etc.] Vide Vadium.

† **INVADIARE**, Notione contraria, Pignerari, in vadium accipere. Littere Joannis Comitis Pontivi ann. 1184. inserit Litteris ann. 1350. apud D. Seousse tom. 4. Ordinat. pag. 57: Si quis emerit vel Invadiaverit terram, vel redditus, etc. Charta ann. 1234. in Instrum. Gall. Chr. tom. 3. col. 75: Contulimus etiam eidem Monasterio fructus decime... quam nos Invadiavimus ab Egidio... quam decimam si forte contingat redimere ab hereditibus Egidii predicti, etc.

† **INVADIARE SE**, Sese alicui dedere ad servendum in Legibus Caroli M. ex Codice Estensi, apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 98. col. 1.

† **INVADIATIO**, Pignatio. Privilegium Martini Comitis Trecentis ann. 1182. ex Tabular. S. Remigii Rem.: Cum Jobertus de Calvo monte advocacionem possideret, supposita ei Invadiatore a domino meo Henrico Comite. Charta Henrici Duels Lotharingie ann. 1213. ex Tabulario Corbetensi: Recognoverunt se... nullum omnino jus habere... nec in venditionibus, nec in Invadiationibus.

◦ Idem quod Invadiamentum. I.] Rursus occurrit in Charta ann. 1206. Hist. Mediani Monast. pag. 314.

◦ **I. INVADIAMENTUM**, Pignatio, in Placit. ann. 6. Edward. I. in Abbr. Placit. pag. 194. Glouc. rot. 22.

◦ **I. INVADIATIO**, Concessio facta ecclesie vel monasterio, traditio. Charta ann. 1227. ex Chartul. B. M. de Josaphat: Gaufridus de sancto Remigio concessit Invadiationem, quam nobilis mulier Anastasia mater ejus fecit monachis B. M. de Josaphat super eo toto, quod ipse Gaufridus et predicta mater ejus habent in tota decima de Pratiwillari. Vide infra Invenire.

† **INVADOSUS**, Non vadosus. Sallas Malaspina lib. 2. Rer. Sicul. tom. 6. Miscell. Baluz. pag. 240: Dum ad cujusdam aque transitum... tempore Invadoso pervenisset.

† **INVAGATUS**, Lanfrancus Pignolus lib. 7. Annal. Genuens. apud Murator. tom. 6. col. 538: Inimici superaverunt locum, et videntes dictas galeas ligatas et incatenatas, credentes Januenses fore Invagos et perterritos, viriliter contra ipsos venire ceperunt. Vagos, errantes et dispersos intelligo, ab Italico Vagare, Errare, vagari.

◦ **INVAGIARE**, Pignori dare, a veteri Gallico Engagier, pro Engager. Charta ann. 1222. ex Chartul. S. Petri Insul. sign. Decanus fol. 127. r.: Decimam

meam de Gelus, quam teneo in feodum de domino et patre meo, Invagiavi decano et canonico S. Petri de Insula. Alia ann. 1242. ibid. fol. v.: Adans de le Faleske a Engagiat a Pégias S. Pierre de Lisle, por sissant et die lib. d'Artisien, trois mus de le dime k'il tient de mi en fies. Hinc Lenwagier dicitur, qui prædium sub pignore accipit, in Consuet. vet. Hannon. cap. 75. edit. Antwerp. ann. 1533: Que de ce jour en avant n'uz: censiers, Lenwagiers ou admodiateurs ne pourront retenir en nouvelle cense d'eux meemes.

◦ **INVALIDITAS** dicitur, cum quis ex vulnere invalidus fit. Leg. Polon. a Prilasio collecta pag. 276: Quod si nulla ex hujusmodi vulnere mutilatio, et Invaliditas membri consequatur, etc.

INVALIDUDINARIUS, pro Valetudinarius, qui invaliditatem laborat: Papiæ, Langens, sine valetudine. Thwroczius in Andrea Rege Hungar. cap. 44: Sento confectus ac Invalidudinarius.

† **INVALIDITUDO**, Gall. Invalidité, Inanitas. Processus inter Massilienses et Arelatenses ann. 1381. in Regesto 73. tom. 2. ex MSS. Peyresclanis: Nullitatem et Invaliditatem dictæ sententiæ manifestat.

◦ **I. INVALIDITUDO**, pro Invaletudo, Gall. Maladie, in Leg. S. Lauder. apud D. Le Beuf tom. 1. Dissert. pag. lxxxj. col. 1.

◦ **INVANNARE**, ab Hispanico Envainar, in vaginam mittere: unde metaphorice pro Fossatis aliisve propugnaculis locum includere: munire. Stat. ann. 1357. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 194. col. 1: Item est faciendum in angulari, quod est inter primam turrim et murum qui est supra portalem, unum parvum solerium Invannatum. Et col. 2: Et adolayretur vixturra, que est ante ipsam turrim, et vnanctur et cohoperiatur tegulis... Et adolayretur ipsa turris de super, et Invannetur a parte ante usque ad medium, et cohoperiatur tegulis. Vide supra Envanare.

† **INVASATUS**, In vase positus. Vide Perudum.

◦ Vel potius nude, pro Inclusus, Gall. Enchassé, alias Envaiselé et Envasellé. Hlatio S. Bened. tom. 9. Collect. Histor. Franc. pag. 143: Sanctissimam patris ac patris sui glebam, aureis Invastam cistellis, etc. Lit. remiss. ann. 1419. in Reg. 171. Chartoph. reg. ch. 103: Un Agnus Dei et un autre en hault garniz et Envaisellez en argent. Mirac. MSS. B. M. V. lib. 1. ubi de S. Leocade:

Le chief de la virge à grant feste,
Anchois qu'il venist en sa fin,
En clair argent et en or fin
Envaiselle à ses deux mains.

† **INVASATUS**, Invasus, obsessus a demone. Miracula S. Zita, tom. 3. April. pag. 517: Guido vidit eam torqueti et verari, ut consuetudini est de Invasatis.

◦ Italis Invasato et nostris Invasi, eodem significatu. Lit. remiss. ann. 1385. in Reg. 127. Chartoph. reg. ch. 227: Quant aucune personne est Invasée et il ve de vie à mort, etc.

◦ **INVASELLATURA**, Infusio, ab Italico Invasellare, in vas immittere. Stat. Vercel. lib. 8. pag. 94. r.: Exceptis portatoribus blave et vini, qui possint capere et habere... denarios sex pro portatura cujuslibet starii vini et non ultra: et pro discarigaturu vini et Invasellatura, denarios duos pro stario, et non ultra. Ubi tamen Invasellatura, idem videtur quod collocatio doliolum in cella vinaria.

◦ **INVASIBILIS BACULUS**, Quo quis

alium invadere et aggredi potest, Gall. Offensif, alias Invasible. Stat. Guill. Duprat episc. Claramont. ann. 1137: Illis (sacerdotibus) etiam prohibemus deferre arma et baculos Invasibiles. Lit. remiss. ann. 1389. in Reg. 137. Chartoph. reg. ch. 37: Ceuz de Coindrieu garnis de glaives, d'espees, d'arbalastes et d'autres harnois Invasibles, etc. Armes Invasibles et défendus, in Ch. Ludov. XI. ex Chartul. S. Petri Carnot. Hinc Envais, Envaisement et Envaisissement, Aggressio, oppugnatio. Chron. S. Dion. lib. 1. cap. II. tom. 5. Collect. Histor. Franc. pag. 246: A quatre milliers furent esmé cil qui chavaient aus premières Envais. Guill. Guart. ad ann. 1342:

Anglois l'ont de gentie fiere pressé
A cele mortel Envais.

Les Envaisemens des ennemis de nostre royaume, in Lit. ann. 1355. tom. 8. Ordinat. reg. Franc. pag. 46. Charta ann. 1445. in Chartul. Latiniac. fol. 42. v.: Nonobstant que ledit Mace, qui veoit ainzi la malle coullenté dudit Sasseville, feist son devoir de soy detourner de l'Envaisissement que luy fasoit icellui de Sasseville, etc. A verbo Latino Invadere formatum, eodem sensu, Gallicum Envais, Engayer et Invaser; unde Invasseur et Invasseur, Aggressor. Annal. regni S. Ludov. edit. reg. pag. 185: Si les Envai devant tout entre lui et sa gent; et lors à cel premier assaut, etc. Lit. remiss. ann. 1364. in Reg. 96. Chartoph. reg. ch. 395: Ycellui Jehan de Busni meu de mauvais courage et senz ce que ledit Jehan Hemart l'avaissist ne Envaisast, eust aiché son grant coustel, etc. Alia ann. 1389. in Reg. 137: Iceilui Cousta en soy Invaisant et efforcant de ruer et ferir ledit Hornat par plusieurs fois d'une lance qu'il tenoit; à la fin Hornat voyant que ledit Invasseur s'efforcit toujours de le affoler o. occire. Invaser, in Alia ejusd. an. ex Reg. 138. ch. 8. Vide Invasiva arma.

† **INVASIO**, Manus injectio, occupatio, Gallis, Invasion, Saisie. Invasio vulgari nomine Saisia, in Chartulario Kemperleg. De rebus Monasterii Invasiones facere, in Chronico Erfensi, apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 379. Invasio in regnum Francie, apud Rymer. tom. 12. pag. 401.

† **INVASIVA ARMA**, Ad onendum, Gall. Armes offensives, apud Rymer. tom. 8. pag. 331. tom. 9. pag. 505. Marten. tom. 4. Anecd. col. 1044. in Statutis Monasterii S. Claudii pag. 37. iii. et alibi Invasii baculi, in Statutis ann. 1493. tom. 2. Hist. Eccl. Mejd. pag. 513. et in Statutis Collegii Conoman. ann. 1536. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 583. Invasivum bellum, in Charta ann. 1493. apud Rymer. tom. 12. pag. 401.

† **INVASUS**, Persuasus. Gloss. Sangerman. MS. n. 501.

† **INUBERARE**, Valde uberare, Johanni de Janua. Habunder, in Glossis Lat. Gall. Sangerman.

* **INUDO**, [Valde udo, humidum facio. Paulin. Nolan. carn. 18. 418. de juvenis: Lambuntque vicissim Mulcentem, labrisque manus palpantis Inudant. Alii minus recte leg. Inundant.]

◦ **INVECTAMEN**, La detractione, increpatione, e correccione. Glossar. Lat. Ital. MS. Vide mox Invectiva.

† **INVECTARE**, Portare. Gloss. vett. apud Vossium.

† **INVECTIVA**, Inveccio, detractio, vituperatio, Johan. de Janua; Invectio [In-

reivus detractement, vituperment, in Glossis Lat. Gall. Sangerman.

¶ Sent. arbitr. ann. 1335. inter Probat. domus de Chaban. pag. 71: *Ordinamus quod predictus Hugo de Usello... remaneat absolutus de omnibus invectionibus, questionibus et aliis querelis usque ad hanc diem.*

¶ INVICTUALITER, Cum acriter reprehensione. Utitur Sidonius lib. 1. Epist. 11.

¶ INVECTIVE, Eadem notione, in Instrumento ann. 1425. tom. 1. Anecd. Marten. col. 1764.

¶ INVENALIS, ἀπατος, Non venalis, in Gloss. Lat. Gr. Sangerm. et in Supplem. Antiq.

¶ INVENIABILITER, Modo venia indigno, apud Rothericum tom. 2. Speil. Acher. pag. 233.

¶ INVENIRE, Habere, comparare, vel emere. Statutum Egidii Episc. Sarisber. ann. 1246: *Item Parochiani... debent invenire campanas et cordas campanarum, Crucifixum, cruces, etc. Acta Episcoporum Cenoman. pag. 111: Sive de altis (rebus) quas legitime et legaliter invenire vel acquirere quunt. Concilium Mertonense ann. 1300. can. 4: *Quae debent Parochiani invenire, et quae Rector. Vide ipsius capit. [Index MS. beneficiorum Eccles. Constant. fol. 29: Rector percipit annuatim... tres solidos, et propter hoc invenit candelam ad majus altare. Vetus Charta apud Madoc Formul. Angl. pag. 98: Johannes Nyngge Inveniet scriptum in omnibus, excepto quod Johannes magister suus Inveniet sibi omnia instrumenta, tool Anglice, cum quibus operari debet Testamentum ann. 1445. apud eund. Madoc pag. 454: *Item volo, quod Henricus W. et Galfridus F. sui tenentur et Inveniantur de lignis meis, durante vita eorum hoc est, ut omnia eis ministerentur ad vitam necessaria.]***

¶ INVENIRE, Praebere, suppeditare. Trouver, eodem sensu, usurpamus. Libert. Domini Med. ann. 1246. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 632. art. 36: *Burgenses non possunt nec debent quin Inveniant hospicia sua militibus domini sui, sententibus in negotium domini: perquiram, et Invenire eis expensas, quantum moram fecerint; et in recessu militum debent habere pagamentum.*

¶ INVENIRE SENTENTIAM, Edere, profere, pronuntiare sententiam, judicare. Wiechbild. Magdeburg. art. 74: *Qui sententiam Scobini increpare in iudicio damnato voluerit, huc utatur verbis: Domine judex, sententia, quam Scobinus Invenit, injusta est domino meo, et mihi in loco epus secundum omne jus, super quo fundati sumus, et id probare volo, etc. Speculum Saxon. lib. 3. art. 30. § 3: *Judex aequus esse debet omnibus hominibus, nec debet sententiam Invenire, nec Inveniam increpare.* Art. 69: *Judicent vermes, jejuni, et sedentes etiam debent sententias Invenire contra quemlibet.* Adde art. 70. Wiechbild. Magdeburg. art. 10. § 3 art. 12. art. 16. § 1. 2. art. 48. § 1. Jus feudale Saxon. cap. 6. § 2. cap. 11. § 1. cap. 52. § 12. cap. 53. § 11. cap. 34. § 12. 14. cap. 38. § 6. 7. etc. [¶ Saepè Invenire nuda eodem sensu. Annales Bertiniani ad ann. 855: *Tandemque ab omnibus concorditer et unanimiter Inventum atque firmatum, ut, etc. Ratpert. Cas. S. Galli ap. Pertz Script. tom. 2. pag. 68: *Rectores praefati consententibus partibus utriusque familiae Invenierunt et decreverunt, ut, etc. Mox: *Quod decretum ab episcopo et abbate Inventum, placuit ambo. Vide Graff. Thesaur. Ling.****

IV

Franc. tom. 3. col. 591. et Haltius Glossar. German. col. 438. voce Finden.]

¶ INVENTARIARE, Recensionem facere, Gall. Inventories. Inventariata et descripta in inventario, in Charta ann. 1374. ex Bullario Carmelit. pag. 621.

¶ Invent. Chart. reg. ann. 1482. fol. 9: *Littera Theobaldi abbatis et conventus Luxoviensis, in qua transcribitur praesentia littera in hoc titulo supra Inventariata, super societate et paraggio per Theobaldum abbatem et conventum Luxoviensem concessis Theobaldo comiti Campaniae et successoribus suis in anno 1258. Vice infra Inventariare.*

¶ INVENTARISARE, Eadem notione. Lit. remiss. ann. 1457. in Reg. 189. Chartoph. reg. ch. 143: *Certi commissarii per curiam senescalli deputati ad Inventariandum bona dicti Raziaci, etc. Occurrit praeterea in Charta ann. 1432. inter. tom. 12. Gall. Chr. col. 416. in Instr. ann. 1484. inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 306. col. 2. et in Stat. Saluc. collat. 1. cap. 21.*

1. INVENTARIUM, Descriptio rerum, quae post alienus decessum in illius bonis reperuntur. Ulpianus leg. 1. D. de Adm. et periculo tutor. (26. 7.) Tutor, qui repositum non fecerit, quod vulgo Inventarium appellatur. Occurrit non semel in Legibus Wisigoth. et apud Scriptores praetores.

2. INVENTARIUM, Navis armamenta, vulgo Agres, significare videtur, in Stat. Gouvens. lib. 4. cap. 16. pag. 130: *Patrius nunc praefectus cujusvis navis, eligens ob adversam tempestatem seu aliam justam causam, facere jactum pro salvatione navis, et ejus Inventaria, et hominum, et mercium, teneatur ante jactum aliquis rei facere consultam cum omnibus officialibus navis et mercatoribus in eo existentibus.*

¶ INVENTARIUS, Facilis ad invenendum. Papias. Gloss. Sangerm. MS. n. 501: *Inventaria, Facile ad invenendum res.* Gloss. Isid. Inventaria, Facilis, etc. Legendum Inventaria, Facilis ad invenendum res.

1. INVENTIO, Res inventa, in via reposita, thesauri inventio. Capitula S. Bonifacii Archiepisc. Moguntini cap. 26: *Inventio in via accipienda, si invenit possessorem, reddet et. Vide S. August. serm. de verb. Apost. cap. 6. [Charta Godofredi Episc. Ling. ann. 1157: *Calumpniabatur idem Milo... in terra, quae dicitur esse S. Petri, suas esse debere Inventiones et justitiam, quod Abbas et Fratres Regnienses minime recognoscant.* Charta ann. 1086. apud Miraeum tom. 1. pag. 208: *Locum illum ab omni seculari lega vel consuetudine liberum, banno scilicet, latrone, Inventionem, furto, foro, fatico, teloneo, etc. Vide Thesaurum.]**

2. INVENTIO, Comparatio, entio. Bullarium Pontanell. fol. 65: *Pector (Ecclesia de Varvana) et ejus successores tenebuntur ad reparationem... cancelli, et Inventionem librorum dictae Ecclesiae. Vide Invenire.*

¶ INVENTIO AVIUM, Jus in apum examinibus, quae reperuntur in silvis. Vide Avillagum et supra Avilium. Charta ann. 1179. ex Chartul. S. Joan. Laudun. ch. 79: *Domino autem Nicholao ad conservanda jura ecclesiae et praefatae ville libertatem, concessimus... Inventionem avium, praeter apes.*

¶ INVENTIO PORTUS, Quidquid casu in portum advehitur. Charta ann. 1217. ex Chartul. Fiscan. fol. 49: *Relaxavi Deo et ecclesiae Fiscannensi omnes Inven-*

tionem et escasias portus de Iepari, cujus-

¶ INVENTOR, Delator, Gall. Dénonciateur. Libert. Florent. ann. 1358. tom. 8. Ordinat. reg. Franc. pag. 92. art. 37: *Et quod inde exactum fuerit, tertia pars nobis applicetur, et alia tertia dicitur consultibus, et una tertia parte Inventori.*

¶ INVENTORIARE, a Gallico Inventories, Recensionem facere, a voce Inventorium, Inventaire. Stat. ann. 1481. inter Stat. synod. eccl. Tornac. pag. 89: *Injungimus decanis nostris, quatenus bona mobilia presbyterorum quorumcumque nobis subditorum, in nostra diocesi decedentium, statim post obitum eorum, arrescent, fideliter Inventorient, et sub stricto et securo arresto Inventoria teneant. Et pag. 90: *Quousque legale et in fide dignorum praesentia fecerit de dictis bonis Inventorium in scriptis fideliter redactum. Vide supra Inventariare.**

¶ INVENTRIA, Vide Inventaria.

¶ INVENTUOSISSIMUS, Qui multa invenit. Hic Cicero Inventuosissimus est in omni arte. Virgil. Grammat. pag. 14. ¶ INVENTURA, ut Inventarium. Chron. M. Hic. pag. 806. ex Constitut. ejusd. Monasterii ann. 1625. Cum Commissarii utriusque tum Ordinarii tum Principis seu alterius illorum, ad Monasterium Abbate orbatum, Inventuræ et consuetudine consignaturae instituende causa accesserint, semper adit Praesidens, Visitator aut alius Abbas vicinior.

¶ INVERATUS, Veru obfirmatus. Guido de Vigev. de Modo expugn. T. S. MS.: *Scoravelli illius scalis seu scalarum fiant in hunc modum, scilicet longi et curvi... et grossi in tantum quod sint fortes, et in capite ipsorum lignorum sint subtiliter Inverati et perforati. Vide Vera 1.*

¶ INVERBERATUS OCELLUS, Intentus, fluxus, cujus acies minime prestringitur. Translatio S. Jacobi Apost. tom. 3. Concl. Hisp. pag. 124: *Tu ante conspectum divinae gloriae Inverberatis adfians oculis, in choro Sanctorum... resplendes.*

¶ INVERITARE, Probare, nostris Verifig. Leges Ina Regis Angl. cap. 16: *Qui suum occiderit, debet Inveritare cum juramento, quod illum culpabilem et de vita fortis factum occidisset. Adde 120. 64. Leges Wilhelmi Nothi cap. 71: *Si Anglicus appellet Francigenam de utlagaria, et hoc sper eum Inveritare velit, defendat s. Francigena per bellum. Leges Henrici I. cap. 11: *Si hoc Inveritur, in illius jaceat. In verum mittere, eadem notione, in eisdem Legibus Ina cap. 69. et in Legibus ejusdem Henrici I. cap. 85.***

1. INVERNARE, vox Italica, Hybernare, hyemare, Gall. Hyverner. Correct. statut. Cadubr. cap. 74: *Nemo audeat neque presumat locare prata vel montes dictos forensi, sine Rencia Consilii, neque animalia ipsorum forensium in dictis pratis et montibus pascolare, et ipsa animalia in territorio Cadubri Invernare.*

2. INVERNARE, Vernare, flores emittere. Rhyth. de S. Otmario ap. Pertz. Script. tom. 2. pag. 66:

Hic flos virtutis Suevia Invernare scilicet.

¶ INVERPIRE, In possessionem mittere: unde Inverpitura, Traditio. Judic. ann. 889: *Ipsus (Bernardus) per jussione regis dictum locum in praesentia omnium Inverpivit. Post subscriptores legitur: *Et manu Bernardi qui Inverpituram istam fecit. Vide Guerpina.**

* INVERSOR, (In aliqua re versor, Lu-

52

cil. apud Lactant. 6. 5. Quis inversa-
mor. lib. 2. tit. 18. § 7. [Lud. P. 14. ex
cap. 6. Capit. 1. ann. 819. Baluz. ann.

817. pag. 211. Pertz. quo capit. differre
Investituram a traditione intelligitur.
Vide Bessierum ubi *Erbertrage* tom.
1. part. 1. pag. 21. sqq.] Inde ut *Vesti-*
tura, ita et *Investitura*, pro ipsa pos-
sessione interdum usurpatur. In eadem
Lege lib. 2. tit. 52. § 17. [Lud. P. 88.]

Voluntur autem de his libertatibus, et re-
bus reddendis, que in nostra *Investitura*
sunt, ut primum quoque per optimos in-
quiratur. Adde lib. 1. tit. 25. § 78. tit. 27.
§ 12. [Lud. P. 35. Guido 5.] Chartula-
rium S. Vincentii Cenoman. fol. 115 :

*Ego persona Ecclesie de Solineto habui
medietatem Investiturę prefate Ecclesie
de Solineto a Capitulo B. Vincentii Ce-
nomanensis, et reliquam medietatem In-
vestiturę a Capitulo B. Petri de Curia.*

Non a vesie, sed a Teutonico arces-
sendam hujus vocis originem voluit
Loccenius in Explicat. voc. feudali. ad
calcem Antiq. Suevoticar. et Schilterus
in Glossar. Teuton. v. *Fest* quos con-
sule, si placet. [De vocibus Germanicis
quibus interpretantur latinum *investi-*
tura vide Grimm. Antiq. Jur. Ger. n.
pag. 555.]

Fiebant porro traditiones ac investi-
turae non nudo verbo, aut per simplex
instrumentum, vel chartam, sed per
symbola quaedam, que rei in alterius
dominium translationem factam reapse
denotarent. Fuerunt symbola illa primo
statim ac fixa, id est, legibus vel consue-
tudine apud omnes recepta, ac usu de-
finita: ita ut uno eodemque fere modo
possessionis translationem factam ad-
vertere sit, vel certe res easdem in ea
adhibitae, que possessionem in alium
transductam omnino significarent :
adeo ut pene eadem apud omnes gen-
tes forma ac formula fuerit.

Ea autem potissimum adhibuere ve-
teres in ejusmodi traditionum symbolis,
que affinitatem aliquam haberent cum
rei, que donaretur et cederetur : vel
saltem, quibus dominium in alium
translatum innueretur : ita ut agri vel
prædii investituram factam denotarent,
cepitem, glebam, seu *Wasomem*, uti
loquebantur, ex ipso agro desumptum,
in manus illius, cui donabatur, trade-
bant : quo symbolo fundi proprietatis
prorsus in eum translata innuebatur.
At ne tantum solum ipsum concessum
credideretur, addebatur et *ramus*, quo
comprehenderetur soli superficies : (id
est, si quid satum et edificatum esset,
ut sunt vites, arboris, planta, segetes)
que quidem usque eo soli pars est, ut
non illud sine hac tradi vel usucapi
possit, cum superficies solo cedat, ut
aiunt JC. Addebatur hisce symbolis,
festuca, que interdum *fusta* dicitur, *ba-*
culus, *virga*, etc. cujus traditione, domi-
nium rei pariter translatum credere-
tur : cum *baculus* ac *virga*, domini in
suos ac res suasque et potestatem deno-
tet : nam *festucam*, idem esse ac *fustem*
vel *baculum*, aut *virgam* in confesso
præberet, ut qui magis ad manum es-
set : seu bocce symbolo significaretur,
eum, qui rei dominium subibat, jus ha-
bere evertendi, disjiciendi, succidendi,
metendi, etc. in eo prædio, ejus pos-
sessionem adibat. Vetus Charta apud

Augustinum du Pas in Stemmat. Armo-
ric. pag. 246 : *Que omnia... gratuita vo-*
luntate cum quodam Cullello obtuli.

Erant præterea alię *Investiturarum*
formę, usu ac moribus definite et re-
ceptę : verbi gratia per gladium, per
annulum, per vexillum, per cambutam,
per campanarum funes, et ejusmodi,
que certum rerum, vel dignitatum ge-
nus spectabant.

Denique quidquid ad manum fuit,
posthabitis veteribus traditionum for-
mis, nullaque festuca, aut fustis ac
baculi, cepitis, et cullelli habita ra-
tione, ad *Investiturarum* symbola adhi-
bitum fuit. Ingulfus pag. 901 : *Confere-*
bantur etiam primo multa predia nudo
verbo, abique scripto, vel charta, tantum
cum domini gladio, vel galea, vel cornu,
vel cratera, et plurima tenementa cum
calcari, cum strigili, cum arcu, et non-
nulla cum sagitta.

Enim vero ne ejusmodi traditionum
perirent symbola, asservabantur ea
apud donatarios in rei gestę memo-
riam. Hujusmodi cepitis cum sua *festu-*
ca, aut *Wendelinus*, multa in *Eclisius*
servantur hactenus, vianturque Nivelles
et alibi, juste magnitudinis, forma
quadrata, vel etiam laterculari. Quem mo-
rem testantur etiam aliquot Tabule.
Charta fundationis Monasterii S. Petri
generensis apud Marcam lib. 3. Hist.
Benedicti. cap. 15. *Facio inde dono per-*
zonam suam argenteam, ab alari in ar-
mario S. Petri repositam. Tabularium S.
Maxentii Pictav. ann. 1109. *Definitum...*
et hoc cum corrigia quadam, quam ten-
ebamus in manu, in qua tres nodi sunt
facti ad signum, que corrigia adhuc ser-
vatur. Aut *Majoris Monasterii.* Ch.
50 : *Quodam fuste, qui apud nos nomine*
ejus inscriptus servatur in testimonium,
præsentate Abbate Alberto, facti querpiti-
onem. [Vide Grimmium l. 1. pag. 558.]

Maxime asservabantur ubi ea moni-
menti scripti loco erant : cum scilicet
in his describebantur ipsi concessio,
donantis nomen, ejusque doni ratio.
Ejusmodi est cullellus in Chartophyl-
acio ecclesie Parisiensis asservatus, in
cujus manubrio eburneo hæc leguntur,
teste D. Le Beuf tom. 2. Dissert. pag.
87 : *Hic cullellus fuit Fulcheri de Ballo,*
per quem Wido dedit aream Dragonis ar-
chidiaconi ecclesie sanctę Marie ante
eandem ecclesiam sitas, pro anniversario
matris sue. Alterius similis cullelli, in
quo inscripta est coemptio alicujus cen-
sus, mentio fit tom. 6. Annal. Bened.
pag. 219.

Interdum traditionis symbolum, do-
nationis, cessionis, vel venditionis ins-
trumento intexebatur, assuebatur, vel
affigebatur. Vidimus ipsi in Chartophyl-
lacio Sandionysiano, beneficio huma-
nissimi ac doctissimi viri D. Joannis
Mabilonii Benedictini, qui id etiam ob-
servavit in Fuirado Abb. n. 19. tom. 4.
Actorum SS. Ord. S. Benedicti, complu-
res Chartas, in quarum imis limbis in-
textę erant festucę, vel certe pusilla
ligni fragmenta. Hujusce etiam moris
indices præstant complures Tabule.
Charta Roberti Lingonesis Episcopi
apud Perardum pag. 200 : *Et quia do-*
minus Hugo Comes Treccasinus præsens
aderat, quando hanc donationem feci,
dedi mihi idem Comes in testimonium
hujus donationis, hunc nummum, qui
hic dependet, ut per ipsum donationem
facerem, et Ecclesie Diuonensis transmi-
terem. Infra : *Et in testimonium hujus*
donationis nummus iste huic cartę ad-
penus est, quum per ipsum donatio ita

1. INVESTITURA, Traditio, missio in
possessionem, ex verbo *Vestire*, Mittere
in possessionem, de quo suo loco. In-

1. INVESTITURA, Traditio, missio in
possessionem, ex verbo *Vestire*, Mittere
in possessionem, de quo suo loco. In-

facta est Charta Ludov. VII. ann. 1140. pro Eccl. Deiparae Santonensi. *Confirmamus igitur, ac regali auctoritate corroborantes, et cum baculo presentis pagine insito, per nuntium tuum Constantinum te investientes, concedimus tibi, etc.* Aia ann. 1104. In Tabulario S. Hilarii Magni Pictavi. *Venerabilis antea sepulchrum B. Hilarii, ibi super sacratissimum corpus reliquimus, cum quodam fusili, hinc Chartae inherente, omnia, quae injuste reclamabamus. Tabularium Angeiense fol. 48. Emma de Mastacio dedit Deo sanctoque Johanni et B. Revenio per quoddam lignum, quod hinc pergamento conjunctum est, quicquid aloci habebat, etc.* Tabular. S. Eparchii Inculmensis ann. 1000: *Hanc igitur donationem fecit per corrigiam in hoc pergamento pendentem.* [Chartul. S. Joan. Angeriac. fol. 33. r. *Predictam terram S. Johanni, cui usquiderat, ex toto reliquit in manu domus Ausculphi abbatis cum junco, qui in ora Cartula insuitur.*]

At cum interdum ejusmodi traditionum symbola propter usum capi, furto subripi, vel perire possent: ut huic cavereur incommodo, reddebantur ea inutilia, ac frangebantur. Willelmus Malmesbur. lib. 2. de Gestis Anglor. cap. 8. de Eadgaro Rege: *Ubi ergo generali assensu, ut dictum est, Pontificum, Abbatum, optimatunq; suorum hae privilegia ipsi loco conferre disposuit, lituum proprium, ebore decussissime formatum, cuj; opus decoratum, super altare sanctae Dei Genitricis posuit: ipsiusque donatione eidem sanctae Dei Genitrici ac suis Monachis: ea perpetuo possidenda attribuit: eundemq; lituum mox in sui praesentia fecit secari in medium, ne cum cujusquam dare vel vendere possit quilibet, ablatum, sequentem praecipiente partem illius servari in loco ad jam dictae donationis testimonium. Tabularium S. Hilarii Pictaviensis: *Ipsa Hugo peregrinus ad Sancti sepulchrum, divina ductus justitia, multis videntibus supradictae queresit causam cunctis quodam super altare posuit reliquit: qui ne quando forsitan usui esset, illico nos effregimus, atque ad resandum calumniam silicem si forte renasceretur, in testimonium reservari praecipimus.* Tabularium Vindocinense ann. 1075. Ch. 283: *Qua de re propria manu posuit jam dictus Comes auctoramentum, videlicet per unum cultellum, ut mos est, fractum super altare S. Trinitatis. Vetus Charta: *Et ad hujus indicium concessio, cultellus, per quem donum factum est, fractus est coram cunctis assistentibus.* Charta Lancelini Militis, apud Lovetum tom. 2. Hist. Bellovac. pag. 213: *Et per unum anulum aureum, eadem villas Belvacensis Ecclesiae deinceps possidendas in manu Domni Fulconis sui filii, tunc Belvacensis Episcopi, reddidit, et eundem anulum super altare beati Petri in catena ferrea suspendi fecit in monumentum hujus redditionis. Duos quoque solidos denariorum et dimidium, quos eodem die de predictis villis habuerat, et perforatos in sacrario B. Petri recondi et reservari rogavit, ut posteris essent in testimonium redditionis, pontificis, et satisfactionis.***

Altorum, eamque, ut videtur, portione, licet assignare causam, cur ejusmodi symbola frangerentur: scilicet ut firmior constantiorque haberetur donatio aut venditio: quemadmodum enim his fractis symbolis amplius uti non poterant, sic nusquam in res datas aut venditas quovis modo reverti se

velle, indicare ipsis in antio erat. Haec non obscure inveniunt sequentes Chartae. Tabularium S. Sergii. *Et ipse Merillus veniens in Capitulo fecit donum de Braello, ipse et frater ejus in manu Abbatii, cum quodam cultello, et portaverunt super altare, atque ibi ad testimonium fecit Merillus ipsum cultellum.* Tabularium S. Albini Andegav.: *Quaedam femina nomine Bonina guerpiuit calumniam quam de terrula quamdam faciebat, ad haec signa quod Brientius Monachus recevit eam de beneficio Monachorum cum cultello suo quem statim frangi in duas partes pro testimonio.* His generalium praebitis, restat, ut quae de diversis Investiturarum modis ac symbolis jam dicta sunt, aliquot firmemus exemplis. Ac primum de investituris apud omnes ferme receptis, per cespitem vel quoniam, baculum, ac fusum, et cultellum, aptus postea de ceteris ordine literarum. [Symbola omnia accurate exposuit Grimmus in Antiq. Jur. Germ. pag. 557. et 108. sq.]

PER CESPITEM. n. d. Charta ann. 1208. apud Hemereum in Augusta Viromand. pag. 135: *Obtulit super altare B. Petri per cespitem, etc.* Tabularium Majoris Monasterii: *Et de eadem quoque terra, in pleto pugillo recevit Garmundum S. Martini Majoris Monasterii Monachum, qui rogabat locum S. Medardi.* [Tabular. Rothom.: *Riscum Presbiter dederat Rothomo omnia quae possidebat in Taellac. Et mox Wicominus frater ejus adportavit corpus ejus in Monasterium, et Cespitem de terra donavit et totam terram in Taellac.*] [Grimm. pag. 110. Erds und gras.]

PER HERBAM ET TERRAM, id est per cespitem, qui constat terra et herba. Formulae incerti auctoris, cap. 20: *Per illud osium de ipsa casa, per Herbam vel Terram, ipsum mansum, vel quid quid ad ipsum mansum aspici, sicut in ipsa cessione est insertum, ad partem ipsius Ecclesiae visus fuit, tradidisse vel consignasse.* Ita ferme in form. 19. 43. 57. In Consuetudine Hannoniensi, cum apparitor seu Seruena, feudum vassalli pignori capit, *Herbam, et Wasonem de terra eruit, Herbe, Wason, ou autre chose tenant à la racine.* In Consuetudine Castellaniae Insulensis art. 46: *Il leve la palee, et Wason id est, terram palo, seu ligone, fodit, et ex ea, eruit cespitem.*

PER RAMUM ET CESPITEM. Vita S. Berlandis n. 5: *Ibique quicquid habebat in praediis, cum omni familia servorum, ancillarumque, cum Cespite et Ramo cultelloque cum manubrio albo tradidit, etc.* Anonymus de S. Gertrude apud Bollandum pag. 800: *Nivellam petiit, saracenisque Gertrudi, quicquid habebat in praediis, cum Cespite et Ramo, culleloque cum manubrio albo tradidit.* Charta ann. 933. apud Mirraem in Notitia Eccl. Belgii pag. 135: *Mox post haec subsequenti die, ut firmius et stabilitus esset, infra terminum predicti Comitatus, in villa quoque Thiele nuncupata, eidem praenominatis testibus et aliis nonnullis astantibus, sine alicujus retractatione cum Ramo et Cespite, jure ritibusque populari, idem sanctum est rationabiliterque firmatum.* Charta Gerardi Hamensis Domini, apud Hemereum in Augusta Viromand. ann. 1145: *Et uterque Walterus et nepos patri assensu, parique consilio propriis manibus predictam oblationem Ramo et Cespite posuerunt super altare beatissime Mariae. Per Ramum et Cespitem offerre. in aia ann. 1218. apud*

eundem Hemereum pag. 196. *Per Ramum et Wasonem, pag. 281. Per Ramum et Cespitem super altare impositionem, pag. 98. Charta Danielis Advocati Atrabatenis et Dom. Bethuniae ann. 1224: *Posteq; nobiscum in templum venientes super majus altare per Ramum et Cespitem, quicquid in praediis habebant, obtulerunt.* [Grimm. pag. 113.]*

Infigebantur autem rami cespiti ipsi. Charta ann. 1304. quam descripsit Mirraeus in Diplom. Belg. cap. 90. et Wendelinus in Gloss. Salico v. *Festuca: Dedit pleno donationis inter vivos jure, adhibitis etiam ex abundantia quibusdam solemnitatibus, quae ad solemnitatem consimilium fieri consueverunt: videlicet quod major dicti Monasterii cereus illuminatus fuit, et predictus Miles D. Theodericus cum viridis Cespitis, cui viridis Ramus infusus exiit, arripio etiam stola, qua. Monachus praecinctus fuerat, obtulit super altare, etc.* Apud Flandros, inquit Wendelinus, cum fundus vel donatur, vel venditur, *et usque dominus cespitem ex illo fundo fodiat cultro, non quadratum, sed orbiculatum, latum quaeversum digitos summum quatuor, cui, si pratum est, infigit herbam: si acer, ramusculum, quatuor circiter digitos altum, hac imagine fundum representans, uti optimus maximeque est, cum eo scilicet omni, quod solo continetur, quodque in illo naturaliter crescit. Hunc cespitem sic infestucatum defert traditque in manus Domini, seu Majoris, quem his verbis alloquitur: *Ego, domine Major, transporto in tuas manus meum illum feudum, sicut illo loco, idque ad opus N. titulo pure donationis, vel titulo venditionis, et pretii tanti: quam pecuniam agnosco me receptisse Major deinde acceptum cespitem cum sua festuca tradit emptori, vel donatario, sub hac verborum formula: *Ego hunc illum fundum mihi per N. in manus praesentis deportatum trade in manus tuas N. atque inmitto te in realem, actualem, et corporalem possessionem ejusdem dicti fundi cum banno et fredo, secundum hujus Salae vel curiae legem, salvo jure cujuslibet.* Ex quibus omnino patet, haec spectare ad formulam, quam habet Consuetudo Insulensis art. 80. ut mox monuimus, cum dicitur rei possessionem conferri per ramum et baculum, per ramum et baston, ubi ramus non nude, sed pro ipso etiam cespite sumitur: tametsi investitura per solum ramum non semper occurrat. Tabul. S. Gemme Santon. ann. 1096: *Et iterum confirmatum est donum Rami unius, quod transmissum fuit Monachis S. Gemme.* Tabul. Vindocin. ann. 1088. Ch. 176: *Et iterum confirmatum est donum Rami unius, quod transmissum fuit Monachis S. Gemme.* Tabul. Vindocin. ann. 1068. Ch. 176: *Et ultro ob confirmationem misit Ramum viridem lauri super domini cum altare.* Tabul. N. D. Santon. fol. 78. ann. 1035: *Sponte donum impono cum semipede ligni auri, et una libra piperis in sacculo ligneo.* Tabularium Abbatiae de Rota fol. 11: *Dumque reverbatur, idem Albinus forte coryllum (coudre) quandam rubicibus onustam infra terre nostrae metas invenit, Ramum cujus abscedit, et ad recognitionem investiturae suae apportavit, quem in manu Praesulis posuit.* [Tabularium Majoris Monasterii: *Maino de Poleto hanc elemosinam cum quodam Ramo ulmi super altare S. Johannis posuit.*] Cum Ramo olive virentis, apud Lambertum Ardensem pag. 152. Butelerius lib. 1. Summae ruralis cap.**

88. cujus lemma est: *Comment le bailli doit rendre au pupille sa terre en sa main, luy tenu en aage. Le bailli doit tout rapporter par Rain et par Baston le droit dudit bailli, qui par Baston luy fut mis en sa main, en la main du Seigneur, et par luy. Et ce fait, le Seigneur le doit remettre par luy, par Rain et par Baston en la main de l'enfant venu en aage, comme de sa propre chose et herilage.* Cujuslibet ad lib. 2. Feud. cap. 2. quem sequitur Raguellus, existimat, hic vocem Rain, non ramum, sed annulum significare, ex eo, quod Ring Germanis annulus sit. At cum ex veteribus Poetis nostratibus, quorum locos aliquot congressit Gallandus lib. de Franco alodio pag. 828. constet Rain, idem valere ac ramum, longe probabilius videtur, in hisce formulis recentioribus idem expressum, quod in veteribus. [Chartra ann. 1401. ex Chartul. 28. Corb.: *S'en sont venus despoiser, sans leurdit euecine, par Rain et par Baston en la main dudit enfermier ou nom de ladite eglise, pour en saisir ledit enfermier, comme seigneur fonsier dedit lieu. Ubi Rain ramum significare haud dubium est.*]

Cum RAMO ET GUAZONE, vel WAZONE, id est, cespite, uti suo loco docerimus. Charta Decani Peronensis ann. 1128. ex Tabulario Dehuenensi ch. 21: *In signum concessionis per Rannum Wasonem super majus altare Ecclesie nostrae ad opus Ecclesie Lghunensis Liberum et abique cujusquam domini retentione obulerunt.* Alia Hugonis Comitis S. Pauli ex Tabulario Molismensi ann. 1188: *Donum ipsius decime cum Ramo et Guazone super altare posuimus.* Charta Roberti Ducis Burgundiae ann. 1488. apud Perardum: *Hanc oblationem daram, quam ego ipse legali concavione per festucam, per cutellum, per Wantonem, per Wazonem super altare posui, manu propria subfirmavi.* Vide Malbrancum lib. 10. de Morin. cap. 12. [Grimm. pag. 130. Ast.]

PER GUAZONEM, ANDELAGIEM, et Ramos de arboribus. Tabularium Casauriense, anno Ludovici II. Imperat. 24: *Ideo constat me Sisenandus Saligo filius quondam Anastasii, bona et spontanea mea voluntate juxta Saleyam legem vendidimus, atque die presentis tradidimus, tibi Romano Abbati, vel Monasterio S. Trinitatis, per Guazonem et Andelagiem et Ramos de arboribus, hoc est, terram meam petias duas in cabale, quod dicitur Vico, etc.* [Chartra ann. 945. tom. 3. Annal. Bened. pag. 483. Per Festucam et Andelagiem, per Guazonem et Antilagion, per Terram et Cutellum et Ramos arborum.] Per Wazonem Terrae, et per Flatucum nodatum, seu Ramo arborum, atque per Cutellum et Guantone, simulque Andelagine, tradere, in Chartis variis apud Franciscum Marlam in Mathildi pag. 106. 108. 157. Baron. ann. 1102. Dominicum in Assertore gallico pag. 145. in Bullario Casinensi tom. 2. pag. 70. et infra non semel. Vide Andelagium. [Grimm. pag. 130. Andelag.]

PER BACULUM. Annales Francorum S. Nazarii ann. 787: *Illic opus veniens Dasso Dux Rejuerorum ad eum, et reddidit ei cum Baculo ipsam patriam, in cujus capite similitudo hominis erat.* Tabularium Casauriense ann. 1140: *Reinvestierunt Baculo quercino.* [Tabul. S. Vincentii Genoman. Et per Baculum quercum donum ejus rei super altare posuit. Idem. *Donumque hujus rei per Baculum miricum in manu Abbatis misit.* Tabul. Majoris Monast.: Et hoc donum ambo offerimus cum quodam

Baculo fraxineo super altare S. Martini.] Hist. Translationis S. Gregorii cap. 11: *Statimque Baculo suo villam cum omnibus appendiciis suis reddidit.* Tabularium S. Mauri ad Ligerim ann. 1144: *Super altare cum Baculo virgum codrinas, quam de manu forestarii abstulerat, concessit.* Tabularium Vindocinense fol. 235: *Offertibus Hieremia et filii suis in legitimum rem hujus quoddam Baculum codrinum super altare.* Charta Bertrandi de Monconorio: *Hanc concessionem fecit Do. Bertrandus in aula sua, et pro inter-signo confirmationis hujus elemosynae, tradidit quendam Baculum, quem manu tenebat.* Armado Priori Aureae Vallis. Charta Beatri de Sabradia Dom. Foucigniaci ann. 1284: *Investiente dictam dominam B. recipientem pro se et suis heredibus per traditionem Baculi, ut moris est.* Le Roman-de Garin:

Tende la terre, que quitta li vos rent.
Per cest Baston vos en fas la present.
Envers los homes vos en sera garant.

Chartas alias hujusce ritus indices proferunt Beslius pag. 572. Perardus pag. 118. Sammarthiani in Abbatib. Gall. pag. 25. 54. Guichenonus in Probat. Histor. Sabaud. pag. 140. Gallandus de Franco alodio pag. 842. Ughellus tom. 1. Hist. Sacr. pag. 960. 994. part. 2. pag. 236. tom. 5. pag. 1490. etc. quibus adde Bractonum lib. 3. tract. 15. § 14. et Rollandinum in Summa Notariorum cap. 1. [Grimm. pag. 133. Stab.]

INVESTITURAS ECCLESiarUM, per Baculum et Annulum factas, testatur in primis famosa illa, quae diu Christianum orbem affixit et conturbavit, Sacerdotium inter et Imperium controversa, cujus originem et progressum multus prosecutus est Juretus in Notis ad Ivoonis Carnot. Epist. 24. ex scriptoribus coaevis, ut et Baronius, et alii passim, quos non exscribo. Chronicon Mauriacense lib. 3: *Cumque curae pastoralis ministerium, quod per Baculum acceptat, per librum redigere solueret, renuit Henricus, dicens, quia sicut facta fuerat regimini per Canabuz traditionem dimissio.* [Tabul. Ecclesie Andegav. Ipse autem Algerius Episcopus me investit cum Baculo Episcopali de speciali beneficio ecclesie S. Mauri Andegavensis. Tabul. S. Vincentii Genom. Cujus petitioni dominus Abbas, ut dignum erat, assensum praebuit, cumque protinus cum Pastoralis Baculo, quem ad obsequium sepulture praedicti patris in habitu Monastico defuncti ex more secum detulerat, de beneficio investit.]

Asservatur in Ecclesia Turonensi baculus ligneus plumbea lamina obtectus, in quo spirali linearum ductu scriptum legitur, Anno Inc. Dnice M. C. LXXXI. Lucius II. PP. investit Bone judicio see Apostolice Sedi cum Baculo suo ligneo. Turonensem Ecliam de subjectione Dolensis Eclie et Tregorensis et Briocensis per manum Dni Hugonis Turon. Archiep. PER FUSTEM Offerre, tradere, investire. Vetus Placitum sub Ludovico Imp. apud Viennam an. 912. ex Tabulario Ecclesie Gratianopolitanae fol. 68: *Quod audiens dominus Imperator, ipsam terram per Fustem, quem manu tenebat, praedicto Episcopo reddidit.* Anonymus in Miraculis S. Columbani n. 24. apud Jo. Mabillonum: *Venientes ad sacrasinum corpus, mittebant in pergon Sancti singulos Fustes, ut per hoc cunctis claresceret, res S. Columbani, quas antea injuste invasas habebant, ipsi Sancto resti-*

tutas. Charta Walperti Archiep. Mediolanensis ann. 963. apud Ughellum in Appendice tom. 4: *Ita auditis, praenominatus... Archiepiscopus Walpertus, quosdam, qui aderant, consilio per acceptum Fustem jam dictas Capellas... tradidit.* Charta vetus apud eundem tom. 4. pag. 812: *Per Fustem, quem in suis tenebat manibus, Comitis Mathilda... investivit homines Cremovae.* etc. Bracton. lib. 2: *Si nullum ibi sit adfectum, fiat et sagmina, secundum quod vulgariter dicitur, per Fustem et per baculum et sufficit sola pedis positio cum possidendi affectu.* Adde lib. 5. tract. 4. cap. 15. § 14. Tabularium Vindocinense Tjuani Ch. 19: *Unde hujusmodi auctorem prius ibidem in Capitulo quodam Fustis, ut moris est, fecit, et postea eundem Fustem super altare posuit.* Occurrit praeterea ejusmodi investitura per Fustem, Chartis tom. 4. 50. 55. 120. in Tabulario Majoris Monasterii, apud Gallandum de Franco alodio pag. 838. Ughellum tom. 1. Hist. sacre pag. 508. 828. tom. 7. pag. 875. 1272. 1418. 1442. 1444. tom. 5. pag. 668. 732. Franciscum Marlam in Mathildi Comit. lib. 3. pag. 115. 117. in Monast. Anglic. tom. 2. pag. 1066. etc. Quibus locis fustis, festuca vicem praebuit, quae et fustis videtur dicta. Gloss. Lat. Gr. Festuca, xzpoz, fustoc. Fustis, fustoc, fustiv.

Cum LIGNO. Charta Girardi Episcopi Pergamensis in Hist. Pergam. tom. 3. pag. 312: *Eamque donationem et ordinationem seu investituram cum Ligno et cartula, super altare ejusdem loci Alexandri factam, aliquo modo infra se praesumpserit, etc.* Alia ann. 1170. ibidem pag. 325: *Cum Ligno, quod in suis tenebant manibus... restituerunt in manu domini Guale Episcopi nominatim totam decimam, quam ipsi habebant.* Vide infra. Per CUTELLUM. Charta ann. 1080 in Tabul. Vindocinensi Ch. 25. Ego et duo filii mei Cutellum unum super altare Domini manibus nostris conortiter imposuimus. Adde Chartas 217. 241. 405. 509. [Chartra ann. 1065. ex Tabul. S. Nicolai Andegav.: Et ipse donum istud in manu Prioris fecit cum eodem Cutello, et ipsi tres eundem Cutellum super altare dominicum S. Nicolai portaverunt. Tabul. S. Florentii: Deo et S. Florentino reddidit cum quodam Cutello quem super altare posui.] Tabularium S. Albani Andegav.: *Praefatam donationem are concessam posuit manu propria super altare dominicum ejusdem Sancti cut. Cutello Widonis.* Occurrit haec formula passim in veteribus Chartis tom. 1. Monastici Anglicani pag. 43. 86. 326. tom. 2. pag. 1024. 1031. in Probat. Hist. Guenensis pag. 334. apud Louvetum in Hist. Belvac. pag. 531. Edit. Perardum in Burgundicis pag. 61. in Hist. S. Nicolai Andegav. pag. 32. 63. apud Beslium pag. 459. in Tabulario Prioratus S. Nicasi Meduntensis fol. 19. in Vita S. Borendis n. 5. et apud Brodeum in consuet. Parisiens. tom. 1. pag. 528. [Grimm. pag. 170. Messer.]

PER CUTELLUM, Festucam nodatam, Wantonem, et Wazonem terrae, in vet. Chartis apud Ughellum tom. 3. Hist. Sacr. pag. 49. 51. 81. 415. tom. 4. 1387. 1064. 1442. 1447. 1456. Chiffartum in Lumibus Salicis pag. 249. Perardum in Burgundicis pag. 109. etc. [Chartra ann. 872. apud Mabill. Diplom. pag. 542: Et juxta legem meam, per Cutellum et Festucam nodatam seu guazonem terram vobis azinda ad vestram partem corporalem facio vestituram, ad vestram proprietatem habendum. Alia ann. 1102. apud

Miragm tom. 1. Diplom. Belgic. pag. 370. Et per presentem chartulam offerentis ibidem habenda confirmo, insuper per cultellum, festucam nodatam, gantonem et Episcopatu Taurin. apud Stephanot. Fragm. Hist. tom. 3: Insuper et per cultellum, festucam nodatam, gantonem et gantonem terrae atque ramum arboris, in prefato Monasterio legitimum facio donationem et vestituram. Vita S. herlandis p. 3. Ramum cum cespite, cultelloque de manu viri porrigentis intra scriptum recepit.

PER CULTELLUM Plicatum. Tabular. Vindocin. ann. 1078. ch. 222. Donum per Cultellum unum Plicatum super altare dominicum S. Trinitatis pontum. Ch. 341. Horum omnium donum et auctoramentum manu sua posuit super altare dominicum per Cultellum in hujus rei memoriam Plicatum. Tabularium Burgundensium fol. 72. Et hoc donum Sasaricus, picecomes Monachis Burguiti concederet, predictus Hubertus 10. solidos ei donavit. Et propter hoc Sasaricus Plicavit illi quendam Cultellum, dando in signum concessionis, ut sic portaret eum predictae Congregationis. Charta Guillelmi Comitis Andegav. ann. 1062. ex Tabulario S. Florentii veteris. Et non solum exactiones solenniter posito super altare prescripti confessoris Cultello incurvato; sed etiam alia injuste eis ablata restituitur. (Charta ann. 1132. e. Chartul. Latician. Hoc autem sponte concessit. .... unde et Cultellum quendam pro signum Plicavit, quem Capitulo S. Petri per Hubertum ipsius Ecclesie Praepositum, ut inde aboleretur, presentavit. Tabular. S. Nicolai Andegav. Comes Hoellus elemosinam hujus auctorem misit in manu Haimonis Abb. S. Nicolai per Cultellum illi cujusdam Vasculi sui, quem ipse Comes manu propria Complicavit.) Vide tom. 2. Monastici Angl. pag. 940. At ut hae generales Investiturarum fortia fore spectant, quibus etiam accenseri debent, qui fiebant per andelangum sive andelaginem, et per chariteam vel gantonem, de quibus diximus in hisce vocibus. Nunc de singularibus ordine alphabetico agemus.

PER ALMITIAM. Charta ann. 1288. ex Tabul. Montisul. Petrus abbas monasterii Montisulivi contulit ecclesiam S. Juliani de Ventenaco. Petro Roca presbytero de Fanogave, quem... per traditionem Abbatum suae investivit.

INVESTITURA PER AMPHORAM plena auge maris exinde legitimum fecit donationem, in Charta Ottonis III. Imp. apud Echellum tom. 4. pag. 119.

PER ANSULUM, et traditione annuli. Per sigillum seu chartam sigillatam annulis vel sigillis, quibus utebantur commissarii a Benedicto XII. PP. deputati ad reformationem monasteriorum ordinis S. Benedicti in Lib. pensum. S. Viet. Massil. Priorem de Cucurano per nostros Annulos provinciales investimus. Id est, quibus unusquisque nostrum utitur in sua provincia: ibi enim loquuntur Gerbertus abbas S. Victoris et Raymundus abbas Montismajoris.

PER ANSULUM, et traditione annuli, majorum praesertim praedictorum ac dignitatum factas investituras ostendunt complures Chartae. Tabularium Episcopatus Paris. ex Bibliotheca Puteana: Anno 1231 fecit Anselmus Miles, dominus Turnoni, homagium ligum de castro de Turnonio... et investit eum Episcopus per Annulum aureum. Ibidem: Anno

1249. Joannes frater Anselmi Militis D. Turnoni, fecit homagium dicto Episcopo de illa parte, quam tenebat in dicto castro... ad quod homagium admittit eundem D. Episcopus, volens ipsum investire per baculum, vel festucam, prout moris est: quam Investituram noluit recipere dictus Joannes, dicens, quod ipsam non reciperet, nisi per Annulum aureum investiretur. Charta Guillelmi Episcopi Pergamensis ann. 1174: Teque, reverenda frater, Adalardo, illius matricis Ecclesie Archidiacone, Annulo aureo Investimus, etc. Hunc praeterea ritum attigere passim Scriptores, quos erit satis indicasse, ne in immensum opus excreseat. Petrus Damiani lib. 1. Epist. 9. Arnulfus Lexov. Episcopus pag. 27. 30. Sugerius in Ludovico VI. pag. 320. S. Bernardus serm. de Cena Domini. Petr. Diac. lib. 4. Chr. Casin. cap. 91. 126. Vita S. Melani. Episc. Rhedonens. cap. 6. n. 27. Franc. Chifflet. in S. Bernard. pag. 510. Guich. nonus in Episcop. Bellic. pag. 81. Duchesnius in Probat. Hist. Ducum Burgund. pag. 83. Acherius ad Guibertum pag. 566. Monast. Anglic. tom. 2. pag. 1008. Probat. Hist. Gallo-Byzantinae pag. 22. Waddingus in Regesto tom. 3. pag. 117. Math. Paris. pag. 611. Bullarium Casinense tom. 2. pag. 52. Ughellus tom. 4. pag. 1287. NBS. etc.

PER ANSULUM, et traditione annuli, minorum etiam dignitatum concessione annulo usi sunt, ut patet ex Literis cardinalis Monachi ann. 1308: Ego hujusmodi commendas vicibus quatuor theologorum dictae domus (Cholestorum) unio, ipsaque predictis confero, et ipsos per Annulum meum investio.

PER BACULUM. Tabular. Longipontis in diocesi Paris. Quod donum misit Henrico Priori per quendam Baculum, quo se sustentabat. Vide quae supra observavimus.

PER BERETAM et BIRRETUM. Vide utraque vocem suis locis.

PER BERILLUM. Vide in hac voce.

PER BIBLIOTHECAM, seu Biblia. Charta ann. 848. in Tabulario S. Mauri ad Ligerim: Donum autem confirmat Bibliotheca veteris ac novi Testamenti.

PER BIPPENAM. Charta Guisc. Beljoac. dom. ann. 1118. inter Instr. tom. 8. Gall. Christ. col. 317. Acta et firmata sunt haec in Tyronensi cenobio per traditionem praesentium et meae Bipennae super magnum altare.

PER BREVIARIUM. Tabul. Pontis Otranti: Hanc quoque elemosinam concessit Guillelmus de Turra, Landrici frater, salsivique de illa domnum abbatem Oliverium apud portam monasterii cum Breviario portavit.

PER CALAMUM. Charta ann. 1356. ex Bibl. reg.: Joannem emptorem praesentem et recipientem de dicta re vendita per traditionem unius Calami manusiter investit.

PER CALICEM. Tabular. Abtense fol. 93. Et de his Investitit ipsum Abbatem quem Calicem, quo Communionem accipere. Charta Aldrici Episcopi Cenoman. in ejus Vita pag. 74: Per librum quatuor Evangeliorum nobiliter ornatum, et auro ex parte conscriptum, seu per Calicem unum aureum cum patena sua, desuper Episcopus et Sacerdotibus manus eorum imponentibus, tradiderunt, etc.

PER CAMBUTAM EPISCOPI Investitur Abbas apud Oudericum Vitalem lib. 3. pag. 477. et pag. 481. Charta Amadi Archiepiscopi Burdegal. ann. 1100. in Tabular. Angriacensi fol. 178. Ipsum eundem Abbatem Ansculfum, Virga

nostrae auctoritatis superinvestimus. Tabularium S. Dionysii de Novigento: Huberto Comes Rotrobus Baculum in manu dedit, et curam Monasterii commisit.

PER CANDELABRUM. Tabul. Leprosarium Pontis Audomari: Robertus de Avillers per unum Candelabrum super altare hanc donationem posuit. Tabularium Prioratus S. Nichal. fol. 35: Et done obtulit super altare predicti Martyris per unum Candelabrum multis assistentibus. [Histor. MS. Beccensis Monasterii pag. 464. n. 18: Gilbertus de Saonca septem sacras lampas cum uno hospite concedens eas in perpetuum possidendas Beccensis, Candelabro pro more illius temporis (12. saec.) super altare posito, et sigillo suo confirmat.]

PER CANDELABRUM DEAURATUM. Charta ann. 1122. ex Chartul. Miclac: Beatrice, uxoris filio suo Alberico, necnon et filio suo Agada, ad opus Miclacensium fratrum per Candelabrum deauratum in manu nostra deliquit, etc.

CANUM VENATICORUM APPREHENSIONE. Tabul. Casauriense ann. 1140. Reinvestit S. Clementis Ecclesiam ipsemet Timo Apprehensione Canum Venaticorum, quos educerat venatus in loco, qui Custanum vocatur, de prefata Ecclesia S. Nicolai.

PER CAPELLUM PRIORIS, in Tabul. Monast. Longipontis, diocesis. Parisiensis.

PER CAPILLOS CAPITIS. Vide Capilli.

PER CAPUCIUM. Charta ann. 1328. in Reg. 62. Chartoph. reg. ch. 77: Castrum de Olonzaco, cum omnibus suis juribus et pertinentiis ipsius, dicto Raymundo Durbaro... per traditionem ejusdem Capucii restituerunt. Ahs ann. 1304. in Lib. rub. Cam. Comut. Paris. fol. 176. r. col. 1: Ipsum dominum Galdum induci fecimus in possessionem vel quasi cum Capussio ipsius domini locumtenentis, eidem domino Galdum in locum possessionis tradidit.

CUM CEREO ET LAPIDE. Charta ann. 1107. inter Instr. tom. 6. Gall. Christ. col. 297: Praefatum abbatem Case-Dei cum Ceruo, quem tenebat in manu sua, restituere fecit, et ipsamet papa (Paschalis II.) suscepta eadem restitutione, dicto Antanensem abbatem et monachos cum eodem Ceruo et quodam lapide restituit.

PER CHARTAM SUPER ALTARE. Tabularium S. Michaelis in periculo maris: Ego Clamarochus dedi Deo et S. Michaeli unam tessaram, id est pascuorum in mari. Ut autem hoc per labentia tempora custodiat firmius, placuit mihi hanc Chartam ponere super altare S. Michaelis et signum meum facere.

PER CHIROTHECAM. [Charta ann. 1067. ex Tabular. S. Florentii: Facitque inde donum per quosdam Chirothecas in manu Haimonis Monachi.] Vide Chirotheca. [Grimm. pag. 152. Handschuh.]

PER CLAVES ECCLESIAE. Charta Adm. Abbatis S. Dionysii ann. 1114: Deditque mihi manus per Claves Ecclesiae super altare posuimus ad dotem Ecclesiam. Tabul. Vindocinense: De eodem dono dominum Fromandum cum una Clave investierunt. Tabularium Hrivatense fol. 181: Per traditionem libri et specialiter per traditionem Clavium Cortilis, seu plae de Chaltes. Vide tom. 8. Ughelli pag. 181. [Grimm. pag. 176. Schlüssel.]

PER CLOCAS ECCLESIAE. Vita Aldrici

Episcopi Cenoman. pag. 126: *Plenam et legalem vestituram per Cloas et ostia senioris ipsius Monasterii Ecclesiam... et per portam ipsius Monasterii sancti Alidrisio Episcopo, multis copant. Vestibus in ipso monasterio solemniter (traditionem) fecerunt.*

PER COCLEAR DE TURIBULO. Tabular. S. Vincentii Cenom.: *Quidam miles Albericus nomine cum uxore sua donum decime quam habebat apud Altheiam posuit super altare per Colear de Turibulo.*

PER COLONNAM. Tabular. Casauriense anno 24. Ludovici II. Imp.: *Et investierunt per demandationem ejusmodi Augusti per Colonniam de ipsa curia.*

PER COMMUNIONEM. Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. cap. 22: *Quidam Monasteria hanc consuetudinem tenent, ut seculares in suam societatem ac fraternitatem, omnino sicut oportet, statim ingressuros per Investituram Communionis tam corporaliter, quam spiritaliter suscipiant: et post talem plenariam susceptionem sine prefixo termino conversionis, quantum liberis, in seculo permanere sinunt. Hoc tamen in ejusmodi hominum tali conversione indubitanter periculosum esse consideramus, quod saepe tales non voto religionis, sed defensionis suae causa in fraternitate religiosorum adscripti volunt videri, non ut ipsi ad religionem conversi meliores fiant, sed ut in nequitia persistentes, sub patrocinio et tutela Ecclesiarum maneani tutores. Proprii quod saepe gravem maculam atque infamiam puritati religionis inferunt, dum eos, qui in religione constituti sunt, ad patrocinandas causas turpes et ignominiosas pro sua defensione quasi ex debito compellunt, etc. [99] Vide Jacob. Hommey. Supplem. Patrum pag. 407.]*

PER CORNU. Vide Cornu.

PER CORONAM. Chronicon Moissiacense ann. 813: *Ludovicum filium suum constituit Imperatorem secum, ac per Coronam auream tradidit et Imperium.* Adde ann. 816. 817.

PER CORRIGIAM. Tabularium Deipare Santon.: *Fecit idem donum cum una Corrigia S. Maris et S. Juliano, et impovit super altare. In eodem Tabulario: *Willelmus Comes Pictav. fecit donum super altare S. Maris cum Corrigia cervi cullellum continens, accipiens 30. sol. charitatis ab eodem Conventu. Fol. 65. Helias Comes Petricor. suum donum posuit super altare S. Maris cum Corrigia, nodo suo facta in ipsa. Tabular. S. Hilarii Pictav.: *Signo suae manus, et Corrigia suae cincturae firmavit an. 1128. Tabularium Angleric. fol. 89: *Omnia ista annuit dominus meus Hugo de Surgeriis, de quo feodaliter teneo; nam cum facerem donum per unam Corrigiam in manu D. Ansculfi Prioris, iste Hugo ab una parte tenens Corrigiam, nutu suo firmabat, volens istud proficere sibi in futurum. Tabularium S. Hilarii Magni Pict.: *Hanc paginam cum Corrigia cincturae meae super altare posui. Ibid.: *Cum Corrigia mei bantei (battel.) Denique Charta alla ex eodem Tabulario: *Ego Guillelmus de Villario dimitto B. Hilario et Canonice suis medietatem alodi de Presciaco, quam injuste tenebam, cum hac Corrigia cincturae meae, et hanc dimissionem prius feceram in manu Guillelmi Pictaviensis Episcopi: et feci concedere istud filium meum majorem Gocerandum cum Corrigia cincturae suae, Capitulo B. Hilarii, et dimissionem, quam feci in manu Episcopi jam dicti, ad opus B. Hi-*******

larii et Capituli sui feci. Corrigia cincturae meae cervice est, Corrigia filii mei vacuata est. Tabulis adseuta etiamnum binae istae corrigiae cernuntur. Vide Probat. Hist. Casanor. pag. 181.

PER CROCIA ABBATIA. Vetus Charta Invest. Monasterii S. Nigellii Andegavens. pag. 24: *Et donum Augusti beneficii factum est cum Crocia Abbatis, et a Berlaio et uxore ejus in manu ipsius positum est. Alia Fulconis Comitis Andegavensis ann. 1032. Ibidem pag. 49: *Baculum itaque iustitiae et misericordiae, qui Crocia dicitur, in manu... Abbatis pro confirmatione domi pono. [Gassendus in Notitia Eccl. Diniensis ad ann. 1430: *Venerabilis et religiosa domina Brianda Trimonda recepta fuit in Abbatissam Monasterii S. Catharinae civitatis Digne... per traditionem Grossi, oculando altare, et deinde sedendo in choro, in cathedra majore cum cantico Te Deum laudamus.]***

PER CULTELLUM FLEXUM. Contract. matrim. inter Petrum Infant. Arag. et Constant. Sicil. ann. 1362. inter P. et B. tom. 8. Hist. Occit. col. 636: *Per cultellum flexum et per hoc pressa scriptum... tradimus vobis D. Constantis dilectae uxori nostrae in dotarium et pro dotario civitatem Gerunda integrum. Alius ann. 1358. apud Salern.: *Quia dos data donationem propter nuptias habere meretur, contemplatione et causa matrimonii contracti, sponte et pacifice coram vobis, sua propria, libera et gratuita voluntate, in facie dicte majoris Salernitanae ecclesiae per Culltellum Flexum, secundum morem magnatum, comitum et baronum regni Augusti, viventiis praedicto jure Francorum, et nunc promissis... domo calle Johanneis usque in dotarium et terciarium... annuas uncias auri decem centas viginti. Vide supra Per cultellum plicatum.**

PER CULTRUM, vel CULTELLUM. Chronicon S. Sophie Beneventanae pag. 718: *Per unum Cultrum, quem manu tenebam, dedi, etc. Adde pag. 741. August. du Pas in Stemm. Tintenciensi pag. 572. Notas ad Vitam B. Roberti de Arbrisseo pag. 234. Historiam Guineensem pag. 398. etc. [99] Grimm. pag. 170. Messer.]*

PER CUPAM AUREAM. Vide Bodinum lib. 1. de Republ. cap. 9. pag. 130.

PER CUPAM ARGENTEAM. Charta ann. 1207. apud Murator. tom. 1. Antiq. Ital. med. aevi col. 614: *Et idem dominus papa (Innoc. II.) investivit dictum comitem de dictis castris, comitatu et terris coram omnibus per Cupam argenteam. Alia ann. 1108. apud Conc. inter Censur. Rom.: *Dominus autem papa investivit eum de gratia sua cum Cuppa argentea deaurata. Eadem rursus occurrunt ibidem in Charta ann. 1208.**

PER DENARIOS. Tabularium Majoris Monasterii Charta 182: *Quod donum ejusdem census continuo, dum matutinalis Missa cantaretur, posuit super altare dominicum per octo Denarios, in praesentia multorum. Tabularium Vindocinense Chart. 206: *Quibus omnibus illa gratanter assentiens, donum simul et auctoramentum, manu propria super altare imposuit per unum Denarium Andegavinum, et unum cullellum, quem ad hoc ipsum donavit quidam homo S. Trinitatis. [99] Grimm. pag. 178. Munze.]**

PER DIGITUM, vel DIGITO. Vide Digitus. [99] Grimm. pag. 187. Hand und Finger.]

PER DEXTRUM POLLICEM. [Charta

ann. 1343. et Archivis Cartusae Montis-rivi: *Nobilis vir Burgundionis dominus de Trilla... investivit per Pollicem Dextrum Hugonis de Miramaris Priori Cartusae Montis-rivi.] Tabul. Eccl. Gratianopolitane. sub Hugone Episc. fol. 87: *Et hoc dato facta fuit primo gradu sculis Gotafridi in Castro Bocconi, et investitus fuit Aldebaldis in Dextro Pollice eo hoc honore.**

PER ELEMOSYNARIAM, hoc est, marsupium. Charta Simonis de Balgentiaco ann. 1149. in Tabulario S. Evurtii Aurelian.: *Et super altare ipsius Scelidus per Eleemosynariam meam lapidem bellum intus habentem propria manu imposui.*

PER FERULAM PASTORALEM, apud Ughellum tom. 5. Ital. Sacrae pag. 408. [99] Charta ann. 898. apud Chorier tom. 2. Stat. polit. Dalph. pag. 227: *Sed mors decessorum suorum regum Ferulam accipiens tradidit ei Viennensem ecclesiam. Vide Ferula 3.]*

PER FESTUCAM. Vide supra Festuca. [99] Grimm. pag. 121. Halim.]

PER FIMBRIAM VESTIMENTI. Charta ann. 1386. apud Murator. tom. 3. Antiq. Ital. med. aevi col. 1236: *Donamus et concedimus in feudum ac te pro te et heredibus tuis, ut praesertim per Fimbriam vestimenti nostri investimus praesentialiter de eisdem, cum suis iuribus et pertinentiis universis. [99] Grimm. pag. 158. Rockschoff.]*

PER FLOCCILLUM CAPILLORUM. Tabular. Abslense fol. 83: *Hoc dono investit Rainerum Abbatem cum Floccillo capillorum meorum. [99] Grimm. pag. 148. Haar.]*

PER FOLIUM. Madox Formul. Anglic. pag. 92.

PER FOLIUM NUCIS. Tabular. S. Hilarii Pictav. fol. 77: *Hoc donum cum Folio nucis recepit.*

PER FORPICES. Tabularium S. Martini Pontisar.: *Odo Comes de Corbollo concessit Deo et S. Germano Pontisariensi quandam vicariam quam habebat in terra Morissarti, deprecante matre sua Comitissa de Crocio, cum Forficibus quas in manu tenebat, cum quibus Forficibus Robertus Monachus reinvestivit eum de beneficio loci. Quibus etiam Forficibus statim idem Comes totandis quandam armigerum Waldem. Tosardi. [99] Grimm. pag. 171. Schere.]*

PER FOSILEM CHARTAM INHERENTEM, apud Bestium pag. 624.

PER FUNES, seu Chordas campanarum Episcopos et Abbates dignitatibus suis investitos, colligere est ex Harulfo lib. 4. cap. 2. Baldrico lib. 1. Chron. Camerac. cap. 9. Adenaro Cabanensi apud Labbeum pag. 176. Innoc. III. PP. lib. 1. Ep. pag. 177. Edit. Venet. Egidio Aureo-Vallis Monacho in Episc. Leod. cap. 20. etc. Adde Ughel. tom. 3. pag. 85. et Rollandin. in Summa Notariae cap. 15. Exstant praeterea hujusce ritus exempla complura in veteribus Tabulis. Tabul. Belliloc. Ch. 154: *Garnulfo Abbati vel ad ipsos Monachos, qui cum eo fuerunt per Cordam signi et per hostium domo ipsas res, sicut in charta testamenti continetur, tradidit. Act. an. 8. Caroli Imp. Ch. 161: *Tunc veniens ipse Eobardus intravit in ipsam Ecclesiam, et veniens ad ipsam villam per Cordam de signo ad hostia de domo et cepitem de terra, sive ramum de arboribus missis S. Petri tradidit, per ipsas Funes de ignis campanis. Idem Tabularium anno 1. Caroli G. Imp.: *Investierunt A. et Alonem Advo-***

catum ipsius per annulum de Campana Ecclesia S. Desiderii de ipsa curia. [Charta ann. 1122. ex Archivis Majoris Monast. Quo peracto, cum tertia die in Ecclesiam S. Petri predictam venissemus, dictus Jacob et filius ejus per Cordas signorum in manu nostra eandem Ecclesiam reddiderunt et nos predictum Abbatem et Monachos per ipsas signorum Cordas de eadem Ecclesia plenarie investivimus, qui suscepti de manu nostra Cordis, signis illa protinus sonaverunt et per hoc investituram suam de eadem Ecclesia omnibus qui aderant innotuerunt. Tabularium Danense: Eodem Monacho Ecclesiam ipsam per Cordam signi tradidit. Monachusque susceptis cordam traxit et signum innotuit, quod parrochia omnis audivit et vidit. Tabul. Kemperleg. Signorum ipsius ecclesie Cordis coadunatis, coram Principe et filio suo fratrem suum Benedictum Abbatem idem Fratrum propriis manu libentibus investivit de Ecclesia predicta. [90 Grimm. pag. 184. Seil.]

PER FURCAM LIGNEAM. Tabularium S. Vincentii Cenomani: Ipse vero libenter annuit et donum patris confirmans, investivit de ea Monachos per quamdam Furcam ligneam quam in manu sua tenebat.

PER GANTUM. Charta ann. 1187. ex Archivis Abb. Buzoni: Radulfus filius de Clamerico sicuti memoratis fratres de his omnibus in manu mea cum Ganto suo dextro in Ecclesia B. M. de Prugnaco ante altare, et ego Mauricus Nannetensis Episcopus investituram ipsam tradidi cum eodem Ganto venerabili Maino Abbat. Alia ejusd. ann. ex Archivis S. Michaelis: Idem Petrus de Chaume haec elemosinam posuit in presentia nostra per Gantum suum in manu mea, et ego inde Gerastum Abbatem per eundem Gantum investivi. [90 Grimm. pag. 152. Handschuh.] Vide per Chirographum.

PER GLADIUM regna collata, auctor est Otto Frising. lib. 2. de Gestis Frac. cap. 5: Est enim consuetudo Curie, ut regna per Gladium, provincie per scutulum a Principe tradantur, vel recipiantur. Guntherus lib. 1. Ligurini:

Ergo ubi vestilo partem quam duximus ille,
Nec autem Gladio regnum suscepti ab ipso,
[Hinc statim longo servatum tempore noxam
Curia nostra tenet: postea diademata Patris
Regali dextra tulit alii Principis Ensam.
Præcessitque sacras brevis diadema coronam.]

Dudo lib. 2. de Morib. Normann.: Regnum, quod mihi ultro dedisti, per hunc Mucronem 12 libras auri habentem, reddo tibi per Spatham regno restitui, in Annalibus Francorum Bertinianis ann. 877. et apud Continuatorem Aimoni cap. 36. Per traditionem Ensis evangelicam, Comitatus erectionem et investituram factam, observare est in Charta ann. 1161. apud Guichenonum in Prob. Hist. Besuensis pag. 183. Adde Thuroezum in Andrea Rege Hungar. cap. 44. Vide Gladium. [90 Grimm. pag. 165. Scheert.]

PER GLADIUM, Capam et Circulum aureum. Literæ ann. 1337. apud Rymer. tom. IV. pag. 482: Ipsiusque Thomam Baronem Perey hujusmodi statu, gradu, stilo, titulo, honore et dignitate per cincturam Gladii, et unius Capæ honoris et dignitatis et Circuli aurei super caput suum positionem insignimus, investimus et realiter nobilitamus, habenda et tenenda nomen, statum, gradum, stylum, titulum, honorem et dignitatem Comitatus Northum-

bricæ. Eadem formula occurrit ibid. pag. 497.

PER GRANA INCENSI. Charta Agnetis Ducissæ Aquitanæ ann. 1048. qua Angevacense oppidum Monasterio S. Joannis confert: Et ut firmis in perpetuum maneat, positum singulis in testamentum veritatis singula Grana incensæ super altare S. Joannis, oblationem Deo in odorem suavitatis. Hesius pag. 430.

PER HASPAM. Vide in voce Haspa.

PER HASTAM. Dithmarus lib. 6. pag. 60: Cumque Hastam signiferis Ducatum dedit. [90 Grimm. pag. 168. Speer.]

PER HERBAM et TERRAM. Vide supra.

PER INFULAM. Charta ann. 1215. apud Cenc. inber. Cens. eccl. Rom.: Per Infulam capitis sui eos nomine ipsius ecclesie investiens, etc.

PER JUNCUM. Tabularium Vindocinense Charta 268: Tunc inclinam se Comes, et accipit viridem Scirpura; nam donum recepit erat juncata, sicut solempniter facere quando aliquem personam potentis, vel dominum suscipimus, vel amicum. Tunc Junco ipso non tam donum facimus, quam restorationem dedit, etc.

PER LANCEAM ET CONFANONUM. Charta ann. 1186. apud Murator. tom. I. Antiq. Ital. med. ævi col. 621: Dominus Henricus... imperator... et rex Sicilie cum Lancea et confanone, quam in manu sua tenebat, investivi honorifice, consules communitatis civitatis Cremonæ, nomine ipsius communis de hoc, quod in privilegio ipsius communis Cremonæ continetur. Extat eadem Charta tom. I. Cod. Ital. Diplom. col. 385.

PER LAPIDEM. Tabularium Brivatense ann. 1202: Et ad opus Capituli cum quodam Lapide investio, et in possessionem, vel quasi, induco. Charta alia apud Perardum pag. 140: Dedit Ecclesie S. Stephani per unum Lapidem, in manu predicti Abbatis, quidquid habebat in decimis, etc. [Instrum. ann. 1394: Investivi cum per traditionem unius parvi Lapidis, ut moris est.] [90 Grimm. pag. 181. Stein.]

PER LAPIDEM. Tabular. S. Flori in Arvernens. Ch. 108: Sed devotus de predictis omnibus cum quodam Lapillo in manu nostra, voluit et rogavit nos, ut dictum Hugonem investivimus. Adde Chartam a. n. 1386. apud Rocchum Pirrhum in Notitia Ecclesie Cephalitanæ pag. 485.

PER LIBRUM. Tabularium S. Cyrici Nivernens. Ch. 108: Donum consensu ac favore uxoris sue confirmatum super altare S. Cyrici cum Libro obtulit. Charta Hugon. Autisiodor. Episcopi ex Tabulario Pontiniacensi: Quod donum per Libri donationem et oculi susceptionem in manu mea est confirmatum. Alia in Chronico Besuensi pag. 667: Hanc donationem... Hugo filius, Haino frater ejus, et uxor ejus, propriis manibus Librum super altare ponentes, laudaverunt. Alia ibid. pag. 675: Hoc donum... tenentes ambo Librum, per quem hanc donationem... super altare posuerunt. Pag. 676: Per impositionem Libri super altare confirmaverunt. [Charta ann. 1122. ex Tabul. S. Nicolai Andegav.: De hoc dono reuerti Quinarkocis et duo filii ejus Gradonem Monachum S. Nicholai cum uno Libro in ecclesia S. Petri Nannetensis, et oculati sunt eum de hac donatione per fidem; Librum quoque quo reuertiunt Monachum posuerunt pro signo super altare S. Petri. Alia ann. 1164. ex Archivis S. Sulpitii Bituric.: Niva Abbatisa

et Herbdus Prior tenentes Librum ex una parte, prefatos predictam elemosynas datores ex altera parte Librum tenentes, de beneficio Abbatis investierunt, et in participationem orationum ejusdem Abbatis receperunt. Instrum. ann. 1305. ex Archivis Fontis Danielis: Has omnes elemosynas ipse Juhelhus de Meduana et Isabel mater ejus et Gervasia uxor ipsius Abbatis Fontis Danielis quam fundaverant dederunt, et cum Libro super altare posuerunt. [Adde Chron. Besuense pag. 380. 388. 393. 606. Ordericum Vitalem lib. 5. pag. 590. 594. Innocent. III. PP. lib. I. Epist. pag. 238. Edit. Venet. Dithmarum lib. 8. pag. 27. Chronicon Mauriniacense lib. 3. pag. 396. Rocchum Pirrhum tom. I. Notitiæ Sicil. pag. 477. Probat. Histor. Drocentis pag. 225. 234. Redditis hæc addo ex Libro ordinis S. Victoris Parisiensis MS. cap. 83: Si aliquis se orationibus nostris petierit commendari, finitis clamoribus adducatur, et de ipsis orationibus per Librum investitur. Similia habent Statuta Ordinis Præmonstrat. distinct. 1. cap. 5. Vide supra per Bibliothecam et per Communionem.]

PER LIBRUM MANUALEM. Tabularium Majoris Monast.: Simon filius Judicæus de Peregrino donavit nobis talliam, et coruam et bannum, etc. de dono nostra de Peregrino et de his omnibus cum quodam Libro qui Manualis appellatur, quem de manu Prælati qui ad eum visitandum venerat, accepit coram testibus, Priorem hujus domus investivi. Tabular. S. Vincentii Cenoman.: Donumque hujus rei per Librum Manualem in quo egram Episcopus abolverat, ambo in manibus predicti Abbatis miserunt.

PER LIBRUM MISSALEM. Charta Masedei Episcopi Lausannensis ann. 1150: Librum Missalem, in quo, vel per quem divinum celebratur mysterium, in manibus sumptis, super altare posuit, etc. [Charta ann. 1161. ex Tabul. Kemperleg.: Facta donatione in claustrum S. Amandi cum Libro Missale cum super altare ibidem obtulerunt. Liber Chirographorum Absie fol. 7: Investivimus Episcopum Absie... cum Missali ejusdem Ecclesie.] Tabularium S. Stephani Divion. apud Perardum pag. 119: Pecerunt hæc in manu Girardi Elemosynarii, qui dono et concessione per Librum Missalis reuertiunt est. Adde Marcum l. 5. Hist. Benehar. cap. 12. n. 4. cap. 15. n. 5. cap. 25. n. 8.

PER LIBRUM COLLECTARIUM. Tabularium S. Stephani Divion. apud Perardum pag. 139: Et super altare S. Stephani per Librum Collectarium quierpudum deposuit.

PER LIBRUM EVANGELIORUM ET CALICEM, in Vita Aldifici Episc. Cenoman. pag. 74. tom. 3. Miscell. Baluzii.

CUM LIBRO REGULE, et CUM REGULA. Chronicon Besuense pag. 681: Et propria manu donum roboravit super altare per Librum, qui vocatur Regula sancti Benedicti. Tabularium Vindocinense: Donum cum Regula super altare dominicum, etc. Fol. 271: Donum super altare cum Regula obtulit. [Tabul. S. Vincentii Cenoman.: Qua de re unam marcham argenti loco caritatis habuit; et de dono predicto in eodem capitulo cum Libro Regule donum Abbatis Robertum et Capitulum sicuti.] Vide Guaffridum Vindocin. lib. 1. Epist. 6. et Paulum Diac. lib. 4. Chronici Casin. cap. 1. Liber Chirographorum Absie fol. 99: Ex ad majus altare accedentes, in presentia

Dominici corporis, cum Regula S. Benedicti de his abbatiam investierunt, ac deinde beneficium spirituale postulantes acceperunt.

PER LIBRUM REGULE novus abbas instituebatur. Charta ann. 1127. inter Instr. tom. 12. Gall. Christ. col. 29: Ut novus abbas... a conventu B. Johannis electus, in capitulo nostro (Senonensi) per Librum Regule a proposito nostro de ratione abbatie investatur.

PER LIGNUM. Tabularium Vindocin. ann. 1077. Ch. 264: Dedit quartarium vinez situm apud Olanam per rescisuram Ligni, quam misit in manu Abbatis, qui revesitit eam statim de orationibus et beneficio loci. Ch. 488: Dedit hanc calumitiam, mittens fructum ejusdem Ligni ob testimonium hujus concessio nisi super altare. Tabul. Abb. Delparre Longipontis: Hoc autem donum fecit supradicta domina in castello, quod vocatur Pons, et per Herlandum Monachum loco testimonio frustulum Ligni sambuci super altare S. Marie transmitti. Tabularium S. Martini de Campis: Et donum posuit super altare per Lignum, in quo posuerat anulum aureum. Charta ann. 912: In civitate, que vocatur Ticinensium Rex Leoprandus Rex Lombardorum et Italic dispensator per Lignum, quod in sua tenebat manu, investit Lanfrancum... ratione feudi, qui ambo profecti sunt ex ratione, lege Curie Lombardorum, etc. Hinc colligitur, cur ejusmodi concessiones, quarum fiebant investitura per frustulum ligni, quod primum occurrat, lignea dona dicebantur in aliquot veteribus Chartis. Tabular. Vindocin. ch. 228: Post acceptum beneficium, tunc donum lignum super altare. Ch. 237: Perrexit ad altare, et posuit donum lignum super illud, recitans ibi rationem domini, quod fecerat. Ch. 235: Subiungitque lignum donum tradiderunt illud, etc. [90 Grimm. pag. 174. Span]

PER LINTHEUM. Tabularium S. Maxentii in Pictoniis: Armericus per unum Lintheum satis optimum dedit S. Maxentio, etc.

PER LINT PORTIUNCULAM, in Historia Durandensi pag. 38.

PER MALLEOLUM. Tabularium S. Vincentii Genoman: Porro ad hujus rei confirmationem posuit Gaufridus filius Hugonis de Avor Malleolum quandam super altare S. Vincentii. [90 Grimm. pag. 162. Hammer.]

PER MALLEOLUM CAPITULI. Tabul. S. Sergii Andegav: Cum malleolo capituli fecerunt inde donum in manu domini Petri abbatis, quem postea ad majorem ipsius rei auctoritatem tulerunt super altare.

PER MANICAM. Instrumentum ann. 907. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 68: Comes vero per Manicam suam terram supradictam in manu Cautiani Abbatis graffavit. Tabular. Rothonense: Eripso dedit illam villam que vocatur Chaer et insulam que vocatur En Aleis... ad fabas Monachis S. Salvatoris, tradens per Manicam suam in manu Conventus Abbatis in loco Cancelli.

PER MANICIAS, hoc est, Chirothecas. Placit. ann. 830. apud Murator. tom. 1. Antiq. Ital. med. evi col. 463: Sic de presentis ipse Hurpold comes per Manicias suas de manu ejusdem Bonifritus a parte prefati monasterii revesitit. Charta ann. 838. apud eundem. tom. 2. col. 185: Per hanc presentem paginam venditionis, et per duas Manicias hac tradere visum, et corporaliter facio tibi inves-

tituram venditionis iusta legem meam Alegmanorum. Vide Per Manicam.

PER MANUBRIO CULTRI, in Charta inter Probat. Hist. Brit. tom. 1. col. 430. bis: Dedit autem ista concedente Orguen in claustrum S. Martini castelli Goscelini cum Manubrio cultri per manum Galonis episcopi.

PER MANUS infra manus alterius positas. Charta ann. 1288. apud Ceng. inter Cens. eccl. Rom: Dominus Nicolaus investit dominium camerarium, nomine ecclesie Romanæ, de donis supra scriptis, mittens Manus suas infra manus ejus.

PER MANU ter apposita cum libro super altare, in Charta ann. 1205. ex Chartul. Mont. S. Mart. ch. 58.

PER MAPPULAM. Chronicon Farsensis Monasterii pag. 661: Per iurionem ipsius, dante eo mappulam suam (son. mouchoir) Advocato suo, revesitit Leonem, etc.

CUM MARMORE. Tabularium S. Vincentii Cenom: Acharius filius Hamelini de Bana concessit decimam S. Petri de Noviomio de Rupe Odonis, quam pater suus dederat, et donum hujus rei super altare S. Petri cum Marmore ipsius altaris misit.

PER PARTICULAM MARMORIS. Charta Andrici de Prajaco pro Monasterio Fontsmensi in agro Eduensi, ann. 1118: Venit ad nos predictus Landricus cum uxore sua Helisabet et tribus filiis suis... et accipiens in manibus suis Particulam marmoreis lapide, que ibi forte reperta est, venit cum ea ante altare, et tenentes eam omnes simul... obtulerunt eam super altare, ita dicentes: Nos pro salute animarum tam nostrarum quam antecessorum nostrorum damus Deo et huic altari, etc.

PER MARSUPIUM DE PALLIO. Charta ann. 1138. ex Tabul. Rothon. Monachos de predicto dono investiti ante altare Pirricensis ecclesie et pro ea re Marsupium de pallio Harreo Abbati et Conventui misit.

PER MARTYROLOGIUM. Charta Ugerii Episcopi Andegav. Hoc autem fecit positus clavibus prefate Ecclesie S. Joannis in manu mea, et postea super dominicum altare S. Maurici cum Martyrologio. Vide Hist. Monast. S. Nicolai Andegav. pag. 87.

PER UNAM MITRAM. Decima molendinorum investitio existat in Tabulario Chirographum Abste fol. 62.

PER NODUM. Tabularium S. Severini Burdegal: Sibi in alodio concessi, et ut auctoritate propria sepe fieri solet, concessit hereditatis Nodum priorem manibus propriis colligat, secundum Geraldus Miles, tertium Ramundus de Unico: quo facto Nodum super altare pro meis debitis, et pro meis delictis, et pro defunctorum parentum criminibus obtuli, etc.

PER NOTULAM. Charta Philippi Regis Francor. ann. 1317. apud Argenteum in Hist. Americana lib. 5. cap. 34: Possessionem ipsius Comitatus... in manu dicti Episcopi Mimatensis per traditionem quarundam Notularum, quas in manu tenebat, posuit per eundem Episcopum dicte Ducis tradendum, etc.

PER OSCULUM. Tabularium Vosiense fol. 60: Hoc autem factum est in villa de Chanzas in manu domini Rainaldi Abbatis quem propter hoc ipse Deosculato vidit, etc. Tabular. S. Albini Andegav: Maino filius Gualonis, annuente Eudone filio et Vieta uxore sua, dedit Deo et S. Albino terram de Blichot, pro cuius domi confirmatione Walterium Monachum

pater et filius in fidei nomine Osculati sunt. Uxor autem illius, eo quod a fenestra Monachum Osculati inusitatum habens, Lambertum quemdam prefatum S. Albini, jubente Walterio Monacho, eadem sententia Deosculato est.

PER OSTIUM DOMUS. Tabularium Cassariense ann. 951: Ideo constat me Alexander filium quondam Ardemandi, ex natione Bajubaria, secundum meam Bajubariorum legem, per festucam et quatuordecim et andelaginam, et per ramos de arboribus, et per Ostium domorum vendidi, et manibus meis tradidi, itaque investiti tibi, etc. Bracton. lib. 2. cap. 18. § 2: Fieri debet traditio pro Ostium, et per haspam vel anulum. Lib. 5. tract. 4. cap. 15. § 14: Sed presentes fuerint, ubi saltem facta fuerit donatio pro Senescalium, vel per nuntium, per fustum, vel per baculum, vel per haspam, et quod donatarius inductus fuit in vicium possessionem, etc. Vita S. Pardulfi MS: Et cum claustra Monasterii, et omnis fabrica ipsius, vel omnia loca inhabitabilia perfecta, vel consummata fuissent, supradictus Laurentius per Ostium cellule ipsius viro Dei tradidit ad regendum. Vide Anacleta. Haspa. [90 Grimm. pag. 174. Phar.]

PER UNUM OSTIUM, id est, Per regulum vimineum. Chartul. S. Joan. Angeriac. fol. 183. r: Feci autem hoc donum prius in manu Letardi prepositi monachi et Gilberti cellerarii per unum Ostium, subius unum osculum veterem, qui est in civiterno. Vide Ostium.

PER PALLIUM, seu PALLIAM ex serico, apud Ordericum Vitalem lib. 3. pag. 474. PER PALLIUM, seu PALLIAM. Charta Ademari Vicecomitis Lemovic. ann. 1074: Accedens autem cum duobus filiis meis Helio et Petro, ad hoc sacrum altare Pallium obtuli: quod Pallium mecum tenentibus ipsis, hunc, de quo sermo est, mansum semel sub testibus donavi. Infra: Hic tantum commemorasse sufficit, quod eodem Pallio donationem firmavi meam de aqueductu, etc. Vita S. Virgillii Episcopi Saltzburgerensis cap. 16: Per Pallium altaris Virgillii Episcopi ipsam Ecclesiam... tradidit.

PER PALLIAM APOTOLICAM. Charta offic. Treor. ann. 1258. ex Chartul. Campan. fol. 335. col. 2: Ipsos mercatores investit de predictis bonis, ipsius regis Pallium obtuli: quod Pallium mecum tenentibus ipsis, hunc, de quo sermo est, mansum semel sub testibus donavi. Infra: Hic tantum commemorasse sufficit, quod eodem Pallio donationem firmavi meam de aqueductu, etc. Vita S. Virgillii Episcopi Saltzburgerensis cap. 16: Per Pallium altaris Virgillii Episcopi ipsam Ecclesiam... tradidit.

CUM PALMIS HIEROSOLYMITANIS. Charta Rotroci comit. Pertic. ann. 1190. ex Chartul. S. Dion. de Nogent. Adjuvatorum et defensionem de omnibus repositis, atque donum istud cum Palmis, quas de Hierosolymis asportavi, super altare sancti Dionysii posui.

PER PANEM ET LIBRUM. Charta Henrici Abbatis S. Marie Stampens ex Tabulario Prioratus S. Martini de Campis. Eam (Ecclesiam) in manibus meis per Panem et Librum reddidit, et ego consequenter similiter per Panem et Librum in manibus Vener. Theobaldi Prioris de Campis eam seposui, etc. contra-didit. Parvum Pastorale Ecclesie Parisiensis cap. Quid faciendum sit in vacatione Prebende, in Ecclesia Parisiensis: Si Episcopus in dioecesi Parisiensis fuerit, tenetur vocare Decanum, vel Decano absente Cantorem, etc. et de manu illius accipiet Episcopus cum Libro et Pane Prebendam vocatam, sub his verbis, Reddo vobis Prebendam, que fuit N. etc.

PER PANNUM vel PENNAM MAN-

TELLI. Charta ann. 1101. tom. 1. Probat. Hist. Brit. col. 505. *Venerabilis Constantinus filius meus ad eandem civitatem, qui etiam ipsum domum fecit et concessit per Pennam magistrelli sui in manu Guillelmi prioris. Aña ann. 1167. in Access. ad Hist. Cassin. part. 1. pag. 283. col. 2. Eundem oblatum inde per Pennam mantelli presentialiter investit fecit.*

PER PANNUM SERICUM, unde facta est carula, in Monastico Angl. tom. 1. pag. 527.

CUM PENNA ET CALAMARIO investitos Tabellionis observat Rollandinus in Summa Notariorum cap. 5. extremo 3. quod etiam habetur in Constitutione Bonifacii Imp. ann. 1101. apud Goldast. tom. 1. pag. 382.

Commis tabellionis inter Form. Mss. Instr. fol. 78. v. *Per pennam, calamarium atque cartam, quam in vestris manibus tenebatur, investitatis de officio antedicti (tabellionatus.)* Occurrit ibi non semel.

PER PERGAMENUM. Charta Almerici de Ranculla apud Bestium pag. 42. *dedi... in manu Abbatis Fulcherii per quemdam Pergamenum super altare signatum crucibus, videntibus multis.* Aña Wilhelmus Ducis Aquitan. ex Tabulario Angriacensi. *Per hoc Pergamenum hoc donum... super altare B. Joannis posuit.*

CUM DUBOIS PHYLACTERIIS, in Tabulario Monast. Longipontis in diocesis Paris.

PER PILARIA CLAUSTRI. Ceremonias in investituris prioratum alligande adhibitas prius exponit Charta ann. 1421. ex Chartul. priorat. Bellevall. *Dominus Thiericus abbas Mediani monasterii... dominum Desiderium in corporalem, realem et actualem possessionem dicti prioratus (de Bellavalle) induxit et investit presentialiter de eodem per traditionem magni hostii ecclesie dicti prioratus ejusque clavium, cordarum campanarum, cornuum magni altaris, piscinarum ac calcis, nec non albe et cinguli, aliorumque ornamentorum ecclesiasticorum. Quibus acceptis per eundem dom. Desiderium et induxit, idem dominus abbas ipsum dom. Desiderium possessione sua semper investendo et eam continuando et adimplendo, cruce Salvatoris nostri sursum erecta presens, processionem per claustrum dicti prioratus faciendo letantiamque Sanctorum cantando, quatuor principalia piliaria quatuor angulorum claustrum ipsius sibi tradidit et investit de eadem. Quibus premissis sic actis, prefatus dom. Desiderius possessionem hujusmodi sic sibi traditam et per eum habitam, captam et adeptam tenendo, servando et manutenendo in istam B. Marie Virginis ipsiusque in honorem atque signum reale, corporalem et actualem possessionem habite et adeptae, alta voce, coram populo ibidem astante, donarios in offerio per sibi subditos et alios, tamquam vero et indubito priori dicti prioratus oblatos, pacifice et quiete, atque aliqua contradictione ac impedimento quocumque, aut opponente seu contradicente quocumque interveniente, capendo et recipiendo, cantavit et celebravit.*

PER PILEUM. Rogerus Hovedenus pag. 71. *Hicurdus Rex Anglie in captione Henrici Romanorum Imperatoris detentus, ut captivum illum evaderet, consilio Alienor matris suae, deposuit se de regno Anglie, et tradidit illud Imperatori, sicut universorum dominus, et investit eum inde per pileum suum. Sed imperator statim reddidit ei... et investit eum inde*

IV

Imperator per duplicem crucem de auro. Thomas Walsingham pag. 343. *Eodem anno in Parlamento prescripto dominus Joannes Dux Lancastrie factus est Dux Aquitanie per virgam et Pileum, prebitis Joanne Regis.* Charta ann. 1288. apud Gene. inter Cens. Recl. Rom. *Magister Ubertus nomine et vice Romanæ ecclesie, auctoritate sibi commissa, ipsum syndicum, nomine et vice communis Perusii, de dicto comitatu, jurisdictionibus et proventibus ac letiam pertinentiis ejusdem per suum Pileum investit.* Grimm. pag. 148. *Inter.*

PER PISCES. Tabularium Majoris Monasterii. *Testes habuimus legitimos, qui omni lege probare fuerunt parati, quod Hildegardis ad opus emerit, et per PISCES et ejus piscaria investituram dederit in vita sua Monachis Majoris Monasterii.*

PER UNAM PLUMAM. Charta ann. 1357. ex Bibl. reg. Martini de Serris presentem et pro se et suis stipulantem et recipientem de predicta terra pecia... per traditionem unius Plumæ laudavit et ipsum manualiter investit.

PER POLLEEM. Charta ann. 1097. in Hist. Sabaud. *Quod donum ipse Comes per dig. tum proprium, quem Polleem appellavit, fecit in manu Prioris ipsius loci. Vide supra Per. Dextrum Pollicem.*

PER PSALTERIUM. Tabularium S. Petri de Rilleio. *Ego Radulfus Filgerienensis dominus et Frangellus frater meus posuimus super altare S. Petri post Evangelium Matæ, cum Psalterio magistri Hamonis de S. Hilario universa dona antecessorum nostrorum et nostra.*

PER RAMULUM LAURI. Chartul. priorat. de Guilio fol. 18. v. *Hujus rei donum super altare de Guilio cum uno Ramulo lauri misit.*

PER RAMUM FILGERII, apud Lobell. tom. 2. Hist. Britan. col. 342. *Vide initio Per Ramum et Cespitem.*

PER REGULAM. Vide supra Per librum.

PER SCEPTRUM. Faustus in Vita S. Mauri Abbatis, de Theodeberto I. Rege. *Dedit ei per Sceptrum regale, quod manus gestabat, quocumque Flovus patruus ejus ex regali possederat dono.* Vide Ottonem Frisingensem lib. 7. cap. 16. et Metropolitum Salisburgensem tom. 2. pag. 277. tom. 3. pag. 399.

PER SCYPHUM. Simeon Dunelmensis lib. 3. de Eccles. Dunelmensis cap. 14. *In cuius donationis signum etiam Scyphum argenteum obtulit qui in hac Ecclesia servatus eternam illius facti memoriam retinet.* [Charta Constantie Comitissæ Britan. ex Tabul. Kemperleg. *Ad hujus quoque memoriam doni corroborandam, meum Scyphum marmoreum ad investituram harum villarum plenarie faciendam predictis Fratribus attribuo.*] Tabularium Majoris Monasterii: *Hujus rei supradictæ misit Archimbaldu donum super altare S. Marie per Cyphum S. Macarii. Occurrit ejusmodi investitura per Scyphum S. Macarii, non semel in Tabulario Monast. Longipontis diocesis Paris.*

CUM SELLA AURO PARATA. Charta ann. circ. 800. tom. 6. Anecd. Pezill part. 1. col. 30. *Et hæc donatio mea facta omni tempore firma et stabili permaneat cum stipulatione subixta. Et iterum firmavit cum sua Sella cum auro parata, et suam loricam.*

PER SPATE CAPULUM. Tabularium Vindocin. fol. 277. *Ut istud donum firmiter haberetur, et ulterius non cassaretur, super altare dominicum cum ponto*

cujusdam Spathe ambo fratres possideant. Maistre Vacces en son Roman de Rou MS.

An Roi rendi son regne, n'en fut avoir jornde. Fierement l'en sai par une sce capce. Si Post de l'Espce out d'or dis livres pesant, Votre terre, dit-il, vous vint par ceai mes grant.

CUM STOLA ET LIBRO. Charta ann. 1188. tom. 1. Cod. Itat. diplom. col. 1519. *Dominus Ugicio S. Romani prior, cum consensu fratrum, investit marchionem Opizonem cum Libro et Stola, ante altare S. Romani, de advocata monasterii S. Romani et de omnibus beneficiis S. Romani. Similia habet Charta ann. 1230. apud Murator. tom. 5. Antiq. Itat. med. ævi col. 285.*

PER TELLUREM. Tabularium Kemperleg. *Ego Karaduc filius Kentlamei dedi Monasterio S. Crucis villam unam in qua est ecclesia S. Caradoci, et afferens ex ipsa terra mecum Tellurem pro signo concessimus in ipsius pariete Monasterii suspendi.*

PER TEXTUM EVANGELII. Tabul. Vindocin. fol. 245. *Donum concesserunt, et super altare cum Textu argenteo et auro obtulerunt.* [Tabul. S. Vincentii Cenoman. *Radulfus filius Huberti Vicecomitis venit ad Monasterium S. Vincentii ann. MCCC. quo accepterat sororem Widonis de Walle in conjugem, et cum Textu auro et lapidibus parato, accepto de manibus Abbatis Ranulphi, quem super altare posuit, annuit quidquid pater suus dederat.* Tabular. Vosiense fol. 22. v. *Fecerunt autem donum istud ante altare S. Petri apostoli Bernardus et Ebbolus filius ejus Tertium Evangelii gestantes manibus in presentia domini Petri Abbatis.* Charta apud Madox Formul. Angl. pag. 241. *Ut autem pretaxatæ Ecclesie donatio cum cæteris supradictis legitime et firmiter esset... per Textum sancti Evangelii super altare donavit.] Vetus Codex apud Seldenum ad Eadmerum pag. 144. *Per Textum Evangelii spirituales causam Episcopatus, per annulum autem Regalium possessionem accepit.* Tabul. Andegav. *Quitavit libere et quiete super altare cum Textu et cutello.* Tabul. S. Gemme Santonenensis. *Hoc dogum confirmavi... ponens Librum Evangeliorum super altare.* Tabul. Brivat. fol. 198. *Per traditionem cujusdam libri Textus Evangeliorum cum postibus argenteis et imaginibus crucifera presentialiter investit.* Adde Omericum Vital. lib. 5. pag. 577. fol. Chronic. Besuense pag. 610. 616. Tabular. Longipontis diocesis Paris.*

PER TURRIM ET PORTAM. Charta Ulrichi march. Tuscie ann. 1170. inter Monum. eccl. Aquilej. cap. 68. col. 608. *Miserunt eum (patriarcham) per Turrim et portam in tentationem pro castro et omnibus possessionibus superius dictis.*

CUM VERU. Charta Garneri de Triangulo, in Tabul. Abbatie Deiparæ de Longoponte, et Majoris Monasterii. *Pro hujus doni confirmatione fregit Veru, et portuanciam de ipso bene exteras dedit Henrico Priori, dicens ut auferret, et ex sua parte super altare poneret. Ubi Veru, pro sude ligna videtur sumi. Tabularium Hospitalis Montis Maurillonis: *Unam quadrigam oneratam de viridi ligno, de redortis, et sudibus, et Verubus.**

PER VEXILLUM provincias a Principe tradi et recipi scribit Otto Frising. lib. 2. de Gest. Frider. cap. 5. Falco Beneventanus pag. 228. de Rogerio Siculo: *Misit pretere domino PP. Honorio munita multa... ut ducatus ei Vexillum ad nomen largiretur.* Pag. 308. Rainul-

53

plum... in Ducem elegit, et eo electo Vexillum ad honorem Ducatus Apostolicus, et Imperator in conspectu omnium ei tradiderunt. Idem pag. 332. de Innocentio PP. Regi vero (Sicilliae) Rogerio statim Sicilliam regnum... Vexillum donavit, etc. Charta Alphonsi Castellani Imperatoris, quod Vignerius in Hist. Alsatensi pag. 143: Investimus te Ducem et Comitum de quinque Vexillis, in signum quinque dignitatum, quas in feodum ab Imperio tenere debes. [Breviarium Hist. Pisane apud Murat. tom. 6. col. 173: Anno 1183. Lambertus Consul... Ambasciatoribus Pisani Communis, ab Imperatore Frederico Vexillum receperunt et spatam pro investitione imperatoria super omnes civitates Thusciae.] Charta Philippo II. Regis Rom. ann. 1207: Thomas Comes de Sabaudia... feodum suum... de manu nostram accepit, nosque eum iuxta priscam Imperii consuetudinem de universis bonis illius... per tria Vexilla investimus. Le Roman de Guillaume au Court nez.

Par une blanche Anseigne li fa li fez rendre.

Ejusmodi investitarum per Vexillum exempla passim profectores, Romualdus in Chronica MS. ann. 1040. 1063. 1069. 1115. 1118. 1120. 1127. 1132. 1152. Ditmarus lib. 6. Otto Frising. lib. 2. de Gest. Frider. cap. 32. Chronicon Weingartense cap. 13. Godefridus Monach. S. Pantalonis ann. 1212. Hist. Australis ann. 1276. Alexander Celestinus lib. 1. cap. 16. lib. 3. cap. 26. Will. Tyrus lib. 12. cap. 4. Conradus Usperg. pag. 302. Historia Landravior. Thuring. cap. 18. Guptner. lib. 1. Ligur. pag. 31. lib. 5. pag. 125. Gesta Innocentii III. PP. pag. 27. [Egidius Gelenus in Colonia pag. 74.] Vide quae notamus in Dissert. 3. ad Joinvillam (Grimm. pag. 161. Fabne.)

PER VEXILLUM concessas etiam interdum ecclesias testatur Charta fundat. monast. de Nido avis ex Cod. reg. 8612: X. Bernardus de Bulleo concessit et restituit ipsam episcopum cum Vexillo optimo et hasta nova, vidende omni populo, qui venerat ad altaris consecrationem.

Aliquando Vexillum armis illius, qui investituram dabat, erat insignitum. Charta ann. 1237. apud Ceca. inter Cons. eccl. Rom. Cujus investitionem ideo iudex Arboreus accepit per manus magistri Alexandri Apostolicae sedis legati, cum quodam Vexillo, in quo erant duae claves cum una cruce.

PER VIRGAM, vel VIRGULAM. Charta ann. 1120. in Tabular. Monast. Fontis Ebraldi: Hanc concessionem feci in manu Petronillae primae Abbatisse Fontis Ebraldi cum Virga oserii duplicata. Alia apud Acherium in Notis ad Guibertum pag. 390: Cum Virga disciplinatis. Tabularium S. Albini: De hoc Fulconius Tessart cum quadam Virgula dominum Abbatem investivit, quam ipse manu propria posuit super altare. Alia ann. 1141. apud Gallandium: Uique patenti occasione firmatum nihil oculis forsitan Virgae, quam manu gestabat, supra sacrum altare B. Lazari de praedicto dono domini et fratris solenniter investivit. Adde Epistol. synodalem Calixti II. in Concilio Tolosano ann. 1119. Ordericum Vitalium lib. 5. pag. 388. Helmodum lib. 1. cap. 70. 71. Notas ad Guibertum pag. 590. Hieron. Rubem in Hist. Raven. pag. 275. et quae supra de investitura per baculum adnotamus.

PER VIRGAM ARGENTEAM, Lit. con-

cessionis regni Salonice. dom. Guid. Dalph. baroni Montisalb. per exercitum Franc. ann. 1314. ex Cod. reg. 546. fol. 29. r. Virgam quandam argenteam sepe dicto nobili viro dom. Raymbaldo, nomine et vice dicti nobilis et magnifici viri dom. Guidonis Dalphini, duximus tradendam et concedendam, in signum adepti et adipiscendi domini et possessionis Salonicensis regni.

PER VIRGAM ET CESPITEM. Charta Petri episc. Autrebat. ann. 1301. ex Tabul. abbat. de Laude. Aldoum... reddidimus fratribus de Los in liberam ac perpetuam possessionem per Virgam ac cespitem, prout mos est ecclesiarum praedictarum investire.

PER ZONAM, in Charta fundationis S. Petri Generensis, loc. supra allato.

INVESTITURA. Donatio. Rostagni Episc. ann. 950. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 77: Unoquoque anno recipiant ministeri sanctae Dei ipsius ecclesiae Investitura ff. 1111. Ubi legendum videtur in vestitura ss. 1111. hoc est, in vestitura solidos quatuor. Vide Vestitura.

INVESTITURAM VINA, Quae investitura seu possessionis adipiscenda causa ex usu domino capitali prestabantur. Charta Phil. V. ann. 1319. in Reg. 59. Chartoph. reg. ch. 279: Item tallias, census, custumias, vna Investiturarum, etc. Vide supra Investio 2.

INVESTITUS, Qui de aliquo beneficio investitus est. Litoria ann. 1299. apud Miram tom. 2. Diplom. Belgic. pag. 880: Et ne praemissa vel aliquid praemissorum a nobis vel ab aliquibus successoribus nostris (quod absit) valeat in posterum calumniari, praesentes litteras praedicto investito et ejus successoribus contulimus scriptis nostris munimine roboratas. Charta ann. 1393. apud eundem tom. 1. pag. 445: Ego Jacobus presbyter Investitus de Ghilse, decanus Concilii Bekensis, etc. Vide Investitum.

INVESTITURARIA, pro Investitura. Charta ann. 1173. apud Miram tom. 2. pag. 1179: Decimus autem consilio majoris Ordinis Hospitalis Investiturariam Ecclesiae tenebit, qui curam et providentiam omnium bonorum ad Ecclesiam spectantium tenebit.

INVESTITIO, Jus quod domino capitali pro Investitura exsolvitur. Litoria ann. 1298. ex Tabul. Calensis: Vendit partem suam espoliarum de Jamaco et aliunde, et partem suam cerchie de Beron... et partem Investitionum seu serinarum.

INVESTITOR, Qui investituram praestat, patronus et collator beneficii ecclesiastici. Charta Reichardi Episc. Herbipol. ann. 1182. apud Haultaus in Glossar. German. voce Lehkerr, col. 1226: Quod Albertus de Hoheloch, liberae conditionis homo, Investitor cujusdam parochiae erat in Sleinach. Vita S. Cunegundis apud Peritz. Script. tom. 4. pag. 821. lit. 69: Romane vero domus advocatum, ipsum videlicet imperatorem, sine totius exactione servitii, abbatissae Investitorem, loci defensorem et ubique pium protectorem esse instituit.

INVESTITURA, Dignitas curionis, ecclesiae parochialis, unde ejusdem rector nude Investitus nuncupatur. Charta Ludov. Borbon. episc. Leod. ann. 1457. inter Probat. tom. 2. Annal. Praemont. col. 473: In qua (ecclesia) praeter rectorem ecclesiae, communiter Investitum vocitatum... Cum iuribus et pertinentiis rectoriae seu Investiturae ex usu competentibus, etc. Alia ann. 1462. in Suppl. ad Miram pag. 621. col. 1: Qui Investitus

una cum preposito et cantore officium cura parochialis et missam parochialem faciet et exercebit. Vide Investitus.

INVIA, pro Injuria. Non haud dubie; sed vox corrupta ex nota abbreviatioms praetermissa. Littera ann. 1338. tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 317: Ipsos ab omnibus Invis, gravaminibus... defendant.

INVIARE, Ingredi, calcare. Solin. cap. 8.

INVICTE [Augustin. ep. 28. ad fin. Ut abs te liquidissime, atque invictissime defendatur. h. e. ita ut tuam defensionem avertere nemo possit, inconfutabilissimamente.]

INVICTORIOSUS, Invictus. Anno Gratiae 1243... consecratum est hoc altare... in honore Invictoriosissimi S. Crucis, apud Felibianum Hist. San. Dionys. pag. 535.

INVIDARE. Charta ann. 1171. in Histor. Pergamensi part. 1. lib. 10. cap. 22: Et debent Consules Pergami Invidare, commutare, commendare omnibus illis hominibus, qui in praedicto loco habitaverint, etc. Vox Malica, Mittere. [Invicare, non Invidare, hac notione dicunt Itali: sed Invidare hic idem videtur quod Invidare.]

INVIDIA, Studium, voluntas, animus. Ad invidiam. Gall. A Tenet. Certatim. Charta ann. circ. 1194. inter Instr. tom. 6. Gall. Christ. col. 362: Huius congregationi locum et officium idem dedit Roma in Sacra ad S. Spiritum. Innotuitus celus, edificato hospitali ardentissimo, ubi nobilibus, ignobilibus, informis et canis ad necessitatem provideat, etc. medis hospitalis, que opulentiss. ma sunt ad Invidiam exempli, etc.

INVIDIOLA, [Diminut. ab Invidia, Invidiosa. Cicero: Cum res quo quid Invidiose inter eos exitum fuisset. Ita Sipontis in Cornucop. nullo designato loco. In Thesaur. Nicol. designatur. Cic. ad Attic. Mibi adhuc haec verba incomporta sunt.]

INVIARE, Vilem reddere, opprimere, nostris auxiliis auferre, Ital. Avilitare. Epist. Salustii ad Pisam. apud Lam. in Delic. erudit. inter not. ad Romineont. Hist. Sicul. part. 1. pag. 138: Et clamorem facere non possint, nec possunt dicere res eorum Inviatas esse. Vide supra Avilitare et Inviare.

INVIARE, Non videri. Not. Tir. p. 66. Vilescit, Inviare, Invidiare.

INVIARE, excitare, in velt. Glossis [et in Supplemento Antiquarum] ubi etiam Inviare, eodem intellectu] Vilem facere.

INVILO, [Valde vile. Gloss. Philoz.]

INVIOLARE, Abstemius, Inviolare, in Gloss. MSS. vax Apulei lib. ult.

INVIOLARE, Vide Involare.

INVIOLARE, Immutare, cadere tacti mac. servare, livare. Glossar. vet. ex Cod. reg. 7038.

INVIOLARE, In virgam excussore Vita S. Adalberti, tom. 5. Junii pag. 98: Residuum panni quod forte manu gestabat, igni projiciens: Ubi, inquit, grana Inviolata fructificaverint addendo, me, Deo propitio, computem habeatis in reverendo.

INVIOLATUS, Victoria libala, Gall. Virole, instructus, nostris. Enriade. Arest. parlam. ann. 1368 in Lib. statut. artif. Paris. ex Cam. Comput. Paris. fol. 307. r. Violarat cutillos fabricatos, manubriatos et Inviolatos Parisius. Lit. remiss. ann. 1468 in Reg. lib. Chartoph. reg. ch. 148: Une paire de cousteant engainner, enmanches d'iviere, et Envirolez d'argent.

o **INVIRTUOSUS**, Vitiosus, a virtute alienus. Vita S. Ezezar. de Sabrano tom. 7. Sept. pag. 589. col. 2: *Ex tunc a verbis inhonestis et moribus Invirtuosus ipse (comes) abstinuit.*

o **INVISATIO**, Visitatio, apud Stephanum Antiquum Aurelian. MSS. pag. 318.

o **INVISERARE**, Quasi in viscera immittit, conjunctissime devincire, adjungere. S. Bernardus Epist. 289. Edit. 1680. col. 23: *Studii ego semper ut ancillos illos congregations vestre Tonsos matris Fratribus commendarem, et ipsos illi, perfecte unione caritatis, si fieri posset, etiam Inviserarem. Privilegium Venceslai Imp. ann. 1178. apud Ludewig. tom. 1. pag. 451: Easdem villas cum omnibus pertinentiis suis predictis Abbat et conventui Monasterii in Dobri- lag applicare, appropriare, incorporare, Inviserare, annexere, unire et confirmare gratiosius dignemur.* Occurrit pag. 452. 100. Vide Halbaas. Glossar. Germ. voce Einleben, col. 27. supra Incorporare.

o Nostris alias *Enventrer*, *Dequtire* *Le Recieve de Molens*:

Convoltre est tout eventrer,
Ja tant se sara Enventrer.

o **INVISIBILIS**. Fulgent. 3. *Mythol.* 6.

o **INVISIO**, Visio. Acta S. Marit Mauriac tom. 2. Jun. pag. 125. col. 2. *Verum ille beatus pater indulgentissimus, pati non potuit filios suos de sui negata Invisione remittere innotos, etc.*

o **INVISITO**. [Sapius Invisio Jul. Valer. res gest. Alex. M. (edente A. Maior) 1. 50. Sed inter hæc jam Alexandrum iuxta posse visisse extra nosse, propterque vicium fluxum Invisitare.]

o **INVISOR**, Invidus, in Vita S. Marci 3. 52. tom. 2. SS. Maii pag. 683.

o **INVISUS**, Non visus. Acta S. Audani tom. 3. Sept. pag. 381. col. 1: *Adest Invisita quædam Tarvenna multitudo innumabilis, et pensante Invisa.*

o **INVIABILIS**, Beneficus, Papiæ. Vide Joventalis.

o **INVITAMENTUM**, Convocatio, conventus. Ital. *Invitamento*. Stat. crimin. Cambræ cap. 126. ex Cod. reg. 4622 fol. 80. v. *Nullus de cetero presumat facere aliquod Invitamentum nec congregacionem gentium cum armis.*

o **INVITATA**, vox Italica, Eodem significatu. Stat. ant. Florent. lib. 3. cap. 61. ex Cod. reg. 4621: *Quicumque presumpserit in civitate, comitatu vel districtu Florentie, facere aliquam Invitatum seu congregacionem gentium, pro violatione vel supervisione pacifici status populi, etc. Et cap. 69. Quicumque presumpserit facere aliquam Invitatum de hominibus equestribus vel pedestribus, ut eos ducat vel mittat armatos ad aliquem locum, etc.*

o **INVITATE**, Invitatio ad solennitatem, vel eorum solennitatem. Erius Upsalensis lib. 3. Hist. Suecor. ann. 1591. *Hoc anno Torchillus Marschalcus invitavit tres fratres Principes memoratos ad Castellum Avanes, sollemnissime illic habita Invitata.*

o **INVITATIO**, Privileg. Lausortie ann. 1570. tom. 6. Ordin. reg. Franc. pag. 401. *Pare et absolute absque medio, condicione seu Invitacione aliqui, etc. Ubi doctus Editor commendat, Limitacione, apte proptus ad sensum.*

o **INVITATOR**, Procurator, agens. Vetus charta apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 74: *Rovalton Comes*

Poucaer testis. Bican Invitator Nominos. Juduoret Invitator.

o **INVITATOR**, Qui ad cenam invitabat et vocabat, unde et vocator etiam dicitur. Occurrit apud Gratier. et D. de Montefale. in Diar. Ital. pag. 353. ex antiqua Inscriptione. Vide Fignor. de Servis pag. 111. et seq. edit. ann. 1674. et Diction. Trevoit. voce *Invitateur*.

o **INVITATORIA**, Epistola, qua quis ad aliquam ceremoniam Invitatur. Vide Diurnum Romanum cap. 3. tit. 34.

o **INVITATORIANUS**, apud Cistercienses, idem qui *Precentor*, Qui inchoat cantum in Choro. *Subinvitatorianus*, qui *Invitatorianus*, cum abest, vires supplet. Vide Macrois fratres et Hofmannum in Lexico sup.

o **INVITATORIUM**, Vide Psalmus *Invitatorium*. Vide *Psalmus Invitatorium*.

o **INVITATUS**, Non vocatus. Gl. Gr. Lat. 3. xxv. *Invitatus, invocatus. Videtur leg. Non invitatus.*

o **INVITREARE**, Viridi et glutinoso liquore linere. Matth. Salvaticus: *Petamnon est quædam a pua, cum qua alcantur et Invisatur.*

o **INVITURUM**, Non vivens. Testamentum S. Rudesindi Episc. tom. 3. Concil. Hispan. pag. 181. col. 1: *Et sic omnia simul divinitus possides, divinitus que Invisatur vivificas.*

o **INVIVUM**, Puramentorum receptaculum, Gall. *Vivria*, Claror. Adelhari tom. 10. Collet. Histor. Franc. pag. 150. *Quidam S. Cæciliæ Aurelianensis canonicus cantor, nomine Theodatus, mortuus erat ante triennium in illa heresi, cujus corpus, postquam probatum est, e ectam est de cimiterio, et projectum in Janium.*

o **INVIVUS**, Non patens vir, ubi non est via, extra viam Joh. de Janua Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Invivus*, *Lex sans toie*. Excommunicatio Petri Regis Aragon. tom. 3. Concil. Hisp. pag. 527. col. 2. *Nos tamen deserventes, quod civitate, nec et loca prædicta nuncius de car- riperet et a tanto erroris Inno revocaret.* Passim occurrit in sacris Scripturis.

o **INULEUS**, Dama, v. s. s. Germ. *Inulus* Castigat. in utramque Glossar. Vide *Inuli*.

o **INULLI**, pro *Inuudi*, apud Papiam.

o **INUNIMITAS**, Discrepantia, in libro de fundacione Monasterii. Concordensis pag. 23.

o **INUNARE**, Colligere Gloss. Arab. Lat. Adunare.

o **INUNCTIO**, Sacrum oleum pro firmitate. Charta ann. 1178. in Charta. S. Corn. Compend. fol. 184. v. col. 1. *Quod ebdum dicitur matris ecclesie Inun-ton non deferre et officium facere potest, cum ab ecclesia Inunctio fuerit expellita.* Vide *Inungere*.

o **INUNDATIO**, Baptismus nullo apparatu datus, a Gallico *Onoyer*, Baptismus conferre, omisit. Ecclesiarum ceremonias. Epistola Petri de Condoto tom. 2. Spicil. Acher. pag. 566: *Regina d. Lore et morbo theneris præteriti compulsa peperit filium ante tempus delictum pariendo, quæ ferè de utero translatus ad mundum, post Inundationem brevi evasit tempore, matrem reliquit repletam multis miseris.*

o **INUNDATIO**, Vocis Statuta antiqua Gar-tusensis Ordinis I. part. cap. 39: *Quia boni Monachi officium est plangere potius quam cantare, sic cantemus voce, ut plangamus, non cantus delicta sit in corde, quod gratia preveniente poterit fieri, si ea, que cantando delectationem afferunt, amputentur, ut est fractio et Inundatio vocis, et geminatio puncti, et*

similis, que potius ad curiositatem attineat, quam ad simplicem cantum. [Vassias intelligo vocis inflexiones, quas vulgo Routades appellamus.]

o **INUNDUS**, Inundus, in Glossario Bérthii ex Hist. Palæst. Fulcherii Carnot.

o **INUNGERE**, nude, sacro oleo agrotum perungere. *Postmodum debilitate correptus, quarta feria Inundus est; sed tunc communicari non potuit, apud Achierum titulus. Spicil. pag. 547.*

o **INUNWANT**, Vide *Unwant*.

o **INVOCATIO**, Incantatio, Gall. *Enchantement*, alias *Invocation*, unde *Invocateur*, Magus, incantator. Annual. Victor. MSS. ad ann. 1298: *Guichardus episcopus Trecentis primito in abbacia ejusdem urbis de ordine sancti Benedicti monachus et post abbas, postea factus præsul, pro eo quod dominus Ludovicus rex Navarræ ob suspicionem exortam et inquisitionem postmodum rite factam, invenerat eum, ut dicebatur, suspectum de obitu matris sue, que dicebatur veneficus vel Invocatione defuncta.* Lat. *Invocatio*, ann. 1489. in Rex. 180. Chartoph. reg. ch. 92. *Idellu Betuus estat tenu et vè piat estre Invocateur et sorcier et de faire mourir par venin et Invocation.*

o **INVOCATIO**, ARMORUM, Evocatio populari arma. Chart. Waldece. ann. 1269. apud Hiltius. in Glossar. German. col. 206. voce *Waffengesley*: *Innotus domum in Corbucke civitate absolutam et exentiam ab omni onere quaruilibet arrestationum, exactionum, visitiarum, insecutionum, ad pulsam campam vel ad Invocationem Armorum, etc.*

o **INVOCATORIALIS**, qui invocatur, vox foras. Particularior Jean. ducem Brit. et legatus Pape ann. 1411. ex Bibl. reg. Cum litteris executorialibus, etiam bracia arcularis *Invocatorialibus*, etc.

o **INVOLARE**, Per vim auferre, nostris *Volare*. Bonatus ad 6. Enoid. *Vola dicitur media pars manus, unde et Involare dicitur, quoniam aliquid furto vola manus subtrahitur, et Involare nuntium, cum volenta manus in aliquem dirigitur, sicut Terentius ait: Illi facile in oculos Involem venefico.* Papius: *Involare, in volam, i. in manus includere, furari.* Gl. Lat. Græc. *Involat, sévère*, Gloss. Gr. Lat. *Kîzere, for, furi Involator*. Kîzro, Furo, involo. [Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Involare*, *Empaumer, mettre en palme*] Cornélius Fronto: *Involat, qui in die venit, surripit clam, id est, furtive.* Canonus S. Patriaci cap. 82: *Si per furtivum illum Involarerit. Perperam involaret, apud Warum. S. Ambros. 3e. Patriarcha Joseph. cap. 6. n. 20: Furtio Involatus sum de terra Hebraeorum.] Cujus Collatio Legis Mosæica cap. 11. Lex Wisigoth. lib. 7. tit. 2. § 3. 6. 10. 21. Lex Burgund. tit. 70. § 3. in 1. Adit. cap. 4. 11. Lex Alamann. tit. 60. 70. Eckardus Jun. de Casib. sancti Gall. cap. 10. etc. præter Pautum, Terentium Ciceron et alios. Hæc*

o **INVOLARE**, in vet. Charta apud Guesnadium in Annalib. Massil. ann. 1296. n. 41. Gall. *Voler*.

o **INVOLENS**, N. lens, invitatus. Testamentum S. Geanadi Episc. Asturie. tom. 3. Concil. Hisp. pag. 172. col. 2. et tom. 6. SS. Maii pag. 161. *Ad suburbia attractus sum, in qua multis annis Involens, et magis in principio perdurans quam spontanea mente, tandem commocui.*

o **INVOLENTIA**, alias *Notentia*, Salvianus lib. 7. de Gubernat. Dei: *Etsi Involentia non caret, malivolentia caret.*

o Nostris alias *Eavis*, pro *Egre*, in-

vite. Gall. *Malgré soi, contre son gré*. S. Dion. Chron. lib. 5. cap. 7. tom. 3. Collect. Hist. Franc. pag. 288: *Li rois Clothaires requit toutesvoies les prieres son filz, mais ce fu Envis*. Ubi Almo. lib. 4. cap. 14. ibid. pag. 128. habet: *Chlotarius, agere licet, oranti tamen filio concessit*. Joinvil. in S. Ludov. edit. reg. pag. 45: *Dicit que moult Envis se fu souffert de li venir veoir*. Lit. remiss. ann. 1427. in Reg. 173. Chartoph. reg. ch. 707: *Pour ce que icellui Buisson estoit pources homs, qui paioit Envis et plaidoit volentiers*. Fabul. tom. 1. pag. 24:

Ou volentiers ou à Envis
Le dit li prestres, etc.

◊ **Envolentif** vero, idem quod Propositi tenax, in Lit. remiss. ann. 1400. ex Reg. 163. ch. 334: *Quant icellui André vit que Buffiere estoit moult Envolentif de villener le feu Potier, etc.*

◊ **INVOLICUM**, Involutum, fasciculum. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657. Trassel. Prop. Involicum.

◊ **INVOLUMEN**, involucrum, Involutum. Antiquarii. ◊ et in Glossar. Supplem. Antiquarii. ◊ et in Glossar. Lat. tir. at in Castigat. ad utrumque Glossar. additur ex Cod. reg. Involumen tum. Linteum vero quo corpus involuitur, vulgo *Linceul*, drap, nostri *Enveloppe* appellatur. Lit. remiss. ann. 1410. in Reg. 165. Chartoph. reg. ch. 377: *Lequel jeune homme bailla à icelle suppliant un escu pour avoir et acheter à ladite fille des chemises et Envelopes. Deux Envelopes de lin, in albis ann. 1400. ex Reg. 150. ch. 454. Hic autem obiter monere liceat haud ita recens a Latio prodixisse vocem Gallicam *Involution*, pro *Embarcas*, *difficultas*. Implicatio, liti anfractus, ut docet Diction. Trevolt. occurrit enim in Lit. remiss. ann. 1371. ex Reg. 102. ch. 390: *Lequelz adjournez redoubtans estre mis en grans Involutions de procès, etc.* Et rursum in albis ann. 1389. ex Reg. 138. ch. 108: *Et pour ce sont en aventure d'estre mis et tenus en grans Involutions de procès.**

◊ **INVOLUTIO**, Eadem notione. *Edificavit ad sus demotionem alius interitus intrant Involutionem*, in Epistola culesdam Magistri Paris. tom. 1. Anecd. Marten. col. 1739.

◊ **INVOLUTORIUM**, Eodem intellectu. Vita S. Elizabetha Reginae, tom. 2. Julii pag. 212: *Reperitur facti quoddam Involutorium longitudinis tumuli, involutum in una calcitra gossipi.*

◊ **INVOLVULUS**, Joanni de Janua. *Quendam bestia, que ut homines facilius decipiat, involvit se aliqua re.*

◊ **INVOTARE**, Desiderare, in votis habere. Miracula S. Etheldreda, tom. 4. Junii pag. 568: *Honesta Invotare, prava fugare, mundi inquinamenta declinare admonuit.*

◊ **INUPENHATURA**. Vide supra *Inpenhatura*.

◊ **INURIA**, pro *Incuria*, in Litteris ann. 1335. apud Rymer. tom. 4. pag. 149.

◊ **INUSTUS**, Non ustus. Vita S. Canuti, tom. 3. Julii pag. 120: *Pontifex Poppo candentis ferri ardorem Inusta deferens dextra, et igitas ferri laminas incombustis pertransiens plantis.*

◊ **INUTILIS**, Perditus ac desperatus. Acta S. Alex. mart. tom. 5. Aug. 804. col. 2: *Cognoscens autem causam Maximianus, Inutilis cæsur, eum (Alexandrum) demum alius ut interficerent, truculentis animi deputavit clientibus.* Bulla Alex. III. PP. ann. 1177. inter Privili. 355. ordi. Premonst. Same si abbas aliquis vestri ordinis infamis vel Inutilis aut gravis sui

prævaricator inventus fuerit, etc. Castigat. in utrumque Glossar. Inutilis, incommodus, inutilis, zypus. Germ. *Garofutlis*. f. Gerro, futlis.

◊ **2. INUTILIS**, Injustus. Charta ann. 892. inter Instr. tom. 12. Gall. Christ. col. 250: *Cujus (monachi) petitionem Inutilem invenientes, talem eidem sententiam diffinendo dederunt, ut monasterium ex manso Corbeni pariseret, nihil amplius ex hac nefaria repetitione se intermittens.*

◊ **3. INUTILIS**, Mancus, mutillus, Gall. *Estropié*. Gall. ann. 1311. in Reg. Phil. Pulc. ex Cod. Bibl. reg. 9697. ch. 118. Et dicto servienti, qui per factum et culpam ipsius Gaufridi altera manu factus fuerat Inutilis, etc.

◊ **INVULGARE**, pro *Divulgare*, in Addit. ad Vitam S. Antonini [tom. 1. Mail pag. 538.]

1. **INVULTARE**, INVULTUARE. Vultum effingere. Marius Victorinus ad Candidum Ariantum pag. 102: *Excitatus enim in anima vocis, intellectualen, potentiam animæ illustrat, et illuminat, et Invultuat ac figurat, et innascitur animæ intelligentia et perfectio.* [De his, qui ad artes magicas Invultant, dicitur in *Vultuosi*.]

◊ **INVULTOR**, Præstigiator, qui ad artes magicas vultus effingit. statuta Eccl. Nannet. ann. 1389. tom. 4. Anecd. Marten. col. 965: *De sortilegiis et divinationibus, de magis.* In uno MS. habetur: *De sortilegiis et divinationibus, de Invultoribus.*

◊ **INVULTORUM**, Invultorum præstigia. Vide *Vultuosi*.

◊ **2. INVULTARE**, Veneficio occidere vel incantare, fascinare, Gall. *Ensorceler*. Locus exstat in *Vultuosi*; ubi qua ratione id peragebatur jegeret est. Nostris *Envoûter* et *Envoûster*, eodem sensu. Lit. remiss. ann. 1347. in Reg. 68. Chartoph. reg. ch. 207: *Johanne de Crato maître de vieille avoit ensorcélé ou Envouât Pierre Coquel clerc, et fait tant par son mauvais art et engin, que il estoit devenu son ami.* Alie ann. 1400. in Reg. 156. ch. 36: *Icellui Pastant lui dist qu'il doubtoit qu'elle ne Envouât ou fist mourir sa femme; et disoit l'en que laditte Morele l'avoit Envouât.* Vide supra *Imaginatio* 2.

◊ **INVUXORA VIRGINITAS**, vel, ut alii legunt, *Immaculata*, apud Tertullian. de Castitate cap. 9.

◊ **INREBATTATI**, Hæretici Valdenses. Vide *Sabatati*.

◊ **INREIGNERIUS**, INZIGNERIUS. Homo insignis, dominus. Hist. Cortus. apud Murator. tom. 12. col. 812: *Paduani... cæcitate civitatem obtinuerunt domino Cati in capite Ponticordi, ubi cum suis Insigneris et sapientibus et cum certis militibus suis convenerat causa providendi passus affectatos.* Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarvisina, apud eund. Murator. tom. 8. col. 356: *Vir quidam nomine Refo... Insigneris sive magister castris, etc.* ◊ Vel potius Doctor, *Insigneris*, qui monstrat, indicat, Ital. *Insegnatore*, Gall. *Expert* Stat. Mutin. rubr. 5. pag. 1. v: *Potestas Mutine tenetur... ire cum quatuor sapientibus et militibus, cum duobus Insigneris habitibus paritum aquarum, etc.* [9 Gall. *Ingenieur*. Vide in *Ingenium* 2.]

◊ **INZELARE**, INZOLARE, Celare, occultare, ut videtur. Stat. Taurin. ann. 1380. cap. 235. ex Cod. reg. 4622. A.: *De emanando de avere communis Taurini damna furto in vino Inzolato, vineis et blava devastata. Item statutum est, quod si aliquod vinum Inzolatum fuerit deinceps*

furtive seu Inzolatum alicui homini...

restituatur de avere communis Taurini.

◊ **INREUCCHARATUS**, [Gall. *Sucré*: a *vinetum Inreuccharatum*. (Diar. Burch. 1. 122. an. 1484.)]

◊ **JOACHIMICUS**, Nummus argenteus valens tres libras apud Germanos. Vide *Dalerus*.

◊ **JOALLIE**, ut *Jocalia*. Testam. ann. 1268. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 291: *De raubis meis et Joallie, etc.*

◊ **JOANNES CALIDUS** (S.), Festum S. Joannis Evangeliste ante portam Latinam, ubi in ferventis olei doli missus est, quod 6. Mail celebratur. Lit. remiss. ann. 1467. in Reg. 200. Chartoph. reg. ch. 31: *Le jour de la saint Jehan chaud, dicte Porte Latin, etc.*

◊ *Diu est quod male audit nomen Joannes, ut colligitur ex Lit. remiss. ann. 1377. in Reg. 152. Chartoph. reg. ch. 248: Le suppliant lui dist, Eudel, vous avez un forceas qui burle les gens et ne oient aler aux champs pour lui; lequel Eudel lui respondi, as tu non Jehannot? ouyl, dist ledit suppliant, j'ay nom Jehannot voirement; et ledit Eudel lui dist, Jehannot es tu, car à toy n'en appartient de riens, en le huchant plusieurs fois Jehannot. Alie ann. 1457. ex Reg. 147. ch. 154: Icellui Proust dist au suppliant qu'il estoit bien Jehan prunier, par maniere de vocquerie. Hinc Fursi Johan dicitur mulier, que marito fidem non servat, in Lit. remiss. ann. 1475. ex Reg. 195. ch. 1065: Icelle femme vint à l'encontre du suppliant son mary, et lui dist telles paroles: *Traistre, poillart, l'armon, je t'ay fait plusieurs fois Johan, et en despit de toy, je le te feray encors.**

◊ **JOANNINUS**, Moneta ordinis S. Joannis Hierosolymitani. Tabul. Massil.: *Placuit consilio civitatis (Massilæ) requirere dominum vicarium quod foras auri boni Florentie, et florenti camara domini nostri pape, et Lucatiet Joannini ouri boni et justi ponderis curant et curam habebant in presentis civitate pro illo valore quo fuerint afforati, videlicet ad xxxij. solidos pro quolibet.* Vide *Johannite*.

◊ **JOARIA**, Munus judicis, dignitas. Vide *Joceria*.

◊ **JOBAGINES**, JOBAGIONES, Sambuco, Lydio, et Alberto Molnario testibus, Hungaris dicuntur coloni, rurico, æ, aque adeo ipsa mancipia. Decreta Ludovici Regis Hungarie ann. 1351. cap. 5: *Præerea ab omnibus Jobagionibus nostris aratoribus et vineas habentibus, etc.* Cap. 6: *Prælati et Ecclesiastici Jobagiones habentes.* Cap. 14: *Jobagiones ad Regiam vel Reginalem celestudinem pertinentes.* Decreta Sigismundi Regis: *Si quis Jobagionem alterius, potentialiter abduxerit, Alius ejusdem sex. ann. 1435: De singulis Jobagionibus proprias possessiones et terras more aliorum Jobagicum, in possessionibus, quibus resident, habentibus et censibus colligentibus.* Decreta Alberti Regis: *Nobiles tam Jobagiones habentes, quam non habentes, decimas dare non teneantur.* Viti Jo. Lucium de Regno Balmatico pag. 201. b. 1. At in Decreto Andrea Reg. Hung. ann. 1222. cap. 15. et 26: *Barones et Nobiles vocari videntur.* Cap. 18: *Jobagiones castrorum memorantur, et cap. 25: præcipui Hungarie magistratus, Patritius nempe, Patius, Comes, et Curialis Regis, Jobagionum dignitate et vocabulo donantur.* Et etiam notione accipi videtur *Jobagionis* vox apud *Barozium* a in Calomanno cap. 61. Vide *Lucianum* Posoniense ann. 1399. cap. 3. 4.

◊ Addit Carolus de Anagnino in Lexico militari militis etiam genus fuisse.

idique probat Decreto Mathie Regis, ubi sic: *Conclusum est, quod tam nobiles, quam eorum familiares et Jobagiones, eadem judicariam ingressuri, arma omnia cujuscunque generis erant, in hospitibus deponere et inermes in ipsam sedem ingredi debeant.*

Quia dicta esse mancipia rursus probat Charta Andree reg. Hungar. ann. 1214. inter Probat. tom. 2. Annal. Præmonstr. col. 21. *Contulit etiam Jobbagionem, nomina levia, obtemperantia sua ut et omni jure servitutis exemptionem, ut nulli omnino servili conditioni subjaceat, nisi ipse vel sui posterius ab ecclesia se alienare voluerint. Sed neque minus certum est eisdem inter nobiliores regis ministros recessitosis fuisse, ut iterum constat ex Decreto ejusdem reg. ann. 1241. apud Conc. inter Cens. eccl. Rom. Nobis factentibus esse vitium contra regnum, nobiles nobiscum non tenentur, nisi comes et stipendiarii et Jobagiones castra. Item apertus explicat aliud Decretum ann. 1241. ibid. *Quare post tractus multiplices et diversos per Nicolaum taurinorum, Mauricium daphinorum, Mechacem agnomum, Bajum pinceratum, magistrum Jobagionem, nuncios et procuratores nostros. Et si cujus filios nostros et Jobagiones jurare, secundum quod inferius de juramento eorum continetur. Et promittimus per nos et nostros successores constituere et dare annuatim annis palatinum vel alium de Jobagionibus, quem voluerimus Christiane fidei et latorem, quem faciemus jurare, quod mandatum nostrum secundum ista fideliter adimplebit. Ex quibus colligitur vocem genericam fuisse apud Hungaros, qua famulus vel minister eujuscvis ordinis et conditionis significatur. Vide in Minister 2. et Ministeriale.**

* Nostri vero Jobolot, Homo nihil est et contemptu dignus. Lit. remiss. ann. 1144. in Reg. 184. Chartoph. reg. ch. 506. *Illius suppliant oy et entendi que Pierre Jolierum... le nomant et appellot par motiere de layre et moquerie, Jobolot, qui est a entendre selon la maniere de parler et langage de pays d'Artois qu'il estoit un chef et meschant et de petite entre. 1144.*

* JOBELEUM, pro Jobilium, bis usurpat. Romualdus II. Archiep. Salerni in Chronico, apud Murator. tom. 7. col. 46. Vide Jobolotus.

* JOBIRE, pro Jobere, in Charta ann. 1081. apud Doublet. Hist. Sap. diophys. pag. 187.

* JOGABILITER, Jogaliter, Joseose, in Vita sancti Eligii, tom. 5. Spicilegii Xheriani pag. 159. in Summario capituli 24.

* JOCALE, Ludicrum. Acta S. Francisci de Paula, tom. 1. April. pag. 171. *Regnomodi sunt Joctes, qui cantilenas eorum attinent homines manifeste ad Jobolot, intus vero latet anguis.*

* JOCALE, Theca reliquiarum. Inventar. Chart. reg. ann. 1482. fol. 30. *Inte a conventus fratrum Predicatorum Furlensium pro una missa quotidie celebranda pro domino rege... pro qua fatentur se recepiss a dicto dom. rege quantum plurima temporalia beneficia, et expresse Joctes pretiosum brachi dextri beati Thomae de Aquino. De anno 1371.*

* JOCALIA, Monilia, gemmae, annuli, atque id genus pretiosa, Gall. Joyaux, Anglis Jewells. Glossæ Etonis Magistri ad Prudentium: *Crepundia, Jocalia, ornamenta. Inguifus pag. 88. Reges Mercatorum Jocalia plurima in sanctæ Ecclesiæ ornamentum larga manu contulerant.*

Utitur non semel pag. 866. 878. 890.8. Pseudo-Ovidius lib. 2. de Veneta:

... Et secum pretiosa Jocalia delect.

Mattheus Westmonast. ann. 1267: *Jocalia Ecclesiæ Westmonasteriensis, imagines feretri aureas, et lapides pretiosos in manus tradidit mercatorum. Idem ann. 1283: Corona quedam famosi Regis Britonum Arthuri Regi Angliæ cum aliis Jocalibus reddebatur. Occurrit præterea hæc vox in Gestis Ludovici VII. Reg. cap. 15. in Vita lib. 2. cap. 14. § 1. in Process. de Vita et miracul. B. Marie de Malliaco n. 35. apud Matth. Paris, Bromptonum pag. 354. Thomam Walsinghamum pag. 249. Nicol. Cptonum lib. 4. de Militari officio pag. 184. etc.*

Proprie apud nos Jocalia dicuntur, quæcumque ad multebrem ornatum spectant, et eius quodammodo propria sunt, ut annuli, inanes, armilla, virgula, etc. atque ita usurpatur hæc vox in Queniam Atlachiam. cap. 21. § 2. Salmasias ad Solinum, ab Arabie, Johar, I. gemma, videtur deducere; vel certe a jocus et jocula, Latinis vocabulis, quæ ad omne, et quo aliquis voluptatem rapit, sonant. Grecis γαινια, et γαινια, videtur. Naga meliores, apud Plautum Atchularia, nostris, Jocalis. Gil. Lat. Gr. Jocus, γαινια. Theodoricus in Vita S. Elizabeth Ungaricæ cap. 7: *Quæ enim pauperum hæc nutriticia parulis suis infrensus viscule fectilla, atque vitrea, et quedam alia puerorum Jocalia oppor una senis proprio pallio deferret, etc. et certe admodum probabile est, vocabulum Joyaux, nostris usurpatum, effectum a Joye, gaudium, quod his scilicet nugis pueri et sequior sexus potissimum delectentur. Capitulus in Albiaco: Cum et nomina ferent, septem a Julie parvule de nido allate sunt; et quasi ad jocum circa pueri cunas constitute. Vox autem Joye ab eadem origine proficiscitur, scilicet a Jocus.*

Scribit Michael del Molino in Repertorio Furor. Aragon. pag. 188. v. ann. 1438. in Curia Aragonensi quæstum, an Jocalium legato intelligerentur testatrices etiam vestes, et Locumtenentem Justitiæ Aragonum priusquam judicium et sententiam ederet consuluisse super hoc negotio quædam dominas, et juxta earum responsum judicasse vestes non contineri.

* JOCALITER, Jocalium distractor, Jocaliter, in Charta Sicardi Principis Longob. in Chronico S. Sophiæ Benev. pag. 631.

* JOCALIS, pro Jugalis, Conjux, in Formulæ Andegav. apud Mabillonum tom. 4. Analect. pag. 231. 235. 258. et in Præcepto Chlotarii III. tom. 1. Annal. Bened. pag. 694. et alibi.

* JOCALUS, Jocus, ludus. Stat. Mss. eccl. Fall. collecta ann. 1437. fol. 67. r. ubi de festo Innocent. *Fiant ibi moralitates vel simulacra miraculorum, cum farsis et similibus Jocalis, semper tamen honestis.*

* JOCAMEN, Jocus, ludus. Ordericus Vitalis lib. 10. pag. 781: *Cotide vero simul loquebantur, et nutuo munitabantur, sed Jocalinis plerumque quiescebantur.*

* JOCARE, JOCARI, Ludere, lusitare, Gall. Jouer. Chronicon Andrense pag. 438. *Fuit accusatus, quod tempore hiemali ipsa cum suis Monachis super glaciem more laicorum fusesat Jocalis. Vita S. Gertrudis Abbat. Nivel. n. 19: *Infans autem Jocabat, et currebat hæc illicque. Vita S. Domitiani Confessoris apud**

Guichenonum in Probat. Hist. Bressanæ pag. 128: *Nam et cum gallinis illius loci visæ postea Jocasæ vulpes contra suam naturam agentes, sed nullam earum ledere præsumperunt. Jouger Picardi, Jouguer Occitani, Jgasher Franci, dicunt de gallinis, quæ ad perticam somnum captant. Hinc idem Jouyer, pro otari, vel feriari usurpant. Chronicon Bertrand. Guesclini MS.:*

Il ne sont iatre mie el Jouyer loquement.

Raimundus Montanerius in Histor. Aragon. cap. 221: *Le fil de l'Emperador ne so tench à Joch, ans es garni molt be ell, qui erat bon cavalier, etc. In Consuetudine Britannica artic. 430. taurus dicitur aller à Jeu, qui libere expatiatur, ac iudibundus excurrit.*

Jocari, Hastiludium concurrere, certare, et Gallico Jostar. Ordericus Vital. lib. 3. pag. 464: *Dum apud Monasterium Jocaretur, et cum quodam juvene luctaretur, etc. Matth. Paris ann. 1252: *Congregati sunt igitur in multitudine gravi et copiosa valide, (ad ludum militarem, qui Mensa Rotunda dicitur) tam Normas, quam Austros... et secundum quod constitutum est in illo ludo Martio, illa die et crastino quidam Anglici strenue nimis et viriliter et delectabiliter, ita ut omnes alienigenæ ibidem præsentis admirarentur, Jocabantur.**

* Nostri, Jouer, interdum Libidinosè vivere, luxuriari. Lit. remiss. ann. 1380. in Reg. 117. Chartoph. reg. ch. 35: *Thomas Brisoul par son mauvais engin et faulx décevement avoit fortraite Aliette femme de Pierre Picart d'aveueque sondit mari, et mende Jouer hors du pays. Joliver et Jolister, eodem sensu. Lit. remiss. ann. 1393. in Reg. 148. ch. 285: *Tu garçon... car tu as pris une femme, laquelle tu as fait Joliver à autres avant que tu l'espousasses. Alie ann. 1403. in Reg. 158. ch. 111: *A laquelle femme icellui Barthelme dist ces mots: Avant toy, si te va faire Joliver. Hinc Jolivité, Voluptatis amor, lascivia. Chron. S. Dion. lib. 1. cap. 8. tom. 3. Collect. Histor. Franc. pag. 160: *Vous avez despit et chacié vostre roy (Childeric), né et créé de vous meismes, qui estoit debonnaire par nature; et peut encor estre plus debonnaire et plus pourtable au royaume, s'il eust laissé la Jolivité de son cors. Ubi Almoim. lib. 1. cap. 7. ibid. pag. 31: *Beneignior etiam abolita potuit esse lascivia.*****

Ejusd. originis est vox Jolis, pro Jolivité, contentus, Lætus, exultans. In Lit. remiss. ann. 1425. ex Reg. 178. ch. 245: *Le suppliant avoit oy dire que paiz estoit faicte... et en estoit bien Jolis et bien aus.*

* JOCARIUS, Angl. Jester, Sannio, scurra, apud Thomam Blount in Nomenclico.

* JOGATOR, pro Jocalator. Charta ann. 1291. tom. 1. Hist. Dalph. pag. 26. col. 2: *Non tenent in hospitio suo de nocte extra horam latrones, Jocalatores, seu etiam alios malefactores.*

* JOCCERDEGH, Furtorum Collectores, in Legibus Hungaricis.

* JOCH, an Militaris fistula. Gall. Fyfre? Chron. And. Danduli ad ann. 1300. apud Murator. tom. 12. Script. Ital. col. 518: *Mittimus vobis unum tabur et unum Joch.*

* JOCHA, Navis levior, Anglis Yacht. Mauritius Gaufridus in Vita S. Yvoni, tom. 4. Mail pag. 802: *Tres crevas navis ad sepulcrum S. Yvoni appendit, unam pro evasions parati naufragii super quadam Jocha, ubi statim emisso voto mira-*

culose navis ad portum meritis Sancti perducta est, aliam ratione alterius, etc.
 * **JOCIMDALER**, ut *Joachimicus*. Nummus apud Germanos valens tres libras. Chron. Marienrod. apud Leibnitium tom. 2. Scriptor. Brunsvic. pag. 496: *Coactus est D. Jodocus Abbas predictus dare vulgariter lito*. Brandschatte v. *Joachimdalers*. Vide *Dalerus*.

* **JOCUIS**. Modus agri. Vide *Jactus*.
 * **JOCIA**. Moneta minutior, ut videtur, valens unum denarium. Vide *Numbicus*.

* **JOCISTA**. Gloss. Lat. MS. Reg.: *Jocista, qui verbis jocatur*. Perperam, qui verbum jocatur, in Glossar. [sid. Altricus in Gloss. Sax. Mimis, *Jocista, scurra*: gligmon. Ugutio et Joan. de Janua: *Jocista, qui jociis sepe intendit*.] Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7692: *Jocista, celui qui se gieuve volentiers*. Aliud Proy. Lat. ex Cod. 7657: *Jugador, Froc. Jocista, histrio*] Liber Epistolarum S. Bonifacii Episcopi Moguntini Epist. 69: *Hos namque versus, Jocista more, caracatos reperietis*. Adelmus Abbas Malmeburien[sis] ad Eahfridum: *Jocista scurraque ritu dicacitate temeraria loquentium*.

* **JOCULARIUS**. Vide in *Jocasia*.
 * **JOCOSUS**. Nomen ensis, quem Carolo M. dedit Leo III. PP. quique in thesauro Ecclesie S. Dionysii asservatur, et in solemnium Regum nostrorum inauguratione adhibetur. Hunc enssem spatium vocat Nangius in consecratione Philippi Andegavi.

* **JOCOSITAS**. Jocatio. Reg. visitat. Odon. archiep. Potomag. ex Cod. reg. 1245. fol. 358. v. *In festo S. Johannis et Innocentium nimia Jocositate et scurrilibus cantibus utebantur* (moniales monasterii Villaris)... *præcipuus quod honestus et cum majori devotione alias se habuerunt*. *Jocositatē vero, pro Convivio festivo, vulgo Festin, réjouissance*. In Lit. remiss. ann. 1482. ex Reg. 206 Chartoph. reg. ch. 310: *Le jour d. la Circoncion... le suppliant qui avoit souppé à une Jopussété qui se faisoit ce jour par le cardinal du bourg de la ville de Boulogne sur mer)... pour ce qu'ils n'avoient point esté avec lui (cardinal) autour de nostre dite ville, comme les autres jeunes compagnons, etc.*

* **JOCOSUS**. *Ridiculus*. Germ. *Fiduciosus*, in Castig. ad utrumque Glossar. Vide mox *Jocularis*.

* **JOCULARI**. *Jocari*, a *Joculus*, pro *Jocus*. Pseudo Ovidius de Vetula lib. 1:

... Sic ut agunt pastores, cum Jocularatur.

* Nostris alias *Gengler*. Lit. remiss. ann. 1367. in Reg. 97 Chartoph. reg. ch. 437. *Lesquelz alerent chies le suppliant pour eulz chauffer et esbatre et Gengler et parler autour du feu*. Alt. a N. 1410 in Reg. 145. ch. 4. *Lequel Guimant dist à icellui Vincenot, pourquoy ne s'en viennent Jehannin et Colinet, et que puent ilz tant Gengler apres nous?*

* **JOCULARIS**. *Mimus*, *scurra*. Gloss. Lat. Gr. *Jocularis, γέλωδες*. Gloss. Lat. MS. Regium: *Chorales, Jocularis*. Papias: *Satiger, Jocularis, cilio vestitus*. Leg. *Satiger*. Rursum: *Scenicus, histrio, Jocularis*. Lambertus Ardensis pag. 217: *Ministrantibus mimis nebulonibus, garcionibus, scurris et Jocularibus*. *Jocularis*, apud eundem pag. 158. *Jonglerie*. Agobardus lib. de Dispens: *Satiat præterea et inebriat histrones, mimos, turpissimosque et vanissimos Jocularēs, etc.* Joannes Signiensis Episc. in Vita S. Berardi Episc. Marsorum: *Alii quod*

proprie Jocularium est, ab utroque latere divisa, tamen mixtis coloribus, vestimenta variantant. *Joculares viri*, in Vita S. Præjecti Episc. apud Bollandum cap. 3. n. 22. *Cantor Jocularis*, in Triumpho S. Remaci cap. 19. Vide *Ministielli*.

* **JOCULARITAS**, *Facetia*. Odo Cluniacens. lib. 1. de Vita S. Geraldii cap. 15: *Cum a vestigio non deessent, qui facetias quasdam, ut adsolet, aut Jocularitates moverent, etc.*

1. **JOCULATOR**, Idem cum *Joculari*. Vett. Glossæ MSS. ad Concil. Laodic. can. 51. *Temelici*] *Jocutores*. Firmicus lib. 8. Math. cap. 22: *Histriones faceti, pantominos, ac scenicos Jocutores*. Gaufredus Vosiensis lib. 1. cap. 62: *Per duodecim fatuos, quos Jocutores vocamus. Joculatorum applaudentium voluptas*, apud Matth. Paris. pag. 555. *Joculose nebulones*, apud Ordericum Vital. lib. 5. pag. 389. Rogerus Hovedenus in Ricardo I. *Hic ad augmentum et famam sui nominis, emendicata carminā, et rhythmos adulatorios comparabat: et de regno Francorum cantores et Jocutores muneribus allegerat, ut de illo canent in plateis, et jam dicebatur ubique, quod non erat talis in orbe*. Ugutio: *Fallax dicitur ab eo, qui mentitur, quia omnis homo fallax dicitur, quod dicit, unde quis fallitur, et non omnis ille vult fallere, qui mentitur: ut Jocutores, qui sepe mentiuntur magis studio delectandi, quam voluntate decipiendi*. Adde Vitam S. Kenigerni Episcop. Glascuens. cap. 6. n. 37. Saxonem Grammaticum lib. 6. Joannem Sarisber. lib. 1. Polerat. cap. 8. Itinerar. Gregor. XI. apud Masson. pag. 317. Paulum Venet. cap. 13. ¹⁰⁰ *Haltus*. Glossar. German. col. 1704. voce *Spieleute*, Murat. Antiqu. Ital. tom. 2. col. 840. sqq. Glossar. med. Graecit. voce *Ἰγῆς*. col. 1781.] etc.

* **JUGLARS**, in conc. Terracon. VIII. ann. 1317. inter Constit. MSS. reg. Aragon: *Moneantur (clerici) quod nec tafurarias exercent bastari sive Juglars, mimi, etc.* *Gengleur*, eodem sensu, in Lit. remiss. ann. 1364. ex Reg. 124 Chartoph. reg. ch. 296. *Icellui Huot dist audit chapelain qu'il estoit un Gengleur, de ce qu'il avoit revelé avoir scellé la monition contre ledit de Mongot*. *Gengleres* vero, pro *Effronté, impudent, Procax*, in Cons. Petri de Font. cap. II. art. 2. pag. 88: *Car si aucuns est si Gengleres, ki li ont aus ke on ne doit pas plaider par raison, etc.* Denique *Genglois*, pro *Tromperie, Fallacia*, apud Phil. Mouskes:

Qu'il s'avoit fait conte de Blois
 Par son barat et par Genglois.

* **JOCULAX**, γέλωδες, *Ridiculus*. In Gloss. Sangerm. et Supplemento Antiquari.

* **JOCULATOR** GROSSUS, qui musica instrumenta crassioris seu gravioris soni pulsat. Comput. ann. 1369. inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 149. col. 2: *Joculatoribus grossis... qui fecerunt festum in dicta processione, etc.* Vide supra *Instrumentum*.

* **JOCULATOR**, Vigil. speculator sic dictus quod cornu sonat. Charta ann. 1346. ex Tabul. S. Petri de Curie. *Ut consules et universitas Mansi Garnerii haberent Joculatorem seu guacham publicum, qui in noctis crepusculo et mane modicum ante auroram et alius horis competentibus sonaret cornu suum.*

* **JOCULOSUS**, *Joculariorus, Jocosus*. Vita S. Norb. tom. 1. Jun. pag. 840. col. 2: *Omnibus tamen admirantibus super responsis inutilibus et Joculosis ejus sermionibus.*

* **JOCUNDARE**, *Exhilarare*, in Barthil. Glossario, ex Guiberti Hist. Palestina.
 * **JOCUNDATIO**, *Hilaritas*. Boncompagnus apud Murator. tom. 6. col. 914. ubi Principissa milites hortatur ad praelium: *Sed, quæso vobis mea sit exoratio salutifera, et visio fortissimarum virginum, quæ mecum sunt, Jocundatio fructuosa.*

* **JOCUNDARIUS**, *Jocundus*. Acta interpol. S. Mauri. et socior. tom. 6. Sept. pag. 316. col. 2: *Occide, prosterne, recandæ gladius percussoribus cervicis præbenus intrepidat. Hæc nobis Jocundaria sunt.*

* **JOCUS** Monasticum Anglican. tom. 1. pag. 210: *Vas argentium ad aquam benedictam, cum duobus Jociis scaccorum*. Ubi legendum *scaccorum*, Gall. *Jeu d'échecs*. [*Jocus scaccorum*, in Charta ann. 1388. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 363.]

* **JOCUS**, *Hastiludium*, in Gl. Barthil. ex Paulo Langobardo: *Ad urbem, vastissimam silvam profectus est, ibique se Joci et venationibus exercere cepit*. Vide *Jocari*.

* **Monomachia ludicra**, nostris alias *Jaule*. Lit. remiss. ann. 1413. in Reg. 167. Chartoph. reg. ch. 315: *Lesquelz compagnons commencerent à batailler l'un contre l'autre par manieres de Jaules de chacun un baston*. Eiusdem generis est *Jocus*, de quo in Hist. Caroli VI. pag. 77: *Un jeu, nommé Jocolatoires, à jeter dards et javelines*. Et alt. *Jeu des sos* appellatus, cujus mentio fit in Lit. remiss. ann. 1367. ex Reg. 130. ch. 271: *Comme environ Noel derrenierement passé ot un an, Jehan Andelye, lequel est jeune homme, eust esté nommé et saluez prince d'un jeu, appelle le Jeu des sos, qui chacun an est accoustumé à faire en nostre ville d'Amiens par les jeunes bourgeois d'icelle; souz umbre Jaquel est et en continuant icellui, ainsi qu'il est accoustumé, plusieurs jeunes bourgeois de nostre dite ville et ledit Jehan eussent jousté et fait leurs esbatemens honorablement, combien que les maire et eschevins de nostre dite ville eussent défendu le contraire, etc.*

* **JOCUS PARTITUS**, dicitur, cum alicui facultas conceditur, alterum e Jocus propositis eligendi. Bracton lib. 4. tract. 1. cap. 32. § 2: *Nec potest transigere, nec pactari, nec Jocum partitum facere, nec aliud, etc.* Lib. 5. tract. 2. cap. II. § 1: *Labebit alium diem, nisi ipse pelius Jocuert contrarium sub periculo Joci partiti*. Quod vero *Jocum partitum* hic vocat Bracton, *Hiptertijocum* appellat Radulfus de Hengham in Summa magna cap. 4: *Sive loquela per monteauram, sive per quencunq; Hiptertijocum cavilletur hic illa, etc.* Chronicon Andrense pag. 506: *Hic Ludic male videtur Partitus, quia in uno perpenditur risus, et in alio plangitur et ejulatur*. Perperam mane editum, Joannilla in S. Ludovico pag. 85: *Dun Chevalier, qui fut prins au burdel, auquel on parit un Jeu: ou que la rihande avec laquelle il avoit esté trouve, le meneroit parmi l'ost en sa chemise... ou s'il ne vouloit telle chose souffrir, qu'il peiroit son cheval, ses armes et harnois, etc.* Le Roman d'Aubery MS.

De ces deux choses est mult li Jus partis.

Philippus Monachus in Philippo Augusto:
Li Das de Louvain s'en parti, (sz praino Borvenet)
Que ne vit pas le Gie parti.

Joannes de Condato MS.:

Sire, fust-il, par la mort bee,
Mal à point parties le Jeu,
Se chiens ne paient au restant,
Qua la derrere est en estant.

Vide Notis nostras ad Joinvillam
pag. 92.

JOEL, Jubilaeum. Annal. Placent. ad
ann. 1174. apud Murator. tom. 20.
Nepht. Ital. col. 916. Quem (infantem)
in contentu n. D. N. J. C. mactabant (Ju-
dae) atrociter, et hausto sanguine suis in
acymis venentes, fultore, quo redolent,
Christiano se cruore praeservant: hunc-
que appellant Joeli, id est Jubilaeum.

JOELUS, sicut fecit aureus ornatus,
Call. Joyau; Joel, in Lit. remiss.
ann. 1392. ex Reg. 121. Chartoph. reg.
ch. 20. et Joel, in Stat. ann. 1378. tom.
6. ordinat. reg. Franc. pag. 388. art. 4.
Invent. Chart. reg. ann. 1482. fol. 209.
Lutera abba is et conventus S. Dionysii
duobus sigillis in cera orida sigillato,
per quam constat dominum regem Philip-
pum legavisse ecclesie B. Dionysii omnes
Joellus suos, etc. Vide Jocatus et infra
Joellus.

Joubt vero. Morbi contagiosi et po-
pularis nomen est, in Lit. remiss. ann.
1378. ex Reg. 114. Chartoph. reg. ch. 38.
Uns autres plats d'ordene, appellee
communement oudit pays (Soissonnois)
le Jouel, etc.

JOERIA. f. Catella, Gall. Chaîne.
Stat. civit. Asta pag. 83. r. Statutum
est quod nulla persona faciens pannos in
civitate Asti, debeant ipse pannos facere
minus de duodecim centenariis in cirosia
sive Joeria, sub pena infrascripta.

JOELARIA. Jocularium seu mimor-
um et scurrarum, eorumque, qui musica
instrumenta pulsabant, societas, cujus
principis nomine legis donabatur, alias
Juglerie. Reg. Cap. Comput. Paris.
sig. JJ. rub. fol. II. r. Guillelmus Ro-
mundi de Manos... tenet ab eo (duce
Aquitaniae) Joerariam de Mensano, et
quartam partem deveriorum, que dicitur
ibidem jocularioribus. Charta P. II.
Pule. ann. 1204. qua Ludovico comit.
Eborac. feuda alique assignat, in Lib.
fab. ejusd. Cam. fol. 41. La robe de Oy-
son et de Chinon... le jouage d'icez, les
ceus... la bocherie, les ventes, la Juglerie.
Nisi ibi Juglerie sit tributum, quod a jo-
culatoribus domino loci praestabatur pro
facultate jocos suos agendi. Et ut est,
non exigua erant principis Juglarie Jura,
ut colligitur ex Charta ann. 1348. in Reg.
76. Chartoph. reg. ch. 2. André de
Chancele est en saisine et possession d'a-
veur, prendre, lever... de un chascun,
qui est beni et consacré en la ville et sep-
tente de Houyges et en plusieurs autres
lieux voisins accoustumes quatre deniers
Parisais, et un mes souffisant de viande,
toutesfois et quantesfois que il se marient,
et plusieurs autres droits appartenants à
ladite Juglerie; et de un chascun franc
bourgeois, toutesfois et quantesfois que il
se marient, toute la robe, en quoy il sont
esposés et benez en sainte eglise, et un
mes souffisant de viande et plusieurs au-
tres droits accoustumez deus audiz André,
comme seigneur de ladite Juglerie. Vide
in Ministelli.

JOGULATOR, pro Jovulator. Consu-
lum Massil. ann. 1381. Nullus mense-
treus seu Jogulator audeat pisare vel
sonare instrumentum cujuscumque gene-
ris. Vide Ministelli.

JOGUVIUM, Servitius, captivitas.
Gloss. Isid. Post Gravium lego: Jugum,
Servitius, captivitas.

JOHANNES, Moneta aurea ducum
Barensum. Vide infra in Moneta Baro-
num.

JOHANNITE, Equites S. Johannis
Hierosol. Bern. de Breydenbach Itiner.
Hierosol. pag. 33. Dominus Rodensis
supremus Magister Johannitarum, etc.

JOHECCA, ut supra Joellus, Ornatus
muletris. Contract. matrim. Ann. 1358.
Subjecta jocalia, seu Juhaccas et res alias,
extrinseca communiter pretis et quantita-
tibus subdistinguitur videlicet, etc.

JOJA, f. Possessio, id omne quo
quis utitur et gaudet. Vide infra Juya.
Pactum inter Venet. et Ferrar. ann.
1280. apud Murator. tom. 4. Antiq. Ital.
med. sev. col. 364. Item, promiserunt,
quod permittent omnibus Venetis de ferre
et conducere Venetis totum suum terra-
ticum et redditum suarum terrarum et
possessionum, que habent in Ferraria et
ejus districtu, tam ipsum redditum, et
terragium, quam omnem alium eorum
redditum blavorum, leguminum, vini,
carnium vicarum et mortuarium, et ca-
valliaticum, et sociidarum et Jojarum, et
omnem redditum aliorum suorum bono-
rum. Nisi idem sit quod Socida, socie-
tas scilicet pro animalium jugo, Italis
Giogo, redditorum medietate. Vide in
hoc voce.

JOJECTA, Fascis fructuum, ab Ita-
lico Cochetta: quod idem significat.
Const. titiones Caroli II. pro regno Sicilie
lib. I. tit. 55. Et si a litigantibus aut
imperantibus esculenta et poculenta, seu
Jojectas, aut donationem receperint... pro-
hibentur, etc.

JOISSENTIA, a Gallico Joissances,
Usus, possessio, alias Joiette et Joyssa-
ment. Charta ann. 1548. Domantii plena-
riam Joissentiam dicitur possessionum.
Assis. Hierosol. cap. 265. Ne avons que
la Joiette des biens de nostre vie. Lit. re-
miss. ann. 1474. in Reg. 185. Chartoph.
reg. ch. 120. Le suppliant avoit fait
faire prinnes et arrestz... d'une portion
de ses... et par icelles prinnes la Joyssa-
ment en fut defendu à icellui de Florigny.

JOLAGIUM, Idem, ut puto, quod Geo-
lagium, Quod geolario seu custodi car-
ceris dajur pro victu incarcerationum.
Computum Praepositi Paris. ann. 1285.
apud D. Brussel tom. 1. de Feudorum
usu pag. 423. De busta Castellati pro
ultimo tertio xx. libras. Et de Jolagio
pro ultimo tertio xx. libras.

JOLINTA, f. Juna, Supplem. Anti-
quarii. [Adde ex Castigat. in utrum
quo Glossar. leg. Jovenia. Vide Festum
in Jovenutis sacra et ibi Scaligerum.]

JOLIVITAS, Ornamentum, Gall. E-
jolivemcut. Constil. MSS. Carmelit.
part. 2. rubr. 1. Si sint aliqui curiosi,
qui aliquas Jolivitates in buris, zonis,
cullitis, vestibus ferant.

JOLONEIA, Vide supra Jaloneia.

JONCETUM, Jonquée. (Gloss. Lat. Gal.
Bibl. Insul. E. 36. xvi. Cf. Juncetum.)

JONCHARE, Locum floribus spargere,
Gall. Jonchare. Instrumentum sergentie
D. Episcopi ann. 1271. ex Chartula-
rio Aduensi: Item debet et tenetur dic-
tus Haulinus pro predictis Jonchare
domum D. Episcopi, quando necesse est,
de Junchura D. Episcopi; facere ignem
coram D. Episcopo de lignis D. Episcopi.
Vide Juncara.

Alias nostris Joncquier, Charta ann.
1443. ex Chartul. 28. Corb. Ne possent
lassitis habitans... prendre herbe editis
marais, se n'estoit les Samedis après die-

ner et autres festes, pour Joncquier leurs
maisons. Faire Jonquées en leurs mai-
sons, in alia ann. 1310. ex Tabul. ejusd.
monast.

JONCHERIA, Herbarum florumve stra-
tura. Reg. episcopat. Nivern. ann.
1287. Hec est costuma de Joncheria red-
dita in festo beati Martini Aymatils.
Vide infra Juncata 1.

JONCHETUM, Juncetum, Locus junc-
tis abundans: De pratris et pasturis et
Jonchetis, apud Lobinellum tom. 2. His-
torie Britan. col. 134.

JONCHIATURA, Folia et flores ad
jonchandum. Concordatum ann. 1389.
super nemore de Brueria: Homines
commemorantes apud Orgiacum possunt et
debent in vigilia transitus S. Germani
Jonchiaturam sine contradictione aliqua
colligere circa dictum stagnum.

JONCHURA, Eadem notione. Statuta
Capituli Senon. de Archidiacono: Item
debet Archidiaconus Jonchuram per
claustrum pro processione ante Missam
in die Pentecostes, etc.

JONCORUS, Mirans, apud Aremori-
cos: Quidam Joncorus, quod nomen so-
nat Mirans, in Actis MS. S. Golvenl.

JONDRARIUS, Transactio Castellani
Noviom. cum Abbate S. Eligii ann.
1218. ex Archivo ejusdem monasterii:
Omnes bolengari intra communium ma-
nentis, exceptis Jondrariis, ad molendi-
num meum molere teneantur. An censui
obnoxii, a Celtico Gond vel Gund, cen-
sus, tributum? An externi, alienigene,
ab Anglo Saxonico Geond, ultra, extra?

A Gallico Joindre, quo nomine præci-
puus apud pistores famulus designatur.
Vide infra in Jenson.]

JONTEIA, Quantum junctis mani-
bus continetur, Gall. Jointée. Estimati.
mensur. ann. circ. 400. ex Cod. S. Germ.
Prat. in v. Modius laudata: Sed compu-
tantur c. pichez rasi ij. modis, propter
Jointeas traditas ultra menuram. Vide
infra Jontia et Juncta 2.

JOPPA, Caliga species, Hungaris. De-
cretum Calomani Regis Hung. lib. 1.
Nullus, qui Clericus existimatur, utatur
vestibus laicalibus, utpote fisco peltico...
caliga seu Joppa, caliceo picto, etc. [Haud
scio an idem sit quod Jupa, de quo
infra.]

Nostris vero Jop, idem quod Timon.
Temo. Lit. remiss. ann. 1419. in Reg.
171. Chartoph. reg. ch. 67. Le Jop ou ti-
mon d'un char, etc.

JOPPULA, Jopula. Vide in Jupa.

JOPPA, Vide Joppa.

JORNALATA, Idem quod Jornale,
Moccus agri. Declar. ann. 1472. in Tor-
rcar. Castel. S. Mauri. in Forez. In et
super septem Jornalatis vineas, etc. Vide
infra Jornata 2.

JORNALE, JORNALIS, Gallis. Jour-
nel, Quantum uno die par boum arare
potest: Jagerum, arpenis, ara. Velus
Charta ex Tabulario S. Benigni: Hoc
est, Jornales duos, qua ipi Jornales la-
tus ad latas habent terminaciones de uno
latas et uno fronte, etc. Alia ann. 884.
apud Perardum pag. 63. Similiter dono
Jornales de terra arabis, etc. Adde pag.
161. Cunctum in Tenorechio pag. 213.
etc. [De vineis etiam dicuntur Jornales,
ut in Præcepto Ludovici Imp. ann. 881.
apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect.
col. 85. Sic hodie Aquitani fere omnes
vineas per jornales dividunt, non agros.]
[Vide Grimm. Antiq. Jur. Germ.
pag. 851.]

JORNALE, JORNALIS, Donationes Sa-
lisburg. cap. 12. Severinus quidem de-
dit Jornales sex. Male infra Vinales,

pro *Jornales*. Occurrit passim in Chartis S. Galli apud Goldastum tom. 2. Antiq. Alam. Ch. 20, 29, 60, et 69. apud Joach. Vadian. lib. 2. de Monaster. German. pag. 86. Hubertum Thomam Leod. in Orig. Palatin. pag. 34. in Antiq. Fuldensib. lib. 1. Ch. 64. etc. In Tabulario Fossaldensi hæc legitur: *Sciendum est, quod tria Jornalia faciunt apud nos duo argentea terræ tantum. Jornalia, in Charta ann. 765. apud D. Calmetum tom. 1. Hist. Lotharing. col. 281. et in Charta ann. 1140. apud Miræum tom. 2. pag. 221. etc.]*

¶ *JORNALIS*. In Chronico Bonæ Spei pag. 227. et in Tabulario S. Petri de Rilleio: *Jornalis*, in Charta ann. 1168. inter Acta SS. Julii tom. 4. pag. 447.

¶ *JORNELLIS*, Eadem notione. Litteræ Johanne Regine Castellæ ann. 1257. Hist. Harcur. tom. 4. pag. 163: *Omnia nemora... que ascendunt... ad quindecim centum Jornelles nemorum vel curæ.*

¶ *JORNELLUS*. Charta ann. 1275. et Chartul. S. Vandrege. tom. 2. pag. 1513: *Cum uno Jornello terræ sito, etc.* Chartular. S. Martini Pontisar. : *Pecia terræ arabilis ser Jornellos continens.* Adde Chronicon Andree tom. 9. Spicil. Achier. pag. 542.

¶ *JORNENS*, in eodem S. Vandrege. Chartul. tom. 2. pag. 2061.

¶ *JORNETUM*. Charta ann. 1220. apud Duchesium in Probat. lib. 3. Hist. Rothun. pag. 110: *Super duabus carrigiis terræ centum dietas que Jorneta dicuntur continentibus, etc.*

¶ *Jornel*, in Testam. Helvid. uxoris Joan. dom. de Insula ann. 1274. ex Chartul. Vallis N. D. : *Je en lais Jornel et demi à l'église... por mon service faire le jour de mon eniversaire.* Boerius in Decis. 50. art. 5: *Quando dictum est in venditione aut donatione rem esse 20. modiorum aut brassiarum, seu pericarum, quibus utuntur Vascones: an esse 20. acrarum, que est mensura terræ qua utuntur Anglici, Normanni, ut dicit Gloss. in C. ad audientiam i. verb. acres de Eccles. edif. sicut non (Occitani) dicimus in vulgari nostro, ut ibi ait Hostiens. in Lec. 20. Jornalia terræ: tantum enim valere acra apud Anglicos, quantum Jornale apud nos, et quantum arpentum apud Gallicos, et quantum bubulcata vel tabulata apud Italos aut Lombardos.* Vide infra Jugata.

¶ *JORNALIS*, Opus unius diei, Corvata species, quam ab hominibus suis exigebat domini. Leges Simonis Comit. Montfortensis, apud Gallandium: *Secundum antiquam consuetudinem terrarum et villarum, recipient domini ab hominibus suis Jornalia, in operibus suis, et secundum consuetudinem dant eis ad comedendum.* [Charta ann. 964. Marcæ Hispan. col. 284: *Jornals novem ad ipsas vineas, et Jornals duos ad messes collegendas, et Jornals duos ad ipsa era, et sic faciunt per cuncta tempora homines qui habitaverunt in villis suis ad ipsam domum (Monasterium S. Saturnini) Salsimentum Comitatus Tolosæ apud La Faille in Probat. 1. tom. Annal. Tolos. pag. 16: *Res habet ex consuetudine in dicta villa de quolibet foco habente parvum aratorum duo Jornalia in terminis ville, scilicet vicu bubulci ad ipsas dietas, et de bestis carregit duo Jornalia, etc.* Pluries recurrit ibi et pag. 17. Franchesiæ concessæ habitatoribus Bellivis ann. 1256. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 19: *Item retinemus in quolibet foco castri et burgi, exceptis nobilibus, tria Jornalia hominum, unum in Adventu Do-**

mini, duo in Quadragesima annuatim, a quibus jornalibus mulier accusatur. Adde Litteras ann. 1338. apud D. Secousse tom. 3. Ordin. Reg. pag. 280. Statuta Massil. lib. 1. cap. 34. § 2. etc.] Occurrit passim. Vide infra *Jornalere* et *Jornalerius*.]

¶ *JORNALIS*. Charta Philippi Regis Franc. ann. 1311. ex 47. Recensio Tabularii Regii n. 114. ad Pontium de Homelaton Militem Judicem majorem Senescallie Tolosanae et Albiensis. *Item corvegia seu Jornalia boum estimata valere 26. solidi, item Jornalia brassiarum 18. sol. 8. den. Tertio. Et si contingeret quod propter quædam corium inficiendum, in Charta ann. 1309. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 28. col. 2.*

¶ *JORNALIS*, Diurnus labor et merces pro labore diurno, Gall. *Journé*. Form. MSS. ex Cod. reg. 7657. fol. 29. v. : *Cum dictus talis... ipsorum delatum condurisset ad recludendum in quadam vinea sua, ipseque delatus habuisset ab eodem totam pecuniam, seu pretium unius Jornalis, etc.* Stat. Massil. lib. 1. cap. 31. art. 2. *Et si contingeret quod predicti tres magistri lapidum, vel alijus ex eis amitteret suum Jornale, ratione sui officii: quod illi, qui haberent contrarium inter se, debeant ei resarcire.* Hinc *Jornoier*, nude, pro Laborare. Diurno operi vacare, apud Bellom. MS. cap. 2. *Et si pour li grever, si le voise ajournant se jours que li done Jornoier et faire son labour.* Vide infra *Jornata* 3.

¶ *JORNALIS*. Liber ecclesiasticus, cujus usus quotidianus est, quem *Diurnal* vulgo appellamus, alias *Journal* et *Journal*. Invent. S. Capel. Paris. ann. 1340. in Reg. I. Chartoph. reg. ch. 8. *Unum Jornale parvum portativum cum suo repositoio. Breviarium habet aliud Invent. ann. 1335. Iterum aliud ann. 1333. ex Bibl. reg. : Item... unum Jornale parvum et pulcrum cum suo repositoio, quod nunc deficit. Quæ in Invent. Gall. ibid. sic redduntur: *Un petit Journal tres bel à tout un estuy, lequel defaut à présent.* Invent. eod. (canonicæ) ann. 1371. ex Tabul. ejusd. : *Item un Journal en petit volume.* Vide *Jornarium* 2.*

¶ *JORNALERE*, Diurno operi vacare. Gall. *Travailler à la journée*. Charta Aymer. vicecom. de Ruper. Savardi ann. 1236. in Reg. 77. Chartoph. reg. ch. 311: *Concedimus quod nobis et nostris hæredibus non teneantur ad aliquod jornalere seu inanobram, nisi ad reparationem cooperarii ipsius castri;... cuiuslibet Jornamenti seu operarii in premissis nos et hæredes nostri dabimus et dare tenemur denariatam panis in die. Hinc *Journéur*, operarius diurnus. Stat. ann. 1424. in Reg. 173. ch. 151: *Laisseront tous les ouvriers Journéurs euvre à heure de Comptie.* Lit. remiss. ann. 1470. ex Reg. 195. ch. 424: *David Ducal pour homme, Journéur, faucheur et bâteur en grengé, etc.* Vide supra *Jornale* 3.*

¶ *JORNALERIUS*, Qui jornalita seu agros possidet, vel qui jornalibus seu corvatis obnoxius est. Reg. Cam. Comput. Paris. sign. JJ. rub. fol. 28. v. : *Pro quibus omnibus debet et facere unum militem exercitus... cum suis partiaris, scilicet domina de Puy et Cancor de Gupia... et alius Jornaleris, qui debent facere partem eos contingentem in exercitu.* Vide supra *Jornale* 1. et 2.

¶ *JORNAMENTUM*, ut *Jornale* 1. Mo-

dis agri. Charta ann. 1262. tom. 1. Probat. Hist. Brit. col. 1065: *Concessi Alano vicecomiti de Roban et ejus hæredibus quoddam Jornamentum terræ, cum prope burgum de Baut.*

¶ *JORNANCIA*, Diurnus labor. Charta ann. 1414. apud Rymer. tom. 9. pag. 117: *Artificium et laboratorum, per Jornancias laborantium, vocatorum Journemen, Angl. a Journey-man, Gall. Hommes de Journée.*

¶ *JORNARIA*. Polyptycus S. Remigii Remensis: *Donant... scaritiones car. 115. circulos, pericas 115. scindolas 575. de Jornariis sol. 7. den. 8. Alibi: Omnes mansi donant araticum in tertio anno, decimam de verrecchon. Hinc exant fragmenti modu 16. et dimid. mixta annone mod. 60. scindule 3700. lign. carr. 149. facul. 255. de Diurnariis ing. for. lib. 3. dinar. 12. Alibi: Summa Denariorum de censu mansuum lib. 15. sol. 9. de Diurnaria lib. 13. sol. 1. de prestantia, etc.*

¶ *Jornaria*, ut opinor, *Jornaria* dicuntur Prestationes pecuniarie ab iis solvente, qui corvatis seu diurnis operas dominis suis debebant. Haud rarum est hujusmodi servitutes in pecuniaria tributa commutari.

¶ *JORNARIUM*, ut *Jornale*, Jugerum. Charta ann. 1228. in Instrum. tom. 4. Gall. Christ. col. 301: *Jornarium etiam terræ arabilis ab Hildegarde et sorore ejus emptum.*

¶ *JORNARIUM*, Liber Ecclesiasticus, *Diurnalis*, et idem qui *Gradualis*, quod ejus usus quotidie sit: *Journal*. Histor. Abbat. Gondomensis pag. 507: *Scripturam propria libros Ecclesiasticos, videlicet duo Misalia... item duo Jornariales, sive Jornaria, duo Proaria, etc.* *Diurnaria* nostri vocant preses Breviarum ad usum quotidianum Clericorum.

¶ *JORNATA*, Spatium, vel iter unius diei. Charta Hugonis Comit. Registes de Mauris ann. 1233: *Ipsos possum ducere in exercitum... per unam Jornatam.* Vide *Dieta* 2.

¶ *Hinc Journée* et *Journéer*, Iter facere. Chron. S. Dion. tom. 7. Collect. Histor. Franc. pag. 141: *Si se hasta moult (Charles le Chauve) de Journéer pour faire la feste de la Résurrection en l'église de S. Denis en France.* Lit. remiss. ann. 1464. in Reg. 190. Chartoph. reg. ch. 591: *Lesquelz suppliant et Chaignon partient ensemble du lieu de Guerret et Journéerent jusques en la ville de la Sousterraine en Linnais.*

¶ *JORNATA*, Idem quod *Jornale*, Modus agri, *Journée* de terre. Charta Hugonis de Ibelino Domini Itame ann. 1160: *Concedo... in elemosynam... cum duabus carucatis terræ, et quinque Jornatas terræ, quas Fratres sancti Joseph ibi requirebant.* Tabularium Piscanense ann. 1269. f. 51: *Et quod habeo 4. Jornatas terræ in mariscis D. Abbatis.*

¶ *Glossar. Prov. Lat. ex Cod. reg. 7657: Jornada, Prov. juger bovis.* Aliud Gall. Lat. ex Cod. 7684: *Journée de terre, c'est assavoir autans comme une charrette peut labourer le jour. Juger, jugeria.* Stat. Montis-reg. pag. 60: *Quod ita venditio seu acquisitio, per quamcumque personam cujuscumque conditionis existat, fieri non possit, et facta non valeat, nisi facta fuerit ad mensuram, nominando Jornatas sive trabucos, in instrumento talis venditionis seu acquisitionis.* Vide infra *Jucata*.

¶ *JORNATA*, Diurnus labor seu merces pro labore diurno, idem quod supra *Jornale* 3. nostris etiam *Journée*. Stat. crimin. Saonæ cap. 17. pag. 21: *Ordina-*

sur quod magistratus Saona teneatur et debeat cuiuslibet offensa per offendentem et condemnatum soli facere damna, expensas et interesse omnia, exceptis tamen interesse lucri cessantis, de quo non habeatur ratio, nisi pro illis personis, qui diurnis operibus seu Jornatis vivere consueverunt. Lit. ann. 1374. tom. 6. Ordin. reg. Franc. pag. 514. Et aussi tendis et les recevoirs ont pris Journées sur nous outre leurs gages. Vide Jorneia.

• **JORNADA** vero nostris olim, Vestis species, sagum, chlamys, vulgo Surtout, casaca, Ital. Giornata; quia itinerantes ea utuntur. Vide supra Jornata I. Lit. remiss. ann. 1476. in Reg. 206. Chartoph. reg. ch. 1067. Lequel cop le suppliant destourna tellement qu'il ne fut point lors blécié, sauf que sa Journée fut perdue tout oultre. Monstel. 3 vol ad ann. 1452. fol. 46. r. Et avoit son varlet (du hérauld) une Journée vestue, où estoit l'enseigne au duc, c'est à savoir la croix de saint Andrieu. Journades de soyse grise et noire, apud Matth. de Couciaco in Caroi VII. pag. 669.

* **JORNEA**. [Ubi Jornea. sorte de manteau: « Pro una cooperta equi et una Jornea pro procuratore Peruxie. » (Mandat. camer. apost. f. 28. an. 1458.)]

† **JORNEIA**. Labor diurnus seu merces pro labore diurno, Gall. Journée. Computus ann. 1382. apud D. Brussel ad calcem tom. 2. de Feudorum usu pag. CCV. Jorneis ferrario. um de forgis XVI. l. et IX. s. de suis Jorneis XI. s.

† **JORNELLIS**, JORNELLUS, JORNETUM, JORNETUS. Vide in Jornele.

† **JORNUS**, ex Gall. Jour. Dies, seu opera unius diei. Charta ann. 897. ex Tabulario Flaviniacensi: Donamus etiam mancipia his nominibus... sub eo censu, ut masculi denarius 4. feminæ 2. de capite annis singulis, simul et Jornos 2. nisi redditus terræ teneant, ut ipsum censum cadere dicitur.

† **JORRIA**, JORRA. Vide Jarris.

† **JORSUM**, pro Jorum. Vide in Jusum.

† **JORURNEMEN**. Vide in Jornancia.

* **JOSEF**, Proo. Josephus, etiam herba purgans stomachum, in Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657.

* **JOSEPHINI**, inter Valdensium secretos, a quodam Josepho eorum duce sic appellati, recensentur in Constit. adv. hæret. Frides. II. imper. ann. 1220. apud Murator. tom. 5. Antiq. Ital. m. d. sevl col. 89. Josephini, in Bulla Innoce. PP. inter Stat. Veropol. lib. 7. pag. 136. v.

† **JOSTRA**, JOSTRA, etc. Vide in Justa I.

† **JOSTRA**. Pugna ludica, hastiludium, unde Jostator, qui sic decertat: Gall. Joute, Ital. Giostra et Giostratore. Annal. Estens. ad ann. 1309. apud Murator. tom. 18. Script. Ital. col. 355: Illustris dominus marchio Nicolaus adolescens statim aux serium decimum annum natus, generositate animi et strenuitatis indole stimulatus, volens experiri qualiter in armorum præliis se haberet, Jostram unam ad numerum duodecim Jostrotorum ordinavit, sequi in illa exercit. Vide infra Josta.

* **JOSUEBENUM**. Lo libro de Jesu Nave Glossar. Lat. Ital. MS.

† **JUSUM**. [Deorsum, inferius.] Vide Jusum.

† **JOTACISMUS**, jotaxiōūc, est quoties in tota littera duplicatur sonus, ut Frosta, Matia: ubi eorum litterarum adæo exilis erit pronuntiatio, ut unum tota non duo sonare videatur. Isid. lib. 1. cap. 31.

† **JOTTICI**, Ludi, Gall. Jeux. Vita S. Eligii lib. 2. cap. 15: Nullus in Kl. Januarii nefanda et ridiculosa, vetulas, aut cervi-

los, aut Jotticos faciat, neque menses super noctem composat.

† **JOVA**, JOVATA, Majoricenis voces familiares, quas ii ab Arabibus Balearicum incolis acceptas retinere, apud quos ita jugerum, seu modus agri dicitur, tametsi majoris quantitatis Charta Mall. Gauhni Comitis Imperiarum ann. 1319. Directa et utilis dominis, laudimia et fornicapio. Jovata, traxas, et joratalia, et omnes alias servitutes, etc. Jovata terræ. in Charta Jacobi Regis Aragonum ann. 1230. que describitur in verbo Alcheria. Jovada, Majoricenisibus. Vide Joann. Dametum in Histor. Balearici Regni pag. 272. 273. et seq.

• Aliud omnino est in Charta ann. 1165. Marcæ Hisp. col. 1344: Insuper dominus Corves querimoniam fecit de Guillelmo Raimundi quoniam novos usque quibusdam temporibus in anno.

† **JOVANTIS**, quibus Jorante, accipiendi videtur hæc vox: nimirum et pro agri modo, et pro corvæ specie, quam ab hominibus suis exigebant domini. Hoc postremo sensu intelligenda Charta ann. 1165. et 1319. supra laudatae. Ut ex Constitut. MSS. Ferdin. reg. Aragon. ann. 1415: Et cum nos deceat homines, qui calvacias vel alias servitutes reales vel personales, ut puta Jovata, batadas et alia servitia recipere habent ab hominibus, qui de sacramentali existunt, propter sonum præfatum suis juribus defraudari, etc. Vide mox Joverius.

† **JOVANTI**, Os aperienti. Gl. Sangerm. MS. 501.

* **JOVATA**. Modus agri. Vide Jova.

† **JOVENTALIS**. Beneficium. Papias. [MS. Jovic et Sangerman præferunt Joventalibus. Judentibus et Joventalibus. Quæ omnia a Jovando. nullo esse ascendenda. Supra habetur Invidialis.]

* **JOVERIUS**, JOVERIUS, Bubulcus. Charta Ildelfonsi reg. Aragon. ann. 1192: Constituentes ne boves aratorios aut cetera quælibet animalia aratoria, vel araturum cum suis apparatus, et Joverio sive bubulo ledere vel incidere quovis modo præsumat. Constit. Jacobi II. reg. Aragon. ann. 1291. Item quod portarius vel aliquis alius officialis noster non possit pignoralie aliqua animalia aratoria nec Joverios, nec instrumenta laborandi seu colendi. Ubi ad vocem Joverios in margine, sed recentiori manu, adnotatur, ai. boves: non male prorsus: nam Joviaux, pro Juvencis, occurrit in Lit. remiss. ann. 1390. ex Reg. 118. Chartoph. reg. ca. 265: Guillaume de Figny escurier... et plusieurs autres... en alerter et fonder: cuivre les Joviaux dudit Guillaume qui estoit ou pauvrete deudiz fondeiz. Nisi malis ipsos etiam bubulos intelligere.

• **JIVIATA**. Mensura liquidorum species, eadem que Justa 2. Vide in hæc voce. Libert. S. Marci. ann. 1348. tom. 9. Ordin. reg. Franc. pag. 382. art. 19: Si vero una Joviata vini ibidem eodem mense et tempore bis vendatur, duodecim denarii tantum per venditoram prima vice persolvantur.

† **JOUSTA**. Pugna ludica, hastiludium, Gall. Joute, unde Joustare, hastis concertare. Ital. Giostrare. Charta ann. 1314. in Reg. 50. Chartoph. reg. ch. 77: Guillelmus de Aqua dicebat et proponebat contra Humbaudum le Borne domicellum, quod ipse Humbaudus in quibusdam stiliiciis, seu Joustis in vulgari,

falso modo, mactioso, ex certa scientia occiderat et læserat ad mortem Guillelmetum de Aqua filium dicti Guillelmi de Aqua; dicto Humbaudus contrarium proponente et dicente se in predictis stiliiciis seu Joustis cum dicto Guillelmeto filio dicti Guillelmi de Aqua fideliter et modo debito Joustasse. Qui Humbaudus juramento prestito de veritate dicenda, dicit quod in predictis stiliiciis seu Joustis Joustaverat cum dicto Guillelmeto legitime... et quod dictus Humbaudus ante dictam Joustam et tempore ipsius, erat cognatus et amicus bonus et legitimus dicti Guillelmeti. Vide Justa 1.

• **JOURNALE**, JOURNALIS. Vide Jornele.

† **JOYE**, Mundus muliebris, jocata, Gall. Joyour. Fori Osæ ann. 1247. fol. 23: Villana debet habere per suas dotes unam domum coopertam, et suas vestes integre, et suas joyas, et unum lectum bene paratum, etc. [Codicillis Henrici Comitis Ruthen. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1171: Volo quod balneum et alia mea Joye deferantur filie mee.]

† **JOYHA**, Gemmeus aureus ornatus, Gall. Joyau, ut supra Joellus. Testam. ann. 1313. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 10. col. 1: Lego eidem uxori mee quinquaginta libras Turonenses et Joyhas et quendam argentum quam sibi feci. Vide Joye.

† **JPAR**, pro Jepar. apud Papiam.

† **JPERICUS**, Superbus. Vide Hypericinus.

* **JPNOCUSTA**, ἰπποκαστῆς, ἡριποκαστῆς, ἰπποκαστῆς, apud Martiniem.

* **JPOCOHERCIUM**, Travast à cheveau, pour les chevaux ferrer. Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684. Vide Hippocoerchium.

* **JPOCUNDIE**, Castamone, in Glossar. Lat. Ital. MS.

* **JPOPPIGIUM**, Lo cavadone he tene le legne in feco, in eodem Glossar. pro Poppigium, ut et in Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684: Ippogium vel ardena, Landier. Vide supra Poppigium.

† **JPOTHECARIUS**, pro Apothecarius, Gall. Apothicair, Pharmacopola, in Computo ann. 1383. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 280.

* **JPPAGO**, Aurigarius, Glossar. vet. ex Cod. reg. 7611. Vide Ipparius.

* **JPPARIUS**, Aurigarius, Gloss. Isid. Saltem scribere debuissent Hipparius a Græco ἵππος, Equus.

* **JPPILLORIUM**, Columbar, numella versatilis. Gall. Pilori Libert. Brager. ann. 1334. in Reg. 70. Chartoph. reg. ch. 390: Si quis furatus fuerit domino suo... decem solidos curret villan et ponetur in Ippillorio. Ter occurrit ibidem.

† **JPPOPHORA**, Græc. ἰπποπόρα, Obiectio. Vide locum in Antipophora.

* **JPPVICARIUS**, pro Jpovicarius, Subvicarius, qui Vicarii vices agit. Chartæ anni tertii Rodulfi Regis subseribit Rainarius Jpovicarius, apud Stephanotium tom. 3. Antiq. Pictav. MSS. pag. 347. Vide Subvicarius in Vicarius.

* **JPPUS**, Taxus, arbor nota, Gall. If, apud Valesium in Notitia Gall. pag. 582.

* **JPSEPLEX**, [Qui Ipse per se plicatur: ut multiplex, qui multum plicatur. Gloss. Philor.]

* **JPSIFE**. [Ubi notant critici, Ipsiipi legi posse, ut mihipia, septia. At Nic. Ignarra in Opusc. p. 65. pulat legendum Ipsipse, atque etiam in Gloss. Philor.]

* **JPSIPLICES**, ἀντίπλευρα φύλλα, Convoluta folia, seu per se plicata, in Supplemento Antiquarii. Male, ut monet Scaliger, apud Festum: Ipsulices braco-

tem in virilem muliebremque speciem expressæ.

IPSUD, pro ipsum, vox Africanorum. Gloss. Gr. Lat.: *Avró, Ipsud, ipsum*. At Cod. MS. *Illud, ipsum* præfert. Victorinus de Principio diei: *Namque Salomon in libro Ecclesiastes interrogat: (1. 9) Quid est quod factum est? ipsum quod flet. Quod autem fuit, Ipsud est, quod futurum est. Infra: Quare non gradamus Prophetæ dicenti Ipsud in initio factum esse, quod hodie fiat.* Auctor Queroli: *Ipsud volebam dicere, Chronicon Noviticense lib. 1. cap. 17: Misit duos Monachos... ad Carolum Magnum, ut sibi suo imperiali præcepto testamentum Ipsud renovari concederet.* Occurrit præterea in Actis Cæciliani, sub finem, (in Antiqua Collectione Canonum penit. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 38. in Charta Petri de Talous apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 483. etc.)

* **IPSULLICES**, vel *ipsitiles*, [Bractea in virilem, muliebremque speciem expressæ. *Festus*. Ubi quidam suspicantur, intelligi imagunculas, quibus magi in amatoris sacrificiis utebantur, ut quos referrebat, ad amandum illerent: ab *Ipsæ*, et *itilæ*. Dicuntur et *ipsitiles*, et *subitiles*. De quibus *Festus*: Subitiles sunt, quas aliter *ipsitiles* vocant, lamellæ necessarie sacris, quæ ad rem divinam conferre dicuntur maxime, specie virorum ac mulierum.]

† **IR**, pro *Hir*, *Concavitas manus, idem est et vola, medietas palmæ, neutr. indecl. Papias. Supplement. Antiquarii: Ir, 6lvpx, Vola manus, hir.*

1. **IRA**, [perperam pro Era.] Vide *Era*.

2. **IRA**, an pro Area? Comput. ann. 1450. et Tabul. S. Vulfr. Abbatii: *Item cuidam brotuario, qui a magno scabinaio usque ad ecclesiam abrouavit a terra et pondera ad ponderandum. anti; un plumbum terrariorum grangie, quæ ponderavit xvi; in Iris, propter hoc xvj. den. Stat. panif. art. 1. in Lib. rub. fol. magn. domus publ. ejusd. Urbis. Que il drap... sera aportée au poia en Pequeunage et pesés parmi le lan (vel lau) en Yres. Quæ fortassis ad rationem ponderandi æquis lancibus, ita ut examen trutinæ in neutram partem inclinet, spectant. Pro Area, vulgo *Aire, Cour*, Yre legitur in Lit. remiss. ann. 1483. et Reg. 139. Chartoph. reg. ch. 313: *Le suppliant qui estoit assez près d'illec en la Yre ou court de Berthelemy de Beray, etc.**

* **IRACUNDITER**. [Idem ac *Iracunde*. Cæcil. apud Non. 11. 45. Temere rem agere, et *Iracunditer*. Adde *Enn.* apud Priscian. 15. p. 1010. Patsch.]

* **IRANGIA**, Malum aureum. Gall. *Orange*. Comput. ann. 1333. inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 124. col. 1. *Item pro Irangis, 1. gross. item pro vino, et. des. Yringe*, in Stat. ann. 1312. tom. 1. Ordin. reg. Franc. pag. 513. art. 10.

* Nostris alias *Yraigne*, pro *Araigne*, *Aranca*. Vitæ SS. MSS. ex Cod. 28. S. Vict. Paris. fol. 29. v. col. 2: *Les Yraignes y tissent lors toiles.* Hinc *Yraigne* appellatur Crates terrea, in Consuet. Claromont. art. 4. Chartul. Latinac. ad ann. 1498. fol. 103: *En faisant et conduisant de jour en jour grant fait de marchandise de feronnerie, de serrurerie, et faire faire Yraignes et autres gros ouvrages.* Eodem nomine donatur pannus species, in Comput. Steph. de la Fontaine argent. reg. ann. 1351: *Quinte aunes d'Yraigne de Therouenne, etc.*

* **IRASCENTIA**. [*Iracundia*. Apul. 1

Dogm. Plat. Irascentiam ad domicilium cordis deductam esse. Et ibid. sub fin. Irascentiam subigere.]

* **IRASCIBILIS**, Qui ad iram movet, exultat. Lit. remiss. ann. 1337. in Reg. 83. Chartoph. reg. ch. 78: *Cum rationes certorum cataliorum... his seu verba Irascibilis moverentur, etc.*

* **IRASIBILITAS**, L'acto del corazere. Glossar. Lat. Ital. MS.

* **IRATUS**, Male habitus, multatus, Gall. *Maltraité, puni*. Lit. remiss. ann. 1354. in Reg. 35. Chartoph. reg. ch. 283: *Ercilio de festo et depono virgam tuam, aliter te videbis Iratum.* Nostris alias *Ireur*, pro *Colere*, *Ira*. Lit. remiss. ann. 1363. in Reg. 92. ch. 139: *Regnavit Eacobert comme meur en Ireur dist audit Guilaume Tu mas fait plusieurs fois velleis, par ma foy Rois y mourras.* Hinc *Ireusement*, Irato animo, in aliis ann. 1409. ex Reg. 163. ch. 316: *Iceillus Jaquet dist moult Ireusement et eschauffement telles paroles, etc.* Ayr etiam nostri dixerunt, pro *Ire*; unde iisdem *Ayrer*, *irasci*. Lit. remiss. ann. 1439. in Reg. 189. ch. 300: *Le suppliant rua le baston qu'il tenoit en sa main, in aliis Lit. ann. 1457. ex Reg. 189. ch. 177.*

* **IRATUS** et **PACATUS**. In Tabulis, quæ mentionem faciunt feudorum, quæ *jurabilia*, et *reddibilia* vocant, passim hæc verba reperiuntur, quibus vassallus castrum suum reddere domino tenetur, sive *iratus* sit, sive *pacatus*, hoc est sive invicem dissentiant aut illigunt vassallus et dominus ex causi feud., sive non dissentiant: nam ex feudorum regula vulgari, cum dominus et vassallus invicem coram superiore domino litigabant, vassallus a jurisdictione domini solvebatur, ut est in Consuetudine Andegav. art. 136. et Cenomanensi art. 77. *Amoins* lib. 4. Hist. Franc. cap. 80: *Objiciebantur ei et alia complura et dicta et facta, que non nisi ab inimico et Irato fieri vel proferri poterant.* Charta Jacobi Regis Aragon ann. 1228. apud Jo. Dametum in Hist. Regni Balarici pag. 204: *Et deus inde potestatem nobis (Castrorum) quoadcunque voluerimus Irati et Pacati.* [At *Irats* et *Pagas*, apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 260.] Vide Dissertationem 30. ad Joinvillam, ubi multa de horum vocabulorum notione.

* **IRACUNDIA**, Henr. comit. Ruthen. ann. 1214. inter Probat. tom. 3. Hist. Occit. col. 245: *Confiteor etiam per me et hæredes meos, quod vobis (Simoni dom. Montisfort.) et hæredibus vestris, Iratus et Pacatus, in lite et in quiete, tenore reddere feudum predictum quoadcunque fuerit requisitus.* Vide infra *Pacificatus*.

* **IRAUDUS**, pro *Heroldus*, *Fecialis*, Gall. *Heraut d'armes*, in computo ann. 1336. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 291.

* **IRCOSÆ**, Spongiæ duriores, quas *Græci* appellant *Tragos*, et nos *Ircosus* dicere possumus ob asperitatem sui. Glossar. Sangerm. MS. n. 501. Melius *Hircosæ* ab *Hircus*. Isid. lib. 10. Orig.: *Ircosus, quia sudore corporis fatido putet. Leg. Hircosus.*

* **IRCOSUS**. [*Ircosus, rongne.* (Lex. Lat. Gal. Bibl. Ebroic. n. 25. xlvj. s.)]

* **IRE** IN MANU MANCA. Ad sinistram ambulare vel stare. Leg. Lusit. sub Alph. reg. tom. 1. Probat. hist. geneal.

domus Portug. pag. 10: *Quando fuerit in congregatione maritimi regine, Ibi, in manu manca.*

* **IRE PER GUERRAM**, hoc est, Propter guerram vitandam. *Scacar. Pasche* apud Fales. ann. 1311. ex Cod. reg. 4653. A.: *Juratum fuit quod illa terra fuit antecessoribus Erenborgi, et ipsa et sponus sicuti fuerant de ea, quando Iverius per guerram in Franciam.*

* **IRE POST ALIQUEM**, Dicitur de eo qui res pro arbitrio regit et administrat. *Joan. de Trokeloes Annal. Eduardi II. reg. Angl. pag. 6: Irpendentes postea ligi homines terre quod, eis contemptis, rex alienigenam et ignobilem magnatibus præposuit universis, adeo quod tota terre dispositio post eum Ivi, etc.*

* **IREGUM**, f. pro *Yreum*, Quidquid ad litus fortuito appulsi. Vide *Yreum*. *Joan. de Trokeloes Annal. Eduardi II. reg. Angl. pag. 6: Irpendentes postea ligi homines terre quod, eis contemptis, rex alienigenam et ignobilem magnatibus præposuit universis, adeo quod tota terre dispositio post eum Ivi, etc.*

* **IRENESE**, Hiberni, apud Order. Vital. lib. 11. et 12. nostris *Iros*. A voce *Hiere* vel *Ire*, ut vult Diction. Trevoit. quæ his populis Occidentem sonat. *Pactum* ann. 1494. in Reg. 135. Chartoph. reg. ch. 313: *Anglos, Iros et Galos, et semblablement tous Gascons, Ecossois et Alemens, etc.* Lit. remiss. ann. 1434. ibid. ch. 358: *Les Galos, Anglois, Iros et Ecossois, etc.* vide *Erygena*.

* **IRESCALES**, f. pro *Irescales* vel *Irescables*, quasi qui in esca saturari non possint, Insatiabiles. Hoc epitheto donantur Normanni in veteri Collectio. MS. miracul. S. Martialis Lemovic. et ejusd. Eccl. Archivo: de qua Bosquetus part. 2. Hist. Eccl. Gall. pag. 55: *Per Aquitaniam procella irruiit barbarica, etc.* Aquilonales quoque gentilitatis errore obris abachchantes supra Norici, Dananarchi, cum Irescalibus Normanniis, cuncta miserabiliter vezabant.

* Nihil emendandum puto, atque *Irescales* interpretor. Ad iram facies et promiores. Vide supra *Irascibilis*. **IRMINUS**, vel *EXMENSIS*, priscorum Saxonum fanum, vel idolum fuit, quod ab his summa in veneratione habitum, et a Carolo M. destructum tradunt Annales Francorum veteres ann. 772. in quibus *Irminus* et *Ermenius* promiscue scribitur. *Eginhardus*: *Idolumque, quod Irminus a Saxonibus vocabatur, evertit.* *Chronicon* aliud apud Lambertum lib. 2. Comment. de Biblioth. Cæsar. pag. 371: *Et lucum eorum famosum Irminus subvertit.* Stabat autem in oppido Eresburgensi, ut est in iisdem Annalibus. Marti sacrum, ut auctor est Witkindus lib. 1. sic enim ille de Saxonibus: *Arantique Victoria constructæ, secundum errorem paternum, sacra sua errore proprio venerati sunt, nomine Martem effigie columnarum innitentes, Herculeum loco Solis, quem Græci appellant Apollinem.* Ex hoc estimationem illorum apparet utrumque probabilem, qui Saxonum originem duxisse putant de Græcia, quia *Hermis*,

vel *Hermes Graecis Mars dicitur: quo vocabulo ad laudem vel ad vituperium usque hodie etiam ignorantibus utitur. Atqui Episc. Graecis non est Mars, sed Mercurius, nisi ad vocem Appi: potius respiciat Witkindus, ut *Ermsul* dictum loquatur: nam *Herr* Germanorum pro dominus quidam inde accersunt. [Vide Grimm. Mythol. Germ. pag. 81. et 209.]*

At longe aliter de hoc idolo commentatur Aventinus lib. 4. Annal. Boior. ubi de Carolo M. *Heroburgum* insul. primo insula cepit. *Erat templum Hermionis Saxonibus vetusta religione augustissimum, quo frequens populus coibat, et vota recedebat. Multa ibi opulenta, regum populorumque visabantur munera: ingens auri argentique ibi copia ostendebatur, quo vota reddentium grata voluntas congresserat. Saxones Hermanni salam vocabant, id est, aulam, sive basilicam Hermanni, Hermionis. Ia fuit quintus Germaniae magnae Imperator, pronepos Regis Mani, filii Tusconis, parentis et auctoris nostri. Ipsum majores nostri ob bellica facinora in numerum deorum venerant, pro numine et bello praeside videntur spectasse. Glossa laudata a Spelmano *Hermensul, colossus, altissima Hermini columna*. Ubi tamen ab Aventino discrepat, qui sul, pro sala additum putat, cum ea glossa vocem hanc per columnam vel colossum effiant: quam postremam sententiam firmat Poeta Saxonicus in Carolo M. ann. 772.*

Gens eadem coluit simulacrum, quod vocabant *Irmsul*, ejus factura simulque columna. Non operis parvi fuerat, pariterque decoris.

Contra dicit *Upergensis* de Saxonibus: *Fraudosis arboribus fontibusque venerationem exhibebat. Truncum quoque ligni non parva magnitudinis in altum erectum sub divo colebant, patria eum lingua *Irmsul* appellantes, quod Latine dicitur *universalis columna, quasi sustinens orbem*. Sicut Sul, Saxonicæ columnam sonat, ut Germanis *Suyt*. Unde Jacobus Eynardus 1. 2. Chron. Zeland. pag. 138. *Irmsul* dictum vult, quasi *Idermansul, seu Idermans sul*. Nonnulli, inquit Crantzius lib. 3. Saxonie cap. 9. et ex eo Munsterus lib. 3. Cosmog. cap. 43. *Irmsul* interpretantur *statuum publicam*. Ipse vero dictum putat quasi *Idermansul*, id est commune profugium et asylum omnium, et Martem communem, qui in praedio diu vagatur incertus, diu dubius, quo ponat victoriam. *Erat, subdit ille, ut et Upergensis Editor, armata toto corpore effigies, cujus in dextera signum militare, (nostri veritatem vocant) praeferebat rosam, cujus breve momentum, et facies ortus et interitus, ita evanitus praetorium. In sinistra libram expandit, dubiam pugnantium sortem facile huc aut illuc inclinans. Pectus inermem usum praeferebat, interitum bellatorum animam insinans. In clypeo, qui bestis imperat, insitutum ad fortia facta impetum monstrat, floribus consilio campo quod nihil jucundius et dexti solent fortibus, quam in acie virtutem ostendere. Hae omnia praecleara, si auctorem laudasset Crantzius, sed vercor, ne sit ipse elegantis istius descriptionis architectus. Denique Spelmanus ex eodem Crantzio *Hermensul* efficitur vult, ex er, pro Appi, Mars, munus mund, tutela, profugium, et sul, columna: ut fuerit *Er-mun-sul*, id est, *columna tutelarum, seu profugum*. Sed ple-**

raque ex iis, quae ex sola divinatione in nominum originibus afferri solent, nolum, ut ex tripode prolata, praestare. Vide *Utmaram* lib. 2. pag. 15. et *Hermannum* Stangefolium lib. 1. Annal. Westphalor. cap. 6. Praeterea *Henricum* Meibomium lib. de *Irmsula* Saxonica.

° **IRONICUM**, Ironia, vel Injuria. *Ironicus*, Derisorius, injuriosus. Lit. remiss. ann. 1581 in Reg. 120. Chartoph. reg. ch. 322. *Reperierunt contententem cum dicta Johanna matre dicti pupilli; et sic cumulando verba Ironici inter eos idem Petrus elevato dicto baculo, etc.*

° **IROR**, ἰρομαι, *Irascor*, in Glossis Lat. Gr. Sangerm. et in Supplem. Antiquarum.

° **IRQUIS**, irā: ἰρῶν ἰρῶν. *Hirgualtus*, in Supplemento Antiquarum. ° Adde ex Castigat. in utrumque Glossar. *Irquis*, ἰρῶν irā: ἰρῶν ἰρῶν. ἰρῶν ἰρῶν. ἰρῶν ἰρῶν. Vult, forte irā: ἰρῶν, ἰρῶν ἰρῶν, ἰρῶν ἰρῶν.

° **IRRADIGATUS**, *Eradicatus* Chartar. Norman. ex Cod. reg. 4633. A. fol. 63. *Dicunt quoque abbas de Noa habet singulis diebus unam quadrigatam brancarum sine libertate et nemus ractum et Iradicatum.*

° **IRRASIBILIS**, Qui radi non potest. Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684. *Irassibilis, que non potest reri.*

° **IRRATIO**, Privatio rationis. Tertull. adv. Praxeam cap. 15. *Non sine Irratione et amentia.*

° **IRRATIONABILITER**, Absque causa, contra omnem rationem, *contre toute raison*, ut loquimur. *Eradicatus* lib. 3. cap. 21. de Epistolis Hincmari. *Erpino Silvaneceus, pro quadam homine, quem Irrationabiliter ab eo excommunicatum, ut cogeret, intimat. Utuntur Tertulianus de Penit. cap. 2. S. Hieronymus in versione Homil. 2. Origenis in Cantica, etc.*

° **IRRATIONABILITAS**, Irrationabilitas, a ratione aversio, Gall. *Dérason*. Hincmar. in Lib. de Divort. Lothar. tom. 7. Collect. Histor. Franc. pag. 284. *De hoc libello ratiouabiliter tacere quam respondere delegimus, quoniam sicut praemissa Irrationabilitate, ex maiori parte habetur consimilis Epist. ejusdem lib. 12. ibidem pag. 334. *Prolixiorem rotulam, mendacis et Irrationabilitatibus ac improprie contra veritatem et auctoritatem repletam, mihi misisti.**

° **IRREGISUS**, Non recisus. Mirac. S. Holen. tom. 3. Auk. pag. 381. col. 1. *Longius hae (avis) mihi tamquam domestica mansit, nusquam diffugiens Irregisus penitus.*

° **IRRECITABILITER**, Ineffabiliter. Venantius in carmine Paschali versu 29: *Irrecitabiliter manans de corde Patris.*

° **IRRECTA** Lex, Prava, minus recta. *Irrecta leges destruere, ac rectas statuere*, apud Simeonem Dunelmensem ann. 1083.

° **IRRECTABILITER**, A recto minime aberrando. Conc. Paris. sub Greg. IV. cap. 41. *Quo si forte, quod non optamus, aliquis presbyterorum id facere (virgines consecrare) presumpserit, ut pote canonice auctoritatis transgressor, Irrectabiliter febitur. Nisi malis legere Irrectabiliter, id est, absque venia. Vide in hoc voce.*

° **IRRECUPERABILIS**, Qui nequit recuperari. *Dammum Irrecuperabile*, in Chronico Erford. ad annum 1238.

° **IRRECUPERABILITER**, Absque recuperationis spe. Glab. Rodolph. tom. 10. Collect. Histor. Franc. pag. 57: *Offendens pedibus Irrecuperabiliter usque in finem vite suae, etc. Irrecuperabiliter, ibid. tom. 9. pag. 7.*

° **IRRECUSE**, Absque recusatione. Charta Vladislai Poloniae Reg. ann. 1450. in Bullario Carmelit. pag. 619: *Ma idamus serio, quatenus praedictam magram grossorum eisdem Fratribus de dicta custodia singulis annis solvere et dare debeatis Irrecuse, recognitionis ab eis recepta.*

° **IRREDIBILIS**, Comed. sine nomine act. 1. sc. 3. ex Cod. reg. 8163. *Irredibilem misi claudam. Hoc est, misi ita lente euntem, ut nusquam redeat. Vide mox.*

° **IRREDITURUS**, Non rediturus. Acta S. Stanisl. t. 2. Mail p. 221. col. 2. *Perinde ac si maris eorum irreditura forent, etc.*

° **IRREFLEXIBILITER**, modo inflexibili. *Membris lethali frigore. Irreflexibiliter rigentibus*, in Vita S. Bisanii Santoni. Episc. apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 768.

° **IRREFRAGABILITER**, Firme, inviolate, adeo ut refragari nemo possit, in Charta ann. 1146. apud D. Calmetum tom. 2. Hist. Lotharing. col. 1146. *Decurrit apud Remer. tom. 8. pag. 566. Marten. tom. 4. Anecd. col. 227. Ludewig. tom. 5. pag. 35. 486. etc.*

° **IRREFRIGERIUM**, Locus ad refrigerationem accommodus. ° Vel potius ob frigus incommodus, ut sunt aulae nimis spatiosae. Johannes de Monasterio in descriptione Monasterii Caroli loci, apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collect. col. 135: *Superest aula quaedam altera... altitudine tanta, ut nunquam a me celsior visa fuerit, quae magnam refectorium praecis diebus dicebatur, immo potius Irrefrigerium permarimum vocari digna erat, in qua, adverte medicam, validudantia et infirmi, omni aperto frigore reponi solebant sine camino.*

° **IRREGAUDITTO**, Vide *Irregaudito*.

* **IRREGIBILIS**, [et Irregibilis, Qui se regere, vel regi ab alio non potest. *Vaget. 2. Veterina. 3.*

° **IRREGISTRARE**, In registra referre, Gall. *Enregistrer*. Invent. Caroli reg. ann. 1182. fol. 291: *Non est Irregistrata (Charta) cum aliis, quia nimis antiqua est; tamen eam in hoc repertorio Irregistravimus, quia bonum nobis visum est. Vide supra Irregistrare.*

° **IRREGULARITAS**, Impedimentum canonice susceptionem ordinum ecclesiasticorum impediens. Vox frequens apud auctores juris canonici.

° **IRREGULATUS**, Inordinatus. Gall. *Dérégé*. Instr. ann. 1394. inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 128. col. 1. *Quae (causa) non appareat nulli potestati iudicari, nec apparere potest, nisi sola voluntas Irregulari ratione, quae in talibus non est sufficiens ratio, in alterius praedictum et iacturam.*

* **IRREGRESSIBILIS**, Qui nullum admittit regressum. Vide locum in *Tragulo*.

° **IRREGRESSIBILITER**, Absque regressu. *Cito et Irregressibiliter currere*, apud S. Bernardum Epist. 441. *Irregressibiliter fugere*, in Vita S. Godelevi Virg. tom. 2. Julii pag. 373. *Irregressibiliter dare*, in Chartulario S. Vincentii Cenoman. fol. 70.

* **IRREITERABILE SACRAMENTUM**, quod non potest iterari, in Constitutione Innocentii VI. PP. ann. 1354. et Bullario Carmelit. pag. 84.

† **IRREMEDIALITER**, Modo irremediabilem, in Charta ann. 886. apud D. Calmetum tom. 1. Hist. Lotharingae col. 302. in Vita S. Bibiani Episc. Santon. apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 764. et alibi.

* **IRREMEDICABILIS**, Continuus. Chron. Turon. tom. 10. Collect. Histor. Franc. pag. 282: *Oratione iugi et jejunio, necnon et lacrymis Irremedicabilibus Domini misericordiam implorabat.*

† **IRREMISSIBILIS**, Inexpugnabilis. Occurrit saepe.

† **IRREMISSIBILITER**, Nullo relicto venia loco, in Bullario Carmelit. pag. 622. apud Ludewig. tom. 3. pag. 304. etc.

* Charta ann. 1316: *Et qui contra fecerit, Irremissibiliter solvere teneatur domino pro penna duodecim denarios.*

* **IRREMOTUS**, Immensus, intolerabilis. Epist. 32. Nicolai I. P. P. ann. 867. tom. 7. Collect. Histor. Franc. pag. 417: *Omnes enim te Irremotam afflictionem, intolerabilem oppressionem, nimiaque violentiam pati testantur.*

† **IRREPARABILITER**, Utitur Sigebert. ann. 1072.

* Nostris Irreparé, Cui satisfactio nulla facta est. Lit. remiss. ann. 1464. in Reg. 190. Chartoph. reg. ch. 403: *Par ce moyen feust et est icellui suppliant demouré foulé et Irreparé d'iceles paroles et injures.*

* **IRREPREHENSIBILIS**, Vide Plegius.

† **IRREPREHENSIBILITER**, Absque reprehensione. Epist. Joan. VIII. PP. tom. 9. Collect. Histor. Franc. pag. 190: *Quod Irreprehensibiliter agere non possumus.* [Utiur hac voce Vergil. Grammat. pag. 25.]

* **IRREPTOR**, [et Irreptor, Qui Irrept. Imp. Constantin. Cod. Theod. 2. 26. Irreptor agrorum h. e. qui alienos agros sine iure invasit].

* **IRREPTUS**, pro Irretitus. Chartul. magn. S. Viet. Massil. fol. 23: *Pecunia mea facientibus, ipsius seculi laqueis Irreptus.*

† **IRREPULSUS**, Qui non potest repelli, violari seu infringi. *Legitima donatio et Irrepulsa*, in Charta ann. 1168. tom. 2. Rerum Mogunt. pag. 73.

† **IRREQUITUDO**, Industria, diligentia, vigilans, in Glossar. Barthii ex Baldrici Hist. Palest.

† **IRRESOLUTUS**, Incertus animi. Gall. Irreolu. Utitur Johannes de Monasterio apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collect. col. 136.

† **IRRETITURA**, Actio irretitendi seu implicandi. gesta Hugonis Episc. Cenoman. apud Mabillon. tom. 3. Analect. pag. 383. ubi de quodam fauno. *Nodos laqueorum indissolubiles... interit: quod luce reversa multi influentes, taliter posse fieri obstupescunt, nec talem esse opus hominis Irretituram asserbant.*

† **IRRETITUS**, In jus vocatus, ut se recto sistat, ad rectum vocatus, quasi Irrectatus. Leges Burgor. Scotior. cap. 80. § 1: *Si quis irretitus fuerit de aliquo malefacto, etc. Ubi Skenaus, alias reclusus, id est vocatus in jus ut rectum faciat.* Floardus lib. 3. cap. 3: *Quendam Mancionem nonnullis criminibus Irretitum, etc.*

† **IRRETRACTABILITER**, Immutabiliter, ita ut non possit retractari, in Litteris ann. 1389. apud Ludewig. tom. 6. pag. 408. in aliis ann. 1408. apud Acher. tom. 6. Spicil. pag. 230. Barthius in Glossario ex Gulberti Hist. Palest.: *Irretractabiliter, sine reprehensione.*

† **IRREVERENS**, IRREVERENS, Irreverentus. Capit. ann. 851. inter Annal.

Berlin. tom. 7. Collect. Histor. Franc. pag. 67: *Et quia per vagos et Irreverentes homines pax et tranquillitas regni perturbari solet, etc.* Capit. Caroli C. cap. 4. ibid. pag. 640: *Denique cum seditiones in regno nostro per homines Irreverentes ceperunt crebrescere, etc.* Irreverentment, Indecenter, in Lit. remiss. ann. 1400. ex Reg. 156. Chartoph. reg. ch. 18: *Icellui curé estoit costumier de dire la messe Irreverentment et mal dévotement et bien souvent sans feu.* Ab Irreverentia vero, Irreverenter nostri dicebant, pro non revereri, Gall. *Manquer de respect.* Prent. Adami MS. cap. 15: *Ilz auront despiés et Irreverendé nostre Seigneur Dieu, et ses commandemens transgressé.*

† **IRREVERTIBILITER**, Sine reversione, Gall. *Sans retour*, apud Raym. Duellum lib. 1. Miscell. pag. 8.

* **IRREVINCIBILITER**, Inviolabile. Sacram. fidelit. Demet. ducis Croat. et Dalmat. ann. 1076. apud Murator. tom. 5. Antiq. Ital. med. aevi col. 840: *Ut in omnibus et per omnia Apostolica sedi fidem observem, et quicquid hoc in regno tam Apostolica sedes, quam sui legati sancierint aut sancierint, Irrevincibiliter custodiam.*

* **IRRIDICULUM**, [et Iriridiculum, Idem ac deridiculum, Irrisio. Iriridiculo habere est irridere. Plaut. Psen. 3. 4. 8. Prepotentes, pulcre, pacisque potentes, soror, fuimus, neque ab juventute tibi Iriridiculo habita.]

* **IRRIGUUM INFERIUS**, IRRIGUUM SUPERIUS, Quod his vocibus intellexerint, docet Charta ann. 1063. inter Instr. tom. 12. Gall. Christ. col. 327: *Dicens se in omnibus secundum fragilitatem seculi, boni testimonii clericos, qui Irriguum inferius, quod est timor inferni, et Irriguum superius, quod est amor Dei, se undum sui possibilitatem in hac basilica libenter procurassent.* Ubi Irriguum, idem est quod Irritamen, incitatio, stimulus.

* **IRRIINA**, Non profutura, in vet. Glossar. ex Cod. reg. 7841.

* **IRRITARE**, Irritum facere. Codex Legum Norman. cap. 56. apud Ludewig. tom. 7. pag. 261: *Quod in placitis enim factum est, si negatum fuerit, per deservationem penitus poterit Irritari.* Charta ann. 1129. inter Instrum. tom. 4. Gall. Chr. col. 183: *Quicumque hujus nostre institutionis decretum cassare vel Irritare presumpserit, etc.* Cassantes, annullantes, Irritantes, in Litteris ann. 1339. apud Ludewig. tom. 5. pag. 54.

Occurrit lib. 1. Dig. de Feris et alibi.

† **IRRITATIO**, Rescissio, atrogatio, qua quid sit irritum, in Constitutione Martini V. PP. ann. 1420. ex Bullario Carmelit. pag. 72.

† **IRROGATIO**, Damnum, detrimentum. Eutrop. de Jur. imper. tom. 7. Collect. Histor. Franc. pag. 239: *Plurimum namque Irrogationes pro tali occasione utantur summo pontifici; nam Pentapoli beneficiales ordines suis distribuit, precipiens nullam administrationem impendere Romae, etc.*

† **IRROTULARE**, In rotulum seu Acta referre, inscribere, apud Rymer. tom. 2. pag. 673. de Lauriere, tom. 1. Ordinari. Reg. pag. 54. Thomam Madox Formul. Angl. pag. 200. Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. pag. 1183. Vide Rotulus.

† **IRROTULAMENTUM**, Relatio in rotulum, apud Rymer. tom. 5. pag. 222. tom. 8. pag. 34. 352. etc.

† **IRRUMPERE**, Infringere, violare. Donatio D. Munie Abbatisse tom. 8. Concil. Hisp. pag. 91: *Si quis famen homo... ad Irrumpendum venerit... sit ex-*

transens a corpore et sanguine Domini. Pacta. S. Gunthramni cum Childeberto Rege, tom. 8. Martii pag. 727: *Nec quidquam se de pactionibus, que inter vos conscriptis sunt, Irrumpere pollicetur.*

* **IRUDER**, eodem significatu, in Lit. remiss. ann. 1481. ex Reg. 300. Chartoph. reg. ch. 6: *Pour laquelle classe et convenance Illuder et assorber, etc.* A Lat. vero Irruere, Irruere dixerunt, pro Se ruer avec fureur. Lit. remiss. ann. 1473. in Reg. 135. ch. 854. Icellui Didier a tout son espee nue et par trahison se Irreua contre la suppliant. Ita et Prorumpere formantur. Lit. remiss. ann. 1388. in Reg. 135. ch. 211: *Le sire de Tornon chevalier meu de sa volenté, s'adrecra audit exposant et Prorompi contre lui en plusieurs laides paroles et deshonnestes.*

* **IRUDO**, [Ihrudo: « Irudo vel sanguisuga, sensus. (Glos. Lat. Gal. Bibl. Insul. E. 36. XVI.) »]

* **ISABARDUM**—Charta Bereng. reg. ann. 950. apud Ighell. tom. 2. Ital. Sacr. col. 104. edit. ann. 1717: *Offertimus ecclesie beati Geminiani Mutinensis episcopii... omnem districtum ab castris, quod aretulum nominatur, vel rovereto, sive civitas nova, vel Isabardum, toloneum quoque, etc.*

† **ISANGELIA**, Isayyelia, Nunciium confortive. Item judicium et accusatio in proditores, et quorum crimina legibus non continentur, in Amalthea. Vocabularium Sussannæ: *Isangelia, Accusatio, iudiciumque, quod in proditores, vel rones Isan majestatis intenditur.*

* **ISARA**, Vide infra Isura.

† **ISCALIDUS** AGER, quasi excolitus, ab Excolo, quia jam a cultura exierit, sicut Excessus, quia a Consulatu discesserit. Johan. de Janua. [Squalidus.]

† **ISCANNUM**, ut Excambium, Gall. Exchange, Permutatio. Charta Ivonis Episc. Sagiensis Tabulario S. Vincentii Cenoman.: *Haec illa mater ejus, cui ista Ecclesia fuit donata in dote, quando suus senior vendidit Avesgaudo Abbati, propter ipsam Ecclesiam recepti Haec illa Ecclesiam de Capella in Iscannum.* Vide Cambiare.

* **ISCARIUS** Vide Scarius.

* **ISCEPUROS**, Lo suto de lana de peccore. Glossar. Lat. Ital. MS.

† **ISCHAL**, Vide Laicum.

† **ISCHOLA**, Iscla, pro Schola. Laurent. in Amalthea ex Salmasio.

† **ISCHYRIA**, Ischyria, Obstructio vesicae, cum urina retinetur in vesica, apud Felitian. Histor. San. Dionys. pag. 388. Medici dicunt Ischyria, Gall. Ischyria. [Vulgo Suppressio vel Retentio urinae.]

* **ISCILLITICUS**, [Scilliticus: « Radix Scillitici bulbi trita cum aceto panaritria sanat. (Liber de erbas Galieni et Apulei et Chronis. me. S. Gall. 782. p. 116.) »]

† **ISCLA**, Occitanis et Provincialibus, Alluvio, accrescens ager vel insula et terris flumine adjectis. Charta ann. 1063. ex magno Chartular. S. Victoris Massil. pag. 91: *Ex his sextieradas septem sunt apud Podium Bretonis, due in Iscla.* Alia Charta Massil. ann. 1539: *Item quandam domum, pratium et Isclam.* Statuta Avenion. ann. 1570. art. 8: *Quod Consules non possint dare in emphyteosim seu locationem perpetuam, insulas, Isclas, alluviones, incrementa.* Vide Ischola.

* **ISCLONUM**, diminut. ab Iscla et eadem notione. Charta ann. 1339. ex Sched. D. Chair. Aquens. advoc. Item quandam terram confrontatam ab oriente cum

drayo, tendens versus Isconum de Mai-
66.

* **ISCOL.** Vide *Lascium*.

* **ISCORPIO.** [Scorpio.] Bulbura (scilicet) tritum imposito omnibus moribus venenatorum, canino recenti, *Iscorpius* hietum. (Liber de erbas Galieni et Apulei et Chronis, ms. S. Gall. 762. p. 116.)

* **ISEMBRUNUS.** Panni species. Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis cap. 18: *Qualitatem autem vestimentorum in colore et pretio ac spinis, de qua statuimus, ut Isembrunum in vestra societate nullus portet. Statuta vetera Domus Dei Parisiensis MSS.: Sacerdotes Clerici ad frequentandam Ecclesiam poterunt habere cappas de Yeembruno apertas et talares, et superlicas, et pellices agninas, et lotas ad eundem in Ecclesiam. Guotius de Provincia in sua Biblia MS.:*

*Li autre chapeon hercol
Melloure care et mellor air,
Ce sont li à blanz serpens,
AF autres chapes d'Isembrun,
Et cels a dou noir et de brun.*

Vide *Galabrunus*.

* *Isembrunum*, in Charta Ludov. Jun. ann. 1170 ex Reg. 56. Chartoph. reg. ch. 65: *Rotboldus Parisiensis pondus et cordam ad mensuranda Isembruna in feria Aurbaniensi, que dicitur feria Martii, a nobis possidebat.*

* **ISENGRINUS, Isegrinus**, Lupus. Jacobi Meterus lib. 8. Annal. *In Rythmis Jacobi Merlandi lupus Isegrin vocatur.* Guibertus lib. 8. de Vita sua cap. 8: *Solebat autem Episcopus eum Isegrinum irridente vocare, propter lupinam scilicet speciem, ac enim aliqui solent appellare lupos, ut Vitis Poema de Vulpe coronato:*

*Lupus qui s'apale on sernon
Isegrin, venoit en les routes.*

Le Roman d'Aubery:

L'aignel ressembt qui jote à Isegrin.

Joan. Mollinetus pag. 74. v. de Lupo:

Maistre Isegrin en gignasthomie.

Ab istiusmodi *Isegrinis*, dicti forte factiosi quidam, Furnensis tractus in Fladria incolæ, quorum factio militaris virtute bellica præstant Philippo Augusto regnante inclaruit, quod Iporum instar, caulas ovium devastarent. De hac passim Rigordus, Will. Brito lib. 2. 9. et 10. Philippid. Meterus ann. 1206. et Buzellinus lib. 1. Gallo-Fr. cap. 13. Philippus Monachus in Philippo Aug.:

*Et grant douaire hat vers Ypre
Et cels liers des Isegrins,
Qui hooent les Blavoins.*

* **ISICIUM.** Gloss. Saxon. Elfrici. *Isicia*, Mærhgehet. Ubi Somnerus, melius gehæc, farcimentum, est vero mærh, Lucania, [Σαλας, Athenæo et Alexandro Aphrodisiensis.] Jacobus a Partibus in glossis ad Alexandr. Iatrosophistam lib. 2. cap. 71. *Isicio* sic fuit: coquantur pisces, et potest ponantur in aceto, vel vino, et superaspergatur pulvis aromaticarum specierum. Isidor. lib. 20. Orig.: *Isocem* piscem quendam vocant, ex quo primum *Isicia* facta sunt: et quævis ex alio genere piscium fiant, intrinum tamen piscis hic et vocabulum dedit. Sed et Isocem Isici nomine donat Beda lib. 1. cap. 1. et ex eo Henricus Huntingdon. lib. 1. Hist. initio de Britannia: *Fluvius vero abundat valde piscibus, et quidem præcipue Isicio redundat et anguilla. Lampridius in Helio: Primus facti de pis-*

cesibus Isicia. Apud Apulium lib. 2. de Re culinaria, cap. 1. inscribitur de *Hysitiis*. Variè autem apud eundem Scriptorem vox illa scribitur, nam lib. 5. cap. 3. et alibi *Isicia* habetur: *pullus Hysitiatus, Iepus Hysitiatus* apud eundem lib. 8. cap. 7. *Parvus Isicio conclusus*, apud Avitum Vienneensem Epist. 77.

* *Isicium*, perpetam occurrit pro *Isiciam*, apud Casarium lib. 6. Miracul. cap. 5: *Accipe Onitum, et ossibus ejectis cum piperamentis præpara, sicque apponas et dices: Comedite de bono Rhombo.* Mox: *Scutella piene evacuata, cum unius auricularum porcinam repositas, etc.* Vide Vossium lib. 1. de Vitus serm. cap. 7. et Lambecium ad Testamentum Græcilli Corocotte lib. 3. de Bibl. Cæsar. pag. 357.

* **ISIX.** Piscis genus, aliis *Esax*, Gall.

Alose. Arlo in Vita S. Benedicti Anian. n. 38: *Ecce subito prægrandem piscem, quem Isicem vocant, conspexit circa littus natalitium, etc.*

* **ISLA,** pro insula. Gall. *Ile*, in Charta ann. 1180 inter Instrum. tom. 2. Gall. Chr. col. 69.

* **ISMALTOUM,** ut infra *S'naltum*, Encastum, Gall. *Email.* Charta ann. 1306. ex Archivio Episc. Massil.: *Quatuor basilibus cum Ismalis in aliqua eorum parte decem aitis.*

* **ISMERLUS.** [Species avis.] Vide *Smeritones*.

* **ISNERCIA.** [Navigii species.] Vide *Naca* 1.

* **ISOFAGUS.** *La boce du ventre*, in Gloss. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7692.

* **ISPERUS.** Species monete. Vide *Hypæperium*.

* **ISPIA,** Hispan. *Espia*, Gall. *Espion*, Explorer Computa Dalphin. tit. Graivod. ann. 1331. fol. 42: *Pro diversis Ispis seu exchuis missis per eum diversis temporibus in Sabaudiam ad sciendum statum Sabaudienstem...* 14. lib. Vide *Espia*.

* **ISPILLORIUM,** idem quod *Pilorium*, de quo supra, in Libertatibus Bergeraci, de fure: *Currat villam, et ponetur in Ispillorio.* Occurrit ibi pluries. [* Leg. *Ispillorium*, ut supra.]

* **ISPONSIO,** pro *Sponsio*. Charta ann. 748. apud Murator. tom. 6. Antiq. Ital. med. ævi col. 412: *Scripti ego Peteradus sub stipulationem Ipononemque interposita.*

* **ISRAEL,** Lapilli vel gemmæ species. Invent. S. Capel. Paris. ann. 1376. ex Bibl. reg.: *Item duo morsus alii argenti dæaurati et esmailiati in facione beate Marie, muniti de perreria, videlicet de Israel, de perlis, etc.* Lit. remiss. ang. 1388. in Reg. 138. Chartoph. reg. ch. 145: *Une bourse de soye, un aniel ou si aout un couras fourche et une pierre d'Israel.*

* **ISSARCIA.** Funalis apparatus navigium, Hispanis *Xarcias*. Charta ann. 1355. ex Cod. reg. 5956. A. fol. 1. r.: *Nauharerunt unam bonam et sufficientem galeam de cry, remis bene apitiam,.... fornitam... omnibus suis... arboribus, Issarcis, ancoris, etc.* Vide *Exarcia*.

* **ISSARTARIA,** ut supra *Exartus*, Silva in agrum cultum redacta. Chartularium Cameliariensis Monast.: *Donavit unum canium à l'Estrada et alterum ad Aulanerium, et juxta istos duos dedit duas saines, et donavit Issartarias de bosco del Bruc et sainam de jurta.*

* **ISSEBRUNUS,** ut *Isembrunus*. Vide locum in *Galabrunus*.

* **ISSES.** Doli species. Charta ann. 1194. ex Tabul. S. Petri de Reg.: *Sub pensione viginthi concharum frumentis et*

decem et octo salmatarum vini cum cadis, qui vulgo dicebantur Isses.

* **ISSHAC.** *ISHIDA, YSSIDA.* Reditus quivis, quodvis vectigal, et maxime quod pro evehendis vinis et aliis mercibus ex aliquo loco persolvitur, a Gallico *Isar* vel *Ystre*, ut in Lit. ann. 1374. tom. 6. Ordin. reg. Franc. pag. 25. Exire: unde *Isau*, eodem significatu. Vide supra *Esita* 3. et *Exitus* 1. Charta Henr. V. reg. Angl. ex Cod. reg. 887. 4. fol. 55. r.: *Concessimus carissimo et fideli nostro Johanni Tiptot custumam visorum, vocatam Isahac, in villa nostra Burdegala.*

Yssac infra fol. 55. v. Charta ann. 1319. in Reg. 61. Chartoph. reg. ch. 117. Nichil erigent ipsi consules (de Limoso) pro iure leude sive vectigalis vel *Yahide* pæsi vel ponderis ab habitatoribus ipsis: si vero ad pondus sive pensum publicum ipsorum consulum res ponderentur, levabunt ipsi consules pro iure Isahide pro quolibet quarterono cujuslibet rei ponderate in pensis vel ponderibus publicis, unum obolum Turonensem. *Isahida* bis legitur ibid. ex Reg. 59. ch. 349. Pariag. inter reg. et condom. villa de Cuquo eod. ann. in Reg. 61. ch. 343: *Item quod exitus seu Isahida unum, que venatur in dicto loco per quintes regis, videlicet a quolibet sarrinata, unum denarium Tholosanum.* Libert. castri de Manso SS. Puellar. ann. 1327. in Reg. 65. ch. 32: *Item supplicant... concedi nundinas... libera ab omni prestatione leude, copagii, taulagii, introitus, sive Ysside.* Charta ann. 1336. ex Chartul. 58. Corb.: *Jou ay vendu et escangie... toutes les justices que jou avois a Corbye, les cambages, les estallages, les Issues des vins, les foudes, les droitures des vins, Issue de ville, in Reg. 18. ejusdem monast. sign. Habacuc fol. 12. ad ann. 1309. Charta ann. 1408. ex schedis meis: *Pour chacune piece de vin, un denier de herbage, que on dit Issue de terre. Issu* etiam in arte bellica, pro *Sortie*. Eruptio, legitur in Lit. remiss. ann. 1424. ex Reg. 173. ch. 9: *A une assaille. Issue ou escarmouche qui se fait entre aucuns de la garnison de la ville de Rouen et ceulz qui estoient au siege d'icelle, etc.**

* **ISSUGARE.** Detergere, a Gallicis *Esuer*, Ital. *Asciugare*, Hisp. *Enjugar*. Vet. Ceremoniale MS. B. M. Deauratæ: *In Mandato pauperum debet provideri hospitalitarius... de manutergis pro Issugando sive tergendo pauperes dum abluunt fuerint.*

* **ISTE.** *Ystas, Seta*, in Supplement. Antiquaril. *Ystis* proprie dicitur de juba equi.

* **ISTEGA,** *Navis, Lembus, tabulatum navis, super quod naute ambulant.* Ita Papias in Lit. 1. sed legere debuit *Tristega*. Vide in hac voce. [Malim *Stega*, pro *ctry*, Tectum.]

* **ISTER,** *Ëoc, συνθήα, Consuetudo.* Supplement. Antiquaril. *Legge* et vide *Instar*.

* **ISTIPULATIO,** pro *Stipulatio*. Vide supra *Ipongio*.

* **ISTITA,** *επιτομή, Extremitas zone, in eod. Supplemento.* Sed leg. *Instita*.

* **ISTOMID,** Species sedilis, apud Aræmoricos. Tabularium Rothomense: *Convoion monachus scripsit istam cartulam per comæatum Aivris Machieris sedentis super trifocalium, id est Istomid, in fronte Ecclesie, stante Rathworat in dextera ejus. Anno xx. Ludowici Imp. Boxhornius in Orig. Gall.: *Ystoll, Sella, reliquaria, sedile.**

* **ISTONA,** *ροπερι,* in Glossis Lat. Gr. MSS. Sangerm. Qui iter facit.

* **ISTORIA.** Vide supra *Historia* 3.
 * **ISTORIARE.** *ISTORIARE.* Vide *Historie*.
 * **ISTRE.** Secte, in Glossis Isidorianis.
 * Glossar. vet. ex Cod. reg. 7641: *Istræ*,
estæ. Vide *Istræ*.
 * **ISTRICA.** Venetica. Vide in *Strigâ*.
 * **ISTRIX.** pro *Hystrix*. Vide in *Chiro-*
phylax.
 * **ISTROMATES.** *Li murari*, in Glossar.
 Lat. Ital. MS.
 * **ISTULI.** *Li nervi della terra*, in eod.
 Glossar.
 * **ISULA.** *ISULATUS.* Ital. *Isola* et *Isola-*
lato, Insula, locus fossa circumcinctus.
 Tract. MS. de Re milit. et mach. bellic.
 cap. 68: *Postes super diclas Isulas adific-*
centur domicilia sive capanna. Ibid. cap.
 115: *Locus iste est Isulatus ex una parte*
maris et ex aliis tribus partibus fossarum
agua marina plenarum. Et cap. 116:
Locus iste est Isulatus a fossa, valle et le-
uatorio ponte. Vide *Insula*.
 * **ISURA.** Germania fluvius, vulgo
Isur. Vita S. Emmer. tom. 6. Sept. pag.
 494. col. 1: *Sublatum a sepulchro vene-*
randum corpus ad Isuram fluvium navi
imposuerunt. Isara ibid. pag. 481. col. 1.
 * **ITACUS.** Cosmas Pragenses. apud
 Mencken. tom. 1. pag. 2073. adulatores
 aulicos. Icto nomine appellat Itacos,
 quasi qui semper ita dicant: *Homines*
neophytici atque Itaci, qui ad vocem ducis
mitit aliud tam promptum in ore habent,
quam: ita domine, alius: ita est domine,
tertius: ita fac domine. Vide *Haltaus*.
 Glossar. German. voce *Ja-herren*, col.
 990.
 * **ITALICANA LINGUA.** Vide infra in
Lingua.
 * **ITALICANA Formata, Litteralis, Nota-**
lis, Varia scripturarum genera. Vide
Scriptura.
 * **ITATENUS.** Ita prorsus, in Actis S.
 Florent. tom. 6. Sept. pag. 428. col. 2.
 * **ITAYER.** *Lo longo camine.* Glossar.
 Lat. Ital. MS.
 * **ITEM.** Caput, articulus vulgo nostris:
era, Latins, ut observatum a Casau-
 bono ad Theophrasti Characteres pag.
 382. Id autem vocabuli datum articulis,
 quod revera ab hac voce, *Item*, initium
 illi esset, quasi *primum, denovo.* Gloss.
 vet. *Item, epioic, rãiv.* Vide *Juretum*
 ad Symmach. lib. 1. Epist. 12.
 * **ITER.** seu *ITINERATIO,* Justitiariorum,
 quos itinerantes vocabant Angli, pro-
 gressus ad designatos sibi Comitatus, in
 quibus iudicia sua exercebant. Vide *Justi-*
tarii itinerantes in *Justitarius*.
 * **ITINERUM REPARATIO.** Vide vocem
Via.
 * **ITER EXERCITALE,** Hostis, equitatio,
cavalcata. Itineris exercitales debitoris, in
 Capitulari Ludovici Pil Imp. ann. 828.
 qui tenentur ire in exercitum Regis, seu,
 ut loquuntur eadem Capitula, qui debent
expeditionem exercitalem facere.
Iter hostile. Walafridus Strabo de Vita
 S. Galli lib. 2. cap. 17: *Fertur eundem*
Episcopum aliquando Iter hostile sibi de-
ipsum Monasterii sumptibus viaticum pre-
parari jussisse. V. *Hostis*.
 * **ITER CRUCIS,** Sacra expeditio, pro
 qua crucem vestibus suis assuebant.
 Vide in *Cruz Testam. Hervei comit.*
 Nivern. et Matildis comitissæ ann. 1218.
 in Chartul. Pontificæ. pag. 170: *Nos de*
testamento nostro sic ordinavimus, si de
nobis in assumpto Crucis Itinere humanitas
evenerit, etc.
 * **ITER MERCATORILE,** Publicum, regium,
 quo iter ad mercata. Reg. Cam. Comput.
 Paris. sign. JJ. rubr. fol. 85. r: *Willel-*
mus de fonte... recognovit quod tenet in
alodium liberum sub dominio domini regis

Anglie quicquid habet de camino seu de
Itinere mercadili usque ad garenam.
 * **ITER PALOMNEUM.** Quod est inter
 prata vel pascua, ut videtur. Charta
 ann. 1309. in Reg. 45. Chartoph. reg. ch.
 31: *In loco dicto à la Bords dou Gomet,*
prout confrontatur et includitur inter car-
teriam seu Iter Romanum ex una parte...
et Padornum ville Gimonis ex altera.
 Ubi *Romenum*, pro Romanum, seu a
 Romanis confectum. Vide infra *Pado-*
encium.
 * **ITERARE.** Iter facere. ἰδορῶν in
 Gloss. Lat. Gr. occurrit apud S. Colum-
 banum instr. 8. Fortunatum in Vita S.
 Paterni Episc. cap. 7. in Vita S. Arnulfi
 Episc. Melens. cap. 25. in Lege Langob.
 lib. 1. tituli. 19. §. 8. tit. 25. §. 43. [no. Ro-
 305 352] in Synodo Carisiac. §. 9. apud
 Ditmarum, etc.
 * **Nostratibus alias Oirrer.** Rob. Bour-
 ron. in Merlino MS.: *Cil se metent en*
chemin, si Oirrent tant en tel maniere,
qu'il approchent le pavillon. A voce Gal-
 lica *Oirre* et *Oirre*, Iter et quidem Iti-
 neri faciendo necessarium est. Cf. ron.
 S. Dion. tom. 3. Collect. Histor. Franc.
 pag. 186: *il est desorenaits sans que nous*
pensons de retourner en nostre pais.
Quant tu venras donques encore à nuit
que tu ramenras ces chevaux, gardes que
tu ne soies endormis, si que tu aies appa-
reilli nostre Oire au mieux que tu pour-
ras. Ubi *Almoim*, lib. 2. cap. 11: *Iter, si*
sapis, nostrum parabis. Serm. 42. ex Cod.
 S. Vict. Paris.: *Il fu uns prudom qui volt*
aler en un lointain pelerinage: quant il
de appareillè son Oirre, etc. Utitur Ville-
 hid. paragr. 248. Fabul. tom. 2. pag.
 169:
 For aler ses plais à Senlis,
 Apreus un matin son Oirre,
 Et la dame manda bon Oirre.
 Alias *Iterare*, apud Latinos, sumitur
 pro *opinum secundam rationem colere*, quod
 et *offringere* dicunt. Ita Columella lib.
 2. cap. 4. Gloss. Lat. Gr.: *Iterat, opurru.*
Iteratum, παλινοκαζειν. Iteratio, οαζαρετις,
ετορρημδ.
 * **ITERARE JUDICIUM,** Rem judicatum
 per appellationem iterum judicare. *Re-*
tractare, I. iterum tractare, recensere,
 recognoscere. in leg. 1. Cod. Th. de Episc.
 cop. iudicio (16. ult.), et apud Gregor. IX.
 lib. 35. cap. 15. Sulpitius Severus lib. 2.
 Histor. Sacr.: *Etenim Iterari iudicium*
necece erat. Lampridius in Severo:
Pontificibus tantum detulit, et quindecim-
viris atque auguribus, ut quadam causas
sacrorum a se finitas, Iterari et aliter dis-
tungi pateretur. Capitula Caroli M. l. 6.
 c. 64: *Ut iudicatio in aliqua causa Episc-*
opo, liceat Iterare iudicium, et si necesse
fuert, libere Episcopum adire Romanum.
 Adde Addit. 4. cap. 28. 29. et Gloss. Pi-
 thori ad Capitula Caroli M.
 * **ITERIS,** pro *Itineris*, dicitur veteres,
 testantur Sospiter, Charisius et No-
 nius: quo appropinquatum usum etiam Sym-
 machum lib. 6. Epist. 28. observavit Ju-
 retus. Fidoardus lib. 14. carm. 18:
 Aut mercede carnis Iteris solatur abire.
 Infra:
 ..... Solatis cœpi
 Fert Iteris guidas separare volentibus Alpes.
 Utitur et Carm. 18. eod. lib. et alibi
 non semel. [Adde Bedam in Vita S.
 Cuthberti Episc. cap. 26. sanc. 2. SS. Be-
 nedict. pag. 928.]
 * **ITERUM.** Vide vox in *Itrium*.
 * **ITHYRCA.** Species armorum ad cap-
 tandas aves. Angelus Rumphius lib. 3.

Hist. Monasterii Formbac. apud Pe-
 rium tom. 1. Anecd. part. 3. col. 468:
Ultimur nunc ad capiendas aves Ithyrcas,
acquitur, imo et bombardis.
 * **ITINER.** pro *Iter*, ut veteres apud No-
 nium, sic dixerunt recentiores non se-
 mel.
 * **ITINERANTES.** Vide *Foresta* sub *fi-*
nem, et Justitarii itinerantes in *Justi-*
tarius.
 * **ITINERARCHÆ** dicuntur *Itineris cus-*
tores, in veteri Glossario juris utrius-
 que.
 * **ITINERARE.** Iter facere, in Legibus
 Rotharis edit. Boherii, apud Murator.
 tom. 1. part. 2. pag. 44. not. 54. in Legi-
 bus Pipini apud Ecardum in Addit. ad
 Leges Saxonum pag. 193. in Annal. Ge-
 nuens. apud eundem Murator. tom. 6.
 col. 438. et 558. in Concilio Dertusano
 ann. 1420. cap. 1. Salvianus de Guber-
 nat. lib. 1. ubi de Israelitis in deserto:
Adde inlatos Itinerantium castris alitum
greges. Apuleius dixit *Itinerari* eadem
 notione.
 * **ITINERARIUM,** Itinerum et metatio-
 num militarium designatio: quomodo
Route nostri dicunt. S. Ambrosius Serm.
 5. in Psal. 118: *Miles, qui ingreditur*
iter, viandi ordinem non ipse disponit
sibi, nec pro suo arbitrio viam carpiit, nec
voluptaria capiat compendia, ne recedat
signis: sed Itinerarium ab Imperatore
accipit, et custodit illud, prescripto in-
dit ordine, ractaque via conficit iter, ut
inveniat commeatum sibi parata subdi-
dia. Si alio ambulaverit itinere, anno-
nam non accipit, mansionem paratam
non invenit, etc. Adde Lampridium in
 Alexandro Severo. Interdum
 * **ITINERARIUM,** dicitur *Mapa geogra-*
phica, in qua describuntur perinde ac
 depinguntur metationes militares, loca
 et oppida provincialium præcipua, cum
 intervallis ac distantibus, quam *Duct*
 necessarium esse ait Vegetius lib. 5. cap.
 6: *Primum Itineraria omnium provinciarum,*
in quibus bellum geritur, plenissima de-
bet habere perscripta, ita ut locorum in-
tervalla, non solum passuum numero,
sed etiam viarum qualitates perdicat,
compendia, diverticula, montes, flumina
ad fidem descripta consideret: usque eo
ut solertiores duces Itineraria provin-
ciarum, in quibus necessitas geritur, non
tantum adnotata, sed etiam picta hab-
uisse firmentur, etc. Ejusmodi fuit
Mapa orbis terrarum ab Agrippa con-
 facta, de qua Plinius lib. 3. cap. 2. 8.
 4. etc. Ejusmodi est etiam *Tabula Itine-*
riana quam ex Bibliotheca Peulinge-
 riana edidit Marcus Velselus. Ejusmodi
 denique fuit *Itinerarium*, quod falso
 Antonini nomen præfert, et in mappam
 relatum, et anno Theodosii decimo
 quinto exaratum, ut in *Descriptione*
 urbis CP. docuimus. Vide *Mapa mundi*.
 * **ITINERARIUM,** Orationes, vel preces,
 quæ ab us, qui se itinere alicui commit-
 tunt, recitari solent, quæque a Cantico
 Zachariæ vulgo incipiunt. Ceremoniale
 Episcoporum lib. 1. cap. 2: *In discessu re-*
citabit... cum Clericis et familiaribus Iti-
nerarium. Vide *Hæftenum* lib. 11. Dis-
 quis. monast. part. 4. disquis. 4.
 * **ITINERARIUM SONARE,** Lituo vel
 tuba protectionis militaris signum in-
 dicere. Ammianus lib. 24: *Extracta*
quiete nocturna Itinerarium sonare li-
tuus jubet.
 * **ITINERARIUS,** Qui peregrinationes
 plurimas instituit, *Voivague.* Eckerardus
 Junior de Casibus S. Galli cap. 8: *Homo*
erat Itinerarius, lateque terrarum et ur-
bium gnarus.

† **ITINERARIE TABULÆ**. Quæ loco altaris erant Sacerdotibus iter facientibus apud Mabilionum Liturg. Gallic. pag. 78. Vide *Allare vaticum et portatile*.

• **ITINERARIUS LAPIS**, Qui altaris loco erat sacerdotibus iter facientibus. *Benedictio lapidis Itinerarii*, in Pontif. Mogunt. MS. fol. 87. Vide in *Itinerarius*.

† **ITINERARIUM TERMINI**. Incertus Agrimensor. Sunt termini, quibus fides non est addibenda: isti dicuntur *Itinerarii*. Id est, qui facile moventur.

† **ITINERATOR**, ut *Itinerarius*, Viator, in Miraculis S. Edmundi Angl. Reg. apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 883.

• **ITIRARE**, pro *Iterare*, Iter facere. *Itirando ad curiam Romanam*, in Charta ann. 1361. tom. 1. Rerum Mogunt. pag. 614. col. 2. sub finem.

• **ITISCUNGACHÆ**. Excubiæ, vigiliæ. Lit. patent. Alfons. reg. Castell. ann. 1256. ex Tabul. Massil. Item cum tempore progenitorum vestrorum et vestra, post quem predictam conueverunt in civitate vicioritatis Massilæ fieri nocturnæ *Itiscungachæ* per triginta homines, singulis noctibus per civitatem Massilæ incendentes, ne ibi maleficia patrentur, et per illos plura commissa reperiebantur; quæ excubiæ ingenio quorundam, etc.

• **ITITO**, [Frequens]. ab. ito. Navius apud Calpurn. Pison. MS. referente *Merala ad fragra*. Ennii p. 417. Cæsum funera agitant, exsequias *Itiant*, Temulentiamque tollunt festam.]

• **ITREX**, itis, El ferro. Glossar. Lat. Ital. MS.

• **ITRUM** itrov, *Tractum*, in Gl. Gr. Lat. MS. Editum, itrov, *Iterum*, *Iteratum* Græcis itrov, est genus placentæ pertentis.

• **ITUS**, Iter, via, occurrit apud Eulogium Cordubensem lib. 1. Memorial Sanctior: *Itui vestro nullus adversari quibit*.

• **IVAGIONES**, Villani, homines servilis conditionis. Leg. Polon. a Prilusc collectæ pag. 455: *Descensus super barones, nobiles, milites, ipsorumque populorum, kmationes seu loagiones non faciunt contra ipsorum voluntatem*. Vide infra *Kmetones*.

• **JUARIA**. Vide *Juteria*.

• **JUBA**, Ambo, pulpitum, vulgo *Jubæ*. Stat. MSS. eccl. Tull. ann. 1497. collecta fol. 71. v. : *Duo cerei super angelos cupreos in ascensu Jubæ constitutos*.

• **JUBA**, Galea, in vet. Glossar. ex Cod. reg. 7641.

• **JUBARE**, *Delectare*, in eod. Glossar. Nostris *Faire ju*, *Adjuvare*, auxilium ferre. Mirac. MSS. B. M. V. lib. 1:

Je nous n'avons ki ne ju fache,
Se ne verrons diu en ju fache.

• **JUBENTABILIS**. Vide *Joventalis*.

• **JUBERE**, Dignari, velle. Gall. *Daigner*, *vouloir bien*. Atticus Episc. CP. in Epistola ad Aurelium Carthag. et alios Afric. apud Labbeum tom. 2. Concil. col. 1145: *Petens, ut pro me plurimum vestra sancta Congregatio orare Jubeat*. Grec. *ἵνα ὑμεῖς κἀντὸν ἐπὶ τὰς χάριτας ἐρωτήσῃτε*. Bonifacium Carthag. rogat, ut oblatum supplicem libellum suscipere et *Chartis Ecclesie sociare*. Et col. 1146: *Et suggestionem suam inlente advertere Jubeat*. Bonifacius ipse in sua ad Liberatum et alios Epistola ibid. col. 1145. Dominum deprecatur, ut votis et precibus concedere Jubeat, etc. Eadem notione Lector in Officiis divinis a Pra-

siede chori postulans benedictionem ait: *Jube domine benedicere*.

• **JUBERI**, Coloni, Hispanis. Charta Sancti Ramirez Reg. Aragon. apud Marcam in Hist. Benearn. lib. 4. cap. 20: *Nisi tantum, quod ponant in eorum hereditatibus Juberos, qui illas terras laborent, et quod eis eorum fructum reddant*. Infra: *Sed in suas hereditates mittat Juberos, qui laborent illas*.

• **JUBERUM**, Luciferum. Papias in Amalthea.

• **JUBEUS**, Tunica species, Gall. *Jupon*, *Fourpoint*, Hisp. *Jubon*. Computus ann. 1242. apud D. Brussel de Feudorum usu tom. 2. pag. CLVI: *Pro una tunica armet, quam Rex habuit octo dies post S. Johannem, xv. s. Pro i. cendallo idem, et pro uno Jubeo, quos habuit xv. dies post S. Johannem, i. s. Diploides sive Jubons de serico*, in Concilio Tarracon. ann. 1391. Inter Hispanica tom. 4. pag. 614. Vide *Gipo et Gambaton* in *Gambeso*.

• Alias *Jubæ*. Lit. remiss. ann. 1406. in Reg. 161. Chartoph. reg. ch. 75: *Le supplicat trou a un sac où estoit une manche d'une Jubæ, en laquelle il prist et embla de quierente à cinquante escus*. Vide infra *Jupæ*.

• **JUBILEUS**, inquit Isidorus lib. 5. cap. 37. interpretatur remissionis sensus. Est enim Hebraicus et sermo et numerus, qui septiens annorum hebdomadibus, id est, 49. annis legitur, in quo clangebatur *tubis*, et ad omnes revertebatur antinua possessio, debita absoltebantur, confirmabantur libertates.

• **JUBILÆ**, deinde nomenclatura donata plenaria peccatorum indulgentia, is, qui limina SS. Apostolorum Romæ visitarent quolibet centesimo anno, indulta, cujus auctor fuit Bonifacius VIII. PP. incertus Scriptor, editus a Catello: Anno 1300. Papa Bonifacius concessit plenam indulgentiam peccatorum visitantibus limina Apostolorum Petri et Pauli Romæ, et facientibus ibiquindenam infra annum ipsius: statuitque eandem in posterum in omni anno centenario, visitantibus: sacra limina sic haberi. Inscriptio ad sedis Cathedralis Senensis fores:

Annus centenus Romæ semper est Jubileus;
Crimina laxantur, cul peccata ista donantur;
Hæc decrevit Bonifacius, et roboravit.

Vide Jo. Villaneum lib. 8. cap. 98. De Jubileo a Bonifacio VIII. Instituto tractatum scripsit Jacobus Cardinalis S. Georgii ad Velum aureum, editum a Julio Resco: exstat in Bibliotheca Patrum: de quo etiam consulendus Joannes Rubens in Vita Bonifacii VIII. lib. 1. cap. 11. Postea Clemens VI. PP. ad instantiam et supplicationem Romanorum, qui de hac causa ad eum suos nuncios miserant, mutavit magnum Jubileum de 70. in 50. annos, quod juxta ordinationem Bonifacii PP. Octavi erat de centesimo in centesimum; voluitque et ordinavit, quod visitantes limina Apostolorum Petri et Pauli illo anno 50. quem a cetero voluit esse Jubileum, habeant plenariam indulgentiam suorum peccatorum, cum modis et conditionibus que in dicta ordinatione Bonifacii continentur. Verba sunt auctoris Vitæ Clementis a Boschetto editæ, quibus consimilia habet Continuator Nangii. Anno Domini 1350. Donatus Clemens Papa Sextus volens salutem animarum hominum procurare, statuit, ut indulgentiæ plenariæ, quæ erant, et quæ solebant esse in sacra urbe Romæ de centum annis in centum annis,

in Circumcisione Domini nostri Jesu Christi reducerentur ad quinquagesimos annos, quia vita hominum labitur et decrevit, et malitia superabundat in mundo, proâ dolor! et accrescit. Ideo illo anno 1350. fuerunt indulgentiæ plenariæ concessæ per dictum Dominum Apostolicum, omnibus terris penitentibus volentibus pergere et visitare loca Apostolorum Petri et Pauli in Romana urbe, aliorumque Sanctorum. Ad quam quidem peregrinationem iterum per totum annum illum quamplurimi utriusque sexus, nonobstante mortalitate magna, quæ fuerat super; et quæ adhuc in aliquibus mundi partibus discurrerat. [Instrum. ann. 1350. apud Ludewig. tom. 6. pag. 413: Anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo, Jubileo, in vigilia viginti Ascensionis D. N. J. C., etc.] His adjungendi auctor M. Chroniel Belgicæ, Henricus Rebdorffensis et Waddingus ann. 1350. num. 8. Willelmus Thorn ann. 1390. Petrus Matthæus ad Constitut. PP. pag. 133. 137. 704. et alii non pauci. Joannes Villaneus lib. 12. cap. 10. Id statutum a Clemente tradit mense Januarii ann. 1342. et die Natalitio Christi ann. 1350. incipiendum. Matthæus vero Villaneus lib. 1. cap. 23. id in ann. 1349. rejicit.

Deinde Urbanus VI. PP. Pontificatus sui ann. 11. Christi 1389. tertio Idus April. instituit, ut omnis Jubileus per Clementem VI. de centesimo anno ad quinquagesimum reductus, deinde in futurum de tricesimo tertio anno in tricesimum tertium annum semper institueretur, et ut annus Nativitatis Domini proxime venturus videlicet 1390. esset Jubileus: quo eum commovit tempus inter Domini nostri Jesu Christi in humanitate, quod totum postquam natus est de Virgine (per cuius mortem thesaurus Ecclesie, unde indulgentiæ peccatorum omnes emanant, cumulatus) triginta trium annorum curriculo completum fuit. Ita Magnum Chronicon Belgicum.

Bonifacius vero IX. Urbani Successor, Jubilei gratiam latius diffundens, Regibus, et aliis dominis, temporalibus et spiritualibus, religiosis etiam Conventibus per diversa loca constituit concessit, ut in partibus hujusmodi gratiæ largitatem possent consequi, ita tamen ut Confessor, quem aliquis eorum eligeret, nomine Basilicarum et Ecclesiarum, videlicet Petri et Pauli, Joannis Lateranensis et S. Mariæ Majoris aliquas Ecclesias in partibus per Confessorem electum deputandas certis vicibus tenerentur visitare. Hæc ex Willelmo Thorn ann. 1390. qui addit eo anno a Bonifacio concessam prefatam indulgentiam Conventui S. Augustini in Anglia: ut Gobelius Persona in Cosmodromio ætate 6. cap. 96. Coioniensi, Magdeburgensi, et aliis in Germania civitatibus. Aquæ inde fluxit, qui hodie obtinet, mos Jubilei indulgentias in regnis et provinciis indicendi.

Denique, ut quæque etiam particeps benefici istius fieret, Sixtus IV. Jubileum ad vicesimum quintum annum contraxit, primamque ejusdem egit celebritatem ann. Dom. 1475. Vide eundem Gobelium cap. 81. pag. 288. cap. 24. pag. 273.

• **JUBILÆUM** annum S. Thomæ Cantuariensis Archiepiscopi et Martyris, Monachos S. Trinitatis solenni ritu celebrasse, auctor est Willelm. Thorn: Anno Dom. 1320. et anno S. Thomæ Martyris tunc Jubileo, dominus Radulphus Abbas per seniores Eccl. S. Trinitatis effectus requisitus, Missam et cetera so-

lemnia inter ipsos in magno honore celebravit. Eadem solennitas celebrata anno 1370, populo pro indulgentia quasi infinite concessa. Unde constat, annum istum Jubilium S. Thomae quovis anno quinquagesimo occurrere, eidemque festivitati indulta a summo Pontifice indulgentias: nam S. Thomas martyrio vitam finivit ann. 1170.

Tradit præterea Spelmannus, Edwardum II. Regem Angliæ sui ipsius annum genitilicium quinquagesimum Jubilæum more celebrasse anno 1362, natus quippe in festo S. Bricei Idibus Novemb. ann. 1312, hoc enim anno ritu solenni Curiam suam plenariam tenuit, reos de Carceribus eduxit, criminum indulgentiam præterea reis Majestatis concessit, leges regno salubres tribuit, privilegia denique multa indulsit, quæ quidem hausit a Thoma Walsinghamo.

JUBILÆUS, Possessio, seu præscriptio 50. annorum. Canones Hibern. lib. 41. cap. 7: Ager inquiratur in scriptione duarum Ecclesiarum; si in scriptione non invenitur, requiratur a senioribus et propinquis, quantum tempus fuit cum altera; et si sub Jubilæo certo mansit, sine vituperatione maneat in æternum. Lib. 45. cap. 7: Quidquid per 50. annos remanserit, hoc est, annum Jubilæum, etc. Cap. 8: Observandæ sunt leges Jubilæi, id est anni quinquagesimi, ut non adfirmantur incerta tempore veterato, etc.

JUBILÆUS, Homo grandævus, centenarius. Flodoardus lib. 1. Hist. Remensis cap. 17: Quid ille Jubilæus, (ita virum sanctum propter ætatis prolixitatem vocant) facere vellet, etc.

JUBILÆUS, Qui quinquaginta annos in eod. statu perseveravit. Instrum. ann. 1182 tom. 2. Rer. Mogunt. pag. 889: Dominus Thomas... hujus insignis Collegii decanus et trium Cathedralium ecclesiarum quinquagenarius Canonicus et Jubilæus (ut vocant) monumentum hoc... posuit. Necrologium Fratrum Prædic. in Retza apud Raim. Duellum Miscell. lib. 2. pag. 173: iv. Kalend. Novemb. O. R. P. frater Michael de Anaso Prior hujus Conventus et Jubilæus. Adde Constitutiones Dominicanorum Vincentii Maris part. 1. col. 343.

JUBILÆUS, celebratio sollemnis est, maxime apud Religiosos viros, qui ad quinquagesimum professionis suæ annum perveniunt; quo ritu celebratur apud Carmelitas, docent eorundem Constitutiones MSS. part. 6. rubr. 7. quas hic describere, cum non sint omnibus obvise, nostri esse instituti visum est. Die qua debet facere Jubilæum, prædictus frater bono mane celebrabit Missam cum summa devotionis intentione, quæ celebrata revertatur ad cellulam suam in oratione peracta, quousque per priorem suum fuerit vocatus. Dicta autem Tertia in conventu, prior habens stolam in collo suo cum omnibus fratribus processionaliter, cruce cum ceroferariis præcedentibus, mediocri voce psalmodiando cantabunt Psalmum: Ad Dominum cum tribulatione, et sic de aliis Psalmis sequentibus, donec pervenerint ad cellam dicti fratris, et remanentibus fratribus extra cellam processionaliter ordinatis, solus prior cum uno alio fratre principiatori inter omnes fratres qui erunt ibi, intrabit ad dictum fratrem, et per manum illum dicens usque ad conspectum fratrum et ante ostium dicte celle persistens dictus prior, incipiat cantando Ant. Hic vir despiciebat mundum, quam cantando fratres processiona-

liter vadant ad capitulum vel refectorium, et Ant. præcantata psalmodiabant Psal. Jubilæo Deo omnis terra, et postea dictam Ant. repetent. Debet autem dictus frater, qui facit Jubilæum cereum non accensum portare in manu sua, et ire inter dictum priorem et principalem fratrem, sicuti per ipsos duos extrahatur de cella. Deinde intrabunt capitulum, cujus capituli scampna sint cooperita tappetis, et in medio sit scampnus tappeto cooperitus, ante quod dicitur frater, qui facit Jubilæum, debet stare flexis genibus, cum dicto cereo non accenso in manu sua. Prior autem prædebet, aliis fratribus in locis suis devotè assistentibus, cum secularibus interesse volentibus. Tunc prior dicat, Kyrie eleison, etc. Deinde vocetur frater per priorem ad sedendum juxta seipsum, et postea fiat collatio in Latino vel vulgari. Qua facta surgat frater, qui facit Jubilæum, et revertatur ad primum locum ante scampnum, quod est in medio capituli, tenens cereum in manu et flexis genibus sit attentus ad respondendum priori. Tunc prior dicat, frater quid petis? respondeat ipse, Misericordiam Dei et gratias ordinis. Tunc dicat prior, Quoniam in nostro ordine per 50. annos bene et honeste, cum omni obedientia, castitate et paupertate et aliis observantiis regularibus sine reprehensione, secundum tuam possibilitatem, domino adjuvante, visasti, et etiam cum Apostolo bonum certamen certasti, fidem Deo et ordini servasti et cursum tuum quasi usque ad ultimos dies vite tue laudabiliter consummasti; ideo nos in hac die, quem tibi diem et annum Jubilæum statuit, more antiquorum patrum, libertates vestras optinis et gratias, sicut olim in Legè promittentur, volente ac jubente Domino, et dabatur, Levitici xrv. quas petis humiliter et inquiris, tibi, quantum possumus, concedimus et optamus, Deum suppliciter deprecantes, ut ipse Deus et Dominus noster Iesus Christus desideratam et promissam tibi reddat pro mercede coronam, quam fidelibus suis redditurus est in illa die justus iudex, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat, Amen. His completis accedatur cereus, et frater incipiat cantando devotius quod poterit A. Regnum mundi, quod cantando fratres vadant processionaliter per claustra, taliter quod in fine ipsius responsorii revertantur ad anteriorem portam ecclesie conventus, et tunc intrando ecclesiam cantores incipiant alta voce ymnum, Te Deum laudamus, et cantando intrabunt ecclesiam et ibunt ad stillos suos. Prior vero accedat ad medium altaris, et frater qui facit Jubilæum prosternat se ante altare super tapetum ad hoc præparatum. Tunc prior cum fratribus dicat, Kyrie eleison, etc. sequuntur orationes. Tunc aspergatur aqua benedicta dicens, In nomine, etc. Et occulato altari statim incipiat Missa solemniter, et ponat se frater genibus flexis in gradu diaconi in parte sinistra altaris ibidem manens usque in finem Missæ; et tunc dimisso cereo predicto super altare, associatus fratribus redeat ad cellam suam; et de cetero fruatur gratis et libertatibus talibus fratribus antiquis dari consuetis. Jubilæi validi et potentes ambulare, habeant visitare chorum Horis diurnis et Missas privatas celebrare ad ordinationem prioris ad minus ter in ebdomada, sub pena privationis libertatum. Item ordinamus quod Jubilæi habeant locum super lectores vacantes, nisi merita eorum nimium excederent propter prædicationis famam.

JUBILARUS, Clarus, illustris. Miracula S. Vincentii Madelgarri tom. 8. Julii pag. 679: Vir quidam Sonegias inhabitabat, quem paupertas quidam obcursum, sed dignitas famulatus S. Vincentii Jubilarem reddebat.

JUBILATUS, [Idem ac Jubilatio, et Jubilum. Gloss. Philoz.]

JUBILEUM, Licentia, ut vocant Sorbonica, seu biennium quo Baccalarii tenentur disputationibus theologicas interesse, ut doctoris gradum possint consequi. Charta Joannis Abb. Clisterc. ann. 1456. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 185: Quod vero attinet ad Sorbonicam responsum, volumus ut Baccalarii qui in primo Jubilæo responderunt de Tentativa, vident in primo anno; et qui in secundo Jubilæo, vident in secundo anno de Actu Sorbonico suo ordine respondeant.

JUBILUS, Ugutioni, Argutus sonus, unde jubulare, cantare, quadam voce confusa præ gaudio exultare et lætari. S. Hilarius in Psal. 65: Jubilum, pastoralis agrestisq. vocis sonum nuncupamus. Calpurnius Eccl. 7.

Et tunc moerentes expectant Jubilæi tætri.

[Silius Ital. lib. 14.]

Et lætis scopulis ædificat Jubilæi Cyclopa.]

Vide S. Petrum Chrysologum Sermone 48.

Jubilum militare vocabulum fuisse probat Carolus de Aquino ex hoc Ammiani loco lib. 22: Accessere flagitia discipline castrensis, cum miles cantilinas meditaretur pro Jubilio molliores. Ex quibus merito conficitur Vir eruditus Jubilum fuisse genus clamoris vel acclamationis militaris, ut probabilissimum est, ad lætiam testificandam.

Proprie autem sequioris status Latini Scriptores Jubilum appellaverunt, quod alii Neumam; productionem tantum in finali litera antiphonæ, seu cujusvis cantus Ecclesiastici. Hicronymus Augustod. lib. 1. cap. 14: Unde quidam longam neumam cum organo jubiliant, quæ Jubilum vocatur. Cap. 88: Gregorius PP. in festis diebus neumam, quæ Jubilum dicitur, jubilaris statuit. Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis, cap. 1: Dicent Amen, et finitur sine Jubilio. Arnoldus Abb. Bonnæ-Vallis de Operib. sex dies: Nihil tamen triste, nihil lugubre erat: ubi non varietas concentuum dissonantiam efficiebat: sed sive per arctas, sive per amplas faucium fistulas circumfusions Jubilum impellerentur, accentiones et descensionones vocum, convenientibus in unum differentis, ad unius puncti revertentur harmoniam. Rapturus Monachus de Casibus S. Galli cap. 4. et Eckearus Minimus de Vita Notkeri Balbuli cap. 9: Frigidore autem et Occidentane, quas sic nominabant, Jubilos illis animatus et finitur sine Jubilio. Arnoldus Abb. Eckearus cap. 16: Eandem disciplinam angelicam Deus dedit viro sancto per Spiritum sanctum suum, et sociis suis docere Ecclesiam in Jubilis sequentiarum agendam. Ideo, ut reor, ut per intuitum angelicarum disciplinarum oritur hominibus mentis devotio, et dilatato cordis mens seipsum transcendat et spiritalior fiat. Ubi ad marginem hæc notari observat Goldastus: Jubilus, id est, neumam, quem quidam in organo jubiliant, plausum victorum lætationum commendat. Jubilum pro organo usurpat Rollandus in Summa Notaris cap. 6: Eundem in sedem Pastorem et Abbatem cordis et Jubilio poterunt. Vide Pneuma.

† **JUBON**, vox Hispanica. Vide *Jubeus*.
 * **JUCATA**, Modus agri, idem qui *Jucatus*, apud Mabill. in Museo Ital. pag. 177: Apud *Modiolanenses* *sex pedes* frabucum efficiunt, duo frabucis *Jucatum*, quae in se multiplicata tabulam constituent, et viginti quatuor tabulas partem componunt. Vide supra *Jornata* 2.

JUCTUS, etc. Modus agri. Notae Tyronis: *Itiner, jugerum, aripennis, Juctus*. Polyptychus Floriacensis: *Habet ibi de vinea indominicata Juctos, id est, aripennis, nota, 100. Infra. De terra arabili indominicata ad modios 240, unius salionis, de prato Juctos 60, de silva plus minus bunarios 100 etc.* Tabularium S. Maxentii Pictav.: *Et est plus minus de vinea inter duo loca Juctus sex, sine quantumcumque ad ipsum alodem peripici, etc.* Tabular. S. Cypriani Pictav.: *Concesserunt Monachis S. Cypriani, complantum suum, duos Juctos de vinea in terra S. Severini, etc.* Formula Andegav. 4: *Et ita vendidi ad venerabile fratri illa vineola plus minus Juctus tantus, et residit in terraturium Sancti silius, etc.* Occurrit praeterea in Form. 22. et 53. occurrit non semel in Tabul. S. Eparchii Inculism. fol. 49. etc.

JUNCTUS, Interdum scribitur, ut in Pancharta nigra S. Martini Turonensis, ann. 892: *Ad quam adpiciunt aripennes vineae 4, et quarta una terre arabilis, et Juncti 4, de prato, cum corte dominica ac vinea, etc.* Et in Charta Willelmi Ducis Aquitan. ex Tabulario Angeriae.: *In castro Matulo 4, massae de terra arabile, et 6 Junctos de vinea, et 1, parcum, et 2, carrucas, et blotum, qui est in terra.* [Vetus Charta apud Stephanot. tom. 8. Antiquit. Pictav. MSS. pag. 361. *Est medius Junctus inter creras arabile et marisco, etc.* Alia Willelmi Comitis Pictav. pro Monasterio Ebroicensi: *Dono eis. unum Junctum de vinea, necnon et quatuor Junctos de prato.*] Neque aliud videtur.

JUNCTUS, in Charta S. Galli apud Vadianum lib. 2. de Monasterio Germanici pag. 83: *De modo, quod habuit territorio. Juchos 4, ad reconciliationem nobis dedit. Alia ibidem 62: Juchos ad nos receptimus. Alia apud eundem pag. 84: *Et dedit et 8 Juchos in Durgouven.* [Adae Formulas 47. et 48. apud Baluzium tom. 2. Capitul. col. 588. et 589.]*

JUCHUS, in Charta 42. inter Alamannicas Goldasti: *Et pro istas res proseruire volo annis singulis, hoc est 80. seglas cervinae, et arare duos Jochos in anno, et recolligere, et infus ducere.* Charta 41: *Unum Juchum de vinea.* Vide Chartas 8. 16. 17. 19. 25. 26. Atque haec voces videntur ductae a *jugo boum*, ut *Junctus* et *Juctus*, idem fuerit quod *Bovata*, id est, tanta terra, quantum par boum arare potest.

* **JUCULATOR**, [Gallice *Jongleur*]: Si pecunia mutuata fuerit *Juculatori*, creditor contra accipientem et contra fidejussorem non habet ullam actionem. (A. N. s. 208. n. 88. Libert. S. Antonini Ruthen. circ. 1144.) *

† **JUCUNDA**, ut supra *Jocalia*, Gall. *Joiaua*. [Vel potius *Fructus saccharo conditi* aut pastilli saccharati, Gall. *Confitures, Dragées, Douceurs*. Vide *Dulcia*.] Formula vetus apud Eocardum ad calcem Pactus Legis Salicæ pag. 245: *In vestram Jucunda et pigmenta ac medicamenta, quae vobis congrua puto, vestre dilectioni dirigere curabo.*

JUCUNDARI, pro *Oblectari*, habent non semel vetus Biblior. Interpretes, S. Au-

gustinus lib. 17. de Civit. Dei, Lactantius lib. 4. cap. 6. etc.

* **JUCUNDILLA**, [Diminut. *Jucundae*. Inscript. apud Grut. 704. 8. Vettia *Jucundilla*.]

* **JUCUNDINUS**, [Diminut. *Jucundi*. Inscript. apud Grut. 1153. 6. C. Abienus *Jucundinus*.]

† **JUDEA**, JUDEARIA. Vide in *Judea*.

† **JUDEAE CARNES**. Statuta Massil. lib. 2. cap. 33: *Constitutum est nullus macellarius vendat in Massilia scienter carnes hircinas vel caprinas, aut carnes Judæas, vel carnes de mortis, nec carnes leprosas, etc.* Carnes porcinas aut suffocatas intelligo, quae *Judeae* dictae fuerint quasi ironice, quod his vesci *Judeis* non liceret.

¶ Id est, Carnes animalium a *Judeis* interfectorum, ut manifestum fit ex Stat. Arelat. MSS. art. 42: *Et idem statutimus in eo qui vendidit Christianis carnes interfectas vel macellatas a *Judeis*.*

JUDEI, ideo a Principibus Christianis tolerabantur, quod ei feneratoria operam darent, et publicorum vegetalium essent conductores, eoque ipso his essent utrumque utiles. Rabanus Maurus lib. contra *Judeos* cap. 42: *Quod quidam ipsorum qui in nonnullis civitatibus, inlicito consistunt, soleant in remotioribus locis Christianos pauperes et ignavos pro sodem teloneo acriter constringere. Ideoque, ut Christiani negent, persuadere.* [Horum in Francia domicilium primus omnium Philippus Augustus Edictis confirmavit: legesque, quibus uterentur, sancivit.] Atque ille et eorum bona, olim Baronum fuere, in quorum domo iis habitabant Statuta S. Ludovici lib. 1. cap. 127: *Les meubles des Juifs sont au Baron.* Bracton lib. 5. tract. 4. cap. 6. § 6: *Judeus vero nihil proprium habere potest, quia quicquid acquirit, non sibi acquirit, sed Regi: quia non vivit nisi ipse, sed alius, et se quis acquirunt, et non sibi ipsi.* Curia Generalis Barcinonensis ann. 1283 sub Petro II. Rege Arag.: *Item de *Judeis* et Sa-acenis, de quibus extitit petitio, quod deberent esse illorum, in quorum castris seu villis habitarent, seu morarentur, volumus super hoc de cetero observari, quod in loco quolibet eorum est antiquitus observatum, salvis privilegiis et pactis specialibus cuiusque.* Adde Matth. Paris pag. 521. Ita porro Baronum erant, ut his inconsultis ab illorum dominis recedere, ut et aliis Baronibus eos recedere non liceret. Statutum S. Ludovici ann. 1230 de *Judeis* tom. 5. Hist. Franc. pag. 421: *Nec aliquis in toto regno nostro poterit retinere *Judeum* alterius domini, et ubicumque aliquis invenerit *Judeum* suum, ipsum licite capere poterit, tanquam proprium servum suum, quomcumque moram fecerit *Judeus* sub alterius dominio, vel in alio regno. Inter Aresta Pentecost. ann. 1288 in Regesto B. fol. 79: *Dictum est, quod *Judei* in terris Baronum, qui habent altam Justitiam, non possunt remanere contra voluntatem ipsorum Baronum. Dictum etiam fuit, quod *Prelati* aut eorum *Officiales* non possunt pernas pecuniarias *Judeis* infligere, nec exigere per Ecclesiasticam censuram; sed solummodo penam a Canone statutam, scilicet communionem fidelium sibi subtrahere. Quippe servis accensebantur.* Fridericus II. Imp. in Charta ann. 1237. pro Viennensibus apud Lambecium lib. 2. de Bibl. Cæsar. pag. 80: *Cum imperialis auctoritas a precibus temporibus ad perpetuam *Judaici* accleris ultionem eisdem**

Judeis perpetuam indixerit servitutum. [Vide Murator. Antiq. Ital. med. ævi tom. 1. col. 895. sqq. tom. 2. col. 888. Hailaus, Glossæ, Germ. col. 1042. sqq. voce *Juden*. col. 975. voce *Hund*.]

¶ Verum hæc *Judeorum* dura conditio in usu esse cepit sub finem XII. seculi, si fides D. Brussel de Usu feud. tom. 1. pag. 570. ubi eruditissimum virum D. Cangium haud satis opportune castigat, quasi in distinguendis temporibus minus diligentem, nullibi tamen, mea quidem sententia, accuratior, atque scrupulosior. *Judeos* quippe et eorum bona olim Baronum in quorum dominis habitabant fuisse, eo scilicet tempore, nimirum sub S. Ludovico, quo id viguisse certum est, docet et pro suo more probat D. Cangius, an vero prius aliter res se habuerit, tacet, haud ignarus forte censuram mereri quifirma idem de etate Philippi Augusti assumeret aut negaret: neque enim ita certum est id non obtinuisse sub Philippo Augusto, uti colligere est, ex laudati a D. Brussel Militis exemplo qui ann. 1214 omnia bona sua atque suos *Judeos* Trencensi Comitissa vendidit: nihil quippe magis proprium, quam id quod quis vendere potest.

Eo igitur servitutis nomine ab iis, ut a cæteris obnoxie conditionis subditis graves talis, seu prestationes interdum exigebantur a dominis: que quidem ordinarii prædiorum redditibus accensebantur. Regestum Constabularie Burdegali. fol. 32: *Finis *Judeorum* pro mora eorum in Ducatu per annum. Ut enim in terris Baronum moram et mansionem faciendi habent facultatem, quasvis etiam libertati contrarias, admittuntur conditiones. Unde si quando Principum et Baronum exhausti essent fisci, hos ille expulsuros se minabantur, qui mox immensas pecuniarum summas fisco exsolventes, quasi beneficio restitutionis in integrum restituebantur, ut verbis utar Radulphi de Dierco ann. 1190. cui adjungendi Gervasius Dorobernensis ann. 1168. Matthæus Paris ann. 1244. 1250. 1252. 1255. pag. 435. 521. 556. 606. Sed in proventibus, qui ex *Judeis* capiebantur a Dominis feudilibus, is erat, ut si aliquis a secta *Judaica* vellet recedere, spiritu illuminatus divino, ac limitibus erroris derelictis, fidei orthodoxæ sacræque baptismatis recipere sacramenta, bonis, quæ præhabebat nudare omnino, et si suis viduatus rebus, efficeretur et remaneret pauper et inops: unde accidebat, quod tales, qui antea se locupletis cernebant, egeni, et quidam ex eis vitam quasi quærerent mendicantium, et in pristina devia relaberentur ad vomitum, damnabiliter rimeando in suarum, proh dolor! animarum perniciem. Quam quidem consuetudinem, sine usum, qui in regno Franciæ et plerisque aliis mundi climatibus illius inoleverat, sine aliter a precibus dicebatur temporibus hactenus observatus, abrogavit Carolus VI. Rex Franciæ, Statuto 25. April. ann. 1368. quod descriptum legitur in libro rubeo Castellæ Parisiensis. Hanc etiam abrogavit Jacobus II. Rex Aragonis: Ita quod si *Judeus*, vel *Judea*, se baptizaverint, et redierint ad fidem Christianam, quod eo quod ipsi habent remanere eorum bonis, quia ipsa habent de usuris et turpi lucro, et ita gratis vel duris ad fidem Catholicam veniunt, quod nos, quantum in nobis et posse nostro et auctoritate nostra regali et in successoribus nostris est, et etiam Curia pro toto generali terræ dimitimus et ipsam et suis in*

perpetuum. Exstat Statutum aliud ejusdem Regis, quo in omnibus dominiis suis statuit, quod quicumque Judaeus vel Saracenus Spiritus S. gratia fidem voluerit recipere orthodoxam, et baptizari laetum salutari, libere et absque ulla contradictione possit hoc facere, non obstante praedecessorum suorum vel alicujus statuto, vel prohibitione, vel etiam super hoc obiecta consuetudine, ita quod propter hoc nihil de bonis suis mobilibus et immobilibus ac se moventibus, quae prius habebat amittat, imo universa secure ac libere teneat et possideat, etc.

Prostat itidem in Regesto Parlamenti dicto Olim, fol. 130. Statutum Caroli VI. receptam in Francia consuetudinem abrogans, qua Judaei Christianam amplectentis religionem, bona fisco adjudicabantur. Quod longe ante sanxerat Concilium Lateranense sub Innocentio III. ubi haec habentur: Qui Deo inspirante ad fidem se converterint Christianam, a possessionibus nullatenus excludantur, etc.

Cum igitur obnoxia conditionis essent, erant etiam in commercio, adeo ut transferri, et concedi possent. Charta Friderici II. Imp. ann. 1210. apud Rothom. Pirum tom. 1. pag. 143: Concedimus omnibus Judaeis civitatis nostrae Panormitanae, tam illos, qui in ipsa civitate morantur, quam et alios, quos de cetero in ipsa civitate contigit habitare, ut de cetero homines vestri sint, et Ecclesiae Panormi, et vobis et Ecclesiae subditi in omnibus existentes. Apud Matth. Paris. ann. 1255. pag. 608. Henricus II. Rex Angliae vendidit Judaeos per aliquot annos Comiti Ricardo fratri suo, ut, quos Rex erroraverat, Comes evinceret. Adde Hiltmarum lib. 3. pag. 27. lib. 6. pag. 64.

Pignori assignantur a Ludovico Rom. march. Brandeburg. in Ch. ann. 1383. apud Ludewig. tom. 9. Reliq. MSS. pag. 645: Humilissimus et obligatus et libere dimittimus per praesentes discretis viris consultius civitatis nostrae Moncheberg... omnes et singulos Judaeos, fideles camere nostrae servos, apud ipsos in dicta civitate manentes et ibidem in posterum venientes, in satisfactionem et recompensam triginta marcarum argenti Bandenburgici.

Licet porro Judaei Baronum essent proprii, erant tamen quodammodo juris Regii, et sub eorum tutela et defensione, ita ut quilibet eorum alicui diuiti, se non possit subdere sine Regis licentia, ut est in Legibus Edwardi Confessoris cap. 20. et apud Guillelmum Carnot. de Vita et Miracul. S. Ludovici. Fridericus II. Imp. apud Petrum de Vineis cap. 12. Et quod omnes et singuli degentes ubique, per terras, nostrae jurisdictioni subjectas, Christianae legis et Imperii prerogativa, qua dominamur et vivimus, servi sunt nostrae Camere speciales. In Charta ejusdem Friderici II. Imp. pro Ecclesia Arelatensi apud Guesnallum in Annalib. Massiliensib. pag. 350. Judaei inter regalia, quae eidem Ecclesiae concedit, recensentur. Hinc vetus scriptum apud eundem pag. 374. de Ecclesia Arelatensi: Judaeos omnes proprios servos habebat. Adde pag. 364. [96. Vide Hiltaus, Glossar. Germ. voce Kammerknechte, col. 1059. sup. Eichhorn. Histor. Jur. Germ. cap. II. § 297.] Guill. Neubrigensis lib. 4. cap. II: Fisco competit quicquid Judaei, quos feneratoris constat esse regio, in bonis habere videntur. Plura de Judaeorum obnoxia conditione concessimus

in Notis ad Statuta S. Ludovici pag. 184. 185.

¶ Haud feliciori conatu rursus Cangium nostrum in partes hic revocat D. Brussel; neque enim absolute scribit D. Cangium Judaeos ad Regem pertinuisse, sed eos quodammodo fuisse juris regii; quod, ut arbitratur, non ibit inficias D. Brussel, cum ipse pluribus probet eos sub tutela et protectione Regis existisse. [9. Quod ita certum videtur, ut praedia a Judaeis acquisita regi adjudicarentur. Scacar. S. Mich. apud Cado-mum ann. 1234: Accordatum est quod si Motellus Judaeus per recordationem assisae probaverit, quod miles quidam venderit ei terram suam, terra illa regi, loco Judaei, remanebit.]

¶ Judaeos in terris suis habere et recipere, supremi domini privilegium erat, quod a principe concedebatur. Charta Frider. I. imper. ann. 1186. inter Probat. jur. domus elector. Bavar. ad regn. Hung. et Bohem. pag. 5. Et potest (dux Austriae) in terris suis omnibus tenere Judaeos et usurarios publicos. Charta Phil. Puic. ann. 1300. in Reg. 61. Chartoph. reg. ch. 45: Vouloirs et otroirs que'il (Triebaus de Loheraine sire de Rumi-lei) puisse avoir et tenir Lombars et Jus à Nuef Chastel, et commo il et sui devancier les y ont acoustumés à tenir.

¶ Judaei iudices suos peculiares habebant, suasque Curias, in quibus eorum dirimebantur controversiae. Scribit Matth. Paris ann. 1224. pag. 431. statuisset Regem Angliae, ut unus ad minus Justitarius Judaeorum deputaretur. Mementum idem Scriptor ann. 1251. Philippi Lugd. Clerici custodis Judaeorum addit. et ann. 1252. Militis cujusdam literati Roberti de Latio, cui Rex idem commiserat tutelam Judaeorum et sigilli sui, quod ad Scacarium pertinebat eorumdem, pag. 573. (Philippus V. Rex Franc. Edicto ann. 1317. tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 646. statuit: Que nuls Juifs ne soient contrainsts à respondre fors pardevant leurs Baillifs, ou pardevant ceux que li Baillifs y metront pour eux. Joannes Francorum Regis filius et Comes Pictav. Robertum de Ultra aquam instituit Judicem et Gardiatorem Judaeorum, in Literis ann. 1259. tom. 3. Ordinat. pag. 332. et seq. quam dignitatem Ludovici Stampensi Comiti concessit Rex ipse ann. 1380. ibid. pag. 471. et seq. deinde pag. 474. Judaeos eximit ab omnibus Justiciariis, Judicibus nostris et aliis quibuscumque Commissariis, praeterquam, inquit, a Nobis deputandis, Nobis vel Gardiano ipsorum vel aliis eisdem per Nos deputandis, de et super causis quibuscumque et casibus ipsis tangentibus cognitionem et decisionem ipsorumque punitionem in casibus de quibus puniit ad Nos spectare debent, tenore praesentium penitus reservantes, etc.) Ita Balsamon in Nomocanone tradit, Judaeos CPolitanos στρατηγος του σινοει habuisse pro iudice, donec Manuel Comnenus illos ordinarios subiecit.

¶ Suum etiam habuere proprium sigillum: haud dubie quod lege ipsis prohibuitur est figuris quibusque vel pictis uti. Stabillimentum Judaeorum Philippi Augusti tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 45. Duo quidem, de probioribus viris cujuslibet ville, custodient sigillum Judaeorum, alter videlicet sigillum, et reliquas rutam. Leg. I. et alter rotam. Quod sigillum ipsis postea abstulit Ludovicus VIII. ann. 1223. ibid. pag. 48: Judaei de cetero sigilla non habebunt ad sigillandum debita sua.

¶ Hoc est, ut rectius dicam, sigillum a rege assignatum, quo signabantur contractus cum Judaeis initi Stabillim. Phil. Aug. hic laudatum sic emenda ex Charta Campan. in Cam. Comput. Paris. Alter videlicet sigillum et alter bullam.

¶ Aresto ann. 1374. 3. Febr. in vol. 6. arestor. parlam. Paris. inhihetur Judaeis ne quasdam sententias excommunicationis inter se ferant. Nostra curia inhihet expressa... Judaeis omnibus... ne ipsi de cetero in regno nostro Francie utantur dictis sententis seu pronuntiationibus de nidu, samatha et de herem inter eos. Vide in his verbis.

¶ His praeterea cimiteria extra muros civitatum habere concessum ab Henrico II. Rege Angliae, scribunt Rogerus Hovedenus et Bromptonus ann. 1177. Eodem anno Dominus Rex pater dedit licentiam Judaeis terrae suae habendi cimiterium in unaqueque civitate Angliae extra muros civitatum... prius enim omnes Judaei montes Londoniae ferebantur sepelendi. Ita Judaei CPolitani sepulturas suas in τρη κατανα, habuerunt, ut auctor est Nicetas in Andronico lib. 1. n. 6.

¶ Praeter cimiteria etiam Synagogas in Francia ipsis concessas constat ex Literis S. Ludovici quibus, Judaeis ann. 1243. expulsi licentiam fecit revertendi in Franciam, atque synagogas et cimiteria illis restitui jubet: Volentes tamen, ut veteres Synagogas cum hiis sane quibus uti non possunt commode Synagogas, reddant Judaeis ipsis necnon et cimiteria eorumdem. Quamquam vero ipsis Synagogae permittentur, prohibitum tamen erat ne in his altis vocibus cantarent, hinc ann. 1288. emenda 800. solid. molctatos reperimus in Computo ejusdem anni apud D. Brussel de Usu feud. tom. 1. pag. 603: De emenda Judaeorum, pro eo quod nimis alte cantave-runt in lib. Parisienses. Fuere etiam ipsis possessiones, praedia et aliae res immobiles, a quibus acquirendis prius prohibiti fuerant. Edictum Ludovici X. Reg. Franc. ann. 1315. tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 597: Les deux preudes-hommes devers dieu, connoistront par eux, ou par autres des heritages desdits Juifs, vendus mains de la moitie de droit pris, et feront droit aus la deception Aliud Philippi V. Reg. Franc. ann. 1317. ibid. pag. 646: Que les maisons qu'ils tiennent oras, ou tendront, leur demeurent en tele maniere qu'ils ne puissent nulles louer a Chrestiens. Constantior fu t usus quoad feuda nobilia, nusquam enim, quod sciam, ut ea possiderent, ipsis concessum est.

¶ Sed nec quaslibet res in pignus seu vadium accipere Judaeis licitum fuit. Edictum Philippi Augusti ann. 1218. tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 36: Item nullus Judaeus accipiet in vadium ornamentum Ecclesiae, aut vestimentum sanguinolentum, aut madidum, aut ferrum carruce, aut animalia caruce, aut bladum non ventatum. Aliud Ludovici X. Reg. Franc. ibid. pag. 597: Item, Il ne porront prester sur ves-el, ou aournement d'Eglise, ne sur gage sanglant, ne sur gage moulie freschement, ne les recevoir en quelque maniere que ce soit.

¶ Judaei, ut qualitate habitus a Christianis distinguerentur, indictum in Concilio Lateran. ann. 1215. cap. 68. Inde cautum postmodum, ut in vestibus rotae vel circuiti signum deferrent. Chronicon Rothomagense ann. 1215: Rome generale Concilium a Papa, Innocentio cele-

bratur. Judæis indixit Signum Circulare in pectoribus bajulare, ut inter ipsos et Christianos discretio, seu divisio vestium haberetur. Statuta Raimundi Comitis Tolosæ et Legati PP. contra Hæreticos, apud Castellum in Hist. Tolos. pag. 352. Ad hoc ut Judæi a Christianis possint discerni statutum, et distincte præcipimus, ut in medio pectoris portent Signum Rotæ, cujus circulus sit latitudinis unius digiti, altitudinis vero unius palmi dimidi de cana. Idem statutum in Concilio Albiensi can. 19. Narbon. ann. 1227. can. 8. Biterrensi ann. 1241. can. 39. Albiensi ann. 1254. can. 65. 70. Arelat. ann. 1269. cap. 5. Ravennensi ann. 1381. cap. 23. alio Raven. ann. 1317. cap. 14 et Avenion. ann. 1395. cap. 57. Vide Statuta Synodalia Odonis Episcopi Parisi ult. Charta Alphonsi de Pietavensis ann. 1289. Quoniam volumus, quod Judæi a Christianis discerni valeant et cognosci, vobis mandamus, quatenus imponatis omnibus et singulis Judæis utriusque sexus signa, videlicet unam Rotam de filiro, seu panno croceo in superiori veste consultantem: cuius tota latitudo sit in circumferentia 4. digitorum; concavitas autem contineat unam palmam: et si quis Judæus postmodum sine prædicto signo in publico inventus fuerit, inventori vestis superior concedatur. Et nihilominus Judæus, qui ne inventus fuerit sine signo, puniatur usque ad valorum 10. Et Turon. Exstat tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 294. Edictum S. Ludovici ann. 1269. eisdem conceptum verbis, excepto quod pro rotam de filiro, legitur rotam de feuro. [Philipp. III. Rex Franc. in Edicto dato die Mercurii ante festum S. Michaelis ann. 1271. patentiæ statutum de crevis observari, de signis seu Rotis croceis a Judæis deferendis, per quas possent a Christianis cognosci plenius et discerni. [Edictum Ludov. X. Reg. Fr. ann. 1315. tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 506. *Porteront le signal là ou il l'avoient accoustumé à porter, et sera large d'un blanc tournours d'argent au plus, et sera d'autre couleur que la robe, pourtrait de fil, ou de soye grossement, pour être mieux, et plus clairement apparant.*] Exstat in Rogesto M. Memorabilium Cameræ Comptur. Paris. fol. 64. Edictum alius Joannis Regis dat. Remis 21. Octob. ann. 1363. quo idem statutum. hisse verbaulis. *Une grand Rouelle bien notable de la grandeur du grand seel du Roy partie de rouge et de blanc, et telle, que l'en puisse apercevoir ou vestement des uns, sans marier ou autre hebis en tel lieu, qu'ils ne la puissent muier, etc.* Adde Sammarthanos in Gallia Christ. in Episcopis Avenionensib. num. 59. Statuta Massiliensia MSS. lib. 5. Statuimus quod omnes Judæi a 7. annis supra portent vel deferant Calicem croceum, vel, si noluerint, portent in pectore unam Rotam latam et magnam ad modum palmæ hominis, ita quod eam nullatenus cooperiant, et similes omnes Judæi maritæ, unde cumque sint, portent otales, (autelles, seu talleis, i. tales) et si quis contra fecerit, solvat penam pro qualibet vice pro prima quonque sol. vel plus ad libitum Rectoris. [Pro otales legendum otales, ut in Edictis lib. 5. cap. 14. Vide Orala.] Vide Hattaus Glossar. German. col. 1053. vocibus *Juden hat* et *Juden-kleidung.*]

His addam ex quodam veteri libro locum, quem Pitho refert in Annal. Ecclesie Aq. p. 122. *Judæi Aquis commorantes cujuscumque conditionis, divites vel pauperes, nobiles, pauci vel plures, ab*

hodierno die et deinceps anuatim in die Pasche, persolvent domino Petro (IV. Archiep. Aq. in nova Gall. Christ. prætermissis) et post eum successoribus suis duas libras optimi piperis pro censu an. 1143. et pro Rotulo, cymeterio et lampade. Similem profert locum idem Annalista pag. 140 ex Charta Rostagni Archiep. ann. 1283. *Judæi de Aquis pro oratorio cum Rotulo et lampade et cymeterio in festo S. Pasche persolventur duas piperis subtilis. Judæi de Istro duas piperis grossi in festo S. Lucie, etc.* His in locis Rotulus non est Rota crocea, quanta quanta sit vocum affinitas, sed volumen quoddam, puta vel vetus Testamentum, vel Libellus precum, quo in Synagoga suis utebantur Judæi. Præter ipsam verborum prolatorum seriem, id satis indicat, census pro rotulo solutus. Nusquam enim Judæi censum solvissent pro rota crocea, que totam gentem decorabat.

In Anglia non rotam, sed pannum ad instar tabule detulisse, auctor est Mathias Westmonaster. ann. 1275. In quo (Parlamento Westmonaster.) statuta multa ad utilitatem regni fuerunt publicata, inter que Judæis fuit interdicta effrenata iocunditas usuraria. Et, ut possent a Christianis discerni, præcepit Rex, quod ad instar Tabularum ad unius palmæ longitudinem, signa ferrent in azuribus indumentis, id ipsum Statutum ante fuerat, ut colligitur ex Additam. ad Matth. Paris pag. 132. [Vide Præceptum Edwardi Regis Angl. ann. 1277. apud Rymer. tom. 2. pag. 72.]

In decretis Venetis pag. 68. Judæi tenebant deferre signum teleæ calice (seu croceæ) in medio pectoris. Unde mandare licet Concilium Arelatense an. 1254. can. 16. *Deferant extra domos in superiori veste in pectore Signum cellæ.* Legendum enim videtur teleæ zelle. Synodus Exoniensis ann. 1287. can. 49. *Præcipimus, ut Judæi utriusque sexus super vestes exteriores duas Tabulas habeant, alterius coloris ad pectus consultas, quarum latitudo digitorum duarum, et longitudo quatuor sit ad minus, ut sic per diversitatem habitus a Catholicis discernantur.* Vide Concil. Langesiense ann. 1279. can. 9. Avenionense ann. 1279. can. 8. Lugdunense ann. 1290. etc. In Concilio Viennensi Austriacæ ann. 1287. can. 15. *Pileum cornutum deferre jubentur.*

Ab hac lege tamen interdum nonnulli eorum eximebantur. Charta Phil. Pulc. ann. 1292. ex Cod. reg. 4184. fol. 8. r. *Cum Maneserius de Choriaco Judæus, ac parte nostra fuerit deputatus, una cum quibusdam aliis Judæis ad procurandum in ius venire talliam Judæorum nostrorum, mandamus vobis quatenus dictum Maneserium et ejus infantem per districtus vestros absque extractione pedagii vel constitutione, et sine signo rote transire libere permittatis.* Alia ejusd. reg. ibid. fol. 61. v. *Comprehensimus etiam dicto Bonamico Judæo (quamdiu vixerit, quod signum rote, quod communiter portant nostri Judæi, nos deferat, quodque Jacob ejusdem Boni amici filius dictum signum rote non teneatur deferre, quamdiu nostræ placuerit voluntati.* Lit. Caroli V. ann. 1372. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 408. *Qui sera trouvé sans enseigne, il paiera vint sols d'amende à nous pour chascune fois; exceptes tant seulement Manesier de Vezou, sa femme et ses enfans, et Johannes son genre, maistre Mathias et sa mere et Abraham son fil.* Sed et ejusmodi signum, in locis tan-

tum ubi domicilium certum habebant, deferre tenebantur, ex iisd. Lit. ibid. *Sens ce que il (les Juifs) soient tenuz de porter ladite enseigne, se il ne leur plaisir, jusques à tant que il seront retournéz ou lieu de leur domicile tant seulement.* Quo signo apud Polonos distinguebantur Judæi, docent Leg. Polon. a Prilasio collectæ pag. 367. *Statuimus, ut omnes et singuli ubique in regno nostro Judæi signo, hoc est, bresta aut capello, seu cliud capitis (argumentum coloris glauci, alias Zolte, ubilibet locorum deferant, viatoribus exceptis: per viam enim et itinera licebit illis signa hujusmodi deponere aut occultare.*

Quæ venum exponebantur, Judæis tangere, nisi ea emerent, prohibitum erat. Stat. Avenion. cap. 137. ex Cod. reg. 469. *Statuimus quod Judæi vel meretrices non audeant tangere manu panem vel fructus qui exponuntur venales; quod si fecerint, tunc emere illud quod tetigerint teneantur.* Minus severe cum his actum est apud Polonos, ut discimus ex Statuto ann. 1261. inter Leg. Polon. a Prilasio collectæ pag. 363. *Statuimus etiam ut Judæi vendant omnia libere et emant. panem tangant similiter ut Christiani.*

Judæos sputis conspurcabat populus, ut colligitur ex Lit. remiss. ann. 1361. in Reg. 120. Chartoph. reg. ch. 229. *Illellus mareschal leur va dire... plusieurs injurieuses paroles en crachant au visage dudit Jehan la Barbe, lequel me de chaleur considérant son outrage et que il n'estoit pas Juif, à qui on deust cracher au visage, etc.*

Obtinuit Flosse usus Judæis omnino odiosus, de quo in Vita S. Theodardi tom. 1. Mail pag. 142. col. 2. *Denique eo tempore Judæi prædicta civitatis adierunt Carlomannum Francorum regem, et quasi sunt injuriam sibi fieri ab episcopo jura dicte civitatis, et ab omni clero illius et populo, in colaphizando pariter et cadendo ter in anno unum ex advocatis eorum.* Et pag. 143. col. 2. *Judæus in die natalis Domini et passionis ejus et in die assumptionis S. Mariæ colaphicaretur ante fores illius civitatis, ubi ejusdem episcopus civitatis juberet uno dumtaxat veli virtuari homini. Quod factum vix in dubium revocari potest, quanquam fabulosa sit illius origo.* [Constitut. Childebert. 1. ann. 551. *Judæi a Jena Domini usque in primum pascha per plateas aut forum quasi insultantibus causa deambulandi licentia denegatur.* Quod denuo sanxit Rudolf. I. imperat. in Curia Ratisponensi ann. 1281. apud Pertz. Leg. tom. 2. pag. 426.]

Nec minus Judæis molesta erat et damnosa consuetudo, que Biterris in usu fuit usque ad annum 1159. quo a vicomite Trencavello, ipsi immensas pecuniarum summas exsolventibus, sublatam est. A vigilia scilicet Dominicæ Palmaram per quindecim continuis dies Biterrensis populus, episcopo ad id eum commovente, lapibus Judæos eorumque domos obruere religioni dicebat. Vide Vaisset tom. 2. Hist. Occit. et Miscel. Hist. et Lit. P. des Mollés tom. II. part. 2. pag. 362. Ejujori animo Agobardus ita scribit lib. de Insol. Judæor. pag. 62. tom. 1. edit. Baluz. *Hæc passi sumus a factoribus Judæorum, non ob aliud, nisi quia predicavimus Christianis, ut mancipia eis Christiana non venderent, ut ipsos Judæos Christianos vendere ad Hispanias non permitterent, nec mercenarius domesticos habere, ne fernerent Christianis cum eis sabbatizarent,*

et ne diebus Dominicis operarentur, ne diebus Quadragesimalibus cum eis pranderent, et mercenarii eorum tisdem diebus carnes manducarent, etc.

Quae quidem eam potissimum ob causam statuta fuerunt, ne illam Christiani cum Judaeis societatem inirent: hinc etiam varia prodierunt interdicta, v.g. Ne Judaeis mancipia traderentur Christiana, lib. 6. Capituli, cap. 119. et 423. Ne Judaei Christianam regerent familiam, ejusd. libri cap. 122. Ne Christiani emphyteosis vel conductionis titulo res Judaeorum haberent, neve suas illis accommodarent, in Addit. 8. Capitular. cap. 90. Ne opera Judaeorum uterentur ad medicinam vel chirurgiam, in Concilio Avenion. ann. 1266. et 1337. ac tandem, ne nutrices Christianae pueros Judaeorum lactarent, in Statutis Ecclesiae Biter. ann. 1368. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 636. et Ecclesiae Neomedus. lib. col. 1064. quibus praeponebat Innocentius III. PP. in Epist. ann. 1212. ad Episcopos Senon. et Paris. ubi etiam explicat cur id potissimum nuptiarum prohibeatur. Stabimentum Praepos. Augusti tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 41. Sed bene voluit quod nutrices Judaeorum excommunicentur, in Epist. mandandus D. Brussel qui Tract. de Es. mand. tom. 1. pag. 583. hic legit, Nutrices, pro nutrices, non errore typographico, sed enim Gallice, qui se praepos. vocat, sua Juxta. Nec melius apud Anst. tom. 6. Spicileg. pag. 498. legitur Mittentes pro Nutrices.

Ita vero a Judaeis abhorrebant non modo Ecclesiastici viri, sed et Jureconsulti Christianiani, qui rem cum Judaeis habuerat, igni continuo damnarunt, cuius iudicii ridiculam hanc rationem reddi Johannes Gallus Quaest. 387. Quia habere rem cum Judaeis a Christiano est rem habere cum cane.

JUDAEORUM JUDICIUM, Quo Christiani quodlibet cum Judaeis commercium interdicitur. Bulla Innoc. PP. IV. in Capituli. Compend. fol. 85. v. col. 1. Quidam vestrum (episcopos alloquitur) et vestrorum officiales cum in eos (monachos) non possitis excommunicationis et interdicti proferre sententias, eo quod super hoc... Apostolicae sedis privilegia sunt hauriti, et (in) eos, qui... alias eis communicant, sententias proferunt memoratas, et sic Apostolicorum privilegiorum non timetis et potestatem, sed sola verba servantes, dicti monasterii... monachos excommunicant, dum alios eis communicare non sinunt; ex quo etiam illud videtur inconveniens, ut ipsi monachi, quantum ad hoc, judicentur iudicio Judaeorum, et qui eis communicant in praedictis, majorem excommunicationem incurrant, quam etiam excommunicationis communicando fuerant incursum.

JUDAEORUM SACRAMENTA. Charta Rodul. dom. de Gaucourt gubernat. Dalph. ann. 1445: Davidi Levi (Judaeo) medico... concedimus facultatem artis medicinae utendi et ipsam practicandi libere et impugne per judicatos et terras baroniarum Vapincensi comitatus... praestito per dictum Davidem juramento, videlicet per Sama, Israel, Adonai, Elloqui, Adonai et Eal, etc. Codex reg. signi. 4671. fol. 49. v. Forma sacramenti fieri per Judaeos contra Christianos, dum ipsi Judaei tenent rotulum in collo Juras per quinque libros Legis et per nomen sanctum et gloriosum Hye Assel Hye Hya Hye: et per nomen honorificum Hya, Yha, Yha; et per nomen magnum et fortem tam admirabile, quod

erat scriptum super frontem Aeon. Dic. Jura. Quod sacramentum super Legis rotulum in magnis duntaxat causis praestabant, ex Statutis ann. 1506. inter Leg. Polon. tom. 1. pag. 813. Statutum quod nullus Judaeus juret super rotulis scriptis, nisi sit pro magnis causis, quae se extendunt usque ad quinquaginta marcas argenti. Quo ritu autem jurabant, docetur ibidem pag. 387: Judaeus debet converteri contra solem seorsum, et stare nudipes super unam sedem, indutus pallio aut chlamide, et pileum judaeorum debet in capite habere; et si lapsus fuerit ter, totidem amittit fortiones; si quarto, manet reus in causa. [Vide Haltaus. Glossar. German. col. 1052. voce Judaeus.]

Singularis admodum et observatu dignissima est juramenti formula, quam refert Petrus Gassendus in Notitia Eccles. Diniensis pag. 152. ad quam Elzarius de Villa-nova Judaeos esse adstrictos statuit circa ann. 1337. Item statutum quod si Judaeus causam habet cum Christiano, vel contra Christianum, vel etiam testimonium ferat contra Christianum, teneatur jurare sub hac forma: Juras tu per Deum Patrem Adonai? Respondet, juro. Juras tu per Deum Patrem omnipotentem Sabbath? R. juro. Juras tu per Deum Elohi? R. juro. Juras tu per Deum qui Moysi apparuit in rubo? R. juro. Juras tu per decem nomina Dei? R. juro. Juras tu per totam istam Legem quam Deus docuit Moysen famulum suum? R. juro. Si, id culpabilis es de hac re, et Dei nomina et Legem ejus perjuras; mittat Deus super te turbam, et febrim quotidianam, tertiam et quartanam; et mittat Deus super te et caecos tuos angustiam animae tuae? R. Judaeus. Amen. Lacerum tuum comedat inimici tui; et mittat Dominus super te iram suam, et deficiat ante inimicos tuos: habeant super te inimici tui potestatem et fugias nemine te sequenti. R. Amen. Si perjuras Dei sacramenta frangat Deus vires tuas et potentiam tuam; et ponat Deus devastationem in domum tuam; et mittat Deus super te bestias feroces, et ponat Deus super te inimicos tuos. R. Amen. Adducat Deus super te gladium vindicare vindictam, et adducat pestilentiam super te; et tollat a te omnem substantiam panis, et comedat et non satietis. R. Amen. Item, si perjuras de hoc sacramento, comedas carnem filiorum tuorum, et destruat Deus cadaver tuum et super corpora infantium tuorum adducat mortalitatem pessimam. R. Amen. Donec Deus donum tuum in deserto, et destruat Deus sanctuarium tuum, et deleat te de terra, et inimici habitent in domo tua, et stuprent tuam uxorem, et dispergat te Deus super terram, et nemo respiciat te. R. Amen. Sectetur te gladius mortalitatis, et mittat Deus molestiam et timorem in corde tuo, ut fugias ad motum foliorum arborum ac si gladius insequeretur. R. Amen. Sis dispersus inter gentes, et moriaris in terra inimicorum tuorum, et sic te absorbeat terra, sicut absorbit Datan et Abiron, et etiam deglutiat. R. Amen. Et si tu de hoc sacramento perjures, declinet Deus cor tuum iniquum et pessimum et veniant super caput tuum omnia peccata tua et parentum tuorum, et omnes maledictiones quae in volumine Legis Moysi et Prophetarum scriptae sunt. R. Amen, amen, amen, fiat, fiat, fiat.

JUDAICA, Censum annuum a Judaeis persolutus. Charta ann. 1290. ex Bibl. reg.: Patebat siquidem episcopus (Biterrensis)... Judaicas, ut pote sibi censuales.

In Privil. Alex. PP. III. ann. 1178. pro ccl. Biter. ex ead. Bibl.: Consectum et annuum Judaeorum censum.

JUDAEA, JUDEARIA, JUDERIA, JUDEAICA, JUDAISMUS, Mansio Judaeorum in oppidis. Les quartiers des Juifs, Juxta, apud Villhard. n. 83.

JUTARIA, Massil. Juteria. Litterae ann. 1320. ex Schedis D. Le Fournier: Nullus Judaeus extra Jutariam communem cum aliis Judaeis audeat inter Christianos alicubi habitare. Careria Juteria, in Charta ann. 1428. ex iisdem Schedis.

JUZATARIA, in Nolis obituum et fundationum ad marginem veteris Martynologi Eccl. Aquisiens. Hospicio sito in Juzataria.

JUDAEA. Gloss. Lat. Gall. Judae, Juerie. M. Pastoralis Eccl. Paris. lib. 9. ch. 15: Qui denarius accipitur Parisius in farnio, qui est in Judae. [Occurrit hac notione in Statutis Avenion. ann. 1570. rubrica 34. art. 1.] Chron. Bertr. Guesclini:

Vous avez les Juifs, plus qu'avoir les volés. En la Juterie on les a chaminés.

JUDEARIA. Charta Philipp. Aug. ann. 1216. in ejus Regesto f. 167. Halani sitam apud Parisios in Judaeia, ubi venditur bladum, etc.

JUDERIA. Vetus Statutum pro Regno Navarrae, factum a Jo. Paste Decano Cartholensi, et Hugone de Viri Millite, reformatoribus dilecti Regni. Item ordinatum est, quod fiat Juderia in platea assignata Judaeis, secundum quod est incepta, et sint domus censuales, etc. Item fiat ibidem carnicaria pro Judaeis. Item fiat Alcazar, ubi Judaei vendunt mercimonias suas, etc. Item ordinatum fuit, quod Judaei vadant ad antiquas Juderias ad morandum, exceptis illis, qui populant Juderiam Navarrae. Alii vero qui antiquis Juderis commode morari non poterunt, quod habeant loca separata de Christianis, et assignentur eis per dictos, etc.

Nostris Juterie Charta ann. 1302. in Reg. 38. Charthoph. reg. ch. 109. Nos Thomassinus custodi utensium nostris argenti... duas domos, sitas apud Pontisaram in buta Juderia, concedimus. Alia ann. 1308. in Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 302. v. col. 2. Et la tierce meson assise en la Juterie de Maleun. Juerie vero, ipsa Judaeorum natio, in Vita J. C. MS.

Mis que li fit la Juerie? Or c'est la grant dyablie.

Juizel, Judaeus junior, in Mirac. B. M. V. MSS. lib. 1.

Uns Juizel Plus entendant et moult plus bel De tous les autres Juizels.

Infra Juizel.

JUDARIA, ut Juderia, in Chronico Petri IV. Regis aragonis lib. 4. cap. 8.

JUDAICA, Romualdus in Chron. MS. ann. 1125: Judaicam pro magna parte adjunxit. Charta ann. 1163. apud Ughellum tom. 7. pag. 568: De Monasterio... quod constructum est intus hanc civitatem prope Judaicam situm civitatis.

JUDECA, Regio Judaeorum in oppidis. Charta ann. 1090. apud Murator. tom. 1. Antiq. Ital. med. aevi col. 900: Qui percurrit ad Portam usque ad Judecam, etc.

JUDAISMUS, Eadem regione Guillelmus Rishanger. ann. 1233. pag. 638: Wigorniam cepit et intrauit, et Judaismum evertit. Monasticum Anglie. tom. 1. pag. 22: Dux cartae Alienorum regis

de 18. tenentis in Judaismo Captivar. Chron. Trivetti tom. 8. Spicileg. Acher. pag. 620. Cum cepissent civitatem Lincolnensem et spoliasset Judaismo, etc. Charta ann. 1252. tom. 2. Hist. Eccl. Meid. pag. 158. Symon Bidas IV. den. et ob. de domo sua in Judaismo. Occurrit praterea apud Pryneum in Libertat. Angl. tom. 4. pag. 789. Juerie, pag. 107.

Interdum *Judaismus* videtur usurpari pro *Judaorum* mensa numularia, seu usutaria. Idem *Monasticum* Anglic. tom. 1. pag. 488. Cujus tempora empta fuit gratia de *Korbey*, et domus obligata in magnis *tabitis* in *Judaismo*. Tom. 2. pag. 10. Hoc nullo modo alicui domui religionis, nec in *Judaismo* pignori obligari presumant. Et pag. 683. Sex marcas *sterlingorum* ad acquiescendam terram predictam de *Judatamo*, in quo fuit impignerata.

† *JUDAISMUS*, *Ἰουδαϊσμός*, Religio, ritus *Judaorum*, lib. 2. Machab. cap. 8. v. 1. cap. 14. v. 28. Galat. cap. 1. v. 13. et 14. apud Tertullianum lib. 1. adv. Marcion. cap. 20. lib. 4. cap. 11. et alios passim.

† *JUDEIDIAE*, pro *Ἰουδαίω*, apud Commodianum Instrukione 37.

† *JUDAIZARE*, Religionem et ritus *Judaorum* sectari. Galat. 2. 14. et apud Scriptores ecclesiasticos non semel.

† *JUDAIZARE*, Eidem fallere. Ottoboni Scribae Annales Geneusis lib. 3. ad ann. 1185. apud Murator. tom. 6. col. 871. *Promissio*, quoad *federe* et *pacis* juramento per quosdam piratas *cives* eorum, qui multos *Jarunnes* antea ceperant et exspoliaverant, *Judaizantes* fecerunt *podium Bonifacii* reddificari et oppidum in eo constructum.

† *JUDAICA*, *JUDAISMUS*, *JUDARIA*, etc. Vide in *Juda*.

† *JUDE*, Consul. Hieronymus in *Chr. Primus Diocletianus adorari se ut Deum, et gemmas vestibus calcamentisque inseri jussit: quoniam ante eum omnes Imperatores in modum Judicum salutarentur, etc.* Ubi Eusebius. et *ἐπισημασθησαν*. At *Jornandes* Judices hoc loco non Consules, sed *Proceres* interpretatur, ubi de eodem *Diocletiano* lib. de *Regnorum* successione: *Diademataque in capite ante eum omnes cum chlamyde tantum purpurea, ut a privatit discernentur, habebant, et ut Judices caeteri salutabantur.* De qua voce notione mox agimus. [90] Vide *Savin*. Hist. Jur. Rom. med. temp. tom. 1. § 157.

† *JUDICES*, interdum iidem, qui *Comites*, ut in v. *Comes* docuimus. [90] Vide *Murator*. Antiq. Ital. t. 1. col. 402. Interdum etiam, fuere *Judices* diversi a *Comitibus*, quibus subtrant, et in *Judicibus* assidebant. *Lex Bajuvar.* tit. 2. cap. 15. § 2. *Comes vero secum habeat Judicem, qui ibi constitutus est judicare, et librum Legis, ut semper rectum judicium judicet.* *Huemarus* de *Ordine Palatii* cap. 10. *Tales etiam Comites et sub se Judices constituere debet, qui avaritiam oderint, et iustitiam diligant.* *Eginhardus* Epist. 38. *Delectis in Christo fratribus et amicis N. Comiti, N. J. dicit, gloriosus Missis domini Imperatoris, salutem.* Adde *Legem Wisigoth.* lib. 5. tit. 4. § 19. *Legem Bajuvar.* tit. 2. cap. 15. *Legem Longob.* lib. 2. tit. 52. § 5. tit. 53. § 24. [90] *Carol.* M. 51. *Lothar.* I. 84. *Chronicon Farsense* pag. 652. *Almo* lib. 4. cap. 56. *Joannem VIII.* PP. Epist. cap. 47. etc.

† *JUDEX*, idem qui *Dux*, in *Translatioe S. Faustae* Virg. et *Mart.* aec. 4.

Benedict. part. 2. pag. 78. ubi *Arnaldus Dux* *Gasconiae* semel *Judex* appellatur.

JUDICES, *Magnates*, *Proceres*, *Comites*, vel *Senatores*. *Gloss. Lat. Gr.:* *Judices*, ἄρχων, ἄρχων; *Ammianus* lib. 17. *Optimates et Judices* varii ex *populis* *presidentes* *Alia* et eodem *Ammiano* suggerit *Lindenbrogius* ad lib. 27. pag. 178. *Jornandes* de *Regnorum* *successione*. in *Justiniano*, de *Stoza* tyranno: *Alitque Judicibus* *peremptis*, in *Ducem Salomonem* *suasabat*. *Infra:* *Fugit exercitum, Judices* *partim* *donis*, *partim* *blanditiis* *sibi* *conociat*. *Isidorus* *Pacensis* *Episcopus* in *Chron.* aera 754: *Alaor* *per Hispaniam* *lucetos* *Judicum* *mittit*, *atque* *debellando* *et* *pacificando* *parse* *per* *8* *annos* *Galliam* *Verbunensem* *posuit*. *Idem* aera 772. *Judicesque* *ad* *præcepti* *capitate* *ita* *blandiendo* *in* *eam* *(Hispaniam)* *irrogant* *masculam*, *ut* *non* *solum* *ex* *eo* *tempore* *declinando* *estiat* *ut* *mortuus*, *verum* *etiam*, *etc.* *Anastasius* *Bibl.* in *Severino* *PP.* *Post* *triduum* *autem* *introiit* *Mauritius* *cum* *Judicibus*, *qui* *invenit* *sunt* *cum* *ipso* *in* *consilio*, *etc.* In *Theodoro*. *Omnes* *Judices*, *seu* *exercitus* *Romanus*, *qui* *præ* *se* *cum* *Mauritio* *sacramento* *constituerant*. In *Adeodato*: *Et* *multis* *ex* *Judicibus* *(Mezzotili tyranii)* *perducti* *sunt* *Constantinopolim*. In *Constantino*: *Ut* *ubi* *denominatus* *contingens* *Pontifex*, *omnes* *Judices* *ita* *cum* *honorifice* *suaserent*, *quasi* *ipsum* *presentialiter* *Imperatorem* *viderent*. In *Hadriano* *PP.* pag. 107: *Dixit* *in* *ejus* *(Carol Mag.)* *occursum* *universos* *Judices*, *ad* *ferre* *33* *millia*, *ab* *hac* *Romana* *urbe*, *in* *locum*, *qui* *dicitur* *Nomas*, *ubi* *eum* *cum* *bandera* *susciperunt*. Quo loco *suavis* *omnino* *patet*, *qui* *spatium* *seu* *occursum*, *ad* *Judicum* *numerum* *detorsit*. *Idem* pag. 105: *Dixit* *eidem* *Longobardorum* *Regi*, *ut* *solummodo* *tres* *obsides* *Longobardorum* *Judicum* *filios* *illi* *tradidisset*, *pro* *restituendis* *civitatis*. Pag. 107. *Omnes* *Episcopi*, *Abbat* *et* *Judices*, *et* *universi* *Franci*, *qui* *cum* *eo* *advenerant*, *etc.* *Mox*: *Cum* *Judicibus* *Romanorum* *et* *Franconum*, *etc.* *ipse* *Franconum* *Rex* *cum* *suis* *Judicibus*, *etc.* *Ita* *rursum* *ibi*, *et* *pag. 108.* *Veteres* *Litanie* *apud* *Goldastum* *tom. 2.* *Rerum* *Alamannicarum*: *Omnes* *Judicibus*, *vel* *cuncto* *exercitus* *Franconum* *et* *Alamannorum* *vita* *et* *victoria*. *Vetus* *Interpres* *Concilii* *Calchedonenis* *Act. 1.* *et* *alibi*, ἄρχοντες; *Judices* *semper* *vertit*, *ut* *et* *Interpres* *Concilii* *VII.* *Oecumenici*. Adde *Johannem* *VIII.* *Papam* *in* *Epistolis* *305.* *247.* *Ex* *quibus* *omnino* *patet*, *alios* *esse* *a* *Juriconsultis* *et* *Legum* *Doctoribus*, *ut* *apud* *Anastadium* *hanc* *voce* *interpretatur* *Laurentius* *Pignorius* *ad* *Mussati* *Historiam*. *Vide* *Paul.* *Orosium* *lib. 7.* *cap. 40.* *Thurnum* *Rom.* *cap. 2.* *tit. 5.* *6.* *Leon.* *Ost.* *lib. 1.* *cap. 14.* *Thurocium* *in* *Petro* *Rege* *Hungar.* *cap. 33.* *Ughellum* *tom. 3.* *pag. 638.* *etc.* *Videtur* *autem* *id* *nominis* *inditum* *proceribus*, *quod* *essent* *vassi* *dominici*, *ac* *Barones*, *eoque* *nomine* *Judicibus* *publicis* *interessent* *cum* *Missis* *dominici*, *atque* *adeo* *Regibus* *ac* *Imperatoribus*, *si* *ii* *Placitis* *ipsis* *praesent*, *justitiasque* *facere*; *quod* *ex* *quodam* *judicato* *ab* *Ughello* *descripto* *tom. 1.* *Italiae* *sacrae* *pag. 851.* *et* *aliis* *potest* *colligi.*

† *JUDICES*, *Doctores*, qui olim *Doctores* *legis* *dicti*, et in *Judicibus* *Comitibus* *assidebant*. *Marsilius* *de* *Menandrino* *in* *defensore* *pacis*, *part. 2.* *cap. 2:* *Adhuc* *autem* *dicitur* *hoc* *nomen*, *Judex*, *secundum* *aliam* *significationem*, *de* *habente* *scientiam* *Juris* *politici* *seu* *civitis*: *qui*

etiam *appellatione* *consueti* *Advocatus* *nuncupari* *soli*. *licet* *in* *pluribus* *Provinciarum*, *et* *maxime* *Italicarum*, *Judex* *vocetur*. *Burchardus* *Notarius* *de* *Ficido* *Mediolanensi*, *et* *ex* *eo* *Godefridus* *Monachus* *S. Pantaleonis* *ann. 1237:* *Jussit* *igitur* *Imperator* *omnes* *Consules* *et* *Exconsulares*, *Majores* *et* *Milites*, *Legatos* *et* *Judices* *in* *obsidatu* *teneri*. *Petrus* *de* *Vineis* *lib. 3.* *Epist. 11.* *Mittimus* *magistrum* *R. de* *Varano* *Judicem* *et* *Magistrum* *B. de* *Hybernia*, *Fideles* *nostros*, *civili* *scientia* *Professores*, *etc.* *Vide* *cap. 17.* *extr.* *de* *Electio* *lib.* *in* *Sexto.* *(et* *Breneman.* *lib. 1.* *Hist.* *Pandect.* *cap. 9.* *pag. 56.)*

† *JUDICES* *interdum* *appellati* *Notarii*, *ut* *ex* *aliquot* *Chartis* *colligitur* *apud* *Ughell.* *tom. 1.* *pag. 84.*

† *JUDICES*, *in* *Legibus* *Henrici* *I.* *cap. 6.* *duodecimviro* *qui* *in* *disquirendo* *reatum*, *de* *facto* *apud* *Anglos* *judicant*, *accipit* *Speimannus.*

† *JUDEX*, *Idem* *videtur* *qui* *Fisci* *procurator*. *Libert.* *Montiscl.* *ann. 1312.* *tom. 7.* *Ordinat. reg. Franc.* *pag. 489.* *art. 1.* *In* *primis* *itaque*, *quod* *basilus* *dicti* *castr* *et* *Judex*, *antequam* *eorum* *officium* *exerceant*, *in* *prima* *auxilia* *publica* *quam* *tenebant*, *jurent* *locum* *ad* *honorem* *et* *utilitatem* *domini* *nostr* *regis*, *et* *libertates* *dicti* *loci* *semper* *observare.* *Vide* *Judex* *fiscalis.*

† *PRIMICERUS* *JUDICUM*, *Rome* *dictus* *primus* *Judicum*, *qui* *de* *controversiis* *et* *litibus* *Populi* *Romani* *cognoscebat*. *Nam* *in* *urbe* *multi* *erant* *Judices*. *Ita* *Panvinius.* *Memoratur* *is* *a* *Bentone* *in* *Hist.* *Gregorii* *VII.* *PP.* *pag. 40.*

† *JUDEX* *ANNALS*, *Cajus* *annuum* *est* *officium*. *Charta* *ann. 1349.* *tom. 1.* *Hist.* *Cassin* *pag. 188.* *col. 2.* *Nos* *Nicolaus* *Raynaldi* *Bonifemini* *ville* *castr* *Piedmontis* *litteratus* *annalis* *Judex*, *etc.*

† *JUDICES* *CAPELLAE*, *Stat.* *collig.* *Fagens.* *Tolos.* *ann. 1457.* *ex* *Cod.* *regi.* *423.* *fol. 213. r.* *De* *electione* *Judicum* *capelle*, *Quidam* *causa* *nos* *impellit* *ad* *statuendum* *et* *providendum* *super* *electione* *Judicum* *capelle*, *sic* *que* *vocandorum* *nostrae* *insederit* *voluntati*, *declaravimus* *equidem* *et* *hanc* *dubitationem* *evadere* *carabimus*. *Est* *igitur* *aligendi* *causa* *nobis* *advenuta*, *ut* *quisque* *ex* *collegiatis* *officium* *illud* *exerceat* *electus*, *et* *ne* *excusationem* *praesentat* *habere*, *ni* *quam* *haberet* *si* *is* *rectorem* *eligeretur*, *et* *quisque* *sibi* *onus* *assumat* *injunctum*, *sicut* *et* *commodum*. *Si* *vocari* *volueris*, *quis* *capelle* *et* *rerum* *sacrarum* *curam* *gerent*. *Eliguntur* *itaque* *duo* *non* *graduati* *singulis* *annis*; *et* *erit* *officium* *illorum* *pulsare* *campanellam* *ad* *Missas* *et* *ad* *Vesperas* *diebus* *quibus* *dicerentur*, *accendant* *candelas*, *parabunt* *vestimenta*, *vinum*, *aquam* *et* *hostias*, *etiam* *thuribulum* *quando* *thurificandum* *seu* *incensandum* *erit* *altare*. *Juuebunt* *sacerdotem* *ad* *dicendum* *Missam*, *et* *alia* *servitia* *facient*, *que* *necessaria* *erunt* *cultri* *divino*. *Custodient* *jocalia*, *que* *in* *capella* *stabunt* *et* *paramenta*, *cum* *uno* *aut* *duobus* *ex* *quatuor* *presbyteris.*

† *JUDEX* *CINCTUS*, *la* *Principe* *delegatus*, *cingulo* *donatus*.] *Vide* *Cinctus.*

† *JUDEX* *CIVITATIS*, *in* *Lege* *Longobardorum* *lib. 2.* *tit. 21.* § 18. [90] *Liutpr.* 18. (8. 2.) *V. Savin.* *Hist.* *Jur.* *Rom.* *t. 1.* § 121.]

† *JUDICES* *PRO* *CURIA*, *Qui* *a* *Dominis* *feudalibus* *constituuntur*, *ut* *de* *controversiis*, *quam* *inter* *ipsos* *et* *vassallos* *oriuntur*, *judicent.*

† *JUDEX* *DATIVUS*, *Delegatus*, *Gall. Commissaire.* *Judicium* *inter* *Abbatem*

Farfensium et Presbyteros S. Eustachii ann. 307 apud D. *Le Blanc* in Dissert. Hist. pag. 89: *Ipsa hora residere in iudicio dominus Leo Archidiaconus sacri Imperii palatii, ex parte D. Imperatoris, una cum Johanne urbis Romae Praefecto et iudicibus Romanis, Gregorio I. Dessenore, Leone, Arcadio, Atroco, Peiro, Paulo, Datus iudicibus, ex parte D. Papae. Non semel occurrit ibi. Vide Datus iudex.*

◦ **JUDICES DOMINORUM**, interdum nude, saepius cum addito, *Domnorum regum vel imperatorum*, appellati ii, qui a rege vel imperatore iudices delegabantur. Placit. ann. 911. apud Murator. tom. I. Antiq. Ital. med. aevi col. 500. post Comitum palatii subscribitur *Walpertus iudex domnorum regum. Johannes iudex domnorum regum, etc.* Chartam ann. 970 apud eund. in Antiq. Estens. pag. 148. subscribitur *Judices quinque cum hac nota: iudex domnorum imperatorum.* Altham ann. 1013. ibid. pag. 89. subscribitur *Baruco iudex domnorum.* [◦ Vide *Judices Publici*, et *Savin*. Hist. Jur. Roman. med. temp. tom. I. § 137. not. m.]

◦ **JUDICES ECCLESIASTICI**, in Capit. Caroli Magni lib. 5. cap. 14. [◦ 16. lib. 6. cap. 230. [◦ 241.] Vide *Curia Christianitas*, in *Curia* 2.]

◦ **JUDEX FISCALIS**, quem *Comitem* vocant, in *Leg. Ripuar.* tit. 53. § 1. *Judex fiscalis* nude tit. 32. § 3. tit. 51. § 1. Id est, qui jurisdictionem suam exerceat in *facis* et proprietatibus Regis. Opponentur vero *Judices fiscales*, Opomatibus, Majoribus domus, Domesticis, Grafionibus, Cancellariis, in iudicio residentibus, tit. 88. et 89. tanquam ii fuerint *Judices* majoris dignitatis, respectu *Judicum fiscalium*, qui *judicantur* locum tenentur. [◦ Vide *Savin*. Hist. Jur. Roman. med. temp. tom. I. § 126. et infra *Judices Publici*.]

◦ **JUDICES FORANEI**. Littere Philippi Pulcri Fr. Regis ann. 1290. tom. I. Ordinat. Reg. pag. 319. *Item, quod Judices Foranei, qui vocantur Vicecomites accanturum, amoveantur, nec deinceps ponantur ibidem.* Vide *Vicecomes*.

◦ **JUDEX FORI**, qui nostris *Judex nundinarum*, apud Adrevaldum de Miracul. S. Benedicti cap. 35.

◦ **JUDEX GLADII spiritualis et claustris**, in Actis Capitular. Capituli Lugdun. ann. 1345. fol. 107.

◦ Duorum *Judicum* Ecclesiae Lugdunensis officia hic designantur: prioris nempe, qui gladio spirituali, hoc est, censuris ecclesiasticis delinquentes coercet; alterius, qui et *Judex* comitatus Lugdunensis nuncupatur, jurisdictionem saecularem in subditos exerceat.

◦ **JUDEX HOSPITII** Dalphinensis, ab Humberto II. Dalphino institutus ann. 1340. Hujus jura et praerogativa recensentur in Ordinatione pro Hospitio Dalphinensi tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 338.

◦ **JUDICES INFERIORIS GRADUS**, in leg. 12. Cod. Th. de Appellat. (11, 30.) qui

◦ **JUDICES MEDIOCRES** dicuntur Aniano ad leg. 8. Cod. Th. de Jurisdic. et ubi quis, etc. (2, 1.) [◦ Vide *Savinium* ibid. § 126.]

◦ **JUDEX DE LEGE et de Usu**, Legum peritus et in *Usaticis* versatus. Stat. Pistor. ann. 1107. ubi de sacram. potest. apud Murator. tom. 3. Antiq. Ital. med. aevi col. 500. *Et habebit duos Judices, unum de Lege, et alterum de Usu, et duos advocatos pro causis venturandis.*

◦ **JUDEX LOCI**, apud Gregor. Turon. lib. 5. cap. 49.

JUDICES MAJORES appellabantur in Comitatu Provinciae *Judices* supremi, antequam erectum esset Aquense Parliamentum, quorum alii *Primarum*, alii *secundarum* appellationum interdum *Judices* dicebantur. Horum seriem qualemcumque ex magni Peirescii schedis, in Provincialium gratiam, hic exhibemus.

◦ Minus accurata est Cangiana *Judicum* Majorum Provincialium definitio: non enim plures eodem tempore fuerunt *Judices* majores, sed unus tantum, qui licet inferior Senescallo, supremam tamen exercebat jurisdictionem. Hic erat ordo *Judicum* in Provincia. Regnantibus Berengariis primum locum tenebat *Hajulus*, qui *Senescallus* dictus est imperantibus Andegavensibus; secundum *Judex Major*, tertium *Judex secundarum appellationum*; quartum denique *Judex primarum appellationum*. Ad hunc *Judicem* provocabatur a sententia *Judicis* loci peculiaris, et a *Judice* primarum appellationum ad *Judicem* secundarum, ac tandem a *Judice* secundarum appellationum ad *Majorem* *Judicem*. Postmodum, ne, ut probabile est, tot essent *Judicis* gradus, *Judicis* Majoris dignitati adjunctum est munus *Judicis* secundarum appellationum. Haec fere post Pittonem Hist. Aq. lib. 5. pag. 519.

◦ *Judex Major*, vulgo *Juge* *mage* vel *majeur*, apud Provinciales aliove, ubi dignitas hujus nominis obtinuit, idem qui *Senescallus* vicarius, seu, ut loquuntur, *Locumtenens generalis*, unde minus bene *Judex supremus* dicitur supra. Horum, nihilominus seriem emendare et augere liceat.

◦ **GUILLELMUS RAIMUNDI DE AREIS**, major *Judex* Provinciae ann. 1245.

◦ **JOHANNES DE BONAVENA**, *Judex* Provinciae generalis in Sententia lata VIII. Idus Jun. ann. 1249. ex Schedis Praesidis de *Mazaugues*. Haud scio an hic *Judex* non sit distinguendus a *Johanne de Bonavena*, qui memoratur in Capitulis pacis, inter Carolum I. Andegav. et Massilienses ann. 1257. et in aliis duabus Chartis ann. 1258. et 1259. ut nos benevole monuit Praes. de *Mazaugues*; sed si unus et idem sit *Johannes* *Judex* major ab anno 1249 ad 1259. nullus superest locus, *Bertrando de Rochavard*, qui mox subjicitur. Aliud negotium facessit *Spararius de Baro*, quem Cangius refert ad ann. 1257. verum ut *Spararius de Baro* corrupte omnino scriptum videtur, ita mendum inesse suspicor in annotatione ann. 1257. et 1260.

◦ **BERTRANDUS DE ROCHAVARD**, *Juris* civilis Professor, *Judex* major Provinciae et *Forcalquerii* ann. 1254.

◦ *Bertrandus de Roquevaire* male dicitur de *Rochavard*. *Judex* Major, in Sacram. fidelit. a Massiliensibus praestito regi Carolo II. ann. 1298. apud Ruff. in Hist. Massil. lib. 5. cap. 4. pag. 158.

◦ **SPARARIUS DE BARO**, *Juris* civilis Professor, major *Judex* Provinc. et *Forcalq.* 1257. 1249.

◦ **FELIX HARDUINUS**, [melius *Aldoinus*, ut apud Pittonem Annal. Eccl. Aquensis pag. 158.] *Judex* major in Provinc. 1271.

◦ **BERNARDUS DE BONAVENA**, *Judex* major Caroli Comitis 1271. 1279.

◦ **PETRUS RAIMUNDI** Miles, major *Judex* Provinc. et *Forcalq.* in Charta ann. 1299. 28. Junii ex Schedis Praesidis de *Mazaugues*.

◦ **RICARDUS MASAIN** de Salerno, major et primarum [i. secundarum] appellationum *Judex* in Comitatus Provinciae et *Forcalq.* 1811.

◦ **JOHANNES CABASSOLA** Miles, *Judex* major et *Protosenescallus* Provinciae 1316. [Idem dicitur *Juris* civilis Professor, *Comitatum* Provinciae et *Forcalquerii* Major et primarum appellationum *Judex* ann. 1314. ex schedis D. de *Remerville*; sed pro primarum puto legendum esse secundarum.]

◦ **BERNARDUS DE CHININO**, Cremonensis, *Judex* major primarum appellationum, 1321.

◦ **JOHANNES DE LANDO**, primarum appellationum *Judex* 1322. [Non ergo *Judex* major aut secundarum appellatus, nisi forte postmodum.]

◦ **BONIFACIUS DE FARA**, *Judex* major secundarum appellationum, ejusd. Dom. Regis magnae Regis Curiae Magister Rationalis, ante ann. 1322.

◦ **PETRUS SERMUNDUS**, *Judex* major Comitatum Provinciae et *Forcalquerii* ann. 1330. apud Pittonem Hist. Aq. pag. 519.

◦ **FRANCISCUS BARBA**, *Juris* civilis Professor, magnae Regalis Curiae Magister Rationalis, et majorum et secundarum appellationum *Judex* Comitatus Provinciae 1346. 10. Febr.

◦ **JOHANNES DE VICEDOMINIS**, *Judex* Major, ann. 1354. in nova Gall. Christ. tom. I. pag. 467.

◦ **JOHANNES PETRUS DE SALERNO** miles, major et secundarum appellationum *Judex* comitatus Provinciae et *Forcalquerii*, in Charta ann. 1361. 24. Jan.

◦ **LUDOVICUS MARCHISARIUS de Salerno** Miles, *Juris* civilis professor, magnae Regalis Curiae Magister Rationalis, Major et secundarum appellationum *Judex*, in Mandamento pro venditione Castris de *Masauguis* Galterio de *Umeto* 6. Nov. 1371.

◦ **JOHANNES SIMEONIS**, *Judex* major, ann. 1374. apud Pittonem Hist. Aq. pag. 183.

◦ **PETRUS RAINAUD**, in Comitatus Provinciae et *Forcalquerii*, primarum appellationum et nullitatum *Judex* 1377.

◦ **Magister LEONARDUS DE APPLICTO de Scalia**, *Juris* civilis Professor, magnae Reginalis Curiae Magister Rationalis, major et secundarum appellationum *Judex* in dictis Comitatus. 17. Dec. 1381.

◦ **GALTERUS ULMERIC**, [melius apud Pittonem pag. 228. *Gualterius de Umeto*] Miles, magnae Reginalis Curiae Magister Rationalis 5. Jan. 1381.

◦ **PETRUS RAINAUDI**, in Comitatus Provinciae et *Forcalq.* primarum appellationum et nullitatum *Judex* 1382. 1385.

◦ Hunc expunxissem, ut minime distinguendum a superiori *Petro Rainaud*, nisi constans propositum fuisset nihil eorum delendi, quae scripsisset D. Cangius Ceterum neque *Petrum Rainaud* neque *Petrum Renaud* recensendos puto inter *Judices* Majores, cum uterque (si ita de uno eodemque Magistratu loqui liceat) *Judex* tantummodo dicatur primarum appellationum, nullaque alii inter hunc *Judicem* et *Judicem* majorem necessitudo, ut ex superioris dictis liquet. Adde *Gualterium de Umeto* *Judicem* Majorem fuisse ann. 1381.

◦ **RAIMUNDUS BERNARDUS FLAMENGL**, [26. Aug. ann. 1385. apud Ruff. Hist. Massil. tom. I. pag. 228. et 10. Decemb. eodem an. in secunda Conventione urbis Arelat. pag. 50. v.] *Judex* secundarum appellatus 1386. et in litteris *Martini Regis* 9. Dec. 1386. Miles, Legum Professor, magnae et Regiae Curiae Magister Rationalis, major et secundarum appellationum dictorum Comitatus *Judex*,

Collateralis, Consiliarius Regius et Fideus [° Etiam ann. 1399. ex Charta ejusd. ann. Inter schedas Pr. de Masauques.]

JOANNES DE COGOLI Miles, dominus de Pennis S. Juliani, magne Curie Magister Rationalis 1. Jun. 1499.
[Dubito an hic Jo. de Cogoli reipsa fuerit Judex major. ann. 1409. Dubium facit Privilegium Massiliensibus hoc ipso anno 6. Julii abs Rege Ludovico, Comite Provincie, inter Schedas Peirescianas, quod datum dicitur Thoma peritum nobili et egregio Pontium Causa licentiatum, *majoris nostre Curie Magistrum Rationalem, Judicem primarum appellationum et nullitatum, ac Locumtenentem mandatis nostris, officio nunc vacante Majoris Judicis Comitatum nostrorum Prov. et Forcalq. Consiliarium et Fidelem nostrum.* Hinc patet nullum fuisse Judicem majorem mense Julio, si anno integro, expungendum est Jo. de Cogoli. Deinde ex eo quod Jo. de Cogoli fuerit Magister rationalis non continuo sequitur eum etiam fuisse Judicem majorem. Hæ dignitates erant distinctæ, licet aliquando in unum coalescerent magistratum, uti videre potes apud Pitonem Hist. Aq. pag. 520.]

JOANNES DE GENARDIE, Legum Doctor, magne Curie Curie Magister Rationalis 1413.

LUDOVICUS GUIRAIN, Legum Doctor, Consiliarius Judex major in Provincia 1419.
VITALIS DE CARNIS, Legum Doctor, magne Curie Magister Rationalis, ac primarum appellationum et nullitatum Comitatum Provincie et Forcalq. Judex, [non Major.] 1427.

Dominus de Podio-Ricardo, major et secundarum appellationum et nullitatum Provincie et Forcalquerii Judex, in Charta ann. 1452. 15. Jan. ex sched. Pr. de Masauques.]

JORDANUS BRICHI Miles, Juris utriusque Professor eximius, Dom. Velaucii et Castriovibrubel, Magister Rationalis, majoris et secundarum appellationum Judex, Collateralis, Consiliarius Regius 1. Febr. 1438 [et jam 25. Febr. ann. 1428. ut Patet ex Præcepto Caroli Fratris Reg. Lud. Com. Prov. inter Schedas Pr. de Masauques.]

HERONYMUS DE MIRABELLIS de Neapoli, utriusque Juris Professor, Curieque Summarie Regni Sicilie Præsidentis major, et secundarum appellationum et nullitatum Judex Comitatum Provincie et Forcalq. Consiliarius et Fidei Regis 12. Octobr. 1440. [et 26. Octobr. ann. 1443. ex Schedis Præsidis de Masauques.]

JACOBUS GUILLELMI, Legum Doctor, magne Curie Magister Rationalis ann. 1418.

JOHANNES BARTHOLOMEUS, Judex Major, in Charta vernacula ann. 1471. Pr. Aug. ex Regesto Columba Camere Comput. Provincie.]

VIVACIUS BONIFACII Majorum et secundarum appellationum Judex, ann. 1473. 1477. ex Schedis Præsidis de Masauques et 1480. apud Pitonem pag. 241.

LUDOVICUS DE FORCIBIN, filius Palamedis, Judex major ann. 1481. apud Bouch. Hist. Prov. tom. 2. pag. 400.

ACQUERUS MAINERII, Judex major 1488.
STEPHANUS DE PUGET Dominus de Tourtour, apud Louvetum 16. Addit. ad Historiam turbarum Provincie part. 1. pag. 184. et apud Abb. Robertum Nobiliar. Prov. tom. 2. pag. 522.

NICOLAUS EMEVAUDUS Regiensis Condominus, qui post Stephanum de

Puget, cujus filiam Baptissinam sibi matrimonio copulaverat, fuit ultimus Judex major, apud Louvetum part. 1. pag. 61. et Abb. Robertum tom. 2. pag. 3.

Perseveravit Judex major in Provincia, etiam Instituto Aquisi Parlamento, quod contigit ann. 1501. sed qui supremus erat Judex, tum evasit inferior subditusque novo Senatui, donec tandem omnino sublatus est ann. 1515. [° Officium sublatum est non anno 1515. sed 1535.]

Fuerunt et illi Judices majores in plerisque civitatibus, ut Massilia, Tolosæ, Nemausi. Radulfus Major Judex Massiliensis memoratur in Compromisso ann. 1243. inter Johannem III. Archiep. Arlat. et Raymundum Comitem Tolosanum, ex Schedis Peirescianas. Sed nullibi frequentiores fuere quam in Dalphinato. Ocio numerantur in Hist. Dalphin. tom. 1. pag. 11. et 12. qui jus dicebant in variis territoriis Dalphino subditis. Notanda omnino formula ab iis Judicibus adhiberi solita, cum sententiam pronuntiabant in iudiciis: hanc describimus ex Hist. Dalphin. loco citato: Nos sedentes pro tribunali more majorum nostrorum, in presentia presentium et absentium, quorum Dei presentia replentur, non declinantes plus ad dexteram quam ad sinistram; sed eo libramine sacrosanctis Dei Evangelis coram nostro conspectu oppositis, ut de vultu Dei nostrum rectum procedat iudicium, et oculi nostri in eis et omnibus videant æquitatem, signo venerabilis sancte Crucis nos munientes, dicentes: In nomine Patris et Filii et Spiritus S. Amen. *Habitare maturo deliberatione coram peritis et liberis, obviatis obviando; condemnatos condemnando. Quorum formula diu perseveravit in Consilio Dalphinati, ut ibidem narratur.*

° Sed et iis addere placet aliorum locorum Judices majores, qui mihi occurrerunt, quod haud ingratum foreopinor.

° MAGISTER PHILIPPUS BONNE institutus Judex major velle, civitatis et senescallie Tholosanensis, virtute litterarum regiarum datarum 17. Oct. 1392. in Memor. E. Cam. Comput. Paris. fol. 276. r.

° BERTRANDUS RAVAND Judex major senescallie Bellicadri et Nemausi ann. 1228. apud Menard. tom. 1. Hist. Nem. pag. 228.

° ROSTAGNUS PERERII Judex major Carcassone, in Charta ann. 1317. ex Reg. A. Cam. Comput. Paris. fol. 200. r.

° PETRUS ISARNUS Judex major et locumtenens Arnaudi de Hispania senescallie Carcassone et Biervie, in Charta ann. 1374. et Tabul. Monast. Montisoli.

° BERNARDUS GUAIS Judex major Petragoricensis senescallie 24. Mart. ann. 1321. in Reg. A. 2. ejusd. Cam. Comput. fol. 38. r.

° HUGO DE LA PORTE Judex major Aquarum mortuarum et de Lunello, ibidem.

° BARTHOLOMÆUS DE CLUSELLO major Judex Ruthenensis, in Lit. ann. 1315. ex Reg. B. ejusd. Cam. Comput. fol. 199. v.

° LUDOVICUS BALBETI Judex major judicature Agennensis per litteras datas 18. Oct. 1357. in Memor. C. ejusd. Cam. fol. 173. v.

JUDEX MEDIUS, apud Aragonenses primus dictus, qui postmodum Justitius major, et Justitia Aragonum appellatus est, qui, ut ait Blanca, sic potestatem in Rege collocarunt, ut in *Judice medio* temperatio inesset: quibus ex rebus confatur et efficitur moderatus et con-

cors et Reip. status. Ab illo *Judice medio*, subdit idem Scriptor, Magistratus *Justitiae Aragonum* dimanavit, adeo ut idem ipse sit intermedius Judex a Suprarbiensibus olim constitutus, qui postea *Justitia major*, quandoque etiam, quod ab ipso Rege crearetur, *Justitia Domini Regis* vocari consuevit, quandoque autem *Justitia in Casaraugusta*, quod in ea urbe iudicium exercebat: ac *Justitia Aragonum* tandem, ipsius regni nomen assumens, appellatus est. Molinus in Repertorio Aragonense allegavit unum ex scriptis in *Justitiam Aragonie*, qui est *Judex inter Regem et subditos suos super omnibus iis, que Rex faceret, vel peteret contra eos, vel e contra, etc.* Vetus Epitaphium in Monasterio S. Joannis Pinnatensis in Aragonia apud Martinezum lib. 1. Hist. ejusdem Genobii cap. 16.

Benedictus et Marcellus Herenitæ Casaraugustani, viri honesti et continentis, adhuc magis amplaverunt presentem Ecclesiam, et duo altaria construxerunt, dedicaveruntque S. Petro et Stephano, quorum consilio Judex medius inter Regem Encicum Arastam et regnicolas Aragonie Justitia vocatus, efficitur, et etiam sepulti Vitalis Canelis Oscensis Episcopus. Regis est erga Judices et Justitias ordinare, et, quando sibi placuerit, revocare, et eos perpetuo ponere, vel ad tempus. Inter quos Judices Justitia semper est certus principalis in Aragonia constitutus: qui ex quo semel a domino Rege fuit constitutus, in Rege Curia alimentis. Ibi que in presentia domini Regis, vel de ejus imperio, sine eo, causas examinet et auscultet. Et quotiescunque interloquutoria vel diffinitiva sit sententia proferenda, dominus Rex et Barones, hoc est, Episcopi et Duces Militum, qui in Curia fuerint tunc presentes, super illa deliberent in communis. Et quod dominus Rex et major pars Baronum, vel si dominus Rex noluerit interesse consilio, major pars Baronum, in Justitia os ponere proferendum, ipse Justitia id pronuntiat sententiam et declarat, nullam penam ex pronuntiatione hujusmodi metuendo. Nam non ipse, sed ipsi, quibus in hac parte eum oportet necessario obedire, ipsius sententia sunt latentes. Longe plura de hoc magistratu et ejus auctoritate ac jurisdictione congressit Michael del Molino in Repert. et Hieronymus Blanca in Commentario Rerum Aragon. pag. 716. 747. et 787. ubi seriem eorum, qui hac dignitate insigniti fuere usque ad sua tempora, exaravit. Consulendus præterea in Foris Aragon. lib. 1. titulus de officio Justitiae Aragonum.

° JUDEX MILDUM, Sub hoc titulo Huno Walterus ultimo loco subscribit Chartam Alardi episc. Camere. ann. 1176. ex Tabul. ejusd. ecclesie.]

° JUDEX OPERARUM, Qui operibus publicis invigilat. Charta ann. 1385 in Reg. 128. Chartoph. reg. ch. 100. *Odard d'Asteinville Juge des œuvres de Tholose, etc.*

JUDEX ORDINARIUS, hoc est, *Infendatus*, in Speculo Saxoni. lib. 1. art. 71. [° Germ. die rechts gogreve.]

JUDICES PALATINI, Qui cum Comite Palatii judicabant, in iudicatio, quod habetur in lib. 1. Chron. S. Vincentii de Vulturno p. 690. et in Charta Ludovici Regis Italie ann. 900. apud Ughellum tom. 5. pag. 1576.

° JUDEX PALATI, apud Massilienses dicebatur Primus assessor Rectoris in Palatio sedentis pro tribunali, ut habetur in Statutis ejusdem Civitatis, lib. 1.

cap. 3. ubi fuse munus hujus Judicis describitur.

JUDICES PRIVATI. Dagobertus in Charta pro Monast. S. Dionysii: *Et ut ab omnibus Optimatibus nostris, et Judicibus publicis ac privatis, melius ac certius credatur.* [Vide Savin. Histor. Jur. Roman. med. tempor. § 196. tom. 1.]

JUDEX PROVINCIALIS. in Speculo Saxoni. lib. 3. art. 66. § 2. [Vide Germ. des Landes richter.]

JUDEX PROVINCIALIS. In provinciam a rege deputatus, in Charta Ottachari reg. Bohem. ann. 1262. apud Pez. tom. 6. Anecd. part. 2. pag. 108. col. 2.

JUDICES PROVINCIALIUM. Id est, Rectores, in legibus 2. 3. 7. Cod. Th. de Operib. publ. (15, 1.)

JUDICES PUBLICI, regii, a Rege constituti, in Lege Longob. lib. 3. tit. 21. § 30. [Vide Lothar. 1. 74.] *Ut nullus Judex publicus sive ministri publici, etc.* Ita in Charta Chlotarii apud Roverium in Reomaio pag. 70. 72. Carlomanni apud Beslum in Regib. Aquit. pag. 41. Dagoberti apud Fiedosardum lib. 2. cap. 9. et Doubietum pag. 680. Chiderici apud Camusatium, et aliis passim ejus evi, formula habetur ejusmodi: *Ut nullus Judex publicus in ipsas terras audeat ingredi, etc. que ferme semper effertur, cum de Ecclesiariarum immunitatibus agitur, quæ a jurisdictione sæculi eximuntur. Unde recte censuit Bignonius, his locis Judices publicos opponi Ecclesiasticis, ex Capitul. Caroli Magni lib. 5. cap. 14. [Vide 18.] *Ut omnes justitias faciant, tam Publici, quam Ecclesiastici.* Et ex lib. 6. c. 106. [Vide 107.] *Ut Episcopus Judices Publicos commoneat.* Denique ex lib. 5. cap. 237. [Vide 238.] ubi Episcopus apud Judices Publicos occurrere prohibetur: quod desumptum est ex Aniano ad leg. 12. Cod. Th. de Episc. et Cleric. (13, 2.) Videntur autem Publici nuncupari, quod, ut est in Lege Aleman. tit. 41. § 1. a Principe per conventionem populi constituerentur. Vide Publicus. [Vide et Savin. eodem § 126. sq.]*

• Idem qui supra *Judices domorum regum* vel *imperatorum* inscribuntur, ad quos judicia et sententias pronuntiare haud dubie pertinebat, ut patet ex locis citatis, ubi placito una cum comite præsentent et judicant. Neque aliter quam Bignonio visum est, cui assentiunt Cangius et Muratorius tom. 1. Antiq. Ital. med. sæv. col. 501. intelligendum opinor Capitul. Caroli M. lib. 5. cap. 16: *De justitiis faciendis, maxime si integrum exhibeatur: Ut omnes justitias faciant, tam publici quam ecclesiastici. Et si aliquis homo ad palatium venerit pro causa sua, et antea suo episcopo et aliisque ministris que ecclesiastica sunt, et que secularia suo comiti non innotuerit in mallo ante Rachimburgum, aut si causa sua ante comitem in mallo fuit et ante Rachimburgum, et hoc sustinere noluerit quod ipsi legitime judicaverint, si pro istis causis ad palatium venerit, vapuletur. Et si major persona est, legem exinde faciat.* Et quidem eo loci agitur de re judicata aut ab episcopo cum suis ministris, aut a comite cum suis adessoribus; Judicis ergo, non ibi tamen infictis quin vox *Judex* interdum pro eo, qui litem judicat, non accipienda sit, atque adeo nonnunquam ea designari apud Scriptores nostros, quorum tamen nullus adhuc mihi occurrit, actorem publicum seu ministrum regium, qui rei publicæ bonum curat, nostris vulgo *Partis* publicæ; sicutque cum D. Bouquet tom. 1. Jur.

publ. Franc. pag. 92. et 135. iubens senliam.

JUDEX REDEMPPTUS, pecunia corruptus, in Edicto Theodorici cap. 2.

JUDEX REPUBLICÆ, Exarchus dicitur apud Anastasium Bibl. in Deusedit. PP.

• **JUDICES SERVI,** Idem qui Servi vicarii, qui vices domini agunt in villis ejusque nomine alius jus dicunt. Vide in Servus. Chartul. Belliloc. *Per omnes curtes seu villas imponimus Judices servos in tali convententia ut nullus ex illis, neque de posteris eorum, efficiatur miles, neque ullus portet arcutum, neque epadam, neque ulla arma; nisi tantum lanceam et unum esperonem: non habeant vestem crissam ante vel retro, sed tantum clavus flant.*

JUDEX AD SIGNUM EQUI, Judex ad signum Galli, in Statutis Mediolan. part. 2. cap. 6. 14.

• **JUDEX VICTUALIUM,** Cui victualium seu rerum victul. necessarium cura et inspectio commissa est. Annal. Placent. ad ann. 1470. apud Murator. tom. 20. Script. Ital. col. 929: *Judex victualium per quemdam macellatorem fuit inventus.*

• **JUDEX DE USU.** V. supra *Judex de lege.*

JUDICES appellabant Hispani supremos suos Gubernatores ac Principes, eorumque dominatum, *Judicatum*. Lucas Tudensis æra 961: *Rege Froylamo vivente, nobiles de Castella contra ipsum tyrannidem sumpserunt, eum Regem habere nolentes. Elegerunt autem sibi duos Judices nobiles, id est, Nunnum Rasorram de Catalonia, et Jamium Calum Burgessem, qui noluit suscipere Judicatum. Mor: Sapienter se gessit Nunnum Rasorram in Judicatu suo, et totam Castellam usque ad flumen de Pisorga judicavit, dum vixit, etc.* Præsertim vero

JUDICES appellati Repuffi Sardinæ, Calaritari scilicet et Arborenses Tonariche eorumque dominia *Judicatus*. Chronica Pisana ann. 1165: *Eod. anno 4. Id. Aug. Imperator Fridericus coronavit apud Papiam Parazonem in Judicem Arboreæ.* Exstat Epistola B. Marchionisæ Massæ et Judicatus Calaritari et Arborensis, in Registro Honorii III. PP. lib. 1. in qua sic loquitur: *Cum post decemum claræ memoriæ illustris viri domini et patris mei W. Marchionis Massæ et Judicis Calaritari omnis Clerus et universus populus terræ Calaritanæ convenissent in unum, ut me, in Judicatum Calaritanum, qui jure hereditario me constituebat, more solito confirmarent, susceptioque baculo regali, quod est signum confirmationis in regnum, de manibus vener. Fratris et Domini mei Archiepiscopi Calaritari, cum assensu et presentia Suffraganeorum suorum et omnium nobilium terræ Calaritanæ, juravit protinus eisdem coram ipsis ante cætera et præter alia, quod Regnum Calaritanum non alienarem, neque minuerem, etc.* Ubi observandum *Judicatum* et *Regnum Calaritanum* idem esse. *Judicatus Calaritari* mentio est apud Gregor. in Decretal. lib. 2. tit. 26. cap. 17. Vide Gregorium VII. PP. lib. 1. Epist. 29. 41. lib. 8. Epist. 10. Acerbum Morenam in Histor. Rerum Laudens. pag. 105. Ughellum tom. 4. pag. 1203. [et Annales Genevens. apud Murator. tom. 6. col. 311. et 369.] [Vide Murator. 1. 2. Antiq. Ital. med. sæv. col. 1053. 1056. et 1060.] Sic Regna Israel et Castellæ a Judicibus cæpere: sic Athanaricus, qui Gothicis Imperabat sub Valente August.

Regis nomen repudiavit, et Judicis usurpavit, ut auctor est Themistius.

• **JUDICES,** Qui et *Testes* appellantur, Silices ad metas apponi soliti, ut metam esse probent. Hieron. de Monte Brixiano in Tract. de Fin. regard. cap. 17. num. 3. pag. 89: *Quando ponuntur lapides pro confiniibus, requiritur quod sint immobiles et affixi in modum terminorum, vel quod lapides mobiles habeant alios parvos lapides ibi affixos supra terram, qui vocantur Judices, ostendentes quem confiniam.* Vide in Testis 3.

JUDICATUS, JUDICATUM, Officium seu dignitas Judicis, apud Lucam Tudensem loco laudato, et apud Petrum de Vineis lib. 6. Epist. 23. [necnon in Statutis Massili. lib. 1. cap. 7. § 10.]

JUSTITIATUS, Dignitas Justitiæ, apud Vitam Oscensem, ubi de *Majore domus*.

• **JUDICABILIS,** de quo potest Judicari, apud Martianum Capellam lib. 5. p. 149.

• **JUDICAMENTUM,** Sententia Judicis. Tabularium S. Sergii Andegav. *Tandem ad hoc venium est, per Judicamentum Domini Roberti de Vitracco, ut super terram illam trent, et quantum valeret viderent.* [Vide Charta ann. 1074. ex Tabul. S. Albini Andegav. *Itaque sedentibus eis in unum, interrogaverunt ambos abbates et monachos eorum, quorum causa erat, utrum vellent utrumque credere Judicamento.*

JUDICARE, Concedere, disponere, legare, supremo judicio de bonis suis discernere: phrasis Longobardis et Gothis familiaris. Tabularium Casauriense: *Ad Ecclesiam S. Trinitatis venit Jaga, quæ fuit conjux Bernardi, et tradidit et Judicavit omnes suas res proprietatis, quantum habebat et tenebat... in ipsam Ecclesiam, etc.* Crebro ibi occurrit hæc notio, ut in Legibus Wisigoth. lib. 4. tit. 5. § 2. 3. 7. lib. 5. tit. 2. § 2. tit. 7. § 14. lib. 6. tit. 1. § 2. in Lege Longob. lib. 2. tit. 4. § 4. tit. 18. § 4. tit. 20. § 2. [Vide Aist. 5. Carol. M. 78. Luitpr. 101. (8, 48.)] et ibi non semel, in Chronico S. Vincentii de Vulturno pag. 679. apud Petrum Diac. lib. 4. Chr. Casin. cap. 16. Paulum Diaconum Emeritensem in Vita S. Fidelis Episcopi Emerit. cap. 3. in vet. Chartis apud Joan. Jactum lib. 2. de Regn. Dalm. cap. 16. Ughellum tom. 1. part. 2. pag. 256. tom. 4. pag. 481. tom. 7. pag. 568. 581. Sammarthanos in Abbat. pag. 894. Puccinellum in Vita S. Simpliciani pag. 109. et alios Hinc emendanda Charta Domnoli Episcopi Cenomanensis. *Idco ibi, Niviarde Diacone ac Defensore nostro Ecclesie, judico atque jubeo, hac tua traditione, sicut nunc ab Ecclesia possidetur, cum omni soliditate vel adiacentia sua Levisio Abbati facias consignari.* Ubi perperam Edit. *Judico.*

• Pro anima *judicare*, in Charta ann. 1136. apud Murator. in Antiq. Estens. pag. 287. Hinc

• **JUDICARE,** Eadem notio, qua dicitur de eo qui, volente Deo, mortuus est: *Dieu en a disposé*, in Testam. Azon. march. Estensis ann. 1212. ibid. pag. 401. *Ego Azo Estensis marchio corpore infirmus, mente vero et sensu existens integer, si Deus me Judicaverit de hac infirmitate, relinquo uxori mee, etc.*

JUDICARE PENITENTIAM, Imponere. Capitula Caroli M. ann. 789. edita a Baluzio cap. 1. *Et unusquisque Princeps unus Presbyterum secum habeat, qui hominibus peccata confitentibus Judicare et indicare penitentiam possit.* Capit. Theodori Cantuar. cap. 48. *Non licet Diacono*

lairo *Judicare* penitentiam, sed *Episcopi* aut *Presbyteris*. Ubi *Judicare* idem valet ac docere, vel injungere. Vide *Penitentiale*.

JUDICARE LEGEM, in *Legge Longob.* lib. 1. tit. 18. § 2. *Judicare* idem valet ac docere, vel injungere. Vide *Penitentiale*.

JUDICARE LEGEM, in *Legge Alem.* tit. 41. § 1. cui opponitur *Judicare contra legem*.

JUDICARE, de rebus suis non disponere. *Charta Gisulfi Principis Salernitani*, apud Ughell. tom. 8. pag. 85. *Et si sine herede quilibet ex eis mortuus fuerit, aut res suas Injudicatas reliquerit, id est, de his non disposerit.* [Chart. Longob. ann. 770. apud Brunett. Cod. Dipl. Etrur. tom. 1. pag. 616. lin. 11. 21. 31.]

JUDICARIA, Jurisdictio Judicis. Vide *Judicaria*.

JUDICARIUS, Qui pertinet ad iudicem, Ugoni. Glossæ Gr. Lat. : *Aixactos*, *Judicarius, judicialis*.

JUDICATIO, Judicis seu comitis districtus, territorium. *Charta ann. 1178.* apud Murator. in *Antiq. Fstems*, pag. 318. *Et solo, ut nullus mercatorum de cetero faciat, vel fieri faciat aliquam fortiam extra contra eorum in tota eorum Judicatione, nisi communitur omnes tres facerent.* Vide *Judicatio*.

JUDICATOR, *Judex*. *Charta Guidonis Comitis Flandrie* ann. 1237. ex Tabul. St. Barthol. Bethun. *Prout euenient terminata fuerint per legem et per iudicium, per Judicatos et conjuratores predictos.* Pluries ibidem occurrit. *Scabini seu Judicatores*, in alia *Charta* ann. 1270. in *Valesianis* pag. 88.

JUDICATORIUM, *Judicium*, in vet. Glossis. [in alia *Aixactos*, *Judicatorium*.]

Judicatoire, pro *Jugement*, *Judicium*, in Lat. remiss. ann. 1462. ex Reg. 180. *Chartoph. reg. ch. 571* : *Auquel bailli de Cassel en Flandres appartenit la congnissance et Judicatoire du cas, pour ce qui a voit esté commis en son bailliage.* [Chart. *Philip. reg. ch. 571* : *Auquel bailli de Cassel en Flandres appartenit la congnissance et Judicatoire du cas, pour ce qui a voit esté commis en son bailliage.* in Reg. 2. Olim. parlam. Paris. fol. 87. r. : *Se ainsi n'est que il ait accompli ce qui est contenu en un Jugié, fait en la cour le roy à Paris* *Charta* ann. 1812. ex *Char. tit. 21. Corb.* : *Chacune desdites parties se soumettent à l'aide de un Jugié, qui a treuffys a voit esté fais de plusieurs dehas meuz.* Lit. remiss. ann. 1837. in Reg. 153. *Chartoph. reg. ch. 119 bis* : *Duquel proces ensuyuent plusieurs sentences ou Jugies contre ledit exposant Jugiel, in alia ann. 1823.* ex Reg. 124. ch. 143.]

JUDICATUM, Sententia iudicis. *Capitula Caroli M.* lib. 3. cap. 37. : *Et nullus presumat hominem in iudicium mittere sine causa, nisi Judicatum fiat.* *Chronicon Farnense* pag. 652. *Et Judicatum erande factum est per iurisdictionem Theodici Ducis, etc.* Passim in vet. *Chartis*.

JUDICATUM, Decretum, scriptum, quo quis de rebus suis iudicat, seu disponit. *Ratherius Veronensis* lib. de *Discordia* inter ipsum et Clericos : *His abitis, bonis duobus, id est, B. Genitrici sanctique Stephano Protomartyri contulit, vel potius reddidit, faciens de iurisdictione insuper scriptum quoddam, quod nominantur Judicatum, id est, decretum, pauperioribus Ecclesie eadem Ecclesie.* *Charta Landulphi Archiep.* Beneventani apud Ughell. tom. 8. pag. 486. : *Et que ei per officiones et Judicata et precepta concessa sunt.* Testamentum *Andree* Episcopi *Dertonensis*, apud eundem in appendice tom. 4. : *Quam vero eorum tali-*

ter Judicati seu dispositionis mee pdginam Gauus notarius tradidit, et subscribendum rogavi. Adde *Purcellum* in *Historia Ambrosiana* pag. 367. 416. 429. 478. [Stat. *Taurini* ann. 1840. cap. 31. ex *Ord. reg. 4822*. A. : *Judicatum seu ordinamentum legitime factum a quolibet civitate Taurini vel habitatore in ultima sua voluntate, firmum teneatur, licet sine hereditibus decedat.*] Eisdem fore notione ac originis

JUDICATUS, apud Venetos, quibus *Zudegado*, pro un ditto *leudo*; et *Zudego* de proprio, per satisfactio *crediti dotali*, i quali sono obligati a dote, ut est in *Practica Palatii Veneti* cap. 4. *Vetus Charta* apud Ughellum in *Episcopis Eporediensibus* : *Ut inle faceret legale testamentum, quod appellatur Judicatus.* [seu *Charta Judicatus*, ut habetur apud *Mabilion*, sac. 6. SS. *Benedict.* part. 1. pag. 348.] *Statuta Venetorum* ann. 1242. lib. 1. cap. 56. : *Dabitur potestas mulieri in Judicatu suo de proprietatibus et bonis viri tollendis.* *Carolum dijudicatus mulierum*, in lib. 1. cap. 56. lib. 8. cap. 37. 39. lib. 4. cap. 9. lib. 6. cap. 10. 32.

JUDICATUM, Dignitas Judicis. Vide *Judex*.

JUDICATURA, Dignitas iudicis, vel jurisdictio, in *Edicto Philippi Puleri* ann. 1392. pro reformat. Regni art. 19. [apud de *Lauriere* tom. 1. *Ordinat. Reg.* pag. 391. in *Compto* ann. 1310. tom. 1. Hist. *Dalphin.* pag. 92. apud *Vincetium Cigalium* de *Bello Ital.* etc.] *Avoir connoissance et Judicature de toutes matieres et questions, etc.* in *Consurt. Hanon.* cap. 83. art. 1.

Judicis officium. *Libert. Dalph.* ann. 1349. tom. 5. *Ordinat. reg. Franc.* pag. 82. *Declaravit ipse dom. delphinus, quod quicumque iudices et procuratores Delphinatus et aliarum terrarum suarum, creati et in posterum creandi, non teneant nec tenere possint officia Judicature vel procuratoris in una Judicatura vel in quocunque loco, continuo, nisi per duos annos tunc tunc, Judicem et sedem iudicis ac Judicaturam ordinariam annexantes cum eadem Judicatura Salveterre, in Lit. ann. 1839. ibid. pag. 633.*

JUDICATURA, Locus ubi iudicatur. *Codex MS. e. Bibl. D. de Chalvet* *Senescalli Tolosani* de *Albigensibus* : *Audisti a dictis hereticis quod steterunt cum dicto infirmo in Judicatura sua in Senescallia Tholosana bene per quindecim dies.*

JUDICATURA, Actio iudicandi, iudicatio. *Statuta Massii*, lib. 1. cap. 20. § 7. : *Advocati tam jurisperiti quam laici, si receptoris aliquos causas in se tanquam arbitri vel arbitratores quod... de illis causis non accipiant... pro justitia vel Judicatura, nisi tantum quantum possent... accipere, si essent Advocati... illarum, ausarum in Curia Masiliæ.*

JUDICATURA, Judicis districtus. *Charta Rothol.* dom. de *Gaucourt* gubernat. *Dalphi.* ann. 1445. *Concedimus facultatem arte medicum utendi et ipsam practicandi libere et impigne per Judicaturas et terras baroniarum Vapincensis comitatus.* Vide supra *Judicatio*.

JUDICATURA, Præstatio, que iudici vel potius domino et emolumentum quod ex iudicis proventu, in *Charta Henr. Dalphi.* episc. *Metens.* ann. 1324. : *Tertiam partem Judicaturarum, compositionem et escheatarum quarumcumque ad nos in locis predictis spectantium, etc.* *Charta* ann. 1342. in *Reg. 74.* *Chartoph. reg. ch. 551* : *Bazam jurisdictionem loci Agrifolii, dominus noster rex tenebat et possidebat, cum... emolumentis, deversis, clamoribus, penis, Judicatura, etc.* *Alla*

ann. 1354. in *Reg. Cam. Comput. Paris.* sign. *Vienne* fol. 58. v. *Mercator vero et eius nomine, petens datam, sportulas, Judicaturam, clamam, vel aliquid solvere minus curie nostre teneatur.* Vide *Jugeria*.

JUDICATUS, Comitatus, territorium Judicis seu Comitatus. *Chron. Januense Jacobi* a *Voragine* apud *Murator.* tom. 9. col. 41. : *Pisani pacem Januensem pregerunt ipsi enim cum exercitu Sardiniam ascendentes, omnes Januenses de toto Judicatu egerunt.* *Gualivani* *Flammi* *Opusculum* apud eundem *Murator.* tom. 12. col. 988. : *Ex sola matre habuit sororem Johannam nomine, Comitissam Galliarum, que est tertius pars inanis Sardinie, que decedens Avum fratrem suum instituit heredem ipsius Comitatus, sive Judicatus Galliarum.* Vide alius notione in *Judex* et *Judicatum* 2.

JUDICATUS PROVINCIALIS, *Judicium provinciale*, *placitum provinciale*. *Chart. Bolkon.* duc. *Siles.* ann. 1387. apud *Ludewig.* *Reliq.* tom. 5. pag. 612. : *Civitatem nostram Sirelin, cum castro ibidem, iudicio curie et Judicatu provinciali, pignori dedimus.* *Germ. Landgerucht.*

JUDICIALIS, Exitialis, perniciosus. *Vita sanctæ Mariæ Egyptiacæ* tom. 1. *April.* pag. 89.

Ne sit ei talis transgressio Judicialis.

JUDICIALITER, Intelligenter. *Sidonius* lib. 7. *Epist.* 14. : *Non tam Judicialiter quam oculariter intueri.* *Judicialiter expertus*, apud eundem lib. 5. *Ep.* 15.

JUDICIALITER, Per sententiam iudicium. *Judicialiter condemnatus* in *Parlato*, in *Chron. Trivulii*, tom. 8. *Spi.* *Acher.* pag. 648. *Heresibus Judicialiter reprobat* atque damnatus, in *Litteris* ann. 1416. apud *Ludewig.* tom. 6. pag. 71.

Coram iudicibus. *Charta* ann. 1427. inter *Instr.* tom. 11. *Gall. Christ.* col. 53. : *Dicitur partes aut earum procuratores Judicialiter comparebunt.* *Hinc Judiciallement, pro Judicialirement, et Audience, inter iudicandum*, in *Lit. remiss.* ann. 1459. ex *Reg. 180.* *Chartoph. reg. ch. 28* : *Laurent Petit nostre sergent en la seusschaunce de Perrigord dist illec (à l'auditoire) Judiciallement que ceulz consulz, manars et habitans avoient bien cause raisonnable de eulz plaindre.*

JUDICIARIA, Districtus iudicis. *Gloss.* vetus *Judicaria, Jurisdictione*, (*Diploma Conrad. II.* Imper. ann. 1140. apud *Marten.* tom. 2. *Amplic. Collect.* col. 150. : *Ministeriales sui curium suarum, id est, Judicarias et villicationes pro feudum et hereditario jure vellet obtinere.* Occurrit in *Capital. Pipini Regis Ital.* ann. 788. cap. 30. in *Legge Longobard.* lib. 1. tit. 14. § 8. tit. 25. § 40. lib. 2. tit. 4. § 3. tit. 52. § 14. lib. 3. tit. 1. § 88. [Aist. B. *Luitpr.* 14. (8, 15)... Pipin. 8. *Lothar.* 1. 54.] et in variis *Chartis Longobardicis* apud *Ughellum* in *Archiep. Beneventanis*, tom. 5. pag. 1558. 1562. [Vide *Savin.* *Histor. Jur. Roman.* *med. temp.* tom. 1. § 88.]

JUDICIARIA, eadem notione, in *Chronico S. Vincentii de Vulturno* pag. 681. et in *Legibus Luitprandi Reg. Longob.* tit. 20. § 9. [27. (4, 9).]

JUDICIARIE, *Navium species*, in *legum Cod. Th. de Lusoria Danubii* (7.17). : *In Scythico vero (limite) quingue Judiciarie, et duodecim agrariensae nove de integro constructe, instrumentisque suis universis armate.* De nominis ratione multa commentatur *Jacobus Gothofre-*

duo, quae difficultatem, ni fallor, omnino non expediunt.

4. **JUDICIARIUS**, Assessor. Vetus Consuetudo Norman. cap. 9: *Judicarii autem sunt discretæ personæ et auctentice, qui iudicium proferunt de auditis. Si vero iudicarius iudicarius in iudicio faciendū ignorans vel malitia errare perceperit, licet omnes consenserint, illud debet ad alia astantis prorogari.*

5. **JUDICISSA**, Quæ promissæ Regina nuncupatur, quæ iudicatum seu regnum possidet, uxor reguli seu toparchæ in Sardinia. Charta ann. 1224. apud Murator. tom. 6. Antiq. Ital. med. æv. col. 7. *Ego Benedicta dominicella marchisana Massæ et iudicissa Calaritana... viginti libras argenti nomine census pro regno meo Calaritano sive iudicatu ac tota terra, quam habeo in Sardinia... in festo Omnium Sanctorum promitto solvere annuatim. Item promitto quod nullus de nouo efficiatur iudex vel iudicissa in ipso regno sive iudicatu, quin iurent fidelitatem ipsi (Romane) ecclesie. Alia ann. 1236. ibid. col. 9: *Ego Adelasia regina Turritana et Gallurensis, etc. Vide in Iudex.**

JUDICIUM DEI, illud appellabant, quod purificationem alii, quæ scilicet quis, ubi testes deserant, innocentiam suam tuebatur, et crimen obiectum a se amoliebatur; utraque, canonica nempe et vulgaris, hac nomenclatura donatur. Prior quæ fit per sacramentum et iuramentum, sic dicta, quod admittatur a Canonibus, et in Conciliis passim; altera, quæ fit per duellum, ferrum candens, et huiusmodi, quod a vulgo inducta recepta sit, hominum adinventio sit, ut ait Agobardus lib. de Divino iudicio cap. 2. *popularis inventio*, ut Alexander II. PP. apud Ivon. part. 10. cap. 15. *pergrinum iudicium*, ut Leucius III. PP. apud Gregorium cap. 5. de Purgat. canon. et Ivonem Carnot. Epist. 85. *nulla sanctiois fuit lex*, in cap. *Mennam*, caus. 2. quæst. 5.

JUDICIUM porro Dei utramque purificationem speciem appellavit, quod existimatio hocce examine, rei, de qua questio erat, Deum veritatem probaturum, etiam cum miraculo, quasi putarent, ait idem Agobardus, *rerum latentium dubia et occulta posse patefieri, et per res contrarias veritati (vulgarem purificationem) veritatem latentem monstrari: nescientes, ut alibi subdit, iudicia Dei investigabilia, et profundum divinarum sapientie et scientie ejus: quod non ita videat Deus, ut videt homo. Homo tantum presentia respicit, Deus futura et eterna cognoscit. Communis ad Deum querela sanctorum est, quare contra eos injustum iudicium fiat, et innoxium in persecutionibus sanguinem fundant: ac si quando ante tribunal steterint iudicium secularium, iudex acceptis muneribus condemnet innoxium, et reum liberet. Quo spectant ista ex Capit. 1. ann. 809. cap. 20: *Ut omnes iudicia Dei credant absque dubitatione. Præterea hæc Galberti in Vita Caroli Comitissæ Flandr. n. 162: *Cum servus humiliter agit cum domino pro suo reatu, dominus indulget servo secundum legem penitentis agentis. Cum vero homo iuste agens, in alium hominem perverse egerit, et Deus iudex inter utrosque adsciscitur, fide iuste agentis Deus iuvat, injustum hominem a causa prosternens, et in oblatione sua confundens. Unde fit, ut in bello alter iniquus prosternatur; in iudicio aquæ vel ferri iniquus penitens tamen non cadat. Quæ quidem ille inferit***

propter Lambertum, qui in Carolum conspiraverat, et ex eo insimulatus, ignito se iudicio excusans, criminis obiecti quantumvis reus, quia tunc facti penitens, immunis evaserat. Similia de quodam fure, qui licet feus duello victor evaserat, narrat Hermannus lib. 4. de miraculis S. Marie Laudun. cap. 28: *Unde Laudunum redactus et contra Anselmum, hæc negantem, duelli certamine congressus, protinus superatus et victus est; forsitan, ut multi putarunt, pro fidei violatæ reatu, qua promiserat, iudem Anselmo, quod eum non detegeret.*

Per iudicium igitur divinum, uti appellatur ab Agobardo utraque purgatio intelligitur. Ac de canonica quidem testatur Gregorius Turon. 1. 2. de Miracul. cap. 19: *Uaqueuo uterque contendimus, sub iudicio omnipotentis Dei ponamus. Eamus ad tumulum Martyris, et quod sub sacramenti interpositione dixeris, discernat virtus sancta Patroni. Lex Longob. 1. 2. t. 52. § 15. [99 Pippin. 9.] : *Ut iudex unusquisque faciat jurare ad Dei iudicia per civitates homines credentes, etc. Fredericus II. Imp. apud Matth. Paris. ann. 1239. pag. 339: *Unionem Ecclesie sub attestatione divini iudicii humaniter postulatis, l. cum iuramento. Verum rarius sacramentum, iudicium Dei dictum reperies apud Scriptores: quibus ita indigitatur purgatio quævis vulgaris. Lex Burgund. tit. 45: *Ita ut unus de eisdem testibus, qui ad danda conveniant sacramenta, Deo iudicante configat. Gregorius Turon. 1. 7. cap. 14: *Aut si aliquis est similis tibi, qui hoc crimen impingat occulte, veniat nunc palam et loquatur, tu, O Rex piissime, ponens hoc in Dei iudicio, ut ille discernat, cum nos in unius campi planitie viderit decertare. Chron. Fredegarii cap. 25: *Junamus nos presumpsit, ut a Domino iudicemur. Et cap. 51: *Iube illum hominem, qui huiusmodi verba tibi nuntiavit, armare... ut iudicio Dei, his duobus confidentibus, cognoscatur, utrum huius culpe reputationis Gundeberga sit innoxia an fortasse culpabilis. Lex Longob. lib. 1. tit. 16. § 2. [99 Roth. 138.] : *Fune per campionem, id est, per pugnam ad Dei iudicium decernatur. Ita crebro iudicium Dei a sacramento distinguitur. Concilium Moguntiacense ann. 888. cap. 23: *Aut iudicis examine, aut sacramenti protestatione se expuret. Domesdei apud Seldenum ad Eadmerum pag. 217: *Defendere per sacramentum, aut per Dei iudicium, id est, per duellum: nam fere semper ita indigitabatur.**********

Duellum iudicium Dei vocat Agobardus, ut per ferrum ignitum, et aquam, seu ferventem, seu frigidam, purificationem alii. Lex Longob. lib. 1. tit. 10. § 3. [99 Carol. M. 105.] : *Si negaverit ipsum occidisse, ad novem vomeres ignitos, ad iudicium Dei examinandus accedat. Lex Edw. Confess. c. 16: *Si se super defendere non possit, iudicio Dei, scilicet aqua vel ferro, fiet de eo iudicium. Adde Nithardum lib. 3. pag. 374. Annales Francor. Bertinian. ann. 876. Glanvilliam 1. 14. cap. 1. Regiam Majest. 1. 4. c. 3. § 4. Bracton. lib. 3. tit. 2. c. 15. § 3. Matth. Westmonast. pag. 348. etc.**

Interdum tamen iudicium a duello distinguitur, ut in Legibus Willelmi Nothi: *Si probare voluerit iudicio aut duello. Cap. 71: *De omnibus utlagaribus rebus Rex instituit, ut Anglicus se purget ad iudicium. Cap. 68: *De aliquare pro qua bellum fieri debeat, vel iudicium inter duos homines. Cap. 69: *Si Francigena compellat Anglicum, per bel-****

*lum de eisdem rebus, Anglicus plena licentia defendat se per bellum, vel per iudicium, si magis ei placeat. Ubi iudicium omnino a duello diversum est. Unde colligitur per iudicium, iudicium ferri intelligi, ex cap. 62: *Si Francigena appellaverit Anglum de perjurio, aut mûrdo, furto, homicidio... Anglus se defendat, per quod melius voluerit, aut iudicio ferri, aut duello. Et mox: *Si autem Anglus Francigenam appellaverit, et probare voluerit, et noluerit iudicio aut duello, volo tunc Francigenam purgare se sacramento non fracto. Atque ita iudicium usurpant Leges Adelstani Regis apud Bromptonum pag. 84. Ubi iudicium calæfere, de ferro ignito, iudicium portare, seu ferrum ignitum. Vide Ferri iudicium, et Jussum. Sic etiam Capitulare 3. Caroli M. ann. 813. cap. 46: *Si fur de septem latrocinis comprobatus fuerit, exiet ad iudicium. Si incenderit, tradant eum ad mortem.****

Utrum plurimum tamen iudicium sumitur pro quavis purificatione, vulgari. Unde formulæ frequentes, ad iudicium Dei exire, vel ad iudicium exire, in Capitulari Francoford. ann. 794. cap. 7. in Capitulari ann. 813. cap. 44. 46. apud Hinemarum tom. 2. pag. 543. et Opusc. 53. ad iudicium mittere, in Leg. Longob. lib. 3. tit. 23. [99 Carol. M. 112.] *iudicio Dei examinari*, in Capit. Caroli Calvi tit. 31. cap. 13. 20. tit. 39. cap. 7. *Suam infamiam ad Dei iudicium purgare*, eod. tit. 39. cap. 3. *Divino purgari iudicio*, in Concilio Salegustadiensi ann. 1022. cap. 13. *iudicio Dei se expurgare*, in Legibus Edw. Confess. cap. 19. Charta Caroli M. edita a Mabillonio: *Alqui vero fideles per iudicium Dei se exinde idoneaverunt.*

JUDICIUM COMMUNE, Purgatio vulgaris, duellum in libro 3. Miracul. S. Dionysii cap. 33.

JUDICIUM PERGRINUM, vulgi candidenti ferri vel aquæ, in Concilio Balmatico ann. 1139. can. 5. et Parisino ann. 1212. part. 4. can. 15. Vide supra.

JUDICIUM S. SPIRITUS, etiam non semel dictam purificationem vulgarem reperire est, ut quem et præesse ad vert iudicium existimarent Vetus Chronicon sub ann. 738. apud Hieronymum dalle Corte, lib. 4. His. Veronensis: *Tandem habito consilio, pacti sunt, ut hæc Dei et S. Spiritus reservarentur iudicio, etc. Victor III. PP. lib. 3. Dial.: *Ora, inquit, Deus omnipotens... iudicio sancti Spiritus tui ostende virtutem, illum me per hunc ignem transire concede, etc. Joan. de Beka in Burchardo Episcopo Trajectensi cap. 23: *His diebus quidam Hildebrandus Cardinalis et Apostolicæ Sedis Legatus, devenit in Galliam, ut ibi aboleret monie perfidiam. Cum autem ipse Cardinalis adversus diffamatum Episcopum processisset, et idem Episcopus testis ipsum accusantes presip subarrasset, dixit Legatus: *Cesset Altissimum iudicium, producatur ecce divinum oraculum, cum certum sit, quod Episcopalis gratia donum, ut Spiritus sancti. Et si in emptione Pontifex non sit consors Simonis Magi, igitur absque formidine dic: *Gloria Patri et Filio, et Spiritui sancto. Simoniacus igitur absque formidine, Gloria Patri et Filio, distincte protulit: verumtamen, Spiritus sancto, nequaquam pronuntiare potuit; sed postquam idem ab Episcopatu destitutus fuit, totum vericulum sine obstaculo legit. Guaidricus Episcopus Laudunensis apud Guilbertum lib. 3. de Vita sua cap. 8: *Aut: *Communio sancta,*******

quam ex illo pridam altari suscepi, re-
quiritur mihi ad perveniendum, et Spiritus
sancti in animam meam, et haec
siquam verba Regi de vobis dixi. Alter
Judicium Spiritus sancti usurpatur in
Concilio Romano ann. 904. cap. 1.

JUDICIUM PROBABLE, quo veritatis
probatio eruitur, vocatur, in Concilio
Saxoniensi Edwardi et Gulbrani
Regum § 9 in Canonibus datus sub Ed-
gardo Rege § 24. et in Legibus Canuti
legis § 17. Rursus qui ad iudicia exi-
bat, id est, ad purgationem, priusquam
eam obiret, triduo ante, peccatorum
confessione, strictiori jejunio, ac sacra
Eucharistia ad Missam perceptione
seu parabat, ut est in Legibus Saxo-
nicis Athelstani § 23. et Latinis § 30.

Si quis Judicium ferri vel aquae vadia-
rent, acceda: ante tribus noctibus ad
Presbyterum, qui sanctificare debet eum,
et pascat se pane et aqua et herbis,
et audiat Missam singulorum ipsorum
fratrum suorum, et offerat, et est ad sacro-
sanctam Communionem ipsa die, qua or-
dinalium examinari debent, et juret, quod
jure publico sit innocens accusationis,
antequam ad ordinalium veniat.

Antequam vero communicaretur, a
Sacerdote interrogabatur cum adju-
ratione, in hunc modum: *Adjuro te per
Patrem et Filium, et Spiritum sanctum,
et per veram Christianitatem quam sus-
cepisti, et per sancta reliquia, quae in
ista Ecclesia sunt, et per Baptismum,
quo tu Sacerdos regeneratus, ut non
presumas tibi modo communicare, neque ac-
cedere ad altare, hoc feceris, ac con-
sensisti, etc.* Tum sacram Eucharistiam
pertingens Sacerdos, dicebat: *Corpus
hac et sanguis Domini nostri Jesu Christi,
ut tibi ad probationem hodie. Ita Ordo
ad hujusmodi iudicia apud Lambardum
quibus addi possunt, quae habet Collex
M.S. Thuanus de Usaticis Baronien-
sibus. Antequam iudicari fuissent, in illi
solebant iudices iudicare, ut cuncta ma-
lefacta fuissent omnino emendata,
ita non potuerint esse neglecta, per sacra-
mentum, vel per balayam, sive per
aquam frigidam, sive calidam, ita di-
cenda: *Juro ego ille tibi illa, quod haec
malefacta, quae tibi habeo facta, sic ea
tibi feci ad meum directum, et in tuo ne-
glecto, quod tibi illa emendare non debeo
per Deum et haec sancta, et inde stetit
ad bellum, vel ad unum ex supradictis
Judicis, scilicet aquae frigidae vel calidae
Omnitudo et cuncta, quae non possunt
neglectari, fuissent secundum leges et
mores iudicata, et emendata, sive vindi-
cata.**

Peragabantur denique purgationes
etiam Episcopis vel Sacerdotibus ab his
delegatis, et coram iudice seculari.
Leges Edwardi Confess. cap. 9. *The
iuro, quo Judicium fieri debet, veniat illic
minister Episcopi cum Clericis suis, et si-
militer Justitia Regis cum legalibus ho-
minibus pronunciat illius, qui videant et
audiant, ut sequat omnia fiant, et quos
Dominus per misericordiam suam, non
per meritum, salvare voluerit, quiescit sint,
et libere recedant: et quos iniquitas
culpa, non Dominus, damnaverit, Justitia
Regis de ipsis justitiam faciat. Verum
haec duellum spectare haud credam,
cum coram Sacerdotibus initum vix le-*

gatur, sed purgationes per ferrum can-
dens, aut per aquam frigidam, quae
ferrum scilicet, et aqua Sacerdotis be-
nedictione consecrabantur.

Judicium vulgare accensitur ea,
quae per duellum, seu monomachiam, pe-
ragabantur, per ferrum candens, per vo-
meres ignitas, per ignem, per aquam frigi-
dam, per aquam ferream, per crucem,
per Eucharistiae divinae perceptionem, per
bucelliam, seu coraed, iudicium tripa-
di, etc. de quibus sigillatim agimus,
ut et de eorum ritibus ac usu.

Ejusmodi iudicia, ac purgationes,
damnarunt non semel Concilia et SS.
Patres generalia, in primo Leo IV.
PP. in Epist. ad Episcopos Britan. cap.
4. Alexander II. apud Ivonem part. 10.
cap. 15. et alii, quos in dictis locis
passim laudamus. In his porro vulgari-
bus purgationibus ritum cujuslibet be-
nedictionis aut consecrationis impedi-
vetantur Sacerdotes, in Concilio Bur-
densi ann. 1279. cap. 9. Admissi tamen
interdum ab insis summis Pontificibus,
ut a Calixto II. in Concilio Remensi
ann. 1119. in Statuto de Trevia Dei sub
finem, etc. [Vide Murator. Antiqu.
Ital. Dissert. 38. tom. 3. pag. 611. sqq.
Grimm. Antiqu. Jur. German. pag. 108.
sq.]

1. JUDICIUM Districtus iudicis, in
Spectulo saxonico lib. 3. art. 64. § 8.

Nostris etiam *Jugement*, eadem ac-
ceptione Charta offle. Attrabat. ann.
1250. ex Tabul. S. Petri Gand. *Domina
Mathilda, quae... omnia alia ad de-
cem mansugetur pertinet, quae idem
Eustachius tenebat et habebat sub Judi-
cio scabinorum de Harnes. Stat. ann.
1350. tom. 5. Ordin. reg. Franc. pag.
511. art. 14. Et tout autre pain qui est
tourne: pour vendre dedans le Jugement
des echevins.*

2. JUDICIUM VILLAGE. Idem quod Judi-
cium municipium, seu scabinorum, in
lit. Theob. Campan. comit. ann. 1231.
tom. 5. Ordin. reg. Franc. pag. 550.

2. JUDICIUM, Testamentum, donatio,
dispositio, legatum, Petrus Diacon. lib. 3.
Cher. Casin. c. 39. (al. 41.) *Lando Domini
Armenensis civitatis ad mortem ve-
niens, iudicium fecit in hoc Monasterio
de omnibus quae sibi jure hereditario
pertinebant, etc. Vigilius Tapsensis lib.
1. contra Arium cap. 5. Finali ordi-
nato iudicio, diem clausit extremum.
Ita iudicium, pro testamento, vel ulti-
ma morientis voluntate usurpat, ut
Theod. leg. 4. 20. de Episcop. (lib. 2.)
leg. 5. 6. de Inoffic. test. (2. 19.) leg. 9.
de Infirm. (15. 14.) etc. Vide iudicare.*

3. JUDICIUM, alias Disciplina, vox
Monachorum, multa, quae Capituli Ju-
dicio Monacho delinquenti inflatur.
Decreta Lanfranci pro Ordine S. Bene-
dicti cap. 10. *Hi vero quorum negligentia
hoc venerit, in proximo Capitulo cul-
pam suam dicant, iudicium suscipiant
nudi, et injungatur eis poenitentia, vel
de jejunio vel iudicis, vel psalmi, vel
aliquid hujusmodi: quibus de iudicio ad
locum suum revertis, omnes Sacerdotes, qui
tunc praesentes erunt, urgant, et ad Ju-
dicia suscipienda cum omni devotione se
offerant. Tunc ille, qui Capitulum tenet,
septem tantum, quos voluerit de ipsis ad
suscipienda iudicia relinquit, et ceteris
re servum praecipat. [Primum occurrit
vox iudicium hanc notione, in Guidonis
Disciplina Farfensi cap. 14. 15. 16. in
Bernardi Mon. Ordine Cluniae. part. 1.
cap. 74. § 47. in S. Willelmi Constit.
Hirsauig lib. 1. cap. 52. 72. lib. 2. cap.
2. 3. etc.]*

4. JUDICIUM, Jurisdicatio, *Judicium
altum*, idem quod *Alta justitia*, Merum
imperium, jus gladii, *Judicium colli et
manus et cirde*, in Charta ann. 1278. ex
Pomer. diplom. pag. 179. Charta ann.
1351. ex Cod. reg. 1061. 2. 2. fol. 25. r. *Ego
Henricus comes in Lucratum, no-
tium facio, quod ego a... dom. Rudol-
pho de Cuziano D. C. episcopo Metensi,
altam jurisdictionem seu altum iudicium
totale villa Gosselmyngen, cum districti-
bus, hannis, iudicium altis et bassis, in
eodum recepi.*

JUDICIUM COLLI ET MANUS, Major
et minor jurisdictionis, seu, ut vocant,
alta et bassa justitia, Diploma Henrici
Saxon. et Bavar. Ducis ann. 1154. apud
Ludewig. tom. 6. pag. 238. *De nostro
proprio cum silvis et pascuis et omnibus
utilitatibus et cum iudicio colli et manus,
in dotem Ecclesiae conferimus et confir-
mamus. Litterae Boiki Ducis Silesiae ann.
1392. Ibidem pag. 403. iudicium appre-
hensionis et infimum super collum capituli
et manus quod in oppido Libavia habere
dimoicimur. [Vide Jurisdicatio superior. V.
Haltius Glossar. col. 781. voce Hals 4.]*

JUDICIUM CONCEDERE, Late senten-
tiae acquiescere, satisfacere Tabul. Du-
nense. *Judices qui afferunt iudicium
quod Gaufridus Vicecomes archiam
ipsam annona plenam restitueret ac red-
deret, et pro infractione alodii LX. libras
Comiti atque Monacho emendaret. Hoc
iudicium Gaufridus Vicecomes Concedens
LX. libras Comiti atque Monacho emen-
davit.*

JUDICIUM CRIMINALE, Jus cognos-
cendi de criminibus et ea puniendi.
Charta Petri Patav. episc. ann. 1277.
apud Hansiz. tom. 1. Germ. sacr. pag.
419. *Item iudicium Criminale vel sang-
guinis, in bonis et possessionibus ac ho-
minibus ecclesiae nostrae silis in Tulneisi
iudicio, quocumque nomine censentur,...*
dedit.

JUDICIUM DEFUNCTORUM, Jus quod
Parochi sibi adscriperant in bona defun-
ctorum, Gall. *Droit de mortuans*;
primo quod in tertia parte bonorum
decedentis consisteret Tierpage dictum;
deinde vero *Neufme*, quod ad nonam
tertiae partis mobilium reductum fuisset
ann. 1559. In peccudibus ab Anglis per-
solvabatur. Vide Heriotum, Constitutio
Johannis Britanniae Ducis ann. 1266. ex
Archivis Veteris-villae: *Tertia pars Ju-
dici defunctorum, secundum terrae consue-
tudinem approbatam libere et integre
percolatur. Charta ann. 1228. apud Lo-
binell. tom. 2. Hist. Britan. col. 380.
Astruens quoque fallaciter omnes laicos
ab Ecclesia multipliciter aggravari et
specialiter in ea parte iudicii defunctorum,
nec non in decimis extrahendis de
manibus laicorum Infra. Et ad tertiam
partem iudicii defunctorum Ecclesiae pa-
rochialis non solvendam, laudabilem
consuetudinem pia devotione fidelium in-
troducunt nequiter infringendo. Statuta
M.S. Augusti Episc. Conseran. ann.
1281. *Habeat parochialis Ecclesia canonica
portionem, videlicet tertiam partem
secundum jus et consuetudinem diocesis
Conseranensis. Vide Defunctorum,
JUDICIUM EVINDITALE. Vide Evindi-
tale.**

JUDICIUM FALSARE. Vide Falsare.

JUDICIUM FEUDI. Vide in Feudum.
JUDICIUM FORENSE, Quod in foro sae-
culari redditur. Charta Henrici Imp.
ann. 1107. apud Chappavillam ad Agi-
dium Aureae Vallis pag. 54. *Si quis rus-
ticus aliquam angariam nostram nobis de
villa prosecutus fuerit, nullum forense*

Judicium sustinebit. Occurrit ibi semel ac iterum. [Vide Hailaus. Glossar. Germ. voce *Marking*, col. 1317. et *Gerichte* col. 665.]

JUDICIUM INFORTIATUM. Vide in *Fortia*.

JUDICIUM IGNIFERUM, vel *IGNITUM.* Vide *Ferrum candens*.

JUDICIUM LEVARE. Fori Osea, ann. 1247. fol. 4: *De homine, qui intrat in judicium cum pignore in coris et levat Judicium, est ibi colonia 80. solidi. Si forte pignori dixerit pignori, antequam levat Judicium, nec levat Ideantiam de directo, aut bonum capiteatorem super pignus meum: et pignori levaverit Judicium cum pignore in coris, est colonia pignoris 80. solidi.*

JUDICIUM LIBERALIS, quod in favorem libertatis a iudice profertur. Gloss. Gr. Lat. Kaprosia, *Liberalis iudicium.* Kaprosia: R. Debia, *asseror,* nempe in libertatem. Kaprosia: vindicta, assertio. Kaprosia: assertor, vindex.

JUDICIUM PERGRINUM, et quod non coram proprio iudice fit. Præsertim vero ita appellantur iudicia secularia respectu Ecclesiastici, Capitularia Caroli M. lib. 7. cap. 230. [99 309.] Ivo Carnot. Epist. 82. et Goffridus Vindocin. lib. 2. Epist. 24. et Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 31.

JUDICIUM PENITENTIE. V. *Penitentiale.*

JUDICIUM PORTARE. Vetus Charta pro vicario Bituricensi: ex Tabulario S. Sulpitii Biturici: *Qui Judicium Portaverit, erit in custodia Vicarii, et habebit Vicarius de illo pro custodia 30. den. et si portaverit Judicium, et locutus fuerit, emendabit 30. sol. etc.* [Vide *Ferrum Candens*.]

JUDICIUM PORTARE, scilicet portare, quo fit iudicium seu purgatio. Tabul. major. monast. in Reg. 3. Armor. gener. part. 1. *Post hunc vero et ipse Hilarius, qui pro sancto Martino Judicium portaverat, etc.* Supra: *Ferrum ignitum.*

JUDICIUM POSSESSORIUM, Judicium decretorium, Gall. *Sentence définitive.* [99 Proprietario opponitur. Vide JC. et Infra *Petitorium* l.] Bulla Innoc. III. PP. ann. 1208. tom. 2. Hist. Eccl. Meldens. pag. 97: *Super quibus ab impeditione Episcopi quoad Judicium Possessorium absolvimus abbatissam.*

JUDICIUM PROVINCIALE. Germanis *Landgericht.* Vide Chartam Henrici VII. Imp. ann. 1318. apud Goldastum tom. 1. Constitut. Imperial. pag. 224. et Helvicum in Rationario Styriae p. 76. ubi *Judicium Provinciale, et officium et iudicium fori et provincie, inter proventus recensentur.*

JUDICIUM PROVINCIALE dicitur in Charta Leopold. ducis Aust. ann. 1181. apud Pez. tom. 6. Anecd. part. 2. pag. 89. col. 2: *Nos tamen redditus ipsius ecclesie ab omni jure nostro, tam a Placito provinciali, quod vulgo Latine dicitur, etc.* [99 Vide Hailaus. col. 1175. voce *Landrecht*.]

JUDICIUM REGALE, apud Hungaros quale fuerit, docet Bonfinius: *Zagabria Regale Judicium proceres postulaverunt, quod breve quidem et formidolosum est. Quicumque hoc tribunal accedunt, hastam subire coguntur: perorata utrinque causa, in cuius caput hasta demittitur, in capitis reus habetur, presentianque supplicio mulcitur. Id propterea factum, quia ex optimatibus et nobilitate multi homicidii, latrocinii et rapinarum plerique, non-*

nulli peculatus, repetundarum alii postulati.

JUDICIUM SUSTINERE. Pœnas iudicio illatas luere, dare. Leges Caroli M. [99 cap. 46] apud Murator. t. 1. part. 2. pag. 100: *Si alicui homini post iudicium Scabinorum fuerit vita perpetraverit, et iustitiam reddere noluerit, dicendo quod mortuus sit, et ideo iustitiam reddere non debeat, statutum est ut superius Judicium sustineat quod antea sustinere debuit.*

JUDICIUM TRIPLEX. Vide *Officia forell.*

JUDICIUM VADIARE. Pignore deposito iudicio se supponere. Leges Adelsiani Regis cap. 30: *Si quis Judicium aquam vel ferri vadiaverit, etc.*

JUDICIUM VASSALLI INGRËDI dicitur dominus, cum locum, ubi jus dicit, ingreditur. tum enim illius cessat iustitia, et iustitia domini locum habet. Speculum Saxon. lib. 1. art. 58: *Quando Comes, vel dominus provincialis Judicium sui Gogravii Ingressus fuerit, cessat Judicium Gogravii, sicut quando Rex intraverit Judicium Comitum, cessat Judicium Comitum, ubi Rex et Comes ambo sunt actioni presentis. Vide Notas ad Cinlamam pag. 461.*

JUDICIUM VESTFALIE, quod et secretum vocabant, de quo sic Augustinus Patricus in Hist. Conc. Basil. tom. 13. Conc. Labbei col. 1596: *Post hoc tempus Albertus Cesar Patres Literas hortatur, ut causam quandam prophanam ad Judicium Vestfalie, quod vitium et secretum appellat, remitterent. Judicium hoc a Carolo M. institutum aiunt: quod deinde Casares tanti fecerunt, ut raro, vel nunquam ab illo ad se provocantes advenissent. In eo etiam non voca: damnantur. Positur in medio chorula, cum de aliquo nario refertur; si nocendus videtur, tangunt omnes, qui accusatum suspensio dignum putant, digito funem; et ne damnatus sit omnino insecus, per unum aliquem ex iudicibus, qui incognitus sunt, cum obitus datur, virga. Leniter percussitur, vel ex eo audit huiusmodi verba: Et alibi ita bonus comeditur panis, ut hic. Post huc, ubicumque damnatus reperiatur fuerit, suspenditur. Neque possunt iudices evitari, cum non cognoscantur. Quod genus iudicii a Carolo ideo inventum aiunt, ut Saxonum gentem barbaram tunc ac ferocem, cæcibus et latrocinii assuetam, ac crebro rebellantem, in officio contineret.*

JUDICIUM VULGARE, seu civile qui opponitur Ecclesiasticum. Decreta S. Ladislai Regis Hungar. lib. 2. cap. 13: *de Clerico fure: Majus his si furatus fuerit, ab Episcopo suo degradetur, et iudicio Vulgari damnetur.*

JUDICIUM. Tribunal, locus ubi iudices sedent et iudicant. Arest. par. lum. Paris. ann. 1394. et Cod. reg. 1852. 3. 3. fol. 81. r. *Unam peciam ligni cathedræ cum uno cutello levaverat ac tabelam ordinationum dicti loci atque kalendarum in iudicio existentes removerat.*

JUDICIUM. Pœna per iudicium statuta, unde *Judicare,* ejusmodi pœnam seu supplicium decernere. Pactum inter prior. Cantoglii et Thorat. et Guar. de Castronovo dom. Apher. ann. 1273. ex Tabul. Cantog. *Et ad dictum Guar. iudicium seu punishmentum forefacti pertinet.* Aliud inter Margar. Tornodor. comit. et monach. Pontinnac. ann. 1281. ex Chartul. ejusd. monast. pag. 162: *Exceptis casibus criminalibus, pro quibus secundum consuetudinem comitatus*

Tornodori homo, mulier aut bœstia Judicari potest, et debet suspendi suis mori, corpus perdere sive membrum, etc.

JUDICIUM, Oblatio, quæ, ecclesie fit ab illis, qui iudicium seu purgationem obeunt. Chartul. Celsinian. ch. 918: *Presbyter Arnulfus (dimisit) capellaniam S. Hylandi et medietatem Anarigrum, quas dicitur iudicia.*

JUDICIUM, Rumor, fama, Gall. *Bruit.* Charta ann. 1181. in Chartul. S. Joan. Laudun.: *Clamore et responso facto, cucurrit iudicium in curia regis, quod ecclesia propter viros testes, quos sufficienter habebat, furnum suum vendicare nisi Ernaldus plus aliquid facere voluisset.*

JUDICIUM, pro iudicium, Lex. Formula x. inter vet. Form. Andegav. *Juratus dixit, iuxta quod iudicium hoc loquitur, id est, prout Lex præcipit.*

JUDITUS. Freculph. Lexov. episc. in Epist. nuncupat. tom. 6. Collect. Histor. Franc. pag. 328: *Quod in iudicando consequantur laudem, tunc reputabitur etiam taliter memorie; quoniam iudicialium tuum nomen iudith, ædificans sive laudans interpretatur.*

JUELUS, Gemmeus aureusve ornatus, nostris alias *Juel,* nunc *Joyau,* Charta ann. 1254. ex Chartul. S. Petri Insul. sign. Decanus ch. 154: *Quindecim libras, quas dictum capitulum ex huiusmodi tractatu michi Margarete pro Juellis meis numeravit, tradidit et persolvit. Testam. Isabelle com. de Bousemont ann. 1407. ex Bibl. Reg.: Je donne a au Juel de l'église saint Marier de Vy a porter le corps Notre Seigneur aval la ville au jour du saint Sacrement, etc. Ubi vas artificiosè elaboratum significatur. Occurrit præterea in Stat. ann. 1265. tom. 3. Ordinat. reg. Franc. pag. 14. art. 28. Vide supra *Joellus*.*

Aliud vero Provincialibus sonat vox *Juel,* ut docet Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657: *Juel, Prov. lotium, civitatis Nostris Yvræ.*

JVERNAGIUM, pœn. *Jvernagium.* Blandum, quod ante hyemem scribitur, sociale. Charta Hugon. de Galardone ex Tabul. capit. Carnot.: *Reddam eis quinque mēdros annonæ, cujus dimidium sui Jvernagium legitur in Ch. Senon. archiep. eadem de re ex eod. Tabul. Iternat. Hyemalis, in Charta ann. 1254. ex Tabul. S. Elig. Noviom.: Je Jouchiers de Thorol... ay donne en pure et perdurable aumone au convent de S. Eloy de Noyon un muy de blé... a penre chascun an a la feste de S. Martin Jvernat.* Vide supra *Hybernagium*.

JVERNAGIUM. Vide *Hybernagium*.

JUGALE, Velum, quo velantur conjuges, cum matrimonio inveniunt. Vide in *Jugalis* Comed. sine nomine act. 3. sc. 2. ex Cod. reg. 8163: *Te conjugem (vult habere) mihi jussit parare balnea, talamum, tedas, et Jugalis.*

JUGALIS, Coniux. Papias *Jugalis, conjugio dicitur, vel jugo aptus.* Gloss. Gr. Lat. *ἰυγῶνος, Coniux, Jugalis.* Zoyrac, apud Nicetam in Manuele lib. 5. n. 8. Utuntur passim Scriptores, Gregorius M. lib. 7. Ind. 2. Epist. 16. lib. 8. Ep. 10. Senator lib. 1. Epist. 8. lib. 10. Epist. 20. 21. 23. 24. Acta SS. Ordin. S. Bened. tom. 4. pag. 617. Marcellus lib. 2. form. 7. 17. Formulæ vet. cap. 40. Charta ann. 1156. in Bibl. Sebusiana pag. 210. 212. alia ann. 1282. apud Lucam Acherium ad Guibertum pag. 685. etc.

JUGALIS, Velum quo conteguntur

sponsus ac desponsa, cum matrimonio conjunguntur. Pontificale Eccl. Arelat. scriptum ante ann. 400. apud Marten. de antiq. Eccl. Ritibus tom. 2. pag. 624. *Antequam dicatur Pax Domini... conjugat eos Sacerdos et statuat puellam ad sinistram viri, tunc velat eos Sacerdos ita, virum super scapulas, puellam super caput, et ponat Jugalem super humeros eorum dicendo, in nomine Patris et Filii et Spiritus S.*

† **JUGALIS**, ut *Jugalis*, Maritus. Charta anni 3. Rodulfi Regis e. Chartulario S. Sulpicii Bituric. fol. 23. *Remegaritis consentiente Jugalo suo Josep, etc.*

* **JUGALITAS**, (Conjunctio). *Fulgent. 1. Mythol. 15. Quae una eademque servorum huthorisque Jugalitate gignuntur. Adde 3. 7.*

† **JUGARIS**, pro *Jugarius*. Supplem. Antiquarum *Jugaris, Iydyax, Hubulcus, rusticus.*

† **JUGATA**, Nupta. *Virginem potius quam Jugatan putares, in Vita S. Drausti tom. 1. Martii pag. 406.*

† **JUGATUM**. *Terria.* Vide in *Jugatum*.

† **JUGATICUM**, in Charta ann. 1183. apud Ughellum in Episcopia Berthonensib. Quod pro quilibet boum jugo exsolvitur. Perperam *Jugaticum* scribi videtur in Charta Galeae Comitis Virtutum ann. 1379. *Item confessiones quadam factas per Cacerarios Communis Papiae recipientes a Communis et hominibus Montisualis nomine Jugatic, et pro Jugatico ejus, quod solvere tenebantur Communis Papiae, quod erat denar. 6. pro quolibet paro boum, etc. Alia ann. 1238. Concesserunt... habere annuatim denarios 6. de quolibet Jugorum hominum, etc. Vide Gloss. med. Graecitat. in Zojo 2222.*

† **JUGATINUS** DEUS, Qui dicebatur pro deo conjugis. S. Augustinus de Civ. Dei lib. 6. cap. 9. *Cum mas et femina conjunguntur, additur Deus Jugatinus.*

† **JUGATIO**, possessio per jugo, et modulos terre consecrata, vel jugatio per jugera. in leg. 49. de Operib. publ. 15. l. 1. autem de Ejur. conlat. 11. 17. l. 1. et leg. 1. Si quid publ. factura. 18. 11. et leg. 1. Cod. Th. Vide *Jugata*, ad lib. 10. Cod. Just. 11. 27.

† **JUGATOR**, Qui jugat jugo. *Jugator Equum Tripulem, apud Arnobium lib. 7.*

† **JUGATUM**, Jugerum, modus agri. Matth. Westminster. ann. 1083. *Eodem anno Rex Guillelmus misit Justitiarium per totam Angliam per Comitatus, et inquirere fecit et diligenter perscrutari, quot Jugata, et virgatae terrae, quidque quo Militi sufficere possent. Hispanis Jugata est perinde mensura agri, quae continet fenevis 50. [Donaco Jacobi Regis Aragoniae facta Ecclesiae Valentiae tom. 3. Concil. Hisp. pag. 497. Item d. mannaus ad opus vestrum duas Jugatas terra pro hortis circa Valentiam.] Vide *Constitutum* in Hist. Sagoviensi cap. 14. §. 10. et de Mariquam lib. de Banderib. ex mensur. cap. 21.*

† *Nostris Juet.* Chartul. Cluniae ubi decessit S. Vincent in Hispan. *Exceptis his, habet supradicta ecclesia decem Jugatae bene cultas.* Charta ann. 1328. in Reg. 62. Chartoph. reg. ch. 295. *Item un Juet de vigne ou fe Robin Fretart... Item trois Juet de terre ou fe de seigneur de Clouway Lib censum terre d'Estilly ex Cod. reg. 9483. fol. 3. v. Douze deniers et demy chappon, assis sur demi Juet de terre fresche et boys... Item sur demy Juet de terre ceant audit lieu, etc.*

† **JUGA**, adv. pro Jugiter. Praeceptum Caroli C. ann. 845. pro Majori Monaster. apud Mabill. tom. 2. Annal. pag. 747. *Ut libertus divinum ibidem perscrutent officium et Domino Jugo famularent.*

† **JUGEA**, Eadem notione atque Jugata. Charta Otton. I. imper. ann. 932. apud Murator. tom. 6. Antiq. Ital. med. evi col. 67. *Castrum unum, Musclarium nomine, cum villa ipsius castri fundata... et est ipsa villa a duobus partibus... oriente et meridie, Jugeas quatuor milia, divisa per medium ab aliis duobus partibus, scilicet occidentis per latitudinem Jugeas duas, per longitudinem Jugeas tres, etc. Vide Jugo.*

† **JUGELLUM**, pro Nigellum. Vide in hac voce.

† **JUGERATIO**, in leg. 33. Codicis Theod. de Decur. 12. l. 1. Vide *Jugatio*.

† **JUGERE**, Continuar, Prov. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657. Vide *Jugatas*.

† **JUGERES**, Vide in *Jugerum*.

† **JUGERIA**, Jurisdictio judicis, Jugerie, in Consuetudine Issoriensi in Arvernib. et in alioquin Regum nostrorum Edictis. Charta Johannis Regis Angl. tom. 2. Monast. Anglie pag. 1006. *Sci homines suos pccios et liberos, et Jugeriam de honore de facto, de rapto, de incendio... habere debeant.*

† Indebit districtus, nostris, Jugerie. Pactum ann. 1172. inter archiep. Bitur. et Rabilium milit. ex Chartul. Bitur. fol. 119. v. *Omnia controversia quae erant inter nos et Rabilium militem, scilicet de Jugeria de Karobris, de justitia omnium hominum, sapientia est. Lat. romiss. anr. 1335. in Reg. 148. Chartoph. reg. ch. 212. Agnac de Navarre jadis contesse de Foitient en douaire es Jugeseries de Rieux et de Riviere en nostre seigneurie de Thoulose, etc. Traitte en la Jugerie d'Albignys et seigneurie de Thoulouze, in alius ann. 1498. ex Reg. 163. ch. 70.*

† **JUGERIA** interdum pro ea praestatione, quae jure vel potius domino fit Tabular. Vindocinense Thuam Ch. 173. *Ipsam quoque molendinum procul omni Jugeria scilicet, et relevario, et quietum clamavit.*

† **JUGERIUS**, Judex. Charta ann. 1370. in Reg. Cam. Comput. Paris. sign. Vienne fol. 61. r. *Quod ipsi et antecessores eorum posuerunt in praedicto castro bajulum seu etiam Jugerium vel consul.* [Vozierum 9.]

* **JUGES**, Ejusdem jugi, pares, unde conjuges, et septages, Festus.]

† **JUGAMENTUM**, Judicium, sententia judicialis. Libert. Montisfer. ann. 1201. in Reg. 181. Chartoph. reg. ch. 154. *Si aliqui ipsi e suis erentat, in quo esset discordia inter bajulum et consules de Jugamento, consilio vel accordo... quod tunc dicti consules habebunt consilium cum suis consiliariis; et si consules et sui consiliarii sint in una opinione cum bajulo, vel alio predictis, tunc dominus, bajulus, vel alio qui erit pro domino, reddat dictum Jugamentum presentibus consiliis et partibus litigantibus. Dicitur bajulus debet reddere Jugamentum fideliter per juramentum suum... hoc salvo quod licet bajulus reddat Jugamentum... tamen, si aliqua partium in hoc reputet se gravatam, appellare poterit. Vide supra Jugamentum.*

† **JUGIA**, Juges, Jugerum, mensura agraria. Ch. ann. 1088. pro Monasterio S. Solutoris Taurinensis: *Quae mensura justa, super totum Jugias mille. Charta Adelberti Episcopi Bergomensis in Hist.*

Bergom. tom. 8. pag. 191: *Per mensuram, Jugas decem et octo.* Alia ann. 1072. *Ibid. pag. 278: Totas insimul extra pascatium et communalia per justam mensuram Jugias legitimas centum, etc. Infra: Sunt tote insimul per justam mensuram Jugias legitimas sedecem.* Vide Probat. Hist. Sabaud. pag. 21.

† **JUGIS**, [Charta Aistulfi Langob. Regis ann. 756. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 449: *Omnes insimul tam de monte quam de plano ex omni parte sunt soes CCXXXI quae sunt per mensuram justam simul in unum Jugas numero mille dux.*] Charta ann. 915. apud Ughellum tom. 4. pag. 612: *Rei ipsae in fundo Albimies per mensuram Jugas decem et octo, et ipsae res in fundo Trevisio Jugas decem.*

† Charta Longobardica in Bagliario Casinensi tom. 2. pag. 12. *In aycola (leg. silvola) et in fao Jugis 40. et 8. terra aratoris, seu vitis, omnia ad pertica legitima quodecimo pedes et semis. Alia Desiderii Regis pag. 17. Terra, Jugas numero quadringentas, etc. Alia ejusdem Regis pag. 14. Terra, silva, poncora, et prava insimul ad mensuram justa Jugas numero quatuor milia per designata et determinata loca, etc. Occurrit ibi non semel, apud Puricellum in Basilica Ambrosiana pag. 323. et in Appendice ad Capitularia Baluziana n. 111. [Juit de pre, eadem, ut pato, notione, apud Bestium in Hist. Comitum Pietav. pag. 130.]*

† **JUGIFERA**, Hist. Dominor. Ambasien. cap. 2. n. 12: *Comes vero Jugiferum Campaniae et Segrecheriam, quae ultra Carum fluvium est... Latio pro servitio suo dedit.* Et cap. 4. n. 8: *Ilud similiter, quod Tuonus habebat in Jugifera castri novi. [Istem omnino videtur quod Jugeria.]*

* **JUGIFLUUS**, [Jugiter fluens. Paulin. Nolan. carm. 35. 439. Jugifluus semper bibens.]

† **JUGIRE**, Clamor militi. Glossar. vet. ex Cod. reg. 7613: *Jugit militum cum clamant.*

† **JUGIS**, Jugerum. Vide in *Jugia*.

† **JUGIS**, ut *Jugalis*, Coniux, in Andrea Bergomat. Chronic. cap. 13. apud Pert. Script. tom. 3. pag. 236.

† **JUGITAS**, Diuturnitas, perpetuitas, continuata. Uti in Constantino leg. 7. Cod. de Repudiis (5. 17.). Marcellus Empir. cap. 8. Quiricus in Epistola ad Ildephonsum tom. 2. Concil. Hispan. pag. 383. Gislebertus in Miraculis S. Romani tom. 5. Mail pag. 162. Vita vener. Idae. tom. 2. April. pag. 167. 180. etc.

† **JUGITES**, εὐκλειστῶν, Coniuncti, in Glossis Lat. Gr. Sangerman. MSS.

† **JUGIUM**, Jugerum, mensura agraria, idem quod *Jugia*. Chartul. S. Joan. Angrensis. fol. 35. v. *Dederunt... deciman et terragium dimidii Jugii terre arabilis et deciman dimidii Jugii vineae.* Vide supra *Jugata*.

† **JUGLANDARIA**, Locus ubi crescut juglandes, apud Ughellum tom. 9. pag. 304.

† **JUGLATORES**, Gloss. Lat. Gall. *Histrion, Jongleur, Joculari, Jongloier, Joculari, Jengleresse.* Regestum Magnorum dierum Trecentium ann. 1286. *Super quod Johannes dictus Charmillonis Juglator, cui dominus Rex per suas literas tanquam Regem Juglatorum in civitate Trecenti Magisterium Juglatorum quemadmodum sibi placeret voluntati, concesserat.*

† **JUGLIATI**, pro Gigliati, Nummi de quibus supra. Ordinatio Humberti II. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 316: *Alia vero Capellanis Clericis... dentur culibet*

Bergom. tom. 8. pag. 191: *Per mensuram, Jugas decem et octo.* Alia ann. 1072. *Ibid. pag. 278: Totas insimul extra pascatium et communalia per justam mensuram Jugias legitimas centum, etc. Infra: Sunt tote insimul per justam mensuram Jugias legitimas sedecem.* Vide Probat. Hist. Sabaud. pag. 21.

† **JUGIS**, [Charta Aistulfi Langob. Regis ann. 756. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 449: *Omnes insimul tam de monte quam de plano ex omni parte sunt soes CCXXXI quae sunt per mensuram justam simul in unum Jugas numero mille dux.*] Charta ann. 915. apud Ughellum tom. 4. pag. 612: *Rei ipsae in fundo Albimies per mensuram Jugas decem et octo, et ipsae res in fundo Trevisio Jugas decem.*

† Charta Longobardica in Bagliario Casinensi tom. 2. pag. 12. *In aycola (leg. silvola) et in fao Jugis 40. et 8. terra aratoris, seu vitis, omnia ad pertica legitima quodecimo pedes et semis. Alia Desiderii Regis pag. 17. Terra, Jugas numero quadringentas, etc. Alia ejusdem Regis pag. 14. Terra, silva, poncora, et prava insimul ad mensuram justa Jugas numero quatuor milia per designata et determinata loca, etc. Occurrit ibi non semel, apud Puricellum in Basilica Ambrosiana pag. 323. et in Appendice ad Capitularia Baluziana n. 111. [Juit de pre, eadem, ut pato, notione, apud Bestium in Hist. Comitum Pietav. pag. 130.]*

† **JUGIFERA**, Hist. Dominor. Ambasien. cap. 2. n. 12: *Comes vero Jugiferum Campaniae et Segrecheriam, quae ultra Carum fluvium est... Latio pro servitio suo dedit.* Et cap. 4. n. 8: *Ilud similiter, quod Tuonus habebat in Jugifera castri novi. [Istem omnino videtur quod Jugeria.]*

* **JUGIFLUUS**, [Jugiter fluens. Paulin. Nolan. carm. 35. 439. Jugifluus semper bibens.]

† **JUGIRE**, Clamor militi. Glossar. vet. ex Cod. reg. 7613: *Jugit militum cum clamant.*

† **JUGIS**, Jugerum. Vide in *Jugia*.

† **JUGIS**, ut *Jugalis*, Coniux, in Andrea Bergomat. Chronic. cap. 13. apud Pert. Script. tom. 3. pag. 236.

† **JUGITAS**, Diuturnitas, perpetuitas, continuata. Uti in Constantino leg. 7. Cod. de Repudiis (5. 17.). Marcellus Empir. cap. 8. Quiricus in Epistola ad Ildephonsum tom. 2. Concil. Hispan. pag. 383. Gislebertus in Miraculis S. Romani tom. 5. Mail pag. 162. Vita vener. Idae. tom. 2. April. pag. 167. 180. etc.

† **JUGITES**, εὐκλειστῶν, Coniuncti, in Glossis Lat. Gr. Sangerman. MSS.

† **JUGIUM**, Jugerum, mensura agraria, idem quod *Jugia*. Chartul. S. Joan. Angrensis. fol. 35. v. *Dederunt... deciman et terragium dimidii Jugii terre arabilis et deciman dimidii Jugii vineae.* Vide supra *Jugata*.

† **JUGLANDARIA**, Locus ubi crescut juglandes, apud Ughellum tom. 9. pag. 304.

† **JUGLATORES**, Gloss. Lat. Gall. *Histrion, Jongleur, Joculari, Jongloier, Joculari, Jengleresse.* Regestum Magnorum dierum Trecentium ann. 1286. *Super quod Johannes dictus Charmillonis Juglator, cui dominus Rex per suas literas tanquam Regem Juglatorum in civitate Trecenti Magisterium Juglatorum quemadmodum sibi placeret voluntati, concesserat.*

† **JUGLIATI**, pro Gigliati, Nummi de quibus supra. Ordinatio Humberti II. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 316: *Alia vero Capellanis Clericis... dentur culibet*

pro mense quotibet septem grossi Turonenses, sive septem Jugliati.

* **JUGLUS**. (Gladius jugulans, pugio ? Jugulus non Juglus. (App. ad Probum, Meyer, text. bon. latins, I, 11.)

† **JUGMENTARIUS**. Vide **JUGUAGIUS**.
Charta Rogeri I. Regis Siciliae ann. 1133. apud Ughellum tom. 9. pag. 206: *Et vadit de Petra in petram usque ad arborem Fiorentinam, et puteum Lame, de hinc ferit de Jugone in Jugonem, quomodo vadit ad caput Frassinorum, etc.*

† **JUGULEMENTUM**. Lo scanamento. Glossar. Lat. Ital. Ms.

1. **JUGULATOR**. Homicida, sed proprie *murdrator*, nostris *Meurtrier*, Gloss. Lat. Graec.: *Jugulatores*, *apaxra*. Thomas Walsingham pag. 344. *Statutum est praeterea, ut nullus ocellus Jugulator, quales murdreres appellat Angli, de cetero chartam de regia gratia obtinet.* Vide *Morth.*

2. **JUGULATOR**. Chartae ann. 1100. in Chart. S. Petr. Carnot. edit. Guerard. pag. 243. subscribunt *Willelmus Jugulator et Gualterus socius ejus*. Forte Laninis, carnifex.

JUGULUM. Anastasius in Nicolao I. pag. 201: *Fecit enim in confessione ipsius sacratissime Basilicae Jugulum de auro mundissimo unum pens. libr. numero 2* Ubi Hufelgerus, *Jugulum* esse existimat minus *Jugum*, quod ex auro in Basilicis dicebatur, ut memores essent verborum Christi dicentis: *Jugum vobis suave, et Longe petita explicatio, proinde nolim huic assensum praebere: certe mihi non probatur.*

† **JUGULUS**. Gladius jugulans. Translatio S. Viti, tom. 2. Junii pag. 1038: *Et pia colla Jugulo submittentis atrociter trucidati*. Sugerius in Vita Ludovici Grossi apud Duchesnum tom. 4. pag. 287: *Qui autem turrim impugnabatur, aduentum subitum domini Ludovici tanquam Jugulum formidantes, retrocesserunt.*

• Occurrit rursum, ac notione, in Vita S. Columbae tom. 5. Sept. pag. 625. col. 1. Interdum etiam pro *Nex*, exitium. Acta S. Nicand. tom. 3. Jun. pag. 275. col. 2: *Et quid velut agnus ad Jugulum suum currit ?*

JUGUM, vox Latinorum, *Jugum boum*. Adalarus in Statutis Monasterii Corbeiensis lib. 2. cap. 1: *Et idem ipsi dent, unusquisque ad hortum cui desiderint in tertio anno, aratrum I. Jugum cum ambulo et conjunctis quando necesse fuerit.*

• **Joint**, eodem sensu, in Lit. remiss. ann. 1377. ex Reg. 154. Chartoph. reg. ch. 78. *Cellui Monnii portant une chose, nomme Joint, a quy ou pays l'en lye les beufs, etc.* Nostris praeterea *Juille* et *Juilles* dicitur pars jugi, lorum nempe quo jugum ad cornua boum alligatur. Lit. remiss. ann. 1444. in Reg. 178. ch. 220: *Cellui Palloriez d'un coustel coppa les Juilles ou leures, dont les beufs qui tiroient à la charrette estoient liez*. Aliis ann. 1491. in Reg. 280. ch. 7: *Unes Juilles de beuf, que le suppliant avoit eues de celui dont il avoit eu ledit cheval*. Hinc *Faire veilles de sainte Juille* facere dictum suspicor, in Lit. remiss. ann. 1384. ex Reg. 125. ch. 159: *La veigille de la feste de la Magdelene darrenierement passé, ledit suppliant estant en laditte ville de saint Crist, ou l'en a acoustumé de faire veilles de sainte Juille entre aucuns varlez qui dancoient et faisoient ledites veilles*. Vide *Conjugla*.

† **JUGUM**. Vectis lunatus instar jugi. Acta S. Hilarii, tom. 1. Junii pag. 426:

Jugum igitur, quod os fornacis validissime confirmabat... est effractum... Jam enim paratum est Jugum, quod totam molem lapidum sustinet, cum ipso igne corruere. Occurrit apud Heronem de Machinis bellicis cap. 9. ubi sic exponitur Boetio in descriptione Testudinis a Martia: *Juga hic intelligentia sunt ligna duo instar jugi bovini conjuncta, quae una cum aliis duobus eodem modo conjunctis basim testudinis constituunt.*

JUGUM TERRAE. Quantum juncti boves uno die arare possunt, *Joug de terre*, Arverna. Quamvis autem Anglis *Jugum* multa jugera, etiam et habitacula, quae *messuagia* vocabant, continet. Rentale regalis manerit de Wy in Comitatu Cantii pag. 13. apud Spelman: *Summa hujus Jugi 8. messuagia, 6. tofti. 1. gardinum, 51. acre; 1. roda dimid. Item: Jugum de Burgham et Deiman... summa terrarum hujus Jugi, 6. messuagia, 1. colatum, 1. toftum, 58. acre dimid. et dimidia rode. Ibidem pag. 7: Jugum et dimidium jugerum de Amming... summa terrarum optimi et medi pretii, 53. acre, 1. rada, et pastura 89. acre. 1. roda dimid. Caetera ibidem juga, sunt plerumque terrae arabiles, sed etiam, subdit idem Spelmanus, Manerium distributum fuisse in varias portiones ad alendum totidem familias rusticas una cum bobus eorum junctoris sufficientes, atque inde juga appellatas. Postea vero juga ista lucri causa, in plurima habitacula redacta sunt. Jacobus Gothofr. ad leg. 2. Cod. Theod. de Censu, (19. 10.) *Juga seu capita, terrena juga*, in leg. 3. Cod. Th. de Militari, descript. (14. 4.) terrae modos interpretatur, quibus colendis jugum, annuum boum juga (plus est: sicut jugum, jugerum, quantum in die jugo boum exerceri potest. Ita eo casu juga, plura juga continuerit. Charta Henrici Comitis Portugalliae tom. 2. Monarch. Lusitan. p. 282: *Si quis emerit vineam a tributario, si libera: et si acciperit prius ad jugum uzorem tributarii, omnem hereditatem, quam habuerit, sit libera: et tributarius, si potuerit esse miles, habeat morem militum. Militia quot potuerint habere Jugarios in hereditate sua quam habuerunt intus Colimbrina, etc.* Vide tom. 4. pag. 307. et supra *Gavelherie* et *Wendus*.*

* **JUGES**. (Conjunctus. Caio R. R. 10. Vasa juga quinque. Varr. 1. RR. 22. haec eadem Catonis verba repetit.)

JUHERT. Modusagri. [Jugerum, *Jachart* apud Schilterum et *Juchart*, unum Monasterii pag. 38: *Ter in anno, id est, in Junio et autumnus, et in vere arabum quinque juhert, singulis vicibus sex virgarum in latum, et triginta in longum, et ipsa virga habeat novem ulnas in longitudine*.
JUJERUM pro *Jugerum* habet Leo Ost. lib. 3. cap. 19. Edit. ult. *Papias: Juges, unius diei opus aratoris. Jugerum, actus duplicatus facit: dictum ab eo, quod sit junctum duobus actibus, constat autem latitudine pedum 120, longitudine 240. Victorius de ratione calculi: *Jugerum habet passus 48. pedes 240. V. Isid. l. 15. c. 15.**

• **JUINA**. Fluvius, qui oritur in foresta Aurelianensi, vulgo *Juine*. Junna. Charta ann. 1241. in Chartul. Maurign. ch. 66: *Anellus... recognovit se quintam partem curvadum prati sui inter calcetanum de Maurignaco et Juinam... consultare*.

† **JIVIRATORIUM**. Chronicon Sicil.

apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 81: *Illic steterunt... armatas domos, vineas et bona Messanensium ex utraque parte Messanae, et specialiter ex parte hujus S. Marci usque ad Iviratorium, id est, si bene puto, usque in illum locum, dictum S. Marci, ab Italico Iviritta, ibi, in illo loco.*

JUISIUM. Judicium, ex Franco veteri. Hispanis *Juzico*, *Jugensio*, sed proprie Purgatio vulgaris, seu per duellum, aut per ferrum cadens. Charta Gaufridi Comitis Andegav. Fulconis Regis Hieros. III in Tabulario S. Hilarii Pictavi. *Insuper et pro custodia duelli et monomachiae, quae vulgo Juisius dicitur, duas partes civitas concessit, scilicet quod Justitia Comitis esset cum Justitia Canonorum, etc.* Leges Normannicæ Willelmi Conquerentis Regis Angliae cap. 14. 15. 16: *Si homo apud alios de larcin, et si sol frans homo, et si ois ondra vers festimone de lealte, s'en escondrad per plein serment, et alre, qui blaimes ait ested, per serment noies, po est a savoir, qu'acorte [i. quatorze] Ames leals per non, si il averi les pot, po si s'en escondra sei ducime main. Et si il aver nes pot, si se defende per Jus, e li appellez jurra sur lui jur (et sur) [oo l. par] et homes noies, [i. se seis main.] que pur haur (haur, vel haur) nel fat, ne pur alre chose, si pur son dreit non purchacer. Et si alcuns est apelez de mustier fruisier, u de chambre, et il n'est ested blaimes en arer, s'en escondit per XII. [oo l. XIV.] leals homes noies, sei dudime main: e s'il est alre fice ested blaimes, s'en escondiad a trois doubles [i. e. l. XII.] homes leals noies, sei trentiesme main: e si aver nes pot, aut a la Juise a trois doubles, (dudzes) si non il doust a trois du plein serment. Et s'il ad en arer larcin avandad, ait ai pur. Li Arcevesque avera de forfature XII. sols en Mechenles, et lui Eveskes xx. sols, et lui Quinz xx. sols, et le Baron x. sols, et le Vitain xi. den. Utriusque capitis versioem Latinam habes in nupera et accurata S. Anselmi operum editione, quam viro doctissimo Gabrieli Gerberono debemus. Huc etiam referenda verba Gallica, quae Hugoni Dispensatori Comiti Vinestrensi ad mortem damnato ann. 1326. post pronuntiatam sententiam, ad majorem contumelliam iudex protulit: *Tenez vous traytor, tyrant reneye, si alez votre Juise prendre, traytour malvais et attainé, apud Henricum de Knyghton in Eduardo II. hoc est: Abscede proditor, renegate proditor. Judicii tui praenam subiturus, improbe et comite proditor. Libellus Catalanicus MS. de Battalia facienda: *Deu hon recorer al Juy de Deu.***

• **Joise**, *Jouise* et *Juisse*. Sermo in die O. SS. ex Cod. S. Vict. Paris: *Comme nostre Seigneur vendra au jour do Joisse et vendra a chascun ce qu'il aura deservi.* *Jouise*, in Chron. S. Dion. lib. 2. cap. 19. tom. 3. Collect. Hist. Franc. pag. 179. *Au jour du Joise J. C. in Isid. l. 16. tom. 8. pag. 327.*

Interdum duello opponitur, sumiturque pro judicio ferri candidis, uti vox *Judicium*. Charta Hugonis Ducis Burgundiae pro Beluensi Communia ann. 1293. apud Perardum in Tabul. Burgundicis pag. 275: *Si duellum victum fuerit, in dispositione mea erit. De Juisto fiet, sicut et de duello. Eadem habentur in Chartis Communiae Monbarrensis ann. 1291. et Sinemurensis ann. 1278. apud eundem pag. 420. 531. Charta pro*

Communia Suession. apud eundem, pag. 387: *Si quis de Communia, cuiuscumque dominii sit, adramitionem Jusii per manum Majoris fecerit, dominus ejus inde eum retrahere non potest.* [Sic legendum pro ad ramitionem missi. Ex his etiam emendanda vox missio quod pro justo petperam legitur apud eundem. Perardum pag. 384. ut et vox missum, quae si fides est librario, non semel habetur in Chartulario Divionensi.] Vide Judicium.

Consuet. Norman. cap. 10. part. 2. ex Cod. reg. 461. *Olim mulieres criminibus caris insecuit, cum non haberent qui eas defenderent, Jusio, se purgabant.* Ubi textus Gallicus: *Jadis quant femmes estoient accusees et elles n'avoient qui les defendist, elles se purgeoient par jusie.* (Hron. S. Dion. tom. 7. jam laudata Collect. pag. 144: *Un Jusie fist faire de xax homes, pour savoir quel droit les oncles avoit ou reuante son pere. li Jusies de dix homes fu par iave boulant; et li Jusies d'autres dix par fers chaus; et li tiers Jusies des autres dix par iave froide.* Ubi Judicium habent Annal. Bertin. ad ann. 876. ibid. pag. 122. Le Roman du Renard Ms.:

*Si que j'en ferrois un Jusie
De chaude yave et de fer chaud.*
Julie et Jusio, eodem sensu, in Vita J. Ms.:

*Et j'en ferai un fort Jusie
En un gectil fu en ma cuisine,
Ou jou enterrai toute nue...
Il arsent tout en tel Jusie.
La pochete est en sa cuisine, etc.*

* **JUJU**, apud Arabes, Species accipitris, eadem quae Hebraeis Aja, Esalon Suetorio, nostris Emerillon, de quo Anonymus apud Damirem: *Juju ceter et pennar, cujus oculi sunt rare suaves, et pupille tanquam torno expolite, plus quam sapphirus.*

* **JUJUBA**, Pruni vel olivae genus, Gall. *Jujube*, Zizipium, Perusinus in Vita B. Columbae Reatinae, tom. 5. Maii pag. 342: *Porrectusque illis zizyphas, Jujubas dicunt, quas servabat in gremio.*

* **JUJURGARI**, [e Jujurgari, tencier] (Lex. Lat. Gall. Bibl. Ebroic. n. 23. NII. s.)

* **JUVUM**, f. leg. *Juisium*, Judicium, districtus et jurisdictionis. Vide supra Judicium I. Charta Raym. Bereng. comit. Barcin. ann. 1142. Inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 495: *In manu vestra per hanc presentem scripturam potencialiter et integretrado castrum illud, quod est situm in suo livo, quod nomen est Estericum, simul cum omni suo territorio, et cum omnibus ad se quacumque modo pertinentibus.*

* **JULA**, Piscis genus. Vide supra Donzella.

* **JULCA**, Fissilia. Gloss. Isid. pro *Hulca*.
* **JULEP**, Constantino Africano de Morbor. curat. cap. 10. dicitur *Syrupus de sola aqua et saccharo*. Passim vero sumitur pro quavis distillata aqua seu decocto aculeorata. Sebastianus Perus. in Vita B. Columbae Reatinae tom. 5. Maii pag. 382: *Reficiebatur tantummodo pura aqua: semel per obedientiam, proprio sacerdote jubente, oblatus Julep gustavit, postea omnino negavit.* Etymon ducunt vel ab Arabico *Giwlep*, vel ab Graeco *Ζωλέπιον*. [Vide gloss. med. Graec. in hac voce col. 465.]

* **JULHATA**, JULHATUS, Monetae Italicae species, Julia nuncupata. Charta ann. 1227. in Reg. 65. Chartoph. reg. ch.

80: *Obolos albos falsos de Modimonte, Julhatos et Julhatos modici valoris emit seu emi fecit.*

1. **JULIA**, Modus agri. Julianus Antecessor. Constit. 124. § 1: *Pro singulis jugeribus, vel Julis, sive centuriis, etc. § 3: Eratores tributorum planarias, vel securitates, sive epochas faciant, per quas significant non solum quantitatem pecuniarum vel specierum susceptam, sed numerum jugerorum, vel Juliarum, vel centuriarum, etc.*

2. **JULIA**, Piscis genus. Vide supra Donzella.

* **JULIANUS**, nude, pro Festum S. Juliani. Ferrar. Apehon. ann. 1511: *Solventa quolibet anno, scilicet bladum, in Juliano, et argentum, ciram et gallinari in Andrea quolibet anno.* Ita pluries ibid. Infra non semel: *In festo beati Juliani.*

* **JULLUM**, Jugerum, mensura agraria, ut supra Jugala. Charta Fulcon. jun. comit. Andegav. ex Chartul. Sontis. Ebr. fol. 132: *Donavi viginti Julia pratorum, quae in pascuis de Verrone mihi videtur habere.* Vide Julia 1.

* **JUMAGIUM**, Secunda pars Hist. Hierosolymitanae ann. 1120: *Venditores vel fructus, vel leguminum, omnes infra portas Hierusalem ab omni consuetudine absoluit, ipsi in modis mercedem, quam Jumagium vocant, remittens.* Sed videtur legendum *mingium*. Vide in hac voce.

* **JUMANTA**, a Gallico *Jument*, Equa. Charta ann. 1229. in Reg. 65. Chartoph. reg. cl. 30: *Sic hostiliter occisum (dictum Getaldum) ad causam ejusdem equae seu Jumentae ligari fecerunt et trahi per pedes usque ad furcas justiciarias.* Vide Jumentum.

* **JUMELLA**, Mensura species, quantum junctis manibus continetur, Ital. *Gumella*. Charta Hrn. abb. Cassin. ann. 1257. in Access. ad Hist. ejusd. monast. part. 1. pag. 385. col. 1: *Pro mensura vero quartae publicae non plus detur quam Jumella una, justa redacta in (leg. redactam) mensuram aeneam, quam curia statuit inventur. ann. 1271. ibid. pag. 328. col. 2: Item quando coppa debet relevari, debet refici hoc modo: debet inveniri ordium aulicorum, et de ipso ordium debet fieri Jumella una, et pugillus unus... Jumella dicitur quod sunt duae manus hominis simul junctae.* Vide supra Gumella et Jontera.

* **JUMENTARIUS**, Qui jumenta curat, Ital. *Asinaio*, conditor di asini. Stat. Bonon. ann. 1250-67. tom. 1. pag. 104: *Et si Jumentarius ero, non accipiam ultra vigesimam mensuram, nec pro meo labore sine ratione accipiam a domino Jumentorum ultra sextam mensuram; et paulo post: Et ego qui bladum habebam tener dare vigesimam Jumentario, vel id quod conpenero, si ad summam tritura verit. Ab his locis non solummodo Jumentarii notio latissime patet, sed etiam merces, quae et dabatur pro frumenti tritura. [Fr.]*

* **JUMENTUM**, Equa, nostris *Jument*. Pragnum Jumentum, in Leg. Aleman. tit. 72. § 1. in tit. 70. § 4. *Jumentum*, equo et caballo mediano opponitur. *In troppo de Jumentis dicitur involare*, tit. 72. [consuetud. Bragerinci art. 36: *Item si quis a commoventur roncium seu Jumentum pro equitando, etc.*] Cum Jumentum coire, in Capit. Caroli M. lib. 6. § 27. *Mirum autem, inquit Perionius, cur equam Jumentum vocaverimus, praesertim cum Jumentum, unde illud nostrum ductum est, totum genus continet bestiarum, quae onus et sarcinas gestant, cujus quidem*

refea ratio afferri potest, quod praestantissimum in equis. Vel potius Jumenta potissimum dicta, quae sub iugo ad aratrum ponuntur, quasi Jugamenta. Gl. L. G.: *Jumenta*, [equata].

* **JUMENTA**, fem. gen. Charta Thomae Abb. Sangezman. ann. 1250. apud Lobhelf. tom. 3. Histor. Paris. pag. 307: *Pro quolibet bove sine voca XII. denarios, de Jumenta, festa sez den. in mensa Mayo annis singulis nobis solvenda tenebuntur.*

* **JUMENTICULUM**, diminut. *jumentis*. *Caballos et Jumenticula nostra*, in Testam. S. Aredit. Abb. Altanensis, apud Stephanot. tom. 1. Fragm. MSS.

* **JUMENTARIUS**, Agros, *inquitur* in Gloss. Gr. Lat. [in aliis *xyropoios*]. Qui pascit jumenta. MSS. Sangerman: *Jumentarius*, *xyropios*. Custos jumentis, Jo. de Janua. Vita Aldrici Episc. Cenom. pag. 25: *Et in Cipido atque Belino eos, quos Jumentarios dicunt, cum redditione census, quem singulis annis solvere consueverunt, id est, mei et ceam, et in Cabanido eos, quos Poverarios vocant.* (Chron. Farlense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 439: *Donatus Jumentarius iusta ipsam viam tenet aliam petiam.*)

* **Jumentario uno**, nomine *Idesprando*, cum Anesperga uxore sua, in Charta ann. 867. apud Murator. tom. 5. Antiq. Ital. med. ae. col. 513. Vide in Jumentum.

* **JUMENTARIORUM COLLEGIUM**, memoratur in veteri lapide tom. 1. Operum Posthum. Mabillonii pag. 300.

* **JUMENTARIUM**, *xyropoios*, in Gloss. Gr. Lat. *stabilium jumentorum*.

* **JUNCARE**, Locum floribus, vel juncis sparsum, Gall. *Jonchier*. Ordinarium S. Laudi Rotomag. ad calcem Ordinarium Joannis Abrinc. de Offic. Eccl. pag. 346: *In cortinatur altare S. Joannis et Juncariae.* Usus Abbatiae Sangerman. in Probat. Histor. ejusdem pag. 149: *Sublevisaryarius debet facere chorum Juncariae de terre.* Vide *Jonchier* et *Juncus*.

* **JUNCARIA**, Locus palustris, ubi juncti crebri nascuntur. Vide Edw. Cokum ad Littletonem pag. 5. *Jucina*, apud Innocentium et Marcum Baronem Agrimensores, loci palustres. Charta Willelmi Ghisnensis in Chronico Andrensi pag. 681: *Ita sane quod nec in aqua, nec in aquario, Juncus, nec in terra, vel pratis ejusdem stagni... aliquid juris de cetero habere possimus.* Adde pag. 687: [Cum piscarius, turbaris, Juncarius et communibus piscariis, apud Th. Blount in Nomenclico. Le Roman d'Athis MS.]

*Scat venisse à la rivière,
Froument les pees et la Jonchier,
Et grant piace pour herberger.*

* **Nostris, Jonchiera**. Lit. remiss. ann. 1388. in Reg. 133. Chartoph. reg. ch. 31: *Comme l'exposant feust alez... pour aidier à amender nos chemins... il commença à houer en une Jonchiera, etc.* Vide infra *Joncherium*.

* **JUNCATA**, Herbae. Flores vel juncti ad Juncandum seu spargendum. Reg. Cam. Comput. Paris. sign. JJ. rub. fol. 20. r. ad ann. 1273: *Amaneus de Brana... recognovit, quod debebat... transvehere apud Branam per aquam de Dordonia predictum dom. rojem se tertio militibus; qua de causa, si ibi transire voluerit, debet habere Juncatum in navi seu vase, in quo dicitur dom. rez vellet transire, a festo Pascae usque ad festum B. Martini, et de eodem festo B. Martini paleam usque ad festum Pascae... Augerius ad Lugenhac... debebat Juncare tempore estatis vas, in quo dom. rez vellet transire.* Vide in *Jonchier*.

22 **JUNCATA**, Instrumentum ex juncis ad capiendos pisces. Tabul. Major. monast. : *Dederunt piscariam in Lido ad bovellis et Juncatas*. Vide **Juncatus**.

3. **JUNCATA**, Lac concretum, et juncis involutum. Joan. de Janua. Gall. *Jonchee*. [*Jonchie*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.] Constantinus African. lib. 8. Commun. locor. medie. cap. 11 : *Juncatium* (apostema) est simile *Juncatae de lacte facte*.

JUNCATICA, Instrumentum ex juncis ad capiendos pisces. Tabular. Vindocinense. Thuan. Ch. 37 : *Adeo ut Juncaticas in aqua illa ad capiendos pisces ab hominibus nostris aptatis dirumperet, et pisces exportaret*. Vide **Juncata**.

4. **JUNCIA**, Gracilis, tenuis. Ruybr. Hist. Ottonis cap. 4 (6. 6.) : *Tates sunt non solum Junciarum curatura, sed et cotidianorum mulieres formiorum*. Vide Ter. nt. Eunuch. act. 2. scen. 3. vers. 6. et 25. ibiq. interpr.

5. **JUNCEUM**, *Lectile*, in veteri Glossar. ex Cod. reg. 7647.

6. **JUNCHADA**, Mensura frumentaria, quantum juncis manibus continetur. Terrar. castel. d'Ibois ex Reg. 24. Charoph. reg. fol. 5. v. : *Robertus Balhoix debet tertiam partem duarum Junchadarum frumenti pro quodam campo*. Vide supra **Juncata**.

7. **JUNCHERIA**, ut supra **Juncata** 2. nostris. *Juncherie*. Charta ann. 1244. ex Tabul. prior. S. Mart. de Lavar. : *Homines de Lavardino nesciantur ibidem, prout piscantur in aliis aquis nostris de Lavardino, videlicet cum tribus seu banastis, fessinis seu Juncheris vel bovellis tantummodo*. Charta Phil. V. ann. 1318. in Reg. 65. Charoph. reg. ch. 233. : *Item la petcherie aus usagers, qui peschent en ladite riviere a panier, a verge, aus Jonchiees et a la main. Junchée et Jonsiée, eadem acceptione, in Stat. ann. 1388. tom. 7. Ordin. reg. Franc. pag. 773. art. 47. et 48.*

8. **JUNCHERIUM**, Juncetum, locus juncis constitus. Gall. *Jonchie*. Charta Joan. reg. Angl. ann. 1211. inter Probat. tom. 1. Annal. Premonstr. col. 193. : *Dedit totam partem suam, quam habuit in molendina de Helling, scilicet medietatem, et medietatem Juncheris, et medietatem inuile, que vocatur Pelinhe*. Vide supra **Juncaria**, et **Junchetum**.

9. **JUNCHEUM**, Juncetum, locus juncis constitus. Gall. *Jonchie*. Charta ann. 1301. ex Archivio Eccl. Dolensis : *Decimas Junchetorum et rosetorum arrestari fecimus*.

10. **JUNCIA**, ut **Juncatica**, Instrumentum ex juncis ad capiendos pisces. Vide locum in **Tribula**.

11. **JUNCINA**, Vide **Juncaria**.

12. **JUNCTA**, **JUNCTARIUS**, **SUPRAJUNCTARIUS**, Vitalis Episcopus Oseensis, de magistratibus sue civitatis in Aragonia : *Sunt etiam Suprajunctarii super Junctas, id est, populorum turmas, a domino Rege quasi Paciaris constituti; quorum est ipsas Junctas, cum necesse fuerit, evocare, et si eas evocatum facere contigerit, vel repentium concurrem. Appellatum vulgari nuncupatum, ipsas Junctas, sive populum gubernare. Qui debent fidejussores dando Junctis, et cautiones recipere pro eisdem, et pignora eor. qui ad executionem non vadunt, vel concurrem non emerint super Junctis. Carent tamen Juncatarius, etque Juncte, qui si quis damnus in suis possessionibus, vel rebus pecuniariis duxerit infligendum, nisi prius per Justitiam alicujus ville domini Regis, quam id faciunt, sententialiter fuerit ju-*

dicatum, totum damnum quod fecerint, dupli restitueri compellentur. Reliqua, vide apud Blancam in Commentar. Reum Aragon. pag. 784. Cyhenartus in Notitia Vasconie lib. 1. cap. 6. *Junctas* a Latino *Jungere* dictas putat, quasi uniones : quibus praeerat *Suprajunctarii*, a populo electi, et a Rege confirmati, quorum munus erat in latrones, grassatores, ac sicarios conjuratos populorum acies educere : unde Paciaris, etiam dicuntur apud Michaeliem del Molino in Repertorio pag. 232. col. 3. Idem in voce *Miles* : *Miles Aragonie tenentur sequi Paciaris contra fractores pacis*. Sunt autem in Aragonia *Suprajunctarii* quinque, quia quinque sunt *Junctae Aragonum*, videlicet *Juncta Civitatis, Oseae, Suprabibi, Erre, et Tirasonae*, ut idem Scriptor tradit in voce *Suprajunctarii* : ubi praeterea observat, in Ripazurcia et Suprabibi primum fuisse magistrum, qui *Paciaris Catalanie*, dicebatur : sed postmodum statutum, ut is *Suprajunctarius* vocaretur. *Vitis et Paciaris Catalanie* habentur praeterea lib. 1. Foror. Aragon. pag. 13. v. Edit. 1624. Sunt porro illi meri executores, neque habent aliquam cognitionem causarum. Vide *Hermendatum*, et *Huesium*.

13. **Juncta** nomen hodie retineri apud Hispaniam Curiam narrat Carolus de Aquino, sed non idem esse officium *Junctarii*. Sic autem appellat, inquit, varios consiliariorum ceteris, qui causas cognoscunt, et regnum aut regiorum reddituum securitati invigilant. Ita apud Anglos *Juncto* dicitur ceteris consiliariorum.

14. **Junctis** Mss. Petri III. reg. Aragon. ann. 1359. : *Ordinamus quod deinceps usque ad mensem Martii et ab inde ad duos annos proxime venturos ad quis baro, miles, homo de paratico, civis vel homo ville honoratus nequeat... Junctas de rebellionem facere*.

15. **JUNCTA**, Conventus ad tractanda negotia. Codex Mss. S. Martialis Lemovic. apud Stephanum tom. 2. Fragm. MSS. de modo Synodi celebranda : *Antequam Episcopus in Synodum procedat, duo majora signa sonant, quod ad Junctam provocat, propter Clericos in unum congregandos*.

16. **JUNCTA**, Mensura salinaria vel frumentaria, quantum juncis manibus continetur. Gall. *Jointe*, ut supra **Jonchie** et **Jumella**. Charta fundat. prior. S. Viviani Vasat. ann. 1081. vel 1082. ex Tabul. S. Florent. Salmur. : *Et in uno quoque foro unam Junctam salis. Alia ann. 1473. Une Jointe d'icelui grain, en assemblant les deux paumes de la main ensemble*. Vide **Junctum** 1.

17. **JUNCTA**, Adjectivum, Gall. *Junctio*, *accroissement*. Pactum inter reg. Tuncat. et Pisan. ann. 1388. tom. 1. Cod. Ital. diplom. col. 1120. : *Item, quod omnes Turcimanni sint et esse debeant aequales in Turcimannia, et in eis non sit aliqua prioritas (leg. prioritas) nec differentia, et solatur dictis Turcimannis pro eorum Turcimannia militantes quinque de auro, de omni centenario humaniorum tantum, et sine aliqua Juncta*.

18. **JUNCTA**, Junctura, Gall. *Jointure*. Charta ann. 1250. ex Tabul. S. Mauri Fossat. apud D. Le Beuf tom. 5. Hist. dice. Paris. pag. 172. : *Notum comparat nos de transmarinis partibus pretiosas reliquias noviter attulisse, unum videlicet de crinibus Virginis glorie et Junctam unam de manu S. Mathei apostoli*.

19. **JUNCTE**, Junctim, una, Gall. *Ensemble*. Charta ann. 1054. inter Instr. tom.

6. Gall. Christ. col. 177. : *Cum Dathan et Abiron Junctis descendens in infernum consortium habesset*. Hinc *Joint*, pro Nilium compositus, contortus, vel etiam exquisitius plus aequo ornatus, vulgo *Affecté, gêné, trop recherché*. Mirac. Mss. B. M. V. lib. 1. ubi de Canonis :

Qui les deservent bien à droit,
Il sont plus Joint, il sont plus droit, &c.

Infra ubi de mulieribus :

Qui plus est Jointe c'une Fée,
Quint est Jointe et alée.

Inde *Aller Jointoiant*, Composito et affectato gressu incedere, vulgo *Avoir l'una demarche affectée, gênée et forcée*. Paraphr. Psal. *Miserere* Mss. :

Orgueilleux despoil et desache!
Tretous ses nerfs en convoiant;
Cora qui enl ve Jointoiant,
Merveille est ce moult ne se lasse.

20. **JUNCTOR**, f. **JUNCIARIUS** faber, qui subtilius politiusque pommant et *joint* opera lignea. Gall. *Menturier*. Litterae Eduardi IV. Regis Angl. ann. 1476. apud Rymer tom. 12. pag. 28. col. 1. : *Tam ad sufficiens cariagium pro introductione feretri precarissimi Patris nostri Richardi Ducis Eborum pro sepultura sua ordinati, quam ad carpentarios, Junciores, pictores, caudalores, qui in hac parte necessari fuerint, de*. Rursum occurrit col. seq. Gloss. Graec. Lat. *Lezaxre, Juncior*.

21. **Jointeur**, inter instrumenta doliarum recensetur in Lit. remiss. ann. 1382. ex Reg. 121. Charoph. reg. ch. 40. *Iceilui Reynault frappa Vincent Bernart par la teste d'un Jointeur à jondre tonneau*. *Jointeur* dicitur Truncus ligni brevis, swige *bitot*, in alib. lib. 1. ann. 1457. ex Reg. 117. ch. 193. *Jehan le Houier d'icelle hache coupa ledit pain sur le chapuz ou Jointier dudit relieur*.

22. **JUNCTUM**, vel **JUNCTA**, Mensura salariae species. Monastium Anglian. tom. 2. pag. 99. : *Et de tribus manuris terre in Wigornia, et de decem Junctis satis in Wicko, cum duabus salinis et fuistallo*. [Vide supra **Juncta** 2.]

23. **JUNCTUM**, Modus agri, quantum juncti boves uno die arare possunt, idem quod *Jugum terre*. Chartul. S. Joan. Angrieac. fol. 31. r. : *Das Juncta prati sit in isto loco, qui vulgari Romanis vocatur. Sciendum tamen quia unum ex duobus illis Junctis ipse antea Johannes de manu monachorum nostrorum suscepit*. Vide **Juncta**.

24. **JUNCTURA**, Jo. Anglis, est pactorum cumlativo, aut pacti ad pactum adjectivum, inquit Covellus lib. 3. Inst. Juris Angl. tit. 23. § 1. et 2. quae scilicet, plura pacta de eadem re in stipulationem deducuntur. Vide **Bracton** lib. 3. tract. 1. cap. 2. § 1. *Fleam* lib. 2. cap. 60. § 2. et **Briton** cap. 28. Quod vero Latini Scriptores sit *Junctura*, habes apud Jacob. Gothofredum ad reg. 6. Cod. Th. de Scandis (15. 7.) Vide **Longula**.

25. Unde nostris *Jointe*, nude, pro de rei alicujus pretio junctis manibus convenire. Stat. ann. 1311. tom. 5. Ordin. reg. Franc. pag. 272. : *Ne puet ne ne dot vendre ne aporrier pour vendre cur lanur, ne faire marchie, ne Jointre, ne bailler de mer, a Dr, etc.*

26. **JUNCTURA**, Pugnum, nostris alias *Jointe*. Lit. remiss. ann. 1351. in Reg. 81. Charoph. reg. ch. 13. *Dictus Persil de Juncuris manus sua dictum presbyterum in dentibus percussit*. Alia ann. 1373. ex Reg. 101. ch. 289. *Iceilui Reynault la avoit moult grevé en le prenant par la poiterine, et si seroit bouté ses Jointes con-*

tre seditis poterine, que a grant peine

JUNCTUS, [Modus agri.] Vide **Juctus**.

JUNCUS, maioribus festis sparsus in Ecclesia et alibi. Conspicua. MSS. S. Augustini. Præpositus debet recipere Juncum qui debetur ex consuetudine ad parandum Chorum et Capitulum. Codex MS. Montis S. Michaelis annorum præter 400: Eleemosynarius tenetur diam invenire Juncum in magna festivitate in Choro et in Claustro. Vide **Juncare** et **Vincum**.

JUNDRAGIUM, Vide **Junioratus**.

JUNEA, [Genca, Gall. Genaise, Olos-ar. Provine. Lat. ex Cod. reg. 7657. Junega, Prov. bucula, juniz, Junecula. Vide **Juncula**.]

JUNGENS, 4. Confluens ubi fluvius alteri jungitur, vel locus fluvio junctus et contiguus. Privilegium Monasterii Bivipullensis, tom. 9. Concil. Hisp. pag. 193. col. 2. De quarto vero latere finit in ipso Jungente vel in fluvium Seger.

JUNGERE, Pervenire, assequi, Gall. Joindre, Ita. Giungere. Acta S. Francisce Rom. tom. 2. Martii pag. 143. Plane incedit sed cito Jungit. Chronic. Parmense apud Murator. tom. 9. col. 897. Dominus Landus Junxit Parmam die martis VII. intrante Februario. Vide **Conjungere**.

JUNGLA, [vici, vici, in Gloss. Lat. Græc. Saugerman. Habent jugales, in Supplem. Antiquarii. Martinus habet Jungula. Laurent in Amalthea: Jungula, Jungla. Jugla. Vide **Conjuga**.]

JUNIBARUS, Juniperus, ut puto, Gall. Genévrier, Ital. Ginepro. Chronicon Jacobi Malveci apud Murator. tom. 14. col. 887. Arborem Junibarum plantavit, de quibus plantarum errorum sunt, etc.

JUNICULA, Juvenca, Gall. Genaise. Codex M. Termoniacensis. Sanguis. fol. 90. v. col. 1. Ganingula... habet de terra arabili bun. IIII. solut... ad tertium annum Juniculam. V. Juniz, Junecula e. Genicula 1.

JUNIOR, pro Novus. Odo Fossatensis in Vita Burchardi Comitis Corbolicensis ann. 1028. Cetera vero sunt, id est, contra castellum S. Exuperii, et in Juniori et in veteri Corboto, et in Ateias, et Sotaco.

JUNIORES, Tyrones, in re militari, apud Symmachum lib. 6. Epist. 58. Vegetium lib. 1. cap. 7. lib. 2. cap. 5. et in Cod. Th. de Tyronibus, et (7. 18.) alibi non semel, in Notitia Imperii, etc.

JUNIORES in re politica, dicti quibus inferioris gradus, qui aliis, senioribus scilicet suberant ratione domini, vel jurisdictionis. J. ex Alemann. tit. 78. § 1. Si pator porcorum, qui habet in grege 40 porcos, et habet canem doctum, et cornu, et Junio-rem occidit fuerit, etc. § 5. Si capus, qui Junio-rem habet, occidit. Id est, pastorem et equum alium sibi subditum. Capitulum I. ann. 810. et lib. 3. Capitular. cap. 12. Ne vulgari populo, ut unusquisque suos Juniores distingrat, ut melius obediant, etc. S. Columban. Epist. 4. ad Pseph. Licet cum Junioribus vestris sollicitare vos pro zelo fidei, pro amore pacis, etc. Hincmarus de Ordine Palatii cap. 17. Et quamvis sub ipsis, et ex latere eorum alii ministeriales fuissent, ut Octavianus, Sacerdarius, Dispensator, Scapoarius, vel quorumcumque ex eis Juniores aut decani fuissent, etc. Atque ita intellegendum velus Charta apud Vadianum et G. distatum in Alemannicis. Ego Wuldbold sentio meo providens, et ei, que illud comitari solet, penurie, trado ad Monas-

terium S. Galli, terram meam, quam habeo in Uonuilare, hoc est, 30 jugera, eo pacto ut ipsa terra ad domum porcinorum serviat, et ego ibi in domo hospitium suscipiar, et usque ad finem vite mee ibi victum et vestitum habeam sicut primus illorum Juniorum, hoc est, omnibus annis vestimentum lineum, et aliud tale, et alias impensas accipiam, ceteri in ipso ministerio. Quæ vox ultima satis arguit Juniores Monasterii, Monasterio ipsi ministrasse, quomodo, Oblatos, Laicos et Conversos, de quibus suis locis.

JUNIORES eodem sensu appellantur in veteribus Tabulis Regum nostrorum, atque adeo a Scripseribus mediis, vel magistratus ac officiales Comitum, vel iudices inferioris ordinis, qui majoribus suberant. Hinc frequens formula in Chartis Regis: Neque vos, (Comites) neque Juniores vestri, aut successores, nec ulla iudiciaria potestas, et audientias alterationes ingredi, aut frada de quolibet causa erigere, vel mansiones, et paratas, vel fidjussoras, tollere præsumatis, in formulis Bignonianis et Lindenbergianis, in Chronico Farfensi pag. 632. apud Continuatore Aimoini lib. 5. cap. 1. Resatum in Regib. Aquitan. pag. 40. in Docib. Aquitan. pag. 135. Sanctilianum in Hist. Burgund. pag. 242. Roverium in Reoma. pag. 71. et alias passim. [Præceptum Dagoberti Regis Fr. ann. 630. apud Mabill. tom. 3. vet. Anal. t. pag. 217. Ideo per præsentem præceptionem, decernimus, quod in perpetuum volumus esse mansurum, ut inspecta ipsa anteriorem præceptionem nullus iudex publicus, neque vos, neque Juniores seu successores vestri, neque quilibet ex iudiciaria potestate, etc.] Præceptum Ludovici Pii pro Hispanis: Alius vero census ab eis, neque a Comitibus, neque a Junioribus et Ministerialibus eius erigatur. Charta Caroli M. apud Sigonium ann. 802. Quod aliqui, Duces, comitumque Juniores, Castaldii, Vicarii, Centenarii, Venatores, etc. Ita Comites et eorum Juniores, in Lex Longob. lib. 2. tit. 31. § 9. lib. 3. tit. 5. § 2. [eo Pipino 227. 17.] et lib. 3. tit. 12. § 1. [eo Caroli M. 121.]. Audimus etiam, quod Juniores Comitum, vel aliqui ministri Republicæ, sive etiam nonnulli fortiores vassi Comitum, aliquas redditiones vel collectiones... a populo erigere solent. Capitulum I. Caroli M. ann. 802. cap. 25. Et Comites et Centenarii omnes ad justitiam faciendam compellant, et Juniores tales in ministeriis suis habeant, in quibus securi confidant, quia legem atque justitiam fideliter observent, pauperes nequaquam opprimant, etc. Ex quibus satis perspicuum fit, ejusmodi juniores functos, disse officio iudicum sed pedaneorum.

JUNIORES, Gall. Juvigneurs, Nobilium nati minores, Gall. Cadets. Vide infra in **Junioratus**.

JUNIORES, in ordine Ecclesiastico, sunt ii, qui inferioris gradus sunt, verbi gratia in Concilio Emeritensi cap. 5. Diaconus dicitur esse Junior Presbytero, id est, dignitate inferior. Juniores sub Archipresbytero, in Concilio Turon. II. can. 19. Presbyteri Juniores et minus cauti, in Capit. Carolomanni tit. 2. cap. 8. ubi opponuntur Presbyteris prudentia temperatis. Sed præsertim

JUNIORES videntur appellati quibus Clerici, post Subdiaconos, ut sunt Lectores, Exorcistæ, Ostiarii, Fossarii, etc. quos Juvenes vocat lex 10. Cod. Th. de Episcop. (16. 2.) Clericis ac Juvenibus

præbeatur immunitas. Notæ Tyronis pag. 39. Episcopus, Papa, Presbyter, Archipresbyter, Diaconus, Archidiaconus, Subdiaconus, Junior, Fossarius. Concilium Autisiodor. can. 43. et Capitula Caroli M. lib. 5. cap. 121. [eo 192.] Quicumque iudex aut secularis adversus Presbyterum aut Diaconum, vel quemlibet de Clerico aut de Junioribus, absque audientia Episcopi injuriam, inferre præsumperit. In addit. 4. Ludovici Imp. cap. 61. [eo 85. ex 6. 15.] eadem patre habentur: Neque Presbyterum, neque Diaconum, aut Clericum, aut Juniores Ecclesiæ. Testamentum S. Remigii, apud Floardum: Subdiaconibus solidis dicos, Lectoribus solidis duos, Ostiariis et Junioribus solidos duos dari jubeo. Ubi Lectores et Ostiarii videntur superiori Ecclesiastico ordini accenseri, et a Junioribus distinguuntur: quo tamen nomine Lectores intelligi arguit Concil. Vasense I. can. 1. ubi Juniores Lectores dicuntur. Genera- tim vero inferiores istius ordinis Clerici, ut Acolythi, Juniores Clerici appellantur in Concil. Valentis sub Damaso PP. apud Gratianum de Consecrat. dist. 4. in Concilio Carthaginiensi cap. 38. in Conc. Epaonensi can. 15. Aurlian. V. can. 6. Turon. II. can. 12. Autisiod. can. 43. Vel Inferiores Clerici, in Concilio Milevit. can. 22. Juniores Clerici, in Concilio Paris. V. can. 5. in Capit. Caroli M. lib. 6. cap. 154. [eo 156.] apud Gregor. Turon. lib. 5. cap. 27. vel denique Clerici Junioris ordinis, in Concilio Paris. V. can. 7. Minores Clerici, quibus opponuntur Majores, apud Gregor. Turon. lib. 5. cap. 49. Fortunatus lib. 2. Carm. 10.

In medio Germanus sedit Antistes honore, Qui regit hinc Juvenes, subigit inde quos.

In leg. 10. Cod. Theod. de Episcop. (16. 2.) Juvenes Clerici jungerunt, ut Ecclesiarum curas concursu populorum impetunt frequenter. Clerici ac Juniores præbeatur immunitas. Ubi juvenes infimi ordinis Ecclesiastici fuerit, quantum haud bene constat, qui sic dicti fuerint. Paulo latius, ni fallor, Adalbero Laudunensis in Carm. ad Robertum Regem:

Fratrum Laudunensis ordo, Flos juvenum, fructusque senum te mente salutat.

In Concil. Arelat. V. can. 6. et in Concilio Afric. Seniores dicuntur Episcopi et Sacerdotes, qui yepovet, in Cod. Canonum Eccles. Afric. cap. 100. Vide Cujac. ad Novell. 3.

JUNIORES in Monasteriis illi vocabantur qui alterius in officio adjuutores erant, v. g. Subcamerarius Junior nunquam capitur in Spiell. Fontanel. MS. pag. 232. Camerarius vel ejus Junior qui clarem portat cameræ... nunquam desse debet.

JUNIORATUS, Ecclesia, seu Beneficium Ecclesiasticum, quod Junioribus Clericis dabatur, vel redditus, qui in Ecclesiis Junioribus Clericis, et in minoribus constitutis ordinibus assignabatur. Ita Souchetus, a quo non dissentit Bosquetus, Vassorius vero longe probabilis Junioratum putat esse quamlibet Ecclesiam, seu potius Ecclesiam curam, quæ a personatu dependet. Vicarium vulgo dictum, quod exerte docet Charta Baldrici Episc. Noviomensis ann. 1193. ab eo allata pag. 797. Hæc altaria a personatu libera concessimus... tali cum tenore, ut Synodalia jura, sicut antea, Episcopo, vel ejus ministris solvant, et Presbyteri, qui Junioratum ab Ecclesia Abbatis susceperint, quotiens alter

alteri successerit, vel aliquo casu illo mutari oportuerit, ab Episcopo sive Archidiacono curam suscipiant, etc. Charta Richieri Archiep. Senonensis in Tabul. S. Martini de Campis: Junioratus autem Ecclesie, quem Presbyteratum appellat, sicut hactenus integer permaneat. Tabularium Vindocinense Thuani Ch. 7: *Nosse debetis... Teibaldum de Vindocino filium Letherii calumniam nobis intulisse, super Junioratu Ecclesie de Navoii, dicendo scilicet, nec Robertum de Marciaco sacerdotem suum, a quo memoratum comparavit Ecclesiam. Junioratum illum nobis vendidisse.* Ivo Carnotensis Epist. 298: *Super hac de quibus Junioratum Ecclesie de Pontegodonia, cum omnibus domibus nostris. Necrologium Ecclesie Carnotensis 10. Kl. Jan. ubi de eodem Ivone Episcopo: Junioratus omnes hujus Ecclesie et prebendas in communes redegit usus, et eas in posterum personis distribuit tam suo quam Apostolico privilegio vetuit. Exstat in Adversariis Duchesniani apographum Charle Bartholomaei Archiepiscopi Turonensis, in quo haec verba habentur: Ea siquidem intentione S. Maximino ejusque Canonici Jundragium Ecclesie S. Stephani, quae Caisone sua est, integrum et absolutum et in perpetuum sine ulla calumnia obtinendum concessi. Ubi Exscriptio est, in diplomatibus dorso adscriptum Jundragium, hoc est adjunctio: nam quod Latini junger dicunt, Galli dicunt Joindre. Sed indubie legendum Junioratum, ut et in locis laudatis in voce Vindragium.*

Retinendum puto Jundragium, sicut legendum esse loco Vindragium. Ut Moindre a Minor, ita olim Joindre, a Junior dictum; unde Jundragium eformatum, ut vocabulum Gallicum Jundrage, quod occurrit in Litteris ann. 1290. pro Andegavensibus, apud de Lauriers tom. 2. Ordinat. Reg. pag. 32: *Et que en la terre n'eust point de Jundrage, ne chose qui la vaille, pa' fraude ne par boitise.*

Nequaquam restituendum esse Junioratum, rursus patet ex voce Gallica Joindre, quamvis alio sensu intellecta, nimirum pro Prestatione, quae pro facultate pascendi animalia Juniora percipitur. Charta ann. 1342. in Reg. 108. Chartoph. reg. ch. 316: *Item l'emolument de tailler et appartronner les boisesaux et les mesures en la ville de Beaufort... Item les Joindrages des herbagies des frois de la parroisse de Beaufort des la Mi. Aout jusques à Noel. Joindrage vero ex Lit. ann. 1290. supra laudatis intelligendum videtur de exactioe, quae a precipuis molendinariis vel pistorum familiis, quos Juniores vocabant, percipiebatur. Vide mox Juniores.*

In Consuetudine Britanniae passim fit mentio Juniorum, qui Juveigneurs dicuntur et feodorum, qui a Junioribus possidentur, quae Juveigneurs, vel Juveigneurs appellatur, seu Junioratus. Sunt autem Junioratus feuda, quae a junioribus fratribus possidentur, ratione quorum homagium prestare debent fratri primogenito. Quae quidem tenentura dicitur in ea Consuetudine art. 330: *Tenus de Juveigneur d'ainé en parage.* Vel en parage et ramage, de qua ita Charta ann. 1476. de Joanne Vice-Comite de Quoitiven et de Truesnedac: *Confesse tenir et tient en ramage de nostre dis Court de Parlement toutes et chacunes les terres. Et infra: Et à cause d'iceux il doit obéir à nostre dis Court de Parlement, comme homme ramager etc.*

Juveigneur à l'ainé, etc. Atque in Junioratus si in extraneam manum transeat, tunc dicitur Tenus en Juveigneuris sine parage, vel Tenus en Juveigneuris simple, art. 331. et 342. Neque tamen primogenitus jus ullum habet superioritatis in junioribus, neque venditiones seu laudimia, neque tractatum aut relictum ab his potest exigere; sed dominus superior, art. 330. 341. Tenentur autem Juniores, qui tenent ejusmodi feuda per fratrum a primogenito, non modo homagium eidem prestare cujus forma describitur art. 334. 335. sed etiam domino superiori, ligium nempe, quale praestatur a primogenito: qui autem Junioratum simplicem tenet, homagium praestat proximo domino, perinde ac superiori art. 381. (Consule Glossarium juris Gallici in voce Juveigneuris.)

Joignors et Joiveignorage, hisdem notionibus, in Charta ann. 1275. tom. 1. Probat. Hist. Brit. col. 1038: *E ansement prenoens nous les JUIVE et les essues des terres as Joiveignors à nos homes, ampres le decés as Joiveignors, de ceu que se tenoient en Joiveignorage de nos homes, quant les enfants as Joiveignors estoient en nonage, jusques à tant que se eussent vint ans accomplis e passer. Juveignes ou puines.* in Charta Joan. ducis Brit. ann. 1442. ex Cod. reg. 8542. 3.

JUNIORES, longe alia notione, in Charta Ludovici VII. Regis Franc. ann. 1117. pro Bellovacensibus, apud Loiselum pag. 272: *In unoquoque molendinarum duo Juniores tantum erunt: quod si aliqui plures Juniores, vel alias malas consuetudines in molendinis imponere voluerit, et inde clamor ad Pares venerit, adjuvatores et erunt qui inde removerit, etc.* Similis Charta Gallica pag. 280: *Adcertes en un chacun des moulins deux Joennes seront tant seulement que si autres mauvaises coutumes veul imposer es moulins, et de ce clamour vient aux Mares et Pairs, etc.* Tabular. S. Dionysii Novigeti.

Non ita profecto diversa notio: ita quippe appellati Ministri, famuli quilibet, praecipue tamen molendinarii vel pistorum, qui praeter pensationem, quae pro frumenti molitura vel coctura panis debebatur, aliam mercedem exigebant, damno certe molentium vel coquentium; quod una cum malis consuetudinibus amovendum censet Ludov. VII. Charta ann. 1147. quam minus attente legit D. Bouquet, quando Juniores, de quibus in ea agitur, iudicium locum tenentes, imo et iudices, interpretatur tom. 1. Jur. publ. Franc. pag. 136. Nostram vero sententiam aperte videntur probare sequentia. Charta ann. 867. apud Murator. tom. 5. Antiq. Ital. med. aevi col. 514: *Felix peccatorum cum Sistrada uxore sua, et Johannes, Lupulo, Ursianulo, Fileperga, Ansula, Ursula filii eorum, et Johannes Silla Junior ejus. A voce Junior nostri Joindre, Gendre et Cayndre, eodem etiamnum significato, effinxerunt Stat. pro Pistor. in lib. 1. Statut. arif. Paris. fol. 2. r. ex Cam. Comput. Et vendra (le nouveau talemeliers, et les maistres varles, que on appelle Joindres, etc. Arest. parlam. Paris. ann. 1430. Ibid. fol. 22. r. Alter scilicet eorum*

(molendinarii) plus et alius minus per se et ministros suos, Gayndres vulgariter nominatos, et alios eorum servitores in dictis molendinis a nonnullis civibus... agebant. Ordinat. Caroli VI. ann. 1419. Ibid. fol. 24. v. Item que tous mousiers et leurs Gendres se paieront dorsonnant de leurs moulitures et salaires en deniers contents. Vide Tract. Polit. de la Marre tom. 2. lib. 5. tit. 12. cap. 8. pag. 188. et supra in Bacallariis I. ubi hac donatur nomenclatura, qui Juniores hic nuncupatur.

Joigne, Junior, juvenis, vulgo Juene, in Lit. remis. ann. 1363. ex Reg. 35. Chartoph. reg. ch. 114: *Lequel Jenson escontra un homme nez de Couloigne sur le Rim... qui avoit grans cheveux, et li un biau Joigne. Juene, eodem sensu, in Charta ann. 1261. tom. 1. Probat. Hist. Brit. col. 981: *Esor qu'en tot il est accordé en ceses pes, que por les masaf que ledit Olivier de Cligon, le veill mon pere, avoit fel ouidit comite, se Olivier le Genvre audit comite rendre 4000. liv. de Tournoes.* Bestiar. Ms.*

Juene present, qui poalins ont, Quant Genvres et saliant sont.

JUNIS, voc. in Onomastico apud Martinum. Ex Juvenis vox contracta.

JUNIUS, cur Magnus appellatur haud scio, nisi ob longiores ejus dies. Chartul. Pontiac. pag. 286: *En nom de Notre Seigneur, Amen. En l'an de l'incarnation d'iceulz 1292. ou mois de Juny le grant, etc.*

JUNIX, Vitula, junior vacca, sicut in Gloss. Lat. Gr. Gall. Genisse. Papias: *Junior, bovis juvenes.* Alexander Iatrosofist. lib. 2. Passiorum: *Qualia sunt bubula et de junice pedes.* Ubi Gloss. MSS. Junices, vitule. Vox Latina nota.

JUNO, male pro Inno. Vide supra in hac voce.

JUNPENHATURE. Vide supra Inpenhatura.

JUNQUARE, ut Joncare, Gall Jocher, Locum foribus vel juncis spargere. Purgatur Monasterium et Junquatur ter in anno, in Indice MS. beneficiorum Ecclesie Constantiensis fol. 38.

JUNQUERIA, Locus palustris, ubi junci crebri nascuntur. Charta ann. 1153. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 549. *Quamdiu autem mansus sine vestitione fuerit, habebunt in eodem manso jus pascendi, exceptis devesis et Junqueria.* Vide supra Juncaria.

JUNQUERIUM, Eodem intellectu. Charta ann. 1419. ex schedis Pr. de Maugaues: *Cum in ordinatione dudum facta inter ipsum dominum et procuratores et homines de Grenolis tunc presentes de rumpendo, cultivando et dividendo dictum Junquarium.* Vide supra Juncherium.

JUNTAS de Relono facere. V. Adramire. JUNUS, Animal quadrupes. Amalthea.

JUORNAGIUM. Charta ann. 1288. in Chartul. Buxer. part. 5. ch. 58. Girardus legavit ecclesie S. Stephani Helinensis unum boissellum Juornagii. Juornagii facile restituerem, nisi Juornage, eadem notione, occurreret in Charta ann. 1224. Ibid. part. 20. ch. 10. *Dominus Symon de Meneures... dedit Deo et fratribus Buzeris... quinqs quartales bladi, quod vulgo dicitur Juornage.* Idem tamen esse quod Juernagium vix dubito. Vide supra Juernagium.

JUPA. Vestis talaris species, nostris jupe. Regula Ordinis Canonicorum S.

Marci de Mantua, in Regesto Alexandri IV. PP. anni 7. Epistol. 24. ex Bibl. Regia: *Sufficiant cuiuslibet Clericorum una capsula, nova cotta lineae, duo scapularia lanae, duo tunicae, unum scapularia pelliceam, una pellicia, et unum pelliceam sine Jupa: circumstantes in arbitrio sit Prioris pro Jupa tertium tunicam Fratris providere, etc.* [Vide Glossar. Graeci, voce Ζωμα, col. 466.]

• Sagum, chiamys, nostris Jupon et Juppel. Stat. monast. Beccens. ex Bibl. S. Iern. Prat. *Monachi non habeant vestem, quae vulgo dicitur Jappa.* Lit. romiss. ann. 1398. in Reg. 153. Chartoph. reg. ch. 148: *Cellui Loys retourna ouidit hostel dudit Jehan Martin et le trouva tout nu en son Jupon, ou il croit laditte etable. Jupon de bouvan, in aliis ann. 1390. ex Reg. 117. ch. 175. Alia ann. 1418. in Reg. 176. ch. 584: *Les barbeaulz ou pointes du plançon s'en attachent à ung Juppel que avoit vestu icellui Pierre.* Vide supra Jubeus.*

• JUPPA. Constitutiones Frederici Regis Siciliae cap. 107: *Comites, Magratri, Barones, Milites et uxores eorum possunt habere vestem guarmentum unum de serico, sub eo farsetum, vel ducticum ac Juppam de serico.*

• JUPPA. Reformatio Mellicensis in ejusdem Monasterii Chronico pag. 359. col. 2: *Non utantur camisia lineae, sed lancea tantum, nec bambasio, vel Joppa, neque pilio federato cum pellicibus, Diarium Helli Hussitici apud Ludewig. tom. 6. pag. 197: *Item ex eadem pertinentia sacras pro cultu divini deputatas vestes tollebant, de casulis ornatibusque Joppa vel Joppularum manicas... fieri in magnam scandalum procurabant.**

• JUPILLA. Eadem notione, in Concilio Salzburgeni ann. 1420. cap. 6.

• JUPARELLUM. Eodem intellectu. Chron. Domini de Gravina apud Murator. tom. 12. col. 600: *Dux autem Guarnerius... discalcatis pedibus tantum caligas secum habens et Juparellum in dorso, etc.* Et col. 684: *Ceperunt ipsi Episcopus habentem tantum Juparellum in dorso et stivalia in pedibus suis.*

• JUPPELLUM. Picardis Jupel, aliis, -upon, Sagum militare. Alexander IV. lib. 5. Ep. 172. ad Hospitalarios, qua dicitur ut Fratres Milites Ordinis Hospitaliarum chiamydes nigras deferant, ut ab aliis Fratribus ejusdem Ordinis discernantur. *In bellis autem sive in praesens utantur Jupellis, et aliis superinsignis militariis, quae sunt coloris rubei, in quibus aliam Crucem albi coloris sit in eorumdem vestium modum assuta, etc.*

• JUPPELUM. Ead. notione. Vide in Epidecen.

• JUPPO. Statuta Eccl. Trecor. ann. 1140. tom. 4. Anecd. Marten. col. 1159: *Natius in ordine sacerdotum constitutus praesumat vel audeat Missam celebrare, nisi habeat caligas cum Jupone, seu alia veste propinquiore camisiae.* In Statutis Eccl. Ambian. apud eund. Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. col. 1226. habetur Juppe, eadem notione, sed pro Thorax sumitur in Annal. Genuens. apud Murator. tom. 6. col. 389: *In qua navi ultra cœclum guarimenta ferri, ultra Juppone, hermos, clypeos et alia arma, multa ceperunt.* Miracula MSS. Urbani V. PP. *Erat armatus de Jupone, de tunica ferrea et jagae de veluto et cum bacinetto ligato et stacato, ut mortis est, braceris et gantallatis, ensis et cullullo cinctis, in pondere predictorum arseniorum 150. libras.*

• JUPONUS. Hoc opus fieri fecit ars Ta-

liatorum vestium et Juponorum, in Actis SS. April. tom. 1. pag. 806. ubi de B. Martino Eremita:

Martini jact hinc Miles, Eremita, Beatus: Sartor quippe fuit, nunc Pater dicitur artis.

• JUPONERIUS. Qui facit juponos, in Litæsis Caroli V. Franc. Regis ann. 1367. pro Monspeletensibus de forma vestium.

• Cujus ars Juponneris nuncupatur, in lib. 1. Statut. artif. Paris. fol. 167. v. ex Cam. Comput.

• JUPPUS. Thorax. Anna. Genuens. apud Murator. tom. 6. col. 391: *Et statim Consul Pisanus cum Rucio ascendit, galeam, et posuit in capite elnum et Juppum in dorso.*

• Harumce vocum omnium originem accessunt a Germanico juppe, Thorax rusticus, vel ab Arabico Gubba, unde Hispanis Aljuba ad significandam vestem, Maurorum thoraci simillimam, a Latino Juba vel jube, quæ sunt animalium crines, vel villi et collo pendentes, quibus equorum et leonum cervices operiuntur, deducit Carolus de Aquino: hinc, inquit, per quamdam analogiam et similitudinem operiorum, (forte paucis probable n.) interior vestis, quæ subculla supradicta, dicitur Jupa, a voce Italica jubla, et hinc Giubbone, Giubetto, Gubberello.

• JUPA. [JUPPA.] apud Croatos. Regio: JUPANUS. [Regionis prefectus.] Vide in Zupa.

• Haud infrequens apud Scriptores nostros vox Juper vel Jupper, pro Inconclutim clamorem, edere ad deridendum, vel inclamandum, aut exterrendum. Lit. remiss. ann. 1387. in Reg. 153. Chartoph. reg. ch. 123: *Cellui Alain oy en un bois ciffler deux ou trois fois, et lors il commenca à Jupper ou huer.* Alia ann. 1490. in Reg. 180. ch. 119: *Quant ilz furent vers es jardins, ledit Hudel commenca à Jupper, et ledit Huson et le Venner à Jupper encontre eulx.* Froissart. col. 1. cap. 130: *Quand les Genevois deurent approcher leurs ennemis, ils commencerent à Jupper moult espouvantablement pour les Anglois ebahir.* Guill. Guiart. ad ann. 1219.

• Cui de Franco, qui après Jupent, etc.

Hinc Jupée, dicitur Intervallum intra quod ejusmodi clamor potest audiri, in Lit. renaiss. ann. 1449. ch. 34: *Il estoient en une cause près, aussi comme d'une Jupée ou hude de son hostel.* Vide supra in Hutestium.

• JUPARELLUM. Vide in Jupa 1.

• JUPATUM, pro Lupatum. Vide Scispadum.

• JUPPELLUM, Jupo, etc. V. Jupa 1.

• JURA. Juramentum, sacramentum, in Federato inito inter Sanctium Pampilonensium Regem et Almutadyrum ann. 1073 apud Blancam in Comment. Rerum Aragon. pag. 635.

• JURA. Conjuratio, fœdus, quod juramento firmetur, sic dicta. Ital. Jura vel Giura. Chron. Ebroj. ad ann. 1385. in Append. ad Mghum. eccl. Aquil. pag. 35. col. 2: *Qui (Nicolaus) habebat magnam partem in Urno ratione ejusdem Jure et conspirationis factæ ad invicem.* Instr. ann. 1311. apud Murator. tom. 4. Antiq. Ital. med. ævi. col. 619: *Ad inhiendam, contrahendam, ordinandam, firmandam, et faciendam societatem, unionem et Juram, etc.* Formul. vet. ex Cod. Reg. 4180. fol. 6. v. *Item promitto Juram, conspirationem, ...*

et illicitam societatem non facere cum aliquo.

• JURABILE FEUDUM. Vide in Feudum.

• JURADIA, Pactum, conventum Juramento firmatum. Composit. inter episc. et cives Vasat. ann. 1340. in Reg. 74. Chartoph. reg. ch. 59: *Anno quolibet renovando obligationem, taliter quod sit bene securum, et quod habita confirmacione dicte Juradie, solvantur cœl. libris Arnauldensium. . . . Item quod confirmacione ad cordi, Juradium habeatur a domino nostro Francorum rege, expensis propriis villæ.*

• JURAMEN. Glossar. Isidori: *Juris, juramen. Gravius ex Papia sic censet emendandum: Jus, juris, fit ex oleo, vino, aqua salsa, et ceteris talibus, ut pipere. Jusjurandum, Juramen, juratio, cum pro Jure quis jurat.*

• JURAMENTALES. Vide Juramentum. [In. Sacramentarii apud Joannem VIII. etc.]

• JURAMENTUM est affirmatio vel negatio de aliquo attestacione sacre confirmata ut est in Fleta l. 5. cap. 22. § 1. Gregorius Nazianzenus in libro 15. seu in Definitionibus:

• Ομοῦ δὲ τῶν κτιστῶν ἐπιπέωθ' ὁμοῦ.

Proprie autem ita appellatur Purgatio canonica, seu a Canonibus recepta: quo nomine opponitur vulgari, cujusmodi sunt duellum, ferrum candens, et id generis alie purgationes, quas improbat semper Ecclesia. Ejus autem effectus est, ut qui impositum delictum a se amoliri vult, id præstito sacramento diluat: cui quidem in rebus haud magni momenti, vel si actor aut accusator desit, aut nullas habeat probationes, aut habeat illegitimas, que non admittuntur a iudice, locus datur ut est in Regum Majestatem lib. 4. cap. 21. in Quoniam Attachiamta cap. 24. in Legibus Burgorum Scoticorum cap. 30. 62. etc. Lex Bajwar. tit. 8. cap. 16. § 3. In his vero causis sacramenta præstentur, in quibus nullam probationem discussio judicantis inveniunt. [Vide Hiltaus. Glossar. German. voce Eid, col. 273. siq.]

Etsi autem in hac purgationis specie perjury interdum fiant: ea tamen recepta est, quod nemo fere tam pravus existimetur animi, ut coram Deo ac Sanctis veritatem reticere velit ac deat, ac eo ut si pejeret, Deum in se vindicem continuo experiatur: quod non semel evenisse testantur Scriptores: in primis S. Augustinus Epist. 75. 137. S. Audoenus in Vita S. Eligii lib. 2. cap. 56. 59. 77. Gregorius Turonensis, locis mox laudandis, ubi de juramentis ad Sanctorum reliquias, Willelmus Malmesburiensis lib. 2. de Gestis Regum Angl. cap. 6. et alii quot alii. Gregorius M. Homil. 82. in Evangel. de Basilica SS. Processi et Martiniani, in qua condita erant eorum corpora: *Ad extincta namque eorum Corpora viventes ægri veniunt, et sanantur; pe juri veniunt, et a demonio vexantur; demoniaci veniunt, et liberantur.* Vita S. Præjecti n. 20: *Cæpit namque divina virtus ad predictorum Martyrum corpora plurima monstrare miracula. . . . declarabantur sapius Juramenta, reorum solvebantur vincula, etc.*

SACRAMENTUM hanc purgationis speciem, vulgari nomenclatura, appellari scribit Hincmarus de Divortio Lotharii et Tethbergæ, Interrog. 6: *Juramentum, quod usitato nomine appellatur*

Sacramentum, quia in eo illud oculis fidei percipitur, quod corporis oculis non conspicitur. Ivoni Carnotensi Ep. 208. dicitur **Sacramentum purgatorium. Per Sacramentum Dei iudicium expectare,** apud S. Audoum in Vita S. Eligii lib. 2. cap. 59. **Sacramento se purificare,** in Lege Longobard. lib. 1. tit. 32. § 3. [99] Roth. 214. **Per Sacramentum se defendere, cum Sacramento se purgare,** lib. 1. tit. 25. § 49. [99] Luitpr. II. (2, 5.) Nithardus I. 1. ann. 834. **Verumtamen haud est thoro regio recepta, donec se criminibus innociam, quia criminator deerat, Sacramento una cum propinquis coram plebe effecit.** Willelmus Malmesburiensis lib. 2. de Gestis Angl. cap. 6. **Sacramento delationem infirmans, in exilium actus est.** Cap. 12. **Godwinum quoque obliquis oculis intuitus, ad Sacramentum purgationis compulsi.**

Quod si res majoris esset momenti, non solus, seu, ut vulgo dicitur, *vila manu sua* jurabat reus, seu accusatus: sed alii deligebantur, qui illi ipsam quod ille, perinde jurarent, vel saltem sacramentum affirmarent, quae ille iuraverat vera esse. Horum augebatur numerus pro rei vel causae, de qua iurabatur, momento, ut est in Lege Bajwar. tit. 1. cap. 3. § 1. in Lege Alaman. cap. 6. in Lege Longob. I. 2. tit. 55. § 9. [99] Roth. 363. in Legibus Henrici I. Reg. Angl. cap. 6. 96. 67. apud Innocentium III. lib. 16. Ep. 158. etc. Atque pro modo numeri eorum, qui iurabant, naves vel minus sacramentum peragere dicitur in Lege Frison. tit. 1. § 11. 13. 14. tit. 2. § 7. Vide Alamannica Goldasti pag. 24.

Non tamen aequae omnibus probatum, ut alii, quam ipsi a quibus de iure requirebatur, sacramentum praestarent. **Fugitivus lib. Resp. tit. 25. Si a iudice statutum fuerit, aut inter partes conveniret, ut de rebus dubis sacramenta praestarent, eum solum debere jurare, a quo aliquid repetitur, nec ab omni personis sacramentalia requiruntur.**

Testes illi juratori ad iuncti **Sacramentalia** vulgo vocantur, ut in lege Alaman. tit. 6. § 2. tit. 23. § 3. tit. 33. in Lege Bajw. tit. 1. cap. 3. § 1. 2. tit. 16. cap. 1. § 2. in Lege Frison. tit. 1. § 2. 6. 8. 13. 11. tit. 3. § 1. in Lege Longob. lib. 2. tit. 21. § 9. tit. 53. § 2. 3. 14. 39. [99] Roth. 365. 165. 196. Luitpr. 61. (6, 8.) Guido 6. etc. Notitia Iudicium, in Tabulario Casauriensi. **Et dedit ei quadrantem jurare cum suis legitimis Sacramentalibus, sicut Lex est.** Vide Diplomata post Chronic. Reichersperg. pag. 33. 40. **Consacramentalia,** in Capit. Caroli M. I. 3. cap. 38. et in Legibus Henrici I. Reg. Angl. cap. 64. 66. 87.

Sacramentarii, apud Joannem VIII. PP. Epist. 224. **Juratores,** in Lege Salica tit. 55. § 1. 3. 8. in Facto Childberti § 2. 8. in Lege Alaman. tit. 6. § 5. in Lege Ripuar. tit. 31. § 5. Longob. lib. 1. tit. 9. § 37. tit. 17. § 1. 1. 2. tit. 41. § 7. tit. 55. § 28. [99] Lothar. I. 80. . . . Ludov. P. I. Lothar. I. 28. Adde Pip. 45. in Capit. Caroli M. lib. 3. tit. 64. etc. **Conjuratores,** in Lege Salica tit. 50. § 3. in Lege Frisonum tit. 14. § 2. Alamannica tit. 50. § 3. in Capitularibus Caroli Magni lib. 4. cap. 26. 74. lib. 5. cap. 150. [99] 301. in Lege Longob. lib. 2. tit. 51. § 15. [99] Lothar. I. 62. in Capit. ann. 823. cap. 6. Adde 5. cap. 30. et Concilio Moguntiacensi ann. 883. cap. 23. etc. Unde **Conjurare** pro id generis sacramenti adimplere, quod una omnes jurarent, in Lege Salica tit. 59. apud Marculfum lib. 1. F. 1. 18. 28. in Formulis incerti Auc-

toris cap. 5. in Formulis secundum Legem Rom. cap. 30. 40. et apud sanctum Audoum in Vita S. Eligii lib. 2. cap. 55. Dicuntur denique **Purgatores,** apud Andream Suenonis in Legib. Scaniae 1. 7. cap. 3. **Compurgatores,** apud Innocentium III. 1. 16. Ep. 138. et cap. 9. et 14. de Purgatione canonica. **Jacamentales,** apud eundem Andream Suenonis lib. 5. cap. 6. lib. 6. cap. 10. 13. lib. 7. cap. 2. 3. 4. 5. 8. 9. 13. 15. cap. 3. 1. 16. cap. 3. [99] German. **Eidenshaffer.** Vide Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 840.

Ejusmodi autem esse debebant **Sacramentalia** et **Conjuratores,** qui pro viris bonis haberentur, seu **legalibus,** vel **legitimis,** et testimonium perhibere idoneis: ac proinde essent **credibiles,** et qui **nullis ac usat-onibus fuissent infamati,** ut est in Legibus Willelmi Nohi venantilis cap. 16. et in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 64. ita idoneis, quibus nullum posset crimen imponi, ut habet Hincmarus opusc. 30. Unde priusquam ad sacramentum admitterentur, examinabantur a iudicibus. Notitia an. 818. apud Perardum pag. 36. **Ante ipsos Missos, duodecim testimonia tunc praesentavit, hoc nominibus . . . ipsi testimonio diligenter discussi fuerunt, et super ipso altario manus postas jurati dixerunt, etc.**

Sed maxime ejusdem conditionis et ordinis, quibus reus, vel actor primarius, **Sacramentalia** esse jubebantur. Formae secundum legem Roman. cap. 31. **Somites testes sibi similes viros et cogitatos, secundum quod ei iudicatum fuit, post ipsum juraverunt, ut quidquid iam dictus ille de hac causa iuravit, verum et idoneum sacramentum dedit.** Lex Frisonum tit. 1. § 7. **Si litis negotia occiderit, cum 35 juratoribus aut conditionis se exuset.** Hincmarus Lup. de Conventione pacis publicae anno 861. apud Godastum **Liber, vel personatus se evasit, cum totidem sine congruitate testibus, se expurgat.** Ita si Presbytero parzali se ab ipposito crimine necessitas incumberet, tum is **Sacramentalia** sui ordinis, hoc est, Presbyteros producere tenebatur. **Leges Henrici I. Reg. Angl. cap. 61. Sacerdos, qui regularum vitam ducat, in simplici accusatione adus, in triplici, cum duobus ordinis sui juret. Diaconus in simplici compellatione, cum duobus: in triplici, cum sex Diaconis se alleget. Plebanus Sacerdos purgat se sicut regularis Diaconus. Presbyter ab Episcopo vel Archidiacono suo accusatus, se sexto juret. Sacerdotum legitimum sicut ad Missam paratorum.** Fort. Osce ann. 1217. fol. 36. **In nullis aliis productionibus debet quis se salvare per consimilem, sed per parentem.** Secundum tamen est, quod talis est pars, quod valeat tantum in genere: quantum qui reptatus fuerit, et quod tantum valeat bona sua, et quod sint consimiles corporis, aliter autem non est pars. Infinita prostant hujusce ritus decreta et exempla, in Lege Bajwar. tit. 6. cap. 16. in Capitulari Aquisgran. ann. 813. cap. 7. in Capitularibus Caroli M. lib. 5. cap. 31. [99] 36. in Concilio Moguntiacensi ann. 883. cap. 23. Erfordiensis ann. 882. cap. 4. Londoniensis ann. 1108. cap. 4. in Legibus Presbyterorum Northmannensium sub ann. 977. cap. 47. in Codice Carolino Epist. 72. sub florem, in Epist. Eugenii PP. 106. tom. 4. Hist. Franc. Caus. 2. q. 5. cap. 12. 13. 16. 19. apud Theganum de Gestis Ludovici Pi. cap. 30. Hildebertum Ep. 67. Arnulfum Lexoviensem in Epist. pag. 12. Hugonem Flaviniacensem pag.

199. Anselmum Cantuariensem lib. 3. Epist. 45. Ivonem Carnot. Epist. 206. Alexandrum III. PP. in Appendice ad Concilium Lateranense IV. cap. 15. Celestinum III. PP. Epist. 5. 13. Gregorium IX. lib. 5. Decret. tit. 33. cap. 5. 8. 10. 12. Sugerium Ep. 109. 147. Guaderum Teravanensem in Vita Caroli Comitis Flandr. cap. 15. Florentium Wagermensem ann. 1130. Rogerium Hovedonum pag. 783. Bractonium I. 5. tract. 5. cap. 13. § 3. in Charta Communitatis Fordensis § 16. etc.

Interdum requirebatur in Sacramentalibus sexus paritas: ita ut si femina ad sacramentum compelleretur, si sexus Sacramentalis exhibere teneretur. **Leges Henrici VIII. Principis Walliae cap. 14. Si capus iaxor de alto infametur, et hoc tamen ut iudicium, septimo manu mulierum expurgat. Si secundo infametur, cum quatuordecim. Si tertio cum quadam certitudine hoc dicatur, juramento 50. mulierum se expurgabit.** Cap. 17. **Si mulier negat adulterium, det juramentum 30. mulierum, etc.**

Interdum et proximis se a acuitis vel cognatis Sacramentalibus deligebantur. **Lex Bajwar. tit. 7. cap. 15. Cum 12 Sacrame talibus juret de suo genere nominans, etc.** Adde Capitularia 3. ann. 813. cap. 9. **Leges Hova Boni Regis Walliae cap. 26. Fidejussor nequam fidejussorem suam de septimo proximorum suorum reptione negabit, etc.** Cap. 27. **Juret tamen de septimo proximorum sibi circumscriptis super septimum debitorem, si possit invenire, sin autem super altario dedica tum, quo illi rem suam vendidisset, quod ipse pro fidejussore fuit.** Charta Willelmi Danici Rex. ann. 1164. apud Petrum Ressum in Notis ad Jus Anglicum ann. II. Regis Danie pag. 643. **Si autem primo incatus fuerit excoisatus, et actor alium incusat, illi juramento 12. cognatorum suorum se purgabit.** Adde Opusc. 30. Hincmarus Rom. pag. 335.

Nominabantur autem **Sacramentalia** interdum a reo, interdum ab accusatore. Ac ab accusatore quidem. **Lex Alaman. nor. tit. 6. § 2. Tunc debet homo, qui causam requirit, tres electos denominare, et ex denominatis tribus legitime habere accusatore rejicere duos, tertium vero non licet rejicere.** Adde § 5. Non debet tamen accusatori testes eligere ab ipse suo Causatore, ut est in Capitulari 2. ann. 846. cap. 11. lib. 3. Capitularium cap. 13. ubi pro Causatore Capitulari quartum Caroli M. ann. 843. perperam praefert accusatore. **Lex Longobardorum lib. 2. tit. 55. § 5. et Edictum Rotharis Regis tit. 109. § 1. 3. [99] 344. Ad Evangelia juret cum 12. aliis [99] 345. etc. id est, Sacramentalibus: ita ut secum nominentur ab illo, qui pulsatur, et septimus sit, qui pulsatur, et quinque quales tolluerint liberos sigat, ut tamen non duodecim Hincmarus Laudunensis Opusc. 31. Remensis pag. 335. Sed non illi cum sua tertia manu quiescere de comminatione tales, qui cum non cavabant, ipso resultante quod francus esset, et ut liber se defendere vellet, et quare, et quidam cum ita idoneis, quibus nullum posset crimen imponi.**

Sed et ita ab accusatore nominabantur **Sacramentalia**, ut si reo ab legitimum causam essent suspecti, ab eo reperi possent, ut est in Lege Longob. lib. 2. tit. 21. § 9. [99] Rothar. 363. Andreas Suenonis lib. 7. Legum Scaniae cap. 8. **Accusatus se facto in comparat primo die juridico vel secundo, et pro se offerat**

per juratorem religionem defensionem
viam 12. quos actor voluerit de tota
provincia nominare, oportebit actorem
requiescere jura nominationis. Et cum 12.
viri fuerint nominati, habeat reo tantum
tres viros inimiciter causa sibi suspectos
recusare de nominatis 12. in quorum lo-
cum actor statim tres alios nominabit.
Charta Waldemari Regis Danie ann.
1163. apud Resseum ad Jus alicum
Canuti II. Regis pag. 612. Statuentes,
quod si quis de furto trahitur in causam,
se defendat per nominatos de provincia
in hunc modum, etc. Infra De homicidio
autem istud statuitur, ut reus in gene-
rali placito trahatur in causam, et in se-
cundo placito actor nominet 15. de provin-
cia rei, de quibus illi concedimus tres
exipere, etc.

Quandoque a reo nominatos testatur
eodem Lex Longobardorum lib. 2. tit.
35. § 7. 11. [99] Rotbar. 367. Luitpr. 61. (6.
8.) interdui demique sorte electos, ob-
servare est ex Lex Bajwar. tit. 16. § 6.
et ex Legibus Henrici I. Regis Angl.
cap. 69. extremo.

Qui porro a reis eligebantur advocati;
ut qui ab accusatore, Nominati, vel De-
nominati, crebantur Lex Alamannorum
tit. 31. Et cum 12. Sacramentalibus ju-
ret, cum 5. Nominatis, et 7. advocatis tit.
24. et 28. Cum 12. Nominatis juret, et
alios tantis advocatis. Qui vero hosce lo-
cis advocati, electi duntur tit. 9. 30. 76.
et in Pacto Childberti § 2. et 8. et in
Capitul. Caroli MV lib. 6. cap. 243.
[99 21].

NOMINATI vero dicti saepe nunc Sacra-
mentales ab actore vel accusatore de-
lecti. Lex Alamann. tit. 89. Si quis homi-
nem occiderit, cum 12. Nominatis juret,
etc. Lex Bajwar. tit. 6. § 2. Cum 24. Sa-
cramentalibus Nominatis juret in altari.
Decretum Tassillonis de Popularibus
Legibus § 6. Juret in Ecclesia cum tribus
Nominatis Sacramentalibus. Leges
Henrici I. Reg. Angl. cap. 66. Val ita
se allegat. Nominatur et 14. et ac juret
ex eis undecim. Id est, eligat.

DE NOMINATI, apud Hinemariam opus.
53. Cum Denominatis sibi vicinis Pres-
byteris, sanam suam purget. Fridericus
II. Imp. in Charta privilegiorum Urbis
Ratisponensis ann. 1230. Is, qui reus
putatur, tertia manu se purgabit, inter
quos sunt duo, qui dicuntur Denominati.

Incertum porro an sacramentum nomi-
natum inde dicatur, quod cum nomi-
natis Sacramentalibus crimen objectum
dicitur reus. Quippe in Legibus Wil-
helmi Noni vernaculis cap. 16. homo li-
bet, et qui testimonium habeat de lega-
litate, accusatus de latrocinio, purgat
se per plectum (plantum) sacramentum,
par plectu serment; qui vero jam infama-
tus fuit, per sacramentum nominatum
(par serment nomet) purgat se duode-
cima manu. Eodem Leges cap. 17. Sen-
tencia per 36. homines lecta, et trans-
missa meta. Id est, purgabit se per 36.
legales homines, seu trigesima sexta
manu. Verum cum sacramentum nomi-
natum opponitur Plano in laudato § 16.
Leges Normannice, et plane etiam ju-
ret Sacramentalibus seu Conjuratoribus, ac
prome Nominatis, observare sit ex Legi-
bus Henrici I. Regis Angl. nescio an
potius videatur existimare nominatum
inde appellari sacramentum, quod ju-
ranti verba nominatur ac dicitur, im-
pote a lege recepta, indicta, et nomi-
nata, de qua sacramenti specie agemus
mox. [99 Vide Phillips. Hist. Jur. Angl.
tom. 2. pag. 269. seq.]
Id autem solum jurabant Sacramen-

tates, quod veritatem credebant gum di-
cere, qui jurabat, ut est apud Alexan-
dram III. PP. in Appendice ad Conci-
lium Lateranense part. 8. cap. 21. Inno-
centium III. PP. lib. 16. Epist. 158.
Greg. IX. lib. 5. tit. 34. cap. 9. 13. 16.
in supra laudata formula 41. secundum
Legem Romanam in Quoniam Attach.
tit. 5. § 7. etc. Hugo Flaviniacensis in
Chronico ann. 1101. Tusulanus Episco-
pus... purgationem Eduensis suscepit,
Lugdunensi prosequente, et Juramentum
ejus ita confirmante: Credo Norgaudum
istum Episcopum Eduensem vera ju-
rasset; Cabiloniensi quoque in id consen-
siente, et idem jurans. Jura et Consue-
tudes Normani. cap. 125. Secundus
autem juravit sic: De sacramento quod
N. fecit, saltem fecit Juramentum, sic
Deus me adjuvet et Sacrosancta: e. alii
sic jurabant, etc. Addam demique Char-
tam insignem hujusce moris testem,
Stephanum de Terviano, et de Casso-
naco. f. 14. ex Camera Comput. Paris.
Ad majorem autem horum omnium
et perpetuam firmitatem juratos Con-
juratores fidsiutores dono, videlicet Pon-
tium de Olaryo et alios infrascriptos. Ego
itaque predictus Pontius de Olaryo credo,
quod presertim Stephanus de Terviano et
Cordo alijuret omnem scelerem, et omnino
heresim, et amplectatur ex animo et con-
fiteatur unitatem et fidem S. Rom. Eccle-
siae. Et ideo conjuro cum eo, et sub ju-
rando fidei jubes tibi Domino A. Abbati
Cabiloniensi, Ap. Sed. Legato, stipu-
lantem promitto me curaturum et factu-
rum, quod prefatus Stephanus de Ter-
viano omnia supradicta et singula fide-
liter observabit. Et si aliquando, quod
Deus avertat, adversus supra scripta ve-
nire tentaverit, et illud delictum infra 30.
dies non emendaverit, ego cum sancta
Ecclesia, vel cum Principe terre, ipsam
Stephanum viriliter impugnavo, et cum
eo nullam societatem habeo, donec Eccle-
siae plane satisfecerit. Huc etiam referri
debet vetus formula de Sacramentali-
bus in formulis vet. [99 Append. Marc.]
cap. 34. 31. Et duodecim conlaudantes
juraverunt, et de linguis eorum legibus
dixerunt. Et Insequenter vero post ip-
sam tantis juraverunt, et de linguis e-
orum legibus dixerunt.

Quo vero pacto, seu quo ritu Con-
juratores illi, sive Consacramentalis et Con-
purgatores jurabant, vel sacramenta sua
praeabant, docet Lex Alamannica tit.
6. § 7. Illa sacramenta debent esse ju-
rata, ut illi Conjuratores manus suas su-
per capsam ponant, et ille solus, cui
causa requiritur, verba tantum dicat, et
super omnium manus manum suam po-
nat, u. sic illi Deus adjuvet, vel ille reli-
quis, ad illas manus, quas comprehensas
habet, ut de illa causa interpellatus est,
culpatus non sit. Jejunij autem jura-
bant, et discutebantur a iudice, ut est
in Capitulari Ayrusgran. ann. 787. cap.
62. in Capit. 2. ann. 805. in Capit. 3.
ejusd. anni. cap. 11. et lib. 3. Capit.
cap. 10. 52.

JURARE igitur sua manu dicebatur
testis, cum solus jurabat, nec habebat
Consacramentalis, qui cum eo jurarent.
Adit. ad Legem Frisonum § 49. Li-
ceat ei, qui vulneratus est, sua solus
manu Sacramentum peragere quod tot
vulnera uno ictu ei fuissent illata. In
Capitulis Caroli M. lib. 8. Cum sacra-
mento manu propria singula se idoneum
facere. Actus Alexandri III. PP. apud
B. Ron. ann. 1177. Comes etiam Rogerius,
sicut Archiepiscopus fecerat, manu sua
Juravit. Hermannus de Restaurat. S.

Martini Tornacensis cap. 72: Ubi vero
si multa interventionibus concessum est,
ut sola manu se Purgaret, etc. Charta
Libertatum oppidi Cellarum in Biturig.
ann. 1216: Si aliquis (quaminus Celles-
tum accusatus de aliquo fuerit, et teste
comprobari non poterit, contra probatio-
nem impetentis per solam manum suam
decipatur. [99 Charta Frid. imp. an. 1157.
t. 1. Corp. diplom. pag. 81. Si miles
rusticum de violata pace pulsaverit, et
manu sua Juraverit, etc.]

† JURARE PROPRIA MANU, Instru-
mentum subscriptione sancte Crucis
signare, mutire. Vetus Scheda Abbatie
Moissiacensis: Comes Tolosanus hanc
eamdem donationem ibi devotens rogatu
nostro corroboravit, firmavit, manumque
propria Juravit.

JURARE UNICA MANU, vel cum uno Sa-
cramentali. Lex Bajwar. tit. 8. cap. 14.
§ 2. et tit. 9. cap. 15. et tit. 12. cap. 6. et
tit. 16. cap. 6. Sua manu, cum uno Sa-
cramentali Jurare. Tit. 8. cap. 2. se altero.
Capitulare 3. ann. 813. cap. 43. Cum
uno vadio et una manu emendare studeat.
Regiam Majestat. lib. 1. cap. 8. § 4: Pro-
babit quodlibet essumum propria
manu et unica Statuta Wilhelmi Regis
Scotiae cap. 26. § 2. Hoc Probabit unica
manu. Ubi Skergerus, suo et unus Con-
juratoris sacramento. Charta Guillelmi
Archiep. Remensis ann. 1220. pro urbe
Mosomensi: Si lesus non potest habere
testimonium supradictorum, ipse Proba-
bit sola manu. Et infra: Et lesor manu
septima se purgabit. Idem videtur esse,
quod Jurare, vel approbare uno sacra-
mento, in Lege Verviniensi ann. 1233.
art. 16.

JURARE IN MANU PROXIMI, cum quis
jurat cum alio. Capitulare 3. ann. 813.
cap. 43. Si quis ingenuus cum litis rap-
tum fecerit, cum suo vadio et una manu
emendare studeat. Additio ad Legem
Frison. tit. 4: Aut si negaverit, solus
Juret in manu proximi. In manu tibi sui
Jurare, in Lege Saxonica cap. 1. § 8.

JURARE CUM DUOBUS ALIIS id audien-
tibus et cum eo Jurantibus, in Regiam
Majestat. lib. 3. cap. 21. § 3. in Statutis
Guillelmi Reg. Scotiae cap. 14. § 3. et
in Quoniam Attachiamta cap. 10. § 3. et
in Constit. Adolphi Imp. ann. 1238.
apud Freherum: quod idem valet ac

JURARE TERTIA MANU, in Lege
Saxon. cap. 1. § 1. 6. 9. apud Hugonem
Flaviniae, in Chronico pag. 25. in
Charta Communitatis Tornacensis § 9. in
Metropoli Salsburgensi tom. 1. pag.
232. Jurer lui tiers de mains, in Consue-
tudin. Pontiveni a. 2). Hinemarium
Laudun. Sed vos qui cum sua tertia
manu quiescisse denominatum tale, qui
eum non curant. Nescio, an huc per-
tineat, quod habet Ditmarus lib. ult.
pag. 110. Otto Comes predictus in pre-
sentiam Imperatoris et Erkanbaldi Ar-
chiepiscopus veniens, injustam uxorem
suam tribus sacramentis amittit. Vide
Chartam Adolphi Imp. de Insulis Rheni
editam a Frehero.

JURARE CUM TRIPUS NOMINATI SACRA-
MENTALIBUS, in Decreto Tassillonis
de Popularib. leg. § 6. in Lege Bajwar.
cap. 12. tit. 2. Edit. Heroldi et in Legi-
bus Henrici I. Regis Angliae cap. 74.
Terno juramento inficiari, apud Andr.
Suenonis lib. 9. Legum Scanee cap. 4.
8. lib. 10. cap. 1. manu tertia lib. 10. cap.
2. idem quod

JURARE SIVA QUARTA MANU, in Lege
Frison. tit. 2. § 8. Jurare quarta manu,
in Regiam Majestat. lib. 2. cap. 63. § 9.
et in Concilio Coloniensi ann. 1268. cap.

26. Vide Concilium Suesionense ann. 853. cap. 4.

JURARE QUINTA MANU. In Lege Aleman. tit. 6. § 6. in Concilio Hierdensi cap. 10. et apud Alexandrum III. in Appendice ad Concilium Lateranense III. cap. 15. Ivonem Carnot. Epist. 238. Sugerium Epist. 147. etc. i. se quinto. Consuetudines Arkenenses ann. 1231. in Tabulario S. Bertini: *Si vero aliquis super furto in jure fuerit impellitus, prima vice proprio juramento, et aliorum quatuor legitimorum hominum juramentis potuerit se purgare.* Charta Caroli Ducis Normanniæ et Locumtenentis Regis ann. 1357. ex Archivio Regio: *Propter quod eidem reo purgationem canonicam indicimus cum quinta manu Presbyterorum sui ordinis, etc.* [In Arresto Senatus Paris. ann. 1333. fit mentio de Juramentis cum quinta manu, quod erat purgationis genus.] Vide Capitulare 3. ann. 783. sub Anem, et Joan. Sarisbér. Epist. 122.

JURARE SEPTIMA MANU. In Lege Saxon. tit. 3. § 2. hoc est, et suo et quinque aliorum juramento. Pactus Legis Salicæ tit. 76: *Debet ibi sextus Wedredo Jurare.* Adde Leges Scanicas lib. 9. cap. 9. lib. 13. cap. 6. Leges Henrici I. Reg. Angl. cap. 65. 67. et Leges Burgor. Scotie. cap. 41. veterem Consuetud. Normanniæ cap. 85. præterea Appendicem Concilii Lateranensis III. cap. 15. etc.

JURARE SEPTIMA MANU. LEX BAJWAR. tit. 3. § 2: *Tunc cum 6. Sacramentalibus Jurat, et ipse sit septimus, in altari coram populo et Presbytero.* Saxo Grammaticus lib. 10. Hist. Danicæ pag. 180: *Quod si reus ab actore testimonio superari nequiret, sex se cum commilitonibus in jurandum accitis, culpe, que obiciebatur, alienum se fuisse monstrabat.* [Instrum. ann. 1182. tom. 2. Ref. Mogunt. pag. 888. *Assignatis et adhibitis testibus idoneis Juramentum septima manu prestavit.*] Chronicon Vostense lib. 1. cap. 49: *Propter suum Episcopatum Jurat tandem electus septima manu nullas alias promississe vel dedisse pecunias.* Charta Hollandi. Abb. Arremani. ann. 1393. in Tabul. Campanie Thiano: *Et dominus hominis illius septima manu propria, et manu trium Militum, et trium proborum hominum probaverit interposito sacramento.* Sacramentum porro ejusmodi cum septima manu, ex usitatioribus fuit, ut colligere licet ex Lege Ripuar. tit. 56. ex Formulis veterib. Bignonii cap. 3. ex Legib. vernaculis Willelmi Nothi cap. 16. Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 66. Concilio Trostleiano ann. 903. cap. 1. § 9. Hugone Flaviniac. in Chron. pag. 199. Epist. 106. Inter Sugerianas, Arnulfo Lexoviensi Epist. 9. et Epist. 10. ex his, que editæ sunt tom. 13. Spicilieg. Acheriani, Ivone Carnot. Epist. 54. 206. 229. quinta Compilat. Decretor. lib. 4. tit. 2. cap. 1. lib. 5. tit. 13. cap. 1. Reinero apud Chapevillium tom. 2. Hist. Leodensis pag. 197. Lege Verviniensi ann. 1283. art. 17. 28. Regesto Parlamentii B. fol. 69. v. sub ann. 1284. etc.

JURARE DECIMA MANU. Vetus Notitia in Tabulario Persiæensi Ch. 16: *Dum ipse Comes in ipsa civitate recedebat, novem testes ad jurandum dedit, his nominibus, etc. Jurare cum una decima, in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 164.*

JURARE UNDECIMA MANU. Leges Burgorum Scotie. cap. 24. § 2: *Burgensis debet se purgare contra dominum, Regem, vel ejus Ballivum de querelis inter se mo-*

tis in burgo undecima manu, etc. ubi Skennus, i. suo et decem Conjuratorum sacramento.

JURARE DUODECIMA MANU compelluntur, qui gravioris criminis accusabantur, ut est in Provinciali Ecclesia Cantuariensis lib. 5. tit. 14. *Jurare se dudum manu, in Legibus vernaculis Willelmi Nothi cap. 4. 16. DHmarus lib. 4. pag. 47: *Judiciali sententia duodecim ipse sacramentis exsolvit, exemplo unius, qui Romæ simili sententia se in conspectu præfati Imperatoris purgavit.* Et lib. 6. *Hoc Rex se ratione auditur, ut prius tarentorum pondera talentorum Episcopali solerent ditiori, et qui in hoc facto culpabiles esse deputarentur, aut sacramento suorum undecim amicorum, aut secundum canonicam auctoritatem et satisfacerent.* Quod idem valet ac duodecima manu, cujusmodi sacramenti passim mentio occurrit, in Pacto Legis Salicæ tit. 76. § 1. in Lege Burgund. tit. 8. 52. in Lege Ripuar. tit. 66. in Leg. Saxon. cap. 1. § 3. 4. 5. in Lege Frison. cap. 14. § 1. 2. 3. in Capit. ad Legem Alemannor. cap. 2. 6. etc. in Lege Longob. lib. 2. tit. 55. § 2. 3. 5. 33. [99 Rothar. 165. 166. 264. Guido 6.] in Capitul. 3. ann. 813. cap. 10. in Capitul. Caroli C. tit. 12. cap. 6. in Formulis veterib. Bignonii cap. 3. in Formul. Andegav. n. 49. in Concilio Suesionensi ann. 853. cap. 4. Mozuntinensi ann. 817. cap. 1. in Legib. Edw. Confess. cap. 24. in Regiam Majestatem lib. 1. cap. 7. § 11. 12. cap. 12. § 10. 11. in Legibus Burgor. Scotie. cap. 24. in Quoniam Attachiamenta cap. 21. 75. in Legibus Scanie Andree Suenonis passim, in Privilegiis Ratisbonensib. ann. 1291. Frib. Alcaponensib. ære 1267. apud Gregor. lib. 1. Decretor. tit. 34. cap. 1. Egidium Auregvalis Monachum cap. 12. Gualterum Tervanensem in Vita Caroli Comitis Flandriæ cap. 15. etc.*

JURARE CUM SEX ELECTIS, vel cum duodecim, in Ecclesia, in Capitul. Caroli M. l. 3. c. 20. [99 214.] i. suo et 12. aliorum juramento se purgare. Duodecima manu, seu tertiadecima jurare, in Formulæ secundum Legem Romanam cap. 30. Pactum pacis inter Childebertum et Chlotarium Reges cap. 2: *Duodecim juratores electos dare debet, quod furtum, quod obicit, verum sit.* Hincmarus Laudunensis Opusc. 30. Hincmarus Remensis pag. 35: *Ut se ab octo ex paterna parte propinquis, et a quatuor æque ex materna purgaret.* Adde Capitul. 3. ann. 813. cap. 10. Wandelbertus de Miraculis S. Goaris n. 49: *Rem per se examinandum suscepti, omniumque, qui tum aderant, iudicio, jurisjurandi conditio Cauidico Monasterii est constituta, qua ille postea cum aliis duodecim firmavit possessionem sepe dictam non Ecclesie Trevirorum, sed dominio Regis tantum competere.* Existat Arrestum Magni Consilii 21. Febr. ann. 1430. in Regestis ejusdem Curie, quo Consiliarius Parliamenti Delphinatum, cui crimina aliquot inferebantur, quorum se innocentem contendebat, Liberis Caroli VIII. Regis ad eam dignitatem admissus fuit, postquam in Magno Consilio de his sacramento se purgasset, quod a duodecim Comprobatoribus seu Conjuratoribus, tanquam verum confirmatum est, hisque viris primariis, in quibus erat Comes Fuzensis.

JURARE DECIMAQUARTA MANU, in Legibus Hoelli Boni Regis Walliæ cap.

14. et apud Gregorium IX. lib. 5. tit. 83. cap. 10.

JURARE DECIMA SEXTA MANU. Vide Formulæ veteres Bignonii cap. 2. et Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 66. extremo.

JURARE CUM OCTAVO DECIMO, in Pacto Legis Salicæ tit. 76.

JURARE VICESIMA MANU, id est, suo et 19. aliorum juramento se purgare. Charta Ludov. Jun. ann. 1174. ex Chartul. S. Petri Carnot.: *Statuimus quod, tam ecclesiis quam ecclesiæ homines, vicesima manu poterunt sine contradictione et sine duello, suarum consuetudinum probare libertatem.*

JURARE VICESIMA UNA MANU. Charta Communis Nantoliensis ann. 1283: *Et si latrocinium imponatur, secundus se vicesima una manu hominum Arella ann. 1279. in Regesto Parliamenti B. fol. 49: *Purgabit se per juramentum suum cum 20. Conjuratoribus Militibus de credentis.**

JURARE VIGESIMA QUARTA MANU, apud Andream Suenonis lib. 5. Legum Scanie cap. 6.

JURARE VICESIMA QUINTA MANU, seu cum 24. Sacramentalibus nominatis, in Pacto Legis Salicæ tit. 76. in Lege Bajwar. tit. 1. cap. 6. § 2. in Capitul ad Legem Alemann. cap. 22. 21. et in Quoniam Attachiamenta cap. 24. § 5.

JURARE CUM VIGINTI SEPTEM HOMINIBUS, et cum tribus Thaniis, in Statutis Davidis II. Regis Scotie. tit. § 6. et in Regiam Majest. lib. 4. cap. 21.

JURARE CUM TRIGINTA CONSACRAMENTALIBUS, in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 66.

JURARE TRIGINTA SEXTA MANU, in Legibus Ethelredi Regis apud Wanetinum editis cap. 15. in Legibus vernaculis Willelmi Nothi cap. 17. et in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 66. extremo.

Duodenarium triplicato, vel cum tribus juramento duodenarium, apud Andream Suenonem in Legibus Scanie lib. 5. cap. 7. 18. lib. 13. cap. 4. lib. 14. cap. 1.

JURARE TRIGINTA SEXTA MANU, sua triginta septima, in Formulæ veteribus secundum Legem Romanam form. 30.

JURARE CUM QUADRAGINTA ELECTIS, in Capitul. ad Legem Alemann. cap. 22.

JURARE QUADRAGESIMA OCTAVA MANU, in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 66.

JURARE QUINQUAGESIMA MANU, in Legibus Hoelli Boni Regis Walliæ cap. 8. 14. 17.

JURARE SEPTUAGESIMA SECUNDA MANU, in Lege Ripuar. tit. 66. Vide Cujacium lib. 17. Observat. cap. 9.

JURARE SEPTUAGESIMA QUARTA MANU, in Concilio Valentino III. ann. 853. cap. 22.

JURARE CUM OCTUAGINTA, in Capitul. ad Legem Alemann. cap. 23.

JURARE CENTESIMA MANU. Rogerus Hovedenus ann. 1191. pag. 739: *Ita quod predictus Eboracensis Episcopus ad summationem Eboracensis Archiepiscopi juravit cum centesima manu Sacerdotum, quod ipse nec præcepit, nec voluit, ut idem Archiepiscopus Eboracensis caperetur.* Vide Gregor. Turon. lib. 8. cap. 9.

JURARE TRECENTESIMA MANU, vide in voce Assati.

In sacramentis varii observati ritus, ac primo quidem ea peragebantur a juvenis, ut est in Capitulari I. Caroli M. incerti anni cap. 39. in Ecclesia, ut est in Lege Longob. lib. 2. tit. 55. § 21. [99 Carol. M. 88.] in Capitulis Caroli M.

lib. 6. cap. 209. Notitia ann. 818. apud Perardum in Burgundic. pag. 38: *Et ipse Fredelus in Ecclesia S. Johannis, in ipsa civitate, ubi alia sacramenta percurrunt, etc.* In veteri Form. 32. apud Bignonium: *In Basilica Sancti illius, ubi plurima sacramenta percurrere videntur.* Form. 3: *Quomodo hoc testimonium darent, tam super altarium Sancti illius, in illa Capella, quam in curia facti, ubi reliqua sacramenta soluta sunt, jurati dixerunt, etc.* Adde form. 2. et Formulam secundum Legem Romanam cap. 80. 81. 41. etc. Cedrenus in Leone Iconomacho ann. 1: *Ἡρακλειώτικος ἅ ξάλοι καὶ τοὶ ἄγιοι Θεόδωρον, ἔργων ἀνάλει.* [9 v. de Grimm. Antiq. Jur. German. pag. 683. sqq.]

Sacramenta in Ecclesiis peragebantur super Crucem, super Altare, super S. Evangelia, super Canonem Ecclesiae, super sanctas Reliquias, etc.

JURARE SUPER CRUCEM. Raimundus de Ariles. *Imperator juravit super dominicam Crucem, et spinam Coronam, et multa alia sancta.* Velus Scriptor tom. 4. Hist. Franc. de Alexio Imp. CP.: *Impositus itaque manibus, et 12. primi sum civitatis, sacris pignoribus, Cruci videlicet dominice, cum aliis, que secum attulerat... juravit omnia que proposita sunt.* Dominio lib. 1. de Vita Mathild. cap. 2: *Non adest codex, baculos crucis tunc more rusticus in terra binos posuit, nihil errans in baculis jurat, velut esset Cruz ibi fulcra.* Charta ann. 1286. apud Bohusium Balbinum in Hist. Bohemice pag. 296: *Factique in ligno cruce Dominice Juramento, etc.* Jurare in cruce consecrata, in Penitentiali Gregorii III. PP. cap. 7. et Bedae cap. 9. Vide Leonem Grammaticum pag. 491. Monasticum Anglie tom. 1. pag. 99. Notas ad Alexiadem pag. 402. et supra, in Cruce subscindere, et Crucis iudicium.

JURARE SUPER TRIGITUR, et sanctam Crucem, id est, super Canonem Ecclesie, in Foris Beneharn. Rubr. de Notariis art. 14. et apud Harduinum de la Jaille in Tractatu de Duellis pag. 43. v. jatue Gassendum in Notitia Eccl. Dimeis ad ann. 1436.] *Jurare super librum Missalem et Crucem, in Consuetudine Solensi tit. 4. art. 1: Et losdeis mesadges debent far sacrament sus lo libre Missal, la crois desus pausade, etc.*

JURARE IN ALTARI. Lex Alen. tit. 7. § 2: *Juret cum suis Sacramentalibus in ipso altari.* Lex Bajwar. tit. 1. cap. 8. § 2: *Tunc cum sex Sacramentalibus juret, et ipse et septimus, in altari, coram populo et Presbytero.* Lit. 1. cap. 6. § 2: *Cum 24. Sacramentalibus nominatis juret in altari Evangelio superposito coram Defensore Ecclesie.* Velus Pactum editum a Baluzio: *Super cuius sacrosanctum altare has conditiones manibus nostris continemus, id est, jurando contingimus, quia nos supradicti testes scimus, et bene in veritate notum habemus, etc.* Adde Capitulare Aquisgran. anni. 787. cap. 62. Quo spectant hæc ex Consuetudine Solensi tit. 29. art. 20: *Et cascuna creditor es tengui de jurar sus l'auter de sent Johan, lo libre Missal, et la croz desus pausade, etc.* Adde tit. 35. art. 22. Capitulare 1. Caroli M. incerti anni cap. 39. Consuetudinem Batonensem tit. 5. art. 41. tit. 9. art. 46. tit. 10. art. 4. et Consuetudinem S. Severi tit. 1. art. 27. Consuetudines Tolosæ part. 1. rubr. de Jurejurando: *Judex debet ipsi actori jusjurandum deferre super altari prestantum.* Juramentum altaria, ibidem, et rubrica de Sententiis diffinitivis; Sacramentum

altaris, part. 2. rubr. de Pignorib. Adde 4. part. tit. de Feud. art. 12. ubi ejusmodi juramentum distinguitur a juramento ad sancta Evangelia. Reclamatoris, quæ habetur inter Epistolas Bonifacii Moguntini Archiepiscopi. 107: *Potesis traserunt me ad altare S. Remedi, et fecerunt me jurare stabilitatem ad illam Ecclesiam.*

JURARE POSITIS MANIBUS SUPER ALTARE. Gregorius Turonensis lib. 8. Hist. cap. 14: *Positis super altare sanctum manibus, juravit, etc.* Lib. 5. cap. 8: *Posuit manus super altare, cum juramento dicens, etc.* Cap. 33: *Tunc initio placito ad Basilicam Martyris sancti conveniunt, sicutique pater manibus super altarium, juravit filium non esse culpabilem.* Fori Oscæ ann. 1247. fol. 11: *Qui inficiatur, jurat super altare, in quo consuetum est jurare pro homicidiis, et sic absolvatur.* Formulæ veteres apud Bignonium cap. 84: *Notitia qualiter et quibus presentibus veniens femina aliqua illa, in pago illo, in mallo publico, in Basilica Sancti illius, et alios quamplures bonos homines, qui subter firaverunt, posita manu super sacrosanctum altare illius, si: jurata dicit: Hic juro per hunc locum sanctum et Deum altissimum, etc.* Adde form. 8. 38. 41. Balthus de Casib. S. Galli cap. 5. Matth. Paris pag. 618. etc. præterea Foros Aragon. lib. 8. fol. 51. v. Veteres cum jurabant, tetigisse aras docent Virgilius lib. 11. et Theon ad Aratum,

JURARE SUPER ALTARE CONSECRA-
TUM: Usatici Barchinenses MSS. cap. 43: *Sacramentum sit omni tempore juratum super altare consecratum vel super sanctam Evangelium.* Consuetudines Barchinenses MSS.: *Juramus per Deum vivum... et per altare consecratum S. Johannis, quod situm est in aula S. Crucis sedis Barchinensis, etc.*

JURARE AD PORTAM Ecclesie super Librum et Crucem, in Foris Oscæ fol. 94. et in Foris Aragon. fol. 126. v. 123. Edit. 1264.

JURARE IN ARMILLA JANUÆ. Hericus lib. 2. de Miraculis S. Germani Autiss. *Nam si quis aut cupiditatis illectu, aut animi pertinacis impulsu, mendacio patrociniari deficiens, saltem in armilla jusjurandum explere præsumpsit, hunc quod sit reus perjuri... absque dilatione pediseque corripit ultio.* Suspiciatur Solerius per armillam hic, ut alibi non semel, anulum significari, quo Janua solet ad egredientibus attrahi, ut a foris occludi possit, ut sensus sit: Nam si quis occulto etiam templo vel sacello S. Germani ad januam foris consistens et vel anulum contingens pejerare ac falsi testem invocare ausit sanctum Presulem, hunc quod sit reus perjuri... pediseque corripit ultio. Aliud sonat infra Jurare super armilla sacra.

JURARE CORAM ALTARI. Wil. Malmesburienensis lib. 2. de Gest. Regum Anglie. cap. 6: *Remissus est ad Romanam Ecclesiam, ut ibi se coram Apostolico Joanne jurejurando defenderet. Et hoc fecit coram altare S. Petri: sed factio juramento cecidit coram altari, et manibus famulorum suorum portatus est ad Scholam Anglorum, et ibi tercia nocte vitam finivit.* Adde Valafridum Strabum de Miracul. S. Galli cap. 22.

JURARE UNA MANU AD ALTARE, altera ad Juramentum parata, in Judiciis Wiltredi Regis Cantuariorum cap. 19. 20.

JURARE CAPITE SUO AD ALTARE inclinato, ibidem cap. 21.

JURARE SUPER FLURA ALTARIA, Gregorius Turon. lib. 5. cap. 49: *Tunc si*

mul cunctis dicentibus, non potes per-sona inferior super Sacerdotem credi, restitit ad hoc cause, ut dicitur Missa, in tribus altaribus me de his verbis accurrens sacramento. Leges Hoell Boni Regis Wallim cap. 25: *Fidajussor negans fidejussionem suam... vel solus jurans super septem altaria consecrata, etc.* Fieta lib. 2. cap. 68. § 12: *Tunc considerandum erit, quod ille, cujus talia deditur, cum probet hoc modo, quod adiat novem Ecclesias, et super novem altaria jurat, quod, etc.* Huc referenda quæ habet Radulfus de Diceto ann. 1040: *Quindæim juramenta juravit Theobaldus (Comes Bleicensis) propria manu Consuati Gaufrido, et 30. Baronibus Castellensibus cum eo, et 40. Militibus Vasassores eisdem verbis, quibus et ipse.* Adde Regionem ann. 758. Pluries vero jurare compellebantur, qui Sacramentales habere non poterant, qui pro eis jurarent. Consuetudines Arkenas ann. 1221. in Tabulario S. Bertini: *Si aliquis furto fuerit impellus, prima vice proprio juramento et altorum 4. legitimum hominum juramenti poterit se purgare, et sic liber erit ab illo furto, quod tunc ei imponebatur. Quod si auxilium habere non poterit ad jurandum, hoc primo jurabit, et deinde quinquies jurando propria manu se purgabit secunda vice impellus, novem juramentis, quæ per annum et diem testibus 2. scabibus libere habita fuerit, non exinde respondebitur. Si testes defuerint, qui tenet, septem faciet juramenta.* Art. 82: *Si quis inculpatus aliquo magno crimine fuerit, et illa se defendere voluerit, septem sacramentis se purgabit.* Quanta autem fuerit sacramenti ad altare præstiti religio, docet Tabularium Ecclesie Gratianopolitane sub Hugone Episcopo pag. 81: *In manu Episcopi gurgipico: quam gurgipionem situi sacramentum super altare factum timo. Tabularium Eleemosynæ S. Pauli Viennensis: Et hoc juravit super altare, ut firmiter teneret.*

Ita porro jurabant super altaria, ut illis superposita essent sancta Evangelia, quæ manu contingebant, ut supra attigimus: quod omnino improbat Chrysostomus Homil. de Juramentis, loco a Linderbrogio allato. Illud vero sacramentum Juramentum et Sacramentum Evangelii appellat Historia Monasterii Rotonensis lib. 1. cap. 8. quod quidem quante fuerit apud Christianos religionis, discere licet ex Procopio l. 2. de Bello Vandalico cap. 21. extremo. Capitula Caroli M. lib. 5. cap. 34. de Sacerdotis purgatione: *Sacramento coram populo super quatuor Evangelia dato purgatum Ecclesie se reddat. Jurare ad Evangelia, in Lege Longob. lib. 2. tit. 55. § 1. [90. Rothar. 84.] Satisfacere ad Evangelia, § 10. [90. 870.] Ad Evangelia adfirmare, lib. 1. tit. 9. § 28. lib. 2. tit. 85. § 7. 8. [90. Liutpr. 118. 66. 77. (6. 66. 16. 24.)] Epist. Arsenii Episc. Hort. de Ingeltrude Bosonis uxore: *Juro ego Evangelia... D. meo Nicolao summo Pontifici et universali Pape, per Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum, et hæc sancta quatuor Christi Dei Evangelia, quæ ore oculorum, et manibus propriis tangio, quæ modo, etc.* Formulam etiam istius juramenti exhibet Sexta Synodus Actio 18: *Καὶ ἐπάμμενος τὸν προσημειω-**

ἀρχόντων τοῦ θεοῦ λογίων, Γεώργιος ὁ θεοσεβέστατος διάκονος καὶ χαρτοφύλαξ ὤμοσαν οὕτως: Μὰ τὰς ἀγίας γραφὰς τούτας, καὶ τὸν λαλοῦντα δι' αὐτῶν, οὐχ ἔργον διέλλουσι γενόμενος ἐπὶ τῶν. Act. 14. In sacramento ejusd. Georgii, pro Mā τὰς ἀγίας γραφὰς, est: Mὰ τὰς ἀγίας γραφὰς τούτας, etc. Vide leg. 7. Cod. de Episc. aud. (1. 4.) l. 2. C. de Jure, propter calum. (2. 58.) Nov. 61. 74. 123. etc. et quæ habent Scriptores de purgatione Xistii III. et Leonis III. PP. Anastasius, Eginhardus, Ivo Carnot. Ep. 129. Gratianus dist. 21. can. *Nunc autem*, can. *Mandatis*, caus. 2. q. 4. etc. præterea Chronic. Alexandrinum pag. 780.

JURARE INSPECTIS SACROSANCTIS, id est, non tactis, sed coram ipsis, quomodum jurare solebant Episcopi et Sacerdotes: nam Episcopi *super Sacramenta jurare* vetantur, in Concilio Meldensi ann. 845. cap. 48. Statuta Ordinis de Sempringham cap. 3: *Eligendi sunt 4. viri, Deum timentes et ordinem zelantes, qui inspectis Sacrosanctis jurabunt, quod, etc.* Tabularium Prioratus S. Nicasii de Mellento ann. 1211. fol. 52: *Ego vero Galterus Capellanus prænominate domus inspecto sacrosancto Evangelio juravi, etc.* Id est: *prepositis sanctis Evangelii, ut loquitur Gregorius M. lib. 7. Ind. I. Epist. 18. Ind. 2. Epist. 46. lib. 8. Ep. 46. lib. 11. Ep. 68.* In sacro Evangelio coramposito jurare, in Concilio Hierdensi, apud Gratianum cap. 81. causa. 2. q. 5. Synodus Calched. act. 1: Προκειμένων ἐν τῷ πύθω τοῦ ἁγιοτάτου καὶ ἀπράντου εὐαγγελίου. Εἰς τὰ προκείμενα ἐκείνη, apud Annam Commenam l. 13. Alexiad. pag. 415. Erchempertus in Hist. Langob. *Cui sacramenta recentia dederant, præcipue Landolphus (Episcopus) per Evangelium Misarumque solemnia, nec non per manus sacratas suas illi non semel juravit.* Vide l. Propertand. l. Cum aut. Cod. de Curat. Infr. (5. 70.)

JURARE SUPER TEXTUM EVANGELII, Charta Goffridi Comitis Andegav. pro Abbata Vinocinensi in Regesto Philippo Aug. Herouvalliano fol. 95: *Veniunt itaque ad Ecclesiam S. Trinitatis, ibique super textum Evangeliorum extrinsecus, de auro fabricatum, et super ipsam altare mihi juravit, etc.* [Charta ann. 1304. ex Cod. reg. 5198. fol. 12. v.: *Pro miserunt fideliter dictus dominus archiepiscopus (Lugdunensis) in verbo veritatis, decanis et capitulum bona fide in presentia Evangeliorum, et dictus dominus de Vilars per juramentum suum super sancta Dei Evangelia prestitum, etc.* Ubi aperte distinguitur ratio juramenti præstanti ab archiepiscopo, ecclesiasticis et laico. Charta ann. 1332. in Reg. 87. Chartoph. reg. ch. 3: *Nous prêtâtes la main au piz en la présence des saints Evangelies, sanz iceulz touchier, selon ce que à nostre honnesté et estat appartient, etc.*]

Per Evangelia juraturos manus prius abluisse ex Chrysostomo refert Sulerius in Thesuro Eccles. v. Εὐαγγέλιον, ubi antiquum et usitatum per proposita Evangelia jurandi morem probat ex Palladio ad Lausum in Eulogio pag. 68. Johanne Antiocheno in Nomenclone tit. 7. ex Constitut. nova 166. ex Libro 8. Basilicon, etc.

JURARE SUR TESTAMENTO DEI, Chronic. Wormat. apud Ludewig. tom. 2. pag. 46: *Tunc Imperator sub Testamento Dei, Juravit aut dictum Episcopatum fratri illius se daturum.*

JURARE, vel PURGARE SE Evangelio super caput positio. Marcellinus Comes

In Chronico, de Pelagio PP.: *Qui a populo Romano factionis contra Vigilium (decessore) inuasatus, celebratis una cum Narve Litaniis, apud S. Petrum ambone ascensu, Evangelioque super caput positio, juramento se crimine purgavit.* Anastasius in Pelagio: *Qui Pelagius tenens Evangelia et Crucem Domini super caput suum, in ambone ascendens, satisfecit cuncto populo et plebi, quia nullum malum peregrisset contra Vigilium.*

JURAMENTUM AD SANCTORUM RELIQUIAS ET TEMPLUM, cepbra est mentio. *Jurare in reliquiis*, in Lege Frision. tit. 3. § 4. *In reliquiis Sanctorum*, tit. 12. § 1. tit. 14. § 3. Capitularia Caroli M. l. 6. c. 209. [211.]: *Omne sacramentum in Ecclesia, et super Reliquias juretur: et quod in Ecclesia jurandum est, vel cum 6. electis, vel si 12. esse debent, quales poterit invenire, Sic illum Deus adjuvet et illi Sancti, quorum iste reliquie sunt, ut veritatem dicat.* Chron. Laurisham. pag. 75: *Super sacras Reliquias hoc jurare debet.* Dudo lib. 3. de Morib. Norm.: *Delictique Sanctorum Reliquiarum phylacteris, manibus super ipsa impositis, Deo nominato, in primis juravit se contra omnes illi auxiliari. Jura se ad B. Petri corpus, apud Gregoram M. lib. 2. Epist. 23. lib. 9. Ep. 24. l. 11. Ep. 8. apud S. Bonifac. Moguntin. Epist. 3. in Codice Carolino Ep. 88. apud Gregorium VII. PP. lib. 9. Epist. 16. Anastasius in S. Hadriano PP. pag. 99. in Chronico Farfensi pag. 671. apud Will. Malmesbur. lib. 2. de Gestis Anglor. cap. 6. etc.* [Hinc Sancta Juranda vocantur in Charta Gosleri Episc. e Chartul. B. Madalens. Castroum fol. 29.]

Interdum ea sacramenta ad plures reliquias exigebant. Eginhardus ann. 757. de Tassilone: *Fidelitatemque tam ipsi Regi Pipino quam filius ejus Karolo et Karolomanno jurejurando super Corpus S. Dionysii promissit. Sed non solum ibi, verum etiam super corpus S. Martini et S. Germani, simili sacramento fidem se predictis dominis suis, diebus vite sue servaturum est pollicitus.* [Le Roman de Rou MS. ubi de Sacramento quod Heroldus Guillelmo præstitit:]

A Dieu ceu souloient dire,
Fut asssembler un grand Concile.
Tous les corps saints fist demander,
Et en un lieu tous asssembler,
Tout une cure on fist enpleir, etc.

Philippus Rex Francorum abrogavit pravam consuetudinem in Vasconia partibus, qua in muris et maleficiis, pro quibus poena mortis vel membri mutilatio convictis d'beret infligi, et accusatus, inculpatus seu denunciatus de maleficio cum sacramento quod faciat supra corpus S. Severini vel alterius Sancti vel Sanctæ, quod non est culpabilis sine reus malefici, de quo inculpatur, absolvitur et evadit, nisi fuerit in ipso maleficio in fuga deprehensus, vel confessus, vel primo per duos aut plures testes, et postea per duellum convictus vel citatus propter dictum malefictum permisit se banniri, licet per alias probationes idoneas possit convinci. Inter Aresta ann. 1279. in Regesto Parlamenti B. fol. 51.

Alteram consuetudinem non minus vitiosam, quæ Insulæ in usu erat antiquavit Johannes Rex Franc. Edicto ann. 1350. tom. 2. Ordonat. Reg. Franc. pag. 400: *Et ordinatio, seu modus procedendi ad dicta Sancta, quod est dictu facile, juramentum fieri solet ab utraque partium sub certis formulis, ac in idiomate extraneis et insuetis, ac difficillimis observari. Super quibus utraque, vel al-*

tera partium si quomodo defecerit in idiomate, vel in forma, sive fragilitate lingue jurantis sermo labatur, sive manum solito plus elevet, aut in palma pollicem firmiter non teneat, et alia plura frivola et insanis, circa dictam juramentum tam verba, quam facta juxta viliam predictæ legem convenientia non observet, causam suam penitus amittit et perdit. Unde colligere est quibus ceremoniis ejusmodi sacramentum peragebatur.

Sacramenti ad sacras reliquias præstiti formula fuit, quam ex Capitul. Caroli M. attigimus, cui similis est formula 31. juxta Legem Romanam: *Per hunc locum sanctum et Dei reverentiam. Infra: Per reverentiam istius Sancti et Dei altissimi.* Similis est etiam quam profert Petrus de Fontaines, in Consilio cap. 5. § 1: *Quant li ensaingne sunt jugé alocal, on doit faire aporler les Sains avant: cil se doit agenouiller, ki prouver les veut par sairement, et le Justice le doit ens escherir: Ensi vous ait Dix, et li Saint ki chi sunt, et tout li autres, ke l'Ensaingne, etc.* tamen hæc de sanctis Evangelii intelligi possunt. Præstabatur autem ejusmodi sacramentum tactis ipsis sanctis reliquiis. Vita S. Maximi Confessor. n. 31: *Τὸ δὲ Θεοδορίου καὶ ὄρκου τὰ εἰρημένα ἐπέθετοῦσαντος, καὶ ὑποὶ τῶν ἁγίων εὐαγγελίων προσέλανος, etc.* Lex Aleman. tit. 6. § 7: *Ut illi Conjuratores manus suas super capsam ponant.* Gregorius Turon. lib. de Glor. Confess. cap. 31: *Et statim ponens manus super sanctum sepulcrum, dixit: Hujus Sancti virtute opprimar, si aliquid falsi loquor, etc.* Annales Francor. Bertiniani ann. 757: *Sacramenta juravit multa et innumera-bilia, reliquias sanctorum Martyrum manus imponens.* Le Roman de Garin MS.:

Devant les Sains à genouils se mist,
Leva sa main, desoura l'estand.

[Vel ut est in Notis ad Villeharduinum pag. 279:]
Leva sa main, sor les Sains l'estendi.
Le Roman de Rou MS.:
Quant Herard sus des Sains se main tendi,
La main trembla, la char percu.]

Hinc forte origo manavit dexteram effrendi in sacramentis hodiernis, in quibus Evangelia et sacras reliquias ex-prohiberentur τὸν νοῦ, ut loquitur Anna Comnena lib. 13. Alexiad. pag. 415. mente comprehendimus. Gregorius Turon. lib. 1. Miracul. cap. 29: *Quidam autem cum ad jurandum in hæc Ecclesiam fuisset ingressus, ubi manus ante altare stans extulit, ut sacramentum mendar proferret, etc.* Cap. 33: *Cum elevatis manibus sacramenta profferret.* Cap. 58: *Hisque litigantibus, in hoc lis ipsa subit, ut eam sacramento dirimeret: ingressique Basilicam S. Martini, elevatis homo manibus ad perjurandum, cum nomen Sancti voluisset ore patulo nominare, hæsit vox in faucibus, etc.* Adde cap. 58. et lib. 5. Hist. cap. 31. Decretum Tassilonis de Popularibus Legib. § 7: *Iterata voce requisito debito, dicit: Extendam dexteram nostras ad justum judicium Dei, et tunc manus dextras uterque ad colum extendat.* Paschasius Radbertus in Epitaphio Wale lib. 1. in Præfat. *Nunc autem exertis brachiis objurare.* Charta Balduni D. de Comines ann. 1219. ex Tabular. S. Bertini: *Et predicti viri et uxor eorum in Ecclesia S. Petri de Comines existentes, ubi hæc acta sunt, elevatis manibus versus sanctum Corpus Domini, et sanctum altare, juraverunt quod, etc.* Ditma-

rus lib. 5: *Hocque dextris elevatis affirmatur.* Vetus Charta in Metropoli Salisburgensi tom. 3. pag. 274: *Comes Conradus de Watterburg Advocatus nostrer porrecta dextris suis, aliisque laudamentis sacramenta constabiliit et ratificavit.* In juramentis veterum manum elevatam fuisse colligitur ex Orpheo:

Ἐπιπλάττειν τὸ ἄνω τὸ χεῖρ.
Vide S. Athanas. in Apol. ad Constantinum pag. 674. et Jo. Bapt. Hansenium libro de Jurjur. veterum cap. 12.

Juramenta ad Sanctorum reliquias certis et latis anni temporibus inhibita in Concilio Burdegaliensi ann. 1255. cap. 7: *Reliquias non tradantur Laicis ad jurandum nisi certis temporibus. Decretum enim sancta Synodus ut a Septuagesima usque ad Octavas Pasche, ab Adventu Domini usque ad Octavas Epiphaniæ, et in jejunium Quatuor temporum, et in Lati-nis majoribus, et in Dominicis diebus, et in diebus Rogationum, nisi de concordia et pacificatione, nullus super Dei Evangelia jurare presumat: et in his diebus non debent Sacerdotes reliquias prestare ad jurandum.*

Certis et latis anni temporibus inhibita fuisse juramenta quoad Quadragesimale tempus rursus probat Charta ann. 1107. apud Murator. tom. 2. Antiq. Ital. med. ævi col. 59: *Veni ad eam (Mathildam) Dodo Mutinensis episcopus, cum Ardicione filio Borelli, et cum quibusdam viris Massæ antiquioribus, eam deprecantibus ut in curia Massæ ubergarias non faceret: quia dicebant se hoc non velle esse, neque temporibus ejus, neque patris vel matris, et volebant inde Jurjurandum ei facere. sed ipsa renuit propter Quadragesimam accipere, et predicti illi viri valde inde doluerunt. Et illa dixit, transacta Quadragesima se esse suscepturam, et ipsi facere vellent. Et transacta Quadragesimali tempore ipsi parati fuerunt ad Jurjurandum. Quod et sequenti statuta nostratibus observatum fuisse docet Petrus de Font. in Consil. cap. 5. pag. 84: *Sagement ouera le justice, ki perbarai apoina ses contremans, ke li saarin cat en quareme, u quel tans on ne doit point jurer. . . . Sauremens cesse . . . des ke l'aldute clout, juskes à la quinzaine de Pasche.**

Sacramentorum porro ad Sanctorum sepulcra et reliquias præstitorum exempla profertur S. Augustinus Ep. 137. S. Ambrosius lib. 2. de Vita S. Eligii cap. 66. 69. 70. Gregor. Turon. lib. 1. Mirac. cap. 39. 58. 74. lib. 2. cap. 19. 89. lib. de Glor. Confess. cap. 33. 38. 94. lib. 5. Hist. cap. 33. 48. 49. Almoim. lib. 3. Hist. cap. 30. Gregor. M. lib. 5. Ep. 83. lib. 7. Indict. 1. ante Ep. 1. Ind. 2. Ep. 81. 82. 83. Joannes Diacon. lib. 4. Vitæ ejusdem Gregor. cap. 14. Vita S. Nicetii Episc. Lugd. pag. 99. Edit. Chifflet. Vita S. Audomari Episc. Tarvanensis cap. 14. Edit. Mabillonii, lib. 1. Miracul. S. Dionysii cap. 23. Regino ann. 756. etc.

JURARE PER CORPUS SANCTI. Le Roman de Vace MS.:

Court se, dit Boon, Par le cors S. Fiacre,
Par le loy que je doue au saint Filium Patre, etc.

JURARE SACROSANCTIS RELIQUIIS, *Eucharistia et cruce coram posita.* Codex reg. 8407. 2. 2. ch. 72. fol. 100. r.: *Ego comes Fuzensis . . . sacrosanctis Reliquiis, Eucharistia et Ligno crucis Dominice coram posita, super sancta Dei Evangelia manu tacta, libera voluntate juro, etc.*

JURARE DE SACRO, id est, tactis

sanctis Evangelis vel Reliquis, in Stat. ann. 1370. tom. 5. Ordinatio. reg. Franc. pag. 322: *Et jam aliquos ex ipsis de sacro Jurare faciatis.*

In SANCTIS JURARE, i. tactis sanctis Evangelis vel reliquiis, in Capitular. Caroli M. lib. 1. cap. 68. in Capitular. ann. 813. cap. 9. in Capitular. 1. ejusdem Imp. incerti anni cap. 89. et in Legibus Ethelredi Regis ad Venetungum editis cap. 2. 4. apud Bromptonum. *Jurare super Sanctis*, in Annalib. Francor. Bertinianis ann. 834. et in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 84. 54. *Jurare super Sacrosanctis*, in Chartis ann. 1228. in Histor. Vergiacensi et Betunea. *Jurare super Sanctos*, in aliis ann. 1216. et 1228. *Ἐπιπλάττειν τὸ ἄνω τὸ χεῖρ*, apud Cantacuzenum lib. 1. cap. 2. *Jurare sur Saints*, nostris. Leges Normannicæ Willelmi Nothi cap. 11: *E li plaiez Jurra sur Sentez, etc.* Cap. 15: *Si il ne pot prover sur Saints.* Willehardinus n. 51: *Et si Jura sor Saints de son poing-destre.* Adde num. 17. et Notas pag. 265. [Le Roman de Rou MS.:

Puis a juré et gram...
Et voirment Diet le dit
Et li cors Sains qui illec sont!
Puis vrs dient: que Diet le doest:
Quant Herart out les Sains desoies, etc.

IM observandum osculum sacris reliquiis præstitum, peracto juramento.] Le Roman de Garin MS.:

Si n'ai Diet et li Saint qui sont et,
Et tuz li autre qui en doit criser merci.

Le Roman d'Aubery MS.:

A tant li charge sus Sains li fait Jure,
De son enfant loiaument à garder.

Vide Petrum de Fontanis cap. 5. num. 1.

JURARE AD SACRA, Eadem notione, in Wichbildi Margdeburgensi art. 132. Wilhelmus Neubrigensis lib. 2. cap. 36: *Et sacris, ut dicitur, adhibitis Juravit, dicens: Sic me Deus adjuvet, et hæc Sacra in Concilio Meldensi cap. 38. *Jurare super Sacra* prohibentur Episcopi.*

JURARE SUPER CLAVUM DOMINI. Charta ann. 1138. tom. 1. Corp. Diplom. pag. 123. col. 1: *Comes Palatinus Juravit super clavum Domini et super omnes Reliquias in eadem capside contentas.*

JURARE PER SANCTOS BAVAROS et Catalaunicos. Chron. MS. Bertr. Guesclini.

Et dicit li Anglois: Par les Sains de Bayier.

Ibidem:

Et Bertrand respondit, Par les Sains de Chalois,
Se de vilains voules avoir nobles respous,
Ondre ne le devez, mais poindre d'aguilons.

JURARE PER SANGUINEM FISCANENSEM, Qui in monasterio Fiscanensi colitur. Lit. remiss. ann. 1388. in Reg. 129. Chartoph. reg. ch. 205: *Laquel Symon jura le sanc de Fescamp qu'il despiteroit le lignage.*

JURARE SUPER SACRAMENTA, apud Suenonem de Legib. Castrensib. cap. 8.

JURARE IN LOCO QUI DICITUR SANC-TUM, in Capitul. 3. ann. 813. cap. 10.

JURABANT POSITA SUPER CAPUT SUI CRUCE DOMINI Presbyteri, Diaconi, vel Monachi, si de gravi aliquo crimine purgare se vellent. Egbertus de Ecclesiastica Institutione pag. 94: *Pro idcirco sancimus, cum cui crimen impingitur, ut ponat super caput suum Crucem Domini, et testatur per viventem*

in secula, sese immunem esse de peccato hujusmodi: et sic omnia dimittenda sunt iudicio Dei.

JURARE PER SACRUM INCELEBRATUM. Leges Hoeli Boni Regis Wallie cap. 7: *Capitaneus faciat cum Jurare per Sacrum incebratum, et per altare, et reliquias superpositas, quod in tota vita sua nec prece, nec pretio, nec amore, nec odio falsum scienter faciat iudicium.*

Sacramenta porro prædicta, Juramenta corporalia appellatur, *σωρατικοί ἔσραοι* Balsamoni, *σωρατικοί λόγοι*, in VI Synodo act. 13. quod tactis, sive inspectis sacrosanctis Evangelis, Cruce dominica, vel Sanctorum reliquiis admotis, sublata aut protensa manu præstentur: ut distinguantur a juramentis, que sunt instrumentum, inquit Cuiacius ad Novell. 51. *Met' ἔσραοι ἑγγράφου, ἑσωρατικοί ὁμῶνται*, in Basilic. Eclog. 10. tit. 25. cap. 4. *Ἐγγράφοι ἔσραοι*, Porphyrogenito lib. de Admin. Imp. cap. 45. pag. 155. 158. et Annæ Comnenæ lib. 18. extremo pag. 416. et Cantacuzeno lib. 4. cap. 20. que quidem scripto, concepta sacramenta eandem vim habent, que corporaliter præstita, ita ut qui ea infringit perjurus æque sit ac alter, ut definit Gregorius Nazianzenus Epist. 219. et Carm. adversus sæpius Jurantes. De ejusmodi juramento agit præterea Terullianus lib. de Idolatria cap. 28. Anonymus de Reb. Armenis: *Καὶ ὑπόψυτικὸν ὑπεσθία μὲν ἔσραοι, συνυποψυτικὸν αὐτοῖς, ταῖς χερσὶν ἑγγράφου, apud Cantacuzenum lib. 1. cap. 33: Ὁσραοι, ἢ βιβλίοις ἑγγράφου, ἢ ἑγγράφοι ὑποψυτικῶν, apud Balsamon. ad Canon. 77. Synodi Trull. Constitut. Sicule lib. 1. tit. 44: *Corporalia volumus sacramenta prestare.* Tit. 58. § 1: *Tactis corporaliter sacrosanctis Evangelis in publico corporaliter subeant sacramenta.* [Instrum. ann. 1307. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 129: *Et per juramentum ad sidam et quolibet ipsorum super Sanctis Dei Evangelia corporaliter præstitum Aliud ann. 1312. Ibidem pag. 440: *Promiserunt et juraverunt ad Sancta Dei Evangelia per eos et quemlibet eorum gratis sponte corporaliter tacta.*] [Vide Haltaus. Glossar. German. voce *Leiblich*, col. 1246.] Neque aliud videtur**

JURARE SACRAMENTO CATHOLICÆ FIDELI, quam corporaliter jurare: quomodo scilicet Catholici solent. [Fidem, quam Catholicæ vel Christianus in baptismo professus est, lesim invocare. Vide supra Christianitas in Christianis.] Dud. lib. 2. de Morib. Norman.: *Juraverunt sacramento Catholice fidei Patrio Rolloni vitam suam, et membra et honorem totius Regni.* Hesso Scholasticus: *Tunc Rex propria manu sub testimonio fidei Christiane in manu Episcopi et Abbatis Armavit se præfata Capitula sine fraude prosecuturum.* Charta Philippi Aug. de Clericis Paris. in ejusdem Regis Regeato f. 62: *Sub adjurationis fidei, qua Christiani sunt, quamque nobis debent dominus suo ligio, etc.* Tabularium Persiacense Ch. 12. apud Perardum: *Et per illam Professionem, quam in baptismo promiserunt, ut varietatem dicissent, etc.* [Le Roman de Vace MS.:

Je non, ce dit li Reis, per me Christianoï,
Et cil qui m'an blasmeront, m'en ont à tort blasmeï.]

Theophanes in Zenone ann. 8: *Ὁπίσταν αὐτῶν εἶς τὸ ἅγιον βάνημα πρὸ σποδοῦναι, εὐμῶς juramento in sanctum Baptistena dato, ne se proderet, obstata est.* Eadem formula habetur in Chronico Alexandrino ann. 4. et 10. Zenonis.

Je non, ce dit li Reis, per me Christianoï,
Et cil qui m'an blasmeront, m'en ont à tort blasmeï.]

Theophanes in Zenone ann. 8: *Ὁπίσταν αὐτῶν εἶς τὸ ἅγιον βάνημα πρὸ σποδοῦναι, εὐμῶς juramento in sanctum Baptistena dato, ne se proderet, obstata est.* Eadem formula habetur in Chronico Alexandrino ann. 4. et 10. Zenonis.

Corporale præterea juramentum dicitur videri potest, ad discrimen juramenti sacerdotalis: quippe Sacerdotes in Concilio Meldensi, super sacra, seu corporaliter jurare velantur. Jurare autem solent in verbo veritatis, quod omni stipulationi prævalet in ore Sacerdotis, inquit Joan. Sarisber. Ep. 67. Capitulare Episcoporum. ann. 801. cap. 20: *Ut nullus Sacerdos quicumque cum juramento juret, sed simpliciter cum puritate et veritate omnia dicat.* S. Anselmus Cantuariensis lib. 8. Epist. 88. de Episcopis: *Asserunt enim publice in ea veritate, quam servare debent Episcopi, etc.* Quippe ut ait Palladius in Vita S. Chrysostomi cap. 9: *Ὁ γὰρ ἀγθὸς ἐπίσκοπος, ἵερός, οὐκ ἄλλος. Et S. Athanasius in Apolog. ad Constantium: Ἄ γὰρ ὁ θεὸς κατέστρεψε λαλοῦσιν, τοῦτον ἔργον ἔργον ἵερός οὐ ἰσχυροῦσι. Stephanus Tornac. Epist. 162: *In verbo veritatis, sub periculo animæ suæ, etc.* Charta ann. 1261. *Et Capitulum promittit in verbo veritatis, quod stabit dicto et ordinationi nostræ.* In alia ann. 1211. in 30. Regesto Tabularii Regii num. 37. Episcopus Cadurcensis in verbo Sacerdotii seu veritatis fidelitatem præstat. Simonis Comitis Montisfortis. In Capitulari Pipini Regis Italiae ann. 783. Monachi in verbo tantum et veritate promittunt, seu jurant. *Per Sacerdotium suum, ut in Charta ann. 865. apud Ughellum in Episcopo Veronensi. Charta Stephani Episcopi Aniciensis ann. 1223: Nos etiam Episcopus promittimus in verbo Sacerdotum, etc.* Adde iudicia Wiltredi Regis Cantuariorum ca. 18. Jurant præterea manu ad pectus apposita, la main mise sur le pis, ut est in veteri formula. Stabilmenda S. Ludovici lib. 1. cap. 71: *Et il Prestre le droit en parole de prévoir.* Bulla aurea Caroli IV. Imp. cap. 2: *Præterea quoque Missa hujusmodi, omnium illi Electores, seu Nuntii accedant ad altare, in quo Missa eadem exitit celebrata, ubi Principes Electores Ecclesiasticorum Evangelio B. Joannis, in principio erat Verbum, quod illic ante ipso poni debbit, manus suas pectori cum reverentia superponant: seculares vero Principes Electores dictum Evangelium corporaliter manibus suis tangant, etc.* Scribit Math. Paris. ann. 1252. Henricum III. Regem Angliæ peregrinationem Hierosolymitanam initurum se pollicitum cum sacramento more Sacerdotum exhibito: *Et jurans hoc apposuit manum suam dexteram ad pectus suum, more Sacerdotis, et postea supra Evangelia, apposita, et oculatus est ea more Laici.* Et eodem anno pag. 590: *Dum autem Rex memorantem sententiam audisset, tenuit manum suam ad pectus suum, sereno vultu voluntario, et alacri, dicit ipse Rex: Sic me adjuvet, etc.* [Instrum. ann. 1314. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 157. *Primo videlicet predictus Archiep. (Viennensis) manum suam sinistra tenens supra pectus suum, ut Prelatus, et dextram manum suam in altum, in presentia Crucis, Evangeliorum et Capituli B. Mauricii promittit, bona fide loco juramenti interposita pro se et successoribus suis in futurum.] Vide Monasticum Anglican. tom. 3. pag. 223. Olim jurare non cogebantur Flamines Diales, et auctor est A. Gellius lib. 10. cap. 15. sed eorum verbis non stare religio erat. Edictum Prætoris: *Sacerdotem vestalem et Flaminem Dialem in omni mane jurisdictione Jurare non cogam.* Vide Festum in Jurare, et ibi Scalligerum. Adde etiam Balsamonem ad Concilium Trull. can. 77.**

Jurasse tamen Episcopus ad sancta Evangelia interdum legitimus. Acta Alexandri III. PP. apud Baronium ann. 1177: *Dehinc 12. Principes Imperii tam Ecclesiastici, quam seculares, tactis Sacrosanctis Evangelii modo similitur Juraverunt, protinus Romualdus Salernitanus Archiepiscopus surgens per eadem Evangelia Juravit, etc.* Ita quoque abbates, sed salvo dignitatis honore, ut docet Charta ann. 1374. ex Tabul. monast. Montusol.: *Ad juramentum fidelitatis, quod et incontinenti præstitit (Saxius abbas) dicto judice majores super sancta quatuor Dei Evangelia manibus suis corporaliter tacta, cum stola in collo, salvo honore et honestate, more prælatorum.*

JURARE IN SACRAMENTO CORPORIS CHRISTI, (Juramentum et sacramentum Evangelii appellat Historia Monasterii Rotonensis lib. 1. cap. 8.) quod quidem ipse eo die celebrando confecerat quidam Carmella, apud Thomam Walsinghamum pag. 309.

JURARE SUPER CORPUS CHRISTI, Crucem, et virgam nigram Scottiæ. Charta fidelitatis Roberti Episc. Glascevensis ann. 1390. apud Rymerum tom. 2. pag. 867. *Et cest serment avous nous fet sur le cors nostre Seigneur, et la Croys nait et la Blake rode de Exoce, en la presence de, etc.* Anglis Black riger, Rod virga.

JURARE SUPER PANEM ET VINUM. Lit. remiss. ann. 1384. in Reg. 125. Chartoph. reg. ch. 129: *Fivent serment l'un à l'autre sur un pain, etc.* Alie ann. 1417. in Reg. 170. ch. 7: *Lesquelz compagnons eussent juré et fait serment l'un envers l'autre sur le Pain et le Vin, etc.*

JURARE PANE EUCHARISTICO inter contrahentes diviso et ab eis super altare comesto, in Lit. remiss. ann. 1388. ex Reg. 133. Chartoph. reg. ch. 561: *Guillaume Merlin prestre, lors curé de la paroisse de Giry, emmena laditte femme en son hostel, et d'illec se transporta en son eglise, et illec lui fist jurer et promettre qu'elle ne le changeroit pour pins ne meilleur, et qu'elle relanqueroit du tout le suppliant son mary, pour lui amer et faire son plaisir; et en confirmant lesdites promesses faites entre eulx, print une hostie non sacrée et la parti en deux, et après moilla en vin et lui bailla à manger la moitié, et l'autre il mença sur un autel d'icelle eglise.*

JURARE PER DOMINUM ET SANCTOS, in Charta ann. circ. 1130. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 453.

JURARE PER DEUM, Sedis Apostolicæ et Pape salutem. Charta ann. 1068. apud Hist. Fontanum de Antiquit. Hortæ pag. 338. *In quo et Jurata voce dico per Deum omnipotentem, Sanctæque Sedis Apostolicæ et domini nostri Alexandri Pape salutem hæc omnia, que hujus donationis chartulæ series textus eloquitur, innotabiliter conservare, atque adimplere promitto.* [Charta ann. 836. apud Murator. tom. 1. Antiq. Ital. med. ævi col. 165. *In quo Juratus dico per Dominum omnipotentem, sanctæque sedis Apostolicæ, seu salutem venerabilis et apostolici domini Johannis sanctissimi XII. pape, etc.*]

JURARE PER VIRTUTES DEI. Le Roman de Rou MS.

Molt monast. Normans et les vertus Die juront, Que mors sont et destruit, se il pais s'accroist.

JURARE SUPER CRUCEM EPISCOPI. Chron. Angl. Th. Otterbourne edit. Hearn. pag. 75: *Juravit... rex Scottiæ Willelmus Johanni regi Angliæ fidelitatem super Crucem Huberti Cantuariensis*

archiepiscopi, et fecit ei homagium de vita et membris et toto honore suo terreno.

JURARE PER DIEM FESTUM. Lit. remiss. ann. 1386. in Reg. 124. Chartoph. reg. ch. 303: *Iceilus curé jura par la journée, qui estoit le jour de l'Ascension, etc.*

JURARE SUB STOLA tactis sanctis Evangelii Sacerdotum etiam fuit. Charta Frederici II. Imper. apud Baronium ann. 1166. *Idem quoque juramentum Archiepiscopi et omnes Episcopi, atque Electi, qui interfuerunt, numero 40. super sancta Dei Evangelia, propria manu, unusquisque sub stola sua præstiterunt, et publice firmarunt.*

JURARE PER LIBRUM ET STOLAM IN VERBO DOMINI Canonici Senensis præcipi. Octavianus Cardinalis in Charta, exarata ann. 3. Alexandri IV. PP. apud Ughell. tom. 3. pag. 635. Epistola Gregorii VII. apud Brunonem de Bello Saxonico pag. 125. de Henrico Imp. *Hoc idem etiam postea a confratribus et Legatis nostris Humberto Præsentino Episcopo, et Gerardo Ostiensi Episcopo, quos ad illum missimus, ad presentiam susceptus, in illorum manus, per sanctas stolas, quas in collo tenebant, repræmittendo confirmavit.* Hugo Flaviniacensis in Chron. pag. 280. de eodem Henrico Imp. *In illorum manus per sacras coram stolas, quas collo gestabant, jurejurando confirmans.* Vetus Charta ann. 1248. in Metropoli Salisburgensi tom. 2. pag. 267: *Albertus Præpositus et totus Conventus Ecclesie Diessensis obtinuerunt sub stola sua jurejurando, quod nec cives ibidem nec quicumque hominum aliquid juris habeant, nec habere debeant in eo prædio, etc.*

JURARE IN VERBO PRÆLATI solent aliquando abbates. Charta ann. 1325. abbat. de Conchis in Ruthen. ex Reg. 64. Chartoph. reg. ch. 471: *Insuper nos idem abbas in verbo prælati et nos consules predicti bona fide, eadem servare... promittimus.* En parole de prévoir, id est, presbyteri, in Stabili. S. Ludov. lib. 1. cap. 71.

JURARE SUPER ORDINES STOS, vel in ordine suo et sub periculo ordinis sui. Formula juramenti a sacerdotibus et monachis, imo a conversis et laicis in monasteriis de gentibus usurpata. Charta ann. 1170. in Chartul. S. Corn. Comp. fol. 110. r. col. 2: *Smittit et monachus inde requisitus sub periculo ordinis sui veritatem inde dicit. Alia ann. 1196. in Chartul. S. Joan. Laadun. ch. 105: *Jurabit super ordines suos, si monachus fuerit, vel conversus, vel laicus, absque suo consensu furem illum vel homicidam evasisse.* Alia ann. 1218. Will. de Sancta Maria ex Chartul. monast. de Bauger. direc. Turon. Sciendum quod ille, qui dicitas quadrijas conducti, si sacerdos fuerit, dicit in ordine suo: si laicus, dabit filium quod ad corpus abbatis pertinent res conductæ.*

Erant et alii juramentorum ritus, qui paganismum redolebant, et ἑσπερ Ἐσπερὸς dicitur in Sexta Synodo can. 94. ubi prohibentur. Ὁμοῖοι θύρασι et ἰδρυχοί, apud S. Basilium in Ep. ad Amphilocho. can. 81. in Synodo Trull. can. 94. vel ἑσπερ: τὰς ποί, ut apud Theophanem ann. 2. Justinii Thracis, de quibus Schollastes Basilic. tom. 2. pag. 144. Ejusmodi fuit.

JURAMENTUM AD CAPUT PECTUS, de quo Concilium Aurelianense IV. can. 16: *Si quis Christianus, ut est gentium consuetudo, ad caput cujuscumque fere*

vel pecudis, invocatis insuper nominibus paganorum fortasse juraverit, etc.

JURAMENTUM SUPER ARMA, quod ab omnibus ferme (praesertim Septentrionalibus) populis receptum legitur, et si forma illius interdum diversa fuerit. Formula 119. ex Lindenbrogianis: Veniens jam dictus ille, adprehens manu praedicti judicis, vel armis sicut mos est apud omnes, 12. manu sua tertia decima dextrata, vel conjuratus dixit, etc. Ubi Formulæ secundum Legem Romanam cap. 80. apud Bignonium: Dum sic veritas comprehendatur, jam dictus ille adprehensam manum vel arma praedicti judicis, sicut mos est, apud homines duodecima manu, sua terdecima dextrata vel conjuratus dixit, etc. [Vide Grimm. Antiq. Jur. German. pag. 896.] Hujusmodi igitur sacramenta usi sunt.

Quoad, apud Ammanum lib. 17. pag. 107: Edictisque mucronibus, quos pro nominibus colunt, juravere se permanentes in fide.

Saxones. Fredegarius cap. 74. et Gesta Dagoberti Regis cap. 81: Saxones autem... sacramentis, ut eorum mos erat, super armis patris, pactum pro universis Saxonicis firmavit. Annales Francor. Fuldenses ann. 878. de hisdem: Jurabant etiam iuxta ritum gentis suae per arma sua, quod n. illis deinceps de regno dominorum suorum regnum Regis inquietare deberet. Jurare in manu armata, in Lege Saxon. cap. 1. § 8. Adde Almoimium lib. 4. cap. 36.

Dani, apud Eginhardum ann. 811. Condicta inter Imperatorem et Hemmingum Danorum Regem pax... in armis tantum Jurata servatur. Adam Bremensis cap. 30. de Danorum Regibus: Qui etiam muresa Lothario miserunt, gladium videlicet capulo tenus auream, et alia multa pacem rogantes: et missa utrique ad Egdoram fuvium mediatoribus, pacem firmam, ritu gentis, per arma Jugaverunt. Adde Annales Francorum Fuldenses ann. 878.

Sueci, Dani contermini. Habetur enim apud Loccenium in Hist. Suecica pag. 363. Juramentum de unione Regali haereditaria a Suecis factum super arctum Regis gladium Orebroge, ann. 1540. cujus formula est: R. M. et Principibus Regni haereditibus... in hoc regio stricto ense provaluti in genua... Juravimus, etc.

Bajwarii. Leges Bajwar. tit. 16. § 8. de teste sortito vel nominato: Juret ille taliter et dicat: Ad testem sortitus sum, et ad testem me facere volo. Adprehendat manum proximi sui, et dicat: Sic vero Deus adjuvet, et illum, cujus manum teneo, quod ego ad testem illum inter vos per aurem tractus fui, de ista causa ad veritatem dicendam. Tunc solus Juret cum sua manu, postea donec arma sua ad sacramentum, et per ea Juret ipsum verbum cum uno Sacramentali, etc. Alamanni. Leges Alaman. tit. 80. Cum 12. nominatis Juret, et aliis tantis advocatis, in arma sua Sacramenta pro 4. tremissis cum uno Sacramentali Juret.

Longobardi. Edictum Rotharis Regis tit. 10. § 2. [Vide 106.] et Lex Longobard. lib. 2. tit. 55. § 3: Quod si minor fuerit de 30. solid. usque ad 12. sibi sextus Juret ad arma sacra. Infra: Sibi tertius Juret ad arma sacra. Adde § 7. 10.

Franci. Fortunatus lib. 6. Poemate 7: Uique dedit et sibi gona ornata per arma Juret, jura sua in quoque juro ligat.

[Charta ann. 1494. ex Schedis D. Lan- celot: Promittique ipse nobilis Capitaneus

sub promissione Capitanei et Militis ad crucem sui ensis dextram ponendo.] Scoti. Leges Forestarum Scoticar. cap. 10. § 1: Si aliquis extraneus intraverit in forestam, et in aliqua via inhibita inveniat, et Jurare velit super arma, quod illam viam necesse sit esse defensam, etc.

Bulgari. Nicolaus I. PP. in Respons. ad consulta Bulgarorum cap. 67: Perhibetis, vos consuetudinem habuisse, quotiescunque aliquem jurjurando pro qualibet re disponetis obligare, spatham in medium afferre, et per eam juramentum agebat.

Bensharfenses cum Roncaliensibus foedera sua firmasse facto sacramento super binis hastis in Crucis formam humi demissis, auctor est Garibavus lib. 20. cap. 11. et ex eo Marca lib. 6. Hist. Bencharn. cap. 26. n. 6.

JURARE IN ARMA. Charta Simon. dom. Montisf. ann. 1215. inter Probat. tom. 5. Hist. Occit. col. 248: Supradicta omnia fecimus Ferricum militem nostrum in arma nostra Jurare. Fortis pro in arma nostra. Vide infra.

JURARE TUM SUPER ARMILLA SACRA. Ethewerus lib. 4. cap. 3. de Baronum Regibus: Eque statuunt Jurjuramentum in eorum armilla sacra, quod ceterarum regionum facere nunquam. Ubi Armilla idem forte valet ac arma. Vide Armillum, et supra Jurare in Armilla saepe. [Armilla deo Ulr. consecrata et Wettmarum sanguine aspersa: de qua vide Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 896. et Chron. Saxon. ed. Gibson. pag. 88.]

SPATA TRACTA JURARE, in Capitulis ad Legem Alamann. cap. 22. Edil. Baluziano. Vide Spatha. Per spatham suam Jurare ac Capitulum firmat Carolus C. apud Hincmar. Remensem in Extemporali admonitione, apud Cellotium pag. 439. Et hoc cum aliis Capitulum... coram Deo et Angelis ejus in fide et dextera vestra, per spatam vestram Jurantes... Episcopus Regni vestri... promissis. Apud Ammanum lib. 21. milites in Juliano Imp. nomen conceptis verbis Jurant solemniter gladiis cervicibus suis admotis sub execrationibus divinis, omnes pro eo casus, quoad vitam profuderint, si id necessitas exegerit, perlaturos.

JURARE BRACHIA AMICE. Le Roman de Rou MS.

Quem Jubes de Potiers, souvent les contraires. Et souvent par noblesse Jure les bras d'amis. Qu'il ai sans tant que qu'il a le pas d'ocis.

CUM DEXTERA ARMATA CONJURARE, sacramentum confirmare. In Lege Ripuariorum tit. 83. § 1. tit. 56.

JURARE LATO OSCULO. Charta ann. 1292. Nusquaque militum propria manu lato osculo Comiti (Forcalquerii) Juraverunt, quo ita, etc.

JURARE PER CORONAM SUAM. Poema Alex. MS. part. 2:

Ad hoc jura li reis sa corona et le Des. Que lei fa se nosostres, jamae lai no varras.

JURARE MANU POSITA SUPER CAPUT IMPERATORIS, apud Theophanem in Nicephoro Generali ann. 8. ubi idem Imp. Oly. et yepa oou xxta sic xpaia: μov, xxi θρωον μοι το κροον: οσι xρωον: οσι. Huc forte spectat juramentum per caput Imperatoris.

JURARE POSITA MANU SUPER CAPUT E.C.S., cum quo his est. Leges Hoell Boni Regis Wallie cap. 25. ubi de his, quorum juramento standum est: Tertius est pater, inter duos filios, (id est, qui a filiis impetitur) ponendo manum super caput

illius, contra quod testificatur, sic dicendo: Per Dominum, qui me creavit de patre, et te de me, verum inter vos dico.

JURARE MANUUM CONTACTU. Andreas Suenonis Archiep. Lundensis lib. 7. cap. 7: Citatus in jus, licet justam causam habet resistendi, debet tamen pro se duos transmittere, qui non tacto sacro libro, sed contactu manuum, utraque scilicet manu manum alterius contrahens, testificentur eum, ne veniret, causa legitima prepediret. Lib. 4. cap. 14: Qui promissionem super venditione alicujus terræ velurari adimplere... si contactu manuum roborata fuerit, etc. Cap. 18: Una cum eis duodeno declarat sacramento, et multis intricatarum contractibus manuum sibi dominium attingere. Lib. 5. cap. 6: Debet adversariis suis interim pacem promittere, et eandem in signum indissolubili firmitatis contingendo manus sua manum alterius alicujus roborare. [Tabularium Majoris Monast.: Promisit Buterius hoc ipsum concedere se facturum, unde et manum suam posuit in manu mea, quod loco juramenti habetur.] Vide Dextra.

PER PECTUS SUAM Jurabant mulieres apud Alamannos. Leges Alaman. tit. 56. § 2: Tunc liceat illi mulieri Jurare per pectus suam, et dicat, etc. An manu pectori apposita, quomodo apud nos Presbyteri? Ovid. 3. Amor. de nuptiis Fluvii Amonis Eleg. 6:

Supposuisse manus ad pectora lubricis amatis. Dicitur, et socii jura dedisse ibori.

Tunc digitis pectore, id est, adnota pectori manu jurasse dicitur Nicephorus Imp. apud Luitpr. in Legatione. [Vide Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 897.]

JURARE IN MANU COMITIS DEXTRA DATA, in Lege Long. I. 2. t. 52. § 15. [Vide Pipp. 9.] Tunc ipse judex, qui in ipso loco est, faciat jurare homines, quilibet fuerint... ut dicant veritatem, et si credentes homines fuerint, in manu Comitum sui dextram dent.

JURARE IN PECUNIA vel VESTIMENTO solebant Frisones, si res esset parvi momenti. Lex Frision. tit. 3. § 4: Si servus furti reus esse dicatur, dominus ejus in vestimento suo sacramentum illud perficiat. Tit. 12: Si servus rem magnam quamlibet jurasse dicatur... dominus ejus in reliquiis Sanctorum pro hac re jurare debet; si vero de minoribus furtis et noxia a servo perpetratis interpellatus, in vestimento vel pecunia jurare poterit. Ubi Sibrandus a Sicama: In vestimento Jurare existimo, ut jurans oram vestis ejus, cui se purgabat, vel alterius testis, vel sui ipsius adprehendens, solenni juramento se vel servum suum purgaret. In pecunia vero jurabant, ut prolatio nummo, solido, vel denario, in quo vultus Regis vel Crux effigata, et manum imponeret, atque ita quasi teste Rege vel Cruce juraret. Sed hæc exemplis probata hæud omnino promptum est. Videtur porro hæc spectare, quod habet eadem Lex cap. 14. § 4: Et juret, ille homo homicidii, de quo interpellatus sum, reus est: tenens eum per oram sagi sui. Galli dicerent, le tenant par le pan de sa robe.

JURAMENTUM MORE FRISIONUM. Jus Frisicum art. 81. ex interpretatione Sibrandi a Sicama ad Leges Frision. tit. 12: Legitimum juramentum ejus, qui in domo mortuaria cameras et claves custodit. Tollat sinistra manu sinistros capitis capillos, eisque imponat dextram manus digitos duos, atque ita juret.

JURARE SUPER SEPULCRUM DEBITORIS, in Legibus Hoeli Romi Regis Walliæ cap. 27. locus supra descriptus est.

JURARE PER FEDES ABBATIS. Charta Sancti Ramirez Reg. Aragonum, apud Martineum in Hist. Pinnatensi lib. 3. cap. 17. Tamen si fuerit talis necessitas, hoc solum facient, unus ex Monachis juret per pedes Abbatis sui, quod ita est, aut non; et sic finatur casus.

SUPER MORTUORUM PYMLOS JURARE in iudiciis publicis, solenne fuisse apud Londonienses observat Seldenus ad Marmoræ Arundellianæ, cum scilicet aliqui ex testibus nominatis decesserat, antequam testimonium suum jurasset. tum enim jurabatur a reo, quod ipse testatus fuisset, si in vivis superesset: ex Tabulis publicis ab Henrico III. Rege Angliæ civibus Londinensibus confectis anno ejusdem regni 52. die Martii 26. Concessimus eisdem civibus, quod de placitis, ad Coronam pertinentibus, de his maxime, que infra civitatem predictam, et ejus suburbium fieri contingent, se possint divinatione secundum antiquam consuetudinem civitatis predictæ, eo tamen excepto, quod super tumulos mortuorum de eo, quod dicitur sunt, si viverent, non liceat precise jurare: sed loco mortuorum, qui ante obitum electi fuerint ad eos divinationandos, qui de rebus ad Coronam spectantibus appellati fuerint, vel rectati, alii liberi et legales eligantur, qui idem sine dilatione faciant, quod defunctos memoratos, si viverent, fieri oportet.

JURARE SUPER BACULOS EPISCOPORUM, Hibernis et Scotis familiare. Silvester Giraldus in Topogr. Hiberniæ lib. 3. cap. 33. Campanas bajulas, baculosque Sanctorum in superiore parte rectorum, aureo et argenteo, vel ere confectos, in magna reverentia tam Hiberniæ et Scotiæ, quam Walliæ populus et Clerus habere solent: ita ut sacramento super hæc longe magis, quam super Evangelia et prelatre vereantur et pejorare, etc.

JURARE SUPER DISSESSOREM ECCLESIE, in Canonib. Hibern. lib. 41. cap. 30. Defendit se Ecclesia etiam post obitum Principum suorum, (i. Episcoporum) et non juratur super illam, ut est, super Dissessores, quia viva sunt verba illorum. Capituli hominæ ejusmodi est. De mandatis non jurantibus super Dissecorem Ecclesiæ. Quibus quidem innuitur, stari debere Episcoporum aut Prælatorum, qui e vita discesserunt, verbis, ac factis, neque super iis juramentum deferri debere.

JURAMENTUM PRO RATIONE HIDARUM, vel perceptum numerum hidarum, de quo sic Lambardus ad Leges Angliæ: accessio interdum debet per sacramenti religionem eriminis diluendi potestas, quod pro ratione 12. aut plurium puciorum hidarum terre dicebatur, atque id alias solus, alias cum aliis una præstabit. Neque est interim cuius crimen quodque purgare concessum: verum pro delicti ratione, ipsa etiam purgandi agenda minuendæ fuit facultas, atque ut cuiusque fuerat capitis æstimatio, ita et facta est crimina, sive majora, sive minor purgandi copia. Pervaserat enim, uti nunc quidem opinio pro animos hominum, ut quo quis opibus erat affluentior, eo fuit maiore fide, et in Jurjurando religiosior. Vide Leges Inæ 1. 55. 59. 60. et Leges Henrici I. cap. 64.

JURARE SUPER FORTE. Charta Eduardi Regis Angl. in Regesto Constabulariæ Burdegali. r. 202. Si vero ex-

traneus fuerit et moretur cum domino hereditatis, si negatur, habeat obervare. (I. Jurare) super forte pignorationem per ipsum factam in hereditate domini sui sine fraude. Infra: Si aliquis pignorat in hereditate sua, vel etiam aliena, quo sit præsumptio, quod de facili dejeraret, vel quod alias consuevit abuti talibus pignorationibus, non credatur eidem, nisi juret super forte, et unum sequacem habeat, qui ibidem juret se credere ipsum super hoc veritatem dixisse.

JURARE SUPER TRIGINTA DENARIIS, in Legibus Henrici I. cap. 65.

JURARE IN ANIMAM ALTERIUS. Observat Tillius lib. 1. pag. 252. Reges Francorum semel per seipsum seu personaliter, jurare, quando scilicet inaugurantur et coronantur: in cæteris vero occasiõibus, in quibus solenniter quidpiam subditis pollicentur, id verbo regio firmare. Sed et addit, olim fœdera ipsa, que cum Regibus aliis sanciebant, non ab ipsismet, sed in presentibus a quopiam ex ante proceribus ad id decepto in eorum animam jurata. Sic Priorem Martini de Campis coram S. Ludov. eo sacramento in illius animam facto inducias cum Henrico III. Angliæ Rege ann. 1231. pepigisse: alias inducias inter eundem Reges anno 1241. quorundam de proceribus pro et coram ipso Henrico jurasse, scribit idem Tillius l. de Pactis inter Reges Franciæ et Angliæ pag. 176. Acta Innocentii III. PP. de Philippo Aug. Rege Fr. Faciens in animam suam juramento firmari, quod honorifice ipsam ut Regiam tractaret. (Tractatus confederationis inter Philippum Reg. Fr. et Albertum Reg. Rom. ann. 1259. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 81. Jurabunt etiam in animam nostram nobis presentibus videlicet pro jam dicto illustri Rege Franciæ Comes sancti Pauli, pro nobis vero Rege Romanorum Comes Burchardus de Hohenberg ancillus noster carissimus.) Adde Probat. Hist. Vergiæ. pag. 105. et Matth. Paris pag. 109. atque is tum usus apud Principes omnes invigilavit. Eustola Wilhelmi Regis Siciliæ ad Henricum II. Regem Angliæ, apud Rad. de Ducto ann. 1175. Honorabiles et magnificentiæ vestre nuntios recepimus, quorum institutione nobis innotuit, quod presentibus et jubentibus vobis, tres nobiles et speciales fides viri, de regno vestro, in Anima vestra consummationem matrimonii inter nos et Riam nostram Juraverint. Qui et postulaverant instantius, ut idem manu propria Juraremus. Quod quia regno nostro semper et nostris sive progenitoribus in usum, personaliter Jurare non durimus expectare: quare prædicti nuntii vestri quaesierunt, ut sicut ab honorabilibus personis feceratis illud in Anima vestra Jurari, sic et nos similiter in Anima nostra fieri faceremus. Nos equidem, et quod a nostris nuntius in vestra presentia constitutus super concessione matrimonii ex parte nostra Juratum est, ratihabitione firmamus, et quod vobis presentibus in Anima vestra Juratum est, grato assensu recipimus, ac si manu propria Jurassetis, cum unum et idem juteus sacramentum, quod vel manu propria fit, vel in Anima jubentis et presentis Juratur. Falcandus l. de Sicilia calamitatib. pag. 617. Res est in transactionem deducta, Comitibus Gaufrido et sociis ejus ab Admirato, Archiepiscopo, ac plerisque Comitibus in Animam Regis juratum, quod eos Rex incluserat, extra regnum suum ire permitteret. (Tractatus confederationis inter Robertum Regem Siciliæ et Joannem

Dalphinum ann. 1814. tom. 2. Hist. Dalph. pag. 150. Memoratus Richardus de Gambatesa miles in Anima D. Regis prefati eo solente, presente et mandante, et ipsum ad hoc specialiter constitutum, et idem D. Guido in Anima D. Dalphini jam dicti ex prefata potestate sibi concessa de observatione hujusmodi corporate præstiterunt sacramentum. Acta Henrici IV. PP. apud Baron. ann. 1155. Tandem adversario confutatus et salubri consilio comprobato, Rex omnium Militum suorum Curiam maritimam congregavit, et in presentia eorundem Cardinalium allata sunt sacra pignora, Cruz et Evangelia, super que nobilis quidam Miles de Salaria electus, cum juratus et tertio Jurare jussus esset in Animam suam, et ejusdem Regis, Juravit ritam et membra non auferre, sed conservare Pape Hadriano et Cardinalibus ejus omnia sibi debita jura, etc. Acta Alexandri III. PP. apud eundem Baronium ann. 1177. Nichte Dei Evangelia cum Sanctorum reliquiis, et Cruce de Igno Donati sunt producta in medium. Mandante itaque Imperatore, Comes Henricus de Dexta in Anima Imperatoris Juravit, quod, etc. Vide Epistolæ ejusdem Alexandri 51. 52. Charta Jacobi Reg. Majoris ann. 1284. Et etiam hæc omnia et singula prædicta per nos promissa et concessa Jurari jussimus in Animam nostram per nobilem virum Bernardum de Campendul Militem. Et nos Bernardus de Campendul Miles de expresso mandato dicti Do. Regis Juravimus super 4. Dei Evangelia a nobis corporaliter facta in Animam dicti Do. Regis, quod idem Do. Rex hæc omnia et singula custodiet, et servabit et servari faciet penitenter incuncta. Charta Frederici I. Imp. ann. 1185. apud Purcheum in Ambrosiana Basilica pag. 1080. Juravit Rudolfus Camerarius noster in parabola, et in Anima nostra. Et infra. Idem atque sacramentum faciemus prestare Regem Henricum filium nostrum in Anima sua et parabola sua faciendum, etc. Jacobus I. Rex Arag. in Foris Osce ann. 1247. fol. 14. Et sors non habet locum, si pars, que petit, eligat duos Juratores, qui jurent super Animam aliorum hominum de villa illa, de qua fit demandum.

Observabat modo post Thomam D. Cangius juramentum ejusmodi in presentibus prestari solitum in quorum Animam jurabatur, verum idem quoque in hunc rem delegatis et deputatis certum est Mandatum Eduardi III. Regis Angliæ ann. 1349. apud Ludw. tom. 5. pag. 461. Eisdem Thomæ et Wilhelmo et eorum utriusque, ad Jurandum in Animam nostram, de observando fideliter conventionibus, damus et committimus plenariam potestatem Tractatus matrimonii Ferdinandi filii Regis Castellæ cum Blancha. Nos vero prædictos Jurandi in Animam ipsius Regis Castellæ potestatem habentes, romine procuratorio promissimus, præstito Juramento in Animam dicti D. Regis Castellæ, ipsam D. Regem Castellæ facturum, quod promissæ conventiones, efficaciter compleantur.

Sed et hæc forma jgramenti non Regum duntaxat propria fuit, verum et aliorum. In Actis Innocentii III. PP. nobilis quidam in animam Marcellini Seneseali Imperii jurat pag. 3. Jurabatur etiam in animam universitatis, statuta pæcis in totius universitatis Animam Jurare, apud Guilhel. de Polh. Laur. titi cap. 40. Will. Tyrinus lib. 13. cap. 21. Fuerat autem abeundi datum in manda-

tis, ut in Anima Regis et regni Principum confideret Juraret, quod, etc. Acta Innocentii III. PP. pag. 21. Et in Animam suam juramento Principum tam de Imperio, quam de regno, concessionem hujusmodi fecit roborari. [Procuratio Guillelmi Boissacii pro Guillelmo de Gossolis ann. 1310. e. Musso D. de Flamarentis. Danti. speciale mandatum... licent. contestandi, Jurandi in Animam ipsius tam de calumpnia, quam de veritate dicenda, et subeundi cujuslibet alteri generis juramentum.] Adde Statuta Ordinis Praemonstrat. dist. 4. cap. 1. pag. 87. Statuta Roberti III. Reg. Scot. cap. 23. Joannem Lactum in Hist. Dalmat. pag. 288. etc. Jurare in anima, pro in animam, in laudata Charta Willelmi Regis Siciliae, apud W. Tyrrium loco mox citam citato, in alia Alexandri PP. apud Beuonitum pag. 131. in Conventionibus inter Fredericum Imp. et Eugenium PP. apud Baron. ann. 1152. et alia, alia. Vide Monstreletum 2. vol. pag. 201. Baluzium in Notis ad Concilia Caron. pag. 105. et supra in voce *Jeff. n. ced.*

JURARE IN ANIMAM CAPITULI, Eadem ratio, qua in animam universitatis juratum supra movet Cangius, Pactum inter Carol. comit. et capit. Carot. ann. 1305. *Jurera le procureur de chapitre en l'ame de chapitre, que il cuide avoir bone raison de mouvoir la question.*

JURARE IN REGEM Litera Angeli Pannonii Episcopi ortani ann. 1483. ad Innocentium PP. VIII. apud Illust. Fontaninum de Antiquit. Hortae pag. 491. *Proterea, ut audio, brevis dominus Rex gubernatoris regni Hungariae titulum hunc filio suo dabit, ac Jurari in Regem, ut post ejus obitum in regno succedat, effluat.*

JURARE IN POSSE Regis, Leges Aragonice, apud Blancum pag. 711. *Qui quidem inquisitores prima vice per nos eligendi et eorum Notarius, teneantur praeferre sacramentum, et homagium nostro nomine et dictae Curiae in Posse dictorum deputatorum et dictae Curiae, de bene et legitime se habendo in faciendis dictis inquisitionibus, etc. teneantur sine ulla sacramentum et homagium praesta in Posse nostro et dictae Curiae tempore celebrationis ejusdem, etc.*

JURARE etiam VICARIIS MANIBUS, id est, per alios, dicebantur Monachi, quibus jurare interdum erat. Arnulphus Lexovensis in Epist. ad Abbatem S. Ebrulhi. *Propter quod Hugonis et Drogonis de Carthun graviter instantia nos infestat super pecunia, quam praedecessori vestro totaque Capitulo crediderit ejus solutionem certum est optum, et universalem totam fide per Vicarias Manus copiositer intercedente firmasse. Et sub hinc. Si non fuerit creditoribus satisfactio, quibus ipse, et si non propriis, Vicaris tamen manibus astrinxerit. Vide Advocatus.*

JURARE MORE MINORUM, apud Rollandum in Summa Notariae cap. 7. rubr. 3. *Cujusmodi autem fuerit minorum juramentum, docet idem cap. 1. rubr. de venditione a minore facta. Insuper dicitur Ant. qua minor erat 23. annis, major tamen 11. jurant copiositer ad sancta Dei Evangelia praedicta omnia et singula firma et rata perpetuo habere et tenere, et non contra facere vel venire aliqua ratione vel causa.*

SACRAMENTA JURAMENTI, inter Christianos habitantium, diversa fuisse pro modo regionum. Wicthilo Magdeburgense art. 131. quidam dicunt, quod ju-

ramentum Judaei facere debent ante Synagogam, tenendo catenam, qua Synagoga ostium attrahitur ad occludendum, et quod nudipes stet, pronuntiabiturque ubi juramentum hisce verbis: *Prout tibi culpam N. dicit, quod tu innocens facti es, Deus confundat, qui caelum et terram creavit, aerem et gramina, etc. Juramentum istud Judaeus facere debet super libro Moysi. Veteres Tabulae apud Pambum lib. 3. de Gestis Episcoporum. Vasionens. n. 34. Judaeus quidam jurat super sanctam Legem Moysi, ab ipso corporatiter propria manu tactam. Sacra Lex Moscaica coram posita jurare, in Concilio Mompensiensi ann. 1288. cap. 5. Adde Concilium Albiense cap. 19. Leges Alfonsinas parte 3. tit. 11. lege 20. ubi forma Judaeorum sacramenti apud Hispanos pluribus describitur, et Petros Aragon. tit. de sacramento Judaeorum et Saracenorum fol. 37. 38.*

JURARE SUPER ROTULUM LEGIS, scilicet Mosaeae, Sacramentum Judaeis propriam. Reg. Phil. Aug. in Chartoph. pag. 34. bis part. 1. fol. 45. v. col. 1. *Jacob de Melius tradidit in plegium residentiae ea ius de viij. 18. et Juravit super rotulum quod non recederet a terra domini regis. Vide supra in Judaei aliam juramenti formulam ab ipsis interdum usurpata.*

Jurabant etiam super plagis. Libertates concessae urbi Barcinonensi a Petro Rege Arag. ann. 1283. *Quando contentio est inter Christianum et Judaeum, et causae habet decidi per jurandum, Judaeus debet jurare super plagis apud Ecclesiam S. Justi, excepto juramento calunniae, quod praestatur super praecipua Legis coram iudice. Aliud omnino portentiosum Judaeorum Asiaticorum sacramentum profert liber 2. Juris Graeco Romani pag. 119. quod non exscribo.*

Juramenti Mahumelanorum formulam habes in foedere ito inter Sanctum Navarrae Regem et Almutadrum Arabem ann. Christi 1073. *Juro ego Abbatibus Vile per Deum, qui fecit caelum et terram, mare et omnia quae in eis sunt, et per Legem, quam tenet Mosenes, etc. Adde Jacobum Papiensem Epist. 287. et Leges Alfonsinas part. 3. tit. 11. lege 21. ubi de sacramento Maurorum. Forti Oscae ann. 1247. fol. 14. *Saracenus debet jurare Christiano et Judaeo per totum bitle yllidi lelleha illeha.**

SACRAMENTUM TRINICUM, Charta Massiliensis apud Guesnatum in Annalibus Massil. pag. 356. *Stat. Massil. lib. 1. cap. 16. Et ut haec perpetuo inviolabiliter observentur, statuimus, quod univrsi ac singuli homines civitatis inferioris Massiliae Sacramento Trinico et incommutabili ad haec observanda specialiter teneantur.*

JURAMENTUM PACATIONIS, qua quis, ut cum eo, quem offendit, pacem faciat, vel obtineat, cuiquam quodammodo sinit. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 36. *Quod si Juramentum pacationis excigitur, juret, sicut praesens causa dictabit, in circumstantiis, vel paupertatis, vel qui aliter obtinuerit: quod si ille sic esset pro culpa factus, hoc recipere, vel hoc modo dimiserit. [22] Vide Hiltari. Glossae. German. voce *U-felde*, col. 2001.*

PERFECTORIUM SACRAMENTUM, Deceptorum, status, ut est in Jure Gregoriano lib. 2. pag. 119. *Lex Frisonum lib. 14. § 2. Et quicumque interpellatus fuerit, sua duodecima manu Perfectorio Sacramento se debet excusare, et in hoc interpellatori sufficiat, nec ulterius ad sur-*

tem quemlibet compellere potest. In Lege Longob. tit. 8. § 2. qui jurabat coram tribus a Rege delegatis, sacramentum suum perogis dicebatur. [20] Forte scripserat in Lege Burgund. tit. 8. § 2. ubi coram tribus sacramentum praestare et praebere.]

SACRAMENTO FRACIO, vel frangente jurare, frangere: haec enim idem ac unum sonant. Leges Henrici I. cap. 64. *in furto, incendio, et eis, quae ad dis-factionem pertinent, omnes Fractio juramento jurent, etc. Infra: Frangente et alienigenae in verborum observantia non Frangunt. Rursum: Si quis de homicidio accusatur, et idem se purgare velit secundum natale suum, pernegetque est verelade, ut qui ex patris patris erunt. Fractio juramento, qui ex paterna cognatione erunt, plano se sacramento juraturos advertant. Ibidem: Si quislibet rem in communi propriatate veluti sibi, et utriusque sunt testes, et factio dicatur, qui melius testimonium habebit, probationis propriis sit et adus Fractio juramento suam esse comprobet, et testes ejus plane (id est, plano sacramento) confirmet. Ex quibus patet Fractum juramentum opponi plano sacramento. Quod vero fractum hic dicitur, supra juramentum observatum appellatur: *Omnis tilha (i. accusatus) tractetur antejuramento (ita lego, pro ante juramentum) plano vel observato, sepius aut semel, sicut loci consuetudo erit. Mox quid sit Juramentum observatum, sic innuitur. In Hantecira, qui verborum Jurat Observantia, semel juret, et in ea lapsus vel elapsus judicetur. Et Leges Willelmi Nothi cap. 71: Si Anglicus appellet Frangentem de illegaria, et hoc super eum invenire velit, defendat se Frangente per bellum. Et si Anglicus non audeat eum probare per bellum, defendat se Frangente pleno (i. plano) juramento, non in verborum Observantia. Supra cap. 62: *Volo tunc Frangentem purgare se sacramento non Fractio. Unde colligitur, Juramentum planum, observatum, vel in observantia, et non fractum, unum idemque, illudque esse, quod verbis conceptis a Lege dictatis praestatur. Cur vero inductum ejusmodi juramentum, sic habent eodem Leges Henrici I. cap. 61: *Malorum autem infestationibus, et perjurantium conspiratione, dispositum [21] depositum] est Frangens juramentum, ut magis ei [20] I. Dei] iudicium ab accusatis eligatur; et unde accusatus cum una decima se purgaret, per electionem et solem, si ad iudicium ferri calidi vada: Haec paulo intricatiora sunt, et anendo non carent. [22] Vide Philips. Hist. Jur. Angl. tom. 2. pag. 264. sqq.]****

PLANUM JURAMENTUM, videtur illud appellari, quod summarie et de plano fit, sine delecto verborum: quod inde colligitur, quia *Juramentum fractum*, quod opponitur plano, dicitur praestari, cum verborum observantia. Leges Henrici I. cap. 9. *Differt autem... si quid bello, vel lege sacramentali, si quid bello, vel frangenti, vel etiam judiciali repetatur. Cap. 61: Qui ex paterna cognatione erunt, Plano se sacramento juraturos advertant. Mox, de Thainis, et Presbyteris, et his, qui legalitatem suam non dimiserunt: si de quacunque compellatione capitali vel communi Plane jurabunt, congruo numero Consacramentalium, et qualitate parium suorum tentis. Ex his postremis patet, potius fuisse conditionem eorum, qui plana sacramenta praestabant, eosque potissimum spectasse, qui Legales dicebantur: quod et Wilmel Lex vernacula Wilmel*

Noti cap. 16. Adde cap. 26. Opponitur autem *Juramento fractio*: unde dicitur *Juramentum non fractum*, in Legibus Latinis ejusdem Willelmi Regis cap. 62: *Si Anglus Francigenam appellaverit, et probare voluerit iudicio aut duello, volo tunc Francigenam purgare se Sacramento non fracto*. Ubi cap. 71. habetur: *Defendat se Francigena plano Juramento, non in verborum observantiis. Neque aliud est Plano lada*, in Legibus Henrici cap. 65: *Si quis furem gratis dimittat, emendat secundum veram ipsius furis, aut plena lada parnetat, quod cum eo falsum nascitur*. Mox: *Si quis audit clamorem non exierit, reddat ovescensam Regis, aut Plano se tadiet*. Id est, plano Juramento se purget. Charta Alieorine Regine Anglor. apud Besilium pag. 508: *si vero rusticus dixerit, se contumam recte soluisse... Plano ejus sacramento creditur*. Charta Lud. VII. ann. 1145. Bituricensibus. [tom. 1. Ordinatio. pag. 9.] *Præcipiens, ut si ille negare potuerit per unum Planum sacramentum, transcat, etc* [Adde Chartam Lud. VIII. pro lisd. Bituric. ann. 1221. ibid. pag. 49.]

SACRAMENTUM RUPITUM, tunc intelligitur, quando presentibus sacrosanctis Evangelis aut armis sacratis, ille qui pulsatur, cum sacramentalibus suis conjuratur, et non a suis fuerit jurare, et aut ipse, aut aliquis de sacramentalibus ejus se subtrahit; tunc intelligitur *Sacramentum Ruptum*, in Lege Longobard. lib. 2. tit. 55. § 7. adde § 14. Edictum Rotharis Regis tit. 109. § 8. et Leges Luitprandi Regis tit. 41. § 1. [Rotb. 367. Luitpr. 61. (6, 8.)]

SACRAMENTUM FATUUM, dicitur, cum quis aliter quam se res habeat, jurando firmat sed tamen secundum conscientiam et mentem suam. Bracton. lib. 4. tract. 5. cap. 4. § 1. Adde Fletam lib. 5. cap. 22. § 9.

JURAMENTUM INHONESTUM, apud Guill. de Nanteaco in Vita S. Ludovici pag. 374. et Gaudridum de Bellocco in Vita ejusdem Lud. cap. 32. quod a Joinvilla pag. 120. *Vilain serment* appellatur. Vide Notas nostras ad eundem Joinvillam. [9. Idem quod *Juramentum vile*. Reg. assis. Campan. ad ann. 1287. fol. 68: *Malefactores jurantes inhonesta Juramenta*.]

JURAMENTUM VILE, VILLANUM, vulgo *Vilain serment*, quod et *Detestabile* dicitur, illud nempe, quod in Deum, vel B. V. Mariam aut in Sanctos verbis contumeliosis et inhonestis profertur. Lit. remiss. ann. 1354. in Reg. 42. Charth. reg. ch. 461. *Præfatus Johannes vile Juramentum protulerat*. Aliæ ann. 1355. in Reg. 84. ch. 435: *Idem Gillebertus calefactus prorumpens in verba turpissima, dixit de Deo villanum Juramentum*. Aliæ ann. 1383. in Reg. 124. ch. 36. *Colardus Fretel ad iram commotus detestabile Juramentum, Gallice le Vilain serment nuncupatum, repente et sine deliberatione emisit*. Aliæ ann. 1377. in Reg. 110. ch. 346: *Il jura par le faire Dieu, appelle le Vilain serment, etc*. Aliæ ann. 1383. in Reg. 123. ch. 8: *Par sacchauffure jura le faire Notre Dame tout outrage, qui est entendu le Vilain serment*. Denique aliæ ann. 1384. in Reg. 125. ch. 165: *Henry de Baillival dist: Malgré en aid Dieux et sa mere et tous les sains et saintes de paradis, vous venez gaster ma vignes... Ledist maufauteurs... denunceront que ledit Henry avoit juré le Vilain serment, dont il n'est pas bien records*.

SACRAMENTUM LIGATUM, id est, li-

gum. Charta Fulconis Abbatis Corbelensis ann. 1055. et Tabulario Corbelensi fol. 2: *De quibus omnibus Comitibus et Abbati in hac conventione Sacramento Ligato tradidit septem obsides, ut si hanc violaverit, aliquando intimabitur ohidibus monere dominum suum, ut se justificaverit, aut ipsi Abbati se tradent, aut 30 libras persolvent obsides, etc*.

SACRAMENTUM DE MANU TOLLERE dicitur is, cui jurari debet, cum rem sacramento alterius dirimere negat, [cum alterum jusjurandum dare permittit, antequam ecclesiam ingrediatur.] in Lege Burgund. tit. 8. § 2.

MITTERE ALIQUEM IN SACRAMENTUM. Illud ab eo exigere, in Lege Longobard. lib. 1. tit. 38. § 1. [Luitpr. 50. (3, 21.)]: *Si quis servum alienum sine voluntate domini sui in Sacramentum miserit, aut manum caldaria mittere fecerit, etc*. Leges Luitprandi Regis tit. 68. [co. 92. (6. 38.)]: *Si quis mulierem, aut puellam, aut religiosam feminam, que in alterius mundo est, in Sacramento mittere presumpserit, etc*.

AD SACRAMENTUM ALIQUEM DEDUCERE. Illud ab eo exigere, in Legibus Ratchis Regis Longob. tit. 7. [co. 4.] Astulphi Regis tit. 10. 11. etc.

JURARE CONTRA PACEM. Penitentiale Fulberti Carnot. Episc.: *Si quis jurat contra pacem, uno anno peniteat cum elemosinis, et redat*.

JURARE SUPER ANIMAM SUAM in porta Ecclesie super *Librum et Crucem*. in Foris Osceæ ant. 1247 fol. 14.

JURARE PER CAPUT CHRISTIANI. Fori Osceæ ann. 1247 fol. 14: *Christianus tenetur jurare Julio usque ad sex denarios per caput unius Christiani: et de sex denariis per caput sui parvini: et ultra duodecim denarios super librum et crucem*.

JURARE CAPUT PATRINI. Fori Osceæ ann. 1247 fol. 6: *Si quis miserit in pigrore cultum, et qui acceperit, percidet illum: si valuerit 12 denariis inferius, dicendo suam veritatem aut Jurando caput patris suorum, aut compatrium, ille qui impignoravit eum, quod tantum valebat, qui perdidit illum, taliter emendat*.

MAGNUM SACRAMENTUM, in Regiam Majestatem lib. 1. cap. 12. § 4. quod fit ad S. Evangelia.

JURAMENTUM DICTUM ACFFIE TIOG, in Legibus Opstabolicis Friscis cap. 23.

Juramentum vel sacramentum Episcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, et Monachorum, apud veteres Anglos, pro ordinis ratione, pluribus inferiorum personarum sacramentis pollebat. Egbertus de Ecclesiastica Institutione pag. 92: *Interrogatio. Si necessitas coegerit, in quantum valet juramentum Episcopi, Presbyteri, vel Diaconi, sive Monachi? Responso. Ordines supradicti secundum gradus promotionis habent potestatem protestandi: Presbytero secundum numerum 120. tributiariorum: Diacono vero secundum numerum 60. manentium: Monacho vero secundum numerum 30. tributiariorum. Sed hoc in criminali casu. Ceterum si de terminis agrorum oritur altercatio, Presbytero liceat juramenti sui adestationem terram vid. unius tributarii in jus transferre Ecclesie*.

Recentiores aliquot jurandi formulas, obiter a me observatas, hisce subjicere visum est operæ pretium. M. 10. 610, apud Schollast. Basilic. tom. 3. pag. 180. *Per animam patris sui, Jurant Hugo M. apud Witikindum lib. 3. initio. Otto*

Imp. apud Albertum Stadensem ann. 944. et Constantia Regina Roberti Regis Franc. uxor, apud Helgaldum Floriac. pag. 66. Vide Herimannum de restauratione Ecclesie S. Martini Tornacensis cap. 27. *Per omnes gentes*, Amalricus Comes Montisfortis, apud Ordericum Vital. lib. 12. pag. 380. *Per cruceum*, in Zosime colloquis. *Per lanceam*, S. Jacobi, Philippus I. Rex Francie in eod. Chron. cap. 8. 16. *Per Christi sepulchrum*, Amalricus Rex Hierosol. apud Nicetam in Manuele lib. 5. n. 5. *Per coronam, imposita manu capit, Fridericus II. Imperator apud Sanatum lib. 3. part. 11. cap. 11. Per vitam Regis et filiorum*, jurare vetant Lex Longob. lib. 3. tit. 24. [co. M. 117.] et Capit. Caroli M. lib. 3. cap. 42. *Per S. Stephanum et per Reges vel eorum filios Conjuraciones* vetitas in Capit. Caroli M. de diversis rebus ann. 789. cap. 10. *Per caput Imperatoris* jurat Nicephorus Phocas, postmodum Imperator, in Vita S. Nil Junioris pag. 108. Vide Scyllitz pag. 601. Luitprand. in Leg. Not. ad Cincpam pag. 483. et Seldenum ad Marmora Arundel. pag. 147. *Per suum nomen* jurat Cosmas Patr. CP. apud Annam lib. 8. Alexiad. in Navigatione Luciani, *Megapenthes tyrannus* ali per nomen suum omnes jurasse. *Per salutem Principum*, Palladius in S. Chrysostom. cap. 14. Sozomen. l. 4. cap. 7. Godin. in Orig. Constantinopol. pag. 200. Gesta Regum Francorum cap. 13. Eadmerus in Vita S. Wilfridi cap. 41. 59. Acta S. Nicandri et Mariani, W. Neubrig. lib. 4. cap. 22. etc. *Per Dominum*, idem jurabat Robertus Rex Francie, apud Helgaldum pag. 64. 65. 66. *Per caput Dei*, Henricus III. Rex Anglie, apud Matt. Paris ann. 1255. pag. 606. *Per salutem*, idem Henricus apud eundem Scriptorem pag. 682. *Per capillum Dei*, Justin. nov. 72. *Dei amorem jurare*. Vide Visiones Plotidæ pag. 625. *Per meum caput*, Hildephonsus Rex Aragonum apud Ordericum Vital. pag. 833. v. tom. 2. Monast. Anglic. pag. 219. et Paschasium Radbertum in Epiaphio Walte lib. 1. cap. 8. 27. Leo Sapiens Imp. apud Anonymum Combes. in eodem Leone n. 22. *Per* contra alterius jurare semper paratos Græcos Byzantios scribit Luitprandus in Legatione. *Per salutem suam*, Gregor. Turon. lib. 3. cap. 15. et Eddius Stephanus in S. Wilfrido cap. 32. 56. [Per salutem conjugis, Hieronymus adv. Jovin. lib. 1. cap. 18.] *Per Regem Cælorum*, Carolus M. apud Monachum Sangall. lib. 1. cap. 3. *Per splendorem Dei*, Willelmus Notus, apud Orderic. Vital. pag. 536. [Le Roman de Vacce MS. de eod. Will.].

Li Duc qui tont a escaut, Jura per la Resplendeur Dei, Cui est servatus eos sacrament, etc.]

Per barbam suam. Vetus Poeta de Expongnatis Hierosolymis a Tito:

L'Empereur de Rome a sa barbe juré.

Per Sion et Sinai montem, in formula 14. ex Baluzianis. *Per Barbam Ottomii*, Otto I. Imp. in Chronico Magdeburgensi MS. S. Germani Parisiensis ann. 932: *E contra Rex affirmat per Barbam Ottomii, quod suum jurasse fuit, etc*. Adde Gobelinum Personam pag. 202. *Per coronam suam*, jurat Adelbero Trevirensis Archiepiscopus, apud Baldricum in ejus Gestis. *Per linguam Dei*, Monasticum Anglic. tom. 3. pag. 221. *Per dentes Dei*, Joannes Rex Anglie, in Chron. Flandr. cap. 17. *Per dentem Dei*, Rex Anglie, in Monast. Anglic. tom. 3. pag. 221. *Per*

Sanctum de Bethlem. Ludovicus VII. Rex Francor. in Vita S. Vilelmi Abbat. Roschild. n. 22. *Per hoc et per hoc*, iurabat Willelmus Rufus Rex Anglim. apud Eadmerum lib. 2. Hist. Novor. pag. 48. 54. 1. Edit. *Per creaturas*, in Egberti Pontificali cap. 12. *Per S. Stephanum*, in Capitulari 3. ann. 789. cap. 10. *Per nomine Martyris*, apud Pandium in S. Chrysostomi Vita cap. 17. *Per templum Domini*, apud Anonymum in Pontificali Græc. apud Morinum pag. 190. De ceteris iuramentis consulendi Filescus, Thomas Denarterus, et Bapt. Hansenius in libris de Jramento, et alii passim Criticoorum filii. Hic enim sacramentorum genera inferiori ævi tantum attingimus.

Aliis Jurandi formulis, quas congescit Cangius, has, quæ mihi occurrerunt, subjicere visum est. *Par la char Dieu*, in Lit. remiss. ann. 1390. ex Reg. 118. ch. 20. *Par la char Notre Seigneur*, in aliis ann. 1392. ex Reg. 121. ch. 97. *Par le corps Dieu*, in Memor. F. Cam. Comput. Paris. fol. 96. v. l. l. remiss. ann. 1450. in Reg. 188. ch. 76. *Iceilui Baron jura la couronne de Dieu qu'il tueroit les supplians.* *Par la quoyse Dieu* jurare solitum comitem Sussionensem refert Joinvilla in Hist. S. Ludov. edit. reg. pag. 52. *Par la sainte figure de Dieu*, in Lit. remiss. ann. 1404. ex Reg. 149. ch. 112. ubi sacer Christi vultus, vulgo *La sainte Face*, designari videtur. *Par la mort Dieu*, in aliis ann. 1499. ex Reg. 193. ch. 48. *Per nascentium Dei*, *Itali enim* juramento consuevit confirmare verbum assumi Stephanus rex Sicilie, etc. apud Jordan. in Vita S. Walte. tom. 1. Aug. pag. 259. col. 2. *Par le poison Dieu sanglant*, in Lit. remiss. ann. 1376. ex Reg. 110. ch. 190. Aliis ann. 1399. in Reg. 135. ch. 286. *Leges suppliant a curones* *fait accoutumé de jurer la force de Dieu.* *Par le sang Dieu et sa mere*, in Memor. E. Cam. Comput. Paris ad ann. 1391. fol. 263. r. *Dieux en ait male feste*, in Lit. remiss. ann. 1376. ex Reg. 109. ch. 172. *Maigre saint Néant*, in aliis ann. 1397. ex Reg. 132. ch. 193. *Par la teste Saint Nicolas*, in aliis ann. 1390. ex Reg. 118. ch. 40. *Per plagas Dei*, in aliis ann. 1470. ex Reg. 196. ch. 356. *Iceilui Guillaume list: Plagues de Dieu, tu ne l'enmeneras pas*

JURARE COMPAGNIAM. Societatem inire et juramento stabilire. Caffari Annal. Genuens. ad ann. 1157. apud Murator. tom. 6. col. 289. *Et Compagniam novam Juraverunt, et Consules Communium et civium de melioribus civitatis eligere fecerunt.*

JURARE CONSULATUM. Sacramentum prestare Consulatui suscipiendo. Idem Caffari ibid. col. 288. *Et quia ab Episcopo moniti in remissione eorum peccatorum, et a populo coacti fuerunt, viz tandem Consulatui per honorem civitatis Juraverunt. Qui postquam Juraverunt, statim mutuum cogitando quomodo civitatem a somno eriperent.*

JURARE FILIAM. Puellam sacramento responderi. Rigordus de Gestis Philippi Augusti Reg. apud Duchesnum tom. 5. pag. 31. *Juraverunt ex parte Regis Anglie quidam viri, noctes unam de Ritibus Regis Tancredi Arturo futuro Duci Britannie. Vide Jurata.*

JURARE TERRAM dicitur vassallus, qui legitimo successorum domini sui, id domino ipso exigente, fidelitatem et homagium exhibiturum se juramento promittit. Charta Innoc. PP. III. in Chartul. Campan. fol. 1. *Comes Henricus ad partes Ultramarinas istius terram suam*

Theobaldo fratri ejus facit Jurari, si de illis partibus non redierit. Alia ejusd. PP. ibid.: *Henricus comes Campaniam aliquibus profecturus in terram sanctam, baronibus et militibus suis jussit ut, si eum de Transmarinis partibus contingeret non redire, clara memoria Theobaldo fratri suo intenderent, ut ipse terra domino, faciens suo super hoc prestare corporaliter juramentum; qui post mortem ejusdem comitis prefato Theobaldo tanquam Campanie et Brim comiti, terris suis receptis ab ipso, fidelitatem et homagium presterunt.* Quod quidem Juratio vel Juramentum terre appellatur, in Charia ann. 1218. ibidem fol. 96. v.

JURARE HONOREM. Fidem et servitium polliceri. Agnellus in libro Pontif. apud Murator. tom. 2. pag. 184. *Petrus natus XI. I. qui Juravit honorem Karolo Imperatori.*

JURARE MANDATA, scilicet, se ex servaturum. Bartholomæus Scriba Annal. Genuens. lib. 6. ad ann. 1227. apud Murator. tom. 6. col. 452. *Potestas vero statim preceit predicto Guilhelmo de Mari, quod sequenti die faceret omnes Consiliarios suos venire ante ipsum Potestatem, et Jurare mandata omnia et ordinationes ipsius.*

JURARE REGIMEN. De officio bene gerendo sacramentum prestare. Regiminina Padua ad ann. 1320. apud Murator. tom. 8. col. 432. *Domnus Altitarius de Zonibus de Tarvisio Potestas Padua a Kal. Febr. usque ad Kal. Augusti. Qui venit Paduam die ultimo Januarii, et incontinenti in pleno arengue Juravit aum regimen.*

JURARE VITAM, MEMBRA ET BONA, De his omnibus securitatem sacramenti asserere. Epistola Innocenti PP. II. tom. 1. Operum S. Bern. Edit. 1690. inter Notas col. LVII. *Tam ipse quam omnes alii qui cum eodem defuncto fuerant exsulati, vitam et membra et bona Juravit, et cum eo meliores de cognatione ipsius eandem securitatem Jurabunt.* Conventio ann. 1311. inter Carolum I. Andegav. et Provincie Comitum et Arelatenses: *Juraverunt etiam eidem domino Comiti et suis hereditibus in perpetuum fidelitatem et vitam, et membra ipsius et suorum officialium, et jura ejusdem bona fide totis viribus defendere et salvare, et damna ejus coercere pro posse, etc.*

JURARE ALIQUEM PER TERRAM SUAM, mendium pro Jurare, in Charta ann. 1230. tom. 4. novæ Gall. Christ. Inter Instr. col. 90.

JURARE LANGUOREM dicebatur is, qui ne juri die assignato staret, morbum obtendat, cui Terminum languoris concedebant iudices, ut legitur in Scacar. S. Mich. apud Cadomum ann. 1228. Scacar. Pasche ann. 1218. in Reg. S. Justi ex Cam. Comput. Paris. fol. 19. v. col. 2. *Judicatum est quod de duabus vercelis possum duos adversos alternatos facere, et uterque eorum potest facere essentia sua et Jurare Languorem.*

JURARE VIDENDUM. Vox forensis. Lit. procurat. inter Formul. MSS. Instr. fol. 38. v. *Positionibus et articulis adversæ partis respondendum, crimina et defectus opponendum, testes adversæ partis Jurare Videndum in ipso et eorum dicta, exceptiones cujuscumque generis proponendum, etc.* In alia form. ibid.: *Testes adversæ partis Jurare Videndum, in ipso et eorum dicta dicendum, exceptiones, etc.*

JURAMENTUM Regis Anglie, quod præstat cum coronam accepit, hic refert post Wanelium de Ant. Litter.

Septentr. pag. 384. operam pretium duximus: *Sire, volles vous garantir et garder, et per votre serment conformer au peuple d'Angleterre les loys et les costumes à eux grauntés, et par les anciens Roys d'Angleterre vos predecessours destursés et devots à Dieu, et notamment les loys et costumes et les franchises grauntés à la Clergie et au peuple par le glorieux Roy Saint Edward vostre predecessour? Resp. Joo le graunt et promet.* Interrog. *Sire, garderai vous à Dieu, et à Saint Eglise, et à la Clergie, et au peuple tant et accord en Dieu entièrement selon vostre power? Resp. Joo le garderay.* Interrog. *Sire, ferez vous foyre en tous vos jugemens: ouel drayt, justice et discrecion et en misericorde et verité à vostre power? Resp. Joo le fray.* Interrog. *Sire, graunterez vous à tener et garder les loys et costumes drayturaes les queus la Comonault de vostre Roialme avont eulz, et les defenderat et enforcerat al honneur de Dieu à vostre power? Resp. Joo le graunt et promet.*

1. JURARIA. Officium seu dignitas Scabini, vel Jurati urbis. Instrum. ann. 1255. ex Tabul. Corbeien. *De Jehanne Halsgrin quem ipse amoverat de Juraria, propter hoc dicitur Abbas ipsum fecerat scabinum: ipse dixerunt quod pro re quam attingeret D. Abbatem, nec Ecclesiam tangeret, nec scabinatum, ipsum non amoverant; et super hoc offerbant se jurare; et D. Abbas eis remisit juramentum ad instantiam bonorum.*

Vel potius Incolarum urbis vel oppidi universitas, sacramento invicem certique legibus adstricta, communis jus atque privilegium, nostris Jurage, et Jurée, eadem significatione. Lit. ann. 1878. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 682. *Nous souffissamment enformentz ce... abatonis ladictes commune (de Roy), Jurage, eschevinage et tout l'estat de la. Stat. ejusd. ann. ibid. pag. 612. Hommes tant de Jurde comme de morte-main, etc. Vide Juradium.*

2. JURARIA. Officium eorum, qui rebus vendendis pretium imponebant, qui Jurati appellabantur, quod de officio bene gerendo sacramentum præstarent. Correct. statut. Cadubr. cap. 78. *Ordinamus quod omnes et singuli Jurati Cadubrii vinculo sacramenti in villa sua et contractis teneantur et debeant secum vocare duos aut tres de suis vicinis non suspectos, et... accedere statim cum ipse Juratis ad domos eorum, qui voluerint vendere res ad minimum, ad pondus vel mensuram, prout in statutis, et eas ponere ad manum (leg. metam) et meta imposita per dictos Juratos et debeant penitus observari, et in eandem penam incidant si, qui ultra metam impositam vendiderint. Quotiescumque officium Juraris obenerit alicui hospiti sui tabernario... ex rotulo, ipse non possit dictum officium exercere; sed inveniatur alii loco ipsorum, propriis eorum expensis, qui predictum officium exercentur juxta ordines.* Hinc *Metra en jurde*, pro Estimatione rerum a Juratis facta, eas præconia voci subjicere, vulgo *Decrétter.* Lit. remiss. ann. 1481. in Reg. 300. Chartoph. reg. ch. 188. *Guillaume Bethon avoit fait mettre en Jurde et passer par décret au siege des pletz de la baronnie de S. Vigor le grand, ... certains héritages.*

3. JURATA, Desponsa, pacta, sacramentum interposito, cap. *Ex literis de Sponsalib. impuber.* [Decretal. lib. 4. tit. 2. cap. 11.] *Puella quadam anno 12. Jurata et desponsata fuit cuidam puero*

9. vel 10. annorum. [Le Roman d'Athis MS.]

Cardione aime et desire.
Se il vouloit Gaiete amer,
Ja ne feust mesier de color,
N'y eust rien de deshonneur,
Ja les donnees par amour,
Pourtant d'elle est ailleurs jurde.

Infra:

Pour ce s'elle est ailleurs Promise
Tout l'aura le à la devise.]

2 JURATA, Anglis, est numerus duodecim legalium hominum juratorum, per quos omnis fere facti probatio fit, et ex quorum veredicto iudex sententiam suam conficit et profert. Duplex autem iudiciorum est species: altera que fit per *assisam*; altera per *juratam*, vel per *assisam in modum jurate*. Per *assisam* lites dirimuntur, que instrumentis aut chartarum probationibus inniuntur, vel cum partes de facto consentiunt, aut de *assisa*. Per *juratam* vero, que incerta sunt, nec constant, ita ut vel per *inquisitionem*, vel per *juratorum* ac *Sacramentalium* depositiones, quas *veredicta* vocant, rerum veritas a iudicibus indagari debeat. Que quidem iudiciorum edendorum forma posterior ab Henrico II. Rege Angliæ manasse dicitur, quo duellum ab ordinariis iudicibus amoveret. [Vide Phillips. Hist. Jur. Anglic. tom. 2. pag. 129. 233. 297. sup. Grimm. Antiq. Jur. German. pag. 785.]

Hanc revocasse Henricus II. longe probabilius dici potest, quam instituisse, que enim a Normannis in Neutriam primum inventa, in Angliam deinde inducta esse videtur sub Guillelmo I. qui elegisse dicitur ex Comitibus duodecim Anglos, qui iurati leges suas et declararent, quod secutus Odo eius frater 12. Juratos in causa Episcopi Roffensis adhibuit. Verum nec Normanni ipsi hujusce iudiciorum formæ auctores; eam quippe a Gothis mutuasse videntur, quorum ea semper politia fuit ratio, ut cuique iudici, ac Regi etiam, in iudiciis adessent 12. viri adessores iurati, quorum erat de summa controversia, quod ad factum, iudicare. Prævalentibus exinde oratio, duello et compurgatione, nos iste in desuetudinem abiit. Hunc restituere conatus est Rex Regnerus circa ann. 820. Et penitus renovavit Waldemar I. ann. 1188. ut iudicium ferri candentis abrogaret, quod patet ex ipsius decreto a Petro Resenio in notis ad Canuti II. jus Aulicum edito. Plura vide apud doctissimum Hicestium in Dissert. Epist. pag. 88. et seqq.

Juratam varis sunt species, *delatorie* scilicet, et *iudicarie*. Jurata delatoria ea est, qua delinquentes rimatur, eorumque nomina una cum delictis ad iudicem deferret, ut in examen vocati juris subeant sententiam, sive ad condemnationem, sive ad liberationem: dicitur hæc etiam *Inquesta*. Duplex est hæc *Jurata*, maior, et minor. Major, cui totius Comitatus iustratio, ut in *Assis* et *Sessionibus Pactis*, nec non in Curia Regii Tribunalis demandatur, et alias dicitur *Grandis Jurata*, alias *Magna inquesta*. Minor, cui minor iurisdiclio, ut unius Hundredi in *Sessionibus Pactis* creditur. JURATA IUDICARIA ea est, que de summa lites, quoad factum, decernit, priusquam iudex de iure pronuntiet. Hæc item duplex est, *Civilis* et *Criminalis*. *Civilis*, que in civilibus actionibus inter subditum et subditum cognoscit. *Criminalis*, que de criminalibus inter

Regem et subditum, et ex hoc genere illa est, que Anglis dicitur, *The Jury of life and death*. Id est, vite et mortis Jurata. Singule autem curiæ que de iure agunt, suas habent Juratas, sed allicui supradictarum specierum referendas.

Juratorum numerus fere semper est duodecim. In *delatoria* excedere, si iudici placuerit, non autem deicere potest. In aliis interdum minor est, ut in quibusdam *Juratis inquisitionis* apud Glanvillam lib. 13. cap. 15. et 16. ubi 8. Juratores tantum sunt. Ceteroquin *Judicarie Jurate* semper constant duodecim juratorum numero, vel e duplicato si prior Jurata falsi convincenda sit. Exemplum habetur apud Thomam Walsinghamum pag. 276. Adde Nicolaum l'ptonum lib. 4. de Militari offic. pag. 164. Existimant plerique, atque in his Edw. Cokus ad Littletonem, et Spelmanum, duodecimvirale istud collegium alicuius esse originis, et ab ipsis Anglosaxonibus manasse, cum in Legibus Ethelredi apud Vanalingum et lib. 4. apud Bromptonum hæc legantur: *Habeantur placita in singulis Wapentacis, ut exant seniores 12. Thayni, et Præpositus cum eis, iurent super sanctuarium, quod eis dabitur in manus, quod neminem innocentem velint accusare, vel noxium concealere*. Sed hæc ad iudicium potius numerum videntur spectare, etsi revera Juratores iudicium vicem functi fuerint, cum ex eorum *veredictis* iudex teneretur iudicium suum edere.

Sic porro proceditur ad *Juratam iudicariam*. Iudex cognita ex partibus litigantibus controversia, de qua litis tenentem seu actorem interrogat, si aliquid velit vel sciat dicere, quare assisa teneatur vel non teneatur. Si is est hujusmodi, ut per *juratam* dirimatur, *Justitarius* debet dare *Breve*, per quod *Viccomes summonere* jubetur per *bonos summonitores duodecim liberos et legales homines de vicineto de illa villa, ut sint coram se, et iustitiis suis ad illum terminum parati sacramento recognoscere, si, etc. et nomina eorum imbrevari faciat, ac denique per bonos summonitores illum, contra quem tenens agit, submoneat, quo iuri stet*. Hæc est formula *Brevium* in lisc casibus, que habetur passim apud Glanvillam lib. 13. Bractonum, Littletonem, et in Fleta.

Juratoribus in iure stantibus, licet partibus excipere contra Juratores, *idem enim modis amoveri possunt a sacramento, quibus etiam testes amoveantur a juramento*, inquit Bracton. Si tamen ex consensu partium semel eligantur, amplius recusari non possunt, nisi ex nova et recenti causa superveniente. Cum autem partes in Juratores consenserint, tunc procedit *Assisa*, et jurant si in hæc forma, et primus per hæc verba: *Hoc de Assisa ista, et de tenemento, de quo auctus, Justitarius, quod veritatem dicam, et pro nihilo omittam, quin veritatem dicam: Sic me Deus adjuvet, et hæc sancta*. Tum cæteri in eundem modum jurant.

Facto autem sacramento, Prænotarius virtutem *Brevia* legit ad instructionem Juratorum, hoc modo: *Vos dicatis per sacramento, quod fecistis, si, etc.* Quo facto, Juratores in aliquem locum secretum conveniunt, habentique ad invicem inter se colloquium de hoc, quod eis injungitur faciendum, ad quod etiam nullus habere debet accessum, nec cum eis colloquium, donec suum dixerint

veredictum. Addit Spelmanus, *Juratores* tum servari a lictore seu ballivo, absque aliorum omnium consortio, sine cibo, sine potu, sine ignis et candelæ beneficio, donec inter se conveniant de questione: unanimesque ab hisdem ad iudicem reduci, a quo rogatis sine postulatus *sons*, aut *insons* relligatas, respondet ex assensu reliquorum primus *jurata*, verbo unico, *Giltie*, id est, *sons*: vel *Not Giltie*, id est, *insons*: et hæc responsio *veredictum* appellatur. Similiter proceditur in *Juratis* criminalibus. Ita etiam vetus Consuetudo Normanniæ cap. 85: *Lors voient les Jureurs à conseil, et soient gardés par loyal garde, que leur vérité ne soit corrompue par mauvais ammonistemens*.

Si in veritate dicenda sibi invicem sint contrarii, ita quod in unam non conveniant sententiam, tum de consilio Curie *afforciatur* assisa, ita quod apponuntur alii juxta numerum majoris partis, que dissenserit, vel saltem quatuor vel sex, et adjunguntur aliis: vel etiam per seipos sine aliis de veritate etiam iurant, et judicant, et per se respondent, sique eorum allocatur *veredictum*, et tenet, cum quibus ipsi venerint. Cum autem post sacramentum suum dixerint *veredictum* suum, profertur iudicium, nisi aliquid dixerint obscurum, propter quod *Justitarius* inducitur ad examinandum. Possunt etiam *Recognitores* totam rei veritatem brevibus et paucis verbis *Justitarius* exponere, si omnia plana sunt et aperta, et nihil in obscuro. Sed si talis oritur dubitatio vel obscuritas, quod solutio difficilis existat, tunc coguntur ea, que obscura sunt manifestius et apertius declarare, si hoc eis sit possibile, et *Justitarius* secundum dicta eorum procedunt ad iudicium. Sed si illud obscurum vel dubium declarare non possunt aliquo modo, scilicet nec ipsi *Recognitores*, nec alii, qui fuerint ad hoc vocati pro aforcamento, tunc partes inducuntur ad concordiam, vel ponitur iudicium usque ad magnam Curiam, et ibi de consilio Curie terminatur iudicium. Si autem omnia plana sunt, Juratorum statum *veredicto*, siquidem bene juraverint, si enim male, locus erit *convictioni*. Si denique obscura dixerint, vel dubia, ita ut eorum *veredictum* duplici sensu accipi possit, tunc locus est *certificationi*, que locum habet, si Juratores minus plene fuerint examinati vel si minus plene responsum sit ad interrogata, ita quod obscura dixerint, vel ambigua, vel justo errore decepti fuerint: tunc enim examinato recordo, locus est certificationi, ita ut Juratores de incerto faciant certum, et de dubio verum, et de errore revocentur ad veritatem. Quod si male juraverint, locus erit convictioni. Tum enim ad querelam ejus, qui per assisam amisit, convincuntur de perjurio, quod fit multis modis. Quandoque enim per sacramentum 21. legalium hominum, ut est in Regiæ Majestatis lib. 1. cap. 14. § 2. Quandoque ex ore proprio per examinationem iudicis, et quandoque ex propria voluntate et penitentia, in quibus casibus poena non est infingenda. Cum autem Juratores erunt convincendi, videndum erit, quot Juratores fuerint in assisa, vel in inquisitione, ut quilibet duos habeat convictores, et si plures habeat, non nocet, quod omnes sint ejusdem conditionis, vel melioris, cujus sunt 12. Juratores.

Juratores autem, uti supra innuimus,

debet esse de vicineto, non autem in alia provincia commoratus, liberi et legales homines, non essonabiles, vel suspecti, infra etatem, aut languidi, quod maxime cavetur: quia, ut est in Fleta, Hundredarii, Ballivi, et Servientes Regis populum sibi subditum gravare consueverunt, ponendo in assisis et juratis homines languidos, et perpetuo vel temporali languore detentos, ac homines tempore submonitionis in patria non morantes, nec non etiam submonendo superfluum hominum multitudinem, ita quod quosdam dimitterent in pace, prece vel pretio, et a quibusdam denarios et alia munera extorquerent, per quod assise et jurate frequenter per pauperes et insufficientes capiebantur, divilibus et discretis pro suo dano domi commorantibus. Statutum est igitur quod de cetero non summonerentur in una assisa plures quam 21. senes etiam 70 annorum et ultra, perpetuo languidi, vel etiam tempore submonitionis infirmi, vel in patria non morantes, in minoribus assisis non ponerentur, etc. Hec fere ex Bractono lib. 4. tract. 1. cap. 34. Fleta lib. 4. cap. 5. 9. lib. 5. cap. 20. et Littleton sect. 234. et hisdem, quibus illi verbis, que ut formalia servare opere prelium diximus.

¶ **JURA**, Eadem notione, in Chartul. SS. Trinit. Cadom. fol. 60. v. ubi tredecim viris suo proprio nomine recensitis, qui in *Jurea de Carpiheto* Juratores fuerant, tandem concluditur in hunc modum: *Omnes isti homines dixerunt super juramentum suum, quod quando Adam filius Rogeri recepit manerium de Carpiheto, murus erat integer circa grangiam, grangia nova et portus cum seris: modo non est ita. Leges Normannice apud Ludewig. tom. 7. pag. 281. Hujusmodi Juree debet fieri per XIII. homines ad minus, legales, non suspecti, quos nec favor nec odium a Jurea debet amovere.*

¶ **Jurde**, eodem sensu, in Lit. remiss. ann. 1288. ex Reg. 97. Chartoph. reg. ch. 321. *Comme en la ville d'Alleux li sire. une fois l'an ou plus peut faire une franque veirid, Jurde et eprius par clain et ses subjects... soupechomnez d'aucun ma avave cas et vices.*

¶ **JURATA**, seu *Jurés*, in Regesto Clm fol. 115. Campanis nostris tributum, quod *Juratis* burgensibus imponitur, et domino feudali prestat. Eiusmodi autem erat, ut quis *Juratus* sex denarios de librata bonorum mobilium, et 2. denarios de librata immobilium, facta ad id eorum estimatione, domino quotannis exsolveret, a Majore et *Juratis* exigendis: ut est in Charta Libertatum Trecentium Theobaldi Campanie Comitis, quam refert Pitheus ad Consuetud. Campan. art. 2. Assisie Campanie ann. 1285. fol. 29. *Juliens de Gienville homo le Seneschal de Champ. disoit, que les gens le Comite de Champagne vouloient avoir Jurde de lui de la moitie de tous ses biens meubles et immeubles, etc. Computum terre Campanie ann. 1348. *Depens pour faire tailles et Jurées, etc. Sergens pour admonester icelle Jurde en faisant et imposant ladite Jurde, etc. Les Mareghiers de S. Estienne de Troyes et de S. Loup se disoient francs de Jurde et de taille.* [Regestum Magn. Diei. Campanie ann. 1285. apud D. Brussel de Usu feud. tom. 2. pag. 921. *Visa litera Libertatis Henrici Larnevier a Rege sibi concessa, quandiu placuerit Regi: uxor ipsius quitta erit et libero a Jurata, quandiu placuerit domino Regi.*] Adde Probat.*

IV

Hist. Castillonensis pag. 195. 196. Pithetum loco citato, et Raguellum in hac voce.

¶ **Jurat**, eadem, ut videtur, notione, in Lit. ann. 1389. ex Reg. 138. Chartoph. reg.: *Plusieurs de nos fermes, tant de nostre demaine comme de nos aides, et aussi nostre halage, tabellionage et Jurat et autres fermes seront de graigneur prouffit.*

¶ **JURATBLIS**, pro *Jurabilis*, de quo Juratur. Vide *Feudum Jurabile*.

¶ **JURATIA**, *Jurati officium*. Stat. Rob. reg. Sicil. MSS. cap. *De officio magistris jurati...* Hec et alia ad predictum officium magistris *Juratie spectantia, etc.* Vide in *Juratus* 1.

¶ **JURATICUS**, *Scholasticus, Juris peritus*, in Gloss. Isidori. Vide *Jurista*.

¶ **JURATIO**, Sacramentum, quo vassallus sese adstringit erga Dominum castrum suum et redditum irato et pacato. Regestum Castri Lidi in Andibus fol. 65. *Tandem devenimus in hunc modum pacis, quod nos quitamus et concedimus in perpetuum dictum feodum de Boleria et feodum de Mexuncellis, et Jurationem dicti domus de Mexuncellis, etc.* Vide Dissertat. 30. ad Joirvilliam, [et supra *Feudum Jurabile*].

¶ **2. JURATIO**, Alia notione. Vide supra *Jurare tertiam*.

¶ **JURATORIA**, Fidejussio sacramento firmata. Charta Clement. IV. PP. ann. 1267. apud Cenc. inter Cens. eccl. Rom.: *Omnia vero recipiatis ab ipsis Juratoribus et alias cautiones, quas poterunt exhibere.*

¶ **JURATORES**, Idem qui sacramentales, compurgatores, ut attigimus in voce *Juramentum*. Latinis vero Scriptoribus *Juratores* dicitur, qui ad juramentum adiit: *juratus*, qui juravit. Vide Turnebum lib. 19. Advers. cap. 12.

¶ **JURATORES** preterea erant illi, qui vice alterius jurabant. Verbi gratia, apud Vitalem Episcopum Oseusem: *Infancio non tenatur jurare in prima vice in quantitate, quae sit usque ad centum solidos: sed debet Juratorem, qui juret.* Henricus Huntingdon. lib. 7. pag. 373. Junior Wilhelmus 7. anno regni sui, provocatus a fratre suo, quod jusjurandum non servasset, transfretavit in Normanniam. Cum ergo fratres simul venissent Juratores omnem culpam regi imposuerunt. I. qui in illius animam juraverat. Adde Ekeardum Junior. de Casib. S. Galli cap. 1. pag. 46. Vide *Jurare in animam alterius*.

¶ **JURATORES**, JC. Anglis dicuntur duodecim homines, qui in quolibet fere judicio sive civili, sive criminali, de facto prius decernunt, quam iudex de jure pronuntiet. Ita Cowellus. *Horum propro 12. Juratorum ad minus quatuor esse debent de Hundredo, ubi villa, in qua factum, de quo contenditur, fieri supponitur. sicut est: et quilibet Juratorum hujusmodi habere debet terras et redditus pro termino vite: siue ad minus ad valorem annuum 10 sol. et hic ordo observatur in omnibus actionibus et causis criminalibus, realibus et personalibus, praterquam ubi damna vel debitum in personalibus non excedit 40. marcas monete Anglice, quia tunc non requiruntur, quod Juratores in actionibus hujusmodi tantum expendere possint, etc.* Verba sunt Joan. Fortescuti de Laudib. Legum Anglie cap. 25. ubi, ut et cap. 26. *Juratarum Anglicarum ordinem describit et pluribus commendat.* De his etiam agit Statutum 2. Westmonasteriense cap. 42. *Historia fundationis Prioratus Dunstapuliensis in agro*

Bedfordiensi in Anglia: *Nunquam coram Justitiariis itinerantibus, vel aliis domini Regis ministris extra villam Dunstapuli, et libertatem, responderunt; sed Justitarii et ministri domini Regis ad Dunstapuli diversabant, et per sacramentum 12. Juratorum de burgensibus, sive associatione alicujus extranei, omnia placita terminabant.* Adde tom. 2. Monastici Anglie. pag. 221. *Cujusmodi vero fuerit, et quibus verbis conceptum juratorum in Juratis sacramentum, habent loem Fortescutus, Bracton. lib. 4. tract. 2. cap. 4. et Fleta lib. 5. cap. 12. et 22. Vide veterem Consuetud. Norman. cap. 69. et supra *Jurata* 2.*

¶ **JURATORES ONERATI**, Vetus Inquisitio apud Dugdalem in Antiquitat. Warwicensis Provincie pag. 665: *Inquisitio 12. Juratorum capta ad hunc vicium coram Galfrido de Okenham Senescallo per sacramentum Ancelimi de Cliftona, etc.* *Juratorum oneratorum de antiquis consuetudinibus istius domini, etc.*

¶ **JURATORES de Deo vel de Virgine Maria vel de Sanctis**, Qui de Deo et Sanctis contumeliose loquuntur, in Statutis Jo. Piscis Aq. Archiep. correctis per Agidium Cardinalem Commissionarium delegatum apud Montem Fiasconem 2. Octob. 1368. ex Schedis Presidis de Mataugues.

¶ **JURATORIUS**, Juramento confirmatus. Vita Innocentii III. PP. ex Baluzio, apud Murator. tom. 8. pag. 491. col. 2: *Respondit quod in spiritualibus absolute pareret, in temporalibus autem justis mandatis parendi Juratorum cautionem.*

¶ **JURATUS**, Sacramento adstrictus alicui domino. Gloss. Gr. Lat. MS. *Ἰουρῆς, ὁ ὀρκῶν, Jurator, Juratus.* Status lib. 2. Thebald.:

..... Exit in unam
Plebs fero Jurata caput.

Lib. 7:

..... Et meritis ultro Juratis in iras.

In Propempt. Metli:

Imbellis, tumidoque nihil Juratus Atride.

In Soter. Rutilli:

..... Et sole sub omni
Pronerit Jurate manus.

Claudianus Je bello Gildonico:

..... Iterum post me Conjurat in arma
Progenies vesana juve, bellanique resonat.

Will. Brito lib. 2. Phil.:

In Comitibus partes Juratas, millia mille
Mitti et jurasse clara virtute coroscos.

Idem lib. 4:

Capite ego miles, cui sum Juratus in arma.

Capitulare Arechis Principis Benevent. editum a Camillo Peregrino, § 1: *Si quis homo pauper absque parantibus, nihil etiam habens ex quocunque negotio, secundum legem potentis homini Juratus fuerit, decernimus, ut solus preventus (prestat) sacramentum. Hildebertus Cenoman. Episcop. Epist. 83: *Officiosissima est gratia Dei, et retulit in curiam Juratis obsequium.* Charta de Chabellis in Tabulario Campanie Thuanii fol. 189: *Omnes homines, quotquot sunt apud Chableias, sive Milites, sive filii Militum, qui habent etatem, cujuscumque conditionis, debent esse Jurati Comiti suo sub hac forma: Ego Juro, quod ego ero fidelis Comiti de castro, et quod ego serabo membra ejus et honorem ejus pro posse meo, sic me Deus**

59

adjacet et hæc sancto. Chronicon Franciscæ Sandionysianum in Philippo I. cap. 4: *Et ata sur li à armes et sur ses aides: c'est sur le Comte Mahieu de Beaumont, et sur Drouet le Seigneur de Monci, qui estoient Jures de cette entreprise.* Le Roman de Joridan:

Ja vos jesses mi home et mi Jur.

o JURATI, eodem sensu, dixerunt Poeta Provinciales: hinc Daiph. Alvern. ad Ricard. reg. Angl.:

Anc non sui vostre Jurats.

o JURATUS, Qui de officio bene gerendo sacramentum præstitit. Charta ann. 1406: *Per Guillelmum Palhemon clericum, fidelem commissarium nostrum dictæque cancellarie Juratum, etc.*

o Hinc Pais juré, Pagus juramento foderatus, in Lit. remiss. ann. 1447. ex Reg. 178. Chartoph. reg. ch. 216: *Le suppliant et un autre homme de guerre... avertent courir une paroisse du Pais juré, tenant le party de nos anciens ennemis et adversaires les Anglois.*

JURATUS AD ARMA. Modus tenendi hundredum pag. 130: *Item dicunt, quod S. natus domini est etatis 20. annorum, et manet infra istud dominium per annum et diem, et non est Juratus ad Assiam domini Regis, ideo ipse in misericordia.*

JURATI AD ARMA: Mandatum super Jurati ad arma, in Addit. ad Matth. Paris pag. 119: *Et ad videndum, quod singuli habeant arma, ad quæ sunt Jurati, et jurari debent. Aliud Mandatum, ibidem: Et convenire faciant coram eis (Vicecomites) in singulis hundredis, civitatibus et burgis, cives, burgenses, libere tenentes, villanos, et alios etatis 15. annorum usque ad etatem 60. annorum, et eosdem faciant omnes Jurare A. Arma secundum quantitatem terrarum et catallorum suorum: scilicet ad 15. libras terre, unam loriam, caprum ferreum, gladium, cultellum et equum. Ad 10. libras terre unum haberetum, capellum ferreum, gladium, cultellum, et equum. Ad centum solidas terre, unum peruncium, capellum ferreum, etc. Mox in eo Mandato additur, ut Jurati ad Arma veniantur, quoties contigerit hutesium letari super perturbatores pacis vel malefactores, aut latrones, eos insequi de villa in villam, donec capiantur. Fleta lib. 1. cap. 24. § 12: *Item quod quilibet inter 15. annorum et 60. etatem in dono sua habeat arma secundum quantitatem terre sue, aut catallorum suorum, et quod ad hoc sint omnes liberi hujuscemodi etatis in patria morantes Jurati, etc. § 13. Qui minus in catallis habuerit quam 20. marcas, ad gladios, cultellos, et alia minuta arma sint Jurati.**

o JURATUS, Consul, Scabinus, Consiliarius urbis, Gall. Jurat, ut in perisque Consuetudinibus municipalibus, quas Raguellus laudat in hac voce. Leges Palatine Jacobi II. Regis Majoric. tom. 3. 88. Junii pag. LXVI: *Item quando scribenus Consulibus vel Juratis alicujus universitatis nobis subdite, scribatur sic: Jacobus... fidelibus nostris Juratis civitatis Majoricensis, vel Consulibus villæ nostre de Perpiniano salutem et gratiam.* Testis est Valesius in Notitia Gall. pag. 488. in veteribus Tabul. passim mentionem fieri Portus et villæ Rupelle, et Præposituræ vel Præturæ villæ; Majoris et Juratorum Rupelle, vel Majoris atque Consilii Communis Rupelle: ubi nomine Juratorum vel Consilii Communis Scabinum Parvæque designantur. Nam hodie-

que, inquit, Rupelle sunt 24. Scabini et 76. Pares, qui Centumviri vetus collegium et corpus Rupelle componunt, ac quotannis unum e suis Majorem deligunt. Charta Wenceslai Ducis Brabantie ann. 1378. apud Miræum tom. 2. pag. 1027: *Concessimus eis et dedimus, quod ex viginti et uno Juratis de consilio predicti oppidi (Lovanii) nostri, nunc et imposterum singulis annis erunt undecim Jurati ex bonis nostris hominibus patriæ Lovaniensibus, et decem Jurati ex bonis nostris hominibus oppidum.* Synod. Hispan. pag. 132: *Omnibus Consulibus, Juratis atque civitatibus Præfectis, etc.*

o Charta pro Libert. castri S. Joana. pag. 27. ar. 1: *In primis ut elijant quatuor homines, qui jurent fidelitatem castri et habitantium in eo, et talem habeant potentatem et jurisdictionem in castro S. Johannis et in appendiciis suis, qualem habent apud Divione. major et Jurati communie Divionensis... et illi quatuor Jurati possint mutari per singulos annos.* Paulo post Scabini nominantur. Charta ann. 1285. in Lib. sal. S. Th. Argent. fol. 19: *Et specubilitur super jure presentandi seu dandi sibi a dicto capitulo unum Juratum, vulgo dictum Scheffel. Juri, pro scabino simul et cive jurato, legitur in Libert. S. Joana. Angeliac. ann. 1331. tom. 5. Ordin. reg. Franc. pag. 675. ar. 2: *Lesdicts maire et Jures ont la prinse, detention et cognoissance de tous leurs Jures, etc.**

o JURATI plerumque etiam dicuntur quilibet Oppidani, qui acceptis a Rege vel Domino communie juribus ac privilegiis mutuum sibi idem jurabant, ut videtur est in Litteris Johannis Comitis Pontivi pro Abbatis alla ann. 1184. concessis et insertis in Litteris Johannis Franc. Regis ann. 1340. apud D. Secousse tom. 4. Ordin. Reg. pag. 55. et seqq. Sic ibi n. 1: *Statutum est itaque et sub religione juramenti confirmatum, quod unusquisque Jurato suo fides, vim, auxilium constiumque prebeat, et observabit secundum quod justitia detulerit.* Et n. 4: *Si inter Juratum et Juratum, vel inter Juratum et non juratum, de re mobili questio oriatur, ad Vicecomitem Vicecomitatus illius, in quo manebit qui fuerit impetitus. Passim ibi memorantur Jurati, palamque a Scabinis distinguuntur. Vide Commune 2.*

o JURATI, nude, vel Jurati magistri, in collegiis artium dicuntur, qui invigilant ut statuta que totius corporis utilitatem spectant, diligenter observentur, Gall. Jures, Maitres jures. Robertus Goulet in Compendio Jurium Universitatis Paris. fol. 11: *Pergamena rit quatuor, scilicet quatuor magistri Jurati, etc.*

o JURATUS DISCIPULUS. Transactio inter Abbatem et Monachos Crassenses ann. 1351: *Ego Huguetus Artium Clericus de Crassa, Discipulus Juratus ejusdem hanc cartam scripsi.*

o JURATUS, Computi vel facti probatio coram his, qui id ex officio vel jure præstant. Charta Phil. V. reg. Franc. ann. 1320. ex Reg. Cam. Comput. in Bibl. reg. sign. 8406. fol. 103. r.: *Vosque et alios bailivos nostros, qui coram dilectis et fidelibus gentibus comitorum nostrorum Paris. ad Juratum facere, non latere probamus, etc. Vide Jurata 2.*

* JURAX, Qui conjurat, conjurans, Ital. Congiurante, Gall. Conjurateur.

Stat. Bonon. ann. 1250-67. tom. III pag. 240: *Et potestas et anciani teneantur diligenter inquirere Juracem, et scire qui fuerint illi qui cum armis traxerint, vel tverint ad rumorem vel mesantiam.* [Fr.]

o JURCTUM, Sepulcrum. Suppl. Antiqu. Ita et in Gloss. Lat. Gr.]

o JURIA, Videtur in Jurata 2.

o JUREDIUM, Charta Rotroci Comitis Perticensis ann. 1136. apud J. B. Souchetum ad Vitam S. Bernardi Troicensis Abb. qua concedit *racula, venditiones, armaturam, equitaturas, laudimia, redevamenta, tallias, corveas, biannos, fides, homagium, Juredium, retentionem feudi per advocatum, etc.* Ubi Juredium videtur esse, quod Practici nostri, Jure vocant, seu Jurata, que est species jurisdictionis, que exercetur a Scabinis inter juratos, qui homines et feminas de juræ dicuntur in Consuetudine Vitriacensi art. 78. *Redevables de jurés, id est, jurate obnoxii, in Trecenti art. 2. Jure de Commune, in Rupellensi art. 21. [Vide Jurata 3.]*

o JURELLA, Piscis species. Vide supra Donzella.

o JURE-MANENTES, Qui residentiam in loco debent ex jure debitam. Leges Forestarum Scoliarum, cap. 7. § 1: *Si copia glantis in foresta Domini Regis congerit, Forestarius debet citare tam burgenses quam Jure-Manentes, ut porcos suos adducant, etc.*

o JURE-MANENTIA, que alias resscanditia. Charta Theob. Campanie Comitis ann. 1281. apud Chopinum lib. 3. de Sacra Polit. tit. 3. n. 9: *Et Jure-manentiam, quam habent in dictis villis, etc.*

o JUREPATRONATUS, unica voce, Jus patronatus. Vide in Patronus 2. Charta ann. 1457. inter Leg. Polon. pag. 187: *Cum omnibus et singulis dicti ducatus... collationibus Jurepatronatus, etc.*

o JURETICUS, Scholasticus, legisperitus, in vet. Glossar. ex Cod. r. g. 7541. Vide Juraticus.

o JURGIUM, Chronicon Cavense apud Mirator tom. 7. col. 354: *Statuimus igitur, ut omnes et singuli Abbates, de foris venientes sine cuculla... ac sine calcariis vel stivariis vel Jurgis portam monasterii nostri intrare non audeant, nec secum in ipso monasterio arma deferre præsumant sine nostra speciali licentia.* Vos forte mendosa.

o JURICAPITUM, Pena ejus, qui a judicio solenni abfuit. Otto IV. Imper. chart. ann. 1200. apud Hailtaus. Glossar. German. col. 437. voce *Far*, quem videas: *Concedimus ipsis et indulgemus, ut burgenses et optimi cives (Stadenses) coram avvocato vel alio quocumque iudice, Juricapitum, quod vulgarijter Vore dicitur, in judicio omnimodis non sustineant. Qui moram fecerit et advocati elicto tardius steterit 8. den. in vadio componat.*

o JURIDICA, nude, Juridicus dies, vel ipse consensus judicum, Gall. Audienwe, Seance. Processus ann. 1439. ex Regesto Columba Cameræ Comput. Provincie: *Omnes termini fuerint prorogati usque ad primam Juridicam. Infra: Die Jovis que fuit sexta diei mensis Augusti prima Juridica superius assignata. Etiamnum Aquenses initium et finem consensuum supremi Senatus vocant Le commencement et la fin de la Juridique.*

o JURIDICALIS DIES, Juridicus, in quo jus dicitur. Vide supra in Dies 7.

o JURIDICE, Legitime, apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 67.

o JURIDICALIS LEX, Sententia qua partes de formula solenni legitime

agendi instruantur, in Chart. ann. 1176. apud Haitaus. Gloss. Germ. col. 2010. voce *Urtheil*.

◦ **JURIDICARIUS**, Juridicalis, juridicus. Lit. ann. 1374. tom. 5. Or. nat. reg. Franc. pag. 634. *Omnia temporalia, tam Juridicaria quam alia, in regno nostro et ejus pertinentiis quibuscumque existens, etc.*

◦ **JURIDICINA**, Jurisdicatio, administratio. Tertull. de Pallio cap. 3. *Cato Juridicinas suas tempore Græci favit.*

◦ **JURIDIGUM**, Jus. Chartul. eccl. colleg. de Castel. super Indr. *Cum Joannes de Sorberis nature debitum solverit, hæredes prædicti Joannis aliquod Juridicum in dono vicarie in Ecclesia S. Augustini constituit non poterunt amplius reclamare.*

◦ **JURIDICUS**, Jurisdictor, in Gloss. Gr. Lat. Capitulinus in Antonino. *Datus Juridicus, Italice consulit ad id exemplum, quo Adrianus consularis viros reddere jura præceperat. Juridicus Alexandriae, de quo in Cod. Juridicus Egypti, Assyriae, per Flaminiam, etc. in vet. Inscript. [Vide Savin. Histor. Jur. Roman. med. temp. tom. 1. § 11. Glossar. med. Græc. voce *Ἰουριδικός*, col. 308. et *Ἰουριδικός* col. 519.]*

◦ **JURIDICI DIES**, *Ἰουριδικός*, in leg. 2. Cod. Th. de Feris. (2 R.)

◦ **JURIFICARE**, Jus dicere, in Charta Hispani, ære 1010. apud Anton. de Tede in Chronico Ord. S. Benedicti tom. 5. pag. 456.

◦ **JURISDICTIO ALTA** et **BASSA**, Major et inferior justitia, vulgo *Haute et basse justice*. Charta vendit vicecom. Rollandæ ann. 1410. ex schedis Pr. de Mazouges: *Cum omnibus Juribus, Jurisdictionibus altis et bassis, mare et mixto imperio. Vide in Justitia 1.*

◦ **JURISDICTIO CIVILIS ET MODICA**, Gall. *Moyenne et basse justice*. Charta ann. 1207. in Reg. 44. Chartoph. reg. ch. 171. *Raimundus de Foligno (habet) civilem et modicam Jurisdictionem.*

◦ **JURISDICTIO PREDIALIS**, Quæ circa prædia versatur. Parlag. inter reg. et condom. de Villa-Galleno ann. 1343. in Reg. 75. Chartoph. reg. ch. 549: *Ita quod Jurisdictiones minores, prædialia, mixta et majores essent extunc et deinceps per imperpetuum domini nostri regis.*

◦ **Jurisdictionis Ecclesiasticæ violatores**, imo et iudices laici jurisdictionem suam in subditos ecclesiæ exercentes, gravi poena multabantur, ut testatur Charta decani et capituli Paris. ann. 1214. ex Chartul. Campan. fol. 429. v. col. 2. *Blancha comitissa omnes illos, qui dictas infractiones et amputationem pedis fecerunt, sive opem tulerunt, ob reverentiam ecclesiæ nostræ bona hæc fecit venire a sancto Leofredo usque ad ecclesiæ (sic) Parisienses, et deinde in capitulum Parisiense discalciatos et in pura tunica, qui ibidem dictas infractiones et pedis amputationem nostro capitulo emendaverunt, et decem marcas argenti pro emenda Parisiensi persolverunt: apud Ripetum exco discalciatos et in pura tunica qui ibidem, ob introitu. ville die Dominica hora tertia usque ad ecclesiæ profecti sunt per mercatum.*

◦ **JURIS DICTIO**, divisio. Charta vetus in Actis Murensis Monasterii pag. 18. *De Juris sui ditione in Jus Sedis Apostolicæ emancipant [Vbi pro ditione.]*

◦ **JURISDICTIONALIS**, Ad jurisdictionem seu justitiam pertinens. Charta ann. 1286. in Reg. 72. Chartoph. reg. ch. 377. *Furcha, pitare seu pilaria, costella*

aut alia signa Jurisdictionalia et patibularia, etc.

◦ **JURISFIRMA**, Practicis Hispanis, inquit Blanca in Commentario Rerum Aragon. pag. 731. est tum in Regum, alioquinque judicium, tum etiam regni, atque omnium non rectos impetus, juris ac legum firma et moderata dominatio, inventa potissimum, ut præceptis judicium celeritas Magistratus interdicto interposito retardetur, ne quid perturbatum sit, aut a legibus discrepans, vel præpostorum. Ejus autem finis est, ut cum de stando et parendo juri, coram ipso Justitia, firme et graviter asseveretur: illius interdicto interposito, fortunæ rei ab injusta regionum judicium injuria arcantur. Ab eo autem quod de stando juri cavetur, *Jurifirma* dicta est. Vide *Firma*.

◦ **JURISONUS**, Jura sonans, legis crepans. Salpic. Luperc. in Anthol. Lat. T. 1. p. 515. *Ut post Jurisonem ignosa stipendia lingue, etc.*

◦ **JURISSCITA**, Jurisperitus in Histor. Archiep. Bremens. de Johann. Archiep. vers. 170. ap. Lappenberg. pag. 31.

◦ **JURISTA**, Qui jura civili vel canonico-dat operam, Jurisconsultus, Gall. *Juriste*, Ital. *Jurista*. Fori Aragon. lib. 5. fol. 123. *Et si vir fuerit Jurista vel Physicus, recipiat suos libros ante partem.* [Johannis de Cermenate Hist. Mediol. cap. 19. apud Murator. tom. 3. col. 1238: *Cui in iussum Pagani atque omnium viciorum excusatione proventus Jurista Stephanus de Vico mercato respondens dicit, etc.*]

◦ **JURISTARE**, Litem movere. Charta Alveri de Tenales e Chartul. S. Quintini in Tosula pag. 31. *Hi constituerunt obstrictæ adversus omnes, qui super his Juristare voluerint. Sed forte legendum divinis verbis *Juri stare*.*

◦ **Rursum unica et base**, pro *Juri stare*, in Ordinam. Caroli dalm. ann. 1357. ex Reg. Cam. Comput. Paris. fol. 18. v. *Teneatur item Guido fidejuberi sufficienter, de emandando (sic) Juristando et parendo, in curia nostra.* [Item in chart. ann. 1261. apud Guden. Cod. Diplom. tom. 4. pag. 300.]

◦ **JURITHEUM**, [Papæ, *Potionis species*.] Vide *Vitium*, et *Cognidum*.

◦ **JURMARCHA**, Limitum Juxta, a *Marcha*, terminus, limes. Vide in hac voce. Charta Rob. Guiscardi ducis ann. 1080. tom. 1. Hist. Cassin. pag. 276. col. 1. *Hæc omnia, ita damus, ut ab hæreditibus nostris, vel a Jurmarcha sua hereditibus, aut ab aliquibus actoribus, nulla contrarietas inferatur.*

◦ **JURNALE**, **JURNALIS**, Vide in *Jornale*. *JUS dictum, quod Justum est*, inquit Isidorus lib. 5. Orig. cap. 3. *Alii a juro ver apocrypha Jus delictum volunt, quod nihil aliud sit quam quod natura, vel civitas, vel populus, vel consuetudo jubet. Si credimus Gersonio contra adulatores Principum consil. 8. Dicitur hæc Jus non significat semper jurisdictionem seu justitiam, sed significat interdum potestatem que non est justa, ut ipse interpretatur vocem Jus, que occurrit 1. Brög. 8. II. quam vocem Exactionem reddit Glossa interlinearis ordinaria.* [Vide Haitaus. Glossar. Germ. voce *Recht*, col. 1512. sqq.]

◦ **JUS ALIUDIALE**, Quo prælium ab omni præstatione reali sive personali possidetur, a *Feudali* distinctum. Suppl. Joan. reg. Aragon. ad Papam ex Cod. reg. 3876. A. fol. 133. r. *Dignetur vestra sanctitas feudum et tributum prædicta et omne Jus aliudiale et feudale Ro-*

manæ ecclesiæ pertinens in toto regno Corsicæ, ipsi regi, concedere et donare; ita quod regnum ipsum sit extunc dicti regis, liberum et francum alodium.

◦ **JUS ANIMARUM**, Jus capite pleccendi. Stat. Avenion. ann. 1243. cap. 18. ex Cod. reg. 4639. *Nullus in curia vel occasione curiæ utatur notariæ vel scribanariæ officio, nisi in illo vel illis rector vel rectores hujus civitatis habeant conceptionem plenam, jurisdictionem usque ad sanguinem et Jus animarum tendi in facinorosos.*

◦ **JUS ANNALIUM**, Vide *Annalia*.

◦ **JUS BANNENSE**, Bannum scilicet seu interdictum promulgandi, et muticam ob illud violatum exigendi. Charta Alex. 3°. III. ann. 1173. ex Chartul. monast. Bosonivill. *Jus bannense, in pascuus et silvis in aquarium decuribus... abbatibus et fratribus... concessit.*

◦ **JUS BRABANTINUM**, Lex et consuetudo, que in Brabantia obtinet. Pactum inter Henr. ducem Lothar. et Theoder. comit. Holland. ann. 1231. in Cod. reg. 10197. 2. 2. fol. 10. *Hæc bona concessit ducem comiti Jure Brabantino, ita videlicet quod nullus hæres inde exhereditabitur.*

◦ **JUS CAPITALE**, Jus domini capitalis, Gallis *Droit du Seigneur*. Charta ann. 1288. e Chartulario S. Vandreg. tom. 1. pag. 162. *Tenendos et habendos prædictos quinquæ solidos annui redditus Abbatis dicti loci... absque ulla reclamatione... salvo Jure capitali et alieno.*

◦ **JUS CAROLI**, Wichbild Magdeburgense art. 1. § 3. *Jus civile seu municipale, quod homines unius civitatis seu fori concluderunt inter se tenentes, juxta eorum arbitrium et antiquas consuetudines, quemadmodum Colonienæ circa Jus Caroli confirmatum habent. Et art. 43: Postquam Magdeburgensis civitas jure municipali fundata fuit, de voluntateque Utonis Ruffi, cum consensu etiam et consulto seniorum provincie illius secundum Jus Caroli Imperatoris, et juxta eorum arbitrium ac voluntatem locata, consilii exinde sunt, quomodo Scabinos et Consules eligere debeant pro civitatis commodo. Vide *Lex Caroli*.*

◦ **JUS CASTRENSE DUPLEX**, Jurisdictio spiritalis et temporalis in castro. Charta Theodor. Trevir. archiep. ann. 1228. inter Probat. tom. 2. Annal. Prie-monst. col. 490. *Jus item parochiæ perpetuum, Jus duplex castrense, etc.*

◦ **JUS CARENÆ**, Quod custodi carceris præstatum ab incarceratione pro cibo et potu. Constitutio Ludovici Regis Jerusalem et Siciliæ ann. 1352. e MS. D. Brinet fol. 98. *Carcerarii... a carcerariis... pro carceratio sive pro Jure quod appellatur Cathene, nichil accipiant.*

◦ **JUS DE CHALEYNE**, seu *Jus de forgeage*, sic in Dombarem Tractu vocatur vulgariter jus fabri ferrarii.

◦ **JUS CIVILE**, Vide *Jus Urbanum*.

◦ **JUS COELI**, Auctoritas Episcopoi, sic dicta quod a Deo illam habeant Pontifices. Chartularium S. Vandreg. tom. 2. pag. 200. *Hugo Rothomagensis Archiep... omnia vobis jure collata, et possessa, licet a perversis hominibus quandoque turbata, per sepe destructa Jure Coli confirmamus vobis in illam que diu est virtutem et defensionem erija benefactorum in salutem, contra destructores in perditionem.*

◦ **JUS COMESTILE**, Vide supra *Comestitia*.

◦ **JUS COMMUNE**, appellanti nostri jus illud, quo in Gallia utuntur civitates, consuetudines municipales, cui opponitur *Jus scriptum*, seu *Lex Romana*, in

Statuto Philippi Pulcri ann. 1302. pro reformat. Regni cap. 48. Ita etiam Angli Jus civile Anglorum vocant. Decreta Guillelmi I. Ubi consuetudines regni nostri et Jus nostrum commune reperire non possint. Frider. I. Imp. lib. 1. Constit. Sicil. tit. 59. § 1. Secundum consuetudines approbatas, ac demum secundum Jura communia, Langobarda videlicet ac Romana.

§ JUS CONGRUI seu Conventio, nostris Droit de convenance. In Consuet. Neapolit. MSS. extat titulus inscriptus: De Jure congrui. Si quis emit domum, fundum vel terram, vel aliam rem immobilem collateralem domui, fundo vel terra alicujus emptor tenetur intra annum, numerandum a die actionis illius habentis domum, fundum vel terram collateralem lateribus ipsi rei empti, rem ipsam emptam, si eam possidet precise abque alterius practice interesse dare, prout appretiatum fuit per appretiatores Neapolitanos, ipsi habenti domum, fundum vel terram collateralem ipsam intra annum petenti predictum. Verum si duo sint collaterales, unus ex latere uno, alius ex latere altero, ambo possunt ex jure predicto petere ab emptore... quilibet videlicet pro medietate. Infra: Si domus habeat tria membra sive solaria, vel plura, unum super alium, et sit diversarum dominorum, et unus istorum dominorum vendat unum solarium, emptor tenetur ipsorum solarium emptum Jure congrui dare habenti solarium proximum ex parte inferiori ipsi solario vendito. Si sint tria solaria et vendatur solarium medium, habens domum inferiorem et solo captivum, Jure congrui pro solarium medio vendito exercere potest, excluso habente extremum solarium, quod superius constitutum est.

§ JUS CONSUETUM, Quod usu tantum prevaluit et consuetudine indutum est, licet legi contrarium. Charta ann. 1185 apud Osefolum tom. 1. Script. Rer. Borcar. pag. 710. col. 2. Quia (decimam) ipse et antecessores secularis consuetudo, non jure canonico possederunt.

§ JUS CONSULARE, Quod ad comitem, qui et Consul nuncupabatur, pertinet. Charta ann. circ. 1034 tom. 1. Probat. Hist. Brit. col. 373. Alanus Britannorum Dei dispositione dux omnes consuetudines, quas in parochia Veteris vicii tenebat, S. Martino et fratribus Majoris monasterii largitur. Videntes autem hoc indigena, hoc Jus, ut ita dicam, Consulare commercio tali commutaverunt. Alia ann. 1141. ibid. col. 584. Ego igitur, vendente matre et consule, dedi in dotem ecclesie partem stalagiorum, que ad comitatum pertinet in urbe Redonensi, et in parochia Castellonis partem decime, que ad capellaniam meam pertinebat ex antiquo Consulario Jure.

§ JUS CORPORALE et INCORPORALE, Quibus, ut videtur, verbis quodlibet juris vel servitii genus exprimitur. Charta ann. 1241 tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 73. Donavit predicta D. Beatrix predicta omnia et singula... sive predicta donata consistant in domibus... Juribus Corporalibus et Incorporalibus, directis et utilibus dominis. [9] Horum verborum genuinum notionem, videsis supra in Corporalia.

§ JUS CREDITILE, Quod dominus habebat in rebus presentem ad victum necessarium, quas sine presenti pecunia emebant a subditis, quas ab illis mutuo sumere his fas erat. Vide Gredenta 6.

§ JUS CURIALITATIS ANGLIE VEL SCOTIE. Vide in Curiales.

§ JUS DECIMALE, Jus percipiendi decimam. Charta ann. 1211. ex Tabul. Cartus. B. M. de Parco. Dicitur Presbyter quatuordecim omne Jus parochiale et decimale, quod habebat in toto dicto parco.

§ JUS DOMINII, Quod ad usum dominicum pertinet. Charta Tom. Carnot. episc. ann. 1114. ex Tabul. Carnot. Ipsi monachi Thonenses... acquisitum, sive dono sive emptione, vel alias, in manu mortua libere in perpetuum liceant et possideant a rachato quocumque, armatura, venditionibus Jure dominii. Librum et quatuor.

§ JUS DELEGATUM, quod Anglii Practicum dicitur, quod dicitur habere ille, qui possessionem et proprietatem habet. Bracton. lib. 1. tract. 4. cap. 4. lib. 2. tract. 5. cap. 28. § 2.

§ JUS ECCLESIASTICUM, Prædicit et immobilia dabantur possidenda, aut jure proprietario seu proprio, aut beneficiario seu precario, hoc est, ad proprium, ut loquebantur, vel ad feudum, aut ad usufructum Jure vero Ecclesiastico ea possideri ab Ecclesiis dicebantur, quod Clericus et Presbyteris ipse aut et frui concessum esset, ut propriis, ita tamen ut reddere aut vendere eis non liceret. Ejusmodi donationum formula talis erat, que passim occurrit in Chartis Tabularum Bellioecensis in Lemovicibus. Hec omnia Deo salvatori, etc. pro anima mea remedio offero in stipendium Monachorum in vestris generationibus, ut faciant abinde in omnibus Jure Ecclesiastico quicquid elegerint. Tabul. S. Eparchii fol. 122. Istas res jam dictas paribus novis tradimus, ad habendum vel possidendum in omnibus Jure Ecclesiastico, ea vero ratione, ut nullus de rectoribus ipsius monasterii S. Eparchie nec donare, nec vendere, nec alienare, nec concanoniare, neque per precariam, neque in beneficium donare ad ullum hominem possunt. Charta Theoderici Regis Francie in Actis Episc. Comen. Quoad matrem Ecclesiam S. Mariae et SS. Vincentii et Protasii cui preesse voletur, Jure Ecclesiastico pertinet. Charta 14. Otharii Imp. filii Lud. Pii in Tabulario Ecclesie Viennensis. Et nos ad ejus deprecacionem apud eum Bernardus Archiepiscopus, immo ejus S. Sedis validissime rectorum perpetuo Jure Ecclesiastico teneant atque possideant. Infra. Et faciant erinde quicquid elegerint Jure Ecclesiastico. Charta Caroli Calvi ann. 885. tom. 12. Sichelgh. Acheriani pag. 117. Ut eandem villam cum omnibus sitis appendicibus, eadem Ecclesia, ac Rector ipsius, præsentis scilicet atque futuri, acit alius res proprietatis ejusdem Ecclesie, Jure proprio et more Ecclesiastico percipere tenent atque possideant. Alia Ludovici Regis Bavarie in Metropoli Salisburgensi tom. 1. pag. 318. Ita videlicet, ut quicquid Rectorum sive Ministrorum super dictis Sella de ipsius rebus, Jure Ecclesiastico, facere voluerint, etc. Donatio facta Abbatie Bellioecensi ab Rodulfo Comite Cadurcensi, in notum Tebri 46. 159. Totum vobis tradimus atque concessimus, ut faciatis erinde quicquid vestra recocitaverit voluntas, tantum vendendi, neque alienandi habeatis ac rebus ipsis potestatem. Vide vitam Aldrici Episc. Comen. num. 9. 31. et pag. 37. ubi more Ecclesiastico in Charta Ludovici Pii occurrit. Præterea Chartam Ottonis M. Imp. apud Stangofolum lib. 2. Annal. Circuli Westphal. pag. 185. et Baluzium in Appendice ad Capitul. num. 37. 78. 104. 109.

§ JUS ECCLESIASTICUM præterea dicuntur Oblationes, que ecclesiis a fide-

libus sunt. Charta ann. 1036. inter Instr. tom. 6. Gall. Christ. col. 431. Acquisitum Summarus episcopus alodem, que vocant Kanoras, cum ecclesia que vocat S. Quirici, cum decimis et primitiis et cum omni Jure ecclesiastico. Infra. Cum decimis et primitiis et oblationibus, etc.

§ JUS EMPHYTEUTICARUM, Quod percipit dominus capitalis ob prædium aut quidvis aliud in emphyteusis datum. Donatio Beatrix de Modulione Humberto Beatrix de Aviano cum pertinentiis, carallagis, corollis, fagagis, fenatis, acapitis, seu Juribus Emphyteuticis, aliis, proprietatibus juribus corporalibus, etc. ann. 1241 tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 74.

§ JUS EQUESTRE, Quo scilicet dominus feudalis a vassalis suis ex parte potest, ut cum ipso in exercitum seu expeditionem bellicam equis instructi pergant invent. Chart. reg. ann. 1182. fol. 115. v. ex Ch. ann. 1226. Duximus regi sibi retinebat omnia homagia juraque regalia, cum Jure equestri vel equitativo. Quando est in suo exercitu guerre. Vide supra Cavalaria in Cavalitas.

§ JUS FEUDALE, Quo quis potioris feudi appenditias eadem ratione possidet. Reg. Cam. Comput. Paris. sign. JJ. rub. fol. 20. v. Insuper recopavit predictam dominam Margaritā de Turonna, quod tenet ab eodem domino rege in feodo, cum condicione castri de Gendacum pertinentiis, videlicet castrum de Mantuaria Jure feodalit. Vide supra in Feudum. Jus Feudale, Civile, cui opponitur Ecclesiasticum, apud Chamaudum de Feudum de Cusibus S. Galli cap. 5.

§ JUS FEUDALE, etiam appellatur illud, quod ex parte seu nunditum percipitur. Charta Alex. PP. III. ann. 1159. ex Tabul. monast. Bosonivi. Jus etiam forensis ecclesie concessit in die Sabbati, quando ad sandinas ante portam... conveniant.

§ JUS FEUDALE NATURALE, quod opponitur, atque magnatum vim et usurpatorem significat, in Lat. numm. ann. 1329. ex Reg. 59. Chartoph. reg. ch. 43. Cum homines ab initio natura liberos protulerit, quorum plures postmodum Jus Gentium serviles effecerit, etc.

§ JUS FEUDALE CIVILE, Adversus de Transit. corpor. S. Bonifacii cap. 2. Datis pro eodem agro in magna necessitudine predictis, que sibi a parentibus Jure hereditario relicta possidebant.

§ JUS FEUDALE FORMATA, Formata votis. Constat, ne non obnoxio Jure, nec ulla cogentis imperio recedisse, etc.

§ JUS FEUDALE BONIF. Arestor. partem Provincie tom. 2. part. 1. tit. 2. tit. 11. cap. 1. pag. 164. dicitur Jus, quod principi asservitur pro libertate actionandi bona d'altoris. Vide Morquos in Stat. Prov. pag. 198.

§ JUS INCORPORALE, Vide supra Corporalia.

§ JUS INCORPORALE, Quod domino feudi possidat pro facultate seu consensu, quem præstat vassallo, pro alienando feudo, nostris Lex et vetus Charta ann. 1351 in Reg. 81. Chartoph. reg. ch. 822. Cum Jure laudandi, censibus et redditibus supradictis. Vide Laudare 1.

§ JUS INCORPORALE, Maritimum Constituit. Jacobi Reg. Sicil. cap. 43. Peribilia vero remissionem Jurium maritimariorum, indulta fidelibus nostris per illustrem hominem regem Aragonum et Sicilie patrem nostrum dux memoriam, acceptamus et tenore presentium confirmamus.

¶ **JUS MONTANUM**, f. id quod ex vineis quæ in montibus posite sunt exigebatur. Charta anni 1280 apud Ludewig. tom. 4 pag. 117. *Atque possessiones in villa Meclendorf juxta Wienam, videlicet serous in montium Juris, et exarata de uario de quondam agro.* Charta Ludouici Regis Hungarie anni 1392 apud Steyerorum in commentariis pro Histor. Alberti II. Ducis Austriae col. 337. *Super omnibus discordis et dissensionibus, que fuerint habitus inter suorum et nostrorum terrarum metas, occasione de cimarum, ceuarum, Juris montium et epistoleuici, etc.* Vide *Jus mundanum*. [Charta Friedr. III. imper. ann. 1444. apud Pez. tom. 6. Anecd. part. 3. pag. 236. col. 2. *Vina etiam et cultura eorum, que Jus montium, sensibus aut decimis, etc. Alii ejusdem imper. eod. an. ibid. pag. 394. col. 1. Præterea voluit ut vinee, que ex labore suo seu Jus montanorum vel decimarum eis prouenirent, etc.]*

¶ **JUS MONTIS**, Eadem notione, in Charta Friedr. Imper. Austr. ann. 1240 ibid. part. 3. pag. 91. col. 1. *Jus montis, quod vulgariter dicitur Percheron, etc.* Alia ann. 1322 ibid. pag. 108. col. 1. *Vinum, quod pro Jus montis in Tallera nobis annuatim fratres ejusdem ecclesie persoluebant, ipsi relaxauimus.*

¶ **JUS MORTUARUM**, Gall. *Droit de mortuair*. Jus quod sibi olim in bona defunctorum attribuebant. Parochi. Charta ann. 1264 apud Ludewig. tom. 4. pag. 231. *Quod ipsi ubique locorum citra mare inueniunt de defunctum, statim nullo penitus resistente me recipiant tempore in suo Monasterio quam dandam salvo Jus mortuarum parochialis ecclesie in quocunque transierit de vite.* Vide *Judicium defunctorum et Mortuarum*.

¶ **JUS MUNDANUM** pro Montanum, ut videtur, scilicet eadem notione. Charta Comit. de Stein ann. 1160 apud Ludewig. tom. 4. pag. 112. *Antiquo in eodem villa habebamus unam mageriam cum aliis redditibus et Jus Mundano, et decima, in eo monte, qui adhuc Zuelberch nominatur.*

¶ **JUS NATURÆ**, Quod sibi habent in bonis parentum suorum. Testam. Nicod. Præfatus ann. 1474 in Reg. 3. Armer. gener. part. 2. pag. 11. *Item Ego Franciscus filius meæ naturæ et legitime pro Jus naturæ, ultra dotem per me sibi constitutam, videlicet quinque florenos semel tantum.* Vide *Haltius*, Glossar. German. voce *Naturlich Recht*, col. 149.

¶ **JUS NATURE**, f. Quod pro transvectione exigunt. Hist. Novientensis Monast. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1132. *Molendina cum piscationibus ac foresta, Jus nautæ cum investigatione auri, annuus totalis eum omni libera utilitate.* Vide *Nautium*.

¶ **JUS NEPTIARUM**, Quod a nubentibus parochi præstat. Charta Guich. episc. Matiscou. ann. 1273 in Chartul. Cluniac. ch. 316. *Addidit etiam ipse curatus ipsos patronos in propria villa de Malet habere Jus nuptiarum. Item totam oblationem sponsæ, quæ offertur in crastinum nuptiarum, in alia ann. 1270. ibid. ch. 231. Quæ oblatio a præstatione, quæ die nuptiarum bebat, prosums distinguenda est.*

¶ **JUS OPERATÆ**, Quo operas a subditis dominus exigere potest. Charta decani et capit. Anic. ann. 1237. in Reg. 30. Chartoph. reg. ch. 212. *Omnia Jus operatæ et regalitæ domino episcopo et domino regi et eorum successoribus salva et integra remaneant.* Vide *Operæ*.

¶ **JURA PAROCHIALIA** nuncupantur

potissimum Sacramenta, quorum administratio ad parochum jure suo competit. Charta Guich. prior. S. Salvii. ann. 1302. ex Tabul. S. Gauger. Camer. *Eisdem hospitali capellani et conuerium congregamus, ita tamen quod... die Natalis Domini, die Pasche et die Pentecostes in ipsa capella cantabitur clausis januis, admitti tantummodo præfatis fratribus, inferiori et seruentibus hospitali, qui ibidem Jus accipiunt Parochialis et debent sepulture.* Vide in *Parochia*.

¶ **JUS PATRIÆ**, TERRÆ. Provinciale. Vide *Haltius*, Glossar. German. voce *Landrecht* col. 1172.

¶ **JURA PILÆ**, Synodus Limensis ann. 1261. *Quod Visitatores aliqui dum visitant, quantum ita accepti, ut nihil victus vel rerum necessariorum ipsi deant, ultra rus ab ecclesiis exigant aliquot passos, quos Jus pile vocant, statuimus ut Visitatores ab ejusmodi excessibus abstinuant.* [Vide *Passus*].

¶ **JUS POSITIVUM**, Quod ab ejus auctoritate pendet, qui illud Statuit. Theod. de Niem tom. 2. conc. Constant. part. 15. cap. 4. col. 412. *Suspendit dicta sancta Synodus pro bono unionis ecclesie omnia Jus posita, etiam in Concilio generalibus edita e. ipsorum statuta, ordinationes, consuetudinesque et privilegia quibuscumque concessa.*

¶ **JUS POTESTATIVUM**. Vide *Potestativum*.

¶ **JUS PRÆTORIUM**, f. Jus absolutum, cui nihil addi possit vel detrahi, ipsius corrigendi gratia, quia Jus prætorium antequam JC dicebatur, ut habet Papiamus, quod prætores introducerant, admodum, vel supplendi, vel corrigendi juris civis gratia. Testamentum S. Remigii apud Miraum tom. 1. pag. 1. *Ego Remigius Episcopus civitatis Remorum, Sacerdoti compot, testamentum meum condidi Jus Prætorio, atque id codicillorum vice, talis præcepti, si ei juris aliquid videbitur defuisse.* [Charta Roberti Regis Franc. ex Tabular. S. Cornelli Compend. *Ego Robertus G. D. Franc. Rex, et Constantia divino nutu Regina, Me et conjugem meam Constantiam jocunda conversatione mihi admodum dilectam, et in administratione rerum, ad se pertinentium, satis utiliter et strenuam, prædium nostre regali sedi Vermerie contiguam, quod de auro a domo patris sui asportato prædium mea conjux emerat, Sanctæ Mariæ Compendiensi et SS. Martyribus Cornelio et C. dedisse, et devote Jus Prætorio et furens dedisse pro nostra incolumitate et salute animarum nostrarum, et filii nostri Hugonis, jam regni solo, antequam decederet, sublimi, et proli dolor nostris diebus inibi sepulti, hæc omnia legaliter data et Jus forensi et Prætorio Compendiensi Ecclesie tradita nostre auctoritatis potestate firmamus. Actum Arelieusis an. 1224.* Vide *JC*].

¶ **JUS PROPRIUM**. Vide *Proprium*.

¶ **JUS PROVINCIALE**, Prima jurisdictione, primum forum, a quo provocabatur ad Jus generale, seu ad supremam Curiam. Andreas Suenonis lib. 7. Legum Scaniae cap. 1. *Non statim injuria manum possessori, sed qui pro eo sufficienter caveat, ut vel in Jus Provinciali compareat, vel in domo sua justitiam exhibendo fidejussorem sibi postulet assignari, etc.* Infra: *Sed vincuntur partes compeditibus ad Jus provinciale convenientibus representat.* Rursam: *Et si nec possit justitiam obtinere, deducat eum in jus generale, ad quod univrsi de terra conveniunt, audito rerum gestarum ordine pro voluntate*

convenientium judicandum. Agde cap. 6. ejusd. lib.

¶ **JUS AD REM**, Jus IN RE. Compendiosa beneficiorum Expositio f. 32. recto: *Jus ad rem queritur nominatione, mandato, collatione et provisione non acceptata.* Ubi et ista verba: *Regula asserit Papan tallere jus ad rem, non jus in re.* Vide *JC*.

¶ **JUS RUSTICUM** vel **URBANUM**, Quod ad rus vel urbem spectat. Charta Henr. VI. reg. Angl. ex Cod. reg. 837. 4. fol. 108. v. *Concessimus... potestatem... Jus quocunque rustica vel urbana, homagium... a quibuscumque ligis nostris, feudatariis, affeatis, emfiteutis, censuariis et tenentariis, ecclesiasticis seu secularibus, nobilibus, burgensibus, villatis et quælibet... recipiendi.*

¶ **JUS SACERDOTUM**, Archidiaconi scilicet et Decani. Charta Gauf. episc. Carnot. ann. 1122. ex Tabul. Major. monast. *Easdem ecclesias præfate abbati et fratribus loci in successiones perpetuas, salvo Jus sacerdotum et scilicet Carnotensis, concessimus.*

¶ **JUS SCOLARUM**, Jus tenendi scholas et publice docendi. Charta Alberti Archiep. Magdeburg. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 23. *Præterea dedimus eidem Ecclesie et libera voluntate Jus Scolarium in forensi ecclesia civitatis nostre Hallensis.* Vide *Schola*.

¶ **JUS SCRIPTUM** vocant nostri, quod alii *Jus civile*, seu *Legem Romanam*, quo Provinciæ aliquot in Gallia reguntur: cui opponitur *Jus commune*, seu jus consuetudinarium municipale, quo quæque fere civitas vel regio gaudet. Statutum Philippo Palri ann. 1302. pro reformatione Regni cap. 48. *Ordinamus etiam, quod si aliquæ persone Provinciarum que jure communi reguntur in nostro Parlamento causas habeant, que Jus Scripto debeant terminari, sententia diffinitiva ipsarum secundum Jus Scriptum factum.* In veteri Regesto Parlamento sub ann. 1277. vetantur Advocati Jus scriptum allegare, ubi consuetudines municipales locum habent: *Li Advocat ne soient si hardi de eux maier d'aleguer Droit escrit, li Coustumes ayent leu, mes usent de Coustumes.* *Ch. de la terre qui est gouvernée de Droit escrit, soient oys par certains Auditeurs de la Cort, si comme il a été autrefois ordonné. Nuls des terres qui sont gouvernées de Droit escrit, soit en la Chambre des Pleis, mais aille aux Auditeurs a ce destine.* Vide *Fletam* pag. 474. et 599. In lisdem Regestis Parlamento ann. 1300. est inquisita, an expediat domino Regi quod *Falliva montanorum Arvernie regatur Jus scripto.* Observat Bodinus lib. 8. de Republica cap. 8. pag. 113. Reges nostros in Academiarum seu Studiorum publicorum erectionibus jus civile nullatenus se admittere nonuisse, nisi in quantum ordinationibus regis et consuetudinibus municipalibus non adversaret, et in quantum sibi expedire animadverterint. Exstat præclarum in hanc rem Diploma Philippo Pulcri, Regis Franc. ann. 1312. pro Studio Aurelianensi in 48. Regesto Tabulari Regii Ch. 58. ex qua sequentia delibavimus: *Hinc progenitores nostri Parisius Studium Theologie principaliter, liberalium etiam artium, que sunt preparationes ad illam, privilegiis pluribus munierunt, et per Sedem Apostolicam muniri curarunt: hoc enim Studium fidei Catholicæ lumen stabiliens, id ut arca fœderis testamenti conservat; hirtus vero conclusus sua germina, fons signatus scientiæ Dei fuenta*

per univocum orben emittens. Eapropter hoc studium fore, peremptusque stultie proponimus. Deo praesente. Et autem liberum ibidem Studium proficere Theologiae, progenitores nostri non permisissent legum secularium seu juris civis Studium ibidem institui; quinimo id etiam interdixi sub economicationis pena inter aliam Apostolicam curarunt. Ceterum super negotiis et causis forensibus quae spiritualitatem et fidei sacramenta non tangunt, regnum nostrum consuetudine moribusque praecipue non Jure scripto regitur, licet in partibus ipsius regni quibusdam subjecti ex permissione nostrorum progenitorum et nostra Juribus scriptis utantur in pluribus, non ut Juribus scriptis tingerentur, sed consuetudine, juxta scripti Jure exemplar moribus introducta: tamen ut artium Studia liberalium ad Theologiae scientiam introducant, sic legum et Jure scripti dogmata proficiunt intellectui rationis, ad mores dirigunt, doctrinam praestant exequentiae justitiae, nec non preparant ad consuetudinum intellectum: sic profecto tradit antiquitas Romanos et Graecos pro sui eruditione Jure scriptum et mores ab initio receperunt. Placuit ergo nostris antecessoribus, praecipue nobis legum et secularium scriptis Jure, salva Parisiensis Studii provisione praedicta, in locis egregiis Regni nostri Studia frequentari, praesertim ad doctrinam spiritualis et rationis fovendam, per quos in causis forensibus regni hujus judicari consuevit, ubi iudicia, constitutiones, seu ordinationes progenitorum nostrorum, et nostrae, quas primum consuetudini proponimus, deficiunt, et consuetudo certa non reperitur, qua fuerit iudicandum. Non potest igitur aliquis, nos recipere, vel progenitores nostros recipere consuetudines quaslibet sine lege, et eo quod ea in diversis locis et Studii Regni nostri per Scholasticos legi sinantur: multa namque eruditionis doctrinae proficiunt, licet recepta non fuerint, sicut nec Ecclesiae recipit quamplures canones, qui per distinetudinem abierunt, et ab initio non fuerunt recepti, licet in Scholis propter eruditionem legantur. Scire namque sensus, ritus, et mores hominum diversorum locorum valde proficit ad eorumque doctrinam. Scribit Thuanus lib. 35. Hist. pag. 210. Hospitalium Cancellarium in oratione habita coram Rege, cum praefatione et petita venia ex Pandectis Justinianensis vulgarem Jure Romani regulam addidisse. Jure civilis usum etiam apud Anglos interdictum, pluribus ostendit eruditus Seidenus in Dissertatione ad Flammam.

JUS SEVILE. Vide Jus Saxonicum lib. I. art. 18. et 19.
 JUS TERRENUM. Seculare, hereditarium, ecclesiastico opponitur. Charta Graef. episc. Carnot. ex Tabul. Major. monast. Hug. vicecomes de Puteola praesentiam nostram adit, et quicquid juris, secundum seculum habere videbatur in ecclesia S. Martini martyris, dispositioni meae commisit, suppliciter petens ut eam monachus S. Martini Majoris monasterii... concederem. Similiter et Ermenensis uxor quondam Iovonis Coelle de Curvailla; quae tunc ecclesiam illam Jure Terreno possidebat, et fecit et petit. Vide infra Justitia Terrena.
 JURA TEUTONICA. Leges Teutonice. Dierum belli Hassitici apud Ludewig. tom. 6. pag. 181. Item quod Jura pagana et Teutonica, que non concordant cum lege Dei, tallantur, et jure divino ut regatur, judicetur, et totum disponatur.
 JUS TERRE. Quo quis praedium ab

agnato distractam, pretio emptori reddita, redimit, vulgo Droit de retrait; Jus turni nuncupatum, quod ad Turnum seu ordinem agnatorum fiat. Charta ann. 1341 in Reg. 72. Chartoph. reg. ch. 389: Nullus possit praemissa vendita retinere seu rehabere pro quocumque pretio Jure Turni. Vide Turnus burse in Turnus 1.
 JUS URBANUM, CIVILE. Charta Leopoldi Ducis Austriae ann. 1229. apud Ludewig. tom. 4. pag. 39. Notum esse volumus quod D. Marquardus... per manum nostram curiam quandam in Mangolts cum Jure urbano a D. Chunrado de Honsberch totam libere et precise comparavit.
 Droit de ville, in Homag. Joan. de Baleicourt milit. ann. 1316. ex Memor. E. Cam. Comput. Paris. fol. 187. v. Je suis aoms liges devant tous hommes a haut homme et noble mon bien ame seigneur Gohert seigneur d'Aspremont et de Dun, et tieng de lui ligement en fies et en hommaige... un ris de froment a Mervalcourt... Oblige pour mi et pour mes hoirs... mi et tous mes biens meubles et heritages, present et avenir... comme cote et comme mantel, sans faire Droit de ville. Vide supra Jus rusticum.
 JUS FACERE ET RECIPERE. Litigare, actoris vel rei partes agere. Reg. Cam. Comput. Paris. sign. JJ. rub. fol. 21. r. Pro quibus omnibus debet (Guill. Ramundi de Genecio) facere dicto domino regi homagium ligium, fidelitatem juratam et facere Jus et recipere coram eo et suo mandato.
 JUS, Merces, salarium. Synodus Limesensis ann. 1586. Judices et Notarii non accipiant ab Indis Jura pro ulla re quam ipsis expedit.
 Registrum defunctorum parochialis ecclesiae S. Marci Magdalenae de Castri Duni, et summam Jurium Funerarium dictorum defunctorum. (Mus. Arch. dep. an. 1478. p. 327.)
 JUSCELLARIUS. Coarct. Cocus. in Supplim. Antiqu. in aliis Glossis Teutonice.
 JUSCELLATUS. Juscello, seu Jusculo conditus. Alex. Iatrosof. MS. lib. 1. Passio. cap. 32. Succos ptyanae dabis et vitella ovorum et malvas Juscellatus. Vide Juscellum.
 JUSCELLUM, Perculi genus. Chron. S. Trudonis lib. 13. tom. 7. Spicileg. Acher. pag. 148. Praepositus Hasbanie pro ferculo leguminis, Juscellum commutabat confectum vino, ovis et saginane. Laurent. in Amalthea: Juscellum, Eriquum jus; Juscellanus, Qui facit Juscellum.
 JUSDICENS, unica voce Judex. Charta ann. 1385. Inter Stat. Ast. pag. 78. v. Tenetur et debeat ille Judicentis contingat hujusmodi mansarum, colonum fictibilem vel mulinarium competere realiter et personaliter ad satisfaciendum domino suo praedicto de toto eo, quod eidem juridice dare debuerit. Stat. Montis-reg. pag. 81. Item statutum est quod omnis, qui dare debeat aliquid communi, occasione emptionis vel officii, vel aliqua alia occasione, non possit appellare a praecipis tibi factis per dominum Jusdicentem, praecipiendo quod restituat vel solvat communi id, quod ei dare debet vel restituere.
 JUSERANUS, Catena aurea certa ratione elaborata. Testamentum. ann. 1522. Jocalia iam aurea quam argentea, ut sunt cathedrae, Juserani, bayus, perle, etc.
 JUSERMA. Spiculum. Vide Inserma.
 JUSO, Deorsum. Vide Jusum.

* JUSQANUS. [Jusquamus: Aditto Jusqani semine et auripigmento; hoc oleo sepe inungatur. (B. N. ins. lat. 16089, f. 118. v. 1.)
 * IUSSARMA. Idem quod Iuserma, et Inserma, Lanceae species. Vide Marra-pichus. [Fr.]
 JUSSILLUM, pro Jusculum, habetur in Vita S. Valarici cap. 21. [Vide Jusculum.]
 JUSSIO. Divisio. Gall. Partage. Leges Luitprandi apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 63. [105. 78. (6, 20.)]: De Jussione, sive divisione, de rebus infantis.
 * JUSSOR. [Qui jubet. Gloss. Philox.]
 JUSSORIUM, Praecipio, ita lego in Gloss. Isid. pro Jusorianem. [Laurentius in Amalthea, Jusorianem, i. non Itamale. Graevius Jusoria.] Verus in Epistola ad Desiderium Cadurensis Episcopum: Jusorium vestrum acceptissim. etc. Jussio, eadem notione: sed maxime Principis. Anastasius in S. Silverio: Tunc indignata Augusta misit Jussiones ad Visitarium Patricium. In Vigilio. Misit Anthemium Scribonem cum Jussionibus suis. Jussio sacra, in Conone. Jussio divalis, in S. Agathone. Imperiale praecipium, ut est in lege 2. Cod. Th. de Operib. publ. (15. 1.) Adde p. 41. 51. et Novellam Justiniani 111. de Sacris Jussionibus. Vide Diurnum Romanum cap. 2. tit. 3.
 I. JUSTA. Gall. Joute. Monomachia ludica, hastiludium singulare. Willhelmus Malmesbur. lib. 2. Hist. Novellae pag. 187: Tentare primo Regi prolium pugnae facere, quod Justam vocant, quia tali arte erant periti. Vocabuli etymologiae quidam accersunt a voce Latina Juxta, et Gallica, Joute, i. prope, quod non eminus, ut in praesili, uti vocant, campalibus, sed cominus lanceis aut ensibus res geratur.
 Eo quod in Justa duo solum, ut mos dicitur, aut pauci utrinque pares numero decerantur, Carolus de Aquino Justam potius dictam putat a Juto, id est, pari congregentium numero, cum paribus item armis, quam a juxta adverbio. Livius lib. 26. cap. 51: Sudibus inter se in modum Justae pugnae concurrentes. Tassus Jervis. Cant. 6.

Ma vada innanzi a Giusta pugna et solo, Tu longo alquanto a lui riteni stuolo.
 Plura vide apud eundem de Aquino in Lex. Mil.
 Differbat autem Justa a torneamento, quemadmodum species a genere. Torneamentum enim, universim dicebatur omnis ludica decursio militaris: Justa vero pugna aut praedium, quod in torneamento fiebat. Deinde Torneamentum, plurium et turmatim congregentium, Justa singulare erat certamen. Unde recte Niceph. Gregoras lib. 10. dixit Justam quam voce Graecobarbara, ut et Jo. Cantacuzenus, τὸ ἄσπερον appellant, quovox: τὸ ἄσπερον. Confecta namque prima militari decursione, et finito omnium, qui una simul aderant, ex utraque parte, prolio, ad singulare certamen, seu ad Justam progrediebantur. Joannes Monachus Majoris Monasterii lib. 1. Hist. Gaufridi Ducis tradit, Normannos, cum a Britonibus in quodam torneamento victi et delecti essent, confusione inopinata dejectos, singulare certamen Britonibus proposuisse. Hinc apud Monachum Mollensium in suo Miserere:
 Gagner Joutes au Tournoy.
 Non semper tamen in solis torneamen-

tis *Justis* fiebant, quandoque enim absque his indicabantur. Has appellat Historia Burcardi *Jouste* à tous venans, grandes, et plénieres. Vide Froissart. 2. vol. cap. 154.

Qui in *Justis* primum decertabant, Fœdicitibus, vel hieraldis aliisque armorum, uti vocabant, officialibus, alium suum, seu cassidem donativi vice conferre debebant, nisi prius in torneamentis idipsum præstitissent. Inde nata illa solennis sententia, Ensem lanceam, non vero lanceam ense immunem facere. Miles enim si in *Justa* cassidem Fœdiali contulerat, non propterea ab eadem rursus in torneamento donanda immunis erat. Tractatus MS. de Torneaments: *Item pour les nobles qui tournoient, s'ils n'ont autrefois tournoié, donnent leurs heaumes aux officiers d'armes, ores qu'ils ont autrefois Jouste; car la lance ne peut affranchir l'espée, et l'espée affranchit la lance. Mais il est à noter, qu'un noble homme tournoié, et qu'il ait payé son heaume il est affranchi de la heaume de la Jouste; mais le heaume de la jouste ne peut affranchir celui du tournoy. Hinc colligitur in Torneaments dimicare longe fuisse honorabilibus, etiam in *Justis*, et in *Justis* dimicarent etiam, qui in Torneaments dimicabant; præterea lanceam eorum, proprie fuisse, qui in singularibus certaminibus decertabant; gladium vero eorum, qui in torneaments. [Vide supra *Jousta*.]*

Has omnes ludicras pugnas, propositis gravioribus penis, ad tempus interdixit Philippus IV. Franc. Rex Edicto anno 1312. quod videre potes apud de Lauriere tom. I. Ordinat. pag. 509. et seq. Astilude: vel *Jostare* sub pena amissionis equorum et alia graviori etiam vetat Humbertus II. Dalphinus tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 347.

Neque prætermittendum quod legitur in Constitutionibus Episcopi Sabiniensis ann. 1283. in Consilio Terracoeniensi confirmatis, apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. col. 132. *Contra illos qui faciunt Justas in Monasteriis: Item precipimus omnibus Judicibus et Advocatis litteratis, ne conveniant vel interviant aliquos Justos que fit vel fiat in monasteriis vel grangis Religiosorum.*

JUSTA, Idem quod *Justa*, in Computo ann. 1327. et 1328. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 216.

JUSTRA, Eadem notione, Ital. *Giostra*. Chronicon Domini de Gravina tom. 12. Muratori col. 557. *Faciunt Jostres et Assitudia, etc.* Hist. Cortus. eod. tom. col. 865. *Facta sunt hastitudia, Jostre, tornearia, etc.*

JUSTARE, Ludicre pugnare, Gall. *Jouter*. Mandatum ann. 1319. apud Rymer. tom. 3. pag. 738. *Quidam ad torneandum et Justandum... in proximo sunt venturi.*

Nostris *Forjoster*, inter alios in ejusmodi pugna eminare, superare. Tract. MS. de Torneam. *Et qui de dehors Forjostera, aura au gré et au vouloir d'amours un très noble et riche diamant.* Christ. Pisana in Carolo V. part. 2. cap. 12. *Jehan duc de Berry... en sa jeunesse hanta les armes et fut à maint fait d'armes en Guienne... fu moult bel jousteur, dont on temps qu'il estoit en Angleterre, avec son pere le roy Jehan, y Forjostera les Joustes par plusieurs fois et aussi en France.* Le Roman du Dit du Chevalier:

Enfin de saison au printemps
Se trest on en aller joster,
Et faisoit des festes criser,

Desseilles le plus Forjostoit,
Ou si vaissamment s'y portoit
Qu'il en estoit boies nouvelles.

2 JUSTA, Mensuræ liquorum species, quasi *Justa mensura*, quantum cuique sufficit potus subministrans. *Justa*, Occitanis Ugatio: *Olla vel olla, mensura parum minor quam Justa.* Lanfrancus in Decretis pro Ordine S. Benedicti cap. 8: *Ad Cellarii ministerium pertinet, omnia vasa cellaris et coquinae, et scyphas et Justas, et cætera vasa refectorii, etc.* Tabularium Episc. Paris. ex Bibl. Puteana: *Hæc sunt vasa que emit D. Willalmus Episcopus Paris. ante portationem suam... Justa una que continet 3. marcas.* Monasticum Anglie. tom. 1. pag. 149: *Percipiat etiam quilibet Fratrum... cotidie duas Justas de cervisia.* [Gesta Cenoman. Episc. apud Mabill. tom. 3. Analect. pag. 354. *Justam* (dedit) et *cantarum*, vasa scilicet purissimo argento confacta, sculpta mirifice.] *Justa vini*, in Tabulario Vindocin. Thuani Ch. 28. fol. 26. in Charta Nicolai Archiep. Messanensis ann. 1178. apud Rocchum Pirr. pag. 819. et in alii Rogerii Comitiss Siciliæ ann. 1022. in Episc. Catan. pag. 15. (et alibi non se ne) unde emendandus Limborchius Sent. Inquisit. Tolos. pag. 132. ubi perperam *Justa vini*, *Justa cervisia*, in Chron. Gemblac. Abbat. pag. 684. (et in Charta ann. 1080. apud Miræum tom. 1. pag. 70. Computum Stephani de la Fontaine Argentarii Regii ann. 1350. c. *d'orfavrie*: *Pour solder et mettre 5. tiroirs à quatre grans Justes, et quatre pintes d'argent.* Historia Prioratus Wigornensis in agro Herefordensis in Anglia. *Et si dona adonks à l'Evêque une Juste d'argent, pleine de pyement, laquelle il receut par grains don.* Le Roman de

Es vous illec un Damoiseil
Une Juste sous son mantel,
Mort est son pere nouvellement,
Reliever veut son testament.
Se Juste estoit moult homme à chiere,
Tous estoit d'or noblement faite,
Cil qui le tint, l'a avant traite,
A receut au Duc le tendi, etc.

Adde Librum Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. cap. 12. 17. Guigonem II. Priorem Cartusiensis in Statutis ejusdem Ordinis cap. 28. § 5. cap. 57. § 4. Statut. antiq. 2. part. cap. 18. § 30. part. 3. cap. 10. § 16. et Consuetud. Nancall. in Biturigib. art. 20. apud Thomasserium.

Vas continendis liquidis idoneum, poculum, nostris *Justis* et *Giuste*. Comput. MS. ann. 1244. *De quadam Justa ad aquam, pro domino comite, etc.* Lit. remiss. ann. 1288. in Reg. 147. Chartoph. reg. ch. 123: *L'exposant lui mandoit qu'il alast parler à lui et qu'il lui portast deux Giustes de vin en l'ostel de Gervaisier Sejourne.* Rursus occurrit in aliis ann. 1285. ex Reg. 149. ch. 81. Aliis ann. 1416. in Reg. 153. ch. 223: *Une Justa ou pinte d'estain, Trois pichiers ou Justes d'argent, six tasses d'argent pesant chacune sept marcs et demi, in aliis ann. 1457. ex Reg. 187. ch. 69. Hinc dimin. *Justelotte*, in Lit. remiss. ann. 1404. ex Reg. 150. ch. 105: *Un vaisiel, appellei Justelotte, qui estoit d'estain à quoy l'en boit carvoise.* Neque aliud est *Joye*, si tamen *Juste* legendum non est, in Arest. ann. 1865. 24. Jan. in vol. 5. areator. parlam. Paris. *Quartiam vini, que Joye in Succastionensi ecclesia nuncupatur, ipse Chapuis... receperat certa die ad hoc solvendum statuta.* Vide infra *Justetus* et *Juta*.*

JUSTA DEMESURALIS, TERTIERA. Consuetud. MSS. festivitatium Monasterii

Solemiac. in Lemoricibus: *Dominicus in Quinquagesimo* (habemus in refectorio) *Justas demesurales de vino puro... in octabis Pasche X. ova et Justas demesurales de vino puro.* Iterum atque iterum memoratur ibi *Justa demesuralis*: que videtur esse vas vinarium capiens consuetam statutamque Monacho vini mensuram; cui id unum additur in festis paulo solemnioribus, ut *Justa demesuralis* sit de vino puro; et in festis majoribus maximeque solemnibus mensura vini dabatur tercia parte major solito: sic intelligo *Justam tertiam* de qua non semel in hisdem Consuetudinibus: *In die Epiphaniæ... Justas tertias de puro vino... in Resurrectione Domini... Justas tertias et cornutas... in die Pentecostæ... Justas tertias, etc.*

1 JUSTA, pro Mensura frumentaria, in Hist. Abbalis S. Albini Clister. Ord. MS. a Guillelmo Gaukier cap. VII: *Ipsum ratam habuisse quam fecerat donationem trium Justarum frumenti.*

1 3 JUSTA, pro *Justa* præpositione, frequenter legi in veteribus Instrumentis observat Baluzius tom. 2. Capitul. col. 988.

[Hic referenda sunt exempla que a Benedictinis sub voce *VISTA* immerito fuerunt collocata; hic legendum est *Justa* ut in Cartul. Magalon. (Rev. Soc. Sav. 1873. p. 417): *« Idras, seu Justas sagneas... videlicet seu Justas... Invenies in Glos. des Emsour a Léon de Laborde compilato, multa ex gallicis scriptoribus excerpta sub voce *Juste*.]*

1 JUSTANTIA. Charta Massil. ann. 1481: *Placeat regis Majestati vestre preservare vestram civitatem ab Justantiis, logyementis, subjornatis et stationibus armigerorum peditem et equitum.* Placeat. Suspensor legendum *Ustantia*, vel *Ustantilla* cum Hispanis, Hospitibus militibus suppellex, Gall. *Ustantilla*, vel ut alii efferunt *Ustante*.

Placeat interpretatio: nihil vero emendandum est, ut colligitur ex Charta Joannis comit. Catalaun. ann. 1282. in Reg. comitat. Clarimont. *Adechertes si je aray volu carier men vin à ichelli quier, li prieure de Bragni baura à moi à me Justance une fois en l'an le quar de se terre.* Hoc est ad usum meum.

1 JUSTARE, Probare, conferre ad modulum. Stat. Mantum cap. 114. lib. 1. ex Cod. reg. 4520: *Quilibet vendens vinum ad minulum... teneatur habere et tenere botzolan vitream bullatam bullo Virgiliti, ac approbatam et Justatam secundum formam statutorum communis Mantum.* Stat. crimin. Ripet. cap. 216. fol. 29. r°.

Qui erunt deputati ad bullandum mensuras, teneantur et debeant Justare et bullare, etc. *Justoier*, eodem sensu, apud Bellom. MS. cap. 26: *Et fiat Justoier toutes les mesures que il avoit prises de autres fauverniers, et chelles que il trouva bonnes et justes, si les rendi sans damage.* Vide alia notione supra in *Justa 1*.

1 JUSTATAIUS. Vetus Inscriptio olim ex museo Jac. de Bary: IN TIBIIS ZMARAGDI DUO, CYLINDRI N. XI. JUSTATAIUS ZMARAGDI N. VIII. Forte Cruralis ligula, periscelis: sed mendose scriptum suspicor.

1 JUSTETUS, diminut. a *Justa*, Vas continendis liquoribus idoneum. Charta ann. 1352. ex Tabul. monast. Montisoli: *Guillelmus abbas recognovit se habuisse et recepisse... usum Justetum sine potum pro aqua ministranda.* Vide supra *Justa 2*.

1 JUSTIARIATUS, pro *Justitiarius*, de quo infra, Officium, dignitas judicis.

Chronicon Richardi de S. Germano apud Murator. tom. 7. col. 1082: *Hector de Monte-fuculo per Imperatorem a Justiciariis amoveatur, et Stephanus de Anglone substituitur illi.*

1. **JUSTICIABILIS.** Alieujus domini jurisdictioni et justitiam subditus. Gall. *Justiciable.* Charta Philippi Regis Franc. ann. 1329. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 159: *Quamplurimos subditos et Justiciabiles dilecti et Adeliis Guillelmi Flore, personas liberos cum armis hostiliter et pensatis insidiis invasione.* Instr. ann. 1473. ex Archivis B. M. de Bono-Nuntio Rotomag. *Dicti Prior et Religiosi... sunt... viri Justiciabiles... D. Rothomagensis Archiepiscopi.* Vide *Justiciabilis*.

2. **JUSTICIABILIS.** Cui justitie exercitio competit. Charta ann. 1328. in Reg. 64. Chartoph. reg. ch. 400: *Item feuda nobilita et francalia, Justiciabilia, existentia sub jurisdictione Auriaguensis, etc.* Vide *Justiciatio*.

3. **JUSTICIAL.** JUSTICIALIS. Poculum vinarium, idem quod *Justitia* 8. Charta Monialium Artacollie ann. 1408. ex Schedis Præsidis de Maraugues: *Debent eis dare unum panem de pondere, et unum Justicial vini consuetum cuilibet, et domine Prioris; 4. mensuras vini ultra pensionem.* Infra: *Item Fenestrie medietatem Justicialem vini.* Item *Refectorem pro suo labore duas Justiciales vini ultra suam rationem.* Vide *Justa* 2.

4. **JUSTICIALITER.** Legitime. Charta ann. 1226. e Tabul. Bethun. fol. 40: *Relivia, terrarum vendagia, placita... adeo Justicialiter sicut ra habui.*

5. **JUSTICIALEMENS.** eodem sensu, in Lit. Florent. Hannon. ann. 1287. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1228.

6. **JUSTICIARE.** Vide *Justitiare*.

7. **JUSTICIARIUS.** Judex. Vide *Justitiarius*.

8. **JUSTICIATIO.** Justitie exercitium, seu jus illam exercendi. Lit. reg. ann. 1238. apud Rymer. tom. 2. pag. 618: *Loca dicta terre contra nos munierunt et inforcaverunt; volentes, quasi modo hostili, Justiciationi nostri feodi resistere.* In legibus Norman. apud Ludewig. tom. 7. pag. 159: *Justiciatio est Coartatio super aliquem facta ut jure parcat ex commisso; unde patet quod Justiciatio non debet fieri, nisi delictum præcesserit, cujus satisfactio requiratur.*

9. **JUSTICIATUS.** Officium, dignitas judicis seu justitiani. Charta ann. 1501. apud Rymer. tom. 12. pag. 781: *Et exercitio omnis Justiciatus et Cancellarius.*

10. **JUSTICIUM.** Vide *Justitium*.

11. **JUSTICUS.** Justus. Charta Ludovici Grossi ann. 1129. apud Doubletium in Hist. Sandion. pag. 859: *Contestamur autem omnes successores nostros per sanctam et individuum Trinitatem, et per adventum Justici Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi, ut hoc nostre auctoritatis præceptum nullomodo præsumant temerare.*

12. **JUSTIDIUM.** *spoytixi, juppx.* Salmasius *spoytixi*, restituit. Vide Scalliger. ad Festum in *Justi* dia. Hæc post Castigat. in utrumque glossar.

13. **JUSTIFER.** Judex, ballivus. Ryth. satyr. tom. 10. Collect. Histor. Franc. pag. 94:

Dolis armatus Justifer Helarico tollit feminam.

Ubi de Justice, qui auctoritate sua abutitur, sermo est. Vide *mox Justificarius*.

14. **JUSTIFICABILIS.** Idem quod *Justiciabilis*. Charta Philippi Regis Franc. ann. 1317. apud Lobinell. tom. 2. Hist.

Britan. col. 472: *Salvo et retento eidem Duci, quod ipse et heredes sui possint subditos suos castellanie dictæ villæ, et alios suos Justificabiles et subiectos in dicta villa de Guingamp justitiare et tenere eidem placita sua inter eos.*

1. **JUSTIFICARE.** non tam justitiam exercere, judicare, quam judicio dato damnare, vel per judicium compellere. Notitia de Rogero Episcopo Bellovac. apud Loiseillum pag. 248: *Dans ei medietatem Vicecomitatus ita ut minister Episcopi, et minister Comitum Justificent reos, et Lega equaliter dividant.* Charta Fulconis Abbatis Corbelensis ann. 1055. ex Tabulario ejusdem Monasterii: *De omnibus quæque ad se propria pertinentibus, si hæc violaverit, ipsamet Justificabit.* Charta Branonis Abbat. Dervensis in Tabul. ejusdem Monast.: *Personam nobis in censu 2. solidos denariorum: que si neglexerint eo die solvere, in crastinum Justificabuntur sua lege: si autem pro negligentia census Justificari voluerint, legemque solvere, vel deprecari, terram nostram recipiemus.* Charta ann. 1146. in Tabul. Prioratus Neronis-villæ fol. 18: *Et ubi in audientia procerum Castri Nantonia, et secundum judicium eorum, Justificabunt rusticos, et medietatem justitie habeat Prior Neronis-villæ, et medietatem Mathæus de Aninvilla.* Charta ann. 1175. apud Bromptonum: *Et totam aliam terram, et habitatores terre habuit sub se et Justificet, etc.* Infra: *Si a fidelitate Regis recesserint, ipse eos Justificet et amoveat: et si eos per se Justificare non poterit, Constabularius Regis Angliæ, et familia sua de terra illa juvabunt eum ad hoc faciendum, etc.* [Charta Thomæ Domini de Couciaco ann. 1218. Mercatores habebunt cheminum quale solent habere, et transitum liberum sicut habere solent, et Justificabuntur tantummodo per Winegiatores prædicti domini mei. Consuetudines Furnenses ex Archivo Audomar.: *Et si occasione cujuscunque alterius extra Flandriam fuerit acclamatus, Comes Justificare poterit per curiam suam.*]

2. **JUSTIFICARE.** Meritis penis afficere. debito supplicio plectere, Gallis. *Justifier.* Epistola Jacobi Regis Scotiæ ad Cæolum VII. Reg. Franc. tom. 10. Spicleg. Actier. pag. 244: *Principales vero rebelles qui in eodem castro inventi fuerunt, pena suspendi Justificavimus.* Memoriale Potestatum Regiens. ad ann. 1218. apud Murator. tom. 8. col. 1088: *Et Saraceni secuti sunt semper interficiendo Christianos usque ad fossatum eorum... Tali modo Justificavit Deus Christianos, quia non cum ejus timore, sed cum furore magno exierunt.*

3. **JUSTIFICARE.** Gall. *Justifier.* Purgare, absolvere: unde *Justificatio*, Purgatio, absolutio. Gall. *Justification.* Advent. episc. Metens. ann. 867. tom. 7. Collect. Histor. Franc. pag. 595: *Immo sancta mater Ecclesia, quia prohi doctores sunt et veri speculatores, cum principe pastorum Christo evidenter Justificat, et omni laude dignis eterne beatitudinis premia promittit.* Epist. synod. Conc. Tricass. ann. 867. ibid. pag. 590: *Ebo publicæ, tam pro imperatoris placanda offensa, quam pro gratia ejus recuperanda, et sua injuria removenda, quædam minus caute, pro sui tamen ereptione, in imperatoris Justificatione, et in sua denotatione pronunciarit.*

4. **JUSTIFICARIUS.** Judex, Ballivus. Consuetud. Furnenses ex Archivo Audomar.: *Comes nec Justificarius suos potest convincere aliquem de contradicto*

nisi per juramentum super Sacrosancta. 10 Stat. MSS. eccl. Tull. collecta ann. 1497. fol. 100. r: *Et si contingat quemquam dictorum tredecim hominum criminaliter delinquere, incarcerationem in prisonem capituli, et facere tenetur dicti Justificarii processum ejus ac eum condemnare.*

1. **JUSTIFICATIO.** f. Legitima hereditatis portio. Gall. *Legitime.* Testamentum Armandi d'Aligre ann. 1288. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1115: *Quæ omnia assignavi et constitui eidem Amphel in dotem cum dicto marito suo, et compilus dono et lego eidem jure Justificationis centum solidos dictæ monestie semel tantum ipsi solvendos.*

2. **JUSTIFICATIO.** Satisfactio, Purgatio. Gall. *Justification.* Epistola Odonis II. Comitum Carnot. ad Robertum Regem Franc. apud D. Brussel de Usu feud. tom. 1. pag. 387: *Fum ille constituit mihi placitum ex consensu tuo, quando et ubi hoc perfici posset: sed instante termino, cum ad hoc peragendum paratus essem, mandavi mihi ne me fatigarem ad conductum placitum veniendo, quia non erat tibi cordi aliam Justificationem ejus condempni recipere, nisi hoc tantum, ut faceres mihi defendere quod non essem dignus ullum beneficium tenere de te.*

3. **JUSTIFICATOR.** Judex. Chartam Rogerii Siciliæ Regis ann. 1144. subscribit cum aliis Rogerius filius Boni Justificator Curialis, apud Ughellum tom. 6. pag. 143. 145. Liber Ramesis ser. 189. Will. Rex Angl. H. Camerario et Justificatoribus suis, omnibusque suis fidelibus Norff. salutem. Inquire per Comitatum quæ justitiam hujusmodi forisfacturam haberes tempore patriæ meæ, sive Abbas Ramesis, sive antecessor. Will. de Albinois, etc.

4. **JUSTIGERIUS.** Idem qui *Justitiarius*, Judex. Magister *Justigerius*, Præcipuus Judex in regno Apuliæ, idem qui *Magister Justitiarius* in regno Siciliæ. V. *Magister*.

5. **JUSTILIUM.** Jus, Gall. *Sausse*, apud Kerhardum in Synonymis.

6. **JUSTILOQUUS.** Qui justa et æqua loquitur. Statuta Canonorum Regul. apud Duellium. tom. 1. Miscell. pag. 97:

Vaniloquos ac turpillosos fuge, sermone, vita, Justiloquosque nota, latas de perpetuo vite.

7. **JUSTINIANI.** Sic juvenes qui primo anno studio juris operam dabant appellari jubet Justinianus Imp. sua prima Constitutione seu Præfat. Digest. cum ante *Dupondii* dicerentur, veteres tam *frivolo quam ridiculo nomine*, ut habet idem Imperator ibidem.

8. **JUSTITIA.** Jurisdictio, cognitio judicis. Leges Edw. Confess. cap. 28: *Justitia cognoscentis latronis sua est, de homine suo, etc.* *Justitia Regis*, eodem cap. est forum Regis, la *Justice Royale.* Charta Henrici III. Reg. Angl. pro Abbacia S. Walerii in Picardia: *Habeantque Abbas et Monachi in tota possessione sua omnem Justitiam de assalu et sanguinis effusione et pacis infractione.* Passim.

9. **ALTA JUSTITIA.** Merum imperium, Jus gladii. *Haute Justice.* Practicis nostris. *Hauteur et Justice*, in Pacto Tongrossi ann. 1408. pag. 30. Charta Philippi Regis Franc. ann. 1272. in 80. Regesto Archivi Regii ch. 441: *Nec non alta Justitia, quam extendimus ad omnem casum in quo contigerit aliquem pati mutilationem.* [Charta Henrici II. Ducis Lotharingiæ et Brabantie ann. 1243. pro Abbate S. Bernardi ad Scaldim: *Nihil*

juris nobis vel posteris nostris, prater tres articulos alia Justitia, scilicet manifestam sanguinis effusionem, membrorum mutilationem, et vita ablationem, si excessus delinquentium hoc exegerit, in ipso alodio reservando.

¶ *Cas de Haute Justice*, cujus cognitio ad aliam Justitiam pertinet, in Facto inter Reginald. vicecom. Ambian. et monast. de Gart ann. 1818. ex Reg. 50. Chartoph. reg. ch. 41. Quatuor ejusmodi casus recenset Charta ann. 1268. ex Reg. S. Ludov. fol. 24. v: *Retentis quatuor aliis Justitiis, scilicet raptu, incendio, crimine aggressorum itinerum, criminis homicidii. Crimen, etiam capite plectendum, aliquando ad basam Justitiam, pertinet, pronuntiatur Aresto ann. 1276. in Reg. 2. Olim parlam. Paris. fol. 32. r: Cum quaedam mulier, que quadam potiones dabat hominibus ut odormirent, quod furium facere possent, a majore et jurato Silvanecti Justitiis duceret et inhumata: ballivo Silvanecti dicens casum hujusmodi esse casum alie Justitie, et ideo illum ad dominum regem, qui in villa Silvanecti retinebat, pertrahit et homicidium retinebat, pertrahere. Dicitur fuit quod dicitur casus ad basam Justitiam pertinere; et fuit super hoc impositum silentium dicto ballivo. Neque enim iudicium majoris et juratorum, qui mulierem fossa immergendam dannerant, inde infirmare ballivo demonstratum erat.*

¶ JUSTITIA SIMPLEX, inferior, que pendet a Regali. Edictum Ludovici X. Reg. Fr. ann. 1818. tom. I. Ordinat. Reg. pag. 621: *Item, super eo quod prefatus Dux (Britannie) asserit, quod in ipsius prejudicium, et injuria contra dictum Ducem et ejus subditos adformamenti, seu simplicis Justitie, nonnullis interdictum nostris litteris conceduntur; respondetur eidem, quod de cetero tales littere minime conceduntur, nisi pro talibus casibus, qui ad nostram superioritatem pertineant, aut resortum. Ubi patet litteras simplicis Justitie eas dici quibus ad supremam et regalem Justitiam evocabantur cause, que secundum Jus consuetum dirigi debeant in simplici Justitia et ducali, que Regiam superiorem agnoscebat.*

¶ *Seu que de libris primo judicat, vulgo En premiere instance.* Chartul. AB. S. Germ. Prat. fol. 4. r. col. 1: *Supplicavit dicti Petrus et Johannes nobis, domine abbas, quod eis reddatur simplicem Justitiam, talem qualem predecessores inorum habuerunt in tenemento, quod tenent a vobis, et etiam heredes ipsorum.*

¶ JUSTITIAS FACERE, TENERE, Idem quod Placitum tenere, hostis faire, vel tenir la Justice, les Plaids. Annales Francorum Loiseliani ann. 780: *Consilium fecit cum Francis, ut iter ageret supra dictas Justitias querendo in Aquitania.* Annales Tillani ann. 788: *Legatos regios, qui tunc ad Justitias faciendas apud eos conservabantur, comprehendunt.* Eginhardus ann. 814: *Ad Justitias faciendas, et oppressiones popularium relevandas, Legatos in omnes regni sui fines misit.* Idem ann. 823: *Lotharius, cum secundum patris Jussionem in Italia Justitias faceret, Ratpertus de Orig. S. Galli cap. 5: Contingente tempore quodam Wolfarium Rennensem Episcopum Legatione a domino Karolo sibi injuncta Justitias in Rhetia Curianis faciendas ad ipsum pagum venisse, etc. Placitum apud Pinenam inter Lanfrancum Archiepiscopum, et Odonem Bajocensem Episc. sub Wilhelmo I. Rege Angli. apud Selde-*

num ad Edmerum: Hinc placito interfuerant Gotsfridus Episcopus Constantiensis, qui in loco Regis fuit, et Justitiam illam tenuit, Lanfrancus Archiepiscopus, qui, ut dictum est, placitavit, et totum dirationavit, etc. [Tabularium S. Vincentii Cenoman. Ita ut ipsi (Monachi) ibidem Placitum suum habent qui Justitias et diractiones secundum preceptum Abbatis et Monachorum faciunt.] Vide Leges Longob. lib. 2. tit. 62. § 2. [90 Carol. M. 18.]

¶ JUSTITIAM SUAM FACERE, Ablatis pignori debitu exigere, Gall. Faire saisir chartularium S. Fromondii: *Itaque faciunt et facere possunt dicti Prior et Monachi pro defectu solutionis dicti frumenti Justitiam suam in totis tenementis antedictis, quotiescumque necesse fuerit.* Chartul. S. Vandreg. tom. 1. pag. 8: *Si ita acciderit quod mihi, vel hereditibus meis de dictis novem minis ordeis ad terminum supradictum non fuerit satisfactum, licet nobis supra dictam peciam terre nostram Facere Justitiam, usque dum nobis satisfactum fuerit de redditu et emenda.*

¶ JUSTITIAM FACERE, Facere satis, debitum solvere, late sententie obtemperare. Leges Rotharis [98 256] apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 87: *Tunc Sculdasis tollat boves aut caballos ipsius, et ponat eos penes creditorem, dum usque Justitia non fuerit.* Leges Caroli M. [99 99] ibid. pag. 105: *Negus Abbates, neque Presbyteri, ad publica vel ad secularia iudicia trahantur vel distinguantur: sed a suis Episcopis iudicantur Justitiam faciunt.* [99 Brachyl. lib. 4. tit. 9. § 4: *Te admo- neo, ut ad placitum venias et que Justitiam facias.*]

¶ JUSTITIAM INVENIRE dicitur actor, qui Jus suum obtinet a iudice. Leges Luitprandi [99 25. (4, 7.)] apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 57: *Nam si aliter fecerit ipse iudex, et intra XII. dies Justitiam non invenit qui proclamaverit, tunc componat ipse iudex solidos XII.*

¶ JUSTITIA, Justitie seu domini districtus. Libert. Verment. ann. 1235. tom. 9. Ordinat. reg. Franc. pag. 577. art. 6: *Voluntas etiam et concedimus ut mercatum nostrum, quod solebat esse apud Betriacum, et amodo imperpetuum similiter die Jovis apud Vermentonem, apud Justitiam nostram. Joustie, eadem notione, in Charta ann. 1288. ex Tabul. episc. Paris. Monseigneur Jehan Grapin de Nulli chevalier: a obligé lui, ses hoirs et touz leurs biens meubles et immeubles, present et avenir, ou il soient et en quelque Joustie, a jousticier par le preost de Paris.*

¶ JUSTITIA, iudicium, iudicis sententia, statutum, decretum. Stat. Montis-pess. ann. 1204. MSS: *Dominus Montispessula.ii vel ejus bajulus nullatenus debet vendere Justitias curie sue.* Charta Ric. reg. Angli. apud Rymer. tom. 1. pag. 65: *Sciatis nos de communis proborum virorum consilio fecisse has Justitias subscriptas.*

¶ JUSTITIA, Locus plectendis reis, vel eorum cadaveribus suspendendis destinatus, patibulum: qua notione etiam Justitie dicimus. Charta ann. 1301. Inter instr. tom. 12. Gall. Christ. col. 81: *Item, a dictis domibus usque ad Justitiam dicti defuncti domini Johannis de Beone. Item, a dicta Justitia, etc. Mirac. S. Rose tom. 2. Sept. pag. 451. col. 1: Jacobus de Lagoipe... currrens super quodam equo prone Justitiam, extra muros Viterbienses. Juybet, eodem sensu, in Charta ann. 1228. ex Reg. donor. Caroli IV. et Phi-*

lippi VI. in Cam. Comput. Paris. fol. 30. v: Item les charpentiers et charrois de Baugency sont tenuz a faire a la corce et despens, par baillant de quoy, les portes et le Juybet de la ville.

¶ JUSTITIA, Penitentia monacho imposita. Regul. Hospit. S. Jacobi de Alto passu an. circ. 1240. ex Tabul. archiep. Paris. cap. 61: *De fratre in Justitia positio Frater et pro aliquo offensus in Justitiam per esguardium fratrum sui, et a magistro suo mittatur ad aliquam domum ad Justitiam faciendam, etc.*

¶ JUSTITIA, Jus, quod alicui in re quavis competit, sive in ejus redditibus. [Leges Pippini Regis. [99 11.] apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 120: *Deinus... ut qui in tante anno Justitiam habere non poterit, vel modo per Dei omnipotentis misericordiam... simul et per nostram preceptionem, unusquisque Justitiam suam accipiat.* Liber de Castro Ambaris, etc. tom. 10. Spicileg. Acher. pag. 298: *Pippinus vero jusus Zacharia Papa in Regem a Bonifacio Archiepiscopo inungitur, qui Haistulfum Regem Longobardorum tenere Justitias sancti Petri coepit.] Charta divisionis Imperii Caroli M. cap. 10: *Similiter et de ceteris Ecclesiis, que sub illorum fuerint potestate, precipimus, ut Justitiam suam et honorem habeant, etc. Vide ejusdem Capitulare 2. ann. 802. cap. 28. Versus Hadriani PP. ad eumd. Carolum preæli Collectioni Canonum:**

Justitias alibi Petri sui protectoris tenet.

Anastasio Bibl. in Stephano IV. pag. 37: *Imminentibus atque decernentibus in hoc sepius nominatis, Christophorus Primicerius et Sergius Secundicerius, pro exigendis a Desiderio Rege Longobardorum Justitiis B. Petri, quos obdurato corde reddere sancte Dei Ecclesie volebat. Idem in Hadriano pag. 99: *Inquis, quod omnia illi mentitus fuisset, que ei in corpus B. Petri jurejurando promissi, pro Justitiis sancte Dei Ecclesie faciendis, etc. Pag. 100: *Quia Justitias H. Petri, juxta quod repromiserat, non reddidit. Adde pag. 105 Epistola Joannis Regis Bulgariae in Gestis Innocentii III. PP. pag. 56: *Sciat dulam Sanctitatis tua, quod quinque Episcopatus Bulgariae pertinent ad Imperium meum, quos detinet Rex Ungarie, cum Justitiis suis Ecclesiarum, etc. [Charta ann. 1232. et Chartulario Meldensi: *Ita quod Meldensis Episcopus et successores sui, vel alius nomine eorum, in dicta pecia terre de cetero nihil juris vel facti, Justitie parve vel magne poterunt reclamare vel habere: nec nos vel nostri in dicta pecia, que sibi assignata pro illa que facti sua aliquod juris vel facti, Justitie parve vel magne reclamare poterimus vel habere.* Epistola Alexandri III. PP. pag. 44. Libri nigri Scaccarii: *Nos tam in decimis, quam in aliis Ecclesiasticis Justitiis vobis restituendis, etc.] Vide Regionem ann. 738.*****

¶ Justitie, eodem intellectu, in Charta ann. 1204. Chartul. 28. Corb.: *Jou ay vendu et escangie... toutes les Justices que jou avois a Corbie, les cambaiges les es-tallages, etc.*

¶ JUSTITIA, Prestatio, census. Burchardus Wormaciensis Episcopus in Lege familie: *Si quis in civitate hereditatem aream habuerit, ad manus Episcopii djudicari non poterit, nisi tres annos census et aliam suam Justitiam inde superederit.* Arnoldus Lubecensis lib. 3. cap. 6: *Incubat enim dominus electis nominis suos in multis ad eo injuste gravari, quendam etiam pradia violentie occupari, et*

Justitias suas, quas in civitatibus suis Utine de advocatia consequi debebat, sibi frequenter per suos impediri. Chüdradus de Fabaria de Casib. S. Galli cap. 8 : Quas in suis perturbaverat tam feudis, quam consuetudinibus Justitiis. Charta Henrici Imp. ann. 1186. apud Ughellum tom. 1. pag. 378 : Sancimus quoque, ut homines de Camerano, cum ab eis requisiti fuerint, de Justitiis suis plene ipsis respondeant, et ab eis non exigatur reddita. Gregorius lib. 3. Decretal. tit. 3. cap. 9 : Ut consuetus Justitiis et debitis obsequiis te defraudent, tonsuram resumant abjectam.

JUSTITIA, Multa judicialia. [Leges Caroli M. 46. apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 100 : Si alicui homini post iudicium Scabinorum fuerit vita concessa, et ipse postmodum aliquod malum perpetraverit, et Justitiam reddere noluerit, dicendo quod mortuus sit, et ideo Justitiam reddere non debeat, etc.] Concilium Triburiense ann. 821. cap. 4 : Triplicem compositionem, cum Justitiis, que in superiori capitulo scripte et confirmate esse videntur, componat. Forma sacramenti Atriariorum in Constitutionibus Catalanis MSS. : Et non accipiant aliqui ab aliqua partium, nisi directam Justitiam, que de placito debet exire, et illam nisi causa finita, per compensationem, vel sententiam : et si per sententiam finiatur, accipiant solummodo Justitiam a victo, a victore autem nihil accipiant, neque exigant. Si autem questio vel causa amicitabili compositionis fuerit terminata, moderate, quod justum fuerit, exigant ab utraque parte : quam Justitiam tradam fideliter in manum Bajuli vestri, et non velabo alicui inde conquerenti. Et si que servitia mihi facta fuerint gratis, omnia manifestabo, et mittam in compositum, etc. Charta ann. 1211. in Hist. Episcoporum Cadurcensium num. 87 : Et burgenses Coarceci mandaverunt nobis, quod de cetero non acciperent denarios Rutenenses : et si aliqui acciperent, vel expenderet burgensium, concedere nobis septem solidos de Justitia, ut amitterent Rutenenses, et obolos, quos acceptos habuerint. [Sententia arbitraris ann. 1292. inter Abbatem et Consules de Gimonte : Si forte... messagarii dicte ville aliquos deventerint, tandem Justitiam duodecim denariorum possint et debeant servare et accipere, que Justitia in tres partes, ut superius, dividatur.] Vide Chartas alias apud Castellum in Comitibus Tolosanensium pag. 216-219. Thomasserium in Consuetud. Hitoric. pag. 140. [Mabilionium Diplom. pag. 581.] etc.

JUSTITIAM FACERE dicitur is, qui de crimine aut de re quapiam interpellatus juri stat, in Capitulis Hlodovici Imp. post Legem Salicam cap. 5. Nec tam facere, dicitur posteriores.

JUSTITIA, Judex, qui vulgo Justitiarius. Leges Henrici I. Regis Anglie cap. 42 : A Rege vel Justitia ejus, vel a communi utrorumque domino... submoneatur. Historia Translat. S. Guthlaci n. 24 : Ubi famosis iudicibus presentibus, et patris Justitiam coram posita, controversia legitimo fine deciderat. Vetus Charta apud Seldenum ad Eadmerum pag. 168. Nullus, qui de Rege tenet in capite, nec alius dominorum Ministrorum ejus excommunicatus, nec alicuius eorum terre sub interdicto ponatur, nisi prius dominus Rex, si in regno fuerit, conveniatur, vel Justitia ejus, si fuerit extra regnum. Ibi Seldenus : Qui velut Prefectus Prætorio, aut Prætor, regias illo ævo vices

agebat, et Capitalis Anglie Justitiarius etiam indigebatur. [Charta ann. 1279. ex Archivis Abbatie Troncheti. Henricus Rex Anglie et Dux Normannie et Aquitanie, et Comes Andegavensis, Episcopus, Comitibus, Justitiis et omnibus ministris suis Britannie, etc. Tabularium H. M. de Hononuntio Rotomag. : Condictus fuit extra cum cruce et aqua benedicta per Justitiam dactorum religionorum. Adde Translationem S. Guthlaci, tom. 2. April. pag. 58.]

† Nostis etiam Justice, eadem acceptione. Hugo le Bigot Justice d'Angleterre. in Charta ann. 1282. ex Chartul. Campan. fol. 286. Occurrit præterea in Lit. ann. 1370. tom. 5. Ordinari. reg. Franc. pag. 378. art. 32. et in Stat. ann. 1355. ibid. pag. 512. art. 24. Sed et dominus loci, Justice appellatur, in Lit. remiss. ann. 1365. ex Reg. 127. Chartoph. reg. ch. 51 : Jehan de Goy escuier... seigneur de la ville de Clancheny... Plusieurs hdbits de ladite ville veugnt ledit Jehan de Goy, qui estoit leur Justice, ainsi comme mort. Infra ch. 57. ubi de eod. facto : Ledit escuier chief de justice, etc.

JUSTITIA AHAGONUM. Vide Judex medicus.

† JUSTITIA ATRIUM, seu Cimeterii, Quod pro sepultura persolvitur. Chron. Besuense tom. 1. Spirit. Acher. pag. 675. Atrium Ecclesie S. Petro Besuensi tradiderunt, Justitias tantum atrii retinentes. Vide Atrium.

† JUSTITIA BANNI, Multa ob bannum fructum imposita. Charta ann. 1174. ex parvo Chartul. S. Victoris Massil. : Si vero in terra Domini Castellum bannum fregerint, debent restituere et Justitiam banni Domini Castellum dare ita legitime sicuti sui homines.

† JUSTITIA BUSTELLI, Jus bustellos seu mensuras frumentarias exigendi ad modum multatamque ob fraudem percipiendi. Charta Barthol. Laudun. episc. ann. 1143. ex Chartul. S. Vine. Laudun. ch. 49 : Quicquid in molendinis jure hereditario habebat, videlicet distractum, bannum, Justitiam bustelli, piscariam aquæ superius... dedit.

† JUSTITIA CAMPI, Duelli scilicet jurisdictione. Charta Frider. duces Lothar. ann. 1255. ex Chartul. eod. Romane. ch. 33 : Li prevois saint Pierre doit tenir la Justice et de champ et de bataille.

† JUSTITIA CAPITALIS, Supremum tribunal. Arest. ann. 1311. in sept. in vol. 3. arrestor. parlam. Paris. Coram nobis seu Justitia nostra capitali litigare non tenebantur abbas et conventus Montisregalis : que quædam Justitia capitalis, alias curia parlamenti nostri extitit declarata. Vide Ordinari. reg. Franc. tom. 4. pag. 721. et in Parliamentarij.

† JUSTITIE COMPLEMENTUM FACERE dicitur Judex, aut litigator, qui quicquid æquum est et leges postulant ad hunc intendam complet perhitque. Charta Ottonis Comitis Palatini ann. 1245. apud Tolner. in Probat. Hist. Palat. pag. 150. Nullus iudicium faciat alicui querelanti, personaliter namque de ipsis ac et attentibus Justitie universis proponimus facere complementum. Sententia ann. 1216. tom. 1. Hist. Balphin. pag. 121 : Quomodo possint facere Justitie complementum, prosequi malefactorum et essequi sententias contra omnes, prout Justitia postulabit. Litteræ Senatus Herlzberg. apud Ludewig. tom. 1. pag. 136 : Dominus Abbas et qui cum eo aderant Fratres responderunt... paratos et benevolos se esse... hoc innum in Reliquis iuramento publice affirmare. Nos vero consi-

derantes constantiam D. Abbatis de faciundo in Reliquis Justitiis complemento. Charta Caroli Franc. Regis ann. 1378. ex Archivis R. M. de Hononuntio Rotomag. : Si aliqui prisonarii adducerentur dictis octo diebus pro complemento Justitie secundum qualitates delicti faciundo, etc. Rursum occurrit apud eund. Ludewig. tom. 5. pag. 571. Rymer. tom. 2. pag. 255. Illust. Fontanium in Appendice ad Antiquit. Hortæ pag. 423. etc.

† JUSTITIA CORPORALIS, Jus gladii, cognitio criminum corpore plectendorum. Charta ann. 1245. in Reg. S. Ludov. ex Chartoph. reg. fol. 14. v. Dominum... de villa sancti Martini veteris... quam (Simon comes Montfortis marchis Villæ longæ) dedit, salva Justitia corporali ad principem pertinentem... concedimus.

† JUSTITIA PRO DUELLO, Multa pro duellis domino solvenda. Vide Duellum pag. 351. lit. De compositione.

† JUSTITIA ELECTA, Statuta civitatis consensu communitatis decreta. Vide Cora. Statut. Susat. ann. 1120. apud Seibert. eod. dipl. ducat. Westphal. pag. 48 : Audiatur universitas antiquam et Electam Susatensis oppidis Justitiam.

† JUSTITIA FEODI, Jurisdictio domino competens ratione feodi, quod possidet. Capitula anno circiter 1321. apud Acher. tom. 6. Spirit. pag. 492 : Clerici trahunt causam feodorum in curiam christianitatis... et propter hanc occasionem perducunt domini Justitiam feodorum suorum. Et mox : Sed propter hoc non amittat dominus feodi Justitiam suam (feodi) nec propter hoc se capiant ad feodum.

† JUSTITIA FONSSERIA, FUNDICARIA, Gall. Justice fonciere, Jurisdictio minor, inermis, que ratione feodi exercetur. Vide Fonseria et supra Fundicaria.

† JUSTITIA FORISFACTORUM, Emende, multa. Charta ann. 1179. in Chartul. S. Joan. Laudun. ch. 79 : Domino autem Nicholao, ad conservanda jura ecclesie et præfate ville libertatem, concessimus Justitiam forisfactorum de burgensibus inibi manentibus.

† JUSTITIA GROSSA ET BANNA, Major et minor. Vide supra in Grossa I.

† JUSTITIA LATRONUM, Cognitio de latronibus competens domino habenti altam Justitiam. Justitie latronum et adulterorum, in Charta Adelfonsi Tolos. Comitis ann. 1131. Vide Latro.

† JUSTITIA LICHERIA, Jurisdictio intra castrum repagula, que Licie appellatur. Vide in hac voce. Charta Guich. episc. Matis. ann. 1267. in Reg. 31. Chartoph. reg. fol. 41. r. col. 1 : Dicebamus quod quicumque tenebat comitatum Matisconensem, tenebatur episcopo Matisconensi facere homagium de omnibus, quæcumque comes Matisconensis in dicta civitate et suburbio, excepto castro et Justitia, que vocatur Licheria, que semper consueverunt teneri a domino rege. Vide infra Licheria I.

† JUSTITIA MINUTA, Minor jurisdictione. Charta ann. 1248. ex Chartul. Campan. fol. 472. col. 2 : Retinuit autem dicta Emelina Justitiam minutam Rove terre, quam videlicet terram homines sui tenent de ipsa.

† JUSTITIA PARVA, Charta ann. 1278. in Chartul. Cluniac. ch. 300 : Jurisdictio vero, cognitio et Justitia in terris, hominibus et locis omnibus suprascriptis, citra emendam sexaginta solidorum, que vulgariter parva Justitia appellatur... ecclesie Cluniacensis perpetuo remaneant.

† JUSTITIA PERSONALIS, Eadem que

Minus. Charta ann. 1365. in Chartul. Guill. abb. S. Germ. Prat. fol. 212 r. col. 2: *Præterea majoris seu alius Justitie, rapiti videlicet, multri, inventionis thesauri auri et argenti, vel incendii, et etiam minoris, scilicet Personalis, etc.*

† JUSTITIA SANCTISSIMA. Major justitia, quam exercet dominus, cum sanguis defuit Jura Comitum Biterr. in civitate Albiensi ann. 1252. Item habuit et percipit in eadem civitate majores Justitias, sanguinis videlicet, atrocissimi et adulterii et criminum aliorum. Vide Sanguis.

† JUSTITIA vocata Saucedroit, Mulcta, quam ab his exigitur, qui jura debita solvant, id est, non solvunt. Vide infra Saucedroit.

† JUSTITIA DE TELONEO, Mulcta pro fraudato vectigali. Charta Chilperici Franc. Reg. apud Miræum tom. 2. pag. 1810. *Sed ipse teloneus et Justitia de teloneo... omni tempore nostris et futuris temporibus ad mensam Canoniorum ejusdem Ecclesie proficiet.*

† JUSTITIA TERRÆ. Immunitas, Franchisia, Gall. Franchia. Hist. Palest. apud Ludewig. tom. 8. pag. 10. *Valuerunt nostri, quoddam castrum aggressi et apprehenderent, eo quod erat plenum omnibus bonis. Sed vir prudens Romanus noluit consentire tantum pro Justitia terræ, quantum pro fiducia Imperatoris... Ibi dicitur Romanus optime concordatus cum duobus Caropatis, et pro civitate eorum et pro Justitia terræ justitiam reddi omnia animalia, que nostri depredata tenebant.*

† JUSTITIA TERRENA. Secularis, idem quod supra Jus terrenum. Charta Odon. episc. Paris. ann. 1198. ex Chartul. ejusd. episc. fol. 51 r. *Et ultra pontem S. Clodaldi, pro Justitia terrena, hinc inde illius loci episcopos trahere non poterit.*

† JUSTITIA TRANSITUS, Tributum a transentibus per terras alicujus domini solvendum. Gall. Droit de passage. Charta ann. 1140. apud Miræum tom. 2. pag. 821. *Liberos quoque ipsos decernit ad omni onere, angaria, parangaria... et omni justitia transitu per totam terram meam, ac aquam universam, in rebus suis emendis vel vendendis. Vide Transitus.*

† AD JUSTITIAM ALIQUEM HABERE, vel Ad Justum, Aliquem ad Jus faciendum submonere, in Jus vocare. Charta ann. 1149. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 562. *Et si ullus homo aut femina auferret tibi totum honorem tuum aut inde te auferret, adjutor ero tibi bona fide et sine inganno... et illos tibi ad Justitiam habere. Et si illos ad Justum tibi habere non possem, adjuro te de eis sine tuo inganno. Similia rursus occurrunt in Ch. ann. 1157. ibid. col. 566. Vide Rectum.*

† JUSTITIA, Idem quod Justa, Joste, Hastiludium, in Historia Obsidionis Jardenensis ann. 1345. lib. 2. cap. 21.

† JUSTITIA, Idem quod Justa, Poculum vinarium. Statuta S. Hugonis Cluniacensis tom. 6. Spicilegii Acheriani pag. 448. *Duodecim pauperes reficiantur, septem diebus Justitia datur, excepta quotidiana prebenda, que in majori Missa semper ponitur. Petrus Cluniacensis lib. 1. Epist. 20. *Vascula vinaria, que Justitias vocant, vel similia, concavare et componere tentat. Idem in Statutis Cluniac. cap. 27. *Statutum est, ut non vasis illis vinariis, que Justitias vocantur, sicut olim facere cogebantur, sed propriis ciphis unusquisque bibat, etc. Udalricus lib. 2. consuet. cap. 20. *Si opus habet Justitiam suam et patrum lavare, tunc lavat. Adde****

lib. 3. cap. 21. 22. Consuetudines Floriacens. pag. 401. *Potus in Justitia sicut in alius diebus ponitur. Leo Ost. lib. 2. cap. 59. *Tollebat tantum de loco mensæ Justitiam ipsius, et ponebat in pavimento. Tabularium Vindocinense. Thuanus l. 228. *Ut emendatio illius forfacti caset unus panis, et una Justitia. vni. Charta Arnaldi Episcopi Niemensis ann. 1159. apud Jofredum pag. 175. *Si autem cum eis comedere noluerit, libra et et Justitia cum pulmentis, quibus Clerici vescuntur, deforis mittantur. Vide Concilium Montspeliense ann. 1214. can. 22. et Usus vet. Cisterciensis cap. 89. 109. 114. 116.****

† JUSTITIA non tantum pro potus, sed et pro cibi diurna portione, que Monachis Canonice competeat, usurpatur. Id probant Statuta S. Hugonis Cluniac. superius a D. Cangio laudata. Adde Chartam ann. 1063. apud Baluzium tom. 6. Miscell. pag. 520. *Qui saginarius hoste transacta Monasterio reddatur, et uno recepto Comitis Pictavenis per justificationem Vicecomitis, et Justitia panis et vini, cum in hanc villam venerit. Aliam ann. 1179. ex Tabul. Floriac. *Ecclesiam Sanctorum... Gerarui et Provasii liberam præter refectonem que debetur Canonici S. Crucis, et vestimentum presbyteri in die Dominico et de ipse presbytero Justitiam. Chronicon Cavense apud Murator. tom. 7. col. 361. *Et per patio stabilimus solvendam et pauperibus erogandam pro quolibet defuncto Monacho ipsius nostri Monasterii a die obitus sui usque ad trigesimum Justitiam panis et vini, qualis datur viventibus. Chron. S. Petri Vivi tom. 2. Spicileg. Acher. pag. 76. *Officio divino arceantur, rebus ecclesiasticis ac Justitia, quas nos prebendas vocamus, priventur.****

† Sed hac voce etiam vinum, ut voce Libra panis, significatur. Cærem. MS. S. M. Crassensis ubi de defuncto: *Per xxx. dies ad Missam matutinalem Libra et Justitia ejus (defuncti) Deo offeratur, et pauperibus tribuatur. Libra et et Justitia cum pulmentis, in Ch. Arnaldi episc. Niemens. ann. 1159. supra laudata.*

† JUSTITIA, Aptitudo, convenientia, Gall. Justice. Tertullianus lib. de Pallio cap. 1. *Quadrata Justitia beate (tunicæ) in vris habant.*

† JUSTITIABILIS, Alicujus jurisdictioni et justitiæ subjectus, Gallis, justiciabo. Regestum Crux f. 37. apud D. Brussel de Usu feud. tom. 2. pag. 916. *Et si contingeret quod emergeret questio, quod gentes nostre requirant aliquem tanquam burgensem nostrum, quem aliquis Prelatus aut Baro, aut quisvis alius nobis subjectus dicerent esse hominem aut Justitabilem suum, aut quid in eorum jurisdictione commississet. Vide supra Justiciabilis.*

† JUSTITIABILIS, ut Justitabilis, Charta ann. 1283. apud Menesterium in Probat. Hist. Lugdun. pag. 3. col. 1. *Offerunt predictis civibus et populo Lugdunensi, qui sunt Justitiales Ecclesie S. Johannis, etc.*

† JUSTITIARATUS, Justitiarum districtus. Testam. Rob. reg. Sicil. ann. 1349. tom. 2. Cod. Ital. diplom. col. 1118. *Heredem instituit in comitatu Albe necnon Justitiaratu vallis Gratis;... quos quidem comitatum et Justitiaratum, etc. Vide Justitiaratus. Exstat, alia notione, in Justitiaratus 1.*

† JUSTITIARE, JUSTICIARE, Justitiam exercere, iudicio damnare, compellere. Leges Norman. cap. 5. apud Ludewig. tom. 7. pag. 154. *Dicitur quandoque justitia distinctio ex jure prorumpens, que*

*habet fieri super aliquem, secundum quod dicitur aliquis Justitiare homines suos. Et hujusmodi justitia fit per captivum nobilem, vel feodi, vel corporis. Chartularium 2. Campanie apud D. Brussel de Usu feud. tom. 2. pag. 735. *Nullus potest Justitiare, vel debet, homines B. Martini, nisi solus Præpositus vel Major ipsius. Epist. Honorii III. PP. ann. 1220 in Hist. MS. Monast. Becensis pag. 542. *Tua nobis devoto supplicavit, ut cum tu et predecessores tui, secundum B. Benedicti Regulam et Monasterii approbatam consuetudinem... Priores Justitiare ac destituere consueveritis, etc. Antiquæ consuetudines ville Haspensis apud Marten. tom. 1. Amplius. Collect. col. 832. *Præpositus de omnibus quos Justitiare potest ad aliam justitiam nequaquam clamorem deferat. Regestum Parlamenti apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 139. *Comes Holontensis requirebat quod habitatores castri Montisgacensis Justiciarentur et tractarentur de cetero per Præposituram tantummodo Ponticastræ. Adde Chartam Philippo Audaris Regis Franc. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 27. et 28. Generaliori notione verbum Justitiare, scilicet pro Administrare, regere, gubernare, sumit Le Roman de Rou MS. ubi Carolum Simplicem sic loquentem inducit:*****

Je ne puis par moy seul le regne Justicier, Ne ne puis par moy seul Rou ne Normanz cachier.

† Justicier et Justiser, eodem sensu. Chron. S. Dion. lib. 2. cap. 18. tom. 8. Collect. Histor. Franc. pag. 198. *Li rois (lothaires) avoit un fil, qui avoit a non Cravues... Ses peres li avoit non pooir baillie, et l'avoit envoié en Aquitaine pour la province Justicier. Fabul. tom. 1. pag. 48.*

Cil qui s'ime vusit Justier, Chascun jour li puet constrier.

† JUSTITIARE, Meritis penis afficere, debito supplicio plectere, Gall. Justicier. Charta ann. 938. ex magno Chartular. S. Victoris Massil. *Nisi Justiciaveris nobis Theodoricum et Noe, qui nostros boves expulerunt et bubulcum occiderunt, etc. Regestum magnorum Dierum Campanie fol. 60. apud D. Brussel de Usu feudorum tom. 1. pag. 224. *Injunctum fuit Bailivo de Vitriaco, ut se sufficienter informet de facto pro quo dicitur homo fuit Justitatus. Litteræ Henrici VI. Regis Angliæ ann. 1460. apud Rymers. tom. II. pag. 451. *Quos vobis rebelantes seu aliter delinquentes invenieris, justitiam eorum demerita, castigandum, puniendum, et Justiciandum, ac castigari, puniri, et Justitari faciatis. Statuta Synod. Eccles. Valent. tom. 3. Collect. Conc. Hisp. pag. 569. *Item dicitur quod Corpus Christi non tradatur istis qui suspenduntur vel debent Justitari. Adde Acta SS. Martii tom. 1. pag. 119.****

† JUSTITIARE PER ACREM, Auris abscissione mulctare, pena in fures statuta. Vide Auris. Tabul. Fossat. fol. 3. *Quidam mercenarius, Galterus nomine, morans in dicta villa nostra, captus fuit iuxta domum Johannis de Banno furando gallinas, qui Justitatus fuit per aures. Rursus infra.*

† JUSTITIARE, Munus, officium justitiarum seu iudicis, vel etiam apparitoris exercere. Edictum Philippi IV. Regis Franc. ann. 1288. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1256. *Volumus insuper quod servientes tui baillivis non permitantur in terra Ostrevantii Justitiare vel plectere*

nisi in casu resorti. Littere ejusdem Philippi ann. 1298. apud Rymer. tom. 2. pag. 618: *Immo si gentes nostrae Justiciando, sicut ad nos pertinet aliquid sciunt, etc. Mandatum ejusd. Regis ann. 1298. apud Menesterium in Probat. Hist. Lugdun. pag. 84. col. 2: Item interdum servientibus nostris, ad Justitiam, aut officium suum exercent in Terris Prælatorum, Baronum, aut aliorum Vassallorum seu subditorum nostrorum, in quibus habent justitiam altam et basam, seu inermi et mixtum imperium. In eund. ann. 1315. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 81. Nullus Bailivus, Prepositus, Castellanus, aut quicumque alius Officialis, seu familiaris noster intret, seu possit intrare quacumque occasione seu causa, nisi de voluntate dictorum liberorum expressa processerit, pro conficiendo, Justiciando, aut aliquid contra voluntatem ipsorum exercendo.*

1 JUSTITIARE. Judicis decreto cogere. Charta ann. 1182. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 316: *Et nos eosdem ad hoc, si opus fuerit, ad petitionem Prioris Justitiamus.*

1 JUSTITIARE. Pignora auferre, obsignare. Gall. Saisir. Charta ann. 1247. ex Chartul. S. Vandreg. tom. 1. pag. 358: *Et sciendum est quod predictus Johannes Louvel et sui heredes predictas manucas cum duabus peditibus terre possunt Justitiare pro redditu antedicto habendo, et similiter pro emenda quotiescumque eundem redditum ad terminum antedictum non habuerint. Alia ann. 1282. ex eodem Chartul. tom. 1. pag. 348:*

*Quam dictam manucam dictus Robertus et ejus heredes poterunt Justitiare et evanare pro redditum supradictum sine aliquo contradicito. Alia vernacule scripta ann. 1298. ibid. pag. 509: Laquelle mesure desusdite ediffice ledit Guillaume et ses heritiers pourront Justitier et evanare sans contradicito pour la rente souvenue. Privilegium Philippi IV. Reg. Fr. ann. 1304. in Collect. Privileg. Equitum S. Johannis Jerosol. pag. 2: *Bona vero mobilia ipsius hospitalis capi vel Justitiari non poterunt in casu aliquo. Adde Ch. ann. 1283. ex Arch. B. M. de Bononuntio Rotom. Vide Justitiare.**

1 JUSTITIARE SE. Coram Judice stare causam dicere. S. Bernardus in Ep. 428. tom. 1. col. 376: *Coram Judice et quodlibet erunt de familia ejus, nunquam Justitiantur se per Comitum. Charta Ludovici Junioris Regis Fr. ann. 1160. apud D. Brussel tom. 1. de Usu feud. pag. 586: *Neque pro Preposito, sine cetero, neque pro alio se Justitiantur, nisi pro corpore Regio. Ubi per et pro idem sonant quod ante vel coram. Charta Philippi Aug. Fr. Regis ann. 1201. apud Thomassium in Biturig. pag. 711: *Et nullus hominum Clericorum Justitiantur se pro Abbate S. Benedicti vel pro ejus serviente, nisi pro garba vel pro censu suo forfecerit. Similia habentur in alia Charta ejusd. Regis ann. 1186. apud D. Scoussse tom. 4. Ordinal. Reg. pag. 77.***

1 JUSTITARIUS. Justitiarum res, judicia. Locum vide in Justitiaribus.

1 JUSTITIARIATUS. Justitiarum seu Judicis regio, districtus. Littere Roberti Regis Sicilie ann. 1322. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 281: *Nomina vero terrarum ditorum Comitum et Maris in ditione prefati regni Justitiaribus sita. Nicolaus de Jamsilla de Gestis Fridrici II. Imper. apud Murator. tom. 8. col. 543: *Transiens quoque et Barones, et alii de Justitiaratu terre Bari, audita**

captione Rapulle, ad mandatum Principis revertuntur. Vide Justitiaribus.

1 JUSTITIARIATUS. Jurisdictio, potestas juris dicendi. Concord. inter Fridric. II. Imper. et Comit. Celan. ann. 1223. apud Pertz. Leg. tom. 2. pag. 251: *Concepit etiam dominus Imperator eidem comiti et heredibus suis Justitiaratum comitatus ejusdem, cum omnibus justitiis et rationibus Justitiaratui pertinentibus, præterquam de baronibus et militibus comitatus ipsius; qui liget velit quod de omnibus que ad Justitiaratum pertinent, etc. Vide Justitiaribus post Justitarius.*

1 JUSTITIARIUS. Jpdx. Inquisitus pag. 870: *Prefectos vero provinciarum in duo officia divisit, i. in Judices, quos nunc Justitianos vocamus, et in Vicecomes, qui adhuc nomina retinent. Neprius Huntindonensis lib. 6. pag. 370: *Qui Justitiani vocabantur, caput erant omnis injustitiam. [Occurrit passim.]**

1 JUSTITIARI CAPITALES, dicti in Anglia, Judices supremi, qui proprias causas Regis terminabant, et aliorum omnium, per querelam, vel per privilegium, sine libertatem: ut si sit aliqui, qui in placitari non debeat, nisi coram Rege, ut ait Bracton. lib. 3. de Act. cap. 7. § 2. cap. 10. § 2. De Justitiaribus Capitalis dignitate, que suprema fuit apud Anglos, sic liber Niger Fiscalis cap. 4: *In Scaccario residet, imo et præsidet primus in regno, Capitalis scilicet Justitia. Potestas vero ex eo deprehenditur, quod quatuor summorum judicum hodiearum muneribus solus olim fungeretur: scilicet Capitalis Justitiarum Banci regii, id est, Placitorum Coronæ, seu criminalium; Capitalis Justitiarum Banci communis, id est, Placitorum civilium; Capitalis Baronis Scaccarii, hoc est, Curie ad sacrum patrimonium et fiscum pertinentis; et Magistris plerumque Wardarum, hoc est, pupillorum et orphanorum. Quippe licet amplissimus hic magistratus in Regis palatio fore semper versaretur, et in eo id officium, quod olim Comes Palatii, obiret, ac præjudicis majoris momenti negotia, et quæ inter Barones regni controversæ erant, lites supremo dirimeret judicio, cum ex quadam dignitate, vel tenore prærogativa esse, nisi coram Rege vel Capitali Justitiaro judicarentur. Sed et Placita civilia, que Communia vocant, sub illis sæculis una agebantur in Palatio coram ipso Rege, seu Capitali ejus Justitiaro, cum Placitis Coronæ: nec discretos habuerunt Judices ante annum 9. Henrici III. vel potius 17. Joannis Regis: utroque enim anno concessum legitur a Rege, proceribus ad id instantibus, ut communia Placita non sequerentur Curiam (Regis) sed in loco certo tenerentur.*

Fixo ita judiciorum loco, enata nova jurisdictio: ac ortum forum novum, cui Præses dictus Magistratus alter, Justitiarus Banci communis nuncupatus, cum ei interesse Capitalis Justitiarus haud posset, quod Regio Comitatus adesse semper teneretur. Exempla igitur rerum civilium cognitione, fiscalium et criminalium iudex prestitit, eoque nomine Scaccario præsedet et Regio Thesauri, de quo, profl. libitum erat, ad Regis et regni negotia statuebat. Niger liber fiscalis. Illic (scilicet in Scaccario) residet Capitalis domini Regis Justitia, primus post Regem in Regno ratione fori, et Majores quoque de Regno, qui familiaris regis secretis assistunt. Et Okamus, qui sub excessum Edwardi II. floruit: iste excellens assor omnibus,

que in inferiore, vel superiore Scaccario sunt, prospicit, ad nutum ipsius quilibet officia subjecta disponuntur; sic tamen, ut ad domini Regis utilitatem juste perveniant. Hic tamen inter cetera videtur excellens, quod potest hic sub testimonio suo breve domini Regis facere fieri, ut de Thesuro quilibet summa liberetur, vel ut computetur, quod sibi et homini Regis mandato moveri computandum: vel si voluerit, breve suum sub aliorum testimonio faciat de his rebus. Scaccario igitur dum præsedebat, et suberat Thesaurarius. Que quidem de Fisco ac rebus fiscalibus cognitio, vel hinc etiam deprehenditur, quod ab Huberto de Burgo, Capitali Anglie Justitiaro, ab Henrico II. postulato anno 1223. apud Mattheum Paris, exacta ratio fuerit de thesauro ad Scaccarium redditus, et de debitis, que Regi debeantur tempore patris sui, et de tempore suo: de scutagio, carucagio, duntaxat et censu, sine custodia rum exitibus spectantibus ad Coronam, ut et de rebus aliis, ad tres hodiearum magistratus pertinentibus, scilicet ad magistrum Thesaurarium Anglie, ad Capitalium Justitiarum Banci communis, et ad Magistrum Curie Wardarum.

Supremi istius Magistratus ex potissimum fuit prærogativa, quod fore semper Rege in transmarinis partibus, Gallias nòmpne, pergentem, cum Rege obiret, ut Vicarius Regis, Regis Locumtenens, Prorex, Custos regni et Gardianus, quod ex Capitalium Justitiarorum catalogo colligere est, et ex Recognitione Libertatum Anglie. Clarendone facta anno 1184. id est 10. Henrici II. cap. 7: *Dominus Rex si in regno fuerit, conveniat, vel Justitiarus ejus, si fuerit extra regnum, ut rectum de eo faciat. Similiter Magna Charta Joannis Regis, data anno 17. regni sui: Nos vel si extra regnum fuerimus, Capitalis Justitiarus noster mittet Justitiarum nostros per eorum quemque Comitatum semel in anno. Et si fuerimus extra Regnum, inter tempus 40. dierum, Barones referent causam illam ad residuos. Hinc in auctoribus Holinschedi Chronici ann. 17. Elix. I. ubi occurrit mentio de Radulpho de Hangham, qui dimittit jam Capitalis Anglie Justitiarum, amplitudine, Capitalis Justitiarus Banci superioris, i. Regii appellatus est, subjunxit, ac si Intger permansisset Magistratus, ista clausula: Ad quem in absentia Regis, Regni moderamen præcipue attinebat. [Hæc fore post Spelmanum in Glossario, ubi plura.]*

1 Non debent hic præmitti Littere Henrici II. ann. circiter 1155. apud D. Brussel ad calcem tom. 2. de Feudorum usu pag. 111. ubi statuitur quid faciendum sit, cum incit ut simul absentes sint Rex et Capitalis Justitiarus: *Recognitiones de nova ditione de morte antecessoris, non capiuntur nisi in suis comitatibus, et hoc modo: Nos (quando) extra regnum fuerimus et Capitalis Justitiarus noster, mittemus Justitiarum per unamquamque comitatum semel in anno, qui cum militibus comitatum captant in comitatibus assisias predictas; et ea que in illo advenit suo in comitatibus, per Justitiaros predictos ad dictas assisias capiendus missos, tepinari non poterunt per eosdem, terminen-*

tur alibi in itinere, et ea quae per eodem propter difficultatem aliquorum articulo- rum terminari non poterunt, referantur ad Justitios de Banco, et ibi terminentur.

Cum igitur universis Regni iudicibus praesent, curareque ex injuncto sibi munere, ut Regni subditis ubique administraretur iustitia, non modo Justitios itinerantes in Comitatus delegabat, sed ipse interdum id obibat officii, ut coram inspiceret popularium querelas, et in iudicium delicta animadverteret. Matthaeus Westmonasteriensis anno 1230: *Dominus Hugo Bigotus, vir fidelissimus, Capitalis totius Angliae Justitiosus, associatus sibi Rogero Turkeby et Gilberto de Preston, coram per Angliam circumire a Comitatu in Comitatum, et a libertate in libertatem, omnibus pro meritis impendens iustitiam.*

Sed summam ac nimiam hanc Capitalium Angliae Justitiosorum potestatem auctoritatemque primis imminuit Ricardus I. qui illis munus in duos Magistratus suis distinctis iurisdictionibus divisit, Borealem nempe et Australem: qui mox coaluerunt, donec fluctuante usque ad excessum Henrici III. eorum potestate, ab Edwardo I. in classem redacti sunt inferiorem. Cum enim animadverteret, quam potens vis esset Magistratus in clientis fovendis Regni dissidii, patri suo atque avo quam infestus, illius auctoritatem imminuit tum in personae dignitate, tum in officii amplitudine. Praetermissis itaque Regni proceribus, qui natalium splendore, vel Magnatum consanguinitate, aut numeroso clientum ac subditorum comitatu, infanti ac turgidi, novis rebus studere solent, Capitales Justitios e minori nobilitate delegit, qui et morum probitate conspicui et legum scientia instructi, totos se iustitiae exercenda tradiderunt ac consecraverunt: ex quo crevit in Anglia Legum et Jurisprudentiae studium, quod a Magnatibus, qui militiae operam dare praeferebant, fere semper negligerunt.

Potestatem etiam cancellis circumscripti auctoribus, adeo ut semotum iam a rerum fastigio, et priscae amplitudinis functionibus, a rebus solummodo negotio et iudicis exercendis eam addidit. Anonymus quidam apud Spelmannum MS. *Ad obitum*, inquit, *Henrici III. 1272. summorum Angliae Justitiosorum auctoritas cessavit.* Postea Capitales Justitios ad Placita coram Rege tenendum appellati sunt. Aliis vero Capitales Justitios Banci communis vel superiores.

Abrogata igitur omni fore, qua praefectus olim fuerat, auctoritate ac dignitate, desuit Magistratus iste, etiam olim supremus, Capitalis Angliae Justitios appellari: adeo ut Jacobo regnante, aere latum sit, quod Edwardus Cokus in Relationum suarum frontispicio hoc se insigniret titulo: etsi vulgarem sequeretur morem, et patris quidem bonam expertem Angliam enim totam, quoad pacem regiam et Coronae dignitatem, nonnullaque alia promovenda, adhuc retinet in iurisdictione Capitalis ille Justitiosus, emittens etiam usque regni terminos mandata sua. Ascendit, titulum praefigit in margine, iurisdictionis indicium. Sed et non designata sunt diversa Parliamenta ipsum, licet primavae spoliatum amplitudine, nostro aeo Capitalium Angliae Justitiosum agnosceret et nominare: ut videre est in Statuto anno 34. Henrici

VIII. cap. 26. et 37. ejusdem cap. 12. et in Decreto super eodem Statuto 2. Edw. VI. cap. 13. et 18. Eliz. cap. 12. et Statuto privato 23. Eliz. cap. 5. citato in Novo lib. Intrat. tit. *Action sur le case*, sect. 5. etc.

Eligebantur olim Justitios non modo e. saeculari nobilitate, sed interdum etiam ex Clero: tametsi Clerici in Canonibus veterunt munia obire saecularia, et tribunalibus laicorum interesse: atque id causa fuit, cur Innocentius III. Pontifex Ricardus I. Regi Angli. sub excommunicationis interminatione praeciperit, ut Hubertum Walterum Cantuariensem Archiepiscopum Justitiosum Angliam constitutum, ab officio removeret: praecipue, ut est apud Matthaeum Paris. ann. 1198. cum non liceret Episcopis negotiis saecularibus se implicare. Parit ex tempore Rex, Gaufridum filium Petri Justitiosum constituens, nec ad hanc postea dignitatem sabrepserit alius unquam Ecclesiasticus: nisi sub Joanne Rege Episcopus Wintoniensis, qui infra biennium etiam exutus est, et Hugo de Pateshull Clericus sub Henrico III.

Eorum porro qui supremum hoc munus in Anglia gessere sub Regibus Normannicis, catalogum contexit Spelmannus quem ab eo mutuari consilium primo fuerat, sed cum in messem alienam faciem immittere mihi religio sit, ad eundem eruditissimum Scriptorem amandare Lectorem consultus visum est.

JUSTITIOSUS QUASI CAPITALIS A LATERE REGIS TRANSMISSUS. Apud Bract. lib. 4. tract. 3. cap. 6. § 2.

JUSTITIOSI DE BANCO, seu in Banco residentes, cognoscunt de omnibus Placitis, de quibus auctoritatem habent cognoscendi, et sine warranto iurisdictionem non habent, nec coercionem. Ita Bracton. lib. 3. de Act. cap. 7. § 2. Idem cap. 10. § 2: Justitiosorum alii sunt perpetui, certo loco habitantes, sicut in Banco, loquelas omnes, de quibus habent warrantam, terminantes. Adde Fletam lib. 2. cap. 34. Nicolaum Trivetum in Chron. ann. 1304. Thomam Walsingham. pag. 89. etc. Scribit Matth. Paris ann. 1314. statuisse Henricum III. ut duo Justitios eligerentur in Banco, et duo ibidem Barones constituerentur in Scaccario.

Tribunal vero Banci appellatio in Anglia duplex fuit: alterum Bancus Regius, seu superior, dictum, in quo Placita criminalia, seu coram Rege agitantur: id est, Placita Coronae: alterum Bancus communis, seu inferior, in quo Placita civilia, popularia, seu communia dirimuntur. His binis Bancis praeferebat Justitios quorum seriem dedit Spelmannus.

JUSTITIOSI PLACITORUM CORONAE REGIS, apud Rogerum Hovedenum pag. 708. Vide Coronator.

JUSTITIOSI FORESTARUM. Idem qui Praeforesarii, in Anglia. Vide Foresta.

JUSTITIOSI AD AUDIENDUM ET TERMINANDUM. Qui ad motus repentinos et insignia maleficia cognoscendum plectendumque constituuntur. Spelmannus.

JUSTITIOSI GAOLAE DELIBERANDE. Qui de malefactoribus incarcerationis iudicant, sive ad penam, sive ad libertatem. *Justices errant, ou a gaole delivrie*, in Statuto Gloucestrensi ann. 6. Edw. I. cap. 9.

JUSTITIOSI AD ASSINAS, duas, vel tres, qui quidem perpetui non sunt, sed expleto officio iurisdictionem amittunt.

De his Bracton. lib. 3. de Action. cap. 10. § 2. cap. 11. § 9. 10. *Justitios ad assinas capiendas missi, supra lin. Non debent, etc.* Justitios ad Assinas capiendas assignati, in 2. Statuto Westmonasteriensis ann. 18. Edw. I. cap. 11. *Justitios ad assinas hodie appellari, qui olim Justitios itinerantes*, observat Spelmannus.

JUSTITIOSI ITINERANTES ET ERRANTES, apud Anglos, dicuntur qui bis quotannis singulas Provincias obsequuntur, et casus emergentes tam civiles, quam criminales dirimunt et iudicant: *Justices errant*, in Statuto Gloucestrensi apud Stanfordium lib. 1. Placi. Coron. cap. 7. vulgo *Eyre Justices*, vel *Justices in eyre*, ut auctor est Rastallus, id est, errantes. *Justitios super la eyre*, apud Henr. Knyghtonum ann. 1269. Gervasius Tylberiensis in libro Scaccarii: *Funt interdum assias a Justitiis errantibus, quos nos deambulantes vel peritustrantes iudices nominamus.*

JUSTITIOSI ITINERIS, in Chronico Nicolai Trivetii ann. 1260. *Justitios itineris de Corona*, apud eundem ann. 1272. *Barones errantes*, apud Gervasium Dorobern. ann. 1170. *Inquisitores*, ibidem. Lex 5. Cgd. Th. de Officio Rectoris. (1.7.): *Provinciae Praesidentes per omnes villas sensim atque visitatim, vicique cunctos discurrant, et ultra rimantur a singulis, quid unusquisque compulsores invidens episcopi aut capide, etc.* Petrus Blesensis Epist. 95: *Ipsos Justitios, quos vulgariter Errantes, vel Itinerantes dicimus, dum errata hominum diligenter explorant, frequenter errare contingit.* Scribit Rogerus Hovedenus ann. 1176. Henricum II. Regem Angliae dividisse Regnum suum in sex partes, et per eam singulas tres Justitios itinerantes constituisse. Adde eundem pag. 743. Matth. Westmonast. ann. 1219: *Res partes adit Wintonienses, latronum et reptilionum reptatione non mediocriter infames, ubi paulo ante Justitios errant itinerantes, qui mundasse debebant partes illas a peste praemotata.* Idem ann. 1220: *Hoc etiam anno itineratio Justitiosorum domini Regis per totam Angliam.* Bracton. lib. 3. de Action. cap. 7. § 2: *Habet etiam (Rex) Justitios itinerantes de Comitatu in Comitatum, quandoque ad omnia Placita, quandoque ad quaedam specialia, ... quandoque ad unicum, vel duas, et non plures.* Vide eundem cap. 11. § 2. 3. et seq. ubi de eorum iuramentis et officio, et lib. 3. de Corona cap. 1. ubi agit, qualiter procedere debent in itinere suo, et quo ordine. Adde etiam Matth. Paris. ann. 1224. pag. 221. ann. 1240. pag. 360.

Bis in anno itinera sua peragere, et in quolibet Vicecomitatu suae iurisdictionis tenere curias suas jubentur. In Statuto Roberti III. Regis Scotiae cap. 30. et cap. 33. *ut Domini habentes regalias, i. jura regia, similiter bis in anno teneant itinera Justitiosae*, statuitur. Sed postmodum exolevit ea appellatio dictique *Justitios Assisarum*. Hodie, ut monet Walsius, Magnates aut Comes primarii, qui forestarum regularum praefecturae habent Justitios itinerantes nuncupantur, *Justices in Eyre*.

JUSTITIOSI ITINERA TENERE, in Statuto Roberti III. Regis Scotiae cap. 30. 33. *Justitiosae itineratio*, apud Matth. Paris pag. 543.

JUSTITIOSI DE NISI IPSIUS. Vide Nisi ipsius.

JUSTITIOSI AD OMNIA PLACITA. Ra-

dulf. de Hengham in Summa magna cap. 4.

JUSTITIARI PACIS. Vide Custodes pacis in Custos.

JUSTITIARI AD CUSTODIAM JUREORUM ASSIGNATI, apud Guillelmum Prynneum in Antiquis Constitut. Angl. Adde pag. 46.

MAJISTER JUSTITIARIUS, in Regno Neapolitano, qui et *Magister Magnae Curiae Justitiaris* vocabatur, de cuius officio ac jurisdictione sic Fridericus II. Imp. in Constit. Sicul. lib. 1. tit. 37: *Statuimus, in magna Curia nostra Magister Justitiaris nobiscum in Curia commoretur, cui 4. iudices volumus assignare, et ut Magister Justitiaris Curiae nostrae supradictae de criminibus laesae Majestatis nostrae et de feudis quaternis, et de quarta parte ipsorum feudorum, et de appellationibus ordinariorum, seu delegatorum nostrorum ad Curiam nostram interjectis, et de questionibus nostrorum Curialium, qui immediatè nobis assistunt, de speciali in Curia nostra commorantium, qui de Curia nostra sine speciali mandato nostro non possunt recedere: nec non et miserabilium personarum, quarum est privilegium fori eligere, causas audiat, etc.* Adde lib. 1. tit. 8. 14 [Statuta MSS. Caroli I. Regis Siciliae cap. 50] Scipionem Ammiratum tom. 1. de Familiis Neapolit. pag. 41. [et] et Hiltius Glossar. German. col. 383. voce *Hofgericht*. De *Justitiario scholae Neapolit.* vide Savin. Histor. Jur. Roman. med. t. temp. tom. 3. cap. 21. § 120.

JUSTITIARI REGIONUM, in Constitut. Sicul. lib. 1. tit. 8. 38. seu iudices minores.

JUSTITIARIUS SECRETIS, in Constit. MSS. Caroli I. reg. Sicil. : *Officiales omnes debent jurare, scilicet Justitiaris secreti, etc.*

JUSTITIARI DE TRI LE BASTON. Vide *Traylebaston*.

JUSTITIARIUS. Dignitas Justitiarum. Chronice Ricardi de S. Germano ann. 1212: *Ricardus de Monte Nigro a Justitiaru Terra laboris amovetur. Occurrit saepe apud Petrum de Vineis lib. 3. Epist. B. lib. 6. Epist. 16. lib. 6. Epist. 14. 25. in Epistolis Johannis XXII. apud Waddingum tom. 3. in Reg. pag. 100. Vide Justitiarus.*

JUSTITIARIUS. *Justitius* seu iuris regis percipiendis praepositus, Gall. *Fermier*. Charta Phil. V. ann. 1320. in Reg. 61. Chartoph. reg. ch. 439: *Nos, seu Justitiarum nostri pro nobis, duo dolia de vineis praedictis capere in navi seu vase praedictis, videlicet unum in et de sex dolis ante malum seu mastum dicte navis seu vase, et unum de aliis sex dolis retro existentibus, de jure nostro possumus.* Porro qui hic Justitiarum Fermiers nuncupantur in alia Charta ann. 1322. ibid. ch. 439.

JUSTITIATIO. Vide *Justiciatio*.

JUSTITIATOR, ut *Justitiator*, apud D. Brussel tom. 2. de Feudorum usu pag. 920. ex Regesto Magnorum Dierum Campaniae fol. 91. v. Vide *Justitarius*, in Non debent.

JUSTITIATOR, Alieujus jurisdictioni et Justitiae obnoxius, Gall. *Justiciable*. Chartul. Campan. in Cam. Comput. Paris. fol. 441. v. : *Dixerunt si quidem quod ipsi viderant ab antiquo, quod homines et Justitiales dominum comitissae, qui manent apud Triangulum, capiebant et adhuc capiunt usuarium.* Vide *Justitiabilis*.

JUSTITIATUS, Subst. Justitia, Juris-

dictio. *Alti et bassi Justitatus*, in Charta ann. 1300. apud Rymer. tom. 8. pag. 193. Cum omni Justitatu, alto et basso, vero et mixto imperio, in alia Charta ann. 1347. apud eundem Rymer. tom. 8. pag. 545. *Justitatus bassus*, in Hominio ann. 1333. Inter Instrum. tom. 2. Gall. Christ. col. 207.

JUSTITIATUS, adject. de Monacho dicitur alicui poena regulari subdito, iudicio Superioris, apud Marquardum Herrgott, in veteri Disciplina Monast. pag. 180. ubi laudatur hic versus :

Justitatus erat, cum verperat ista Johannes.

Vide *Judicium 3.* et *Justitiare*.

JUSTITIONARIUS, Juxta Stat. Vladisl. Jagel. ann. 1433. Inter Leg. Polon. tom. 1. pag. 92: *Spondemus quod in nulla terra totius regni Poloniae Justitionarium constituere volumus, vel quomodolibet surrogare. Vide Justitarius.*

JUSTITIUM, proprie dicitur Juris intermissio, silentium, cessatio: cum autem in insigni aliquo calamitate servari soleant forenses feriae, hinc *Justitium est iunctus publicus*, ut habet Fulgentius de Prisco Sermonem. Apuleius lib. 5. Miles. sub finem. *Sic affectus domus triste fatum cuncta etiam civitas congrebat, luctuque publico confestim congruens edicitur Justitium.* Translatio S. Audoeni apud Marlen tom. 3. Anecd. col. 1678: *Nobis irreparabile damnum et intolerabile luctum, immo potius totius Normanniae genti Justitium inferrent.* Gesta Consulum Andegav. tom. 10. Spicil. Acher. pag. 462: *Robertus itinere Bithyniae obivit, de quo maximum apud nos id circa Justitium existit.* Occurrit eadem notione apud Mabillon. tom. 3. Analect. pag. 537. Illustr. Fontanin. ad calcem Antiquit. Hortae pag. 350. et 358. etc.

JUSTITIUM, Justitia, Jurisdictio. Charta ann. 1265. ex Chartul. Campan. fol. 221. col. 2. *Villa de Hunia cum appenditiis seu pertinentiis suis in hominibus, feminis, banno, ranto, Justitio, sanguine, terra, etc.*

JUSTITUS, Mensura frumentariae species. Charta ann. 1245. tom. 1. Probat. Hist. Brit. col. 925: *Tres Justitos frumenti ad mensuram de Planem in molendino de Latrarino et de eisemoyna Bocheri dicte abbacie (Bonae quietis) et monachis ibidem Deo servientibus, prout iuste possident, tenore praesentium confirmamus.* Vide in *Justa 2*.

JUSTIZARE, Pignerari, Gall. *Saisir*. Chartular. S. Vandregesilii tom. 1. pag. 220: *Poterimus Justizare praedictam terram pro praedicto reddito nostro et pro emenda nostra. Vide Justitiare.*

JUSTRIO, Glauz, plantae genus, vulgo *Herbe au lait*. Glossar. Lat. Gall. ann. 1352. ex Cod. reg. 4120: *Justrio, Glauz.* Vide *Justa*.

JUSTUS HOMO, Vir confirmata aetate, Gall. *Homme fait*. Fragn. Hist. Fulgin. apud Murator. tom. 4. Antiq. Ital. med. aevi col. 13: *Item dicto anno 1305. fuerunt augmentatae Fulginis mensurae bladi ad pondus triginta trium unciarum ad mensuram iij. gumellis et media ad manus justas, videlicet ad manus Justii hominis.*

Ab JUSTUM HABERE. Vide supra in *Justitia 1*.

JUSUM, Josum, Deorsum, vel inferius. Gallis, *Jus*, Italis, *Juso*, Graeco, Hispanis *Juzo*, Occitanis *Jouts*, Papias: *Anocatum*, (sive *natu*) *susum* et *Jusum*, quando venter et vomitus simul solvantur, idque *Jusum in inferiari parte*. (Joh. de Janna: *Jusum, id est, darsum, et contrarium est et susum vel sursum*.) Notkerus apud Canisium tom. 5. Antiq. lect. 1: *Jusum (quum) vel inferius insinuat.* S. Augustinus, tract. 8. in Epist. I. S. Joan: *Quod susum, facias Jusum: quod deorsum, facias sursum: Jusum via facere Deum, et te susum.* Et tract. 10: *Susum me honoras, Jusum me calcas.* Ignotus Casinensis n. 19: *Civitate Juso fieri voluit, et inchoavit.* Vide *Martyrolog.* Adonis 17. Januar. *Ratpertum de Casib.* S. Galli cap. 4. *Eckcardum de Vita Notkeri* cap. 9. *Constantium African.* lib. 2. Pandect. cap. 8. [Gesta Tancredi, apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 144. Bernardi Monachi Ordinem Cluniac. part. 1. cap. 74. art. 47. Ordinem Officii in Domo S. Benedicti, apud Mabillonium tom. 4. Analect. pag. 456.] etc.

JOSUM, Lex, German. tit. 45. § 2: *Et phusant arma sua Josum.* Galli dixerunt: *Ne posent les armes Jus.* Historia Translat. S. Sebastiani cap. 16. n. 76: *Iterumque modo Josum nunc rursus offerens conunditur.* Unde emendandum Martyrol. Adonis 14. Mail: *Capite Josum suspendi.* Leg. *Josum*.

JUTA, pro *Justa*, mensura vinaria, quae aestimatur duobus quartis, in Ordinar. Capel. reg. MS: *Debent capellani regis habere unam Jutam vini melioris equipollentem duabus quartis, teste domino Johanne de Palchro-monte.*

JUTE, Gotti vel Gotti. Vide *Guti*.

JUTARIA, Ubi habitant Judaei. Vide *Judaei*.

JUTI, Gotti vel Gotti. Vide *Guti*.

JUTIA, *Lactare*. Gloss. Isid. Vide *mox Jutta*.

JUTONES, Gotti vel Gotti. Vide *Guti*.

JUTTA, Regula Magistrum cap. 27: *Stant temperata in uno vase puca calidat, aut si voluerint Fratres, cum Jutta, que semper amplius propter attentes fieri debet in pulmentariis fortioribus, aut galata, aut calices vitantibus porrigantur.* Putat Menardus *Juttam* esse potionem, confectam ex lacte apistolorem, idque elicit ex Gloss. Isid. verbis, *Jutta, lactare*; ita ut non modo *Jutta* reponat, sed et *lactare*, nomen neutrius generis efficiat. [Menardus conjecturam non parum favet *Armoreicum Jout*, quod pullem significat, Cambro Britannis *Uud*.]

JUTIA, Justitia, Jurisdictio. [Simul et justiciae emolumentum, multa judicialia.] Tabularium Vossense fol. 32. v. : *Geraldus Assalic dimisit Jutiam, quam in hoc manere habebat, post obitum suum Deo et S. Petro Vastensi. Tabular. S. Petri Solemnis. Dono. Solemnitatis monachis. iudicem Bonae-vallis cum tota Jutia et totum censum de Euseachas. Iterum occurrit in Literis ann. 1216. apud Baluz. Hist. Tutel. col. 518.*

JUVA, Jugerum, modus agri. Charta ann. 1050. apud Murator. in Antiq. Extens. pag. 240: *Offero in praedicta Ecclesia tantum quod aestimatur de terra et res illa mea in plano de Valerano integra duas Juvae de terra laboratoria, etc.* Vide supra *Jugata* et *Jugea*.

JUVAMEN, Adjutorium, auxilium. Gloss. Gr. Lat. : *Overac, Juvamen*. Occurrit non semel, ac praesertim ubi agitur de obligatione, qua vassalli tenebantur Juvare Regem vel dominum su-

periorum, cum bellum imminēbat: qua de re plura in *Hist. Curia Justitie Juvaminum*, in *Privilegiis Equitum S. Johannis Hierosol.* pag. 38: *La cour et Chambre de la justice des Aydes*, ibidem.

◦ Gall. *Ayde. Super factio Juvaminum guerrarum nostrarum*, in *Lit. ann.* 1372. tom. 5. *Ordinat. reg. Franc.* pag. 604. *Invent. Chart. reg. ann.* 1482. fol. 55. v. *Littera, per quam rex domat et concedit omnes pecunias summas, quas receperat domat et Juvaminum senescalarum Petrogroricensium, Lemovicensium, Xantonensium et gubernationis Rupellæ. Charta ann.* 1306. in *cod. Invent. fol.* 74. *Vide Auzilius.*

◦ **JUVARE** Si de aliqua re, ea re uti, potiri, statim nos, vel per nos, vel per gentes nostras sine mesfaca de his poterimus nos *Juvare*, in *Charta ann.* 1227. apud *Rymer*, tom. 1. pag. 255.

* **JUVENA**, [Juvenis. *Inscript.* apud *Maff. Mus. Ver.* 380. 3. Quod si Juvenis non fecerint, restituere debet. Agitur de donatione in puellas octennis honorem a parentibus facta.]

JUVENALIA, *Nova top.*, in *Glossis Gr. Lat.* *Kalend. Roman.* *Hervartii. Nova Mart. Juvenalia.* *Vide Dissert.* 22. ad *Joinvillam* pag. 273.

JUVENALIS, *Νεωπικῆς*, in *Gloss. Græc. Lat.* *Juvenis, punitus*, in *Supplemento Antiquarii*.

JUVENARD, *Νεωπικῆς*, in *Gloss. Græc. Lat.* [Boncompagnus de Obsidione Antiochie cap. 13. apud *Murator.* tom. 6. col. 348: *Græci barbas deferunt, ut se viros esse meminerint. Latini suas abradunt, ut quandoque assumant speciem juvenis. Abrasit barbas Juvenantur plurimi... Sed Græcum non facit barba virum, neque Latinum abrasio naturaliter Juvenari, id est, Juniorem fieri, ut satis liquet. Vide mox *Juvenari*.]*

◦ **JUVENELLA**, Junior puella. *Comput. ann.* 1408. *Invent. Probat.* tom. 4. *Hist. Nem.* pag. 176. col. 1: *Item dicti domini consules fuerunt invitati ad nuptias Antonii Cayroli, qui nubi in uxorem quandam Juvenellam de S. Egidio.*

◦ **JUVENCULESCERE**, **JUVENESCERE**, Juniorem fieri, vel juvenem S. *Ambrosius* lib. 1. de *Cain* et *Abel* cap. 4: *Ne ergo dubites... quod malitia precedat tempore, sed Juvenescat infirmitas. Habet illa etatis stipendium: virtus autem prerogativam glorie.* Et lib. 2. cap. 1: *His quædam coram nostri imbutur infantia, instituitur pueritia, Juvenescat adolescentia, senectus canescat.*

◦ **JUVENERI**, Juvenem fieri seu ad instar juvenis agere. *Gesta Tancredi* apud *Martenium* tom. 3. *Anecd.* col. 135. male 179: *Ab ipso bellorum primordio Nicæa vigilantiam meam sensit, ubi me increpante pigritiam, strenuitas ferrebat; hortante juvenes, senectus Juvenebatur, etc. Puto legendum Juvenabatur. Vide *Juvenari*.*

◦ **JUVENESTRES**, Fortes viri. *Gloss. Isid.*

* **JUVENILLA**, [Diminut. *Juvenis. Inscript.* apud *Grut.* 610. 11. *Asinia C. F. Juvenilla.*]

JUVENIOR, pro *Junior*. *Vitruvius Paulus* *Diaconus Emeritensis* lib. de *Gestis* *Episcopi Emeriti*, in *S. Masona* cap. 5. *Beda* in *Hist. Wintoniensi* *Monast.* lib. 2. cap. 16. [et *Eckardus Junior*, apud *Mabilion.* *sec.* 5. *SS. Benedict.* pag. 14.]

JUVENIS *Homo*, *Inflmi ordinis*. *Curia Generalis Catalaniæ* acta *Gerundis* sub *Jacobo II. Rege Arag.* ann. 1321: *Quod aliquis rusticus, bondarius, vel Juvenis homo, vel alius quilibet, etc.* Alio loco: *Statuimus, quod aliquis Juvenis vel procurator utaperi, etc.* Occurrit ibi non semel *Juvenibus* opponuntur *seniores, majores natu*, id est, viri orlinis superioris, viri nobiles. *Vide Junior*.

◦ *Constit. MSS. Alfonsi II. reg. Aragon.* ann. 1383: *Ordinamus quod notarius, qui ibit cum Juvene seu procuratore, vel etiam ipse Juvenis vel procurator non possit recipere, nisi unum salarium una die.* Ubi *Juvenis* appellari videtur *Notarii scriba, vulgo Cleric de notario.*

◦ *Juvenis*, *Ludovicus VII.* qui scripius *Junior*, inscribitur in *Tabul. Carnol.* *Concesserunt in perpetuum, absque omni penitus calumpnia deinceps et reclamatione, omnes penitus pastus de majoria Vouarum... Factum est hoc 1198. anno ab incarn. Domini, regnante Ludovico Juvene primo cano, etc.*

JUVENTABILIS, *Papia, Beneficus.* *Vide Joventalis.*

JUVENTARE, *νωπικῆν*, in *Gloss. Lat. Græc.* a *juventa*, *Juventem*, *νωπικῆν*, *Juvenari*, dicit *Horatius*, pro more juvenum agere. Aliud *Glossar.*: *Juvenor, νωπικῆν*.

JUVENTUTUDO, *Juventus*, in *Epist. Caroli M. ad Fastradam Regin. de Avatica* vii *toria*.

◦ *Hinc Juventa*, pro *Jeunesse*, in *Vit. S. MSS.* ex *cod. 26. S. Vict. Paris.* ubi de *S. Catharina* fol. 316. v. col. 2: *Virge de grant lignaige prens conseil de ta Juventa. Jeunesse vero nude, pro Juvenilis ætatis actum.* *Gall. Trait de Jeunesse, action de jeune homme.* *Lit. remiss.* ann. 1431. in *Reg. 180. Chartoph. reg. ch.* 145. *Frere Ansel de Prouville commança a blasmer cellui Jantier son nepeu d'aucunes Jeuneses, qu'il cisoit qu'il avoit faites... d'avoir battu une femme joyeuse, etc.*

◦ **JUVENUS**, *Juvenis*. *Nicolaus de Jamsilla* de *Gestis* *Friderici II. Imper.* apud *Murator.* tom. 8. col. 512. *Sic ergo quinnus Pontifex ingressus est regnum, pmissio Legato Sedis Apostolicæ G. Sancti Eustachii diacono Cardinali, viro quidem Juveno, et ipsius Pape consanguineo, etc.*

◦ **JUVERIA**, etc. *Munus Judicis.* *Diploma Lotharii Imp.* pro *Wiboldo Abb. Stabulensi* ann. 1136. apud *Marten.* tom. 2. *Ampliss. Collect.* col. 97: *Presenti privilegio invidabiliter sancimus, ne jure hereditario villici vel judices fiant, sed utrumque ministerium, id est, villicatum et Juveria, in potestate Abbatis et gratia consistat, et eis jure et lege ministeriorum et non jure beneficiorum diem et legem Abbates consistant. Similia omnino habentur in altero ejusd. *Imp. Privilegio* ann. 1181. *ibid.* col. 91.*

◦ **JUVERIA**, Eadem notione. *Privilegium Celestini II. PP.* pro eodem *Wiboldo* ann. 1143. *ibid.* col. 119: *In possessionibus ipsius Monasterii nullus Juveriam vel majorem aut villicationem hereditario seu feudali jure per successionem teneant, sed in potestate Abbatis sit ordinare, et cum oportum cognoverit immutare.*

◦ **JUVERIA**, *Eod. significatu.* *Epistola* ejusdem *Celestini PP.* ann. 1143. ad *Episcopum, Clerum* et *populum* *Leodiens.* *ibid.* col. 117: *De aliis vero qui Joanas, majorias et villicationes, necnon et beneficia, que a Poppono II. Abbate acceperunt, cujus alienationes et districtiones Regum justicio cassate sunt, contra*

voluntatem Abbatis retinent, et necdum eidem sententiis subjacent, vobis mandamus, quatinus eos eadem administrationes et bona in manu Abbatis libere dimittitis districta commoneatis.

◦ **JUVERIUS**, *Bubulcus.* *Vide supra Joeverius.*

JGUS, *Abies, vulgo Jf.* *Gallis.* *Liber Miracul. S. Martini Abbat. Vertavensis* cap. 3: *Est autem id genus arboris aptum p'piculis et arcuballis, vulgo enim dicitur Jaus* [eo *Lez. Jaus*.]

◦ **JUWERIA**, *Vide Juseria.*

IWAN, **IWANUS**, *Joannes*, non semel apud *Galbertum* in *Vita Caroli Comitis Elnar.* *Hanc vocem ea notione usurpant etiam passim Dalmata et Hungari.* *Vide Historiam Austriam ann.* 1289. et 1236. *1347c.* eadem notione apud *Cantacuzenum* lib. 1. cap. 36. 57. *1640c.* apud *Nicetam Choniataem.*

◦ **JUX**, pro *Jus*, *Prestatio, pensitatio.* *Conventio Ludovici Domini Castellani cum habitatoribus ejusdem loci ann.* 1461: *Tenebantur solvere ipsi habitatores... eidem D. Ludovico... annuatim quoddam Jus vocatum Lou Jey, videlicet l. sectorium atque ad mensuram veterem, XII. denarios, et l. gallinam venduales.*

JUXTA, pro *Erga*. *Vetus Inscriptio:* *Ob industria ipsius merita et amorem Juxta cives, Ordo Interamnatum patrono.*

◦ *Hinc Joinct nostri dixerunt, pro Prés.* *Lit. remiss.* ann. 1453. in *Reg. 182. Chartoph. reg. ch.* 31: *Le suppliant courut après icellui Pierre, et incontiens qu'il fut Joinct lui, il lui battit sur l'espaule ung coup de ladis fourche.*

◦ **JUXTARE**, *Appropinquare*, in *Amalthea*, *Pro Jungere, adjungere.* *Le Roman de Vace MS.*

A lui se sont Joictz trestout li Bessaciois... grant torbes venoient peissant et borjois, Chevaliers, riche et porre, et vilains et cortois.

◦ **JUXTARE**, Eadem origine. *Statuta MSS. Augerii II. Episc. Conseran.* ann. 1240: *Nullus baratas ac lucra inhonesta ac cujuslibet generis sœnus exerceat, aut undecim pro duodecim in ludo Juxtare, aut bladum vetus et corruptum pro novo et sincero mutare seu commutare presumat.* *Hic Juxtare, si bene censeo, idem est quod pecuniam in ludo juxta ponere seu deponere.*

◦ **JUYA** *Usus, GALL. Jouissance.* *Pactum* inter *Joan. dalph.* et *Petrum Barrai.* *act.* 1315: *Quod ipsi... possint cindere in memoribus... trabes, postes et alias mœrias facere deportare pro chalfagis et edificis suis... excepta tamen prima citione seu prima Juya memoris Pontificis... quam primam cisionem seu Primam Juyam nobis dederunt. Liberi ville de Alavardo concesses per Humbert. dalph. ann. 1337: Item volumus et concedimus quod dicti iudici, quotienscumque dicte universitati necesse fuerit, unam Juyam, duas vel plures vendere vel alienare valeant. A verbo *Juyre*, *Uti, ibid.* *Item statuimus quod... de memoribus communibus albis seu nigris, existantibus in dicto mandamento Alwardy Juyre seu uti possint, per modum debitum exercendo.* *Vide supra Joja et Joissentia.**

◦ **JUZATARIA**, *Vide supra ip* *voce Juidat.*

JUZGUS, **JUZGO**, *Judicium.* *Hispanis*, apud quos *liber continens leges Gothorum, Fuero Juzgo*, i. *forus judicialis* appellatur, ut *actor est Covarruvias* de *Veterum numismatum collatione* cap. 6. § 4. *Charta Alboacem Regis Mauri in*

Comimbria apud Sandovallum in Favila: Christiani habeant in Colimbria suum Comitem de sua gente, qui maneat

eos in bono Juzgo secundum solent homines Christiani, et isti component rixas inter illos, et non matubunt hominem

sine jussu de Alcaide eos Alcaide Saraceno: sed monstrabunt suos Juzgos, et ille dicabit: Bene est; et matubunt cypatum.

K

KAA

K. LITTERA numeralis, quæ 150. tenent, unde versus:

K. quocumque centenas, et quinquaginta tenent.

Seu, ut habet Ugutio:

K. centenarium, medium conservat et unum.

Cui assentiuntur Notæ numerorum ex antiquo Codice descriptæ, ubi K. 151. efficere dicitur. Eadem literæ, si recta linea superaddatur, centum quinquaginta unum millia significat.

K. licet apud Latinos nihil valeat, apud Alemannos tamen pro X. Græca positum, Clenche, i, Clange, Clamitat, dum superponitur cantilene. Notkerus Balbulus opusc. *Quid singule literæ significant in superscriptione, cantilene.* Vide A.

K. Antiqui cum a sequeretur k. proponebant, cum vero u, q. postponebant. Omnia autem Græca quæcumque sequente vocali per k. scribenda sunt. Papias. [oo. Ex Isidor. Orig. lib. 1. cap. 26. sect. 18. et 20.]

Superfluum omnino esset monere litteram k. sæpissime in MSS. Codicibus scribi pro C et Ca. Nec minus notæ aliæ mutationes quo idcirco silebimus.

KAGIUM. Tributum, quod pro facultate onerandi et exonerandi naves in litore conceditur, nostris Quagage, a Gall. Quai. Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 976: *De Kaagio, muragio, pagio, barbianagio, et de operationibus castrorum, etc.* Vide Caiagium in Caya.

Vectigal ex fluviorum portibus, nostris Kayage. Kaagium in Charta locat. præposit. Ambian. ann. 1292. in Reg. 70. Chartoph. reg. ch. 292: *Omne jus nobis competens... in Kaagio et traverso Ambianensi, in theloneo bladi et aliorum granorum, etc.* Charta ann. 1390. in Reg. 98. ch. 38: *Lesquels kais de la Rochelle furent de feu Guiart de la Gra-*

velle et à lui appartient, et doit appartenir le droit de prendre le Kayage et le profit desdits kais et de la vase. Vide supra Caiagium in Caya et Caium.

KABELLUM. Vide Habellum.

KADIMIA. Vide infra Katimia.

KADORISTAS. Inseparabilia. Glossar. vet. ex Cod. reg. 7613.

KADRAGESIMA, pro Quadragesima, in Charta Jacobi Regis Aragon. ann. 1228. tom. 8. Spicileg. Acher. pag. 383.

* [e. Non sunt curine ante altare pro Kadragesima. (Chevalier, Visit. episcop. Gratianop. p. 24.)]

KAERE, Caesar, amicus. Gloss. Isidor.: ubi Grævus: *Lege xxi. Caesar, Caesar ave.* Persius in Prologo: *Quis expeditus psittaco suum xxi.* Martialis:

Psittacus a vobis aliorum nomina discam.
Hic per me dicitur docere, Caesar ave.

KAESIUS, pro Cæsius, Equi color, in vet. Inscriptione, 312.

KAETUM, Salictum, Gall. Saussaie. Chartularium S. Vandreg. tom. 1. pag. 976: *Unam pechiam terra... sitam in prædicta parochia de Calido-Becco intra Kaeyum ditorum Religiosorum in uno latere et terram Johannis le Serrurier in alio.* Vide Kaneium.

KAHEIB, KAHEIUM, Eadem notione. Vide Kaneium.

KAFICIUM, Idem quod Caficum, Mensuræ frumentariæ apud Hispanos species, nostris, Kafia. Charta ann. 1317. in Reg. 54. Chartoph. reg. fol. 36. r.:

Dominus rex confirmavit donationem... de quinquaginta Kaficis tritici ad mensuram Pampilonensem. Stat. pro reformat. regni Navar. ann. 1322. in Reg. A. Cam. Comput. Paris. fol. 159. v.: *Ordinatum est, quod castellanus dicti castri habeat decem homines, et pro quolibet homine quinque Kaficis tritici et viginti*

solidos per annum. Ibidem fol. 60. v.:

Cum laboratores solvant in pectis regis, pro viginti Kaficis bladorum servandorum, unum Kaficum; dicti custodes habebunt illud Kaficum. Ubi Reg. ejusd. Cam. sign. Noster fol. 437. r. habet,

Raficia. Festam. Caroli reg. Navar. et comit. Ebroic. ann. 1378. in Cod. reg. 8428. 3. fol. 109. r.: *Lesquelles rentes et revenus pevent valoir et monter à la somme de 438. Kafis de froment, 432. Kafis d'orge et d'avoine, et 107. livres, dix sols de Carlins noirs. Vide supra Caffirus.*

KAFCIUM, Eadem notione. In Reg. sign. Noster Cam. Comput. Paris. fol. 389. r.:

Quidam modus mensurarum in Navarra. In Kaficio Pampilonæ sunt iij. rova; in rova iij. quartalia, etc. Puries ibi.

KAIA, Domus, apud Spelman. et Blount. Glossar. S. Germ. Prat. sign. 501: *Cancelli, Kai.* Vide supra Caia.

KAIAGIUM, KAILAGIUM, Idem quod Kaagium. Litteræ Ricardi II. Regis Angliæ ann. 1378. apud Rymer. tom. 7. pag. 221: *Semper hactenus quieti esse consueverunt de Theolonia, pontagio, muragio, pavagio... Kailagio... theolonia, pontagii... Kaiagii, etc.*

KAIUM, Lapidus ad fluvii ripam agger, Gall. Quai. Lit. Alfonsi comit. Pictav. ann. 1289. in Reg. II. Chartoph. reg. fol. 44. r.:

Pro Kaiu aquæ Wltin reficiendo sex denarios ab eisdem mercatoribus erigunt. Vide Caya.

KAKENUS, Arabice, Cignus, in Glossar. Medic. MS. Simon. Januens. ex Cod. reg. 4529.

KAER, vox Germanica que opprobrium sonat, Flandris Knicker. Laur. Byzantius de Origine Belli Hussitici apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 198: *Iltergo quotidie in vertice montis supra flumen, ex opposito Monasterii sancti*

Crucis et Ecclesie S. Valentini stantes
contracivitate ha! ha! ha! ha! ha!
Kaker! Kaker! velut canes ululabant.
KAKIA, a Graeco saxis, Malitia, apud
Friedegod. in vita S. Wilfr. saec. 3. Bened.
part. 1. pag. 185.

Non contenta sur virus fœdiss Kakis, etc.

1. **KAKIMIA**, vox Chimica. Est, inquit
Roehus le Bailif, in Dictionario Spagy-
rico, quoscumque metalli immatura mi-
nera, que adhuc in primo suo ente
constitit, ut infans in utero matris sue.

2. **KAKO**, Columna Infamis, ad quam
malesci spectandi populo exponuntur,
Germ. *Kaak*: Vide Hailtaus. Glossar.
Germ. in hac voce, col. 1056. Vetus
Illust. Germ. Item idem ab *accatus* ha-
bet facere seu fieri patibulum, donum vic-
toris, *Kakocem*, etc.

3. **KALCANDACE**. Vide Kalende.

4. **KALCULUM**. Kartulum quo mortui af-
feruntur alibi. Gloss. Isid. ubi Gravivus:
Pro Kartulum lege Capulum, aut Aposu-
lum. Nam capulum est sarcophagus. In
Papia apud corrupte legitur, Kalcidum
in quo mortui deferuntur, vel testimen-
tum detum seu linteum. Nec minus in
Glossis Arabico-Latinis, pro *Kattulum*,
feretrum, lege capulum; pro *deferturum*
et *deferturum*, scribe *eferturum*. Vide
Kaltulum. 19. Vide supra Capulum 2.

5. **KALENDA**. Congregatio cujusdam
piae societatis Hallesis, que Kalendis
singulorum mensium potissime conve-
niebat. *Kalende*, eadem acceptione, in
Charta ann. 1389, ex Reg. 71. Hartoph,
reg. ch. 234. *Oye et entenus la suppli-
cation des conferes et curas de la con-
fratite de la Kalende d'Arenchin*, etc.
Vide supra Fratres Kalendarum in Fra-
ter et post Kalende.

6. **KALENDA**. Martyrologium, cui ad-
debantur obituarium et ordo officii pe-
ragendi. Reg. visitat. Odon. archiep.
Rotomag. ex Cod. reg. 1245. fol. 574:
Præcipimus legi matriculam seu Kalem-
dam cotidie legi faceret. Stat. ant. eccl.
cathed. S. Petri Redon. cap. 6. ex Cod.
reg. 9612. L.: *Ultimo receptus canonicus
tenebitur Kalendarum quotidianis legere; et
quanto se abentare voluerit, ante exco-
muni secundum ordinem notificare tenebitur,
qui similiter eandem Kalendarum
legere tenebitur*. Opinar. MS. S. Petri
Aureo-val.: *Pueri claustrales conveniant
coram ipso (priori) Kalendarum repetenda
... Quo facto omnes conveniant in ca-
pitulo et fiat Kalenda, cum suis adjacenti-
bus et suffragiis, ut moris est*. Constit.
ant. monast. S. Petri-Mont. dioc. Me-
tens. tom. 2. Monum. sacr. antiq. pag.
429: *Accepta benedictione, lector Kalem-
das et Lunam sequentis diei et Natalitia
Sanctorum pronuntiabit*. Vide Kalendarum
2.

7. **KALENDA**, Initium cujusvis rei,
puta, Locus ubi territorium aliquod in-
cipit. Charta Andr. reg. Hungar. ann.
1214. Inter Probat. tom. 2. Annal. Fran-
constr. col. 19. *Cujus predicti primæ me-
tæ incipiunt a Kalenda Videt... Veniunt
iterum ad primas metas in loco superius
nominato, Kalendavi: (sic) nominatæ*.

8. **KALENDA**. Vide post Kalende.
9. **KALENDE**, seu *Festum Kalendarum*,
Wlue Belgio in Epochis cap. 7. *Festum
Kalcandace*; ita appellant Scriptores,
publicas illas ac superstitionis lætillas,
quas Kalendis Januarii, quibus annus
aperitur, exhibere primum Gentiles,
usurpare etiam postmodum Chris-
tiani, et quas utrique indecoris choreis,
muhirumque aut ferarum assumptis

formis ac vestibus fruebant uti supra
in voce *Carneus* indicatum. Ea porro
superstitio vigente Christianismo adeo
avaluit, ut vix ab Ecclesia proseribi
poterit, atque adeo Episcopis, Conciliis,
et summis Pontificibus, ad id vires suas
conferentibus, ut patet ex Concilio Tru-
lano can. 62. Romano sub Zacharia cap.
8. Turonensi II. cap. 17. 22. Autissiodor.
can. 1. Capitulari Gregorii II. PP. pro
Bavaria cap. 8. Attonis Episcopi Basi-
leensis Capitulis cap. 79. Epistola ipsius
Zacharie ad Bonifacium Mogunt.
et Sermionibus ac Homiliis Patrum, qui
civitas ac civitates invaduntur, S. Au-
gustini, S. Ambrosii Serm. 115. Maximi
Taurini, Petri Chrysologi Serm. 115. de-
nique Faustini Episcopi apud Bolan-
dum 1. Januarii, et e Græcis Joannis
Chrysostomi, sancti Asterii, et aliorum:
quas quidem Kalendarum impudicas et
ludicras prophanasque superstitiones
attingere Tertullianus lib. 1. de Idol-
olatri. cap. 14. Isidorus lib. 1. de Eccl.
Offic. cap. 41. Alcuinus lib. de Divin. Of-
fic. cap. 4. Cyprianus in Vita S. Casarii
Arelat. sub fin. Anonymus in Vita S.
Samsonis Episcopi Dolensis lib. 2. cap.
19. Vite S. Hugonis Abbatis S. Martini
Eduensis num. 15. etc.

Lect. inquam, ab Ecclesia non semel
proscriptæ fuerint, indictis ad hanc
diem Januarii et Ianiis, de quibus suo
loco, quibus eæ quodammodo extirpare-
ntur, et ut ludicra et impia festivitatis
loco vera ac solida succederet, vixi pos-
sunt tamen tam alte radicali prorsus
evelli, adeo ut extremis etiam tempo-
ribus plus solito vires acceperint, et non
secularibus dumtaxat: sed et ab ipsis
Episcopis et Sacerdotibus legantur usur-
pate: imo, cum ab his omnino absti-
nissent Laici, eas obstinate retinuisse
Clericos, atque ab his solis usurpatis
fuisse, testantur Theologi Parisienses
in Epist. encyclica an. 1444. *Quid quæ-
siverint (Episcopi) si solum Clericum sicut
hodie his observantia vacante vidissent*;
unde ejusmodi festivitatis Festi Hypodia-
conum nomen inditum, non quod re-
vera soli Sacerdotibus has scelestas cho-
reas decerent: sed quod hæc joculari
appellatione nostri indicare voluerint,
festivitatem hanc fuisse ebriorum Cleri-
corum seu Diaconorum: id enim evincit
vox *Soudiacos*, id est, ad literam, sa-
turi Diaconi, quasi *Diacros saoule*.

Cujusmodi autem fuerit, et quibus
ineptis constitit, docet Beletus lib.
de Divin. Offic. cap. 72. his verbis: *Festi-
um Hypodiagonum, quod vocamus Stul-
torum; a quibusdam perficitur in Cer-
tione; vel in ejus octavis. Funt autem
quatuor tripudia post Nativitatem Do-
mini in Ecclesia, Levitarum scilicet, Sa-
cerdotum, Puerorum, id est, minorum
etate et ordine, et Hypodiagonum, qui
ordo incertus est. Unde fit ut illi quan-
doque annumeretur inter sacros Ordines,
quandoque non, etc. Videtur sane ea
Episcoporum, vel potius Clericorum las-
civia a Græcis originem capisse: cum in
octava Synodo can. 16. ex versione Ana-
stasi, (nam canon abest in Græca Edi-
tione) legamus fuisse tum quosdam Lai-
cos, qui secundum diversam Imperatorum
dignitatem videbantur capitulorum
comam circumplexam involvere atque re-
ponere, (ita namque, ait hoc loco Ana-
stasius, a cervicibus usque ad capita contor-
quebant, ut clericali more in rotundum
tonsi viderentur) et gradum quasi sa-
cerdotalem per quosdam inducia et vesti-*

menta sacerdotalia sumere, et, ut puta-
batur, Episcopos constituere, superhume-
ralibus, id est, palliis, circumamictos, et
omnem aliam Pontificalem indutum sto-
lam, qui etiam proprium Patriarcham
accridentes, cum qui in adventibus
sæpe momentibus *Archiepiscopi et Principes
erat; et insultabant, et illudabant quibus-
que divinis, modo quidem electiones, pro-
motiones, et consecrationes, modo quidem
acule calumnias, et depositiones Episco-
porum quasi ab invicem, et per invicem
miserabiliter et prævaricenter agentes et
patientes, a seculo unquam viditæ est, etc.*
Quæ postrema verba satis innuunt, ejus-
modi Clericorum ludibria in Occidente
nonnumquam nota fuisse.

Quod igitur sub exitum mensis De-
cembris initium suberit prava illa festi-
vitas, Libertas Decembria appellata
est, de qua idem Beletus cap. 130. *Sunt
nonnullæ Ecclesie in quibus statum est,
ut vel etiam Episcopi et Archiepiscopi in
Carnobis cum suis ludant subditis, ita ut
etiam sese ad lusum pile demittant. At-
que hæc quidem libertas ideo dicta est
Decembria, quod olim apud ethnicos no-
vis fuerit, et hoc mensis servit et antea
et pastores velut, quadam libertate dona-
rentur, serenique cum dominis suis pari
conditione, communia festa agentes post
collectionem messium; quantum vero
magnæ Ecclesie, ut est Remensis, hanc
judendi consuetudinem observent, videtur
tamem laudabilis esse, non ludere. Vi-
vebat Beletus in Ecclesia Ambianensi
ann. 1182. ut auctor est Albericus in
Chronico MS.*

Inter ludicra hujus festivitatis
præcipuum locum obtinebat electio Ab-
batis vel Episcopi stultorum, cujus lu-
dibria hic persingere placet ex Ger-
moniali MS. Eccl. Vivar. ann. 1865.
exarato fol. 153. Die 17. Decembris con-
veniunt omnes sciafardi et clericuli ut
Abbatem eligant: quo electo cantatur
Te Deum, et tunc per consocios subigitur,
et elevatur, ac super humeros ad domum,
ubi ceteri pro potu sunt congregati, lela-
ter deportatur, atque in loco ad hoc spe-
cialiter ornato et præparato ponitur, sta-
uitur et collocatur. Ad ejus introitum
omnes debent assurgere, etiam dom. Epis-
copus si fuerit presentis, ac impensa re-
verentia consuetæ per consocios et consocios
electi, fructus species et vinum cum cre-
denda ei dentur, etc. Sumpta autem potu
idem Abbas vel major succentor ex ejus
officio absente Abbate incipit cantando ea
que sequuntur; ab ista enim parte sciafardi,
clericuli ceterique de supra chorum debent
esse simulque cantare, ceteri vero desuper
chorum ab alia parte simul debent re-
spondere... Sed dum eorum cantus septius
et frequentius per partes continuando
cantatu tanto amplius ascendendo elevatur
in tantum quod una pars cantando,
clamando, et fort. eridat, vincit aliam.
Tunc enim inter se ad invicem clamando,
sibilando, ululando, cachinnando, deri-
dendo ac cum manibus demonstrando,
pars victricis quantum potest partem ad-
versam deridere conatur et superare,
jocosque trifas sine tædio breviter in-
terea. A parte Abbatis, Heros. Alter cho-
rus, et nollic, nollicerno. A parte Abbatis,
ad fons sancti bacon. Alti, Kyrie elei-
son. Quo finito illico gachia (janitor) ex
ejus officio facit præconizationem sic di-
cendo: De par Mossenhör Labat è sos
Cosselliers vos fam assaber que tot homs
lo sequa, lay on voura anar, et quo sus
la pena de talhar lo braye. Tunc Abbas
alique domum ereunt impetum facientes.

Juniores canonici chorarii scutiferique dom. Episcopi et canonicorum. Abbatem comitantur per urbem, cui transeunt salutem omnes impertiunt. In ista vero visitationibus (quæ usque ad vigiliam Natalis Domini quotidie vespere fiunt) Abbas debet semper deportare habitum, sive fuerit nuda, sive tabardum, sive cappa una cum cappis de variis foliatis. Ipsi erant, si quid indecorum in Choro fiebat, capere et castigare.

Ex eodem Ceremoniali Episcopus stultus qui ab Abbate distinctus erat, eligebatur in festo SS. Innocentium eodem ritu quo Abbas stultorum: *Deinde electus per scalfardos submittitur et campanilla procedente portatur ad domum episcopalem, ad cuius adventum janua domus, absente vel presente ipso dom. Episcopo, debent totaliter aperiri, ac in una de fenestris magni limelli debet deponi et stans dat ibi iterum benedictionem versus urbem.*

Sed et ludicris impia miscens Episcopum sacra peragendam imitabantur. Idem Ceremon. sub festo S. Stephani fol. 100: *Episcopus stultus ad Matutinas, Missam majorem et Vesperas cum suo capellano in episcopali cathedra marmorea decenter ornata debet per hos tres dies pontificaliter presidere. Unde in introitu dictarum Horarum debet in vestuario cappa communi serica indui et ornari una cum mitra et sericis cyrothecis. Capellanus vero ejus cappa etiam communi serica induatur, portans in capite parvam pulviam, sive custum loco capelli sive baretis; et sic ornati procedentes cereserant more solito cappis sericis ornati, una cum roge (apparitore) a dicto vestuario procedentes cum mansuetudine ad dictam cathedram perveniunt episcopalem, ubi una cum predicto suo capellano ad ejus pedes sedente, habens semper crocissam in manibus, residet quousque Horæ predictæ celebrabuntur. Subdiaconus Epistolam cantaturus, vel Diaconus Evangelium, uno genu, lezo supplicationem et impendebant, quos sua manu dextra signabat, etc. Verum finit Matutinas, Missa et Vesperis, ejus capellanus alta voce dicat: Silete, silete, silentium habete. Chorus: Deo gratias. Episcopus stultus: Adjutorium nostrum, etc. Chorus: Qui fecit, etc. Episcopus: Sit nomen, etc. Benedict vos divina majestas, Pater et Filius et Spiritus sanctus. De Indulgentiis dandis:*

De per Moslenhor l'Evêque.
Que Dieu vos donne gran mal al besle. Jecuri.
Ave una plena balasta de pardos
Et dos das de raycha de sot lo monto.

Alia est formula indulgentiarum quæ refertur ibid. fol. 133. sub festo S. Johannis Evangelistæ, ubi eadem ceremonie atque diet præcedentis præscribuntur.

Messenhor quez ayssi prenas
Vos douz xx. balastes de mal de dens;
E a vos autres donas atressi
Dona r. coe de rossil.

Sed hæc ludicra, seu potius criminosa, ut loquitur Chrysologus, vel *μωρὰ καὶ βλασφημὰ ἔργα*, uti vocantur a S. Asterio, non semel evellere conata est Summorum Pontificum auctoritas. Exstant enim littere Petri Capuani Cardinalis Legati in Francia ann. 1128, quibus præcipit Odoni Episcopo Parisiensi et aliis Canonice ejusdem Ecclesiæ, ut hæc festum, quod *Fatuorum* appellabatur, et in Ecclesia Parisiensi, ut in cæteris, invaluerat, penitus abolerent;

quod dictus Episcopus allique ad id nominati Commissarii executi sunt, facta ordinatione in Ecclesia deinceps observanda, quæ habetur apud Gussanvillam post Notas ad Petrum Blesensem.

* (Secundo duodecimo jam festum fatuorum fuerat correctum: Ex fidei relatione quam plurimum didicimus, quod in festo Circumcisionis Dominice, in eadem ecclesia (Parisiensi) tot consueverunt enormitates et opera flagitiosa committi quod locum sanctum, in quo gloriosa Virgo gratam sibi mansionem elegit, non solum feditate verbolorum, verum etiam sanguinis effusione plerumque confingit inquinari, et cætenus adinverto tam pernitiose temeritate invaluit, ut sacratissima dies, in qua mundi Redemptor voluit circumcidi, festum fatuorum, nec immerito, generaliter consueverit appellari. Attendentes hinc quod in illis diebus calamitatis et luctus, quos turbatio temporum et terrarum, et precipua desolatio terre orientalis gravius perfudit, amaritudine, potius debemus orationibus et lacrymis indulgere, quam hujusmodi vanitatibus et turpitudinibus inservire. Sicut in statum canonicum revocare quod in scandalum ecclesie tempore profectur pululasse, auctoritate prefati legati, adhibita maturitate consilii, supradictam sollempnitatem ordinavimus in hunc modum: in vigilia festivitatis, ad vespere, campana ordinata, sicut in duplo simplici pulsabuntur. Cantor faciet matriculam in omnibus ordinat. Rimos, personas, iumentaria herciarum, nisi tantum in totis ferreis et in penna, si tamen voluerit ille qui capam redditorum est, fieri prohibemus. Sicut in processione vel cantu ad ecclesiam adducatur, vel ad domum eam a ecclesia educatur. In choro autem induet capam suam, assistentibus ei duobus canonicis subdiaconis, et tenens baculum canonicis, antequam incipientur vespere, incipiet psalam *Letentur gaudis*, qua finita, episcopus, si presens fuerit, vel decanus, absente episcopo, vel capellanus episcopi, utroque absente, incipiet vespere ordinat et sollempniter celebrandas: hoc addito quod responsorium et *Benedicamus* in triplo, vel quadruplo, vel organo poterunt decantari, alioquin a quatuor subdiaconis indutus capis sericis responsorium cantabitur. Completorium ordinat et sollempniter cantabitur. Pulsato autem uno classico ante matutinas, sicut in summis sollempnitatibus, matutini ab episcopo, vel decano, vel capellano incipientur ordine debito consummandi. hoc adjecto, quod tertium et vi. responsorium in organo, vel triplo, vel quadruplo cantabuntur. Cantor matutinorum responsoria ordinabit. Missa similiter cum cæteris horis ordinat celebrabitur ab aliquo predictorum, hoc addito quod epistola cum farsa dicetur a duobus in capis sericis, et postmodum a subdiacono nichilominus perlegetur. Responsorium et *Alleluia* in triplo, vel quadruplo, vel organo, in capis sericis, cantabuntur, et erunt in missa tunc procedentes. Vespere sequentes sicut priores a *Letentur gaudis* habebunt initium, et cantantur *Leta bundus*, loco hymni. *Depositus* quinque ad plus dicetur loco suo, et si capis mabantur vespere ab eo qui fuerit inchoate. Ultimam similiter completorium ordinat dicetur. Per totum festum, in omnibus horis, canonici et clerici in

stallis suis ordinate et regulariter se habebunt. (Cart. N. D. Paris. I, p. 72-73, an. 1136.)

Illud etiam interdidit Concilium Parisiense ann. 1212. part. 4. cap. 46: *A festis vero follorum, ubi baculus accipitur, omnino abstinence. Id est baculus episcopalis. Præterea Concilium Coprinacense ann. 1200. can. 2. Rursus cum in ballatione, que in festo SS. Innocentium in quibusdam Ecclesiis fieri solebat, multæ rixæ, contentiones, et turbationes, tam in divinis Officiis, quam alius consueverunt provenire, predictas ballationes ulterius sub intimatione anathematis fieri prohibemus. Vide Statuta Joannis Archiepiscopi Cantuariensis ann. 1279. In Concilio Rotomagensi ann. 1445. cap. 11. vetantur ludii, qui Fatuorum vulgariter nuncupantur, cum larvatis faciebis, et aliis inchoate fieri in Ecclesiis aut Cemeteriis, etc. Hinc etiam spectant, quæ habentur in Necrologio Ecclesiæ Parisiensis: 7. Idus Januarii Hugo Clemens Decanus noster et Sacros. frater Henrici Clementis Francie Marescalli. Procuravit etiam salubriter et devote, quod festum in Joannis Evangelistæ post Nativitatem Domini, quod prius negligentiter et joculariter agebatur, splendenter et devote celebraretur in Ecclesia nostra, etc.*

Sed hæc Ecclesiasticis statutis vix aboleri et extingui potuit, adeo ut longè postea etiam obtinuerit in Angliâ, quod sane colligere licet ex Inventario ornamentorum Ecclesiæ Eboracensis ann. 1390. in Monast. Angliæ. tom. 3. pag. 169. ubi hæc legitur: *Item una mitra parva cum petris pro Episcopo puerorum. Infra: Item unus annulus pro Episcopo puerorum, et duo archys, unus in medio ad modum Crucis cum lapidibus in circumferentiis, etc. Decanorum Kalendæ rurales. In Concilio Rotomag. ann. 1433. cap. 6.*

At in Gallia videtur desisse, ex quo serio manum admovit Facultas Theologia Parisiensis ann. 1444. 12. Martii, missa ad id Epistola encyclica ad gratiam Præsules, damnatoque, pleno Theologorum consensu, hæc festo, in quo Sacros. ipsi ac Clerici Archiepiscopum, aut Episcopum, aut Papam creabant, eumque *Fatuorum* appellabant. *Divini ipsius Officii tempore larvati, monstrorum cultibus, aut in vestibus mulierum, aut leonum, vel hystrionum, choreas ducant, in Choro cantilenas inhorreas cantant, offas pinnes supra cornu altaris juxta celebrantem Mivam comedant, ludum taxillorum indea erant, thursificant de fumo fredo, ex corio veterum sotularium, et per totam Ecclesiam currant, saltant, etc.* Verba sunt citata Epistola, quam edidit Savaro, et ex eodem Savaria. Similia fere habet Concilium Basiliense sess. 21. extr. ubi etiam festum fatuorum appellatur. Sed de hoc festo alia tradunt cognata in Histor. Formosens. et Martini in Metropoli Bononiæ, ad ann. 1740. Similem vesantiam in rebus sacris Michaelis *μωρὰ καὶ βλασφημὰ* Imp. constantinus Porphyrogen in Basilio. num. 21. Edit. Combelsii, Continuator Theophrasti lib. 4. n. 38. Symeon Logotheta in cod. Michaelis num. 18. et ali.

Equidem modo invaluerat hæc festivitas, atque Clericorum lascivie ita erat accommodata, ut ann. 1461. in eis vocatus fuerit quidam cœnens qui in Episcopum stultum eum Gradacum dicit et onera supportans ad que ipse ut Episcopus et alii episcopi sic eligit, facere

tenetur et sunt facere assueti, non fecerat et facere recusabat. Res diu coram Officiali Vivariensi agitata, tandem trium e praecipuis Canonice arbitratorum iudicio permissa est. Horum sententiam describitur ex Schedis D. Lancelot: Ideo per hanc nostram definitivam sententiam quam proferimus in his scriptis declarationem, arbitrium et pronuntiationem nostras sedentes pro tribunali, prout supra continetur, venerabili signo sancti Spiritus nos munientes directes. In nomine P. et F. et Sp. S. Amen. Pronuntiamus, arbitramur, cognoscimus, sententiamus et declaramus dictum Abbatem et eius precesorem legitime et debite probasse intentionem suam et partis suae, et dicta, proposita et replicata ex adverso non obviare, ideoque dictum Guillelmum Raynoardi tanquam Episcopum stultum ad solvendum praedium, per Episcopum stultum dari et solvi compellunt, per dictumque Guillelmum substractum sine causa, condempnamus, et pro hoc dictum Abbatem et eius clerum in possessione sua dictae electionis parti sexentis restituimus et reducimus. Et ut nostra sententia debitum sortitur effectum, volumus, ordinamus, praecipimus et mandamus, quod idem Guillelmus Raynoardi ut Episcopus stultus dare et solvere teneatur. ipsi Abbatem et clericis qui consecraverunt in huiusmodi actu interesse, praedium in festo proxima venientis B. Bartholomaei Apostoli in loco de Gratiaco et in loco ibidem consueto; neutram dictarum partium ex certis causis nostris moventibus in expensis factis tam in causa et causis litigii quam causa compromissoria praesens indecompensatas declarantes, quod una pars ab alia, et a contra, nichil petere possit, argeri seu recuperare ratione expensarum praedictarum, etc.

Varia fuerunt huiusmodi festivitatis, pro diversis Ecclesiis in quibus recepta erat, appellationes, quemadmodum et diversis diebus celebrata festus Hypocritarum, Stultorum, Fatuorum, Innocentium, etc. dictam passim reperimus. Statuta Ecclesiae Nivern. ann. 1396. apud Marten tom. 4. Anecd. col. 1070. Item, quia in festo stultorum, ubi ibi dictum est, in alius in Epiphania, etiam in alius in octavis Epiphaniae, quod vacant festum stultorum. Quia enim ordo ille antiquitus incertus erat... ideo Subdiaconi certam ad festandum non habent diem. Cetera quae ad hanc festivitatem spectant scribimus, unum dumtaxat subiicimus ex MS. codice Beilvae. ann. circiter 700. ubi 1. haec occurrit rubrica Dominus Cantor et Canonici ante januas Ecclesiae clausas stent foris tenentes singuli urnas vni plenas cum cybis vitreis quarum unus canonicus recipiat, Kalendas Januarias, etc. tunc operantur januas. Et alibi Haec die incensabitur cum bouiduo et saucia. Vide Abbas Conventorum et Abbas Esclaffardorum.

Itu minus indecenti in ecclesia Romanensi celebrabatur Festum Innocentium, ut patet ex ordinariis MS. eiusdem. Hoc festum (hoc est, finita processione, quae fit post Vesperas S. Joannis Evang.) duo pueri tunica et amictu induci, tenentes candelabra cum cereis ardentibus, et omnes pueri ecclesiae in cappis tenentes cereos ardentem, cum suo episcopo exeant de vestitario bini et bini

cantantes A Centum quadraginta: et processione ordinata veniant per chorum et eant ad altare Innocentium et ibi stationem faciunt, et finitur ibi, et tres pueri cantent: Hi empti sunt. Quo finito sequitur antiphona, Innocentes: tres pueri Y. Letamini episcopus orat. Deus hodierna die. In reditu antiphona vel A de S. Maria, ad placitum: duo presbyteri (i. pueri) cantent Y. Post partum: episcopus orat. Deus qui salutem. Pueri dicant Benedicamus. Sequitur benedictio episcopi, et dicit unus puer alia voce, Humiliter vos ad benedictionem: et alii respondent, Deo gratias: benedictio: dominus episcopus, Benedicat vos, etc. Deinde uti de Matutinis ejusdem festi: Dum lectio legitur, pergant pueri ad vestitarium; quo finito exeat bini et bini cum cereis ardentibus cantantes A Centum quadraginta: tres pueri cantent Y. et prosam ante altare in modum coronae, illud fiant; quo finito incipit Te Deum... Ad missam, omnes pueri in capis in medio chori regant chorum, episcopus incipit officium. Ex ore infantium... Kyriei et Gloria festus... Graduate pueri, ut praenotatur. Anima nostra Y. Laqueus: episcopus, cum eo omnes pueri in modum coronae, Alleluia. Hi sunt qui, cum septentia, episcopus incipiat, Celsa pueri. Evangelium in cantu, Angelus Domini apparuit... (redo) offerendum, Anima nostra, quod incipiat ab episcopo... deinde offerant omnes quod voluerit, ut supra notatur. Secreta, Adesto Domine muneribus. Praefatio, Quia per incarnati. Sanctus, festive. Communionis, Agnus festive. Communionis, Vox in Rama. Postcommunio, Voliva... Ad vespere antiphonae cum neuma finiantur. Antiph. Tecum principium... Dominus episcopus cum eo duo tunicali A. Justi in perpetuum... Antiph. O quam gloriosum, Paulinus Magnificat, et tandem cantetur Deposuit potentes, quod baculus accipitur (ab eo) qui accipere voluerit. Vespere finiantur a dictario.

In ecclesia Tullensi duo, ut ita dicant, eligantur Innocentium episcopi; unus suo ordine ex canonicis, qui expensis huiusmodi festi suppeditare sublumtorum privatione tenebatur; alter ex pueris vel junioribus ecclesiae, qui personam episcopi ageret. De utriusque electione et officio ita habent Statuta MSS. ejusdem eccl. collecta ann. 1497. fol. 65. v. De festo et episcopo Innocentium... Quilibet anno assignatur ita festivitas uni canonico, secundum ordinem receptionis suae ad praebendam, sitque ipsa assignatio post ornatum diei Innocentium; ita quod si qui illa die festum peregerit, gratias offert episcopo et toti communitate ac excusari possit, si in aliquo defuit; et finaliter piteum romanum vel alterius confessionis florem exhibet ipsi episcopo, ut tradat canonico in receptione sequenti constituto ad futurum annum ipsius festum agendum, vel ejus procuratori: si enim abesse fuerit, jam erit per tres menses ante diem huiusmodi, ut procuratorem ad id mittat, interpellandus per litteras capituli... Tunc si venerit aut miserit procuratorem ad recipiendum et subeundum onus ipsum, admittitur; et si est dubium de ratione aut illusione, exigitur ratiō. Si vero tunc interpellatus ceteret praebendam, si qui succederet non reciperetur in illa donec cavisset ipsum festum pro et nomine ipsius cedentis et non suo facere: si autem facere contemneret adveniente festo, suspenderetur cappa nigra in raistro (i. raistro) medio

chori, et tandiu ibi manseret in illius vestitario, quandiu placeret subdiaconi feriatie et pueri chori; et in ea re non tenerentur nobis capitulo obedire. Pariter fieret contra praesentem praebendam, si similiter contemneret, nec uterque, tam abesse quam praesens, non cedens praebendam, unquam participare in quibusvis suis emolumentis ecclesiae potuit, donec huiusmodi festum fecerit et contemptum praedictum emendaverit. Verum de rigore is qui festum ipsum agit, non tenetur convivare, nisi eos, qui de Innocentibus computantur... Fiant ibi moralitates vel simulacra miraculorum cum farsis et similibus localis, semper tamen honestis. Nec est pretereundum quod Sabbato primo in Adventu Domini, conveniunt post completorium omnes pueri et subdiaconi feriatii, qui in numero ditorum Innocentium computantur, et ibi eligunt episcopum alterum ex pueris pro instante festo Innocentium festo, qui illico assumitur et cantantibus ornatus Te Deum laudamus, pulsantibus utiq; campanis, portatur ad cathedram retro altare B. Mariae, ubi primo episcopi Tullenses infonantur, et ibi sedet; complectoque Te Deum et in fine, alter eorum dicit collectam festi Innocentium, et tunc adicit episcopus officium ejus, ita quod adveniente festo, indutus mitra et pontificalibus insigniis, baculo pastorali praedelato, officium agit episcopi in utrisque vesperis vigiliae et dies, ac in matutinis et missa sedens aut stans, prout sibi placet, in stallo superioris episcopi et benedictionem impendat, ceditque eidem pro dictis horis dominus episcopus. Ipsa autem die de mane equitare habet idem episcopus Innocentium ad monasteria SS. Marcellini et Apri per civitatem transeundo in comitiva suorum aequalium, quibus etiam majores et digniores personae dignitatum comitantur per se vel suos servitores et equos, et descendentes ad fora ecclesiarum praedictarum intonat unam antiphonam et dicit episcopus orationem, sibi quod debentur a quolibet monasterio eorumdem zuyj den. Tullenses, qui si illico non solvantur, possunt accipere libros vel radia, et decanus canonicus qui festum facit, tenetur eidem episcopo providere de equo, charotere et biveto. Cantatis ejusdem diei vesperis, episcopus ipse cum nimis et tuis prociat per civitatem cum sua comitiva, via qua sunt generales processiones... In octavis Innocentium rursus vadit episcopus cum omni comitiva sua in habitibus suis ad ecclesiam B. Genovefae, ubi cantata antiphona de ipsa vigilia cum collecta, tunc ad domum parochialem ejus ecclesiae vel alibi, ubi magister et fratres domus Dei, quibus ipsa ecclesia est unita, paraverint scopam unam, poma, naves, etc. ad merendam oportuna; et ibi instituitur officarius ad mareniam super defectibus aut excessibus in officio divino per futurum annum commissis, qui defectus seu mareniam applicentur ad convivandum episcopum et ceteros de numero Innocentium in crastino Innocentium, quo omnes vadunt per civitatem post praedium, facibus operis, in diversis habitibus, et si quae farsae praticari valeant, tempore tamen licito, sunt in aliquibus locis civitatis, omnia cum honestate; et in regressu acceditur desub ad domum canonicum seu ejus procuratorem ac locum, ubi factum est festum Innocentium, qui tenetur adhuc ministrare merendam ex reliquiis praecedentis diei.

Verum his omnibus praestant Literae Caroli VII. reg. Franc. ann. 1445. 17.

Apr. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1804. in quibus ludicra, imo impia hujusce festi perstringuntur, que abolere frustra tentasset Concilium Basiliense et Theolog Parisienses, nisi accessisset auctoritas regia, atque ejusmodi vesaniam severius damnasset: *Charles, etc. Notre aimé et féal conseiller l'évesque de Troyes nous a fait exposer en complaignant, que combien que... par le décret (du Concile de basle) est expressément deffendu aux gens et ministres de l'église certaine dérisoire et scandaleuse feste, qu'ils appellent la feste aux fols, laquelle en plusieurs églises cathédrales et autres collegiales estoit accoustumée de faire, environ les festes et octaves de Noël, en laquelle faisant iceux gens d'église irréverens et dérisions de Dieu nostre créateur, et de son saint et divin office, au très grand vitupere et diffame de tout l'estat ecclésiastique, faisoient toutes églises et lieux saints, comme dehors, et mesmement durant le divin office plusieurs grandes insolences, dérisions, moqueries, spectacles publics; de leurs corps déguisements, en usant d'habits indécents et non appartenants à leur estat et profession, comme d'habits et vestemens de fols, de gens d'armes et autres habits séculiers, et les aucuns usants d'habits et vestemens de femmes, aucuns de faux visages ou autres telles illicites manieres de vestemens, et apostatant de leur estat et profession; par lequel décret tous les abus et autres que l'on a coustume de faire à ladite feste, eussent esté sur certaines peines deffendus; et nous pareillement, en tant que faire la pourons, l'evision deffendons: ... néanmoins cette présente année, aurdites festes des Innocents et Circumcision (siques de Troyes) firent et ont fait ladite feste aux fols en plusieurs éxces: de moqueries, spectacles, devoisements, farces, rigneries et autres telles folies, qu'ils n'avoient oncques mes fait de mémoire d'homme... Toutes lesquelles choses venues à la connoissance de la Faculté de Théologie de notre université de Paris, et qui leur a semblé que telles choses ne se doivent aucunement taire ou dissimuler, les maîtres d'icelle Faculté de Théologie, pour obvier de leur pouvoir aux grands maux et exces: dessusdits, par grande et meure deliberation, ont fait et compilé certaine notable epistre, pour icelle de par eux envoyer aux prelates et chapitres de nostre dit royaume, en détestant et condamnant ladite damnable feste, comme superstitieuse et paganique, laquelle premièrement eut son introduction et commencement des payens et incrédules idolatres, comme bien expressement dit monseigneur S. Augustin. Mais parceque aucuns d'iceux, qui veulent faire et continuer ladite feste, par leur folle outrecuidance et présomtion ont dit et dient encore, que veuille ou non nostre conseiller, et nonobstant lesdites conclusions et vérités théologiques, ils la feront encore, ... nostre dit conseiller nous a humblement supplié que sur ce nous lui veussions bailler et faire bailler par nos officiers confort et aide, autant que besoin ly en sera. Pourquoy nous considérans, etc.*

° Tam alte inerat clericorum animis hæc vesania, ut radicibus eam evellere hætenus tentare non ausi fuerint horum temporum sapientiores, quam sensim pedetintimque resarcire satius esse duxerunt. Sic moderate se gessit capitulum Autissiodorensis, ut legitur Inter Probat. Hist. Autiss. pag. 310. et seqq.

Primo quidem anno, scilicet 1336. ut servitium honeste fieret, nec ponerentur aliqua mala verba statuit. Anno 1386. sumpta occasione belli contra Saracenos, ut nullum signum festi fatuorum penitus fiat hac vice ordinavit. Anno 1400. Capitulum ordinavit quod de cetero omnes, qui de Festo fatuorum fuerint, non pulsent campanam capituli sui post prandium, dempta prima die, in qua suis sermonibus fatuis non ponant seu dicant aliqua approbra in vituperium alicujus personæ, sub pena anistionis distributionum suarum per quindecim dies, etc. Eodem anno obtinuerat episcopus, quod illi de Festo fatuorum in ecclesia quod procuratores non potuerint nisi officio procuratoris, et quod nullus poterat post cantationem Horarum in ecclesia Aulias clamare la Fête aux fols. 2. Dec. 1401. abbas Pontigniaci prædicavit in capitulo de abolendo Festum fatuorum, quod dictum festum non erat, nec unquam fuerat a Deo nec Ecclesia approbandum seu approbatum. Die tertia proposuit dominus decanus... concilium fuisse per Universitatem Paris abolendum dictum festum; quod Universitatis erat intentionis et propositi hæc facere publice prædicari per ipsam ecclesiam regni Francie, ... et ipsam festum annullare etiam per invocationem brachii secularis. Omnes dicti capitulum capitulantes, ut sequitur in sua deliberatione, per capita, singulariter singuli, quod dictum Festum fatuorum annullaretur, et quod super hoc fieri aliqua bona ordinatio per dominos capitulum, quod habebunt ipsi, qui dictum festum subdicatorum celebrabunt, tenere; et quod nullus sermo in dicto festo infra ecclesiam fieret, quodque nullus ecclesiam ipsam intraret, maxime si celebrabatur divina, nisi indutus suis vestibus ecclesiasticis. Nihilominus ad habendum aliquam memoriam de dicto festo, facta die Circumcisionis Domini festum, quod dicitur subdicatorum, quemadmodum die festi S. Johannis, presbyteri; die Innocentium, pueri in abis; et die S. Stephani, diaconi. 12 Dec. 1407. quia aliquibus dubitabatur utrum isto ordinatio de dicto festo non faciendo, solum teneretur pro isto anno, vel perpetuo: propterea iterato de consensu omnium dominorum de capitulo... statutum et conclusum, quod dicta ordinatio de dicto Festo fatuorum non faciendo, perpetuo et invariabiliter custodiatur, et tenetur 2. Jan. 1410. decanus exposuit, quod cum jam diu est, ... extiterit ordinatum, quod... deinceps Festum fatuorum amplius non fieret; ... nihilominus tamen, appetis omnibus et defensionibus, plures de ecclesia canonici torarii, capellani et clerici, Deum præ oculis non habentes, ultra dictam festum fecerunt. xvij. Dec. 1411. fuit hodie ordinatum, quod statutum factum die Lunæ in vigilia S. Lucie anno cccc. vij. quod Festum fatuorum omnino tolleretur perpetuo, ut in eodem continetur, observetur invariabiliter.

° Ejusdem festi deliramenta rursus graphice depingit Ludovicus archiepiscopus Senonensis in Stat. ann. 1445. Inter Instr. tom. 12. Gall. Christ. col. 98. Faciunt igitur et erubescunt observantes e-quodam festivitate ritum nefarium, quem sui prepositores Festum fatuorum vocant, quem procul dubio diabolica institutio sub venerabili nomine Domini et jovanditatis dierum natalitiorum ejus sacerdotibus et clericis in multis ecclesiis observandum tradidit, quibus

diebus omni sanctimoniam studere deberent, et spurcitiis et immunditiis se se conferunt et applicant tempore divini servitii, larvatos et monstruosos nutus deferendo cum vestibus mulierum, aut lenonum vel histrionum, choros in ecclesia et choro ejusdem ducendo, castitatem in honestas cantando, offas pingues super cornu altaris juxta celebrantem missam comedendo, ludum tasilorum ibidem exercendo, de fumo fetido et ex corio veterum solitarium thurificando, per totam ecclesiam figurando, saltando, turpitudinem suam non subterfendo, nudos homines sine verendorum legitime incedendo recubando per villam et theatra in carribus et vehiculis, sordidas ad infamia spectacula pro risu adstantium et concurrentium se transferendo, turpes gesticulationes sui corporis faciendo, verba impudicissima aliquo scurriliis profærendo et multas alias abominabiles, quarum pudet reminisci, faciendo, et quod recte vocatum est hoc flagitiosum boagulum, Festum fatuorum, videlicet coagulum malorum hominum exultantium in rebus pessimis.

° Sed et virgines Deo sacras ejusmodi lascivias operam dedisse discimus ex Reg. visitat. Odon. archiep. Rotomag. ex Cod. reg. 1245. fol. 138. r. Item in hibernis ne de cetero in festis Innocentium et H. M. Magdalene ludibria æroreos consuevit, induendo vos cum scilicet vestibus secularium, aut inter vos seu cum secularibus choros ducendo. Ubi de montalibus in Villæ Arrelli. Rursus fol. 89. v. In festo S. Johannis et Innocentium nimia jovanditas et scurrilibus canibus utantur (moniales monast. Villaris) ut pole faris, conductis, motus; preceptum quod honestas et cum majori devotione alias se haberent. Consulte Du Tillot in Comment. ad hist. Festi stultorum part. 1. edit. ann. 1751.

KALENDÆ. (Conventus Presbyterorum singulis Kalendis mensium.) Charta ann. 1087. apud Sammarthanos in Abbatibus Vallis secretæ; Cujus petitione dominus Episcopus assensitens... illud altare ordinavit, ... ita quidem salva justitia in Synodis et Kalendis, et Sacerdos illius loci Prelatis suis obediat, acut antea. Id est, ita ut Presbyter loci illius, sicut ceteri Decani Sacerdotes, per singulas Kalendas convenire tenerent. De conventu Presbyterorum singulis Kalendis mensium, agunt Hincmarus Remensis in Capitulis ad Presbyt. cap. 15. Riculfus Suessionensis in Constit. cap. 20. Atho in Capitular. cap. 29. Regino lib. 2. cap. 216. Burchard. lib. 2. cap. 161. etc. Instituti vero causam prodi Concilium Nannetense can. 15. et idem Hincmarus in Capitulis ann. 12. Episcopus editis, cap. 1. scilicet ut collationem de presentibus suis haberent, et qualiter unusquisque penitentiam suam faceret, vel, si forte aliquis contra preceptum suum discordiam haberet, ei reconciliaretur. Seu, ut Riculfus, ut de suo ministerio et religiosa conversatione atque de his, que in eorum parochiis accidunt, sermonem haberent, etc. Hinc Kalendas observans (male Kalendas, apud Eccardum in Probat. Originum Habburg-Austrac. col. 206.) in Actis Murensis Monasterii pag. 9. est singulis Kalendis his Clericorum collationibus interesse. Vita S. Odalrici cap. 6. de Presbyteris: Si per Kalendas more antecessorum suorum ad loca statuta convenirent, ibique solitas orationes expleant, etc. Concilium apud Pontem Aquomari ann. 1279. cap. 21. Statuimus etiam... ut Clerici moneantur in Synodis, in Ecclesiis Ca-

thedralibus, atque Parochialibus, et etiam a Dignis ruralibus, in suis Kalendis, ut ipsi tonsuram et habitum deferant Clericis congruant. Concilium Rotomagense ann. 1385. can. 11: Statuit presens Concilium, quod singuli Diocessani in suis Capitulis, seu Kalendis exponant causas dictae Sedi Apostolicae et Diocessanae specialiter reservatas, etc. [Statuta Synodalia Eccles. Catalaunensis ann. 1388. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 689: Quod Decani Christianitatis singulos hujusmodi ordinationis transgressores saltem ter in anno, videlicet infra XV. dies post celebrationem suorum conciliorum seu Calendarum... denuntiari tenentur.]

KALENDÆ. Sodalitates ad pias causas, inquit Sambucus. Fratres Calendarum, qui vulgo Confratres, forte quod singulorum mensium Kalendis invicem convenirent, occurrunt in lib. 1. decretal. S. Ladislai Regis Hungariae cap. 14. 89. et in Capitulis Laurentii Archiep. Sirigon. cap. 86.

† **KALENDARII FRATRES.** Vide in Frater.

° **KALENDARUM FESTUM.** Comput. ann. 1480. inter Probat. tom. 8. Hist. Nem. pag. 342. col. 2: Item alia expensa ad causam donorum, que fieri consueverunt dominis officariis regis, consulis, accessoribus et aliis personis consuevis, in festo Calendarum eius natalitatis Domini.

° **KALENDÆ JANUARI.** quibus Romae pueri domos ingredienti bona adprecantur. Cereim. Rom. ad calcem Cod. Ms. edgl. Camerac. Hii sunt Iudi Romani cum in Kalendis Januarii. In vigilia Calendarum in sero surgunt pueri et portant scutum. Quidam eorum est larvatus cum maza in collo; sibilando sonant tympanum, eunt per domos, circumdant scutum, tympanum sonat, larva sibilat. Quo Iudo finito, accipiunt munus a domino domus, secundum quod placet ei. Sic faciunt per unquamque domum. Eo die de omnibus leguminibus comedunt. Mane autem surgunt duo pueri ex illis, accipiunt ramos olivæ et sal, et intrant per domos, salvant domum: Gaudium et letitia sit in hac domo; tot illi, tot porcelli, tot agni, et de omnibus bonis optant, et a tequam sol oritur. comedunt vel favum mellis, vel aliquid dulce, ut totus annus procedat eis dulcis, sine lite et labore magno.

° **KALENDIS JANUARI.** mensam cum epistolis ratione divinationis parare, sortilegium est committere, in Vocabul. Jur. canon. Martini.

† **KALENDÆ ELIÆ.** pro Kalendæ Junii. Vide Hofman. in voce *Elis Kalendæ.*

° **KALENDÆ GRÆCÆ.** Proverbii genus, pro Numquam, quia Græci non habent Kalendas more Latinorum, ut notant docti Editores ad Vit. S. Rosæ tom. 5. Aug. pag. 371. col. 2. Apoge, sat nugarum, ad Calendarum Græcæ hæc impleta videbimus.

† **KALENDÆ.** Penstatio que prima censualis mensis die Canonice conceditur, unde nomen sortita est. Oblitium. Ecclesie Morinensis Ms.: Nota quod semper prima die censualis mensis pro Kalendæ quilibet Canonice habet duodecim denarios.

KALENDÆ, pro quovis die. Vita S. Landrici Episcopi Metensis n. 11: Qui locus prius a Monachis cultus, in tantum cognoscitur esse immutatus, ut cum supplicet Ecclesie, librorum scilicet ceterorum ministeriorum tali modo inde sub-

traherentur, per multos annos Kalendæ festivitatis S. Landrici obliuiois rubiginis legeretur.

† **INTRA CALENDAS,** quid significet inquit A. Gellius Noct. Attic. lib. 12. cap. 13. ubi Apollinaris Sulpicius: Qui jus est intra Calendarum pronuntiare, nisi Calendarum pronuntiet, contra jussum vocis facit. Contra vero Gellius existimat eum et ante Calendarum, et ipsis Calendarum pronuntiare posse: cum omne tempus, quod Calendarum die includitur, intra Calendarum esse recte dicatur.

KALENDÆ, Anni initium, vel primus dies: ita, ni fallor, accipienda hæc vox, que crebro occurrit in Tabulario Conchensi in Ruthenis charta 44: Et donat de censum 3. denarios Poyos, et ad Calendarum duos membris... et ad messiones unum medium molton escorgatum, etc. [Chartularium S. Petri de Domina fol. 116. Habemus unum mansum qui reddit per messiones 4. focarias magnas et optimas et sex capones... et per Calendarum duos denarios per ubias. Chartul. Camalariense in Varonaco est unus mansus aliadi, et debet in Maio multonem et agnum, et in Kalendis 1. sextarium segel.]

KALENDÆ MARTIÆ, a quibus veteres Franci annum auspicabantur. Decretum Tassillonis de popularibus Legibus § 12: Transactis tribus Kalendis Martiæ, post hæc ancilla permaneat in perpetuum. Chronicon Frædegarii de Plipino: Ewolutio anno p. fatus Rex a Kal. Martiæ omnes Francos, sicut mos est, Bernaco villa ad se venire precepit. Vide Dissertationem quartam ad Joinvillam pag. 192. et supra in voce *Annus.*

† **KALENDARES MENSES,** qui a Kalendis ad finem usque numerabantur, menses integri. Notum est Scriptores post annum 1000. menses integros in quas distinxisse partes, quarum prima a Kalendis incipiebat: altera a die decimo sexto. Kalendares itaque menses dicebant, cum menses integros, nulla adhibita divisione, significare ipsis animum erat: ita, ni fallor, intelligi debet Charta Treugarugi Inter Angliam et Scotiam ann. 1439. apud Rymer, tom. 11. pag. 427: Per sex menses integros Kalendares... per eosdem sex menses Kalendares efficaciter observari. Vide *Menses.*

† **KALENDARIS.** Anni initium. Tabularium Casse Dei: *Dono duos menses... ex quibus ament duo agni censu et duo solidi inter Kalendares et paschales et majenses et meisonens et duo cartales ament.*

† **KALENDARIVM.** Data, temporis nota. Fori Aragon. lib. 3. de Fide instruantur: *Notarius quilibet teneatur scribere in principio censualis instrumenti duas lineas de sua propria manu, et nihilominus testium nomina per litteras extensas, et Calendarium, etc. Adde lib. 4. de Tabellion. et tit. de Depositis et Observantias Regni Aragon. lib. 9. tit. de Probationibus § 28.*

° **Consuet. Mss. Perpin.** cap. 21: *Item si quis petat debitum ex causa mutui, si interrogatur a reo, an illud petat cum carta... si responderit cum carta; debet illam exhibere usque ad Calendarium, si potest. Kalendier, pro Calendarier, Tabula in qua dies, etc. describuntur, in Stat. ann. 1372. tom. 6. Ordinat. reg. Franc. pag. 486: Un Kalendier de bois à bergier, qui pendoit à sa soiture, in Lit. remiss. ann. 1404. ex Reg. 121. Chartoph. reg. n. 218.*

† **2. KALENDARIVM,** Martyrologium.

Ordinarium Canon. Regul. S. Laudi Rotomag. ad calcem libri Johan. Abrinc. de Offic. Eccl. pag. 293: *Sicque facto agno, surgant, capitulum intrant, ubi pronuntiat Calendario, ubi Sancti et omnes alii, etc.* Hinc etiamnum Moniales S. Petri de Casis in Arvernia martyrologium vocant *La Calende.*

† **3. KALENDARIVM,** Catalogus, Index. Conventus Episcoporum apud Caspem ann. 1412. tom. 3. Conc. Hisp. pag. 85: *Qui de auctoritate, facultate et potestate dictorum dominorum deputatorum et aliorum per Calendaria factis et expressis... facimus authenticam et veridicam fidem.* ° Comput. ann. 1455. ex Tabul. S. Vulfr. Abbavil. fol. 12. v.: *Item Mathæo Gridains pro coppiis scripturarum processus contra religiosos S. Petri et duobus sacca, cum expensis carnis in domo Johannis Bioteffens factæ, quando consilium ecclesie fecerunt Calendarium dicti processus... cxi. sol.*

* **4. KALENDARIVM.** [Gallice *Calendarier*: *Data per manus Bononis monachi, in mense Januario, in Calendario Quinto Kalendas februarii.* (Chartul. S. Audr. Vienn. ed. Chevalier, p. 199. an. 1081. *)]

† **1. KALENDARIUS DIES,** Primus censualis mensis. Guidonis Discipuli. Farlensis cap. 39: *Si vero Dies Kalendarius secunda et tertia vel quarta feria venerit, incipiunt responsorium de Prophetis anteriori die Dominica, similiter et lectiones de Prophetis.*

† **KALENDARIUS,** pro quovis die mensis. Vita S. Menelei Abb. tom. 5. Julii pag. 319: *Et animam felicem et beatam reportavit Domino, undecimo Augusti Calendario.*

† **2. KALENDARIUS.** *Calendariorum* in quadam inscriptione veteri quam cum cæteris in Hispania repertis Adolphus Oeco medicus Augustanus edidit, pag. 2. n. 9. mentio fit. Quos non alios fuisse existimo quam qui in Theodosiano codice lib. 12. tit. 11. *Calendarii curatores* appellantur, et quorum munus *Calendarii curatio* Arcadio JC. L. 18. § 2. D. de muneribus et honoribus (50. 4.) dicitur. Ita Faber in Thesaur.

† **KALENDARIVM.** Prestatio, que Januarii Kalendis fiebat. Charta Rogerii Sicilie Regis ann. 1187. apud Falconem Beneventanum pag. 315: *Angaricus, terraticum, herbativum, carnaticum, Calendarium, vinum, olivas, relemum, etc. Kalendario, in Justiniani edicto 18.*

† **KALENDARIVM.** Per Kalendas. Vita S. Gregorii. PP. tom. 2. Martii pag. 147: *Ubi Kalendatim diversas species erogat.*

† **KALENDATUS,** Kalendis, seu die ac anno notatus, in Translat. S. Angeli Carmelitarum apud Papebrochium, [et in Conc. Hispan. tom. 4. pag. 462.]

° **KALENGIA.** Actio in jure, qua quis rem suam repetit. Bulla Urbani PP. III. ann. 1186. inter Instr. tom. 11. Gall. Christ. col. 247: *Omnia que de Kalengia ante relaxavit infra Burgum Esquiriti et in vicinia tota, et in aliis locis et villis eidem pertinentibus, libera et quiete. V. Callengia.*

† **KALIBS.** Gloss. Isidori: *Karibe, furca pennis, alias Kalibe.*

† **KALKATORIVM,** a calcando dictum, id est, torcular. Gloss. MS. Sangerm. Vide *Calcatorium.*

† **KALO,** Negotiator. Papias et Gloss. MS. Sangerman. n. 501. *Kalo, Porteur de buche,* in Gloss. Lat. Gall. Sangerm. Vide *Calones.*

° **KALODEMON.** Vide supra *Calodemon*.

° **KALONES,** *Gallicæ militum.* Gloss. Isid. ubi Grævius: *Calones,* teste Festo, sunt calcei ex ligno facti. *Gallicæ* sunt calcei militares, ut superius vidimus, qui antiquioribus *Caligæ* nominantur. Potuisset tamen etiam scribere Isidorus, *Calones, cacule militum.*

° **KALOPODES.** Vide supra in *Calopodia.*

° **KALPTE,** Frigidus, apud Schiller. in Glossar. Trutun. ad v. *Chalt.*

° **KALTELLUS,** *Benvolo,* in Glossar. Lat. Ital. Ms.

° **KALTULUM,** In quo mortui deferuntur vestimenta detritum seu lineum. Papias MS. Eccl. Bitur. et Gloss. MS. Sangerm. n. 501. Vide *Calculum.*

° **KALVARES,** *Aque sunt.* Papias.

° **KALVERNUS** per *K* scribendum, quod est *jurymum, lis,* etc. Papias. Vide *Calumnio.*

° **KAMARUTUS,** Sardonyx, Gallis Camæus. in Inventario Ecclesie S. Pauli Londin. ann. 1285. tom. 3. Monast. Anglic. pag. 399. Vide *Camæus.*

° **KAMERARIUS,** in Constitutione Caroli Crassi Imper. de Expeditione Romana § 6. Vide *Camerarius.*

° **KAMINATA,** Vide *Caminata.*

° **KAMINUS,** Via, iter, Gallis *Chemina.* Chartularium S. Vandreg. tom. 2. pag. 2120: *Et abouat ad Kaminum Domini Regis ad unum caput.* Tabul. B. M. de Bono nuntio Rotomag. *Testis juratus dicit quod... vidit eos (Religiosos) utentes de brevis... et de avisione Kaminorum.* Vide *Caminus.*

° **KAMISIA ULTRAMARINA,** Interluc crassioris generis. Tabularium Capituli S. Audomari: *In ea retro ratione ut res cunctis superius comprehense ad opus Monachorum in predicto Monasterio degenium vestimenta comparentur ad Kamisias ultramarinas, que vulgo Bernicrist vocitantur sicut in voluntate continetur vestra. Vide Bernicrist.*

° **KANARIDES,** *L'antiqua fede,* tq eod. Glossar.

° **KANEUM,** Lex Bajwar. tit. 51. § 6: *Si vero de minutis silvis, de vine, vel quocunque Kaneio vegetum reciderit, cum solido et simili componat.* Ubi Editio Heroldi cap. 80 § 3. *vel quocunque Kaneoction habet: Tiliiana Kaheir; Baluz. Kaneio.* Lindenbrogius, *Kneium* seu *Keye,* Germanicum, quod satietum sonat, interpretatur: nisi inquit legendum sit *Gale,* i. silvula.

° **KANIFER,** *Senez.* Gloss. Isidor. ubi Grævius: *Leg. Casnar. Festus: Casnar, senez Ocorum lingua.* [° Glossar. Lat. Ital. Ms.: *Kanifer, vechio egenis.*]

° **KANNA,** *Cantharus, poculum,* Gall. *Canne.* Vide *Canna* 4.

° **KANROTIUM,** *Currus.* Epist. Frederici Imp. ann. 1165. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 474: *Pridie Nonas predicti mensis (Martii) universus populus civitatis cum vexillo S. Ambrosii, quod miro artificio egregie molis et altitudinis ferebant in Kanrotio quem iugo boum non pauca trahabant.* Vide *Carroctium.* [° Putum mendum est pro *Karroctium.*]

° **KANTREF,** *Ruris portio,* continens centum villas. Monast. Anglic. tom. 1. pag. 319: *Le premier conqueror des treys Kanref de la terre de Brekenoch estoit Bernardus de Nefmarche, etc.* Vide *Cantredus.*

° **KANSIR,** f. *Canticum, Cantilena,* ab Italico *Canzone.* Vide *Canzir.*

° **KAPADINARIUS,** *Voluntarius Papias* et Gloss. MS. Sangerman. n. 501. f. pro

Cupidinarius, qui cupiditati sue obtemperat.

° **KAPAX,** *Memoriosus.* Papias et Gloss. Isidor. ubi Grævius: pro *Capax,* cuius memoria multa capit.

° **KAPEDO,** *Cupiditus, ardor.* Papias. f. *Cupido.*

° **KAPIDINES,** *Animalia dicta quod manu capiuntur.* Papias. Supra legitur *Capedines.*

° **KAPITE CENSUS,** *Vicaria administratione.* Papias MS. Bituric. pro *Capite census* quod proprie est censui obnoxius.

° **KAPLERE,** *Cedendum proferre.* Kaplopus, *Elisus.* Papias. Vide *Capulare.*

* **KAPOS.** [Legitur in MS. Lat. B. N. MS. 16089. f. 99:] *« Cujus quidem oculorum color valde niger ad flavum tendens existit aut sit color Kapos. »*

° **KAPPE-BETTE,** Tegumenti generis. Chron. Danic. ad ann. 1308. apud Ludewig. tom. 9. Reliq. Mss. pag. 162: *Eodem tempore Dani primum ceperunt habere usum capitorum, dicta Kappe-Bette, quod non solum caput tegebant, sed et pedes capebant.* Vide supra *Capitium 1*

° **KAPPE-BETTE,** Tegumenti generis. Chron. Danic. ad ann. 1308. apud Ludewig. tom. 9. Reliq. Mss. pag. 162: *Eodem tempore Dani primum ceperunt habere usum capitorum, dicta Kappe-Bette, quod non solum caput tegebant, sed et pedes capebant.* Vide supra *Capitium 1*

° **KARACHA,** Onus carri, quantum carro vehi potest, Gall. *Charatè,* iter. Mogunt. tom. 2. pag. 544: *Sunt terræ arabiles in tribus bundis ad tres equos, et duo prata ad quinque Karachas.* Vide *Carada.*

° **KARACHARES HERBÆ,** *Herbæ præstigis,* ut putabant, apte. Libellus Pirminii Abb. apud Mabillon. tom. 4. Analect. pag. 598: *Karachares herbæ succino nolite vobis vestris appendere.* Vide *Caragus.*

° **KARACTER,** *Signum, seu sigillum* quod chartis appendebant. Charta ann. 1135. apud Mabill. Diplom. pag. 601. *Hoc auditio gavisus sunt: et ne in posterum oblivioni traderetur, scripto et Karactere ut confirmaretur laudaverunt.* Vide *Charactere.*

° **KARACHARES HERBÆ,** *Herbæ præstigis,* ut putabant, apte. Libellus Pirminii Abb. apud Mabillon. tom. 4. Analect. pag. 598: *Karachares herbæ succino nolite vobis vestris appendere.* Vide *Caragus.*

° **KARACTER,** *Signum, seu sigillum* quod chartis appendebant. Charta ann. 1135. apud Mabill. Diplom. pag. 601. *Hoc auditio gavisus sunt: et ne in posterum oblivioni traderetur, scripto et Karactere ut confirmaretur laudaverunt.* Vide *Charactere.*

° **KARACTER CRUCIS,** *Crucis symbolum pallis assutum, in signum votivæ expeditionis sacræ.* Tedit. Diessens. apud Oefelium tom. 2. Script. rer. Boicar. pag. 691. col. 2. Anno Domini 1251. *III. Nonas Martii absolutus est Burckardus a Karactere Crucis per petitores domus Reithsem, auctoritate Apostolica ipsi collata.* Vide in *Cruz.*

° **KARADIS,** *Idoneo,* in Glossar. Lat. Ital. Ms.

° **KARAGIUM,** *Tributi species.* Charta Henrici VIII. Regis Angl. ann. 1526. apud Rymer tom. 14. pag. 165: *De pontagio, Karagio, nuragio, etc.* Haud scio an idem sit quod *Kaagium.* Vide *Caragium* in *Carreda.*

° **KARAGIUS,** *Sortilegus, prestigiator.* Libellus Pirminii Abb. apud Mabill.

lon tom. 4. Analect. pag. 598: *Præcantatores et sortilegos, Karagos, aruspices, divinos, etc.* Vide *Caragus.*

° **KARAVENNA,** Vide *Caravana.*

° **KARAZARE,** *KARAZATURA.* Vide *Charazare.*

° **KARENA,** *Quadragesimale Jejunium, seu publica penitentia, qua quis Jejunare spatium 40. dierum tenetur: est etiam remissio seu indulgentia ejusmodi penitentia Instrum. ann. 1288. inter Acta SS. tom. 2. Aprilis pag. 717: Quadragesima dies cum una Karena de injunctis sibi penitentis misericorditer relaxamus.* Charta Conradi Episc. Bundenzian. ann. 1363. tom. 2. Ref. Mogunt. pag. 429: *De omnipotentia De misericordia et BB. Petri et Pauli Apostolorum auctoritate confisi, xl. dies criminalium cum una Karena de injunctis sibi penitentis misericorditer in Domino relaxamus.* Occurrit etiam apud Ludewig. tom. 1. Reliq. Mss. pag. 442. et tom. 5. pag. 126. Vide *Carena* 2.

° **Karrena,** in Ch. ann. 1300. apud Ludewig. tom. 11. Reliq. Mss. pag. 501. Nostri *Karsamealz* vocabant Dies Quadragesimam præcedentes, vulgo *Les jours gras, le Carnaval.* Lit. remiss. ann. 1374. in Reg. 193. Chartoph. reg. ch. 81: *Un certain jour de Dymencha, trois semaines ou environ avant les Karsamealz, etc. Quaresmel vero proprie, Dies Martis ante Cineres, in aliis Lit. ann. 1380. ex Reg. 118. ch. 39: Comme le jour que l'on dit du Quaresmel l'an de grace 1375. ou environ, ledit Jehan environ l'eure d'avoir soupe, se fut ale cobatre avec sa femme et autres en l'ostel d'un leur voisin, comme il est accoustume au lieu d'y aller, mengier du lait à la cuillier de bois, etc.* Alie ann. 1432. in Reg. 175. ch. 189: *Comme le Mardi zaiij. jour de Février derrainement passé, jour des Quaresmeaur, ouquel jour des Quaresmeaur, etc.*

° **KARF,** *Arabice, Testa figuli, secunda Avicennam.* Glossar. medic. Ms. Simon. Januens. ex Cod. reg. 6950.

° **KARFOS,** *Arabice, Vespertilio,* in eod. Glossar.

° **KARIAGIUM,** *Vectura cum carro, servitutis species.* Litteræ Balduni Abb. bat. Ursicampi ann. 1261. ex Tabular. Compend.: *Moverunt calumpniam super kariagio bladi quod singulis annis reputatur in grangia de Marolis, quod videlicet kariagium creparetur a Canonice pro quibusdam tercis, quas de dominio S. Cornelli tenere noscuntur.* Vide *Caragium.*

° **KARIDA,** *Vectura onus, ut videtur.* Charta ann. 996. tom. 1. Hist. Trevir. Joan. Nic. ab Hontheim pag. 335. col. 1: *Ut omni anno mihi dentur due Karidae vini ante festivitatem S. Martini.* Vide *Carreda.* Nisi dolli generis putes, quod *Karisel* nuncupatur, in Charta Phil. VI. ann. 1339. ex Reg. B. 2. Cam. Comput. Paris. fol. 114. r. *Item sur chascun Karisel de gondale, contenant cent loz, trois deniers du vendeur.* Vide *Carreda.*

° **KARIGA,** pro *Carica,* Gall. *Figue grasse.* Dipl. Chilper. II. ann. 716. tom. 4. Collect. Hist. Franc. pag. 684: *Kariga libras 100, etc.*

° **KARINSIA,** *Contractus Navigii Dom. Regis cum Venetis ann. 1288. tom. 3. Hist. Franc. pag. 435: Et uno puero pro custodia equi, et pro viandis, et Karinsias suis portandis, etc.* Puto legendum *garnisias.* Vide in hac voce.

° **KARINUM,** *un Via publica, per quam carri transeunt.* Charta ann. 1162. ex Chartul. Theol. fol. 25. v. Et

de fonte usque ad fontem juxta Karinum, ubi fossatum terminatur.

◦ **KARIONS**, vox vulgaris, Jus carro ducendi. Vide *Cario*. Charta ann. 1255. ex Tabul. S. Auberti Camerae: *Mergerunt bene et legitime ecclesie S. Auberti jus bigandi, quod vulgariter appellatur Karions.*

◦ **KARISMA**, Præstantia, benignitas, Græce *χαρισμα*, donum, gratia, munificentia. Ekdidius Parisiensis MS. lib. 1. Karolini:

Grati, que nulli plus affuit, addidit enim
Nominis, et Karolo fecere Karisma nomop.

◦ **KARISTARE, KARITARE**. Papias MS. Bituric.: *Karitat proprie, alloquitur plebem.*

◦ **KARITAS**. Extraordinaria relectio; est etiam mensura vini. Charta Christiani Archiep. Mogunt. ann. 1168. tom. 2. *Re. Mogunt. pag. 754: Pro obitu predictæ matrone Godelindis et patris sui Madelbodonis, singulis annis in singulis singulorum anniversariis, pro salute animarum, Fratribus quatuor unctis denariis solvantur ad refectionem illam, que Karitas in eodem claustris appellatur. Consuetudines Solemnitatis. MSS. In festo S. Tilonis... et ad cenam nebul. et oblatas et tria ora. et ad collationem Karitatem de vino bono. Vide *Caritas* 3.*

◦ **KARITAS**. Sacrum sodalium. Vide supra *Caritas* 12.

◦ **KARLE**. Homo simpliciter, et pro famulo. Inde Saxonicus *Huscarlus*, homo nauticus; *Huscarlus*, homo domesticus, famulus. Sane *Kearle* etiam hodie accipitur ab Alamannis de homine probono, uti, strenuo, ut notat Goldastus ad Eckehardi jun. cap. 1. Carolumque inde dici opinatur; et pro homine simpliciter in Suecia et Saxonia, ut observavit Pliacius Illyricus Præfat. in Offridi in Wissenburgensem. Hæc Spelmanus. Vide *Georius*, 60 et Graff. Thesaur. Ling. Franc. tom. 4. col. 492.

◦ **KARLENSIS**, secunda stirps Regum Francie. Epistola Willelmi Abb. Monast. Andrens. tom. 9. Spicleg. Acher. pag. 388. *In 2. libro Reges descriptos Karlenses appellat. Vide Karolingi.*

◦ **KARLOTUS**, dicitur a *Karlus*; quomodo a *Charles*, *Charlot* dicitur. Litt. ann. 1284. quibus Phil. Pulc. regem Angl. ad curiam vocat, in Reg. sign. *Pater Cam. Comput. Paris fol. 325. r. Dicentes (ministri regis Anglia) hoc faciunt in contemptum regis Francorum et Karloti fratris sui. Vide Korte.*

◦ **KARMET**, Pondus quoddam. Vide supra *Carmet*.

◦ **KARNEUS**, Pinna muri, Gallis, *Carneau*. Vide *Quarnellus*.

◦ **KAROLA**, Clathrus, Gallice *Grille*. Vide supra *Carola* 1.

◦ **KAROLINGI**, dicti a Germanis Reges Francorum a Carolo Martello et Carolo M. genus ducentes. Ita Lotharius Ludovicus Ultramarinus filius, *Karolingorum Rex* dicitur apud Ditmarum lib. 3. cap. 6. Non reges sed populus Francorum occidentaliū. *Karolingorum* legit Lapponb. ap. Ditmarum. Widukindus lib. 1. cap. 29. *Conceratio regibus Karolorum et orientaliū Francorum super regno Lotharii*. Ita Italia passim dicitur scriptoribus seculi IX et X. *Karoli regnum*, scribit Galvi, qui in divisione Blorum Luitio. Pii eam partem regni patrum communit, ut Lotharius Lotharingum.

◦ **KAROPOTUS**, (Glancus) Cum mihi nomen sit, graeci, grece dicti *Karopoti*

(oculi) insanie et dementie ascribuntur. (B. N. Ms. Lat. 16089, f. 108^a). — ◦ Oculi Karopoti. (Ibid. f. 107^a). — ◦ Oculi emicantes Karopoti. (Ibid. f. 108^a.)

◦ **KARPE**, Vite Abbatum S. Albani. pag. 32. *Minutis autem, qui de ea consuetudine pastillis carneli vescuntur, esus subtrahit inordinatos, et pro carne, de allece et liborum cedullis (edulis) congestum quoddam serculum (cujus solum nomen remansit) ipsis in communi cumclavit, quod more Normannorum *Karpe*, quas *Karapite* sophiatice nominant. Hæret hic Valsius, cui nihil occurrit de vocis notione: quam quidam sic interpretantur, ut sit minutal Cyprinum, *hachis de carpe*, nam pastillos in posterum de *halice*, ac proinde de piscibus dari minutis statuit Abbas. Addit auctor, quasi *Karapite*, ubi necesse an non alludat ad quadragesimale edulium. Sed hæc meræ sunt conjecturæ. Idem porro quod *Carpeia*, de qua voce supra.*

◦ **KARRALE**, Vectura, plaustrum. Fori Rigorenses art. 14. *Libri pacem habent, et ter in anno in Karvalli Comitatu radant. Translatio S. Savini Mart. Bucis a fundo Karvalli egressus in terram nemi se considerante prostruit. Vide Carrada.*

◦ **KARRATA**. Vide in *Carrada*.

◦ **KARRAGIUM**. Idem quod *Kariagium*. Charta Henrici II. Regis Anglie apud Madox Formul. Anglie. pag. 47. *Quare volo et firmiter præcipio quod... habeant terras illas... cum libertate et quietantia de exccitibus... et de Karragio, sicut et hundredis, etc. Vide *Cariagium*.*

◦ **KARRENA**. Vide supra *Karena*.

◦ **KARRIGIUM**. (Idem *CARRIGIUM* 2: ◦ Quatuor denarios ad messiones et receptum et quatuor denarios pro *Karrigio* et per oblatas ad kalendas IIII. ◦ (Cartular. Conchar. Ruthen. p. 206, XI. sæc.)

1. **KARRINA**, ut *Karena*. Vide *Carrena* 2.

2. **KARRINA**, Convicium, oburgatio, exprobatio. Ekeardus Jun. in Casib. S. Galli cap. 13. *Necis tue reus Karinnas tot ferre non potero. Balbus Cathol. ◦ Carinare, arguere, conitari, illudere. Hæc Spelmanus. Vide *Carina* 1.*

◦ **KARRIO**, Qui carrum ducit. Vide supra in *Carrio*.

◦ **KARRNEL**, Pinna muri. Vide *Quarnellus*.

◦ **KARRUGA**, Aratrum, Gall. *Charrue*. Charta ann. 1229. in Chartul. Aromar. cl. 31. *Notum facimus... quod nobilitate Erardus de Chaco... omnes terras communitatis, quas nos et homines nostri ad nostras Karrugas tenebamus, nobis concessit. Hinc *Keruer*, qui aratro terram colit. Redi. comital. Namur. ann. 1280. ex Reg. sign. *Le papier aux aysselles* in Cam. Comput. insul. fol. 25. v. ◦ *Encor i a li cuens le stokaige, de chascun Keruer, ij. den. et de chascun manoevier j. den. a Noel. Vide Carruca* 3.*

◦ **KARRUS**, Currus, plaustrum, Gallis, *Chariot*. Charta. ann. 1110. ex Tabul. Forie. ◦ *Dimitit Abbat Floriacensi omnes malas consuetudines quas usurparat, videlicet talliam denariorum, reptium, iudendum... vaccum de Karro, triplicium, etc.*

◦ **KARTICIUM** PRIVILEGIUM, Quod *Charta* seu scripto mandatum est, in Charta Gerardii episc. Camerac. ann. 1061. ex Tabul. S. Auberti.

◦ **KARTRA**, Charta. Tabularium S. Petri de Cella Fromi: *Signum Henrico Rege, Gaufridus Comite civitate Engo-*

lisma... *Bernardus Sacerdos qui fecit scribere ista Kurtra. Vide *Charta*.*

◦ **KARUCHATA**, Modus agri. Charta apud Madox Formul. Anglie. pag. 50. *Sciatis me concessisse... scilicet illam Karuchalam terræ quam idem Gilebertus tenuit die illa qua pater meus R. fuit vivus et mortuus. Vide *Caruchata*.*

◦ **KARXABET**, Amat. oculatur, amplectitur. Papias MS. Bituric.

◦ **KAS**, Arabice, *Lactuca*. Glossar. medic. MS. Simon. Januens. ex Cod. Reg. 6869.

◦ **KASAB**, Arabice, *Arundo, canna*, in eod. Glossar.

◦ **KASÆTUS**, Pirata: si tamen non est nomen proprium. Charta ann. 1243. tom. 4. Cod. Ital. diplom. col. 1571. *Tenantur sub debito juramenti facere vivam queram de sanguine et foco omnibus Kasætis et depredatoribus maris, et specialiter Jaderitis.*

◦ **KASKERIA**, ut supra *Gascheria*. Charta ann. 1244. ex Tabul. S. Auberti Camerae: *Saltis... redemptionibus ipsius ecclesie ad martum et Kaskeriam.*

◦ **KASKETTUM**, Mendose pro *Basketum*: Anglis enim *Basket* est Sporta, coplinus, corbis, canistrum, Gall. *Tanier, Corbeille*. Mandatum Eduardi IV. Regis Anglie ann. 1461. apud Hymer. tom. II. pag. 481. *Cum... auro... bogeis, mantibus, Kasketibus, fardellis, etc.*

◦ **KASTVOGT**, Castri tutor, idem qui *Advocatus*. Vide in *Advocati*.

◦ **KATABULUM**, Fossa. Vide *Catabulum*.

◦ **KATAPAN**, Præses, Præfectus provincie vel civitatis. Vide *Catapanus*.

◦ **KATELCOSTE**, Wildebrandus ab Oldenburg in Itiner. Terræ sancte, ubi de Armenis: *Speciales habent Papam, quæ ipsi sua lingua Katalcosta appellant. Ubi legendum indubie Katalich, uti monet D. Cangius in voce *Catholiceus*.*

◦ **KATHEDRATICUM**, Pensio, quæ Episcopo ab Ecclesiis quotannis exsolvitur in signum subjectionis. Vide *Cathedraticum*.

◦ **KATHERANI**. Statuta Roberti II. Regis Scotia cap. 16. *Qui transierint ut Katherani, comedendo patriam, et consumendo bona Comitatum, et capiendi per vim et violentiam bona et victualia, etc. Ubi Isci Skeneus annotat, *Katheranos*, Hybernis nuncupari, montanos Hybernos, qui in inferiores partes Regni Scotia descendere soliti, prædas agebant, et incolis, eorumque bonis vim inferbant. Hodie vulgo dicuntur *Sorners, Sorners*. [Vide *Kerusa*.]*

◦ **KATIMIA**, Arabice est idem quod Græce vocatur *Kadimia*, Latine vero vulgariter *Calmitia* seu lapis calaminaris, quo es tangitur et in auricalcum vertitur. Glossar. medic. MS. Simon. Januens. ex Cod. reg. 6869.

◦ **KATOPAPA**, f. pro *Cocoppa*. Malus Papa, a Græco *κατος*, malus, ut notant docti Editores ad vit. B. Vict. III. PP. tom. 5. Sept. pag. 481. col. 2. *Viginti milia hominum et eo amplius in diversis regionibus, Katoppa Guiderto cooperante, cæci sunt.*

◦ **KATRICALATUM**, Repagulum ferreum in modum cratis, Gall. *Grille*. De S. Atone Episc. tom. 5. Mail pag. 199. *Et fuit missum et depositum (corpus) in quadam capsâ Katricolata de ferro, ita quod a cuncta gente clare videri poterat... Et sequenti die missum et positum fuit in sacristia Operæ superscriptæ, et ibi retentum fuit, donec factum fuit quoddam*

Katricolatum iuxta capellam Sancti suprascripti.

† **KAVALLUS**, Equus. Instrum. ann. 873 apud Mabil. Diplom. pag. 548: *Propter vinos, et annonas, argentum, mulo et Kavallos, vel vestimenta, quod praestavit.* Vide Caballus.

° Occurrit praeterea in Charta ann. 1036. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 138. Inde, ni fallor, *Kawelerie*, Tributum, quod pro servitio cum equis debito exigitur. In Charta ann. 1286. ex Chartul. Narnur. Cam. Comput. Insul. fol. 42. v. *Les Kaweleries, les soumeories et les barecep, dont je avois les rellies et les quatre deniers de orloefs.* Vide Caballaria.

† **KAVATICUM**, Censu capitalis, Gall. *Chauge*. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. fol. 19: *Tempore domni Walonis Abbatis fuerunt duo fratres in Antoniaci villa, quorum unus major noster erat, nomine Gunfredus, alter vero Fulbertus, qui gloriabantur se esse nobiles, quos adquisivit dominus Walo Abbas, dicens eos esse servos S. Germani et faciens eis reddere Kavaticum.* Vide Capitale.

° Eiusdem originis est vox *Kavecheul*, Cervical, vulgo *Oreiller*, traversin. Pedagog. de Cappel in Chartul. 21. Corb. fol. 845. v. *Une keute et ung Kavecheul doivent y den.* Vide Capitale.

° **KAVILLA**, Clavus ligneus vel terreus, Gall. *Cheville*. Comput. fabr. S. Petri Insul. ann. 1397: *Item pro quadam rondella ferrea et Kavilla ejusdem, etc.* Hinc *Kevillier*, pro *Chavillier*, Clavis figere, in Vita J. C. MS.

° **KAURSUS**, Brusato, in Glossar. Lat. Ital. MS.

† **KAYS**, Canelli. Ita Glossae MSS. ° Hinc, ut opinor, *Kesle*, Clathrus, vulgo *Grille*. Charta ann. 1241. in Chartul. Mont. S. Mart. part. 7. fol. 124. r. col. 1: *Consent ke li abbés et li couveurs... puerent... faire noviaus chiers, ... nouvelles Kevles, etc.* Alia Gall. d'Estrommel ann. 1398. in Reg. 72. Chartoph. reg. ch. 399: *Pouront avoir lidr: rospicams (du Mont S. Martin) dessous ledit maudin un chier et une Keste, pour retainer li poisson, qui là pourroit kair.* Vide supra *Kata*.

† **KE**, Quod, Gall. *Que*. Chartularium Ecclesiae Auxitanae: *Dicit quia jam non faceret Ke forecia facta habebat ad patrem Eguilem. Et judicaverunt Guilem-Garcias de Sancta Christina. Efortlub Decium, et Garciafrase de la Nuz ke quale pactum Guilem Airemon factum habebat cum Atestendo Archiepiscopo.* Pro Gallico *Que* etiam occurrit in Consil. Petri de Font. pag. 77. et alibi passim.

° **KEAFICIUM**. Vide supra *Kaficium*.

° **KECHRES** vel **KECHRES**. Charta ann. 1225. in Chartul. ecd. Glouguens. ex Cod. reg. 5540. fol. 70. r. *Convedum ad opus servientium suorum, qui Kechres nuncupantur, a clericis non exigit memoratis. Kechres, in Ch. ann. 1226. ibid. fol. 90. r. Anglis Kitchin culinam sonat: unde fortean *Kechres*, famuli coquinarum.*

° **KEIMINUS**, Via, iter, in Charta ann. 1283. ex Chartul. S. Vandreg. tom. 1. pag. 132.

° **KEKNGI**, Arabice, *Species solatri proferens granum rubicundum simile ceraso, in vesica inclusum, citrina in colore, quare a multis vesicaria vocatur.* Glossar. medic. MS. Simon. Januens. ex Cod. reg. 6159.

° **KELCHEN**. Vide *Kelchyn*.

° **KELCHYN**. Triplex apud Scotos occi-

sori muleta imponebatur, *le Cro, le Galnes, et le Kelchyn*. De duabus prioribus diximus suis locis. De *Kelchyn* agit Regiam Majestatem lib. 4. cap. 38: *Kelchyn unius Comitatus est sexaginta sex et duae partes unius vaccae. Item le Kelchyn filii Comitatus aut Thani et 44. vaccae et 21. denarii et 2. partes unius obuli. Item le Kelchyn filii Thani est minor per quatuordecim partes quam patris sui, et sunt 30. vaccae, et 11. denarii, et tertia pars obuli. Rusticus nihil habet de Kelchyn. Nam si uxor liberi hominis sit occisa, vir suus habebit le Kelchyn, et parentes ejus Rustici sit occisus dominus ipsius terre, in qua manet, habebit le Kelchyn, et parentes ejus le Cro et le Galnes. Item si uxor Rustici sit occisa dominus ipsius terre, in qua manet, habebit le Kelchyn, et parentes ejus le Cro et le Galnes. Quae sit vox *Kelchyn, Kelchen, vel Kelten*, (varie enim scribitur) significatio aut derivatio, non satis scio, ait Skeneus. Id constat, *Kelchyn* longe minorem esse muletam, quam le *Cro*, ex cap. 38. nam le *Cro* Comitatus est 140. vaccae, tres orae pro vacca. Item le *Cro* filii unius Comitatus vel Thani, est centum vaccae; et sic de ceteris. *Kelchyn* vero hic minor est muleta, quae interferum domino, interdum parentibus penditur.*

† **KELEDEI**, (Monaehi apud veteres Scotos sic dicti.) Vide *Colidei*.

° **KELTEN**. Vide *Kelchyn*.

° **KEMAT**, Centuria, vox Cambrica seu Wallica in Legibus Hoeli Boni Regis Walliae in Praefat. [Melius forte *Kental*, a *Gant* sonum, Gall. *Centaine*.]

° **KEMBELN**, Gloss. Caesar. Heisterbac. in Reg. Prum. tom. 1. Hist. Trevir. Joan. Nic. ab Hontheim pag. 671. col. 1: *cc. geren seu Kemlein, quibus venna paratur.*

° **KEMINUS**, **KEMINUM**, Via, iter, Picardis nostris *Kemia*. Sc. carium S. Michaelis apud Falestam ann. 1207. lib. S. Justi fol. 13. apud D. Brussel. de Usu feud. tom. 1. pag. 603. *Judicatum est quod Callot Judaeus poterit sequi Abraham Judaeum, per duellum de Kemino.* Charta ann. 1248. ex Tabul. B. M. de Bono-nuntio Rotomag.: *Terra abstante de uno Kemino ad altum Keminum.* Vide *Caminus*.

° **KEMROB**, Præstationis genus. Vox Armorica. Chartularium Kemperleg.: *De hoc autem quod dicitur Kemrod, quod ipse, ut dicebat, non debebat reddere: statutum est ut quolibet anno de unoquoque ciato mellis sex nummos reddat, cum quatuor insuper nummis et uno obolo, pro eo quod dicitur Kemrod.* Vide *Kurod*.

° **KERATES**, Pondus sumptum a semine zilocarate, et secundum Avicennam ponderans grana ordet quatuor. Glossar. medic. MS. Simon. Januens. ex Cod. reg. 6369.

° **KERECHET**, Avis aquatica, ut videtur, quam Galli *Crezelle* vocant. Thwroczius 1. part. Chron. Hungar. cap. 5: *Aves Legufatch, quae, vulgo Kerechet vocantur, pullos generat poverunt.*

° **KERELARE**, Causam, item eorum iudice intentare. Chartularium Ecclesiae Auxitanae: *Venit Eguilem et clamavit ad Querelare ad Geraldum Comitem.* Vide *Querelare*.

° **KERERE**. In Bundello Eschaet. de anno 3. Edw. I. n. 29. sic legitur: *Inquisitio et extenta terrarum et teneamentorum, quae fuerunt Roberti de Montalto super defuncti, in Rising in Norff. facta die Lunae in crastino S. Fidis virginis, videlicet regni Regis Edwardi tertio. Item de quadam consuetudine, quae vocatur Kerere, ad festum S. Michaelis, 12.*

denar. ubi forte vox haec *carreriam*, seu *viam sonat*, ita ut idem sit quod *droit de chauce*, apud nos. [Quid si a verbo *querere*, quod scilicet haec Consuetudo ostiatim colligeretur.]

° **KERKA**, Oligeretur. Cargo. Theloneum Mon. S. Bertini: *Kerka Bersil, dabit 4. den. dimidia Kerka 2. den. Kerka piperis, 4. den. etc.*

° Nostris, *Kerke*. Charta Phil. comit. Fland. ann. 1163. in Chartul. 1. Fland. ch. 825. ex Cam. Comput. Insul.: *De Kerka alius, iij. den. De Kerka brisili, iij. den. etc. Par tela Kierke et tel condition, etc. in lit. Florent. Hannon. ann. 1287. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1229. Kierke, de agro culto, quasi fructibus onusto, in Charta ann. 1275. ex Tabul. ecd. Camerac.: *Doivent cil Julians de la Tour et Liegars se femme et leur hoir prendre et avoir ces dix liertes de rente au Pareis par an paisiement y tieres devant dites, soient ruides u Kierke.**

° **KEREBODE**, Ecclesiae fundus: Flandris enim *Kerk*, ecclesia, et *Bode*, fundus, latifundium. Vide *Boda*. Charta Balduini Fland. march. ann. 1119. in Chartul. S. Bert. pag. 181: *Sic tamen ut ubi hospites comitis, qui super vacarias et berquarias ejus manent, per Kerrebode terunt, ibi quoque hospites S. Bertini curia.*

° **KEREMAGISTER**, Quasi Magister Ecclesiae: Belgis enim *Kerk* Ecclesia, unde ipsi *Kerk-meester*, Adituus, Gall. *Marguillier*. Litterae ann. 1270. ex Archivo Audomarensi: *Cum diu habita esset questio... Curatum de Lamprenelle ex una parte et Keremagistros et parrochianos dicti loci ex altera, super quadam domo sita in solo sacerdotali... in quibus domo et appendiciis ipsi Keremagistri et parrochiani asserebant se pro parte jus habere.*

° **KEREMANIA**, Finitio limitum in agris. Vide *Circummaria*.

° **KERKERIA**, **KERRIDA**, Ecclesia, parochia, a Germ. *Kerk*. Charta Roberti Leodiensis Episc.: *Abbas S. Remigii cedente vel decedente investio loci ad Kerkidam de Merme, presentem investitum, ubi de jure et consuetudine fuerit praesentandum, cui quidam investio de bonis ipsius Kerkerie ad valorem viginti marcarum Leodiensium dicti Abbas et Consensus assignabunt. Charta Hugonis Cardinalis: *Cedente vel decedente investio parochia loci praescripti, quae Kerkeria in partibus vulgariter appellatur.**

° **KERMESINUS** COLOR, Purpureus lucidior. Vide *Cramasinum*.

° **KERMISSE**, **Nundinae**, Fland. *Kermis*, a *Kerk*, ecclesia, et *Misse*, quod nomine appellari nundinas, quod in festis principalibus Indici et celebrari soleant, observatur in *Missa* 4. Bulla Honor. PP. III. ann. 1219. in Suppl. ad Mirum pag. 82. 1: *Redditus nundinarum atque alios, qui Kermisse vocantur, vobis competentibus confirmamus.*

° **KERNELLARE**, [Murum pinnis seu *quarnellis* munitis, Gall. *Creneler un mur*. Charta ann. 1238. apud Rymer. tom. 2. pag. 608: *Sciat quod concessimus Edmundo fratri nostro quod ipse mansum suum... muro de petra et calce firmare et Kernellare; et illud sic firmatum et Kernellatum tenere possit.* Alia ann. 1306. ibid. pag. 985: *Nobis supplicavit, ut nos sibi concedere velimus, quod ipse domum suam... Kernellare, et domum illam fortem facere possit muris, turrellis, fossatis, etc. Vox frequens in Diplomatum, quibus Rex*

firmandi munitendique castellum sive castra, privilegium concedit.] Vide *Quarrellus*.

† **KEBNELLUS**, Pinna muri, Gall. *Cresson*. Computus ann. 1202. apud D. *Brussel de Usu feud.* tom. 2. pag. cliv. Et pro muro pariter et pro plumbo, et pro *Kerrellis*, xx. l. Vide *Quarrellus*.

† **KEBNTS**, Vagi, errabundi, interprete Th. *Blount* in *Nomolex. Angl.* Idem videtur qui supra *Katherani*. Charta *Eduardi I.* Reg. Angl. ann. 13. ejus regni. *Nec non de illis qui dicuntur homines otiosi, et malefactoribus, qui etiam Kerays dicuntur.*

† **KEBONARIA**, Nasturtiarum area, Gall. *Cressoniere*. [¶ Vel potius, Palus, lacus, stagnum. Vide supra *Cressonaria*.] Charta *Johis Dominici de Wallinocourt* ann. 1241. in *Tabulario Monasterii Montis S. Martini: Molendino, sicut fundus, Keromaria*. Alia ann. 1260. in *Tabulario Belliloc* in *diocesi Rothom.* pag. 45: *Confirma elemosynam, Quersomariae cusujsdam.*

† **KEBRATA**, Via que ad Ecclesiam dicitur, a Belgico *Kersch*, Ecclesia, et *Sireta*, Via. *Consuetud.* Furnenses ex *Archivo Audomar.* ann. 1240: *Qui viam Ecclesie, id est Kibrata foderit vel araverit et super hoc convictus fuerit per veritatem, emendabit Comiti 3. lib.*

† **KEBEL**, Cacabus, olla ferrea, aut area, Belgis. *Theobonum Monasterii S. Audomari: Cantum veteris metalli, 4. den. unus bratbat, 6. den. unus sairkeel, 2. den. unus Ketel, de 5. den. unum den.*

† **KEBERES**, Vide supra *Kochres*.

† **KEBERE**, Operculum seu vas quoddam quo lactarius utuntur. *Kennet*. in *Gloss. ad calicem Antiqui. Ambronden.* Computus *Henrici Dey* et *Johannes uxoris de exilibus et presentibus de Davi...* Allocantur pro novo *Keber* empto VIII. den. *Keber*, in *Gloss. Lipali* est *Bruchus*, Germanis *hoole Kaffer*.

† **KEBRES**, Lex, Judicium, Belgis *Keuren* est *Judicare*, legem constituere. Charta ann. 1291. apud *Mireum* tom. 2. pag. 876: *Leges etiam et iudicia, vulgariter Keuren appellata, edendi, instituenti et faciendi observari, recipiendi que quod inde venerit usque ad summam prestatam.*

† **KEBUNIA**, ejusdem statuta et leges. Charta ann. 1283. ex *Chartul. 1. Flandr.* ch. 364. in *Cam. Comput. Insul.*: *Donari... plenam potestatem observandi sive tenendi statuta terre Wasie, que vulgariter dicuntur Keure*. Alia ann. 1070. ex *Chartul. S. Petri Gand.* ch. 17: *Statutiones, que plebeia lingua Keure vocantur, super quolibet S. Petro adjacentes non agat. Hinc Keuriers, idem qui Scabinus, iudex civilis, in Ch. Guir. Comil. Fland.* ann. 1287. ex ead. *Cam.* Vide supra *Charta*.

† **KEVROD**, Idem quod *Kemrod*, Armoricis, prestationis genus. *Tabularium Kemperleg.*: *Ego Budic frater Hoeli Comitis concessit monasterio sancte Crucis villam que dicitur Leumadru, terram videlicet trium mansurarum metria. De ipsa autem terra hic redditus est: scilicet terquiasith, Keurod, multones, pastus, decima.*

† **KEYE**, [Operculum, clavis.] Vide *Cons. KEYS*. Charta *Edw. III.* Regis Angl. tom. 2. *Monastrii Angl.* pag. 71: *Nolo etiam, quod aliqui Senecallus, Constabularius, Ballivus, Keys, sive forestarius, serviens vel venator, per terras eorum venientes, ab ipsis nec ab hominibus suis pascantur.*

IV

† **KHU KHAN**, Creber et subitus campanis pulsus, Gall. *Tocia*. *Chron. vetus* ad ann. 1379. ubi de rebellionem *Montispepsi*. ex *Cod. reg.* 1612. A. B. M.: *Quod nobilitates de villa extraxerunt submersos, et universitas fundavit unam capellam sex capellanorum, quorum quilibet haberet quadraginta libras Turon. redditus, et in dicta capella esset campana, que pulsatum fuit le Khu Khan. Huc spectare videtur vox *Kauchier*, mendose quidem scripta, in *Stat. ann.* 1355. tom. 5. *Ordinatio reg. Franc.* pag. 510. art. 8: *Quiconque fait Kauchier, quatre deniers doit. Id est, qui tumultum movet. Vide supra *Tanquam*.**

† **KIDELLUS**, Machina piscatoria in fluminibus ad salmones, aliosque pisces intercipientes. *Belgis*, et *Weras Angli* vocant. *Magna Charta Joannis Regis Angl.* cap. 24. apud *Matth. Paris*: *Omnes Kidelli deponantur de cetero per Thamesiam, et Medeweciam, et per totam Angliam, nisi per costeram maris. Fleta lib. 1. cap. 20. § 40: De his, qui piscantur cum Kidellis. [Et fuit seculis de uno Kidello vocato a vero, ac de libera piscaria in *Putlok* in *Bundello Escact.* de ann. 3. *Eduardi I.*]*

† Hinc obmendandus *Brussel* tom. 2. de *Usu feud.* pag. v. art. 30. ubi *Bideli* perperam edidit ex *Reg. S. Justi* fol. 85. v. col. 1. in quo *Kideli* legitur, ut apud *Matth. Paris*.

† **KIDRIA**, Gummi cedri, *Matth. Silvatico. Vide Cedris*.

† **KIENNES**, Moneta Alemannica vel *Leodiensis* species. *Lit. remiss.* ann. 1282. in *Reg. 121.* *Chartoph. reg. ch.* 230: *En l'évesché et ou pais du Liège achetèrent d'un accord et d'une volonté certaine monnois, que on appelloit Kiennes: ... ladite monnoie de Kiennes montans à la somme de deux cent et cinquante mars ou environ. Vide supra *Chienes*.*

† **KIFERA**, Charta authentica, diploma. *Chron. Danic.* ad ann. 1220. apud *Ludewig*, tom. 9. *Reliq. MSS.* pag. 161: *Eodem anno captus est archiepiscopus, et omnes gratiarum et privilegiorum Kiferarum vel litterarum in choro Lundensis ecclesie combustis sunt.*

† **KIL**, Cella, Monasterium, Hibernis. *Beda Hist. Ecll.* l. 5. cap. 9: *Cui erat compositio vocabulo a cella et columba, vocatus est Kolum-Killus. Vide Spelman.*

† **KILLANUS**, Nota temporis, que in veteribus Chartis aliisque MSS. Codicibus occurrit. Charta *Eberhardi Abb. Weissenburg.* apud *Fred. Schannat. Vindem. Hiler.* pag. 13: *Emit quousa a Monasterio Halsbruggen partem decimarum in Rodt prope Rielberg pro c. floribus. Anno 1370. feria 2. post Kiliani. Codex Mellicensis MS. libros de Institutione Christi complectens, de quo *Mabilionis Diplom.* pag. 177. finitus dicitur de Kiliani 21. Forte suppleendum post festum S. Kiliani: *Killanus* enim inter Sanctos numeratur in *Catalogo veteri Monasterii S. Michaelis Hamburgensis* ut testatur *Schannatus* *ibid.* pag. 51.*

† **KILINGE**, Armorum genus. *Statuta Equitum Theuton.* art. 78. apud *R. Duellum Miscel.* lib. 2. pag. 60: *Ipsos (Troperarius) tenetur dare Fratribus ad arma deputatis spallaris, scapularum, cingulorum, et vestimentorum.*

† **KILINNAS**, Charta ann. 1065. apud *I. Calmet.* tom. 1. *Hist. Lotharing.* col. 461: *Decimam partem tam in arboribus quam de pretio porcorum, sive utilitate apium sum per omnia habere volumus*

algue firmamus, tam in Kilinnode, quam in sylva juxta curtem Stensicla. I. nomen est alicujus loci proprium.

† **KILKST**, Servilis quedam solutio. *Vetus Charta apud Spelmanum: Kilkst, pro quolibet subdarius 2. de.*

† **KILLAGIUM**, Tributum, quod pro facultate figendi in portu anchoram conceditur, a Gall. *Quille*, que est navis infima pars. *Littere Henrici IV. Regis Angli* ann. 1409. apud *Rymer.* tom. 8. pag. 579: *Capit. ibi Killagium, scilicet de quolibet mari cum batello applicante ibi, octo denarios, etc.*

† **KILLYESTALLON**, Quod domino penditur ad inventendum equum emissarium (estellon) in tenentium suorum beneficium. *Spelm.*

† **KILTE**, *Libertas ville*, in MS. interpretatur, ait *Spelman*. qui vocis originem ignorare se fatetur.

† **KIMBA**, pro *Cimba*. *Abbo Floriac.* de *Obsidione Parisiaca urbis*, apud *Spelmanum*:

Corripitur terrore rabidi Kimbas esse alias.

† **KIMELIARCHA**, *Thesaurarius. Vide Cimeliarcha.*

† **KINGELD**, Tributi species, sic dicta, quod Regi exsolvetur: *King* enim *Anglis Rex* dicitur. *Vide tom. 1. Monast. Anglic.* pag. 360.

† **KIRICA**, *Pisarium suburbii nomen*, ab apotheca *Saracenorum mercatorum* in eo habitantium sic dicti: *Kianica* enim vel *Chianica*, aut potius *Henticha* et *Ewhacca* est apotheca, reconditorium. *Annal. Pisan.* apud *Murator.* tom. 2. *Antiq. Ital. med. ævi* col. 885: *Kianicum mercatum a turris, etc. Vide supra *Chianica*.*

† **KIRITAL**, *Ponderis genus*, alias 100. librarum, sed e more loci varium. *Hujus saepe mentio fit in casu Fogosse apud Plowdanum. Hæc Spelmanus. Vide Quintale.*

† **KIRALITER**, Vox conflictiva ex *Gr. xipos*. Fragmentum *Anonymi Beneventani* cap. 5. apud *Camillum Peregrinum* lib. 1. *Hist. Longob.*: *Cepit eundem Præntem, qui si Beneventum Kiraliter preberat, sic. Id est, cum plena potestate et omni dominio. Vide Potestatis.*

† **KIRI**, *Lo signiore*. *Glossar. Lat. Ital.* MS. Vide *Kiraliter*.

† **KIRRI**, *Lo porcho*, in eod. *Glossar.*

† **KIRTEL**, Vestimentis species: *L'ordre observé à la Creation des Chevaliers des Bains. Un autre luy baillera ses brages, le tiers luy donnera un pourpoint, un autre luy vestira avec un Kirtel de rouge Tartarin.*

† **KIRVA TURBE**, Certa turbarum quantitas. Charta apud *Madox Formul. Anglic.* pag. 251: *In puram et perpetuam elemosynam ad sodandum angulis annis perpetuo septies viginti Kirvas turbe in marisco meo de Kima.*

† **KITONITA**, *xotavitec. Cubicularius*, in *Gloss. Gr. Lat.* *Luitfrandus* in *Legat. Leo Kitonita*. *Ignotus Barenis* in *Chron.* ann. 1025: *Descendit Osmi Kitoniti cum exercitu. Vide Notas ad Alexiadem* pag. 250.

† **KIVIT**, *Avis prædatorie species*. *Tidricus Langenus* in *Saxonia*:

Et grip Kivit, que bellat quam cito vivit.

Signum iratoe hominis ad bella paratos.

† **KLINIA** seu *CLINIA*, apud *Avicennam*, est *funis seu fuligo adhaerens superioribus fornacis in purificatione cuiuscumque metalli: storus vero est fax descendens ad inferiorem*. *Glossar. medic.* MS. *Simon. Januens.* ex *Cod. reg.* 688.

62

† **KLIOTETRA**, Sella plicatilis. Vide *Clothedrum*.
 * **KLOCKUM**, a Belgico *Klocke*, Campana. Acta S. Ljohæ tom. 7. Sept. pag. 792. col. 2: Signum ecclesiæ, quod vulgo *Klockum* vocant, etc. Vide *Cloca* 2.
 † **KLOCCUM**, Campana. Vide *Cloca* 2.
 * **KLOCCS**, Singultus, pensus viscerum, suspirium, in Glossar. Simon. Januens. Vide *Clocire*.
 * **KMETHONES**, Servilis conditionis homines, apud Polonos, in Legibus Polonicis Clippii libri de Domanio subditis.
 * *Villanus seu Kmetho*, in Stat. Casimiri ann. 1316. Inter Leg. Polon. tom. 1. pag. 9. *Kmethonalia bona* ibid. pag. 261.
 † **KNACTIUS**, Monetæ Fuldensis species. Litteræ fundationis Collegii Jesuitarum Fulde ann. 1573. apud Schannat. Diœc. Fuld. pag. 355: *Tradimus mille florenos, quorum singuli quadraginta duobus Fuldensibus Knactis constant*.
 * **KNAPONES**, Pedites milites. Hist. Austriæ ann. 1296: *Præcone Regis, Aragonum per exercitum valenter clamantis, quod nonnem occidant nisi milites gallos. Knápones vero et scutiferos illosos permittant abire. Theutonibus Knap, est, alacer, agilis, celer: Knape vero, servus, minister, famulus*.
 * **KNAVE**, Charta ann. 22. Henrici VII. Ric. Angl. apud Spelm.: *Joannes filius Willelmi Couper de Denby Knave, ad satisfactionem Regi de omni eo, quod ad Royen pertinet, occasione cujusdam villagiarie in ipsum in placito transgressionis ad sectam Regis promulgatæ 22. Maii. Ubi vox Knave conditionem ac classem hominis videtur indicare. Saxonibus Knava famulus sonat: hinc ac illdenava armiger, acuti famulus, quosdamo forte Knave intelligi hic debet, non et famulos dictos armigeros suo loco docuimus. Vide Janum Dolmerum ad Jus auticum antiquum Norvagicum pag. 8. Edit. Danicæ.
 * **KNEE**, vel **KNEG**, [KNEZIUS, Princeps.] Vide *Caganus*.
 † **KNIGHT**, Puer, minister, famulus, Sax. Chyrt. eodem sensu a Germanis etiamnum usurpatur: Anglis vero hodiernus est Miles, licet, ut observat Spelmanus, in veteribus eorum instrumentis pro ministro adhibeatur. Vide *Anare*.
 † **KNIP**, vox Belgica. Talltrum. Gall. Chiquenave. Epist. obscur. Virorum pag. 21: *Ipsæ dicit, ecce Joannes Renschin est doctor quam vos, et dedit ei unum Anip*.
 † **KNIPULUS**, KNIVUS, Ensis brevior, vel cutellus, Gallis Canif. Vide *Canipulus*.
 * **KNOPIS**, Tuber, nodus, Anglis *Knob* et *Knol*. Monasticum Anglic. tom. 8. pag. 85: *Tactus super Evangelis, cum uno clapi, habens ex uno latere quinque Knopes argentæ, etc.*
 † **KOGER**, Navigii genus, Gall. *Coquete*. Vide locum in *Cogo*.
 † **KOKA**, Eadem notione. Epistola Roberti Regis Calabriae ad Barchinonenses in Chron. Siciliae apud Marten. tom. 8. Anecd. col. 70: *Recepimus vestras litteras continentis detractionem cujusdam Koker Bernardi Garigis civis Majoricarum, factam, ut asserit, per quosdam piratas regni nostri Siciliae*.
 * **KOKBON**, Granum coctum, i. frenatum. (Glossar. medic. MS. Simon. Januens. ex Cod. reg. 6630.)
 * **KOKKUS**, Piscis testacei species,*

Angl. *Cockle*. Elmham. in vita Henr. V. reg. Angl. edit. Hearn. cap. 20. pag. 44: *Piscium tamen marinorum, excepto quodam de Kokkis accersu, non prius ibidem solito, nulla copia reficit obidentes*.
 * **KOLOS**, Anus, in jam laudato Glossar. Simon. Jan.
 * **KONINKGESHUIVE**, Gloss. Cæsar. Heisterbac. in Reg. Prum. tom. 1. Hist. Trevir. Joan. Nic. ab *Honthaim* pag. 682. col. 1: *Quilibet istorum mansorum habet ciz: jurnales terre, quos appellamus vulgariter Koninkgeshuive*.
 * **KOPCE**, Polonica vocis sensum docent Statuta Vladisl. Jagell. ann. 1429. Inter Leg. Polon. tom. 1. pag. 76: *Quod si contigerit aliquem litigantem pro limitibus docere vel ostendere scopulos dictos Kopce, ad minus tres, aut alia signa notabilia in campis, vulgariter Wylasdy, etc. Ubi significantur silices ad metas appositi, ut metam esse ostendant. Vide in *Testis* 2.
 * **KOPICE**, Colliculus apud Polonos. Charta ann. 1475. tom. 5. Cod. diplom. Polon. pag. 142. col. 2: *Faci unum colliculum, alias Kopice, et fossatam, etc.*
 † **KOSMUS**, Mundus, orbis terrarum, a Græco κόσμος. Charta Willelmi Pictav. Comit. apud Stephanotium tom. 3. Fram. Hist. MSS.: *Cunctis in propatulo per quadripartia Kosmi climata clarere dignoscitur ob protoplasti nostri insolentiam omnem ejus successione plantationem toxicato infectum esse antiduo*.
 † **KOTARIUS**, Rusticus, mansionarius. Charta apud Sommerum in Tract. de Archiepiscopis. fecerit scotulum infra boscum, quilibet terram tenens dabit ibi pro se et uxoræ 32. obolos et vidua vel Kotarius 1. obolum. Vide *Cote* 2.
 † **KOVER**, Operculum claviv. Vide *Cote*.
 * **KRAGE**, Inuit Saxo Grammaticus in Hist. Danica, dicitur, lingua Danica, truncus, cujus senicæ: ramis fastigia consensuuntur: ita ut pes præcursorum stipulum obsequio perinde ac scale leneficio nixæ, sensuque ad superiora compendium assequatur.
 * **KRENELLUS**, Pinna muri, Gall. *Crenaux*. Reg. Phil. Aug. ex Chartoph. reg. sign. 34. bis part. 1. fol. 96. r. col. 2: *Tornella erunt de vj. pedes spissitudinis et 2. pedes concavitatis, et duo paria stagniarum (sic) et scutum et Krenellum magis altum quam murus. Vide supra *Crenellus*.
 † **KRETAL**, Mumio. Matth. Silvaticus. *KRODO*, apud Saxones pro Deo cultus. Cranzius in Metrop. lib. 1. cap. 8: *Krodo nomen erat idolo, quod Saturnum sust arbitrat. Pertinet hodie in Gæta æserationis vocabulum, ut quædam abominanda res est visa, Krodo cum indignatione decant.*
 * **KROLESWŌ**, Polonica vox. Charta Vladisl. Jagell. ann. 1422. Inter Leg. Polon. tom. 1. pag. 81: *Pro æserationibus nostris, vulgariter Krolaswo nuncupatis, in signum subjectionis et veri domini, etc.*
 * **KRWAWNE**, Polonica vox. Stat. Casimiri ann. 1347. Inter Leg. Polon. tom. 1. pag. 27: *Consuetudine iniquissima ministerialium æstibus observatum, quod dum ad aliquem in via, vel alias octulum vocabantur, ipsum vestibus, in quibus fuerat oratus, jure ipsorum, quod ipsi Krawone nominabant, expoliabant.*
 * **KULKORN**, Danis, Vectigalis species. Consut. Cristof. reg. Danor. ann.**

1820. apud Ludewig. tom. 12. Reliq. MSS. pag. 301: *Item, ut omnia et singula gravamina noviter imposita anodo non petantur, videlicet plocha penninge, Kulhorn, thelonea, aut alia quæcumque post mortem Voldemari regis imposita et invenit.*
 * **KUNIGSTEUR**, Regium Tributum: vox Germanica, ex *Kunig*, Rex, et *steur*, seu *steura*, tributum. Charta Henrici VI. Imp. ann. 1188. in Metrop. Salisburg. tom. 1. pag. 378: *Videlicet cum advocacia, et servitio Regio, subsidio, sive supplemento, seu steura, quod in vulgari Kunigsteur dicitur, etc.*
 * **KUNIKEGES**, Gloss. Cæsar. Heisterbac. in Reg. Prum. tom. 1. Hist. Trevir. Joan. Nic. ab *Honthaim* pag. 683. col. 1: *Quilibet mansus tenetur Pruniam adducere glavem, id est lignarium sive acervum lignorum: qui acervus habebit xij. pedes in longitudine et vij. in latitudine: et pro ligario solo adducet quilibet mansus carradas xij. quæ ligna vulgariter appellantur Kunikeges. Vide *Kunigsteur*.
 † **KUNINGA**, Regina. De S. Cunigunde Imper. tom. 1. Martii pag. 271: *Et fit Kunigunda Kuninga, quod Latine interpretari potest regina regina.*
 * **KURDAWANARIUS**, Vide in *Cordebius*.
 † **KYLYW**, Jusculi esse genus suspicatur Th. Blount in Nomolexico Anglic. Charta ann. 1191. in Monast. Angl. tom. 4. pag. 72: *Et nisi ipsi abbas et monachi et eorum successores et omnes tenentes sui liberi et quieti... de pasta et de Kylyw et omnibus aliis æserationibus, quas fortarii et alii ballivi sui servientes terræ solent exigere.*
 * **KYNSHEFF**, Constit. Voldem. reg. Danor. apud Ludewig. tom. 12. Reliq. MSS. pag. 173: *Item aperta littere que dantur, debent stabiles esse, nisi ponesor sigilli, cognatorum jumento, quod dicitur Kynsheff, se possit defendere, quod littere tales nunquam ex consensu suo date erant.*
 † **KYRIALIS**, Dominicus, a Gr. κύριος. Vita S. Wilfridi sec. 4. Bened. part. 1. pag. 725:
 Vinisio cædendo corpus Kyriale canistro,
 Exhibuit vitro vitalem dignæ crucem.
 Ubi Frigidus alludit ad illud S. Hieronymi de Exuperio Tolos. in Ep. ad Rusticum: *Nihil illo ditius, qui corpus Domini canistro vimineo, sanquinem portat in vitro*.
 * **KYRE ELEYSON**, Milites ad pugnam procedentes cantare solitos, docent Mirac. S. Verene tom. 1. Sept. pag. 170. col. 2: *Kyre eleyson cantantes, more fidelium militum properantium ad bellum, satiendo ingressi sunt Ksanum. Et quidem Kyre eleyson pro tessera militari datum ab Henrico rege, cum Hungaros profigavit ann. 934. scribitur Bucelinus alique. Vide Meichebec. tom. 1. Hist. Frising. pag. 165. [90 et Glossar. med. Græc. in hac voce col. 772.]
 * **KYRE ELEYSON cum littera**, Cui scilicet verba, que addere solebant, notis musicis subijciuntur, in Ordinar. MS. S. Petri Aurevali. Ejusmodi mentio fit in Mirac. MSS. B. M. V. lib. 3:
 Il n'est sequence, n'alléluie,
 Solo note, no Kyriale,
 Tant soit pleinem, ne tant soit hale,
 Que trop n'emist, s'ide trop dare.
 † **Kyræ eleyson** Inter funera adhibebant. Synodus Arelat. VI. can. 8: *Kyræ eleyson in deducendo cadavere cantetur.***

Capit. Herardi cap. 58: *Ut exequie mortuorum cum luctu secreto et cordis gemitu fiant. Et psalmos ignorantes, Kyrie eleison ibi canant.*

KYRIELEISARE, Kyrie eleison concinere. Vita sancti Wunbaldi Abbatis Heidenheim. num. 26: *Omnis plebs cantantes Kyrieleisabant.*

KYRIELI, Litaniam publicam, in quibus Kyrie eleison decantatur: nos etiam Kyrieles dicimus. Auctor Miraculorum S. Berendis Virg. cap. 2. n. 11: *Omnibus Clericis Hymnum concinentibus, Laicis vero Kyrieles celebrantibus.* Concil. Vassense, ann. 529, cap. 8: *Et quis tam in Sede Apostolica, quam etiam per totas Orientales atque Italica provincias, dulcis*

et nimium salutaris consuetudo est intromissa, ut Kyrie eleison frequentius cum grandi affectu et compunctione dicatur: placuit etiam nobis, ut in omnibus Ecclesiis nostris ista tum sancte consuetudo, et ad Matutinum et ad Missas, et ad Vesperam Deo propitio intronitatur. [Vide lib. 6. Capitul. cap. 205. et Capit. Herardi Archiep. Turon. cap. 114.]

Quod in his Litanis omnes Sancti invocentur, hinc nostri nomine Kyrieles vel Quirielle, Sanctos omnes designabant. Lit. remis. ann. 1456. in Reg. 187. Chartoph. reg. ch. 261: *Lequel prieur mist la main à son espée et la tira toute nue, en regnyant Dieu et la Kyriele qu'il tueroit, etc.* Aile ann. 1466. in Reg. 194.

ch. 289: *Isellui Guillemis, en regniant toujours Dieu et la Quirielle, dist que non ferait. Kirielle ex mutatione r in s, eadem notione, in aliis Lit. ann. 1406. ex Reg. 181. ch. 183: *Le suppliant jura le cilain serment et dist ces paroles. En despit de la Croix, de l'Eau benoiste et de toute la Kirielle, etc.**

† KYRIOPALCO, id est, dominus falco, secundum Græcam linguam; ita Fridericus II. lib. 2. de Arte venandi cap. 4. Vide *Gyrofalcones*.

* KYRIELI, Kyrie eleison. Graduale Arelat. vel potius Narbon. 800. ann. in Bibl. reg. ubi de Ord. tonor. inter exempla referuntur quaedam de *Officiis*, id est Introitibus, alia de *Kyriis*.